IACOBI BRVCKERI

REG. SOC. SCIENT. BEROLIN. MEMBRI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

AB INITIIS

MONARCHIAE ROMANAE,

AD REPVRGATAS VSQVE LITERAS.

PERIODI SECVNDAE PARS PRIMA.

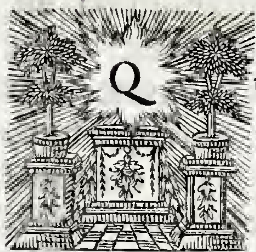
TOMVS SECVNDVS.

LIPSIAE, MDCCXLII.

TYPIS ET IMPENSIS BERN. CHRISTOPH. BREITKOPF.

PRAEFATIO.

Quem coepimus curſum, LECTOR BENEVOLE, hiſtoriam philoſophicam critica enarratione a mundi primordiis ad noſtra tempora expoſituri; ita in hoc Tomo ſecundo proſecuti ſumus, vt philoſophiam gentilem omnem ſub imperatoribus Romanis florentem, tum philoſophiam gentis Iudaicae totam Tuis oculis perluſtrandam ſubiecerimus. Animus erat Saracenicam quoque philoſophiam huic tomo adiicere, et ſequentem ſeruare integrum philoſophiae inter Chriſtianos a ciuitatis ſacrae origine ad tempora vsque reſtauratarum literarum cultae, ſed obſtitit conſilio noſtro prolixitas argumenti, quae nimis voluminoſum hunc tomum reddidiſſet, reliquisque mole nimis inaequalem. Seruata igitur philoſophiae Saracenicae conſideratione ſequenti tractationi, duo iſta capita hiſtoriae philoſophicae poſt C. N. qua potuimus diligentia

et accuratione enarrauimus, et hoc argumentum eo plenius excuſſimus, quo magis hanc hiſtoriae philoſophicae partem nemo hactenus, totam ex inſtituto expoſuit, quique particulas quasdam eius nobis deſcriptas dederunt, quoad potiora ita plerique in eo verſati ſunt, vt accuratiora deſiderare iure quis queat. Cuius rei rationes et ſpecimina cum in ipſa tractatione dederimus, Lectorem hic, vbi breuitas ſectanda eſt, non moramur. Aſt merebatur hoc hiſtoriae philoſophicae caput plenam atque veritati propiorem et accuratiorem expoſitionem, eo quod illius in hiſtoria non ſolum eruditionis vniuerſalis, ſed ſacrae quoque, et ad Chriſtianam rempublicam pertinentis ſumma eſt neceſſitas, nec recte cognoſci ſine ea multa ſacrorum annalium loca, resque in eccleſia geſtae, maxime vero doctrinae mutationes, et, quas paſſa eſt, corruptiones, variique ritus et conſuetudines poſſunt. De quo dubium Lectorem ea cum attentione legere velimus, quae de philoſophia Alexandrina et Orientali ſcripſimus, certi, miraturum eum eſſe, quantas vtrumque philoſophiae genus radices in Chriſti ciuitate egerit, quantumque habuerit in res eius, exiguo licet eius commodo, detrimento vero maximo, influxum. Eadem fere ratio eſt philoſophiae Iudaicae, cuius hiſtoriam ignorare is non poteſt, qui vel innumera ſacrorum oraculorum loca recte intelligere, vel origines eccleſiaſticas intime perſpicere cupit. Ea itaque prolixitate, quam inſtitutum noſtrum permittebat, eaque attentione, diligentia et accuratione abiectis praeiudiciis omnibus, quae magnos cetera quoque viros faſcinauere, in vtroque capite verſati ſumus,

quam

quam vires dedere; ſummo ſtudio ea, quae in Germanico H. P. opere ſcripſimus, omnia recolentes nouoque ſubiicientes examini, iisque luminibus vtentes, quae tempus, meditatio, et induſtria virorum quorundam in hac palaeſtra magnis profectibus progreſſorum, maxime vero viri ſummi IO. LAVRENTII MOSHEMII, qui prorſus incomparabilem iudicii aciem in hoc argumento demonſtrauit, ſubminiſtrauerunt. Quo factum eſt, vt diſpar prorſus tractationis huius a priori prodiret facies, non mutatae tantum penitus, ſed auctae quoque nouis acceſſionibus inſigniter. Nam et reliquarum ſectarum, maxime Pythagoricae, imprimis vero famoſiſſimi impoſtoris Apollonii Tyanei hiſtoriam ita excuſſimus, vt vbique de rei veritate et momento iudicium interponeremus; et ſectae eclecticae, vel, quo nomine appellari aequius eſt, Alexandrinae origines, fata, philoſophos, rationes arcanas, affectiones, damna eccleſiae illata &c. ex inſtituto ita deſcripſimus, vt ſine iactantia ſperare nos liceat, tam plenam eius hiſtoriam alibi fruſtra quaeri. Maxime vero copioſa narratione ſyſtematis Alexandrinae philoſophiae delineationem ſumus proſecuti, cumque eius partem aliquam, nempe theologicam et moralem in Germanico opere tantum dediſſemus, integram nunc exhibuimus, et, quae reliquarum fundamentum eſt, metaphyſicam adiecimus. Philoſophiae autem Orientalis deſcriptio noua prorſus acceſſit, quae occaſionem quoque dedit, re paulo altius mente penſitata, multa in hiſtoria philoſophiae Iudaicae mutandi, ſcenamque hanc melius pulchriusque, quam antea inſtruendi. De his itaque

que dogmatibus, reliquisque hiſtoriae philoſophicae circa haec capita circumſtantiis, id tantum iudicium eamque ſententiam pro noſtra agnoſcimus, quam poſterioribus curis, in haud paucis meliora et veriſimiliora edocti, in hoc tomo indicauimus. Non enim erubeſcimus mutare ſententiam, et vel viris doctis certiora demonſtrantibus accedere, vel recentiores et maturiores cogitationes, antiquioribus praeferre; quin non alia ratione hoc eruditionis genus ad aliquam perfectionem perduci poſſe, ſumus perſuaſiſſimi; dies enim diem docet, nouisque auget et emendat luminibus. Haec vero cum nobis ob oculos poſita conſtanter ſimus intuiti, facile intelliget lector, nos ad fontes hiſtoriae huius iterata diligentia recurriſſe, et omnia nouo labore examinaſſe, quo factum eſt, vt haut pauca errata ſuſtulerimus, quae vel noſtra, vt ſumus homines, nec humani quid a nobis alienum eſt, ἀβλεψία vel typothetarum, quibus praeſentes non fuimus, incuria admiſit. Abiecimus etiam ex hac noſtra tractatione nonnulla, quae in Germanico opere attulimus, eo quod in iuuentutis ſtudioſae gratiam ibi adducta eſſent, viris vero, haec forte noſtra lecturis, ignota eſſe non poſſent. Reliquum tractationis ordinem habitumque ex antecedentis tomi facie Lector beneuolus facile colliget, quem totum in hoc quoque tomo ſeruauimus, iisdemque legibus parentes, eadem momenta reſpicientes, eodem dictionis genere vſi in coepto curſu perreximus. Cum autem in hoc quoque tomo, veterum verba vbicunque licebat, maxime in delineandis dogmatibus, expreſſerimus, vt ex collatione locorum in fine paginae ſumma fide et dili-

diligentia adductorum intelligi poteſt, hic quoque veniam a Lectore beneuolo exoramus, ſi in iis philoſophiae generibus, quae barbaras nobis doctrinas tradiderunt, aures Latinas interdum vocibus minus puris, et ſubſellia philoſophorum magis redolentibus, quam oratorum, violauerimus: maluimus enim cum aliquo elegantiae Latinae detrimento intelligi eſſeque in narrando fideles atque accurati, quam ſectando dicendi ornatum obſcuri et non ſatis veterum mentem exponentes. Iam ad tertium Tomum properantes, non ſolum Saracenorum hiſtoriam explicabimus, ſed fata quoque philoſophiae inter Chriſtianos veteres, maxime vero iis temporibus, quae aeuum medium vocari ſolent, accurate delineabimus, ſicque vsque ad eam aetatem, qua literae deperditae reuocatae ſunt, et honos illis reſtitutus eſt, hiſtoriae noſtrae filum deducemus. Interim vt hoc noſtro labore qualicunque fruatur cum beneuolentia et aequitate Lector, maximopere oramus. Quamuis enim omnem, quam licebat, diligentiam adhibuerimus, vt et plenam et accuratam tractationem ſiſteremus, ita tamen nobiſcum habitantes, noſtri ſumus curtaeque ſupellectilis noſtrae memores, vt et humana multa nobis accidiſſe, et potuiſſe alios melioribus eruditionis copiis inſtructos in hac palaeſtra doctius verſari, merito credamus. Quemadmodum vero illius veniam in via tam ardua, et a nemine hactenus rite calcata iure quodam poſcimus, laetique ſperamus, ita laboris noſtri fructum reputabimus dulciſſimum, ſi is viris doctiſſimis, quorum merita vehementer ſuſpicimus, occaſionem dederit, melioribus curis hanc eruditionis partem adeo neceſſariam,

am, adeo vtilem, ita excolendi, vt, quae hodienum tantum non deserta iacuit, ad perfectionem quandam atque certitudinem perducatur, certissime persuasi, magnam inde futuram esse aliis quoque eruditionis partibus accessionem, oculosque apertum iri illis, qui hanc ignorantes multis se praeiudiciis occoecari et in deuia abripi passi sunt. Ceterum cum nos ab editionis loco satis magna locorum intercapedine disiuncti simus, et typos emendandi labore curaque perfungi ipsi non valeamus, veniam quoque, si qua typorum errata offenderit, Lectorem oramus, et ab eius aequitate nos consecuturos speramus. Scrib. Kaufbyrae VI Idus Iunii, anno post Soteris natiuitatem cIↄ Iↄ CCXL.

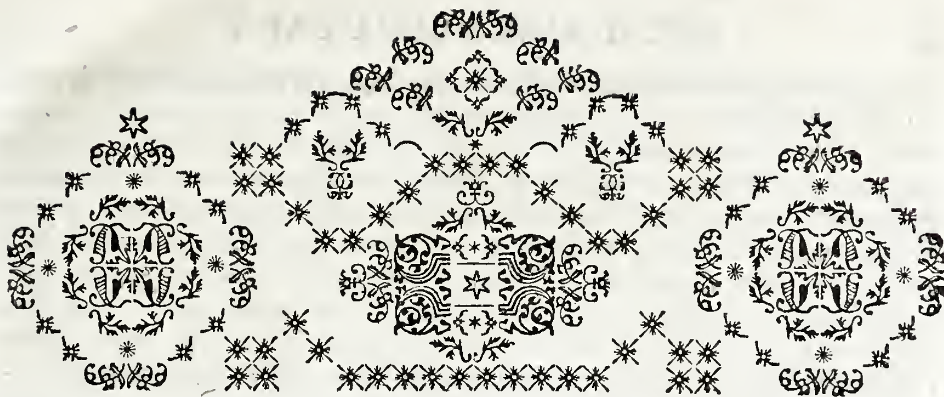

IACOBI

IACOBI BRVCKERI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

TOMVS II.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE
PERIODVS SECVNDA,
Ab initiis monarchiae Romanae ad repurgatas vsque literas.

PARS PRIMA
DE PHILOSOPHIA GENTILI, IVDAICA, SARACENICA.

LIBER PRIMVS
DE PHILOSOPHIA ROMANORVM.

CAPVT PRIMVM
DE PHILOSOPHIA APVD ROMANOS VSQVE AD CONDITAM MONARCHIAM.

§. I.

Enarrauimus in antecedente hiſtoriae philoſophicae parte primam eius periodum, per omnis gentis et aetatis fata, quae philoſophia habuit, decurrentem, vna Romanorum natione excepta, cuius circa philoſophiam hiſtoria ita cohaeret, vt ab ea, quam ſuſcepimus, tractatione commode diuelli nequeat. Succedit altera, quam conſtituimus, periodus philoſophiae hiſtoriam a Romani imperii natalibus ad renatas vsque et ex tenebris atque ſqualore reuocatas literas complexa. Quae cum partim gentilium ſub iſto imperio florentium *Ordo tractationis.*

tium

tium philoſophorum fata et doctrinas exponat, partim Iudaeorum de philoſophia merita enarret, partim Saracenorum in ea excolenda depingat ſtudium, vno haec omnia faſce comprehenſuri quicquid circa philoſophiam memorabile occurret, a populis a Chriſtianae religionis doctrina diuerſis ſuſceptum, hoc quidem tomo delineabimus; alteri parti hiſtoriam philoſophiae omnem inter Chriſtianos a ſanctiſſimi Seruatoris natalibus, qui cum ſecundae huius periodi initiis conſpirant, ad reuocatam vſque meliorem eruditionis atque ipſius philoſophiae quoque faciem, quod circa Sec. XV. contigit, decurrentem ſeruabimus. Qua in tractatione quem nobis ordinem praeſcripſerimus, in προλεγομένοις fuſius ediſſeruimus, hicque repetere otioſe ſuperſedemus.

Scriptores de philoſophia Romanorum.

§. II. Philoſophiae Romanae hiſtoriam conſideraturi, ea potiſſimum tempora reſpicimus, quibus reſpublica adoleuit, quaeque propius a virili iſta aetate abſunt, qua imperii ſumma ad vnum potiſſimum dominum atque principem reducta eſt. Quae enim de antiquorum Romanorum, ſub ipſa reipublicae incunabula florentium philoſophia diſputari ſolent, ea, quod ad barbaricam ſuo modo philoſophiam pertinent, ſuperioris tomi primi libro primo excuſſimus. Huius vero hiſtoriae philoſophicae partis tractationem iuſtam atque ſolidam hactenus deſideramus. Et dedit quidem *de philoſophia Romanorum* iuſtae magnitudinis librum PAGANINVS GAVDENTIVS, [a] in quo non ſine dictionis ornatu de fatis philoſophiae, eiusque initio et progreſſu [b] ab incunabulis reipublicae vſque ad tempora Boëthii diſſerit, qui cum rarius occurreret, [c] meruit, vt non tantum recuderetur, [d] ſed et a viris doctis paſſim laudaretur. [e] Nec denegandam eſſe vel eruditionis vel eloquentiae in iſta tractatione adhibitae laudem Gaudentio putamus, qui multam lectionem comtamque atque veneribus dictionis ornatam Muſam in ea prodidit. Tantum tamen abeſt, vt vel iuſtae hiſtoriae philoſophiae menſuram expleat, vel legibus in iſto argumento tractando obſeruandis aequiſſimis reſpondeat, vt omnia alia praeſtitiſſe, quam Romanae philoſophiae hiſtoriam ſcripſiſſe Gaudentius merito videatur. Totus enim declamando occupatus, et oratorio dicendi genere circa veterum Romanorum ſtudia verſatus, [f] laudat non narrat, et neglecto omni fere rerum iudicio, quicquid in buccam venit extemporali ſcribendi facultate gauiſus, cumulat, miſcet quadrata rotundis, et ſuperficiaria opera in excutiendis potiſſimis argumenti grauiſſimi et prolixi momentis

a) Homo Rhaetus, Reformatorum coetui addictus, a quo ad Romanae eccleſiae caſtra tranſiit, literasque Graecas et humaniores primo Romae, poſtea Piſis docuit, et apud magnum Hetruriae ducem valde gratioſus fuit, teſte LEONE FRANCVCCIO DE BEZZOLIS in epiſtola operi huic praefixa. Plura de eo colligentem vide Cel. HEVMANNVM, Act. philoſoph. Vol. III. p. 631. ſeqq.

b) Titulus libri hic eſt: De philoſophiae apud Romanos initio et progreſſu Paganini Gaudentii volumen, in quo praeter hiſtoriam multa ad contemplationem rerum, et diſſidentes veterum ſapientum ſcholas facientia enarrantur.

c) Prodiit Piſis 1643. et ita diſparuit, vt Ionſio indictus liber manſerit, a Cl. DORNIO, demum novae editioni, L. III. c. 29. §. 1. p. 164. adiectus.

d) In conlectione noua librorum rariorum Hal. Magd. Faſc. II. p. 81. ſeqq. Faſc. III. toto, p. 1. ſqq.

e) Obſ. Halenſ. T. VII. obſ. 9. 13. vid. §. 2. p. 238. Cl. STOLLE, Hiſt. liter. P. II. c. 1. §. 60. p. 375.

f) Saepius etiam carmina inſerit facili et profluente vena laudes virorum doctorum inter Romanos canentia.

mentis vſus, ſatis prodit, nec ſe intellexiſſe, quid ſit philoſophia, nec aliter, niſi ſine ordine et iudicio, quod in aliis quoque eius ſcriptis deſideres, [g] ſcribere potuiſſe. Confuſa enim ſemel inter ſe eruditionis et philoſophiae notione, mirum non eſt, tot hic inueniri ἀλλότρια, tot homines de philoſophia parum nihilue meritos, tot abſurdas tractationes, quae a ſaniori philoſophiae diſciplina auctorem longius abfuiſſe produnt, tot digreſſiones, ipſam, quam ſibi propoſuerat argumenti rationem mole ſuperantes, vt parum ad Romanae philoſophiae hiſtoriam auctor contuliſſe merito dicendus ſit. [h] Tacemus, nec fontes hominem feſtinantem indicaſſe, nec veros recte et diligenter ſatis conſuluiſſe. Alii, qui in hac arena deſudarunt, vel ad eundem plerique lapidem impegerunt, et hiſtoriam eruditionis Romanae, cum philoſophiae fatis commiſcuerunt, vel iuſto breviores ſunt, et vix limina tangunt. [i] Ipſa itaque Romanorum monumenta rimanda ſunt, vt qua fortuna inter eos philoſophia vſa ſit, diſcamus.

Tempore poſt reges proximo philoſophiae inter Romanos locus nullus.

§. III. Exulaſſe regum tempore philoſophiam apud Romanos, falſique eos, qui in Numa philoſophum deprehendunt, luculentis ſuperioris tomi libro primo argumentis euicimus. Idem de temporibus regiam inter eos poteſtatem ſecutis dicendum eſt, quibus aliquam philoſophiae ſpeciem apud Romanos floruiſſe, ipſa reipublicae recens enatae et corroboratae ratio et conditio negat. Narrant enim Romanae hiſtoriae conditores LIVIVS [k] atque FLORVS, [l] Romulum interfecto, qui nouae vrbi illuſerat, fratre Remo, *cum ei incolae deeſſent, lucum, qui in proximo erat, aſylum feciſſe, et ſtatim miram vim hominum Latinos Tuſcosque paſtores, quosdam etiam transmarinos, Phryges, qui ſub Aenea, Arcades qui ſub Euandro duce influxerant, conueniſſe. Ita ex variis quaſi elementis congregaſſe corpus vnum, populumque Romanum ipſum feciſſe.* Conſtitit ita tota ciuitas agreſti hominum turba, quae vna armorum vi nixa, cum latrociniis aſſueuiſſet, non alio vinculo contineri colligarique niſi armis, potuit. Hinc ratio deriuanda eſt, cur ſapientiſſima Numae inſtituta, qui diuino cultu, religione, et ſeuera diſciplina neruos reipublicae connexuerat, cum ipſo Rege prudentiſſimo tantum non deſierint penitus et exoleuerint. Scilicet feroci hominum cumulo non alia mens erat, niſi in armis, quae ſi aduerſus exteros mouendi defuiſſet occaſio, in propria ſaeuitura fuiſſent ciuitatis recens conſtitutae viſcera. Cui malo auertendo bellorum ſemper quaerenda erat occaſio, et ita armorum occupationibus

g) Τὸ αὐτοσχέδιον, in eius ſcriptis reprehendit NAVDAEVS, ep. 90. p. 675. eaque impetu magis quam certa ratione edita, ſine ingenio ſolido iudicat OCTAVIVS FERRARIVS, Proluſ. XIII. p. 153. non diſſentiente Nicolao Heinſio, et qui eum laudat MORHOFIO, Polyhiſt. T. II. L. I. c. 2. §. 9.

h) Recte et erudite hoc tuetur Cl. HEVMANNVS, *l. c.* non diſſentiente Cl. GENTZKENIO, Hiſt. philoſ. P. I. c. 10. p. 138.

i) Pertinent huc praeter GENTZKENIVM, aliosque, qui compendia hiſtoriae philoſophicae dederunt v. c. CHRISTIANVS FALSTERVS, qui in Qq. Roman. c. II. p. 249. ſeqq. pauca quaedam de ſtudio Romanorum philoſophico attulit, b. Io. GEORGIVS FRICKIVS, in initiis eruditionis apud Romanos, §. 13. ſqq. p. 12. ſeqq. CHRIST. CELLARIVS, diſſ. de ſtudiis Romanorum literariis in vrbe et prouinciis, §. 9. CONRADVS BVDDEVS, de ſtudiis liberalibus apud veteres Romanos, p. 30. ſeqq. aliique.

k) L. I. *c.* 5.

l) L. I. c. 1.

bus detinendi animi, ne noua in imperantes moliri et fundamenta reipublicae conuellere vel auderent, vel huius etiam ſceleris meditandi tempus nanciſcerentur. Quae ſtatus Romani ratio vti ad ſummum rerum faſtigium Romanam rempublicam euexit, ita neglecta, turbarum motuumque internorum inter eos plerumque occaſio cauſſaue extitit. Pulchre id videre, qui regibus in imperio ſucceſſere optimates, homines fortes et aſtuti, ingeniumque nacti moribus et inclinationi plebis ſe aſſuefacere pulchre edoctum: hinc vt contra infrunitae plebis, quae toties mala peſſima reipublicae minitata eſt, otia in inteſtina bella deſitura ſe munirent, mature iuuentutem ad armorum vſum bellique apparatum adduxerunt, moresque eius in ipſo aetatis tirocinio et rudimentis ad ſeueritatem bellicam et auſteram diſciplinam formarunt, cuius rei cum teſtis ſit tota Romae veteris hiſtoria, bella et diſciplinam militarem inter eos vigentem ſeueriſſimam enarrans, ampliore teſtimonio opus non habet. Contrarium his rationibus non immerito viſum fuit, quicquid iſto et ſequenti etiam tempore circa artes et philoſophiam moliebatur Graecia. Quae cum tota voluptatibus eſſet corrupta, et priſtinae fortitudinis militarisque diſciplinae laudem amiſiſſet fere omnem, Athenaeque ipſae, vbi Apollo cum ſororibus domicilium ſibi fixiſſe videbatur, libertatis vix vmbram tuerentur, philoſophia, quae inter Graecos et imprimis in hoc Muſarum emporio ſedem ſibi elegerat, inter cauſſas eneruatae reipublicae et amiſſae laudis militaris relata eſt, hincque factum, vt Romani proceres pugnis calcibusque repugnarent, ne Graecanica philoſophia Romae admiſſa iuuentus a veteri diſciplina auocata corrumperetur, nervique reipublicae, quibus hactenus immenſum in modum excreuerat, inciderentur; qua de re in ſequentibus plura dicemus. Aliam rationem affert Cl. Falstervs, [m] ſine examine non dimittendam; cauſſam philoſophiae inter veteres Romanos non admiſſae reiicit is in varias philoſophorum de diis ſententias inter ſe vehementer diſſentientes, quas pati noluerint Romani, cultus diuini a maioribus accepti tenaciſſimi. Cuius rei argumentum in eo haud leue ſitum eſſe putat, quod, narrante Plinio, [n] libri Numae in agro Cn. Terentii reperti combuſti fuerint, quia Pythagorici fuerint, et philoſophice ſcripti, praecepta ſcilicet philoſophiae continentes. Ex quo vir praeclarus infert, libros eos ad deſtruendam auitam religionem nouamque introducendam aptiſſimos igne fuiſſe deletos. Valde vero aut fallimur, aut plus ſibi ſumit vir doctus, quam vel Plinii verba poſtulant, vel res ipſa. Non enim receptis religionis placitis contradixiſſe libros Numae repertos, Plinius ait, ſed philoſophiam arcanam, qualis Pythagorica fuit, enarraſſe, quam vulgare nefas ipſe Numa ducebat, et id ſine dubio in ipſis libris innuerat. Deinde manifeſte falſam opinionem ſequitur Plinius, Numam a Pythagora fuiſſe edoctum, quam tomo primo totam inuictis rationibus euertimus. Qui tamen ipſe haud obſcure veras rei cauſſas prodit, monens, fuiſſe eos libros iuris

m) l. c. p. 256. n) L. XIII. c. 13.

iuris pontificii, id eſt veras rationes introductae inter Romanos religionis explanauiſſe. Eas vero non vulgari nec plebi innoteſcere eo magis e re Romanorum erat, quo magis religionis capiſtro, vbi alia omnia deeſſent, plebs ad obſequium erat ducenda, terrenda ominibus, vincienda ſuperſtitione et flectenda coeco pontificum ſacerdotumque imperio, cuius exempla plurima Romanae hiſtoriae ſcriptores narrant, et in his praecipue Liuius. Religionis itaque arbitrium cum penes ſenatum eſſe cuperent, manifeſtum eſt, ad politicas, non vero philoſophicas, rationes rem omnem fuiſſe reuocatam, ad quas illi Numae libri pertinebant. Verum tamen eſt, fuiſſe apud Romanos tempus, quo peregrinas religiones, e. g. Aegyptiorum, vehementer perhorreſcebant, et ex vrbe eiiciebant, viſos quoque aliquando philoſophos et mathematicos fuiſſe in patrium deorum cultum iniurios, adeoque iuſſos eſſe vrbe et Italia excedere; ſed hoc ſerius et circa monarchiae emergentis tempora demum factum eſt: vera autem ratio, cur priſtino illo aeuo, philoſophiam procul vrbe eſſe Romani iuſſerint, illa eſt, quod homines adoleſcentulos dies totos apud philoſophos deſidere ſicque maiorum deſeri inſtituta noluerint, quod haec noua praeter conſuetudinem ac morem maiorum fieri cenſerent, quibus verbis philoſophos et rhetoras ex vrbe eiectos eſſe in ſequentibus docebimus. Ludos itaque Martios commendabant, quibus cum Apollinis ludos putarent contrarios, philoſophos procul ire iubebant. Nec meliori fundamento firmiorique talo nituntur, quae de Hermodoro, amico Heracliti, mouet GAVDENTIVS [o], veriſimile eſſe, eum fuiſſe philoſophica praeditum cognitione. Cum autem tanti factus fuerit, vt XII. viri eius opera et conſilio fuerint vſi, in concinnandis XII. tabulis, ſuſpicari licere eius auſpiciis aliquid ſaltem ex philoſophia Heraclitea, quae maximi fiebat apud Graecos, Romae illatum fuiſſe. Recte enim is ipſe adiicit: ſuſpicionem hanc eſſe deſtitutam claro hiſtoricorum teſtimonio, ſine quo, qui veriſimilitudini velificetur, nihil agat. Incertiſſimum enim eſt, vtrum Heracliti philoſophiae tenax fuerit Hermodorus, etſi certum eſt, in compilandis duodecim tabulis eum legatos Romanos adiuuiſſe, quod ſuo loco [p] veterum teſtimoniis comprobatum dedimus. Quod ſi tamen veteres legislatores ſenſu latiori ad philoſophiae cancellos reuocamus, poterit aliqua ratione duodecim illis tabulis rudimentorum philoſophiae Romanae nomen iusque tribui, quanquam veri non ſimile eſt, Romanos philoſophicas earum legum rationes intellexiſſe vel quaeſiuiſſe.

Tempus, quo primum philoſophi Romae comparuerunt.

§. IV. Multum vero ſatisque longum effluxit temporis ſpatium, quo Roma auitae diſciplinae militari inſtitutisque parentum innutrita, et intenta nihil de philoſophis atque philoſophia comperit, ad finem nempe Seculi ab V. C. ſexti, quo tempore Athenienſes legatos Romam miſerunt philoſophos diſertiſſimos, Carneadem Academicum, Diogenem Stoicum, Critolaum Peripateticum, mulctam D. talentorum, quam ob vaſtatam Oropiorum vrbem Sicyonii Athenienſibus dictauerant, deprecatum. Enar-

o) De philoſ. Roman. c. IV. p. 105. p) P. I. L. III. c. 12.

Enarrauimus totam legationis eius hiſtoriam ſuperioris tomi libro tertio [q], et qua ratione praeſtantiſſimi philoſophi ſe geſſerint, expoſuimus, adductis veterum de ea legatione teſtimoniis [r]. Vnde ſemel prolixe dicta otioſe heic loci non repetemus, de iis tantum dicturi, quae ad praeſentem magis Romanae, quam Graecae, philoſophiae hiſtoriam pertinent, et ſtrictim tantum ſupra tacta ſunt. Et temporum quidem rationes, quibus iſta legatio contigit, ob obſcuram et incertam Carneadis aetatem [s], dubias et non ſatis expeditas eſſe, eodem loco monuimus, cauſſasque difficultatum expediuimus. Curatius iam nobis de iſtius legationis tempore diſpiciendum eſt, cum veram nobis epocham exhibeat, qua primum philoſophi Romanis innotuerunt. Illud vero, Clitomachi auctoritatem ſecutus CICERO [t] ait fuiſſe, cum P. Scipio et M. Marcellus conſulatu, A. Albinus praetura fungerentur. Conſulatum hunc A. V. C. DXCVIII. Olymp. CLVI. 2. contigiſſe, faſtorum auctoritate conficitur: concordantque haec etiam tempora cum rationibus chronologicis legatorum, quas ſuo loco excuſſimus. Interceſſit vero his doctiſſimus FOVCHERIVS [u], qui vt contra Lantinum euinceret, Carneadem Epicuro fuiſſe contemporaneum, maturius hunc conſulatum contigiſſe coniicit, Scipione Caluo et Marcello Coſſ. qui conſulatus in A. V. C. DXXXI. vel DXXXII. incidit. Haec vero ornandae tantum hypotheſis cauſſa ſine fundamento aſſeruiſſe Foucherium, vel hoc vno argumento euincitur, quod Oropus poſt deuictum demum a Romanis Macedonum Regem, Perſeum, cum Macedonia in prouinciam eſſet redacta, in Romanorum poteſtatem devenerit, id quod A. V. C. DLXXXVII. factum eſt, ex quo luce meridiana clarius eſt, Athenienſibus de direpta Oropo non potuiſſe ante hoc tempus vel mulcta indici, vel ea remitti. Tacemus aetatem Catonis maioris, eo tempore iam ſenis [x], quem, cum Philippo et Caepione Coſſ. annum aetatis LXV. egerit [y], A. V. C. DXIX. natum eſſe oportet; iſte enim conſulatus in A. V. C. DLXXXIV. incidit, id quod notationibus chronologicis Foucherii prorſus aduerſatur. Ipſa quoque Diogenis et Critolai repugnant tempora. Hic enim Ariſtonileo, vt parte prima dictum, in ſchola ſucceſſit, Ariſto Olymp. CXXXVIII. ſcholae praeeſſe coepit, adeoque Critolaus multo ſerius Peripateticam cathedram conſcendit; ille Chryſippi et Zenonis praeceptorum ſucceſſor fuit, quorum iſte Olymp. CXLIII. fatis conceſſit. Quae omnia euidenter euincunt, ſerius, quam Olymp. CXXXII. quod vult Foucherius, hos legatos in Capitolio ſtetiſſe. Difficilius vero eſt, ſtatuere, quo anno iſta legatio ſuſcepta ſit; quia incertum eſt, vixque definiri poteſt, quis ille Scipio et Marcellus fuerint? Et Scipionum quidem, qui ex Afri-

q) c. VI. ſect. 4. c. VII. ſect. 2. c. IX.

r) Addi laudatis poſſunt LACTANT. L. V. c. 14. QVINTILIAN. Inſtit. L. XII. c. I. PAVSANIAS L. VII. p. 216. ſeqq. PLIN. L. VII. c. 30.

s) Conſ. BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. N. p. 63. ſeqq.

t) Acad. Quaeſt. L. IV. c. 45.

u) Journal des Savans 1692. p. 704.

x) PLVTARCH. in Cat. mai. T. IV. p. m. 632.

y) CICERO de ſenect. c. 5. Incidit vero hic Conſulatus in A. V. C. DLXXXIV. vnde deductis annis LXV. ſequitur, Catonem maiorem A. V. C. DXIX. natum fuiſſe. Conſ. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius, not. A. p. 743.

Africae victoriis nomen tulerunt, neutrum fuiſſe, vel ex eo conſtat, quod ſenior A. V. C. DCVI. demum conſul creatus eſt, et CICERONE [z] auctore, Laelio et Scipione adoleſcentibus Stoicus Diogenes, et Academicus Carneades ad ſenatum ab Athenienſibus miſſi legati ſunt, quos principes adoleſcentes illos ſecutos fuiſſe, recte ex hoc ipſo Ciceronis loco colligitur. Scipionem itaque Naſicam fuiſſe ſtatuit LANTINVS [a], qui A. V. C. DXCVIII. conſul fuit: quod ſi ob adductas ſupra rationes ſequimur, incertum eſt plane, quis Marcellus eius collega fuerit, cum Marcellus, qui bello Punico II. inclaruit, A. V. C. DXLV. occubuerit. Aliam difficultatem mouet A. GELLIVS [b], qui refert: C. Fannio Strabone, M. Valerio Meſſala Conſulibus ſenatusconſultum de philoſophis et rhetoribus Latinis factum eſſe. M. Pomponium Praetorem Senatum conſuluiſſe, quod verba facta eſſent de philoſophis et rhetoribus: de ea re ita cenſuiſſe, vt M. Pomponius Praetor animaduerteret, curaretque, vti ei e Rep. fideque ſua videretur, vti Romae ne eſſent. Aliquot deinde annis poſt id Senatusconſultum, Cn. Domitium Aenobarbum, et L. Licinium Craſſum Cenſores de coërcendis rhetoribus Latinis edixiſſe. Quibus poſtea ipſum Cenſorum edictum adiungit, quo nouum genus diſciplinae ab his hominibus inſtitutum, ad quos iuuentus in ludum conueniat, prohibetur. Incidit vero Conſulatus C. Fannii Strabonis et M. Meſſalae in A. V. C. DXCII. quo anno legationem Athenienſium iam factam fuiſſe oportet, quae eiiciendi philoſophos occaſionem praebuit. Nec habemus, quo ex hoc labyrintho nos extricemus filum, niſi, quod certum putamus, circa finem ſeculi ab vrbe condita ſexti ea legatione ab Athenienſibus miſſa primum ſapientiae profeſſores inter Romanos innotuiſſe, id quod haud obſcure quoque confirmat CICERO [c]: Incertae vero notationes temporum, quae circa Coſſ. dictos occurrunt, eo minus mirandae ſunt, quo magis in his veterum Romanorum faſtos non ſemper fuiſſe accuratos, vel certos exempla plurima monſtrant, dudumque viri docti dubitarunt, an faſti Conſulares, an tabulae Cenſoriae maiorem fidem mereantur [d], ipſa quoque nominum homonymia, incertumque, quo Conſulatum Conſules inierunt, tempus, ſuadet ad modeſtam hic ἐποχὴν confugere. More vero ſuo hic αὐτοσχεδιάζει GAVDENTIVS [e], qui non tantum SC. hoc, quod alio loco [f] ad A. V. C. DXCII. retulerat, A. V. C. DLXV. adſcribit, ſed ea quoque ratione Gellium mendacii coarguit, quod, teſte Cicerone, Scipio, Laelius et Furius eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam ſecum habuerint. Non enim credibile eſſe, legatos a tantis viris, auditos, pulſos fuiſſe, cum tantae auctoritatis viri Catoni in os contradixiſſent, etc. Supra enim obſeruauimus, tres hos, viros poſtea ſummos, eo tempore admodum iuuenes fuiſſe, cum legatos Athenienſium conſectarentur, quo tempore exigua eorum in republica auctoritas eſſe potuit.

§. V.

z) Tuſc. Qq. Lib. IV. c. 2.
a) Journ. des Savans l. c.
b) Lib. XV. c. 11.
c) l. c.
d) Conf. STRAVCH. breuiar. chronol. c. XVII. q. 1. p. m. 658.
e) l. c. c. XIX. p. 137.
f) c. X. p. 116.

Fata Philosophorum Graecorum apud Romanos.

§. V. Legatis Athenienſium Romam aduenientibus ſtatim, narrante PLVTARCHO [g], „adoleſcentum ſtudioſiſſimi quique literarum viros „illos acceſſerunt, audientesque eos in admiratione habuerunt. Maxime „autem Carneadis gratia in dicendo, qua valebat plurimum, et auctoritas „eloquentiae non minor magnos nacta et humanos auditores venti inſtar „vrbem perſonabat: et fama tenebat, Graecum virum ad ſtuporem vsque „ad percellendos hominum demulcendosque animos aptum vehementem „apud iuuenes amorem excitare, quo correpti omiſſis voluptatibus reliquisque oblectationibus, quaſi furore quodam ad philoſophiam ferrentur. „Haec reliquis Romanis accepta erant, filiosque ſuos diſciplinis Graecis „operam dare, et cum viris ſummae exiſtimationis verſari gaudebant.„ Laetiſſimam hanc philoſophiae ſementem pulcherrimam promiſiſſe meſſem, eo magis credibile eſt, quod ſummorum virorum filii, et inter hos Laelius, Furius et Scipio, tanto ardore correpti philoſophiae amorem conceperunt, qui ad ſumma reipublicae faſtigia graſſantes magnum philoſophiae peperiſſent patrocinium. Sed interceſſit ſeuera Catonis maioris auſteritas [h], totamque hanc ſegetem in herba quod aiunt, ſuffocauit. Is auitae diſciplinae innutritus, quae militarem auſteritatem et virtutem vnice ſectabatur, homo etiam iam prouectioris aetatis et indolis ſeuerae [i] non

g) l. c. Vtimur verſione G. XYLANDRI.

h) Catonis maioris, ſiue, quo integro nomine gaudebat M. Porcii Catonis Cenſoris vitam praeter veteres CORNELIVM NEPOTEM et PLVTARCHVM, quibus addendi LIVIVS L. XXXIX. c. 40. PLIN. L. VII. c. 27. L. XXIX. c. 1. ex recentioribus delinearunt Io. GLANDORPIVS, ANDREAS SCHOTTVS, CASPAR SAGITTARIVS, MARTINVS HANCKIVS aliique, quorum loca indicauit Io. ALB. FABRICIVS Bibl. Latin. T. I. p. 19. omnium diligentiſſime in ea examinanda verſatus eſt P. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius p. 793. Diligenter ea excuti meretur, quod ex Catonis exemplo diſci poteſt, qua facie eruditio, quin philoſophia quoque, ſi hac voce vti fas eſt, Romana ea tempore enituerit. Vtroque enim nomine Catonem inclaruiſſe ex PLVTARCHO patet, librique de agricultura et de re ruſtica ingenium et eruditionem ſatis teſtantur. Quae cum a Graecanica, comtiorem faciem efferente diſtaret, mirum non eſt, quod PLVTARCHVS l. c. p. 633. refert, eum vniuerſam philoſophiam Graecorum inuiſam ſibi habuiſſe, et ambitione quadam omnes Graecas artes et diſciplinas contempſiſſe, Socratem affectatae tyrannidis accuſaſſe, Iſocratis ſcholam ſubſannaſſe, et vaticinatum eſſe, Romanos Graecis ſtudiis repletos rem ſuam perdituros. Sed et medicinam Romae facientes Graecos ſuſpectos habuiſſe, filiumque, vt ab vniuerſis ſibi caueret monuiſſe, et peculiari ſcripto libro domeſticam medendi rationem docuiſſe. Qua de re ipſa Catonis verba recitat PLINIVS L. XXIX. c. 1. Vnde merito mirandum, hominem auſterum, Graecosque tanto proſecutum odio, ſenem Graecas literas ab Ennio, cum in Sardinia Praetor eſſet, didiciſſe, qua de re videſis CICERONEM in Cat. c. 1. 8. in Lucullo c. 2. QVINTIL. L. XII. c. 11. AVREL. VICT. de vir. illuſtr. c. 47. PLVTARCHVM l. c. p. 615. qui eius in Graecis literis labores enumerat. Idem narrat quoque, quod hic omittendum non eſt: *Quo tempore Fabius Maximus Tarentum recepit, Catonem iuuenem admodum ſub eo ſtipendium feciſſe: ibi hoſpitio cuiusdam Nearchi Pythagorici vſum ad philoſophiam eam animum applicuiſſe. A quo cum eadem, quae Plato docuit, percepiſſet, voluptatem maximam malorum eſſe eſcam, id primum animo hominis incommodi accidiſſe, quod eſſet corpori incluſus purgari, tamen animum ſoluique earum cogitationum auxilio, quae maxime eum a corporis affectionibus abducerent, atque ſepararent, frugalitatis atque continentiae amorem inde auxiſſe.* Quae, ſi modo vera ſunt, non ad eſotericam, quae aduenis non patuit, ſed exotericam Pythagoreorum philoſophiam pertinent, qua facile fuit Catonem imbui: qui cum eiusmodi praeceptis rigidiorem philoſophiam didiciſſet, mirum non eſt, quam paternis et domeſticis inſtitutis attemperatam amauerat, reliquis Graecorum ſectis oppoſuiſſe, quos hanc moralis philoſophiae ſeueritatem loquacitate Graeca corrumpere credebat, quosque internecinum erga barbaros fouere odium, ſuſpicacius, quam par erat, contendebat, vid. PLIN. l. c. Toto enim coelo ingenium, mores, inclinationes Graecorum a Romanorum indole diuerſa fuiſſe, nemo veteris hiſtoriae peritus eſt, qui ignorat.

i) Eleganter animi eius characterem exprimit LIVIVS L. XXXIX. c. 40. 41. vbi inter alia: *Aſperi procul dubio animi, et linguae acerbae, et immodice liberae fuit, ſed inuicti cupiditatibus animi, et rigidae innocentiae, contemtor gratiae, diuitiarum, in parſimonia, in patientia laboris periculique ferrei prope corporis animique etc.*

non potuit non ab initio, quod PLVTARCHVS [k] porro addit, „aegre fer-„re, sermonem ea de re cum admiratione hominum per ciuitatem spargi, „veritus ne studio suo ad philosophiam adiuncto, adolescentes inde potius, „quam agendis rebus et militia decus sibi quaerere intenderent. Vbi per „vrbem gloria philosophorum increbuit, primosque eorum sermones C. „Acilius vir illustris in senatu, a quo, id vt sibi liceret, magno studio im-„petrauerat, est interpretatus, statuit Cato, honeste philosophos ab vrbe „amandare. Quam ob rem in senatum iuit, et magistratus incusauit, „quod legationem eorum virorum, qui facile persuadere de quacunque re „possent, tamdiu in vrbe, re infecta desidere passi essent; cognoscendum „quam primum, et decernendum de legatione, vt legati ad scholas re-„uersi apud Graecos pueros disserant, Romani vero adolescentes magi-„stratus, vt ante, et leges audiant.„ Respexisse hac in re Catonem ad Romanae reipublicae rationem et naturam, dubium non est, quam ista Graecorum philosophorum loquacitate corrumpi, et a bellica virtute, qua tota nitebatur, auocari, simulque maiestatem Romanam, seueritate et auctoritate tanquam talis nixam pessundari credebat. Quae ratio quoque ita apud senatum valuit, vt legati re confecta quam primum domum remitterentur, iuuentus vero Romana ad maiorum instituta reuocaretur. Cumque ab eo tempore philosophiae amor, qui tantas inter Romanos radices egerat, extingui penitus non posset, et, vt verisimile, alios quoque in vrbem philosophos alliceret, eiusdem forte Catonis studiis tribuendum est, quod iam narrauimus, C. Fannio Strabone, M. Valerio Coss. SC. M. Pomponio praetori mandatum, curaret philosophi vti Romae ne essent. Quod aliquot deinde annis post id SC. ad rhetores quoque a censoribus relatum est, quorum edictum hic omitti non debet, quod ita recitat GELLIVS: [l] *Renuntiatum est nobis, esse homines, qui nouum genus disciplinae instituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat: eos sibi nomen imposuisse, Latinos rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desidere. Maiores nostri, qui liberos suos discere, et quos in ludos itare vellent, instituerunt. Haec noua, quae praeter consuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Qua propter et iis, qui eos ludos habent, et iis, qui eo venire consueuerunt, visum est faciundum, vt ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere.* Mirifice hoc edictum, ea quae supra disseruimus illustrat. Vt enim vero videtur simillimum, viuidam triumvirorum istorum Graecorum eloquentiam studia Romanorum ita accendisse, vt aliis, qui post dimissos Atheniensium legatos, philosophiam se docturos in se receperant, locum apud se facerent; eaque re SC. impedita, rhetorum sibi nomen illos asciuisse, eo quod eloquentia Graeca animos Romanorum tempore istius legationis cepisset, sicque senatusconsultum nouo nomine posset eludi: ita prohibuisse magistratus hanc Graecae philosophiae et rhetorices disciplinam ea potissi-

k) l. c. p. 632.

l) Lib. XV. c. 11. SVETON. de Clar. Rhetor. c. 1.

potiſſimum ex cauſſa inde patet, quod a moribus et inſtitutis maiorum iuventutem auocari aegre ferrent. Cum enim in Graeciae ciuitatibus philoſophorum et ſophiſtarum eloquentia in republica multum valeret, qua nempe populus ad optimatium voluntatem flecti poterat: contrariam prorſus in republica Romana rationem obtinere videntes viri acuti, qui ſummam rerum moderabantur, eiusmodi homines, qui facile perſuadere de quacunque re poſſent, tanquam peſtes reipublicae vrbe eiiciendos cenſuerunt [m]. Quae ſententia etiam Romanis ſequentibus temporibus ſtetit, vbi C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. A. V. C. DCLXII. idem edictum repetita vice vulgatum eſt [n], donec introducta per duces Romanorum, qui Graeciam ſubegere, philoſophia et eloquentia Graeca inter Romanos quoque locum obtineret exoptatiſſimum [o].

Philoſophia Graecâ Romae recepta.

§. VI. Nempe patrocinium philoſophiae Graecae, parauit, eadem, quae eiiciendorum Roma philoſophorum occaſionem exhibuit legatio Athenienſium. Quae cum diſſertationes philoſophicas Romae habuiſſet, iuuentutem Romanam, vt ſupra dictum ita corripuit amore, vt furore quaſi quodam ad philoſophiam ferrentur. Inter eam vero adoleſcentes quoque patricia gente, ſummoque loco natos fuiſſe, ex Cicerone notauimus. Hos, ne patria inſtituta desererent, Graecamque ſequerentur diſciplinam, Cato quidem impediuit, amorem tamen philoſophiae extinguere non potuit. Etſi enim pauci admodum erant, qui Muſas Graecas ſequi, et imprimis philoſophiam, cuius elegantiam legati Athenienſes Romanis oſtenderant, amplecti prae patria diſciplina vellent, ſic vt CICERO [p] fateatur, *ſcientiis reliquis ſenſim emergentibus ex contemtu, quo Romae delituerant, vnam philoſophiam iacuiſſe vsque ad ſuam aetatem, nec vllum habuiſſe lumen literarum Latinarum* [q], dicti tamen iuuenes cum adoleuiſſent, ſummis Reipublicae muneribus admoti occaſionem nacti ſunt, amorem, quem in philoſophiam conceperant, latius explicandi. Exercitibus enim, quibus Graeciam Romani ſubiugabant, itemque prouinciis, quae Romano adiectae erant imperio in magiſtratibus, quos acceperant, praefecti, non Graecae tantum eruditionis pulchritudinem propius pernoſcebant, ſed viris quoque magnis, qui philoſophiam literasque et elegantiores et ſeueriores tum temporis in Graecia, praecipue Athenis, ſumma nominis fama docebant, innoteſcebant, quorum eloquentiam et doctrinam admirantes eorum conſuetudinem affectabant, et cum facile eos ſibi conciliaſſent, philoſophiae praecepta ab iis percipere non dedignabantur, hocque fine eos ſecum habebant, cum in prouincia eſſent, ſaepius, immo domum

m) Conf. CHR. FALSTER. Qq. Rom. Lib. II. c. 4. §. 6. p. 165.

n) Conf. GAVDENT. de philoſ. Rom. c. XIV. p. 128. VINET. ad l. c. Suet. Plura in hiſtoria Rhetorices quaerenda ſunt hac de re.

o) Ex dictis de Romanorum de eloquentia Graeca iudicio iudicari poteſt, quam falſi ſint, qui Catonem, Carneadis odio et inuidia ductum Senatui perſuaſiſſe putant, ne Graecorum orationes diutius apud Romanam iuuentutem tolerarentur, quem errorem ipſe notauit PLVTARCHVS l. c. p. 633. vnde merito miramur, Auctorem hiſtoriae criticae philoſophiae T. I. p. 261. dum ad Plutarchum prouocat, ad haec non attendiſſe.

p) Tuſc. Qq. Lib. I. c. 3.

q) Cauſſas ſerius apud Romanos caput extollentis eruditionis Graecae eleganter explicat VELLEIVS PATERCVLVS Lib. I. c. 17. 18. qui legendus.

domum quoque adducebant, tanta vis erat amoris illius in philoſophiam ſemel in adoleſcentia concepti, quamuis philoſophos agere, hancque vitae profeſſionem ſequi non conſtituiſſent viri rebus ſummis pace belloque gerendis occupati. Inter hos nobiles ex patriciorum gente viros, quos patronos apud Romanos philoſophia nacta eſt, fuiſſe Scipionem Africanum, Laelium et Furium Cicerone teſte ſupra iam probauimus. Et Scipio quidem Africanis victoriis immortale nomen nactus, armorum ſtrepitum literarum dulcedine mitigauit, Graecamque eruditionem tantopere adamavit, et quod VELLEIVS PATERCVLVS [r] teſtatur, *tam elegans liberalium ſtudiorum omnisque doctrinae et auctor et admirator fuit, vt Polybium, Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque ſecum habuerit; Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio dispunxit, ſemperque aut belli aut pacis ſeruiit artibus, ſemper inter arma ac ſtudia verſatus aut corpus periculis aut animum diſciplinis exercuit.* Cumque Panaetius, quem ex Stoica familia philoſophum fuiſſe magnae famae et exiſtimationis ſuo loco [s] docuimus, non homo tantum eſſet ingenuus et grauis, dignusque illa familiaritate Scipionis et Laelii, vt ait CICERO [t], ſed et praeter Stoicorum diſciplinam, Platonem quoque maximi faceret [u], facile inde intelligi poteſt, ſummum illum Carthaginis euerſorem non vnius tantum porticus praecepta perluſtraſſe, ſed aliorum quoque philoſophorum, ex diuerſis ſectis, placitis cognoſcendis tempus impendiſſe. Cuius fidem nobis facile CICERO [x], teſtatus, ſemper Africanum Socraticum Xenophontem in manibus habuiſſe. Et haec quoque diuerſarum ſectarum praeceptorum quaſi miſtura, cauſſa videtur fuiſſe, cur Scipio oratione et praeceptis Panaetii, quamquam Stoica forent, aſperior factus non ſit, ſed leniſſimus,[y] cum eodem modo ipſe Panaetius animum inſtituens Stoicam ſeueritatem temperauerit. His acceſſere ſtudia alia, et imprimis hiſtoria, cuius excolendae cauſſa Polybium frequentiſſimum ſecum habuit imperator ſummus, qua ſcilicet non armorum tantum, bellique artium ſeueritatem demulcebat, ſed et animum, ad pacis bellique neceſſitates formabat. Iisdem veſtigiis eodem calcare incitati inſtitere Laelius et Furius, quos *cum Scipione ſecum eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam habuiſſe* CICERO [z] auctor eſt, qui et alibi [a], *Laelium adoleſcentem, ait, audiuiſſe Diogenem Stoicum, poſt autem Panaetium, et ſapientem fuiſſe appellatum, quia, quod eſſet, ſuauiſſimum duceret.* Laudandum vero in ſummis his viris praecipue eſt, quod licet philoſophorum choris ſe non immiſcuerint, ſed belli pacisque artibus ad nominis immortalitatem fuerint graſſati, philoſophiae tamen, praecipue Stoicae, praecepta ad formandam virtutem, tantis viris dignam adhibuerint, ſicque, *cum ad naturam eximiam atque illu-* *ſtrem*

r) Lib. I. c. 13.
s) P. I. c. 8.
t) De finib. L. IV. c. 9.
u) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 32.
x) Tuſc. Qq. L. II.
y) Orat. pro Muraena Or. XXXIII.
z) De Orat. L. II.
a) De finib. L. II.

ſtrem recte id obſeruante CICERONE[b], *acceſſiſſet ratio quaedam conformatioque doctrinae, tum illud neſcio quid praeclarum ac ſingulare extiterit. Ex quo numero diuinum hunc hominem Africanum, C. Laelium et L. Furium, modeſtiſſimos homines et continentiſſimos fuiſſe*, idem teſtatur. Tantorum virorum exemplo excitati ſecuti ſunt in premenda philoſophiae ſemita viri alii magnae inter Romanos exiſtimationis, et imprimis Iureconſulti famigeratiſſimi. Ex quorum imprimis numero Q. Tubero, et Q. Mucius Scaeuola notandi ſunt; illum enim, Scipionis Africani ſororis filium Panaetio duce, Stoicam philoſophiam didiciſſe, CICERO[c] teſtatur atque TACITVS[d], ideoque GELLIO[e] audit *antiſtes iuris ciuilis et Stoicae doctrinae ſectator*, et CICERONI[f] *eruditus vir ex ſtudio Stoico;* cuius tamen ſeueritas Stoica, paupertati, cui ab ineunte aetate eſſet aſſuetus, iuncta, cum epulum dare vellet populo nomine patrui ſui Africani, isque ligneos lectulos, haedinasque pro ſtragulis pelles, et ante ipſius Iouis cellam propoſita conuiuis vaſa fictilia ſtruxiſſet[g], praetura eum deiecit[h]. Scaeuolam vero Panaetium quoque praeceptorem habuiſſe, idem ait CICERO[i], qui *Iuriſperitorum eloquentiſſimi* nomine eum mactat. Addi his poſſent Iureconſultorum Romanorum veterum alii, paſſim Ciceroni laudati[k], ſi eorum hiſtoriam ſcriberemus, qui philoſophiam honore ſtudioque dignam iudicarunt, licet ipſi philoſophi ſtricto nomine appellandi non ſint. Semper enim fere apud Romanos Stoica philoſophia iuris antiſtitibus placuit[l], cuius contrariam ſententiam licet defendant GAVDENTIVS[m], veterum tamen teſtimoniis atque rationibus, quae rem conficiunt, prorſus deſtituitur.

ICti philoſophiae ſtudioſi.

§. VII.

b) Pro Archia Orat. XXVI.

c) Pro Muraena Orat. XXXVI.

d) Annal. L. XVI.

e) Lib. XV.

f) Pro Muraena.

g) SENECA ep. 95. VALER. MAX. L. VII. c. 5. CICERO l. c.

h) Conf. VINC. GRAVINA de ortu et progreſſu iuris ciuilis c. LVII. p. m. 112. ed. Neap.

i) De orat. L. II. plura de eo dabit GRAVINA l. c. c. LIX. p. 115 ſeq. conf. FRANC. BALDVINVS de Iurisprudentia Muciana.

k) De Orat. pleroſque poſt GRAVINAM l. c. Io. SCHILTERVM manud. philoſ. moralis ad Iurisprud. c. I. §. 3. ſeqq. aliosque iuris ciuilis eiusque interpretum hiſtoriam exponentes nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. I. p. 829. ſeqq. conf. D. WESTPHAL. de Stoa Iureconſultorum Rom. Roſt. 1727.

l) Fuiſſe inter ſacerdotes iuſtitiae Romanos quosdam, quibus aliarum quoque ſectarum doctrinae arriſerint, dubitari quidem non poteſt. Supra enim Catonem Cenſorium Pythagorea placita fuiſſe edoctum, probauimus, quem in cenſum etiam Appius Claudius Coecus ob carmen, quod Ciceronis aetate extitit, cui ipſi Pythagoricum viſum fuit, referri ſolet, quod tamen paraeneticum fuiſſe, hincque ad exotericam tantum philoſophiam Pythagoreorum pertinuiſſe, recte monet SCHILTERVS l. c. §. 2. p. 3. Verum hoc non de ſyſtemate toto morali, ſed de certis tantum dogmatibus intelligendum eſt, quae ex reliquarum ſectarum placitis ſparſim receperunt. Ipſum tamen philoſophiae moralis aedificium a Stoicis exſtructum admiſiſſe ICtos Romanos et principia ab iis adhibita, et definitiones, partitiones, axiomata Stoica hisque ſimilia, teſtimonia item Ciceronis aliorumque inter veteres luculenter probant. Quae ne hoc loco, vbi hiſtoriam iuris Romani non ſcribimus, demonſtremus, otium nobis fecere viri doctiſſimi, Io. SCHILTERVS l. c. §. 44. ſeqq. GRAVINA l. c. EVERARDVS OTTO de Stoica Iurisconſultorum philoſophia, CHR. AVG. HEVMANNVS act. philoſ. Vol. I. p. 48. qui ipſi conſulendi.

m) De philoſ. Roman. c. XLIII. p. 197. quo loco demonſtrandum ſibi ſumit, veteres Iurisconſultos videri potius cum Platonicis et Peripateticis, quam cum Stoicis feciſſe. Cuius ſententiae, communi veterum ſuffragio contrariae rationes has potiſſimum affert: ciuilem et forenſem vitam longe maiorem habere cum Ariſtotelica et Platonica philoſophia affinitatem, quam cum Zenonis ſchola. In hac enim multa afferri, quae leges euertunt e. c. omne delictum eſſe ſcelus neceſſarium, clementiae non eſſe locum et veniae, Sapientem nihil opinari. Quae vero Stoica videntur apud

ICtos

Caussae adamatae a ICtis Stoicae philosophiae.

§. VII. In caussas, vt hic Lectoris pace parumper a via digrediamur, adamatae a iurisperitis Romanis Stoicae philosophiae inquisituri, non ad rationes tantum huius philosophiae, sed ad temporum potissimum circumstantias attendendum est. Etsi enim non magnopere repugnandum putamus, elegantissimae eruditionis ICto EVERARDO OTTONI,[n] qui magnificentiam ethicae Stoicae iurisperitos Romanos ita occupasse putat, vt crediderint, eam omnium aptissimam esse praeparandis ad rempublicam capessendam animis, quam scenam virtutem Stoicam omnium optime instruxisse, senescentis et in monarchiam degenerantis reipublicae exempla satis loquuntur: primariam tamen hanc caussam fuisse, eo minus affirmari potest, quo magis magnificentia sectae Stoicae inter ampullata verba et hypocriticam philosophorum superbiam ab ipsa Zenonis aetate solebat referri et contemni. Alia itaque ratio ex ipsius sectae Stoicae historia repetenda est. Nempe Panaetium praecipuum philosophum fuisse, per quem extorris reducta Romam, certe inter Romanos ad dignitatem et existimationem euecta fuit philosophia, ex allatis hactenus testimoniis indubitatum est. Factum id vero consuetudine cum maximis ex patricia gente viris inita, qui Panaetium hominem optimum, omnique eruditione et disciplina imbutum maximi faciebant. Is vero, moderato licet iudicio, sectae adhaerebat Stoicae. Cum itaque homines magni, Scipio, Laelius, Furius, et quos CICERO [o] addit L. Philippus et C. Gallus Stoico professori adhaererent, eumque in familias suas traductum liberaliter alerent, factum est, vt qui reipublicae vel gubernandae vel iuris peritia moderandae operam nauabant, praestantissima exempla secuti in eandem philosophiam incumberent. Accessit vero alia quoque ratio, qua Stoicae philosophiae pars illa, quae mores hominum format, non potuit non iustitiae sacerdotibus commendari. Nempe Stoicos primos fuisse, qui derelictam a reliquis philosophis doctrinam de officiis gnauiter persecuti sint, Tomi primi libro tertio, vbi de Stoicis actum, demonstrauimus, monuimusque Panaetium huic practicae philosophiae parti maxime strenuam nauauisse operam. Huic vero doctrinae tota innitebatur iurisprudentia Romana, quae ex diuersarum gentium, aetatum, morumque legibus et consuetudinibus collecta cum fundamento certo et rationali careret, principiis Stoicis semel admissis in non absurdum systema coibat, id quod apud reliquas sectas non ita fiebat commode, nec eae ita innotuerant isto, quo Stoica vulgata fuit inter Romanos, tempore, vt studium et attentionem iurisperitorum poscerent. Sceptica enim secta, quae cum Academica valde arridebat viris summis, cum euertere putaretur omnia

ICtos Romanos ex legibus XII. tabularum, interpretatione prudentum, iudiciorum vsu, iuribus magistratuum etc. ante natam sectam Stoicam innotuisse. Poteramus haec sine examine dimittere, adeo infirma sunt, et more Gaudentii nihil ad rhombum faciunt. Ne tamen nihil dixisse videamur, hoc vnum monemus, Gaudentium ab historiae philosophicae accuratiori imparatum notitia, Stoicam philosophiam non intellexisse, et praecepta Sapientis perfecti, de quibus loquitur, cum incipientis officiis, quae sequebantur ICti, turpiter confudisse.

n) Diss. cit. conf. Act. philos.

o) Pro Muraena.

omnia honesti iustique principia, ad regendos et continendos in officio ciues inutilis visa fuit et prorsus aliena. Epicuream adamabant viri principes, sed priuatae magis vitae quam reipublicae aptam, cuius administrationem effugiebat. Peripateticae vero philosophiae, in ipsa Graecia exigua fortuna vsae ante Syllae aetatem, vt postea dicemus, notitia Romae nulla fuit, eaque ad reipublicae Romanae minus, quam ad Graecarum formam adaptata. Platonicae etsi magna erat existimatio, ea tamen ab Antiocho circa haec tempora ita cum Stoica in concordiam reuocata fuit, vt qui hanc sequeretur, se ab illa haud procul abire crederet: vt taceamus Platonicam philosophiam magis de diuinis quam humanis rebus fuisse sollicitam, ipsumque Platonem ineptis de republica somniis, quae locum in ciuitate inueniebant nullum, et omnium minime Romanae reipublicae aptari poterant, laudem fidemque, quam in metaphysicis sibi parauerat, in practicis, praecipue in politicis, amisisse fere omnem. Quae cum, ita esse, indubitata veterum loquantur testimonia, ratio vera patet, cur ad Stoicam potissimum philosophiam iurisconsulti diuerterint. Qui cum ducendae etiam auctoritate virtutisque opinione plebi eam philosophiam inseruire viderent, et dialectica quoque Stoica magnam accurationem in tradendis populi iuribus sponderet, mirum certe haud est, plerosque iurisperitos in Zenonis castra transiisse, huiusque sectae principia, quibus totum mundum tanquam ciuitatem considerabant, et ex iis officia communia praescribebant, admittendo, iis legum a maioribus acceptarum vel a reipublicae necessitate et emolumento praescriptarum rationes attemperauisse. Nec alia vel potior ratio fuit, cur viri quoque magni magistratibus in prouinciis Graecis functi philosophos audirent, et imprimis Stoicis adhaererent. Quanquam nec alias sectas contemsisse in confesso est. Cuius exemplum praeter Pompeium Magnum, quem magna veneratione Posidonium prosecutum fuisse, Rhodique inuisisse, in huius philosophi vita docuimus, Crassus est, qui cum praetor ex Macedonia Athenas venisset, Carneadem, Clitomachum, Aeschinem, Metrodorum, Carneadis discipulum, Mnesarchum discipulum Panaetii, Critolaum et Diodorum Peripateticos aliosque vidit, Platonemque legit, vt narrat CICERO. [p]

Lucullus. §. VIII. Multum contulisse virorum horum summam, qua in republica gaudebant, auctoritatem, fauoremque, quo philosophiam Graecam prosequebantur, dubitari nequit, omnium tamen maxime ad summum, quod Romae nacta est philosophia Graeca, fastigium eam euexit Lucullus. Is cum primum Quaestor in Macedonia esset, et post hunc magistratum bellum quoque Mithridaticum non sine fortunae fauore multisque victoriis gereret, fauentissimam occasionem nactus est, philosophos Graecos, praecipue Athenienses conueniendi, et praecepta philosophiae hauriendi, sicque eam, quam in Graecia didicerat, doctrinam Romae iuuandi ornandique. Qui quo animo erga philosophiam fuerit, praeter PLVTARCHVM, vitae eius enarratorem [q] testatur CICERO,

p) De Orat. L. I. q) In Lucullo, T. IV. p. m. 221.

RO, familiaris Luculli amicus, [r] licet in philoſophia ab eo diſſentiret. Is in *Lucullo*, quo amici ſui nomine *Academicarum quaeſtionum librum quartum* inſigniuit, poſt enumeratas ciuiles eius virtutes, ita de eius in philoſophiam ſtudio diſſerit: [s] *Nos illa exteriora cum multis, haec interiora cum paucis ex ipſo ſaepe cognouimus. Maiore enim ſtudio Lucullus cum omni literarum generi, tum philoſophiae deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec vero ineunte aetate ſolum, ſed et pro Quaeſtore aliquot annos, et in ipſo bello, in quo ita magna rei militaris eſſe occupatio ſolet, vt non multum imperatori ſub ipſis pellibus otii relinquatur. Cum autem e philoſophis ingenio ſcientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor excellere, eum ſecum et quaeſtor habuit, et poſt aliquot annos imperator: cumque ea eſſet memoria, quam ante dixi, ea ſaepe audiendo facile cognouit, quae vel ſemel audita meminiſſe potuiſſet. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat.* Etſi vero Lucullus, quod PLVTARCHVS [t] teſtatur, philoſophiae omnia genera amplexus erat et familiaria habebat, Academiam tamen iam inde ab initio miro ſtudio et amore coluit, non vero nouam illam, quae tum maxime Philonis opera diſputationibus Carneadicis florebat, ſed veterem, cuius tum princeps erat Antiochus Aſcalonita, [u] vir magna dicendi vi praeditus; quem cum omni ſtudio amicum domeſticumque ſuum feciſſet, Philonis auditoribus, inter quos erat Cicero, opponebat. Quae ratio quoque eſt, cur Cicero in *Academicarum quaeſtionum libro quarto* Lucullo Academiae veteris vel renouatae etiam partes tuendas dederit, cum mediam Academiam non probaret. Qui philoſophiae amor in Lucullo effecit, vt non ipſe tantum ei operam etiam inter armorum ſtrepitus nauaret, ſed et apud alios et Romae quoque pro virili iuuaret, promoueretque. Cuius finis obtinendi cauſſa multos beneque ſcriptos coëmit libros, vſumque eorum poſſeſſione laudabiliorem inſtituit. Inſtructa enim praeſtantiſſima bibliotheca, quam Xyſtis et Scholis iuxta aedificatis auxerat, Graeci, qui ex patria bellorum tumultibus plena, Romam tanquam in nidum quendam ſe receperant, eo ſe tanquam in Muſarum aliquod diuerſorium recipiebant, diesque ibi iucunde commentando exigebant. Ipſe frequenter in ambulationes eas ſe contulit, ac cum philoſophis diſputauit, Graecisque Romam venientibus hoſpitii Prytaneique publici vſum domus eius praeſtitit. [x] Tantum viri optimi exemplum aemulatione accenſi ſecuti ſunt alii, qui pari ratione Graecos philoſophos commendarunt et receperunt. Inter quos imprimis Cicero fuit, qui Philonis, qui quartam Academiam inſtituerat, diſciplinae innutritus eiusque facundia captus, cum is Romam veniſſet, eum de meliori Lucullo commendauit, [y] licet hic Antiochi magis, quam Philonis viam philoſophandi probaret.

r) Eius ſibi conſilium et auctoritatem in maximis rebus profuiſſe, fatetur l. c. c. 3.

s) Cap. 4. t) l. c. p. 221.

u) Concordiam hunc philoſophum inter Academiam veterem et Stoam tentaſſe Tomi primi libro tertio, c. 8. narrauimus.

x) PLVTARCH. loc. cit.

y) IDEM, in Cicerone, T. VI. p. m. 28. CICERO

baret. Ab hoc itaque Luculli et Ciceronis tempore, quod in A. V. C. DCLXX. incidit, prima adolescentis inter Romanos philosophiae aetas deriuanda est. Et fuerunt quidem ante istud tempus quidam, qui monente CICERONE, [z] *se philosophos appellari voluerunt, quorum dicebantur esse Latini sane multi libri:* parum tamen existimationis eos philosophiae parauisse, ex contemtu eorum colligi potest, nec sine probabili coniectura haec ad Epicuri sequaces trahi possunt, quos circa istam philosophiae Graecae apud Romanos infantiam valde fuisse contemtos et neglectos constat. [a] Paulo tamen prius, quam Lucullus vrbem philosophis repleuit, Peripateticae sectae nouus quasi sol Romae exortus est. Cum enim amissis, et in peregrinas bibliothecas translatis scriptis Aristotelis et Theophrasti acroamaticis ipsa, quid vere Peripateticum esset, ignoraret, valdeque de auctoris sui mente recessisset, hincque tantum non contemneretur, vt primi tomi libro tertio prolixe narratum, belli fortuna euenit, vt non tantum Romae innotesceret, sed et Aristotelis libros, qui tot annis delituerant, reciperet, cuius rei historiam paucis sic habe: Sylla in Graeciam missus cum exercitu, reliquas vrbes legatis missis se ei dedentes recepit, Athenas resistentes vi oppugnauit, cumque materia munimentis machinisque exstruendis deficeret, sacros lucos aggressus Academiam, quae plurimas omnium suburbanorum arbores ferebat, et Lyceum cecidit, et sacra philosophiae ita loca violauit. [b] Occupata tandem et crudeliter direpta vrbe, [c] cum omnia in victoris potestate essent, Apelliconis Teii bibliothecam, quae in Piraeeo collocata communem stragem euaserat, paulo post ex Asia redux, sibi exemit. Erant in illa bibliotheca plerique Aristotelis et Theophrasti libri, quos non vulgatos fuisse, sed intra priuatos parietes manusque hominum indoctorum delituisse, et ab iis ad Apelliconem emtio-

in Lucullo, f. Qq. Acad. L. IV. Epist. ad famil. L. IX. ep. 8. L. XIII. ep. 1.

z) Tusc. Qq. L. II. c. 2.

a) Quos hoc loco philosophos Cicero intelligat, valde obscurum est, nihil enim de iis affert, nisi, eorum libros se non quidem contemnere, quippe quos nunquam legerit, sed quia profiteantur ipsi illi, qui eos scribunt, se neque distincte, neque distribute, neque eleganter, neque ornate scribere, lectionem se sine vlla delectatione negligere, quid enim dicant, sentiantue ii, qui sunt ab ea disciplina, neminem mediocriter quidem doctum ignorare. Patet tamen ex his Tullii verbis, certam hic disciplinam sectamque philosophorum peti, qui dicendi scribendique ornatum et elegantiam negligentes, a Romanis dicendi virtutem maximi facientibus neglecti sint. Quoniam vero non aliae, nisi Graecae sectae, Romae innotuere, inter eas hanc disciplinam Latino sermone scriptis propositam quaerendam esse dubio caret. Inter Graecas vero sectas, quae Latina lingua dogmata sua isto tempore proposuit, non alia inuenitur, nisi Epicurea, cuius dogmata primum Latinis vocibus exposuit Lucretius. Is id ipse ita innuit:

Denique natura haec rerum ratioque reperta est,
Nuper: et hac primum cum primis ipse repertus
Nunc ego sum, in patrias qui possim vertere voces.

L. V. v. 535. conf. LACTANT. Inst. L. III. c. 16. Huic quoque accurate conueniunt, quae obiicit Cicero. Partis enim primae L. III. capite decimo quarto docuimus, Epicurum et sequaces ab ornate dicendi studio abstinuisse, et ἰδιοτικωτέρως scripsisse. Quam scribendi negligentiam libros Epicuri et Metrodori ita contemtos fecisse vt nemo, praeter suos, in manum sumat, hoc ipso loco Cicero ait, haud obscure prodens, ad Latinos Epicuri interpretes eum respexisse. Dubium tamen est, an ipsum Lucretium isto loco petierit, cuius doctam et elegantem simplicitatem Ciceronem adamauisse, immo eius carmina emendasse, infra dicamus.

b) PLVTARCHVS in Sylla T. II. p. m. 130. conf. MEVRSIVS de Ceramico gemino, cap. XXVII. p. 94.

c) Narrant victoris crudelitatem PLVTARCHVS l. c. FLORVS Lib. III. c. 5. VELLEIVS L. II. c. 23. APPIANVS de bello Mithridat. et Romanae conditores historiae alii.

emtionis iure peruenisse, suo loco narrauimus. [d] Bibliothecam hanc Romam perferri cum curasset Sylla, Tyrannio grammaticus, [e] quem captiuum Romam Lucullus deduxerat, occasionem nactus gratiam Syllae aucupandi, potestatem ab eo accepit, describendi, quos cuperet, codices. Is melioribus libris manum admouens, Aristótelis quoque et Theophrasti scripta compilauit. Id cum comperisset Andronicus Rhodius, [f] qui Peripateticam philosophiam deperibat, Tyrannionem exorauit, vt Aristotelis atque Theophrasti exemplarium copiam sibi faceret. Id quod eo facilius obtinuit, quo magis in id illo tempore connitebantur viri docti inter Romanos, vt eruditionis incrementa quouis modo iuuarent. Andronicus itaque acceptos a Tyrannione ipso [g] libros Aristotelis carie exesos, mutilosque ex ingenio et coniectura suppleuit, obscuros illustrauit, et vulgauit; sicque Peripateticae philosophiae studium, quod Romae hactenus neglectum iacuerat, valde euexit, licet, quod suo loco [h] demonstratum dedimus, haud parum ista emendatione veram Aristotelis doctrinam adulterauerit, incertamque reddiderit. Ab his itaque Syllae, Luculliique temporibus,

d) Tom. I. L. IV. c. 7. vbi veterum testimonia de ea re copiose attulimus, recentioribus etiam, qui eam tetigere indicatis.

e) Tyrannio grammaticus Amisenus fuit, ex Ponto, Epicratidis et Lindiae Alexandrinae filius, discipulus cum aliorum, tum etiam Hestiaei Amiseni, a quo etiam Tyrannio dictus est, eo quod condiscipulos vexaret et exagitaret, (κατατρέχων τῶν ὁμοσχόλων,) cum antea Theophrastus diceretur. Postea vero etiam Dionysium Thracem Rhodi audiuit, aemulusque fuit Demetrii Erythraei, de quibus in historia grammaticae pluribus dicendum. Aristionis tyrannidem fugiens, cum Athenis in patriam Amisenum se recepisset, a Lucullo in vrbis expugnatione captus Romam traductus, Muraena vero apud Lucullum pro eo intercedente, libertate donatus fuit. Ibi artis, quam profitebatur, criticae fama innotescens, summis viris carus fuit, adeo, vt opibus tandem magnis auctus, incredibilem numorum summam in bibliothecam, quam struxerat, conferret, optimosque vbique codices magnis sumtibus coëmeret. Quo studio illa tantum creuit, vt plus triginta millibus librorum constaret, narrante id SVIDA T. III. v. Tyrannio, p. 517. seq. vnde audiendi non sunt GAVDENTIVS de philos. Rom. c. 20. p. 140. et post eum Lexicographi MORERIVS et HOFFMANNVS, qui constantem tribus tantum librorum millibus bibliothecam habuisse Tyrannionem falso produnt. Quanta vero in existimatione Romae fuerit Tyrannio, inde colligere est, quod non tantum praeter Strabonem, Ciceronis filium et nepotem discipulos habuerit, sed et Cicero pater eius ministerio vsus sit, ad designationem librorum suorum conficiendam, quam mirificam vocat, Atticoque commendat, Lib. IV. ep. 4. Plura de eo dabunt PLVTARCHVS l. c. p. 143. et in Lucullo T. II. p. 210. HESYCHIVS MILESIVS et SVIDAS in Tyrannio l. c. ex recentioribus PATRICIVS discuss. Perip. T. I. L. III. p. 29. L. IV. p. 34. seqq. GAVDENTIVS l. c. et qui primo loco nominandus erat P. BAYLE Dict. T. IV. art. Tyrannion. Non confundendus vero est cum Tyrannione iuniore, Phoenice, eius discipulo, qui nomen a praeceptore accepit, cum prius Diocles vocaretur, qui in bello inter Caesarem et Antonium captus a quodam Dymante Caesaris liberto redemtus, et postea Terentiae, Ciceronis vxori donatus est, a qua manumissus Romae docendo et scribendo inclaruit, de cuius scriptis SVIDAS l. c. videndus. Incertumque annon Tyrannio hic iunior bibliothecae Ciceronis catalogum confecerit, Straboque eius fuerit discipulus, quod placet doctissimo KVSTERO ad l. c. Suidae. Ceterum in geographiae quoque cognitione Tyrannionem fuisse versatissimum, ex CICERONIS ep. 6. L. II. ad Atticum colligere est. Aitque STRABO L. XIII. p. 609. valde eum Aristotelem amauisse, eiusque libros manu sua emendasse, (διεχειρίζετο.) Quam vocem PATRICIVS l. c. praeter rem vertit: *peiores reddidit*; Recensuisse enim tantum eos Tyrannionem, officium grammatici innuit, et Andronicus is fuit, qui lacunas supplendo textum Aristotelis corrupit. Obiit Tyrannio post Ol. CLXXXIV. si ipse apud CICER. l. c. intelligendus est. Apud SVIDAM enim, qui senem podagra confectum obiisse Olymp. CXX. dicit, in numero vitium esse, ex Syllae, Luculli, Ciceronis, Strabonis aetate, qua vixit Tyrannio, manifestum est.

f) Dicemus plura de eo paulo infra.

g) Contendit RAPINVS, comparat. Platonis et Aristotelis pag. 371. Andronicum post Tyrannionis mortem Romam demum venisse, et ab eius haeredibus libros Aristotelis accepisse. Cui recte opponitur PLVTARCHVS, qui in Sylla l. c. Andronicum Rhodium scribit, a Tyrannione adeptum exemplaria in medium protulisse atque edidisse ea, quae hodie circumferuntur volumina.

h) Tom. I. L. III. c. 7.

bus, mira velocitate philoſophia Romae adoleuit, omnesque Graecorum ſectae patronos ſectatoresque viros ſummos nactae ſunt. Illi enim non domi tantum praeſentes audiebant philoſophos, ſed filios quoque ad diſcendam philoſophiam Graecam mittebant in Graeciam, ipſique contubernio adhaerebant philoſophorum praeſtantiſſimorum. [i]

Cauſſae cur ſectaria Graecorum philoſophia Romae admiſſa.

§. IX. Cunctarum itaque ſectarum Graecarum fata, ſectatoresque, qui eas inter Romanos amplexi ſunt, exponendi, et qua ratione ſingulis adhaeſerint viri magnae auctoritatis ediſſerendum, vt Romanae philoſophiae acta enucleentur, eiusque hiſtoria pateat. Quod tamen priusquam fiat, duo lector monendus eſt, hic non negligenda. Primum enim probe obſeruandum eſt, non aliam philoſophiae rationem, quam ſectariam Romae obtinuiſſe, nec ad nouas ſectas deſcendiſſe viros iudicii et ingenii laude inclutos, ſed iis tantum adhaeſiſſe, quos Graecia protulerat. Id quod primo quidem intuitu alienum a tantorum virorum, qui ab A. V. C. DCLXX. ad A. DCC. floruerunt, (quo ſcilicet temporis interuallo philoſophia inter Romanos adoleuit,) praeſtantia et ingenii acumine, et mirabile videri queat, homines tantis animi virtutibus ornatos maluiſſe Graecarum ſectarum dogmata ſequendo, deuictae quaſi genti praeſtare obſequium, quam propriis vtendo viribus noua philoſophiae ſyſtemata condere: propius tamen et ex temporum hominumque iſtorum circumſtantiis conſideratum, aliter euenire non potuiſſe, manifeſtum erit. Plerique enim, quos Graecae philoſophiae aſſeclas in ſequentibus producemus, viri erant ſummae inter Romanos auctoritatis et dignitatis, qui non tantum ſupremis reipublicae muneribus admoti eam regebant, ſed et exiſtimatione, nominisque gloria, opibus etiam et cenſu immenſum aucti nouas plerumque res moliebantur, et augendae in republica poteſtatis ſuae conſilia capiebant innumera, magnamque ſibi ea de re ſpem concipiebant, quae res tandem libertati Romanae exitio fuit, et monarchiam introduxit. Tantis vero viris, belli pacisque artibus et facinorum gloria immortale nomen conſecutis, non deerat iudicii acumen, ingenii elegantia et literarum praeſidium ad exco-

i) Abhorruiſſe veteres Romanos a moribus, literisque aliarum gentium, imprimis Graecorum, ſupra luculento Catonis Cenſorii exemplo comprobauimus. Valde enim timebant, ne peregrinis inſtitutis et diſciplina capti iuuenes a patriis legibus et moribus deſciſcerent, ſicque respublica detrimentum caperet. In omnia alia tamen conuerſa eſt Romana elegantia morum literarumque, ex quo imperatores Romani gentes eas, inter quas literae vigebant, vicerunt, et imprimis Aſiam, Macedoniam, Graeciamque ſubegerunt, iisque in prouincias redactis magiſtratibus in illis functi ſunt. Cum enim viri ſummae auctoritatis Graeca eloquentia et eruditione mire caperentur, virosque doctos, imprimis philoſophos magni facerent, colerentque, ad tantorum virorum Graecae eruditionis elegantia ſuperbientium exemplum tota ſe Roma compoſuit, et non humaniores tantum literas, imprimis, poëticam et oratoriam artem, ſed et philoſophiam magnifacere et addiſcere coepit, filiosque non tantum ad ſapientiae profeſſores in Graeciam miſit, ſed et ipſi viri ſummi eos inuiſerunt, ſuoque dignati ſunt contubernio. Ita Pompeium M. Poſidonium inuiſiſſe ſuo loco diximus. Idem de M. Antonio PLVTARCHVS tradit T. III. p. m. 115. et de Bruto, T. II. in Bruto, p. m. 703. quem Academicum Theomneſtum et Peripateticum Cratippum Athenis audiuiſſe, narrat. Athenas quoque eandem ob cauſſam Atticum inuiſiſſe tradit CORNEL. NEPOS in Attico c. 2. ita OVIDIVS quoque Triſt. L. I. eleg. 2. v. 77. et Cicero ipſe atque eius filius. Non vero Athenas tantum inuiſerunt, poſt Syllae direptionem a veteri gloria valde deficientem, ſed et Spartam, vid. QVINTILIAN. L. III. c. 7. Rhodum, Apolloniam, Maſſiliam aliaque loca philoſophiae ſtudio clara, de quibus videndus GEORG. NICOL. KRIEGK, in erudita diatribe de Romanorum peregrinationibus Academicis, add. Cl. FALSTERI Qq. Rom. c. VII. p. 207.

excolendam ſuo Marte philoſophiam, ſed tempus atque otium, a rerum ciuilium et bellicarum tumultu remotum, ſine quo fruſtra noua fiet ad philoſophiam acceſſio. Cum vero omni artis elegantia ornatos adeoque philoſophia quoque munitos ſe cuperent, ne deeſſet virtutibus pace belloque partis literarum et philoſophiae imprimis honos, quo ſapientiae laudem adiici poſſe videbant, ſectis Graecorum adhaeſerunt, et prout in profeſſorem inciderunt, eloquentiae vi et eruditionis praeſtantia aures demulcentem, ita ſectam ſibi ex Graecanicis elegerunt, quam ſequerentur. Multum vero diſertiſſimi quoque inter Graecos philoſophi eloquentia ſua ad id contulerunt, vt prudente doctrinarum delectu omiſſo, ſine magno et prolixo examine Romani principes placitis ſuis calculum adiicerent. Cum enim facundia eorum viros illos ſummos mirifice cepiſſet, enata primum admiratio et ex ea amor haud vulgaris ita auctoritatis firmauit praeiudicium, vt tandem in aſſenſum quoque doctrinarum raperentur, et eorum placita admitterent, quos diligebant, vt Panaetii, Poſidonii, Philonis, Antiochi, Cratippi exemplo diſcimus. Nec aliud oculis obuerſabatur ſtudium, niſi ſectarium, toto orbe philoſophico in ſectas diuiſo et ſectariam philoſophandi rationem ſequente. Etſi enim in fine partis primae demonſtrauimus, in certam quandam ἔκλεξιν vel ſyncretiſmum potius philoſophicum in Aegypto philoſophantes quoſdam homines conſpirare coepiſſe, ſerius tamen, et poſt roboratas tantum inter Romanos et ſtabilitas ſectas, id Romae, capta Aegypto et in prouinciam redacta, innotuit, et ipſa haec eclectica philoſophandi ratio ſectae Platonicae nomen titulumque ſeruauit. Non defuere quidem Romanis ingenia excelſa, quae et ipſa Graecorum dogmata examinabant, et fundamenta ſyſtematum excutiebant, et infirmitatem atque naeuos, quae paſſim latebant, detegebant, cuius fidem nobis faciunt elegantiſſimae Ciceronis diſſertationes, ſyſtematum ſectarum defectus, errores et naeuos paſſim luculenter demonſtrantes: ſed, quo minus ad ſalubriora et meliora progrederentur, et ipſi nouam doctrinae viam inirent, obſtitit Academica philoſophandi ratio ab Arceſilao et Carneade introducta, quae omnibus ſectarum philoſophis dubia obiiciendo fortiſſima, earum quidem infirmitatem demonſtrabat, verum nec meliora dabat, nec certiora, ſed rebus omnibus incertitudinem ex vtraque parte diſputationi obnoxiam ineſſe contendebat, et de recte inſpiciendis philoſophiae myſteriis deſperabat. Hanc cum optimam philoſophandi viam eſſe crederent, viri excitati ingenii, qui acute ſectarum diſſidia et errores peruidebant, actum erat, de meliori philoſophiae ordine modoque, multumque ſe profeciſſe credebant, ſi nobiliſſimam illam incertitudinis philoſophicae artem didiciſſent, id quod elegantiſſimae, quas CICERO inſtituit, *Quaeſtiones*, ſiue diſputationes *Academicae* luce meridiana clarius comprobant, oſtenduntque, ſuffeciſſe viris magnis, ſi in tanto philoſophorum diſſenſu et rationum incertitudine, aliquam ſaltem ſequi probabilem ſententiam liceret. Addi his poteſt, ſectarum Graecarum ſyſtemata diuerſa, diuerſi quoque generis homi-

hominibus placuiſſe, prout rationibus, temperamento, vitae profeſſioni, muneribus aliisque, quae eos premebant, circumſtantiis conueniebant, et ex horum hominum voto reſpondebant. Ita iureconſultis et magiſtratibus Romanis Stoicam philoſophiam eo potiſſimum nomine placuiſſe, ſupra docuimus, quod regundis ciuibus, et inſtruendae virtute Stoïca, quam exorſi erant, ſcenae magnificae melius quam reliquae ſectae, inſeruire poſſe credebant. Alii eloquentiae laude, et orationum ad populum habitarum commendatione ad ſupremos reipublicae honores adſpirantes non poterant non Academicae philoſophiae nomen dare, et inſigni eam amore proſequi, quod eius philoſophandi et diſſerendi modo ſcopum feliciter ſuum aſſequerentur. Alii difficiliori et triſtiori ingenio atque temperamento vſi, et ad metaphyſicas cogitationes inter reipublicae turbas et tumultus, quibus ſe ſubducebant, ſibi viuentes, delapſi, Pythagorica et Platonica deperibant. Alii inter tanta vitae ſcelera et facinora, quibus nefandis auſibus ſe Roma maculauerat, magnum animi ad tranquillitatem adſpirantis ſolatium et praeſidium in Epicuri inuenerunt ſyſtemate, et poſthabito atque reiecto omni diuinorum metu et religione ſibi viuere gaudebant. Quidam melioris commatis vitaeque, non prorſus malae, vacationem a republica, quae miſere tum concuti coeperat, ſummum ſibi ſtatuentes leuamen miſeriae, ob eiusdem commendationem et priuata otia hortos quoque Epicuri reliquis praeferebant. Quae omnia cum ſuis commodis et felicitati, quam quaerebant, ſatis reſpondere Romani crederent, non potuere non in ſectaria Graecorum haerere philoſophia, nec noua moliri opus habebant. Id quod eo difficilius cum eſſet, quo magis turbae atque tumultus, quae noua philoſophiae molimina vehementer impediri ſolent, inualeſcebant, impoſſibile fere fuit, ſi morali ratione conſideramus, vt orbis Romanus nouum philoſophiae genus conderet. Ex hoc vero clarum eſſe putamus, in delineanda philoſophiae Romanae hiſtoria doctrinarum a Romanis admiſſarum explanatione opus haud eſſe: eae enim non aliae fuerunt, quam quas tomo primo fuſe delineauimus. Niſi hoc vnum addas, non tam ſeruili iugo ſectariae philoſophiae inhaeſiſſe Romanos, vt non ex aliis quoque ſectis quaedam ſibi eligerent: quae tamen et pauca fuerunt, ſuis locis non praetermittenda, et ab integro ſectae ſyſtemate eos non auocarunt. Alterum, quod monendus eſt lector, antequam philoſophiam Romanorum ſectariam pandimus, hoc eſt, deferendam eſſe paulisper notionem eam philoſophi, quam ſectas Graecas deſcribendo ſecuti ſumus. In iis enim homines inuenimus certo profeſſionis vitaeque genere philoſophos et philoſophiae doctores. Qui quidem ex Graecis, qui Romam commigrarunt, circa haec quoque tempora non defuerunt, vt in ſequentibus docebimus, inter Romanos vero, qui philoſophiae operam dederunt, eo characteris genere tantum non inueniuntur. Qui enim ex Romanis philoſophati ſunt, fuere viri fere maximi ſummisque reipublicae gubernaculis admoti, munerumque ſplendore illuſtres, qui non elegantiores tantum et humaniores

literas excolebant, sed philosophiam quoque artibus iungebant politicis, et rempublicam curantes ad philosophiae praesidia respiciebant. Inter eos sectas Graecorum Pythagoream, Academicam, quaeque sub eius nomine latuit Scepticam, Stoicam, item atque Peripateticam, et tandem Epicuream quoque asseclas inuenisse, iam prolixius demonstrabimus.

Pythagoricae philosophiae fata Romae.

§. X. *Non potuisse Pythagorae disciplinam, licet is in vltimis Italiae oris iuuenum aemulantium studia coetus habuerit, fama linguaeue commercio per tot gentes dissonas sermone moribusque in Sabinos peruenire*, recte monuit, et hac ratione Romanis Pythagoricam philosophiam denegauit LIVIVS [k]. Cum tamen eius fama inter Graecos postea percrebuisset, isque inter celeberrimos Graecorum philosophos esset numeratus, tanta quoque eius existimatio Romae fuit, vt teste PLINIO [l], *illi et Alcibiadi in cornibus comitii statua poneretur, cum bello Samnitico Apollo Pythius fortissimo Graecorum gentis iussisset et alteri sapientissimo simulacra celebri loco dicari.* Addit his Plinius: *Mirum est, illos patres Socrati cunctis ab eodem Deo sapientia praelato Pythagoram praetulisse, aut tot aliis virtute Alcibiadem, aut quenquam vtroque Themistocli.* Cuius caussam eam putat G. I. VOSSIVS, quod Pythagoras Romanis notior fuerit Socrate, quia docuerit in Italia: immo et acceptior, quia Numa fuisse Pythagoricus vulgo crederetur. Vtrumque leui verisimilitudine dicitur: nam eadem facilitate Socrates Romanis innotescere potuit, qua Pythagoras, Numam vero Pythagoricum fuisse, error est temporum bello Samnitico posteriorum. Nobis ratio et conditio vtriusque philosophiae caussa fuisse videtur. Socrates enim, qui vitae, non scholae, philosophabatur, quamuis inter suos integerrimae vitae morumque laudem obtinuisset, longe tamen et ipse ab ostentatione sectaeque studio abfuit, et eius gloria a Sectis, quae ex eius schola prodierunt, breui obscurata est, vt mirum non sit tanti viri famam istis temporibus ad Romanorum aures non pertigisse. Pythagoreae vero disciplinae fama, non ea tantum ex ratione inualuit, quod arcana methodus, quam adhibebat, nescio quae mysteria promitteret, sed quod etiam potissima huius philosophiae pars in Deorum cultu et religione explicanda occuparetur, quae non potuere non Romanis ad superstitionem isto tempore procliuibus videri magnifica, et eo magis Pythagoras pro sapientissimo haberi, quo magis miracula, quae de hoc viro ferebantur, in vulgus edita, et finitimarum gentium laudibus iactata, mirumque in modum mendaciis aucta, opinionem de Pythagora viri diuini, et humana forma augustioris confirmabant, ad quam Romanos potissimum in isto iudicio respexisse, nulli dubitamus. Nihil tamen haec Pythagorei nominis existimatio ad eius philosophiae excolendae studium contulit, quos nempe Marti magis, quam Apollini, litasse, et arma magis tractasse, quam literas, supra demonstrauimus. Intercidente quo-

k) Lib. I. c. 18. Ad quod non attendit Auctor Historiae criticae philosophiae, qui T. III. p. 8. Nigidium Pythagoricae philosophiae asseclam Numae philosophiam resuscitasse scribit.

l) Lib. XXXIV. c. 6.

quoque mature fecta, et reliquis, qui ex collegio Pythagoreo fupererant, in Aegyptum et Graeciam fugientibus, non potuit non Pythagorea philofophia Romae manere incognita, quae etiam alienis prorfus inftitutis, quam Romani habebant, vfa, exigua forte fortuna fuiffet gauifa, vbi etiam innotuiffet. *Ennius.* Vnus ENNIVS Rudiae inter Calabros A. V. C. DXIV. natus [m], cum vicinus illis locis effet, vbi reliquiae Pythagoricae philofophiae, tanquam tenues igniculi fub cineribus latebant, quibusdam doctrinas Pythagoricas haufiffe vifus eft. Hinc de eo PERSIVS [n]:

Cor iubet hoc Enni, poftquam deftertuit effe
Maeonides Quintus pauone ex Pythagoreo.

Pauonem enim Pythagoreum nominat ideo, quod initio annalium fuorum fomniauerit Ennius, Pythagorea metempfychofi fuppofita, animam fuam fuiffe in Homero, exque eo in Ennium defcendiffe, quare etiam *Quintum* (quo nomine gaudebat) *Maeonidem* vocat [o]. Cum vero Ennius non tantum in vltimis Italiae oris natus fit, fed et quadraginta annos in Sardinia triuerit, non absque verifimilitudine dicitur, eum quaedam dogmata Pythagoreorum exoterica, inter quae transmigratio animarum locum habuit nobiliffimum, didiciffe. Certe literaturae Graecae non expertem fuiffe Ennium, ex eo patet, quod eo in ifto eruditionis genere praeceptore Cato Cenforius vfus fit, vt fupra dictum. Cumque a Nearcho quodam Pythagorico eundem Catonem praecepta Pythagorica didiciffe eodem loco demonftratum fit, facile intelligitur, fimile quid de Ennio quoque non abfurde ftatui poffe, qui femper fere in iis locis haefit, vbi Pythagorica inftituta viguerant. Quicquid tamen verifimilitudinis huic coniecturae ineffe poteft, attamen omne illud ad exoterica Pythagorae dogmata trahendum eft, qui enim acroamaticam difciplinam tenuerant Pythagorei vltimi, integro feculo [p] ante Ennium A. V. C. DLXXXV. denatum, vixere. Non defuiffe vero Ennio ingenium philofophicum clarius difceremus, fi Euemeri *hiftoria de Diis* fuppeteret, quam ex Graeca Latinam feciffe tradit LACTANTIVS [q]: hunc enim librum non exigui in hiftoria veteris philofophiae momenti effe, parte prima docuimus [r].

Nigidius Figulus. §. XI. Maiorem melioremque nacta eft affeclam philofophia Pythagorica inter Romanae eruditionis principes in PVBLIO NIGIDIO, cui FIGVLI cognomen peperit data de aftrorum praedictione et euentu refponfio [s]. Qui Ciceroni coaeuus eiusque amicus familiarisque circa A. V. C.

m) POMPON. MELA de fitu orbis Lib. II. c. 4.
n) Satyr. VI. v. 10. feqq.
o) Conf. Comment. ad h. l. HORN. Hift. phil. Lib. IV. c. 4. p. 239.
p) Annus enim natiuitatis in Olymp. CXXXV. incidit, vltimi vero Pythagorei vixere Olymp. CX.
q) De falfa relig. Lib. I. c. 11. 13. 14.
r) De reliquis Ennii circumftantiis vid. VOSSIVS de hift. Lat. Lib. I. c. 2. p. 9. de poëtis Lat. p. 4. aliique.
s) Fruftra affertur nobile illud commentum de figuli rota, quod refpondiffe ferunt Nigidium hac quaeftione turbatum, vnde et Figulus appellatus eft. Dum enim rotam figuli, vi quanta poffet, intorfiffet, currente illa bis numero de atramento tanquam vno eius loco fumma celeritate percuffit, deinde inuenta funt figna, quae fixerat defiftente motu non paruo interuallo in eius rotae extremitate diftantia. Sic, inquit, in tanta coeli rapacitate, etiam fi alter poft alterum tanta celeritate nafcatur, quanta rotam bis ipfe percuffi in coeli fpatio plurimum eft. Hinc funt inquit, quaecunque diffimillima perhibentur in moribus cafi-

V. C. DCLXXX. floruit et non eruditionis tantum praecipue mathematicae gloria, sed et munerum dignitatibus magnam sibi nominis famam conciliauit. Tanta enim disciplinarum omnium, praecipue elegantiorum notitia inclaruit, vt *hominis in studiis bonarum artium praecellentis, et impense docti* laudem consequeretur a GELLIO [t], qui eundem cum M. Varrone inter *doctrinarum multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita est, columina quae aetas Ciceronis habuit*, referre nullus dubitat [u]. Praeter elegantiores autem literas mathematicas quoque disciplinas impense coluit [x], et inter has imprimis astrologiae tanta felicitate operam dedit, vt fidem fere superet, quod de eius praedictionibus astrologicis referunt veteres, qui Augusto orbis imperium praedixisse ex themate natalitio testantur [y], et triumuiratus mala ex astrorum constellationibus fuisse vaticinatum, referunt [z]. Qui tanta, addunt, certitudine in euoluendis futuri seculi fatis vsum fuisse, vt in magiae suspicionem adduceretur, et arcanis studiis vti crederetur [a]. Id quod male accepit EVSEBIVS [b], qui perperam ait: *Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exilio moritur.* Adderemus, quod APVLEIVS [c] narrat: *Fabium, cum quingentos denarios perdidisset, ad Nigidium consultum venisse, ab eo pueros carmine instinctos indicasse, vbi locorum defossa esset crumena, cum parte eorum; ceteri vt forent distributi, vnum etiam denarium ex eo numero habere M. Catonem philosophum, quem se a pedissequo in stipem Apollini accepisse confessus sit;* nisi manifestum putaremus esse, haec ex illarum narratiuncularum genere esse, quae ad fidem vanissimis artibus faciendam ab otiosis hominibus solent excogitari, adeo indigna sunt Nigidii grauitate et eruditione, et anilia commenta sapiunt. Rationibus vero arithmeticis et astrologicis impense delectatum fuisse, vel vnum Pythagoricae philosophiae ex tenebris ab eo quasi reuocatae studium demonstrat, si vera sunt, quae CICERO [d] narrat, accuratus de amico intimo testis, qui qualis quantusque fuerit philosophus ita edisserit: *Multa sunt nobis et in Academicis conscripta contra physicos, et saepe P. Nigidio Carneadeo more et modo disputata. Fuit enim vir ille, quum ceteris arti-*

casibusque geminorum. Hoc figmentum fragilius est, quam vasa quae illa rotatione figuntur. Ita S. AVGVSTINVS de C. D. Lib. V. c. 3. qui cum vnicus rei testis sit, fides penes eum esto. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Nigidius not. G. p. 509.

t) Lib. X. c. 11. Lib. XI. c. 11. MACROB. Saturn. Lib. VI. c. 8.

u) Lib. XIX. c. 14.

x) Scripsit enim Comm. de sphaera barbarica et Graecanica, cuius meminit SERVIVS ad VIRG. Georg. I. 29. 42. conf. VOSS. de Scient. mathem. c. XXXVI. §. 6. p. 569. seqq.

y) DIO Lib. XLV. p. 306. SVETON. in Aug. c. 94.

z) Digni, qui hic legantur, ea de re versus sunt LVCANI Pharsal. Lib. I. v. 639. seqq.

At Figulus, cui cura Deos secretaque coeli
Nosse fuit, quem non stellarum Aegyptia Memphis
Aequaret visu, numerisque mouentibus astra,
Aut hic errat, ait, nulla cum lege per aeuum
Mundus et incerto discurrunt sidera motu,
Aut, si fata mouent, orbi generique paratur
Humano matura lues.

a) DIO l. c.

b) In Chronic. n. MDCCCCLXXIII.

c) In Apologia.

d) De vniuersitate c. 1. Pythagoreos vero non numerorum tantum et siderum scientiae plurimum tribuisse, sed vaticinari quoque ex vtrisque fuisse solitos, ex dictis P. I. Lib. III. c. 10. notum, hicque repetendum est.

artibus, quae quidem dignae libero eſſent, ornatus omnibus, tum acer inveſtigator et diligens earum rerum, quae a natura inuolutae videntur. Denique ſic iudico, poſt illos nobiles Pythagoreos, quorum diſciplina extincta eſt quodammodo, quum aliquot ſecula in Italia Siciliaque viguiſſent, hunc extitiſſe, qui illam renouaret. Ex quo Ciceronis loco haud obſcure colligitur, Nigidium non tantum more Pythagoreo arcanam ſervauiſſe doctrinam, ſed rationes quoque mathematicas et imprimis arithmeticas ad rerum naturalium ſcrutinium adhibuiſſe; quae fidem quoque faciunt, vaticinia eius, quibus more Pythagoreo vacabat, ex numeris facta fuiſſe. Quod ſi libri eius *de animalibus, de extis, de auguriis, de ventis,* aliique quorum mentio paſſim fit apud veteres [e], extarent, accuratius de philoſophia Nigidii poſſet fieri iudicium: illud certum eſt, ſi SERVIO [f] credimus, non in communibus tantum literis, verum in theologia quoque eum ſcripſiſſe, in qua tamen eum Varroni poſtponit; dignus itaque viſus Sammonico Sereno apud MACROBIVM [g], qui *maximus rerum naturalium indagator* audiat. Etſi vero ſcripſit plurima, vnde Varroni a veteribus iungi ſolet, diſparuere tamen mature eius monumenta, eo quod more Pythagoreo obſcurius eſſent Scripta. Vnde GELLIVS [h], *Varronis,* ait *monumenta rerum ac diſciplinarum, quae per literas condidit, in propatulo frequentique vſu ferri; Nigidianas autem commentationes non perinde in vulgus exire, et obſcuritatem ſubtilitatemque earum tanquam parum vtilem derelictam eſſe.* Quibus fruſtra opponit Macrobianum de eruditione Nigidiana teſtimonium GAVDENTIVS [i], more ſuo leui brachio de hoc viro tractans, cum obſcuritas a Pythagoreae diſciplinae ſtudio quaeſita, literarum profunditatem non tollat. Non vero in literis tantum vir ſummus fuit Nigidius, verum etiam in republica, ſenatui enim erat adſcriptus [k], Praeturamque geſſit, Ciceronique Conſuli in ſupprimenda Catilinae coniuratione fidelem operam praeſtitit, [l] qui cum ingenii doctrinarumque nomine eum ſumme reuereretur, *non in philoſophia tantum eum,* quod ait PLVTARCHVS [m], *ſocium habuit, ſed eius quoque grauiſſimis in negotiis publicis vſus eſt conſilio.* Licet vero Pythagoricam Nigidius adamaret philoſophandi rationem, tantum tamen abeſt, vt Pythagoreum αὐτὸς ἔφα ſecutus aliarum ſectarum philoſophos contemſerit, vt non tantum more Academico, vt ſupra ex Cicerone relatum, diſputarit, ſed et libenter cum aliis philoſophis ſermones miſcuerit, quales diſputationes cum Cicerone ſuo et Cratippo Peripatetico habuiſſe ille teſtatur.

e) Vid. DONAT. ad Terent. p. 447. 448. 454. PHYLARGIR. in Georg. Virg. III. 147. et Scholiaſtae alii, imprimis SERVIVS, qui ad eius librum de animalibus Georg. III. 147. de Diis Ecl. IV. 10. comm. grammaticalem Georg. I. 120. de hominum naturalibus Aen. IV. 152. de ſphaera Graecanica Georg. I. 43. etc. prouocat. Alios tacemus. Fragmenta quaedam collegit IANVS RVTGERSIVS var. lect. Lib. III. c. 16. p. 269. conf. FABRICIVS Bibl. Lat. Lib. IV. c. 7. §. 31. p. 799. BAYLE l. c. not. B.

f) In Aen. X. 175.

g) Saturn. Lib. II. c. 12.

h) Lib. XIX. c. 14.

i) l. c. c. XXXI. p. 169. Inter obſcuritatis Nigidianae cauſſas non immerito referas etiam modum diſputandi Carneadeum, quem ei tribuit Cicero.

k) DIO l. c. SVETON. l. c. in Senatu enim expectans Octauium, qui ſero venerat, cognita morae cauſſa, ei imperium praedixit.

l) GELLIVS Lib. XI. c. 11.

m) In CICER. T. III. p. m. 40. conf. CICER. ad famil. Lib. IV. ep. 31. BAYLE l. c. not. F.

tur [n]. Tandem ſecutus Pompeii M. partes, cum C. Iulius Caeſar rerum potiretur in exilium abire coactus eſt, in quo A. V. C. DCCIX. magna elegantiorum et philoſophicarum literarum iactura deceſſit [o].

Cauſſae cur Pythagorica ſecta mox euanuerit.

§. XII. Quamuis vero inter Romanos quoque Pythagorica diſciplina magnam exiſtimationem eſſet nacta, eamque ſumma Nigidii eruditio vehementer auxiſſet, neglecta tamen mox adeo iacuit, vt poſt eum pauciſſimi inueniantur, qui huic philoſophiae generi nomen dederint, vixque ſub Caeſaribus vnus atque alter comparuerit, qui in hunc cenſum queat referri. Cuius cauſſae variae videntur fuiſſe. Nempe ſecta ipſa diu deſierat, et tria fere effluxerant ſecula, ex quo vltimi Pythagorei vixerant: qui cum arcane cuſtoditam ſecum quaſi ſepeliuiſſent philoſophiam, paucaque eſſent, quae hominum memoriae de ea eſſent relicta, nemo fuit, qui ſectam eam ex cineribus reuocare, tantumque laborem impendere vellet, vt quid Pythagorae placuerit, accuratius inquireret. Multa quoque, quae in vulgus exire paſſi erant Pythagorei, vel Graeci philoſophi ab iis fuerant expiſcati ad Platonem reliquosque Academiae philoſophos peruenerant, et ab iis tanquam ſua laudabantur, maiori ſapientiae fama et minori labore. Cum etiam pauca illa, quae ſupererant obſcuriſſima eſſent, neglecta ea ſunt, nec lecta, quae intelligi ipſi auctores noluerant, citoque contemtus obſcurorum memoriam deleuit, id quod ipſis Nigidii ſcriptis, licet doctiſſimis, accidiſſe, modo narrauimus. Tales quoque erant philoſophiae Pythagoricae reliquiae, vt ad rerum futurarum ſcientiam, et occulta naturae ad Deorum etiam cultum pertinere viderentur. Ea vero non negligebant tantum plerique tanquam exigui in republica vſus, ſed et ipſe Senatus Romanus ab eiusmodi ſtudiis homines arcebat; ſupra enim docuimus, ideo libros Numae tanquam Pythagorice ſcriptos combuſtos fuiſſe, ne religionis arcana vulgarentur. Mirandum itaque non eſt, exiguam ſectae huius apud Romanos fuiſſe fortunam. Narrat quidem VALERIVS MAXIMVS [p]: *C. Cornelium Peregrinum M. Pompilio Laenate et Cn. Calpurnio Conſulibus edicto Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuſſiſſe, leuibus et ineptis ingeniis fallaci ſiderum interpretatione quaeſtuoſam mendaciis ſuis caliginem nutrientes, iniicientes.* Verum et paulo ſupra eam aetatem haec aſcendunt, qua philoſophia Graeca caput Romae extulit, cum iſte Conſulatus vel ad A. V. C. DLXXX. quod vult GAVDENTIVS [q], vel ad A. V. C. DCXIV. quod vult PIGHIVS [r], referendus ſit: et incertum prorſus eſt, vtrum hi aſtrologi Pythagoricam philoſophiam mentiti eiusmodi diſciplinam prae ſe tulerint, cum Chaldaeorum natio in hoc vaticiniorum genere, quod ex ſideribus fit, peculiarem ſemper ſectam conſtituerit. Non tamen plane omittendum hoc eſt in hiſtoria philoſophiae Romanae, eo quod Chaldaei, qui aſtrologiae iudiciariae operam locabant ſuam, philoſophorum famam quaererent, et mathematicorum

n) De vniuerſitate c. 1.

o) EVSEB. in Chron. ad Olymp. CLXXXIII. 4. qui eſt A. V. C. DCCIX. conf. CICERO famil. ep. Lib. IV. ep. 13.

p) Lib. IV. c. 3.

q) l. c. c. XLIV. p. 200.

r) Ad l. c. Val. Max.

corum nomen affectarent. Vnde mathematicos non tantum geometris et arithmeticis opponit SEXTVS EMPIRICVS [s], sed et veteres hoc nomine plerumque astrologos notarunt [t]. Etsi vero non sine apparatu mathematico inanem iactantiam et vanissima mendacia vulgo facile credenti, facileque decepto vendebant, tantum tamen abest, vt virorum prudentium et in philosophiae mysteriis non coecutientium oculos fefellerint, vt potius vanissimae artis somnia ad emungendos tantum loculos et ducendam plebem excogitata mature omnibus patuerint. Vnde Chaldaei et astrologi, quod et sub imperatoribus factum, tanquam homines otiosi et inutiles in republica vrbe et agro Romano excedere iussi sunt. Nihil tamen momenti hoc ad ipsius astrologiae contemtum habuit, vt ipsius Nigidii exemplo patet, qui ob istius scientiae cognitionem maximi naturae indagatoris titulum nomenque meruit, immo sub Caesarum imperio eam illa fidem locumque inuenit, vt principibus viris esset gratissima, et Augustus Theagenem, Tiberius Thrasyllum haud semel ex siderum constellationibus praedicentes consuluerint. Cum enim hi essent philosophi, naturaeque indagatione fidem sibi nomenque conciliassent, hypotheses philosophicas obseruationibus astrologicis pro fundamento substernentes ab agyrtarum istorum, qui Chaldaeorum nomine totum orbem terrarum oberrabant infamia se distinxere, sicque, quod in his contumeliosum viroque bono et sapiente indignum visum fuit, tanquam laudabile et commendandum excoluere. Ita scilicet semper mundus voluit decipi. Verum de sectae Pythagoricae fatis ante Caesarum imperium satis. Iam de reliquarum quoque sectarum inter Romanos studio dispiciendum est.

Academiae primae sectatores.

§. XIII. Academiae duplicem fuisse faciem, qualem nempe Plato prius instituit, Arcesilaus vero et Carneades totam immutarunt, indeque distinctionem inter Academiam veterem et nouam inualuisse, suo loco prolixe enarrauimus, illud etiam addentes, vltimae Academiae quam quartam a Philone, et quintam ab Antiocho auspicium habuisse diximus, doctrinam ad primam valde appropinquasse, hancque concordiam insuper inter Stoicos et Academicos tentasse. Huius itaque non minus, quam illius sectatores Romae deprehendimus plurimos. Et quod ad primam quidem Academiam Antiochi cura resuscitatam nouoque colore auctam attinet, Lucullum amicum eam habuisse, supra docuimus. Iungimus maximo viro alium, vitae factorumque magnitudine Lucullo non minorem M.

M. Brutus.

BRVTVM, cuius memoriam in historia reipublicae Romanae summi esse momenti, scriptorum historiae Romanae testimonia loquuntur [u]. Matrem habuit Seruiliam, cuius frater cum esset Cato philosophus, quem auunculum Brutus omnium Romanorum potissimum sibi ad imitandum proposuit, facile inde ratio iniri potest, Brutum magno, quod et Cato solebat, studio

s) Adv. math. Lib. IV. f. vlt. conf. Lib. V. f. 2.

t) Vid. EVSEB. Praep. L. VI. c. 1. GELLIVS Lib. I. c. 9. SVETON. in Tiber. c. 14. 36. conf. FABRICIVS praef. ad Sextum adu. mathematicos, FALSTERVS Qq. Rom. L. III. c. 7. q. 1. p. 331.

u) VELLEII, PLVTARCHI, FLORI, DIONIS. Ex recentioribus P. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus p. 685. seqq.

ſtudio accenſum in philoſophiam incubuiſſe. Id quod diſerte tradit PLVTARCHVS[x]; *nullum fere fuiſſe Graecorum philoſophorum, quem non audierit: nullam ſectam, quam non cognouerit.* Ita enim ſolebant Romani per omnes fere ſectas tanquam exploratores, quid ſentiant doceantque, perquirere, et tum demum eam, quae maxime ipſis placuiſſet, eligere: id quod Brutus quoque fecit, qui, eodem teſte, *maxime Platonicam doctrinam amplectebatur, nouamque et mediam Academiam non admodum probans, antiquam ſectabatur, et ob eam cauſſam Antiochum Aſcalonitam perpetua in admiratione habebat, fratremque eius Ariſtonem amicum ſibi et contubernalem adſciſcebat, hominem vſu doctrinae longe reliquis philoſophis inferiorem, modeſtia autem et lenitate nemini primorum cedentem.* Idem tradit CICERO[y], qui et alibi[z] de eo ita ad Varronem: *Brutus quidem noſter excellens omni genere laudis, ſic Philoſophiam Latinis literis perſequitur, nihil vt iisdem de rebus a Graecis deſideres: et eandem quidem ſententiam ſequitur, quam tu, nam Ariſtum audiuit aliquamdiu, cuius tu fratrem Antiochum.* Ex quo Ciceronis loco etiam manifeſtum eſt, multum debuiſſe Latinas literas et philoſophiam hoc quoque nomine Bruto, quod non ſine elegantia Graecorum praecepta patrio ſermone tradiderit, licet ob ſermonis breuitatem[a], cuius magiſter CICERONI[b] audit, huic viſus fuerit conciſus nimis et disiunctus[c]. Tantus vero philoſophiae propagandae inſedit Brutum ardor, vt homo maximis negotiis occupatus, libros etiam philoſophicos ſcripſerit. Libri enim eius *de virtute* mentionem faciunt CICERO[d] et SENECA[e], cuius pars videtur fuiſſe laudata a DIOMEDE[f] tractatio *de patientia;* diuerſus vero ſine dubio fuit a libro *de officiis* veteribus[g] laudato. Alia eius ſcripta quibus eloquentiam et hiſtoriam illuſtrauit, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineant, praeterimus, quaerenda apud VOSSIVM[h] et FABRICIVM[i]. Errant itaque, quos GAVDENTIVS[k] caſtigat, quidam Itali recentiores, quos ſequitur P. BAYLE[l], qui Brutum Stoicos ſecutum fuiſſe ſomniant, quos Plutarchi et Ciceronis teſtimonia modo adducta ſatis refutant. Niſi hoc ſenſu Brutus Stoicis fauiſſe dicatur, quod Antiochus, quem ille in philoſophia ſequebatur, Stoicos cum Platonicis in concordiam redegerit, hosque verbis magis quam re ab Academia vetere recedere, contenderit, Stoicamque Platonicae diſciplinae iungere iuſſerit. Id quod Brutum ſecutum fuiſſe, veriſimilitudine non caret, cum is enim de officiis ſcripſerit, partem ethicae Stoicae perſequi voluiſſe apertum eſt; reliquae enim ſectae de officiis tacebant. Laudanda vero Bruti philoſo-

 phia,

x) In Bruto T. V. p. m. 688.
y) In Bruto c. vlt.
z) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
a) PLVTARCH. l. c.
b) Epiſt. fam. Lib. IX. ep. 15.
c) Dial. de cauſſis corruptae eloq. Bruto vero Cicero viſus eſt fractus et elumbis. Sed nec Caeſari Bruti ſtilum placuiſſe ex CICERONE ad Attic. Lib. XII. ep. 46. colligi poteſt.
d) Tuſc. Qq. Lib. V. c. I. de finibus Lib. I. c. 3.
e) Conſol. ad Heluiam c. 9. f) Lib. I.
g) CHARISIVS L. I. PRISCIAN. Lib. VI. SENECA ep. 95.
h) De hiſtor. Lat. Lib. I. c. 7. p. 28. c. 13. p. 68.
i) Bibl. Graec. Vol. I. p. 410. ſeq. 440. Vol. XIII. p. 622. Bibl. Lat. T. III. p. 681. conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. G. p. 686.
k) De philoſ. Rom. c. XXV. p. 151. l) l. c.

phia, quod non tantum ſcribendo, ſed viuendo quoque philoſophum ſe praeſtiterit. Eum enim *ob virtutem a multitudine dilectum, ab amicis amatum et ne hoſtibus quidem inuiſum* fuiſſe PLVTARCHVS[m] perhibet, *quod in eo inſignis manſuetudo, animus magnus, et ab ira, voluptatibus et cupiditatibus vacuus eſſet, qui in recta et immobili de honeſto et iuſtitia perſiſteret ſententia; maximam autem beneuolentiam et gloriam ei parauiſſe voluntatis propoſitique fidem.* Quam laudem licet caede Iulii Caeſaris, maximis beneficiis ab eo mactatus, et virtutis vituperio[n] maculauerit, vtrumque tamen ſi non condonandum homini ereptam patriae libertatem aegerrime ferenti, ſaltem illud opinioni falſae de patriae amore aliis omnibus praeferendo, hoc vel deſperationi, vel principio aliquo Platonico et Stoico, corporis ſarcinam et vincula abiici poſſe, licereque vita emigrare, vbi ſalus publica deſperata eſt, nec a nobis medicina poteſt afferri, quae auunculo quoque Bruti Catoni philoſopho gladium in pectus adegit, eſt adſcribendum.

M. Terentius Varro.

§. XIV. Nemo vero Academiae veteris famam et honorem inter Romanos vindicauit melius, et tuitus eſt felicius, quam M. TERENTIVS VARRO, cum Varrone Atacino eodem tempore ſcriptis hiſtoricis et poëticis inclareſcente[o] non confundendus, cuius vitam ab ipſo ſcriptam periiſſe merito dolemus[p]. Natus Romae A. V. C. DCXXXVIII. et ad optimarum artium et ſcientiarum ſtudia animum feliciſſimo euentu applicans, maximorum virorum beneuolentiam et amicitiam virtute et doctrina meruit, cuius ampliſſimum ei exhibuit teſtimonium CICERO[q] in illa epiſtola, qua Varronem quaeſtorem Bruto imperatori commendauit, promiſitque, *fore eum illi et voluptati et vſui: nam et modeſtum hominem cogniturum, et prudentem, et a cupiditate omni remotiſſimum, praeterea magni laboris ſummaeque induſtriae.* Quibus virtutibus inſolitae eruditioni iunctis aditum ſibi ad honores et munera parauit, Pompeii tamen partibus addictus eiusque fatis preſſus victoris vindictam fuiſſet expertus, niſi mature de eo ſibi reconciliando cogitauiſſet. Ex turbis itaque, quibus reſpublica tum miſere iactabatur, tandem eluctatus, totus literarum ſtudiis ſe tradidit, et bibliothecis ſuae curae demandatis praefuit. Triumuiratus vero tempore cum Cicerone proſcriptus, vita quidem ſaluus euaſit, bibliothecam vero, et ſcripta propria perdidit. Tandem Romae redux otio literato totum ſe dedit, negotioſus tamen adeo, vt teſte GELLIO[r] librorum a ſe conſcriptorum numerum CDXC. attigerit, et LXXXVIII. aetatis anno adhuc in exarandis ſcriptis ſuis fuerit occupatus[s], donec morte

m) l. c. p. 706.

n) Quanto efficacior eſt fortuna quam virtus! et quam verum eſt, quod moriens efflauit, non in re ſed in verbo tantum eſſe virtutem. FLORVS Lib. IV. c. 7. Id quod prolixius explicat DIO Lib. XLVII. et fruſtra negat GAVDENTIVS L. c. p. 152.

o) GYRALD. de poët. Dial. IV. p. 202. VOSS. de hiſt. Lat. L. I. c. 16. p. 77. G. HORN. hiſt. philoſ. Lib. IV. c. 4. p. 240.

p) Pleraque veterum loca de eo collegere vitamque eius enarrauere VETERANIVS MAVRVS et AVSONIVS POPMA praemiſſam ſcriptis Varronis Lugdun. Bat. 1601. 8. editis.

q) Ep. fam. Lib. XIII. ep. 10.

r) Lib. III. c. 10.

s) PLINIVS Lib. XXIX. c. 4.

t) Splendida, quibus Varronis eruditionem ornarunt

morte XL. anno, A. V. C. DCCXXVII. qui XXVII. post C. N. est, viuis eriperetur. Tanta vero eruditionis praestantia inter omnes sui temporis viros doctos enituit, vt communi iudicio [t], neminem vnquam doctiorem ne apud Graecos quidem, nedum apud Latinos vixisse, dictum fuerit [u], et S. AVGVSTINVS [x] laudato illo Terentiani elegantissimo versiculo: *Vir doctissimus vndecunque Varro*, addere hoc aequum censuerit: *eum tam multa legisse, vt aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsisse, quam multa vix quenquam legere potuisse credamus.* Cuius in optimarum artium et scientiarum studium et felicitatem diligentiae et eruditioni parem vel ex sola scriptorum eius designatione, quam FABRICIVS [y] exhibet, facili iudicio colligas. Quae tamen cum ad literariam Romanorum historiam pertineant, hic praetermittimus, illud vero porro notamus, philosophiae non minus, quam elegantioribus literis, in quibus quidem totus haerebat, operam suam impendisse. Cui etsi *Latinis literis lumen afferre se nolle* apud CICERONEM [z] profiteatur, testis tamen QVINTILIANVS [a] est, eum cum Lucretio in Latinis praecepta sapientiae versibus tradidisse. Academiae vero veteris doctrinam secutum fuisse, CICERO [b] locuples testis est, qui non eius tantum partes defendendas Varroni tradidit, sed eadem in sententia quoque esse, qua Brutus fuit, testatus est. Mirandum itaque LEONARDVM COZZANDVM [c] Varronem inter Stoicos numerauisse eiusque auctoritate seductum τὸν πάνυ FABRICIVM [d], Stoicorum catalogo inseruisse, nisi eodem id nomine iureque factum esse dicatur, quo Brutus, vt supra dictum. Aliter doctissimus HVETIVS [e], qui Varronem inter Academiae mediae patronos numerat, eo quod in Satyra, cui *Eumenidis* nomen Varro inscripsit, quaque sensu et sapientia carere homines probauisse dicitur, humanae cognitionis incertitudinem demonstrauisse, ipsi videtur. Qui, si, qua erat veteris philosophiae notitia instructissimus, paulisper cogitasset, Antiochum, cuius praeceptis, Varronem imbutum fuisse ipse eruditissimus praesul innuit, Philoni non tantum contradixisse, sed longius etiam progressum apertum ab Arcesilae et Carneadis sententia diuortium fecisse, neque Varronem, neque Pisonem, neque Lucullum, neque Brutum inter scepticismi patronos numerasset. Etsi enim argumentum satyrae verum ignotum est, non inepte tamen coniicimus, Varronem non tantum ad humani intellectus imbecillitatem, sed praecipue quoque ad humani generis stultitiam ignauiamque in veritate inquirenda respexisse. Scripsisse vero Varronem non plurima tantum, ad eruditionis vniuersae ambitum pertinentia, sed philosophiam quoque illustrantia, licet non eadem, qua reliqua argumen-

narunt viri docti encomia vide apud CICERONEM passim, SENECAM Consol. ad Helv. c. 8. ARNOB. adu. gent. Lib. V. p. 158. ed. Cant. AVGVSTIN. de C. D. Lib. IV. c. I. QVINTILIAN. Instit. or. Lib. X. c. I. Recentiorum collegit THOM. POPE-BLOVNT Cens. cel. auct. p. m. 60.

u) LACTANT. Lib. I. c. 6.

x) l. c. Lib. VI. c. 2.

y) Bibl. Lat. T. I. L. I. c. 7. p. 76. conf. VOSS. de hist. Graec. L. I. c. 16. p. 77. seqq.

z) Acad. Qq. Lib. I. c. 2.

a) l. c. Lib. I. c. 4. b) l. c.

c) De magisterio antiq. phil. L. III. p. 231. seqq.

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 413.

e) De la foiblesse de l'esprit humain Lib. I. ch. 14. §. 25. p. 121.

mentorum genera, deduxerit prolixitate, vel vnus CICERONIS[f] locus ad demonſtrandum ſufficit, vbi de Varrone ita: *Tu aetatem patriae, tu deſcriptiones temporum, tu ſacrorum iura, tu ſacerdotum, tu domeſticam, tu bellicam diſciplinam, tu ſedem regionum et locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, cauſſas aperuiſti, plurimumque poëtis noſtris omninoque Latinis et literis luminis attuliſti et verbis: atque ipſe varium et elegans omni fere numero poëma feciſti; philoſophiamque multis locis inchoaſti, ad impellendum ſatis, ad docendum parum.* Extitiſſe etiam Varronis librum *de philoſophia*, AVGVSTINVS[g] teſtis eſt, qui idem fuiſſe videtur, cum libro ſecundo *de forma philoſophiae* Chariſio laudato. Quin non libros tantum *de republica* huc referendos eſſe, argumentum eorum ſuadet, ſed et *de re ruſtica*, in quibus politicam ſpecialem, ſiue prudentiam explicuiſſe oeconomicam, ipſa docet tractationis hodie extantis inſpectio, in qua meliori ordine ac ratione quam Graecos Varronem fuiſſe philoſophatum recte iudicauit SCALIGER[h], qui libros hos tanquam praeſtantiſſimos iure ſuo commendat. Addit, qui his calculum ſuum adiicit Cl. STOLLIVS[i], SARDVM in *derelictis a Polydoro Virgilio* tradidiſſe, fuiſſe Varronem primum, qui Latino ſermone philoſophiae rationalis praecepta explicuerit, id quod tamen veteres tacent omnes, leuique coniectura niti videtur. Inter moralis vero philoſophiae ſcriptores meliori iure tituloque Varro collocandus eſt propter ſatyras, quas ad imitationem Cynici Menippi proſa carminis vario genere diſtincta atque expolita ſcripſit, vnde *Menippeus* ATHENAEO et TERTVLLIANO, *Cynicus Romanus* ARNOBIO et SYMMACHO dictus eſt. *In illis enim veteribus ſuis Menippum imitatum ſe multa ex intima philoſophia, multa dialectice dixiſſe*, ipſe apud CICERONEM[k] fatetur. Varroni iungimus M. PISONEM, quem de finibus bonorum et malorum veteris Academiae ſententiam prolixe ediſſerentem producit CICERO[l] licet non tantum Academicam ſed Peripateticam quoque doctrinam in hoc argumento defendat. Ait etiam Athenis eum per multos menſes audiuiſſe Antiochum, et Peripateticum quendam philoſophum, Neapoli oriundum, Staſeam. Ex quibus colligitur, non defuiſſe inter Romanos, quibus Antiocho praeeunte placuerit ſyncretiſmus philoſophicus.

M. Piſo.

Academiae mediae et nouae aſſeclae.

§. XV. Non vero Academia tantum vetus viris magnis placuit ſed et media patronos nacta eſt non minus illuſtres. Cuius cauſſas facile deteget, qui ad philoſophorum circa iſtam aetatem circumſtantias paulo attentiorem habet animum. Suo enim iam loco[m] demonſtratum dedimus incerta et precariis tantum fundamentis nixa ſyſtemata philoſophorum Graecorum mature Scepticiſmum peperiſſe. Cuius licet, vt hoc quoque in

f) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
g) De C. D. L. XII. c. 4. L. XIX. c. 1.
h) Scaligerana prima p. 146. ſeq.
i) Hiſt. liter. P. III. c. 6. §. 9. p. 737. vbi libri hi recte inter eos referuntur, quibus practica philoſophia illuſtratur.
k) Tuſc. Qq. Lib. I.
l) De finibus Lib. V. c. 1.
m) Tom. I. Lib. III. c. vlt.

in historia Pyrrhoniae sectae monuimus, exigua esset existimatio, eo quod communem rationem atque sensum hominum eiurare, sicque sacra et profana omnia euertere videretur, fuit tamen et dissensus dogmaticorum, et mutua, quibus se inuicem oppugnabant tela, et scepticorum perpetua, qua dogmaticos impetebant, pugna, vt homines acri ingenio praediti, quam imbecillis esset philosophia Graecorum sectaria omnis, apertis viderent oculis. Qui cum de rebus omnibus dubitationes et obiectiones fundi cernerent, veritatem in profundo puteo demersam putantes, vnde nequiret depromi, satisfieri et intellectui humano, et vtilitati communi arbitrabantur, si probabili quadam ratione differere de rebus in vita occurrentibus liceret. Quam ratiocinandi viam cum Academia media esset ingressa, sicque inuidiam, qua Pyrrhonii, tanquam humani generis osores, premebantur, declinasset, sua sponte in amplectendam sectae huius philosophiam ruebant viri magni inter Romanos nominis et existimationis. Accessit his alia ratio, quae Academicam philosophandi viam valde commendauit. Nempe forensi eloquentia causarumque patrocinio non famam tantum quaerebant ex patricio et equestri ordine viri excitatissimi ingenii, sed ad munera quoque et magistratus isto modo adspirabant. Huic fini obtinendo cum Academica disputandi ratio viam aperiret facillimam, vnde argumentorum in omnes partes versatilium copia posset depromi, non sine contentione ad huius sectae philosophiam properarunt, qui ita in republica emergere conati sunt. Accessit his Philonis, bello Mithridatico Romam fugientis apud Ciceronem contubernium. Qui cum nouae Academiae placitis, tanto praeceptore duce, nomen dedisset, auctoritate sua facile alios ad eandem sectam admittendam adduxit. Cuius exempla nobis dant CICERONIS *dialogi Academici* et *de natura Deorum* huius potissimum philosophiae generis tuendi caussa conscripti, in quibus Cotta prae aliis acerrimi Academici locum occupat. Qui licet dialogorum more conficti sint, virorum tamen, quos collocutores inter se disputantes introducit Cicero, eam sententiam fuisse, illisque eos sectis adhaesisse, quas illis tribuit, ipse Cicero monuit. Nemo tamen inter veteres Romanos, qui Academiam nouam secuti sunt, maiorem inde famam et illustrius nomen consecutus est, quam M. Tullius Cicero, qui non tantum eloquentiae laude, (quo iure quaue iniuria hic non disquirimus[n]) omnes multis post se parasangis reliquit, sed et philosophi ius titulumque, quem ipse sibi ambitiose vindicauit[o] apud veteres[p] et recentiores[q] non iniquo, vt plerisque visum,

n) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. H. p. 686. MORHOF. Polyhist. lit. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 845. seqq. quosque nominat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 165. seqq.

o) Vid. Acad. Qq. Lib. I. c. 2. ad famil. Lib. IX. ep. 17. Lib. XV. ep. 4. conf. PLVTARCH. in Cicerone T. VI. p. m. 55.

p) LACTANT. Lib. I. c. 15. Lib. III. c. 14. HIERONYM. in Nahum c. I. QVINTILIAN. Lib. X. c. 1. MACROB. in Somnium Scip. Lib. I. c. 27. Lib. I. c. 17. aliique.

q) ERASMVS ep. Lib. XXVII. ep. 1. Lib. II. ep. 26. conf. THOM. POPE-BLOVNT. Censf. celebr. auct. p. 58. seq. G. HORNIVS Histor. philos. Lib. IV. c. 5. p. 246. GAVDENTIVS de philos. Romana c. XXXVI. p. 179. seq. CONRING. de prud. ciu. p. 47. aliique laudati cel. HEVMANNO act. philos. Vol. II. p. 443. seq. qui ipse accurate de Ciceronis philosophia differit.

viſum, calculo accepit. Qui cum toties in philoſophiae hiſtoria in partes nobis vocatus ſit, dignus eſt, Romanae eloquentiae parens, de quo in praeſenti tractatione pluribus agatur.

Ciceronis vita.

§. XVI. M. TVLLIVS CICERO, cuius vitam enarrauerunt plurimi [r], Arpinas fuit, *in hac enim germana patria ſtirpe antiquiſſima ſe ortum fuiſſe, hic ſacra, hic genus, hic maiorum multa veſtigia, villamque fuiſſe, patris ſui lautius aedificatum cura*, ipſe narrat [s]. Matrem Heluiam et honeſto loco natam, et honeſtam egiſſe vitam in confeſſo eſt, de patre diuerſiſſima traduntur [t]. Habuit eum M. Tullium, qui *cum eſſet infirma valetudine in Arpinati villa aetatem fere in literis exegit*, vt habet noſter: Eum vero fulloniam feciſſe, ac vites oleasque ſemper coluiſſe Q. Calenus apud DIONEM [u] ait, nec negat PLVTARCHVS [x], quosdam dicere, eum in officina fullonis et natum eſſe, et educatum: id quod tamen inimicorum videtur fuiſſe opprobrium, ipſe enim Cicero haud ſemel ad maiores nobilitate inclytos prouocat. Natus eſt III. Non. Ianuar. A. V. C. DCXLVII. [y] qui eſt ante C. N. CIII. iis, ſi matri et nutrici habenda fides, circumſtantiis, quae magnum Romanae vrbi virum portendebant. Nam et mater ſine dolore ſe peperiſſe dicebat, et nutrix ſibi ſpectrum apparuiſſe, aſſerebat, atque praedixiſſe, puerum, quem aleret, magnae Romanis vtilitati fore [z]. Id quod tamen vel muliercularum nugis, vel hominum Platonicae de genio tutelari doctrinae addictorum [a] fabulis adſcribendum eſt, vel confictum ab iis, quorum intererat, Ciceronem pro homine diuinitus miſſo et promiſſo venditare. Illud magis fidem invenit, in prima pueritia ita ingenium eius eluxiſſe, tantumque ei nominis et gloriae inter pueros peperiſſe, vt patres eorum ad ludum literarium venirent, videre cupientes Ciceronem, celebratamque eius in diſcendo celeritatem cognoſcere; et inurbaniores nonnullos filiis ſuis fuiſſe iratos, cum hono-

r) Vitam Ciceronis concinnarunt ex veteribus Tullius. Tiro et Cornelius Nepos, quorum ſcriptis caremus. Superſunt autem PLVTARCHI vita CICERONIS, quae inter vitas comparatas exſtat Tom. III. p. m. 27. ſeq. Breuius cam ac ſtrictim expoſuit AVRELIVS VICTOR. c. 81. Ex recentioribus omnium in hac vita delineanda diligentiam ſuperauit FRANC. FABRICIVS, qui ſecundum aetatis annos digeſtam LXIV. quibus Cicero vixit, totius ſimul Romanae hiſtoriae παραλληλισμῷ illuſtrauit editam prima vice Colon. 1563. 8 qua vtimur editionc, quae vero variis locis formisque recuſa, et melioribus quoque operum Ciceronis editionibus praefixa eſt, vid. TH. CREN. Animadu. P. I. p. 193. ſeqq. PASCH. Introd. in rem lit. vet. c. III. §. 12. p. 632. Praeter Fabricium LEONARDVS ARETINVS vitam Ciceronis delineauit, et Plutarchum ſuppleuit, vnde Plutarcho interdum adiici ſolet. His addendi CHRISTOPHORVS MYLAEVS, HENR. BVLLINGERVS, IAC. ANGELVS DE SCARPARIA, CONSTANTINVS FELIX, CHR. PREYSSIVS, SEBAST. CORRADVS, PETRVS RAMVS, DIONYS. LAMBINVS, IO. BRANTIVS, BENEDICTVS HERBESTVS, DAVID CHYTRAEVS, SIMON VALLAMBERTVS; RVDOLPHVS CAPPELLVS, CASP. SAGITTARIVS, IAC. MASENIVS, quorum ſcripta enumerant MORHOF. Pol. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 846. ſeq. et FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 89. ſeq. not. b. qui Vallamberti vitam Cic. cum ANDR SCHOTTI Cicerone a calumniis vindicato recudi fecit Hamb. 1730. 8. Addi poteſt vita Ciceronis ex eius ſcriptis congeſta a CHRISTOPH. CELLARIO praefixa Epiſtolis ad famil.

s) De legib. Lib. II. c. 1.

t) PLVTARCH. l. c. PROSPERI Chron. p. 679.

u) Lib. XLVI. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 95.

x) l. c. conſ. FRANC. FABRIC. l. c. p. 2.

y) GELLIVS Lib. XV. c. 28. Ipſe CICERO in Bruto, et L. VII. 5. Lib. XIII. 41. ad fam. conf. STEPH. BALVZII diſſ. de die natali Ciceronis quosque laudat IO. ALB. FABRICIVS l. c.

z) PLVTARCH. l. c.

a) Hinc PLVTARCHVS pronus ad fidem dandam fabulae, cuius tamen incertum rumorem ipſe prodit.

honoris cauſſa Ciceronem ab iis inter eundum in medium recipi viderent[b]. Cum autem, quod porro narrat PLVTARCHVS[c], ingenio ad omnes diſciplinas ferretur, neque quidquam literarum eruditionisue aſpernaretur, praeceptoribus doctis vſus eſt, et quidem Graecis, inter quos L. Plotium quendam ipſe commendat [d]. Fuit etiam inter eos Archias poëta *quem ſibi*, teſtatur, *a prima pueritia principem et ad ſuſcipiendam et ad ingrediendam rationem ſtudiorum ſuorum* [e]. Imprimis autem ad poëticam propenſior, in eam diligenter incubuit, et puer adhuc Pontium Glaucum, quod carmen fuit verſibus tetrametris conſcriptum, compoſuit [f]. Cuius in fingendi artis gloriam adhuc poſt fata integram permanſiſſe ait PLVTARCHVS[g], quae tamen hodie ſuperſunt carminum eius fragmenta[h], multo eum plus valuiſſe in ſolutae orationis genere, quam ligato, loquuntur. Puerilibus ſtudiis relictis maturiori iudicio in philoſophiam incubuit, Philonemque Lariſſaeum, *quem vnum*, PLVTARCHO[i] teſte, *de ſectatoribus Clitomachi Romani et propter doctrinam in admiratione ſumma habuerunt, et morum cauſſa magnopere dilexerunt*, audiuit[k]: ab eoque dicendi quaeque praecepta accepit[l], cuius vtriusque ſtudium eo magis in Academia iungendum exiſtimabat, quo magis Academicam diſputandi rationem forenſi eloquentiae inſeruire iudicabat[m]. Cui tamen cum et Stoicorum et Peripateticorum dialectica inſeruiret, quae ſcilicet diſſerendi locos et quaſi fontes exhiberet, nec in harum quoque ſectarum praeceptis hauriendis diligentiam ſuam deſiderari paſſus eſt[n]. Quin ſibi Phaedrum, hominem Epicureum, cum puer eſſet, antequam Philonem cognouiſſet, valde fuiſſe probatum ipſe fatetur [o], Patronemque, ex hac quoque familia philoſophum ob hunc eius praeceptorem commendatione iuuit, licet a philoſophia Epicurea valde abhorreret. His fundamentis eloquentiae ſuperſtruxit aedificium, quod noſtra adhuc mirantur tempora. Anno aetatis decimo octauo iuris, vt ipſe quoque narrat[p], ciuilis ſtudio multum operae dabat, ſub Q. Mucio Scaeuola, P. F. qui quanquam nemini ſe ad

docen-

b) PLVTARCH. l. c. qui de hoc honore in praeceptis ciuilibus T. II. p. 450. ſeq. OVIDIVS faſtor. Lib. V.

Et medius iuuenum non indignantibus ipſis
Ibat et interior, ſi comes vnus erat.

c) Indolem philoſophicam ex praeſcripto Platonis hinc in eo notat PLVTARCH. l. c.

d) In epiſtola ſeruata a SVETON. de clar. rhetor. c. 2. Alios vide apud FRANC. FABRIC. l. c. p. 30

e) CICERO pro Archia c. I.

f) PLVTARCHVS l. c. p. 28.

g) Ibid.

h) Vertit adhuc adoleſcentulus Arati carmina de coelo ſtellisque, quorum fragmenta extant. De reliquis eius carminibus vid. VOSSIVS de poët. Lat. p. 16. ſeq. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 129.

i) Ibid.

k) De orat. Lib. III. c. 28. Tuſc. Qq. Lib. II. c. 2. non confundendus hic Philo cum Iudaeo huius nominis, qui calami error eſt in Cl. GENTZKENII hiſt. phil. p. 120.

l) l. c. Qua vero ratione in dicendo ſtudium adhibuerit, ſub Craſſi perſona Lib. I. de Orat. explicat, quem locum eloquentiae ſtudioſis vehementer commendamus.

m) Rationem, cur eloquentiae philoſophiam iunxerit, explicat de offic. Lib. I. c. 1. cur vero Academicam philoſophiam ſecutus ſit, in paradoxis c. 1. exponit, vbi ait, ſe ea philoſophia plus vti, quae peperit dicendi copiam, et in qua dicuntur ea, quae non multum diſcrepant ab opinione populari, nihil enim eſſe tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile, nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione, et tanquam excolatur: cum e contrario Stoici et ea ſentiant, quae non probentur in vulgus, et nullum ſequantur orationis florem, nec dilatent ſententiam etc. Vidit hoc GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XXXVI. p. 179.

n) De offic. Lib. II. c. 1. et quae infra notabimus.

o) Fam. ep. Lib. XIII. ep. 1.

p) In Laelio ſ. de amicitia c. 1. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. m. 42.

docendum dabat, tamen confulentibus refpondendo ftudiofos audiendi docebat: et hic Mucius Augur eft, *ad quem fumta virili toga a patre fe ita deductum* ait, *vt quoad poffet, et liceret, a fenis latere nunquam difcederet*, ex quo loco, et PLVTARCHI [q] relatione, teftantis, vfum eum fuiffe confuetudine Mucii, viri in republica et fenatu principis, coniici poteft, eius gauifum fuiffe contubernio. Sed et optimos et excellentiffimos in dicendo viros eo tempore ftudiofe confectatus eft [r]. Militauit etiam aliquandiu fub Sylla, bello Marfico, et fub Pompeio [s]. Poft haec domum reuerfus, cum vrbs fere fine armis effet, hoc tempore omni, vt ipfe fcribit, noctes et dies in omnium doctrinarum meditatione verfabatur; tunc erat cum Diodoto Stoico [t], quem cum Diodoro dialectico male quidam confundunt [u], cui adeo fe tradidit, vt habitaret is cum ipfo, atque viueret, et domi etiam fuae moreretur: ab eo cum in aliis rebus, tum ftudiofiffime in Dialectica exercebatur, quam contractam et adftrictam eloquentiam effe putabant Stoici: fateturque alio loco [x], *hominem eum fuiffe eruditiffimum, quem et admiratus fit, et dilexerit, eo quod artibus variis atque multis excelleret.* Sub hoc magiftro totus in exercitationibus philofophicis et oratoriis fuit, ita vt nullus ab iis dies effet vacuus [y]. Commentabatur declamitans faepe cum M. Pifone et cum Q. Pompeio aut cum aliquo quotidie, idque faciebat multum etiam latine, fed graece faepius. Circa hoc tempus in Xenophontis *oeconomico* lufit [z], quem *fe iuuenem viginti annorum e graeco in latinum conuertiffe* ad filium fcribens ait [a]. Sed et FABIO [b] tefte, libros Platonis quosdam hoc genere tralatos edidit, *Timaeique pars* hodie huius verfionis fpecimen extat [c]. Protagorae etiam aliqua ab eo conuerfa fuiffe Hieronymi, Prifciani et Donati teftimoniis fcimus [d]. Tandem eloquentiae indefeffo ftudio acquifitae fpecimen editurus, Sextum Rofcium parricidii reum contra Syllae accufationem defendit [e], fex et viginti annos natus [f], qua occafione ob Syllam, cuius ob metum patrocinium Rofcii nemo fufcipiebat, fplendidius aut praeclarius gloriae initium fperare non poterat. Et victor quidem in cauffa tanta admiratione fuit, vt, quod ipfe fcribit, *non vlla effet, quae non eius digna patrocinio videretur* [g], metu tamen Syllae, cuius dominantis opes omnes reformidabant, in Graeciam abiit, fparfo rumore, fe curandi corporis cauffa profectum. Et prae fe tuliffe quidem hecticam aliquam corporis difpo-

q) l. c. r) Vid. de Or. Lib. I.

s) PLVTARCH. l. c. CICERO Philip. XII. 11.

t) In Bruto c. 90. ad fam. L. XIII. ep. 16.

u) Diuerfos enim effe ex fam. Lib. IX. ep. 4. patet. Conf. CELLAR. ad l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 402. FR. FABRICIVS l. c. ad An. 22. Cicer. p. 56.

x) Lib. XIII. fam. ep. 16. et in Lucullo. Caecum fuiffe, et tamen, quod credibile vix effet, eum in philofophia multo etiam magis affidue, quam antea, verfatum, et fidibus Pythagoreorum more vfum, cum ei libri noctes et dies legerentur, tum, quod fine oculis fieri poffe vix videtur, Geometriae munus tuitum, verbis praecipientem, vnde, quo, quamque lineam ducerent, refert Nofter Tufc. Qq. Lib. V.

y) In Bruto c. 90. conf. PLVTARCH. l. c. QVINTILIAN. Inft. orat. L. I. c. 2. L. III. c. 1. CICERO de officiis L. II. c. 24. FR. FABRIC. l. c. p. 59. feqq.

z) HIERONYM. praef. in EVSEB. Chronic.

a) De officiis Lib. II.

b) Lib. X. c. 5.

c) Sub titulo: de vniuerfitate.

d) FR. FABRICIVS l. c. p. 60.

e) Extat hodie oratio, conf. GRAEVIVS ad Orat. pro Rofcio c. 21. GELLIVS Lib. XV. c. 28.

f) QVINTILIAN. Lib. XII. c. 6.

g) Ipfe in Bruto c. 91.

diſpoſitionem, facile credemus PLVTARCHO [b], qui eum gracili ait, fuiſſe et minimo carnoſo corpore, cum ob imbecillitatem ſtomachi pauco vteretur ac tenui victu, idque ſero atque imminente iam nocte, voce item copioſa quidem praeditum et bona, ſed aſpera et rudi, et quae ob orationis vehementiam ſemper ad altitudinem contenta periculum videretur denunciaſſe: veram tamen peregrinationis eius cauſſam fuiſſe metum Syllae, nec Plutarchus negat, nec circumſtantiae eius temporis dubitare ſinunt: Athenas delatus in Antiochum Aſcalonitam incidit, cuius facundiam et elegantiam magis probabat, quam doctrinae, qua ab Academia recedebat, nouitatem. His ſtudiis delectatus Cicero, magnopere intendebat animum, atque ita ſecum cogitabat, ſi a republica plane arceretur, a foro et negotiis publicis in otio philoſophico ſe vitam tranſacturum [i]. Poſt mortem vero Syllae, cum, quem metuebat, non amplius eſſet, amicis Romam crebro per literas reuocantibus, ac Antiocho etiam ad rempublicam capeſſendam hortante, cum iam et corporis vires exercitationibus confirmaſſet, habitumque valetudinis bonae paraſſet, et vocem ita formaſſet, vt et ſuauis ac copioſa in aures auditorum influeret, et corporis ſtatui congrueret, eloquentiam rurſus, tanquam inſtrumentum negotia publica cum dignitate tractandi arripuit, ac cum ipſe ſe declamando exercuit, tum nobiles oratores adiit [k]. Eius rei cauſſa in Aſiam et Rhodum nauigauit, ac ex rhetoribus Aſianis, Dionyſio Magnetto, Xenocli Adramytteno, ac Menippo Cari vacauit, Rhodi oratore Apollonio, philoſopho Poſidonio vſus eſt, tantaque ferunt, facundia Graece declamaſſe Ciceronem, vt Apollonius triſtis et admirabundus fortunam Graeciae miſeratus ſit, cernens ea, quae ſola ei relicta erant, ornamenta etiam Romanis addere, doctrinam et facundiam [l]. Domum poſtea redux cum bona ſpe plenus ad rempublicam ſe conferret, ex oraculi non tantum monitu [m], primum tempus caute admodum triuit, ſegniterque ad magiſtratus petendos acceſſit, ſed neglectus quoque eſt, tanquam Graecus, et literario otio deditus, id eſt, vt PLVTARCHVS habet, *ſcholaſticus* et reipublicae minus aptus [n]. Poſtquam vero et innata laudis cupiditate et patris amicorumque adhortationibus compulſus, cauſſis agendis ſe dedit, non iam paulatim, narrante PLVTARCHO, ad principem locum progreſſus eſt, ſed gloria eius ſtatim effulſit, longoque poſt ſe interuallo caeteros reliquit oratores. Ita cum vnum

b) l. c. p. 29. Ipſe l. c. et ex his FR. FABRICIVS l. c. p. 76. conf. G. NIC. KRIEGK de peregrin. Romanorum lit. S. Reu. WALCHII amoenit. hiſt. ex peregrinatione Ciceronis Lipſ. 1715. ex locis quoque allatis de forma Ciceronis iudicandum, cuius imagines paſſim ex veteribus marmoribus aere impreſſae apud viros doctos viſuntur, quorum loca indicauit I. A. FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. c. 8. p. 95.

i) PLVTARCH. l. c.

k) IDEM l. c. QVINTIL. Lib. XII. c. 6. de Xenocle et Menippo, qui Stratonicenſis quoque et Catocas audit, vid. STRABO Lib. XIII. Lib. XIV. Habuit etiam Molonem praeceptorem, vt ipſe in Bruto teſtatur. De his viris in hiſtoria literaria rhetorices pluribus dicendum.

l) PLVTARCH. l. c.

m) IDEM l. c.

n) CICERO Orat. pro Sextio, ſe Graeculum et otioſum habitum fuiſſe dixit, pro quo Plutarchus voce Scholaſticus vſus, quae vox poſtea enata, hominem ſtudiis priuataeque vitae indulgentem denotauit, vid. ARRIAN. diſſ. Epict. Lib. I. c. 11. Eodem vero ſenſu vſurpatum, quo noſtra aetate, paedantiſmum exprimimus, Hadriano imperatori conuicium Graeculi et Scholaſtici peperit, vid. VLR. HVBERVS de paedantiſmo p. m. 49. Cl. HEVMANN. ad TRIBBECHOV. de DD. Scholaſt. p. 7.

vnum annum, vt ipſe ait [o], reuerſus ex Aſia cauſſas nobiles egiſſet, Quaeſturam petiit, et quaeſtoriis comitiis, quae tributa fuerunt, quaeſtor cunctis ſuffragiis eſt factus. De quo ſibi collato munere paſſim, more ſuo, gloriatur, *ſibi honorem illum tum non ſolum datum, ſed etiam creditum, ac commiſſum ſe putaſſe.* Quaeſturam hanc vero, qua ratione geſſerit, et Siciliam, quae ipſi ſorte obtigerat, annonae caritate laborantem, ſublevauerit, diligentia, iuſtitia et comitate ſua Siculis probata, pluribus PLVTARCHVS [p] ediſſerit, nos vero hic, vbi ſtudiorum Ciceronis tantum hiſtoriam ſcribimus, non repetemus. Ipſe certe, nullius vnquam in Sicilia quaeſturam aut gratiorem, aut clariorem fuiſſe, ſeſeque negotiatoribus comem, mercatoribus iuſtum, municipibus liberalem, ſociis abſtinentem, omnibus in officio diligentiſſimum, ſe praebuiſſe, paſſim iactantius gloriatur [q]. Hunc honorem ſecuti ſunt alii, cumque annum aetatis trigeſimum ſextum exegiſſet, quinquennio poſt quaeſturam in plurimis cauſſis et in principibus patronis, vt monet ipſe [r], verſatus, nullis donis ab iis, quorum cauſſas egerat, acceptis, aedilis factus eſt, et paulo poſt praetor primus; cumque anno aetatis XLIII. conſulatum homo nouus petiiſſet, ad eum non minus optimatium fauore, quam populi iudicio euectus eſt [s], quo in munere C. Antonium collegam habuit. Acceperat Cicero rempublicam plenam ſolicitudinis, plenam timoris, in qua nihil eſſet mali, nihil aduerſi, quod non boni metuerent, improbi expectarent [t]: cum non ſolum tribuni plebis multa turbarent, ſed et L. Catilina homo audax, et magnarum rerum appetens, conſulatusque ſpe excidens, euertendae reipublicae conſilia concepiſſet. Quae cum initio latuiſſent, mira Ciceronis prudentia protracta in lucem auctori exitium attulerunt, et euerſa Conſulis vigilantia ſalutem reipublicae conſeruarunt: cuius rei hiſtoria, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineat, ex Romanis ſcriptoribus peti poteſt [u]. Magnám hoc Conſulatu feliciter geſto gratiam cum apud optimates, tum apud populum Cicero iniit [x], quam tamen paulo poſt maior inſecuta eſt inuidia. P. Clodius enim homo audax et inſolens Pompeiae vxoris C. Caeſaris amore captus, anno poſt conſulatum Ciceronis ſequente, cum Bonae deae pro populo ſacra fierent, in opertum cum veſte muliebri venit; ſperans ſe, quod imberbis eſſet, clam ingreſſum ad Pompeiam peruenturum. Sed dum in amplis et laxis aedibus oberrat, ab Aurelia, matris Caeſaris ancilla conſpectus nomenque rogatus, cum ſe Auram pediſſequam Pompeiae quaerere dixiſſet, ex voce agnitus, et a mulieribus in cubiculo ancillae, cum qua domum ingreſſus erat, deprehenſus atque foras eiectus eſt [y]. Huius facinore

o) In Bruto l. c.

p) l. c. p. 30. et CICERO ipſe Orat. pro Planc. in Bruto l. c. Or. in Piſon. Orat. VII. in Verr. c. 14.

q) Loca congeſſit FR. FABRIC. l. c. p. 89. ſeq.

r) In Bruto l. c. Or. in Piſ. FABRIC. p. 115.

s) Cauſſas exponit PLVTARCHVS p. 33. conf. orationes pro lege agraria.

t) Or. agrar. II.

u) Omnium accuratiſſime rem narrat SALLVSTIVS in bello Catilinari, cui iungendus PLVTARCHVS l. c. Ciceronis loca huc pertinentia collegit FR. FABR. l. c. p. 114. ſeqq.

x) Pater patriae primus appellatus Or. pro Sextio, aliorum loca habes apud FABRIC. l. c. p. 171. 172.

y) Pluribus haec enarrant PLVTARCH. l. c. p. 49. ſeqq. et in Caeſare T. V. p. m. 518. SVETONIVS

nore patefacto, cum Caesar vxori nuntium remisisset, Clodius a tribuno plebis accusatus est. In eo iudicio M. Tullius testis productus, cum Clodius crimen ita refelleret, vt se illa nocte Romam non fuisse diceret, Cicero contra testimonium dixit, illum ad se domum venisse, et de quibusdam rebus egisse. Clodius tamen non absolutus tantum, verum etiam, licet patricia gente esset, patriciatu eiurato, ad plebem transiens, tribunus plebis creatus, L. Calpurnio Pisone Caesonino A. Gabino Coss. Ciceronem, captata prius omnium ordinum a seditioso tribuno gratia, in exilium eiecit, rogationem ferens, qua ei aqua et igni interdiceretur, qui ciuem Romanum indemnatum interemisset, qua lege solus Cicero petebatur. Reus igitur Cicero vestem mutauit, et sordidatus populo supplicauit, Clodius omnibus illi vicis occurrens, eum exagitauit, et supplicationes indignissimo impediuit modo. Quod licet plerique boni ex Senatorio et equestri ordine aegerrime ferrent, et Ciceronem etiam mutata veste defenderent, hosque hominum viginti millia sequerentur, Cicero tamen a Consulibus derelictus et proditus, maluit vrbe cedere, quam bonorum vitam servis armatis obiicere. Quem vbi discessisse compertum est, illi aqua et igni interdictum est, edictumque ne intra quingenta millia passuum tecto reciperetur, quod qui fecissent, cum ipso impune interficerentur. Clodius praeterea villas eiecti Ciceronis flammis deleuit, et domum in palatio incendit, atque in area templum libertatis extruxit, bona direpta atque ad Consules delata sunt [z]. Pulsus patria M. Tullius, vt scribit PLVTARCHVS [a] pedibus iter per Lucaniam, Siciliam versus fecit, a praetore vero C. Virgilio, ne in Siciliam veniret prohibitus a Vibone in fundo Sicae Brundisium venit, eoque proficiscens, Dyrrhachium peruenit. Dyrrhachio aliquorum dierum viam in Macedoniam perrexit, et cum eo Thessalonicam adiit, vbi eum Plancius sua liberalitate per menses septem retinuit. Mature tamen Romae de reuocando Cicerone in senatu actum est, tribunis plebis de eius reditu legem promulgantibus; ipsum autem certatim officiis prosequebantur Graeciae vrbes, multique ad eum beneuoli viri conueniebant. Quae omnia licet exilii miseriam homini philosopho lenire apta essent, ipse tamen, referente PLVTARCHO [b], moestus semper et in summo dolore viuebat, crebro ad Italiam, vt infeliciter amantes ad amasias, respiciens, animo calamitate plane deiecto, quod de viro ita in optimis studiis versato, vt IDEM recte addit, nemo sibi fuisset pollicitus. Adiicit porro: frequenter ipsum ab amicis postulasse, *vt non oratorem se, sed philosophum appellarent, nam se philosophiam, vt rem, sibi proposuisse, arte oratoria tanquam instrumento in rebus publicis tractandis vti, eam vero doctrinam vim gloriae veluti tincturam quandam eluisse* [c].

Tan-

NIVS in Caes. c. 6. Ex recentioribus FR. FABRICIVS l. c. p. 200. seqq. et nuperus Historiae Coniugum imperatorum Romanorum auctor Gallus DE SERVIES p. 18. seqq. ad cuius versionem Germanicam a nobis editam loca veterum diligenter notauimus.

z) Videndi, qui haec prolixius narrant, Romanae historiae scriptores DIO Lib. XXXVIII. VELLEIVS Lib. II. PLVTARCHVS l. c. et ipse CICERO multis locis. a) l. c. p. 49. b) l. c.
c) Vix itaque caussam Ciceronis tuetur, quod

Act.

Tandem, cum Clodii licentia in Pompeium quoque grassaretur, et Lentulo Consule seditio augesceret, ita vt tribuni plebis in foro vulnerarentur, animi populi mutari coeperunt, et tribunus plebis Annius Milo ausus est Clodium vi in iudicium trahere. Pompeioque Clodium repellente vnanimi populi consensu Cicero reuocatus est, Senatusque decreuit, vt villae eius et domus publicis sumtibus restaurarentur [d]. Tanto etiam studio, tantaque contentione omnium fere vrbium ciues ei obuiam contenderunt, vt *se humeris Italiae Romam deportatum esse*, ipse CICERO [e] dixerit. De quo suo reditu ipse ad populum orationem habuit, senatuique ea oratione, quae *post reditum in senatum* inscripta est, gratias egit, pecuniamque publicam ad aedificandam domum, cuius area ei restituta erat, accepit. Posthaec prouinciam Ciliciam sortitus, multa egregie perfecit, pacisque artes in bello exercuit. E prouincia decedens Rhodum appulit, Athenis autem desiderio ante actae olim ibi vitae aliquantisper commoratus, et cum doctissimis viris collocutus, amicis et familiaribus salutatis Romam reuersus est [f]. Id quod eo quidem accidit tempore, quo flamma, quae sub cineribus hactenus latuerat, in apertum ciuilis belli incendium erumpere conabatur. Auctorem pacis inter socerum et generum Ciceronem fuisse, Caesaremque per literas et Pompeium coram deprecatum mitigare vtrumque et placare tentauisse, et ipse passim innuit, et ciuilis discordiae, quae tum erupit, enarratores testantur omnes [g]. Postquam insanabile malum vidit, diu anceps et incertus haesit, grauique sollicitudine in vtramque partem distractus, cuius partes sequi debeat? cum Pompeium quidem gloriosam et honestam belli habuisse caussam, Caesarem autem rem melius gerere, magisque suae et amicorum saluti consulere ipsi visum esset. Quod si Caesaris voluntatem fuisset secutus, qui, si ob senectutem bello abhorreret, ei suadebat ab vtraque parte remotum in Graeciam proficisci et ibi quietem agere, melius sibi consuluisset. Iam se eam, quam ab initio delegisset, reipublicae constitutionem honeste deserere non posse credens, Pompeio se iunxit [h]. Cuius tamen consilii ipsum mature poenituit, cum nulla necessitate coactus tanti periculi societatem iniisset, nec vlla in re magna eius opera Pompeius vteretur. Pugna quoque apud Pharsalum facta, cui Cicero non interfuit, et fugato Pompeio Cato, qui Dyrrhachii magnas copias et numerosam classem habebat, Ciceroni quidem imperium detulit, Cicero autem recusauit, et omnino cum illis militare subterfugit, occisusque fere fuisset a Pompeio iuniore, nisi eum Cato seruasset. [i]

Cae-

Act. Phil. Vol. II. p. 460. dicitur, hanc animi abiecti et desperantis sollicitudinem rationibus politicis inductum Ciceronem tantum simulasse. His enim adductus Plutarchi locus repugnat, quem ipse Ciceronis animi character, verum esse suadet.

d) DIO L. XXXIX. PLVT. l. c. CICERO or. pro domo sua, post redit. ad Quir. post red. ad senatum, aliisque locis, quae diligenter collegit FR. FABRIC. p. 213. seqq.

e) Orat. vltima post reditum, in Sen.

f) PLVTARCH. l. c. p. 52.

g) Ep. Lib. VI. fam. ep. 6. PLVT. l. c. p. 53. Ep. Lib. VII. ep. 3. Lib. XIII. ep. 11.

h) PLVTARCH. l. c. quae hoc tempore, quo Pompeii partes secutus est, Cicero fecerit, susceperitque ex eius scriptis collegit FR. FABRIC. ad ann. 58. p. 287. seqq.

i) PLVTARCH. l. c. p. 54.

Caesari itaque ex Asia redeunti obuiam factus, ei reconciliatus est, qui etiam eum constanter honore et beneuolentia prosecutus est. Reipublicae vero forma mutata, vt auctor est PLVTARCHVS [k], et ipse prodit CICERO [l], cum omnia in vnius potestatem essent redacta, Cicero publicorum negotiorum dimissa cura, adolescentibus philosophiae studiosis vacauit, qui cum nobilissimi et primarii essent, eorum fere consuetudine in vrbe iterum plurimum valuit [m]. Occupabat autem suam operam in scribendis dialogis philosophicis, vel conuertendo aliquid de Graeco, vel vocabulis dialecticorum ac physicorum in Latinum sermonem transferendis [n]. Sua etiam in scribendo carmine facilitate animi caussa vtebatur, ferturque quoties ad eam rem se dedisset, vna nocte D. versus fecisse. Eius vero temporis maiorem partem in praedio suo apud Tusculum [o] exigebat, raro autem in vrbem veniebat, Caesaris colendi caussa, taediumque quod de mutata reipublicae forma ceperat, studiorum dulcedine leniebat, quibus lectissima inseruiebat bibliotheca [p], cuius designationem confecisse Tyrannionem grammaticum supra monuimus. Hoc vero tempore studiorum olim inter Graecos cultorum memoria Ciceronem iterum Athenas petiisse, ex eius epistolis ad Atticum [q] colligere est. Multumque in hoc viri doctissimi otio eius doctrina inualuit, quae in omni genere vires versauit [r]. Ait etiam PLVTARCHVS, animum induxisse Romanam historiam scribere, multaque ei operi de Graecis rebus immiscere, et omnes eorum fabulas narrationesque inserere; multis tamen publicis priuatisque casibus impeditus est. Primum cum Terentia diuortium fecit, quod malae mulieris sustineret notam, officioque erga maritum defuisset suo [s]. Paulo post ducta puella diuite, filia eius Tullia in partu apud Lentulum periit, cui post Pisonis, mariti prioris mortem nupserat. Ad consolandum vero Ciceronem vndique philosophi conuenerunt, cum nimis grauiter is mortem filiae tulisset [t]. Post Caesaris caedem, cuius coniurationis particeps non fuit, mature Antonio, regnum inuasuro, inuisus fuit, qui

k) loc. cit.

l) Tusc. Qq. L. I. c. 1. de offic. L. II. c. 1. 2.

m) PLVT. l. c.

n) Hoc tempore scripsit Hortensium, siue adhortationem ad philosophiam, de qua infra.

o) Videndus de villa hac Ciceronis ATHANASIVS KIRCHERVS in Latio c. II. & ex eo REIMMANNVS Syst. antiq. liter. p. 496. conf. Tusc. Qq. L. I. c. 1.

p) Seruum Dionysium, qui suam bibliothecam multorum nummorum tractauerit, cum multos libros surripuisset, nec se impune laturum speraret, aufugisse, ipse conqueritur L. XIII. fam. ep. 77. Conditionem vero bibliothecarum Romanarum exponit C. FALSTERVS Qq. Rom. L. II. c. 1. p. 113.

q) L. XII. ep. vlt. FABRIC. ad ann. 62. p. 318.

r) Conf. IAC. PERIZONIVS de eruditione et industria Ciceronis Franeq. 1682. In Iurisprudentia versatum fuisse demonstrauit ANT. SCHVLTINGIVS de Iurisprud. Cicer. in medicina IO. SAM. BERGER in Cicerone medico, in Theologia IO. GASP. HAFERVNG. in Theologo Cicerone. Alios nominat IO. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 100.

s) Caussas multas, officiique neglecti specimina narrat PLVTARCHVS l. c. p. 55. qui tamen non negat sparsisse rumorem Terentiam, id factum amore formae puellae quam paulo post duxerat. Tironem libertum, vt esset, qui aes alienum, quo opprimebatur, solueret, cum diues admodum esset, eius bona fidei suae commissa Cicero haeres ab ea scriptus seruaret. Eam tamen postea quoque repudiauit, quod ex morte filiae Tulliae cepisse gaudium suspicaretur. Nupsit postea Terentia Vibio Rufo, et VALERIO MAX. L. VIII. c. 13. auctore CIII. annos viuendo expleuit.

t) Filiam hanc sibi carissimam primo C. Pisoni, post Furio Crassipedi, vid. L. II. ad Q. fr. ep.

qui eius praesentiam moleste ferebat. Haec metuens Cicero cum Dolabella statuit in Syriam legatus proficisci; Consulibus tamen cum Hirtio et Pansa, bonis viris, pactus se aestatem Athenis acturum, cumque ipsi consulatum occepissent, rediturum, eo nauigauit solus [u], et cum mutati in melius Antonii nuncius esset allatus Romam rediit, inimicitiam tamen Antonii mox expertus est, quam orationibus Philippicis mire auxit. Commoratus circa hoc tempus Athenis Ciceronis filius Marcus Tullius, studiorum caussa, quem Brutus ad se recepit, eoque legato vsus est. Ad hunc nobilem de officiis librum pater exarauit. Ita vero exitium inimicitia contra Antonium aucta, sibi ipsi parauit Cicero. Consul enim creatus Caesar Octauianus, pace cum Antonio et Lepido facta, triumuiratus societatem iniit, Romanumque imperium tres viri quasi possessionem aliquam inter se diuiserunt, partiti inter se prouincias, pactique vt suos quisque inimicos proscriberet [x]. In qua proscriptione cum praeter CXXX. senatorum nomina Cicero quoque esset, ab Antonio postulatus, maximam hoc contentionem peperit, cum Antonius nullam conditionem acciperet, nisi primus ille interficeretur, Lepidus Antonio assentiretur, et Caesar vtrique repugnaret, vt narrat PLVTARCHVS [y]. Tandem tertio die Caesare, quamuis inuito concedente, Cicero proscriptus est. Is primo in Tusculanum fugerat cum Quincto fratre, vnde in Macedoniam ad M. Brutum, de cuius victoria laeti rumores spargebantur, transire constituerunt. Ferebantur lecticis confecti moerore, inopia etiam pressi, cum perexiguum illis viaticum esset. Quinctum itaque Marcum fuga antecedere, Marcum conuasatum domum recurrere cum placuisset, Quinctus paulo post a seruis proditus cum filio interfectus est. Marcus Asturam [z] delatus, nauem subito conscendit, et oram legens Circeum vsque peruenit: Inde soluere gubernatores cum pararent, vel maris metu permotus vel Caesaris fidem non plane desperans, in terram egressus, Romam pedibus contendit, mutata tamen mox sententia, ad mare rursus descendit desperabundus cogitationes anxias versans, consiliaque concipiens inepta. Tandem ad Caietam [a], vbi praedia habebat deportatus, in villam se recepit, et quieti se dedit. Vbi cum milites aduenissent, qui eum trucidarent, a seruis lecticae impositus ad mare delatus est. Quibus percussores cum ministris superuenerunt, et Popilius Laenates tribunus militum, quem Cicero parricidii reum olim defenderat, caput disertissimum, Ciceroni immotam ex lectica ceruicem praebenti praecidit, manus quoque milites amputauerunt; quae membra cum capite Romam ad An-

ep. 5. L. I. fam. ep. 7. postea P. Cornelio Dolabellae, apud quem in partu extincta est L. VI. fam. ep. 19. L. IX. ep. 11. Aegerrime hanc filiae mortem tulisse Ciceronem ex L. XII. XIII. ad Attic. patet. Librum quem de consolatione hac occasione scripsit intercidisse dolemus. Qui enim hoc titulo superest, recentiorem manum auctorem agnoscit, vid. FABR. Bibl. Lat. T. I. p. 138. seqq. T. II. p. 154.

u) PLVT. l. c. FABRIC. ad an. 63. p. 331.

x) Historiam triumuiratus huius plerique huius temporis historici enarrant, quibus addi possunt vitae Ciceronis scriptores omnes. Loca veterum diligenter congessimus ad DE SERVIES hist. des femmes des douze Cesars p. 73. not. 7.

y) p. 59.

z) Fuit id praedium maritimum Ciceronis.

a) Alii Capuam nominant, sed male, vid. VALER. MAX. L. I. c. 4.

Antonium perlata, pro roſtris poſita ſunt, vbi in Antonium orationes habuerat, non ſine indignatione et lachrymis populi, qui Romanae eloquentiae parentis finem tragicum vehementiſſime dolebat [b]. Factum id A. V. C. DCCX. aetatis Ciceronis LXIV. Animi characterem, et temperamenti rationem fuiſſe ſanguineo-cholericam, ex tota vitae eius hiſtoria patet. Etſi enim gloriae valde appetens erat, inter ſpem tamen metumque fluctuans, nouas res nec moliebatur, nec ferebat, ſed pacis inter proceres dominatum quaerentes ineundae ſemper auctor fuit: tantumque a iurgiis et contentione abſuit, vt iniurias amicorum ipſiusque vxoris ſatis patienter diuque ferret. Imprimis vero amicorum conſuetudine, et colloquiis doctorum virorum gaudebat, cuius rei ſpecimina, eruditiſſimi dialogi philoſophici ad eius exemplum conſcripti, exhibent elegantiſſima. Eidem vero animi conditioni adſcribenda quoque eſt magna timiditas, quae, cum Milonem inter ſtrepitus armorum, quibus forum praeuertendae ſeditionis cauſſa Pompeius clauſerat, propter caedem Clodii, defendere ſuſcepiſſet, tanta fuit, vt toto corpore contremiſcens, pauca tantum nec ſatis cohaerentia dicere poſſet, ſicque Milo, licet cauſſa eſſet ſuperior, exilio mulctaretur [c]. Additque his PLVTARCHVS [d], non in armis modo timidum, ſed et ad dicendum trepide acceſſiſſe, vixque titubandi et tremendi finem feciſſe, plerisque in certaminibus prouecta iam oratione et augeſcente. Gloriae tamen immoderatum deſiderium, ſed animi fortitudine nulla firmatum variis exemplis prodidit, non in republica tantum, ſed in eruditorum quoque circulis, cuius iactantia de ſe et oſtentatio immoderata luculentum dant teſtimonium, qua re eloquentiam quoque ſuam auditoribus haud raro fecit moleſtam [e]. Ex hoc animi charactere de ingenii quoque viribus iudicandum, quod imaginationis magis fertilitate, quam iudicii acrimonia excelluiſſe, & philoſophiae, quam ſecutus eſt Academicae conditio, et libri philoſophici, quos conſcripſit [f], et neglectum ſaepe in orationibus decorum, facetiaeque ad ſcurrilitatem vsque progreſſae [g], ſatis loquuntur. Ex qua ingenii Ciceroniani facie recte colligimus, aptum magis fuiſſe Ciceronem ad perſuadendum, quam ad iudicandum, nec ſatis ea iudicii vi valuiſſe, quae in nexus rerum atque notionum penetrat, falſumque nouit a vero diſcernere.

§. XVII. Triuiſſe Ciceronem tempus, quo in republica otium ſibi eſſe videbat, philoſophiae ſtudiis, ſupra tetigimus. „Etſi enim, quod „ipſe ſcribit [h], ſtante republica in agendo plus, quam in ſcribendo, ope- *Scripta Ciceronis philoſophica.*

 „ram

b) Circumſtantias exitus tragici Ciceronis vide apud PLVTARCHVM, LIVIVM APPIANVM, DIONEM, VELLEIVM PATERCVLVM aliosque. Elegantiſſimis hanc mortem verſibus deplorauit CORNELIVS SEVERVS, ad cuius fragmentum THEODORVS GORALLIVS, vel, qui hoc nomine latet, Io. CLERICVS videndus. MARTIALIS elegans epigramma L. III. ep. 66. legitur. Alios nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. II. p. 98.

c) Dio L. XLVI. PLVT. l. c. p. 51. Orationem vero pro Milone, quam habemus, poſtea conſcripſit elegantiſſimam, qualem ſcilicet meditatus erat.

d) l. c. e) IDEM p. 63.

f) Id luculento Laelii, ſive, dialogi de amicitia exemplo probauit Cl. HEVMANNVS act. phil. Vol. II. p. 453.

g) Reprehendit id PLVTARCHVS l. c. p. 63.

h) De officiis L. II. c. 1. 2.

„ram ponebat, et quae ſcribebat, iis actiones ſuas, non philoſophiae „praecepta, mandabat; vbi tamen illae literae conticuerunt forenſes et „ſenatoriae, nihil autem agere non poſſet animus, in philoſophiae ſtudiis „ab initio verſatus aetatis exiſtimauit honeſtiſſime moleſtias deponi poſſe, „ſi ſe ad philoſophiam retuliſſet. Cui cum multum adoleſcens, diſcendi „cauſſa temporis tribuiſſet, poſtea quam honoribus inſeruire coepit, ſe„que totum reipublicae tradidit, tantum erat philoſophiae loci, quantum „ſuperfuerat amicorum et reipublicae temporibus. Id autem omne con„ſumebatur legendo, ſcribendi otium non erat. Maximis itaque in ma„lis hoc boni aſſecutus ſibi viſus, vt ea literis mandaret, quae nec ſatis „erant nota Romanis, et erant cognitione digniſſima, ad ſcribenda ſapien„tiae praecepta ſe accinxit, et philoſophiam Graecam, haud vno ſcripto „explicuit.„ Et naturalem quidem philoſophiae partem reſpicit *Timaei* Platonis verſio, quam *de vniuerſitate* inſcripſit, quamque integram non ſupereſſe merito dolemus. Theologiae naturalis limites tangunt libri tres *de natura Deorum* [i], quorum primo Velleius Epicuri de Diis ſententiam tuetur, Cotta refellit, ſecundo Balbus Stoicorum theologiam explicat, tertio Cotta oppugnat, qua diſputatione tantopere theologiae gentilis imbecillitatem detexit Cicero, vt ad eam non tantum prouocet, erroriſque eam conuincere iubeat ſacerdotes gentiles ARNOBIVS [k], ſed et narret: dixiſſe quosdam: *Oportere ſtatui per ſenatum, aboleantur vt haec ſcripta, quibus Chriſtiana religio comprobetur et vetuſtatis ſupprimatur auctoritas.* Addit his ex vero: *intercipere ſcripta, & publicatam velle ſubmergere lectionem, non eſſe Deos defendere, ſed veritatis teſtificationem timere.* Sed et libri *de diuinatione* [l], quemque *de fato* [m] habemus, non plane integrum, huc pertinent, itemque *ſomnium Scipionis* a MACROBIO [n] nobis ſeruatum et prolixo commentario illuſtratum, quod totum Platonicis hypotheſibus de anima mundi, ſtatuque animarum poſt mortem nititur. Moralem philoſophiam tractauit Cicero, libris quinque *de finibus* bonorum et malorum, quos hiſtoriam doctrinae de fine ſummoue bono recte dixeris. Eleganter enim et copioſe Graecorum philoſophorum de finibus ſententiam et diſceptationes explicat, argumenta enumerat, quibusque quaeuis ſententia prematur difficultatibus, erudite oſtendit [o]. Sed et *Tuſculanae quaeſtiones* huc pertinent, quarum libro primo de contemnenda morte, ſecundo de tolerando dolore, tertio de aegri-

i) Prolixo commentario libros hos illuſtrauit ex S. I. vir doctiſſimus PETRVS LESCALOPIERIVS, Pariſ. 1660. fol. quem pandectas veteris theologiae gentilis non inepte vocaueris, licet, non vbique rectum viderit, veramque ſyſtematum philoſophicorum aſſecutus ſit ſententiam. Optimam librorum de N. D. editionem debemus IO. DAVISIO Cantabr. 1718. 8. verſionem Gallicam OLIVETO Pariſ. 1721. Alias editiones enumerat FABRIC. Biblioth. Lat. T. I. p. 118. T. II. p. 132.

k) Adu. gent. L. III. c. 2. p. 104. ed. Canteri.

l) In primo Quinctus Cicero pro diuinationibus pugnat, in ſecundo omnia diuinationum genera Marcus euertit. De editionibus vid. FABRIC. l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 133. ſeqq.

m) Conf. FABRIC. ll. cc.

n) Particula eſt, ex vltimo ſiue ſexto libro Ciceronis de Republica, quod Platonis veſtigiis inſiſtens compoſuerat, laudatum SENECAE ep. 108. Gellio, Auguſtino aliisque. De Macrobio dicendum ſuo loco. Conf. Cl. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 3. p. 474. ſeqq.

o) Editiones indicat FABRICIVS l. c. T. I. p.

aegritudine lenienda, quarto de reliquis animi perturbationibus, quinto de virtute ad beate viuendum ſe ipſa contenta diſputat [p]. Eundem in numerum referendi *de ſenectute & de amicitia* dialogi, quos *Catonis et Laelii* nomine inſcripſit [q]. Sed et *paradoxorum Stoicorum ſex explicatio* [r] huc pertinet: quam tamen eloquentiae magis oſtentandae, quam erudiendi lectoris cauſſa ſcripſiſſe, ex eo recte colligitur, quod alio loco hanc Stoicorum παραδοξολογίαν riſerit [s]. Iuris vero naturalis et ciuilis praecepta, libri *de officiis* ad filium Marcum ſecundum Stoica principia [t], quibus Peripatetica quaedam admixta ſunt, conſcripti, itemque libri *de legibus* [u], quos tamen non plane integros habemus, explicant. Nullo vero ſcripto animi ſententiam, easque partes, quas in philoſophando ſecutus eſt, magis prodidit, quam in *quaeſtionibus Academicis*; quarum licet duo tantum libri extent, quorum alterum *Luculli* nomine inſigniuit [x], totum tamen in iis potiorum inter Graecos ſectarum doctrinae aedificium extruit, et Academico more deſtruit, Carneadis potiſſimum partes ſecutus: vnde in philoſophiae hiſtoria miram praeſtat vtilitatem. Deſiderantur vero ex ſcriptis Ciceronis philoſophicis, *Hortenſius*, ſiue *admonitio ad*

 phi-

p. 116. ſeqq. T. II. p. 129. Verſionem Gallicam debemus REGNIERIO des MARAIS, Pariſ. 1721. 12.

p) Vid. FABRIC. l. c. p. 117. ſq. T. II. p. 129. ſq. DAVISII editio Cantabrig. 1709. 8. prodiit.

q) IDEM l. c. p. 125. Iungi ſolent libris de officiis.

r) Editiones vide apud FABRICIVM l. c. T. I. p. 126. T. II. p. 144. Scripſere contra haec paradoxa Antiparadoxa VITVS AMERBACHIVS et ANTONIVS MAIORAGIVS, conf. IO. GEORG. PASCHIVS Introd. in rem liter. moral. vet. c. III. §. 11. p. 628. Accurate hanc paradoxorum Stoicorum explicationem a Cicerone datam examinauit Cel. HEVMANNVS act. philoſ. Vol. III. p. 694.

s) Or. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. l. c. p. 62.

t) Panaetium ante alios ſecutus eſt, vt ex Lib. III. c. 2. patet, Peripatetica vero, propter filium apud Cratippum philoſophiae ſtudiis inuigilantem, admiſcuiſſe videtur. Magna ſemper laude hos Ciceronis libros proſecuti ſunt viri docti, qui eos non mature tantum edidere, ſed et commentariis illuſtrauerunt. De quibus iterum conſulendus FABRICIVS loc. c. T. I. p. 121. ſqq. T. II. p. 136. merenturque poſt Fuſtianas 1465. 1466. raritate notabiles, editiones Graeuii et Iac. Facciolati praeſtantia memorabiles commendari. Conf. Hiſt. biblioth. Fabric. T. VI. p. 267. Recentiori tamen aetate, quibus Stoicae philoſophiae defectus toties detecti ſunt, aliter de hoc libro iudicatum. Edidit enim Gallus quidam LE LEVELLVS, diſcrimen inter veram et falſam philoſophiam moralem, vbi falſitas officiorum Ciceronis, et libellorum de amicitia, de ſenectute et paradoxorum demonſtratur. Amſt. 1695. quem librum poſtea, philoſophiae ſuae nouae et hodiernae Pariſ. 1698. 12. editae T. IV. inſeruit. Eandem dicam Ciceroni ſcripſere clariſſimi viri, qui acta eruditorum Germanica concinnant. P. IX. p. 441. Indignatur horum virorum iudiciis B. FABRICIVS l. c. T. II. p. 140. qui tamen ad Stoicae ethicae fundamenta, ex quibus legis naturalis conceptus a Cicerone admiſſus fluit, non ſatis attendiſſe videtur. Conf. MORHOF. Polyhiſt. lit. T. III. L. I. c. 17. T. I. L. IV. c. 11. §. 17. Ciceronis exemplum imitatus tres de officio miniſtrorum libros S. AMBROSIVS conſcripſit, de quibus Tomo III. dicemus. Sed et PVFENDORFIVM titulum elegantis libelli de officio hominis et ciuis hinc mutuo accepiſſe, notum eſt. Varias vero in hos libros commentationes refert SAM. RACHELIVS in Comm. libro de officiis praemiſſo. Ethicam quoque Ciceronianam ANTONII BVSCHERI nobis non viſam memorat FABRICIVS T. II. p. 164.

u) Secutus et in his libris Stoicos eſt Cicero, ita tamen vt ad leges Romanas et conſuetudines reſpexerit. Iudicat de iis Cl. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. §. CLXXVI. p. 311. Conf. Hiſt. lit. P. III. c. 4. §. 18. p. 702. FABRICIVS l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 134. ſeqq.

x) IDEM l. c. p. 115. FR. FABRIC. ad ann. 62. p. 316 ex veteribus QVINTILIAN. Lib. III. c. 6. Nomen vero dedit Cicero dialogo a loco quo colloquia habita fingit, nempe a villa, quam in agro Cumano habebat, quam Platonis exemplo Academiam vocauit. Thermas ibi fuiſſe, oculorum aciei ſeruandae aptisſimas et ſaluberrimas PLINIVS ait L. XXXI. c. 2. Conf. illuſtr. LVDEWIGIVS de Academia.

philoſophiam, [y] quam efficaci ſtimulo animum ſuum ad quaerendam ſapientiam excitauiſſe fatetur AVGVSTINVS. [z] Tum libri ſex *de republica,* [a] Librique *oeconomici,* quos pleraque ex Xenophonte expreſſit. [b] Sunt, qui *dialecticam* [c] Ciceronis ſomnient, qualem Ciceronem ſcripſiſſe probari nonp oteſt, licet dialecticam Stoicam interdum adhibuerit in ſcriptis ſuis. [d] Certe *Topica* quae ſcripſit, dialecticae in arte dicendi vſum demonſtrant. Multum vero de philoſophia pariter atque Latinis literis meruit Cicero, quod philoſophorum Graecorum terminos et vocabula primus fere Latinis expreſſit literis. [e] In ipſis philoſophiae myſteriis nihil noui Graecorum praeceptis addidit Cicero, ſed eorum tantum placita enarrauit, id quod nemo negauerit, qui libros eius philoſophicos vel per tranſennam inſpexit. Iniurii tamen in Ciceronem ſunt, qui plagii ei crimen ideo obiiciunt [f]; faſſus enim plerumque eſt, per quos profecerit. [g] Vnde magis in philoſophiae hiſtoria, quam in ipſa philoſophia bonarum artium ſtudioſis vtilitatem praeſtat, licet et hic ſine examine non ſit admittendus [h].

Philoſophia Ciceronis.

§. XVIII. Ex dictis de Ciceronis philoſophia iudicium a mediocriter attento fieri poſſe, plane confidimus. Qualis enim in eo ſtudio fuerit, quasque rationes ſequendas ſibi praeſcripſerit, ex propriis eius verbis atque confeſſione depinximus. Vt tamen cuncta luce ſua radient, paucis omnia obſeruationibus complectemur, vt ex his ea queant iudicari, quae viri docti de Ciceronis philoſophia [i] fuerunt commentati. Et

I. quidem, ex ſupra dictis repetendum eſt, non fuiſſe inter Romanos, qui nouum philoſophiae ſyſtema condere ſuſceperit. Neſcio enim qua paupertate animi exhauſta quaſi illorum temporum ingenia nihil addi poſſe inuentis Graecorum philoſophorum putabant. Cuius veram cauſſam vix in alia re, quam in auctoritatis praeiudicio quaerendam putamus, qua Romani falſa Graecae eruditionis opinione decepti, cum, ſe ad eorum perfectionem, qui ſectarum auctores fuerant, pertingere poſſe deſperarent, ſatis

y) Paſſim eius mentionem iniicit, de fin. L. I. de div. L. II. Tuſc. Qq. L. III. conf. FR. FABRIC. ad an. 62. p. 316.

z) Dicemus ea de re infra Tomo III. Loca Auguſtini notantur Act. philoſoph. Vol. II. p. 462. ſeqq. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 151.

a) Vid. dicta not. (*n*. p. 44.) add. FABR. l. c. T. I. p. 127. T. II. p. 145. ſeqq. vtrum alios hac de re ſcriptores antecelluerit, quod BOECLERO placet, Comm. de Script. p. 42. ex eo iudicari poteſt, quod Platonis exemplum ſecutus eſt.

b) Partitionem eorum recenſet SERVIVS ad Georg. L. I. conf. FABRIC. T. II. p. 151.

c) ADAMI BVRSII Dialectica Ciceronis prodiit Zamoſcii 1604. 4.

d) Oſtendit id STVRMIVS in Inſtit. dialect. conf. FABRIC. T. II. pag. 168. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 2. §. 13. p. 432.

e) Paſſim hac de re more ſuo gloriatur Cicero. Bene vero de noſtra aetate meruit vir doctus, qui ſub PLEXIACI nomine latere voluit, Lexiconque philoſophicum Hag. Com. 1716. edidit, in quo terminos philoſophiae technicos ordine expoſuit verbis Ciceronis, altera vero parte barbaras Scholaſticorum voces et nomina Ciceronianis commutauit: quam quoque partem Gloſſario nouo Latinitatis adiecit B. SIG. IAC. APINVS Norimb. 1728. 8.

f) Vid. HIERONYM. prooem. in Qq. Ebr. T. IV. opp. p. 90. IAC. THOMASIVS de plag. lit. §. 392. p. 171.

g) PLINIVS in praef. Hiſt. nat.

h) Exempla complura Tomo I. attulimus, conf. R. SIMON, cuius verba adducit STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 55. p. 370.

i) Pertinent huc praeter laudatos IASONIS DE NORES Nobilis Cyprii breuis et diſtincta inſtitutio in Ciceronis philoſophiam de vita et moribus Pat. 1597. 12. BVSCHERI ethica Ciceroniana, TREVNERI et HAVERVNGII diſſ. de theologia Ciceronis aliique. Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 148. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. H. HENR. DODWELL. Apologia Script. philoſoph. Cicer. quam Anglicae verſioni librorum de finibus praefixit SAM. PARCKERVS Lond. 1702. 8.

ſatis ſuis deſideriis fieri crediderunt, ſi in illorum ſententiam pedibus irent. Qua ratione deuicta a Romanis Graecia ingeniorum Romanorum euaſit victrix, victoresque inſolito prorſus more in deuictorum tranſiuere mores et placita.

II. Sed et hoc ex ſuperioribus repetendum eſt, rationem philoſophiae Academicae, qualem poſt Arceſilaum, Carneades, et qui hunc ſuo modo ſecutus eſt, Philo, tradidere, quaue de nulla quidem re certi quid ſtatutum, probabiliter tamen in vtramque partem de argumento quouis diſputatum eſt, non iis tantum mire placuiſſe, quibus ſectarum Graecarum diuortia et inſignes contentiones oculos aperiebant, vt quam infirma pleraque eſſent, quae ab iis afferebantur, peruiderent: ſed et calculum eorum meruiſſe, qui in foro et republica eloquentia ſua et orationibus forenſibus cauſſisque dicundis inclareſcere, ſicque ad honores eniti contendebant, quosque mire iſta philoſophia in inueniendis argumentis fuiſſe foecundos exempla complura docent. Vtramque rationem apud Ciceronem ad amplectendam Academiae mediae philoſophiam plurimum valuiſſe, ſupra ipſius teſtimoniis euicimus.[k]

III. Acceſſit vero et hoc, quod plurimum momenti in philoſophiae ſtudio habuit apud Ciceronem, nempe incidiſſe eum admodum adoleſcentem in eiusmodi Academicae philoſophiae doctorem, Philonem, qui exoſam philoſophandi rationem, quae Arceſilaum inuidia cumulauit, ita emendauit, vt modeſtius et humano ingenio conuenienter magis ratiocinari videretur.[l] Qua de re ea repetenda ſunt, quae *Tomo primo* diximus.

IV. Patet tamen ex adducta quoque Ciceronis hiſtoria, non adeo deſipuiſſe Ciceronem, vt reliquarum ſectarum doctrinam prorſus repudiaret, ſed totius potius Graecae philoſophiae campum fuiſſe emenſum.[m] Luculenter id docent diſertiſſimi Academicarum et Tuſculanarum quaeſtionum de finibus item et de natura Deorum dialogi, libri item de officiis, in quibus non Academicae tantum doctrinae ſummam propoſuit, ſed Platonicae, Stoicae, Peripateticae, Epicureae quoque philoſophiae placita mira facundia illuſtrauit: ita tamen, vt nulli calculum adiiceret, niſi Academica ratione ductus, poſſe hunc in modum probabiliter de iſtis rebus diſputari. Pleraque vero eo potiſſimum fine adhibuit, vt in refutandis illis ingenium oſtentaret, ſeque nullam eruditionis partem latuiſſe oſtenderet.[n]

V. Etſi vero nullam ſectam, ex Graecis Cicero probabat praeter Academicam, certum tamen eſt, eum vni magis fauiſſe, quam alteri. Et Stoicam quidem ſectam in iis, quae ad iuris rationem et reipublicae conſtitutionem pertinebant, ipſi vehementer placuiſſe, ipſe ad filium ſcribens[o]

non

k) Notabilis imprimis locus in paradoxorum praefatione, et prooemio etiam librorum de officiis, vbi philoſophiam eloquentiae cauſſa didiciſſe fatetur.

l) Et haec quoque ratio fuit, cur ei Philo magis probaretur, quam Antiochus, quem ſine ratione veterem Academiam reuocare et Stoicis conciliare credebat.

m) Vid. de orat. c. 30. conf. MACROB. in Somn. Scip. L. I. c. 27. L. II. c. 17.

n) Obiectum hoc Ciceroni in declamatione, quae SALLVSTIO tribui ſolet.

o) De officiis L. I. c. 2.

non negat, ita tamen vt *eos, in doctrina de officiis ſecutus ſit non vt interpretes, ſed, vt ſe ſolere* ait, *e fontibus, eorum iudicio arbitrioque ſuo, quantum quoque modo viſum erat, hauriens.* Platonem vero magni feciſſe, praecipue in iis, quae ad naturae contemplationem pertinent, et ipſe faſſus eſt, [p] et ſuſcepta Timaei interpretatione prodidit. Cumque in morali quoque philoſophia Peripatetica a Socraticis et Platonicis non multum diſſidentia crederet, [q] non plane ab eorum praeceptionibus in doctrina de officiis abiit, licet alibi minus huius ſectae, quam aliorum, habuerit rationem. A nulla tamen ſecta magis abhorruit, quam ab Epicurea, quamuis eius doctrinam omnium primam didiciſſet, et haberet amicos cariſſimos, qui huic ſectae adhaerebant. Cuius rei exempla per omnia quidem eius ſcripta philoſophica deprehenduntur, maxime vero ſecundo, quem *de finibus* ſcripſit, libro. Quod ſectae Epicureae odium tantum fuiſſe, vt contra veritatem Epicurum calumniis oneraret, in Epicureae ſectae hiſtoria *tomo primo* manifeſtum fecimus. Quod qua potiſſimum ratione inductus fecerit, ipſe haud obſcure prodit, cauſſatus, [r] *recubantem in hortulis molliter et delicatule nos avocare Epicurum a roſtris, a iudiciis, a curia.*

VI. His ex Ciceronis hiſtoria praemiſſis, dubitandum amplius non eſt, fuiſſe Ciceronem ex eorum Academicorum genere, qui poſt Carneadem et Clitomachum, Philonem ſequebantur viderique volebant aptius humanoque intellectui conuenientius philoſophari, admittendo in aſſerta humanae cognitionis incertitudine probabilitatem vel maiorem vel minorem, quam ſequi queamus. Qua de re ita diſſerit ipſe: [s] *Non ſumus ii, quorum vagetur animus errore nec habeat vnquam, quid ſequatur; quae enim eſſet iſta mens, vel quae vita potius, non ſolum diſputandi, ſed etiam viuendi ratione ſublata? Nos autem, vt caeteri, qui alia certa, incerta alia dicunt, ſic ab his diſſentientes alia probabilia, contra alia improbabilia eſſe dicimus.* Male itaque et praeter rem LACTANTIVM [t] reprehendit HORNIVS [u] ſcribentem: *Cedo Cicero quid didiceris, aut in qua ſecta veritatem deprehenderis? In Academia ſcilicet, quam ſecutus es, quam probaſti? At haec nihil docet, niſi vt ſcias, te nihil ſcire.* Putat enim Academicum ſe dixiſſe, non quod etiam illis vbique ſe addixiſſet, ſed quod prae caeteris eorum libertatem probaret et ea vteretur. Qua in re mire fallitur Hornius. Non enim illo in philoſophiam animo fuit Cicero, vt ſectariam philoſophiam improbaret, quod ille putat, ſed Academicam ſectam ea ratione, quam inſtituit Carneades, ſecuti ſunt Clitomachus et Philo, amplexus eſt, vt et ipſe nihil ſciri, id eſt indubitatis rationibus aſſeri poſſe contenderet, probabilitatem tamen ſequeretur, quam reiecit Academia media ab Arceſilao inſtituta. Hanc probabilitatem ſecutus quaedam ex Platonis atque Stoicorum placitis ſibi non diſplicere, manifeſtum fecit, cuius ea potiſſimum

p) Tuſc. Qq. L. I. c. 21. conf. HORNIVS hiſt. philoſ. L. IV. c. 5. p. 248. et quos nominat.
q) De offic. L. I. c. 3.
r) De orator. L. III. conf. GASSENDVS de vita Epicuri L. III. c. 6. p. m. 97. ſeq.
s) De officiis L. II. c. 2. conf. Tuſc. Qq. L. II. c. 2. L. IV. c. 4.
t) L. III. c. 14.
u) Hiſtor. philoſ. L. IV. c. 5. p. 249.

tiſſimum cauſſa fuiſſe videtur, quod per tempus aliquod Antiochum Aſcalonitam audiuit, quem Academiae ſtudioſis Platonem et Zenonem commendaſſe conſtat. Patetque Ciceronis ſcripta philoſophica attente legenti, eum, cum de veris philoſophiae fundamentis incertus haereret, ad ſyncretismum philoſophicum, qualem inſtituit [x] Antiochus, valde fuiſſe pronum. Certe non Stoica tantum, ſed et peripatetica ſuis placitis finitima eſſe contendit.

VII. Cauſſam cur hanc potiſſimum philoſophandi viam Cicero ingreſſus ſit, praeter ſcopum ſe foro parandi, recte in ingenii eius charactere quaeſiueris. Quod vt imaginationis magis foecunditate quam iudicii acie valuiſſe, ſupra obſeruatum eſt, ita mirum non eſt, Ciceronem ad inueniendas magis probabiles rationes et diſputandum in vtramque partem, quam ad diiudicandum ſyſtematum nexum natura et procliuem et aptum, Academicae philoſophiae nomen dediſſe. Vbique etiam in ſcriptis eius philoſophicis haec ingenii Ciceroniani indoles ſe prodit. Videas enim viuis quidem coloribus et verborum eximio quodam delectu depingi philoſophorum opiniones, afferri rationes in contrarium cauſſamque, vt ſolent oratores, etiam in Academia, in Tuſculo, aliisque eruditorum congreſſibus, ornari, rationum vero pondera nec ad trutinam examinari, nec ex certis principiis deduci concluſiones, nec ſyſtematis nexum et quaſi vincula exhiberi, ſicque male multa cohaerere, dicique, quae examen non ſuſtinent. [y] Quae licet talia non ſint, vt inter philoſophaſtros Cicero, AVGVSTINO praeeunte reiici, vel e philoſophorum plane albo deleri mereatur, quod recentiori quoque tempore viris quibusdam doctis [a] placuit: aperta tamen demonſtratione euincunt, longe errare eos, qui in philoſophia multum eum valuiſſe contendunt, [b] longius abeſſe a vero, qui in philoſophia magis praeſtitiſſe, quam in dicendi arte et regenda republica ineptiunt. [c] Rectius, Cl. HEVMANNVS, [d] qui inter ſedulos magis philoſophorum diſcipulos, quam inter philoſophos primi ordinis collocare eum iubet.

§. XIX. Ex adductis hactenus manifeſtum eſſe putamus, fruſtra a nobis poſtulari, vt philoſophiam Ciceronis, morem noſtrum et inſtitutum ſequentes breuiter delineemus, licet ſcriptorum eius philoſophicorum nobis ſat magna ſuperſit copia. Academicum enim philoſophandi genus ſecutus, proprium doctrinae ſyſtema non condidit, ſed vel aliarum ſectarum placita oppugnauit, vel vbi aſſerendum quoque dogma quoddam erat, ex Graecorum ſectis eam opinionem elegit, quam reliquis probabilius diſputari

Summa philoſophiae Ciceronis.

x) De offic. L. I. c. 2.

y) Indubitatis hoc rationibus et exemplis ex Ciceronis Scriptis petitis demonſtrauit doctiſſimus HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. II. p. 441. ſeqq.

z) De Civ. Dei L. II. c. 27. id quod tamen eo minus mirandum, quo magis Auguſtinus Academicos odio proſecutus libros ſuos contra Academicos Ciceroni oppoſuit.

a) Pomponatii et Ionſii iudicia vide Act. phil. l. c. vterque Ciceroni fuit infenſior, quod Peripateticus non eſſet. Similiter Campanella, cuius ſententiam Act. phil. Vol. I. p. 566. exhibent. Ita et SCALIGER, Scalig. prim. p. m. 49. Alios nominat HORN. l. c. p. 246.

b) Indicauimus eos §. XV. not. q.

c) Auctor gallus Hiſtor. crit. philoſ. T. III. p. 32.

d) Act. phil. l. c. p. 459.

ri poſſe, comtiusque ornari putabat. Et in naturalibus quidem, ſi Platonicae phyſiologiae praecepta ex *Timaeo* Latino ſermone expreſſa, quaeque *in Somnio Scipionis* Platonice ſcripſit, excipias, plane nihil, quod Academicum non eſſet, et non euertendis dogmaticorum opinionibus aptum, Cicero attulit. Aliter tamen in moralibus, vbi non Carneadeam tantum diſputandi, et oppugnandi ſectas Graecorum fere omnes rationem tenuit, ſed et Panaetium aliosque Stoicos ſecutus de officiis quaedam dogmatice praecepit. Quorum dare tamen compendium [e] eo minus neceſſe putamus, quo magis ea a Stoicorum doctrina ſuo loco fuſe a nobis enarrata non abeunt, ſed ordinem tantum ſequuntur nouum, acroamaticam tractandi rationem non diligenter et accurate ſatis tenentem, et Peripatetica quaedam ſine neceſſitate interdum miſcentem. Theologiae vero Ciceronianae enarrare capita impoſſibile putamus, eo quod de natura Deorum et de diuinatione diſputando a declaranda ſua ſententia abſtinens in eo tantum verſatus ſit, vt omnium ſectarum de Diis placita euerteret. Ex quibus, vt hoc coronidis loco addamus, etiam de atheiſmo Ciceronis quaeſtio decidenda eſt, quem qui ei obiiciunt, [f] vel practicam impietatem vrgent, de qua tamen non quaeritur, vel obiectionum contra doctrinam de Deo Academicarum malignitatem et pericula reſpiciunt. Quae licet negari nequeant, nondum tamen Ciceronem atheorum albo adſcribunt: cum iſtae quidem diſputationes nudam obiectionum contra theologiam receptam recenſionem exhibeant, qua Cicero non ſuam de Diis mentem explicuit, ſed quid Academici dogmaticis obiiciant, exhibuit. Tacemus, ſi etiam ſupponamus, Ciceronem in his quoque ex animo cum Academicis feciſſe, eſſe haec oppoſita theologiae gentili, et imprimis iactantiae dogmaticorum, qui cum inſana et abſurda multa de Diis fuiſſent commenti, iſtis Academicorum telis obruebantur. Addendum his, Ciceronem certitudinem quidem doctrinae philoſophorum de diuinis denegare, non vero probabilitatem, quam tamen vnam in philoſophia ſequendam eſſe cum Philone ſuo contendebat. Non ſuſtuliſſe enim argumentis, quae pro aſſerenda DEI exiſtentia philoſophi attulerunt, probabilitatem, ex primo *de natura Deorum* libro patet, etſi negari nequeat, non valuiſſe Ciceronem tanto iudicii robore, vt contra Academicorum obiectiones veritates has in tuto ponere poſſet, vnde non magnopere viris doctis refragamur, qui non ſatis certum in tanto dogmate haeſiſſe Ciceronem queruntur. [g] Quae vero ita Academico diſputauit more, ea ad ipſius doctrinae ſpeculationem, non ad cultum practicum pertinent. In eo enim more Academicis et Scepticis communi patria inſtituta moresque ſecutus eſt. [h]

Cicero an atheus?

Stoicae ſectae aſſeclae inter Romanos.

§. XX. Stoicam philoſophiam non minus illuſtres ſectatores fuiſſe nactam, ex iis intelligere eſt, quae ſupra de Iure conſultorum apud Romanos

e) Qui illud deſiderat, in Cel. STOLLII hiſt. phil. mor. gent. §. 177. p. 311. ſeqq. inueniet, quae ſitim extinguent.

f) Nominat eos REIMMANNVS hiſt. ath. c. XXXVIII. §. 3. p. 273. quem vide.

g) BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 22.

h) Vid. Lib. III. de natura Deor.

manos ſtudio erga hanc ſectam diximus. Doctrina enim de officiis, ſpinoſo licet, et ſi verum fatendum, cerebrino magis, quam vero, fundamento ſuperſtructa, in ſe tamen reipublicae moderandae, iurique dicundo erat aptiſſima; quemadmodum et dialecticam Stoicam commodiſſimam iuris interpretibus viſam fuiſſe, ſupra obſeruauimus. Traxit haec ad rempublicam facilis philoſophiae Stoicae applicatio alios quoque viros magnos, qui ad eius clauum ſedebant in partes, qui impenſo ſtudio hanc ſectam profecuti ſunt. Inter quos Q. Lucilius Balbus CICERONE teſte [i], tantos habuit progreſſus in Stoicis, vt cum excellentibus in eo genere Graecis compararetur: quae cauſſa fuit, cur in doctiſſimis *de natura Deorum* dialogis Stoicae theologiae partes ei defendendas tribuerit. Hi tamen plerique cum eo tantum fine Stoicam diſciplinam didicerint, vt et verbis et factis Stoicis reipublicae adeſſent, non vero, ut Stoicam ſectam amplificarent, philoſophosque ex porticu ſe praeſtarent, omittendi hic ſunt, et inter illuſtres Romanae reipublicae exſpirantis viros collocandi. Vnum Catonem, quem minorem vocant, deſcribemus, qui et nomine & re Stoicum ſe praeſtitit philoſophum.

§. XXI. CATONIS, qui, vt a proauo, de quo ſupra, diſtinguatur, minor, et VTICENSIS, a loco vbi illuſtri morte extinctus eſt, vocari ſolet, vitam laudesque ex veteribus enarrauerunt Munatius, qui ex familiaribus eius fuit, et qui huius memoriis vſus eſt, Thraſeas, quae tamen ſcripta hodie deſideramus. Quemadmodum laudes quoque Catonis a Cicerone praedicatas, quique iis a Iulio Caeſare oppoſiti erant Anti-Catones [k] temporis nobis iniuria eripuit. Vita itaque magni viri, qui immortale ſibi nomen philoſophia virtuteque Stoica peperit, cum ex Romanae hiſtoriae ſcriptoribus, imprimis ex ſcriptis Ciceronis, qui magna eum admiratione proſecutus eſt, colligenda, tum audiendus PLVTARCHVS eſt, qui eam more ſuo ſtrictim quidem, ſed eleganter expoſuit [l]. Attendendum vero nobis, non Romanam, ſed philoſophicam hiſtoriam ſcribentibus ad eas praecipue vitae circumſtantias eſt, quae ingenium eius philoſophicum, Stoicaeque philoſophiae indolem, qualem vita et actionibus ſuis expreſſit, concernunt. Quae vbi recte ponderantur, fatendum, in tota Stoicae ſectae hiſtoria non occurrere, qui Stoicam virtutem illuſtribus vitae actionibus tantopere expreſſerit, ſic vt non homines tantum Stoicos, ſcholae natos, Zenonem, Chryſippum, Panaetium, ſed et in aula Stoica praecepta ſequentes, Senecam, et Antoninum imperatorem longe ſuperauerit. Id quod CICERO [m] agnouit, qui perfecti eum Stoici laude mactat, et vidit LVCANVS [n], qui eleganter de eo: *Cato minor.*

Hi mores, haec duri immota Catonis
Secta fuit, ſeruare modum, finemque tenere,
Naturamque ſequi, patriaeque impendere vitam,

 Nec

i) De nat. Deor. L. I. c. 4. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. XXXIII. p. 172. qui in alienis hic totus vagatur, ne nihil dixiſſe videatur.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26. 171.

l) In vitis parallelis T. V. Opp. p. m. 590.

m) Praefat. paradox.

n) L. II. v. 385. ſeqq.

Nec ſibi, ſed toti genitum ſe credere mundo.
Huic epulae, viciſſe famem, magnique penates
Summouiſſe hiemem tecto; pretioſaque veſtis
Hirtam membra ſuper Romani more quiritis
Induxiſſe togam: venerisque huic maximus vſus
Progenies: vrbi pater eſt, vrbique maritus:
Iuſtitiae cultor, rigidi ſeruator honeſti,
In commune bonus: nullosque Catonis in actus
Subrepſit, partemque tulit ſibi nata voluptas.

Quibus verſiculis Stoicam virtutem tam accuratis depinxit coloribus, vt, qui Stoicum non agnoſcat, in eius ſectae hiſtoria peregrinus merito videatur hoſpes.

Catonis vita. §. XXII. Genere natus eſt Cato illuſtri et in republica pariter atque inter eruditos magni nominis. Proauum enim magna vixiſſe Romae gloria, et auſtera virtute Graecae philoſophiae initiis reſtitiſſe ſupra narrauimus. Auus noſtri M. Cato libro *de iuris diſciplina* eruditionis dedit ſpecimen, pater Marcus orationibus ſcriptis inclaruit [o]. Quem cum praematura morte amiſiſſet, parentibus orbus vna cum fratre Caepione, ſorore germana Porcia, et uterina Seruilia [p], apud Liuium Druſum auunculum ſuum, qui vir, ſumma praeditus facundia, morumque probitate et animi magnitudine, tum in republica principatum obtinebat, educatus eſt. Tale vero temperamentum animique Catoni indoles obtigit, qua ad Stoicam philoſophiam natus quaſi videbatur. Teſte enim PLVTARCHO [q] ſtatim a puero voce, vultu, adeoque inter ludendum etiam, ingenium rigidum atque immobile conſtansque in omni re prae ſe tulit. Nam et vis perficiendi ei, quae inſtituiſſet, maior, quam pro aetate, affuit, at adulatoribus difficilem ſe aſperumque praebens, magis adhuc terrentibus obſiſtebat. Riſus ita difficulter ei mouebatur, vt perraro ad leuem etiam riſum vultum remitteret: haud facile ad iram prolabebatur, iratus placari aegre poterat. Cuius exempla non PLVTARCHVS tantum narrat, ſed VALERIVS MAXIMVS [r] quoque exhibet, qui videndi. Non audiendus itaque eſt CICERO [s], qui hanc morum ſeueritatem Stoicae tantum diſciplinae tribuit, quae nunquam tantopere illam effeciſſet, niſi animi indoles natura auſterior acceſſiſſet. Cum ſe ad diſcendum contuliſſet, tardus fuit ad percipiendum; quae autem percepiſſet ea firmiter memoria retinebat. Monet etiam PLVTARCHVS [t] Catoni, vt difficilius diſceret, in cauſſa fuiſſe incredulitatem. Eum enim obtemperaſſe quidem omnibus in rebus paedagogo, ſingulorum tamen cauſſas ex eo quaeſiuiſſe: habu-

o) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26.

p) Vtramque moribus fratri diſſimilem prorſus impudicitia extrema corruptam vixiſſe, notat PLVTARCHVS p. 607. Seruilia enim Iulii Caeſaris amoribus obſequens, Brutum ex eo genuiſſe dicebatur. Altera, quam Lucullus in matrimonio habuit, cum eum vnius prolis patrem feciſſet, ob impudicitiam domo eiecta eſt. Sed nec ipſa Catonis vxor Attilia eius criminis pura fuit. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcie, not. A. p. 791.

q) p. 592.

r) L. III. c. 1.

s) Orat. pro Muraena c. 29.

t) loc. cit.

habuiſſe vero paedagogum Sarpedonem, verbis, quam verberibus promtiorem. Cum vero et praeceptor ei obtigiſſet prudens, et indoles animi erectior atque excitatior, non potuit non mature ad excelſa quaeuis formari Catonis ingenium, quod imperterritam conſtantiam, patriaeque amorem etiam in pueritia ſpirauit, cuius aliquot exempla valde iucunda PLVTARCHVS [u] memorat, qui fratrem quoque Caepionem tenerrime amauiſſe, ſemperque cum eo fuiſſe, vnguento tamen eo vtente, reſpuiſſe, ob vitam accuratam et ſeueram, monet. Flamen Apollinis creatus diuiſa paterna haereditate a fratre migrauit, victusque ratione ad maiorem etiam, priſtina, frugalitatem conuerſa Antipatrum Tyrium, [x] Stoica ex ſecta philoſophum, ſocium ſibi aſciuit, morali potiſſimum et ciuili doctrinae intentus. Cum autem ad omne virtutum genus quaſi numine afflatus ferretur, eam tamen honeſti partem, quae in iuſtitia conſpicitur, nulla aequitatis aut gratiae reſpectu inflexa prae reliquis ſectatus eſt, qua in re Zenonis aemulum eum ſententias Stoicas non diſputandi, vt magna pars, ſed viuendi cauſſa arripuiſſe, et magna ſeueritate expreſſiſſe CICERO [y] in iudicio teſtatus eſt. Inſtrumentum porro, vt pergit PLVTARCHVS, orationis, quo ad populum vti poſſet, exercitatione ſibi parauit, neque tamen apud alios declamauit, vel declamantes audiuit. Orationis vero imaginem conſecutus animi indoli naturaeque ſuae conformem, et Stoica diſciplina dignam, magnam ſibi admirationem eius peperit, quae inuitum eum in forum produxit. erat enim in oratione nihil noui, nihil ad elegantiam compoſiti, ſed recta omnia et plana, atque aſpera: gratia quoque animos auditorum conciliians breuitati aderat, voluptatemque aliquam et riſum ciuilem, admixta ingenii eius indicia, et per orationem ſparſa, mouebant. Vox autem ea erat, quae ſatis ab vniuerſo populo exaudiri poſſet, eius vero intentio visque inexhauſta [z]. Sed et corporis exercitatio talis fuit, quae Stoicum, viuendo magis, quam dicendo philoſophantem decebat. Illud enim exercitationibus validis aſſuefaciebat ad perferendum aeſtum, et niuem nudo capite, iterque pedibus omni tempore anni faciendum absque vehiculo: vitae etiam et ſtudiorum rationem diuerſam ſibi ab ea, quae vulgo tum obtinebat, tenendam ratus, purpura reliquis probata reiecta, nigra veſte ipſe vſus eſt, ſaepe etiam nudis pedibus et ſine tunica poſt prandium in publicum prodiit, non gloriae venandae ſtudio, ſed adſuefaciens ſe, ne cuius ipſum rei, niſi turpis, puderet, reliquas infamias contemneret, ſic vt facile in hoc quoque genuinum Zenonianae auſteritatis imitatorem agnoſcas. In bello ciuili Gellio duci ſe adiunxit vltro

pro-

u) p. 594.

x) Non confundendus hic Antipater Stoicus, cum alio eius nominis eidem quoque ſectae addicto, qui Tarſenſis fuit, vt Tom. I. L. III. c. 9. monitum. Sed diuerſus quoque fuit ab alio, qui et ipſe Tyrius fuit, quem Athenis docuiſſe et obiiſſe tradit CICERO de officiis L. II. c. 24. Hic enim in domo Catonis manſit, aetate quoque illo paulo ſuperior, qui poſt Panaetium Romae fuit. Vnde deferendum putamus DIONYS. GODOFREDVM ad l. c. Cicer. et I. G. OLEARIVM ad STANLEII Hiſtor. philoſ. P. VII. p. 655. qui eundem fuiſſe coniiciunt.

y) Orat. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. p. 622.

z) PLVT. l. c. p. 595. Exemplum orationis Catonianae habes apud CICER. fam. Lib. XV. ep. 5.

propter fratrem, qui in eo tribunus militum militabat, et inter magnam militum luxuriam modeſtiam ſuam, fortitudinem audaciamque prudentiae coniunctam ſumma cum ducis laude expreſſit, honores et praemia, quae ipſi decernebantur, detrectauit. Tribunus militum factus et in Macedoniam miſſus Stoicae virtutis exemplum militibus praeiuit, equitantibus ſeruis pedes inceſſit, inque iis, quae aliis imperaſſet, ipſe elaborauit, habituque, victu et inceſſu militum, quam ducum, ſimilior, moribus vero, animi magnitudine, facundia ducibus omnibus ſuperior [a]. Eo loco, cum inaudiuiſſet de Athenodoro [b] cui Cordylioni cognomentum fuit, virum illum Stoica diſciplina illuſtrem, regum principumque familiaritatem ſubterfugiſſe, ſenemque iam apud Pergamum degere, eum ſibi adſciſcendum ratus, cum ſcribendo aut mittendo profuturum ſe deſperaret, ipſe ad eum in Aſiam nauigauit, ſperans fore, vt ſuis dotibus animoque vinci et in conſuetudinem pertrahi poſſet. Congreſſus cum homine peruicit, et in caſtra eum deduxit, ſecumque tanquam magnam nactus praedam, habuit. Sub idem tempus mortuo iam fratri Caepioni grauiſſimo naufragii periculo ereptus ſuperuenit, et quod in Catone mireris, grauius, quam philoſophum Stoicum decebat, eum caſum tulit, dolorem non lachrymis tantum et cadaueris amplexibus, ſed et ſumtibus ſepulturae et monumenti magnificentia teſtatus [c]. Adeo difficile eſt viris etiam maximis et animi indole atque diſciplina adiutis naturam, quod Stoici poſcebant, vincere. Defunctus tribunatu cum ſtatuiſſet, antequam ad rempublicam accederet, Aſiam peruagari, regionum, morum, inſtitutorum, et quae alia eſſent memoria et obſeruatione digna, contemplandorum cauſſa, peregrinationem ita inſtituit, vt Stoicae diſciplinae etiam cum decori neglectu videretur obſeruantiſſimus, adeo vt pro abiecto et humilis animi homine interdum haberetur [d]. Romam reuerſus aut Athenodoro, aut in foro amicis operam dedit. Quaeſturam autem, cuius petendae tempus appetierat, non ante ambiit, quam leges quaeſtorias legiſſet, ſingula ex peritis eſſet percontatus, et eius magiſtratus ius animo quaſi informaſſet. Quaeſtor vero

a) Ibid.

b) Non confundendum eſſe hunc Athenodorum Cordylionem, cum Athenodoro Solenſi, et cum alio, eiusdem nominis, qui Auguſti praeceptor fuit, ſupra T. I. Lib. III. c. 9. monuimus. Fuit vero Athenodorus Cordylio Tarſenſis, refertque LAERTIVS L. VII. ſ. 34. cum Pergamenae ei bibliothecae cura eſſet commiſſa, eraſiſſe eum ex Stoicorum libris quae male dicta eſſent a Stoicis, eo vero deprehenſo et periclitante iterum eſſe inſerta atque reſtituta. Quae male de Athenodoro Auguſti tempore viuente intelligit ALDOBRANDINVS ad h. l. eo enim tempore Pergamenae bibliothecae iam Romam erant translatae, teſte PLVTARCHO l. c. p. 597. et STRABONE L. XIV. p. 674. Recte itaque LIPSIVS Manud. in phil. Stoic. L. I. diſſ. 12. p. m. 71. coniecit, hunc Athenodorum, qui bibliothecae Pergamenae praefuit, eſſe Cordylionem. Qui tamen in eo fallitur, quod hanc cauſſam fuiſſe putat, cur facilior Catoni fuerit abducenti. PLVTARCHO enim l. c. teſte regum et principum contubernia ſubterfugit, quae facile potuiſſet obtinere, ſi Pergameni muneris faſtidium eum cepiſſet. Cordylionem vero fuiſſe, qui Pergami bibliothecae praefuit, FABRICIO quoque placuit Bibl. Graec. Vol. II. p. 391. Pergamenae vero bibliothecae a Pergami regibus, praeſertim ab Eumene, STRABONE L. XIII. teſte conſtructae et ab Antonio in gratiam Cleopatrae Alexandrinae illatae, vt habet PLVT. in Anton. T. VI. p. m. 151. hiſtoriam vide apud ſcriptores de biblioth. I. LIPS. de bibl. c. 4. IO. LOMAIER. de bibl. c. 5. p. 76. MONTFAVCON palaeogr. Gr. p. 16. 17. aliosque.

c) PLVTARCH. p. 598.

d) Ibid. p. 599.

vero constitutus multa, quae iustitiam reique publicae salutem aliter poscere putabat, mutauit, animum rationemque eo magistratu hactenus male corrupto, dignam primus attulit, maximamque ob virtutem existimationem meruit, quod iustitia et temperantia omnes antecellere Romanos crederetur [e]. Eandem vero rationem quoque defunctus quaestura tenuit. Primus in senatum veniebat, discedebat vltimus, saepe reliquis tardius venientibus libro togam praetendens legebat [f], non opum studio, non gloriae, non fortuito casu ad tractandas res delatus sed consilio, quod hoc boni viri officium esse putaret, intentiorem se reipublicae, quam apem melli esse debere censebat, sicque in republica auctoritatem et existimationem consequebatur maximam. Solutus republica acceptis libris et philosophis in Lucaniam profectus est, vbi praedia habebat otio liberali maxime apta: ob Metellum tamen, quem reipublicae noxium ciuitatique metuendum nouerat, vt pestilentissima consilia euerteret, breui Romam reuersus est, et tribunatum plebis petiit, vt resistendi ei facultatem haberet. Quo in officio quam praestiterit iustitiam et fidem, quem candorem, magnanimitatem et bonitatem, in Muraenae potissimum ambitus accusati caussa ostendit, in qua tamen Stoica eius virtus a Cicerone, qui Consul Muraenae patrocinatus erat, iocis traducta est illiberaliter [g]. Quod tamen Cato, qui iuris defendendi caussa se terribilem et durum in foro praebebat, adeo humane beneuoleque tulit, vt semper eum Cicero impense coleret, cui etiam in supprimenda Catilinari coniuratione strenuus adfuit [h]. Cumque eo tempore ciuitas tota turbis misceretur, et potentiorum factionibus reipublicae euertendae consilia non semel caperentur, tanto animo, Marcello, Pompeio, Caesari aliisque, qui pessundare libertatem cogitabant, tamque infracto virtutis robore restitit, vt, licet non familiae tantum, sed et suam salutem obiici maximis videret periculis, a recta tamen via nunquam recesserit, neque prodere patriam in animum inducere potuerit, qua de re cum in historia reipublicae Romanae, amissa libertate in paucorum dominatum degenerantis tractari soleat [i], eam hic silentio praeterimus. Certe vnus dignus Cato visus est SENECAE [k], cuius vultum habitumque assignet *viro forti, cum altius nemo ingredi potuerit, quam qui simul contra Caesarem Pompeiumque se sustulit, et aliis Caesarianas opes aliis Pompeianas fouentibus, vtrumque prouocauit, ostenditque aliquas esse reipublicae partes.* Imprimis mirantur horum temporum scriptores prudentiam acutissime cernentem, et futurorum quam maxime prouidam [l], atque e duobus malis, quod tolerabilius esset eligentem, qua ductus, Pompeium sine collega Consulem esse creandum senatui persuasit, vt Caesarianam potentiam, quam reipublicae libertati exitio esse videbat, infringeret. Quae caussa quoque fuit, cur Pompeii partes

e) Ibid. p. 601.
f) Ibid. p. 605. Conf. CICERO praef. paradox. fam. L. XV. ep. 5.
g) Vid. Or. pro Muraena c. 29.
h) PLVTARCH. p. 606.
i) Videndi Romanae historiae scriptores VELLEIVS, FLORVS, DIO, PLVTARCHVS aliique.
k) Epist. 95. conf. ep. 14.
l) Exempla sunt apud PLVT. p. 620. 626.

partes ſecutus, cum Caeſar exercitum Romam verſus duceret, ei Romam relinquenti, quod cauſſam meliorem haberet, fugae comitem ſe dederit, ſorteque nactus Siciliam prouinciam exercitui praefecerit, res Pompeii, quantum poſſet, adiuturus. Quem tamen cum Italia exceſſiſſe, et Dyrrhachii caſtra habere comperiſſet, tantae fatorum peruerſitati in cauſſa, quam credebat, meliori et iuſta, contra philoſophiae ſuae praecepta indignatus, magnam dixit eſſe rerum diuinarum inconſtantiam atque obſcuritatem [m]. Sicilia itaque relicta ad Pompeium ſe contulit, ſperans fore, vt pace inter duos reipublicae procos inita extremis cladibus ea eriperetur. Qui tamen cum Catonis propoſitum ſentiret, quo die Caeſarem viciſſent, omni dominatu patriam liberare cogitantis, diffidere illi coepit. Nec tamen a recta via diſceſſit Cato, ſed ad pugnam ad Dyrrhachium, de libertate, virtute, morte et gloria orationem ad milites ex philoſophia depromtam habens languentes ad ſummam alacritatem erexit, in pugna tamen ciues multos et bonos a ſe mutuo caeſos videns, peſtiferam hominum et infelicem ambitionem deplorauit [n]. Poſt pugnam Pharſalicam, quae Pompeium ſpe ſua totum deiecit cauſſae eius, quantum potuit, adfuit, et in Aegyptum aufugiſſe coniiciens eo cum exercitu ſoluit, et a filio Pompeii necatum patrem audiens, cum in peregrina regione omnes eſſent deſerti, imperium accepit, et in maxima hiemis inclementia agmen pedes ducens ad Iubam cum exercitu profectus eſt, vbi Scipioni in Africa duci imperium conceſſit; ipſe Vticam cuſtodiendam in ſe recepit. Etſi vero, quod conſiliis ſuis Scipio non obtemperaſſet, Cato de euentu belli ſe nihil boni ſperare poſſe videbat, euentu quoque vaticinium comprobante, cum magno apud Thapſum commiſſo praelio res ſociorum plane euerterentur: tantam tamen in publico luctu et metu virtutem animi oſtendit, vt et terrorem ſiſteret, et ſenatu coacto de ſalute communi deliberaret, et conſilia optima atque ſalubria ſuggereret, et perſuaderet omnibus, vt ſe malle parendo huic duci occumbere, quam prodita tam inſigni eius virtute ſupereſſe ſignificarent [o]. Quae vero promiſſa cum extremus ſubito ex animo eieciſſet pauor, a ſuis deſertus eſt. Qui tamen nec a fide ſua quicquam remiſit, et cum de ſalute reipublicae deſperaret, Stoicae philoſophiae praecepta ſecutus, emigrandum ſibi ex hac vita eſſe ſtatuit. Dimiſſis itaque quos ſecum habebat, vt fuga ſibi conſulerent, balneum ingreſſus eſt et coenam; poſt coenam compotatio perelegans atque erudita fuit, vno poſt alterum ex praeſentibus, (aderant vero ſocii et Vticenſium principes) philoſophicas quaeſtiones ordine proponentibus [p], donec ad

m) Ibid. n) Ibid. p. 628. o) Ibid. p. 632. 633.

p) Solebat Cato, teſte PLVT. l. c. p. 595. interdiu publicis negotiis occupatus et a philoſophia excluſus per noctem ſaltem et inter pocula cum philoſophis confabulari, ita vt ſaepe vsque ad auroram traheret potationem, quod ebrietatis ei opprobrium peperit, tum apud veteres, vt Plutarchus teſtatur, tum apud recentiores, vid. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CLXVI. p. 297. Neque vero vel ebrietas Catonis vnquam probari potuit, nec haec compotatio alia fuit, quam ea, quam in vltima coena Cato inſtituit, quae ſcilicet quaeſtionibus et diſputationibus philoſophicis abſoluebatur. Quo ſenſu SENECA de tranq. animi, c. vlt. accipiendus eſt ſcribens: „Nec in eadem intentione aequali-„ter

ad Stoicorum paradoxa disputatio esset deuoluta; vbi cum sententiae: solum sapientem esse liberum, Peripateticus more suo repugnaret, acriter et aspera voce insurgens Cato prolixe disputauit, magna vtens contentione, vt nemo non animaduertere posset, statuisse eum vitam finire, atque sic praesenti conditione defungi. Quas suspiciones vt eximeret conuiuis, de praesentibus rebus quaestiones mouit. Soluto conuiuio vbi domum se recepit, filium et amicos singulos familiarius, quam pro more suo allocutus, suspicionem resuscitauit. Ingressus deinde cubiculum consedit ac Platonis Phaedonem in manus sumsit, magnaque eius parte perlecta, gladium requirens, cum abesse videret, eum ferri iussit. Cunctantibus cunctis plorans filius cum amicis accurrens patrem amplexus et deprecatus est, quem tamen toruo intuitus vultu, graui oratione reprehendit, quo omnes flentes ab eo egressi sunt, solis Apollonide et Demetrio [q] philosophis intus manentibus. Quos placidius alloquens, et ad Stoicae, in qua aetatem triuerat, philosophiae praecepta prouocans, vt ea vel ipsum dedocerent, vel deliberandi spatium concederent, iussit, sicque abire passus est. Tum gladio a paruulo puero allato, librum resumsit bisque totum perlegit, deinde altissime cum dormiuisset, suos vt securos redderet, medico manum, quam laeserat, ligandam dedit, et paulum obdormiscens, cum solus esset, gladium strinxit, eoque se infra pectus feriit: ictu tamen non satis valido vulneratus non statim est mortuus, sed in mortis agone se deuoluens lecto abacum quendam geometricum euertit: quo strepitu excitati famuli clamorem sustulerunt, filiusque et amici accurrentes sanguine respersum et intestina pleraque prolapsa viderunt. Quae ubi reponere adhuc spirantis tentaret medicus, Cato paulisper ad se rediens, idque sentiens, manibus intestina discerpsit, vulnusque lacerando patefaciens, mortem obiit [r]. Ita qui Stoicam vitam vixerat, Stoica morte principia sectae suae secutus verus huius familiae philosophus occubuit, magno honore, licet metus Caesaris ubique Vticenses premeret, sepultus. Filius molliter vixit, strenue vero pugnando parentis virtutem imitatus apud Philippos pro liberalitate caecidit: [s] filia Porcia, Bruti eius, qui Caesarem necauit, vxor, pudicitia et fortitudine patrem referens, voluntariae mortis genere se ex Stoico philosopho natam et educatam fuisse probauit [t], vnde inter Stoicas feminas numerari solet [u].

§. XXIII.

„ter retinenda mens est, sed ad iocos reuocan„da. Cum pueris Socrates ludere non erube„scebat, et Cato vino laxabat animum, curis pu„blicis fatigatum.

q) Apollonides Stoicus fuit, Demetrius Peripateticus, Byzantinus, cum alio Byzantino eius nominis historico non confundendus. Meminit eius LAERT. L. V. f. 83. et forte etiam ATHENAEVS L. X. conf. VOSSIVS de hist. Graec. L. III. p. 352. IONS. de script. hist. philos. L. II. c. 18. p. 209.

r) Sequimur hic, vt in plerisque Catonis, PLVTARCHI narrationem l. c. p. 635. conferendus vero FLORVS L. IV. c. 2. SENECA ep. 24. de prouident. c. 2.

s) PLVTARCH. l. c.

t) Porciam hanc, matris vestigiis relictis paternae virtuti insistentem, cum post Bibulum aetate integra M. Bruto nupsisset, non viri tantum, sed et philosophiae studiosam fuisse, magnoque et prudenti animo praeditam PLVT. testatur in Bruto T. III. p. 695. qui etiam narrat, qua ratione grauiter se vulnerans, se insuperabilem a dolore esse marito probauerit, vt ipsam in

Αὐτοχειρία Catonis ex quo fonte orta?

§. XXIII. Meruit Cato, cuius vitam prolixius enarraret historia philosophica, nemo enim Stoicam virtutem exemplo melius suo vel viuendo vel moriendo expressit, et magnificentiam Stoicam ipso facto aeque tuitus est, quamuis negandum non sit, animi eius indolem plurimum vt in tota vita, ita praecipue in morte valuisse, vt hanc potissimum personam effingeret. Cui cum accederet doctrina Stoica, non potuit non animus Catonis ita roborari, vt inuictum omnibus tempestatibus ipsique morti pectus opponeret. Et LACTANTIO [x] quidem Cato videtur caussam quaesisse moriendi, non tam vt Caesarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos sectabatur, suumque nomen grandi aliquo facinore clarificaret. Aliter tamen alii, et in his Cl. STOLLIVS [y]. Nos vtrumque recte iungi existimamus, si ad totam Catonis vitam respiciamus. Ex cuius historia apertum est, ambitionem primariam in animo viri sanguine nobili iisque temporibus geniti, quo optimates ad res summas Romae adspirabant, propensionem affectuumque eius quasi ἀκρόπολιν fuisse, voluptatis habuisse partem minimam fereque nullam, accessisse animo alta spiranti austeram seueritatem, ex sanguinis potissimum dispositione enatam. Temperamento hoc cholerico-melancholico, quod vocant, gauisus Cato, conforme inclinationi animi facileque consilium habuit mortem gloriosam et spontaneam oppetere. Cum enim non ignoraret, nihil magis in votis habere Caesarem, quam vt viuus Cato in suam potestatem veniret, siue vindictae caussa, siue gloriae in clementia demonstrandae; vtrumque sibi grauissimum reputans, cum in seruitute eius, quem tyrannum hostemque reipublicae agnoscebat, viuere non sustineret, mortis voluntariae gloriam, tot magnorum virorum exemplis probatam turpi vitae, non praeferre non potuit. Nec obstant, quae obiicit LACTANTIVS [z]: *Cui quid mali potuerit accidere, si viueret, non inuenio. Caius enim Cæsar, vt clemens erat, nihil aliud efficere volebat, etiam in ipso ciuilis belli ardore, quam vt bene mereri de rep. videretur, duobus optimis ciuibus, Cicerone et Catone seruatis.* Etsi enim tum coniecturam fuisse, PLVTARCHVS [a] quoque fatetur, Caesarem Catone humaniter fuisse vsurum, quamuis, quid acturus cum eo fuisset, non liqueat, certum tamen est, non aliter salutem potuisse redimere Catonem, nisi Caesaris partibus se aggregando, eaque consilia damnando, quibus hactenus perditissimo reipublicae hosti obuiam eundum tanta contentione suaserat; quae animi seruitus ipsa morte Catoni altos spiritus pro caussa bona et libertate publica ducenti sine dubio fuisset intolerabilior. Quae quoque mortem meditanti Catoni maxime obuersata fuisse

in consilii de necando Caesare societatem ascisceret. Post mortem coniugis cum et ipsa mori auidissime cuperet, ab amicis prohibita est, qui eam obseruabant, quos vt falleret carbones ex igne arreptos deglutiit oreque clauso ita suffocata periit, vt praeter PLVTARCHVM l. c. p. 723. narrat VALERIVS MAXIMVS L. IV. c. 4. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcia p. 791. sqq.

w) MENAG. hist. philosophant. mul. §. 75. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 416. sumta tamen philosophantis voce sensu paulisper laxiore.

x) Lib. III. c. 18.

y) Hist. philos. mor. gent. §. CLXXVII. p. 299.

z) loc. cit.

a) In Cat. p. 640.

fuiſſe animo, inde liquet, quod pro ſapientis libertate magna contentione Stoica, ſenſu in vltima coena pugnauerit. Eam enim demum libertatem eſſe contendebant Stoici, *quae nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, niſi libenter, et libere.* Quo ſenſu, quem CICERO [b] exprimit, non niſi ſeruitutem expectare debebat Cato ſub Caeſaris imperio. Huic tamen animi Catonis propenſioni acceſſit, multumque eam roborauit, et ad violentas ſibi inferendas manus armauit philoſophia Stoica, quam a teneris imbiberat, quam in virili aetate non deperierat tantum, ſed et exprimere per omnem vitam ſibi conſtituerat. Ea enim eiusmodi illi praecepta inſtillabat, quae non poterant non αὐτοχειρίαν ſuadere homini cum deſperatione luctanti. Tradebant Stoici, ſolum ſapientem eſſe liberum; aſt in iſtis rerum circumſtantiis, quibus opprimebatur Cato, non alia libertas ſperanda eligendaue erat, niſi mors. Hanc veram libertatem eſſe, egregie ex Porticus mente docet SENECA [c]. *Qui mori didicit, ſeruire dedidicit: ſupra omnem potentiam eſt, certe extra omnem. Quid ad illum carcer, et cuſtodia, et clauſtra? liberum oſtium habet.* Hanc libertatis faciem nec ipſe EPICTETVS [d] dedignatus eſt et contemſit. Porro et hoc Stoicis praeceptum: *Sapientem viuere quantum debet, non quantum poteſt. Viſurum vbi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus? Si multa occurrant moleſta, et tranquillitatem turbantia, emittere ſe, nec hoc tantum in neceſſitate vltima facere, ſed cum primum illi coeperit ſuſpecta eſſe fortuna. Nihil referre faciat finem an accipiat* [e]. Huiusmodi praeceptis innutritus Cato, qui potuit aliter, cum tot moleſta et tranquillitatem turbantia occurrerent, quam emittere ſe, fortuna ſibi diu iam ſuſpecta? Alias αὐτοχειρίας a Stoicis commendatae cauſſas ſuo loco enarratas, quae omnes Catoni facile applicari poſſunt, breuitatis cauſſa hic omittimus. Sed et ipſum phyſiologiae Stoicae principium ſuadere mortem ſua manu inferendam Catoni potuit. Ea enim animam, aeterni Dei animaeque mundi particulam corpori tanquam carceri incluſam tum demum liberari, et in animam mundi beatasque, quam illa occupat, ſedes recipi docebat, cum ſarcina depoſita ad ſuperiores auras libera euagari poteſt, vt ex SENECAE *conſolationibus* notum, nobisque alio loco [f] obſeruatum eſt. Hac ſpe magna, vt vocat Seneca, excitatus Cato, cum deſperata omnia in partibus ſuis videret, ad liberiorem ſe ſtatum erexit, ſicque felicitatis ianuam, qua voce EPICTETVS [g] vtitur, gladio ſibi aperuit. Fuiſſe vero in hac ſententia Catonem, facile nobis perſuadet ter ab eo in fatali nocte lectus Phaedo Platonis. Qui etſi αὐτοχειρίαν non probabat vel commendabat, animae tamen immortalitatem et beatas ſedes ei poſt mortem promittebat, eo quod ex mundi anima auulſa eſſet anima hominis. Haec Platonico quidem dicta ſenſu, Stoico accepit Cato, quo anima ipſius DEI pars eſt, ei poſt mortem iterum iungenda. Quibus cogitationibus cum non Socratis tantum

 exem-

b) Paradox. V. c) Epiſt. 26. d) ARRIAN. Lib. I. diſſ. 24.
e) SENECA ep. 20. f) T. I. L. III. c. 9. g) l. c. L. I. diſſ. 9.

exemplo animum ad mortis contemtum muniuiſſet, ſed et ſuaui futuri inter diuina conſortii ſpe erexiſſet, mirum non eſt, ſecutum fuiſſe conſilium violentas ſibi inferendi manus ſomnum placidiſſimum: omnia enim, quae ſe Catonis obiiciebant animo, pollicebantur laeta, libertatem, malorum finem, hoſtis fugam, diuorum conſortia, ipſamque diuinitatem. Quae omnia ſatis luculenter euincunt, Stoicam philoſophiam Catoni armauiſſe manus, vt in propria ſaeuiret viſcera. Ex dictis vero iudicari quoque poteſt, num inter pantheiſtas, quos vocant, Cato referendus ſit, quorum gregi adnumerat COLLINVS,[h] eo quod dicat apud LVCANVM.[i]

Iuppiter eſt, quodcunque vides, quocunque moueris.

Quae, modo Catonis, et non Lucani tantum, ſint, ab hac impietate non procul abeſſe iudicauit Cel. BVDDEVS,[k] aliter rationes ineunte Ven. REIMMANNO[l] qui non locum tantum Lucani corruptum putat, ſed commodam quoque admittere explicationem contendit, nempe Deum eſſe vbique praeſentem, nec certo loco vel ſpatio includi. Quae omnia noſtro quidem iudicio fruſtra dicuntur. Quemadmodum enim Lucanus, Stoicae philoſophiae ſatis peritus Catonem ex ſectae, quam ſecutus eſt, placitis loquentem vbique depinxit, ita et hoc loco aliud innuit, quam animam mundi Deumque ipſum, per omnem materiam totum diffuſum. Quae phyſiologia Stoica, vti a ſano ſenſu longiſſime abeſt, ita quo nomine inter placita pantheiſmi vel atheiſmi queat referri, ex iis iudicari poteſt, quae *Tomo primo*[m] fuſe hac de re attulimus.

Peripateticae philoſophiae cultores apud Romanos.

§. XXIV. Vt vero in viam, a qua paulisper digreſſi ſumus, reuertamur, poſt Academicae ſectae apud Romanos hiſtoriam, Peripatetica quoque conſideranda eſt. Quae cum poſt Ariſtotelis et Theophraſti mortem libris praeceptorum ſuorum, vt ſupra dictum caruiſſet, et inde in acroamaticis diſciplinis parum habuiſſet, quod Peripateticum vere eſſet, tandem Romanae diligentiae reſtituta Ariſtotelis ſcripta debuit, Apelliconis Teii bibliotheca per Syllam Romam translata, in qua latentia Tyrannionis ſtudium ex puluere et ſqualore, quo demerſa iacebant, produxiſſe in lucem ſupra enarrauimus. Ab eo accepit ANDRONICVS RHODIVS, philoſophus Peripateticus, quem in ſucceſſione ab Ariſtotele vndecimum Boëthii Sidonii praeceptorem fuiſſe teſtatur AMMONIVS,[n] et vixiſſe Luculli, Pompeii et Ciceronis temporibus, ex Tyrannionis aetate, de qua ſupra, manifeſtum eſt. Multum iis de Ariſtotelica philoſophia ipſisque ſcriptis Ariſtotelis atque Theophraſti meruit. Non enim libros tantum hos, quos poſt Appelliconis curam ex laceris membranis emendauerat Tyrannio, transſcripſit, et vbi opus erat reſtituit, ſicque edidit in vulgus,[o] ſed etiam ſcripta argumenti affinis, mutato, malo conſilio, auctorum ordine, in vnum coniungens, in proprios tractatus diſtribuit,[p] tabulas quoque, ſiue indices

Andronicus Rhodius.

h) De la liberté depenſer p. 207.
i) L. IX. v. 581. ſeq.
k) De atheiſmo et ſuperſt. c. I. §. 22. p. 98.
l) Hiſt. atheiſmi c. XXXVII. §. 2. p. 272. ſeq.
m) L. III. c. 9.
n) In categor. apud FABRIC. et PATRIC. ll. citandis.
o) PLVTARCH. in Sylla T. V. p. m. 143.
p) Τὰ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου εἰς πραγματείας

dices eorum compoſuit, ſicque vulgatiorem fecit genuinam philoſophiam Ariſtotelis. Quod tamen Andronici ſtudium non tantum iuuiſſe Peripateticam philoſophiam, quantum quis coniiciat, recte creditur. Nam non ſolum mendoſe deſcripta fuiſſe Ariſtotelis opera multumque corrupta STRABO [q] prodidit, nosque *tomo primo* eius teſtimonio probauimus, ex quo colligere eſt, nec Andronicum ſatis emendatis codicibus fuiſſe vſum; et veriſimile eſt, Andronicum ſibi magis tantum theſaurum ſeruauiſſe, quam communicaſſe cum aliis. Cuius coniecturae fundamentum exhibet CICERO, [r] qui cum *topica* ſcriberet, peripateticam hanc doctrinam traditurus, (id quod factum poſt mortem Caeſaris) narrat, Trebatium, ICtum celebrem, cum in bibliotheca Ciceronis in topica Ariſtotelis incidiſſet, nouitate argumenti inductum, cum a Cicerone monitus librum legiſſet, obſcuritate libri more Ariſtotelis breui et conciſo orationis genere conſcripti deterritum a ſe eius rei explicationem petiiſſe, quod Ariſtotelem et ipſe, et rhetor, ad quem ablegauerat, ignoraret. Ita enim: *A libris te obſcuritas reiecit, rhetor autem ille, magnus vt opinor, Ariſtotelica ſe ignorare reſpondit. Quod quidem minime ſum admiratus, eum philoſophum rhetori non eſſe cognitum, qui ab ipſis philoſophis, praeter admodum paucos, ignoretur.* Eo vero, quo haec ſcripſit tempore Andronicus Ariſtotelis et Theophraſti libros iam deſcripſerat. Ex quo coniicimus, Andronicum non tam vulgando libros Ariſtotelis, quam compendium et tabellas eorum concinnando, et commentariis explicando, nouoque ordine digerendo de Ariſtotele bene meritum eaque edidiſſe ac vulgaſſe PLVTARCHO [s] dici. Exercuiſſe vero criticam quoque in eos cenſuram Andronicum inde colligere eſt, quod librum *de interpretatione*, et partem poſtremam libri *de categoriis* Ariſtoteli abiudicauerit. [t] Commentatum fuiſſe virum diligentiſſimum in Ariſtotelem, ex veterum allegationibus conſtat, qui eius *paraphraſin in categorias, et commentationem in phyſica Ariſtotelis* memorant. [u] Liber vero περὶ παθῶν, quem ſub eius nomine edidit de Graeca literatura meritiſſimus HOESCHELIVS, [x] noſtri non eſt, ſed Andronici Calliſti itidem Peripatetici, [y] vt taceamus *paraphraſin Nicomachorum*, quam ſub Andronici Rhodii nomine edidit DANIEL HEINSIVS, [z] itidem ad eum perperam referri. [a] Laudem vero acuti diligentisque Ariſtotelicorum librorum iu-

τείας διεῖλεν, τὰς οἰκείας ὑποθέσεις εἰς ταυτὸν συναγαγών. PORPHYR. vit. Plot. c. 26. p. 140. ed. Fabric. quibus illuſtrari poſſunt, quae habet BAYLE l. citando not. L.

q) L. XIII. p. 419. cauſſas eodem loco L. III. c. 7. expoſuimus corruptos et exeſos vermibus et ſitu codices, quos Grammatici ex coniectura et ingenio emendabant.

r) Praef. topicor. ad Trebatium. Cum vero libri Ariſtotelis topici ad exotericos pertinuerint, quos habuere Peripatetici Graeci, ab horum frequentius occurrentium ignoratione recte ad ſummam raritatem aeroamaticorum concluditur.

s) L. c.

t) Boethius, Ammonius, Alex. Aphrodiſ. in Analyt. prior. L. 1.

u) Simplicius apud PATRICIVM diſcuſſ. Peripat. L. I. p. 41.

x) Aug. Vind. 1594. 8. Perperam apud BAYLE l. c. et FABRICIVM Bibl. graec. Vol. II. p. 151. annus 1593. ponitur. Latinam verſionem adiecit paraph. Nicomach. D. HEINSIVS.

y) Videndus de eo BAYLE Dict. T. I. art. Andronicus Theſſalonicenſis p. 237.

z) 1617. 8. Lugd. Bat. recuſam Cantabrig. 1679.

a) Aliter quidem praeter Heinſium, IO. MEVRSIVS de Rhodo L. II. c. 5. p. 88. et REINESIVS Ep. ad Hofman. p. 312. ſed perperam, vt demonſtrauit SALMASIVS in Epictet. p. 227. conf. BAYLE l. c. not. d. FABRIC. l. c.

dicis et repertoris apud antiquos tuliſſe, teſtis eſt BOETHIVS,[b] quique ex recentioribus de eo pluribus videndi FR. PATRICIVS,[c] IO. ALB. FABRICIVS[d] et PETR. BAYLE[e].

Peripatetici alii.

§. XXV. Non vero philoſophorum tantum Peripateticorum fata inter Romanos haud obſcura fuere, ſed inuenit quoque Ariſtoteles inter optimates, viroſque magnos patronos, qui Peripateticam philoſophiam amabant et fouebant. Vt enim taceamus, quod ſupra iam tetigimus, M. Catonem, licet totum Stoicae philoſophiae addictum, ſecum habuiſſe Demetrium Peripateticum, et cum eo paulo ante vitae finem diſputaſſe; Craſſum etiam Ariſtotelicam philoſophiam attigiſſe, Alexandro Antiocheno vſum praeceptore, ſcribit PLVTARCHVS,[f] addens, vix dici poſſe, pauperiorne ad Craſſum acceſſerit, an apud ipſum factus fuerit, quippe ſolum amicorum vna peregre proficiſcentem ab eo lecticam accepiſſe, eamque repetitam a reuerſo: id quod in tanta Craſſi auaritia non mirum; tantum tamen tamque celebrem iſto tempore virum ea patientia potuiſſe vti merito miratur Plutarchus, qui leuitatem animi ideo illi exprobrat, quam ſummam gloriam putat GAVDENTIVS,[ff] hic cum legentis taedio extra oleas vagatus. Sic et M. PISO, quem a philoſophia non imparatum fuiſſe CICERO copioſa *de finibus* diſputatione innuit, quemque cum Antiocho in Ptolomaeo diſputantem TVLLIVS[g] audiuit, Staſeam Neapolitanum multos annos apud ſe habuit,[h] quem nobilem doctorem Peripateticum fuiſſe CICERO alio loco[i] teſtatur. Ipſe vero Romanae eloquentiae parens, licet totus Academiae adhaereret, non contemſit tamen Peripatetica, ſed et topica explicuit, et Peripatetica quaedam Stoicis, de officiis diſputans immiſcuit, filiumque

Cratippus.

CRATIPPO Peripatetico Athenis inſtituendo tradidit,[k] quem *Peripateticorum omnium, quos ipſe audierit, ſuo iudicio facile principem, imo omnium eius aetatis philoſophorum*[l] vocat, eique ſummam auctoritatem fuiſſe dicit.[ll] Fuit is Mytileneus, et vt ex Ciceronis et filii eius Marci Bruti item et Pompeii atque Caeſaris aetate colligi poteſt, circa A. V. C. DCCVIII.[m] Athenis, tanquam in mercatura bonarum artium, vt ait CICERO,[n] ſumma auctoritate Peripateticam philoſophiam docuit, poſtquam prius eandem philoſophiae in patria operam praeſtitiſſet. Quanta vero non Romae tantum ſed Athenis quoque eius exiſtimatio fuerit, ex eo palam eſt, quod ſummorum virorum apud Romanos filii eius inſtitutioni commiſſi ſunt, cum eorum temporum philoſophus non eſſet, qui ipſum

b) De interpret. apud PATRIC. l. c.
c) Loco cit. d) L. c. p. 277.
e) L. c. add. MEVRSIVS l. c.
f) In Craſſo T. V. p. m. 262. non vero confundendus cum Alexandro Aphrodiſeo, Damaſceno, et Aegeo, nobilibus in peripateticorum ſchola nominibus.
ff) De phil. Rom. c. XXIV. p. 147. ſeqq.
g) De fin. L. V. c. 1.
h) Ibid. c. 2. 25. i) De orat. L. I. c. 22.
k) De vniuerſ. c. 1. l) De offic. L. III. c. 2.
ll) Ibid. L. I. c. 1.
m) Poſt pugnam Pharſalicam adhuc Mytilenis fuiſſe, ex loco PLVTARCHI adducto patet illa vero A. V. C. DCCV. commiſſa eſt, et poſt hanc Athenas concedens homines doctos ſibique probatiſſimos adduxit ex patria CICE. fam. L. XVI. ep. 21. Ibique docuit cum eum CICERO filius audiret, de off. L. I. c. 1. quod fuit Caeſare iam interfecto, adeoque poſt A. V. C. DCCX. quo nomine IONSIVM Ciceronis filii moram apud Cratippum ad A. V. C. DCCVIII. referentem de Scr hiſt. phil. L. III. p. 203. caſtigat BAYLE in Cratippus T. II. not. C. p. 223. n) De off. L. III. c. 2.

ipſum antecelleret. Id quod CICERO aliquoties ad filium Cratippo traditum ſcripſit. Tantam vero filii inſtitutione apud Ciceronem iniuit Cratippus gratiam, vt pro eo apud Caeſarem iam rerum potitum ageret, vt ciuis Romanus adſcriberetur, efficeretque etiam, vt Areopagitae decreto facto a Cratippo poſtularent, vt tanquam ornamentum vrbis Athenis maneret, ibique iuuentutem philoſophiam porro doceret. [o] Qua in re eo faciliores iudices inuenit, quo magis in id connitebatur Cratippus, vt non paedagogorum more, ſed decenti philoſophum ratione iuuentutem erudiret. Cuius teſtimonium luculentum prorſus exhibet Cicero filius dignum, quod totum hic legatur. Scribit [p] is ad Tironem: *Cratippo me ſcito, non vt diſcipulum, ſed vt filium eſſe coniunctiſſimum: nam cum et audio illum libenter, tum etiam eius propriam ſuauitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo, noctisque ſaepe numero partem: exoro enim, vt mecum quam ſaepiſſime coenet. Hac introducta conſuetudine ſaepe inſcientibus nobis et coenantibus obrepit, ſublataque ſeueritate philoſophiae humaniſſime nobiscum iocatur. Quare da operam, vt hunc talem, tam iucundum, tam excellentem virum videas quam primum.* Non vero Cicero tantum, ſed et alii ex illuſtribus Romanis quanto amore complecterentur Cratippum, teſtati ſunt. Brutus enim cum in Graeciam cum exercitu eſſet profectus, Athenis honorifice a populo exceptus, Theomneſtum, Academicum et Cratippum Peripateticum audiuit, et cum iis de philoſophia diſputauit. [q] Pompeius vero poſt pugnam Pharſalicam, cum Mytilenen acceſſiſſet, eumque ſalutatum egreſſi eſſent ciues, Cratippum inter eos conſpicatus ac ad eum conuerſus reprehendit ac de prouidentia diuina pauca quaedam cum eo diſputauit: Cratippo, ne contradicendo moleſtus aut intempeſtiuus eſſet, ſubterfugiente certamen, et ad meliores ſpes ſuſcipiendas deducente. Quem tamen vt erat viuendi non minus, quam docendi magiſter callidus, prudenti ſermone iniucundam diſputationem contra Philoſophiae ſuae placita declinaſſe, ex iis, quae PLVTARCHVS [r] addit, recte colligitur. [s] Prouidentiae enim in peripatetica ſchola locum nullum fuiſſe relictum, ſuo loco fecimus manifeſtum. Scripſiſſe librum *de diuinatione ex ſomniis*, hocque diuinationis genus praeter furorem ſolum admiſiſſe ex CICERONE [t] patet. Quod qua ratione demonſtrauerit, exponit idem eodem loco: *Animos hominum quadam ex parte extrinſecus eſſe tractos et hauſtos. Ex quo intelligatur, eſſe extra diuinum animum humanus vnde ducatur; humani autem animi eam partem, quae ſenſum, quae modum, quae appetitum haberet, non eſſe ab actione corporis ſeiugatam: quae autem pars animi rationis atque intelligentiae ſit particeps, eam tum maxime vigere, cum plurimum abſit a corpore.*

Qui

o) PLVTARCH. in Cic. T. VI. p. m. 43.

p) Famil. L. XVI. ep. 21.

q) PLVTARCH. in Brut. T. V. p. 703.

r) IDEM in Pompeio T. II. p. 430.

s) Conf. BAYLE l. c. not. B. qui tamen BISSELIVM Plutarchi narrationem ſequentem, præterem reprehendit. Paucis enim retulit Plutarchus, quae Biſſelius more ſuo verbis ampliora fecerat. Rem ipſam leges apud vtrumque.

t) De divin. L. I. c. 32. 50. L. II, c. 48. 52. TERTVLL. de anima c. 49.

Qui locus et Cratippi Peripateticam philoſophiam mire illuſtrat, et ab Ariſtotele de anima humana diſputatis lucem accendit ſatis claram. Quemadmodum enim actiuum intellectum a paſſiuo, animamque ſenſitiuam a rationali eſſentia differre ex hoc loco patet, ita rationalem animum non extrinſecus tantum ingredi hominem eique adeſſe, ſed etiam ex animo quodam diuino decerptum eſſe clare innuitur. Qui animus diuinus, cum Deus ipſe, primusue motor eſſe nequeat ſupremae ſphaerae alligatus, ſequitur vltimam intelligentiam, intellectus vniuerſalis locum praeſtare, fontemque eſſe, ex quo vno omnes animi hauſti ingrediantur homines, vnumque intellectum conſtituant. Quod mirabile dogma Ariſtotelem obſcuriſſime propoſuiſſe, vidiſſe vero poſt Auerroem Ariſtotelicae philoſophiae doctores acutiſſimos recteque magiſtro tribuiſſe ſuo loco *tomo primo* monuimus, inſigni hoc Cratippi loco in ea ſententia confirmati. Vidit id quoque Baelius, qui cum his conferendus.

Epicuri inter Romanos ſectatores.

§. XXVI. Sed nec Epicuri philoſophiae ſua apud Romanos gratia et fortuna defuit. Et negari quidem non poteſt, odium, quo haec ſecta inter Graecos, Stoicorum potiſſimum cauillationibus et calumniis, preſſa fuit, ad Romanos cum hac ſecta eiusque inimicis commigraſſe. Nunquam legiſſe oportet Ciceronis, quos de philoſophia ſcripſit libros [u], qui haec vel ignorat vel vocat in dubium, adeo vbique in Epicuri philoſophiam, immo in ipſum philoſophum Gargettium debacchatur, nec parcit ei vllo modo vt foedae voluptatis reum contortis vbique ratiunculis, deprauatisque locis atque falſis teſtimoniis vſus euincat. Cuius ſpecimina pluſcula cum *tomi ſuperioris capite duodecimo* ex Cicerone allegauerimus, lectorem breuitatis cauſſa eo remittimus. Vnum, ne ſine teſte abeamus, locum eius afferimus, et quidem talem, vbi Epicureos homines, viros bonos ſibique caros commendauit. Ita enim, pro Patrone ad Memmium [x], quocum tamen ſibi praeter philoſophiam omnia eſſe dicebat: *totam hominis vitam rationemque, quam ſequitur in philoſophia derideamus, licet, ſi hanc eius contentionem volumus reprehendere. Sed mehercule, quando illi, caeterisque quos illa delectant, neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quo etiam ſi peccat, magis ineptiis, quam improbitate peccat.* Alia his multo amariora praetermittimus. Quod tamen ita emolliuit alibi [y], vt Epicureos viros dicat optimos, fateaturque, nullum genus eſſe minus malitioſum: vt ſcilicet amicos, quos habebat Epicureae philoſophiae addictiſſimos, et honeſtatis virtutisque laude inter Romanos illuſtres, quales Atticus, Velleius, hisque fuere ſimiles, ſibi conſeruaret, neque eos offenderet. Animo enim in Epicurum et ſequaces fuiſſe infenſiſſimo, adeo non celauit, vt non tantum acriter, ſed et contumelioſe interdum in eos diceret, vt vel vno orationis *in Piſonem* loco [z] conſtat, qua Epicurum ex hara productum indigna

u) Imprimis Lib. II. de fin.
x) Famil. Lib. XIII. c. 1. y) Tuſc. Qq. L. III.
z) c. 9. 16. Addi his poſſet Horat. L. I. ep. 4. vbi edita legunt: *Epicuri de grege porcum*, niſi pro, porcum *parcum*, legendum, recte videretur Meibom. ad Laert. L. X. ſ. 130.

digna tanto viro voce dixit. Fuiſſe vero alios quoque eodem in Epicurum animo inter Romanos ex iis, ad quos ſcripſit Cicero, facile colligere eſt. Hoc tamen odio non obſtante viderunt viri quidam ſummi illuſtrique apud Romanos loco poſiti, tantam non eſſe foeditatem Epicuri, quantam iactabant Stoici et Academici, nec indignos eſſe eius hortos, ex quibus philoſophiam addiſcerent. Inter quos fuiſſe L. Torquatum, C. Velleium, C. Trebatium, L. Papirium Paetum, Verrium, L. Sanfeium, T. Albutium, L. Piſonem, M. Panſam, M. Fabium Gallum aliosque, ex Ciceronis et Quintiliani ſcriptis accurate docuit GASSENDVS [a], qui de his viris, quorum opera non niſi πάρεργος in philoſophia fuit, quique a nobis prolixe enarrari non poſſunt, adeundus eſt. Omnium tamen maxime in probanda Epicuri philoſophia inter proceres Romanos eminuit T. Pomponii Attici diligentia, cuius vitam cum deſcripſerit CORNELIVS NEPOS, hic, vbi philoſophiae tantum hiſtoriam condimus, enarrari eam opus haud eſt. Quae etiam de praeclaro eius ingenio et inſigni virtute dici poſſunt, vbique apud Ciceronem, qui collocutorem eum in libris *de legibus* conſtituit, ei librum *de ſenectute* dicauit, et ad eum *ſedecim*, quae ſuperſunt, *epiſtolarum volumina* ſcripſit, occurrunt, et exiguo labore colligi poſſunt. Nos hoc, quod noſtri tantum inſtituti eſt, notamus, virum optimum et a ciuilibus turbis, quibus respublica tum commouebatur abhorrentem, propter motus in ciuitate a Sylla excitatos Athenas ſe contuliſſe, idoneum tempus ratum ſtudiis obſequendi ſuis, et ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traieciſſe ſuarum. Addit his CORNELIVS [b] *hic ita vixiſſe, vt vniuerſis Athenienſibus eſſet cariſſimus, et communis infimis, par principibus videretur etc.* huicque omnes honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemque facere ſtuderent. Ibi non Phaedrum tantum ſed et Zenonem Sidonium Epicuri ſententias docentes audiuit, huicque ſe totum ſectae tradidit, vt ex CICERONE [c] apertum eſt. Quod dum ex hac potiſſimum ratione negat IONSIVS [d], quod et Cicero Phaedrum et Zenonem cum Attico audiuit, qui tamen Epicureus habitus haud eſt, et is Epicureis omnem doctrinam adimit, Attico tribuit, non attendit ad eum ſatis locum, quem ipſe affert, vbi CICERO [e] Pomponium ita loquentem inducit: *At ego, quem vos, vt deditum Epicuro inſectare ſoletis, ſum multum equidem cum Phaedro, quem vnice diligo, vt ſcitis, in Epicuri hortis, quos modo praeteribamus, ſed veteris prouerbii admonitu viuorum memini, nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis et annulis habent.* Ex eo enim ſole meridiano clarius eſſe putamus, Atticum, non quidem Epicureum philoſophum habitum fuiſſe, hanc enim pro-

a) De vita et moribus Epicuri L. I. c. 6. p. m. 65. qui multum praeſtat Gaudentio valde in hoc argumento ieiuno.

b) l. c. c. 3.

c) ll. cc.

d) De Scr. hiſt. phil. L. II. c. 18. p. 212.

e) De fin. Lib. V.

professionem nemo ex Romanis proceribus ambiebat, sed tamen Epicuro deditum, eiusque philosophiae addictum, eumque non in hortis tantum Epicuri audiuisse Phaedrum, sed et Epicureos inter familiares suos, id est vni addictos sectae retulisse. Non vero doctrina his obstat, quam Attico tribuit Cicero, Epicuro negat. Ille enim ex Romanorum consuetudine elegantioribus literis probe imbutus fuit, antequam ad philosophiam accederet, quas Epicurus tantum non omnes neglexit. Vixisse vero Atticum secundum Epicuri praecepta, et talem se praestitisse, qualem virum bonum esse voluit Epicurus, amplissimo encomio exponit NEPOS [f]. Praestititque in eo quoque se Epicureum Atticus, quod auocatus a rostris, a iudiciis, a curia sibi et amicis priuatus vixerit, quod licet valde improbaret CICERO [g], ea tamen, quae tum erat republica, sapienter fieri, fatebatur. Praeter Pomponium Epicuri imprimis partibus ex illustribus Romanis addictus fuit C. Cassius, de cuius fatis PLVTARCHVS [h], CICERO [i], Romanaeque historiae scriptores differunt, quem ab Epicuri fuisse secta, PLVTARCHVS [k] monet, et memorabili confirmat exemplo. „Narrat enim, cum inusitatae et monstrosae magni„tudinis spectrum Bruto apparuisset, seque malum eius genium esse, „apud Philippos iterum videndum, diceret, isque Cassio visum expo„suisset, Epicureis rationibus disputauisse, deceptum sensuum fallacia, „mentisque imaginatione commotum, inanem hanc imaginem sibi effor„mauisse, corpusque natura afflictum animum exagitare, atque minus sui „compotem reddere. Addit et hoc, dixisse Brutum, quod longius, quam „Epicurei solebant ab Academiae veteris et Stoae placitis discedebat: Ne„que probabile esse genios vel esse, vel hominum formam habere, vo„cemue aut vim quandam ad nos pertinentem.„ Epicurus enim eiusmodi imagines hominibus apparere interdum concedere videri volebat: licet, quod rei erat, nihil his talibus Epicurei tribuerant. Horum Epicureae philosophiae defensorum patrocinio gauisi Epicurei philosophi Romae inter viros principes fautores plures inuenerunt. Cuius nobis Patro exemplo est, quem a Cicerone fuisse commendatum Memmio supra diximus, vt domum, quam legatam acceperat, tueretur, quem locum Memmius ab Areopago, praetore Polycharmo, obtinuerat, in quo exaedificaret [l]. Vnde non absimilis vero coniectura est GASSENDI [m], fuisse eum ex haeredum Epicuri successoribus, quos acceptas a praeceptore facultates gnauiter curauisse, suo loco demonstrauimus. Sed et Philodemus Gadarensis ex horum numero fuit, itemque Syron, quos cum optimos viros, tum doctissimos homines CICERO [n] appellat, illumque Epicureum Ciceronis aetate nobilissimum fuisse ASCONIVS [o] notat, quem et philosophorum historia [p] et carmina elegantia quidem et acuta, sed

f) loc. cit. g) De orat. L. III.
h) In Bruto T. V. p. 690. seqq.
i) Philipp. II. famil. Lib. XVI. et passim.
k) p. 711. l) Fam. Lib. XIII. c. 1.
m) loc. cit. p. 69.
n) De finib. L. II. conf. STRABO L. XVI. p. 759.
o) Ad Orat. in Pis. c. 28. p) Meminit eius LAERT. L. X. s. 3. conf. MENAG. h. l.

ſed laſciua [q] fecere memorabilem. Praecipuo tamen nomine in hac philoſophicae hiſtoriae parte Epicurei ideo notandi ſunt, quod primi, vt ſupra iam dictum, fuerunt, qui philoſophiam ſectae ſuae, Latino ſermone, tradiderunt, cum hactenus nemo id eſſet aggreſſus. Id quod tamen non feliciter ſucceſſiſſe plerisque, elegantiae ſcribendi incuriis, Ciceronis locus ſupra adductus probat, et exempla Amafanii atque Catii Inſubri docent. Nam non illum tantum vnum cenſet Caſſius [r] ex malis verborum interpretibus, ſed et hunc eodem collocat ordine, obiectum ſibi a CICERONE [s]. Hinc riſit eum HORATIVS [t]:

Vnde et quo Catius? non eſt mihi tempus, auenti
Ponere ſigna nouis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.

Sed et QVINTILIANVS [u], vbi eos recenſet, qui philoſophiam Graecam Latinis tradiderunt literis, ita de Catio: *In Epicureis leuis quidem, ſed non iniucundus tamen Catius.* Videturque hic Inſuber inter Pſeudo-Epicureos referendus eſſe, qui magiſtri voluptatem foedarunt, et ad ventrem et culinam retulerunt. Id enim velle Horatium, Epicureae ſectae alias fauentiſſimum, totus ille locus loquitur [x]. Ex quibus colligi poteſt, qua ratione de rerum natura ſummoque bono [y] ſcripſerit. Melius conatus ſucceſſit Lucretio, qui inter primos fuit, qui elegantiſſimo carmine philoſophiam Epicuri fuit complexus.

§. XXVII. T. LVCRETIVS Carus, Romanus ſine dubio fuit, an Romae, vbi Lucretiorum nomen inter illuſtres familias receptum erat, incertum [z]. Pauca et de eius vita fatisque annotatum nobis reliquere veteres [a]. Natum fuiſſe Olymp. CLXXI. 2. qui A. V. C. DCLIX. eſt, aſſerit EVSEBIVS [b]. Quos habuerit parentes, quam educationem, veterum memoriae tacent; didiciſſe vero in Graecia et forte in ipſis Epicuri hortis eius philoſophiam dubium non eſt [c]. Relictis Athenis quem vitae curſum domi tenuerit, ignoratur etiam: nec alia nobis refert EVSEBIVS [d], quam, amatorio poculo in furorem verſum quum aliquot libros *Lucretius.*

 per

q) Conf. IONSIVS loc. cit. Lib. II. c. 18. p. 209. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 814.

r) Fam. L. XV. ep. 19. conf. Ac. Qq. L. I.

s) Lib. XV. ep. 16. fam.

t) L. II. Satyr. 4. Quem a Catio Inſubro quidem diſtinguunt Commentatores, ſed perperam, quod erudite oſtendit BAYLE Dict. T. II. art. Catius not. C. p. 101.

u) Inſtit. L. I. c. 1.

x) Vidit id GAVDENTIVS c. XXXVII. p. 157. et poſt eum BAYLE, l. c. et haec ratio eſt, cur Horatius ipſe de grege Epicuri, ſed parcus, et frugalis Epicuri vitae ſtudioſus Catium rideat, nouis vocibus occupatum, quibus voluptatem culinariam, ſapientiamque ventris explicet, Pythagorae, Socratis et Platonis praeceptis gratiorem.

y) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 312.

z) Lucretiorum nomen receptum in Veſpillonum et Ofellarum familiis, quarum meminere Cicero et Iulius Caeſar. Quibus tamen dum noſtrum adſcribunt recentiores vitae eius enarratores, coniecturas leuiſſimas ſine fundamento nobis obtrudunt.

a) Ex recentioribus vitam eius, coniecturis maximam partem ducti, delinearunt DIONYSIVS LAMBINVS, OBERTVS GIFANIVS, et BARO DE COTVRES, praemiſſam editionibus Lucretii ab his viris doctis curatis. Pleraque docte congeſſit P. BAYLE Dict. T. III. art. Lucrece, p. 209. ſeqq.

b) In Chronic. virorum doctorum circa natalem Lucretii lapſus corrigit BAYLE l. c. not. B. qui videndus. GASSENDVS l. c. p. 65. natalem in emortualem perperam commutauit.

c) Audiuiſſe Phaedrum et Zenonem Sidonium ex illorum temporum ſucceſſione Scholae Epicureae coniiciunt vitae eius ſcriptores laudati: nec id ſine veriſimilitudine: nam nec alibi Epicurea diſcendi occaſionem habebat, et peregrinationes literariae apud Romanos praeſertim Athenas eo tempore inualuerant.

d) loc. cit.

per interualla inſaniae conſcripſiſſet [e], quos poſtea Cicero emendauit, propria ſe manu interfeciſſe anno aetatis XLIV. Quem itaque vita non nobilitauit, immortale ei nomen peperit carmen Epicureum, quod ad C. Memmium, philoſophorum atque eruditorum fautorem plane ſummum, de rerum natura conſcripſit, quo totam nobis phyſiologiam Epicuream eleganti caſtoque dicendi genere, ſi archaiſmos quosdam excipias, deſcripſit, quod vnum nobis ex tota Epicuri ſchola monumentum doctrinae huius viri integrum ſeruauere tempora. Id quod tum ob praeceptorum ordinem, tum ob dicendi puritatem, ea Latinam elegantiam omnis aetatis doctorum virorum laudem et commendationem meruit [f]. Etſi vero Epicuri aſſeclam in eo ſe totum probauit, rationibusque multa cura et eruditione conquiſitis ſyſtema atomiſticum ita roborauit, vt praeter atomos et inane non aliud principium admitteret, et prouidentiam Deorum improbaret omnem, vt ex Epicureae phyſiologiae compendio, quod *ſuperiore tomo* pleraque ex Lucretio deſcripſimus, patet; viſus tamen eſt acutiſſimo BAYLIO [g], philoſophiam ſuam principiaque quae ab Epicuro tranſſumſit, interdum fuiſſe oblitus, ſaltem populariter locutus. Non enim Epicureum, ſonare putat vir doctiſſimus hoc LVCRETII [h]:

Vsque adeo res humanas vis abdita quaedam
Obterit et pulchros faſceis, ſaeuasque ſecureis
Proculcare ac ludibrio ſibi habere videtur.

Neque, quod alibi [i] *fortunam omnia gubernantem* in partes vocet. Etſi vero viro acuto facile damus, de vulgi opinione in priori illo loco loqui poëtam, apparet tamen ex tota eius connexione, non loqui eum ſecundum vulgi opinionem; id eſt ſecundum vulgus placita philoſophari, ſed eſſe vim iſtam abditam, fatum illud, ſiue concurſum atomorum earumque reſolutionem ineuitabilem, omnibus hominum conſiliis imperantem. Male itaque hoc loco vſum fuiſſe doctiſſimum RONDELLVM [k], ad prouidentiam Epicuri ex Lucretio exſculpendam *tomo primo* [l], excuſſa hac phyſiologiae Epicureae parte luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus, planumque fecimus, iuxta Epicurum et Lucretium motum atomorum declinantem, ſiue clinamen, qua voce poëta vtitur, cauſſarum omnium rationalium et moralium fontem et originem ſtatui. Nec alia fortuna eſt omnia gubernans, niſi fortuitus acceſſus et deceſſus atomorum, quo deſtruitur, quod alio loco exſtruitur, atomis perpetuo in motu agitatis, vt accedant, et recedant, ſicque ſolutae alibi implicentur. Quod vero Lucretius Venerem carminis inuocauit initio, id ex lege poëtarum factum eſſe, omnium optime dicitur, cum facile potuerit per hanc Venerem ſubtiliſſimam illam animae partem, quam nomine carere, et rationis auctorem eſſe

e) Dubitat de eo FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 43. cuius tamen exempla plura extant.

f) Dicendum hac de re, in hiſtoria critica L. L. vid. quos nominant FABRICIVS et BAYLE ll.cc.

g) l.c.not. F.

h) L. V. v. 1225. ſeq.

i) L. V. v. 105.

k) In vita Epicur.

l) L. III. c. 13.

esse tradit, intelligere. Quamuis autem ita subuerterit prouidentiam Lucretius, vt Epicureis sententiis conuenienter de diuina natura cecinerit [m]:

Nam priuata dolore omni priuata periclis
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Vitiis tamen infensum se, et acrem passim censorem praebuit, suo etiam exemplo docens, sancta Epicurum tradere, et si propius accesseris, etiam tristia. Passim enim honestatem, candorem, iustitiam commendat, acriterque in vitia sui temporis inuehitur [n], quem morem seruauisse Epicureos veros suo etiam loco in eorum historia ostendimus. Qua vero ratione quoue nomine inter atheos referendus sit [o], ex iis, quae superiori periodo de atheismo Epicuri disputauimus, facile potest colligi. Certe ex principiis, quae inseruit carmini suo physiologicis, Deos statuisse apertum est. Ita enim [p]

Omnis enim per se diuum natura necesse est
Immortali aeuo summa cum pace fruatur,
Semota a nostris rebus, seiunctaque longe.

Eas vero diuinas naturas non e mundo tantum in intermundia relegauit, sed et homines omni earum timore soluit, cunctis atomorum concursui permissis, quae proximam ad impietatem viam struere, quilibet videt. Vnde recentiori aetate veneno parare antidotum multi viri docti connisi sunt, qui contrarium systema Lucretiano euertendo aptum carmine sunt exorsi [q]. Editiones elegantissimi carminis enarrat FABRICIVS [r], inter quas eminet, quam curauit Lucretio fato similis THOMAS CREECH Britannus [s]. Obiit Lucretius A. V. C. DCCIII. vnde errare colligitur auctor *Vitae Virgilii* vetus, qui eodem die Lucretium periisse narrat, quo natus est Virgilius. Hic vero Ol. CLXXVII. 3. A. V.C. DCLXXXIV, in lucem est editus, quo Lucretius XXVI. modo annum vitae agebat [t].

§. XXVIII. Restat una secta Pyrrhonia siue sceptica; quae tamen Romae iisdem, quibus caeterae, fortunae fauoribus vti non potuit, sed extorris mansit. Non quod sceptica philosophandi ratio Romanis non placuit, sed quod Academica philosophia, quae sobrie magis et prudenter in hac via incedere videbatur, illam quasi absorpsit, et in sua recondit viscera. Cum enim acerbitas Scepticorum, iuncta negligentiae sectam hanc tantum non omnem extinxisset, et odio quoque atque inuidia philosophos cumulauisset, qui se contra omnes erigebant; factum est, vt, quod *superioris* *Secta Pyrrhon*

m) L. I. v. 59.
n) Conf. BAYLE l. c. not. G. et quos laudat. Exempla vbique in hoc carmine deprehendes.
o) Ita plerisque placet. Vid. REIMMANN. Hist. atheismi c. XXXVII. §. 5. p. 250.
p) L. I. v. 59. 60. 61.
q) Latino Heroico, Aonius Palearius, Scipio Capicius, Polignacus Cardinalis et Thomas Cena. Anglico Henricus Morus, et Richardus Blackmore, Gallico Carolus Claudius Genestus et Italico Alex. Marchetti, de quibus vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 55. sqq.
r) loc. cit. T. I. p. 43. seqq.
s) Ox. 1695. 8. cum notis magis philosophicis, quam criticis. Suspendio vitam sibi finiuisse ob perditos amores disces ex IAC. BERNARDI nou. relat. reip. lit. 1700. p. 331.
t) Notauit id iam VOSSIVS de poët. Lat. p. 15.

tomi libro tertio oſtendimus [u] his, quibus Graeca philoſophia inter Romanos efflorefcere coepit, temporibus, Pyrrhonis ſecta, extincta quaſi iaceret: id quod ſuo teſtimonio confirmauit CICERO [x]. Quod odium tantum fuiſſe videtur, ut cum circa Ciceronis tempora Aeneſidemus in Aegypto Pyrrhoniam philoſophiam reuocaret ex exilio, librosque Pyrrhonios inſcriberet Lucio Tuberoni, viro inter Romanos principi, nullibi tamen legamus, tanto patrocinio vſam philoſophiam ſcepticam ſectatores Romae inueniſſe.

u) c. 10. x) De finib. L. II.

* *

CAPVT SECVNDVM

DE PHILOSOPHIA ROMANORVM CONDITA MONARCHIA.

DEQVE PHILOSOPHIS GENTILIBVS SVB IMPERATORIBVS ROMANIS VSQVE AD SECVLVM POST C. N. OCTAVVM.

SECTIO I.

DE RATIONE PHILOSOPHIAE GENTILIS SVB IMPERATORIBVS GENERALI.

§. I.

Ratio philoſophiae ſub Caeſaribus.

Quam inſignia philoſophia Graeca incrementa, florente adhuc republica Romana ceperit, quamque propitios inter ſummos principesque ciuitatis viros patronos nacta ſit, praecedente capite, quaſi in prolegomenis philoſophiae Romanae, expoſuimus, demonſtrauimusque, etiam ad paucos, tresque tandem viros ſumma rerum deuoluta, non tamen defuiſſe philoſophiae patrocinium. Tandem eiecta omni reipublicae libertate, vbi ad vnum redactus eſſet principatus, isque ſolus ſenatui populoque Romano, vix vmbram priſtinae ciuitatis tuenti imperare coepiſſet, mutata quidem Romae ſunt omnia, non tamen philoſophiae honos ſuus pretiumque haberi deſiit, ſed ea porro culta, immo ad maiora et laetiora incrementa promota eſt. Cuius potiſſimam cauſſam inde deriuandam exiſtimamus, quod, qui primus monarchia Romana frui potuit Auguſtus Caeſar, non elegantioribus tantum literis eſſet excultus, ſed philoſophiae quoque praeceptis more Romanorum ſupra expoſito innutritus. Qui cum ingenio maximo, artibusque illis, quibus viri in republica principes eo tempore ſe ornabant, excelleret, reſtituta tandem, poſt graues dimicationes, orbi Romanae pace, eius etiam fructus et emolumenta pomouere, laudabili ſategit inſtituto, et hoc quoque nomine atque cauſſa philoſophiam,

am, qua nihil apud Romanos viros doctos habebatur praestantius, egregie promouit. Quem secuti ex Caesarum gente viri maximi, cum insigni auctoritate pollerent, eandem dignitatem philosophiae tuiti sunt, et at dominatum tandem euecti, non ipsi tantum philosophiae studium non abiecerunt, sed etiam quos gubernando imperio adhibebant, ad easdem artes et philosophiam colendas impulerunt. Ex quibus dici non potest, quam laeta philosophiae seges effloruerit, cum in seculo potissimum Augusteo vix quisquam dignitate atque eruditione eniteret, qui non philosophiam ita degustasset, vt eius in vitae illius historia vestigia apparerent. Qua philosophiae felicitate excitati, qui eius professionem sequebantur, per omnes fere Graeciae sectas in promouendis sectae suae incrementis diligentissimam nauauerunt operam. Quo factum est, vt licet interdum sub dominis essent, vel philosophiae et philosophis inimicis, vel voluptatis magis quam sapientiae curam gerentibus, attamen, diuersa licet fortuna, sectae potiores vsque ad ea tempora, quibus gentilis religio in imperio Romano tantum non omnis euanuit, quod circa Sec. IIX. initia fere factum, sectatores inuenirent plurimos et insigniter florerent; noua etiam et monstrosa secta conderetur, quae reliquos omnes tantum non suppressit, et quasi deuorauit. Quae si paulo curatius expendamus, historiae Romanae quousque gentilis religio in orbe Romano, dominata est, vno quasi oculi ictu intuentes ambitum, innumeros fere deprehendimus vel philosophos, vel philosophiae cultores, qui quidem professionem philosophorum non secuti sunt, attamen philosophiam didicerunt. Quos vero enumerare omnes nec necessarium esse putamus, nec possibile; cum hi quidem ad philosophiae historiam non pertineant, sed vel eruditionis disciplinarum qui aliarum laude, vel muneribus publicis nominis famam consecuti sint. Ex quibus potiores tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι strictim carpemus, summatimque delibabimus, sequentibus vero sectionibus historiam singularum Sectarum diligenter perquiremus, et quae fata habuerint, quosue sectatores, enarrabimus. In qua noua eius historiae periodo, cum non nisi Graecae sectae occurrant, praeter vnam eclecticam sectam, quae nefando syncretismo Platonicam philosophandi rationem adulterauit, nouumque philosophiae ex omnibus fere orbis placitis conflatae chaos condidit, systematum enarrandorum labore supersedere eo facilius possumus, quo diligentius ea *tomo primo* sumus prosecuti.

Virgilii Philosophia.

§. II. Fuisse Romae vix virum aliquem eruditionis laude clarum, qui non philosophiam attigisset, virosque summos et ad clauum reipublicae admotos ei honorem habuisse, et intra musea sua recepisse, superiore capite diximus. Eadem ratio sub imperatoribus fuit, cum et viri summi, qui poëticae arti, historiarum, aliarumque disciplinarum studio se toti dederant, et viri in republica et in aula illustres ostenderint, se a sapientiae huius praesidio non esse imparatos. Vtriusque generis exempla quaedam illustria magis et memoria digna paucis exponemus. Et inter doctos quidem, et eruditione

ditione nomen famamque ſibi immortalem conciliantes hoc tempore viros VIRGILIVM merito aliis anteponimus, quem carminis elegantia et artificio, et ſermonis nitore parem non habuiſſe, epicumque carmen apud Latinos ad perfectionem ſuam perduxiſſe, in poëſios hiſtoria enarrandum eſt, nec ad noſtri inſtituti limites pertinet. Incubuiſſe vero illum in philoſophiam, teſtatur SERVIVS,[a] qui cum Quintilio Varo ſub Sirone[b] philoſopho Epicureo philoſophiae operam eum dediſſe, notat. Vnde ipſe in epigrammate:

Magni petentes docta dicta Seironis.

Et in poëmate, cuius titulus *Ceiris:*

Etſi me vario iactatum laudis amore
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi,
Caecropius ſuaueis exſpirans hortulus auras
Florentis viridi ſophiae complectitur vmbra.[c]

Non negat hoc, qui vitam eius ſcripſit, DONATVS,[d] ſed Academicum tamen magis, ſiue Platonicum fuiſſe, cum diuina conderet carmina, putat. Ait enim: *Audiuit a Silone* (Sironem alii vocant) *praecepta Epicuri, cuius doctrinae ſocium habuit Varium. Quamuis diuerſorum philoſophorum opiniones libris ſuis inſeruiſſe, de animo maxime, videatur, ipſe tamen fuit Academicus. Nam Platonis ſententias omnibus aliis praetulit.* Id quod tamen non ſine cautione admittendum eſt. Scilicet non deſeruiſſe Virgilium, cum carmina feciſſet ſua, hortos Epicuri, aliquoties tam luculenter prodidit, vt quid Epicureae ſectae alumnum non agnoſcat, merito quid Epicureum ſit, ignorare videatur. Ita enim de rerum omnium origine, ad Quintilium Varum, in hortulis Epicuri olim commilitonem:[e]

Namque canebat vti magnum per inane coacta
Semina, terrarumque animae mariſque fuiſſent,
Et liquidi ſimul ignis, vt his exordia primis,
Omnia et ipſe tener mundi concreuerit orbis.

Quibus verſibus rerum omnium primordia ex ſeminibus, ſiue atomis per inane iactatis et coactis et inani conſtantia, indeque elementorum originem elegantiſſime canit. Et ne prouidentiam tanto operi immiſcuiſſe, ſuſpicemur, ecce hominem prorſus Epicureum:[f]

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas,
Atque metus omnes et inexorabile fatum,
Subiecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis auari.

Quem primarium omnis phyſiologiae Epicureae finem eſſe, ſuperiori tomo[ff] ex ipſis Epicuri *ratis ſententiis* demonſtrauimus. Alia, ne nimii ſimus, non addimus, ſed lectoris attentioni notanda relinquimus. Recte tamen

a) Ad eclog. VI.

b) Meminit huius philoſophi etiam CICERO de finib. L. II.

c) Hinc inter Epicureos philoſophos Virgilio locum dedere GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. 72. et FABRICIVS Bibl. Graec. vol. II. p. 815. ſeqq. et Bibl. Lat. L. I. c. 4. §. 4. p. 50.

d) P. m. 11. edit. H. Stephan.

e) Eclog. VI. v. 31. ſeq.

f) Georg. L. II. v. 490.

ff) L. III. c. 13.

men monuit Donatus, diuersorum philosophorum opiniones libris eum suis inseruisse, maxime Platonicas, vel, quod magis verum, Stoicas. Illud enim non de Virgilio tantum, sed omnibus fere poëtis, historicis, geographis aliisque seculorum horum scriptoribus Romanis probe tenendum, eos, vbi sectae alicuius placita tradere non suscepissent, [g] sed philosophiae dogmata obiter tantum tangere carminibus opus habuissent suis, non illius tantum sectae, cui addictiores, quam reliquis, erant, doctrinam secutos fuisse, sed aliarum quoque sectarum passim inspersisse dogmata, prout carminis habitus atque nitor et materiae substratae posceret conditio. Ad quam obseruationem cum saepius nobis in sequentibus prouocandum sit, ea probe tenenda est, sine qua vix de horum scriptorum philosophia certi quid potest discerni.

Qua in re memorabili Virgilius exemplo est, qui passim per alias sectas vagatur, earumque placita pangit. Ita, *ecloga quarta* [h] canens:

Vltima Cumaei venit iam carminis aetas
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo
Iam redit et virgo redeunt Saturnia regna,

manifeste Platonis annum exprimit, vt elegantiori sub schemate Pollioni de nato gratularetur filio, id quod SERVIVS iam vidit atque monuit. [i] Stoicos vero qui rerum omnium primordia ex anima diuina per omnem materiam diffusa deriuabant ita eleganter docentes depingit: [k]

His quidam signis, atque haec exempla secuti
Esse apibus partem diuinae mentis et haustus
Aetherios dixere: Deum namque ire per omnes
Terrasque tractusque maris, Coelumque profundum,
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.
Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri
Omnia, nec morti esse locum, sed viua volare
Sideris in numerum atque alto succedere coelo.

Sic et alio loco [l] Anchisen inducit philosophantem:

Principio coelum ac terras camposque liqentes,
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque astra
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus,
Mens agitat molem, et magno se corpore miscet:
Inde hominum pecudumque genus, vitaeque volantum,
Et quae marmoreo fert monstra sub aequore pontus.
Igneus est ollis vigor, et coelestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque: dolent gaudentque: nec auras

g) Vt fecit Lucretius, qui Epicurea, Manilius qui Stoica prosecutus est.
h) v. 5. seqq.
i) Conf. GAVDENTIVS c. CLXXIV. p. 242. seqq.
k) Georg. L. IV. v. 220. seq.
l) L. VI. Aeneid. v. 724. seqq.

Respiciunt, clausae tenebris et carcere coeco
Quin et supremo quum lumine vita reliquit.
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeae excedunt pestes, penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
Supplicia expendunt, aliae panduntur inanes
Suspensae ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infestum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes; exinde per amplum
Mittimur Elysium, et pauci laeta arua tenemus,
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aethereum sensum atque aurai simplicis ignem.
Has omnes, vbi mille rotam voluére per annos,
Letheum ad fluuium Deus euocat agmine magno.
Scilicet immemores supera vt conuexa reuisant,
Rursus et incipiant in corpora velle reuerti.

Quem locum, etsi longiusculum ideo totum hic apponere placuit, quod Stoicam physiologiam egregie prorsus exprimit. Licet enim fabulas poëtarum de statu animarum post mortem immisceat poëta,[ll] vt carminis iuuaret habitum atque elegantiae poëticae decus seruaret, reliqua tamen omnia adeo aperte Stoicas hypotheses redolent, vt miremur, post MACROBIVM,[m] ex sectae suae more cuncta Platoni vindicantem non GAVDENTIVM[n] tantum hic cespitasse, sed et illo in veterum doctrina millies oculatiorem CVDWORTHVM[o] Pythagoricum dogma hic quaesiuisse. Aperte enim animam diuinam per omnia fusam omnibus prorsus rebus inesse, illamque mentem ignem esse statuit; hinc animae coelestem originem, motuumque et passionum eius quatuor generibus diuisorum, originem deriuat, et post mortem magnam Stoicorum spem euadendi ad superiora, corporeis sordibus detersis, ponit, magnamque illam periodum, qua succensis omnibus nouus ex Ioue orbis proditurus est, luculenter innuit. Quae cum mire cum dicto loco conueniant, Stoicos hic sensus et decreta physica dedisse Virgilium, dubitandum non est. Quod licet sua radiare claritate euidens sit, non tamen inde recte concluditur, Virgilium desertis Epicuri hortulis ad porticum transiisse. Ex priori enim, quem adduximus, loco manifestum est, poëtam non suam sed aliorum philosophorum, a sua, quam sequebatur, secta, diuersorum placita enarrasse. Quod dum initio mox ita indicet: *Quod QVIDAM signis etc.* miramur, ad id non attendisse viros doctissimos, qui de Virgilii atheismo disputarunt, hancque ei maculam

ll) Ex quo sequitur, verba non nimis esse premenda. Multa enim aliena admiscebant poëtae philosophicis Dogmatibus, id quod Tom. I. de poëtarum theologia differentes iam monuimus.

m) Somn. Scip. L. II. c. 12. p. 161.

n) L. c. p. 248. seq.

o) Syst. intell. c. V. sect. 4. §. 29. p. 1155. quem ideo notauit interpres doctissimus.

iam ob iſtas Stoicas hypotheſes inuſſerunt. Qua de re quae dixerint RICH. SIMONIVS,[p] P. BAYLE,[q] G. G. LEIBNIZIVS[r] et N. HIERONYMVS GVNDLINGIVS[s] notum eſt. Qui ſi cogitaſſent, nec atheismum ex hoc Virgilii loco aliter, quam de tota ſecta Stoica fieri poteſt, poſſe concludi, nec eam eſſe ipſius Virgilii, ſed quorundam aliorum, ſententiam, parcius in elegantiſſimum hunc vatem opprobrium conieciſſent, cautius etiam CVDWORTHVS[t] inter recte ſentientes Numinis profeſſores eum retuliſſet: In quo vtroque extremo eos nimios fuiſſe ex adductis eſt manifeſtiſſimum. Alias philoſophorum apud Virgilium hypotheſes e. g. ſtellas maris exhalationibus nutriri, hisque ſimiles, breuitatis cauſſa ſilemus. Philoſophiae moralis eandem fere, quam naturalis et diuinae rationem Virgilius habuit, qui mox Epicurea principia ſecutus eſt, mox fato Stoico heroëm ſuum inuoluit, mox Academico ſiue Platonico more de corpore animae carcere diſſerit, etc. Praeſertim ex Romanorum conſuetudine ſtoica de virtute praecepta ei arriſere,[u] vt ex locis patet a Cl. STOLLIO[x] adductis, quae conſuli ipſa velimus. Quae omnia tamen vt non eo fine immiſcuit poëta, vt philoſophiam doceret lectorem, ſed vt carminis decorem ſententiis tueretur philoſophicis, nec philoſophum faciunt, nec doctorem eius omnium optimum, quod nimius Virgilii amor olim magno perſuaſit SCALIGERO. Non omittendum de Virgilio hoc quoque; eum medicinae et mathematicae artis cognitione imbutum, anno LII. vt vltimam manum Aeneidi imponeret, ſtatuiſſe in Graeciam et Aſiam ſecedere, triennioque continuo omnem operam limationi dare, vt in reliqua vita tantum philoſophiae vacaret. Sed in itinere languorem nactum reuerſum Brunduſium obiſſe.[y]

§. III. Poſt Virgilium inter poëtas Latinos excellit omnium maxime Q. HORATIVS FLACCVS illi aetate ſuppar, quem inter Epicuri aſſeclas a plerisque numerari videas.[z] Ipſum Epicureum voluiſſe videri, ex his eius verſibus patet:[a] *Horatii philoſophia.*

Me pinguem, et nitidum bene curata cute viſes,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Pro quo *parcum* non ſine ingenio legit MEIBOMIVS.[b] Nec multa obſcurius alibi:[c]

Parcus Deorum cultor et infrequens
Inſanientis dum ſapientiae
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

p) Bibl. crit.
q) Contin. des penſees ſur les com. p. 119.
r) Theodic. diſc. prelim. p. 13.
s) Gundlingian. P. XLIV. §. 80.
t) L. c. c. IV. §. 19. p. 437. Praeiuit LACT. L. I. c. 5. conf. Cl. ZIMMERMANN. de atheiſmo Plat. Amoenit. lit. T. XIII. p. 128. ſeq.
u) Conf. LVDOV. THOMASIN. methode d'etudier les poëtes chretiennement P. I. L. II. c. 8.
x) Hiſt. philoſ. mor. gentil. §. CXCV. p. 374. ſq.
y) DONATVS L. c. p. 6.
z) GASSEND. l. c. p. 72. FABRIC. l. c. p. 811. REIMMANN. Hiſt. atheiſm. c. XXXVII. p. 255. STOLL. Hiſtor. phil. mor. gent. p. 385.
a) Epiſt. L. I. ep. 4.
b) Ad LAERT. L. X. ſ. 132.
c) Lib. I, od. 34.

Paſſim

Paſſim etiam inſignia apud eum philoſophumena occurrunt, quae Epicuri hortos ſapiunt, qualia praecipue ſermones eius exhibent. Recte huc etiam ſcommata in Stoicos refert Cl. REIMMANNVS,[d] qui locutiones quoque eius ſordidas hanc ſectam referre putat; in quo tamen ex vitio ſectatorum quorundam iniuriam ipſi ſectae fieri, ex iis liquet, quae ſuo loco de infamia hortorum Epicuri diſſeruimus, immo ex ipſo Horatio demonſtrari poteſt, qui dum Catium Epicureum multo ſale ſatyrico perfricat,[e] eo quod philoſophiam Epicuri ad culinam ventremque, et voluptatis corporeae inſtrumenta traduxiſſet, hoc ipſo meliorem caſtioremque inſediſſe ſectae Epicuri opinionem indicat atque fatetur. Etſi vero ex adductis Horatii verſiculis manifeſtum eſt, fuiſſe eum hortorum Epicuri ſectatorem, duo tamen notanda ſunt, quae de Horatii philoſophia diſtincte ſtatuendum eſſe monent. Primum enim, ipſe fatetur[f] ſe Athenis philoſophiae operam dantem, in Academia didiciſſe philoſophiam:

Adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum,
Atque inter ſiluas Academi quaerere verum.

Tum vero in Academia vltimus adhuc docuit Antiochus, qui Platonica, Stoica et Peripatetica inter ſe conciliabat. Quem licet non ſequeretur Horatius, libertatem tamen inde illam, quae nullius ſe magiſtri placitis totam mancipat, didicit, qua in carminibus ſuis, ex ratione *§. praecedente* dicta, vſus eſt, et de qua elegenter:[ff]

Nunc itaque et verſus et caetera ludicra pono,
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc ſum,
Condo et compono, quae mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter.
Nullius addictus iurare in verba magiſtri:
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes,
Nunc agilis fio, et merſor ciuilibus vndis,
Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor.

Alterum, quod notari in hac re meretur, hoc eſt, videri Horatium, vel fortunarum ſuarum iactura, aliaue calamitate de diuina, quae rebus ineſt omnibus prouidentia fuiſſe monitum, vel ceſſantibus, quas temperamentum eius proſequebatur, voluptatibus,[g] ſerio magis et ſeuere philoſophari coepiſſe. Prius adducti ſupra verſiculi ſuadent, quibus ab inſanienti ſe philoſophia reuocari luculentis diuinae prouidentiae ſpeciminibus fatetur; poſterius diuerſis locis innuere videtur, et imprimis in celebri ad Moecenatem epiſtola,[h] qua ſibi non eandem quam prius, aetatem, non mentem eſſe dicit, monerique ſe, vt ſenectutem tandem aliquando feriam ducat, ſuisque annis et perſonae decentem. Vnde ad virtutis Stoicae, ſeuerioremque ſapientiae diſciplinam ſeſe conuerſum, ſeria iam ſcribere ait, licet inuita forte

d) L. c. vid. Lib. I. Sat. 3. Lib. II. Sat. 3. *e)* L. II. Sat. 4. *f)* L. II. ep. 2. *ff)* L. I. ep. 1. *g)* L. II. ep. 2. Singula de nobis anni praedantur euntes Eripuere iocos, Venerem, conuiuia ludum.

forte Minerua ad priſtinos interdum de voluptate ſenſus relabatur. Haec volunt verſus ſequentes:

Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem:
Solue ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat etc.
Nunc agilis fio, et merſor ciuilibus vndis
Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor etc.

ſuntque in hac epiſtola Stoica pluſcula, qualia ſunt:

Virtus eſt vitium fugere, et ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.
- - *Rex eris, aiunt*
Si recte facies
Ad ſummam, ſapiens vno minor eſt Ioue diues
Liber, honoratus, pulcher rex denique regum.

Ex quibus parca, vt inſtitutum noſtrum poſtulat, manu datis, facile cuiuis ad rem ipſam attendenti de philoſophia Horatii erit iudicium [i], et quousque admittendum ſit, quod DAN. HEINSIVS [k] contendit: non referendum eſſe Horatium ad Epicuri gregem, ſed Eclecticis a Potamone tunc conſtituta ſecta adnumerandum: qua de re infra.

§. IV. Sequitur inter poëtas OVIDIVS, inter cuius carmina haud pauca deprehenduntur, quae in Graecorum philoſophia non parum exercitatum fuiſſe loquuntur. Qui tamen, ut reliqui poëtae, non ipſe egiſſe philoſophum cenſendus eſt; etſi enim philoſophorum paſſim placita ſuis interſeruit carminibus, interpres tamen magis eſt philoſophiae Graecae, quam ipſe philoſophus. Exemplum eius illuſtre eſt theogonia, quam veteres theologos Graecos ſecutus in ipſo metamorphoſεων limine elegantiſſime expoſuit. Quem licet communem populorum aetatis ſuae ſententiam expreſſiſſe CVDWORTHVS [l] tueatur, cum Graecis tamen theogoniis comparanti erit manifeſtiſſimum, illos Ouidium ſecutum eſſe, licet quem preſſius ſequutus ſit, definiri accurate nequeat. Summa eius haec eſt: Initio fuiſſe chaos, diſcordia rerum ſemina continens; ex hoc ortum eſſe et mundum, et formas Deorum. Hanc congeriem litemque diremtam a Deo et natura [m], eiusque cura mundum formatum et ornatum fuiſſe: et tandem hominem natum vel ex diuino ſemine, vel ex aethere cognati coeli ſemina retinente; huncque hominem in effigiem Deorum, quorum curae et prouidentiae mundum Deus diſtribuit, eſſe formatum. Quae pau-

Ouidii philoſophemata.

h) L. I. ep. I.

i) GVIL. BERGERI et IO. HENN. FORELLII diſſ. de philoſophia Horatii nobis non viſas laudat FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 321.

k) De Satyra Horat.

l) Syſt. intell. c. IV. §. 14. p. 275. Conf. BAYLE T. III. art. Ouide not. G. p. 556.

m) Intrudit hic naturam ſuam genitricem CVDWORTHVS, de qua tamen non cogitaſſe Ouidium apertum eſt. Deum vero hunc et naturam non diuerſa eſſe, omnino veriſimile eſt, nec aliud illa videtur eſſe, quam neceſſaria Dei in materia latentis actio et commotio, qua cuncta ex legibus amicitiae et diſcordiae ordinata tandem ſunt, formamque acceperunt. Qua de re nos ſuo loco.

paulo comtius ornata ſunt, Graecis, rem ipſam tamen, ab his expreſſam continent, et imprimis Empedoclea ſapiunt, ſcholamque Pythagoream, cuius ſyſtema elegantiſſimis verſiculis [n] expreſſit, et imprimis Empedocleam phyſiologiam luculenter expoſuit. Ridet enim eos, qui mortem ſtygis metu timent, cum illae non moriantur, ſed nouas ſemper ſedes quaerant, migrentque: tum praecipit, nihil interire, omnia mutari, tranſire ſpiritum hominis in feras; nihil eſſe, quod toto perſtet in orbe, cum ſemper omnia fluminis inſtar labantur et mutentur. In quo tamen Pythagoricam *μετεμψύχωσιν* cum Stoica *μετενσωματώσει* confundere videtur. Aſſumit etiam Empedoclis et Heracliti dogma, noſtra ſemper corpora ſine requie verti nec eſſe nos, quod vel heri fuimus, vel cras erimus. Ipſa porro, Empedoclem ſecutus, addit elementa mutari, omnia ex ipſis fieri, in ea redire, ipſa inuicem commutari, monens, naſci vocari

Incipere eſſe aliud, quam quod fuit ante, morique
Deſinere illud idem, cum ſunt huc forſitan illa
Haec translata illuc.

Coelum itaque et tellus formas mutare, nosque, partem eſſe mundi, et quoniam in omnes creaturas ire condique poſſimus, aliorum animas poſſe habere. Non igitur eſſe viuendum carne, ſed alimenta carpenda congrua, et nec piſcibus veſcendum, nec brutis. Hactenus Ouidius, qui licet ſatis luculenter phyſiologiam Pythagorico-Empedocleam exprimat, ideo tamen inter Italicae ſcholae ſectatores referri non poteſt. Non enim ipſe ſuam de hac rerum omnium origine, transmutatione, et facie ſententiam exponit, ſed Numam loquentem inducit, qui cum vulgi rumore et opinione Pythagoreus haberetur, hanc ei perſonam Ouidius induit, et Pythagoreis principiis ſeriem euoluere fati iuſſit. Perperam itaque ex hoc metamorphoſeων epilogo coniecere viri docti et in his ROBERTVS HOOCKIVS [o], Ouidium in metamorphoſi ſua ſub fabulis illis deſcribendas ſibi propoſuiſſe varii generis mutationes, quae telluri contigerunt, et ſyſtema quoddam hiſtoriae naturalis tradere. Nihil enim aliud ſibi propoſitum habuit poëta ingenioſiſſimus, quam mythologos Graecos exprimere, et facundiam carminis atque fertilitatem ingenii, deſcriptionibus luculentis et viuis demonſtrare: licet non negemus, mythologiae veteris partem aliquam, poſt hiſtoricam, fuiſſe etiam philoſophiae naturalis, cui nempe illae fabulae, emendata theologia fabulari rationibus philoſophicis accommodatae ſunt. Qua de re cum *tomi primi libro ſecundo* pluribus actum ſit, eo lectorem remittimus.

Manilii philoſophia.

§. V. Praeter triumuiros hos inter poëtas Latinos, ob philoſophiae in carminibus expreſſae veſtigia notari adhuc debent, Manilius, Lucanus et Perſius, qui Stoicorum decretis propenſi fuerunt. Et M. MANILIVS quidem, quem cum Manlio mathematico PLINIO [p] memorato quidam

n) Lib. XV. v. 150. ſeqq.

o) Vid. Act. erud. 1707. p. 155. vbi breuem operum eius poſthumorum habes recenſionem. Diſplicere ſibi hanc ſententiam faſſus eſt FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 364. ſeq.

p) Lib. XXXVI. c. 10.

quidam eundem esse putant [q], qui epico carminis genere *astronomicon* ad Augustum scripsit [r], in quo corpora coelestia eleganti et iucundo poëmate descripsit, vel hoc solo nomine in historia philosophiae non prorsus praetereundus. Verum mysteriis quoque philosophiae imbutum fuisse, passim prodit: cumque physiologiam Epicuream, quae mundi compagem sine Deo eiusque prouidentia constare tradit, indignam philosopho censeret, ad Stoicorum castra secessit, Deumque mundi animum esse, omnibus intentum, omnia peruadentem passim inculcat. Illius odii in Epicurum testes hi versus sunt [s]:

Quis credat tantas operum sine numine moles
Ex minimis coecoque creatum foedere mundum?

Stoicae autem physiologiae palmarium dogma hoc est [t]:

Namque canam tacita naturam mente potentem
Infusumque Deum coelo terrisque fretoque
Ingentem aequali moderantem foedere molem
Totumque alterno consensu vivere mundum,
Et rationis agi motu, quum spiritus vnus
Per cunctas habitet partes atque irriget orbem,
Omnia peruolitans corpusque animale figuret.

Similia passim interserit [u], breuitatis gratia hic omittenda. Visus hanc ob doctrinam Stoicam dignus Manilius ANT. COLLINO [x], quem pantheismi fautoribus aggregaret, quemadmodum inter Spinozae praelusores eum retulit MOSHEMIVS [y]: qui probe notat, hominem Stoicis hypothesibus imbutum cum Zenone adeo ineptire, vt mundum vniuersum Deum esse censeat. Ita enim mire Στωικῶς canit [z]:

Ac mihi tam praesens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum diuino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec forte coisse magistra.
Vt voluit credi, qui primus moenia mundi
Seminibus struxit minime - - - -

Quibus frustra opponit Cl. REIMMANNVS [a]: *non sequi exinde, eum mundum pro ente infinito et aeterno habuisse, vsitatum quippe fuisse ethnicis, iis quoque entibus Dei nomen tribuere, quae nouerant esse a Deo producta. Manilium etiam mundum hunc productum a ratione, quae ei inest, dicto loco distinguere.* Primum enim huc non pertinet, cum per mundum non Deum quendam, sed ipsum Deum, numenque quo vertitur mundus, intellexisse ex ipsis eius verbis pateat, nec Stoica aliter physiologia patiatur, quam totum hoc, quo continemur, et vnum esse, et Deum. Alterum nihil caussam Manilii iuuat, qui, licet a mundo rationem, quae mundo inest, distinguat, facit id tamen more sensuque

q) RICCIOLVS in Almagesto, FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 293. qui vero T. II. p. 409. sententiam mutauit.

r) Prolixe de eo FABRIC. ll. cc. quem vide.

s) Lib. I. v. 492. 493.

t) L. II. v. 61.

u) L. IV. v. 915.

x) De lib. cogit. p. 219. cui praeiuit TOLANDVS Origin. Iudaic. p. 106.

y) Ad CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 20. n. 38. p. 438.

z) L. I. v. 483. sqq. nec id negat CVDW. l. c.

a) Hist. ath. c. XXXVII. §. 11. p. 259. seqq.

ſuque Stoico, quatenus pars agens patienti, ſiue materiae craſſiori in vno toto opponitur. Quae hoc quidem efficiunt, non prorſus cum Spinoza facere Manilium, ſed nec pia magis, nec meliora multo eum aſſerere; vt ex iis liquet, quae *tomo primo* de Stoicorum his dogmatibus et atheiſmo iis obiecto diſſeruimus. Eandem in claſſem poëtarum Stoicis fauentium

Lucanus. M. ANNAEVM LVCANVM referimus, Senecae fratris filium, qui praeter Palaemonem Grammaticum, et Virginium Flauium rhetorem Cornutum philoſophum praeceptorem habuit, vnde amor eius erga Stoicorum dogmata enatus fuit; Cornutum enim inter Stoicos eminuiſſe, in ſequentibus dicemus. Prodidit hanc paſſim in porticum propenſionem, in Pharſaliae carminibus, quae bellum ciuile Caeſaris et Pompeii enarrant, ſatisque luculenter iuuenilium annorum impetum produnt. Exemplum laudati Stoiciſmi ſupra in Catonis deſcriptione dedimus, ad quod breuitatis cauſſa, prouocamus. Vnum damus eumque illuſtrem Stoicae phyſiologiae locum [b]:

Sic cum compage ſoluta
Secula tot mundi ſuprema coëgerit hora,
Antiquum repetent chaos omnia, miſtis
Sidera ſideribus concurrent: ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere litora nolet,
Excutietque fretum; fratri contraria Phoebe
Ibit et obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſſet ſibi: totaque diſcors
Machina diuulſi turbabit foedera mundi.

Alia, et in his fati quoque ſideralis deſcriptionem et aſſertionem Figulo tributam, hic praetermittimus. Philoſophicum magis argumentum pro-

Perſius. ſecutus eſt A. PERSIVS FLACCVS, qui etiam ex Cornuti ſchola prodiit, Lucanumque commilitonem et amicum habuit. In ſatyris enim adeo ſtrenue ſequitur Stoicae ethicae praecepta, vt recte appellari queat

Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles,

Quo nomine Stoicam ſe ethicam proſequentem appellat HORATIVS [c]. Qui cum ſeueriſſimae diſciplinae praeceptorem eſſet nactus, acerbus vitiorum reprehenſor et rigidus virtutis Stoicae doctor, in ipſa iuuentute (vix enim XXVIII. annos vixit) euaſit, et vbique Stoica praecepta diſſeminauit. Cuius illuſtre prorſus exemplum eſt *ſatyra tertia*, qua ſub perſona Stoici philoſophi iuuenes Romanos monet, ne otio et mollitie corrupti, vel patrimoniis et natalibus freti philoſophiae ſtudia negligant, quae ſola vitiis mederi, virtutem et honeſtatem docere, animum bene conſcium et vitae felicitatem largiri queant. Cuius ex multis en carptim paucula:

Diſciteque o miſeri, et cauſſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, et quidnam victuri gignimur, ordo

Quis

b) L. I. v. 74. ſeqq. Quae vero paſſim occurrunt voces Epicureae, v. g. L. VI. v. 445. ſeqq. non ad Lucanum trahendae ſunt, ſed ad carminis σχῆμα, quod eas poſcebat. *c)* L. I. ep. 1.

Quis datus, aut metae quam mollis flexus, et vnde,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile numus habet, patriae carisque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus esse
Iussit, et humana qua parte locatus es in re.

Quibus versibus Stoicam de officiis doctrinam eleganter comprehendit. *Satyra* vero *quinta* dum Cornutum praeceptorem laudibus extollit, prodit etiam quo loco Stoicam philosophiam habeat, et solum sapientem esse liberum Stoico more eleganter edisserit; et passim porticus principia sententiis [d] exponit suis [e]. Addi his possent ex poëtarum Latinorum choris alii, nisi vela contrahere institutum iuberet. Vnus Seneca tragoedus, quem locum in theatro etiam philosophico ceperit, ostendit: cuius tragoedias si modo vnius sunt, non inepte philosophiam cothurnatam personatamque stoam dixeris.

Historicorum Latinorum philosophia.

§. VI. Quod de poëtis Latinis dictum est, idem de historicis quoque dici potest, eos philosophiae studiis in iuuentute innutritos narrationibus suis passim praecepta philosophiae, prout locus, persona, res atque materia poscebant, inspersisse: id quod adeo notum et peruulgatum esse putamus, vt non esse credamus quenquam, qui vel a limine eorum scripta inspexit, qui haec negauerit. Vt tamen et hic symbolam addamus nostram, paucos in exemplum producemus. Et principem quidem locum recte LIVIO dari, nemo forte pertinacius disputauerit. Hunc in philosophorum album transscribit SENECA [f], qui ita: *Nomina adhuc Liuium. Scripsit enim et dialogos, quos non magis philosophiae annumerare possis, quam historiae, et ex professo philosophiam continentes libros.* Nihil tamen horum non superesse tantum hodie, sed ne quidem memorari apud veteres scriptores alios, merito mireris. Et habet quidem in historiae Romanae opere haud raro sententias philosophicas, sed quas non ex sectarum scriniis, sed ingenii practica ratione iudicantis acie congessit. Quae vero de ἀδεισιδαιμονίᾳ Liuii inter TOLANDVM [g], IO. FAYVM, EL. BENOIST aliosque [h] disputata sunt, cum huc non pertineant, ea praetermittimus, in historia atheismi speciali quaerenda. Liuio iungimus TACITVM, consuetudine ad ciuilem philosophiam historiam referendi eo tantum non superiorem. Eum Stoicis iungit LIPSIVS [i], nec prorsus male, si quaedam loca respicias, quibus Stoicos commendat, qui in corrupta Romanorum imperatorum aula saepe seuerae virtutis commendatione et exemplo eminebant [k]. Alibi tamen nec Epicurum dedignationis

Liuius. *Tacitus.*

d) v. 66. seqq.

e) Sententias eius morales collegit STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CCVIII. p. 437. seqq.

f) Epist. 100. Conf. GAVDENTIVS l. c. c. XII. p. 381. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 199.

g) Cuius Liuius ἀδεισιδαίμων, siue de superstitionis culpa Liuio falso impacta, prodiit Hagae Comit. 1709. 8.

h) Enumerat huius controuersiae historiam S. Reu. MOSHEM. in vita Tolandi §. 28. Vindic. vet. Christian. p. 151. seqq.

i) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XVII. p. m. 100.

k) E. g. Thraseas Paetus, Heluidius Priscus, Rubellius Plautus et his similes.

gnatur, et, quod aliquoties monuimus, ſententias tantum quasdam philoſophiae ſpargit, et hiſtoriam, gemmarum inſtar iis interſtinguit, philoſophari nunquam exorſus eſt. Hinc per varias ſectarum inter ſe valde diſſidentium doctrinas vagantem videas. Prouocat [l] ad inſitam opinionem, non initia noſtri, non finem, non denique homines diis curae eſſe; quod Epicureum: tuetur fatum, ita tamen vt felicitas hominum conſtet [m], quod Stoicum; non cum corpore extingui animas, ait, quod Socraticum; et ſic in aliis quoque, prout locus et argumentum ſententiam poſcebat. Quae dum ad philoſophiam a Tacito cultam operoſe reuocat GAVDENTIVS [n], prodit is, ignoraſſe ſe, de qua re ipſi fuerit tractandum. Iungimus his

Strabo. STRABONEM Geographiae opere clariſſimum, qui ipſe hoc argumentum ad philoſophos pertinere, et ab iis tractatum eſſe, fuſe demonſtrat [o]. Vnde paſſim non literariam tantum, ſed et philoſophicam hiſtoriam reſpicit, multaque affert, ad noſcendos philoſophos eorumque doctrinam perſpiciendam vtiliſſima. Ipſe Amaſea Cappadociae oriundus, audiuit in grammaticis Tyrannionem, vt ſupra dictum, et in Rhetoricis Ariſtodemum, e philoſophis frequentauit Xenarchum Seleucienſem Peripateticum [p], et cum Boëtho quoque in Ariſtotelis dogmatibus ſe exercuit [q]. Id quod occaſionem dedit XYLANDRO [r] inter Peripateticos eum referendi. Probauere vero viri docti, qui in elegantiſſimum ſcriptorem commentati ſunt [s], Stoicos eum prae Peripateticis probauiſſe. Stoicos enim et Zenonem noſtros vocat, et Stoica paſſim dogmata ſequitur: v. g. ſidera nutriri exhalationibus; multa fieri fato, quorum cauſſa dari nequeat, et his ſimilia [t]. Quae ſine dubio cauſſa fuit SVIDAE [u], vt eum inter philoſophos referret. Quem vero is memorat [x] Stratonem Amaſenum philoſophum, qui vixit ſub Tiberio Caeſare, et ſcripſit Geographiae libros ſeptem, non alium eſſe a Strabone hoc, dudum contra temerariam FRANC. PATRICII coniecturam, neſcio quem Stratonem Geographum conſtituentis [y], dudum viris doctis obſeruatum eſt [z], videturque vel, Stratonis Lampſaceni et Strabonis nominibus inter ſe confuſis falſus eſſe more ſuo Suidas, vel ab exſcriptoribus articulus Strabo, paulo ſupra iisdem fere verbis occurrens, mutato nomine fuiſſe iterum poſitus. Quales transpoſitiones et confuſiones apud Suidam dari frequentes infra aliquoties monendi nanciſcemur occaſionem.

§. VII. Non vero inter eruditos tantum, quos Romanum fouebat imperium, variis ſcientiis deditos inuenti ſunt multi, qui philoſophiam deguſtarent, licet philoſophiae profeſſionem non ſequerentur; ſed et viri prin-

l) Annal. L. VI.
m) In Agric.
n) L. c. LXXXV. p. 287. ſqq.
o) L. I. et II.
p) L. XIV.
q) L. XVI.
r) In praef. ad Verſ. Strab.
s) CASAVB. praef. in not. add. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 6. p. 185. GAVDENT. l. c. c. LI. p. 212. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 3.
t) Hinc Athenodorum Stoicum ἑταῖρον vocat Lib. XVI. p. 779.
u) T. III. v. Strabo p. 379.
x) Ibid. v. Straton p. 382.
y) Diſcuſſ. Perip. L. III. T. I. p. 29. ſeq.
z) Vid. CASAVB. ad Strab. GAVDENT. l. c. FABRIC. l. c. IONSIVS de Scr. H. Phil. L. III. p. 202. MARS. CAGNATVS Var. Obſ. L. III. c. 20.

principes, et Caesarum aulae admoti, vel in republica administranda occupati complures fuere, quibus a philosophiae studio ornamentum accessit et praesidium, quique omnem inde mouerunt lapidem, vt philosophiae incrementa promouerent, philosophosque iuuarent atque commendarent. Hos vero enumerare omnes nec institutum locusque patitur, nec tempus. Potiores tamen strictim enumerare, haud abs re erit. Inter eos primum merito locum assignamus MOECENATI, cuius in viros doctos studium et liberalitas in prouerbium abiit, quique tanta diligentia philosophos, poëtas, oratores, Augusto commendauit. Etsi enim, narrante DIONE [a], Moecenas *Augustum obseruare monuerit eos, qui se philosophiae nomine populo venditarent, dicendo: Cauere te iubeo philosophos, neque enim, quia Arium et Athenodorum, bonos ac honestos viros expertus es, omnes alios idem studium prae se ferentes, similes eorum iudicare debes, quum hac specie vsi multi, infinita mala populis priuatisque hominibus afferant;* non inepte tamen coniecit GAVDENTIVS [b], non eam ipsam Moecenatis orationem fuisse ad Augustum, sed finxisse eam Dionem, more historicorum. Quanquam facile concedi potest, eiusmodi praecepta instillasse Augusto Moecenatem, cum homines otiosi, philosophiae nomine abusi tum fuerint plurimi, qui gratiam Augusti, philosophiae nomine venabantur: id quod ad philosophorum honestorum ac bonorum commendationem trahi non potest. Sed imprimis verisimile, homines nugiuendulos, quales Chaldaei et mathematici erant, qui innumeris modis homines decipiebant, Augusti in haec studia propensione abusos, philosophiae nomine se ipsi commendauisse, ideoque Augustum a Moecenate fuisse monitum, vt ab iis caueret. Illud certum, non commendasse tantum hero suo Moecenatem philosophos, sed et ipsum philosophiam tenuisse, et Epicuri imprimis sectae fauisse. CANIVM IVLVM virum in primis magnum in hanc quoque eorum classem pertinere, qui bene praeparatum philosophia pectus opposuere fortunae, SENECA [c] dubitare nos non sinit, qui refert: *cum Caius Caligula mori eum iussisset, Stoicis eum principiis roboratum se immortalitatis experimentum laeto et tranquillo animo facturum dixisse, et proposuisse illo velocissimo momento, an sensurus sit animus, exire se, promisisseque, si quid explorasset, circumiturum amicos et indicaturum, quis esset animarum status.* Imprimis illustre nomen hoc quidem philosophiae praesidio consecutus est THRASEAS PAETVS, Senator Romanus, Neronis aeuo clarus, quem ab candorem, iustitiam, fortitudinem, virtutisque omnis cultum laudibus summis extollunt veteres [d]. Is ex libro Munatii *de rebus Catonis* incensus est ad virtutis Stoicae amorem, qua re Catonis exemplum imitatus in id maxime incubuit, vt se virum bonum, rectique custodem effingeret. Quo in studio tantopere profecit vt, qui de laudibus eius scripsit Iunius Rusticus, eum virum appellaret sanctissimum [e]. Quam morum integritatem ab omni adula-

Moecenas.

Canius Iulus.

Thraseas Paetus.

a) Lib. LII. b) c. L. p. 210. c) De tranquill. c. 14. Locus totus legendus. d) TACITVS Annal. L. XV. c. 20. PLINIVS Lib. VIII. ep. 22. e) Vid. infra not. (h)

adulatione longiſſime remotam cum non ferret Neronis animus, totus aulae vitiis corruptus, Stoicae ſectae ſtudium in vitium vertit [f], eumque interfici iuſſit; id quod Stoica virtute et digno Catonis imitatore animo, apertis venis ſuſtinuit Thraſeas, qui cum philoſophico vixiſſet more, philoſophus etiam mortuus eſt. Mortis enim mandatum a Caeſare cum accepiſſet, cum Demetrio Cynico de animae natura et immortalitate diſſeruit, eumque ſibi exhalaturo animam adeſſe voluit [g]. Huius gener fuit HELVIDIVS PRISCVS, ſenator Romanus, qui ipſe quoque ex Stoicorum diſciplina robur ſibi et virtutem parauit, exiliumque ſub Nerone paſſus, integritatis laudem Caeſaris gratia habuit potiorem. Cuius, vt et ſoceri eius Thraſeae laudem cum ſcripſiſſet Iunius Ruſticus, a Domitiano interemtus eſt [h]. Id quod Herennio Senecioni quoque eueniſſe, Fanniae rogatu idem officium exequenti, veteres narrant [i]. Addi his poſſent ICti magni nominis, Q. Mucius, Ceruidius aliique, niſi quae ſupra de Iureconſultorum Romanorum philoſophia dicta ſunt, his lucem ſatis claram accenderent. Nihil vero magis philoſophiae incrementa promouit, quam imperatorum Romanorum gratia, cuius exempla multa in ſequentibus occurrent. Qui cum et ipſi philoſophos beneuole eſſent complexi, et philoſophiae honorem tribuiſſent, dici non poteſt, quantum philoſophiae ſtudium euectum ſit. Cuius rei exemplum ipſe Auguſtus eſt, quem non Athenodorum ſolum et Nicolaum Damaſcenum fouiſſe infra dicemus, ſed et *hortationes ad philoſophiam* ſcripſiſſe ait SVETONIVS [k]. Veſtigia eius preſſiſſe Tiberium, in ſequentibus audiemus. Quae cum dereliquiſſent Claudius, Nero, Domitianus, qui philoſophos omnes Romana vrbe et orbe eiecerunt [l], ſub Traiano et Hadriano honos philoſophiae rediit, Antoninorum vero cura ſtudiisque immenſum auctus, Athenae reſtitutae, ſalaria philoſophis conſtituta ſunt [m]. Eisdem veſtigiis inſtitit Septimius Seuerus eiusque vxor, Iulia [n]. Mammaea etiam filium Alexandrum philoſophis erudiendum commiſit, quos tamen male poſtea mulctauit Heliogabalus. Nec ab hoc philoſophiae amore alienus fuit Alexander Seuerus, qui LAMPRIDIO [o] teſte, philoſophorum libros legit, philoſophosque menſae ſuae adhibuit, immo Apollonii Tyanenſis imaginem larario inſeruit. Ita Gordianos quoque philoſophiae amore flagraſſe, et ſeniorem Platonis et Ariſtotelis libris legendis inſudaſſe, iuniorem philoſo-

Heluidius Priſcus.

f) TACITVS L. XVI. vbi cogitaſſe, ait, Neronem ipſam virtutem exſcindere.

g) Catonem ideo et Thraſeam iungit MARTIALIS:

Quod magni Thraſeae conſummatique Catonis
Dogmata ſi ſequeris.

Conf. SCARDEONIVS de claris ciuibus Patauinis p. 48. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. II. p. 230. VOSS. de hiſt. Lat. L. II. p. 135. quem librum Thraſeae nomine meditatus ſit LIPSIVS vid. Ep. Miſcell. Cent. II. ep. 22.

h) SVETON. in Domit. c. 10.

i) Prolixe Heluidii familiae cauſſam exponit PLINIVS L. IX. ep. 13. quibus adde XIPHILIN. in Domit. et ex recentioribus IONSIVM l. c. L. III. c. 5. FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 410. GAVDENTIVM l. c. c. LXXV. p. 256. ſq.

k) In Aug. c. 85.

l) GELLIVS Lib. XV. c. 11. conf. SVETON. in Domit. c. 10.

m) XIPHILIN. et CAPITOLIN. in Antonin.

n) HERODIAN. L. II. PHILOSTRAT. vit. Soph. L. II. p. 601. SPARTIAN. in Seuero c. 18. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. §. 16. LE MOYNE var. ſ. praef.

o) In Alex. c. 29. 30.

losophiae mysteriis imbutum fuisse CAPITOLINVS [p] auctor est, et PORPHYRIVS [q] narrat, eam in expeditione aduersus Persas Plotinum philosophum habuisse comitem. Ita ab Augusti temporibus et imperii Romani incunabulis ad Constantinum M. vsque, quo Romanum imperium Constantinopolin translatum est, habuit semper fere philosophia in aula, si paucos imperatores demas, praesidium. Quod et postea in orbe Romano nacta est, sede imperii ad Graecos translata, id quod constitutiones Theodosii et Valentiniani, in Cod. Theodosiano extantes, satis probant. De quibus tamen cum *tomo tertio* dicendum sit, dictis nil addimus, sed ad ipsas sectas, quae sub imperatoribus floruerunt, considerandas progredimur, quibus doctoribus gauisa, quibus fatis vsa sit secta Pythagorica, Platonica, Eclectica, Peripatetica, Cynica, Stoica, Epicurea, Sceptica, consideraturi.

SECTIO SECVNDA.

DE PHILOSOPHIS PYTHAGOREAM SECTAM RESVSCITANTIBVS.

§. I.

Secta Pythagorica an post C. N. refloruerit?

Intercidisse sectam Pythagoricam, altero, postquam condi coepit seculo, nec Aristotelis superasse aetatem, inuidia Italorum eam calumniis et persecutione premente, qua tandem igne ferroque deleta fuit, *superioris tomi libro tertio* enarrauimus. Vnde nec inter Graecos amplius eius mentio facta, nec Athenis, etsi fautores repererat, ea resuscitata est. Pythagoreae itaque sectae institutum reuocauisse philosophos sub Imperat. Romanis quando demonstrare hac sectione suscipimus, non id volumus, resurrexisse ex cineribus, quibus per tot secula sepulta fuit, disciplinam Pythagoricam, et successionem scholae restitutam accepisse. Cuius rei contrarium potius euenisse, SENECA [a] testis est, qui luculenter: *Quis philosophiam, aut vllum liberale studium respicit, nisi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluuius interuenit dies, quem perdere licet. Itaque tot familiae philosophorum sine successore deficiunt. Academici et veteres et minores, nullum antistitem reliquerunt. Quis est, qui tradat praecepta Pyrrhonis? Pythagorica illa inuidiosae turbae schola praeceptorem non inuenit.* Sed de philosophis Pythagoricam sectam resuscitantibus tractaturi, id modo volumus, fuisse in imperio Romano philosophos, quibus vel Pythagorea quaedam, quae innotuerunt, dogmata placuerunt, vel qui institutum vitae moresque Pythagoreorum reuocare, atque imitari magno consilio conati sunt. Fuere etiam complures, qui Pythagorica cum Plato-

p) In Gord. c. 18. q) Vit. Plot. c. 3. p. 96. a) Qq. nat. L. VII. c 32.

Platonicis iungentes aliisque sectarum systematibus aptantes, se Pythagoream sapientiam γνησίως tenere gloriati sunt. Quos tamen Pythagorea corrupisse, et eclecticorum magis nomine innotuisse, in sequentibus dicemus, eorumque philosophiam separata tractatione considerabimus. Ex prioribus circa haec, de quibus disserimus, tempora inclaruere Anaxilaus Larissaeus, Quintus Sextius, Sotion Alexandrinus, Moderatus Gaditanus, Euxenus Heracleensis, Apollonius Tyaneus, Secundus Atheniensis, Nicomachus Gerasenus, quorum philosophorum cum magna eo tempore fama fuerit, accurate iam historia enarranda est.

Anaxilaus Larissaeus.

§. II. ANAXILAVS LARISSAEVS sub Augusto vixit, et Pythagoream disciplinam se sequi professus est, [b] quam illo potissimum tempore in naturae mysteriis secretioribus cognoscendis constituisse doctos viros, vel vnum Nigidii Figuli exemplum, supra memoratum, docet. Eandem philosophiae rationem tenuit etiam Anaxilaus, qui in id maxime incubuit, vt in naturae secreta penetraret, medicam inde artem augeret, [c] et mirandis magiae naturalis effectis in stuporem spectatores coniiceret. Cuius exempla aliquot nobis seruauit PLINIVS [d] narrans, asbestino eum arborem circumdedisse, sicque effecisse, vt surdis ictibus, et qui non exaudirentur, caederetur: equinorum capitum visus repraesentasse monstrifice: lusisse etiam sulphure, candens in calice nouo prunaque subdita circumferentem exardescentis repercussu pallorem dirum velut defunctorum offundente conuiuis. Qualia multa in libro eius quem παίγνια siue *ludicra* vocauit, et cuius passim meminere veteres, [e] fuisse comprehensa, dubium non est. Valde tamen istius artis iactantia sibi nocuit Anaxilaus, ob magiae crimen enim vrbe et Italia cedere ab Augusto iussus est, referente EVSEBIO. [f] Quod cum propter naturalis illius magiae specimina sola a principe prudente et philosophiae non ignaro, nec eiusmodi ludicra prorsus contemnente factum esse verisimile non sit, coniectura inde nascitur, probabilitate non destituta, Anaxilaum, qui se Pythagorica instituta sequi profitebatur, veterum Pythagoricorum morem fuisse secutum, ac magiae artem, qua vix nobilius quicquam habere schola Italica olim credebatur, se assecutum iactantius ostentasse. [g] Audiemus enim in sequentibus, eos, qui Pythagoreorum se imitatores venditarunt, eiusmodi miracula iactasse, et fucum fecisse simplicioribus. Cuius veras caussas in sequentibus pandemus. [h]

Q. Sextius.

§. III. Candidiore calculo notandus est in Pythagoricorum post C. N. inclarescentium historia Q. SEXTIVS, vir magnus et illustris inter Romanos, qui tamen, auctore SENECA [i] ita natus, vt rempublicam debe-

ret

b) EVSEB. in Chron. n. MCMLXXX.

c) LE CLERC Hist. de la medecine P. III. L. I. c. I. p. 561. seq.

d) L. XIX. c. 1. L. XXVIII. c. 11. L. XXXV. c. 15.

e) IRENAEVS L. I. c. 7. EPIPHAN. haer. 34. T. I. p. 232. conf. VOSSIVS de orig. idol. L. I. c. 6. p. 45. FABRIC. Bibl. gr. Vol. I. p. 706.

f) Loc. cit.

g) Iuuat hanc coniecturam quod EPIPHANIVS narrat l. c. Marcum, Marcosiorum parentem se magicarum artium peritum iactauisse, ac Anaxilai ludicra cum eorum, quos magos vocant, versutia coniungentem, atque iis praestigiis et artibus illudentem, spectatores omnes ac fautores suos in stuporem admirationemque conuertisse. Iisdem prorsus vestigiis institisse Anaxilaum, dubium non est.

h) Alios Anaxilaos indicat FABRIC. l. c.

i) Epist. 98. PLIN. L. XVIII. c. 28.

ret capessere, latum clauum diuo Iulio dante, non recepit. Cuius caussam cum temperamenti rationem subtristem atque seueram fuisse est probabile, tum ex reipublicae, quibus premebatur, circumstantiis ea deriuanda videtur. Cum enim republica tota vnius dominatui subiugata libertas, qua carius nihil Romanis fuit, prorsus esset euersa, et triumuiratus eo tempore omnia sanguine, bello, exitio miscuisset, omnino verisimile est, Sextium honores respuisse, quos breui sibi tempore eripi posse videbat. Id quod SENECA [k] quoque innuit, qui dictis hoc addit: *Intelligebat enim, quod dari posset, eripi posse;* et exempla quoque aliorum, Ciceronis, Attici et his similium, probant, qui ideo otium et Philosophiae studium curiae et foro praetulerunt, quod in republica locus eorum virtuti non esset. Sextius itaque quem acrem virum SENECA [l] vocat, vt genio suo obsecundaret, *Graecis verbis*, vt is ait, *Romanis vero moribus philosophari*, et peculiarem eximiae et insolitae seueritatis et fortitudinis sectam condere coepit, quam *nouam et Romani roboris* fuisse IDEM [m] porro indicat. Quale vero institutum ea secta secuta fuerit, veteres non satis prodidere, forte quod in ipso fere ortu interiisset, sicque ad paucos eius peruenisset notitia: coniecturis tamen a vero non prorsus abludentibus concludi potest, Pythagorae instituta Sextium Romae resuscitare, nouaque disciplina mores Romanorum corruptos emendare voluisse. Cum vero nouam inter Romanos sectam, quae inter Graecos non fuerit vigueritque, enatam fuisse nullam, superiori capite primo demonstratum sit, et ex adducto Senecae loco pateat, Graecae alicuius disciplinae imitatorem fuisse Sextium, ex dicendis etiam apertum sit, inauditae et intolerabilis fere seueritatis sectam eam fuisse; non alia inter Graecos secta patet, ad quam Sextius mores et institutum attemperare potuit suum, quam Pythagorea et Cynica vel Stoica. Et Stoicum quidem in morem fuisse philosophatum Sextium, nec tamen habitum pro Stoico, ipse prodit SENECA, [n] qui ita: *Lectus est liber Q. Sextii patris, magni, si quid mihi credis, viri, et, licet negent, Stoici. Quantum in illo, dii boni, vigoris est, quantum animo, hoc non in omnibus philosophis inuenies. Quorundam scripta clarum habent tantum nomen, caetera exsanguia sunt: instituunt, disputant, cauillantur, non faciunt animum, quia non habent. Cum legeris Sextium, dices: viuit, viget, liber est, supra hominem est, dimittit me plenum ingentis fiduciae: in quacunque positione mentis sim, cum lego hunc, fatebor tibi, libet omnes casus prouocare, libet exclamare: quid cessas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum induo, qui quaerit vbi se experiatur, vbi virtutem suam ostentat. Libet aliquid habere, quod vincam, cuius patientia exercear. Nam hoc quoque egregium Sextius habet, quod et ostentet tibi beatae vitae magnitudinem, et desperationem eius non faciet, scias illam esse in excelso, sed volenti penetrabilem; hoc quidem virtus tibi ipsi praestabit, vt illam admireris, et tamen speres.* Ex quo breui philosophiae moralis Sextianae compendio recte quidem colligitur, Sextium affinia

k) L. c. l) Ep. 59. m) Qq. nat. L. VII. c. 32. n) Epist. 64.

affinia Stoicae philosophiae praecepisse, euidens vero ex eo quoque est, non ad Stoicae perfectionis impenetrabile prorsus et desperandum culmen Sextium virtutem euehendo, sed humanis viribus exponendo a Stoicis recessisse, et virtutis laudem a summa felicitate commendasse. Quae Pythagoreis magis, quam Stoicis conueniunt, quamuis praefracte negare nolimus, Sextium, vt vult acutissimus FABRICIVS,[o] Pythagorea Stoicis miscuisse, haecque illis accommodasse. Certe Stoicum nec visum fuisse, nec haberi voluisse, hoc vno argumento conficitur, quod nouam sectam et condere suscepit, et condidisse ipsi Senecae visus est. Stoicam vero sectam si amplexus fuisset Sextius, non noua ea disciplina fuisset, cum Stoicismus isto tempore magnis nominibus et exemplis inclaruisset. Sed nec otium Sextii, quo se reipublicae subtraxit, Stoica disciplina, fert atque patitur. Stoici enim cum sapientem suum solum rempublicam recte et prudenter administrare crederent, eius illum partes capessere, quoad liceret, iubebant: quod eo magis ad munera publica coëgisset Sextium, quo magis summa tum esset virorum fortium, candidorum, patriaeque vere amantium, et adulationi non deditorum, inopia. Nihil tamen horum secutus est Sextius, sed honores et munera respuit. Qua in re cum Stoicos sequi non vellet, Pythagoreos sibi imitandos proposuit, qui, vbi legibus rempublicam iuuare se non posse videbant, a curia, tribunali et foro discipulos reuocabant, et otium commendabant philosophicum, vt theoreticis virtutibus, quas consummatas putabant atque summas, toti indulgerent, qua de re multa praecepit IAMBLICHVS.[p] Pauca insuper illa, quae de Sextii praeceptis moralibus nobis seruauerunt veteres, non magis Stoica sunt, quam Pythagorica, et ex eodem fundamento ad magnificum, quem prae se ferunt, habitum exsurgunt, sapientem, Ioui parem esse, et hunc esse sapientiae finem Deo euadere similem. Eo enim posito, recte dixit,[q] quod tanquam Stoicum obiici solet, Iouem plus non posse, quam bonum virum. Pythagoreorum enim principium cum esset, fluxisse animam ex Deo, eiusque in se fontem habere, vt vel solum tetractyos iusiurandum luculenter docet, recte is de viro bono, qui ad originem, vnde emanauit et descendit, suam rediit, dixit et conuenienter suae hypothesi locutus est, Iouem plus non posse quam bonum virum. Pythagoreae vero non Stoicae disciplinae et instituti est, quod de Sextio narrat SENECA[r] his verbis: *Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem, natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?* Quem morem inter Pythagoreos receptum fuisse, *tomo primo* luculentis veterum testimoniis docuimus, et aurei carminis praecepto notum est. Addi his merito debet, quod iterum SENECA[s] narrat, *Sotionem praeceptorem suum ita sibi Pythagorae amorem inie-*

o) Bibl. graec. Vol. XIII. p. 645.
p) In protrept. c. 14.
q) SENECA ep. 73.
r) De ira L. III. c. 36.
s) Epist. 108.

iniecisse: docuisse, quare ille animalibus abstinuisset, quare postea Sextius. Dissimilem vtrique caussam fuisse, sed vtramque magnificam. Hunc homini satis alimentorum citra sanguinem esse credidisse, et crudelitatis consuetudinem fieri, vbi in voluptatem esset adducta laceratio. Adiecisse: contrahendam materiam esse luxuriae. Collegisse, bonae valetudini contraria esse alimenta varia, et nostris aliena corporibus. At Pythagoram omnium inter omnia cognationem esse dixisse, et aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium. Quae ita porro applicat Sotion, vt Senecae ostendat, aequum esse, *vt si etiam animalia per orbes agi et per vices ire non credat, Sextianis tamen rationibus adductus, Pythagoreum se praestet, ab animalibus comedendis abstinendo.* Quam Sextii consuetudinem, Sotione auctore, se quoque secutum esse, Seneca fatetur, nec desiisset, nisi Tiberio principatum tenente cum alienigenarum gentium sacra mouerentur, et inter argumenta superstitionis poneretur, quorundam animalium abstinentia, pater ipsi persuasisset, vt melius coenaret. Addimus his veterum testimonia, quae Sextium Pythagoreos secutum esse tradunt, [t] quibus ex recentioribus recte calculum adiecere viri magni nominis et eximiae doctrinae, IVSTVS LIPSIVS, [u] IO. SCHEFFERVS, [x] et THOMAS GALEVS [y] Neque vero huic sententiae, quae nouam Sextii sectam inusitatam Pythagorae disciplinam reuocasse statuit, obstat Nigidius Figulus, quem, primum inter Romanos Pythagoream secutum doctrinam, et habitum fuisse Pythagoricum, supra diximus. Licet enim Nigidius astrologiam eiusque imprimis partem μαντικὴν excoluisset, et naturae studio se, more Pythagoreo, dedisset, nec ipse tamen sectam nouam instituit, nec disciplinam resuscitauit Pythagoricam. Sextius vero positis Pythagoreorum de moralibus fundamentis, mores sui seculi corruptos emendaturus, nouam et fortissimam quidem virilisque roboris sectam introduxit, et Pythagorea instituta sequendo, a voluptate Romana virtuti tantopere inimica, ita asseclas reuocare studuit, vt abstinentiam quoque ab animalibus, qua vix grauius quid delicato Romanorum palato indici potuit, introduceret. Quae omnia cum pro Pythagoreis militent, desinemus otiose quaerere, cuinam sectae addicendus sit Sextius? quod leuius more suo, quam par erat, in hoc argumento versatus, quaesiuit GAVDENTIVS [z]. Tantopere vero sectae rigor non aliis tantum, sed ipsi quoque eius auctori intolerabilis durusque visus est, vt, tradente PLVTARCHO, [a] *vrbanis dignitatibus honoribusque resignatis vt philosophiae vacaret, cum inter philosophandum ab initio graues sentiret molestias, animusque doctrinam aegre amplecteretur, parum abfuerit, quin se de biremi quadam in mare abiiceret.* Nec aliam caussam putamus esse, quam inusitatam sectae seueritatem, quod nullos sectatores habuerit, praeter filium, et quod, licet noua et Ro-

t) EVSEB. Chron. n. MMX.

u) Ad SENEC. ep. 59. p. m. 387. et Manud. ad philos. Stoic. L. I. diss. 6. p. m. 40.

x) De nat. et constit. phil. Ital. c. vlt. p. 179.

y) Praef. ad Sexti Sententias.

z) C. LXVI. p. 240.

a) De sent. virt. profectu T. I. p. m. 186.

Romani roboris esset, et cum magno impetu coepisset, inter initia tamen sua extincta sit [b]. Et Flauianum quidem philosophum, cuius meminit SENECA [c], rhetor, Sextium habuisse discipulum ait LIPSIVS [d] qui tamen id veterum testimonio non probauit. SVETONIVS [e] tamen narrat: *Lucium Crassitium Tarentinum, cognomine Pasidem et Pansam, postquam in pergula docens inclaruisset, cum edoceret iam multos ac nobiles, in his Iulium Antonium triumuiri filium, vt Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa repente schola transiisse ad Quinti Septimii philosophiam.* Ita quidem Codices impressi, Codices vero Pithoeani, Sextii nomen reponunt, et quidem meliori iure. Nullus enim Septimius Romae sectam condidit, sed Sextius. Quod si PLINIO [f] fides, rerum etiam naturalium peritissimus fuit Sextius, tradit enim, cum Athenis studiis operam daret, praeuisa ex astris futuri anni olearum fertilitate coëmisse agros, magnaque sic pecunia congesta restituisse eam dominis. Quam tamen antiquam fabulam esse, de Thalete quoque atque Democrito narratam, suo loco demonstrauimus.

Sexti Pythagorei sententiae.

§. IV. Extant hodie sub Sexti Pythagorei nomine sententiae, quas Ruffinus Latine vertit, et Xysto II. Romanae ecclesiae Pontifici tribuit. Cuius nomen cum idem esset quod Sextii, quem Sextum vocant ORIGENES [g], et EVSEBIVS [h], Q. Sextii patris, qui Pythagorea secutus est, eas esse viri docti non sine verisimilitudine iudicarunt: ex quibus praeter auctorem *de vitis philosophorum* [i], cuius excerpta nobis dedit FABRICIVS [k], imprimis videndus est vir multae in veteris philosophiae historia eruditionis THOMAS GALEVS [l], qui hoc sententiarum moralium enchiridion *opusculis mythologicis, ethicis, physicis* inseruit [m]: quocum faciunt viri acutissimi et veteris eruditionis callentissimi IACOBVS THOMASIVS [n], et IO. ALB. FABRICIVS [o], vt alios taceamus. Intercessit tamen huius seculi anno XXV. Vir πολυμαθέστατος VRBANVS GODOFREDVS SIBERVS, qui cum noua editione hoc enchiridion erudito commentario suo illustratum typis iterum vulgasset [p], Concilioque Romano eo tempore congregato ad restituendam libri famam obtulisset, non Sexto II. tantum Philippo Pontifici R. et martyri operose vindicare aggressus est, sed et magna animi contentione Sextii Romani vel alterius gentilis philosophi non esse, disputauit. Quam viri doctissimi disputationem in praesentia quidem nostram non facimus, cum instituti limites operosam rationum allatarum, et magnam partem subtilium et obscurarum discussionem non admittant: paucis tamen, quid rei sit, et an sancto martyri vindicandae sententiae hae, exponere et dispicere, praesens tractationis argumentum postulat. Vrget nempe GALEVS [q], quem *caussam*

b) SENECA Nat. Qq. L. VIII. c. 32.
c) Praef. Controu. L. III. d) loc. cit.
e) De claris grammat. c. 18.
f) L. XIX. c. 29.
g) In Matth. T. XV. Op. p. 369. ed. Huet.
h) loc. cit. i) c. 110.
k) T. I. Bibl. Lat. p. 732.
l) Praef. Opusc. myth.
m) p. 645. edit. Amstelod.
n) Ad FABRI Lexicon. v. Xystus.
o) loc. cit. p) Lips. 1725. 4.
q) loc. cit.

ſam Sextii tam male egiſſe, et Sextum ſatis pro ſe in ſententiis loquentem tam oſcitabundum audiiſſe conqueritur SIBERVS [r], vt *ſomniaſſe vigilantem* haut quaquam dubitet: 1. teſtimonium ORIGENIS [s], qui ita Sexti ſententiarum meminit, vt aperte eas Chriſtianis opponat, et quidem ad eam ſententiam prouocando, quae eſu animatorum abſtinere ſuadet. 2. Prouocat ad HIERONYMVM [t], qui fraudem Ruffini verſas a ſe ſententias Sexto ſiue Xyſto Epiſcopo tribuentis vidit ſtatim et exagitauit; et ad AVGVSTINVM [u], qui ea retractauit, quae ſenſerat de Sextio [x]: tum ad decretum, quod ſub GELASII nomine ambulat, quod ſententias has ex catalogo librorum eccleſiaſticorum expunxit, et hunc librum prouerbiorum ab haereticis conſcriptum et S. Xyſti nomine praenotatum inter apocryphos reiecit. 3. Monet Ruffinum non ſatis habuiſſe, alienum foetum Xyſto ſuppoſuiſſe, ſed huic ipſi Sextio aliena dicta inſeruiſſe, ſuoque more omnia vertendo peruertiſſe et contaminaſſe; id quod vltro faſſus ſit. 4. Eſſe γνώμας has more Pythagoreorum ſcriptas, quas praeter Senecam imitatus Demophilus, et Pſeudo-Clemens, ex quo Sextii ſententias interpolauerit Ruffinus. Haec argumenta ſunt, quae Galeo excidiſſe ſomnianti Cl. SIBERVS ait. Qui vt ea refellat, et Ruffini integritatem, libellumque Sixto pontifici vindicet, ea potiſſimum vrget [y]: 1. libellum hunc ad nullum Pythagoreorum poſſe referri: Sextium enim, cui tribui ſolet, vixiſſe vel ſub ipſa nati Saluatoris tempora, vel paulo ante ea, et Chriſtiana, quorum tot his inſunt veſtigia, videre non potuiſſe. 2. Referre Origenem eo loco, quo nititur Galeus, Sextum inter Chriſtianos, quorum ſint de eunuchiſmo propter regnum DEI iuxta literam exercendo ſententiae: et altero quoque loco Chriſtianam ab idolothytorum eſu abſtinentiam probare ex Sexto, eiusque ſententias maximi apud Chriſtianos habitas inculcare, quod non facturus eſſet, niſi ipſum Chriſtianum fuiſſe cognouiſſet. 3. Sixtum licet nonnulla retinuerit, ea tamen, quae Chriſtianae ſapientiae aduerſa erant, omnino reieciſſe: e. g. aſſeruiſſe prouidentiam, quam Pythagoras negauerit. 4. Laurentium Martyrem Sexto ſententiam ex enchiridio ipſius hauſtam obieciſſe, eoque tanquam laqueo conſtrinxiſſe, vt ſeſe martyrii atque palmae conſortem aſciſceret. Vrſiſſe enim diaconum hanc ſententiam: *Abiectio diſcipuli eſt detrimentum magiſtri*, eam vero ita in enchiridio legi: *Peccata diſcentium opprobria ſunt doctorum.* 5. Hieronymum facile in eos ſuccendi ſolitum, quos gloriae ſuae aut aemulos aut impeditores noſſet, quum eo nomine ſuſpectum haberet Presbyterum Aquileienſem, obtrectandi occaſionem ſumſiſſe, ſic vt Ruffinum pariter atque Sextum euerteret, Ruffinum fraudis et malitiae, Sixtum gentilis ſuperſtitionis inſimularet. 6. Sixtum etiam, licet nomina Chriſti et Apoſtolorum, Spiritusque S. reticeat, id eo feciſſe conſilio, vt vocationis ad Chriſtiana ſacra ſub tegumento philoſophi

r) loc. cit. p. 33.
s) loc. cit. et contra Celſ. L. VIII. p. 408. ed. Hoeſch.
t) In Ezech. c. 16, 18. L. VI.
u) Retract. L. II. c. 42.
x) Adu. Pelag. de N. et G. c. 64.
y) In prologo loc. cit. p. 10. ſeqq.

losophi desiderium excitaret. Patris tamen, ἑσίας nomine, Christi, verbi, sapientiae et veritatis, Spiritus S. sub sapientiae itidem nomine, more veterum ecclesiae doctorum, fecisse mentionem. Ea vero, quae tanquam aliena a fide orthodoxa obiicit Hieronymus, recte modo intellecta, concidere, nec errorem fouere: postulasse perfectionem, sed quam Christus postulat; sapientem Deo aequasse, sed sensu et phrasi patribus coaeuis vsitata. 7. Acerbitati Hieronymi et auctoritati viri magni tribuendum esse, quod Augustinus retractauerit opinionem de Sixto sententiarum auctore priorem, qui tamen sententias non retractauerit, idque fecisse ex odio Pelagii, hisce sententiis ad errores suos palliandos abusi. 8. Inter Graecos tamen mansisse Sixto honorem, imitatos eum Euagrium Ponticum, et Marcum Eremitam, itemque Nilum et Diadochum, Ioannem Climacem aliosque, imprimis vero Syris placuisse, in Syriacam linguam translatum [z]. 9. Gelasii vero decretum et friuolum esse, cum vnius Stridonensis praesulis iudicio nitatur, et sublestae esse fidei, Isidoro in contrarium pro Sixto pronuntiante [a], ex quo liqueat, decreti huius apud Hispanos nullam fuisse auctoritatem: 10. Laudasse quoque pluscula Sixti nomine Graecos, pauca Latinos: recentiores vero Brasichellensem, Baronium, Norisium et his similes Hieronymi auctoritate et Pelagii odio accensos in Ruffinum iniquiora attulisse de Sixto Pontifice iudicia. Hae quadratae phalanges sunt, quibus contra receptam sententiam: Sextii Pythagorei, non vero Sixti pontificis, opus has sententias esse, in aciem procedit; quae omnia elegantissima eruditione, multaque rerum antiquarum in ecclesia notitia ornat. Neque tamen tanta haec acies visa fuit viris eruditissimis, et in diiudicandis veterum scriptorum operibus versatissimis, vt pristinam et probatam per tot secula sententiam euertere posse iudicarent: inter quos Io. Alb. Fabricivm [b] et Io. Lavr. Moshemivm [c] nominamus. Nec negamus nos quoque, ea quae attulit doctissimus Siberus [d], erudita magis esse, et ingenium acre atque elegantem lectionis copiam testantia, quam solida et supra dubitationem omnem posita. Cuius vt nos paucas rationes afferamus, 1. supponendum putamus, quod ipse vir doctissimus statuit: auctorem non philosophum tantum fuisse, sed et Pythagoreum: et reperiri inter sententias has, tales, quae cum Pythagoricis aperte conspirant. Quod licet a Sixto, Athenis philosophiam edocto factum teneat, eumque inter Pythagoricos referat, non aliud tamen eius rei testimonium affert, quam quod ex ipsis sententiis desumtum. Quo argumento dum circuli vitio labitur vir praestantissimus, nec aliam Pythagoreismi in S. martyre suspicionis caussam afferre potest, prodit mox in limine, valde infirmo totam hanc, quam defendendam susceperat caussam

z) Dubitauerat Cl. Assemannvs in Bibl. Orientali, vbi Syriacas huius enchiridii versiones recenset, an Xystus auctor esset, et hic prolixe a Cl. Sibero l. c. p. 76. sqq. refutatur.

a) Non vero hic articulus est Isidori, sed incerti auctoris, qui appendicem XII. Script. libello de Script. ecclef. adiecit, p. 68. edit. Fabric.

b) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 645.

c) Diss. de turbata per recent. Platonicos ecclesia §. 45. Syntagm. diss. hist. eccl. p. 202. In prima enim editione in medio reliquerat §. 29. p. 64.

d) p. 10. s.

ſam fundamento niti. 2. Fruſtra vero oggeri putamus, auctorem ea, quae ſapientiae diuinae contraria videbat, miſſa feciſſe. Suppoſito enim, quem ipſe cauſſae huius patronus agnoſcit, Pythagoreiſmo auctoris, non videmus, qui exculpari ab errore Pythagoreo queant ſequentes ex multis ſenſentiae: *Vere fidelis eſt, qui non peccat, atque etiam in minimis caute agit: ſapiens vir, et contemtor pecuniae ſimilis eſt Deo: templum ſanctum eſt Deo mens pii, et altare eſt optimum ei, cor mundum et ſine peccato: cogitatio tua pura ſit ab omni labe. Vir caſtus et ſine peccato poteſtatem accepit a Deo eſſe filius Dei. Renuncia rebus corporis dum adhuc potes, et quantum potes. Dum optima quaeque abieceris praedia, tunc purificatus pete quod vis a Deo. Dilige omne, quod eiusdem tecum naturae eſt. Ratio, quae in te eſt, vitae tuae lux eſt. Tunc te putato fidelem, cum paſſionibus animae carueris. Coniugium tibi refutare conceſſum eſt, idcirco vt indeſinenter adhaereas Deo. Quae gratis accepiſti a Deo, gratis praeſta: viuere quidem non eſt in nobis, recte autem viuere in nobis eſt. Relinquens quae poſſides, ſequere verbum Dei. Ex carne nihil oritur bonum. Si quis te vult corpore exuere, ne indigneris. Verbum de Deo non omni homini committas. In multitudine de Deo dicere, ne audeas. Dignus Deo homo, et Deus eſt in hominibus. Videns Deum, facies mentem tuam, qualis eſt Deus. etc.* Non ignoramus, poſſe his quoque ſententiis ſenſum quendam tribui tolerabilem, vidimusque eruditiſſimum cauſſae Ruffini patronum huc aduocaſſe, quae meliorem iis faciem affingere queant. Sed ſi pro conceſſo ſumamus, quod ipſe non negat, eſſe has ſententias Pythagorei hominis, fatebitur quilibet, qui Pythagorae philoſophiam moralem atque metaphyſicam vel per tranſennam inſpexit, haec adeo craſſos Samii philoſophi errores ſapere, et latenti in hominis anima particulae diuinae, oriundoque ex ea enthuſiaſmo frigidam ſuffundere, vt credi non queat, ſanctum aliquem martyrem, et Romanae eccleſiae epiſcopum in his erroribus in ſuo ſyſtemate conſideratis haeſiſſe. Neque 3. quo maxime argumento fidit vir eruditiſſimus, a phraſibus inter Chriſtianos receptis argumentum deſumi poteſt ſatis validum, Chriſtiani auctoris id opus eſſe. Vt enim hoc euitetur telum, notandum putamus, etſi conceditur, Sextium ante ſcripta oracula Chriſtiana has ſententias collegiſſe, nec ea vidiſſe vel legiſſe, potuiſſe tamen in argumento morali paria paſſim dicere, quae fruſtra et ſine ratione ſolis Chriſtianorum praeceptis vindicantur. Ita ſententiam eam, quam manifeſte ad baptiſmi ſponſionem alludere vir doctus putat: *fidelem te eſſe profeſſus, ſpopondiſti pariter non peccare Deo*, quis euincat, non niſi ad baptiſmi vota pertinere, et non ad ſectae, quam ſemel elegit, fidem quam ſpondere ſolebant in ὁμακοῖον Pythagorae recepti? Certe ſi Stoicorum ante C. N. ſententias legimus (quibus Pythagorea ſua attemperaſſe Sextium ſupra monuimus) multa deprehendemus Chriſtianis affinia, nec tamen ab iis accepta: vt de Stoicis poſt C. N.

nihil dicamus. Deinde recte Ruffino obiecit malam in interpolando fidem Hieronymus, quacunque etiam ratione vel affectu fuerit ductus. Eam enim ipſe fatetur homo audax, totiesque ideo veteribus notatus. Qui cum Origenem in deliciis haberet totusque eius amore caperetur et in eius partibus eſſet, id facinus, ſupponendi libros fictos ſanctis viris ab aequitate non abhorrere, a magiſtro edoctus erat, vt acute monet Cl. MOSHEMIVS [e]. Si itaque, quod lubentes concedimus, in Latinis Ruffini unt multa, Chriſtianis affinia, et ab interpolatoriis manibus profecta, ea etiam in Graecis fuiſſe, vt ſunt initio edita, nondum ſequitur. Licet coniiciamus, etiam in Graecis ſuccedente tempore ante Ruffinum acceſſiſſe Chriſtiana quaedam interpolata. Cum enim libellus inter Chriſtianos reciperetur paſſim et legeretur, fieri facile potuit, quod toties in aliis factum eſt, vt Chriſtianae ſententiae paſſim interſererentur. Quam quoque veram cauſſam fuiſſe veriſimile eſt, cur Origene teſte, multis inter Chriſtianos libellus probaretur. His praemiſſis ad praeſtantiſſimi viri argumenta et rationes facile reſponderi poteſt. Nam ex dictis 4. patet, qua ratione ad Sextium Pythagoricum enchiridion queat referri, et 5. loca Origenis niſi plane coecutimus, valde torquentur, quae ſi absque hypotheſis praeiudicio conſiderantur, luculenter hoc compendium Chriſtianis ſcriptis opponunt, totusque demonſtrationis neruus Origenis alias exſcinditur, qui a Sextianis gentilibus ſententiis inter Chriſtianos pro veris admiſſis ad ſacra dogmata recipienda argumentatur. Addimus, Origenem nunquam auctorem vel epiſcopum nominare vel martyrem, quod, cum toties eum in partes vocet, non omiſiſſet, ſi Sixtum auctorem reputaſſet. 6. Fruſtra vero Pythagoram omnem negare prouidentiam aſſeritur, quem locum ei reliquiſſe in rebus humanis ſuo loco contra illud ipſum, quod obiicit V. C. Theophili Antiocheni teſtimonium, euicimus. Quae porro 7. de ſententia Laurentii Sixto tributa refert Ambroſius, nec ea prorſus exhibent, quae in enchiridio dicuntur, et in communi dicto ſaepiusque paſſim in hunc ſenſum occurrente potuere a pluribus dici, vel ea quoque ſententia a Ruffino addi, id quod notauit FABRIC. [f]. 8. Hieronymum vero licet gloriae vel inuidiae potius aeſtu incenſum in Ruffinum debacchatum fuiſſe valde conqueratur Vir eruditus, perperam tamen ob nimiam, quam ſuo more et temperamento ductus adhibuit verborum contentionem durasque voces, ipſa res atque cauſſa, quam defendebat, reiicitur. Nec mirandum, Hieronymum in Ruffinum calamum ſtringentem acerbius inuectum eſſe, cum hominem iſtum Origenis partibus deditum non ignoraret in ea opinione eſſe, quam Alexandriae didicerat in eclecticorum ſcholis Origenes, tales pias fraudes eſſe licitas, ſicque poſſe rem magiſtri tanti viri, qualis Sextus fuit, auctoritate iuuari. 9. Nec Hieronymi argumento ſua vis deeſt, ſcilicet, nec Chriſti, nec Apoſtolorum, nec S. Triados nomina occurrere: id enim ab epiſcopo Romano expectari vix poteſt, nec iuuat eum, quod gentilium in gratiam tegumento ſe inuoluerit iſto; hoc enim ſi feciſſet, ab-

e) loc. cit. f) loc. cit.

ſtinuiſſet

ſtinuiſſet etiam ab aliis, quae ex Chriſtianorum libris ſacris et myſteriis aperte interpolata ſunt. Sapientiae vero nomine, filium et Spiritum S. indicare voluiſſe, nobis iſtas ſententias legentibus, frigidum valde viſum fuit, iisque in locis prorſus ineptum. 10. Rei itaque rationibus magis, quam vnius Hieronymi auctoritati tribuenda eſt et Auguſtini retractio et Gelaſii, vel quisquis auctor eſt, decretum, quibus tanti Hieronymus non fuiſſet, vt opus Romani epiſcopi in eccleſia lectum et probatum damnaſſent, et inter apocrypha, tanquam ab haeretico ſcriptum, id eſt, ab Ruffino, reieciſſent, niſi iisdem, quas adduximus rationibus fuiſſent perſuaſi. 11. Recentiorum vero Graecorum auctoritas vt exigua eſt, ita eo minus roboris habet, quo magis non Sexti tantum ſententiis, ſed et Epicteti enchiridio eundem honorem habitum fuiſſe conſtat, vt Chriſtianis ſententiis interpolatum, aſcetis legendum commendaretur, cuius *tomo tertio* in Nilo epiſcopo fidem exemplo faciemus. Quem interpolandi ſcripta imprimis Pythagorea, Stoica et Platonica morem in eccleſia magno eius damno ex eo tempore inualuiſſe, quo Alexandrina philoſophia caput extulit, tot exempla nos conuincunt, et quam cautos nos eſſe oporteat, in examinandis eiusmodi antiquitatis foetibus luculenter docent. Quod ſi haec omnia, quae adduximus, ad vindicandas homini Pythagoreo ſententias has et abiudicandas eas Sixto martyri non ſufficiunt, conſenſuros tamen in eo ſperamus aequos rei arbitros, nihil plane de auctore decerni poſſe, niſi hoc: habuiſſe nomen Sexti, et Pythagorea dogmata recepiſſe; *eſſe etiam*, quod auctor *appendicis ad Iſidorum et Ildefonſum de ſcriptoribus eccleſiaſticis* [g] fatetur, *huic opuſculo inſerta multa contra eccleſiaſticam fidem*, quo facilius ſub nomine tanti martyris peruerſorum dogmatum reciperetur aſſertio. Quae an Sixto II. Pontifici Romano et martyri digna ſint, viderint quorum intereſt. Nobis enim in argumento prolixo vltra digredi, et diſputare de ea re nec libet, nec licet.

§. V. Paulo ſerius, quam Sextius Romanus, inclaruit SOTION ALEXANDRINVS, cum aliis eiusdem nominis et patriae, non confundendus [h]. Vixit *Sotion.*

g) loc. cit.

h) Fuit quoque Sotion Alexandrinus, Senecae praeceptore paulo aetate ſuperior, qui librum de ſucceſſionibus philoſophorum ſcripſit, hodie magna philoſophicae hiſtoriae iactura deſideratum, ad quem ſaepe prouocat Laërtius, vt videre eſt ex indice auctorum a Laërtio allegatorum, quem Wetſtenianae editioni ſubiunxit Io. Clericvs. Eius etiam meminit Athenaevs L. IV. c. 17. et Evnapivs de vit. Sophiſt. init. Vixit ſub Ptolomaeo Epiphane, vnde aetas eius cognoſci poteſt. Compendium eius libri confecit Heraclides Lembus, quod ipſum quoque intercidit. Conf. Vossivs de hiſt. Graec. L. I. c. 20. p. 128. Menag. ad Laërt. L. I. ſ. 1. Ionsivs de Script. hiſt. philoſ. L. II. c. 10. p. 166. Praeter hunc alius fuit Sotion Alexandrinus ex Peripatetica diſciplina vir haut ignobilis. Quem librum multae variaeque hiſtoriae refertum compoſuiſſe, eumque inſcripſiſſe κέρας ἀμαλθείας, id eſt, cornu copiae, refert Gellivs L. I. c. 8. Legitur quidem in editis Phocion, ſed hanc vocem corruptam eſſe, dudum viri docti obſeruarunt, vid. Ions. l. c. Fabric. Bibl. Graec. Vol. II. p. 311. Meminit etiam Sotionis Alexandrini Apollonii Peripatetici fratris natu minoris Plvtarchvs de fratr. am. T. II. p. m. 294. ex fratris gloria participantis, vtrum vero cum illo idem ſit, incertum, affirmatiuam ſequente Ionsio l. c. negatiuam Fabricio l. c. Eſt etiam inter ſcriptores de rebus Alexandri M. Sotion quidam Alexandrinus. An vero ad Pythagoreum, vel ad Peripateticum referendus ſit, incertum. Prius tamen ob temporum rationes magis probabile. Conf. Voss. l. c. c. 7. p. 189.

Vixit enim ſub Auguſto et Tiberio [i], et hoc imperante Senecam habuit diſcipulum, qui eum ſibi magnum Pythagoreorum inſtitutorum et imprimis abſtinentiae a carnibus amorem ingeneraſſe dicit: quod cum rationibus Pythagoreis fecerit, quas cum Sextianis ſupra memoratis coniunxit, cauſſam non videmus, cur Sotioni inter Pythagoreos locum denegandus, isque Stoicorum albo inſerendus ſit [k], licet pertinaciter negare nolimus, Sotionem more Sextii Pythagoream ethicam Stoicae attemperauiſſe. Ita enim Seneca [l]. *Quoniam coepi tibi exponere, quantum maiori impetu ad philoſophiam iuuenis acceſſerim, quam ſenex pergam, non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagorae Sotion iniecerit. Docebat, quare ille animalibus abſtinuiſſet, quare poſtea Sextius - - At Pythagoras omnium inter omnia cognationem eſſe dicebat, et aliorum commercium in alias atque alias formas tranſeuntium. Nulla, ſi illi credas, anima interit, nec ceſſat quidem, niſi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Viderimus per quas temporum vices, et quando pererratis pluribus domiciliis in hominem reuertatur: interim ſceleris hominibus ac parricidii metum fecit, cum poſſint in parentis animam inſcii incurrere, et ferro morſuve violare, in quo cognatus aliquis ſpiritus hoſpitaretur. Haec cum expoſuiſſet Sotion, et impleſſet argumentis ſuis, non credis, inquit, animas in alia corpora atque alia deſcribi? Et migrationem eſſe, quam dicimus eſſe mortem? Non credis in his pecudibus, feriſue, aut aqua merſis illum quondam hominis animum morari? non credis nihil perire in hoc mundo, ſed mutare regionem? nec tantum coeleſtia per certos circuitus verti, ſed animalia quoque per vices ire et animos per orbem agi? magni iſta credidere viri, itaque iudicium quidem tuum ſuſtine, caeterum omnia tibi integra ſerua. Si vera ſunt iſta, abſtinuiſſe animalibus innocentia eſt, ſi falſa, frugalitas eſt. Quod iſtic credulitatis tuae damnum eſt? alimenta tibi leonum et vulturum eripio.* Haec ad Senecam Sotion, qui diſcipulum etiam ad iſtam ἀποχὴν perduxit. Qui Locus integer deſcribendus fuit, ut de Sotionis philoſophia conſtaret, quem non Pythagorae ſolum amatorem, ſed aſſeclam fuiſſe, allatae et probatae diſcipulo hypotheſes Pythagoricae ſatis loquuntur, quae, praeter abſtinentiam et alia vitae inſtituta, dogmata quoque Samii philoſophi Sotioni placuiſſe demonſtrant. Vnde ſententiae de Sotione Stoico ſuae ipſe diffidit LIPSIVS, eumque alio loco [m] inter Pythagoricos refert, Cl. FABRICIVS autem et Stoicis et Pythagoreis adſcribit [n]. Quod ſuo modo recte et prudenter factum eſſe ex iis, quae de Sextio obſeruauimus, patet. Qui enim circa haec tempora Pythagoream ſequebantur philoſophiam, moralem potiſſimum partem excolebant, quam cum conuenire magna ex parte cum Stoicis viderent,

i) EVSEB. in Chron. HIERON. ad h. l. IONSIVS et VOSSIVS ll. cc.

k) Ita LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. XII. p. m. 73.

l) Epiſt. 108.

m) In not. ad ep. 49. p. m. 354.

n) Prius Bibl. Gr. Vol. II. p. 412. poſterius Vol. I. p. 505.

derent, vtramque in hoc quidem argumento sectam coniunxerunt, vel Stoica potius Pythagoreis accommodarunt. Id quod facili eo magis labore fieri potuit, quo magis Zenonem ex Pythagorae doctrina, totius fere philosophiae suae cum naturalis, tum moralis aedificium construxisse, illique demum Platonica, nouatis vocibus, adiecisse, et Heraclitea ex Italicis quoque scholis profecta immiscuisse, in Stoicae Philosophiae historia *tomo primo*[o] euidentibus probauimus rationibus. Ex quibus et hoc planum est, non fuisse satis rationum VOSSIO,[p] vt Sotionem eclecticis aggregaret. Etsi enim syncretisticam quandam philosophandi viam ingressus est Sotion, Pythagorea tamen se sequi professus est, quae a Stoicis non multum, si doctrinam respicias, dissidere putauit. Memorantur Sotionis *de ira* sermones a STOBAEO[q] et ANTONIO ac MAXIMO[r] qui an nostri sint, licet incertum sit, credunt id tamen LIPSIVS[s] et IONSIVS.[t] Nec sententiae allatae Pythagoreis absimiles sunt.

§. VI. Ex Pythagoreis porro, sub haec tempora inclarescentibus, MODERATVS quoque eminuit. Quem vixisse sub Nerone ex eo colligere est, quod se cum Lucio ex Etruria discipulo Moderati Pythagorici conuiuio Syllae interfuisse PLVTARCHVS[u] dicat. Gaditanum fuisse PORPHYRIVS[x] innuit, vnde Gades vrbs et insula in mari Atlantico vtra columnas Herculis cum Gadara Palaestinae vrbe, quae alio nomine Antiochia et Seleucia dicta, non confundenda est.[y] Is eo potissimum nomine de Pythagorea doctrina, quae tota fere hactenus sepulta iacuerat, meruit, quod eam ex veterum schedis disiectam collegit, variisque scriptis, maxime vero vndecim libris *de placitis sectae suae* exposuit, quo in argumento eruditissime fuisse versatum, PORPHYRIVS[z] testatur. Meminit etiam *scholarum Pythagoricarum*, quinque libris comprehensarum STEPHANVS,[a] quas malumus a priori opere cum IONSIO[b] distinguere, quam idem esse pronunciare cum FABRICIO.[c] Laudatur vero veteribus impense Moderatus, qui inter praecipuos Pythagoricos eum numerant, leguntque eius scripta diligenter Alexandrinae scholae philosophi, Origenes,[d] Porphyrius, Iamblichus. Quem Moderatum hunc virum eloquentissimum ex parte fuisse imitatum recte notauit HIERONYMVS,[e] licet Iamblichus nunquam ad Moderatum prouocauerit, vt RITTERSHVSIO annotatum.[f] Quod vero ex LONGINO[g] obseruat TENNVLIVS,[h] Moderatum etiam Platonicis dedisse operam, eo magis verisimile, quo magis *Moderatus.*

o) L. III. c. 9.
p) De sectis c. XXI. §. 8. p. 117.
q) Serm. XCVIII. p. 324.
r) Serm. XCIX. p. 329. edit. Stob. Wecheli.
s) loc. cit. t) loc. c. p. 166.
u) Sympos. L. VIII. q. 7. T. III. p. m. 286.
x) In vit. Pyth. n. 48.
y) Non enim γαδαρεὺς, sed γαδειρεὺς dicitur. vid. STEPH. in γάδειρα, RITTERSHVS. ad l. c. Porphyr. p. 74. ed. Kusteri. z) L. c.
a) L. c. Ita reponendum pro Suida apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 495.
b) De Script. hist. phil. L. III. c. 5. p. 229.
c) L. c.
d) EVSEB. Histor. eccles. L. VI. c. 19. SVID. in Orig.
e) In Ruffinum. f) L. c.
g) De fine.
h) Ad IAMBLICHI Introd. in Anth. Nic. p. 61. -

gis Pythagorica et Platonica secta in Aegypto confundi in vnum systema ante Moderati tempora coepit. Fuit et alius Moderatus inter adulteros Faustinae, quos stupide M. Antoninus philosophus ad varios euexit honores.[i]

Alii Pythagorei.

§. VII. Fuisse alios quoque circa hanc aetatem philosophos, quibus Pythagorae instituta et disciplinam sequi placuit, dubium non est. Non tamen eorum memoria superest, forte quod obscurius vixerunt. ALEXICRATES tamen atque EVXENVS memorantur. De priori hoc vnum meminit PLVTARCHVS,[k] eo tempore illum, quo Platonicum conuiuium institutum fuisse fingit, vixisse, discipulosque habuisse, reliquis mediocriter vescentes, atque etiam mactantes, piscem autem gustare omnino recusantes. Nisi placeat magis, omnes hos, inter se colloquentes conuiuas confictos a Plutarcho fuisse. Euxenus Heraclea, quae in Ponto est, oriundus, *Pythagorae sententias ita nouerat, sicut aues ea, quae discunt ab hominibus*, vt ait PHILOSTRATVS.[l] Quae volunt: hunc Apollonii praeceptorem, verbotenus quidem doctrinam Pythagorae tenuisse, eam vero nec intellexisse, nec vixisse secundum eam. Eum enim minime bonum, nec vita et moribus philosophum fuisse, ventrique ac veneri indulsisse ad Epicuri mores compositum, testatur PHILOSTRATVS. AREVM quoque, Augusti praeceptorem inter Pythagoreos numerat Continuator VOSSII,[m] prouocans ad SVETONIVM.[n] Apud eum vero, vt et apud SENECAM,[o] sectae quam secutus est, Areus, nomen non exprimitur, sed hoc tantum dicitur, Augustum Arei philosophi filiorumque eius Dionysii et Nicanoris, contubernium iniisse. Quanta apud Augustum gratia floruerit, eo potissimum argumento imperator demonstrauit, quod deuicto Antonio Alexandriae, Arei patriae, in gratiam praeceptoris, ignouerit.[p] Adeo vero valuit philosophia Areus, vt Liuiae, quae se ei consolandam ob viri sui mortem praebuerat, multum eam rem sibi profuisse confiteretur. Fuere et alii Arei,[q] et in his Stoicus, Didimus cognomine, cum Augusti praeceptore non confundendus.

Apollonius Tyaneus.

§. VIII. Nemo tamen, non inter omnes tantum huius aetatis Pythagoreos, sed inter omnes quoque, quotquot in orbe Romano eminebant, et magna quoque fama inclarescebant, Philosophos, maiori nominis celebritate gauisus est, et post fata quoque honorem magis insolitum atque diuinum accepit, quam APOLLONIVS TYANEVS. Qui cum sibi constituisset, Pythagorae vitam adaequare atque restituere disciplinam, iisdem prorsus artibus ad id culmen enixus est, ad quod Pythagoram euexit superstitiosa credulitas. Quem cum sanctissimo Saluatori vere θαυμαστῷ eiusque Apostolis et discipulis non

i) CAPITOLIN. in Antonino c. 29.
k) L. c. T. III. p. 288.
l) Vit. Apollon. c. 8. p. 8.
m) De sectis phil. c. IV. §. 1. p. 155. quem sequitur BALTH. FEIND. in theatro philosoph. §. 92. p. 259.
n) In Augusto c. 85.
o) Consol. ad Helv. c. 4.
p) Vid. PLVT. in Anton. T. VIII. p. m. 164. et in Apophth. T. I. p. m. 454. IVLIAN. ep. ad Alex. et in Caesaribus, DIO Lib. LI. LII. STRABO L. XIV. GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XLVII. p. 205. IONSIVS de Scr. hist. phil. L. III. c. 1. p. 215.
q) Videndus de iis IONSIVS l. c.

non aequare tantum, ſed et anteferre auſa ſit impia Alexandrinorum philoſophorum, qui ſe eclecticos mentiebantur, ſchola, vt haberent, quem mirabiliter progredienti Chriſtianae religioni opponerent, et vel fidem Ieſu Chriſti eiusque miraculorum atque doctrinae eleuarent, vel gentilem ſuperſtitionem ei praeferrent, diligentius is iam a nobis et accurate conſiderandus, eiusque vita ita examinanda eſt, vt, quod interſit diſcriminis, inter lucem et tenebras contra impietatem hodie, proh dolor! regnantem fiat manifeſtiſſimum. Cuius eo patentior nobis aperitur campus, et fauentior offertur occaſio, quo diligentius ſe praeſtitit gentilium philoſophorum ſtudium acta et facta huius impoſtoris non prolixe tantum deſcribendi, ſed et ita mendaciis, plauſtris et quadrigis congeſtis augendi et ornandi, vt fabulam Romanenſem, nugasque Mileſias corraſiſſe merito cenſendi ſint, id quod in ſequentibus euidenter demonſtrabimus. Primus qui vitam famoſiſſimi philoſophi magique conſcripſit Damis fuit, homo Babylonius, diſcipulus eius et itinerum comes, qui ſe miraculorum, vaticiniorum, et quae alia ſtupenda fecerat Apollonius teſtem ocularem dixit, et dictorum eius ſummam plane quidem ſatis, ſed parum diſerte, propoſuit.[r] Hos de vita et miraculis Apollonii commentarios diu neglectos cum cognatus quidam poſſediſſet, Iuliae Domnae Auguſtae, Seueri coniugi notos fecit, cui eo magis erant accepti, quo magis illa non viris tantum doctis omnibus, ſed et philoſophis ſpeciatim vehementer fauebat,[s] inque iis memoriis contineri credebantur, quibus gentilis religio, labans iam tum vehementer et ruinam minitans, contra arietes Chriſtianae diſciplinae poſſet ſuſtineri et firmari. Iulia itaque Auguſta hos Damidis libros nacta, quos inconcinne compoſitos negligi nolebat, Flauio Philoſtrato,[t] qui in familia eius erat, eiusque gratia fruebatur, tradidit, cumque rhetorices eſſet ſtudioſiſſima, praecepit, vt refingeret diatribas iſtas, curamque elocutionis haberet. Qui vt herae mandatis obtemperaret, et comtiorem, quam acceperat, exornaret fabulam atque amplificaret, de aliis quoque, quae ad Apollonium referrentur, memoriis ſollicitus, in Maximi cuiusdam Aegrenſis librum incidit, qui A-

Scriptores vitae actorumque Apollonii.

r) Ita PHILOSTRATVS vit. Apoll. l. 1. c. 3. p. 5. Non confundendus eſt Damis hic Nini oriundus cum Damide Epicureo philoſopho, LVCIANO in Ioue tragoedo memorato. Alios Damides enarrat OLEARIVS ad h. l. not. 1.

s) SPARTIANVS et XIPHILINVS in Seuero, quique feminarum doctarum hiſtoriam tradidere.

t) Fuit is Lemnius, quamuis Athenienſis dicatur Euſebio, quod Athenis aliquantiſper docuit, poſtquam magnam orbis partem peregrinando obiiſſet, oratoriae artis peritia clariſſimus, ab imperatore Ant. Caracalla viginti quatuor annos natus immunitatem a publicis oneribus accepit. Romam deinde translatus in Aula Seueri inter viros ſophiſtas receptus a Iulia Domna Auguſta in honore habitus eſt, et hanc vitam Apollonii ſcribere iuſſus. Cuius poſt varias editiones nouam eamque emendatiſſimam et doctiſſimo commentario illuſtratam nobis dedit, celeberrimus, dum viueret, Lipſienſium theologus et polyhiſtor GOTTFRID OLEARIVS Lipſ. 1709. fol. qui et iunioris Philoſtrati ſcripta ei adiunxit. Plura de Philoſtratis eorumque operibus, charactere et eloquentia in hiſtoria rhetorices differendum, videndi autem SVIDAS in Philoſtrat. T. III. p. 610. G. I. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 234. IO. MEVRSIVS pec. epiſt. de Philoſtratis, huius epiſtolis praefixa, IONSIVS de Scr. H. P. L. III. c. 13. p. 279. TILLEMONT. Hiſt. des emper. T. III. de Lipſienſi vero Opp. Philoſtrati editione vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 53. Gallicam vitae Apollonii verſionem confecit BLASIVS VIGENERIVS Paris 1611. 4. Anglicam, ſed primum tantum librum et ſecundum complexam CAR. BLOVNT. Lond. 1680. f. qui cum annott. non ſine offenſa legendis eam auxiſſet, et librum publice vidit prohibitum, violentam ſibi manum intulit, vid. Hiſt. des ouvrag. des Savans 1693. p. 135. 136. BAYLE Dict. T. I. art. Apollonius not. I. p. 269.

pollonii in Aegis gesta omnia continebat. Sed et ab ipso Apollonio perscriptas testamenti tabulas ad manus habuit. Fuit etiam Moeragenes quidam, qui libros de Apollonio quatuor scripserat: cuius tamen nullam se rationem habuisse ait Philostratus, quod multa ignorauerit eius viri gesta: reapse, quod non sine verisimilitudine coniicit CVDWORTHVS,[u] quod Apollonium pro mago haberet et describeret. Ex his monumentis Apollonii vitam eleganti et Attico sermonis genere concinnauit Philostratus. Cum vero eo potissimum fine conscriptus esset hic *de vita Apollonii* commentarius, vt Christianis posset opponi, vsus eius praesidio Hierocles Bithyniae Praefectus,[x] cum iuratus Christianorum hostis esset, comparationem inter Christum et Apollonium instituit, ostensurus, maiora, vel saltem aeque magna miracula patrasse Apollonium, quam Christum, habereque gentilem religionem, qui Christianorum heroi praeferatur. Quae comparatio cum ad confundendos imbecilles animos esset aptissima, hominis impudentiam retundendam ratus EVSEBIVS PAMPHILI, scripsit *animaduersiones in Philostrati de Apollonio Tyanensi commentarios*, ob institutam cum illo ab Hierocle Christi comparationem adornatas. In quibus quae vel vera, vel falsa, vel arti et fraudi adscribenda essent, quae fidem omnem respuerent, quae pro verisimilibus admittenda essent, prolixe disseruit: quas animaduersiones Eusebii Scriptis iungere solent editores, et plerisque etiam Philostrati commentariorum editionibus adiicere. In iis tamen iudicium et accurationem, quae non vbique apud scriptores ecclesiasticos reperiuntur, merito desideres.[y] Hanc vero Apollonii vitam, licet tota fabulis scateat, fundamenti loco in describenda huius philosophi historia substernere eo magis licet, quo apertiora falsitatis et mendaciorum vestigia commenta vel Damidis vel Philostrati prae se ferunt, vt facile ad lydium critices lapidem examinata detegi queant. Qua in re viam nobis fecerunt, exemplumque praeiuerunt, viri eruditissimi NANVS TILLEMONTIVS,[z] HVMFR. PRIDEAVX,[a] ROBERTVS IENKINVS,[b] quique in miraculorum Apollonii veritatem falsitatemue inquisiuerunt, infra nominandi.

Natiuitas Apollonii et educatio philosophica.

§. IX. Natus fuit Apollonius Tyanae Cappadociae vrbe, quae alium quoque Apollonium philosophum progenuit, cuius meminit SVIDAS,[c] a quo, vt ab aliis quoque hoc nomine inter veteres haud incelebribus[d] Pytha-

u) Syst. Intell. c. IV. §. 14. p. 304

x) Distinguendum esse hunc Hieroclem, a philosopho Platonico, infra inter eclecticos de hoc dicturi, docebimus. Videndi interim de hoc Bithyniae praefecto LACTANT. L. V. c. 2. 3. IONSIVS L. III. c. 18. PEARSON. proleg. ad Hierocl. comment. in aur. carm.

y) Vid. GVIL. CAVE Hist. lit. Scr. eccles. P. II. p. 99.

z) Hist. des empereurs T. II. p. 195. seqq. ed. Brux.

a) Lingua is Anglica vitam Apollonii enarrauit.

b) Is Tillemontii vitam Apollonii Anglico idiomate expressit, et annotationibus auxit vid. Act. erud. 1704. p. 36. Addi potest Ven. MOSHEMII Diss. de existimatione Apollonii.

c) In Apollonius T. I. p. 283.

d) Multos Apollonios veteribus memoratos collegit pec. tr. de Apolloniis IO. MEVRSIVS qui in Bth. Gr. p. 1234. quoque videndus. Addi debent diligentissimi in homonymis notandis viri G. I. VOSSIVS de hist. Graec. p. 148. 149. 234. IONSIVS de histor. phil. Scr. L. III. c. 9. p. 258. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 526. multi eorum fuere medici.

Pythagoreus philoſophus probe diſcernendus eſt. Pater cognominis, genus ei antiquum fuit, et quod PHILOSTRATVS[e] tradit, ad vrbis conditores pertingens, opes, quae maximae in illa gente eſſent. Si verum, centenarium eum obiiſſe,[f] incidunt natales eius, in ea propemodum tempora,[g] quibus IESVS CHRISTVS, mundi ſalus, homo natus apparuit: vt ita infernalem humani generis hoſtem eodem tempore, quo filius, DEI inter homines natus et verſatus eſt, ſimium hunc ideo excitaſſe, vt eius miraculorum curſum ſiſteret, tantum non quis credat.[h] Matri vtero eum geſtanti ſpectrum apparuit Aegyptii DEI Protei, qui ſe in varias mutaſſe formas dictus eſt, illa vero nihil territa, quemnam paritura eſſet? interrogauit: ille me, inquit, Tu vero quis es? illa dicente, Deus Aegyptius. Ita PHILOSTRATVS,[i] qui, vt nonſolum Pythagorae, ſed ipſi quoque filio DEI heroëm ſuum, quem ornare ſuſceperat, adaequaret, diuinam ei originem tribuere non erubuit. Quem haec ex ſectae ſuae, cui adhaeſiſſe videtur, ſtudio talibus viris diuinos natales tribuendi adieciſſe, dubium non eſt, vt adeo neceſſe non ſit, cum TILLEMONTIO[k] ſtatuere, inferni principem praedixiſſe matri Apollonii, foetum eam ſuum geſtare. Haec enim, daemonem impurum commercio Apollonio iunctum fuiſſe ſine neceſſitate ſupponunt. Ipſe Philoſtratus, ſe meliore quam Damis iudicio vſum non eſſe, mox in hoc narrationis ſuae limine prodidit, qui matrem Apollonii non Apollinem geſtaſſe in vtero, vt Pythais olim, ſed Proteum, deum mutabilis et verſutae formae, mentitur. Etſi enim egregie ſe perſonam Apollonii ornaſſe putat, monendo, eum longe plura praeſciuiſſe, quam Proteum, atque ex multis ambiguis et difficilibus rebus eſſe eluctatum, ubi vel maxime ad incitas eſſet redactus, prodit tamen infelicem comminiſcendi ſine vlla veriſimilitudine audaciam, dum ea diuinitatis argumenta fuiſſe dicit, quae Philoſopho Pythagoreo prorſus indigna ſunt. Imo Philoſtratum Pythagoreismi ignarum heroi ſuo contraria finxiſſe, paulo curatius attendentibus erit perſpicuum. Proteus enim, quem in omnes ſe verti formas tradebat theologia mythologica, materiae in omnes ſe partes vertentis et mutabilis ſymbolum eſt; materia vero, adeoque Proteus etiam, ſi rationes Pythagoricas ſequimur, daemon eſſe non poteſt, qui ex monadum ſiue ſubſtantiarum per ſe ſubſiſtentium numero eſt. Quae ea propter in ipſo vitae Apollonii veſtibulo obſeruare placuit, vt nec ſibi ipſi, nec veritati, nec veriſimilitudini etiam in ſtruendis fabellis Mileſiis Oratori obſeruandae, ſatisfeciſſe, nec concordare Philoſtrati hiſtoriam pateat. Quem ſi porro ſtrenue mentientem audimus, miraculoſa infantis Apollonii natiuitas fuit. In pratum enim naſcendi tempus cum inſtaret, mater in ſomnio

ex-

e) L. I. c. 4. p. 6.

f) SVIDAS l. c.

g) Incidit enim mors eius in annos Neruae. Quod ſi A. C. XCVI. fatis functus eſt, incidit natiuitas eius in tertium vel quartum annum ante natum Saluatorem, ſi communem aeram ſequamur. conf. TILLEMONT. l. c. p. 196.

h) Ita CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV. §. 15. p. 310. ſeqq. in quo tamen multa hic deſiderat eruditiſſimus interpres recte, an ſecus, lector diſpiciet. Nos hoc vnum monemus, admiſſa hac Satanae imposturis illudendi orbi malitia, nihil diuinae ſapientiae incongruum admitti, quae ita vera miracula I. C. illuſtriora reddidit.

i) L. I. c. 4. p. 6.

k) L. c.

exſpatiare, ſibi viſa floresque decerpere, cum illuc veniſſet, famulis flores decerpentibus, ipſa ſtatim ſomno oppreſſa eſt, cygni, quos pratum paſcebat, chorum circa ipſam dormientem formabant, et alis ſublatis clangebant, fauonius etiam ſpirabat *: quibus excitata mox peperit; ſimulac vero peperiſſet, fulmen, quod in terram delapſum videbatur, in aetherem ſubuectum, in ſublimi euanuit, quibus nominis claritatem et commercium cum Diis portendi ait Philoſtratus, qui communem gentilium in eo opinionem, iam in Zoroaſtre nobis ** notatam, ſecutus eſt, magnos viros deorumque commercio deſtinatos, aut ex fulmine prodiiſſe, aut fulminis igne ad Deorum ſedes eſſe euectos. Cum ad aetatem perueniſſet literis idoneam, memoriae vim prodidit atque conſtantiam; eius enim cum Pythagorei ſummam curam haberent, et praeceptorem ea gauiſum excellente iactarent, vt *tomo primo* [a] dictum, in his quoque ad Pythagoreiſmum factus natusque dicendus erat Apollonius. Cumque forma eſſet conſpicuus, qua Pythagoras quoque excelluiſſe dicitur, omnium oculi in eum conuertebantur. Inde cum annum quartum decimum attigiſſet, Tarſum ad Euthydemum, rhetorem inſignem pater eum deduxit: cuius diſciplinam recepit quidem Apollonius, ciuitatis vero indolem ineptam iudicauit, nec ſatis ſtudiis philoſophiae opportunam. Luxum enim et cauillationes Tarſenſium, quem Ciliciae populum K. κακίστου nota olim iam infamem fuiſſe, conſtat, oderat [b], licet etiam ipſe Apollonius, qui Cappadox fuit, in illam literae famoſae ſocietatem veniret [c]. Traduxit itaque magiſtrum, patre exorato, Aegas, vicinum oppidum, vbi et otium erat philoſophanti idoneum, et ſtudia adoleſcentibus magis conuenientia, et Aeſculapii templum, in quo pater hic artis ſalutaris ipſe hominibus apparere dicebatur. Ibi cum eo philoſophati ſunt Platonici et Chryſippei, et Peripatetici, id quod facile credi poteſt, iam tum philoſophis ex Aegypti conſuetudine, circa ea tempora per totam Aſiam ſe diffundente, in ſyncretiſmum ſectarum conſpirantibus. Addit tamen, quod maxime mireris, PHILOSTRATVS [d]: Epicuri quoque philoſophiam audiuiſſe, neque eam parui feciſſe, Pythagorea vero ineffabili quodam ſtudio complexum fuiſſe. Qua narratione vel prodit rhetor, Apollonium omni iudicio deſtitutum contraria, qualis Epicurea et Pythagorea philoſophia e diametro ſibi aduerſa fuere, inter ſe iunxiſſe; vel ipſe nullo ſe iudicio vſum iunxiſſe gryphes equis, et cum canibus timidos vocaſſe ad pocula damas, manifeſtum facit, adeo inepta ſunt omnia, et male cohaerentia, quae tamen, more horum hominum, quos ſecutus eſt Philoſtratus, minime ſibi obſtare putauit, modo omnis ſectae et eruditionis participem heroëm ſuum fingeret, et in hac quoque parte Pythagorae aequaret. Cuius diſciplinae cum ſe tradere conſtituiſſet Apollonius, Euxenum praeceptorem nactus eſt, quem ſententias quidem et doctrinas Pytha-

*) Prodit hic quoque Philoſtratus, ſe poëtarum magis fabulas, quam hiſtoriae leges fuiſſe ſecutum. Illi enim Zephyrum adſpirare oloribus canentibus fingebant. Ita ſaepe PHILOSTRATVS alter in imaginibus, vid. L. I. c. 9. p. 776. et OLEAR. ad h. l. n. 43.

**) T. I. L. I. c. 3.

a) L. III. c. 10.

b) PHILOSTR. L. V. c. 7. p. 8. Conf. STRABO Lib. XIV. p. 674.

c) Καππάδοκες, Κίλικες, Κρῆτες, τρία Κάππα κάκιστα.

d) loc. cit.

Pythagorae memoria tenuisse, vita vero mala ducta, instituta Pythagorea non fuisse secutum supra narrauimus. Eius itaque institutione Apollonius puer vsus, Pythagoream discebat sapientiam. Cum vero ad annum aetatis sextum decimum peruenisset, ad Pythagorae vitam et disciplinam impetu quodam ruebat, et praeceptore, quem tamen amabat, suis moribus viuere iusso, seueritatem instituti Pythagorae sibi vita exprimendam statuit. Vt itaque Pythagoricis praeceptis obsequeretur, a ventris purgatione et coërcitione philosophiae studium exorsus est, corpusque ad frugalitatem et temperantiam reuocauit. More itaque Pythagoreo animalium esu, tanquam impuro et mentem hebetante abstinebat, bellariis vero et oleribus vescebatur [e], pura esse dicens, quaecunque ei terra suppeditabat. Vinum, etsi purum potum esse iudicabat, non bibebat tamen, quod bono animi statui aduersaretur, et aethera, qui in animo est, vt volunt Pythagorei [f], perturbaret. Post hanc ventris coërcitionem et purgationem nudipes quoque incessit et discalceati habitu, et veste ex lino indutus, ex animalium vellere confectam respuens, vt in his quoque Pythagorae se assimilaret. Comam etiam, vt Samium comatum imitaretur, aluit, et in templo vitam egit, in quo ipsum Aesculapium ad sacerdotes gaudium de praesentia Apollonii testatum fuisse, strenue nugatur, vel Maximus, vel Philostratus, qui, se Ciliciae et Cappadociae incolae, id est hominis mendacis et nugiuenduli facta narrare, debebant meminisse. In hoc Aesculapii templo morum emendator ephebus apparuit Apollonius, qui aegrotos, valetudinis recuperandae caussa dum accedentes grauiter obiurgauit, ipso Deo eius corripiendi licentiam non probante tantum, sed salutari etiam effectu confirmante. Cuius aliqua exempla ita narrat PHILOSTRATVS [g], vt vel hominis audaciam, vel simplicitatem mirari satis vix valeas. Dum enim omnium in oculis hunc reformatorem philosophum fuisse, exemplis nobis vult persuadere, hominem nobis fanaticum et paedagogicis moribus aliis inepte imperantem descripsit et deridendum propinauit, et hunc tamen iam tunc vaticinandi facultate fuisse praeditum persuadere voluit. Postquam mortuum patrem audiuit, Tyana properauit, eumque manibus suis matris in tumulo composuit: haereditatem autem lautissimam cum fratre partitus est homine intemperante et heluone. Viginti vero annos tantum natus ex legibus Romanorum tutori subiiciebatur. Rursus igitur Aegis aliquamdiu commoratus tanto studio in philosophiam incubuit, vt Aesculapii templum in Lyceum Academiamque conuersum, totum philosophia resonaret [h]. Sed vt fratrem quoque ad meliorem vitam reuocaret, suae portionis dimidiam ei concessit, et hortationibus ad virtutem multis reductum a vitiis in ordinem redegit. Quae vbi in fratre successissent, ad alios mox sese cognatos conuertit, eorumque

e) Ἐσιτεῖτο, habet PHILOSTRAT. c. 8. quod parcam et frugalem vitae sustentandae rationem notat. Quae hic habuit Apollonius singularia, ea omnia a Pythagora transsumta fuisse, collatio eius cum disciplina Italica docet.

f) Conf. LAERT. Lib. VIII. s. 9. 28. et nos T. I. L. III. c. 10. Conf. OLEAR. ad h. l.

g) c. 9. p. 10.

h) Ibid. c. 13. p. 14.

que illos, qui indigentiores erant, exigua haereditatis portione ſibi relicta, ex reſiduis ſibi conciliauit, cum pauciſſimis opus haberet. Ipſe enim vxorem non duxerat, neque vnquam venerea commercia obibat, ſed iuuenis licet ac valens voluptatem furentem compeſcebat. Quae licet de homine eiusmodi temperamento, quo Apollonius, vſo facile credi queant, non negat tamen Philoſtratus, furentem dominam, voluptatem, fuiſſe expertum, quam compeſcuiſſe dum dicit, immemor fuit, quod paulo ante dixerat, nunquam, ne in adoleſcentia quidem, ei fuiſſe obnoxium. Certe ob veneris vſum eum calumniatos fuiſſe nonnullos tradit biographus [i], et eius apologiam facit. Accidere haec A. N. C. XXI. Poſthaec vt ſe vere Pythagoreum praeſtaret, echemythiam Pythagoricam ſeruandam ſibi eſſe ratus, per quinquennium ſiluit, et vocem quidem continuit, memoria tamen omnia et oculis retinuit et didicit. Vbi iterum vel mire lectoris patientia abutitur Philoſtratus, vel incredendorum fidem omnem ſuperat, narrans, cum eo, quo ſiluit, tempore, ad illa, quae dicebantur, oculis manuumque atque capitis nutibus ſigna redderet, non iucundum tantum et humanum, placidis ſeruatis moribus in conuerſatione fuiſſe, ſed moratum etiam hoc ſilentii tempore partim in Cilicia, partim in Pamphylia, nunquam quidem vel verbum feciſſe, ſi quam tamen in ciuitatem veniſſet ſeditioſam, ſe oſtendendo, et reprehenſionem, quam parebat, manu vultuque prae ſe ferendo a ſeditione incolas continuiſſe, et Aſpendios fame preſſos, cum in praeſidem prouinciae triſtia molirentur, ſolis nutibus ita commouiſſe, vt obortis lachrymis a ſeditione deſiſterent, frumenti caupones copiam eius facerent. Quae, licet copioſe narret, Philoſtratus [k], tam miſere tamen cohaerent, vt omnibus ſibi fere lineis contradicant; ſane

- - - *credat Iudaeus apella,*

Non ego.

Sed manibus palpatur, Philoſtratum, vt Apollonium Pythagorae ſimium rite effingeret, in compeſcendis ſeditionibus et cicurandis animis eandem illi facilitatem tribuere voluiſſe, ineptum tamen ad hiſtoriam ſcribendam, illud ſilentii tempus elegiſſe, quo ne congredi quidem cum aliis licebat apud Pythagoreos, quoque hominem amenti ſimilem ſolis nutibus ſeditioſam turbam compeſcere erat impoſſibile. Cum iam ſilentio finem feciſſet, Antiochiam, Epheſum aliasque vrbes magnas et hominum frequentia celebres frequentauit, templa intrauit, et vbi diſputare ſtatuit, loca, in quae populi fieret concurſus, et in quibus promiſcue viueretur, euitauit, non hominibus, ſed viris ſibi opus eſſe, inquiens: templa vero frequentauit non clauſa [l]. Ibi ſole oriente a turba ſemotus nonnulla patrabat, (id eſt, vt recte monet OLEARIVS [m], theurgiae operam dabat,) quae ſolis aperiebat illis, qui quadriennio ſilentium obſeruauiſſent; inde vero

Vitae et docendi ratio. ſi Graeca eſſet ciuitas, et cognita ſacra, conuocatis templorum ſacerdotibus de diis philoſophabatur, ſi barbara, ritus explicabat et emendabat. Diſcipu-

i) c. 13. p. 13.
k) c. 15. p. 17. ſeqq.
l) Mire hic impoſtorem ſapit Apollonius.
m) Ad c. 16. n. 13. p. 20.

ſcipulos deinde ſuos obibat, et ſi quid vellent, iubebat interrogare. Aiebat enim, oportere eos, qui ſuum philoſophandi modum ſequantur, aurora primum exoriente cum diis verſari: procedente autem die de diis, et proximo deinde tempore de humanis rebus colloquia inſtituere. Inde ſub meridiem ad publicas diſputationes procedebat, deinde vngebatur, et perfricatus aquae frigidae ſe immittebat. Vtebatur vero non prolixa oratione et elegantiam affectante Atticam, nec faſtidioſa in diuidendo ſubtilitate, nec protrahebat orationem, nec diſſimulatione vel apoſtrophe, ſed velut ex tripode noui, inquiebat, atque: ita cenſeo, et, quorſum feremini? aut, ſcire oportet: ſententiasque adhibebat breues et voces proprias, ita nempe, vt legislator, quo modo ſapientem docere oporteat, ipſe profeſſus eſt. Patet ex hac docendi ratione Apollonii, quam ipſis PHILOSTRATI [n] verbis retulimus, ad Pythagorae imitationem eam fuiſſe efſictam, ſed ita, vt ab imitatore ſeruo pecore poteſt expectari, nempe vt in fraudem omnia conſpirarent. Electa templa, et tempus antelucanum; diſſertationes de Diis et cum ſacerdotibus habitae; theurgiae primarius habitus honos; diei partitio Pythagorea; adhibita arcani diſciplina; vnctio, frictio, et quae alia ſunt Pythagorei moris et conſuetudinis. Adeoque recte in conſortium impoſturae, cuius Pythagoram merito reum agi demonſtrauimus, trahitur. Sed ineptior multo Pythagora, et longe ab eius calliditate remotus, qui ſibi ex tripode dicenti ſoli credendum eſſe poſtulavit, et Pythagorae αὐτὸς ἔφα male intellectum, apud omnes omnino diſcipulos ſuos adhibuit, non nudarum veritatum propoſitione, ſed paedagogico faſtu, qui vel nauſeam, vel miſericordiam excitare aptus eſt. Qua in viuendi et docendi conſuetudine Apollonii, quam tamen in coelos extollit Philoſtratus, dubium eſt, an vel inſtituentis paedantiſmum (veniam verbo exoramus) et ſuperbiam, vel narrantis inſaniam et ſimplicitatem magis admirari nos oporteat?

§. X. Vt vero propiori ſimilitudine Pythagoram exprimeret, ad barbaras quoque gentes iter ſibi philoſophicum ſuſcipiendum ratus eſt Apollonius. Cumque traditio, licet, vt ſuo loco demonſtratum, infirmiſſima et exiguae veriſimilitudinis percrebuiſſet, penetraſſe Pythagoram vsque ad Indos, Brachmanasque et Gymnoſophiſtas adiiſſe, et cum iis fuiſſe congreſſum, magno impetu ad orientale iter ſe accinxit [o]. Quanquam non diſcendi cauſſa, quod Pythagoram impuliſſe dicunt, ſed vt tantum ſe virum et orbis reformatorem omnibus fere gentibus oſtenderet, ſibique et ſuis gloriam pararet, hoc iter ſe ſuſcepiſſe non negauit, ſcribens ad Tyanenſes ſuos [p]: *peregrinatum ſe, vt gloriam patriae, et nomen et amicitiam virorum illuſtrium, atque ciuitatum pararet, ad quem ſcopum vires ſuae et ingenii conatus valuerint.* Id quod ad cognoſcendum verum Apollonii characterem omnino notandum eſt: certe ſuis

Iter Apollonii Orientale.

n) c. 16. 17.

o) c. 18. p. 22. Lib. IV. c. 7.

p) Epiſt. 47. p. 396.

ſuis hoc iter ideo ſuaſiſſe, vt inclareſcerent, non negat PHILOSTRATVS [q]. Diſcipulis igitur, quos ſeptem habebat, conſilium aperuit, qui cum ſequi nollent, iturum ſe dixit, quo ſe ſapientia et daemon duxerint. Quibus verbis Apollonius mire, quid ſibi conſilii fuerit, prodidit nempe, Pythagoram imitari, qui ſe daemonem eſſe apud homines, vel, ab inhabitante potius daemone regi credi voluit, et doctrinae cum ſummam, tum prodigia ad hanc fidem obtinendam adhibuit. Cui cum non inferior cuperet eſſe Apollonius, eiusmodi inhabitante daemone ſe agi et ad θαυμάσια peragenda inſtrui aptumque reddi, eoque etiam duce, ad exteras gentes manu quaſi duci iactauit. Quae vere ita fuiſſe profeſſum, et impoſtorem ob eum finem egiſſe Apollonium, omnino veriſimile eſt; quanquam probabile non eſt, illum ſe pro Deo venditaſſe, id quod poſteriorum demum temporum commentum fuit, ſacerdotibus gentilibus, aliisque hominibus, quorum intererat, IESV θεανθρώπῳ verorum miraculorum patratori, ſimiam opponere, ad hunc dignitatis gradum Apollonium euehentibus. Ita praeparato animo Antiochia diſceſſit, cum duobus famulis, qui in patria fuerant familia, quorum alter velocitate, alter pulchritudine ſcribendi excellebat. Venit itaque Ninum antiquam [r], eiusque notitiam plus quam ſacerdotes et incolae habent, amplam ſibi adeſſe demonſtrauit: ibique in Damin incidit Ninium, qui ſe ei diſcipulum et itineris comitem dedit. Eſtque hic Damis, quem praecipuum mirabilium Apollonii factorum teſtem eſſe, ſupra monuimus. Quem hominem fuiſſe Aſſyrium, id eſt leuem, et exigui iudicii, ipſe prodit, dum, narrante ex eius memoriis PHILOSTRATO [s], non tantum riſibus et iocis a gymnoſophiſtis exceptus, ſed et ſua praeſtigiatricis aniculae habenda eſſe, ipſe iocabundus profeſſus eſt, ſuamque ſimplicitatem et ingenii futilitatem prodidit, qui cum primum incidiſſet in Apollonium, nullo eius virtutum et miraculorum facto ſpecimine, daemonio ſe ad eum ſequendum compulſum fuiſſe, ridenda Socratici daemonii affectatione credi voluit. Totque vaniſſimi hominis, et ad quamuis fraudem pro vero accipiendam nati in hac Apollonii vita exempla occurrunt, vt vel ex ſola teſtis praecipui conditione totius hiſtoriae Apollonii fides corruat. Cuius in ſequentibus euidentiſſima cum danda ſint teſtimonia, cautum lectorem ad ea attendere eo magis iubemus, quo magis hoc euerſo vel corruente fundamento, totum labitur fabulae huius Mileſiae aedificium. Mox in primo ad Apollonium acceſſu cum ſe variarum linguarum cognitione non inutilem illi operam praeſtare poſſe dixiſſet, Apollonio dicenti, ſe omnes linguas noſſe, quas non didicerit, immo ea intelligere, quae homines ſilentio premunt, ſine examine credidit, et mendacia his ſimilia annalibus his ſuis poſtea inſeruit, dignus qui ſibilis excipiatur et cachinnis. Sed vt ad Apollonium

q) loc. cit.

r) Ninum antiquam totam deletam ait STRABO L. XVI. p. 737. conſentiente LVCIANO in contempl. cum itaque eam adiiſſe dicitur, intelligendum eſt de Nino reſtaurata, cuius meminere TACITVS ann. L. XIV. c. 13. AMMIAN. L. XXIII. c. 6. Conf. OLEAR. ad h. l.

s) Lib. III. c. 43. p. 131.

um redeamus, is tam ſagaci comite auctus et ſtipatus, per Meſopotamiam iter fecit, et per gentes latrocinio infeſtas ſine formidine tranſiit et ſapientia eousque profecit, vt brutorum animantium voces intelligeret. Didiciſſe enim hanc artem ab Arabibus, vt et aues audiret futura noſcentes et oracula canentes, egregius teſtatur vir, Damis, non recordatus, iſta intelligentia opus non fuiſſe Apollonio, qui, ſi illi fides eſt, ipſe omnia praenoſcebat. Nec meliori iudicio et memoria vtitur Philoſtratus, qui haec ſibi Damidis auctoritate credi poſtulat, neque tamen memor eſt, quod in ipſo tractationis limine ſcribit [t], aues voces edere edoctas non intelligere quid dicant, neque aliquid eorum, quae dicunt, intendere. Adeo mendacium ſuo ipſo ſe indicio prodere ſolet, vt ſorex! quanquam facile credimus, Apollonium eiusmodi artes iactaſſe, apud veteres non ignotas, et Pythagoricis hypotheſibus reſpondentes, qui ſcilicet communi vnius diuinae animae vinculo omnia necti, migrareque animas etiam in bruta, dicebant. In Babylonis fines ingreſſus cum a cuſtodibus finium ad ſatrapam cum comitibus eſſet adductus, tanta diuinae faciei et orationis magnificae auctoritas fuit, vt cum hoc ſolum dixiſſet, eſſe ſe Tyanenſem iſtum Apollonium, regius miniſter non pro diuino tantum viro eum agnouerit, ſed et pecuniam, vinum atque commeatum liberaliter obtulerit. Quae ita futiliter narrat PHILOSTRATVS [u], vt anicularum naeniis inficetiora ſint, et ſi ex parte vera ſint, Apollonium faſtu puerili omnes ſuperaſſe prodant: vt taceamus, non oſtendere Philoſtratum, qua via per gentes infeſtas latrocinio, et Romanorum imperio non ſubiectas, adeoque commercio propiori cum Aſiaticis Romanorum prouinciis non iunctas Apollonii, nondum publicis miraculis tantopere inclareſcentis fama penetrauerit? Simili fere modo iudicii paupertatem prodit vel Damis vel Philoſtratus, narrans: Babylona profectum, in leaenam incidiſſe in venatu interfectam, quae octo catulos geſtabat, praedixiſſe ex ferae inſpectione Apollonium Damidi, peregrinationis tempus anni fore vnius, et menſium octo, ſe enim ex catulis menſium, ex leaena anni indicium capere [x]. Quod quamuis inſanientis alicuius Pythagorei vaticinium videri queat, facileque credendum ſit, impoſtorem Apollonium eiusmodi nugis ſuos pauiſſe: turpe tamen eſt, infra paulo [y] rideri et reprehendi a Iarcha Indo eos, qui in numeris eiusmodi myſteria quaerunt, et iis ſeruiunt, cum tamen heroem ſuum iſtam Indorum ſapientiam attigiſſe iactent homines nugiuenduli. Alias inſulſas et ne anicularum quidem fide dignas narratiunculas praeterimus, ne nauſeam creemus lectori, qui huiusmodi cupediarum amans facile ſitim ex ipſis Philoſtrati riuulis extinguet. Tandem Babylona veniſſe narrat PHILOSTRATVS [z], eamque iis coloribus depingit, quibus deſcripſere veteres, Diodorus, Herodotus aliique: murosque altiſſimos pontemque Euphratis et regiam ambitioſa oratione delineat. Verum hic quoque et impune atque ſine fronte men-

t) Lib. I. c. 7. p. 10.
u) c. 21. p. 26.
x) c. 22. p. 28. Non reſpondiſſe euentum vaticinio infra notabimus.
y) L. III. c. 30. p. 120.
z) L. I. c. 24. p. 33. ſeqq.

mentientem deprehendimus Damidem, et eum non minori impudentia ſequentem Philoſtratum. Eo enim, quo ad Indos peregrinabatur, tempore, tantum abeſt, vt illi muri Babylonii inter ſtupenda veteris aeui opera numerati, et magnifica illa, quam deſcribit Philoſtratus, regia adhuc ſteterint, vt potius ſua aetate ad ſolitudinem rediiſſe Babylonem, vicinitate Seleuciae exhauſtam pridem, ſcribat PLINIVS [a], cui alii concinunt. Certe Cteſiphonte Parthorum regiam ea aetate fuiſſe TACITI [b] aliorumque auctoritate conficitur [c]. Mendacia itaque eſſe oportet, quaecunque de hac mora Apollonii Babylonia narrant nugatores inſulſi: miramurque, doctiſſimum OLEARIVM [d], qui mendacium hoc vidit, in eo tamen Philoſtratum coarguendo haeſitaſſe, eo quod Euſebius iſtud non reprehenderit. Vt enim Caeſarienſis epiſcopus ad ea tantum attendit, quibus miraculorum Chriſti eleuare fidem Hierocles auſus eſt: ita mentiendi impudentiam adeo vbique prodit Philoſtratus, vt mirum non ſit, eum ἀνιςορησίας vitio fuiſſe lapſum. Videturque vero admodum ſimile, hominem rhetorem, qui in hac vita deſcribenda orationis virtutem, herae vt placeret ſuae, demonſtrare cupiebat, ad antiquae hiſtoriae formam ideo haec effinxiſſe, vt ſplendidior orationis habitus effloreſceret, licet et temporis et hiſtoriae veritas laederetur. Ad quam rhetores non attendiſſe, modo artis praeſidium et occaſionem fuerint nacti, tot hactenus exemplis didicimus. Etſi vero facta haec Babylone mora Apollonii non exiguam partem gloriae eius, qua Pythagorae ſe ſimilem reddere conatus eſt, conſtituat, nihil tamen quod ad philoſophiam Apollonii ſpectet, nobis narrat hiſtoricus, niſi verſatum cum magis, atque mutua inſtitutione accepta dataque ab iis receſſiſſe; Damidem enim, quae loquutus ille cum magis fuerit, ignoraſſe, prohibitum ab Apollonio, ne ſe illuc euntem comitaretur. Hoc vnum dixiſſe ait: eſſe illos ſapientes quidem non autem in omnibus; id quod prorſus faſtui Apollonii ſcholaſtico conuenit. Reliqua etiam, quae de Apollonio regem Parthorum inuiſente narrat, nec aptius cohaerent, nec maiore ſe commendant fide. Vidit, ſi Philoſtratum audimus, hominem rex Parthorum Bardanes, quem Babylone habitaſſe contra totius antiquitatis teſtimonium fingit [e]; Apollonius regem ſoli ſacrificantem acceſſit, et ipſe ſoli ſacra fecit, et thus adoleuit, exque igne omen cepit. Philoſophus, vt res ſuas regi enarraret, Graecae linguae veniam popoſcit [f], quem ſupra [g], omnes callere linguas, Damis eiusque exſcriptor dixerant. Faſſus in hoc colloquio quis eſſe cupiat Apollonius, ait: amplecti ſe Pythagorae Samii ſapientiam, qui ſe Deos colere, ſiue videndos ſe praebuerint, ſiue minus, mente complecti, commercia item frequentare cum iis, lanaque ex terra nata vti docuerit: comam ſe promittere ex Pythagorae diſciplina, et ex ea cauſſa ab anima-

a) L. VI. c. 30. PAVSAN. L. VIII. c. 33. HIERON. in Eſaiam c. 13. STRABO L. XVI.
b) Annal. L. VI. PLIN. l. c.
c) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. IV. c. 15. p. 266. VITRINGA ad Ieſaiae c. XIII. §. 17. p. m. 266. PEARSON. de ſucceſſ. epiſc. Rom. L. I. c. 8. §. 5. TILLEMONT. Hiſt. des Emper. T. II. p. 200.
d) Ad l. c. Philoſtrati.
e) Reges Parthorum hieme Cteſiphonte aeſtate Ecbatanae commoratos teſtatur STRABO L. XVI. p. 745.
f) c. 32. p. 40.
g) vid. not. (s)

animalibus vescendis se purum continere: et a curis se, illum liberare, polliceri: ex quibus liquet, ipsum Apollonium non daemonem aliquem se venditasse, sed philosophum Pythagoreum, et, si coniecturae locus, theurgum; homines vero insanos, inter daemonas post eius fata eum demum retulisse, et vt huic fini inseruirent, totam vitae eius fabulam istis nugis instruxisse. Non praetereundum etiam hoc est, mentiri PHILOSTRATVM [h], ex India reducem Apollonium, Babylonem ad Bardanem nauigasse, eumque, qualem ante cognouerat, post viginti septem mensium moram inuenisse. TACITI enim, digni fide scriptoris, testimonio constat, Bardanem Parthorum regem toto suo imperio vix biennium attigisse [i]: ipseque Philostratus supra narrauit, praedixisse Apollonium, itineris sui moram annum vnum octoque menses duraturam: quod totum tamen tempus in aula Parthorum regis exegisse, septem vero mensibus in itinere Indico consumtis, ad eum rediisse asserit [k]. Caeterum omnigenarum virtutum, ac magni et diuitiarum negligentis animi, ingentisque in morum potissimum Philosophia sapientiae eum luculentissima dedisse vestigia, multis praedicat PHILOSTRATVS [l]. Tandem dimissus a rege, cum pecuniam renuisset, commeatum, et itineris ducem accepit et circa aestatem camelis cum comitibus vectus iter ingressus, et vbique locorum omni cultus et reuerentiae genere exceptus est [m].

§. XI. In itinere Indico progressus Apollonius, et ad iuga Tauri perueniens, cum ad montem Caucasum propius accessisset, ad eum locum deductus est, vbi Prometheus ob generis humani amorem ligatus per fabulam dicitur. Pertinere hanc narratiunculam ad mythologiam vel Graecam, vel Indicam, non ignorauit Philostratus, sed ipse monuit; et tamen narrat [n], dicere Damidem, vincula ex petris suspensa superesse, quarum difficile sit materiam coniectura assequi. Qua insulsa relatione, quae fabulam in veram historiam mutat, licet Damidis fidem nolimus in dubium vocare, cum antrum hoc monstrari etiam DIODORVS [o] et STRABO [p], testentur, prodit ea tamen hominis stupiditatem omni prorsus iudicii acie carentem, qui incolarum regionis mendaciis fidem facile adhibuit, et vincula hominis, nuspiam, nisi in veterum mythologorum cerebro apparentis, sibi monstrari passus est. Mirandum itaque non est, impostori eum Apollonio, ineptissima miracula ostentanti sine examine fidem habuisse, seque reuera praestitisse Ninium. Multa in hoc itinere virtutis praecepta comitibus dedisse Apollonium, Philostratus auctor est, qui tamen in iis, quae ex Damide suo refert [q] paucissima habet, vel mediocri philosopho, ne dicam, Apollonio illo, quem mundum vult suspexisse totum, digna: quare illa, ne nimii simus, praetermittimus. Tandem superato itinere difficillimo versus Taxila vrbem Indiae cum comitibus peruenit, vbi Regia erat Indorum regis, Phraotae, quem Pori regis successorem

Iter Indicum.

h) L. III. c. 58. p. 139.
i) Conf. TILLEMONT. in Claud. not. 16. in Apollonio p. 200.
k) Sensit hoc PHILOSTRATVS adeoque c. 40. ad moram tantum in aula regis Parthorum trahit.
l) c. 33. seqq.
m) L. II. c. 1. p. 49.
n) c. 3. p. 51.
o) L. XVII. p. 552.
p) L. XV. p. 688.
q) L. II, c. 6. sq.

ſorem fuiſſe ait. PHILOSTRATVS [r], cuius etiam bellum cum Alexandro inſolito artificio ibi fuiſſe depictum more Sophiſtarum, quaeſita artis ſuis oſtentatione contra regionis hominumque illorum indolem et fidem nugatur. Excepiſſe regem beneuole hoſpitem, et ab Apollonio etiam ob philoſophiae amorem magni habitum eſſe, facile credemus PHILOSTRATO [s], ſermones eum iſtos habuiſſe, adeo a veroſimili diſſidet, vt potius ſophiſta artis ſuae ambitionem vbique oſtenderit. Adeo vero Pythagoreis inſtitutis, moribus, doctrinis ſimilia ſunt, quae Phraotes disſerit, adeo Indorum philoſophiae, qualem ſuo loco deſcripſimus, aduerſa et diſſimilia, vt vel mediocriter attento manifeſtum fiat, Philoſtratum ſophiſtam haec omnia more rhetorum confinxiſſe, vt fabulam ornaret ſuam, et quem ſibi ornandum ſumſerat heroëm, vbique admirandum oſtenderet. Longe enim aliter philoſophiam excoluiſſe Indos, et riſiſſe Graecorum ſectas, cum eorum per Alexandri comites ipſis notitia eſſet facta, ſuo *tomo primo* [t], loco docuimus. Patebitque ex dicendis, totam hanc Philoſtrati narrationem huic vni fundamento inhaerere, acceſſiſſe Pythagoram ad Indos non philoſophiae diſcendae, ſed docendae cauſſa. Quo vno fere halitu difflato tota Apollonii hiſtoria corruit. Sed vt hiſtoriae proſequamur filum, a Phraota commendatus eſt litteris ſyſtaticis Apollonius Iarchae gymnoſophiſtarum principi, vt eum eruditionis ſuae facerent participem [u]. Iter itaque ille ingreſſus et ſocii miranda gentis et regionis viderunt plurima, talia vero, quae vt credantur, alterum Damidem, hominemue nullius vel iudicii vel lectionis requirunt. Tot enim ſe vidiſſe portenta narrat Damis, quot inter veterum fabulas diſperſa [x], de his locis colligere potuit nugator, quaeque mera ſomnia eſſe, recentiorum, qui has terras curioſis perluſtrarunt oculis, narrationibus de itineribus ſuis eſt longe certiſſimum. Totus his ineptiis ſcatet liber tertius vitae Philoſtrati, ad ciendam nauſeam veritatis ſitienti lectori comparatus, in quem, licet de fide nugarum ipſe deſperauerit Philoſtratus, congeſſit tamen, quicquid fabulam hanc Mileſiam ineptorum hominum admirationi commendare potuit. Cuius vt vno alteroue exemplo faciamus fidem, ecce narrat, in mulierculam ipſos incidiſſe, a capite vsque ad mammas nigram, a mammis vero ad pedes usque albam totam, naſcique hanc feminam Veneri ſacram, ſicut Apin apud Aegyptios, et Apollonium eam, data dextera, agnouiſſe [y]. Interfuiſſe ſe venationi draconum, quos more ſuo artificioſo orationis colore depingit Philoſtratus,

r) c. 20. p. 20. s) c. 26. ſeqq.

t) L. I. c. 5.

u) L. II. c. 41. p. 93.

x) Loca veterum, ex quibus has de rebus Indicis fabulas Philoſtratus congeſſit, diligenter notauit OLEARIVS, quem vide. Saepe vero adeo oſcitanter incedit Philoſtratus, vt ne veteres quidem recte inſpexerit. Ita cum Apollonium eiusque comites in aras, ab Alexandro exſtructas incidiſſe narrat, ipſas inſcriptionem, ait habuiſſe, patris Ammonis et Herculis fratris, et Mineruae prouidentiae et Iouis Olympii, et Samothracum Cabirorum, et Indici ſolis et Apollinis fratris. Aſt Indicos Deos abſurde miſcet, cum Graeca ſacra in iis peracta eſſe PLVT. in Alex. memoret, et XII. diis ſacras fuiſſe, DIODORVS p. 563. aſſerat. Illi vero Dii maiores vel Conſentes fuerunt, inter quos nec Herculi nec ſoli Indico locus fuit.

y) L. III. c. 3. p. 96.

tus [z], eorum pupillas oculorum lapides esse ignei fulgoris, vimque eorum maximam esse ad plurima arcana: micare ex squamis ignem magis quam ex facula, et magicis tantum incantationibus posse vinci, oculosque eripi lapideos mirifici coloris et virtutis [a], vt annulus Gygis; hepate draconis vel corde deuorato animalium voces atque conceptus intelligi [b]; Inuenisse se mirabile animal martichoram, caput hominem, magnitudine leonem, caudam bestiae referentem, aquam item auream ex fontibus manantem, homines item, qui sub terra habitant, et pygmaeos, gemmam item pantarbam, radios ignis instar spargentem, et incluso in se spiritu omnes ad se gemmas colligentem apum examinis instar racematim sub ea iacentes: auem apud Indos esse phoenicem, quingentorum annorum interuallo in Aegyptum aduentantem, et in nido flammis consumendam, propempticum carmen canere sibi; inueniri gryphes, aurum effodientes [c]. Haec et similia ex Ctesiae *Indicis* in hos commentarios vel Damis transtulit, vel Philostratus, cuius nescio an impudentiam et audaciam lectori eiusmodi fabulis imponendi, vel iudicii defectum magis mireris, cui ignotum esse non potuit, ARISTOTELI [d] iam ob has nugas Ctesiam visum esse ὀυκ ἀξιόπιστον. Recte itaque hanc Philostrati in nugis veterum colligendis diligentiam notauit, et μυθογράφου nomine eum traduxit PHOTIVS [e]. Nec meliora sunt, maioremque veri speciem habent, quae de congressibus atque confabulationibus Apollonii cum sapientibus Indorum narrat sophista: ad castellum eorum vbi peruentum esset, caduceatorem missum, praecepisse more Pythagorico: solus Apollonius vt veniret, ipsos enim ita praecepisse, et agnouisse Apollonium laeto omine illud: αὐτοὶ, Pythagoreum esse [f]. Accessisse Apollonium ad tumulum nube cinctum vbi sapientes habitarent, visibiles simul et inuisibiles, prout voluerint, vidisse ibi puteum iudicii et ignem veniae, quibus Indi lustrentur, aqua et igne mirabiles ob peccata ab inuitis commissa: gemina quoque illic se dolia conspexisse ex lapide nigro imbrium quae sint atque ventorum, quorum vnum nubes ad irrigandam regionem emittit, alterum ad siccandam cohibet [ff]. Incidisse in simulacra deorum Graeca, quibus Graeco more Indi sacrificauerint, et tamen igni sacra fecerint. Tales vero offendisse sapientes Indos, quales ab Apollonio, tanto viro tamque sapiente inueniri dignum esset, quos cum *tomo primo* iam descripserimus, notata simul Damidis et Philostrati leuitate, lectorem eo, pace eius, vt breuitati consulamus, ablegamus. Iarcham porro in throno ex aere nigro, aureis simulacris varie ornato sedentem, Apollonium ea docuisse et praedixisse, quae ille, vnde sciret maximopere admiratus sit. Quam admira-

z) Loca veterum, quae secutus est Philostratus vid. apud BOCHART. Hierozoic. P. II. L. III. c. 13. p. 430.

a) Respicit ad Dracontidem veterum, vid. PLINIVS L. XXXVII. c. 57. add. SOLIN. c. 30. ISID. Orig. L. XVI. 13.

b) c. 9. p. 101.

c) c. 45. seqq. p. 132. ad quae loca conferendus OLEARIVS, qui veterum de his portentis loca diligenter congessit.

d) Hist. animal. L. VIII. c. 28. conf. CLEN. GAZ. in Theophr. p. 23.

e) Bibl. Cod. CCXLI. p. 533.

f) c. 12. p. 102.

ff) c. XIV. p. 103. seqq.

mirationem cum illa rerum omnium praeſcientia, quam ſupra Apollonio tribuit, non conſpirare, non vidit Philoſtratus. Haec et alia multa his prorſus ſimilia dum recitat ineptus ſcriptor, tantopere lectoris patientia abutitur, vt nulla plane fide dignus ſit. Has enim fabulas recitaſſe, eſt refutaſſe, non apud viros tantum prudentes et eruditos, ſed et apud pueros, et qui nondum aere lauantur. Nec melioris commatis ſunt, quae de colloquiis Apollonii cum Iarcha Philoſtratus vel ex Damide, vel, quod magis nobis arridet, ex ingenii ſui ſomniis et commentis narrat. Cuncta enim eo redeunt, ſi Philoſtrateam narrationem totam vna conſideratione examinamus, Pythagoram in Indiam ad gymnoſophiſtas excurriſſe, totamque philoſophiae ſuae rationem apud Indos didiciſſe. Eſſe etiam eum perfectiſſimum, veriſſimum et ſolum diuinum philoſophandi modum. Huic enim ſcopo obtinendo, tot Indis affingit miracula, vt parem eorum philoſophiam non habere, nec admirandam magis, oſtenderet. Pythagoream vero philoſophiam iſtis fabulis ſolam commendari, euincunt ea omnia, quae amiciſſime cum Pythagoreis conſpirant, et gymnoſophiſtis tamen a Philoſtrato tribuuntur. Vbique enim accuratum mirumque deprehendes παραλληλισμὸν, et perfectam concordiam. Ita Iarchas Pythagorae transmigrationem animarum, eodem, quo ille exemplo fulcit, narratque Apollonio, quis ipſe, quis hic, qui alii inter Achiuos ad Troiam fuerint? et ridicula haec omnia narratione tradit, Apollonio ſimiliter ſuas migrationes exponente [g] ſtatuit porro, dari praeter elementa quatuor, quintum, nempe aetherem [h]; eſſe mundum animal, progignere enim animantia, eſſe item hermaphroditum, ſibi enim miſtum, patris matriſque vicem in producendis animantibus ſupplere, amoreque ferri ſui ipſius ardentiore, quam quo diuerſa ſe mutuo complectuntur, qui ſibi ipſis iunguntur et coaleſcunt, partibus nempe mundi, mentis, qua reguntur, ope, ſeſe accommodantibus rebus gignendis. Ipſa etiam mala, quae ex nimiis ſolis ſint ardoribus, anima mundi dirigente euenire. Mundum nauis inſtar a variis numinibus regi, primum enim ac perfectiſſimum locum Deo tribuendum huius animalis genitori, ei proximos Deorum eſſe, qui eius partes gubernant. Plurimos in coelo Deos eſſe, multos etiam in mari, multos in fluminibus fontibusque, in terra praeterea multos, immo et eſſe ſub terra. Loca vero infera, ſiquidem ſint, quoniam exitialia et horrenda ſint, a reliquo mundo ſecerni [i]. Medicinam magia parari, potiſſimam philoſophiae partem circa arcanarum rerum inueſtigationem, ſacrificia et appellationes, quibus Dii maxime gaudent, itemque circa aſtrologicas diuinationes verſari [k], quaeque alia huius commatis ſunt, quae Iarchae tribuuntur: ea omnia adeo Pythagoreiſmum ſapiunt, vt ouum ouo non eſſe ſimilius iuraueris, et haec omnia ex Italica ſchola his commentariis illata eſſe, quilibet manibus palpat, qui Pythagorica intelligit. Id quod adeo non negauit Damis, vt ſe mente potius motum dicat,

g) c. 19. 20. h) c. 34. p. 124. ſeqq. i) c. 35. p. 126. k) c. 41. p. 129.

cat, prae admiratione, quod Indus eousque in literis Graecis proficere potuerit [l]. Quasi non fenfuri fint lectores cauti et attenti, omnia haec effe ὑποβολιμαῖα et Indis ideo falfo tributa, vt Apollonii philofophia etiam inter Gymnofophiftas triumphaffe crederetur. Eandem viam in defcribenda difciplina et inftituto Indorum tenuit fabulae Apollonianae incruftator, vt illud depingeret Pythagoreis moribus quam fimillimum. Narrat enim, abftinuiffe fapientes Indiae ab animalium carne vefcenda, fed frugibus tantum terrae compefcuiffe famem, nec bibiffe vinum, fed aquam puram; vixiffe in vna focietate atque communione, mane furgentes in honorem folis carmen ceciniffe, eique facra feciffe, et quae alia funt, quae a fodalitiis Pythagoreorum tranffumta effe vel coecus palpat, quaeque luculenter manifeftant, vitae Apollonii confarcinatorem eam veterum opinionem tenuiffe, penetraffe philofophiae cauffa Pythagoram ad Indos, eamque a Brachmanibus didiciffe. Abhorrere vero hanc opinionem a vero, immo plane impoffibilem effe, etiamfi admittamus, Pythagoram ad magos vsque perueniffe, in Pythagorae hiftoria, nifi fallimur, copiofe et accurate demonftrauimus. Quod fi haec falfa funt, falfum etiam effe oportet vel Damin, vel Philoftratum, vel vtrumque, qui pro certis nobis haec hiftoriis obtrudunt. Quod fi cum genuina philofophiae Indicae facie haec comparamus, qualem in barbaricae philofophiae hiftoria depinximus, apparebit, quam infulfus fit Philoftratus, qui in condendo hoc commentario ne minimam quidem verifimilitudinis rationem habuit. Immo funt in his Philoftrati de Indorum philofophia narrationibus nonnulla, ipfi Pythagorae non probata, fed a fequiorum tantum temporum turba, quae fe Pythagorico-Platonicam iactabat, quamque in Aegypto miferum omnis religionis in vnam maffam confufae chaos commentam fuiffe tomo primo diximus, excogitata, qualia doctrina illa de fpiritibus et magiae operibus fiue theurgia eft, qualem ita Indis fuis tribuit Philoftratus, vt haec fe haufiffe ex Alexandrinis fcholis hiftoriae philofophicae perito non fit obfcurum. Nihil itaque de philofophia Apollonii, qualem ab Indis didiciffe dicitur, his adiiciendum eft, nifi hoc vnum, Apollonium tot myfteria apud Indos didiciffe, quot ante eum mortalium nemo, et tamen daemonem fuiffe, omni fcientia diuinum, quod Philoftratus de eo iactat [m]. Ita in hac quoque hiftoriae Apollonii periodo non recordatus eft mythologus: mendacem oportere effe memorem. Ita vero onuftus quafi fapientia Indica Apollonius, eodem, quo venerat, faftu et arrogantia furgens per Indos Babylonem ad Bardanem rediit: poftquam Indi de eo vaticinati fuiffent, vt volunt biographi eius, apud complures Dei auctoritatem confecuturum non poft mortem folum, fed viuum etiam. Factum hoc iter naui confcenfa, quo propitio et leni vento vfum effe, vult PHILOSTRATVS [n], vt in hac quoque

l) c. 38. p. 127.

m) L. III. c. ult. n) c. 52. p. 136.

que parte Pythagorae, Aegyptum placido curſu petenti ſimilis euaderet. Alia, quae is narrat, in via viſa θαυμάσια, nullique vel veterum vel recentiorum dicta in tanto fabularum aceruo omittimus.

Mora Aſiatica.

§. XII. Redux ex orientali itinere in Ioniam Apollonius, Epheſum conceſſit, quam vrbem religionis cauſſa ab omnibus fere orbis incolis inuiſi ſciebat, vt eo magis artibus ſuis inclareſceret. Omnes omnino huius vrbis ciues, etiam opifices, relictis operis, ad eum accurriſſe, alium ſapientiae, alium formae, alium generis viuendi, alium veſtis admiratorem, tradit PHILOSTRATVS [o], qui et hoc addit: Oraculorum etiam, Colophonii ex Didymis et ex Pergameno templo effatis, diuinae ſapientiae participem iudicatum fuiſſe Apollonium. Vbi tamen Philoſtrati leuitatem et inconſtantiam iterum miramur, qui paulo infra [p], ſolum ex oraculis Orpheum reſpondiſſe tum temporis conſulentibus Lesbi, memorat. Nos hic priorem Philoſtrati relationem non totam reiiciendam eſſe arbitramur, cum non Colophonii tantum oraculi, ſed et Didymaei Apollinis apud Mileſios mentionem faciant PORPHYRIVS et IAMBLICHVS [q], Pergameni vero, ſiue templi Aeſculapii, vbi per ſomnum mille oracula reddebat medelamque morbis oſtendebat, in numis Pergamenorum etiam poſt Apollonii aetatem iniiciatur mentio [r]: Apollonium vero impoſtorem cum oraculorum ſacerdotibus rem habuiſſe, et dolis iſtiusmodi, qui exercebantur circa haec oracula, vſum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus, cuius non contemnendum teſtem habemus LVCIANVM [s], acerrimum impoſturarum harum hoſtem et irriſorem, qui Alexandrum ψευδομάντιν, hominem Pythagoreum, refert, eos qui in Claro ac Didymis Malloque reſponſa ferebant, diuinandi arte celebres haberi non ignorantem, illos ſibi reddidiſſe amicos: habuiſſe vero doctorem natione Tyaneum, ex eorum numero, qui cum Apollonio erant verſati, totamque eius tragoediam nouerant. Hunc porro Apollonii imitatorem nonnullis remedia morborum vitaeque rationes praeſcripſiſſe, cum ſciret complura atque efficacia pharmaca, vt filius Aeſculapii crederetur. Cum enim haec impoſtor Alexander, Apollonio ſimillimus, a ſociis Apollonii didicerit, veriſimillimum eſt, hunc eodem inſtituiſſe modo, praeſertim cum in Aeſculapii templo educatus, remediorum contra morbos deſcriptiones, quae ibi aſſeruabantur, diſcere potuerit. Hiſce artibus in ſuperſtitioni deditiſſima ciuitate inclareſcente Apollonio, mirum non eſt, ciuitates finitimas legatos miſiſſe, hoſpitem illum declarantes [t]. Vt vero, quem ſibi praefixerat, ſcopum attingeret, diſſertationes ad populum more Pythagoreo habuit, et Epheſi quidem, ex crepidine [u] templi, inque nemoribus, quae xyſtis ſunt adſita, in quibus otium et ferociam diſſuaſit, mores emendare conatus eſt, vitam Pythagoricam commendauit, peſtem minatus eſt [x]. Cum-

o) L. IV. c. 1. p) L. IV. c. 14. p. 151.
q) De Myſt. Aegypt. L. III. ſ. 11.
r) vid. SPANHEM. ep. IV. ad Morell.
s) In Pſeudomante T. I. p. m. 547. 554.
t) PHILOSTRAT. l. c.
u) Id eſt eo loco, quo columnae ſtabant, quibus cingebatur templum Dianae.
x) Ea cum inualuiſſet, ita auerruncaſſe Apollonium, vt daemonem malum peſtilentiae auctorem

Cumque parum ad eum attenderent Ephesii, similem rationem in aliis Ioniae ciuitatibus tenuit, praesertim Smyrnae, quibus literarum studium et concordiam commendauit. Quas dissertationes, nisi ingenio confinxerit Philostratus, nihil quod diuinum prodat virum, vel supra mediocres Philosophos sapientem, spirare, facile iudicabit, qui legerit. Ex Ionia in Graeciam contendit Pergamumque profectus in Aesculapii templo animum oblectans, consilia supplicibus dedit, et sanitatem eis restituit, id quod ea confirmant, quae paulo supra de eius cum sacerdotibus oraculorum conspiratione diximus. Postea in Iliensem agrum abiit, atque ad Achaeorum accessit sepulchra, incruenta iis, vt decebat Pythagoreum, sacrificia obtulit, ad Achillis tumulum pernoctauit, et cum eo ex inferis reduce congressus est. Tales enim cum manibus congressus et societatem finxisse Pythagoreos, in Pythagorae historia docuimus, iisque se attemperare fas erat Apollonium, qui conuersationis cum Diis et daemonibus gloriam auide quaerebat. Tam insipida vero sunt, et aliena a Philosophi grauitate et tanti morum reformatoris sapientia, quae de colloquio Apollonii cum Achille in literas retulit PHILOSTRATVS [y], vt, quid dignum sit heroë suo ignorasse, merito censendus esset, nisi cogitandum, Philostratum ex Alexandrinorum, siue Platonicorum recentiorum impostorum schola prodiisse; qui in his cum daemonibus congressibus summam quaerebant sapientiae gloriam, vt exemplis et dogmatibus constabit ad eorum historiam, *sectione huius capitis quarta* delatis. Ipse sane Apollonius ne incurreret iactantiae speciem, valde, cum haec narraret, metuebat [z]. Sed et Orphei adytum adiuit, Lesbum appellens, cum illis sacerdotibus congressurus [a]. Qua ratione Pythagorae, omnia oracula obeuntis, se simiam nouo exemplo praestitit. Ex Lesbo Athenas nauigauit, Piraeeum ingressus mysteriorum tempore, quo maxima hominum ibi solebat esse frequentia. Hic eorum, qui philosophiae operam nauarent, complures obuiam habuit, qui cum eo salutato in vrbem redierunt, omnes enim tantum virum videndi desiderio vehementer flagrabant [b]. Cumque Epidauriorum dies incideret, quae in Aesculapii gratiam instituta sunt, complures neglectis initiis Apollonio adhaeserunt, quos tamen sacris operam dare iussit, alio cum ipsis tempore collocuturus. Ipse vero a sacrorum antistite ad sacra admissus non est, qui sibi fas non esse dixit, incantatorem (γόητα) initiare, neque Eleusinem patefacere, qui purus non esset in daemonum negotio cultuue [c]; qua tamen repulsa animo non deiectus et se plura de initiis cognoscere, quam hierophantam, dixit, et initiatum se iri ab alio, quem nominabat, praedixit. Ex quo loco manifestum est, non tantopere

coecu-

ctorem lapidandum Ephesiis sisteret, ridicule nugatur infra c. 10. p. 147.

y) c. 11. seqq. z) c. 15. p. 151. a) c. 14.

b) c. 17. p. 155.

c) c. 18. p. 156. Ἀνθρώπῳ μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια. Vltimam vocem non ipsos daemonas, sed res diuinas notare ingeniose monet OLEARIVS ad h. l. Respicit vero ea vox non ad omnem orthodoxiam, sed ad solum commercium orthodoxum cum daemonibus, quod goëtis deesse, sed in his sacris celebrari putabant Athenienses. Καινὰ δαιμόνια Socratis, ad quae prouocat, non noua doctrina fuit, sed noua de daemonibus eorumque cultu sententia.

coecutiisse tum omnes circa artes Apollonii, vt non praestigiatorem eum haberent: Excludebantur enim ab his sacris, licet et ipsa illa inter praestigias mereantur referri, solenni praeconis voce barbari, homicidae, magi, praestigiatores, impii [d], scilicet ne impostor impostorem proderet: Athenis porro Apollonius dissertationes varias habuit, et primam quidem de sacrificiis, quo modo cuiuis Deo conuenienter sacrificandum sit, quam in scriptum postea retulit. Quem libellum foedissimae superstitionis sentinam fuisse, facile ex iis coniicere est, quae de simili argumento tradidit schola eclecticorum, ab Apollonii doctrina parum distans. In reliquis dissertationibus Athenienses ad frugalitatem et sobrietatem reuocauit, et iuuenem, qui eum de libaminibus satis pueriliter disputantem, et ansas poculo affigendas vehementer commendantem, riserat, a daemonio, quo obsidebatur, eius rei ignarus, (si credere fas est,) liberauit, et ita emendationi morum, quam iactabat, foedissimum superstitionis anilis fundamentum substrauit [e], Parem rationem cum in reliquis, quae in Graecia confecit, itineribus iniuerit, opus non est, vt taediosa prolixitate ea enarremus, ex dictis enim de iis iudicare potest quilibet, cui sanum est synciput. Vbique enim Pythagorae imitatorem affectabat, templa Graeciae omnia obitat, Dodonaeum et Pytheum, et quod Abis est; Amphiarai quoque et Trophonii specus ingressus est, et ad Isthmia accessit, inque iis citharodiis, et praeconiis et tragicis vicit [f]. Corinthi cum Demetrio Cynico, de quo infra inter Cynicos dicendum, viro omnis philosophiae robur complexo congressus est, qui Menippum discipulum habuit. In cuius historia fabulae magicae iterum totius narrationis ornamenta sunt. Narrat enim, adolescentem Menippum caetera philosophiae plurimum deditum, veneri tamen obnoxium, a spectro, quod empusae nomine inter Hecates sacra fuit celebre [g], feminae forma ad amores inuitatum, assidue illud frequentasse, tanquam delicias suas, spectrum esse minime suspicantem: Apollonium vero, cum audiisset nuptiarum diem, et conuiuii etiam tempus designatum esse, accessisse ad locum; et diffugiente atque euanescente omni vasorum et poculorum aureorum et argenteorum apparatu, pincernis item et coquis ac reliqua familia omni disparentibus, Apollonio ea arguente, lacrymas spectrum simulasse, et ne torqueret sese, vel quid esset fateri cogeret, orasse [h]: At illo vrgente neque dimittente, empusam lamiamue se esse fassum esse, et Menippum voluptatibus saginasse, vt eius corpus deuoraret. Quam quidem rem in media Graecia gestam celeberrimam esse de Apollonio testatur PHILO-

STRA-

d) Conf. MEVRSIVS de sacris Eleusin. c. 20.

e) c. 19. p. 156.

f) c. 24. p. 162.

g) Id ab vno, quo incessit pede nomen accepit, et in varias se formas mutare potuisse dicebatur, vnde prouerbium: *empusa mutabilior*. vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 413. ed. Frob. Alter pes cum asini calcem referret, etiam Onocele dictum est, conf. SVIDAS in Empusa T. I. p. 729. et KVST. ad h. l. dictum est etiam lamia et larua.

h) Qui nasum habet, ex his facile subolfaciet propter cuius imitationem haec attulerit Philostratus nequam.

STRATVS *, quanquam incerto rumore ferri ipſe prodit: miramur tamen, de eiusmodi facto ſilere ſcriptores reliquos omnes; quod ſi ita fama percrebuit, facile id conſentientibus in fraudem Apollonio et ſociis cum Menippo, fieri quoque potuit, vt eiusmodi impoſturae atque praeſtigiae ederentur. Porro cum Lacedaemonii legatos ad eum miſiſſent, rogantes vt ad ipſos veniret, luxum eorum Sybariticis magis, quam Spartanorum moribus ſimilem, indignatus literas tantum ad eos miſit, Laconica ſcytala breuiores, duabus lineis ſignificans, *virorum quidem eſſe, non peccare, ingenuorum autem, ſi peccauerint, id agnoſcere.* Quibus ita immutatam eſſe Lacedaemona ſplendide mentitur PHILOSTRATVS **, vt publico decreto ab ephoris propoſito omnia voluptatis inſtrumenta ſublata, et priſtinam ſeueritatem reductam afferat. Quod caeteris Philoſtrati mendaciis eſſe annumerandum, vel vnius IOSEPHI, paulo poſt haec, quo haec geſta eſſe oportet, tempora ſcribentis, teſtimonio confici poteſt, qui Lacedaemonios λιπαρὲς ἐῖναι καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκῦντας teſtatus eſt, adeoque eandem vitae mollitiem etiam ſub Veſpaſianis Lacedaemone perduraſſe tradit †. Nec aliter apud Eleenſes in Olympicis ſe geſſit, qui ſe ipſi valde probabant. Interrogantibus tamen ſociis, quid de Eleis, quantum quidem ad diſpoſitionem Olympicorum, ſentiret? *ſapientes*, inquit, *an ſint, ignoro, Sophiſtas ſaltem eſſe, puto* ††. Qua reſponſione non ineptum quidem de Eleis tulit iudicium, ſe tamen illum animorum ſcrutatorem, qui omnia ſciret, non eſſe, qualem Damis ineptiens venditauit, prodidit: immo ſe Pythagora deteriorem demonſtrauit, qui ex vultu reliquoque animi et corporis habitu probe diſcernere poterat, ſapiens quis vere eſſet, vel quis ſapientiam externo vultu et ingenioſa affectatione ſimulare noſſet [i], poſtea Lacedaemonam ingreſſus eſt, vt morum emendationem porro iuuaret, ibique more ſuo multa de moribus diſſeruit, eiusdem prorſus cum ſuperioribus generis, quanquam hic quoque contra temporum rationes peccare Philoſtrati narrationem, recte vidit TILLEMONTIVS. [k] Tandem Romam, poſt longam ſatis moram, petiturus in ſomnio admonitus, Cretam appulit, Idaeque montis ſacra [l] inuiſit, vt in his quoque ſequeretur Pythagoram.

§. XIII. Romam petebat Apollonius, vrbem hanc, imperii ſedem, dignum tragoedia ſua, vt vocat Lucianus, theatrum fore reputans. In quo tamen itinere haut leues ſe obiecere difficultates, quas non magno tantum animo, ſed diuina etiam virtute, ſi eius biographos ſequimur, ſuperauit Apollonius: in qua tamen narratione iterum eorum fidem et accurationem deſideramus, qui haec nobis ſcripta reliquerunt. Audiemus tamen illorum narrata, aſt examinabimus, et ponderabimus fidem. Nolebat philoſophiae ſtudia permittere Nero, eo quod non ipſius philoſophiae decreta

Iter Apollonii Romanum.

*) c. 25. p. 166.
**) c. 27. p. 167. Conf. TILLEMONT. l. c. p. 203.
†) L. II. contra Appion.
††) c. 29. p. 169.

i) Hoc enim vult ſophiſtae nomen ab Apollonio adhibitum.
k) loc. cit.
l) Vid. MEVRS. in Creta c. III. p. 72. ſq.

creta explicare, ſed curioſius vanis artibus deditos [m], et magiae atque diuinandi audacia efferre ſe philoſophos putabat: quibus ſuſpicio male ſedula curioſitate in vitam et ſalutem principis eos inquirere, maximum aliquoties periculum grauesque perſecutiones attraxit. Factumque eſt iſto imperatoris in philoſophiam odio, vt magni quidam viri in vincula coniicerentur, tanquam Chaldaei, artiumque περιέργων cultores, complures vt periculum effugerent, paſſim hac illac dilaberentur. Ita quidem Philostratus [n], cuius tamen ſi non falſa prorſus, ex parte tamen ſuſpecta eſt narratio. Silent enim hanc philoſophorum perſecutionem, qui in Neronis inſania deſcribenda accurati et prolixi fuerunt Dio et Svetonius [o], quorum hic illud tantum narrat: *Neronem interfecta matre, cum furiis exagitaretur, et materna ſpecie, facto per magos ſacro euocare manes et exorare tentauiſſe.* Quibus concinit Plinius [p], tradens: *omnia, quae magi promittunt, Neronem vana falſaque comperiſſe, cum nemo vnquam vlli arti validius fauiſſet.* Alia et plura, quam haec ſunt, ignorant huius aetatis ſcriptores, non tacituri, ſi vniuerſalem in philoſophos perſecutionem, qualis ſub Domitiano facta eſt, Nero excitaſſet. Immo ſuſpectum ſe facit ipſe Philoſtratus, qui non Apollonium tantum, ſed Demetrium quoque Cynicum Romae tum temporis toleratum fuiſſe narrat. Aut itaque tota deſerenda eſt Philoſtrati narratio [q], aut ſtatuendum, quod veriſimilitudine non caret, illud philoſophorum genus, quod Chaldaeas artes, et περίεργον ſuae profeſſionis, magiam nempe et vaticinandi peritiam iactabat, Neroni ab his impoſtoribus decepto inuiſum vrbe cedere iuſſum eſſe. Quibus, cum Pythagorici et Platonici qui ex Aegypto per omnes Romani imperii prouincias ſe diffuderant, ipſi ſeſe aggregarent, fieri omnino potuit, vt, artium Chaldaearum, (Babylonias vocat Philoſtratus) ſtudioſos ſe perhiberent, et ipſi Romae ne eſſent, decerneretur. Quae tamen mire ſuo more auget Philoſtratus, vt illuſtrior videretur non animus tantum Apollonii, ſed et virtus et ſapientia. Qui cum ſtadiis adhuc viginti ſupra centum in Philolaum Cittieum incidiſſet, qui Roma diſcedens, quoscunque inueniebat philoſophos, vt ſecum fugerent, admonebat, ab eo periculi accepit notitiam. Suaſit enim Philolaus, vt tempori cederet, nec portarum praefectis comprehendendum ſe exponeret. Quae licet magno contemneret animo Apollonius, ita tamen terruerunt diſcipulos, vt ex quatuor et triginta, quo numero eius conſtabat familia, octo tantum remanerent, reliqui, varios praetextus cauſſati, tergum verterent, et magiſtrum relinquerent [r]. Reliquos ad capiendum animum fortem excitauit Apollonius,

m) Περίεργον αὐτῷ χρῆμα οἱ φιλοσοφοῦντες ἐφαίνοντο, καὶ μαντικὴν συσκιάζοντες, habet Philostratus L. IV. c. 35. p. 175. vbi per περίεργον magicas artes, et inanes vanasque ſcientias intelligi ex Act. XIX, 19. patet: ex quo etiam loco intelligitur, has artes, valde tum inualuiſſe, quibus imprimis Platonicos, vel eos potius Philoſophos, qui ex Alexandriae Platonicis prodierunt ſcholis, et per omnem diſcurrerunt orbem, ſe dediſſe, ſequentia probabunt.

n) loc. cit. o) In Ner. c. 34. p) L. XXX. c. 2. q) Philoſtrati hic labare fidem vidit iam et notauit Gavdentivs de philoſ. Rom. c. LXXIII. p. 254. r) c. 37. p. 178.

lonius, eo effectu, vt moriendi etiam pro philosophia animum sumerent, cumque iis recta Romam contendit. Vbi ad portas venit, ob habitum sacrum et circumforaneorum non dissimilem sine examine admissus, cum commissatorem ebrium, Neronis carmina pretio cantantem negligentius audiret, suspectum se reddidit; altero die ad consulem Telesinum ductus est, in cuius tamen annis iterum dubium occurrit, fidem Philostrati sublestam reddens [s]. Examinatus a Telesino, qui horum hominum generi fauebat, et cultui diuino addictus, cum eiusdem commatis esse se probaret, potestatem accepit, omnia templa intrandi, commendandus sacerdotibus a consule. Ingressus itaque templa ea reformauit, eamque libertatem, cum reprehenderetur, defendit. Addit his PHILOSTRATVS [ss], dum in templis doceret Apollonius in dies creuisse religionem, magnis et frequentibus factis hominum concursibus, quasi plura a Diis bona hic eos manerent: neque adhuc eius suspecta fuisse colloquia, eo quod publice dissereret. Vbi vero Demetrius Cynicus, cuius amicitiam Corinthi sibi conciliauerat, Romam postremum venit, coluitque Apollonium quidem, cum Nerone autem seipsum commisit, eius rei caussam Apollonii philosophiam esse, suspicio orta est, isque visus Demetrium ad haec incitasse. Cum enim is Cynica verborum licentia Neronem offendisset, a Tigellino praetorio praefecto Roma expulsus est, Apollonius vero clanculum obseruatus, si forte et ipse quid animaduersione dignum aut liberum diceret nimis. Qui licet nec insultare videretur, et cum viris grauibus ipsoque Telesino philosopharetur, cum tamen eclipsin solis incidere, magnumque quid euenturum Apollonius praediceret, quod triduo post solis defectionem contigit, calice Neronis a fulmine in mensam decidente ex manibus traiecto, continuo non suspectus tantum factus est Tigellino, sed et illum metuit, tanquam rerum diuinarum callentissimum. Quem cum palam aggredi non auderet, clanculum eum obseruabat; Apollonio omnem cautionem et prouidentiam adhibente, et Menippum quoque, ne Cynica libertate crabrones irritaret, cohibente, et monente, Diis veniam daret, si morionibus oblectare se velint [t]. Ea verba cum ad Tigellinum relata essent misit, qui ad praetorium Apollonium traherent dicentem, non laesam a se Neronis maiestatem, defensurum se vero apologia, aduersus delatorem, qui multos iam perdiderat. Is cum accusationis libellum Tigellino dedisset, et ille explicuisset, nullum literarum vestigium in eo inuenit, sed deleta signa omnia: inde daemonem eum esse, illi in mentem venit, quo argumento inductus, eum a turba remotum et in secretiorem praetorii partem pertractum, semotis

s) c. 40. p. 180. C. Lucius Telesinus A. C. 66. cum C. Suetonio Paulino Consul fuit. Haec autem A. C. 62. euenisse oportet, si vera sunt, quae narrat Philostratus, vid. TILLEMONT. in Apollon. p. 203. cuius fidei vt subueniat doctissimus OLEARIVS, pro ἕτερος τῶν ὑπάτων legi vult ὕστερος. Huic vero coniecturae obstat, quod ex h. l. Philostrati pateat, Telesinum tum fuisse Pontificem Maximum, quod munus vel sibi reseruarunt imperatores, vel primae tantum dignitatis viris, consularibusque tradiderunt.

ss) c. 41. p. 182.

t) Eo quod pro imperatore

motis arbitris, quisnam esset, interrogauit, Apollonius parentes, patriam, vitae genus indicauit, vatem se, et diuinandi arti deditum negauit. Cumque eum dimitteret Tigellinus, vade corporis postulato, corpus suum vadem non recipere dixit, quod vinculis constringi non posset. Quae omnia tam diuina visa sunt Tigellino, vt eum, tanquam potentiorem omni magistratu dimitteret. Hactenus PHILOSTRATVS[u], Damidis, qui se his interfuisse ait, memoriis vsus. Quae si paulo accuratiori lustramus examine, non dubiis tantum subiecta sunt magnis, sed et omni fidei historicae gradu debito destituuntur. Vt enim taceamus, eclipseos illius tempus non incidere in consulatum Telesini, siue cum SCALIGERO[x] et TILLEMONTIO[y] A. C. LIX. siue cum OLEARIO[z] A.C.LXIV. accidisse statuamus; ipsa, quam Philostratus habet, narratio tota fabulam redolet. Nihil de iis habent vitae Neronis et historiarum huius temporis, scriptores, quos eo minus tam memorabile et celeberrimum Apollonii per omnes gentes iam innotescentis facinus tacuissent, si reuera euenisset, quo magis in minimis etiam Neronianae dementiae exemplis notandis fuere diligentissimi. Nec sibi satis constat Philostratus, qui paulo supra omnes philosophos vrbe eiecisse, non sine magna saeuitia Neronem, narrat, hic vero impune licuisse atque palam Apollonio in templis quoque philosophari, et cum Telesino eius rei caussa saepius congredi, tradit, quae publica philosophandi libertas homini sine accurato examine concessa, cum illa philosophorum omnium persecutione stare nequit. Nec videtur probabile, Telesinum virum consularem cum eo viro familiarius se gessisse, qui laesae maiestatis imperatoris esset suspectus, Tigellino magna crudelitate in omnes eos saeuiente, quos vel leuissima suspicio suspectos reddiderat. Quod si verum est, euanescentibus accusationis libelli literis visum esse Apollonium eum, qui μάντις esset, vel plane rem cum daemone quodam haberet, cur tolerauit Tigellinus hominem, quem περίεργον hoc agere nouerat? cur inuisam et eiectam philosophorum professionem sequentem ex edicto Caesaris vrbe et Italia non eiecit? Et qua ratione factum est, vt tantopere ira Neronis in philosophos grassante Demetrius Cynicus ausus fuerit caninam in imperatorem dicacitatem exercere? Cur non Tigellinus, qui tanto Apollonium persecutus est odio hominem γοητίας artibus suspectissimum maxima iuris seueritate vsus ab hero suo remouit? Alias difficultates his non minores, breuitatis caussa non adducimus, cum apud GAVDENTIVM[a] queant legi, hae enim sufficiunt, vt, sibi non constare Philostratum, quilibet palpet. Quem si non ipsum, certe primos fabulae Apollonianae architectos in condendis his narratiunculis ad Saluatoris sanctissimi historiam respexisse, et,

ratore catarrho laborante homines supplicarent, c. 44. p. 185.

u) loc. cit.

x) Ad Euseb. p. 195.

y) In Ner. p. 457.

z) Ad h. l. Priorem sententiam suadet TACITVS Ann. L. XIV. c. 21. Quaecque Olearius affert, nituntur sola Philostrati auctoritate, et serie historiae Apollonii, quam in dubium vocandam esse, tot hactenus rationes suaserunt.

a) De Philos. Rom. c. LXXIII. p. 253. seqq.

et, vtApollonium tanto orbis reformatore non minorem effingerent, ista ex ingenio ita fuisse commentos, lectori paulo attentiori, facile subnasci potest suspicio. Sacra enim nobis narrat historia, filium DEI humana specie indutum cum Hierosolymas proficisceretur, habuisse discipulos secum, multosque retro cessisse, vbi imminentia fata aduersa audissent: Ingressum vrbem Iesum templum adiisse, reformasse abusus, magnaque hominum frequentia docuisse; captum ac ad Praesidem prouinciae adductum, laesae maiestatis imperatoriae reum accusatum et a Praeside in Praetorio semotis etiam arbitris examinatum suspicionem daemonis in humana specie latentis excitauisse, ideoque eum etiam, maiora humanis de se fatentem, iudicem liberum dimittere voluisse. Quae si cum narratis conferantur, aut coecos nos esse, omnique sensu destitutos oportet, aut fateri, totam hanc narrationem in eum finem corrasam fuisse, inuitis historiae huius temporis testibus et annalibus, vt Iesu Christo non minora vel dissimilia fecisse Apollonium homines crederent [b]. Quae si contradictionibus et confusioni, in Philostrati historia occurrenti iungimus, non potest non omnis collabi nugacissimi sophistae fides atque auctoritas. Is tamen porro audiendus est, vt Apollonium totum et in cute noscamus.

Iter Apollonii Hispanicum et Aegyptiacum.

§. XIV. Cum in Graeciam iter ingrederetur Nero, publiceque ediceret, (quod tamen omnes reliqui tacent historicorum commentarii) ne quis philosophus Romae esset [c], Apollonius ad occidentales vrbis partes se vertit, quas columnis terminari dicunt, oceani spectaturus aestum et Gades, eo quod de illorum hominum philosophia audiuisset, quod ad diuinam sapientiam proxime accederent. Hos cum accessisset, eius potissimum in eo labor versatus est, vt Neronem Hispaniae incolis ridendum et contemnendum proponeret, et Baeticae prouinciae Procuratorem ad seditionem et conspirationem contra Neronem incitaret. Fatetur hoc non solum Philostratus [d], sed et tanquam eximium tantoque philosopho dignum laudat, quod aduersus Neronem tragicis cantibus in Achaia indulgentem non prouinciae tantum procuratorem, sed et eo auctore oratione a Vindice habita purissimae philosophiae fontibus contra tyrannum turgente, et quae his sunt similia, exercitum excitauerit. Ex quibus facile, si seriem historiae impostoris, qui Romae repulsam tulit, intuemur, cuius generis philosophia Apollonii fuerit, quod daemone actus inter homines apparuerit, iudicium ferri potest, si eam cum Christiana comparamus, quae Paulo sub eodem Nerone praeeunte, intercessiones precesque armorum loco contra tyrannos commendauit, fidem pacemque et obsequium postulauit [e].

Rebus

b) Pluribus, hoc consilio scopoque Apollonii vitae fabulam conscriptam fuisse, infra ad oculum quasi demonstrabimus. Id quod mox c. 45. narratur, resuscitasse Apollonium puellam consularem. *c)* c.47.p.188. *d)* L.V.c.7.8.9.10.

e) Pulchre hic monet TILLEMONTIVS l. c. p. 203. solam Christianam religionem homines non officii tantum sui, sed et fidei et sanctitatis iureiurando erga magistratus seruandi admonere, hancque iis virtutem conciliare. Quibus perperam obiicit P. BAYLE Dict. T. I. art. Apollonius not. F. p. 268. fuisse multos inter Christianos, qui religionis et iustitiae obtentu seditionem et arma in principes suos mouerint. Hoc enim Christianae religioni obiici non potest, quae omnem violentiam improbat, et non alia arma, quam preces et patientiam contra tyrannos commendat: sed hominum ambitioni, turbas quae-

Rebus in Hesperiis partibus, ipsius Apollonii cura, exasperatis, et ad seditionem spectantibus, Apollonius in Africam profectus est, et cum comitibus ad Tyrrhenos inde in Siciliam traiecit, vbi Neronis mortem et occupatum ab aliis imperium esse audiuerunt, et vbi iterum diuinae scientiae et sapientiae arcanam fatorum seriem detegentis specimina edidisse, et ita ab incantatoribus se distinxisse dicitur Philostrato, iudicii defectum egregie prodenti [f]. Ex Sicilia in Graeciam, exque ea regione in Aegyptum cum sociis nauigauit. Quibus in itineribus, quantum gentibus profuerit, quae pericula praedixerit et euaserit, qua ratione Athenis initiatus tandem cum Demetrio et Musonio egerit, ipse narrans taediosa prolixitate legendus est PHILOSTRATVS [g], cuius nugas enarrare omnes, nec nostri patiuntur limites, nec lectoris decet patientiam, adeo vbique ineptit, et nec ad veritatis nec ad verisimilitudinis leges attendit. Aegyptum vero adiisse Apollonium eo minus mirandum est, quo magis eam horum impostorum patriam quasi fuisse, certum est, ipsique Alexandrini, leuissimi homines, et superstitioni longe deditissimi, qui ex fama Apollonium nouerant, eius videndi desiderio tenebantur [h]. Versabatur tum in Aegypto Vespasianus, idque agebat, vt quam nuper arripuerat, imperatoriam dignitatem, sibi confirmaret. Cui cum omnium ordinum homines, etiam Philosophi, Dion et Euphrates obuii facti essent, solus Apollonius in templo remansit et philosophando tempus triuit: Imperator benigne illos allocutus versareturne in his locis Tyanensis interrogauit? et se isto viro opus habere dixit, moxque ad templum accessit, Apollonium allocuturus, qui in Iudaeam ad eum vocatus venire recusauerat, vt de imperio cum illo colloqueretur. Quod si PHILOSTRATO [i] fides, imperator eum supplex quasi, tanquam Deum quendam veneratus est, et vt se imperatorem faceret, rogauit, Apollonio annuente, et qua ratione imperium gerere debeat, monente, acclamante omni populi turba. Quae omnia superba oratione exsequitur Philostratus, vt a Sophistae ingenio multa accessisse dubium non sit: rem tamen ipsam gestam in hunc fere modum esse, non dubitandum videtur. Erat enim Vespasianus vir callidus iisque artibus instructus, quibus praeparatum oportebat eius pectus, qui regnum inuadere iustitiae et aequitatis spe vellet. Qui cum Diis potissimum monitoribus et ductoribus imperii frena arripuisse videri cuperet, vt multitudinem ad recipiendum nouum dominum superstitione magis, quam armis adigeret, non solum vaticinia oraculorum artificiosa ad se interpretatione traxit [k], sed cum sciret etiam, sacerdotum, theurgorum, hisque similium hominum artibus nihil ad flectendos populorum animos esse salutare magis atque vtile, praesertim in Aegypto, qua populus

quaerenti, et religionis praetextu cuncta mouenti, adscribendum est. Certe sub ipso Nerone quietam et tranquillam vitam, pietate et honestate nixam, commendabat Paulus 1 Tim. II, 3.

f) ib. c. 12. seqq. vbi inter alia narrat ex monstro tricipiti, tres Imperatores futuros praedixisse, quorum neuter perfecto imperio potiturus sit, idque in Galba, Vitellio, Othone fuisse impletum. Quae ipso monstro informia et absurda magis esse, quis non videt?

g) c. 18. seqq. p. 202. seqq.

h) c. 24. Dictum de hoc Alexandrinorum studio T. I. L. II. c. ult.

i) c. 28. p. 211.

k) vid. omnino TACITVS Hist. L. II. c. 82.

lus totus ſuperſtitione regebatur, varias hanc in rem artes adhibuit, vt non hominum vi et conſilio, ſed Deorum vindicum voluntate imperio Romano praefectus videretur [l]. Hinc ratio petenda, cur Aegyptum omnium fere primum adierit, cur miraculoſas ſanationes finxerit, earumque ſcenam artificioſe inſtruxerit, cur templa primum ingreſſus ſit. Cumque Tyanenſem eiusmodi fama, quod daemonis inſtar in hac terra verſaretur, inclaruiſſe inter populos ſciret, nihil ſibi magis apud plebem, praeſertim Alexandrinam, vſui fore credidit, quam ſi ab Apollonio, volente Deorum conſilio, imperator declararetur. Cuius effectum mirabilem cum ſentiret Veſpaſianus, vir callidus, et ſcenae inſeruiendi aptiſſimus eum nullo non honoris cultusque genere Apollonium fuiſſe proſecutum, omnino veriſimile eſt, non quod talem eum cenſeret, qualis ferebatur, ſed quod a populo, ab illo rem ſuam probari, credi ipſius plurimum intereſſet. Attemperauiſſe etiam Apollonium conſilia ſua noui imperatoris ingenio et ſcopo, non obſcure prodit PHILOSTRATVS [m], qui narrat, diſceptatione inter imperatorem et philoſophos Apollonium, Dionem et Euphratem inita de conſtituendo imperio, cum Dio et Euphrates reſtituendam rempublicam a tyrannide vindicatam libertati ſuae contenderent, Apollonium graui eos oratione obiurgauiſſe, et vt principatum mordicitus teneret, Veſpaſiano auctorem fuiſſe, offenſis licet philoſophis modo dictis, ex quibus Euphrates ab eo tempore infenſo in Apollonium fuit animo. Quam inimicitiam vt parum curauit Apollonius, de imperatoris, cui tantopere ſua auctoritate inſeruiebat, gratia certus, ita ſalutaribus eum ad feliciter imperandum orbi monitis inſtruxit [n]. Quae tamen monita, ſi modo ita imperatori ſuggeſſit Apollonius, nec in Sophiſtae ingenio nata ſunt, paedagogicum valde ſapiunt faſtum, hominemque produnt, artium imperatoriarum prorſus imperitum. Quae ſine dubio cauſſa fuit, cur firmato poſtea imperio Veſpaſianus Apollonio obſecutus non ſit, huiusque ita ab eo animus disiunctus fuerit, vt ad eum, etiam vocatus venire amplius nollet. Scilicet libertatem Graeciae ciuitatibus, quam iis donauerat Nero, ſuſtulit Veſpaſianus: qui, cum ad hanc eas libertatem perueniſſe inſeruiendo dementiae et voluptatibus Neronis cognouiſſet, nec hanc ſtare ſimul poſſe, cum Romani orbis ſub vno capite imperio, conuenienter ſtatui et circumſtantiis ſuis hanc iis libertatem ademit. Quod cum non aſſequeretur Apollonius, qui fanaticum magis vitae genus ſecutus erat, quam aulicum, improbauit epiſtolis Laconicis, intolerabilem et plane puerilem faſtum erga imperatorem teſtantibus [o]. Manſit itaque Apollonius in Aegypto, in qua miranda multa patrauiſſe porro nu-

gatur

l) Digni qui de miraculis Veſpaſiani legantur viri eruditiſſimi C. AVG. HEVMANNVS pec. diſſ. Poecil. T. II. L. III. p. 427. IAC. SERCES tr. des miracles p. 276. ſeqq. I. L. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 15. n. 12. p. 307.

m) c. 32. ſeqq. p. 214. ſeqq.

n) c. 36. ſeqq. p. 220. ſeqq. Eleganter vero, cum Euphrates quoque dicere iuſſus eſſet, inter alia monuit: *Philoſophiam caueat, quae commercia cum Diis iactat, eos enim, qui de Deo multa parum ſana fingunt, nos inani tumore implere.* Id in Apollonium dictum fuiſſe, ipſe monet PHILOSTRATVS l. c. c. 37. p. 222.

o) c. 41. p. 224.

gatur PHILOSTRATVS, cuius tamen fabellas narrare omnes nec e re noſtra, nec ex lectoris eſſe iudicamus. Vnum tamen praetereundum non eſt, cuius hiſtoriam ita exponit Sophiſta: leonem manſuefactum loro, veluti canem non nemo ducebat: qui hominibus blandiebatur, et per multa vagabatur oppida, et templa quoque intrabat, nec carnibus veſcebatur ſacrorum, ſed mellitis placentis et pane gaudebat coctisque carnibus: vinum etiam bibebat. Apollonio autem maxime blandiebatur, et magis illi, quam vlli alii mortalium, aſſidebat. Hunc ope ſua indigere profeſſus Tyanenſis, hominis in eo animam eſſe, Amaſinque in hoc leone obambulare dixit, qui Rex Aegypti fuiſſet. Leo haec audiens miserabiliter eiulauit, lacrymas etiam mittens, quem demulcens Apollonius iubet in templum Leontopoli collocari: Regem enim in beluam regiam migraſſe, et circumuagari: inde ſacerdotes leonem torque et vitis redimitam tibiis et hymnis in interiorem Aegyptum deduxerunt. Ita PHILOSTRATVS [p], non maiorem fidem meritus, quam cum Iarcham Gangem fluuium fuiſſe narrat. Cuius tamen ineptiis vt ſubſidio veniret eruditiſſimus OLEARIVS [q], cum literaliter intellectum inſaniam Apollonii prodere videret, ad ſenſum figuratum et hieroglyphicum referendum eſſe ſtatuit, eo quod Aegyptiis in more poſitum fuerit, Deorum et Heroum naturam, indolem, virtutes ſacris huiusmodi ſymbolis repraeſentare, imitandaque proponere, cum optimus eorum cultus iuxta eos et Pythagoricos, HIEROCLE teſte [r], ſit imitatio. Sic Apin regem ſuum bouis ſymbolo repraeſentaſſe. Simili ergo modo Apollonium Amaſis herois repraeſentandi aptiſſimum ſymbolum hunc leonem iudicaſſe, nempe eum regis, moribus ſimillimum eſſe, generoſum animal et φιλάνθρωπον, idque ξυμβολικῶς exprimendo more Indicae et Pythagoreae philoſophiae animum Amaſis immigraſſe, dixiſſe. Nihil habet noui haec μετεμψυχώσεως Pythagoricae explicatio, quam pluribus viris doctis placuiſſe, *tomo primo* [s] fuſe docuimus, verum autem non eſſe, et nec veterum relationibus nec ſyſtemati Pythagoreo conuenientem, luculenter demonſtrauimus. Cum itaque Apollonius Pythagoream philoſophiam ſecutus ſit, eaedem rationes hic quoque pugnant, nec συμβολικῶς eſſe haec intelligenda, docent. Quod ſi ad haec non attendimus, adeo manifeſtus eſt narrationis Philoſtrateae ſenſus, vt nos quidem non aliam ex ea ſententiam queamus elicere, quam, regem Amaſin in hanc regiam beluam migraſſe; hoc enim velle verba Philoſtrati: βασιλέα γὰρ ἐς τὸ βασιλικώτατον τῶν θηρίων μεταβάλλοντα, quilibet Graeci ſermonis mediocriter peritus videt. Nec Apis ſolum regis ſymbolum fuit, ſed ei anima regis ineſſe credita, vel inhabitare potius numen quoddam; vt taceamus Indica, quae Gymnoſophiſtis tribuit Damis, eandem μεταβολὴν et migrationem animae in varia corpora manifeſte ſupponere. Patet etiam ex aliis locis huius vitae Apollonii [t], hunc ſimium Pythagorae ſimpliciter et ad literam huic dogmati inhae-

p) c. 42. p. 225. ſeq. q) Ad h. l. n. 9.
r) Ad aur. carm. v. 2.
s) L. II. c. 10.
t) L. III. c. 22. L. VI. c. 43.

inhaesisse. Quod si admittimus, vt non potest non admitti, nisi vim inferre velimus verbis clarissimis, euidentissimum putamus esse, Apollonium fuisse aut impostorem impudentissimum, aut hominem simplicitate et superstitione anili turpissimum. Quem eius characterem tota vitae eius comprobat historia.

§. XV. Ex inferiori Aegypto in superiorem atque Aethiopiam iter ingressus est Apollonius, cum gymnosophistis vt conuersaretur, Menippo Alexandriae Euphratis obseruatore relicto, cum viginti discipulis qui itineris taedia metuebant, decem ex iis magistrum sequentibus. In quo itinere nec templorum, nec delubrorum, quae in Aegypto sunt, vllum praeterierunt silendo, sed vbique sacras doctrinas vel acceperunt communicatas vel cum aliis communicarunt [u]: ex quo, qualis illa doctrina fuerit, si cum illis comparetur, quae de Aegyptiorum philosophia suis locis diximus, coniici sine labore potest. In Aethiopiam ex Aegypto transgressus [x] ad gymnosophistas iter direxit, quorum philosophorum qualem tum conditionem fuisse Philostratus tradat, *tomo primo* [y] fuse enarrauimus. Monuisse eos praemisso nuncio Euphratem, cauerent sibi ab Apollonio, indicat historicus, addens, innumera contra ipsos argumenta comparasse: quae illi vera esse rati, cum is aduenisset, cum eo colloqui recusauerint, varios praetextus quaerentes: donec tandem meliora edocti, et de calumniis Euphratis certiores facti, se aduenturos promitterent: id quod altera luce factum [z]. Non enarrabimus colloquia gymnosophistarum cum Apollonio, ne in prolixiorem iusto campum deducatur tractatio: quae enim momentum habent, si modo habent, ex iis, quae de gymnosophistis Aethiopum supra diximus, intelligi possunt, reliqua, quae potiorem partem constituunt, adeo puerilia sunt, vt non nisi Damidis simplicitate vel Philostrati leuitate digna iure videantur. Pleraque enim de vitae suae instituto Indorum gymnosophistarum disciplinae praeferendo agunt, et vt verum fateamur, nobis valde scholam Sophistae, non vero arenas Libyae redolent. Miscet et huic narrationis parti θαυμάσια Philostratus, vt lectori placeret. Narrat enim [a] Thespesionem gymnosophistam, vt se arte Indis non cedere demonstraret, mandasse vlmo, sub qua disputabant, vt distincta voce salutaret Apollonium, idque arborem articulata foeminae voce fecisse. Quod commentum ideo huic Milesiae fabulae infarserunt nugatores, vt in eo quoque Pythagorae similis euaderet Apollonius, quem a Caucaso flumine clara voce salutatum fuisse narrat PORPHYRIVS [b]. In quo tamen mire iterum oscitantiam prodidit fabulae huius architectus. Supponit enim ista narratio, inesse partibus mundi omnibus spiritus daemonasque, et arboribus quoque, quos Dryadas vocasse veteres alibi notauimus: quam Pythagoream hypothesin Apollonio placuisse, paulo ante ex Philostrato narrauimus. Ast hic non Apollonio hoc mira-

Iter Apollonii Aethiopicum.

 culum

u) c. 43. p. 228. x) L. VI. c. 1. p. 228.
y) L. I. c. 9. z) c. 7. seqq.
a) c. 10. p. 239.
b) Vit. Pythag.

culum tribuitur, ſed Gymnoſophiſtae Aethiopi, ad quos perueniſſe Pythagoricam philoſophiam, nemo vnquam, ne Damis quidem ipſe mendax, profeſſus eſt. Multo magis talia affert, de iis PHILOSTRATVS [c], vt ab eiusmodi impoſturis Pythagoreorum longe abhorruiſſe videantur. Dixiſſe enim Theſpeſionem refert: ſapienti ſatis eſſe quidem, vt a cibo ſit purus, qui animatus, et a deſiderio quod per oculos ſubeat, inuidia item, quae ſit iniuſtorum operum magiſtra, manumque ſimul animumque inuadat: miraculorum vero oſtentatione aut arte magica non opus habere veritatem. Quae omnino Gymnoſophiſtam ſapiunt, licet, quae ornandi ſermonis cauſſa adiecit ſophiſta [d], artem eius ad nauſeam vsque affectatam prodant, omnemque verum perſonarum characterem ſupprimant. Ad ea quae reſpondit Apollonius, (modo illius ſint, et non conficta a Philoſtrato) digna ſunt tali philoſopho, nec aliena ab eius charactere et animi indiciis. „Non ſe de eligenda ſecta vt cum ipſis conſul„taret, veniſſe, ſed vt ſui conſilii cenſoribus iis vtatur. Nempe cum in „Pythagorea philoſophia magnum quid obſeruaſſet, vt ineffabili ſapien„tia ſeipſum cognouerit, ad aras item quanta puritate acceſſerit, ventre„que vt ſit vſus ab omni animalium eſu puro, quin et corpore puro ab „omni veſtitu, qui ex animalibus eſſet, linguam porro vt primus mor„talium frenauerit, reliquam denique philoſophiam quaſi ex oraculis com„poſitam veriſſimamque praeſtiterit; ad eius placita ſe conuolauiſſe, non „ex duabus vnam eligentem philoſophiam; eam enim omnes, quotquot „habentur, opiniones ſuas quaſi in orbem circa ſe diſponentem, ſuoque „induentem ornatu in eas intueri, et recte delectum facere praecepiſſe. „Pulchrae cum omnes eſſent, in omnes fixiſſe oculos; et aliam eorum „voluptatem, aliam poſt labores quietem, aliam gaudium labori admiſcen„dum promiſiſſe, ſed ventris habenas laxatas, manusque ad diuitias rapi„endas paratas oſtendiſſe, et perturbationes, quas cohibere ſe iactabant. „Vnam, qua Pythagoras victus fuit, ſe parum iucundam et aerumnarum „plenam ſe venditaſſe, ſubtrahere ſe et carnes, et vinum et lanam, cal„ceos dare ex corticibus, et ſomnum ſine apparatu, adeoque ſeueram ſe „eſſe, vt linguae quoque vincula parata habeat. Inde vero praemia ex„iſtere temperantiam, iuſtitiam, et Deorum amorem, et fatidicam faculta„tem, et lucem, vt Deum poſſit diſcernere et heroëm, et vmbroſa „phantaſmata redarguere, ſi humanam ſpeciem mentiuntur.„ Quae ita porro proſequitur Apollonius, vt hanc ſapientiam non Graecis, ſed barbaris deberi fateatur, eamque apud Indos ſe inueniſſe dicat. Quae omnia licet rhetorico ita amplificentur artificio, vt dubium non ſit, ſuis veſtibus indutum Apollonium in ſcenam produxiſſe Philoſtratum, ita tamen depingitur philoſophiae Pythagoricae, qualis eo tempore fuit, facies, vt quam perſonam effingere voluerit Apollonius, quam ei laruam induere

c) l. c. p. 239.

d) Flumen orationis huius ipſe laudat Apollonii nomine PHILOSTRATVS. p. 241.

duere conatus ſit Philoſtratus, in aprico ſit. Reliqua quae his ſubiunguntur miſera ſunt, licet in ruborem dediſſe aethiopem mentiatur ſophiſta, qui pleraque ex ſuo ingenio finxiſſe, et verborum elegantia potius, quam ratiocinandi artificio valuiſſe videtur. A gymnoſophiſtis ad quaerendos Nili fontes ſe conuerterunt Apollonius et ſocii, cuius itineris hiſtoriam iisdem affaniis cumulat, quibus Indicum cumulauerat Philoſtratus. Vidiſſe eos, tradit [e] hirco-boues, androphagos, pygmeos et ſciapodas, ſatyri ſpectrum petulanter feminis illudens, vino inebriatum quod aquario immiſtum erat, manſuefeciſſe, idque traditione conuenienter viſibile oſtendiſſe [f]: vidiſſe etiam catarrhactas Nili tres, ad fontes tamen non penetraſſe. Quibus quidem omnibus, experientia, ſi credis, nixis, fidem non denegandam eſſe cauillatur PHILOSTRATVS [g], experientiam vero et fidem ſenſumque omnem ea contraria habere, quilibet videt, qui harum regionum indolem ex fide dignis eorum relationibus didicit, qui noſtro tempore eas explorarunt. Ex Aethiopia cum rediiſſet Apollonius, altercationis ſerra cum Euphrate reciprocata Titum adiit, de Hieroſolymis captis gratulaturus eiusque modeſtiam laudauit, quod coronas et victoriae laudem renuiſſet, et ſe manus irae diuinae porrexiſſe dixiſſet, quod tantopere Tito placuiſſe, ait PHILOSTRATVS [h], vt patris collega declaratus, Argos Apollonium vocauerit, et de imperii rationibus conſilia cum eo agitauerit, ab eo de vitae ſuae inſidiis morteque edoctus. Quod ſi verum eſt [i], eadem ambiguitate in vaticiniis fuiſſe vſum Apollonium, qua oracula ad decipiendos homines vti ſolebant, dicendum eſt, nouo impoſturae eius argumento. Addit et hoc Apollonii encomiaſtes, commendaſſe eum Titum Demetrio Cynico, ad quem epiſtolam affert et Laconica breuitate et ſcholaſtico faſtu atque imperio turgentem [k]. Poſt haec noua in Ciliciam, Ioniam atque Graeciam itinera ſuſcepit, et miracula edidit plurima, quae cuius generis fuerint, ex allatis iudicari poteſt, nec crambem bis cum taedio coquere opus. Exemplum, qui vult legat [l] canis rabioſi, qui iuuenem momorderat, et aufugerat, ſola Damidis heri nomine facta citatione adducti miraculum, qui puerum ideo morſu laeſerat, quod anima Telephi Myſii in eum commigraſſet, taliaque in eum fata decreuiſſent. Quae non tantum κατὰ τὸ ῥητὸν intellexiſſe metempſychoſin Apollonium produnt, ſed et, quam futilia fuerint eius miracula, immo et naturalia, manifeſtant. Rabioſum enim canem aqua, vt morſum, curari ait CELSVS [m].

§. XVI. Sublato Tito, cum imperii habenas capeſſeret Domitianus, Neronis veſtigiis inſiſtens crudelitatis et tyrannidis, quam iuſtitiae et clemen- *Inquiſitio Romana.*

e) L. VI. c. 22. ſeqq. p. 264. ſeqq.

f) c. 26. p. 267. Quaſi inebriari poſſet ſpectrum! Verum hoc ex Pythagoreorum diſciplina, qui ὀχήματα ſpiritibus tribuebant, craſſiora malis, ſubtiliora bonis. Multa de iſtis, eorumque in nidorem carnis inclinatione IAMBLICHVS de myſt. Aegypt.

g) c. 27. p. 267.

h) c. 29. 30. p. 268. ſeq.

i) Praedixit enim ei, Vlyſſis morte obiturum, id eſt ex mari. Marino vero lepore a Domitiano fratre enecatum fidem vaticinio feciſſe Damis ait c. 32.

k) c. 33. p. 271.

l) c. 43. p. 278.

m) L. V. c. 7.

mentiae potiorem rationem habuit. Senſere tyranni ſaeuitiam philoſophi, quos ob laudatam Thraſeae et Heluidii Priſci virtutem, quos ſanctisſimos viros Iunius Priſcus appellauerat [n], vrbe et orbe Romano proſcripſit, tantoque philoſophos terrore compleuit, vt habitu mutato alii in extremam Galliam aufugerent, alii in Lybiae Scythiaeque deſerta, quidam etiam doctrinam amplecterentur, ſeculi vitiis conſentaneam [o]. Exilium tum paſſum fuiſſe Dionem Pruſaeenſem, et ad Getas profugum habitu philoſophico poſito agriculturae operam nauaſſe [p]; item Epictetum Roma exceſſiſſe in ſequentibus, horum philoſophorum vitas enarraturi, dicemus. Contra quam Domitiani tyrannidem eo fuiſſe animo Apollonium narrat PHILOSTRATVS [q], vt nil quidem ſibi timeret ipſi, ſed aliorum miſericordia commotus omnem aduerſus imperatorem quae in ſenatu eſſet, iuuentutem, omnemque quam in nonnullis obſeruabat, prudentiam conuerteret, et in prouincias profectus, atque apud praeſides philoſophatus ad euertendam tyrannidem eos cohortaretur, exemplis ex Graeca et Romana hiſtoria ad audendum facinus adiectis. Quae tanquam inſignis virtutis factique prorſus heroici ſpecimina laudat, Zenoniſque atque aliorum philoſophorum exemplis tuetur, et tamen cum ab Euphrate delatus Apollonius, arcanorum rationes redditurus citatus eſſet, quod mox narrabimus, friuolis cauillationibus fateri ſubterfugit, cauſſatus philoſophari ſe de fatorum vi, quodque adeo mutari nequeant, vt ſi imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne ab eo exuatur imperio, etiam in vitam interemtus ſit rediturus, quo fatorum ſatisfiat decretis. Immo cauſſari non erubuit, colere ſe imperatorem, non vt ſeruus dominum, ſed vt ciuis principem [r]. Quae, annon, puduiſſe ipſum Apollonium ſeditionis excitatae, ſaltem non fuiſſe auſum hanc patriae libertatis vindictam defendere, euincant, lectoris eſto iudicium. Certe a ſeditione non poſſe abſolui Apollonium PHILOSTRATVS [s] locuples teſtis eſt, narrans, ex ſociis prudentiſſimos quoſuis modo iſtum, modo alium remotis arbitris allocutum, Romam miſiſſe, vt in tyrannum quos poſſent, armarent, cum Nerua quoque ea de re publice locutum, eique imperium praedixiſſe. Quae cum cognouiſſet Euphrates, vt diximus, inimicitiae contra Apollonium inſtigatione ad Domitianum ab eo delata ſunt, qui non tantum citauit philoſophum, ſed et ad Aſiae ſcripſit proconſulem, vt comprehenderet Apollonium et Romam adduceret. Omnia haec vt ſcribit PHILOSTRATVS [t], diuinitus pro more ſuo antea proſpexit Tyanenſis. Qui cum nihil timeret, ipſe non communicato cum amicis conſilio in Italiam iter ingreſſus eſt, quinta die placido curſu Puteolos delatus [u]. Ibi in Demetrium Cynicum incidit, qui ne Romam

n) SVETON. in Domit. c. 10. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXXXII. p. 251. ſeqq. TILLEMONT. in Domit. not. g.

o) Ita PHILOSTRAT. L. VII. c. 4. p. 282. Conf. GELLIVS L. XV. c. 11. EVSEB. Chron. n. MMCIV. PLIN. panegyr. c. 47. init. Dictum hac de re ſupra capitis huius ſect. I. §. vlt.

p) PHILOSTRAT. vit. Soph. L. I. c. 7. p. 488.

q) loc. cit.

r) L. VIII. c. 7. §. 16. p. 351.

s) L. VII. c. 8. p. 285.

t) c. 10. p. 286.

u) c. 10. p. 286.

mam accedens, philoſophiae tantum periculum crearet rogauit, cauſſatus, philoſophis ne mutire quidem conceſſum eſſe, ſed crimen contra eos inuentum ſapientia, et contra ipſum Apollonium, quando inter eos excellat ſapientia, hanc callidam magis inuentam eſſe accuſationem. Cupere enim Domitianum eum criminum eſſe complicem, ob quae Nerua eiusque comites exulent: ſuſpectam eſſe et vitam et veſtem, et honores, haec ſe a Teleſino accepiſſe, qui ipſe philoſophiae cauſſa ex vrbe emigrauerit. Nec eſſe vel ius, vel iudicem ſed talem, qui cauſſam non audiat, vel occidat tamen nullius criminis reum. Illa Demetrii oratione victus Damis, magiſtro ipſe quoque iter diſſuaſit, nam pro philoſophia ita moriendum eſſe, dixit, ſicut pro aris et focis, pro moeniis et ſepulchris: philoſophiae vero perdendae cauſſa, nec ſe mori velle, nec eorum quenquem, qui illam et Apollonium ament. In omnia alia ſe vertit Apollonii ſententia, ſe enim omnia, dixit, ſcire, nec ſe ſtolido huc veniſſe conſilio, nihil enim periculi corpori ſuo eſſe metuendum, nec tyranni vi ſe interfici poſſe, etiamſi hoc ipſe velit: contra intelligere ſe, periculum eſſe, ne viros illos perdat, quorum vel ducem vel ſectatorem eum faciat tyrannus. Ideo, neque conſilium Damidis probabat, vt veſtem mutaret, quod tamen illi permiſit, vt plebeiam indueret, nec comam geſtaret [x]. Interim Romae artibus, quae clanculum prodeſſe poſſunt, omnibus pro Apollonio vſus eſt Aelianus, praefectus praetorio, qui eum iampridem amauerat, et cum eo in Aegypto erat locutus. Cautius tamen agendum ratus, iuſſit eum comprehenſum ad ſe duci, quod eum tanquam incantatorem, eumque excellentem accuſator detuliſſet. Sublato vero delatore cum in ſecretiorem praetorii locum deduxiſſet, amicum ſe eius eſſe, quod ei varia in Aegypto praedixiſſet, dixit, et accuſari veſtitum, et reliquam viuendi conſuetudinem, item quod ſint, qui Apollonium adorent, quodque multa aduerſus imperatorem tum ſecreto, tum palam etiam, tanquam diuinitus accepta diſſeruerit, quodque in agrum egreſſus dicatur ad Neruam, Arcadem in eius gratiam puerum ſecuiſſe, qui mactatus ſit exitii imperatori procurandi cauſſa, atque hoc ſacrificio ad imperii ſpem eum erexiſſe. Ad hanc itaque accuſationem apologia depellendam eum paratum eſſe oportere, quam etiam ſe ſuſcepturum promiſit Apollonius [y]. Aelianus itaque diſſimulato, quod ſuſceperat, Tyanenſis patrocinio, de eo ad imperatorem retulit. Ex praetorio igitur dimiſſus Apollonius et in carcerem deductus eorum, qui vinculis nullis conſtringerentur, cum captiuis multa diſſeruit, quae taedioſa prolixitate exponit PHILOSTRATVS [z]: Tandem cenſualium ex imperatoris iudicio aliquis miſſus, iuſſit Apollonium circa meridiem in palatium venire, non vt cauſſam dicat, ſed vt eum imperator videat, et cum eo ſolo agat. In palatium adductum vbi imperator conſpexit, viri attonitus ſpecie, daemonium ad ſe adductum, exclamauit, quod Apollonius arripiens imperatori

x) c. 14. p. 291. ſeqq.

y) c. 17. 18. p. 298. ſeqq. z) c. 21. ſeqq. p. 300. ſq.

ratori exprobrauit, qui cum ſe Palladis tutelae commiſiſſet, Deos atque homines dignoſcere non poſſet, et homines inter daemonum ſpectra collocaret. Domitianus autem conſcium eum criminis Neruae eſſe ſtatuens, de ea re ſe edoceri cupiit: quod recipiens Apollonius, Neruam tanquam mortalium omnium moderatiſſimum mitiſſimumque impenſe laudauit, ad res autem magnas meticuloſum eſſe monuit, nec amicos eius res nouas moliri teſtatus eſt. Quibus auditis ira intumeſcens imperator, quod eum ſycophantiarum reum ageret, et turbatores imperii tanquam quietos et bonos commendaret, ſceleſtiſſima haec capita cum Apollonio conſpiraſſe clamabat; et libellum ea detecturum minabatur. At ille, ne his quidem territus, defenſionis licentiam ab eo petiit [a]. Quo facto in carcerem reductus et ignominioſe habitus eſt, barba detonſa et coma, atque inter ſceleſtiſſimos in vincula coniectus, Apollonio defenſionem a tempore, et Deorum ſpiritu et amore philoſophiae, cui ſe addixerat, ſibi promittente, et ridente Caeſarem, quod quem incantatorem haberet, vinculis conſtringi poſſe putaret [b]. Subornabat etiam Domitianus hominem callidum, fraudibus inſtructum, vt habitis cum Apollonio colloquiis inſidias ei ſtrueret, quas tamen magna prudentia euitauit, Damidemque anxium rerum praeſentium, iisque diffiſum erexit, praedicens, vitam ipſis ademturum neminem, ſed liberatum iri ex arbitrio ſuo. Cuius vt daret illi exemplum, e compede crus eduxit [c], et bono animo eſſe iuſſit. Tum ſe primum, Damis ſcripſit, penitius viri indolem perſpexiſſe, diuina quod eſſet, et humana ſuperior. Quod eo magis mirandum, quo his maiora et diuiniora vidit et in literas Damis retulit, qui quo erat inficeto ingenio, hic ſe ſibi contradicere non animaduertit. Cum autem liberiorem illi cuſtodiam decreuiſſet imperator, et diem defenſionis praeſtitueret, dimiſit Damidem licet inuitum, et Puteolos pedes ire ad Demetrium, tumque ad inſulam Calypſum ſe conuertere iuſſit, illic enim ſe apparere viſurum, id quod Damis etiam exſecutus, iterque pedibus, vti iuſſerat, profecutus eſt, vitata ita graui maris tempeſtate, quam Apollonium praeuidiſſe dicit [d]. Cum iudicii dies aduenifſet, introductus eſt in dicaſterium Apollonius, in quo imperator cum familiaribus et nobilioribus vrbis viris conſederat, contendente eo, vt coram plurimis Apollonium deprehenderet, virorum illorum complicem [e]. Ille vero adeo imperatorem alto deſpiciebat ſupercilio, vt ne reſpiceret quidem. Accuſator, ſubmiſſus ab Euphrate, tanquam veneficum detulit, et accuſationis libellum obtulit; ex quo de quatuor potiſſimum capitibus quaeſtionem inſtituit imperator; nempe: cur proprio et ſingulari plane vtatur habitu? cur eum Deum vocent homines? quo inſtinctu aut qua coniectura Epheſiis peſtem praedixerit?

a) c. 32. ſeq. p. 312. ſeq.
b) c. 34. p. 313. ſeqq.
c) Fatetur Damis vel PHILOSTRATVS c. 39. p. 318. magos eiusmodi oſtenta efficere poſſe, ſed ob media adhibita eam artem incertam eſſe et fugiendam. Quaſi vero non, qui ſe altiorem magiae gradum attigiſſe iactabat Apollonius, eandem cenſuram mereretur!
d) c. 41. p. 319. ſeq.
e) L. VIII. c. 1. ſeqq. p. 322. ſqq.

rit? cur in agrum profectus et in cuius gratiam puerum ſacrificauerit? Ad quae accuſationis capita paucis ita reſpondit Apollonius: vti ſe veſtibus ex terra, ne animalibus moleſtiam afferat: Dei nomine ſe honorari a quibusdam, quoniam vir omnis, qui bonus exiſtimatur, Dei cognomine honoretur. Peſtiferi morbi malum primum ſe ſenſiſſe, tenuiori victu vſum. Aſt quod ad puerum attinet, nec pedem domo extuliſſe, neque in rure fuiſſe atque ibi ſacrificaſſe; iſta enim probanda eſſe. Quae omnia an diſciplinae, quam ſequebatur Apollonius, coſentanea dicta fuerint, iudicent, qui philoſophiae eius, quam affectabat, picturam ab ipſo ſupra delineatam contemplati ſunt. Domitiano tamen fecere ſatis, qui eum ab intentatis criminibus abſoluit, manere tamen iuſſit, quoad priuatim cum eo fuerit collocutus. Recitat etiam prolixam apologiam Apollonii PHILOSTRATVS [f], quam ſcripto conſignaſſe ait, cuius ſumma eo tendit, vt virum Pythagoreum Deorum communione gaudere, fatorum ordinem inſpicere, hincque praedicere futura demonſtret, et ab intentato ſacrificii et periurii crimine Apollonium liberet, congeſtis maledictis et opprobriis in Euphratem plurimis. Quam tamen non ipſius Apollonii opus eſſe, ſed Philoſtrati, ſophiſticam eloquentiam in ea apologia oſtentantis, eo magis veriſimile eſt, quo magis Laconica breuitate fuiſſe vſum Tyanenſem ipſe nobis narrat. Apollonius manere iuſſus, vt vel audiretur, et ab exulibus inſulae, terrae gemitibus, exercitus formidine, ſenatus ſuſpicionibus liberarentur; vel ſi nolit, dimitteretur, poſtulauit, et ſe capi non poſſe profeſſus e dicaſterio diſparuit [g]. Quae ita quidem pro certo narrat Philoſtratus, quaſi ex tripode foliisque Sibyllae hauſta, parum tamen habent veriſimilitudinis. Quis enim credat, Domitianum tyrannum crudeliſſimum ſuſpicionibus et caedibus indicta etiam cauſſa cuncta complentem, et in Neruam ac coniuratos acerrima ira flagrantem, Apollonium, quem conſiliorum participem certo certius nouerat, ſola facti negatione abſoluiſſe, nec aliter in hanc cauſſam inquiſiuiſſe hominem ſuſpicaciſſimum? quis philoſophum, incantatorem habitum, et diſparendi facultate probatum ab imperatoris aula non quaeſitum eſſe putet? quis tam illuſtris tantoque apparatu inſtituti dicaſterii finem tam puerilem atque ludicrum fuiſſe ſibi perſuadeat? et quis ſophiſtae eloquentiam a breuiſſimi ſermonis philoſopho adhibitam, vel mediocri colore perſuaſus admittat? Adeo in hac quoque hiſtoriae ſuae parte veriſimilitudinis rationem habuit fere nullam Philoſtratus [h]: ſi etiam concedamus, quod eius temporis magis veteres vindicant, potuiſſe eos ex oculis hominum diſparere et euaneſcere [i]. Miramur potius Domitiani patientiam, qui hominem, qui tot eum modis ludibrio habuerat, quem in caput ſuum coniuraſſe non ignorabat, quaerere poſthac nunquam auſus eſt. Verum ex eiusmodi ἀπίστοις καὶ ὀλιγοπίστοις conſtitiſſe Pythagoreorum hiſtorias fere omnes, hiſtoriae eorum

perito

f) c. 7. g) c. 5. p. 326.
h) Conf. TILLEMONT. l. c. p. 208.
i) De Simone mago id refert Auctor Recognit. L. II. p. 32.

perito non ignotum eſſe exiſtimamus. Quicquid vero illud eſt, quod lectori examinandum relinquimus, diſceſſit ante meridiem e Dicaſterio Apollonius, circa ipſam vero meridiem Demetrio et Damidi Puteolis apparuit [k]. Quem cum vidiſſent, dubii primum haerebant, vtrum is eſſet? aſt is protendens manum, viuere ſe, et ſpectrum non eſſe demonſtrauit, et tangentibus ſe praebuit. Quo illi ſurgentes viro inhaeſerunt, eumque oſculati ſunt, et narraturum acta iſtius diei in Demetrii domum deduxerunt.

Iter Apollonii Graecum.

§. XVII. Rebus Apollonii hunc in modum in Italia confectis, in Graeciam nauigare conſtituit, conſcenſaque, quae in Siciliam ſoluere parata erat, naui, in Siciliam prius, deinde in Peloponneſum traiecit [l]. Naui egreſſus Olympiam abiit, et in Olympii Iouis templo egit, neque vltra Scilluntem inde digreſſus eſt. Quem cum viuere et in Graeciam veniſſe, conſtans fama dictaret, primum quidem fabula viſa eſt; ad Graecorum enim aures de eius fatis varia fama peruenerat, aliique viuicomburio interiiſſe tradebant, alii viuum relictum, ſed vncinis ceruici impactis tortum dicebant, alii in barathrum, alii in puteum demerſum narrabant: poſtea vbi de eius aduentu certior fides facta eſt, inſigni frequentia ad eum videndum confluxere Graeci. Qui cum ab iis, qui ex Italia aduenerant, (ipſe enim quo pacto ſaluus euaſerit, non aperiebat) quae in Dicaſterio facta eſſent, comperiſſent, parum abfuit, quin eum adorarent, diuinum eſſe exiſtimantes virum, ob id quoque quod faſtu ſe non efferret: in quo falſos eos fuiſſe, ex narrata hactenus hiſtoria ſatis liquet [m]. Cum Damis vero de pecuniis Apollonium conſuleret, quoniam viatici parum oppido iis eſſet relictum, illud curaturus Apollonius in templum ſequente die veniens ex Iouis theſauris drachmas mille petiit, et a Sacerdotibus lubens accepit [n]; quae attento lectori argumento eſſe poſſunt, vel conſpiraſſe cum ſacerdotibus impoſtorem, eorumque rem ita iuuiſſe, vt ex praemiis et emolumento, ipſe quoque partem acciperet, vel vix eſſe probabile, ſacerdotum auaritiam in partem quaeſtus Apollonium admiſiſſe. Quod vero omnem veriſimilitudinem ſuperat, hoc praecipue eſt, quod in tanta Domitiani ſaeuitia, et inter tot, quos vbique locorum alebat, obſeruatores tanta linguae proteruia, oriſque maledicentia in imperatorem impune debacchari, et ſeditioſis omnia complere vocibus ſine periculo potuerit, qua in re fidem Philoſtrati recte deſiderat doctiſſimus TILLEMONTIVS [o]. Olympia in Arcadiam transgreſſus eſt, Lebadeae celeberrimum Trophonii antrum, quod nondum viderat, aditurus, quod inter celeberrima eius temporis oracula habitum eſt. Ibi cum in templum veniſſet, vt demitteretur, de philoſophia conſultaturus, a ſacerdotibus petiit, repulſam vero tulit, quod incantatorem admittere nollent. Vnde veſpera cum ſequacibus ad oſtium accedens adoleſcentibus, et quatuor ex obeliſcis reuellens, claues qui

k) c. 10. p. 354. ſeqq. Etiam hoc ad imitationem Pythagorae diuerſis locis apparentis.

l) c. 14. p. 358.

m) c. 15. p. 359.

n) c. 17. lucripetam fuiſſe inde colligit TILLEM. l. c. p. 208.

o) l. c. p. 208.

qui continebant, quibus aditus panderetur, ſub terram penetrauit cum pallio, quaſi diſputaturus. Quod ita acceptum fuiſſe Deo, ait PHILOSTRATVS [p], vt ſacerdotibus apparens Trophonius, ſeuere non tantum in eos ob virum illum animaduerterit, verum etiam praeceperit, vt eum in Aulidem proſequerentur, quod illic emerſurus ſit ex antro, modo maxime omnium admirando. Nempe die ſeptimo inde emerſit, quo nemo vnquam eorum, qui fatidicam ſpecum intrauerunt, afferens libellum, in quo ad interrogationes ex Pythagorica philoſophia oraculum reſpondit. Quem libellum Antii in palatio Adriani ſeruatum eſſe refert PHILOSTRATVS [q]. Quae hiſtoriae Apollonii particula ſi cum circumſtantiis antri Trophonii confertur, eleganter impoſturas Apollonii malamque fidem Damidis et Philoſtrati prodit [r]. Iſtis artibus non potuit non augeri nominis Apollonii celebritas, iis enim Pythagoras quoque caput extuliſſe dicitur, ad cuius famam adſpirabat Apollonius. Inſigni itaque diſcipulo-

 rum

p) c. 18. p 362. q) c. 19. p. 364.

r) Digna eſt haec vitae Apollonii pars, ad quam paulo attentius reſpiciamus: id quod fieri nequit, niſi praemiſſa celeberrimi oraculi deſcriptione, quam PAVSANIAE debemus, qui hoc antrum in Boeoticis p. 313. diligentiſſime deſcripſit, qui nempe ipſe illud conſuluit: Deſcenſurus in Trophonii antrum primum certum dierum numerum in aedicula quadam commorari habebat neceſſe, expiationes ſuſcipiens, varias, imprimis abluendus in Hyrcina fluuio, et ſacrificaturus Trophonio et Filiis, Saturno et Ioui regi, Iunoni Heniochae, et Cereri Europae: ex extis haruſpex denuntiat, num ſatis placatus Trophonius? Deſcenſurum tum ſacrificuli noctu ad fluuium deducunt, oleo inungunt, pueri oppidani abluunt. Poſt ad fontes deducitur lethes, vt omnium obliuiſcatur, et Mnemoſynes, ne memoria defluat, ſed teneat, quae intra penetralia viderit. Tum ſimulacrum Daedali contemplatus, cum multa religione votisque nuncupatis in antrum demittitur. Erat id ſupra lucum in monte, crepido in orbem candido ſaxo circumdata. Erecti ſuper ea obeliſci aenei; inter eos media oſtia, intra ambitum ſpecus non natura ſed artis opera ſolertiſſime exciſus, eius ſubterraneae cellulae formula furno ſimiles, in altum ſubſidit hiatus octo fere cubitorum. Nulli vero gradus conſtructi, ſed ad Trophonium deſcenſuri ſcalas admouebant, vbi deſcenſum fuerit, medium inter ſolum et antri teſtudinem cauernula erat latitudine duarum ſpithamarum: altitudine vnius: qui eo penetraſſet, humi procumbens, melle ſubactas offas tenens pedes prius in cauernulam illam immittebat. Mox toto ipſe corpore ſequens, genua in cauernam inſerere nitebatur: ibi ſtatim reliquum corpus veluti attractum genua ſequebatur, quaſi ab amnis vortice abreptum. Qui infra penetrale deſcendebant, futura non vno eodemque modo cognoſcebant, ex viſis alius, alius ex auditu conſequebatur. Per eaſdem fauces patebat reditus ſed itinere retrogrado praeeuntibus pedibus. Neminem non reducem euaſiſſe affirmabant, praeter Demetrii ſpeculatorem, qui non initiatus et auri exportandi cauſſa adiuit, cuius cadauer alibi apparuiſſe, et non per ſacrum antri oſtium eiectum dicunt. Redux conſultor ſtatuebatur a ſacrificulis in ſolio mnemoſynes, vt quae vidiſſet, et audiuiſſet, enarraret. Poſt in cellam bonae fortunae et boni genii, quo veniens commoratus erat reducebant, terrore attonitum, et ſuimet fere oblitum, redire tamen ei ſolebat mens: et is tabulae quae vidit inſcripta ſuſpendere. Hactenus, qui ipſum hoc antrum adiit Pauſanias. Non diſputabimus hic prolixe, an ad meras fraudes et impoſturam cuncta fuerint diſpoſita, et ita ordinata, vt ex ſacerdotum voluntate cuncta euenirent? eleganter hoc oſtendit ANTONIVS van DALE de orac. gentil. diſſ. 2. p. m. 268. ſeqq. Sed hoc in praeſentia tantum obſeruamus, impoſſibile fuiſſe, vt adiret hoc antrum impune, inuitis ſacerdotibus quisquam. Quod exemplo ſpeculatoris a Demetrio miſſi luculenter probatur, et ex ipſa antri conditione facile poteſt colligi, quae talis fuit, vt qui inuitis ſacerdotibus accederet, ab iis in cuniculis illis et meatibus ſubterraneis facile poſſet iugulari. Quod eo magis fieri oportebat, quo magis ſemel impune admiſſo, qui initiatus non erat, tota res potuiſſet detegi. Aut itaque mentiuntur Damis et Philoſtratus, non initiatum et inuitis ſacerdotibus ſubiiſſe antrum Apollonium, aut ſi initiari ſe paſſus eſt, adeoque falſa ſunt, quae illi tradunt, non iſto, quo hi referunt, modo emerſit ex antro, alio loco terraue; aut ſi vera ſunt, quae narrant, ex compoſito et ſimulata tantum tergiuerſatione ſacerdotum haec facta eſſe oportet, vt extraordinario modo antrum ſubiret illaeſus Apollonius. Id quod eo magis fieri potuit, quo magis cum his hominibus rem habuiſſe Apollonium, illosque eum vehementer coluiſſe, quod rebus eorum et auctoritati valde ſubueniret, ſupra demonſtrauimus, et finis Apollonii poſtulabat, vt modo diuino et inſueto a Deo audiretur. Quamcunque partem eligimus, corruit fides vel Apollonii vel Philoſtrati.

rum numero aucta eſt ſchola eius, veneruntque ad eum ex Ionia diſcipuli, quos Apollonios vocabant, illisque permiſti, qui in iſtis locis habitabant, nouum quaſi ὁμακοῖον Pythagorae referebant, magno ardore in philoſophiam incumbentes. In eo tamen a Pythagora diſceſſit Apollonius, quod apertas ſapientiae fores ſinebat, et omnibus, qui modo quaererent ſapientiam, impertiretur ſuam, de quibuscunque vellent interrogandi copia omnibus facta [s]. In quo attemperauiſſe ſe Apollonium ingeniis Graecorum, apud quos arcani diſciplina euiluerat, non eſt quod dubitemus, licet ea, quae ad arcanas theurgiae artes pertinebant, ſelectos tantum diſcipulos docuiſſe videtur. Ab aliis vero etiam conſultum Tyanenſem, etiam magnis viris, ex eo liquet, quod PHILOSTRATVS [t] narrat, apparente corona ſolis, iridis in ſpeciem, quae eius radios illuſtraret, cum ad rerum mutationem tendere oſtentum omnibus ſtatim liqueret, Achaiae rectorem Apollonium in Boeotiam inuitantem, ſciſcitatum fuiſſe ex eo, quid portenderet, metuentem, ne omnia in noctem verterentur: Apollonium vero, bono eum animo eſſe iuſſiſſe, aliquod enim ex iſta nocte lumen ſuboriturum. Quae, vt haec ὡς ἐν παρόδῳ tangamus, iterum impoſtorem produnt, qui ex φαινομένῳ naturali futurae in imperio mutationis portentum effinxit, magis vero Philoſtrati artes ſcenae huic ſeruiendi detegunt, qui coronam ſolis nominat, inuſitata voce, vt Stephanum libertum, qui Domitianum interemit praenuntiaſſe videretur. Maiori attentione dignum eſt, quod porro refert [u], vbi biennium in Graecia peregerit Apollonius in Ioniam cum vniuerſa ſua ſchola nauigaſſe. Smyrnae autem et Epheſi vt plurimum philoſophiae operatum fuiſſe, ita tamen, vt alias quoque vrbes inuiſeret. Epheſi autem factum eſſe, vt, dum inter arbores, quae in xyſto eſſent, meridiano diſputaret tempore, primo quidem quaſi pauore perculſus vocem ſubmitteret, deinde minore, quam qua eſſe ſolebat in dicendo, vi orationem continuaret, vt ſolent, qui inter dicendum aliud quid cogitant. Poſtea vero, vt conticeret, acriterque in terram deſpiciens, et tribus quatuorue paſſibus progreſſus, *caede tyrannum*, *caede*, clamaret: ſtupente autem tota Epheſiorum ciuitate, bono eos eſſe animo iuberet, quoniam hodie occiſus eſſet tyrannus, et quidem eo modo tempore quo verba protulerit: ea etiam, quae iam Romae fierent, exponeret, quaſi coram intueretur. Addit PHILOSTRATVS [x], aduentantes poſtea nuntios teſtimonium perhibuiſſe, quod et cum caede tyranni, et cum die, quae illam attulit, et cum meridie, et cum interfectoribus ita res ſe habuerit, vt Dii viro huic manifeſtauerint. Varia hac de re eruditorum ſunt iudicia. Quidam [y] enim narrationi Philoſtrati adhibentes fidem, eo quod DIONEM quoque eodem prorſus modo referre viderent, cacodaemonis ope Apollonio caedem Domitiani innotuiſſe, coniiciunt: alii [z] incerti haerent,

s) c. 21. p. 364. t) c. 23. p. 365.
u) c. 24. 25. 26.
x) c. 27. p. 367. De morte Domitiani vid. SVET. c. 23. DIO L. LXVII.
y) BARONIVS ad Ann. XCVIII. n. 21.
z) TILLEMONT. in Domit. art. 21. p. 122. ſeqq.

haerent, quid ſtatuant. Nobis fides Philoſtrati, quam toties Graecam prorſus eſſe deprehendimus, ſuſpecta eſt. Dionem enim non moramur, quem ob oculos habuiſſe Philoſtratum, et iisdem fere verbis exſcripſiſſe, egregie obſeruauit OLEARIVS [a]. Vixque nobis perſuademus, tam memorabilem rem indictam manſiſſe reliquis ſcriptoribus, qui Domitiani res enarrarunt, ſi ita geſta fuiſſet, vt Damidis memoriis vſus exponit Philoſtratus. Qui Apollonianae hiſtoriae conditores, cum toties iam in fraude deprehenſi a nobis ſint, digni non ſunt, quorum cauſſa ipſius infernalis ſpiritus commercium hic ad Apollonii tragoediam aduocetur. Sed vt ad Apollonii hiſtoriam reuertamur, poſt dies triginta ſcripſit ad eum Nerua, Romanum ſe iamiam imperium Deorum arbitrio tenere atque Apollonii, illud autem facilius ſe tuiturum, ſi ad ſe veniat Apollonius a conſiliis illi futurus. Cui reſcripſit hunc in modum: *Nos quidem, o imperator, vna viuemus inuicem longiſſimo tempore, quo neque in alios nosmet, neque in nos alii imperium tenebunt.* Quod hoc ſibi voluiſſe videtur Philoſtrato: et ſe ipſum paulo poſt ex humana vita eſſe transferendum, et Neruae quoque breuem futurum eſſe principatum [b]. Epiſtolam vero per Damin ad eum miſit, qua, quomodo reſpublica gerenda eſſet, ipſum admonuit [c]. Hanc vero ideo Damidi transferendam dedit, ne ipſe morienti adeſſet, cum latenter ex vita diſcedere diu in animo habuiſſet. Damidis itaque commentariis hic deficientibus de eius obitu, et in iſtam narrationem deſinentibus, mirum non eſt, de vltimis Apollonii fatis apud veteres omnia eſſe incertiſſima. Alii enim octogeſimum, alii nonageſimum, alii centeſimum aetatis annum ſupergreſſum fuiſſe, incerto prorſus rumore perhibent: ad extremam tamen ſenectutem perueniſſe, non eſt, quod dubitemus. Nec certior promitti poteſt de mortis loco, genere, modoque narratio. Quidam enim Epheſi deceſſiſſe tradunt, alii in Lindo mortuum aiunt, Palladis templum ingreſſum atque in eo conſpectui hominum ſubductum. Alii in Creta rebus humanis ereptum hoc modo narrant [d]. Commoratum in Creta, in maiore, quam antea, auctoritate, ingreſſumque Dictynnae templum nocte intempeſta eſſe. Canes diuitiarum, quae ibi aſſeruantur cuſtodes, ne latratu quidem aduentantem excepiſſe, ſed blanditos magis fuiſſe. Templi itaque antiſtites deprehenſum eum, tanquam magum, ligaſſe, offam eum placandis canibus obieciſſe dicentes. Ipſum vero ſe media nocte vinculis exſoluiſſe, iisque vocatis, qui in vincula eum coniecerant, ne clanculum ageret, ad templi portas accurrentem eas apertas habuiſſe. Vbi intraſſet vero, fores ſua ſponte coiuiſſe, prout antea fuerant clauſae, vocemque interea concinentium virginum ex templo reſonaſſe: *veni e terra, veni in coelum, veni,* quaſi dicant, ex terra ad loca ſuperiora aſcende. Quam narratiunculam excogitaſſe illos, qui Apollonii hiſtoriam, vitae fatisque Saluatoris aptare, eiusque in coelos aſcenſum hac ratione impoſtori tribuere ſategerunt, res ipſa

a) Ad h. l. b) c. 27. p. 368. c) c. 28. d) c. 30. p. 369. ſeq.

ipſa loquitur. Nobis ipſum mortem latenter, quod Philoſtratus etiam monuit, habuiſſe, eo minus mirandum videtur, quo magis impoſturae per tot annos ſumma nominis celebritate actae, et poſt fata diuinis honoribus excipiendae intererat, vt, quo mortis genere modoque viuis ereptus eſſet, ignoraretur. Illud momentum habere viſum eruditiſſimo TILLEMONTIO [e], quod PHILOSTRATVS [f] ſcribit, in ſepulchrum viri aut cenotaphium nuſquam ſe incidiſſe, quamuis terrae, qua late patet, maximam partem obiuerit. Cum enim LVCIANVS [g] totam Apollonii hiſtoriam tragoediam vocet, diſpaleſcere inde, tragico mortis genere necatum ſepulchro caruiſſe. Quod, tanquam incertum, ſuo loco relinquimus: probabile tamen videbitur illis qui pro vero mago, diaboli commercio miranda iſta patrante, eum habent, vitam eum finiiſſe tragica et horrenda morte, quae Magis euenire dicitur. Poſt mortem apparuiſſe iuueni, eum oranti, vt de immortalitate animae ſe edoceret, in fine quoque fabulae nugatur PHILOSTRATVS [h].

Miracula Apollonii.

§. XVIII. Inclaruiſſe Apollonium miraculis, ſi biographorum eius fide ſtandum eſt, ex enarrata hactenus eius vita conſtat. Horum enim hominum conſilia ſi ſequimur, par erat θαυμάσια multa adſcribi illo viro, quem non tantum λόγῳ diuino inter homines obambulanti opponere, ſed aequiparari etiam Pythagorae cogitabant. Eiusmodi enim iam olim crepuiſſe miracula, illisque etiam, licet omnem fidem ſuperarent, habuiſſe fidem, et ab aliis coecum poſtulaſſe aſſenſum Pythagoreos, in hiſtoria horum hominum demonſtrauimus, eosque fatentes fraudes et ſimplicitatem ſuam in apricum produximus [i]. Talis itaque, qui nouo lumine Pythagoream ſapientiam colluſtrarit, cum videri voluerit Apollonius, neceſſarium fuit, vt non minora edidiſſe miracula Pythagora ipſo crederetur. Quae cum affectaſſet Apollonius, ſi non ille ipſe, certe, qui vitam eius callidiſſimo conſilio enarrarunt, egregiam ſcenam ſe nactos crediderunt, in qua Ieſu Nazareno eiusque legatis homo iisdem fere θαυμασίοις illuſtris opponeretur. Et hinc larga illa miraculorum ſeges, quae in hac vitae Apollonii hiſtoria Tyanenſi tribuitur, quorum partem paſſim iam tetigimus, Philoſtrati vel Damidis fide narrando, et praeterita eum et futura tanquam praeſentia inſpexiſſe et praedixiſſe, nouiſſe, in quae corpora prius animae migrantes fuerint ingreſſae, quidque in iis peregerint: potuiſſe educere membra corpusque ſuum vinculis, prout placuerit; auerruncaſſe malos ſpiritus, peſtilentes morbos et alia mala hominibus inducentes, confectisque talis manibus et amuletis [k], magica arte conſtructis damna pluri-

e) l. c. p. 205. f) c. 31. p. 371.
g) In Alex. T. I. p. m. 354.
h) l. c. p. 370. i) T. I. L. II. c. 10.
k) Exempla huius rei habemus apud PHILOSTRATVM L. IV. c. 20. L. VIII. c. 7. ſ. 9. p. 339. Meminit harum imaginum magicarum TZETZES Chil. II. hiſt. 60. his verſibus, quos OLEARIVS quoque ſubiecit Philoſtrato:

Apollonius, Neronis qui fuit temporibus
Ille Tyanaeus ſapientiſſimus, qui praeſciebat omnia.
Antiochiae quidem fecit, imo et Byzantii
Ne ingrederentur culices, aliaque huiusmodi
Atque ciconias, cum ſculpſiſſet olim marmoreas.

Idem

plurima a totis regionibus et ciuitatibus depulisse: visum eum fuisse, paucarum horarum tempore Romae et Puteolis, longius inter se distantibus, et priori loco ex imperatoris dicasterio disparuisse. Vidisse Ephesi caedem Domitiani, quaeque eam Romae secuta sunt, tanquam praesentia, et eodem momento non tantum denuntiasse, sed fidem quoque eius rei gestae fecisse. Potuisse porro manes ex inferis sedibus prouocare, et precibus ab Indis acceptis Achillem ex sepulchro produxisse, eique varia praecepisse. Excitauisse puellam viri proconsularis e mortuis et sponso reddidisse: imperasse mari ventoque et fluctibus, vt placido Neptuno semper vteretur: aperuisse fores templorum, et clausisse, silentio canibus custodibus inducto, et morte naturali non eductum corpore ad coelos commigrasse: apparuisse etiam eum post mortem, inuocatum et de animarum immortalitate fudisse oracula. Sexcenta alia huius furfuris sunt, quae a Damide et Philostrato narrantur, apud ipsos hos homines videnda et legenda ab iis, qui eiusmodi narratiunculis delectantur. Nobis enim qui summam tantum historiae Apollonii enarramus, in his copiosis et prolixis esse non licet. Fecit haec miraculorum, quae de Apollonio narrabantur, quaeque in vnam fascem collegit Philostratus, multitudo, vt non tantum Pythagora ipso non minor videretur Apollonius, sed etiam, cum maxima incrementa caperet Christiana religio, et ad omnes orbis habitabilis angulos penetrasset fama miraculorum IESV CHRISTI et apostolorum, quae negare non sine excusso omni pudore audebant impii, vt hunc potissimum philosophum, Iesu Nazareno, quem eiusdem generis hominem fuisse vel credebant, vel mentiebantur, miraculis suis opponerent, eumque daemonem inter homines apparentem fuisse, Deumque aliquem contenderent, multum se obtinuisse contra religionem Christianam rati, si suam superstitionem non minus illustria miraculosorum virorum exempla produxisse demonstrarent [l]. Quo potissimum fine Philostratum hanc conscripsisse historiam, et fabulas fabulis auxisse, imposturisque et praestigiis Apollonii mendacia addidisse, aliquoties docuimus, et luculentis speciminibus ex ipsa eius narratione confirmauimus. Vnde merito miramur, praestantissimum OLEARIVM [m], quem Pythagorico-Pla-

Idem CEDRENVS in comp. hist. sub Claudio refert: „Effecisse suis magicis artibus, ne ser„pentes et scorpii percuterent, neue culices ad„essent, ne equi ferocirent Lycum quoque „amnem compescuisse, ne suis exundationibus „Byzantio noceret." Didicisse vero hanc artem ab Indorum philosophis iactauit, traditque ANASTASIVS, in hunc vsque diem stare eius haec opera, et efficaciam prodere. Quam auerruncandi virtutem peritiae eius naturalium virium, et rerum, quae in eis sunt tum repugnantiae, tum cognationis scientiae, et congruentis materiae assumtioni tribuit Auctor Qq. ad orthodoxos, quae IVSTINO tribuuntur q. 24. p. 405. Plerique veterum magicis virtutibus adscribunt, vid. CEDREN. l. c. HIERONYM. ad Paulin. p. 103. Conf. Viri clarissimi I. L. MOSHEMIVS de Apollonii imaginibus Telesticis, P. FR. ARPE de Talismanibus p. 25.

l) Aut enim, credebat, qui hos homines inspirauit, malus genius, miraculorum I. C. fidem eandem fore, quae Apollonii, adeoque nihil veritatis probaturum, quod vtraque ficta esse, homines increduli decreturi sint, aut, iisdem mediis suffultum iri sperabat superstitionem, quibus nitebatur Christiana religio.

m) In praef. p. 36. in qua tamen veritatis non magnopere curam habuisse Philostratum vir beatus largitur.

Platonicorum morem, mendaciis rem ſuam, praecipue ſacram iuuandi non ignoraſſe, aliunde [n] ſcimus, nimio erga auctorem, quem illuſtrandum ſibi ſumſerat, amore ductum, vero non ſimile habuiſſe, *incaute adeo eum mentiri voluiſſe, eo maxime ſcopo illi ob oculos poſito, religioni Chriſtianae iſta hiſtoria aegre vt faceret, vt a quouis e triuio mendacia eius in rebus fere quotidianis deprehendi poſſent.* Vt enim demus eruditiſſimo viro, non omnia reprehendenda eſſe, quae in eo reprehendunt magni viri Scaliger, Lloydius, Sauilius aliique, licet valde torquendus ſit textus Philoſtrati, vt a magnis in chronologia et hiſtoria erroribus liberetur; tam aperta tamen occurrere mendacia, immo contradictiones, luculenter, niſi nos omnia fallunt, oſtendimus, vt vel fraudis et impoſturae atque falſitatis, vel ſupinae negligentiae et inſcitiae omnino accuſandus ſit Philoſtratus. Quod poſtremum cum dicere vetet viri eruditio, alterum dicatur, neceſſe eſt, ſtudio mentitum fuiſſe Philoſtratum, et θαυμάσια Apollonii fabulis auxiſſe. Quod eo minus in eo miramur, quo magis non ſophiſta tantum fuit, quos ad veriſimilitudinem, multo minus ad veritatem, non attendiſſe, modo orationis vim et elegantiam explicare narrationibus ſuis poſſent, nemo eſt, qui ignoret, et tot nobis fabulae, quae hiſtoriam philoſophicam contaminarunt, in horum ſcholis cuſae, euincunt, ſed et inter eos recte reputatur, qui circa illa, quo vixit Philoſtratus, tempora tandem Alexandriae in nouam coierunt ſocietatem, quosque eclecticorum nomine in ſequentibus contemplabimur, demonſtrabimusque, non licitum tantum ſed pium quoque et laudabile duxiſſe, in rebus ſacris fraudibus vti et mendaciis, modo religio tum valde collapſa et ruinam minitans ſuſtentaretur [o]. Certe hoc fine fabulam hanc Mileſiam Apollonii ſcriptam eſſe apertiſſima fronte prodidere, qui ex hac ſchola egreſſi ſunt homines audaces et impudentiſſimi, et in his omnium maxime HIEROCLES, auctor λόγυ φιλαλήθυς, qui vt Chriſtianam religionem euerteret, dicamque Ieſu Chriſto et apoſtolis ſcriberet, hiſtoria Apollonii potiſſimum vſus eſt, id quod, deficiente hodie peſtilente ſcripto, ex EVSEBII refutatione et AVGVSTINI [p] teſtimonio conſtat. Poſt eum, ſcopum hunc hominum veſanorum, qui ſe Pythagorico-Platonicos ſomniabant, et Deorum commercia iactabant, prodidit EVNAPIVS [q], profeſſus, *Apollonium Tyanenſem, non iam philoſophum, ſed mediae inter Deos ac mortales naturae participem iudicandum eſſe,* quippe qui, *Pythagoreae diſciplinae ſectator, illius diuinitatis famam dignitatemque mire adauxerit, de quo enucleate ſcribens Philoſtrates Lemnius libros, quibus titulum: vita Apollonii praefixit, debuerit inſcripſiſſe verius: acceſſum Dei ad homines.* Ita enim ſolitos fuiſſe huius generis ſectaeque homines Chriſtianae ſe religioni opponere, poſtea ad eorum contemplationem tractatione noſtra delata demonſtrabimus. Nullo

n) Ex differt. de Philoſophia eclectica ad calc. STANLEII Hiſt. phil.

o) Conſulat, qui de his dubitat IAMBLICHVM in vit. Pyth. c. XXVIII. n. 138. et in protrept. ad Symb. 4.

p) Epiſt. 5. et 49.

q) Vit. Sophiſt. p. m. 6. edit. Commelin.

lo vero argumento melius hunc infernalis hostis eiusque instrumentorum scopum, luculentiusque euincemus, quam facta comparatione inter vitam Christi et Apollonii, quam ad illius imitationem fuisse consarcinatam, aliquoties ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus, et attente consideranti erit longe manifestissimum. Quo labore vt supersedere queat lector, en pauca e multis, hunc παραλληλισμὸν nefariorum hominum probantia: Gestasse Deum quendam, nempe Proteum in vtero, ipse Deus hic Apollonii matri somnianti apparens prodidit, filium enim Dei in vtero gestare sanctissimae Virgini manifestauerat angelus, et Iosepho in somnio patefecerat. Decidisse fulgura coelique lumina nascente Apollonio fingunt, claritatem enim coelestem illuminasse nato Iesu pastores, legerant. Cecinere olores puero nato, nam Nazareni quoque natiuitati accinuere chori coelestes. Traductus est in templum ad doctores adolescens Apollonius, in templo enim inter doctores consedisse puerum Iesum, traditum est. Morbis liberauit homines Tyanaeus, quibus medelam attulisse Saluatorem, sacri testantur historici. Emendauit hominum mores, corripuit peccatores, confirmauit recte sentientes Iesus magister optimus, eadem vero moribus reformandis suscepisse Apollonius dicitur. Solus saepenumero precibus vacauit et meditationi Christus; nec in his ei cedens Apollonius aliter instituisse fertur. Versatus est in templo et synagogis docens saepe numero propheta maximus; nec alius docendi locus, quam templa, erat Apollonio assignandus. Praedixit plurima et cogitationum pariter atque futurorum omnium se conscium probauit salus mundi; ast Apollonius et et ipse praeterita et futura videbat et noscebat tanquam praesentia. Variarum linguarum donum Apostolis distribuerat magister; ea vero facultate et Apollonium polluisse Damis mentitur. Excitauit ex mortuis puellam Iesus; et Apollonius quoque. Malignos spiritus expulit et compescuit Mariae filius; sed Tyanensis quoque: orauere vero Iesum, ne se torqueret, cacodaemonis angeli, ita vero Apollonium quoque rogauit empusa, Menippum persecuta. Propitiis in mari vectus vsus est ventis Apollonius, tempestatibus enim maris imperasse Christum legerant nugatores. Qui oraculis confirmatam Apollonii diuinitatem mentiuntur, quod diuinarum literarum testimoniis Iesum esse Christum Dei filium, doctores Christiani demonstrarent. Cum inferis et manibus fuisse Apollonium, par erat confingi, eo quod ad inferos descendisse Iesus praedicaretur. Quem cum sponte Hierosolymam accessisse, multis discipulorum retrocedentibus sacri retulerint historici, Apollonius quoque Romam, relictus a discipulis plerisque, ad carcerem et vincula properasse dictus est. Disparuisse Iesum, e manu lapidantium, sacra refert historia, sed disparuit quoque Apollonius, quem non minus post liberationem suis apparuisse, quam Iesum post resurrectionem discipulis, finxere. Examinatus a praetore Iesus caussam etiam secreto in praetorio dixit, neç minus eodem quoque modo Apollonius; cuius innocentiam agnouit praefectus praetorio,

 vt

vt Chrifti Pilatus, nec tamen metu Caefaris vterque dimiffus eft. Iefu illufere milites veftitu, nec alia manfere fata Apollonium, veftimenti genere irrifum. Excitata propter Chriftiani nominis gloriam perfecutio in eius difcipulos, et in fectatores Apollonii omnesque philofophos pariter, ob nomen Tyanaei. Is pro Deo a fuis habitus, et mediator inter Deum et homines, ne minor effet Chrifto, quem Deum mediatorem fui profitebantur. Tandem non effe inter mortuos, fed afcendiffe ad coelum Chriftum, vnanimi teftati funt ore Apoftoli, et eandem fere traditionem fecuti funt Apollonii cultores. Plura non addimus, facile ex enarrata hactenus Apollonii hiftoria colligenda et paffim quoque adducta a viris doctis [r], qui hunc hominum vecordium et maleferiatorum fcopum pernouerunt; pauca haec enim ea luce radiant, vt nifi prorfus coecutiamus, nos plane conuincant, Apollonium ab hiftoriae eius architectis fifti Iefu Chrifti, filii DEI, aemulum, eoque nec natura, nec dignitate, nec miraculis minorem. Et in hunc cenfum omnes referendi funt, quotquot pro numine Apollonium habuere, vt infra dicemus.

Iudicia de Apollonio.

§. XIX. Etfi vero maxima Apollonii et viuo eo et poft eius fata fuit celebritas, isque pro daemone quodam inter homines verfante habebatur, non defuere tamen, etiam cum viueret, plurimi, qui longe alium eum fuiffe, et inter magos referendum effe putauerunt, atque praeftigiatoribus annumerarunt. Cuius non alio tefte, nifi ipfo Philoftrato opus eft, qui non Euphratem folum, narrat, γοητίας nomine traduxiffe Apollonium, fed et illum ab Eleufiniorum et Trophoniorum facrorum antiftibus repulfam paffum, quod incantator magusue effet, tradit, et apud Domitianum eo nomine inuifum et accufatum fuiffe refert, et hanc potiffimum maculam vt ab eo abftergat, in toto hiftoriae fuae volumine vires omnes adhibet [s], et initio mox atque limine talem eum iudicatum fuiffe prodit, qui ὑγιῶς fobrie faneque philofophatus fuerit. Talem enim fuiffe, qui magicis artibus philofophiam profeffus fuerit, apud ORIGENEM [t] ait, Moeragenes in commentariis de vita eius. Nec pro alio venditant veteres apud LVCIANVM [u] et APVLEIVM [x], qui eum inter celebriores magos numerat. Nec hanc exemiffe fufpicionem Philoftrati commentarios, hominibus ex XIPHILINI [y], HIERONYMI, AVGVSTINI, aliorumque iudiciis de Apollonio, hic non cumulandis, videre eft. Fuit et tertia veterum de hoc homine opinio, quae gloria philofophi et viri boni Apollonio relicta, melius de eo tanquam philofopho feuerius philofophante fentiendum ftatuit. Damidi vero, Maerageni, et horum compilatori Philo-

r) NAVDE apologie pour les grands perfonages fupçonner de Magie p. m. 233. HVET. demonftr. Evang. Prop. IX. c. 147. §. 4. p. m. 642. ROB. IENKING. not. ad TILLEMONT. vit. Apoll. GVIL. NICHOLS coll. cum Deift. P. III. p. 203. aliique a TILLEM. l. c. laudati, quibus plures facile addi poffunt. Nemo non enim hoc vidit.

s) L. I. c. 2. p. 40. L. VI. c. 12. L. VII. c. 39.

t) Contra Celf. L. VI. p. m. 311. ed. Hoefch.

u) In Pfeudomant. T. I. p. m. 529.

x) In Apolog. p. m. 248. ed. Scriu.

y) In Caracalla.

Philoſtrato fidem denegat, et hos fraudis, mendaciorum et τεϱατολογίας incuſandos eſſe putat. Quam potiſſimum ſententiam ſecutus eſt EVSEBIVS [z], qui *ſe humanae ſapientiae egregie callentem fuiſſe Tyanenſem, exiſtimare* fatetur, *quae vero philoſophiae excedant vires, a Damide, Philoſtrato vel alio quopiam affiſta putat grauare virum, et ceu laruam aliquam Pythagoricum ei vitae inſtitutum aptare, vt aſino exuuias leonis.* Pulchre enim vidit Euſebius, Pythagoreum inſtitutum eiusmodi nugis omnium optime quadrare, cui iam Platonis aetate τεϱατολογίαν obiecere Socratici [a]. Inter recentiores non minora de Apollonio fuere ſententiarum diuortia. Quidam enim cum Euſebio malam fidem Damidis atque Philoſtrati accuſant, qui non μυθολογίαν tantum, ſed et mera et putida nobis obtruſere mendacia, quaeque ex Cteſia, Agatarchide, aliisque fabularum conſarcinatoribus acceperunt, tanquam ſuis oculis viſa nequiſſimo auſu nobis tradiderunt, qua ratione Philoſtrati fidem in dubium vocarunt NAVDAEVS [b], OLEARIVS [c], BVDDEVS [d]. Alii, quibus reiici prorſus fidem Philoſtrati non placet, eo quod ante eum Apollonius magi nomen et celebritatem obtinuerit, in Apollonium reiiciunt cauſſam, ſed diuerſo modo. Quidam enim, hominem et in naturali ſcientia probe verſatum, et artis potiſſimum ſalutaris praeceptis imbutum viriumque naturae ſecretiorum notitia inſtructum multa naturali virtute miranda praeſtitiſſe, multa vero fraude, impoſtura milleque fallaciis, effeciſſe, vt aliquid homine maius videretur, autumant: alii diaboli potiſſimum artibus et ſecreto cum daemonibus commercio ea effeciſſe contendunt. Quorum prius ANONYMVS, qui hiſtoriam Apollonii falſitatis conuicit, et ex parte quoque HERM. WITSIVS [e], poſterius CVDWORTHVS [f] et magna eruditorum pars [g] tuetur, qui hunc ideo hominem excitaſſe ſatanam Chriſti Ieſu quaſi ſimiam putant, vt curſum euangelii ſiſteret, et miraculorum fidem eleuaret, gentilis vero religionis fulcra corroboraret [h]. Quae ſententiarum diuerſitas licet ex quauis parte ſuis roboretur rationibus, quamcunque tamen eligas, cadit inde aſſerta Apollonii diuinitas, quantoque inter ſe interuallo diſtent religionis Chriſtianae veritas, et impoſtura atque praeſtigiae Apollonii ſole meridiano, non ſine inſigni ſanctiſſimae fidei noſtrae gloria, diſpaleſcit clarius. Nihil enim horum de miraculis Ieſu Chriſti dici poteſt, quae Apollonio obiiciuntur,

cum

z) Adu. Hieroclem. c. 4. 5. p. 432. ed. Olear.

a) XENOPHON. Opp. T. II. p. 1001.

b) loc. c. p. 229. c) Praef. l. c. p. 36.

d) Diſſ. de verit. rel. Chriſt. philoſophorum obtrectationibus confirmata, Synt. diſſ. theol. p. 494. ſeqq.

e) Melet. Leidenſ. diſſ. VII. §. 7. p. 380. ſqq.

f) Syſt. intell. c. IV. §. 14. p. 306.

g) Ita BARONIVS, SVDORIVS, GODEAV, TILLEMONT, FLEVRY, I. F. PICVS, GROTIVS, CASAVBONVS, P. MOLINAEVS, S. MARESIVS, H. MORVS, HVETIVS LLOYDIVS, quorum loca nominat OLEAR. l. c. Conf. BAYLE l. c. T. I. Dict. p. 267. IONSIVS de S. H. P. L. III. p. 203.

h) Diſplicet hoc, tanquam ad ipſa I. C. miracula ſuſpecta reddenda, Deique ſapientiam calumniandam idoneum NAVDAEO l. c. et MOSHEMIO ad l. c. CVDW. Nobis, nihil nos, ad hoc extremum vt confugiamus, cogere, videtur. Omnia enim quae miracula adducuntur, aut impoſturae fuere Apollonii, aut mendacia Damidis et Philoſtrati.

cum habeant testes viros optimos, omnique fide dignissimos, quaeque Iesus Christus patrauit θαυμάσια ab omni impostura aliena, nec praestigiae queant esse, et magiae incantamenta, nec naturalium virium effecta ab humana sapientia producta. Tantum vero abest, vt, quod intendit hominum pessimorum peruersitas, ex hac Apollonii fabula, detrimentum capiat Christiana religio, vt potius eam fortius et validius roborare dicenda sit. Quod si enim miracula Christi cum θαυμασίοις Apollonii comparantur, primo, nisi quis malitiose claudat oculos, intuitu patebit, haec illis nec fine atque scopo, neque ratione, circumstantiis et modo, neque numero et fide testium, neque vtilitate, neque efficacia in animis hominum, neque dignitate et grauitate vllo modo posse comparari. Quin propria vineta caedunt acerrimi religionis Christianae hostes, qui dum miraculis Christi Apollonium opponunt, eo ipso vera esse Saluatoris miracula notabili confessione concedunt. Quod si testes futiles et inanes, vitam Apollonii fastu et simplicitate turgentem, miracula, quae ei tribuuntur, infra viri tanti dignitatem constituta, et saepe puerilia atque ridicula, affectatum eruditionis nitorem, fabulasque dudum a veteribus explosas, cum testibus et miraculis Iesu Christi comparamus, euidentissimis inde rationibus demonstrari potest, quid distent aera lupinis, et tenebrae luci. Quo in argumento laudabilis se exercuit diligentia HENRICI MORI [i], HERM. WITSII [k], BVDDEI [l] HOUTTEVILLAEI [m] aliorumque, qui pro veritate religionis Christianae depugnarunt.

Sententia Auctoris.

§. XX. Sed vt nostram quoque, vt fert instituti nostri ratio, sententiam de Apollonii historia exponamus, lectorisque propinemus iudicio, coniungendas, suo modo et ratione, enarratas hactenus virorum doctorum opiniones esse putamus. Certum enim et nemini ignoratum putamus, ex quo diuina filii Dei virtus Satanicum regnum tum coelesti doctrina, tum passione meritoria, tum miraculis potentissimis, destruxerat, eandemque miraculorum virtutem cum discipulis communicauerat, quibus Christianae philosophiae veritas atque sanctitas, vt sol exoriens per omnem mundum radios sparsit, valde nutare coepisse gentilem superstitionem, quaeque ea nitebantur, sacerdotum collegia, ventris et arcae emolumenta sibi detrahi sentientium. Qui ne detrimentum acciperent, ad quasuis fraudes et imposturas delabebantur, quibus a pueritia erant innutriti, et vel oraculorum suorum mirabilibus, vel hominum ab ipsis conductorum et instructorum praestigiis nebulam plebi et superstitiosae turbae obiiciebant. Excitabat etiam fama nomenque Iesu Christi eiusque testium, per totum terrarum orbem celeberrimum et diuinum homines astutos et versipelles, vt magiam ab orientalibus populis diu iactatam, profitentes, per orbem Romanum discurrerent, et fictis prodigiis atque innumeris imposturis se supra humanas vires sapere dicerent. Qui licet toties non plebem tantum, sed et ipsos imperatores decipe-

i) In mysterio pietatis L. IV. c. 2. §. 4.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) Relig. chretienne prouveé par les faits p. 440. seqq.

ciperent, ſicut vrbe et Italia haut ſemel eiicerentur, magna tamen apud ſimpliciores pleroſque praeſertim inter Graecos et Aſiaticos populos ſuperſtitioni addictiores fruebantur exiſtimatione, et maxima inde hauriebant emolumenta. Qualem ea aetate diſciplinam Magorum viguiſſe [n], ſacrae et profanae hiſtoriae [o] ignariſſimum eſſe oportet, qui negauerit. Ex hoc vero hominum grege fuiſſe Apollonium, dubium nobis haut eſt. Qui enim, quaecunque ab eo patrata ſunt, ad naturales cauſſas et philoſophiae arcanae effectus referunt, non cogitant, talia ab eo narrari, quae omnes naturae vires ſuperant. Quale illud eſt: diſparuiſſe coram Domitiano, et eadem meridie apparuiſſe Puteolis; item, eo, quo Domitianus interemtus eſt, momento eius caedem Epheſiis indicaſſe. Qui vero θαυμάσια haec a Philoſtrato eiusque furfuris hominibus conficta et Apollonio afficta putant omnia, non reſpicuunt ad teſtimonia veterum Philoſtrato tempore vel coaeuorum vel ſuperiorum, qui Apollonium magica arte infamem fuiſſe teſtantur, ex quibus LVCIANVM [p], qui ſub Traiano vixit, et APVLEIVM, qui [q] ſub Antonino Pio floruit, ſupra iam adduximus: quibus omnino addendus illuſtris locus ORIGENIS [r], qui Moeraginis vitam Apollonii ipſe inſpexit, qui ita: *De magia hoc tantum dicimus; quicunque vult cognoſcere, vtrum et philoſophi capi ab ea poſſint, an non, legat ſcripta Moeraginis, qui memoriae prodidit Apollonii Tyanenſis magi et philoſophi res memorabiles: vbi, non Chriſtianus, ſed philoſophus, ait, captos ab Apollonii magia non ignobiles philoſophos, quum tanquam ad praeſtigiatorem acceſſiſſent, et in his opinor, etiam de famoſo illo Euphrate narrat, et quodam Epicureo.* Clare haec probant ante Philoſtratum Apollonium magicis artibus inclaruiſſe, et hos fruſtra eſſe euincunt, qui totam Apollonii hiſtoriam ad fabulas reuocant. Dubitandum itaque non eſſe videtur, fuiſſe Apollonium ex eo hominum genere, qui magicis artibus et praeſtigiis famam ſibi quaerebant, plebem vero emungebant pecunia [s], multaque ex illis, quae narrat Philoſtratus patrauiſſe, mirabilia illis viſa, qui ad fraudes et impoſturam hominis non attenderunt. Nihil in hac de Apollonio ſententia eſt, quod non homini apprime conueniat. Erat enim is, et temperamento ad fanaticum vitae genus proniſſimus, et educatione inter ſacerdotes a pueritia enutritus, et artibus illis praeſens, quibus in Aeſculapii templo homines ſplendide decipiebantur: didicerat ſine dubio hac occaſione multa ad medendi peritiam pertinentia [t], quibus in Aſiaticis regionibus

n) Faciunt huius rei nobis fidem Acta Apoſt. VII. 9. XIII. 6. XIX. 13. Exemplo eſſe poſſunt Simon Magus, et Bar Ieſu.

o) Conferendus PLINIVS Lib. XXX. qui magiae hiſtoriam continet. Peculiari de hoc hominum genere Celſum ſuum opere egiſſe teſtatur LVCIANVS l. c.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

r) loc. cit.

s) Valde hoc ſuadet data a ſacerdotibus pecunia Apollonio, quam certe non accepiſſet, niſi in ſocietatem fraudis et emolumenti inde enati veniſſent.

t) Medicinae enim ſtudium ad Pythagoreiſmum pertinere T. I. L. II. c. 10. fuſe demonſtratum eſt. Erat vero illa quoque magica.

bus medicorum peritorum penuria laborantibus ſupra fidem plebis efficere multa valebat. Elegerat is Pythagoricum vitae genus, et Pythagorei nominis celebritate venerandum et religionis cultu atque ſuperſtitione in admiratione poſitum, et diu miraculorum fama celebre: obierat omnia fere templa, adyta, oracula, antra, et cum ſacerdotibus, quorum res egregie promouebat, amiciſſime plerumque conſpirabat. Comites habuerat non ſimplices tantum ſed et, quod LVCIANI [u] teſtimonio conſtat, ad perficiendam tragoediam inſtructos et calidiſſime rem ſuam iuuantes. Abierat ad orientis gentes, magiae profeſſione celeberrimas, et redux earum artibus ſe inſtructum erat gloriatus. Poſueratque in eo omnem ſuam induſtriam, vt religionem receptam ſtatuminaret et confirmaret. An ab huius generis homine impoſturas fraudesque maximas quis non exſpectauerit? an alienum eum a theurgiae arte, quam tot impoſtores tum iactabant, fuiſſe quis crediderit? annon multa patraſſe mirabilia hominem, illo, quod ei iunctum erat, conſortio, adiutum, quis ſibi perſuaſerit. Quod vt eo facilius credamus, legere iuuat LVCIANI Pſeudomanten, ſiue Alexandri impoſtoris, qui vera fuit Apollonii effigies, hiſtoriam, quo lecto deſinemus mirari, qui tantis impoſturis et nequitiae artibus ludere potuerint homines in fraudes conſpirantes. Nam et is Pythagoreus fuit, et artem medendi edoctus, et ſacra religione deuinctus, et in ſchola Apollonii edoctus, et diuina commercia ſimulans, et fictis miraculis clarus. Quibus artibus eo magis inclareſcere potuit Apollonius, quo magis philoſophiae nomen a reliquis circulatoribus et praeſtigiatoribus eum diſtinguebat. Quod tamen licet vero eſſe omnino ſimile, nemo inficias iuerit, non eo tamen procedendum eſſe putamus, vt infernalis genii ope miracula edidiſſe Apollonium ſtatuamus: quanta enim virtus atque vis ſit humani ingenii in fraudes ob gloriam et pecuniam corradendam exardeſcentis, omnis nos aeui priſci et recentioris hiſtoriae edocent. Fatemur tamen eſſe in hac hiſtoria Apollonii talia, quae nec naturali artis nec ingenioſo fraudis opere eueniſſe dici poſſunt. Quae quo minus inferni viribus effeciſſe fingamus Apollonium, Damidis et Philoſtrati facit leuitas et mentiendi impudentia, tot nobis ſupra ſpeciminibus detecta. Ab eorum itaque vel ſimplicitate vel mentiendi prurigine eiusmodi miracula deriuamus, quae omnem humanam artem et ingenium ſuperant. Quis enim non mentitos eos, credat, Apollonium diſparuiſſe, et eodem meridie alibi viſum eſſe, qui nobis homines ſciapodas, mulierem ex dimidio corporis albam et nigram, menſas item et cyathos ſaltantes, dolia ſerenitatem et pluuias emittentia, et huius furfuris nugas alias, dudum in Cteſia et Agatarchide exploſas, tanquam res a ſe viſas commendant? Qui cum mentiendi audacia per ſe praeſtarent, in hanc impudentiam frontis eo facilius conſpirarunt, quo magis ita pia, quod credebant, fraude contra religionis Chriſtianae inſultus auitam ſuperſtitionem ſe defendere poſſe credebant. Id quod imprimis de Philoſtrato iudicandum,

u) loc. cit.

dum, qui vt dominae placeret, et sectae rationes sequeretur, et eloquentiae argumentum caperet illustrius, Apollonii impostura, et praestigiis clari miracula ita auxit mendaciis, vt dubites, impudentia hominis, an mentiendi peritia magis sit miranda. Noster hic est, qui pari fere modo de Apollonio et Philostrato sentit Cel. MOSHEMIVS, qui ne nimii simus, cum his conferri meretur [v]. Nos priusquam Apollonii historiam dimittamus totam, duas his obseruationes iungimus. Prima Philostrati spectat personam, quem ad tantam mentiendi audaciam consurrexisse ex ea potissimum caussa putamus, tum quod Pythagoream sectam si non sequeretur ipse professione, (Sophista enim fuit, non Philosophus) probaret tamen, eiusque τερατολογίαις a Pythagora iam introductis, et a sequioris aetatis Platonicis confirmatis pollicem premeret, tum quod Iuliae Domnae, a qua Damidis commentarios emendandos et ornandos acceperat, gratiam aucupari cuperet. Eam enim foeminam inter sacerdotes et abominabilem superstitionem educatam Syrorumque ex gente natam, fraudes superstitioni iunxisse, adeoque eiusmodi τερατολογίαις non credendis tantum, sed et fingendis fuisse aptissimam, SPARTIANI [x] de ea imago prodit: cui vt se commendaret Philostratus, eo facilius mendacia iunxit eloquentiae, quo magis pia fraude id licere credebat. Altera obseruatio hoc nos monet, ingenia etiam maxima et fertilissima, ac ad fraudes et imposturam nata non excogitare posse eiusmodi mirabilia, nec philosophiae cuiusuis colore posse pingi, quae vllo modo cum miraculis Iesu Christi et Apostolorum, doctrinaque illis comprobata queant comparari. Quod si locus pateretur et institutum, dignum esset, ex comparatione vel unius ex orationibus Iesu cum Apollonii concionibus instituta demonstrari, et ex tenebris lucis praestantiam ostendi, quem tamen laborem nunquam poenitendum pio et attento lectori vehementer commendamus.

§. XXI. Scripsisse Apollonium Tyanensem plurima, in hoc vno morem sectae Pythagoreae non seruantem, quem scilicet in aeuo suo parum sibi profuturum sciebat, veteres testantur, et in his maxime Philostratus. Is Moeragene auctore [y] memorat, libros *de astrologica diuinatione* quatuor, quibus scientiam praedicendi futura ex astrorum constellationibus, quam ab Indorum Gymnosophistis se didicisse gloriabatur, comprehendit. In eiusmodi enim studiis cum olim diligentissime versatus esset scholae Italicae labor, in iis quoque non inferiorem se veteribus Pythagorae discipulis probare voluit Apollonius. Porro et τελετῶν meminit PHILOSTRATVS [z], siue *de sacrificiis, et quo pacto quis Deorum cuiuis*, *vt* *Scripta Apollonii.*

v) Ad l. c. CVDWORTHI.

x) In Caracalla, conf. DE SERVIES femmes des Cesars P. III. p. 303. Ast huic mulieri Damidis memoriae venditae sunt: vnde suspicio est, eum quoque, qui, quam carissime posset hos commentarios Imperatoris coniugi vendere vellet, illos ita auxisse et instruxisse, vt potuerint superstitiosissimae feminae placere.

y) L. III. c. 41.

z) Ibid. et L. IV. c. 19. Particulam ex iis habet EVSEB. de praep. L. IV. c. 13. p. 150. Theurgicum hoc opus fuisse, et euocationes Deorum tradidisse, ex l. c. recte colligitur. Qua arte vsus est Apollonius ad tumulum Achillis.

vt gratum ei ſit, atque conueniat, ſacrificare poſſit. Scripſiſſe hunc librum τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ ait IDEM [a], qua tamen lingua cum Cappadocum ea eſſe potuerit, et Athenienſium, qua vtebatur, priorem indicari OLEARIVS [b], poſteriorem innui contendit FABRICIVS [c], cuius etiam ſententia inde robur accipit, quod PHILOSTRATVS [d] refert, *linguam eius fuiſſe Atticam, neque ſermonem eius a gentilibus fuiſſe vitiatum.* Inueniſſe ſe, hoc de ſacrificiis opus in plerisque templis et in ciuitatibus plurimis, multis item virorum ſapientum domibus, PHILOSTRATVS [e] ait, ſiue reuera huic libro auctoritatem conciliauerit fama Apollonii, ſiue ſacris Chriſtianorum oraculis aequalis auctoritatis et famae librum oppoſuerit Philoſtrati malitia. Cuius de eo libro verba, cum quadam ei interpretatione opus fuiſſe monerent, occaſionem dederunt ſuſpicandi viris doctis, hieroglyphicis eum conſcriptum fuiſſe literis, vnde inuenti ſunt, qui literas hieroglyphicas ab Apollonio vſurpatas exhiberent [f], quas indignas eſſe commemoratione, idonea fide deſtitutas recte iudicauit OLEARIVS [g]. Locus enim Philoſtrati, ſi recte inſpicias, nihil aliud vult, niſi eadem periodorum conciſa et Laconica breuitate, qua vſus eſt Apollonius, conſcriptum fuiſſe [h]. *Tabulas* quoque *teſtamenti* ab ipſo Apollonio perſcriptas, ex quibus perſpici poſſit, vt diuino actus ſpiritu philoſophatus fuerit, memorant SVIDAS [i] et PHILOSTRATVS [k], qui hoc vnum ex ſcriptis eius Ionica dialecto fuiſſe compoſitum monet. Ex quo coniicimus, apud Epheſios forte degentem Tyanenſem illas tabulas conſcripſiſſe. SVIDAS [l] etiam χρησμοὺς ſiue *oracula* eius narrat, quae *aereis columnis eas, quae extremis temporibus ventura ſint, res omnes inſcriptas ſeruaſſe, ne temporis iniuria perirent*, refert CODINVS [m]. Librum quoque Apollonii ex antro Trophonii, dogmata Pythagorea ab ipſo Trophonio comprobata comprehendentem, et Hadriani Imperatoris bibliothecae in palatio, quod Antii habebat, illatum ſupra PHILOSTRATI fide laudauimus *. Nihil ex his ſcriptis omnibus, quae recenſuimus, ſupereſt; legimus tamen apologiam ab Apollonio ſcriptam, vt coram Domitiano recitaret, licet valde nobis ea ſuſpecta ſit, et ſi non res ipſas, ſaltem ſtilum et ſcribendi rationem a Philoſtrato accepiſſe

a) L. IV. c. 19.
b) Ad h. l. not. 9. p. 130.
c) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 61.
d) L. I. c. 7. et c. 17. e) L. III. c. 41.
f) BLASIVS VIGNERIVS in Steganographicis et ex eo ARTHVRVS THOMAS in Comm. ad Gallicam Verſionem vitae Apollonii, p. 703. g) Ad h. l. p. 130. not. 9.
h) ἡ ἠχὼ τοῦ ἀνδρὸς enim, quam in illo libro obſeruari ait, fuit ὥσπερ ἀπὸ σκήπτρου θεμιστευόμενα, vt ſcribit L. I. c. 17. Nempe praecipienti et legislatori ſimilis erat.
i) In Apollon. l. c. k) L. I. c. 3.
l) l. c. m) Origin. CP. p. 30.
*) L. VIII. c. 19. Conſulendam hic commendat FABRICIVS l. c. FRANCISCI BLANCHINI Bibl. Ottobon. praefecti epiſtolam de Lapide Antiate, in qua agitur de villa Hadriani Auguſti in Antiati colonia ſita, oraculo fortunarum, ac templis in eo celebratis, libro Apollonii ibi dicato, et eiusdem affeclis eo confluentibus, nec non de ſignis celeberrimis ibi effoſſis, Apolline praeſertim Vaticano, et gladiatore Burgheſiano Romae 1698. Ait etiam SVIDAS, ſcripſiſſe Apollonium vitam Pythagorae, et de Pythagora ſcripſiſſe ait PORPHYRIVS: ex quo Pythagorae res enarraſſe eum, viſum IONSIO de S. H. P. L. III. c. 5. p. 230. conf. FABRIC. l. c. TILLEMONT. p. 216. Sed cum alii veterum taceant, videtur ſane SVIDAS ſcriptor inaccuratus, doctrinas Pythagorae cum eius vita confudiſſe.

piſſe videatur, adeo vbique Sophiſtae artem redolet. Nam et *hymnus in memoriam*, cuius a PHILOSTRATO [n] fit mentio, intercidit. Superest tamen *epiſtolarum* ab Apollonio ſcriptarum ſylloge, ab incerto auctore profecta. Eam enim, quam ſe inſtituiſſe ait PHILOSTRATVS [o], aliam, et ab iſta diuerſam fuiſſe, ex eo ſatis patet, quod deſiderentur in ea haud paucae, quas tamen vel ipſas adducit Philoſtratus, vel earum ſaltem mentionem iniicit earumque argumentum repraeſentat. Illas nouo lumine colluſtratas debemus diligentiae et eruditioni praeſtantiſſimi OLEARII, qui eſſe eas veras et genuinas nullus dubitat, cum characterem, placita, mores, indolem Apollonii luculenter ſpirent. Quod diſplicuit quidem eruditiſſimo Vigornienſium epiſcopo GVILIELMO LLOYDIO [p], qui putat, Philoſtratum, Sophiſta qui eſſet, neque ignoraret, quo ſtilo ad reges exarandae epiſtolae eſſent, ipſum eſſe auctorem epiſtolarum, quae ſub Apollonii nomine feruntur. Certe id ipſum, quod tam bene iis cum hiſtoria Apollonii a Philoſtrato ſcripta conueniat, magis ſuſpectas eas nobis reddere, et Philoſtratum ipſum, veritum, vt ſatis eſſet auctoritatis eis epiſtolis poſtquam ad eas prouocaſſet, ſubiungere, certiora ſe ex Damidis ephemeridis hauſiſſe. Recte vero his opponit Cl. OLEARIVS [q], vltimum tantum ad prolixiorem rerum Apollonii enarrationem, quas Laconica breuitate, tangunt modo, non explicant epiſtolae, reſpicere: eſſe etiam in ipſis epiſtolis profundiorem philoſophiam, quam quae in Philoſtratum competere videatur: neque vero ſimile eſſe, audacter adeo ad bibliothecam Hadriani Imperatoris apud Antiates, quae pluribus haut dubie patebat, prouocaturum fuiſſe, ſi ipſe harum epiſtolarum extitiſſet faber, facile ab eruditis hominibus reuincendus. Addimus his, non characterem tantum Apollonii, paedagogica ambitione facile ab aliis philoſophis ſe diſtinguentis, ex iis elucere, quem praepoſtere paſſim Philoſtratus expreſſit, vt aliquoties notauimus; ſed et philoſophiam talem eſſe, quae Apollonio conueniat, eiusque mentem luculenter exprimat. Vnde genuinas eſſe, minime dubitamus, et ad Apollonium recte referri putamus. Sunt enim breuiſſimae et notante ipſo PHILOSTRATO [r] Laconica dictione conciſae, et quaſi ex ſcytala profectae omnes, tales nempe, quales ſcribi par erat ab homine faſtu et ſuperbia, alios omnes contemnente, et ex ſtulta Pythagorae imitatione auctoritatem plus quam regiam in ipſos etiam Imperatores et Principes ridiculo et puerili plane auſu affectantes [s], adeo vt quaſi ex tripode praecepiſſe ipſe fateatur PHILOSTRATVS. Qui cum legislatoris inſtar haec adhibuiſſe Apollonium moneat, prodit ſe legislatoriam maieſtatem a ſcholaſtica non diſtinxiſſe.

§. XXII.

n) L. I. c. 3. conf. OLEAR. ad PHIL. p. 380.
o) L. VII. c. 35.
p) In ep. de vita Pythag. ad Bentleium.
q) l. c. in addendis p. 956.
r) L. I. c. 17.
s) Hoc ἡ ἠχὼ τῶ ἀνδρὸς peculiaris, not. (h)

Fama et existimatio Apollonii.

§. XXII. Non apud omnes eadem fuiſſe exiſtimatione Apollonium cum viuum, tum mortuum, ex dictis notum eſt. Nec mirandum, fanatici hominis et impoſtoris nomen atque ſuſpicionem ſibi eum contraxiſſe, cuius vita tam integra non fuit ſceleriſque pura, vt quidem iactarunt eius laudatores. Eluxit enim, praeter inſanam prorſus ſuperſtitionem, quae omnes omnium regionum et gentium religiones nefando conſilio in vnum ſyſtema conflabat, ex eo quoque intolerabilis faſtus et puerilis quidem, aſt grauis eo magis atque inaudita arrogantia, quae viris quoque principibus debitam reuerentiam non exhibuit, et non Domitianum tantum intueri dedignata eſt tyrannum, ſed et Veſpaſiano Titoque bonis aequisque principibus, vt paedagogi ſolent pueris, ridicula quaſi ſub ferula praecepta dedit, immo, ſi Philoſtratum audias, leges tulit, et Principum Imperatorem ſe habendum eſſe contendit, immo Deum ſe coli non paſſus eſt tantum [t], ſed miſera quoque cauillatione defendit. Cuius ſummae ſuperbiae et puerilis faſtus in epiſtolis [u] tam luculentum ſpecimen dedit, vt vel ex hoc vno loco, quam indignus Philoſophi nomine et titulo Apollonius fuerit, pateat. Non contemſiſſe pecuniam, eo quidem ſpecimine ſatis probauit, quod ſacros templorum theſauros inuolauerit, quamquam eum felicem reputat, a quo pecuniam acceperit [x]. Adulationis eum egregie conuicit E v s e b i v s [y], et mendacem ob hoc vitium fuiſſe obſeruauit, qui, in quem tam grauiter ante fuiſſet inuectus, nunc eidem turpiſſime adularetur, Domitiano, ſimulans ac ſi non contra ipſum vllo modo, ſed pro ipſo potius faciant, quos in Ionia ipſe de fatis atque neceſſitate mouerat ſermones. Non afferamus, quae Euphrates de eo ſiniſtra retulit, quem inimicitias graues cum Apollonio geſſiſſe, vbique clamat Philoſtratus, licet tam malae notae Philoſophum non fuiſſe, quam ille depingit, infra ſit demonſtrandum. Vnus nobis L v c i á n v s [z] ſufficit, qui Apollonium ſcholae nequiſſimorum impoſtorum principem nobis ſiſtere, non erubuit, et eorum ducem fuiſſe indicauit, *qui magiam et diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immiſſiones in hoſtes, rationem eruendi reperiendique theſauros, haereditatum ſucceſſiones.* Talis licet fuerit multis, qui naſum habebant, viſus Apollonius, apud maiorem tamen hominum partem inſanum in modum excreuit eius auctoritas et exiſtimatio, adeo vt viuus adhuc a multis pro numine quodam, vti in antecedentibus dictum, haberetur, et coleretur. Multo vero magis factum illud eſt, poſtquam incerto et obſcuro mortis genere e viuis fuit ſublatus, et quod ipſe de ſe diſſeminauerat Indorum Sophorum vaticinium, morte non occubiturum, fidem inuenit. Tyanenſes enim, ciuis ſui gloria intumeſcentes ei templum dedicarunt, et imago eius ſuſpenſa, et non locus ille tantum ſacer habitus, ſed tota inde Tyanenſium vrbs eo priuilegio gauiſa, et ab

t) L. IV. c. 10. L. VII. c. 10.
u) Ep. 43. p. 395.
x) Ep. 42.
y) c. 43.
z) l. c.

et ab imperatoribus αὐτονομίας iuribus aucta [a], vnde etiam legatis imperatoribus obnoxia non fuit. Ex quo patet, imperatores Tyanam ob Apollonium eodem iure gaudere voluisse, quo vrbes νεωκόροι, qui in honorem imperatorum templa haberent instructa, et sacra solennia obirent, gaudebant. Quae Apollonii existimatio non tantum ita creuit, vt imperatores quoque eum pro numine haberent, sed et Tyanensibus saluti esset. Qua de re memorabile est, quod narrat VOPISCVS [b] hunc in modum: *Fertur, Aurelium de Tyanae ciuitatis euersione vera dixisse, vera cogitasse: verum Apollonium Tyanaeum celeberrimae famae auctoritatisque sapientem, veterem Philosophum, amicum verum, Deorum ipsorum etiam pro numine frequentandum, recipienti se in tentorium ea forma, qua videtur, subito adstitisse; atque haec latine, vt homo Pannonius intelligeret, verba dixisse: Aureliane, si vis vincere, nihil est, quod de ciuium meorum nece cogites. Aureliane, si vis imperare, a cruore innocentium abstine. Aureliane, clementer te age, si vis vincere. Norat vultum Philosophi venerabilis Aurelianus, atque in multis viderat templis eius imaginem. Denique statim attonitus, et imaginem, et statuas, et templum eidem promisit, atque in meliorem rediit mentem.* Addit his porro, vnde de existimatione Apollonii eo tempore iudicari potest: *Haec ego a grauibus viris comperi, et in Vlpiae bibliothecae libris relegi, et pro maiestate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro sanctius? venerabilius? antiquius? diuiniusque inter homines fuit? ille mortuis reddidit vitam, ille multa vltra homines et fecit et dixit, quae qui velit nosse, Graecos legat libros, qui de eius vita scripti sunt. Ipse autem [c] si vita suppetat, atque ipsius viri fauori usquequaque placuerit, breuiter saltem tanti viri facta in literas mittam, non, quod illius viri gesta munere mei sermonis indigeant, sed vt ea, quae miranda sunt, omnium voce praedicentur.* Ex quo memorabili loco liquet, non templis tantum, statuis, imaginibus, aliisque cultus diuini honoribus Apollonii memoriam fuisse honoratam, sed habitum quoque fuisse talem, qui peculiari suo fauore homines iuuaret, et tutelarem quasi se praeberet daemonem. Quod in Christianorum potissimum factum esse opprobrium dictante inuidia, verisimile est valde. Cum vero tanta gratia vsa sit apud imperatores Apollonii memoria, mirum non est, populum tantam auctoritatem fuisse secutam. Nam et Hadrianus imperator tantopere eum venerabatur, vt non sine magnis sumtibus praeter librum eius de Pythagorica disciplina, omnes eius, quotquot nancisci poterat (omnes enim ad eum non peruenerunt) epistolas colligeret, et Antii bibliothecae insereret [d]. Maiora molitus est Antoninus Caracalla, qui templum ei tanquam daemoni inter homines dicauit, teste DIONE

a) PHILOSTRAT. L. I. c. 5. L. VIII. c. 29. p. 369.

b) In Aureliano c. 24.

c) Non tamen hoc executus est Vopiscus, vti nec Sidonii Apollinaris interpretatio vitae Apollonii ex Philostrato aetatem tulit. Ita et Sotерichus Oasites, de quo SVIDAS, intercidit.

d) PHILOSTRAT. L. VIII. c. 20. p. 364.

NE [e]. Sed et Alexander Seuerus in larario ſuo, in quo animas ſanctiores ſeruabat, Apollonium, Chriſtum, Abraham et Orpheum et huiuscemodi Deos habebat, ad quorum effigies rem diuinam faciebat, vt auctor eſt LAMPRIDIVS [f]. Quam de Apollonio opinionem plebs ſecuta inter diuinos eum viros frequens retulit, ac Apollonii nomen ad abigenda ſpectra et edenda mirabilia adhibuit [g]. Quod ſi LACTANTIO [h] fidendum eſſet, ſub Herculis Alexicaci ſimulacra, quod apud Epheſios conſtitutum fuit, venerata fuiſſet Apollonium liberatorem ſuum et auerruncatorem peſtis ea ciuitas: ſed eum perperam intellexiſſe PHILOSTRATVM, appoſite monuit OLEARIVS [i]. Addi his poteſt iudicium ſcholae eclecticae de Apollonio, ex Eunapio ſupra relatum, quod eum dei inter homines peregrinantis honore tituloue mactauit. Alia, ne nimii ſimus, praeterimus, videnda apud Cel. MOSHEMIVM [k].

Doctrina Apollonii.

§. XXIII. Enarrata vitae Apollonii hiſtoria paucis etiam de philoſophicis eius doctrinis dicendum eſt: ipſum enim a mago ſe ita diſtinxiſſe, vt ſe philoſophiae cognitione ea ſcire diceret, quae magi et praeſtigiatores fruſtra affectarent, ſupra docuimus. Elegiſſe vero Apollonium Pythagoream philoſophiam, toties ipſum non confitentem tantum, ſed et gloriantem audiuimus, hoc vt vltra demonſtrare plane ſuperfluum ſit. Nam non tota tantum vita eius κακοζηλίαν Pythagoricam prodit, ſed et ipſa miracula et τὸ τερατῶδες quod affectauit, quodque characteris inſtar in hac ſecta notauere veteres. Pleraque etiam quae edidiſſe dicitur miracula nituntur placitis Pythagoricis de migratione animarum, de poteſtate ſapientis in elementa, de natura et colligatione fatorum ineuitabili, de ordine, conditione et natura daemonum, et quae his ſunt ſimilia [l]. Ex Pythagorico itaque ſyſtemate, quae ei dogmata placuerint, facili coniectura intelligi poteſt, nec opus eſt prolixo de Apollonii philoſophia Commentario. Quoniam tamen ſi non ſolus, certe celeberrimus et famoſiſſimus eorum eſt, qui poſt C. N. Pythagoricam philoſophiam reuocarunt, paucas ex eius epiſtolis aſſertiones, adhibito iudicio et examine, huc transferemus, vt qua ratione Pythagorice philoſophatus ſit impoſtor maximus, quaeue fuerit huius philoſophiae tum temporis facies, pateſcat.

I. Philoſopho cum philoſophis amicitia eſt, cum Sophiſtis vero et Grammatiſtis et his ſimilibus non item [m]. Ita ad Euphratem, quem hoc nomine pungit, quod quaeſtus cauſſa philoſophiae inuigilaret. Improbaſſe

e) L. LXXVII. p. 878.
f) In Alex. Seu. c. 29. g) EVSEB. l. c.
h) L. V. c. 3.
i) Ad PHIL. L. VIII. c. 7. ſ. 9. n. 13.
k) Diſſ. de varia exiſtimatione Apollonii, quae extat in eius obſeru. hiſt. crit.
l) Maxime hoc demonſtrauit in apologia PHILOSTRAT. L. VIII. c. 4. ſ. 4. ſqq. 332. ſeqq. modo Apollonii ſit. Nam non ſolum ibi ſe comam alere more Pythagoreo ait, ſed et ſcire ſe, in quos anima ſua migrauerit; eſſe hominibus cum Diis cognationem, ex qua Dii et ipſi euadant, qui boni ſint, vt Deus bonus eſt. Cibis vilibus ſeruari ſenſus integros, vt tanquam in ſpeculo futura videant, vt praeſentia, Deum incruentis honorandum eſſe ſacrificiis, reuocari per iyngas poſſe animas defunctorum, fata eſſe immutabilia et generoſo animo excipienda etc. Talia multa in hac apologia offendet lector attentus.
m) Ep. I. p. 385.

ſe vero non ſophiſticam tantum profeſſionem, ſed et ſcribendi genus notat PHILOSTRATVS [n], qui cum, ita ipſe, qui ſophiſta erat, inter homines κακοδαίμονας referretur ab Apollonio, mirum eſt, quod tam impenſo labore eius coluerit memoriam.

II. Natura, inſtitutione, poſſeſſione, vſu virtus acquiritur: cuius quidem gratia omnia amplectenda [o]. Aut igitur a ſophiſtica abſtinendum, aut gratis illa cum omnibus communicanda: curandi affectus, neque inuidendum aliis, qui vere philoſophantur.

III. Veritatis cauſſa philoſophandum [p].

IV. Philoſophus (qualis Apollonius fuit) omne balneum deuitat, extra domum nunquam prodit, pedesque ſuos tuetur impollutos. Nunquam aliquod membrum corporis mouere conſpicitur, ſemper ſcilicet anima eius in motu eſt: nutrit in capite comam: veſtem geſtat lineam, et quicquid eſt hominibus in ſacris puriſſimum: diuinatione vtitur: et corporis aegritudines tollit, et affectus ſedat: comedit ſolus, pauca loquitur, et de paucis: ab omnibus carnibus abſtinet, et omnibus animalibus, ſcilicet eo, quod homo ſit [q]. Deſcribere ita Apollonium philoſophum Pythagoreum, ex collatione eorum, quae ſuo loco de ſcholae Italicae inſtitutis et diſciplina dicta ſunt, facile intelligitur: miſcet tamen more Stoicorum παράδοξα quaedam: e. g. non mouere membra, nempe motu rationali et ſpirituali; comedere ſolum, quia reliqui vorant; pauca loqui, nempe tacere poſſe.

V. Paucis opus eſt philoſopho, vnde par eſt, vt ne de pluribus, quam neceſſariis, ſibi proſpiciat, deque iis conquirendis ſollicitus ſit, tum alio modo quocunque, tum eo, qui cum aliqua turpitudine ſit coniunctus. Id tamen cum factum ſit ſemel, proximum eſt conſilium, magno ſtudio partem elargiri facultatum patriae et amicis [r].

VI. Philoſophus idem eſt ac liber. [s] Sapit hoc quoque παραδοξολογίαν Stoicam, quam ob Euphratem in his Stoico more verſantem, ſectatus fuiſſe videtur.

VII. Turpiſſimum eſt, diuitiarum ſtudio nos peregre agere videri, maxime cum ſint homines, qui vt memoriam poſt ſe relinquant, easdem contemnunt, licet nullo virtutis amore ducti [t]. Nec philoſophus, mercedem pro philoſophia accipiet, etiamſi indigeat [u]. Paſſim in hunc ſenſum differit, et Euphratem mercede docentem pungit, ipſe, vt ſupra vidimus, a pecuniae amore non alienus.

VIII. Pulchrum eſt omnem terram patriam cenſere, omnes homines fratres et amicos, cum Dei genus ſint, eiusdemque naturae; cum item affectuum omni modo atque omnibus eadem ſit communitas, quocunque loco et quacunque conditione quis degat, ſiue barbarus, ſiue Graecus ſit, aut alius homo [v].

IX. Nulla

n) L. III. c. 19. o) Ep. II.
p) Ep. IX. p. 389.
q) Ep. VIII. p. 387.
r) Ep. IV. p. 386.
s) Epiſt. XXVIII. p. 392.
t) Epiſt. XXXV. p. 394.
u) Epiſt. XLII. p. 395.
v) Epiſt. XLIV. p. 395.

IX. Nulla ſapientia vinci poteſt cognationis affectus, omnisque res id, quod cognatum eſt ſibi ad ſe trahit.

X. Rerum omnium philoſophia eſt praeſtantiſſima.

XI. A viro Pythagoreo accipies iſta et tanta: artem condendi leges, geometriam, aſtronomiam, arithmeticam, harmonicam, muſicam, medicinam, vniuerſam diuinam diuinationem (id eſt theurgiam, goëtiae oppoſitam [w]). Et quae pulchriora adhuc, animi magnitudinem, grauitatem, conſtantiam, bonam famam, cognitionem Deorum non opinionem, ſcientiam daemonum certam, non credulum aſſenſum, amicitiam vtrorumque, ſuis vt ſit contentus, aſſiduitatem, frugalitatem, facilitatem rerum neceſſariarum, ſenſuum integritatem, agilitatem, reſpirationem facilem, colorem conuenientem, ſanitatem, tranquillitatem, immortalitatem [x].

XII. Magus Deorum miniſter eſt; aut indole qui ſit diuina. Qui vero non magus, ille atheus [y].

XIII. Verum dixit Heraclitus phyſicus, hominem natura irrationalem eſſe. Merito itaque omni illi facies prae pudore tegenda, qui ſtulta opinione intumeſcit [z]. Recte hanc ſententiam tribui Heraclito ex veterum teſtimoniis et ſyſtemate eius phyſico *tomo primo* [a] illuſtrato patet. Rationalis enim ſecundum Heraclitum anima extrinſecus homini aduenit. Eſſe vero Pythagorea et Heraclitea proxima inter ſe cognatione iuncta, eodem loco diximus. Hincque ratio explicanda, qui pudore et ſtultitia hominem opinione intumeſcentem hic oneret Apollonius, ipſe inſana de ſe opinione nimium elatus, vt vel ex his epiſtolis luculentum eſt [b]. Accepiſſe ſe enim hanc ſapientiam a Deo, et cognatione diuini ſpiritus in eum deſcendentis putabat, vnde ſe diuinum praedicare, fratribusque grauem dicam ſcribere non erubit, quod non ipſi quoque de fratre tam magnifice ſentirent.

XIV. Vis animi a prudentia non ſeparanda, ſed vtraque coniungenda; ſemper enim alterum alterius indiget, vt viſus lumine, et lumen viſu [c].

XV. Anima ſemper in motu eſt [d]. Etiam hoc a Pythagora accepit, cui animus eſt numerus ſe ipſum mouens.

XVI. Nulla res interit, niſi in ſpeciem, quemadmodum nec gignitur quicquam, niſi ſpecie.

XVII. Vbi aliquid ex ſtatu eſſentiae in naturae ſtatum tranſit, id generatio videtur: mors contra, vbi ex ſtatu naturae ad ſtatum eſſentiae redit.

XVIII. Interea vere nihil quidquam generatur, aut corrumpitur, ſed tantum conſpicuum fit modo, modo conſpectui ſubducitur rurſum, illud quidem propter materiae craſſitiem, hoc vero propter eſſentiae tenuitatem.

XIX. Eſſentia ſemper eadem, motu tantum et quiete differt. Illud enim

w) Conf. PHILOSTRAT. L. V. c. 12.
x) Epiſt. LII. p. 398.
y) Epiſt. XVII. p. 390. z) Epiſt. XVIII.
a) L. II. c. 12. Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 602. SEXT. EMPIRIC. adu. math. L. VII. ſ. 126.
b) Ep. XLIV. p. 395. c) Ep. XX. p. 391.
d) Epiſt. VIII. p. 387.

enim proprium neceſſario mutationis, quae extrinſecus non aduenit, ſed qua totum in partes mutatur: partes autem in totum reuertuntur, dum omne, quicquid eorum eſt, coniungitur.

XX. Plenum quod eſt, id viſibile fit propter craſſitiei renitentiam, inuiſibile autem fit, ſi vacuum quaſi fiat raritate ſua: materia, quae vi quadam detinetur, ex continente eam vaſe aeterno, quod nec ortum habet, nec interitum, diffluente.

XXI. Rerum viſibilium modus nullus ſingulorum eſt inuiduorum, ſed vnius omnis modus eſt rei ſingularis.

XXII. Rem illam primae eſſentiae nomine recte quis vocauerit. Quae ſane ſola efficit et patitur, et fit omnia in omnibus, Deus aeternus: nominum tantum et repraeſentationum varietate nomen amittens, iniuſte licet.

XXIII. Homine itaque moriente, Deus fit ex homine, modo mutato, non ipſa natura et eſſentia. Mors itaque non dolenda, ſed colenda et reuerenda eſt. Deo itaque relinquendus is, qui iſtuc peruenit. Luculentum hoc phyſiologiae Apollonianae compendium eſt, quod ipſis eius verbis ex epiſtola conſolatoria ad Valerium [e] expreſſimus, quodque, cum ſubtilitate Philoſtrati ingenium ſuperet, argumento eſt, non ab hoc illi ſuppoſitum, ſed ab ipſo profectum eſſe Apollonio. Apertum vero ex delineatione ſyſtematis Pythagorei et Heracliti, quam ſuo loco exhibuimus, ſequi hic Apollonium Pythagorae quidem placita, ſed eo modo, vt ex Hippaſi ſchola in ſuam ſectam tranſtulit Heraclitus, cuius philoſophiam valde probatam fuiſſe Apollonio modo vidimus. Quod vt planum faciamus, ſupponit quidem Apollonius ὀσίαν rerum eſſe aeternam et immutabilem, qua ratione ideas Plato, numeros definiuit, rerumque eſſe eſſentias dixit Pythagoras, ſed in materia ita latere putat, vt hanc vnam conſtituere eſſentiam vel ſubſtantiam ſtatuat, quae nec principii, nec finis vnquam particeps ſit, et vna omnia efficiat pariter atque patiatur, quaeque cum particulis minimis vehementiſſime inter ſe commotis ſemper et agitatis conſtet, condenſata atque coarctata rerum omnium ſpecies producat ſenſibiles et viſibiles, rarefacta autem et quaſi euacuata, reſolutaque iſta compagine prioris coagmentationis naturam amittat, et fiat inde inuiſibilis, ſpeciebus iſtis euaneſcentibus, licet iſtae materiae vniuerſalis ſiue eſſentiae particulae immutabiles maneant. Status itaque eſſentiae eſt, fons quaſi et ſubiectum naturarum, ſiue eſſentia illa vniuerſalis, immutabilis, aeterna, diuina, ex qua omnia formantur; ſtatus naturae vero viſibilis ſpecierum formarumque apparatus, vbi ita materia compingitur, vt certa forma fiat viſibilis; quae vbi ita coniungitur, generari res, vbi reſoluitur, mori dicitur. Ex quibus patet, non ſecutum fuiſſe Apollonium genuinum ſyſtema Pythagoreum, quod aeternas eſſentias ideaſue ac numeros per ſe exiſtentes ſupponit, et materiae opponit, vt quidem vult do-

e) Epiſt. LVIII. p. 401.

ctiſſimus OLEARIVS f, et nos eodem fere modo olim ff Apollonii phyſiologiam explicuimus; ſed acceſſiſſe Semi-Pythagoreis, quique ex eorum ſchola prodiit, Heraclito, qui vnam tantum rerum omnium eſſentiam, ignem nempe diuinum in generatione rerum varie coarctatum et ita quaſi compactum, vt viſibilis fieret, ſtatuerunt. Cuius non luculentior dari ratio poteſt, quam quae ab ipſo Apollonio affertur, πάθος ὀδὲν τῶν φαινομένων περὶ ἕκαστον ὀδὲν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἓν ἕκαστα, *affectiones atque paſſiones* (recentiores barbare modificationes vocant,) *non conſtituere res ſiue eſſentias ſingulares, ſed rem vnamquamque ex vno modum hunc accipere, quem prae ſe fert.* Vnde hanc vniuerſalem materiam non tantum eſſentiae primae nomine notat, ſed et ei proprietates atque affectiones omnes tribuit, quae eſſentiis tribuebantur in Pythagorae ſchola, eamque non patibilem tantum cauſſam, ſed efficientem quoque eſſe, innuit. Ex quibus ſequitur, vnam tantum, eſſe rerum eſſentiam (naturam enim, τῶν φαινομένων eſſe putabat,) eamque ſe ipſam formare, modos formasque ipſi imprimere, in res omnes alteratione, non vero mutatione ſua, transfigurari, coëuntem fieri viſibilem, extenuatam et reſolutam inuiſibilem reddi. Hanc itaque vnam tantum ſubſtantiam dari in mundo, hanc Deum eſſe ipſum, in hanc omnia redire, hanc aeternam et immutabilem eſſe. Deum itaque eſſe omnia, variis modis indutum, licet, iniuſte tamen, nomen amittat. Vniuerſae itaque naturae vnam eſſe vnius eſſentiae cognationem, pendere ex ſe omnia, reuocari omnia eandem ad eſſentiam, et ſic reuera hominem et viuum et mortuum Deum eſſe. Vidit iam acutiſſimus OLEARIVS g, haec Spinoziſmo valde fauere, qui vnam tantum ſubſtantiam, variis modis affectam nobis geometrico ordine primus exhibuit, anteceſſores tamen habuit multos. Et vt verum fateamur, non videmus, qua ratione ab hac impietate liber queat pronuntiari Apollonius, qui res omnino omnes ad vnam refert eſſentiam, et non emanatione (quod theoſophici volunt in hanc claſſem minus accurate ab Oleario relati) ſed modificatione tantum extrinſeca, differre inter ſe res vſibiles, principium item agens et patiens vnum idemque eſſe, ſtatuit. Qua in re multo audacior et impudentior eſt Apollonius philoſophis reliquis omnibus, qui in hoc haeſerunt luto. Illi enim dicis gratia, et vt puluerem hominibus incautis obiicerent, Deum ab iſta materia vniuerſali verbo nomineque diſtinxerunt; hic vero indignatur et improbat, aliter res omnes vocari, quam Deum, cum reuera omnia Deus vnus ſint. Quae cum atheiſmum apertum exhibeant, nouo nos docent ſpecimine, impudentiſſimam impietatem, abiectiſſimae tamen ſuperſtitionis poſſe eſſe fundamentum et materiam. Ita enim dum omnia non mutantur tantum in Deum, ſed ipſe Deus ſunt, coli etiam, virtutesque rerum naturalium,

cognita

f) Ad h. l. qui tamen Spinozae vnam poſtea ſubſtantiam in his agnoſcit.

ff) In Germanico Hiſt. phil. op. T. III. p. 332. ſeqq. licet iam tum monuerimus. Heraclitea melius Apollonii φιλοσοφυμένοις conuenire quam Platonica.

g) loc. cit. not. 11. p. 402.

cognita semel ratione vniuersalis cognationis elici possunt. Non tacebimus tamen, quae huic potissimum explicationi systematis Apollonii obiici possunt: Affert nempe EVSEBIVS [h] fragmentum operis Apollonii de sacrificiis, vbi ita de colendo summo numine praecipit: *Equidem sic existimo, iustis eum verisque religionis officiis numen colere, sibique per sese propitium illud ac secundum prae caeteris hominibus habere posse, si Deo quidem illi, quem principem diximus, quique et vnus est, et longo a reliquis interuallo seiunctus, secundum quem vtique caeteros cognosci necesse est, nihil unquam sacrificarit, ignem non accenderit, nec eorum quae sensibus vsurpantur, quicquam plane consecrarit; vtpote qui rei nullius indigeat, non modo nostrae, sed nec eorum etiam, a quibus plurimum naturae dignitate superamur: cumque adeo nihil sit eorum, quae a terra vel aëre quoquo modo procreentur, animalque nullum ab eodem nutritum, quod, si tanti naturam numinis attendamus, non labis genus aliquod videatur, sed tantum excellentem illam ac praestantem orationem ei semper obtulerit, quae nequaquam in ore profertur, atque ab eo, qui rerum omnium est optimus, eo quod similiter in nobis est optimum, interprete, bona postularit. Illud autem mens est. quae nullius operam instrumenti desiderat.* Hactenus Apollonius, cuius verba systemati emanatiuo magis, quam Spinozistico, fauere non negamus, cum eodem prorsus modo diuinum systema ordinet, quo IAMBLICHVS et eclectici, sed et Deum primum summumque ab omnibus reliquis daemonibus, multoque magis a rebus corporalibus longo interuallo separet. Etsi vero vna responsione defungi licet, dubitando de fide et γνησιότητι huius fragmenti, non tamen eo deuenire opus putamus esse, cum supra exhibita cum his queant inter se conciliari, modo ad genuinam rationem systematis Semi-Pythagoraei attendatur. Statuit enim illud in centro vniuersitatis latere istam essentiam vniuersalem primamque, nempe ignem illum mundanum, quo nomine Hippasus et Heraclitus eam appellarunt, exque centro ad peripheriam se extentendo, res quidem omnes in ea modificari, ipsam tamen in extrema tandem sphaerae mundi parte, lucidius puriusque residere; vnde quo propiores sint, ignis huius essentiaeue primae modificationes, quas vocant, atque πάθεις, eo diuiniores censendas esse, licet longo adhuc interuallo a primo ignis fonte purissimo remotae. Haec ratio fuit, cur daemonibus locum fecerit hoc systema, licet eandem naturam siue essentiam per vniuersum esse et modificari statuerent. A quo dogmate parum abierunt Stoici Pythagoreis et Heracliticis principiis vsi, vno hoc discrimine, quod agens et patiens, in signo magis rationis, quam re ipsa, distinguerent. Apollonius itaque, qui in epistola ad Valerium nudam systematis impii faciem detexit, in opere de sacrificiis, illud ad superstitionem cui adhaerebat, applicans, et scalam illam daemonum, vsque ad impenetrabilem Deitatis abyssum, quam schola Alexandrina iam tum erat commenta, adhibens, illum inaccessibilem

h) Praep. L. IV. c. 13. p. 150.

lem Deum, essentiam quidem illam primam esse statuit, sed in centro quasi suo latentem, quae cum ipsa se essentiae suae modificatione rebus omnibus largiatur, his certe placari et sacrificiis honorari non potest, quae tam pura et simplicia natura sua esse nequeunt, quam ipsissima est: cui, quae apud ipsum sunt, modificationes proximae, speciem essentiarum singularium prae se ferentes, daemones sunt, colendi et placandi sacrificiis, quae propius naturam eorum accedunt. In epistola itaque adducta metaphysice locutus est Apollonius, in fragmento theologice, quae posteriora non obstant, quo minus inter impietatis patronos et Spinozae antesignanos numerandus sit Apollonius, licet, nescio qua felicitate, hactenus apud omnes, qui atheismi historiam scripsere, hanc notam effugerit, solo acutissimo OLEARIO hanc Apollonii maculam perspiciente. Ex dictis, sequentibus etiam lux affulgebit, patebitque non sine ratione graui vtramque systematis huius interpretationem nos in concordiam redegisse. Ita enim porro ad Valerium praecipit:

XXIV. Et ordo quidam rebus inest, eique Deus praesidet, sapiens itaque bona sibi ipse non eliget, quae sibi euenient autem, ea sibi vtilia existimabit. Sana haec videri, qualia et Stoici et Pythagorei praeceperunt, negari nequit: sed ad illud, quod in antecedentibus diserte tradidit, systema applicata, pessimum fundunt sensum. Nihil enim aliud esse potest ille ordo, quam σῦρα τῶν παθῶν, siue ordo, consecutio et concatenatio istarum vnius vniuersalis essentiae modificationum, quae in ipso essentiae intimo incipiunt centro, et necessaria ratione, vt circuli aquae a lapillo motae se dilatant, et inuicem consequuntur. Quibus cum illa vniuersalis essentia vera caussa agensque sit, eaeque ab illa proficiscantur, praeesse illis non incommode dicitur, sed bene eueniunt vniuersali illi substantiae, quaecunque ita ex suo centro modificationes exsurgunt. Qua ratione Spinoza quoque ordinem, consilium et prouidentiam agnouit.

XXV. Ordo hic fatorumque vis mutari prorsus nequit adeo, vt si imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne exuatur imperio, interemtus sit rediturus, quo fatorum satisfiat decretis [i]. Sequitur haec fatorum conditio ex systemate semel admisso, vbi non externa quidem necessitate, cum nihil, praeter hoc vnum sit, interna tamen naturae suae omni libertate spoliatae indole, modificationes se mutuo consequuntur, exque iis effectus exoriuntur. Qua ratione Stoici quoque doctrinam de fato ex iisdem, quibus Apollonius, hausere fontibus. Quod itaque de illis dictum, etiam de Apollonio dicendum et fatalis philosophia exsecranda est.

XXVI. Immutabilem hanc fatorum seriem qui cognoscit et inspicit, ille de futuris diuinandi peritus est. Vatidicam facultatem vere sapientium hoc fundamento niti contendit Apollonius, mentemque puram, et vestem

i) Ita fusius haec explicantur in apologia L. VIII. c. 7. f. 16. p. 351.

ſtem puram victumque tenuem requiri contendebat, qua de re copioſe diſſerit in Apologia ad Domitianum [k].

XXVII. Quod eſt, non perit, vt quod per hoc ipſum ſit, quod ſine fine ſit extiturum: vel certe ſtatuendum erit, ex nihilo etiam aliquid fieri poſſe. Quomodo autem fiat, cum nunquam aliquid in nihilum abeat? [l]

XXVIII. Quamdiu hic viuimus, punimur [ll]. Pythagoreum et Platonicum hoc eſſe, corpus carcerem eſſe animae, ſupponens, quilibet videt. Non abludit tamen a ſenſu Spinoziſtico, quem ſupra expreſſit Apollonius. Nam licet diuinae eſſentiae modificationem accipiat homo, contracta tamen et condenſata quaſi eſſentia prima, deitatis naturam nomenque amittit, ſibique quaſi eripitur; et ita multis mutationibus fit obnoxius, ex quibus calamitates haud exiguae oriuntur. Quousque itaque homo hoc τρόπῳ modoue affectus in hac vita eſt, eousque carceri eſt incluſus, ſolutus corpore, vt habet alibi [m], niſi veſtiatur denuo, extemplo fit aliis hominibus melior.

XXIX. Si ars medica diuiniſſima, cum corpore etiam animae cura habenda eſt; alias animal ſanum non erit, quod parte quidem ſui meliore aegrotet [n].

XXX. Dii victimis non indigent: is ergo faciens gratiam eorum inierit, qui animum recte inſtitutum poſſideat, et hominibus, id qui mereantur, quantum poſſit benefaciat; haec Diis cara ſunt, illas vero athei quoque obtulerint [o].

XXXI. Abſtinendum ab omnibus ſacrificiis cruentis, propter cognationem [p].

XXXII. Naturale eſt, vt quaeuis res conſummata denique tranſeat, hocque ipſum rebus omnibus ſenectam inducit poſt quam non ſubſiſtere poſſunt amplius [q].

XXXIII. Diuitiae moleſtiam vitae inducunt, et angores pariunt, cur itaque homines euadunt diuites? [r]

XXXIV. Decet pauperem eſſe, vt virum fortem, diteſcere vero vt humanae ſortis memorem [s].

XXXV. Loquacitas multa habet praecipitia, at tutum eſt, tacere [t].

XXXVI. Paucis contentus eſt ſapiens, non eo animo, vt vilibus ac exiguis vtatur ſemper, ſed animum aduerſus ea obfirmet [u].

XXXVII. Iracundiae flos eſt inſania, et niſi curetur ſaneturque, in morbum degenerat naturalem [x].

 XXXVIII.

k) loc. cit.

l) Epiſt. LVIII. p. 403.

ll) Ep. XIII. p. 390.

m) Ep. LVIII. p. 403. Ex his vero μετεμψύχωσις Apollonii explicanda, quae magis ad μετενσωμάτωσιν Stoicorum ſaluis his principiis redit. Magis tamen Pythagorice de illa locutus eſt, ad principia ſua non ſatis attentus, vel ſecum non vbique concors. Sequitur vero ex hac quoque theſi, metempſychoſin poenam eſſe homini.

n) Ep. XXIII. p. 391.

o) Ep. XXVI.

p) Prolixe hac de re in Apologia l. c.

q) Ep. LVII. p. 399.

r) Ep. VI. p. 386.

s) Ep. XXII. p. 391.

t) Ep. LXXXII. p. 409. STOBAEVS Serm. CXXXIII. p. 393.

u) Ib. Serm. XXXIX. p. 136.

x) Serm. XCVIII. p. 324.

XXXVIII. Non esse, nihil est, esse vero est aerumna. Lucem obscura sententia capit ex Θ. XXVIII. [y]

XXXIX. Pulchrum est, antequam ferenda sint mala, quanta res sit tranquilla patientia, discere [z].

XL. Quae aegre nobis faciunt, iis solatium ex aliorum malis quaerendum est [a].

XLI. Plerique mortalium propriorum criminum aduocatos, ab aliis commissorum accusatores se gerunt [b].

XLII. Breuis est vita homini, cui ex voto omnia succedunt, longa ei, qui fortuna vtitur parum fauente [c]. Potiores hae sunt philosophiae Apollonii sententiae, quarum vltimae fere omnes exotericae sunt. Plures quidem multo et ampliores dare possemus, si sermones, quos habuisse eum Philostratus refert, vellemus consulere, sed cum verisimile omnino sit, Philostratum eos vel finxisse totos, vel refinxisse tamen, vt ipse fatetur, ex parte, adeoque more sophistarum, argutam et sententiis tanquam stellulis interdistinctam orationem affectantium, multa ex suis addidisse, ea omittimus. Pauca enim, quae adduximus, sufficiunt, vt nec magnum, nec pium fuisse philosophum Apollonium euincant, rationemque edoceant, quo potissimum modo superstitionem impietati iunxerit. Quae si imposturae, cuius iure conuictum deprehendimus, iungantur, ex diuino philosopho merito Philosophastrum facimus, perditissimum.

Secundus Atheniensis.

§. XXIV. Iam ad reliquos, qui inter Pythagoreae doctrinae sectatores circa haec tempora inclaruerunt philosophos properandum est, inter quos eminet SECVNDVS sophista et philosophus ATHENIENSIS, qui quod fabri lignarii filius esset, dictus est Epiurus, id est clauus ligneus [d]. Addit his SVIDAS [e], vocatum fuisse Plinium; verum aut ipsum Suidam, cuius supina oscitantia tot speciminibus nobis iam deprehensa est, aut glossatorem aliquem ineptum hunc Secundum cum Plinio Secundo confudisse, recte viris doctis obseruatum est. Inter Pythagoreos recentiores recte eum numerari, sententiae eius docent. Addunt alii, VINCENTIO BELLOVACENSI auctore [f], seruasse Secundum Pythagoreum silentium, non per quinquennium tantum, sed per totam vitam, quam Pythagoricis institutis conformem duxerit, ab eo inde tempore, quo mater eius pudicitiam ipsius tentauerat, repulsamque passa pudore et tristitia obierat. Alii ita narrant: [g] cum matre nesciente filium esse, com-

y) Ep. XC. p. 410.
z) STOBAEVS Serm. CCXXIV. p. 742.
a) Ib. Serm. CCLXXVIII. p. 898.
b) Serm. CXVII. p. 371.
c) Serm. CXX. Modo hae sententiae non sint alterius Apollonii.
d) PHILOSTRAT. Vit. Sophist. L. I. c. 26. p. 544. seqq. SVIDAS in Secundus T. III. p. 295. In prioris loco pro ἐπίθυρος legendum esse ἐπίουρος dudum videre viri docti, quos ad haec loca nominant OLEARIVS et KVSTERVS atque FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 564.
e) l. c. KVSTER. OLEAR. FABRIC. ll. cc. qui alios nominant hunc errorem secutos.
f) Spec. Histor. L. XI. c. 70. eandem fabulam ex vetustis membranis Aduers. L. XV. c. 17. inseruit C. BARTHIVS.
g) RAVIS. TEXTOR in Offic. p. 1320. Diogeniano auctore.

commiſcuiſſe, et illo facto cognito intuliſſe eam ſibi ſceleris horrore mortem, ipſum quoque cum inceſtus poenitentia tum dolore maternae mortis aeternum tacuiſſe, vt vlciſceretur vocem, qua in concubitu matri innotuiſſet [h]. Immo et hoc additur, Secundum fruſtra ab Hadriano imperatore, etiam mortis iniecto per ſpiculatorem metu ſollicitatum ad loquendum, tandem ad quaeſita eius ſcripto reſpondiſſe. Recte vero hanc fabulam reiecere viri docti, et ineptientis Graeculi ingenio deberi iudicarunt [i]. Nihil enim de ea habet PHILOSTRATVS [k], aetate illi propinquus: tacet etiam Suidas. Habuit Herodem Atticum, Sophiſtam celeberrimum, diſcipulum, ex quo mala lectione apud SVIDAM exſculptus eſt Herodotus [l]. Aemulatione tamen inter vtrumque, cum Herodes quoque iam alios inſtitueret, oborta, refriguit pauliſper amicitia, non tamen extincta eſt, mortuo enim et funebrem orationem habuit, et illacrymatus eſt, quamuis matura ſenecta vitam finiret [m]. Luxuriantem in inuentione, extitiſſe in elocutione caſtigatiſſimum ait PHILOSTRATVS [n], ex quo argutum et βραχύλογον fuiſſe liquet. Maxime vero eius fama nomenque inclaruit *ſententiis* ſiue reſponſionibus ad quaeſtiones ab Hadriano imperatore propoſitas, quas nominis confuſione quidam ad Plinium Secundum retulerunt [o]. Eas *ſpeculo hiſtoriali* inſeruit VINCENTIVS BELLOVACENSIS [p], ex quo alii multi repetitis vicibus ediderunt: Graece primus cum Demophili et Democratis ſententiis vulgauit LVCAS HOLSTENIVS [q], et poſt eum THOMAS GALEVS [r], diuerſorum vero codicum lectiones cum Gudiano contulit et integras exhibuit ὁ πάνυ FABRICIVS [s]. Et Secundi quidem nomen vbique prae ſe ferunt, titulo *altercationis Hadriani imperatoris et Secundi*, fatemur tamen, ſuſpectas has nobis eſſe ſententias, quod interpolationem paſſae ſint [t]. A Sophiſta tamen eſſe, argutum dicendi genus, quale multi tum temporis affectabant, et τὸ αἰνιγματῶδες ſectante, lectio earum prodit: quemadmodum Hadrianum cum philoſophis et ſophiſtis diſceptaſſe, veteres teſtantur [u]. Pythagoreum vero ſyſtema ſecutum fuiſſe earum auctorem, ex ſequentibus manifeſtum eſt aſſertionibus:

I. Mundus eſt incomprehenſibilis complexio, ſtructura mente contemplanda, altitudo oculis inacceſſa, ex ſe natum ſpectaculum, multiformis figuratio, aeternus tenor, almus aether, multipartitus ſpiritus, ſeptiuagus circuitus, ſol, lumen, dies, luna, ſtella, tenebrae, nox, terra, ignis, aqua, aër. Comprehendit enim haec definitio totum mundi, vel vniuerſi

h) Mſc. apud FABRIC. l.c. Vol. I. p. 502.
i) HOLSTEN. praef. ad Sentent.
k) loc. cit.
l) MEVRS. Lect. Attic. L. VIII. c. 19. KVSTER. loc. cit.
m) PHILOSTRAT. l. c. OLEAR. ad h. l.
n) ibid. o) Nominauit eos FABRIC. l. c.
p) loc. cit.
q) Rom. 1638. Lugd. Bat. 1639. 12.
r) Opuſc. mythol.
s) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 565.
t) Saltem id de iis valet, quae Latine tantum leguntur.
u) Ita vero diſputauit, vt victoriam ei cederent docti viri, niſi de vita periclitari vellent, vid. DIO L. LXIX. AVR. VICTOR, XIPHILINVS, ALBIN. FLACCVS ep. 102. SPARTIANVS c. 16. Eiusdem fere generis ferri altercationem Hadriani et Epicteti infra dicemus.

uerſi potius Pythagorei ambitum, qui et aethere diuino, et materia in multas partes figurata conſtat, et ex ſe natus id eſt interna Dei, aetherisue diuina virtute figuratus eſt, et circulos, elementa, tempus, verbo omnia, quae ſunt, licet non videantur, comprehendit.

II. Deus eſt bonum natiuum, multiformis imago, altitudo inuiſibilis, varie effigiata forma, quaeſtio intellectu difficilis, mens immortalis, ſpiritus omnia peruadens, peruigil oculus, propria omnium eſſentia, multinominis poteſtas, manus omnipotens, lumen mens, poteſtas. Nihil in his, non Pythagoreum, Deum animam mundi omnia peruadentem et in omnes formas ſe transfundentem ſtatuens, ex qua omnia eſſentiam accipiunt. Haec vniuerſi ſiue mundi pars eſt, rerumque omnium, ſiue numerorum idearumque eſſentia, de qua et Pythagoras et Plato difficulter diſſerendum eſſe faſſi ſunt.

III. Homo mens eſt induta carne, vas ſpirituale, ſenſile domicilium, breue habitaculum, anima ad labores nata, fortunae ludibrium, temporis cura inſtrumentum oſſeum, vitae explorator, lucis deſertor, terrae creditum. Lapſum animae corpori poenae loco incluſae luculenter ſupponit et innuit.

IV. Terra eſt coeli baſis, ſpeculatio ſine fundo, radicatio aërea, gymnaſium vitae, lunae peruigilium, ſpectaculum viſu incomprehenſibile, imbrium nutrix, frugum mater, inferorum operculum, cuſtodia aeterna, ſpatium multarum ditionum, generatio et receptaculum omnium rerum.

V. Mors eſt ſomnus aeternus, reſolutio corporis, afflictorum deſiderium, receſſus ſpiritus, fuga et abdicatio vitae, diuitum timor, pauperum ſolamen, reſolutio membrorum, pater ſomni, verus terminus fixus, diſſolutio omnium.

Eiusdem fere commatis ſunt ſententiae et reſponſiones morales, quae affectatum Pythagoreiſmum ſapiunt, quas tamen, cum vbique occurrant legique poſſint, huc non transſcribimus.

Nicomachus. §. XXV. NICOMACHVS, Geraſa [x] Coeleſyriae vel Arabiae oriundus, et ipſe Pythagoream doctrinam amplexus [y] eſt. Quo tempore vixe-

x) Duas nobis Geraſas memorant veteres, vnam Coeleſyriae, cuius meminit PTOLOMAEVS L.V. c.15. et SVIDAS T.I. Geraſa p. 476. alteram Arabiae, cuius mentionem faciunt PTOLOMAEVS L.V. c.17. add. VALESIVS ad Ammian. L. XIV. c.8. Et ex Coeleſyria quidem Nicomachum oriundum volunt ABRAH. BERCKELIVS ad Steph. p. 296. et SAM. TENNVL. ad Iamblich. Intr. in Nicom. ex Arabia vero FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. IV. p. 2. not. a. Quorum tamen opiniones poſſunt conciliari, ſi cum HADR. RELANDO Palaeſt. L. III. p. 806. vnam tantum vrbem eſſe ſtatuamus, quae ab aliis in caua Syria collocatur, ab aliis in Arabia, iungiturque cum Philadelphia et inter Decapolitanas recenſetur, conf. I. G. GRAEVIVS Lect. Heſiod. c. 16.

y) Teſtantur id Porphyrius apud EVSEB. Hiſt. Eccl. L. VI. c.19. PAPP. ALEX. Collect. Math. L. III. p.19. MARINVS in vita Procli c. 28. IAMBLICHVS l. c. p.3. PHOTIVS Cod. CLXXXVII. p. 237. Ex quibus Iamblichus ait: „Omnia eum tradidiſſe ad mentem Pythagorae, plurimumque feciſſe in mathematicis, „et in illis vſum eſſe expertiſſimis magiſtris, „praeterea mirabilem ordinem, theoriam et doctrinam cum mirabili ſcientificorum principiorum demonſtratione exacte tradidiſſe, rationemque de illis nouiſſe reddere, docere „theoremata ſincera et genuina, non infecta aliorum opinionibus, eſſe etiam varium et foecundum, ordinatum et diſtinctum in numerorum „ſpeciebus. In cognitione quoque plurimum eſſe „vniuerſalem et acrem ad inueniendum etc.

vixerit, accurate definiri non poteſt, hoc tamen certum eſt, vixiſſe poſt Thraſyllum Platonicum, et ante Apuleium, adeoque inter Auguſti et Antoninorum tempora floruiſſe. Ipſe enim paſſim ad Thraſyllum prouocat [z], quem vixiſſe ſub Tiberio ſectione ſequenti dicemus: Apuleius autem, qui ſub Antoninis fuit, CASSIODORO [a] teſte, arithmeticam Nicomachi Latina veſte donauit. Addit his doctiſſimus FABRICIVS [b], videri Theone Smyrnaeo, qui Plutarcho fuit σύγχρονος, iuniorem, apud quem nulla ſit Nicomachi mentio, ex quo poſt Neronis tempora vixiſſe coniici poteſt. Inclaruit vero admodum introductione in arithmeticam et enchiridio harmonico [c], quae duo ſcripta temporis iniuriae erepta, elegantem atque eruditam arithmeticae atque muſicae artis explicationem ſecundum Pythagorea principia nobis conſeruarunt. In priorem commentationem introductionem ſcripſit IAMBLICHVS, quam edidit SAMVEL TENNVLIVS [d]. Quo fato, optandum eſſet, vt licuiſſet vti theologumenis eius arithmeticis, ſiue libris duobus ſpeculationum de numeris ad varias res theologicas, phyſicas et morales applicatis, ex illis enim multam philoſophiam Pythagoream lucem fuiſſe foeneratam ex libri compendio, quod PHOTIVS [e] affert, diſci poteſt. Quae enim hodie ſuperſunt theologumena arithmetica, incertum auctorem habent, et a Nicomachi labore differunt, qui aliquoties in iis laudatur, licet dubium non ſit, multa ex Nicomachi libris in ſua arua deriuauiſſe auctorem anonymum [f]. Non confundendus vero eſt cum aliis huius nominis veteribus memoratis [g]. Ex Nicomachi enim ſenioris ſchedis Apollonii Tyanenſis vitam ſcripſiſſe Taſcium Victorianum ex Philoſtrato delineatam refert SIDONIVS APOLLINARIS [h], ex quo loco noſtrum Philoſtrato aetate inferiorem coniecit TENNVLIVS [i], qui tamen ipſe erroris ſe redarguit, referens [k], Apuleium Nicomachi introductionem Latinam feciſſe, qui Nicomachi interpres, Philoſtrato aetate prior fuit.

SECTIO

z) In Manuali harm. L. I. p. 24. 72.

a) De Arithmet. b) loc. cit.

c) Hiſtoriam literariam vtriusque libri erudite more ſuo enarrat FABRIC. l. c. conf. TENNVL. l. c. p. 65. G. I. VOSSIVS de ſcient. math. p. 37. 94.

d) Addito IOACH. CAMERARII ſuoque commentario Arnhemii 1668. 4. Aſclepii vero et Philoponi Commentationes adhuc in Mſc. deliteſcunt.

e) Cod. CLXXXVII. p. 237. conf. FABRIC. l. c. p. 9.

f) Nobile hoc theologiae Pythagoreae monumentum editum ſemel tantum Graece Paris 1643. 4. et a MEVRSIO in Denario Pythagorico commentario illuſtratum: nouae vero eius editionis ſpem fecit FABRICIVS l. c. p. 10. De auctore diſputatur. Nicomachi non eſſe, licet multa ex eo hauſta habeat liber, ex allato argumento manifeſtum. Qui ad Theonem referunt, coniecturae fidem non faciunt. THOMAS vero GALEVS ad IAMBLICH. de myſt. Aegypt. p. 201. non inepte ſuſpicatur, Iamblichum eorum auctorem eſſe. Certe eum inter decem, quos promiſerat, libros Pythagoricos, dare voluiſſe phyſicum, quoque ethicum et theologicum ex Comm. in Introd. in Nicomach. p. 167. 176. patet. Solenne quoque Iamblicho alios ante ſe exſcribere, vt in his theologumenis factum. Addimus his, paſſim in hac Introductione ea afferre Iamblichum, quae in theologumenis leguntur, ex parte quoque TENNVLIO notata. Ex inſcriptione Codicis Medicei hanc coniecturam firmat FABRICIVS l. c. p. 11.

g) Videndi SVIDAS in Nicomach. T. II. p. 624. MEVRSIVS ad Nicom. manuale harm. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 13. TENNVL. ad Iamblich. p. 65. FABRIC. Bibl. Gr. l. c.

h) L. VIII. ep. 3. conf. SIRMOND. h. l.

i) l. c. p. 64. k) p. 66.

* *

SECTIO TERTIA.

DE PHILOSOPHIS PLATONICIS.

§. I.

Platonica secta emergens.

Pythagoreae, quam hactenus consideravimus sectae merito iungimus Platonicam, quae in vnum quasi corpus coaluere. Et supra quidem, *sectione prima*, docuimus, Academicam philosophandi viam illam quae Arcesila, et Carneade auctoribus a Platonis placitis prorsus defecit, et incertitudinem humanae cognitionis atque ἀκαταληψίαν vrgendo, modestiam philosophandi, vltra exiguos probabilitatis gradus non progredientem vehementer commendauit, prae veteri Academia, genuinis Platonis doctrinis inhaerente Romanis placuisse, et a summis viris fuisse excultam, eo quod non tantum in tam ingenti sectarum diuortio omnium maxime rationalem hanc philosophandi rationem esse crederent, sed forensi eam quoque eloquentiae, quae viam ad honores et magistratus pandebat, egregie inseruire putarent. Euiluit tamen Academicorum nomen atque secta sub imperatoribus, partim quod odio et inuidia a reliquarum sectarum philosophis cumularetur, partim quod Sceptica philosophia, quae depressa hactenus, caput tandem erigere, et ex puluere emergere coeperat, eam quasi absorberet, tolleretque e medio, quique Academice philosophabantur, sub Scepticorum nomine comprehenderentur, partim quod fori Romani facie sub Caesarum imperio tota mutata, eloquentia ad sophistas migrasset, quibus reliquarum sectarum placita prae Academicae, inseruiebant. Mirandum itaque non est, in tanto, quem imperatorum Romanorum tempora produxerunt, philosophorum prouentu vnum fere Fauorinum, de quo in sequentibus disseremus, inuentum esse, qui pro Academico philosophandi modo verbo fecerit, licet Platonicum se simulauerit. Qui tamen, ne prorsus inuidiae odioque philosophorum se exponeret, ab Arcesilai non tantum, verum etiam a Carneadis rigore discessit, et quod GALENVS [a] testatur, non tantum dari certas quasdam veritates, concessit, sed et Pyrrhoniis, vt ait PHILOSTRATVS [b], in foro versandi facultatem non denegauit. Efflorescere e contrario coepit Platonis, per tot secuta iam inter philosophos venerabilis existimatio, cuius eloquentia et differendi ratio cum sophistas valde iuuaret, doctrina vero magnam rerum diuinarum humanarumque notitiam sponderet, factum inde est, vt quae ab Academia quinta duce Antiocho ex sepulchro quasi reuocata est Academia vetus, et genuina philosophandi secundum Platonis placita methodus, valde infolesceret et a magnae eruditionis viris reciperetur. Qui cum apud Augustos

a) De optima disciplina T. I. p. 6.

b) Vit. Sophist. p. 491.

ſtos Romae principes fauore multo gauderent, multum inde profecit ſecta Platonica. Acceſſit recepta circa haec tempora opinio, Platonicam philoſophiam eſſe filiam Pythagoricae, quae tanquam diuinior hoc tempore commendabatur, vt in antecedentibus dictum, et cum Platonica coniungebatur. Ex quo factum eſt, vt magna et illuſtri fama ſub imperatoribus haec ſecta florere inciperet, et nec numero philoſophantium, nec eruditione ſectatorum, nec fatis ſecundis et duratione cederet vlli. Id quod tum quidem maxime factum eſt, poſtquam Alexandrinorum philoſophorum, qui Platonicam ſe ſequi philoſophiam iactabant, aſt in omnium fere ſectarum et religionum concordiam, vel ſyncretiſmum potius coniurauerant, methodus in peculiarem atque ſingulari nomine a reliquis diſtinctam ſectam degenerarat, quae eclecticorum nomine, quamuis Pythagorico-Platonica eſſet, ſe efferebat. Nam hi quoque homines, qui vaccarum Aegyptiacarum inſtar reliquas ſectas tantum non omnes deuorarunt, Pythagoram Platonemque ſe ſequi ante alios dicebant, licet eorum ſyſtemata nefandi ſyncretiſmi conſilio miſere corriperent, id quod exeunte ſeculo poſt C. N. ſecundo vel ineunte tertio factum. Ordini itaque conſulentes, vsque ad eclecticae ſectae origines Platonicos conſiderabimus, ſequentem ſectionem eclecticorum hiſtoriae tribuentes. Eminuerunt vero inter Platonicos duorum fere ſeculorum ſpatio Thraſyllus, Theon Smyrnaeus, Alcinous, Fauorinus, Taurus Berytius, Apuleius Madaurenſis, Atticus, Numenius Apameenſis ac Maximus Tyrius.

§. II. Fuit THRASYLLVS Mendeſius, vixitque ſub imperatoribus Auguſto et Tiberio. *Thraſyllus.* Multarum artium ſcientiam profeſſus poſtremo ſe dediſſe Platonicae philoſophiae ac deinde matheſi dicitur Scholiaſtae IVVENALIS [c]. Qui vnde habeat, quod Thraſyllus fuerit Platonicus, fatetur GAVDENTIVS [d] ſe neſcire. Putat enim, veriſimile non eſſe, eum fuiſſe Platonicum, quandoquidem Platonici vix vacauerint Aſtrologiae, quam viſus ſit Plato in *Timaeo* damnare. Cum igitur abſque controuerſiae Chaldaicae diſciplinae fuerit doctor Thraſyllus, et quidem inſignis, veriſimile non eſſe, fuiſſe Platonicum. Sed opponimus dubitationibus Gaudentii PORPHYRIVM [e], qui inter praecipuos Platonicos a Plotino lectos Thraſyllum numerat. Falſumque eſt oppido, huius temporis Platonicos aſtrologiae pretium non ſtatuiſſe: quatenus nempe inter artes mathematicas, in quas magno ſtudio incumbebat Thraſyllus, referebatur, quo nomine a Chaldaeorum arte nullo fundamento, nullaque philoſophia nixa diſtinguebatur [f]. Emendatam enim et auctam fuiſſe circa haec tempora Platonicam diſciplinam Pythagorica in antecedentibus monuimus, vnde, quae Pythagoreis in deliciis fuit, aſtrologia

 Pla-

c) Ad Satyr. VI. v. 576.

d) De phil. Rom. in addendis c. XIV. p. 383.

e) In vita Plotini c. 10. n. 9. p. 130. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. add. NICOMACH. enchir. harmon. p. 24. aliaque loca veterum laudata FABRICIO l. c. p. 2. not. c.

f) Conf. viri docti ad SVET. Tiber. c. 14.

Platonicis quoque non placere non potuit, cuius nobis fidem exemplo ſuo faciunt Theones; ſed et haud obſcure ex hoc hominum genere Thraſyllum fuiſſe, PORPHYRIVS [g] innuit, ſtudiumque circa Platonis libros id ſatis prodit. Commendauit haec aſtrologiae peritia Thraſyllum Tiberio, qui et antequam imperium eſſet adeptus, eum comitem aſciuit [h], eumque imperator tanquam mathematicum et ſapientiae profeſſorem contubernio admouit [i], et ad innocentium praeſidium eius monitis paruit [k], et huius artis, teſte TACITO [l], praecepta ab eo accepit. Patetque ex iis, quae de eo narrant veteres, Thraſyllum vel ipſi arti ſuae nimium ſiſum eſſe, vel ſtudio aſtrologicae ſcientiae praetextu ad deludendum crudelem imperatorem vſum fuiſſe [m]. Id quod tamen in exitium pene adduxiſſet Thraſyllum; affirmantem naue praeuiſa, gaudium afferri, cum quidem illum durius, et contra praedicta cadentibus rebus, vt falſum et ſecretorum temere conſcium praecipitare in mare deſtinaſſet Tiberius, teſte SVETONIO [n], niſi tum maxime certum fuiſſet expertus, quem, explorata ita eius peritia ab eo tempore coepit magnifacere et familiaritate dignari. Neque tamen inſidias mortemque euitare potuit, imperatoris crudelitate interemtus [o]. Nobile vero nomen non ſcriptis tantum mathematicis, ad muſicam et aſtronomiam pertinentibus [p] ſibi comparauit, ſed et diſtributione dialogorum Platonis in tetralogias, quam etiam operam ſcriptis praeſtitit Democriti [q]: coniecit etiam IONSIVS [r], Platonis vitam alicubi enarraſſe. Fuere alii quoque Thraſylli [s], et in his Cynicus philoſophus, SENECAE et PLVTARCHO memoratus, qui cum Platonico confundi non debent.

Theon Smyrnaeus.

§. III. Thraſyllo in Platonicorum ſchola non inferior fuit THEON, vt ab aliis huius nominis [t] diſtinguatur, a patria SMYRNAEVS dictus, eoque etiam nomine ab Alexandrino Theone, de quo infra dicemus, diſtinguendus. Aetatem eius definire liquido, impoſſibile. Iuniorem eſſe Thraſyllo, inde euincitur, quod eum laudat; Ptolomaei autem, qui tum maxime inter mathematicos inclaruit, cum mentionem nullam fecerit, coniicitur inde, Theonem Ptolomaeo aetate fuiſſe ſuperiorem. Cum

g) loc. cit.

h) SVET. in Aug. c. 28.

i) IDEM in SVET. c. 14.

k) IDEM l. c. c. 62. vbi Thraſyllum conſulto differre quaedam crudelitatis ſpecimina, ſpe longioris vitae compuliſſe ait.

l) Annal. L. VI. c. 20.

m) SVETON. in Caio Calig. c. 19.

n) In Tib. c. 14. Conf. TACITVS l. c.

o) Dio ſiue XIPHILIN. L.LVII. p. 555. ſqq.

p) Conf. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XX. §. 9. p. 87. FABRICIVS l. c. Inprimis diuiſio muſici canonis ex mente Thraſylli notabilis, de qua vid. NICOMACH l. c. THEON SMYRNAEVS muſ. c. 35. ſeqq. p. 137. ſeqq.

q) LAERT. L. III. ſ. 56. L. IX. ſ. 38. dictum hac de re Tom. I. L. II. c. 6. ſ. 1.

r) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 3. p. 224.

s) Enumerant eos MEVRSIVS ad Nicom. p. 166. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. IV. c. 16. IONSIVS et FABRICIVS ll. cc.

t) Octo nominat SVIDAS, in Theon T. II. p. 182. inter quos tres fuere philoſophi Stoici. Addit ſex alios FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. Inter quos notus poëta maledicentiſſimus, qui prouerbio locum fecit: *Theonino dente arrodere*, vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 407. Theonis etiam nomen apud Graecos pro incerto quouis ponitur, vt apud Latinos Caii vel Sempronii. Conf. I. ANDR. SCHMID. diſſ. de Hipparcho, Theonibus et Hypatia Sect. II. p. 14.

Cum vero Thrasyllus Tiberii temporibus vixerit, Ptolomaeus sub Antonino Pio, recte inde concluditur, floruisse Theonem inter A. C. XX. et CXL. Prouocat etiam PTOLOMAEVS [u] ad Theonis cuiusdam obseruationes astronomicas, et PLVTARCHVS [x] quoque Theonem mathematicum memorat, ex quo coniiciunt viri docti [y], infra Traiani et Hadriani tempora, quibus Plutarchus inclaruit, viuere Theonem non potuisse. Ex quibus liquet errare IOS. BLANCANVM [z], qui in Sec. XI. et XII. eum collocat, quod occasionem dedit VOSSIO [a], de duobus Theonibus Smyrnaeis praeter necessitatem cogitandi. Platonicum fuisse non PROCLVS [b] tantum affirmat, sed et libri ab eo scripti probant. Scripsit enim de quatuor mathematicis disciplinis compendium in Platonis libros, siue, vt MSta habent, de iis, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia sunt: in quibus de geometria, arithmetica, musica, et denique astronomia egit, ac subiunxit tractatum de harmonia mundi [c]. Priorem eorum partem debemus magni nominis mathematico ISMAELI BVLIALDO, nempe ea, quae arithmeticam et musicam illustrant [d]. Non vero Platonicam tantum, sed Pythagoricam quoque disciplinam istis libris illustrasse, et ipse fatetur [e], et iis notum est, quae de ratione huius sectae in antecedentibus monuimus.

§. IV. ALCINOVS quo tempore vixerit incertum est, solet tamen a plerisque viris doctis [f] ad initia secundi post reparatam salutem seculi referri. Sed et reliqua de eius vita obscura sunt. Et Platonicum quidem fuisse, ex introductione in Platonem non inepte colligitur, nisi velis alterius sectae hominem eiusmodi doctrinarum Platonicarum compendium conscripsisse, quemadmodum Ciceronem fecisse scimus. Fuere enim alii quoque Alcinoi, interque eos Stoicus etiam PHILOSTRATO [g] memoratus. Certe a Platonicae philosophiae cognitione hominem non imparatum fuisse [h], elegans introductio in Platonis doctrinam ostendit, quae cum ALBINI introductione [i], simili confundenda non est. Eius versionem debemus MARSILIO FICINO [k], quam emendauit IAC. CARPENTARIVS, et commentario illustrauit [l]. Graeco Latinam, *Alcinous.*

u) Mathemat. Syntax. L. IX. c. 9. L. X. c. 1.

x) De facie in orbe lunae et εἶ apud Delphos.

y) BVLLIALD. praef. ad Theon. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 100. seq. VOSSIVS de scient. mathemat. c. XXXIII. §. 13. p. 162. SCHMID. l. c. p. 15.

z) In Chronolog. math. p. 57.

a) l. c. c. LXI. §. 14. p. 359.

b) In Timaeum L. I.

c) Vid. p. 73. 150.

d) Gr. et Lat. Paris 1644. 4.

e) p. 183

f) conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 40.

g) In vit. sophist. L. I. c. 24. §. 1. p. 518.

h) Ducem itaque eum in delineatione phil. Plat. Tomo I. L. III. c. 6. f. 1. secuti sumus post ipsum Platonem simul audientes et comparantes cum Alcinoo.

i) Inseruit hanc ALBINI Introductionem in Platonem B. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 42. seqq. ex qua manifestum est, diuersam esse ab Alcinoi. Eius mentionem iam fecit TERTVLLIANVS de anima c. 28. 29. Conf. IAC. PAMELIVS ad h. l. vt alios ex veteribus taceamus.

k) Edidit cum aliis Platonicis Venet. 1497. fol. apud Aldum; vid. Cl. SCHELHORNII nostri Amoenit. lit. T. I. p. 98.

l) Paris 1573. 4.

nam editionem Maximo Tyrio adiecit DANIEL HEINSIVS [m], ipsam, etiam introductionem historiae philosophicae inseruit TH. STANLEIVS [n], Alcinoum vero a Didymo, vel Didymum ab Alcinoo sua habuisse, locus suadet EVSEBII [o].

Fauorinus.

§. V. Plura constant de Fauorino, quem Phauorinum etiam quidam scribunt, licet minus accurate [p]. Gallus fuit Arelatensis, teste, qui vitam eius nobis descripsit PHILOSTRATO [q], qui vtriusque sexus participem natum fuisse tradit, et ex viro atque muliere compositum, idque ipsa specie prodidisse, facie enim imberbem, etiam senem extitisse, vocem etiam acutam et tenuem habuisse. Non vero ipse tantum Fauorinus apud eundem se eunuchum vocat, sed et alii ex hoc hominum genere fuisse produnt, et ipsa vocis, et faciei imberbis ratio eunuchum demonstrat: quare non eunuchum tantum Academicum vocat LVCIANVS [r], sed et Demonactis in eum dicteria refert: *Postquam Fauorinus audisset a nonnemine, suas dissertationes a Demonacte haberi ludibrio, maxime vero membrorum in iis fractas delicias, minus generosam et muliebrem mollitiem, ac philosophiae minime congruentem, accessisse ad Demonactem et interrogasse: quisnam esset, a quo subsannaretur? dixisse hunc, hominem aures habentem difficiles deceptu; instante vero Fauorino, et interrogante, quibusnam viaticis instructus ad philosophiam accesserit? respondisse: testiculis. Aliquando etiam risisse Fauorinum, ex barba Demonactem philosophum iudicantem, qui ipse sine barba philosophabatur.* Cum vero eunuchi neque viri neque mulieres sed monstra quaedam naturae dici soleant [s], ratio inde patet, cur hermaphroditi speciem exhibuisse Fauorinus Philostrato dicatur. Vixit vero Fauorinus sub Traiano et Hadriano [t], cumque eruditionis atque philosophiae gloria excelleret, delectus fuit ab imperatore Hadriano, quocum de eloquentia et doctrina, vt cum aliis quoque agere solebat, certaret [u]. Quod cum iis, qui superare illum contenderent, eumque antecellerent, exitiosum soleret esse, quos scilicet e medio tollebat imperator, quod in omnibus primas ferre cuperet, solus Fauorinus damnum passus haud est, qua in re prudentia sua vsus est, sibique parauit praesidium. Nam cum superare omnes studeret imperator, nec cederet vlli, non morose ei refragatus est, vel curiose reprehendit, sed cessit vltro victoriam, cumque, nar-

m) Lugd. Batau. 1608. 1617. 8. prodiit etiam seorsim, Oxon. 1667. 8.

n) p. 326. Latinam h. l. exhibuit OLEARIVS.

o) Praep. L. XI. c. 23. vbi locus in Alcinoo extans Didymi nomine laudatur. Ex quo coniicit VOSSIVS de sectis c. XVI. §. 5. p. 80. Didymum ex Alcinoo eum descripsisse. LAMBECIVS de biblioth. Vind. L. VII. p. 18. et FABRIC. l. c. Alcinoum ex Didymo.

p) Graecis enim, qui F. latinorum non habent Φαβωρῖνος dicitur. Ast nomen Romanum est a fauore, vt Censorinus, a Censore, conf. IONS. de script. hist. philos. L. III. c. 7. p. 244.

q) Vit. sophist. L. I. c. 8. §. 1. p. 489. seq. LVCIAN. in Eunucho T. IV. p. m. 164. vbi maximi nominis apud Graecos eunuchum Academicum, natione Gallum vocat. SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572. seqq.

r) In Demonacte T. II. p. m. 569.

s) Vid. LVCIAN. in Eunuch. l. c. OLEAR. ad l. c. Philostrati.

t) SVIDAS l. c. Conf. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 10. p. 212. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 7. p. 244.

u) Laudat hanc imperatoris gratiam PHILOSTRATVS l. c.

narrante SPARTIANO [x], *professores omnium artium semper, vt doctior, rideret, contemneret, obtereret, cum his professoribus et philosophis libris vel carminibus inuicem editis saepe certans* [y], *Fauorinus, cum verbum eius quoddam ab Hadriano reprehensum esset, atque ille cessisset, arguentibus amicis, quod male cederet Hadriano de verbo, quod idonei auctores vsurpassent, risum iucundissimum mouit. Ait enim: non recte suadetis familiares, qui non patimini me illum doctiorem omnibus habere, qui habet triginta legiones.* His modis euenit, id quod ipse, se mirari dixit, vt cum imperatore contenderit saluus, et inter grammaticos, rhetores, musicos, geometras, pictores, astrologos, quos fauore prosequebatur Hadrianus, vnus emineret [z]. Vt vero eloquentiae flumen a Dione habuit Prusaeensi, cui a linguae facundia Chrysostomi nomen enatum est [a]; ita a praestantissimo scholae Stoicae circa idem tempus doctore Epicteto philosophiae praecepta hausit [b], licet parum ei obtemperasse et scribendo et viuendo postea ostenderit [c]. Sed cum Demetrio quoque Cynico fuit, quem plurimi, teste PHILOSTRATO [d], fecit, et imprimis familiari amicitiae vinculo PLVTARCHO [e] iunctus fuit, quem in scriben-

x) In Hadriano c. 15.

y) Ingenio vt erat Hadrianus eleganti iisque instructo dotibus, quibus multos antecelleret, ita artium fere omnium et scientiarum cultu auxit, et ad mirabilem euexit elegantiam. Ait enim SPARTIANVS l. c. „Fuisse memoriae „ingentis, facultatis immensae, ipsumque ora„tiones dictasse, et ad omnia respondisse. Hinc „non omnis tantum generis viros doctos in au„la fouit, grammaticos, rhetores, musicos, ge„ometras, pictores, astrologos, sed philoso„phos quoque habuit carissimos, et in his ma„xime Epictetum, Heliodorum, et Fauorinum „familiares. Gratia etiam et beneficiis plerumque „cumulauit professores artium omnes, eosque „honorauit et diuites fecit, licet eos quaestioni„bus semper agitauerit: Et cum ipse auctor es„set, vt multi ab eo tristes recederent, dicebat „se grauiter ferre, si quem tristem videret. Do„ctores, qui professioni suae inhabiles videban„tur, ditatos honoratosque a professione dimi„sit. Famae vero celebris tam cupidus fuit, vt „libros vitae suae scriptos a se libertis suis li„teratis dederit, iubens vt eos suis nominibus „publicarent. Amauit praeterea genus dicendi „vetustum, controuersias declamauit, Ciceroni „Catonem, Virgilio Ennium, Sallustio Caecilium „praetulit, eademque iactatione de Homero ac „Platone iudicauit." Quaestionibus vero eruditos valde vexauit, cuius generis sunt, quas de Secundo attulimus, et de Epicteto afferemus in sequentibus. Eademque consuetudine non in aula tantum vsus est, sed etiam inter viros doctos, qui in museo alebantur. Quaestiones vero Hadriani ad Philologiam tantum artemque grammaticam spectauisse, nec ad alia extendisse se eruditionem eius contendit HERM. CONRINGIVS, Antiq. Academ. Suppl. XIII. p. 236. Aliud vero euincit familiaritas eius cum magni nominis philosophis, Epicteto, Fauorino, Heliodoro, Secundo. Verisimile vero est, maxime in conuiuiis ita eruditos vexasse imperatorem. Hunc enim symposiorum inter doctos morem fuisse ex ATHENAEO, PLVTARCHO aliisque veterum constat. Conf. SALMAS. ad l. c. SPARTIANI, ANDR. CHR. ESCHENBACH. de symposiis vet. dissert. p. 308. seqq. In tot de viris doctis meritis hoc vnum reprehendendum in Hadriano, quod non tantum professores omnium artium tanquam doctior semper risit, contemsit, obtriuit, sed vitae quoque insidiatus est eorum, qui se extulissent, qua ratione non tantum insidias molitus est in Fauorinum, sed et Dionysium Milesium. Qua de re ne nimii simus, videndi ex veteribus SPARTIANVS l. c. c. 15. 16. DIO L. LXIX. siue XIPHILIN. in Hadr. CONST. PORPHYROGEN. Coll. de virt. p. 713. et qui ex eo excerpta dedit SVIDAS in Hadr. T. I. p. 57. ex recentioribus TILLEMONT. in Adr. DE SERVIES vit. Vx. Imper. Rom. T. III. p. 59. GAVDENTIVS de Phil. Rom. c. XCIII. p. 322. seqq.

z) SPARTIANVS et DIO ll. cc.

a) PHILOSTRAT. l. c. p. 490.

b) GELLIVS L. XVII. c. 19.

c) Scripsisse enim contra Epictetum tradit GALENVS T. I. Opp. p. 6. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Voll. II. p. 60.

d) Vit. Apollon. L. IV. c. 25. p. 164.

e) Patet id ex PLVTARCHI libello de primo frigido, quem Fauorino inscripsit. Inter deperdita quoque Plutarchi fuit epistola ad Fauorinum de amicitia, teste LAMPRIA. Sed et, auctore GALENO T. I. p. 6. Fauorinus librum inscripsit

bendis libris et philoſophiae ſtudio videtur eſſe imitatus. Herodi vero ſophiſtae maxime familiaris fuit, qui magiſtri ac patris loco eum habuit; quare moriens Herodem haeredem conſtituit, et librorum, et domus, quam Romae habebat, vt et ſerui Indi oppido nigri, qui Herodi et Fauorino in deliciis erat [f]. Non eodem tamen fortunae fauore Athenis vſus eſt. Athenienſibus enim, teſte PHILOSTRATO [g], deteſtabilis viſus eſt, inde concurrentes, qui magiſtratus munere fungebantur Athenis, aeneam eius ſtatuam diruerunt, tanquam infeſtiſſimi imperatoris hoſtis. Quod vbi ille cognouit, moleſte id minime tulit, neque irritatus ob iniuriam, quam paſſus fuerat, *bene*, aiebat, *actum cum Socrate fuiſſet ab Athenienſibus, aerea ſtatua priuato potius, quam cicutam bibere coacto.* Romae autem tanta eius gratia fuit atque auctoritas, vt eo docente, omnia literarum ſtudiis eſſent plena [h], magnique viri eorumque filii adhaererent: quod non potuit non in aemulationis tandem materiam excreſcere, inter eiusdem profeſſionis homines. Lis enim ei interceſſit cum Polemone [i], in Ionia enata, Epheſiis ei fauentibus, Smyrna Polemonem admirante, viris conſularibus, filiisque eorum, modo hunc modo illum laudibus efferendo aemulationem inter eos fouentibus, qua in lite conuitia intemperanter effuſa eſſe, non negat, qui haec narrat PHILOSTR. [k]. Memorabile vero, quod IDEM [l] quoque refert, etſi eunuchus eſſet, incaluiſſe tamen adeo Veneris igne, vt adulteri dicam vir ei conſularis ſcriberet, ipſeque tria in vita ſua admiranda diceret: *quod Gallus Graece loquatur, quod eunuchus adulterii cauſſam dixerit, quod cum imperatore contenderit ſaluus.* Ex dictis patet, profeſſione non philoſophum tantum fuiſſe, ſed et ſophiſtam [m], ſiue rhetorem, qui adeo excelluit in eloquentiae ſtudio, vt ne apud illos quidem, qui Graecanicae linguae ignari erant, abſque voluptate fuerit auſcultatio eius. Eos enim et pronuntiationis ſono deliniuit, et vultus geſtu, et linguae modulatione. Deliniuit item tono orationis, quem cantum oratores dicebant [n]. Valde in philoſophia adamauit Platonem, de quo ſingulari ſcripto egiſſe SVIDAE [o] dicitur, vt et *de Socratis vita* [p].

Dolen-

ſcripſit Plutarcho, de hypotheſi Academica. Ait etiam SVIDAS l. c. plurima ſcribentem Fauorinum ſcriptorum multitudine cum Plutarcho contendiſſe. Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 243. ſeqq.

f) PHILOSTRAT. l. c. et in Herode L. II. c. I. §. 14. p. 564. Non praetereundus hic eſt Herodes Atticus, licet eloquentiae magis laude, quam philoſophiae fama inclaruerit, quam nominis celebritatem ſtupendis operibus ex parentis theſauris excitatis auxit, de quo praeter Philoſtratum, videndus GELLIVS L. I. c. 2. nam is in Pythagorica philoſophia Secundum, in Platonica Taurum Berytium, in Academica Fauorinum praeceptores habuit, et inter omnes ſectas Platonicae maxime addictus fuit. Parem non habuiſſe eloquentiae praeſtantia, ait, qui vitam eius exponit PHILOSTRAT. Vit. Sophiſt. L. II. c. I. p. 545. ſeqq.

g) loc. cit. p. 490. *h*) Ibid. p. 491.

i) Polemonis magni nominis et celebritatis Sophiſtae vitam PHILOSTRATVS quoque L. I. c. 25. p. 530. enarrauit, hominisque mores agreſtes et ſcholaſticos, quibus ipſum Antoninum Pium imperatorem offendit, memorabili narratione delineauit. Mirum itaque non eſt, debaechatum fuiſſe in Fauorinum, qui ne imperatori quidem ceſſerat. *k*) loc. cit.

l) Ib. p. 489. Petit eum hoc nomine LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 167. ſed recte, ſecus ac viſum VOSSIO de Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 212.

m) SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572. 573.

n) PHILOSTRAT. l. c. §. 4. p. 491.

o) l. c. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 60.

p) De Socrate et arte eius amandi, contra quem librum ſcripſiſſe GALENVM ex eius tr. de libris propriis T. IV. p. 368. patet.

Dolendum vero eſt, et haec eius ſcripta et alia [q] intercidiſſe, imprimis vero eius *ſyluam collectaneorum omnigenorum hiſtoricorum* [r], ad quam ſaepe prouocant Laërtius, Gellius, aliique veterum, et ex qua Sopatrum *excerpta varia* deſcripſiſſe PHOTIVS [s] ait, temporis nobis ereptam iniuria: multa enim ad philoſophiae hiſtoriam, quibus aegre hodie caremus, comprehendiſſe, ex locis iſtis, quibus laudatur, colligitur [ſſ]. Quamuis vero Platonem magni faceret, non tamen primae, ſed ſecundae tertiaeque adhaeſit Academiae, eamque, cum eo quidem tempore cum Pyrrhoniis faceret, rationibus ſcepticis auxit. Hinc enati libri, quorum meminere GELLIVS [t] et PHILOSTRATVS: [u] *de comprehenſiua imaginatione, de Academica propoſitione; ſolem non poſſe comprehendi; tropi item Pyrrhonii* [v]. Vbi tamen repetendum, quod ſectionis huius initio diximus, moderatius, quam Pyrrhonii ſolebant, Fauorinum Academiae ἀκαταληψίαν propugnaſſe, propius Platonem accedentem ſtatuendo, eſſe quaedam, quae certo ſciri queant, pleraque tamen incerta eſſe atque dubia [w]. Non errabimus itaque, ſi eum inter Pyrrhoniae quoque ſectae alumnos referimus, cuius cauſſam ſcriptis multis iuuit, quae enarrantem videſis praeſtantiſſimum FABRICIVM [x]. Diſcipulos habuit multos, et in his Alexandrum, cognomento Peloplatonem, celebrem oratorem, Seleucia Ciliciae oriundum, cuius vitam ſcripſit PHILOSTRATVS [y], qui et ipſe Platonicae philoſophiae adhaeſit [z], licet non eadem, qua in eloquentia vſus eſt, felicitate, quod Peloplatonis ei nomen conciliaſſe videatur [a]. Fuere vero et Fauorini alii cum noſtro non commiſcendi [b].

§. VI. Serius paulo, nempe ſub Antonino Pio inter Platonicos eminuit CALVISIVS TAVRVS, Berytius [c], quem tamen alii Tyrium vocant [d]. Duos enim Tauros eo tempore fuiſſe, Berytium et Tyrium, quod vult KVSTERVS [e], veriſimile haut eſt. Platonicam iſta aetate ſectam eruditione ornaſſe ſua, veteres referunt [f], et vel vno hoc argumento euinci poteſt, quod Atticus, Herodis Sophiſtae parens, vir illuſtris et immenſis theſauris potens, filium hunc ſuum Tauri diſciplinae et inſtitutioni *Taurus.*

tioni

q) Pleraque poſt extemporaneam Suidae diligentiam accuratius enarrat FABRICIVS l.c.

r) Laudat hanc παντοδαπὴν ἱστορίαν LAERT. L. III. ſ. 24. L. VIII. ſ. 47. conf. STEPHANVS in τετράπολις.

s) Cod. CLXI. vbi vſum hoc libro fuiſſe Sopatrum ad librum tertium eclogarum ſuarum ait.

ſſ) In reliquis etiam Fauorini ſcriptis hiſtoriae philoſophicae lucem fuiſſe accenſam, ex titulis et inſcriptionibus patet.

t) L. XI. c. 5.

u) l. c. conf. FABRIC. l. c.

v) Hunc inter philoſophicas eius diſſertationes omnium praeſtantiſſimum foetum fuiſſe, PHILOSTRATVS l.c. §. 4. p. 491. ait. Tropi Pyrrhonii quid ſint ex Tom. I. Libr. II. cap. penultimo notum.

w) GALEN. l. c. et de optimo doctrinae genere.

x) l. c. y) Vit. Sophiſt. L. II. c. 5. p. 570.

z) Ideo in Platonicorum eum album tranſcripſit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 52.

a) Vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. SVIDAS in Alexander Aegeus T. I. p. 105.

b) Ariſtotelici Fauorini meminit PLVTARCHVS Qq. conuiu. L. VI. c. 10. oratoris GELLIVS L. XV. c. 8. conf. FABRIC. l. c. p. 301.

c) SVIDAS in Tauro T. III. p. 435. EVSEB. in Chron. ad A. C. CXLVIII. GELLIVS L. XVIII. c. 10. SYNCELLVS p. 351. MARIAN. SCOTVS ad Ann. X. Ant. Pii.

d) PHILOSTRAT. Vit. Sophiſt. L. II. p. 564.

e) Ad l. c. SVIDAE.

f) Ipſe Platonem noſtrum vocat, apud GELLIVM L. VI. c. 13.

tioni commendauerit [ff]. Fuit etiam ex discipulis eius AVLVS GELLIVS vir doctus variaeque doctrinae, qui de hoc praeceptoris sui modo philosophandi aliquot nobis conseruauit specimina [g], ex quibus disci potest, per omnes quidem sectas exploratorem discurrisse, potissimum tamen Platonicam doctrinam probauisse, de reliquis modeste sententiam dicentem. Laudandum vero in eo quam maxime, quod a syncretismo philosophico, qui eo tempore tanquam pestis, omnem fere philosophorum nationem, praecipue tamen Platonicos, corripuerat, abstinuerit, et qui inter Platonis, Aristotelis et Stoicorum dogmata, quae iam Antiochus in vnum confuderat, Alexandrina vero Platonicorum schola nouis commentis in concordiam redigere, infelici quidem conatu, contenderat, esset dissensus atque discordia, demonstrauerit, scriptis de *differentia dogmatum Platonicorum ab Aristotelicis*, *et de dissensu Platonicorum a Stoicis* libris [h], quos periisse magnopere dolemus. Dubium enim non est, genuinae secundum has sectas philosophandi rationi quam infausti illi conciliatores magno historiae philosophicae malo adulterarunt, egregiam Taurum lucem accendisse. Scripsit et alia, ad Platonem potissimum illustrandum pertinentia [i], de quibus videndi, qui historiam literariam veterum illustrarunt [k]. Vixit docuitque Athenis, idque non tantum inter subsellia discipulorum, sed et inter accumbentium lectulos. Narrat enim GELLIVS [l], qui et ipse istis coenis interfuit: *Accepisse eos Philosophum Taurum Athenis coena plerumque ad id diei, vbi iam vesperauerat, id enim fuisse tempus istic coenandi frequens, eius coenae fundum et fundamentum omne fuisse in olla vna lentis Aegyptiae, et cucurbitae inibi minutim concisae. Occasionem vero captasse a tempore et quaerentium circumstantiis colloquiorum philosophicorum : Cum enim, qui eo essent iunctiores domum suam vocasset, ne omnino, vt dicitur, immunes et asymboli venirent, coniectasse ad coenulam, non cupedias ciborum, sed argutias quaestionum. Vnumquemque igitur eorum commentum paratumque iuisse, quod quaereret, fuisse autem et initium loquendi, et eundi finem. Quaesita autem fuisse nec grauia, nec ferenda, sed enthymemata quaedam lepida, et minuta, et florentem vino animum lacessentia, quae postea Taurus graui eruditione illustrauerit*, cuius duo exempla affert, de eximia viri eruditione testantia. Nec dubium est, multa afferri a Gellio in *noctibus Atticis*, in eiusmodi sympoſiacis olim quaestionibus in Tauri coenis proposita, licet eius plerumque nomen reticeat [ll].

§. VII.

ff) PHILOSTRATVS l. c.

g) L. I. c. 26. Tauri philosophemata refert, de quaestione, an sapiens irascatur, L. II. c. 2. de officiis et reuerentia filiorum in patres, L. VI. c. 13. quando mori dicatur homo, L. XII. c. 5. de modo et ratione tolerandi dolores secundum principia Stoica, L. XVII. c. 8. de caussa congelationis olei, c. 20. de ratione vertendi apte sciteque: Ex quibus varia et elegantissima elucescit Tauri eruditio, cui insigne accessit ornamentum, quod placidissime et suauiter prorsus dissereret. Plura de egregiis viri optimi moribus passim in Gellio obseruari possunt.

h) SVIDAS l. c. GELLIVS L. XII. c. 5.

i) Comm. in Gorgiam Platonis meminit IDEM, L. VI. c. 14. k) SVIDAS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 67. sq. IONSIVS L. III. c. 9. p. 255.

l) L. VI. c. 13. L. XVII. c. 8.

ll) Seriae tamen disputationis, et quidem elegantissimae exemplum habes L. XII. c. 5.

§. VII. Eadem aetas tulit quoque LVCIVM [m] APVLEIVM, ex Platonicorum ſchola Philoſophum clariſſimum. Fuit is oriundus Madaurae, ciuitate Africae in Numidiae Gaetuliaeque confinio [n], quae poſt Syphacis et Maſiniſſae dominatum colonia Romana fuit [o]. Vitae is ſuae hiſtoriam in *Apologia*, maiorem partem tetigit. Honeſto ibi loco natus eſt [p]. Patrem enim habuit Theſeum loco principe duumuiralem [q], et honoribus aliis cunctis perfunctum: matrem vero Saluiam, ab inclyto illo Plutarcho Chaeronenſi ac mox Sexto philoſopho, nepote eius genus ducentem [r]. Quando natus fuerit, ipſe nuſquam prodidit, vnde coniecturis tempus eius definiendum eſt. Et ANASTASIVS SINAITA [s] quidem audiendus non eſt, qui Apollonio Tyaneo iungit, quod non, niſi magiae profeſſione, ex ſententia veterum quorundam, admitti poteſt: nec PETAVIVS [ſſ] accuratus eſt, qui Traiani et Hadriani temporibus vixiſſe putat, quemadmodum nimis eum aetate deprimunt, qui ſub Theodoſio floruiſſe aſſerunt [t]. Vixiſſe enim ſe ſub Antoninis, haud obſcure prodidit, memorans Lollianum Auitum, qui A. C. CXLIV. proconſul fuit, Claudium item Maximum, Lollium Vrbicum et Scipionem Orfitum, qui ſummis honoribus ſub Antonino Pio, et Antonino Philoſopho atque Vero perfuncti ſunt [u]. Nec IONSIVS [v] admitti poteſt, qui quod diuum vocauerit Antoninum, Commodi temporibus adſcribit, nihil enim horum apud Apuleium legitur. Formae concinnam ſpeciem, licet mediocrem eam ipſe dicat [w], ingenii dotes auxere eximiae, et indefeſſa imprimis induſtria, qua *ab ineunte aeuo vnis ſtudiis literarum ex ſummis viribus ſe deditum, omnibus aliis ſpretis voluptatibus, ad hoc aeui, ſuper omnes fere homines impenſo labore, diuque noctuque cum deſpectu et diſpendio bonae valetudinis ſe eruditionem et eloquentiam quaeſiuiſſe* ipſe fatetur [x]. Parentum itaque cura ſtudiis addictus eſt, et rudimenta quidem literarum Carthagine didicit, ibique Platonicam quoque ſectam inchoauit [y], poſtea Athe-

Apuleius.

m) Lucii nomen tanquam ſpurium reiiciunt ELMENHORSTIVS ad Ap. SALMASIVS, aliique, nec male, Lucii enim nomen ex fabulae tantum argumento, quod Lucium transformatum ex Graecis refert, hauſiſſe veriſimile.

n) Ita ipſe in Apolog. p. m. 203. edit. Petr. Scriu. vbi ſe quoque Semi-Numidam et Semi-Getulum vocat.

o) Ibid. p. 4. „Syphace victo ad Maſiniſſam eam „conceſſiſſe munere populi Romani, ait, ac de„inceps veteranorum militum nouo conditu „ſplendidiſſimam coloniam fuiſſe.

p) Vitam Apuleii, vel vt vetera marmora ſcribunt Appuleii, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 514. ex eius ſcriptis collegere ex recentioribus Petrus Coluius, Petrus Scriuerius, Guil. Elmenhorſtius, et editionibus ſuis praefixerunt. Eandem rationem ſecuti ſunt B. DE COTOURES, et Io. WOWERIVS, quam inde vitam repetiit FLEVRIVS in editione Apuleii in vſum Delphini. Egit etiam de eo BAYLE dict. T. I. art. Apulée p. 272. vt alios taceamus.

q) Apol. l. c. Quod Romae conſules ex Senatu lecti id in coloniis Duumuiri iuridicundo, ex Decurionibus aſciti, vid. H. NORIS Cenotaph. Piſan. diſſ. 2. MARC. WELSERVS Rer. Aug. L. II. Opp. p. 208. quod magiſtratus genus hodie quoque in quibusdam S. R. Imperii ciuitatibus liberis, e. g. Norimbergae, Auguſtae Vindelicorum, Vlmae, obtinet.

r) Metamorph. L. I. p. 5. L. II. p. 18.

s) Qq. in Script. XXIII.

ſſ) Rat. temp. L. V. c. 9. p. m. 308. extremis tamen Hadriani temporibus natus eſſe potuit. Plutarchus enim, qui ſub Traiano et Hadriano floruit, ex maioribus eius fuit.

t) Conf. PITHOEVS Adu. L. II. c. 10. FABRICIVS l. c.

u) Vid. vitae eius enarratores not. (p) laudati.

v) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 11. p. 267.

w) Apolog. p. 189.

x) loc. cit. p. 190.

y) FLOR. c. 18. p. 366.

Athenas translatus, et omni literarum genere imbutus, eam confirmauit. Aitque alio loco [z], *non crateras tantum literatoris, grammatici et rhetoris se potasse, sed et alias Athenis bibisse, poëticae commentam, geometricae limpidam, Musicae dulcem, Dialecticae austerulam, et uniuersas philosophiae, inexplebilem scilicet, nectaream: canere enim Empedoclem carmina, Platonem dialogos, Socratem hymnos, Epicharmum modos, Xenophontem historias, Xenocratem satyras, Apuleium haec omnia, nouemque Musas pari studio colere, maiore scilicet voluntate, quam facultate.* Romam postea translatus, magno etiam cum labore, vtpote nullo magistro praeeunte, Latinum sermonem addidicit, et *in vrbe Latia*, vt ipse scripsit *, *aduena studiorum Quiritium indigenam sermonem aerumnabili labore aggressus excoluit*, vbi etiam tam peritus iuris Romani euasit, vt aduocati munus obierit et in foro caussas dixerit. A parente censu graui HS vicies sibi et fratri relicto, longam peregrinationem iniit **, et cognoscendi potissimum leges ceremoniarum, fas sacrorum, ius religionum cupidus, sacerdotum arcanis se adscribi collegiis passus est, et patrimonii maiorem partem, crebris liberalitatibus huic scopo impendit [a]. Vnde *iam dudum perspicua euidentique magni numinis dignatione felici ministerio nuncupatum destinatumque, nec secus, quam cultores caeteros, cibis profanis ac nefariis iam nunc temperare, quo rectius ad arcana purissimae religionis secreta peruaderet*, dixit [b]. Quibus licet admodum facultatibus exhauriretur, sumtuum tamen eum non poenituit, liberali Deum prouidentia iam stipendiis forensibus bellule fotum. *Deum enim magnorum maximum per quietem ipsi praecepisse*, ait [c], *quae nunc incontanter gloriosa in foro redderet patrocinia.* Maxime tamen inopiam, ad quam eum peregrinationes et liberalitas redegerant, leuauit nuptiis Pudentillae, ex Oea, Africae etiam ciuitate, quae sestertium quadragies possidebat. Quae cum hystericis vexata malis nubendi consilium a medicis accepisset, Apuleii potissimum formositate [d] capta ei nupsit. Quam ob rem tunc apud Cl. Maximum Africae Proconsulem magicarum artium insimulatus fuit, quod et Pudentillam viduam prouectiorisque aetatis foeminam cantaminibus in amorem sui pellexisset, et Pontianum priuignum suum e medio sustulisset: et vagae peregrinationis atque tot mysteriorum doctrinae caussam non aliam, quam magiam habuisset [e]. Quae omnia doctissima multaque veteri doctrina referta apologia [f] refutauit, effecitque vt absolueretur. Inde tamen factum esse, ait AVGVSTINVS [g], *vt ad aliquam iudiciariam reipublicae potestatem*

z) c. 20. p. 370.

*) Metamorph. L. I. c. 5. Falsum itaque est quod TILLEMONTIVS habet Hist. imp. T. II. p. 722. Carthagine Latii sermonem didicisse.

**) Apol. p. 203.

a) Ibid. Passim huc respicit in metamorph. L. III. p. 42. L. XI. p. 177.

b) l. c. L. XI. p. 183. c) l. c. Apolog. p. 203.

d) Formae suae meminit Metam. L. II. p. 18. Apol. init. Imago eius occurrit in thes. GRONOVII et apud ANDR. MORELL. Spec. rei num. ant. T. II. L. II. p. 45.

e) Prolixe de his capitibus agit in Apologia.

f) Quam tamen in tantillo temporis spatio habuisse talem, qualem scripsit, dubites. Commentati sunt in eam ISAAC. CASAVBONVS 1594. 4. IO. MEVRSIVS L. B. 1607. 8. SCIPIO GENTILIS Hanou. 1607. 8. tum PRICAEVS, conf. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 517. seqq.

g) Ep. 5.

ſtatem peruenire non potuerit, licet nobili familia eſſet natus, et ſacerdos in prouincia Attica fuerit, et tunc munera ediderit, et venatores veſtiuerit. De quo tamen vt dubitemus, ipſe facit Apuleius, qui ſe *patris locum in republica exinde, vt participare curiam coeperit, nequaquam degenerem, pari honore et exiſtimatione tueri*, dicit [h]. Niſi hoc velit, ſe quamdiu cauſſas in foro egerit, parentis honorem exiſtimatione tueri, quod tamen vim nobis videtur inferre verbis Apuleii clariſſimis: praeſertim cum non tantum aliarum ciuitatum honores ſtatuarum et alios ſibi decretos, ſed et poſitam auctoritate publica ſtatuam ipſe memoret. Etſi vero facile credi poteſt, ab intentato magiae crimine innocentem fuiſſe Apuleium, ipſum tamen non haberi tantum pro theurgo voluiſſe, ſed et eiusmodi interdum artes adhibuiſſe veriſimile eſt, quae huic ſuſpicioni gignendae erant aptiſſimae [i]. Vt enim taceamus, metamorphoſin Lucii eo potiſſimum colore ſcriptam eſſe, vt perditas circulatorum et praeſtigiatorum artes a ſacerdotum, quorum adſcriptus erat collegio ſapientia diſtingueret, veramque his, vt in apologia [k] quoque contendit, magiam vindicaret, quorum tamen artificia magis nec meliora nec ſanctiora fuiſſe, conſtat, LACTANTII nouimus teſtimonio [l], *multa et mira Apuleii ſolere memorari;* AVGVSTINVS [m] quoque teſtatur, *homines ex gentilibus improbos, Dominum nihil amplius, quam quod alii homines facere potuerunt feciſſe vel geſſiſſe, mentientes, Apollonium ſuum nobis Apuleium aliosque artis magicae homines in medium proferre, quorum maiora contendant extitiſſe miracula.* Ex quibus recte colligitur, Apuleium, ſi non ipſe magus fuit, ad exagitandos tamen inimicos, et faciendam ſacerdotio auctoritatem iis artibus vſum fuiſſe, quibus numinibus ſuis miraculorum fidem conciliare ſolebat ſacerdotum gentilium aſtutia; qui cum magiae nomen, ex eo tempore, quo in Romano imperio infame fuit, deprecarentur, mirum non eſt, illud ſcripta apologia ſtudioſe Apuleium declinaſſe. Quem goëtiae quidem crimen fuiſſe vehementer deteſtatum, theurgiae tamen nauaſſe operam, vel vna eius *metamorphoſis*, et eius imprimis epilogus luculenter ſuadent. Vnde ſi ſalua velimus ſanctorum virorum teſtimonia, patet, de Apuleio idem ſuo modo dici poſſe, quod de Apollonio diximus [n], quem tamen eruditione multiuaria et doctrina multis paraſangis ſuperauit. Vixiſſe in iuuentute minus caſte, colligi euidenti ratione poſſet ex illis, quae de Fotidis amo-

 ribus

h) Apolog. p. 204. conf. BAYLE l. c. not. L.
i) Florid. p. 362.
k) p. 204. 205.
l) L. V. c. 3.
m) Ep. 4. conf. ep. 49. HIERONYMVS in Pſ. LXXXI. BAYLE l. c.
n) Suadet hoc locus memorabilis in Apologia p. 205. vbi ita: „Verum haec ferme communi „quodam errore imperitorum philoſophis obie-„ctantur, vt partim - - qui prouidentiam mundi „curioſius veſtigant, et impenſius Deos celebrant, „eos vero vulgo magos nominent, quaſi facere „etiam ſciant, quae ſciant fieri: vt olim fuere „Epimenides et Pythagoras et Oſthanes.„ Et infra p. 216. genuinum horum hominum fundamentum exponit, quo tota theurgia nititur p. 216. ſcribens: „Inter Deos atque homines natura et „loco medias quasdam diuorum naturas interſi-„tas, easque diuinationes et magorum miracula „gubernare, poſſe etiam animum humanum ſeu „caninum auocamento ſiue odorum delinimen-„to ſoporari, et ad obliuionem praeſentium ex-„ſternari, et pauliſper remota corporis memo-„ria, redigi ac redire ad naturam ſuam, quae „eſt immortalis ac diuina, atque ita veluti ſo-„pore quodam futura rerum praeſagire.„ Sed et reliqua legenda ſunt, licet magi nomen omni modo declinet.

ribus ipſe narrat [o], niſi Graeca fabulae huius narratio, quae apud LVCIANVM [p] occurrit, eadem exhiberet, oſtenderetque, eum more ſuo ἀρχέτυπον ſecutum fuiſſe, idque nouo inuentionis genere adauxiſſe; id quod tamen in argumento adeo lubrico et impudico a ſacerdote, *in animae caſtimoniae*, vt ipſe iactat [q], *iugum qui ſubiit*, fuiſſe factum, merito improbamus. Caſte tamen in matrimonio ſe geſſit, et diu atque noctu etiam cum bonae valetudinis diſpendio, eloquentiae et literarum ſtudio impalluit [r]. Imprimis vero eruditionem eius et accuratam in Platonica philoſophia doctrinam libri tres de *dogmate Platonis* [s] probant, introductionis loco ad lectionem Platonis cum Alcinoo et Albino adhibendi. Nominis tamen celebritatem, praeter iſtos libros, et apologiam, multa doctrina refertam, maxime ſibi comparauit, *fabularum Mileſiarum libris vndecim*, *ſiue metamorphoſi Lucii in aſinum*, quam tanta eruditionis veteris varietate, tantoque lepore et iucunditate condiuit, vt inde ob dulcedinis et elegantiae praeſtantiam aurei aſini nomen nacta ſit [t]. Materiam tamen ex Lucii Patrenſis *libris metamorphoſεων* accepit [u], vel a LVCIANO etiam transſumſit, qui Patrenſem eleganti quoque narratione expreſſerat. Scribendi tamen genere vſus eſt peregrino et inſolito, vnde *exotici et forenſis ſermonis*, *tanquam locutor rudis veniam* mox in limine deprecatur: in quo tamen multa ſunt, etſi inſolita et aures Romanas offendentia, erudita tamen et veterem diſciplinam ſpirantia [x]. Sed et reliqua Apuleii ſcripta ab hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo non negligenda ſunt. Dedit enim *interpretationem libri de mundo*, ARISTOTELI perperam tributi, vt ex collatione Graeci textus cum hoc Apuleii labore euidenter demonſtrari poteſt: [y] licet fatendum ſit, eum non vbiuis ſenſum accurate fuiſſe aſſecutum [z], *apologiam item Socratis* ex Platonicae philoſophiae adytis hauſtam: *Florida* vero etſi eloquentiam magis ſpectant, quam philoſophiam, multa tamen continent veteris philoſophiae hiſtoriae apprime inſeruientia [a]. Reliqua eius ſcripta, quae hiſtoriam, philoſophiam, eloquentiam et poëſin illuſtrarunt, deſideramus [b]. Non confundendus autem eſt cum Apuleiis aliis [c], praeſertim cum Apuleio Celſo, medico celebri [d].

§. VIII.

o) Metamorph. L. II. *p*) In aſino.

q) Metamorph. L. XI. p. 183.

r) Apolog. p. 204.

s) Tertius tamen de philoſophia rationali multa habet ex Dialectica Stoica.

t) Conf. FABRIC. l. c. p. 516.

u) PHOTIVS Cod. CXXIX. p. 165.

x) Conf. iudicia doctorum collecta a TH. POPEBLOVNT cenſ. cel. auct. p. 170. TOB. MAGIRO Eponymol. crit. p. 59. CREN. de ſingular. ſcript. §. 18. p. 28. De editionibus vid. FABRICIVM et BAYLE ll. cc. Satyram eſſe in magos cenſet BARTHIVS Adu. L. LI. c. 11. et BAYLE l. c. FABRIC. l. c. T. III. p. 35.

y) Videnda editio BONAV. VVLCANII L. B. 1591. 8. quae Graeca Latinis Apuleii habet adiuncta.

z) FABRIC. l. c. p. 518. Bootius apud POPEBLOVNT. l. c. p. 172.

a) Fragmenta eſſe videntur orationum paſſim habitarum.

b) Interpretatus eſt Phaedonem Platonis, et Nicomachum de numeris. Scripſit etiam Qq. naturales.

c) Enumerant eos IONSIVS de S. H. Phil. L. III. c. 11. FABRIC. Bibl. Lat. T. III. p. 34.

d) Vixit ſub Tiberio fuitque Scribonii Largi praeceptor, conf. FABRIC. l. c. T. I. p. 525. 858. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 77. Occurrit ſub Apuleii nomine liber, de herbis, earumque nominibus et virtutibus, verum nec philoſophum nec medicum agnoſcere, ſed iuniorem quendam Apuleium ſtilus prodit.

Atticus.

§. VIII. Marco Aurelio Antonino philoſopho imperante [e], celebre inter Platonicos nomen fuit Attico, cuius tanta inter ſectae ſuae homines fuit exiſtimatio, vt a Plotino cum reliquis, quos potiores ex Platonicis eſſe iudicabat, delectus ſit, quem diſcipulis accuratiori Platonicae philoſophiae ſtudio inuigilantibus, explicaret [f]. Notandus vero et hic Atticus eſt, ob diligentiam, quam in demonſtranda differentia inter Platonis et Ariſtotelis philoſophiam exhibuit, vt patet ex fragmentis, quae nobis ſeruauit EVSEBIVS [g], vbi contra Ariſtotelem de vltimo fine hominis, de prouidentia, de ortu, de quinta corporum ſubſtantia, de rebus coeleſtibus, de immortalitate animae diſputauit, et quam ab eo diſſentiat Plato planum fecit. Quod eo magis momentum habet, quo magis ab eo tempore parum abfuit, quo nouo foedere coire coacti ſunt Plato et Ariſtoteles ab eclecticis. Nec alios ferire videtur homines, quam maleſanos huius generis ſyncretiſtas, ſcribens: *Quisquis hanc Ariſtotelis imbiberit doctrinam probaueritque, quo tandem amabo, vel ad mentem Platonis accedet, vel in eadem, vt alii acquieſcant conſtanter efficiet? Nunquam profecto, nunquam, qui ex ſchola iſta prodierit, haec plane Herculea diuinaque dogmata ſuſcipiet.* Cumque noſſet iam tum ex Alexandrinis ſcholis prodiiſſe Platonicos, qui mundi aeternitatem Platoni tribuerent, vt eum cum Ariſtotele in concordiam redigerent, praeclara ait ſententia: Παραιτούμεθα δὲ νῦν μὴ ἐμποδὼν ὑμῖν τοὺς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἑςίας εἶναι, οἷς ἀρέσκει καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸν κόσμον ἀγένητον εἶναι, hic vero admodum exoratos velim, *vt ne moleſtiam nobis vllam faceſſant, qui eiusdem ac nos familiae cum ſint, mundum tamen ex Platonis quoque ſententia generatum eſſe negant.* Quos ipſis poſtea Platonis verbis ex Timaeo petitis refutat, quae vt manifeſtum faciunt, iam ante exortum eclecticorum nomen iſtum ſyncretiſmum ex Plotini poſtea ſchola in omnem orbem diſſeminatum, inualuiſſe, ita iis, quae *ſequenti ſectione* de his hominibus dicemus lucem affundunt, probantque viros graues et acutos, qualis Atticus fuit, non defuiſſe, qui ab iſta concordia abhorrerent, ſinceramque conſeruarent Platonis philoſophiam. Fuere alii quoque Attici, a Platonico hoc probe diſtinguendi; Atticum enim Romanum, cuius vitam deſcripſit CORNELIVS NEPOS, vt taceamus, Attici Pergameni rhetoris meminit STRABO [h]. Atticus etiam epiſcopus Conſtantinopolitanus, controuerſiis cum Chryſoſtomo habitis illuſtris [i], Licinius Atticus, medicus GALENO [k] memoratus, Atticus quidam epiſcopus [l], apud veteres recenſentur. Attici etiam philoſophi PLVTARCHVS [m] meminit; aſt Herodem Sophiſtam habuiſſe patrem Atticum, ſupra diximus. Quo

loco

e) SYNCELLVS p. 353. EVSEB. Chron. ſub Aurel. ad A. CLXXIX. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 54.

f) PORPHYR. in vita Plot. c. 14.

g) Praep. L. XV. c. 4. ſeqq. p. 794. ſeqq.

h) L. XIII. p. 625.

i) Conf. CAVE Hiſt. Lit. ſcr. eccl. p. 44. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VII. p. 43. Vol. IX. p. 391. Vol. XI. p. 398.

k) T. II. p. 238.

l) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 567. 581.

m) De Monarch. T. I. p. m. 72.

loco Plutarchi fretus IONSIVS[n] nobis Atticum Herodis parentem non exsculpit tantum philosophum, sed cum Attico quoque nostro eundem facit. Qua in re accurationem in viro docto merito desideramus. Ex allegatione enim Plutarchi liquet, hunc Atticum philosophum supra aetatem Plutarchi vixisse; Plutarchus autem sub Traiano floruit. Ast Atticus Herodis pater Nerua imperante viguit, et ab eo thesaurum ingentem, quem domi suae inuenerat, accepit, nec philosophus fuit, vt ex vita eius a PHILOSTRATO[o] exarata patet, qui philosophiae studium non omisisset indicare, si qua in illud Atticus incubuisset. Praeterea Eusebius, Syncellusque Aurelio Antonino imperante floruisse Atticum dicunt, Atticus itaque, qui Neruae coaeuus fuit, esse non potest. Quod vt eludat Ionsius, verba Eusebii de Herode Attico filio interpretanda monet. Ast Herodem omisso proprio nomine Atticum philosophum vocari, nusquam legimus, nec philosophiae caussa inter philosophos nomen tulisse, traditur, licet eam didicerit, sed eloquentia omnibus magna cum gloria praestitit. Accedit Atticum hunc Plutarchi alicuius filium dici ab ipso Ionsio, auum Herodis sophistae. Ast Atticus Herodis parens, non Plutarchum, sed Hipparchum genitorem habuit, teste PHILOSTRATO[p]. Ex quibus omnibus clarum est, Atticum hunc Platonicum ab Attico Herodis patre esse distinguendum.

Numenius. §. IX. Platonicis illustrioribus, quos explicuit discipulis suis Plotinus, annumeratur etiam NVMENIVS Syrus, Apamea oriundus[q], ex quo colligere est, circa eadem quoque Antonii tempora eum floruisse. Nam quod ante Seuerum vixerit, ex Plotini aetate, qui sub eo imperatore fuit, innotescit, quem plagii in Numenium commissi incusatum fuisse, infra trademus, quemadmodum ante Origenem floruisse eodem argumento concluditur, quod ab eo Numenii scripta lecta sunt[r], cumque Cronium et Numenium PORPHYRIVS, tanquam familiares iungat et συγχρόνους[s], illis vero Caius Seuerus et Atticus adiiciantur[t], coniectura non prorsus a vero abludente Numenius in tempora Antoninorum, cum reliquis his Platonicis refertur[u]. Illustrem inter Platonicos fuisse EVSEBIVS[x] tradit, cui non obstant, quod ille et ORIGENES[y], eum inter Pythagoreos numerent, supra enim iam monuimus, vtramque sectam pro vna fere habitam, vel in vnam potius fuisse confusam. Tanta vero eruditione in hac familia inclaruit, vt sectae suae principem vocare, et scribere de eo non dubitet ORIGENES[z], plerisque de rebus melius, quam Platonem disseruisse. Nec alia forte ratio fuit, cur Plotinus exscri-

n) De S. H. Phil. L. III. c. 7.
o) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. p. 547.
p) loc. cit.
q) PORPHYR. in vita Plotini c. 17.
r) PORPHYR. contra Christ. L. III. apud SVIDAM in Orig. T. II. p. 761. et EVSEB. Hist. crit. L. VI. c. 19.
s) De antro p. m. 123. ed. Rom.
t) In vita Plot. c. 14. et adu. Chr. L. III.
u) Ita et IONSIVS l. c. p. 264.
x) Praep. L. XI. c. 9. p. 525.
y) l. c. et L. XIX. ORIG. contra Cels. L. IV. p. 204.
z) loc. cit.

ſcripſiſſe Numenium dictus ſit, quam quod principem Platonicorum eruditione doctrinaque Platonica aequare videretur [a]. Certe tanti eum fecit Amelius, vt omnia eius ſcripta memoria ediſceret [b]. Scripſit autem multa, quibus tum de philoſophia ipſa, tum de eius hiſtoria meruit. Imprimis laudantur paſſim apud veteres libri eius de differentia Academicorum a Platone, ex quibus fragmenta ampla ſatis nobis ſeruauit EVSEBIVS [c] digna, quae in Academicae philoſophiae hiſtoria diligenter conſulantur. Scripſit etiam de iis, quae effari nefas (ἀποῤῥήτων) apud Platonem, ex quibus etiam adduxit quaedam EVSEBIVS [d]. Alia nominat, qui multum Numenio tribuit, ORIGENES [e], qui inter alia narrat, multa eum ſuis commentariis inſerere, depromta e Moſis et prophetarum libris, tractataque per veriſimilem tropologiam, quemadmodum in epope, ſic inſcripto, itemque in libris de numeris, et de loco. In tertio autem de bono narrare etiam de Ieſu quandam hiſtoriam, non addito nomine? etc. dignatum etiam diſcendi cauſſa ſcripturas noſtras perquirere, habentem eas non pro ſtultis, ſed pro figuratis. Quae oraculorum ſacrorum lectio effecit, vt cum Moſen multa habere cum Platone affinia putaret, Platonem vocaret Moſen Atticiſſantem [f]. Quod ſi THEODORITO [g] credendum, priſcos philoſophos non ab Aegyptiis tantum, ſed ab Hebraeis quoque veri Dei notitiam adeptos eſſe ſtatuit Numenius. Alios Numenios laudant IONSIVS [h] et FABRICIVS [i]. Inter quos fuit vnus Rhetor, alter grammaticus, tertius medicus.

§. X. Poſt Numenium MAXIMVS, gente TYRIVS praecipue inter Platonicos celebres numerandus eſt. Etſi enim eloquentiae dedit operam, et inter ſophiſtas ſui temporis diſſerendi facultate nomen ſibi celebre comparauit, non tamen arti tantum oratoriae ſe addixit, ſed philoſophiam quoque eloquentiae iunxit, Platonem prae caeteris, non ſine decenti tamen libertate ſecutus [k]. Vixiſſe ſub Commodo SVIDAS [l] tradit, EVSEBIVS [m] autem et SYNCELLVS ſub Antonino Pio ponunt, quod facile conciliari poteſt, ſi ſtatuamus, Maximum ſub Antonino florentem Commodi etiam tempora attigiſſe. Romae fuiſſe iterato, ex diſſertationibus eius intelligitur, maiorem tamen temporis partem in Graecia exegiſſe veriſimile eſt. Et Romae quidem inter praeceptores Marci imperatoris locum fuiſſe nactum, magni quidam nominis viri docti conten-

Maximus Tyrius.

a) PORPHYR. in vita Plot. c. 17.
b) Ibid. c. 2.
c) Praep. L. XIV. c. 5. ad quae ſuo loco prouocauimus.
d) L. XIII. c. 5.
e) l. c. et L. V. p. 276. libri de immort. animae meminit, THEODORIT. Serm. V. libri de anima. Conf. IONS. de S. H. Phil. L. III. c. 10. p. 264. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.
f) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 342. EVSEB. praep. L. II. THEODORIT. Therap. L. II. HESYCH. MIL. in Numenius.
g) Serm. I.
h) l. c. p. 265.
i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 486. Vol. II. p. 455. Vol. XIII. p. 351.
k) Ipſe diſſ. XI. ait, ſe decenti libertate vſum ſequi Platonem.
l) In Maximo T. II. p. 494.
m) In Chronic.

tendunt [m], eo quod Maximo quodam praeceptore ſe vſum eſſe imperator refert [n], et tempora concordant, et gratia dictorum, quam Marcus ei tribuit, prodere videtur, quod tamen rectius negant alii [o], cum Stoicae potius familiae philoſophus fuiſſe videatur. Mellitiſſimam eloquentiam poſſediſſe, diſſertationes eius varii argumenti probant, quas plerasque ad Platonicae doctrinae normam exegit, quamuis interdum σκεπτικῶς ſatis diſſerat [p]. Multis inter veteres Maximi nomen fuiſſe, etiam philoſophis, conſtat [q], attentio itaque adhibenda, ne hunc Tyrium cum aliis eiusdem nominis confundamus [r].

Platonici alii. §. XI. Et hi quidem potiores Platonicorum ſub imperatoribus viuentium ſunt, qui eruditionis praeſtantia prae reliquis nomen famamque ſunt adepti. Iungi his poſſent ex ſecta magno ſectatorum numero gauiſa plures, quorum tamen vel nomen obſcurum manſit, vel praeter nomen et ſectam nihil apud veteres, quos hodie legimus, deprehenditur, quales fuere Cronius, Aſpaſius, aliique lecti a Plotino et Origene: vnde eos praetermittimus, in catalogis Platonicorum facile inueniendos. Quidam eorum ad Chriſtianos pertinent, ſuo etiam loco enarrandi. Maxime vero ſectionis huius finem facit, enata circa Seculi poſt C. N. ſecundi exeuntis tempora ſecta eclectica, quam reuera Platonicam fuiſſe, ſupra monuimus. Quae tamen cum ſe totam illi potiſſimum faciei attemperauerit, quam in Aegypto aſſumſit Platonicorum familia, et ſingularem habitum atque conſtitutionem acceperit, quae magnum inter philoſophos, et in ipſa etiam Chriſtiana eccleſia momentum habuit, peculiare quoque eclecticorum nomen affectauerit, ſingulari tractatione nobis eius fata exponenda, ſicque Platonicae ſectae hiſtoria ad ſeculum vſque octauum, quo, inter gentiles quidem, deleta fuit, deducenda eſt. Antequam vero eclecticam ſectam enarramus, duo adhuc viri graues et illuſtres qui circa haec tempora inclaruerunt, adducendi ſunt, qui plerumque Platonicorum familiae annumerantur, licet eclectica potius libertate quadam fuerint vſi, nempe Plutarchus Chaeronenſis et Galenus.

Plutarchus. §. XII. Referendum eſſe PLVTARCHVM inter ſui temporis philoſophos, nemo dubitabit, qui vel ſemel eruditiſſimi viri libros inſpexit, quibus non hiſtoriam tantum atque elegantiores literas, ſed philoſophiam

m) SCALIGER ad Euſeb. IONSIVS de S. H. Ph. L. III. c. 9. p. 256. IAC. CAPPELLVS Hiſt. eccleſ. cent. 2. TILLEMONTII, BARTHII, HEINSII loca affert FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 33.

n) De ſe ipſo L. 1. §. 15.

o) GATAKERVS et MER. CASAVB. ad h. l. DACIER ad h. l. KVSTER. ad l. c. SVIDAE, FABRICIVS l. c.

p) Conf. Cl. STOLLIVS Hiſt. Phil. mor. gent. §. CCLIV. p. 572. Laudandus imprimis quod philoſophiam virtute et praxi demonſtrandam commendet. De editionibus, inter quas eminent DAN. HEINSII Lugd. Bat. 1614. 8. et IO. DAVISII Cantabrig. 1703. 8. videndus FABRIC. l. c. de Dauiſii CLERICVS Biblioth. ſelect. T. XI. p. 287. in qua optandum, vt Heinſii annotationes apparerent integrae.

q) Plerosque nominant IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 9. p. 256. et FABRICIVS l. c. quibus multi ex Chriſtianis addi poſſent, ſi id ageremus, qui tamen ex ſcriptoribus hiſtoriae liter. eccleſ. facile poſſunt colligi.

r) Ita Tyrium cum Maximo Epheſio, Iuliani apoſtatae praeceptore confundit FR. MORELLVS in lemmatibus ad Libanium T. II. p. 175.

phiam quoque diligenter illuſtrauit [s]. Natus Chaeroneae in Boeotia [t], Boeoticum ingenium non accepit, ſed a συμπατριωτῶν moribus et indole totus diuerſus, optimis naturae muneribus ornatus eſt, ingeniique elegantiam induſtria ſtudiisque auctam mire probauit. Et iudicandi quidem facultate, qua polluiſſe multis videtur [u], vltra mediocritatem non fuiſſe gauiſum, ea, quae vel ipſe tractauit, argumenta modusque ratiocinandi, quem adhibuit, vel quae ex veterum ſyſtematibus decerpta illuſtrauit, ſatis produnt. Nam in illis infirmis ſaepenumero rationibus et exiguo argumenti pondere vſus eſt, in his haud raro ſectarum mentem peruertit, et alienam iis ſententiam affricuit, cuius exempla [x] luculenta eſſe poſſunt, quae de Epicurea philoſophia, et de Platonis mente circa animam mundi diſſeruit, quae nec Epicuri nec Platonis ſententiis quadrant; Epicuro nempe voluptatis infamis et otioſae patrocinium, Platoni praeter Deum et materiam animam quoque malignam inter principia phyſiologica admiſſam perperam tribuit [y]. Magis autem in moralibus, quam in phyſicis valuit, et lectionis haud raro copia iudicii vim minuit et quaſi ſuffocauit, in hiſtorico tamen argumento illud magis probauit quam in philoſophico. Vnde ſi cum VOSSIO [z] inter philologos et hiſtoricos ſummos referendus eſt, de quo diſceptare nolumus, philoſophis tamen illum ſummis cum eo adſcribere, veritati omnino eſt contrarium, cum intra mediocritatis limites eius philoſophia conſiſtat. Ingenii autem fertilitate vique quadam imaginationis, in varias argumentorum, quae exponit, partes, et in omnem quaſi eruditionis campum excurrentis verſatili, memoria item excellenti vſus eſt, quae cum magna induſtria et immenſo ſtudio iuuaretur, vaſtiſſimam ei in optimis diſciplinis parauit lectionis copiam. Natus eſt familia nobili et eruditionis quoque fama celebri, quam paſſim prodit. Auus Lamprias fuit, quem inter potandum inueniendi ac diſputandi facultate ſibi ipſi praeſtitiſſe, ait [a]. Sed et frater eius nominis illi fuit, ob voracitatem Boeoticam ſcommate impetitus a Xenocle [b]; et filius, cui catalogum ſcriptorum parentis debemus, praeter quem etiam Autobulum et Plutarchum ſuſcepit, ad quos libellum de procreatione animae ſcripſit. Nepotem habuit Sextum [c], de quo infra dicendum, inter praeceptores Marci imperatoris. Apuleium etiam maternae originis fundamenta Plutarcho prodita referre [d] ſupra monuimus. Quo vero tempore

pore

s) Vitam Plutarchi qui ex veteribus nobis exhibeat, deſideratur, quae enim SVIDAS in Plutarchus T. III. p. 133. habet, pauca admodum ſunt. Pleraque, quae de eo conſtant, ex ſcriptis eius hauriri debent, ex quibus Plutarchi vitam collegit, eiusque Operibus Paris. 1624. fol. editis praefixit IOANNES RVALDVS. Sed et DECII CELERIS vita Plutarchi edita eſt Patauii 1617. 8. Alios, praeſertim hiſtoriae literariae veteris ſcriptores, qui eum non omiſerunt, cum nota eorum loca ſint, praetermittimus.

t) De curioſ. T. II. p. m. 237. et alibi.

u) Ita plerique de Plutarcho iudicarunt, quorum elogia videnda apud HANCKIVM de Rom. rerum ſcript. P. I. c. 12. p. 81. G. I. VOSSIVM de Hiſt. Graec. c. X. p. 208. T. MAGIRVM Eponymol. crit. p. 86. TH. POPEBLOVNT. Cenſ. Cel. auct. p. 143. BOECLER. bibliograph. crit. pol. p. 652. aliosque multos.

x) Adu. Coloten, an ſuau. viui poſſit ſec. Epicurum? an latenter viuendum.

y) Dictum de priori T. I. L. II. c. 12. de poſteriori c. 7. ſ. 1.

z) loc. cit.

a) Qq. Sympoſ. L. I. q. 5.

b) Ibid. L. II. q. 2.

c) CAPITOLINVS in Marco c. 3.

d) Metamorph. L. I. p. 5. Conf. qui de familia Plu-

pore floruerit, etsi accurate definiri non potest, certum tamen est, sub Nerone iam vixisse, quod non PHOTIVS [e] tantum testatur, sed ipse PLVTARCHVS [f] quoque affirmat, audiuisse se Ammonium disputantem, quo tempore Nero apud Delphos esset peregrinatus. Vixisse autem vsque ad Hadriani tempora passim prodidit, meminit enim caedis Neronis [g], item Vespasiani [h] et Titi [i], et Domitiani [k], Traiano vero apophthegmata inscripsit [l], et senex sub Hadriano Procurator Graeciae, SYNCELLO teste [m], constitutus est. Praeceptorem habuit Ammonium, philosophum doctum [n], sed syncretismi iam tum peste afflatum, quem cum Ammonio Sacca eclecticae scholae parente, toto seculo iuniore passim a viris doctis confundi videas [o]. Iuuentutem optimis literarum studiis excultam mature reipublicae applicuit, legatus enim decreto publico ad proconsulem constitutus est [p]. Sed et Chaeronensium aliquando archontis siue praetoris officio defunctus est [q]. Apud Traianum, magnum doctorum virorum patronum valde gratiosus, et, vt SVIDAS [r] habet, consulari dignitate ab eo auctus fuit, edixitque imperator, ne quisquam Illyriae magistratuum, absque consensu eius quicquam ageret. Affert etiam SARISBERIENSIS [s] epistolam eius ad Traianum, cum imperium capesseret, in qua imperatori gratulaturus praecepta gerendi imperii ei commendat, ad capitula quoque aliqua politicae constitutionis prouocat [t], hausta, vt ait e libello Plutarchi qui inscribitur: *Institutio Traiani:* ex quibus colligere liceret [u], Traianum, antequam imperii habenas capesseret, praeceptorem habuisse Plutarchum. Verum et ipsa epistolae ratio paedagogum spirans, et amoribus Plutarchi tota aliena, et lingua in quà scripta est Latina foetum satis produnt suppostititium. Senex enim Latinam demum linguam didicit Plutarchus, Graece ad imperatorem scripturus, si hoc consilium suscepisset [x]. Nec forte alius commatis sunt ista capitula, si ab apophthegmatibus, Traiano a Plutarcho inscriptis [y] differunt. Sub Hadriano Procuratoris Graeciae honore mactatus est [z]. Non vero reipublicae tantum gerendae, muneribusque publicis vacauit Plutarchus, sed cum Romae quoque et in Italia versaretur, philosophiam docuit [a], maxime vero scribendis libris operam impendit, de quibus catalogum confecit filius LAMPRIAS, hodie adhuc superstitem,

Plutarchi late differit RVALDVS l. c. IONSIVS de S. H. Phil. L. III. c. 6. p. 238. seqq. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 329. seqq.

e) Cod. CXLV. p. 642.

f) De εἶ Delphis inscripto T. I. p. m. 555.

g) De garrul. T. II. p. 306.

h) In Amat. T. III. p. 349.

i) De tuenda valetud. T. I. p. 253.

k) In Valer. Poplicola T. IV. p. 190.

l) T. I. p. 322. m) p. 349.

n) Loca vbi praeceptoris huius meminit, habes collecta a RVALDO l. c. c. 7.

o) HADR. IVNIVS ad Eunap. VOSSIVS de sectis c. XXI. §. 6. HENDREICH. Pandect. Brandeb.

p) Praecept. gerend. reip. T. II. p. 457.

q) Sympos. L. VI. q. 8. T. III. p. 239.

r) In Plutarch. Chaer. T. III. p. 133.

s) In Policrat. L. V. c. 1. p. m. 250.

t) Ibid. c. 2. p. 252.

u) Ita DEMPSTERVS in elencho script. apud POPE-BLOVNT. l. c. p. 143.

x) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. l. c. p. 365.

y) Quae tamen eius non esse videtur Rualdo, Xylandro et Vossio.

z) SYNCELLVS loc. cit.

a) In Demosthenis vita T. III. p. 21.

ſtitem [b], ex quo patet plura, quam habemus, Plutarchi ſcripta temporis iniuria intercidiſſe [c]: dolendumque eſt, hunc ſcriptorum Plutarchi indicem in fine deficere; vt quae genuina ſint Plutarchi quae ſpuria poſſent diſcerni, quod deficiente libelli fine fieri non poteſt. Gratulandum vero noſtrae aetati eſt, in tanta veterum ſcriptorum iactura libros Plutarchi plurimos fuiſſe ſeruatos, in quibus non hiſtoriae tantum Graecae et Romanae, ſed philoſophiae quoque veteri, maxime vero morali egregiam paſſim lucem accendit [d], hiſtoriam quoque philoſophicam egregie illuſtrat, licet non nemini [e] incertum ſit, an libellus *de placitis philoſophorum* Plutarchum auctorem agnoſcat. Certe inexhauſtae in veterum libris lectionis copiam, et inſignem prorſus eruditionem in iis contineri, nemo erit, qui vel ſemel eos inſpexit, qui negauerit. Et hinc inſolita prorſus huius viri elogia apud veteres et recentiores paſſim occurrentia. Inter quos GASSENDVS [f], aequus doctorum ſcriptorum iudex ac cenſor, ſi omnibus veteribus ſcriptis fuerit carendum, Plutarchi nos aegerrime carituros dixit; THEODORVS GAZA [g] vero, ſi omnes in mare abiiciendi ſint, Plutarchi ſe poſtremo loco ſeruaturum eſſe profeſſus eſt. Sed et Ioannis Metropolitae Euchaitenſium, ſub Conſtantini Monomachi et Comnenorum imperio clari verſiculos affert FABRICIVS [h], quibus teſtatur, ſi quos auerni nexibus liberare non credentium Chriſto conſtitutum eſſet, precibus ſe Platonem et Plutarchum petiturum, quos ſententia et moribus ad leges eius proxime acceſſiſſe conſtet. Quod licet nimium ſit, merito tamen pretium maximum ſtatuendum eſt libris optimis, qui, ſi iudicium accedat, et diligens cum veterum ſcriptis collatio, magnum veteris eruditionis theſaurum comparare apta ſunt: iuuentutem quoque et delectant et docent, quare laudanda virorum doctorum induſtria et conſilium, qui quosdam Plutarchi libellos iuuentutis commodo ſeparatim ediderunt; licet dictionem duriuſculam, et quosdam in eo naeuos notent eruditi [i]. In philoſophia, licet ſummi limatiſſimique iudicii fuiſſe paſſim viris doctis videatur [k], recte tamen LIPSIVS [l] iudicauit, melio-

b) Edidit hunc catalogum primus DAV. HOESCHELIVS ex MSc. Bibliothecae Auguſtanae Aug. Vind. 1597. inde additus editioni Plutarchi Francof. 1620. Paris. 1624. vnde miramur VOSSIO non fuiſſe viſum, de Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 210. Graece et Latine recudi fecit praeſtantiſſimus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 333.

c) Signo (*) ea notauit FABRICIVS.

d) Hinc in vitas comparatas, et ſcripta moralia diuiduntur. Ex Graecis editionibus optima eſt H. STEPHANI, ex Graeco-Latinis Pariſienſis, 1624. fol. quae interpretationes habet variorum auctorum. Nos GVIL. XYLANDRI viri docti, ciuisque noſtri verſionem ſecuti ſumus, quae Francof. tomis ſex, 8 1606. prodiit, eo quod in plerorumque manibus ſit. Gallicam AMIOTI ſecutus eſt plerumque Baelius.

e) VOSSIO l. c. p. 210. et de ſatisfact. I. C. c. I. rationes eius ſunt, quod eius libelli nunquam eo loco, vbi debet, Plutarchus mentionem faciat, quod alibi ei contraria afferat, quod alia docendi methodo vtatur, conf. IONSIVS L. III. c. 6. p. 234. Quibus tamen coniecturis conſenſum veterum libellum hunc Plutarcho tribuentium merito opponimus. Hiſtoriae philoſophicae Galeno tributae libellum eundem eſſe, ſed neutrum integrum in ſequentibus dicemus, conf. IONS. p. 268.

f) In vit. Epicuri L. III. c. 7. p. 98. Conf. NAVDE apologie des accuſez de magie p. 194. aliique laudati FABRICIO l. c. p. 331.

g) Apud FABRIC. loc. cit.

h) Ibid.

i) VOSSIVS, FABRICIVS ll. cc.

k) DEMPSTER. l. c. MVRET. Orat. Vol. II. or. 15. IAC. PONTAN. Progymn. Vol. II. pr. 44.

l) Polit. L. I. c. 9.

meliorem omnino, quam acutiorem doctorem fuiſſe, cuius ex parte cauſſam detexit magnus SCALIGER [m], *libros eius philoſophicos, vt Ciceronis magni non faciendos, nihil enim in iis eſſe, quod demonſtret et doceat, ac cogat; ſcripſiſſe enim aulicis tantum, non doctis.* Illud certum eſt, et ex lectione ſcriptorum Plutarchi manifeſtum cuiuis, plus eum egiſſe philoſophorum interpretem, quam ipſum philoſophum. Sumto enim ſemel tractandi argumento, ex ſecta, hac illaue principia prima aſſumit, et prout licet, et ipſe nexum peruidebat, illud proſequitur, vbi aqua haerere coepit, Scepticum agit, et incertum ſuſpenſumque dimittit lectorem, quem opinionum vanitate delectat magis, quam iuuat, nec iudicium firmat, ſed doctrinarum tantum auget hiſtoriam, per ſectas tanquam explorator diffuſus. Negari tamen nequit maxime fauiſſe Platoni, et Academiae veteri, docteque ex eius principiis, licet non ſemper accurate, Platonisque menti conuenienter fuiſſe philoſophatum [n]. In quibusdam vero, praecipue in doctrina de virtute, Ariſtotelem quoque ducem ſecutus eſt, et in doctrina de anima Aegyptios, vel Pythagoreos potius; Parmenidis vero phyſiologiam in libello *de primo frigido* expreſſit. Saepe tamen Academice et Sceptice quoque philoſophatur, Stoicis vero et Epicureis infenſiorem ſe praebuit, et vtramque ſectam conſcriptis libellis refutauit. Caeterum an vel aequi et verum ex parte amantis animi, vel neſcio cuius negligentiae et contemtus ſignum ſit, quod Chriſtianorum in tot ſcriptis nullam vnquam facit mentionem, incertum [o]. Per Elpiſticos enim non intelligi Chriſtianos, quod vir quidam doctiſſimus contendit [p], ſed Stoicos notatos videri, *tomo primo* [q] demonſtrauimus. Etſi vero prudenter paſſim pieque de Diis locutus eſt Plutarchus, meruit tamen inter numinis hoſtes referri, PETRO MOLINAEO [r], eum in atheiſmum propenſiorem iudicante, quippe libro in eam rem edito probare conantem, atheiſmum eſſe ſuperſtitione tolerabiliorem. Qua tamen in re iniurium eſſe Molinaeum in Plutarchum eo magis conſtat [s], quo magis non hodie tantum eandem ſententiam viri tuiti ſunt eruditi inter impios non numerandi, ſed et, recte obſeruante optimo FABRICIO [t], Plutarchus non dixit, quamuis ſuperſtitionem eſſe deteriorem atheiſmo, cuius contrarium diſertis verbis docet [u], ſed dari tantum genera ſuperſtitionis quaedam tam flagitioſa, vt in Deum aeque iniuria ſint, quam atheiſmus, et grauius bellum etiam indicat honeſtati, virtuti et ſocietati humanae, non, quam atheiſmus omnis cum ſuis conſecutionibus et malitia omni, ſed quam atheiſmus nonnullorum hominum, in ſola ſpeculatione falſiſſima acquieſcen-

m) Scaligerana p. 49.

n) Vid. Qq. Platonicae, tr. de Iſide, de animae procreatione, de fato.

o) Non auſus dicere bona, auerſatus dicere mala. Ita TILLEMONT. Hiſt. des empereurs T. II. p. 477. Nobis contemtus magis Chriſtianorum, qui illiterati habebantur, cauſſa fuiſſe videtur.

p) Cl. CHR. AVG. HEVMANNVS act. Philoſ. Vol. II. p. 911.

q) L. II. c. 9. et Miſc. Berolin. T. V. obſ. vlt.

r) De cognitione Dei p. 81.

s) Agnouere hoc FABRICIVS l. c. p. 351. et Syll. Script. de V. R. C. p. 338. et BVDDEVS theſ. de atheiſmo p. 223.

t) l.c. u) An poſſit ſuauiter viui ſec. Epicurum.

ſcentium, et naturae bonitate errorem hunc in vitam ciuilem influere non patientium. Quo ſenſu veteres quoque ita pronuntiaſſe [x] magno feruore contendit, qui pro Plutarchi opinione tanquam pro aris et focis, etiam cum atheiſmi ſuſpicione pugnauit vir acutiſſimus PETRVS BAYLE [y]. Quando obierit Plutarchus aeque incertum; certe Hadriani temporibus valde ſenem fuiſſe, cum Apollinis ſacerdotio fungeretur, ipſe ſignificat [z]. Hinc coniectura enata viris doctis, natum circa decimum Claudii annum, qui Chriſti L. fuit, denatum eſſe quarto vel quinto Hadriani circa A. C. CXX. Memorabile eſt, quod de eius morte refert ARTEMIDORVS [a]. Morti vicinum ſomniaſſe, in coelum ſe aſcendere duce Mercurio; quod ſequente luce ita quis interpretatus ſit: fore eum beatum [b], hocque ſignificaſſe aſcenſum in coelum, nempe excellentiſſimam beatitatem. Idque etiam ita eueniſſe, pauloque poſt Plutarchum deceſſiſſe. Id quod Artemidori fide credat, qui volet: Duodecim Plutarchos cum enumerent viri docti [c], noſter ab aliis accurate diſtinguendus, et inprimis cum Plutarcho Neſtorii, de quo infra dicendum, confundendus non eſt.

§. XIII. Alter qui circa idem fere tempus non artis tantum ſalutaris cognitione, ſed philoſophica quoque eruditione [d] illuſtre ſibi nomen conciliauit, eſt GALENVS, maximae famae et medicus et philoſophus, quem diuiniſſimum vocatum et a quibusdam diuino honoratum cultu refert EVSEBIVS [e]. Is potiora vitae ſuae momenta in ſcriptis ſuis ipſe tetigit, ex quibus ea magna diligentia collegit [f], et ſecundum temporis ordinem diſpoſuit PHILIPPVS LABBEVS [g], quibus alii quoque addi poſſunt, qui in enarranda vitae principis medicorum hiſtoria induſtriam exercuerunt ſuam [h], vel qui ſalutaris artis hiſtoriam aggreſſi ſunt. *Galenus.*

x) EPIPHANIVS T. II. p. 13. ARNOBIVS L. V. p. 151.

y) Notiſſimis locis Qq. prouinc. et de cometis. Conf. FABRIC. Syllab. l. c. BVDDEVS l. c. c. X. §. 2.

z) Num ſeni gerenda reſpublica T. II. p. 442.

a) Oneirocrit. L. IV. c. 47. p. 245.

b) Id eſt, moriturum, beatos pro defunctis iam tum dictos eſſe ex HORATIO, L. I. c. 9. AMMIANO L. XXV. c. 3. HESYCHIO in μακάριος, aliisque conſtat.

c) l. c. p. 370. octo habet IONSIVS L. III. c. 6. p. 240.

d) Vocatus γνήσιος ἰατρὸς καὶ μόνος φιλόσοφος, imperatoris Marci iudicio.

e) Hiſt. eccleſ. L. V. c. vlt. θειότατον vocat Alex. Trallianus.

f) Egit etiam de Galeno SVIDAS T. I. p. 465.

g) Cum videret PHILIPPVS LABBEVS ex S. I. vir doctiſſimus, vitas Galeni paſſim enarratas ſcatere erroribus, ex eius potiſſimum ſcriptis, ea quae ad vitam illius illuſtrandam facere poterant, collegit, exque his locis *elogium Galeni chronologicum* contexuit, idque tanquam ſpecimen bibliothecae ſuae vniuerſalis ſtrenae loco miſſum ad Iac. Mentelium cum Eius epiſtola edidit Paris 1660. Eodem vero anno alium quoque libellum vulgauit hoc titulo: Vita Claudii Galeni Pergameni medicorum principis ex propriis operibus collecta: in quo loca ipſa, ex quibus elogium contexuerat, adduxit. Vtriusque libelli cum ſumma eſſet raritas, inſigniter de hiſtoria huius viri meruit, vir tot meritis in rem literariam immortalis I. A. FABRICIVS, quod non tantum elogium illud bibliothecae Graecae Vol. III. p. 509. ſeqq. totum inſeruit, ſed ex altero quoque libello loca Galeni omnia annotauit, ſicque vtrumque magno legentium commodo confudit in vnum, et exhibuit. Quae βιογραφία cum acurata ſit, eam hic ſequimur, lectoremque loca noſſe cupidum ad h. l. ablegamus.

h) Vitam Galeni enarratam a ſe, eius operibus a ſe verſis praefixit CONRADVS GESNERVS, Baſil. 1562. fol. in praef. et de Galeno, eiusque libris et interpretibus docte egit. Conf. MERCKLINI Linden. renov. p. 184. Poſt hunc IO. MARTINVS EVSTACHI-

VS

ſunt [i]. Nos ea potiſſimum ſpectabimus, quae ad inſtitutum noſtrum propius pertinent [k]. Natus eſt Claudius Galenus, Pergami in Aſia et Attalicorum regum nomine et literarum ſtudiis clara vrbe [l]; patre Nicone, viro eruditiſſimo et ſedatiſſimis moribus praedito, A. C. circiter CXXXI. Hadriani imperatoris XIV. vel XV. labente. Matrem habuit adeo iracundam, vt quandoque ira abrepta ancillas morderet [m]. Pater cum non mathematicarum tantum diſciplinarum notitia excelleret, ſed et optimis quoque literis eſſet excultiſſimus [n], filium ipſe mature inſtituit, et praeſtantiſſimis quoque praeceptoribus inſtituendum dedit, vnde in prima pueritia artes liberales atque elegantiores, quaeque humanitatem iuuare aptae ſunt, edoctus eſt. Anno aetatis XV. ineunte, Antonino Pio tunc imperante ad philoſophiam traductus, ſub Caio Platonico [o], et quodam Philopatoris Stoici diſcipulo, ei operam dare coepit; tum anno vitae XVII. ad ſalutarem artem a patre in ſomnio admonito translatus, Satyrum Quinti [p] diſcipulum [q], Stratonicum [r], et Aeſcrionem [s] empiricum alioſque habuit in patria ſua praeceptores, medicamque artem cum philoſophiae coniunxit ſtudio. Cum morte eriperetur pater filio moeſtiſſimo, Smyrnam hic ſe contulit, anno aetatis XXI. vt Pelopem ex Quinti diſcipulis medicum celeberrimum [t], atque Albinum Philoſophum Platonicum [u] audire, ſicque philoſophiae et medicinae ſtudia maioribus excolere poſſet profectibus. Smyrna Corinthum ſe contulit ad Numeſianum [x], non minoris famae medicum, qui et ipſe ex Quinti fuit diſcipulis. Varias deinde per prouincias peregrinatus [y], alios quoque medicos audiuit, ſimul medicaminum in iis naturam vireſque explorauit, tandem Alexandriam et mercaturae laude et literarum ſtudiis inclytam, Aegyptique inferioris metropolin [z] deſcendit, qua vrbe

vs Medicus Neapolitanus de vita Galeni Neapoli 1577. 4. commentarium edidit, eruditum quidem ſatisque accuratum, ſed digreſſionibus multis onuſtum. Eandem Galeno operam praeſtitit Renatus Charterius, qui ſplendidae, quam curauit, editioni operum Galeni et Hippocratis, eius vitam praefixit. Qui tamen ita in hoc argumento verſati ſunt, vt aliam vitam alios ſcriptores eum poſtulare iudicauerit Mentelius loc. cit.

i) Inter hos primum in enarranda Galeni hiſtoria et doctrina locum tenet Daniel Clericus V. C. in hiſtoria medicinae P. III. Libro tertio fere integro p. 660.

k) Reliqua medicis relinquenda ſunt.

l) Imprimis illuſtris Pergamus, ob celeberrimum templum Aeſculapii, morborum curationibus miraculoſis famoſum, de quo vid. Cleric. l. c. L. I. ch. 20. p. 63. mirum itaque non eſt, Galenum tantis exemplis famaque patriae incenſum arti ſalutari ſe dediſſe.

m) De dignoſc. animi morbis. Digna itaque quae albo malarum eruditorum mulierum adſcribatur.

n) Svidas l. c. qui in architectura et geometria eum excelluiſſe dicit.

o) Veriſimile admodum, eſſe hunc Caium, qui in ſchola Plotini lectus eſt, quemque cum Cronio, Aſpaſio, Numenio vixiſſe ſupra coniecimus. Addi itaque hic Galeni praeceptor poteſt Platonicorum catalogo apud Fabric. Bibl. Graec. Vol. II. p. 55.

p) Videndi de hoc medico, quem licet a ſuis opinionibus diſſentientem valde laudat Galenus, Cleric. l. c. p. 661. Fabric. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 321.

q) Fabric. Bibl Gr. l. c. verſatus eſt Satyrus praecipue in anatomicis. Cleric. l. c. p. 658.

r) Ciuis Galeni, diſcipulus Sabini Fabric. p. 429. Clericus l. c.

s) Vocatur etiam Aeſcheron, ib. p. 40.

t) Conf. Plin. L. XXXII. c. 5. Cleric. l. c. Fabric. l. c. p. 360. Fuit diſcipulus Numeſiani.

u) Dictum de eo ſupra in Alcinoo.

x) Fuit Corinthius, rei anatomicae valde peritus, vid. citati.

y) Ciliciam, Palaeſtinam, Coeleſyriam, inſulasque Cretam, Cyprum, Lemnum, peragrauit, opobalſami et terrae Lemniae naturam explorauit.

z) Dictum de hoc non mercaturae tantum ſed eruditionis quoque emporio ſupra Tomo I. L. II.

vrbe praeter reliquas diſciplinas imprimis medicae artis ſtudium laetiſſime floruit. Vnde anno aetatis XXVIII. digreſſus, in patriam rediit [a], cumque vulnerum curationem praecipue excoluiſſet, magiſtris vſus, qui in ſecandis corporibus excellebant, pontificum annuorum iuſſu gladiatorum curationi praefectus eſt, quam per quinque aut ſex circiter annos magna felicitate abſoluit, ſicque non medicinae tantum, ſed et chirurgiae myſteriis probe ſe initiatum demonſtrauit. Illo tempore exacto cum ſeditionem patriae effugeret [b], ſe Romam conuertit aetatis anno XXVIII. A. C. CLVIII. imperantibus M. Aurelio Antonino et Lucio Vero fratribus, quorum gratia tum magnam eruditorum frequentiam Romam adduxerat: ibi cum anno ſequenti iugulum ei humero motum eſſet, per dies quadraginta

L. II. c. ult. quibus, cum in ſequentibus ſcholae Alexandrinae ſaepius facienda ſit mentio, addendum, redacta ſub Romanorum imperatorum poteſtatem Aegypto, Alexandriae ſtudia literarum non refriguiſſe, ſed maiori potius feruore fuiſſe exculta. Docebantur enim ibi praeter grammaticam et rhetoricam, philoſophia quoque, artesque mathematicae et medicina. Multum vero ad incrementa ſtudiorum Alexandriae contulit imperatorum Hadriani et Antonini Pii liberalitas, qui profeſſoribus ſalaria conſtituerunt, quod cum calcar iis ad excolendas magis artes et diſciplinas adderet, magna eruditionis incrementa produxit. Exque eo potiſſimum tempore, medici celeberrimi nominis Alexandriam migrauerunt, tantaque induſtria excoluerunt artem ſalutarem, vt iatroſophiſtarum Alexandrinorum ſchola, ſiue, vt ex noſtri temporis moribus loquamur, facultatis medicae Alexandrinae nomen et fama per omnem orbem Romanum celebraretur; cuius initia Galeni quidem tempore facta eſſe, loca eius a L a b b e o l. c. adducta dubitare non ſinunt, altius tamen exſurgentem medicorum ſuorum gloriam vidit Alexandria Sec. IV. Non tacendum tamen Galenum, qui Iuliano profeſſore ibi vſus eſt, non de iis ſentire tanquam optimis et pro Sophiſtis habere Com. I. in VI. Epid. T. II. Et hoc loco amicum habuit intimum Heraclianum, medicum inſignem. Valentiniano tamen imperante adeo creuit ſchola medica Alexandriae, vt A m m i a n v s M a r c e l l i n v s, qui hanc ſcholam L. XXII. c. 16. deſcripſit, dicat: „Medicinae ſtudia Alexandriae augeri in dies, vt licet opus ipſum redoleat, pro omni tamen experimento ſufficiat medico ad commendandam artis auctoritatem, ſi Alexandriae ſe dixerit eruditum.„ Plura de ſtudio medico Alexandriae culto dabit H e r m. C o n r i n g i v s de Hermetica medicina C. IX. p. m. 84. Quibus vnum addimus teſtimonium Geographi veteris a D i o n y s i o G o d o f r e d o editi, qui C. XVIII. p. 23. ait: „Ciuitatem Alexandriae totius pene orbis terrae ſolam vera philoſophia (eclecticam intelligere religionibus inſignem ex antecedentibus intelligitur) abundare, et varia in ea philoſophorum genera inueniri: hinc et Aeſculapium ei medicinae peritiam concedere voluiſſe, dignatumque id ei praeſtare, vt per totum orbem medicos ſpargeret, quo fiat, vt ciuitas propemodum iſta omnibus hominibus initium ſalutis ſit.„ De philoſophiae vero ſtudiis Alexandriae vſque ad Saracenorum tempora cultis, praecipue de eclecticorum ſiue Platonicorum recentiorum ſcholis cum ſequenti ſectione, et in hiſtoria etiam philoſophiae inter Chriſtianos dicendum ſit, hic nihil addimus, videndi tamen E v n a p i v s in vita Magni p. 178. et I v l i a n v s ep. ad Zen. Sed reſurrexiſſe philoſophiae et medicae artis ſtudia Alexandriae quoque ſub Saracenis, qui initio Sec. VIII. exitium tantum non attulerant, infra dicemus, vbi de philoſophia Saracenorum diſſerendum. Narratque B e n i a m i n T v d e l e n s i s in Itinerar. p. m. 121. „Extra vrbem Alexandriam Ariſtotelicam ſe ſcholam offendiſſe, pulchra et magna ſtructura, marmoreis columnis inter ſcholas collocatis; viginti enim ſcholas viſi, quia eo ex toto mundo confluerent, quo Ariſtotelis philoſophiam addiſcerent.„ Id, quod de Saracenorum temporibus intelligendum, quibus vna haec ſecta obtinuit: quam tamen mature Alexandriae doctam eſſe Anatolii exemplo ſuo loco demonſtrabimus: nec a vero prorſus abludit fundamenta eius ipſum Alexandrum M. ieciſſe.

a) In Alexandriam aemulatione literarum accenſam fuiſſe Pergamum, optimasque ibi diſciplinas artesque fuiſſe doctas, tomo primo iam notauimus, et bibliothecae Pergamenae fecimus mentionem. Imprimis medicae artis incrementa promouit fanum Aeſculapii celeberrimum, de quo in antecedentibus conf. T a c i t. Annal. L. III. c. 63. B a y l e dict. T. III. art. Pergame not. D. Meminit etiam Cycli Pergameni S v i d a s in Muſaeus Epheſius T. II. p. 578. vbi veriſimili coniectura putat K v s t e r v s fuiſſe Pergami Muſeum, vt Alexandriae, in quo viri docti alebantur, inter quos forte Galenus quoque fuit.

b) In librum Hippocratis de fracturis.

ginta decubuit, ſanitati poſtea reſtitutus; et cum medicinam faceret, et experientiae doctrinaeque ſuae panderet theſauros, inuidiam medicorum Romanorum expertus eſt. Quae tamen non obſtitit, quo minus, felici ſucceſſu ſanatis multis in virorum optimatium notitiam atque amicitiam veniret, inter eruditos vero eius temporis inclareſceret. Inter quos fuit Eudemus, Philoſophus Peripateticus magnae famae et exiſtimationis, quem a febre quartana eodem, quo morbum prius is intenderat, medicamine liberauit. Sed et inter aulae proceres Sergio Paulo praetori Barbaro, Seuero, tunc conſuli et poſtea imperatori Boëthoque viro conſulari innotuit, et ſectione publica cadaueris inſtituta, demonſtratisque reſpirationis atque vocis organis, magnam peritiae in re medica famam conſecutus eſt: praeſertim cum Boëthi quoque vxorem feliciter ſanaſſet. Quae in curandis aegrotorum morbis felicitas, et in praedicendis eorum euentibus ſagacitas cum omnium ore Romae ferretur, vehementer auxit inuidiam medicorum, qui aegre vt ei facerent, omiſerunt omnino nihil, et conuiciis proſciderunt, quem arte ſuperare nequiuerant: hinc grammatici, et medici dialectici in eum coniecta nomina (λογίατρος ipſe habet) [c] immo et παραδοξολόγε et παραδοξοποιε, mirandarum curationum promiſſoris et effectoris, quod maiora ſolitis iactare et oſtentare auderet. Ita enim ad conuicia magis inimicorum haec poſtrema nomina cum Cel. CLERICO [d] trahenda eſſe putamus, quam ad laudes optimatium atque plebis, vt vult LABBEVS [e]. Inuidiae itaque ceſſurus, ſimul peſtis, quae graſſari coeperat euitandae [f] cauſſa vrbem reliquit, et in Campaniam ſe ſubduxit, et Brunduſio, Pergamum vela fecit anno aetatis XXXVIII. A.C. CXLVIII. Verum nec patria frui diu illi licuit, nec otio optato: namque ſub exitum eius anni aut ſequentis principium ab imperatoribus Marco Aurelio et Lucio Vero, e Parthica expeditione paulo ante reuerſo, qui tum Aquileiae morabantur, vt ſe bello Germanico pararent, in Italiam reuocatus eſt. Romae itaque iterum ſe reddidit, et inde Aquileiam ad imperatores properauit. Acrius vero ſaeuiente maximasque ſtrages edente morbo peſtilentiſſimo imperatores cum paucis Romam euaſerunt, Lucius in via ictu ſanguinis extinctus eſt [g], Galenus cum Marco incolumis Romam venit; paulo poſt imperatore petente vt ſecum moliente bellum in Germaniam proficiſceretur, quod fieri a ſe non poſſe Galenus cauſſatus eſt, eo quod ab Aeſculapio, mortifero apoſtemate ſanatus, monitus eſſet ſomno, ne Roma excederet. Abeunte itaque et in Quados, Marcomannos ac Sarmatas bellum proſequente imperatore, ipſe Romae haeſit, et tum artis ſalutaris exercitio, tum libris ſcribendis totum ſe dedit, inter quos libri *de praecognitionibus* ſunt, et praeſtantiſſima *de vſu partium corporis* diſſertatio [h], quaeque aduerſus Stoicos et Peripateticos de voce et reſpira-

c) De praecognitione.

d) l. c. p. 663.

e) l. c. §. 4.

f) CAPITOLINVS, in Vero c. 8. EVTROP. L. VIII.

g) Videndi ſcriptores vitae Antonini philoſophi et Veri.

h) Ex merito paſſim laudatur hic libellus, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 550. et

ſpiratione diſputauit. Quoniam tamen medicis gloriae eius vehementer inuidentibus diffidebat, ſaepe in ſuburbano imperatoris tempus terebat, eo haud raro vocatus vt Commodi ſanitati proſpiceret, quem cum febri liberaſſet, Sextumque alterum imperatoris filium curaſſet morbo, admodum creuit nominis eius gloria. Ex eo tempore ſemper manſiſſe videtur Romae, et quod SVIDAS teſtatur, etiam ſub Pertinace vixit [i], cuius et ipſe in ſcriptis ſuis meminit [k]. Vtrum vero ſub Didio Iuliano, Clodio Albino, Peſcennio Nigro, atque Seuero eiusque filio Antonino Baſſiano vixerit, de eo varia eſt virorum eruditorum ſententia, quemadmodum incertum eſt, vtrum Pergamum redierit nec ne, et quo aetatis anno fuerit extinctus? De quibus cum poſt EVSTACHIVM, LABBEVS atque CLERICVS [l] fuſe egerint, lectorem criticae huius diſquiſitionis pernoſcendae auidum ad hos viros doctos remittimus, cum noſtri inſtituti ratio non patiatur, his, quae ad medicinae hiſtoriam pertinent, prolixe immorari. Illud laudatorum virorum diligentia extra dubium poſitum eſſe exiſtimamus, vixiſſe Galenum adhuc ſub Seuero; nam narrat ipſe [m], theriacam, quam praeſtantiſſimi vſus et efficaciae M. Aurelio imperatori parauerit, poſt Commodi tempora ſe imperatori Seuero conſtruxiſſe, imbecilliorum virium, eo quod cinnamomum omne, quod Antoninus habuerat, fuiſſet conſumtum, quodque ipſe ſibi parauerat, iſta tempeſtate, qua templum pacis conflagrauit [n], periiſſet. Quae cum ad Lucium Verum, quem ſub Seuero intelligi viri quidam docti putant, trahi nequeant, certiſſimum inde eſt, vixiſſe adhuc ſub Seuero, et inter medicos, imperatoris locum illuſtrem obtinuiſſe. Quidam et in his COELIVS RHODIGINVS [o] CXL ei annos tribuunt, quam inſulſitatem refutatione opus non habere, recte LABBEVS [p] pronuntiat, qui vulgare inde enatum prouerbium putat, quo Galenica ſanitas pro ea, quae vltra, quam ſolenne, in offenſa eſt, dicitur. Nec in alium cenſum, quam inter Graeculorum fabulas referendum, quod GLYCAS [q] habet: Galenum in Magdalenam incidiſſe, et audiuiſſe ex ea, Chriſtum quendam a natiuitate coecum curaſſe; et reſpondiſſe: neceſſe fuiſſe, vt Chriſtus terrae metalla bene cognita habuerit, alioquin viſum coeco reſtituere non potuiſſe. Quae ex ipſius Galeni aetate recte refutat Glycas. Alii LXXX, alii LXXXVII, alii LXX ei annos tribuunt [r], quos ſequitur SVIDAS [s], et

et imprimis Syll. Script. de V. R. C. C. II. p. 144. ſeqq.

i) loc. cit.

k) De libris propriis c. 13.

l) ll. cc.

m) De antidotis c. 13.

n) Multa ſcriptorum ſuorum tum amiſiſſe ait. De libr. propr. l. c.

o) Antiq. lect. L. XXX. c. 12. p. m. 1157. qui ſine morbo ſola virium defectione obiiſſe ait, conf. CLERIC. l. c.

p) loc. cit.

q) Annal. P. III. p. 231. Pertinet in eundem cenſum fabula de eius in Iudaeam profectione, vt miracula Chriſti videret, conf. LABBEVS l. c. et FABRICIVS p. 526.

r) Vid. quos nominat LABBEVS l. c.

s) loc. cit.

et calculo ſuo probat LABBEVS [t], paulo vero diutius vixit, ſi quod Tzetzes vult, Caracallam viuendo attigit. Scripſit libros plurimos non medici tantum argumenti, ſed et philoſophici, rhetorici et grammatici; qui tamen periere fere omnes, medicorum parte magna ad noſtra tempora ſeruata [u]. Pauca quae ad philoſophiam ſpectantia nobis reſtant, ſunt: *de optima doctrina contra Fauorinum*, vbi Sceptici refutantur; *quod optimus medicus ſit quoque Philoſophus; de cognitione et medela affectuum, de placitis Hippocratis et Platonis; de vſu partium corporis humani, commentarius in Platonis Timaeum* etc. Licet vero maxime ſobrie philoſophatus ſit in illo, *de vſu partium* libro, inuenti tamen ſunt, qui atheiſmi notam ei inurerent; alii enim Moſis cauillatorem eſſe cauſſati ſunt; aliis Epicureus viſus eſt, aliis naturaliſta, aliis immortalitatem animae negaſſe dicitur, quorum loca dedit Cl. REIMMANNVS [v]. Qui omnes vna illa demonſtratione ſapientiae diuinae, ex vſu partium corporis humani refutari poſſunt; qui vero Epicureiſmum ei obiiciunt, ignorant nullam ſectam Galeni demonſtrationi magis aduerſari, quam hanc. Ferenda quoque ea ſunt in homine gentili, et a ſectarum praeiudiciis nondum libero, quae ſanctiori philoſophiae repugnant. Tribui quoque ſolet Galeno *hiſtoria philoſophica*, ſiue placitorum philoſophicorum apud Graecos enarratio; verum vnum idemque ſcriptum eſſe, cum eo, quod de *placitis Philoſophorum* ſcripſit Plutarchus, ſed neutrum integrum, ex collatione patet, recteque obſeruatum IONSIO [x], vnum ex altero poſſe ſuppleri. De rationali etiam philoſophia figurae quartae inuentione meruit. Sectae vero nulli ex integro addictus per omnes exploratoris inſtar diſcurrit, et quodcunque placebat elegit. Et in dialecticis quidem plerumque ſecutus eſt Ariſtotelem, cuius libros *de categoriis, de interpretatione, analytica priora et poſteriora* commentariis illuſtrauit: et, quod laudem meretur, doctrinae de demonſtratione clariorem lucem accendit. Sed et Stoicam dialecticam excuſſit, et in *Chryſippi libros logicos* ſcripſit, etiam *de theoria logica ſecundum Platonem* commentatus eſt. Vitae porro felicitatem ſecundum Epicurum, et voluptatem quoque Epicuream ſcriptis expoſuit; pro Epicteto quoque contra Fauorinum ſcripſit. Multis etiam ſcriptis Platonicam philoſophiam illuſtrauit, quae tamen periere, de quibus ipſe in ſcripto *de libris propriis* videndus [y]. Non inepte itaque ſuo modo inter eclecticos Philoſophos Galenum retulit GAVDENTIVS [z].

SECTIO

t) loc. cit. p. 523.

u) Ex CHARTERII editione, ea quae ſuperſunt enumerat MERCKLINVS Lind. renou. p. 184. et FABRICIVS l. c. p. 528. ſeqq. ſuntque numero CLXX. conf. Act. phil. Vol. II. p. 72.

v) Hiſt. atheiſmi C. XXXV. §. 2. p. 238. ſeq.

x) De Scr. Hiſt. phil. L. III. p. 268.

y) Conf. de his omnibus FABRIC. l. c.

z) De phil. Rom. C. XXXVI. p. 124. ſeqq. qui tamen multa miſcet huc non pertinentia.

SECTIO QVARTA.

DE SECTA ECLECTICA.

§. I.

Platonica, quam hucusque enarrauimus, secta eclecticam genuit, monstrosi nominis generisque philosophiam, si nomen natiua significatione adhibeatur. Secta enim cum dicatur, quae vnius potissimum philosophi rationem philosophandi, quodque sibi construxit, systema doctrinarum sequitur; eclectica vero methodus ea sit, quae ex omnium sectarum placitis ea sibi eligit, quae veritati propiora sunt, et propriis meditationibus iungi apta; exque iis proprium doctrinae excitat aedificium; clarum inde est, sectariam philosophiam adeo repugnare eclecticae, vt in vnum redigi corpus nequeant. Nec si proprie appellationem accipiamus, eclectica philosophia noua est, sed antiquissima, maximisque viris sectarumque conditoribus omnibus vsitatissima. Pythagoram enim ex Agyptiorum, et si quosdam audias, orientalium placitis, Phaenicumque philosophia, Graeciaeque veteris theologia systema suum conflasse; Platonem ex Italica, Socratica et Heraclitica philosophiae nouum eius genus condidisse, Zenonem Pythagoreorum, Heracliteorum, Platonicorum, Dialecticorum, Cynicorum placita nouo, quod in porticu condidit systemati intulisse, sicque alios quoque nouarum sectarum auctores instituisse rem suam, tomo primo, vbi Graecarum sectarum historiam enarrauimus, ita demonstratum est, vt dubium superesse queat fere nullum. Etsi enim videri voluerunt nouo systemate, omnes ante se philosophos reliquisse, et alia longe atque meliora prioribus dedisse, quod imprimis de Aristotele et Epicuro suo loco notauimus, intelligendum id tamen est, non quod nihil ab aliis acceperint, sed quod ipsa systematis noui constructio, et expositis propriae meditationis principiis excitatum doctrinae aedificium noua sint, et veteribus indicta; sumtis tamen ex veteribus, quaecunque in rem suam verti posse credebant, quae caussa est, cur PLATO [a] et ARISTOTELES [b] eclecticam philosophandi viam laudauerint et commendauerint. Immo multa ex veteribus in sua vtrumque arua, non laudatis auctoribus, sed reprehensis quoque, transtulisse, exemplis et testimoniis in eorum historia confirmauimus. Neque tamen mirum, viros eclectica ratione philosophantes sectarum auctores factos esse. Idem enim et ipsis et discipulis eorum accidit, quod et nostris temporibus, quibus eclectica philosophia postliminio reuocata et reducta est, accidisse nouimus, vbi sectarum inter eclecticos

Secta eclectica vnde dicta?

a) In Charmide T. II. p. 161. Prot. T. I. p. 347.

b) Ethic. L. I. c. 4. conf. Vita eius ab AMMONIO scripta.

cos philoſophos nomina ignota ſunt nemini, ipſaque eclectica philoſophia nobis Gaſſendiſtas, Carteſianos, Newtonianos, Leibnizianos, etc. peperit. Ambitionem enim, quae caput ſectae euadere cupit, hancque ſibi ſumma cum iucunditate gloriam vindicat, quod ſola et prima facem ad veritatem praetulerit humano generi, in ipſis ſectarum conditoribus ſaepe regnantem multum ad condendam ſectam contuliſſe, Platonis et Epicuri ex veteribus, Carteſii ex recentioribus exemplo conſtat. Factum tamen ſaepe eſt, vt magnis viris a ſectae ſtudio abhorrentibus adeo in vnius viri placita coniurauerint diſcipuli, auctoritatis et venerationis praeiudicio ducti, ſuisque in inquirenda veritate viribus diffiſi, vt qui ſectam condere nunquam cogitauit, ſectae caput atque conditor factus ſit. Ex quibus manifeſtum eſt, hic vbi de ſecta eclectica agitur, communem propriamque ſectae ſignificationem eſſe deſerendam, eoque nomine intelligendam certam philoſophorum familiam, quae non tam ipſa placita quam ratiocinandi modum methodumque philoſophi alicuius ſecuta eſt, hancque ſucceſſione multorum philoſophorum propagauit, varia vero diuerſarum ſectarum dogmata in vnum ire coëgit doctrinae aedificium. Quam genuinam fuiſſe ſectae eclecticae faciem, ex ſequenti tractatione luculenter diſpaleſcet. Negandum tamen non eſt, ſectae potius nomine, quam eclecticae philoſophiae titulo dignos eſſe hos homines, qui cum ex Platonico-Pythagoricis Alexandrinorum ſcholis prodierint, Platonicum philoſophandi genus nomenque valde adamarunt, vt in ſequentibus dicemus. Immo, ſi fatendum, quod res eſt, nec eclecticum illis nomen debetur, qui non in eligendis veris, ſed in conciliandis et in vnam quaſi maſſam chaosque magnam partem informe conflandis diuerſiſſimarum opinionum generibus fuere diligentiſſimi, ſic vt conciliatorum potius vel ſyncretiſtarum nomen mereantur. In hoc tamen vno eclecticum quid in iis deprehenditur, quod nullus inter eos ita in magiſtri verba iurauerit, vt non propria ingenii commenta nugasque nouo affricaret ſyſtemati, ſicque ineptum philoſophiae genus nouis inuentis adaugeret, et ſi Diis placet, ornaret cumularetque. De quibus omnibus in ſequentibus dicendi campus ſe nobis pandit ampliſſimus.

Origo ſectae eclecticae.

§. II. Sed vt propius origenes famoſae ſectae, cuius vsque ad noſtra tempora hiſtoria valde obſcura et ignota fuit [c], cognoſcamus, ad ea, quae tomo primo de philoſophia inter Aegyptios, vbi nata et educata eſt, diximus, potiſſimum attendendum eſt, ex huius enim regionis indole

c) Pauca fereque nulla ſunt, quae de hac ſecta veteres habent, cuius potior ratio haec eſſe videtur, quod Potamonis, qui ſectam condidit, inſtitutum cum ipſo auctore obierit quaſi et exſpirauerit, Ammonii vero Plotinique ſchola Platonicorum nomine plerosque deceperit. Vnde recentiori demum tempore lux eius hiſtoriae allata eſt, viris doctiſſimis Godofr. Oleario, de ſecta eclectica, duabus diſſertationibus, quas Stanleii Hiſt. phil. p. 1205. ſqq. affixit, et Io. Lavr. Moshemio de turbata per recentiores Platonicos eccleſia diſputantibus, quae et Cvdworthi ſyſtemati et Vol. diſſ. Hiſt. eccleſiaſticarum, p. 85. ſqq. inſerta eſt.

dole moribusque potissimum eius origo est deriuanda. Tomo vero primo fuse iisque quae rem conficere apta sunt, testimoniis rationibusque demonstrauimus, theologiam non tantum Aegyptiacam veterem mutationes varias fuisse passam, et, cum sacris potissimum disciplinis constaret, in syncretismum diuersarum religionum degenerasse, praesertim vbi peregrinae gentes, inque his Persae terram hanc inuasissent, sed pronos quoque fuisse Aegyptios, gentem superstitioni cultibusque Deorum longe deditissimam, ad recipienda quaeuis religionum per omnem terrarum orbem diffusarum dogmata, nec pauca in adyta et templa sua transtulisse. Porro monuimus, ex quo sub Alexandro M. eiusque successoribus summa rerum in Aegypto ad Graecos rediit, attemperauisse se sacerdotes Aegyptios non moribus tantum, sed placitis quoque victorum, et non tantum patriam doctrinam ad Graecae eruditionis praesertim theologiae quae mythologiis comprehendebatur normam inflexisse, sed philosophiae quoque Graecanicae, cuius sub Alexandro eiusque successoribus per totum fere orbem maxima fama et existimatio fuit, magnum statuisse pretium, ne Graecis viderentur doctrina inferiores: maxime tamen Pythagoricae et Platonicae philosophiae doctrinam admisisse, eo quod omnium sectarum lucidissime et amplissime de Diis dissereret, et occasionem offerret, elegantissima methodo, superstitionem vulgi, patriasque traditiones cum philosophia conciliandi, ex quo non potuisse non euenire, docuimus, vt syncretismus religionum et philosophiae in hac secta inualesceret. Quae res eo magis incrementa sumsit, quo magis in Aegypto, maxime Alexandriae, tot diuersarum religionum hominibus scatente, omnis generis placita recepta erant, et in vnum quasi chaos poterant coire, vnde mirum non esse diximus, quod ad ipsos Iudaeos ista accommodatio religionum ad doctrinam Pythagoreo-Platonicam transierit, vt hoc infra in historia philosophiae Iudaicae faciemus manifestissimum. Sed et hoc ad origines philosophiae eclecticae cognoscendas repetendum est ex superioribus, philosophos Alexandrinos, qui sub Ptolomaeo Physcone, extrema hominis amentia expulsi et per omnes delabi terras ad euitandam tyrannidem coacti sunt, inque Asia scholas instituerunt, enatum circa ista tempora, vel paulo supra, nouum philosophiae Orientalis genus, quod ex Zoroastris disciplina ceu ex fonte manasse, infra, vbi de eo quoque edisserendum erit, dicemus, quodque in delineandis genealogiis Deorum eorumque ex summis diuinisque fontibus emanationibus occupatam de rerum etiam sublunarium et materiae omnis conditione disputauit, didicisse, et quamuis illi philosophastri Platonem mire contemnerent, Platonico-Pythagoricos eo magis tamen has nugas admisisse, quo magis syncretismo religionum suo fauerent, et cum Pythagorico-Platonicis conciliari possent, venerabile quoque Zoroastris nomen prae se ferrent, a quo philosophiam suam Pythagoram, vt ab Hermetis Aegyptii posteris, accepisse, communi tum traditione credebatur. Id quod cum

cum efficeret, vt Zoroaſtrianae et Hermeticae philoſophiae titulo ornari poſſet philoſophia, quae in Aegypto florebat, Pythagorico-Platonica, magnum inde nominis famaeque atque dignitatis ei ex hac re, incrementum accederet. Contulit etiam aliquid ad hanc Alexandrinorum conciliatricem philoſophiam Graecarum ſectarum conditio. Dogmatici enim cum ſe inuicem mutuis aggrederentur praeliis, et quam infirmae eſſent aſſertiones pleraeque, et quam precaria tota dogmatica philoſophia, prodebant [d], et Scepticorum atque Academicorum gladiis cateruatim quaſi cadebant. Quod quam valide aperuerit ingeniis ſupra vulgus ſapientibus oculos, et ſcepticiſmum genuerit, ſuo etiam loco demonſtrauimus. Cum vero et ſcepticiſmus videretur inſanus, et ab humani intellectus natura remotior, et inuidia odioque eſſet plenus, non potuere non ad certam quandam eligendi ex variis ſectis doctrinas libertatem ingenia excitari, et ad hanc ſpem erigi fore, vt hac demum ratione veritatem inter omnes hactenus ſectas diſperſam colligerent: cuius rei exempla ex ſupra adductis Plutarchus atque Galenus eſſe poſſunt. Multum hoc conſilium confirmauiſſe philoſophos Alexandrinos, qui omnium ſectarum et religionum conciliationi ſtudebant, per ſe intelligi poteſt, nec Oedipo opus habet: vnde eo audentiores progreſſi, de conſiliis ſuis maturandis dies noctesque cogitabant. Quam tamen rem ad perfectionem perduxit Chriſtiana religio, eo tempore etiam inter Aegyptios, et inprimis Alexandriae ſparſa, quibus philoſophia Pythagorico-Platonica valde inualuerat. Cum enim ſanctiſſima veritas miraculorum ſplendore atque doctrinae ſanctitate mire inter populos, etiam Alexandriae [e] creſceret, et exorientis ſolis inſtar, reliqua lumina extingueret, labaſcere valde coepit, vt gentilis omnis, ita Aegyptiorum quoque ſuperſtitio: cuius cum non exiguum fulcrum eſſet theologia philoſophorum, qui in Pythagorico-Platonicis docebant ſcholis: illi ſua intereſſe rati, vt rebus ſuis ſuccurrerent, quouis modo anniſi ſunt. Idque factum tum arma contra Chriſtianam religionem ſibi parando, tum ea, quae non poterant vel refellere vel etiam contemnere, exque animis hominum eiicere, imitando, easque doctrinas ita in πανδοχεῖον philoſophiae ſuae, omnibus religionibus aptum ſiniſtra conciliatione recipiendo, vt tamen ſalua maneret philoſophiae ſuae auctoritas integrique eius cardines. Quod incautius adiuuerunt Chriſtiani quidam doctores, in horum hominum ſcholis iſtam philoſophiam edocti, qualis Pantaenus, et Clemens Alexandrinus, et ante hos Hermae paſtoris architectus fuere, qui neſcio quam ſalubrem et eclecticam apud eos philoſophiam ſe inueniſſe rati, retia inimici infernalis non caute ſatis dignouerunt. Quod tamen in apertam ſectam non erupit, ante ſeculi poſt C. N. ſecundi finem, tertiique initia, vbi philoſophorum diſcor-

d) Factum id Alexandriae quoque eſſe, memorabili Hieroclis loco infra in Ammonio Sacca probabimus.

e) Videnda quae ad EVTYCHIVM de eccleſiae Alexandrinae originibus eruditiſſime commentatus eſt illuſtris IOAN. SELDENVS.

ſcordiae; conciliatricem philoſophiam in ſectae formam redigendi occaſionem dedere Potamoni homini Platonico: cuius res cum non eo, quo cupiebat, modo ſucceſſiſſent, eo quod Platonicae magis, quam reliquarum religionum notitiam Potamo habuiſſe videtur, nouo conſilio audaciorique fronte hanc ſyncretiſticam ſtatuminare ſectam aggreſſus Ammonius Saccas ex Chriſtianorum caſtris transfuga, tale tandem philoſophiae ſyſtema condidit, quod his finibus obtinendis erat aptiſſimum; quod qua ratione egerit, quidue conſilii ſuſceperit, in ſequentibus data opera diligenterque enarrabimus. Ex dictis enim patebit, hos homines, ſuppoſitae quaſi baſi philoſophiae Pythagoricae inaedificaſſe monſtroſum aedificium, quod nobis doctrinas Aegyptiacas, Orientales, et Chriſtianas, Pythagoricis et Platonicis attemperatas exhibet: vt ex dicendis luculenter, vt ſperamus, conſtabit.

§. III. POTAMO itaque non quidem rationis iſtius philoſophandi quae ἀκέφαλος καὶ ἀνόνυμος ante eius tempora in ſcholis Pythagorico - Platonicis obtinuit, ſectae tamen peculiaris, ab iſto conciliandi, omnesque alias in vnam conflandi ſtudio, eclecticae vocatae auctor eſt [f]. De cuius hominis circumſtantiis mirum eſt apud veteres ſilentium, vnus enim LAERTIVS [g], et poſt eum SVIDAS [h] atque PORPHYRIVS [i] eius meminit: ex quo, niſi fallimur, certo conſtare poteſt, mox in ipſo ortu ſuffocatum Potamonis partum condendique ſectam laborem fuiſſe, alio nempe, vt infra dicetur, felicius meliusque eius partes tuente. Quare pollicem premere non poſſumus, viris doctiſſimis, et in veteris philoſophiae hiſtoria exercitatiſſimis, qui a Potamone inſtitutam hanc ſectam per duo integra ſecula poſt C. N. continuaſſe, variisque hominibus eruditiſſimis floruiſſe, donec ab Ammonio reformaretur, putant. Vt enim ab eclectico vel etiam ſyncretiſtico ratiocinandi et philoſophandi modo ad peculiarem hoc nomine conſtitutam ſectam nulla eſt conſequentia, cum ſi ea eſſet, longe ante Potamonem eius origo eſſet quaerenda, vt §. primo oſtendimus: ita nullo modo probabile eſt, ſectam tam illuſtrem, vt celeberrima nomina, v. g. Plinium, Galenum, Plutarchum eiusque praeceptorem Ammonium, et ex Chriſtianis primae dignitatis et notae viros, e. g. Clementem Alexandrinum comprehenderet, omnibus ſcriptoribus eo nomine manſiſſe indictam. Quod ſolum argumentum, vt deficientibus monumentorum teſtimoniis coniecturis veriſimilibus res definienda eſt, ita ſufficit, vt Potamonem non eo iam, quo volunt viri docti tempore ex Pythagorico-Platonica ſiue ſyncretiſtica Alexandrina nouum ſectae nomen et inſtitutum cudiſſe, ſtatuamus. De hoc vero Potamone ita LAERTIVS, ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξαν-

Potamo.

f) Conferendus omnino SVIDAS in αἵρεσις, T. I. p. 656.

g) L. I. ſ. 21.

h) l. c. et in Potamo T. III. p. 161.

i) c. 9. p. 108. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. quam editionem in allegando ſemper ſequimur.

ξανδρέως, ἐκλεξαμένε τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάϛης τῶν αἱρέσεων, quibus poſtea eius placita quaedam ſubiungit, quae in ſequenti paragrapho dabimus. Exſcripſit hunc locum Suidas, qui et in altero de eo dicit, vixiſſe πρὸ καὶ μετ᾽ Αὐγέϛε. Tertius Porphyrius, hoc habet: διὸ καὶ ἐπελήρωτο αὐτῷ ἡ οἰκία, παίδων καὶ παρθένων· ἐν τέτοις καὶ ἦν ὁ Ποτάμων, ε, τῆς παιδεύσεως φροντίζων πολλάκις ἐν καὶ μεταποιεντος ἠκροάσατο. Fecit obſcuritas textus tum Suidae tum Porphyrii, iuncta ſilentio veterum de Potamone, vnde lux alias quaedam affulgere poſſet, vt in ſententias valde inter ſe diuerſas de Potamonis aetate digrederentur viri docti. Et ſi Suidae textui fidendum, Auguſto imperante vixiſſe Potamonem adeoque illum (quod et acutiſſimus FABRICIVS monuit,) a Potamone Plotini aetate viuente diſtinguendum eſſe, nulla prorſus eſſet controuerſia. Sed Suidae textum vehementer ſuſpectum fecit ipſa temporis ratio: Auguſtus enim cum L fere annis imperauerit, impoſſibile videtur, Potamonem et ante Auguſtum et poſt eum floruiſſe. Vidit difficultatem, nodum tamen ne tangere quidem, multo minus ſoluere auſus eſt VOSSIVS [k]. Et doctiſſimo quoque MENAGIO [l] ſuſpectum fuiſſe tempus Potamonis ex eo colligitur, quod ſibi videri ait, Potamonem illum Alexandrinum Dionis paucorumque ſimilium exemplo motum eam philoſophandi viam inſtituiſſe, quae ſapientiae candidatos neceſſitate alieno arbitrio ſeruiendi ſolutos in libertatem aſſereret. Cum enim Dio Chryſoſtomus cum Apollonio et Euphrate Domitiani et Veſpaſianorum temporibus floruerit, non poteſt illius exemplo commotus eſſe Potamo, ſi ſub Auguſto vel etiam ante eum floruerit. Propius nodum hunc conſiderans B. OLEARIVS [m], cum ſoluere non poſſet, vt haberet, quod de ſecta eclecticae certum diceret, ſecuit, coniiciens, liberaliter nimis indicatam a Suida Potamonis aetatem emendationem critici paſſam eſſe, qui cum apud Suidam legeret: πρὸ Αὐγέϛε, margini ſuae alleuerit μετ᾽ αὐτὸν, quae voces poſtea in textum admiſſae, vt ſaepe factum obſeruamus, et cum reliquis coniunctae fuerunt. Et hac ratione forte melius ſe tueri poſſe, quod Laërtius ait, haud ita pridem philoſophiam illam introductam eſſe. Antea enim obſeruauerat vir accurato pollens iudicio, illud Laërtii: philoſophiam Potamonis πρὸ ὀλίγε inuectam, non tam antiquam facere Potamonis diſciplinam, quam Suidas refert. Paulo prolixius poſt Olearium in hanc Potamonis aetatem inquiſiuit vir multae in veterum hiſtoria lectionis et iudicii CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS [n], qui cum Laërtii aetatem definire vellet, ad hanc ſectae eclecticae epocham potiſſimum reſpexit, cumque non ſufficere ipſi viderentur momenta, quibus IONSIVS, FABRICIVS et DODWELLVS euicerunt, ſerius, quam ſub Antoninis, quae communis eſt opinio, vixiſſe Laërtium, origines ſectae eclecticae κριτήριον ſtatuit, ex quo de certa Laërtii aetate queat iudicari, cum is

k) De ſectis c. XXI. §. 23.
l) Ad l. c. Laërt.
m) Diſſ. de philoſ. eclect. §. 2. l. c.
n) Act. philoſ. Vol. I. p. 327.

is πρὸ ὀλίγȣ, paulo ante ſua tempora hanc philoſophandi viam a Potamone inſtitutam fuiſſe fateatur. Potamonem vero, vt non Auguſti aetate, ſed ſerius multo vixiſſe, demonſtraret, eumque Laërtii temporibus fuiſſe vicinum aſſereret, Potamonem Porphyrio memoratum, quem ab eclecticae ſectae conditore diſtinguendum monuerant Fabricius et Olearius, eundem eſſe, qui Suidae ante et poſt Auguſtum vixiſſe dicitur, ſtatuit, Porphyrii vero locum falſa Ficini interpretatione corruptum, non ita intelligendum eſſe putat, vt Potamonem fuiſſe diſcipulum Plotini dicat, ſed, referendas eſſe voces, ἐν τȣ́τοις, quas ad pueros, quorum educationi Plotinus praeerat, retulerat Ficinus, ad viros illuſtres nobiliſſimosque, quos morti cum vicini eſſent, filios ſuos commendaſſe tutelae Plotini a Porphyrio narretur. Senſum itaque loci Porphyriani integrum hunc eſſe; inter viros generis nobilitate conſpicuos, feminasque, qui moribundi liberos cum omnibus facultatibus Plotino tanquam ſacro cuidam cuſtodi tradiderint, ſic vt domus eius puerorum virginumque plena eſſet, fuiſſe etiam Potamonem, cuius olim inſtitutione gauiſus fuerit Plotinus, eumque audierit, cum ex multis ſectis vnam faceret. Quia enim verba Porphyrii, πολλάκις ἓν καὶ μεταποιȣ̃ντος, vel plane nullum vel obſcuriſſimum ſenſum fundunt, corruptum hunc locum putat doctiſſimus Heumannus, legendumque πολλὰ εἰς ἓν μεταποιȣ̃ντος, leuiſſima mutatione. Quibus poſitis concludit, Potamonem fuiſſe ſeniorem Plotino eius diſcipulo, qui cum Alexandro Seuero, Maximino et Gordiano imperantibus vixerit, et antequam ad Ammonium accederet, alias philoſophorum Alexandriae ſcholas ingreſſus ſit, quod ante A. C. CCXXXII. factum eſſe debuit, certum inde eſſe, docuiſſe Potamonem Alexandriae ſub Alexandro Seuero, licet incertum ſit, quot ante eum annis iam docuerit. Suidae vero locus cum manifeſte corruptus ſit, emendandum eum vel ita, vt librarii audacia ex verbis: ſub Alexandro, factum ſit, ſub Auguſto; vel vt vox, Alexandro, exciderit, ſcribente Suida πρὸ Ἀλεξάνδρȣ Αὐγȣ́ςȣ, vt ab Alexandro M. diſtingueretur. Non ab ingenio tantum et eruditione, ſed a veriſimilitudine quoque in tanta argumenti obſcuritate commendare ſe ſententiam doctiſſimi Heumanni, nemo rerum peritus facile negauerit; Quam nec ſibi diſplicere faſſus eſt, qui hodie Goettingenſium Academiam magna criticae potiſſimum et philologicae eruditionis laude ornat, Io. Matthias Gesnervs [o], eo quod et ipſe Suidam, et Potamonis aetatem ab eo indicatam deſerendam putat. Qui cum datam a doctiſſimo Heumanno explicationem loci Porphyriani coactam putaret, ſi naturalis conſtructionis ratio haberetur, nec φροντίζειν τῆς παιδεύσεως ſenſum eum eſſe ſtatueret, attendiſſe cum cura Plotinum, qua ratione doceret diſcipulos Potamo, vt vult Heumannus, vocem etiam ἠκροάσατο, et actiue et paſſiue vſurpari, et intelligi poſſe moneret, ſenſum hunc quidem verborum Porphyrii eſſe putat: inter filios curae Plotini com-

o) Act. philoſ. Vol. I. p. 851. ſeqq.

commiſſos fuiſſe etiam Potamonem, adeoque aetatem Potamonis iuniorem Alexandri Seueri imperio ſtatuendam eſſe. Verba autem Porphyrii obſcura ſanumque non fundentia ſenſum ita emendanda eſſe: Οὗ τῆς παιδεύσεως φροντίζων, πολλάκις μὲν καὶ μεταποιοῦντος ἠκροάσατο, hoc ſenſu: in quo Potamone inſtituendo cum occupatus eſſet Plotinus, ſaepe etiam commutantem vices, diſcipulum Potamonem audiebat. Ita nempe patientiam Plotini laudari ingeniumque Potamonis, quem differentem interdum exercitii, excitandique eius animi cauſſa auſcultauerit Plotinus. Suidae autem locum ita omnium optime emendari poſſe, vt ex ΑΥΡ. id eſt Aureliano ab exſcriptoribus factum ſit ΑΥΓ leuiſſima facilique mutatione, cum litera Ρ et Γ. ſibi valde ſint ſimiles. Auguſtum enim non poſſe intelligi, cum tantam longaeuitatem non tetigerit LVCIANVS inter μακροβίους. Diſplicuit Geſneriana loci Porphyrii explicatio Heumanno, qui modeſte quidem, accurate tamen eam examiuauit[p]. Monet is, non pati coſtructionis rationem, vt ad pueros Plotini fidei commiſſos referatur Potamo; eſſe enim eam propoſitionem tantum incidentem, maiorem vero et principalem illam eſſe; homines multos nobiliſſimos liberos ſuos Plotino curandos poſt mortem ſuam tradidiſſe. Propoſitioni itaque incidenti, ſi connectendus eſſet locus Porphyrii, dicendum fuiſſe, ἐν οἷς ἦν καὶ Ποτάμων κ. τ. λ. aſt non ita ſcripſiſſe Porphyrium, ſed pronomine vti οὗτος, quod ad proximam theſin principalem, non ad incidentem Graecos, immo et alias gentes ſolere referre, et ita ſubiectum principale, quod vocant, demonſtrare, aliquot locis ex ſacris N. T. oraculis corroborat, particula, δὲ, autem addita nouam inchoari periodum monet. Vrget porro, ſi Potamo diſcipulus fuiſſet Plotini, Porphyrium eum non fuiſſe omiſſurum in catalogo diſcipulorum Plotini, qui inclaruerunt. Addit porro, παίδευσιν innuere inſtitutionem actiuam, docendique modum, παιδείαν, vero paſſiuam, inter οὗ autem et τῆς παιδεύσεως apud Porphyrium comma ponendum illudque ad ἠκροάσατο referendum eſſe, vt ita actiua et frequentior ſignificatio vocis mediae ſeruetur. His a viro docto poſitis, ſenſus loci obſcuriſſimi hic eſt: Plotinum, cum modi inſtituendi docendique, (quem tenebant profeſſores Alexandrini) explorandi cauſſa eſſet valde ſollicitus, ſaepeque commutaret praeceptores, (id eſt mox ad hunc mox ad alium accederet) etiam interfuiſſe acroaſibus Potamonis, viri celeberrimi et nobiliſſimi. Interceſſit, vero et tertius controuerſiae arbiter vir πολυμαθέστατος, nimisque maturo fato bonis literis ereptus IACOBVS HASAEVS, qui magno eruditionis apparatu paulo ante mortem Heumannianam de aetate Potamonis ſententiam examinauit, cuius diſſertationem poſt fratris mortem a Cel. THEODORO HASAEO Heumanno transmiſſam hic quoque nobis legendam exhibuit[q]. Non negat is, ita comparata eſſe, quae hactenus de hoc argumento diſputata erant, vt ſaepe ſibi, vtram in partem inclinaret, dubiam mentem traheret. Locis tamen

p) l. c. p. 859. q) Act. philoſ. T. III. p. 711. ſeqq.

men ipſis, quibus vniuerſa vtriusque partis fulcitur ſententia, meditata cura perpenſis, poſtquam compertum ſit, in vnoquoque eorum vel interpretando vel cum altero conciliando, aliquid fortaſſe humani paſſos eſſe viros doctos, ad examen controuerſiae et ſeſe accinxiſſe. Ponit vero ad excutiendam de Potamonis aetate diſceptationem prima acie Suidam, propterea, quod certum tempus, quo ille floruerit, definiuerit. Illius vero verba haec eſſe: γεγονὼς πρὸ Αὐγούστου καὶ μετ' αὐτοῦ. Eius iudicio quidem hoc loco ſtandum eſſe monet, qui licet recentiorum multo temporum ſcriptor ſit, et tot ſeculis ab Auguſti aetate remotus, eo tamen nomine, quod ea, quae ſcripſit, verbum verbo ex antiquioribus monumentis, noſtra aetate deperditis tranſcripſerit, optimam fidem non quidem ſuo, ſed alieno teſtimonio promereatur; eum vero de Potamone eclectico agere, de quo alio loco Laërtium exſcripſerit. Eius verbis autem, cum omnem omnino fidem ſuperet, floruiſſe Potamonem ſupra LVII, quibus imperio praefuit Auguſtus, annos, non afferendam eſſe criticam violentamque medicinam, vt fecere viri docti ſupra nobis memorati, ſed in ipſa verborum Suidae conſtructione explicationem latere. Nempe praepoſitionem μετὰ cum accuſatiuo peruulgatum in morem Graecae linguae non ſignificare tantum *poſt*, ſed et *cum*, etſi perſonae rebusque iungatur, vel eiusdem ſociam operam, vel aetatem, qua ipſe vixit, non tantum, quae eius vicem excepit, indicare, cuius complura exempla alio in argumento collegit FABRICIVS [r], ipſeque vir doctiſſimus, ex ſacris potiſſimum paginis, exemplis roborat. Senſum itaque ſani apud Suidam loci eſſe, vixiſſe Potamonem, non ante Auguſtum tantum, ſed eius etiam temporibus. Deinde quod ad Laërtii locum attinet, quo πρὸ ὀλίγου emerſiſſe eclecticam ſectam narrat, quoue concluditur paruum aliquod temporis ſpatium anteceſſiſſe aeuum Diogenis Laërtii, ex quo Potamon Alexandrinus orbem literarium eclecticae philoſophiae ſtudio, dum in viuis erat, illuſtrauerit, non tantam eſſe inter Suidam et Laërtium pugnam contendit praeſtantiſſimus Haſaeus, quo minus ex aequo et bono non queant componi quam amiciſſime. Obſeruat nempe: Laërtium id non agere, vt de induſtria certam aetatem Potamonis deſignet, aut primordia ſectae eclecticae excutiat, ſed id ſibi negotii datum credidiſſe, vt varias philoſophorum familias ſummatim et velut in tabella vna cum ſuis principibus, lectori in ipſo operis exordio perluſtrandas exhibeat. Proinde antiquiſſimas ſectas cum auctoribus ſuis cum enarraſſet, quae ſuam aetatem multis annorum centenariis antecederent, monere eum tandem paucis, eſſe ſectam quandam, nec adeo pridem, ac quidem illae, quas nominauerat, conditam ab Alexandrino Potamone. Loqui itaque Laërtium, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, nimirum comparatiue et relatiue, hoc eſt in aliarum antiquiſſimarum ſectarum oppoſitione. Quo modo ſeculi ſecundi ſcriptor aliquis merito dicere potuerit, ſectam ſub Auguſto enatam, haud ita pridem exortam fuiſſe; cum mos hic omnium fere populorum

r) Bibl. Graec. Vol. I. p. 233.

lorum ſit, de rebus iis, tanquam quae nuper contigiſſent, ſi ad veteres referantur, loqui, etiamſi quaedam interea ſecula effluxerint. Eſſe etiam nihil frequentius, quam vt ſcriptores, quotiescunque ſectam commemorant, qua, vt cenſetur, ſeu vna ſeu plures antiquiori iure gaudent, eandem nouitatis nomine inſigniant, vtut ante plurimorum annorum centurias iam pridem ſuos nacta ſit natales. Cuius exemplum affert Chriſtianae religionis ſectam, Auguſteo ſeculo in hunc mundum prodeuntem, quae tamen Diocletiani temporibus in edicto imperatoris noua religio et nouella ſecta appellatur. Tandem ad locum Porphyrii intricatiſſimum conuerſus, rem omnem monet eo redire, vtrum verba: ἐν τȣ́τοις referenda ſint ad filios Plotino traditos, an ad parentes Plotino tradentes? Primae ſententiae accedit vir doctiſſimus, eo quod naturali conſtructioni nihil videatur accommodatius, quam hoc relatiuum referre ad proximum ſubiectum, non vero ad remotum: Vbique enim, ſi res recte aeſtimetur, filios hoc eſſe ſubiectum principale, ad quos ſequentia referantur. Deinde conſtructionem hanc, ait, ſcopo atque nexui loci Porphyriani eſſe peridoneam, cum ex fine orationis et ſubiecto, de quo eſt primaria ratiocinatio, aperte perſpiciatur, vbicunque locorum in veterum ſcriptis duplex occurrit, ſequente relatiuo, propoſitio, vtrum cum ea, quae proxime antecedit, an vero cum altera, quae remotior, ſit coniungenda propoſitione. Scopum autem Porphyrii non fuiſſe alium, quam vt recenſeret, quo animo et inſtitutione vſus fuerit Plotinus erga fidei ſuae commiſſos vtriusque ſexus orphanos: de iis principalem eſſe ſermonem, incidentem tantum de parentibus. Sequi etiam, ſi ἐν τȣ́τοις ad parentes referendum ſit, Potamonem tradidiſſe liberos ſuos Plotino. Non poſſe vero cum eius moribus componi, adduci potuiſſe hunc eclecticae philoſophiae principem, vt ſuos liberos Plotino, homini, ſi quisquam, ſectariae doctrinae Platonicae ſummo defenſori propagatorique, educandos ſponte conceſſerit, idque vltimo vitae ſuae tempore, quo de ſtudiis liberorum et educatione plus ſolito homines ſollicitos eſſe conſtat. Tandem hoc adiicit, a Porphyrio non referri inter Plotini, quos nactus eſt, praeceptores, Potamonem. Qualis vero ille Potamo, quem Porphyrius narrat, fuerit, licet, vt ſciamus, parum interſit, putat tamen, cum nullus vnquam Potamo inter diſcipulos Plotini numeretur, Polemo vero capite vndecimo recenſeatur, mutandam eſſe lectionem: *Potamon*, in, *Polemo*, quem, cum eius inſtitutionis curam gereret Plotinus, quod peſſimis ſaepe moribus mutatis vteretur, (πολλάκις ἤδη μεταποιȣ̃ντος legit) praeceptis omnibus imbuerit.

Potamonis aetas definita.

§. IV. Summa haec eſt eruditae et modeſtae diſceptationis, de Potamonis aetate, quam inter ſe reciprocarunt viri eruditionis et iudicii laude florentiſſimi. Nihil enim repoſuit eruditiſſimus Heumannus, ſed lectoris arbitrio controuerſiae iudicium permiſit. Haſaei partibus nuper ſe iunxit Ven. MOSHEMIVS [s], eo quod eclectica philoſophandi ratio longe

s) Loc. cit.

longe prius, quam Sec. III. initio inualuerit, et recepta iam atque adulta fuerit Sec. II. vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [t] aliisque patet. Poteramus et nos lectoris arbitrio totam controuersiam relinquere, cum quae disputata sunt, facile queant inter se conferri, ipsa vero quaestio anceps sit, locisque vel incertis vel corruptis et emendationem postulantibus nitatur: quo fine etiam praeter morem prolixe partium rationes adduximus, praesertim cum pleraque Germanico tantum sermone fuerint proposita. Quoniam tamen instituti nostri ratio postulat, vt quid nos iudicemus verisimilius, lectoris exponamus examini, quaque ratione in historia philosophiae critica de ambiguo argumento decernendum putemus, edisseramus, dabit nobis veniam lector, vt sententiam quoque nostram eadem, qua laudatissimi viri vsi sunt, modestia, enarremus, non vt arbitri nobis partes sumamus, quod a nostro pudore alienum est, sed vt ampliorem de eo argumento cogitandi occasionem exhibeamus lectori. Quam vt paucis delineemus I. praenotandum putamus, loca certiora et euidentiora, incertis et obscuris praeferenda esse: fatemur itaque, neque Suidae, neque Porphyrii locum nobis talem videri, quo sine formidine erroris niti queamus. Prodiderunt id viri nostro encomio maiores, qui medicinam istis locis afferendam esse, omnes concedunt. Quae cum ab iis ex solius ingenii coniecturis absque codicum MSc. auxilio allata sit, prout hypothesin iuuare apta videbatur, patet cuilibet, licet plurimum tantorum virorum auctoritati et eruditioni tribuenti, nihil in iis inueniri, quo tuto niti queamus, sed pro coniecturis tantum omnia esse habenda. Vnde parum abest, quin pro deplorata habeamus inuestigationem aetatis Potamonis. II. Omisso enim loco Porphyrii, de cuius ambiguitate et obscuritate sententiae ipsa facie contrariae, quas ex eo exsculpsere viri doctissimi, satis testantur, res omnis ad Suidam et Laërtium redit: quorum narratione semel posita de Porphyriano demum loco dispiciendum esse videtur. III. Suidae vero etsi primum locum recte tribuere videtur ὀπάνυ Hasaeus, eo quod tempus accuratius definit, fatemur tamen, nobis quidem minime satisfacere ea, quae pro confirmanda eius auctoritate attulit vir doctissimus. Nam quamuis alios veteres exscripsisse, Suidam satis constet, nemini tamen vel leuiter his literis tincto ignotum esse putamus, Suidam, hominem iudicio plane nullo, nec vlla etiam diligentiae accuratione praeditum multa corrasisse, et conscripsisse ἀσύστατα maleque cohaerentia, et imprimis in definiendis temporibus misere fuisse hallucinatum saepissime. Cuius fidem vt faciamus, eo minus opus est, quo magis toties iam supinam miseri scriptoris negligentiam luculentissimis exemplis demonstrauimus, et hac ipsa etiam sectione memorabile exemplum occurret, qua ratione integris seculis a veris temporum notationibus aberrauerit Suidas, virosque etiam magnos in parem errorem auctoritate sua adduxerit. Deinde nec hoc ignorare possunt historiae literariae veteris gnari,

[t]) Strom. L. I. Alia PP. loca afferemus T. III. vbi de philosophia veterum Christianorum agendum.

gnari, Suidae lexicon, quod vocat, male habitum fuiſſe a librariis et recentioribus compilatoribus, qui naeuos naeuis auxerunt ſaepe pudendis, et vel primo intuitu detegendis, multa imprimis ex margine in textum irrepſiſſe. Quibus omnibus, cum nota ſint admodum et a doctiſſimo KVSTERO [u] annotata, prolixe non inhaeremus. Aſt tam inaccurato et negligenti ſcriptori in tanta teſtium reliquorum penuria fidem adhibere nos iubet Haſaeus, huncque incertiſſimae controuerſiae arbitrum conſtituit, qui et tempore ab Auguſti ſeculo fuit remotiſſimus, et veteres exſcripſit negligenter et ſupine, et in chronologia toties lapſus eſt turpiter, et perſonas infinitis modis inter ſe confudit, et, vbi monumenta vetera integriora ſecutus eſt, et excerpſit, indignis modis a librariis eſt corruptus? Hoc ſi quis teſte ſolo ſtare voluerit, per nos erit integrum, nobis Suidae fides, vbi ſola eſt, exigui ponderis, et in hac quidem controuerſia et contradictone, fere nulla eſt. Etſi enim non negamus, veteres eum exſcripſiſſe, nemo tamen nos certos reddere poteſt, eum illorum memorias non corrupiſſe, vel integras ab illo relatas ab aliis, quod toties factum eſt, non fuiſſe adulteratas. IV. Sed ponamus integrum eſſe Suidae textum, nondum exemit nobis ſcrupulum de incredibili aetate Potamonis, Haſaeana reſponſio, *μετὰ* cum accuſandi caſu ſocietatem temporis notare. Non negamus hoc, quod in triuio pueris notum eſſe debet, ſed id addimus, quod a praeſtantiſſimis philologis obſeruatum eſt, *μετὰ* quidem, non ſemper declarare conſequens tempus, ſed quandoque interiectum et vigens; aſt eo ſenſu, vt non vltimam temporis partem, quam notat, ſemper plane exactam et praeteritam eſſe ſignificet, ſed aliquid deeſſe indicet[x]. Quo ſenſu, vt luculento exemplo illuſtremus, dixit Seruator [y], *μετὰ τρεῖς ἡμέρας ſe ſurrecturum*, id eſt die tertio nondum plane exacto, et alibi [z] *μετὰ τὸ δυπνῆσαι*, dediſſe in vltima coena *calicem*, id eſt, coena nondum plane exacta porrexiſſe poculum ſalutare. Quae ſine dubio cauſſa fuit FR. VIGERIO [a], vt *μετὰ* cum accuſatiuo oratorie tantum *poſt* ſignificare diceret. Quibus poſitis nondum euaneſcit difficultas verborum Suidae. Ponamus enim, dicere illum, vixiſſe Potamonem et ante Auguſtum et cum eo, id eſt eius temporibus, innuit tamen vis voculae *μετὰ*, diu ſub eo, licet non integris imperii Auguſti annis floruiſſe, et ad finem vſque vergente eius vita. Quod priorem non tollit difficultatem, ſed roborat. Vnde merito cum viris doctis codices Suidae adulterantes manus paſſas eſſe, credimus, licet non audeamus medicinam ex ſola coniectura afferre; ſufficit nobis, Suidae teſtimonium ad definiendam Potamonis aetatem prorſus eſſe ineptum. V. Cuncta itaque ad ſolum Laërtium redeunt, cuius narratio eo nobis magis conſideranda venit, quo magis ſolus ille nobis de hac ſecta, et Potamonis placitis reliquit aliqualem notitiam. Eum vero, haud ita pridem ſectam hanc exortam eſſe ſcribere, ſupra audiui-

u) In doctiſſima praef. ad ſuam SVIDAE editionem. p. 1050.

x) Vid. GLASSIVS philol. S. L. VII. c. 6.

y) Matth. XXVII. 63.

z) Luc. XXII. 20.

a) De idiotiſmis Graec. c. IX. ſ. 5. §. 9. p. 513.

diuimus. Id quod relatiue quidem ad antiquiſſimas ſectas dictum eſſe vult Cl. Haſaeus, nobis autem ad ſua tempora, niſi manifeſtam vim facere velimus verbis Laërtii, reſpicere videtur. Qui non tam ipſas ſectas, quam modum philoſophandi innuens, eclecticam iſtam rationem haud ita pridem obtinuiſſe dicit; cum ſuo tempore ſectae iam ex dictis plures conticuiſſent. Vnde non videmus, qui potuerit de ſecta ea, quae, vigentibus reliquis, iam ſub Auguſto, tribus fere integris ſeculis ante Laërtium exorta eſt, dicere, haud ita pridem eam eſſe inuectam. Maxime vero, verba Laërtiana intelligenda eſſe in relatione ad ſua, quibus ille viuebat, tempora, probat ſilentium veterum de iſta ſecta, ante Laërtii aetatem. Si enim Auguſteo iam ſeculo exorta eſt ſecta eclectica, idque nuper factum eſſe Laërtius dicere potuerit, cur ſiluere veteres rem maximi momenti? qui tamen ſectas longe obſcuriores, e. g. Sextianam memorarunt, cur Galenus, vel quisquis eſt auctor libri *hiſtoriae philoſophicae*, huius ſectae placita reticuit? Cur qui obſcuriſſimae ſectae Elpiſticorum meminit, Plutarchus, eclecticae libertatis magnus ſane fautor, eius mentionem non fecit? Cur Galeno, Alexandriae degenti et in philoſophiam incumbenti, cui a patre electio iſta philoſophica commendata erat, indicta manſit, qui toties, de ea dicendi habuerat occaſionem? Cur in tanta ſectariorum philoſophorum concertatione nemo eam adoitus eſt? Imprimis vero VI. Laërtiana verba ad ſua potiſſimum tempora relationem habere, et Potamonicae ſectae aetatem Sec. II. inferiorem eſſe, probare videtur ſilentium Sexti Empirici. Is cum omnium dogmaticorum ſententias et doctrinam conuellere aggreſſus eſſet, nullam eorum intactam praetermiſit. An eum nouiſſimam et a ſuo tempore non ita longe remotam ſectam, quae magnos viros aſſeclas habebat, indictam et non oppugnatam dimiſiſſe probabile eſt, ſi eo iam, quo viuebat, tempore extitiſſet? Eadem vero ratio etiam VII. de eccleſiae doctoribus valet, qui Alexandriae eclecticam philoſophandi viam ſecuti, modum quidem hunc ratiocinandi laudant, ſectam reticent. Quae omnia vt luculenter ſatis produnt Potamonicae ſectae initia non procul fuiſſe a Laërtii temporibus remota, ita poſt Sec. II. finem demum quaerenda eſſe ſuadent. His vero porro VIII. temporibus cum ex Porphyrii relatione certum ſit, fuiſſe tum Potamonem quendam in eclectica philoſophia enutritum (ita enim ſtatuere oportet, qui Plotini diſcipulum faciunt, vt ex ſequentibus palam erit) quid impedit, quo minus in vexatiſſimo loco ille intelligendus ſit, qui eclecticae philoſophiae initia Alexandriae fecit? Quod ſi enim largiamur, poſſe intelligi iſtum locum ita, vt inter Plotini diſcipulos fuiſſe videatur, concedent tamen viri docti, nec alteram interpretationem abhorrere a Graeci ſermonis indole ac conſuetudine. Cui cum reliquae rationes hactenus adductae faueant, cur in obſcuriſſimo loco, non eum, qui reliquis apte magis cohaeret, eligamus ſenſum? Nec id textus et ſcopi eius συναφεία adeo ad-

aduersum est, quam persuadere nobis vult Hasaeus. Nam cum gloriam et fidem Plotini augere ista narratione suscepisset Porphyrius, non habuit argumentum maius, quam inter ceteros nobilissimos Alexandriae viros Potamonem etiam liberos suos ideo illi commendasse, quod doctrinam moresque eius, cum lectionibus suis interesset, cognouisset. Ficulneum vero est, quod obiicitur, non conspirare cum moribus Potamonis eclectici, quod filios suos moribundus homini sectario commiserit curandos et instituendos. Non potuit enim ignorare vir eruditissimus et in veterum lectione exercitatissimus, Potamonicam sectam, quoad fundamenta potiora fuisse Platonicam, Ammonii autem scholam, licet Platonica esset, eodem modo et colore, quo Potamonis fuit, fuisse eclecticam: id enim in OLEARII dissertatione, ad quam prouocat, dudum legerat. Quare argumentum inuertimus et ita potius concludimus, longe esse verisimillimum, commendasse Potamonem moribundum filios suos curae et institutioni Plotini, quod hic, eam philosophandi viam, quam ipse exorsus erat sine magno successu, nempe reliquas sectas cum Platone conciliando felicius prosequeretur, sicque spes esset, filios etiam suos paterna vestigia sub hoc duce esse pressuros. Sed et reliquae hoc suadent circumstantiae; studium eclecticae philosophiae circa Sec. III. initium Alexandriae efflorescens, vt ex Ammonii Saccae exemplo est manifestissimum, constituta eo nomine ab illo schola Alexandriae, industria Plotini doctores philosophiae plures Alexandriae audiendi, Platonique conciliandi reliquos et quae his sunt similia. Nec, quod obiicit V. C. opus erat, vt Potamonem inter praeceptores Plotini enumeraret Porphyrius, cum audierit quidem eius lectiones, sed systema tamen eius sequi noluerit, sed Ammonio accesserit latius syncretismum extendenti, et ad sacra magis, quam Potamo, dogmata accommodanti: praesertim cum hoc loco ex eius lectionibus eum didicisse quaedam innuat. Potamonem vero in Polemonem mutare, et refingere in textu Porphyriano quicquid libuerit, si dicendum, quod res est, desperatae caussae signum est. Vnde malumus IX. totum locum Porphyrii tanquam ambiguum omittere, quam incertis solisque ingenii coniecturis nixis emendationibus nostram opinionem lectori obtrudere, praesertim cum parum intersit, respiciatne is locus Potamonem eclecticum nec ne? Nam hoc, vt tandem rem peroremus, verisimillimum esse putamus, sectam eclecticam sub Augusto nondum fuisse enatam, quam non omisissent tot illustres scriptores memorare, si eo tempore iam floruisset; nec ante Sec. II. finem potuisse originem cepisse; sed nec iuniorem esse, cum eo tempore eclectica etiam philosophia Alexandriae in Ammonii schola sectae habitum formamque acceperit, certum autem sit, Potamonem ante hunc istam philosophandi viam primum tentasse. Id quod etiam vno ictu cogitata praestantissimi Gesneri prosternit, fuisse Potamonem eclecticum ex discipulis Plotini: hunc enim eclecticam philosophiam non inuenisse, sed inuentam propagasse ex dicendis constabit.

Ex

Ex quibus omnibus copiose disputatis error etiam insignis PETRI ALLIXII [b] detegitur, qui vt philosophiam eclecticam ad maiorem aetatem extolleret, Philonemque eius sectarium faceret, Potamonem ad Alexandri M. tempora retulit, et hunc esse Augustum Suidae memoratum putat. Qui si vnius loci Laërtiani fuisset recordatus, vanam opinionem dimisisset, certe inter ipsius sectae natiuitatem et tot seculorum antecedentium conceptionem distinguere coepisset. Hoc enim facile largimur, mature post Alexandri M. obitum Graecos Alexandriae Pythagorico-Platonicam philosophiam professos, seductosque syncretistica Aegyptiorum consuetudine, coepisse eiusmodi conciliationi religionum et doctrinarum cum opinionibus Pythagorico-Platonicis studere, Philonemque inter eos fuisse, qui hanc philosophandi methodum sequerentur. Verum hoc studium et libertas quaedam fuit philosophorum, quae tandem a Potamone; cumque ei res minus feliciter succederet, ab Ammonio in sectae habitum traducta est. Certe a modo philosophandi eclectico ad sectae institutionem non posse nos concludere, exempla eclectice philosophantium ante Potamonem, etiamsi Augusti aetate statuatur non inferior, luculenter probant, de quibus videnda quae eleganter edisserit PETRVS DANIEL HVETIVS [c]. Ceterum si adducta quoque seuero in his rebus iudici nondum satisfaciunt, omittendus plane est in tenebris suis Potamon, cui clariorem accendi posse lucem desperamus, hocque tamen pro certo adsumendum Sec. III. ineunte, scholam eclecticam Ammonio auctore fuisse enatam.

§. V. Qua in re vero Potamo eclecticam istam philosophandi viam modumque quaesierit, quaque ratione nouum systema consarcinauerit, deficientibus veterum memoriis dici non potest. De placitis eius haec tantum ex *institutionibus* eius *eclecticis* recitat LAERTIVS [d], quaeque ad rationalem potissimum partem pertinentia, haec sunt: *Potamonis φιλοσοφούμενα.*

I. Duplex esse veritatis examen, vnum a quo iudicium fiat, alterum per quod.

II. Prius esse τὸ ἡγεμονικὸν siue facultatem mentis principalem, id est rationem mentemque. Nempe id voluit Potamo, Scepticis, vt videtur se oppositurus: quicquid clara et distincta ratione se concepisse eiusque percepisse naturam intellectui videatur, id et verum esse.

III. Alterum, per quod iudicatur, esse certissimum visum, id est, recte explicante doctissimo OLEARIO: per quod non video, quid intelligi possit aliud, nisi clara impressio per mentem facta. Vnde solertissimam, vel accuratissimam imaginem (recentiores ideam clarissimam et distinctam dixere,) hoc veritatis esse criterium dixit.

 In

b) In iudicio Eccl. Iud. adu. Vnitarios c. XXIII. p. 357.

c) De la foiblesse de l'esprit humain L. II. c. 10. p. 217. seqq.

d) loc. cit.

In naturali philoſophia ſtatuebat Potamo:

IV. Principia rerum vniuerſarum eſſe duo, patiens alterum, quod eſt materia, alterum agens ſiue cauſſa efficiens.

V. Affectiones autem corporum naturalium duas eſſe qualitates et locum; in omnibus enim rebus quaeſitum ex quo ſint; et a quo confectae, tum quomodo ea ſe habeant, et in quo loco ſint.

Ex moralibus Potamonis doctrinis hanc fuiſſe Potamonis ait Laërtius:

VI. Finem, ad quam omnia referantur, vitam eſſe omni virtute perfectam, non tamen absque bonis corporis, bonisque externis; quae quidem virtuti conueniant.

Hactenus de Potamonis philoſophia Laërtius, qui cum potiſſimum ad receptas Graecorum ſectas reſpiceret, pauca nobis ex multis dedit, ex quibus de toto philoſophiae Potamonicae habitu iudicare eſt difficillimum. Illud tamen vel ex paucis his, quae adduxit, diſcimus, conciliaſſe in rationali et morali parte Potamonem Platonicos cum Stoicis et Ariſtotelicis, ita tamen, vt hac ratione peculiarem ſibi ſententiam eligeret. Quatuor enim vbi cauſſas recenſet rerum naturalium, qualitates et locum ad formalem potiſſimum partem refert; adeoque nec ideas Platonis, rerum eſſentias extra materiam continentes admittit, nec has materiae immerſas, vt Ariſtoteles ſtatuit, formasque ſubſtantiales effingit, ſed qualitatum inter ſe nexum, et διαμονὴν, vt dixit Strato, ad hanc rerum naturalium formam retulit. Quod an ab Stratone, an ex Democriti philoſophia, vel aliunde acceperit, dici non poteſt, ſed in eo quoque conciliatricem philoſophiam prodidit, quod locum inter cauſſas naturales retulit, quem cum negaſſent alii, alii ad affectiones corporis retuliſſent, ipſe Epicuri hac in re placita ſecutus locum, ſine quo res naturales conſtare non poſſent, ſiue vacuum potius, in quo res naturales eſſent, vt ait Laërtius, admiſit in cauſſarum naturalium ordine. Idem de moralibus coniiciendum, in quibus Stoicos et Peripateticos Potamonem coniunxiſſe inde intelligitur, quod finem quidem in vita ſecundum virtutem perfecta cum Stoicis poſuerit, naturalia tamen et externa fortunae bona non excluſerit, vt placebat Peripateticis. Cum vero nihil de placitis Potamonis metaphyſicis et theologicis habeat Laërtius, incertum quoque, an in iis quoque conciliationem molitus ſit, et an, quod coniicimus, more Alexandrinorum ad religionum ceterarum cum ſuis placitis concordiam reſpexerit. Certe Ammonium circa eadem fere tempora id feciſſe, ex ſequentibus conſtabit, moremque fuiſſe in ſchola Pythagorico-Platonica ex dictis notum eſt. Pertinuiſſe autem Potamonem ad hanc ſcholam, inde non absque veriſimilitudine concluditur, quod *commentarium in Platonis Timaeum* ſcripſit, qui ſi extaret, forte de metaphyſica et phyſica eius doctrina plura poſſent dici, quae iam ignoramus.

§. VI.

§. VI. Certiora et notiora eclecticae sectae fundamenta iecit AMMONIVS, Alexandrinus, a vitae genere quod sectatus est, Saccas, cognominatus [e]: Potamonianam enim scholam cum ipso auctore interiisse, verisimile est; credi enim non potest, nulli auctori dictam fuisse istam sectam, si per aliquod tempus floruisset [f]. Qui enim Diogenem Laërtium fuisse addictum illi sectae putant, magnopere errant, et ex ipsa eius narratione possunt refelli [g]. Caussam vero cur extincta sit cum auctore suo, cum non designauerint veteres, nihil etiam certi de ea re dici potest, et ad coniecturas cuncta redeunt. Et CASAVBONVS [h] quidem inde euenisse coniicit, quoniam libellis Potamonis genius defuerit, sed hoc absque auctore dicitur et testimonio, et ne coniici quidem, deficientibus Potamonis monumentis, certo potest. Nobis, si coniecturis agendum, ipsa eodem fere tempore Alexandriae enascens schola Ammonii in caussa videtur fuisse. Qui, vt in sequentibus prolixius explicabimus, cum non sectarum tantum Graecarum concordiam tentasset, sed religiones quoque fere omnes more iam recepto in Platonicorum Aegyptiacorum scholis, Platoni conciliasset, Christianam etiam partim expilasset, partim validius refutandam sibi sumsisset, sicque in sacro quoque et theologico argumento tanta eruditione placeret, vt primae classis discipulos reliquis, qui Alexandriae docebant, professoribus eriperet, et gentiles, atque Christianos ad subsellia sua raperet: radiis eruditionis suae facile reliquorum stellas exstinxit, cumque Potamo ad sacra dogmata eclecticam philosophiam extendisse non videatur, illi et discipulos et famam surripuit, eo quod se felicius laetiorique profectu sub Ammonio philosophari posse arbitrarentur. Certe id euenisse Plotino, prius ad Potamonis lectiones delabenti, eum vero postea relinquenti et ad Ammonii scholam transeunti PORPHYRIVS [i] haud obscure innuit. Ast vixisse circa Sec. II. exeuntis, tertiique ineuntis tempora Ammonium hunc, ex THEODORITI [k] testimonio constat, qui sub Commodo eum ponit. Quo tempore si vixerunt et Ammonius et Potamo, et vtriusque auditor fuit Plotinus circa A. C. CCXXX. ad philosophiae studia delatus, sequitur inde, a Sec. III. initiis deriuandam esse scholae eclecticae originem. Fuit autem Ammonius Alexandriae natus [l], de cuius vrbis incolis eorumque indole pronoque in superstitionem et syncretismum animo, aliquoties mentionem fecimus. Huius enim generis locique esse oportebat eum, qui eiusmodi sectae, qualem describemus, parens futurus erat. Is parentibus Christianis natus et, quod dubio carere videtur, in catechetica, quae Alexandriae flore-

Ammonius.

e) SVIDAS in Plotinus T. III. p. 133. VALES. ad Amm. Marc. L. XXII. c. 16. KVSTER. ad Suid. voce Ammonius, T. I. p. 143. BAYLE dict. T. I. art. Amonius not. A. p. 183. Quid Saccarii isti fuerint, videndi Commentatores ad Cod. Theodos. XIV. 22. de Saccariis portus Romae, quosque laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 159.

f) Auctor vitae Laërtii, versioni Anglicae praemissae.

g) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 610. h) Praef. ad Dion. Chrysost.

i) In vita Plotini c. 3.

k) Therapeut. L. VI. p. 573.

l) AMMIANVS MARCELL. L. XXII. c. 16. SVIDAS in Ammonius T. I. p. 143.

florebat, Christianorum schola educatus, cum annis maturior magno impetu ad philosophiam ferretur [m], quae tum temporis in gentilium cathedris Alexandriae magna iuuenum frequentia docebatur, non potuit non animum ad eclecticam philosophandi rationem intendere, cum qui ista aetate hanc scholam moderabantur, doctores Athenagoras, Pantaenus, Clemens Alexandrinus, eodem fere modo et inclinatione sacris doctrinis philosophiam iungerent [n]. Malo tamen ductus daemone, forte quod liberius et elegantius se philosophaturum esse crederet, cum philosophiae, quod aggressurus erat, studio, etiam gentilem superstitionem amplexus est, et πρὸς τὴν κατὰ νόμους πολιτείαν μεταβάλετο, vt habet PORPHYRIVS [o], quod ad religionem gentilem, legibus imperatorum et imperii constitutam et firmatam eum defecisse indicat, vt ignotum esse in huius temporis scriptorum libris exercitato non potest. Valde tamen hic in diuersa abeunt scriptores veteres et recentiores. Inter illos enim huic Porphyrii narrationi contradixit EVSEBIVS [p], negans, haec ita sese habere, et Ammonium vsque ad vitae spiritum immotum in religione Christiana perstitisse, ferri etiam adhuc legique eius commentarios inter Christianos. Secutus est Eusebium HIERONYMVS [q], et ex recentioribus tantum non omnes, inque his imprimis, VALESIVS [r], IONSIVS [s], CAVEVS [t], BAYLIVS [u], BASNAGIVS [x], SELDENVS [y], aliique. Subolfecit tamen aliquid veritatis his assertis contrariae FRANCISCVS BALTVS [z], qui cum Hieroclis locum de Ammonio, infra producendum, adduxisset, non intellexit tantum, ita Hieroclem de Ammonio loqui, vt vel nesciuisse, quod Christianus fuerit, vel credidisse cum Porphyrio videatur, quod ad Gentilismum defecerit; sed et in eam inclinauit sententiam, Ammonium eclecticum diuersum esse ab Ammonio, de quo loquuntur Eusebius et Hieronymus. Et his tamen non obstantibus maluit communi errori adhaerere, quam incertae narrationi virorum ecclesiasticorum auctoritate roboratae nuntium mittere; vnde in absurdam hanc est ingressus sententiam, Ammonii conciliationem in eo fuisse versatam, vt gentilis philosophiae placita ad Scripturae S. normam emendaret. Quod quam falsum et ineptum sit, ex dicendis constabit clarissi-

m) Hierocles loco infra citando.

n) Dicetur ea de re ex instituto infra T. III. vbi de philosophia veterum Christianorum dicendum. Conf. MOSHEM. de turbata per recent. Platonicos ecclesia §. 8. p. 102. vbi tamen malumus a Pantaeno, quam a Clemente talia accepisse Ammonium. Etsi enim hic eandem ἔκλεξιν sequebatur, vt ex Stromat. L. I. p. 188. patet, vixit tamen Clemens non ante Ammonium sed cum eo, circa finem Sec. II. recte hoc monente OLEARIO de philos. eclect. C. IV. p. 1217. et loco Pantaeni ad Indos profecti scholae catecheticae praefuit A. C. CXCIII. vnde magis condiscipulum, quam praeceptorem Ammonii fuisse recte colligitur. Certum tamen Athenagoram, huic scholae praefectum, vt SIDETES testatur, fuisse eclecticum.

o) Apud EVSEB. Hist. eccles. L. VI. c. 19. quem exscripsere NICEPHORVS L. V. c. 13. et SVIDAS l. c.

p) loc. cit. p. 221.

q) De S. E. c. 55. p. 132. Bibl. eccles. Fabr.

r) Ad l. c. Ammiani.

s) De Script. Hist. phil. L. III. c. 1. p. 282.

t) Hist. lit. Script. eccles. p. 68.

u) l. c. add. OLEAR. l. c. C. III. p. 1210. et viri docti ad l. c. Hieronymi.

x) Hist. eccles. L. II. c. 4. §. 10. p. 167.

y) In origin. Alexandr. p. 147.

z) Defense de SS. Peres accusez de Platonisme L. I. c. 3. p. 21.

rissime, et seduxit etiam CASIMIRVM OVDINVM [a], „vt non abs-„que consilio diuino his temporibus factum esse censeret, vt homo Chri-„stianus externam philosophiam coram auditoribus gentilibus professus „fuerit, ad magnam Christi gloriam et Euangelii profectum, quod eius-„modi scholae essent compluribus quoddam velut ad capessendam fidem „tyrocinium: dum quae apud sapientiores gentiles philosophos sublimio-„ra erant, eadem longe facilius sublimiusque ipso Christianae institutio-„nis exordio discerentur.„ Id quod secus se habere, et, accidisse Ammonii philosophiam magno ecclesiae detrimento infra accurate demonstrabimus. Aliter et vero propius coniecit κριτικώτατος FABRICIVS [b], qui Ammonium a saccis deportandis, quibus victum sibi antea parauerat, ad philosophiae studia digressum, vt scribit THEODORITVS [c], ab aliis Ammoniis, praesertim autem ab Ammonio Christiano Seculi III. scriptore, qui Mosen et Christum conciliauit, et monatessaron siue Euangelistarum harmoniam scripsit, distinxit, assensumque meruit doctissimi MOSHEMII [d]. Nec dubitamus nos his etiam partibus accedere, Porphyriumque magis, quam Eusebium sequi, qui Christianum scriptorem cum gentili, et philosophum cum theologo confudisse videtur. Ita enim, quae de Ammonio Sacca narrantur comparatae sunt circumstantiae, vt vix queant cum homine conciliari, qui in ecclesiae communione et Christianae doctrinae confessione spiritum coelo reddidit. Nam si ad testium conditionem respiciamus, quibus de Ammonii rebus nobis constat, propior longe fit ei Porphyrius, quam Eusebius, et a Plotino, quem de praeceptore suo narrantem audiuit, eius rei certissimus factus esse potuit, cum Longino etiam, aliisque Ammonii et Plotini discipulis familiariter vixit, et tanti praeceptoris, cuius sectae se addixerat, res ab ipsis discere potuit. Nec obiici potest, Porphyrium Christiani nominis gloriae inuidum hunc hominem suae superstitioni vindicasse, et, more suo, splendido mendacio de eius ad gentilem religionem transitione fuisse locutum: id enim probandum prius, et eo minus ex verisimilibus est, quo minus Christiani quid genuinum purumque habet schola et doctrina Ammonii, ex quo species huic coniecturae posset conciliari. E contrario cum tot fuerint inter veteres Ammonii, vt facillime potuerint commisceri, vt ipsi IONSIO [e] accidit, in discernendis inter se homonymis diligenti alias et accurato, qui eum cum Ammonio Hermeae confudit, qua in re ei facem praetulisse videtur PATRICIVS [f], qui nostrum inter Peripateticos numerat; facile etiam id accidere potuit Eusebio, vt Christianum scriptorem eundem cum gentili esse putaret. Accedit his, quod ex Longini testimonio clarum est [g], Ammonium nihil scripsisse. Ast

ad

a) De Script. eccles. T. I. p. 230.
b) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 159. 172.
c) loc. cit. d) loc. cit.
e) loc. citat.
f) Discuss. Perip. T. I. p. 135. hunc enim Peripateticum a Platonico distinguit Longinus apud PORPHYR. vit. Plotini c. 20. conf. TILLEMONT. mem. P. II. p. 391. BAYLE l. c. FABRIC. loc. cit.
g) loc. citat.

ad libros eius ſacros prouocant Euſebius et Hieronymus; quis non palpat, vtrumque diuerſum eſſe? Nec exceptioni locus eſt, loqui Longinum de ſcriptis philoſophicis, Euſebium de theologicis, quae diſcipulis hominibus gentilibus, reticuerit Ammonius. Contrarium enim ipſi, qui huic opinioni adhaerent, ſtatuunt, tradentes, Ammonium hunc diſcipulis ſuis Plotino, Herennio Origeni religionis Chriſtianae arcana, ſub ſilentii fide communicaſſe, aut eos edocuiſſe, quod, quicquid praeclarum in Graecorum philoſophis continetur, multo prius traditum ſit a prophetis, et longe pulchrius in Chriſtianorum libris contineatur. Quod ſi ita accidit, annon libri etiam theologici huius viri, et imprimis harmonia Moſis ac Chriſti eius diſcipulis innoteſcere potuiſſent, ſi is ille Ammonius Saccas fuiſſet? Addit his celeberrimus MOSHEMIVS [h]: incredibile prorſus eſſe, ſectam, qua nulla vnquam inimicior Chriſtianis extitit, ab homine Chriſtiano conditam eſſe, et philoſophiam, quae tota comparata eſt ad res Deorum fulciendas et religionis Chriſtianae progreſſionem remorandam, inuentum eſſe hominis ſanctiſſimam hanc religionem ad vitae vsque finem profitentis. Non minus incredibile eſſe, omnes Platonicos iuniores, quorum vniuerſa in eo verſabatur induſtria, vt honori et gloriae Seruatoris noſtri nocerent, diſciplinae ſuae initia ad hominem referre voluiſſe, quem aliqui ſaltem eorum non ignorare poterant, Chriſto pertinaciter adhaeſiſſe. Sed et alia ſunt, quae recte communi receptaeque ſententiae obiiciuntur. Qua auctoritate iis adhuc temporibus floruerit πολιτεία κατὰ νόμους, ſiue gentilis atque dominans legibusque publicis ſtabilita religio, praeſertim in Aegypto, maxime omnium Alexandriae, nemo ignorabit, qui vel AMMIANVM MARCELLINVM [i], vel GOTHOFREDI Geographum veterem [k], de Alexandria diſſerentes legerit, inque his ſacrae eruditionis hiſtoriaeque partibus non plane hoſpes eſt. An veriſimile, in vrbe ſuperſtitioni tota dedita homini religionem exoſam et patrio cultui tot nominibus aduerſam ſequenti adhaeſiſſe iuuenes gentiles magni nominis et eximiae eruditionis, et relictis gentilium profeſſorum acroaſibus ad Chriſtianum quendam priuatum hominem tanto cum ardore deflexiſſe? an Plotinum, Herennium, Originem ſine heterodoxias apud ſacerdotes Chriſtianis tanta vehementia inimicos ſuſpicione tam familiariter cum homine Chriſtiano ſe geſſiſſe probabile, nec perſecutionem nec ſuſpicionem eſſe paſſos? an homo Chriſtianae religionis radiis illuſtratus haberi potuit a perditiſſimae idololatriae et ſuperſtitionis cultoribus doctor coeleſti luce colluſtratus, quo encomio eum mactat Hierocles. Nemo haec ſibi perſuadebit, niſi qui prorſus Sec. II. et III. rerum eſt ignarus. Aſt nec Chriſtianum hominem, ſi horum temporum mores conſideramus, probabile eſt, relicta ſchola ſuae fidei, gentilem cathedram conſcendiſſe, multo minus ἀμυήτοις ſanctiſſimae doctrinae myſteria, quae arcana methodo ex parte cuſtodiebantur, propalaſſe: et non multo magis exemplo Athenago-

h) loc. c. i) loc. cit. k) p. 23.

nagorae, Pantaeni, Clementis, aliorumque Chriſtianorum, philoſophiae amore ductorum intra parietes ſcholae Chriſtianae fuiſſe philoſophatum. Tandem et hoc conſtat, arcanam habuiſſe Ammonium doctrinam ſuam, et ita quoque cuſtodiendam diſcipulis tradidiſſe: eos autem officii immemores tandem nouam philoſophiam vulgaſſe. Ex quibus neceſſario ſequitur, Ammonii philoſophiam arcanam talem fuiſſe, qualem Plotinus, Origenes, Longinus aliique poſtea publicarunt: eam vero hominis Chriſtiani fuiſſe, vel ab eo potuiſſe proficiſci, is demum aſſeret, qui eclecticam philoſophiam ne a limine quidem cognouit, doctrinasque Chriſtianae religioni oppoſitas et ad eam euertendam excogitatas plane non animaduertit. Quod nunquam feciſſet Chriſtianus, Platonis licet, omnisque Aegyptiacae philoſophiae amantiſſimus. Quae omnia luce, niſi fallimur, meridiana clarius demonſtrant, impoſſibile eſſe, vt hic Ammonius Saccas in religionis Chriſtianae confeſſione manſiſſe ad vitae vsque finem dicatur, adeoque diſtinguendum eſſe ab Ammonio, cuius canones euangelici in eccleſia lecti ſunt. Non tacendum tamen, quod ſpeciem conciliandi Porphyrium cum Euſebio aliquam habet. Narrat enim EVTYCHIVS [l] patriarcha Alexandrinus, qui diptychis eccleſiae ſuae vſus eſſe videtur, *Heraclam patriarcham Alexandrinum, viginti epiſcopos conſtituiſſe: ex his vnum fuiſſe religionis deſertorem, Ammonium dictum, de quo ſimulac ad Heraclam delata ſit fama, congregaſſe eum ſynodum epiſcoporum, et in vrbem Ammonii perrexiſſe, vbi re ſatis cognita et perſpecta eum ad veritatem reduxerit.* Eſſe hunc Ammonium celeberrimum illum ſectae Platonicae philoſophum, Plotini ac Origenis praeceptorem, ac canonum euangelicorum auctorem praeter POCOCKIVM [m] non dubitat illuſtris SELDENVS [n], qui putat, facile fieri potuiſſe, vt deficeret a fide Ammonius, reuocatus tamen a patriarcha poſtea in fide Chriſtiana tenaciſſimus vsque ad exitium maneret. Facit huic coniecturae fidem coloremque conciliat temporis harmonia, Heraclius enim ſiue Heraclas eo tempore ſedem Alexandrinae eccleſiae occupauit, quo Alexander Seuerus imperauit [o], ſub quo Plotinum ad Ammonium perueniſſe in ſequentibus dicemus. Recte tamen vbi Eutychii narrationem conſideramus, parum praeſidii pro communi et recepta opinione deprehendimus. Vt enim de exigua, quam habet Eutychius, fide taceamus, incertum adhuc eſt, vtrum is Ammonium intellexerit nec ne; Arabicum enim nomen, quod habet Eutychius pro *Eumene* alias ab eo adhiberi, et a ſe tantum per *Ammonium* translatum eſſe fatetur Seldenus. Deinde epiſcopum hunc Ammonium fuiſſe, tradit ſcriptor Arabs, aſt Ammonium Saccam ad hanc dignitatem eccleſiae perueniſſe vnquam, nemo ex tota antiquitate vſpiam ſcriptum memoratumue reliquit. Ammonium quoque aliquem epiſcopum defeciſſe, et reuocatum

l) T. I. p. 332.

m) In indice Chronologico ſplendido raroque operi adiecto.

n) loc. cit.

o) Vid. POCOCK. loc. cit.

tum eſſe, nondum probat, quod is fuerit Ammonius Saccas. Nec credibile eſt, taciturum hoc fuiſſe Euſebium, rediiſſe ex apoſtaſia ad fidem eccleſiae Ammonium, ſi id verum fuiſſet; cum non meliori argumento Porphyrii obiectionem potuiſſet eludere. Aſt nihil is de defectione, ſed immotum perſtitiſſe in fide ait. Sed nec tota Eutychii narratio rebus Ammonii Saccae quadrat. Is enim Alexandriae vixit atque docuit, Ammonius Eutychii in alia vrbe; qui monitus ab epiſcoporum ſynodo mox reſipuit, Ammonius Saccas diu Alexandriae inſtituto ſuo inhaeſit, diſcipulos educauit, arcanam diſciplinam conſtituit: quae omnia tam exiguo temporis ſpatio, intra quod rediit Ammonius Eutychii ad eccleſiam, euenire non potuerunt. Merito itaque hanc quoque fabulam cum reliquis, quibus ſcatet Eutychius, reiicimus, vel ſi fidem dare placet, Ammonium epiſcopum ab Ammonio Sacca diſtinguimus, qua in re noſtri ſunt, viri ſummi GVIL. CAVEVS [p], NANVS TILLEMONTIVS [q] et IO. ALB. FABRICIVS [r]. Ex dictis enim, vt in ſummam ea contrahamus, veriſimillimum eſſe putamus, Ammonium Saccam in communione eccleſiae non manſiſſe, ſed ad publicam ſuperſtitionem, vel ad religionem potius quandam mixtam, quam ipſe commentus eſt, defeciſſe. Neque tamen nihil ad hanc rem contulit Chriſtiana, in qua educatus erat Ammonius, religio. Cum enim a praeſtantiſſimis doctoribus, quae ſcholae Alexandrinae praeerant, eſſet eruditus, et philoſophandi formam, quae inter Chriſtianos tum obtinuerat, didiciſſet, obiectiones quoque doctorum contra ſuperſtitionem cognouiſſet, multum inde praeſidii ad nouum, quod meditabatur, doctrinae et philoſophiae genus conſtituendum accepit, idque illi, qua ratione ipſe magiſter ſcholae euaderet, Chriſtianorum cathedrae non inferioris, commonſtrauit. Cum enim, vt ſolent apoſtatae, magnum patriae religionis odium foueret, et forte quoque furiis conſcientiae exſtimularetur, talem ex priſtina diſciplina efformare doctrinam ſectamque coepit, quae aciem eius armis obuerteret, et apta eſſet ad retundenda, quibus auitam religionem Chriſtiani petebant, tela. Quod tamen feliciter ſatis fieri non poterat, ſi pueriles nugas veteris ſuperſtitionis popularisque religionis pertinaciter tueretur, vel ſi debellatorum hactenus a Chriſtianis doctoribus philoſophorum inſtar, vni ſectae adhaerendo, iugulum non Chriſtianis tantum, ſed et aliarum ſectarum philoſophis obuerteret. Vnde cum Potamonianam nouitatem, priſtinam ſyncretiſmi ſcabiem in ſectae elegantiam transformaſſe cerneret, iisdem viis inſtitit, exque ſectis praecipuis ea ſibi elegit, quae ſcopo ſuo inſeruire poterant, eaque Platoni ſubiecit, quod hunc philoſophum maximi fieri a Chriſtianis nouerat; et his illa addidit, quae, cum refutare non poſſet, ex Chriſtiana doctrina imitanda et mutuum accipienda, vel adulteranda etiam ſibi conſtituit. Quod eo facilius in mentem ei venire potuit, quo magis in Aegypto non ignota erat traditio, Platonem a barbaris,

p) loc. cit. p. 68. q) loc. cit. T. III. P. II. p. 392. r) loc. cit. p. 180.

baris, ipſisque etiam Hebraeis, Pythagoram item ab orientalibus ſub quibus illi comprehendebantur, multa diuinioris doctrinae capita accepiſſe. Qua de re cum infra pluribus dicendum ſit, hic alia non addimus. Legendus autem, qui erudite et copioſe in hoc argumento verſatus eſt, eruditiſſimus MOSHEMIVS [s].

Occaſio condendae philoſophiae eclecticae.

§. VII. Sed vt ex longo ſatis diuerticulo, ad quod Ammonii nos a fide defectio deduxit, in viam redeamus, maxime memorabile eſt, qua potiſſimum occaſione ad eclecticae alicuius ſectae conſtituendae conſilium delatus ſit. Etſi enim veriſimile eſt, hominem ab eclecticis Chriſtianorum philoſophis hanc per omnes ſectas colligendi conciliandique doctrinas varias methodum didiciſſe, vel in gentilium quoque ſcholis eam viam preſſam vidiſſe, id quod de Aegyptiacis ſcholis, praeſertim Alexandriae ſupra monuimus: maxime tamen philoſophorum contentiones et rixae ad condendam eiusmodi pacificam ſectam eum excitarunt, et ſyncretiſmi ſtabiliendi auctores fuerunt. „Hierocle enim auctore [t] cum „hactenus magnae inter Platonicos et Ariſtotelicos, ceterosque philoſo„phos contentiones extitiſſent, quorum inſania eo vsque fuerat prouecta, „vt ſcripta quoque praeceptorum ſuorum deprauarent, quo magis viros „hos inter ſe pugnantes ſiſterent, aeſtu quodam raptus ad philoſophiam „Ammonius, vir θεοδίδακτος [u], reiectis, quae philoſophiae contemtui „erant et opprobrio opinionum diſſenſionibus, perpurgatisque et reſe„ctis, quae vtrinque excreuerant nugis, in praecipuis quibusque et maxi„me neceſſariis dogmatibus concordem eſſe Platonis et Ariſtotelis philo„ſophiam demonſtrauit, ſicque philoſophiam a contentionibus liberam „ſuis diſcipulis tradidit." Fuiſſe inter haec maxime neceſſaria dogmata, ea quae de Deo et familia diuina, de mundo eiusque generatione, de anima, de mali origine, de mundi conuerſionibus et ſimilibus agunt, dubium non eſt: circa huiusmodi enim dogmata verſatam fuiſſe Ammonii et ſectatorum philoſophiam, ex ſequentibus diſcemus [x]. De his vero cum potiſſimum quaeſtionibus inter Chriſtianos doctores et gentiles philoſophos diſceptaretur, vera inde ratio coniici poteſt, quae Ammonium impulit, vt concordiam inter gentiles ſectas conderet. Scilicet in grauiſſimis his quaeſtionibus potiſſimum argumentum atque telum ſumſiſſe et in gentiles philoſophos torſiſſe Chriſtianos doctores a diſſenſionibus circa eas inter illos regnantibus, nemini ignotum eſt, qui apologias P. P. Sec. II. et III. legit, et vel fugitiuo oculo HERMIAE *irriſionem philoſophorum gentilium* inſpexit. Cui malo vt mederetur homo aſtutiſſimus, eiusmodi ſyſtema excogitauit, quo non tantum abſurdiſſimae ſectarum de

s) loc. cit. §. 8. p. 102.

t) De fato apud PHOTIVM Cod. CCXIV. p. 283. Cod. CLI. p. 730.

u) Solenne his hominibus eiusmodi epitheta addere iis, quos excelluiſſe in ſua ſchola credebant. Ita Longinus criticus, Amelius nobilis, Theodorus θαυμάσιος, Iamblichus diuinus, Porphyrius philoſophus dictus eſt. Conf. HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6. p. 26. ed. Rom.

x) Prodit PORPHYRIVS l. c. doctrinam de daemonibus pertinuiſſe ad hanc arcanam doctrinam.

diuinis et naturalibus rebus ſententiae conciliarentur, ſed abſurdae quoque et inconcinnae, quas Chriſtiani obiiciebant, ſententiae tollerentur; et; cum purius ſe ſanctiusque Deum colere ſtatuerent, orthodoxae ciuitatis aſſeclae, philoſophos quoque non deteriora habere oſtenderet, vnam infinitam numinis abyſſum, et ex ea multas naturas diuinas fatentes, et mundi non naturalem tantum, ſed aeternam quoque generationem, et quae his ſimilia ſunt, comminiſcentes. Quae omnia in ſequentibus latius explicabimus, hic vero ea fini attulimus, vt et ſyncretiſticam philoſophandi rationem placuiſſe Ammonio oſtenderemus, et haec non ob ſolos philoſophos, ſed ob Chriſtianos etiam, ab eo inſtituta fuiſſe demonſtraremus. Conſtituta hunc in modum philoſophia conciliatrice, quam ἀκύρως eclecticam vocaueris, ad diſcipulos in ea erudiendos ſe accinxit Ammonius. Gloriae ſtudium incitaſſe hominem, vt deſertis Chriſtianorum ſacris ipſe caput et magiſter ſectae eſſet, nec aliis ſubeſſet et obtemperaret, facile credimus, eruditiſſimo MOSHEMIO [y]: hanc enim praecipuam cauſſam fuiſſe pleriſque ſectarum conditoribus, fidem facit hiſtoria philoſophica. Nec defuit Ammonio ſucceſſus feliciſſimus. Multos enim nactum fuiſſe diſcipulos et auditores, maxime tamen Olympium Alexandrinum, Antonium, Herennium, Origenem, Plotinum gentiles, immo ex Chriſtianis quoque aliquos, interque eos Origenem Adamantium, veteres teſtantur [z]. Id quod mirum eſſe non debet: nam cum diſſenſionibus philoſophorum et oppugnationibus Chriſtianorum valde euiluiſſent ſectae, Pythagorico-Platonicae vero ob doctrinam de Diis magna eſſet exiſtimatio; neceſſario creſcere debebat auctoritas ſectae nouae, quae Platonem potiſſimum ducem ſequendo, non Chriſtianorum tantum ſectae gloriam eripere videbatur, et laudatiſſimae veritati aequalia tradere credebatur, ſed ſublata quoque in tam arduis argumenti generibus diſſenſione excellentiſſimam et diuinam ſapientiam promittebat. Certe tantam fuiſſe Ammonii exiſtimationem, vt Θεοδίδακτος et peculiari coeleſti lumine colluſtratus diceretur ſuis, Hieroclis conſtat teſtimonio. Cui tamen auctoritati pondus aliunde quoque acceſſiſſe coniicimus. Supra nempe obſeruatum nobis eſt, Alexandriae philoſophiae orientalis capita praecipua, quae de Deo eiusque familia, deque ſecretiori cultu diuino, quem theurgiam vocabant, inſolita tradebant et a vulgi opinionibus remotiora locum inueniſſe, tandemque in illam religionum fere omnium ſentinam confluxiſſe. Factum id praecipue Ammonio auctore, vero eſt ſimillimum. Cum enim is ad haec potiſſimum doctrinarum capita maxime attenderet, et in theologia, eiusque operibus miraculoſis Chriſtianis inferior eſſe nollet, non potuit non ad has philoſophiae Orientalis partes delabi, dudum inter Aegyptios innoteſcentes, quae maxime diuinum facere videbantur ſyſtema eius recens inuentum. Cuius non alia confirmatio peti debet, quam ab ipſis Ammonii diſcipulis, quos ex his lacunis hau-

y) loc. cit. z) HIEROCLES l. c. PORPHYR. l. c.

haufiſſe et in ſua arua deriuaſſe doctrinas has diuinas et theurgicas in ſequentibus planum faciemus. Recte vero Ammonio tribui, ipſe prodit PORPHYRIVS [a] narrans, Plotino in Ammonii ſchola profectus, quos in eius doctrina fecit, excitaſſe deſiderium addiſcendi philoſophiam Orientalem Perſarum et Indorum. Quae cum diuiniſſima haberetur, haeſit ſine dubio inde Θεοδιδάκτε nomen Ammonio. Nec aliunde forte deriuanda eſt arcani, quam conſtituit in ſchola ſua Ammonius, diſciplina. Nam et hoc refert PORPHYRIVS [b]: *Conſtituiſſe cum Plotino reliquos Ammonii diſcipulos, ne Ammonii dogmata ederent, quae audita ab eo purgata mente ſeruauerant.* Quod vt recte ad diuinas illas doctrinas, vndecunque ab Ammonio corraſas, refertur, ita abſurde ſatis et inconuenienter a LABBEO [c] et HOLSTENIO [d], arcani diſciplina in quibusdam doctrinis apud Chriſtianos obſeruata ſeductis, ad myſteria Chriſtianae religionis trahitur, quae reuelaſſe diſcipulis ſuis Ammonium ea lege, ne vulgarentur, putant. Tale enim nihil verba dicunt Porphyrii, quique Ammonii diſciplinam doctrinasque, quales poſtea in vulgus editas eſſe, ipſe ait Porphyrius, conſiderat, facile videt, quam leuia haec ſint et ſine vllo fundamento dicantur. Certe qualia ἀπόῤῥητα fuerint Plotini, Porphyrii et Iamblichi ſcripta ſatis loquuntur a Chriſtianis dogmatibus toto coelo aberrantia [e]. Non ſeruaſſe enim ſilentium, in quod coniurauerant, Origenem et Herennium, ſed in vulgus arcana edidiſſe, Plotino promiſſum ſeruante, teſtis iterum eſt PORPHYRIVS [f]. Quanta vero iudicii acrimonia et eruditione fuerit inclytus Ammonius, vel ex eo intelligere eſt, quod Plotino, poſt auditos et reiectos omnes, qui Alexandriae docebant, profeſſores, ſolus placuerit Ammonius, eiusque ſchola tanta ceperit incrementa, quanta nulla fere alia [g]. Nec denegandam ei ingenii laudem putamus, ſine quo ſyſtema tam informe ſpeciem eruditionis, centoque miſer formam eclecticae philoſophiae accipere non potuit. Qui vero iudicium cum Plotino ei tribuunt acre, non cogitant hominem fuiſſe fanaticum, qui homines plerumque quo magis valent ingenii et imaginationis viribus, eo magis premuntur iudicii penuria. Nihil vero ſcripſiſſe teſtis eſt Longinus [h], qui eum inter Platonicos refert, qui ſatis ſibi factum exiſtimarunt, ſi praeſentes familiaresque conſilii ſui doctrinaeque participes feciſſent. Quod, vt ſupra iam dictum, argumentum eſt, diſtinguendum eſſe Ammonium Saccam a Chriſtiano Ammonio, cuius libri Euſebii tempore extabant, de quibus ſcriptorum eccleſiaſticorum catalogi videndi ſunt [i]. Quo vero tempore fatis conceſſerit Ammonius, dici non poteſt; non tamen veriſimilitudini aduerſatur coniectura IONSII [k], deceſſiſſe eum anno XXXIX. Plotini,

 vbi

a) loc. cit. c. 3.
b) Ibid.
c) De Script. eccleſ. T. I. p. 58.
d) Loc. cit. p. 28.
e) Edidiſſe ex iis doctrinam de daemonibus Plotinum ipſe refert Porphyrius.
f) loc. c. g) Ibid.
h) loc. cit. c. 20.
i) CAVE l. c. p. 68. FABRICIVS l. c. p. 172. et ad HIERONYM. l. c. OVDINVS l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 187.
k) De S. H. Phil. L. III. c. 3. p. 282.

vbi eum audire desiit. Fuit is A. C. CCXLIII. Ammonio forte LXXX. maiore.

Longinus. §. VIII. Ex discipulis Ammonii prae ceteris eruditionis et philosophiae laude celebrati sunt Longinus, Herennius, Origenes et Plotinus. DIONYSIVS LONGINVS, interdum Cassius quoque dicitur [l], nepos forte Cassii cuiusdam [m]. Quidam Syrum Emesae oriundum faciunt, sed incerta coniectura, nam hoc tantum constat, Cornelium Frontonem Plutarchi nepotem, rhetorem Emesenum eum ex sorore sua Frontonide natum haeredem reliquisse [n]. Ex quibus coniici potest, ab eo educatum vel institutum, eloquentiae praecepta hausisse. Id certe testatur, varia se loca cum parentibus adiisse multasque passim regiones a teneris annis peragrauisse [o]; cum itaque pleraque Musarum domicilia adiret, Athenis, Alexandriae, Romae praestantissimos in grammatica, rhetoricaque arte et in philosophia quoque viros audiendi occasionem nactus est, cumque iis, vt ipse quoque testatur [p], in eundem saepe locum concurrit. Inter eos fuere Platonici non doctrinae tantum, sed et scriptorum laude celebres Euclides et Democritus, et Proclinus, qui in Troade habitauit: et qui nihil scriptis designarunt, sed praesentes tantum familiaresque consilii sui doctrinaeque participes fecerunt, Ammonius atque Origenes. Quos disciplinae caussa adiisse, ipse non obscure fatetur scribens [q]: *οἷς ἡμεῖς τὸ πλεῖστον τȣ̃ χρόνȣ προσεφοιτήσαμεν ἀνδράσιν, ȣ̓κ ὀλίγῳ τῶν καθ' ἑαυτȣ̀ς εἰς σύνεσιν διενέγκȣσιν, quibus nos plurimum temporis discendi caussa adhaesimus, eruditionis et iudicii excellentia haud parum sui temporis philosophos superantibus.* Cum tamen immenso eruditionis vniuersae amore ferretur, aliarum quoque familiarum philosophos audiuit, et ex Stoicis quidem Themistoclem [r] atque Phoebionem, et Annium atque Medium, ex Peripateticis Heliodorum Alexandrinum [s]. Sed et Hermini atque Lysimachi, et qui Athenis egerunt Athenaei atque Musonii Stoicorum; et inter Peripateticos Ammonii atque Ptolomaei meminit, quorum tum maximam fuisse eruditionis famam, ait [t]. Id quod ex consilio Ammonii Saccae fecisse, dubium nullum est, quem nullam sectam, si Epicuream exceperis, reiecisse, sed cum sua omnes philosophia conciliasse, supra diximus. Adhaesit enim Longinus non Peripateticae, nec Stoicae doctrinae sed Platonicae, qualem nempe Ammonius nuper reformauerat. Tanti etiam fecit Platonem, vt, teste EVSEBIO [u], quotannis memoriam eius conuiuio celebraret, et Platonianum festum sacrum haberet. Et legit quidem recepta apud Eusebium lectio Πλωτίνεια [x], sed emendandam esse, legendumque Πλατώνεια, recte monuit *κριτικώτατος* FABRICIVS [y]. Ploti-

l) SVIDAS in Longinus T. II. p. 454.
m) Cassii Longini fit mentio apud PLVTARCH. Sympos. L. IX. Prooem.
n) SVIDAS in φρόντων T. III. p. 634.
o) In Prooemio libri de fine, quod affert PORPHYR. de vita Plotini c. 20. s. 1. p. 127.
p) Ib. s. 2. *q)* s. 4.
r) Conf. SYNCELLVS p. 380.
s) Ibid. s. 4. *t)* Ibid. s. 6.
u) Praepar. L. X. c. 3.
x) Ita etiam HOLSTEN. in vita Porphyr. c. 2. p. 17.
y) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 436. De ipsa consue-

Plotini enim memoriam Longinus condiſcipulus eo minus celebraſſe dicendus eſt, quo magis tanta eius auctoritas Longino non fuit, vt non ſaepe Plotino contradiceret, et contra eum ſcriberet, aemulatione laudis philoſophiae in eum accenſus, quod cum iſta veneratione non conuenit. Paucis quoque poſt Plotinum annis viuendo ſuperfuit Longinus, quibus inſtituiſſe demum Plotiniana conuiuia, veriſimile non eſt. Et, quod rem conficit, teſte PORPHYRIO [z], ne quidem fieri potuit, nec vnquam a Plotini diſcipulis factum eſt, cum Plotinus ideo menſem diemque, quo natus eſſet, declarauerit nemini, quod putaret, non decere, natalem eius conuiuiis ſacrificiisque celebrari. Sed et ſcripta Longini teſtimonium ſunt, delectae ſibi philoſophiae Platonicae, ſiue Ammonianae potius; ſcripſiſſe enim de iuſtitia apud Platonem contra Gentilianum Amelium, et de ideis contra Porphyrium diſputaſſe, ipſe in prooemio libri de fine [a] refert. Accidit tamen ex inſigni, quod in grammatica, rhetorica et critica arte habuit, iudicio, vt in his magis, quam in philoſophia valeret, vnde eum philologi magis quam philoſophi nomen mereri dixit Plotinus [b]. Illo enim encomio dignum iudicauit virum elegantioribus literis ad miraculum fere inſtructum, quisquis ex veteribus et recentioribus de his eruditionis partibus iudicium facere intellexit [c]: cuius ſpecimen eſt, quod Longini nomen, vt olim Ariſtarchi, pro critico quouis ſoleat adhiberi excellentiſſimo, et ſui generis primo [d]. Sed et literaturae antiquae atque hiſtoriae fuit peritiſſimus, quod ei φιλαρχαίȣ nomen apud PORPHYRIVM peperit [e], et memorabile eſt, quod EVNAPIVS [f] refert: *fuiſſe* Longinum *eo tempore* βιβλιοθήκην τινὰ ἔμψυχον, *viuam quandam ac ſpirantem bibliothecam et muſeum ambulans, cui de veteribus iudicandi poteſtas commiſſa fuerit, eumque ceteris omnibus ſuae aetatis adeo antecelluiſſe, vt ſi quis vetuſtum auctorem aliqua in parte reprehendiſſet, non prius rata firmaque haberetur ſententia, quam Longini illam firmaſſet iudicium.* Multos habuit diſcipulos, ex quibus eruditionis, praeſertim antiquae, et philoſophiae laude ſuper ceteros eminuit Malchus, cuius gentilitium nomen in Graecum Porphyrii mutauit Longinus [g]. Sed et Zenobia Orientis regina Longino praeceptore ad diſcendas Graecas literas vſa eſt. Quibus vtinam ſe profeſſionis ſuae limitibus continuiſſet, nec ad aulae conſilia infauſto ſidere ſe applicuiſſet Longinus. Zenobia enim quae poſt Odoenathum regem Palmyrenorum maritum ſuum A. C. CCLXVII. occiſum, regni habenas ſola capeſſere auſa fines regni, adiecta Aegypto

ſuetudine philoſophorum natales conuiuiis et ſacrificiis celebrandi, imprimis Platonis et Epicuri diximus Tom. I. Platonicorum imprimis eum morem fuiſſe, prouerbium: *coena Platonica*, et PLVTARCH. Sympoſ. L. VII. c. 9. probat. Conf. ESCHENBACH. de Sympoſ. vet. §. 20. diſſ. Acad. p. 316. cui haec Longini Platoniana addi debent.

z) loc. cit. c. 15. p. 95.

a) PORPHYR. l. c. c. 20.

b) l. c. PROCLVS in Timaeum L. I. p. 27. HOLSTEN. l. c. c. 6. p. 42.

c) Collegit haec iudicia et praefixit nouae editioni περὶ ὕψȣς IO. HVDSONVS Oxon. 1710.

d) Apud HIERON. ep. 95. Conf. FABR. l. c.

e) l. c. c. 14. p. 116. quod in nomen proprium abſurde mutauit FICINVS.

f) In vitis Sophiſt. p. m. 14.

g) Citati.

Aegypto aliisque prouinciis, auxerat, ab Aureliano imperatore, victa bello A. C. CCLXXIII. et capta est. Quae cum inter eos, quorum consiliis vsa esset, Longinum etiam nominasset, statim eum imperator interfici iussit [h]. Sed in morte philosophum se praestitisse, testatur, qui haec narrat ZOSIMVS [i]. Non enim ipse modo supplicium fortiter subiit, sed et alios, qui iniquius illud ferebant, solatio erexit. Dolendum vero intercidisse tam egregii viri scripta omnia, praeter vnum de sublimi libellum, prorsus excellentissimum, neque tamen integrum, de cuius editionibus, et historia, cum ad nos non pertineat, videndus est FABRICIVS [k].

Herennius et Origenes.

§. IX. Longino iungendi sunt HERENNIVS et ORIGENES, qui ex intimae admissionis discipulis Plotini fuere. Et de Herennio quidem nihil constat, nisi fuisse eum inter auditores Ammonii, nouamque disciplinam non didicisse tantum accurate, sed et sancte custodiendam minimeque vulgandam promisisse, primum autem soluto promissi pacto eam edidisse, et Origeni atque Plotino, vt paria facerent, auctorem fuisse. Quae enim passim de Herenniis apud veteres occurrunt [l], ad hunc Ammonii discipulum non pertinere, temporum rationes euincunt. Origenis maiorem et immortalem famam fuisse, nemini ignotum est, et percepisse quoque Origenem Adamantium Ammonii disciplinam, veteribus traditum est. Verum non potest hic Origenes, qui cum Herennio et Plotino arcanis Ammonii lectionibus interfuit, idem haberi cum Alexandrinae ecclesiae doctore Christiano, cuius historia circa haec tempora maxime memorabilem annalium Christianae reipublicae partem occupat [m]. Is enim Christianus fuit, inter veterum Christianorum philosophos suo loco et tempore accurate enarrandus: hic gentilis sine dubio erat, certe ab illo ob hanc caussam distinguendus est, quod nihil scripsit, praeter quendam de daemonibus libellum, et sub Galieno librum ὅτι μόνος ποιητὴς ὁ βασιλεύς, vt tradit PORPHYRIVS [n]. Origenem autem Adamantium innumera fere scripsisse, quorum pars ad nostram aetatem peruenit, nemini ignotum est. Inter quae eius scripta cum argumenti quo-

h) VOPISCVS in Aureliano c. 30. qui his addit: „Aurelianum ideo Longinum occidisse, „quod superbior, quam ad imperatorem miserat „Zenobia epistola, ipsius diceretur dictata con„silio, quamuis Syro esset sermone contexta.„

i) L. I. c. 56.

k) loc. cit. p. 437.

l) Passim apud veteres occurrunt Herennii, sed vel aetate nostro superiores, vel inferiores. Herennium Senecionem Stoicum, vitam Prisci Heluidii exarantem a Domitiano fuisse interfectum supra notauimus. Et ad ea fere tempora Herennius Philo referendus est, cui Sanchuniathonis fragmenta Phoenicia debentur, de quo vid. VOSSIVS Hist. Graec. L. II. c. 10. p. 211. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 2. p. 242. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 120. Sed Herennius quoque Seuerus ab Hermippo commendatus sub Adriano vixit, vid. SVIDAS in Hermippus Berytius T. I. p. 560.

m) Dicendum de eo T. III. inter philosophos veterum Christianorum ex instituto.

n) l. c. c. 2. Sensus tituli obscurus, quid enim ποιητὴς βασιλεὺς, an poëta, quod Galienus quosdam versiculos fecit, quod frigidum esse recte iudicat FABRICIVS ad h. l. Effectorem vertit FICINVS, exiguo sensu. Nobis, si coniecturae locus vox βασιλεὺς, non ad imperatorem, sed ad Deum regem vniuersi referenda videtur, qui solus conditor rerum omnium Platonicis dicitur. Voces enim has Platonicas esse nemo ignorat.

quoque philoſophici quaedam fuerint, palam eſt, Porphyrium loqui de alio Origene, quam Chriſtiano. Qui cum teſte EVSEBIO[o] A.C. CCLIII. ſeptuagenarius obierit, paulo ante imperatorum Galli et Voluſiani mortem, librum ſane ſub Galieno ſcribere non potuit. Plotinus etiam non vidit Alexandriam ante annum vndecimum Alexandri Mammaeae, et paulo poſt Ammonio praeceptori ſe tradidit, cum iam Origenes noſter Alexandriam relinquere coactus eſſet, quo nunquam poſtea reuerſus eſt[p]. Ex quo ſequitur, non fuiſſe eum Alexandriae, cum Ammonio ſe traderet Plotinus, nec eius condiſcipulum tum temporis eſſe potuiſſe. Mire itaque falluntur viri docti, qui hunc Origenem cum Chriſtiano eundem putant[q], et qui multo magis labitur CASIMIRVS OVDINVS[r], qui oſcitanter Porphyrii locum inſpexit, et veniſſe Origenem Adamantium A. C. CCXLVIII. Romam putat, et cum Plotino congreſſum. Male enim huc rapit teſtimonium EVSEBII[s], qui ad Fabianum Romanum epiſcopum Origenem, fidei confeſſionem ſcripſiſſe refert: quam eum attuliſſe Romam, hacque occaſione cum Plotino contuliſſe coniicit. Pleraque enim nimiam oſcitantiam produnt, cum non tantum de itinere hoc nihil habeat Euſebius, ſed et Porphyrius dicat, Alexandriae, non vero Romae cum Plotino Origenem diſciplinae Ammonii adhaeſiſſe, Plotinum autem, cum ſilentium promiſſum Origenes non ſeruaſſet, Romae tandem Ammonianam philoſophiam euulgaſſe. Eius etiam aetatis fuit Origenes gentilis, vt a Porphyrio non videri tantum potuerit, ſed et ei propius innoteſcere[t]: cum Chriſtianum Origenem valde iuuenis tantum cognouerit, antequam ſe philoſophiae ſtudio apud Plotinum dediſſet.

§. X. Omnes tamen eruditionis laude et iudicii acumine ſupergreſſus eſt PLOTINVS, ſcholae Ammonianae ſtator quaſi, ſectaeque eclecticae alter parens, qui et ſcriptorum et diſcipulorum multitudine recentem ſectam, quam Platonicam reformatam recte dixeris, maxime illuſtrauit, dignus cuius vitam paulo plenius enarremus. Id quod faciliori fieri poteſt negotio, cum temporis iniuriam euaſerit vita Plotini a Porphyrio, diſcipulo et familiari eius ſcripta, quam a MARSILIO FICINO cum verſione Latina Plotini operibus praefixam recudi fecit et notulis interſperſis ac chronologia Plotiniana auxit optimus FABRICIVS[u]: Porphyrium paucis ſecuti ſunt EVNAPIVS[x], et SVIDAS[y], et ex recentioribus P. BAYLE[z], quem tamen criticum, quo pollebat acumen, non adhibuiſſe merito miramur. Quare de hac quoque hiſtoriae philoſophicae particula egregie meruit, praeſtantiſſimus HEVMANNVS[a], qui

Plotinus.

o) Hiſtor. eccleſ. L. VII. c. 1.
p) Monuit hoc illuſtris PEARSONIVS Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 10.
q) HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 39.
r) De S. E. T. I. p. 238.
s) Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 28. 29.
t) Vita Plot. c. 14.
u) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 88. ſeqq.
x) Vit. Sophiſt. p. 1.
y) In Porphyr. T. III. p. 133.
z) Dict. T. III. art. Plotin p. 787. ſeqq.
a) Act. Philoſ. Vol. I. p. 139. ſeqq.

qui critica manu vitam Plotini delineauit, fabulas excussit, quidque verisimile, quid minus, doctissime annotauit. Ad vnum enim Porphyrium omnia fere redire, eiusque fide stare atque cadere, manifestum est. Qui si eam animi integritatem et sinceritatem ad hunc de vita praeceptoris sui commentarium scribendum attulisset, quae in scriptore tali requiritur, omne certe punctum tulisset. Eius enim vitae circumstantias omnium optime nosse potuit, qui hominem non tantum nouit, sed familiariter quoque cum eo per sexennium vixit, intimaque gauisus admissione, res Plotini omnes rationesque eius totas perspexit, scriptaque eius recognouit et emendauit. Ast, quam vere et sincere scribendi facultatem habuit, eum non adhibuisse, adeoque mendacii et fraudis postulari posse, attenta vitae huius a Porphyrio conscriptae lectio nos mox conuincit, et in aprico ponit astutiam hominis praeceptorem suum non ex veritate, sed sectae suae emolumento describentis. Qua in re huius scholae mores secutus est Porphyrius, quam fraudibus quoque et mendaciis, vanaque iactantia res suas iuuare licitum existimasse, supra in Apollonio monuimus. Eo minus vero fides sine examine adhibenda est Porphyrio, quo magis in vitae, quam nobis dedit, Pythagorae historia, fraudes eius et mendacia deteximus, planumque fecimus, eo potissimum scopo atque fine conscripsisse subdolum hominum genus vitas, philosophorum sectae suae, vt eos diuinos fuisse homines, maiora, quam a nudo homine expectari queant, edentes opera, et ita vixisse, docuisseque ostenderent, vt non tantum nouae sectae inde auctoritas accederet maxima, sed et Christianae religioni, eiusque diuino magistro ac doctoribus sanctis opponerentur homines, eadem sapientiae et miraculorum gloria insignes. Sane hic scopus vbique in hac vitae Plotini historia regnat, vt in sequentibus monebimus, dudumque viris doctis obseruatum est, hocque semel de sequentibus quoque vitarum philosophorum eclecticorum enarrationibus probe tenendum est. Sine hac enim cautione insignes audacissimorum hominum fabulas nunquam detegemus. Qui cum insano praeterea sectae praeiudicio, coecoque praeceptorum amore flagrauerint, facile intelligitur, quam fidem in annalibus philosophicae historiae mereantur.

Plotini vita. §. XI. Plotinus singulari Platonici systematis errore occupatus neque vnde genus duceret, neque quibus ortus esset parentibus, neque etiam qua patria oriundus, narrare nisi inuitus, sustinuit [b]: nempe pudebat eum, animam suam erroris sui lapsusque consciam in corpore tanquam in carcere detineri ac migrare. Patriam itaque eius non indicauit Porphyrius, quam tamen Lycopolin Aegyptii vrbem fuisse EVNAPIVS [c] prodit, quem sine dubio secutus est SVIDAS [d]: siue ea Thebaidis siue Sebenniticae prouinciae ciuitas fuerit, duas enim in Aegypto vrbes huius nomi-

b) PORPHYR. c. I. c) Vit. Sophist. p. 10. d) loc. citat.

nominis fuiſſe conſtat [e]. Aegyptii vero dum deſcribimus hiſtoriam lectorem monitum volumus eorum recordari, quae de huius gentis ingenio fanatico moribusque ad ſuperſtitionem procliuibus aliquoties monuimus. Ex hac enim gentis eius indole character atque indoles animi Plotini omnium optime cognoſcitur. Natiuitatis tempus, ex computatione PORPHYRII [f] incidit in decimum tertium imperatoris Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCV. quo tempore ſurrexiſſe Alexandriae ſcholam eclecticam, ex ſupra dictis notum eſt. Diem vero et menſem cur ſtudioſe celauerit Plotinus, ſupra quoque indicauimus. Indignum enim putabat eius diei memoriam recolere, quo anima de loco atque dignitate ſua deiecta in corporis carcerem detruſa et migrare in inferiori regione ſubiecta errori et paſſionibus iuſſa eſt. Nec plura de parentibus et familia et educatione etiam conſtant. Hoc vnum referebat ipſe [g], ſe dum octauum ageret aetatis annum, ac iam ad γραμματοδιδάσκαλον accederet, adhuc tamen ſolitum ad nutricem diuertere, ſugendique lactis auiditate nutricis nudare papillas; cum vero quandoque ſibi obiiceretur, quod puer eſſet moleſtus, pudore cohibitum deſtitiſſe. Qua vero ratione adoleſcentiae annos exegerit, an vel bonis literis animum imbuendum exhibuerit [h], vel deſidia tempus perdiderit, dici, deficientibus veterum memoriis, non poteſt. Id de ſe narrat, cum vigeſimum octauum aetatis annum iam compleuiſſet, philoſophiae amore vehementer ſe accenſum eſſe. Id quod animi ignauiae voluptatique in iuuentute litantis ſignum eſſe putat doctiſſimus Heumannus, ambitione ſub virilis aetatis florem demum philoſophiae amorem inſpirante [i]. Qua in re nolumus Plotino eſſe graues, eo quod non conſtet, an non vel encyclicis prius literis ſe dederit, vel alii deſtinatus vitae generi ſtudia prius omiſerit literarum, et maturis demum animi viribus ſeueriori diſciplinae ſe tradiderit. Serius enim et nonniſi in virili aetate praeſtantiſſimos philoſophos ſapientiae ſtudia attigiſſe multis exemplis nos docet hiſtoria philoſophica [k], et ipſe Porphyrius [l], optimis licet literis eruditus in iuuentute, exemplo eſt, qui trigeſimo demum aetatis anno ad philoſophiam acceſſit. Maturus itaque annis et iudicii viribus cum philoſophiae ſtudium elegiſſet Plotinus, commendatus eſt ſapientiae profeſſoribus, quotquot Alexandriae ex variis ſectis famam eruditionis erant conſecuti, et philoſophiae laude excellebant. Non defuiſſe Plotino inſano in philoſophiam amore accenſo ſtudium et attentionem, dubitari non poteſt, notumque ex iis, quae ſupra in Ammonio diſputauimus, hominem curioſum de modo tradendi ſapientiae praecepta, per ſcholas philoſophorum diſcurriſſe, eorumque lectiones audiuiſſe, eaque occaſione etiam ad Potamonis cathedram acceſſiſſe. Fatetur

tamen

e) Prius placet FABRICIO ad Porph. l. c. p. 92.

f) l. c. c. 2.

g) loc. cit. c. 3.

h) Parum praeſidii Plotini ab elegantioribus literis in iuuentute acceſſiſſe ſtilus obſcurus, qui Porphyrii emendatione opus habebat, prodit. Illud tamen vitium ingenio magis quam diligentiae Plotini adſcribendum eſſe videtur.

i) Act. phil. Vol. I. p. 152.

k) Conf. OLEAR. de philoſ. eclect. c. 3. p. 1211.

l) loc. cit. c. 4.

tamen Plotinus [m], se ex eorum scholis tristem discessisse, atque animo moesto; caussam tamen moeroris, quam amico indicauit, non adiecit, quae varia esse potuit. Fuisse enim tum temporis complures, qui in criticam magis artem et philologiam, quam in philosophiam incumberent, hancque cum illa miscerent, Longini exemplo discimus; quod valde Plotino displicuit. Forte contentiones philosophorum, quas occasionem dedisse Ammonio condendae sectae eclecticae, et Potamoni quoque simile consilium suggessisse, supra diximus, Plotino fuere exosae, quod eo magis verisimile est, quo magis conciliatricem Ammonii philosophiam sibi, vehementer placuisse fatetur. Vero tamen proximam coniicimus caussam, quod homini Aegyptio, ex gentis indole ad superstitionem et fanaticismum etiam temperamento procliuiori displicuerint doctrinae philosophorum de aliis magis rebus, quam de diuinis, disputantium, eamque, quam magni apud suos fieri videbat, sapientiam spondentium magis, quam tradentium. Quaecunque vero ea demum fuerit, cum illam amico detexisset, qui mentis eius consilium atque affectum omnium optime nouerat, ad Ammonium, cuius nullum adhuc fecerat periculum, adductus est. Huius cum ingressus scholam esset, eumque audiuisset, adeo placuere lectiones ei Ammonii, vt ad amicum diceret: hunc fuisse, quem quaesiuerit. Quae haud obscure innuunt, philosophiam Ammonii et syncretisticam et fanaticam ob animi ad istas affectiones mentis inclinantis indolem, vehementer Plotino placuisse. Ex eo die magna industria annos vndecim Ammonium auscultauit, ad illud nempe tempus, quo verisimili coniectura et vitae et lectionum philosophicarum finem fecisse, supra diximus, quem circa haec tempora octogenario non inferiorem fuisse oportet [n]. Praeceptore, vt probabile, destitutus, cum in Ammonii schola orientalem philosophiam laudari commendarique, et coniungi cum Pythagorae ac Platonis praeceptis audiuisset, quos nempe ipsos Orientis quoque philosophos adiisse, traditio eius temporis, licet fallax et incerta, dicebat; cumque in hac philosophia illud doctrinae genus, quod quam maxime sectabatur, et apud Ammonium didicerat, quodque de Deo, diuinisque emanationibus, de daemonibus et his similibus praecipiebat, longe excellentius, quam inter Graecos, tradi crederet, constituit Persidem atque Indiam adire, eamque sapientiam addiscere, quam magi et gymnosophistae magna admiratione tanquam oracula fundere dicebantur. Cuius consilii maturandi occasionem accepisse coniicimus ab Apollonii Tyanei exemplo, cuius facta theurgica a Magis, Persis et Indis accepta et edocta eo tempore magna, vt supra vidimus, fama celebrabantur. Talem enim sapientiam diuinam Plotinum non affectasse tantum, sed et iactasse, tota vitae eius loquitur historia. Commode vero accidit haec meditanti Plotino, vt Gordianus imperator expeditionem in Persas moliretur, Parthis bellum illaturus. Huius igitur exercitui se adiunxit Plotinus A.C. CCXLIII. aeta-

m) loc. citat. c. 3.

n) Natum scilicet sub Commodo, vt supra dictum.

aetatis anno trigesimo nono. Rebus tamen Gordiani infeliciter cedentibus, ipsoque imperatore in Mesopotamia interfecto [o], fugatoque exercitu ipse quoque fuga dilapsus est Plotinus, vixque saluus sospesque Antiochiam euasit. Deinde imperante Philippo Romam venit, annos iam natus quadraginta. Ibi licet magnum pandendae, quam insigni studio improboque labore sibi parauerat, sapientiae theatrum inuenisset, quoniam tamen arcanae Ammonii disciplinae adhaerens condiscipulis Herennio et Origeni fidem fecerat, nihil philosophiae purgatae suoque nitori ab Ammonio restitutae se vulgaturum, inhaesit quoque instituto, fidemque inuiolatam praestitit; et cum iis quidem, qui illum conuenerant humane conuersatus est, Ammonii autem mysteria secreta integraque conseruauit. Quod consilium eo diligentius premi a Plotino par erat, quo magis non tantum eius rei fidem condiscipulis, et, vt dubio caret, praeceptori quoque fecerat, sed et ipsa sapientiae, quam didicerat, auctoritas id postulabat, quae tantum crescebat, quantum abscondita a vulgi auribus infanda mysteria ostentabat: quantumque illa arcana disciplina ab inuidia telisque philosophorum, quibus Alexandria et Roma quoque abundabat, praestabatur immunis. Non tamen diu nimis durauit istud silentium. Herennio enim, vt supra dictum, pacti fidem primum soluente, et Origene sequente, liberum se a promissis reputans Plotinus ad docendam tandem eam philosophiam, quam in lectionibus Ammonii audiuerat, se composuit, a scribendo tamen, licet id fecisset Origenes, diutius se continuit, et colloquiis tantum eas interseruit doctrinas, quas ab Ammonio acceperat. Et hac quidem ratione decennium integrum philosophando consumsit, ad colloquia quidem et disputationes quosdam admittens, nihil tamen ipse scribens. Sed quoniam discipulis, quos scholae consuetudine et familiaritate dignos iudicauerat, non permitteret tantum, sed inuitaret etiam illos, vt pro arbitrio, quae vellent, ipsum interrogare possent; accidit, vt magno ardore in haec noua dogmata exardescentes discipuli, multisque quaestionibus praeceptorem fatigantes ludum illum confusione nugisque replerent. Quae sine dubio caussa quoque fuit, vt ad libros scribendos se accingeret, quibus meliori ordine philosophiae decreta se explicare posse sperabat. Arcanam itaque philosophiam Ammonii in literas retulit Plotinus, et primo quidem Galieni imperatoris anno se ad scribendas conuertit qualescunque inciderint quaestiones, mox singularium argumentorum genera scriptis complexus est, sic vt decimo Galieni anno iam vnum vigintique libros exaratos deprehenderet Porphyrius. Sed non facilis erat eorundem editio, neque cuiuis illi patebant, vel conscius erat quilibet, sed illi duntaxat accipiebant, qui essent maturo quodam iudicio comprobati [p]. Ordinis vero et elegantiae non curiosum valde fuisse Plotinum inde colligere est, quod non ipse libris certos titulos praefixerit, sed discipuli, quorum alius aliter libros inscripserat:

o) Vid. CAPITOLINVS in Gordiano tertio c. 28.

p) loc. cit. c. 4.

rat: prout nempe quaeſtiones diſcuſſae occaſionem dediſſe videbantur. Scripſit vero libros philoſophicos quinquaginta quatuor, quorum plerique metaphyſici argumenti ſunt, et fanaticam Ammonii philoſophiam mire produnt, pauci ad dialecticam, multi ad ethicam pertinent, quorum titulos cum enarrauerit Porphyrius [q] eos huc tranſcribere ſuperſedemus. Eos variam Plotini aetatem variumque animi vigorem oſtendiſſe obſer„uat PORPHYRIVS [r], prout nempe vel in prima philoſophicae aetate, vel „florentibus iudicii philoſophici viribus, vel exhauſto iam corporis animi„que vigore eſſent conſcripti [s]. Primos namque vnum et viginti, ſi cum „proxime ſequentibus conferantur, leuius habere robur videri, nec ſuffici„entem habitum conſtantemque vim animi; qui vero medio tempore „compoſiti ſint, virtutis florem prae ſe ferre, ad ſummum vsque vigen„tem; taleſque eſſe quatuor et viginti, exceptis quibusdam paucis, perfe„ctiſſimos. Vltimos denique nouem remiſſiorem iam referre facultatem, „idque poſtremos quatuor magis, quam antecedentes quinque declarare.“ Magnam ſcriptorum horum curam gerebat, cui totos permiſerat, Porphyrius. Cum enim, relegere, quod ſcripſerat, non ſuſtineret, immo ne ſemel quidem legere et percurrere, propterea quod viſus ei non ſatis ſufficeret ad legendum, cumque ſcribens, nec belle literas pingeret, nec exacte ſyllabas diſtingueret, referretque, ne vllam orthographiae curam adhiberet, quaecunque etiam ſemel animo conceperat, tanquam ex exemplari ob oculos poſito, vna ſcriptione delinearet, vt quaſi traducere videretur, nonnunquam etiam cum ſuis inter meditandum verba faceret, et quae ad vitae humanae commercia pertinebant, componeret, ſeruata interim in animo totius meditationis atque cogitationum ſemel conceptarum ſerie, tandem, cum nec colloquiis cum amicis finitis ſcripta repeteret, ſed deinde ſequentia ita contexeret, quaſi ne minimum quidem temporis inſtitutum prius intermiſiſſet [t], facile cogitari poteſt, defuiſſe ſcriptis Plotini accurationem et elegantiam, eaque non in ſcribendi tantum modo, ſed in ipſa quoque ordinis ſerie, et cogitationum inter ſeſe concinnitate valde defeciſſe. Quod hodie quoque, licet criticas Porphyrii manus experti ſint, in libris Plotini deprehenditur, in quibus magna obſcuritas ordiniſque defectus, et grauis ſaepe regnat confuſio. Vt itaque huic ſcriptorum ſuorum ſcabiei mederetur Plotinus, Porphyrium hominem doctum et elegantioribus literis arteque critica probe ſubactum conſtituit, qui ſcripta ipſius emendaret [u]: quo munere cum diligentiſſime Porphyrius ſe defunctum fateatur, dubium non eſt, ad omnes hos naeuos eum atten-

q) c. 4. p. 99.

r) Ibid. p. 103.

s) Ita nempe intelligenda ſunt verba Porphyrii, qui non ad aetatem vitae, ſed ad annos philoſophiae iudiciique eius ſtudio ſubacto retulit: ad quod non attendit Ficinus, qui de florentis aetatis vigore interpretatus eſt, quod occaſionem dedit Cl. HEVMANNO l. c. p. 154. grauem dicam ſcribendi Porphyrio, quod primo aetatis vigore eos libros exaratos dixerit, quos ad ſexageſimum vsque aetatis annum vix poterat abſoluere. Non enim vitae ſed ſtudii philoſophici annos computabat Porphyrius, quam bene recteque locus hic non eſt diſpiciendi.

t) c. 14. Quae negligentia an laudi cedat Plotino, lector iudicet.

u) c. 24. p. 134.

attendiſſe, et non orthographiae et idiotiſmi ſcribendi habuiſſe rationem, ſed et ad ἀνακόλουθα et male cohaerentia reſpexiſſe, melioremque et concinniorem ordinem inducere ſategiſſe, quibus fieri non potuit, vt non de ſuis, quicquid ipſi videretur neceſſarium, adiiceret, praeſertim cum relegendi emendata et correcta labore fungi ob viſus defectum non potuerit Plotinus. Idem porro Porphyrius, vt veriſimile, tetralogiarum Platonis auctores imitatus [x], in ſex eos enneadas diſtribuit, quem ſimilem laborem ſuſcepit etiam Euſtochius Alexandrinus, qui et ipſe eius diſcipulus fuit, librorumque partitione paulo a Porphyrio receſſit, vt hodie quoque ex loco quodam deprehenditur [y]. In hos Plotini libros commentarios ſcripſit Proclus, et Dexippus eos aduerſus Peripateticos defendit, de quibus laboribus docte, more ſuo commentatus eſt FABRICIVS [z]. MARSILIO FICINO vero non verſionem tantum ſcriptorum Plotini, ſed et argumenta praefixa, quae commentariorum vices explent, debemus, quae et ſola primum [a], et ſemel poſtea cum Graeco textu tantum prodiit [b]. Magnam enim obſcuritatem, et difficultates vix ſuperabiles in argumento metaphyſico, quod plerumque proſequitur Plotinus, regnantes, deterruiſſe pleroſque lectores ab his voluminibus, dubium non eſt.

§. XII. Fecit haec et ſtudiorum aſſiduitas, et in docendo fidelitas, et noui ſyſtematis obſcuritas atque ſingularitas in admirationem eorum, quae non ſatis intelliguntur, pleroſque rapiens, vt auditores nanciſceretur plurimos, ſectatores vero, qui eius philoſophandi viam ingrederentur, (ζηλωτὰς διὰ φιλοσοφίαν συνόντας ait Porphyrius) haberet pauciores [c]: quod in tanta docentis obſcuritate et confuſione, et ſyſtematis, quod totum fere metaphyſicum eſt, difficultate mirandum non eſt; plurimorum enim annorum conſuetudine et conuerſatione cum Plotino opus erat, vt rite intelligeretur. Dedere tamen manus ſectae Plotinianae Gentilianus Amelius, Paulinus Scythopolites, Euſtochius Alexandrinus, medicus vterque, Zothicus criticus homo et poëticus. Sed et familiarem habuit diſcipulum Zethum genere Arabem, qui et vxorem duxerat filiam Theodoſii, quondam familiaris Ammonii, et medicinae erat peritiſſimus. Fuiſſe hunc, ait PORPHYRIVS [d], Plotino dilectiſſimum, eoque vſum hunc fuiſſe familiariter, adeo vt in agros eius ſecederet, a ciuilibus vero muneribus, quibus ornatus erat, eum reuocare contenderet. Sed et alii magni viri adhaerebant Plotino et eum venerabantur, Caſtricius Firmus, vir bonarum artium ſtudioſiſſimus, et Plotini atque Amelii ſeruili etiam obſequio cultor, Marcellus Orontius, Sabinillus ac Rogatianus, Senatores Romani, quos in philoſophiam diligentiſſime incubuiſſe Porphyrius teſta-

Schola Plotini, eruditio, ingenium.

x) Secutum ſe exempla Apollodori Athenienſis, Epicharmi comoedias, et Andronici, Ariſtotelis et Theophraſti libros diſtribuentium, ipſe ait l.c.
y) Enn. IV. L. IV. p. 413.
z) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 154.
a) 1540. 1559.
b) Baſil. 1580. quae enim anni 1615. notam prae ſe fert editio, ſola tituli pagina mutata, prior eſt: cum obſcuriſſimi ſcriptoris opera lectorem ſatis tardum inueniſſent. Conf. FABR. l.c.
c) Id quod ad Act. phil. T. II. p. 157. notandum.
d) c. 7. p. 105.

testatur [e]. Rogatianum vero ita fanatica sua philosophia occupauit Plotinus, vt et bonorum suorum curam neglexerit, et seruos omnes expulerit respueritque dignitates, nec vllam haberet praetor constitutus, publici muneris rationem, nec lares proprios habitaret, sed cum amicis quibusdam et coenaret et dormiret; qua vitae extrema factum esse incuria ait Porphyrius [f], vt a podagrae doloribus liberaretur. Quod ad cognoscendum characterem philosophiae fanaticae Plotini omnino notari meretur. Sed et Serapion Alexandrinus et Porphyrius inter discipulos Plotini familiares fuerunt. Audiebant etiam eum mulieres nonnullae, inter quas erant Gemina, in cuius aedibus habitabat, item huius filia, etiam Gemina nomine, Amphiclea quoque Aristonis filia, et filii Iamblichi (cum Iamblicho Porphyrii discipulo, de quo in sequentibus dicemus, non confundendi [g],) vxor. Hos et scriptis, quod diximus, et viua voce docebat Plotinus, et ad quaestiones discipulorum respondebat, et tanto ardore philosophiae suae opus prosequebatur, vt neque solus neque inter discipulos, neque cum aliis a conuersione et intentione ad mentem suam aliquid intermitteret, nisi forsan cum dormiret, quamuis et somnum ab eo excusserit [h] tum cibi parcitas, saepe enim pane etiam abstinebat, et assidua quaedam eius erat conuersio ad mentem. Ex quo Plotini charactere, quem depinxit his verbis Porphyrius, hominis ingenium miro ardore inflammatum et nescio qua ambitione ductum sese iudicii habenis subtraxisse, et obiectorum magnitudine captum et abreptum sibi saepe ipsi non fuisse praesentem, recte concluditur, et Plotinus inter eos non immerito doctores refertur, qui non, quid dicant scribantque perpendunt, sed cogitationum fertilissimarum fluctibus abrepti, amplectuntur, quicquid aestuanti imaginationi occurrit singulare et ab aliis diuersum, licet iudicio fulciatur nullo: quibus proprietatibus gaudere ingenia fanatica, norunt, quibus sacrae atque philosophicae historiae acta ignota haud sunt [i]. Accidit tamen haud raro, vt eiusmodi ingeniorum fanaticismus, eo quod singularia, excelsa, diuina hominibus iudicii accuratione non praeditis promittere videtur, magnam consequatur nominis famaeque gloriam. Certe id Plotino euenit, cuius licet obscurissima esset philosophia, isque a vita ciuili homines stulta persuasione, metaphysicas nugas suas maiorem praestituras felicitatem, auocaret, tantum tamen creuit auctoritas, vt non solum inter viuos summa esset eius existimatio, sed et viri nobilissimi mulieres item generis splendore illustres, morti vicinae filios suos tam mares, quam feminas Plotini curae et educationi crederent, facultates quoque eorum administrandas ei traderent. Magna in his fide versatum fuisse

e) c. 7. p. 106.

f) loc. cit.

g) Iamblichum hunc cum Syro confudit MENAGIVS Hist. mul. philos. §. 48. Iamblichi enim huius filii vxor Plotinum audiuit cum Porphyrio, huius demum discipulus fuit Iamblichus ille, aetate valde inferior. Legendum etiam Amphiclea, vel Amphiclia, pro Amphichia ibid.

h) c. 8. p. 108. Mirum itaque non est ieiuniis et vigiliis ad ecstases praeparatum fuisse corpus Plotini.

i) Conf. Act. phil. l. c. p. 159. MOSH. l. c. p. 112.

iſſe Plotinum Porphyrius teſtatur [k] facileque credi poteſt, hominem metaphyſicis magis theſauris, quam ciuilis vitae diuitiis intentum, coelibem item et ſine familia, atque a ſectatoribus magnifice curatum, a pupillorum facultatibus abſtinuiſſe. Plena vero eius domus puerorum virginumque fuit, quorum procuratores, rationes adminiſtrationis reddentes diligenter audiebat, diligentemque adhibebat parſimoniae curam, affirmans, quam diu nondum philoſopharentur, ſua illos bona poſſidere, et prouentus accipere ſine detrimento debere [l]. Quibus cum ita inuigilauerit Plotinus, vt tamen nunquam aliquid ab intentione mentis ad ſe conuerſae remitteret, mirum eſt, et tempus et patientiam ei ſuperfuiſſe, aliorum quoque deſideriis velificandi. Narrat enim porro PORPHYRIVS [m]: tanta fuiſſe Plotinum humanitate erga quosuis, vt omnibus, qui ei quoquo modo adhaererent, pro arbitrio eſſet expoſitus: factumque inde eſſe, vt, cum Romae annos ſex atque viginti integros habitaſſet, plurimorum arbiter mutuas controuerſias diremerit, et nullum tamen ciuium habuerit inimicum, amicos vero poſſideret plurimos, et a ſummis etiam viris coleretur. Quin et ipſe imperator Galienus, eiusque vxor Salonina Plotinum honorabant maximeque colebant: dignumque eſt memoratu, ad cognoſcendam Plotini animi indolem, quod porro tradit PORPHYRIVS [n]: beneuolentia eorum fretum orauiſſe, vt dirutam quandam olim in Campania ciuitatem philoſophis aptam inſtaurarent, regionemque circumiacentem cultae ciuitati donarent, permitterentque vrbis futurae ciuibus, Platonis legibus gubernari, ipſamque etiam ciuitatem Platonopolin appellari: pollicitum, ſe illuc habitatum cum omnibus amicis ſuis profecturum. Quod lepidum conſilium ambitione et ſtulta Platonis imitatione ſuſceptum, quo minus exſequeretur pronus ad preces Plotini imperator, obſtitere amici Galieni, quos vel indignatione vel inuidia, vel alia quacunque de cauſſa acriter obſtitiſſe ait PORPHYRIVS [o]: qui ſcilicet inſanientem philoſophi pruriginem, et ſtulta ingenii metaphyſici politicis rebus inepte ſe miſcentis conſilia, male tandem deſitura viderunt et impediuerunt. Et his quidem rationibus vixit Plotinus, ſanitate non prorſus firma vſus, cui tamen, licet medicae artis peritiam poſſideret, ſingulari prorſus corporis odio medicinam afferre noluit. Saepe enim cum colico vexaretur morbo, ſemper clyſteres renuit, nec theriaca antidota accepit vnquam, cum nec ex animalium, etiam manſuetorum corporibus capere ſe eſcam diceret: abſtinebat etiam a balneis ſoliſque frictionibus vſus eſt [p]. Quae omnia praeiudiciis Pythagorico-Platonicis nitebantur, abſtinendum eſſe ab iis, quorum eiusdem generis et naturae cum hominibus ſit cognatio, detruſam in corpus animam poenas peccati erroriſque ſui terrenis et cor-

poreis

k) c. 9. p. 108.

l) Aliter enim a philoſophantibus poſcebat communio Pythagorea, quam haec ſchola ſummis extollebat laudibus.

m) loc. cit. p. 109.

n) c. 12. p. 113. ſqq.

o) p. 114.

p) c. 2. p. 93.

poreis affixam luere, grauemque feruire feruitutem, et liberandam a corporis contagio ad principia, vnde effluxit, fua reuocandam effe, etc. Ex quibus odium illud in hanc, quam circumferebat, corporis molem exortum eft, quod non tantum natiuitatis tempus celabat, fed et ne fe pingi quidem patiebatur, et amicos cogebat, imprimis Amelium praeceptoris imaginem vehementer exoptantem, vt Carterium pictorem optimum in fcholas Plotini, quibus intereffe licebat cuiuis, introduceret, longaque attentione Plotini imaginem animo fibi imprimere altius, et lineamenta concitatius concipere iuberet: ex qua memoriae imagine cum fimilitudinem referret pictor, eamque Amelius emendaret, tandem is infcio Plotino eius imagine quam fimillima potitus eft [q]. Quod Plotini fingularis indolis exemplum tanquam modeftiae rarae, et vanitatis profligatae fpecimen inter Chriftianos, fi paucos viros claros excipias vix occurrens, vehementer quidem laudat P. BAYLE [r], fed, vt dicta probant, praeter meritum. Tantum enim abeft, vt modeftiae in eo laudem quaefiuerit Plotinus, vt fanatica potius ambitione quadam irritatus, cum fe corporea mole grauatum a diuinis originibus coeleftique dignitate deturbatum crederet, bilem hanc ob rem omnem in corpus euomeret, et abiecte nimis atque indigne de eo ftatueret, eius etiam imaginem deteftaretur, quod diuinae tamen imaginis lineamenta et artificii coeleftis perfectionem referre nouimus [s]. Contraxit vero haec valetudinis fuae negligens cura Plotino mortem miferabilem. Paulatim enim in anginam incidit, cuius adeo morbi peftis inualuit, vt raucedine nimia clarus ille atque canorus vocis rotundae vigor omnis abiret, caligaret vifus, manusque et pedes vlcerarentur, et in putredinem tandem abirent, quam eius miferiam praeter PORPHYRIVM [t] tetigit FIRMICVS MATERNVS [u]. Derelictus itaque ab amicis, praeter vnum Euftochium, (nam Porphyrius tunc in Sicilia verfabatur) ex vrbe deceffit, et in Campaniam deductus eft in agrum Zethi veteris difcipuli fatis iam functi, a cuius haeredibus ei neceffaria fuppeditabantur, atque etiam ex praediis Minturnis Caftricii afferebantur. Mortem vero cum fentiret appropinquantem, ad Euftochium dixit: *Equidem iam annitor, quod in nobis diuinum eft, ad diuinum ipfum, quod viget in vniuerfo, adiungere*, hisque dictis fpiritum reddidit. Quibus verbis totam fere philofophiam fuam expreffit, hoc potiffimum fundamento nixam: cuncta ex diuino fonte animae mundanae emanaffe, animam ipfam, vel τὸ θεῖον potius, mentemque diuinae naturae atque effentiae particulam iungendam iterum effe fonti ex quo effluxerat. Etfi enim migrationibus prius purgandas animas nec Plotinus quidem

q) c. I. p. 92.
r) Idem enim de Busbequio, M. Velfero, Io. Vinc. Pinello, Iacobo Gretfero Gabriele Palaeoto, Thoma Gatackero, Valerio Herbergero, Antonio Varillafio, Cafparo Scioppio, Vincentio Placcio, I. Mabillonio ipfoque P. Baelio narratur, quorum tamen plerorumque habemus imagines inuitis illis extortas, vt Plotino.
s) loc. cit. not. A.
t) c. 2. p. 94.
u) L. I. p. 6. Math. qui viuo corpore tabefcentem, et mifere putrefcentem defcribit.

quidem negabat [v], suam tamen mentem ita philosophiae studio purgatam credebat, vt corpori adhuc adhaerens, ad Dei ipsius intuitionem ascenderit: vnde ista quidem purgatione, quam per μετεμψύχωσιν fieri et per multas periodos transire cum Ammonio statuebat, se opus habere minime putauit. Quae an laude digna sint, et Christianum quoque hominem non indecentia, quod non RHODIGINVM [x] tantum sed et illo longe doctiorem in veterum doctrinis P. BAYLIVM [y] scripsisse miramur, iudicent rei periti. Ita vero Plotinus rebus humanis LXVI. aetatis anno, Claudii imperatoris secundo, A. C. CCLXX. ereptus est. Facile ex enarrata fuse Plotinianae vitae historia de eius temperamento corporis, animique indole, et intellectus atque voluntatis virtutibus pariter atque vitiis iudicari potest. Accurate enim si singula ponderentur, et potissimum ea, quae passim iam ἐν παρέδῳ notauimus, intelligitur sane, fuisse eum temperamento, quod quidem in ipso Porphyrio notabat Plotinus [z], melancholico, corpusque eius atra bile refertum, valde animam grauasse, et non sanguinem tantum corruptis repleuisse et stagnantibus humoribus, qui tandem in morbum degenerarunt miserabilem, sed et animi facultates valde corrupisse. Inde enim eximius magnusque iudicandi facultatis defectus deriuandus est, quem non in vita tantum toties, sed in ipso quoque, quod elegit, systemate prodidit. Cui cum accederet animi ex eadem temperamenti natura ad superstitionem vehementer inclinantis conditio, quae gentis, ex qua ortus erat Plotinus, indole, et educationis consuetudine immensum augebatur, non potuit non animus Plotini totus corrumpi, vbi Ammonii accessisset institutio, qua ad enthusiasmum ab eo manu quasi ductus, huicque scopo reliquas disciplinas totamque philosophiam adhibere iussus est. Quae animi ad enthusiasmum inclinatio imaginationis ardentioris magnaque vehementia exaestuantis intemperie ita aucta est, vt si verum est, quod PORPHYRIVS narrat, vsque ad ecstasin raperetur. Mirum itaque non est, hominem non metaphysicis tantum speculationibus male saepe cohaerentibus totum fuisse occupatum, sed et theurgicis virtutibus gloriatum, miseramque Ammonii philosophiam amplexum; obscuritate quoque totum laborare, et vix posse intelligi, quem se ipsum non vbique intellexisse, valde est probabile: licet illi intensissimum acumen et multiplicem intellectum adscribat Porphyrius, eiusdem prorsus commatis philosophus. Cuius si testimonio standum est, post Pythagoram et Apollonium tertius in hac philosophorum θαυμαστῶν schola locus debetur Plotino: cuncta enim eius laudibus prorsus inuidendis personant. Porphyrium [a] enim si audis, „erat in congressibus ad dicendum strenuus, ad inuentionem solers, ad „opportuna percipienda promtissimus, licet in dictionibus nonnullis aber„raret.

v) Vid. Enn. VI. L. VII. c. 6. p. 699. quae tantum more Aegyptio ludere, non vero Platonice asserere nugatur Ficinus, vt Platonicorum suorum dementiae succurreret.

x) Antiq. lect. L. XXI. c. 10.

y) l. c. Vterque ad sensum dicti enthusiastici cum non attendit.

z) c. II. p. 112.

a) c. 13. 14. 15. add. FIRMICVS l. c.

„raret. Praeterea inter loquendum mens emicabat, lumen intimum ad „vultum vsque diffundens: amabilis enim cum esset aspectu, pulchrior „tamen inter disputandum videbatur, benigna mansuetudine et placida ad „excipiendas quaestiones lenitate cum robusto ad eas dissoluendas vigore „certante. Et quamuis breuis esset, sensibus tamen vbique pluribus, „quam verbis abundans, multa diuino afflatus numine effundebat, animo„que ad rem ipsam ardenter affecto. Eruditio erat vniuersalis sparsaque „latenter in libris eius Stoicorum, Peripateticorumque dogmata. Late„bat eum nihil illorum, quod ad geometriam, arithmeticam, mechani„cam, opticam, musicam pertineret, licet ad haec nunquam data opera „exercendo se praeparasset. Etsi vero in eius schola legebantur Platoni„corum praestantissimorum commentarii, Seueri, Cronii, Numenii, Caii, „Attici; item Peripateticorum Aspasii, Alexandri, Adrasti, sui tamen „iuris erat et ab his in theoria prorsus diuersus, quippe qui in „soluendis quaestionibus ad Ammonii systema conformabat responsum. „Operam etiam dedit astronomicis regulis [b], quamuis more non ad„modum mathematico, astrologorum autem iudiciis incubuit diligentius, „eorumque praedictiones saepe refutauit. Gnosticos, orientalem Zoro„astris philosophiam iactantes repulit, Platonem ab contemtu eorum vin„dicauit". Quae licet magna satis longe tamen his praecelluit vis Plotini „theurgica, qua vir vere fuit, si Porphyrio fides, θαυμάσιος. „Cum „enim semper animo inuigilaret, vt scilicet purus, et erga diuinam illam „naturam amore accensus ex amara huius vitae vnda emergeret, hacque „ratione hoc beato lumine cum saepe se ipsum attolleret tota mente ad De„um primum mente superiorem, perque gradus Platonicos omnes ascen„deret ad diuina, ipsi protinus apparuit Deus ille nec formam, nec ideam „aliquam habens, sed super intellectum vniuersumque intelligibile in se „ipso consistens. Qua Dei summi apparitione ad philosophiae suae finem „appropinquauit, qui erat Deo vbique praesenti coniungi, quam etiam „felicitatem quater consecutus est [c]. Sed diuino etiam collustratus lumi„ne in docendo et scribendo auxiliis Deorum singularibus adiutus est, vt „intus et extra ea pulcherrima aspiceret, quae alii philosophi attingere ne„queunt." Talis cum esset Plotinus, qui tanta familiaritate supremo Deo vteretur, mirum non est, inferioribus Diis fuisse familiarissimum. Daemones enim non euocauit modo alios sed et genium suum non inferioris ordinis, sed superioris classis ex Diis aetheriis [d], quae ei occasio fuit de familiari daemone librum conscribendi hodie extantem [e]: immo tanta inter eos auctoritate fuit, vt excelsa mente Deos ad se, non vero se ad Deos accedere debere professus sit. Horum vero ope & ministerio factum est, vt cum obtrectatorem ex condiscipulis apud Ammonium, Olympium Alexandrinum nactus esset, quocum de principatu in illa philosophia certabat, quam

b) Hoc vnum displicet Firmico l. c. locum integrum habes etiam apud FABRIC, l. c. p. 153.

c) c. 23. p. 137. seq.

d) c. 10. pag. 111.

e) Ennead. III. L. IV.

quam tanto magiſtro didicerant, isque veneficiis Plotinum inuaderet magicisque incantationibus efficere tentaret, vt ſideraretur: retudit ictus directos Plotinus in aduerſarium arte hac ei ſuperior, vt totum eius corpus, tanquam marſupium contraheretur [f]. Talia multa de Plotino praedicat Porphyrius, vt euinceret vera eſſe, quae magnifico carmine de praeceptore hoc ſuo cecinit oraculum [g], quod eum ſupra humanae naturae conſortium euexit, Deorumque adſcripſit contubernio. His vero omnibus quanta fides adhibenda ſit, opus non eſſe, vt prolixe oſtendatur, arbitramur, poſtquam non fuſe tantum de horum hominum totiusque ſectae conſilio ſe ſuosque philoſophos diuinis miraculis filii Dei et legatorum eius opponendi diſſeruimus, ſed in Pythagorae quoque et Apollonii Tyanenſis exemplis demonſtrauimus, fictis et mendacio exſtructis miraculis res ſuas confirmare, in hac ſecta non licitum tantum fuiſſe, ſed et laudabile, et commendatum. Quo artificio cum Porphyrius quoque in Pythagorae vita vſus ſit, luculenter inde apparet, eum in hac quoque praeceptoris ſui βιογραφίᾳ, a rationibus et conſuetudine ſectae ſuae non diſceſſiſſe; hinc mendacis laudis vbique in hoc encomio apparent veſtigia, quae facile detegi poſſunt, ſi ad eam, quam delineauimus, Plotini animi imaginem reſpiciamus. Quam enim ei tribuit iudicandi ſolertiam, ſyſtematis euertit conditio, quod ita comparatum eſt, vt vel mediocri attentione iudicandique facultate, quam miſerum ſit maleque cohaereat, queat deprehendi. Qua de re vt conuincamur, vnius tantum ex eius libris lectione opus eſt, vt pateat, acumine quidem et ſubtilitate metaphyſica non deſtitutum fuiſſe Plotinum, ſed ſaepe prorſus delirantis in modum; tantaque obſcuritate et dictionis poëticis figuris vbique repletae ſalebris eſſe impeditum, vt ſatis pateat, inſanientem prae eruditione Plotinum, ſe ipſum non ſatis intellexiſſe. Ipſe certe EVNAPIVS [h] de Plotino fatetur, quod τῷ τε τῆς ψυχῆς ὀρανίῳ καὶ τῷ λοξῷ καὶ αἰνιγματώδει· τῶν λόγων βαρὺς ἐδόκει καὶ δυσήκοος *propter diuinum argumentum obliquamque et aenigmaticam dictionis obſcuritatem grauis et difficilis intellectu viſus ſit.* Quod licet ex eo tantum deriuat MACROBIVS [i], quod parciſſimus verborum fuerit, fatetur tamen Porphyrius ex ignorantia aptae dictionis proueniſſe, veraque cauſſa inde deriuanda eſt, quod obſcuris vagisque mentis notionibus et ideis nihili vteretur, et nimia ſubtilitate cogitationum tandem in auras euaneſceret. Quod licet ſatis potuiſſet verum philoſophiae Plotinianae characterem prodere, et efficere contemtum, contrarium tamen effectum habuit, vt quae homines non intelligerent, ea laudarent. Quod Chriſtianos [k] quoque feciſſe merito miramur. Nihil vero magis pſeudo-philoſophum fuiſſe Plotinum prodit,

quam

f) Ibid.

g) c. 21. p. 133. Conſarcinatum illud carmen fuiſſe a diſcipulis Plotini et Apollini ſuppoſitum non eſt quod dubitemus, adeo ſapit eius ſcholam, et ipſe Apollo ſe Plotino facit inferiorem.

h) p. 17. Ita ipſe quoque Porphyrius et Longinus.

i) In ſomn. Scip. L. II. c. 12.

k) AVGVSTINVS contra Acad. L. III. c. 13. recentiorum elogia vide apud THOM. POPE-BLOVNT. Cenſ. celebr. auct. p. 203. ſeq. et FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 148. ſeqq.

quam qui ab ipſo Porphyrio [l] tanquam ſumma ei felicitas attribuitur enthuſiaſmus, qui et totum eum ſaepiſſime occupauit, et totius philoſophiae eius finis atque ſcopus fuit, eoque tandem progreſſus eſt, vt laxatis imaginationis efferueſcentis habenis ad ecſtaſes raperetur. Quam animi conditionem vel morbum potius corruptae et ab inſania prope diſtantis mentis argumentum eſſe, non ignorant, qui vnquam de humani intellectus, et imaginationis viribus morbisque fuere ſolliciti. Non imparatum fuiſſe a lectionis in ſcriptis philoſophorum verſatae copia facile credi poteſt, cum hanc poſtulauerit ſyncretiſticae philoſophiae conditio, longiſſime tamen in his eum ſuperauit diſcipulus Porphyrius. Mirum vero quod de eius eruditione mathematica is iactat, in qua tamen ſe nunquam exercuiſſe dicit, quaſi habitu Θεοδιδάκτῳ ſine vlla exercitatione ea acquiratur: nec ſaniora ſunt, nullius eum philoſophi iuris factum eſſe, et tamen in decidendis quaeſtionibus vni adhaeſiſſe Ammonio. Ex his enim intelligimus, nefanda conciliationis praepoſterae et ad fanatica placita attemperandae conſilia ſecutum fuiſſe Plotinum. Quibus tantopere obtemperauit, vt plerisque Graecorum, non diffitente PORPHYRIO [m], plagii, expilatique Numenii ſuſpectus eſſet, Ameliusque peculiari libello *de differentia doctrinae Plotini ad Numenii diſciplinam* ab hac turpitudine nomen eius vindicare opus haberet. Tota enim eclectica ſecta ab hoc plagii crimine immunem et innocentem calamum non praeſtitit, vt ex dicendis conſtabit. Hoc vnum laudandum in Plotino, quod aſtrologicas vanitates contemſerit, quod tamen artis magis ignoratione, quam philoſophiae iudicio factum fuiſſe videtur, cum ſyſtema Ammonii eas non repudiet. Nihil tamen magis morbos, quibus laborauit Plotini animus, prodit, quam iactabunda admirandorum narratio. Quam ſi totam reiicimus, nihil ea in re agimus, quod non attentum veteris hiſtoriae lectorem decet, et prudentiae fideique hiſtoricae regulae poſtulant: cum ſupra iam, vbi de Apollonii miraculis actum, euidenter probauerimus, huius ſcholae homines fraudibus, praeſtigiis, mendaciis eiusmodi θαυμαστὰ iactaſſe, vt ſibi ſuisque praeceptoribus diuinioris auctoritatis et ἱερᾶς γενεᾶς (quod nomen affectabant) fidem facerent, et haberent, quod miraculis Chriſtianorum opponerent [n]: nec eos puduiſſe, impudentiſſimis eiusmodi mendaciis nutanti ſuperſtitioni ſuccurrere. Sed dabimus Porphyrio, licet ob Pythagoreas, quas conſcripſit, fabulas, valde ſuſpecto, fidem, quid quaeſo miracula narrata loquuntur aliud, quam hominem et delirum, et impoſtorem? Et ecſtaſin quidem haud ſemel paſſum eſſe, facile credimus, et vidiſſe ſe Deum ſummum nulla imagine conſpicuum, vt quidem ſibi perſuadebat. Naturale enim hoc eſt

l) Τὰ πολλὰ ἐνθουσιῶν καὶ ἐκπαθῶς φράζων, c. 14. p. 115.

m) c. 17. p. 119. Dictum hac de re ſupra ſect. 3. in Numenio.

n) Fidem eius rei nobis facient hiſtoriae vitarum ab Eunapio, Marino, Damaſcio confectae, quas in ſequentibus examinabimus. Vbique enim hi homines ſibi ſimiles deprehenduntur, id eſt, ſui amantiſſimi, iactatores, impoſtores impudentiſſimi, plauſtra mendaciorum congerentes.

eſt hominibus atra bile ad furorem et deliria laborantibus, corpusque inedia et vigiliis extenuantibus, et ſaepius factum, vt deiecta ab imaginationis regimine iudicandi vi, ad inſolita vagaretur ingenii delirantis furor, cuius exempla plurima nobis ſacra et philoſophica narrat hiſtoria. Incantatorem vero magicis eum ſuperaſſe artibus et prouocaſſe ſpiritum tutelarem cum Aegyptiaco ſacerdote de hac arte certantem, quid aliud probat, quam vel veneficum, magumque, vel impoſtorem et praeſtigiatorem fuiſſe Plotinum maximum, quales ſacerdotes fuiſſe gentiles toties annotauimus? Qui ſi Luciani vixiſſet temporibus, dignus fuiſſet, qui Apollonio et Alexandro iungeretur. Aſt hic tandem communis quaſi Aſiae, Africae et Europae praeceptor fuit, qui nouum et peſtilentiſſimum philoſophiae genus, quod totum ſuperſtitionem, enthuſiaſmum, praeſtigias et innumeras decipiendi homines artes complectebatur, per diſcipulos vbique diſſeminauit [o]. Hic fons fuit Caſtalius, ex quo arua ſua irrigarunt non Aſiae tantum celeberrimae ciuitates, ſed et Athenae, Alexandria, Roma. Hoc oraculum fuit, quod imprudenter a Chriſtianis conſultum magnam errorum multitudinem per agrum Domini diſſeminauit, et vehementer rempublicam turbauit Chriſtianam [p], qua de re dicemus plura in ſequentibus [q].

§. XIII. Magnam ſcilicet ſegetem, laetiſſimis prouentibus effloreſcentem non promiſerunt tantum, ſed tulerunt etiam ſemina a Plotino iacta, cuius philoſophia per totum fere orbem Romanum propagata eſt. Cum enim diſcipulos haberet ipſo praeceptore doctiores, ambitione vero nimium elatos, qui ſe labaſcenti ſuperſtitioni auitae nouos quaſi Atlantes miſſos eſſe credebant, ad ſuſtinendum, quod ruinam minabatur, onus, quique Ammonii et Plotini artibus inclareſcere ſe poſſe non inepte coniiciebant, diſſeminatum ab iis ſyſtema philoſophiae Ammonii per omnes fere terras locum inuenit hominesque, qui id porro propagarent. Nam non Romae tantum, vbi docuerat Plotinus, ſed imprimis Alexandriae, vbi nata erat haec philoſophia, et in nobilioribus Aſiae minoris vrbibus, tandemque Athenis etiam non aſſeclas tantum inuenit, ſed publicos quoque doctores, et profeſſorum eius ſyſtematis ſucceſſionem. Quae licet ab Ammonio Alexandriae fundamenta accepiſſet, vnde Alexandrinam quoque, ſenſu eminentiori, philoſophiam recte vocaueris, reliquis tamen Ammonii diſcipulis, neſcio quo fato, mature obliuione tenebriſque ſepultis, vnus emicuit Plotinus, qui totum aedificium ab Ammonio extructum, non fulciret tantum, ſed totum exornaret et ad faſtigium deduceret. Recte itaque dixit SOCRATES [r], Hypatiam Alexandrinam in

Succeſſio ſcholae Plotinianae.

o) Conf. elegantiſſimus MOSHEMIVS l. c. p. 112. ſeq.

p) IDEM l. c. §. 12. p. 115. ſeqq.

q) Vnus cum inter veteres Plotinus philoſophus occurrat, de homonymis diſpicere non poſſumus.

r) Ὑπατίαν τὴν Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.

in ſchola Plotini Platonica ſucceſſiſſe. Id quod reprehendit quidem doctiſſimus VALESIVS [s], negans ſcholae Alexandrinae ſucceſſionem a Plotino deducendam eſſe, quod is quidem Alexandriae ab Ammonio inſtitutus eſſet in philoſophia, nunquam tamen Alexandriae docuerit, ſcholamque tenuerit, ſed in vrbe Roma vſque ad obitum docere perſeuerauerit, vnde mallet pro Plotino Ammonium ſubſtituere. Praeter rem tamen haec dicuntur, ipſo viro doctiſſimo fatente ſcholam Alexandrinam ſibi Plotinum vindicaſſe. Vbi enim de ſectae huius Alexandrinae ſucceſſione agitur, non de ſolo loco, ſed de ſyſtemate ſermo, quod in iſto loco enatum, et magnam quoque partem ibi propagatum eſt, quod licet Plotinus Romae docuerit, manet tamen ſcholae eius nomen Alexandrinae, quod non tantum Alexandriae eam philoſophiam Plotinus didicit, ſed ipſi quoque eius diſcipuli Plotinianae ſcholae ſucceſſionem rectam Alexandriae ſeruarunt. Quae licet Athenas quoque Antiochiam aliasque in vrbes propagines demitteret, nomen tamen Alexandrinae ſcholae et philoſophiae ſeruauit, vt Academica philoſophia atque ſecta dicta eſt, quae ex Academia progreſſa latiſſime per Graeciam et Romanum orbem ſe diffudit. Succeſſionem vero Plotinianae ſcholae, quam Alexandrinam quoque dicemus, praeter Amelium, diuturnum Plotini et familiarem diſcipulum, propagauit Porphyrius, qui praeter Theodorum Aſinenſem, Iamblichum Chalcidenſem ex Coeleſyria magni in hac ſchola nominis philoſophum diſcipulum habuit, qui Conſtantini M. temporibus floruit. Qui vel ea propter peculiari attentione in huius ſcholae hiſtoria dignus eſt, quia ad conſtituendam huius generis ſectam dandumque ei iuſtum habitum et perfectionem omnium plurimum contulit. Ex eius diſciplina progreſſi ſunt multi viri eruditi huius philoſophiae laude inclyti, et imprimis Sopater Syrus, Aedeſius et Euſtathius Cappadox eiusque vxor Soſipatra et Antoninus filius, quibus Theodorius et Euphraſius Graeci adduntur. Aedeſius ſcholam Alexandrinam inſtitutione ſua porro propagauit, et non Soſipatram tantum et Antoninum Euſtathii, ſed et Euſebium Myndium, Maximum Epheſium, Priſcum et Chryſanthium Sardianum diſcipulos habuit, qui ſectam hanc eruditione ſua plurimum nobilitarunt. Ipſe Iulianus imperator hanc philoſophiam ab Aedeſio, Chryſanthio, Priſco et Maximo edoctus eſt, de ea ſcripſit valdeque eius incrementa promouit. Chryſanthio adhaeſit, et philoſophiae ab eo myſteria didicit Eunapius Sardianus, cuius fere diligentiae acceptum referimus, quicquid nobis de eius ſucceſſione innotuit. Sed et Hierocles circa haec tempora in hac ſchola Alexandriae doctor fuit; ex qua vrbe ad Graecos Athenas praeter Chryſanthium traduxit Plutarchus Neſtorii, cui Syrianus diſcipulus ſucceſſit. Syrianum audiuit Hermias Alexandrinus eiusque vxor Aedeſia, itemque Domninus Syrus, et praecipue Proclus, magnum in hoc coelo ſidus. Qui cum diſcipulos educaſſet plurimos, per omnes fere terras hanc philoſophiam diſſeminauit, inter quos eius auditores maxime illu-

s) Ad l. c. Socratis.

illuſtres fuerunt Heliodorus et Ammonius, Hermiae filii, Hierius Plutarchi, Aſclepiodotus, Zenodotus, Seuerianus, Vlpianus, Gazaeus, et Marinus, qui in cathedra praeceptori ſucceſſit. Multos hos in philoſophiae huius ſocietatem adduxiſſe, facile ex his coniici poteſt, cum Chriſtiani quoque horum hominum ſcholas frequentauerint, vnde inter veteris eccleſiae viros philoſophos huius quoque ſectae veſtigia, nimis eheu! frequentia ſuo loco occurrent. Ex gentilibus Ammonii auditoribus fuere Simplicius, vir eruditus et magnae inter eos exiſtimationis et Aſclepius Trallianus. Marinus diſcipulo gauiſus eſt Iſidoro Gazaeo, isque Damaſcium Damaſcenum huic philoſophiae innutriuit, in quo defecit celeberrimae ſcholae ſucceſſio. Horum itaque, quantum nobis relictum de iis ex veterum memoriis, condemus hiſtoriam, non neglectis tamen iis, qui ex eadem ſchola nominis atque eruditionis celebritatem conſecuti ſunt, qualis fuit Theon Alexandrinus, magnae famae mathematicus, et imprimis philoſophiae Alexandrinae et mathematum laude inclyta eius filia Hypatia [t]. Addemus etiam quos Chriſtianis quidam annumerant, rectius gentiles viſi, licet ex vtrisque mixti videantur, qualis fuit Macrobius, et ſi quosdam audias Chalcidius quoque, quem tamen Chriſtianis magis addendum eſſe ſuo loco faciemus veriſimile. Quin et tota fere Peripatetica ſecta a Sec. III. initio huc referenda eſt. Cum enim inter Platonicos et Ariſtotelicos concordiam tentaſſet Ammonius, eiusque diſcipuli eam confirmaſſent, factum eſt, vt non minorem in explicando Ariſtotelis ſyſtemate operam ponerent, eclectici, inter quos Dexippus, Themiſtius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius eminuerunt. Quorum tamen cum maxime circa Peripateticam philoſophiam eminuit induſtria, in huius ſectae hiſtoria faciemus mentionem.

§. XIV. Amelius natione Tuſcus fuit, vt teſtatur, qui diu cum eo vixit PORPHYRIVS [u]; quare audiendus non eſt SVIDAS [x], qui Syrum Apamea oriundum facit, ſine dubio, quod locum natiuitatis cum eo, vbi diu vixit, ciuemque aliquem filium adoptauit, confunderet, qualis negligentia Suidae paſſim in eius lexico deprehenditur. Proprium Amelii nomen, Gentilianus fuit, maluit vero nominari *Amerius*, ab integritate ducta appellatione, quam *Amelius*, a negligentia [y]. Praeceptorem in philoſophia habuit ante Plotinum Lyſimachum, quem Stoicae familiae addictum fuiſſe, ex LONGINI fragmento de fine liquet [z]. *Amelius.*

Ab

t) Succeſſionis huius fidem faciemus in ſequentibus. Videndi etiam praeter Eunapium, Marinum, Damaſcium, huius ſcholae philoſophos, ex recentioribus IONSIVS de Scr. Hiſt. Philoſ. L. III. c. 16. p. 293. OLEARIVS de philoſ. eclect. c. 3. p. 1209. FABRICIVS prolegom. ad Marini vitam Procli p. 10.

u) In vita Plotini c. 7. p. 104.

x) SVIDAS T. I. Amelius p. 137. conf. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 44. KVSTER. ad l. c. Suidae, MEVRS. Bibl. Graec. alii.

y) PORPHYR. l. c. Amerium vocat EVNAPIVS vit. Sophiſt. p. 17.

z) l. c. ſ. 6. p. 129. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 405. Aſt Vol. I. p. 559. Lyſimachis ibi enarratis addendus. conf. IONS. de S. H. Phil. L. II. c. 18. p. 209. L. III. c. 15. p. 288.

Ab hoc ad Plotinum transiit, Philippi imperatoris anno tertio, qui fuit A. C. CCXLVI. cum iam prius ex Numenii scriptis magnum in Platonem amorem concepisset. Omnia enim fere scripta Numenii descripsit, plurimaque eorum memoriae mandauit [a]. Ab eo tempore Plotini semper lateri adhaesit indiuiduus comes, per viginti atque quatuor annos, et fortasse non reliquisset praeceptorem, nisi eum in saluberrimam Campaniam Roma discedere coëgisset morbus desperatus, vt supra narrauimus. Tum enim in Syriam Apameam discessit [b], sine dubio, quod ita viribus defecerat Plotinus, vt docendo non amplius sufficeret. Tantopere vero a socordia et negligentia, quae nomen tamen ei fecit, abhorruit, vt laboris tolerantia omnes condiscipulos suos superaret [c]; cuius dedit specimen cum ex lectionibus et disputationibus scholia multa atque commentariolos colligeret; ex quibus centum ferme libros composuit [d]. Quam diligentiam cum longum tempus continuaret, et praecipue quaestionibus Plotino propositis de grauissimo quouis philosophiae argumento differendi occasionem ei offerret [e], dici non potest, quantum in eclectica philosophia scholae Ammonii profecerit. Tanta certe Plotinus in eum erat fiducia, vt si quaestiones a discipulis propositas prolixiori dissertatione excuti cuperet, Amelium ad eas dubitationes, scriptis etiam, respondere iuberet [f]: eumque potissimum deligeret, qui famam praeceptoris a plagii obiecto vindicaret crimine, quo fine librum eius scripsisse *de differentia doctrinae Plotini a Numenii disciplina* [g], supra diximus. Verum in aliis quoque materiae philosophicae generibus vtilem Plotini philosophiae praestitit operam. Cum enim haeretici veteres Gnosticorum ex semine prognati, orientalisque philosophiae alumni, vt auctoritatem nugis suis conciliarent, reiectis Pythagora et Platone, quos diuinitatis abyssum, ex qua emanasse diuina omnia miris somniis crepabant, non intellexisse contendebant, libros multos suppostitios circumgestarent, et reuelationes quasdam Zoroastris, Zostriani, Nicothei, Allogenis, Mesi, aliorumque ostentarent; grauiter id ferens Plotinus, qui scholae Ammonii tantorum heroum sapientiae possessionem vindicabat, discipulis Porphyrio Amelioque negotium dedit, vt eos fraudis conuincerent. Amelius itaque libros quadraginta composuit contra librum Zostriani apocryphum [h], sed et libros Plotini ex ipso eius ἀρχετύπῳ et manu Plotini scriptis voluminibus descripsit quam emendatissime [i]; et de eius philosophia ad Longinum disseruit peculiari epistola, in qua tamen nimiam prolixitatem et ambages, breuitati Plotini oppositas sibi non placuisse Longinus ait [k]. Tantus cum in schola Plotini esset, omnium, qui philosophum hunc colebant, amorem meruit, et in his potissimum Castricii Firmi senatoris Romani, cuius supra in Plotino mentionem fecimus,

a) Ibid. c. 3. p. 98.
b) c. 2. p. 95.
c) c. 3. p. 98.
d) Ibidem.
e) c. 5. p. 101.
f) c. 8. p. 122.
g) c. 17. p. 119. inscripsit eum Porphyrio.
h) c. 16. p. 118.
i) c. 20. p. 126.
k) c. 21. p. 133.

cimus, quem Amelio οἷα οἰκέτης ἀγαθὸν ἐν πᾶσιν ὑπηρετούμενον, *serui instar officia praestitisse*, ait PORPHYRIVS [l]. Sed cum ipso quoque Porphyrio amicitiam coluit, quamdiu simul essent apud Plotinum, arctissimam. Octodecim enim annos iam in familia Plotini erat Amelius, cum Porphyrius ad Plotinum se contulisset [m]. Vnde et Amerium, siue Amelium inter συμφοιτητὰς Porphyrii numerat EVNAPIVS [n]. SVIDAS [o] vero, Porphyrium facit Amelii discipulum, quod sine examine nudaque assertione admisit IONSIVS [p], contrarium recte tuente doctissimo HOLSTENIO [q], qui et hic Suidae negligentiam carpit, quo nomine quoque eam notauit diligentissimus KVSTERVS [r]. Etsi vero satis nota est supina Suidae, vel, quos adhibuit, amanuensium eius oscitantia, vt parum laborandum sit de hoc loco ab errore absoluendo, propter Amelii tamen historiam sine obseruatione dimittendum non est, certa ratione Amelium quoque dici posse Porphyrii praeceptorem. Cum enim Plotinus meditationum metaphysicarum profunditate et dictionis negligentia valde esset obscurus, et ab iis, qui recens eius disciplinae se tradiderant, non intelligeretur, hincque multis vexaretur quaestionibus et obiectionibus, iussit ille veteranos philosophiae suae callentissimos ad has quaestiones et obiectiones respondere, et philosophiae suae praecepta enucleatius atque luculentius tradere. Id quod etiam accidit, cum Porphyrius ad eius scholam accessisset. Cum enim is minus recte Plotinum esset assecutus, eum contra scribendo prouocare ausus est, tentans ostendere, τὰ νοήματα, quae extra mentem non esse Plotinus statuebat [s], extra intellectum existere. Ille vero cum Amelio eius scripta legenda dedisset, isque iam perlegisset, subridens Amelium iussit, Porphyrio has dubitationes, in quas ob ignorantiam sententiae Plotini inciderat, eximere: quod et fecit Amelius haud exiguo contra Porphyrium conscripto libro, cui iterum contradixit Porphyrius, respondit Amelius, donec ille veriorem opinionem, et genuinam Plotini mentem conspicatus sententiam mutauit [ss]. Factum id esse haud vna vice, familiaris, quae inter Amelium et Porphyrium culta est, amicitia suadet. Cum itaque in communi apud praeceptorem contubernio magistri praecepta Porphyrio, nouo commilitoni declararet Amelius, veteranus miles, non sine veritate is Amelii quoque dici potest discipulus. Nimius tamen est HOLSTENIVS [t], qui, vt Suidae eo fortius contradiceret, *non putare se*, scribit, *Porphyrium expleto iam XXXVIII. aetatis anno in disciplinam Amelio se tradidisse, quem iam Romae doctrinae et sapientiae laude superabat, adeo quidem, vt Amelius sua scripta cum venia ab eo legi peteret atque emendari.* Prius enim falsum esse, ipsius Porphyrii confessio manifestat modo adducta; posterius de eo tantum

intel-

l) c. 7. p. 104.
m) c. 4. p. 99.
n) loc. cit.
o) loc. cit.
p) L. III. c. 16. p. 293.
q) l. c. p. 43.
r) Ad l. c. Suidae.
s) Ennead. L. V. l. 5.
ss) c. 18. p. 122.
t) loc. citat.

intelligendum est tempore, quo in schola Plotini plurimum Porphyrius profecit, adiutus elegantia dictionis, quam ex Longini disciplina acquisiuerat, quaue carebat Amelius nimis in scribendo prolixus. Certe non ad philosophiae cognitionem sed ad scribendi perfectionem esse trahendum, ex ipso PORPHYRIO [u] discitur, qui ad Longini prouocat testimonium laudantis in Porphyrio, quod deuitatis Amelianis ambagibus in scribendo, Plotini formam propius expressisset. Quod clarius adhuc explicat EVNAPIVS [v], monens: *Condiscipulos Porphyrii, quos ex optimis fuisse ipse fatetur, Origenem, Amelium, et Aquilinum, quorum extent volumina, sermonis nulla gratia florere, eo quod nullae adsint dicendi veneres, quamuis dogmata pulchre intexta orationi habeant, et ipse Porphyrius eos ob stili acumen et grauitatem laudet, omnemque iis gratiam referat: Ipsum vero Porphyrium tanquam Mercurialem quandam catenam, ad mortales demissam omnigenae eruditionis beneficio cuncta aperte, dilucide, clare explicuisse.* Ex quibus simul clarum est, pueriliter hallucinatum esse, interpretem THEODORITI [x], qui nobis ex Amelio Porphyrii discipulum exsculpsit. Immo et Suidas a negligentia non potest absolui, qui Ammonio coaetaneum facit Amelium, quem decimo quarto demum scholae suae anno Plotinus nactus est discipulum, quo diu iam in viuis esse desierat Ammonius, vt ex illis intelligi potest, quae supra de eius aetate differuimus [y]. Quando vero, et vbi obierit, incertum. Superuixisse Plotino aliquot annis dubio caret, Apameam enim abiit, vbi etiam decessisse videtur. Nam ibi commentarios suos Iustino Hesychio cuidam filio adoptiuo dono dedit, et vt coniici potest, haeredem reliquit [z]. Fuit ingenio non secus ac praeceptor et condiscipuli fanatico et superstitioni valde dedito, qualem ex disciplina Plotini prodire par erat, fuisse enim sacrorum obseruantissimum, singulisque νοομηνίαις, (quas sacras habuisse hanc scholam Procli quoque exemplo infra discemus,) sacrificasse, narrat PORPHYRIVS [a].

Porphyrii patria:

§. XV. Non Amelium tantum, sed Plotinum quoque eruditione superauit, fanaticae vero philosophiae studio secutus est PORPHYRIVS, inter primos et praecipuos scholae Plotinianae, et sectae Alexandrinae doctores iure numerandus. De cuius vita praeter ea, quae passim historiae Plotini interseruit, more suo scripsit EVNAPIVS [b], quem ex parte secutus est SVIDAS [c], in enumerandis tamen libris, quam exponenda vita, copiosior. Reliqua quae apud veteres occurrunt magna diligentia et copiosa eruditione collegit, et prolixam vitae Porphyrii scriptorumque eius enarrationem nobis exhibuit LVCAS HOLSTENIVS [d], quam recusam dedit, cum rarius compareret, Io. ALB. FABRICIVS.

u) c. 21. p. 133. v) loc. c.
x) Therap. L. II.
y) Conf. HOLSTEN. l. c. p. 44.
z) c. 3. p. 98. a) c. 10. p. 111.
b) loc. cit. p. 17. seqq.
c) In Porphyrius, T. III. p. 158.
d) Adiecta dissertatione de vita et scriptis Por-

CIVS [e]. Addi ei possunt, qui historiam veterem ciuilem pariter et literariam atque ecclesiasticam enarrarunt [f]. Non enim inter gentiles tantum homines eruditionis fama valde inclaruit, sed pestilentissimis quoque scriptis ciuitatem Christianam adortus est, et omnia clamoribus et concertationibus repleuit. Patriam sibi Tyrum esse, et ipse fatetur [g], et refert EVNAPIVS [h], quos secutus est SVIDAS [i]. Quibus tamen locis clarissimis non obstantibus magno sententiarum dissidio de patria Porphyrii disceptarunt viri docti. Quibus disputandi occasionem dedit HIERONYMVS [k], qui suffragante CHRYSOSTOMO [l], eum dixit Bataneoten. Certe hunc Hieronymi locum quasi scopulum esse, ad quem multi naufragium fecerunt, non inepte dixit IOACHIMVS KVHNIVS [m]. Primus annalium ecclesiasticorum conditor CAESAR BARONIVS [n] fuit, qui verbis Hieronymi stans, coniecit Porphyrium Bataneoten dici ab oppido tractuque terrae, quae Batanea dicta est, inque sacris paginis Basan dicitur, parsque fuit Trachonitidis, in Palaestina sitae, de qua docte disseruit Cl. RELANDVS [o]. Puduisse vero putat scriptor purpuratus, Porphyrium originis gentisque Iudaicae, quam vt tegeret, a vicina Tyro Tyrium se dixisse. Nec contemnendum mox, et prima fronte reiiciendum videtur Hieronymi testimonium, qui non tantum in Palaestina vixit, sed cum Iudaeorum quoque viris literatis conuersatus est, adeoque circumstantias hominis non ignoti, et vt literariis studiis, ita canina, qua efferbuit non in Christianos tantum, sed et in Hebraeos scriptores, viros sanctos et diuino spiritu afflatos, ira dudum per omnia volitantis ora noscere potuit. Addit verisimilitudinem, quod SOCRATES [p] habet: *Porphyrium, cum apud Caesaream Palaestinae a quibusdam Christianis verberatus fuisset, iram comprimere non valentem prae nimio furore Christianam religionem deseruisse, et odio eorum, a quibus caesus fuerat, impulsum, libros maledicentissimos aduersus nomen Christianum composuisse; cuius eum coarguat Eusebius Pamphyli, qui libros eius validissime confutauerit.* Quod Augustinum quoque videri affirmasse, in sequentibus dicemus. Prona enim inde coniectura est, Porphyrium, Iudaeum natione, ad sacra Christiana transgressum, cum offensae recordatione ab iis defecisset, ne obiicerentur ei natales, Tyrium a vicinia se finxisse. Etsi vero haec non sine aliqua verisimilitudine dicuntur, recte tamen maioris roboris eis rationes opponuntur [q]. Vix enim credi potest, Por-

Porphyrii, eius vitae Pythagorae Romae 1630. 8. quam editionem sequimur.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 207.

f) Scriptores historiae literariae profanae et ecclesiasticae, Caueus, Dupinius, Fabricius, Ionsius. Item Act. phil. Vol. I. p. 138. BASNAGE Annal. T. II. ad A. C. 278. TILLEMONT. Hist. Imper. T. IV. p. 107. Promisit etiam IO. FRIDERIC. THOMAE diss. de vita et philosophandi ratione Porphyrii Miscell. Lips. T. I. p. 306.

g) In vita Plotini c. 8. p. 107.

h) In vitis sophist. p. 12.

i) loc. cit.

k) Praef. epist. ad Galat.

l) Homil. VI. in 1 ad Corinth. p. 58.

m) Qq. Philolog. Pent. I. c. 5. p. 11.

n) Ad A. C. 325.

o) Palaestin. L. I. c. 33. p. 200. L. III. p. 616.

p) Hist. eccles. L. III. c. 23.

q) HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6.

Porphyrium hominem inter ſuos, praecipue in frequentiſſimis vrbibus Alexandria, Romaque clarum, vbi tot Tyriae gentis homines verſabantur, tam impudenter patriam alienam fuiſſe mentitum, cum non ſine rubore ab iis potuiſſet mendacii, vanaeque oſtentationis conuinci. Sed fuere quoque Syri Longinus et Iamblichus ille praeceptor, hic diſcipulus Porphyrii, quibus facile fuiſſet, fraudem detegere, ſi patriam fuiſſet mentitus Porphyrius. At hi pro Tyrio habuerunt Malchum, nec vnquam de patria eius alia cogitarunt, exque eorum relatione Eunapius habuit, quod non priſcarum tantum hac vrbe Phaenicum oriundus fuerit, ſed et maiores habuerit claros, nec ignobiles. Ipſe Longinus ad eum ex Phaenicia in Sicilia degentem ſcripſit, et Tyri incolam fuiſſe dixit, quam epiſtolam nobis ipſe ſeruauit PORPHYRIVS [r]. Vixit etiam Apameae in Syria Amelius eius condiſcipulus, neque tamen is Iudaeum Bataneoten eſſe cogitauit vnquam. Addi his poteſt: Neque Socratem, neque quem is ſequitur, Euſebium, nec Suidam, graues ceteroquin Porphyrii inimicos, quicquam habere, quod hos eius natales Iudaicos referat, ſed gentilem iſtis ſcriptoribus eum haberi: non obiicere inter tot viros eccleſiaſticos, qui contra illum ſcripſere, quemquam ei apoſtaſiam a Iudaiſmo ad gentiliſmum, ea quoque, quae de eius ex Chriſtianis caſtris ad gentiles defectione memorantur, fide omni deſtitui: viderique deceptos, qui talia de eo coniecerunt, quod ſacra oracula legerit, et contra ea virus maledicentiae atque calumniarum euomuerit; quod tamen ab aliis quoque Platonicis fuiſſe factum, qui gentiles cum eſſent, ſacras paginas euoluerint, Longini et Amelii exemplo conſtet. Placuit tamen his non obſtantibus Batanea Porphyrii patria STEPH. LE MOYNE [s], IAC. HASAEO [ſſ], et I. A. FABRICIO [t], qui ad ſequendas Hieronymi partes eo adducti ſunt, quod alia huius nominis ratio, quae ſatisfacere queat, non facile poſſit afferri. Aliter tamen viſum aliis et imprimis HOLSTENIO [u], qui licet fateatur, ſe non facile perſpicere, quam medicinam afferat loco Hieronymi, in varias tamen partes ſe verſans, nodum, quem ſoluere non potuit, ſecauit, legitque vel *βιοθάνατος* ſceleratus, eo quod furore et atra bile percitam animam habuerit, vel cum IACOBO SIRMONDO [x] *Βαλανεώτης*, hoc eſt SVIDA [y] interprete *περίεργος καὶ πολυπράγμων*; vel a Beten, vel Batnae, vico Palaeſtinae, quem tamen nomen tum iam perdidiſſe, ipſe notat. Putat etiam dici poſſe, Batanaeotam per conuicium appellari atque opprobrium, vt Sodomitarum ac Capernaitarum nomen in ſacris, Melii, pro impio, Cretenſium, pro mendacibus, Aegyptiorum, pro impoſtoribus, non patriae, ſed vitii deſignandi cauſſa adhibetur. Aliis pro Bataneotes legitur *Βοτανιώτης*, vel *Βοτανώδης*, eo quod Porphyrius more Pythagorae ſolis herbis veſcendum ſtatuerit, quod placuit

r) l. c. c. 19. p. 124.
s) Ad varia ſacra T. II. p. 607.
ſſ) De Academia Beryt. c. XI. §. 3.
t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 181. not. a.
u) l. c. p. 227. ed. Fabric.
x) Vid. eius Epiſt. ad Holſten. T. IV. Opp. p. 656. quam opinionem ſibi diſplicere, idem fatetur l. c.
y) In Balaneot. T. I.

cuit TANAQ. FABRO [z], VRB. CHEVRAEO [a], RICH. SIMONIO [b], et IO. CLERICO [c]. Quae coniecturae, cum vocem apud Hieronymum sollicitandam postulent, merito et minus probabiles videntur, et frigidae atque longius petitae sunt. Hinc aliis Bataneotes Hieronymo dictus videtur, quod instar taurorum Basan, ταυρῶν Βατανεωτικῶν petulco impetu inuaserit religionem Christianam, vt olim inimici Dauid, quod quam longe sit a verisimilitudine remotum, licet placuerit STEPH. LE MOYNE [d] et IOACH. KVHNIO [e], quilibet videt. Nec, quod putamus, maiori probabilitate se commendat N. HIER. GVNDLINGII [f] explicatio, qui Bataneotae nomen confictum putat ab Hieronymo ex Battus, cuius nominis poëta battologiae nomen fecit, et νεότης, adeoque ita vocari *nouum nugiuendulum*. Recte hoc displicuit doctissimo HEVMANNO [g] qui vt suam quoque sententiam exponeret, monuit, ex loco Chrysostomi [h] apparere, quod tanquam nomen verum et ab ipso operis antichristiani scriptore vsurpatum in ipso titulo, haud secus, ac Celsus nomen suum praescripserit, operi suo eiusdem argumenti. Inde concludit, a Porphyrio suum illud opus editum fuisse ψευδονύμως, hincque verba Hieronymi ita emendanda esse. *Quod nequaquam intelligens Bataneotes, id est*, (editi libri habent, *et*) *sceleratus ille Porphyrius, in primo operis sui aduersus nos libro etc.* Coniicit etiam, ideo hoc nomen ascititium praefixisse operi suo aduersus Christianos Porphyrium, vt Christiani crederent, auctorem illius operis, quem versatissimum esse in sacri codicis lectione apparebat, esse natione Iudaeum, in regione Batanea natum. Ingenio et elegantia se commendare hanc coniecturam, non negamus, sed non magis, quam reliquae nobis satisfacit, licet in eo melior, quod ipsam vocem non lacessat, et nescio quod nomen inde effingat. Vnde enim probabitur, Bataneotae nomen ipsum adhibuisse Porphyrium ψευδόνυμον? Locus enim Chrysostomi nihil hac de re, quod cogat, habet, sed tantum Batanaeoten vocat Porphyrium innuendo, eum, qui ita Christianis vocetur, praeter Celsum Christianis sacris consita. Locus vero Hieronymi cum MSc. Codd. non suffragantibus sollicitetur, plane nihil probat, sed potius nouam eamque elegantem coniecturam facit suspectam; et licet fieri forte potuerit, vt se in isto libro Batanaeoten ipse appellauerit Porphyrius, de quo nihil certi definiri potest, falsum tamen est, voluisse videri Iudaeum, in aciem contra Christianos procedentem. Qui enim ille videri voluit ex Iudaeorum gente esse, qui atrocissimas iniurias non tantum contra Christum et Apostolos, sed etiam contra scriptores Hebraeos θεοπνεύστους euomuit? quod quam infami

z) Lib. I. epist. 64.
a) Opusc. p. 415.
b) Nouv. biblioth. choisie T. I. c. I.
c) Bibl. antiq. et nou. T. I. p. 166.
d) loc. cit.
e) loc. cit.
f) Gundlingian. T. VIII. p. 444. seqq.
g) Poecil. T. III. art. 6. p. 46. seqq.
h) Verba eius haec sunt: „Possunt de antiquitate librorum sacrorum testari qui nobis „contradixerunt Celsus nimirum et post illum „Batanaeotes" l. c.

ſami fecerit impudentia, et EVSEBIVS [i] teſtatur, ex maledictis atque conuiciis manifeſtum eſt, quae contra Danielem prophetam eructaſſe tradit Hieronymus [k]. Si itaque Hieronymi et Chryſoſtomi auctoritas deſerenda haud eſt, nobis ſimpliciſſima in obſcuro argumento via videtur, quam ingreſſus eſt IONSIVS [l], ſecutusque FABRICIVS [m], vt reuera Bataneoten fuiſſe Porphyrium ſtatuamus, ſed a nobiliori loco, vbi educatus eſt Tyrium cognominatum, et hoc quoque nomine notum. Teſte enim STEPHANO [n], Βατανέαι συνοικία Συρίας, ἡ καὶ Βατανέα ἑνικῶς, *Bataneae, locus habitatus Syriae, quae et Batanea, in numero ſingulari.* Patet ex his Bataneam ad Syriam quoque tractam fuiſſe, et veriſimilitudine ſe commendat coniectura FABRICII [o], in ea conſediſſe etiam coloniam Tyrorum: vicinam enim Tyro fuiſſe totam regionem Batanaeam, ex eius apud veteres deſcriptione demonſtrat RELANDVS [p]. Obſcuriori itaque cum loco natus eſſet Porphyrius, et forte ex colonia Tyriorum, maluit ab illuſtriori ſe loco appellari Tyrium, quod forte coloniae iure poterat. Nec enim iactantiae, nec mendacii inſimulatos fuiſſe eos, qui obſcurius patriae nomen cum illuſtriori vicino commutarunt, exemplum probat Diogenis Stoici, quem propter vicinitatem, Seleucienſem Babylonium fuiſſe vocatum LAERTIVS [q] teſtatur. Quin nec hodie hic mos exoleuit, vt homines ignobilioribus oppidis nati, viciniae magis clarae adſcribantur. Cum vero Porphyrius Tyri quoque diu iuuenis habitauerit, (παλαιὰν συνήθειαν enim ei in memoriam reuocat Longinus illum ex Sicilia Tyrum euocans [r],) ratio inde manifeſta patet, cur ſe absque iactantiae futilis vitio Tyrium dixerit, proque Tyrio ipſe habitus fuerit. Quod vero Bataneoten, non Tyrium eum vocant Hieronymus et Chryſoſtomus, per modum conuicii factum eſſe coniicimus. Scilicet exagitauerat ſine dubio ſanctiſſimum diuinumque Chriſtianorum magiſtrum Galilaei nomine Porphyrius, quod opprobrii loco ei obiectum fuiſſe, ex ſacra hiſtoria conſtat, et receptum quoque Chriſti fuiſſe conuicium in ſchola Platonicorum horum, illud Iuliani: viciſti Galilaee, probat. Quam hominis impudentiam non ſine aceto et ſale perfricuerunt Hieronymus et Chryſoſtomus, cum Bataneoten vocantes, patriamque veram in memoriam reuocantes, quae vel ipſi Galilaeae olim iuncta et pars eius fuit vel viciniſſima tamen adiecit, ignominiam ita Saluatori illatam fortiſſime in canem hunc latrantem retundentes. Certe ſimpliciora haec ſunt, magisque veriſimilia, quam quae coacte et frigide ſatis ſine teſte et calculo afferuntur: praeſertim cum ex hac eius patria non ſequatur fuiſſe Iudaeum, tota tum illa regione repleta gentilibus, praeſertim cum Syriae adiectam fuiſſe teſtetur Stephanus.

§. XVI. Quae-

i) Praepar. L. X. c. 9.
k) Vid. Prooem. in Daniel. Conf. HOLSTENIVS vit. Porphyr. c. II. p. 273.
l) De ſcript. hiſt. phil. L. III. c. 15. p. 286.
m) loc. cit. *n)* In ethnicis. *o)* loc. cit.
p) loc. cit. p. 200. ſeq.
q) L. VIII.
r) Vit. Plotini c. 18. p. 124.

§. XVI. Quaecunque vero fuerit demum Porphyrii patria, illud certum est, vel ipsam Tyrum vel locum ei valde vicinum fuisse; id enim Malchi nomen, quod in patria gessit, quodque et patrem tulisse [s] refert, ostendit, Phaeniciae fuisse originis [t]. Quod nomen cum regem indicaret, barbaram vocem, Graecis, rotundo loqui ore adsuetis, incommodam, in Graecam Porphyrii mutauit eius praeceptor Longinus [u], quod purpuratum, vel Purpurionem potius non ignotum Latinis auribus nomen [x] significat. Tempus vero annumque, quo is natus est, ipse prodidit, narrans [y], accessisse se ad Plotinum LIX aetatis annum agentem XXX annos natum, decimo Galieni imperatoris anno. Retro itaque si numeremus, incidunt natales Porphyrii in annum duodecimum Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCXXXIII. Aut calamus itaque, aut typothetarum opera errarunt, quando in HOLSTENII vita Porphyrii [z] decimus Alexandri annus ponitur. Mature a parente ad literarum studia traductus est, et si veteres audimus, fere puer Origenem audiuit Adamantium, et ab eo eruditionis semina accepit, ac principia quoque philosophiae eius, cui postea diligentissime et pertinaciter adhaesit, didicit. Adducit enim EVSEBIVS [a]; ipsius Porphyrii verba, quibus ad Origenem prouocat, *quocum viro sibi valde adolescenti fuisse familiaritatem* dicit. Clarius VINCENTIVS LIRINENSIS [b]: *Ait namque impius ille Porphyrius, excitum se fama ipsius* (Origenis) *Alexandriam fere puerum porrexisse, ibique eum vidisse iam senem, sed plane talem tantumque virum, qui arcem totius scientiae condidisset.* Addit his locum PROCLI [c] eruditissimus HOLSTENIVS [d], ex quo colligi posse putat, Platonicae, vel Ammonianae potius philosophiae praecepta Porphyrium primum ab Origene hausisse. Adducto enim loco quodam Platonis, narrat Proclus, *de eo dubitasse Longinum et Origenem: adeo vt etiam Porphyrius affirmauerit, Origenem triduum integrum in eo haesisse, et clamantem ac rubore suffusum multum sudasse, quod magnum dubitandi argumentum esse ipse diceret.* Quare se mirari ait Holstenius, quod Eunapius Porphyrii condiscipulum vocet Origenem, idque ipsius Porphyrii verbis, cum constet, Origenem LXIX annos natum anno Christi CCLVI, qui fuit Galli et Volusiani XXII vel XXIII, diem suum obiisse. Humani tamen aliquid in his passus est, et Lirinensis et Holstenius. Ille enim falsus est, quando nobis Porphyrium adducit, fatentem se Alexandriae Origenem iam senem audiuisse; hoc enim rationibus chronologicis vitae Origenis prorsus aduersatur. Qui eo, quo natus est Porphyrius anno CCXXXII, certe

Porphyrii vita viuo Plotino.

s) l. c. c. 17. p. 120. t) EVNAP. loc. cit.
u) PORPHYR. l. c. Conf. HOLSTEN. Vit. Porphyr. c. 2. p. 215.
x) Vid. LIVIVS L. XXVII. 2. vbi L. Furius Purpurio nominatur. Graecum vero Porphyrogennetarum nomen inter imperatores CP. nemini ignotum est.
y) c. 4. p. 99.
z) Ita in editione Romana p. 15. quam secuta est Fabriciana p. 217.
a) Hist. eccles. L. III. c. 19.
b) Commonit. c. 23. p. m. 77. edit. Baluz.
c) In Timaeum L. I. p. 20.
d) l. c. c. 6. p. 236. edit. Fabric.

certe sequenti Alexandria pulsus in Palaestinam concessit, teste EVSEBIO [e], nec vnquam Alexandriam rediit, ex quo sequitur, Porphyrium eum Alexandriae audire non potuisse. Recte itaque Lirinensis in hac narratione fidem desiderat IOANNES PEARSONIVS [f]. Quia tamen non Vincentius tantum, sed et Eusebius ad Porphyrii verba prouocant, quibus testatum faciunt, eum Origenem disciplinae caussa conuenisse, hinc suspicamur, Porphyrium non Alexandriae, quod fieri non potuisse ex dictis liquet, sed Caesareae in Palaestina Origenem docentem audiuisse. Eo enim loco Origenem philosophiam sacrasque literas adolescentibus non christianis tantum, sed et gentilibus tradidisse, GREGORIVS THAVMATVRGVS [g] et EVSEBIVS [h] testantur: vnde valde verisimile est, Porphyrium loci vicinia et doctoris fama inuitatum, valde adolescentem ad Origenem accurrisse: nec aliud putamus velle verba Eusebii; quae cum legisset Lirinensis, cum ad rationes Origenianae historiae chronologicas non attenderet, factum id esse Alexandriae sibi aliisque frustra persuasit. Qui quidem aliquo modo posset excusari, si verum esset, quod EPIPHANIVS [i] innuere videtur, et tanquam certum supponit CASIMIRVS OVDINVS [k], Decianam persecutionem pertulisse Origenem Alexandriae. Eo enim tempore XVIII annos natus erat Porphyrius. Sed indubitato EVSEBII [l] testimonio constat, non Alexandriae, sed Tyri fuisse Origenem, cum ista tempestas ingrueret, adeoque hoc quoque Lirinensem magis refellit, quam confirmat. Quae vero de eo dicta sunt, ad Holstenium quoque pertinent, huic narrationi fisum, qui errorem errore auxit, et Origenem Porphyrii condiscipulum cum Origene Christiano confudit, quos diuersos esse, illumque hoc multis annis iuniorem, ipsi tempora vtriusque ostenderant. Nam non alius iste Origenes est, quam quem supra docuimus, Plotinum habuisse apud Ammonium condiscipulum: licet illustris HVETIVS [m] statuat, etiam ab isto Origene, Porphyrio antiquiore, distinguendum esse hunc Origenem Porphyrii συμφοιτητὴν Eunapio memoratum, quod tamen secus nobis videtur, cum facile possit dici hic Origenes condiscipulus Porphyrii, eo quod illum ad Plotinum in scholam eius interdum digressum esse constat [n]. Locus vero Procli, vtrum de Christiano, an gentili Origene intelligendus sit, dubii haeremus, licet prius magis arrideat, eo quod gentilis Origenis institutione Porphyrium fuisse gauisum non legamus, et condiscipulum tantum eum Porphyrii vocat Eunapius. Ex Origenis Adamantii schola ad Longinum discessit [o] Porphyrius, magna eruditionis fama plurimorumque disci-

e) l. c. L. VI. c. 20. 23.
f) Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 9. 10.
g) In Panegyrico in Origenem.
h) loc. c. c. 23.
i) Haeres. LXIV. T. I. p. 524.
k) De Script. eccles. T. I. p. 1238.
l) loc. cit. L. VI. c. 39.
m) Origenian. L. I. c. 1. p. 5.

n) c. 14. vitae Plot. p. 116. Ita etiam Amelius iungitur Origeni, tanquam condiscipulus Porphyrii, licet illi multo vetustior.

o) Contrarium magis placet HOLSTENIO l. c. p. 238. a Longino demum ad Origenem peruenisse Porphyrium. Sed falli eum ex Eusebii et Lirinensis narratione patet, qui *fere puerum* conuenisse Origenem dicunt.

discipulorum laude philoſophiam, eloquentiam, ceterasque literas, quae ab humanitate nomen acceperunt, tum temporis Athenis docentem. Qui cum eſſet vir literatiſſimus, et totius fere antiquitatis promus condus, dicendi autem facultate paucos haberet aequales, facile inde colligi poteſt, quantum eruditionis augmentum Porphyrio magno ardore ad haec ſtudia inflammato acceſſerit. Ex hac enim Longini diſciplina potiſſimum repetendum eſt, quod non ſcribendi et dicendi tantum facultate Plotinum longe ſuperauerit Porphyrius, ab ipſo praeceptore Longino laudatus [p], quod, vitatis Amelianis ambagibus, neruoſam Plotini breuitatem ſine obſcuritate norit exprimere: ſed quod etiam in omni fere eruditionis antiquae genere ſe praeſtiterit verſatiſſimum. Non vero tanto ſub magiſtro in elegantioribus tantum literis haeſit, ſed, quod teſtatur EVNAPIVS [q], in ſupremo eruditionis genere ab eo erudiebatur, et omnem philoſophiam edoctus eſt: cuius inſtitutionis philoſophicae veſtigia in illa epiſtola, quam ipſe PORPHYRIVS [r] affert, haud obſcura extant. Multum vero contuliſſe inſtitutionem Longini ad Porphyrianam eruditionem, ex eo patet, quod non tantum infinitam in veterum ſcriptis lectionis copiam inde ſibi parauit Porphyrius, ſed is illi quoque ſub hoc duce philoſophiae generi vacauit, quod ex omnium fere philoſophorum et religionum fontibus tanquam in πανδοχεῖον quoddam confluxiſſe ſupra diximus, et Longinum etiam ab Ammonio didiciſſe demonſtrauimus. In hac vero Longini ſchola cum verſaretur, prima vice Romam venit, XX annos natus, quo tempore Plotinus iam inclaruerat; quia vero is eo tempore otioſas ducebat aeſtates [s], quamquam confabulantium conſuetudinem minime deuitaret, ideo is in Aſiam vel in Aegyptum remigrauit. De hoc enim tempore, vsque ad annum XXX, quo Plotini diſciplinae ſe tradidit, pauca de eo conſtant. Aut itaque in Longini ſchola haeſit, aut ſi Origenem, gentilem illum, Plotini condiſcipulum audiuit [t], hoc eo tempore factum eſt. Circa hanc enim aetatem A. C. CCLV, Origenem ſoluta arcana Ammonii diſciplina et ſecretis philoſophiae vulgatis libros ſcripſiſſe, ſupra planum fecimus. Vbi autem Plotinus, commilitonum exemplo excitatus, cum illi fidem ſilentii fregiſſent, ſcholas philoſophicas habere coepit, laudesque eius paſſim increbuere, libris etiam philoſophicis magnam ſibi gloriam Romae comparauit, tandem Porphyrium quoque permouit, vt profundioris, quam apud Longinum, philologum magis, quam philoſophum, didicerat, philoſophiae pernoſcendae cauſſa ad eum conuolaret. Venit itaque triginta annos natus cum Antonio Rhodio Romam, ibique a Plotino et Amelio XVIII annos iam apud Plotinum commoranti benevole

p) Vit. Plotini c. 21. p. 133.

q) l. c. p. 13. En verba Graeca: Παρ' ἐκείνῳ δὴ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν, γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἁπάσης ὥσπερ ἐκεῖνος ἀφικόμενος καὶ ῥητορικῆς; πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ' ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος.

r) c. 19. p. 123.

s) c. 5. p. 101.

t) Nihil tamen de eo vel ipſe vel Eunapius notant.

vole receptus eſt [u]: multumque apud vtrumque, praeceptorem pariter, et veterem eius diſcipulum fauorem meruit. Cum enim incredibili ardore in philoſophiam ferretur, tantopere placuit Plotino diſcendi feruor, vt non tantum liberum Porphyrio faceret, quaeſtionibus et diſputationibus, quaecunque vellet ex ſe percontari, et ad eas copioſe et profunde reſponderet [x], ſed et Amelio id negotii dedit, vt de iis, que initio obſcuriora Porphyrio videbantur, eum edoceret, qua ratione cum Amelio ſcriptis etiam velitationibus philoſophicis de ideis diſputaſſe, nec ceſſauiſſe, donec obſcuram et reconditam Plotini de eo argumento mentem perſpexiſſet §. praecedente narrauimus. Iſtam diligentiam ſtudiumque in addiſcenda Plotini philoſophia cum per ſex annos, quibus indiuulſus comes Plotino adhaeſit, ei probaſſet, et non tantum eius myſteria accurate didiciſſet, ſed magnum etiam pro praeceptore eiusque philoſophia ardorem oſtendiſſet, cariſſimus Plotini factus eſt diſcipulus, tantaque praeceptoris in eum fuit fiducia, vt non tantum pro inſigni eum ſcholae ornamento haberet, commendaretque hoc nomine reliquis [z], ſed et illo vteretur, ad refutandos eos, qui dogmata ſua fuiſſent adorti, adque praeferendam aliis in locis obſcurioribus facem. Quin immo tanti eruditionem Porphyrii faciebat Plotinus, vt ei libros ſuos emendandos et in ordinem redigendos commendaret, de quo in ſuperioribus dictum iam eſt [a]. Non obſtitit tamen tanta, qua apud Plotinum fruebatur Porphyrius, familiaritas, quo minus cultam cum Longino amicitiam conſeruaret, quam integram manſiſſe et illibatam, licet deſerta ſua philoſophia ad Plotinum eum defeciſſe, non ſine aculeo reprehenderit Longinus [b], ex literarum quod cum eo fouebat commercio intelligi poteſt, cuius nobis ipſe fragmenta quaedam exhibuit [c]. Mirum ita in modum aucta eſt Porphyrii eruditio, creuitque philoſophiae cognitio, ita tamen, vt mature effectum prodiderit philoſophia enthuſiaſmo pleniſſima. Tanto enim melancholiae furore oppreſſus eſt Porphyrius, vt anno aetatis XXXVI, quo ſolet eſſe vigor animi corporisque maximus, de ſe interficiendo cogitaret: cuius verum primumque quidem fontem fuiſſe animum atra bile furentem Plotinus non inepte iudicauit, et ipſe faſſus eſt [d]: multum tamen contuliſſe ad hoc inſanae mentis conſilium eam ipſam, quam a Plotino didicerat philoſophiam, eo minus dubitandum eſt, quo magis ea in accuſanda materiae malignitate, tanquam mali fomite, et animi miſeria deploranda, quamdiu corporis carceri incluſa eſſet, verſabatur, hucque tendebat maxime, vt ſolutis corporis vinculis animus ſerenior ad fontem diuinum, ex quo effluxit, aſcenderet, et liberatus peſtilenti, qua premitur, ſarcina, ad felicitatem ſuam emergeret. Quae cum animo fracto, graui et deſperabundo, qualis melancholicorum eſſe ſolet,

u) c. 4. p. 99. x) c. 13. p. 115.
z) Exempla habemus l. c. p. 115. 117. quae non ſine iactantia enumerat, Porphyrius, magnus ſui oſtentator.
a) c. 7. p. 107. c. 24. p. 139.
b) c. 20. ſ. 12. p. 131.
c) c. 19. p. 123.
d) c. 11. p. 113.

ſolet, quotidie inculcarentur, et obſcuris Plotinianae philoſophiae myſteriis iudicandi facultas, quae ſaniora ſuadere debebat, ſuffocaretur, non potuit non ſtultum illud αὐτοχειρίας conſilium inde ſequi, et Porphyrius, qui ſe, μυστικῶς πολλὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐπικεκρυμμένως εἰρεῖσθαι, *ſecreto multa myſterio ex diuino afflatu interdum diſſeruiſſe*, ideoque pro furente habitum fuiſſe iactat[e], eo adigi, vt ſoluta corporis compage ad diuinum illud, ex quo decerptus erat, aſcendere conaretur; id quod libere faſſus eſt EVNAPIVS [f], narrans: *vbi in magni illius Plotini conſuetudinem ſe inſinuauerit, valere iuſſis omnibus ceteris, ad amicitiam fidemque illius ſe totum applicuiſſe, vbi et animum ſcientia explere, et verba fonte illo manantia, ac de mentis illius ſacrario depromta haurire, citra ſatietatem tamen licuerit: poſtea abundantis magnitudine doctrinae victum atque fatiſcentem, concepiſſe corporeae molis humanitatisque odium quoddam.* Ita ſcilicet decebat diſcipulum inſanientis philoſophiae decreta ſequentem. Quae licet ipſe probaret Plotinus, quem ſimile corporis humanitatisque fouiſſe odium in antecedentibus diximus, deteſtatus tamen eſt violentae mortis conſilium, et Porphyrium ex inſania reuocauit, ac ad meliorem mentem reduxit. Quod qua ratione factum ſit, ita quidem enarrat EVNAPIVS: *Concepto corporeae molis humanitatisque odio quodam tranſmiſit in Siciliam, traiecto freto ad charybdin, qua Vlyſſes enauigaſſe perhibetur, quod neque Romam amplius adſpicere, neque hominum voces audire ſuſtinebat, ſicque et gaudia ſua et triſtitiam ibi ſimul deponebat. Inde Lilybaeum contendit, quod vnum eſt e tribus Siciliae promontoriis Africam verſus porrectum; ibi iacuit gemitibus et ſuſpiriis ſpiritum trahens, cibumque non admittens, et hominum conſortium declinans. Sed non caecutiit, deceptusque eſt animo magnus Plotinus, qui e veſtigio eum conſecutus, et aufugientem iuuenem inquirens, decumbenti ſuperuenit, et verborum facundia euolaturum iamiam corpore animum reuocauit a morte, et corpus etiam corroborauit, vt animam contineret. Ita ille reuocatus quaſi in vitam reſurrexit, aſt Plotinus, ſermones inter ſe habitos in literas retulit.* Haec Eunapius: quae licet ad ipſa Plotini ſcripta videantur prouocare, falſitatis tamen facile poſſunt conuinci. Aliter enim rem nobis narrat ipſe PORPHYRIVS [g]: *Mirabiliter perſenſiſſe Plotinum conſilium illud ſeſe interficiendi, ſibique domi deambulanti protinus adſtitiſſe, et dixiſſe: ſtudium nunc iſtud o Porphyri, tuum, non ſanae mentis eſt, ſed animi atra bile furentis, itaque Roma abire ſe iuſſiſſe. Huic ergo ſe parentem in Siciliam eſſe profectum, praecipue cum audiret, Probum quendam elegantem virum, circa Lilybaeum tunc habitare. Quo quidem factum ſit, vt hac perturbatione animi liberaretur, ſed interea impediretur cum Plotino vſque ad eius obitum vitam ducere.* Patet ex hac ipſius Porphyrii relatione, ipſo Plotini conſilio factum eſſe, vt Ro-

e) c. 15. p. 117.

f) l. c. p. 14.

g) c. 11. p. 113.

mam cum Sicilia commutauerit [h], nec in montibus Lilybaei desperabundum iacuisse, sed apud Probum vitam duxisse, Plotinum vero, qui Roma nunquam secessit, nisi morti vicinus, vbi in Campaniam deportatus est, ipsum non fuisse in Siciliam prosecutum. Ex quo sequitur, non potuisse vel Porphyrium, vt HADRIANVS IVNIVS intellexit [i], vel Plotinum, vt explicat FABRICIVS [k], habitorum inter vtrumque colloquiorum summam in literas redigere: sed verisimillimum, Eunapium respexisse ad aliquem librum, quem ad Porphyrium in Siciliam misit Plotinus, vt nutantem erigeret, qualem fuisse librum de prouidentia [l], in quo disputat, animis licere in hoc quoque mundo esse felicibus, et calamitatibus non esse succumbendum, sed decertandum aduersus illas strenue, vt praemia virtuti proposita sequantur, acute coniecit FABRICIVS [m]. Quae eo potissimum fine paulo attentius discutienda nobis sumsimus, quod memorabile exemplum nobis exhibent, quam fidem in exponendis philosophorum sectae suae vitis Eunapius adhibuerit. Qui enim apertis haec intuetur oculis, facile deprehendit Eunapium eo potissimum scopo hanc philosophorum Platonicorum historiam enarrandam suscepisse, vt eleganti, quam affectat orationis genere philosophiae a se adamatae patrocinium laudemque acquireret, et vt hoc obtineret, circumstantias ex lubitu ita exposuisse et mutasse, vt eo mirabilior exsurgeret horum hominum historia, parum vero ad veritatis legem, vel ad verisimilitudinis etiam conditionem respexisse, sectae suae consuetudine tutum, licere de tantis viris impune mentiri, modo eorum ex illo crescat auctoritas, et τὸ θεῖον καὶ θαυμαστὸν, quod vnice in his vitis sectatur, elucescat. Qui animus hominis cum in sequentibus quoque βιογραφίαις vbique se prodat, lectorem cautum iubemus haec recordari, vt quae fides homini danda sit, noscat. Ad eum enim in plerisque, quae sequentur prouocandum; eiusque fides vbique nobis examinanda est.

Porphyrii fata post Plotini mortem.

§. XVII. Hactenus viuo quidem Plotino in philosophiam incubuit Porphyrius; illo vero fatis in Campania concedente, vt supra narratum, cum Porphyrius abesset, turbauit hoc nonnihil eius circulos; vt itaque animum resumeret, et quam a Plotino didicerat philosophiam ad Christiani nominis inuidiam, scopo atque fine illius philosophiae primario traduceret, praeter alios libros, pestilentissima quoque scripta contra Christianos exarauit. In Sicilia hos sceleratissimos ingenii maledicentissimi foetus produxisse testantur EVSEBIVS et HIERONYMVS [n], a quibus tamen discessit BARONIVS [o], qui loco quodam LACTANTII [p] inductus, quo *se in Bithynia literas oratorias docente fuisse philosophiae antistitem*, scribit, *vitiosum, qui veritati iacenti insultaret*,

h) Mutato aëre, victusque ratione, conuersatione etiam Probi sanatum iri sperabat Plotinus.
i) Cui versionem Eunapii non satis accuratam debemus.
k) Ad l. c. Bibl. Graec.
l) Enn. III. l. 2.
m) loc. citat.
n) ll. supra citat.
o) Ad A. C. 325.
p) L. V. c. 2.

ret, tresque libros euomeret, contra religionem nomenque Christianum: professum ante omnia, philosophi officium esse, erroribus hominum subuenire, atque illos ad veram viam reuocare, id est, ad cultus Deorum, quorum numine ac maiestate mundus gubernaretur, nec pati, homines imperitos quorundam fraudibus illici, ne simplicitas eorum praedae ac pabulo sit hominibus astutis; concludit, non alium intelligi quam Porphyrium, in quem omnia haec quadrent. Sed nec librorum numerus concordat, quindecim enim contra Christianos scripsit Porphyrius, non tres, nec locus, cum diserte Eusebius et Hieronymus testentur, in Sicilia contra Christianos scripsisse furentem hunc philosophum, nec vita omni luxu et superbia contaminata, quam Lactantius illi sapientiae antistiti adscribit, conuenire videtur Porphyrio, ἀποχὴν non scriptis tantum commendanti, sed et seruare in Plotini schola edocto, adeo, vt gulae et libidinis vitium nemo illi ex iis obiecerit, qui rabidum tamen canem vocare non dubitauerunt: alias rationes, quae rem prorsus conficiunt, affert HOLSTENIVS [q], breuitatis caussa heic loci praetereundas, cum res ad sacram potius, quam philosophicam historiam pertineat, vbi etiam de conatibus summorum virorum, ad eius obiectiones respondendi plura dici solent, quae infra strictim tangemus. Praeter hoc, quod aduersus Christiana sacra suscepit bellum sacerrimum, illustrandis quoque aliis philosophiae Plotinianae capitibus studium operamque impendit, et conciliatrices Platonicae atque Aristotelicae philosophiae manus admouit: affirmat enim Ammonius, notissimam isagogen de quinque vocibus ad Chrysaorium in Sicilia ab eo scriptam fuisse [r], vt alia taceamus. Sane Longinus emendatos ab eo libros Plotini ex Sicilia petiit, eumque ad se Tyrum euocauit, caussatus aërem imbecillitati corporis, de qua querebatur, ibi fore salubriorem [s]. Ex quibus recte colligit HOLSTENIVS [t], multi eum temporis moram in Sicilia fecisse; nec aliam putamus caussam fuisse, cur Porphyrium *Siculum illum, cuius celeberrima fama est*, vocauerit AVGVSTINVS [u], quam quod pro indigena quasi, ob diuturniorem in Sicilia moram, fuerit habitus. Ex Sicilia tamen Carthaginem excurrisse, ex eo colligitur, quod ibi perdicem a se ita cicuratum narrat, vt vocem humanam intelligeret, eidemque respondere conaretur [x]. Transiisse etiam ex Sicilia ad Longinum Athenas, HOLSTENIVS [y] ex eo iudicat, quod Plotini natales apud Longinum epulis celebratos referat, et sermones de auctorum furtis inter conuiuas habitos commemoret: Plotini vero natales post eius demum mortem celebrari

q) l. c. C. III. p. 220. ed. Fabr. Miramur itaque doctissimum PEARSONIVM in prolegom. ad Hieroclem, et Cl. V. G. SIBERVM Misc. Lips. T. I. p. 332. Baronii sententiae accessisse.

r) Non praetereundus locus Ammonii in prolegomenis, quem affert HOLSTENIVS p. 248. vbi dicitur, ideo Porphyrium in Siciliam fuisse profectum ad Chrysaorium discipulum suum, quod ab eo rogatus fuisset, vt incendium Aetnae coram cognosceret. Sed haec tacet ipse Porphyrius.

s) Vita Plot. c. 19. p. 123.

t) l. c. p. 222. seqq.

u) Retractat. L. II. c. 31.

x) De abstin. L. III.

y) loc. cit. p. 219.

brari potuerint. Sed hoc temporis rationibus et feriei hiſtoriae Porphyrii prorſus repugnat, quae diu vixiſſe in Sicilia, multosque ibi libros exaraſſe Porphyrium tradit: Longinus autem paucis, poſt Plotini fata annis, Aureliani iuſſu A. C. CCLXXIII interfectus eſt, quo adhuc tempore in Sicilia commorabatur Porphyrius. Nec is extremis vitae annis Athenas iterum diuertit, ſed in Syria vixit, tandemque ad Zenobiam feceſſit, vt ex eius vita ſupra enarrata [z] videre eſt. Deceptus autem eſt vir doctus falſa lectione apud Euſebium, apud quem non Πλωτίνεια ſed Πλατώνεια legendum eſſe, ex eo ſupra euicimus, quod natales Plotini conuiuiis et ſacrificiis non potuerint celebrari, eo quod magna cura eos tacuerit ipſe Plotinus. Ex quo argumentum Holſtenii a conuiuiis Plotinianis ductum per ſe corruit, et intelligitur, factam eſſe iſtam diſputationem Porphyrii Athenis apud Longinum, antequam is ad Plotinum perueniſſet. Ex Sicilia Romam reuerſus interruptum, teſte EVNAPIO [a], ſtudiorum curſum dicendique facultatem proſecutus fuit, ſaepe in publicum prodiens, vt doctrinae ſpecimen daret, ex quo magnam apud ſenatum et populum Romanum gloriam non ad Porphyrium tantum, ſed Plotinum quoque, ex cuius diſciplina ille prodierat, rediiſſe, idem narrat. Quod eo minus mirandum, quo magis enthuſiaſtico philoſophiae generi a praeceptore condito inſiſtebat, et diuinum habitum, quem ſibi viuo adhuc Plotino, vt ſupra dictum, parauerat, prae ſe ferens, pro diuino quodam non philoſopho tantum, ſed ſacerdote etiam generisque ſanctioris homine habebatur. Qua animi diſpoſitione ne inferior videretur magiſtro, in ſenectute, annum agens LXVIII, ſummum intelligibile, Deumque omnibus Diis ſuperiorem ſine imagine vidit, ecſtaſinque paſſus eſt, vt ipſe ſcribit [b]. Quod mali genii illuſioni quidem tribuit AVGVSTINVS [c], nos autem vel inanem eſſe iactantiam Porphyrii, magiſtri gloriam imitantis aemulantisque, vel naturalem effectum imaginationis nimio feruore incenſae et agitatae in homine atra bile laborante putamus, quod temperamentum eiusmodi raptibus, delirantisque imaginandi facultatis exceſſibus eſſe aptiſſimum, nemo ignorat, qui humani animi naturam moresque intelligit. Poſtquam hunc ſummum philoſophiae ſuae gradum attigerat, ſcripſit vitam Plotini praeceptoris, quam ſuae etiam hiſtoriae compendium recte dixeris, et exiguum vitae tempus Romae ſuperuixiſſe videtur, morte in finem forte imperii Diocletiani incidente, qui A. C. CCCIV accidit, Conſtantio ſuccedente [d]: diutius enim vixiſſe qui contendit, Baronium errare, infra probabimus. In coniugio vixiſſe, EVNAPIVS [e] ex libro eius *ad Marcellam coniugem* probat, quo *eam quinae ſobolis matrem in matrimonium duxiſſe* praedicat, *non ſuſcipiendae ex ea prolis gratia, ſed vti eos erudiret, quos ex amico ſuo vxorem partu edidiſſe norat.* Coniugii enim opus his homini-

z) vid. ſupra §. 8.
b) Vit. Plot. c. 23. p. 137.
c) De C. D. L. X. c. 10.
a) l. c.
d) Sollicitat has rationes Cl. SIBERVS l. c. p. 332. cui infra reſpondebimus.
e) loc. cit. p. 18.

minibus ob graue in materiam corpusque odium, valde erat inuisum, vt supra de Plotino quoque obseruauimus, et plura eius rei exempla adhuc in historia huius sectae occurrent [f]. Marcellam vero hanc a philosophiae studiis non fuisse alienam, eorumque admiratione totam occupatam ipse Porphyrius testatus est [g]. Discipulos habuit plurimos eruditione et philosophiae Plotinianae notitia magnam ei famam et applausum conciliantibus. Inter eos caput extulit Iamblichus, cuius historiam sequenti §. enarrabimus, qui praeceptorem quoque gnauiter exscripsit, vt postea dicemus. Iamblicho eruditionis nominisque gloria ex discipulis eius proximus fuit Theodorus Asinensis, teste Damascio [h], cuius crebro meminit PROCLVS *in Timaeum* [i], qui eum non tantum γενναῖον, virum nobilissimum, egregium, et magnum, sed et θαυμαστὸν appellat, id est admirandum, cuius nominis ratio a mirabilibus istis artibus, quas haec schola iactabat, cum deriuanda sit, inde coniicimus, eum non minus, quam Porphyrium praeceptorem, et Iamblichum condiscipulum, operibus theurgicis inclaruisse. Chrysaorium vero, Nemertium et Gedalium, quibus libros inscripsit, vel discipulos et alumnos disciplinae Porphyrianae [k], vel admiratores cultoresque fuisse, ex ipsis dedicationibus intelligitur. Laudatque Ammonius, fuisse eum κοινωνικὸν καὶ ἥμερον πρὸς τοὺς παιδείας ἐπιθυμοῦντας, *fideliter atque humanissime eruditionis thesauros cum studiosis disciplinae verae communicasse* [l]. Temperamento melancholico-sanguineo vsum fuisse, et supra ex Plotini iudicio diximus, et tota hominis eruditi quidem, eloquentis et copia lectionis instructi, sed furentis et ad enthusiasmum inclinantis conditio demonstrat. Hinc videas iudicii magnum in materiis grauissimis defectum, et deamatam philosophiam talem, quam, ad enthusiasmum ineptum omnique prorsus fundamento carentem ducere fatetur, quisquis iudicandi facultate satis instructus est; ingenii vero non florentis tantum, sed imaginum quoque et cogitationum fertilitate luxuriantis excessus, vt huic ipsi temperamento corporis, animique, quae cum illo coniuncta est, indoli debentur, ita potissimum in allegorica illa philosophandi methodo, qua excelluit Porphyrius, quaque fabulis veterum sensus induxit philosophicos antea non auditos, se prodidere, et eloquentiam quoque admirabilem et imaginibus pariter atque coloribus plenam, sed fanaticam et iudicio non roboratam produxere, immo viam parauere ad ecstasin. Nec alio ex fonte memoriae stupendae fidelitas, quam copiosissima lectione demonstrauit, deriuanda est. Iudicent itaque rei periti, et quid philosophia virtutis roborisque postulet, gnari, an non Porphyrio quoque aptandum sit Plotini de Longino iudicium, philologum eum magis esse, quam philosophum,

f) Conf. Damascius apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 566. 574.
g) Apud CYRILL. contra Iulian. L. VI. p. 209.
h) l. c. p. 565.
i) Loca vide apud HOLSTEN. c. 6. p. 242.
k) Chrysaorium discipulum Porphyrii fuisse, ex loco Ammonii not. (r) obseruauimus.
l) loc. citat.

phum, et cuius a parte ſtandum ſit, acutiſſimi HEVMANNI [m] philoſophiae gradum excellentem Porphyrio denegantis, vel HOLSTENII [n], in laudes eius ob ſummam philoſophiae cognitionem, cum veterum multis quorum iudicia adducit, excurrentis? Qui ſi recordatus fuiſſet, quod ipſe monuit, corrupiſſe philoſophiam Alexandrinam homines doctiſſimos, et eruditionem Porphyrii late ſe diffundentem a philoſophia diſcreuiſſet, deſiiſſet laudare hominem, praeiudiciis turpiſſimis auctoritatis, obſequii, praecipitantiae, antiquitatis, ſectae, ſpiritus contradictorii, quin fraudis et impoſturae ſatis prodentem, longiſſime ſe a veri philoſophi indole abfuiſſe. Teſtem aduocamus eam ipſam, quam ſequitur, philoſophiae conditionem, infra accurate delineandam, et enthuſiaſmum vbiuis in ſcriptis eius, praecipue in *ſententiis ad intelligibilia ducentibus* regnantem, ſuperſtitionem vbique proditam, credulitatem, ineptiſſima de Plotino, et multo magis de Pythagora, tanquam certiſſimas veritates, narrantem. Cui haec nondum ſufficiunt, eum, cogitet, rogamus, hominis impoſturas et audaciam, mille fabulas vel aliunde ſine iudicio conquiſitas, vel a ſe ſuique generis hominibus otioſis excogitatas pro certiſſimis veritatibus vendendi, mythologiam et doctrinam veterum omnem, miris et nudis ingenii luxuriantis interpretamentis in partes ſectae ſuae rapiendi [o], et huic inani interpretationi lectionis copiam et verborum elegantiam deſtinandi, et imprimis theurgicarum impoſturarum commendationem, quas libris quoque, imprimis commentario in Iuliani Chaldaei philoſophi hiſtoriam tradidit [p], et vt EVSEBII [q] teſtimonio conſtat, ipſe probe intellexit, id quod exemplo quoque confirmaſſe tradit EVNAPIVS [r], et non tantum ſcriptis in hanc artem fuiſſe commentatum, ſed et e balneo eieciſſe daemonem quendam, ab indigenis Cauſanthem cognominatum: licet D. AVGVSTINI [s] teſtimonio conſtet, Porphyrium, *inter vitium ſacrilegae curioſitatis et philoſophiae profeſſionem ſententiis alternantibus fluctuaſſe; et nunc hanc artem tanquam fallacem, et in ipſa actione periculoſam, et legibus prohibitam cauendam monere; nunc autem velut eius laudatoribus cedentem vtilem dicere eſſe mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelli-*

m) Act. philoſ. Vol. I. p. 159.

n) l. c. c. 1. p. 213. c. 6. p. 233.

o) Exemplo eſſe poſſunt PORPHYRII Quaeſtiones Homericae, de antro nympharum, fragmentum de ſtyge, apud STOBAEVM eclog. phyſ. p. 129. et ad calcem vitae Pythagorae ab HOLSTENIO editae p. 49. ed. Rom.

p) Librorum theurgicorum a Porphyrio exaratorum indicem dedit SVIDAS T. III. p. 185. inter quos commentarius in Iuliani hiſtoriam eminebat. Scripſit is Iulianus de daemonibus libros quatuor, quibus docuit modos propulſandi mala ab hominibus, ſecundum omnes partes quae coelo ſubiacent, teſte SVIDA T. II. p. 123. Filium habuit, eiusdem nominis artisque, qui et ipſe Teleſtica ſcripſit, id eſt, de modis conſecrationis magicae. Vterque Iulianus, qui ante et ſub M. Antonino floruere, artibus magicis celebres fuere. Pater enim lapidem vi verborum manu diuiſiſſe dicitur, apud SOZOMEN. L. I. c. 18. p. 433. De filio autem narraſſe quosdam SVIDAS loc. cit. ait: Romanis ſiti aliquando laborantibus, effeciſſe, vt atrae nubes ſubito coactae ingentem imbrem cum crebris tonitribus et fulguribus effunderent, conf. SCALIGER ad Euſeb. n. MMLXXXIX.

q) Praep. L. IV. c. 6. p. 142. vbi eum *τὸν δαιμόνων Φίλον ἀυτὸν ἐκεῖνον* etc. vocat.

r) loc. cit. p. 18.

s) De C. D. L. X. c. 9.

telligibilium percipiatur veritas, nullas habentium similitudines Corporum, sed spirituali, qua rerum corporalium capiantur imagines; hanc enim per quasdam consecrationes theurgicas, quas teletas vocant, idoneam fieri atque aptam susceptioni spirituum et angelorum, ad videndum Deos. Ex his vero theurgicis teletis, fateri eum, intellectuali animae nihil purgationis accedere, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum suum, et perspicienda ea, quae vere sunt: Quae passim Hipponensis praesul repetit [t]. Quamuis enim ex his pateat, non adeo magnum pretium his theurgicis operibus statuisse Porphyrium, non haec tamen veritatis sunt testimonia, sed superbiae, supra has artes se emersisse gloriantis specimina, clareque produnt, Porphyrium malae curiositatis praestigias a Chaldaeis, vt putat Augustinus, et quod supra vidimus, in Ammonii et Plotini schola didicisse.

§. XVIII. Nulla vero in re magis se Ammonianae et Plotinianae scholae, in Christianae reipublicae euersionem coniurantis discipulum pariter et magistrum praestitit, quam in sacerrimo, quod contra eam suscepit bello. Et fabulam quidem esse, quod supra ex SOCRATE [u] recitauimus, quodque AVGVSTINVS [x] quoque, et qui Socratem secutus est, NICEPHORVS [y], confirmare videntur, Porphyrium Christianum fuisse initio, sed quod apud Caesaream Palaestinae a quibusdam Christianis verberatus fuisset, prae ira nimia religionem Christianam deseruisse, et in eam libros maledicentissimos scripsisse, facile credet, qui historiam Porphyrii paulo exactius considerauerit. Ea enim nos docuit, sine teste et verisimilitudine eum vel Iudaicae vel Christianae propaginis hominem dici, quem Tyriis parentibus ortum dixit EVNAPIVS [z], quemque diu post moram suam in Syria, postquam Plotinum quoque deseruisset, in Sicilia contra Christianos scripsisse, supra ipsius Eusebii, ad quem prouocat Socrates, testimonio euicimus. Nec Augustini etiam verba obstare, obseruat IAC. THOMASIVS; [a] quando enim is ita ad Porphyrium scribit: *Quam* (sapientiam) *si vere ac fideliter amasses, Christum Dei virtutem et Dei sapientiam cognouisses, nec ab eius saluberrima humilitate tumore inflatus vanae scientiae resiluisses*; vltima hac voce non id vult, defecisse Porphyrium a religione Christiana, quam esset amplexus, sed tantum, abhorruisse ab ea amplectenda, eamque cognoscere noluisse, id quod luculentis locis aliis ex AVGVSTINO [b] petitis confirmat. Aliter tamen visum, et apostasia Porphyrii pro vera admissa, a viris quibusdam doctis, quorum aliquos idem THOMASIVS [c] nominat. Nemo tamen maiori diligentia hanc de apostasia Porphyrii sententiam propugna-

Porphyrius hostis Christianorum.

t) c. 10. 24. 26. 28.

u) L. III. c. 23. ex Sadducaeorum genere fuisse ineptit PETR. GALATINVS de arc. cath. verit. c. 14. notatus ideo REINESIO Var. lect. L. II. c. 13. l. c. c. 28. Conf. VOSSIVS de Histor. Graec.

x) L. II. c. 16. p. 244.

y) L. X. c. 36. z) loc. cit.

a) In obs. de Porphyrio apostata, quam Poeciles T. III. p. 53. exhibuit HEVMANNVS.

b) c. 24. 27. 29. 32. Conf. CAVE Hist. liter. script. eccles. p. 98. c) loc. cit. pag. 57.

pugnauit, quam qui ſacras et eccleſiaſticas nuper adhuc literas in Academia Lipſienſi magna cum laude tuebatur ſumme Reu. VRB. GODOFREDVS SIBERVS. Is de hoc ipſo argumento rogatus a V. C. Io. FRIDERICO THOMA, qui nouam operis Porphyriani περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων editionem moliebatur, duabus epiſtolis erudite et prolixe de hoc argumento diſſeruit [d]. Is in prima epiſtola triumuirorum Sozomeni (Socrates nominandus erat) Theophanis et Nicephori auctoritatem tanti videri poſſe putat, vt reapſe Porphyrius Chriſtianiſmum olim amplexus videri queat. Potuiſſe tamen, coniicit vir doctiſſimus, eſſe catechumenum, in quorum ordine diu verſabantur etiam hi, qui vero ſacrorum noſtrorum ſtudio tenebantur. Potuiſſe etiam ſola oraculorum diuinorum lectione delectari, fortaſſe igitur acceſſiſſe, vt amplexurum Chriſtianiſmum, ſi rationes placerent, diſceſſiſſe vt hoſtem, cum animus ſapientum demonſtrationibus adſuetus iniuriis etiam eorum irritaretur, quorum vita a coeleſti regula diſſidebat. Sicque ἀποςασίας vocabulum largiori ſignificatione eſſe ſumendum; nolle tamen ea operoſius diſcuti, ne ſcriptorum eccleſiaſticorum auctoritas corruat, ſi ea euertamus, quae tamdiu credita atque ab his ſtabilita ſunt, ad quos, tanquam ad antiquitatum promos condos abire conſueuimus: nihil enim officere rei Chriſtianae, quod Chriſtianus apoſtatam agat, cum et perfectiores coeleſtesque genios ipſum deſeruiſſe Numen agnoſcamus. Quibus cum Cl. Thomas potiſſimum opponeret, veriſimile eſſe, Chriſtianos nimio affectuum oeſtro percitos et inuidia ſuccenſos apoſtaſiae crimen Porphyrio obieciſſe, in altera epiſtola prolixius argumentum diſcutit Vir eruditiſſimus, et ita quidem ſententiam de vera Porphyrii apoſtaſia ſuam roborat, vt neget, affectibus aliquid in hac cauſſa dediſſe ſcriptores ad quos prouocat, ſed ſumma potius in accuſandis gentilibus tranquillitate fuiſſe vſos [e]: nec cauſſam habuiſſe, vt ex furore apoſtaſiam Porphyrio obiicerent: nec citationes Porphyrii apud Patres, inuidiam ſpirare, ſed laudes potius aliquando exhalare, quod locis quibusdam, ab Holſtenio iam adductis, probat. Sic ad reliquas quoque aduerſarii rationes reſpondet, quae cum caput et cardinem rei non tangant, praeterimus, tandem vero collatis ac iunctis inter ſe phalangibus partes ſuas ita roborat, vt pro ſarta tectaque auctoritate ſcriptorum eccleſiaſticorum omnem lapidem mouendum exiſtimet; ideoque expendere iubet LACTANTII [f] de Porphyrio teſtimonium, ſupra nobis adductum, quod etſi apoſtatae nomen non contineat, ad alium tamen niſi ad hunc translatum fuiſſe negat, adeoque reiectis Holſtenii rationibus, Baronii partes ſequitur, eo quod probari nequeat, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, vel ſi illud poſtulatum admittatur, nonagenarium vel centenarium non eſſe factum, qui ſingulari cognomento ſenex appelletur. Socratem vero quae

d) Miſcell. Lipſiens. T. I. p. 317. ſeqq.

e) Quod quam verum ſit reſpectu ad Porphyrium habito, infra dicemus.

f) loc. cit.

quae ſcripſit, ex libris Euſebii aduerſus Porphyrium hauſiſſe, nec ſine omni fidei euerſione mendacii vtrumque poſſe coargui. Non vero aliam cauſſam habere nomen Porphyrii a Conſtantino M. in ignominiam tracti, de quo infra diſpiciemus, quam apoſtaſiam. Nec poſſe Socratis verba aliam ſignificationem admittere, quia Iulianum apoſtatam ei mox iungit, idque facere etiam Libanium apud NICEPHORVM [g]: huius autem, veteres ſequentis, auctoritatem ſperni non poſſe, nec Theophanis, qui Chronologiam ſuam e praeſtantiſſimis ſcriptoribus collegerit: Theophanem ſequi ELIAM CRETENSEM [h]. Inter Latinos Porphyrium et Iulianum iungere HIERONYMVM [i], et RVFINVM [k] vocare perfidum, diu in Palaeſtina et Caeſarea moratum, vt veritatem ſcire poſſet. Sed et idem Auguſtini locum probare, ex quo appareat, eum a ſapientia adamata reſiluiſſe, nuperis editoribus Auguſtini Benedictinis non diſſidentibus. Cum Auguſtino facere Caſſiodorum. Et ſi hic numerus teſtium nimis adhuc exiguus videatur, cogitandum, apoſtatarum nomen nondum ſatis ſolenne fuiſſe, et Chriſtianos cenſuram ex prudenti ratione aliquando occultauiſſe. Hactenus vir ſumme reuerendus, magis docte et ingenioſe, quam veriſimiliter, vt nos quidem iudicamus, et cenſuit etiam acutiſſimus HEVMANNVS [l]. Cuius ſententiae rationes vt paucis ediſſeramus, I. quae de neophytiſmo ſtatuque catechumeni Porphyrii dicuntur, huc prorſus non pertinent. Non enim de eo quaeritur, ſed an Chriſtianae prius religioni fuerit addictus? id quod Socrates diſerte tradit: vnde recte vir doctiſſimus, huic coniecturae non inhaeſit. II. Dum vero antiquitatis hac in re conſenſum prae ſe fert vir praeſtantiſſimus, probe diſtinguenda eſſe illa teſtimonia, quae afferuntur, cauti monemus. Quaedam enim id tantum volunt, Porphyrium et Iulianum apoſtatam eiusdem commatis eſſe. Aſt quis inde concludat, Porphyrium, vt Iulianum, fidei Chriſtianae profeſſionem deſeruiſſe, cum ſcriptorum, qui adducuntur, ſcopus alius non ſit, quam vtrumque oſtendere infernali in ciuitatem Chriſti rabie et furore incenſum fuiſſe. Alia, et in his potiſſimum Auguſtini, loca id tantum euincunt, non ignotam fuiſſe Porphyrio veritatem, quam lectis ſacris oraculis cognoſcere poterat, ſed tumore vanae ſcientiae inflatum humilem ipſi diuinam Chriſti doctrinam et contemnendam viſam eſſe, adeoque eam, quo minus amplecteretur, reieciſſe. Quae veriſſima quidem ſunt, et vel ex ſola furentis aduerſarii oppugnatione ſcripturae ſacrae patent, aſt, cognouiſſe prius Chriſtum, quod ipſe Auguſtinus negat, non dicunt, nec apoſtaſiam vllam ſenſu recepto, qualem Socrates de Porphyrio narrat, innuunt. Tertia teſtium claſſis ea eſt, quae diſerte hanc apoſtaſiam Porphyrio tribuit, qua Socratem, Theophanem et Nicephorum collocat vir doctus. Nam Lactantii locum huc praeter rem adferri, vel vno hoc argumento confici poſſe putamus, quod

g) L. X. pag. 86.
h) Comm. in Orat. IV. Gregor. Naz. n. 69.
i) In Hoſ. c. 16.
k) L. II. Inuect. in Hieronym. T. II. Opp. Hieron. p. 131.
l) loc. cit. p. 60.

quod nuſpiam legatur Porphyrius in Bithyniam deſcendiſſe, ſed EVNAPIVS [m] diſerte teſtetur, mortuum eum fuiſſe Romae; quodque non in Bithynia, ſed in Sicilia, non duos, ſed quindecim libros contra Chriſtianos conſarcinauerit. Vt taceamus, teſtari EVNAPIVM [n], annos Porphyrii in Galienum Flauium Claudium, Tacitum, Aurelianum, et Probum imperatores indiciſſe; et SVIDAM [o] quoque confirmare, vixiſſe Porphyrium vsque ad Diocletiani tempora. Sub cuius imperii exitu ſi obiit Porphyrius, quod A. C. CCCIV factum eſſe debuit, ſeptuagenario maiorem deceſſiſſe eum oportet, vnde ad ſenectutem perueniſſe recte Eunapio dicitur. Et dum negat vir praeſtantiſſimus, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, non meminit, ipſum in Plotini vita [p] aſſerere, ſe LXVIII anno aetatis ecſtaſin paſſum eſſe. Natum itaque A. C. CCXXXIII Porphyrium, iſto exceſſu mentis diuino raptum fuiſſe oportet A. C. CCCI et cum vitam Plotini poſt hoc demum tempus ſcripſerit, certe A. C. CCCIII, qui Diocletiani XIX fuit, ſeptuagenario maior fuit. Quod ſi ad Conſtantini M. tempora quod vult Baronius, centenarius perduraſſet, non omiſſurus erat Eunapius, nec dicturus Suidas, vixiſſe eum vsque ad Diocletianum. Quae noſtro quidem iudicio ſufficiunt clariſſime, vt euincant, Lactantium per iſtum philoſophum, Chriſtiani nominis detractorem quem Hierocli iungit, Porphyrium non intellexiſſe. Sed ſi hoc etiam demus, nihil tamen habet Lactantius de apoſtaſia, vnde ei etiam loco non inhaeremus. Quod vero ad iſtos triumuiros attinet, qui diſerto teſtimonio apoſtaſiam Porphyrii aſſerunt, illi pro vno tantum teſte habendi ſunt, ſolusque Euſebius in cenſum venit; ex eo enim ſe exſcripſiſſe non negat Socrates, Socratem more ſuo ſecuti ſunt Theophanes et Nicephorus. Aſt deficiente Euſebii contra Porphyrium libro, quis nobis faciet fidem, Socratem recte verba Euſebii intellexiſſe. Euſebium enim adſcititiis et alienis aſſutis panniculis deprauatum fuiſſe, in hac ipſa Porphyrii hiſtoria ſupra Vincentii Lirinenſis exemplo vidimus. Sed ſi Socrates fideliter Euſebium expreſſit, quis hunc vano rumore non fuiſſe deceptum, fidem dabit? quis vnius ſtabit teſtimonio, ex tot viris grauiſſimis, quorum vltra triginta in eum inſurrexerunt, ne vno quidem apoſtaſiae culpam Porphyrio obiiciente? Et quis quaeſo tam caram ſibi antiquae hiſtoriae ſacrae ſcriptorum auctoritatem habeat, vt eos vanis vulgi rumoribus nunquam deceptos, cuncta nobis ex vero ſemper retuliſſe ſibi perſuadeat? Certe veritatis curam omni auctoritate priorem habendam eſſe, ipſe, qui hic diſputauit, vir eruditiſſimus, vltro concedet, qui vnius Rufini, hominis ſuſpecti, nomine Hieronymi auctoritatem in deſignando ſententiarum Sexti auctore reiecit. Excuſſis itaque rationibus omnibus nulli dubitamus, cum literatiſſimis aeui noſtri viris [q] hanc fabulam reiicere. Quae tamen non ex fallendi ſtudio vel inuidia calumni-

m) loc. cit. n) p. 21.
o) In Porphyr. T. III. p. 758.
p) c. 23. pag. 137.
q) Vid. THOMASIVS et HEVMANNVS ll. cc.

mniandique Porphyrium cupiditate fuiſſe profecta, ſed rumori aliquo vulgi originem debuiſſe videtur. Quam licet certo detegere indice impoſſibile, putamus tamen, nos occaſionem hariolari poſſe fabulae. Supra nempe ex ipſis Porphyrii verbis demonſtrauimus, conueniſſe familiariter Porphyrium Origenem Caeſareae, non vero Alexandriae, vt perperam tradit Lirinenſis, docentem, eumque audiuiſſe. In cuius ſchola cum indecentius forte agens verbera meruiſſet, facile fieri potuit, vt ignominiam ſe vlturum minatus ſit, indeque fabula originem ceperit. Quae tamen cum teſtimoniis deſtituantur veterum, vltra coniecturae fidem non aſſurgere, ſponte fatemur. Illud vero, vt e tam longo diuerticulo in viam redeamus, certum eſt, non ignota fuiſſe Porphyrio Chriſtianae doctrinae capita, nec perfunctorie eum ſacra oracula euoluiſſe. Quibus luminibus, ſi voluiſſet, vti, cum facile potuiſſet ad veritatem coeleſtem amplectendam colluſtrari, vanae ſcientiae, vt ait Auguſtinus, opinione, quam in Plotini ſchola concepit, et cui clara et humilia Chriſti dogmata prae ſuperbis et obſcuris praeceptoris ſordebant, in diuinam veritatem inſurrexit, ſicque, quod Ammonii ſchola fouebat arcanum odium in publicam lucem produxit, et maledicta atque conuicia in ſanctos viros, non Chriſtianos tantum, ſed et Hebraeos euomuit. Quae calumniae licet aetatem, quam minime merebantur, non tulerint, eo quod imperatoris Theodoſii iuſſu libri iſti e medio ſublati ſint, ex fragmentis tamen, et relationibus ſcriptorum eccleſiaſticorum r) ſatis patet, quam canina rabie non lunam allatrauerit, ſed ipſum ſolem, et contra meridianam lucem oggannierit. Quae hominis inſania atque furor, cum eruditionis ſpecie et philoſophiae fama ſuſtentaretur, e re ciuitatis Chriſtianae eſſe rati ſunt viri inſigni DEI zelo flagrantes, vt impudentiam inſanientis philoſophi, reprimerent, quod vltra triginta ſuſcepiſſe traditur s), inter quos tamen Methodius, Apollinaris et Euſebius palmam meruerunt t). Hos ita armauit hominis impudentia, vt magno ardore inflammati, ne a conuiciis quidem in Porphyrium iaciendis abſtinerent. Videas enim Porphyrium paſſim tanquam diaboli familiarem, et amicum, impietatis propugnatorem, et omnis pietatis euerſorem, ab Euſebio; ab Hieronymo autem tanquam ſtultum, impium, blaſphemum, veſanum, impudentem, ſycophantam, calumniatorem eccleſiae, rabidum aduerſus Chriſtum canem paſſim traduci; quorum ſimilia paſſim apud reliquos quoque occurrunt. Tantumque inualuit apud Chriſtianos odium in Porphyrium, vt non tantum Theodoſiano edicto libri peſtilentes extinguerentur, ſed Conſtantinus M. quoque Arianos publico edicto Porphyrianos tanquam Chriſtiani nominis profeſſos et iuratos hoſtes apellari iuberet. Exhibet edictum

r) Conf. quae collegerunt notaruntque HOLSTENIVS c. 3. et 11. p. 123. TILLEMONT. Hiſt. imp. T. IV. p. 118. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 197. et bibliothecarum eccleſiaſticarum conditores.

s) PSEVDO-DEXTER Chron. ad A. C. CCCX. Conf. citati.

t) Conf. FABRICIVS Syllab. Script. de V. R. C. c. III. p. 163.

edictum SOCRATES [u], quod cum argumentum de quo hactenus disseruimus, mire illustret, ex parte hic apponimus. Ita vero imperator: „Cum malos et impios homines imitatus sit Arius, eandem cum illis poe„nam infamiae meretur subire. Quemadmodum ergo Porphyrius verae „pietatis inimicus compositis aduersus Christianam religionem nefariis „voluminibus dignam mercedem retulit, vt et ipse infamis sit apud poste„ros, multisque appetitus opprobriis, et impii eius libri penitus fuerint „aboliti; ita nunc placuit Arium sectatoresque eius Porphyrianos appella„ri vt, cuius imitati sunt mores, eius etiam vocabulo nominentur". Fecit haec Porphyrianorum appellatio Arianis tributa, vt in varias de eius caussa et significatione opiniones delaberentur viri docti. Fuit non nemo [x], cui suspectum erat totum edictum, cum tamen caussam indicauerit nullam, cur fides eius et γνησιότης in dubium vocanda sit, et cum forte nulla, quae quidem cogat, afferri possit, ad eam suspicionem non attendimus. Aliter RAD. CVDWORTHVS [y], qui ideo Arium et sectatores Porphyrianos dictos putat, quod non secus, ac Porphyrius, homines ad multorum numinum cultum adducere viderentur. Recte vero opponit eruditissimus Interpres: eam rationem ad plures, non vero ad solum Porphyrium pertinuisse, nec tamen ab iis nominatos esse Arianos, nam et Ammonium, et Plotinum, et innumeros alios in hoc luto haesisse, nec tamen infamiae notam ab eorum nomine, sed a Porphyrii fuisse accersitam. Alii, et in his imprimis SANDIVS [z], hypothesi suae inseruiturus, ideo Porphyrianos dictos fuisse Arianos coniiciunt, quod Arius et Ariani, non solum cum Porphyrianis, sed et omnibus aliis Platonicis et Platone ipso eandem de vno Deo et verbo et spiritu Sancto defenderint doctrinam. Verum supponit haec coniectura, quod probandum prius erat, et falsum esse suo loco docebimus, Arium cum Platone eandem tibiam inflasse; et demonstrari non potest, Constantinum pro infami doctrina habuisse Platonicam, quam ipse Arianae praetulit [a], et si haec coniectura locum haberet, Platonicorum magis, vel Ammonianorum vel etiam Plotinianorum nomen Ariani meruissent. Magis ab ingenio se commendat HERMANNI AB ELSWICH [b] opinio, qui ideo Arianos Porphyrianorum nomine infames fuisse coniicit, quod Arius philosophia Porphyrii ad confirmandos errores suos abusus sit. Arianos enim vsos esse libro Porphyrii de quinque vocibus ad incrustandam doctrinam suam erroneam. Sed inuitis veterum testimoniis haec dicuntur, et si ipsum edictum consideretur frigida sunt, parumque verbis eius facientia satis. Nos cum viris aliis eruditionis et iudicii laude summis [c] nodum hic in scirpo quaeri putamus, et ipsam verissimam caussam prodidisse imperatorem

u) Lib. I. c. 9. p. 32.
x) IO. FRID. THOMAS Misc. Lips. l.c.
y) Syst. Intell. c. IV. §. 36. p. 701.
z) Nucl. Hist. eccles. L. II. p. 171.
a) Apposite hoc ex Oratione eius ad coetum SS. obseruat MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

b) Ad LAVNOIVM de fort. Arist. in Acad. Paris. p. 158.
c) PETR. DE MARCA de conc. facerd. et imp. L. II. c. 10. §. 10. p. 137. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 309. 310. CLERIC. Bibl. anc. et mod. T. X. p. 448. MOSHEM. l. c.

torem censemus, nempe quod Arius et sectatores mores Porphyrii sint imitati, et Christianam religionem subruere tentauerint. Porphyrio itaque cum moribus sint similes, eius quoque nominis infamia dignos esse. Haec vt perspicua sunt, ita clare hoc nominis ideo Arianos accepisse innuunt, quod non minus in diuinam de filio Dei doctrinam iniurii fuerint, quam Porphyrius, et vterque pestilens homo fundamenta Christianae religionis subuertere tentauerit. Sane aliud ex ipso edicto exsculpi non potest, nec alia ratio dari, quae conceptis eius verbis satis faciat. Oportet vero eo tempore Porphyrii nomen infame fuisse, et execrabile, et pro pessimo quouis pietatis et religionis hoste vsurpatum, vt Epicuri nomen de voluptatis hara porcum infami significatione indicat. Quare vix nobis persuademus, Porphyrium de sanctissimo Seruatore mitius locutum [d], licet nihil tale ei doctores Christiani obiiciant, et Platonici soliti fuerint, de Christo Saluatore honeste iudicare [e]. Cum enim et Porphyrii et antagonistarum eius scripta perierint, nihil de ea re definiri potest, et infamia nominis Porphyriani, Arianis ob ἑτεροδοξίαν in doctrina de Dei filio contrarium suadere videtur.

Porphyrii ingenium, eruditio, ratio philosophandi.

§. XIX. Etsi vero, quae merito culpes, in Porphyrio inueniuntur plurima, virtus tamen in hoste laudanda et testimonium eruditionis per omnes fere disciplinas ingentis et elegantissimae denegandum ei non est. Nam, quod supra iam tetigimus, Longini manuductione ad optimorum auctorum lectionem perductus, dici non potest, quantam veteris doctrinae atque historiae cognitionem sibi comparauerit, quos auctores legerit, excerpserit, fragmenta seruauerit. Quibus si per iudicii mediocritatem et superstitionis atque detestandae fallacisque philosophiae, quam sequebatur, vanitatem recte vti licuisset, non haberemus forte in tota antiquitate, quem praeponeremus Porphyrio. Ast hoc defectu in plerisque eius scriptis regnante, magna attentione, iudicio et circumspectione opus est, ne fallamur: cuius exemplum esse possunt, quae de Pythagorae scripsit historia suo loco a nobis examinata. Sed et dictionis nitor et perspicuitas et variae doctrinae elegantia valde lectorem capiunt, modo attentum et veteris literaturae non ignarum nanciscantur. Cumque in omni fere doctrinae genere libros scripserit, et grammaticam, criticam, rhetoricam, dialecticam, mathematicam, historiam, philosophiam, et theologiam illustrauerit, non inuidendae ei laudes sunt, quas non EVNAPIVS [f] tantum ei tribuit, sectae suae laudis, buccinator, sed et EVSEBIVS [g] antagonista, qui τῶν μάλιϛα

δια-

d) Tradit tamen id AVGVSTINVS, de C. D. L. XIX. c. 23. nempe pium fuisse, et in coelum, sicut pii concessisse: sed mox calumniam adnectit: eum fataliter dedisse hominibus, errori implicari.

e) Conf. Ven. MOSHEM. de turbata per Platonicos recentiores ecclesia §. 24. p. 148.

Christum scilicet ex theurgorum genere fuisse putabant.

f) loc. cit.

g) De praep. L. III. c. 1. p. 82. L. IX. c. 1. p. 403. add. CYRILLVS contra Iul. L. I. AVGVSTIN. de C. D. L. VII. c. 25. L. X. c. 10. 32. L. XIX. c. 22.

διαφανῶν καὶ πᾶσι γνωρίμων, κλέος τε ὀ μικρὸν φιλοσοφίας παρ' Ἕλλησιν ἀπενηνεγμένων, *ex maxime illuſtribus et clariſſimis Graecorum philoſophis, qui non exigua philoſophiae laude floruerunt*, fuiſſe teſtatur. Id quod clarius poſſet certiuſque iudicari, ſi integri ad nos perueniſſent libri eius, quos magno numero ſcripſit, quorum catalogum dederunt conſummatae eruditionis viri LVCAS HOLSTENIVS [b] et IO. ALB. FABRICIVS [i]. Sed pleraque eius ſcripta nobis temporis eripuit iniuria: hodie enim, ſi fragmenta quaedam deperditorum ſcriptorum excipias, legimus fere nullum, praeter vitam Pythagorae tomo primo enarratam, libellum de antro nympharum apud Homerum, et quaeſtiones Homericas, ſententias ad intelligibilia ducentes, de ſtyge fragmentum[k]: epiſtolam ad Anebonem ſacerdotem Aegyptium [l], librum item de praedicabilibus ſiue quinque vocibus, qui introductionis loco organo Ariſtotelis praefigi ſolet, et ab Ammonio Hermeae commentario illuſtratus eſt [m], et tractationem de abſtinentia ab eſu animalium Pythagorica, vitamque Plotini. Inter deperditos vero maxime iacturam hiſtoriae eius philoſophorum deploramus, cuius partem fuiſſe vitam Pythagorae non inepte coniecere viri docti. Ex hac enim vita patet, quot nobis vetuſtiſſimorum ſcriptorum fragmenta veteris philoſophiae hiſtoriam illuſtrantia perierint: quamuis EVNAPIVS [n] dicat, eius hiſtoriam philoſophicam in Platonem eiuſque tempora deſiiſſe. THEODORETVS [o] autem, non vitas tantum philoſophorum, ſed opiniones quoque eorum expoſuiſſe ait. Quod anſam praebuit viris doctis ſuſpicandi, vitae Pythagorae quaedam in fine, quae dogmata tangebant, deeſſe; quemadmodum in MSc. quoque Codd. Porphyrii nomen non praefigitur, quod ſuppreſſum fuiſſe ex ea cauſſa, vt indignationi iraeque imperatorum in ſcripta Porphyrii igne et ſuppreſſione graſſantium eriperetur, recte coniicitur [p]. Etſi vero tot nobis veterum memorias ereptas merito dolemus, fatemur tamen, parum ſinceri de iſta hiſtoria philoſophica poſſe nos ſuſpicari: cuius quidem, praeter vitam Pythagorae, nullo nobis exemplo opus eſt [q]; attamen vt nouo ſpecimine conſtet, qua fide haec ſchola in veterum philoſophorum rebus enarrandis verſata ſit, monemus, tertii libri, quod de Socrate tractauit, fragmentum adduci a CYRILLO [r], ex quo patet, valde iniurium fuiſſe in optimum philoſophorum omnium virum taliaque de eo narrare, quae falſa eſſe et ab eius aduerſariis conficta ſuo loco probauimus. Quare recte eum iam ſuo tempore reprehendit SOCRATES [s], hiſtoriae

b) l. c. c. 7. ſeqq.

i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 180. ſeqq.

k) Haec ſubiunxit Porphyrii vitae Pythagorae HOLSTENIVS Rom. 1639. quae repetita ſunt addito libro de abſtinentia Cantabrig. 1655. 8.

l) Eam praefixit IAMBLICHO de myſteriis Aegyptiorum THOMAS GALE.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 163. qui addit explanationem in categorias Ariſtotelis, et Comm. in harmonica Ptolomaei, de quibus tamen ipſe videndus.

n) p. 4.

o) Therapeut. ſerm. II. Conf. EVNAP. p. 17.

p) HOLSTEN. et FABRIC. ll. cc.

q) Vid. T. I. L. II. c. 10. dicta.

r) Contra Iulian. L. VI. init.

s) L. III. c. 23. quae exſcripſit NICEPHOR. L. X. c. 36. et Hiſt. tripart. L. VII. c. 2.

riae ecclesiasticae scriptor, quod in libris, quos scripsit de historia philosophica, Socratis philosophorum omnium excellentissimi vitam ridicule traduxerit, eaque de illo scriptis traduxerit, quae nec Melitus vnquam, nec Anytus, Socratis accusatores contra illum dicere ausi fuerint. Ad quod responderi quidem et Porphyrium facile excusari posse HOLSTENIVS[t] statuit, eo quod historiam suam ex aliorum auctorum locis „centonis instar concinnauerit, qui vt tempore fuerint propinquiores, „ita fidem maiorem meriti sint. Qua in re diligentiam eius mirandam „et laudandam esse, quod ne illa quidem dissimulare voluerit, quae sequiora de clarissimis hominibus seu vera fide seu inuidia quorundam „atque obtrectandi studio prodita fuerint. Ea enim quae maleuole contra „Socratem philosophum scripserit, nequaquam de suo confinxisse Porphyrium, nec propria fide asseruisse, sed Aristoxeni grauissimi ac celeberrimi scriptoris auctoritate. „ Sed vt demus, nihil hic peccasse Porphyrium mala fide, cuius tamen vel ex vna Pythagorae historia conuinci potest, vtque concedamus, non fecisse male, quod et sequiores narrationes attulerit, debebat tamen earum falsitatem ostendere, verosque nobis historiae fontes eruere; quod cum pro eruditione critica, qua pollebat, posset, idque non fecerit, recte conquerimur cum Socrate historico, inuidia eum more sectae suae Socratem pressisse, ne gloriae Pythagorae obstaret eius historia. Nec meliori fide in reliquis etiam scriptis, quae ad philosophicam historiam pertinent, fuisse versatum, ex his non inique colligitur. Id quod luculentius forte posset ostendi, si superesset adhuc liber eius, *quod vna sit Platonis et Aristotelis secta.* Ex eo enim, quam misero syncretismo vtriusque sectae placita confuderit, potuisset demonstrari. Eandem rationem tenuisse in libro *de Homeri philosophia*, credibile, in quo suae philosophiae placita more toti Graeciae recepto quaesiuit, vt ex iis colligi potest, quae *de antro nympharum apud Homerum* disseruit, quae putidissimarum allegoriarum equuleo Homerum in eas partes torquent, quae placuere Porphyrio. Fuit et alius Malchus, Sophista et rerum Byzantinarum scriptor, quem cum philosopho confudit CONR. RITTERSHVSIVS[u]; quod in Porphyrii nomine BARONIO[x] quoque euenit, qui narrat: *Eum cum ipsum imperatorem contumeliis proscidisset, dignam laboribus mercedem accepisse, libris non tantum incendio condemnatis, sed eo etiam exilio mulctato; misso tamen post triennium insigni ad imperatorem volumine ab exilio fuisse liberatum.* Ex quo concludit etiam, ad Constantinum M. vsque vitam prorogasse. Dudum vero obseruatum est viris doctis[y], confudisse illustrem annalium scriptorem Porphyrium philosophum cum Publio Optatiano Porphyrio poëta, Christiano quidem sed homine nugacissimo, de quo loqui Hieronymum, cuius loco seductus est Baronius, panegyricus ille ad Constantinum,

t) l. c. c. 8. p. 256.

u) In notis ad eius vitam Pyth. p. 4. Alius enim Malchus Philadelphiensis, alius Tyrius, id quod ipse p. 27. tandem agnouit, vitam hanc ad Porphyrium pertinere.

x) loc. citat.

y) HOLSTEN. c. 4. p. 224. seqq.

tinum, qui adhuc superest [z], euincit. Quo errore animaduerso simul vitae longaeuitas, Porphyrio tributa, concidit.

Iamblichus.

§. XX. Porphyrii discipulus fuit IAMBLICHVS, in Plotini schola praeceptori gloria non cedens, magnumque inter Platonicos recentiores nomen nactus, vnde merito miramur, vitam eius a nemine hactenus accurate fuisse descriptam [a]. Nam non solum magna Alexandrinae philosophiae et theologiae notitia inclaruit, sed et inter theurgos huius sectae maximam venerationem famamque meruit; cum enim Constantini M. temporibus (vt ex praeceptoris Porphyrii aetate colligi potest, et SVIDAS [b] tradit) floreret, quo gentilis superstitio vltimam minabatur ruinam, labantes partes fulcire artibus Ammonianae et Plotinianae scholae solennibus haud infeliciter contendit. Illustrem genere ortum et amplissima atque locuplete familia natum EVNAPIVS tradit, suspicaturque FABRICIVS [c] fuisse eum ex posteris Iamblichi, cuius nomen ex Babylonicis de Sinonidis et Rhodanis amoribus haud ignotum est. Patriam habuit Chalcidem Coelesyriae vrbem, cum aliis huius nominis [d] non confundendam. Praeceptorem habuit initio Anatolium, quem post Porphyrium summa philosophiae laude floruisse ait EVNAPIVS [e]. Hunc Anatolium eum putat esse HENR. VALESIVS [f], qui A.C. CCLXX Alexandriae floruit, et Peripateticam scholam in hac Musarum sede excitauit, de quo, quia Christianorum sacris addictus fuit, ad Laodicensem episco-

z) Editus a PAVLO WELSERO, Aug. Vind. 1595. fol. et inter MARCI WELSERI Opera, conf. CAVE l. c. p. 9. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 618.

a) Pleraque, quae de Iamblicho constant, EVNAPIO debemus, qui inter vitas Sophistarum p. 21. seqq. satis quidem prolixe de eo egit, ita tamen, vt accuratam criticamque eius viri historiam merito desideremus. Qui enim eius operum edendorum vitaeque iis praefigendae spem fecere HOLSTENIVS et GALEVS promissis non steterunt, vid. ILLIVS vita Porph. c. 6. p. 242. et huius praef. ad librum de myster. Aegypt. qui Eunapii tantum vitam Iamblichi libro praefixit. FABRICIVS, quae habet, ad historiam literariam scriptorum eius tantum pertinent, Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 282. seqq. Nec plura dant vel ARCERIVS vel TENNVLIVS, scriptorum Iamblichi editores.

b) T. II. in Iamblich. p. 90.

c) l. c. qui de hoc scriptore critico egit L. V. c. 6. Vol. VI. p. 822. Floruit hic sub Traiano et Antonino, et, vt habet scholion vetus apud DAV. HOESCHELIVM in annot. ad Photium p. 937. in Syria natus, Babylone vero educatus, literisque melioribus tinctus scriba regis factus est. Postea sub Traiano captus, et libertati restitutus, Graecam quoque linguam didicit et inter rhetores, clarum nomen adeptus est. Ab hoc genus forte Iamblichus deriuauit, conf. de eo SVIDAS T. II. p. 90. qui ex his potest suppleri.

d) Aliquot huius nominis vrbes fuisse veteres geographi notant. Vna fuit Thraciae, multorum virorum clarissimorum patria, inter quos fuit etiam Xenophilus Pythagoreus, cuius meminit IAMBLICH. vit. Pyth. n. 251. Lycophron Isaeus, rhetor, Eubulides, Philo aliique, de quibus videndus IONSIVS de Script. Hist. Phil. L. II. c. 9. p. 160. Fuit etiam Chalcis Euboeae ciuitas, cuius incolas, vt a Chalcidenis Syriae distinguat, Chalcidenses vocat STEPHANVS in Chalcis, conf. SVIDAS in Chalcis T. III. p. 651. quam tamen distinctionem non semper seruarunt veteres, vnde Iamblichus χαλκιδεὺς in inscriptionibus librorum suorum vocatur, et apud IVLIANVM Orat. IV. p. 146. atque EVSTATHIVM Iliad. β. v. 537. f. 211. conf. IONSIVS L. III. c. 11. p. 292. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 282. Ab huius Chalcidis Euboeae moribus chaldicissare dicebantur rapaciores et nimis ad rem attenti, eo quod auaritia Chalcidicensium veteris comoediae conuiciis notata esset, vid. ERASM. Chil. II. Cent. II. p. m. 671. Sed in ipsa quoque Syria duae fuere Chalcides, vt docte notatum HADR. RELANDO Palaestin. L. I. c. 48. p. 315. vna inter Beroam et Andronam, altera in caua Syria, sub monte Libano, quae Iamblichi patria fuit, de qua vid. IOSEPHVS Antiq. L. XIV. c. 13. PLIN. L. V. c. 25.

e) p. 21.

f) Annot. ad EVSEB. p. 158.

episcopatum tandem euectus, inter veterum Christianorum philosophos pluribus est dicendum, FABRICIVS autem, qui Anatolii fragmentum de sympathiis et antipathiis vulgauit, ab hoc episcopo diuersum iudicat ff. Nobis vero Iamblichi praeceptor et aetate paulo iunior, et disciplinae genere, quod haud obscure cum Porphyrii secta Eunapius iungit, ab illo diuersus, nec inter Christiani nominis asseclas fuisse, adeoque ab Anatolio Alexandrino distinguendus videtur, quas etiam partes sequuntur CAVEVS [g] et FABRICIVS [h]. Sed distinguendum illum etiam esse ab Anatolio, Iamblichi familiari, cuius saepe mentionem facit Libanius, ex huius Iamblichi aetate, Iuliani imperatoris tempora aequante [i], recte demonstratur: Ab hoc Anatolio ad Porphyrium delatus et ab eo in Alexandrina philosophia institutus est. Quo magistro vsus, cum ingenio vteretur satis felici, ad summum philosophiae gradum adscendit, sic vt, monente iterum EVNAPIO [k], praeceptore Porphyrio nulla in re esset inferior, praeterquam in concinna orationis structura, dicendique facultate. *Neque enim*, vt is addit, *pari venere et gratia ab eo dicta instructa fuerunt, neque candorem habebant et perspicuitatem, neque puritate sermonis exornare scripta laborabat, quanquam non obscuritate inuoluta sit, aut vitium habeat oratio; sed lectorem non detinet, nec obrepit illecebris quibusdam, et ad lectionem inuitat, quin potius auertere et obtundere aures videtur.* Vnde non probandum LVDOVICI VIVIS [l] de Iamblicho iudicium, qui *ingenio moribusque Porphyrio meliorem fuisse* putat. Nam nec eruditionis per omnes disciplinas versatae lateque grassantis elegantia Porphyrium vicit, nec moribus fuit melior, sed eandem pestilentissimam doctrinam in ciuitatis Iesu Christi fraudem et detrimentum, dolis, mendaciis, praestigiis et fanatica philosophia propagauit, et superstitionem, si non ista, qua Porphyrius rabie, eadem tamen imponendi et mentiendi audacia et impudentia fulciuit [m],

 inde-

ff) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 295.
g) Hist. Lit. Script. eccles. p. 87.
h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 275. Occurrit apud STOBAEVM Serm. LI. p. 187. fragmentum Epistolae Iamblichi ad Anatolium, in quo de iustitia agitur, conf. Cl. HASAEVS de Acad. Beryt. C. VIII. §. 6. C. X. §. 5. seq.
i) Dicetur de eo paulo infra.
k) loc. citat.
l) Ad AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 12.
m) Porphyrii et Iamblichi scripta inter se comparantibus, manifestum est, longe infra praeceptorem esse Iamblichum non dictionis tantum elegantia et sermonis gratia, vt fatetur Eunapius, sed et ordinis, perspicuitatis, et eruditionis, lectionis imprimis infinitae. Quam licet Iamblichus saepe quoque spiret, arat tamen vitulo aliorum et praecipue Porphyrii, vt vel ex sola vitae Pythagorae ab vtroque scriptae collatione patet. Cautius etiam parciusque mentitur Porphyrius, quam Iamblichus, impudentissimae frontis homo. Moribus vero melior fuisse, respectu tantum odii in Christianos et librorum pestilentissimorum, Iamblichus dici potest. Qui si vel Porphyrii temporibus vixisset, vbi gentilis superstitio adhuc dominabatur, forte meliorem se atque candidiorem non praestitisset, vel si Iuliani aeuo floruisset, eius patrocinio ad persequendam Christianam religionem fuisset vsus. Sed Constantini M. temporibus cum esset, vbi sacra Christiana ab imperatore recepta sunt, modeste magis parceque philosophis cum Christianis erat agendum. Quod adeo non negat, EVNAPIVS p. 37. vt potius moneat, „philosophos huius sectae rem suam „occultam tum habuisse, ob temporum iniqui„tatem, quod tum Constantinus imperium re„geret, qui fana toto orbe celebratissima euer„tebat, et Christianorum aedificia exstruebat. „Hincque fuisse, quod doctissimus quisque di„scipulorum ad mysteriis congruum silentium, „et dignam antistite taciturnitatem inclinare coe„perit, iisque angustiis se concluserit etc.„ Quae vt horum hominum consilia produnt, ita malitiae magis et calliditatis, temporibus inseruientis, quam probitatis specimen faciunt.

indeque celebritatem in hac Ammonii et Plotini schola nactus est maximam, tantamque, vt nec Christiani ab eo laudando desisterent [n], et imprimis huius scholae homines in coelum laudibus eum extollerent. EVNAPIO enim famigeratissimus philosophus, θαυμάσιος siue admirandus, et doctor diuinissimus, Proclo, diuinus, audit, vt alia horum hominum elogia taceamus [o]. Fecit haec summa philosophiae Iamblichi celebritas, vt discipulos nancisceretur plurimos, qui, vt refert EVNAPIVS [p], vndecunque affluebant, ad hauriendum ab eo animi cultum. Inter eos fuere [q] Sopater Syrus [r], Aedesius et Eustathius Cappadox, de

n) AVGVST. de C. D. L. VIII. c. 12. BESSARIO adu. calumniat. Plat. L. II. c. 9. conf. POPE-BLOVNT. cens. cel. auct. p. 228. seqq.

o) Vid. quae collegit SAM. TENNVLIVS ad IAMBLICHI Introd. in Nicomach. p. 60.

p) loc. citat.

q) Addi hi discipuli debent catalogo Platonicorum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 52. seqq.

r) Sopatrum, Apameae ex Syria oriundum laudat EVNAPIVS l. c. ob eloquentiam in dicendo et scribendo summam, et SOZOMENVS τὸν ἐπισημότατον τόν τε παρ' Ἕλλησιν ἐπὶ παιδεύσει γεγενημένον, „philosophum eruditionis „caussa apud Graecos ea aetate nobilissimum ha„bitum „ vocat. Qui qualia fata habuerit in aula Constantini his verbis exponit EVNAPIVS in Aedesio p. 39. „ Constantinopolis, vetusto „nomine Byzantium, antiquitus suppeditabat „Atheniensibus annonam, fidemque omnem su„perabat frumenti inde aduecti vis: at nostro „seculo neque onerariae naues, quas Aegyptus „mittit, totaque Asia cum Syria et Phoenice, „neque frumentariae copiae ex aliis prouinciis „vectigalibus comportatae, explere valent aut „satiare circumfluentem et copiosam populi mul„titudinem, quam Constantinus e debellatis vr„bibus Byzantium transtulit, ac circum se ha„bere voluit, ad captandos in theatro a temu„lentis et crapulam reiectantibus, plausus: „ambiens scilicet a titubante populo laudari, „nominarique ab his, qui difficulter nomen so„nant, nisi ex vsu. Accidit forte vt cum By„zantii positu male conueniret nauium appel„lentium accessus, ni secundus, purusque au„ster afflaret; quod cum ob montium naturam „vsu veniret, tuncque frequentius malum illud „occurreret, plebs stimulante fame incensa ad „theatrum conuenit; ingens raritas laudum „ebrii populi stuporem imperatori incusserat. „Interea inuidi opportunum cumprimis tempus „se inuenisse rati, Sopater inquiunt, tantis per „te honoribus cumulatus beneficio summae „peririae, quae te quoque laudatorem habet, „et per quam imperatorio in solio residet, ven„tos vinxit. Quo audito credulus Constantinus „securi virum percuti mandat, maleuoli dicto „citius exequi iussa festinant. Istius mali auctor „fuit Ablabius, praetorio praefectus, qui a Sopatro claritate superabatur. „ Ita quidem Eunapius, qui tamen paulo ante celare non potuit, Sopatrum, „ reliquis Iamblichi discipu„lis se abscondentibus, cum et ceteris eloquen„tior, et natura sublimium honorum appetens „esset, animoque magnus atque ferox, asper„natum reliqua in turba aetatem degere, ma„gna celeritate ad aulam imperatoris accurrisse, „quasi Constantini propositum atque impetum „domiturum et ratione superaturum. Addit „porro: eo existimationis peruenisse, vt im„perator delinitus captusque ab homine assesso„rem eum ad dextram publice habuerit: pro„ceres aulicos inuidia disruptos, quod regia „philosophiam iam serio addisceret, concilia „coetusque agitasse, vt Sopatrum insidiis euer„terent, et ista quidem arte Ablabium fuisse „vsum. „ In qua Eunapii narratione fidem quidem et verisimilitudinem desideramus, cum satis prodiderit, extollendae, quam commendabat philosophiae Plotinianae caussa hanc se scenam exornasse, et nullis testimoniis constet, Constantinum Sopatrum ad philosophiam istam magicam et theurgicam docendam in aulam suam vocasse; immo rumor vulgi fuerit Sopatrum, quod caede genere proximorum Constantinum expiari posse negasset reiectum esse, et imperatorem ad Christianorum sacra transiisse, vt refert SOZOMENVS H. E. L. I. c. 5. p. 407. non putamus tamen, totam reiiciendam esse, et de veritate mortis Sopatri dubitandum, quod placet GAVDENTIO de philos. Rom. c. CLXXI. p. 231. Nam SVIDAS quoque in Sopater T. III. p. 354. narrat: „ Constantinum eum interfecisse, „vt fidem faceret, se non amplius religioni gen„tili addictum esse. „ Id quod Suidas, vel quisquis auctor est, quem is exscripsit, improbat. Quod si in obscura re aliquid coniiciendum, videtur Sopater apud Constantinum ante eius ad Christianam religionem conuersionem gratiosus fuisse, et pro magno theurgo et hierophanta habitus. Nam Ioannes Lydus apud VALESIVM ad l. c. Sozom. p. 101. refert: „ Con„stantinum Sopatro in condenda vrbe Constan„tinopolitana vsum esse τελεστῇ et praetextato „hierophanta:„ nec aliunde putamus ortam fabulam de negata a Sopatro expiatione scelerum, quam vt accedente ad sacra Christianorum imperatore eum inuidia, (quam satis prodit Eunapius)

de quibus in sequentibus dicendum; e Graecia Theodorus et Euphrasius, virtute excellentes viri, aliique multi, non multo in dicendi facultate inferiores. Adduntur his alii ex Alexandrina secta viri celeberrimi, quos vero non audiuisse Iamblichum, facile temporum rationes euincunt. Nam hanc philosophandi rationem ex Iamblicho non percepisse, et in patriam Athenas retulisse Nestorii filium, Plutarchum, vt vult HOLSTENIVS [s], et qui hunc exscripsit TENNVLIVS [t], aetas eius, Iamblicho multo inferior, prodit, vt ex iis, quae infra de hoc philosopho dicentur, constabit; nec alio sensu potuit ex Iamblicho Alexandrinae philosophiae mysteria addiscere, quam vel ex scriptis, vel ex quodam discipulorum Iamblichi [u]. Nec meliori iure Iulianus apostata [x] et Proclus [y] inter Iamblichi numerantur discipulos. Hic enim Constantino M. imperante vixit, et quidem, primis imperii eius annis, quibus nondum natus fuit Iulianus, quem post Iamblichi demum obitum aspexisse lucem est verisimile. Proclus serius Athenis docuit, seculo quinto ineunte demum natus. Vterque autem cum ex Iamblichi potissimum scriptis profecerit [z], et hanc philosophandi viam didicerit, erroris inde fons liquet. Valde in his discipulis suis erudiendis diligentiam et dexteritatem animi „pro-

pius) onerarent philosophi et sacerdotes. Facta vero ad castra Christi transitione Constantini, Sopatrum hominem ambitiosum, quod non negat Eunapius, vt pristinam existimationem tueretur apud imperatorem, artibus forte suis tentanisse, Constantinum autem et populi metu et aulicorum instigatione, cum malae artes Sopatri in vulgus essent notae, eum sustulisse e medio, vt se horum hominum inimicum ostenderet, eorumque artes se improbare publico specimine demonstraret. Certe Ablabium hominem ex infima sorte ad tantam dignitatem euectum inuidia pressisse Sopatrum narrat etiam ZOSIMVS Histor. L. II. Scripsit hic Sopater librum, teste SVIDA l. c. de prouidentia, et de iis, qui immerito sunt felices vel infelices, ex cuius argumento coniicimus, occasionem Sopatrum sumsisse a nutante in aula fortuna sua, et inuidia Ablabii, praeter meritum ad tantam dignitatem euecti. Vocat hunc Sopatrum SOZOMENVS l. c. προεςῶτα τῆς τοῦ Πλωτίνου διαδοχῆς, quod tantum de doctrina Plotini, quam is propagauit, intelligit VALESIVS ad h. l. sed ad ipsam scholam, licet certo loco non affixam referendum esse, successio scholae Plotinianae supra enarrata satis confirmat. Fit etiam Sopatri mentio in IVLIANI Ep. XL. tanquam adhuc viui, quod cum rationibus chronologicis aduersum sit, argumentum inde sumsit praestantissimus DODWELLVS de aetate Pythag. p. 187. γνησιότητα harum epistolarum in dubium vocandi. ὁ πάνυ FABRICIVS autem Bibl. Graec. Vol. I. p. 413. non necesse putat Sopatrum Syrum Iamblichi discipulum eundem existimare cum Sopatro, quem Ablabii sycophantia interemit Constantinus. Quod tamen nec Eunapii, nec Sozomeni narrationi satis quadrat; vterque enim de Sopatro Iamblichi discipulo manifeste loquitur, vt ex collatione patet. Nec obstat quod FABRICIVS l. c. monet, dici hunc Sopatrum non Iamblichi, sed Plotini discipulum: non enim vel γνώριμος vel ἑταῖρος Plotini dicitur, sed antistes scholae Plotinianae: ast tales et Plutarchus, et Proclus, et Isidorus, et alii huius sectae philosophi fuerunt, licet Plotinum ipsum non audiuerint. Vnde non videmus, qua ratione ab errore chronologico locus ille in epistolis Iuliani queat liberari, nisi dicamus, Sopatrum hunc iuniorem fuisse, illo discipulo Iamblichi senioris, quod amplexus est postea FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 283. IX. p. 423.

s) De vit. Porphyr. p. 236.

t) Ad IAMBLICH. in Nicomach. p. 61. conf. OLEAR. de philos. eclect. C. III. p. 1214.

u) conf. MARIN. in vita Procli p. 74. SVIDAS in Plutarch. Nest. T. III. p. 133. et in Nicolaus T. II. p. 624. IONS. de S. H. Ph. L. III. c. 6. p. 241. c. 18. p. 301. 302. quaeque infra de hoc philosopho dicemus.

x) Vid. TENNVLIVS ad l. c. Iamblichi p. 61.

y) ZONARAS Annal. T. III. p. 28. et ex eo PEVCERVS de diuin. et TENNVL. l. c.

z) Vid. IVLIAN. Orat. IV. p. 146. MARINVS l. c. c. 32. conf. FABRIC. ad h. l. p. 81. et Bibl. Graec. Vol. IV. p. 294.

„probauit Iamblichus. Teſte enim EVNAPIO [a], „erga cunctos ex „aequo erat comis ac benignus, et vix quicquam in ſui gratiam agebat „extra diſcipulos et ſodales, numinis religione tactus, plerumque vero „cum ſuis conuerſabatur, conuictum facilem ſequens, et frugalem priſci „ſeculi menſam apponens [b]; in ſympoſio praeſentes exhilarabat, et ceu „nectare delibutos replebat, qui vero indefeſſo eius audiendi ſtudio arde„bant, neque ſatietatem huiusce voluptatis capere poterant, aſſidui illi „erant conuiuae. Non vero eruditionis tantum celebritas hanc diſcipulorum admirationem ei conciliauit, ſed praecipue ſanctitatis fama, et theurgicae virtutis inſolita, quae de eo narrabantur, opera. Narrabant enim diſcipuli [c], rumorem emanaſſe per eius miniſtros, Iamblichum inter fundendum preces videri ab humo plusquam cubitos decem ſublimem rapi atque attolli, corpus et veſtimentum in aureolum colorem mutari, mox finitis precibus in priſtinam redire ſpeciem corpus, ac tum demum ad terram deſcendere, et in congreſſum colloquiumque venire [d]. Sed et alia virtutis humana maioris exempla afferebant, et qua ratione futura praeuiderit, tanquam praeſentia exponunt: imprimis vero imperium in daemonas exercuiſſe tradunt, eiusque exemplum narrant [e], lauantem in thermis Syriae, quae Gadara erant, nata de balneis diſceptatione, vt diſcipulis doctrinae ſuae fidem faceret, iuſſiſſe eos ex popularibus indigenis ſciſcitari, quibus iam olim nominibus donati fuiſſent duo e calidis fontibus elegantiores: et poſtquam reſciuiſſet, vni amori, alteri anteroti ſiue amori oppoſito, nomen eſſe, ipſum confeſtim, contacta manu aqua, paucis admurmuratis verbulis de fontis imis exciuiſſe puerulum candidum, commoda ſtatura, capillitio in fuluum aurum tincto, dorſi cute nitida. Tum tranſeuntem ad alterum fontem, et eadem, quae prius peragentem, alterum amorem euocaſſe, prioris per omnia ſimilem, extra comas nigricantes magis et rutilas per collum ſparſas: ambos puſiones circumfuſos arctis complexibus Iamblicho veluti naturali patri inhaeſiſſe, eos vero illum in proprias ſuas ſedes e veſtigio reſtituiſſe, obſtupefacto comitum et familiarium coetu, qui ab eo tempore ſcrutari quicquam deſierint, et argumentis ac ſignis, quae viderant, tanquam vali-

a) l. c. p. 23. Vtimur verſione HADRIANI IVNII, quam tamen cum Graeco textu conferre e re fore lectoris monemus.

b) Morem hunc Platonicorum, vt omni fere, ita hoc quoque, tempore fuiſſe, vt non tantum conuiuia inter ſe celebrarent, ſed et philoſophiae ſtudioſos iuuenes in menſa ſua alerent, Plotini, Longini, Porphyrii hocque Iamblichi exemplo conſtat, ad quem morem hic alludit Eunapius, veteremque conuictum Pythagoreum obſeruatum a Iamblicho et reductum eſſe innuens.

c) EVNAPIVS l. c. Vbi tamen memorabile, quod diſcipulis talia narrantibus reſpondit Iamblichus: ὁ μὲν ἀπατήσας ὑμᾶς ὀυκ ἦν ἄχαρις ταῦτα δὲ ὀυκ ὅυτως ἔχει; „Qui ita vos decepit, „non fuit inuenuſtus, ſed haec ita ſe non habent.„ Forte de aliis quoque, ſi non dixit, cogitauit tamen Iamblichus, quae de ipſo narrabantur.

d) Ibid. Haec et ſimilia nugarum et mendaciorum exempla plurima narrauit ſchola Platonica. De Brachmanibus talia refert PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. II. c. 5. Sed idem tamen miraculum de Loiola referre Maffeium notat FABRICIVS, ad Marinum p. 83. qui memorabile exemplum affert ex BODINI Colloq. heptaplom. II. mulieris annis amplius 30. cum atrato daemone ephialte concumbentis, quae tamen tantam religionis et pietatis prae ſe ſpeciem ferebat, vt dum ſacra fierent, ſublimis veheretur e terra.

e) EVNAP. loc. cit.

validis habenis pertracti in omnibus credulos se praebuerint. Plura eiusmodi de illo in vulgus sparsa fuisse fidei absona monstrique similia, ait EVNAPIVS f), nec se tamen historiae veraci et solida fide nixae, fabulas inanes et commentitias inserere velle: immo, et haec ipsa scribere non sine religione quadam, metuentem, ne rumores sint et fictae auditiones, nisi quod viros sequatur, qui fidem non adhibentes aliis rei visae sensu permoti sint. Quibus an fidem suam satis in tuto posuerit Eunapius, iudicium erit penes lectorem. Nos hoc vnum addimus, non insolens quidem in hac schola fuisse, praestigiis vti, artibusque magicis homines decipere: valde tamen, si non ipsius Eunapii, saltem virorum istorum, ad quos prouocat, fidem suspectam esse, cum supra iam probauerimus, Iamblichum ipsum non licitum tantum, sed et pium et laude dignum statuisse, quicquid monstrorum de diuinis narratur, fidem ei adhibere, et mendaciis quoque atque fraude vti, modo superstitionem, cui addicti erant hi homines, promoueret, et contra emergentem in dies magis Christianam veritatem collocaret in tuto. Qui si ex arte fuissent mentiti, et verisimilitudinis leges non migrassent, maiori labore in fraude deprehenderentur: ast insigni mentiendi licentia enormes fabulas cudentes omni se mox fide indignos ostendunt. Etsi vero, vel mediocriter attento non possunt non eiusmodi fabulae esse suspectissimae, ea tamen coecutientis philosophorum vulgus miseranda fuit conditio, vt Iamblichum in coelum non tantum extollerent, sed et διδάσκαλον θειότατον, *praeceptorem diuinissimum* vocare non erubescerent, et respectu ad miracula et stupenda, quae de eo narrabantur, opera habito, θαυμάσιον, singulari appellationis genere nominarent, nempe vt recte obseruauit IONSIVS ob θαυματεργίαν et miras praestigias. Insolita enim apud vetustissimos Graecos appellatio, post nati demum Christi tempora, quae miraculis eius inclaruere, in vsum venisse videtur, θαυμασίου enim titulum atque laudem ante Galenum, Athenaeum, et, ex Christianis Tatianum non occurrere, erudite idem obseruauit, et exemplis docuit Ionsius: vnde coniicimus, vocem a Christianis forte exortam, qui viros sanctos θαυμασίους esse, recte dicebant, ob miraculorum claritatem, gentiles scriptores suis vindicasse, et non illos tantum admiratione dignos pronunciasse, qui mirabili virtute et eruditione excellerent, vt CICERO g) Herodotum Halicarnassaeum dixit mirabilem, et ATHENAEVS h) θαυμασιώτατον, sed imprimis illos isto mactasse titulo, qui mirabilia praestitissent, siue vera essent, siue ficta, qua ratione Apollonium fere primum ex philosophis inclaruisse supra narrauimus. Fecit haec miraculorum claritas, vt iuuenes philosophiae studiosi aliarum sectarum philosophos relinquerent, Iamblicho adhaesuri, qui scilicet mirabiles istas artes et ipsi pernosse cupiebant, id quod Alypio accidisse, philosopho corpore exiguo, pauloque quam cubitale aut Pygmaei maiore, ingenio autem maximo et in dialecticis

f) De S. H. Ph. L. II. c. 12. p. 174. g) Orat. in Brut. h) Deipnosoph. L. III. c. 5.

cis exercitatiſſimo, quem ipſe Iamblichus magni fecit, quod eius in periculis malisque conſtantiam et animi firmitatem, praeterea orationis acrimoniam et penetrationem probaret, narrat EVNAPIVS [i]. Fuit vero Iamblichus ingenio ſatis quidem felici atque fertili et ex praeceptoris Porphyrii doctrina, eruditione quoque philoſophica et mathematica probe exacto, ſed iudicii vi non firmato, quae ratio eſt, cur ad enthuſiaſmum et fanaticam philoſophiam declinauerit. Elegantiae etiam dictionis incurium fuiſſe, ſupra Eunapio fatente percepimus, et plagii eum praecipue in praeceptorem commiſſi reum eſſe diximus. Multoties enim, in vita Pythagorae exſcripſit Porphyrium, nec tamen, vel verbulo eius mentionem fecit, vel, per quem profecerit, faſſus eſt. Idem crimen in praeceptorem commiſit, teſte SIMPLICIO [k], in commentario in categorias Porphyrii, quem ſaepe iisdem fere verbis expreſſit. Sed et attentionem atque induſtriam in ſcribendo merito in Iamblicho deſideres. Quae negligentia fecit, vt haud raro idem bis ſcriberet, et odioſe repeteret, cuius exempla pluſcula in vita Pythagorae obſeruantur [l], quae non ſatis excuſat KVSTERVS [m], exiſtimans, *vitae huic Pythagoricae non eſſe vltimam manum a Iamblicho impoſitam, ſed varia tantum collectanea ad hoc argumentum pertinentia, confuſe, vt fit, in ſchedas ab eo coniecta, vnde alii poſtea vitam hanc conſarcinauerint, idque tam exigua cura ac diligentia, vt ſaepe eadem, ſuperiorum obliti, bis terue iterarent, et quaedam in alienum locum nullo iudicio infercirent.* Non enim tantum nullo vir doctus argumento hanc ſuam coniecturam firmat, ſed et illa ipſi operis huius oeconomiae contraria eſt, quae auctorem data opera, ſecundum methodum Platonicis adhibitam hanc biographiam conſcripſiſſe teſtatur. Nec dici poteſt, Iamblichum vitae huius collectanea tantum congeſſiſſe, cum ex decem, quos de philoſophia Pythagorica ſcripſit libris, hic primus fuerit, quem abſoluit. Nulli itaque dubitamus Iamblicho hanc negligentiam tribuere, quem non eſſe accuratum ſcriptorem, et reliqua eius ſcripta oſtendunt, et non negat Eunapius, auertere ea potius et obtundere aures lectoris, quam allicere. Eruditionem tamen et lectionem, mathematicarum etiam diſciplinarum peritiam ei non denegandam eſſe, ex ſcriptis eius ſatis apparet, modo lectorem is nanciſcatur in eo argumento ſatis exercitatum atque attentum, et philoſophiae Alexandrinae non ignarum, ſine cuius notitia pleraque Iamblichi ſcripta griphi ſunt atque aenigmata; quae vero rite intellecta miram nobis huius philoſophiae cognitionem parant, quam aliunde fruſtra petimus. Dolemus itaque vehementer ex decem, quos conſcripſit, libris Pythagoricis, dimidiam partem intercidiſſe. Superſunt tamen non ſine magno philoſophicae hiſtoriae emolumento, *vita Pythagorae* ab eo ſcripta, cuius editionem, poſt

i) p. 29. ſeqq. Vnde ſua hauſit PETR. BAYLE Dict. T. I. art. Alypius, p. 162.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 189.

l) Vid, n. 68. 188. 225. collato n. 86. 87. 137. item n. 69. 229. n. 133. 177. n. 196. 224. n. 101. 102. 230. 231. n. 139. 140. 148.

m) Praef. ad IAMBLICHI vitam Pythagorae.

post ARCERII satis infelicem [n], ob corruptos maleque emendatos, quos habuit codices, et promissas HOLSTENII [o] atque GALEI [p], LVDOLPHO KVSTERO [q] debemus, de qua cum Tomo primo [r] necessaria dixerimus, hic prolixi esse nolumus. Alter, qui huc pertinet liber, *sermones protrepticos* siue *exhortationes ad philosophiam* continet, ab eodem Arcerio non magis feliciter editas et Latine versas, quas meliori habitu nobis dare cum constituisset, FABRICIVS [s], intercedente V. C. TIBERII HEMSTERHVSII opera, lampadem ei tradidit. Dignae eae sunt noua editione, cum philosophiae Pythagorico-Platonicae magna inde lux queat affulgere. Idem vero, quod in vita Pythagorae notauimus vitium in his quoque exhortationibus regnat, vt in iis repetatur iisdem verbis, quod priore libro dixerat; quae satis probant, ipsum Iamblichum huius negligentiae esse auctorem. Tertii libri, *de mathematica communi disciplina* fragmenta tantum quaedam edidit NIC. SCVTELLIVS [t], optamus itaque, vt a viro quodam docto, et mathematicarum pariter atque Pythagoricarum doctrinarum gnaro ex bibliothecis regiis Galliae, Italiae, Britanniae et Germaniae, vbi integer latet, eruatur, et docto commentario illustratus edatur, quod post Holstenium et Galeum [u], qui omnium librorum Iamblichi editionem meditati sunt, Tennulius quoque, Kusterus et Hemsterhusius nos sperare iusserunt [x]. Quartus ex Pythagoricis Iamblichi scriptis est *introductio siue commentarius in institutiones arithmeticas Nicomachi Geraseni*, de quo supra [y] dictum, adiecisse IOACH. CAMERARII suumque commentarium SAMVELEM TENNVLIVM [z]. Quartum hodie legimus, *de mysteriis Aegyptiorum* Chaldaeorum, Assyriorum, siue responsionem ad Porphyrii epistolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, quem nobis seruatum esse, merito nobis gratulamur, cum non aliunde melius Ammonianae scholae, et si recte attendatur, Orientalis quoque et Aegyptiacae, qualis circa nati Saluatoris tempora inualuit, philosophiae placita de Deo, diis, daemonibus, horumque cultu et commercio, deque tota theurgia et coniunctione animi cum Deo, addisci queant, vnde recte MORHOFIO [a] compendium theurgiae gentilis dicitur, in quo vero micare lucidissimae veritatis scintillas et stricturas quasdam Christianismi, sine calculo dixit illustris HVETIVS [b]. Nihil enim horum deprehendet lector cautus et dictionis Platonicae gnarus, si ab iis recesseris, quae, vt propius Christianis accederent, mira fallendi astutia doloque confinxere homines

 versi-

n) Franeq. 1598. 4. ignoscendum tamen Arcerio corruptos Codices sequenti. Plerique enim codices Iamblichi eius commatis sunt, hinc cum Graecis malis sibi rem fuisse conqueritur THOM. GALE praef. ad librum de myst. Aegypt.
o) In vita Porphyr. c. 6.
p) loc. cit.
q) Amstelod. 1707. 4.
r) L. II. c. 10. conf. FABRIC. l.c. p. 287.
s) Ibid. p. 289.
t) Ad calc. libri de myst. Aegypt. Rom. 1556. 4.
u) Vid. ll. cc.
x) Conf. FABRIC. l. c. p. 290.
y) Sect. III. huius capitis §. 25.
z) Arnhemii 1678. 4.
a) Polyhist. T. I. L. I. p. 87.
b) Demonstrat. Ev. axiom. 4. p. 15. ed. rec.

versipelles, qualia infra, vbi de philosophia eorum agendum, producemus. Dedit nobis scripti ad cognoscendam horum temporum philosophiam late vbique Sec. III et sequentibus regnantem, vtilissimi editionem et versionem nullius prorsus pretii NICOLAVS SCVTELLIVS [c], meliorem vero [d] doctoque commentario illustratam, vir de veteri eruditione immortaliter meritus THOMAS GALEVS [e]. Quintus, sextus, septimusque huius collectionis Pythagoricae liber, de physicis, ethicis et diuinis, quae in numeris obseruantur, tractauit, octauus institutiones musicas ex mente Pythagoreorum, nonus institutiones geometricas, decimus introductionem sphaericam exhibuit, quos omnes hodie desideramus [f]. Sed et multa alia scripsit Iamblichus deperdita hodie, quorum catalogum confecit Cl. FABRICIVS [g], qui videndus. Vbi et quo tempore mortalitatis exuuias deposuerit, incertum. Ex verbis EVNAPII [h], quibus Iamblichum Alypium in patria decedentem senio confectum, secutum paulo post esse dixit, colligi posse, eum Alexandriae obiisse, vidit quidem FABRICIVS [i], sed recte monuit, incertum id esse, nam hoc tantum verba eius velle videntur, sublato in patria morte Alypio Iamblichum non diu superuixisse. Nec de mortis tempore certiora constant. Id vnum ex EVNAPII [k] relatione certum est, postquam Iamblichus hominem exuisset, discipulique eius alius alio dispersi essent, Sopatrum in aulam Constantini M. se contulisse, vt supra in ora paginae narrauimus: ex quo sequitur mature, viuo adhuc Constantino, obiisse Iamblichum: ex quo annum eius mortis in A. C. CCCXXXIII incidere, viri docti [l] coniectant: quod si cogitamus, fuisse Iamblichum Porphyrii discipulum, qui ineunte Sec. IV obiit, vix vltra hos annos extendi potest vitae eius terminus. His suppositis indubitatum est, ast in Iamblichi historia ad euitandam homonymiae confusionem probe notandum, Iamblichum illum, ad quem epistolas dedit Iulianus imperator, quique et gente et theurgiae professione nostro par fuit, a Porphyrii discipulo esse distinguendum. Etsi enim is Syrus erat, Apamea tamen, non Chalcide oriundus fuit, et theurgicis quidem miraculis non minores a Iuliano laudes, quam Iamblichus Chalcidensis a discipulis retulit, sed si recte attendimus, ab ipso IVLIANO [m] ab eo, ad quem scripsit, et cuius etiam non sine elogio meminit Libanius, distinguitur. Chalcidensis enim Iamblichi scriptis se in arcana philosophia institutum fuisse, ipse fatetur, sicque viuae vocis institutionem excludit. LIBANIVS vero in epistola quadam, quam vulgauit primus FABRICIVS [n], et post eum ereptus nuper nobis non sine magna literaturae omnis iactura desideratissimus IO. CHRIST. WOLFIVS, cui insignem epistolarum LIBANII collectio-

c) Vid. PETAVIVS ad Iulian. p. 275.
d) FICINVS excerpta tantum ex eo dedit, in selectis Platonicis.
e) Oxon. 1678. fol. ex theatro Scheldoniano.
f) Conf. FABRIC. l. c. p. 292. seqq.
g) loc. cit. p. 293.
h) p. 33.
i) loc. cit. p. 283.
k) p. 37.
l) Conf. FABRIC. l. c.
m) Orat. IV. p. 156.
n) loc. cit. p. 284.

ctionem debemus, clarissimis verbis Iamblichum hunc theurgum et τὸν ὁμόνυμον θεῖον, *eius patruum cognominem*, distinguit. Nec aliter rationes chronologicae admittunt, quae Iulianum vix ante obitum Iamblichi natum docent. Ex quibus hoc etiam manifestum est, elogia, quae a Iuliano Iamblicho tribuuntur, pleraque ad Chalcidensem a viris doctissimis [o] perperam referri, cum iuniorem tantum concernant. Quod si Iamblichos Sopatrosque duos inter se distinguere non placet, reiiciendae sunt cum Dodwello epistolae Iuliani, et suppositae imperatori censendae a sophista quodam, chronologiae rationem non habente, cui coniecturae fauet dictio admodum sophistica et imperatore indigna. Verum cum et Iulianus ab his hominibus edoctus eorum in dicendo vestigia presserit, et, vt vidimus, Iamblichus illi laudatus patria et vitae tempore a Iamblicho Chalcidensi diserte distinguatur, Libanius etiam huius mentionem faciat, vix Dodwellianam opinionem posse admitti putamus: nec verisimilitudinem excedit, hominem quendam Iamblicho et generis propinquitate et natione affinem, iisdem, quibus, ille, artibus et philosophiae studiis innutritum, non minorem theurgicis patrui artibus famam sibi conciliasse: vt Sopatros quoque duos fuisse non sine verisimilitudine dicitur: vel si hoc non placet, coniiciendum, habuisse Iamblichum Apameensem discipulum, praeceptoris vestigiis non minus, quam Sopater Iamblichi Chalcidensis, insistentem, qui in ista Iuliani epistola ob morum et circumstantiarum similitudinem, cum praeceptorem haberet Iamblichum, vocatus est Sopater. Certe per familias artes suas sacras tradidisse ἱερὰν γενεὰν, ad imitationem Pythagoreorum, Eunapiana eorum historia nos dubitare non sinit. Ex eadem vero, quam fiximus, Iamblichi mortis epocha fabulam quoque esse, comperimus, quod Zonaras et Cedrenus et post hos recentiores quidam [p] Iamblicho tribuunt, detexisse philosophum, per alectriomantiam primarum literarum nominis ΘΕΟΔ. Oraculum, quod eum indicaret, qui Valenti imperatori esset successurus. Valentis enim tempore Iamblichum iam ad plures abiisse supra probauimus, nec de eo quicquam memorant, qui malis artibus in fortunam et successionem Caesaris a Platonicis inquisitum fuisse narrant AMMIANVS MARCELLINVS [q], SOCRATES [r], SOZOMENVS [s] et NICEPHORVS [t], et vt postea videbimus, Iamblichus cum Maximo Ephesio eiusdem generis homine, confusus est. Fuere et alii, praeter nominatos, Iamblichi, quos FABRICIVS [u] enumerat. Ex nostri disciplina magna huius furfuris prodiit philosophorum caterua, quae, licet clanculum, per vniuersam Romani imperii ditionem dispersa fuit.

 §. XXI. Post

o) Vid. IONS. de Scr. Hist. phil. L. III. c. 16. p. 292. TENNVL. l. c. p. 59. OLEAR. de philos. eclect. p. 1212.

p) Vid. quos laudat TENNVLIVS l. c. p. 61.

q) L. XXIX. c. 1.

r) L. IV. c. 19.

s) L. VI. c. 31.

t) L. XI. c. 45.

u) l. c. p. 294. TENNVL. l. c. p. 62.

Scholae Iamblichi post eius mortem fata.

§. XXI. Post Iamblichi ex hac vita excessum aduersis vsa fuit fatis schola Plotini. Cum enim Constantinus M. ad Christianos transiisset, quod ob denegatam caedis expiationem a Sopatro factum esse, illi garriebant, falsum vero esse non inepte demonstrauit SOZOMENVS [x], vt supra iam dictum: cum Christianae religionis propagatione gentilis superstitionis euersio fuit coniuncta, quae non potuit non philosophis his esse grauissima, eo quod non philosophiae sacraria, sed sacros quoque templorum recessus custodirent, haberique vellent, non philosophi tantum, sed et sacerdotes: quam rem Sopatro attulisse interitum in praecedentibus diximus. Cautiores hoc exemplo facti Iamblichi discipuli non tantum sacram professionem et mysteria celabant, sed et per omnem fere terrarum orbem dispergebantur, et vbique locorum clandestinis prae metu imperatorum Romanorum artibus διαδοχὴν Πλωτίνȣ, vt habet SOZOMENVS [y], scholae doctrinaeque Plotini, vel vt EVNAPIVS [z] habet, Iamblichianae philosophiae successionem propagabant. Et his quidem fatis pressa fuit secta eclectica, siue schola Alexandrina sub Constantino M. et Constantio. Reuixit tamen ea et noua incrementa floremque accepit sub Iuliano, qui ob fidem Christianam cum horum hominum superstitione commutatam, apostatae nomine insigniri solet. Is cum animi inclinatione naturali ad superstitionem ferretur [a], et ex hac Plotini Iamblichique schola praeceptores nactus esset, qui eas illum artes edocebant, quibus ad imperii habenas capessendas adspirare posset, mire inde post eius defectionem a fide Christiana, res horum hominum auctae sunt, et Pseudo-Platonicorum istorum quidam singularibus fatis inclaruerunt. Quorum, vt ipsius imperatoris, huic factioni adscribendi res iam porro enarrabimus, et cuius generis homines huic se sectae addixerint, quibus artibus fuerint vsi, quae de se suisque mendacia fuerint commenti, quantum instituti ratio permittet, tangemus, vt intus et in cute hanc sectam, quae non mediocri audacia ecclesiae et philosophiae circulos turbauit, pernoscamus. Plerique vero eorum, quorum historia enarranda est, fuere Ammonii, Plotini et Iamblichi συμπατριῶται, nempe Aegyptii, Syri, Asiaeue minoris incolae, Cappadoces, et huius generis atque nationis alii, quorum superstitio, et pronus ad aniles fraudes et fabulas animus, maxime vero leuitas et audacia mentiendi et fingendi veteris historiae gnarum lectorem fugere non potest. Ex his vero gentibus populisque flos ille philosophorum exortus est, qui Ammonii, Plotini Iamblichique vestigia prementes omnia superstitione, enthusiasmo, praestigiis, et inani philosophia repleuerunt.

Aedesius.

§. XXII. Ex Iamblichi discipulis praeter Sopatrum valde inclaruit AEDESIVS, qui post eius excessum scholam et in contubernio docendi munus suscepit, cuius vitae historiam nobis descriptam reliquit EVNAPIVS

x) H. E. L. I. c. 5.
y) Ibid.
z) p. 37.

a) Non negat hoc AMMIANVS MARCELLINVS eiusdem commatis scriptor, L. XXI. c. 2. L. XXV. c. 26.

PIVS [b]. Fuit is gente Cappadox, generis nobilitate inter ſuos facile princeps, ſed cenſu exiguo. Quae facultatum modica conditio patrem eius permouit, vt in Graeciam filium amandaret, vt artem aliquam addiſceret, ex qua lucrum peti ſicque opes vtriusque augeri poſſent. Qua in re ſpem patris euentus valde fefellit. Redux enim filius theſauros quidem apportauerat, ſed non quaeſtuoſos, artesque didicerat, ſed non lucroſas; philoſophiae enim operam dederat. Pater itaque ſpe ſua falſus, filioque ob eam rem vehementer indignatus, quod nihil, quod opes ſuas augere poſſet, didiciſſet, tanquam inutilem, nulliusque bonae frugis domo exegit, fugientemque perſecutus, ei obiecit: ecquid tandem emolumenti affert philoſophia? quo ille conuerſus, non parum, inquit, mi pater; patrique eum perſequenti genubus aduolutus, eius patientiam et miſericordiam exorauit. Pater enim admiratus filii conſtantiam indolemque, eum domum reduxit. Ille vero, reſumtis, quae dimittere patris indignatio coegerat, ſtudiis, totum iis ſe tradidit; pater vero intermiſſae diſciplinae denuo dicauit, alacri laetoque vehementer animo, abeuntem filium proſecutus, velut Deum quendam, non hominem genuiſſet. Non expleuit vero ſpem tantum patris Aedeſius, ſed ſuperauit quoque, nam non ceteris tantum omnibus, qui prae aliis eminebant, vel quorum etiam auditor erat, longe praecurrit, ſed et eruditionem experientiae iunxit. Tandem vt ſapientiam perficeret, in Syriam ad Iamblichum, cuius tum iam celeberrima fama erat, perrexit. Quem vt videre et audire contigit, tanta eius admiratine atque veneratione captus eſt, vt totus ab eius doctrina ſermonibusque penderet, nec ſolis eius lectionibus ardens eius audiendi deſiderium reſtingui poſſet. Quod vt amorem Iamblichi ei maxime conciliauit, ita tantam ei comparauit philoſophiae cognitionem, vt praeceptorem tantum non aequaret. Excipit tamen Eunapius θειασμὸν, afflatumque illum diuinum et theurgicum, de quo non ſe habere fatetur, quod ſcribat: licet coniiciat, fieri potuiſſe, vt iſtam virtutem enthuſiaſmi occultam tenuerit, neque reuelauerit cuiquam Aedeſius, temporibus iſtis, quibus grauis erat huius generis hominibus Conſtantini M. zelus, callide inſeruiens. Poſt Iamblichi ex hac vita diſceſſum, cum ſchola eius diſſiparetur, aliusque alio diſpergeretur, et Sopatri fata magnam iis ſollicitudinem metumque inieciſſent, Aedeſius, quo ſe verteret, conſilii inops, cum clariſſimus diſcipulorum eſſet Iamblichi, inſidiasque metueret, ad precatiunculam, quam in ſchola praeceptoris didicerat, confugit [c], diuinationem ex ea quaerens, cui futura praeſagiendi generi quam maxime fidebat: qua nempe per inſomnium ſe de voluntate conſilioque Deorum certum fore credebat. Deſcenderat (ita quidem rem totam enarrat EVNAPIVS) [d] ad preces Deus et hexametris verſibus oraculum ediderat: ille vero diductis palpebris cum adhuc metu tremeret, dicta quidem memoria recolebat, aſt ſupernaturalis et coeleſtis verſuum contextus ei exciderat. Puerum itaque vocat, qui puram

b) p. 34. ſeqq.

c) Ἐπίτινα μαντείαν δι' εὐχῆς καταφυγῶν.

d) p. 46.

puram aquam ad extergendos oculos atque faciem afferret: Puer manum eius laeuam conſpicatus, plenam eam extrinſecus literarum eſſe monet, quam vbi ille inſpexit, rem eam diuinitus eueniſſe intelligit. Veneratus itaque et manum et ſcripturam, hos verſus inſcriptos deprehendit:

Parcarum ingenibus fatalia penſa trahentum
Sors tibi ſtat vitae: ſi degere in vrbibus, inque
Coetibus eſt animus, fama ſuper aethera viues,
Sin tauros ouiumque greges tibi paſcere curae eſt,
Sic quoque te aucturum coeleſtia numina ſpera.

Huic oraculi monito vt inſiſteret, praediolum aliquod ſibi diſpiciebat, et paſtoritiae ſe vitae parabat. Neque tamen hoc eius inſtitutum philoſophiae ſtudioſos latuit, qui inueſtigati limina tanquam vlulantium canum grex, obſedere, laniaturos ſe minati, ſi tantam tamque reconditam eruditionem montibus ſyluisque magis quam hominibus ſeruaret, veluti illis nunquam eſſet natus. Quibus precibus minisque tandem expugnatus, ſocietati hominum et inſtitutioni diſcipulorum ſe reddidit. Hactenus Eunapius, hic, vt horum hominum indolem diſcamus, iterum ſine cenſura non dimittendus. Negabat is ſcire ſe, vtrum θειασμῷ gauiſus fuerit Aedeſius, vt ſupra dictum. Aſt ad hanc diuinam agitationem, vel excitationem, quam ab ἐκςάσει diſtinguebant Platonici recentiores, pertinere τὴν καθ᾽ ὕπνȣ μαντικὴν prolixe docet, quaque ratione animus a Diis agitetur exciteturque inter ſomniandum, dormiendo et vigilando medius prolixe deſcribit IAMBLICHVS [e], nec aliud hariolationis genus Aedeſius quaeſiuit, vt ipſe nobis tradit Eunapius. Si itaque θειασμὸν nullum vel habuit, vel habuiſſe tamen non ſignificauit Aedeſius, vnde eius notitia fuit ſcriptori fabulae? annon contradictio mendacis poſtulat ruborem? Sed alio loco [f] incogitanter refert: Iulianum Aedeſii doctrina excitatum, in colloquium et familiaritatem ab Aedeſio receptum, obſtupuiſſe τὴν μὲν ἀκμὴν καὶ θεοειδὲς τῆς ψυχῆς, *diuinitus immiſſum vigorem animi*, non putaſſe ſibi diſcedendum, ſed plenis faucibus diſciplinas haurire conſtituiſſe; eamque ob cauſſam regalia ad eum munera miſiſſe, Aedeſium vero, ſenem et corporis exuuiis deponendis proximum, ad diſcipulos ſuos eum dimiſiſſe, promittentem, ibi non ſapientiae tantum omnis atque diſciplinarum, ſed et myſteriorum fore participem. Myſteria autem vbi philoſophiae opponuntur, in horum hominum ſchola nihil aliud ſunt, quam theurgicae operationes, deorum euocationes et apparitiones, animi cum iis coniunctiones, et his ſimilia, qualia habuit et exercuit Iamblichus, quaeque an Aedeſius nouerit, Eunapius ſe ignorare dixit, licet θεοειδὲς ei tribuat. Quo nouo hominis ex hac familia oriundi malae fidei mendaciique ſpecimine manifeſtum fit, quam parum in fingendis et tribuendis ſuae ſectae viris miraculis ad veriſimilitudinem attenderint, ac erubuerint, ea

e) De myſt. Aegypt. L. III. c. 2. p. 60. f) In Maximo p. 85.

ea ſcribere et iactare, quorum falſitatem ipſa leuiſſimorum hominum prodit narratio. Sed vt ad Aedeſium reuertamur, is diſcipulorum importunis expugnatus precibus, ad docendam philoſophiam et myſteria ſe accingens, Cappadociam reliquit, tradita Euſtathio prouincia ſua, Aſiamque ingreſſus, quae vniuerſa illi manum porrigebat, ſedem fixit Pergami, quo vniuerſam fere Graeciam et finitimos attraxit, illuſtris fama Aedeſii. Ibi nactus diſcipulos plurimos, et in his celeberrimos ex hac ſecta Maximum, Chryſanthium Sardianum, Priſcum Theſprotium, Euſebium, Myndium, et Sopatram, feminam philoſopham, itemque Iulianum, poſtea imperatorem, vt paulo ante notauimus [g]. Ceterum et hoc in laudem Aedeſii narrat EVNAPIVS [h], fuiſſe eum humano et populari ingenio et poſt concertationes literarias et in diſputationibus conſumtas apud Pergamum prodeambulare ſolitum, ſodalibus honoratioribus comitatum, eundemque doctorem diſcipulis, quos rudes et tardos videret, harmoniam quandam et ſolertiam inſeruiſſe, quantum vires humanae paterentur: rurſus quos glorioſos ob dogmatum inſolentiam animaduertebat, eos ſenſim ex alto deduxiſſe, ad humanitatis modulum; Sed et non illibenter cum opificibus obuiam factis de ipſorum negotiis atque operis praeſentibus diſcipulis diſſeruiſſe. Obiit valde ſenex, licet corpore eſſet infirmo.

§. XXIII. Aedeſio ſucceſſiſſe in ſchola, quam is in Cappadocia collegerat EVSTATHIVM, in antecedente §. diximus. Eius non tantum, ſed vxoris quoque illius SOSIPATRAE atque filii ANTONINI hiſtoriam ita enarrat EVNAPIVS [i], vt vix alio exemplo lucu- lentius genius huius ſectae, et audacter ac ſine fronte mentiendi libido pateat. Audiemus itaque laudatorem magis, quam narratorem fatorum huius viri et familiae eius [k], ſed cogitabimus etiam, quem audiamus, et de quibus porro hominibus inuſitata et diuina nobis obtrudantur. Fuit Euſtathius Cappadox, Iamblichi prius [l], et poſt hunc Aedeſii diſcipulus, a quo ſcholaſticam prouinciam accepit, licet nulla ſecum cognatione coniuncto. Quod eo magis omnium comprobatione factum, quo magis cuncti vno ore fatebantur, eum et fuiſſe et viſum eſſe virum optimum, qui experientia teſte oſtenderit, quid in dicendi facultate valeret: quippe linguae facundia labiisque inſidens lepor quiddam magicis praeſtigiis ſimile (Graeca, ἐκ ἔξω γοητείας, ſatis produnt, magicae virtutis in dicendo ſuſpectum fuiſſe) obtinebat, ſermo effloreſcebat ſuauis et placidus, tantaque cum gratia effundebatur, vt, qui vocem hominis audirent, obliti *Euſtathius.*

g) loc. cit.

h) p. 117.

i) In Aedeſio p. 50. ſeqq.

k) Sequimur verſionem HADR. IVNII, monemus vero lectorem, vt ad Graeca attendat, quae cum ſenſu magis, quam ad verbum exprimere cogitaret interpres, ea interdum peruertit, quod ſemel indicaſſe ſufficiat. Dolemus itaque nouam FABRICII verſionem non comparuiſſe, vid. Vita eius a Cl. REIMMARO edita.

l) Ibid. p. 23. Diſtinguendus ab aliis Euſtathiis, quos enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 189.

liti ſui, a verbis illius dependerent. Cuius mirum ita refert exemplum Eunapius: Imperatori Conſtantio [m] illo accidit tempore, vt in repentinam rerum turbationem coniiceretur, quod impenderet ei graue bellum a Perſarum rege Sapore, qui Antiochiam circumſidebat, et funditoribus tela eiaculantibus premebat, atque imminentem theatro arcem repentino ac improuiſo inſultu occupauerat, immenſamque ſpectatorum multitudinem ſagittis interfecerat. Quo rerum ſtatu cum de legato ad regem mittendo deliberaretur, neque Graecum quemquam imperatoris auribus obiicere illi auderent, ſed ex exercitus tribunis aliquem mittendum cenſerent, neceſſitate tamen coacti prudentiſſimum omnium, vniuerſo coetu conſentiente, Euſtathium exiſtimarunt. Qui imperatoriis literis in aulam vocatus cum comparuiſſet, tanto ſermonis lepore imperatorem cepit, vt maioribus honoribus ac dignitatibus cumularet eos, qui committendae Euſtathio legationis auctores fuiſſent. Vbi in Perſiam ventum eſt, Sapores homo tyrannicus cum variis artibus percellere hominem pauore non potuiſſet, vultum placidum demiratus, per cubicularium ad menſam intro vocat. Is parens ad epulum regale acceſſit, tantaque eloquentiae virtute inualuit, vt parum abfuerit, quin rex Perſarum, inſignia regni depoſita cum Euſtathii penula commutauerit. At illud prohibuerunt affinitate regi coniuncti, qui praeſtigiatorem magûmque (γόητα) eſſe hunc hominem dicebant, regique auctores erant, vt Romanorum imperatori reſcriberet, cur, qui ſpectatis viris optimatibusque abundaret, eiusmodi homines legatos mitteret? Aliter tamen communis Graecorum de eo expectatio ferebat, qui vota pro incolumi eius reditu faciebant, quae adiuuabant oracula. Aſt cum non rediret, illique ſpe fallerentur, legationem ad eum mittunt, ex Graecorum clariſſimis et prudentiſſimis, rogantes, cur res minus prodigiis ſuccederet? Aſt ille examinatis oraculorum circumſtantiis cum veritatem rei exploraſſet, Deos reditum ſuum non praedixiſſe, dixit. Hactenus Eunapius, qui quem effectum habuerit legatio, non refert, his tamen mire prodit, eiusdem hunc Euſtathium generis fuiſſe, qualis praeceptores Iamblichus et Aedeſius, et iisdem artibus circumueniſſe homines, incerta et obſcura oraculorum interpretatione deceptos. Licet fatendum ſit, parum veriſimilitudinis habere totam legationis hiſtoriam, eam non ſilente tantum Ammiano Marcellino, ſed ſupra probabilitatem fere omnem poſito, in tam ancipiti et vrgente populi Antiocheni fato tam longam et fructu omni carentem moram Euſtathium nexuiſſe. Notanda tamen ipſa Eunapii confeſſio, Euſtathium magum et praeſtigiatorem fuiſſe habitum, eam enim fidem et exiſtimationem non apud Chriſtianos ſolum, vt ſupra in Aedeſio vidimus, ſed et apud gentiles pleros-que

m) Ad Galienum ab Antiochenis legatum miſſum eſſe Euſtathium ait FABRICIVS l. c. ſed pro *Galieno* legendus eſt vel, ad *Saporem*, vel, ad *Conſtantium*, qui graui bello impliciti tum contendebant inuicem. Deſcribit id AMMIANVS L. XX. XXI. et legationum inuicem miſſarum aliquoties meminit, nihil vero de Euſtathio habet, licet huic ſectae faueret.

que inuenerant huius sectae philosophi, qui non philosophiam tantum docendi, sed et sacra peragendi, et artes theurgicas exercendi munus sibi tribuebant, vnde non tantum τὸ φιλοσοφεῖν, sed et τὸ λατρεύειν Eustathio tribuit [n] vxor Sosipatra; cui quinque tantum annos cohabitauit, ante praeceptorem Aedesium fatis functus. Verum SOSIPATRAE quoque historia his iungenda est, fabulae Milesiae non dissimilis, indolem tamen nugacissimorum impostorum mire referens, quam hunc in modum tradit porro EVNAPIVS [o], sophistico dicendi genere, quaesitisque eloquentiae coloribus molestus magis, quam gratiosus: quare rem tantum ipsam omissis orationis lenociniis enarrabimus. Tanta fuit Sosipatrae doctrinae gloria, vt mariti famam pene extingueret. Natale ei solum fuit in Asia circa Ephesum, genere locuplete et felici. Cum adhuc infans esset, felicissime omnia ei succedebant, tanta erat eius gratia leposque. Quinquennium illa expleuerat, cum duo senes, peregrinantium habitum prae se ferentes, ad praedium parentum Sosipatrae venissent, villicoque persuasissent facillime, vt vineae curam ipsis permitteret. Postquam vero prouentus praeter spem extitisset copiosior, ad stuporem vsque, ita vt suspicionem miraculi iniiceret, et diuinae cuiusdam operationis (θειασμοῦ) [p], parens Sosipatrae mensae senes adhibitos liberaliter tractat, colonos, quod non eandem operam nauassent, increpat. Senes autem puellae Sosipatrae, quae simul aderat, venustate capti, praedii domino confirmabant, se quidem istis honoris et beneuolentiae testimoniis non capi, quod si tamen eorum gratiam vicemque reponi donis coelestibus velit, permittat, rogare se, istam Sosipatram sibi alumnis verisque parentibus futuris, in quintum vsque annum, neque de puellae morte sit sollicitus, neque de curando agro fundoque, qui per se cumulate profusurus sit prouentus opesque, de filia vero humanam conditionem transgressura expectet. Pater pauore perculsus, linguamque comprimens filiolam tradit, villicoque mandat, se benigne senibus praestare, quicquid vellent, neque curiose rerum satagere. Quinquennii tempore exspirante, quum pater praedium reuiseret, filiam neque statura, neque venustate formae satis agnoscebat, eamque venerabatur, aliam prorsus se videre ratus. Apposita mensa, patrem, filiam quae vellet, rogaret, monent: ast illa facta dicendi potestate, cuncta, quae patri interea acciderunt, enarrauit, ne minimis quidem rerum circumstantiis omissis, quod in tantam patrem admirationem stuporemque rapuit, vt filiam deam esse crederet. Itaque accidens ad pedes senes rogat, ederent, quinam essent? Illi cunctabundi aegre post aliquam moram, se sectae illi, quae Chaldaica dicatur, adhaerere, et initiatos esse eius mysteriis dixerunt, idque velut per aenigma et demisso vultu. Quo audito pater genibus aduolutus suppliciter precatur, velint esse praedii domini, filiamque sub imperio habeant, diisque initiatam plenius erudiant, quod se facturos nutibus illi significarunt, nullum amplius verbum prolocuti. Ille gaudio delibutus arctiori somno

Sosipatra.

n) p. 65.

o) p. 57. seqq.

p) Ita mature scenam instruit nugator.

ſomno oppreſſus fuit, ſenes autem a coena digreſſi, virginem ſecum abducunt, et amictu ſacro, inſtrumentis ac libris in arculam reconditis Soſipatrae, vt eam obſignet, mandant. Illuceſcente die, cum fores reſerarentur, illi cum famulis ad operas prodeuntibus exeunt: virgo laeta ad patrem accurrit, arculam oſtendens; pater, vbi diuitias, quibus ditatus erat, laetus enarraſſet, viros accerſi iubet, at illi nuſquam comparuere, cuius rei cauſſam ex filia ſciſcitatus, tandem ex ea comperit, fuiſſe illos genios. Pater itaque filiam diuino numine agitatam et enthuſiaſmo vacantem (θειασμένην καὶ ἐνθεσιῶσαν, vocibus ex huius ſectae diſciplina petitis, vocat EVNAPIVS) ſuo arbitrio viuere permiſit, rerum eius minime curioſus inueſtigator, niſi quod taciturnitate eius nonnihil offenderetur. Ipſa iam florentis aetatis limen ingreſſa, nullisque aliis vſa magiſtris, non poëtarum modo, ſed et philoſophorum atque oratorum ſcripta in ore habebat, et quae alii non niſi difficillime intelligere poterant, ipſa citra laborem luculenter explicabat. Cum vero nubere decreuiſſet, Euſtathium coniugem delegit, ei praedicens, ternos ex eo liberos parituram, infeliciter bonis externis vſuros: illi autem ante ſe deceſſuro ſedem a fato ad lunarem globum deſtinari. Addit Eunapius, vbi conueniſſet Euſtathio, eique nupſiſſet, cuncta impleta fuiſſe; Soſipatram autem a mariti morte ad praedium ſuum regreſſam, apud Pergamum vetus in Aſia minore conſediſſe, et magnopere eam beneuolentia fuiſſe proſecutum magnum illum Aedeſium, qui etiam eius prolem inſtituerit, quamuis et ipſa domi ſuae eandem erudiuerit, omnibus in Soſipatrae magis quam Aedeſii admirationem raptis, eiusque enthuſiaſmum diuinasque agitationes veneratione proſequentibus. Sed et Philometor quidam Soſipatrae conſobrinus, quod mulierem diuino commercio (θειοτέραν) praeſtare ſciebat, eam valde deperibat, quin et ipſa eodem amoris ſenſu tangebatur. Quae, vt affectu liberaretur, Maximo, qui Aedeſii familiaritate vtebatur, animi morbum reuelauit: Philometor rem vrgens per extiſpicium, quo fato eſſet vſurus, cognoſcere tentauit, auctore Maximo. At illa peracto ſacrificio exploranti, quae ſenſiſſet, Maximo, cuncta, quae peregerit, tanquam ſi fuiſſet praeſens, exponit. Quo ille attonitus in terram procumbens Deae inſtar Soſipatram eſſe faſſus eſt, et occurrentem ſibi Philometorem, a veneficio, quod animo conceperat reuocauit. Aſt Soſipatra ab eo tempore Philometorem in oculis ferebat, illius accenſa ſtudio: cumque illa aliquando de anima diuina agitatione commota diſſereret, abſente Philometore ſubito attonita, eum de curru delapſum, de crurum perfractione periclitari, famulorum tamen miniſterio ſaluum euadere dixit, euentu rem comprobante [q]. Addit his EVNAPIVS: ex his cunctis perſuaſum fuiſſe Soſipatram vbique locorum eſſe praeſentem, quod deorum proprium eſſe dicatur. Ex ternis relictis liberis ANTONINVS parentum

Antoninus. inſtitit veſtigiis, ſedemque apud Canopicum Nili oſtium [r] fixit: Ad hunc, ſcri-

q) Iisdem fere circumſtantiis rem narrat Eunapius, quibus caedem Domitiani Epheſiis indicaſſe Apollonium Tyanaeum refert Philoſtratus, vnde coniicimus, ad hunc impoſtorem reſpexiſſe Eunapium.

r) Conf. AMMIAN. MARCELL. L. XXII. c. 16.

ſcribit Eunapius, frequentem, quae philoſophiae operabatur, iuuentutem conuolaſſe, eumque praedixiſſe, deſolata a morte ſua Deorum templa futura et euertendam religionem. Diis vero gentilibus iſtius loci ſe dediſſe, et myſteria atque arcana excoluiſſe, nihil tamen, quod ſciri poſſet, a communi hominum opinione diuerſum Deorum cultui fuiſſe operatum, quod imperatoris ingenium et conatus noſſet, qui theurgos (ita enim Graeca Eunapii habent) tolleret: omnes vero viri conſtantiam, temperantiam et mentem flecti neſciam fuiſſe admiratos, neminemque inſalutato Antonino praeteriiſſe. Quotquot vero ad colloquia admiſſi problemata propoſuerint, Platonica refertos doctrina abiiſſe; qui vero diuiniora quaererent, mutum quam ſtatuam magis deprehendiſſe. Euentum vero haec omnia comprobaſſe euerſis a Theodoſio imperatore, Theophilo epiſcopo et Euetio ſummo magiſtratu politico fungente, templis Canopicis ipſoque Serapidis fano, et introductis in eum locum monachis. Et ita quidem Eunapius, qui maledicentiſſimae linguae frena, non in ſacra tantum Chriſtianorum, ſed et ipſum ſanctiſſimum Saluatorem hoc loco impudentiſſime laxauit, et rabie huic ſectae propria in rem Chriſtianam debacchatus eſt. Expoſuimus paulo prolixius, quam inſtituti noſtri ratio ferre videtur, Euſtathii, Soſipatrae et Antonini hiſtoriam, vt natiuis coloribus depicti ab ipſo Eunapio homines peſtilentiſſimi, qua fuerint animi indole, quo genio, quibusue vſi fuerint ad extollendam famam ſuam et fulciendam ſuperſtitionem artibus, pateſceret. Quos vt intus et in cute pernoſcamus, I. quidem notandum, hos homines non philoſophiae tantum ſtudiis nomen dediſſe, ſed latuiſſe ſub honeſto hoc nomine etiam nefandae ſuperſtitionis miniſtros: Euſtathium enim cultui quoque Deorum vacaſſe, et quod Soſipatrae foeminae non licebat, Antoninum filium feciſſe, qui non Platonicam tantum philoſophiam explicabat, ſed et, θεοῖς τε καὶ ἀῤῥήτοις ἱεροῖς ἀναθεὶς καὶ προσαρμόσας ἑαυτόν, *ſacris myſticis et diuinis ſe applicabat*, magna iactantia refert Eunapius. Aſt, quod II. ex inſigni hoc Eunapii loco luculenter diſpaleſcit, maximo hi homines ardebant in Chriſtianam religionem, quae ſub imperatoribus Chriſtianis laetiſſima incrementa capiebat, odio, cum res ſuas fieri deteriores, templaque, vnde honores et reditus ad eos olim confluxerant, vel deſolata ſtare, vel dirui plane, et famoſiſſima quoque oracula, quale Serapidis fuit, deſtrui viderent. Vehementiſſime itaque inuidia turgentes cum animaduerterent, Ieſu teſtiumque eius (quos maledicentiſſimo impuroque ore calumniatur Eunapius) gloriam peſſimas ſuas artes denudaſſe, et feciſſe inermes, et ſanctiſſimorum martyrum ſanguine victas eſſe virtute magiſtri infernales poteſtates, quod vnum poterant, praeſtigiis mendaciisque impedire conabantur. Vt itaque III. ſe quoque ſuamque ſuperſtitionem Diis curae eſſe oſtenderent, et miraculorum, quibus effulgebat reſpublica Chriſtiana, gloria non minorem famam ſibi acquirerent,

rerent, ad θειασμὸν, diuinarum operationum fundamentum confugiebant, eumque in finem enthusiasmum affectabant raptusque diuinos. Quod imprimis de Sosipatra ostentat Eunapius, cui κορυβαντιασμὸν καὶ ἐκβάκχευσιν ipsi tribuit. Ast cum IV. haec quidem simplicium oculos deciperent, paulo attentiores vero fallere non possent, alia fraude opus erat. Nempe per discipulos iactanda θαυμαστὰ et inusitata, et maxima cum fiducia talia narranda, quae supra ingenii viriumque humanarum modulum assurgerent. Gnauiter id fecere Eustathii et Sosipatrae discipuli, qui praeceptoribus his suis diuinam mentem, educationem, informationem, absentium rerum scientiam, amicitiam cum Diis, aliaque theurgicae scientiae opera tribuebant. Quibus tamen V. omnibus fuse delineandis nec modus, nec verisimilitudo, nec testium fides adhibita, eisque narratio superstructa fuit, sed narratae fabulae Milesiis longe deteriores, omnique prorsus verisimilitudine, etiam quoad facti circumstantias, destitutae. Id quod ea potissimum confidentia admisere homines mendaces, quod ad sacra sua stabilienda eiusmodi fraudibus vti licere haberent pro explorato. Ita sane Eunapius, ἱερᾶς γενεᾶς assecla, solet, cuius si narrationes de Sosipatra paulo attentius consideraueris, mendacem deprehendes sui plane immemorem, ita finxisse, et nugatum fuisse, vt manibus queat palpari mendacium: diuina ita prouidentia dirigente, vt mendaciorum pater prudentibus quibusuis regni sui fundamenta proderet. Quis enim, qui sanae mentis est, sibi persuaderi patiatur tanquam verissimum, et extra dubitationis aleam positum, duos aduenas, homines prorsus ignotos primumque conspectos non admissos tantum in familiam illico esse, sed et rei oeconomicae vinearumque illis curam creditam praecipuam? quis fertilitatem tantam fuisse credat, vt miraculi instar fuerit? cum tamen praeter aduenas duos etiam villicus cum seruis curam laboremque impenderint suum. Et qui nouisse potuit praedii dominus, largissimum prouentum peregrinis senibus deberi solum, non vero et reliquis in eius vinea operariis, quos pigritiae accusabat, licet infra villicus rationes reddidisse dicatur? Et qui potuit Sosipatrae genitor vno illo indefessae sedulitatis indeque exortae fertilitatis vineae specimine commoueri, vt sine vlla contradictione et formidine hominibus agricolis, rusticamque vitam prae se ferentibus sine conditionis eorum examine et fraudis metu vnicam filiolam sibi tantopere dilectam traderet? Et si etiam fingamus tantae eum credulitatis fuisse, quis quaeso sibi tanquam verum persuadeat, eum non iudicium tantum omne sed et rerum suarum atque vtilitatis rationem omnem ita eiurauisse, vt et filiam, et praedium eiusque administrationem ita in quinquennium cesserit, vt ne quidem de eius statu et incrementis quaesiuerit? Vt haec omnia sint ἀσύστατα et prorsus incredenda, nullo tamen ea pingit colore sophista impudentissimus, sed sibi ipsi contradicit turpissime. Vindicat Sosipatrae rerum omnium scientiam, et exercitationem in oratorum et philosopho-

ſophorum libris, et tamen neſcire ſe fatetur, quid et qua ratione edocta illa ſit. Genios fuiſſe, et neſcio quales ſpiritus, hos doctores Soſipatrae quaſi ex tripode definit, aſt fuiſſe homines Chaldaicae doctrinae initiatos narrauerat. Et vt fabulam digno ornaret epiſodio, genios hos ita ſubducit oculis, vt ſomno oppreſſum parentem dicat, et nec ipſa Soſipatra habere innuat, quod de iis patri referret. Quin et hoc addit, vt nugis omnia ſcateant, dediſſe diuinos hos philoſophos puellae libros in arcula repoſitos, quam tamen ſine libris omnia, quae in omnium libris erant, contenta ſcire mentitus erat. Alias affanias hominis nugiuenduli tacemus, quem deſtructorum templorum puluis, et ſublatorum ſacrificiorum recordatio ita exaſperauit, vt in Chriſtiani nominis contumeliam iſta fingeret et Theophili, Alexandrinorum patriarchae [s] memoriam pollueret. Quod Theodoſio imperante ſub quo vixiſſe Eunapium infra dicemus, auſum fuiſſe illum merito miramur. Tandem et VI. hoc ex Eunapii narratione non omittendum eſt, iactaſſe hos homines eruditionem et ſectam Orientalem. Ex qua cum progreſſi haeretici Platonicis veram Zoroaſtreae et Hermeticae ſapientiae notitiam denegaſſent, vt narrat PORPHYRIVS [t], vna fidelia duos, quod aiunt, dealbantes parietes Platonici, Chaldaicam ſe diſciplinam edoctos diuinis operibus inclareſcere iactando, eandem rem et haereticis philoſophiſque orientalibus, et Chriſtianis oppoſuerunt, prodideruntque, etiam ex hac ſentina, ſua eos arua irrigaſſe. Quae omnia ſuo nobis loco obſeruationes ſubminiſtrabunt, grauiſſimas, ſine quarum lumine nec ſacra nec philoſophica huius temporis hiſtoria ſatis illuſtrari poteſt. Ex dictis autem liquet, Soſipatram inter mulieres philoſophas occupare locum, nam Ammonianam Plotinianamque philoſophiam, habitu diuinitus infuſo edocta filium quoque docuit [u]. Merito itaque foeminis Platonicis cum Aedeſia aliisque adiicienda eſt apud I. A. FABRICIVM [x]. Poſt Soſipatrae mortem, Iuliano tandem ad imperii gubernacula emergente, preſſa ſub imperatoribus Romanis ſecta caput iterum extulit, et ex Aedeſii diſciplina noua impoſtorum cohors progreſſa eſt, quorum hiſtoriam, duce Eunapio, porro explicabimus.

§. XXIV. Ex Aedeſii porro diſciplina prodiit EVSEBIVS Myndo Cariae oppido oriundus, qui tamen Plotinianis magis, quam Iamblichianis et Aedeſianis principiis vſus, non eandem de theurgia ſententiam fouit, quae eo tempore in ſchola Platonicorum Alexandrinorum fuit receptiſſima. Narrat enim, cui notitiam de Euſebio debemus, EVNAPIVS [y], Iulianum ab Aedeſio ad diſcipulos propter ſenectutem ablegatum, *Euſebius Myndius.*

s) Facta haec eſſe imperante Theodoſio praeter Eunapium narrant RVFIN. L. II. c. 29. SOCRATES L. V. c. 16. SOZOMEN. L. VI. c. 15. SVIDAS in Serapis T. III. p. 286. Theophilum Patriarcham in praefectum praetorio abſurde tranſmutat totumque hunc locum plane peruertit Iunius, id quod iam obſeruatum IONSIO de Script. Hiſt. Phil. L. III. c. 17. p. 29.

t) c. 16.

u) MENAG. Hiſt. mul. phil. §. 21. p. 490.

x) Bibl. Graec. Vol. II. p. 69.

y) p. 86. ſeqq.

tum, cum Maximus et Priſcus non adeſſent, Euſebio Chryſanthioque adhaerere inſtitiſſe. Fuiſſe autem vnanimem cum Maximo Chryſanthium, et circa diuinos afflatus atque agitationes eodem enthuſiaſmi genere fuiſſe occupatum [z], in diſciplinis vero ſeſe ei ſubduxiſſe, ſuum morem ſecutum. Euſebium vero, praeſente Maximo, accurationem in partiendis diſputationibus, et dialecticas captiones nexusque atque labyrinthos ſubterfugiſſe; abſente vero tanquam ſolari iubare, ipſum veluti ſtellam refulſiſſe, ob gratiam et facilitatem, quae in ſermone emicabat. Chryſanthium praeſenti eſſe aſſenſum, et Iulianum vehementer virum ſuſpexiſſe. Circa finem diſputationis autem adieciſſe Euſebium: *ὡς ταῦτα εἴη τὰ ὄντως ὄντα, αἱ δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπατῶσαι μαγγανεῖαι καὶ γοητεύουσαι θαυματοποιῶν ἔργα, καὶ πρὸς ὑλικάς τινα, δυνάμεις παραπαιόντων καὶ μεμηνότων. Ea tantum reuera eſſe, quae per ſe exiſtant*, id eſt, ideas; *quae vero ſenſus aedificantur*, *impoſturas et opera praeſtigiatorum*, *miracula edentium*, *ad materialium tantum poteſtatum virtutes pertinere atque inſana eſſe et ratione carentia.* Demiratum expoſitionis epilogum Iulianum cum Chryſanthium interrogaret, ablegatum fuiſſe ad Euſebium ea ſaepius repetentem. Hunc percontante Iuliano maxima verborum eloquentia tandem dixiſſe: Maximum eſſe vnum e doctioribus et antiquioribus auditoribus, qui propter ingenii acumen, et excellentiam eiusmodi demonſtrationes contemnat, animumque totum ad eiusmodi inſana deliramenta applicet, eius eum non ita pridem in Hecates aede ſpecimen edidiſſe, conuocatisque condiſcipulis, cum humi conſediſſent omnes, emundata thuris mica admurmuratoque apud ſe hymno quodam effeciſſe, vt Deae ſimulacrum renideret, produxiſſe etiam fulgur luminis, quo faces, quas Dea manibus tenebat, accenderentur. Talia non eſſe miranda Iuliano, eo quod philoſophia aliam purgationem nos edoceat. Iulianum vero his auditis ei valedixiſſe, et ad Chryſanthium eſſe conuerſum atque Maximum. Maxime memorabilis locus hic eſt, qui ſatis docet, praeſtigias et miracula eorum hominum parui feciſſe, et inter impoſturas retuliſſe, qui paulo accuratius philoſopharentur. Qua in re poſt Plotinum praecipue Porphyrium parum iſtis artibus tribuiſſe, quamuis eas egregie calleret, eo quod ad intellectualem animae partem non pertinerent, ſupra Auguſtini teſtimonio demonſtrauimus. Et ratio quoque, quae ab Euſebio adducta eſt, ex Platonis principiis deſumta aliud non admittit. In cuius philoſophia, quam in doctrinae de ideis recentiores quoque Platonici, ſiue Alexandrini philoſophi ſecuti ſunt, vt ex PORPHYRII *ſententiis ad intelligibilia ducentibus* patet, cum *τὰ ὄντως ὄντα* principale cognitionis ſapientiaeque humanae obiectum conſtituant, quae ab omni materiali ſpecie remota ſunt, nullus hic *φαντασμάτων*, ſpecierumque imaginibus viſibilibus conſpicuarum locus eſt, ſed intellectu tantum comprehenduntur: nec ſapiens circa aliud verſa-

z) Prodit et hic locus, *θειασμὸν* ad theurgiam eiusque opera pertinuiſſe.

verſatur obiectum, cum reliquae poteſtates materiali corpore veſtitae impuritatem materiae ſecum vehant. Cum itaque apparitiones iſtae ſenſus mirabili modo afficerent, materialium hoc ſpirituum commercium eſſe rati philoſophi, qui maiora et puriora ſe ſectari ſomniabant, eiusmodi artes impoſturis ſimiles eſſe ſtatuebant, parumque facere ad vniendam cum Deo animam dicebant: vt ex laudato AVGVSTINI [a] loco Porphyrium ſtatuiſſe, eſt manifeſtum. Paulum de iſta ſeueritate receſſit Iamblichus, qui orientalem et Aegyptiacam in his magis philoſophiam ſe ſequi profeſſus, materiamque ex Dei quoque ſinu deriuans, non omne cum ſpiritibus commercium pro impuro habuit, et apparitiones quoque theurgicas dari ſtatuit [b]: ex cuius ſchola cum magnus diſcipulorum numerus egreſſus eſſet, qui magiſtri placita extenderent, valde hoc cum ſpinoſa et difficili philoſophia propagatum fuit, multique in his theurgicis operibus fuere Platonici: ſine dubio vt iſtis praeſtigiis gentilem, quae plenam iamiam ruinam minabatur, quocunque modo poſſent, ſuperſtitionem fulcirent. Quod eo magis placuit Iuliano, quo magis non naturali tantum temperamenti inclinatione ſuperſtitioni addictus fuit, ſed et eam ad obtinenda vota ſpesque ſuas has ſibi putabat artes fore vtiliſſimas. Quas cum meras praeſtigias et illuſae imaginationis phantaſmata eſſe probe intelligeret Euſebius, non potuit admirari vanas ludificationes; idque διὰ τȣ͂ λόγȣ κάθαρσιν, quod anagogica et philoſophica purgatio eſſet quaerenda. Non vidit horum verborum ſenſum HADR. IVNIVS, notitia philoſophiae Alexandrinae non ſatis inſtructus, quod ſaepe eum in deuia ſeduxit, qui vertit: *propterea quod ratio nos rectiora docet.* Non enim id vult Euſebius, ſed ad receptam in Plotini ſchola doctrinam de duplici purgatione reſpicit, quae vel theurgica eſt, et per commercium cum Diis effici credebatur, vel anagogica, quae λόγῳ, ratione et philoſophia, a corporis vinculis ad intuendum ſine imagine Deum et ideas ducere ſtatuebatur. Hac gauiſum fuiſſe Plotinum et Porphyrium ſupra narrauimus; quorum hic *theurgicis teletis nihil purgationis accedere fatetur, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum et ideas* [c]. De qua doctrina ex Platonicis HIEROCLES [d] ex recentioribus HOLSTENIVS [e] videndus.

§. XXV. Euſebium theurgicae artis celebritate ſuperauit MAXIMVS Epheſius, cuius quoque vitam deſcripſit EVNAPIVS [f], qui ſenem adoleſcens vidit, et loquentem audiuit. Natales illi fuere clari, parentibus illuſtri genere ortis, opesque amplae [g]. Fratres habuit Germanos, *Maximus Epheſius.*

a) De C. D. L. X. c. 9. 26.

b) De myſt. Aegypt. Sect. V. c. 14. p. 129. et paſſim. Aliter Apollonius, qui iſtas apparitiones ad Goëtiam referebat, theurgiam in communione cum Deo et viſione eius collocans, vt ſupra demonſtratum.

c) Apud AVGVSTIN. l. c. c. 9.

d) Ad carm. aur. in fine.

e) Vit. Porphyr. c. 9. p. 260. ſeq. qui legi meretur.

f) loc. citat.

g) EVNAP. p. 82. 86. SOCRAT. Hiſt. eccl. L. III. c. 1. NICEPHOR. L. X. c. 1.

nos, eruditione non minus, quam ipſe tinctos, Claudianum, qui Alexandriam commigrauit, ibique docuit, et Nymphidianum, qui Smyrnae cum laude profeſſus eſt, rhetorem vtrumque [h]. Quibus vt nulla in re cederet, non eloquentiae tantum ſtudiis ſe dedit, adeo vt cum eo conuerſantes neque curſum et flumen ſermonis ferrent, neque diſertorum hominum quisquam ei contradicere auderet, cuncti vero tanquam ex tripode dicenti acquieſcerent: ſed et Alexandrinam philoſophiam duce Aedeſio didicit, quem cognatione attingebat, et cui ſe familiari conſuetudine iunxerat [i]. Qui cum in reliquis etiam ſcientiis egregie eſſet verſatus, tantus ex eius diſciplina euaſit Maximus, vt *vir ingenti nomine doctrinarum* audiret Ammiano Marcellino [k]. Sed et magna familiaritate in Soſipatrae domo fuiſſe vſum, ex ſupra narratis conſtat, vnde coniicitur, ex Euſtathii quoque diſciplina ingenii eum opes adauxiſſe. Summam tamen Maximo famam et auctoritatem conciliauit, quod ſe Iulianus illius inſtitutioni ab Aedeſio ſibi commendatae credidit, licet Conſtantium ſolum eum principi iuueni magiſtrum delegiſſe, cum ceteros ſuſtuliſſet, non ſit veriſimile. Valde hic enim, in diuerſa inter ſe abeunt Evnapivs [l], et Chriſtiani hiſtoriae eccleſiaſticae ſcriptores. Eunapius haec tradit: Decreſcente ac deficiente Conſtantini progenie ſolum relictum fuiſſe Iulianum, ob aetatem teneram contemtum, et ob ingenii mollitiem: cuſtodiuiſſe vero, adoleſcentem eunuchos, ne in fide Chriſtiana vacillaret. Eum vero, quicquid librorum proferebatur, magnitudine ingenii memoria complexum, praeceptoribus non reliquiſſe, quibus eum erudirent. Eos itaque Conſtantio auctores fuiſſe, vt permitteretur ei rhetoricae arti et philoſophiae ſtudiis vacare, et imperatorem quoque libenter id permiſiſſe, quod in libris eum volutari, quam de imperio cogitare, mallet. Profectum itaque cum ſuis Iulianum, Aedeſii fama excitum aduolaſſe Pergamum, quem cum ſenio confectum audire diu non poſſet, ad diſcipulos eum miſſum eſſe, et reprobato, vt ſupra diximus, Euſebio, Chryſanthio, quod Maximus abeſſet, ſe tradidiſſe; tum Epheſum profectum, totum a Maximi ore pependiſſe. Aſt aliter Socrates [m], et qui eum ſequitur Nicephorvs [n] rem narrant: Iulianum, prudenter quidem ita cauente Conſtantio, ne a pagano ſophiſta ad gentilium ſuperſtitionem ſeduceretur, Chriſtianos habuiſſe praeceptores in grammatica et rhetorica: cum vero fama ob progreſſus in ſtudiis literarum inſignes percrebuiſſet, idoneum eum eſſe imperio, imperatorem eum ab vrbe regia Nicomediam transtuliſſe, praecipiendo, ne ſcholam adiret Libanii. Cuius cum orationibus legendis occuparetur, aduenſſe Nicomediam Maximum philoſophum, ſola Iuliani fama impulſum. Apud quem cum Iulianus philo-

h) Evnap. in Nymphid. p. 177. qui non arte ſed natura rhetorem factum dicit. Fratris commendatione Iuliano ab epiſtolis fuit Graecis. Addi poteſt vterque catalogo rhetorum et ſophiſtarum apud Fabricivm Bibl. Graec. Vol. IV. p. 481. 486.

i) Evnap. in Aedeſio p. 67.

k) L. XXIX. c. 4. Evnap. p. 82.

l) p. 86.

m) loc. cit.

n) loc. cit.

philoſophiam deguſtaſſet, ſtatim cultum religionemque praeceptoris imitari coepiſſe, aſt hunc ei imperandi cupiditatem in animum inieciſſe. Iulianum vero, quod id imperator comperiſſet, monaſticam vitam ſimulaſſe, clam autem philoſophiae, quam a Maximo didicerat, dediſſe operam. Haec eccleſiaſtici ſcriptores, in eo potiſſimum ab Eunapio diuerſi, quod ſua ſponte ad Iulianum veniſſe Maximum dicunt, huncque, referunt, incenſa imperii potiundi ſpe animum Iuliani ſibi conciliaſſe. Etſi vero partium ſtudio ab vtrisque in hac narratione datum aliquid videri queat, conciliari tamen aliquo modo inter ſe poſſunt, ſi dicamus, Iulianum, quem gentilis eruditionis iucunditate ita delectatum captumque innuunt hiſtorici eccleſiaſtici, vt cuſtodiendus eſſet ſedulo, ne a Chriſtiana fide deſciſceret, temperamento ſuo ad Platonicas artes, quibus imperium ei miris portentis vaticinati ſunt, vehementer inclinaſſe; et Aedeſii fama excitum ei, atque eius diſcipulo Chryſanthio et Maximo innotuiſſe: Nicomediam vero translatum, Maximum, de eius ad has partes inclinatione certum, eum conueniſſe, et his potiſſimum artibus eum inſtituendo, quibus maximum tribuebat, animum illius mire cepiſſe, et ex eo demum tempore inſigne in hanc ſectam ſtudium Iulianum poſuiſſe, quod infra pluribus enarrabimus. Niſi SOZOMENI [o] fidem ſequutis ſtatuere placeat, Iulianum, antequam in Aſiam abiret, et ad Aedeſium perueniſſet, Nicomediae Maximum Epheſium habuiſſe ſibi occurrentem, a quo et philoſophiam et odium Chriſtianae religionis didicerit, quique ei, vt vates, affirmauerit, verum eſſe, quod de illo vulgi ſermonibus ferretur, nempe quod imperio potiturus ſit. Iſtis enim fundamentis apud Maximum poſitis facile fuit in Aſiam delato, ampliora philoſophiae Alexandrinae ipſiusque theurgiae apud Aedeſium et Maximum incrementa capere. Certe iam Nicomediae Iulianum praeſentis calamitatis ſenſu ad meliorem fortunae ſpem illectum Maximum in familiaritatem ſuam adſciuiſſe, tradit idem SOZOMENVS. Aſt haec facta eſſe imperatore ignorante, inde patet, quod metu eius, quod id reſciuiſſet, monaſticum habitum induerit. Veriſimile enim non eſt, Conſtantium, qui tanta cura cauebat, ne gentilium doctorum ſcholas frequentaret, quique a Libanii praelectionibus eum arcebat, ſcientem volentemque huius eum generis hominibus permiſiſſe, quos manibus calcibusque et obniti Chriſtianae religioni et firmare auitam ſuperſtitionem ſciebat, licet id tradat Eunapius, teſtis domeſticus et ſuſpectus. Sane hoc probabilius eſt, quam quod olim [p] nobis non alienum a veriſimilitudine viſum fuit, Conſtantium hanc cum Maximo familiaritatem Iuliani non ignorauiſſe, ſed eam toleraſſe, quod magnum pietatis zelum ille prae ſe ferret. Ad hoc enim conſilium tum demum Iulianus delatus eſt, cum iratum ſibi ob Maximi familiaritatem imperatorem ſeque ei ſuſpectum intellexiſſet. Iuliano ad imperii gubernacula euecto, Maximus mox adfuit. Et EVNAPIVS [q] quidem Iulianum, tradit, euerſa Conſtantii tyrannide, Maximum et Chryſanthium

o) L. V. c. 2. p) In Germanico Hiſt. philoſ. opere p. 710. q) p. 94. 190.

um literis ad ſe euocaſſe: eos autem Diis conſultis in prodigia triſtia atque atrocia incidiſſe, et Chryſanthium quidem animo deiectum itineris conſilium abieciſſe, Maximum contrarium tuentem, vim naturae inferendam eſſe ſtatuiſſe, et ad iter ſe accinxiſſe. Aſt veniſſe quidem inopinatum Maximum ad imperatorem ait AMMIANVS MARCELLINVS [r], ſed vocatum literis non dicit, forte quod vanam vtriusque tantum gloriae captationem deſcribere in animo haberet, ceteris omiſſis. Decedens ex Aſia Maximus a ſummis pariter viris, et magiſtratus honoribus perfunctis, atque promiſcua plebe, turba quoque feminarum gratulantium et obteſtantium, ſui vt eſſet memor, maximo cum honore dimiſſus eſt. Poſtquam ingenti cum comitatu Conſtantinopolin appulit Maximus, tanto imperatoris gaudio exceptus eſt, vt dignitatis ſuae oblitus Iulianus quibusdam videretur. Ita enim AMMIANVS [s]: *Cum die quodam cauſſa eius ſpectandi veniſſe nuntiatus eſſet ex Aſia philoſophus Maximus, exiluit indecore, et, qui eſſet, oblitus, effuſo curſu e veſtibulo longe progreſſus, exoſculatum ſuſceptumque reuerenter ſecum induxit, per oſtentationem intempeſtiuam nimius captator inanis gloriae viſus.* Quod quamuis vehementer improbet Ammianus, mirandum tamen non eſt, cum Maximus potiſſimum ad imperii ſpem et bellum contra Conſtantium, et voce et vaticiniis erexiſſet. Cui cum accederet imperatoris nimius erga hos homines amor atque fiducia, qua impoſtorem fere quemlibet admittebat, eoque gloriabatur, vt indignabundus refert EVNAPIVS [t], non potuit non indecenter ſe gerere imperator, cum primarius ſuperſtitionis ſacerdos ad eum acceſſiſſet. Mores imperatoris, vt fere fit, ſequuti ſunt amici et aulici, et officiis honoribusque dies noctesque Maximum cumulauerunt. Qua fortuna aulae elatior factus Maximus, habitum ſumſit philoſophum indecentem, mollemque ac elegantiorem, alloquiis moroſus ac difficilis, ignaro, quid rerum ageretur, imperatore [u]. Quam hominis ſuperbiam Iuliani ſtudio, honoribus et literarum commercio (cuius duo hodie ſuperſunt exempla) nutritam paſſim perſtringit EVNAPIVS [x]. Cum vero horum potiſſimum philoſophorum arbitrio cuncta perageret imperator, Chryſanthium, inuito, vt videtur, Maximo accerſiri iuſſit, hic Priſcum vocari petiit, qui et venit, Chryſanthio futuram calamitatem praeſentiente, quae paulo poſt nequiſſimos homines ex merito oppreſſit. Ad bellum Perſicum ſe parabat imperator, in quo itinere comitem voluit ſibi eſſe, non Priſcum tantum et Maximum, ſed et alios, ſuas virtutes qui ſtulte extollebant, et ſe imperatori commendabant, quod mira eſſent praeſtituri [y]. Eiusmodi enim fraudibus capi poterat animus imperatoris ſuperſtitione nimium capti. Fuiſſe in eorum numero Maximum quoque, et per ſe credi poteſt, cum maxima Iuliani erga illum eſſet fiducia, et teſtantur SOCRATES [z] atque

r) L. XXII. c. 4.
s) loc. cit.
t) p. 101.
u) p. 98.
y) Ibid. p. 101.
z) loc. cit.
x) p. 69. 89.

que THEODORETVS [a]: nempe *diuinationibus credentem, quas ipsi Maximus philosophus, qui cum eo assidue versabatur, suggesserat, in eam opinionem adductum fuisse, Alexandri se Macedonis gloriam non aequaturum modo, sed et superaturum, putasseque, Alexandri animam in ipsum immigrasse.* Quod et Iuliano male cecidit, et Maximo: ille enim, vt suo loco docetur, a Persis interemtus est, hic a Christianis Antiochenis redux publica voce exagitatus, quod a caussa Iesu Christi victus esset. Rebus Iuliani, quas Maximus sociique eius struxerant, in ruinam datis, Iouianus quidem imperator eos non minus honoratos habuit, sed breuem et deplorandum finem sortitus nil effecit [b]. Cui cum successissent Valentinianus atque Valens, subito Maximi fortuna, qua fauentissima hactenus vsus fuerat, in supremam conuersa est miseriam. Vocati enim Maximus atque Priscus in aulam in custodiam abripiuntur: et Priscus quidem nihil mali passus et publico testimonio vir bonus declaratus in Graeciam rediit: Maximus vero cum et publice in theatris et apud imperatorem priuatim traduceretur, erecto quidem animo ferebat aerumnas, graues vero cruciatus, qui admouebantur, passus est. Tandem mulcta imposita, quantam homo philosophus ne audire quidem vnquam potuisset, eo quod omnes cunctorum opes et fortunas possidere crederetur. Quod cum aliter se habere compertum esset, mutata sententia exigua mulcta ei imposita, dimissusque in Asiam, vt pecuniam in quam damnatus erat, solueret. Ibi miserrimam iterum tragoediam omnibus verbis superiorem excepisse Maximum refert EVNAPIVS [c]. Exquisitissimis enim tormentorum generibus inter muliebria et procacia tortorum ludibria ita excruciatus est, vt, cum neque modus neque finis vllus suppliciorum esset, oraret vxorem, vt medicatam ei potionem emeret, qua tantis demum malis eriperetur. Ea vero emit, sed allatam bibere praeoccupans, exanimata concidit, Maximus bibere supersedit. Studiose hic celat Eunapius inquisitionis caussam, tantaeque crudelitatis originem, nisi quod accusatum corrasarum facultatum nimiarum fuisse, haud obscure probat: valde tamen inconsideratus laudator suae sectae suspectam fecit caussam Maximi, narrans, Priscum eiusdem generis sectaeque hominem, qui ex eodem Iuliani consortio fuit, illaesum et cum gratia dimissum fuisse. Aliam itaque et grauiorem accusationem pressisse Maximum oportet, quod is tam male mulctaretur. Consulentibus vero historicos ecclesiasticos, vera caussa tam seuerae inquisitionis, grauisque supplicii facile detegi potest. Nempe fax et tuba eorum omnium, quae susceperat aduersus Christianos et ipsa Romani imperii incrementa, Iulianus, habebatur Maximus. Hunc perditissimas diuinandi et magiae artes docuisse Iulianum, hunc a Christiana eum fide ad gentilem superstitionem auocasse; hunc in vitam Constantii coniurantem excitasse, hunc euertendae Christianae ecclesiae, et tot modis vexandorum

 Chri-

a) Hist. eccles. L. II. c. 27. b) EVNAPIVS p. 102. c) loc. c.

Christianorum consilia imperatori suggessisse: hunc intolerabili fastu super ipsum imperatoris solium se euexisse: hunc pessimis artibus ad bellum Persicum, quibus Romanorum opes valde attritae sunt, Iulianum animasse: hunc stolidis vaticiniis fortunae imperatoris atque victoriae obstitisse: hunc Christum per Iulianum immani odio et magicis artibus fuisse persecutum, et clerus atque populus clamabat, et imperatoris accusabant ministri, et credebant eo facilius principes ad crudelitatem et saeuitiam proni. Mirum itaque qui fiet, tam famosum praestigiatorem, qualem eum fuisse Eusebii condiscipuli testimonio supra vidimus, tantum hominumque ipsiusque Dei hostem inauditis cruciatuum generibus fuisse vexatum? Nondum tamen fata viam inuenerant Maximi, sed hac quidem vice morti eripiendus erat philosophus. Nouis enim curis turbisque a Procopio implicitus Valens, a plectendo Maximo desistebat, rebellantique hosti se obiiciebat [d]; qua occasione vsus Clearchus, quem Asiae, sanae tum et morigerae, imperator praefecerat, Maximum inueniens quaestionibus admotum et equuleo distentum, satellites tormentis adhibitos fugere coëgit, Maximum vinculis exemit, corpus curauit reficiendum, suaeque illum mensae admouit, eaque libertate de his cum imperatore egit, vt cuncta is comprobaret, inimicos eius talionis poena affecit, vel repetundarum postulauit, bona furto ablata ei restituit, et facultatibus auxit [e]. Spectatus itaque omnibus et reuerenter iterum habitus Constantinopolin accessit. Factum ibi periculum innocentiae eius circa theurgiam ait EVNAPIVS, non vero indicat, qua in re tentatus fuerit, nisi quod suspicamur, respicere Eunapium ad sequentem diuinationis historiam, quae Maximo interitum attulit. In vitam scilicet imperatoris coniurauerant aulici quidam, qui accusabantur, nomen imperaturi post Valentem de testandis praesagiis didicisse secretim. Correptus ex his, vti narrat AMMIANVS MARCELLINVS [f], eius temporis historicus, qui „totam coniurationis detectae seriem pandit, „Fidustius praesidialis, occulteque inductus, viso indice, nulla inficiatione obumbrare iam publicata „conatus, rei totius calamitosum aperit textum: absolute confessus, se cum „Hilario patricio vaticinandi peritos de imperio consuluisse futuro, motasque „secretis artibus sortes et nuncupationem principis optimi, et ipsis consultoribus luctuosos exitus praedixisse: visumque esse, referri oraculum ad „Theodorum virum praestantissimum, moribus et literis ornatissimum. „Relato gestorum volumine imperator formidine successoris exagitatus „et ad vindictam incensus ab aulicis, praecipue a praefecto praetorio et „Theodorum rapi et reliquos suspectos iussit, eo quod saepius iam vitae „periculum insidiis adiisset. Diris quaestionibus habitis, adacti tormentis „Patricius et Hilarius negotii fidem aperuerunt, qua ratione mensulam „Delphicam instruxerint et imprecationibus choragiisque multis ac diutur-
„nis

d) Coniurationem et rebellionem Procopii narrat AMMIAN. MARCELL. L. XXVI. L. XXVII. SOCRAT. L. IV. c. 5. SOZOMEN. L. VI. c. 8.
e) EVNAPIVS p. 106.
f) L. XXIX. c. 1.

„nis ritualiter consecratam mouerint tandem": quod qua ratione factum sit, vt breuitati consulamus, apud ipsum Ammianum legi velimus, eo quod artes, in schola quoque Platonicorum non ignotas, produnt clarissime. Hoc vnum notamus, indicatas primas successoris literas ΘΕΟΔ. Theodori successoris spem fecisse, oraculumque inquisitores detulisse, quod non negat EVNAPIVS [g], ad Maximum, de re inter sese non conuenientes: eum vero mentem aduertentem et dicta perpendentem, celeriter perspexisse, quod in verbis abstrusi latebat, immo veritatem ipsam, idque ita protulisse, vt oraculis ipsis verius esset, dicentem, quod et se pronuntiantem perdidissent, et omnes eos, qui conscii essent consilii, et plures alios, qui mortem iniuste subituri essent; imperatorem vero post promiscuam et multiformem omnium caedem, nouo et inusitato mortis genere inhumatum periturum. Ita vero euentum quoque rem comprobasse testantur Eunapius et Ammianus. „Nam et reliqui iugulabantur vni„uersi, praeter Simonidem philosophum iuuenem, quem solum saeuus ille „sententiae lator, efferatus ob constantiam grauem, iusserat flammis exu„ri, quique vitam, vt dominam fugitans rabidam, ridens subitas momen„torum ruinas immobilis conflagrauit, Peregrinum philosophum (de quo „infra) imitatus: et non multo post Maximus quoque philosophus, Ora„culi supra dicti versus audisse insimulatus; seque comperisse adsensus, sed „reticenda professionis consideratione non effudisse verum vltro praedi„xisse consultores ipsos suppliciis poenalibus perituros. Ephesum ad „genuinam patriam ductus, ibique truncatus sensit, docente periculo extre„mo, quaesitoris iniquitatem omnibus esse criminibus grauiorem". Haec Ammianus, quibus lucem affundit EVNAPIVS [h], narrans, "pudore de„territos a necandi Maximi consilio, quod in iudicio consutata essent „omnia, quodque falsitatis eos, a quibus erat comprehensus, conuicisset, „Festum truculentum hominem vna cum eo in Asiam misisse, qui iussa „executus sit ac de suo ingenio, rabiei suae indulgens, choragium saeuitiae „adiiciens, post trucidatos complures sontes et insontes, magnum illum „Maximum iugulauerit". Eadem quoque tradit SVIDAS [i], qui hunc Festum temporibus Valentis proconsulem in Asiam missum, regioque fisco praefectum crudelitate omnes fere superasse et Maximum quoque gladio interfecisse tradit, Eunapii, vt verisimiliter coniicit KVSTERVS [k], memoriis vsus. Non videmus itaque caussam, qua inductus Cel. FABRICIVS [l] hunc Maximum a Festo interfectum distinguit, cum eundem esse, Eunapii locus manifeste doceat. Nec obstat, Maximum Ephesium interemtum dici a Valentiniano, apud SOCRATEM [m] et NICEPHORVM [n], ast Maximum a Festo capite plexum esse sub Valente. Ex Eunapii enim et Ammiani, qui istis temporibus vixere, huiusque sectae historiam accurate norunt, narratione constat, Valentis, non vero Valentiniani crudelitate philosophum hunc

g) p. 109.
h) loc. cit.
i) In Φῆστος T. III. p. 596. seq.
k) Ad h. l.
l) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 770.
m) L. III. c. 10.
n) L. X. c. 1.

hunc e medio ſublatum eſſe. Adeoque aut pro Valentiniano, Valens ſubrogandus eſt apud Socratem, aut, quod duo regnarent imperatores, Valentiniano adſcriptum eſſe, quod a Valente factum, dicendum, aut, quod nobis quidem magis placet, ſtatuendum, Socratem priorem inquiſitionem, quam in eum ὡς μαγγείας ποιȣ̃ντα, *tanquam artes magicas exercentem*, factam fuiſſe, ex Eunapio narrauimus, cum vltima ſub Valente confudiſſe. Secuta tamen mortem Maximi mox diuina erga Feſtum Nemeſis. Tradit enim porro EVNAPIVS: Teſtis, vt ait, ἀυτόπτης [o], Feſtum iſtum munere exſpirante, ad Theodoſium nouum imperatorem profectum, poſt reditum nuptias potentiſſimas iniiſſe, luxusque oſtentandi et iniuriarum obliterandarum cauſſa feſtum epulumque magnificum optimatibus et magiſtratibus feciſſe: ipſum autem delubrum Eumenidum ingreſſum, narraſſe ſomnio ſibi viſum Maximum, numella collo iniecta ad orcum pertrahere, ſiſtendum Plutonis iudicio. Praeſentes conterritos omnes, quod vitam viri recolerent, lachrymas pro ſe quemque profuſas ſiccaſſe, et vota facere iuſſiſſe, quod factum a Feſto. Sed dum egrederetur ipſe, humi concidiſſe, vocisque vſu deſtitutum iacuiſſe, ac domum relatum confeſtim exſpirauiſſe. Ceterum fuiſſe Maximum et corporis et ingenii dotibus ornatiſſimum, non ſine eius laude inſigni depraedicat EVNAPIVS [p], qui oculorum pupillas volubiles, canam promiſſamque barbam, ingenii velocis vigorem atque agilitatem ex oculis elucentem, miramque harmoniam et conſonantiam virtutum ſe non ſatis potuiſſe mirari, quum adoleſcens ſenem vidiſſet, fatetur. Sed et artibus theurgicis excelluiſſe, et inter primarios Deorum miniſtros fuiſſe relatum, qui diuinatione et magia eorum voluntatem et auxilia euocarent, allata Eunapii, Ammiani, Socratis, Sozomeni et Nicephori teſtimonia ſatis ſuperque docent. Fuere alii quoque Maximi [q], quorum ex parte mentio facta eſt, et in his aliquot philoſophi cum noſtro non confundendi, Maximus nempe Tyrius, Maximus Aegienſis, Maximus Cynicus [r]. Imprimis autem Maximus Epheſius, a Maximo Byzantino diſtinguendus eſt. Quem licet confundere videatur cum Epheſio SVIDAS [s], vt hoc ſolenne ſcriptori valde negligenti minusque accurato, dum Maximum Byzantinum Iuliani praeceptorem dicit, non diſplicet tamen coniectura FABRICII [t], qui Maximum hunc inter praeceptores quoque Iuliani numerandum eſſe putat. Etſi enim eum inter philoſophos Peripateticos IDEM eo nomine collocat, quod in Ariſtotelem commentatus eſſe dicitur; notum tamen eſt, et a nobis, infra demonſtrabitur, eclecticos adeo in Peripateticae philoſophiae ſtudio, ſcriptis etiam in Ariſtotelis opera commentariis interdum

o) p. 110. p) p. 82.

q) Enumerauit eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 769. ſeqq.

r) De hoc Cynico Alexandrino, tandem ad ſedem Conſtantinopolitanam euecto, vnde et Byzantius dicitur, extat inter Orationes GREGORII NAZIANZENI vna: in laudem Maximi philoſophi poſt exilium reuerſi. Conf. IONS. de Script. Hiſt. phil. L. III. c. 16. §. 4. p. 92. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 363.

s) In Maximus T. II. p. 494.

t) loc. cit.

terdum inclaruisse, vt magis inter Peripateticos, quam Platonicos referendi videantur, vt Themistii, Simplicii aliorumque exemplis constat: cuius rationem caussamque ab henotico vtrumque philosophum conciliandi studio deriuandum esse, ex supra dictis liquet. In qua opinione maxime confirmamur fragmento illo carminis Maximi huius Epirotae, περὶ καταρχῶν, i. e. *de electionibus siue auspiciis actionum*, quas quis suscipit, ex positu lunae prospere ne an secus successurae sint diiudicandis, quod nobis exhibuit idem Cl. FABRICIVS [u]. Id enim non tam Peripatetico genuino, quam Eclectico siue Alexandrino philosopho conuenire, vel sola latissime in ea regnans superstitio et influxus siderum admissus probant; Eiusdem forte argumenti libellus fuit περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, quod Maximo Byzantino adscribit SVIDAS [x], id enim *de insolubilibus oppositionibus egit.* Cauenda tamen confusio inter hunc et Ephesium Maximum, quam non satis euitauit auctor indicis copiosi et praestantis ad hanc Bibliothecam Graecam, qui nempe poëma illud de auspiciis Maximo Ephesio tribuit, refragante et Suida, et ipso, vt modo dictum, Fabricio.

§. XXVI. PRISCVM, Thesprotium vel Molossum genere, ad hanc quoque sectam pertinuisse, ex Aedesii disciplina in antecedente §. diximus, et in inquisitione de theurgicis sub Iuliano, apud quem gratiosus fuit, conatibus quaesitum liberum dimissum fuisse in Graeciam, auctore EVNAPIO [y] tradidimus, qui addit, nonagenarium in Graecia obiisse, ingenioque, dicit fuisse recondito atque abstruso, multumque ex arte dissimulante, praeterea memoria praestantissima, veterum etiam opiniones omnes cognitas atque collectas habuisse in promtu: ex quibus colligimus, Priscum pressius, quam reliquos, indolem philosophiae Ammonianae secutum, ex omnium sectarum placitis philosophiam suam conflasse, theurgica vero, quod vt supra, ab Eusebio factum esse, vidimus, ea indigna philosopho altiora spiranti haberet, neglexisse. Forma fuit egregia, statura magna, aegreque ad disputationes adduci potuit. Cuius duplex ratio apud Priscum inualuit. Nam secutus arcanam Ammonianae scholae methodum a tot veteribus philosophis adhibitam, nec cum ἀμυήτοις et profanis, nec cum vulgo, quicquam sapientiae suae communicauit, sed velut thesaurum dogmata sua custodiuit, eos prodigos decoctoresque nominans, qui facile de iis dissererent. Deinde nec fructum ex disputationibus oriri dicebat, cum victus nec mitescat magis, quam veritatem potius oppugnet eique fortius obstrepat, nec qui voluptatibus deditus est, melior reddatur, sed efferatur potius, et μισολόγος καὶ μισοφιλόσοφος euadat. Sed et moribus grauis erat et fastuosus, quam animi elationem cum aduersus sodales et commilitones, tum in omni vita ad senium usque conseruauit, et ne magistro quidem praesenti pepercit. Quam animi singu-

Priscus.

u) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 414.
x) loc. cit.
y) p. 114. seq.

ſingularitatem, et ſeruatum de doctrinis ſuis ſilentium proteruorum quidem adoleſcentium inſultus prouocaſſe, ſed poſt Iuliani quoque imperium ab obtrectatione et reprehenſione liberum ſeruaſſe, EVNAPIVS monet, indeque factum eſſe dicit, vt cum alii eo quidem tempore miſeri vel ſua vel hoſtis manu perierint [z], ipſe ſolus in Graeciae templis vsque ad prouectam aetatem absque inſidiis vixerit.

Chryſanthius. §. XXVII. Plurimum tamen inter ſcholae Plotinianae doctores extollit EVNAPIVS [a] CHRYSANTHIVM, praeceptorem ſuum, quem Iulianum quoque inter praeceptores ſuos numeraſſe ſupra diximus, quique Eunapio auctor fuit ſcribendi de vitis ſophiſtarum commentarii. Ordinis vero ſenatorii fuit Chryſanthius, et nobilitate ſuae ciuitatis facile Princeps. Auus illi fuit Innocentius quidam, qui opibus et auctoritate atque exiſtimatione, quam priuati hominis, ſuperiore vſus eſt, et cui legum condendarum poteſtas ab imperatoribus erat permiſſa: cuius etiam libros ſupereſſe Romano Graecoque idiomate ſcriptos, et acre iudicium et ingenii acumen prae ſe ferentes IDEM ait. Adoleſcens parente orbatus, et diuino quodam naturae inſtinctu ad philoſophiae ſtudia inflammatus, Pergamum ad Aedeſium ſe contulit, cumque maximo ardore eruditionem ſitiret, in profundae doctrinae viro inuenit, vnde ſe totum ſcientia ingurgitaret: cumque eſſet corpore firmo, et plane adamantino, quod labores patienter toleraret, et cuiuis exercitationis generi facile aſſuefieret, in philoſophia myſteria cito penetrauit, et Platonis atque Ariſtotelis dogmata plane didicit: ſed ad omnem quoque philoſophiae ſpeciem animum conuertens, non tantum in eloquentia vires vſu et exercitio roborabat, ſed et demonſtrare eas publicis ſpeciminibus non refugiebat, dicendi et ſilendi arte pariter conſpicuus, et vbi dicendum eſſet, non ſine magnificentia de rebus profundioribus ediſſerens [b]. Poſt haec γνώσει τῶν Θεῶν καὶ σοφίᾳ ſublimiori Deorum cognitioni [c] et ſapientiae ſe totum tradidit, ei nempe, quam et Pythagorae ſectatores, et Apollonii Tyanenſis aſſeclae excoluere, qui hunc humano corpore veſtitum olim adorabant. Ad hos homines accurrit Chryſanthius, et ipſis eorum principiis vſus, ad eam animi perfectionem ſubleuatus eſt, vt omnis eruditionis ſpecies et perfecta eius notitia illi exſurgeret [d], et futura ita praediceret, vt

z) Inter hos fuiſſe Hilarium Bythinium, non philoſophiae tantum laude, ſed et artis pictoriae excellentia illuſtrem, qui cum familia obtruncatus fuerit Athenis narrat EVNAPIVS p. 119. Cuius verba miſere peruertit IVNIVS, πρὸς δὲ τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ, ita reddens: „In „arte pingendi aduerſus liberalium artium va„cuos ita philoſophatus eſt, vt appareat in illi„us manibus non eſſe extinctum Euphranorem". Haec enim nec ſenſum ſanum fundunt, nec Eunapii verbis faciunt ſatis, quae ita vertenda: „Qui praeter reliquam liberalem diſciplinam „etiam pictoriam ita excoluit, vt per eius ma„nus puer Euphranor (ab eo pictus) ſupereſſe „videatur". Conf. GATAKER ad Antonin. L. I. §. 6. p. 5.

a) p. 186. SVIDAS T. III. p. 691. hunc exſcripſit.

b) Graeca ipſa inſpicienda ſunt, quorum ſenſum non ſatis aſſecutus eſt Iunius.

c) Subliniorem diuinae familiae cognitionem γνῶσιν innuere, vel ex ſolo Gnoſticorum nomine notum eſſe putamus.

d) Valde memorabilis hic locus eſt, ex quo fontes philoſophiae Plotinianae diſcuntur.

vt cernere magis, quam vaticinari diceretur. In his ſtudiis magnam temporis partem vbi cum Maximo Socio conſumſiſſet, multumque aerumnarum pertuliſſet (ita enim ſolitos fuiſſe arcanarum iſtarum diſciplinarum doctores, vt multis laboribus et aerumnis diſcipulos prius probarent, ex barbaricae philoſophiae hiſtoria notum eſt, et ſatis innuit Eunapius voce συναθλήσας, quae moleſtias cum commilitone exantlatas ſignificat) eum myſteriorum ſuorum participem dereliquit: tantoque in has artes ſtudio incubuit, vt totus cum Maximo, vt alibi dicit EVNAPIVS [e], diuinae agitationi et enthuſiaſmo occuparetur, reliquas diſciplinas liberales negligeret, prodigiis vero et Deorum monitis obſecundaret, quod neglexiſſe Maximum et Deos obteſtatum fuiſſe, vt fata mutarent, Eunapius monet, et nos ſupra exemplo profectionis in aulam imperatoris a Diis diris oſtentis improbatae illuſtrauimus. Magnam eo tempore et artis peritiam et animi conſtantiam Chryſanthium demonſtraſſe, vitae eius narrat hiſtoricus, quem nec Maximi obteſtationes, nec honorifica imperatoris legatio, nec literae Iuliani repetitae, nec Melitae vxoris, quam deperibat, preces, ab imperatore expetitae, potuere flectere, vt iter ingrederetur, honores et felicitatem ſummam promittens, ſed quod ſigna diuina calamitoſum fore atque tragicum praedixerant, et repetitis a Chryſanthio victimis, immutabilem ita fatorum ſeriem poſuere ſignificauerant. Et ita quidem cum fatis vim inferre naturamque vincere Maximus ſtatuens, Byzantium eſſet profectus, a Chryſanthio relictus eſt, ab imperatore autem pontificatum regionis Lydiae accepit, adiecta poteſtate, auita ſacra, quae Chriſtianorum imperatorum zelus eiecerat, reuocandi. Qua ille tanta prudentia et moderatione vſus eſt, vt nec ſe moroſe in iſto munere gereret, cum magna vteretur morum lenitate atque ſimplicitate, nec calida et feruentia nimis conſilia ſequeretur, neque Chriſtianis valde moleſtus eſſet, ſic vt nemo fere reſtitutionem ſacrorum, et renouatum Deorum cultum animaduerteret. Id quod magno emolumento ceſſit Chryſanthio, cum enim cuncta placide et aequabiliter atque tranquille ſopirentur, poſtea vbi omnia alia, quam Iuliani caterua ſperauerat, eueniſſent, reliquis ſurſum ac deorſum velut tempeſtate iactatis ſolus euaſit, et omnium admirationi fuit Chryſanthius, eo quod non futura tantum praenoſſet, ſed et ea ſcientia magna prudentia ſciret vti. Munere vero motus ſub imperatoribus, qui Iulianum ſequebantur, Chriſtianis, Athenas conceſſit, vitamque ibi priuatam magna tolerantia et frugalitate egit, nullius, quod inter homines exerceri ſolet, vitae generis curam agens, non oeconomiae, neque agriculturae, neque rei pecuniariae honeſte faciendae, ſed inopiam tolerauit facilius, quam alii diuitias [f]. Sed ex lege ſcholae ſuae viuens facile parabili vtebatur cibo,

 et

e) In Maximo p. 85. hic finis fuit philoſophiae Alexandrinae primarius.

f) Contrarium hic ſenſum expreſſit IVNIVS, qui ita transtulit: „Vitam exegit in prouectam aetatem, nullius alterius rei ſatagens, „quam oeconomiae a rerum domeſticarum cura „dictae,

et raro admodum carnibus vescebatur animalium; Deorumque cultus primaria ratione assidue habita, tempus lectione veterum terebat, et scribendis libris insudabat, tanta assiduitate vsus, vt octogenario maior, propria manu tantum librorum scripserit, quantum vix vnquam aetate florente legunt alii. Quo factum est, vt extremi digitorum articuli ob indefessum scribendi studium contraherentur. Viua vero voce quoque profuisse, et philosophiae dogmata iuuentuti tradidisse, Eunapii exemplo constat, quem in charissimis habuit. Ab exercitatione studiorum surgens animum recreabat ambulationibus in viam publicam adscito Eunapio comite, spatiaque longe, sed otiose lenteque emetiebatur, animum interea narrationum suauitate deliniens. A magnatum vero procerumque congressu non fastu abstinebat, sed vitae simplicitate, et Socraticam vitam exprimebat, cum inaffectatus candor et facilitas quaedam simplex sermoni eius insideret, verborum tamen venustate aures demulciente [g]. Comis erat in congressu erga omnes, adeo vt ambitione id fieri quidam censerent; sermo concinnus et in tanta ingeniorum diuersitate congruus. Pertinacior tamen erat, nec de sententia facile moueri se patiebatur: neque autem facile quis eum audiuit eruditionem suam ostentantem, eoque nomine insolentius se efferentem, immo dicta quoque ab aliis probabat, si vel perperam dicta essent; et quae male etiam statuebantur laudabat, ac si ne principium quidem auscultasset, ne quenquam contristaret. Quod si forte inter praesentes magnae famae et existimationis philosophos, disputatiuncula exorta placuisset se disceptationi miscere, omnes conticebant, ac si nemo adesset, neque quisquam in contentionis aream cum eo descendebat, ne erroris conuincerentur. Accidit etiam, vt ii, qui virum mediocriter tantum nouerant, et solam animi mansuetudinem laudabant, facto disceptationis periculo, longe alium, quam putarant, deprehendere se putarent: coma tunc in horrorem erecta, et oculis animi in dogmatum certitudine triumphum agentis indicibus. Quibus vitae rationibus et artibus factum, cum auitae reipublicae sacrae (τῆς ἀρχαίας καὶ πατρίου πολιτείας, id est, religionis veteris et patriae) antistes esset primarius, vt a summis viris, qui isto adhuc tempore superstitione veteri tenebantur, eamque firmare labantem conabantur, oraculi instar consultus fuerit, cuius exempla quaedam narrat EVNAPIVS [h]. Firmissimo corporis robore vsus, ad vltimam, vt supra dictum, senectutem peruenit, animo philosophiae beneficio semper placido et sereno seruato. Cuius exemplum dedit in funere filii praeceptori Aedesio cognominis, qui aetatis anno vicesimo maximae spei adolescens,

„dictae, aut agriculturae, aut pecuniariae rei, „quae honeste iusteque acquiritur: inopiam tolerabit patientius, quam diuitias caeteri." Sed Graeca ita exprimenda esse, vt nos vertimus, facile intelliget Graeci sermonis peritus lector. Ita enim EVNAPIVS p. 197. εἰς μακρὸν δὲ γῆρας ἀφικόμενος, τὸν πάντα διετέλεσε βίον, οὐδενὸς τῶν καθ' ἀνθρώπους ἑτέρου φροντίσας, οἰκονομίας τινὸς ἢ γεωργίας, ἢ χρημάτων, ὅσα δικαίως παραγίνεται, ἀλλὰ πενίαν μὲν ἔφερε ῥᾷον ἢ πλοῦτον ἕτεροι.

g) Ibid. p. 195.

h) p. 207.

lescens, et in sacris pariter atque humanis scientiis valide versatus decesserat, quam mortem vel affectu vacuus, vel infractus animo pertulit, vxoremque perferre docuit. Senex etiam, quod vegeto esset corpore venam secare solitus est, regente sanguinis fluxum Eunapio rerum medicarum non imperito: quod cum saepius fieret, Eunapio quoque aliquando absente, mox subitus languor, et virium defectio secuta est, cum articulorum contractione. Aduocatus in auxilium consiliumque Oribasius, Eunapii familiaris [i], qui ex medicis imperatoris Iuliani fuerat, molliter naturae vim reuocandam esse statuens, per fomenta calida et emollientia refrigeratis artubus vigorem aliquem restituit: sed vicit senectus, quae sequente anno eum absumsit.

§. XXVIII. Nemo tamen vel maiorem suo nomine gloriam huic sectae conciliauit, vel fortiori quoque conatu res eius atque incrementa adiuuit, IVLIANO imperatore, qui ob defectionem ad auitam gentilium superstitionem apostata dici solet. De cuius vita et imperii historia, licet maxime memorabilem Sec. IV partem constituat, prolixe differere, huius loci non est, sed quaerenda ea apud illos, qui Romanorum imperatorum res gestas in sacra et profana historia enarrauerunt. Nobis enim de magni principis virtutibus atque vitiis illustrissimi, consiliis, insidiis, discordia cum Constantio, bellis cum Parthis, Gallis, Germanis, defectione a Christiana fide, artibus euertendi rem Christianam, morte quoque praematura, quaeque alia in eius historia occurrere solent, multum recentiori aetate controuersa agere, criticamque his tractandis manum afferre, nec libet nec licet; sed lectorem eius rerum sciendi cupidum vel ad scriptores ecclesiasticos vel ad profanos, vel quod nobis placet, ad vtrosque ablegamus [k], monentes, vt abiecto vel odio vel fauoris praeiudicio, quod ex vtraque parte, multos, qui in hoc studio versati

Iulianus apostata.

i) Oribasius Pergamenus fuit, in prima adolescentia ob praeclaram eruditionem famam iam nactus, in iuuentute Zenonem, Magni condiscipulum, ex hac schola philosophum audiuit, postea ad artem medicam animum applicuit, eoque nomine a Iuliano, vt sanitatis suae custos esset, accersitus est. EVNAPIVS etiam l. c. p. 180. tradit, tantis eum virtutibus excelluisse, vt ad imperium etiam Iuliano viam demonstrauerit: quod odium imperatorum sequentium ei conciliauit, qui facultatibus eum omnibus spoliarunt, et in barbaras terras eiecerunt in exilium. Quae calamitas ei felicitatis ianuam aperuit, cum artis salutaris consiliis apud reges barbaros plurimum valeret. Redeundi potestate accepta et facultatibus redditis, vxorem duxit potentem, medendi pariter felicitate atque morum suauitate maxime commendatus. De ratione eius medendi scriptisque consulendi historiae medicinae scriptores CLERICVS P. III. p. 576. FREINDIVS P. I. p. 6. MERCKLINVS Lind. renou. p. 875. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XII. p. 639. IX. p. 451. ex veteribus PHOTIVS Cod. CCXVI.

k) Qui de Iuliani historia scriptores consulendi sint, ex catalogis scriptorum, qui res huius seculi ecclesiasticas et ciuiles enarrarunt, discendum est, adeundique ex illis Socrates, Theodoretus Sozomenus, ex his Ammianus Marcellinus, Sextus Aur. Victor, Eutropius, Rufus Festus, Zosimus aliique; et qui propius literatam eius historiam respiciunt EVNAPIVS in Aedesio, Maximo et Chrysanthio. LIBANIVS in Orationibus, et qui passim tetigere res eius Christiani Doctores Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Basilius aliique, de quibus videndus MART. HANCK. de Script. rer. Rom. c. XXX. art. 1. p. 154. ex recentioribus ante alios TILLEMONTIVS et EZ. SPANHEMIVS adeundi sunt, vbique vero seruandus modus et nec extollendus nimis, suppressis vitiis, nec culpandus sine modo, virtutibus eius neglectis, quae extrema satis feliciter vitauit Ammianus, seuerus vitiorum eius censor laudatorque virtutis.

ſati ſunt, in tranſuerſum egit, ſine ſtudio partis examinata teſtium fide rerumque probabilitate de Iuliano ſtatuant. Quam legem et illis latam eſſe volumus, qui philoſophicam imperatoris huius hiſtoriam noſſe cupiunt. Etſi enim magni principis perſonam omnino ſuſtinuiſſe cenſendus eſt, tantus tamen non in omni tantum eruditionis genere, ſed in philoſophia quoque euaſit, vt non tantum Alexandrinae philoſophiae alumni eum ſibi totum vindicarent [l], ſed et Chriſtiani [m] philoſophi nomen laudemque ei non denegarent. Quare ad ea potiſſimum reſpiciemus, quae ad huius ſectae, quam tantopere promouit, hiſtoriam pertinent. Et qua quidem occaſione ad Plotinianae ſcholae philoſophos peruenerit, ſupra in Maximo iam narrauimus, et hic paucis ea repetimus, quae ad integram enarrandam huius principis hiſtoriam philoſophicam pertinent. Educatus nempe magna Conſtantii cura Iulianus, bonisque artibus innutritus a praeceptoribus Chriſtianis, Mardonio eunucho hanc eius inſtitutionem moderante [n], quod male habet EVNAPIVM [o]. In Grammaticis a Nicocle quodam, in Rhetoricis ab Ecebolo eruditus eſt, ſeuere prohibente Conſtantio, qui Nicomediam eum ire iuſſerat, ne Libanii ſophiſtae, cuius tunc ſchola in dicendi arte maxime excellebat, lectiones audiret. Id quod grauiter ſe indoluiſſe conqueritur LIBANIVS [p], *quod in tali anima, tanquam in agro foecundo ſementem ſibi facere non licuerit: peſſimo enim cuidam rhetori mercedis loco, pro eo quod Deos maledictis aſſidue proſequeretur, iuuenem ceſſiſſe, ipſum quoque eiusmodi de Diis opinione innutritum magiſtrorumque in dicendo imperitiam ob indictum ab iis altaribus bellum ferre non recuſaſſe.* Quam ob cauſſam Libanium amare excepit SOCRATES [q]. Parum tamen vel Conſtantii ea in re ſeueritas, quam haud iniuſta ſuſpicio, ne Iulianus a fide Chriſtiana deficeret, excitauerat, vel eorum, qui illi praeerant, cura impedire potuere, quo minus Iulianus ad gentilium ſuperſtitionem prono ferretur animo. Cuius rei cauſſas expendentibus variae occurrunt. Vt enim de magno, qui in iuuene flagrabat, diſcendi ardore, quem ingenii dotes excellentiſſimae ſuſtentabant, quique forte a Chriſtianis praeceptoribus non ſatis extingui poterat, taceamus [r], negligentia ſane eorum, quos educationi feruentis et ad magna tantum et excelſa adſpirantis adoleſcentis praefecerat Conſtantius, in culpa fuit, vt, quod maxime cauendum eſſe recte imperator viderat, ad gentilium philoſophorum ſcholas declinaret. Narrat enim EVNAPIVS [s], „vbi Iulianus ingenii vim et magnitudinem ita oſtendiſſet, vt, „quicquid librorum proferretur, id memoria complecteretur, ita vt prae„cocem eruditionem aegre ferre magiſtri viderentur, quaſi non habituri, „quod

l) Patebit hoc ex dicendis. Conf. EVNAP. l. c. AVR. VICTOR. in epit. p. m. 372. EVTROP. L. X. LIBANIVS loco citando.

m) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOMEN. L. VI. c. 2.

n) SOCRATES l. c.

o) In Maximo p. 82.

p) In orat. parent. in Iulian. Volum. VII. Biblioth. Graec. FABRICII §. 5. p. 228.

q) L. III. c. 23.

r) Multa de hac re gloriantur EVNAPIVS p. 82. et LIBANIVS l. c.

s) loc. cit. p. 83.

„quod puero porro instillarent, et nec Iulianus haberet, quod amplius „disceret, nec illi quod docerent, rogasse eos consobrinum Constantium, „vt permitteretur ei, oratoriae arti ac philosophiae vacare, quod ille lu„bens concesserit, eum in libris magis volutari et ineptire, quam generis „et imperii memoriam recolere cupiens. Eum itaque regiis sumtibus „instructum peruenisse ad Aedesium, vt supra retulimus. Valde hic attendere et sollicite curare debuerat eorum fides, quorum prudentiae principem hunc Constantius commiserat, dum ignorare non poterant, ea animi indole atque inclinatione esse Iulianum, vt facile superstitione traheretur, ne ad scholas gentilium philosophorum delaberetur, quos eo tempore miris artibus et praestigiis firmissima superstitioni fulcra parasse, peruulgatum tum erat. Tanta enim eius superstitio fuit, vt AMMIANO MARCELLINO [t] licet huic sectae, quam vehementi prosequebatur studio Iulianus, valde addicto, vapularet, carpenti, quod *praesagiorum sciscitationi nimiae deditus fuerit, vt aequiparare videretur in hac parte principem Hadrianum et superstitiosus magis, quam sacrorum legitimus obseruator fuerit.* Tali cum animo esset, maxima eorum negligentia culpanda erat, qui anceps ingenium ad hos homines diuertere permiserant, licet vix persuaderi queat, Constantium, vt vult EVNAPIVS [u], eius rei fuisse conscium. Addit his GODOFREDVS ARNOLDVS [x], notissimus historiae ecclesiasticae compilator, ingentia doctorum Christianorum dissidia, et controuersias praesertim cum Arianis, ad contemnendam Christianorum doctrinam et amplectendum cultum gentilem pleraque contulisse. Quas licet ingenio attento facile scrupulum mouere potuisse non negamus, miramur tamen virum non indoctum in hanc praecipue caussam defectionem Iuliani reiecisse, cum tamen scriptores gentiles eam non indicent, non tacituri, si ea primaria ratione ad deserendam patriam religionem commotus fuisset Iulianus, qua nempe haud leue ἔγκλημα habuissent in Christianorum sacra, quae data quauis occasione traduxere, et in his praecipue Eunapius. Nec, si verum dicendum, valde ad philosophorum castra hae controuersiae atque lites inuitassent Iulianum, qui, vt erat in veterum lectione satis versatus, et ex apologiis Christianorum dudum didicerat non ignorabat, non aeque magna tantum, sed et grauiora inter philosophos esse dissidia, et tanquam perditissimas imposturas et praestigias traduci ab Epicureis, quae tanquam summae sapientiae et diuinae doctrinae mysteria tradebant Platonici Alexandrini, quaeque ipse studiose consectabatur. Quaecunque vero caussa demum fuerit, illud certum est, Maximi familiaritatem aduentumque Nicomediae ad has gentilium partes amplectendas Iulianum determinasse. Id enim supra diserto Eunapii testimonio confecimus. Qui vt erat veterator vaferrimus, et praestigiarum peritissimus artifex, inge-

t) L. XXV. c. 6.
u) loc. citat.
x) Hist. eccles. et haeresiol. P. I. L. IV. c. 4. p. 126. seqq.

ingenium Iuliani feruidum quidem, ſed in iudicando, teſte AMMIANO [y], lentius et ad ſuperſtitionem inclinans eo facilius potuit impellere, quo magis diuinationibus ſuis iuuenem ambitioſum et odio patruelis flagrantem in ſpem imperii potiundi erexerat, vt ſupra quoque in Maximi vita demonſtratum. Proni enim et lubentes ea amplectimur, quae votis noſtris velificantur, quaeque, vera vt ſint, optamus et ſperamus. Non negamus quidem, Eunapium Oribaſio tantum et Euemero hanc accenſae imperii ſpei cauſſam tribuere [z]: ſed vt taceamus, Oribaſium cum his hominibus feciſſe, valde veriſimile faciunt diſerta ſcriptorum eccleſiaſticorum teſtimonia non Iuliani tantum deſiderium potiundi imperii, ſed Maximi etiam ſtudium Iuliano diuinationibus placendi, maximaque quam in hunc praeſtigiatorem ponebat in futuris praedicendis fatis, etiam imperii, Iulianus fiducia. Cui cum acceſſiſſet animus anili ſuperſtitione corruptus, qui ſimplicitatem Chriſtiani cultus faſtidiebat, non potuit non euenire, quod de eo gloriatur LIBANIVS [a]: *Cum aliquando Iulianus perueniſſet in eorum coetum, qui pleni quaſi toti Platonis erant, atque de Diis geniisque, a quibus vniuerſa haec, et condita certiſſima ſint, et conſeruentur, diſſerentes eos audiuiſſet, de anima item etc. doctrinam, qua antea fuerat imbutus ſalſae, adeoque potui non inſeruienti, aquae ſimilem, dulciori potabilisque aquae inſtar habente diſciplina ſubmerſiſſe atque aboleuiſſe, omnibusque, quas antea imbiberat egeſtis nugis, veritatis pulchritudinem in anima ſua, velut in magnifico aliquo templo, Deorum ſtatuas, ſtercore antea profanatas, earum loco collocaſſe. Atque adeo animum quoad iſta mutauiſſe, ſimulaſſe tamen eundem ſeſe atque antea, eſſe, cum animi ſenſa haudquaquam prodere liceret.* Addimus his, Iulianum, licet aliarum quoque ſectarum placita, teſte LIBANIO [b] teneret, omnemque doctrinam animo complecteretur, doctoresque coleret, maxime tamen eos homines ſecum habuiſſe frequentiſſimos, qui Muſarum aliorumque Deorum cultui eſſent addicti, qui terra alii, alii mari iter ad eum faciebant, videre illum, cumque eo verſari, et verba coram eo facere, ipſumque rurſus audire loquentem certatim properantes. Horum enim hominum inſignis ob hanc religionem laudis thura adolentium conuerſatione non potuit non in hac animi ſui affectione mire corroborari. His ſane rationibus inductus, vbi ſemel ad Aedeſii ſcholam diuerterat, et Maximo atque Chryſanthio, in theurgiae operibus excellentibus innotuerat, tanquam peſtilenti afflatus ſidere in diuinationis potiſſimum et ſacrificiorum ſtudia exarſit [c], et a tantis viris Alexandrinam philoſophiam, etiam theurgicam, qualis in Iamblichi potiſſimum ſchola tum effloruerat, edoctus eſt: qua in re miram et diuinam fuiſſe in Iuliano ingenii felicitatem gloriatur EVNAPIVS

y) L. XXV. c. 6.
z) In Oribaſio p. 180. et in Maximo p. 94.
a) loc. cit. §. 9.
b) §. 10. p. 234.
c) Vid. AMM. MARCELL. L. XXI. c. 1. L. XXII. c. 12. L. XXIII. c. 2. 5. 11. L. XXV. c. 6. EVNAPIVS, SOCRATES, SOZOMEN. ll. cc.

PIVS [d], et vix ſuffeciſſe Maximum et Chryſanthium, ait, capacitati puerilis ingenii. Aucta haec egregia, quam a ducibus iſtis didicerat, diſciplina eſt, cum Iulianus, interfecto Gallo fratre [e], ab imperatore cuſtodiri iuſſus, atque elapſus fuga tandem Eudocia imperatoris coniuge intercedente veniam a Conſtantio accepiſſet, Athenas adeundi, vt philoſophiae operam daret [f]. Ibi enim nouam augendae eruditionis non tantum philoſophicae, ſed etiam theurgicae occaſionem nactus, magiſtros adiit, ex quibus iis, quae iam tenebat, addere quaedam poſſe ſperabat, ita vero eruditionis gloria, ſi LIBANIO [g] fides, inclaruit, vt omnes in admirationem rapuerit, et ſemper apud eum conſpecta fuerint iuuenum, ſeniorum, philoſophorum, rhetorum examina, ab eius ore pendentia, eo quod et ingentem eruditionem et virtutem ſummam omni doctrina ſuperiorem admirarentur. Maxime vero, teſte EVNAPIO [h], cum intellexiſſet, plus aliquanto latere apud Eleuſiniorum ſacrorum antiſtitem, velociter ad eum accurrit, ab eoque initiatus futuras imperii clades, et ſacrorum templorumque ruinam didicit. Sacra vero Eleuſinia ob apparitiones et diuinationes magicas celebres fuiſſe, non eſt, quod operoſe in re nota moneamus. Nec alio putamus reſpicere verba LIBANII [i] aſſerentis: *Iulianum ipſorum Daemonum Athenarum oculos in ſe conuertiſſe, vtpote quibus probe eſſet perſpectum, hunc eos, quibus patrum aeuo colebantur, honores ipſi aliquando reddituros.* Inſtigatum itaque et artis theurgicae ſtudio, et praenoſcendi futura deſiderio, quod ei aſſignare maleuolos ait MARCELLINVS [k], Athenas conceſſiſſe, recte de eo dixit SOZOMENVS [l], qui cum eius loci vatibus diligenter eum conuerſatum fuiſſe tradit. Qui hoc ſingulare accidiſſe Iuliano tum externa profeſſione Chriſtianum ſimulanti ait, vt in fano quodam euocatis ſacro carmine diis, cum terrore exagitatus ſui obliuiſceretur, crucis ſigno ſe ſignaret, euaneſcentibus mox ad ſalutare ſignum ſpectris: improbante hierophanta, quod daemones illius odio duci, diceret. Quod an veriſimilitudine ſe commendet nec ne, lectoris relinquimus iudicio. Conſtitutum vero fuiſſe Iuliano et viuere Athenis et mori ibidem, idque ſummum felicitatis ſuae cacumen reputaſſe, tradit LIBANIVS [m], vix tamen credi poteſt, iuuenem in ſpem tantarum rerum ipſiusque imperii accenſum, inter vmbras et otia philoſophantium mortem oppetere ſtatuiſſe. Quicquid tamen illud fuit, coëgere iſtius temporis circumſtantiae Conſtantium, vt Iulianum Caeſarem conſtitueret, et a ſubſelliis philoſophorum ad imperium euocaret. Data itaque Helena ſorore in matrimonium, in Gallias contra barbaros ab imperatore mittitur; factum id eſſe, vt in bello caderet, EVNAPIVS in Conſtantium valde iniquus, aſſe-

d) In Maximo p. 85.
e) SOZOMEN. L. V. c. 2.
f) SOCRATES L. III. c. I. SOZOM. l. c. LIBANIVS l. c. §. 13. p. 233.
g) loc. cit. §. 14.
h) loc. citat. p. 90.
i) loc. citat. p. 238.
k) L. XXI. c. I.
l) l. c. add. THEODORET. H. E. L. III. c. 3.
m) l. c. §. 15. p. 239.

asserit [n], et fuisse etiam famam eius rei, non negat SOCRATES [o], verisimilitudinem vero suspicioni, non prorsus malo argumento, abiudicat, eo quod data ei sorore coniuge ita sibi ipsi suisque insidias struxisset. Quibus merito additur: eam tum fuisse, teste, qui prolixe hanc rem narrat AMMIANO MARCELLINO [p], Romani imperii conditionem, vt non potuerit non Constantius ἕκων ἄκων hoc eligere consilium; „continue „enim eum exagitabant assidui nuntii, deploratas iam Gallias indicantes, „nullo renitente ad internecionem barbaris vastantibus vniuersa, aestu„ansque diu, non aliud remedium inuenit, idque vrgente malorum im„pendentium mole confessus est proximis, succumbere tot necessitatibus „tamque crebris vnum; idque cum illi dissuaderent, opponebat se sola „regina, memorans anteponi debere propinquum“. Quamquam ideo quoque Constantium in Gallias misisse Iulianum non improbabile est, vt ancipitis et difficilis belli molestiis fatigatus, a periculoso futuri imperii fata scrutandi consilio desisteret: qua de re in ciuili horum imperatorum historia dispiciendum est pluribus. Profectus contra barbaros Iulianus, atque tum exercitus, tum prodigiorum atque vaticiniorum suffragiis de victoria laetissima spe certus, iisque etiam artibus praeditus, quae non magnum tantum, sed et felicem imperatorem reddere solent, hostes subegit, et a Romani imperii propulsauit finibus, non tamen amorem eruditionis et imprimis philosophiae inter bellorum strepitus deposuit, sed LIBANIO [q] teste, *ex mediis libris ad pugnam processit, immo potius vna cum libris aduersus hostes profectus est. Semper enim vel libros manibus tenebat, vel arma, persuasus bello maximam a literis vtilitatem praestari, maiusque rebus momentum posse afferre imperantem, si consiliis, quam si armis, valeat.* Tanta vero exercitus admiratione et applausu bellum hoc confecit, vt magno clamore eum Augustum proclamarent milites. Multum huic consilio refragabatur Iulianus, tempori callidissime inseruiens, et prolixa oratione, vt narrant AMMIANVS [r] et LIBANIVS [s] dissuasit propositum, maximo tamen contentionis fragore, probro et conuiciis mixto assentire coactus, vt ille scribit, Augustus renunciatus est. Qua in re artes et calliditatem Iuliani merito miramur, ex animo vero id fecisse, persuaderi non possumus. Vt enim taceamus clandestina, quibus patruelem impetiuit consilia, non tantum infana futura sciendi cupiditas, de imperio eum sollicitum quidem at certum quoque reddens, quo in hac re fuerit animo, prodit, sed et id, quod porro MARCELLINVS [t] narrat, suggerit, retulisse imperatorem, nocte praecedente genium suum apparuisse, minitantem, se eum relicturum, nisi morem gereret. Quibus signis cum plurimum vteretur imperator, facile inde colligi potest, Iulianum simulatorem egregium eo potissimum fine ita morose repugnasse dignitati, cuius spem ei summam Platonici fecerant,

n) p. 94.
o) L. III. c. 1.
p) L. XV. c. 7.
q) §. 34. p. 260.
r) L. XX. c. 4.
s) l. c. §. 48. p. 272. seqq.
t) loc. citat. c. 5.

cerant, vt eo magis, fidem et constantiam militum accenderet. Quicquid tamen illud fuit, hoc AMMIANI [u] testimonio minime suspecto certum est, *incendisse Iuliani cupiditatem, pacatis iam Gallis incessendi vltro Constantium, coniicientis eum per vaticinandi praesagia multa, quae callebat, et somnia, e vita protinus excessurum:* id quod luculenter et animum principis et vim doctrinae effectumque promissionum, quas a philosophis acceperat, manifestat. Narratque IDEM [x] eum, quum apud Viennam quiesceret sobrius, hora media noctis imaginem quandam vidisse splendidiorem, versus heroos modo non vigilanti dicentem; quibus futura imperii dignitas ei promittebatur soli. Qualem θεσπισμὸν cum supra quoque in Aedesio narrauerimus, exemplum hoc est principis artes Platonicorum mire exprimentis et ad publica consilia transferentis. Quae omnia satis, nisi fallimur, docent, non inuitum ad hoc consilium accessisse Constantium, siue Maximus, quod ecclesiastici scriptores volunt, siue Oribasius, Euemerus, et antistes e Graecia accitus eius auctores fuerint, vt tradit EVNAPIVS [y]. Ita vero Deorum auxiliis et militum virtute nixus, in Constantium exercitum mouit, cognouitque, dum in via haerebat anceps, ex victimarum extis, obiisse Constantium, nuntiis ea de re paulo post aduenientibus. Qua re explorata post exemtos periculorum aestus in immensum elatus, et vaticiniis credens, iter edixit in Thraciam, et a Constantinopolitanis summo gaudio et alacritate exceptus est [z]. Quae imperator solus constitutus susceperit, qua ratione mouerit cuncta et reformauerit, apud historicos huius temporis, eosque, qui vitam magni, sed infelicis, principis, scripserunt, quaerendum est, cum ad nostros id limites non pertineat. Illud tamen praetereundum non est, magno studio et auctoritate summa collapsam eum restituisse superstitionem, reserasse templa Deorum, reuocasse sacrificia, aedificasse altaria [a], et innumeras sine parsimonia pecudes mactasse, vt aestimaretur, si reuertisset de Parthis, boues iam defuturos [b]; totam etiam gentilium religionem ad mores et instituta Christianorum attemperasse, miroque conformasse consilio [c]: in quo tamen fuere aliqua dudum Pythagoreis iam recepta, quae tamen eo tempore inter gentiles exoleuerant omnia [d]. Laudandum tamen vel maxime in Iuliano, quod non vi vel tormentis Christianos ad mutandam religionem adegerit, eo quod recte monente LIBANIO [e], probe nouerat, *illos quidem, qui corporis aliqua parte laborant, vinculis aliisque violentis remediis posse sanari: falsam autem de Diis opinionem vrendo et secando nunquam* eiici

u) L. XXI. c. I.
x) c. 2.
y) l. c. Hinc diiudicanda quae contra Iulianum SOCRATES l. c. et pro eo excusando LIBANIVS l. c. §. 50. seqq. p. 275. affert.
z) Citati AMMIANVS L. XXI. c. 14. LIBANIVS §. 56. p. 281.
a) Ibid. SOZOMEN. L. V. c. 3. seqq.
b) L. XXV. c. 6.
c) SOZOMEN. l. c. c. 16. GREGOR. NAZIANZ. Or. III. adu. Iul. conf. BALTVS Iugement des SS. Peres sur la morale de la phil. payenne, L. II. c. 7. p. 230.
d) Patet hoc ex collatione, indeque ratio praeter alias deriuanda est, cur ad hoc consilium animo delatus sit. Mores enim Pythagoreos imitabatur schola Platonicorum Alexandrina.
e) §. 58. p. 256.

eiici posse; vnde ad alias artes confugit, in sacra historia enarrandas. Multum quoque ad hanc, quam prae se ferebat moderationem politicae contulerunt rationes; cuius luculentum specimen ita narrat AMMIANVS [f]: *Vbi abolitis quae verebatur, adesse sibi liberum tempus faciundi quae vellet, aduertit, sui pectoris patefecit arcana, et plane absolutis decretis, aperiri templa, arisque hostias admoueri et reparari Deorum cultum statuit. Vtque dispositorum roboraret effectum, dissidentes Christianorum antistites cum plebe discissa in palatium intromissos monebat, vt ciuilibus discordiis consopitis, quisque nullo vetante religioni suae seruiret intrepidus: quod agebat ideo obstinate, vt dissensiones augente licentia non timeret vnanimantem postea plebem.* Quae cum artes sane improbas et Machiauelli praeceptis non impares contineant, qua ratione vel laudari vel commendari possint, a quibusdam [g], qui res veteres, sine attentione ad arcanas rationes et consilia, considerant, viderint quorum interest. Vt vero, quibus summam fere potestatem acceptam referebat, philosophos digno modo coleret, nihil in se desiderari passus est Iulianus. Eos enim, qui ex Aedesii schola prodiere, quosque duces et antesignanos habebat earum artium, quibus imperii dignitatem se consecutum esse credebat, maximo cultu prosecutus est, quoue loco eos poneret, coram omnibus testatum fecit, sequente ea in re mores imperatoris aula tota. Qua de re cum in supra dictis pluribus actum, quoue honore excepti fuerint Maximus, Priscus, Chrysanthius, Iamblichus iunior siue Apameensis, et huius generis alii, qui in sacris artis theurgicae operationibus excellebant, et sacratioris generis homines esse credebantur, traditum sit, ea otiose repetere, supersedemus [h]. Tanto vero, quo hos homines prosecutus est, honore et beneuolentia, praecipue superstitionem, ab Alexandrina secta nouis conatibus reuocatam ex puluere et squalore, quo sub imperatoribus Christianis sepulta fuerat, stabilire voluisse, candide, et in laudem Iuliani fassus est LIBANIVS [i], iactans: *Iulianum fraterno quasi vinculo literas Deorumque religionem inter se connexa esse existimantem, hanc autem penitus, illas maximam partem periisse deprehendentem, vt et illam perfecte restauraret, et literas amare homines denuo occiperent, eos quidem, qui religionem exacte callebant, honoribus cumulasse; orationes vero ipsummet concinnasse, atque ita vtrumque fuisse consecutum.* Qua in re gratum imprimis erga sectam hanc animum testari voluit, fassus cum Maximum in curiam introduxisset, et dexteram ei manum concessisset, eius potissimum studio, consilio et opera eum affectum esse, qualis nunc esset. Qua Iuliani gratia, ad humilitatem, tantum principem, vt boni omnes tunc obseruabant, indecentem progressa, tanta fiducia abusi sunt homines insolentissimi, vt non tantum

f) L. XXII. c. 3.
g) ARNOLDVS l. c. §. 13. p. 129.
h) Conf. LIBANIVS §. 77. p. 302. EVNAPIVS in Maximo p. 98. seqq. AMMIANVS L. XXII. c. 4.
i) §. 77. p. 302.

tum caput ex ſcholaſtico puluere efferentes iactanter et ſuperbe ſe gererent, ſed et ingens turba impoſtorum vaniſſimas artes iactantium et ab imperatore ſuperſtitioſo admiſſorum aulam eius ſequeretur, animumque eius prorſus corrumperet [k]. Cuius varia exempla propudioſam ſuperſtitionem teſtantia narrant ſcriptores eccleſiaſtici, quos qui odio et inuidiae dediſſe aliquid contendunt, Ammianum, Eunapium, et Libanium, teſtes omni exceptione maiores legant, neceſſe eſt; ex quibus diſcent, omnes anilibus his nugis ſuperaſſe Iulianum, quem tantum in his artibus profeciſſe ait LIBANIVS [l], vt eos quoque longiſſime antecelleret, qui ſolas illas callebant. Id quod maximo eius damno euenit. Horum enim hominum vaticiniis in ſummam ſpem adductus, Parthos ſe, ferum hominum genus, ſuperaturum, titulisque Parthici nomen inſerturum eſſe, ad fatale in Perſidem bellum inſtigatus eſt, et innumeras eo fine hoſtias cecidit, et ceremonias, vt ait AMMIANVS [m], et ritus immodice auxit, cum impenſarum amplitudine antehac inuſitata et graui. Aliter tamen in Chriſtianos animatus, quos, cum literarum ſtudia praecipuum ornamentum eſſe recte cenſeret, a docendis artibus arcuit: vnde memorabilis ſententia AMMIANI [n]: *Illud inclemens obruendum perpetuo ſilentio, quod arcebat docere magiſtros rhetoricos et grammaticos, ritus Chriſtiani cultores.* Quod licet in has artes infenſo animo inſurgens non nemo [o] laudet in Iuliano, certum tamen eſt, eo potiſſimum feciſſe imperatorem conſilio, vt ignorantiam et barbariem tanquam peſtem aliquam in coetus Chriſtianorum induceret. Vnum Proaereſium ſophiſtam Athenienſem excepiſſe auctor eſt HIERONYMVS [p], ſponte tamen officio cedentem; quem tamen Iulianum a docendi munere, quod Chriſtianus haberetur, excluſiſſe auctor eſt auditor eius EVNAPIVS [q], qui vitam eius prolixe deſcripſit. Non vero promouit tantum Iulianus philoſophiam Alexandrinam, doctores fouendo, et honoribus, ſalariis, diuitiis cumulando, ſed et libros ſcribendo, quibus et, quod diei ſupererat ab imperii curis, tempus tribuebat, et noctis partem. Cuius diligentiae ſpecimina hodie ſuperſunt, eruditiſſimis commentariis a DIONYSIO PETAVIO [r] et EZECHIELE SPANHEMIO [s] illuſtrata, qui cum Io. ALB. FABRICIO de ſcriptorum Iuliani literaria hiſtoria conſulendi ſunt [t]. Facile et primo fere intuitu videbit, qui hos Iuliani libros, et imprimis *encomium matris Deûm*, atque *ſolis* inſpiciet, totum adhaeſiſſe imperatorem ſectae Alexandrinorum Platonicorum, in omnium fere religionum et doctrinarum concordiam conſpirantium, eamque Platonico habitu induentium [u]. Nam

 et

k) EVNAP. l. c. p. 101. AMM. MARC. L. XXII. c. 12. ex quibus emendandus Libanius, cuncta in Iuliani laudem vertens.

l) loc. cit.

m) L. XXII. c. 12.

n) L. XXII. c. 10. Edictum continet IVLIANI Epiſt. XLII. Scriptores de hac re nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VI. p. 77. not. l.

o) ARNOLDVS loc. cit.

p) In Chron.

q) In Proaereſio p. 161.

r) Paris 1630. 4. cum notis DIONYS. PETAVII.

s) Lipſ. 1696. fol.

t) Vol. VII. p. 78.

u) PAG. GAVDENTII libro de metempſychoſi Pythag. Piſ. 1641. edito adiecta diſſ. de

et in his principis literatiſſimi ſcriptis Pythagoras [v] et Plato [x] ſuper omnes extollitur, iisque iungenda et concilianda eſſe Ariſtotelica monentur [y]. Platonicos vero recentiores vt in vita honorauit, ita ſcriptis quoque laudauit; et praecipue Iamblichum ſuum, cui praeter alios propudioſam hanc ſchola iſta faciem ea aetate debebat, tanquam commune terrarum orbis lumen, et animarum medicum, Mercuriumque ſuum extulit [z], et quae Porphyrius, Iamblichus et his ſimiles conſcripta reliquere, imitando exprimere, teſte LIBANIO [a] ſtuduit; tanta admiratione ſyncretiſticam hanc philoſophiam proſecutus, vt Iamblichum ſuum impenſe laudaret, *quod non ſolum Pindarum aut Democritum aut Orpheum illum antiquiſſimum, ſed omnes omnino Graeciae philoſophos, qui in eo genere floruiſſe memorentur, tanquam in lyrae variis e ſonis concentu ad perfectam muſicam coniunxerit* [b]. Sed et vita talem ſe praeſtitit, qualem ſcholae huius inſtituta a diſcipulis requirebant. Exponit enim LIBANIVS [c], „neminem, vt illum, ita ventrem coërcuiſſe, inter eos, qui in „exigua caſa philoſophantur: neminem ita ac ipſe, pro temporum diuerſitate „variis cibis abſtinuiſſe, vt modo huic, modo alii Deo cultum ſuum praeſta„ret, Pani nimirum, Mercurio, Hecatae, Iſidi, et reliquorum vnicuiuis: „neminem tot ieiunia, cum voluptate, vt cum Diis verſari poſſet, inſtituiſſe". Haec vt Alexandrinae philoſophiae alumnum eleganter depingunt, ita quo loco habendus ſit Iulianus, demonſtrant. Non mirandum itaque principem enthuſiaſtico philoſophiae generi et fanaticae ſectae ſe dedentem, eandem diuinae agitationis et repletionis ſpeciem ſibi vindicaſſe, quam Plotinus, Porphyrius, Iamblichus de ſe iactabant: nam et hoc narrat LIBANIVS [d], praeter reliquas cum Diis conuerſationes vidiſſe in Caſio monte Deum, eoque viſo ſeſe erexiſſe, et monitum ab eo accepiſſe: ſaepeque ad eum Deos acceſſiſſe eius ſeruandi cura diſtrictos. In Perſiam cum exercitu profectus imperator, Antonini philoſophi aemulus, philoſophos Platonicos, theurgos, vates reliquamque ſacrificulorum cateruam ſecum habuit, quae magna victoriae ſpe eum repleuit. Quamquam oraculum quoque ferebatur, quod SVIDAS [e] ſeruauit, quod finem vitae imminere Perſis domitis ei praedicebat. Id tale fuit:

Sed poſtquam ſceptris tuis Perſas
Vſque ad Seleuciam gladiis fugatos domueris,
Tunc vero te ad olympum ducet igne fulgens currus,
Procelloſo turbine rotatus,

Poſt-

de philoſophica cognitione Iuliani, quam cum non viderimus, qualis ea ſit, dicere non habemus. Parum tamen ſolidi promittit Gaudentii feſtinatio ſolita. Legendus etiam illuſtris SPANHEMIVS in praef. et Ven. MOSHEMIVS de turbata per Platonicos eccleſia §. 29. p. 160.

v) Locum ex eius Saturnalibus lege apud SVIDAM in Iul. T. II. p. 125.

x) Orat. VI. in Cynicos p. 188.

y) Or. V. in matrem Deorum p. 162.

z) In epiſtolis ad eum ſcriptis, ep. XXIV. XL. LX.

a) §. 87. p. 313.

b) Epiſt. XXXIV. p. 405.

c) §. 83. p. 309.

d) l. c. p. 310.

e) l. c. hauſta haec ſine dubio ex EVNAPII commentariis hiſtoricis hodie deperditis.

Postquam aerumnosam mortalitatem exuisti,
Venies autem in aetherei luminis paternam aulam,
Vnde descendens, humanum in corpus venisti.

Tam aperte autem scholam Platonicorum, Alexandrinorum sapit hoc oraculum, vt vel ab his hominibus ad inducendum exitui tragico miseraeque catastrophae colorem excogitatum esse, aut Deum istum oraculi auctorem scholam horum philosophorum frequentasse oporteat. Occubiturum vero se ferro dudum didicisse, ipse, vbi graui vulnere confossus, morti appropinquabat, fatetur f, fide fatidica praecinente g: qua de re amicos vltimum affatus, philosophum et animo et oratione se praestitit, sicque animam efflauit, postquam cum Maximo et Prisco philosophis super animorum sublimitate perplexius disputauerat, anno aetatis tricesimo et secundo, meliori fato, et magis sanis praeceptoribus dignus.

§. XXIX. Vixit circa ista quoque tempora EVNAPIVS, ad quem tanquam praecipuum horum hominum laudatorem multoties hactenus prouocauimus, Sardibus Lydiae vrbe oriundus h, Chrysanthium ex Melita vxore cognatione attingens, qui eius quoque a pueritia ad eloquentiam et philosophiam formauit animum i. Et tempus quidem, quo floruit, haud obscure ipse prodidit, referens Proaeresio magistro se annos natum sedecim fuisse vsum: Proaeresium autem docuisse eloquentiam Athenis eo tempore, quo Iulianus Christianos rhetorices magistros a docendo arcuit, supra probauimus. Vixisse vero adhuc sub Theodosio inde patet, quod euersi, vt supra in Maximo dictum, Serapidis fani meminit k. Testatur etiam PHOTIVS l, continuationem historiae Dexippi, quam Eunapius confecerat, pertingere vsque ad tempora filiorum Theodosii, Honorii et Arcadii. Ex quibus recte colligit IONSIVS m, scripsisse et floruisse Eunapium sub Theodosio, quem in Valentiniani et Valentis tempora reiicit VOSSIVS n. Ista enim aetate adolescens adhuc Eunapius a Maximi ore pependit. Ex qua serie annorum Eunapii confirmatur egregie coniectura FABRICII o, distinguendum esse Eunapium rhetorem a Lydis ad Iulianum missum. A Chrysanthio et oratoria arte et philosophiae Alexandrinae principiis imbutus, ex Asia in Europam circa annum decimum atque sextum traiecit, et Athenas appulit, Proaeresium, annum iam LXXVII agentem, sed et animi et corporis vigore valentem auditurus. Inter nauigandum vero vehementi febre correptus, cum circa primam noctem in Piraeum portum appulissent, et vectores in vrbem contenderent, ipse pedibus insistere inualidus, per manus sublatus in vrbem deportatus est, tantaque comitum turba domus Proaeresii impleta, *Eunapius.*

f) AMMIANVS L. XXV. c. 3. 4.
g) Exempla affert idem L. XXIII. c. 2.
h) PHOTIVS Cod. LXXVII. p. 100.
i) Ipse in Maximo p. 99.
k) In Aedesio p. 77.
l) loc. cit. p. 99.
m) De Script. Hist. Philos. L. III. c. 17. p. 296.
n) De historicis Graecis L. II. c. 18. p. 252.
o) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 233.

pleta, vt totum sophistarum gymnasium ea expletura videretur. Vbi cum animum alii, alii corpus curarent, Eunapius animi aeger, gliscente vi morbi semper consumtus magis, ne Proaeresii quidem vultu frui potuit, sic vt morti proximus videretur. Chius tamen quidam, Aeschines, qui medendi audacia et imperitia multos peremerat, flagitans, vt sibi permitterent, medicam potionem morti vicinissimo exhibere, diducto instrumentis quibusdam oris hiatu infudit pharmacum, moxque ab immisso medicamine aluo soluta, apertis aeger oculis coelum aspexit et domesticos agnouit, et paulo post conualuit, magnam ea propter seruatori suo gratiam referens, quem ab eo tempore in magna existimatione vixisse ait [p]. Quae salutis restitutio magno etiam gaudio affecit Proaeresium, qui nouum auditorem discipulis commendauit, vt dicteriis salibusque parcentes [q], eum pro suo haberent filio, atque recrearent. Cum autem Christiani tum principes regnarent, qui sacra gentilium arcana valde coërcebant, factum inde est, vt licet a puero Chrysanthii hierophantae institutione gauisus fuerit EVNAPIVS [r], non tamen ante vicesimum annum theologiae mysteriis et sublimiore doctrina imbueretur. Hoc enim verba eius: ἐκ παιδὸς ἀκροατὴς Χρυσανθίου γενόμενος, μόλις εἰς εἰκοστὸν ἔθος ἠξιοῦτο τῶν ἀληθεστέρων, velle, ex Platonicorum doctrina intelligitur, quibus scientia τῶν ἀληθῶς καὶ ὄντως ὄντων, theologiam significat, adeoque male ad gentilem religionem ea aetate demum Eunapio traditam trahitur a IONSIO [s], cum a puero eius principiis a Chrysanthio imbutum se fuisse, ipse referat. Quintum annum, postquam Athenas venit, Aegyptum adire statuit [t], eo sine dubio fine, vt sacros ritus, et ceremonias, quaeque reliqua erant sublimioris theologiae Alexandrinae capita, quae in hac vrbe omnium optime docebantur, addisceret: sed a parentibus, qui sacris eum disciplinis et sacerdotio se tradere aegre ferebant, in patriam, Sardes reuocatus et sophisticen excolere iussus est. Quam parentum voluntatem secutus, optimisque vsus magistris, praeter Proaeresium, paucis post diebus vita excedentem, Diophante et Sopolide, quorum in sophistarum vitis passim meminit, illustris in dicendo euasit, et doctissimorum oratorum applausum meruit, vnde dictionem quoque Sophisticam, et affectatum circumstantiarum enarratarum ornatum, quo eo tempore rhetores eloquentiam fere metiebantur, in eius scriptis vbique regnantem videas. Praeter eloquentiam tamen artis quoque medicae studio non sine diligentia et felici successu se dedit, sic vt Chrysanthium praeceptorem instituta prudenter venae sectione haud semel mortis faucibus eriperet [u]: qua in arte ab Oribasio

p) Ambitiosa, vt solebant sophistae, circumstantiarum minimarum prolixaque enarratione haec ipse refert in Proaeresio p. 129. seqq.

q) Ibid. Hunc nouitios dicteriis salibusque excipiendi morem, quem hoc tempore in Athenarum Academia vsitatum fuisse ex hoc loco patet, quique ad nostra fere tempora viguit vixque principum auctoritate potuit supprimi, ex Pythagorae imitatione, in cuius schola is receptus erat, ab his philosophis adhibitum fuisse, non est, quod dubitemus.

r) In Aedesio p. 37.

s) l. c. monuit id etiam FABRICIVS l. c. p. 233.

t) l. c. p. 162.

u) Vid. supra in Chrysanthio.

basio summae doctrinae medico praecepta accepisse videtur, eo enim familiariter vsus est, qui tetrabiblon ei inscripsit. Summam tamen doctrinae partem, et eruditionis fastigium quaesiuisse Eunapium in mysteriis theologiae, quaeque eius pars fuit primaria, theurgiae gentilis, vbiuis fere ipse prodit: ex quo, vt ex praeceptoribus etiam quos in hunc finem audiuit, colligendum est, in philosophiae Alexandrinae cognitione Eunapium fuisse versatissimum, cum nemo ad ista sacra admitteretur, nisi philosophia bene praeparatum pectus attulisset. Certe Athenis Eleusiniis sacris se initiatum et inter Eumolpidas relatum ipse narrat [v]: et Chrysanthium, tradit, se Athenas ad illum profectum, in diuinioribus et philosophicis studiis horis pomeridianis instituisse, antemeridianis ad tradenda aliis eloquentiae praecepta consumtis [x]. Qualem vero philosophiam docuerit Chrysanthius supra diximus, qui sine dubio hunc discipulum, filii loco carissimum, sibique intime coniunctum, omnium mysteriorum, quae pandebat philosophia Alexandrina, fecit participem. Et huius etiam praeceptoris sui desideriis et voluntati, vt obsecundaret, libellum de vitis sophistarum scripsit, quo si careremus, angustior longe nobis esset campus historiae philosophorum huius sectae: vnde optamus, vt quam telam exorsus abiecit iterum desideratissimus FABRICIVS [y], vir quidam doctus, huius sectae historiae gnarus resumat, et absoluat [z]. Scripsit etiam Eunapius commentarios historicos ad quos passim prouocat, aliaque huius generis, et continuationem quoque historiae Dexippi, siue, Chronicorum post Dexippum libros quatuordecim, quos recenset PHOTIVS [a], qui non partium tantum studium in vellicandis imperatoribus Christianis, et extollendo supra modum Iuliano, sed et dictionem cetera pulchram, at vocibus audacioribus corruptam, et innouata non pauca, tropos item praeter modum adhibitos notat, et furore rabieque in Christianos plenum fuisse opus scribit. Quam insaniam a praeceptoribus suis didicisse, non est, quod dubitemus. Eam tamen euitauit, omissis conuiciis in Christianos, qui cetera Eunapii vitulo strenue arauit Zosimus [b].

§. XXX. Athenis digressi Alexandriam, sedem et patriam philosophiae huius, cuius antistitum doctorumque historiam fuse hactenus enarrauimus, occurrit HIEROCLES, de quo cum admodum pauca nobis veteres referant, in varias partes ductae sunt virorum in hac eruditionis parte summorum coniecturae [c]. Et Alexandrinum quidem fuisse, et in ea *Hierocles.*

v) In Maximo p. 90.

x) In Chrysanth. p. 198.

y) Vid. Cl. REIMMARI vita Fabricii p. 209. nos vsi sumus hactenus editione Comeliniana Basil. 1596. 4. cum versione Hadr. Iunii, multis in locis lapsi.

z) Conf. VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

a) loc. citat.

b) IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

c) Videnda, quae de hoc philosopho differuere IO. PEARSONIVS in prolegomenis ad eius scripta, BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles, OLEARIVS praef. ad Hierocl. librum contra Christ. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. NEEDHAM praef. ad nouam edit. Hieroclis.

ea quoque vrbe docuisse, Damascii testimonio apud PHOTIVM, quod SVIDAS quoque exscripsit, certum est. Qui etiam, qua aetate vixerit, haud obscure prodidit, referens habuisse Hieroclem Theosebium et Aeneam Gazaeum discipulos: ex quibus patet, eo tempore vixisse Alexandriae, quo Plutarchus Nestorii Alexandrinam philosophiam Athenis propagauit, quod in Theodosii iunioris seculique post C. N. sexti tempora incidit [d]. Vxorem habuit daemonio obsessam, de cuius expulsione memorabile est, quod Damascius refert: daemonem illum, quod mansuetioribus verbis expelli non posset, iuramentis Theosebium, quamuis theurgiae peritus non esset, exire compulisse, adiurans eum per solis radios et Hebraeorum Deum; quo facto exiisse daemonem, clamantem: colere se quidem Deos, hunc vero se timere. Quamquam locus hic Damascii etiam ita queat intelligi, vxorem hanc fuisse Theosebii. Eodem narrante in magnas calamitates Hierocles incidit. Cum enim Byzantium profectus, (τοῖς κρατοῦσι, id est, quorum religio tunc praedominabatur,) offensam incurrisset, in iudicium adductus, et verberibus caesus est. Ast is sanguinem manu caua excipiens, iudicis faciem aspersit, versum HOMERI [e] recitauit:

Ecce Cyclops, bibe vinum, postquam humanam carnem devorasti.

Exilio tandem, cum capitis periculum euasisset, mulctatus est, reduxque Alexandriam rediit, et more solito discipulis philosophiam exposuit. Fuisse vero philosophiae Alexandrinae, siue Platonicae reformatae doctorem vel vno illo, quod de prouidentia nobis reliquit compendio, quodque nobis seruauit PHOTIVS [f] patet. In eo Ammonianam philosophiam ita commendat, vt, quotquot in Platonis atque Aristotelis opiniones commentati discordiam esse dixerunt inter vtrumque philosophum, refellat, et conciliare quoque horum inter se doctrinas non de prouidentia tantum, verum etiam de animorum immortalitate, de coelo ac mundo conetur, et qui in diuersa abire scripserunt, eos vel contendendi studio, vel praeoccupata opinione atque imperitia seductos, statuat, quam ἑτεροδοξίαν diuina illa Ammonii sapientia sustulerit. Respexisse hanc henoticam Hieroclis philosophiam non solum Platonem tantum, sed alios quoque philosophos, quod lege quasi scholae Alexandrinae ita cautum esset, tota tractatio, cuius summam exhibet PHOTIVS [g], luculenter demonstrat. Ex iis enim, quae Photius refert, patet, Hieroclem Platonicam doctrinam in oraculis, et sacerdotum legibus, in Orpheo, Homero et ceteris, qui ante Platonem celebrabantur, quaesiuisse, et qui post Platonem fuere, ipso quoque Aristotele principe atque duce vsque ad Ammonium Alexandrinum, eiusque familiares, Plotinum et Origenem, eiusdem

d) PHOTIVS loc. cit.
e) Odyss. I. v. 347.
f) Cod. CCXIV. p. 283.
g) l. c. et Cod. CCLI. p. 749. seqq. peculiari libello hoc compendium edidit FRID. MORELLIVS Paris 1597. 8. Nouam autem et elegantem versionem HVGO GROTIVS inseruit sententiis philosophorum de fato p. m. 16. ed. Paris.

dem ad vnum omnes cum Platone fuisse sententiae statuisse, Ammoniique disputationibus pro fundamento positis, quid Plotinus, Origenes, Porphyrius, Iamblichus, et deinceps ceteri τῆς ἱερᾶς γενεᾶς homines vsque ad Plutarchum Atheniensem, in repurgata philosophia Platonica statuerint, quaue ratione cum his conspirauerint, ostendisse. Quod vt hominem prodit sectae eclecticae addictissimum, ita corruptorem veteris philosophiae fuisse euidenti probat argumento. Qua de re vt certus euadat lector, sola, quam ex libris de prouidentia et fato duobus locis dedit PHOTIVS, epitome lecta sufficit, vt malesanus ex ea conciliator sectarum agnoscatur. Nec alia forte ratio Hieroclem permouit, vt librum hunc Olympiodoro, ex hac, nisi fallimur, secta philosopho magni nominis, cuius tamen, quod Aristotelicam maxime philosophiam illustrauit, infra in Peripateticorum historia mentio facienda, inscripserit. Sed ex ipsis quoque Hieroclis dogmatibus, eo praecipue, quo statuit: *Platonem opificem Deum, censere, sustinere omnem inuisibilem et visibilem mundum ex nulla praeexistente materia factum, sufficiente eius voluntate ad existentiam entium*, syncretistica, qua Ammonii schola se efferebat, philosophandi ratio Hieroclis demonstrari posset, qua non tantum Platonem cum Aristotele, sed vtrumque etiam malesano consilio cum Christianis in concordiam redire coëgit, nisi infra vbi de huius sectae philosophia agendum, commodius de eo argumento, quod aliis quoque ex huius familiae hominibus placuit, tractari posset. Eadem vero philosophiae ratio in illis quoque commentariis regnat, quos in aurea, quae Pythagorae tribui solent, carmina, scriptos reliquit Hierocles [h]. Quos licet magnificis laudibus exornet, cui Gallicam versionem debemus ANDREAS DACIERIVS, recte tamen eo nomine reprehensionem incurrit, FRANCISCI BALTI [i], qui eadem prorsus, qua reliqui Platonici, oberasse Hieroclem chorda, et philosophiam suam contra Christianam religionem exornasse eique opposuisse eleganter obseruat. Fuere et alii Hierocles cum hoc nostro non confundendi [k]. Maxime vero distinguendus est ab Hierocle Bithyniae iudice, λόγων φιλαληθῶν *ad Christianos* auctore, quibus dissertationibus acerbissimum Christi et doctrinae eius hostem sanctissimo Saluatori Dei filio opposuisse atque praetulisse Apollonium Tyaneum, eumque scripta apologia refutasse Eusebium supra diximus [l]. Qua de sententia, non ignoramus recessisse viros magni in orbe literario nominis, qui totam veterum doctrinam atque historiam animo complexi sunt, ex quorum numero imprimis Io. IONSIVM [m], LVD.

 KV-

h) Post alias editiones, de quibus videndus FABRICIVS l. c. elegantem et docta praefatione auctam debemus IO. PEARSONIO, Lond. 1654. quam recudi fecit PETRVS NEEDHAM. Editiones elegantis commentarii fuse enarrat FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. p. 461. seqq.

i) Iugement des SS. Peres sur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 498. seqq.

k) Enumeratos habes apud IONSIVM l. c. BAYLE l. c. FABRICIVM l. c. PEARSONIVM l. c. OLEARIVM l. c.

l) Conf. supra Sect. I. huius capitis citatos. Add. CAVE Hist. lit. script. eccles. p. 218. BAYLE l. c. p. 758. DACIER. praef. l. c. p. 239. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 459. Vol. VI. p. 91. Vol. IX. p. 450. OLEAR. l. c.

m) loc. citat.

KVSTERVM [n] et IOANNEM PEARSONIVM [o] nominamus; quorum ille, licet alias in homonymis rite difcernendis accuratiffimus, tantopere huic fententiae adhaefit, vt, cum videret Hieroclem Alexandrinum philofophum, cuius meminit Damafcius, neceffario ftatuendum effe iuniorem Eufebio, quod multis rationibus, licet ex parte fpuriis et confufa homonymia Olympiodori nixis, probat, eum, qui Hieroclem refutauit Eufebium epifcopo Caefarienfi longe iuniorem effe contenderet. Quibus fuo modo addi poteft doctiffimi GOTTFR. OLEARII [p] fententia, licet moderatior, quae diftinguendos quidem effe inter fe Hierocles duos, vnum Bithyniae praefidem, et poftea Alexandrinum eparchum, alterum philofophiae doctorem; dubia tamen haeret, an libellus, quo aurea carmina explicantur, priori debeatur, vel pofteriori. Rectius tamen, nifi nos omnia fallunt, diftinguitur vterque, et quae hodie fuppetit commentatio Pythagorico-Platonica huic tribuitur, quam quoque partem fequuntur viri fummi GVILIELMVS CAVEVS [q], NANVS TILLEMONTIVS [r], IO. ALB. FABRICIVS [s]. Quam fententiam vt rationibus, quae rem conficere aptae funt, corroboremus, ad aetatem Hieroclis vtriusque attendendum eft, qua pofita facile erit de vtroque iudicium, miraque luce tota controuerfia difpalefcet. Iam quod ad Bithyniae Iudicem attinet, vixiffe eum ante Eufebii tempora, vel ex vna Caefarienfis praefulis refutatione λόγων φιλαληθῶν eft manifeftiffimum. Ionfium enim, alium nobis et iuniorem Eufebium comminifcentem, non audiendum effe, LACTANTII loca [ff] fupra quoque ex parte in Porphyrio a nobis laudata euincunt, quibus fatis luculenter innuitur, praefidem hunc Chriftianos et fcripto et perfecutione vexantem eo vixiffe tempore, quo ipfe in Bithynia oratoriam doceret et Diocletianus vexaret Chriftianos. Hunc enim Hieroclem intelligi, et ipfa defcriptio hoftis Chriftianorum iurati probat, et viris doctis dudum animaduerfum eft. Quae vti reiici fine aperta vi et euerfione teftimoniorum veterum fcriptorum non poffunt, ita et argumenti quoque indole confirmantur. Eo enim, quo Hierocles contra Chriftianos fcripfit tempore, impune contra Chriftianos fcribere licebat, tantaque proteruia ipfum Dei filium aggredi gentilibus par erat, eo quod gentilis fuperftitio, imperatorum ei addictorum tutela fecura, religio effet dominans. Aft Hieroclem Alexandrinum philofophum non vixiffe tantum eo tempore, quo Chriftiana religio fuperior fuit, fed et a τοῖς κρατοῦσιν, id eft Chriftianis [t] caefum fuiffe refert Damafcius. Aft hunc Hieroclem habuiffe Theofebium difcipulum ait idem Damafcius; ille vero Iuftiniani vixit temporibus: qua etiam aetate vel paulo prius Aeneas Gazaeus floruit, qui vtrumque diftinguit, et iuniorem fe habuiffe praeceptorem fatetur [u]: vixit enim, vt ipfe prodit, tempore incurfionis

n) Ad l. c. Suidae. o) In prolegom. l. c.

p) l. c. qui tamen in alteram magis propendet fententiam.

q) loc. cit. p. 114.

r) Memoires pour fervir a l'hift. de l'eglife T. V. p. 606. s) Bibl. Graec. Vol. I. p. 462.

ff) Inftitut. L. V. c. 2. de mort. perfec. c. 16.

t) Videndus de hac Platonicorum gentilium formula HENR. VALESIVS ad Eufeb. p. 62. et ex eo KVSTERVS et BALTVS ll. cc.

u) De refurrect. p. 24. conf. CVDWORTH. Syft. int. c. IV. §. 15. p. 313. FABRIC. l. c. p. 464.

nis Bulgarorum, adeoque Seculo V. exſpirante: quo tempore Hieroclem Alexandriae docuiſſe oportet. Qui cum ſucceſſionem ſcholae Alexandrinae vsque ad Plutarchum Athenienſem memoret, qui Procli praeceptor Sec. V fuit, neceſſario poſt eum vixit, adeoque eo tempore prior eſſe non potuit. Conſentit etiam Olympiodori tempus, cui librum *de prouidentia et fato* dedicauerat Hierocles: ille enim, Honorio et Theodoſio II. imperantibus floruit; quae omnia inuicto argumento docent, Hieroclem Alexandrinum Seculi quinti philoſophum fuiſſe, et integris CL annis Hierocle Bithyniae praeſide eſſe iuniorem, adeoque pro auctore λόγων φιλαληθῶν haberi non poſſe, eiusque tempora in medium ſeculum quintum incidere. Vtrum vero commentarius in aurea carmina ſeniori tribuendus ſit Hierocli an iuniori, certis equidem et inuictis rationibus demonſtrari non poteſt, longe tamen veriſimilius, philoſophum, quam eparchum Alexandrinum eius eſſe auctorem. Hunc enim philoſophum fuiſſe Platonicum veteres non dicunt, licet philoſophiae antiſtitem eum appellet LACTANTIVS [v], eo quod ſacris illius regionis, vt videtur, ſimul eſſet praefectus, quo nomine philoſopho profeſſione tali luculenter eum opponit: aſt quaecunque de Hierocle iuniore conſtant, huc quadrant, qui in Alexandrina Platonicorum ſchola docuit, eamque philoſophiam, quae in commentario in aurea carmina continetur, profeſſus eſt. His addimus SVIDAM [w], diſertis verbis Hierocli iuniori et librum *de fato et prouidentia* et *aureorum carminum interpretationem* tribuentem, qui cur concordantibus amice reliquis circumſtantiis ob nudam nominis affinitatem deſerendus, et Hierocles ſenior parens opuſculi dicendus ſit, cauſſam videmus nullam. Etſi vero Alexandrinae philoſophiae doctorem fuiſſe Hieroclem ex dictis conſtat clariſſime, in philoſophicis tamen magis, quam theologicis doctrinis eminuit, nec alius eſſe videtur ſenſus iudicii de Hierocle, quod Iſidoro tribuit Damaſcius: *Hieroclem et ſimiles in ſcientiis humanis nihil quidem deſiderari paſſos eſſe, aſt in beatioribus ſcientiis diuinisque notionibus multum defeciſſe, parumque verſatos fuiſſe.* Quo et reſpicit, quod Idem apud SVIDAM [x] habet, *ſcientia eum non accuratum fuiſſe:* γνῶσιν enim Damaſcio memoratam, ad rerum diuinarum cognitionem, quas μακάρια νοήματα in loco altero vocat reſpicere, et theurgicam ſcientiam innuere, ſupra iam monuimus. Quam niſi fallimur, diuinioris operationis atque ſcientiae ignorantiam, quam ſuis hominibus Iſidoro, hisque ſimilibus Damaſcius nugator vindicat, Hierocli vero denegat, in eo quoque Hierocles prodidit, quod daemonium ex vxore eiicere non potuerit, nec Theoſebium in theurgicis exercitatum diſcipulum habuerit. Laudat tamen Damaſcius parum aequus philoſophorum alias cenſor, *ingenii Hieroclis morumque elegantiam, et venerabilem fuiſſe ait, atque magnificum, inſigni etiam ingenii vbertate praeditum, et copioſe ornateque dicendi facultate excellentem, adeo vt auditores ſuos vbique in*

 admi-

v) loc. cit. w) loc. cit. x) loc. citat.

admirationem raperet. Laudat etiam *animum eius virilem et constantem Byzantii in iudicio demonstratum, cum a sex lictoribus caederetur: in vita tamen animo alta sectante fuisse vsum* monet. Ceterum Hieroclis quoque philosophumena laudant veteres, quae tamen, an Platonici fuerint, an Stoici, an alius incertum. Facetiae autem ei tributae tanto viro ea auctoritate vso indignae sunt [y].

Fata philosophiae eclecticae Athenis.

§. XXXI. Hactenus quibus fatis vsa sit philosophia Alexandrina, quae eclecticum mentita habitum in confundendis inter se et conciliandis omnis generis doctrinis et religionibus industriam posuit suam, cum Alexandriae tum, in Asia minore, Syria nempe et Ionia, quin in Thraciae quoque parte, exposuimus. Dicendum iam porro, quae in Europa etiam, praecipue vero Athenis, in vetere illa Musarum et philosophiae sede incrementa ceperit, quaue ratione quibusque magistris fuerit propagata. Etsi enim post Graeca bella, quibus libertas Graeciae a Romanis erepta eaque in prouinciam redacta est, dissipatis huc illuc philosophis valde decreuerat philosophiae, qui Athenis floruerat, vigor, vt capite huius libri primo demonstratum; factum tamen est, vt imperatorum Romanorum beneuolentia studiorum incrementa mature iterum Athenis resurgerent, et primo quidem eloquentia mire promoueretur, mox philosophia quoque caput iterum attolleret. Cuius potissimum gratia referenda est ad Hadrianum et Marcum Antoninum philosophum, qui vt principes erant omni eruditionis genere tincti, et praecipue philosophiae studiis addictissimi; ita, vt eo illa loco, vbi per tot secula sedem habuit, reflorescеret, omnem curam adhibuere, sumtibusque iuuarunt prorsus regiis. Hadrianus enim et bibliothecam et gymnasium, teste PAVSANIA [z] condidit, M. Aurelius Antoninus autem professores eloquentiae et philosophiae Athenis constituit, eosque stipendiis ornauit [a], fuitque Theodotus sophista primus, qui decem mille drachmarum stipendium imperatoris meruit [b]. Non vero rhetorices tantum, et politices professoribus [c], qui sex mille drachmis fruebantur, teste PHILOSTRATO [d], stipendium constitutum fuisse, sed et philosophis praecipuarum sectarum, LVCIANVS [e] testatur, asserens, „salarium, idque non exiguum ab „imperatore fuisse constitutum, singulis philosophorum generibus, puta, „Stoicis, Platonicis, Epicureis, et Peripateticis: ita vt vnicuique sectae „praemium esset aequale: etiam demortuo ex his quopiam, alium ali-„quem

y) Conf. FABRICIVS l. c. z) In Atticis.
a) XIPHILINVS in Marco.
b) PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 2. p. 566. OLEAR. h. l.
c) Dubitat CONRINGIVS antiq. Acad. Suppl. XV. p. 233. vtrum politices professores ad philosophos pertinuerint, putatque politicam cathedram fuisse occupatam a rhetoribus illis, qui scholam habuerunt, in caussis generis deliberatiui. Recte vero huic coniecturae obiicitur, quod politices cathedram, qui tenuit Apollonius iuridiciali genere, non deliberatiuo excelluisse dicatur PHILOSTRAT. l. c. c. 20. p. 600. Qui cum eo loco legationibus publicisque muneribus adhibitus dicatur, quod in ciuilibus rebus clarus haberetur, statuendum magis hanc professionem a rhetoribus et philosophis prorsus fuisse distinctam, et vtriusque vsum praesupposuisse. d) loc. citat.
e) In Eunucho T. IV. p. m. 160.

„quem in eius locum subrogandum fuisse, qui sit optimatum calculo pro-„batus; praemiumque illud non leue fuisse, sed singulos in annos decies „mille nummorum, quos acceperint, vti doceant iuuentutem: factum-„que inde esse, vt cum Peripateticus quidam professor decessisset, huius se-„ctae philosophi ea de successione singulari certamine conflictarent (ἐμο-„νομάχουν) propositis de quaestionibus philosophicis concertationibus, et „speciminibus ac documentis datis, quod essent illi factioni addicti.„ Qua in re multa ridicula admisisse hos homines, Lucianus non sine multo, vt solet, sale satyrico refert [f]. Ita constituti, qui philosophiam iuuentutem docebant, προεστῶτες τῆς νεότητος dicti, vt ex loco Philostrati laudato patet, quos horis docuisse pomeridianis, matutinis rhetores, ex EVNAPII [g] loco supra adducto recte colligitur, ex quo etiam constat, non semper a philosophia ad eloquentiam demum transgressos fuisse iuuenes studiosos, vt ex loco alio PHILOSTRATI [h] colligit Meursius, sed et vtrumque inter se studium coniunxisse; quemadmodum Procli quoque exemplo liquet, eloquentiae addiscendae ante philosophiam quoque industriam quosdam adhibuisse [i]. Sed et reliqua in scholae augustioris formam vt reliquis artium professoribus constituta, erectae cathedrae siue θρόνοι, quarum magna dignitas et existimatio, eo quod ab ipsis imperatoribus designabantur, qui illis praeficiendi essent, de quibus scholarum philosophicarum circumstantiis, sine quarum notitia vitae philosophorum electicorum, vel Platonicorum potius Alexandrinorum, a veteribus descriptae, vitae item sophistarum intelligi satis non possunt, plura dabit IOANNES MEVRSIVS [k]. Fecit haec philosophorum Athenis constitutorum et dignitas et merces, vt viri excellentissimi, et doctrinae laude maxime florentes diu ibi docerent, et Athenarum gloria in literis resurgeret. Videntur tamen stipendia publica, a sequentium temporum imperatoribus philosophis aut plane ademta, aut valde imminuta fuisse; narrat enim MARINVS [l]: *Proclum, Platonicae philosophiae Athenis professorem hac etiam ratione studia literarum promouisse, quod eorum, qui literas tractabant, curam suscipiens, principes poposcerit stipendia, et vt cuique pro dignitate praemia decernerentur, cogentem ita illos, vt in sua quisque professione quam diligentissime versaretur.* Id euenisse, florentibus Christianorum rebus, ingeniose coniicit HERM. CONRINGIVS [m], qui recte quoque obseruat, Platonicam istam haereditatem, ita dictam, quam philosophis in salarium cessisse Marinus refert, non ex publico, sed quantum coniicere est, ex gentilium nonnullorum priuata liberalitate collectam fuisse. Coniicimus tamen, a Iuliano, qui scholas ad Christianorum imitationem erexit gentiles, Athenis salaria constituta fuisse philosophis, eo quod isto tempore Chrysanthium docuisse auctoritate publi-

f) Exemplum quoque affert EVNAPIVS in Proaeresio p. 138.

g) In Chrysanthio p. 198.

h) Vit. Soph. L. II. c. 3. p. 567. et OLEAR. ad h. l. qui recte Meursium notat.

i) MARINVS l. citando.

k) De fort. Attica c. VIII. p. 66. seqq.

l) In vita Procli c. 16. p. 37.

m) Antiqq. Academ. diss. I. p. 19.

publica Athenis, ex EVNAPIO [n] constat: quam tamen philosophorum gentilium felicitatem, Christianis, quos loco mouerat Iulianus, iterum succedentibus illo sublato interiisse, dubium non est. Qui Atheniensis scholae flos valde emarcuit, cum imperante Arcadio, ab Alarico et Gothis Athenae magnum paterentur infortunium, cuius testis oculatus fuit SYNESIVS [o], qui de ea re pluribus videndus: vnde ZOSIMO [p] non credendum, qui nihil mali passas Athenas ab Alarico ait, contrarium docente, quem is in reliquis plerumque exscripsit, EVNAPIO [q]. Accidit vero incursio Gothorum Sec. IV exeunte, in quae tempora cum Plutarchus, de quo mox dicendum, inciderit, facile inde intelligere est, philosophiam Alexandrinam, quam priuatim tantum Athenis prius docuerat Crysanthius [r], in publica vero cathedra professus est Plutarchus, magnas difficultates offendisse superandas. Quibus fatis asperis tandem perfuncta reflorescere coepit, docerique post Plutarchum a Syriano, Proclo, Marino, Isidoro, reliquisque philosophis circa Iustiniani imperatoris tempora florentibus, quorum nunc porro historia enarranda est.

Plutarchus Nestorii.

§. XXXII. Quae itaque priuata industria Athenis prius doceri tantum potuit philosophia Alexandrina, tandem publicum quoque locum atque cathedram nacta est. Quod amori Christianorum, quem in hanc philosophiam, in gentilium et Origenis quoque asseclarum scholis conceperunt, adscribendum est, cum prius ob artes theurgicas magnamque, qua Christianos persecuti erant philosophi, inuidiam sub imperatoribus Christianis, summa rerum potitis premeretur. Factum id potissimum cura PLVTARCHI Atheniensis, NESTORII filii, quo parentis nomine ab aliis Plutarchis, praecipue Chaeronensi probe distinguendus est [s]. Praeceptores quos habuerit, in tanta veterum, de hoc philosopho, narrationis, penuria, dici non potest. Et HOLSTENIVS [t] quidem, Plutarchum Atheniensem hanc philosophiam ex Iamblicho perceptam in patriam retulisse et Platonis academiam restaurasse, scribit, sed id rationibus chronologicis prorsus repugnare euidenti demonstratione euinci potest. Narrat enim MARINVS [u], Plutarchum senem Proclum biennio tantum audiuisse Athenis, morientem autem Syriano successori adolescentem nondum annos viginti natum commendasse. Proclus autem, quod infra demonstrabitur A. C. CCCCXII natus est: ex quo absque exceptione certum est, Plutarchum A. C. CCCCXXXIII, vel CCCCXXXIV natu-

n) Eum regali munificentia philosophos auxisse praemiis, testatur EVNAPIVS in Max.
o) Epist. VI.
p) L. V. Histor.
q) p. 93.
r) Satis id prodit EVNAPIVS in Chrysanth. p. 198. tum enim is rhetoricam publice docebat.
s) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27. SVIDAS in Plutarcho Nestorii p. 133.
t) De vita Porphyr. c. 6. p. 236.
u) l. c. c. 12. p. 29. Probe ad has rationes chronologicas attendendum, sine quibus facilis lapsus est in huius scholae historia. Id quod nupero quoque Historiae criticae philosophiae auctori Gallo euenit, qui multis erroribus Athenarum historiam philosophicam T. II. p. 295. seqq. contaminauit, quam post Gothorum incursiones hoc loco iacuisse dicit, alio vero T. III. p. 195. florentem et restitutam per Syrianum nouo errore asserit.

naturae debitum exſoluiſſe. Etſi vero incertum, quo anno is natus fuerit, licet valde ſenex, teſte Marino, obierit, octogenario tamen maior deceſſiſſe non videtur, cum vsque ad extremum vitae halitum docuerit iuuentutem, quod a ſene valde decrepito non eſt praeſumendum; adeoque vix ante A. C. CCCL naſci potuit, et anni, quibus philoſophiam edoctus eſt, quod ante vigeſimum non in vſu fuiſſe, ſupra ex Eunapio didicimus, incidunt in A. C. CCCLXX. Supra vero luculentis Eunapii teſtimoniis demonſtrauimus, Iamblichum ante Conſtantinum M. vita fuiſſe functum, eo quod poſt eius mortem Sopater eius diſcipulus in aulam Conſtantini digreſſus eminuerit. Aſt abiit ad plures Conſtantinus A. C. CCCXXXVII, et Iamblichus ante hos annos; quo tempore Plutarchum Neſtorii nondum natum fuiſſe, ex ſupra dictis ſequitur. Non poteſt itaque alio ſenſu hoc admitti, niſi vt dicatur, ex ſcriptis doctrinaque Iamblichi profeciſſe, quo ſenſu et alios, quin ipſum Proclum Plutarchi Neſtorii diſcipulum, Iamblichum habuiſſe praeceptorem dici ſupra obſeruauimus. Maiori veriſimilitudine dici poſſet, hauſiſſe Iamblichianae philoſophiae myſteria a Chryſanthio, quem ea docuiſſe Athenis ante Gothorum incurſionem ſupra demonſtratum eſt: qua in re tamen veterum teſtimoniis deſtitutis ſolis coniecturis ſtandum eſt. Intelligendum inde eſt, Priſcianum Lydum, Plutarchum hunc Iamblicho iungentem, non temporis, ſed famae et philoſophiae profeſſionis rationem habuiſſe [x]. Illud vero dubio caret, et ex diſcipulorum, quos habuit, conditione, rationeque philoſophiae illius, quam profeſſi ſunt, recte colligitur, edoctum fuiſſe non conciliatricem tantum Ammonii, ſed et theurgicam Plotini, et imprimis Porphyrii atque Iamblichi philoſophiam. Certe tantum eum in hoc eruditionis genere virum euaſiſſe, vt ſingulari encomio, ὁ μέγας, magnus ille, appellaretur MARINVS [y] et DAMASCIVS [z] teſtes ſunt, et ſcripta etiam, licet hodie deperdita teſtantur [a], quae a veteribus ei tribuuntur, quae valde verſatum eum fuiſſe in philoſophia Platonica et Ariſtotelica, quae vtraque in vnum ſyſtema tunc conflata docebatur, produnt. Maxime vero in theurgia quoque excelluiſſe [b] inde colligitur, quod liberi eius in illius operibus producendis valde fuerint verſati.

Habuit

x) Apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. III. p. 370. y) loc. cit. p. 28.

z) In vita Iſidori apud PHOTIVM Cod. CCXLII.

a) SVIDAS l. c. inter ea fuit etiam commentarius in Platonem; vid. FABRIC. l. c. Praelegiſſe etiam Ariſtotelis de anima commentarium et Platonis Phaedonem ait MARINVS c. 12. p. 27. ſ. Confundit autem FR. PATRICIVS diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 140. ſeqq. SVIDAE, in Plut. l. c. et in Syrianus T. III. p. 410. verba miſcens Syrianum cum Neſtorio, dum ait, Plutarchum in libros Procli de Diis Homericis ſcripſiſſe. Hoc enim ad Syrianum referendum eſſe verba SVIDAE l. c. poſcunt, quae ita ſe habent: Πλούταρχος Νεστορίου Ἀθηναῖος φιλόσοφος, διδάσκαλος Συριανοῦ, τοῦ γενομένου ἐξηγητοῦ Πρόκλου τοῦ Λυκίου τοῦ προστάντος τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσόφου σχολῆς οὗ Μαρῖνος διάδοχος. In quibus verbis non vidit Patricius deſcribi ſucceſſionem ſcholae Athenienſis, Proclumque ad Syrianum referri, vt taceamus, ἐξηγητὴν hic non ad commentandi rationem ſed praelegendi referendam videri, niſi Syrianus iunior quidam intelligendus potius ſit, quem cum ſeniore confudit Suidas, quod placet IONSIO de S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.

b) Vide quae de ipſo Plut. habet SVIDAS in Domnin. T. I. p. 616. ſeq.

Habuit enim filium Hierium, eidem philosophiae addictum [c], et filiam Asclepigeniam [d], *quam solam Procli tempore seruasse per patrem traditam sibi magnorum orgiorum vniuersaeque disciplinae theurgicae notitiam*, ait MARINVS [e], quam artem Proclum quoque docuit. Habuit etiam generum Archiadem, philosophum, non tam verbis quam factis philosophantem [f], et Proclo intimo amicitiae vinculo iunctum, ex quo et filia Asclepigenia, neptis illi nata est, de qua miraculum hoc narrat MARINVS [g]: „eam cum etiamnum puella esset, atque in parentum familia aleretur, in mor-„bum grauissimum et a medicis incurabilem incidisse: id aegerrime tulisse „Archiadem, medicis vero desperantibus, quod in rebus maximi momenti „facere consueuisset, ad supremam anchoram confugisse, Proclumque „philosophum adiisse, vt pro filia sua precibus apud Deum intercederet. „Proclum itaque assumto secum Pericle Lydio, celebris nominis philoso-„pho, Aesculapii templum petiisse, pro salute aegrotae Deum oraturum: „simulac igitur Proclus antiquo ritu oraret, magnam sensisse puellam mu-„tationem extemplo, sanitatique ita restitutam fuisse, vt rediens ex Ae-„sculapii templo Proclus eam sanitate iam vtentem deprehenderet„. Qua ex narratione, qualis generis Plutarchi familia fuerit, facile colligi potest. Ea postea Theageni nupta fuit, quem valde commendat Marinus. Multos habuisse discipulos Plutarchum ex SYNESIO [h] colligitur, qui τὴν ξυνωρὶν τῶν σοφῶν Πλουταρχείων, *coetus philosophorum Plutarcheorum* memorat, ex quo loco coniectura nascitur, tanta vsum fuisse Athenis auctoritate Plutarchum, vt peculiari eius nomine discipuli appellarentur, vt Plotino, Porphyrio, Iamblicho factum. Inter eos Proclus fuit, magni nominis in hac secta philosophus, quem filii instar amauit, cui visus est per quietem adesse, affirmans eum tot annos victurum, quot in oracula tetrades composuisset. Quod ita contigisse postea, licet LXXV annos vixerit Proclus, misero sophismate nugatur MARINVS [i].

§. XXXIII.

c) Valde nugatur de hoc Hierio more suo Damascius in vita Isidori apud PHOTIVM l. c. p. 556. vidisse se eum sub Proclo philosophantem, adeo paruum hominis caput referentem, vt cicer adaequaret magnitudine et forma et nomen inde acciperet, ceterum humanam formam in omnibus expressisse, vocemque tantam quantam mille homines. Quae digna nugatore Damascio recte pronuntiat Photius: ex quo vero disci potest, quam audaces in cudendis fabulis omni verisimilitudine destitutis fuerint Platonici Alexandrini: eiusmodi enim affaniarum plena fuit haec Isidori historia. Docuisse vero hunc Hierium Athenis ex SVIDA colligi potest, qui in Pamprepius T. III. p. 13. narrat, vel ex Damascio potius repetit, Aegyptium hunc grammaticum cum inter philosophiae professores Athenis recipi contenderet, cum Hierio concertasse de gloria doctrinae. De concertationibus vero Atheniensium professorum §. antecedente dictum est.

d) Referenda itaque in catalogum mulierum Platonicarum apud MENAGIVM Hist. mul. phil. et FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 69.

e) c. 28. p. 67.

f) Ex genero nepotem inepte exsculpsit interpres notante FABRICIO ad h. l. Laudat hunc Archiadem, tanquam summum veri amatorem, et honoris caussa, pientissimum Archiadem, celebratum appellatumque MARINVS l. c. c. 14. p. 33. continentiam quoque eius in iactura bonorum extollit SVIDAS in Archiades T. I. p. 341. Damascius autem apud PHOTIVM l. c. p. 568. monet, superasse patrem (ita socerum vocat,) non parum virtute, et non tam philosophiam, quam vitam piam curasse. Idem vult MARINVS l. c. p. 32. monens Proclum Archiadem, religiosum virum politicas virtutes edocuisse, quas etiam iustitia, et imprimis liberalitate et magnificentia ostenderit.

g) c. 29. p. 71.

h) Epist. XVII. IONS. de S. H. P. L. III. c. 6. p. 241.

i) c. 26. p. 62. nempe quinque annos reliquos, ait, Proclum integris amplius viribus vsum non esse.

§. XXXIII. Plutarchum in cathedra ſecutus eſt SYRIANVS Philoxeni filius, Alexandrinus, teſte MARINO [k] et SVIDA [l]. Qui tamen, quod Iſidorum Syriani ciuem vocat, occaſionem dedit IONSIO [m] ſtatuendi, fuiſſe hunc Gazaeum; quod tamen non ſequendum videtur, eo quod et hoc loco, dubitandum non ſit, Suidam more ſuo diuerſas res ex Damaſcio excerptas conſuiſſe. Tanto hunc Syrianum amore complexus eſt Plutarchus ſenex, vt non tantum ſucceſſorem deſignauerit, ſed et chariſſimos ſibi moriens commendauerit [n]. Magna is philoſophiae ſcriptorumque Platonicorum, praecipue Iamblichi admiratione captus, in huius familiae doctrina ſyncretiſtica magno cum ingenii acumine verſatus eſt, indeque ſcripta quoque ſua non Platonis tantum et Ariſtotelis placitis inter ſe conciliatis, ſed et allegoricis Orphei, Homeri aliorumque carminum interpretationibus expoliuit, et eadem via manu quoque duxit diſcipulos; qua de methodo docendi et erudiendi iuuenes philoſophiae ſtudioſos luculenter egit MARINVS [o], quae cum egregie naturam huius ſectae delineet, ille merito audiendus eſt. Ita vero Marinus: *Itaque breuiore, quam biennii ſpatio, omnia Ariſtotelis opera vna cum Proclo perlegebat Syrianus, logica, ethica, politica, phyſica, itemque ſcientiam theologicam; in his vero ſatis inſtitutum, vt quibusdam tyrociniis paruisque myſteriis ad ipſam Platonis deduxit ſacram diſciplinam* [p]; *vtque ſpectaret apud eum vera myſteria, curauit, animi non caliginoſis oculis, et mentis integra ac ab omni labe puriſſima ſpeculatione* [q]. Quibus verbis luculenter Plotinianae ſcholae et diſcendi methodus et philoſophandi finis exprimitur, et Syrianum eiusdem cum reliquis huius ſcholae doctoribus generis fuiſſe euincitur. Clarius id forte perſpici poſſet, ſi ſupereſſent libri ab eo ſcripti, quos nominat SVIDAS [r], inter quos cum praeter *Commentarium in Orphei theologiam* etiam liber *de conſenſu Orphei, Pythagorae et Platonis* fuerit, ſyncretiſticam fuiſſe philoſophiam Syriani, nobis non monentibus intelligitur. Qui vero hodie extat commentarius *in metaphyſicos Ariſtotelis libros*, inter προτέλεια tantum fuit, et praeparationes, quibus ad ἐποπτείαν et ipſa myſteria Alexandrinae philoſophiae inſpicienda adducebat auditores Syrianus. Fecit vero maxima, qua in his literis regnabat, Syriani eruditio [s], vt non tantum ſummo loco haberetur Athenis, ſed et multos haberet diſcipulos, eloquentiae flumine ad diſcenda, eo duce, philoſophiae myſteria inuitatos, et magna nominis fama in huius familiae ſerie inclytos. In his fuit Hermias vel Hermeas, cuius notitiam nobis ex Damaſcio dedere PHOTIVS [t]

Syrianus.

et

k) l. c. c. II. p. 25.

l) In Syrianus T. III. p. 410.

m) De S. H. P. L. III. c. 18 p. 300.

n) MARINVS c. 12. p. 29.

o) c. 13. p. 30.

p) Lucem his affert FABRICIVS ad l. c. Marini quem vide.

q) Hanc conſecutos fuiſſe Plotinum, Porphyrium, Iulianum, ſupra enarrauimus.

r) l. c. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 450.

s) Inde μέγας vocatus, non minus quam praeceptor Plutarchus vid. Damaſc. apud SVIDAM T. I. p. 643.

t) Cod. CCXLI. p. 554.

et SVIDAS [u]. Fuit is Alexandrinus, pater Ammonii et Heliodori, quo nomine ab aliis Hermiis diſtinguitur. Laudat eum Damaſcius non tam ab ingenii perſpicacia, quam vitae integritate, et virtutibus, quibus eminebat. Ei enim ſi fides habenda, „natura fuit bonus, et moribus ſimplex, ac induſtria quidem nullo ſodalium ſub Syriano philoſophantium inferior, ne ipſo quidem Proclo, qui iam inde ab initio eius condiſcipulus fuerat. Solers tamen non valde fuit et acutus; (apud SVIDAM enim vbi contrarium dicitur, particulam negatiuam deeſſe ex Photio ipſoque textus ordine et connexione intelligitur) cuius animi ſimplicioris ſpecimen fuit, quod Aegyptio cuidam morienti iureiurando affirmauerit, animam eſſe interitus expertem. Aſt fiducian ipſi afferebat vitae integritas; et quamuis in dicendo a perfectione eloquentiae abeſſet, adeo tamen in virtute erat exercitatus, vt ne Momus quidem ipſum reprehendere, nec inuidia odio proſequi poſſet. Tanta autem manſuetudo et tanta iuſtitia in illo viro erat, vt ſi quid emeret, quod minori veniret pretio, quam par erat, iuſtum ipſe pretium daret etiam non expetitum". Contrariis huic dotibus ingenii animique fuit frater eius Gregorius, maiori quidem praeditus perſpicacitate animi, ſed minori virtute. Nec omittenda hic quoque vxor Hermiae Aedeſia, inter Platonicas mulieres omnino locum merita [x], et in huius familiae hiſtoria iure ſuo notanda. „Cognata fuit Syriani, pulcherrima et optima mulierum Alexandrinarum, moribus, vt refert ex Damaſcio SVIDAS [y], marito ſimilis, candida et generoſa, iuſtitiaeque non minus, quam modeſtiae per omnem aetatem ſtudioſa, et inſigni amore Deum et homines proſequens: Quapropter etiam ſupra vires egentibus bene faciebat, adeo, vt Hermia quoque defuncto, vidua cum pupillis relicta, eosdem ſumtus in beneficentiam conferret. Vnde factum vt patrimonium liberis obaeratum traderet, licet ab alis paſſim reprehenderetur. Imprimis autem dabat operam, vt filii in philoſophia erudirentur, cupiens doctrinam patris velut haereditatem quandam illis tradere, quin (nam et hoc verba Damaſcii patiuntur [z]) ipſa curam eam ſuſcipiebat tradendae filiis paternae doctrinae atque philoſophiae. Sed et filiis publicum victum, qui patri praebebatur, conſeruauit paruulis et philoſophantibus, ex quo ſummo magiſtratus in pupillos Hermiae beneficio, quod nulli alii philoſopho, nedum mulieri, conceſſum vnquam fuiſſe, non abs re Damaſcius monet, intelligi poteſt, quantum valuerit virtutis Hermiae vxorisque eius recordatio apud Alexandrinos, apud quos ſumma fuit Aedeſiae exiſtimatio atque honor. Filios poſtea adultiores Athenas ad Proclum deducens, magiſtri et diſcipulorum chori admirationem meruit. Hanc Aedeſiam Proclo deſponſurus erat puellam Syrianus, niſi is diuino quodam inſtinctu animum a matrimonio auocauiſſet". De filiis autem Ammonio praecipue, inſigni nominis claritate inter philoſophos

u) In Hermeas T. I. p. 858.

x) Eam immerito omiſſam a MENAGIO in Hiſtoria mulierum philoſophantium monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 608.

y) In Aedeſia T. I. p. 643.

z) Μάλιςα τῶν υἱέων ἐπεμελεῖτο τὰ περὶ φιλοσοφίαν.

phos huius ſectae conſpicuo, infra inter Procli diſcipulos plura dabuntur. Porro inter Syriani diſcipulos Domninus quoque praetereundus non eſt, vir haud obſcuri eo tempore inter philoſophos Alexandrinae Platonicorum ſectae nominis. Qui natione Syrius Lariſſa vel Laodicea Syriae vrbe oriundus Athenas diſceſſit et Syriani diſciplinae, teſte MARINO [a] et Damaſcio apud SVIDAM [b] ſe tradidit; et in mathematicis quidem diſciplinis ſe demonſtrauit exercitatiſſimum, in aliis autem philoſophiae partibus adhuc exercitatiorem, et verſatiorem: quae cauſſa fuit, vt tritam ſcholae huius viam relinquens Platonicis dogmatibus domeſtica placita aſſueret, quod reprehendit quidem Damaſcius [c], aſt nec Proclus aliter inſtituit, nec qui ante hos philoſophiam Platonicam docuere, quorum quilibet, vt ingenio valebat, ita miſerum centonem propriis nugis et deliriis, vel etiam ſubtilibus ſpeculationibus metaphyſicis ſarciebat et ornabat. Sed nec vita quoque ſe genuinum huius ſcholae diſcipulum probauit eius aſſeclis, eo quod carnem ſuillam, quam reprobabant Platonici [d], ederet commendatam ab Aeſculapio Athenienſi, qua de re nugas et mendacia Damaſcii ſciendi cupido ipſe Suidas adeundus eſt. Fatetur tamen Aſclepiadem iuuenem Domninum ſenem conueniſſe, et vidiſſe, hominem illum habere quiddam eximium et conſtans, qui cum peregrinis aut illiteratis non multum colloqui vellet, praecipue cum illis, qui ſe ceteris praeſtare gloriarentur: id quod ipſi quoque acciderit, aſperius habito, cum de arithmetico quodam theoremate cum illo contenderet. Nullus tamen diſcipulorum Syriani vel charior fuit magiſtro, vel gloriam parauit maiorem, quam Proclus, quem non tantum vt ſupra narratum, in arcanis philoſophiae myſteriis inſtituit, ſed et cathedrae ſucceſſionem ei reliquit, eumque ſummo amore complexus adeo redamatus ab eo eſt, vt ſe eodem tumulo condi iuberet Proclus addito epitaphio, quod, quanti fecerit Syrianum, eximio ſpecimine comprobat. Tale enim fuit [e]:

Proclus ego heic Lycius iaceo, tuus, optime, alumnus
Succeſſorque tuus qui, Syriane, fui.
Condita communi tumulo hoc ſunt corpora noſtra,
Sic et vtramque animam coelica templa tenent.

Quin, ſi fides habenda MARINO [f], in ſomnio Syrianus viſus Proclo adeſſe, qui minis adhibitis eum deterruit a ſcribendis in Orphica commentariis. Quod narrauiſſe Proclum, eo minus mirandum, quo magis inſana, qua Syrianum is proſecutus eſt veneratio tanta fuit, vt quotannis ad ſepulchrum praeceptoris manibus eius iuſta faceret, vt in ſequentibus etiam dicemus. Meminit et alterius ex hac ſecta Syriani Damaſcius [g], Procli praeceptore iunioris et Iſidoro Gazaeo aequalis, quem is, mortuo Marino, hortatus eſt, vt labentem philoſophiae ſucceſſionem Athenis cum Hegia reſtitueret.

 §. XXXIV.

a) c. 26. p. 60.
b) In Domninus T. I. p. 616. ſeqq.
c) Eum tamen librum, purgatorem Platonicae doctrinae contra Syrianum ſcripſiſſe ait Damaſcius l. c.
d) Vid. quod de Plutarcho refert h. l. DAMASCIVS, et de Chryſanthio EVNAPIVS.
e) MARINVS c. 36. p. 91.
f) c. 27. p. 66.
g) Apud PHOTIVM l. c. p. 564.

Procli vitae scriptor.

§. XXXIV. Omnes tamen, quotquot philoſophiae Alexandrinae operam collocarunt ſuam ſuperauit ſi non eruditione, quam poſſedit, magna, certe inſana ſuperſtitione ad faſtigium perducta Proclus, cuius iam exponenda hiſtoria eſt, digna quae accurato perluſtretur oculo, cum non alibi melius genius ſectae, qui tanto influxu in omnem rem literariam et eccleſiaſticam horum temporum gauiſus fuit, cognoſci queat quam ex rebus Procli. Quas ſpeciali magis et prolixa ratione cognoſcendas nobis exhibuit MARINVS, Procli diſcipulus et ſucceſſor, qui vitam praeceptoris accurate, licet methodo Platonica, deſcripſit, quam initio quidem quamuis non totam vulgauit GVILIELMVS XYLANDER [b], et poſt eum AEMILIVS PORTVS [i]: integram vero poſt fruſtra expectatam LVCAE HOLSTENII editionem publici iuris fecit, prolegomeniſque doctiſſimis, hiſtoriam Procli literariam illuſtrantibus annotationibus et epilogo de ſcriptis Procli auxit vir de his quoque literis, vt de omni elegantiore eruditione immortaliter meritus, Io. ALBERTVS FABRICIVS [k]. Peculiarem in hac vitae Procli hiſtoria ordinem ſeruauit Marinus, non quidem nouam, et paſſim iam a Platonicis, praecipue Porphyrio et Iamblicho in vitis Pythagorae et Plotini adhibitam, ſed elegantius tamen, nec tam σχολαςικῶς, et ad praecepta rhetorices Platonicae, ac Marinus fecit. Hic enim ſuppoſito virtutum Platonicarum, quas in Phyſicas, morales, purgatorias, purgatas, theoreticas et theurgicas diſtribuunt, ordine, et quatuor cardinalibus virtutum capitibus, prudentia, temperantia, fortitudine et iuſtitia, non tam vitae, et factorum Procli ſeriem exponit, quam hunc praeceptorem ſuum potius perfectiſſimi philoſophi exemplum dediſſe, ſuperbo panegyrico exponit. Quae ratio fuit, cur libello titulum, *de felicitate* praefixerit, inque ipſo opuſculo inuſitatae methodi rationem excuſaturus ſcripſerit: *Auſpicari ſe velle non vſitata ſcriptorum conſuetudine, qui orationem in capita diſtributam ordine pertractant, ſed ipſam felicitatem viri fundamentum beati viri iacere; arbitrari ſe enim, fuiſſe illum feliciſſimum eorum hominum, qui multis antea ſeculis celebrati ſunt, non particulari tantum vel ſapientiae vel corporis, vel fortunarum conditione felicitatis, ſed perfecta, omnibus partibus abſoluta et ex his vtriſque conſtituta.* Quae duabus ex cauſſis probe notari in animo et expendi merentur. Nam intelligitur non modo ex hoc Marini ſcopo Platonicorum Alexandrinorum ſpes ſuperba obtinendi ſua philoſophia finis primarii, nempe felicitatis abſolutae omnique numero perfectae, quaque ratione felicitatem ſuis virtutibus fanaticis et enthuſiaſticis acquiri poſſe crediderint, luculento exemplo conſpicitur: verum etiam cognoſcitur inde, qua fide dignus ſit Marinus, in eo ſolo omnem ponens induſtriam, vt Proclum ſtatueret, omnium omnino philoſophorum longe feliciſſimum eaque opinione obſeſſus, qua putauit

b) Adiecit hanc vitam Procli M. Antonini libris de ſe ipſo, Tigur. 1588. 8.

i) Praefixam PROCLI theologiae Platonicae.

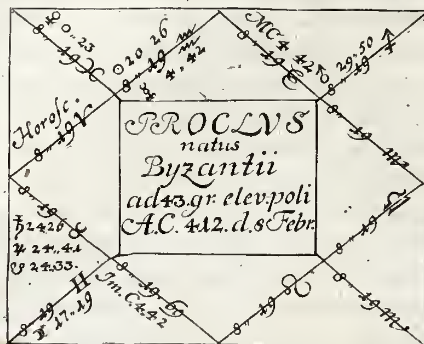
k) Hamburgi 1700. 4.

tauit neminem ad hanc beatitatem posse peruenire, qui non per virtutes theoreticas ad theurgicas vsque et vltimum enthusiasmum peruenerit. Quod cum de heroë suo demonstrandum sumsisset, quem hominem fuisse, et humani multum passum esse non ignorabat, necessario ad artes scholae eclecticorum proprias confugiendum ei erat, eaque ornanda, comenda, augendaque et mendaciis atque confictis miraculis admirationi hominum proponenda, sine quibus, si Proclo ea defuisse dicerentur, felicissimi philosophi titulo iureque frui, virtusque orationis Marini constare non potuisset. Quod vero eo facilius fieri potuit, quo magis, quod aliquoties monuimus, licitas sibi esse fraudes has pias et mendacia officiosa haec secta impudentissime statuit. Non fieri hac in re Marino iniuriam, in sequentibus clarissime demonstrabimus, et attentus lector mediocri labore facile deprehendet. Quam coacte enim trahat omnia, aliena etiam et ridicula saepius, in rem suam, vt taceamus; tanta interdum insania in laudes Procli effunditur Marinus, vt sibi contradicat. Cuius vt specimina quaedam, ad faciendam rei, quae nonnihil momenti habet, fidem, afferamus, ecce μετριοπάθειαν denegat Proclo, et exuisse affectus humanos omnes splendide mentitur [l]; alio tamen loco et gloriae cupidiorem, et vehementissimum fuisse negare non potuit, et ira efferentem se ostendisse fassus est [m]. Eadem narratio ἀσύστατος deprehenditur, quando morbum Procli vltimum magnis doloribus grauissimum, fortitudine inusitata, vitaeque neglectu, magnoque animo contemsisse philosophum asserit, alio tamen loco confugisse tradit, eum cum amicis ad anilia remedia, carmina et precatiunculas, vt molestissimum morbum depelleret. Alia in sequenti tractatione passim monenda praeterimus. Quae cum ita sint, non monendum esse ambitiose lectorem putamus, ne fidat homini, vel eius aliter sequatur narrationem, quam leges fidei admittunt historicae; sed quemuis veritatis sine fuco cupidum nos secuturum speramus, Marinum non audituros tantum, sed et examinaturos et fabellas impudentissimas et manibus quoque palpandas explosuros, conditionemque philosophiae, totiusque rei literariae istis temporibus, barbariei, quae Athenas paulo post occupauit, vicinis illustraturos.

§. XXXV. Natus est PROCLVS Byzantii, teste MARINO [n]. Parentibus vero genitus Lyciis, qui Xanthi habitauerunt, eumque ibi educauerunt, Lycius habitus est, et ipse Xanthum patriam agnouit. Fuit vero pater Procli Patricius, mater Marcella, quae eam A. C. CCCCXII, die octauo Februarii peperit. Euinci hic Procli natalis, quo supra ad quorundam Platonicorum reformatorum tempora definienda vsi sumus, recte potest, ex astrorum situ, et themate Procli genethliaco, quod, ne his *Procli vita.*

l) p. 15. seqq. m) p. 28. 37. 38. n) c. 6. p. 14.

his ornamentis ſpoliemus Procli hiſtoriam, ex Marino, duce FABRICIO [o], huc apponimus:

Sed et aliis argumentis annus hic Procli natalis euinci poteſt: nam teſtatur Marinus, eclipſin ſolis maximam contigiſſe, anno Procli mortem praecedente; ea vero, ſi tabulae conſulantur aſtronomicae, incidit in diem decimum tertium Ianuarii A. C. CCCCLXXXIV, d. 13. Ian. [p], ex quo annus Procli emortualis A. C. CCCCLXXXV fuiſſe euincitur. Cumque LXXV annos Graecos, qui lunares fuerunt, natus deceſſerit, annus idem CCCCXII natalis recte exſurgit. Alias rationes, a Iuliani imperio deſumtas in re certa non adducimus, ne ſimus prolixi; adeundus vero eſt FABRICIVS [q] iis, qui plura hac de re volunt. His iam poſitis erraſſe cenſendus eſt PETRVS LAMBECIVS [r] V. C, qui multis annis Proclum iuniorem conſtituit, natiuitatem eius reiiciendo ad Theodoſii iunioris tempora A. C. CCCCXLIII, mortem in A. C. DXVIII, vel ſequentem. Ad quem errorem a ZONARA [s] inductus eſt, apud quem legebat, combuſſiſſe Proclum claſſem Vitaliani Thracis, tyrannidem ſub Anaſtaſio affectantis, ſpeculis vſtoriis ex aere fabricatis: confirmatus praeterea CEDRENI, auctoris chronici Alexandrini [t], et THEOPHANIS [u] narratione, Proclum ὀνειροκρίτην Aſianum philoſophum, Anaſtaſio mortem imminentem praedixiſſe. Qui ſi ad eos temporis characteres attendiſſet, quos Marinus definiuit, facile intellexiſſet, Proclum hunc ſub Anaſtaſio viuentem eſſe ab hoc diſtinguendum. Nam vel ſola Athenienſis ſcholae ſucceſſio id clariſſime euincit, Proclum ſequente Marino, qui ſub Leone Thrace floruit, et hunc Iſidoro, Iſidorum Damaſcio, qui vitam huius ſcripſit tempore Theodorici Gothorum regis [x]; qui

o) In prolegom. p. 6. MARIN. c. 35. p. 87.
p) In 25 - 39. Capricorni.
q) loc. cit. p. 7.
r) Comm. de Biblioth. Vindobon. L. VII. p. 46. ſeqq. p. 404. ſeqq.
s) L. XIV. p. 55.
t) p. 331.
u) p. 140.
x) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 553.

qui omnes Anaſtaſio fuere ſuperiores, praeter Damaſcium eo regnante viuentem. Sed vt ad ipſum Proclum reuertamur, parentibus is ortus genere cenſuque conſpicuis, Byzantio in patriam ſuam Xanthum ductus ibique elegantiſſimis moribus inſtitutus et formatus eſt. Qui cum a puero veritatis ſumme eſſet cupidus, parentum quantumuis ditiſſimorum diuitias puer contemſit, et inſatiabili diſcendi deſiderio totum ſe literis tradidit, et natiuitatis loco et patria, Mineruae et Apollini dicatis ad ſtudia ſecreto compulſus inſtinctu [y]. Multa hic garrit Marinus de magno Procli ſtudio in theologia, deque amore Deorum, quibus tam charum fuiſſe dicit, vt, cum adoleſcens aliquando aegrotaret tam grauiter, vt ſanari vix poſſet, Teleſphorus (quo nomine Apollinem intelligit) ei apparens, nomenque, quis eſſet, prodens, attacto capite ſtatim ſanitatem ei reſtitueret, atque ita euaneſceret. Domi vero grammaticis inſtitutionibus formatus [z], cum ad ſublimia adſpiraret adoleſcens plane diuinus, profectus eſt Alexandriam Aegypti, quo loco ſuperſtitionem, et philoſophiam etiam, quae illam nutriebat, reformatam Platonicorum patriam habuiſſe atque ſedem ſupra retulimus. Ibi eloquentiae ſe et elegantiorum artium tradens ſtudiis, earum magiſtros publice docentes audiuit, et imprimis Leonam Iſaurum, rhetorem, inter complures, qui tum erant Alexandriae, ſuae profeſſionis clarum: qui eum non tantum ſtudiorum ſuorum fecit participem, ſed etiam in familiam interque domeſticos recepit, curauitque vt cibum cum vxore liberiſque, tanquam verus filius, caperet [a]. Tanta vero et eruditionis et morum elegantia ſe praecipuae dignitatis doctrinaeque viris commendauit, vt mirifice eius acumine ingenii, et morum integritate delectarentur, eumque inter amiciſſimos haberent [b]. Eloquentiae ſtudio iunxit grammaticam, quam ab Orione celebri grammatico didicit [c]; Romanorum quoque praeceptorum adiit ſcholas magnosque in ea lingua progreſſus fecit: quod ea potiſſimum faciebat cauſſa, quod parentis exemplo iurisprudentiae ſe quoque dederat [d]. Omnium tamen maxime delectabatur adoleſcens dicendi arte, quamuis philoſophiae doctrinam nondum attigiſſet [e]: magnam ſibi in ea gloriam acquirebat, propter ſermonis elegantiam et in percipiendo celeritatem et praeceptoribus et condiſcipulis admirandum ſe praebens; ſic vt magis magiſtri habitum, quam diſcipuli referret. Poſtea cum Leonas rhetor Byzantium proficiſceretur, Proclus cum eo iter ingreſſus, natale ſolum inuiſit,

y) c. 3. 4. p. 10. 14.
z) c. 8. p. 15.
a) Ib. p. 16.
b) Ibid.
c) Orionem Alexandrinum, eiusque ſcripta memorat SVIDAS in Orion. T. II. p. 767. non vero confundendus eſt, cum Grammaticis tribus hoc nomine claris, praeceptoreque Procli Alexandrino, qui ſub Hadriano vixit eiusque encomium ſcripſit. Vnde eum ab Orione Procli praeceptore diſtinguit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 67. qui ad l. c. MARINI prius eundem eſſe ſtatuerat.
d) c. 8. p. 17.
e) Patet ex hoc loco MARINI, Alexandriae ordinaria methodo philoſophiae ſtudium praeceſſiſſe ſtudio eloquentiae, a qua recedebat Proclus.

uiſit, ibique eum Minerua, dea vrbis tutelaris in ſomnio alloquuta excitauit, vt Athenienſium quoque ſcholas inuiſeret [f]. Neſcio tamen qui factum ſit, vt tantus Deorum cultor, quantum iactat Proclum Marinus, diuinis monitis non obſequutus fuerit. Alexandriam enim reuerſus eſt, ſine dubio, quod tum temporis philoſophiae ſtudiis illa omnes antecelleret, et ab hac matre genita fuerit ſchola Athenienſis. Alexandriae itaque, valere iuſſis rhetorum aliorumque lectionibus, totum ſe philoſophis, qui tum in hac ſchola docebant, audiendis tradidit, eorumque conuentus frequentauit [g]. Audiuit igitur in Ariſtotelica philoſophia, qualis nempe a ſyncretiſtis Alexandrinis, cum Platoniſmo conciliata tum tradebatur, Olympiodorum, philoſophum clariſſimum, in mathematicis vero diſciplinis Heronis inſtitutione vſus eſt, viri religioſi, et rationum mathematicarum valde periti [h]. Adeo vero delectatos fuiſſe viros hos celeberrimos Procli iuuenis moribus, ſcribit MARINVS [i], vt Olympiodorus ſuam ei filiolam deſpondere voluerit, quae et ipſa literis erat inſtituta, et Hero omnem ei religionem ſuam committeret, atque aſſiduum ſibi conuictorem aſciſceret. Tanta autem felicitate in diſcenda philoſophia vſus eſt, vt, cum Olympiodorus, vir magna dicendi facundia praeditus, et propter ſuam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a pauciſſimis auditoribus intelligeretur, Proclus finita lectione cuncta condiſcipulis iterato ordine exponere poſſet [k], qua in re, cum Ariſtotelica facili negotio perdidiciſſet, omnino gratam rem fecit conſodalibus, inter quos fuit Vlpianus, Iſidori frater, Gazaeus, qui, vt ait MARINVS [l], magnam etiam vitae partem in philoſophia conſumſit, qua de re videndus eſt Damaſcius [ll]. Ita philoſophorum Alexandrinorum lectionibus eruditus, vt addere ex iis doctrinae quicquam non poſſet, ſomniique Byzantini, quo Minerua Athenas ei commendauerat, recordatus, contemtis Alexandrinis, quod non ſemper facere ſatis in interpretandis auctoribus illi poſſe videbantur, Athenas contendit, exceptus

f) c. 9. p. 18.

g) c. 9. p. 18.

h) Tres inter veteres mathematicos celebrantur Herones, duo Alexandrini, ſed tempore longe inter ſe diuerſi. Primus diſcipulus fuit Cteſibii artium mechanicarum peritiſſimi, qui ſub Ptolomaeo Euergeta vixit, et Epicuream philoſophiam adamauit, vt ex BERNARDINI BALDI vita Heronis notat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 592. quem tamen in Epicureorum catalogo omiſit Gaſſendus: edidit eius ſcripta Baldus laudatus. Secundus Procli praeceptor fuit, de quo legendi PETR. LAMBEC. de Biblioth. Vindob. L. VII. p. 404. et FABRICIVS l. c. p. 593. Tertius ſub Heraclio vixit, vid. VOSSIVS de ſcient. mathemat. c. XLVIII. §. 8. p. 290. c. XXVII. §. 8. p. 115. SVIDAS autem in Hero T. II. p. 79. duos Herones coniungit, vel confundit potius, et quae diſtinguenda erant, vno nomine effert.

i) c. 9. p. 20.

k) Ibid. et SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681. ſed confuſe, vt ſolet.

l) l. c. p. 20. facit tamen eum Procli diſcipulum FABRICIVS in prol. ad Marin. p. 14. quod non alio ſenſu poteſt admitti, quam quo ſupra Porphyrium Amelii diſcipulum dictum fuiſſe expoſuimus.

ll) In vita Iſidori apud PHOT. l. c. et SVIDAM in Vlpianus T. II. p. 738. Fuit, eo auctore, ingenio optimo praeditus ad mathematicas ſcientias, quas miris inuentis auxit, tantoque iudicio valuit, vt Syrianus aſſereret, nullam ipſi clauem adeo intricatam et artificioſe conſtructam offerri poſſe, quam non facile aperiret: nihil tamen in reliqua philoſophia memorabile edidiſſe dicit. Fuit benignus et moribus modeſtis praeditus, et πολιτικώτερος fratre. Deceſſit de vita coelebs et adoleſcens magna ſuae bonitatis laude relicta.

ptus a Nicolao [m] ciue, vt eum in ciuitatem deduceret, et hoſpitio exciperet. Admodum hic nugatur iterum MARINVS [n], proditque quam puerilia ſectati fuerint hi homines, quas tamen nugas, ne lectorem remorentur, ad finem paginae, eas legere non dedignantibus, exhibebimus. Athenis deſpiciens rhetorum ſcholas, quamuis ab iis maxime expeteretur, incidit in principem philoſophorum Syrianum [o], apud quem in eo ſimul congreſſu erat Lachares vir multum in philoſophia verſatus, in eloquentia vero princeps [p]. Ibi cum religioſa pietate lunam illis inſpectantibus ſalutaſſet, etſi primum conueniſſet Syrianum, iſta fidentia magnam illis admirationem excitauit, ſummamque de ſe ſpem fecit. Tanti erat ſuperſtitionem lunae adoratione demonſtrare, et futurae inſaniae oſtendere initia. A Syriano autem ad Plutarchum Neſtorii filium deductus eſt, qui cum vidiſſet adoleſcentem nondum viginti annos natum, audiuiſſetque eius amorem ac deſiderium philoſophiae, vitaeque ea dignae, magnopere illi placuit, ſic vt non inuite eum ad lectiones philoſophicas admitteret, et philoſophiam eum ipſe doceret, quamuis ſenex iam, et ſenio praepeditus. Praelegit itaque ei Ariſtotelis de anima commentarium, Platonis autem Phaedonem, hortatus, vt ea conſcriberet, quae dicerentur, vſus adoleſcentis ambitione, tanquam inſtrumento, dicens, abſolutis iſtis ſcholiis fore, vt etiam Procli commentaria in Phaedonem extarent [q]. Sed et ſanitatis eius rationem habuit, monendo admodum ſibi temperantem ab animalibus, ne ab iis in vniuerſum abſtineret, vt eo magis corpus obeundis functionibus ſuis idoneum robur acciperet. [r] Qua in re ipſum Pythagoram Plutarchus imitatus eſt, qui non vniuerſalem omnibus a carnibus abſtinentiam edixit, ſed perfectioribus eam tantum iniunxit. Biennio poſt cum ſenex Plutarchus vitam finiret, adoleſcentem ſucceſſori Syriano commendauit, qui illum non libenter tantum ſuſcepit, et eius diligentiam fideliſſima inſtitutione adiu-

m) Fuit Myris Lyciae oppido oriundus, frater Dioſcoridis grammatici, Hipparchi et Hypati Patricii; fuitque diſcipulus Lacharis et Conſtantinopoli docuit, ſcripſit artem rhetoricam et declamationes, vid. SVIDAS in Nicolaus T. II. p. 624. qui alius quoque Nicolai meminit, qui Plutarchi Athenienſis et Procli diſcipulus fuit, ac ſub Leone ſeniore, uſque ad Zenonem et Anaſtaſium vixit.

n) Narrat Marinus: Proclum a Nicolao, vt diximus exceptum, laſſum conſediſſe ad ſacellum Socratis, et rogaſſe Nicolaum, vt aqua ſubminiſtrata ſitim ipſi extingueret. Hunc ſtatim aquam ex fonte ſtatuae Socratis curaſſe adferri, et omen inde concepiſſe, quod in ſacello Socratis conſederit, et inde primum aquam Atticam biberit. Cumque proceſſiſſent et perueniſſent ad arcem, ianitorem adfuiſſe ad introitum, repagula foribus obditurum, vt etiam ad illum diceret: „Certe, niſi veniſſes, clauſiſſem.„ En quod inde epiphonema Marino ſubnatum: „Quod potuit omen eſſe manifeſtius, quodque „minus Pollete vel Melampode vel ſimilibus „egeat interpretibus„? Quod vero omen? nempe illud: niſi Proclus veniſſet, ſucceſſionem Platonicam exſpiraturam fuiſſe, vnde et Diadochus vocatus eſt. O lepidum caput! o rem Melampode dignam.

o) l. c. c. 12. p. 25.

p) Lachares Lacharis F. Athenienſis ſophiſta, diſcipulus fuit Heracleonis, ſophiſtae Athenienſis, magiſter multorum diſcipulorum eloquentia poſtea inclareſcentium, teſte SVIDA in Lach. T. II. p. 419. vbi ſcripta eius enumerat, et in Superianus T. III. p. 348. In diſciplinis tardior quidem erat, at vultu liberali et honeſto praeditus: et quod ad virtutem attinet, philoſophus potius quam ſophiſta nominandus. Is amiſſam oculorum lucem recuperauit. Eloquentia inter rhetores Homerum quaſi fuiſſe ait MARINVS l. c.

q) c. 12. p. 27. ſeqq.

r) Ibid. p. 29.

adiuuit, sed et in familiam conuictumque recepit, et vitae philosophicae, id est, disciplinae Pythagorico-Platonicae socium fecit, cum talem inuenisse sibi visus esset discipulum, quem optimis artibus et philosophiae mysteriis innutritum, non auditorem tantum haberet aptissimum, sed et successorem tanta cathedra dignissimum [s]. Qua vero ratione Proclum erudiuerit Syrianus, quaue via duxerit, supra iam narrauimus, docendo, praemissis Aristotelicis ad Platonica, et ab his ad theologiam et mysteria Proclum fuisse progressum [t]. Qui nec animi industriae, nec corporis vigiliis pepercit, et diu noctuque studiis inuigilans, et ex Plutarchi consilio ea literis consignans, et compendiosa ratione, adhibito iudicio contrahens, quae a praeceptore dicebantur [u]. Quo factum, vt annum agens XXVIII, praeter alia multa, commentarium iam in Platonis Timaeum conscripserit, plenum isto eruditionis genere, quod in scholis Platonicorum Alexandrinorum tum temporis regnabat, et inter optima Procli scripta merito relatum; ex quo luculentis indiciis potest cognosci, quam indefesso labore et industria non sectae tantum suae, sed et veterum plerorumque exemplaria nocturna diurnaque manu versauerit. Vt vero, qui apex omnis sapientiae in his scholis constituebatur, philosophiam diuiniorem omnem reliquae eruditioni adderet, theologiam quoque huius sectae didicit, tum eam, quae diuinas naturas contemplando attingeret, tum eam, quae communionem cum naturis ex Deo emanantibus et inferioribus efficeret; quae licet illi a Plotino et Porphyrio praeferebatur, aliter tamen hac aetate placuisse his philosophis, haud obscure innuit MARINVS [x], cum theurgia multo efficacius in admirationem homines raperet. Chaldaicarum enim artium mysteria vocesque secretas (στροφαλήγξι, voce solenni, vtitur Marinus) et aptum significandi et enuntiandi modum ab Asclepigenia. Plutarchi filia, quam in his artibus excelluisse supra diximus, didicit; ea enim sola traditam a maioribus et patre orgiorum totiusque theurgiae notitiam arcanam possidebat. Quibus mysteriis et imprimis Eleusiniis sacris initiatus, tandem Hecates apparitionibus ἐπόπτης interfuit [y], et theurgum se praestitit mirabilem, de quo in sequentibus plura dicemus. Adiutus hunc in modum et praeceptorum doctrina, et diligenti lectione atque meditatione carminum Orphei et oraculorum, adhibitis eum in finem Porphyrii atque Iamblichi scriptis ad summum, si Marino credendum, non doctrinae tantum, verum etiam virtutum fastigium ascendit, quas Iamblichus theurgicas vocat, quasque extremum felicitatis apicem Platonicos hos reformatos statuisse, infra pluribus dicemus. Tantus cum esset, dignus a Syriano habitus est, vt eum muneris et professionis successorem designaret, cathedramque Platonicam cum domo et acroaterio, quod ex Plutarchi haereditate Platonicis cessit, traderet [z], sicque etiam amplissimorum redituum eius

s) Ibidem.
t) c. 13. p. 30.
u) p. 31.
x) c. 28. p. 67. Graeca ipsa inspicienda sunt.
y) p. 68.
z) c. 29. p. 74.

eius ſcholae, quos mille amplius nummum conſtitiſſe PHOTIVS [a] ex Damaſcio refert, faceret participem. Iudicari ex dictis poteſt, habuiſſe ſcholam Platonicam, ad Alexandrinum habitum conformatam in Proclo profeſſorem omnibus numeris abſolutum, id eſt talem, qualem perfectisſima eius conditio poſtulabat, et promouendae egregiae ſapientiae, ſi Diis placet, aptiſſimum. Non enim elegantiores tantum ſcientias artesque, grammaticam, rhetoricamque et mathematicas artes pulchre callebat, ſed philoſophiae quoque Alexandrinae doctor fuit perfectiſſimus. Cum enim in hanc ſentinam mira ſententiarum toto coelo diuerſiſſimarum concordia, vel confuſione potius atque miſtura, confluxiſſet, quicquid omnis fere in toto terrarum orbe erat vel religionis vel ſuperſtitionis, et verſicolor ex his panniculis cento Zoroaſtreae, Hermeticae, Orphicae, Pythagoricae, Platonicae, Ariſtotelicae doctrinae eſſet conſutus, non tantum philoſophiam hanc mira luce perfudit, et omnibus anteceſſoribus ſuperior perfectam quaſi et ſuis partibus abſolutam auditoribus ſuis tradidit, verum etiam nouis inuentis, mirisque conciliationibus et interpretamentis auxit, hinc etiam hoc inter eius laudes numerat MARINVS [b], quod *plurimorum placitorum primus ipſe auctor fuerit, quae ante illum nemini in mentem venerint, tam in rebus nuturalibus, quam in intelligibilibus ac ſublimioribus.* Cuius teſtimonia paſſim in hac vita eius a Marino ſcripta occurrentia operoſe colligere eo minus opus eſt, quo magis ex ſcriptis Procli, quae nobis ſeruauit fortuna, patet, et ex omnibus paginis luculenter conſtare poteſt, huiusmodi concepiſſe hominem eruditum quidem, ſed fanaticum et furore philoſophiae ſuae corruptum, in animo ſuo doctrinarum male cohaerentium Chaos, in quod bona et mala, apta et inepta, ſana et inſana omnia, Chaldaicae, Orphicae, Homericae, Hermeticae, Pythagoricae, Platonicae, Ariſtotelicae philoſophiae nomine fuere recepta, quodque et allegoriarum machinis, et nefando opinionum ſyncretiſmo, et mira luxuriantis ingenii intemperie ad fulciendam, quae iamiam collapſura erat, ſuperſtitionem, et augendum ſectae huius enthuſiaſmum totum fuit comparatum. Ceterum induſtrium et muneris ſui diligenter rationem habentem profeſſorem exhibuiſſe ſe, teſtatur Marinus, qui non ad ſcripta tantum, ſed ad auditores quoque prouocat, annuis ſcholis Platonicam ſapientiam ex eo percipientes [c]. Ait etiam alio loco [d]: virum ad miraculum laborioſum vno ſaepe die, quina negotia ſcholaſtica expediuiſſe, quae Marini verba: ἐξηγεῖτο τῆς αὐτῆς ἡμέρας πέντε, ὅτε τε καὶ πλείους πράξεις, id innuunt: *vno die quinque et interdum plures lectiones ſcholasque abſoluiſſe*, vt recte curis ſecundis emendauit FABRICIVS [e]. Addit et hoc: ſcripſiſſe inſuper plurima, ad ſeptingentorum ſaepe verſuum multitudinem: quibus ſi iungimus, quod

 philo-

a) l. c. p. 563.
b) c. 23. p. 55.
c) p. 56.
d) p. 54.
e) Ad h. l. In prima enim paginae huius editione de negotiis quibuslibet explicuerat, vid. p. 6. et LAMBEC. L. VII. p. 52.

philosophos quoque conuenerit alios, quodque vespertinos coetus cum auditoribus habuerit, mirari desinemus, rudem saepe indigestamque molem in scriptis Procli deprehendi, et toties abesse acumen iudicii, toties regnare confusionem materiarum male cohaerentium temereque effusarum. Ita enim in tanta scriptoris festinatione fieri aliter non potest. Conciliauit haec eruditionis copia non summas tantum laudes Proclo, sed et magnum discipulorum numerum, in quo multi fuere, in huius sectae historia memorabiles, et in his Heliodorus et Ammonius filii Hermeae et Aedesiae f), Hierius filius Plutarchi g), Asclepiodotus h), Zenodotus

f) Dictum de Hermea et Aedesia supra §. 33. Ex filiis imprimis Ammonius inclaruit, qui parentis nomine ab aliis Ammoniis distingui solet. Is enim Alexandriae philosophiam eclecticam, siue Platonicam reformatam docuit. Et fuisse quidem Procli discipulum, ipse fatetur Comm. ad librum περὶ ἑρμηνείας in limine, vbi Proclum θεῖον διδάσκαλον, phrasi huic scholae solenni appellat. Discipulos habuit non minori philosophiae laude celebres Simplicium, Ioannem Philoponum, Damascium, de quibus suo loco: Eadem vero ratione, qua Proclus et tota schola Platonica instituit, fuisse philosophatum, ZACHARIAS SCHOLASTICVS p. 206. testatur, Platonicas et Aristotelicas doctrinas tradidisse monens, licet ipse l. c. egregie prudentiam in veterum interpretatione commendet, quae falsa non pro veris defendit, sed explicata sententia, quid verum, quid falsum, diiudicat, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 162. Multum tamen operae illustrando Aristoteli posuit, vnde hodie legimus Comm. in PORPHYRII Isagogen in quinque voces; itemque in ARISTOTELEM de interpretatione et categoriis, de quarum editionibus vid. FABRIC. l. c. p. 163. qui eleganter monet, prolegomena praefixa ad historiam philosophicam, praecipue Aristotelicam multum lucis afferre. Tribui ei quoque solet vita Aristotelis, vt Tomo I. dictum, quam tamen ei denegat Patricius. Ob hoc Aristotelicae philosophiae studium inter Peripateticos, vt eclectici complures, referri solet, vnde de eo quoque egit FR. PATRICIVS Discuss. Perip. T. I. L. X. p. 146. Versatissimum fuisse in scientiis mathematicis, discimus ex PHOTIO Cod. CLXXXI. Caue eum cum aliis Ammoniis confundas: Recte eum ab atheismi suspicione, qua ob prodigiosa axiomata theologica a ZACHARIA SCHOLASTICO confutata a quibusdam premitur, liberat Ven. REIMMANNVS Hist. atheismi c. 26. §. 5. p. 189. Nihil enim habet Ammonius, quod non sectae Platonicorum Alexandrinorum commune fuerit, quodque non ad enthusiasmum magis quam atheismum ab ipsis fuerit relatum.

g) Dictum de eo supra §. 37. in vita Plutarchi.

h) Multa de Asclepiodoto, celebri scholae Platonicae recentioris homine tradidit DAMASCIVS in vita Isidori, ex qua fragmenta nobis quaedam seruarunt PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 560. seqq. et SVIDAS in Asclepiodoto T. I. p. 352. A pueris ingenii acumine et eruditionis laude ceteris praestitit, nunquam in caussas rerum inquirere cessans, ita vt breui temporis spatio omnes colorum mixtiones, et omne genus ornamentorum ad vestes pertinentium perdisceret. Nam non parum molestiae exhibebat artificibus, quibus assidens, continuo eos explorabat. Praeterea sexcentas lignorum differentias et venarum constructiones itemque genera, formasque et facultates herbarum, et quae obuiam sunt, et quae rarissimae, inuestigabat, donec eas deprehenderet. Plantarum enim historiam magni faciebat, maioris tamen animalium, quam experientia et scriptorum veterum lectione discebat. Non solum autem philosophiae laude inclaruit, sed imprimis, vt ait Damascius, qui eum nouit, pietate et fiducia in Deum, qua cultum Deorum promouit et Osiridis templum nouo lumine et frequentia auxit, arcanamque religionem propagauit. Cumque grauitatem comitate et vrbanitate temperasset, ex consuetudine eius magnam voluptatem homines capiebant. Ipse vero parentem in philosophia superans, in theologia non cedens, et templa instructiora reddidit, et simulacra exornauit, hymnosque nouos addidit. Priuata vero industria et diligenti oeconomiae rusticae cura ingentem pecuniae vim sibi parauit, parentis debita dissoluit, multa in templa et externum vitae splendorem erogauit, quem et vitae genus et maiorum nobilitas poscebat. Patet ex his fuisse hominem, vt Alexandrini plerique plenum superstitione, et ex sectae huius principiis gentili cultui vehementer addictum, id quod SVIDAS testatur T. I. in Δεισιδαιμονία, referens, initio adeo superstitiosum fuisse, vt neque sacrificare sustineret, neque arcanum vllum audire, eo quod non haec mundo digna putaret, sed coelo et iis, qui se in coelo viuere existimaret. Hincque factum putamus, vt studium philosophiae magis in terrestribus, quam diuinis poneret, quae cultu et vene-

tus [i], Pampretius [k], Seuerianus [l], Marinus, Hegias Iſidorus [m], Heraiſcus, Aſclepiades [n], aliique huius generis. Qualis vero vir Proclus fuerit, ex addu-

veneratione proſequenda, non vero curioſitate exploranda cenſebat. Narrat enim Damaſcius, licet iniuſtus ſaepe ſuae aetatis hominum cenſor, non fuiſſe feliciſſimi ingenii, ſed in dubitationibus acutiſſimum, iisque vero extricandis non valde ſolertem: neque ſui ſemper fuiſſe ſimilem, neque diuiniorem philoſophiam, eaque quae ſub ſenſus non cadunt, et Platonicam de intelligibilibus doctrinam ſatis intellexiſſe, multo magis autem in ſublimiori Orphica et Chaldaica doctrina defuiſſe ei notitiam philoſophiae accuratioris: in phyſiologia autem fuiſſe exercitatiſſimum, et in diſciplinis etiam mathematicis alios multa cum laude ſuperaſſe. In morali vero philoſophia ſemper aliquid innouare ſtuduiſſe, et contemplationem ad inferiora et viſibilia deducere. Nihil vero ex antiqua doctrina (Chaldaicam et Orphicam intelligit) ſeruaſſe, ſed totam philoſophiam ſuam ad rerum quae in mundo ſunt et circa eum adplicaſſe notitiam. Natum fuiſſe ad Muſicam, et licet generis diatonici et chromatici vſum recte intelligeret et applicaret, amiſſum tamen genus enharmonicum non potuiſſe reſtituere, ſed potius corrupiſſe, eo quod minimam moderationem harmonicarum dimenſionum, dieſin, perdiderit. Didiciſſe etiam medicinam a Iacobo, eumque ſuperaſſe, amiſſum vſum ellebori albi reuocaſſe, et illo inſanabiles morbos ſanaſſe, nullum autem medicum fere probaſſe, praeter Iacobum et Hippocratem. Haec de Aſclepiodoto Damaſcius, vbi Graeca Photii ipſa inſpicienda ſunt, quae auctor verſionis Latinae miſere peruertit. Narrat plura Damaſcius de Aſclepiodoto, miraculoſa, et fidem ſuperantia, e. g. ſine lumine in ſummis tenebris legiſſe, adeo vero anilia et futilia ſunt, et ſolo Damaſcio digna, vt huc transſcribi non mereantur, recteque ineptum hominem exploſit Photius. Habuit Aſclepiodotus vxorem, Damianen, ingenio, caſtitate, virilique in adminiſtranda familia animo conſpicuam. Conf. IONS. de Scr. Hiſt. Phil. L. III. c. 18. p. 300. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 54. Ceterum alii quoque Aſclepiodoti inclaruere a noſtro diſtinguendi.

i) Docuit Athenis poſt Proclum, fuitque Damaſcii praeceptor, de quo infra dicemus, conf. PHOTIVS l. c. p. 213. ſucceſſit Marino.

k) Pampretii ſupra iam facta mentio, habetque pluſcula de eo SVIDAS in Pampretius T. III. p. 12. ex Marino et Damaſcio hauſta, at negligenter, more eius conſarcinata. Thebis Aegypti oriundus, natura ad poëſin ferebatur: poëtico itaque ſtudio vitae neceſſaria ſibi conquiſiturus, Athenas ſe contulit. Ibi grammatices profeſſio ei tradita, isque iuuentuti erudiendae praefectus eſt; cumque de gloria cum omnibus philoſophis contenderet, eo quod in προπαιδεύμασι praeſtantiſſimus merito haberetur, et ab Athenienſibus, tanquam magiſter non ignobilis honoraretur, Procli diſciplinae ſe tradidit, et ab eo in reconditis ſapientiae partibus eruditus eſt. Cum autem a calumniatoribus delatus grauius a Theagene, ciue Athenienſi, exagitaretur, Byzantium venit, et in vrbe Chriſtiana ob Graecam religionem artium ſecretarum ſuſpicione preſſus eſt. Suſcepit tamen eum Hillus quidam et ſuſtentationem ex publico tanquam doctori et ex ſuis dedit. Illo autem in Iſauriam profecto, ob ſuperſtitionem vaticinii contra imperatorem, accuſatus et in exilium eiectus, ab Hillo autem Byzantium reductus eſt. Philoſophiae notitiam oratione de anima elegantiſſima demonſtrauit.

l) Seueriani notitiam Damaſcius quoque l. c. fecit, cuius fragmenta occurrunt apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Seuerianus T. III. p. 292. Fuit Damaſcenus, gente tamen Romana ortus, quae Alexandriae habitauerat. Ingenii acumine natura praeditus in poëtica et rhetorica, iuriſque ciuilis eruditione excellebat. Agendi tamen celeritate nimia et feſtinatione ſaepe conſilium praeceps anteuertebat, qua in re ſaepe in vita offendit. Et initio quidem Proclo duce philoſophiae animum applicuit, pater autem, qui cauſſarum patrocinio et diuitiis corradendis eum deſtinauerat, obſtitit. Tandem parente defuncto Athenas delatus eſt, ſomnio ad id impulſus. Philoſophiae autem humilitatem peroſus ad vitam ciuilem et magnificam tranſiit, et reipublicae gerendae ſe applicuit, et ad magiſtratus adipiſcendos ſe contulit. Cum autem natura eſſet gloriae, licet virtute duce, cupidiſſimus, et ab auaritia quidem et iniuria abſtineret, alios vero facile offenderet, et cum eminentioribus ſemper contenderet, nec vlli magiſtratui, praeter id, quod aequum érat, aliquid concedere vellet, in iure dicendo quoque eſſet acerbiſſimus, quin etiam interdum ab ira abreptus, et ſtudens efficere, ne ab vllo contemneretur, quasdam caedes nec pias nec felices fecit, ſicque in multas calamitates incidit, odio etiam Ardaburii ducis, qui plurimum apud imperatorem poterat, valde preſſus eſt. Sanctiſſimum fuiſſe et Graecae religionis ſupra modum cultorem dum ait Damaſcius, facile inde character hominis intelligitur, qui ſummam dignitatem a Zenone imperatore oblatam, ſi Chriſtianus fieret, recuſauit. Callimachum ſemper riſit.

m) Dicetur de iis in ſequentibus.

n) Heraiſci et Aſclepiadis notitiam nobis fecit Damaſcius apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Heraiſcus T. II. p. 67. et Heraiſcum quidem ingenio fuiſſe ait diuiniore. Aſclepiadem vero Aegyptiorum ſapientiae peritiorem;

adductis hactenus et enarrata vitae eius historia colligendum est. Quod si Marinus audiendus est, et naturae donis et immortalium Deorum fauore, et praeceptorum institutione, et exercitatione philosophica, per omnia virtutum genera et gradus ad summam felicitatem enixus est. Corporis enim viribus gaudebat integris et vegetis, licet semel atque iterum morbis impeteretur [o]. Memoriae bonitate vtebatur tanta, vt, si fides MARINO, nihil vnquam obliuisceretur, nec sibi excideret vnquam, nec conturbaretur, vllo modo [p]. Sed et animi magnificentia maxime commendabilis fuit, comis, amicus, et quasi necessarius veritatis, iustitiae, fortitudinis, temperantiae, nequaquam enim prudens mendacium admisit, sed oderat id vehementissime, veritatem autem amabat [q]. Nec obiicias huic de Proclo elogio Marini apertissima de Deorum apparitionibus, operationibus theurgicis, et his similibus, quae ab ipso Proclo profecta esse, dubitari non potest, mendacia. Supra enim aliquoties monuimus, eiusmodi veritatis vulnera non attendi in schola Platonicorum, modo res diuinas et religionem iuuare apta sint: nec eas fraudes et figmenta putida inter mendacia, nisi officiosa, esse relata. Laudatur impense, porro summisque in coelum extollitur elogiis Proclus a discipulis, quod consultationibus quoque politicis saepe interfuerit, et cum principibus viris de iure contulerit, et hortatus non modo sit, sed auctoritate etiam quadam philosophica, ad tribuendum cuique suum, impulerit. Qua in re hominem scholasticum et paedagogica superbia se principum consiliis ingerentem, sine vlla veri specie commendat MARINVS [r]. Maiori verisimilitudine credi potest, quod porro addit laudator Procli, quod apud principes viros, pro bonarum literarum professoribus intercesserit, vt salariis, et, pro cuiusque dignitate, praemiis ornarentur [s]. Cum enim magna in exstimatione viueret, multumque gloriae ex eius eruditione ad hanc Musarum sedem propullularet, dubitandum non est, tanti viri commendationem ad augenda commoda et reditus docentium plurimum valuisse. Neque tamen haec ad gratiam temereque fecisse ait Marinus, sed eos ipsos, quod sibi erat magnopere curae, coëgisse, vt in sua quisque professione diligentissime versaretur, ipso simul omnia diligentissime perquirente. Quod an priuata tantum auctoritate fecerit, an publi-

rem; alterum tamen altero longe inferiorem fuisse ingenio et doctrina. Et Heraiscum quidem naturae quodam instinctu et animata et inanimata simulacra cognoscere potuisse, corde quasi ad eorum cultum vulnerato, quamprimum ea conspexisset: sed et polluta capitis dolore praesensisse: mortui vero beatitatem spectra Asclepiadi apparentia demonstrasse. Semper versatum fuisse in adytis, et in religione patria. Asclepiadem vero totum Aegyptiacae theologiae ambitum animo comprehendisse, eiusque documentum fuisse hymnos in Deum, item opus quod scribere instituit: De omnium religionum consensu. Heraiscum autem et bonum atque lenem et fortem contra malitiam fuisse. Conf. Damascius περὶ ἀρχῶν, in WOLFII anecdot. Graec. T. III. p. 260. PHOTIVS l. c. CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. p. 548. Non confundendus est Asclepiades cum alio Mendesio, qui theologumena scripsit, vid. CASAVBON. ad Sueton. Aug. c. 29. qui Asclepiadis a Fabricio memoratis debet addi.

o) c. 3. p. 8. c. 7. p. 15.

p) c. 15. p. 12.

q) c. 4. p. 8.

r) c. 15. p. 34.

s) c. 16. p. 34.

publico iuſſu, non indicauit Marinus, poſterius tamen veriſimile, ſi verum eſt quod addit: *Si quem negligentius ſuum ſtudium tractare comperiſſet, acerrime eum reprehendiſſe, ſic vt etiam vehementiſſimus videretur, et ambitioſiſſimus.* Quo tamen in elogio annon eius vitii, quod a moribus paedagogorum noſtri denominant characteres deprehendantur, lectoris eſto iudicium, certe ſola animi intentione non mala excuſare velle, vt Marino viſum, in tanto philoſopho ridiculum eſt et valde frigidum. Tanta porro cura exarſiſſe aiunt, in amicorum ſalutem, vt ſingularem vitae et ſanitatis eorum rationem haberet, et ſi quis amicorum eorumque vxorum vel liberorum morbo eſſet detentus, primum quidem Deos enixe pro eo ſupplicaret, cum ſacrificiis tum etiam hymnis; deinde aegrotanti promtus adeſſet, excitaret ad conſilia medicos, et ipſe nonnunquam ſingulare aliquid afferret, ſicque multos periculis liberaret maximis [ſſ]. Cibi etiam potusque erat et parciſſimus et frugaliſſimus, eiusque tantum ad depellendos morbos appetens, imprimis autem ab animalibus abſtinebat [t]. Qua in re Pythagoream diaetae rationem fuiſſe imitatum, ſupra iam monuimus; tantaque fuit in eo ſuperſtitio eius rei, vt maluam comedere iuſſus a Iacobo medico, ab ea tamen abſtinuerit, nec oleribus iſtis veſci voluerit [u]. Animi vero fortitudinis exemplum narrat MARINVS, quod in magna aduerſitatum et perſecutionis tempeſtate furentibus ex omni parte ventis vitam tamen conſtanter placideque traduxerit, et violentorum hominum improbitate multum exagitatus, Athenis relictis, ne fatis aduerſaretur, iter inſtituerit in Aſiam, vt antiquiores illarum gentium ritus pernoſceret [v]. Quo et illud referunt, quod, licet fauentiſſimis occaſionibus inuitantibus, cum facultatibus et honore abundaret, coniugium tamen non inierit, qua in re Plotini exemplum ſecutum ex odio materiae matrimonium contemſiſſe eſt credibile. Olympiodori enim praeceptoris filiae reſpuiſſe connubium, ſupra iam diximus [w]. Recuſaſſe etiam munera amicorum, plurimumque auri a Rufino oblatum, ait MARINVS [x], reieciſſe, quod credi forte poteſt de homine et parentum facultatibus, et muneris reditibus, et Platonicae haereditatis prouentibus, et Neſtorii teſtamento largiſſime locupletato, et ambitioſo gloriae ſectatore. Omnes tamen virtutes has, quas miris coloribus depingit biographus, ſuperauit, ſi eum audis, pietas, ſtudiumque cultus diuini gentilibus recepti, qui Chriſtianae religionis radiis tantum non omnis obſcuratus fuerat; magna item theurgiae ſcientia, et conuerſatio cum Diis prorſus familiaris, ad quam conſequendam artibus illis vſus eſt, quas ab Aſclepigenia didiciſſe ſupra retulimus.

ſſ) c. 17. p. 39.
t) c. 12. p. 29. c. 19. p. 44. ſeq.
u) PHOTIVS l. c. p. 560.
v) c. 15. p. 35. Lycios ϛυμπατριῶτας hanc Proclo tempeſtatem excitaſſe coniicit FABRICIVS ad h. l.
w) c. 17. p. 39. c. 9. p. 19.
x) c. 23. p. 57.

mus [y]. Nam et puerum adhuc peculiares Deorum reuelationes et somnia habuisse, et apparuisse ei Apollinem sospitatorem morboque eum eripuisse, supra Marini fide diximus; et adultior factus frequentes apparitiones habuit. Quae vt appareat, quales fuerint, en quod refert MARINVS [z]: Arthritidis doloribus in pede vstulatus, ex praescripto cuiusdam emplastrum imposuerat, quod dum in lecto iacet, auis inopina aduolans abstulit: quod etsi salutare ei erat, timore tamen morbi angebatur, supplicauit itaque Deo, rogans, vt euidentius se certiorem faceret. Quo facto cum obdormiuisset, vidit Epidaurium ad se accedentem, accuratiusque contemplantem ipsius crura, nec prae humanissimo amore dedignantem genua osculo contingere. Quo viso Proclus bono fuit animo nec vnquam in vita eo porro dolore affectus est. Qua in narratione nescius, vtrum vel fanaticum Procli ingenium, vel eius et Marini mentiendi licentiam, vel indignam diuinis naturis narrationem magis mirari detestariue debeas. Sed non expectari possunt alia ab homine superstitione toto corrupto, et imprimis syncretistico philosophiae Alexandrinae genio ad conflandas in vnam superstitionis massam, cunctas omnis terrae religiones cultusque impulso et agitato. Talis enim erat Proclus, quem in hac insania neminem ex hac secta antecelluisse ipse Marinus indubitatus testis est. Nam non solum Hecates apparitionibus, domesticisque sacris Atheniensium epoptes interfuit [a], sed et dies, noctesque totas in deorum cultu consumsit, et ieiunia, vt se apparitionibus praepararet, frequentissime instituit, imprimis mensis cuiusuis vltimo die [b]. Nouilunia vero splendide celebrauit, et omnium fere gentium insigniora festa, secundum cuiusuis patriae morem, sacrificiis, precibus hymnisque, in quibus pangendis magna facilitate vtebatur, peregit [c]. Quod licet cum Ammonianae scholae genio quam maxime concordat, quem eiusmodi religionum omnium concordiam tentasse supra demonstrauimus, nemo tamen in hac conflandorum diuersissimorum superstitionis generum industria Proclum adaequauit. Qui principiis theologiae Alexandrinae inescatus, quae ex vno fonte deitatis in diuinitatis abysso latente emanasse diuersissima numina et replere immensum quod inter homines atque Deum intercedit spatium, dictitabant, et haec numina cum praefici regionibus, vrbibus, locisque omnibus, tum adesse templis statuisque, riteque culta hominum desideria ad Deum perferre summum, eius vero voluntatem reuelare hominibus et beneficia diuina tradere docebant [d], non potuit non, cum insanae religionis superstitiosissimae furore agitaretur, omnium regionum et terrarum colere numina, ratus, eo magis se numinum conuersatione frui, quo pluribus sacra faceret. Qua in re tamen ab aliis

y) c. 28. p. 67.
z) p. 77.
a) c. 28. p. 67.
b) p. 45.
c) c. 19. 47.
d) Vid. IAMBLICH. de myster. Aegypt. sect. I. c. 9. p. 16. ORIGENES contra Cels. L. VIII. p. 387.

aliis sectae suae viris [e] non abiit, et, si verum fatendum, totius gentilis superstitionis rationem secutus est, quae in eiusmodi syncretismum coniurauit, vna Iudaeorum et Christianorum religione excepta, quam abhorrebant gentiles, et Platonici quoque execrabantur, quod reliquorum Deorum cultus cum Deo Iudaeorum et Christianorum stare non posset, et ab vtrisque reiiceretur [f]. Quod tamen vt non impediuit, sectam eclecticam Ammonii, vt non multa dogmata Christianis suffuraretur, suoque chao insereret; ita dubitari vix potest, Proclum ex ritibus quoque Christianorum sacris, vt ex dogmatibus quaedam in hoc suum religionum omnium Πανδοχεῖον recepisse, licet nomen Christianorum, his hominibus tantopere inuisum, malitiose reticuerit. Nec dubitamus imprimis psallendi Deosque hymnis celebrandi consuetudinem, licet inter gentiles non plane ignotam, tantopere tamen, ac Proclus fecit, non receptam, a Christianis eum transsumsisse, quos hoc tempore in canendis hymnis inter sacra fuisse occupatissimos constat. Sed vt tota Procli superstitio pernoscatur, etiam reliqua notanda sunt, quae MARINVS [ff] refert, quaeque hoc fundamentali sectae huius dogmate concludit: *Decere philosophum non vnius cuiusdam ciuitatis, neque certarum tantum gentium institutorum ac rituum curam gerere, sed esse in vniuersum totius mundi sacrorum antistitem:* Talis tamque sanctus ac purus cum fuerit, quid mirum, quod in theurgia miranda perfecerit, et deorum virtute se animari demonstrauerit? Cuius vt quaedam, exorata tamen prius lectoris patientia et attentione, exempla afferamus, iynge quadam siue sphaerula Hecatica (qualem etiam Apollonium Tyaneum eiusdem farinae hominem construxisse supra retulimus) opportune motitata, imbres deduxit, et Atticam infausto aestu liberauit [g]; terrae quoque motum positis fascinis inhibuit, morbos hymnis et precatiunculis depulit, et quae alia huius generis sunt, quae incredibilia fore, ipse praeuidit MARINVS, ea tamen esse verissima contendit, et multa familiaris cum Diis consuetudinis exempla, diuinaeque conuersationis specimina crepat. Quae omnia eum habuisse finem, ait, *vt purgatus defaecatusque, et natiuitatis suae victor ipse adyta sapientiae feliciter penetraret, et contemplator factus, beatorum ac reuera existentium spectaculorum, non amplius prolixis dissertationibus indigeret, ad colligendam sibi earum rerum sapientiam, sed simplici contemplatione fruens, mentisque actu spectans exemplar mentis diuinae, assecutus virtutem, quam nemo prudentiam dixerit, sed sapientiam.* Qui vt vltimus finis fuit philosophiae Alexandrinae, totiusque enthusiasmi in ea regnantis complementum; ita institisse Proclum vestigiis exemplisque Plotini, Porphyrii, Iamblichi, Iuliani, qui se ita ipsum Deum vidisse gloriabantur, extra dubitationem ponunt, et superbiam impu-

e) Vid. quae de Themistio refert SOCRATES Hist. eccles. c. 32. quaeque de reliquo gentilium syncretismo differit FABRICIVS ad l. c. Marini p. 48.

f) Ita etiam AVGVSTINVS et ORIGENES l. c. p. 391.

ff) p. 47.

g) p. 68.

impudentiſſimorum hominum produnt, quae inProclo quoque extollendo tanta fuit, vt narrare MARINVS [b] audeat: „cum aliquando ei do„centi ſuperueniſſet vir magni in republica nominis Rufinus, caput Pro„cli lumine circumfundi ſenſiſſe, cumque philoſophus finem interpretatio„ni poſuiſſet, Rufinum aſſurgentem eum adorauiſſe, diuinaeque, quam „obſeruauerat, viſionis teſtimonium iuratum ipſi perhibuiſſe. Nam haec aliud volunt nihil, quam humana ſpecie maius quid reſediſſe in Proclo, idque iſto lumine circa caput fuiſſe proditum; recteque feciſſe Rufinum, qui diuino quodam cultu eum veneratus ſit. Ignotum enim rerum antiquarum, et imprimis ſuperſtitionis gentilis peritis eſſe nequit, capita deorum circumfuſis luminibus radiisque, quos nimbos vocauere, expreſſa fuiſſe [i]: et hanc quoque viſionem Proclo tribuunt, vt diuino ſigno, qualis in hoc corpore daemon lateret, omnes intelligerent. Quae nefandas horum hominum artes, mendacia et impoſturas luculenter reuelant, geniumque ſectae produnt clariſſime, qui in eo vnice elaborauit, vt ſiue fraude, ſiue nugis et ineptiis, ſiue mendaciis, et doctoribus ſuis, et doctrinae ſuae diuinam auctoritatem aſſereret, opponendam Chriſtianorum religioni tot argumentis et miraculis diuinitatem demonſtranti. Non puduit itaque MARINVM, vitae huius compilatorem, diuinae inſpirationis (Θείας ἐπιπνοίας) participem eum fuiſſe, aſſerere, et vultum oculosque ac ora diuinos radios ſparſiſſe, mentiri [k]. Sine his enim Proclus humanae conditioni eximi, et ſuperſtitionis gentilis antiſtiti diuinior conditio arrogari non potuit, licet nec mica veriſimilitudinis, nec vlla narrationis cohaerentia, nec color vllus in tota ea hiſtoria deprehendatur, ſatisque infelix ſcriptor prodiderit, Proclum eum non fuiſſe, quem nobis depinxit. Fuiſſe enim ſuperſtitioni addictiſſimum, et contra omnem ſanae philoſophiae doctrinam abſurdiſſimo cultui diuiniori deditum, tot enarrata hactenus loquuntur ſpecimina, quae cum in laudem Procli trahat Marinus, ſatis eo prodidit, ne micam quidem iudicii melioris et magis ſobriae mentis in eo fuiſſe. Cuius ſuperſtitionis philoſopho pudendae vt habeat lector nouum aliquod exemplum, ex MARINI [l] narratione notamus, „Proclum maxime in matris Deûm tutela et ſingulari quo gaudere ſe cre„didit, patrocinio triumphaſſe, gloriatum, multa et magna fuiſſe quotidie „Deae in ipſum benefacta et dicta, immo innumera et fando vix „audita, eumque libros ſuos non absque ope matris Deûm in lu„cem protraxiſſe. Diligentiſſimum autem in officiis erga defun„ctos ſacris fuiſſe, et quotannis per certos dies inuiſiſſe ad Attico„rum tum heroum, tum philoſophorum ſepulchra, aliorum praeterea „amicorum ipſius ac familiarium manibus non per alium, ſed ipſum iuſta „feciſſe. Exhibitoque ita ſingulis conueniente cultu ac honore in Aca„demiam progreſſum, ſingillatim ibi in loco quodam placauiſſe manes ma„iorum

b) c. 23. p. 56.

i) Vid. quos laudat FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. VIII. §. 18. p. 258. Inde mos hic in Chriſtianam eccleſiam irrepſit.

k) p. 56.

l) c. 33. p. 83. ſeqq.

„iorum ſuorum cognatorumque, mox in altera parte eiusdem Academiae „communiter vniuerſis animabus omnium ſupplicauiſſe philoſophorum. „Quibus religionibus defunctum in tertio loco ad hoc delecto vniuerſis „hominum defunctorum animabus ſacra feciſſe". Non hic prolixa diſputatione excutiemus, ex cuius potiſſimum vel gentis vel religionis ceremoniis, hunc et matris Deûm cultum et in defunctorum animas religionem acceperit, inque arua religionis ſuae chaoticae transtulerit, ſed relinquemus hoc lectoris iudicio, ad ſeculi huius, quo vixit Proclus, mores et religioſum cultum attendenti: id vero monere hic non abs re erit, pudendum fanaticiſmum, communionem animarum defunctarum, tanquam catenae, cum ſuperis totam hanc Procli pietatem ſupponere, et ſuperſtitionis notam ei inurere turpiſſimam. Talis vero cum fuerit Proclus, cumque haec virtutum eius ſumma fuerit, quis vel iudicium tribuet acre homini anili ſuperſtitioni ſe polluenti, vel inter philoſophos primae claſſis reponet philoſophiae profeſſorem cum ancillulis et quouis ex plebe inaniſſima religione certantem? et quis lectionem, quamuis vaſtam et eruditam, laudabit, in patrocinium idolorum ab ipſis ſanioribus gentilium philoſophis irriſorum adhibitam? Quis virum bonum eſſe Proclum iudicabit, qui ne pudore quidem, multo minus conſcientiae monitu deterritus turpiſſimis fabulis et diſcipulos decepit, et omnium gentium religionem et ſacra commiſcere auſus fuit, et allegoriae beneficio, vel machinis potius rotunda miſcere quadratis, omnemque eruditionem miſeranda confuſione replere non erubuit? Quod qui negat, eum Procli ſcripta nunquam legiſſe oportet, vel ad eam theologiam attendiſſe, quam Proclus Zoroaſtream, Hermeticam, Orphicam eſſe, magna oſtentatione crepuit, quamque magnis canae vetuſtatis nominibus ab eo ſuique generis philoſophis nefando auſu fuiſſe ſuppoſitam, et conficta in eam rem oracula, hymnos, et his ſimilia *tomo primo* planum fecimus et exemplis comprobauimus luculentiſſimis. Vnde qui hac de re demonſtrationem cupit ampliorem, illum ad ea remittimus, quae *tomi primi libro primo et ſecundo* de oraculis Zoroaſtreis deque philoſophia Orphica ſcripſimus. Pleraque enim deberi Proclo, et ſcripta eius hodie extantia docent, et ipſe Marinus magnis iactat laudibus. Neque magnopere mirandum, philoſophum magni nominis et pro diuino habitum non puduiſſe, eiusmodi fraudibus famam polluere; nam fuit hoc ſcholae Alexandrinae philoſophis receptiſſimum, et a moribus quoque Procli non alienum, qui nec plagii turpem refugit notam, GEMINI, aſtronomi Ciceronis aetate haud incelebris *iſagogen*, in libro *de ſphaera* exſcribens [ll]. Quamuis vero Procli vitae integritatem tantopere extollat Marinus, imprudens tamen talia paſſim miſcuit, quae multum morum eius ſanctitatem polluunt labefactantque. Concedit enim, quod ſupra iam ex parte tetigimus, fuiſſe

ll) Conf. VOSSIVS de ſcient. mathemat. c. XXXII. §. 26. p. 165. FABRICIVS de Procli ſcriptis §. 11. p. 103. vitae Mar. et Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 518.

fuiſſe Proclum et animi excandeſcentia vehementiſſimum *, et ſupra modum ambitioſum, licet honeſtatis vocabulo eum excuſet, et ad bona tantum reſpexiſſe hanc φιλοτιμίαν contendat. Nam hoc in cerebro tantum fanaticorum Platonicorum eius ambitionem excuſare, inde conſtat, quod pleraque de ſuis virtutibus, de commercio cum Diis, de eorum veneratione ſuis etiam cruribus exhibita, de apparitione diuorum, de precum ſuarum efficacia, de miraculis, ſuis ipſe narrauerit diſcipulis, qui θαυμασίοις hiſce non interfuere, et quae ea tantum fini vulgauit, vt ſupra reliquos homines, et praeceptorem ipſum, magnum Plutarchum, ſapere videretur. Quam animi elatioris ſuperbiam probe perſpexit Plutarchus, qui, vt ſupra dictum, ea in adoleſcente inſolentius auctoris nomen titulumque affectante vſus eſt, vt induſtriam augeret, calcarque currenti adderet [m]. Quam animi ſuperbiam ob commercia cum ſpiritibus ac daemonibus ſeſe efferentem, mire prodidit de Proclo MARINVS [n], qui, cum Aeſculapium arthritide laborantis crura oſculatum fuiſſe, ſicque ſanaſſe narrare vellet, haec praemittit: Κακεῖνα καὶ μέντοι ἄξια διηγεῖτο ὑπὸ συμπαθείας, οὐκ ἄνευ δακρύων; *etiam haec illa memoratu digna narrauit, non ſine lacrymis propter communem, quo Diis iungebatur affectum.* Interpres ſenſum verum non vidit, interpretatus propter condolentiam. Συμπάθεια enim illa, περὶ τὸ Θεῖον, vt alio loco MARINVS [o] ait, in diuinis fuit, et θεοφιλείαν, eodem teſte, innuit. Narrauit itaque Proclus, prae gaudio cum lacrymis, quod Diis tam vicinus, tamque carus ſit, vt pedes lambere non dedignati fuerint. Et alio loco refert MARINVS [p], Deum ſe Proclo manifeſtaſſe aſſiſtentem, voceque clara et habitu compoſito, protenſa dextra exclamare non dubitaſſe: *Proclus, decus ciuitatis.* Talia cum diſcipulis, etiam cum lacrymis narrare non erubuerit Proclus, quis vel ambitionis inſaniam, vel mentiendi proteruiam, vel puerilium nugarum impudentiam, vel iudicii defectum grauiſſimum non agnoſcat et deteſtetur? Caſtitatem vero Procli valde in ſuſpicionem adduxit MARINVS [q]. Immemor enim, vt mendaces ſolent, eorum, quae alibi ſcripſerat, nunquam matrimonium iniiſſe Proclum, ait: *Quod ad Venerem attinet, ea ſecundum naturam vtebatur, ſed ita nimirum, vt non vltra phantaſiam procederet, eamque, vt puto, leuiſſimam.* An vero tam ſanctum, tantisque religionibus obſtrictum virum decebat cogitationibus venereis animum paſcere, eumque, qui animi purgationem tot luſtrationibus, totque hymnis, tot ceremoniis theurgicis quaeſiuit, iſtis phantaſiae imaginibus delectari, quin immo vti? Apage vero frigidam Marini excuſationem, qua et iram eius excuſatum iuit, rationem vel animam potius ſuperiorem non conſenſiſſe, ſed animam tantum irrationalem commotam fuiſſe. Vt enim haec experientia

*) c. 16. p. 38.
m) c. 12. p. 28.
n) c. 31. p. 77.
o) c. 34. p. 87.
p) c. 32. p. 82.
q) c. 20 p. 50.

entia repugnante dicuntur, quae arctiſſimum inter motus animales et rationis circa ſenſationes iudicium vinculum eſſe dictitat, ipſe repugnat Marinus, qui vſum eorum motuum ei tribuit, quod ſine animae rationalis conſenſu fieri nequit. Sed nec pecuniae poſſeſſionem aſpernatum vel ea non delectatum fuiſſe, inde colligi iure poteſt, quod parentum facultatibus, teſte MARINO [r], ſupra modum ditatus, nec familiam alens, attamen Plutarchi aedes et reditus, reliquamque Platonicorum haereditatem quam mille nummum fuiſſe ſupra ex Damaſcio retulimus, acceperit, nec eam Platonicis aliis, qui tum miſeria et inopia magna ex parte premebantur, conceſſerit: quemadmodum parum laudis Proclo conciliat, quod in tam prodiga virtutum eius enarratione et immoderato panegyrico nulla tamen operum caritatis, ſtipisque in pauperes erogatae fiat mentio. Quae omnia, cum nec ambitione, nec voluptate, nec pecuniae amore caruiſſe Proclum euincant, etiam quoad voluntatis perfectiones maxima de eo mendacia conſcripſiſſe Marinum, ſui tamen ſaepe immemorem, euincunt. Septuageſimum aetatis annum cum attigiſſet, corporis inediis crebris, et vix tolerabili diaetae genere multisque laboribus et vigiliis exhauſti vires valde debilitatae ſunt, et languere coepere [s], vnde in omnibus expediendis longe erat, quam ante remiſſior. Hymnos tamen et precatiunculas, more ſenum ſuperſtitioſorum, componebat [ſſ]; vitam ita ad ſeptuageſimum quintum produxit annum, diſcipulo Hegia eum ad lectiones excitante et praeparante, et eius ſcripta diligenter curante [t]. Tandem corpore indies magis debilitato in grauem doloreque plenum incidit morbum; quem a recrudeſcente arthritide atque podagra, cuius vim inedia et frugali victu infregerat, fuiſſe ortum, credibile eſt [u]. In huius morbi hiſtoria iterum contradicit ſibi MARINVS, narrans [x]: cum in vltimo morbo grauiſſimis cruciatibus premeretur, torqueretur que, depellere tantos dolores conatum fuiſſe; quamobrem iuſſiſſe diſcipulos ſaepe hymnos dicere, qui cum dicerentur, remiſſionem doloris et ſedationem fuiſſe: tantopere vero inualuiſſe morbum, vt omnium fere obliuiſceretur. Aſt alio loco [y] refert: Aeſculapium in vltimo morbo ei medio inter ſomnum et vigiliam (quo ſtatu viſiones Deorum obrepere Platonici ſtatuebant) conſtituto draconis imagine capiti ſuo obrepiſſe, exque eo morbi remiſſionem ſenſiſſe, adeo vt ſanitati integrae reſtitutum fuiſſe, credibile ſit, niſi deſiderium, quo ducebatur, atque expectatio ingens mortis hoc prohibuiſſet, neque ipſe corpus curare neglexiſſet. Adeo ineptit, more ſcholae ſuae Marinus in laudando Proclo! Tandem exhauſto corporis perpetuis doloribus vigore mortalitatis exuuias poſt magnam ſolis eclipſin, quam ſignificaſſe mortem Procli ineptit MARINVS [z], depoſuit die decimo

r) c. 2. p. 4.
s) c. 26. p. 64.
ſſ) Ibid. p. 63.
t) p. 64.
u) Hoc colligimus ex c. 31. p. 79.
x) c. 20. p. 48.
y) c. 30. p. 76.
z) c. 37. p. 91.

cimo feptimo Aprilis ftili veteris, A. C. CDLXXXV, tumuloque praeceptoris, amici, et benefactoris fui Syriani, vt ipfe voluntatem fuam teftatam fecit, illatus eft, funus deducente tota Athenarum ciuitate. Cuius memoria plane tanquam daemonis cuiusdam in corpore verfantis fuit difcipulis. Ait enim MARINVS [a], *fe eo fine confcripfiffe vitam eius, vt confcientiae fatisfaceret, teftareturque fe diuinam illius animam,* καὶ τὸν εἰληχότα αὐτὴν ἀγαθὸν δαίμονα, *bonumque, quem acceperat, genium, fancte colere.* Quare Ifidorus quoque, Damafcio tefte [b], ad fepulchrum eius thura, tanquam Deo attulit. Scripfit Proclus plurima, licet ex his multa fuerint indigefta, quorum magnam partem amifimus, multa tamen temporis iniuriae erepta gaudemus: de quibus cum more fuo prolixe et erudite differuerit FABRICIVS [c], lectorem rogamus, vt eius de Graecorum libris commentarios adeat. Fuere autem alia critica, vt *chreftomathia*, cuius nobis compendium feruauit PHOTIVS [d], alia mathematica, vt liber *de fphaera*, *paraphrafes in Ptolomaeum* et *Euclidem* &c. alia philofophica, vt commentarii in *Platonis dialogos* varios [e]; alia theologica, vt *inftitutiones theologicae*, et *theologia Platonis.* Hymnos etiam compofuit plurimos, et contra Chriftianos aeternitatem mundi defendit, refutatus a Ioanne Philopono [f]. Comprehendi vero in his Procli fcriptis vaftam et infinitam lectionem, et eruditionem maximam, negari non poteft: dolendum autem, fectae, cui addictus fuit Proclus, genium, praeiudicium auctoritatis et fyncretifmum philofophicum fuffocaffe ingenii ac iudicii vim, et ad eam compuliffe abfurditatem virum non indoctum, vt non tantum fufpecta et aliena pro genuinis haberet, fed et talia ipfe fingeret, et allegoriarum machinis cuncta in fuas partes raperet, vbique tamen Chaldaica, Hermetica, Orphica creparet. Ita enim factum, vt non tantum barbaricae philofophiae hiftoriam, fed ipfam quoque Pythagorae et Platonis philofophiam mifere adulteraret atque corrumperet. Quae cauffa eft, cur tot de veteri philofophia apud eum teftimoniis, quae in Procli fcriptis inueniuntur, vel parum vel plane non ad eum recurrere liceat, accuratae hiftoriae philofophicae cognitionis cupido. Frequens etiam fuit Proclorum Proculorumque nomen apud veteres, inter fe, et cum noftro non confundendum [g].

§. XXXVI.

a) c. 38. p. 39.

b) PHOT. l. c. p. 564.

c) Ad calcem vitae Procli et in Bibl. Graec. loc. cit.

d) Cod. CCXXXIX.

e) Pertinent huc commentarii eius fiue lectiones in Platonis libros de republica, quae fpecimen effe poffunt methodi allegoricae, qua omnia euertit et corrupit Proclus, de qua legi meretur FABRIC. l. c.

f) SVIDAS in Proclus T. III. p. 185. conf. FABRIC. l. c. et de fcript. de V. R. C. c. II. §. 33. p. 117. Bibl. Graec. Vol. IX. p. 538.

g) Proclos Proculosque enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 456. et in prolegom. ad Procli vitam p. 9. feqq.

§. XXXVI. Proclo in Cathedra philosophica Atheniensi successit MARINVS [h], Flauiae Neapolis, Palaestinae vrbe [i] prognatus, et si Damascio fides [k] initio Samaritanorum religioni deditus, a qua ad gentilem defecit. Praeceptorem habuit Proclum, qui eum in Platonica et Aristotelica philosophia more suo methodoque instituit, et sibi habuit carissimum, quo duce etiam tantum in philosophia profecit, vt dignus haberetur, qui tanto magistro in schola succederet. Quo eius amore incitatus, tanta illius veneratione captus est, vt vitam eius describendo, non diuinius virtutis et perfectionis exemplar se nancisci potuisse ostenderet. Laudat eius diligentiam Damascius [l], ita tamen, vt haberet, in quo eum, more suo reprehenderet: Isidoro enim cum librum multorum versuum in Philebum Platonis legendum dedisset Marinus, sententiam vt suam diceret, *sufficere praeceptoris scripta*, dixit [ll], eoque effecit, vt Marinus librum igni tradiderit [m]. Quod si ea scripta mathematica, quae hodie sub Marini nomine extant [n], successorem Procli auctorem habent, laus ei magnae in his scientiis eruditionis denegari non potest, in quibus etiam diligenter versatum fuisse non negat Damascius [o] et postulabat quoque ratio systematis Alexandrini, quae μαθήματα inter necessarias disciplinas, quae animum ad philosophiam praeparant, retulit. Quia tamen plures fuere Marini, nihil certi de eorum librorum auctore statui potest. In Aristotelica vero philosophia instituisse Marinum Isidorum Damascius ait, quam cum Platonica conciliasse, conditio philosophiae eius, quam a Proclo didicerat, et in cathedra Platonica Athenis docebat, satis superque innuit. Contemnit tamen eum Damascius eius discipulus in disciplinis sublimioribus, theologicis et theurgicis, licet dicat [p], assiduis curis et improbo labore multorum ingenii fama illustrium et antiquissimorum gloriam obscurasse. Nihil vero scriptorum ad nos peruenit, licet et commentarios in dialogos Platonis, et quaestiones philosophicas conscripserit, praeter solam vitam Procli [q], in qua qualem se gesserit, in antecedentibus fuse demonstrauimus. Quod si SVIDAE [r] verbis fidendum esset, hanc praeceptoris sui vitam

Marinus.

h) Damascius in vita Isidori apud PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. Cod. CCXLII. p. 550. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

i) Dicta etiam Sichem, in Samaria Palaestinae sita, vnde cum Samaria vrbe a quibusdam male confunditur, duce STEPHANO in Ethn. quae Sebaste, non vero Neapolis vocata est; quemadmodum etiam a Neapoli Arabiae oppido distinguenda est. Conf. FABRIC. prol. vitae Procli, Ez. SPANHEM. de vsu et praestantia numismatum diss. IX. RELANDVS Palaest. L. II. c. 3. p. 504. 506. L. III. p. 979.

k) l. c. p. 562.

l) loc. citat.

ll) Peruertit hic verba Damascii interpres Latinus, qui in hac vita Isidori vix vmbram veri sensus vidit, et pueriliter saepissime lapsus est, vnde Graeca ipsa diligenter inspicienda sunt.

m) De aliis quoque eius scriptis similiter iudicasse, idem ait apud SVIDAM l. c.

n) Vid. VOSSIVS de scient. mathem. in addendis p. 442. adiecta sunt MARINI theoremata Geometrica, siue protheoria ad Euclidis data, PROCLI comm. in L. I. Euclidis, Basil. 1533. et seorsim edita Paris 1625. 4.

o) l. c. p. 213.

p) l. c. p. 562.

q) SVID. l. c. FABRIC. ad vit. Procli et Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 364.

r) loc. citat.

tam non soluta tantum oratione, sed et ligata conscripsisse dicendum esset; quod etiam placuit curis posterioribus FABRICIO [s], qui tamen in prolegomenis ad vitam Procli ingeniose prius coniecerat, traiecta fuisse ab exscriptoribus Suidae verba et ita legenda: *Scripsit etiam vitam Procli, praeceptoris sui, et quaestiones philosophicas, et alia prosa et ligata oratione:* quam coniecturam recte quoque, nisi fallimur, probat LVD. KVSTERVS [t]. Infirmo vero corpore fuit, et teneriore valetudine, quod valde sollicitum tenuit Proclum. Secessit Athenis Epidaurum, cum sibi vitae insidias strui intelligeret, rediisse tamen eum Athenas oportet; in ea enim vrbe vere ineunte mortuum esse ait Damascius [u], quem discipulum habuit, et imprimis Isidorum atque Agapium, vtrumque in hac schola excellentissimum. Et illius quidem historiam in sequentibus enarrabimus. Agapius autem, teste Damascio [x], Alexandrinus erat, a puero in artibus liberalibus educatus, maxime autem medicinam professus est. Postea Athenas delatus propter cupiditatem discendi et propositas quaestiones difficiles magna in admiratione fuit. Sed et Alexandriae iam magnam de se admirationem excitasse, IDEM ait, apud viros celebriores, magno enim impetu in literis fuisse versatum, et grammaticos rhetoresque quaestionibus criticis vexasse, tandem Byzantium profectus, ludum literarium aperuit valde insignem, et ingenii magnitudine et fortunae fauore vsus, clarusque arte sua magnam pecuniae vim collegit. Nam et vultu quoque grauis et lingua facili fuit atque disertus, licet antiquiori dialecto magis gauderet quam vulgari.

Successores Procli.

§. XXXVII. Infirma valde valetudine vsum fuisse Marinum diximus, quae ratio virum de successione Platonica valde sollicitum permouit, vt viuus de successore dispiceret [y]. Tres vero produxerat schola Procli et Marini discipulos, prae reliquis tanto muneri aptos, Hegiam, Isidorum et Zenodotum. Et Hegias quidem ex carissimis Procli discipulis fuit, qui cum adhuc adolescens esset, spem praebebat fore, vt magno Plutarcho non inferior euaderet: quae ratio permouit Proclum, vt eum adhuc iuuenem Chaldaicorum oraculorum auscultatione dignum iudicaret [z]: quoddam enim discendi desiderium et naturalis ei probitas inerat. Quoniam vero parentibus ortus diuitibus [a], magnas facultates possidebat, abiecit scholasticum philoso-

s) Bibl. Gr. l. c. p. 363.

t) Ad l. c. Suidae. Confudit hanc vitam Procli cum scriptis eius auctor Gallus hist. crit. phil. T. III. p. 195.

u) PHOT. loc. cit.

x) Apud PHOTIVM l. c. p. 573. et SVIDAM in Agapius, T. I. p. 22. apud quem ex vno viro duos fuisse exsculptos dudum monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 383.

y) Damascius apud PHOT. l. c. p. 568.

z) SVIDAS in Hegias T. II. p. 42. qui articulus ex Damascio videtur transsumtus; MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64. PHOTIVS l. c.

a) Parentem Hegiae non indicat Damascius, coniicimus tamen ex verbis eius apud Suidam et Photium, fuisse filium Archiadae, adeoque Plutarchi magni nepotem. Archiadem enim multis facultatibus abundasse refert Damascius apud Photium, apud Suidam autem eum ingenio parentem superasse dicit, quod de Archiada verum esse potest. Comparatur etiam Theageni et praefertur, qui gener fuit Archiadae, et Asclepigeniam in matrimonio habuit, quae licet

losophandi modum, quem in Platonicorum schola viderat regnantem, paedagogicos forte illorum hominum mores perosus, quos valde vituperasse non negat Damascius [b]. Fanaticae vero philosophiae loco ad ea adiecit animum, quae ad naturae enarrationem pertinebant: et cum cuperet esse religiosus, si quis alius, affinium sacra clam in Attica peregit, et vetustissima instituta laco mouit; hincque in republica celebris euasit, graues vero sibi inimicitias conflauit, cum eorum, qui bonis eius, cum amplissima essent, inhiabant, tum illorum, qui patriorum institutorum tenacissimi vitae eius insidiabantur. At ille amicis et egenis facultatibus suis subueniens animo magnifico et virtute sibi securitatem parauit. Derelictam itaque cum scholam ab Hegia videret Marinus, et corporis infirmitas de seruanda Platonicae successionis catena (qua voce hi homines vsi sunt [c]) semper aures vellicaret, de alio successore cogitauit. Et non quidem deerant ex Procli et Marini discipulis, qui nomen huic scholae dederant, sed ingenii animique viribus destituti tanti oneri ferendo erant impares: qualem fuisse Eupithium, Hegiae filium, parente longe inferiorem, et Archiadam alterum eius filium, ingenio quidem feliciorem, sed diuitiis a philosophando absterritum, nec a patre ad philosophiam adductum, sed religioni et probitati deditum; itemque Diomedem, Damascius apud SVIDAM [d] tradit. Ad Isidorum itaque respiciens, tandem illi persuasit, vt successionis decretum reciperet, qui etiam successor creatus est, nomine magis, vt ait Damascius [e], quam re ipsa. Nam defuncto Marino placuit Isidoro Athenas deserere; ne vero schola collaberetur, et Hegiam monuit et Syrianum quendam iuniorem, (cum Procli praeceptore non confundendum,) vt imminenti ruinae scholae Platonicae humeros supponerent [f]. Qui cum Alexandriam tandem secessisset, Zenodotus Marini locum in cathedra Platonica occupauit. Tanti hunc Zenodotum fecisse Proclum ait Damascius [g], vt solus dignus habitus fuerit deliciae Procli appellari; maximam etiam de illo spem concepisse: fuisse enim neque iactabundum, neque sinistrum, neque tumidum, licet nobilissima stirpe esset ortus, moribusque magnificis ornatus, et in eloquentia industrius pariter atque conspicuus. Zenodoti vero cum multi, etiam in philosophia inclaruerint [h], caue hunc Platonicum vel cum Stoico, vel cum aliis misceas.

§. XXXVIII. Vitam ISIDORI descripsit Damascius, eique reliquorum etiam, qui circa haec tempora vixerunt, Platonicorum historiam in- *Vitae Isidori scriptor.*

licet vnica spes successionis dicatur apud MARINVM c. 29. p. 91. nihil tamen obstat, quo minus dicamus, Archiadae Hegiam diu post Asclepigeniam natum fuisse. Hos parentes Hegiae si supponimus, ratio patet, cur tam grauiter tulerint Attici, quod patria sacra mutauerit. Ea enim a Plutarcho constituta erant, qui summa in religionibus valebat apud Athenienses auctoritate.

b) PHOT. p. 567.
c) Vid. EVNAP. in Porphyr. DAMASC. l. c. MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64.
d) In Eupithius T. I. p. 902. PHOT. p. 567.
e) l. c. p. 563.
f) PHOTIVS Cod. CLXXXI. p. 213.
g) l. c. p. 563.
h) Enumerat eos FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 273. Vol. II. p. 726.

intexuit. Scripſit enim teſte SVIDA [i], *hiſtoriam philoſophicam*, cuius vel pars ea fuit, vel eam integram abſoluit. Id quod ex eodem SVIDA colligi poteſt, qui ex Damaſcii hiſtoria philoſophica quaedam adducit [k], quae in *vitae Iſidori* compendio, quod PHOTIVS confecit, leguntur. Dolendum autem vehementer eſt, hanc nobis hiſtoriam philoſophicam eſſe ereptam, dubium enim non eſt, Damaſcium Alexandrinae ſcholae, tum in Aegypto, tum Athenis florentis hiſtoriam, forte vbi Eunapius deſiit, in ea prolixe enarraſſe. Et ſeruauit quidem nobis fortuna duplicem eius ſcriptionis epitomen in PHOTII bibliotheca [l], quarum illa breuis, haec vero prolixa quidem, ſed confuſa admodum, nulloque ordine cohaerens, ſed interrupta et manca, totaque induſtria et eruditione Photii indigna eſt; quod non improbabilem ſuſcitauit coniecturam viris doctis, non omnia, quae in hoc μυϱιοβίβλῳ leguntur, librorum compendia a docta patriarchae Conſtantinopolitani manu eſſe profecta. Latinam vero interpretationem, quam ANDREAS SCHOTTVS dedit adeo puerilem et ineptam eſſe, aliquot iam exemplis probauimus, vt a quouis alio, quam a docto hoc viro, Graecaeque literaturae non ignaro, confecta videatur, vnde Graeca ipſa inſpicienda eſſe ſemel iterumque monuimus. Habuit etiam celebriorum ex hac ſchola philoſophorum vitas ex hac Damaſcii vita Iſidori Suidas, ex quo, quae hactenus adducta ſunt, pleraque hauſimus, et ex quibus vitis egregie Photii epitome poteſt ſuppleri: quod cum facere nouaque verſione addita nobis iſtud compendium recuſum dare conſtituerit HENRICVS VALESIVS, vir in his literis ſummus, valde dolemus, iſtum laborem in ſpongiam incubuiſſe, quo hiſtoria philoſophica inſigniter iuuari potuiſſet, aſt ſi accurato iudicio fuiſſet adhibitus. Fuiſſe enim Damaſcium ex eadem ſecta philoſophum poſtea dicemus, qui non erubuit, rationibus Platonicis rem ſuam iuuare, id eſt fictis miraculis et ſtupendis narrationibus ſectae ſuae augere gloriam, poſthabitis non fidei tantum hiſtoricae, ſed et omnis veriſimilitudinis legibus: ex quo, quam exiguum iudicium in hac conſcribenda hiſtoria philoſophica Damaſcius adhibuerit, colligi poteſt: cui cum acceſſiſſet impudentiſſima mentiendi audacia, quae non παϱαδοξώτατα tantum, ſed et ἀσύστατα et inuicem pugnantia tanquam veriſſima narrauit, totus ille labor ineptiſſimam accepit faciem [m]. Accedit inuidia quaedam ſtolidi hominis, non recentiores tantum philoſophos, ſed etiam ſuae ſectae fere omnes, quotquot impoſturis ſuperſtitionis cauſſa ſuſceptis nuntium miſerunt, et religionis ſuae inſano non fuerunt oeſtro perciti, deprimens, ſed et magna atque excelſa veterum nomina, quae totus antiqui orbis eruditi chorus ſuſpexit, contemnens. Quae cum ita ſint, et hoc etiam malum acceſſerit, vt a Photii amanuenſibus et Suida male iſta ſcriptio habita et lacerata fuerit, facile

i) In Damaſcius T. I. p. 507.
k) In Gregorius T. I. p. 498.
l) Cod. CLXXXI. p. 211. ſeqq. Cod. CCXLII. p. 546. ſeqq.
m) Hoc nomine iam in eum animaduertit PHOTIVS l. c.

ſe inde iudicium fieri poteſt, quanta accuratione opus ſit, vt veram ex his fragmentis huius temporis hiſtoriam eruamus. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ [n].

§. XXXIX. ISIDORVS GAZAEVS fuit, Gaza Paleſtinae vrbe oriundus, fratremque habuit Vlpianum, de quo ſupra dictum, itidem Gazaeum. Ita enim eos Damaſcius vocat apud SVIDAM [o]. Quibus tamen obſtat, quod idem Damaſcius Alexandrinum vocat, et inter Aegyptios huius vrbis incolas refert, qui in ſomniorum interpretatione excelluerint [p]. Vnde coniecimus aliquando [q], Iſidorum et Vlpianum Alexandrinos fuiſſe, ſed Gazaeos dictos, quod ex publico aerario victum frumentumque ſtipendii loco acceperint, vt Platonicos accepiſſe, ſupra ex SVIDA [r] demonſtratum: obſeruauit enim eruditiſſimus RELANDVS [s], fuiſſe, qui Gazaei nuncuparentur, non quod Gaza oriundi eſſent, ſed quod ex aerario alerentur eccleſiaſtico, atque ita Commodianum Gazaeum dictum eſſe. Re tamen accurate penſitata abiicienda eſt illa coniectura: nomen enim Gazaei, ſi a victu ex aerario accepto deriuandum, ad eccleſiam pertinet: Iſidorus autem et Vlpianus Gaza vrbe gentili oriundi ſunt, quae et alios viros doctos et in his Procopium et Zoſimum Gazaeos genuit. Vrbis vero Gazae incolae ſuperſtitionis gentilis fuere tenaciſſimi, etiam illo tempore, quo aliae vrbes Chriſtiana ſacra dudum erant amplexae, vt erudite probat RELANDVS [t]. Sic vt mirum non ſit, ſuperſtitionis patronum Iſidorum ex hac vrbe prodiiſſe, qui, cum diu Alexandriae vixerit, ſine dubio a Damaſcio ideo inter Alexandrinos relatus eſt. Qui cum parentibus nec generis nobilitate nec facultatibus deſtitutis eſſet genitus, mature ad literarum ſtudia applicuit animum [u], et Alexandriam delatus Aſclepiodotum audiuit, hominem ex Platonicorum iſtius ſcholae philoſophorum numero [x], quem infandis philoſophiae theurgicae operibus ita potentem fuiſſe Damaſcius refert, vt cum Iſidorus et ille in Maeandrum fluuium ad natandum deſcendentes mediis fluminis verticibus cum praeſentiſſimo vitae periculo eſſent abrepti atque ſubmerſi, Aſclepiodotus paululum eleuatus vt ſolem intueri poſſet, prolatis paucis verbis ſacris, quae effari nefas, vtrumque morti ereptum ad litus deduxerit [y]. Rhetoricas autem et poëticas profeſſorum Alexandrinorum lectiones parum audiuit, maioribus et ſublimioribus intentus, animumque ſpeculationi aptum ad contemplationes maximas eleuans, vnde philoſophiae et theologiae ſtudio ſe dedit, fratre Vlpiano reipublicae ſe accommodante [z]. Cumque ipſi ſorderent philoſophi Alexandrini, et in his Hierocles,

Iſidorus Gazaeus.

n) Conf. BALTVS Iugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 504. ſeqq.
o) In Vlpianus T. II. p. 738.
p) Apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 546.
q) In Germanico hiſt. phil. opere T. III. p. 848. conf. tamen T. IV. p. 1447.
r) In Aedeſia T. I. conf. PHOTIVS l. c.
s) Palaeſtin. L. III. p. 792.
t) l. c. p. 793.
u) PHOT. l. c.
x) Dictum de eo inter Procli diſcipulos.
y) l. c. p. 559.
z) p. 560.

cles [a], quos ſcientiis humanis nullis quidem inferiores eſſe iudicabat, aſt in diuinis parum verſatos, ſibi non multum profuturos exiſtimabat, Athenas ſe conuertit, vbi Procli fama in his literis tum temporis ſumma valde percrebuerat. Ea enim tum erat ſententia, eos, qui in mortalibus et humanis induſtriam ponant, et vel auctam eruditionem demonſtrent, vel doctrinae ſtudium prae ſe ferant, nihil magni ad diuinam ſapientiam conferre, aſt poſt Pythagoram et Platonem, diuinos homines, quorum animae iam ad regionem idearum delatae earum contemplatione nutriantur, in diuiniori ſcientia ex medio aeuo magnos theſauros collegiſſe Porphyrium, Iamblichum, Syrianum et Proclum [b]. Viſo Proclo, valde gauiſus eſt Iſidorus, eo quod venerabilem philoſophiae faciem ſe videre putaret; aſt Proclus quoque in Iſidori facie diuinae philoſophiae vitaeque ad eam facientis notas reperit [c]: quod ſi verum eſt, indicium fuit, enthuſiaſmi, tantopere his hominibus deamati, ne in facie quidem veſtigia defuiſſe. Ex hac Procli ſchola cum profundiſſimae meditationis plenum attuliſſet animum, qui non ex libris et memoria diſciplinarum praeceptis inſtructa, ſed ex habitu animi firmo et foecundiſſimo, quem ab initio iam habuerat, ſapientiae cultum repetebat, mature ad veram philoſophiae ſublimioris cognitionem peruenit, et a ſodalibus quoque in Aegyptiis et Chaldaicis myſteriis addiſcendis ſocius adhibitus inueſtigandae veritatis ſacrae, quae in profundo lateret, ſaepe illis in quaeſtionibus veteris illius ſapientiae lumen accendit. Sed a Marino quoque in Ariſtotelicae philoſophiae dogmatibus inſtitutus eſt [d], parum tamen feliciter ei Peripatetica philoſophia ceſſit, vel quod naturali indole iſta ἀγχινοίᾳ deſtitueretur, ſine qua in difficilis et obſcuri ſenſus philoſophi doctrina parum dextre verſari quis poteſt, quum eius defectum non negat Damaſcius [e], excuſat tamen, quod animum habuerit, non his infirmis et terrenis ſed diuinis et coeleſtibus intentum, et ad ea ſe eleuantem, id eſt, ſi vero nomine dicendum, enthuſiaſticum et imaginationis ardore ad inſolita et theurgica adſpirantem, qualem Ariſtotelis philoſophia parum ſatiare poteſt; vnde carpens eos, qui exterius philoſophantur, et vtuntur memoria multarum rerum notitia referta, et facile valent inexplicabiles nectere ſyllogiſmos, id eſt Peripateticos, inanes iſtos eſſe dixit diuina ſcientia; cumque videret, Ariſtotelicam philoſophiam, etſi diuiniorem, et rationibus magis neceſſariis, quam ſenſibus, credentem, diuinis tamen ideis non vti, ſed ratiociniis, id eſt, ad enthuſiaſmum iſtum, quem quaerebat, parum vel nihil afferre, eam quoque induſtria ſtudioque ſuo non dignatus eſt amplius. Solum itaque Pythagoram et Platonem, beatas iſtas animas, inter ideas, id eſt, Deos paſcentes, et coeleſti lumine perfuſas eligens, et recentiores quoque Platonicos, Plotinum, Porphyrium, Iamblichum maxi-

a) Ibid. Aut vidit hunc, aut paulo poſt eius diſceſſum Alexandriam venit Iſidorus, cum fama eius adhuc vigeret inter Alexandrinos.

b) Ibid.

c) p. 570.

d) p. 569. 571. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

e) p. 549.

maximi faciens, duce Proclo theologiae ſtudio omnem prorſus impendit operam, ſicque inſtinctum animi naturalem, quo ferebatur ad Θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, primarios philoſophiae Alexandrinae cardines, ſecutus eſt. More enim Aegyptiorum, quibus tanquam profundioris eruditionis hominibus aggregari voluit, ſuperſtitioni, et ſomniis eorumque interpretationibus reliquisque gentis illius ſuperſtionibus fuiſſe addictiſſimum, tanquam ſummas laudes vbique crepat Damaſcius. Eum vero in finem lectis quoque ſanctioris generis philoſophorum ſcriptis, ad diſcendam theurgicam ſapientiam animum applicuit, et rimandis oraculis aliisque diuinioris doctrinae fontibus inſudauit. Qua in re tam mirabilem et diuinam ſenſit Procli inſtitutionem, vt non dubitauerit, ei mortuo thura offerre, et tanquam daemoni cuidam ſacrificare [f], vt ſupra iam dictum. Egregios itaque ſublimioris ſcientiae profectus nactus, tanta inter condiſcipulos eius auctoritas extitit, vt nec Marinus dubitauerit ſcripta ſua eius iudicio atque cenſurae ſubmittere, nec Iſidorus erubuerit, ea contemnere ac reiicere, eo effectu, vt incendio deleret opus, quod diſplicuiſſet Iſidoro diſcipulo [g]. Quae etiam inter ſodales auctoritas et fiducia Marini praeceptoris in cauſſa fuit, vt communi Platonicorum decreto [h] Marino aegrotanti ſucceſſor deſignaretur. Parum tamen arriſit ſplendidum munus, quod inſignes tuliſſe prouentus, in antecedentibus diximus, Iſidoro, vel quod exigua vteretur lectione, eo quod librorum copiam damnabat, quam non cognitionis, ſed opinionis matrem eſſe credebat, ad Procli ſucceſſorem vero vir requirebatur, illi lectionis diffuſae copia non impar; vel quod Ariſtotelicae philoſophiae, quam contemnebat, non ſatis eſſet gnarus, quam tamen doceri in hac cathedra, Plutarchi, Syriani, Procli, Marini exempla resque iſta poſtulabant, vel quod Athenae, vti ex Damaſcio colligi poteſt, ei non placerent, et arcanis religionibus felicius ſe Alexandriae defungi poſſe crederet. His itaque rationibus ductus, cum amorem tantum diuinum, et arcanos Deorum aditus anhelaret [i], auertere a ſe ſcholae iudicium atque decretum omni ſtudio conniſus eſt, oſtendens, ſe non ex iis eſſe, qui caecae rationis ductu, in rectam viam impelli cupiunt, ſed oculos ſe ad animum repurgatum referre. Quod ita clarius exprimas: tantummodo ſe enthuſiaſmo ſtudere, humanae autem eruditionis partes rationisque vim omnem inter coecos ductores referendam eſſe: ex quo hominis character ſatis elucet. Tandem Platonicorum precibus victus manus dedit, et cathedram ſuſcepit quidem, ſed nomine magis, quam re, vt ait Damaſcius [k]. Marino enim e viuis ſublato cum cathedra occupanda eſſet, adeo conſilium mutauit, vt Athenas relinquere cogitaret, licet ſucceſſionis catenam ita infringi videret: quod vt ne fieret, Hegiam et Syrianum

Mari-

f) p. 566.
g) Vid. ſupra in Marino.
h) ψήφισμα vocat PHOTIVS p. 568. ex quo patet, non ſola profeſſoris voluntate deſignatum fuiſſe ſucceſſorem, ſed acceſſiſſe conſenſum totius ſcholae.
i) loc. cit. p. 550.
k) Ibid.

Marini discipulos hortatus est, vt scholae saluti et successioni, mox desiturae, succurrerent, eiusque partes capesserent [l]. Mansisse tamen per aliquod adhuc tempus Athenis, ibique philosophiam arcanam docuisse, ex eo colligitur, quod Damascius Athenis eo praeceptore vsus sit [m]. Qui cum scribat se illum magistrum habuisse in dialecticis, eiusque in scholis ac lectionibus eas exercitationes didicisse, colligimus inde Isidorum, quem parum curasse istam eruditionis philosophicae partem diserte fatetur, cum cathedram conscendisset, illi quoque se summa cum industria, vt professoris philosophiae expleret vices, tradidisse, eo quidem, quod idem Damascius scribit, euentu, vt in hoc eruditionis genere, differendique facultate, omnes, quotquot illud seculum tulit, homines doctos obscurauerit. Nisi enim hoc supponamus, a manifesta contradictione saluari non potest Damascii de Isidoro narratio. Quamdiu vero Atheniensem cathedram ornauerit Isidorus, dici non potest. Illud certum est, Zenodotum, viuo adhuc Isidoro, Marino successisse, vt supra dictum, eum vero Alexandriam secessisse, quo loco, vtrum publice philosophiam docuerit, ignoramus, docuisse tamen, siue publica siue priuata industria, dubitandum non esse sequentia docent.

Isidorus an Hypatiae maritus?

§. XL. Satis apte hactenus cohaesit historia Isidori, prout eam nobis, quo vnico teste niti nobis licet, Damascius enarrauit. Ast quae sequuntur, non modo maxime impedita sunt et confusa, sed et contradictione se euertentia, nec stare cum historiae veritate possunt, adeoque vel pessimam Damascii fidem, in apertissimis sui temporis circumstantiis turpissime decipientem, vel supinam nulloque modo excusandam Suidae negligentiam produnt manifestissime, licet a nemine, quod magnopere miramur, obseruata hactenus, quantum quidem nobis innotuit. Ordine itaque res exponenda est, et errore foedo historia sacra et philosophica liberanda. Narrat nempe SVIDAS [n], haud exiguam Isidori vitae particulam, quam hausisse ex Damascii *historia philosophia*, et dictio et reliquae circumstantiae aperte loquuntur. Hypatiae ibi, Theonis filiae fata expositurus, ait, fuisse Isidori philosophi vxorem et floruisse sub Arcadio imperatore. Tunc enumeratis aduersis, quae passa est Hypatia, fatis, quae in sequentibus exponemus, haec addit: „Horum memoria „quamuis adhuc vigeat apud Alexandrinos, nihil tamen res ista imminuit, „eorum honorem et studium erga Isidorum: cum etiam tanto periculo „imminente singuli tamen crebra eius vti consuetudine et sermones ex „modesto eius ore proficiscentes audire studerent. Nam ii etiam, qui „rhetoricis et poëticis scholis praeerant, frequentes philosophi congressus amabant. Quamuis enim illis institutus non esset, tamen philoso„phica subtilitate minutas etiam illorum artes adiuuabat. Nam et cetera „erat

l) p. 568.

m) PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. nisi malis hoc loco Isidorum ad Alexandrinos Damascii praeceptores referre; prius tamen magis verisimile.

n) In Hypatia T. III. p. 533.

„erat accuratus, et de orationibus et poëmatibus, quae oſtentandi ingenii cauſſa recitabantur, longe melius iudicabat, quam alii. Quamobrem „etiam in theatris, cum orationes aliquae audiebantur, breuiter laudabat „declamationes, et modeſte admodum : opportune tamen, et vt par „erat. Vnde totum theatrum iudicio eius vtebatur, tanquam norma „eorum, quae melius aut peius dicerent„. Hactenus Suidas. In quibus verbis ſunt, quae conſiſtere ſecum nullo modo poſſe videntur. Et quod ad Iſidori quidem attinet matrimonium, ipſius Damaſcii teſtimonio apud PHOTIVM [o] certum eſt, habuiſſe illum vxorem Domnam, quae cum peperiſſet ei filium, quem in praeceptoris memoriam Proclum nominauerat, quinto poſt partum die mortua eſt, et philoſophum mala beſtia et amaro liberauit coniugio. Quod vero ad ſecunda vota Iſidorus tranſierit, de eo tacet epitome Photii, aſt Suidae excerpta apertiſſime loquuntur, ſatisque declarant, de eodem Iſidoro ſermonem eſſe, qui Marino ſucceſſit. Nam quod Suidas habet, non inſtitutum fuiſſe in rhetoricis et poëticis, accurate cum Damaſcio apud Photium concordat. Aſt nupſiſſe Iſidorum Hypatiae id quidem cum rationibus temporum conciliari nullo modo poteſt, vt ex erutis temporum Iſidori et Hypatiae notis liquere poteſt clariſſime. Et Iſidori quidem aetatem definiuere neque Photius neque Suidas, aſt ſatis detegi illa poteſt ex circumſtantiis a Damaſcio narratis. Fuit nempe Iſidorus diſcipulus Procli, vt ex PHOTIO patet [p] itemque Marini [q], cui in cathedra ſucceſſit, deinde relictis Athenis conceſſit Alexandriam ibique philoſophatus eſt, tandem, quod in ſequentibus probabimus, ad Choſroëm regem abiit, cum Platonicis aliis. Cuncta haec teſtimoniis vel adductis hactenus, vel adducendis adhuc conſtant indubitatis. His ſi annos aſſignamus debitos haec Iſidori hiſtoriae emergit chronologia :

Proclus naſcitur	A C. CDXII.
moritur	CDLXXXV.
Marinus ſuccedit Proclo	CDLXXXVI.
inſtituit Iſidorum	CDLXXXVII.
obit circiter	CDXC.
Iſidorus ſuccedit Marino docetque Athenis	CDXCI. CDXCII.
abit Alexandriam	CDXCIV.
Florent his temporibus ſub Iuſtiniano	
Eulalius, Damaſcius Simplicius	DXXX.
Iſidorus cum Platonicis in Perſiam abiens redit	DXXXIII.

Iam ſi ponamus, eo ipſo reditus ſui anno centenarium Iſidorum obiiſſe, non poteſt tamen natalis eius contigiſſe ante A. C. CDXXXIV. Haec ad Hypa-

o) p. 573. p) p. 569. 571. q) Ibid.

Hypatiae tempora vt exigantur, ſupponimus, quod et ipſius SVIDAE [r] teſtimonio, et SOCRATIS [s] conſtat, Hypatiam ab Alexandrina plebe interemtam floruiſſe ſub Arcadio, et anno quarto epiſcopatus Cyrilli, Honorio decimum et Theodoſio ſextum conſulibus, furorem plebis menſe Martio fuiſſe expertam: quod tempus in A. C. CDXV incidit. Concordant tempora Cyrilli, Syneſii, diſcipuli Hypatiae, Theonis patris Hypatiae et tota eius hiſtoria. Iam qui potuit defuncta vxore prima Hypatiam vxorem ducere Iſidorus, qui eo tempore nondum natus erat, quo illa laniabatur? et quis tanto parachroniſmo fidem adhibeat? Certe haec omnia extra dubitationem eſſe, nemo ſanus dubitabit, et aſſenſi ſunt nobis viri eruditiſſimi [t]. Aſt qua ratione ad hunc errorem delatus ſit Suidas, merito ambigitur, licet ſupina ſcriptoris negligentia toties nobis iam ſit notata. Et primo quidem Damaſcius malae fidei poſſet eſſe ſuſpectus, viderique haec ad Iſidorum tranſtuliſſe, vt eo grauiori inuidia Chriſtianos Cyrilli partes ſequentes cumularet; aſt his obſtant, quod is apud Photium Domnae quidem Iſidori vxoris meminit, aſt Hypatiam poſt eam duxiſſe non refert, non omiſſurus in gloriam Iſidori, ſi tantae tamque celebris in Plotini ſchola feminae matrimonio fuiſſet gauiſus, praeſertim cum dicat, Iſidorum Hypatiae multum praeſtitiſſe, non tantum vt virum mulieri, ſed vt geometriae deditae philoſophum. Culpa itaque in Suidam coniicienda magis videtur, qui cum Damaſcii hiſtoriam philoſophicam excerperet, ea quae de Hypatia prius retulerat Damaſcius, cum iis, quae poſtea de Iſidoro narrauit, vna orationis ſerie coniunxit, cum Damaſcius nihil aliud dicere voluiſſet, quam illud; etiamſi magnus eſſet furor plebis Alexandrinae in philoſophos, et Hypatiae mors adhuc omnium memoriae obuerſaretur, tamen non fuiſſe paſſum Iſidorum quicquam mali, nec honori id atque exiſtimationi ſuae apud populum Alexandrinum obſtitiſſe. Id quod luculenter ſatis ipſa SVIDAE verba haec innuunt: *τȣ́των ἡ μνήμη ἔτι σωζομένη τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν συνέστελλεν εἰς μικρὸν κομιδῆ τὴν περὶ τὸν Ἰσίδωρον τῶν Ἀλεξανδρέων τιμήν τε καὶ σπȣδήν.* Quibus haud obſcure de hiſtoria Hypatiae, tanquam re ante Iſidorum geſta, loquitur, oſtenſurus, parum eius memoriam obſtitiſſe, quo minus, metu ſimilis periculi imminentis, magnum honorem et applauſum a populo Alexandrino Iſidorus meruerit. Quae cum non ſatis attenderit Suidas, vel qui eius excerpta congeſſerunt, Iſidori vxorem Hypatiam fuiſſe dictum in limine eſt. Potuit tamen ab indocti gloſſatoris manu ex margine in textum hoc gloſſema irrepere, cum is ex male intellecta verborum Damaſcii cohaerentia Hypatiam Iſidori vxorem fuiſſe colligeret. Quaecunque vero erroris cauſſa fuit, certe eiiciendus eſt ex hiſtoria eccleſia-

r) loc. citat.

s) Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.

t) Vid. Act. erudit. nou. ſupplem. T. III. ſ. 9.

clesiastica et philosophica, ne in posterum quod viris literatissimis accidit [u], seducat.

§. XLI. Sed vt reliquam Isidori historiae partem attexamus, quo loco is Alexandriae habitus sit, quantaque in auctoritate vixerit, ex adducto Damascii vel Suidae loco satis intelligitur. Habuisse discipulos, Serapion, eremita Platonicus exemplum est, de quo multa habet SVIDAS [x], hausta quoque, vt videtur, ex Damascio. Sedem tamen mutandi consilium postea cepit, securitatis caussa. Cum enim grauis his hominibus esset Iustiniani zelus, isque singulari lege vetaret philosophiam gentilem Athenis doceri [y], qualis nempe tum in Platonica schola personabat, et praecipuum superstitionis artiumque pessimarum fulcrum habebatur, et saniorem philosophiam amplecti iuberentur, abierunt cum Areobindo in Persiam philosophi Isidorus Gazaeus, Damascius Syrus, Simplicius Cilix, Eulalius Phryx, Priscianus Lydus, Hermias et Diogenes Phoenices [z]. Redierunt tamen postea A. C. DXXXIII [a], pace inter Persas et Romanos facta, libertatem nacti suis institutis et philosophiae conuenienter sine metu viuendi, patriamque religionem, prout visum esset, sequendi. Quem vero in locum Isidorus postea secesserit, vbi, quo tempore, quoue morbi genere vitam finiuerit, in exspirantis sectae eclecticae crepusculo a nemine veterum annotatum reperimus. Valde senem tamen obiisse oportet eo quod Proclum audiuit, quod ex more sectae Platonicae ante vigesimum annum raro fiebat: et ad medium fere seculum sextum vixit redux ex Perside, vbi hospes peregrinatus erat. Ex his enim concluditur, post A. C. CDLXV natum, et ante A. C. DXL fatis functum non esse, quae LXXV annos conficiunt, et vterque annus a natali et *Vita et mores Isidori.*

 emor-

u) Vid. magni viri FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. MOSHEM. Hist. Christ. antiq. Sec. IV. P. II. c. 1. §. 2. p. 298. et Vol. diss. H. E. p. 214. ANDR. SCHOTTVS ad PHOT. loc. cit.

x) Vitam Serapionis descripsit SVIDAS in Serapion. T. III. p. 384. quam sine dubio ex Damascii historia philosophica hausit, et exscripsit. Is adeo latenter vixit, vt nemini fere praeter Isidorum, innotesceret. Adeo vero solitariam vitam diligebat, vt nunquam fere ex domo sua descenderet, et solus in domuncula habitaret vicinorum opera in rebus necessariis adiutus. Precibus insigniter addictus et idiotae habitu omnia templa frequentauit, et loca sacra prout festiuitatis ratio postulabat. Plerumque vero domi per totum diem degens solis diuinis vacauit, precesque cogitando recitauit. Veritatis vero cupidus non in subtilioribus quaestionibus versabatur, sed sublimioribus et diuinis erat intentus. Legebat itaque Orpheum, et de eius sensu interrogabat Isidorum, in arctiorem domunculae partem se contrahens. Adeo vero contemsit pecuniam, vt nihil possideret, praeter tres libellos, voluptatemque ita neglexit, vt summe necessariis tantum vteretur. a rebus venereis per totam vitam abstinens. Honoris adeo incurius fuit, vt ne nomen quidem in vrbe notum esset. Haeredem Isidorum scripsit libellorum, qui de eius vita haec nobis scripta reliquit. Manifestum hoc exemplo esse putamus, sectam Alexandrinam non doctrinam tantum, sed instituta quoque Christianorum, praecipue Aegyptiorum, imitatione expressisse: eo enim tempore eremitis abundabat ista regio. Quos cum summa veneratione prosequeretur plebs, mirum non est, gentiles quoque homines, praecipue Pythagoricis institutis, iam olim solitariam vitam affectantibus addictos, in huius gloriae partes venire voluisse.

y) IOAN. MALALA Hist. chron. P. II. p. 187. NIC. ALEMANNVS ad Procopii anecdot. c. 26. p. 377.

z) AGATHIAS de rebus Iustin. L. II. p. 49. SVIDAS in πρεσβὺς T. III. p. 171.

a) Ita quidem V. C. PETR. WESSELING. Obs. variar. L. I. c. 28. p. 117. conf. PETAVIVS Ration. temp. L. VII. c. 8. p. 465. qui c. V. p. 452. has inducias ad annum DXLV refert, duce Procopio.

emortuali tempore Isidori parum abesse videtur. Aetatem sane eius ad Iustiniani imperium referendam esse, ex hactenus dictis constat. Facie erat [b] magnifica et quadrangulari, oculis gratiam Veneris spirantibus, et in vnam eandemque rem inflexili acie intuentibus, grauitatem vero et venustatem totus corporis habitus prae se ferebat; sensus habebat mediocriter affectos et soli necessitati inseruientes; eandem habuisse rationem phantasiam ait Damascius; sed exarsisse eam, limitesque transgressam ad enthusiasmum vsque insaniisse, ex hactenus dictis manifestum est. Multo praestantiorem tamen nobis depingit Damascius ratione voluntatis virtutum. Ait enim: raro irasci solitum, et si qua irasceretur, rationem imperasse: promtissimum fuisse, bene de aliis merendo, nec suspicacem, licet dolorum ac insidiarum nihil eum falleret: Amasse porro simplicitatem et veritatem, vt supra modum verax esset, nec fictum aliquid in se continere videretur. Fuisse solertem ac industrium,et cum aurora surgente surrexisse, animo in oracula et somnia intento. Pecuniae acquirendae artibus se non dedisse, sed prudentiae domesticae, et in omnibus prudenter se gessisse, domi vero omnia sapienter disposuisse, magnamque diei partem in curanda re familiari consumsisse, partim iubendo et ordinando, partim manum operi ipsi admouendo. Calamitates etiam forti animo pertulisse, dignumque philosopho in illis, etiam in iactura bonorum, ostendisse animum. Mansuetum quidem et lenem erga omnes se praebuisse, sed acerrimum in reprehendendis flagitiis, et quamquam nec inimicitias aleret, nec contentiones amaret, graue tamen bellum malis indixisse moribus; et acerrimo zelo iis emendandis inuigilasse. Talem vero suadelam insedisse ori, vt nemo tam immiti ac barbaro esset animo, qui non eloquentia eius persuaderetur, et cui non, accedente corporis proceritate, et affabilitate sermonis, iucundissima eius esset oratio. Mediocri nec delicato nimis vsum fuisse conuictu, qui neque paupertatis sorditiem, nec luxum diuitiarum prae se ferret. Colloquentibus non suauem tantum et comem, sed et facilem, et vtilem se praebuisse, et senum maxime congressibus fuisse delectatum: adamasse musicam, sed seueritati Doricoque modo adaptatam. Reuocasse quoque philosophiam ad animum et a verborum contentione ad mores reduxisse [c], veramque philosophiae rationem non in externa fama et eruditionis strepitu, sed in mentis ad coelestia conuersione quaesiuisse: adeoque nec statuas adorare voluisse, sed ad ipsos Deos intus latentes, non in adytis, sed in arcano mentis accessisse, et vehementi atque occulto amore se illis iunxisse, modo, qui non dici et ne cogitari quidem queat, sed experientia tantum percipiatur cognoscaturque. Quae omnia passim in hac vita Isidori sparsa manifestum faciunt, institisse Damascium in laudando praeceptore exemplis ac vestigiis Pla-

b) p. 548. 551. 559. 561. 566. 599.

c) Hoc ita tantum intelligendum est, philosophiam fanaticam eum reliquis disciplinis praetulisse. Animum enim incendi diuino amore per istam philosophiam statuebant.

Platonicorum biographorum, et nullum non virtutis genus ad eum retulisse, vt perfectissimos facere homines philosophiam Platonicam reformatam omnibus constaret. Ex quibus intelligi sine labore potest, quantum in his fidei tribuendum sit Damascio scriptori nugiuendulo, fidemque anilibus fabulis pollicenti. Quisquis autem vitae genere et virtutis ratione fuit Isidorus, illud certum est, fuisse dignum Proclo praeceptore discipulum, temperamenti melancholico-cholerici dispositione, fanaticorum praeceptorum educatione, hominum inter quos vixit, indole, et philosophorum suae sectae exemplis illi superstitionis generi pertinaciter affixum, quod ad enthusiasmum, diuinaque commercia et conuersationem pronum ferebatur, et sua sponte ruebat. Ceterum cum multis Isidoris aliis apud veteres claris [d], noster confundi non debet.

§. XLII. Tandem DAMASCIVS quoque in eclecticae sectae historia enarrandus est, cuius memoriis hactenus in delineandis vitis Platonicorum recentiorum, qui sec. V et VI inclaruerunt, potissimum vsi sumus. Fuit Damasci in Syria natus [e], et ab optimis praeceptoribus institutus. Alexandriae elegantiorum literarum studiis inuigilans, in dicendi arte Theoni operam dedit per triennium, Ammonium quoque Hermiae filium, qui ceteris in philosophia Peripatetica et mathematicis disciplinis praecellebat, audiuit, et in Platonica quoque philosophia magistrum habuit [f], ex quo patet, Alexandriae iam philosophiae eclecticae vel syncretisticae laborem eum impendisse, eique mathematica iunxisse studia. Quoniam vero eo tempore Athenae fama eruditionis philosophicae Alexandriam superabant, in hanc Musarum Graecarum sedem se recepit, dimissoque eloquentiae studio, cui per nouennium inuigilauerat, totum se perficiendae, quam exorsus erat, mathematum et philosophiae cognitioni tradidit, illorum a Zenodoto hauriens praecepta, huius a Marino [ff]. Maxime autem in Dialecticis exercitationis vim et vsum familiaritate et lectionibus Isidori assequutus est [g]. Quo Alexandriam concedente occupauit relictam cathedram, et vltimus philosophiae Platonicae professor factus est. Eo enim docente Iustinianus philosophos gentiles philosophiam docere Athenis vetuit, sicque nobilissimae catenae, successionisque, qua tantopere superbiebant, quamque ab Ammonii et Plotini tempore seruauerant, finem fecit, totamque sectam extirpauit, cuius ab hoc tempore nulla fit apud veteres mentio. Nam Damascium quoque, superstitioni auitae mordicitus inhaerentem, inter eos fuisse, qui ad Chosroëm Persarum regem emigrarunt, et hospitii ibi iure fruiti sunt, exiguo licet speratae felicitatis successu, redierunt vero facta pace, et promissa securitate, supra diximus. Ex quo tempore, vbi vixerit, dici non potest, coniiciendum

Damascius.

d) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IX. p. 216. inter eos eminent Isidorus Pelusiota, et Isidorus Mercator, de quibus IDEM videndus.

e) PHOTIVS Cod. CLXXXI. p. 212. CCXLII. p. 566. SVIDAS in Damascius T. I. p. 506.

f) PHOTIVS l. c. ff) Ibid.

g) Vid. §. praec. dicta.

endum tamen, eum Alexandriam delatum esse, vbi haec philosophia aliquantisper adhuc personabat, ibique forte obiisse. Patet ex dictis, recte Damascium inter eclecticae scholae philosophos referri, qui Platonicam philosophiam cum Aristotelica conciliauit, et reliquas omnes cum his in concordiam ire iussit. Vix itaque audiendus est SVIDAS [h], qui eum Stoicum fuisse dicit, quod etiam recepisse FABRICIVM [i], qui eum alio loco [k] Platonicis adscripserat, miramur. Nisi dicamus, Stoicam philosophiam ab his philosophis ad idem systema syncretisticum fuisse pertractam, cuius exemplum esse potest Simplicius [l], qui Stoica Platonicis et Aristotelicis iunxit. Fuit is discipulus Damascii [ll], adeoque ad hanc quoque sectam referendus esset, quia tamen in Peripateticis maxime eius industria enituit, eius memoriam in sequenti sectione recolemus. Tantum vero fuit inter Damascium et Simplicium, Eulaliumque, ex hac quoque secta homines amicitiae vinculum, vt, qui ὁμηλιταὶ a SVIDA [m] dicuntur, vnum simul iter ad Persas susciperent. Meruit Damascius de philosophia pariter atque eius historia, ita vero, vt ab Alexandrinae philosophiae alumno expectari potest. Scripsit enim *commentarios in Platonem, dubia* item *et solutiones de principiis rerum*, ex quo magno opere fragmenta nobis seruata sunt, quae vulgata debemus industriae desideratissimi IO. CHRISTOPHORI WOLFII: [n] alia ei apud veteres tributa enumerat FABRICIVS [o], qui videndus. Philosophicam autem historiam enarratione fatorum vitarumque professorum et philosophorum huius sectae, praecipue praeceptoris Isidori, auxit, de cuius ratione et fide cum supra satis, quod est, dixerimus, ea hic non repetimus. Addimus tantum accuratum PHOTII [p] iudicium, qui notat: *fuisse Damascium summe impium quoad religionem, et nouis atque anilibus fabulis, scriptionem suam repleuisse, sanctamque fidem nostram, quamuis timide tecteque allatrauisse: eis etiam, quos ob eruditionem summis laudibus extulerat, rursus detraxisse, seque eorum iudicem constituendo, nullum non perstrinxisse, in singulis, quos laudarat, aliquid desiderando, et quos in coelum euexerat, humi rursus allidendo.* Id verum esse satis testantur ea, quae seruauere Photius atque Suidas. Eiusdem generis fuisse *incredibilia* eius, ex PHOTII [q] indicio patet, qui in iis mendaciorum portenta, fabulasque male confictas, impioque atque atheo Damascio dignas contentas fuisse, ait. Et dubitant quidem post ANDREAM SCHOTTVM [r], IONSIVS [s] et FABRICIVS [ss], an ad hunc Damascium, vel ad alium illepidi libelli debeant referri, vide-

h) loc. cit.
i) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 620.
k) Vol. II. p. 57. conf. p. 402.
l) In comm. in Epictetum.
ll) SIMPLIC. Comm. in Phys. L. IV. c. 53. p. 184.
m) loc. cit. male ex Damascii discipulo eius praeceptorem exsculpit IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 18. p. 302.
n) Anecdot. Graec. T. III. n. 9.
o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 126. 294. IONSIVS p. 3.
p) loc. cit. p. 212.
q) Cod. CXXX. p. 166.
r) Ad l. c. Photii.
s) loc. citat.
ss) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 826.

videtur tam Photius pro eodem vtriusque libri auctore illum habuisse, qui iisdem conuiciis Damascium onerat incredibilium auctorem, et historiae Isidori conditorem: quemadmodum hunc quoque eiusmodi ἄπιστα καὶ παράδοξα scriptis suis inseruisse multis supra exemplis vidimus. Quicunque autem incredibilium auctor fuerit, illud certum est, eiusmodi aniles fabulas, et illepida commenta, omni prorsus fide et verisimilitudine carentia, et ad fulciendam superstitionem ruituram ineptissimo conatu excogitata, ex Platonicorum schola pleraque prodiisse, quibus hominibus nec impudentiores, nec audaciores fuisse a mundi incunabulis vllos, nemo negauerit, qui eos propius intuitus est, vel, quae hactenus edisseruimus, accurato expendit examine.

§. XLIII. Fuisse in hac secta quoque mulieres, philosophiae laude clarissimas, aliquot exemplis in antecedentibus adductis notum est. Nulla vero maiorem nominis celebritatem consecuta est, quam HIPATIA, cuius fata admodum digna sunt, quae hic enarrentur. Ea enim eruditionis praestantia morumque elegantia, et tragico vitae, quem passa est, exitu, notabilis sacris et profanis scriptoribus indicta non mansit t). Genita Alexandriae a Theone magni nominis mathematico u), insolitam naturae felicitatem indolisque ad optima quaeque maximis gressibus adspirantis vbertatem accepit, quas animi dotes ingeniique sublimis fertilitatem pater optimarum artium cultura, et diligentissima institutione ita excoluit, vt eius eruditio omnibus esset miraculo. A parente enim geometriam et astronomiam didicit, et a reliquis sapientiae professoribus, qui- *Hypatia.*

t) De Hypatia ex veteribus satis prolixe disserit SVIDAS in Hypatia T. III. p. 533. qui sua sine dubio ex Damascii historia philosophica desumsit. Praeter eum SOCRATES quoque Hist. eccles. L. VII. c. 15. integro capite egit, eiusque fata enarrauit, quem secuti sunt PHILOSTORGIVS et NICEPHORVS, ad quorum loca videndi HENR. VALESIVS et IAC. GOTHOFREDVS. Recentiores vero multi, qui sacram et literariam historiam scripsere, Hypatiam attigerunt, ex quibus TILLEMONTIVM Mem. eccl. T. XIV. p. 274. CAVEVM Hist. lit. scr. eccl. p. 251. MENAGIVM Hist. mul. philos. §. 49. seqq. p. 494. seqq. nominamus. Pleraque ex veteribus diligenter congessit B. IO. ANDR. SCHMIDIVS Abbas Mariauallensis in diss. de Hipparcho, Theonibus, doctaque Hypatia in mathesi celebribus. Vt taceamus scriptores historiae matheseos, aliosque, quos facile lector inueniet.

u) Non confundendus est Theon Alexandrinus cum Theone Smyrnaeo, de quo supra Sect. III. actum. Is natione Aegyptius Alexandriae in museo professoris matheseos munere functus est, collegamque habuit Pappum, teste SVIDA T. II. in Theon Alex. p. 182. qui claruisse eum ait sub Theodosio maiore, circa A. C. CCCLXXIX, usque ad finem fere seculi. Scriptorum eius, cuius titulos post Suidam enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 211. maxima pars periit; quaeque supersunt, interpolatoris manus sunt passa. Ex titulo commentarii in Ptolomaei magnam syntaxin, editi a CAMERARIO Basil. 1558. fol. patet, habuisse Theonem etiam filium, Epiphanium nomine, mathematicarum quoque scientiarum apprime peritum. Philosophum vero dum veteres Theonem nominant, hoc non alio intelligendum sensu videtur, quam quo mathematicae scientiae pars propaedeumatica philosophiae habitae sunt. In reliquis enim philosophiae partibus eum parum fuisse versatum, ex eo colligi potest, quod, Suida teste, Hypatia parentis eruditione non contenta, etiam philosophiam didicerit, quam a patre didicisset, si in ea eruditionis parte valuisset. Conf. MENAG. et SCHMID. l. c. HENR. SAVILIVS praelect. II. in Euclid. VOSS. de scient. mathem. c. XVI. §. 9. p. 59. Fuerunt et alii Theones duo Alexandrini, cum patre Hypatiae non confundendi, quorum vnus scripsit gymnastica, alter Stoicus fuit vixitque sub Augusto et in APOLLODORI physiologicam introductionem scripsit. Conf. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 17. p. 104. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. SVIDAS l. c.

quibus eo tempore Alexandria laetiſſime florebat, diſciplinarum fundamenta accepit. Animo enim, vt ait Damaſcius, generoſiore praedita cum intra patris eruditionis cancellos conſtringi ſe non pateretur, reliquae etiam philoſophiae ſtrenuam operam nauauit, et eam potiſſimum ſapientiae partem didicit, quam in hac Muſarum ſede maxime excultam fuiſſe, et ſyncretiſticum doctrinae genus exhibuiſſe, multoties diximus. Platonis itaque atque Ariſtotelis philoſophumenis intelligendis et conciliandis inuicem inſudans, tantam philoſophicae eruditionis laudem conſecuta eſt, vt publice in ſchola et ſucceſſione Plotini, teſte S o c r a t e [v], docendi auctoritatem capere poſſet. Poſthabitis itaque muliebribus moribus pallium ſumſit philoſophicum, et non tantum in publicis conuentibus comparuit, ſed et per mediam vrbem digreſſa audire ſe volentibus vel Platonem, vel Ariſtotelem, vel alium quemcunque philoſophum explicuit, qua de re laudis eius plena inter ſe concordant et profanorum et eccleſiaſticorum ſcriptorum teſtimonia [w]. Cumque promta et expedita dicendi facultate polleret, et omnis generis eruditione eſſet ornatiſſima, plurimos auditores nacta eſt, ſummo eam cultu et veneratione proſequentes: inter quos fuiſſe Syneſium, totum eius admiratione captum [x], *tomo tertio*, vbi de eo dicendum, prolixius ediſſeremus. Quibus cum accederet virtus, eximia et prorſus ſingularis, dici non poteſt, quanta inter Alexandrinos auctoritate valuerit, certatim in eius laudes philoſophis, iudicibus, et quoscunque Alexandria alebat, viris doctis et grauiſſimis effuſis. Nam licet omnes ſui temporis philoſophos eruditione philoſophica et mathematica ſuperaret longiſſime, maxime tamen inſignem ornatam animi commendauit modeſtia, qua ſe venerabilem reddidiſſe, ſcribit S o c r a t e s. Iuſta quoque atque aequa, et imprimis ita caſta fuit, vt licet eſſet formoſiſſima, et a iuuenibus adamaretur, amores tamen non tantum reſpueret omnes, miraque prudentia repelleret, ſed et virginitatem ſeruaret illibatam, et in conuerſatione cum viris ſummis et primariae dignitatis, virtutis temeratae ſuſpicionem nunquam faceret: tantamque iſta virtute auctoritatem ſibi comparauit, vt principes in republica viri eam inuiſerent, et magna ſaepe ad aedes eius eſſet hominum frequentia. Id quod tamen doctiſſimae virgini tandem ceſſit exitio, plebisque in eam concitauit furorem, quae inaudita caede eam ſuſtulit. Cuius cauſſas, ſi ab ouo, quod aiunt, res enarranda et repetenda, has habe [y]: Vixit eo tempore occupauitque ſedem patriarchalem Cyrillus, magnae auctoritatis, ſed non minoris vehementiae altorumque ſpirituum epiſcopus, de cuius vita rebusque geſtis et acerrimis, quas in eccleſia excitauit praeſul feruidiſſimus et acerrimus, ac diſſentientium impatientiſſimus controuerſiis ſacri hiſtorici, ſcriptoresque eccle-

v) loc. cit.

w) Vid. S o c r a t e s l. c. S v i d a s l. c. N i c e p h o r v s L. XIV. c. 16. P a v l i S i l e n t i a r i i epigramma antholog. T. I.

x) Vid. eius epiſtolae ad Hypatiam.

y) Dicendum de hac re in hiſtoria ſacra Sec. VI. ſequimur nos S o c r a t e m L. VII. c. 13 ſeqq.

ecclesiastici consulendi sunt. Is insano rei Christianae vel potestatis magis suae promouendae, quacunque ratione posset, aestu agitatus, de eiiciendis ex vrbe Alexandria Iudaeis cogitauerat, populi Alexandrini, ad seditiones valde procliuis ingenio vsus, cum de re leui, nempe pantomimorum ludis inter plebem et Iudaeos certaretur, et Orestes praefectus Alexandriae seueris dispositionibus (πολιτείας vocat Socrates) seditionibus obuiam iuisset. Iudaeos enim cum tueretur Orestes, et huic eius curae obstarent Cyrilli fautores, is perosus dominationem episcopi, praefecturae sibi ab imperatore commissae plurimum detrahentis, Hieracem quendam, qui acerrime Cyrilli partes sequebatur, in theatro tormentis subiecit. Id quod aegre ferens episcopus, accersitis Iudaeorum primatibus extrema mala minatus est, nisi a consiliis desisterent: ad quod cum illi non attenderent, et motus atque seditionem cierent, caedesque committerent, commotus ira Cyrillus cum ingenti multitudine ad Iudaeorum synagogas progressus, eas illis ademit, Iudaeos vero ex vrbe eiecit, in qua ab Alexandri M. temporibus habitauerant. Grauissime id tulit Orestes, vrbem dolens, vna seditionis rabie tot incolis orbari. Rem itaque ad imperatorem retulit, Cyrillo valde ob eam rem infensus, qui et ipse de Iudaeorum scelere ad principem scripsit, et reconciliationem cum Oreste, populo instigante, tentauit, sed frustra. Quare res in maiores motus excrescens, tandem tragicum nacta est exitum. Cyrilli enim partes cum sequerentur monachi Nitrienses, venerunt quingenti viri in vrbem, acrique zelo incensi pro Cyrillo pugnare decreuerunt, et praefectum in vehiculo procedentem aggressi, conuiciis prosciderunt, vnus ex illis lapide percussit caput eius ad cruorem. Plebs accurrens fugatis monachis auctorem comprehendit, quem tormentis subiectum Orestes enecauit, cuius corpus Cyrillus in ecclesia recondidit, martyremque eum, pro concione magnifice laudatum, haberi iussit. Valde displicuisse hanc Cyrilli animi impotentiam bono cuilibet, etiam inter Christianos, facile credi potest; vt itaque indigni tanto episcopo facinoris obliteraret Cyrillus memoriam, plebis in Orestis partem accendit animum, qua re factum, vt insani furoris hostia Hypatia caderet. Quae, cur potissimum seditiose plebis rabiem experta sit, ita refert Damascius, vel qui eum excerpsit SVIDAS [z]: „contigisse quodam tempore, vt Cyrillus Christianorum episco-„pus, ante aedes Hypatiae transiens, maximam turbam hominum equo-„rumque ante aedes Hypatiae conspiceret: quorum alii aduenirent, alii „abirent; cumque sciscitatus esset, quaenam ea esset multitudo, et quor-„sum tantus fieret tumultus, responsum accepisse: esse turbam salutan-„tium Hypatiam, hasque aedes illius esse. Quibus auditis cum aegerri-„me id ferret Cyrillus ardens inuidia, caedem ei, instigata plebe, machi-„natum esse". Parum inesse huic narrationi verisimilitudinis, recte iudica-

z) loc. citat.

dicauit acutiſſimus FABRICIVS [a], nec inepte coniecit GVIL. CAVEVS [b], Damaſcium, quem in Chriſtianos furore exarſiſſe et contumeliis, Photius obſeruauit, ad conflandam Chriſtianis inuidiam maiorem, haec finxiſſe, vt cauſſam Platonicorum philoſophorum iuuaret. PHILOSTORGIVM [c] ſi audimus, cauſſa in zelum homouſianorum reiicienda eſt, qui Hypatiam ſuſtulit; ſed deſtituitur is teſtimoniis veterum, nec probari poteſt, iſtis Aegyptiarum eccleſiarum controuerſiis ſe immiſcuiſſe Hypatiam. Quae enim apud BALVZIVM [d] occurrit, epiſtola, Neſtorianam controuerſiam tangens, et Hypatiae nomen in fronte gerens, ſuppoſita illi eſt, et νοθείας omnino, iudicibus accuratiſſimis viris, MENAGIO [e], TILLEMONTIO [f], FABRICIO [ff], ſuſpecta. Omnium itaque maxime veriſimilitudine ſe commendat SOCRATIS [g] narratio, referentis, Hypatiam, quoniam cum Oreſte crebrius colloqueretur, in ſuſpicionem apud plebem Chriſtianam incidiſſe, ac ſi per ipſam ſtaret, quo minus inter Cyrillum et Oreſtem amicitia reconciliaretur. Certe grauiſſimam in Hypatiam tempeſtatem excitaſſe inuidiam et ſuſpicionem hiſtorici fatentur omnes. Tanto igitur preſſa odio ab hominibus vindicta ardentibus, quorum dux erat Petrus quidam lector, conſpiratione facta obſeruatur, domum cum illa rediret. Qui e ſella detractam ad eccleſiam quae Caeſarea nuncupatur, rapiunt, et veſtibus exutam teſtis interimunt: cumque membranatim eam diſcerpſiſſent, membra in locum, quem Cinatonem vocabant, comportata incendio conſumſerunt. Grauiſſime tuliſſe hanc rem imperatorem, ſcribit Damaſcius, et certiſſime vlturum fuiſſe, niſi Aedeſius amicos imperatoris corrupiſſet. Non mediocre attuliſſe probrum lanienam hanc eccleſiae Alexandrinae eiusque praeſuli, facile credi poteſt SOCRATI, facinus Chriſtianis moribus doctrinaeque tantopere aduerſum improbanti. An vero Cyrillo illud adſcribendum ſit, isque indigniſſimae caedis inuidia cumulandus, de eo videas in diuerſam abire ſententiam viros doctos. Sunt, qui magna patriarchae huius veneratione ducti, ab omni culpa et ſuſpicione eum liberant, cauſſamque in plebem Alexandrinam, quae ad ſeditiones valde procliui fuit animo, reiiciunt [h]. Aſt qui epiſcopi animum impotentem ſui, et feruidum atque dominandi valde cupidum perſpexere [i], impetrare a ſe non poſſunt, vt ab innocentis feminae caede puras prorſus manus, ſaltem purum ſeruauiſſe animum Cyrillum credant. Et difficile eſt in hac re certi quid ſtatuere, fatemur tamen, communem famam, omniumque indignationem, quae non plebem tantum Chriſtianam, ſed et Cyrillum ob hoc facinus teſte SOCRATE preſſit, valde ſuſpectum facere praeſulem,

a) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. not. n.
b) Hiſt. lit. ſcr. eccl. p. 251.
c) loc. cit.
d) T. I. Conc. p. 926.
e) loc. cit.
f) l. c. p. 606.
ff) l. c. not. k.
g) loc. cit.
h) CAVE l. c.
i) GOTH. ARNOLD. Hiſt. eccl. P. I. L. V. c. 3. p. 224. LA CROZE Chriſtianiſm. Ind p. 37.

lem, quod inſidias Hypatiae ſtructas non ignorauerit, licet facile credamus, furorem illum et rabiem, qua in innocentis virginis corpus debacchati ſunt, eum tum quidem, cum iſta gererentur ignoraſſe. Nam eiusmodi vehementiam in publicas ſeditiones et caedes tandem deſinentem non alienam fuiſſe a Cyrilli animo, non negabunt, qui praeſulis in ſeculi quinti hiſtoria ſacra celeberrimi res ſine auctoritatis et antiquitatis praeiudicio partisque ſtudio didicerunt. Certe excuſari nullo modo poteſt, caedem iniquiſſimam non tantum publica confeſſione non deteſtatum fuiſſe patriarcham, et, qui eius regimini ſuberat, Petrum lectorem non puniuiſſe, ſed egiſſe etiam per amicos apud imperatorem, ne publica poena in auctorem ſceleris animaduerteretur. Cumque non erubuerit, monachum in publica ſeditione caedeque praefecti attentato deprehenſum et enecatum tanquam martyrem pro re Chriſtiana obeuntem praedicare, facile inde ſuſpicio enaſci poteſt, nec commiſſum in Hypatiam facinus diſplicuiſſe Cyrillo, qui ita odii in Oreſtem concepti vim effundere quodammodo poterat. Facta haec ſunt, vt ſupra diximus, imperante Theodoſio iuniore, A. C. CDXV [k], ex quo tempore caedis huius ſupra inuictis rationibus oſtendimus, errare eos, qui Hypatiam Iſidoro nupſiſſe aſſerunt. Virginem itaque obiiſſe oportet, ſi hoc matrimonium inter fabulas referendum eſt. Scripſit etiam commentarios in Deophanti aſtronomicum canonem, et in conica Apollonii, aliaque de quibus videndi MENAGIVS et FABRICIVS [l].

§. XLIV. Enarrauimus hactenus totam illam auream catenam ſucceſſionis Platonicae, ab Ammonio et Plotino vsque ad Damaſcium, in Syria, Graecia, et Aegypto florentem. Fuiſſe praeter hos, quos recenſuimus, alios quoque ex hac ſchola prodeuntes, nemo temere dubitauerit, qui cogitat, Alexandrinae et Athenienſis ſcholae inſtitutione eo tempore pleroſque fuiſſe vſos, qui eruditionis fama excellere cupiebant. Suntque hodie inter veterum ſcripta, quae Platoniſmum recentiorem et reformatum manifeſte ſapiunt [ll], licet profecta a viris, qui vitae profeſſione philoſophos non exprimebant. Inter hos Macrobium, Chalcidium, Ammianum Marcellinum, Dexippum, Themiſtium, Simplicium, Olympiodorum hisque ſimiles referendos eſſe, ſcripta quae extant, ſatis loquuntur. Et de Dexippo quidem, Themiſtio, Olympiodoro et Simplicio ſequenti ſectione ob eximiam in Peripatetica philoſophia peritiam dicemus; de Chalcidio, quem ſacra Chriſtiana ſecutum fuiſſe putamus, tomo ſequenti; vbi etiam Aeneae Gazaei ex Hieroclis diſciplina ad fidem Chriſtianam transgreſſi mentio facienda. Macrobium, virum conſularem et illuſtrem ſacrique cubiculi praefectum, qui temporibus Honorii et Theodoſii

Alii huius ſectae philoſophi.

k) Annum 530. ponit VOSSIVS l. c. p. 51. ſed error eſſe videtur literarum; aliter enim ipſe c. XVI. §. 9. p. 59.

l) ll. cc.

ll) Chriſtianos ad hanc ſcholam ſe componentes ediſſeremus tomo tertio.

dosii iunioris floruit[m], inter Platonicos huius generis referendum esse, non dubitare nos sinunt, scripta eius quae ad nos peruenerunt, Saturnalia nempe conuiuia, et imprimis commentarius in somnium Scipionis a Cicerone descriptum[n]; ea nempe Platonicis hypothesibus referta, satis produnt, e qua schola prodierint: et reformatam doctrinam Platonicam oculis subiiciunt. Quod vt exemplo probemus, in famosissima ista huius sectae trinitate, primae hypostasi absolutam adscribit omnipotentiam, quam tamen illius respectu reliquis, nempe τῷ νῷ καὶ τῇ ψυχῇ denegat[o]. Alio vero loco[p], tria illa numina Capitolina expliciturus, more huius sectae ad physicam allegoriam confugit, et Mineruam ait esse summum aetheris cacumen, Iouem medium aethera, Iunonem infimum aërem cum terra, ast his omnibus diuinam mentem et animum inesse. Et de rerum omnium mutatione ortu et interitu, constare, ait[q], nihil intra viuum mundum perire, sed eorum, quae interire videntur, solam mutari speciem. Alia, et praecipue de statu animarum post mortem breuitatis caussa hic praeterimus. Ammianus Marcellinus homo quidem militaris, ast literis eleganter excultus[r], historiam nobis reliquit eorum temporum, quibus secta haec maximas passa est mutationes, veritatis et iudicii laude magis, quam dictionis vrbanitate, commendabilem[s]. Qui licet se philosophum nusquam dicat, luculenter tamen prodidit, se in horum philosophorum scholis fuisse educatum. Quod vt paucis probemus, ecce Alexandrinam potissimum, ex qua ipse prodiit, scholam, laudibus maximis prosequitur, et inter eius refert encomia[t], *quod inde intelligendi diuinationem multiplicem, et praesensionum originem, per mundum omnem circumlatam esse fatendum sit; quodque hoc loco primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima sacrorum caute tueantur condita sacris arcanis.* Hoc, addit, *institutum prudentia Pythagoram colentem secretius Deos, quicquid dixerit, aut voluerit, auctoritatem esse, instituisse, ratam, et femur suum aureum apud Olympiam saepe monstrasse, et cum aquila colloquentem saepe visum esse.* Eadem fere ratione Platonem extollit[u], aliosque huius sectae homines inter summa philosophici orbis ornamenta connumerat. Hinc Apollonium Tyaneum commendat[x], et Ammonium Saccam[y], Maximumque Ephesium[z], ipsumque Iulianum[a] imperatorem. Sed doctrinas quoque huius sectae non attingit modo, sed et probat, et singulare eclecticorum horum philosophorum studium futura praenoscen-

m) Cod. Theodos. L. VI. t. 8.
n) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 620.
o) Somn. Scip. L. I. c. 17.
p) Saturnal. L. III. c. 4.
q) Somn. Scip. L. II. c. 12.
r) Vitam eius enarrauit CLAVDIVS CHIFLETIVS.
s) Vid. VALESIVS ad Ammian. FABRIC. l. c. p. 612. quique de historicis Romanis scripserunt.
t) L. XXII. 16. Eadem chorda oberrat Geographus vetus a DION. GODOFREDO editus, quem hac quoque philosophia, quam tantopere laudat, tinctum fuisse verisimile est.
u) L. XXII. 16. XXIII. 6. XXX. 4.
x) L. XXII. 14. XXIII. 16.
y) L. XXII. 16.
z) L. XXII. 7. XXV. 3. XXIX. 4. vid. supra in Max.
a) Vid. supra in Iuliano.

noſcendi, ita defendit, *vt et elementorum omnium ſpiritum, vtpote perennium corporum, praeſentienti motu ſemper et vbique vigentem, ex his, quae per diſciplinas varias affectamus, participare nobiſcum munera diuinandi aſſerat, et ſubſtantiales poteſtates* [b] *ritu diuerſo placatas, velut ex perpetuis fontium venis vaticinia mortali ſuppeditare verba*, dicat, *quibus numen Themidos praeſit, eo quod fixa fatali lege decreta praeſcire fas ſit in poſterum, etc. Solem, mentem mundi noſtras mentes ex ſeſe velut ſcintillas diffunditantem, quum eas incenderit vehementius, futuri conſcias reddere.* Sed et reliqua legenda ſunt, quae genuinam Alexandrinae ſcholae ſententiam de vaticiniorum rationibus explicant. Addi poſſent alia, laudata Chaldaeorum et Brachmanum theologia [c], tanquam fontes ſapientiae, adducta veriſſimorum euentuum teſtimonio comprobata oracula [d], et his ſimilia, niſi haec ſufficerent, vt ab horum philoſophorum decretis non abhorruiſſe Ammianum demonſtrarent. Dubium vero non eſt, fuiſſe huius generis plures [e], quos tamen, cum obſcurioris famae ſint, praetermittimus. Modeſtior tamen his viris eruditis inſedit philoſophiae huius amor, quam philoſophis eam profitentibus; hi enim cum magno Chriſtianae religionis odio flagrarent, illi vel plane de ea ſiluere, vel ſatis moderate et fauenti iudicio de ea pronunciauere, rati, eam quoque inter religiones mundi varias pertinere, quibus rite Deus colitur, eamque in vniuerſale huius philoſophiae receptaculum poſſe quoque admitti; vnde de ea quoque ſobrie locuti ſunt. Nec aliunde putamus ortas eſſe diſceptationes virorum doctorum, an Macrobius [f], Themiſtius [g], Ammianus Marcellinus [h] Chriſtianam fidem fuerint amplexi nec ne, quam quod ad hunc ſyncretiſmum ſectae, et religionem prudentum ab his viris aulae magis, quam ſcholae inſeruientibus, et ſummis imperantibus placere cupientibus non attenderint [i]. Idem vtrum de Chalcidio ſentiendum ſit, alio loco diſputabimus. Addit horum hominum gregi Symmachum [k] Ven. MOSHEMIVS [l].

§. XLV. Expoſita ſectae eclecticae, quam Platonicam reformatam vel Alexandrinam quoque appellauimus hiſtoria, iam philoſophia quoque eius delineanda eſt, et in quae potiſſimum placita conſenſerit, quaque ratione de rebus diuinis et humanis ſtatuendum eſſe putauerit, explicandum. *Obſeruationes generales de philoſophia ſectae eclecticae.*

 Id

b) Conf. CVDWORTH. ſyſt. int. p. 632. et MOSHEM. h. l.
c) L. XXIII. 6.
d) L. XXI. 14. XXIII. 5. XXXI. 2.
e) Pertinet huc Theophraſtus Athenienſis, quem loquentem inducit AENEAS GAZAEVS.
f) Chriſtianis annumerat BARTHIVS aduerſ. p. 2258. dubii haerent GROTIVS ad Matth. II. 16. et HVETIVS demonſtr. eu. Prop. IX. c. 15. p. 478. gentilibus aggregant SPANHEM. Dub. eu. T. I. p. 533. FABRIC. l. c.
g) Vid. Amoenit. lit. Cl. SCHELHORNII P. III. p. 247.
h) Pro Chriſtiano habuere P. PITHOEVS et Cl. CHIFFLETIVS in vita Amm. conf. VALES. praef. BAYLE Dict. T. III. art. Marcellin, not. B. p. 313. gentilem poſt alios dixere BAYLE et FABRICIVS loc. cit. p. 613.
i) Egregie hac de re diſſerit Ven. MOSHEM. de turbata per recentiores Plat. eccleſia §. 30. p. 162.
k) Memorabilem eius ſententiam vide L. X. ep. 61.
l) l. c. §. 32. p. 168.

Id quod eo accuratiori ſtudio et attentione faciendum, quo plura eius rei momenta ſunt, non ſolum in philoſophiae huius temporis, verum etiam in ciuitatis Chriſtianae hiſtoria, et quo pauciores ſunt, qui claram ei lucem accendere ſunt aggreſſi. Quod ante b. GOTTFR. OLEARIVM[m] nemo ex instituto ſuſcepit[n], eius vero veſtigia non ſolum diligenter preſſit, ſed et multis paraſangis ſuperauit, vir magnus, IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS[o], qui primus fere natiuam huius philoſophiae indolem, influxumque, quem in Chriſtianam eccleſiam, magno huius damno, nacta eſt, fuſe delineauit, quemque hic conſulendum omnino illis commendamus, qui de argumento grauiſſimo maximique momenti in hiſtoria etiam ſacra curatius cupiunt erudiri. Nos inſtituti noſtri memores, diligenter quidem attendemus, ad obſeruationes virorum doctiſſimorum, receptam tamen ingreſſi viam ipſam ſectae huius hiſtoriam attente conſiderabimus, exque ea potiſſimum obſeruationes quasdam generales de ſecta eclectica, vel philoſophia potius Alexandrina condemus, ea hic vno faſce comprehenſuri, quae in antecedentibus vel paſſim tantum interſperſimus, vel dicendi occaſionem nondum habuimus.

I. Indolem accepit a patria Aegypto, vbi excluſa eſt, et in qua ſyncretiſmus religionum diu iam regnauerat.

Et I. quidem ad patriam huius philoſophiae nataleque ſolum, quod inuenuſtum hunc Veneris pullum excluſit, reſpiciendum eſſe, monemus. Eam vero Aegyptum fuiſſe, et imprimis Alexandriam, ex hactenus dictis liquet, et vel vna Potamonis et Ammonii patria ſatis demonſtrat. Qualis vero paulo ante C. N. philoſophiae conditio in Aegypto fuerit, id accurate, niſi fallimur, veterumque nixi teſtimoniis in *tomi primi* epilogo demonſtrauimus. Aſt id probe tenendum relegendumque, cum ſine eo vera huius philoſophiae indoles non queat vel intelligi, vel ſatis expendi. Paucis itaque quod ad praeſentem rem ſatis eſt, obſeruamus, Aegypti incolas, maxime vero Alexandrinos non tantum gentem fuiſſe, ſuperſtitioni, religionibus et cultibus ſacris longe deuotiſſimam, ſed et ad recipienda ea dogmata, quae Deorum ſacra augere et elegantiorem reddere eorum cultum videbantur, proniſſimam. Luculentis id veterum teſtimoniis ſuo loco probauimus, ea quoque, quae *tomi primi libro primo* de philoſophia et theologia veterum Aegyptiorum diximus, rem clare euincunt. Addimus tamen AMMIANI MARCELLINI[p] teſtimonium, inter laudes Aegyptiorum referentis, *quod diuinationum et praeſenſionum origo per mundum omnem ab Aegypto circumlata ſit, hicque primum homines, longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint*, *et initia prima ſacrorum caute tueantur condita ſacris arca-*

m) Cuius extant doctiſſimae diſſertationes de philoſophia et ſecta eclectica, adiectae STANLEII Hiſtoriae philoſophicae p. 1205.

n) Paſſim quidem tetigere hoc argumentum viri docti, e. g. HOLSTENIVS in vita Porphyrii, BALTVS de Platoniſmo PP. HVETIVS de la foibl. de l'eſprit humain L. II. c. 10. p. 217. Pauca vero dixere, nec ſufficientia.

o) In diſſ. ſaepe laudata de turbata per recentiores Platonicos eccleſia, quae in ſyſt. int. CVDWORTHI et in Vol. diſſ. H. E. p. 91. ſeqq. legitur.

p) L. XXII. c. 16.

arcanis. Tales cum fuerint Aegyptii, Alexandriae vero habitarent ex omnium fere terrarum gentibus collectae coloniae, exortus est syncretismus religionum, quo in concordiam redacta sunt religionum variarum genera diuersissima maleque inter se cohaerentia, et patriae theologiae noua inde induta facies, allaborante in id Aegyptiorum prophetarum calliditate, ne a Graecis aliisque gentibus sapientia superari viderentur, de cuius principatu a canis temporibus cum aliis nationibus contenderant. Cuius felicissimum instrumentum fuit allegorica et hieroglyphica methodus, qua licebat exsculpere quicquid libebat, quaque in formas omnes doctrina Protei instar conuersa est. Hisce circumstantiis praebenti se Aegypto superuenit philosophia Pythagorica, quae cum Platonicam tanquam filiam in societatem recepisset, vehementer se Aegyptiis commendauit, non eo tantum nomine, quod victi in victoris mores et placita transire cogebantur, sed ea potissimum ratione, quod ex Aegypto vtraque erat hausta, quodque melius et sublimius, quam ceterae Graecorum sectae, de diuinis philosophari videretur. Nec ab alia forte caussa magna, quae haec secta in Aegypto habuit, incrementa deriuanda esse, luculentis suo loco rationibus confecimus. Quae philosophia cum Aegyptiis dogmatibus esset attemperata, nouam prorsus, praesertim in theologia, doctrinaque de Deo, de spiritibus et geniis, de anima, deque cultus diuini modo et indole accepit faciem, henoticam quidem et conciliandis inter se religionibus aptam, sed a Platonicae philosophiae sensu vero et genuino plurimum deuiantem. Quibus cum accessisset noua augendi insanam philosophandi rationem occasio, philosophis Alexandrinis sub Ptolomaeo Physcone in Asiam dispersis tandemque redeuntibus, et cum interim in Asia scholas habuissent, ac orientalem philosophiam, reliquiasque nugarum Zoroastrianarum didicissent, mirum theologiae et philosophiae chaos tandem adhuc ante nati Saluatoris tempora exortum est, quod religionum aliquod Πανδοχεῖον philosophicis rationibus ornatum et Pythagorico-Platonica veste indutum recte appellaueris. Quod sidus pestilentissimum tantopere populos in Aegypto, maxime Alexandriae habitantes afflauit, vt certatim in hunc religionum cum philosophia Pythagorico-Platonica corrupta et alienis dogmatibus placitisque referta syncretismum, et, quae huc adhibita est, doctrinarum allegoricam explicationem ruerint, vt nec ipsa Iudaeorum natio, tanto odio a gentilium placitis alias abhorrens manserit ab eo immunis, sed eandem rabiem prosecuta patriam religionem noua philosophia adulterauerit, vt suo loco tradetur. Non errant itaque, qui Alexandrinae philosophiae origines ante natum Christum, adeoque diu ante Ammonii tempora quaerunt [q], quamquam perperam eas a Potamone,

q) MOSHEM. l. c. p. 93. OLEAR. l. c. p. 288. et LACTANT. L. VII. c. 7. Alia testimonia tomo tertio, vbi de philosophia PP. agendum afferemus. Placuisse eiusmodi eclecticam philosophiam etiam Christianis Aegyptiis, suo loco tradetur. Vid. interim CLEM. ALEX. Strom. L. I. c. 7.

mone, deriuant. Non legiſſe oportet vel Philonem vel Porphyrium, et Iamblichum de Aegyptiaca philoſophia et myſteriis quaerentes et diſſerentes, nec attendiſſe ad ſyncretiſmum theologicum et philoſophicum late iam ſeculo primo regnantem, qui haec negauerit.

II. Occaſio huius ſyncretiſmi ad philoſophiam translati diſſenſiones Phil. Alex.

II. Translata eſt haec de ſacris et diuinis philoſophandi ratio, etiam ad philoſophiam naturalem et moralem occaſione diſſenſionum et rixarum innumerarum, quas philoſophi Alexandrini inter ſe alebant. Cum enim non Platonici tantum, ſed et Stoici, et Peripatetici in hac vrbe valerent, immo et Pyrrhonii, quamuis odioſa eſſent plerisque Graecorum, qui *θεοσεβέστεροι καὶ δεισιδαιμονέστεροι* videri cupiebant, nomina, caput extollerent [r], infinita inde inter philoſophos exorta eſt diſcordia. Quae cum maxime ſeculo ſecundo poſt ſalutem mundo reſtitutam inſanum in modum eſſet aucta, non potuit non ea diſplicere ſcholae Platonicorum, quae conciliandis, magis, quam inter ſe diſſociandis opinionibus ſtudebat. Medicinam itaque afferendam ratus Potamo, philoſophus eclecticus, de conciliandis inter ſe Pythagorae, Platonis, Ariſtotelis et Zenonis placitis, vt ſupra diximus, cogitauit, et reſectis diſputationibus curioſis, in eandem doctrinam ire ea iuſſit, quod ex vno fonte dimanaſſe, et re ipſa inter ſe non differre, dudum, etiam in Graecia, fuerat creditum, et paria fere ante non multa tempora in Graecia conatus erat Antiochus Aſcalonites. Non videtur tamen Polemo ad diuiniores diſciplinas hanc concordiam tranſtuliſſe, et eclecticam hanc philoſophiam tantum intra naturalis et moralis doctrinae terminos concluſiſſe, vt eodem loco monuimus. Cum vero iſtae Philoſophorum contentiones nec a Potamone tollerentur, nec ſine magno ſuperſtitionis gentilis damno poſſent ferri, cum Chriſtiani doctores hoc potiſſimum telo gentilium philoſophorum iugulum peterent, vt ex apologiis veterum Chriſtianae reipublicae doctorum et imprimis ex HERMIAE *irriſione gentilium* [s] luculenter diſci poteſt, aliter rem aggrediendam eſſe ratus eſt Ammonius Saccas, a Chriſtianis quidem ad gentilium ſacra publica neſcio qua animi leuitate transgreſſus, ſed non iſta tamen apoſtaſia omnem doctrinam Chriſtianam eiurans. Is enim gentis ſuae moribus et conſuetudine et eclectico quod Chriſtianos doctores commendare audiuerat ſtudio inſiſtendum ratus, de tollendis philoſophorum diſſidiis, et reuocanda philoſophorum concordia, ſimul autem de concilianda cum horum placitis et auita religione Chriſtianorum doctrina cogitauit, nouumque doctrinae genus commentus eſt, in quam omnes, quotquot inter ſe diſſidebant, reſectis curioſis et inutilibus, conſentire concordiamque inire poſſent. Ad quod conſilium diuinitus ſe excitatum fuiſſe, iactauit ſine dubio, fidem eius rei faciente ſumma, quam haec philoſophia, conſecuta eſt auctoritate. Quae,

r) Videnda quae T. I. L. II. c. vlt. diximus.

s) Obiter hic notamus, non tangere Hermiam Platonicam Alexandrinorum ſyncretiſtarum ſectam, licet Pythagoream memoret, non omiſſurus, ſi quidem ſuo tempore ſectae peculiaris nomine iam floruiſſet.

Quae, vt edifferuimus, ita se habere, luculento testimonio probat HIEROCLES, cuius ex libro *de prouidentia* fragmentum, ad quod supra iam prouocauimus, nobis seruauit PHOTIVS[t]. Ait is: *ingentem eorum numerum fuisse, qui Platonem et Aristotelem inter se dissentire dicerent, aut sua sponte contendendi studio et vesaniae addictos, aut praeoccupata opinione atque imperitia subactos: donec aliquando tandem Ammonii philosophia mundo illuxerit, hominis diuinitus edocti. Hunc enim veterum philosophorum opinionibus perpurgatis, et resectis quae vtrinque excreuerant, nugis, in praecipuis quibusque et maxime necessariis dogmatibus demonstrasse, concordem esse Platonis et Aristotelis sententiam.* Duplici itaque facie Ammonius, quique eius castra secuti sunt, philosophi considerandi nobis sunt, prout erga philosophiam fuere affecti, et prout erga religionem Christianam se gesserunt. In vtroque vero ad diuinioris doctrinae capita, de Deo, de diuinis, de geniis, de anima mundi, de sacrificiis, de mali origine, de statu animae post mortem, et similibus potissimum respexisse, totum philosophiae huius systema clamat. Quibus in dogmatibus vbi se conspirare, demonstrari posse sperabant, credebant fore, vt vel Christianis affinia magis dicere, vel eos subtilius ac felicius refellere posse viderentur, ostendendo, male sibi a Christianis obiici, quae ab illis non satis intelligerentur, quaeque recte explicita sanctam et recipiendam vbique doctrinam spirarent. Quod qua ratione factum sit postea edifferemus, postquam philosophiae nouam reformationem, respectu ad philosophos ceteros habito contemplati fuerimus.

III. Eligebat nempe Ammonius, quam sine dubio adhuc Christianis legibus parens didicerat philosophiam Platonicam, in se, iam ad enthusiasmum pronam, vt suo loco euidenter demonstratum, sed syncretismo religionibus iam patriis et peregrinis dudum adaptatam et a pristina facie, quam a primo genitore acceperat, valde deformatam, et cum Pythagoricis coniunctam. Hoc vel vnus, qui allatus est, Hieroclis locus euidenter probat, et Longinus quoque apud PORPHYRIVM[u] testatur, Ammonium inter praestantiores Platonicos connumerans. Vnde et Platonem pro sectae suae conditore habebat schola haec Ammonii, et Platonicam se dici cupiebat, vt luculento ZACHARIAE MITYLENAEI[v] loco, aliisque horum hominum effatis demonstrari potest[x]. Et hinc ratio appellandi iis haesit, vt communi Platonicorum recentiorum nomine vocarentur, quos reformatos vel Alexandrinos nos dicere distinctionis caussa a reliquis, quos *sectione tertia* considerauimus, Plato-

III. Philosophia Pythagorico-Platonica loco fundamenti electa.

t) Cod. CCXIV. p. 283. CCLI. p. 750.
u) In vita Plotini c. 20. p. 128.
v) De opificio mundi p. 189.
x) Vid. quae affert MOSHEM. l. c. §. 10. p. 109. Addi his potest EVNAPIVS p. 13. p. 77. p. 188. MARINVS vita Procli c. 10. p. 22. qui locus luculentus est. Alia in re nota praeterimus.

Platonicis, maluimus. Hos ſuae ſapientiae conditores, Pythagoram et Platonem ſolos ad illud diuinae cognitionis culmen inter Graecos conſcendiſſe, eumque in itineribus ad barbaras gentes ſuſceptis acquiſiuiſſe eruditionis theologicae theſaurum, quem Zoroaſter, Hermes, Orpheus et huius furfuris alii collegiſſent, iactabant [y]. Hinc cum ipſos antiquiſſimae philoſophiae fontes, quod diſerte tradit IAMBLICHVS [z], inſpexiſſe dicerent, ſcholae ſuae antiquam gloriam affectantes Platonicorum nomen ſeruarunt, confirmati in eo non tantum ſumma, quam in Aegypto Plato obtinuerat, auctoritate, ſed commendationibus etiam doctorum Chriſtianorum, qui propius veritatibus diuinis ab Hebraeis furto ablatis accedere Platonem putabant, quosque adeo reiicere hanc nouam philoſophiam eo minus poſſe credebant, quod Platonici eſſent, cum rectius Henotici vel Syncretiſtae dici meruiſſent, et tota eius ſyſtematis ratio longiſſime a veris Platonis dogmatibus recederet.

IV. Sed cum Ariſtotelica conciliata.

IV. Quamuis vero Platonem, quemque tanquam eius praeceptorem venerabantur, Pythagoram pro duce eligerent, non infimo tamen loco habendus erat Ariſtoteles, magna iam exiſtimatione Alexandriae a Ptolomaei Philadelphi tempore, Demetrii Phalerei opera, gauiſus. Is itaque vt cum Platone in concordiam redigeretur, reſecanda multa, et, tanquam aliena et vtrique philoſopho ex contendendi ſtudio affiĉta, reiicienda: relinquendus porro Ariſtoteli honos, quod dialecticam elegantius inſtruxiſſet, aſt vindicanda Platoni philoſophia naturalis et ſupernaturalis; quo in capite cum in primariis dogmatibus valde inter ſe diſſentirent Plato et Ariſtoteles mirae excogitandae erant nugae, et εὑρήματα, quibus licet valde diſtorqueretur vtriusque philoſophi opinio, attamen coire in vnum et conſpirare cogebatur. Vix opus habere haec prolixa demonſtratione putamus, cum allatus Hieroclis locus clariſſime id profiteatur [a]. Nec aliud patitur ſtudium, quod Platonici in Peripatetica philoſophia poſuerunt, qui in dialecticis quidem Ariſtotelem preſſius ſecuti ſunt, vt Porphyrii, Ammonii, Plutarchi, Olympiodori, Themiſtii, Procli, Simplicii aliorumque exemplis liquet: in phyſiologia autem eum cum Platone mira ſententiarum et doctrinarum cataſtrophe conciliarunt, monſtris hypotheſium excogitatis, quibus tanquam machinis diſcordiam inter vtrumque euerterent. Cuius exempla licet pluſcula ſe offerunt, vnum tamen de aeterna mundi generatione mentali in Deo dogma luculentum nobis ſpecimen praebet, quo Plato, mundum genitum eſſe dicens, cum Ariſtotele, aeternitatis mundi patrono in concordiam conſpirare coactus eſt, licet vtriusque mens et opinio peſſime peruerteretur. Reliquorum philoſophorum concordia facilius poterat ſperari,

y) IAMBLICHVS de myſt. Aegypt. Sect. I. c. 2. p. 3. PORPHYR. vit. Plot. c. 16. p. 118. MARINVS l. c. c. 26. p. 60. ſeqq.

z) loc. citat.

a) Conf. PORPHYR. l. c. p. 128.

rari, quotquot nempe Platonicis et Ariſtotelicis apte iungi poſſe crederent. Id enim potiſſimum Stoicos tangebat, dudum πυθαγορίζειν καὶ πλατωνίζειν viſos: qui cum moralem philoſophiam maxime excoluiſſent, quo in loco ieiunum ſterilemque Ariſtotelem eſſe videbant, Zenonem Platonicam linguam docuerunt enuntiare, et ſenſus Platonicos fundere, id quod SIMPLICII *commentarium in Epicteti enchiridion* conſulenti erit euidentiſſimum. Scepticorum cum nulla ratio habenda eſſet, et Cynici aperte huius ſectae doctrinae morali inhaererent, vt infra probabimus [b], ſoli reſtabant Epicurei, quibuscum pacem iniiſſe Alexandrinos philoſophos nullibi legimus, et facile credi poteſt, ſi paulo conſideratius ad Epicuream phyſiologiam attendimus. Ea enim relictis in intermundiis Diis, de hominibus plane non ſollicitis, cuncta atomis earumque motui permittebat, nec vllam cum Diis conuerſationem vel cultum, praeter eum, qui beatitati eorum exhiberetur, admittebat, quod non poterat non prorſus euertere ſyſtema horum hominum, qui in hac Deorum συνουσίᾳ, et operibus inde prognatis, inque enthuſiaſmo et deificatione (ſit verbo venia) animae ſummum philoſophiae cardinem verſari credebant. Haec ridebant quidem Epicurei, et hos philoſophos Pythagoricos, tanquam impoſtores traducebant, vt LVCIANI [c] exemplo patet, aſt ab illis quoque tanquam athei reiiciebantur, et vbiuis locorum adeo ſupprimebantur, vt exorta hac ſecta exoleuerit fere tota ſecta Epicurea. Ex quo ſyncretiſtico huius ſectae ſtudio rerum peritus facile intelliget, quam male conſultum fuerit ab his hominibus philoſophiae, quae in diſcordiam et diſſidia diſtracta, tantum abeſt, vt coaluerit, vt potius noua inde acceperit vulnera, miſereque vitiata et monſtris opinionum corrupta fuerit. Fuiſſe huius generis philoſophos ex hac ſecta pleroſque cum in earum hiſtoria demonſtratum ſit, nihil his addendum, niſi vt lectorem ipſa eorum de rebus philoſophicis commentaria inſpicere iubeamus, certi paucarum paginarum lectione, modo ſine praeiudicio acceſſerit, fore de ea re plane conuictum.

Et cum reliquis ſectis.

V. Platonicae vero philoſophiae dum dedita videri volebat gens ſuperſtitioſa, finis quoque eius non ponendus tantum, ſed et obtinendus a philoſophis dicendus erat. Nempe Platonem intuitionem intelligibilium et poſtea ipſius primi intelligibilis, ſummi nempe Dei, pro vltimo fine philoſophiae et apice omnis felicitatis poſuiſſe, ex iis quae *tomo primo* de Platonis philoſophia fuſe diſſeruimus, exque libris *de republica* abunde notum eſt. Hoc potiſſimum cum diuini appellationem honorificam prorſus et philoſopho dignam comparauiſſet Platoni, reformatae quoque eius ſectae eo magis arridebat, quo magis illa ex antiquiſſimorum philoſophorum fragmentis diuiniorem hanc philoſophiae partem ſe didiciſſe iactabat. Hinc diuina haec cognitio et intuitio pro ſummo fine et perfectiſ-

V. Enthuſiaſmus finis huius philoſophiae.

b) Conf. EVNAP. l. c. p. 6.

c) In Pſeudomante.

fectiſſima felicitate poſita, totusque diſciplinarum philoſophicarum orbis ei inſeruire iuſſus [d], ipſum autem ſyſtema phyſiologicum ita efformatum, vt tandem non ad Dei tantum intuitionem formalem eſſentialemque, ſed ad ipſam quodammodo deificationem duceret. Quod vt facilius fieret, relicto, quod Plato aſſumſerat ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum ab iis ex philoſophia Orientali reuocatum et admiſſum, et per varios emanationum fontes, gradus, naturas, modos, claſſes, totus rerum et viſibilium et inuiſibilium orbis, maxime vero infinita naturarum ſpiritualium et intelligibilium ſeries deducta eſt. Cui cum animus hominis totus ſtatueretur concatenatus, ordo demonſtrandus erat, quo per varios gradus purgationes, aſcenſusque, liberatus a caducarum et corporearum rerum mole animus ad primum ſuum fontem aſcendere, et tum eius contemplatione, non ideali, ſed intuitiua, indeque orta coniunctione cum Deo, tum conſortio et connexione cum minoribus Diis, iisque ſpiritibus, e quorum numero mens eſſe dicebatur, frui poſſet. Id quod recte Platonicis reformatis tribui, delineatio eorum ſyſtematis poſtea comprobabit. Nos heic loci hoc vnum addimus, virtutes non theoreticas tantum, vt viſum Platoni, ſed theurgicas quoque et humanae ſortis conditionem plane exſuperantes fuiſſe requiſitas, vt nempe diuina agitatione, furoreque aliquo coeleſti excitatus ſibique quaſi ereptus animus, ad extraordinariam cum Diis conuerſationem et commercium aſcenderet, tandemque ad ipſam ecſtaſin, viſionemque per eam DEI eſſentialem pertingeret. Quod non intendere tantum ſapientiam ſuam dicebant, ſed obtinuiſſe quoque viros principes ſuae ſectae, Pythagoram, Platonem, Apollonium, immo ſuae quoque aetatis homines Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Soſipatram, Iulianum, Proclum, Iſidorum gloriabantur. Quod ne operoſe hic probemus, enarratae nobis eorum hominum vitae otium faciunt, in quibus diligenter ad primarium hunc philoſophiae huius characterem reſpeximus, in plerisque eorum vitis τὸν θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, quem affectabant, notantes. Qua de re cum ſupra dictis PORPHYRII vita Plotini, EVNAPII vitae Sophiſtarum, MARINI vita Procli, DAMASCII vita Iſidori tanquam indubitata huius ſectae monumenta conferenda ſunt, quae tantopere de hac re loquuntur omnibus fere paginis, vt vel mediocri attentione praedito pateat, eiusmodi enthuſiaſmum finem, ſcopum, ſummamque omnis felicitatis, hanc philoſophiam poſuiſſe.

VI. Tota philoſophia enthuſiaſmo ſuperſtructa. Platonicum ſyſtema adulteratum.

VI. Ita admiſſo omnis emanationis fundamento et fine, nempe primo ſyſtematis emanatiui principio, quod, quae ex primo rerum omnium fonte effluxere, in eum tandem per varios ordines, gradus et purgationes reducit, totum quoque ſyſtema Platonicum adulterandum, et mutandum, adiiciendumque, et ex aliis ſyſtematibus inſerendum erat, quod apte magis cohae-

d) Legendus PLOTINVS Enn. VI. L. VI. c. 9. 10.

cohaerens exſtruebat doctrinae aedificium, quo factum eſt, vt tota fere facie a Platonis imagine deficeret. Aliter enim fieri non poterat, ſi ad hunc finem omnia debebant collineare. Vt itaque ſyſtema enthuſiaſticum ſuo numero perfectum conſtrueretur, materia quoque, quam Plato Deo ex diametro oppoſuerat, ſua quaſi dignitate principii alicuius abſoluti, qua apud Platonem pollebat, priuanda, et praeeunte Aſiatica philoſophia ad vnicum iſtum fontem reducenda, exque Deo fluxiſſe, ſiue ex gremio eius emanaſſe dicenda erat, vt poſtea probabimus. In diuinis autem noua fontium ſpiritualium trinitas excogitanda, vel ex variis potius emanantium principiorum, quae orientalis philoſophia iactabat colligenda et contrahenda erat, ad quam illa principiorum ternio, quam in phyſiologia ſua ſuppoſuit Plato, tanquam ad archetypum, fontemque primo-primum ſe haberet. Inde enatus mundus idealis, et anima mundi ὑπερκόσμιος, totaque illa mataeologia de qua prolixe, ſaepe ſine ſenſu et lumine, garriunt. Sed et animus ex illo fonte deriuandus, aliter quam Plato praeceperat, qui ex anima mundi decerptum dixerat, quod ne obſtaret, vox quidem relinquenda, ſed excogitanda metaphyſica quaedam anima mundi ſupramundana, qui fons eſſet vere diuinus animorum. Qua diuina origine animi poſita ſequebatur, quo magis a primi fontis natura res diſtarent, eo deterioris eſſe conditionis, hinc materialitas ab eſſentialitate vt ait IAMBLICHVS [e], diuiſa cauſſa mali, facta, corpusque, et, quae illud comitantur, affectiones et paſſiones vt poena hominis carcerque, ei tributae, a quarum conſortio et motibus liberandus et eripiendus animus, et variis virtutum gradibus et claſſibus ita praeparandus dicebatur, vt ex his vinculis tandem ereptus ad intelligibilium contemplationem aſcendere Deumque ipſum intueri poſſet. Qua de re infra plura dicemus. Tantopere vero hunc ſibi enthuſiaſmum cordi haec ſecta habuit, vt quod Plato poſt hanc demum vitam fieri poſſe ſtatuebat, viuis adhuc philoſophis obtingere poſſe hi pſeudo-Platonici contenderent, immo anteſignanis in ſua ſchola obtigiſſe gloriarentur, vt ſupra exemplis probatum: qua de re prolixe nugatur PLOTINVS [f], cui tantopere hic enthuſiaſmus deamatus fuit, vt vix verba inueniret, quibus intimam iſtam coniunctionem et intuitiuam felicitatem depingeret, quem eo potiſſimum loco legendum commendamus, vt quam craſſus enthuſiaſmus his hominibus placuerit, recte intelligatur. Quin ne materia quidem extra Deum relinquenda erat, cui maleficam et contrariam bono naturam Plato tribuerat, ſed ea quoque iſtius enthuſiaſmi particeps dicenda. Ait enim IAMBLICHVS [ff]: *ipſam quoque materiam, cum ab ipſo opifice patreque omnium facta ſit, merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſendam eſſe, aptam ad Deos ſuſcipiendos: nihil enim eſſe, quod prohibeat ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora, et materiam*

e) De myſter. Aegypt. S. VIII. c. 3. p. 159.

f) l. c. Enn. IV. L. 3. PROCLVS in Theol. Plat. L. I. c. 24.

ff) l. c. S. V. c. 23. p. 138.

teriam non expertem facere quicquam superiorum participationis. Quae vt a genuina Platonis mente longissime recedunt, ita Alexandrinos Platonicos multo magis quam Platonem, in asserendo enthusiasmo insaniuisse, produnt. Quod tamen ne mox incurrat in oculos non initiatorum, flectebatur interdum ad receptam de sede beatarum animarum post mortem doctrinam, et animis tantum in choro coelestium locus assignabatur: vt ex carmine in Plotini manes disci potest [g]. Ast haec ἐξωτερικῶς tantum dicebantur, et reuera hunc sensum habebant, reuerti animum in fontem suum. Quod praeter morem suum clarissime explicat PLOTINVS [h], monens, *animam non centrum tantum suum, sed et centrum aliquod centrorum omnium quaerere, in quod omnia quasi centra concurrunt, semperque reuolui circa idem, non tamen assidue aspicere ipsum, et tamen ei adhaerere; non tamen in ipsum semper conuerti, sed quando in eum prorsus inspiciat, illique tunc demum finis optatus requiesque contingat, agens diuinum circa illum chorum, in quo inspicit fontem vitae, fontem mentis, entis ipsius principium, boni caussam, radicem animae, quae non ita ex Deo effluant, vt eum comminuant.* Huic fini subordinata tota moles mediorum enthusiasticorum, quam haec schola tam operose commendauit, quaeque tota eo tendit, vt ita homines in diuinam naturam commutarentur. Qua de re infra plura dabimus, haec enim sufficiunt, vt demonstretur, enthusiasmum, a Platonicis Alexandrinis pro summo philosophiae fine, electum coëgisse infaustum philosophorum genus, vt multoties a Platone deficerent, eumque temere adulterarent.

VII. Caussae electi enthusiasmi.

VII. Incidisse Alexandrinam hanc Platonicorum scholam in enthusiasmum, et ad eiusmodi deliramenta fuisse delata, quorum absurditatem et falsitatem mens sobria, et iudicare acuteque cernere apta sine negotio detegit, mirandum non est. Ita enim et patriae genus, et educatio, et exempla, et circumstantiae externae et internae ferme omnes postulabant. Originem haec schola cepit ab Aegyptiis, quorum ingenia ad superstitionem et qui plerumque eam comitatur, enthusiasmum fuere promtissima, et natura prorsus procliui: vnde cum in Deorum cultu prorsus insanirent, ad eam potissimum felicitatem adspirabant, vt commercio cum Diis fruerentur. Qua de re, cum AMMIANI MARCELLINI et Geographi veteris testimonia supra iam citauerimus, in probanda re ex Aegyptiacae philosophiae historia nota moram non nectimus. Ab Aegypto diffusa ad Syros, et Asiaticos eiusdem fere generis homines leues, facileque, rebus diuinorum speciem prae se ferentibus capiendos similibusque nugis iam repletos offendit, qui quo leuiores erant animo, eo facilius se ad spem tantam componebant. Accedit, quod plerique ex his philosophis temperamento vterentur melancholico-sanguineo [i], quod faciles imaginandi

g) PORPHYR. vit. Plotin. c. 22. p. 134.
h) l. c. p. 767.
i) Fatetur id AMMIANVS L. XXII. c. 16.

nandi facultatis motus extra oleas vagantes capit, ſemelque iſta animi potentia a via declinante, non ad extraordinaria tantum ſimulacra et imagines in cerebro efformandas aptum eſt; ſed in furorem quoque interdum degenerat fanaticum, tandemque in ecſtaſes delabitur: qua de re, qui humani animi facultates vireſque phyſica ratione enarrarunt [k], audiendi ſunt. Hanc ineptam ad veram philoſophiam animi diſpoſitionem plerumque generaſſe enthuſiaſmum, probauerunt, qui de hoc animi vitio curioſe diſquiſiuerunt. Aſt eam inhabitaſſe pleroſque horum philoſophorum, in eorum vitae hiſtoria planiſſimum fecimus. Cum itaque et patrii mores, et genius gentis, et natura atque temperamentum ad eandem concurrerent metam, qui mirum eſt, eos in enthuſiaſmi amorem ſtudiumque exarſiſſe? Accedit praeterea, quod eundem ſcopum, licet paulo modeſtius, ſeruauerat, et obtinendum ſibi conſtituerat Academia Platonis, confirmata in eo, Pythagorae principiis, quae acceperat. Huic illi vero ſe tradiderant ſectae, eo quod reliquis melius de diuinis ſentire videretur, qua in re naturalis animi diſpoſitio illa inſtitutione valde adiuta eſt. Cumque philoſophia Orientalis miris ingenii deliramentis eiusmodi principiorum ex Deo emanationem, et animi ad eam reductionem ipſa quoque ſtatueret, eaque Platonicis doctrinis immixta nouam rei faciem conciliaret, non poterant non ad enthuſiaſmum ruere homines exigua iudicandi facultate praediti, phantaſiae autem fertilitate et luſibus praeter modum abrepti. Sed et alia his acceſſit cauſſa ex vitae genere, quod plerique ſectabantur. Eo enim res deuenit poſt natum Saluatorem hominum, vt, cum antea ſacerdotes a philoſophis diſtinguerentur, ruinam tandem minante ſuperſtitione templorum, ararum, ſacrificiorum cura commendaretur philoſophis Pythagoricis et Platonicis, vt eo fortius contra Chriſtianos aggreſſores auitam religionem tuerentur. Cuius rei probationem vel vna Apuleii vita, vel Apollonii hiſtoria, vel Eunapii vitae ſatis ſuperque exhibent. Hoc vero vitae inſtitutum quid vel requirebat melius, vel patiebatur facilius, quam enthuſiaſmum talem, qui aquam porrigeret ſuperſtitioni, templis, aris, focisque, oraculis et his ſimilibus enutritae? Quae omnia tamen mirum in modum aucta ſunt, cum Chriſtianae religioni opponeretur noua philoſophia, habitum diuinum ementiens, de qua re mox plura diſſeremus, vnum hoc dictis prius adiicientes, indolem harum gentium, ex quibus prodiere hi philoſophi, ad fraudes et mendacia praeſertim in arroganda ſibi Deorum cura, cultu, apparitione, et his ſimilibus, praeter modum inclinaſſe, et hoc nomine dudum fuiſſe infamem. Quod qui negat, aut hos homines Aegyptios, Syros, Cilices, Cappadoces, fuiſſe, aut, has nationes eo nomine male audiiſſe, ignoret, neceſſe eſt, certe negari in re nota non poteſt.

VIII.

k) Legendus MALEBRANCHE de la recherche de la verité, L. II. P. II.

VIII. Philosophia orientalis sibi vindicata.

VIII. Inualuisse circa ea tempora, quibus philosophia Platonica in Aegypto caput extollere coeperat, in Asia philosophiam quandam Orientalem, supra monuimus, ostendemusque infra, vbi de ea paulo curatius agendum, eam in enarrandis diuinarum emanationum genealogiis, constituendisque variis substantiarum aeternarum, siue, quo nomine vocabant, aeonum, classibus earumque ad generandum hunc mundum visibilem, concursu occupatam de origine et natura materiae, indeque exorti mali multa obscura et humani ingenii captum transcendentia praecepisse, eam vero mature Alexandrinis philosophis innotuisse, et ex parte in Aegyptiacum et Platonicum systema receptam fuisse, suo quoque loco obseruatum est [l]. Qui philosophi Orientales cum Zoroastris aliorumque ex Asiae philosophis dogmatum librorumque participes se esse iactarent, non tantum hanc sibi gloriam vindicarunt Platonici, vt a Zoroastre et Chaldaica philosophia, suum systema Pythagoram atque Platonem in itineribus inter barbaros accepisse dicerent, sed et cum Aegyptiaca veteri coniungerent, Hermetica crepantes, vt eo magis domi quoque fidem inuenirent [m]. Id quod ansam dedit hominum generi supra modum audaci, varios libros, quales Orientales quoque philosophi circumferebant, excogitandi et supponendi, qui ad hos veteris philosophiae patriarchas referrentur. Quod cum facerent etiam haeretici ex antiqua illa, vt putabatur, philosophia Orientali progressi, et imprimis qui sublimiorem sibi de diuinis notitiam vindicantes, Gnostici dicebantur, cumque illi, Pythagoram et Platonem veros philosophiae huius diuinioris sensus fontesque non satis assecutos fuisse dicerent, magna inde inter hos homines et Platonicos Alexandrinos controuersia exorta est, vtraque parte de genuina librorum a se istis philosophorum antesignanis tributorum veritate, deque vero sensu philosophiae Chaldaicae atque Hermeticae disputante, sibique vindicante [n]. Cuius disputationis exemplum inter Plotiniana scripta hodie superest, quod *contra Gnosticos* Porphyrius inscripsit [o], in qua horum hominum deliramenta acute nec infeliciter refellit, mundumque a caussa inferiori eaque mala conditum non esse disputauit. Quae concertationes, cum et Christianorum doctorum bella accederent, magnam vim horum haereticorum suppressere quidem, et ex parte eradicauere, nihil tamen melius exhibuere, sed multo praesentius venenum propinauere, quod eo magis nocebat, quo magis parum a veritate abesse magno inter Christianos doctores numero placebat.

IX. Attemperata Chri-

IX. Maiora adhuc momenta habuit secta et philosophia Alexandrina respectu ad Christianam ecclesiam habito, cui tanta vulnera inflixit, totque

l) Tomo I. L. vlt. c. vlt.

m) Videnda de hac re loca notabilia EVNAPII in Aedesio p. 61. PORPHYRII l. c. c. 16. p. 116. MARINI vit. Procli c. 28. p. 67. IAMBLICHI de myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 4. p. 160. PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 107.

n) PORPHYR. vita Plot. c. 16. conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 304.

o) Enn. II. L. IX. p. 199. seqq. Gnosticorum tamen nomen non habet Plotinus.

que morbos contraxit pestilentissimos, vt non vllam fere haeresin illi tantopere nocuisse merito dicendum sit, nihilque magis vel euangelii cursum impediuerit, vel doctrinam puriorem corruptelis perdiderit nefandis. Quod vt heic quoque loci tangamus, rei necessitas postulat, quamuis ad sacram potius, quam philosophicam historiam pertineat, cum detestabilis philosophiae huius sectaeque genius sine his intelligi satis nequeat. Paucis itaque rem totam comprehendemus, commendata, ea de re, quam supra laudauimus, Ven. MOSHEMII commentatione, cum iis quae supra iam hac de re disseruimus, conferenda. Et prima quidem huius rei caussa apud ipsum Ammonium Saccam quaerenda est. Hic, vt supra diximus, parentibus Christianis genitus et Alexandriae educatus est, quo tempore in celebri illa schola catechetica Clemens Alexandrinus vel Pantaenus docebant. His doctoribus cum valde arrisisset doctrina Platonica et Stoica, arctiori inter se nexu copulata, et cum aliis eclectico modo conciliata, vt *tomo tertio*, vbi de iis agendum, dicetur, dubium non est, Ammonium praeter Christianae doctrinae capita etiam huius philosophiae praecepta, a philosopho quodam vel Christiano, vel quod verisimilius nobis videtur, gentili quodam Alexandrino didicisse, quam in syncretismum aliquem iam eo tempore inclinasse, aliquoties monuimus. Is cum animo relinquere ciuitatem Christi, quibuscunque demum ex caussis, statuisset, nouamque condere religionem, vel Platonicam potius reformare philosophiam suscepisset, non tantum tollendis, vt supra diximus, dissidiis philosophorum animum applicuit, sed et nouam, quam mente agitabat, sectam, ita ordinandam censuit, vt quae ex Christianis dogmatibus recipienda putaret, illi attemperaret, quae vero intolerabilia ei viderentur fortius supprimeret, et, cum patriam religionem, legibus imperatorum tum stabilitam, a Christianis expelli sensim et ruinam minari cerneret, id sibi negotii datum esse crederet, vt tanto malo omnes vires opponeret. Quod eo facilius illi fuit, quo magis adhuc inter Christianos versatus, modum, quo Christiani superstitionem oppugnabant, Diisque gentilium eorumque sacerdotibus bellum indicebant, cognouerat, et apologias doctorum Christianorum legerat, indeque caussas decrescentis superstitionis gentilis et victoriarum Christianae doctrinae late grassantium intellexerat: quibus opponere se, et cursum relictae religionis sistere, nouum tamen et non minori applausu recipiendum systema condere in animum inducebat. Caussas vero decrescentis cultus gentilis deprehendebat varias. Obstabat seruandae religioni patriae insana et detestabilis superstitionis facies, quae omnem quidem orbem gentilem, maxime tamen Aegyptum ita deformauerat, vt non Christianorum tantum doctorum obiectionibus sed ipsis quoque philosophorum gentilium, praecipue Scepticorum et Epicureorum scommatibus tota exponeretur. His philosophi, qui custodes esse debebant, diuinioris veritatis, tantum aberat, vt mederentur, vt infinitis potius dissidiis de

stianorum rationibus.

de Deo deque capitibus ſublimioribus ſe turpiter darent, et in propria viſcera ſaeuientes iucundum Chriſtianis victoribus praeberent ſpectaculum. Magna quoque philoſophorum et ſacerdotum pars vita peſſima et omni malitiae genere inquinata, quam parum ſanctitatis ſuis praeceptis ineſſet, demonſtrabat. Tandem et pulchre videbat Ammonius, tot eſſe de rebus diuinis quaeſtiones, quae ſoluere recepta religio non poſſet, vt multi vanitate eius adducti Chriſtianis doctoribus aures aperirent. His, quas ex ipſa gentilium parte exoriri videbat difficultatibus cauſſae accedebant plurimae a Chriſtianae religionis indole et doctorum eius diligentia ſtudioque eam propagandi ortae. Inter quas merito miraculorum gloriae primas partes tribuimus, quae eo tempore, quo Ammonius ſacra Chriſtiana deſeruit, paſſim adhuc ſplendebat; certe, eorum quibus ſuffulta lex Ieſu Chriſti per omnem orbem ipſis miraculis miraculoſius propagata erat, certiſſima et attonita omnium, etiam gentilium, animis inhaerebat memoria. His iungenda inuicta argumentorum pro Chriſtianae religionis veritate ſeries, a veritate, ſanctitate, et puritate doctrinae moralis deſumta, quam et vitae innocentia et martyrii gloria innumeri IESV CHRISTI teſtes roborauerant. Quibus omnibus vt idoneis remediis occurreret Ammonius, ducemque ſe aliis praeberet, ad abſoluendam feliciter, quam exorſus erat telam ita rem, teſte tota huius ſectae hiſtoria inſtituit, vt, quam ſuſceperat philoſophiae Platonicae reformationem, huic potiſſimum ſcopo attemperaret.

X. Superſtitionis facies picta et emendata.

X. Nempe ita conſilium iniit nouae philoſophiae pater Ammonius, vt abſurditatem deteſtabilem ſuperſtitionis gentilis reformatae philoſophiae beneficio, quantum pote, tolleret, et rationalem magis ſignificationem ineptiſſimis ſacris et cultui irrationali induceret. Qua in re patriae ſuae exemplis adiutus eſt plurimis; cum hierophantae iam olim Graecae philoſophiae praeceptis imbuti philoſophicas interpretationes turpiſſimae, quae in Aegypto regnabat, ſuperſtitionis dediſſent. Vt itaque nefandae doctrinae cultuique diuino, praecipue vero theologiae paſſim receptae meliorem colorem induceret homo aſtutiſſimus, ad allegoricam explicandi methodum, cui a multis iam ſeculis ſumma deuotione adhaeſerat gens Aegyptiaca, confugit, eiusque beneficio alios longe ſenſus populari religioni, quam deſerere, et publica auctoritas, et munera, quibus illi homines praeerant, et emolumenta, quae ex ea capiebant, vetabant, affricuit, et vt aſſeclae paria ſuſciperent, fecit. Id quod duplici modo ab iis factum eſt. Primum, certum Deorum ordinem quem requirebat ſyſtematis emanatiui ab his philoſophis recepti indoles, ſtatuebant, et ſummum quidem Numen, abyſſum omnis diuinitatis, fontemque rerum omnium, ipſumque praeſtantiſſimum bonum eſſe dicebant, aſt hunc in profundo eſſentiae ſuae oceano latere contendebant; cumque ex hoc inexhauſto mari innumeros deos, geniosque effluxiſſe aſſererent,

illis

illis rerum omnium administrationem in hoc terrarum orbe tribuebant, distributis ita a summo rege ministris per omnes prouincias, vt variis locis, muneribus, atque operibus praeficerentur. Haec itaque numina immensum illud, quod inter summum Deum et homines intercederet, χάσμα replere aiebant, et catenam aliquam efficere, omnia replentem, quibus et Dei ad homines beneficia, et hominum ad Deum preces et sacrificia perferrentur. Haec numina populos adorare merito, cum supremum quidem Numen ob infinitam profunditatem paucissimis attingere liceat. Nec alium sensum subesse vetustissimis theogoniis et poëtarum fabulis; modo arcani sensus rite eruerentur, recte itaque vniuersi terrarum orbis religiones, in vnam quandam conflari posse, et vere sapientem theologiae antistitem de omnibus prorsus religionibus sollicitum et vniuersi mundi sacerdotem esse debere. Non habere itaque Christianos, quae gentilibus obiicerent, cum et ipsi sanctiores spiritus Dei esse ministros dicerent: certe ab obiecta absurditate receptam religionem esse liberandam, et quae absurda videntur, philosophice explicanda. Semel tantum PORPHYRII [p], IAMBLICHI [q], PROCLI [r] scripta inspici opus est, vt de veritate huius rei constet. Hoc assumto dogmate palliabatur philosophico integumento turpissima omnium gentium superstitio, et cum noua philosophia, in hoc potissimum doctrinae capite excellere cuperet, occasionem dedit philosophis Platonicis infinitas comminiscendi nugas, et in sacris his obseruandis mire insaniendi. Cuius exemplum vel vnum Proclum, vel Iulianum etiam, licet imperio admotum, considerari volumus. Ita vero et temperamento horum hominum melancholico, et superstitioni, in qua erant educati, et honoribus atque existimationi, quam apud numinum cultores consequebantur, et commodis etiam ex ministerio Deorum, cui se addicebant, valde consultum videbatur: et haec rationalis religionis facies habebatur, quae omnes vna homines sub vno supremi Dei imperio iungeret, cui non posset displicere haec cultus diuini varietas, eo quod reuera vna tantum esset religio [s].

XI. Quod ad eludenda Christianorum tela Ammonius et asseclae susceperant religionum omnium inter se conciliandarum consilium, illud etiam ad retundendas, quae a discordia et dissensionibus philosophorum petebantur a Christianis, obiectiones mire valebat. Reiecta enim Epicurea physiologia, illis non minus, quam Christianis doctoribus, inuisa, in eo neruos intenderunt omnes, vt maxime Platonem et Aristotelem inter se conciliarent. Quod cum propter philosophos quoque, vt supra monitum suscepissent, ad excipienda et retundenda Christianorum

XI. Philosophorum dissidia sublata.

tela

p) Περὶ ἀποχῆς L. I. §. 57. p. 49.

q) De myster. Aegypt. S. V. c. 25. p. 140. conf. Otium Vindel. Mel. I. p. 42. seqq. MARINVS in vita Procli c. 19. p. 47. c. 29. p. 71.

r) Loco supra cit. add. OROSIVS Histor. L. VI. c. I. p. 416. AVGVSTIN. ep. 16.

s) Conf. PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. VI. c. 3. p. 232. SVIDAS in Timasio T. III. p. 470. Celsus apud ORIGEN. L. VIII. p. m. 403. THEMISTIVS Orat. XII. p. 157.

tela in iis potiſſimum doctrinae capitibus applicare tentatum eſt, quae de Deo, deque rebus et operibus diuinis praecipiebant. In quibus cum toto coelo inter ſe diſtarent philoſophi ambo, et Plato ſaniora Deoque digniora praecipere, etiam inter Chriſtianos, multis videretur, mira adhibita dogmata, et admotae machinae portentoſarum explicationum, in cerebris otioſorum horum hominum enatarum, et praeciſionibus mentalibus ac abſtractionibus metaphyſicis tanquam fundamentis ſolidiſſimis ſuperſtructarum, quibus ſana omnia apud vtrumque, et concordia prorſus eſſe demonſtraretur. Syncretiſmum itaque hunc Platonico-Peripateticum etiam Chriſtianorum in damnum excogitatum fuiſſe, recte viderunt et notarunt viri docti [t].

XII. Vitae philoſophorum ſanctae Chriſtianis oppoſitae.

XII. Sed et ſancta et integra Chriſtianorum vita ne amplius obſtaret, vel obiiceretur, hominesque ad amplectendam eam doctrinam alliceret, quae non ſanctiſſimam tantum vitam praeciperet, ſed et efficeret, remedium ab Ammonio et ſociis excogitatum eſt. Semel enim conſtitutis philoſophiae moralis fundamentis ſeuerioribus, de quibus mox dicendum, vehementer vitae ab omni corporis contagio, et affectuum inſultibus liberae conditionem vrgebant, et non purgationem tantum mentis a corporeae molis inquinamentis iniungebant, ſed virtutes quoque ſummas theoreticas, intuitiuas, theurgicas, quas infra explicabimus, commendabant, iisque ad vacuitatem ab omni paſſionum impetu, et ad ipſam Dei intuitionem peruenire philoſophiae alumnum poſſe, ſtatuebant. Quod licet nugas ingenii luxuriantis et tricas nectentis ſaperet, attigiſſe tamen mentiendum erat feliciſſimam hanc diuini generis ſucceſſionem, hosque ſectae iſtius philoſophos, dicendum, per omnes virtutis et ſanctitatis gradus ad ſupremum fuiſſe enixos. Teſtes volumus vitas omnes, quotquot hac ſectione enarrauimus, maxime vero Procli, cum nemo eorum tantopere in hoc argumento inſaniuerit, quam MARINVS. Ita vero inueniſſe ſe, non quod pueri in faba, putabant homines vaniſſimi, rati, Chriſtianos has ſuas de virorum ſectae ſuae ſanctitate fabulas tanquam oracula excepturos, nec fraudem olfacturos. Quae apud eos fiducia tanta fuit, vt in aſſerendis philoſophorum virtutibus ne mendaciorum quidem tenerent memoriam, ſibique ipſis turpiſſime contradicerent: id quod multis Eunapii, Marini et Damaſcii exemplis in antecedentibus fecimus manifeſtiſſimum.

XIII. Receptae doctrinae Chriſtianorum.

XIII. Eſſe doctrinas inter recepta philoſophiae dogmata haud paucas abſurdas et ſecum non conſiſtentes, deficere etiam multa, quae haberet Chriſtiana religio, multoque elegantius et vero propius doceret, negare Ammonius non poterat, ipſe his ſacris innutritus, et Chriſtianorum quoque diſcipulorum, quos habebat, teſtimonio et iudicio facile conuincendus, quamuis ſectatores hanc Chriſtianae religioni gloriam denegarent, re ipſa tamen Ammonii ſyſtema ſequentes. Ne itaque ſe meliores et dignio-

t) IAC. THOMASIVS Orat. XI. p. 337. BEN. PERERIVS de comm. rer. nat. principiis L. IV. c. 10. p. 238. MOSHEM. l. c. §. 16. p. 127.

digniores Deo partes reliquiſſe, deteriores vero et indignas et a vero magis alienas elegiſſe videretur, et fortius Chriſtianis obiectionibus obuiam iret, duplicem viam elegit, quam et aſſeclae ingreſſi ſunt. Primum enim veritatem non vni prorſus ſectae alligatam tenebat, ſed inter omnes diſperſam et colligendam eſſe, nec, vt ait LACTANTIVS [w], *vllum philoſophum tam fuiſſe inanem, qui non viderit ex vero aliquid*, dictabat; nec omnia quoque inuenta eſſe putabat, vt non poſſit aliquid adiici. Quamuis itaque Platonem diuinum putaret Ammonii ſecta, non tamen ſibi religioni duxit, vbi eum nimis a Chriſtianorum obiectionibus premi vidit, ab eo recedere, et vel mutare, vel detrahere vel addere aliquid. Id quod imprimis Porphyrium feciſſe, luculenter teſtatur AVGVSTINVS [x], alios vero ex hac ſecta non magis refugiſſe, inſtituta ſcriptorum eorum cum Platone docebit comparatio. Altera, quam, vt huic malo obuiam iret, elegerat via, ea fuit, vt quae praeſtantiora et excellentiora Chriſtianorum eſſent dogmata, quam vt negari reprobarique poſſent, ea, tacito quidem conſilio, ſurriperet, ſuoque ita recocta et reficta ſyſtemati innecteret, vt Chriſtiana quidem videri, ſuisque placitis obeſſe nequirent, et tamen eam omnem, quam Chriſtiani tantopere extollebant, doctrinam exhibere poſſent. Reliqua quae aptari ſuo doctrinae aedificio nullo modo poterant, imitatione, et ſimilitudine verborum et ſententiarum exprimere ſtudebat, vt ita expilata quaſi Chriſtianorum caſtra in triumphum ab iis ducerentur, haberetque Alexandrina Platonicorum familia, quibus plumis alienis ſuperbiret. Latum hic ingredi liceret campum, ſi id ex philoſophorum horum libris demonſtrari inſtitutum locusque pateretur; aſt haec prolixiora ſunt, meliusque in huius ſectae libris obſeruantur. Teſtem tamen volumus, doctrinam de tribus in deitate perſonis diuinis, et de creatione ex nihilo, quam vtramque non quidem recepere Alexandrini philoſophi, accommodarunt tamen ſuo ſyſtemati, indeque tres hypoſtaſes archichas, et eductionem materiae ex nullo praeexiſtente, praeter Deum, ſubiecto excogitarunt. Plura dabit philoſophia moralis recentiorum Platonicorum. Adiri vero etiam poteſt acutiſſimus MOSHEMIVS [y], qui multis exemplis rem totam egregie docteque illuſtrauit.

XIV. Nihil tamen obſtare magis receptae ſuperſtitioni, gentilemque cultum fere omnem euertere videbatur, quam miracula, quae ſanctiſſimus Saluator eiusque legati, quique in eius nomen crediderant, coram innumeris teſtibus edidere. Ea negare velle, idem fuiſſet ac inſanire, adeo totus fere orbis de eorum veritate in teſtimonium conſpirauerat; aſt praeſtigiis quidem annumerabant irriſorum vnus et alter, *XIV. Chriſtus numero philoſophorum adſcriptus.*

fidem

w) L. VII. c. 7.

x) De C. D. L. X. c. 25. L. XII. c. 20. L. XIII. c. 19.

y) Diſſ. de ſtudio ethnicorum Chriſtianos imitandi Vol. diſſ. Hr. eccleſ. p. 330. ſeqq.

fidem vero non inueniebant, cum toto coelo ac imposturis nugiuendulorum hominum, qui circa ista tempora in orbe Romano oberrabant, distarent. Cum vero, quae istis miraculis confirmabatur, doctrina, omnem superstitionem cultumque Deorum gentilem proscriberet, aliud excogitandum erat remedium, quo tam validum Christianorum manibus extorqueretur telum. In omnes hic partes versasse se infernalem, qui hos ministros suos inflammabat, hostem, dubium non est, cum post doctrinae sanctitatem nulla res magis infernalium potestatum res pessundarit, quam miracula. Tandem, vt est μυριοτέχνης, non deneganda quidem Iesu Christo eiusque discipulis miraculorum gloria visa est, sed vocanda tamen in communionem gens Platonica, spe dulci suffulta, fore, vt et auitae superstitionis cultusque Deorum salua maneret integritas, et non exigua inde ad eos redundaret gloria nominis et existimatio. Vt vero arduum imprimis negotium feliciter absolueretur, artibus multis opus erat. Quas ita instruxere homines callidissimi, vt, quod in se strictum viderant telum, in Christianos conuerterent. Et primo quidem cum inuictis argumentis atque testimoniis historia vitae actorumque Iesu Christi θεανθρώπε esset confirmata, et miraculorum ab eo editorum fides tanta fuisset, vt imperatorum quoque gentilium oculos gloria eorum perstringeret, nec ignota essent Tiberii [z] Alexandri Seueri [a], Hadrianique [b] de recipiendo in Deorum numerum Christo consilia, concedebat impia natio, Christum ex illo virorum sapientium choro fuisse, qui arctiori cum Diis conuersatione gauisi, diuinorum operum edendorum (θεεργεῖν vocabant, et a γοητία praestigiisque maiorum sollicite esse distinguendum monebant, eo quod hae impurorum spirituum auxilio efficerentur,) potestatem accepissent, adeoque et Deos suos Christum coluisse ritu magico, et eorum opera miracula edidisse. Ita ratiocinatam fuisse Ammonii familiam, luculento testimonio confirmat AVGVSTINVS [c]. *Quid? inquit, quod isti vani Christi laudatores et Christianae religionis obliqui obtrectatores propterea non audent blasphemare Christum, quia quidam philosophicorum, sicut in libris suis Porphyrius Siculus prodidit, consuluerunt Deos suos, quid de Christo responderent, illi autem oraculis suis Christum laudare compulsi sunt.* Intelligit oraculum illud, quod nobis seruauit EVSEBIVS [d], quodque religionis gloriam euidenti ei testimonio tribuit. Cui simile affertur a LACTANTIO [e] Apollinis Milesii effatum, quod non minus luculenter Christum in eorum philosophorum album transscribit, qui prodigiosis operibus inclaruerunt. Ita enim pronunciasse dicitur Apollo:

Θνη-

z) TERTVLL. apolog. c. 5. quod contra Tan. Fabrum, Io. Clericum, Ant. van Dalen vindicat THEOD. HASAEVS pec. diss.

a) LAMPRID. in Alex. Seu. c. 29.

b) IDEM c. 43. conf. EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 26. p. 148.

c) De concord. eu. L. I. p. 8. T. III. opp.

d) Demonstr. eu. L. III. c. 8. p. 134.

e) Instit. diuin. L. IV. c. 13.

Θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις
Ἀλλ' ὑπὸ χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συναλωθεὶς,
Γόμφοις καὶ σκλόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτήν.

Mortalis erat, ſecundum carnem philoſophus, ille miraculoſis operibus clarus,
Sed ſub chaldaeis iudicibus captus armis,
Clauis et palo amaram tolerauit mortem.

Ex his colligebant, teſte iterum AVGVSTINO [f], *Chriſtum neſcio quid aliud ſcripſiſſe, quam Chriſtiani docebant, nihilque ſenſiſſe contra Deos ſuos, ſed eos potius magico ritu coluiſſe.* Id quod eo facilius hominibus perſuadere ſe poſſe credebant, quo celebrior iam haec inter gentiles et peruulgata fuerat opinio, fuiſſe Chriſtum eiusdem generis philoſophum, quales inter veteres Orpheus et Pythagoras, et recentiori tempore Apollonius Tyaneus fuere, ſtupendis prodigiis clari: quae ſententia permouerat Alexandrum Seuerum, vt *inter animas ſanctiores, Apollonium, et Chriſtum, et Abrahamum, et Orpheum, et huiuscemodi Deos haberet* [g]. Aſt his quidem diſerta obſtabant, legatorum Ieſu Chriſti, totiusque ciuitatis eius teſtimonia. Vt itaque illa remouerent, non erubeſcebant cauſſari: *Diſcipulos eius non ſolum de illo fuiſſe mentitos, dicendo illum Deum, per quem facta ſunt omnia, quum nihil aliud, quam homo, fuerit, quamuis excellentiſſimae ſapientiae, verum etiam de Diis eorum non hoc docuiſſe, quod ab illo didiciſſent* [h]. Ridicula quidem haec erant, et prorſus ficulnea, aſt fidem tamen apud illos facile inueniebant, quorum intererat, gentilem religionem ſeruari, hincque quaeri receptae ſuperſtitionis patrocinium. Sane tam certa haec Porphyrio viſa ſunt, vt, narrante alio loco AVGVSTINO [i] pronuntiare non erubuerit: *Chriſtianos Dii pollutos et contaminatos et errore complicatos eſſe dicunt, et multis talibus aduerſus eos blaſphemiis vtuntur.* Et paulo poſt: *Propterea ergo Chriſtiani Diis exoſi: quia quibus fato non fuit noſſe Deum, nec dona a Diis accipere, his fataliter dedit ipſe errore implicari. Ipſe vero pius, et in coelum ſicut pii, conceſſit. Ita hunc quidem non blaſphemabis, miſereberis autem hominum dementiam.* Cui rei vt eo maiorem imperitis fidem facerent, lepidam excogitarunt fabulam, Chriſtum diſcipulos iuſſiſſe a minorum quorundam daemonum cultu deſiſtere: hoc autem eius ſapiens rectumque praeceptum ad tollendum omnem numinum cultum inſipienter Chriſtianos traduxiſſe. Ita iterum Porphyrius apud AVGVSTINVM [k], cuius verba lectori, hic legenda damus, vt genium infamis ſectae eo melius agnoſcat.

f) loc. cit. p. 18.
g) LAMPRID. l. c.
h) AVGVSTINVS l. c.
i) De C. D. L. XIX. c. 23.
k) loc. citat.

ſcat. *Sunt*, inquit, *ſpiritus terreni minimi*, *loco quodam malorum daemonum poteſtati ſubiecti. Ab his ſapientes Hebraeorum*, *quorum vnus etiam iſte Ieſus fuit*, *ſicut audiuiſti diuina Apollinis*, *quae ſuperius dicta ſunt: ab his ergo Hebraei daemonibus peſſimis et minoribus ſpiritibus vetabant religioſos et ipſis vacare prohibebant: venerari autem magis coeleſtes Deos*, *amplius autem venerari Deum patrem. Verum indocti et impiae naturae*, *quibus vere fatum non conceſſit a Diis dona obtinere*, *neque habere Iouis immortalis notionem*, *non audientes et Deos et diuinos viros*, *Deos quidem omnes recuſauerunt.* Plura, cum haec ſufficiant, non cumulamus, alibi legenda [l]. Ita vero, etſi miſere et inepte ratiocinabantur, incautorum tamen oculis glaucoma obiiciebant, vt miraculorum Chriſti radii eos perſtringere ad veritatem amplectendam non poſſent, ſuisque partibus vindicaretur, quicquid diuini ineſſe videbatur Ieſu Nazareni miraculis.

XV. Philoſophis non minora miracula vindicata, quam eſſent Chriſti.

XV. Aſt non tutam ſatis receptam ſuperſtitionem his praeſidiis putabat gens friuola. Copioſiores itaque phalanges educendae in aciem contra Chriſtianos, oſtendendumque erat, fuiſſe inter philoſophos, maxime vero inter ſectae ſuae principes viros, tales, qui non minora praeſtitiſſent prodigia, et a longo tempore miraculorum gloria inclaruiſſent. Ex his enim probari poſſe credebant, philoſophiae, quam elegerant, ſuae hanc quoque vindicari poſſe gloriam edendi θαυματέσερα et humanas vires excedentia, nec ſtatim deorum ſuperiorum numero inſerendos eſſe illos, quos iſta diuina virtute induiſſent Dii, amicos ſuos, ſed in album tantum virorum ſapientiſſimorum, commercio cum Diis propiore gauiſorum eſſe referendos, adeoque iuſte accuſari Chriſtianos male reiecti Deorum cultus, quem magni iſti viri non probaſſent tantum, ſed miraculis etiam confirmaſſent. Conſcribendae itaque erant et corradendae magnorum et celebrium philoſophorum vitae, tribuenda illis miracula, vtendumque credulitate populorum et mendaci fama, cuncta in maius augente, vt non minora praeſtitiſſe philoſophos iſtos, quam Ieſum, appareret. Cumque talia, quae de Chriſtianorum doctore principe ſacri hiſtorici narrabant, non poſſent ex veterum monumentis corradi, reliqua mendaciis, fraudibus, et impune fingendi licentia, par erat, addi, augerique et ita incruſtari, vt non diſſimilis ſacris hiſtoriae Ieſu Chriſti annalibus labor exſurgeret. Ad quem finem obtinendum non opus erat peregrinis auxiliis, cum domi abunde adeſſet audaciſſimae familiae, vnde plauſtra prodigiorum congereret: nempe Pythagorae hiſtoria affatim ſuppeditabat materiae. Quae cum iam cano tempore multis fabulis et portentorum narrationibus eſſet mirum in modum aucta, egregium his hiſtoricis campum aperuit impudentiſſima conſcribendi mendacia, et huiusmodi excogitandi miracula, quae et ſplendore,

l) Conf. MOSHEM. l. c. §. 23. ſeqq. p. 144. ſeqq.

dore, et magnitudine, et numero prodigia quae de Iesu Christianorum Deo narrabantur aequarent. Conscripsisse hunc in finem, et iisdem rationibus instructos PORPHYRIVM et IAMBLICHVM vitam Pythagorae, dudum viris doctis obseruatum et a nobis *tomo primo* [m] inuictis rationibus demonstratum est. Sed recentiora quoque exempla adducenda erant, ne obiiceretur, sanctiorem et θαυμάσιον istam sectam dudum intercidisse. Eum itaque in finem Apollonii Tyanensis fabula incrustata est, et praestigiator famosus ita miraculorum gloria pictus comtusque, vt non haberet Christiana gens, quo Iesu suo superbiret. Quod quia capitis huius *sectione prima* luculenter confecimus, hic repetere opus non est, sed id modo monendum, eo tempore conscriptam a Philostrato Apollonii historiam, quod in Ammonii aetatem, qua secta haec condita est, incidit, cuius consilia postea Hierocles et Eunapius satis prodidere. Sed maiora adhuc magisque profutura suis rationibus curanda erant. Nempe desinebat sensim miraculorum apud Christianos multitudo, satis confirmata sanctissimae philosophiae veritate illis miraculis, quorum fidem reiicere ipsis prodigiis prodigiosius merito visum erat. Ast hi homines, qui pudorem omnem posuerant, genti suae noua vindicare τῶν θαυμαστῶν specimina allaborabant, et hunc in finem vitas quoque antistitum sectae suae, gentilisque superstitionis enarrabant, vt potissimum eos philosophiae suae patrocinio non minora edere potuisse, ostenderent. In qua re probanda exemplis lectorem detinere, necessarium non putamus, sed ea tantum in memoriam illi reuocamus, quae de PORPHYRII *vita Plotini*, de EVNAPII *vitis Sophistarum*, de MARINI *vita Procli*, de DAMASCII *vita Isidori* in antecedentibus fuse disseruimus. Diligenter enim vbique ad hanc rem digitum intendimus, et quae prodigia de iis narrata sint, exposuimus. Ne vero haec sine ratione dicta viderentur, ipsa haec miracula et stupenda philosophorum opera philosophiae suae beneficio peracta dicendum, et theurgiae fama, quae diu ante inter populorum orientalium sacerdotes viguerat, suis philosophis vindicanda, totumque huius sapientiae aedificium ita instruendum erat, vt virtutes hae theurgicae, si non summum sapientiae apicem, certe proximum constituere, et philosophiae ministerio ad hanc perfectionem commerciumque arcanum cum Diis peruenire philosophos posse diceretur. Qua de re qui plura nosse cupit PORPHYRII *epistolam ad Anebonem Aegyptium*, vel IAMBLICHI *ad eam responsionem*, quae librum *de mysteriis Aegyptiorum* continet, vel solam MARINI *vitam Procli* legat, abunde de veritate eorum, quae strictim attulimus, conuincendus. Quin ne his quidem limitibus se continuit impudentissimorum hominum superbia, sed vt longe post se Christi legatos et sectatores relinquerent, tota

m) L. II. c. 9.

tota haec virtus theurgica, et prodigiorum edendorum facultas inter minores philosophiae suae mirabilis partes a quibusdam relata est, eo quod inferiorum tantum numinum commercium offerret. Non negamus aliter visum fuisse Iamblicho eiusque discipulis. Ast sensisse tamen ita Plotinum, Porphyrium et Eusebium Myndium in praecedentibus ex Porphyrii, Augustini et Eunapii testimoniis demonstrauimus. Rationem nempe in philosophia, quam ducem elegerant, quaerebant, quae cum infinitos fere spirituum daemonumque ordines constitueret, ad summum Numen in profunda Deitatis abysso habitans accessum paucissimis addixit, ast suis virtutibus eo ascendere posse animum recte praeparatum purgatumque statuit, vt ad ipsum Deum istum sine imagine intuendum animus peruenire queat. Ad quem felicitatis apicem se peruenisse Plotinus, Porphyrius, Iulianus imperator, Proclus, iactabant, vt in eorum vitis dictum. Haec Christianorum miraculorum gloriam longe superare credebant, hincque factum, vt non absque contemtu de iis loquerentur, et nescio quarum fraudum eos accusarent, qua de re Porphyrii, Iuliani, Libanii in Christianos calumniae exemplo esse possunt luculento. Tacemus nugiuendulos haec prodigia suae virtuti et philosophiae theurgicae vindicasse, sicque potestatem in spiritus sibi arrogasse, cum miraculorum edendorum virtutem Christiani non sibi, tanquam ministris, sed Deo soli miraculorum auctori vindicauerint, qua de re tamen plura dicere non licet, videndus vero Cl. MOSHEMIVS [n].

XVI. Fraudes, suppositiones, mendacia habita licita.

XVI. Esse in his vitis philosophorum Pythagorico-Platonicorum innumera mendacia, contradictiones apertas, et alia prorsus non cohaerentia, accurato adhibito examine, sole meridiano clarius ostendimus. Haec iusto quidem Dei iudicio euenisse, dubitandum non est, qui in tam peruersos et absurdos sensus hos homines tradi passus est, vt immensum, quod inter lucem et tenebras intercedit, discrimen veritatis amantibus patesceret, sicque tenebrarum serui a filiis lucis distinguerentur; ast aliter euenire non poterat, cum deessent nugatoribus vera miracula, nec haberent aliud praeter superstitiosae et simplicis vetustatis fabulas et recentiorum praestigiatorum fraudes, quibus ad propositum scopum pertingere possent, quam mendacia. Quae licet philosophum tantopere dedeceant, vt venerabili isto nomine mendax indignus prorsus recte videatur, inuenerunt tamen tum in sectae Pythagoreae moribus, tum in Aegypti et orientis consuetudine, quibus turpissimam rem colore imbuerent philosophico. Antiquissimo enim iam tempore inter sacerdotes Aegyptios (licet aliarum quoque gentium antistites sacrorum ab hac impietate liberari non queant,) pro sacro quodam canone fuisse receptum: licere pia fraude et mendaciis rem sacram iuuare, Aegyptiacae philosophiae, suo loco a nobis enarratae historia apertissimus testis est, et Hermeti-

n) l. c. §. 27. p. 155.

meticae theologiae nomen, quod imperantium pariter atque ſacerdotum technas populi mentibus religioſo vinculo, tanquam iugum quoddam impoſuit et mendaci Mercurii auctoritate obſequium eius ſibi obſtrinxit, ſatis loquitur, nec negare potuit IAMBLICHVS [o], aſt de Mneui Aegyptiorum rege dudum iam teſtatus eſt DIODORVS SICVLVS [p]. Morem hunc a ſacerdotibus Aegyptiacis didicit, ſtrenueque, vt erat callidiſſimus rerum ſuarum artifex, exercuit Pythagoras, quem, veterum dictis nixi narrauimus, reditum ex ſedibus defunctorum finxiſſe, vt maiorem placitis ſuis fidem conciliaret, dixiſſe etiam, quibus in corporibus anima ſua prius fuiſſet commorata. Quem magiſtri morem tanquam normam receperunt Pythagorei, inter canones ſacros, quos ab eo acceperunt, huic quoque fidem dantes: *Neque de Diis, neque de diuinis oraculis cuiquam eorum, quae ſunt admirabilia, fidem derogandam eſſe.* Quibus, interprete IAMBLICHO [q] hunc quidem colorem addebant: *nobis quidem corporeae qui ſimus naturae, genitique et corruptibiles, adeoque momentanei, morborumque diuerſitati ſubiecti et domus paruitati, et grauitationi verſus centrum, et ſomnolentiae, indigentiaeque et abundantiae, ſtoliditati et infirmitati, animique impedimento atque aliis, quaedam difficilia atque impoſſibilia videri poſſe, quae a Diis fieri queant, qui ipſi omnia poſſint.* Aſt haec dicis tantum cauſſa aſſeruiſſe, haud obſcure prodidit TIMAEVS LOCRVS [r], cuius notabilis ſententia: *Quemadmodum corpora remediis quibusdam morboſis ſanamus, ita et animos falſis ſermonibus coërcemus, niſi ducantur a veris.* Nec alienum ab hoc mentiendi et ſupponendi more fuiſſe Platonem dialogi ipſius ſatis teſtantur [s], in quibus affinxiſſe Socrati, Parmenidi, Protagorae aliisque quos colloquentes introducit, de quibus nunquam cogitauerunt, in eius hiſtoria demonſtratum eſt. Qui vt exemplis ſuis adderet praecepto fidem, *principibus ciuitatis prae ceteris fallere et mentiri licere*, profeſſus eſt, *propter vtilitatem ciuitatis.* His praeceptoribus gloriabantur noui philoſophi, ad horum exemplum ſe componebant; quid mirum, putaſſe eos, fabulis et commentis licere ruenti in interitum ſuum ſuperſtitioni ſubuenire? ſicque mendacio officioſo res diuinas iuuare. Id vero non fictis tantum miraculorum hiſtoriis, ſed libris quoque ſuppoſititiis factum eſt, quos Zoroaſtri, eiusque diſcipulis, Hermeti, Orpheo tribuiſſe iam monuimus, ſuoque loco in *primo tomo* euidenter oſtendimus. Qua in re eo magis confirmabatur peſtilentiſſimorum hominum audacia, quod et orientales philoſophi, et ipſi Chriſtiani doctores pias has fraudes ſibi licere contenderent, magnaque tunc eſſet libros ſupponendi fingendique licentia, de qua tamen in ſacra hiſtoria plura praecipienda ſunt. Pleraque vero notatu digna congeſſit MOSHEMIVS [t].

 XVII.

o) De myſt. Aegypt. Sect. I. c. 1. p. 2.
p) L. I. p. 84.
q) IAMBLICH. protrept. c. 21. p. 136.
r) De anima mundi opuſc. mythol. p. 566.
s) De republ. L. III.
t) Diſſ. de cauſſis ſuppoſitorum librorum inter Chriſtianos Sec. I. et II. Vol. diſſ. hiſt. eccleſ. p. 217. ſeqq.

XVII. Seuerior et praestantior doctrina de Deo diuinisque exculta.

XVII. Reſtabat Chriſtianae doctrinae praeſtantia atque ſanctitas, quae interno argumento animos ad recipiendum vehementer commouebat, cum gentiles nugae ſua futilitate falſitatem demonſtrarent, et riſu atque ignominia a prudentioribus dignae haberentur. Et hic quoque inueniebat conſilium Ammonius, et condita ab eo ſecta, quod Chriſtianis opponeret. Platonis enim veſtigiis inſiſtentes, qui copioſior fuerat in theologicis, quam phyſicis et moralibus atque dialecticis, inutiles, quod diſerte de Ammonio teſtatur Hierocles, quaeſtiones prorſus eiiciebant, nec de natura rerum, de qualitatibus, de ſyllogiſmis, et his ſimilibus magnifice ſtatuebant, quamuis ea ab Ariſtotele maxime commendarentur. Qua de re luculenta eſt Iamblichi ſententia, cum ab Alypio dialectico ſophiſmate eſſet circumuentus, dicentis [u]: Ἀλλ' ὐχ ὗτός γε ὁ τρόπος τῆς ἡμετέρας διαλέξεως, εἴτω τὶ περιττὸν ἐςὶ κατὰ τὰ ἐκτὸς, ἀλλ' εἴτι πλεονάζει κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν Φιλοσόφῳ καὶ πρέπουσαν, *alienus a noſtra diſputandi ratione iſte modus eſt, ſi quis in rebus externis praeter alios excellat: ſed ſi virtutem, quibus philoſophum proprie ornatum eſſe decet, copiis circumfluat atque abundet.* Idem de Iſidoro quoque Gazaeo ſupra obſeruatum eſt [x], eum contemta Ariſtotelis philoſophia, quod ratiocinando incederet, diuinis autem notionibus non vteretur, tantum eius faſtidium cepiſſe, vt deguſtata Platonica philoſophia, ne aſpicere quidem eam dignatus ſit vlterius. Horum vero loco grauiſſima doctrinae capita de Deo, de principiis emanatiuis, de animae origine, de ſpiritibus, deque rerum ſpiritualium ordinibus atque modis, et perducenda per iſtam doctrinam anima ad ſummam felicitatem, explicabant, deque his operoſas diſputationes conſcribebant, tantam ſublimitatem affectantes, vt quid ipſi ſcriberent, vix intelligerent, certe a pauciſſimis intelligi poſſent. Qua in re nemo ſuperior fuit Plotino, cuius ſcriptorum maxima pars eiusmodi argumenti generibus abſoluitur, et tantam ſublimitatem affectatam et metaphyſicam ſapit, vt ne Porphyrius quidem eum, niſi poſt longam meditationem intelligere potuerit. Iamblichus autem totum librum ſuum, quem *de myſteriis Aegyptiorum* conſcripſit, argumento diuino dicauit. Porphyrii *ſententias ad intelligibilia ducentes*, Procli *theologiam Platonis*, aliaque huius generis ſcripta tacemus. Deſcendebant quidem ad dialectica quoque et phyſica, ſed ea infra dignitatem metaphyſicorum et theologicorum habebant, et ad haec accurate diſcenda diſcipulos exhortabantur, qua de re ne prolixi ſimus, IAMBLICHI *ſermones protrepticos* legendos commendamus.

XVIII. Sanctior philoſophia moralis reuocata.

XVIII. Tandem et ſanctitatis, quam doctrina Chriſtiana prae ſe ferebat, ita rationem habuit Ammonius et aſſeclae, vt eam philoſophia ſua morali ſi non ſuperare, certe aequare et eandem tenere viam viderentur. Nempe cum in illud potiſſimum conniteretur doctrina Chriſtiana, vt homines

[u]) EVNAPIVS in Iamblicho p. 30. [x]) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 567.

mines cupiditatum coeno erepti et a paſſionum imperio liberati imaginis diuinae veſtigia relegerent, et conſtituta ſibi aeternae et beatificae viſionis Dei meta tantae ſpei ſe pararent, officia etiam non ciuilia tantum, ſed ſpiritualia quoque et ſublimioris vitae gnauiter exſequerentur, et carnis deſideria ſupplantando, eam, cruci quaſi affigerent, viresque eius eneruarent: mira diligentia ſtuduerunt homines aſtutiſſimi, vt non deteriora vel minus ſancta praecepiſſe viderentur. Hinc grauiſſimae corruptionis, quae hominum inſidet animo, profunditas deplorata, hinc abiicienda corporis vincula inculcatum, hinc extollendum eſſe ad primum ſapientiae fontem animum clamatum, hinc diuinis affectibus pectus imbui iuſſum, hinc virtutes non tantum politicae ſed practicae quoque atque theoreticae exercendae commendatae, hinc ad intuitiuam viſionem anhelandam cuncta relata, hinc perpetuum in corpus eiusque motus etiam naturales bellum odiumque commendatum, hisque omnibus acquirendis preces adhibitae. Nec haec ſobrie tantum et ad coërcendum intra limites ſuos corpus praecepta, et tradita, ſed mirum in modum etiam aucta et exacta, graueque corporis cum anima commercio indictum bellum, extenuatae ieiuniis auſteris vires, inque ſacro Deorum cultu non dies tantum ſed et noctes conſumtae, ſummum Numen hymnis laudatum, et ad ſeueriſſimam diſciplinam cuncta fere reducta, vt diuino ſe totos amore occupatos dici poſſent[y]. Quod ſtudium ſanctitatis praepoſterae tantum fuit, vt et corporis puderet, et coniugium quoque tanquam ſtatus vitaeque conditio impura minus cum ſanctitate philoſophica conſtare poſſe crederetur, quin immo eſſet, qui tantopere inſaniret, vt genitalia ſibi ſecuri eo fine praecideret[z]. Multa a Platonicis Alexandrinis hanc in rem dicta in medium poſſent adduci, ſi in longam diſputationem protrahere liceret orationem, verum horum philoſophorum libros, et imprimis PORPHYRII *de abſtinentia et de ſententiis ad intelligibilia ducentibus*, IAMBLICHI *de vita Pythagorae et protrepticῶν*, SIMPLICII *in Epicteti enchiridion*, HIEROCLIS *in aurea carmina*, hisque ſimiles legenti vbiuis occurrent, et ſine negotio colligi poſſunt. Quibus omnibus ita augendis, vt Chriſtianam theologiam moralem ſuperarent, non dubitabant impoſtores, Chriſtianorum, quos tantopere oderant expilare ſcrinia, et verba atque praecepta referre, ſyſtemati tamen ſuo inaedificata et attemperata, hincque in deteriorem minusque ſanum rapta. „Vnde „eleganter monuit doctiſſimus OLEARIVS[a]: horum hominum „praecepta ipſius ſcripturae phraſin adeo exacte referre, vt ex illius fon„tibus ea deriuata eſſe, dubitari vix poſſit. Id vero aemulatione factum „religionis Chriſtianae manifeſtum eſſe, ne quicquam ſcilicet philoſophiae „deeſſe videretur eorum, quibus illa ſeſe maxime hominum animis com„mendare deprehenderetur. Neque ſane alios facile in ornanda ſpoliis

„hu-

y) Exemplum prae ceteris dabit vita Procli.
z) Damaſcius apud PHOTIVM l. c. p. 567.
a) De philoſ. eclect. c. 3. p. 1220. c. 7. p. 1221.

„huiuscemodi philoſophia diligentiores reperiri, quam qui infenſiſſimo „eſſent aduerſus Chriſtianos animo. Certe Iulianum, Porphyrium et „Proclum, quos peculiaribus ſcriptis Chriſtianiſmum impugnaſſe notum, „diligentiſſimos fuiſſe in imitanda doctrina morum et inſtitutis eorum, „ſcripta illorum loqui". Sane Iulianum illa potiſſimum ratione adductum eſſe vt Arſacium pontificem maximum imitari mores et ritus Chriſtianorum, ſacerdotesque ſuos ad exemplum doctorum Chriſtianorum componere iuberet, quod Chriſtiani tam pura ſanctaque vterentur morum diſciplina, ex eius epiſtola ad Arſacium [b] liquet. Tantumque hoc Platonicorum ſtudium pietatis ad Chriſtianorum imitationem fuit, vt et ſingularia deuotionis genera, quae ſpontanea ſanctitas, procedente tempore, ſibi elegerat, et ſenſim publice commendauerat, imitarentur. Cuius exemplum vt lector habeat, ea recoli memoria iubemus, quae ſupra de Serapionis vita eremitica, de Procli ſingulari cultu matris Deûm, deque ſacris omnium ſapientum, itemque omnium hominum manibus quotannis factis ſupra narrauimus. Alia multa his ſimilia diligens lector in hiſtoria horum philoſophorum paſſim deprehendet.

Speratum ex hac ſectae conditione emolumentum philoſophiae

§. XLVI. Dici non poteſt, quam ſibi placuerit ob hanc efformatam Venerem Ammonius, Plotinus, et tota eorum ſucceſſio. Plurimum enim philoſophiae ſtudium adiutum et reformatam puriorem eius faciem eſſe clamabant, orbique gratulabantur, quod diuinitus edocto inſpiratoque Ammonio, melior et praeſtantior ſapientiae vultus, deterſo ſqualore et coeno, quod eum miſere hactenus deformauerat, iterum apparuiſſet. Qua de re magnifica paſſim ſunt Platonicorum Alexandrinorum verba, magnam prae ſe oſtentationem ferentia, vt vel ex ſolo Hieroclis loco ſupra adducto conſtare poteſt. Imprimis iactabundus in hac re oſtentator eſt EVNAPIVS [c], qui non humanae tantum ſapientiae, ſed diuinae quoque gloriam reſtitutam per hos philoſophos vbique fere gloriatur.

ſed fruſtra, damnis potius illatis plurimis.

Tantum vero abeſt, vt attuliſſe eos vtilitatem aliquam vel philoſophiae, vel eius hiſtoriae credi poſſit, vt potius variis modis vtrique nocuiſſe, maxima vero damna rebus Chriſtianorum ſacris intuliſſe fatendum ſit. Quod vt manifeſtum faciamus, cogitari volumus, ipſam philoſophandi rationem, quam Ammonius cum ſectatoribus elegit, Plotinus vero in perfectum iuſtaeque magnitudinis ſyſtema coire iuſſit. Eam ſyncretiſticam fuiſſe, et pleraque Platonis, Ariſtotelis, et Stoicorum placita inter ſe ita conciliaſſe, vt amice conſpirare viderentur, in diuinis vero omnes fere religiones ſuis nugis adaptaſſe, in antecedentibus prolixe docuimus. Magnam vero inde cladem accepit philoſophia, quae cum ſectarum quidem diſſidiis eſſet in partes diſciſſa, multisque controuerſiis et inanibus quaeſtionibus in praeceps acta, exhibebat tamen philoſophorum principum ſyſtemata genuina, ſicque veritatis cupido occaſionem dabat, de cuiusuis

b) Epiſt. LXIX. p. 429.

c) Videſis prae aliis locis praefationem.

iusuis ſyſtematis veritate vel falſitate iudicandi, eligendique, quod rationi videretur quam maxime conuenire veroque eſſe ſimillimum. Aſt haec vnica, quam philoſophia ſectaria exhibere poterat, vtilitas iſta male ſana conciliatione tota corrupta eſt. Cum enim, vt ſyſtemata in vnam eandemque ire cogerentur ſententiam, diuerſus longe et alienus ab auctorum mente ſenſus illis affingendus eſſet, deprauatam prorſus et a vera mente longe abeuntem ſignificationem ſuſcipere coacta ſunt, ita vt ſi hos homines ſequaris, quid genuinum Platonicum, Ariſtotelicum, Stoicum, et ſi eos audis, Aegyptiacum ſiue Hermeticum, Chaldaicum, Orphicumque ſit, plane neſcias. Non vero aliena modo et a vera auctorum mente longe recedentia exhibuerunt philoſophaſtri peſſimi, ſed cum meliora quoque dare vellent, aſt intelligendi iudicandique viribus, rectaque ad id voluntate non ſatis inſtructi opus aggrederentur, nubem pro Iunone, nugasque inanes et difficiles pro veritatibus vendiderunt, et, quod aiunt, carbones pro theſauro exhibuerunt. Cum enim ſyſtematum toto coelo inter ſe diſſentientium harmonia non aliis remediis poſſet effici, niſi inanium vocum, obſcurarum notionum et praeuiſionum metaphyſicarum ſpectris, dici non poteſt, quam repleuerint homines infauſto ſidere nati campum philoſophiae ſpinis et dumetis, quamque larga loliorum ſeges inter infeliciſſima ſemina effloruerit, quam abſurdae excogitatae hypotheſes, quae monſtra opinionum laruaeque ineptiſſimarum aſſertionum fuerint introductae. Cuius rei ſi quis exempla deſiderat, eum vel vnius Procli libros legere iubemus, vt ad quae ingenii luxuriantis ſomnia et deliramenta infelix philoſophus deflecterit, pateat. Sane vna de Deo diisque doctrina in infinitas tricas excreſcens, et neſcio quos ordines numinum innumerabiles nobis offerens, luculento eſſe poteſt exemplo. Quod eo magis auxere Alexandrini philoſophi, quo magis, vt haberent, quod in tanta verae ſapientiae inopia, blaterarent, ingenii fertiliſſimi quidem, aſt nulla iudicii lege intra limites coacti habenas laxantes Phaëtontis inſtar, per immenſa cogitationum inanium ſpatia diſcurrerunt praecipites, et notiones ſimplices atque claras inaudita ſubtilitate diſſecuerunt, ac inani tumore elati, ad ſummum vsque apicem extulerunt. Quae cum auicularum inſtar nubes petentium oculorum tandem aciei euanuiſſent, et, nec verus ſenſus, nec aperta ſubtilitatis nimiae ratio amplius pateret, ipſique, quid ſibi vellent, non intelligerent, ad vanas et nullius ſenſus ac ſignificationis diſtinctiones et explicationes ipſa re obſcuriores, et ſimilitudines redierunt, lectore interim non incerto tantum, ſed multo magis, quam ante fuerat, dubio relicto. Cuius ſi quis luculenta ſpecimina cupit, Plotini euoluenda illi ſunt volumina, vbi has metaphyſicas nugas, et inanes ac ſine mente ſonos et aſſertiones cateruatim deprehendet. Dabimus tamen, vt lectorem taedioſae lectionis onere liberemus, vnum alterumque rei huius, exemplum, vt genius ſectae totus pateat. Ponebat PLOTINVS[d],

pri-

d) Ennead. V. L. VI. c. 3. p. 518.

primum principiorum omnium fontem, produxisse νȣν, id est mentem et rationem ex qua omnia essent genita atque producta, nec eam primi principii locum tueri posse, quod tamen veteribus fere omnibus placuerat. Ita enim poscebat imitatio trinitatis Christianae, suis dogmatibus inserenda, suisque attemperanda principiis. Quam, a primo principio diuersitatem intelligentiae siue rationis diuinae, vt probaret, audi quaeso ita ratiocinantem philosophum: *Intelligentia suapte quidem natura indefinita est, tanquam visus, sed ab intelligibili definita. Quamobrem, sicut traditum est, ex indefinita duiate atque vno species numerique gignuntur. Id autem est intellectus, itaque non simplex est, sed multiplex, compositionem quandam prae se ferens, quamuis intelligibilem, multaque iam conspiciens. Iam vero et ipse est rursus intelligibile, sed et intelligens, ideoque iam est duo.* Haec latius persequitur, ast ita obscure, vt magnus nobis Apollo dicendus sit, qui claras et perspicuas ex istis sibi notiones, quas Plotinum ipsum non habuisse patet, formauerit. Id nisi fallimur vult obscurissimus philosophus: aliud esse subiectum, quod intelligere potest, aliud intelligentiam, intelligibile simplex et vnum esse, intelligentiam ad multa pertinere, cum multa simul, licet vno intelligentiae actu, conspiciat. Habere itaque intellectum diuinum quandam compositionem, sed mentalem, quaeque simplicitati non officiat; cum intellectualis quaedam intelligentis et intelligibilis inter se diuersa duitas sit. Id voluisse Pythagoram et Platonem, ex vnitate et duitate numeros formasque deriuantes. Facile credimus, lectorem nobis reclamaturum, nosque accusaturum esse, introducere nos spectra et cum laruis ludere; non morose refragabimur, ast sensum verborum mentemque Plotini nos assecutos esse, certi fere sumus. En vero, quas nobis nugas, et distinctiones metaphysicas obtrudat Plotinus, vt phantasiae suae, telarum araneorum quidem in modum subtiles, at nihil significantes cogitationes explicet. In simplicissimo enim ente, (ita enim diuinum intellectum tanquam principium aliquod siue ὑπόςασιν ἀρχικὴν sibi concipit, et more suo notiones et abstractiones mentis in personas transformat) sibi aliquam compositionem, quae verbis tantum, vel modo concipiendi constat, imaginatur, immo verba sine sono fundens, distinctionem comminiscitur, inter intelligibile, intelligens, et intelligentiam, nullo modo intelligibilem. Platonem vero de anima mundi loquentem, quae vnitatis, id est, essentiae spiritualis, et duitatis siue materiae aliquid sibi admixtum habet, ad inanes nugas suas et deliramenta rapit. Sed nugarum nondum satis est, cum enim absurda notionis abstractionisque metaphysicae in personam aliquam vel ὑπόςασιν commutatione sequeretur, primam ὑπόςασιν, fontemque reliquorum, ab altera distinguendam, esse ἄνȣν καὶ ἄλογον, eo quod principio primo-primo monadique omnis compositio, licet intelligibilis, qualis in intellectu diuino esset, refragaretur, immane vidit monstrum Plotinus, quo, summum atque primum

primum rerum omnium, maxime intelligibilium, fontem ſine mente et ratione eſſe, dicendum erat: id quod Platoni e diametro aduerſum erat, qui quam maximo ſtudio rationem et intelligentiam in ſummo rerum omnium parente poſuerat. Non habebat Plotinus, quo ſe ex inexplicabili labyrintho extricaret. Confugit itaque [e] ad ſimilitudinem quandam, cum verba ei deeſſent, a luce deſumtam, eamque vel ſimplicem et vniformem, vel variam et multiformem eſſe monet, et ſuperiorem lucem primo ſimpliciſſimo numini tribuit, cum lucidiſſimo ſolis corpore comparato, alteram, ſecundo principio, quam cum ſolis radiis confert. Aſt quid haec ad ἀνόησιν iſtam et ἀλογίαν, Deo tributam? Vt itaque a tanta abſurditate ſeſe liberet, diſtinguit inter νόησιν αὐτὴν ipſam intelligentiam, et inter ἔχον τὴν νόησιν, quod in ſe habet intelligentiam, et primum tribui poſſe primae hypoſtaſi concedit, alterum non item. Aſt, bone Plotine, verba audio, ſenſum non percipio. Dixeras enim, νόησιν eſſe definitam a νοητῷ, adeoque quandam compoſitionem in ſe habere. Forte id dici debuerat: habere quidem primam perſonam trinitatis tuae metaphyſicae intelligendi vim, naturamque et ratiocinandi poteſtatem, ſed non verſari circa obiecta intelligibilia, quae compoſitionem idearum ſimpliciſſimarum quandam et metaphyſicam innuant, ideo ex ſe produxiſſe perſonam alteram, intellectum. Et ſic forte clariora tibi verba data ſunt, quam dediſti, aſt quae, quaeſo, ratio illa eſt, quae nunquam in actum deduci poteſt? quaeque obiecto, de quo cogitat, nullo coniungitur vel afficitur? Sic tu nos inanibus decipis vocibus, et te non intellexiſſe ea, quae nobis myſteria obtuliſti, prodis. Ignoſcet lector beneuolus breuem digreſſiunculam de argumento ſpinoſo et taedio pleno, quam eo fine adducere neceſſe erat, vt genuina facies philoſophiae huius luculenter pateret, et quales philoſophos ſe Alexandrinae ſcholae doctores praeſtiterint, conſtaret. Alia exempla peti poſſunt ex PORPHYRII *ſententiis.*

§. XLVII. Nondum damnorum, quae ex praepoſtera hac philoſophandi ratione in ſapientiae ſtudium redundauerunt, ſatis eſt, ſed plura quoque ei inflicta vulnera. Differuiſſe homines hos, ſpinas colligentes et muſcas venantes, de ſubtiliſſimis metaphyſicarum abſtractionum notionibus modo monuimus. Eae cum in ſe difficulter queant intelligi, omnem tunc fere captum ſuperabant, quod inanes erant, et nullo fundamento, niſi delirantis ingenii ſomniis, nixae. Vt igitur melius intelligerentur, ad ſimilitudines confugiebant, et dictiones atque vocabula impropria; quae cum alienam rem imaginationis imperio ſubiectam ad res omni corporea imagine carentes transferrent, lectores pleroſque egerunt in transuerſum, vt vel perperam obſcuriſſima placita interpretarentur, vel

Alia philoſophiae damna inde exorta.

e) l. c. p. 536. ſeq.

vel plane, quid vellent non caperent. Teſtes hac in re, praeter innumera Platonicorum reformatorum loca, volumus oracula, quae illi Zoroaſtri et Chaldaicae ſcholae ſuppoſuerunt, quae plena ſunt eiusmodi imaginibus, ad res ſpirituales et idola mentis, quae ſibi condiderunt, translatis. Vt vel vno exemplo rem illuſtremus, ita oracula *f*:

Νοούμεναι ἴυγγες πατρόθεν νοέουσι καὶ αὐταὶ
βουλαῖς ἀφθέγκτοισι κινούμεναι ὥστε νοῆσαι.

Intellectae iynges a patre intelligunt et ipſae
Conſiliis ineffabilibus motae, vt intelligant.

Quid hoc nomine ſibi velint obſcuriſſimi philoſophi, hariolandum potius, quam decernendum eſt, ideas in intellectu diuino reſidentes, quae, aliis ſubſtantiis intelligendi pariter et eſſendi principium largiuntur, deſignare voluiſſe, alio loco *g* veriſimile eſſe oſtendimus. Aſt dum vel auiculae, vel etiam ſphaerulae magicae (vtrumque enim iyngis nomen denotat) imaginem ad notionem metaphyſicam transferunt, loco perſpicuitatis, quam quaerunt, nouas rei in ſe obſcuriſſimae conciliauerunt tenebras. Nec hoc damnum ſolum, ſed corrupta ita quoque iudicii vis fere omnis, vt quo diutius his quisquiliis inhaereas, eo minus de vero iudicare queas; id quod euentus in hac ipſa ſecta comprobauit, quo magis enim illa prouecta aetate inualuit, eo magis iudicium fere omne exſpirauit, ſic vt, quam apud Plotinum et Porphyrium adhuc deprehendere licet iudicii aciem, eam in poſtremis huius ſectae philoſophis plane deſideremus. Vt vero res maxime ſeria et grauiſſima in difficiles nugas Siculasque gerras mutata, ita ſuperſtitionis quoque regnum iſta pſeudo-philoſophia quammaxime amplificatum, cui tamen debellando euertendoque veram philoſophiam manum admouere decebat. Vix opus eſſe putamus, vt haec prolixe probemus, cum ſingulae horum philoſophorum vitae et ſcripta quoque theologica omnia, quae ab iis profecta ſunt, euidentiſſimum exhibeant teſtimonium. Certe Eunapii vitas hiſtoriam ſuperſtitionis philoſophicae melius et accuratius vocari, quam hiſtoriam philoſophorum, omnes paginae loquuntur. Nec ſpoliata tantum veritas ſuperſtitioni inimica telis philoſophicis, ſed iisdem etiam armis oppugnata et eiecta ex plurimorum hominum mentibus eſt. Ea enim fini innumera illa deorum ſeries et ſacerrima conficta eſt catena, vt, quam antea prudentiores ſuperſtitionem riſerant, iſtis coloribus philoſophicis indutam, quicunque philoſophiae nomine dignus eſſe vellet, apertis exciperet amplexibus. Id quod non potuit non prudenti cuilibet valde videri exoſum, et philoſophiae nomen vehementer polluere, praeſertim cum viderent ad aniles fabulas et turpiſſimam ſuperſtitio-

f) v. 117. ſeqq. *g*) Amoenit. liter. T. VIII. art. 1. p. 299. ſeqq.

ſtitionem pleraque reuocari. Tandem et hiſtoriam philoſophicam huius ſectae ſtudio vehementer corruptam eſſe merito dolendum eſt. Etſi enim Porphyrii et Iamblichi in ea excolenda ſtudium negari non poteſt, clarum tamen ſuo loco fecimus, vtrumque non de hiſtoriae veritate, ſed de ſectae ſuae gloria fuiſſe ſollicitum, nec erubuiſſe, mendaciis et fabulis hiſtoriam philoſophiae adulterare, Porphyrium etiam eorum philoſophorum famam iniuſtis armis aggreſſum fuiſſe et profligare voluiſſe, quos ſuae ſectae rationibus aduerſos noſſet, praecipue Socratis. Omnium vero maxima vulnera inflixiſſe hiſtoriae philoſophicae libris ſpuriis viris magnis ſuppoſitis hanc ſectam fatendum eſt. Cum enim iuſtos ſe vetuſtiſſimae ſapientiae Chaldaicae, Aegyptiacae, Orphicae poſſeſſores dicerent, non tantum exiguas illas reliquias et fragmenta, quae ſupererant, ad ſuorum placitorum normam fuere interpretati, ſed vt antiquitatis ſibi conciliarent praeiudicium, ingenii ſui foetus adulterinos veros et genuinos veterum philoſophorum partus eſſe magna impudentia dixerunt. Cuius generis pleraque eſſe, quae de Zoroaſtre, Hermete, Orpheo, aliisque magni nominis viris circumferuntur ſcripta, *tomo primo* luculenter expoſuimus.

Damna ex hac philoſophia in eccleſiam redundantia.

§ XLVIII. Non minora fuere damna, quae ab hac ſecta eclectica, vel ſyncretiſtica Platonicorum Alexandrinorum paſſa eſt eccleſia. Quae licet grauia ſatis fuerint maximumque in hiſtoria ſacra momentum habeant, prolixe tamen heic loci, vbi non ciuitatis Dei, ſed philoſophiae, hiſtoriam ſcribimus, enarrari non poſſunt, ſed ſtrictim tantum exponenda ſunt, vt, quo loco habendi ſint homines, magnis quorundam veterum multorumque recentiorum laudibus digni iudicati, appareat. Et inficiandum quidem haud eſt, cum laudauiſſe valde et commendauiſſe ipſos Chriſtianos doctores rationem hanc philoſophandi eclecticam, tum eorum quosdam eruditionis laude, quam ſibi Ammonii ſchola comparauerat, illectos eius praecepta didiciſſe: praeſtitiſſe etiam hanc ſectam aliquam Chriſtiano nomini operam, eo quod Gnoſticorum aliorumque haereticorum deliramenta fortiter oppugnauerit[b]. Quin et reticendum non eſt, multis ex Plotini ſchola hanc philoſophiam viam ad Chriſtianam religionem monſtrauiſſe, cum in illa ſanctius, et plenius ea doceri viderent, quae apud magiſtros ſuos didicerant, vel exiguum diſcrimen intercedere putarent. Qua de re digna ſunt, quae afferantur, verba AVGVSTINI [i] ita ſcribentis: *Tunc Plotini ſchola Romae floruit, habuitque condiſcipulos multos acutiſſimos et ſolertiſſimos viros. Sed aliqui eorum magicarum artium curioſitate deprauati ſunt, aliqui Dominum Ieſum Chriſtum ipſius veritatis atque ſapientiae incommutabilis, quam conabantur attingere, cognoſcentes geſtare perſonam in eius*

b) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 188. GREGOR. THAVMAT. Or. paneg. in Orig. p. 45. LACTANT. L. II. c. 8.

i) Epiſt. LXVIII. ad Dioſcur. c. V. §. 33. T. II. opp. p. 260.

eius militiam transiuerunt. Cuius caussam alio loco [k] hanc exponit: *Itaque*, ait, *si hanc vitam illi viri nobiscum rursus agere potuissent, viderent profecto, cuius auctoritate facilius consuleretur hominibus, et paucis mutatis verbis atque sententiis Christiani fierent, sicut plerique recentiorum nostrorumque temporum Platonici fecerunt.* Vtrumque vero, si recte rem aestimes, magno cessit ecclesiae Iesu Christi damno. Cum enim et Platonici hi sententiarum similitudine decepti in Christiana castra transirent, at domesticas hypotheses eo transferrent simul, et cum Christianis dogmatibus conciliarent; et Christianorum filii horum hominum scholas frequentarent, quos eruditionis elegantia et philosophiae laude commendari audiebant; factum inde est, vt castissima Iesu Christi doctrina valde pollueretur, et male sana dogmata Alexandrina sanctioris philosophiae circulos misere turbarent. Ex eo enim tempore euenit, vt Platonicam philosophiam et Christianam religionem leui immutatione et emendatione facta simul stare coniungique posse doctores Christiani opinarentur. Id quod praecipue factum, postquam Origenes in Ammonii schola hanc philosophandi viam ingressus, eam mutatis paucis capitibus ad Christiana placita retulerat, sicque is sacram doctrinam, Platonico habitu exornatam auctamque, in Alexandrinam scholam introduxerat, vt ex illis luculenter patebit, quae *tomo tertio* de eius dogmatibus Ammonianis dicturi sumus. Is enim cum plurimos discipulos haberet, qui eruditionis eius fama illecti philosophiam et theologiam ab eo discere cuperent, omnes eadem, quam ab Ammonio acceperat, methodo, instructi sunt. Qui cum postea non exiguam inde commendationem accepissent, quod tanto magistro vsi essent, ad summa ecclesiae munera promoti sunt: qui disciplinam hanc Ammonio-Origenianam per omnem Aegyptum multasque Orientis prouincias disseminarunt, et his loliis agrum Dei vbique asperserunt. Quod quas calamitates ecclesiae, quas turbas concitauerit, et quam difficulter malum potuerit eradicari, in ecclesiasticis annalibus pluribus solet exponi. Quod tantum abest, vt superstitionis gentilis patrocinium, quod haec secta stabiliebat, tolleret, vt potius ea contra Christianos haud vno modo victorias obtineret. Cum enim illis tela, a dissidiis philosophorum, a doctrinae futilitate, a moralis philosophiae insufficientia, et quae alia huius generis erant, petita extorsisset, et imprimis, quae pro sacra tuenda doctrina afferebatur miraculorum gloriam, dogmatum sublimitatem, veritatem et sanctitatem subdola imitatione, fraudibus et mendaciis elusissent, populi vero religioni, cuius viros prudentiores hactenus puduerat, hederam illam apposuissent, qua et sapientioribus venalis videri posset, persuaserunt multis, vt relictis sacris Christianis ad vomitum pristinum reuerterentur, et apostasiam non refugerent, vel vt in auita superstitione persisterent, rati parum inter-

k) De vera relig. c. IV. §. VII. T. I. p. 559. seqq.

intereſſe diſcriminis, cui cultus diuini generi adhaererent, cum ſtatuerent, quae Maximi Madaurenſis Platonici Africani verba ſunt apud AVGVSTINVM [l], *Deum omnibus religionibus commune nomen eſſe: et ita fieri, vt dum eius quaſi membra quaedam carptim variis ſupplicationibus proſequamur, totum colere profecto videamur.* Illius exemplum habemus Iulianum imperatorem, ſupra prolixe enarratum, quem cum ſollicite cuſtodiendum Conſtantius duxerit, ne gentilium philoſophorum ſcholis innutritus occaſionem deficiendi a fide caperet, recte inde colligitur, plura eiusmodi exempla triſtia hanc prouidentiam imperatori ſuaſiſſe. Huius vero exempla eſſe poſſunt Platonici temperatioris ingenii, qui non quidem auito cultui nuntium miſerunt, aſt nec Chriſtiana ſacra, licet publica confeſſione ſe illis non addicerent, reiecerunt, rati, diuerſo licet ritu, vnum tamen omnes Deum colere, nec hanc religionum diuerſitatem illi diſplicere, adeoque ab hominibus quoque ferendam eſſe. Id quod eo fortius illis placuit, quo magis Alexandrina philoſophia commune omnium fere religionum habebatur receptaculum. Hunc in cenſum Ammianum Marcellinum, Chalcidium, Symmachum, Themiſtium, refert Cel. MOSHEMIVS [m], qui de ea re videndus, de qua nos quoque pauca ſupra diximus. Qui vero in eccleſia verſabantur, huius philoſophiae amore adeo ineſcabantur, vt non dubitarent, nouam ſibi ad eius normam religionem effingere, quae Chriſtianae quidem nomen tueretur, aſt re ipſa illi eſſet diſſimillima. Cuius exempla etſi multa occurrunt, ſuo loco enarranda, Syneſii tamen Θεολογέμενα omnium luculentiſſimum ſpecimen ſunt, vt *tomo tertio* faciemus manifeſtum. Qui cum grauiſſima momenta Chriſtianae confeſſionis negaſſet, et nefanda βδελύγματα quae ab Hypatia didicit, fuiſſet profeſſus, nihilo tamen minus dignus iudicatus eſt, qui coetui Chriſtiano antiſtes praeficeretur: adeo non abhorrebat a Platonicis nugis eccleſia. Simile et illuſtrius etiam exemplum in *Clementinorum* auctore prolixe et eleganter expoſuit doctiſſimus MOSHEMIVS [n]. Huic malo affine eſt illud, quo nefandae philoſophiae myſteria Chriſtianis doctrinis attemperata viris ſanctis ſeculi primi et ſecundi afficta eisque libri his impuris dogmatibus pleni tributi ſunt. Cuius notiſſimum exemplum cum exhibeant ſcripta, quae ſub Dionyſii Areopagitae nomine ambulant, de quibus *tomo tertio* dicetur, aliud in re nota non addimus. Id quod ſemel receptis Alexandrinae philoſophiae axiomatibus, fieri eo facilius poterat, quo magis in ea receptum licitumque credebatur, pia fraude vti, et rem ſacram iuuare mendaciis, a qua ſcabie Chriſtianos doctores cetera graues atque pios non fuiſſe immunes, docte probauit MOSHEMIVS [o], ad quem breuitati conſulentes, lectorem remittimus. Poſſent his addi alia, et fanaticiſmus in multis orientis eccleſiis per multa

l) Ep. XVI. T. II. p. 15.
m) l. c. §. 30. ſeq. p. 162. ſeqq.
n) l. c. §. 34. ſeq. p. 174. ſeqq.
o) loc. cit. p. 202.

ta secula regnans, qui tandem ad ecclesias quoque occidentales, cum libris Pseudo-Dionysii transiit, huc aduocari, nisi in Christianae philosophiae historia ea res esset tangenda. Quin et rituum et ceremoniarum et dogmatum ad eas stabiliendas excogitatarum historia [p] posset in partes vocari, quae non leuem ex hac philosophia immutationem passa sunt. Verum cum haec extra oleas vagentur, ea ciuitatis Christianae historiam condentibus expendenda relinquimus. Hoc tamen vnum adiicimus, praeiudicia etiam doctis viris plurima eandem philosophiam genuisse. Inter quae lepidam, quae per tot secula viguit, totque securi rogoque homines addixit, daemonologiam merito referendam esse, vel solus PSELLI *de operatione daemonum* libellus, ex horum philosophorum praeceptis totus constans, loquitur. Alia ne nimii simus, tacemus.

Discordia huius sectae. §. XLIX. Expectabit iam lector, ipsius philosophiae Platonicae reformatae siue Alexandrinae delineationem, vt cum genuino Platonis systemate illam queat comparare; sed rem se postulare non difficilem tantum, sed plane impossibilem, facile intelliget, si ad rationes et circumstantias huius sectae paulisper attendere accurate voluerit. Etsi enim in eo conspirauit tota secta, vt conciliatis inter se omnibus fere sectis et religionibus philosophiam reformatam superstitioni receptae ancillaturam stabiliret, et Christianae religionis sufflaminaret successus, caue tamen credas in vnum certum definitumque doctrinae systema eam consensisse; contrarium enim ipsa monumentorum ab his philosophis nobis relictorum docet inspectio, nec natura et conditio huius philosophiae aliud patitur. Cum enim diuersissimorum longeque inter se distantium dogmatum conciliationem quibuscunque possent machinis inire vellent, ingenio omnino indulgendum erat, eiusque beneficio tentandum, quod res ipsa denegauerat. Ast hic valde variabant homines otiosi suisque nugis tribuentes plurimum. Nam cum nulla fere conciliatio faceret satis, semper ad alias transibat audacia, nouum errori quaesitura patrocinium: et quanto quis phantasiae fertilitate felicior erat, tanto plus ad systema semel definitum, vt syncretisticum esset, attulisse se sibi videbatur. Hinc tot diuersae inter sese horum philosophorum φιλοσοφούμενα, quae cum ad voces nihili et inanes distinctiones cuncta redirent, non potuere non diuersissima tantum de vna eademque re nobis huius sectae exhibere placita. Cuius obseruationis in sequentibus quidem aliquot occurrent specimina, vno tamen alteroque fidem huius rei lectori facere non abs re factum iri putamus. Maximi fecisse magiam Platonicos vltimos et in his Proclum, ex supra dictis constare arbitramur, huc enim virtutem theurgicam aduocabant: Sane inter summas Procli perfectiones hanc fuisse, et magnifice iactat et exemplis tuetur MARINVS [q]. Nec aliter IAMBLICHVS,

p) Tales sunt ieiunia, coelibatus, et his similia.

q) Vit. Procli c. 28. p. 67.

CHVS [r], qui, vbi monuisset, *duas habere hominem animas, vnam a primo intelligibili, quae participet de potentia opificis, alteram, quae nobis inditur ex circuitu coelestium mundorum, ad quem anima Deum speculatura reuertatur*, ait porro, *hanc obtemperare motibus mundorum; illam vero, quae ab intelligibili deriuetur, et adsit intelligibiliter, esse supra orbem geniturae, et solui a fati vinculis, et ad eam pertinere, adscensum ad Deos intelligibiles, et theurgiam omnem ad ingenitum ducentem.* Ita etiam PSELLVS [s]. Ast aliter placuit PLOTINO et PORPHYRIO. Ille enim magiae, et theurgicis operationibus non inesse vim in partem animae intelligibilem, sed tantum in eam partem, quae ex vniuerso assumta irrationalis est, contendit, hincque etiam magicis artibus tantum quoad corpus hominem appeti posse asserit [t]. Hic vero, non tantum interdum prorsus eam reprobat, sed vbi etiam laudat et admittit, teste AVGVSTINO [u], *vtilem tantum* dicit *mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelligibilium percipitur veritas, nullas habentium similitudines corporum, sed spirituali, qua corporalium rerum capiuntur imagines, eaque aptam fieri susceptioni spirituum et angelorum ad videndum Deos: nihil vero inde accidere purgationi intellectuali animae, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum suum, et perspicienda ea, quae vere sunt.* Pari fere modo inter se dissentiunt PORPHYRIVS [x] et IAMBLICHVS [y] de potestate fati in Deos. Prior enim, fato subesse Deos concedit, idque tuetur, cuius loca attulit EVSEBIVS [z], posterior, nec Diis ipsis fatum applicandum esse, docet, qui tanquam fati auerrunci in templis statuisque colendi sint. Ast ab vtroque recedit HIEROCLES [a], qui vt medium teneat, inter fati, vel quod idem illi est, prouidentiae diuinae effectus, pro naturarum spiritualium magis vel minus perfectarum conditione distinguit, et ex Platonis, vt putat, mente, circa eas naturas, quae imperturbatae et vsquequaque perfectae ac proinde peccati expertes sunt, puram, simplicem et vniformem Dei constituit prouidentiam, circa alias vero ratione vtentes, quales aërias supra dixerat, eo quod inscitiae et ignorantiae nonnunquam sint obnoxiae ac propterea vitio obsitae, (vel expositae potius) permixtam occasionibus atque fortunis prouidentiam tribuit. Alia dissonantia Platonicorum de fati in Deos daemonasque potestate effata praetermittimus, discenda ex eorum fragmentis, quae collegit HVGO GROTIVS [b]. Multa huius generis ex Platonicorum Alexandrinorum scriptis, et *sententiis* etiam *physicis* a STOBAEO [c] collectis possent adduci, si id ageremus, quibus euidenter constat, eos saepe numero inter se dissensisse: exempla tamen pluscula passim attulit,

THO-

r) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 6. p. 162.
s) Conf. TH. GALE ad l. c. Iambl.
t) Enn. IV. L. IV. c. 43. p. 457.
u) De C. D. L. X. c. 9. conf. GALE l. c. HOLSTEN. vit. Porphyr. p. 268. ed. Fabr.
x) Conf. PHOT. Cod. CCXXIII. p. 363.
y) l. c. c. 7. p. 162.
z) Praep. L. VI. c. 1. p. 236. seqq.
a) PHOT. Cod. CCXLII. p. 753.
b) In collectione philos. sent. de fato p. 12. seqq. ed. Paris.
c) Vide notabilem locum p. 115.

THOMAS GALEVS [d] in hac philosophicae historiae parte versatissimus, qui adiri potest. Multum vero haec discordia aucta est, allegorica fabularum explicatione, quae cum propria ingenii mire luxuriantis εὑρήματα pro interpretationis norma supponeret, hisque cuncta accommodaret, non potuere non diuersissimae etiam exinde sententiae exsurgere. Cuius rei fidem imprimis facient Procli scripta, ex quibus luculenter discemus, eum nec cum aliis Platonicis, nec secum vbique satis conspirare [e]. Quae cum ita sint, sperandum non est, systema aliquod cohaerens inter se horum hominum posse exhiberi, qui in hoc solo se eclecticos praestiterunt, vt recte obseruatum viris doctissimis OLEARIO [f] et MOSHEMIO [g]. Cum vero doctrina huius scholae, quae non in philosophico tantum sed ecclesiastico etiam orbe tantam celebritatem et auctoritatem nacta est, cognoscenda tamen sit et qua ratione philosophati fuerint, ostendendum, si legibus instituti nostri, quas nobis tulimus, parendum, certior hic et rectior vix via patet, quam vt eo, quem in aliis quoque sectis seruauimus, more vnum alterumque ex horum numero philosophum de potioribus argumentis differentem audiamus, et quae apud alios occurrunt, notabiliora et vel dissona, vel aliam explicationem postulantia, qua licet breuitate adferamus. Quae tamen limitum quos nobis posuimus angustia prohibet, quo minus quantam postulat rei prolixitas, lucem ei afferamus, quae in peculiari huius sectae et philosophiae historia, quam licet promissam hactenus vehementer desideramus, tantum potest accendi. Eligemus vero in metaphysicis, quibus dialectica quaedam praemisit, PLOTINVM, hominem subtilissimum, at obscurum et inuenustum, quem tamen haud raro paulo magis ornauit et luculentiorem reddidit MARSILIVS FICINVS [h]; in theologicis, IAMBLICHVM [i] luculenter de spiritibus eorumque cultu differentem; in moralibus PORPHYRIVM [k] animam ad apprehendendum summum intelligibile formantem, ita tamen, vt, quae memorabilia apud alios occurrunt, non plane negligamus. Ita enim speramus, fore, vt non quidem philosophiae Alexandrinae systema, at philosophemata tamen eius sectae genuina, ipsisque philosophorum horum, quantum licet, verbis proposita cognoscere queamus paulo clarius. In his vero omnibus lectorem maxime, et primo loco attendere iubemus, ad systema emanatiuum, in quo consensere omnes; ex eo enim pleraque lucem capiunt, imprimis catena illa siue scala diuinorum, quam otiosa haec ingenia commenta sunt, finisque, quem sibi omnes constituerunt.

§. L.

d) In not. ad IAMBLICHVM. Adde passim MOSHEMIVM ad Cudw.

e) Commentarii loco esse potest STANLEII Hist. phil. Orientalis cum annotationibus I. CLERICI.

f) De philos. eclect. p. 1220.

g) loc. citat.

h) In argumentis capitum. Plotinum vero aliis praesertim Proclo praeferendum esse, recte monuit MOSHEMIVS l. c. p. 652. n. 21. Ideo eum puriorem Platonicum vocat STOBAEVS eclog. phys. L. I. p. 113.

i) De mysteriis Aegyptiorum.

k) Passim in scriptis suis maxime vero περὶ ἀφορμῶν.

§. L. In dialecticis pressisse Platonicos Alexandrinos plerumque vestigia Aristotelis, et ex supra dictis notum est, et ex commentariis, quos in Aristotelis libros logicos haec schola exarauit constat, nec ignota sunt in historia Peripatetica, Porphyrii, Ammonii Hermeae, Procli, Simplicii, Pselli, Philoponi et Boëthii, qui etiam ex hac schola prodierunt, labores, quibus illis lucem afferre sunt conati. Inuenit tamen PLOTINVS [l], vt in subtilitatibus eiuscemodi, et abstractionibus mentalibus ipsum foecunditate superauit Aristotelem, quae non tantum in scala eius praedicamentali carperet, sed quae meliora etiam, vt ipsi videbantur, reponeret. Nos relictis prioribus, paucis posteriora [m] afferemus, cum non tantum scalam rerum dialecticam, sed etiam metaphysicam exponant. Ita vero in iis libris, quos *de generibus entis* inscripsit Porphyrius [n]. *Dialectica eclecticorum.*

I. Solum verum ens est, cui non miscetur entis oppositum, id est priuatio essendi.

II. Multa quae sunt in primo ente, necessario sunt ab vno, et tamen, cum vnumquodque non sit conforme cum alio, ipsum seorsim genus existit. Vnum enim quod desuper extat, non cum generibus connumeratur.

III. In primo intellectu est ens, motus, status, tanquam tria rerum genera, quae ipsa natura vnum, ratione formali tria sunt. Illa natura motus est primus.

IV. Ipsum simpliciter vnum, quod est ente superius, de nullo vel entium vel generum praedicatur vt genus.

V. Nec ens, nec vnum eadem vbique ratione insunt, sed ratione diuersa magisque et minus, gradatim, et prius et posterius. Fundamenta haec sunt dialectica, vel ontologica potius systematis emanatiui, quod ex Deo, omni ente superiore, tanquam fonte fontium cuncta deriuat. His nugis superstructum totum aedificium systematis emanatiui, quod supposito ineffabili rerum omnium fonte, super omnem entis rationem et conditionem extollendo, gradus et ordines atque affectiones cum principiorum emanatiuorum, tum effectuum explicuit, iisque suas distinctiones et praecisiones mentis applicuit. De his ita porro Plotinus:

VI. Nec numerus, nec quantitas, nec qualitas sunt inter prima rerum, sed posteriora essentiae, quae post eam demum nascuntur.

VII. Motus entis intimus, status, identitas et alteritas non sunt qualitates entis, sed eius proprietates, et actus potius entis reuera existentis in actu, id est, non complent essentiam, sed sunt ipsa essentia.

VIII.

l) Enn. VI. L. I. p. 566. seqq.
m) L. II. et III. p. 595.
n) Sequimur tamen in iis Ficini summam capitibus praefixam, quae magnam obscuritatem habent, in reliquis ipsius Plotini verbis vtimur.

VIII. Relatio, locus, vbi tempus, poſitio habitus actio non prima genera ſunt, nec penes illa, ſunt enim aduentitia, et compoſitionem vel defectum innuunt.

IX. Intellectus primus dum ſe intelligit, et omnia inter ſe diſcernit, habet numerum in illis, quae contuetur, vnumque eſt et multa, id eſt vires plurimae, vigentes ad ſummum, purae, i. e. potentiae, et quidem infinitae et ipſa infinitas et magnitudo, quae et quantum et quale diuidit, vnde differentiae figurarum et aliae qualitates exoriuntur. Ludit intellectus vel ſubiectiue vel obiectiue (vt loqui in ſcholis mos eſt) ſumta voce Plotinus, cumque rerum omnium et potentias et ideas in ſe contineat intellectus, inde et vnum et multa ſtatuit. Aſt his nugis tota fere Plotini de λόγῳ intellectuque diuino tractatio, quae magnam partem ſyſtematis eius metaphyſici conficit, innititur. Hinc ſequitur:

X. Intellectus, qui ideas contemplatur, a ſuo quodam ſuperiore minime ſegregatus, ex ipſo quidem exiſtens vnum eſt, at alteritatis naturam habens vnus euadit multa.

XI. Intellectus poſt ſe habet animam, quae adeo et ipſa in numero eſt, vsque ad id, quod ipſius eſt vltimum, hoc vero infinitum eſt: eſt enim pars intellectus, qui pars boni ipſius eſt, ſed tanquam actus ex ipſo dependens. Hac potiſſimum aſſertione nititur trinitatis Plotinianae myſterium, de quo infra, quam metaphyſicam eapropter recte dixeris [o].

XII. In ſenſibili mundo, vt in intelligibili, licet analogice, et ſecundum proportionatam ſimilitudinem quandam ſunt etiam quinque genera rerum [p].

XIII. Natura corporea aequiuoce tantum dicitur eſſentia, habet enim notionem fluxus, et generatio potius dicenda eſſet [q].

XIV. Quinque rerum, quae in mundo ſenſibili ſunt genera ſunt: ſubſtantia, accidens quod eſt in ſubſtantia, accidens in quo ſubſtantia, motus, relatio. Ad tria tamen reduci poſſunt.

XV. Subſtantia eſt, fundamentum quoddam et ſuſceptaculum aliorum, et ſui iuris eſt, nec eſt alterius, aut ſi alicuius pars eſt, compoſitum ipſum complet, dum quodlibet ſui ipſius exiſtit.

XVI. Omni ſubſtantiae conuenit, in ſubiecto non eſſe.

XVII. Genus ſubſtantiae in ſpecies diuiſuri, diſtinguere poſſumus per ea, quae ad ſenſus pertinent, videlicet per qualitates vel ſimplices, vel mixtas, item per formas et figuras ac loca.

XVIII.

o) An vero meris notionibus ex mente Plotini conſtet, vel plus dicat, in ſequentibus diſputabimus.

p) l. c. L. III. p. 616.

q) Sequitur hic Platonicam et Pythagoricam notionem, conf. PORPHYR. περὶ ἀφορμ. ſent. 22. p. m. 68. ed. Rom.

XVIII. Quantitas in numero et magnitudine ponenda eſt, locus vero et tempus in ratione quantitatis minime computantur, pertinent enim ad relationem. Quantum autem contrarietatem recipit.

XIX. In genere qualitatis ponenda eſt primo ipſa qualitas, deinde, qui qualitate praeditus eſt, tertio qualitatis motus.

XX. Motus genus eſt, ſi ad aliud genus non reducitur. Motus autem ſignificat progreſſionem quamlibet ſiue natura ſeruata, ſiue transmutata.

XXI. Communis omnibus motibus eſt proceſſio vel exitus ex potentia in illud, quod poſſe dicitur.

XXII. Motus, circa ſenſibilia qui verſatur, eſt ſtimulus quidam vel impetus ab alio in aliud vergens, et excitans, ne participans motu maneat in quiete: differt vero ab iis, quae mouentur.

XXIII. Motuum ſpecies probabilius diſtinguuntur per differentias internas, quam externas, ſcilicet vires motrices, aut inanimatas, aut animatas, aut ſic vel aliter animatas, vel per impulſum artis vel conſilii.

XXIV. Quies eſt priuatio quaedam; ſtatus in aeternis non eſt priuatio motus, qui in iis non eſt.

XXV. Facere atque pati motiones ſunt, ſic et reliqua genera ſiue praedicamenta, ad dicta referri poſſunt v. g. relatio, quae eſt alterius ad alterum habitudo.

Haec de praedicamentorum vel, qua voce vtitur, generum natura. Ex quibus patet, Archytae et Ariſtotelis ita preſſiſſe veſtigia, vt conſiderationis nouitate ab iis abire videretur, nec attuliſſe tamen nouum aliquid, niſi quod notiones, in ſe arbitrarias ſyſtemati metaphyſico ſuo, quod emanatiuum eſſe, ſupra monuimus, preſſius applicaret. Quod annon veterum mentem peruerterit, ex horum cum iis, quae *tomo primo* de hac re diximus, comparatione apparebit.

§. LI. Aeque Spinoſa ſunt et intricata, quae in metaphyſica copioſe diſputat Plotinus, in qua tamen, quando ſe labyrintho difficultatum, et praeciſionum mentis nimiarum, atque intelligentiam quaſi fugientium, extricare non poteſt, plane nihil definit, ſed lectoris meditationem relinquit haerentem et ſuſpenſam. Colligemus nos, vt lectorem taedio moleſtiſſimi et ingrati laboris liberemus potiora, eo, quo in antecedentibus vſi ſumus, modo. Ita vero praecipit PLOTINVS:

Metaphyſica eclecticorum de Deo.

I. Principium omnium non eſt omnia, ſed ſuper omnia et poteſtas omnium, quae quidem niſi eſſet, neque cetera forent. Super-ens nempe, quod neque mouetur neque diuiditur, neque multiplicatur, licet omnia ex eo procedant r). Primum et genuinum totius ſyſtematis emanatiui prin-

r) Haec vbique fere inculcat, vid. Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351. Enn. V. L. I. c. 7. p. 489. Enn. V. L. II. c. 1. p. 493. Enn. VI. L. II. c. 9. p. 603. et alibi.

principium, nempe fontem fontium omnium, omnibus priorem innuit Plotinus, sicque clauem porrigit, qua totum systematis aedificium referari potest. Recte vero hoc illi tribui, vt appareat, en ipsius verba[s]: *Actus vitae, qui omnia est, non est ipsum primum, sed ex principio velut fonte profunditur. Cogita fontem principium aliud non habentem, fluminibus vero se totum tradentem, nec tamen fluminibus vllis exhaustum, sed in se quiete manentem, flumina vero ab ipso fluentia antequam aliud alio fluat, adhuc vna manentia, et quasi iam cognoscentia, quo ab ipsis fluxuri sint riuuli.* Passim haec inculcat, et hoc principium primo primum super omnia euehit. Nec aliter eiusdem tribus philosophi. Et inter eos luculenter IAMBLICHVS[ss]: *Ante eas res, quae vere sunt, et ante principia vniuersalium est Deus vnus, prior etiam primo Deo, et rege est ille immobilis, in solitudine suae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiscetur, neque aliquid aliud, estque exemplar ipsius, sui ipsius pater, et de se genitus, et vni pater Deus, et vere bonus.* Et, vt secundum systema emanatiuum haec intelligi sciamus, addit: *Est enim maius quid et prius, fons omnium et radix intelligibilium idearum primarum entium.* Displicuit hic valde locus RAD. CVDWORTHO [t], qui a Plotini mente primum recessisse Iamblichum putat, cum Deum ante Deum primum collocaret. Nihil tamen videmus, quod nos aliter Iamblichum intelligere cogat, quam vult Plotinus, modo id notemus, in παιδείας τρόπῳ parum per eum a praeceptoribus differre, et respicere ad primum fontem principiorum omnium: quod in allato quoque loco fecit Plotinus. Vtrum Chalcidensis philosophus loquendi hunc modum a Christianis de generatione verbi differentibus desumserit, vel eos imitatione expresserit, quod vult Ven. Interpres; vel, annon ad Aegyptiacam et Orientalem doctrinam respiciat, quam ante exortam Plotini scholam talia docuisse, ex Gnosticorum somniis et Cabbalistarum Or haënsoph et Adam Kadmon, de quibus infra dicemus, quaeque ex Aegyptiaca theologia, orientali admixta desumta sunt, patet, nunc non disputabimus. Illud certum est, totam hanc scholam principium eiusmodi primo primum, omni ente superius, omnique intellectu principioque diuino prius statuisse. Ita enim PORPHYRIVS [u] quoque, qui τὸ ἐπέκεινα νȣ̃, id quod supra mentem diuinam est principium tantae profunditatis esse dicit, vt non tam intelligendo, quam ἀνοησίᾳ et quiete otioque intellectus comprehendi posse dicat. Valde tamen, etsi in hoc consensere Alexandrini philosophi, esse omnibus principiis diuinis aliquod prius et diuinius, in abysso deitatis latens, inter se dissenserunt, vtrum illud ad tres istas ὑποστάσεις ἀρχικὰς, de quibus postea dicemus, referendum vel illi proponendum sit? Quod posterius post Concilii Nicaeni demum tempora placuisse Platonicis iunioribus, maxime Proclo, visum RAD. CVD-

s) l. c. p. 351.

ss) De mysteriis f. VIII. c. 2. p. 158.

t) Syst. intell. c. IV. §. 36. p. 732. a.

u) loc. cit. p. 71.

CUDWORTHO [x]. Id quod recte reiecit acutissimus interpres, qui Pseudo-Hermetis loco a CYRILLO ALEXANDRINO [y] seruato probat, longe prius, ac Iamblichi aetate [z], principium aliquod primum triadi hypostaticae in Platonica schola fuisse praepositum. Paulo enim supra diximus in Cabbalistico systemate, quod ante C. N. exortum est, lumen infinitum, triadi sephiroticae in homine primogenito fuisse praemissum: idem Gnosticorum Deus, in supremo et profundissimo silentio habitans, quin et λείψανα orientalis philosophiae et imprimis Zoroastreae, ante principia rerum omnium spiritualia, siue emanationes hunc ineffabilem fontem deitatis ponentia probant, vt ex iis patescet, quae infra de ea re dabimus. Plotinus tamen, nisi nos obscuritate sua fallit, Deum hunc primo-primum, a trinitate non separauit, sed fontem et intellectus diuini et animae diuinae constituit [a], pressius paulo Platonem imitaturus, a quo tamen, notionibus metaphysicis duplicem sibi Trinitatem excogitans ὑπερκόσμιον et ἐγκόσμιον, mire ipse quoque deflectit.

II. Principium hoc primo-primum vitae intellectualis caussa est, nempe essentiae entisque auctor, quoniam est ipsum vnum, est enim simplex, est et primum, quoniam est principium; ab eo namque omnia profluunt, ab eo motus primus exoritur, neque tamen est in eo, ab eo quoque status, quoniam ipse nihilo indiget, neque enim mouetur, neque quiescit, cum nihil habeat, in quo quiescat aut reuoluatur [b].

III. Neque potest definitum esse, a nemine enim potest definiri, neque est ita infinitum vt moles immensa; sed dicitur infinitum, quod non sint plura quam vnum, neque habeat aliquid, ad quod suorum aliquid terminet [c].

IV. Quia illud, a quo sunt omnia, nihil se melius esse patitur, minus vero bona sunt omnia, sequitur ipsum rerum omnium optimum, bonum ipsum existere [d].

V. Quin etiamsi oportet ipsam boni naturam per se sibi sufficientissimam esse, nec indigam alicuius, non alia potest reperiri, praeter hanc, quae ante alia est, hoc ipsum quod existit, quando nondum est malum [e].

VI. Bonum hoc pulcherrimum est, et pulchritudo supra pulchritudinem, et quia amabile est, est pulchritudinis auctor, eiusque potestas et flos ipse, adeoque pulchritudinis principium et finis [f].

VII. Quod vnica ratione se habet, ideo libertate non priuatur, hoc vnicum enim non habet ex eo, quod habere aliud cohibeatur ab alio; sed ex eo, quod ipsum proprie sit hoc ipsum, sicque sibi ipsi placeat, neque libeat neque liceat aliquid excellentius esse [g].

x) loc. cit. p. 734.
y) Adu. Iulian. L. I. p. 35.
z) Ante huius enim tempora Hermeti hos libros fuisse suppositos, verisimile iudicat vir acutus.
a) Vide infra thesin XIII. et sequentes.
b) Enn. V. L. V. c. 10. p. 529.
c) Ibid. c. 11.
d) Enn. VI. L. VII. c. 23. p. 715. Prolixe et subtiliter hic de summi boni natura disputat.
e) Ibid. f) c. 33. p. 723.
g) L. VIII. c. 8. p. 741.

VIII. Neque libertas, neque aliud attributum Deo adscribendum, ea ratione, qua entibus sequentibus sed modo ineffabili, cum nihil inuenire possimus, vt digne eloquamur: omnia enim pulchra et veneranda posteriora sunt illo [h].

IX. Si nihil est supra istud, quod ipsum existit primo, sistere in eo gradum expedit, neque vlterius de hoc aliquid dicere: sed perscrutari potius, quomodo sequentia facta sint [i].

X. Quod omnino est id, quod est ipsa essentia, est etiam dominans, et liberum, licet actio eius ab essentia non differat [k].

XI. Quando dicimus vnum, et quando dicimus ipsum bonum, intelligendum est, vnam nos eandemque naturam significare [l].

XII. Non est conandum in alia principia se conferre, sed hoc proposito intellectum deinde, quodue primo intelligit, mox animam post intellectum collocare debemus; hic enim naturalis ordo est, ideoque neque his plura neque pauciora in genere intelligibili decet connumerare. Non enim pauciora esse, inde liquet, quod inter se sunt diuersa; neque plura admittit ratio. Non enim principium vllum simplicius potest inueniri, nec datur intellectus nisi in statu, adeoque neque in motu alius, atque alius in quiete: Ratio autem ab intellectu in animam vsque procedens, animam reddit intellectualem, neque aliam quandam adducit naturam, intellectus et animae mediam [m]. Magna subtilitate exsequitur Plotinus demonstrationem trinitatis principiorum, contra Gnosticos disputans, vt eorum diuinas familias aeonasque in infinita diuinitatis abysso euerteret. Hactenus quidem a Platone non recessit, nam et alii eorum temporum Platonici ita docebant [n]: idque sine dubio ab Ammonio percepit. Qui cum ex Christianorum disciplina aeternarum ὑποστάσεων trinitatem nosset, eam eo magis systemati suo inferre potuit, quo magis in Platone eiusmodi trinitatem deprehendebat, siue illa attributorum fuerit, siue personarum, de qua re, quid nobis in obscuro argumento verisimile videatur, *tomo primo* diximus. Quem secutus Plotinus, eandem trinitatem hypostasium archicarum admisit, vt haberet, quod non Gnosticis tantum opponeret, sed etiam, quod Christianis: quorum doctrina suam philosophiam inferiorem non esse, haec secta vehementer omnique studio sategit. Vidit hoc THEODORETVS [o], qui hanc Christianorum imitationem probe animaduertit, licet valde fallatur, opinatus eandem esse Numenii et Plotini, quae Christianorum, trinitatem. Recessisse vero et Aegyptiacam theologiam iuniorem, Orientali permistam, et Platonicorum Alexandri-

h) Nimiam praecisionem hic hominis verba nobis dantis notare licet. Supra enim ad essentiam eius omnia pertinere dixit. Hic itaque abstractione summa de ordine cogitationum nostrarum tantum intelligendus est. Hic vbique mos regnat in Plotino, qui incautos facile decipere potest.

i) p. 744.

k) p. 746.

l) Enn. II. L. IX. c. 1. p. 199.

m) Ibid.

n) Videndus CVDWORTHVS, et quae ille affert Chalcidii, Macrobii, Numenii loca, licet cum Plotino non in totum consentientia l. c. p. 732. seqq.

o) Therapeut. Serm. II. T. II. opp. p. 496.

xandrinorum alios ab hac trinitate, et quaternionem quandam ſtatuiſſe, ſupra iam attigimus, ponentes primo principio aliud ſuperius, et variantes admodum in arduo et difficili argumento, qua de re diſſeruit PROCLVS [p], qui videndus: qui et ipſe ab hac Plotini ſententia diſceſſit, et trinitati vnitatem praemiſit, ſtatuitque, *numerum demiurgicum non incipere debere a trinitate, ſed a monade ante trinitatem per ſe ſola ſtante.* Paulo aliter hanc Platonicorum ſequiorum variationem refert CYRILLVS ALEXANDRINVS [q]: *praedicti*, inquit, *aduerſantur huic doctrinae, dicunt enim bonum non eſſe connumerandum iis rebus, quae ab illo proficiſcuntur; exemtum illud eſſe ab omni communione, propterea, quod ſimplex omnino ſit, nulliusque compoſitionis capax, a mente vero, haec enim principium eſt, trinitatem vnam procedere.* Ex quibus manifeſtum eſt, ſectam hanc ne in principiis quidem inter ſe conſenſiſſe, nam et in reliquis hypoſtaſibus inter ſe ordinandis valde diſſenſerunt [r].

XIII. Eſt in principiis diuinis aliquod veluti centrum, penes hoc autem circulus ab ipſo micans, praeter haec et circulus alius, lumen de lumine, vltra haec non amplius luminis circulus, ſed iam luminis indigus alieni. Ordinem principiorum diuinorum in his definit, vſus ſimilitudine Plotinus, vbi bonum ipſum quaſi centrum eſt, mens lumen inde micans, atque permanens, anima lumen de lumine ſe mouens; corpus per ſe opacum vero ab anima illuminatur [s]. „Eadem alibi [t] inculcat: aſcendentem a mundo ſenſibili ad mundum veriorem eiusque principium, ibique „cuncta intelligibilia conſpicientem, ac penes ipſum ſempiterna in propria intelligentia atque vita, horum omnium praeſidem intellectum „prorſus intemeratum, et inaeſtimabilem ſapientiam, et reuera vitam auream ſub Saturno inuenire. Omnia enim ſub ſe immortalia comprehendere, intellectum omnem, Deum omnem, animam omnem, et „haec omnia penitus conſiſtentia„. Alia loca, quae paſſim occurrunt, breuitatis cauſſa omittimus.

XIV. Ad quaeſtionem explicandam, quonam pacto ex vno exiſtente tali, quale vnum ipſum habuerit vnumquodque ſubſtantiam, neque illud in ſe ipſo quieuerit, ſed tanta inde effluxerit multitudo, quanta conſpicitur in ordine rerum, Deus inuocandus eſt, non oratione ad aures pertinente, ſed animo ſeipſum ad Deum voti gratia impenſiſſime reuocante. Videtur et hoc accepiſſe ab Ammonio Plotinus ex diſciplina Chriſtianorum, qui reuerenter et maxima cum deuotione de generatione λόγȣ, et ipſo trinitatis myſterio inter arcanas doctrinas loquebantur [u].

XV.

p) In Timaeum Plat. L. II. p. 93.

q) Contra Iul. L. VIII. p. 371.

r) Enn. IV. L. III. c. 17. p. 384.

s) Illuſtrari haec poſſunt ex Iudaeorum doctrina Sephirotica et de Adam Kadmon, nam ex vno fonte vtrumque hauſtum eſt, vt infra demonſtrabitur.

t) Enn. V. L. I. c. 4. p. 485. L. V. c. 3. p. 522.

u) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487. quo loco de generatione mentis ſiue intellectus diuini ex inſtituto diſſerit.

XV. Quando in explicatione originis principiorum diuinorum generationis mentio fit, procul esse debet generatio temporalis, verba de sempiternis facientibus, idque tantum ratione caussae ordinisque cuiusdam est intelligendum [x].

XVI. Quod a primo principio gignitur, dicendum est superiore non agitato gigni, alioquin si moto illo aliquid generetur, certe id quod gignitur, non secundum sed tertium erit ab illo post motum. Non itaque illo vel annuente vel voluntate decernente vel vllo pacto commoto subsistit.

XVII. Lumen itaque vndique circumfusum ex ipso dependens penitus quiescente ceu fulgor circa solem circumcurrens, ex ipso semper manente progenitum est.

XVIII. Quod semper est perfectum, semper etiam gignit sempiternum, minus autem genitum genitore.

XIX. Ex perfectissimo prodeunt, quae omnium maxima sunt post ipsum, maximum autem post ipsum, et secundum est νῦς, intellectus.

XX. Melius omnium, quae fiunt, est intellectus, quoniam omnia alia sunt post ipsum.

XXI. Genitum appetit genitorem, in cuius consecutione sit contentum, praecipue autem quando soli sunt genitor atque genitus. At vbi, quod genuit, est omnium optimum, necessario genitum ipsi cohaeret, vsque adeo, vt alteritate solum secernatur [y].

XXII. Haec mens siue intellectus Dei imago est, ex eo enim cum genitus sit, seruat multa in se genitoris similitudinemque talem ad ipsum habet, qualem lumen habet ad solem, genuitque ipsum, dum reflexione ad illum respexit. Nam haec visio, siue reflexio (ὅρασις) intellectus est [z].

XXIII. Hic igitur huius generis intellectus purissimae mentis appellatione dignus, non aliunde, nisi ex primo principio nasci est iudicandus, atque hunc iam genitum cuncta secum simul entia genuisse, vniuersam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes [a].

XXIV. Existimandum praeterea, hunc esse plenum omnium, quae progenuit, et quasi genita protinus absorbentem, propterea quod in se omnia complectatur, neque in materiam labi sinat. Illustrat hoc Plotinus fabula Saturni, Iouis et Rheae.

XXV. Animam generat intellectus perfectus existens, potentia enim tanta non potest esse sterilis. Sed hic quoque quod gignitur, genitore melius esse non poterat: cum vero foret minus, fore et illius imaginem indefinitam quoque similiter, sed definiri a generante et formari [b] necesse est.

XXVI.

x) l. c. Pertinet haec obseruatio etiam ad audaciores Plotini locutiones, quando Deum se ipsum effecisse dicit, Enn. VI. L. VIII. c. 14. p. 749. 750. Conf. CVDWORTHVS l. c. c. IV. §. 23. p. 485. et doctissimus interpres h. l.

y) Enn. V. L. I. c. 7. p. 488.

z) Ibid.

a) Ibid. p. 489.

b) Ibidem.

XXVI. Progenies mentis, eſt ratio quaedam et hypoſtaſis id quod excogitat, nempe id quod circa intellectum ſe verſat, intellectusque ipſius lumen eſt, atque veſtigium ſemper inde dependens, inde quidem illi coniunctum atque ita repletum et fruens, et compos eius atque intelligens: inde vero viciſſim ſibi ſubdita tangens et generans quae quidem, neceſſarium eſt, deteriora anima contingere [c].

XXVII. Quod intelligit aliud, vult ipſum quoque diuerſitatem fugere, ſed minus id valet, habet quidem apud ſe quod videt, ſed a ſe diuerſum. Quod vero ſe intelligit, non eſt ab eo, quod intelligitur, eſſentia ſeparatum, ſed coëxiſtens ſecum [d].

XXVIII. Eſt ſupremum aliquid, quod non intelligit, eſt inſuper, quod intelligit primo, eſt denique quod ſecundum quandam intelligentiam habet.

XXIX. Vbicunque eſt intellectus, ibi etiam ſunt multa, adeoque primum multa et vnum eſſe non poteſt [e]. Diximus, de hoc dogmate: ſupremum principium non habere intellectum, ſupra, quantum ſatis.

XXX. Intellectus ipſius actio intelligentia eſt, ſpectans intelligibile, ad ipſumque conuerſa, et ab eo velut definita atque conſummata; ex indefinita itaque duitate atque vno ſpecies numerique gignuntur [f].

XXXI. Ex his ſequitur intellectum non eſſe ſimplicem, ſed multiplicem, compoſitionem quandam prae ſe ferentem; intelligens enim et intelligibile ſunt duo.

XXXII. Cum etiam obiecta ſenſus ſint res quaedam, ſequitur obiecta intellectus non eſſe imagines rerum, ſed res reuera exiſtentes. Ita vero intellectus cognoſcit et quod in illo, et quod poſt illud, et exploratum habet, hoc reuera exiſtere [ff].

XXXIII. Vt ſenſus differt ab intellectu, ita diuerſa ſunt ſenſibilia ab intelligibilibus. [g].

XXXIV. Intellectus eſt ſimul omnia, quae tamen nihilo minus inter ſe diſtinguuntur, quoniam vnumquodque illic poteſtas quaedam propria eſt [h].

XXXV. Quot mundus rationes ſeminales habet, totidem ſingulas animas poſſidet, tot ideae ſunt in intellectu diuino [i].

XXXVI. Quod intelligitur intimum eſt, hoc vero ipſum intimum vnum quiddam eſt, et ſpecies et idea [k].

XXXVII. Intellectus et intellectualis eſſentia et idea quaelibet ab intellectu non differt, ſed vnaquaeque eſt intellectus; et communis quidem eſt ſpecies omnes, vnaquaeque vero ſpecies, vnusquisque eſt intellectus.

Eſt

c) Ibid.
d) Enn. V. L. VI. c. 1. p. 535.
e) Enn. V. L. II. p. 493. L. VI. c. 2. p. 534. L. III. c. 14. p. 511.
f) Enn. V. L. IV. c. vlt. p. 518.
ff) L. V. c. 1. p. 521.
g) c. 12. p. 530.
h) L. IX. c. 6. p. 560.
i) Enn. V. L. VII. c. 1. p. 539.
k) L. IX. c. 8. p. 561.

Eſt itaque intellectus in ſe ipſo in eodem ſecum habitu conquieſcens aeterna omnium plenitudo [l].

XXXVIII. Entia ipſa intelligenti imprimis inſunt, actus vero et intelligentia entibus ipſis accedit. Vna itaque natura ens ipſum eſt atque intellectus, veruntamen a nobis talia partientibus alia illic ante alia cogitantur [ll]. Fundamenta haec ſunt doctrinae de ideis, quatenus inſunt intellectui diuino: quas Plotinum quique eum ſequuntur in metaphyſica tantum abſtractione ab intellectu diuino diſcreuiſſe, ex adductis theſibus manifeſtum eſt: ex quo ſequitur, ideas extra intellectum diuinum non eſſe [m]. Diſputari de vero ſenſu huius rei apud Platonem, *tomo primo* planum fecimus, recentiores vero Platonicos, ingenii fertilitate foecundiſſimos ſibi entia in vno ente, multa in vno, praeciſionibus metaphyſicis concepiſſe, et ita ancipitem quaeſtionem ſecuiſſe magis, quam ſoluiſſe, ex allatis Plotini dogmatibus patet: cui intellectus et ideae eius vnum ſunt, et tamen multa inter ſe varie diſcreta. Quae nimia ſubtilitas effecit, vt ſe ipſi non intelligerent ſatis, et de Diis intelligibilibus et intellectualibus, qui in intellectu diuino ſunt, quid ſtatuendum eſſet, non ſatis intellexerint [n]. Certe in mundo archetypo Deos intelligibiles peculiares ſubſtantias eſſe, vnamini fere ore confeſſi ſunt, vt multis teſtimoniis probauit RAD. CVDWORTHVS [o]: Aſt πᾶσα ἰδέα Θεὸς ait PROCLVS [p], nec aliter PLOTINVS [q], qui luculenter: *Hunc intellectum iam genitum cuncta ſimul ſecum entia genuiſſe, vniuerſam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes.* Quod quam παράδοξον ſit, in vno ſimpliciſſimo ente extare entia peculiariter ſubſiſtentia, et tamen ea eundem intellectum hoc illoue modo affectum, adeoque ſimplicem eſſe, et multa in vno eſſe, intelligere eum nos putamus, quicunque vel mediocriter ratione vtitur. Habet tamen quae hic pro Platonicis afferat eruditiſſimus CVDWORTHI [r] interpres: „Eſſe quidem inter hos philoſophos quoſdam eo vsque dementiae progreſſos, vt diximus; prudentiorum tamen inter eos verbis conſideratis, „parum proprie haec intelligenda eſſe. Nihil enim aliud velle obſcuriſſimos magiſtros, quam hoc: mundum, quem archetypum vocant, in „altera diuinitatis hypoſtaſi latere reconditum, et omnes ſpecies et formas ei ineſſe, quae varias perſonas non conficiunt, indeque alteram „trinitatis Platonicae perſonam non vt congeriem quandam Deorum „ſpectandam eſſe. Eos vero qui ideas Deos dixere, inanibus cogitationibus cerebrum replentes parum proprie et figurate locutos fuiſſe. Deos autem νοητὲς eſſe tantum in archetypo mundo ſpecies „Deo-

l) Ibidem.

ll) Ibid.

m) Id integro libro demonſtrare aggreſſus eſt.

n) Hinc illi Dii intelligibiles, intellectuales, Henades, Noes, monſtraque alia, quae affatim offerunt Proclus, et Chaldaica oracula.

o) Syſt. int. c. IV. §. 36. p. 649.

p) Comm. in Timaeum p. 357.

q) Enn. V. L. 1. c. 7. p. 489.

r) Ad h. l. n. 19. p. 651.

„Deorum, qui ſunt in mundo ſenſibili, nempe ſolis, lunae et ſtellarum reliquarum.“ Non inficiamur eleganter et appoſite ita Platonicorum cauſſam iuuari, nec conſiderandos eſſe inſipidos homines aliter, quam in terra aliqua methaphyſica verſantes, qui ingenii ſui ſpectra et laruas in Deorum et hominum laruas commutarunt. Attamen, vt hoc pace magni Viri dicamus, plus nobis ineſſe videtur verbis horum philoſophorum: non loquemur iam de Proclo et ſimilibus, qui omnes prorſus ſanae rationis leges in philoſophematis ſuis eiurarunt, ſed Plotinum Porphyriumque teſtamur, ſuo modo ſanius, certe magis philoſophice diſſerentes. Concepiſſe hos ſibi mundum intelligibilem in ſecunda hypoſtaſi principiorum diuinorum latentem, tanquam ἀρχέτυπον mundi ſenſibilis, negari non poteſt, et multis locis teſtatur vterque. Aſt in ſenſibili mundo vnum quidem eſſe, ſed multa ſingulariter exiſtentia in confeſſo eſt, quare in archetypo etiam vnum et multa inueniri oportet, vt eſſentiae quidem ratione, ſpecies et earum effectorem vnum eſſe, vel ambo vnum exiſtere, aſt formali tamen ratione et viſibile, et viſionem et intellectum videntem inter ſe differre, idque quod a ſe ipſo videtur, multitudinem inferre, quae non tantum in intellectu primo lateat, ſed et ſuam differentem eſſentiam accipiat. Ita quidem PLOTINVM [s] rationes inire, loca ſatis euidentia docent. Requirit itaque, vt obſcuriſſimam Plotini diſputationem in ſummam contrahamus, in intellectu diuino eſſentiam quae et vnum et multa in ſe complectatur, et in qua et identitas eſſentiae, et diuerſitas formae comprehendatur. Quod excludit quidem eiusmodi vnum, quod collectiuum dici ſolet, et ex multis partibus unum totum conſtituit, non vero genericum, quod ſpecies inter ſe diuerſas capit, quae in eodem genere et eſſentia haerent. Ex quibus, niſi in obſcuriſſimo argumento prorſus coecutimus, colligimus, mediam ſententiam Plotino, quique cum eo ſubtilius philoſophabantur, placuiſſe, et ideas omnes conſideraſſe quidem vt entia vera, diuina intelligibilia, ſed adhuc in vna eſſentia comprehenſa, necdum inter ſe aliter niſi forma ſeparata, non vero eſſentiae ſecretione; id quod non pro nudis concipiendi modis et notionibus haberi poteſt. Quod non obſcure innuit, homines hos emanationis notionibus occupatos, res emanantes ex fonte, antequam ex eo prodierunt, vt ſingularia quidem entia, at in vno fonte, ceu riuulos in vno flumine, conſideraſſe. Diſerte enim PLOTINVS [ſ] nos cogitare iubet, *non fontem tantum, fluminibus ſe totum tradentem, velut primum principium, ſed et flumina ab ipſo fluentia, antequam aliud alio fluat, adhuc vna manantia et quaſi cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Plus itaque, quantum quidem nobis videtur, quam meras notiones in intellectu diuino eſſe putabant, at non eſſentias ſingulares vel per-

s) Vid. loca allat.

ſ) Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351.

perſonas et ὑποστάσεις ſed emanationes, diuerſas quidem inter ſe ratione formae, aſt vnum ratione eſſentiae in qua adhuc ſunt. Obiici et hic lector, nos otioſorum ingeniorum ludibria enarrare, et cum laruis ludere, vixque intelligi poſſe; concedimus id haud inuiti, aſt aliter ſacra horum vatum non conſtant, nec ab his tenebrionibus clarius quid poſtulari poteſt: qui cum notionibus et praeciſionibus metaphyſicis ſibi entia confinxiſſent, eas in neſcio quas ὑποστάσεις et formas commutarunt, et ignorantes quid de iis praedicare poſſent, ad ideas obſcuras et vagas, vocesque nihili confugerunt. Mirum itaque non eſt, eos, qui clariora quaerunt, vel diſtinctis notionibus aſſueti ſunt, nihil videre, niſi figmenta ingenii otioſi, et regnum aliquod metaphyſicum, licet Alexandrina mataeologia, realiſſima ſe poſſidere principia iactauerit. Sed ex his dumetis prorepeṇdum, et in conſideratione intellectus diuini Plotiniana progrediendum.

XXXIX. Mens diuina per ſuas ideas in materiam agit, non extrinſecus more artis humanae, ſed intrinſecus more artificioſae naturae, non tamen mixta materiae, licet ab ea non ſeiuncta ſſ. Obſcuriſſime de modo imprimendi materiae ideas differit Plotinus, cui difficillimum fit notiones incertas et nihili ad res phyſicas applicare; cuncta eo tendunt: intellectus diuini ideas non ſecari, nec ſui quicquam praebere materiae, eſſe tamen potentes ad id, quod in vnitate non eſt formandum. Quemadmodum, ſi obſcurae rei lucem ſimilitudine quadam licet accendere, in architecti intellectu idea aedificii vna aedes multas conſtruit, eisque naturam quidem et conſtitutionem quaſi confert, neque tamen earum materiae ſe miſcet, vel inter eas diuiditur.

XL. Etſi ſunt in intellectu diuinae ideae etiam rerum irrationalium, illae tamen non tales ſunt, quales hae; ſed praeſtantiori gradu: nec hic viget rationale aliquid, ſed actus eſt rationali diſcurſu ſuperior. Sunt enim differentes vitae et differentes motiones, magis minusque lucidae et perſpicuae. Hinc quod apud nos poſt Deos et rationales mentes, irrationale in intelligentiarum ordine vocatur, in intellectu diuino etiam ratio quaedam eſt, quia in intellectu eſt t. Valde ſe torquet Plotinus, vt doceat, quo modo res irrationales rationi diuinae ineſſe queant. In quibus cum valde ſe premi ſentiat, more ſuo

Et fugit ad latebras et ſe cupit ante videri,

adeo ſe diſtinctionibus totum occultat. Cuncta, niſi fallimur, eo redeunt, eſſe ideam irrationalis obiecti in intellectu ratiocinante, et cum eo vnum, hincque conſiſtere cum eo poſſe: quemadmodum idea equi in hominis intellectu eſt rationalis, licet de obiecto irrationali. Paulo clarius rem explicat in argumento praefixo FICINVS: *Intellectus primus foecunditate lucis exuberante in quamplurimos ſeipſum intus naturaliter propagat radios ideales; ex hac propagatione intellectuali ſimul et na-*

ſſ) Enn. VI. L. V. c. 8. p. 665. ſeq.

t) Enn. VI. L. VII. c. 9. p. 201.

naturali naturales rerum formae tanquam lumina profluunt. Illuſtrare hoc poteſt ſchema primi hominis Cabbaliſtarum, quod infra dabimus.

XLI. In coelo incorporeo ſunt Dii duplices intelligibiles et intellectuales. Illi quidem ideae ſunt, hi intellectus omnes aeterna idearum contemplatione beati [u]. Obſcure iterum de his Diis ex Platone diſputat Plotinus, vt Oedipo opus habeat. Ait de Diis intelligibilibus, quos aeterna Deorum viſibilium in coelo corporeo exemplaria eſſe acute vidit Cl. MOSHEMIVS [v]: „Omnia illic perſpicua ſunt vndique, nihil ibi tenebroſum, nihil obſiſtens, ſed omnis illic omnibus et „conſpicuus, intrinſecus atque per omnia, lumen namque lumini occurrit vbique. Quilibet in ſe habet omnia, et omnia rurſus in alio conſpicit. Cuncta itaque vbique ſunt. Omne illic eſt omne, illic quodlibet eſt vniuerſum. Splendor ibi micat immenſus, quodlibet enim ibi „magnum eſt, ibi ſol ſtellaeque omnes, vnaquaeque ſtella ſol eſt, et ſtellae ſimiliter omnes: praecellit autem in quolibet aliud, ſed interim in „quouis omnia conſpiciuntur„. Febricitantium in morem delirat Plotinus, ſolem, lunam, ſtellas intelligibiles, et inter ſe ſua natura diſtinctas, et omnes tamen in omnibus radiantes depingens, quaſi in hoc coelo ſupramundano fuerit, vel in raptu, quem paſſus eſt, mentis hos Deos intelligibiles viderit. Et tamen Plotinus ſobrius videtur, prae recentioris aetatis Platonicis, Proclo eiusque diſcipulis; illi enim tantopere inſaniuerunt in Deorum ὑπερκοσμίων, νοητῶν καὶ νοερῶν natura [w], muneribus, beatitate et his ſimilibus deſcribendis, vt in quas ſtultitiae voragines abripi queat hominis ingenium, ſemel imaginationis aeſtu abreptum, mirari ſatis non poſſimus. Teſtes volumus, vel PROCLI theologiam Platonis, vel oracula Chaldaica ab his profecta. Sed de his paulo infra plura dicemus.

XLII. Tertium principium anima mundi eſt, quam intellectus diuinus genuit, vt ſupra Θ. XXV. dictum. Eam vero antequam duce Plotino deſcribimus, monendum, Proclum eiusdemque aetatis Alexandrinos philoſophos, animam diſtinguere in ἐγκόσμιον et ὑπερκόσμιον, hancque ideo mentis quadam praeciſione excogitaſſe, vt haberent, vnde trinitatem ſuam, Chriſtianorum trinitatis riualem, elegantius comerent, quam ſi anima mundana pro tertio principio eſſet admittenda, vt fecere antiquiores Platonici. Aſt hos quoque deſeruiſſe et ſupramundanam iam animam ſtatuiſſe, non tantum Amelium et Porphyrium, ſed et Plotinum, innuit PROCLVS [x], qui, *poſt Amelium*, inquit, *Porphyrius, qui cum Plotino ſeſe putat conſentire, animam ſupramundanam vocat mundi architectum ſeu opificem, mentem vero illam ad quam conuertitur, non*

 ipſum

u) Enn. V. L. VIII. c. 4. p. 545. Damus hic verba quidem Ficini in argumento capiti praefixo, ſed quae ſenſum eius fundunt: licet iam CVDWORTHVS obſeruauerit Syſt. int. c. IV. §. 36. p. 668. incerte et ambigue de Deorum generibus loqui Plotinum. Eiusmodi enim diſcrimina Idearum ſtatuiſſe locus adductus, licet obſcurus, perſuadet.

v) Ad l. c. p. 651. CVDWORTHI.

w) Ignorauit Plotinus henades, agathotetes et alias Procli laruas.

x) In Timaeum L. II. p. 92. 93.

ipſum eſſe opificem, ſed veluti exemplum eius quoddam. Quibus in verbis, etſi de Plotino dubitat Proclus, recte tamen monuit CVDWORTHVS [y], Porphyrio non denegandam eſſe hac in re fidem, qui ſcilicet praeceptoris mentem ad vnguem tenuit. Nec a veriſimilitudine abludit, Ammonium, cum triadem Platonicam ad normam trinitatis Chriſtianae exornaret, animam vero mundanam, diuidui non minus quam indiuidui, et alterius, quam eiusdem, participem, prorſus dignitati diuinorum principiorum non reſpondere videret, hanc diſtinctionem excogitauiſſe. Nam quod CVDWORTHO viſum, inueniri eam iam apud Platonem, falſum omnino eſt, et ad exculpandos tantum Platonicos, quos valde deperibat vir acutiſſimus, excogitatum; vt alio loco obſeruauimus. Plotinus vero quae de anima mundi praeceperit [z], haec accipe:

XLIII. Duplex Venus eſt, altera quidem coeleſtis, coeli ſtirps, altera vero ex Ioue et Dione nata humanorum coniugiorum dux, haec ipſa quo minus attingens. At illa ſine matre, et ante coniugia, quoniam nuptiae in coelo non fiunt. Illa nempe coeleſtis, quam ex Saturno id eſt ex intellectu genitam dicunt, neceſſe eſt, eſſe animam diuiniſſimam, proxime ab ipſo intellectu inuiolabili inuiolabilem natam, ſuperneque permanentem, vtpote quae ad haec mundana neque deſcendere velit, neque etiam deſcendere valeat, propter naturam ad haec inferiora non inclinantem. Hanc neceſſe eſt eſſe ſubſtantiam quandam ſeparatam, et eſſentiam materiae nullo modo participem [a]. Satis luculenter hoc loco animam ſupramundanam a mundana diſtinguit Plotinus, ſic vt mirum videri queat, Proclum de ea re dubitaſſe. Nec potuit aliter rationes inire Plotinus, poſtquam ὑποστάσεων ἀρχικῶν ternionem ſemel pro principiis poſuiſſet, eo quod generatione diuina, gradu et dignitate quidem non vero eſſentia diuerſum gigni quicquam poſſe ſequeretur. Addit enim adductis: Quod ex mente proxime naſcitur, ipſum quoque eſt purum, vtpote quod validiſſimum eſt, ſecundum ſe ipſum intellectus ipſius propinquitate, ingenitumque habeat appetitum ad ſe ipſum in genitore ſtabiliendum. Quae in ſequentibus ita roborat, vt detineri a genitore dicat eam, ne vnquam ad materiam decidat. Ex quibus ſequi putat, aliam eam eſſe et diuerſam ab anima mundana. Ceterum inuenta haec eſſe a Plotino et ſequacibus, vt tertia trinitatis Platonicae hypoſtaſis, cum Spiritu S. Chriſtianorum elegantius aptiusque conciliaretur, eleganter obſeruat MOSHEMIVS [b], quem vide.

XLIV. Anima haec ſupramundana eſſentia quidem eſt ex eſſentia emanans, et exiſtens ſimul, at minor quidem generante, nata enim eſt ex actu eſſentiae viuentis, quae ante ipſam eſt, cuius amore ineffabili fertur, gaudetque eam, tanquam bonum ſuum ſpectare [c].

XLV.

y) l. c. p. 660.
z) Euictum hoc eſt a MOSHEMIO l. c.
a) Enn. III. L. V. c. 2. p. 293.
b) l. c. p. 682.
c) l. c. p. 293.

XLV. Ab hac anima generantur alia, licet vna tota ſit; et in ſe quidem ipſa conſiſtit, quae vero velut partes inde gignuntur animae ſunt omnia complentes [d].

XLVI. Quia vero in ſe conquieſcit, vnum totum ſimul eſt vbique.

XLVII. Nunquam fuit tempus, in quo non animaretur hoc vniuerſum, neque potuit vnquam abſente anima corpus ſubſiſtere, neque materia vnquam informis exiſtere valuit [e]. Incipit hic Plotinus, audacioribus greſſibus a Platone deficere, vt ſyncretiſticum ſyſtema eo magis fulciret. Ex Platonis enim ſyſtemate, quale illud *tomo primo* deſcripſimus, notum eſt, placuiſſe ei: materiam informem, et inordinato brutoque motu animatam iacuiſſe, donec voluntaria acceſſione Deus demiurgus eum conderet, immiſſaque anima formaret et ordinatum quidem motum imprimeret. Valde hoc refragabatur Ariſtoteli, aeternum absque vlla generatione vel formatione ſibi mundum concipienti, multo vero magis Chriſtiano ſyſtemati, duplex, quod Plato ſupponebat, principium valde exagitanti debellantique; vtrique vero ex conſilio Ammonii, Plotini reliquorumque Alexandrinae philoſophiae conditorum attemperanda erat Platonica doctrina; reformanda itaque erat, et deſerendum quidem duplex illud principium, materiam vero ab aeterno ex Deo emanaſſe generatione diuina pronuntiandum, vt poſtea probabimus. Ita vero deſideratam iniri poſſe concordiam ſperabant homines nugaciſſimi. Materia enim ex Deo animaue diuina, ſecundi Dei filia ſemper et ab aeterno propullulante, ſequebatur, eam ab anima quoque diuina aeternum non generari tantum, verum informari etiam, agitarique, nec vnquam fuiſſe tempus, vbi non iſta materia fuerit animata. Id quod Platoni quidem, mundum eſſe genitum aſſeueranti videbatur accedere, aſt Ariſtoteli quoque aeternum eſſe mundum dicenti non refragari cenſebatur, cum ita aeterna eſſet mundi, id eſt, materiae animatae, origo. Sed et ita Chriſtianae doctrinae propius accedendum, et impium ſyſtema externo habitu ſanctiſſimis dogmatibus aſſimilandum erat, creationem aliquam materiae ex Deo, non exiſtente aliquo ſubiecto, ex quo conderet, aſſerendo, et demiurgicam potentiam animae ſupramundanae, quae Spiritus S. locum in trinitate Platonicorum demiurgica obtinebat, tribuendo. Quae tamen omnia licet mire placerent hominibus hiſce, in his tricis ingenioſis et mire ſubtilibus, meris tantum notionibus metaphyſicis, abſtractionibus conceptibusque omnem fere comprehenſionis claritatem ſuperantibus abſoluebantur, traductis illis in perſonas et hypoſtaſes proprias, quibus diuinum abſolui mundum putabant. Quae omnia vt mire genium ſyncretiſmi ſectae huius produnt veramque indolem retegunt, ita ad intelligenda ea, quae ſequuntur, quam maxime notanda ſunt atque attente obſeruanda.

XLVIII. Niſi

d) Enn. VI. L. IV. c. 4. p. 647.

e) Enn. IV. L. III. c. 9. p. 378.

XLVIII. Nisi corpus sit, anima nequaquam progredietur: non enim est locus alius, vbi queat se naturaliter propagare: quod si progressura sit, aedificabit sibi locum corpusque generabit. Cum vero status eius in ipso statu corroboretur, ceu lumen plurimum in summis effulgens, interim quasi in ipsis ignis extremis vmbra resultat, quam quidem prospiciens anima, postquam substitit, formauit ipsam [f]. Notabilis locus hic est, ex eo enim dispalescere putamus, Ammonium Plotinumque hanc mundi ex anima genesin habuisse ab Aegyptiaca disciplina, qualis eo tempore viguit, cum Iudaei eam quoque reciperent, et Cabbalisticum systema fingerent. Hoc enim eadem prorsus ratione mundi generationem et formationem, ex vmbra a lumine infinito per sephiroticas emanationes, in medio igne existente deriuabat, eique lucis scintillam tanquam animam indebat. Quae argumento sunt, secutos fuisse Aegyptios, et qui inter eos nati sunt Platonicos, emanationis naturam, qua quo longius a principio emanante procedit emanatiuum, eo magis primam puritatem, lucisque naturam amittit, et vmbrae conditionem accipit: nec aliter quoque statuit Orientalis philosophia his principiis innixa. Ast Platonici, cum Platoni has nugas attemperare vellent, non plures quam tres principales emanationes, quas hypostases archicas vocauerunt, constituerunt, cum alii ex hac Orientali et Aegyptiaca disciplina progressi plura statuerent; et ab anima mundi mox ad ipsum mundum formatum progressi sunt.

XLIX. Factus mundus tanquam aedificium quoddam speciosum, longeque varium, non est separatum ab effectore, neque rursus se illi commiscuit, sed totus vbique existimatus est cura et diligentia dignus; adeo vt sibi quidem conducat ad ipsum et esse et pulchrum esse, quoad poterat esse participare, auctori vero non commixto hoc sit innoxium. In excelsis enim permanens praesidet.

L. Nempe mundus sic est animatus, vt non tam ipsius quam ipse habeat animam. Iacet enim in anima eum continente, neque quicquam eius animae est expers [g].

LI. Anima tanta, tamque ingens naturaliter, quoniam non determinatur ad tantum, itaque potest vna eademque totum corpus complecti, et quacunque illud extenditur, ibidem est et illa. Haec iam et sequentia animae mundanae, siue ἐγκοσμίω, quae mundum informat, conueniunt, quam iam porro describit Plotinus.

LII. Quicquid attingit animam, sic inde perficitur, prout essentia animae naturaliter se habet. Ea enim cum ex semper existentibus sit, omnia simul entia complectitur, aërem, et lumen, et solem, quaeque primi, secundi tertiique generis (intelligibilia et intellectualia intelligit exemplaria) habent. Sicque a primis ad vltima, et ab igne ad eius vmbram progrediendum, et hunc quoque illuminatum iniectis speciebus [h].

LIII. Or-

f) l. c. p. 379. g) l. c. c. 10. p. 379. h) loc. cit.

LIII. Ornatum vero eſt ſecundum rationem ex ipſius animae poteſtate, habentis in ſe tota vim virtutemque ſecundum inſitas rationes ornandi, quemadmodum rationes, quae in ſeminibus latent, fingunt formantque animantia, quaſi paruulos mundos. Anima vero per ipſam eſſentiae poteſtatem ſic eſt domina corporum, vt haec non aliter fiant atque diſponantur, quam ipſa producit. Subtiliter haec proſequitur Plotinus, vt explicet, quo modo ex rationibus ſeminalibus in anima latentibus cuncta pulchra affabreque efficta ſint. Copioſe idem exſequitur alio loco [i] oſtendens, naturam fictricem in ſe manentem per rationes ſeminales formare materiam ſine electione et inſtrumento. Sunt autem rationes ſeminales, quaedam quaſi contemplationes impreſſae deſuper ab intellectuali contemplatione. Idearum impreſſionem forte clarius dixeris.

LIV. In rebus inanimatis, quod eſt ex ipſis, quaſi conſopitum iacet in ipſis, quod autem tendit in aliud, poteſt, nititurque illi ſimile fieri, quantum quidem pati poteſt. Commune enim omnibus, in ſimilitudinem ſui ferri ducique, animae vero opus eſt, et aliquid in ipſa vigilans, et quod in aliud tendit: viuentia itaque facit omnia, quae non viuunt ex ſeipſis. Liquet ex his, ſenſum aliquem communem, ſecundum rationes diſpoſitum ex Plotini mente etiam inanimatis adeſſe: nam in illis quoque latet anima mundana, et rationes ſeminales excitat, vegetat formatque.

LV. Natura animae vbique ductu facilis admodum pronaque eſt, omniumque facillime poteſt capi, ſi quis fabricauerit aliquid, quod facile ab ipſa pati poſſit, patiendoque portionem aliquam ab ipſa ſortiri. Facile vero patiens eſt, quod qualicunque modo imitationi aptum eſt, velut ſpeculum ſpeciem quandam arripere potens. Etenim vniuerſa natura omnia mirabili quodam artificio fabricat ad illorum imitationem, quorum in ſe poſſidet rationes; cumque ſic vnumquodque fiat, certe ratio in materia, quae ſecundum rationem materia ſuperiorem formata eſt, coniuncta eſt illi Deo, ſecundum quem genita fuit, et in quem ſuſpexit anima, habuitque cum faceret [k]. Genuinum hoc fundamentum eſt, omnis magiae, taliſmanum, ſtatuarum operumque theurgicorum, quae circa materiam Diis plenam verſantur, naturamque ducunt, quo volunt. Cuncta enim eo tendunt, animam mundanam ſymphonia quadam poſſe flecti ducique, qua de re infra ex Iamblicho plura. Paucis enim et ὡς ἐν παρόδῳ haec tangit Plotinus ſuperioribus principiis maxime intentus.

LVI. Anima mundi per ſuperiorem eius vim in orbem retorquet inferiorem, rurſusque per inferiorem, rotat circulum [l]. Haec de demiurgicis operationibus animae tum ſupramundanae, quam mundanae, ex quali operatione mundus productus ſenſibilis ad normam mundi intelligibilis quos inter ſe ſollicite diſtinguebant, vt ex PLOTINO [m] et PORPHY-RIO

i) Enn. III. L. VIII. c. 1. p. 344.
k) l. c. c. 11. p. 30.
l) Enn. II. L. II. c. 3. p. 100.
m) Enn. VI. L. IV. c. 2. p. 645

RIO [n] disci potest. Vtrique Demiurgus tertia triadis persona vel hypostasis constituta est: aliter tamen visum est aliis. Nam Platonem rerum omnium opificem a summo Deo non discreuisse, ex *Timaeo* notum, et *tomo primo* luculenter demonstratum. Recentiores autem Platonici ex Aegyptiaca et Orientali philosophia tenuerunt, primum Deum in abysso aeternae deitatis latentem manere, et emanationi alicui magnae, siue principio cuidam hypostatico formandi mundi negotium fuisse permissum. Et animam quidem supramundanam cur ei praefecerit Plotinus, licet Platoni, δημιεργὸν τὸν νᾶν, fuisse statutum ipse referat [o], ex allatis rationibus patet. Alii et in his Iulianus ad intellectum siue mentem hoc opus reuocant, inter se quoque non satis concordes. Quod vbi refert CVDWORTHVS [p], colligi inde posse putat, Platonicos mundi fabricam ad omnes tres hypostases retulisse: in quo tamen mire fallitur; rationes enim, quas adduximus, satis probant, mundi productionem demiurgicam operationem esse ex actionibus characteristicis hypostaseon exortam.

Trinitatis Platonicae consideratio.

§. LII. Descripsimus, qua potuimus perspicuitate et fidelitate ex systemate Plotini ipsis, quantum inextricabilis fere quae illis inest obscuritas patiebatur, verbis eius adhibitis, celeberrimam illam trinitatem Platonicam, de qua tot tantaeque inter eruditos disceptationes satis probant, argumentum esse obscurum et difficillimum. Ast probe haec principiorum diuinorum, eorumque proprietatum et characterum [q], quibus inter se distinguuntur ternio consideranda est, cum tota philosophia Alexandrina ea tanquam primis principiis nitatur. Ex his enim fontibus archicis effluxere non tantum Dii, animaeque, sed et materia, totusque mundus, ad haec reuocandus est. Sed et consideratio huius trinitatis probe expendenda est, ne cum sanctissima, quam Christianorum mysteria pandunt, Trinitate confundatur, a qua multis nominibus differt. Id quod prolixe demonstrari posset, si vel locus vel institutum pateretur, nec id magis ad sacrorum dogmatum pertineret historiam. Paucis tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι, obseruamus, esse trinitatem hanc Plotini et sequacium, (qui tamen Plotini doctrinam nouis ineptiis conspurcarunt, et nescio quam quaternionem effinxerunt,) metaphysicam, adeoque abstractionis magis ope efformatam, quam rerum spiritualium natura fundatam. Etsi enim pollicem in totum nos premere, non posse viro doctissimo [r] fatemur, qui totam trinitatem Plotinianam nudis cogitationum relationibus, notionumque diuersitate constare inter se putat, et personas istas hypostasesque tantum introduxisse figuratum loquendi morem, quo Platonici plerique delectati sunt, contendit, adeoque prorsus Sabellii errorem eam innuere iudicat; cum, vt supra vidimus, non nudas entis vnius diuini diuersas relationes, sed emanationes, et principia quae essentialiter ex primo Deo effluxerunt, nobis exhibeat: certum tamen ex dictis est, meras meta-

n) περὶ ἀφορμῶν p. m. 110.
o) Enn. V. L. I. c. 8. p. 489.
p) l. c. p. 628.
q) Conf. CVDWORTH. l. c. p. 689.
r) CVDWORTHI interpr. ad p. 673.

metaphyſicas actiones, operationes et characteres iſtis emanationibus eſſe tributas, et excogitata imprimis principia tria ὑπερκόσμια nuſpiam, niſi in cerebro horum philoſophorum, extantia, quae mirum in modum a Chriſtiana trinitate, cuius fundamentum diuina nobis natura exhibet, differunt. Et tranſſumſerunt quidem haud pauca ex Chriſtianorum diſciplina Platonici, et verba et axiomata, et imprimis ea, quae de generatione λόγȣ paſſim ſubtiliter ſatis ediſſerunt; aſt ea ſuo ſyſtemati ita adaptant, vt omnem ſignificationem Chriſtianam amittant. Quod non clarius manifeſtat quicquam, quam ſubordinatio, non dignitatis tantum, ſed et eſſentiae gradu differens, quam iis hypoſtaſibus tribuerunt: genitum enim genito minus eſſe, multoties inculcat Plotinus, adeo, vt cum Dei ſummi eſſentiae ſimplicitatem abſolutam tribuat, is menti ſiue intellectui ineſſe multitudinem quandam intelligibilem, mira opinionis peregrinae abſurditate aſſerat, ſicque ex anima quoque ſupramundana pertingere radios ad mundanam dicat. Quibus ſi addimus, ex hac triade cuncta emanare et eſſentiam decerpere ſuam, manifeſtiſſimum ſane eſt, longiſſime eam a Chriſtiana trinitate diſtare.

§. LIII. Iam ad reliqua Plotinianae, vel ſi mauis, Alexandrinae metaphyſicae capita progrediendum eſt, inter quae non nobilius eſt eo, quod pſychologiam tradit. De qua more iterum ſuo obſcuriſſime diſſerit Plotinus; cuius φιλοσοφȣ́μενα ad haec reuocari poſſunt capita: *Pſychologia eclecticorum.*

LVII. Anima hominis conformis eſt animae ſupramundanae, et in ſe ſpectata eius ſoror s).

LVIII. Non tamen ita animae ſunt in mundi anima vt partes in toto, nam ita anima mundana eſſet in partes diuiſa nec tota vbique ſ).

LIX. Etſi enim anima hominis ſoror eſt animae mundi, differunt tamen in hominibus animae, nec ita in omnibus hominibus vna tantum eſt anima, vt vna eſt in omnibus hominis membris, quia haec anima non diſceſſit quidem ab vniuerſa, ſed ibi conquieſcens corpus circum ſe continuit, aliae vero corpore iam facto et iam exorſa, dominanteque earum ſorore anima gradatim nactae ſunt ſortes, quaſi illa iam his parauerit domicilia ſſ).

LX. In mundo intelligibili regnat eſſentia vera, cuius praeſtantiſſimum eſt intellectus, animae autem et illic adſunt, inde namque venerunt hunc in mundum. Ille quidem mundus habet animas ſine corporibus, hic autem iam corporibus inſitas diuiſasque per corpora. Illic ſane eſt intellectus omnis neque diſcretus neque diuiſus, ſimul et vno in mundo ſunt animae, nec ex vllis locorum interuallis diſtantiam patiuntur. Intellectus igitur indiſcretus et indiuiſus eſt ſemper, ſed anima quidem illic indiſcreta indiuiſaque viuit, habet tamen naturam diuiſionis cuiusdam capacem: eius nam-

s) Enn. V. L. I. c. 2. p. 483. conf. CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 36. p. 700.

ſ) Enn. IV. L. III. c. 2. p. 373.

ſſ) Ibid.

namque partitio est illic abesse, atque distare, corporibusque coniungi, quapropter non iniuria circa corpora dicitur esse diuisibilis, impartibilis autem, quoniam non tota illinc discedit, sed etiam superest ipsius aliquid, quod ad inferiora non venit, cuius natura nullam subire potest partitionem [t].

LXI. Quod itaque in Platonis schola dicitur, animam constare ex diuiduo et indiuiduo idem est, ac si diceretur, animam essentia quadam constare partim quidem apud superos pertinente, partim ad inferiora vergente, quae quidem et simul inde dependeat, et se interim ad haec vsque propaget, non aliter quam ex centro linea protenditur [u]. Subtiliter haec prosequitur Plotinus in sequentibus, ostendens esse praeter naturam indiuisibilem in anima essentiam proximam inde nascentem, habentem quidem indiuiduum munus ab illa, sed progressione inde facta ad naturam alteram properantem mediam euadere ambarum, naturae scilicet impartibilis atque primae, rursusque naturae partibilis circa corpora et corporibus inhaerente. Addit alia, miras abstractionum metaphysicarum tricas redolentia: existere eam alicubi, et non existere, diuisam esse in partes et non diuisam, manere totam et tamen circa corpora diuidi, etc. [v] in quibus diuersos respectus relationesque inani terminorum subtilitate sectatur.

LXII. Praeter corporeas differentias animae inter se differunt, tum in moribus maxime, tum in cogitationis officiis, etiam ex praecedentibus vitae alterius institutis. Vnitur etiam alia in actione, alia in cognitione, alia in appetitu; alia aliae intuentur, et quae intuentur eadem sunt et fiunt etc.

LXIII. Anima neque corporea est neque ex elementis composita, vitam enim hunc in modum habere non posset, nec posset ei ratio et consilium tribui [w].

LXIV. Animae vel meliores vel deteriores sunt, partim quidem ob alias caussas, partim vero velut ab initio non omnes aequales; inaequalis enim facta distributio, ordinesque constituti etiam animarum secundi et tertii [x].

LXV. Nullam animae partium neque totam etiam animam debemus in corpore velut in loco ponere. Locus enim est comprehendens et continens corpora. Neque tamen sic, vt in vase, est in corpore. Nec est in corpore tanquam in subiecto, neque vt pars in toto, neque tanquam species in materia. Sed animam adesse scimus corpori, eo quod hoc animatur [y]. Sequitur hanc praeceptoris sui metaphysicam etiam PORPHYRIVS [z].

LXVI. Nempe anima corpori adest separabiliter, sicut lumen in aëre; et melius dicitur corpus esse in anima, quam animam in corpore: alia enim animae

t) Enn. IV. L. I. p. 360. PORPHYR. de occas. p. 60. u) L. II. c. 1. p. 362.
v) Eadem repetit PORPHYR. περὶ ἀφορμ. p. m. 75. 98.
w) Enn. II. L. IX. c. 5. p. 202. 203.
x) Enn. IV. L. II. c. 18. p. 370.
y) Enn. IV. L. III. c. 20. p. 387.
z) l. c. p. 75.

animae corpori non adſunt, nempe mens et ratio, alia illi adſunt, (id eſt in illud agunt) ſenſus et vegetandi potentia [a].

LXVII. Quaelibet vis animae eſt in qualibet parte corporis tota, ſicut anima, ſed dicitur ibi agere, vbi ſiue ſeruit inſtrumentum, et praecipue, vbi inſtrumentum habet principium, e. g. ſentiendi vis in cerebro etc.

LXVIII. Anima a corpore ſeparata et exiens hic non eſt, vbi non eſt, quod eam quodammodo ſuſcipiat; eſt autem in eo, quod amantem animam trahit ad ipſum, ſequiturque illuc, vbi naturaliter eſſe et fieri poteſt. Cum vero plurimus ſit et vnusquisque locus, oportet differentiam tum ab affectione animae proficiſci, tum etiam ab ipſa iuſtitia, iudicioque rebus omnibus dominante [b]. Id qua ratione fiat, paulo poſt dicemus, vbi de ſtatu animae poſt exceſſum ex corpore dicendum eſt.

LXIX. Anima formas rerum ſenſibilium nunquam ſuſcipit, et paſſione confundente iudicium, nihil patitur ab obiectis. Si qua vero paſſio contingit, peruenit in corpus, et eo ſic vel aliter pulſato anima ſtatim praeſens has vel illas affectiones percipit, hoc vero non eſt pati, ſed agere [c]. Diſtinguit Plotinus in obſcuro diſcurſu de hac theſi inter paſſionem et eius cognitionem, nempe ſenſationes et iudicia paſſionum; et haec non illa animae tribuit, multo vero magis intelligibilium cognitionem iſtis carere dicit, quae ab intimo prodeunt, cum ſenſibilia attingantur extrinſecus, vnde illae magis actiones dicendae. Recentiores philoſophi haec, facto inter intellectum purum et impurum diſcrimine, longe clarius et felicius explicant [d].

LXX. Anima natura eſt omnium, ratio intelligibilium, et eorum quae illic ſunt, vltima, eorum vero quae ſunt in vniuerſo ſenſibili, prima. Quapropter ad vtraque vergit, et a ſuperioribus quidem bene afficitur, ab inferioribus autem quadam ſimilitudine fallitur, et tanquam delinita prolabitur. Cum igitur ſit in medio conſtituta, percipit vtraque, et ſuperiora in memoriam reuocata intelligit, eo quod quodammodo eſt haec ipſa, eaque in ſe ipſa intuetur, et ex potentia producit in actum, ex obſcuris lucidiora facta. Supponit in his Plotinus reminiſcentiam Platonis et innatas animae ex origine ſua ideas, quae reſuſcitantur tantum et recoluntur, recordatione et memoria, qua vis animae prouocatur crebriori obiectorum repetitione. Hinc in fine capitis reiicit tabulam raſam Ariſtotelis.

LXXI. Anima praecipue homo eſt, corpus enim diſſolui in partes poteſt, adeoque eſt naturae diuerſae, quae inſitam vitam non habet, ſed ab anima accipit. Ea vero tota eſt vbique, et non poteſt eſſe corporea, ſecus ac Stoici et Epicurei dicunt, eo quod intelligit, hoc vero eſt, ſine corpore apprehendere, et intelligibilium intelligentiam, vt ſenſibilium ſenſionem, habet. Si igitur corpus eſſet magnitudo, non poſſet comprehendere, quod eſt ſine magnitudine, nec cum natura diuidua indiuiduam intelligeret [e].

 LXXII.

a) l. c. p. 388. b) p. 389.
c) Enn. IV. L. VI. c. 2. p. 453.
d) p. 458. Enn. I. L. I. c. 1. ſeqq. p. 1. ſeqq.
e) Enn. IV. L. VII. c. 1. 2. p. 456. 457.

LXXII. Ex his sequitur, necesse esse, vt in homine praeter corpus sit altera quaedam natura, quae esse habeat ex se ipsa, et esset ex genere vere entis; quod neque fit, neque perit, quaeque ceteris omnibus salutem afferret [f].

LXXIII. Haec motus principium est, aliis exhibens motionem, mouens interim semet ipsam, et vitam animato corpori praestans, ipsa vero ex se ipsa possidens, amissura nunquam, vtpote quam ex se ipsa habeat. Nam vnde nascatur, vel in quod resoluatur? Non ignota in Platonicorum schola demonstratio immortalitatis animae, ab αὐτοκινησίας deriuata, de cuius tamen vi et valore hic disputare non licet [ff].

LXXIV. Animae sunt cognatae diuinioris sempiternaeque naturae, nam neque figuram, neque molem neque colorem habent [g].

LXXV. Vitia et mala animae eius tantum additamenta sunt, et ab extrinseco ei iniecta; purificato vero animo inesse comperiuntur optima, sapientia et virtutes, ex quo concluditur, animam in gradu esse eius naturae, quam diuini omnisque sempiterni esse fatemur. Compos enim est diuinorum ob quandam cognationem communionemque substantiae. Qui itaque purgato est animo, non dubitat animam esse immortalem. Plura huius generis metaphysica argumenta pro immortalitate animae affert [h], quae inde deriuat, quod anima ex sese et vitam et motum habet et animam mundi motu intelligentiaque imitatur, et ad se intime reuocando, res suas intelligit, et formas ingenitas se habere cognoscit. Quae tamen cum meras Platonicas hypotheses sapiant, hic breuitatis caussa omittimus.

LXXVI. Est in animabus consonantia ad ordinem vniuersi, ita tamen, vt non tam ab ea dependeant, quam in descendendo se ipsas accommodent, vnamque concordiam cum mundana reuolutione conficiant; hinc fit, vt astrorum figuris earumque fortunae vitaeque electiones significentur.

LXXVII. Animae secundum reuolutionum periodos descendunt, aliae hic, aliae in coelo, aliae ad inferiora conuersae, intellectus autem omnis est in excelsis, neque vnquam ex sede sua delabitur, nonnihil tamen per animam ad haec vsque se demittit. Anima vero e proximo magis secundum speciem inde vigentem afficitur, traditque sequentibus, partim eodem modo partim aliter se habere, vagabundum tamen seruans errorem. Descendunt vero non semper aequaliter, sed aliquando quidem magis, aliquando vero minus, etiamsi ad idem se conferant genus: proinde quaeque ad suum delabitur paratumque pro affectionis suae similitudine. Quatenus enim illic similis huic vel illi iam euasit, ita defertur, vel in hominem vel in brutum vel in aliquid aliud [i].

LXXVIII.

f) c. 9. p. 463.
ff) c. 11. p. 465.
g) p. 464.
h) Per totum hunc librum.
i) Enn. IV. L. III. c. 12. seq. p. 381. seqq.

LXXVIII. Anima ipſa cum mundi intelligibilis eſſet tota, et in toto partem abſconderet, in partem ex vniuerſo prorumpere connisa eſt. Segregata vero penitus et ſecreta non loco ſed actu fit aliquid ſingulare, et non amplius eſt vniuerſa, ſicque ad inferos deſcendit, id eſt ſeorſim exiſtit, et in locum deſcendit deteriorem [k]. Sunt haec aenigmata obſcuriſſimae philoſophiae, de deſcenſu animarum, quae, niſi nos fallit obſcuritas, eo tendunt: animas, quae in intellectu diuino fuere, ſeſe quaſi proripientes, et ſeorſim exiſtere concupiſcentes, quoad illud, quod in deſcenſu illis adnaſcitur, in ſtatum ſingularitatis deueniſſe, ſicque deteriores factas eſſe, intellectu tamen, qui in iis reſidet, in diuinis ma-„nente. Scilicet, quod PORPHYRIVS [l] notat, „animae ſubſtantia „non de loco in locum tranſit, et in locis exiſtit, ſed tranſeuntium ſua na-„tura per loca et loca obtinentium corporum habitudines ſuſcipit, ſuſci-„pientibus illam huiuſcemodi corporibus pro cuiusque aptitudine, ex cer-„ta quadam diſpoſitione erga illam, nam prout diſpoſita fuerit, ita corpus „ſuo ordini proprietatibusque definitum inuenit; ideo purius diſpoſitae „corpus quam proxime ad immateriale accedens aetherium adiunctum eſt, „progreſſae autem a ratione ad obiectum imaginationis corpus ſolare ad-„naſcitur. Sed effeminatae et formarum amore captae adiungitur cor-„pus lunare. Delapſam vero in corpora, cum ſecundum informem eius „ſpeciem ex humidis vaporibus compoſita exiſtant, perfecta entis igno-„rantia et caligo atque infantia ſequitur. Et ſane in ipſo egreſſu gerens „adhuc ſpiritum ob humidam euaporationem turbatum, vmbram attrahit „et praegrauatur, ſpiritu eiusmodi in terrae fundum contendente, niſi „alia quaedam cauſſa ipſum in contrariam partem retrahat. Quemad-„modum igitur terrea haec teſta circumtectam in terra degere neceſſum „eſt, ita etiam humidum ſpiritum attrahens ſimulacrum (εἴδωλον) neceſ-„ſario adiunctum habet: attrahit autem humorem, cum perpetuo adeſſe „ſtudet naturae, cuius operatio in humore conſiſtit, et quae ſubterranea „potius eſt. Vbi autem operam dederit, vt a natura ſecedat, ſplendor „ſiccus exiſtit, nulla vmbra ac nube obſcuratus. Humiditas enim ne-„bulam in aëre conſtituit, ſiccitas vero ex exhalatione ſplendorem ſic-„cum ſudumque producit „. Deſcripſimus totum Porphyrii locum, etſi longiuſculum, quia Platonicum dogma de deſcenſu animarum, quod metaphyſicis tricis valde obſcurauit Plotinus, clarius exponit, et ipſis eius verbis lumen accendit: nam Plotinus quoque, in ſupra adducto loco, ad quaeſtionem, qua ratione anima, corpore ſoluta, ad inferos de-„ſcendere dici poſſit, reſpondet, id fieri, ſi animae εἴδωλον nondum prorr-„ſus ſit euulſum, et anima cum eo maneat, ſin per philoſophiam ſit ſo-„luta eo, ſimulachrum in locum deteriorem abeat ſolum, ipſa vero ani-„ma pure admodum in mundo intelligibili viuat, nihilo tunc ex ipſa ex-„cepto vel foras auulſo. Et haec quidem ſimulachro huic euenire. Famo-

k) Enn. VI. L. IV. c. 16. p. 659. Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472. l) l. c. p. 77.

Famosissimum hoc in schola Platonicorum dogma fuisse, animas descendentes vehiculo, vel εἰδώλῳ corporeque subtili variae conditionis gradusque, prout animae affectae essent, circumdatas esse, nemini veterum rerum non prorsus ignaro ignotum esse putamus, quod tamen cum CVDWORTHVS [m] fuse explicuerit, magna vero eruditione, multaeque lectionis copia Ven. MOSHEMIVS [n] probauerit, non excogitasse demum illud Platonicos, sed accepisse ab antiquis theologis, malumus lectorem ad plenos dimittere fontes, quam nostris detinere riuulis, praecipue cum vix habeamus, quod diligentiae praestantissimorum virorum addamus, vixque credamus esse antiquae doctrinae cupidum, qui non librum omni eruditione veteri bonaque fruge refertum ipse legerit relegeritque. Nos itaque ad Plotinum nostrum redimus, ex eius dumetis tandem eluctari anhelantes. Is de anima porro statuit:

LXXIX. Anima ex intellectu diuino descendens intellectum habet communem et proprium; communem quidem, quoniam impartibilis, et idem vtique, proprium vero, quia quisque ipsum in anima prima totum habet. Habemus igitur et species duplici ratione, in anima quidem velut explicatas atque segregatas, in intellectu vero omnes [o].

LXXX. Est itaque natura illius animae extra malorum caussam, quotcunque homo facit aut patitur. Mala enim a nobis aguntur a deteriore in nobis superatis; intellectus vero non attingit, et innocens manet.

LXXXI. Dici itaque potest animam non peccare, si anima sumatur per se et simpliciter: qui vero animam peccare dicit, coniungit ipsi et conflat alteram animae speciem passiones graues habentem. Compositum igitur quiddam ex omnibus anima ipsa fit, et patitur vtique secundum totum, peccatque compositum, atque id est, quod peccat, non illud [p].

LXXXII. In generatione vero fit ea adiunctio, quando videlicet anima descendens ac aliud quid ab anima facta, ad nutum inclinationis fertur, non dimisso, quod accepit, simulachro. Seuocatio itaque et separatio non solum ab hoc corpore, sed ab omni adiuncto esse debet [q].

LXXXIII. Animus, vt supra dictum, fugiens totum, et ab intellectu discrepantia quadam seiunctus, dum parti se addicit, a toto degenerat, et proprium quiddam curat, contrectans colensque externa: nec solum assistens corpori sed valde intra progressus. Hinc igitur alligatus corpori, postquam ab incolumi innoxioque habitu melioris prouinciae gubernandae aberrauit, deuinctus est, delapsus ab alto et compedibus inde alligatus, et agendo sensibus vtens, propterea quod prohibetur ab initio mente vti, hincque in spelunca et sepulchro versari dicitur [r].

LXXXIV.

m) System. intell. c. V. s. III. §. 19. seqq. p. 1031.

n) p. 1036. seq. n. 4.

o) Enn. I. L. I. c. 8. p. 5.

p) p. 6. En vero miserum philosophiae moralis fundamentum. Quod idem vult, ac si diceres, administrum regiae gazae in furto deprehensum non laqueo puniri, sed tantum furem.

q) Ibid.

r) Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472.

LXXXIV. At, cum ad intelligentiam se conuertit, solui ex vinculis iudicatur, altiusque ascendere, quando videlicet ex quodam reminiscentiae munere ad entia contemplanda facit exordium, habet tamen nihilo minus interea aliquid supereminens [s].

LXXXV. Qui agit secundum motum animi incitatum per sensus affectusque, vbi ratio vel nihil agit, vel ducitur a motu, nulla libertate fruitur [f].

LXXXVI. Illi itaque libertas agendi tribuenda est, qui per mentem agit liber ab omnibus corporis passionibus, ex qua libertate deliberationes et appetitiones ab intelligentia excitatae liberae fiunt [ff].

LXXXVII. Libertas vero proprie in contemplando versatur, voluntatis autem decreto virtus eligenda, quae assistens libertatem munusque, quod in nobis esse dicitur, comparat, neque, quibus seruiebamus ante, vltro nos seruire permittit [t].

LXXXVIII. Virtus itaque est intellectus velut alter quidam et habitus animam quasi transformans in mentem; rursus hoc ipsum, quod in nobis consistere dicitur, non ad actiones quidem declinat, sed ad mentem se recipit actionibus expeditam.

LXXXIX. Intellectus vero liber viuere dicitur, quia viuere intelligere est, intelligit autem, quemadmodum vult, sic vt intelligentia et voluntas actus euadant idem [u].

XC. Deum propter eminentiam neque per scientiam quandam neque per intelligentiam vllam cognoscimus sicut alia solemus, quae intelligibilia appellantur, sed per praesentiam quandam scientia meliorem. Scribimus autem loquimurque de eo frequenter, vt ita saltem disputationibus nostris animum excitemus, et ad diuinum spectaculum dirigamus, doctrina enim viam tantum ostendit, Deum autem videre opus illius est, qui videre voluerit [v].

XCI. Deus a nullo vsquam abest, et tamen quodammodo abesse videtur ab omnibus: nam iis duntaxat est praesens, qui capere possunt, atque ita parati sunt, vt ipsum attingere valeant, per similitudinem quandam et insitam potentiam, muneri inde tributo cognatam, quando scilicet animus omnino sic est affectus, sicut erat, cum inde processit: ideoque iam vere videri potest, sicut ipse Deus natura est videndus [w].

XCII. Animam oportet esse informem, si omni carere debet obstaculo, quod forsitan impediri possit, ne ab ipsa omnium prima natura illustretur et impleatur ad votum [x].

XCIII.

s) Ibid.

f) Enn. VI. L. VIII. c. 1. p. 735.

ff) p. 736.

t) p. 739. Ita quidem notiones intellectus et voluntatis confundit Plotinus, cuncta ad contemplationem reuocando.

u) Ibid.

v) Enn. VI. L. IX. c. 4. p. 761.

w) Ibid. Nullo fere loco enthusiasmum systematis sui et fontem et finem esse Plotinus magis prodit, quam hoc.

x) c. 7. p. 765.

XCIII. Si itaque res ita se habet, operae pretium est, animum ab exteris omnibus segregatum, ad intima penitus se conuertere, neque ad externum aliquid reuocari, sed iam omnia nescientem, et ante quidem affectione, tunc etiam speciebus, nescientem quoque se ipsum contemplationi illius incumbere, eique familiariter inhaerere [y].

XCIV. Non semper in Deum ipsum conuertimur, sed quando in eum prorsus inspicimus, tunc denique nobis finis optatus requiesque contingit, neque amplius dissonamus, dum scilicet diuinum reuera chorum circa eum agimus.

XCV. In hoc autem choro inspicit vitae fontem, fontem mentis, entis ipsius principium, boni caussam, radicem animae; quae quidem non ita ex Deo effluunt, vt eum comminuant: Deus enim moles non est. Hic bonum consistit nostrum, hic anima requiescit, hic tantum animus a malis liber est, hic vere intelligit, nullisque obnoxius est passionibus, hic solum viuere contingit, vbi vero viuit, ibi etiam amat illum necessario amore coelesti, Deo commisceri desiderans.

XCVI. Nullo profecto animo tunc opus est vlterius, sed cetera cuncta deponere debet, et in eo solo consistere, Deusque fieri tantum, reliquis penitus amputatis, quae circumadhaerent nobis.

XCVII. Quamobrem hic emigrare properandum est, dolendumque nobis, quod aliqua hic ex parte alligati viuamus, vt toto penitus animo complectamur Deum [z].

XCVIII. Nemo per vim extrudat animam ex corpore ne forte exeat, in locum similem migratura: alioquin exibit, corporei nonnihil deferens [a], quo per similia emigrabit. Sed expectare debet, quoad corpus totum ab anima ipsa deficiat; quando videlicet nulla vis animae amplius in ipso ligatur, quippe cum corpus iam ipsam ligare non possit, perdita videlicet harmonia [b], quam olim habens habebat et animam [c]. Accedit, si quis dissoluit corpus, non esse eam a passione liberam. Fatale itaque tempus expectandum est.

XCIX. Anima per totum coelum reuoluitur, alia in aliis speciebus; siue in sensuali specie, siue rationali siue vegetabili. Pars enim dominans consentaneum sibi peragit munus; caetera vero torpent, namque extra relicta videntur, in homine autem non superant, quae deteriora sunt, sed simul existunt: neque tamen, quod melius est, superat semper, nam haec quoque locum in eo suum habent: quamobrem et tanquam sensuales viuunt, adsunt enim et instrumenta, sensus. Multa quoque ab hominibus fiunt, quasi plantis, corpus siquidem seu planta ab intrinseco augetur, et gignitur, quapropter omnia in agendo communicant.

y) Ibid.
z) c. 8. 9. p. 767. 768.
a) Nempe simulachrum animae iisdem passionibus infectum.
b) En vero harmoniam praestabilitam inter animam et corpus iam Plotino ex parte notam.
c) Enn. I. L. IX. c. 1. p. 85.

nicant. Anima tandem e corpore migrans, id ipſum, quo abundauit, euadit [d].

C. Itaque ad ſuperiora confugiendum, ne in ſenſualem ſpeciem delabamur, ſimulachris ſenſualibus obſecuti: neue in vegetabilem vitam praecipitemur, mancipati libidini generandi et irretiti ſuauitate ſaporum, ſed ad intellectuale, ad intellectum totis viribus aſſurgendum.

CI. Quicunque igitur proprietatem ſeruauerunt humanam, homines iterum renaſcuntur; quicunque vero ſolo vſi ſunt ſenſu, bruta animalia redeunt, quod ſi ſenſus degeneratione vixerint, vna cum ipſis plantae repullulant.

CII. Quali quis ſenſu delectatus fuerit, tale euadit brutum. Sublimia ſectans, auis, muſica delinitus, animal muſicum, qui ſine ratione regnat aquila fit et ſic porro [e].

Eſt haec ſumma atque compendium pſychologiae Plotinianae, cui preſſis veſtigiis inſiſtit Porphyrius. Hisce iam fundamentis reliqua inaedificata ſunt omnia, et imprimis moralis philoſophiae aedificium, quod in ſequentibus delineabimus.

§. LIV. Reſtant ex Plotini φιλοσοφουμένοις, quae mundum hunc concernunt, de quibus tamen non tam copioſe diſſeruit, nec integrum nobis ſyſtema exhibuit. Pleraque etiam quae habet, metaphyſica ſunt, non phyſica. Dabimus tamen, qua licet breuitate etiam horum compendium, vt integram philoſophiam Plotinianam habeat lector. Ita vero obſcuriſſimus philoſophus: *Coſmologia eclecticorum.*

CIII. Materiae notio ab omnibus admiſſa philoſophis eſt, quod ſit ſubiectum quoddam et ſuſceptaculum ſpecierum.

CIV. Etiam in mundo intelligibili materia eſt, inſunt enim ei ideae, quae formam habent, forma autem requirit ſubiectum.

CV. Cum duplex ſit mundus, intelligibilis et ſenſibilis, ſequitur, quia hic eſt illius imitatio, illic quoque eſſe materiam [f].

CVI. Corporibus, quae ſunt in mundo ſenſibili oportet adeſſe ſubiectum, quod aliud quidpiam ſit praeter corpora, quae enim transmutantur, non corripiuntur, alioquin eſſentia in non-ens euaneſceret; neque rurſus quod ſit, ex eo, quod nullo modo eſt, efficitur [ff].

CVII. Materiae primae nihil prorſus eorum, quae in ipſo ſenſibilium genere percipiuntur, tribui poteſt, adeoque neque figura neque qualitas vlla, vel color, neque magnitudo. Concludit ex his Plotinus, materiam nonniſi priuatiua notione definiri poſſe [g].

CVIII. Cum non ſit quantitas in materia, vel magnitudo, neque vnum, neque multa eſt, ſed cum indefinita ſit, nunquam penes ſe ipſam quie-

d) Enn. III. L. IV. c. 2. p. 283. ſeq.
e) Ibid.
f) Enn. II. L. IV. c. 1. ſeq. p. 159. ſeqq.
ff) c. 6. p. 162.

g) Habuit hoc ab Ariſtotele, conf. MOSHEM. ad CVDW. Syſt. int. c. V. ſ. II. §. 27. p. 945. qui aliqua erudite monet, ſine quibus haec dogmata intelligi nequeunt.

quiescit, sed huc atque illuc in omnem speciem transfertur, passimque lubricitate mira in quaelibet deriuatur, sicque euadit multa ob ipsam per omnia deductionem atque genituram [h].

CIX. Locus materia corporibusque posterior est, adeoque in materia non est, vnde sequitur susceptionem formarum non fieri ratione quantitatis [i].

CX. Neque tamen materia est nomen inane, sed, quia necessaria est, qualitati et magnitudini, adeoque etiam corporibus, est subiectum aliquod, quamuis inuisibile et expers magnitudinis, adeoque omnes sensus refugiens [k].

CXI. Quicquid est in materia in potentia refertur ad actum, sed non est actus, verum potentia. Vbi enim ex potentia et actu fit res tertia composita, subiectum dicitur in potentia, compositum in actu [l].

CXII. Omnes, quae qualitates nominantur, sunt actus; qualitatis tamen nomen accipiunt, quod quaelibet sint proprietates, quasi distinguentes essentias inter se, atque ad se ipsas proprium habentes characterem [ll].

CXIII. Corpora in mistione tum per molem, tum per qualitatem penitus corporibus commiscentur [m].

CXIV. Corporeitas est, corpus ex cunctis qualitatibus vna cum materia congregatum [n].

CXV. Essentiam et compositionem vniuersi committere casui atque fortunae irrationale est, propriumque hominis neque intellectum neque sensum habentis [o].

CXVI. Mundum hunc arbitrandum est, esse quidem semper, nunquam vero non esse; mentem tamen esse ante ipsum, non quasi praecedentem tempore, sed quoniam hic est a mente, priorque natura mens est, quam mundus, caussaque mens existit mundi, ac velut principalis forma ac exemplar huius mundi per exemplar illud existentis, eodemque modo inde perpetuo subsistentis [p]. Celeberrimum dogma in schola Alexandrina ex studio conciliandi Platonem et Aristotelem, enatum, cum is, mundum esse genitum diceret, hic aeternum sine generatione mundum assereret. Quos vt in concordiam redigerent, ab vtriusque opinione genuina discesserunt, et generationem quandam mundi aeternam asseruerunt, mundi ortum κατ' αἰτίαν, ab eo, qui est κατὰ χρόνον, distinguentes. Qua in re Ammonium reliquis viam monstrasse, Plotini locus satis ostendit, ex quo discimus hoc dogma in schola Alexandrina Plotini aetate iam receptum fuisse. Plotini postea vestigia pressere sequaces, POR-

h) Ibid. Caue vero confu..das materiam cum corpore. Metaphysicum enim, non physicum hic agit Plotinus, et qui eum sequitur PORPHYR. de antro nymph. p. m. 110. edit. Rom.

i) c. 11. p. 165.

k) c. 12. p. 166.

l) L. V. c. 2. p. 173. 175.

ll) Enn. III. L. VI. c. 3. p. 181.

m) p. 185.

n) p. 186.

o) Enn III. L. I. c. 1. p. 254.

p) p. 255.

PORPHYRIVS [q], IAMBLICHVS [r], PROCLVS [s], aliique, quorum hac de re philoſophemata exponit, valideque refutat ZACHARIAS MITYLENAEVS [t]. Poſtulabat vero ſyſtema emanatiuum eiusmodi generationem aeternam, cum ex ſummo rerum omnium fonte ſimpliciſſimo deriuanda eſſent omnia: in hoc enim ſyſtemate nihil voluntarium, ſed cuncta ex eſſentiae neceſſitate fluunt, vnde non potuit mundi architectus, libera voluntate ad ornandam materiam accedens admitti, licet id placuiſſet Platoni. Negandum tamen forte non eſt, ad eludenda Epicureorum tela contra mundi originem in tempore Platonicam, hanc quoque diſtinctionem adhibuiſſe Alexandrinos philoſophos Platonicos [u].

CXVII. Mundus vero ſenſibilis cum ad exemplar perfectiſſimum ſit genitus, neceſſe eſt, eſſe mundum intelligibilem. Eſt autem ipſa mentis entisque natura mundus verus et primus, a ſe ipſo non diſtans, neque conditione vlla debilis et diuidua, neque ob defectum vllum etiam in partibus indigens, tota vita, tota mens in vno viuens et intelligens, etiam partem reddens, vt totum, nec mutationem vllam admittens [x].

CXVIII. Ab illo mundo vero et vno, et intelligibili dependet iam non vere vnus, multus ergo et in multitudinem diuiſus, in quo aliud ab alio diſtans alienumque prouenit.

CXIX. In hoc mundo non amplius viget amicitia ſolum, ſed propter diſtantiam diſcordia naſcitur, atque in ipſo defectu alia iam neceſſario aliis aduerſantur [y].

CXX. Factus autem eſt, non ratiocinatione quadam, concludente, faciendum eſſe, ſed neceſſitate quadam faciente, vt ſecunda natura primam comitaretur, non enim intelligibilis mundus talis erat, vt rerum eſſe poſſet extremum.

CXXI. Intellectus itaque infundens ſui aliquid in materiam, immobilis ipſe quietusque conſiſtens omnia fabricauit: id autem eſt ratio (λόγος) ab intellectu profluens [z].

CXXII. Quemadmodum vero in ratione inſerta ſemini ſimul omnia in eodem ſunt, nihilque cum alio pugnat, aut diſſidet et impedit, licet aliquid ſit in mole in qua alibi eſt pars alia, et aliud impeditur laediturque ab alio: ſic vtique ex vno intellectu rationeque ab ipſo manante pullulauit hoc vniuerſum, a ſe ipſo iam diſtans, atque neceſſario alia quidem nata ſunt ſalutaria atque amica, inter ſe alia vero inimica et pernicioſa, et partim volentia, partim nolentia ſe inuicem perdunt, ipſoque interitu generationem mutuam operantur [a].

q) De antro nymphar. p. 131.
r) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 3. p. 159.
s) In Timaeum Platonis.
t) De opificio mundi p. 209.
u) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 219.
x) l. c. c. 2. p. 255.
y) Haec ex ſyſtemate emanatiuo ſequuntur.
z) c. 2. p. 156.
a) Ibidem.

CXXIII. Non tamen inde poteſt quisquam mundo huic tanquam non pulchro detrahere, quaſi non optimus ſit eorum, quae eſſe cum corpore poſſunt, neque cauſſam perquam mundus eſt, accuſare. Nam et ex neceſſitate, non ex conſilio factus eſt mundus, et totum quiddam pulchrum eſt, ſibique ſufficiens, atque amicum, itemque partibus ſuis tam maioribus quam minoribus conueniens. In partibus itaque vituperare totum, ſtultum eſt [b].

CXXIV. Mundus itaque perfectus eſt, ex cunctis animalibus conſtitutus, ſibi ipſi ſufficiens, nulli indigus, quoniam omnia in eo ſunt animalia atque plantae cunctorum natura generalium, Dii quamplurimi, daemonum populi, bonorum exercitus animorum, homines virtute felices. Nam et in aëre et aethere, et in coelo toto ſunt animae omnes bonae, vitam ſtellis ſuppeditantes reuolutionique coeleſti ordinatiſſime ſimul atque ſempiterne: et ad imitationem mentis in circuitum agitatae ſapienter ſemperque circa idem: Quaecunque etiam in eo ſunt, appetunt bonum, ſingula vero pro facultate propria conſequuntur, coelum enim et mundi anima inde dependet: praeterea Dii, qui in eius partibus regnant, item animalia omnia et plantae, et quicquid in eo eſt inanimum: cunctis officium ſuum peragentibus [c].

CXXV. In coelo totum quidem viuit ſemper, et quaecunque honoranda ſunt . . praecipua permanent. Animae vero viciſſim corpora permutantes, aliud quidem in alia fiunt ſpecie; aſt quoties anima poteſt extra generationem poſita, vna cum vniuerſi anima viuit. Corpora vero ſecundum ſpeciem atque ſingula ſecundum totum, ſiquidem ex ipſis et animalia erunt, et nutrientur [d].

CXXVI. Nec perfectum in eo malum eſt. Hominum enim mutuae inter ſe iniuriae ab ipſo boni appetitu proficiſcuntur, quando nempe bonum conſequi non valentes aberrant aliosque inuadunt. At vero qui egerunt, iniuſte poenas luunt, tum quia animam inde reportant deprauatam, tum quia certo quodam ordine in locum transmittuntur deteriorem, nihil enim poteſt vnquam, quod in vniuerſi lege ordinatum eſt effugere [e].

CXXVII. Si igitur datur in hoc mundo animis facultas ad beatitatem conſequendam, non licet de hac regione conqueri, quod aliqui in ea non ſint felices, ſed eorum imbecillitatem potius reprehendere, quod ſtrenue certare non valeant, vbi virtutis praemia propoſita ſunt. Ratio vero mundi artifex et corruptis vtitur ad aliorum genituram, et vtilia multa vniuerſo inde efficit. Aſt et circa eas animarum actiones, quae in ipſis animabus collocantur, quando deteriora agunt, cauſſa referenda eſt in eligentem, cum animas quoque proprias habere motiones oporteat [f].

CXXVIII.

b) c. 3. p. 256.
c) Ibid.
d) c. 4. p. 257.
e) p. 258.
f) p. 259.

CXXVIII. In mundo ſuprema, vt in animali pulchriora, ſunt, media vero et infima, minus. Homines autem in medio inferiorique ſunt; at in ſublimi coelum Diique coeleſtes, et mundi plurimum Dii tenent, omneque in circuitu coelum, terra vero quaſi centrum et velut vna quaedam ex ſtellarum numero. Eſt itaque homo deorum brutorumque medius. Hinc cum ad vtraque vergat, poteſt etiam iniuſte agere [g].

CXXIX. Prouidentia itaque accuſari non poteſt, quae non facit hominem Deum, ſed ſeruat in eo, quod eſt, eſſe hominem, id eſt, agentem ea, quaecunque lex praeſcribit: et homines in medio conſtitutos perdi nequaquam dimittit, ſed ad ſuperna reuocat aſſidue omnibus machinis virtutem reddens potentia praeualentem [h].

CXXX. Licet vero peccatum ipſum non ſit voluntarium, non tamen id prohibet, quin ipſi ex ſeipſis agant, quoniam ipſi actionum talium auctores ſunt: nec neceſſitas ab extrinſeco eſt, ſed quoniam communi conditione intrinſeca peccant [i].

CXXXI. Ratio vero etiam artifex mundi non omnia fecit aequaliter perfecta, et bona, nec omnia fecit Deos, verum alia quidem Deos eſſe ſtatuit, alia vero daemones ſequenti natura, poſt haec autem homines, et animalia deinceps, neque id quidem inuidia, ſed ratione intellectualem habente diuerſitatem. Quin et futura, et circuitus ſpectare decet, quibus omnia iuſte commutantur [k].

CXXXII. Ratio ſeminaria mundi non eſt mens ipſa, ſincera, non animae purae genus, dependens vero ab hac, et quaſi fulgur ex ambabus, mente videlicet, atque anima affecta ſecundum mentem: quae hanc rationem generant velut vitam, quae quietam in ſe habeat rationem: omnis vero vita eſt actus. Aſt non eſt vita vna, vel mens quaedam vna, ſed partes inter ſe oppoſitas habet, ideoque indigas, et inuicem repugnantes. Hinc totum inter ſe in mundo conſentit partes repugnant [l]. Prolixa has de prouidentiae in mundo concurſu, malorumque cum phyſicorum tum moralium origine et cauſſis diſputationes proſequitur Plotinus non tantum duobus, quos *de prouidentia* conſcripſit libris, ſed et in *diſceptatione contra Gnoſticos* Platonicis rationibus demonſtraturus, mundum nec malum eſſe, nec a malo principio conditum, ſed conſilio bonum factum, et diuinitati ſimilem, bona in eo eſſe omnia, et Deum eius habere curam; non omnia tamen aequaliter bona eſſe [ll].

CXXXIII. Quia mundus omnia in ſe complectitur, neque ſupereſt quicquam, in quod poteſt commutari, neque rurſus in hunc externum aliquid incidere poteſt, quo diſperdatur, ideo mundus durat perpetuus [m].

CXXXIV.

g) c. 8. p. 261. ſeq.
h) c. 9. p. 262. Aſt ſupra dixerat, fieri haec omnia naturae neceſſitate.
i) c. 10. p. 263.
k) Ibid.
l) c. 16. p. 267.
ll) Enn. II. L. IX. c. 7. ſeqq. p. 205. ſeqq.
m) Enn. II. L I. c. 1. p. 96.

CXXXIV. Coelum ſempiternum eſt, tum ob animas, tum ob corpora pura, adeoque meliora. Igne enim conſtant coeleſti, aequali et quieto aſtra. Anima autem coeli ex Deo manans omni vinculo fortior eſt, et ſemper coelum continere poteſt [n].

CXXXV. Coeleſtis vero anima, qualis coeli eſt non corrumpi ſinit coeleſtia, quia proxima eſt ab ipſo mundi architecto; ab ipſa vero coeleſti imago quaedam producitur, quae velut a ſuperis defluens terrena animalia facit, quae quia deterioribus ad opus ſuum vtitur corporibus, locoque deteriori in vnum conciliare ſtudet, quae vix congrediuntur, et congreſſa in vnum inuita manent, ideo animalia haec mortalia ſunt, nec ſemper viuere poſſunt [o].

CXXXVI. Solus in coelo ignis eſt, ſed qui terram et aquam et aërem, id eſt, qualitates aliorum elementorum in ſe habeat [p].

CXXXVII. Cum lumen vigeat in excelſo, vbi naturaliter eſt conſtitutum, puriſſimum, quod varia ratione in ſtellis eſt diſtributum, et in reliquo quoque coelo regnet, non poteſt vllum defluxum pati; nam et animae coniunctum eſt, et nihil praecipitat impellitque deorſum, et tam ſublimis natura defluere ſponte non poteſt [q].

CXXXVIII. Motus coeli fit ab anima intellectuali et fit in circulum, qui motus eſt, quem in ſe ipſis faciunt intellectus et anima [r].

CXXXIX. Poſtrema vis animae a terra exordiens ſeſe fundit per vniuerſum, vis autem animae ſenſualis, et quae opinantem poſſidet rationem, ad ſuperiora in ſphaeris ſe habet, incubans inferiori potentiae, vimque vitalem communicans. Mouetur itaque ab ea, in circulo continente, totique inſidente, quantum ipſius recurrit in ſphaeras. Itaque cum illa hanc circulo comprehendat, merito haec conniuens reflectitur in ſe ipſam, huius vero reflexio corpus vna, cui eſt infuſa contorquet [s].

CXL. Stellae non mutant naturam motibus, locis, aſpectibus [ſ].

CXLI. Quod ſtellae futura portendunt, inde eſt, quia certo quodam ordine procedunt, et ſigna rerum habent. Plena enim omnia ſignorum ſunt in mundo et ſapiens aliud argumentatur ex alio. Mirabilis autem eorum eſt connexio et conſpiratio, quae ſunt in mundo [ſſ].

CXLII. Anima mundi eſt principium rerum naturalium, ſeruiunt huc conferuntque ſtellae, ceu partes coeli non paruae tum ad decoram totius formam, tum etiam ad ſignificationis officium [t].

CXLIII. Anima quae in generatione aduenit, coeli fato ſubeſt, nempe ea anima, quae veſtigium animae quoddam nacta, corporis eſt potiſſimum. Aſt altera, quae extrinſecus extat anima, ſupra fatum eſt, et ad eum

n) c. 4. p. 99.
o) c. 5. p. 99. Pertinet hic locus etiam ad animam mundi duplicem, de qua ſupra diximus.
p) c. 6. p. 100.
q) c. 8. p. 102.
r) Enn. II. L. II. c. 1. p. 107.
s) c. 3. p. 109.
ſ) Enn. II. L. III. c. 3. p. 138.
ſſ) c. 7. p. 141.
t) c. 3. p. 141.

eum aſcenſus ad ſublimia pertinet, ad pulchrum et diuinum, quibus nullum fatum dominatur. Hanc duplicem animam quilibet habet [u].

CXLIV. Quin et totus mundus compoſitum quoddam eſt, ex corpore atque anima corpori mancipata, et ipſa vniuerſi anima, quae non ineſt corpori, imprimit autem veſtigia quaedam in eam animam, quae iacet in corpore. Sic et ſol et cetera omnia duplicia ſunt [v].

CXLV. Moleſta et difficilia in mundo atque auerſa propter miſtionem quandam naſcuntur, mixta enim eſt huius mundi natura [w].

CXLVI. Mundus ita demum Deus eſt, ſi ſeparabilis illa anima in ſubſtantia connumeretur. Reliquum namque eſt daemon, affectus quoque in eo daemoniaci ſunt [x].

CXLVII. Coeleſtis influxus non generat res, ſed tantum materiam diſponit, eae vero ex ſeminalibus naturae rationibus oriuntur [y].

CXLVIII. Rationes ſeminales non ſunt intelligentiae nec intellectio, nec viſio, ſed vis quaedam materiae agitatrix, haud ſane cognoſcens, ſed agens tantum velut formam figuramque in aqua, quemadmodum ex circulo aliunde facto redundat circulus alter. Non igitur opus habet quodam rationis diſcurſu. [z].

CXLIX. Deorum et daemonum, qui ſunt in mundo inter ſe genus diſtinguendum eſt [a].

CL. Deorum genus paſſionibus expers eſt.

CLI. Daemonibus paſſiones inſunt; ſuntque illi etiam ſempiterni ſequente poſt Deos gradu, iamque generi humano propinquiores, mediique inter Deorum hominumque genus.

CLII. In mundo intelligibili nullus eſt daemon, ſed qui ita dicuntur, Dii ſunt.

CLIII. Qui in mundo ſenſibili ſunt vsque ad lunam, Dii viſibiles, Dii appellandi ſunt ſecundi, eo quod a Diis intelligibilibus dependent, vt ſplendores a ſtellis [b]. Satis haec theſis innuit, Deos intelligibiles tantum eſſe ideas ſiue exemplaria aeterna ſtellarum reliquorumque Deorum viſibilium, vt ſupra notatum.

CLIV. Daemones illi ſunt amores, qui gignuntur ex anima bonum pulchrumque deſiderante, ſed ad vſum vniuerſi geniti ſunt ab anima mundi aliis viribus, vt impleantur diſpenſenturque ſingula toti [c]. Oportebat enim ipſam vniuerſi animam ſufficienter toti mundo praeeſſe atque ſuppetere, generando vires daemonum ipſi vniuerſo congruas.

CLV.

u) c. 9. p. 141.

v) Ib. p. 142. Ita nugis ſuis idealibus omnia philoſophiae naturalis capita corruperunt inepti philoſophi.

w) Ibidem. x) Ibid.

y) c. 12. p. 143.

z) c. 17. p. 147. Ex hoc fonte naturam ſuam genitricem hauſit CVDWORTHVS, huius philoſophiae praeter modum amans.

a) Enn. III. L. V. c. 6. p. 295.

b) p. 296.

c) Ibid. Fundamentum hoc fuit ſyncretiſmi omnium religionum, quem iniit philoſophia Alexandrina.

CLV. Daemones non ſunt materiae corporeae, alioquin animalia ſenſibilia forent. Et ſi aëria igneaue corpora accipiunt, oportet tamen naturam eorum prius differentem eſſe.

CLVI. Eſt itaque intelligibilis materia ponenda, vt quod illius eſt particeps, per illam in hanc quoque corporum materiam perueniat [d]. Plura et luculentiora de his mox dabimus ex Iamblicho.

CLVII. Terra omnia in ſe elementa continet [e].

CLVIII. Terram eſſe animal, non tantum ex anima patet vegetante, ſed quia animalia quoque ex ea generantur. Quia vero non exigua mentis portio eſt, ideo mentem habere Deusque eſſe recte creditur [f].

CLIX. Terra non inepta eſt motui, niſi quod ex loco ſuo non moueatur.

CLX. Poteſt terra ſentire, quia animam habet, vt ſtellae ſentiunt propter animam, et anima hominis in corpore [ff].

Doctrina eclecticorum de creatione mundi.

§. LV. Haec Plotinianae philoſophiae facies eſt, quam Alexandria genuit, quaeque Romae poſtea, inque Aſia minore et Athenis tandem adoleuit, magnaque per quatuor fere ſecula fama floruit. A Plotino enim totam philoſophorum horum ſucceſſionem deriuatam fuiſſe, veterum teſtimoniis [g] conſtat. Et variaſſe quidem in diuerſis huic ſyſtemati doctrinis vel inſerendis vel eiiciendis etiam aliterque delineandis philoſophos huius ſectae ſupra monuimus, vnde cuiusuis ex iis philoſophemata ſingulari ſtudio excutienda ſunt illis, qui totam eius faciem accurate noſſe cupiunt: in primariis tamen capitibus non valde diſſenſerunt, ſed explicationibus ſpeciem quidem diuerſae ſententiae prae ſe tulerunt, vt nempe eo magis ſe temporum circumſtantiis attemperarent, quae, cum Chriſtiana religio, κρατȣ̃σα, (qua voce veteres vtuntur) id eſt, dominans, euaſiſſet, poſtulabant, vt propius ſe eius dogmatibus accedere viderentur, ſicque ab imperantibus aequius tolerarentur: hoc vero ipſo perditiſſimos, quos haec philoſophia fouet in ſinu, errores, palliarunt tantum, et ſubdole pinxerunt; quo factum eſt, vt ab incautis pro iis habiti qui ſanius philoſopharentur, admiſſique peſtilentes errores etiam inter ſana diſſeminauerint dogmata. Cuius rei vt fidem faciamus lectori, et quanta in vaferrimi hominum generis hiſtoria cautione opus ſit, memorabili exemplo declaremus, attendere iubemus ad illud potiſſimum dogma, quod de creatione rerum in hac ſchola perſonuit, quod ita acceſſiſſe viſum eſt quibusdam ſanae doctrinae, vt Aeneas Gazaevs [h] contra mundi aeternitatem pu-

d) Ibid.
e) Enn. II. L. I. c. 7. p. 101.
f) Enn. IV. L. IV. c. 22. p. 419.
ff) Ibid.
g) Vid. Porphyr. vit. Plotini c. 7. p. 104. Socrat. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 15. p. 352. Sozomen. Hiſt. eccleſ. L. I. c. 5. p. 406. Iamblichi tamen ſcholam vocat Evnapivs in Aedeſ. p. 35.
h) De opificio mundi p. 56. Sequimur verba Graeca, quae ita in Barthii editione leguntur: ὀυ γὰρ ἀγέννητος ὀυδ' ἄναρχος, ἡ ὕλη, τοῦτὲ σὲ

pugnans, ad ipſum Plotinum Porphyriumque prouocare auſus fuerit, ſtatuentes, materiam eſſe factam. Ait enim: *Materia neque ingenita, neque ſine initio, id te Chaldaei docent et Porphyrius. Scripſit is enim librum de materia, Chaldaicis doctrinis refertum, in quo rationibus hoc roborat: materiam genitam eſſe, et ad Plotini librum prouocat phyſicum, in quo tanquam dogma deteſtandum eiicitur error: materiam eſſe ingenitam, interque principia referendam.* Recentiores pari fere modo ſeductos hic tacemus [i]. Aſt falli viros doctos, euidenter patebit, vbi totius ſcholae huius de materia ſyſtema paulo attentius conſiderabimus. Deſeruiſſe vero Aegyptios, inter quos haec philoſophia nata eſt, ſyſtema dualiſticum, quod antiquiſſimis temporibus, ſaltem ex eo tempore, quo Perſae Aegyptum inuaſerunt, inualuerat, ſuo loco demonſtrauimus, ex quo nempe orientalis philoſophia ſyſtema emanationis illis commendauerat. Sane non alium, quam emanationis ordinem inter Aegyptios in rerum omnium γενέσει ab eo tempore fuiſſe receptum, quo Graecanica philoſophia obtinuit, diſerte tradit IAMBLICHVS, his verbis: Καὶ ὅτως ἄνωθεν ἄχρι τῶν τελευταίων ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν Αἰγυπτίοις πραγματεία ἀφ᾽ ἑνὸς ἄρχεται, καὶ πρόεισιν εἰς πλῆθος τῶν πολλῶν αὖθις ὑφ᾽ ἑνὸς διακυβερνωμένων, καὶ πανταχοῦ τοῦ ἀορίστου φύσεως ἐπικρατουμένης ὑπό τινος ὡρισμένου μέτρου καὶ τῆς ἀνωτάτω ἑνιαίας πάντων αἰτίας. *Atque ita Aegyptiorum doctrina de principiis deſuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit, et deſinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorſus omnis indeterminata in ſe natura definitur et continetur aliquo certo termino, hoc eſt, a ſuprema illa vniente omnia cauſſa.* Quod ne de ſolis rebus ſpiritualibus intelligatur, addit: *Materiam quod attinet, eduxit* (παρήγαγεν) *eam Deus, ab eſſentialitate diuidendo materialitatem, quam Demiurgus accepit, cum animata eſſet, et ex ea ſimplices atque incorruptibiles Sphaeras fabricauit, poſtremum autem illius materiae ad corpora generabilia et corruptibilia facienda transtulit.* Quibus verbis, Aegyptiaca dogmata recitari nulli dubitamus, ſed talia, quae inter Platonicos iam tum fuere recepta, ex quibus ſimul liquet, deſeruiſſe ſcholam Platonis eius ſyſtema, quod dualiſticum fuiſſe *tomo primo* demonſtrauimus. Ex hac vero ſchola cum prodiret Ammonius, isque non Ariſtotelem tantum aeternitatem mundi ſtatuentem, cum Platone, mundum genitum eſſe in tempore, aſſerente conciliare, ſed et ex Chriſtiana, quam didicerat, diſciplina elegantiora doctrinarum capita in rem ſuam vertere cogitaret, quae creationem ex nulla praeexiſtente materia, ſolo ſummi entis nutu factam

eſſe

σὲ καὶ χαλδαῖοι διδάσκουσι καὶ ὁ Πορφύριος ἐπιγράφει δὲ καθ᾽ ὅλου τὸ βιβλίον, ὃ εἰς μέσον προάγει τῶν χαλδαίων τὰ λόγια. Ἐν οἷς γεγονέναι τὴν ὕλην ἰσχυρίζεται, καὶ τὸ Πλωτίνου διανοίγων βιβλίον τὰ κατὰ φύσιν που λέγει, ἀγέννητον δὲ εἶναι τὴν ὕλην, καὶ τὸ ἐν ἀρχαῖς τιθέναι ὡς ἄθεον δόγμα παραιτητέον. In quibus verbis menda quaedam iacere acute vidit MOSHEMIVS diſſ. de creat. ex nihilo §. 29. p. 995. Cudw.

i) BESSARIO adu. calumn. Plat. L. II. c. 5. LIVIVS GALANTES compar. theol. Chriſt. cum Platonica, L. IX. p. 236. RAD. CVDWORTH. Syſt. int. c. V. ſ. 2. p. 751. HVET. Qq. Alnet. L. II. c. 5. BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles not. A. p. 760.

esse tradebat, commodum ratus, a trium horum systematum genuino recedere sensu, vt moris est apud syncretistas, non potuit non dogmati iam tum recepto, materiam ex Deo esse genitam, dare manus, illudque nouis adornatum pictumque coloribus in rem suam conuertere. Ita enim sperabat fore, vt amice inter se coirent, quae longissime dissonabant, et non Aristoteles tantum vera diceret, exclusa omni generatione in tempore facta, sed etiam Plato non derelinqueretur, statuendo mundum esse opus demiurgi, quin et Christianis affinia docerentur, tradendo, non fuisse extra Deum subiectum, ex quo facta sit materia, et ita systema dualisticum expungendo, quod valde Christiani in haereticis improbabant. Non sine ingenii acumine haec suscepisse Ammonium fatendum erat: nam et systemati, quod formauerat apprime conueniebant, et idonea erant, ad os obliniendum incautis, nec satis ad rem hanc attendentibus: Ast peruertisse etiam eorum, quae conciliare inter se statuerat, systematum mentem veram, simul apparebat. Nam nec Aristoteles vnquam de materiae quadam generatione cogitauit, sed aeternam eam semperque sibi similem ita supposuit, vt tota fere eius physiologia huic axiomati inniteretur; nec Plato materiam vnquam ex Dei gremio deriuauit, sed ab aeterno sine ordine et sapientia bruta quadam vi commotam et iactatam in tempore a Deo primo in ordinem redactam et formatam esse, quod ordinem confusioni praestare intelligeret, docuit. Quod licet aliter visum fuit τῷ πάνυ GVNDLINGIO [k], qui Platoni hoc ipsum dogma tribuit: materiam quoque ex Dei gremio effluxisse, certum tamen ex physiologia Platonis, qualem *tomo primo* inuictis rationibus exstruximus, est, confudisse virum doctissimum, sed sententiae semel deamatae pertinacius inhaerentem, doctrinam Platonicam recentiorem, quam Alexandrinam apellamus, cum Academica veteri. Sed nec Christianorum quicquam, quod sanum esset, ita ab Ammonio exhibebatur. Illi enim a systemate emanatiuo toto coelo diuersi, impiumque dogma abhorrentes, materiam ex nullo prorsus subiecto, neque interno neque externo, adeoque neque ex Dei essentia esse genitam, sed ex re plane nulla libera Dei voluntate et facultate factam statuebant, cum e contrario schola Ammonii necessaria ratione et lege emanationis, vt omnia, ita et materiam ex sinu Dei deriuaret. Ita enim, si Plotinum sequimur, qui ipsum Ammonium audiuit, statuendum esse putabat: Ex nihilo fieri nihil, (id enim diserte PLOTINVS [l] et absoluto quodam sensu statuit) inde necessarium esse, vt ex vno omnia prorsus effluxerint, cum vnum sit binario prius. Vi huius emanationis non tantum ex primo rerum omnium fonte effluxisse intellectum diuinum et animam mundi intelligibilem, et quae in his comprehenduntur, omnis generis entia spiritualia, siue intelligibilia, sed materiam quoque omnem, ex qua condi omnia formarique et rationes seminales in anima mundi latentes impri-

k) Diximus de eius controuersia de hoc argumento T. I. L. II. c. 7. eandem opinionem fouet GALE ad Iambl. p. 276.

l) Enn. II. L. IV. c. 6. p. 162.

imprimi illi opus esset. Cum enim cuncta fieri necessaria naturae aeternae consecutione dicerentur, non poterat non eiusmodi materiae quoque ex summo rerum omnium fonte emanatio statui. Ast hic materiae obstabat indoles inordinata, bruta, mala, vt eam describit Plato. Hunc relinqui oportebat, et confugiendum erat ad metaphysicas notiones et praecisiones, ne quid Deo indignum admittere viderentur. Mutuum accipiebant itaque Ammonius eiusque discipuli, non tantum conceptum materiae ab Aristotele, eamque omni quantitate et qualitate omnibusque formis priuabant, sed mundum quoque duplicem fingebant, vnum naturalem, alterum intelligibilem, et in hoc materiam quoque intelligibilem ponebant, quae ex intellectu diuino oriretur. Cum autem mundum intelligibilem naturalem sequi, emanationis ordo postularet, idque necessario accidere oporteret, adiiciebant et hoc: cum mundus intelligibilis non posset esse rerum extremum, intellectum infudisse aliquid sui in materiam, licet ipse immobilis quieteque consisteret, sicque rationem in materiam effluxisse et semina ei impressisse. Esse haec Plotiniana dogmata, ex supra delineata eius physiologia apertissimum est [m]: ast ita quidem materiae generationem, non vero ex nihilo sed ex intellectu diuino poni eamque dici aeterna generatione siue emanatione ex Deo existere, quilibet videt. Cum vero sola esse entia quae reuera sunt, nec mutationis caussam in se habent, sed semper sunt eadem, eodem modo se habentia, eadem schola, Pythagoram et Platonem secuta, traderet, materia ex ἐκ ὄντων genere dicta est, sicque definitum, res omnes esse conditas ex non-ente, id est materia. Non defecerunt ab hac antecessorum suorum doctrina sequentes Platonici, PORPHYRIVS enim, cuius *de materia prima* libros sex hodie desideramus, alio loco luculenter dixit: Πάντα τὰ, ὄντα, καὶ μὴ ὄντα, ἐκ τȣ̃ Θεȣ̃, καὶ ἐν Θεῷ, *omnia et entia, et non-entia* (ita materiam vocat [n],) *ex Deo et in Deo;* et paulo ante: σῶμα δὲ καὶ ἐν ψυχῇ καὶ ἐν νῷ καὶ ἐν Θεῷ, *corpus etiam in anima, in intellectu et in Deo est*, nempe vel inhaesiue, vel subiectiue, vel efficienter, vt loqui scholarum philosophi solent. Eodem fere modo IAMBLICHVS [o]: ἀπὸ τȣ̃ πατρὸς καὶ δημιȣργȣ̃ τῶν ὅλων καὶ αὐτὴ (ὕλη καθαρὰ καὶ θεῖα) γενομένη, τὴν τελειότητα ἑαυτῆς ἐπιτήδειαν κέκτηται πρὸς Θεῶν ὑποδοχήν. *Ipsa materia pura et diuina, cum ab opifice patreque omnium facta sit, merito perfectionem sui quandam accepisse censenda est aptam ad Deos suscipiendos.* Sed et reliqui ex hac schola philosophi [p] in hac haeresi sunt, ex quibus PROCLVS [q], Deum ἄῤῥητον αἰτίαν τῆς ὕλης vocat, et contentione haud parua disputat, Platonem in Philebo eandem tenuisse sententiam; qua de re quid disputatum olim fuerit inter B. Gundlingium

m) περὶ ἀφορμ. p. m. 75.

n) p. 67.

o) De myst. Aegypt. Sect. V. c. 23. p. 138.

p) IVLIANVS Orat. V. Damascius apud GALE l. c. p. 277. SIMPLIC. in L. I. Physic.

q) In Timaeum Plat. L. II. p. 17.

et Cl. Zimmermannum *tomo primo* indicauimus, monuimusque Proclum deprauasse Platonem alienamque ei a vera mente eius sententiam affinxisse. Tandem et Oracula testamur, in quibus etiam hoc est:

> Ἔνθεν ἅδην θρώσκει γένεσις πολυποικίλου ὕλης.
>
> *Ex quo* (Deo) *oritur abundanter generatio multiformis materiae.*

Alia ex hac schola testimonia collecta a LIVIO GALANTE, [r] RAD. CVDWORTHO [s], IO. ALB. FABRICIO [ſ], IO. LAVR. MOSHEMIO [ſſ] aliisque praeterimus. Dubium non est mature vidisse Christianos [t] doctrinae huius deformitatem, quae et Deum in materia diuidit, et nescio quam extensionem intelligibilem, nullibi, nisi in otiosorum hominum ingenio extantem [tt] comminiscitur: quare verbis, quantum licet, propius ad Christianos, iam tum rerum potitos, hisque hominibus graues, accedendum erat, ita tamen, vt systema nouum nullum inde detrimentum caperet. Hinc Hierocles mutato paulisper familiae suae sermone pressius eorum loquendi modum imitatus, teste PHOTIO [u], scripsit, materiam ex nullo praeexistente subiecto a Deo productam fuisse, vt eorum potissimum opinionem refelleret, qui Platonem dicunt posuisse materiam Deo coaeternam, ex qua Deus omnia finxerit: Hinc Platoni aliam fuisse mentem tradit, addens: ὅτι δημιουργὸν Θεὸν, φησὶν, ποῦφίστησιν ὁ Πλάτων ἐφεστῶτα πάσης ἐμφανοῦς καὶ ἀφανοῦς κοσμήσεως, ἐκ μηδενὸς προϋποκειμένου γεγενημένης. ἀρκεῖν γὰρ τὸ ἐκείνου βούλημα εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων. *Plato opificem Deum censuit sustinere aspectabilem et inaspectabilem mundum, nulla prius existente materia factum et productum. Sufficere enim voluntatem* DEI, *vt ea quae sunt omnia existant.* Patet ex primo verborum horum intuitu, plus dedisse Christianis Hieroclem (quem in aliis quoque quaedam iis largitum fuisse, viris doctis obseruatum est,) quam reliquos Platonicos, forte quod inuidiae, qua ea secta illo tempore premi coeperat apud Christianos, se subtrahere vellet; caue tamen credas, lucrum inde aliquod accessisse veritati diuinae, verba enim dedit philosophus vaferrimus, praetereaque nihil. Vsus enim abstractione metaphysica, dum externum subiectum in quod ageret demiurgus negat, et sola voluntate sine existente materia mundum productum ait, tollit hoc dogmate tantum materiae existentiam extra Deum, non vero ait, in Deo illam non essentialiter et radicaliter latuisse. Id enim series tractationis eius vult, qua eos grauiter redarguit, qui materiam aeternam se subiectum Deo conditori tantum praebuisse dicunt, nec ex vno rerum fonte omnia deriuant. Vt itaque materia existeret, nihil extra Deum requirebatur, secundum Hiero-

r) loc. cit.

s) l. c. c. V. Sect. II.

ſ) Bibl. Graec. T. I. p. 462.

ſſ) l. c. p. 994.

t) Verisimile, Origenis errores ex hac schola progressos oculos doctoribus Christianis aperuisse.

tt) Reuocasse eam Malebranchium, infra dicetur.

u) Cod. CCXLII. p. 552.

Hieroclem, quam voluntas eius, vt materia ex ſinu eius progreſſa, extra illum extaret, ſeque formandam praeberet artifici. Quae voluntas tantum abeſt vt libera ſit, vt potius ſummam eſſentiae neceſſitatem inuoluat, cum non queat aliter velle Deus, quam voluit. Dices, lector, nos heic tibi nugas metaphyſicas oggerere, quae ad mundi condendi opus plane nihil efficiunt. Non inficiamur ita de his recte iudicari; aſt cum horum hominum opinio explicanda eſſet, nihil aliud dari poterat. Cuncta enim haec metaphyſica tantum ſunt, nihilque dicunt ad res ipſas translata, ſed mentis tantum emotae ſomnia, et praeciſiones mentales ſunt, creationem materiae quandam ex nihilo idealem nobis tanquam vmbram ſiſtentes, quam ſi manu prehendere cupimus, euaneſcit, ad phyſicam enim mundi rationem applicata nihil, quod res eſt, dicit, ſed axioma Alexandrinae ſcholae manet: mundum eſſe aeternum. Ex quo luculento exemplo palam eſſe exiſtimamus, quantis artibus in propagandis nefariis dogmatibus ſuis hi philoſophi vſi fuerint, quantaque attentio adhibenda ſit, ne a primis praeceptoribus defeciſſe, et ad ſaniora fuiſſe progreſſos putemus. Plura exempla facili labore colliget, qui in eorum ſcriptis non plane hoſpes eſt, et a praeiudiciis animum ſeruare nouit plane liberum.

§. LVI. Propius vero vt theologiam quoque Alexandrinam qualis in Platonicorum reformatorum ſchola viguit, intueamur, audiemus quoque Iamblichum, tertium poſt Plotinum et Porphyrium eius antiſtitem, qui hoc praecipue doctrinae eclecticae vel ſyncretiſticae caput, in ordinem iuſtique ſyſtematis redegit habitum, ruentique in ruinam ſuam ſuperſtitioni humeros ſuppoſuit. Ex cuius ſchola cum magna ſeruorum turpiſſimae ſuperſtitionis caterua exiiſſet, quae ſacerdotii ſibi curam proprio quaſi miniſterio vindicauerat, factum inde eſt, vt Iamblichiana potiſſimum ſchola eiusque ſucceſſio, ἱερᾶς γενεᾶς inſtar haberetur, et haec Alexandrinae philoſophiae pars, quam tanto ſtudio, tantisque artibus fraudibusque excolebant, κατ᾽ ἐξοχὴν Iamblichi philoſophia appellaretur v). Eo ſecurius vero hunc doctorem ſcholae illius ſequi licet, quo luculentius praeter ſectae eius morem haec myſteria enarrauit, exarato reſponſionum libro ad PORPHYRII epiſtolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, qua de potioribus Aegyptiorum dogmatibus, quae diuinioris argumenti ſunt, ſciſcitatus eſt. Illi libro titulum de myſteriis praeſcripſit, quod inter ἄῤῥητα, id eſt ea, quae in vulgus propalare nefas eſt, quaeque initiatis tantum enucleatius tradi ſolent, fuiſſent relata. Aegyptiorum vero myſteria dum nobis vendit Iamblichus, non intelligenda eſt theologia Aegyptiaca alia, quam quae in Platonicorum ſyncretiſtarum ſcholis obtinuit, quaeque concordiam religionum fere omnium meditata, mirum opinionum theologicarum chaos effinxit. Sequemur vero ordinem

Theologia Iamblichiana.

v) EVNAP. in Aedeſio p. 37. Aſt ſacerdotes ſe eſſe ipſe iactat IAMBLICHVS de myſter. ſ. I. c. 8 p. 15.

nem a Iamblicho obseruatum, licet non quidem optime cohaereat, eo quod ad quaestionum capita a Porphyrio proposita respexerit; ita enim speramus fore, vt quibus potissimum vinculis ineptissimum diuinioris doctrinae aedificium Iamblichus connexum stabilitumque iuerit, purius quodammodo et sincerius, tanquam ex ipso fonte, hauriamus; cum facile futurum sit lectori attento, ad eum cuncta locum referre, quem in systemate Plotiniano occupant. Ita vero IAMBLICHVS [w] praecipit:

I. Deos dari, nostra nos natura conuincit, cuius essentiae penitissime inest de Diis innata cognitio, omni nostro iudicio et anticipatione antiquior omnique demonstratione prior. Vtique quae iam tum ab initio iuncta fuerit propriae suae caussae, simulque cum essentiali illa animae nostrae ad bonum tendentia quasi implicita coëxstiterit. Celeberrimum hoc est pro Dei existentia argumentum, quod, cum duo membra habeat vnum, quod ab innata Dei idea desumitur, alterum quod ab infinita voluntatis in bonum tendentia petitur, recentiorum multis [x], et in his maxime Cartesio placuit, vt suo loco docebitur. Recte tamen Iamblichus intelligendus, et ex proprio systemate, quod haec schola adoptauit, explicandus, nec confundenda eius sententia est, cum eorum opinione, qui nostra aetate vel Dei ideam quandam animo natura insitam esse, vel naturali boni infinite durantis et perfectissimi desiderio menti esse impressam dixere. Nempe animum hominis ex mundo intelligibili, siue intellectu diuino exortum in hunc mundum sensibilem descendere dicebant Platonici, secumque habere consonantiam siue harmoniam vniuersi, adeoque non esse extra intellectum diuinum, sed conniti eo, vt cum suo principio, a quo ratione, singularitatis (veniam voci deprecamur) diuulsus est, iterum iungatur; ex quo sequebatur, vt ideas omnes, ita praecipue Deorum ipsiusque intellectus diuini in animo naturaliter omni ratiocinatione priores adesse, vrgereque animum atque instigare, vt suo se fonti, ex quo emanauit, iungat. Quae dissona prorsus esse illis, quae a viris doctis pro vtroque hoc de Dei existentia argumento disputari solent, quilibet videt, nosque monent, vt in comparandis veterum opinionibus cum recentiorum philosophorum placitis summam adhibeamus prouidentiam.

II. Contactus hic diuinus non est nostri arbitrii, vt vel mutari possit vel euitari, probari vel improbari, nos enim ab eo continemur, ab eo omni sufficientia implemur, et hoc ipsum, quicquid sit, quod sumus, Deos cognoscendo possidemus [y].

III. Sed et immortales Deorum comites repraesentat innata de iis perceptio, vt, quemadmodum ipsi immutabilem semper obtinent essentiam, sic et anima humana eodem modo ipsos sua cognitione attingat, nec postulet assequi se coniectura aut syllogismo, temporaneis subsidiis eam essentiam,

w) S. I. c. 3 p. 4.

x) Videsis, quos laudauimus in medit. phil. de falsa virtute c. I. §. 2. p. 8.

y) Ibid. p. 4.

ſentiam, quae longe haec omnia ſupergreditur, vtatur potius puris notionibus, quas ab aeterno hauſit ab ipſis Diis, et per quas illis ipſis connectitur [z]. Haec ex ſupra dictis intelligi poſſunt, nefandum vero hominum fanaticorum, quem affectabant, enthuſiaſmum luculenter produnt.

IV. Dari inter Deos diuerſa genera et ab iis diſtingui varias daemonum et heroum claſſes, certum eſt, aſt eorum vel idiomata vel differentiae analogice tantum non generice concipiendae ſunt, et identitas obſeruanda [a].

V. Idiomata eorum ſunt, primo bonitas, quae a Deorum eſſentia diuelli non poteſt, animabus vero eſſentialiter non adeſt, ſed quaedam tantum portio contigit [b].

VI. Inter principium diuinorum et finem, quem animae conſtituunt, id eſt inter duos hos extremos terminos cogitandum medium quoddam, nempe heroum ordo, animarum ordine ſublimior, ſuperiorque poteſtate, virtute, pulchritudine, et magnitudine, omnibusque ad animas bonis pertinentibus longe ditior, proxime animabus coniunctus, propter vitae quae in vtrisque eſt, ſimilitudinem et affinitatem [c].

VII. Ex altera parte cogitandus geniorum ordo pendens quidem a Diis ipſis, longe tamen infra eos ſubſiſtens, eos proxime ſequens, non quidem auctor et princeps, ſed miniſter bonae voluntati diuinae facile obſequens.

VIII. Idem illud medium in opus producit eorum inconſpicuam bonitatem, quam etiam imitatur, operaque ſua praeſtat, quam poteſt, ei conformia. Quod eſt bono diuino inenarrabile, enarrat, quodque adhuc formis non veſtitur, facit in formis apparere; quicquid in eo rationes omnes ſuperat, in apertas rationes profert, excipit bonorum portionem ſibi naturalem, communicatque illam ſine inuidia, et quaſi traiicit ad genera quae ſe ſequuntur.

IX. Haec igitur duo genera media Deos et animas communi vinculo nectunt, indiſſolubilem inter eos complicationem efficiunt, vnaque connexione prima vltimis colligant, vniuerſorumque communionem indiuulſam procurant, temperiem optimam et miſcellam iuſtam per omnia operantur, ſemitamque a melioribus ad deteriora ſternunt, iterumque aſcenſum a poſterioribus ad priora aequo quodam modo, ordinemque et menſuram ſtatuunt, quibus tum deſcendet a melioribus communicatio, tum modum, iuxta quem naturaliter imperfectiora eam recipient, omnia prorſus omnibus conciliant et vniunt cauſſas omnium a Diis deſuper accipientia [d]. Omnium maxime memorabile dogma in theologia Alexandrina hoc eſt, quo omnis fere ſuperſtitio roborata, religiones diuerſiſſimae

z) Ibid. p. 5.
a) c. 4. p. 7. hoc emanationis leges poſtulant.
b) c. 8. p. 8.
c) Ibid.
d) Ibid. p. 9.

mae in concordiam ire coactae, Christianorum mediatori ordo mediatorius inter Deum et homines oppositus, expilata philosophia orientalis, datum sacerdotio, quod hi homines affectabant sibique vindicabant, fundamentum quoddam philosophicum, et in res suas ita conuersa systematis emanatiui pars nobilissima, quae daemones mediatores inter Deum et homines constituit. Et accepisse quidem tale quid ex veteri Platonis schola, ipsos eius dialogos legenti ignotum esse non potest; ast adulterasse more suo simul apparet. Plato enim amorem dicit [e], esse daemonem magnum, mediae inter Deos et homines naturae, et horum quidem preces et sacrificia, illorum praecepta et sacras institutiones, et retributionem sacrificiorum interpretari et referre. Cum autem in medio sit, ex vtroque participare, ita vt vniuersum ipsum ipsi coniungatur. Per hunc daemonem vaticinium omne procedere, sacerdotumque diligentiam circa sacrificia et expiationes et incantationes et diuinationem atque magiam. Vnde haec habuerit Plato, dici quidem non potest, coniici vero non sine verisimilitudine, peruenisse ad Platonem in eius inter barbaros itineribus vestigia quaedam doctrinae de mediatore inter Deum et homines, ex vtriusque natura participante, quam ex protoplastorum traditione inter vetustissimarum gentium origines dispersam, semper vero magis obscuratam et corruptam fuisse dubium non est. Quicquid vero illud est, certe vnum quendam daemonem magnum, diuinae naturae propiorem hanc communicationem inter Deum et homines efficere statuebat Plato. Vidit aliquid horum philosophia quoque Orientalis, quae cum ex systematis emanatiui principiis, nescio quod πλή-ρομα emanationum diuinarum, quas a proprio subsistendi principio aeonas vocabant, constituisset, ex earum gremio mediatorem quendam inter Deos ac homines constituebat. His omnibus longe melius sentientes et diuinitus edocti Christiani θεάνθρωπον Dei et hominis filium mediatorem fatebantur, per hunc preces Deo afferri, et diuina beneficia hominibus obtingere, hunc esse plenitudinem Deitatis, ex quo pendeant, tanquam ex capite, omnia, digno diuina reuelatione modo tradebant. Harum doctrinarum summa conflanda erat Ammonio, quique eius philosophandi viam iniuerant, in vnum, et excogitandum dogma, quod cuncta inter se conciliaret, simul vero suo etiam scopo velificaretur, quo in se, religionem dominantem tanquam ministros eius sacratiores tueri hi homines receperant. Supposito itaque quod enthusiasmo mirifice fauebat, systemate emanatiuo, postquam ex summo Deo intellectum diuinum, inque eo Deos intelligibiles et intellectuales constituerant, medium hunc ordinem constituebant daemonum, illique ea tribuebant munera, quae et Plato, et Orientales, et Christiani de mediatore suo, licet diuersissimo singuli sensu, praedicabant. Ita vero et sibi prudentissime consultum existima-

e) In conuiuio T. III. p. 202. conf. quae hac de re diximus in Ofio Vindel. Mel. I. p. 41. seq.

ſtimabant. Hac enim doctrina ſuppoſita, quam nec Chriſtianos totam negaturos eſſe ſperabant, et ſuperſtitioni auitae fulcrum praebebant, quae hanc daemonum catenam variis cultibus, variisque in locis, modisque colebat, et turpiſſimis nugis pallium obducebat philoſophicum, vt exagitari tam foede a Chriſtianis doctoribus non poſſent; et ſuis commodis et honori maxime conſulebant, qui artibus theurgicis ad commercia cum his mediatoribus inter Deum et homines ſuſcipienda praeparatos aptosque ſe iactabant; et ἀκροπόλει Chriſtianae doctrinae, de mediatore inter Deum et homines telum intendebant, iugulumque petebant, ſicque omnes ſcoporum ſuorum rationes ſe aſſecuturos eſſe ſperabant. Nec alia quoque ratio fuit, cur hi homines tantopere in hoc doctrinae genere, quod de daemonibus eorumque cultu agit, inſaniuerint, cum tamen Plotinus et Porphyrius modeſtiores ſe, licet non ſaniores, exhibuiſſent. Quo magis enim fundamenta ſuperſtitionis gentilis cum ab imperatoribus edictis ſeueriſſimis, tum a doctoribus Chriſtianis ſcriptis acutiſſimis conuellebantur, eo magis furebat gens impia, vt ruinam hunc in modum praeuerteret: cumque id, poſita hac daemonum catena artibus quoque theurgicis fieri poſſe iactaret, coaluere fraus et ſuperſtitio, et ad maturitatem hanc ſectae indolem produxere, vt ſupra natiuis eius faciem deſcripſimus coloribus. Quae hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

X. Pertinent porro ad idiomata Deorum vnitas; exiſtendi modus melior, quam quae eſt animae et rerum inferiorum; permanentia in ſe ipſis, immobilis motionum cauſſa, prouidentia eminens et abſtracta. Pleraque haec ex ſyſtemate Plotiniano ſupra delineato facile intelliguntur f.

XI. Mediorum generum diſcrimen ex extremorum differentia coniici poteſt. Ita vero differunt Deorum et animarum inter ſe actiones: illud genus ſuperum eſt et excellens, hoc vltimum et imperfectius: illud omnia poteſt ſimul in momento, vniformiter: hoc neque omnia, neque ſimul, neque ſubito, neque indiuiſibiliter: illud omnia generat absque vlla inflexione ad ea et gubernat, hoc naturaliter inclinat, et conuertitur ad ea, quae generat, et adminiſtrat. Illud tanquam cauſſa principalis omnibus imperat; hoc a Deorum voluntate dependet tanquam a cauſſa, aeterneque cum iis ſubſiſtit: illud vna acerrima acie fines operationum omnium et eſſentiarum contuetur; hoc ab aliis ad alia transit, progreſſum ab imperfecto ad perfectum: illud praeterea ſummum et incomprehenſibile eſt, omnique menſura ſuperius, et a nulla forma determinatum; hoc vero inclinatione et habitudine et propenſione, appetitu etiam in deterius ſuperatur, familiarique ad inferiora vergit amore, ita demum vt omnifariam ab iis colores et ſpecies accipiat. Intellectus rerum exiſtentium dux et rex, vniuerſi ratio opifex diis quidem adeſt ſemper eodem modo perfecte et ſine indigentia, ſecundum vnam operationem in ſe ipſa pure conſtantem, anima autem mentis particeps eſt partibilis multiformisque, et ad guber-

f) Ibid. p. 9. 10.

gubernationem vniuerſi accommodatae, ipſa etiam inanimata curat, alias aliis figuris affecta etc. [ff].

XII. Qualem vitam anima acceperat prius, quam corpori humano addicebatur, qualemque ſpeciem in actu eduxerat, tale etiam organicum corpus habet ſibi adaptatum, talemque conſequentem ſibi naturam, quae ab ea perfectiorem vitam excipit [g].

XIII. Quae meliora ſunt, et tanquam vniuerſalia, ea continent in ſe reliquorum originem, in praeſtantioribus viliora, in incorporeis corpora, et in conditoribus condita peraguntur, vnde et coeleſtes circuitus in animae aethereae circuitiones coeleſtes originaliter inſitae ſemper eis inſunt, et animae mundorum pertingentes ad intellectum ſuum perfecte ab eo continentur, inque eo primo generantur, et intellectus vniuerſalis et particularis in naturis melioribus comprehenditur [h]. Eſt hoc quoque ex praecipuis ſyſtematis emanatiui axiomatibus, in fonte emanante comprehendi emanatiuum: his animae quoque dignitas et origo, et pleraque quae de aſcenſu animarum per varios gradus ad Deum dicuntur in hac ſchola nituntur.

XIV. Dii non compinguntur vllis mundi regionibus neque inferiora haec eorum praeſentia deſtituuntur. Sed Dii in hoc maxime excellunt, quod a nullo contineantur, ipſi autem omnia in ſe contineant: quae autem ſunt terreſtria, a Deorum pleromati habent ſuam eſſentiam Deosque hic exiſtentes ante naturas ſuas proprias ſtatim ſortiuntur, quamprimum ad eos participandos idonea ſint [i]. Intelligit hic Iamblichus corpora illa aetherea et aërea, quae accipiunt Dii, quae accipere potius Deos quam ab illis accipi, contendit, ſecutus Plotinum, quem ſupra ſtatuentem audiuimus, animam vniuerſalem non accedere corpori, ſed corpus accedere animae, nec eam corpus continere, ſed ab ea contineri.

XV. Omnia itaque Deorum plena ſunt [k].

XVI. Diuinitas ſiue partes aliquas vniuerſi ſortiatur, puta coelum vel terram, ſiue vrbes ſacras et regiones, et ſaltus aliquos aut ſtatuas ſacras, ſolet haec omnia extrinſecus irradiare, quomodo ſol ſuis radiis omnia extrinſecus colluſtrat; diuinusque fulgor micat ſeparatim inque ſe ipſo ſtabilis et permanens peruadit omnia totus, et omnia complet poteſtate perfecta, concluditque omnia in ſeipſo ſecundum infinitam quandam cauſſalitatis excellentiam, vnitur vbique ſibi ipſe, et fines principiis connectit. Receptacula vero diuinorum munerum ita ſe habent, vt quaedam aetherie, alia aërie, alia aquatice pro ſua quaeque proprietate recipiant Deorum dotes, quo ſpectat theurgica ars inuocationibus huiusmodi numinum diſtributioni accommodatis vtens [l].

XVII. Nul-

ff) c. 7. p. 11. ſeq.
g) c. 8. p. 14.
h) Ibid.
i) p. 15. conf. GALE h. l.
k) c. 9. p. 116. Vetus hoc eſt et peruulgatum, vt ſuo loco demonſtratum.
l) p. 17.

XVII. Nullum ex melioribus generibus eſt patibile, nec aptum natum ad paſſiones admittendas, et ne anima quidem adhuc corpore pura paſſionis alicuius aut alterationis capax eſt; atqui ne tum quidem, cum in corpus deuenerit, ipſa quicquam patitur, immo ne rationes quidem ſeminales, quas corpori imprimit: ſed tantum cauſſa eſt, cur compoſitum patiatur [ll]; ipſa vero ex ſe immutabilis perſtat, eſſentiam habens omni paſſione ſuperiorem. Multo magis id valet de heroibus, daemonibus atque Diis.

XVIII. Non itaque afficiuntur Dii daemonesque iis, quae aſſidue fiunt in ſacris, ſed eorum quaedam arcanam omnique ſermone ſuperiorem cauſſam habent, quaedam autem ab aeterno melioribus generibus conſecrata fuere tanquam ſymbola, alia imaginem repraeſentant aliquam aliam, quae ſit rationis occultae forma manifeſta, alia honoris gratia afferuntur, aut ſimilitudinis et cognationis cauſſa conficiuntur, quaedam in nobis id, quod vtile, operantur, vel purgando vel ſoluendo humanas paſſiones [m].

XIX. Neque precationibus Dii affici poſſunt: nam diuina irradiatio, quae inter precandum fieri ſolet, vt ſponte emicat, ita ſponte operatur, longeque abeſt a tractione omni, vt quae manifeſtat ſe ipſam per diuinam efficientiam et perfectionem, tantoque anteuertit liberrimam in nobis motionem, quanto diuina volitio boni noſtram electionem praecurrit [n].

XX. Anima itaque per preces ad Deos tantum aſcendit ab illis vocata ad vnionem; hicque aſcenſus ſacerdotibus praeſtat a paſſionibus quidem puritatem, a generatione immunitatem, et ad principium vnionem [o].

XXI. Sic et inuocationes, per paſſionem ſacerdotes Diis non connectunt, ſed per amicitiam illam, quae vniuerſa continet, indiſſolubilem connexionis communionem praeſtant [p].

XXII. Ex his etiam intelligi poteſt, quid de ſupplicationibus cenſendum, quibus diuinam iram placamus. Ira enim Deorum non eſt inueterata quaedam ac permanens iracundia, ſed beneficae Deorum curae auerſio quaedam; quam quidem curam vbi noſmetipſi auerterimus a nobis, tanquam a luce meridiei nos abſcondentes, tenebras nobis accerſimus, et bona Deorum indulgentia nos priuamus ipſi. Poteſt autem placatio nos iterum reſtituere in participationem diuinam, et prouidentiam diuinam a nobis diuulſam iterum ad ſe communicandum inuitare, et debito modo participantes cum participatis mutuo connectere [q].

XXIII. Luſtrationes autem, quoties locis terrae vicinis aliquid mali incubat, medentur et tuentur, vt nulla mutatio aut paſſio poſſit in nos incurrere. Siue Deos enim, ſiue daemonas inuocat tanquam auxilia-

 tores

ll) c. 10. p. 19.
m) c. 11. p. 20. ſeqq.
n) c. 12. p. 23.
o) Ibidem.
p) Ibid.
q) c. 13. p. 24.

tores et malorum auerruncatores et seruatores, et per eos procul ablegat omnem, quae a passionibus possit ingruere, noxam [r].

XXIV. Necessitates itaque propriae Diis tribui debent, quae ita fiunt, vt dignum est Diis. Quare nec ab extra nec tanquam per vim necessitantur, sed vt bonum oportuit esse ex necessitate, sic se habent semper, atque ita, vt nec alio modo se velint habere [s].

XXV. Preces ad Deos mentesue intelligibiles dirigendae sunt: nam quod in nobis est diuinum, quod intelligibile et vnum, expergiscitur plane inter precandum, experrectum vero appetit vehementer, quod sibi simile est, et copulatur suae ipsius perfectioni [ſ].

XXVI. Non per potentias aliquas aut organa Dii preces ad se recipiunt, immo vero in se continent orationum religiosorum hominum effecta, et eorum praecipue, qui per puritatem et religionem Diis ipsis consecrati sunt et vniti, tunc enim diuinum plane Numen sibi praesens est, nec, vt alienum quid, precum percipit sensa.

XXVII. Etsi coeleste corpus siderum, quae Dii vocantur, valde est cognatum Deorum immateriali substantiae, quod scilicet et simplex et immortale et vniforme et aeterni secundum eadem motus est, diuinae tamen mentes quae illis insunt, potissimum respiciendae sunt, quae non continentur intra illa sua corpora, sed diuinis suis vitis et operationibus continent ipsa corpora; nec ipsi propendent ad haec corpora, sed corpora ad diuinam caussam adspirant, nec eorum intellectualem perfectionem impediunt, vel iis molestiae quid afferunt [ſſ].

XXVIII. Sunt Dii hi omnes benefici, et bonorum etiam auctores, et ad bonum tantum respicientes vniformiter circumaguntur, ex intuitu boni solius et pulchri. Quin immo et subiecta ipsis corpora incredibiles quasdam habent virtutes, quae partim in ipsis permanent, partim in mundi naturam profluunt, et per vniuersam genesin ordine progredientes et vsque ad res particulares ordine pertingentes [t]. Descendunt vero ad salutem vniuersi, et totam genesin eodem modo continent et administrant. Genesis autem iuxta naturae potius suae modulum, quam pro Deorum viribus de Diis participat. Hinc absurde faciunt mathematici, qui malitiam corporibus coelestibus tribuunt, eo quod quae de iis participant, aliquando mala sint. Nam quod participatur, recipitur tanquam in alia re, et differenti, quae in his, quae sunt circa terram, locis malum dicitur et inordinatum. Haec igitur participatio caussa est plurimae in inferioribus diuersitatis, vt est miscella illa materialium cum immaterialibus influentiis, item quod inferiora haec aliter accipiant illud, quod etiam alio modo dabatur [u].

XXIX.

r) Ibid. PORPHYR. sent. XIX. p. 66. seqq.
s) c. 14. p. 25.
ſ) c. 15. p. 26.
ſſ) c. 17. p. 29.
t) c. 18. p. 30.
u) Ibid. p. 31.

XXIX. In vniuerſi harmonia et craſi euenire poteſt, vt eadem, quae ſunt ſalutaria toti vniuerſo, propter conuenientiam et perfectionem receptorum et recipientium, partibus interim ſint damnoſa, propter particulares ineptitudines [v].

XXX. Dii intelligibiles, qui incorporei et vniti ſphaeris coeleſtibus inequitant, habent haud dubie originem in mundo intelligibili atque ita ſuas ipſorum ſpecies diuinas contemplantes, totum coelum adminiſtrant, iuxta infinitam quandam operationem.

XXXI. Conſpicua itaque Deorum ſimulachra ab intelligibilibus paradigmatibus diuinis, aut ſaltem penes illa progenerantur: progenerata vero poſtquam ſunt, manent quoque in iis firmiter, eademque contingunt per ipſam illam imaginem, quae ab iis perficiebatur [x]. Satis luculenter haec Iamblichi aſſertio ex Plotini deſumta ſchola ea corroborat, quae in Plotini phyſiologia diximus, Deos intelligibiles eſſe aeterna paradigmata, ſiue ideas diuinas Deorum ſenſibilium, id eſt, ſolis, lunae atque reliquorum ſiderum. Addit enim Iamblichus: eae diuinae ſpecies, quae adſunt conſpicuis Deorum corporibus ſeparatim exiſtunt ante illa corpora, et ipſarum paradigmata intelligibilia quae impermiſta ſunt, et ſupercoeleſtia, in ſe ipſis vnita permanent, et tota ſimul iuxta aeternam ſuam eminentiam.

XXXII. Eſt itaque vnum commune et indiſſolubile vinculum inter ea penes intellectuales operationes. Proceſſus enim ille omnium ab vno, et in vnum recurſus et imperium vnius ſuper omnia, communionem praeſtat inter Deos, qui ſunt in hoc mundo et eos, qui ſunt in intelligibili. Praeterea ſecundorum ad prima intellectualia conuerſio primorumque in ſecundos Deos eiusdem eſſentiae et poteſtatis communicatio connectit eorum ſynodum in vnum indiſſolubiliter. Multis de his diſputat Iamblichus [y], vt demonſtret, diſcrimen inter Deos intelligibiles, intellectuales et ſenſibiles non impedire, quo minus vnum omnia ſint, eo quod communi gaudeant eſſentia, ex qua omnia effluxerint: vnde aſſerit quoque: Deos conſpicuos eſſe extra corpora, atque adeo ad mundum intelligibilem pertinere, et Deos intelligibiles propter vnitatem ſuam infinitam Deos conſpicuos in ſe continere, vtrosque vero ſecundum communem vnitatem et operationem vnam ſtabiliri. Ex quibus ſequitur, mentes eas diuinas, quae ſidera complectuntur, habere ideas ſuas in mente ſiue intellectu diuino, tanquam Deos maiores, cum iis tamen eſſentiae ratione eadem connecti. Quod an non ſit nugari de diuinis, lector iudicet?

XXXIII. Daemones nec oculis nec ſenſu percipi poſſunt, Dii vero notitiam omnem rationemque materialem praeuertunt. Daemones praefecturam mundi ſortiti quasdam portiones particulares gubernant, Dii res omnes tum coelum, tum mundum, tum occultas in iis poteſtates

ſua

v) p. 32. x) c. 19. p. 33. y) p. 33.

ſua gubernatione complectuntur. Daemones ſunt quodammodo connati et inſeparabiles ab iis rebus, quas adminiſtrant; Dii vero, quanquam corpora conſcendunt, prorſus ſunt ab iis ſeparati. Dii principes ſunt et ordinant res omnes praeſidendo, daemones miniſtri Deorum imperia capeſſunt liberrimo obſequio [z].

XXXIV. Daemones oriuntur ex poteſtatibus Deorum genetricibus, et demiurgicis, ſed tum demum, cum iſta poteſtas ad extremos proceſſus ſui fines et diuiſiones vltimas peruenerit: heroës iuxta rationes vitales, quae ſunt in Diis, exoriuntur; animae autem principales et perfectiſſimae hos ipſos excipiunt, ab ipſis definiuntur, et ab ipſis ſeparantur [a].

XXXV. Potentiae daemonum ſunt genitabiles, et ad eos naturae adminiſtratio et animarum corporibus alligandarum cura pertinet: heroibus vero vires tribuere oportet viuificas, hominum duces, et a generatione ſolutas [b].

XXXVI. Anima per Deorum benignitatem et infuſam ab illis illuminationem ſaepe altius aſcendit, et in ordinem maiorem angelicum euehitur, tunc non amplius animae finibus continetur, ſed tota in angelicam animam euadit, et in puriſſimam vitam perfecte peruenit [c]. Et nomen ordinis angelici in Platonicorum ſcholis ante Chriſti in his terris verſantis tempora inuſitati et ipſum dogma ſuadet, imitatum hic fuiſſe Iamblichum Chriſtianos, ἰσαγγέλειαν animabus caſtius viuentibus promittentes. Eiusmodi enim κακοζηλίας exempla inter Iamblichi praecipue diſcipulos occurrunt plurima [d]. Talis anima fuit Apollonii, ſi hos audis.

XXXVII. Epiphaniae Deorum reſpondent eorum eſſentiis, poteſtatibus, et operationibus; quales enim ſunt, tales inuocantibus apparent, operationesque oſtendunt et indicia ſibi propria exhibent.

XXXVIII. Deorum phaſmata ſimplicia ſunt, daemonum vero varia; angelorum ſimpliciora ſunt, quam daemonum, inferiora vero, quam quae Deorum: archangelorum propius paulo ad cauſſas diuinas accedunt, archontum phaſmata, ſiue qui mundi ſunt rectores et ſublunaria elementa gubernant, varietatem quidem habent, ſed et ordinem et ornatum, qui vero materiam moderantur, imperfectiores apparent, et maiori varietate: animarum denique ſpectra omnigena apparent. Et Dii quidem ſalutares viſui affulgent, archangeli terribiles ſunt et ſimul mites, angeli mitiores, daemones horribiles, heroës mitiores; archontes dolores inferunt, animarum ſpectra debiliora ſunt. Apparitiones Deorum, angelorumque immutabiles ſunt, daemones forma variant. Prolixe diſcrimen apparitionum harum proſequitur Iamblichus [e], exercitatus in iis

z) c. 20. p. 37.
a) Sect. II. c. 1. p. 39.
b) Ibid. Conf. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς L. II. ſ. 37. PROCLVS de daemone.
c) c. 2 p. 40.
d) Vid. MOSHEM. diſſ. de hac imitatione, Diſſert. H. E. p. 230. ſeqq.
e) c. 3. ſeqq. p. 41. ſeqq.

iis euocandis artifex, qui tamen, ſi recte attendimus, leues et inſulſas nugas comminiſcitur. Eandem inſaniam ſequitur Proclus, et aetatis illius ſequioris alii, quorum hac de re placita enarrauit PSELLVS [f], qui ita de his rebus ſtatuunt, quaſi his coeleſtium choris ipſi interfuerint. Prout nempe vel ordine, vel modo apparitionis, vel medio, vel fine, et his ſimilibus diſtinguuntur, ita et eorum epiphanias differre ſtatuebant: qua de re fuſe Iamblichus diſſerit. Ceterum cum angelorum et archangelorum ordinem hoc loco commemoret, quae nomina ante Chriſtum natum inter Graecos inaudita fuere, diſputatum eſt viris doctis, vnde haec nomina ad Platonicorum ſcholas peruenerint. Porphyrium iam meminiſſe archangelorum, PROCLI [g] teſtimonio conſtat, qui addit: reprehendiſſe Iamblichum hoc philoſophandi genus, quod Plato nusquam archangelorum meminerit: quin et ipſe fatetur: *ὁυ δὲ φιλόσοφος ὁ τρόπος ὅυτως τῆς θεωρίας, ἀλλὰ βαρβαρικῆς ἀλαζονείας μεϛός.* *Non haec methodus eſt philoſophica, ſed barbarica oſtentatione plena.* Et THOMAS GALE [h] quidem ex oraculis Chaldaicis eorum nominum vſum didiciſſe Platonicos putat: aſt eſſe ea foetus horum hominum ſuppoſititios, *tomo primo* luculenta demonſtratione confecimus. Rectius L. HOLSTENIVS [i], (cuius etiam partem ipſe vidit Galeus) Porphyrium vel ex Ammonii vel etiam ex Origenis ſchola, quem adoleſcens audiuit talia accepiſſe coniicit. Certum tamen, in philoſophia orientali hos ſpirituum coeleſtium ordines et appellationes non fuiſſe ignotas, vt ex Gnoſticorum ſomniis conſtat: quin et in Iudaeorum libris apocryphis et cabbaliſticis etiam, multa de archangelorum angelorumque ordinibus garriuntur [k]. Quae permouere magnum GROTIVM [l], vt Iudaeos hanc de archangelis doctrinam ex captiuitate Babylonica attuliſſe ſtatueret, et nomina thronorum, principatuum, poteſtatum etc. inde originem habuiſſe crederet; in quo tamen rei certiorem deſideramus fidem. Nobis ſi coniecturis agendum, doctrinam de angelorum certis ordinibus Iudaeis domeſticam fuiſſe dubium nullum eſt; cuius in ſacris veteris federis paginis haud obſcura deprehenduntur veſtigia. Cum vero Iudaei de diuinis ſublimiori reuelatione edocti a multis gentilibus crederentur, veriſimile eſt populos et Orientales et Aegyptiacos, inter quos coloniae Iudaicae habitabant, ea quae a Iudaeis ſuffurati fuerant, theologiae ſuae infarſiſſe, ſicque archangelorum et angelorum nomina, quae ſatis euidenter origines Iudaicas ſapiunt, in philoſophiam Aegyptiacam et Orientalem irrepſiſſe. His cum accederent Ammonius et ſequaces, Chriſtianos imitati, mirum non eſt, haec nomina inter Platonicos Alexandrinos obti-

f) De operatione daemonum.
g) In Timaeum L. I. p. 47.
h) Ad l. c. Iamblichi.
i) In vita Porphyr. c. 6. p. 237. ſeq.
k) Dicemus ea de re infra. Conf. GAVLMIN. de vita Moſis p. m. 300.
l) Ad Matth. XVIII.

obtinuiſſe. Intercedit quidem huic ſententiae TANAQVIL. FABER [m], qui nomen angelorum, quatenus diuinum ſpiritum geniumue denotat, ipſis Chriſtianis temporibus antiquius putat, et non ad ARISTIDEM [n] tantum prouocat, qui Mineruam angelis omnibus maiorem dixit; ſed ad ipſum quoque PLATONEM [o], apud quem Δίκης Νέμεσις ἄγγελος, Iudicii angelus Nemeſis eſſe dicitur. Parum vero haec a communi eruditorum ſententia, quae angeli nomen veteribus Graecis ignotum fuiſſe ſtatuit, dimouere nos apta ſunt. Ariſtides enim audiendus non eſt, qui poſt Seruatoris demum nati vixit tempora: Platonis vero locus angeli nomen non alia ſignificatione vtitur, quam miniſtri, ſiue nuntii, vel executoris, idque vult, iudicii diuini ſententiam vindictam exſequi, et crimina punire. Vt taceamus, quod eleganter monuit Cel. MOSHEMIVS [p], ſenſu Chriſtiano Nemeſin non potuiſſe dici angelum, eo quod inter Deos relata fuerit. Plato etiam citato loco populariter tantum loquitur, nec de daemonum Deorumque ordinibus quicquam praecipit. Cauſſam itaque nullam videmus, cur deſerenda ſit, eruditiſſimorum virorum IS. CASAVBONI, TH. GATAKERI, aliorumque ſententia, nomina haec Platonicos a Iudaeis et Chriſtianis accepiſſe: id quod adductus ſupra Procli locus haud obſcure innuit. Reddiderunt vero Chriſtianis, quod ab iis mutuum accepere Platonici, at ſine foenore, magnoque eccleſiae damno: quam corrupta enim his ſomniis Platonicis doctrina de angelis purior fuerit, vel ſolius Pſeudo-Dionyſii Areopagitae ſcripta, quae ex hac ſchola prodierunt, luculento exemplo teſtantur, cultusque angelorum, ab his temporibus inualeſcens ſatis prodit. Qua de re tamen in ſacra hiſtoria plura monenda ſunt [q].

XXXIX. Differunt porro apparitiones deorum, daemonum, heroum et animarum, ratione celeritatis et tarditatis, auctoritatis, emphaſis, magnitudinis et latitudinis imperii, claritudinis, luminis, ignis. Nempe quo excellentior ordo eſt, eo magnificentior et illuſtrior eſt apparitio, id quod Iamblichus [r] ita ediſſerit, vt mera ingenii otioſas nugas ſectantis ſomnia, ſine vlla veriſimilitudine enarrare, ſit apertiſſimum. Non tamen ſuopte haec omnia de apparitionibus Deorum, ingenio excogitauit ſecta Alexandrina, ſed a veteribus quoque multa accepit inque rem ſuam conuertit, quae alibi enarrari ſolent [s]. An non ſacrae apparitiones in Iudaicae et Chriſtianae gentis hiſtoria enarratae occaſionem quoque Platonicis reformatis dederint, in hoc argumento maiori contentione et audacia ineptiendi, ex ſcopo, quem ſibi praefixere, ſupra memorato, lector attentus facile iudicabit. Quod vero tantum de his apparitionibus garriant, inde potiſſimum repetendum eſt, quod Alexandrina ſchola angelos ſiue daemonas non genus eſſe

m) Epp. L. I. ep. 63. p. 214.
n) Orat. in Mineru.
o) De legibus L. IV.
p) l. c. p. 347.
q) Conf. FABRIC. proleg. ad Marin. p. 12.
r) c. 4. p. 44. ſeq.
s) Conf. Cl. IO. GOTTLOB NIMPTSCH. de apparitionibus Deorum, Lipſ. 1720.

esse purum statuebat, et ab omni corpore secretum, sed sociatum putabat ex natura simplici omnisque concretionis experte, et ex alia corporea et solida. Qua de re testimonia produxit CVDWORTHIVS [t], qui tamen in quibusdam fallit et fallitur, vt ostensum a doctissimo Interprete.

XL. Porro apparitionum influentiae et munera non sunt aequalia in omnibus, nec eosdem habent fructus et effectus. Dii quippe aduentantes sanitatem corpori afferunt, animae virtutem, menti puritatem, omnesque nostras facultates in propria principia restaurant. Archangelorum eadem operatur, sed neque semper, neque in omnibus, neque sufficienter. Angeli quoties apparent, bona, sed partitiora diuisaque afferunt, plusque a luce, quae eos constituit, deficiunt. Daemones praesentia sua corpus grauant, morbisque affligunt, animamque ad naturam praecipitant, nec a corporibus et cognato iis sensu discedunt, atque eos, qui ad ignem coelestem adspirant, in hoc inferiori loco detinent, nec a fati vinculis soluunt [u]: heroum apparitio ad fortia facta et facinora quaedam instigat. Archontes mundani visi bona praebent mundana vitaeque huius commoda. Materiales vero principes materialia et quae terrena sunt largiuntur. Animarum spectra, si quidem purae sunt animae angelorumque ordine constitutae sursum reuocant, et salutaria sunt, spemque sacram ostendunt, et praestant ea bona, quorum spem induunt. Animae autem impurae ad genesin detorquent spes, et earum fructus corrumpunt, passionibus complent, quae contemplantes quasi clauis affigunt corporibus [v].

XLI. Differunt etiam apparitiones ex vario comitatu et satellitio, quo stipantur diuina. Dii circa se angelos vel Deos adstantes habent: archangeli angelos post se habent; angeli prae se ferunt opera ordini suo congruentia, daemones boni exhibent opera sua bona conspicienda: daemones vltores suppliciorum varia genera ostendunt: alii daemones praui trahunt secum feras quasdam noxias, et sanguiuoras; archontes prouincias quasdam mundi in conspectum adducunt. Principes alii afferunt materiae inordinatae speciem. Anima ignem exhibet nullius certae formae, qui animam mundi repraesentat, sin purgata fuit, lucem penitissimam et speciem defaecatam ostendit, sequiturque ducem ad superiora suum libenter. Anima vero deorsum vergens vinculorum et poenarum facies post se trahit, spiritibus materialibus plena stat, etc. Verbo: omnia haec genera ordinem sibi proprium ostendunt, aërii ignem aërium, terrestres terrestrem et nigricantem, et coelestes splendidiorem, et cuncti ordines sibi sub alterna ratione subordinantur [w].

XLII. Sed et ordines diuersi varietate luminis, subtilitate ignis, raritate aëris, inter se differunt [x]. Nugas esse putidas, quae Iamblichus enarrat, nemo negabit, cui sanum sinciput est. Sed probe tamen ea

tenen-

t) Syst. int. c. V. s. III. §. 32. p. 1081.

u) Conf. MINVC. FELIX in Octau. c. 27.

v) c. 6. p. 47. 48.

w) c. 7. p. 48.

x) c. 8. p. 50.

tenenda ſunt, vt origines ſuperſtitionis late regnantis pateant. Irrepſiſſe enim haec quoque inter Chriſtianos vel ex vno PSELLO [y] diſci poteſt, et tot aniles de ſpirituum variis apparitionibus formisque fabulae ex hac ſchola enatae produnt, a quibus ad haec vsque tempora liberari mundus nondum plane potuit.

XLIII. Quaecunque in his apparitionibus fiunt, ea fiunt ex vero, nec Dii decipiunt: ſed quando peccatum aliquod admittitur in arte theurgica, tunc alia, quam quae oportet, ſimulacra in conſpectum veniunt; nempe inferiora numina habitum meliorem induunt, et mentiuntur ſe ea eſſe, quorum ſchema gerunt; quam falſitatem ſacerdotes per regulas artis facile detegere et apparentes daemones redarguere poſſunt [z].

XLIV. Cognitio diuinorum ſanctos nos facit, et res ſacra eſt et vtilis, eorumque ignorantia homines malis omnibus replet propter inſcitiam et vecordiam [a].

XLV. Vnio illa deifica non acquiritur, niſi per caeremoniarum ineffabilium obſeruantiam, per operationes rite factas, Diisque dignas, omnemque intellectum ſuperantes, perque vim inexplicabilem ſymbolorum Diis ſolis intellectorum: neque pendet iſta operatio ab intellectu noſtro [b]. Prodidit hoc loco, ſi vllo, indignam philoſophiae nomine artem fraudulentam Iamblichus. Non enim rationes dari, aut ex principiis deduci concluſiones, aut vllo modo veritatis characteres in ea re detegi poſſe ab intellectu humano contendit, ſed artifici tantum in hac arte pulchra credendum eſſe poſtulat. Is, quaſcunque tibi, Lector, fraudes propinabit, dicet, intellectum haec ſuperare omnem, et caeremoniarum ac religionis obſeruantia diſci, teque ridebit, demonſtrationem vel characteres veritatis poſtulantem. Sufficit enim αὐτὸς ἔφα Platonicorum.

XLVI. Praeſcientia nihil eſt eorum, quae generantur, nec phyſicum quid, nec in ſe humani quid habet, ſed diuinum quid et ſupernaturale eſt, coelitusque ad nos dimittitur [c].

XLVII. Mantice per ſomnia fit, ſi vel ſomno abeunte, cum iam incipimus euigilare, vocem breuem, quae, quid faciendum ſit, praecipiat, audire videmur, vel inter vigilias et ſomnum, vel cum plane euigilauerimus, voces audiuntur. Quandoque etiam ſpiritus quidam non corpulentus, nec ſpectabilis ſe iacentibus circumfundit, ita vt non oculis, ſed alio quodam ſenſu et perceptione ſentiatur, venit enim cum ſtrepitu et vndiquaque circumfunditur absque contactu, operaque mirifica praeſtat ad paſſiones animae corporisque reſtinguendas [d].

XLVIII. Anima duplicem habet vitam, vnam ſimul cum corpore, alteram ab omni corpore ſeparabilem. Priore vtimur, quando vigilamus; inter dormiendum vero ſoluti a quibusdam iniectis vinculis vtimur poſteriore

riore

y) loc. cit.
z) c. 10. p. 53.
a) c. 11. p. 57.
b) Ibid. p. 56.
c) Sect. III. c. 2. p. 60.
d) Ibid.

riore a generatione libera et ſeparata, et tunc haec vitae ſpecies, quae intellectualis eſt et diuina, ſtatim in nobis expergiſcitur, agitque quemadmodum ſua fert natura [e].

XLIX. Quoniam enim mens entia contemplatur, anima autem generabilium omnium rationes in ſe complectitur, non mirum eſt, ſi ſecundum cauſſam comprehendentem futura, in praecedentibus ea rationibus ordinata praenoſcat.

L. Quoties mens Diis copulatur, per abſtractam operationem haurit veriſſimas ab iis et exuberantiſſimas notiones, a quibus elicit veram in ſomniis diuinis vaticinationem [f].

LI. Si vero anima, quas in ſe habet rerum generabilium rationes connectat cum Diis, earum cauſſis, potentiam ab iis accipit et capacitatem cognoſcendi et quae fuerunt, et quae futura ſunt, omniaque tempora perluſtrat, quaeque in iis euentura ſunt, contemplatur, ſortiturque prouinciam ea, prout oportet, ordinandi, curandi, corrigendi [g].

LII. Diuini afflatus, (ἐνθȣσιασμȣ) haec ſigna ſunt: qui eum patiuntur, neque ſenſuum vtuntur officio, neque ita vigilant, vt qui ſenſus habent expeditos, neque ipſi quidem futura apprehendunt, neque humano more operantur; ſed neque ſui compotes ſunt, vt erant nuper, ſed nullo prorſus modo, neque reflectunt in ſe ipſos propriam intelligentiam, neque promunt cognitionem ſua ſponte. Admoti ignibus non vruntur, vel aduſti, id ſentiunt; vel transfixi verubus, vel in tergo ſecuribus percuſſi etc. perſentiſcunt, ſed Dei afflatu vecti viam per loca inuia inueniunt, in ignem feruntur illaeſi, ignem calcant, fluuios mirifice tranant, nec intelligunt ſuas operationes, neque vitam animalem vel humanam viuunt, ſed aliam longe diuiniorem [h]. Dubium non eſt iactabundo mendacio haec confinxiſſe philoſophum nugiuendulum, vt haberet, quod virtuti thaumaturgae Apoſtolorum opponeret.

LIII. Enthuſiaſmus non pendet ab animae facultatibus, aut ab intellectu vel corpore, ſed eſt raptus diuinus, qui organis tanquam mediis vtitur [i]. Eius vero cauſſa eſt illuminatio ab ipſis Diis promanans, et obſeſſio plena et abſoluta, quae omnes facultates abſorbet, motusque et operationes omnes humanas et ſenſum noſtri plane exterminat, ſermones proferens, quos tamen non intelligit, qui eos loqui videtur, ſed furioſo ore occupantis Dei miniſter eſt [k].

LIV. Soni et carmina Diis conſecrantur, ſua cuique propria, eſtque in his affinitas mira, quae reſpondet propriis ſingulorum Deorum ordinibus, et potentiis, etiam vniuerſi conuerſionibus et harmonicis concentibus, qui inde profluunt; propterque hanc affinitatem ipſi Dii ſtatim praeſentes ſe ſiſtunt, vt de iis participent, qui mediocrem ad eos habent ſimi-

e) c. 3. p. 63.
f) Fundamenta huius aſſertionis ex Pſychologia Plotiniana patent.
g) Ibid. Conf. VOSSIVS de theol. gent. L. III. c. 35. p. 894. ſeqq.
h) c. 4. p. 64.
i) c. 7. p. 67.
k) c. 8. p. 68. Exemplum habemus in vate Delphica.

ſimilitudinem, immo perfecta ſtatim euadit obſeſſio, et melioris naturae poteſtatisque plenioris hauſtus [l]. Nititur hoc fundamento ſtudium Alexandrinae ſectae, in conficiendis hymnis ſacris poſitum, quibus mira effeciſſe Proclum et diſcipulos Marinus iactat, vt ſupra dictum. Sed et Corybantes, et Sabaii et matris Cybeles myſtae, metrizontes dicti huc pertinent [m].

LV. Anima priusquam corpori ſe inſinuaret, diuinam audiuit harmoniam; poſtquam in corpus deuenerit et ea audit carmina, quae diuinae harmoniae quam proxime ſtricturas repraeſentant, vtique ea amplectitur, et per ea diuinam harmoniam recuperat, ad quam proinde rapitur, et vnice ſeſe applicat, hauritque de ea, quantum ipſa poteſt capere [n].

LVI. Alia vaticinii diuini ſpecies eſt, quae per oraculum fit, in qua diuina vis numenque affulget iis, per quae oracula eduntur [o]. Multa de iis diſſerit Iamblichus, vt nobis perſuadeat, cuncta enthuſiaſmo diuino in oraculis acta eſſe: quorum veritas vt pernoſcatur, comparanda cum Iamblichianis ſunt ea, quae de oraculis noſtra aetate diſputauere ANT. van DALEN [p] et elegantiſſimus FONTENELLIVS [q], quos, niſi fallimur, non ſatis feliciter oppugnauit FR. BALTVS [r], nobis enim hic prolixis eſſe non licet.

LVII. Deorum poteſtas, quae omnia bonis replet, fulget vndecunque, turba igitur malorum ſpirituum locum amplius non habet, neque poteſt ſe oſtendere, ſed, ac ſi reuera nihilum eſſet, in nihilum abit, nec enim vel mouere ſe poteſt, vel negotium faceſſere, quoties meliores ſpiritus comparent [s].

LVIII. Qui ſolis characteribus ad euocandos Deos vtuntur, audaces homines, eos in vatum numero percenſere non oportet, fraudibus enim et errore plena eſt haec vaticinandi via.

LIX. Illuminatio quoque ex vaticiniorum genere eſt, quae circumpoſitum animae aetherium et ſplendidum vehiculum (ὄχημα) diuina luce perfundit, vnde ad Deorum voluntatem percitae imagines diuinae eam quae in nobis eſt, attingunt phantaſiam [t]. Ὄχημα ſiue corpus luminoſum, quo anima veſtitur, quid ſit, ſupra dictum eſt.

LX. Reliqua vaticiniorum genera, qualia ſunt extiſpicia, et auguria, et aſtrologia, aliaeque, ab arte quidem proficiſcuntur, ita tamen, vt ea ſignis quibusdam vtatur diuinis, quae ab ipſis Diis variis modis perficiuntur. Ex his diuinis oſtentis humana ſagacitas per rerum et ſignorum conuenientiam coniectat vtcunque et vaticinationem colligit probabili ratiocinio.

LXI.

l) c. 9. p. 69.
m) Illi enim muſica harmonia ad enthuſiaſmum eliciendum vtebantur, conf. LIL. GYRALD. de Diis L. VII.
n) Ibid. p. 70.
o) c. 11. p. 73.
p) De oraculis gentilium.
q) Hiſtoria oraculorum. Add. IO. CLERICVS Bibl. choiſ. T. XIII. art. 2. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 109.
r) In Hiſtoria de ſilentio oraculorum paganiſmi: add. DAN. CLASENII de oraculis Libri III.
s) c. 13. p. 76.
t) c. 14. p. 77.

LXI. In his vaticiniorum ſpeciebus Dii ſigna per naturam, quae iis in generatione ſubſeruit, vel per daemonas generationi praefectos ſigna oſtendunt. Illi daemones vniuerſi elementis praeſidentes tum corporibus particularibus, animalibusque et ceteris in toto vniuerſo, omnia quae fiunt, cum facilitate ad obſequium perficiunt, et ſymbolice voluntatem Dei ſignificant [u].

LXII. Nihil in ſacris operibus digne poteſt praeſtari, niſi adſit aliquis ſuperum ſpectator operis et conſummator. Neque tamen is neceſſitatibus per inuocationes quibusdam attrahitur, cum diuina omni neceſſitate ſuperiora ſint: ſed inuocatio et cetera opera ſacra ab intelligente ſacerdote profecta, vi ſimilitudinis et quaſi cognationis ad Deos ipſa vltro currunt et connectuntur, nec cum violentia ſuas operationes perficiunt [x].

LXIII. Nihil in his operibus procedit a natura animae humanae, nec a cauſſa alia humana; ſed cuncta naſcuntur et pullulant ex cauſſa diuina. Non itaque ea phantaſiae opera ſunt, nec mixtae operationis, id eſt, quae ex anima noſtra et diuino afflatu extrinſece compoſita ſint: nec paſſio cauſſa eſt et affectus, nec morbus aliquis, puta melancholia, ebrietas, inſania. [y].

LXIV. Nec huc magi aduocandi ſunt, quorum totum negotium per apparentias miras, nequaquam ex rerum natura geritur, et fiunt omnia incerto et deceptorio modo. Sed nec naturalis coniectandi ſagacitas, cum diuina hac prouidentia confundi debet [z].

LXV. Sacerdotes veras Deorum ſpecies contemplari ſoliti imagines diuinatorias parui faciunt: iis enim omnia obſcure tantum adumbrantur, nec veri fiunt vera phantaſmata, et bona apparent tantum, minime autem ſunt, nec perfectum aut liquidum aliquid obtinent. Opifex eorum enim non Deus, ſed homo eſt; nec producuntur ex vniformibus et abſtractis eſſentiis, ſed ex materia ſubiecta. Sapiens itaque idolis his non fidit [a]; licet enim ad coelorum motus et conſpectus conflentur, nihil tamen habent in ſe diuini: nam materiae quae ſunt in generatione vltimae mouentur ad coeleſtes motus, ſemperque variant, et vanae euadere poſſunt [b]. Prolixe his capitibus contra talismanum, amuletorum et aliorum huiusmodi imaginum theurgicarum generum vanitatem pugnat ex propriis Platonicorum principiis Iamblichus, Plotini et Porphyrii opinionibus inſiſtens: Aſt pugnaſſe eum pro idolis ſiue ſimulacris, iisque *praeſentiam numinis vindicaſſe, quaecunque fundendi arte et ſculpendi arte fabrili certa mercede et opera conformata eſſent*, ait Philoponus, in libro, quem contra eius opus *de ſimulacris* ſcripſit, teſte PHOTIO [c]. Nec haec ad ſolas ſtatuas diuinas pertinere, ſed ad ſimulacra quoque magica, vel Apollonii Tyanei exemplum, quem inter diuinos homines haec

ſecta

u) c. 16. p. 79. conf. PEVCERVS de variis diuinationum generibus. GALE ad l. c. exemplum habes apud AMMIAN. L. XXIX. c. 1.
x) c. 18. p. 83.
y) c. 20. 21. p. 86. 87. ſeq.
z) c. 26. p. 94.
a) c. 28. 29. p. 97. ſeqq.
b) p. 99.
c) Cod. CCXV. p. 285.

ſecta retulit, vel Procli artes Marino laudatae oſtendunt, quorum vterque iyngibus et talismanibus theurgice operatus eſt. Non itaque ſibi conſtat Iamblichus, qui non inuſitata huius ſcholae ratione vno loco refellit, quod alio ſtabilitum iuerat. Illud vero omnino hic monendum iisdem rationibus, quibus Iamblichus talismanum vim eneruauerat, omnem quoque ſtatuarum diuinarum cultum euerti, quas tamen diuina praeſentia irradiari ſupra dixerat. Qualia ἀσύστατα et ſe mutuo euertentia plurima ſunt in horum philoſophorum ſcriptis, nec aliter quoque in φιλοσοφȣμένοις omni ſano principio et ratione deſtitutis euenire potuit.

LXVI. Diis bonis apparentibus, quicquid erat malum aut daemonicum fugit, nec tantillum pios turbare ſacrificatores poteſt, qui inde ab omnibus atheis et impiis moribus defaecantur. Qui vero ſacros ritus impie et inſolenter inuadunt, propter operationis infirmitatem et potentiae defectum Deos aſſequi nequeunt, malisque et impuris ſpiritibus familiares euadunt, quorum flatu prorſus implentur peſſimo, improbique fiunt et laſciui et daemonibus malis, quibus adhaerent ſimillimi. Nam hi mali ſpiritus Diis contrarii ſunt, vnde ἀντίθεοι, dicuntur [d]. Multa de his malis daemonibus diſſeruere, Chaldaei, Perſae, Iudaeique ex orientalibus regionibus reduces, et ſyncretiſmum quendam inter Moſaica et Chaldaica commenti, multa Iudaei Cabbaliſtae, in Aegypto enati: Puriora quaedam etiam tradidit diſciplina Chriſtiana. Hos omnes expilaſſe, ſuoque ſyſtemati infarſiſſe Platonicos reformatos dubium non eſt. Plura de his antitheis dabit Psellvs [e].

LXVII. Imperare ſacerdos brutis quibusdam ſpiritibus poteſt natura ſua, non enim illi vtuntur rationis poteſtate et vſu, qua valet ſacerdos. Aſt in ſacris vt pareant Dii ſacerdoti a duplici, quam ſuſtinet, perſona oritur: nam non ſolum homo eſt, et humanae naturae ſeruat ordinem, quem nos in hoc vniuerſo obtinemus: ſed et perſonam Deorum gerit, eo quod in eo eſt, quod diuinis ſignis corroboratum, et melioribus naturis conciliatum ſurſum tendit, ac ad eorum ordinationem pulchre circumducitur [f].

LXVIII. Iuſti apud Deos alia definitio eſt, quam apud homines. Hi enim ad praeſentem ſtatum vitamque tantum reſpiciunt: illi vero nobis praeſtantiores vitas animae vniuerſas et priores ſtatus contuentur; atque adeo ſi quam poenam ex inuocatione inferant, habent rationem peccatorum, quae in vita priori admiſit anima, iam tandem punita. Eadem in vniuerſum diuinae prouidentiae malum punientis ratio eſt ſaepe ignota. Nos enim ſummam et exactam Deorum iuſtitiam in quamplurimis non aſſequimur, quae non tantum ad animam vnamquamque, ſed ad totam quoque animarum cognationem reſpectum habet. Eſt enim omnium animarum in corpore et extra illud communio [g].

LXIX.

d) c. 26. p. 102. ſeqq.
e) De operationibus daemonum.
f) Sect. IV. c. 2. p. 107. conf. Gale ad h. l.
g) c. 4. p. 109. Conferenda haec ſunt cum Plotinianis philoſophematis de cauſſis mali phyſici ſupra enarratis.

LXIX. Malorum vero, quae subinde in inuocationibus eueniunt, multae possunt esse caussae, quae a malis daemonibus proueniunt: quae enim dissimilia sunt, et discordia et contraria, ad naturam daemonum factiosam pertinent, qui bonorum praesentiam mentiuntur [h].

LXX. Naturalibus aut corporeis vniuersi potentiis quoties vtuntur inuocantes, ad eos descendit efficacitatis communicatio, libera quidem et ad malefaciendum indeterminata; et qui vtitur ea communicatione, is est, qui ea abutitur ad contrarias, id est malas artes. Porro superna communicatio per simplicem ratamque illam mundi concordiam partes longissimas effectu suo tangit: si quis interim hoc deprehendens moliatur inique partes fortesue vniuersi peruertere in alias partes, sane his mali sequentis caussa non est tribuenda, sed hominum audaciae et transgressioni, quae ea, quae iuxta mundi ordinem bona sunt et salutaria, peruertunt [i]. Ecce vero egregiam philosophiam, secundum quam veneficus et magus nequissimus, ipsi diuinorum ordini et catenae ad pessimas artes damnaque afferenda imperat. Qua in re longius praeceptoribus suis progreditur Iamblichus. Plotinus enim, quem sequitur Porphyrius, animam cum ex intellectualium ordine sit, et cum mente diuina arctissime cohaereat fato, quod ex animae mundi dispositione et rationibus seminalibus oritur, non subesse contendebat, et eluctari posse ex hac serie dicebat. Multum haec superat Iamblichi assertum. Nam is non purae tantum animae communionem cum Diis, et quod inde sequitur, imperium in materiae ordinem et seriem caussarum in mundo concedit, Deosque voluntarie obsequentes sacrificulis statuit, sed et magos impuros abuti posse hac potestate et rerum omnium serie ad nocendum piis, et imperitari fato ad mala accersenda, sicque ipsis Diis, vel daemonibus saltem, qui mundo praefecti sunt, ministris vti ad facinora sua contendit. Quae quam impia sint et abominatione plena, quilibet videt. Ast rationem aliam pessimarum artium, quas magi excolebant, dare non poterant, sicque sua opera, quae eadem ex schola prodibant, quaeque diuina tamen esse mentiebantur, excusare coloremque iustum illis inducere stulto conatu quaerebant. Quod quibus ratiunculis, miseris sane et philosopho indignis euincere studeat nugator Iamblichus, in ipso eius opere legendum est. Nobis enim hisce diutius inhaerere propter limites nobis constitutos non licet.

LXXI. Anima mundi praesidet mundano corpori, Diique coelestes coeleste corpus moderantur; nihil vero inde passionis noxiae suscipiunt, vel in intelligendo impedimento, vt animae corpori iunctae accidit [k].

LXXII. Hinc ratio patet, cur vapor exhalans ab animalibus et suffitus sacer rite peractus Deos moueat? Is enim nec Diis nec mundanis et vniuersalibus caussis nocet, vtpote qui in diuinis continetur, ea vero non conti-

h) c. 7. p. 111. i) c. 10. p. 113. k) Sect. V. c. 2. p. 117.

continet, et ipsa non trahit adaptatque sibi Deos, et vniuersa, sed viceuersa accommodatur ipsa ad istorum imperium, et melioribus naturis ac caussis vniuersalibus applicatur, nequit autem illa constringere et sibi applicare. Emolumenti sectae suae, quae ordini sacro ministrabat, et sacerdotium sibi vindicabat, rationem hac assertione habuisse Iamblichum, dubium non est. Sine ea enim ratio dari non potuisset, qui intelligibiles Dii sacrificiorum nidore thurisque suffumigatione queant placari. Etsi enim vetus et peruulgata erat opinio, Deos pasci vaporibus et nidore carnium in sacrificiis, de qua viri docti passim differunt [l], absurda tamen ea visa est illis, qui curiosius in rationes cultuum diuinorum inquisiuerant, viderantque absurdum esse commentum, (quo tamen fundamento ista opinio nititur) Diis esse corpus aliquod. Hinc vel sacrificia ex carnibus reiiciebant, quod Pythagoreos fecisse constat, vel ad daemones tantum, qui corpore quodam essent vestiti, transferebant. Quod cum Christiani auide arriperent, et ad conflandum sacrificiis gentilibus odium vrgerent, malorum daemonum escam esse sacrificia iucundissimam [m], deseruere quidem Platonici receptam sententiam, sed cum propter emolumentorum suorum rationes ipsa tamen sacrificia deserere non possent, ad inanem hanc, quam Iamblichus tradit distinctionem confugerunt, et Deos quidem ab istis vaporibus nec tangi nec inescari posse dicebant, ast ad rationem tamen vniuersi eos pertinere, et tanquam principia passiua actiuis applicari docebant. Quod an satisfacere queat homini vel mediocriter attento, et annon desperatam prodat caussam, nulla ratione philosophica pingi ornarique aptam, ipse lector iudicet. His vero tota de sacrificiis doctrina innititur, de qua ita porro Iamblichus.

LXXIII. Effectus sacrificiorum efficacissimi, nec vniuersi, eiusque partium inter se consensioni, nec numeris quibusdam aut specificis quorundam animalium operationibus, aut coloribus aut partibus tribui possunt. Dii enim sunt supra naturam [n].

LXXIV. Sed procedunt mirifici effectus sacrificiorum ab amicitia tanquam a caussa et accommodatione quadam, et habitudine opifices ad opificia, genitores ad genita conciliante. In sacrificio enim perfecto omnes caussae a suprema ad infimam commouentur [o].

LXXV. Quoniam perfectissimae opificesque potestates in se omnes continent omnium caussas, ideo cum iis omnes efficientes rerum caussae vna cum his circumaguntur, atque adeo ex cunctis simul communis vtilitas in totam genesin deriuatur, aliquando quidem per ciuitates populosque et gentes omnigenas, aliquando per domos vel hominem vnumquemque bonis distributis, secundum proprietatem et quasi cognationem [p].

LXXVI.

l) Vid. AELIAN. var. hist. L. IX. c. 15. et Patres passim. Ex recentioribus GISB. CVPERVS Obs. L. II. c. 3. p. 76. EZECH. SPANHEMIVS ad Iuliani Caesares p. 226. L. KVSTER. in hist. critic. Homeri §. 3. p. 16. pluresque alii.

m) Conf. GOD. WALTHERVS in Historia conuiuiorum sacrorum a gentilibus post sacrificia initorum, Germanico idiomate edita.

n) c. 5. 6. p. 121. seq.

o) c. 9. p. 127.

p) c. 10. p. 129.

LXXVI. Daemones etsi corporibus vestiuntur, quae quidam sacrificiis nutriri volunt, corpus tamen illud immutabile est et impatibile, lucidumque et nullius indigum, ita vt nihil effluat inde, nihilque necessario influat, et si influxu opus habeat, sufficiunt exhalationes mundi, adeoque sacrificiis ad eos nutriendos opus non est [q]. Dubie, si ipsam orationis seriem respicimus, de corporibus, quibus daemones vestiuntur, loquitur, quae tamen et ipse, et antecessores ac successores aliis locis agnoscunt [r].

LXXVII. Vehiculum quod corporis similitudinem habet, quodque daemonibus inseruit, neque ex materia, neque ex elementis, neque ex aliquo corpore nobis noto constat: hinc ab alius essentiae corpore ali non potest, sed materiale omne in sacrificiis igne absumitur, et purgatur quod in eo est immateriale, atque materiae vinculis soluitur [s].

LXXVIII. Sacrificiorum ritus connectuntur et comparantur ad Deorum ordines. Dii autem alii materiales sunt, qui materiam in se comprehendunt et exornant, alii immateriales, qui omnino a materia liberi sunt, eamque longe excellunt. Ab illis sacrificia incipere et ad hos ascensum fieri decet [t]. Multa de his Deorum materialium ordinibus garriunt Platonici postremi, PROCLVS [u] et Damascius; vocant eos ἐγκοσμίους et ἀπολύτους, et Oracula ὑλαίους συνοχέας. Nec alii sunt Dii ἄζωνοι, nempe Deorum supramundanorum vltimi, mundanis proximi a mundo liberi, vt recte vidit GALEVS [x]. Nam PSELLO [y], Azoni Dii vocantur, qui libere potestatem suam exercent in Zonis, suntque collocati supra mundanos Deos. Errat itaque SERVIVS [z], qui *ex altioris scientiae hominum mente, Deos communes*, quorum mentionem facit VIRGILIVS [a], esse vult, *qui ἄζωνοι dicuntur, hoc est, qui coeli certas non habent partes, sed generaliter a cunctis coluntur.* Id enim oraculorum menti non respondere, quilibet videt, et Zonaei Dii, siue Spiritus numinaue Zonis annexa euincunt: qua de re videndus STANLEIVS [b], qui, dum Chaldaica nobis exhibere vult, Platonica tradit.

LXXIX. Duplex hominum status est. Aliquando toti anima fiunt, et extra corpus constituuntur, Deorum immaterialium hospites: aliquando vero constringuntur corporis testa et opprimuntur a materia et in corporis indolem degenerant. Hinc duplex exsurgit cultus ratio, illa simplex, incorporea, ab omni generatione pura, atque adeo sinceris competens animabus; haec plena corporibus et ritibus materialibus, conuenientia animis nondum defaecatis aut generatione prorsus liberatis [c].

 Vi-

q) l. c. p. 127.
r) Vid. praeter Plotinum supra adductum PORPHYR. de abstin. L. II. f. 42. PSELLVS l. c. p. 50.
s) c. 12. p. 128.
t) c. 14. p. 129.
u) Theol. Plat. L. VI. c. 2. p. 34. Comm. in Tim. L. V. p. 301.
x) Ad l. c. Iamblichi p. 269.
y) loc. cit.
z) Ad Aeneid. L. XII. v. 118.
a) l. c. - - - Diis et communibus aras.
b) Hist. phil. orient. P. XIII. S. II. c. 8. p. 1127.
c) c. 15. p. 130.

Videtur haec excogitaſſe Iamblichus, vt Pythagoram hoſtias puras et incruentas tantum admittentem, cum communi ſuperſtitione, more ſectae ſuae, conciliaret.

LXXX. In ſacrificiis, quae facimus pro corporis bono et ſalute oportet eſſe cultum corporeum, ritumque eiusmodi. Haecque, quae corporea bona offerunt, a Diis tantum materialibus accipiuntur [d].

LXXXI. Maxima hominum turba naturae ſubiicitur, eiusque potentiis gubernatur, et ſub fato eſt. Pauci ſunt, qui ſupernaturali mentis vſi potentia naturam ſupergrediuntur, praeſtantiores natura euadentes: nonnulli medium tenent inter puram mentem et naturam, et ab vtraque ſe reducunt, alii miſtam quandam ex illis vtrisque vitam amplectuntur: his diuerſis hominum generibus diuerſis ſacrificiis opus eſt ritibusque vel naturalem, vel intellectualem, vel mediam vitam concernentibus [e].

LXXXII. Quoniam, antequam apparent Dii, deſcenduntque ad terram, omnes praeſubiacentes illis potentiae mouentur, et praecurrunt, pompaeque inſeruiunt, qui non diſtribuit, quod cuique congruit, nec vnumquemque ſuo proprio honore proſequitur, abit inhonoratus ipſe et expers communicationis. Vnusquisque itaque Deorum, etiamſi arcani et inconſpicui ſacrificiis adſint, colendus eſt, pro ſuo gradu, quem tenet [f].

LXXXIII. Perfectiſſima vero ſacri cultus ratio eſt, quae ad totius multitudinis numinum vnum et principale ſe dirigit, atque in eo diuinas omnes eſſentias et principatus ſimul colit; ſed haec ſero aduenit et oppido paucis [g].

LXXXIV. Quando cauſſae diuinae et humanae praeparationes ex aequo reſpondent, tunc ſacrificii operatio perfecta omnia quidem bona perfecta et immenſa reportat [h].

LXXXV. In cauſſis vniuerſi ſupremis ea eſt exuberantia poteſtatis, vt cum in aliis, tum etiam in hoc vniuerſo ſuperet, videlicet quod omnibus ex aequo vna eademque ſine impedimento praeſens ſit. Hac igitur ratione ipſa illa omnium prima vltimis vsque affulgent, et immaterialia principia materialibus adſunt immaterialiter [i].

LXXXVI. Ipſa quoque materia, cum a patre et opifice omnium genita ſit (γενομένη) merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſenda eſt aptam ad Deos ſuſcipiendos. Quin etiam nihil eſt quod prohibet ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora; quare nec materiam expertem faciet quicquam, ſi perfecta fuerit ac boniformis, ſuperiorum participationis [k]. Fluere haec ex ſyſtemate emanatiuo, quod recepiſſe Alexandrinam Platonicorum ſectam ſupra probauimus, quilibet videt; aſt licet haec Plotini placitis conſonent, luculentius tamen mentem philoſophorum horum plane abominabilem produnt. Plotinus enim, ne tam craſſo

d) c. 17. p. 132.
e) c. 18. p. 133.
f) c. 21. p. 136.
g) c. 22. p. 137.
h) c. 23. p. 138.
i) loc. cit.
k) Ibid.

craſſo modo in diuinam naturam eſſet iniurius, neſcio quam materiam intelligibilem, vel metaphyſicam potius excogitauit, cui phyſica tanquam effectus, ſubordinata eſſet; ſicque ſpeciem dedit, remotae a Deo omnis materialitatis, licet reapſe, emanationis lege, materia quoque phyſica ex Deo eſſet: aſt Iamblichus, qui miſſis metaphyſicis ſubtilitatibus ad captum ſacerdotum diſcipulos inſtruebat, de materia, quatenus naturae ineſt, et ſacrificiis inſtruendis adhibetur, diſſerens, materiae ex Deo genitae capacitatem admittendi diuinae communionis radios ex ipſo primo fonte deriuauit, ſicque materiam emanantium vltimum conſtituit, ſatis ita prodens, qualem Deum agnoſcat, cui addictus erat, philoſophia Alexandrina.

LXXXVII. Diis quorundam locorum rectoribus ſacrificium ex iisdem rebus, quae ibidem naſcuntur, eſt admodum conſentaneum, et gubernantibus ea, quae ex gubernatis ſunt [l].

LXXXVIII. Quia Dii angelique quamplurimi adſunt ei, ſub quo per cunctas in terra gentes numen aliquod ſortitum eſt praefecturam communemque prouinciam, proprium quoque inde tributum eſt templo vnicuique numen, quod ſacrificium inſpectat, ideo oportet caute obſeruare legem et ordinem diuinae ſanctimoniae in ſacrificiis, et bono animo eſſe, quoniam Diis auctoribus operamur, dignam autem adhibere curam, ne quod Diis indignum munus aut alienum offeramus [m].

LXXXIX. Preces magna pars ſunt ſacrificiorum, quae perficiunt, et ſocietatem indiſſolubilem Deos inter et ſacerdotes conficiunt; contactumque et notitiam nobis circa diuina praeſtant, et communionis vinculum ſunt, et dona nobis inuitant a Diis demiſſa, etiam antequam loquamur, et perficiunt omne noſtrum opus etiam cum nondum intelligimus. Summa vero ſpecies eſt, quam ineffabilis illa vnitas conſignat, quae totum earum robur collocat in Diis, quaeque adeo in iis perfecte animam noſtram conquieſcere facit [n].

XC. Preces amicitiam nobis ad Deos conficiunt, ſacramque a Diis vtilitatem triplicem afferunt. Vna ad illuminationem pertinet, altera ad communem operum executionem, tertia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem [o].

XCI. Eſt quoddam poteſtatum genus in mundo valde diuiſum, indiſcretum, inconſideratum, quod accipit quidem ab alio rationem et obtemperat, per ſe autem nihil intelligit, nec verum aut falſum poſſibile aut impoſſibile, diſcernit. Hoc genus comminationibus confertim iactatis commoueri et percelli poteſt. Sacerdos etiam per poteſtatem ſymbolorum

l) c. 24. p. 139.
m) c. 25. p. 140.
n) c. 26. p. 141. Expilaſſe Iamblichum Chriſtianos hoc loco ipſae locutiones produnt e ſacris deſumtae.
o) p. 142.

lorum arcanorum tanquam in ipſo Deorum ordine ſuperior exiſtens mundanis imperitat poteſtatibus [p].

XCII. Ineffabilium arcanorum cuſtodiam daemones agunt, idque adeo anxie, quoniam in illis totius mundi ordo praecipue continetur: haec terreni daemones nec ad vocem vsque et auditum ſuſtinent aliter affici verbisque profanari, ideo comminationes locum habent: aſt obſecrationum in Deos ius nullum eſt [q].

Deorum ordines ex mente Iamblichi.

§. LVIII. Hactenus de Diis, de daemonibus, de cultu eorum et ſacrificiis ex ſectae ſuae placitis differentem audiuimus Iamblichum; iam de Deorum quoque ordinibus ſuperioribus, diuinisque principiis alto ſupercilio quaedam diſputans auſcultandus eſt; in his enim praeſtantiorem diſciplinae ſuae partem exponit. Et ſe quidem Aegyptiorum theologiam tradere iactat, et ſymbolicam ideo ſapientiam exponit, caue tamen aliam theologiam intelligas, quam quae Platonica ſchola inter Aegyptios inuexit, vt *tomo primo* demonſtratum. Cuncta vero ad emanationis ſyſtema conſtituendum, variosque emanantium ordines deſignandos reuocari poſſunt, quae ex Orientali potiſſimum philoſophia in arua ſua deriuauiſſe Platonicos Aegyptios illi dubium eſſe nequit, qui ea diligenter expendet, quae infra de huius philoſophiae placitis trademus. Probe vero ad hanc theologiam Aegyptiaco-Platonicam, Orientali admiſtam attendendum eſt, quoniam genuini hi fontes ſunt, ex quibus et arcana Iudaeorum in Aegypto habitantium philoſophia, et multi haereticorum errores pullularunt, de qua tamen re infra diſſeremus. Ita vero pergit Iamblichus.

XCIII. Deus totius naturae et generationum poteſtatumque elementarium omnium cauſſa, omnibus ſuperior eſt, et vniuerſa in ſe complectitur, eſt enim his praeſtantior, immaterialis, incorporeus, ſuper naturam, ingenitus, indiuiſus, totus a ſe ipſo et in ſe ipſo abſconditus, et quoniam in ſe complectitur omnia, ſeque ipſe omnibus mundi partibus communicat, ex iis eluxit, quoniam vero omnibus ſupereminet, et ſolus ſuper omnia expanditur, eſt ſeparatus, exemtus, ſublimis, et per ſe longe explicatus ſuper mundanas poteſtates et elementa [r].

XCIV. Ante eas res, quae vere ſunt, et ante principia vniuerſalium eſt Deus vnus, prior etiam primo Deo et rege. Eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud, eſtque exemplar ipſius, qui eſt ſui pater, et de ſe genitus, et vnipater Deus et vere bonus. Eſt enim maius quid et prius fons omnium, et radix intelligibilium idearum primarum entium. Ab hoc autem vno Deus per ſe ſufficiens ſe ipſe explicuit, proinde eſt ſui pater et ſibi ſufficiens. Eſt enim hic et principium, et Deus Deorum, vnitas

p) Sect. VI. c. 5. p. 147. Imitatos fuiſſe hos homines viros ſacros malos daemonas in nomine I. C. adiurantes et eiicientes, dubium non eſt. Supraque dictum, etiam ſine his formulis Platonicorum theurgorum Theoſebium in nomine Dei Hebraei, id eſt Ieſu, daemonium eieciſſe, quamuis eſſet gentilis.

q) Ibid.

r) Sect. VII. c. 2. p. 151.

vnitas ex vno superessentialis, et essentiae principium, nam ab eo fluit entitas et essentia, et propterea pater essentiae vocatur, ipse quoque ante intelligibile principium est, vnde noëtarcha dicitur [s]. Recessisse Aegyptiacam hanc Platonicorum sententiam de Deo omnium primo priore, a Plotini mente, et quaternionem in Deo statuere, supra [t] testimoniis quoque demonstrauimus, quibus alia ex GALEI ad hunc locum obseruationibus addi possunt. Dubium vero nullum est, haec esse ex Orientali philosophia, quae de abysso et ineffabili profunditate fontis omnium principiorum, primo Deo prioris multa garriuit, vt ex Gnosticorum disciplina colligi potest. Id quod syncretismum sectae Alexandrinae mire illustrat.

XCV. Post primum hunc in solitudine permanentem Deum, eumque qui ab illo est Deum sufficientem sibi, qui est caussa omnium essentiarum, est mens se ipsam intelligens et alias intellectiones ad se conuertens, qui Deus Emeth Aegyptiis dicitur, et eicton ante eum est, id est prima effigies et impartibile, in quo primum quod intelligit, et intelligitur reperitur, quodque solo silentio colitur [u].

XCVI. Praeter hos rerum apparentium opificio alii praesunt duces, nempe mens demiurga siue opifex, quae et veritatis custos et sapientiae, quatenus ad generationem sapienter descendit, et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, lingua Aegyptiaca dicitur Amun et Ptha, et Osiris [x].

XCVII. Est et alius principatus apud illos super elementa tota in generatione posita, virtutesque eorum, quarum quatuor masculae, totidemque foemininae sunt. Hunc soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem in generatione versantem, quem lunae assignant [y].

XCVIII. Diuidentes vero coelum in partes duas vel quatuor, vel duodecim, vel sex atque triginta, vel harum duplas vel aliter quomodocunque, duces his praeficiunt aut plures aut pauciores, denique his omnibus vnum praeficiunt, qui omnibus superior sit [z].

XCIX. Haec itaque Aegyptiorum theologia de principiis desuper ad inferiora progrediens ab vno incipit, et definit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorsus omnis indeterminata in se natura definitur, et continetur aliquo certo termino, hoc est a suprema illa vniente omnia caussa.

C. Materiam quod attinet, Deus eam produxit diuidendo materialitatem ab essentialitate, hanc materiam demiurgus accipiens vitalem ex ea simplices incorruptibilesque sphaeras fabricauit, ipsius vero, quod erat postremum ad corpora generabilia et corruptibilia facienda transtulit [a].

Habes

s) Sect. VIII. p. 158.

t) §. 50.

u) c. 3. p. 159.

x) l. c. Et hic a Plotino recedit, demiurgum in secundo principio ponente.

y) Manifeste haec sapiunt philosophiam orientalem.

z) Ibid.

a) loc. citat.

Habes hic Lector, breue quidem ast luculentum systematis emanatiui compendium, quod in Orientali et Zoroastrea praecipue philosophia enatum ad Platonicos Aegyptios, ad Iudaeos Cabbalistas, et totius fere orbis fanaticos transiit. Etsi enim quaedam in his sunt, quae domesticam Aegyptiorum doctrinam sapiunt, pleraque tamen aliena sunt, et post explosum demum systema duorum principiorum recepta et antiquis symbolis nominibusque applicata, et a Platonicis tandem recepta, Plotinum excipientibus. Ille enim licet fanaticam ab Ammonio Aegyptio didicisset theologiam, non tamen tam insanum in modum delirauit, sed se magis intra systematis sui cancellos continuit, quibus disruptis Iamblichi schola Phaëtontis instar non per coelum tantum sed et inferos vesanis nugarum commentis praeceps vagata est.

CI. Homo duas habet animas, vna est a primo intelligibili, participat etiam de potentia opificis, altera vero nobis inditur ex circuitu coelestium mundorum, ad quem anima Deum speculatura reuertitur. Anima itaque haec, quae a mundis aduenit mundorum quoque obtemperat motibus; illa vero, quae ab intelligibili deriuatur, adestque intelligibiliter, est quidem supra orbem geniturae, et iuxta hanc soluimur a fati vinculis [b].

CII. Habet anima principium in se ipsa proprium, quo possit ad intelligibile restituere se ipsam, et a generabilibus refugere, et ad id, quod est, quodque diuinum est, seipsam connectere. Dii vero fatum soluunt, ast potentiae quae ab iis deriuantur, quaeque mundo et materiae implicantur, hae quidem fato obnoxiae sunt [c].

CIII. Daemon, quo quilibet gaudet proprius decerpitur a totius mundi dispositione, nec non vitae omnigenae in eo, et corporum omnium regnante tum, cum anima per ea ad generationem descendit: haec autem mundi portio sic decerpta in nobis propriam quandam sortitur in nostra omnia praefecturam. Hic daemon praeexstiterat in paradigmate, priusquam in genesin descenderet anima; hic vbi primum pro duce anima asciuerit eum, statim animae adest, eiusque vitalia opera exsequitur, ipsam ad generationem descendentem corpori alligat, totum in communi animal regit, vitamque animae propriam gubernat, quaeque cogitamus ab eo principium habent, et ea agimus, quae nobis in mentem is induxerit, denique eatenus nos gubernat, quoad sacris perfecti pro daemone Deum animae custodem et ducem adipiscamur. Semper etiam bonus est, mali enim spiritus nusquam praefecturam habent [d]. Pungit in his vltimis Iamblichus veterem sententiam de duobus daemonibus cuilibet homini assistentibus, vno aequitatis altero iniquitatis, quae non veteres tantum gentes barbaras, sed philosophos quoque, et in his Empedoclem quoque, immo Iudaeos et Christianos veteres peruagata est, et Muhammedanos quoque

b) c. 6. p. 162. Haec ex psychologia Plotiniana lucem capiunt.

c) c. 7. p. 162.

d) c. 6. seqq. p. 169. seq.

quoque occupauit, de qua tamen hic prolixe dicere locus non patitur. Adeundus autem est doctissimus COTELERIVS ad Hermam [e].

CIV. Daemon hic non est animae quaedam pars vel intellectus sapientior, sed de meliori ordine, qui animae nostrae praesidet tanquam praestantior [f]. Haec iis opponit Chalcidensis philosophus, qui *τὸ ἡγεμονικὸν* daemonem hominis esse dixere, de qua opinione *tomo primo* de Socratis genio differentes quaedam diximus. Plura de hoc Platonicorum genio dabit B. OLEARIVS [g].

CV. Si in Diis bonorum omnium essentia et perfectio habeatur, si prima potestas eorum sit apud sacerdotes, eorumque similes meliorum studiosos, veraeque communionis cum iis cupidos, omnium bonorum fons et finis summa cura colitur, et est certe, veritatis et intellectualis cognitionis contemplatio, et simul cum Deorum cognitione hinc ad Deos conuersio et sui ipsius cognitio sequitur [h].

CVI. Sola diuina vaticinatio ab ipsis Diis pendens, nos vere participes facit vitae diuinae; cumque ipsa possideat praescientiam et diuinas notiones, nos quoque eadem diuinitate beat, bonumque pure nobis exhibet [i].

CVII. Homo ille contemplabilis et intelligibilis olim cum esset visioni Deorum coniunctus, postea aliam subingressus est animam, illam quae humanam formae speciem concomitatur, et propterea venit sub fati et necessitatis iugum. Ab his vinculis liberari non potest praeter Deorum cognitionem, quae primam quidem qualitatem requirit animae sanctitatem omni corporea puriorem, deinde praeparat animam ad participationem et boni contemplationem, simulque ad contrariorum reiectionem, posthaec ad vnionem cum Diis bonorum omnium fontibus [k].

CVIII. Theurgia, vt rem omnem tandem complectamur, ipsi Dei potestati per se genitae, per se mobili omnia sustentanti, intellectuali, omnia exornanti, ad veritatem intelligibilem reuocanti, perfectae et perficienti potestatibusque ceteris Dei opificibus gradatim pro cuiusque proprietatibus animam ita coaptat, vt in actionibus earum intelligentiisque architecticis anima, sacris peractis perfecte confirmetur; et tum demum in toto demiurgo Deo animam collocat. Hic enim finis est anagoges [l].

§. LIX. Habes hic Lector, breuem totius theologiae Iamblichianae, vel si mauis, Alexandrinae, conspectum, ipsis celeberrimi philosophi verbis expressum, quo potiora dogmata omnia fere continentur. Multa addidit sequentis seculi vsque ad finem sectae curiositas, vt partim ex oraculis Chaldaicis disci potest, partim ex PSELLI dialogo *de operatione daemonum*, ex huius sectae principiis et opinionibus conflato conspici- *Philosophia moralis eclecticorum.*

e) p. 873. edit. Fabric.
f) c. 8. p. 171.
g) Diss. de genio Socratis STANLEIO adiecta.
h) Sect. X. c. 1. p. 173.
i) c. 4. p. 175.
k) c. 5. p. 176.
l) c. 6. p. 177.

ſpicitur. Sed haec prolixius enarrare, eſſet vel lectoris patientia vel noſtro abuti otio. Ad morum itaque philoſophiam, qualem ſchola Plotini tradidit conuerſi ea potiſſimum capita recenſebimus, quae ſummam rei tangunt. Specialiora enim conquirere nobis diu ſatis in hac arena volutatis non licet. Audiendi vero, qui potiſſimum in morali argumento verſati ſunt PORPHYRIVS [m], et IAMBLICHVS [n], quibus reliqui tantum non omnes concinunt.

I. Ex nihilo nihil ſit, animus itaque cum ex nobiliori principio ortus, et reuera Deus ſit, ad hoc ſuum principium reducendus eſt. Nititur haec aſſertio toto phyſiologiae Alexandrinae ſyſtemate, quod vt prolixe in antecedentibus demonſtratum, rerum omnium ex primo fonte emanationem ſupponit, mentemque hominis ex mente ſiue intellectu diuino deriuat: cum vero, ex quo omnia effluxere, in id omnia quoque redeant, non potuit non animus hominis ita in hac philoſophiae parte conſiderari, vt Deo repleatur, et cum eo vniatur. Quod cum vbique crepent Plotinus et Iamblichus, ſupra adducti, prolixis teſtimoniis opus non habet. Conferri tamen cum illis poteſt PORPHYRIVS [o].

II. Extitere vero animae, priusquam in corpus ingreſſae; lapſaeque ad inferiora deſcendentes et generationem ſubeuntes corpus nacti ſunt carcer. Fuſe ſupra in pſychologiae Plotinianae delineatione de praeexiſtentia animarum, earumque ad inferiora inclinatione et ſequente ex ea lapſu dictum, quae hic repetenda. Inde enim reuera generatio malum, haecque vitae miſeria. Multis in hoc eſt demonſtrando IAMBLICHVS [p], qui videndus. Prout vero lapſus fuit vel grauior vel leuior, ita et corporis conditio, quod ex inſtituto docet PORPHYRIVS [q].

III. Anima itaque materiae corporisque vinculis mancipata, non poteſt felici vita frui, ſed materiae compedibus conſtricta detinetur, et impeditur. Hinc odium corporis in hac ſchola, quod ſupra in Plotini et Porphyrii hiſtoria notauimus. Platonem eundem fere in morem docuiſſe, *tomo primo* demonſtratum eſt. Qui licet erret, tolerabilius tamen errat, quam hi Pſeudo-Platonici. Illi enim materia a Deo independens in ſe natura ſua mali habet principia; hi autem materiam ex Dei ſinu deducunt, et diuinitatis participem fieri poſſe ſtatuunt, vt ſupra dictum. Et tamen a corporis commercio cum anima omne fere malum morale deriuant. Quam contradictionem vtrum tollant ea, quae Plotinus de mali moralis origine metaphyſicis et abſtractis quibusdam notionibus ſine fundamento alio rei naturae conueniente nixus garrit, lectoris ex iis, quae ſupra de ea re attulimus, eſto iudicium.

IV. Per hunc deſcenſum anima deſcendit ad illud quod non eſt, et eget ſeipſo, ac propterea entis quoque ipſius, licet praeſentis, laborat inopia,

m) In variis opuſculis moralibus, praecipue ſententiis et de abſtinentia.

n) In ſermonibus protrepticis.

o) Sent. XLII. p. 139. 140. de antro Nymph. p. 132. edit. Rom.

p) Cap. 8. p. 52. Conf. de Myſt. S. X. cap. 5. p. 176.

q) Sent. XXXIII. p. 77.

inopia, et ab ente, a quo nec eſſentia nec loco ſeparata nec alia quacunque re ſeiuncta eſt, conuerſione ad non-ens (id eſt, materiam) ſeparatur, iuſtamque hanc poenam luit, quod auerſione ab ente ſeipſam auerſatur, et ignorat. Recte itaque corpus carcer animae dicitur. Qui enim conuerſus ad haec inferiora ſe ipſum diuino genere ſatum deſeruit a numine profugus errat [r].

V. Hinc omnis improba vita plena eſt ſeruitutis, et impietatis; ideoque profana et iniuſta, cum in ea ſpiritus ſit plenus impietatis ac iniuſtitiae [s].

VI. Huic miſeriae vt eripiatur animus, deponenda eſt omnis peregrina ſarcina, afflicto corpore omnibusque ſuperfluis abiectis, ſenſusque ipſos auerſando conſilia cum Minerua conferenda, quomodo omnia quae animae inſidiantur, reſecanda, ac circumcidenda [t]. Plena his ſententiis ſunt Platonicorum commentaria, quae hoc vnum inculcant, liberandum eſſe a corporis ſeruitio animum: quo in argumento imprimis diſertus et copioſus eſt IAMBLICHVS [u].

VII. Finis itaque philoſophiae eſt liberatio a vinculis humanis, et natiuitatis ſolutio itemque manuductio ad id, quod reuera eſt, et cognitio verae germanaeque veritatis, animarumque purgatio, et cum Deo vnio [x].

VIII. Hic tamen finis, qui nos Deo iungit, in hac vita obtineri perfecte non poteſt, ſed fruitur eo anima in beatas ſedes recepta. Poteſt tamen per aliquod tempus guſtum eius percipere in hac vita, Deumque intueri ipſum, ſed non ſemper eo fruitur, eo quod corporis ſarcina grauatur. Perueniſſe in corpore degentes et Plotinum et Porphyrium, ſi eos audis, ad hanc felicitatem in eorum vita narrauimus, quam vero beatitatem poſt hanc vitam expectauerint, pulchre docet carmen in Plotini obitum, quod exhibet PORPHYRIVS [y].

IX. Educendus itaque eſt animus e corporis carcere et liberandus a vinculis, quibus detinetur, vt ad cauſſam ſuam, ensque verum aſcendere ſuoque ſe iungere principio poſſit. Idque fit purgatione philoſophica, quae fit liberatione a paſſionibus animae et aſcenſu per virtutum gradus [z].

X. Tantum vero opus nec ſimul nec ſemel perficitur, ſed per varios gradus ducendus eſt animus, vt ad vnionem tandem Dei perueniat. Sunt vero aſcenſus gradus, vt fiat philoſophiae ſtudioſus 1. σπȣδαῖος, 2. δαιμόνιος, 3. Θεῖος, 4. θεοπάτωρ [a]. Hic gradus theurgorum eſt, qui ita dicitur, quod homines in Deos transmutat, de qua animae in excellentio-

r) PORPHYR. Sent. XLII. p. 140.
s) Ibid. p. 141. IAMBLICH. protr. c. 5. p. 26. c. 13. p. 73.
t) PORPHYR. antr. Nymph. p. 132.
u) ll. cc. de myſt. p. 176.
x) PLOT. Enn. VI. L. vlt. c. vlt. IAMBLICH. protrept. c. 13. p. 81.
y) In vita Plotini.
z) Conf. BVDDEVS de καθάρσει philoſophica. PLOTINVS Enn. III. L. IX. c. 9. 10. Enn. IV. L. III. c. 7. IAMBLICH. de myſter. Sect. IX. c. 6. p. 177.
a) Conf. GALE ad Iambl. L. 15. p. 199.

tiorem natura ſua gradum conſtitutione multa praedicantem ſupra audiuimus Iamblichum. Paſſim tamen haec nomina quoque inter ſe apud Platonicos confundi videas; nam et virtutes theurgicae interdum illis Θεῖαι dicuntur [b].

XI. Hinc variae exoriuntur virtutum claſſes et ordines gradusque. Vt enim quatuor virtutes cardinales ſunt, prudentia, temperantia, fortitudo et iuſtitia, ita per varios vitae gradus differunt [c].

XII. Gradus vero virtutum octo ſunt: virtutes nempe 1. phyſicae, 2. ethicae, 3. politicae, 4. purgatoriae, 5. purgati animi, 6. theoreticae, 7. theurgicae, 8. diuinae, quorum inter ſe creſcit dignitas, vsque ad diuinitatis apicem. Non conueniunt ſatis Platonici in virtutum earumque graduum numero conſtituendo. Plerique in politicas, purgatorias, animi iam purgati et exemplares diſpeſcunt, de qua diſtributione virtutum legi poteſt MACROBIVS [d]. PORPHYRIVS [e] in virtutes hominis politici, ad contemplationem aſcendentis, vel theoretici incipientis, et theoretici perfecti, et tandem contemplantis diuidit. Nos hic MARINI [f] diſtributionem ſequimur, qui ad hanc potiſſimum normam, quam docta obſeruatione illuſtrauit I. ALB. FABRICIVS, *vitam Procli* enarrauit. Ea enim cum reliquis facile componi poteſt. Adeundus etiam SIMPLICIVS [g],

XIII. Virtutes phyſicae ſunt, quae infimum gradum abſoluunt, et dotes comprehendunt, quibus corpus hominis a natura ornatur, vt commodum animae ad felicitatem aſcendenti inſtrumentum ſe praebere queat. *Imperfectam hanc ſpeciem virtutis a natura adumbratam, et leuiſſimum veſtigium veri boni* recte dixit PROCLVS [h].

XIV. Virtutes ethicae et politicae, quae et practicae dicuntur, theoreticis opponuntur. Suntque in mediocritate affectuum ipſius irrationalis animae partis ſitae, et poſtulant, vt homo politicus rationi, id quod decet in vitae actionibus, obſequatur, vocanturque politicae, eo quod ad ſocietatem, et communionem ciuitatis ſpectant. Has virtutes poſt PLOTINVM [i] deſcribunt MACROBIVS [k] et PORPHYRIVS [l].

XV. Virtutes theoreticae ad philoſophiam vitamque theoreticam pertinent, eumque reſpiciunt, qui repurgare vitam ſuam ſtudet; is enim quantum licet, a corpore corporisque affectionibus refugit, et veluti totus in ſe ipſum vertitur [m].

XVI.

b) Vid. quae obſeruauit FABRICIVS proleg. ad vitam Procli p. 22.
c) Conf. AMMIAN. MARC. Lib. XXV. c. 4.
d) Somn. Scipion. L. I. c. 7.
e) Sent. XXXIV. p. 80. ſeqq.
f) In vita Procli ex edit. Fabr.
g) Comm. in Epictet. p. m. 5. ed. H. Wolf.
h) In Alcibiad.
i) Enn. I. L. II.
k) loc. citat.
l) loc. cit.
m) SIMPLICIVS loc. cit. PORPHYR. loc. cit.

XVI. Virtutes purgatoriae ſunt, quae in abſtinentia ab actionibus, quae corporis miniſterio fiunt, et ab affectionibus erga corpus conſiſtunt, ſuntque animae ad verum ens ſeſe eleuantis. Qua ratione hoc per quatuor virtutum cardinalium capita fiat, docet PORPHYRIVS [n].

XVII. Quoniam vero purgatio alia eſt purgans, alia purgatorum, purgatoriae virtutes ſecundum vtramque purgationem ſpectantur, nam et animam expurgant, et adſunt purgatae, vt bonum quaerat eiusque particeps fiat et auctori ſuo iungatur [o]. Hinc mors philoſophica intelligitur [p].

XVIII. Virtutes theoreticae ſiue intellectuales ſunt, animae intellectualiter operantis, hic ſapientia eſt contemplatio eorum, quae mens in ſe habet: iuſtitia exſecutio proprii muneris, ſecundum mentem operantis: temperantia conuerſio ad mentem, fortitudo paſſionum carentia ad ſimilitudinem impaſſibilis. Earum excellentior gradus ſunt virtutes exemplares, quae paradigmata ſunt virtutum in animo exiſtentium, mensque eſt quaſi ipſae virtutes, haeque cum illius ſubſtantia concurrunt [q].

XIX. Theurgicae virtutes ſunt, quibus aptus philoſophus redditur ad conuerſationem cum Diis et communionem eorum conſequendam; quam adeptus et euocare Deos, et daemonibus imperare, et ſupra humanae naturae conditionem aſcendere poteſt [r]. Cuius ſummum gradum qui obtinuit, is diuinis virtutibus potitus eſt, et ad principium ſuum, intellectum diuinum, euaſit.

XX. Ad hanc virtutum viam ingrediendam ex inſita naturae diuinae conditione ſatis virium homini adeſt, vt eluctari ex vitiorum caeno et ad principium vnde deſcendit redire queat: nec in eo fati neceſſitate obſtringitur [s].

XXI. Anima his remediis philoſophicis a corporis labe quin et vehiculi grauioris ſarcina non liberata poſt mortem vitae prioris in vehiculo animae latentia ſecum trahit veſtigia, et ad inferos non loco ſed ſtatu et conditione trahitur [t], et deterioribus in fatali periodo corporibus inſinuatur. Hinc metempſychoſis, de qua ſupra dictum ex Plotino.

Potiora haec capita ſunt ethicae Alexandrinae, quibus dogmata alia ſpecialiora iunxere, vt eſt abſtinentia a carnibus, quam PORPHYRIVS peculiari libro [u] ad leuandam corporis molem vehementer commendauit, mathematicae item artes, quas animam rationalem purgare ait HIEROCLES [x]. Quin et ſubtiliſſimum illud et ſpirituale animae vehiculum,

n) l. c. p. 80.
o) IDEM l. c. p. 83. qui librum quoque ſcripſit de egreſſu animae.
p) IDEM Sent. IX. MACROB. l. c. c. 13. IVLIAN. Orat. VI. p. 190.
q) PORPHYR. l. c. p. 84.
r) IAMBLICH. Sect. X. p. 175.
s) IAMBLICH. de myſt. Sect. VIII. c. 7. p. 162. PLOTINVS paſſim, PROCLVS de prouidentia et fato, aliique Platonici de fato tradentes, quos collegit HVGO GROTIVS. Haec per Origenem traducta in eccleſiam Pelagianiſmo aperuere portam.
t) PORPH. Sent. XXXVII. p. 78.
u) περὶ ἀποχῆς.
x) Ad carm. aur. p. 261.

ſiue τὸ αὐγοειδὲς τῆς ψυχῆς σῶμα ſuam purgationem habere tradebant, cui tamen hic copioſe inhaerere locus non patitur. Totius vero ethicae Platonicorum reformatorum indoles ex natura ſyſtematis emanatiui iudicanda eſt. Cum enim omnia ex primo omnium rerum fonte fluxerint, et quo longius a fonte receſſerunt, eo magis impura, ſuaeque origini diſſimilia facta ſint, poſtulat ideo philoſophia, vt animus originis ſuae, et diſceſſus a fonte, indeque ortae miſeriae memor, non tantum materiale corpus, ſed et ſpirituale, quod ex animarum choro deſcendens ad terreni corporis commercium aſſumſerat; tunicasque varias, quas elementorum regiones peragrans ex iis conflatas acceperat, repurget, eluatque, et ita materiae omnis corporisque commercio exſolutus ad principium ſuum aſcendat, et ad priorem εὐζωΐαν reuertatur, ſicque ipſi Deo iungatur, et intellectui diuino ex quo, particula eius quaſi auulſa, emanauit, praeſens ſiſtatur, eumque ſine imagine intueatur, et ita diuina communione fruatur. y. Quae omnia, vt paſſim in Platonicorum ſcriptis ſuſe traduntur, ita enthuſiaſmum, quem ſupra luculenter deteximus, vltimum huius philoſophiae finem fuiſſe, mire confirmant, et cum genuina Platonis doctrina collata oſtendunt, quam longe ab eo receſſerint. Ad quem moralis doctrinae ſcopum eos praeter innatam hominibus ſuperbiſſimis ambitionem, laudatam ex merito virtutem Chriſtianam, et fortaſſe etiam aſcetarum vitam philoſophicam quandam virtutem rigidiorem prae ſe ferentem ſtulta aemulatione incendiſſe, dubium non eſt z.

y) Merentur legi de hac philoſophiae moralis Alexandrinae ſumma, quae egregia Hamburgi decora, orbisque literati ornamenta LVCAS HOLSTENIVS in vita Porphyr. c. 6. p. 242. et IO. ALB. FABRICIVS in proleg. ad Marini vitam Procli erudite diſſeruerunt.

z) Multa vero ſequenti aetate et recentioribus quoque temporibus dogmata moralia impura ex his ſentinis profluxiſſe, eorum ſuo loco demonſtrabit hiſtoria. Origenes enim huic philoſophiae latam primus in eccleſia portam aperuit.

SECTIO

* *

SECTIO QVINTA.

DE SECTA PERIPATETICA.

§. I.

Sectae Peripateticae fata sub Impp.

Qua fortuna vſa fuerit ſecta Peripatetica in republica Romana, ſupra *capite primo* prolixe narrauimus, quaque ratione ex tenebris et ſqualore, in quo iacuerant, libri Ariſtotelis et Theophraſti, in lucem a Tyrannione et Andronico pertracti noua ſectae *γνησίως* ſecundum Ariſtotelem hactenus non philoſophantis incrementa promouerint, philoſophosque pariter et optimatium inter Romanos quosdam in ſuas partes pertraxerint, horumque patrocinium meruerint, expoſuimus. Et hoc fundamentum fuit, quo feliciter poſito haec quoque ſecta laetiſſimo flore creuit, priſtinamque recuperauit ſub Caeſaribus, ſumma rerum potitis, gloriam, qui fauore tutelaque ſua eam cum reliquis ſectis dignati ſunt. Huius itaque ſectae ſub Caeſarum imperio vsque ad medium aeuum, quo ſuppreſſis ſectis reliquis tantum non omnibus ſola triumphauit, hiſtoria iam porro enarranda eſt. Quam meliori ſorte euentu explicare liceret, ſi ſupereſſet, quem SVIDAS [a] nobis narrat, NICANDRI *de diſcipulis Ariſtotelis* liber. Quo vero quoniam caremus, conſulenda eſt recentiorum quorundam diligentia, qui in hoc ſtadio non infeliciter quidem cucurrerunt, plenam tamen huius ſectae nondum dedere notitiam. Quae enim PETRVS IOANNES NVNNESIVS [b] et IOANNES IONSIVS [c] promiſere, praeter exigua quaedam ſpecimina [d] lucem non videre. FRANCISCVS PATRICIVS autem, qui de tota huius ſectae hiſtoria, inimico licet in eam eſſet animo, egregie meruit, non indiligentem quoque in hac eius parte praeſtitit operam [e]. Deſideratiſſimus autem FABRICIVS [f] multa eius obſeruationibus adiecit, quae Ariſtotelicorum poſt C. N. notitiae lucem haud contemnendam affundunt. Attulit etiam quaedam PAGANINVS GAVDENTIVS [g], ſed ita more ſuo, vt iudicio maxime opus ſit, ad ea ſuo quaeque loco inſerenda atque applicanda. Nos itaque non contemnemus quidem virorum praeſtantiſſimorum labores, ipſos tamen fontes veterumque memorias conſulemus, talemque contexemus Peripateticae ſectae ſub imperatoribus Romanis ad aeuum vsque medium hiſtoriam, quae inſtituto noſtro reſpondeat.

§. II.

a) In Aeſchrion T. I. p. 663.

b) Ad vitam Ariſtotel. p. 153.

c) Dare voluit diſſertationes Peripateticas.

d) Prima enim tantum lucem vidit adiecta a B. ELSWICHIO LAVNOII hiſtoriae fortunae Ariſtotelis in Academia Pariſienſi. Catalogum Peripateticorum dedit de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 337. ſed mancum et imperfectum.

e) Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 127. ſeqq.

f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 271.

g) De philoſ. Rom. Idem de LEON. COZZANDO de magiſt. antiq. phil. L. II. c. 2. p. 157. ſeqq. notandum.

Historia Peripatetica in classes distributa.

§. II. Accurate vero Peripateticorum fata distinguenda et in suas classes distribuenda sunt, quia variam inde haec secta mutationem passa est, quam nemo intelliget, qui ad eas non sollicite attenderit. Vidit id PATRICIVS, quo nemo accuratius Peripateticorum inter se classes distinxit. Nam is decem discipulorum nobis enarrauit ordines [b], quos, quia liber paulo rarius occurrit, paucis exponemus: nam varia interpretandi Aristotelem ratio ipsaque secundum Aristotelem philosophandi via lucem inde capit amplissimam. „Et primam quidem aetatem Patricius „constituit eorum, qui Aristotelem ipsum audierunt discipulorum; inter „quos qui aliquid philosophicum literis mandarunt, celebresque ob id ef„fecti sunt, hi sunt: Theophrastus, Eudemus Rhodius, Dicaearchus „Clearchus, Aristoxenus, Callisthenes, Hermias Eunuchus, Plato (iu„nior) Hipparchus, Clitus, Leo, Menon, Philo; hi Aristotelis vocem „audierunt, hos ipse suo ore docuit; his secretiores libros dogmataque „sua communicauit; hos veluti suae philosophiae haeredes reliquit. Hos „secunda aetate secuti sunt horum auditores, et praesertim Theophrasti „Strato Lampsacenus, Phanias, Nicomachus Aristotelis filius, Deme„trius Phalereus, Erasistratus medicus, Dinarchus Lynceus, Hippolo„chus, Hieronymus, qui et ipsi nomen scriptis celebre reddiderunt. „Tertia aetas numerari potest a Stratonis discipulis vsque ad Andronicum „Rhodium, per annos circiter CCXII, qui interfuerunt a Stratonis obitu „ad obitum Tyrannionis, a quo Aristotelicos libros Andronicus accepit. „Fuerunt autem hi, qui monumenta aliqua eorum philosophiae relique„runt vel suis vel aliorum libris, Lyco, Aristo, Ptolomaeus Philadel„phus, Critolaus, Diodorus, Agatarchides, Clitomachus. Quarta post „hanc aetas ab Andronico vsque ad Alexandrum Aphrodiseum, quae fuit „annorum circiter CCLVIII, a Tyrannionis aetate ad M. Antonini obi„tum, sub quo Alexander floruit, circa A. C. CLXXXII. Horum anno„rum spatio floruerunt Andronicus, Sosigenes, Boëthus Sidonius, Ari„sto Cous, Eudorus, Xenarchus, Athenodorus, Alexander Aegeus, „Cornutus, Sotion, Achaicus, Lucius, Apollonius, Adrastus, Aspa„sius, Herminus, Aristocles, Nicostratus. Quintam statuamus ab Ale„xandro vsque ad Porphyrium, quae fuit annorum circiter XC, nam ab „obitu Antonini (posteaquam obitus Alexandri ignoratur) vsque ad mor„tem Plotini a qua Porphyrius florere coepit, quae fuit secundo Claudii „secundi imperatoris anno, intercurrerunt anni nonaginta. His annis „claruerunt ipse Alexander et Alexander alter Damascenus, et Eudemus, „Galenus, Ammonius Saccas, Ptolomaeus, Heliodorus, Anatolius, „Didymus. Post quos sexta aetate a Porphyrio ad Simplicium clari sunt „habiti in Graecia quidem, et Syria atque Aegypto Iamblichus eius audi„tor, Dexippus, Themistius, Plutarchus Nestorii, Olympiodorus seni„or, Syrianus, Maximus Byzantinus, et alter Ephesius, Aedesius, „Chry-

b) l. c. L. XI. p. 145.

„Chryſanthius, Soſipater, Euſtathius, Antoninus, Claudianus, Nym-„phidianus, Priſcus, Euſebius, Epigonus, Beronicianus, Theodorus „Aſinaeus, Proclus, Hermias, Ammonius, Damaſcius, Priſcianus Ly-„dus, Philoponus, Simplicius, Aſclepius, et in Italia Boëthius. Simpli-„cius videtur vsque ad Mauritii tempora vixiſſe, qui imperium coepit, „anno CCLXXVI poſt renuntiatum a Diocletiano imperium, vsque ad „quem Porphyrius traditur vixiſſe. A quo Mauritio paucis annis philo-„phiae ſtudia penitus in Graecia obmutuerunt, perdurauitque id ſilentium „vsque ad Michaelis et Bardae tempora, qui fuerunt anni circiter CCC. „Intra quos ſeptima aetate viguit philoſophia inter Arabas, per quos vs-„que ad Auerroëm peruenit, qui paucis poſt annis in Hiſpania vixit, qui-„bus Pſellus Conſtantinopoli. Cuius vrbis philoſophi in octaua collo-„cantur aetate, Latini vero in nona, vsque ad Io. Fabrum Stapulenſem, „qui primus philoſophiam ex infinitis quaeſtionibus eximere conatus eſt. „In quo decima coepit ad noſtra vsque tempora durans &c.“ Hactenus Pa-tricius, cuius totam verborum ſeriem lectoris oculis ideo ſubiecimus, quod vno quaſi intuitu totam Peripateticae ſcholae ſeriem exponat, licet paſſim ſint, quae in iis moneri debeant, quae tamen, cum ex hactenus enarrata, eclecticae praeſertim ſectae, (quam totam ad Peripateticos is retulit) hiſtoria facile animaduerti queant, hic omittimus. Hoc vero omnino monendum eſt, nec primas tres claſſes, *tomo primo* expoſitas, nec ſeptimam et ſequentes in *tomo tertio* et *quarto* enarrandas huc perti-nere, qui huic quidem tomo, gentilem tantum philoſophiam et Iudaicam atque Saracenicam terminum ponimus. Reſtant vero claſſes tres, quas ad duas commode reuocari contrahique poſſe non inepte quis exiſtimaue-rit, quae diſtinctio modo Peripatetice philoſophandi peculiari ab vtraque claſſe adhibito nititur. Nam ab Andronico ad Ammonium, Plutarchi Chaeronenſis, vt ſupra dictum, praeceptorem, id eſt, vsque ad Neronis tempora, peculiaris ſectae formam, et ſingularem ſibi philoſophandi ty-pum Ariſtotelis ſeruauit ſchola, et a reliquis ſectis prorſus diſtincta fuit, talisque etiam, in cathedra publica docens, habita eſt. Ab hoc vero Ammonio, cum Sacca non confundendo, coepit a priſtina puritate Peripa-tetica philoſophia deficere, et ſyncretiſmo philoſophico, quae peſtis tum temporis totum fere philoſophicum orbem afflauerat, corrumpi, reuoca-rique Antiochi methodus, qui Ariſtotelem cum Platone et Zenone in concordiam ire coëgerat. Ab hoc tempore duplex potiſſimum philoſo-phiae Peripateticae facies ſe philoſophantibus obtulit. Quidam enim vel conciliationi ſyſtematum horum inter ſe diuerſorum, vel electioni etiam diuerſorum ex iis placitorum toti ſe tradebant, quam viam Plutarchum et Galenum praeter alios iniiſſe ſupra oſtendimus. Alii paulo preſſius Ari-ſtotelem ſecuti, philoſophi γνησίως Peripatetici videri volebant, licet ſua haud raro Ariſtoteli affingerent. Quam potiſſimum philoſophandi ſecun-dum

dum Ariſtotelem rationem Alexander Aphrodiſeus potiſſimum tenuit, eiusque poſtea ſchola diligenter ſecuta eſt, quibus poſtea Alexandreorum tanquam ſectae peculiaris, nomen haeſit, magnamque celebritatem nacta eſt. Quam haud parum adiuuit, diſtincta ſub Antonino imperatore, philoſophorum natio in Platonicam, Stoicam, Peripateticam et Epicuream ſectam, quibus ſolis philoſophiam publice docere ab imperatore cautum fuit. Quod cum multis litibus et diſſenſionibus portam aperuiſſet, et de mente Platonis, Ariſtotelis, atque Zenonis innumerae exſurgerent quaeſtiones, vt *ſectione praecedente* Hieroclis teſtimonio probatum, paucis id quidem viris cordatis oculos aperuit, ad perſpiciendam inter Platonis et Ariſtotelis philoſophiam differentiam, quam ſingulari libro demonſtrauiſſe Taurum Berytium *ſectione tertia* docuimus. Alii vero peſtilentiſſimo ſyncretiſmi ſidere correpti, praeciſis inutilibus quaeſtionibus concordiam inter Platonem et Ariſtotelem meditabantur, et vtrumque in foedus ire coactum ducem ſibi eligebant. Id quod primum quidem Potamonem, condita eclectica ſecta, ſuſcepiſſe, mox feliciore ſucceſſu Ammonium Saccam eiusque diſcipulum Plotinum inſtituiſſe, huncque totam Plotinianam ſcholam, auctoribus Porphyrio et Iamblicho ad Simplicium vsque, ſecutam fuiſſe in *antecedente ſectione* fuſa narratione expoſuimus. Qui eclectici vel Platonici reformati, cum in phyſicis, et imprimis dialecticis, Ariſtotelem prae Platone ſequendum quidem, aſt hunc tamen illi conciliandum eſſe ſtatuerent, mire quidem Ariſtotelis ſyſtema veramque opinionem peruerterunt, multum tamen diligentiae in eius operibus enucleandis poſuerunt. Ex quo patet, quo conſilio totam eclecticorum Platonicorum ſectam huc Patricius retulerit. Diſtinguendi tamen ea in re hi philoſophi ſunt; alii enim et quidem potior ſectae pars, Ariſtotelem cum Platone conciliare ſatagentes, Platonica eum loqui coëgerunt, vel vtriusque potius mentem peruerterunt; alii Platonem Ariſtoteli ita conciliarunt, vt huius potiſſimum conſiſteret auctoritas, qua in claſſe praeter Anatolium Alexandrinum Chriſtianum, Themiſtius, Olympiodorus et Simplicius ponendi ſunt: licet, quod ad dialectica attinet, tota Platonicorum Alexandrinorum ſchola Ariſtotelem fere expreſſerit, cum Plato non daret, quod in dialecticis ſatisfaceret. Poſt Simplicium vero Gothorum irruptione philoſophia in Graecia deleta eſt, in Italia idem poſt Boëthium factum, donec caput tandem ſub Barda iterum extolleret, et Peripatetica philoſophia fugitiua inter Arabas aſylum inueniret. De quibus ſuo loco ex inſtituto loquemur.

Philoſophia Peripatetica quo fauore vſa?

§. III. Refloreſcentem exſpirante reipublicae Romanae libertate philoſophiam Peripateticam non ſine fauoris demonſtratione recepere in tutelam Iulius Caeſar et Auguſtus, ille Soſigeni, hic Nicolao Damaſceno addictiſſimus; aſt deteriori fortuna ſub illorum ſucceſſoribus illa vſa eſt, adeo, vt Tiberio, Caligula Claudioque regnantibus Peripateticum, qui fama

ma notus esset, nullum sibi compertum esse fateatur PATRICIVS [i]. Id quod valde mirandum non est, cum nec aliae quoque sectae habeant, quos sub horum imperatorum imperio magnifice iactent, eo quod libidine, saeuitia, et tyrannide totam Romanorum rempublicam complentes imperatores, bonas artes tantum non omnes vrbe et orbe eiecerint, cum nec honos esset literis, nec securitas aut gratia vlla viris doctis, sed ii tantum principis fauore gauderent, qui aut instrumenta se praebebant saeuitiae, aut adulationibus corrupti vitiis heri thura adolebant, aut libidini noua excogitabant incitamenta, nouaque detestandae turpitudinis genera inueniebant. Id quod viros fortes bonosque, et quicunque recti honestique amorem conseruauerant vel in exilium abire, vel vim animi omnem tacito premere silentio coëgit, multos tyrannis e medio sustulit, qui ornamento erant philosophiae et bonis literis, vt supra de viris quibusdam magnis Stoicae familiae addictis ostensum. Qua de re cum extent, Suetonii, Dionis Tacitique narrationes, in re nota plura afferre superuacaneum esse existimamus. Extulit tamen caput iterum, eque puluere emersit philosophia sub Nerone, sicque Peripatetica quoque secta nouum splendorem nacta est: id quod arcanis potissimum rationibus adscribendum est, quas secuta est mater Neronis Agrippina, Claudii imperatoris coniux. Ea enim cum Britannicum tollere, cui imperium iure destinabatur, cogitasset, filiumque Neronem summa rerum potiri vellet, populi plausum captans eo consilia admouit, vt optimi imperatoris spem ciuibus Romanis faceret: Quam vt cunctis certis quasi et indubitatis indiciis promitteret, praestantissimos praeceptores eius educationi adhibuit, Senecam ex exilio reuocauit et principi moderatorem iuuentutis constituit, aliosque etiam ex variis sectis praeceptores, a tanto philosopho delectos addidit. Inter quos cum praeter Chaeremonem Stoicum esset quoque Alexander Aegeus Peripateticus, vt infra demonstrabitur, paulisper Peripateticae sectae fortuna reflorescere coepit. Quae tamen vix quinquennio peracto terga dedit, et in pristinam infelicitatem philosophos detrusit, cum non tantum soli fere magicae artis professores et mathematici apud Neronem auctoritate quadam gauderent [k], sed et philosophi passim aut e medio tollerentur, aut eiicerentur in exilium: donec tandem sublato hoc monstro honos philosophiae sub sequentibus imperatoribus rediit, qui vero ad hanc periodum referri non possunt. Vix itaque quinque vel sex praestantioris famae Peripateticos intra integri seculi spatium offendimus, Sosigenem, Boëthum Sidonium, Nicolaum Damascenum, Xenarchum et Athenaeum Seleucienses et Alexandrum Aegeum, quorum vitae memorabilia porro enarrabimus.

§. IV. SOSIGENES Aegyptius et philosophiae et mathematicarum disciplinarum peritia singulari magnam sibi nominis celebritatem parauit. *Sosigenes.*

 Vixit

i) T. I. L. X. p. 137.

k) PLINIVS L. XXX. c. 1.

Vixit is temporibus Iulii Caeſaris, incertumque, ex cuius diſciplina prodierit. Quod enim PATRICIVS [l] coniicit, illuſtrem hunc mathematicum Andronici forte diſcipulum fuiſſe, rationibus probandum erat, quas plane nullas affert, niſi quod et alii Peripatetici e. g. Boëthus Sidonius, Ariſto Cous aliique eum praeceptorem nacti ſint. Id quod nulla concluſionis neceſſitate ad Soſigenem poſſe applicari, quilibet videt. Magnum praecipue nomen Soſigenes nactus eſt, quod, PLINIO teſte [m], eius potiſſimum conſilio Iulius Caeſar ad emendandos temporum errores, qui valde inualuerant, vſus eſt. Qui addit: *Caeſarem eo auctore a Chaldaeorum, Aegyptiorum Graecorumque computationibus recedentem, quartam ſectam conſtituiſſe, annos ad ſolis curſum redigentem ſingulos; Soſigenem vero ipſum trinis commentationibus, quamquam diligentior eſſet ceteris, non ceſſauiſſe tamen addubitare ſemet corrigendo.* Id quod, defectus Iuliani calendarii, quod vocant, cogitantes, non miramur, quas iam tum ſenſiſſe Soſigenem, licet veras rationes emendandi non deprehenderit, dubium non eſt [n]. Sed in philoſophia quoque Peripatetica valuiſſe Soſigenem, ex eo dubitari non poteſt, quod non tantum Peripateticus audit PROCLO, ſed teſte quoque SIMPLICIO commentarium ſcripſit in librum Ariſtotelis de coelo. Alii Soſigenes veteribus memorati philoſophi quia non fuere, haud facile cum aſtronomo commiſcebuntur.

Boëthus.

§. V. BOETHVS Sidonius fuit, Andronici, teſte AMMONIO [o] diſcipulus, quem perperam eius praeceptorem facit MENAGIVS [p]. A magno hoc doctore genuinis Peripateticae diſciplinae praeceptis imbutus tanta nominis celebritate inclaruit, vt eum dignum iudicauerit STRABO [q], quem inter ſui temporis illuſtres referret philoſophos. Id quod ſcriptis quoque teſtatus eſt, tanta Peripateticae philoſophiae cognitione commendatis, vt non ſine ſingulari laude eorum meminerint Themiſtius et Ammonius, Simplicius autem θαυμασίȢ titulo et honore eum mactauerit [r], quo non maius apud Platonicos Alexandrinos laudum culmen fuiſſe ſupra iam obſeruatum eſt. Condiſcipulum in philoſophia habuit STRABONEM [s] fratremque Diodotum, quem vtrumque ideo inter Peripateticos viri docti connumerant [t], licet ſupra iam obſeruatum ſit,

l) l. c. T. I. L. X. p. 134.

m) L. XVIII. c. 25. conf. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XXXIII. §. 9. p. 161. GAVDENT. de phil. Rom. app. c. 10. p. 379. aliique qui hiſtoriam aſtronomiae delineauerunt.

n) Incertus nempe haerebat, cui potiſſimum temporis momento affigendum eſſet anni initium, errore in primo termino admiſſo, de qua re vid. IOS. SCALIGER. de emend. temp. L. IV. p. 93. AEG. STRAVCH. Breuiar. chronol. c. 35. p. 973. DION. PETAVIVS doctrin. temp. L. IV. c. 1. L. X. c. 59. aliique chronologi paſſim.

o) In Categ. p. 8.

p) Ad LAERT. L. VI. ſ. 443. vbi Ammonii verba, quorum ſenſum verum iam vidit PATRICIVS l. c. L. X. p. 134. peruertit.

q) L. XVI. p. 757.

r) PATRICIVS l. c. p. 135.

s) l. c. vbi Boëthum vocat συμφιλοσοφήσαντα τὰ Ἀριςοτέλεια.

t) PATRIC. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 299.

ſit, Strabonem, (quem male Stratonem vocat PATRICIVS [u]) Stoicos praetuliſſe Peripateticis, quamuis horum doctrinam didiciſſet. Ceterum Boëthus hic Sidonius, cum aliis huius nominis confundendus non eſt [v].

§. VI. NICOLAVS, Damaſco Syriae vrbe oriundus [w], vixit Augusti imperatoris et Herodis regis tempore, et in Peripateticorum ſchola eruditionis multiuariae laude celebratus eſt, vt veteres vnanimi ore teſtantur. Non audiendus itaque eſt SVIDAS [x], qui eum *philoſophum aut Peripateticum aut Platonicum* nominat, licet concedi facile queat, Nicolaum, quem πολυιςωρίας laude celebrem fuiſſe, veterum teſtimoniis conſtat, Platonicae quoque philoſophiae notitia non caruiſſe. Aſt ſe huic ſectae adſcribi noluit, ſed Peripateticae, vnde εἷς ἐκ τȢ Περιπάτȣ ATHENAEO [y] audit. Scripſit is *de vita et educatione ſua* librum, cuius tamen, quod dolemus, non niſi pauca fragmenta ſuperſunt edita ab eruditiſſimo viro HENRICO VALESIO [z]: ex eo vero ſua quoque hauſiſſe de Nicolao SVIDAM, inſtituta vtriusque collatio dubitare nos haud ſinit. Patrem habuit magnopere bonis artibus deditum [a], quibus et opes et famam ſibi parauerat: qui cum incredibili ſtudio in literas ferri videret filium, in omni eruditionis genere a puero eum inſtitui curauit. Qui cum ſumma diligentia in literas incumberet, et ingenio praeditus eſſet optimo, priusquam ex ephebis exceſſiſſet, ſingularem laudem inter

Nicolaus Damaſcenus.

 ciues

u) l. c. p. 29. et paſſim, putat enim Strabonem alium eſſe ac Stratonem geographum, ſed corrupto Suidae loco decipitur. Verum enim geographiae auctorem eſſe Strabonem conſtat, vid. GAVDENT. l. c. IONS. de S. H. ph. L. II. c. 16. p. 201. FABRIC. Bibl. Gr. l. c. not. a. CASAVBON. praef. ad Strab.

v) Varii Boëthi in philoſophiae occurrunt hiſtoria, ſilentio hic non plane praetereundi. Nam praeter Boëthium Chriſtianum, conſulem Romanum, de quo tomo tertio diſſeremus, ad philoſophos Chriſtianos delati, inclaruit etiam Flauius Boëthus vir conſularis e Ptolomaide, ab Alexandro Damaſceno Peripateticis dogmatibus imbutus, magnusque huius ſectae fautor, teſte GALENO, cuius tempore vixit. Inter Platonicos quoque Boëthus quidam teſte PHOTIO Cod. CLIV. p. 172. Collectanea phraſium Platonicarum ſcripſit, id eſt, Lexicon Platonicum. Inter Stoicos Boëthum aliquem enumerat LAERT. L. VII. ſ. 143. qui in eo a Stoicis receſſit, quod mundum eſſe animal negauit, et quod, eodem ſ. 54. teſte, quatuor iudicandi criteria poſuit, intellectum, ſenſum, appetitum et prolepſin, conf. PHILO de mundo incorruptib. p. 737. qui eum inter illuſtres Stoicos refert. Conf. MENAG. ad l. c. Laërt. qui tamen praeter rem timidius hunc a Sidonio diſtinguit, cum ex l. c. Laërtii luculenter colligi queat, antiquiorem hunc Stoicum eſſe Boëtho Peripatetico, vt taceamus, vtrumque ſectae profeſſione clare ſatis diſtingui. Etiam inter Epicureos Boëthus quidam memoratur, geometriae cognitione clarus, qui ad Epicuri hortos tranſiit, teſte PLVTARCHO de Pyth. orac. T. III. p. m. 189. et in Qq. conuiu. conf. GASSEND. de vita Epic. L. II. c. 6. p. 74. IONS. l. c. L. III. c. 6. p. 239. FABRIC. l. c. Vol. II. p. 809. audiendus itaque non eſt MENAGIVS l. c. qui ex eo Peripateticum exſculpit. Boëthii Tarſenſis, poëtae meminit STRABO L. XIV. p. 675. et medici eius nominis CELSVS L. V. c. 21.

w) ATHENAEVS L. VI. p. 249. PLVTARCH. Symp. L. VIII. q. 4. T. III. p. m. 281. PHOTIVS Cod. 189. p. 242. SVIDAS in Nicol. T. II. p. 622. et ex recentioribus, praeter GAVDENTIVM, PATRICIVM, IONSIVM, FABRICIVM ll. cc. VALESIVS ad Excerpta Peireſc. p. 414. ſeqq. VOSSIVS de Hiſt. Gr. L. II. c. 4. p. 177. GROTIVS ep. CCLXII. quae eſt ad Gallos CX. p. m. 249.

x) loc. citat.

y) loc. cit.

z) loc. cit.

a) Parentem habuit Antipatrum, matrem Stratonicen, ambos cum ob modeſtiam, tum ob reliquam dignitatem celebres. Nam cum opibus eminerent, minime ideo efferebantur: cumque virtutis fama principem locum tenerent, id parui faciebant. Pater vero et eloquentiae laude, et boni ciuis, et iuſti magiſtratus, et legati prudentis, et religionis laude valde celebratus eſt. Excerpta Peireſc. l. c.

ciues consecutus est, atque inter aequales magnopere eminuit. Encyclopaediae autem eo tempore receptae viae insistens grammaticam primo atque poëticam didicit, ea felicitate, vt adolescens comoedias tragoediasque non sine ingenii diuini demonstratione magnaque cum laude conscriberet [b]. Postea cum et doctrina et eruditionis fama laetissima incrementa cepisset, ad rhetoricam et musicam ac mathematicas disciplinas atque vniuersam philosophiam animum applicuit [c]. Qua in re Aristotelem multa variaque doctrina illustrem sibi imitandum proposuit, quem maxime mirabatur, ac saepenumero dicere solebat, maximam se gratiam habere omnibus disciplinis, tum propter honestatem prorsus libero homine dignam, tum propter vtilitates, quas in hanc vitam intulerunt, tum denique propter oblectationem, qua et iuuentutem et senectam vnice recreant. Etsi vero mira disciplinarum varietate et ad omnes vsus apta diuersitate mire capiebatur, ratus iis hominem liberalem ab illiberalibus artibus distingui; recte tamen statuit, eos qui humaniorum artium studia percurrunt, in quibusdam disciplinis breuius, in aliis immorari diutius oportere; et has quidem integras perdiscere, illas vero duntaxat delibare, ac collecta singularum vtilitate, ad philosophiam, tanquam per varia loca peregrinatos ac ad patriam ac lares reuersos, ibi considere. His prudentiae regulis instructus ad egregiam in philosophiae studiis eruditionem progressus in Peripatetica philosophia, licet alias quoque sectas haud negligeret, et imprimis Platonem magni faceret [d], valde eminuit. Cui doctrinae elegantiae cum et facies iucunda atque pulchra, moresque accederent suauissimi, vehementer ea res Nicolaum imperatori Augusto [e] commendauit [f]. Narrat enim PLVTARCHVS [ff]: *Augustum Peripateticum hunc philosophum singulari prosecutum fuisse amore, suauibus moribus hominem; gracili et procero corpore, facie plenum emicantis punicei ruboris, ideoque maximas et pulcherrimas palmulas nicolaos nominauisse, easque sic etiamnum dici.* Qui imperatoris amor, quo in viros doctos, praecipue philosophos, ferebatur, tantus fuit erga Nicolaum, vt in amicitiam quoque et familiaritatem eum, vt veteres testantur [g], reciperet, et munuscula, quae ad Caesarem mittebat, magnis muneribus pensaret [h], vnde Nicolaus opibus valde auctus est. Parem gratiam apud Herodem regem iniit, cuius non tantum conuictu et familiaritate gauisus est, sed et in philosophiae eum studiis erudiuit, et cum illo visen-

b) Σωσανὶς laudatur EVSTATHIO ad Dionys. v. 976.

c) Haec SVIDAS l. c. sine dubio ex libro eius de vita sua.

d) Non enim alia ratio fuit, cur Platonicum dixerit SVIDAS l. c.

e) Valde fauisse Augustum viris doctis, praecipue philosophis, supra iam dictum, et exponit SVETONIVS in Aug. c. 79. Qua re licet parce magis vtendum esse commendauerit ei Moecenas teste DIONE L. LII. nihil tamen id obstitit viris vere doctis, quos ipse Moecenas sibi habuit commendatissimos.

f) SVID. l. c. Exc. Peiresc. l. c. ATHENAEVS l. c. HESYCH. in Nic. et MEVRSIVS ad h. l. p. 168.

ff) l. c. ATHEN. l. c. SVIDAS l. c. placentas mellitas fuisse, dicit, quod illi de dactylis referunt.

g) Citati.

h) SVIDAS l. c.

visendi Caesaris caussa Romam nauigante, in eadem naue vectus atque cum eo philosophatus est. Postea intermisso philosophiae studio artem rhetoricam eum docuit, et historiam quoque ei tradidit, Herodis etiam rogatu vniuersalem historiam scribere aggressus [i]. Non parum vero gratiosum Nicolaum fecere mores philosopho non indigni et compositi, qui a doctrina eius, non abhorrebant. Omnibus enim erat notissimum, quo animo pecunias contemneret, et quanta liberalitate eam impenderet, neque vsquam ius atque officium pecuniae caussa violaret. Sed nec voluptates adamasse videri queat, licet cum regibus atque principibus viris saepissime conuersatus. Namque natura erat austerior, et ab omni voluptate alienus, vt qui eiusmodi delectationibus obnoxios pro mancipiis duceret, frugalitatem vero ac tenuitatem summopere commendaret. Idem vbi magnificentia opus erat, liberalis erat imprimis, neque vllatenus parcus, ne sordidi atque illiberalis animi notam subiret. Iam vero in laboribus perferendis, sicubi opus erat, praecipua constantia et iuuenis et senex praeditus fuit, ac si quando periculum ingruerat ab hostibus aut latronibus, si morbi vis aut tempestas in mari aut aliud quod discrimen inciderat, erat ea animi fortitudine, vt reliquos, qui in eodem versabantur periculo, confirmaret. Porro in iustitia colenda adeo constans atque inconcussus fuit, vt nonnunquam iudex magistratuum minas contemserit, ne a iustitiae norma vel minimum discederet. Itaque cum omnibus comperta ac cognita esset eius aequitas, multi illum et iudicem et arbitrum deligebant. In contractibus vero atque huiuscemodi ciuilibus negotiis nemo vnquam, quantumuis improbus vir de illo, quippe homine aequissimo conquestus est, non enim aduersus eum testibus opus erat aut syngrapha, sed quicquid vel nudo pacto promisisset, id firmum ratumque erat. Ceterum modestia ac morum grauitas cum foris tum domi tanta nunquam in vllo homine fuit: opibus enim suis et gratia non ad malas artes, sed ad modestiam et comitatem est vsus: et nunquam alterius ciuitatis, quam patriae suae ciuem se appellare voluit. Qua imagine a veteri calamo [k] depicta philosophum delineari secundum Aristotelicam maxime virtutem perfectionem et felicitatem quaerentem, quilibet Peripateticae ethicae gnarus palpare potest; ast talem, qui moderate ista virtute ciuili vsus est. Quod etsi quibusdam displicebat, qui ei obiiciebant [l], quod cum magnam pecuniae vim ab amicis dono accepisset, eam tamen minime custodiret; quodque cum plebeiis hominibus vt plurimum versaretur, viros

i) Exc. Peiresc. l. c. Ex his patet, Herodem M. non inter philosophos quidem referendum esse, ast annumerandum tamen doctis purpuratis, magnisque eruditionis et philosophiae fautoribus. Eodem nempe loco habendus est, quo Augustus, ad cuius mores callidissimus rex se composuit. Quanta vero dexteritate Augusti gratiam Herodi reconciliauerit narrat IOSEPHVS loc. cit.

k) Verba haec sunt ex libro de vita eius excerpta l. c. Ast eam in sententiam magnifice de se gloriatum esse Damascenum, hic ipse locus, laudata eius modestia, negat. Vnde coniicimus, quendam veterum ex hoc eius libro fecisse compendium ex quo excerpta nobis dedit VALESIVS.

l) Ibid. p. 42

viros autem primarios atque opulentiſſimos vrbis Romae declinaret, neque vnquam, tametſi a multis et maximae dignitatis viris rogatus, domos eorum adiret, ſed philoſophiae ſtudiis totos dies vacaret, non tamen mouit id philoſophum, qui pecuniae praecipuam partem in vſu conſiſtere regerebat, qui ad liberalitatem et modeſtiam adhibeatur, eumque virum optimum eſſe dicebat, qui opportune interdum oblatam, a quibus oportet, accipit largiturque ipſe, et liberis ſuis conſulit. Eundem vero cum modeſtiſſimis hominibus conuerſari velle, cuiusmodi plures in plebe, quam inter diuites illos reperiri, ad modeſtiam autem opibus inſtructo adhibendam, Deorum auxilio opus eſſe. Ex quibus haud obſcure perſpicitur, Nicolaum in id fuiſſe connisum, vt philoſophiam et virtutis doctrinam vita exprimeret: quam vt famulis quoque imprimeret, maxime in iis erudiendis curam poſuit, quos ex quotidiana conſuetudine ad familiaritatem morum vitaeque ſuae formatos nihilo deteriores amicis ſuis expertus eſt [ll]. Praeter vitae vero integritatem virtutemque eruditionis quoque praeſtantiſſimae poſſedit copias, quae, vt in vniuerſo diſciplinarum omnium campo ſe latiſſimae diffundebant, ita libros genuere veteribus ob doctrinae praeſtantiam laudatiſſimos. Inter quos eminuit *hiſtoria vniuerſalis*, Herodis hortatu ſcripta, opus arduum et non ſine maximo labore vndique collectum, et incredibili ſtudio abſolutum [m]: eius pars videtur fuiſſe hiſtoria Aſſyria PHOTIO [n] laudata. Tacendum tamen non eſt, quod IOSEPHVS [o] monet, fidem eius ſuſpectam valde fuiſſe in rebus Herodis M. Addi his debet *collectio paradoxorum morum*, quam Herodi inſcripſerat, teſte PHOTIO [p], qui eam valde laudat, ex qua fragmenta *de variarum gentium moribus* petita videntur, quae ſeruata a STOBAEO Ariſtotelis politicis ſolent adiici. Edidit etiam VALESIVS excerpta ex libris eius *de vita Auguſti*, niſi illi pars fuerint hiſtoriae vniuerſalis. Verum haec quidem ingenii eius elegantiſſimi monumenta ad hiſtoriam pertinent. Noſtras vero partes propius reſpiciunt opus eius *de philoſophia Ariſtotelis* SIMPLICIO [q] laudatum, liber item *de Diis*, *de philoſophia prima*, *paraphraſis in metaphyſica Ariſtotelis*, *libros de coelo*, *de anima* aliique, de quibus poſt PATRICIVM [r] videndus FABRICIVS [s]. Quibusdam liber *de mundo*, qui Ariſtoteli tribui ſolet, ab eo profectus viſus eſt: recte vero GAVDENTIVS

ll) l. c. p. 425.

m) Ibid. p. 421. conf. de hoc opere libris CXLIV. conſtante (SVIDAS LXXX tantum numerat) VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc. VALES. ad l. c. p. 63. GROTIVS Epiſt. ad Gallos CX. p. m. 249. vbi ſollicite congeſſit omnia, quae de Nicolao apud veteres exſtant. Is obſeruat etiam ita graece ſcribere Nicolaum, vt tamen aliquid peregrini immiſceat. Multa ex hoc opere Nicolai paſſim excerpſit Suidas.

n) Cod. CLXXXIX. p. 242.

o) Antiq. Iudaic. L. XVI. c. 11. p. 575. conf. VOSSIVS l. c. GROTIVS l. c. p. 253. Scilicet ea tacebat de Octauiano et Herode Nicolaus, quae culpari poterant, quae aliquid laudis recipiebant, ea liberaliſſime praedicabat, et vltra hiſtoriae morem. Id tamen ſibi temperauit, vt nihil diceret, quod rebus cognitis repugnaret, aut perſonae temporibusque diſcongrueret.

p) loc. cit.

q) In L. II. de coelo comm. 12.

r) l. c. L. X. p. 136.

s) l. c. p. 307.

TIVS [s] monet, id verisimile non esse. Suo enim loco *tomo primo* demonstratum est, librum illum totum Stoicis praeceptis scatere, eorumque referre physiologiam, quam secutum fuisse Nicolaum, demonstrari non potest. Ceterum a multis Nicolais [ss], qui veteribus memorantur, Peripateticus philosophus adiecto patriae nomine distinguitur.

Xenarchus et Athenaeus.

§. VII. Peripateticae porro sectae circa ea tempora, quibus Romana respublica in monarchiam degenerauit, Seleucia dedit duos doctores XENARCHVM et ATHENAEVM, cuius vtriusque notitiam nobis fecit STRABO [t], qui Xenarcho praeceptore vsus est. Is in patria primum docuit, cuius cum nimis ei viderentur angusti limites, Alexandriam et Athenas commigrauit, tandemque Romam concessit, ibique in Arii notitiam venit, qui cum magna apud Augustum gratia floreret, Xenarchum Caesari commendauit, eiusque illi parauit amicitiam, qua tanta gauisus est, vt magna apud eum auctoritate valeret, et ad senectutem vsque in honore haberetur. Paulo ante obitum visu orbatus morbo vitam consummauit. Ex qua Augusti amicitia colligi potest, moribus fuisse Xenarchum commendatissimis, nec inter eos numeratum fuisse philosophos, quos, tanquam seditiosos, missos faciendos esse imperatori Moecenas suasit. Quamuis autem Xenarchus Aristotelem sequeretur, libertatem tamen seruauit philosophicam, multasque contra eum dubitationes adduxit: inter quas imprimis fuere, quas contra essentiam quintam Aristoteli obiecit, quam negasse testantur SIMPLICIVS [u], et IVLIANVS imperator [v]. Athenaeus, (cum scriptore deipnosophisticorum non confundendus [w]) in republica versatus aliquandiu in patria populum duxit, postea contracta cum Muraena amicitia et cum illo fugiens captus est, cum insidiae contra Caesarem Augustum essent deprehensae: sed cum insons esset inuentus, a Caesare dimissus est, rediensque Romam, multisque salutantibus et interrogantibus, se ex inferorum tenebris rediisse respondit. Breue tamen tempus superuixit, ruina domus vbi habitabat,

s) De philos. Romana c. 47. p. 206.

ss) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 292. seqq. Plerique recentioris aetatis Graeci sunt et exiguae famae, praeter Nicolaum Alexandrinum, Myrepsum dictum, opere de medicamentorum compositione inclytum.

t) L. XIV. p. 640. seq.

u) De coelo L. I.

v) Or. de matre Deûm, conf. PATRICIVS l. c. T. I. L. X. p. 136. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 209.

w) A patria is Naucratita audit, vt ab aliis Athenaeis distinguatur, seriusque Seleuciensi, nempe sub Antonino vixit, si SVIDAE in Athenaeus, T. I. p. 71. fides est, licet, ex Deipnosophisticis, quae nobis reliquit, aliud colligi non queat, quam hoc, vixisse post Commodum. Vid. VOSSIVS de hist. graec. L. II. c. 15. p. 231. Medicum fuisse putat GAVDENTIVS de philosoph. Roman. c. LXIX. p. 209. non dissentiente Cl. CLERICO Hist. medic. P. III. c. 9. p. 763. sed falluntur viri docti, qui id ex eo colligunt, quod medicos colloquentes introducit. Erat enim, recte monente SVIDA, l. c. grammaticus et criticus, qualem liber ipsius exhibet, sed talis, qui in omni eruditionis genere probe erat versatus, vnde multa collegit, quae in disciplinarum, praecipue autem philosophiae historia plurimum iuuant, licet iniquiorem se interdum philosophis ostendisse aliquot Tomo primo exemplis ostensum sit. Plura de eo dabunt editor Deipnosoph. IS. CASAVBONVS et FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 630. seqq.

bat, per noctem oppressus. Distinguendus hic Athenaeus ab aliis est, eiusdem nominis [x].

Alexander Aegaeus.

§. VIII. Non minori nominis fama inter Peripateticos hac temporum periodo eminuit ALEXANDER AEGAEVS [y]. Praeceptore Sosigene vsum fuisse se, ipse fatetur, cuius octauum librum de visu allegat. Hunc Sosigenem illustrem illum mathematicum fuisse, qui Iulii Caesaris aetate temporum rationes emendauit, iudicarunt acutissimi viri FR. PATRICIVS [z], et I. ALB. FABRICIVS [a]. Rationem ille hanc affert, in *commentario* Alexandri *in libros meteorologicos Aristotelis* [b] prouocare auctorem ad Sosigenem praeceptorem suum. Non autem circa haec tempora occurrere Alexandros alios, qui in Aristotelem scripsere, praeter Aegaeum et Aphrodisiensem: ast huius aetatem non ferre, vt Sosigenes praeceptor eius dicatur; illius autem qui sub Nerone vixerit. Sed iam PAGAN. GAVDENTIVS [c] animaduertit, minus accurate hac in re versari Patricium: Sosigenem enim hunc alium fuisse ac mathematicum, potuisse enim plures esse Sosigenes, nec credibile esse, Alexandrum Aegaeum illustris huius mathematici institutione fuisse gauisum, eo quod inde sequeretur, Alexandrum hunc iam sub Augusto floruisse, et perdurasse vsque ad tempora Neronis, in quo desiit Caesarea successio, adeoque fere centenarium Neronis institutioni fuisse praefectum. Alium itaque hunc Sosigenem fuisse, etiam hunc Peripateticum, cuius meminit DEXIPPVS [d], eumque illa scripsisse, quae dicantur: hincque colligit commentarii illius in meteorologicos Aristotelis libros auctorem esse posse Alexandrum Aphrodisaeum, qui sub Antonino Caracalla vixit. Secutus est hanc inter Sosigenem antiquiorem et iuniorem distinctionem, huncque inter praeceptores Alexandri Aphrodisaei retulit FABRICIVS [e], licet supra locum de seniore Sosigene intellexerit. Nos hic distincte versandum esse putamus; et hoc quidem dubio carere existimamus, verba haec de Sosigene mathematico intelligi non posse; tempus enim seculi fere integri inter aetatem Sosigenis et Alexandri Aegaei intercedit. Neque tamen in eam nos descendere debere opinionem iudicamus, intelligendum esse illum locum de Alexandro Aphrodisiensi, eiusque calamo exaratos istos commentarios fuisse, dicendum esse. His enim recte opponitur erudita Patricii obseruatio, methodum commentandi in Aristotelem in eo adhibitam prodere tempus, Aphrodisaeo antiquius: Simplici enim et antiquiori methodo esse scriptum, sine vllis quaestionibus aut praxibus, aut theoriis, qualem fuisse antiquiorum Peripateticorum morem exponendi Aristotelis, ex Aspasii commentariis in ethicos appareat: de qua etiam metho-

x) Enumerat eos IDEM l. c. inter eos Stoicus quoque est, PORPHYRIO in vita Plotini memoratus a Peripatetico probe distinguendus.
y) SVIDAS in Alex. Aegaeus T. I. p. .05.
z) Disc. Perip. T. I. L. III. p. 35.
a) Bibl. Graec. Vol. II. p. 273.
b) c. 3.
c) De philos. Rom. app. c. 18. p. 388.
d) In categor. c. 3.
e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 63.

methodo alibi fusius egit PATRICIVS f). Omnium itaque rectissime Alexandro Aegeo hi quidem commentarii tribuuntur; ast Sosigenem habuisse praeceptorem, statuitur, a seniore diuersum et sub Caligula vel Claudio florentem. Ita enim cuncta sibi constant, et admitti potest SVIDAE narratio, tradentis, Alexandrum Aegaeum fuisse praeceptorem Neronis cum Chaeremone Stoico. Nec his obstant, quae apud SVETONIVM g) leguntur: Neronem liberales disciplinas omnes puerum attigisse, sed a philosophia eum matrem auertisse. Hoc enim vel ad ea tempora referendum, quibus priuatus vixit, vel illo tempore factum esse statuendum, quo a recta via malis matris artibus deflexit. Initio enim suscepti imperii, vt spem optimi imperatoris faceret, philosophos ei addidisse Agrippinam, vel solum Senecae exemplum probat, qui ei moderando praefectus fuit. Incurrisse vero Alexandrum multorum obtrectationem, quasi mali discipuli peior magister extiterit, eo quod virtus doceri possit, ex SVIDA h) colligitur. In quo falsum fuisse Suidam recte monuit GAVDENTIVS i), cum optimorum magistrorum discipulos degenerare posse, Caligulae et Commodi exemplo constet, nec ita virtus doceri possit, vt animus natura malus solis doctrinae praeceptis vel emendetur vel eiiciatur. Ceterum de commentariis in Aristotelem huic Alexandro tribuendis anceps disputatio est, cum non tantum Aphrodisiensis magna nominis claritate inter Peripateticos vixerit, sed et alius Alexander Peripateticus vtroque iunior in Aristotelem scripserit k). Quam tamen disputationem dirimere tentat PATRICIVS, cuius ea de re rationes apud ipsum legendae sunt.

Syncretismus Peripateticorum.

§. IX. Hactenus a pestilenti syncretismi malo immunem se seruauerat schola Peripatetica, ast a Neronis tempore communi philosophantium fato tanquam torrente quodam correpta contra quidem niti ausa est, ast non potuit tota eam sortem euadere. Etsi enim erant aliqui, qui pressius Aristotelem sequi conabantur, id quod in Alexandrea schola factum esse in sequentibus docebimus: potior tamen pars Aristotelem aliis sectarum placitis affinem factum coluit, et in concordiam cum iis coire iussit, quibuscum implacabile hactenus bellum gesserat. Quem syncretismum incepisse ab Ammonio Plutarchi praeceptore, et in schola Alexandrina tandem in neruum erupisse, supra iam diximus. Hac itaque ratione ad historiam sectae Peripateticae a Neronis aetate attendendum est, vt, quo modo quoue consilio vel ad Platonem vel ad Zenonem Aristotelis quoque sectatores respexerint, simul cognoscatur.

f) L. XI. p. 145. seqq.
g) In Nerone c. 52.
h) loc. cit.
i) l. c. c. LX. p. 230.
k) Plures Alexandros celebres nominat SVIDAS l. c. ex recentioribus IONSIVS de Scr. hist. phil. L. II. c. 16. p. 198. FABRICIVS l. c. Vol. II. p. 232. Vol. X. p. 473. Quae homonymia quoque caussa est, cur definiri nequeat, cuius Alexandri commentarii lecti sint in schola Plotini, teste PORPHYR. c. 14. vitae Plotin.

Ammonius.

§. X. Syncretiſtici itaque Peripateticiſmi initia ab hoc AMMONIO merito repetimus, ante quem non occurrit, qui hunc morbum, late iam tunc in orbe philoſophico regnantem in Lyceum introduxerit. Diximus iam ſupra de hoc philoſopho Alexandriam patriam habente inter praeceptores Plutarchi, cui notitiam eius fere omnem debemus, cuiusque librum, quem: *Ammonius*, inſcripſit merito deſideramus. Teſte enim EVNAPIO [l] *magnus ille et diuinus Plutarchus, cum ſuam tum praeceptoris ſui vitam ſparſim libris inſeruit, non praeterita ſilentio Ammonii morte, quem Athenis vitam finiuiſſe ſcribit.* Aſt haec omnia, praeter pauca quaedam, quae ex eius ſcriptis collegit RVALDVS [m] interciderunt, vnde mirum non eſt, valde mancam iuſtoque breuiorem eſſe doctiſſimi philoſophi hiſtoriam. Id quod occaſionem dediſſe videtur confundendi hunc Ammonium non tantum cum ciue eius Ammonio Sacca, ſectae eclecticae conditore, vt ſupra obſeruatum, ſed et cum Ammonio alio, grammatico. Id quod PATRICIO accidit [n], viro alias ſatis accurato, qui contendit, SVIDAE [o] auctoritate vſus, praeceptorem hunc Plutarchi Chaeronei, coepiſſe in ſchola Ariſtarchi docere, priusquam Auguſtus monarchiam inuaderet. Id quod excidiſſe viro docto merito miramur, quem latere non potuit, Plutarchum hunc Ammonium ſub Neronis imperio audiuiſſe. Quod vt indubitato PLVTARCHI [p] teſtimonio conſtat, ita, non potuiſſe ante conditam Romanam monarchiam in ſchola Ariſtarchi docere Ammonium hunc, tempus euincit integri ſeculi, quod ab iſto tempore ad Neronem effluxit. Nec iuuat Patricium Suidas, in cuius vitioſos codices is inciderat. In antiquis enim editionibus vno eodemque articulo: *Ammonius Saccas*, de duobus Ammoniis omiſſis vocibus quibusdam, quaſi de vno, diſſeritur, quod cum legerent viri docti, WOLFIVS, PORTVS et PATRICIVS non potuerunt non ad hunc lapidem offendere, et in varios errores incidere. Et vidit quidem Patricius, Ammonium Saccam, quem a Chriſtianis ad gentiles tranſiiſſe Suidas refert, ab hoc Ammonio diuerſum eſſe, cum autem alius Ammonius non occurreret, quam Plutarchi praeceptor, hunc eſſe intelligendum ratus eſt, alia ſine dubio decreturus, ſi Plutarchi aetatem cogitaſſet. Suboluit hoc Suidae mendum IONSIO [q] et, qui eum ſecutus eſt, P. BAYLIO [r]; tandem elegantiſſimus Suidae editor LVDOLPH. KVSTERVS [s] melioribus codicibus vſus, oſtendit tandem, deeſſe nouo articulo, vocem: *Ammonius*, *Ammonii filius*, adeoque hunc Alexandri diſcipulum ante Auguſti tempora in Ariſtarchi ſchola, non philoſophiam, ſed grammaticam docentem non a Sacca tantum, verum etiam a Plutarchi praeceptore eſſe diſtinguendum: id quod iure quoque recepit FABRI-

l) In prooem. vit. Sophiſt. p. 5.

m) In vita Plutarchi c. 7. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 274. Vol. III. p. 330. Vol. IV. p. 172.

n) l. c. p. 139.

o) In Ammonius T. I. p. 143.

p) De εἶ Delphis inſcripto.

q) De S. H. P. L. II. c. 11. p. 169.

r) Dict. T. I. art. Ammonius p. 188.

s) Ad h. l. n. 11.

BRICIVS [t]. Sed vt ad Ammonium reuertamur, docuit is, vt PLVTARCHI [u] teſtimonio conſtat, Athenis et in hac quoque Muſarum ſede vitam cum morte commutauit, Nerone adhuc regnante. Philoſophiam eum ſecutum fuiſſe Peripateticam, ſed Platonicae, quam etiam deperibat, admixtam et accommodatam, et Zenonis placitis attemperatam, ex Plutarcho quoque conſtat, qui et ipſe hanc philoſophandi rationem a magiſtro edoctus eſt et ſtudioſe excoluit. Quod luculentius conſtaret, ſi, quae de virtute philoſophatus eſt, et in quibus Ariſtotelem expreſſit, hodie ſupereſſent. Ab eo autem, non ſine veriſimilitudine iudicat PATRICIVS [x], mixtam quandam philoſophiam coepiſſe, vt eo poſteriores philoſophorum plerique et Pythagorici et Peripatetici et Stoici eſſe voluerint. Recte tamen et cum grano ſalis hoc accipiendum, nec ita intelligendum eſt, ac ſi Ammonius hic primus ſyncretiſmi philoſophici auctor fuerit, nam ſuo iam loco indubitatis teſtimoniis confecimus, ſyncretiſmum hunc non tantum in Aegypto ante natum Saluatorem iam obtinuiſſe, ſed in Platonica quoque ſchola eum introduxiſſe Antiochum Aſcalonitam, quintae Academiae auctorem, moremque hunc ab eo tempore inter Platonicos fere omnes obtinuiſſe. Primus itaque ſyncretiſmi auctor Ammonius inter Peripateticos conſtituendus eſt, nec aliter, dicendum, poſteriores eum philoſophos ſecutos eſſe, niſi quatenus Peripatetica et Platonica ſchola in eclectica tandem, vt ſupra oſtenſum, coaluit. Inualuiſſe tamen circa haec tempora diſputationem de concordia Ariſtotelis cum Platone, Tauri Berytii negantis, et Attici affirmantis ſcripta ſatis euincunt: quam genuiſſe tandem Ammonii Saccae ſectam henoticam ſupra Hieroclis teſtimonio demonſtrauimus. Fuere et alii Ammonii inter Peripateticos celebres, Ammonium enim Hermeae filium commentationibus de Ariſtotele bene meruiſſe, *ſectione antecedente* diximus: meminitque alterius Ammonii inter celeberrimos ſui temporis quos vidit et conuenit, Peripateticos Longinus [y]; quem Peripateticum quoque fuiſſe, et eruditione alios fere omnes ſua aetate ſuperaſſe teſtatur PHILOSTRATVS [z]. Quem licet cum Ammonio Sacca eundem eſſe putet H. VALESIVS [a], ipſa tamen verborum Longini ſeries prodit, Peripateticum hunc Ammonium ab eclectico eſſe diſtinguendum. Id quod agnouerunt etiam P. BAYLE [b] et N. TILLEMONTIVS [c].

§. XI. Effecit mixtum hoc philoſophiae genus, vt Ariſtotelis auctoritas latius paſſim ſerperet, et inter alias etiam ſectas ſibi partes acquireret. Nam ab hoc maxime tempore euenit, vt Ariſtoteles etiam a Platonicis, maio- *Peripatetici Syncretiſtae.*

t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 171.
u) loc. citat.
x) loc. cit.
y) Apud PORPHYR. in vita Plotini c. 20. n. 6. p. 129.
z) De vit. Sophiſt. L. II. c. 27. §. 4.
a) Ad AMM. MARCELL. L. XXII.
b) Dict. T. I. art. Ammonius Saccas not. H. p. 190.
c) Memoir. pour ſervir a l'hiſt. eccleſ. T. III. P. II. p. 391. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 172.

maiori, quam antea, ſtudio coleretur. Cuius rei exemplum eſſe poſſunt Platonici ſecundi poſt C. N. ſeculi celeberrimi, Taurus Berytius, qui aeternitatem mundi Ariſtotelicam illuſtrauit, Atticus Platonicus, qui non indiligentem in cognoſcendis et examinandis Ariſtotelis dogmatibus operam poſuit, Demetrius Alexandrinus, Fauorini ſectator, LAERTIO [d] et GALENO [e] memoratus, cui locum inter commentatores Ariſtotelis tribuit AMMONIVS HERMEAE [f]. Sed et Fauorinum non neglexiſſe Ariſtotelem, GELLIVS auctor eſt [g]. Addi his poſſet Sotion, auctor cornucopiae aliique, niſi in antecedentibus paſſim ad hanc rem iam intendiſſemus digitum. Eminuere tamen in Peripatetica ſchola, licet alienis dogmatibus adulterata, Alexander Damaſcenus, Eudemus et Galenus, qui cum eodem tempore vna viuerent fauore maximo et patrocinio inſigni Flauii Boëthi viri conſularis [h], cuius ſupra iam facta mentio, gauiſi ſunt. Et de Galeno quidem ſupra *ſectione tertia* prolixe actum, obſeruatumque, nec Peripatetica eum contemſiſſe, ſed in varios Ariſtotelis libros [i] ſcripſiſſe commentarios. Theophraſti etiam et Eudemi libros et placita illuſtraſſe, quartamque ſyllogiſmi formam dialecticae Peripateticae adieciſſe. Eudemus autem, (qui cum Ariſtotelis diſcipulo confundendus non eſt) ex Alexandri Damaſceni diſciplina prodiit, et GALENO teſte [k], eius demonſtrationibus anatomicis interfuit. Maior his nominis claritate Alexander a patria Damaſcenus cognominatus, Platonicam quidem philoſophiam probe calluit, Ariſtotelicae tamen, GALENO narrante [l], magis adhaeſit, quam Athenis quoque publice docuit [m], Boëthumque etiam, cum adhuc Romae eſſet, in hac philoſophia diſcipulum habuit. Paulo antiquiorem Alexandro fuiſſe Aſpaſium oportet, ait enim GALENVS [n], ſe ex Aſpaſii diſcipulis aliquem audiuiſſe, vnde concluditur, ante Antoninorum aetatem qua Galenus floruit, eum vixiſſe. Laudatum vero inter Ariſtotelis commentatores fuiſſe, Boëthius, Simplicius aliique ad eum prouocantes teſtantur, et ex fragmentis hodie extantibus [o] conſtat. Quod ſi PATRICII [p] coniectura ſequenda, ipſe Galenus iuuenis Aſpaſium ſenem audiuit, vnde Alexandri forte Aegaei diſcipulum fuiſſe putat. Plotinus autem inter ſelectos Peripateticae diſciplinae auctores hunc diſcipulis explicuit [q]. Eiusdem plane generis fuit Herminus, Demona-

d) L. V. f. 84.
e) De praecogn. c. 5.
f) Comm. in Ariſt. init.
g) conf. PATRICIVS l. c. p. 137.
h) Saepe eius meminit Galenus; qui eum in anatomicis, vt Alexander Damaſcenus in Peripateticis diſcipulum habuit. Conf. GAVDENT. phil. Rom. c. CIV. p. 337.
i) In libros de interpretatione, priora analytica, de categoriis, de demonſtratione, de ſophiſmatibus, vid. de libris propriis T. IV. p. 368. PATRIC. p. 128. FABRIC. Vol. II. p. 302.
k) De praecognit. T. III. p. 452. conf. IONS. de S. H. P. L. I. c. 15. p. 83. 84. GAVDENT. l. c.
l) l. c. p. 455.
m) IDEM de adminiſtr. anat. T. I. p. 129.
n) De cogn. morb.
o) Inter Comm. Graecorum in Nicomachea, Helmſtadii 1662. 4. edita.
p) l. c. p. 137.
q) PORPHYR. vit. Plot. p. 116. De aliis Aſpaſiis videndus SVIDAS T. I. p. 356. et FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 479.

monacti coaeuus, vt est apud Lvcianvm [r], quem Peripateticae philosophiae addictum fuisse, ex commentariis in Aristotelem, ad quos Graeci commentatores, imprimis Boëthius saepius prouocant, discimus, et vel solus Alexander Aphrodisaeus probat, qui ex eius disciplina prodiit [s]. Ast nec Platonicae philosophiae ignarus fuit, citaturque a Proclo in *Timaeum*, ex quo Patricivs [t] iudicat, eum illum quoque librum explanasse. Vitam vero egisse philosopho non satis dignam ex Demonactis acerbo, quo Herminum petiit, dicterio iudicari potest [u]. Etenim cum non ignoraret, illum extreme malum esse, innumeraque flagitia perpetrare, Aristotelem vero eiusque decem categorias, semper in ore habere, sane vero, inquit, Hermine decem categoriis te haudquaquam indignum esse opinor.

§. XII. Etsi vero syncretistico correpti studio Peripateticorum haud pauci ab Aristotele recesserunt, inuenti tamen sunt alii, qui ab eo discedere sibi religioni duxere, et genuina magis ratione secundum eius opiniones philosophari conati sunt. In horum numero Adrastus fuit Aphrodisaeae Cariae oppido oriundus; quem mathematicae quidem scientiae liberque de natura harmonices [x], Theoni Smyrnaeo et Porphyrio memoratus clarum fecere, qui vero scriptis quoque de Peripatetica philosophia libris [y] meruit, vt inter genuinos Peripateticos numeraretur [z]. Magnam vero eius famam fuisse, inde colligi potest, quod inter praestantiores Peripateticos, quorum libros discipulis suis explicuit, Adrastum quoque numerauerit Plotinus [a]. Etiam Aristoclis circa haec tempora inter Peripateticos puriores nomen aliquod fuit, hominis Messenii [b], qui non tantum de Aristotelis libris et philosophia editis commentariis meruit [c]; sed et philosophiae historiam singulari scripto excoluit [d], ex quo non contemnenda fragmenta nobis seruauit Evsebivs [e]. Huius discipulus cum Simplicio [f] et Cyrillo [g] testibus fuerit Alexander Aphrodisaeus [h], facile

Peripatetici genuini.

r) In Demonacte T. II. p. m. 583.
s) Simplic. in L. II. de coelo, comm. 12.
t) loc. cit.
u) Lvcianvs l. c.
x) In bibliothecis adhuc MSc. extare dicitur, vid. Vossivs de nat. Log. p. 61. de scient. math. c. LIX. §. 14. p. 345. vbi vero hic Adrastus cum alio seniore, Peripatetico philosopho, qui teste Stephano in Philippis, Aristotelis discipulus fuit, confunditur, Fabric. Bibl. Graec. Vol. II. p. 272.
y) In Categorias scripsisse, testatur Galenvs de libris propriis, itemque de ordine librorum Aristotelis eiusque philosophia, Simplicivs, conf. Fabric. l. c.
z) Simplic. in Categorias.
a) Porphyr. vit. Plotini c. 14. p. 116.
b) Svidas in Aristocles T. I. p. 326. Aristocles plures enumerant Mevrsivs ad Aristoxen. p. 145. Ionsivs de S. H. P. L. IV. p. 330. Fabricivs Bibl. Gr. Vol. VII. p. 52. Inter eos alius quoque fuit Peripateticus, Pergamenus, qui ex philosophorum schola ad rhetores transiit, et inter illos quidem vili modestoque vestitu vsus est, inter hos vero superbas vestes induit, Herodemque Atticum praeceptorem nactus, magnam sibi in patria auctoritatem eloquentia sua conciliauit, vid. Synes. in Dione, Philostrat. vit. Sophist. L. II. n. 3. p. 567. seqq. Mevrs. de fortuna Att. c. 8. p. 71. qui male tamen ex hoc exemplo infert, philosophiae studia praemissa semper fuisse eloquentiae: contrarium enim aliquot hactenus exemplis vidimus.
c) Conf. Patric. l. c. p. 138. Fabric. l. c. p. 281.
d) loc. cit.
e) Praep. L. XIV. XV. conf. Ionsivs. l. c. p. 330.
f) De coelo L. I. comm. 35.
g) Adu. Iulian. L. II.
h) Non audiendus itaque Ionsivs, qui l. c. dubitat.

cile ex diſcipulo de praeceptoris in Ariſtotelica philoſophia eruditione iudicium fieri poteſt.

Alexander Aphrodiſaeus. §. XIII. In Cariae vrbe Aphrodiſiade natum eſſe hunc ALEXANDRVM Peripateticae poſt C. N. ſcholae fere principem et ſingulare decus ex vnanimi veterum teſtimonio conſtat [i]. Quod patronymicon nomen ab aliis Alexandris eum diſtinguit. Herminum et Ariſtoclem Meſſenium in Peripateticae philoſophiae decretis addiſcendis habuiſſe praeceptores, in antecedentibus demonſtrauimus, vbi etiam Soſigenem quendam iuniorem inter eius doctores referendum eſſe monuimus, ſi commentarius in meteorologicos Ariſtotelis libros huic magis Aphrodiſienſi, quam Aegaeo Alexandro, vt vult Patricius, tribuendus eſt, de quo nihil certi dici poſſe eo loco monuimus. His praeceptoribus vſus, tanta felicitate in ſenſus Ariſtotelis obſcuros penetrauit, vt ſua aetas non haberet, quem accurata philoſophiae Peripateticae cognitione illi praeponeret. Maxime vero in hac ſchola commendauit Alexandrum, quod neglecto, qui in ea, Ammonio duce inualuerat, ſyncretiſmo, qui peregrina ſyſtemati Peripatetico dogmata affricuit, preſſius et ad genuinam Ariſtotelis mentem ſibi philoſophandum eſſe ſtatuit, eo quod veriorem, vt ipſe fatetur [k], illius eſſe ſententiam putaret. Qua ratione Peripateticam philoſophiam puriorem valde adiuuit et genuinum eius reſtaurauit ſtudium. Qua diligentia et accuratione meruit, vt non tantum explanatores Ariſtotelis eo poſteriores fere omnes illum ſequerentur, et non Graeci tantum, ſed Latini quoque et Arabes ad eum tanquam veriſſimum mentis Ariſtotelis interpretem reſpicerent, ſed et ſenſu eminentiori vocaretur ἐξηγητὴς, commentator, id eſt, interprete PATRICIO [l], *ſeu quod omnes Ariſtotelis libros expoſuerit, ſeu quod excellentiſſime, ſeu quod vtrumque.* Sed non ſolis Peripateticis tantum haec accuratio commendauit Alexandrum, verum apud Platonicos quoque magna eum auctoritate gauiſum eſſe, ex eo conſtat, quod in ſchola Plotini eius commentarios lectos eſſe teſtatur PORPHYRIVS [m]. Nec defuerunt inter ſectatores philoſophiae Peripateticae qui, cum de obſcuro ſaepe ſenſu Ariſtotelis diſceptaretur, Alexandrum vnum audiendum eſſe contenderent; negligendosque alios dicerent, qui aliena dogmata Peripateticis infarciendo, veram Ariſtotelis mentem peruerterent. Et hi quidem Alexandrei dicti ſunt. Quos vſque ad ſuam aetatem perduraſſe ait IVL. CAESAR SCALIGER [n], valde indignatus cum ſtomacho *inſcitis pertinaciae deliramentis eorum, qui ſe Alexandri ſectatores eſſe malunt, quam principis veritatis, negando,* ἐντελέχειαν *nobis claram animae definitionem non ſuppeditare.* Qua in re tamen laudem forte magis

i) Inſcriptiones librorum eius, SVIDAS in Alex. T. I. p. 105. et veteres plerique.
k) Praef. L. I. de anima.
l) l. c. p. 138.
m) In vita Plotini c. 14. p. 116. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16.
n) De ſubtil. adu. Cardan. Ex. CCCVII. ſ. 12. p. m. 939.

gis quam vituperationem meruit Alexandri ſchola: verum de ea videant philoſophi. Fecit haec Peripateticae philoſophiae cognitio, vt publico docendi Ariſtotelicam philoſophiam muneri, non Romae quidem, (imperatores enim ſibi praeſenti adire non licuiſſe ipſe refert [o]) Athenis tamen vel Alexandriae, a Septimio Seuero et Antonino Caracalla praeficeretur, nam *Ariſtotelis philoſophiae profeſſorem et magiſtrum publicum teſtimonii eorum praeconio conſtitutum ſe eſſe* ipſe ſcribit [p]. Ex quo ſimul patet, poſt A. C. N. CXCIX, quo Seuerus imperio admotus eſt, et ante annum CCXI, quo is fatis functus eſt, muneri profeſſorio praefectum fuiſſe, vixiſſe tamen vltra Caracallae aetatem, ex multitudine ſcriptorum, quae exarauit, non abſque veriſimilitudine colligitur. Ariſtotelem vero ita preſſis ſecutus eſt veſtigiis, vt, cum animarum immortalitatem, de qua obſcure mentem ſuam Ariſtoteles prodiderat, cum eius phyſiologia conſtare non poſſe cerneret, eam candide negaret, aſſerendo [q] temere eos, qui illam animae tribuunt, perinde mentiri, ac ſi quis bis duo dicat eſſe quinque. De quo argumento et paſſim diſputat, et multus eſt in *libro vtroque de anima*, demonſtraturus [r], animam eſſe εἶδος τι τȣ̃ σώματος ὀργανικȣ̃ καὶ ȣ̓κ ȣ̓σίαν αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν, quam veram eſſe Ariſtotelis mentem, recte, niſi nos omnia fallunt, contendit. Oppoſita enim haec theſis eſt dogmati Platonico, formas rerum, et animam quoque, eſſe ȣ̓σίαν αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν, et ſeorſim exiſtere poſſe, cui opponebat Ariſtoteles, formas rerum materiae inſeparabili modo eſſe immerſas; quod cum Ariſtoteles ſemel definiuiſſet, non potuit non Alexander animam pro forma corporis organici habere ab eo inſeparabili, licet fateretur [s], *eam omnino non indigere inſtrumento corporeo ad res intelligibiles capiendas, ſed ſufficere ſibimet ipſi illorum ad rerum intelligibilium perceptionem.* Aſt haec formam tantum hominis conſtituunt, vnde mentem diuinam extrinſecus aduenientem per humanum corpus, velut organum operari ſtatuit, eoque ſenſu et ratione incorruptibilem et immortalem dici poſſe animam largitur [t]. Quae quam maxime conformia eſſe menti Ariſtotelis, ex iis manifeſtum eſt, quae *tomo primo* [u] de intellectu vniuerſali, ex quo omnes hominum animae participant, diſſeruimus. Et ex hoc ſcholae Alexandreae fonte ad Arabas quoque et ab his ad Italos iſta doctrina fluxit, quam Achillinum, Pomponatium, Portum, Caeſarem Cremoninum aliosque Peripateticos magni nominis defendiſſe, ad eorum tempora delati narrabimus, liteſque ea de re motas nec ſine puluere ductas exponemus. Ex quibus de atheiſmo Alexandri, quem ei obiecere Io. Franc. Picvs [x] et Pavlvs Iovivs [y], iudi-

o) De fato, init.
p) l. c. p. 8.
q) L. II. Topic. p. 72.
r) L. II. Qq. et ſolut. c. 8. ſeq.
s) L. I. de anima p. 138.
t) L. II. p. 144. 145.
u) L. III. c. 7. ſ. 1.
x) De prouident. c. X.
y) Elog. vir. doct. n. 71. p. 164. conf. tamen Ven. Reimmann. Hiſt. atheiſmi L. II. c. 26. §. 5.

iudicium fieri poteſt. Periculoſam enim ſententiam hoc dogma fouere, et ad veros euertendos de Deo ſenſus eſſe aptiſſimum, nemo temere negauerit. Videtur tamen, vt ipſe Ariſtoteles, ita et Aphrodiſienſis hunc intellectum vniuerſalem in intelligentia, vltimae ſphaerae praeſidenti quaeſiuiſſe; nam de Deo et prouidentia diuina, ipſo Ariſtotele accuratius ſaniusque philoſophatus eſt. Illi enim et ſoli immortalitatem tribuit [z], et parentem omnium, cunctis votis expetendum vocat [a], et ens proprie atque ſimplex, ac ſubſtantialem quaſi ſubſtantiam, quae immobilis mouet, neque gignitur vel interit, eſſe definit [b]; et prouidentiam qui Deo auferat, idem facere dicit, ac ſi niui demat alborem vel frigus, calorem igni, melli dulcedinem [c]; et propriam cuiusque rei naturam eius principium eſſe, cauſſamque omnium, quae ab ea ſecundum naturam fiunt, profitetur [d]. Ex quo ſpecimine de ratione eius explicandi Ariſtotelem iudicari poteſt, intelligique, abhorruiſſe eum a placitis Platonicis, quibus iniquiorem fuiſſe SIMPLICIVS [e] quoque notauit. Et tamen non a genuinis tantum Peripateticis, ſed a ſyncretiſtis etiam Ammonio, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Boëthio, Philopono magni habitus eſt, eius etiam opera ab Arabibus in ſuam translata linguam ſunt, et laudata [f] paſſim eius in philoſophando diligentia et accuratio. Quam adhibuiſſe oſtendunt commentarii eius in libros Ariſtotelis magna cura ſcripti, quos enumerant PHILIPPVS LABBEVS [g] et Io. ALB. FABRICIVS [h], quorum multi ad nos peruenerunt, quemadmodum liber quoque doctus et elegans de fato, deque eo, quod eſt in noſtra poteſtate, ad imperatores Seuerum et Caracallam, tanquam primitiae muneris, hodie integer legitur [i]; ex quibus ingenii Alexandrei elegantia cognoſci, Peripateticae vero philoſophiae lux accendi ſatis ampla poteſt. Diſtinguendum vero hunc Alexandrum ab aliis eſſe, vel ſolum patriae nomen adiectum monet, quod omiſſum interdum occaſionem dedit confundendi Aphrodiſienſem cum Aegaeo, et vtriusque ſcripta, incerto, vt ſupra iam monitum, iudicio miſcendi [k]; quemadmodum Peripateticum quendam Italum, Alexandrum de S. Elpidio cum Aphrodiſaeo interdum commiſceri monet IONSIVS [l].

§. XIV.

§. 5. p. 189. Nihil huc facit, quod Deum demonſtrari non poſſe dixit, id enim de demonſtratione Ariſtotelica tantum intelligendum eſt, quae ex prioribus principiis fieri debet, conf. MOSHEM. ad CVDW.

z) L. V. Top. p. 178.

a) In L. VII. Metaph. p. 282.

b) L. IX. p. 320.

c) Qq. et ſol. L. II. c. 21.

d) De fato § 6. p. 27.

e) De coelo L. II. p. 91.

f) Vid. quos nominat IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 352. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16. p. 92.

g) Conſpect. interpr. Plat. et Ariſt. p. 3.

h) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 63. ſeqq.

i) Vtimur editione Graeco-Latina Londin. 1658. 8. edita, adiecto ad calcem AMMONII HERMEAE loco, de eodem argumento. In qua tamen editione merito miramur, elegantiſſimam H. GROTII verſionem, quae inter ſcriptores de fato p. m. 143. ed. Paris. extat, fuiſſe neglectam. Oppugnaſſe hunc Alexandri librum Hieroclem, teſtatur PHOTIVS Cod. CCXIV. ſed et POMPONATIVS de fato p. 378. eum improbat.

k) Vid. PATRIC. T. I. L. I. p. 31. ſeqq.

l) loc. cit.

§. XIV. Intelligi ex hactenus dictis poteſt, non defuiſſe inter philoſophos Athenis et Alexandriae docentibus et de Platonis et de Ariſtotelis vera ac genuina mente diſcordiam atque lites, id quod diſerto quoque Hieroclis conſtat teſtimonio ex PHOTIO [m] ſupra *ſectione antecedente* producto. Vbi id quoque demonſtrauimus, occaſionem haec Peripateticorum et Platonicorum iurgia dediſſe Ammonio, nouam eamque conciliatricem inter vtramque philoſophiam excogitandi. Qua in re Platonicorum quidem et Ariſtotelicorum non paucos praeiuiſſe exemplum, ab Ammonio autem peculiarem ſectam hoc inſtitutum euaſiſſe oſtendimus, quae purgatam reformatamque ſe philoſophiam tradere Platonis Ariſtotelisque decretis conformem, gloriata eſt. Videturque ab Ammonii tempore ſchola Peripateticorum, ab iſta conciliatrice philoſophia magnum detrimentum paſſa eſſe, licet Anatolius Peripateticam denuo ſcholam circa id tempus Alexandriae erexiſſet [n], vt *tomo tertio* demonſtrabitur. Nam genuinos Peripateticos fere nullos ab hoc tempore deprehendimus, ſectam vero Platonicorum Alexandrinorum in eo occupatiſſimam vidimus, vt praeter Platonem Ariſtotelem quoque, magiſtro reconciliatum commentationibus ſuis illuſtrarent, vel accommodando potius ad habitum philoſophiae Ammonio - Plotinianae ſyncretiſticum corrumperent. Id quod, repetendo paulisper ea, quae *ſuperiore ſectione* fuſe ſatis expoſita ſunt, abunde conſtabit. Plotinum enim in illuſtrando Ariſtotele operam quoque poſuiſſe ſuam teſtatur PORPHYRIVS [o], narrando praelegiſſe eum diſcipulis Peripateticorum dogmata et ſcripta expoſuiſſe: Porphyrius autem et *praedicabilia* et *categorias*, et *phyſicarum auſcultationum libros*, quique *de interpretatione* agunt, et *de categoricis ſyllogiſmis* illuſtrauit [p]. *Categorias* etiam et *analytica* Iamblichus enarrauit, Maximus Byzantinus, in Ariſtotelem commentarium ſcripſit [q], Plutarchus Neſtorii Proclo Ariſtotelis *de anima* librum enarrauit [r]; Syrianus in *librum III. XIII. et XIV. metaphyſicorum* commentarium ſcripſit [s]. Proclus ipſe doctrinam *de interpretatione* Ariſtotelicam Ammonio expoſuit [t], Ammonius Hermeae, iſagogen Porphyrii *de quinque praedicabilibus* et librum *de interpretatione*, aliosque multos illuſtrauit commentario [u]; Damaſcius *parcebolas in L. I. de coelo*, hodie inter MSSc. libros obuias, *epitomenque in quatuor primos et octauum phyſicorum Ariſtotelis* hodie deſideratam compoſuit [x]. Quin Hypatiam quoque doctiſſimam ex hoc grege feminam philoſopham Ariſtotelis libros ſtudioſae, quae

 Ale-

Eclecticorum ſtudium in Ariſtotelem.

m) Cod. CCXIV. p. 283.
n) EVSEB. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 32. NICEPH. L. VI. c. 36. HIERON. cat. ſcript. eccl. c. 73.
o) Vit Plot. c. 14. p. 116. Diſplicuiſſe vero ei praedicamenta Ariſtotelis, ſupra dictum.
p) Vid. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 7. p. 247.
q) SVIDAS in Maximus T. II. p. 494. qui vero eum cum Epheſio confudit.
r) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27.
s) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 431.
t) AMM. HERMEAE comm. in L. de interp. init.
u) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 164. Sed iudicio et libertate vſum eſſe, elegans locus Comm. in Cat. p. 5. docet.
x) IDEM Vol. II. p. 126.

Alexandriae ipſam audiebat, iuuentuti explicuiſſe tradit SVIDAS [y]. Imprimis vero memorabile eſt, hanc ſectam Dialecticam Ariſtotelis maxime excoluiſſe, eo quod in ea manca videretur Platonis induſtria, doctrina vero de praedicabilibus et categoriis Platonica vel Pythagorica potius videretur, non Peripatetica, quippe quam ab Archyta ſumſiſſet Ariſtoteles. Fuere etiam, inter eos quidam, qui ſingulari induſtria in Ariſtotele explanando excelluerunt, licet eclectici eſſent, inter quos cum Dexippus, Themiſtius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius emineant, de his quoque philoſophis porro agendum eſt.

Dexippus. §. XV. DEXIPPVS ex Iamblichi diſcipulis fuit [z], quem tamen nulla ratione nixus Iamblichi filium facit PATRICIVS [a]. Is, vt ex praeceptore patet, reformatae quidem Platonicorum ſcholae nomen dedit, Ariſtoteli tamen, quam Platoni, fuit addictior: id quod ex reſponſione patet, quam contra obiectiones, quibus Plotinus Ariſtotelis doctrinam de praedicamentis aggreſſus eſt, editam hodie legimus [b]. Putat hunc Dexippum, cum Dexippo Herennio hiſtorico Athenienſi vnum eundemque eſſe VOSSIVS [c], qui ducem in eo habuit Tzetzem: aſt tempora repugnant. Dexippus enim Herennii ſub Galieno vixit, teſte EVNAPIO [d] et SVIDA [e], hunc vero cum Iamblichi diſcipulus fuerit, Conſtantini M. tempora non ſuperaſſe, adeoque ſerius quam illum vixiſſe oportet.

Themiſtius. §. XVI. Nobile porro nomen inter philoſophos ſeculi poſt natum Saluatorem quarti conſecutus eſt THEMISTIVS [f], dictus ab eloquentia Euphrades [g]. Natus eſt ignobili Paphlagoniae loco, patre Eugenio philoſopho nobili, quem fatis defunctum oratione laudauit [h]. Fallitur itaque PATRICIVS [i], qui veram eius patriam ignorans, Nicomedienſem fuiſſe putat, eo quod aliquod tempus ibi commoratus eſt, atque docuit. Ex Ariſtotelis eum deſcendiſſe proſapia, tradit Latinus commentariorum Themiſtii interpres HERMOLAVS BARBARVS, ſed ſine teſte. Illud ex epiſtola Conſtantii, qua Themiſtium ſenatui commendat, certum, parentes et maiores iam eius imperatoribus ob virtutem et literas innotuiſſe [k]. Adoleſcenti pater et elegantiores literas et philo-

y) In Hypatia T. III. p. 533.

z) SIMPLICIVS in Categ. p. 1. Δέξιππος ὁ Ἰαμβλίχου, TZETZ. Chil. IX. v. 498.

a) l. c. p. 140.

b) SIMPL. l. c. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 156.

c) De Hiſt. Graec. L. II. c. 16. de nat. Log. c. VIII. §. 3.

d) In Porphyrio.

e) In Dexippus T. I. p. 524. conf. IONSIVS L. III. c. 17. p. 279.

f) De Themiſtio praeter SVIDAM T. II. Themiſt. p. 171. videndi G. REMVS et Io. HARDVINVS, qui vitam eius orationibus a ſe editis praefixerunt. Add. TILLEMONT. Hiſt. des empereurs T. V. p. 816. IONSIVS l. c. L. III. c. 16. p. 294. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 1. ſeqq. Act. erud. 1685. p. 461. Nouv. de la rep. des Lettres, 1681. Dec.

g) SIMPLICIVS in L. VI. phyſ. p. 226. a ſcholaſticis *dilucidi doctoris* cognomen tulit, conf. quos nominat FABRIC. l. c. not. e.

h) Orat. II. p. 28. IONSIVS l. c. reliquique laudati.

i) l. c. p. 141.

k) conf. FABRIC. l. c. not. c. patrem eius philoſophum fuiſſe, teſtatur etiam PHOTIVS Cod. LXXIV. p. 97.

philosophiam tradidit, obscurumque Aristotelis sensum explanauit [l], viros etiam doctos quos in Ponto Asiae offendit, filio ad egregia quaeuis nato praeceptores adhibuit [m]. His doctoribus cum acerrimi ingenii et praeclarissimarum dotium adolescens diligenter in philosophia, praesertim quae secundum Aristotelem praecipit, exerceretur, euenit, vt mature philosophi valde obscuri libros non intelligeret modo, sed commentariis quoque, in proprios vsus confectis illustraret. Quos tametsi premebat iuuenis doctissimus, eo tamen inuito in manus deuenere hominum, tantoque cum applausu et approbatione lecti sunt, vt ipse narret [n], Celsum, philosophum Sicyonium ex Iamblichi schola celeberrimum, lectis commentariis suis ad ipsum Constantinopolin vna cum discipulis aduolasse, atque dubiam horum sententiam oraculo fuisse confirmatam. Quae nominis et eruditionis eius existimatio ad nostra vsque tempora perennauit, magnorumque virorum calculum meruit, qui non dicendi tantum facundiam, sed iudicii quoque acumen in philosophando ex merito laudarunt [o]. Etsi vero domi iam inclarescebat, amplius tamen virtutis et eruditionis ostendendae theatrum quaerens, Nicomediam abiit, ibique aliquantisper docuit [p], tum Constantinopoli sedem fixit, et viginti annos magna fama laudeque eloquentiam et philosophiam tradidit [q]. Sed Antiochiae quoque in Syria, et in Galatia Graeca regione se aliquandiu versatum fuisse, ipse innuit [r]. Romam etiam inuisit, inuitatus tamen lautissimis conditionibus, imperatoris etiam implorata auctoritate, vt ibi doceret, eo concedere noluit, sed breui post Constantinopolin rediit: ibi enim ducta vxore, ex qua liberos genuerat, sedem fixerat [s]. Parauit autem Themistio et exquisita eruditio, et facundia cum perspicuitate coniuncta prorsus incomparabilis nec satis laudanda, discipulos plurimos, et gentiles, inter quos eminet LIBANIVS, cuius ad Themistium epistolae [t], quantus vir in rhetoricis et philosophicis literis fuerit, satis docent, et Christianos, inter quos GREGORIVS NAZIANZENVS [u] etiam fuit, qui eum βασιλέα λόγων ex merito nominat. Tantaque eius fuit fama et existimatio, vt ipsis imperatoribus gratiosus esset, et ad grauissima eueheretur munera. Constantius enim non florentem tantum annis A.C. CCCLV in senatum eum cooptauit [x], et iteratis literis ad maiores honores sexennium post commendauit [y], sed ob panegyricum quoque imperatori dictum aerea statua donauit [z]. Iulianus et amicitia eum literisque frequentibus

l) Orat. XX. p. 234. XXIII. p. 294.
m) Orat. XXVII. p. 332.
n) Orat. XXIII. p. 295.
o) Conf. praeter praefationes editorum REMI, PETAVII et HARDVINI et biographos Themistii not. (f) laudatos, iudicia eruditorum collecta a MAGIRO Eponymol. crit. p. 774. et THOM. POPE-BLOVNT. cens. cel. auct. p. 229.
p) Orat. XXIII. p. 299.
q) Ibid. conf. HARDVINVS ad h. l. quem IONSIVS p. 294. non satis assecutus est.
r) Ibid. p. 299.
s) Constantii ep. ad Senat. p. 22. LIBANIVS epist. 1.
t) Leguntur illae in Fabricii Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 37. et in collectione epistolarum LIBANII Wolfiana nupera.
u) Vid. EIVSD. ep. CXXXIX. CXL.
x) PHOTIVS Bibl. l. c. p. 97.
y) Opp. p. 18. seqq. ed. Hard.
z) Orat. IV. p. 54.

tibus dignatus eſt [a], et A. C.CCCLXII praefecturam vrbis Conſtantinopolitanae ornauit [b]. Parem fere gratiam apud Iouianum, Valentem, Valentinianum et Gratianum obtinuit, qui diuinam eius eloquentiam ita ſtupentes audiuerunt, vt quicquid vellet, quicquid illis commendaret, gratum ratumque eſſet, quam imperatorum gratiam ipſe quodam loco [c] extollit. Maxime vero ſub Theodoſio Magno auctoritas eius creuit, tantaque cepit imperatorem prudentiae et eloquentiae eius admiratio, vt et munificentiſſimum ſe illi praeberet [d], et praefectum vrbis Conſtantinopolitanae eum iteratis vicibus A. C. CCCLXXXIV, conſtitueret [e], atque in occidentem profecturus Arcadium filium eius fidei atque inſtitutioni traderet [f]. Quod licet dubium ſit TILLEMONTIO, cui non videtur veriſimile imperatorem pium, et Chriſtianae religioni addictiſſimum filium in imperio ſucceſſorem futurum informationi philoſophi gentilis commendaſſe, patebit tamen ex iis, quae paulo infra de Themiſtii religione monebimus, ita ſe hac in re eum geſſiſſe, vt nec ſuſpectus imperatori, nec inuiſus Chriſtianis eſſe potuerit [g]. Accedit his, iſtis eum fuiſſe moribus, qui non potuere non virum optimum omnibus commendare, tantisque negotiis conficiendis, et legationibus ſuſcipiendis fuiſſe adhibitum [h], vt de ſumma eius erga imperatorem fide, maximaque, quam poſſidebat, prudentia Theodoſius eſſet longe certiſſimus. Tandem ſenio et laboribus confectus de deponendo, quod geſſit munere, cogitauit [i]. Etſi enim natalem et emortualem diem atque annum Themiſtii ignoramus, ipſe tamen in *oratione ad ſenatum Conſtantinopolitanum* meminit, ſe per quadraginta fere annos obeundis legationibus, gerendaeque reipublicae operam nauaſſe [k]. Cum vero A. C. CCCXLVII prima vice Conſtantium imperatorem oratione ſit allocutus, ante quod tempus muneri publico admotus non eſt, ſequitur inde A. C. CCCLXXXVII adhuc ſenem vixiſſe, et cum ante vigeſimum annum honores publicos non ſuſcepiſſe probabile ſit, ſeptuagenario maiorem vsque ad finem fere ſeculi peruixiſſe. Quae coniectura inde confirmatur, quod in alia oratione [l], A. C. CCCLXXXIII habita dicat, ſe de deponendo munere ſaepius iam corporis infirmitate, et ſenectute monente cogitaſſe. Recte enim ex eo concluditur, annis iam maturum reipublicae admotum eſſe, quia XXXVI munerum publicorum anno iam confectus fuit ſenio. Etſi vero omnino veriſimile videtur, vsque ad ſeculi quarti finem vixiſſe Themiſtium, non audiendus tamen eſt PATRICIVS [m], qui cum Olympiodoro ſeniore, et Syriano et Plutarcho Neſtorii eum vixiſſe tradit. Hos enim philoſophos ſeculo demum quinto inclaruiſſe, ex enarrata *ſuperiori ſectione* eorum

a) Teſtantur hoc IVLIANI ad Themiſtium epiſtolae.
b) SVIDAS l. c.
c) Orat. XXXI. p. 354.
d) Orat. XXIII. p. 292.
e) Orat. XVII. HARDVIN. ad h. l.
f) Orat. XVIII. p. 224.
g) Hiſt. imperat. T. V. p. 493. 948.
h) Orat. XXI. p. 352. ſeqq.
i) Orat. XVI. init.
k) Or. XXI. p. 352.
l) Vid. not. (ii)
m) l. c. p. 141.

eorum hiſtoria liquet. Magnam vero laudem meruit Themiſtius non praeſtantiſſima tantum facundia et philoſophiae cognitione, ſed morum etiam ſuauitate, humanitate et aequitate, quae et inter philoſophos, vt poſtea dicemus, et inter omnes imperatoris imperio ſubiectos concordiam ſummopere commendare eum iuſſit. Cuius memorabile exemplum narrant ſcriptores eccleſiaſtici [n]: „Nempe Valens imperator Arianorum ſecutus partes, graui perſecutione orthodoxos, ſiue ὁμοȣσίȣς premebat, „acerbiora in dies ſupplicia aduerſus illos comminiſcens. Id aegre ferens „Themiſtius orationem ad imperatorem habuit [o], qua eum admonebat, „ne magnopere miretur, quod tanta ſit dogmatum diuerſitas apud Chri„ſtianos. Eam enim exiguam eſſe, ſi cum multitudine et diſcrepantia „opinionum, quae apud Graecos ſint, conferatur: quippe cum apud „iſtos plures, quam trecentae ſint opiniones. Porro ex varietate opinio„num neceſſario conſequi maximam diſſenſionem. Deum tamen hac „opinionum varietate delectari, vt ſinguli maieſtatem ipſius magis reue„reantur, vel ob id, quod difficile eſt, eum cognoſcere. Haec et eius„modi alia cum philoſophus ei expoſuiſſet, aliquanto mitior factus eſt im„perator„. Modeſtiam vero eius inter ſummos honores eleganter prodit tetraſtichum eius in ſe ipſum, quod editioni Aldinae operum Themiſtii praefixum eſt Graece [p], et I. LIPSIVS [q] ita Latine exhibuit:

Aetherea in ſella poſitum te cura ſubiuit
Sellae argentatae, proh pudor et macula!
Maior eras humilis, minor es nunc, ſublimatus,
Deſcende, vt poſſis ſcandere nunc iterum.

Neque dubitamus aſſerere, animum ad concordiam pacemque naturali inclinatione pronum eclecticae philoſophiae ſtudium, concordiaeque inter Platonem et Ariſtotelem ineundae amorem ei excitaſſe. Etſi enim et patris et praeceptorum inſtitutione ad Ariſtotelem potiſſimum erat adductus, plurimamque in explicanda philoſophia Peripatetica ponebat operam; tantum tamen abeſt, vt Platonem reiecerit, vt eum et eloquentiae cauſſa et philoſophiae gratia plurimum faceret, et vtriusque philoſophiam probaret, atque commentariis etiam illuſtraret [r]; immo omnium fere ſapientum placita in vnum ſyſtema poſſe confundi, putaret, ſi demtis non neceſſariis, ad dogmata praecipua attenderetur. Sane ſe cum diuino Platone verſari, cum Ariſtotele habitare, ab Homero non diuelli, ipſe profeſſus eſt [s]; quem characterem eſſe ſcholae eclecticae, ex antecedentibus

n) SOCRATES L. IV. c. 32. SOZOMEN. L. VI. c. 36. NICEPHOR. L. XI. c. 46. Tripartita Hiſt. L. VIII. c. 12. conf. IONSIVS l. c. p. 295.

o) A DVDITHIO verſa duodecimum occupat locum inter orationes. Eiusdem argumenti eſt Orat. V. ad Iouinianum.

p) Inde repetiit FABRICIVS loc. cit. p. 4. not.

q) Ad SENECAE epiſt. 68. p. m. 414.

r) PHOTIVS l. c.

s) Orat. XXXIII. p. 366.

tibus notum eſt. Enarrauit itaque et Platonem, teſte PHOTIO [t], cuius tamen nihil ad nos peruenit, et Ariſtotelem, quem perſpicuis et elegantibus paraphraſibus [u] illuſtrauit, et philoſophiam eloquentiae melle deliniuit, quas nobis ſeruatas eſſe merito gaudemus. Maxime vero Themiſtium εὐφραδῆν oſtendunt orationes elegantiſſimae, nectare dulciores, quarum poſt G. REMVM et DIONYS. PETAVIVM pulchram editionem debemus IOANNI HARDVINO [x]. De religione vero Themiſtii dubios quosdam videas, vtrum Chriſtianis accenſendus ſit, nec ne? Qui affirmatiuam hic ſequuntur partem, diuerſis ducuntur rationibus. Poſt PATRICIVM [y] enim et HORNIVM [z], recentiores quoque alii Themiſtium CP. praefectum eundem eſſe putant cum Themiſtio illo, qui auctor ſectae illius fuit, quam a dogmate, quo Chriſtum λόγον multa ignoraſſe dicebant, Agnoëtae plerique dicebant. Seduxit hos NICEPHORVS [a], qui ita: *Ioannes iſte Philoponus Alexandrinus, ita vt diximus Tritheitarum praefectus fuit, perinde atque olim Themiſtius philoſophus ſub Valente Agnoëtarum ſectae praeiit.* Addunt Chriſtianae Themiſtii religionis patroni, fuiſſe eum in Gregorii Nazianzeni amicitia, et inueniri Salomoneae ſapientiae imitando expreſſae in eo veſtigia, et alia quaedam Chriſtianum ſapientia in eo deprehendi. Verum falli viros doctos dudum ab aliis, qui ſine praeiudicio rem expenderunt, demonſtratum eſt [b]. Falli enim Nicephorum, quique eum ſequuntur, duosque inter ſe miſcere Themiſtios, gentilem philoſophum, et diaconum Alexandrinum, temporum rationes ſatis euincunt. Nam et LIBERATVS [c] teſtis eſt, Themiſtium hunc, cognomento Calonymum, diaconatus munere apud Alexandrinos functum eſſe, et PHOTIVS teſtatur [d], ex Seuerianorum eum fuiſſe numero. Seuerus autem iſte Antiochiae vixit ſub Anaſtaſio A. C. DXIII, ex quo clarum eſt, Themiſtium Agnoëtarum ducem poſthaec demum tempora fuiſſe. PHOTIVS etiam auctor eſt [e], vixiſſe eum poſt concilium Chalcedonenſe A. C. DLI habitum, et ſcripſiſſe contra Ioannem Philoponum, qui poſt hanc aetatem floruit. Ex quibus ſole meridiano clarius eſt, duorum fere ſeculorum ſpatio vtrumque inter ſe Themiſtium differre. Valde vero frigidum eſt, quae vir quidam doctus [f] pro Nicephori opinione affert: duos quidem fuiſſe Themiſtios, vnum Chriſtianum philoſophum Agnoëtarum parentem, alterum diaconum Alexandrinum, qui eandem haereſin reſuſcitauerit. Vnde enim probabitur, Themiſtium philoſophum hunc errorem fouiſſe, vel eum ſeculo iam tertio ena-

t) Cod. LXXIV. p. 97.

u) In Analytica poſteriora, phyſica, de anima, de memoria et inſomniis Venet. 1534. fol. in librum de coelo et L. XII. Metaphyſ. quae latine tantum leguntur. Conf. FABRIC. l. c. p. 29. ſeqq.

x) Paris 1684. fol. conf. Act. erud. 1685. p. 461. FABRIC. l. c.

y) l. c. p. 141.

z) Hiſt. phil. p. 214. Continuator VOSSII de ſectis c. III. §. 3. p. 173. STOLLIVS licet dubius Hiſt. lit. P. II. p. 373.

a) L. XVIII. c. 50.

b) Vid. CAVE Hiſt. lit. S. E. p. 374. IONSIVS l. c. p. 294. FABRIC. l. c. p. 5.

c) In Breuiar. c. 19.

d) Cod. CVIII. p. 154.

e) Cod. XXIII. p. 6.

f) Obſ. Hal. T. I. obſ. 15.

enatum fuisse? et quis Christianum iudicabit Themistium, qui vel vnam fere eius orationem sine praeiudicio legerit? Reliquas quas pro hac re afferunt, rationes eleganter discutit Magnus WELSERVS, qui ita in epistola ad G. REMVM [g]: *Themistio quod Christianam religionem tribuis, quam optarem, me posse subscribere? sed verum tibi fatebor, ego huius rei nullum vestigium in his omnibus orationibus inuenio. Vnum nimirum Salomonis locum adumbrauit: idem alios itidem gentiles fecisse nouimus, et hunc ipsum Christianus aliquis, numquam profecto Assyriis transscripsisset. At Gregorii Nazianzeni amicitiam coluit. Num non etiam Libanius Basilii? Quid de reliquo in eo Christianum est? certe non philosophi nomen, quod antiquitus de vllo vmquam Christiano absolute vsurpatum vix puto. Scimus Iustinum Christianum philosophum, sed cum adiectione martyris. Non ipse scriptionis sensus, in qua multa vere anti-Christiana, et postrema a Duditio versa oratio, quam tota fere impia? quae ne mica, ne horreo quidem salis, in homine Christiano excusari potest. Et meo animo multum interest intelligere, minime Christianum fuisse, qui scripserit.* Hactenus vir illustris, cuius rationes rem prorsus definiunt. Quamuis autem a Deorum cultu et auita superstitione publica professione non recesserit Themistius, non tamen aequum modo erga Christianos seruauit animum, et naturae bonitate et dominorum, quibus seruiebat, voluntate formatum; verum regulis quoque sectae, cui adhaerebat eclecticae, instructus in eam descendit opinionem, omnes religiones suo modo posse admitti, liberumque esse, quo fere modo quis Deo seruiat, modo ab impietate purum seruet animum. Eo enim maxime argumento Valenti dissidiorum inter Christianos eo tempore feruentium tolerantiam suasisse, Socratis testimonio supra narrauimus, et orationes quoque hodie extantes luculenter demonstrant. Cuius principium, quod animo insedit suo, quodque Platonicorum Alexandrinorum scitis accurate respondet, hoc posuit [h]: *informasse Deum omnium mentes, quamuis agrestium et barbarorum, notione sui, studiumque pietatis ita omnibus insculpsisse, vt neque persuadendo, neque cogendo ex animis exui posset. Rationem vero et viam, qua coli velit, non praescripsisse, sed cuiusque iudicio et voluntati permisisse. Nosque iam dudum vix aut ne vix quidem vmbram vllam religionis habituros fuisse, si omnium mortalium idem semper ritus sacrorum, eadem habendarum ceremoniarum fuisset ratio. Nunc varietate opinionum et ad hanc diem altum auctumque esse studium religionis, et a posteritate ad sempiternum tempus studiose retentum iri.* Alia ex hac oratione loca breuitatis caussa non adducimus, legenda apud praestan-

g) In Cl. SCHELHORNII Amoenit. liter. P. III. p. 217.

h) Orat. XII. p. 157.

ſtantiſſimum MOSHEMIVM [i], qui docte, more ſuo, ex his confecit, Themiſtium cum aliis huius ſectae fautoribus prudentius de religione ſtatuere cupientibus in eam deſcendiſſe opinionem, cultus varietatem nihil impedire, quo minus et Chriſtiani et ethnici ſalutem conſequerentur. Quod licet valde videatur παράδοξον, conſentaneum tamen eſt principiis huius ſectae, quae luculenter expreſſit Themiſtius, ſtatuendo, *Deum naturae dominum, et fabricatorem occultari velle, et a cognitione noſtra ſe longiſſime remouiſſe, neque ad captum ingeniorum noſtrorum ſe demittere, hocque ſatis argumenti eſſe, non poſtulare eum ab omnibus vnum idemque ius religionis: ſed cuique de ſe ſua non aliena ſponte opinandi facultatem relinquere.* Ita vero Themiſtius, qui Chriſtianis principibus ſeruiebat, et prudenter rebus dominorum ſuorum, quibus tot diuerſiſſimarum religionum ſubditi erant, conſulere putabat, et ſe heris ſuis gratum exhibebat, et licet Chriſtianus non eſſet, ad temporis tamen circumſtantias ſe attemperabat, et ſuae ſimul, cui adhaerebat, religionis cultoribus optime fauebat. Inde enim admiſſis his, quae imperatoribus non ſine Venere et Apolline commendabat, principiis atque regulis, ſequebatur, nec gentilem ſuperſtitionem, quam extirpare coeperat et euertere totam Conſtantinus M. cogitauerat, perſequendam, ſed liberum cuiuis, quicunque placeat religionis habitum Deorumque cultum relinquendum eſſe.

Olympiodorus.

§. XVII. Sequenti ſeculo quinto Peripateticae philoſophiae notitia celebris fuit OLYMPIODORVS, philoſophus Alexandrinus, quem circa A. C. CDXXX floruiſſe, ex Procli aetate colligi poteſt. Proclus enim, vt ſupra ex MARINO [k] oſtenſum, nondum viginti annos natus ad Plutarchum Athenas ſeceſſit, cum iam Alexandriae Olympiodorum et Heronem, illum Peripateticam philoſophiam, hunc mathematicas artes explicantem, audiuiſſet; qui cum A. C. CDXII natus ſit, ſequitur inde circa dictum annum Olympiodorum Alexandriae Peripateticam philoſophiam docuiſſe. Vtrum vero in ſchola Plotiniana docuerit, quoniam Platonica quoque dogmata tenebat, an in Peripatetica, quam Anatolium Alexandriae excitaſſe diximus, definiri difficulter poteſt; poſterius tamen coniectura probabili ſe commendat, eo quod Peripateticae diſciplinae docendae munus Olympiodoro MARINVS tribuit, eoque tempore Plotinianam ſcholam occupauerit Hierocles. Hunc vero Olympiodorum philoſophum clariſſimae famae vocat, magnaque dicendi facultate praeditum, MARINVS, aſt qui propter ſuam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a pauciſſimis auditoribus intelligeretur. Id quod occaſionem dediſſe Proclo, ea quae obſcure dicta eſſent a magiſtro, condiſcipulis explicandi, eumque ita gratum reddidiſſe Olympiodoro,

i) De corrupta per Platonicos recentiores eccleſia §. 32. Vol. diſſ. H. E. p. 171.

k) Vit. Procli c. 9. p. 19. SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681.

ro, vt filiam ei despondere cuperet, supra in Procli vita narrauimus. Fuisse alios quoque Olympiodoros, philosophiae laude et eruditione celebres constat. Inter quos praeter Olympiodorum Thebanum [l], historicum haud incelebrem, Olympiodori duo, Platonicae sectae addicti, aliusque Peripateticus nostro iunior enumerari solent. Nam Olympiodori meminit ISIDORVS PELVSIOTA [m], eumque Platonis admiratorem esse dicit. Quod licet tempora de Alexandrino intelligi patiantur, ex Marino tamen patet, hunc Aristotelis, quam Platonis, potiorem habuisse rationem; adeoque rectius vtrumque inter se distingui. Alter Platonicus is est, quem Platonis vitam a MEIBOMIO ad calcem DIOGENIS LAERTII editam descripsisse *tomo primo* diximus. Scriptum enim ab eo commentarium in Platonem hodienum inter MSC. Codices in caesarea regiaque Parisiensi bibliotheca et passim alibi extare, ex catalogis notum est [n]. Hunc distinguendum esse a Procli praeceptore ex eo euincitur, quod non tantum Proclum ipsum, sed et Proclo iuniorem Damascium laudet [o]. Extant porro Olympiodori *commentarii in Aristotelis libros meteorologicos;* ast is, licet ipse quoque Alexandrinus esset, a nostro distinguendus est. Iuniorem enim se fuisse, ipse prodit, testatus [p] cometen sua aetate conspectum anno CCLXXXI Diocletiani, qui incidit in annum Christi DLXV. Alium Olympiodorum Alexandrinum, Diaconum eius ecclesiae, aliosque huius nominis, quos FABRICIVS [q] enumerat, tacemus. Lapsi sunt in his homonymis distinguendis LAMBECIVS [r], LABBEVS [s] et IONSIVS [t].

§. XVIII. Meruit etiam de Aristotele ex Eclecticorum secta SIMPLICIVS [u], natione Cilix, discipulus Ammonii Hermeae [v] et Damascii [w], atque Eulamii siue Eulalii familiaris. Floruisse Simplicium sub Iustiniano imperatore, inde liquet, quod cum reliquis Platonicis, imperatoris *Simplicius.*

l) Ex Aegypti Thebaide oriundus ideo memorabilis est, quod Chemiae peritus fuit, tantoque apud Theodosium iuniorem gratia et auctoritate floruit, vt ad Hunnos legatus ab imperatore mitteretur. Huius Olympiodori prodierunt Excerpta ex eius historicis commentariis, de quorum editionibus videndus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VI. p. 237. seq. Vol. IX. p. 401. et VOSSIVS de histor. Graec. L. II. c. 20. p. 261. Diuersum hunc a Peripatetico Alexandrino esse, et nomen ποιητοῦ, id est, operatoris chemici, et patria, et aetas prodit. Huic Olympiodoro libros inscripsisse suos Hieroclem coniicit IONSIVS de Scr. hist. philos. L. III. c. 10. p. 103.

m) L. II. ep. 52. 56.

n) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.

o) Conf. KVSTER. ad h. l. Suidae p. 681.

p) l. c. L. I. p. 20.

q) l. c. Vol. IX. p. 357.

r) Is Bibl. Vindob. L. VI. p. 187. Procli praeceptorem cum iuniore Platonico confundit.

s) In conspectu Commentat. in Plat. et Aristotel.

t) De Script. hist. phil. L. III. c. 19. qui Olympiodorum Thebanum, Alexandrinum Procli praeceptorem, Olympiodorum ab Isidoro memoratum, Peripateticum iuniorem et Platonicum iuniorem, quos inter se distinguendos esse, ex hactenus dictis manifestum est, vnum eundemque philosophum indicare contendit. Qui si ad temporum notationes, vt alias facere solet, attendisset, facile confusionem euitasset.

u) AGATHIAS L. II. p. 65. SVIDAS in πρέσβεις T. III. p. 171. qui tamen in Damascius T. I. p. 506. eum Eulamii Phrygis conterraneum male facit.

v) Ad phys. l. comm. 12. p. 32. de coelo p. 115.

w) Ibid. L. IV. comm. 53. 141. IONS. de Scr. Hist. phil. L. III. c. 19. p. 306. qui tamen c. 18. p. 302. Damascium Simplicii discipulum perperam dicit.

toris edicto preſſis ad Choſroëm circa ſeculum ſextum medium confugerit, aſt improbatis barbari regis moribus induciisque cum Romanis factis, quibus illis quoque de religionis libertate cautum, domi redierit, de qua re in Platonicorum Alexandrinorum hiſtoria [x] dictum. Studioſum Peripateticae doctrinae fuiſſe, ex commentariis in Ariſtotelis libros conſtat, in quibus et iudicii vim non contemnendam, et lectionis copiam philoſophiae etiam veteris notitiam ſingularem prodidit. De quorum editionibus videndus FABRICIVS [y]. Etſi vero multam Ariſtotelis philoſophiae impendit operam, Platonicam tamen cum ea more ſectae ſuae coniunxit, quin et Stoicam vtrique applicuit, indeque mixtum illud philoſophiae genus mire confirmauit, quod in antecedentibus fuſe delineauimus. Specimen eius rei dabit commentarius in enchiridion Epicteti, in quo Platonica, Peripatetica et Stoica, quin Chriſtiana quoque miſcentur [z]. Ariſtotelem vero contra Philoponum pertinaciter defendit.

Decreſcens philoſophia Peripatetica.

§. XIX. Et haec quidem celebriora nomina ſunt, quae de Ariſtotele praeclare meruerunt. Non defuere quidem alii quoque, qui ad illuſtrandas Peripateticas literas ſymbolam ſuam contulerunt, inter quos eſt Priſcianus Lydus commentario in Theophraſtum notus [a], qui cum Iſidoro Damaſcio, Eulamio, Simplicioque in Perſiam abiit. Tranſiit etiam diſciplina Peripatetica ad Chriſtianos, inter quos in oriente Ioannes Philoponus, in occidente Boëthius magnum ſibi in huius ſectae philoſophia nomen parauerunt. Aſt illi exiguae famae ſunt, vixque commemorandi; horum vero conſideratio in ſequenti tomo, qui philoſophiae inter Chriſtianos fata et hiſtoriam explicabit, inſtituenda eſt. Seculo vero poſt C. N. ſeptimo cum irruptionibus gentium barbararum cuncta vaſtarentur, Mauritii funeſta fata philoſophiae quoque ſtudiis exitum attulerunt, expirauitque quae ſola fere hactenus obtinuerat ſecta Platonica reformata, quodque in ea viguerat Platonis atque Ariſtotelis ſtudium. Cum enim publicae calamitates tanquam torrentes vniuerſum Romanum imperium occupaſſent, et in Italia quidem diu iam Gothorum Vandalorumque incurſionibus barbaries triumphaſſet, Phocae tandem crudelitas Heraclii negligentia, bellum contra Choſroëm infelix, et Saracenorum, inſtar diluuii ingruens tandem irruptio cladesque maximae philoſophiae quoque in oriente indixerunt exilium. Tandem Seculo X, Barda imperante noua lux quaedam bonis literis et imprimis philoſophiae Ariſtotelicae affulſit, inuentique ſunt viri acuti et induſtrii, qui nouis conatibus ſecundum Ariſtotelem philoſopharentur, hinc poſt Ioannem Damaſcenum, Pſelli, Michaëlis Epheſii aliorumque non ignota ſunt nomina, ſuo tamen loco infra in Chriſtianorum philoſophorum hiſtoria enarranda. Quae

x) In Damaſcio.

y) Indicium cape ex catalogis ſcriptorum a Simplicio allegatorum apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. VIII. p. 621. quod rarum ſuo tempore fuiſſe ipſe monet, comm. ad phyſ. Ariſtot. p. 9.

z) FABRIC. Vol. III. p. 263. Vol. VIII. p. 645.

a) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 2.

Quae vero inter Chriſtianos in exilium acta fuit Peripatetica philoſophia ad Arabas confugit, et recepta tandem, non obſtante Muhamedis erga bonas literas artesque odio feliciter recepta eſt, et benigne habita. Id quod in *tertio tomo* latius proſequemur. Hic enim non Peripateticae tantum, ſed omnis quoque philoſophiae ſub imperatoribus Romanis terminus fuit, quatenus a gentilibus culta fuit philoſophis. Quam praeter vaſtationes gentium barbararum Iuſtinianus primus fixiſſe videtur, ſublatis quae philoſophis hactenus ſoluta erant ſalariis, vt templa ex ea pecunia exſtrueret. Leo vero Iſaurus immani facinore roborauit, publicum conuictum virorum doctorum, qui inſtruendae iuuentutis cauſſa publice alebantur, eo quod conſilia deſtruendarum imaginum non adiuuaſſent, cum libris et aedibus comburendo, vt narrat ZONARAS. Sed non imperantium tantum ſocordia, zelusque praepoſterus, et populorum barbarorum inuaſiones philoſophiam tandem expulerunt, quod fatum Athenas ex ea cauſſa paſſas eſſe notat EVNAPIVS [b]; ſed neſcio qua fatali periodo inter ipſas philoſophantium cohortes amor fere omnis philoſophiae et honeſtarum diſciplinarum exſpirauit. Id Alexandriae contigiſſe ſuo tempore grauiter conqueritur AENEAS GAZAEVS [c]. Dabimus ipſa eius verba, quoniam occidentibus philoſophiae ſtudiis lucem foenerantur: *Olim pulchrarum rerum Alexandriae erat ſtudium; nunc omnia id genus paſſim euanuerunt. Qui nomina tabulis ſtudioſorum dederunt, abhorrent doctrinam: cuius erat docere, nihil praeter ſupercilium doctoris habet, caetera vel docendis rudior. In circo et theatro iuuentus habitat, frigent liberalium ſubſellia artium, magna vaſtitate horrent philoſophorum ſcholae.* Talis cum Alexandriae facies fuerit, vbi philoſophiae praecipuum erat emporium, facile inde coniici poteſt, immanem barbariem reliqua loca imperii Romani occupauiſſe. Donec ſuperuenerunt Saraceni, qui ignorantia omnia complentes, bibliothecas Alexandrinas, vt poſtea dicetur, exuſſerunt, ne quid veteris eruditionis in tam celebri vrbe ſupereſſet. Sed de his infra.

§. XX. Diiudicari iam ſine magno labore, et mediocri attentione adhibita, ex enarrata hactenus Peripateticae ſectae ad medium vsque aeuum hiſtoria eius viciſſitudines fatorumque varietas et rationes atque circumſtantiae poſſunt. Quas vt vno quaſi faſciculo lectori exhibeamus, et quae dicta prolixe ſunt, in ſummam contrahamus, paucis his obſeruationibus rem omnem complectemur:

Obſeruationes generales de philoſophia Peripatetica ſub Impp.

I. Periiſſe ſcilicet veram Peripateticae philoſophiae faciem poſt Theophraſtum fato functum, libroſque Ariſtotelis et Theophraſti in hominum idiotarum manus delatos neglectoſque; Andronicum vero protractis ex ſqualore et puluere libris Ariſtotelis genuinam explicandi huius phi-

b) In Maximo.

c) In Theophraſto.

philoſophi dogmata methodum reuocaſſe, poſterisque tradidiſſe. Et hac tamen diligentia non obſtante ex infeliciter ſartis lacunis et confuſo librorum Ariſtotelis ordine non exiguam iacturam paſſam fuiſſe philoſophiam Ariſtotelis.

II. Secuta eſſe tempora infelicia, quibus vt nullius fere ſectae philoſophis ita nec Peripateticis honos vllus habitus eſt, tyrannide omnia complente. Accidiſſe etiam, vt ſcholaſticum eloquentiae ſtudium, quod magnopere poſt Veſpaſianorum aetatem florebat, Peripateticae philoſophiae incrementis obicem poneret, cum theoretica philoſophiae ratio, conciſiori et ſcholaſtico argumentandi modo vſa effuſo diſſerendi generi, quod ſectabantur ſophiſtae non valde conueniret, idque iuuaret magnopere [d].

III. Corrupiſſe inualeſcens Seculi ſecundi initio πολυμαθείας ſtudium philoſophiam Peripateticam, et occaſionem dediſſe ſyncretiſmo, quem adulteraſſe veram Ariſtotelis mentem exemplis docuimus. Cum enim reliquas quoque ſectas tanquam exploratores perquiſiuiſſent, placuit varietas opinionum, quae in Ariſtotelis ſyſtema translata monſtra opinionum peperit, id quod imprimis per eclecticos ſiue Alexandrinos Platonicos factum eſſe luculentis ſpeciminibus demonſtrauimus.

IV. Emerſiſſe quidem ſub Antonino Pio Peripateticam philoſophiam et ad priſtinum honorem adſpiraſſe, locum in cathedra publica capientem, profeſſoribus lautis ſalariis ditatis auctisque; ſed et hanc fortunam ſuas vices expertam eſſe. Ab eo enim tempore magna inuidia ſectas ſe mutuo preſſiſſe odioque cumulaſſe Vatiniano. Cui cum medicina ex ſyncretiſmo cum Platonica philoſophia initio allata eſſet, remedium ipſo morbo fuiſſe deterius peſtilentiusque.

V. Damnoſam quoque Peripateticae philoſophiae fuiſſe audaciam criticorum et grammaticorum, lacunas in ſcriptis Ariſtotelis ex ingenio ſupplentium, ſuasque nugas magno philoſopho ſupponentium; obſcuritate autem eius ad illum finem vtentium, vt coniecturas ſuas ſaepe friuolas, ſane ſemper audaces, Ariſtotelis menti eſſe conformes, contendere poſſent.

VI. Nouam tamen ſpem melioris fortunae attuliſſe Alexandrum Aphrodiſienſem, qui neglecta ſyncretiſtica ſecundum Ariſtotelem philoſophandi methodo, preſſius philoſophum ſecutus eſt, hancque diſciplinae Peripateticae purioris rationem, auctoritate imperatorum in cathedram publicam traduxit. Aſt exorienti luci mox ex eodem, quo progreſſa eſt iſta felicitas, fonte grauem obſtitiſſe nebulam, Caracalla imperatore, qui

d) Conferri non ſine iucunditate hic poteſt cum huius ſectae hiſtoria PHILOSTRATI vitae Sophiſtarum.

qui cum patre Seuero Alexandro Aphrodiſienſem Peripateticam philoſophiam publice docere iuſſerat, de eo conſilia agitante, vt omnes Ariſtotelis libri plane tollerentur, eo quod Ariſtotelis arte Alexandrum M. veneno ſublatum eſſe crederet.

VII. Etſi vero Alexandrea ſchola ſinceriori modo Ariſtotelis dogmata enarrare contenderet, non tamen adeo ſeruilem eam induiſſe animum, vt nulla in re ab Ariſtotele diuortium facere auderet, ſed paſſim in alias opiniones abiiſſe. Cuius rei exemplum ſupra in ipſo Alexandro Aphrodiſienſi exhibuimus, prouidentiam diuinam contra Ariſtotelem aſſerente. Multis hanc philoſophandi libertatem in ſchola Peripatetica obſeruatam exemplis probauit PATRICIVS [e], dignus qui ea de re attente legatur. Ita vero laudabile quidem philoſophandi exemplum eos exhibuiſſe, aſt genuinam Peripateticae philoſophiae mentem his adeo non adiutam fuiſſe, vt potius alienae opiniones Ariſtoteli affingerentur, quilibet facile intelligit.

VIII. Maxime vero ad variam explicandi Ariſtotelem methodum, quae in eius ſchola poſt C. N. obtinuit, attendendum eſſe, eamque diuerſa ratione variaſſe. Probe id obſeruandum eſt. Quidam enim, vt Aſpaſius, plurimum operae poſuerunt in verbis Ariſtotelis et interpretandis et corrigendis, et reſtituendis, idque et grammatica ratione et philoſophica, quod, quo quis erat ingenio felicior, eo periculoſius erat, ne veri ſenſus Ariſtotelis peruerterentur. Alii paraphraſibus obſcuritati librorum Ariſtotelis mederi cupiebant, id quod Andronicus iam tentauit, maiori vero felicitate exſecutus eſt Themiſtius; non ſine metu proprias eos ingenii ſui cogitationes verbis Ariſtotelis affinxiſſe. Alii accuratius in exponendo Ariſtotele verſaturi, totosque libros aemula quadam tractatione explanaturi, et argumenta librorum atque ſummam et modum demonſtrationis, et rationum pondera excuſſerunt, cum ipſo quaſi Ariſtotele philoſophati. Quam commentandi in Ariſtotelis libros rationem praecipue Alexander Aphrodiſaeus tenuit, vnde commentatoris nomen adeptus eſt. Alii tandem ſolis principiis Peripateticis vſi, ad mentem quidem Ariſtotelis de materiis dialecticis phyſicis et ethicis diſſeruerunt, aſt ſuos ſenſus, ſuasque ratiocinationes ſecuti, ſuas opiniones exhibuerunt et demonſtrarunt, quas cum Peripateticis principiis inaedificaſſent, Ariſtotelicas eſſe dixerunt. Cuius generis commentationes Peripateticae innumerae extant. Alios plures exponendi Peripateticam philoſophiam modos exponit PATRICIVS [f], in quibusdam tamen μικρόλογος, muſcasque captans. Ex his autem quilibet, cui ſanum ſynciput eſt, intelligit, multa potuiſſe obrepere, de quibus Ariſtoteles nunquam

e) l. c. L. XII. p. 160. ſeqq.

f) l. c. p. 146. ſeqq.

quam cogitauit, ſicque veram ac genuinam eius philoſophiam multis modis potuiſſe adulterari.

IX. Dubium vero non eſſe, multiplicem variamque hanc explicandi Ariſtotelem rationem multis contentionibus et diſputationibus de vera Ariſtotelis mente portam aperuiſſe, quae cum ad Saracenos, de vera eius ſententia ob multas cauſſas, infra exponendas, incertos et ab his ad ſcholaſticos doctores tranſiiſſent, enatum inde eſſe contentioſum illud et ab ipſo Ariſtotele abhorrens philoſophiae genus, quod Scholaſticae philoſophiae nomine in *tomo tertio* accurate delineabimus.

X. Acceſſiſſe tandem inteſtinis his malis eclecticae ſectae ſtudium et vindicandi ſibi Ariſtotelem et cum Platone reconciliandi, et alias ſectas ſupprimendi: idque multas quidem nobis commentationes in Ariſtotelem peperiſſe, eruditionis luminibus non carentes; aſt veros tandem ſenſus Ariſtotelis in ſe obſcuros et latentes multo magis abſcondiſſe. Et ex his omnibus hoc tandem ſtatuendum eſſe; non ſufficere Peripateticorum poſt C. N. diligentiam ad veram Ariſtotelis mentem et ſententiam ex ſcriptis eius eruendam.

SECTIO SEXTA.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

Fata ſectae Cynicae.

Sectae Cynicae poſt natum Saluatorem fata cognituro ad hiſtoriam eius ante C. N. reſpiciendum, et indoles atque conſtitutio illius ſectae recogitanda eſt. Accurate enim *tomo primo* demonſtrauimus, eius finem atque ſcopum non fuiſſe, theoreticam quandam ſectam condere, et peculiare doctrinae exſtruere aedificium; ſed practicae potius virtutis exempla oſtendere, et ſingulare vitae inſtitutum ſequi, quod et ipſum philoſophicam virtutem, heroicumque aliquod ſapientiae viuendo expreſſae robur exhiberet, et ad virtutem commendandam vitiumque acriter reprehendendum, emendandosque corruptos hominum mores ſufficeret. Demonſtratum porro, elegiſſe ſectam Cynicam ad hunc finem obtinendum vitam duriſſimam, et ſpontaneo paupertatis iugo ſuſcepto ex beneficiis hominum diuitum vixiſſe, indictoque affectibus bello inſuperabile pectus communi vitiorum torrenti obieciſſe: vſam autem fuiſſe et lingua acerrima, et acumine in reprehendendis hominum moribus ingenioſe pungente; decori etiam cum affectata ſuperbia anxie a Graecis obſeruati negligentiam ſtudioſe coluiſſe. Quin et hoc nos docuit Cynicae ſectae hiſtoria, viros magni animi, acerrimi iudicii, et in-

et inusitatae fortitudinis hanc viuendi rationem fuisse amplexos et non obstante singulari et a communi viuendi ratione prorsus deuiante vita, in magna auctoritate vixisse et patienter atque cum veneratione aliqua exceptas fuisse eorum reprehensiones, cauillis interdum ob nimiam dicendi et redarguendi licentiam similes, immo gratos eos magnis principibusque viris haud raro fuisse. Valde se commendauit hoc durum vitae genus, quod profitebatur secta Cynica, effecitque innata homini superbia, vt hanc auctoritatem et venerationem, qua Cynici veteres gaudebant, cum neglectu et commodi et decori complures affectarent. Ast deerat his hominibus Antisthenis, Diogenis, Cratetis animus, roburque illud, quod ad negligenda vitae omnis commoda perferendamque virtuti Cynicae austeritatem omnino requirebatur, deerat animi candor ad id vnice respiciens, vt grassantium scelerum torrens inhiberetur, et regnantia proculcarentur vitia: nec pauca quaedam virorum istum animi virtutisque robur exprimentium exempla impedire poterant, quo minus in turpissimam adulationem, et abiectissima mendicitatis opprobria, quibus nec recti nec decori ratio vlla habebatur, institutum vitae Cynicum degeneraret, et laudatam virtutem Cynicam maculis deformaret. Plena sunt declamationibus in impudentissimum hominum genus veterum scripta, quae otium, mores parasiticos, impudentiam, obtrectandi licentiam, decori neglectum, et vitia fere quaelibet Cynicis obiiciunt. Sane suo iam tempore CICERO [a] *Cynicorum nationem totam eiiciendam esse* statuit, *eo quod inimica verecundiae esset, sine qua nihil rectum esse possit, nihil honestum.* Caesarum vero temporibus graui oratione passim in pessimos Cynicorum mores declamauit LVCIANVS [b]. Is enim in *fugitiuis* [c] accu-„rata imagine Pseudo-Cynicos istos, descripturus, „scelestum quoddam „hominum genus esse dicit, et vt plurimum seruile et mercenarium cum „philosophia non conuersatum a pueris sed seruitutem seruiens, aut sub „mercede operam locans, aut alias artes exercens. Hos homines, cum „reuerentiam, quae philosophiae exhibeatur, conspexerint, et toleran-„tiam libertatis loquendi, hanc tyrannidem haud exiguam iudicasse, ve-„rum artes huc facientes discere non posse, artificia autem, et seruitu-„tem molestam et intolerandam iudicasse. Re igitur diligenter perpensa „ad socordiam declinasse, audaciamque et ignorantiam ac impudentiam „in auxilium aduocasse, conuitia vero noua excogitasse, et externum „philosophorum habitum, vt asinus Aesopi leonem in eius pelle, assum-„sisse, vestem detritam sibi circumdedisse, peram collo suspendisse, „lignum in manibus gestasse, latrasse omnibusque maledixisse, securita-„tem

a) De offic. L. I.

b) In Diogenes et Crates, vitarum auctione in Diog. et Antisthene, in Demonacte, in Peregrino et in Cynico, dialogis.

c) T. IV. p. m. 321.

„tem vero, quod ob talia nilil paſſuri eſſent, formae reuerentiam prae-„ſtare; libertatem vero, inuito etiam domino promtam baculi expertam „violentiam. Caeterum farinam non amplius paucam, neque placentam „vt antea, tenuem, obſonia vero nequaquam ſolita, cepeue agreſte, „ſed carnes omnifariam, et vinum ſuauiſſimum, quin et aurum, cum „velint, paratum: etenim circumerrantes tributum colligere, multosque „dare exiſtimare, vel habitus veneratione, aut metu ne male audire co-„gantur. - - Tali impoſtura ciuitatem repletam eſſe vniuerſam, et ma-„xime ſub Diogenis, Antiſthenis et Cratetis titulo, nec non canum prae-„textu: Ceterum quod natura optimum eſt in canibus eos non imitari „ſed guloſitate, latratu, rapina, venereis, adulationibus dantium, men-„ſarum denique frequentatione, his perquam diligenter elaborare. - - „Nonnullos et hoſpitum ſuorum adulterantes vxores abducere, Llienſis il-„lius iuuenis inſtar, tanquam et ipſae philoſophaturae eſſent: quae vero in „conuiuiis agant, quemadmodum inebrientur, longum fore recenſere, et „haec facere, dum ipſi ebrietatem, adulteria, luxuriam, et auaritiam re-„prehendunt. Ipſos vehementia irae leuiſſimarumque rerum perturba-„tione, nec non indignandi facilitate etiam nuper genitos infantulos ſu-„perare: non paruum igitur riſum ſpectatoribus mouere, cum quouis „etiam fortuito caſu adeo illis ira ebulliat: colore autem liuidos videri, „impudens aliquid et abominabile prae ſe ferentes &c.„ Plura eiusmodi et hoc loco, et alibi paſſim de Cynicis queritur Lucianus. Qui licet ad ridendos omnes philoſophos ſtudium fere omne ſuum contuliſſe videatur, tantum tamen abeſt, vt veros Cynicos contemſerit, riſeritque, vt potius in *Cynico*, inſtituti huius alumnum verum atque genuinum egregie depingat dilaudetque, et Demonactem Cynicum magnis laudibus extollat. Quod ſi nobis liceret eſſe prolixis, facile labore complura veterum colligi loca poſſent [d], quibus vita peſſima Cynicorum iſtis temporibus depingitur, hominesque hos, qui Antiſthenis ſe Diogenisque vel Cratetis exemplum ſequi, vel Herculis magis veſtigiis inſiſtere [e] et eclecticos practicos ſe eſſe iactabant [f], magnamque in rebus fere omnibus ἀδιαφορίαν affectabant, poſthabito omni virtutis et honeſtatis cultu, guloſitate, impudentia, ventris ſtudio, latratu maledicentiſſimo, et acerbiſſimis inuectiuis bonorum omnium odia et indignationem, populi vero ex veſtitu et profeſſione neſcio quam morum ſanctitatem colligentis plauſum meruiſſe, multis exemplis conficitur. Tanta vero maledicentiae impudentiſſima fuit audacia, vt ne principibus quidem viris immo ipſis imperatoribus

bus

d) Vid. ATHENAEVS Deipnoſ. p. 156. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. CXLVI. p. 149. Acta philoſ. Vol. II. p. 914 vbi Cynulcum Athenaei non nomen proprium philoſophi, ſed commune mali Cynici nomen eſſe ingenioſa coniectura traditur. Alias imagines Pſeudo-Cynicorum vide apud IVLIANVM Orat. VII. EPICTET. diſſ. 22. L. III. p. 299. aliosque, et eccleſiaſticos, IVSTINVM, TATIANVM, AVGVSTINVM.

e) IVLIAN. Orat. VI. p. 187. LVCIAN. in Demonacte T. I. p. m. 581. vit. auct. T. III. p. 107. EVSEB. praep. eu. L. XV. c. 3. et quae T. I. L. III. c. 8. de Cynicis diſſeruimus.

f) Oenomaus apud IVLIANVM l. c.

bus parcerent, quod ſuo malo feciſſe Diogenem poſtea narrabimus, et in Peregrino notat Lvcianvs [g], monens, *inſolentiſſimae linguae hominem in ipſum imperatorem audaciſſimis conuiciis debacchatum fuiſſe, quae cum ille neglexiſſet, neque ſupplicio afficere dignatus eſſet eos, qui rationem conuitiis impetendi alios artem ſibi peculiarem feciſſent, tantam dicendi licentiam non mediocrem Peregrino gloriam comparaſſe, donec is qui reipublicae procurationem obibat, eiectum eum ablegaſſet, cum praeter modum hac libertate abuteretur, dicentem, vrbi nihil opus eſſe tali philoſopho.* Iudicari ex his facile poteſt, auctoritatem, qua veteres Cynici inter omnes pollebant, horum hominum malis et deteſtandis moribus prorſus concidiſſe. Et vitae quidem durioris ſpecie, et victu atque amictu ab aliis ſe diſtinguebant, voluptatesque pedibus ſe calcare ſimulabant. Tunica vtebantur duplici ſiue abolla [h], immo ferarum pellibus tecti quidam incedebant, qualem depingit Lvcianvs [i], mendicorum affectabant ſupellectilem, nempe vt Avsonivs [k] habet:

Pera, polenta, tribon, baculus, ſcyphus, arcta ſupellex
Iſta fuit Cynici.

Barbam etiam alebant, vt maiorem inde venerationem caperent [l]. Vita tamen nequiſſima propudioſum hominum genus et boni cuiuslibet indignationi, et plebis expoſuit opprobrio, quae ignominia, immo verberibus nonnunquam ob linguae impudentiam eos male habebat [m], petulantesque adoleſcentes lapidibus impetebant. Tamque contemta tandem virtus Cynica reddita eſt, vt ſcortorum fieret ludibrium mulieresque publicato corpore infames illis illuderent. De quo illud Persii [n]:

multum gaudere paratus
Si Cynico barbam petulans nonaria [o] vellat.

Non probabant haec viri graues et prudentes, qui ſeuerum inſtitutum, ſummum philoſophiae robur eſſe probe norant; aſt proſtitui philoſophiae ſanctitatem et venerabilem Cyniſmi auctoritatem peſſimorum hominum profanis et deteſtandis plane moribus indignabantur, virtutis ipſius intereſſe rati, ne pro hypocritica veſania cultus eius haberetur. Quae illis

g) T. IV. p. m. 283.

h) Abolla a Martiale, τρίβων, ſiue pallium detritum a Lvciano Cynicis obiectum.

i) In Demonacte T. II. p. m. 572. qui falſe quoque eos ridet in Peregrino T. IV. p. 288. qui peram et pallium facere Cynicum putabant.

k) In epigramm.

l) Hinc barbati magiſtri philoſophi Stoici et Cynici dicti Persio Sat. IV.

Barbatum haec crede magiſtrum
Dicere ſorbitio tollit quem dira, cicutae.

Ivven. Sat. XIV.

Barbatos licet admoneas mille inde magiſtros.

Conf. Hornivs Hiſt. phil. l. VII. c. 13. p. 379. qui tamen more ſuo multa aliena admiſcet.

m) Lvcian. in Demonacte T. II. p. 582. Epictet. l. c. p. 308.

n) Sat. I. v. 133.

o) Nonaria, ſcortum, quod a nona hora proſtabat. Conf. Gavdent. de phil. Rom. c. LXIX. p. 243.

caussa fuit, vt veram Cynici imaginem describerent, et qua ratione sapientiae minister esse deberet, ostenderent. In qua re valde diligentes fuere philosophi acuti, IVLIANVS [p], MAXIMVS TYRIVS [q], DIO PRVSAEENSIS [r], LVCIANVS [s], et imprimis EPICTETVS [t], qui prolixe de vita Cynica disseruit, cuius haec Cynici veri imago est: *Primum tuis in rebus non amplius te tui similem esse oportet, nec quicquam eorum facere, quae nunc facis. Non incusandus Deus, non homo, appetitus plane tibi auferendus est, auersatio ad ea sola, quae nostri arbitrii sunt, transferenda, non te iracundum esse decet, non indignabundum, non inuidum, non misericordem, puella pulcra tibi videri non debet, non gloriola, non puellus, non placentula. Cynico parietum loco est verecundia, haec domus illi est, haec ianua, hi cubicularii, hae tenebrae, neque enim debet suarum rerum quicquam occultare. - - Primum tuus animus tibi purgandus, et illud vitae institutum, corpusculum nihil ad te, mors nihil ad te, quocunque in exilium abieris, ibi erit sol, ibi luna, ibi stellae, somnia, auguria, colloquia cum Deo. Vbi autem se ita parauerit verus Cynicus, his contentus esse nequit, sed scire debet, se a Ioue legatum esse, vt hominibus, quae bona, quae mala sint nuntiet: vt quantis in erroribus versentur, demonstret, vtque alio in loco bonorum malorumque naturam, quam vbi sunt, quaerant, vbi vero sunt, non cogitent. Reuera explorator est Cynicus, quaenam hominibus iucunda sint, quae inuisa, speculatur, quae vbi accurate indagarit, vera renuntianda sunt, nec metu oportet perculsum esse, vt eos, qui hostes non sunt, pro hostibus ostendat.* Sed reliqua quoque legenda sunt, prolixiora, quam quae huc transscribi possunt, in quibus examinandas prius vires, consulendum Deum, parandamque patientiam, vt tanquam asinus vapulet, formandam ad eandem virtutem familiam, praestandumque se praeconem Deorum immortalium hortatur. Multa in his esse a prima Cynicorum imagine desumta, inficiandum non est, ast vitam quoque ascetarum respexisse illos, qui has Cynico virtutes imperant, vel ad ministrorum ecclesiae Christianae officia, quae praescribunt sacrae paginae, attendisse, dubium non est, nobisque alio ostensum loco [u]. Ab hac perfectae virtutis regula plerique, qui post Christum natum viuebant, Cynici deuiabant, et, quod IVLIANVS Heraclio Cynico obiicit, *vagi vbique discurrebant, comitatui principis importuni, vrbes circumibant, optimis quibusque conuitiabantur, pessimis adulabantur, vitamque agebant vagam et inhumanam.* Qua

p) Orat. VI. VII.
q) Differt. XXI.
r) Orat. XIV.
s) In Cynico.
t) ARRIAN. differt. Epict. L. III. c. 22. p. m. 299. seqq. Apud quem memoria repetendum Cynicos a Stoicis tunica tantum distare, principiis fere conuenire: vt tomo primo demonstratum.
u) Diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. VI.

Qua in re cum monachis eos non sine calumnia comparauit Iulianus [x]. Fecit haec degenerans a virtute antecessorum Cynicorum vita, vt et vehementer institutum Cynicum contemneretur, et honestos viros eius puderet, vnde mature decrementa cepit. Ad quae attulisse multum impudentiam caninam, qua ne principibus quidem viris ipsisque imperatoribus pepercerunt, et exilia passim meruerunt, Musonii, Demetrii, Peregrini exempla probant. Certe quod sub Antoninis Platonicae quidem, Stoicae, Peripateticae et Epicureae sectae mentio fit, quibus publica auctoritate philosophari concessum fuit, non vero Cynicae, argumento est, Cynicum institutum iam tum euiluisse. Id quod tantopere SIDONII [y] aetate, qui medio sec. V floruit, factum, vt de iis canat:

Exclusi prope iam Cynici vix limine restant.

Sane ab eo tempore vix vnus et alter in philosophica historia occurrit [z]. Intelligemus haec omnia, si vitas Musonii Babylonii, Demetrii, Oenomai, Demonactis, Crescentis, Peregrini et Sallustii examinauerimus, qui inter Cynicos complures, quorum fere nomina tantum nouimus, vel virtutibus vel vitiis illustres fuerunt.

§. II. MVSONIVS teste PHILOSTRATO [a], Babylonius fuit, a Musonio Tyrrheno siue Thusco probe distinguendus; qui et patria et sectae professione, (Stoicus enim fuit, vt infra dicemus) a Cynico differt, licet eodem tempore Romae inclaruerit. Quin nec plures Musonii, apud veteres memorati inter se et cum nostro confundendi sunt, quod tamen viris doctis aliquoties accidit. Praesertim Stoicum Musonium cum Cynico confundendi occasionem dedit, et locus, vbi vterque simul vixit, et tempus et fatorum quaedam similitudo. Vterque enim sub Nerone Romae vixit et exilium passus est. Collegit hinc SVIDAS [b] Musonium Thuscum et Babylonium vnum eundem esse philosophum, id quod tamen nemo mirabitur, qui cogitauerit, multis nos negligentiae speciminibus et maxime homonymorum confusione saepius iam Suidam notasse. Qui tamen recentiores quosdam viros doctos seduxit, vt Musonium Stoicum cum Cynico eundem esse, coniicerent. Id quod post GAVDENTIVM [c] πολυμαθέστατος GOTTFRIDVS OLEARIVS [d] verisimile rationibus multis reddere docte laborauit. Summa vero earum haec est: Prodere nomen Musonii, Babylonium illum non fuisse, esse enim nomen hoc ex Latio; quod vero Philostratus Babylonium vocat,

Musonius Babylonius.

x) Habet hoc cum aliis philosophis gentilibus Iulianus commune, qui monachos maximo prosequebantur odio, vt vel ex vno EVNAPIO in Aedesio p. 78. disci potest. Valde his indignatur GAVDENTIVS de philos. Rom. c. LXXII. attamen IVSTVS LIPSIVS manud. ad philosoph. Stoicam Cynicos comparauit cum Cappunicis L. I. diss. XIII. p. m. 75.

y) Carm. 2.

z) E. g. Sallustius, de quo infra.

a) Vit. Apollon. L. IV. c. 35. p. 176.

b) In Musonius T. II. p. 579.

c) De philosoph. Romana c. LXXIX. p. 274. seq.

d) Ad l. c. Philostrati.

cat, non de patria, ſed de profeſſione eſſe intelligendum, idemque ſignificare, quod Chaldaeus, nempe magum vel diuinum, quae vitae et doctrinae profeſſio ei Apollonii amicitiam conciliauerit, carceremque apud Neronem meruerit. Prouocat etiam vir praeſtantiſſimus ad Suidam, qui Tyrrhenum e Volſinia dicit, filium Capitonis, et philoſophum Stoicum atque dialecticum diſcipulumque Apollonii vocat. Dialecticum autem intelligit ſenſu Platonico, quo doctrina de ſpiritibus et theurgia ad dialecticam pertinet, vnde magiae ſuſpectus factus. Vrget etiam, conuenire tempus, indolem, conditionem, maxime vero relegationem, quam paſſum eſſe Muſonium patria Tyrrhenum ipſe fateatur PHILOSTRATVS [e]. Vnde pleraque etiam cum N. TILLEMONTIO [f] ad hunc Muſonium loca referenda putat, quae de T. Muſonio Rufo apud Plinium, Tacitum, Dionem, Themiſtium, Iuſtinum, Iulianum aliosque occurrunt; licet fateatur tandem, difficile eſſe dicere, de quibusdam locorum allegatorum, vtrum ad Stoicum Muſonium, an ad Rufum Muſonium pertineant. Et haec quidem docte diſputari a viro clariſſimo, non negamus, aſſenſum tamen vt praebeamus dictis, a nobis impetrare nequimus, ſed adhaerendum putamus accuratiſſimis in homonymis diſcernendis iudicibus IO. IONSIO [g] et IO. ALBERTO FABRICIO [h], qui Stoicum Muſonium a Cynico diſtinguendum eſſe recte monuerunt. Rationes eius rei ab his viris doctis non allatae hae ſunt, quae rem extra dubitationem ponere videntur. 1. Philoſtrati teſtimonium luculentum eſt, et ſole meridiano clarius, vocatur enim iſto loco diſerte ἀνὴρ Βαβυλώνιος, homo Babylonius, quod patriam innuere nemo non videt. Quae enim doctiſſimus editor affert, Babylonium idem dici ac magum, valde contortum eſt, et verbis Philoſtrati vim affert vix tolerandam, nec demonſtrauit is, Chaldaeum et Babylonium hoc ſenſu, vt magum ſignificent, eſſe ſynonyma; de ſolo enim Chaldaei nomine verum eſt, quod cum mago in edictis imperatorum coniungatur. 2. Differre vero Muſonium vtrumque, virum optimum ſatis docere poterat ſectae profeſſio, quae diuerſa in vtroque fuit. Et Thuſcum quidem Stoicum fuiſſe nec ipſe Olearius negat; Babylonium autem Cynicum fuiſſe et vitae eius hiſtoria probat, et EVNAPII [i] teſtimonium euincit, quod clariſſimum eſt. De Apollonii enim tempore locutus addit: Καρνεάδης δὲ ἦν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, καὶ τῶν κατὰ Κυνισμὸν οὐκ ἀφανής, εἴ τινα καὶ κυνισμοῦ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι, ἐν οἷς ἦν Μουσώνιος καὶ Δημήτριος καὶ Μένιππος καὶ ἕτεροί γε τινὲς πλείους. *Ea tempeſtate fuit Carneades non obſcuri inter Cynicos nominis, ſi modo haberi ratio vlla ſectae Cynicae debet, inter quos erant Muſonius, Demetrius, Menippus aliique nonnulli.* Sed et alio loco Cyniſmum Muſonii ipſe teſtatur PHILOSTRATVS [k], epiſto-

e) L. VII. c. 16.
f) In Ner. p. 502.
g) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 248.
h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
i) In prooem p. 7.
k) L. IV. c. 46. p. 187.

epiſtolam adducens Apollonii ad Muſonium, quae haec eſt: *Cupio ad te venire, et ſermonum ac tecti frui communione, vt aliquo modo te adiuuem, modo ne dubites, quod Hercules quoque ab inferno Theſeum liberauerit, ſcribe quid fieri cupias, vale.* Reuocat hac epiſtola Muſonio in memoriam Apollonius exemplum Herculis: aſt hunc ſectae ſuae conditorem, huius ſe imitatores eſſe Cynici profitebantur, vt ſupra probatum. Falſum autem eſt, Muſonium propter magiam in carcerem detruſum et in exilium fuiſſe actum; docet enim nos vitae eius hiſtoria, oris potius libertatem prorſus Cynicam hanc poenam meruiſſe. Teſtem volumus ipſum, quem ducem ſequitur Olearius, SVIDAM [l], qui diſerte: *Hic ob linguae libertatem, et arguendi ſtudium, et immodicam libertatem a Nerone ſublatus eſt.* Cynicus itaque cum fuerit, a Stoico neceſſario diſtinguendus eſt. Sed et 3. Cynicum vlli muneri publico admotum eſſe, nemo dicit veterum; aſt ſplendidis praefuiſſe muneribus Stoicum infra demonſtrabimus. 4. Quin nec locus exilii vtriusque Muſonii conuenit; Cynicus enim in Graeciam miſſus eſt, ad fodiendum Iſthmum; Stoicus, teſte PHILOSTRATO [m] in Giaras, quae Cycladum vna fuit, relegatus fuit. 5. Parum vero ponderis habent, quae pro ſua opinione affert Olearius. Quod ſi enim concedimus, Muſonii nomen Latinum eſſe, inſolitum tamen non fuit barbaris hominibus, ingratum Latinorum auribus aſperumque quod in patria habuere, nomen, cum Latino vel Graeco commutare, qua ratione Malchi nomen cum Porphyrii commutatum fuiſſe appellatione ſupra diximus, vt alia exempla taceamus. Magum vero fuiſſe Muſonium non alio ex loco probat vir eruditus, niſi ex falſa interpretatione eius, ad quem prouocat, quemque, diſtinctione prorſus non admittenda euertit; nihil enim alibi de magia Muſonio obiecta occurrit, quod vel leuem habeat ſpeciem, Suidas autem ipſe contradicit, qui non magiae ſuſpicionem, ſed caninam dicacitatem orisque libertatem nimiam cauſſam illi exilii extitiſſe, narrat. Prorſus vero inuſitatum et vix vllo exemplo probandum eſt, quod Philoſtrati editor putat, dialecticum idem eſſe ac Theurgum; et doctrinam quidem de Deo et ſpiritibus ad dialecticam retuliſſe Platonem certum eſt, de Platonicis autem huius temporis prius demonſtrandum. Quod ſi hoc damus, euinci tamen nunquam poteſt, in dialectica Stoicorum, quam is agnoſcit, vnquam de ſpiritibus vel arte theurgica fuiſſe praeceptum. Tantum etiam abeſt, vt has nugas curauerint Stoici, vt potius Pythagoreos Platonicosque ea de re riſerint. Suidae vero auctoritas eo minus ponderis habet, quo magis in confundendis homonymis eum frequenter fuiſſe lapſum omnibus notum eſt. Tandem nec poena ſimilis, eundem fuiſſe vtrumque Muſonium probat, cum et locus exilii differat, et eo quoque tempore plures philoſophos idem fatum ſortitos, eandemque poenam paſſos fuiſſe conſtat. Verum ipſe tandem deſideratiſſimus OLEARIVS, Tillemontium,

l) loc. cit.

m) L. VII. c. 16.

tium, Philostrati relationem suspectam facientem ex eo, quod ex Tacito et Dione pateat, Musonium relegatum fuisse, non in carcerem coniectum, refutaturus cum Scaligero statuendum esse putat, Musonium Rufum alium esse à Musonio nostro. Quibus rationibus omnibus accurate expensis, dubium nobis restat nullum, Cynicum hunc Musonium a Stoico distinguendum, nec cum eo, vt cum aliis, praesertim cum Musonio iuniori, de quo EVNAPIVS [n] videndus, confundendum, vt accidit H. VALESIO [o] et L. KVSTERO [p]. Pauca vero de hoc Cynico Musonio nobis constat, monuitque iam sua aetate EVNAPIVS [q] *Cynicorum recentiorum*, quos supra nominauimus, et inter quos primum fere locum obtinuit Musonius, *certam et exploratam actae vitae cognitionem, prodente, quod equidem constet, nemine, haberi non posse, vitae tamen locum abunde supplere eorum libros, tanta eruditione refertos, tantaque obseruationum, in scientiis, quae mores entiumque naturam inuestigant copia scatentes, vt ex illorum animis, qui sectari eos cupiant, ignorationem ceu caliginem quandam facile expellere valeant.* Hos vero libros cum hodie quoque desideremus, pauca nobis sufficere oportet, quae passim legimus, quaeque inter praecipuos Cynicos, fama illustriores Musonium fuisse, confirmant. Ex adducto PHILOSTRATI loco patet, eum sapientia proximum ab Apollonio habitum fuisse, qui cum fere diuinus crederetur, Musonii famam et existimationem haud exiguam fuisse, inde coniici potest. Quin alio loco [r] *maxime mortalium philosophia excelluisse* scribit. Cynicos vero eum mores, maxime intrepida oris libertate et reprehendendi audacia, qua ne Neroni quidem pepercit, secutum fuisse, monstrisque his debellandis Herculem imitari voluisse, supra iam diximus, iram vero et indignationem imperatoris eam ob caussam meruisse, ex Suida narrauimus. Ea enim παῤῥησίᾳ adeo crabrones irritauit Musonius, vt in carcerem coniiceretur, inque eo in magno periculo esset, mortuusque esset, quantum ad eum, cuius iussu in vinculis erat, nisi valido robustoque corpore extitisset [s]. In hoc vero carcere cum Apollonio Tyaneo amicitiam iniit et literarum commercium, cuius aliquot epistolas nobis seruauit PHILOSTRATVS [t]. Tandem in Graeciam in exilium missus est, vbi eum vidit Demetrius vinculis constrictum, et, vt apud Isthmum foderet, adactum; qua de caussa cum Demetrius lamentatus esset, ille ligonem tenuit, et valide terrae impegit, sublatisque in coelum oculis dixit: moerore te afficio Demetri, quod Isthmum effodiam? quid vero passurus esses, si me quoque, sicut Neronem, cithara canentem videres [u]? Quo vero fati genere obierit, incertum.

n) In Proaeresio p. 139. fuit discipulus Eusebii Myndii eiusque in cathedra Sophistarum successor, vixitque sub Iuliano, Valente et Valentiano Impp. adeoque a nostro distinguendus, conf. IONS. l. c. L. III. c. 7. p. 242.

o) Ad AMM. MARC. L. XXVII. p. 342.

p) Ad l. c. SVIDAE.

q) Prooem. p. 6.

r) L. V. c. 19.

s) PHILOSTRAT. l. c. p. 176.

t) c. 46. p. 187.

u) L. V. c. 19.

tum. Etſi enim SVIDAS [x] de eo dicit, *ὅτι ἐπὶ Νέρωνος ἀναιρεῖται*, quod interpres vertit, *a Nerone caeſus eſt*: recte tamen obſeruauit OLEARIVS, *τὸ ἀναιρεθῆναι* generali ſenſu ſignificare: *e medio tollere*, et ad relegatum etiam pertinere poſſe, qui *ἐκ τῆς πόλεως ἀναιρεῖται* quemadmodum SVIDAS *τὸν Κορνοῦτον σὺν τῷ Μουσωνίῳ ἀναιρέθεντα*, *Cornutum ſimul cum Muſonio vrbe exactum et ſublatum dixit.* Virum fuiſſe magnum, geſtaque eius fuiſſe plurima et maxima teſtatur quidem PHILOSTRATVS [y], ſed qualia fuerint, ſe praetermittere dicit. Laudat in eo iniuriarum tolerantiam et animum philoſophicum IVLIANVS [z] imperator. Orationes vero et epiſtolae eius interciderunt.

§. III. Muſonio gloria inter Cynicos non par modo, ſed ſuperior fere fuit DEMETRIVS, philoſophus [a] antiquae virtutis vereque Cynicae fortitudinis, qui quam Epictetus nobis depinxit Cynici faciem viuendo exprimere tentauit. Dolendum itaque pauca et exigua eſſe, quae de magno philoſopho nobis reliquere veteres, in deſcribendis Cynicorum vitis valde incurii. Accedit, Demetrii nomen peruulgatum inter Graecos fuiſſe, multosque philoſophos nomen illud geſſiſſe, quo factum, vt veterum narrationes non potuerint non confundi, nec via ſatis tuta pateat, Demetrios hos inter ſe accurate diſtinguendi. LAERTIVS [b] viginti enumerat, quibus addunt alios MENAGIVS [c] et VOSSIVS [d]: quinquaginta duos notant IONSIVS [e] et FABRICIVS [f]. Ex his plerique aetate quidem a Cynico Demetrio facile diſtinguuntur, cum vel eum tempore ſuperent, vel infra eius aetatem ſint, vitae quoque genere et profeſſione a philoſopho Cynico diuerſi eſſe cognoſcantur. E. g. Demetrius Alexandrinus Cynicus philoſophus, Theombroti diſcipulus [g], ante C. N. viuens, quem cum noſtro confudit MENAGIVS [h], recte ab eo diſtinguitur, quia Apollonio coaeuus fuit, et ſub imperatoribus Caligula, Claudio, Nerone, Veſpaſianis et Domitiano floruit. Alium Demetrium Alexandrinum, cui Chytras cognomen fuit, Cynicumque inſtitutum ſecutus eſt, tempus etiam a noſtro diſtinguit; vixit enim teſte AMMIANO MARCELLINO [i] ſub Conſtantio, et coniurationis in imperatorem ſuſpectus tormentisque exploratus innocentiam probauit ſuam. Aſt non aeque certum, vtrum a noſtro Demetrio diſtinguendus ſit Demetrius Cynicus, quem Sunium patriam habuiſſe, Rhodiumque ſophiſtam praeceptorem, cum Antiphilo vero medico amicitiam ſanctiſſime coluiſſe, ex LVCIANO [k] diſcimus. Cum enim ille

Demetrius Cynicus.

x) loc. citat.
y) loc. cit.
z) Epiſt. ad Themiſt. p. 262. SVIDAS l. c.
a) EVNAP. vit. Sophiſt. p. 7.
b) L. V. ſ. 84.
c) Ad h. l.
d) De hiſtor. Graec. L. III. p. 352.
e) De Scr. Hiſt. phil. L. II. c. 18. p. 39. 210.
f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 294. IV. p. 482. VI. p. 350. X. p. 390.
g) LAERT. L. VI. ſ. 94. Dictum de eo Tomo primo, L. II. c. 8.
h) l. c. et ad L. VI. ſ. 94.
i) L. XIX. c. 12. IVLIAN. Orat. VII. VALES. ad l. c. Amm.
k) In Toxari T. I. p. m. 624.

ille Demetrius, de quo nobis sermo in praesenti est, Corinthi vixerit, Sunium vero Corinthiis paruerit, colligit inde G. OLEARIVS [l], Demetrios hos inter se non esse distinguendos. Aliter vero visum MENAGIO [m], qui serius, sub Vero scilicet, vixisse coniicit, quas etiam partes sequitur ὀ πάνυ FABRICIVS [n], sui enim temporis historiam de incredibili Demetrii erga Antiphilum fide se narrare Lucianus ait. Opponit his Olearius; paulo ante Luciani tempora haec fieri potuisse. Ast his obstat, quod diserte LVCIANVS [o] scribit: *Antiphilum etiam nunc quidem in Aegypto esse, Demetrium relicta amico pecunia concessisse in Indiam profectum ad Brachmanas:* ex quibus recte colligitur, Luciani tempore vtrumque vixisse. Addimus his Demetrium Sunio oriundum viginti drachmarum millia a iudice ob toleratas iniurias dono accepisse: Ast SENECA [p] auctore pauperrimum fuisse Demetrium Cynicum: nimis etiam distare tempora Neronis, quibus hic floruit, a Veri aetate, vt tantae senectutis hominem iter ad Indos suscepisse, verisimile fiat. Nisi dicamus, Lucianum tempora ex ingenio finxisse, vt argumento, more sophistarum, inseruiret, quod vero nodum secat non soluit. Meminit et alio loco Demetrii Cynici LVCIANVS [q], narrans, eum, cum Corinthi conspexisset ineruditum quendam pulcherrimum librum legentem, arreptum codicem lacerauisse, satius esse dicendo, semel a se, quam ab illo toties dilacerari. Hoc vero vtrum ad seniorem Demetrium Cynicum, vel ad iuniorem Suniensem referendum sit, dici non potest. Sed et PHILOSTRATVS [r] Demetrium Corinthium cum Alexandrino quodam Demetrio Fauorini familiari [s] miscere videtur. Adeo incerta et confusa satis est Demetrii Cynici historia! Enarrabimus tamen quae paulo certiora de eo constant. Et Corinthi quidem vixisse, Cynicae professioni se dedentem Demetrium, ex PHILOSTRATO [t] constat, Romae tamen aliquandiu vixisse quoque, ex Apollonii historia liquet, qui eum Romae vidit, sub Nerone. Ast iam sub Caligula vixisse Demetrium tradit GAVDENTIVS [u], sed more suo, sine teste; et sine verisimilitudine; quia enim sub Tito adhuc superfuit Demetrius, extremam illum senectutem attigisse necesse esset, quam tamen veteres tacent. Romae quibus fatis vsus fuerit narrat PHILOSTRATVS [x], tradens: *Demetrium se ipsum cum Nerone commisisse, maxime postquam gymnasium Nero absoluisset, omnium quae Romae essent, plurimum admirandum, festumque diem sacrificiis in eo peractis celebrauisset. Gymnasium enim ingressum Demetrium orationem habuisse aduersus eos,* qui

l) Ad PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. IV. c. 25. p. 164.
m) loc. cit.
n) Bibl. Gr. Vol. II. p. 362.
o) l. c. p. m. 632.
p) De vita beata c. 18.
q) Adu. indoctum T. II. p. m. 770.
r) l. c. L. IV. c. 25. p. 165.
s) GALENVS de praecognit. IONSIVS l. c. p. 211.
t) loc. cit.
u) De philos. Roman. c. LXI. p. 231.
x) L. IV. c. 42. p. 182.

qui balneis vtebantur, tanquam imbelles et ſeipſos inquinantes, inanesque eſſe iſtas impenſas oſtendiſſe. Quibus dictis, quo minus ſtatim capite plecteretur, ei profuiſſe, quod cantus ſuauitate ſe ipſum eo die ſuperaſſet Nero. Nec tamen effugiſſe Demetrium, quo minus magnum ob ea, quae dixerat, periculum ſubiret. Tigellinum enim praefectum praetorio Neronis Roma illum expuliſſe, non ſecus ac ſi balneum verbis ſuis eſſet demolitus. Supra tamen in Apollonii hiſtoria iam expoſuimus, vix veriſimile eſſe, Demetrium, omnis philoſophiae robur complexum, vt ipſe ait Philoſtratus, cantu cum Nerone certaſſe, vel eo tempore Cynicam παῤῥησίαν adhibuiſſe, quo plerique philoſophi ab imperatore in exilium eſſent eiecti. Roma pulſus Athenas commigrauit, *forti adeo*, vt iterum PHILOSTRATVS [y] ſcribit, *animo, vt ne eo quidem tempore, quo Nero in certaminibus indecenter ſe gerebat, e Graecia exceſſerit.* Ex quo liquet, oris iſtam, quam Cynici affectabant, libertatem ſtudioſe magnoque animo conſectatum fuiſſe Demetrium, cuius exemplum memorabile illa eſſe poſſunt, quae Neroni mortem illi minitanti reſpondiſſe ait Epictetus [z]. Apollonii vero amicitiam cum Corinthi iniiſſet, eam ſancte coluit, diſcipuloſque ad colendum hunc virum adduxit [a]. Sub Veſpaſiano iterata vice Cynicae libertatis damna ſenſit, aſt vere canem ſe demonſtrauit. Damnatus enim et in inſulam in exilium miſſus Veſpaſianum in itinere obuium habuit; ac neque aſſurgere neque ſalutare imperatorem dignatus eſt, ſed oblatrauit: Caeſar tamen ſatis habuit canem appellare [b]. Libertatem tamen ei procurauit et commendationem poſtea apud Titum addidit Apollonius. Ille enim redeunti ab Hieroſolymarum oppugnatione, Tito Demetrium iungendum ſibi ſuaſit, vt haberet, qui ipſum, quae facienda eſſent, edoceret. In eo enim eſſe libertatem loquendi, et intrepiditatem, et veritatem, valereque cum Cynico robore [c]. Cumque Titus audito Cynici nomine turbatus eſſet, hunc dixit illi canem adfore, qui pro ipſo aduerſus alios, et contra ipſum quoque, ſi quando peccauerit, ſapienter tamen et non ſine ratione latraturus ſit. Tum vero temporis Romae erat Demetrius, ad quem Apollonius epiſtolam ſcripſit, *ſeque praefeciſſe illum Tito* monuit, *vt inſtitueret eum in moribus principem decentibus. Velle itaque vt faciat, vt illi vera dixerit, et ipſi ſit omnia ſepoſita duntaxat iracundia* [d]. Sub Domitiano vero, cum omnes philoſophi Roma exire et Italia excedere iuberentur [e], Demetrius quoque exulare iuſſus eſt; qui tamen cum animo fortiori vteretur, Puteolos tantum ſeceſſit, vbi Apollonium cum ſociis eum conueniſſe, illique cum ex dicaſterio diſparuiſſet, ibi ſe reddidiſſe, *ſectione tertia* narrauimus, quaque ratione vtriusque animus arctiori vinculo coaluerit,

y) L. V. c. 19. p. 202.
z) ARRIAN. diſſ. Epict. L. I. c. 26. p. m. 92.
a) PHILOSTRAT. L. V. c. 19. p. 202.
b) SVETON. in Veſpaſ. c. 13. DIO L. LXI.
c) PHILOSTRAT. L. VI. c. 30. p. 270. ſeq.
d) Ibid. c. 313. p. 211.
e) GELLIVS L. XV. c. 11.

erit, oſtendimus. Multa hac occaſione nobis narrat colloquia Demetrii et Apollonii PHILOSTRATVS [f], aſt quae in cerebro tantum ſophiſtae enata fuiſſe, nemo non videt. Adeo enim tenuia et exilia ſunt, et omni philoſophiae robore deſtituta, timiditatem quoque ſummam prodentia, quae Demetrio tribuuntur [g], vt a viro omne Cynicum robur complexo, animique ſupra modum intrepidi, qui ne imperatorum quidem ira flecti potuit, profecta fuiſſe nemo ſanus cogitare queat, et palpari poſſit, haec Philoſtratum ea tantum fini confinxiſſe, vt Apollonii fortitudinem Cynicam virtutem ſuperantem extolleret. Fuit enim Demetrius moribus vere Cynicis, auſteramque virtutem et imperterritum animum exprimentibus. Et paupertatem quidem ſummam pertuliſſe, SENECA [h] teſtis eſt ἀυτόπτης, quem Demetrium familiariter nouiſſe, dubium non eſt. Ait enim plenus admiratione virtutis eius: *Demetrium virorum optimum, mecum circumfero, et relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror. Quidni admirer? vidi nihil ei deeſſe.* Et alio loco [i] non minus eleganter et cum laude eius: *Ego certe aliter audio, quae dicit Demetrius noſter, cum illum vidi nudum, quanto minus, quam ſtramentis incubantem? tunc enim non praeceptor veri, ſed teſtis eſt.* Aſt habuiſſe in ſumma paupertate animum tranquillum, et praeſentibus contentum idem SENECA fatetur [k]. Qui vt philoſophum conſummatae prorſus et exactiſſimae virtutis nobis oſtendat, *hunc*, ait [l], *mihi videtur rerum natura noſtris tuliſſe temporibus, vt oſtenderet, nec illum a nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi poſſe: virum exactae, licet ipſe neget, ſapientiae, firmaeque in his, quae propoſuit, conſtantiae, eloquentiae vero eius, quae res fortiſſimas deceat, non concinnatae, nec in verba ſollicitae, ſed ingenti animo prout impetus tulit, res ſuas proſequentis. Huic non dubito quin prouidentia et talem vitam et talem dicendi facultatem dederit, ne aut exemplum ſeculo noſtro, aut conuicium deeſſet.* Similia paſſim [m] de magno viro pronuntiat, quae inſuperabile pectus, animi fortitudinem omni periculo, minisque et promiſſionibus flecti ſuperarique neſciam, ingenium excelſum, eloquentiam maſculam et Cynicae virtuti decoram, plenamque ardore et magnitudine animi, iudicii rectitudinem, voluntatisque in recto verſantis ſinceritatem laudare ſatis non poſſunt. Hanc enim ſibi regulam conſtituit Demetrius [n]: *plus prodeſſe, ſi pauca praecepta ſapientiae teneas, ſed illa in promtu tibi et in vſu ſint, quam ſi multa quidem didiceris, ſed illa non habeas ad manum.* Hac vero virtute Cynica cum auctoritatem ſibi parauiſſet ſummam, liberrimo ore in ſcelera atque ſeculi flagitia inuectus eſt, ſaleque Cynico vitiorum ſeruos perfri-

f) L. VII. c. 11. ſeqq.

g) Hoc magis etiam apparebit, ſi philoſophiae Demetrii ſpecimina cum Philoſtrato comparentur, quae exhibet SENECA ep. 67. 91. Qq. nat. L. IV. praef. de prou. c. 4. 5. conf. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXII. p. 502.

h) De vita beat. c. 25.

i) Epiſt. 62.

k) Ep. 20.

l) De benefic. L. VII. c. 1.

m) Ibid. c. 8.

n) Ibid. c. 1. 9. 11.

fricuit, id quod hominum malorum, ipſorumque etiam imperatorum, quibus more Cynico non pepercit, illi ſummum conciliauit odium, virorum vero bonorum, qui virtutis doctrinam ſeueriorem atque emendatiorem ſequebantur, tantam peperit reuerentiam, vt eum *virum magnum, etiamſi cum maximis comparetur*, appellarent, eumque putarent, quem et priſcis ſeculis opponerent, et ſui temporis perfectiſſimum exemplum, quid natura poſſit, haberent, eumque in rebus arduis conſultatorem et adiutorem ſibi eligerent. Cuius exemplum Thraſeas Paetus eſt, qui ſpiritum redditurus, Demetrium ſecum habuit, et de rebus maximis cum eo collocutus eſt. Qua de re digna eſt, quae legatur TACITI [o] relatio. Habuit diſcipulum Menippum, Lycium, inter eius temporis Cynicos, teſte EVNAPIO [p] non incelebrem, quem ab empuſae inſidiis liberaſſe Apollonium, ſupra in eius vita, nugantem audiuimus PHILOSTRATVM [q], qui haec ſomnia Cynico affinxit, quae tamen ſecta eiusmodi delirantis ingenii commenta ridere ſolita eſt. Eum vero a Menippo ſeniore, cuius *tomo primo* mentio facta eſt, diſtinguendum eſſe, tempora diuerſa docent. Et hunc quoque Menippum colloquentem inducere LVCIANVS videtur [r], tempore ſibi magis, quam ſeniorem illum, propinquum [s].

§. IV. Referri etiam inter Cynicos ſolet, a veteribus [t] pariter, et recentioribus OENOMAVS [u]. Aſt locum ei inter Cynicos deberi, negauit praeſtantiſſimus HEVMANNVS [x]. Qui has potiſſimum opinionis iſtius rationes affert: Tradere IVLIANVM [y], traduxiſſe vehementer Oenomaum Cynicam ſectam, eiusque impietatem et flagitia eleganter depinxiſſe; opponi etiam a Iuliano Oenomaum Cynicis, maxime Diogeni. SOCRATEM [z] etiam ſimili ratione illum Cynico Diogeni opponere, et philoſophi tantum appellare nomine; nec Euſebio vnquam audire Cynicum et non ſine veriſimilitudine coniici ex irriſis ab eo oraculis, quod Epicuri ſectae fuerit addictus. Dicacitatem vero Cynicam, quam ei tribuit EVSEBIVS [a], impudentiam quidem calumniandi, non vero Cyniſmi profeſſionem innuere. Non deſtitui veriſimilitudine quadam doctiſſimi nobisque amiciſſimi viri opinionem non negamus, praeſertim cum Oenomai ſcripta hodie non ſuperſint, vt certiori coniectura inde rationes hauriri queant. Sunt tamen quae huic ſententiae non immerito obiiciuntur. Et 1. quidem SVIDAE teſtimonium, qui ex Cynicorum eum grege

Oenomaus.

 fuiſſe

o) Annal. L. XV. c. vlt. dolendum, hoc loco quaedam deſiderari.

p) Prooem. p. 7.

q) L. IV. c. 25. p. 167.

r) Hoc placet quoque OLEARIO ad Phil. l. c. ſeniorem tamen praefert FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 364. quem etiam apud Eunapium intelligi putat. Aſt huic obſtat, quod Muſonio et Demetrio, qui aequales Apollonio fuere, iungatur, id quod iuniori tantum conuenit.

s) Menippos plures enumerat LAERT. L. VI. p. 101. et MENAG. ad h. l.

t) SVID. in Oenomaus T. II. p. 667.

u) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365. IONS. de Script. hiſt. phil. L. III. c. 6. p. 246.

x) Act. philoſ. Vol. II. p. 901.

y) Orat. VI. p. 199. Orat. VII. p. 209. 212.

z) Hiſt. eccleſ. L. III. c. 23. p. 202.

a) Hiſt. eccleſ. L. V. c. 21.

fuiſſe dicit, non plane reſpuendum eſſe putamus, eo quod veriſimile eſt, Suidam Oenomai ſcripta vidiſſe et legiſſe, Cynicumque inde agnouiſſe: ſane cum fortius contra eum teſtimonium adduci nequeat, merito eius auctoritate hactenus ſtandum eſſe putamus. Nam quae contra eum adducuntur, firmo ſatis talo ſtare non videntur. Et 2. Cynicos quidem valde exagitaſſe Oenomaum, ex adducto a viro celeberrimo Iuliani loco manifeſtum eſt, aſt deficientibus Oenomai ſcriptis dici non poteſt, vtrum de tota Cynicorum ſecta, an de Pſeudo-Cynicis tantum ea Oenomaus intellexerit? Immo, ſi verum fatendum, poſterius probabilius nobis videtur, eo quod ex ſupra allatis Luciani, Iuliani, Epicteti, locis manifeſtum eſt, adeo turpem improbamque fuiſſe Cynicorum plerorumque vitam, vt eius viros bonos et honeſtos, licet Cyniſmo maxime fauerint, vehementer puduerit, eamque ipſi graui oratione improbauerint. Id vero cum non Cynici tantum inſtituti laudatores fecerint, ſed et ex ipſa Cynicorum ſecta viri graues et virtuti verae litantes ſuſceperint, qui intolerabile Pſeudo-Cynicorum pecus exſecrare, immo ridere etiam atque more ſuo mordere non ſunt veriti, colligi inde facile poteſt, Oenomaum potuiſſe eſſe Cynicum, licet in Pſeudo-Cynicos graui oratione inueheretur. Ita enim Demonactem quoque Cynicum feciſſe conſtat, qui Cynicum impudentem Diogenis exemplum iactantem falſe irriſit, aliumque canina dicacitate virum quendam clariſſimum allatrantem, exagitauit. Eundem vero in modum Oenomaum animatum fuiſſe, eo magis credibile eſt, quia dicacitatem Cynicam ei diſerto teſtimonio tribuit Euſebius, eaque illuſtrem maxime locum meruit, quod ne ſectae quidem ſuae hominibus vitam turpem et flagitioſam ſectantibus pepercerit. Dicacitatem enim iſtam maxime proprium Cynicae ſectae characterem ſemper fuiſſe, ex allatis hactenus luce meridiana clarius eſt. 3. Socrates vero licet Oenomaum philoſophum tantum appellet, eo tamen nomine Diogeni Cynico non opponit, ſed potius iungit, ſcribens: *ob quod oraculum Diogenes Cynicus et Oenomaus philoſophus Apollinem Pythium condemnarunt.* Philoſophi enim nomenCynici appellationi non opponi poſſe, niſi addito ſectae nomine quilibet intelligit. Etſi vero vix ratio danda poſtulari poteſt, cur Diogenes Cynicus, Oenomaus eiusdem ſectae homo, philoſophus a Socrate vocetur, non ſine veriſimilitudine tamen coniici poteſt, ea propter placuiſſe hanc appellationem Socrati, quod Diogenes vitae magis dicacitate, Oenomaus meditationibus philoſophicis et diſſertationibus Cynicas rationes contra ſuperſtitionem excoluerint. Ita enim eo fortius videtur Socrates fuiſſe argumentatus, qui non ad Cynicum tantum dicterium, ſed ad philoſophicam etiam ſententiam prouocauit. Rationibus enim hac in re philoſophicis vſum fuiſſe Oenomaum, ex fragmentis eius conſtat, quae nobis ſeruauit Euſebius. 4. Eadem vero cauſſa quoque eſſe videtur, cur Euſebius, licet Cynicam dicacitatem Oenomao

mao tribuat, eum tamen Cynici nomine numquam appellauerit, quod ſcilicet, non tam vitae Cynicae quam rationum Cynicarum ſtudioſus fuerit. 5. Quod vero oracula riſerit Oenomaus, tantum abeſt vt eum Cynicum fuiſſe neget, vt potius affirmet. Ex adducto enim Socratis loco clarum eſt, Diogenem Cynicum eadem in haereſi fuiſſe, nec ignotum eſſe poteſt veterum doctrinarum peritis, Cynicos et Epicureos eandem in hac cauſſa tenuiſſe ſententiam, easdemque partes Peripateticos et Academicos fuiſſe ſecutos [b]. Qua de re inſignis locus EVSEBII [c] expendi meretur, quem adduxit etiam ANTONIVS van DALEN [d]. Quae tam luculenta et certa viſa ſunt FRANCISCO BALTO, contra Fontenellii hiſtoriam oraculorum diſputanti [e], vt cum omnibus quidem Peripateticis hanc opinionem tribui non poſſe contenderet, Cynicos tamen eam fouiſſe, negare nequiuerit, ideoque Oenomaum inter Cynicos referendum eſſe iudicauerit, quod oraculorum fidem negaſſet, et impoſturae ea accuſaſſet, id modo, vt aduerſarium refellat, addens: tantum abeſſe, vt Cynici philoſophi fuerint, vt omnes potius ſcientias reiecerint, ne ipſa quidem philoſophia excepta. Id quod frigidum eſſe, nec ſatis cum huius ſectae hiſtoria conuenire, eius peritos latere non poteſt, et datum a Socrate Oenomao philoſophi nomen refutat. Vnde argumentum inuertimus, et ex hac oraculorum irriſione pro Cyniſmo Oenomai rationes potius petimus, nec cauſſam videmus ſatis grauem cur ex Cynicorum albo ſit delendus, licet Pſeudo-Cynicorum mores, ignauiam, proteruiam, dicacitatem, ſine virtute vlla canina impudentia ſe efferentem falſe traduxerit. De Cynica vero ſecta ſcripſiſſe teſtes ſunt IVLIANVS atque SVIDAS [f]. Quae vero, vt ea, quae de oraculorum impoſturis atque dolis reliquit, magna hiſtoriae philoſophicae veteris iactura interciderunt [g], quemadmodum ea quoque hodie deſiderantur, quae de Homeri philoſophia ſcripſit [h]. Fuit Gadarenus [i], ac ſub Hadriano floruit [k].

§. V. Illuſtrem etiam inter veros Cynicos, virtutis laude inclytos locum meruit DEMONAX, inter optimos ſuae aetatis philoſophos numerandus. Cuius vitae hiſtoriam debemus LVCIANO [l], qui cum ridere alias ſaleque ſatyrico perfricare philoſophos ſoleat, ſepoſita hoc loco ridendi et exagitandi licentia, egregiam vitae eius depinxit imaginem. Qui licet ſolus et vnus tantum hic teſtis audiendus ſit, fidem tamen omnino meretur. Nam et tempore ei proximus fuit, adeoque ex viris fide *Demonax.*

b) ORIGEN. contra Celſ. L. VII. p. m. 343.
c) Praep. euang. L. IV. c. 1.
d) De oraculis gentil. diſſ. II. p. m. 217.
e) P. II. c. 1. p. 63.
f) ll. cc. conf. HEVMANN. l. c. FABRICIVS l. c.
g) Pauca fragmenta nobis ſeruauit EVSEBIVS de praep. L. II. c. 19. L. VI. c. 6. 7. Conferri vero de hac Oenomai opinione de oraculis poſſunt SOCRATES l. c. et qui eum exſcripſit NICEPHORVS L. X. c. 36. THEODORIT. therapeut. L. VI. p. 86. L. X. p. 141. ex recentioribus ANT. van DALEN et FR. BALTVS ll. cc.
h) SVIDAS l. c. IONSIVS l. c. p. 245.
i) SVIDAS l. c.
k) SYNCELLVS p. 349. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
l) In Demonacte T. II. p. m. 560.

fide dignis Demonactis vitae historiam discere potuit, et in tanta optimi philosophi fama, vndequaque nota mentiri vel ei tribuere, de quo falsitatis facile coargui posset, ausus fuisse praesumi non potest; et laudator virtutis eo magis audiendus est, quo magis acerbum vitiorum laruataeque virtutis in philosophis reprehensorem fuisse constat. Qui et ipse *duarum rerum gratia se de Demonacte nonnihil in lucem edere* dicit, *vt et illius memores sint viri suae aetatis praestantissimi, et iuuenes quique generosissimi animum ad philosophiam applicantes non necesse habeant ad vetera tantum exempla semetipsos componere, sed ex huius quoque viri vita habeant, quem sibi pro viuendi regula imitandum proponant, quem ipse omnium optimum ex philosophis cognouerit.* Ad hos testes cum prouocet Lucianus, fides ei deneganda non est. Fuit autem Demonax Cyprius, haud obscuris parentibus natus [m], quippe qui et dignitate et facultatibus eminebant. Ast is omnibus naturae muneribus excelsior atque superior, pulcherrimis et praestantissimis tantum rebus animum dignum iudicauit, eumque in finem ad philosophiae studium se contulit; quam animi alacritatem magnis passibus ad excelsa quaeuis grassantem non Agathobulus [n] tantum et Demetrius, et imprimis Epictetus [o] calcari quasi addito, excitarunt, sed et naturalis inclinatio conuersatione horum philosophorum confirmata et aucta egregie promouit. Praecipue vero Timocratis Heracleotis, viri sapientissimi et eloquentia pariter atque eruditione maxime ornati familiaritate vsus est. Neque vero tantum in adolescente valuit optimorum atque praestantissimorum virorum exemplum, quantum innatus philosophiae amor et singularis, quo rapiebatur ad res praeclaras, impetus, quo a puero statim permotus omnia humana bona sibi contemnenda esse, generoso prorsus pectore, statuit. Neque tamen animo non praeparato ad philosophiae accessit studia, sed poëtarum lectioni innutritus multos tenebat memoria, dicendique artes non mediocri exercebat studio. Philosophiae vero vbi operam admouit, non summo tantum eam delibauit digito, sed totam ex fundamentis prorsus suis haustam imbibit [p]: cumque totum ei se tradidisset, libertatem prosecutus in id maxime incubuit, vt et ipse rectam ac sanam inculpatamque vitam viueret, et videntibus et audientibus suam ipsius mentem exemplum exhiberet, veritatemque libero dicendi genere vbique profiteretur. Qua in re praeter scientiam vitae quoque vsum requiri edoctus, omnibus viribus sategit, vt et animum firmum redderet, et corpus exerceret, et ad tolerantiam variis laboribus assuefaceret. Et vt summa quadam rem comprehendamus, in eo summa cura studioque elaborauit, ne alicuius alterius egens esset, sed in se animique sui diuitiis veram possideret vitae felicitatem. Fuit autem longe superior animi eius virtus et acerrimi ingenii

m) Excidit in Ven. REIMMANNI Hist. atheismi c. XXXII. p. 238. particula, *non*.

n) Agathobulum Epicureum memorat PLVTARCHVS, quod non suau. viu. sec. Epicurum T. V. p. m. 89. ast paulo senior videtur fuisse hoc Demonactis praeceptore.

o) p. 562.

p) p. 563.

genii felicitas, opinioni illi quae sectariae philosophiae studio ad hanc animi beatitatem peruenire posse sperat, adeoque sectariam quidem philosophiam reiiciebat, nec vnius philosophi familiae nomen addicebat suum, ea vero eligebat, quibus se potissimum oblectari posse credebat [q]. Et Socrati quidem se maxime addixisse apparebat [r], habitu tamen vitaeque frugalitate Diogenem aemulari videbatur, Cynicumque institutum eligebat, quod Diogenem ex Socratis discipulis omnium maxime Socraticam disciplinam secutum, vitaeque integritatem et virtutis actionem expressisse videret, cum reliqui Socratici ad inanes speculationes sine fruge essent delapsi. Ex quibus patet, eum inter Cynicos hoc potissimum nomine referri, quod Cynicam virtutem sine apparatu et fastu demonstrandam in ipsa vita sibi elegisset. Adeo vero tristem Cynicorum eiurabat austeritatem singularem, vt nec ambitiose adulteraret ea, quae ad victum pertinebant, admirationis popularis emerendae gratia, vel vt oculos in eum coniicerent homines, verum communi cum aliis viuendi ratione vteretur; nec tantillum quidem philosophico fastu intumesceret, et cum aliis iunctam consuetudinem exerceret, et communibus reipublicae legibus lubens pareret. Qualis cum esset, non potuit non Pseudo-Cynicorum ineptos et agrestes mores contemnere et reiicere [s]. Sed in aliis quoque Cynicorum affectatam virtutem euitauit, veram animo verbisque expressit. Cuius exemplum luculentum est euitata imperiosa et proterua Cynicorum dicacitas, quam, etsi summa dicendi libertate vtebatur, tantum tamen abest vt excoluerit, vt humanitatem potius et leporem summopere in eo laudet LVCIANVS [t]. Nam ne ironiam quidem Socratis probabat, sed Attico sermone et gratia commendabilis plenus erat in disputationibus, nec obscurus, et in corripiendo adeo humanus, vt eius in obiurgando seueritatem atque acerbitatem discipuli non subterfugerent, sed orationis magis amabili laetitia multo modestiores redditi, de futuris praecipiendis optimam spem animo conciperent. Itaque nunquam visus est vociferari, aut mira peruicacitate contendere, aut indignari, et si aliquis esset increpandus, ipsa quidem peccata reprehendebat, ceterum peccantibus benigne ignoscebat. Existimabat enim, hominis esse peccare, Dei vero, aut viri Diis proximi ignoscere atque errata emendare. Ad hunc ergo modum cum vitam instituisset suam, et nullo vnquam auxilio in rebus vllis opus habuit, et amicis in iis, quae fas erat, vtilissimam praestans operam, et aut insolentiores fortuna secunda factos submonefaciens, aut animo deiectos in aduersa cum risu consolans, nemini quoque vnquam facessendis negotiis molestiam creans aut in ius productum accusans, nullum vnquam hostem habuit, ipse hostis nemini [u], et tanta omnium

q) Ita p. 585. Aristippum laudat, a quo laetum, quem ad vitae finem seruauit, animum didicisse videtur.

r) p. 563.

s) Exempla habes p. 581.

t) p. 564.

u) p. 565.

omnium amicitia gauiſus eſt, vt, cum aetate ſupra modum ingraueſcente conſenuiſſet, inuocatus in quamcunque domum fortuito incidiſſet, in ea cibum ſumens ac dormiens, Deus illi familiae viſus ſit oſtenſus, aut aliquis bonus genius, qui in domum intrauiſſet: tantum de eius praeſentia omnes ſibi gratulabantur [x]. Quae ἀδιαφορία Cynica, modeſta ratione vſurpata eo facilius exercebatur a Demonacte, quo ſtudioſius is in id conniſus erat, vt nulla alia re indigeret, quam non a ſe ipſo poſſet petere. Cynicum vero inſtitutum eloquentiae argutae, ſententiarum et acuminis luminibus diſtinctae, ſtudio feliciter expreſſit, euitata acerba illa dicacitate, qua eo tempore vniuerſa fere Cynica familia exoſam ſe reddebat, quamque Demonax in ipſis Pſeudo-Cynicis non ſine aculeo damnabat. Qua de re acute pariter et vrbane dicta ab eo plurima congeſſit LVCIANVS [y], quae apum more et pungunt et vngunt, et mel pariter habent atque aculeum; cuius generis multa hic exempla referre inſtitutum vetat, digna vero ſunt, quae apud ipſum Lucianum legantur, iucunditatem atque vtilitatem allatura non exiguam. Maxime vero Cynicae ſectae profeſſionem ad emendandos hominum mores, debellanda ſcelerum monſtra, ducendosque manu quaſi ad felicitatem animos adhibebat, neque tamen acerbitate paedagogica, qua ſe tanquam magiſtros Cynici obtrudere ſolebant, vtebatur, ſed ita corripiebat peccantes, vt humanitate et lepore deliniti, ipſam medicinam ſibi ducerent non vtiliſſimam modo ſed et iucundiſſimam. Cum enim amicus eſſet omnibus, nec eſſet quisquam, quem non familiarem compellaſſet, qui quidem homo erat; et alacritatem animi ſemper prae ſe ferret vel maiorem vel minorem, prout obſequii ſpem ipſi exhiberent, quos peccantes corripiebat, tanta in his omnibus eius fuit gratia, eaque tanta verborum Venere dixit fecitque, vt ſuadelam labiis eius inſediſſe quilibet iudicauerit [z]. Cumque Socratis et Diogenis exemplo in philoſophia vteretur, ad id potiſſimum reſpexit, in quo veram Cyniſmi rationem poſitam eſſe, acuti viri dixerunt, vt ſapientiae miniſter eſſet, et ad eam homines adduceret. Curae itaque illi erat, fratres inter ſe diſſidentes atque diſcordes ad priſtinam concordiam reducere, ac mulieribus cum maritis reconciliatis illorum animis pacem componere [a]. Immo populum ſeditionibus exulceratum ſcite et vtiliter diſſerendo compeſcuit, multisque eorum perſuaſit, vt patriae modeſte et tranquille inſeruirent [b]. Qua in re ita verſatus eſt, vt amicum ſe omnibus oſtenderet, talemque, cui pacis et concordiae et communis vtilitatis cura eſſet potiſſima, quique fidem et dexteritatem amicis accurate demonſtraret, illisque vtilem et officioſum ſe praeberet [c]. Quare, cum animum ſemper laetum ſeruaret, ſolum amici aut morte aut morbo diſcruciabatur, inque eo omnem collocabat operam atque laborem, vt labentes erigeret, triſtes conſolaretur, deficientes iuuaret, contra fortunae inſultus et iniurias ami-

x) p. 585. y) p. 569. ſeqq. a) p. 565. b) p. 565. 586.
z) p. 566. c) p. 585.

amicos muniret, animumque eum oſtenderet, qui rem omnium maximam et praeſtantiſſimam in rebus humanis amicitiam et voluntatum coniunctionem eſſe exiſtimaret [d]. Quin nec more Cynico reipublicae ſe ſubtraxit, ſed in eius procurationibus obeundis verſatus multorum prauis et nefariis conatibus reſtitit [e]; magno etiam atque implacabili odio ſemper aduerſus eos pugnauit, quos non iuxta veritatis ductum, ſed ad oſtentationem philoſophari animaduerteret. Quo odio excitatus acumen eloquentiae ad mordendos hos philoſophaſtros adhibuit, nullique ſectae, ne Cynicae quidem pepercit. Cynicum enim cum vidiſſet, pallium quidem et peram habentem, ceterum pro baculo ſupra modum faſtuoſe et arroganter vociferantem, dicentemque Antiſthenis et Cratetis atque Diogenis ſe eſſe aemulum; *caue, inquit, impudenter mentiaris, ſiquidem tu Hyperidae [f] diſcipulus exiſtis.* Eadem mordacitate Agathoclem Peripateticum, cum ſuperbe et inſolenter ſe ferret, et arroganter iactaret dialecticorum ſe ſolum et vnum eſſe, repreſſit, *atqui*, dicens, *o Agathocles, ſi primus, non ſolus, ſi vero ſolus, non primus* [g]. Cumque aliquando vidiſſet duos philoſophos egregie rudes et indoctos de quaeſtione quadam ſatis ridicule diſceptantes, et alterum quidem abſurde quaerentem, alterum inepte reſpondentem, nihilque ad rem afferentem, *nonne videatur vobis*, inquit, *o amici, alter illorum hircum mulgere, alter autem illi cribrum ſupponere?* Alia huius generis, quae narrat Lucianus, digna licet ſint quae legantur et iucunda, breuitatis cauſſa omittimus. Facile ex his intelligi poteſt, amicos Demonactem habuiſſe plurimos, hoſtesque aut nullos, aut illos modo, quorum prauis conatibus fibulam inieciſſet. Tantusque apud omnes eius amor fuit, vt cum ipſi Athenienſes, tum vniuerſa Graecia eum maximi faceret, et praetereunti honoris gratia etiam illi, qui magiſtratus muneribus fungebantur, aſſurgerent, magnumque illo praeſente, omnes agerent ſilentium: praetereuntem autem, cum vbique cibum caperet, piſtrices certatim ad ſe traherent, vnaquaeque cupiens, vt a ſe panem acceptaret: ac magnam ſibi datam eſſe felicitatem diceret, a qua panem accepiſſet. Quin etiam pueri poma illi afferebant, patrem honorifice compellantes [h]. Etſi vero ita non rectum tantum atque bonum, ſed vtilem quoque et iucundum ſe praebebat omnibus, non potuit tamen tantam virtutem ferre inuidia. In magiſtratu enim conſtitutus, cum malorum conſilia ſubuertiſſet, non mediocre ſibi multitudinis conflauit odium, tum propter imperterritam dicendi fiduciam et libertatem, tum propter recti amorem. Vnde factum, vt Socratica fere fata fuiſſet expertus, niſi inexpugnabile pectus et familiarem ſibi virtutem populo obieciſſet. Inſurrexere enim in illum quidam, accuſantes, quod nunquam viſus ſit ſacrificans, quodque ſolus omnium nunquam ſit Eleuſiniis initiatus. Ad quae magno animo, corona redimitus et nitida ve-

 ſte

d) p. 566.
e) p. 580.
f) Celebris oratoris, ſed contaminatae vitae hiſtoriam habet PLVT. vit. X. Orat. T. V. p. m. 597. ſeqq. vnde lux huic dicterio affulgebit.
g) p. 575.
h) p. 585.

ſte amictus in concionem progreſſus, ſcite quidem atque dextre, aſperius tamen, quam ſolebat, reſpondit: Mineruae ſe non ſacrificaſſe, eo quod ſacris ab ipſo oblatis eam non egere exiſtimauerit. Myſteria vero ideo neglexiſſe, quod, ſi myſteria praua et friuola comperiſſet, apud nondum initiatos non tacuiſſet, ſed ipſos ab orgiis celebrandis auocaſſet: ſin bona, rurſus humanitate adductus, omnibus expoſuiſſet. His dictis, cum prius lapides aduerſus illum ſuſtuliſſent Athenienſes, actutum placidum erga eum animum induerunt, atque ex illo tempore maioribus habitis honoribus reuereri atque colere, poſtremum vero admiratione etiam proſequi coeperunt, licet mox in ipſo orationis prooemio aſperiori initio fuiſſet vſus [i]. Quae, quanta in viro maximo et philoſophiae ſanae auctoritas et virtutis reuerentia apud ſuperſtitioſos Athenienſes fuerit, luculenter manifeſtant, remque nobis narrant prorſus ſingularem, contemta tanta cum libertate oris animique fiducia ſacra non impunita tantum manſiſſe, ſed honorem quoque meruiſſe in ea vrbe, quae optimum Socratem propter eandem cauſſam veneno ſuſtulit, et grauiſſime in philoſophiam peccauit. Ceterum et hoc quoque inter virtutes eius tacendum non eſt, ad intricatas et captioſas quaeſtiunculas, quibus ingenium et eruditionem eo tempore complures pſeudo-philoſophi oſtentabant, acute inſtructum fuiſſe, cuius exempla aliquot iucunda exponit LVCIANVS [k], expertique ſunt philoſophi haud obſcuri nominis Herminus Peripateticus, Fauorinus Academicus, Peregrinus Cynicus aliique; qua ratione effecit, vt haud facile quisquam in illum auderet inſurgere, eique inſultare. Veri autem candoris philoſophis cum eſſet addictiſſimus, tum viuus ſummam apud eos exiſtimationem meruit, tum ſublatus e viuis is habitus eſt, qui maximis antiquitatis exemplis iure poſſet opponi atque aequiparari. Vitam ſemper duxit coelibem, ſine dubio, vt eo melius inſtitutum, quod amplexus erat, et ἀδιαφορίαν Cynicam proſequi poſſet; qua in re cum Epictetus aliquando obiurgans ei conſuleret, vt vxore domum adducta liberis procreandis daret operam, affirmans et hoc viro philoſopho non indecorum eſſe, alterum videlicet ſui loco naturae relinquere: feſtiue illi, qui et ipſe coelebs erat, reſpondit: *Da mihi igitur vnam filiarum tuarum* [l]. Vixit annos fere centum, quem ſenectutis extremae gradum vt attingeret, effecit ſine dubio, et ſumma, cui ſtudebat, temperantia, et animus nunquam vlla aegritudine turbatus, et ab affectuum tempeſtatibus liber, quod tantopere eius ſanitatem confirmauit, vt nulli vnquam morbo implicaretur [m]. Et veriſimile quoque eſt, diutius vitam prorogaturum fuiſſe, cum in hac extrema ſenecta viribus adhuc vſus ſit ſatis firmis, niſi exeundum ſibi ex hac vita eſſe laetiſſimo animo ſtatuiſſet, eo quod haud obſcure perſentiſceret, ſe ſibi amplius auxilio eſſe non poſſe, nec ciues ſana conſilia, quae in ſeditione exorta ſuppedi-

i) p. 567. k) p. 589. l) p. 583. m) p. 585.

peditabat, admittere. Discedens itaque ab omnibus hilari vultu diem suum obiit, quali semper obuiam venientibus conspectus est. [n]. Sepulturae vero curam nullam habuit, sic vt de ea rogatus, foetorem sepulturae caussam fore, nec curare se, si laniatus a canibus vtilitatem aliquam illis allaturus sit, diceret [o]. Quod vtrum profectum sit a Demonacte, decori nulla ratione negligente, et annon ex Diogenis historia huc translatum, lectoris iudicio definiendum relinquimus. Sane amplissimo funere elatus est et magnifice ab Atheniensibus sepultus, qui multo quoque tempore eius obitum luxerunt, ac sedem illam lapideam, super qua lassus quiescere solebat adorarunt, sertis coronantes, tanquam lapidem sacrum [p]. Circa funeris vero curationem nemo erat, qui non accurrisset, maxime vero ex philosophis. Illi enim suppositis feretro humeris vsque ad sepulchrum mortuum efferebant. Vixisse sub Hadriano eiusque successoribus, ex Epicteti, Peregrini aliorumque, qui cum eo vixere, tempore colligitur, natalis vero dies, tempusque obitus ignorantur.

§. VI. Alius longe commatis Cynicus fuit CRESCENS, vt enim veri Cynici imaginem eleganter expressit Demonax, ita Pseudo-Cynici mores accurate Crescens retulit. Megalopolitanum fuisse, TATIANVS [q] testatur, quod de Arcadiae vrbe Megalopoli intelligendum non de Romana vrbe, ex alio eius loco [r] satis luculenter euincitur; licet Crescentis nomen Romanum, quibusdam persuaserit, Megalopolin hanc magnam illam vrbem sedem Romani imperii innuere [s]. Nomina enim Romana illis quoque haud raro data esse, qui in prouinciis Romanis licet Graeco vterentur sermone habitabant, multis exemplis constat [t]. Cynicum fuisse S. IVSTINVS [u] testatur, sed talem, qui honestae professionis nomen turpiter pollueret, et ἀδιαφορίαν Cynicam, quam affectabat, minime eo adhiberet, vt opes et voluptates contemneret. Teste enim TATIANO [x], qui Iustini discipulus fuit, maxime omnium incesto puerorum amori deditus et pecuniae studio addictissimus erat; et quamuis φιλόκομπος esset, quo nomine eum notat IVSTINVS [y], multaque more Cynicorum populariter de animi robore, morteque contemnenda, hisque similibus iactaret [z] testibus tamen scriptoribus ecclesiasticis [a] plenus fuit malo animo, mendaciis, et vita turpi. Vnde *gulosum, et mortis timidum, luxuriaeque et libidinum sectatorem* vocat

Crescens.

n) p. 586.
o) p. 585.
p) p. 587.
q) Or. adu. Graec. p. m. 157. seq.
r) p. 167. vbi templum Dianae Hymniae memorat, quod Megalopoli Arcadiae fuisse testatur PAVSANIAS.
s) Conf. BVDDEVS de V. R. C. gentilium philos. obtrectat. confirmata §. 3. Synt. diss. theol. p. 461.
t) Ita S. Paulus Tarsensis Romano nomine vsus est.
u) Apolog. I. vel potius II. p. m. 46.
x) loc. cit.
y) l. c. Id est, strepitus popularis et insolentis arrogantiae sectator, conf. E. GRABE Spicil. PP. Sec. II. p. 139. 140.
z) TATIANVS l. c.
a) EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 16. SYNCELLVS p. 351. PHOTIVS Cod. CXXV. p. 162. ex recentioribus fere omnes, qui Iustini vitam et acta martyrum tetigere, alibi nominandi.

vocat HIERONYMVS [b]. Quam animi malitiam in calumniis et obtrectationibus, quas contra Christianam religionem euomuit, luculenter probauit, et IVSTINO conquerente [c], Christianos atheos esse, prorsusque sine Deo atque impios asseuerauit, in gratiam et libidinem eorum, qui seducti sunt, id faciens. Quem cum tanquam voluptuosum et impostorem Iustinus redargueret, ostenderetque nec lectam ei Christianam professionem, et inita cum homine profana disputatione eum in ruborem daret, ac coram omnibus confunderet, adeo efferbuit ira rabidi canis animus, vt quod Iustinus praeuiderat et praedixerat, eum quod Christianus esset atque atheus, apud magistratus deferret, qua accusatione effectum, vt Christiani nominis gloriam sanguinis effusione atque martyrio Iustinus capite plexus, coronauerit, detestabili vero Pseudo-Cynici nomini aeternae infamiae notam attraxerit [d].

Peregrinus.

§. VII. Celebris quoque circa haec tempora inter Cynicos fama fuit PEREGRINI siue Protei, cuius vitam ita nobis descriptam reliquit LVCIANVS [e], vt facile intelligi queat, huius potissimum viri non tam vita quam morte illustris historiam illum ideo elegisse, vt haberet, quibus philosophis si non omnibus, certe Cynicis, grauem dicam scriberet, et imprimis Cynicos more suo salse rideret. Ita enim depingit Peregrinum, vt eum vitae non minus turpitudine, fastu, moribusque iis, quos in Pseudo-Cynicis sani omnes damnabant, contemnendum, quam insolito mortis genere famosum fuisse ostenderet. Ast multa in hac narratione scenae, quam instruendam sibi sumserat, ornandae caussa illum confinxisse, et retulisse haud pauca, de quibus merito dubitari potest, scriptorum aliorum Peregrino aequalium testimonia, quae Peregrinum tam malae notae hominem non fuisse innuunt, satis euincunt. Audiendus itaque Lucianus quidem est, sed examinandus et cum reliquis testibus conferendus, vt aliquo modo, quid in Peregrini historia verisimile, quid non, appareat. Fuit Peregrinus Parianus ex Ponto [f], qui Protei nomen cum professione Cynica suscepit: qui vbi firmata iam aetate in virum adolescere incepisset, multis in Armenia vitiatis mulierculis verbera haud semel accepit plurima: denique per tectum exiliens et elapsus turpissima et obscoena fuga salutem quaesiuit. Incolumitatem etiam, cum formosum puerum per vim constuprasset, pecunia redemit. Addit et hoc Lucianus: Peregrinum parentem senem praefocauisse, nequaquam sustinentem

b) Cat. Script. eccles. c. 23.
c) loc. cit.
d) *Menaeum Graecorum ad Cal. Iun.* apud PETR. HALLOIX. vit. illustr. eccl. orient. script. Sec. II. p. 262. vbi notandum, Crescentem tantum dici philosophum, etsi Cynicus erat, vt supra Oenomaum a Socrate philosophum dictum esse notauimus. Etsi vero pleraque de Crescente solius Iustini et Tatiani auctoritate nituntur, fidem tamen iis facit et sancti martyris integritas, et in apologia ad imperatorem eius facta mentio, vbi mendacio locus non erat. Conf. VALES. ad EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 17. et Cynicorum eius temporis mores peruulgati. Stoicum vero Crescentem perperam nominat GAVDENT. de philos. Romanorum c. CXI. p. 18.
e) De morte Peregrini T. IV. p. m. 268.
f) ibid. p. 274. ATHENAGOR. legat. pro Christianis c. 23.

tem eum iam vltra ſexaginta annos iam ſeneſcentem. Poſtea vero quam tanti ſceleris fama diuulgata eſſet, arreptaque fuga ſe ipſum condemnaſſet, incertis ſedibus vagantem oberraſſe, terram terra commutando. Ea in peregrinatione admirabilem illam Chriſtianorum ſapientiam perdidiciſſe, in Palaeſtina cum ſacerdotibus et ſcribis eorum conuerſatum. Ac ſane non multo in tempore pueros omnes illos prae ſe eſſe oſtendiſſe, prophetam ac ſacrificiorum principem, et ſynagogae ſocium, verbo omnia exiſtentem. Praeterea librorum nonnullos expoſuiſſe, nonnullos vero ſua quoque induſtria conſcripſiſſe. Inde quaſi eum Deum illos habuiſſe, et eo legislatore vſos fuiſſe et praefectum declarauiſſe: magnumque eos etiamnum colere reuerenter hominem, qui in Palaeſtina crucifixus eſt, quod nouum cultus et theologiae genus introduxerit. Haec Lucianus, quae, antequam in Peregrini hiſtoria progredimur, ſine animaduerſione et cenſura dimittere non poſſumus. Et primo quidem intolerabile prorſus eſt, quod tradit, Chriſtianos Peregrinum pro Deo habuiſſe, et legislatoria inſtructum poteſtate praefectum ſibi feciſſe. Adeone vero inſaniuiſſe, videri queat Lucianus eo tempore, quo contra πολυθεότητα tot apologiis ſcripſerant Chriſtiani doctores, vt hominem Chriſtianos vagabundum, et infando facinore per omnes terras infamem Deum ſibi et legislatorem conſtituiſſe, ſcribere auſus ſit, cuius contrarium pueris quoque notum eſſe poterat. Fatemur tantam impudentiam alienam nobis videri a Luciano maligni quidem animi, ſed callidi et ad res ſuas attenti ſcriptore, et non recte aſſecutos eſſe interpretes ſenſum verborum Luciani, quae hic Graece damus: *Καὶ τῶν βίβλων τὰς μὲν ἐξηγῆτο, καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ ξυνέγραφε, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἐδιηγοῦντο, καὶ νομοθέτη ἐχρῶντο, καὶ προστάτην ἐπέγραφον. Τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον τὸν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα ὅ τι καινὴν πάντην τελετὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον.* Facile animaduerſurum eſſe putamus cautum et attentum lectorem, falſo retuliſſe interpretes ea ad Proteum, quae ad Ieſum Chriſtum ex Luciani mente referenda ſunt, nempe ad magnum illum hominem in Palaeſtina crucifixum, cum ambigua pronominis *αὐτὸν* relatione deciperentur. Niſi enim nos omnia fallunt, hoc dicere vult Lucianus: Proteum ad Chriſtianorum ſacra progreſſum non ſacros tantum eorum libros enarrauiſſe, ſed et propria de rebus Chriſtianorum commentaria conſcripſiſſe, egiſſeque in illis de eo viro, quem Deum Chriſtiani declarant, et cuius legibus et inſtitutis parent [g], quemque ſibi ducem elegerunt. Hunc eſſe magnum illum virum, quem adhuc colunt, qui palo ideo affixus ſit in Palaeſtina, quod nouam cultus diuini rationem et philoſophiam (id enim *τελέτας* velle ex iis, quae alio loco diximus, notum eſt) introduxiſſet. Ita quidem melius cohaerere verba Luciani nemo non videt. Aſt ne ſic quidem a magno impudentiae et mendacii crimine,

g) Pertinere haec ad Chriſtum ex p. 277. manifeſtum eſſe putamus, Vbi eum Sophiſtam crucifixum vocat.

ne, ſaltem a pudendae ignorantiae opprobrio liberari ſatis Lucianus poteſt. Nam qui vel primis labris Chriſtianae ciuitatis hiſtoriam deguſtarunt, ſatis norunt, inter Chriſtianos prophetarum, thyſiarcharum, et ſcribarum nomina non fuiſſe recepta, ſed Iudaicae genti fuiſſe propria. Quod in eam cogitationem deduxit quosdam, vt non ad Chriſtianos, ſed ad Iudaeos tranſiiſſe Peregrinum, Lucianum autem, more inter gentiles non inſolito, Iudaeos cum Chriſtianis confudiſſe coniicerent. Neque vero, licet haec ſupponamus, (quae tamen diſerte ſatis ad Chriſtum crucifixum relata vix conſtare cum verborum ſerie poſſunt) cauſſam Luciani ea magnopere iuuant, aut mendacii vel ignorantiae non excuſandae notam auferunt. Vixit enim Peregrinus poſt Veſpaſianorum tempora. Aſt deleta Iudaeorum vrbe et incenſo templo nec legi peculiaris auctoritas, nec ſacrificium vllum, nec pontifex, nec propheta inter Iudaeos fuit. Quin nec hoc inter Iudaeos et Chriſtianos receptum, vt homini proſelyto et ex vaga vita ad eorum ſocietatem tranſeunti vel ſummi ſacerdotis vel epiſcopi munus fuerit datum, quod conferre nonniſi poſt diuturnam vitae explorationem licebat [h]. Dubium itaque non eſt Lucianum, quem Chriſtianos tanquam impoſtores, Apollonii vel Alexandri ſectatoribus ſimiles habuiſſe ex aliis quoque locis conſtat [i], confuſis inter ſe Iudaeorum et Chriſtianorum ſacris, cum eiusdem generis, quo Pythagorei fecerant, cultum nouum et myſteria Ieſum introduxiſſe crederet, more ſuo non ſine bile et amaritudine Chriſtianis labem affricare voluiſſe, fingendo, quod ipſe de Chriſtianis ſuſpicabatur, homines hos ἰδιῶτας et ſimplices a Peregrino deceptos locum ei inter ſacri muneris antiſtites feciſſe eumque martyrii affectandi occaſionem ita fuiſſe nactum. Quod quam prorſus ab omni veriſimilitudine abhorreat, quamque ſuſpectam Luciani fidem faciat, quemuis vel mediocriter attentum manibus palpare poſſe putamus. Et coniicit quidem Cl. CLERICVS [k], Peregrinum Chriſtianae fidei nomen daturum inter catechumenos forte receptum fuiſſe, mature vero animi propoſitum mutaſſe, hincque fabulam Luciani enatam. Aſt cum omnia inter ſe miſceat, et diſerte tradat Lucianus, ſcripſiſſe libros Chriſtianos Peregrinum, quorum ne leuiſſimum quidem veſtigium inter libros apocryphos ab haereticis maliſque hominibus ſuppoſitos occurrit, rectius rem omnem negari putamus, cunctaque partim ex incerto rumore partim ex maleuolo Luciani calamo profluxiſſe credimus. Miramur itaque merito magnum PEARSONIVM [l], vt hypotheſi inſeruiret, Peregrinum ad Ignatii imitationem, antequam igni ſe traderet, epiſtolas ad diuerſas ciuitates dediſſe, et viros quosdam legatos miſiſſe, haecque probare, quod epiſtolae Ignatii iam Sec. II. genuinae habitae fuerint, in eam opinionem deſcendiſſe, Peregrinum Chriſtianam religionem

h) Conf. LAMPRID. in Alex. Seu. c. 45. ORIG. contra Celſ. L. III. p. 140. conf. CLERIC. Hiſt. eccleſ. Sec. II. p. 696.

i) p. 277.

k) loc. citat.

l) Vindic. Ignat. P. I. c. 1. p. 4.

nem sub Hadriano professum esse, et non mediocrem inter Christianos auctoritatem sibi comparauisse, inde in vincula coniectum factum esse confessorem nobilem, et ad eum subleuandum quamplurimos, etiam τῶν ἐντέλει, presbyteros episcoposque vndique conuolasse: martyriumque subire maxime voluisse, proconsulem vero Syriae, cum intelligeret, quod mori cuperet, vt inde famam posteris relinqueret, eum poenae subduxisse et carcere liberauisse: et quidem postea gloriosum hunc confessorem ex ecclesia eiectum et a philosophis receptum esse, tandemque mori quidem tanquam philosophum, famam autem eodem modo acquirere voluisse, quo Ignatium, cuius res nosset, acquisiuisse putauerit. Dici haec sine omni verisimilitudine, et, concidente vnius Luciani fide sublesta, concidere omnia, quilibet videt praeiudicio non occupatus. Cui enim persuadebitur, Peregrinum Cynico habitu ad Christianos digressum tanto mox applausu exceptum esse; tamque gloriosum subito factum esse confessorem, vt presbyteri et episcopi eum inuiserent? quis tam illustrem confessorem ob leuem culpam ex ecclesia eiectum et sanctae fidei mox apostatam factum esse credat? Quod si tantam famam fidei Christianae confessione consecutus est Peregrinus, cur tacent rem scriptores ecclesiastici? cur non hominis ad tantam inter Christianos auctoritatem euecti conseruata est memoria? cur non acriter notata apostasia? quod in aliis factum esse nouimus. Tacemus male cohaerente haec omnia niti Luciani narratione, nec habere eam testem alium, adeoque suspecti scriptoris malum in Christianos animum aperte prodentis fide stari non posse. Falsum autem est, quod supponit non probat vir eruditissimus, Peregrinum imitatum fuisse Ignatium. Aliud enim vitae exemplum, Herculis nimirum, quem Cynici parentem ducemque sibi vindicabant, eum sibi constituisse, ne Lucianus quidem negat, et ipse Pearsonius largitur. Neque magis certum est, quod addit: nunquam alii philosopho in mentem venisse, moriturus vt epistolas ad ciuitates mitteret. Aliud enim nos docent Apollonii epistolae ad ciuitates passim missae, quas seruauit Philostratus. Cuius viri cum tunc recens adhuc esset memoria et fama maxima, cur non Apollonii magis exemplum inter gentiles celebratissimum, quam obscurum iisque ignotum Ignatii morem fuisse imitatum credemus? Non inuiti igitur in eam descendimus opinionem, totam de Peregrini Christianismo fabulam ex historia sacra et philosophica eiiciendam esse; nec magis verum esse, quod Lucianus addit: Christianos omnem impendisse operam et mouisse omnia, vt eum furtim carcere eriperent [m]: cumque hunc conatum esse frustraneum viderent, omnia captiuo cum magna fide et obsequio praestitisse, viduasque anus et puerulos orbos ei mini-

m) Et hoc falsum, Christianos suos furtim eripere ex carcere tentare solitos. Ipse enim Lucianus paulo ante dixerat, sponte multos occidendos se offerre, et Peregrinum martyrii gloriam affectasse. Cur itaque furtim eum eriperent?

niſtraſſe, et ſomnum cum eo cepiſſe, omnis vero generis coenam intuliſſe variam [n], ac ſacros ſermones cum eo habuiſſe, nouumque eum Socratem [o] vocauiſſe. Quin etiam in Aſia pleraſque vrbes fuiſſe, a quibus venerint quidam laturi auxilium, Chriſtianis mittentibus ex publico, neque non collocuturi et virum conſolaturi [p]. Eſſe enim hunc Chriſtianorum morem, vt ſi quis praeſtigiator aut alioquin homo promtus et verſutus ad eos veniat, breui opulentus efficiatur, quippe qui hominum idiotarum ſimplicitate callide queat abuti. Peregrinum autem a Syriae praeſide, philoſophiae non mediocriter dedito liberum dimiſſum eſſe, eo quod arrogantiam, qua mortem oppetere ſtatuiſſet, et per hoc gloriam ad poſteros transmittere cogitaret, ſubolfeciſſet. Digna haec omnia ſunt nugatoris calamo, et tam miſere cohaerent, vt veterum rerum Chriſtianarum prorſus imperitum eſſe oporteat, cui maledicentiſſima in ſacram Chriſti ciuitatem ipſumque Dei filium narratio vel micam veriſimilitudinis habere videri queat [q].

Peregrini vita philoſophica et mors.

§. VIII. Dimiſſus ex carcere Peregrinus, ſi Luciani narrationem ſequimur, in patriam rediit, comperit autem paternae caedis memoriam nondum ita exoleuiſſe apud omnes, vt non accuſationem eius quidam meditarentur. Cum itaque paternas facultates fere omnes peregrinationibus exhauſiſſet, atque populus Parianus accuſationem in eum intentaret, aſſumto Cynici habitu, pallio et pera atque baculo ſubſtantiam a patre relictam ſe publicam dimittere velle edixit, hacque ratione effecit, vt ab egenis et inopibus pro vero philoſopho, Cratetis et Diogenis aemulo haberetur, inimici autem quieſcerent, ne, ſi paternae caedis refricarent memoriam, lapidibus obruerentur. Viatico itaque Chriſtianorum nixus nouam ſuſcepit peregrinationem, et vbique ſatis abundanter alebatur. Ita quidem pro comperto affirmat Lucianus [r], exigua tamen veriſimilitudine, cum exemplum afferri nequeat, ex Chriſtianis aliquem ad Cynicam ſectam ſalua fidei profeſſione, et aſſumto tamen habitu Cynico tranſiiſſe, licet Cynicos fidem Chriſtianam amplexos fuiſſe, negari non debeat. Tandem admiſſo aliquo flagitio, nempe, vt Lucianus opinatur, quod aliquid ex interdictis comediſſet, a Chriſtianis amplius non receptus eſt. Vbi mire iterum omnia miſcet Lucianus, et Iudaeos, vt videtur, cum Chriſtianis confundit. Niſi dicamus Peregrinum, aliquandiu inter Chri-

n) Et hoc mendacium eſſe, captiuitatis ſeueritas, qua Chriſtianos premebant gentiles, probat.

o) Quaſi Socrates ex ſanctis Chriſtianorum fuiſſet. Scilicet talis habebatur inter gentiles Socrates, hinc ad Chriſtianos concludebat Lucianus, rerum ad eos pertinentium ignariſſimus.

p) Imprudenter hic Chriſtianorum veterum laudes decantare Lucianum recte notat HVETIVS demonſtr. euang. Prop. VII. §. 20. pag. 41.

q) Deeſſe hic aliquid calumniarum, a Chriſtianis ſublatarum coniicit TANAQVIL. FABER. in not. ad Luc. c. 2. quam coniecturam non reiiciunt CLERICVS l. c. et Cel. BVDDEVS diſſ. de verit. R. C. gentil. phil. obtrectationibus confirmata §. 6. Synt. diſſ. theol. p. 477. eo quod totus dialogus in quibusdam Codd. omiſſus ſit. De quo lectoris eſto iudicium.

r) p. 276.

Christianos versantem, ob malam turpemque vitam et praecipue idolothytorum esum e coetu Christiano eiectum esse, quod verisimile iudicarunt Io. Clericus [s] et Io. Alb. Fabricius [t]: quanquam tutissimum videtur, soli Luciano, testi suspecto et nullius, hac quidem in re, fidei, non credere, fidei Christianae professionem Peregrino tribuenti. Exclusus a Christianorum consortio Peregrinus, cum magna rerum inopia et difficultate premeretur, paternas opes a ciuitate repetiturus, iussu imperatoris datis literis eas reposcit. Ast ciues missa legatione docebant, vi non compulsum sua fuisse dilargitum; quare stare rebus semel ab se constitutis iussus est [u]. Post id tertiam in Aegyptum peregrinationem instituit, ad Agathobulum iter faciens, vt se exercitationi philosophicae daret, admirationem magis meriturae. Tendens itaque capitis dimidium, ac vultum limo oblinens, in magna circumstantis populi corona virilia tractauit, vt impudentiam et ἀδιαφορίαν Cynicam demonstraret, verberabat etiam et verberabatur ferula circa nates, et aliis quoque iuuenilibus ineptiis mira praestare tentabat. In qua Luciani narratione merito iterum verisimilitudinem desideramus, cum subolfacere quilibet Cynicae historiae non ignarus possit, haec ideo commentum fuisse Lucianum, quod fabellas de indifferentia Cynicorum circa res naturales supra detectas pro veris haberet; probabile autem non sit, eiusmodi turpitudine admirandorum operum famam Peregrinum in Aegypto fuisse consecutum. Ex Aegypto in Italiam soluit, egressusque naui statim Cynica insolentia omnes homines allatrauit, maxime imperatorem, quem natura nouerat placidissimum et mansuetissimum, nec vlli Cynicorum ob conuitiandi artem poenam irrogantem. Id quod magnam Cynicae virtutis gloriam Peregrino comparabat [x]. Tandem a praetore vrbis exire iussus est, quod tali philosopho vrbi opus non esse iudicaret. Exactus vrbe cum Musonio ac Dione et Epicteto consuetudinem habuit, cumque aliis, quotquot pari fato mulctatos esse nouerat. Nodos hic quoque in narratione sua nectit Lucianus, facilius secandos quam soluendos. Imperatorem enim, quem natura placidissimum fuisse, et tamen philosophos vrbe eiecisse dicit, non nominat, sed patientiam tantum eius in Cynicorum dicacitate perferenda laudat. Vespasianum autem fuisse, non immerito colligimus ex exilio, Xiphilino et Zonara testibus, philosophis indicto. Hunc enim imperatorem proteruiam Cynicorum contemsisse, supra Demetrii exemplo, Dionisque et Suetonii testimonio probauimus. Ast his obstat, tum quod Musonius eo quidem tempore ex vrbe relegatus haud est, tum quod Epictetum sub Domitiano tantum in exilium ire iussum esse, Svetonius [y] asserit, Dio autem Chrysostomus sub eodem imperatore spontaneo consilio in exilium abierit, vt in *sequenti sectione* probabitur. Ast Domitianum natura placidissimum et mansuetissimum fuisse, cui quaeso,

s) l. c. p. 701.
t) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
u) p. 281.
y) In Domitiano c. 10.
x) p. 282.

so, historiae Romanae mediocriter perito persuadebitur? Accedit his noua difficultas. Epictetus enim vrbe eiectus Nicopolin secessit, Dio in Thraciam ignotus profugit. Qua itaque ratione cum Epicteto, et Dione conuersari potuit Peregrinus vrbe submotus? Cumque praestantissimi hi Stoici virtutem veram et seueram maxime coluerint, pseudo-Cynicorum vero moribus essent infensissimi, quis credet, cum Peregrino [z], impudentissimae vitae Cynico, eos familiariter vixisse? Fatemur itaque, in hac quoque historiae Peregrini parte valde nutare Luciani fidem, nobisque suspicionem enasci, condidisse eum hanc fabulam, non vt lectorem accurata rei expositione erudiret, sed vt iucunda aliqua narratione eum recrearet, et Cynicos simul pungeret: qua ratione sophistas saepius, neglectis veris temporum circumstantiis, historias suas instruxisse, sicque philosophicam historiam multis fabulis contaminasse, multis hactenus exemplis demonstrauimus. Tandem regressus in Graeciam Peregrinus modo dictis probrosis Elienses impetebat, modo Graecos, vt aduersus Romanos arma sumerent, sollicitabat, modo viros bene meritos lacessebat, quod mortem illi aliquando attraxisset, nisi ad Iouis statuam in Olympicis confugisset [a]. Quam infamiam cum in sequentibus ludis oratione in laudem eius, quem vituperauerat, recitata emendare vellet, certatim ab omnibus contemtus est, cum exoleta essent omnia, quae excogitabat. Vt itaque famae suae consuleret et admirationem, cui insanum in modum inhiabat, sibi pararet, pristinas martyrii gloriosi cogitationes repetens, in publica Graecorum panegyri se flammis comburendi consilium cepit, vt in hac quoque re Herculem, Cynicorum parentem, imitaretur. Sperabat enim, hoc sibi gloriosum fore, sacro in loco comburi, vbi ne sepelire quidem alios morientes per religionem licebat [b]. Sparsis itaque de consilii sui ratione rumoribus, cum ingens esset hominum frequentia, constructo pyro et fossa, varia fuit spectantium sententia, maiorque erat multitudo Proteum accusantium, quam eius incepta laudantium, donec magna hominum frequentia deductus habitis de vitae suae periculis et exantlatis pro philosophia laboribus, auream se aureae vitae imponere coronam velle, dixit, Herculeumque vitae finem facturum promisit, vt ostenderet, qua ratione et mentis constantia mortis acerbitas respuenda sit. Ad quae dicta qui molliori erant animo, lachrymabundi, seruaret se Graeciae, inclamabant, cordatiores ad perficienda cogitata excitabant. Cum itaque videret, non euenire, quae sperauerat, nempe fore, vt inuitus et nolens, illis resistentibus, in vita seruaretur, vehementer expalluit, et subtrepidauit etiam, admirantium tamen spectaculo elatus, finitis Olympicis certaminibus, noctem demum postremum tempus ei rei destinauit, quando se ipsum esset concrematurus [c]. Quae cum media apparuisset, surgente luna Cynicis ille stipatus prodiit, face cum reliquis

z) Demonactis etiam Peregrinum visum esse conuersatione ex Demonacte T. II. p. m. 573. patet.

a) Narrat rem prolixe p. 283.

b) p. 286. vbi longa dissertatione de amentia huius consilii Lucianus disserit. c) p. 297.

quis armatus. Cumque rogum omnes simul accenderent, depositis ille pera ac pallio ac baculo in sordido amiculo adstitit, thureque in ignem coniecto, inuocatisque paternis et maternis daemonibus actutum in ignem insiluit, nec amplius, a flamma quae multa erat, circumfusus apparuit; Cynici autem rogum circumstantes nullas profundebant lachrymas, silentio tamen perturbati animi haud obscura signa edebant. Addit his fabulae incrustator, quem vidisse tragoediam Lucianus narrat [d], simplicioribus rudibusque magnificis se et tragicis verbis, vt eos deciperet, illisque insultaret, narrauisse, coniecto in ignem Proteo, factoque sub initium ingenti motu cum horrendo terrae concussae mugitu vulturem e flamma subuolantem recta in coelum iuisse, magna voce humana clamantem: Reliqui terram, in Olympium commigro: recitauisse etiam virum quendam postea, in quem is inciderat, vidisse se Proteum hilarem in porticu Heptaphono oleaginis sertis coronatum ambulantem, et sancte deierantem eum asseuerauisse, vidisse se vulturem e pyra euolantem. Quae adiecisse Lucianum, vt elegantius superstitioni illuderet, quilibet deprehendit. Haec totius vitae tragoediaeque Peregrini historia est, qualem nobis descripsit Lucianus. Qui licet spectatorem eius narrantem inducat, seque ex Parianis fide dignis reliqua accepisse dicat, ostendimus tamen haud vno specimine, cur fides eius hac in re sublesta sit, quaeque valde nobis persuadeant, more sophistarum multa finxisse Lucianum. Et Peregrinum quidem philosophum Cynicum fuisse dubitari non potest. Talem enim non Lucianus modo, sed TATIANVS [e] quoque nobis describunt, et PHILOSTRATVS [f] narrat, Cynicum hunc adeo audacter philosophantem, vt se igni traderet, Herodem sophistam canina dicacitate conuiciis fuisse insectatum. Audiendus itaque VINCENTIVS OBSOPAEVS [g] haud est, qui αὐτοχειρίᾳ Peregrini forte seductus, ex Cynico Stoicum nobis exsculpit. Cynicorum vero in morem acerbis reprehensionibus et obiurgationibus vsum esse, GELLIVS [h] testatur, et adductus probat locus Philostrati. Quin concremationem eius vere contigisse, adducta haec loca et testimonia veterum, quibus EVSEBIVS [i] addi potest, dubitare nos non sinunt; vnde audiendus non est nuperus *historiae philosophicae* scriptor Gallus [k], qui eam in contumeliam martyrum excogitatam fuisse fabulam pronuntiat. Ast quae de vita eius turpi et flagitiis plena narrat Lucianus eum tantum in finem ab illo excogitata esse, vt et Christianis et Cynicis aegre faceret, adductae supra rationes luculenter probant, recteque illis opponitur, non communis tantum eius aetatis fama, quae inter celeberrimos philosophos eum numerauit, sed GELLII [l] quoque testimonium, qui *philosophum nomine Peregrinum*, cui

d) p. 302.
e) Or. ad Graec. c. 41.
f) Vit. Sophist. L. II. c. I. §. 13. p. 563.
g) In argumento dialogo huic praemisso.
h) L. VIII. c. 3.
i) In Chron. ad Olymp. CCXXXVI.
k) Hist. crit. de la phil. T. II. p. 186.
l) L. XII. c. II.

cui postea cognomentum Proteus factum est, virum grauem ac constantem se vidisse ait, cum Athenis esset, diuersantem in quodam tugurio extra vrbem. Cumque ad eum frequenter ventitaret, multa eum dicere vtiliter et honeste audiuisse; in quibus id fuerit, quod praecipue auditum meminerit: virum quidem sapientem non peccaturum esse, etiamsi peccasse eum Dii atque homines ignoraturi forent. Non enim poenae aut infamiae metu non esse peccandum, sed iusti honestique studio et officio. Si qui tamen non essent tali vel ingenio vel disciplina praediti, vti se vi sua, ac sponte facile a peccando tenerent: eos omnes tunc peccare procliuius, cum latere posse id peccatum putarent, impunitatemque ex ea latebra sperarent. At si sciant, homines nihil omnium rerum diutius posse celari, suppressius prudentiusque peccaturos. Descripsimus totum Gellii locum, cum vt pateat, quanta inter philosophantes fuerit Peregrini apud Athenienses existimatio, tum vt sanam potissimum et egregiam fuisse eius doctrinam moralem cognoscatur, et suspectae inde Luciani narrationi opponatur testimonium fide dignius. Ceterum Luciani quoque narratio aetatem Peregrini fecit dubiam. ANTONIVS PAGI [m] enim et IOANNES CLERICVS [n] finem habuisse tragicum Peregrini vitam coniiciunt A. C. CLXV, EVSEBIVS [o] A. C. CLXVIII, FABRICIVS [p] A. C. CLXIX. Ast non leues hic nodos conspicias. Si enim Luciano fides, Peregrinus coaeuus fuit Musonio, Epicteto, Demonacti; qui philosophi sub imperatoribus Nerone, Vespasianis, Domitiano et Traiano vixerunt. GELLIVS [q] autem se hominem vidisse, cum Athenis esset testatur. Tempora autem Gellii incidunt in aetatem Antonini Pii, iudice H. DODWELLO [r] et I. A. FABRICIO [s], ex quo concluditur, adolescentem eum sub Hadriano Athenis studiis operam dedisse, ibique, id est post A. C. CXVII, Peregrinum adhuc in viuis fuisse. His merito addimus, constare ex Philostrati loco supra adducto, Peregrinum Athenis adhuc floruisse, cum ibi magna nominis fama viueret Herodes Atticus, quod sub Antoninis factum esse, ex supra dictis liquet. Quibus omnibus si EVSEBII testimonium iungimus, viuicomburium Peregrini ad A. C. CLXVIII referentis, sequitur inde non incerta conclusione, ante tempora M. Aurelii Antonini tragoediam hanc euenire non potuisse. Ast his obstant et ATHENAGORAS [t] et Lucianus. Ille enim non combustionis tantum Peregrini mentionem facit, sed et statuam quoque eius memorat, quae in patria eius Paride, responsa dare perhibeatur, ex quibus colligimus, Athenagorae aetate, qui sub Antoninis vixit, Peregrinum viuis iam subductum fuisse. Hic autem vti dictum, Peregrinum ait, exilium passum fuisse cum reliquis phi-

m) Crit. Anti-Baron. ad A. C. 163. n. 3.
n) l. c. p. 695.
o) loc. cit.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
q) loc. cit.
r) De peripl. mar. Eux. §. 10. T. I. Geograph. Graec. min. p. 117.
s) Biblioth. Lat. T. I. p. 508.
t) Legat. pro Christ. p. 30.

philosophis Musonio, Epicteto et Dione, id quod A. C. LXXIII accidisse oportet sub Vespasiano. Quo tempore, cum iam iuuentutis annos superasse Peregrinum necesse sit, oportet eum sub Hadriano LXX annos iam fere natum esse, et cum flammis consumeretur, centenario maiorem obiisse, cum a Vespasiano vsque ad A. C. CLXIX integrum seculum effluxerit. Ex quibus omnibus hoc tandem euincitur, falsum esse Lucianum, qui hanc nobis Peregrini conuersationem cum Stoicis istis obtrusit, seriusque, quam is prodit, vitae eius historiam euenisse.

§. IX. Vltimus, qui inter veteres Cynicos memoriae occurrit, SALVSTIVS est, cuius notitiam debemus Damascio, qui eum nouisse, et cum eo conuersatus esse videtur, et memorabilia de eo quaedam *vitae Isidori*, vel *historiae* potius *philosophicae* inseruit. Ex qua cum diuersis in locis particulas excerpserit SVIDAS [u], et PHOTIVS [x] quoque eiusdem nobis dederit compendium, ex vtroque hoc auctore philosophi huius haurienda est cognitio. Duxit Salustius patrium genus ex Syria, maternum ex vrbe Emesena, patre vero Basilide, et matre Theoclea natus est. Et initio quidem, cum praeclaro esset ingenio, ad iuris prudentiae studia se applicuit, iurisque notitiam vehementer expetiuit, eumque in finem eloquentiae quoque diligentem nauauit operam, cuius praecepta ab Eunoio sophista, qui tunc Emesae degebat, hausit: quem tamen oratorem iuuenili insolentia tumentem atque in orationibus turgidum fuisse, Damascius ait [y]. Nec alia forte caussa fuit, cur relicta forensi eloquentia ad sophisticam Salustius transiuerit, et ad sophisticam vitam animum applicuerit, ast meliori, quam praeceptor iudicio. Cuius affectatam eloquentiam cum recte subterfugeret, veteres Oratores Atticos sibi imitandos proposuit, eumque in finem orationes Demosthenis simul omnes edidicit, tantamque in his posuit industriam, vt cum non minore industriae, quam ingenii admiratione antiquam illam differendi elegantiam assequeretur, eamque tanta felicitate exprimeret, vt orationes, quas scripsit, parum veteribus istis inferiores iudicarentur [z]. Cum autem Eunoium praeceptorem institutioni non satis in dicendi arte parem iudicaret, Alexandriam abiit, et praestantissimorum, qui ibi eloquentiam docebant, magistrorum periculum fecit [a]. Qua in vrbe cum magna tum temporis esset philosophorum frequentia, primum ibi philosophiae amorem concepisse verisimile est. Quem cum animo altius infixisset, Alexandrinis philosophis non contentus, magnaque Atheniensis scholae, in qua tum Nestorii discipuli summa cum laude docebant, fama permotus Athenas adiit, Proclumque in Platonica cathedra summa cum admiratione philosophiam reformatam docentem audiuit. Quem praeceptorem licet admirarentur discipuli fere omnes, vt supra dictum, effecit tamen Zeno quidam,

Salustius.

u) In Salustius T. III. p. 276. 277. aliisque locis infra nominandis.
x) Cod. CCXLII. p. 556. seqq.
y) PHOTIVS l. c.
z) SVIDAS l. c.
a) Ibid.

quidam [b], vt a Proclo diuortium faceret (διάστασιν) et tum eius schola excederet, tum receptam in ea philosophandi methodum, quam nugas parere tantum, parum vero solidi in tanta sapientiae iactantia tradere, viderat, relinqueret. Dimisso itaque et neglecto chao philosophiae Alexandrinae, quam eo tempore ad summas ineptias assurrexisse *sectione quarta* probauimus, Cynicum philosophandi genus, iam tum quidem prorsus fere neglectum, elegit [c]; et non tam otiosis speculationibus de rebus diuinis et coelestibus, quibus Platonica schola tota in nugas difficiles se transformauerat, quam humanae societati conuenienter et vtiliter philosophandum sibi esse statuit. Quem in finem ἀδιαφορίαν Cynicam exprimere multo labore sategit, vtque dolorem contemnere disceret ardentes femori prunas imponi sibi sufflarique passus [d]; longo etiam tempore cibis crudis nec igne coctis vsus est [e]. Odio vero in philosophos ducebatur magno, quorum amentiam et vitam saepe malam Cynica libertate taxabat, statuens philosophari non tam facile esse, quam plerique iactabant, sed impossibile [f], nempe si mores sui temporis (ad quos sine dubio respexit) considerentur. Eandem ob caussam iuuenes quoque a philosophiae studio dehortabatur, tum vt philosophorum scholas et congressus in contemtum adduceret, odiumque exerceret, quod in eos conceperat, tum vt ostenderet, considerata amplitudine studii illius, eos, qui se tanto titulo iactarent indignos prorsus esse. Neque caruisse effectu hanc Salustii, quam philosophis scripsit, dicam, alio loco [g] testatur SVIDAS narrans: fuisse tum inter philosophos eo tempore, quo Proclus viuebat, Athenodorum quendam longe clarissimum, omnibusque ad philosophiam subsidiis tam ab ingenio, quam recta animi voluntate instructum, dilucideque philosophiam discipulis explicuisse; ipsum etiam Salustium hunc ob studium admiratum, cum igne comparauisse, omnia propinqua incendente: et tamen huic Athenodoro persuasisse Sallustium ne philosopharetur. Facile ex his iudicium fieri potest, et odia philosophorum pressisse hominem illis nimis acerbum, et loci inde taedium illum cepisse. Relictis itaque Athenis cum Isidoro, quem discessisse ex Platonica schola *sectione quarta* diximus, Alexandriam secessit [h], ibi-

b) Duos nobis Zenones enarrat SVIDAS in Zeno Alex. T. II. p. 9. Vnus Iudaeus fuit, cui genti cum nuntium misisset, per ipsorum synagogam asinum album traduxit. Id quod mirum videri non debet, cum afflictis per Cyrillum patriarcham rebus Iudaeorum Alexandrinorum, inulta fere manserit plebis iniuria. Hic Zeno natura quidem aequus et bonus fuit, teste, quem hic quoque sine dubio Suidas exscripsit, Damascio, sed in eloquentia et disciplinis tardior, semper quidem discere aliquid cupiens et rogitans, quod ignoraret, sed omnia propemodum ignorans. Etenim erat tardissimus ad percipiendum, et quae tandem aliquando percepisset, eorum facillime obliuiscebatur. Fuit et alius Zeno, Pergamenus, Procli aequalis, et ipse natura tardiore ad discendum, bonus tamen et moribus compositis. Vter vero secessum a Proclo suaserit Salustio, dicere se non posse ait Damascius.

c) SVIDAS l. c.

d) Sua id aetate factum esse ait SIMPLICIVS Comm. in Epictet. p. m. 63.

e) SVIDAS in χυτρόπους T. III. p. 698.

f) IDEM T. III. p. 277.

g) In Athenodorus T. I. p. 77. vbi tamen Stoicus cum Platonico hoc describentium vitio confunditur. Etiam haec ex Damascio sine dubio hausit Suidas.

h) SVIDAS T. III. p. 277.

ibique Cynicum institutum prosecutus, non ipse tantum imperterritum et ad quaeuis occurrentia indifferentem ostendit animum, sed ad corripiendos quoque hominum mores magna dicendi libertate vsus est. Qua in re et ingenio supra modum natura vrbano, et ad deridendum ingeniosissimo et promtissimo, quod facile inueniebat, quod e re nata esset, vsus est, et has orationis Veneres, quibus eximie praeditus erat, e familia sua accepit, et dicendi arte confirmauit [i]. Cumque natura osor esset improborum Heracliti [k] more insectator turbae, omnes increpabat delinquentes, et quouis modo, quauis occasione quoslibet arguebat, et salse perstringebat, interdum serio, sed plerumque ridiculis dicteriis et argutis sententiis, quibus plerosque magna ingenii felicitate pungebat. Qua in arte excelluisse Cynicos supra monuimus. Ita vero nec amicis satis fecisse, et inimicos sibi excitasse plurimos facile credi potest: vnde eum, qui tamen familiariter eum nouit, Damascius auersatus est [l]. Nunquam autem infirmo fere corpore visus est, nec animo aeger [m]. Ait etiam Damascius, inspicientem occurrentium oculos, praedixisse frequenter mortis genus maxime violentum, licet caussam, vnde id praenosceret, ne ipse quidem dicere posset, praetendens solummodo oculorum obscuritatem et tenebras et humore plenos esse, quae in luctu pupillis ipsis oculorum continerentur [n]. Quamuis autem seuera admodum esset virtus Salustii, impietatis tamen valde suspectus factus est; *veram enim de Diis opinionem* dixit *esse quintam virtutem, qua ne improbissimi quidem interdum carere videantur* [o]. Quae sanum quidem sensum admittunt, ad istorum vero temporum dogmata applicata, impia satis sunt atque profana. Tota enim philosophantium natio dispertiebat virtutes in quatuor classes cardinales, quibus reliquae omnes subordinarentur. Quinta igitur virtus inter non-entia referenda est, talisque quae apud improbos quosque inuenitur, adeoque vera de Diis opinio nullum inter veras virtutes locum obtinet. Nec dici potest, Salustium haec serio pronuntiasse, et ad anticipatam de Diis notionem, qua nec improbi carent, respexisse, quam, cum reliquis virtutibus prior sit, quintam virtutem cardinalem esse pronuntiauerit. Contrarium enim Damascium innuere, et ridendi caussa haec Salustium dixisse, SVIDAE verba clare satis docent. Non tacebimus tamen, quid pro Salustio hac in re non sine verisimilitudine dici posse putemus. Nempe valde irrisisse philosophos, maxime Platonicos, a quibus defecerat, Salustium, supra monuimus. Hi vero cum opiniones de Diis fanaticas nugisque meris constantes summum esse philosophiae apicem contenderent, ad Pla-

i) Ibid.

k) Diogenis, forte scribere volebat Damascius, licet Heraclitum quoque plebem contemsisse certum sit.

l) loc. cit.

m) PHOTIVS l. c.

n) Ibid.

o) SVIDAS l. c. Addi igitur debet atheismi insimulatorum catalogo apud Cl. REIMMANNVM.

Platonicorum reformatorum affanias et inutiles ſpeculationes reſpexiſſe videtur, quas quintam virtutis conſtituere claſſem eo magis, cum aculeo dixit, quo magis principi in ſua ſchola dogmati locum inter quatuor virtutum claſſes vix relinquebant. Aſt hanc de Diis opinionem et doctrinam, quam tantopere iactabat Procli, ex qua Saluſtius erat egreſſus, ſchola, etiam improbis ineſſe, exemplis ſine dubio ex hac ipſa ſecta demonſtrauit, adeoque non in veram Dei notitiam, ſed fanaticam theologiam haec dicta ſunt. Quae tamen cautius omnino erant ſtatuenda, ne impii haberent, quod pro omni religionis et pietatis eiuratione dicerent. Ex his vero iudicium de dicteriis eius fieri poteſt, quae coniecturam noſtram mirifice confirmant [p]. Aliquando enim peregrinis quibusdam, cetera quidem eum laudantibus, vnum vero ei deeſſe dicentibus, quod non ita de Diis, vt alii multi ſentiret, *Sinite*, inquit, *ſaltem propter Nemeſin hoc mihi adeſſe.* Cumque Pamprepium magna iam dignitate conſpicuum adiiſſet, isque, qui elegans atque feſtiuus videri volebat, dixiſſet: *Quid Dii ad homines?* reſpondit: *Quis vero ignorat, neque me vnquam Deum, neque hominem te fuiſſe?* Haec enim ad ridenda communia de Diis praeiudicia, maxime Platonicorum Alexandrinorum, e quorum numero Pamprepium fuiſſe ex ſupra de eo dictis conſtat, ſpectare, ex allatis, niſi fallimur, non inepte iudicatur. Ex quibus non ſine veriſimilitudine diſputatis colligi porro poteſt, fruſtra eos eſſe, qui libellum Saluſtii *de Diis* a GALEO [q] editum, huic Cynico [r] vindicant, magisque audiendos illos eſſe, qui Saluſtium Platonicum reformatum, Iuliani apoſtatae temporibus viuentem parentem libelli Stoicis et Platonicis ſententiis inter ſe mixtis et male ſociatis refertum agnoſcunt [s]. Familiarem habuit Saluſtius Marcellinum principem Dalmatiae et Illyriorum in Epiro habitantium, virum bonum et generoſum et Romanis diſciplinis inſtitutum, diuinationis quoque peritiſſimum, et praeterea eruditionis amantiſſimum. In quo prudentiam ciuilem non exiguam, et fortitudinem admirandam, et rei militaris peritiam inſignem fuiſſe ait Damaſcius [ſſ]. Saluſtios complures cum Cynico non confundendos quaere apud FABRICIVM [t], noſtrum Sec. VI. ineunte vixiſſe, Iſidori, Damaſcii, Simplicii, aetas euincit.

p) Ibid.
q) In opuſc. mythologicis. Primam editionem debemus G. NAVDAEO cum L. ALLATII verſione et notis L. HOLSTENII Rom. 1632. 12. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 643.
r) CONRING. de Herm. med. L. I. c. 12. p. 123. REINES. Inſcr. L. I. c. 2. 4.
s) GAVDENT. de Pythag. tranſmigr. c. 21. FABRIC. l. c. p. 644. qui plura de hoc Saluſtio dabit. Conf. ST. VITVS Bibl. Brem. T. VI. p. 424.
ſſ) SVIDAS in Marcell. T. II. p. 498.
t) loc. cit.

SECTIO

* *

SECTIO SEPTIMA.

DE SECTA STOICA.

§. I.

Fata sectae Stoicae sub imperatoribus.

Floruisse mature sectam Stoicam durante republica Romana, principibusque viris se commendasse, in antecedentibus demonstrauimus. Eadem vero fortuna quoque Romae vsa est, postquam ciuitatis libertas in vnius degenerauit imperium. Nam apud imperatores quoque occasio data est Stoicis, eorum gratia ita fruendi, vt non posset non laeta inde secta ipsa capere incrementa. Quorum nouum quasi fundamentum iecit Athenodorus Tarsensis, Augusto valde charus atque gratiosus, ex quo sibi in philosophia ducem illum elegerat; is enim Stoicae sectae conciliauit eius animum, valde erga philosophos pronum. Quae licet fortuna sub imperatoribus sequentibus Tiberio, Caligula atque Claudio, a quibus nullus fere philosophiae honos habitus est, obscurari videretur, rediit tamen lux pristina sub Nerone, Seneca, huic familiae addictissimo, ad iuuentutem principis regendam, moderandumque consiliis suis ipsum imperium, adscito. Quinimmo laetioribus effulsit illa radiis, cum Marcus Aurelius Antoninus Stoicum habitum sumeret, et perceptis eius sectae placitis magnum eius familiae ornamentum euaderet. Neque porro parum adiuuit incrementa philosophiae studium Iurisperitorum Romanorum. Nam quod republica adhuc stante factum esse, supra ostendimus, vt ICti Stoicam philosophiam ad rempublicam adplicarent, iurisque normam eligerent, id sub imperatoribus quoque factum esse, dudum a viris doctissimis [a], qui Romani iuris historiam scripserunt, obseruatum est, caussaeque facile detegi possunt. Semel enim in republica iactis ex Stoica doctrina, fundamentis iurisprudentiae Romanae, haud facile fuit iustitiae antistitibus ab incepta semel via in aliam prorsus deflectere, sicque confusione miscere omnia; praesertim cum non exigua Stoici apud imperii moderatores fruerentur gratia, et inter ciues sanctissima haberetur haec secta; quae doctrinam de officiis ab aliis sectis neglectam diligenter inculcauit, sicque praetorum edictis, nescio quod arbitrarium saepe ius condentibus, regulam praescripsit philosophicam. Neque vero solis iurisperitis arrisit Stoica philosophia, sed et inter alios sapientiae studiosos reperti sunt plurimi, qui meteoris Stoicis decepti, et magniloquentia barbatorum philosophorum illecti, vel nomen prorsus darent sectae Stoicae, vel eius tamen doctrinam reliquarum sectarum placitis

 citis

a) Io. Schilter. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. I. Vinc. Gravina Orig. Iuris ciu. L. I. §. 44. Ever. Otto de Stoica veterum ICtorum philosophia, aliique Tomo primo laudati.

citis praeferrent. Et deceptos quidem esse admiratores doctrinae Stoicae, in aprico est. Cum enim verba audirent magniloqua, virtutemque viderent commendatam talem, ad cuius perfectionem ne adspirare quidem licebat, quae vero supra humanam conditionem Stoicum perfectum euehebat, non cogitarunt, inanem hanc esse arrogantiam, quae turbidos et negotiorum appetentes tantum faceret, quod Rubellio Plauto apud TACITVM [b] obiectum; sed verbis capti magnum quid sonantibus, thesauros sibi promiserunt inanes. Quod facile intelligere potuissent, si ad id attendissent, quod FABIVS [c] monet: *Minus indulserunt eloquentiae Stoici veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque plurimum valuerunt, rebus tamen magis quam (id quod sane non quaesiuerunt) oratione magnifici*, indeque didicissent magnificentiam Stoicorum recentiorum magis in verbis, quam in re fuisse. Ast neglecta hac grandiloquentiae Stoicae, quam frustra negat IVSTVS LIPSIVS [d], consideratione, incauti in retia callidissimorum philosophorum inciderunt, et meliora atque longe praestantiora apud Stoicos, quam apud ceteros philosophos se inuenturos sibi polliciti sunt, id quod non potuit non sectam hanc vehementer augere. Multo tamen illustrior facta est secta Stoica, ex quo subdolo conatu Christianorum vitulis arandi occasionem nacta est. Cum enim doctrinae Christianae, praecipue, quae mores hominum format animumque dirigit, per omnem mundum amplissima esset gloria, et philosophi quoque ad eam amplectendam animum aduerterent, hominumque innumera fere multitudo Christianis sacris accederet, quod sanctiora longe atque pulchriora tradere crederentur; non tulit tantam gloriam sectae Stoicae inuidia, nec sanctitatis laude, qua hactenus cluebat, superari se a Christi sectatoribus passa est. Vt itaque in suis quoque scholis talia doceri ostenderet secta tristis atque tetrica, lectis Christianorum doctorum, et forte ipsorum sacrorum oraculorum libris, et verba et doctrinam ipsam ita callide imitata est, vt tamen salua atque illaesa maneret systematis semel electi constitutio, in alienum scilicet sensum iis deprauatis flexisque, quae ita furtim surripuerat. Cuius rei fidem vt faciamus, vel ad ipsa Senecae, Epicteti, Antonini scripta lectorem abire, et cum sacris Christianorum libris ea comparare iubemus, vel illa legere cum attentione et considerare, si tanti videbuntur, quae alio loco [e] prolixe satis et copiose ea de re disseruimus, exemplisque plurimis subdolam hanc Christianorum imitationem a Stoicis susceptam confirmauimus. Neque mirum videri queat, libros Christianorum in manus Stoicorum peruenisse et ab iis lectos esse. Id Neronis et postea M. Antonini tempore facile euenire potuit. Cum enim nouae superstitionis instar apud imperatores deferretur Christiana doctrina, scriptis

b) Annal. L. XIV. conf. LIPS. manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XIV. p. 84.

c) Instit. Orat. L. X. c. 1.

d) l. c. p. 88. conf. WERENFELS. de meteoris orationis Opp. p. 509.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

ptis vero apologiis, et publicis quoque coram praeſidum tribunalibus confeſſionibus de eius innocentia et ſanctitate teſtimonium dicerent ſanctiſſimi martyres et glorioſi confeſſores, impoſſibile fuit, vt res tanta, quae totum fere Romanum orbem commouebat, imperatorum oculos effugere, vel eorum notitiam latere poſſet, qui rebus ſummis moderandis adhibebantur. Ex quo numero cum Seneca imprimis fuerit, qui, imperii habenas capeſſente Nerone, cum Burrho de imperii quoque negotiis proſpexit [f], dubium non eſt, virum prudentem, excitatum fama pariter et infamia Chriſtianae religionis, qua a plerisque gentilibus aduerſariis premebatur, ad ipſa cognoſcenda praecepta Chriſtianorum animum applicuiſſe, licet non negemus, ſine fundamento commercium aliquod literarum inter D. Paulum et Senecam comminiſci aliquos. Idem de M. Aurelio Antonino dicendum, quem non credibile eſt, tanto fauore, quanto infra dicemus, erga Chriſtianos vſum fuiſſe, ſi nihil ſcriptorum eorum legiſſet, vel doctrinam imprimis moralem eorum non percepiſſet. Vtrumque vero non verba tantum et phraſeologiam, ſed et doctrinae capita ſumma a Chriſtianis mutuum accepiſſe exempla plurima loquuntur, aſt, corrupta et Stoicis erroribus ab illis infecta fuiſſe, docent. Ita vero non inter ſuae tantum ſuperſtitionis homines nouos gloriae et ſanctitatis ſpargebat radios ſecta Stoica, ſed et inter Chriſtianos non deerant, qui fuco illo decepti magnifica decreta vocesque magnas porticus admirarentur, et maximopere laudarent, naeuos autem ex admiſtis erroribus et attemperato illis decretis ſyſtemate oriundos non ſatis perſpicerent, turpiterque laberentur, qua de re Tertulliani, Pantaeni, Clementis Alexandrini aliorumque exempla ſuo tempore et loco enarranda, documento nobis eſſe poſſunt luculento, quae nec ipſe LIPSIVS [g] ſtrenuus Stoicorum patronus, negare potuit. Viderunt tamen latentem in herba anguem viri perſpicaces inter Chriſtianos haud pauci, vt ſuo loco probabimus, grauemque cenſuram in Chriſtianos exercuerunt. Cuius licet interiorem cauſſam putet LIPSIVS [h], quod plures fuerint qui Stoicam ſectam ſectarentur, quam qui aliam quamcunque, quodque et hac multitudine Chriſtianos vrſerint, et auctoritate atque vita eos preſſerint, abſit tamen tanta inuidia a viris ſanctis, vt exiguam ſi cum Chriſtiani nominis cultoribus comparetur, frequentiam inepta aemulatione illis inuiderint, vel hypocritica vita, quam Stoici affectabant, tantis ignibus eos aduſſerit. Eſſe enim longe alia et maiora, ex ipſis eorum obiectionibus clare cognoſcitur; nec tam pulchre picta fuit larua virtutis Stoicae, vt non latens deformitas protraheretur in lucem, et hypocriſis fucataque virtus eis ab ipſis gentilibus obiiceretur; qua de re ea relegenda ſunt, quae *tomo primo* [i] de hac ſecta diximus. Magnam tamen ſectae huic iſtis temporibus,

 qui-

f) Plura hac de re dicemus infra.
g) l. c. p. 101. conf. IAC. THOMASIVS de exuſt. mundi Stoica diſſ. X.
h) l. c. p. 100.
i) L. II. c. 9.

quibus in viros optimos saepissime tyrannis saeuiit, gloriam addidere viri summi Stoicis praeceptis innutriti feminaeque illustres, quae excelso animo contemta morte pro libertate et virtute fortiter obierunt, quales fuisse Caecinae Paeti, Thraseae et Heluidii vxores, Arriam vtramque et Fanniam TACITVS [k] narrat. Et ex his iam caussis magna illa incrementa orta sunt, quae Antoninorum aetate illa secta habuit, quaeque aliarum sectarum fortunam superauisse veteres testantur [l]. Certe IVVENALE [m] haut obscuro interprete, per omnem fere orbem Romanum philosophia Stoica cum reliquis eruditionis partibus inualuit. Ita enim:

Melius nos
Zenonis praecepta monent, nec enim omnia quaedam
Pro vita facienda putat, sed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas.

Quae fortuna eo magis splendida fuit, quo magis SENECAE [n] tempore multae familiae philosophorum sine successore deficere coepere. Nacta vero sub Antonino Pio locum in cathedra publica honorem et stipendium etiam meruit [o], hocque testimonio multa auctoritatis atque dignitatis acquisitae incrementa vidit. Nempe testatus hoc ipso, quod stipendio auxisset Stoicos, imperator, habere se hanc sectam pro vtili reipublicae minimeque otiosa, cum *salaria* teste CAPITOLINO [p], *subtraxisset multis, quos otiosos videbat accipere, dicens, nihil esse sordidius, immo crudelius, quam si rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent: vnde etiam Mesomedi lyrico salarium subtraxit.* His itaque artibus ad summam felicitatem surgens philosophia Stoica, in plerisque, quae in orbe Romano erant, Musarum artiumque liberalium emporiis publice iuuentuti tradita est. Et Athenis quidem atque Alexandriae Stoicae philosophiae decreta personasse [q], demonstratione in re nota opus haud habet: Romae autem vtrum publice doceri coepta sit, ambigit PAG. GAVDENTIVS [r]. Cuius quidem rei disquisitionem hic breuitatis caussa omittimus, addimus tamen, quod CAPITOLINVS [s] tradit: *tantum in M. Antonino philosophiae studium fuisse, vt adscitus iam in imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii Stoici discendi caussa veniret.* Ex quo loco colligitur, Stoicae philosophiae ludos Romae tum, annuente imperatore, in aedibus suis aperuisse Stoicos phi-

k) Legendus MENAGIVS histor. mulier. philosophantr. §. 75. p. 499.
l) Conf. LIPS. l. c. VOSS. de sectis c. XIX. §. 13. IONS. de Script. hist. phil. L. I. c. 20. p. 107. HORN. hist. phil. L. IV. c. 6. p. 255.
m) Sat. XV. v. 108. seqq.
n) Qq. natur. L. VII. c. 32.
o) LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 160. CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 11. XIPHILINVS in Ant. Pio.
p) Ibid.
q) STRABO L. XIV. p. 673.
r) De philosoph. Rom. c. XLVIII. p. 206.
s) In M. Aurel. Anton. c. 10.

philosophos. Sic Tarsi quoque Ciliciae Stoicae philosophiae praecepta tradita fuisse, STRABO [t] auctor est, qui Tarsum ideo Alexandriae Athenisque iungit: testesque sunt cultae Tarsi philosophiae Stoicae philosophi aliquot ex hac familia haud incelebres Antipater, Archidemus, Athenodori duo, Heraclides, Nestor, Zeno, Diogenes etiam dictus, aliique partim suo loco iam dicti, partim infra nominandi, qui Tarsum patriam habuere [u]. Sed fuisse quoque ibi peculiares conuictus a celebrioribus Stoicis nomen sortitos ATHENAEVS [x] auctor est. Multum tamen ad obscurandam hanc Stoicae sectae gloriam contulere contradictiones et dissidia reliquarum sectarum, quae subtilitates porticus valde eneruabant. De quibus luculentum extat EVSEBII [y] testimonium, narrantis: *acres illas ac subtiles argutias Stoicorum illudi a ceteris ac derideri, omnesque vndique cum vicino quemque suo puluere conspersos pugnam strenue luctamque conserere; quasi manibus iamiam atque lingua, seu calamo potius et atramento mutuum in sese bellum instruerent, atque alios alii, quibusdam quasi disputationum iaculis atque omni armorum genere vulnerarent.* Id quod Alexandriae quoque euenisse, Hieroclis scimus testimonio [z]: imprimis autem Scepticos in exagitandis explodendisque Stoicis decretis ingeniosos fuisse atque industrios, sexti Empirici exemplum nos dubitare non sinit. Et medicinam quidem afferre malo huic conatus est post Potamonem Ammonius Saccas, iis vestigiis insistendo, quae Antiochum Ascalonitam et Ammonium Plutarchi Chaeronensis praeceptorem pressisse viderat; quem in concordiam ire coëgisse Platonis, Aristotelis et Zenonis decreta supra copiose explicuimus. Ast morbo medicina euasit pestilentior. Syncretismo enim illo turbata pura et genuina sectarum harum dogmata tantum non omnia, sectae autem Stoicae ita succisi nerui sunt, vt prorsus contabesceret, et AVGVSTINI [a] aetate non nisi Cynici, Peripatetici et Platonici viderentur: qui vero dogmata Stoica, praecipue in morali doctrina, diligerent, scholae eclecticae adhaererent, quales fuere Simplicius, Damascius aliique. Illustriores itaque Stoici ad seculi tantum tertii post C. N. initia pertingunt, vbi ducentorum annorum spatio multi viri magni et doctrina celebres huic sectae adhaeserunt. Ex quibus alii fuere iureconsulti et optimates, in quibus *sectione prima* Thraseam, Heluidium Priscum, Iunium Rusticum, Caecinam Paetum aliosque memorauimus; quibus addi deberet M. Aurelius Antoninus imperator, nisi philosophum professione et instituto talem ipse affectasset. Alii strictiori vocabuli sensu Stoicae philosophiae sectaeque se asseclas professi sunt, quorum indicem post extemporaneam LEONHARDI COZZANDI [b] diligentiam construxere Io. IONSIVS [c] et

t) loc. cit.
u) Conf. Act. philos. Vol. III. p. 141. seqq.
x) L. IV. p. 185.
y) Praepar. L. XIV. c. 2. p. 718.
z) PHOTIVS Cod. CXXIV. p. 283.
a) Adu. Academicos L. III. c. 18.
b) De magisterio antiq. philos. L. III. c. 4.
c) l. c. L. II. c. 18. p. 208.

et imprimis Io. ALBERTVS FABRICIVS [d]. Nos eos tantum enarrabimus, quorum fama in porticu fuit circa ista tempora illustrior. Ast sunt isti: Athenodorus Tarsensis, Annaeus Cornutus, Musonius Rufus, Chaeremon Alexandrinus, L. Annaeus Seneca, Dio Prusaeensis, Euphrates Tyrius, Epictetus Phryx, Sextus Cheronaeus, et, qui dignitate omnibus anteiuit, M. Aurelius Antoninus imperator.

Athenodorus. §. II. Valde res Stoicorum sub imperatore Augusto promouit ATHENODORVS, Tarso Ciliciae oriundus, patre Sandone natus [e]: ab Athenodoro Tarsensi, qui Pergamo accitus a M. Catone, in eius contubernio vixit [f], diuersus; hic enim Cordylionis cognomen tulit. Glycae, Cedreno aliisque Alexandrinus dicitur [g], sed hoc falsum esse, ex veterum testimoniis, qui Tarsensem faciunt, patet. Dictus etiam a pago quodam Cananites [h]. Magna is et gratia et auctoritate apud Augustum valuit, tum ob animi singularem prorsus aequitatem, tum ob eruditionem, cuius laetissimus is effectus fuit, quod saniora et mitiora eius consilia Caesar Augustus prorsus probauit et secutus est, testaturque ZOSIMVS [i], mitius fuisse Augusti imperium, ex quo Athenodori maxime consiliis aurem praebuisset. Id quod Tarso prorsus salutare euenit. Narrat enim LVCIANVS [k]: Athenodori Tarsensis Augusti praeceptoris, precibus apud imperatorem, Tarsensium ciuitatem vectigalibus leuatam esse, ideoque populum quotannis ei, vt heroi solennes honores persoluisse. Tanta etiam Augusti erga illum fiducia fuit, vt Claudium postea, imperatorem, in contubernium illi traderet, isque et institutione et conuictu eius vteretur [l]. Eo vero tempore iam aetate grauis fuit Athenodorus, vnde eo melius iuuenis ambigua inclinatione suspecti mores firmare illum posse Augustus sperauit. Contubernio vero philosophorum iuuenes etiam principes credere, non insolitum Romae fuit, ipseque Augustus, Sphaeri et Arei philosophi contubernium iniit [m]. Quem Areum, qui aliis Stoicus, aliis Pythagoreus dicitur [n], cum Theone Alexandrino, Stoico, aliisque philosophis maxime Athenodorum commendasse, nulli dubitamus [o]. Valde senex, octoginta duos annos natus in patria occubuit [p], relicto de Tarso libro [q], quem hodie desideramus. Cum Athenodoris vero aliis, de quibus suo loco dictum, confundendus non est, vt a SVIDA [r] factum.

§. III. Se-

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 386. quosdam ex hoc albo deleuit HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 110.

e) LVCIAN. in Macrob. T. II. p. m. 829.

f) Dictum de eo supra c. I.

g) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 391.

h) FABRIC. l. c.

i) L. I. c. 6. Qui locus apud SVIDAM in Athenodorus T. I. p. 72. plane euertitur et contrarius sensus exsculpitur. Conf. KVSTERVS ad h. l.

k) loc. cit.

l) SVETON. in Claudio c. 4.

m) IDEM in Aug. c. 89.

n) Dictum de eo Sect. I.

o) SVIDAS in Theon. T. II. p. 182.

p) LVCIANVS loc. cit.

q) STEPHANVS in Ἀγχιάλη.

r) Vide quae in fine superioris Sect. diximus.

§. III. Serius, ante et ſub Nerone vixit Romae atque docuit Annaeus Cornutus, haud ignobile in familia Stoica nomen. Fuit is Leptitanus Afer, et non philoſophiae tantum cognitione, ſed Grammaticae quoque rhetoricae atque poëticae vſu ſingulari praeſtitit [s]. Et meminit quidem GELLIVS [t] Cornuti grammatici, quem *haud ſane indoctum et ignobilem*, et alibi *hominem pleraque alia non indoctum, nec imprudentem* vocat, eiusque commentarium in Virgilium laudat: Aſt hunc a Cornuto philoſopho diuerſum eſſe contendit CASP. BARTHIVS [u]. Quod quamquam certo definiri non poteſt, cauſſa tamen grauis haud eſt, duos hic Cornutos exſculpendi. Qui enim in dicendi arte ita excelluit, vt libros quoque rhetoricos conſcriberet [x], et pangendi carminis felicitate vſus eſt, eum in grammatica quoque verſatum ſatis fuiſſe, quis eſt qui dubitet? Nec inſolitum in veteri hiſtoria literata vel inauditum, philoſophos in Grammaticis excelluiſſe. Cuius exempla multa occurrunt, et inter ea maxime Porphyrius et Proclus, vt alios taceamus. Nec obſtat, quod vrgetur, Cornutum philoſophum Graece ſcripſiſſe, grammaticum Latine: ſatis enim notum eſt, multos ea aetate vtraque lingua Graeca et Latina libros exaraſſe. Quare veriſimile putamus, eundem eſſe Cornutum philoſophum et grammaticum [y], praeſertim cum in omni eruditionis genere illum fuiſſe ornatiſſimum Dio teſtetur. Tragicum vero dum vocat auctor vitae Perſii, in poëtica quoque eum arte fuiſſe verſatum inde colligitur. Maxime tamen philoſophiae Stoicae ſe dedit, eamque profeſſus Romae iuuentuti ad ſapientiae ſtudium praeiuit, moreque philoſophorum Romae tum commorantium conuictum philoſophantium aluit; memoratque auctor vitae Perſii, quem plerique SVETONIVM [z] eſſe volunt, *vſum fuiſſe* Perſium praeter Lucanum poëtam *apud Cornutum conuictu duorum doctiſſimorum et ſanctiſſimorum virorum, acriter tunc philoſophantium, Claudii Agaternii medici Lacedaemonii, et Petronii Ariſtocratis Magnetis, quos vnice miratus ſit et aemulatus, cum aequales eſſent, et Cornuto minores:* Tantusque fuit philoſophantium, Cornuto duce, amor in praeceptorem, vt et maxime eius eruditionem et fidem extollerent, et remunerari quoque eius diligentiam ſtuderent. Inter eos omnium praeclariſſime de Cornuto ſenſit Perſius [a], qui virtutem Cornuti extollere in ſermonibus ſuis non neglexit, ſatisque oſtendit, qualis vir fuerit. Ita enim inter alia multa [b]:

Cumque iter ambiguum eſt, et vitae neſcius error
Diducit trepidas ramoſa in compita mentes

Me

s) SVIDAS in Cornutus T. II. p. 350.
t) L. II. c. 6. L. IX. c. 10. u) Ad Claud. p. 128.
x) SVIDAS l. c. Porphyr. Simplic. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 400.
y) Ita etiam VOSSIVS de hiſtor. Latin. L. I. c. 25. p. 136.
z) Ideo SVETONII Caeſaribus plerumque ſolet adiici. a) Satyra V. b) v. 34. ſeqq.

Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, ſinu, tunc fallere ſolers
Appoſita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes;
Vnum opus et requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecunda laxamus ſeria menſa.

Et paulo infra:

At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis
Cultor enim iuuenum purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc iuuenesque ſenesque
Finem animo certum, miſerisque viatica canis.

Sed tota ſatyra legenda eſt, laudum Cornuti plena, vt quam ſobrie diſcipulos docuerit, quamque grato illi agnouerint animo diſcamus. Tanta etiam Perſii fuit erga praeceptorem grati animi ſignificatio [c], vt moriens ſcriptis ad matrem codicillis rogaret eam, vt daret Cornuto ſeſtertia, vt quidam dicunt, centies, vt alii volunt, plus, et argenti facti pondera viginti, et libros circa ſeptingentos Chryſippi, ſiue bibliothecam ſuam omnem. Verum Cornutus ſublatis libris pecuniam ſororibus, quas frater haeredes fecerat, reliquit. Ceterum ſi SVIDAE [d] fidendum, noſter etiam in Romanae hiſtoriae monumentis condendis, verſatus eſt. Ita enim lexicographus: *Duo Romani hiſtorici fuerunt T. Liuius, cuius celebre et illuſtre eſt nomen et Cornutus. Hunc autem audio diuitem quidem fuiſſe, et librorum expertem, nihil vero praeclari habuiſſe. Tantum autem fuit auditorum diſcrimen in his viris audiendis, vt Cornutum quidem quam plurimi audirent, obſequii et aſſentationis cauſſa ad hunc virum confluentes, et propter haereditatis ſpem, quod nullos liberos haberet: Liuium vero pauci: ſed quorum aliquis erat vſus et qui animi elegantia et eloquentia praeſtabant. Et haec quidem tunc ita fiebant. Tempus vero et veritas - - hunc tanquam occultum theſaurum et multa eaque bona continentem demonſtrarunt T. Liuium nempe. Alteri vero illi diuiti et pecuniis circumfluenti Cornuto obliuionem offuderunt. Quare vel vnus vel potius nullus eum nouit.* Haec Suidas, qui Leptiten Africanum quidem eum fuiſſe aſſerit, ſi tamen rem recte aeſtimauerimus, more ſuo homonymos confundit. Vt taceamus enim Cornuti non ita periiſſe memoriam, vt ne vnus quidem eum norit, tempora non concordant. Liuium enim L. annis prius obiiſſe, quam in exilium

c) Vita Perſii l. c. d) loc. cit.

exilium missus est Cornutus, ex EVSEBII *Chronico* recte demonstrauit G. I. VOSSIVS [e]. Nec qui Cornuti meminere, huius rei mentionem faciunt. Recte itaque hunc Cornutum obscurum historicum a philosopho Stoico discernendum esse iudicarunt viri docti [f], licet incertum prorsus sit, quod ex tempore coniicit VOSSIVS [g], fuisse eum philosophi patrem. Sed nec ex aliis Cornuti iisque indubitatis scriptis aliquid superest, praeter libellum *de natura Deorum* sub Phurnuti nomine [h] primo quidem editum, postea vero recte Cornuto Stoico vindicatum, in quo mythologia Graecae Stoicae physiologiae, allegoriae in Stoicorum scholis receptae opera attemperatur, et theologia Stoica eleganti enarratur compendio. De cuius libelli historia consulendus est, qui diligenter eam enarrauit Io. ALB. FABRICIVS [i]. Aliter quidem visum veterum doctrinarum callentissimo viro THOM. GALEO [k], cui nitidam libelli editionem [l] debemus. Qui postquam de diuersis Cornutis docte egit, et hunc Stoicum ob humaniores literas et philosophiam magnum nomen in scriptis veterum obtinuisse ostendit, alium quoque Cornutum nobis enarrat Platonicum Stobaeo et Proclo laudatum. Hunc vero Platonicum huiusce libri *de natura Deorum* auctorem esse coniicit, eumque esse putat, quem toties Porphyrius laudat, et cuius μεταληπτικὸν scribendi modum Origenes et Proclus imitati sunt. Ast falli virum κριτικώτατον facile deprehendent, qui ipsum libellum attente legerint, in quo nihil est, quod non cum Stoica physiologia, animaque mundi per omnes partes diuisa exacte conueniat; sunt quaedam, quae a Platonica doctrina prorsus abhorrent. Quod vt vno alteroue tantum ex multis exemplo roboremus, en germanissimum Stoicum [m], Ἦν δέ ποτε, ὦ παῖ πῦρ τὸ πᾶν, καὶ γενήσεται πάλιν ἐν περιόδῳ. *Hoc autem vniuersum quondam o puer ignis fuit et certa quadam mundi revolutione peracta omnia in ignem denuo conuertentur.* Quibus in verbis Stoam non agnouisse, sed vidisse Platonicum aliquid virum in his literis summum, merito miramur. Tacemus etymologias et modum mythologiam veterem ad naturam rerum explicandam trahendi, in Stoica schola maxime receptum, et ab his tandem ad Platonicos Alexandrinos transeuntem. Alia, breuitatis caussa hic omittenda facile inuenient, qui auctoris opinionem, de Ioue siue anima mundi [n] a Platonica mundi anima longe diuersa, de ὕλη [o], de mundi generatione [p], de anima mundum permeante [q], et his similibus expendent. Addimus tantum, maioris euidentiae caussa fati descriptionem, totam a Chrysippo desumtam et Platonis doctrinae contrariam, qua *sempiternam* dicit [r] *fatum esse, et indeclinabilem quandam rerum seriem*

e) l. c. p. 137.
f) CASAVBON. ad l. c. Persii, FABRIC. l. c. p. 401. VOSSIVS l. c.
g) Ibid.
h) Idem quod Cornutus, vid. GALE praef. ad Opusc. mythol.
i) loc. citat. k) loc. cit.
l) Inter opuscula mythologica p. 139. seq. ed. Amstelod.
m) p. 176. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 625 n) c. 2. p. 141.
o) c. 5. p. 145.
p) c. 7. p. 149.
q) c. 11. p. 153. r) c. 13. p. 155.

riem voluentem ſemetipſam ſeſe atque implicantem per aeternos conſequentiae ordines ex quibus apta nexaque eſt. Qui vnicus locus libellum Stoico Cornuto vindicat. Sunt enim ipſa Chryſippi placita, a GELLIO [s] relata, ſatisque hinc probatur, Cornutum hunc Chryſippi libros habuiſſe et legiſſe, quos teſtamento a Perſio acceperat. Vtrum vero ab hoc Cornuto allegoriae methodum acceperit Origenes, vt viſum Galeo, qui in eo praeeuntem habet EVSEBIVM [t], iudicium erit penes eos, qui in Aegypto diu ante Cornutum hanc methodum inualuiſſe, Alexandriae autem literarum ſtudiis innutritum eſſe Origenem cogitare volunt. Exilium tandem paſſus eſt doctiſſimus philoſophus ſub Nerone, quod oris libertate imperatorem offendiſſet. Refert enim Dio [u], a Nerone in inſulam relegatum, et prope occiſum fuiſſe, quod, cum Nero plurimos iam libros verſibus ſcripſiſſet, de rebus geſtis Romanorum, et adulatoribus ſuadentibus quadringentos adhuc eſſet compoſiturus, monitus eſſet a Cornuto, nimios fore, neque a quoquam legendos: cumque neſcio quis obiiceret, Chryſippum, quem ipſe laudibus eueheret, et cuius ſectator eſſet Cornutus, etiam plurima volumina, ſcripſiſſe, reſponſum ferret, illa vtilia vitae hominum eſſe, haec autem inutilia nulliusque pretii. Et Suidas quidem ἀναιρεθέντα σὺν τῷ Μȣσωνίῳ dicit, quod cum ita intelligerent viri docti, *interfectum eſſe cum Muſonio*, fides ideo Suidae vapulauit doctiſſimo IONSIO [x]. Aſt licet ſupinam Suidae negligentiam multoties accuſauerimus ipſi, eum tamen heic loci ſine cenſura dimittendum putamus, eo quod τὸ ἀναιρεῖσθαι non ad mortem tantum, ſed exilium quoque referri poſſe, ſupra demonſtrauimus. Ceterum cum plures Cornuti apud veteres ocurrant [y], Stoicus a reliquis accurate diſtinguendus eſt. Quod leuiori forte labore fieret, ſi hodie legeretur *Cornuti hiſtoria*, quam ſcripſiſſe Lacharem ſophiſtam tradit SVIDAS [z].

C. Muſonius. §. IV. CAIVS MVSONIVS RVFVS, de cuius memorabilibus dictis factisque libellum ſcripſit Pollio Valerius Alexandrinus [a]. Tyrrhenus fuit, ſi PHILOSTRATVM [b] audimus, Volſinius, ſi SVIDAM [c], Tuſcum vocat TACITVS [d]. Parentem habuit Capitonem, vixitque ſub Nerone, Domitiano, Vitellio et Veſpaſiano imperatoribus [e]. Equeſtri ordine natum fuiſſe TACITVS [f] auctor eſt; hinc muneribus admotus publicis munitionibus praefectus eſt. Iuuenis bo-

s) L. VI. c. 2. Ab eo hanc Latinam definitionem verſioni ſuae intulit C. CLAVSERVS, quod non vidiſſe Galeum merito mireris.

t) Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 19.

u) L. LXII. p. 715.

x) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 247.

y) Vid. IONS. l. c. FABRIC. l. c.

z) In Lachares T. II. p. 419.

a) SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. qui tamen Pollionem antiquiorem ſub Pompeio M. viuentem, cum Alexandrino, ſub Hadriano florente more ſuo turpiter confudit, vid. IONS. de Script. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 246. Id etiam in Cl. STOLLII Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXXIV. p. 503. emendandum, et apud FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 406. pro Tralliano reponendum Alexandrinus.

b) Vit. Apollon. L. VII. c. 16. p. 297.

c) In Muſonius T. II. p. 579.

d) Annal. L. XIV. c. 60.

e) Ibid. c. 59. hiſtor. L. IV. c. 10.

f) Equeſtris ordinis ſtudium philoſophiae et placita Stoicorum aemulatum eſſe, ait TACITVS Hiſtor. L. III. c. 81.

bonarum artium ſtudiis vehementer ſe dedit, aitque SVIDAS [g], audiuiſſe Muſonium Hermogenem iuniorem ſophiſtam. In quo tamen in SVIDA accurationem merito deſideramus. Aut enim Muſonios, aut Hermogenes inter ſe confudit, temporum plane negligens. Hermogenes enim ſophiſta ſub imperatore M. Aurelio Antonino inclaruit, integroque ſeculo iunior Muſonio, huius praeceptor eſſe non potuit. Maxime vero ad philoſophiam Stoicam animum Muſonius applicuit: quod enim SVIDAS habet, fuiſſe eum diſcipulum Apollonii Tyanei, falſum eſt, et ex confuſione Muſonii Cynici, cum Stoico Muſonio enatum, vt ſupra iam notatum: nec familiaritas et conſuetudo quaedam ſectatorem et diſcipulum conſtituit, quemadmodum Muſonius quoque Cynicus, familiaritate iunctus Apollonio, Cynicus manſit, nec ad Pythagoreos tranſiit. Munitionibus vero praefectum Muſonium Stoicum fuiſſe, principia Stoica, quae ſecutus eſt, aliisque commendauit, ſatis demonſtrant. Quo pertinet, quod, TACITO [h] teſte, Plauto conſtantiam opperiendae mortis pro incerta et trepida vita ſuaſerit, id enim doctrinae Stoicae conuenienter dictum. Non audiendus itaque eſt Scaliger, qui Muſonium munitionibus praefectum a philoſopho Stoico diſtinguendum eſſe putat, quod recte reiecit IONSIVS [i], qui et ratiunculas Scaligeri profligauit. Magno vero animo diſſeminaſſe Romae praecepta Stoica non inter iuuenes modo, verum etiam inter ciues, quin et inter milites TACITVS [k] narrat, qui male hoc eueniſſe illi apud hos tradit, cum ſeditionem militum ſedare fuiſſet aggreſſus. Nec alia forte ratio eſt, quam imprudenter adhibita philoſophiae correptio apud Neronem, cur ab eo prope occiſus fuerit, et vir praeſtans ad Gyaras in exilium ire iuſſus ſit. Quod enim SVIDAS habet, Muſonium cum Cornuto ἀναιρεθῆναι, quod ita accepere viri quidam docti, occiſum eſſe a Nerone, ita intelligendum eſt, vt ſublatum e ciuitate, hominumque oculis dicat, vt ſupra in Cornuto iam obſeruatum. Certe exilio tantum a Nerone mulctatum eſſe veteres conſtanter tradunt [l]. Ex eo vero, annuente Veſpaſiano iterum reuocatus Romam venit, malorumque conſiliis inſolita animi magnitudine reſtitit, Egnatiumque Celerem, hominem bonis omnibus inuiſum ex vrbe ſemouit [m]. Quibus moribus tantam apud Veſpaſianum iniit gratiam, vt, cum Mucianus philoſophorum aduerſarius Veſpaſiano auctor eſſet, vt philoſophi Roma eiicerentur, omnes quidem philoſophi pulſi fuerint, ſolus autem Muſonius manſerit [n]. Nec dubium eſt, ſeruauiſſe ſub Veſpaſiano et Tito priſtinos honores, ſi verum eſt, quod Iudaeorum magiſtri tradunt, Muſonium Tyrrhenum, quem Turanum Rufum vocant, munitionibus praefectum Hieroſolymis ſolo aequatis aratrum ad teſtandam perpetuam deſolationem im-

g) In Hermogenes T. I. p. 860.
h) Annal. L. XIV. c. 59.
i) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 247.
k) Hiſtor. L. III. c. 81.
l) PHILOSTRAT. l. c. SVIDAS l. c. Auctor deſcript. Olymp. CCXI. an. 2. XIPHILIN. in Nerone.
m) TACITVS Annal. L. IV. c. 10. 40. Scholiaſtes Iuuenalis.
n) XIPHIL. et ZONARAS in Veſpaſ.

impressisse [o]. Fuisse autem Musonium ex illorum Stoicorum numero, qui non docendo modo, verum etiam viuendo philosophati sunt, ORIGENES [p] testatur, qui cum Socrate eum inter illos numerat, qui in philosophiae sectis mutata vita in melius adeo profecerunt, vt exemplo esse queant ceteris. Quod si superessent dicta et facta eius a Pollione, vti dictum, collecta, elegantissima certe doctrinae moralis, quam tradidit Musonius, facies pulchre eniteret. Eximia enim sunt quae sparsim apud veteres, praecipue apud STOBAEVM, ei tribuuntur, dicta atque praecepta, quae more Stoico perfectam virtutem postulant, quorum summam nobis exhibet collectam ex Stobaeo Cl. STOLLIVS [q]. Pleraque huc redeunt: Quemlibet diem reputandum pro vltimo, temperantiam voluptatem esse rationi conformem, et inter initia verae sapientiae numerandam. Vti vero eam victu tenui, abstinere a carnibus, quae bestias magis, quam homines decent, viuere iis cibis, quos natura suppeditat, puri sunt, et Deorum commercio non indigni, siccam vero animam praestant, tanquam optimam. Magno et excelso animo esse excipiendas iniurias, facilique perferendas patientia: exilium fortiter ferendum, cum nec solis, lunae, siderum, nec hominum vsus eripiatur: regi omnium maxime esse philosophandum: agriculturam cum philosophia coniungendam, vitandaque sophistarum vrbana, quae sectentur, otia: non obstare matrimonium philosophanti, eligendos autem esse ad id animos, qui et laboris patientes sint, et temperantiae, iustitiae aliisque virtutibus studeant, et concordiam ament, corpus autem sanum habeant. Praestandum parenti obsequium, verum non in iis quae iniusta sunt et turpia. Supellectili vtendum facile parabili, nec pretiosa: diuitem eum esse, qui nulla quidem re indigeat. Optimum senectutis pariter atque iuuentutis viaticum esse, naturae conuenienter viuere, id est virtutem sequi &c. Maxime vero commendari meretur fragmentum, quod ex libro eius *de exercitatione* nobis seruauit STOBAEVS [r], quod integrum ab omnibus illis legi optamus, qui veram philosophiae indolem exoptatumque fructum assequi cupiunt. Monet hic inter egregia multa: „Virtutem non esse scientiam tantum contemplatiuam, sed etiam actiuam, sicut et medicinam „et musicam; virum enim bonum eum esse futurum, qui non praecepta „tantum ad virtutem pertinentia edidicerit, sed secundum eam quoque „enixe exerceatur atque quam diligentissime. Atqui tanto magis conuenire, exerceri futurum philosophum, quanto maior atque difficilior est „philosophia quouis alio studio. Siquidem alias quidem artes ipsarum „cupidos accedere animis non prius corruptis, quique contraria his, quae „discenda sunt, antea non didicerint: philosophaturos autem prius multis correptos modis impletosque malitia, sic ad virtutem se conferre, hanc-

o) Vid. IONSIVS l. c.

p) Adu. Celsum L. III. p. m. 156.

q) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXIV. p. 203. seqq.

r) Serm. CXVII. p. 368. seqq. ed. Wechel.

„hancque ob cauſſam quoque maius exercitium requiri. Quoniam au-„tem homo non anima ſolum, nec ſolo corpore conſtet, ſed compoſitum „quiddam exiſtat ex vtroque, ideo neceſſe eſſe exercentem ſe vtriusque „curam habere, magis quidem praeſtantioris partis, vt decet, animae, „alteram tamen non negligere, corpusque philoſophantis ad officia recte „conſtituere; eſſe enim exercitium aliquod animae ſimul et corporis „commune, idque fieri, ſi nos aſſuefaciamus ad rigorem, calorem, „ſitim, famem, victus tenuitatem, cubilis duritiem, abſtinentiam rerum „ſuauium, et moleſtarum tolerantiam, quoniam hiſce et corpus robore-„tur, et anima ad fortitudinem exerceatur. Animae autem ſolius exer-„citationes eſſe, faciles ſibi et in promtu demonſtrationes parare, quibus, „quae in ſpeciem bona videantur, talia non eſſe, nec mala eſſ quae ita „videantur, quae vero reuera bona et mala ſint, cognoſcatur; deinde et „mala fugere et bona proſequi omni ſtudio. Oportere vero exercentem „ſe conari, vt vincat ſe ipſum, adeo ne voluptati applaudat, neque la-„borem auerſetur, et vitae non nimis cupidus ſit, nec mortem metuat: „et pecuniam accipere non maioris faciat, quam erogare.“ Eſſe in his quaedam, quae μετεωρολογίαν Stoicam ſapiunt, adque ſapientis perfecti ideam philoſophum effingunt, naturam ipſam exuentem, non negamus. Laudandum tamen ſummopere, quod virtutis exercitationem, tanquam praeſtantiſſimam philoſophiae partem philoſopho commendauerit, cum eo tempore philoſophi plurimi fuerint, quos μέχρι τȣ λέγειν ἄνευ πράττειν philoſophari indignatus eſt Epictetus. Forte et tributa ſunt Stoico Muſonio quaedam, quae a Cynico dicta ſunt, quos inter ſe frequenter confudiſſe veteres in *praecedente ſectione* oſtendimus. Cum enim eodem vterque tempore eodemque loco philoſophatus ſit, animum quoque ingentem orisque libertatem ſolito maiorem expreſſerit, facile potuit vni adſcribi, quod ab altero dictum eſt. Quamquam, ſi verum fatendum, ea, quae imprimis de temperantiae victusque ratione dura admodum, et ab omni conſuetudine abhorrentia Muſonio tribuuntur, rectius forte ad Cynicum, quam Stoicum, referuntur: qua in re tamen certum nihil eo magis definiri poteſt, quo magis Cynici a Stoicis ſola toga diſtabant, et conueniebat fere vtriusque philoſophia moralis. Muſonium ſub Ioiano et Valentiniano viuentem [s], quem veteres paſſim appellant, Stoicum item Muſonium a Longino memoratum [t] ab hoc noſtro aetas diſtinguit.

§. V. CHAEREMON Aegyptius fuit, patria potiſſimum eruditione clarus, ἱερογραμματεὺς enim a Porphyrio [u] vocatur, ſcripſitque *hieroglyphica* et *res Aegyptiacas* [x]: extatque hodie inſignis eius locus de *Chaeremon.*

s) SVIDAS in Muſonius T. II. p. 379. PHOTIVS Cod. CCXLIII. p. 608. AMMIAN. MARC. L. XXVII. c. 8. EVNAPIVS in Proaereſio p. 161.

t) Apud PORPHYR. vit. Plotini c. 26. ſ. 6. p. 129.

u) Apud EVSEB. Praep. L. XI. c. 57. L. V c. 10.

x) Conf. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 1. p. 164. VALESIVS ad EVSEB. p. 123.

de ſacerdotibus Aegyptiis apud PORPHYRIVM [y]. Sed philoſophiae quoque Graecae, more Alexandrinorum daturus operam, ſectae, quae illo tempore reliquos antecellebat, Stoicae nomen dedit, et philoſophiae quoque naturali operam impendit, vt ex libro *de Cometis* patet, ad quem prouocat ORIGENES [z], quemque ſine dubio laudat quoque SENECA [a], apud quem pro Charimandro Chaeremonem legendum eſſe, viris doctis [b] viſum eſt. Memorat quoque Chaeremonem Stoicum MARTIALIS [c], pauperrimum vitae genus ſectantem his verbis:

Quod nimium laudas, Chaeremon Stoice, mortem
Vis animum mirer ſuſpiciamque tuum,
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus anſa,
Et triſtis, nullo qui tepet igne, focus.
Et teges et cimex, et nudi ſponda grabati,
Et breuis atque eadem nocte dieque toga.
O quam magnus homo es, qui faece rubentis aceti
Et ſtipula et nigro pane carere potes &c.

Sed poni hic Chaeremonem pro Stoico quouis in ſumma inopia rerum huius vitae mortis contemtum affectante, vix dubium videtur [d]. Tanta enim paupertate hunc Chaeremonem Alexandrinum fuiſſe preſſum, nullo modo veriſimile eſt, cum ſatis ſplendidis praefuerit muneribus. Alexandrinae enim bibliothecae praefectum fuiſſe teſtatur SVIDAS [e], qui et alio loco [f] tradit, fuiſſe eum praeceptorem Neronis cum Alexandro Aegeo; Dionyſio diſcipulo eius, in cura bibliothecae gerenda eum ſequente. Qui tamen cum ei ſucceſſerit in aula quoque Neronis, cui ab epiſtolis, legationibus et reſponſis fuit, et ad Traianum vſque vixit [g], recte inde colligitur, non diu in aula Neronis Chaeremonem vixiſſe, et ſenecta anniſque grauem deceſſiſſe. Narrat alium Chaeremonem, qui aſtronomiae peritus videri cupiens cum Aelio Gallo Alexandria iter fecit, turpiterque ſe dedit STRABO [h], quem cum Stoico eundem eſſe putat VOSSIVS [i]. Aſt nec hominis inepti mores nec tempora nimis a Neronis aetate remota cum praeceptore imperatoris principis conueniunt [k].

Scriptores vitae L. Ann. Senecae.

§. VI. Nemo tamen inter Stoicos maiori vel naturae donorum, vel munerum ſplendoris vel eruditionis philoſophicae claritatis vel vitae mortisque circumſtantiarum plane ſingularium luce coruſcauit, quam LVCIVS

y) περὶ ἀποχῆς L. IV. p. 360. ſeq.
z) L. I. p. 46. adu. Celſ. Oſtendit in eo, cometas interdum laetos quoque habuiſſe euentus.
a) Qq. nat. L. VII. c. 5.
b) VOSSIVS et VALESIVS ll. cc.
c) L. XI. ep. 57.
d) Idem viſum FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 392.
e) In Dionyſ. Alex. T. I. p. 598. conf. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 18. p. 101.
f) In Alex. Aegeus T. I. p. 105.
g) SVID. in Dionyſ. l. c.
h) L. XV. p. 806.
i) loc. cit.
k) Diſtinguit etiam vtrumque FABRICIVS loc. cit.

CIVS ANNAEVS SENECA, in cuius ſcriptis magna nobis ſapientiae Stoicae pars ad noſtram vsque aetatem integra ſeruata eſt, dignus propterea, cuius hiſtoria paulo curatius enarretur. Quod inter veteres neminem praeſtitiſſe, quamuis magna inter eos Senecae fama fuerit, merito miramur. Recentiorum e contrario diligentia in eo valde occupata fuit, vt res nobis Senecae vel generales vel ſpeciales exponerent. Inter quos palmam merito, reliquis praeripuiſſe cenſendus eſt IVSTVS LIPSIVS, Stoicae philoſophiae admirator nouus, qui cum ſcriptis Senecae multam lucem affundere cogitaret, non tantum philoſophiam Senecae eleganti tractatione *de philoſophia et phyſiologia Stoica* illuſtrauit, ſed ſcriptis quoque *eius vitam* praepoſuit. [l]. Quem campum cum occupatum a Lipſio videret vir doctus, ANDREAS SCHOTTVS, ne inutilem nauaret circa Senecae hiſtoriam operam, vitam eius, editioni ſcriptorum Senecae praemittendam [m] ita enarrauit, vt non tam fatorum eius, quam ſcriptorum enarraret hiſtoriam, et qua occaſione quibusque circumſtantiis ſingula conſtruxerit, exponeret: qua ratione multa dicta ſunt, quae Senecae hiſtoriae librisque haud contemnendam lucem foenerantur. Idem porro ſaxum quoque voluit M. ANTONIVS DELRIO, qui *prolegomenis ad ſyntagma tragoediae Latinae* [n] vitam Senecae inſeruit. His addi poſſent alii, enarrarique FRANCISCI SALVATORIS [o], IO. SCHILDII FR. PETRARCHAE aliorumque labores, niſi pleraque occupaſſet laudabilis induſtria et eruditio praeſtantiſſimorum virorum IO. ALBERTI FABRICII [p] et SEVERINI LINTRVPII [q], quibus iungenda, quae de Seneca collegit NICOLAVS ANTONIVS [r]. Nos ipſos maxime conſulemus fontes, ſcripta nempe Senecae et Taciti, ad ea potiſſimum reflexuri, quae ad hiſtoriam philoſophicam pertinent, et nobis Senecam ſuis coloribus depictum ſiſtent philoſophum.

§. VII. LVCIVS ANNAEVS SENECA patriam habuit Cordubam veterem florentemque Romanorum coloniam in Hiſpania Baetica, vnde nobilitas eius originem cepit. Eam enim, Marcelli opus, gloria et potentia auctam eſſe, regionis bonitate, et amplitudine et fluminis Baetis vſu iuuante ait STRABO [s]. Qui et porro addit: habitaſſe hanc Cordubam ab initio ſelectos Romanorum et indigenarum; vnde etiam colonia Patricia, teſte PLINIO [t] dicta eſt, vel quod patricii generis homines eo commigraſſent, vel quod ſplendida et diues patres etiam reipubli- *Senecae vita.*

l) Vtimur nos editione Lugd. Batau. 1619. 8. edita.

m) Eſt nobis ad manus editio Geneuenſis, 1665. 8. vbi T. II. haec vita vel potius hiſtoria literaria Senecae legitur.

n) L. II.

o) Vid. Giornali de letterati 1674. p. 12.

p) Biblioth. Lat. T. III. p. 496. ſeqq.

q) In praef. ad SVANINGI theologiam Senecae 1710. 4. conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 485. ſeqq.

r) Biblioth. Hiſpan. vet. T. I. p. 22. ſeqq.

s) L. III.

t) L. III. c. 1. hiſt. nat.

publicae Romanae daret, quos Augusti tempore ex prouinciis quoque adscitos fuisse constat [u]. Patrem habuit Marcum Annaeum Senecam, equestri et prouinciali loco ortum [x], et declamatorio orationis genere celebrem, qui declamatoris nomine a filio philosopho distingui solet, famamque et propria et filiorum eruditione sibi comparauit, cuius declamationes ab ipso collectae et ab illo praeloquiis interstinctae hodie leguntur. De quo tamen in historia eloquentiae Romanae pluribus agendum [y]. Matre genitus est Heluia, ad quam consolatoriam misit, cum in Corsicam esset relegatus [z], ex qua magni animi atque ingenii feminam fuisse, liquet. Natum fuisse sub Augusto, recte inde colligitur, quod se circa diui Augusti secessum vidisse in aëre flammam ingentis pilae specie memorat [a], quae tamen in ipso cursu suo dissipata est. Puerulus natus Cordubae, materterae manibus Romam perlatus est, illius pio maternoque nutricio per longum tempus aeger conualuit [b]. Euenisse hoc colligit LIPSIVS [c] decimo quinto, aut circiter, anno ante Augusti excessum, argumento ab adolescentia Senecae in Tiberio principatum incidente, vt ipse ait [d] sumto, idque eo tempore, quo aliena sacra mouebantur, quem annum fuisse Tiberii quintum ex TACITO [e] inferri potest. Fratres habuit duos, sorores nullas, trium enim liberorum matrem Heluiam vocat [f]. Fuere hi tres praeter Lucium Annaeum, M. Annaeus Nouatus, et L. Annaeus Mela, vt ex controuersiarum inscriptionibus liquet. Maximus fratrum a Iunio Gallione adoptatus nomen Gallionis suscepit, et egregii declamatoris, titulum meruit [g]. Frater minimus equestri tantum dignitate conspicuus, Lucanum filium genuit grande adiumentum claritudinis, vt TACITO audit, de cuius vita et carmine epico, studioque philosophiae Stoicae in Cornuti conuictu *vitae eius* ad SVETONIVM auctorem referri solita videnda [h]. Vbi ex diuturno morbo, quo cum conflictatus est diu, conualuit, mature ad discendas literas adductus est, et in elegantissimarum artium studiis ingenium optimum adoleuit. Et in eloquentia quidem ipsum parentem praeceptorem habuit, vt ex *controuersiarum praefatione* ad filios, docta sane bonaeque frugis plena potest colligi, ex ea enim patet, Marcum Annaeum filiis iuuenibus eloquen-

u) Hoc LIPSIO l. c. c. I. p. m. 17. placet, sed dubium, an non ante hoc tempus iam nomen coloniae Patriciae obtinuerit, et an non ibi consederint milites patricii Hispanis foeminis mixti?

x) Generis sui meminit in oratione ad Neronem quam exhibet TACITVS Ann. L. XIV. c. 54. vbi ait: „Egone equestri et prouinciali „loco ortus proceribus ciuitatis annumeror? „inter nobiles et longa decora praeferentes mea „nouitas enituit.„ Haec ad patrem equestri ordine demum auctum referri putat LIPSIVS l. c. ast pertinere ad ipsum Senecam patriciis viris in aula Neronis praelatum, series verborum ostendit.

y) Conf. LIPS. l. c. c. I. p. 19. Elect. L. I. c. I. ANDR. SCHOTTVS in dedicatione editioni declamationum, quam is curauit, praemissa. NIC. ANTON. Bibl. Hisp. vet. L. I. c. 4. aliique.

z) Conf. SCHOTTVS vit. Senec. p. m. 11.

a) Qq. nat. L. I. c. 1.

b) Consol. ad Helu. c. 16.

c) l. c. c. 2. p. 19.

d) Epist. 108.

e) Annal. II. fin.

f) cap. 2.

g) EVSEBIVS in chronic.

h) Dictum de eo Sect. I. quantum ad nostrum institutum pertinet.

quentiae ſpecimina ex optimis auctoribus collecta imitanda exhibuiſſe. Etſi vero eloquentia forte ſuperabatur a Gallione fratre, cuius eloquentiam adeo ſuauem fuiſſe, STATIVS indicat, vt canat:

Hoc plus, quam Senecam dediſſe terris
Et dulcem generaſſe Gallionem,

Auctorque *dialogi de cauſſis corruptae eloquentiae* tinnitus Gallionis memoret; ingenio tamen ad ſublimiora elato magno ſe impetu philoſophiae dedit ſtudio, caſſasque ſine re et virtute voces, licet ſonantes et pulchras, horruit. Id quod patri, eloquentiae fama filiis nomen quaerere cupienti, et natura auerſo a philoſophia animo diſplicuit, impedire is in feruentis ingenii adoleſcente non potuit, cum animi indoles maxime ſeria ad ardua quaeuis et ſeuera ferretur. Sotionem itaque praeceptorem elegit, hominem quidem Pythagoreum inſtitutum ſequentem, philoſophiam tamen, quae mores format, ad Stoicorum ſimul placita attemperantem, vt ſupra *ſectione ſecunda* [i] de eo dictum. Sub hoc praeceptore *maiori ſe impetu ad philoſophiam iuuenem acceſſiſſe quam ſenex pergat*, fatetur, et ipſe narrat [k], quem ſibi amorem Pythagorae iniecerit Sotion. Qua de re tamen cum prolixe ſatis ſupra actum ſit, ibi dicta otioſe repetere nolumus. Aſt vel diſciplinae auſteritate, vel deferueſcente adoleſcentiae impetu, vel Attali philoſophi Stoici haud incelebris diſciplina commotus ad Stoicos tranſiit, ita tamen, vt aliis quoque philoſophis operam locaret, ſtatueretque pretium. Nam et Papirium Fabianum audiuit [l], et Demetrium Cynicum admiratus eſt atque ita coluit, vt iam in aula verſatus cum eo conuerſaretur. Quin nec ſcripta philoſophorum omnium ſectarum neglexit, ſed ad caſtra eorum, non vt transfuga, ſed vt explorator acceſſit, adeo vt nec Epicurum, tantopere quidem Stoicis inuiſum, negligeret, et quae bene dicta ab eo eſſent, probaret reciperetque. Ex quibus de quaeſtione iam iudicium fieri poteſt: vtrum Seneca philoſophis ſectariis, an eclecticis ſit adnumerandus? Qua de re, vt diſtincte rem exponamus, primo quidem notandum monemus, abhorruiſſe Senecam ab eo ſectariae philoſophiae genere, quod ſeruili quaſi iugo vni ita ſectae adhaeret, vt ex nulla alia veritatem, licet manifeſtam, recipere patiatur, nec ſibi iudicium ſeruet vllum. Egregie prorſus noſter [m]: *Qualeſcunque ſunt* (libri mei) *tu illos ſic lege, tanquam verum quaeram adhuc non ſciam, et contumaciter quaeram. Non enim me cuiquam mancipaui, nullius nomen fero: multum magnorum virorum iudicio*

credo,

i) §. V. k) Ep. 108.

l) Epiſt. 100. vbi Lucilio, compoſitionem Fabiani Papirii reprehendenti, reſpondet, huncque philoſophum vehementer laudat. Imprimis laude digna ſunt, quae de illo affert: „Ad „profectum omnia tendunt et ad bonam men„tem, non quaeritur plauſus. Cum audirem „certe illum talia mihi videbantur, non ſolida, „ſed plena, quae adoleſcentem indolis bonae at„tollerent, et ad imitationem ſui vocarent, „ſine deſperatione vincendi. Quae mihi adhor„tatio videtur efficaciſſima. Deterret enim, „qui imitandi cupiditatem modo fecit, ſpem „abſtulit.„ Egregie hoc dictum ad vitandam meteorologiam Stoicam.

m) Ep. 45.

credo, aliquid et meo vindico. Nam illa quoque non inuenta ſed quaerenda nobis reliquerunt. Et alibi luculentius [n]: *Sed ne te per circuitus traham, aliorum quidem opiniones praeteribo, nam et enumerare illas, longum eſt et coarguere, noſtram accipe. Noſtram vero cum dico, non alligo me ad vnum aliquem ex Stoicis proceribus. Eſt et mihi cenſendi jus. Itaque aliquem ſequar, aliquem iubebo ſententiam diuidere. Fortaſſe et poſt omnes citatus nihil improbabo ex his, quae priores decreuerint, et dicam: hoc amplius cenſeo. Interim, quod inter omnes Stoicos conuenit, rerum naturae aſſentior: ab illa non deerrare, et ad illius legem exemplumque formari, ſapientia eſt.* Feciſſe haec Senecam, quae faſſus eſt ſe facere, paſſim oſtendit, et ſe Stoicorum decretis ſuperſtitione coeca non addictum eſſe relictis eorum placitis [o] demonſtrauit. Nec obſtat, quod Stoicos noſtros vocat [p], Chryſippum noſtrum [q], Cleanthem noſtrum [r], Poſidonium noſtrum [s]; nam haec non ad deſignandam ſectam dixiſſe, ex illo patet, quod et Epicurum noſtrum [t] et Demetrium noſtrum [u] nominat, quamuis nec Epicureae ſectae, nec Cynicae eſſet addictus, videturque ſuos dixiſſe eos philoſophos, quos prae aliis legit amauitque, licet totum eorum ſyſtema non ſemper eſſet amplexus. Et haec quidem ita ſe habere, dicta ſatis probant. Non tamen haec obſtant, quo minus Stoicum ſyſtema ſecutum eſſe Senecam, Zenonisque adhaeſiſſe placitis, dici poſſit, ſi de tota philoſophia Senecae iudicandum. Cuncta enim Stoicis nituntur principiis, doctrinamque porticus, quoad dogmata primaria, exacte referunt. Ita v. g. Deum et materiam vnum eſſe totum dicit, ex quo res omnes partes ſint atque membra [x]; Totum illud diuidit in partem agentem et patientem [y]: Deum corpus eſſe aſſerit [z]; et tamen ſpiritum dicit infinitae potentiae et perfectionis [a]. Mundum porro, Deum, naturam, idem eſſe ſtatuit [b]; Deumque mundi eſſe animam agnoſcit, quae vbique praeſens ſit [c]. Quin et Deum fato ſubiicit [d], et ex nexu fati, decretoque Dei prouidentiam deriuat [e]. Genios etiam ex anima mundi ponit [f], eosque in Deum reductum iri tradit [g]. Materiam porro aeternam, et perpetuo fluentem admittit [h], exundationesque et incendia mundo finem allatura inducit [i]. Quibus parca manu datis addi poſſent longe plura, niſi actum iam id eſſet *tomo primo* [k], vbi Stoicae philoſophiae, quod exſtruximus, aedificium, Senecae paſſim aſſertis inaedificauimus. Quo labore defunctus quoque eſt I. LIPSIVS, qui in conſtruenda explicatione *phyſiologiae Stoicae* ad Sene-

n) De vita beata c. 3.
o) Vid Ep 33. 48 58. 94. de vita beata paſſim, Qq. nat. L. VII. c. 22 alibi.
p) Ep. 117.
q) De benefic. L. II. c. 17.
r) Epiſt. 107.
s) Epiſt 113.
t) Epiſt. 107.
u) De benef. L. VII. c. 2.
x) Ep. 97.
y) Ep. 65.
z) Ep. 89.
a) De benefic. L. IV. c. 7.
b) Ibid.
c) Ep. 41.
d) De prouid. c. 5.
e) Ep. 75.
f) Ep. 111.
g) Ep. 9.
h) Conſolat. ad Marciam c. vlt. ep. 58.
i) Qq. nat. L. III. c. 29.
k) L. II. c. 9.

Senecam potissimum respexit. Ex his vero de Senecae philosophia iudicium fieri sine magno labore potest. Quae enim de ea dicta sunt, apertum faciunt, a Stoica eum quidem doctrina totoque quod porticus exhibuit, systemate non recessisse, et hinc recte inter Stoicos referri, ast suo tamen iudicio vsum esse, nec ita auctoritati Zenonis adhaesisse, vt vnquam ab eo recedere, vel propriis etiam rationibus vti non auderet: inclinasse etiam ad syncretismum philosophicum, qui cum caput semel in Aegypto extulisset, totum fere Romanum orbem magnis passibus peragrauit, et iam tum Romae quoque manifestare se coepit: aequo praeterea fuisse animo, nec ita reliquas sectas condemnauisse omnes, vt non multa ab earum philosophis praeclare vereque dicta esse crederet, adeoque obiecto sectario odio sine praeiudicio, quae ab aliis familiis in philosophia dicta erant, expenderet, quaeque vera esse deprehenderat, admitteret. Quo imprimis animo Senecam erga Epicurum vsum esse, vidisseque multa in hortis Epicuri non contemnenda, quae porticus reiecerat et traduxerat, in Epicuri historia demonstrauimus [l]. Nec alia forte ratio est, cur Seneca quem tamen acerrimum Stoicum vocat LACTANTIVS [ll], FABIO [m] audiat in philosophia parum diligens, nisi quod systematis, cui adhaerebat, rationem non semper habuisset, et ab eo paulisper interdum recessisset. His igitur studiis intentus Seneca puer apud Stoicum philosophum vt ipse ait, sedit; pater tamen consilium interuertit caussasque agere iussit, quas diu actitasse et Caii etiam temporibus magna eloquii gratia et fama, putat LIPSIVS [n]. Quod an verisimile sit, iudicet lector ex his SENECAE [o]: *Quid enim non modo est, si recorderis? modo apud Stoicum philosophum puer sedi, modo caussas agere coepi, modo desii velle agere, modo desii posse: infinita est velocitas temporis.* Illud probabile, hecticum corporis habitum ad perferendos orationis forensis impetus vires ei denegasse. Gloriam tamen haud exiguam sibi comparasse eloquentia sua, dubium non est, quae licet displiceret auribus delicatis, *vim tamen mentis, pectusque, quod disertos*, Quintiliano iudice, *facit*, probauit, hisque artibus se commendauit maxime.

§. VIII. Eruditione ita clarus Seneca, et dicendi quoque peritia celebris, cum latum clauum sumsisset, ad honores in republica adspirauit. Quaesturam itaque primo nactus est [p], incertum quo tempore, sicque honoribus auctus vxorem quoque duxit. Et bis quidem nupsisse, recte inde infertur, quod ante ductam Paullinam filios pariter atque vxorem memorat [q]. Paullinae vero coniugium post exilium demum iniit, quam — *Fata Senecae.*

quam

l) Vid. ep. 18. 21.
ll) I. I. c. 5.
m) Instit. orat. L. X. c. 1. conf. de Senecae philosophia LIPS. manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. 18. 102. et post hunc multi alii.
n) l. c. c. 3. p. 21.
o) Ep. 100. coll. ep. 49.
p) Consol. ad Helu. c. 16.
q) Ep. 13. de Ira L. II. c. 36. qui liber ante exilium scriptus est.

quam nobilem senex iam duxit et potens in aula, quamque fidam sibi [r] in morte quoque sociam expertus est. Qualem vero posthaec vitam vixerit, nec ipse prodidit, nec vllus alius, meritis tamen atque eruditione se in aula imperatoris commendasse dubium non est; gratiosum etiam inter principes viros atque feminas fuisse, inuidia, quae ob id ipsum illi conflata est maxima dubitare non sinit. Claudio enim imperii habenas tenente, cum Messalina vxor, concepto grauissimo in familiam Caesarum odio ferre non posset, reuocatam ex exilio Iuliam, Germanici filiam, M. Vinicii coniugem, impudicae et intolerabilis superbiae feminae se non subiicientem, animum attollere, Caesarisque frui gratia, confictis criminibus, denuo in exilium eam exegit, in quo periit [s]. Cui violentiae cum varii quaererentur praetextus, caussaeque speciem habentes veri excogitarentur, accusata illa adulterii, Seneca quoque, tanquam inter adulteros deprehensus in Corsicam insulam relegatus est, tanta suspicione criminis, vt adulterii facinus tanquam rem notam exiliumque ea de caussa illi indictum ei exprobrauerit Suilius apud TACITVM [t]. In hoc exilio vixit annos circiter octo, si ipsum audis, satis feliciter et tranquille philosophiae literisque elegantioribus totus deditus. Ita enim de statu vitaque sua ad matrem [u] ex Corsica: *Qualem me cogites, accipe: laetum et alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimae, cum animus omnis cogitationis expers, vacat operibus suis, et modo se leuioribus studiis oblectat, modo ad considerandam sui vniuersique naturam, veri auidus, insurgit.* Qua de re pulchre differentem introduxit auctor Octauiae tragoediae [x], quae perperam nostro tribui solet:

Melius latebam procul ab inuidiae malis
Remotus inter Corsici rupes maris,
Vbi liber animus, et sui iuris mihi
Semper vacabat, studia recolenti mea.
O quam iuuabat (quo nihil maius parens
Natura genuit operis immensi artifex)
Coelum intueri solis et currus sacros.

Talem vero non fuisse, qualem Stoica iactantia et hypocrisi vsus se simulauit, haud obscure in *consolatione ad Polybium* [y] prodidit, plena humili adulatione Caesaris, indigna tanto philosopho, qui, *si tristitia quicquam profecturus sit, non recusare se ait, quicquid lacrymarum fortunae suae superfuerit, amici affundere fortunae.* Quae cum abiecte nimis et demisse scribantur, dubium fecere LIPSIVM [z], an non scriptum illum penitus abiiciendum, et Senecae abiudicandum. Quasi vero

r) Ep. 104.
s) SVET. in Calig. c. 19. in Claud. c. 29. DIO L. LX. DE SERVIES femmes des douze Cesars P. II. p. 294.
t) L. XIII. Ann. c. 42.
u) cap. 4.
x) Act. II. Sc. I. v. 381. seqq.
y) c. 21. seqq.
z) l. c. p. 25.

ro Stoicae virtutis inconſtantia et ſimulata tantum fortitudo multis exemplis non conſtaret, vel a Seneca, humanum aliquid ea in re pati, fuiſſet alienum. Sane hoc in tanto philoſopho probari nemo ſanus poterit, quod quem dicto loco in exilio poſitus eiusque gratiae indigens tantis laudibus extollit, Claudium, poſt mortem ceſſante eius potentia acerbiſſima ἀποκολοκυνθώσεως ſatyra traduxerit, et conuiciis proſciderit. Non caruere tamen effectu blanditiae Agrippinae, quae in Meſſalinae locum in thoro imperatoris ſucceſſerat, operam interponente ſuam. Ea enim narrante TACITO [a] *exilii veniam pro Annaeo Seneca, ſimul praeturam a marito impetrauit, laetum in publicum rata, ob claritudinem ſtudiorum eius, vtque Domitii pueritia tali magiſtro adoleſceret, et conſiliis eiusdem ad ſpem dominationis vteretur.* Qua in re arcanas quoque, ad quas reſpexit Agrippina, valuiſſe rationes, idem non negat, quod tanto beneficio memoria iniuriae ſibi deuinctum, et implacabili in Claudium odio ductum Senecam fidum ſibi filioque fore crederet. Applaudiſſe populum reuocationi tanti viri, ſtudiorum claritudo, quam ei Tacitus tribuit, ſatis prodit, ſpeque ſine dubio enutritum ſuadet fore, vt in optimos mores ſub tanto magiſtro Domitius adoleſceret, conſiliisque eius nixa olim potentia felicitatem imperii promoueret. Nec decipi paſſus eſt hanc populi Romani ſpem Seneca, qui tanto praefectus regendi principis muneri in id philoſophiae atque prudentiae artes intendit omnes, vt, quem ſatis nouerat lubricum et voluptatibus deditum, ac ad magnos impetus pronum principis animum, vinculis quaſi conſtringeret, et temperamento in vitiorum ſtudia ruenti ſe eo modo opponeret, quo nec principis animus exaſperaretur, nec malis, quae aula ſuppeditabat exemplis corrumperetur. Quod feliciter initio ceſſit, Afranio Burrho, praetorio praefecto, ſociam cum Seneca manum iungente. *Hi enim*, teſte TACITO [b], *rectores imperatoriae iuuentae, et pari in ſocietate potentiae concordes, diuerſa arte ex aequo pollebant. Burrhus militaribus curis et ſeueritate morum: Seneca praeceptis eloquentiae et comitate honeſta; iuuantes inuicem, quo facilius lubricam principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent.* Et hoc tanta felicitate factum, vt quamdiu vterque operi manus admouiſſet, a recto tramite non deflecteret Nero; quod vero Burrho mortuo, Senecaeque auctoritate apud principem poſt haec valde imminuta factum eſſe notat TACITVS [c]. Tam propinquus autem cum ſummis rerum gubernaculis fuerit Seneca, nec honores nec opes ei defuiſſe, facile intelligitur. Et conſulatu quidem fuiſſe functum veteres teſtantur, ſed extraordinario, conſulibus ſuffectis A. V. DCCCXV, ſi faſtis credimus, quem tamen annum falſum eſſe vidit LIPSIVS, [d]. Maxime vero ab exilio reuerſus in ſplendore ſtatim eſſe, et ampliſſimis opibus affluere coepit, cum

a) Annal. L. XII. c. 8.
b) Ann. L. XIII. c. 2.
c) L. XIV. c. 52.
d) L. c. c. 4. p. 22.

cum iam pater locupletes filios reliquisset, quam ob rem matrem ipse laudat [e]. In aula vero positus, immensis diuitiis potitus est, Nerone eum facultatibus supra modum augente. Ita enim ipse ad principem [f]: *Tu gratiam immensam innumeram pecuniam dedisti, adeo vt plerumque intra me ipse voluam, vbi est animus ille, modicis contentus? Tales hortos instruit, et per haec suburbana incedit, et tantis agrorum spatiis et tam lato foenore exuberat.* Id quod inimicis et obtrectatoribus largam criminandi Senecam occasionem dedit, tanquam ingentes et priuatum supra modum euectas opes adhuc augeret, quodque studia ciuium in se verteret [g]: hortorum quoque amoenitate et villarum magnificentia, quasi principem supergrederetur. Suilius ei etiam obiecit [h], qua sapientia, quibus philosophorum praeceptis intra quadriennium regiae amicitiae termillies HSS [i] parauisset. Ita vero et imperatoris fauor, et foenus, quod ex elocata pecunia receperat [k], eum ditabant. Verum et alia magnificentiae in Stoico philosopho prorsus insolitae specimina narrant veteres, villas regio splendore conspicuas, domum in vrbe, quae nomen apud posteros tenuit, quingentas mensas e cedro cum eburneis pedibus similes omnes et aequales [l], et quae alia fuerunt immensarum diuitiarum Senecae testimonio, vnde IVVENALIS [m]

Senecae praediuitis hortos

memorat. Sed ex Paullinae quoque facultatibus multum ei accessisse dubitandum non est. Valde haec exacuisse inimicorum inuidiam, iudicabit, nobis non monentibus, quicunque aulae nouit mores, rerumque sub Nerone non plane ignarus est. Hinc obiecta ei apud principem potentia nimia, euectaeque supra modum priuatum opes, studia ciuium in se conuersa, magnificentia villarum principem quasi supergressa, Italia et prouinciae foenore eius exhaustae, eruditio principis contemta, et quae alia fuerunt, enarrata a TACITO [n], nec Senecae ignota, qui vt ab his obtrectationibus se liberaret, non tantum librum *de vita beata* scripsit, sed missionem quoque flagitauit quidem, non vero impetrauit. Alienasse haec animum Neronis a Seneca, cuius tamen consiliis et opera haud exiguam imperii partem debebat, verisimile, maxime tamen obiecta libidini et saeuitiae imperatoris repagula, animum monitori asperum in Senecam armauerunt. Quo magis enim incrementa capiebat furentis libidinis infrunita apud Neronem licentia, eo magis moderatori suo inimicum factum esse illius animum disciplinae amplius non patientem necesse erat. Mature id sensit Seneca, et praeuidit, quanta ex eo in illius caput insurgere tempestas posset. Vt itaque inuidiae cederet, non tantum dimitti se ab aula et reddi philosophiae suae imperatorem rogauit,

e) Consol. ad Helu. c. 2.
f) Ann. L. XIV. c. 53.
g) Ibid.
h) Ann. L. XIII. c. 42.
i) Septuagies quinquies centena millia Philippicorum, LIPS. l. c.
k) Ep. 67.
l) DIO l. c.
m) Satyr. IX.
n) l. c. c. 52. 53.

uit, sed et immensas, quas possidebat, facultates illi obtulit, opesque refusurum, si commeatum accepisset, est pollicitus [o]. Non admisit hoc quidem Nero, et gratiam, quantum poterat, simulauit, animum tamen Senecae futuri prouidum capere non potuit. Qui quidem ab eo tempore, tradente CORNELIO [p], *instituta prioris potentiae commutauit, prohibuit salutantium coetus, vitauit comitantes, rarus per vrbem, quasi valetudine infirma, aut sapientiae studiis domi attineretur;* licet certissimum fauoris sui eum Nero esse iussisset. Nec immerito praesensisse malum euentum apud principem malum et suspicionibus totum occupatum Seneca censendus est, qui prima, quae se imperatori obtulerat, occasione perfidiam eius satis est expertus. Cum enim Poppaeae Augustae, et Tigellino praefecto praetorio maxime se reddidisset exosum, eo consiliis suis impulerunt principem, vt de caede Senecae cogitaret. Cui cum praetextum in Pisonis coniuratione quaesiuisset, missus tandem tribunus est ad Senecam in villa degentem, qui necessitatem vltimam ei denuntiaret. Quem nuntium eo accepit animo, qui Stoicum prorsus decebat philosophum. Quod eleganter enarrans TACITVS [q] ipse audiendus est, cum haec pulcherrima vitae Senecae pars sit. „Ille, inquit, poposcit „testamenti tabulas, ac denegante centurione, conuersus ad amicos, „quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam „tamen et pulcherrimum habebat, imaginem vitae suae relinquere testa„tur, cuius si memores essent, bonarum artium famam tam constantis „amicitiae laturos. Simul lacrymas eorum, modo sermone, modo in„tentior in modum coërcentis ad firmitudinem reuocat, rogitans: vbi „praecepta sapientiae? vbi per tot annos meditata ratio aduersus immi„nentia? cui enim ignaram fuisse saeuitiam Neronis, neque aliud super„esse post matrem fratremque interfectos, quam vt educatoris praecepto„risque necem adiiceret. Vbi haec atque talia velut in commune disse„ruit, complectitur vxorem: et paululum aduersus praesentem formidi„nem mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne aeternum suscipe„ret, sed in contemplatione vitae per virtutem actae desiderium mariti „honestis solatiis toleraret. Illa contra sibi quoque destinatam mortem „adseuerat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca gloriae eius „non aduersus, simul amore, ne sibi vnice dilectam relinqueret iniuriae: „vitae, inquit, delinimenta monstraueram tibi, tu mortis decus mauis: „non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus constantia penes „vtrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Post quae eodem ictu brachia „ferro exsoluunt. Seneca, quoniam senile corpus et paruo victu tenua„tum, lenta effugia sanguini praebebat: crurum quoque et poplitum ve„nas abrumpit. Saeuisque cruciatibus defessus, ne dolore suo animum „vxoris infringeret, atque ipse visendo tormenta eius ad impatientiam „dela-

o) Ibid. p) c. 56. conf. SVETON. in Ner. c. 35. q) L. XV. Ann. cap. 62.

„delaberetur, suadet in aliud cubiculum abscederet. Et nouissimo quo-„que momento suppeditante eloquentia, aduocatis scriptoribus, pleraque „tradidit, quae in vulgus edita eius verbis inuertere supersedeo. At Ne-„ro nullo in Paullinam, proprio odio, ac ne gliſceret inuidia crudelitatis „inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, serui libertique obli-„gant brachia, premunt sanguinem, incertum an ignarae. Nam vt est „vulgus ad deteriora promptum, non defuere qui crederent, donec impla-„cabilem Neronem timuerit, famam sociatae cum marito mortis petiuisse; „deinde oblata mitiore spe blandimentis vitae euictam: cui addidit pau-„cos postea annos laudabili in maritum memoria, et ore ac membris in „eum pallorem albentibus, vt ostentui esset, multum vitalis spiritus fuis-„se egestum. Seneca interim durante tractu et lentitudine mortis Statium „Annaeum, diu sibi amicitiae fide et arte medicinae probatum orat pro-„uisum pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio „exstinguerentur promeret, allatumque hausit frustra, frigidis iam artu-„bus et clauso corpore aduersus vim veneni. Postremo stagnum calidae „aquae introiit, respergens proximos seruorum, addita voce: libare se „liquorem illum Ioui liberatori. Exin balneo illatus, et vapore eius „exanimatus, sine vllo funeris sollenni crematur. Ita codicillis praescri-„pserat, cum etiam tum praediues et praepotens, supremis suis consuleret. Hunc finem habuit Seneca, Stoicorum principiis, si non prorsus in vita, in morte tamen vsus, in qua licet naturam non prorsus vicerit, quod ei exprobrat SAINT-EVREMONTIVS [r], doloris impatiens, fortitudinem tamen demonstrauit, sectae suae professione non indignam [s].

Animi et corporis qualitas in Seneca.

§. IX. Corpore fuisse Senecam admodum infirmo et a puero morbis vexato [t] supra iam subinnuimus, adeo *vt omnia corporis aut incommoda, aut pericula per ipsum transiisse*, dicat [u]. Et in iuuentute quidem *crebris destillationibus ac febriculis impetitus est, quas initio quidem contemserat, et aduersus morbum* vt ipse ait [x], *contumaciter se gesserat; deinde succubuit, et eo perductus est, vt ipse destillaret, et ad summam maciem deductus saepe impetum ceperit abrumpendae vitae, nisi patris eum indulgentissimi senectus retinuisset.* Quae tabescentis corporis imago saluti aliquando Senecae fuit. DIO [y] enim narrat: cum caussam quandam in Senatu egregie et feliciter Seneca egisset, liuore suffusum principem Caligulam, qui solus eloquens videri volebat, cogitasse de eo tollendo: et facturum fuisse, nisi vna e concubinis monuisset, frustra mortem parari iam morituro: tabe quippe laborare. Sed aetate quoque annisque prouectior vno se morbo assignatum queritur [z], quem asthma Graeci vocant. Quod vero virium reliquum fecerunt morbi, victus tenuitate plane exhaustum fuit, victu enim paruo extenuatum habuisse

r) Opp. T. II. p. 26.
s) Conf STOLLIVS Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXIII. p. 454-457.
t) Consol. ad Heluiam c. 16.
u) Epist. 54.
x) Ep. 78. y) loc. citat. z) Ep. 54.

buiſſe corpus in antecedentibus ex Tacito diximus. Formoſum itaque non fuiſſe, ex his intelligitur, et ipſe alicubi [a] tangit. Etſi vero corpus ei contigerat valde tenue et ſiccum, eam tamen temperantiam inque cibo capiendo abſtinentiam in tanta rerum omnium affluentia adhibebat, quam inter voluptates Romanas eo tempore rariſſimam fuiſſe, illius aetatis mores noſcenti fatendum eſt. Ita enim de ſe ipſo [b]: *Inde mihi ab Attali ſchola quaedam permanſere. Inde oſtreis boletisque in omnem vitam renunciatum eſt; inde in omnem vitam vnguentis abſtinemus; inde vino caret ſtomachus; inde in omnem vitam balneum fugimus.* Et alibi auſteritatem vitae, quam ſectabatur, his indicat [c]: *Culcita in terra iacet, ego in culcita. Ex duabus penulis altera ſtragulum eſt, altera opertorium.* Sed et TACITVS [d] teſtis eſt, *Simplici victu et agreſtibus pomis, ac ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam toleraſſe.* Corpus autem tenue et infirmum exercitiis durioribus, et cultu agri, et foſſione vinearum, maxime vero hortorum, quod artificium ſuum dicit [e], firmauit [f], hacque ratione aetatem ad ſexageſimum tertium vsque annum, vt veriſimili coniectura ſupputat LIPSIVS [g], produxit, diutius etiam victurus niſi filum abrupiſſet Neronis ſaeuitia. Tranquillitatem enim mentis cum ſtudioſe quaeſiuerit, et temperantiae iunxerit, certam inde contra morbos ſibi medicinam parauit. Aſt quam corpori denegauit natura elegantiam animo ſupra modum attribuit. Ingenium enim nactus erat elegantiſſimum, artibusque liberalibus aptiſſimum, quod *amoenum* TACITVS [h], *excellens* COLVMELLA [i], *facile et copioſum* QVINCTILIANVS [k] nominat. Cui cum tanquam agro fertili contigiſſet cultura diligens, parentisque cura praeceptores, vt ſupra dictum, optimos adhibuiſſet, ad eam eruditionis maturitatem peruenit, quam ſummis laudibus extulere veteres et recentiores viri doctiſſimi. Quorum elogia cum collegerint IVSTVS LIPSIVS [l] et THOMAS POPE-BLVNTIVS [m], vterque ipſe adeundus eſt. Certatim ibi mox doctrinae excellentiam et copiam, mox ſtudiorum claritudinem, mox multarum rerum experientiam, mox lectionis immenſum theſaurum, mox doctrinae moralis abundantiam omnibus ſuperiorem, mox facundiae acumen laudari videas, adeo vt principem tum eruditionis vocet PLINIVS [n]. Et dictio quidem vt ſingularis prorſus eſt, et a Ciceronis imagine deflectit, ita breuitate et acumine, et ſententiarum abundantia plurimos cepit, et in admirationem rapuit, quosdam vero ſeueros iudices et cenſores nacta eſt. Refert enim QVINCTILIANVS [o]: *Suo tempore ſolum fere Senecam in manibus adoleſcentium fuiſſe, et amaſſe eum magis, quam imitatos fuiſſe, et placuiſſe propter*

Aaaa 2 *ſola*

a) Epiſt. 45.
b) Ep. 108.
c) Ep. 87.
d) Annal. L. XV. c. 63.
e) Epiſt. 112.
f) Ep. 104. Qq. nat. L. III. c. 7.
g) loc. cit.
h) Annal. L. XIII. c. 3.
i) De re ruſtica L. III. c. 3.
k) L. X. c. 1.
l) In limine operum Senecae a ſe editorum p. m. 37. ſeqq.
m) Cenſ. celebr. auct. p. 109.
n) L. IV. c. 14.
o) loc. cit.

sola vitia. Recentiori vero aetate, quis furor eloquentiae studiosos occupauerit, ex quo, Lipsio duce, breue et concisum argutumque dicendi genus inualuerat, ex dicendi artis historia, rerum literariarum nostri temporis non plane imperito satis notum esse existimamus [p]. Fuere tamen viri acuti et κριτικώτατοι, quibus tota dicendi ratio a Seneca adhibita prorsus displicuit. Inter quos imprimis QVINCTILIANVS [q] audiendus est, qui sobrie admodum de eo pronuntiat, licet vulgatam de se falso opinionem dicat, qua damnare eum et inuisum quoque habere, sit creditus: quod accidit illi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus reuocare ad seueriora iudicia contenderat. Huc vero eius redit iudicium: *Multas alioqui et magnas virtutes Senecae fuisse, ingenium facile et copiosum, plurimum studii, multarum rerum cognitionem; tractasse etiam omnem fere studiorum materiam; nam et orationes eius et poëmata et epistolas ferri: in philosophia parum diligentem esse, egregium tamen vitiorum insectatorem fuisse. Multas in eo clarasque sententias, multa etiam morum gratia legenda, sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundent dulcibus vitiis.* Duriora sunt et iniquiora, quae refert GELLIVS [r] veterum iudicia. Ita enim: *De Annaeo Seneca partim existimant, vt de scriptore minime vtili: Cuius libros attingere nullum pretium operae sit, quod oratio eius vulgaris videatur, et protrita: res atque sententiae aut inepto inanique impetu sint, aut leui et quasi dicaci argutia: eruditio autem vernacula et plebeia nihilque ex veterum scriptis habens neque gratiae neque dignitatis. Alii vero elegantiae quidem in verbis parum esse non inficias eunt, sed et rerum, quas dicat scientiam doctrinamque ei non deesse dicunt, et in vitiis morum obiurgandis seueritatem grauitatemque non inuenustam.* Ex recentioribus vero nemo grauiorem Senecae dicam scripsit, et acerbius de eius et eruditione et dicendi ratione iudicium tulit NICOLAO MALEBRANCHIO [s], qui acutissimi ingenii neruos tantum non omnes eo intendit, vt ostenderet, totam Senecae philosophiam et dissertationes externo ornatu nescio quas Veneres gratiasque promittentes esse calcem sine arena, nec cohaerentem inter se, nec solidi quid praeter verba cassa et inania exhibentem, imaginandi vero vim fines suos atque limites supergressam vagabundo errore ita omnia corrupisse, vt, vbi pondera rerum dare videatur, nihil plane afferat, quod veri sitientem vel mediocriter satiare possit. Alia doctorum virorum nostrae aetatis iudicia non minus acerba breuitatis caussa praetermittimus [ss]. Nos in definienda certa quadam atque stabili de Senecae dicendi genere sententia eo magis caute incedendum esse existimamus, quo magis in constituenda vera dicendi elegantia iudicioque de ea re formando in diuersa prorsus flectere

p) Dicetur ea de re T. IV. historiam I. Lipsii enarraturis.

q) loc. cit.

r) L. XII. c. 2.

s) De la recherche de la verité P. I. L. II. c. 4. p. m. 258.

ss) Conf. quae affert IO. GEORG. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. III. §. 17. p. 643.

ctere iudicantes cogit et patriae, et generis et temperamenti et feculi ratio, quibus vni placet et formosum videtur, quod displicet alteri: id quod in Seneca vel laudando vel vituperando euenisse, adducta satis euincunt. Quod si ex ea eloquentiae imagine, quae exspirante republica Romana obtinuit, quaeque non immerito omnibus placuit, quotquot grauitatem eloquentiae cum decore coniunctam intellexere, iudicandum, non potuit non differendi ratio a Seneca adhibita, tota improbari, adeo breuis est, et elumbis, et affectato sententiarum pondere molesta magis quam grauis, quaeque obtundat potius animum, quam capiat vel satiet. Quod licet legentium auribus ad ipsas ratiocinantis argumentationes non satis attentorum dulci quodam fluxu se insinuet, examinatae tamen dissertationes plerumque inanes dimittunt lectores, masculaque dicendi virtute priuatae seducunt, et imaginibus quibusdam atque similitudinibus captos ad ipsum rerum neruum attendere, et in nexus eius penetrare non permittunt. Cuius caussas si paulisper expendere libet, facile quis deprehendere poterit. Scilicet expectari alia vix poterant ab homine et temperamenti ratione sanguineo, atque ad imaginandi vires excitatiori quam ad iudicandi; et gentis quoque suae vitio ad meteorologiam isti quidem nationi olim iam innatam prono [t], et in his sermonis vitiis dulcibus et elegantibus tanquam inter Charites educato. His accessit eloquentia Stoica, turgidam virtutem verbis magnificis postulans, et in μετέωρα nihil significantia valde inclinans, vt supra ostensum; quae naturalem animi indolem in Seneca valde adiuuit. Multa quoque dicta a viro inter aulae negotia, summasque curas, et effusa magis, quam elaborata, hinc sine ordine plurima, et prout scribendi impetus protrusit; multa quoque vitae magis, quam scholae dicta et ad amicos scripta, quae negligentiam quandam produnt. Ast esse tamen in Senecae scriptis non summam tantum eruditionis varietatem, sed vitiorum quoque censuram liberam et philosopho dignam, sententias quoque pulchras et argutas, et nescio quam venerem, quae acerbitatem philosophiae moralis Stoicae dulci quasi nectare temperat, fatebitur, quisquis sine praeiudicio magni viri scripta legerit. Ex quibus constare putamus, non esse quidem Senecae scripta commendanda adolescentibus, ast legenda viris, qui si iudicium et attentionem cum Stoicae philosophiae cognitione attulerint, multum inde capient lucis et vtilitatis. Placet QVINCTILIANI [u] sententia: *Velles eum suo ingenio dixisse, alieno iudicio. Nam si aliqua contemsisset, si parum concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum pondera minutissimis sententiis non fregisset, consensu potius eruditorum, quam puerorum amore comprobaretur.*

t) Eleganter IO. BARCLAIVS Icon. animor. c. 7. p. m. 485. „In Hispanica gente pompa verborum gestuumque ideo minus ingrata „est, quod non ascititia aut extorta, sed veluti „ex naturae praecepto intumescit, cuius omnis „impetus, etiam in vitia declinans, nescio quo „genio decet.“

u) loc. cit.

tur. Verum ſic quoque iam robuſtis et ſeueriori genere iam firmatis legendus, vel ideo, quod exercere vtrinque poteſt iudicium. Multa enim, vt dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda ſunt; eligere modo curae ſit, quod vtinam ipſe, feciſſet. Digna enim fuit illi natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit effecit. Ceterum ex dictis etiam de tota eruditione Senecae iudicium fieri rectum facile poteſt. Verſatum enim fuiſſe in omni doctrinae genere, eiusque magnam poſſediſſe copiam, negari non poteſt, ſcriptis eius ſatis de illa re teſtantibus. Attigiſſe etiam poëticam ex adductis liquet, et tragoedias ſcripſiſſe, ex Quinctiliani loco allato conſtat; quae vero hodie ſub Senecae nomine exſtant Comoediae an omnes illi denegandae, nec ne, noſtri heic loci decernere non eſt arbitrii, videnda vero, quae viri docti [x] paſſim ea de re monuerunt. Maxime vero laudandam putamus Senecae doctrinam, quod haud vulgarem in cognoſcendis veterum philoſophorum dogmatibus operam poſuerit, elegantemque hiſtoriae philoſophicae cognitionem prodiderit, quamquam, obſeruante QVINCTILIANO [y], in ea aliquando ab illis, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt: vnde auctoritas eius in veteris doctrinae enarratione non ſine examine et attentione ſequenda eſt. In philoſophia vero quas partes ſecutus ſit, ſupra iam docuimus. Qui ſi in aliam aetatem incidiſſet, nec animi gentisque indoles Stoicam philoſophiam commendaſſet, dubium non eſt, quin egregia multa in ſapientiae ſtudio praeſtitiſſet: veri enim ſtudioſum ſe, quantum ſectae patiebatur praeiudicium, ſatis probauit, adeo vt haud raro a Stoicis ſuis diſceſſum faceret. Aſt Stoicorum doctrinis innutritus, iisdem ſcatet erroribus, quibus totum ſyſtema laborare ſuo loco demonſtrauimus. Vitae vero et philoſophiae ad actionem translatae rationem ſi habeamus, magnorum eum ingeniorum habuiſſe fata, fatendum eſt, quae magnis ſaepe virtutibus illuſtria, non minoribus premuntur vitiis. Quare in vtraque parte in extrema excurriſſe putamus, vel qui nihil inuenere in Seneca, quod non ſummopere extollerent; vel qui non niſi vitia viderunt turpemque hypocriſin. Et inter laudatores quidem Senecae inſanos merito IVSTVM LIPSIVM [z] numeramus, cui in eo diuina ſunt tantum non omnia, quem ſecuti ſunt minoris famae luminisque plurimi. His laudatur eximie eius abſtinentia, qua neglecto aulae Romanae inter immenſas opes et voluptatum inſtrumenta luxu, faſtu, pompa, frugalitatem naturae paucis contentae leges ſequentem excoluit [a]. Vita porro ſeria et ſeuera et Zenonis diſcipulo digna, quam nec aula corrupit, nec ad cognatum et familiare vitium, adulationem flexit, adeo, vt ſe malle veris offendere, quam placere adulando Neroni profeſſus ſit: quem ſaepius liber-

x) Conf. SCHOTTVS l. c. et quas prolixe laudat FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 372.

y) loc. cit.

z) Manud. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſert. 8. p. 102. ſeqq. Vit. Senecae c. 7. p. 28. ſeqq.

a) Ep. 108. TACITVS Ann. L. XV. c. 45.

libertatem Senecae, quam seruitium, expertum fuisse, in vltimo vitae halitu pronuntiauit [b]. Maxime vero extollitur pietas in Deum et voluntatis submissio, de qua praeclare prorsus [c], licet Stoico fundamento nixus: *Si quid credis mihi, intimos affectus meos tibi cum maxime detego: in omnibus quae aspera videntur et dura sic formatus sum: non pareo Deo sed assentior; ex animo illum, non quia necesse est, sequor: nihil vnquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu, nullum tributum inuitus conferam.* Iungitur his laudibus consuetudo examinis conscientiae singulis vesperis, cum cubitum iret, suscepti, quam ex Sotionis Pythagorei schola retinuerat [d]; animus porro ingenuus atque candidus et non vxoris tantum amantissimus, sed amicis quoque fidissimus, et in ipsa quoque morte luculenter probatus. Studium item Deum in omnibus sequendi, affectus extirpandi, virtutem consectandi, et non verbis sed re ipsa exprimendi; magnus porro animus mortis contemtor [e], enataque inde summa fortitudo, spesque magna futurae post hanc vitam felicitatis et beatarum sedium, quam magnis vocibus passim [f] testatus est. Quin et sacer his adiicitur spiritus ab eo admissus, bonorum malorumque obseruator et custos, sancte custodiendus [g]. Et abundare etiam praeclaris eiusmodi praeceptis scripta Senecae, nemini ignotum esse existimamus, qui ea vel per transennam inspexit; vnde factum, vt non *Romae* tantum *agitatum, vt traderetur imperium Senecae, quasi insonti, claritudine virtutum ad summum fastigium delecto* [h]; sed et inter Christianos inuenirentur, qui Christiano nomine non indignum reputarent, adeo vt SARISBERIENSIS [i] non erubuerit profiteri: *Senecam sic vniuersos exterminare errores, vt aurea videatur secula reformare, et Deos ab humano genere exulantes eius opera reuocatos hominibus contracta societate misceri.* Cuius generis plura a nostrorum quoque temporum viris eruditis prolata passim inuenias [k]. Verum ex altera quoque parte non defuere viri acres et supra modum oculati, qui vitam quoque Senecae valde criminati sunt, et viuo etiam atque praesenti scelera obiecerunt, quod imprimis Suilium fecisse TACITVS [l] prodidit, contra quos librum *de vita beata* scripsisse supra iam monitum [m]; in quo naeuos sibi esse non negat, ast scabiem propriam non videre inimicos ostendit. Pulchra sunt quae inter alia profert [n]: *Quare hic philosophus laxius habitat? quare hic lautius coenat? papulas obseruatis alienas, obsiti pluribus vlceribus. Hoc tale est, quale si quis pulcherrimorum corporum naeuos aut verrucas derideat, quem foeda*

b) Ibid.
c) Epist. 96.
d) De ira L. III. c. 34.
e) Epist. 78.
f) In consolatione ad Marciam c. 19. 25. Dictum de eo in diss. de secta Elpistica Misc. Berolin. T. V. obs. vlt.
g) Epist. 41.
h) TACITVS l. c.
i) In Policrat. L. III. c. 15. p. m. 601.
k) Vide etiam LIPSIVM cent. I. Ep. ad Belgas, ep. 42.
l) l. c. vid. etiam DIO l. c. cuius obiecta Senecae aduersariorum sermones esse iudicat LIPSIVS loco supra citato.
m) Conf. SCHOTTVS l. c. p. m. 13.
n) cap. 27.

foeda ſcabies depaſcitur. Maxime vero obiectum ei adulterium cum Iulia, et adulatio humilis et abiecta Claudii, in exilio cum eſſet, quem tamen acerbiſſima poſtea ſatyra proſciderat, qua animum a vindictae imperio nondum liberatum prodiderit: tum inſatiabile ſtudium regias prorſus congerendi opes, et exacta foenore non Italia modo, ſed Britannia quoque et Aegyptus. Tum vana aulae pompa, et magnificentia villarum, Stoicum prorſus indecens, et animum a ſeculi luxu et vanitate nondum vacuum ſatis manifeſtans. Sed et flagitia in Neronem admiſſa, et neglectus principis animus, atque voluntatibus ſtudio quodam immerſus adiicitur, et ſuſpicione premitur philoſophus, non puras plane manus a ſanguine Agrippinae a filio profuſae eum ſeruauiſſe [o]. Nec multum hos, qui ita in Senecam inſurgunt mouent egregiae, quas in ſcriptis ſuis effudit, ſententiae. Eas enim grandiloquum et barbatum philoſophiae magiſtrum ſapere aſſerunt, qui cum oculis arenam obieciſſet, nebulam pro Iunone fingat, et verba grande quid ſonantia, nihil tamen recti ſignificantia vendere ſatagat. Quibus illi plerique ſyſtematis Stoici errores adiiciuntur, quos ſuo loco notauimus, nempe cuncta vel ad perfectionis alicuius cerebrinae et impoſſibilis ſuperbiam, vel ad turpem hypocriſin, vel ad enthuſiaſmum atheiſmo affinem redire, Deumque et animam eiusdem eſſentiae et vniuerſi partem fato ineuitabili ipſique Deo imperituro ſubiectam ſupponere: et ſi quosdam audis in Spinozae caſtris eum militare [p]. Qualia multa et his affinia paſſim occurrunt, ſuis locis videnda. Non defuere quidem Senecae, qui partes eius ſuſciperent, et ad graues has criminationes reſponderent [q]: obiectum adulterium, ſed a Meſſalina, ſcorto impudiciſſimo: exprobratus luxus et auaritia, ſed oppoſita et honeſta acquirendi conditio, et animus opum negligens, et Neroni eas refundens, liberalitas quoque publica fama nota: impietatis ſpecies molliori ſententiarum explicatione lenita, et quae his ſunt ſimilia, heic loci propter breuitatem non proſequenda. Melius famae Senecae conſulturi alii, familiaritatem Senecae cum apoſtolo Paulo inter praetorianos in aula Neronis amicos ſeruantis [r] commenti ſunt, et vt dictorum ſpecioſorum

o) DIO L. LXI. vel XIPHILIN. potius, TACITVS Ann. L. XIV. c. 7. dubius eſt, conf. DE SERVIES femmes de douze Ceſars l. c. Alia Senecae obiecta vide apud AVGVSTIN. de C. D. L. VI. c. 10. confer. Otium Vind. Mel. I. p. 99. IO. HENR. MEIBOM. in vita Moecen. c. 22. BASNAGE ad A. C. 58. n. 4.

p) Atheiſmi culpam Senecae iam obiecit Arnandus Fabius, contra quem eum defendit Io. Petrus Hunterus, vid. Act. philoſ. Vol. I. p. 143. Eandem viam ingreſſi ſunt P. BAYLE, N. HIER. GVNDLINGIVS et IO. FRANC. BVDDEVS, quorum loca adduxit REIMMANNVS Hiſt. atheiſmi c. 39. §. 3. p. 285. qui tamen laudato Senecae libro de prouidentia, eum abſoluit. Nos ad ſyſtema Stoicum hic attendendum, nec verba Senecae extra eius nexum conſideranda monemus. Eandem enim theologiam ipſe ſecutus eſt, nec verba ſplendida alio ſenſu capi poſſunt, quam ſyſtematis admittit ratio: quae itaque de atheiſmo Stoicorum dicta ſunt, huc quoque pertinent. Quam orthodoxus autem Seneca in doctrina de Deo fuerit, ex vno loco Qq. nat. L. II. c. 45. diſce, conf. BVDDEVS de error. Stoicorum, STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXX. p. 496. Otium Vindel. Mel. II. §. 5. p. 146.

q) LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. l. c.

r) Phil. IV. 22. conf. WITSIVS Melet. Leidenſ. Sect. XII. de vita Pauli §. 36. p. 212. CRENIVS Animadu. philolog. P. X. c. 3. p. 242.

sorum sanum quendam et a Stoica impietate remotiorem sensum elicerent, ex sacris Christianorum sana multa illi recepta statuerunt [s], quin et epistolas inter Senecam atque Paulum proferunt [t], quas tamen ab impostoris manu profectas esse, nemo non videt. Quod licet non negent viri critico acumine celebres, sunt tamen, qui HIERONYMI [u] et AVGVSTINI [x] auctoritate moti [y], negare non audent, commercium literarum inter vtrumque intercessisse. Ex quibus iam in summam collectis enata disputatio de Christianismo Senecae, quam recte tamen reiecerunt viri docti [z], qui et deceptos antiqua fabula doctores pios viderunt, et speciosa dicta sensus Stoicos eosque impios et detestabiles fundere obseruarunt. Quamquam a vero non prorsus abhorrere putamus, peruenisse ad manus Senecae [a], summam rerum moderantis libros quosdam Christianorum, quorum caussa tunc magni motus ciebantur, captumque Senecam Christianae ethicae pulchritudine surripuisse formulas quasdam et systemati suo, malisque et impiis doctrinis subdola imitatione attemperauisse, qua de re alibi dictum [b]. Nos, si in tanto dissensu, aliquod in gratiam lectoris interponendum iudicium, nec magni faciendam magnopere philosophiam et virtutem Senecae, nec adeo vituperandam putamus. Cum enim in plerisque, principibus sane, dogmatibus Stoicos secutus sit, non alia virtus fuit, quam vel commendauit, vel exhibuit, quam Stoica, quam falsam esse et ineptam, suo loco euidenter demonstrauimus. Quaecunque itaque peccata in doctrina morali Senecae sunt, non illi sed Stoae imputanda. Porro hominem fuisse, et in tam corrupto seculo inque tam contaminata aula non prorsus illibatum seruauisse animum, excusari facilius potest, quam negari, id quod nec Tacitus nec Lipsius ausi sunt. Fatendum tamen et hoc est, magno Senecam animo fuisse philosophatum et non verbis tantum, sed re ipsa doctrinam saepenumero expressisse. Qui cum corruptum malumque Neronis animum, prout vellet,

s) Videndi qui de theologia Senecae scripsere laudati FABRICIO Bibl. Lat. T. II. p. 513. et HEVMANNO Act. phil. Vol. I. p. 743. Vol. III. p. 486.

t) Exhibet illas Codex apocryphus N. T. FABRICII T. I. p. 880. seqq. vbi historiam harum epistolarum literariam habes totam.

u) Cat. Script. eccles. c. 12. p. 66. Bibl. eccl. Fabr.

x) Epist. 56. (103. ed. Ben.)

y) LIPSIVS vit. Sen. c. 10. p. 35. TILLEMONT. Hist. imperat. T. I. p. 560. SARISBERIENSIS Policrat. L. VIII. c. 13. NATALIS ALEXANDER Hist. eccl. Sec. I. p. 91. CYPRIANVS ad I. c. Hieronymi, aliique FABRICIO ll. cc. laudati.

z) Loca complura recentiorum, qui in hac sententia sunt, notat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 513. LINTRVPIVS praef. ad SVANINGI theologiam Senecae, Act. phil. Vol. I. p. 743. Otium Vindel. l. c. quibus addi possunt, quos in Germanico Historiae philos. opere T. III. p. 1139. his magno numero adiecimus.

a) Praeclare celeberrimus CYPRIANVS l.c. „Nescio an quisquam in Neronis aula magis cu-„riosus et probitati vitae (certe philosophiae „eam inculcanti) addictior fuit, quam Seneca. „Itaque cum Paulo Romam abducto eius res ge-„stae omnium ore narrarentur, et sententia de „eo in Caesaris aula ferenda esset, probabile est, „Senecam inter proceres facile principem, eum „conueniendi copiam non neglexisse, aut literis „cum eo fuisse collocutum. " Posterioris nullam videmus necessitatem, prius vero munus Senecae, cui praeerat, et varia eruditio facit probabile.

b) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus: ex qua patebit etiam frustra esse eos, qui sana a Christianis sumsisse Senecam putant.

let, emendare non poſſet, in eo elaborauit, vt a ſaeuitia contineret, et iuuante Burrho lubricam principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retineret, ſicque maius malum minori impediret. Illud ſane inter omnes conuenit, digna eſſe elegantiſſimi philoſophi ſcripta [c], quorum magna pars nobis ſeruata lucem a LIPSII diligentia accepit, quae ab omnibus legantur, ſed non ſine adhibita cenſura et iudicio.

Dio Pruſaeenſis.

§. X. Neronis quoque aetate inter Stoicos pariter atque Sophiſtas inclaruit DIO, a patria Bithyniae vrbe PRVSAEENSIS dictus, a Cocceio vero Nerua, cuius gratia florebat [d], Cocceianus, et ab eloquentiae dulcedine Chryſoſtomus [e] appellatus, quibus nominibus a Dione Caſſio hiſtorico [f] facile diſtingui poteſt. Eius vitam et eloquentiae imaginem deſcripſit PHILOSTRATVS [g], quae eleganti doctoque commentario illuſtrauit, et Philoſtratum paſſim emendauit SYNESIVS [h], veram eloquentiae rationem ſimul delineaturus. Addi his poſſunt, quae PHOTIVS [i] de Dione habet, et SVIDAS [k]. Patrem habuit Paſicratem [l], a quo cura potiſſimum habita, vt filius ad eloquentiam, cuius eo tempore magna erat dignitas, formaretur, cui cum accederent ingenium optimum, dotesque animi praeclarae [m], mature in dicendo valuit. Et initio quidem totum ſe eloquentiae tradidit, temporibusque Neronis et Veſpaſiani Sophiſtae munere functus [n], leuia quidem argumenta declamatorio ac luxurioſo ſtilo tractauit, more vero ſophiſtarum in philoſophos omnes, etiam magnos et virtute commendabiles calamum exercuit, et nec Homero, nec Socrati, nec Zenoni, nec Muſonio pepercit. Id quod non dicis tantum gratia, ſed ſerio animi conſilio feciſſe teſtatur SYNESIVS [o]. Sed nec ſophiſtarum meliorem rationem cum habuiſſet, crabrones valde irritauit, eorumque inuidiam ita exacuit, vt quacunque occaſione poſſent, eius exiſtimationi detraherent [p]. Quare effectum eſt, vt vix vnum alterumque diſcipulum Dio nanciſceretur [q]. Vt igitur et odio cederet, et eruditionis theſauros ſibi compararet, iter literarium in Aegyptum ſuſcepit [r]; maxime vero mutato conſilio profeſſionem ſophiſticam abiecit, et omiſſo declamatorio dicendi genere ciuile et

c) Eorum hiſtoria quaerenda apud SCHOTTVM l. c. NIC. ANTON. l. c. FABRIC. Bibl Lat. T. I. p. 32. qui commentatores Senecae quoque enumerat.

d) Id vero per coniecturam tantum dicitur.

e) Citandi EVNAP. in prooem. p. 7. Perperam itaque in Bibliotheca Bodleiana Dionem a Chryſoſtomo diſtingui, recte notauit MORHOFIVS Polyhiſt lit. T. I. L. VI. c. 2. p. 965.

f) Videndus de eo VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 273. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 319. et ſi tanti videbuntur, quae ad DE SERVIES vitas vxorum Caeſarum Romanorum praefati ſumus.

g) De vitis Sophiſtarum L. I. c. 7. p. 487.

h) Opp. p. 35. edit. Petauii.

i) Cod. CCIX. p. 272.

k) In DIO T. I. p. 607.

l) SVIDAS l. c.

m) SYNESIVS l. c. p. 37.

n) Orat. XXI. p. 270. XXXI. p. 344. 355. SYNESIVS l. c.

o) loc. cit.

p) Orat. XII. p. 197. XXII. p. 276.

q) Fauorinum tamen diſcipulum habuiſſe teſtatur PHILOSTRAT. L. I. vit. Sophiſt. c. 8. §. 2. p. 490. licet incerto rumore nitatur. Sic et Polemonem ei adhaeſiſſe IDEM dicit c. 25. §. 8. p. 593.

r) Orat. XI. p. 161.

et philosophicum magis probauit [s]. Quem in finem cum maxime placeret secta Stoica, quae omnium diligentissime circa mores versabatur, ei adhaesit, ita tamen, vt libertatem seruaret philosophicam [t]. Huius itaque philosophiae praesidiis munitus ad eiusdem praecepta eloquentiam reformauit suam, et ad formandos suadendosque mores emendatos dicendi genus perspicuum atque facile, sermonemque amoenum adhibuit, et sententias frequenter Stoicas immiscuit. Vnde *Amaltheae eum cornu fuisse* ait PHILOSTRATVS [u], *quod, ad dicendi facultatem quod attinet, ex sententiis elegantioribus totus esset compositus, Platonisque atque Demosthenis sonoram imitatus sit orationem, quibus, vt lyris calamus, cum simplicitate exacte sonum reddente voce succinerit sua.* Quae tamen copiosa dicendi ratio adeo displicuit Apollonio Tyanaeo, breuitatem Pythagoricam supra modum affectanti, vt eius philosophiam rhetoricam magis esse, ad audientium voluptatem accommodatam diceret, saepiusque in epistolis ad illum has ad populum phaleras reprehenderet, eumque tibia et lyra potius quam oratione demulcire homines iuberet [x]. Effecit etiam hic, quem in philosophiam conceperat, amor, vt amicitiam philosophorum ea aetate celebrium quaereret, sibique conciliaret, maxime vero Apollonii Tyanensis et Euphratis Tyrii familiaritate vteretur [y], a quibus in seueritate doctrinae, quae de moribus praecipit, valde confirmatus est, quam etiam in orationibus, quas hodie non sine iucunditate legimus, vehementer inculcauit. Eo enim totus eloquentiae dulcis et virilis tamen vigor assurgit, vt virtutem Stoicam commendaret, eiusque actionem suaderet. Ita disputat [z], exilium non esse malum, et plerosque homines neglecta virtute addiscere ea, quae nullius sint vsus in vita. Libertatem consistere in recte agendo, et fortes bonosque ac sapientes liberos esse et nobiles, malos contra et ignauos esse ignobiles ac seruos [a]. Res notissimas etiam atque etiam inculcare debere philosophos, quia a scientibus quoque bona praecepta raro obseruentur [b]. Hominem sapientem, qui bono genio obsequitur, eundem quoque esse felicem, malis autem nullum esse animal miserius [c]. Vitam hominis conferri posse cum conuiuio in quo Deorum nos excipit bonitas, conuiuarum vero stoliditas multos miseros facit, bonos per mortem Deus ad se vocat potandos nectare [d]. Philosophiam non consistere in splendidis sermonibus, sed in vita et actione serioque sapientiae studio [e]. Philosophum esse, qui antecellat reliquos homines cognitione et vsu rerum non quarumcunque, sed praeclararum et vtilium ad vitam felicem atque honestam [f]. Habitum philosophi multos, rem ipsam paucos habere,

 licet

s) Prolixe de hac mutatione, quae dicendi quoque genus Dionis immutauit, differit SYNESIVS l. c. p. 36. et haec omisisse Philostratum improbat.
t) Ibid.
u) loc. cit.
x) Vit. Apollon. L. V. c. 40. p. 224.
y) Ibid. L. V. c. 31. p. 213. vit. Sophist. l. c. p. 288.
z) Orat. XII.
a) Orat. XIV. XV.
b) Orat. XVII.
c) Orat. XXIII.
d) Orat. XXX.
e) Orat. XXXI.
f) Orat. LXXI.

licet ob σχῆμα illud vulgus ad eos, velut ceterae aues ad noctuam aduolitent [ff]. Plerosque de libertate gloriari qui voluptatis, auaritiae aut ambitionis compedibus vincti seruitutem seruiant [g]. Haec et alia ita tradit Dio, vt Stoicum facile agnoscas, licet se omnium fere hominum notionibus quodammodo attemperare studuerit. Vt vero, qualem philosophum esse debere postulabat, talem se praestaret, vitae seueritatem vehementer prosecutus est, eousque, vt Cynicorum fere in morem leonina pelle indutus prodiret [h], vitiorumque acerrimus censor nulli parceret, et ne imperatori quidem Domitiano assentiri auderet [i]: Id quod illi exitio tandem cessit. Exasperato enim imperatoris in illum animo dicendi libertate, ex amicitia viri honesti a Domitiano interemti [k] suspectus redditus de vita periclitatus est. Quod periculum ille tamen mature praeuidit, consultoque oraculo profugus Romani imperii fines excessit [l], idque tanta cautione, vt non tantum fugam nemo sentiret, sed et tempus illi non suppeteret, de necessario commeatu sibi prospiciendi, nec auferret secum aliquid praeter Platonis *Phaedonem* et Demosthenis orationem *de falsa legatione:* intra Romani quoque imperii fines comparere non sustineret, sed ad Getas, Thracas, Mysosque exulatum abiret [ll]. Etsi enim exilium non esse contendit PHILOSTRATVS [m], quod nullo decreto adactus fugeret, necessitate tamen metuque coactus clanculum disparuit, seseque hominum oculis atque auribus subduxit, alia in aliis regionibus agens, vt idem testatur. Nec alia, quam exulis vita fuit: cum enim necessariis destitueretur, arbores serens, aut fodiens, aut hauriendae ad balnea hortosque aquae operam locans, aliaque eiusmodi suscipiens victum sibi misera conditione quaerebat: studia tamen literarum non neglexit, sed duobus istis libellis, quos secum attulerat, cum elegantem orationis in vtroque haberet imaginem, dicendi virtutem conseruauit [n]. Postea ad castra Romana conuersus misero habitu vitaeque conditione vitam aegre sustentauit [o]. Interfecto vero Domitiano cum animaduerteret milites ob eandem caedem ad res nouas pronos tumultuari, depositis laceris vestibus nudus in aram insiluit sublimem, et orationem auspicatus, mendicum sub laceris panniculis non latuisse, sed Dionem philosophum ostendit, magnoque animo tyranni accusationem instituit, et ita dicendi suauitate ferocientium animos compescuit, vt rectius saperent, et saniora Romanorum consilia sequerentur [p]. Ab eo tempore reuocatus a Nerua, ad quem summa rerum erat deuoluta, magna apud ipsum gratia floruit, Neruaeque exemplum secutus est Traianus, qui se illum diligere non minus, quam se ipsum confitebatur, et in aureum quoque eum currum, quo triumphantes vehi solebant, assumebat, simul-

ff) Orat. LXXII.
g) Orat. LXXX.
h) PHOTIVS, SVIDAS ll. cc.
i) Orat. III. p. 38.
k) Orat. XIII. p. 219. forte Apollonii amicitia illi quoque nocuit.
l) Ibid. p. 221.
ll) Orat. XII. p. 198. XIV. p. 233. PHOTIVS l. c.
m) loc. cit. n) Ibid.
o) PHILOSTRATVS l. c.
p) Ibid.

ſimulque cum eo vehebatur [q]. Sed et magiſtratum in patria geſſiſſe, et liberos habuiſſe non degeneres ex orationibus eius conſtat [r], itemque ſenium attigiſſe; quando vero vel vbi obierit, non liquet. Gracilis erat et corpore haud quaquam vaſto, voce placida et firma, inceſſu minime quidem incitato, ſed non ideo ſegni aut fracto, a quo nec reliqui motus corporis diſcrepabant [s]: animo vero magno, iudicio firmo, eloquentia viua et dulci, et oratione vtente luculenta licet plena imaginibus, et rebus, de quibus agebat, conueniente, cui ſententias paſſim interſerebat optimas ex variis ſcriptoribus collectas, qua ex ratione cornu copiae eum dixiſſe Philoſtratum recte vidit OLEARIVS [ſ], maximeque in eo laudat SYNESIVS [ſſ]. Cuius luculentum exemplum ſunt orationes octoginta ad nos transmiſſae [t], in quo rhetorem philoſophum, ſapientiae praecepta ſumma facundia commendantem facile agnoſcas, virumque ſummum fuiſſe Dionem fatearis.

§. XI. Eodem tempore vixit amicitiamque cum Dione coluit EVPHRATES natione Aegyptius [u], patria Alexandrinus, qui tamen multo tempore in Syria degit, vbi eum Plinius iunior praeceptorem habuit [x]. Apollonio Tyaneo cum innotuiſſet, tantus illius in hunc amor primo fuit, vt et amicitiam ſanctiſſimis inter ſe vinculis necterent, et Apollonius Euphratem cum Dione Veſpaſiano, quantum poſſet, commendaret, eo effectu, vt ſe nunquam clauſas viris ſapientibus, qualis Euphrates eſſet, fores praebere diceret, et de bene ordinando imperio cum eo atque Dione ſermones miſceret, conſiliumque expoſceret [y]. Qua occaſione cum et Apollonium imperator conſuluiſſet, isque in longe alia abiret, quam Euphrates ſuaſerat, princeps autem ei ſoli fere adhaereret, grauis inde inimicitiae inter Apollonium et Euphratem obortae, et non ſine iniuria poſtea geſtae initia enata eſſe, ait PHILOSTRATVS [z]. Hunc ſi audimus, fidemque ei tribuimus, indignis modis Apollonium laceſſiuit traduxitque Euphrates. Narrat enim [a]: ad Aethiopes profecto Apollonio praemiſiſſe Euphratem, qui illum apud gymnoſophiſtas criminaretur, et inuiſum redderet, difficilesque illi praeſtaret ſapientes Libyae. Miſiſſe quoque ſeruum delatorem, cum pecunia, ut apud Domitianum accuſatorem contra Apollonium inſtrueret eorum, quae in Ionia aduerſus imperatorem diſſeruerat [b]. Aſt ne huic quoque pepercisse Apollonium, ait, literasque Apollonii affert [c], in quibus tanquam pſeudo-ſophiſtam philoſophi indignum nomine accuſat. Inter ſophiſtas enim et grammaticos, improbumque hominum genus numerat, quo cum

Euphrates.

 ami-

q) SVIDAS, PHOTIVS, PHILOSTRATVS ll. cc.

r) Orat. XL. XLI.

s) PHOTIVS l. c.

ſ) Ad l. c. Philoſtrat. ſſ) loc. cit.

t) Vid. PHOTIVS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 307.

u) EVNAP. in prooem. p. 7.

x) L. I. ep. 10.

y) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. V. c. 28. p. 211. ſeqq.

z) c. 33. p. 219.

a) L. VI. c. 7. p. 235. c. 13. p. 250.

b) L. VIII. c. 3. p. 324.

c) Ep. I. II. III. V. VI. VII. Apollonii p. 385. ſeqq.

amicitiam colere respuat, eo quod inuideat aliis, cum tamen senectus ipsi vicina sit, et mors. Reprehendit porro eum, quod sophisticam exerceat, et pecuniam a discentibus accipiat: quod obierit gentes a Syria ad Italiam vsque, ostentare se in duplicata veste, quam regiam vocant: cum pallium illi olim fuerit et maxima barba, praetereaque nihil: reuertaturque iam mari adducens nauem onerariam plenam argento, auro variis vasis, pictis vestibus et reliquo ornatu, fastu item et superbia atque improbitate. Obiicit, in ipsa Stoa hortorum Epicuri patrocinium suscepisse, deterioremque Epicuro esse, quod ab imperatore dona iterum atque iterum accepisset, sicque cum animi damno et paupertate diues factus esse, adsentari eum lucri caussa hominibus quibusque, senibus, vetulis, orbis, diuitibus, delicatis, Midis, Getis. Paria passim apud PHILOSTRATVM [d] occurrunt, grauissimae, quae vtrumque philosophum exercuit inimicitiae, testimonium luculentum exhibentia. Ast vel finxisse multa Philostratum, vel animo tantae famae philosopho indigno conuiciis proscidisse Apollonium Tyaneum Euphratem fatendum est, si vel ipsius Philostrati historiam vel veterum de Euphrate narrationes consulimus. Ex illa enim patet, tantae virtutis philosophum visum fuisse Euphratem Apollonio, vt vix haberet, quem ei praeferret, quamdiu ipsi superior esset Apollonius eiusque gloriam et auctoritatem non timeret: adustum inuidia et aemulatione grauissime in eum inuectum fuisse, quod vitae paedagogicae et scholasticam superbiam redolentis vestigia, quae calcabat Apollonius, non pressisset. Id quod vidit EVSEBIVS [e], qui praeclare de hac re: *Certe Euphratem, aditus ad imperatoris palatium participem reddens, postea tamen, ob intercedens dissidium talia de eo proferens, nonne, ipsa suadente mihi ratione, Euphratis egisse Sycophantam arguitur? philosophorum suae aetatis clarissimi, qui hodie etiam ab iis qui philosophiae imbuti sunt studiis celebratur. Quod ipsum vel illustrissimum alicui, si velit, reprehensionis Apollonii exemplum praebeat. Si Euphrates enim omnium consensu philosophiae studiis clarissimus habeatur, intempestiuum minime fuerit, illius eo euincere aduersus improbitatem odium, quod mala Apollonii facta fuerit insectatus. Hunc vero, qui ab eo arguebatur, concludere, mala fama oppressisse eum, quasi vitam ageret philosophiae minime consentaneam.* Calculum esse adiiciendum Eusebio pro Euphrate contra Apollonium dicenti, veterum de illius virtute eruditione, philosophia, eloquentia testimonia postulant. Ex quibus omnium maxime audiendus est PLINIVS [f], qui eum et nouit, et in eius disciplina fuit. Ita enim de eo: *Si quando vrbs nostra liberalibus studiis floruit, nunc maxime floret. Multa claraque exempla sunt: suffecerit vnum, Euphrates philosophus. Hunc ego in Syria cum adolescentulus militarem, penitus et domi inspexi, ama-*

d) Vit. Apollon. L. VIII. c. 7. f. 3. p. 332. f. 11. p. 344.

e) Adu. Hieroclem c. 33. p. 456.

f) loc. cit.

amarique ab eo laboraui, etsi non erat laborandum. Est enim obuius et expositus plenusque humanitate, quam praecipit - - Quantum mihi cernere datur, multa in Euphrate sic eminent, et elucent, vt mediocriter quoque doctos aduertant et afficiant. Disputat subtiliter, grauiter, ornate, frequenter etiam Platonicam illam sublimitatem et latitudinem effingit [g]. *Sermo est copiosus et varius, dulcis imprimis et qui repugnantes quoque ducat et impellat. Adhaec proceritas corporis, decora facies, demissus capillus, ingens et cana barba. Quae licet fortuita et inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt. Nullus horror in cultu, nulla tristitia, multum seueritatis, reuereans occursum, non reformides. Vitae sanctitas summa, comitas par. Insectatur vitia non homines, nec castigat errantes, sed emendat. Sequaris monentem attentus et pendens et persuaderi tibi, etiam quum persuaserit, cupias. Iam vero illi liberi tres, duo mares, quos diligentissime instituit. Socer Pomponius Iulianus cum cetera vita, tum vel hoc vno magnus et clarus, quod prouinciae princeps inter altissimas conditiones, generum non honoribus principem, sed sapientia elegit.* Descripsimus totum Plinii locum, cum luculentam nobis exhibeat Euphratis imaginem, et de rebus eius quaedam narret. Ast ne ab amico vel discipulo laudari obiiciatur, ecce Epicteti testimonium, philosophi, quo integriorem virtutisque haud fucatae iustiorem arbitrum porticus vix vnquam habuit: quod eo magis audiendum est, quo magis commendabile philosophi exemplum exhibet [h]: *Recte dicebat Euphrates, se longo tempore dissimulasse philosophiae studium, eamque dissimulationem sibi profuisse. Primum enim sciuisse se, quae recte faceret, ea se non facere propter spectatores, sed propter semet ipsum: se sibi ipsi recte comedisse, compositis fuisse oculis: in deambulationibus seruasse modum: omnia sibi et Deo praestitisse: et sicut solus certasset, ita solum quoque esse periclitatum. Si quid turpe aut indecorum fecisset, philosophiam non fuisse periclitatam: neque se nocuisse vulgo, si vt philosophus peccasset. Quapropter eos, qui suum studium ignorarent, fuisse miratos, qui fieret, cum omnium philosophorum consuetudine et doctrina vteretur, ipsum tamen non philosophari? Quid vero, inquit, mali fuit in eo, si philosophus e factis cognoscebar, non autem ex insignibus? Vide quomodo edam, quomodo bibam, quomodo dormiam, quomodo tolerem, quomodo abstineam, quomodo rem geram, quomodo appetitione vtar, quomodo auersatione, quomodo affectiones naturales et accersitas tuear, vt absque perturbatione et impedimentis viuam? inde me iudica si potes.* Haec de Euphrate Epictetus, haec Plinius, haec Eusebius, quos impostori Apollonio mendacique

que

g) Hoc de dicendi sublimitate, non de philosophia Platonis intelligendum: perperam itaque Euphratem aliquos inter Platonicos referre monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 53.

h) ARRIAN. L. IV. c. 8. p. m. 427. seqq.

que Philoſtrato praeferendos eſſe, nemo dubitabit, cui ſanum caput eſt. His vero artibus Hadriano quoque valde ſe commendauit Euphrates; a quo veniam ſtoice emigrandi ex hac vita accepiſſe dicitur, cum morbo et ſenecta eſſet attritus. Dio [i] enim narrat, obiiſſe Euphratem mortem voluntariam, cum ei Hadrianus propter morbum et ſenectutem cicutam bibere conceſſiſſet. Cuius veniam petiuiſſe a principe miratur PAGAN. GAVDENTIVS [k], eo quod licitum Romae fuerit, ob vitae taedium vel morbum deſperatum, vitam abrumpere, nec bona eorum in fiſcum abierint, nec eorum memoria damnata ſit: ſed illi tantum, qui conſcientia ſceleris ſe occidiſſent, ne damnarentur a magiſtratu, habiti fuerint pro confeſſis, nec bona eorum ad haeredes tranſierint. Putat autem, id factum ideo, forte quod adſcriptus eſſet familiaribus imperatoris, et Hadrianus valde eius ſermonibus delectaretur. Faciendum itaque ſibi putaſſe, vt quaſi miles obtineret miſſionem, ne iratus imperator, quod ſe inſcio atque ideo inuito hauſiſſet venenatam potionem, corpus vetaret ſepeliri, et bona in fiſcum ire iuberet. Quam coniecturam lectoris relinquimus arbitrio.

Epictetus. §. XII. Maxima porro inter Stoicos huius temporis exiſtimatione vixit EPICTETVS, cuius vitam et obitum prolixis [l] libris proſecutum fuiſſe Arrianum ſcribit SIMPLICIVS, quos vero intercidiſſe temporis iniuria eo magis dolemus, quo magis Arrianum Epicteti fuiſſe ſtudioſiſſimum, conſtat: vitae itaque eius hiſtoria in veterum monumentis paſſim diſperſa colligenda eſt, qua in re diligentem quorundam recentiorum doctorum virorum labor praeſtitit operam [m]. Hierapolitanum Phrygem fuiſſe, SVIDAS teſtatur; pauperibus parentibus natus adeo fortunae bonis deſtitutus fuit, vt in ſeruilem conditionem deiiceretur, quam tamen miſeriam animi bona praeſtantiſſima penſarunt. Hinc GELLIVS Epictetum inter eos numerat, qui vitae conditione ſerui fuerunt, et Epicteto hoc diſtichon tribuit:

Δȣ̃λος Ἐπίκτητος γενομὴν κατ᾽ σῶμ᾽ ἀνάπηρος
Καὶ Πενίην Ἶρος καὶ φίλος ἀθάνατοις.

Natus Epictetus claudo cum corpore ſeruus
Iro pauperior. Diis in amore fui.

Non profectum quidem ab Epicteto fuiſſe, praeter SALMASIVM [n] contendunt ANT. THYSIVS [o], et HIERONYM. WOLFIVS [p], qui Leonidae, M. PLANVDE [q] auctore, tribuit. Aſt hoc Graeculi ſomni-

i) L. LXIX.
k) De philoſoph. Romanor. c. 100. p. 330.
l) Prooem. comm. in Epicteti enchirid.
m) Praefixit vitam Epicteti HIERON. WOLFIVS editioni Epicteteorum Simplicii et Arriani: BELLEGARDIVS quoque vitam Epicteti, a BOILEAVIO conſcriptam praemiſit, characteribus Epicteti Gallice, Trivolt. 1701. editis. Multa quoque huc pertinentia dedere doctiſſimi viri IO. ALB. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 259. ſeqq. et CHR. AVG. HEVMANNVS diſſ. de philoſophia Epicteti.
n) Ad Simplicium.
o) Ad l. c. GELLII.
p) In limine enchiridii.
q) Anthol. L. III. p. 427.

omnium esse, ex aetate Leonidae, Epicteto senioris, constat, illud GELLII refragatur auctoritati, ex quo descripsit MACROBIVS [r]. Deceptum tamen forte Gellium esse, qui se ex rumore hos versus adscribere Epicteto non obscure prodit, modestia Epicteti se viuum Deorum familiae adscribere non passa suadere videtur. Seruum autem fuisse Epaphroditi cuiusdam liberti et cubicularii Neronis, SVIDAS [s] testis est, quem caue cum quibusdam cum συνέργῳ Pauli Apostoli [t] confundas. Claudum crure fuisse veteres fere omnes concordant, de caussa dissentiunt. SVIDAS [u] ob defluxionem altero crure mutilatum esse ait; SIMPLICIVS [x] a teneris claudicasse vult, Celsus apud ORIGENEM [y], cum herus, refert, torqueret crus, subridentem imperterrite dixisse: *perfringes*. Cumque ille fregisset, *non praedicabam*, respondisse, *quod perfringes*. Alii fractum crus a vinculis, quibus constringi eum tyrannus quidam iusserit, afferunt [z]. In quibus narrationibus Suidae relatio et simplicior et verisimilior est. Manumissus ab hero propter philosophiam [a] paupertatem adeo non refugit, vt vix esset Romae, qui pauperior viueret, adeo vt eius domuncula nullis vnquam claustris eguerit, vt in qua nihil esset praeter lectulum et culcitram, in quibus dormiret [b]. Et eandem quoque ob caussam magnam aetatis partem solus exegit, sero tandem mulierculam nutricem asciuit puero; quem ab amico quodam suo propter inopiam exponendum ipse susceptum educauit. Cuius caussam hanc fuisse ait SIMPLICIVS [c], quod ex philosophiae suae praeceptis statueret, *superuacanea vbique esse repudianda. Duo autem superuacaneorum genera constituisse, delicias et popularem opinionem, haec enim duo in caussa esse, cur necessarium vsum transiliamus.* Quanta vero paupertas fuit Epicteti, tantae fuere animi diuitiae, ingenium acre et excellens, et diiudicandis hominum moribus aptissimum, philosophiae cognitio tanta, quanta in homine acutissimo quaeri, et ex indefesso Stoicae philosophiae studio, grauisque magistri institutione acquiri potuit, vnde Stoicorum maximum appellare non dubitat GELLIVS [d]. Vsus est praeceptore Rufo, cuius in dicendo vim corripiendique libertatem praedicat, narrans sic dixisse de moribus, vt quisque eorum, qui assideret, putaret, se ab aliquo criminis cuiusdam reum peragi: sic reprehendisse ea, quae fiebant, sic mala posuisse ob oculos, vt dolorem incuteret, et emendationis voluntatem excitaret [e]. Et hoc quidem praeceptore graue illud dictionis genus, vimque dicendi istam didicit, quam tantam habuisse efficaciam testatur ARRIA-

r) Saturn. L. I. c. 11. conf. FABRIC. l. c. p. 257. not. b.
s) l. c. mentio eius etiam apud TACITVM Annal. L. XV. p. 55. ARRIAN. L. I. c. 1. §. 19. p. 76. c. 26. p. 95.
t) Philip. II. 25. Col. I. 7.
u) loc. cit.
x) Ad enchir. p. m. 70.
y) Adu. Cels. L. VII. p. 378.
z) Conf. laudatos FABRICIO l. c. p. 238. not. c. d. ARRIAN. L. I. c. 8. 12. p. 39. seqq.
a) ORIG. l. c. L. III. p. 119.
b) SIMPLICIVS l. c. p. 70.
c) Ibid. p. 180.
d) L. I. c. 2.
e) ARRIAN. L. I. c. 9. L. III. c. 15. c. 23.

RIANVS [f], vt auditores, quocunque vellet, permoueret, SIMPLICIO [g] vero *homines, qui illa non afficiantur, vix ac ne vix quidem apud inferos corrigi posse* visi sint. Nihil hic arti studio quaesitae datum, vel affectatam elegantiam sapiens, sed naturalis grauitas visque quaedam ineffabilis, simplicitati admixta, et in animum latissime penetrans, atque conuincens [h]. Quo nomine simplicitatem illam tam stilo quam doctrina ad captum hominum se attemperantem in Epicteto iure suo laudat, et ideo Platonem, licet eloquentissimum, *doctorum tantum teri manibus, Epictetum, vulgo quoque lectorum admirabilem esse, vtilitatis nomine, quod se praeceptis illius monitos proficere sentiant*, recte asseruit ORIGENES [i]. Genus enim orationis, quod sectatur Epictetus, neruosum est, et acre, vt qui omnino mortui non sunt, eo velut stimulo quodam pungantur, et suas passiones tum intelligant tum ad eas corrigendas excitentur. Addidit vero robur vimque summam exhortationibus Epicteti vitae integritas, quanta a Stoico postulari potest a diuini spiritus agitatione nondum emendato, maxima, dignaque quae aliis exempli loco praeluceat [k]. Quam tanti fecit Celsus ille, Origenis aduersarius, vt praeferre patientiam Epicteti sanctissimo Saluatori non dubitauerit, recte ideo ab ORIGENE [l] refutatus, et ad patientiam Iesu infinitis modis Epictetea superiorem remissus. Id extra controuersiam positum existimamus, animi recti et virtutis amantis magnitudine, et nobilitate, contemtu humanae vanitatis, et infracto ad quaeuis aduersa pectore in tota Zenonis schola non fuisse, qui Epictetum superauerit, de quo eximio Stoicae sapientiae charactere, legi velimus, quae pro Epicteto ex vero disseruerunt DAN. HEINSIVS [m] et IVSTVS LIPSIVS [n]. Superauit hac virtutis seueritate Epictetus Cynicos sui temporis plerosque, nec alia caussa est, cur Cynicorum familiae eum adscripserint quidam [o], licet familiaritas quoque cum Demonacte et Musonio Cynicis, laudesque Cynismo ab Epicteto appositae, dicta etiam quaedam apertius ab illo et κυνικωτέρως prolata [p] ostendant, Cynismo eum quam maxime fauisse. Tantae vero et doctrinae et virtutis philosophum quamuis se praestaret Epictetus, non potuit tamen tam nobile Romanae sapientiae sidus tolerare monstrum illud Romani orbis, Domitianus, qui cum philosophos omnes vrbe et Italia excedere iuberet [q], ne Epicteto quidem pepercit. Propter id senatus consultum, quod Domitianus extorserat, Epictetus Nicopolin, vrbem non ita pridem prope Actium excitatam, GELLIO [r] et ARRIANO [s] testibus

f) In praefat.
g) loc. cit.
h) Conf. omnino Cel. FABRICIVS differt. de eloquentia Epicteti inserta Fasciculo differtt.
i) l. c. L. VI. p m. 283.
k) Conf. BVDDEVS dial. de moribus philosophorum p. 103.
l) l. c. L. VII. p. 378.
m) De philosophia Stoica Orat. p. m. 301. seq.
n) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. 9. p. 113. seqq.
o) Adagior. p. m. 544. ed. Froben. nisi calami potius errorem hic agnoscas.
p) GELLIVS L. XVII. c. 19.
q) GELLIVS L. XV. c. 11. SVETON. in Domit. c. 10. LVCIAN. in Peregr. T. IV. p. m. 283.
r) loc. cit.
s) L. IV. c. 1.

ſtibus ſeceſſit [t], magnoque exilium tulit animo, patriam ſibi fortunarumque ſuarum ſedem vbique eſſe, qui ciuis totius mundi eſſet, diuitiasque ſuas et fortunam ſecum ferret omnem, ratus. In hac vero vrbe philoſophiae ope animos hominum emendandi ſtudium non depoſuit, ſed et iuuenes et ſenes ad mentis felicitatem rite parandam et conſeruandam philoſophiam edocuit, et quoſcunque auditores nactus eſſet, inter ambulandum, in conſeſſibus hominum, et quacunque licebat occaſione de moribus ita diſſeruit, vt ſapientiae, quam poſſidebat, praeſtantia et dicendi, qua vtebatur libertas omnes in admirationem raperet, et magna cupiditate hos ſermones ſcriptis annotarent, philoſophiae ſtudioſi [u]. Domitiano e viuis ſublato quamuis redeundi poteſtas philoſophis eſſet facta, remanſit tamen Epictetus Nicopoli [x], dicendique libertate et praeceptorum ſapientia omnium in ſe conuertit animos et ſtudium, neminemque habuit, qui eloquentiae eius, naturali quidem at efficaciſſimae, reſiſtere poſſet [y]. Romam vero vtrum ſub Hadriano reuerſus fuerit Epictetus, dici quidem, tacentibus veteribus ſcriptoribus, non poteſt, certum tamen, et a SPARTIANO [z] traditum, ſumma familiaritate huic imperatori fuiſſe Epictetum, id quod veriſimile facit, Romam iterum veniſſe Epictetum, ibique cum imperatore fuiſſe philoſophatum [a]. Cuius familiaritatis cum Hadriano philoſophicae hodie adhuc monumentum circumfertur, nempe *altercatio Hadriani cum Epicteto*, quae duabus partibus apud quosdam conſtans, reuera vna eſt [b]. Hanc genuinam eſſe et ab Epicteto profectam IO. SCHEFFERO [c] aliisque haud obeſae alias naris viris doctis viſum eſt. Aſt opus hoc eſſe otioſi hominis, vel monachi cuiusdam, qui, cum audiuiſſet, quaeſtionibus vexaſſe Hadrianum philoſophos, Epictetum quoque gratioſum apud hunc imperatorem fuiſſe, in mentem venit tale quid comminiſci, recte viri docti iudicarunt [d]. Certe qui vel vnam diſſertationum Epictetearum apud Arrianum legerit, et cum hac altercatione contulerit, manibus quaſi palpabit, nec acumen, nec grauitatem, nec philoſophiam Epicteti in ea inueniri, et prodiiſſe foetum adulterinum ex ingenio ſcioli cuiusdam Chriſtiani, qui Epicteti nomine ad obtrudendas hominibus nugas ſuas abuſus eſt. Quod vel vno exemplo luculenter oſtendit Cl. HEVMANNVS, ad quaeſtionem, *quid eſt fides?* prouocans, ad quam reſpondetur, *ignotae rei admirandam eſſe certitudinem.* Fidei autem

t) Errant itaque WOLFIVS in vita Epicteti et HOFMANNVS in Lexico, qui Hierapolin ponunt, et patriam cum loco exilii confundunt.

u) Vid. ARRIAN. praef.

x) Id ex variis diſſertationum locis patet.

y) ARRIANVS et SIMPLICIVS ll. cc.

z) In Hadriano c. 16.

a) Conf. FABRIC. l. c. Contrarium quidem ex ſilentio diſſertationum concludunt SALMASIVS ad Epictet. H. DODWELLVS de aet. Peripl. Pont. Eux. p. 116. HEVMANNVS de philoſ. Epict. p. 8. Aſt ſilentium hoc nihil euincere, quilibet videt, cum poſt habitas has diſſertationes Romam reuerti potuerit, vixque veriſimile ſit in exiguo illo tempore, quo Hadrianus in Graeciam excurrit, eum Epictetum tam familiariter nouiſſe, neque tamen ad ſe vocaſſe principem philoſophorum amantiſſimum.

b) Editiones enumerat, ipſamque altercationem exhibet FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 557.

c) De phil. Ital. c. 10. p. 85.

d) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 265. HEVMANN. Act. phil. Vol. I. p. 734.

autem vocabulum, hoc quidem ſenſu, eccleſiaſticum eſt, et dignior quaeſtio Pipini et Albini ſcholaſtici aeuo, quo nomine eadem vere altercatio ſiue diſputatio occurrit, quam Epicteti temporibus. Philoſophiam autem Stoicam adeo non expreſſit auctor altercationis huius, vt Platonicum magis quam Stoicum agnoſcas [e]. Nec a veriſimilitudine abludere videtur, Secundi diſputationem cum Hadriano, quam, licet hodie valde interpolatam, non tamen totam velut ſpuriam reiiciendam eſſe ſupra oſtendimus, occaſionem dediſſe nugatori cuidam, ſimile quid de Epicteto fingendi, quod non potuit ita tegere altercationis huius artifex, vt non quaeſtiones pariter et reſponſiones ex illis Secundi ſententiis ſuis quaeſtionibus interſereret. Recte itaque abiicitur foetus adulterinus Epicteti doctrina et acumine indignus: quamuis philoſophatum illum cum Hadriano eſſe, certum ſit. Ex his vero manifeſtum quoque eſt, vixiſſe Epictetum adhuc ſub Hadriano, nec a vero prorſus abludere eos, qui ſub huius imperio finiuiſſe vitam Epictetum coniiciunt, licet incertum ſit, Romae an Nicopoli obierit [f]. Vixiſſe enim iam ſub Nerone Epictetum dubio caret, ſi etiam LIPSIO [ff] concedamus, nondum eo tempore philoſophatum fuiſſe; aſt cum ſub Hadriano adhuc floruerit, vix annis iam decrepitus ſenex vitam vltra prorogaſſe videtur. Aliter quidem ſtatuendum eſſe viris quibusdam doctis [g] placuit, qui THEMISTII [h] et SVIDAE [i] auctoritate moti ad Antoninorum vsque tempora vixiſſe Epictetum contenderunt. Ille enim in *oratione ad Iouianum*, *anteceſſores eius in imperio philoſophos habuiſſe chariſſimos*, *Auguſtum Arium*, *Tiberium Thraſyllum*, *magnum Traianum*, *Dionem Chryſoſtomum*, *Antoninos duos Epictetum*, aſſerit. Hic, Themiſtii ſine dubio auctoritate nixus, Epictetum vsque ad Marci Aurelii imperatoris tempora duraſſe ſcribit. Aſt his recte opponitur: intercedere a Neronis aetate, quo vixiſſe Epictetum conſtat, tempus centum, et quod excurrit, annorum, et exinde ſequi centenario longe maiorem obiiſſe Epictetum. Sed nec valetudinis, qua premebatur philoſophus infirmae ratio [k], nec Luciani ſilentium inter tot longaeuos Epictetum ſibi aetate proximum omnibusque celebratiſſimum, non enumerantis id admittere videtur. Nec veriſimile vllo modo, M. Aurelium, qui praeceptores ſectarum fere omnium primariae eruditionis viros ſibi elegit, omiſſo Epicteto, qui prima Stoae gloria fuit, diſcipulum eius Iunium Ruſticum, adhibuiſſe, cuius ſe diſciplinae traderet, cum tamen magnam Iunius apud eum gratiam inierit, quod Epicteti commentariorum illi fecerit copiam [l]: quorum neutrum feciſſet, ſi viuum Epictetum aetate attigiſſet. Et haec quidem Themiſtii teſtimonium, quod abs-

que

e) Hoc vel ex prima reſponſione, *quid mundus ſit*, liquere putamus.

f) Perperam ad GELLIVM L. XV. c. 11. LIPSIVS l. c. p. 114. prouocat, teſtantem, Nicopoli obiiſſe. Nihil enim ibi de morte Epicteti.

ff) Manud. ad philoſ. Stoic. L. III. diſſ. 6.

g) RAPH. VOLATERRANVS, LVDOV. VIVES, ISAAC. CASAVB. ad Spartiani l. c.

h) Or. V. p. 63. ed. Harduini.

i) In Epictet. T. I. p. 817.

k) SIMPLIC. in praef.

l) ANTONIN. de ſe ipſo L. I. §. 7.

que dubio Suidas ſecutus eſt, valde ſuſpectum reddunt. Aſt conuellit penitus GELLIVS [m] Antoninorum tempore ſcribens, qui de Epicteto, tanquam fatis iam erepto loquitur. Ita enim de illo: *De Epicteto philoſopho nobili, quod is quoque ſeruus fuit, recentius eſt memoria, quam vt ſcribi quaſi obliteratum debuerit* [n]. Quibus verbis nuper quidem demortuum Epictetum innui, quilibet videt. Addimus aliud teſtimonium non minus luculentum ipſius M. AVRELII imperatoris, qui diſerte: Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπωκεν. *Quod Chryſippos, quot Socrates, quot Epictetos iam dudum abſorpſit aeuum iſtud?* Quibus rite ponderatis Themiſtium aut memoria fuiſſe deceptum fatendum eſt, aut dicendum more oratorum fuiſſe locutum et de ſcriptis tantum Epicteti Antoninis caris eſſe intelligendum, quos ea magni feciſſe conſtat. Suidam autem cur non moremur, ſupra iam dictum. Deſerenda itaque virorum doctorum ſententia [o], qui ad Antoninos vſque aetatem Epicteti prorogant; certe tam diu contrarium ſtatuendum, donec melioribus rationibus ea probetur, quod promiſit quidem, ſed non praeſtitit MENAGIVS [p], quem ſecutus eſt HARDVINVS [q], Themiſtium enim pro Hadriano memoriae vel calami lapſu Antoninos poſuiſſe, an ab homine oratore alienum? Quanta vero in exiſtimatione vixerit Epictetus, ex diſcipulis conſtat, inter quos fuere Arrianus [r], Iunius Ruſticus [s] et Fauorinus [t], quem tamen a praeceptore deſciuiſſe ex eo patet, quod Epictetum contra Fauorinum defendit GALENVS [u], magnus doctrinae illius admirator. Poſt mortem vero ſancte cultam eſſe eius memoriam, LVCIANVS [x] tradit, narrans: fuiſſe inuentum, qui demortui Epicteti lucernam fictilem pretio ter mille drachmarum, ſibi comparauerit, ſperans vero ita ſibi ſapientiam Epicteti ad hanc lucernam labo-

m) L. II. c. 18. n) L. VII. §. 19.

o) Sine cauſſa itaque dubius haeret LIPSIVS l. c. recte enim vidit longum interuallum inter Neronem et Antoninum philoſophum.

p) Comm. in Laert. p. 2.

q) Ad l. c. Themiſt.

r) PHOTIVS Cod. LVIII. SIMPLIC. praef. Fuit Flauius Arrianus Nicomedienſis ex Bithynia, vir erudítiſſimus, et philoſophiam Stoicam ab Epicteto doctus, literarum autem elegantiorum ita peritus, vt ob eruditionem Romae et Athenis ciuitate donaretur, quam ob cauſſam hunc Epicteti diſcipulum virum inter Romanos cumprimis laudatum, ac per omnem vitam in literarum ſtudio verſatum vocat LVCIANVS in Pſeudomante T. I. p. m. 524. His meritis ad varias dignitates et Hadriani gratiam progreſſus, Cappadociae prouinciae praefectus eſt, vbi et arte et marte conſpicuus Xenophontis imitatione contra Romani nominis hoſtes pugnauit, et philoſophiam pariter atque hiſtoriam diligentia ſua valde adiuuit, tandemque Senatorio axiomate ipſiusque conſulatus honore auctus eſt. De eius ſcriptis poſt PHOTIVM et SVIDAM in Arrianus T. I. p. 320. videndi VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 11. p. 214. ſeqq. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 243. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 269. Praeter vitam Epicteti deperditam, quae prooemium forte diſſertationum Epicteti fuit, ſermones eius, quanta potuit accuratione conſcripſit, quorum hodie libri exſtant quatuor, de quorum editionibus conſulendus eſt FABRICIVS l. c. p. 246. ſeqq. Maxime vero celeberrimum illud Stoicae ethicae compendium, quod ſub Epictetei enchiridii nomine ambulat, ex eius dogmatibus compilauit, in quod SIMPLICIVS commentatus eſt. Valde commendabant Stoici eiusmodi πρόχειρα βοηθήματα, ſiue manualia, vid. ARRIAN. L. I. c. 27. L. III. c. 10. SENECA de benef. L. VII. c. 1. epiſt. 94. ANTONINVS L. III. §. 13. GATAKER. ad h. l.

s) ANTONIN. L. I. §. 7.

t) GELLIVS L. XVII. c. 19.

u) Conf. dicta ſupra de Fauorino et Galeno Sect. III.

x) Adu. indoctum libros ementem T. II. p. m. 767.

laboranti per somnum oblatum iri. Nisi haec ex festiuo ingenio per iocum finxisse Lucianum suspiceris, quam suspicionem firmat aetas Luciani sub Commodo florentis, et a morte Epicteti nimis remota, vt tamdiu lucernam fictilem seruatam fuisse integram credibile sit. Ast ad homines tamen eius rei testes Lucianus prouocat, vnde narrationem hanc in medio relinquimus. Nihil ipse scripsit Epictetus, quae enim scripsisse dicit SVIDAS, de annotatis discipulorum ex ore praeceptoris intelligenda sunt. Ex illis vero non *enchiridion* tantum collectum, sed et congestae ab ARRIANO *dissertationes Epicteteae*, quas SIMPLICIVM *commentario* syncretistico explicuisse, *sectione quarta et quinta* diximus [y]. In his Stoicae ethicae praecepta tanta dicendi virtute et libertate commendauit, vt quid pulchrius in toto porticu sit, non inuenias. Addi his possunt sententiae et praecepta sapientiae varia, apud M. Antoninum, Gellium, Augustinum, Stobaeum aliosque dispersa, quae post BLANCARDVM [z] collegit Cl. STOLLIVS [a]. In his vero doctrinae moralis Stoicae praeceptis dicta occurrunt, non phraseologiam tantum Christianam mire referentia, sed et doctrinam sacram haud obscure imitantia, quae occasionem dedere viris quibusdam doctis, Epictetum inter latentes Christianos, vel Semi-Christianos referendi [b], quod tamen rectius infitiati sunt alii [c]. Etsi enim negari non potest, sobrie magis philosophatum fuisse Epictetum, quam Stoicos ceteros, et virilem magis esse doctrinam eius, quam reliquorum huius familiae philosophorum, masculam quoque esse dictionem et naturae humanae conuenientiorem argutiis Senecae, et meteoris Antonini, cuncta tamen, si recte ponderentur, a Stoico systemate non recedunt, et eo tendunt omnia, vt voluntati Dei, id est, ineuitabili ordini totius, quae illius prouidentia est, animus nullo rei externae desiderio turbatus vel affectione quacunque motus, se subiiciat, sicque ex Deo Stoico et animo omni affectu priuato vera tranquillitas et felicitas exoriatur, et homo toti huic, cuius pars est, se attemperet. Quae splendida quidem sunt, ast intus et in cute considerata ἄσοφα καὶ ὑπέρσοφα Stoica plurima continent [d]. Quae vero elegantius sonant, ex subdola Christianorum imitatione esse profecta alibi probauimus [e], ostendimusque, nisi fallimur, luculenter, frustra quosdam ex iis Christianae religionis admissionem exsculpere. Philosophiae vero eius summa haec veteribus [f] visa est: ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *sustine et abstine.*

§. XIII.

y) Vtimur nos editione WOLFII Col. 1595. 8. de reliquis videndus FABRICIVS l. c.

z) Ad calcem enchiridii a se editi.

a) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXVII. p. 512. seqq. conf. FABRIC. l. c. p. 268.

b) Vid. Cel. Io. GOTTL. HEINECCII diss. de philosophis Semi-Christianis §. 15. p. 32.

c) Vid. MICH. ROSSAL disquisitio de Epicteto, qua probatur, eum non fuisse Christianum, Act. erud. Suppl. T. IV. p. 309.

d) Legendae eruditae dissertationes V. C. LVD. CHRIST. CRELLII de ὑπερσόφοις et ἀσόφοις Epicteti, Lips. 1711. 1716.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Temp. Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

f) GELLIVS L. XVII. c. 19.

§. XIII. Post hunc SEXTVS enarrandus est Chaeronea Boeotiae oriundus [g], Plutarchi ex Sorore nepos. [h] philosophiam didicit Stoicam, Herodoto Philadelphiensi praeceptore vsus [i], quem ab Herodoto Tarsensi, praeceptore Sexti Empirici, distinguendum esse, ex dicendis constabit, patebitque, non audiendum esse MENAGIVM [k], qui ex vno Herodoto duos exsculptos esse, et Philadelphiensem apud SVIDAM ex glossemate imperiti lectoris vel audaci quadam manu in textum irrepsisse, putat. Hoc vero praeceptore tantam sibi comparauit Stoicae philosophiae notitiam, vt dignus videretur, cui inter praeceptores Marci Aurelii locum faceret Antonini Pii cura et sedulitas [l]. Quanta vero industria et dexteritate animi, quamque recto iudicio et egregia voluntate hanc prouinciam Sextus ornauerit, luculento discipuli ipsius imperatoris M. Aurelii testimonio discimus, digno quod totum apponamus, vt quantus praeceptor tanto discipulo contigerit, innotescat [m]. *A Sexto*, ait, *accepisse agnosco, beneuolum erga alios affectum, familiaeque affectu paterno administratae specimen: ac de vita naturae conuenienter instituenda cogitationem; grauitatem item neutiquam personatam, et sedulam amicorum obseruationem, et imperitorum eorumque, qui citra considerationem opinione mera ducuntur, tolerationem, et mores quibusuis accommodatos, ita vt, quamuis consuetudo ipsius adulationem omnem suauitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipsis eodem ipso tempore non minus extiterit, ad haec dilucidam ac methodicam cum inuentionem, tum dispositionem decretorum eiusmodi, quae ad vitam recte instituendam conducerent, quodque nec iracundiae, nec perturbationis alicuius indicium exhiberem; sed quum affectibus immunis prorsus existerem, ad affectum tamen genuinum essem propensissimus; fauere promtus, sed sine strepitu, varieque, citra ostentationem eruditus.* Mirum itaque non est ad tantum talemque praeceptorem studiose in aedes Romano more commigrasse M. Aurelium, sed et adultum atque iam imperii axiomate condecoratum Sextum frequentasse [n]. Ast impetrare a nobis non possumus, vt credamus, vera esse, quae narrat PHILOSTRATVS [o]: Lucium sophistam, qui Romam modo aduenisset, imperatorem Marcum domo egressum rogauisse, quo pergeret, et ad quod negotium? Tum Marcum respondisse: *Seni etiam discere decorum est, ideo ad Sextum philosophum vado, vt discam, quae nondum scio.* Lucium igitur, manu in coelum sublata dixisse: *O Iupiter! Romanorum imperator, iam senescens, tabellis e zona suspensis, ad ludi magistrum pergit, vt pueri, Alexander vero, rex meus, tricesimo secundo aetatis*

Sextus Chaeronensis.

g) SVIDAS in Sextus T. III. p. 299. CAPITOLIN. in Marco c. 3.
h) Ibid. APVLEIVS metam. c. 1. EVTROP. L. VIII p. m. 525. DIO L. LXXI. THEMIST. Orat. II. p. 145.
i) SVIDAS l. c.
k) Ad LAERT. L. IX. f. 116.
l) citati.
m) De se ipso L. I. §. 9.
n) Ibid.
o) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557. ex quo repetiit SVIDAS in Marcus T. II. p. 501.

aetatis anno interiit. Itane vero Romanorum imperatorem iam ſenem δέλτον ἐξαψάμενον, id eſt ſuſpenſis e laeuo lacerto tabellis, quod pueri Romani in ludum prodeuntes literarium ſolebant [p], ad ſcholam Sexti properaſſe, ſanus quis crediderit? Et annon iocus hic eſt illorum egregie mordens, qui indignati, Antoninum philoſophi habitum induiſſe, paedagogicos ipſi et ſcholaſticos mores obiicere voluerunt? Magis veriſimile eſt, quod SVIDAS [q] refert: in tanto honore Sextum apud imperatorem fuiſſe, vt vna cum eo ius diceret. Additur et hoc apud Suidam: *Poſt Commodi mortem quendam ſe Sextum dicere auſum eſſe, facultatesque et dignitatem eius ſibi vindicare, eumque a multis ſaepe interrogatum ſcite reſpondiſſe. Sed cum Pertinax nonnulla ad eruditionem Graecam, cuius ille rudis erat, pertinentia ex eo quaereret, longe a ſcopo aberrauiſſe, cum quid diceret, ne intelligere quidem poſſet. Adeo natura quidem vultum ei ſimilem habuiſſe, ceteriſque in rebus arte eum retuliſſe, doctrina vero eadem excultum non fuiſſe.* Aſt fallit nos more ſuo Suidas, qui homines inter ſe diuerſiſſimos confudit, et exſcriptorum ſuorum, ſuaque negligentia, quae ex DIONE [r] transtulerat, ad Sextum philoſophum retulit, quae de Sexto alio, Maximi filio, Romano intelligenda ſunt; qui vt inſidias et ſaeuitiam Commodi euitaret, ex lapſu equi ſe periiſſe ſimulauit, cumque id innotuiſſet, fruſtra ab imperatore, multis etiam interfectis, qui eius ſimilitudinem quandam referebant, quaeſitus eſt: id quod impoſtori huic occaſionem dedit ſub Pertinace perſonam Sexti fingendi, quem tamen ex Graecae linguae ignorantia falſum eſſe detexit Pertinax, cum eam in Syria didiciſſet Sextus. Verum homonymorum confuſionem in Suida frequentiſſimam eſſe, nemo ignorat, nosque innumeris iam exemplis probauimus, vnde eum non moramur. Aſt monendus lector eſt, caueat aliam confuſionem, quae Sextum Chaeronenſem et Sextum Empiricum inter te miſcuit, quaeque viros etiam ſummos et ſatis alias accuratos, Is. CASAVBONVM [s], PETRVM GASSENDVM [t], FRANC. PATRICIVM [u], aliosque non minoris eruditionis viros [x] decepit, quos non vidiſſe diuerſitatem inter vtrumque philoſophum merito miramur, cum ſatis perſpicuae ſint circumſtantiae, quae eos inter ſe diſtinguunt, et ſolus fere SVIDAS ſcriptor valde inaccuratus et negligens huius confuſionis cauſſa ſit. Qui tamen Sextum Chaeronenſem, quem Scepticum inepte vocat, a Sexto Empirico ipſe poſtea diſtinguit, et ſupinam, quam admiſit, negligentiam in prima verborum eius inſpectione prodit.

p) Noluit in Flaui ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti
Laeuo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto
Ibant. HORAT. L. I. ſat. 6.

q) In Sextus l. c.

r) L. LXXIII.

s) Ad Laërt. l. c.

t) In epiſt. ad Valeſ. p. 139.

u) Diſcuſſ. Peripat. p. 139.

x) GEN. HERVETVS praef. ad Sext. Emp. VOSSIVS de philoſoph. p. 99. IAC. SPONIVS autem Miſc. erud. antiq. p. 140. et M. MEIBOMIVS ad Laërt. L. IX. itemque GRONOVIVS T. III. theſ. antiq. Graec. Sexti Chaeronenſis imaginem cum vultu Sexti Empirici confuderunt.

prodit. Nec difficile, ipſo Suida vti ad oſtendendum vtriusque philoſophi diſcrimen. Sextus enim Empiricus, eo tradente, Afer fuit, Plutarchi ex ſorore nepos Chaeronenſis ex Boeotia. Illum Pyrrhonium fuiſſe, ex Suida et ipſis illius ſcriptis conſtat, ex quibus etiam diſcimus, more Scepticorum vbique infenſum Stoicis ſe praebere eosque refellere. Sextum autem Chaeronenſem Stoicam philoſophiam doctrina et vita expreſſiſſe, vel ex vno Antonino loco ſupra adducto ad oculum patet, Stoicumque fuiſſe diſerte tradit CAPITOLINVS [y]. Sed praeceptores quoque vtriusque differunt, Tarſenſem enim Herodotum audiuit Scepticus, Philadelphienſem Stoicus, teſte Suida. Quin et tempora non ſatis congruunt. Sextum Empiricum enim ſerius, forteque poſt Galenum, vixiſſe, infra probabimus, Chaeronenſem autem ante Galenum vixiſſe oportet: Galenus enim vltimis demum Marci imperatoris annis Romam venit. Recte itaque opinionem hanc ipſe deſeruit CASAVBONVS [z], quem viri docti paſſim ſecuti ſunt [a]. Neque tanti eſſe, quae pro ea adſtruenda attulit illuſtris HVETIVS [b], vt eam nobis perſuadeant, infra in Sexti Empirici hiſtoria oſtendemus. Ceterum de Sexto Chaeroneo nihil hodie legimus, niſi diſputationes Antiſcepticas, quae Sexti Empirici operibus adiungi ſolent, ad eum referamus, quod ſatis veriſimiliter fecit Cel. FABRICIVS [c]. Eorum enim argumentum tale eſt, vt Stoico omnino conueniat. Cum enim contra porticum maxime pugnauerit Sextus Empiricus, quae ſcilicet comprehenſionem quam maxime vrgebat, conueniens fuit homini Stoico, eodem argumenti genere, quo vſus eſt Empiricus ad ἀκαταληψίαν demonſtrandam, contrarium euincere, et καταληπτικὰ illa eſſe, quae comprehendi non poſſe is clamauerat, oſtendere, ſicque Zenonis placita defendere. Aſt cum Sextum hunc Chaeronenſem in eiusmodi philoſophandi genere verſatum fuiſſe, ex verbis Antonini ſupra adductis manifeſtum ſit, quibus imperatorem didiciſſe ab eo τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξεϱευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν ἐις βίον ἀναγκαίων δογμάτων dicitur, non ſine veriſimilitudine coniicimus, hanc Sexti Chaeronenſis demonſtrationem καταληψίας, occaſionem dediſſe Empirico, eodem modo contrarium aſſerendi, ideoque vtriusque Sexti ſcripta iunxiſſe veteres, vt occaſio Empirico enata ſcribendi pateret, id quod poſtea anſam vtrumque confundendi Sextum exhibuit. Sed in re prorſus incerta nihil definimus, ſed ad diſcipulum Sexti, purpuratum philoſophum M. Aurelium Antoninum properamus.

§. XIV.

y) loc. cit.
z) Ad l. c. Capitolini.
a) Commentatores ad Laert. L. IX. ſ. 116. GATAKER. ad l. c. Antonini, Io. RVALDVS in vita Plutarch. c. 5. IONSIVS de S. H. phil. L. III. c. 12. p. 275. KVSTER. ad l. c. Suidae. OLEAR. ad l. c. Philoſtrati, FABRIC. ad Sext. in proleg. TILLEMONT. Hiſt. imperat. in Aurel. art. 32.
b) De la foibleſſe de l'eſprit humain L. I. c. 14.
c) Bibl. Gr. Vol. XII. p. 617. H. STEPHANO Pythagoreo cuidam ſine probabilitate tribuit.

M. Aurelius Antoninus.

§. XIV. Vitam vero magni imperatoris enarraturis animus non eſt, totam geſtarum ab eo rerum hiſtoriam, imperiique, cuius habenas ille rexit, fata exponere: haec enim et prolixa nimis ſunt et aliena a noſtro inſtituto, quod philoſophorum tantum et philoſophiae hiſtoriam ediſſerit. Quare eos, qui haec ſitiunt, Romanae hiſtoriae ſcriptores adire oportet, quos alibi [d] recenſuimus, iudiciumque de eorum fide interpoſuimus. Nos ad eas tantum Antonini circumſtantias reſpiciemus, quae ad priuatam eius vitam pertinent, quaeque nobis Stoicum philoſophum, cuius perſonam tuendam ſuſceperat, ſiſtunt. Cui fini tamen inſeruiunt non leuiter vitae eius deſcriptiones; quae paſſim apud veteres [e], et recentiores [f] occurrunt, eae enim illa quoque tangunt, quae propius ad ſcopum noſtrum collineant. Marcus Aurelius Antoninus, princeps virtute, prudentia, doctrina et pacis bellique artibus plerisque Romanorum imperatoribus anteponendus, et generis vetuſtate et maiorum gloria parem ſuo tempore non habuit. Paternam enim originem a Numa Pompilio, maternam a Salentino rege pependiſſe ait EVTROPIVS [ff]. Proauum vero, auumque et patrem ſummis in republica honoribus perfunctos eſſe tradit CAPITOLINVS. Pater in praetura decedens vnicam reliquit filiam Anniam Cornificiam, filiumque vnicum Annium Verum, qui M. Aurelii poſtea nomen aſſumſit. Editus eſt in lucem Romae A. V. C. IↃCCCLXXII. qui cum A. C. CXXI. coincidit, initioque aui ſui, Catilii Seueri nomen accepit. Poſt obitum vero patris ob veritatis ſingularem prorſus amorem Annii Veriſſimi nomen, iubente ita Hadriano, retulit: quod tamen ſumta virili toga, cum genitoris Annii Veri nomine iterum commutauit, tandemque in Aureliam gentem adoptionis iure aſcitus M. Aurelius dictus eſt. Patre mature illi erepto in domo aui ſui, Veri educatus eſt, qui puerum natura grauem, teſte CAPITOLINO [g], vbi egreſſus erat annos, qui nutricum fouentur auxilio, illis doctrinis artibusque imbui ſedulo curauit, quibus tenera aetas ad magna quaeuis formari initio ſolet. Quam inſtitutionem praeceptorum eruditiſſimorum ſummeque fidelium ipſe Marcus magnopere praedicat, Deorumque fauorem in naturae et doctrinae muneribus largiendis

d) In praef. ad DE SERVIES vitas vxorum imperat. a nobis Germanice verſas.

e) Praeter Xiphilinum, Herodianum, Victorem vtrumque, Eutropium et Zonaram, maxime conſulendus IVLIVS CAPITOLINVS, cui pleraque de M. Antonino et L. Vero debemus, quorum vitas expoſuit. Ipſe vero Antoninus, ſtudiorum ſuorum hiſtoriam egregiam in prooemio commentariorum ſuorum nobis tradidit, quam doctis obſeruationibus illuſtrauit THOMAS GATAKERVS.

f) Euolui non ſine fructu de M. Aurelii Antonini hiſtoria poſſunt NANVS TILLEMONTIVS in hiſtoria imperatorum, et GVIL. WOTTONVS in Hiſtoria Romani imperii, quarum illa Gallico, haec Anglico idiomate exarata eſt. Vitam vero ipſam imperatoris prolixe expoſuit et verſioni Gallicae commentariorum Antonini praefixit ANDREAS DACIERIVS, quam auxit emendauitque et Latinam fecit GEORGIVS STANHOPE, praemiſſam Londienſi comm. Ant. editioni 1707. 4. Huius exemplum ſecutus eſt IO. ADOLPHVS HOFMANNVS in Germanica verſione, et Cl. CHR. WOLLIVS in noua Lipſienſi editione Graeco-Latin. 1729. 8. Alios vbique occurrentes tacemus.

ff) L. VIII. p. m. 524. XIPHILIN. in Anton. CAPITOLINVS l. c.

g) c. 2.

endis maxime extollit [h], et concurrisse omnia, quae animum ipsius ad pulcra quaeuis formare possent, grato in superos animo agnoscit atque fatetur. Ait enim [i]: *Accepisse se ab auo mores candidos et ab iracundia alienos, a fama genitoris modestam ac masculam indolem, a matre pietatis studium et largiendi promtitudinem, continentiamque a malo patrando et cogitando, victus item simplicitatem: a proauo, quod bonis praeceptoribus priuatim sit vsus cum impensa. Ab educatore, vt labores sustineret, minimo contentus ageret, operi manus admoueret, negotiis alienis se neutiquam immisceret, nec delationem vllam facile admitteret.* Et similia quoque de praeceptoribus praedicat, quae postea enarrabimus. Tantis itaque naturae beneficiis et virtutis exemplis cum instructus esset Marcus Aurelius, non potuere non praeceptores tanquam in agrum foecundum, eruditionis et virtutis semina spargere laetissima. Elegit vero aui prudentia ad perpoliendum eius animum viros eius aetatis doctissimos et in arte sua celebres. Vsus enim est magistris ad prima elementa Euphorione literatore siue grammatico [k]. Gemino comoedo eius temporis famigeratissimo ad venuste pronunciandi morem, Androne ad musicam et geometriam discendam. Grammaticae Graecae praecepta illi tradidit Alexander [l], Latinae Trosius, Aper, Pollio [m], et Eutychius Proculus Africanus: Oratoribus vsus est, Annio Marco, Caninio Celere, et Herode Attico, qui, quanta libertate dicendi apud imperatorem valuerit, quoque erga eum animo vsus sit Marcus, memorabili exemplo narrat PHILOSTRATVS [n]. Eo auctore [o], quem sequitur SVIDAS [p] Marcus etiam Hermogenem audiuit; quindecim enim annos natus, eo vsque prouectus est eloquentiae gloria, vt etiam imperatori Marco desiderium excitauerit audiendi

 Her-

h) Pulchre L. I. §. 17. „Diis acceptum fero, „quod bonos auos, bonos parentes, bonam so„rorem, bonos praeceptores, bonos familiares, „necessarios, amicos, bona omnia fere habue„rim. „ Ita et porro bona quaeuis in vita ad Deos gratissimus refert.

i) L. I. §. 1. seq.

k) Euphorionis grammatici meminit etymologicus, et ex eo FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VII. p. 61. vtrum vero Antonini praeceptor is fuerit, incertum.

l) Ex optimis et doctissimis grammaticis Graecis Alexander fuit, Cotyaeo Phrygiae oppido oriundus, clarusque discipuli Aristidis eloquentia, quam formauit, qui eius quoque laudes post mortem publica oratione, quae hodie T. I. Orat. XII. p. 142. extat, depraedicauit, communemque Graeciae praeceptorem, et vberrimum atque omnibus patens eruditionis gazophylacium appellare non dubitauit. Didicisse se ab eo ait ANTONINVS L. I. §. 10. increpationibus abstinere, nec probrose excipere, si quis barbarum quid vel soloecum vel absonum protulerit, sed illud tantum, quod dici debuerat recte proponere, et de errore oblique commonefacere. Alius Alexander Grammaticus Milesius Cornelius dictus, qui Syllae temporibus vixit.

m) Hic Pollio est, quem de Musonii dictis et factis memorabilibus scripsisse supra diximus. Conf. SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. IONSIVS de Script. histor. philos. L. III. c. 7. p. 246.

n) De vit. Sophist. L. II. c. 1. p. 561.

o) c. 7. p. 577.

p) In Hermogenes T. I. p. 861. Dedit excerpta de vita Hermogenis ex scholiis eius msc. in c. I. libri περὶ στάσεων, Cel. OLEARIVS ad l. c. Philostrati, ex quo patet, frequenter eius exercitiis interfuisse Marcum. XVII annos natus illum librum exarauerat, et XXIII anno de ideis scripsit, anno vero aetatis XXV artis oblitus est, nullo comparente morbo. Hinc dictum Antiochi Sophistae, *Hermogenes in pueritia senex, in senectute puer.* Plura de eo dabunt historiae rhetoricae scriptores, et qui scripta eius enumerat Cl. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 428.

Hermogenem, isque perrexerit ad illum auscultandum illoque delectatus sit differente, eumque ex tempore declamantem sit admiratus et ingentia munera largitus. Romanae vero eloquentiae praeceptorem et ducem habuit Cornelium Frontonem [q], inter maximos sui temporis oratores numeratum [r], quem ob grauitatem valde laudat HIERONYMVS [s] et SIDONIVS [t], auctor autem panegyrici Maximiniano dicti, *Romanae eloquentiae non secundum sed alterum decus*, nominat, vt Ciceroni parem esse diceret: cuius tamen orationis genus siccum fuisse ait Eusebius apud MACROBIVM [u]. Huic ex praeceptoribus multum detulisse ait CAPITOLINVS [x], et statuam ipsi in senatu petiisse: dignitate vero consulari a Marco fuisse ornatum AVSONIVS [y] auctor est. Ast Frontonem hunc non ob eloquentiam tantum sibi commendatum habuisse imperatorem, sed ob vitae quoque imaginem, quam is exhibebat, ipse non negat, fassus [z] „didicisse se a Frontone vt sciret, quae inuidentia, „versutia, simulatio tyrannidem consequatur, quodque vt plurimum, qui „patricii nuncupentur, a pietate et affectu naturali alieniores sint." His doctoribus quamuis ad egregia quaeuis in scientiarum, quae ab humanitate nomen sortiuntur, studio esset formatus, ad altiora tamen adspirauit adolescentis ingenium ad excelsa natum, et naturali propensione grauitatem eruditionis sectans, hincque philosophiae se dicauit, quam in republica moderanda muneribusque cum laude gerendis valere plurimum intelligebat. Quam cum Stoica familia possidere eo tempore crederetur, cui se plerique viri magni, qui feliciter reipublicae praefuerant, addixerant, huius potissimum sectae decreta discenda sibi proposuit, praeceptoresque in hunc finem sibi elegit Stoicos. Cuius rei sibi studium primum excitauisse Diognetum ipse ANTONINVS [a] scribit, cui se debere ait, „quod philosophiae se addixerit, quodque Bacchium primum, tum Tan-„dasidem et Marcianum audiuerit [b], quod dialogos, puer adhuc, con-„scripserit, quodque pro stratis grabatulum, ac pellem expetiuerit, cete-„raque institutionis Graecanicae adminicula." His ducibus in Stoica sapientia paulum prouectior Sexto Chaeroneo [c], Iunio Rustico, Claudio Maximo, et Cinnae Catullo Stoicis in disciplinam se tradidit. Inter quos prae-

q) l. c. DIO L. LXXI.
r) DIO L. LXIX.
s) Epist. ad Rusticum.
t) L. IV. epist. 3.
u) Saturnal. L. V. c. 1.
x) loc. cit.
y) In grat. act. ad Gratian.
z) L. I. §. 11. conf. GATAKER. ad h. l.
a) L. I. §. 6.
b) Valde incertos hic locus tenuit viros doctos qui isti philosophi fuerint, cum nec in Capitolino nec alibi eorum fiat mentio. Vnde in eam descendere sententiam critici acuti Is. CASAVBONVS ad l. c. Capit. et TH. GATAKER. ad l. c. Antonini, corrupta esse haec nomina, et pro Tandaside ponendum, Androne, pro Marciano Moecianum. Alii Basilidem substituunt, quem Marco praeceptorem extitisse ait EVSEBIVS ad Olymp. CCXXXI. vbi ait: Apollonium Chalcidenum, et Basilidem Syropolytanum (pro quo Scythopolitanum legendum, vid. RELAND. Palaest. L. III. p. 998.) Marci praeceptores fuisse, quem sequitur Georgius Syncellus et Marianus Scotus, ad quos prouocant GATAKERVS l. c. et FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 62. Ast hic quoque Basilides adeo ignotus est, vt, an fuerit vnquam, ferme dubitauerit HEVMANNVS act. phil. Vol. III. p. 115.
c) Dictum de eo §. antecedente.

praecipue Iunium Rusticum, cum Iunio Rustico seniore, (quem ob vitam Thraseae Paeti interfectum esse supra monuimus, quemque huius parentem fuisse coniicit IONSIVS [d]) non confundendum, maxime reueritus est atque sectatus, testeque CAPITOLINO [e], quod domi militiaeque polleret, et Stoicae disciplinae peritissimus esset, cum eo omnia communicauit publica priuataque consilia, eique etiam ante praefectos praetorio semper osculum dedit, et consulem iterum designauit, et post obitum a senatu statuas postulauit. Dignum vero his honoribus fuisse, ipse satis prodit, talem nobis in Iunio philosophum delineans [f], qualem exoptauerit sibi quilibet, qui philosophiam vitae caussa addiscendam statuerit. „Ait enim: Accepisse se a Rustico, quod in eam cogitationem deuenerit, „correctione et emendatione indigere se, quodque ad aemulationem am-„bitionemque sophisticam nullus declinauerit, quod item rhetoricae, poë-„ticae, et dictionis elegantioris studiis abstinuerit: ne togatus intra aedes „obambularet, neue eiusmodi alia, quae fastum saperent, faceret. Epi-„stolas etiam simpliciter scriberet, ad haec vt placabilis et reconciliatu „facilis esset aduersus eos, qui offensionis caussam dederint, aut delique-„rint aliquid, simulatque illi in gratiam redire voluerint, porro vt accu-„rate legeret, nec comprehensione summaria contentus esset, nec gar-„rulis quibusue temere assentiretur. Tandem debere se huic, quod Epi-„cteti commentarios legerit, quorum is e domo sua copiam sibi fecerit. „Eiusdem fere generis philosophum Maximum fuisse prodit; accepisse se „enim ab eo, sui compotem esse, ait [g], nec vlla in re transuersum abripi, „sed et animo bono esse, cum in morbis tum in aliis casibus aduersis; „moribus esse probe temperatis, suauibus, verendis, negotia obiecta ci-„tra quiritationem conficere. Laudat etiam eum, quod ita se gesserit, vt „fidem quibusuis faceret, quaecunque diceret, ex animi sententia dixisse, „quaecunque faceret, animo haud malo fecisse. Didicisse porro ab eo, „nihil admirari, ad nihil obstupescere, nusquam festinum aut segnem esse, „nusquam perplexum aut deiectum, aut ringi solitum, nec rursus iracun-„diae aut suspicionibus deditum, adhaec benefacere promptum et igno-„scere, veracem item esse et peruerti nescium, nec qui corrigi opus ha-„beret. Quin et hoc inter laudes eius refert, quod nemo quisquam in-„uentus sit, qui vel contemtui ab illo se haberi existimaret, vel praestan-„tiorem se illo opinaretur; quodque vrbanitatis laudem nunquam affecta-„uerit." Ex qua Maximi imagine facile iudicari posse putamus, recte fecisse Capitolinum, qui Maximum inter Stoicos retulit, fallique eos [h], qui hunc Maximum, Tyrium illum fuisse autumant, de quo supra inter Platonicos mentio facta est: praesertim cum tempora non concordent: Maximum enim Tyrium sub Commodo Romam venisse [i] supra demonstrauimus.

d) l. c. p. 371. e) l. c. c. 3.
f) L. I. §. 7. g) loc. cit.
h) Praeiuit in errore EVSEBIVS in Chron. quem exscripsere Syncellus et Marianus Scotus; secuti sunt Ios. SCALIGER. ad Euseb. et IAC. CAPELLVS Cent. II. Hist. eccles.
i) Vid. SVIDAS in Max. T. II. conf. GATAKER. ad Ant. l. 15. p. m. 25.

uimus. In eandem vero morum probitatem maximi ingenii rectaeque voluntatis adolescenti inspirandam ceteros quoque philosophiae magistros conspirauisse, ipse non negat. „Habere se enim, ait [k], a Catulo, ne in„super haberet amicorum queremonias, etiamsi ratio earum nulla subes„set, sed in statum ipsos pristinum restituere anniteretur, vt praeceptores „promte impenseque praedicaret, liberosque suos affectu sincero prose„queretur.“ Tantis ducibus vsus Antoninus philosophus, mirum non est, mature puerum vix duodecennem Stoicum philosophum expressisse. Quamuis vero, animi propensione praeter modum graui et seuera Stoicam potissimum disciplinam sequendam sibi statuisset, non recusauit tamen, more seculi sui, aliarum quoque sectarum audire philosophos, vt, quae illi philosophiae praecepta traderent, cognosceret. Peripateticae itaque doctrinae callentissimum, Claudium Seuerum [l] praeceptorem habuit, et in Platonica philosophia Alexandrum [ll], quem ipse quoque laudat, quod „ab eo acceperit, ne crebro neue necessitatibus adactus, aut dicto aut „scripto significaret alicui, non vacare se: neue hoc modo sub negotio„rum distinentium praetextu officia ea, quae vitae huius necessitas ab no„bis exigunt, solens desereret.“ Stoicae vero philosophiae manuductione ad iurisprudentiam Romanam vsus, praestantissimum iuris Romani interpretem Lucium Volusianum Moecianum [m] audiuit. Sed et operam pingendo, teste CAPITOLINO [n], sub magistro Diogneto dedit. „Laudat „hunc Diognetum imperator, quod ab eo didicerit, ne rebus inanibus „studium impenderet, neue eis fidem adhiberet, quae a praestigiatoribus „magisque de daemonibus auerruncandis, de incantationibus aliisque eius„modi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam aleret, neue rebus „eius-

k) L. I. §. 13.

l) Seueri praeceptoris non meminit Antoninus, sed fratris Seueri, L. I. §. 13. ast fratrem Marci adoptione, non genere Verum fuisse DIO et CAPITOLINVS testantur. Vnde pro Seuero Verum reponendum esse iudicat IOS. SCALIGER ad Euseb. et CL. SALMASIVS ad l. c. Capitolini. Acute vero monuit GATAKERVS, cum Verus ille vitae impurissimae et flagitiosissimae fuerit, moribusque perditissimis et profligatissimis, non videre se, qui potuerit in tam foetido faeculentoque sterquilinio virtutum istiusmodi seges vlla, nedum tam ampla quam istic depingitur, deprehendi. Mauult itaque, intelligi hic Claudium Seuerum, Peripateticae philosophiae θιασώτην, praesertim cum nullibi eius alio loco mentionem faciat. Ast cur ἀδελφὸν vocat? et cur ita infra hoc nomen repetit? Pro desperato itaque hunc locum habet criticus acutus. Nec acu rem tangit DACIERIVS, qui fratris instar Marcum amauisse Seuerum putat: hoc enim verbis Antonini non satisfacit.

ll) Cum inter philosophos multi Alexandri fuerint, difficile statui potest, quis ille Alexander fuerit? Alexandri cuiusdam Platonici, qui Pelopleton dictus est, et de quo memorabilia quaedam tradit PHILOSTRATVS de vit. Soph. L. II. c. 5. p. 570. supra meminimus. Hunc inter praeceptores Marci reponendum esse putat GATAKERVS ad l. c. Ant. Ast inuito hoc fit Philostrato. Is enim narrat: „Virilem aeta„tem cum attigisset, legationem obiisse pro Se„leuciae patriae emolumentis ad Antoninum „primum, sed ob ornatum femineum contem„tum esse, Marcum vero postea inter Pannoni„cas gentes versatum, eum ad se demum vo„casse, vt ipsi ab epistolis Graecis esset.“ Ita vero Marco iam regnanti demum innotuit, aliusque fuit Alexander Platonicus ab illo Sophista, qui in philosophia parum excellebat, quamuis esset orator disertissimus. Addi vero Platonicorum catalogo Alexander Marci praeceptor potest apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. pag. 52.

m) De eius libro: de asse eiusque partibus, quem suis notis illustratum cum HOTTOMANNO de re nummaria edidit ELVINETVS, Par. 1565. et GRONOVIVS libro de sestertiis, et GRAEVIVS thes. antiqq. Rom. T. XI. inseruit, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 817. de ICto hoc ipso MENAG. amoen. iur. c. 5.

n) L. I. §. 6.

„eiusmodi animum adiiceret, vtque libere dicta aequanimiter sustineret, „eidemque debere se, quod philosophiae animum adiecerit.“ Conuenire haec magis philosopho, quam pictori, quilibet videt, id quod maximos viros IOSEPHVM SCALIGERVM et CLAVDIVM SALMASIVM [o] commouit, vt inter Diognetum philosophum et pictorem distinguerent. Recte vero, nisi fallimur, monuit GATAKERVS [p]. Marcum philosophum Diognetum nullum appellare, et potuisse pictorem eum ad philosophiae studium impellere, monitaque eiusmodi illi suggerere, etiam qui philosophiam non esset professus: sed nec pingendi artificium quicquam impedire, quo minus et philosophiam profiteretur, eadem saltem imbutus fuerit, cum inter disciplinas liberales pictura quoque olim haberetur. Nec his obstat, quod VOSSIVS [q] vult, apud Romanos exiguum pingendi arti honorem fuisse, vt mirandum non sit, si paucissimi eam exercuerint: nam hoc non inde profectum, quod Romani putauerint, infra suam dignitatem esse, si pingerent; sed quod cum armorum studiis prudentiaeque ciuilis atque eloquentiae artibus id commode stare non posse crederent, quippe quae tantum otii, quantum ad pingendi artem requiritur, non relinquant, quodque aliis studiis vtendum esse statuerent, quibus ad dignitates liceret grassari. Neque tamen vel seruilem fuisse, vel sine honore iacuisse inter nobilitatem Romanam artem pingendi, vel vnius C. Fabii, Marci filii exemplo constat [r], qui cum patricia gente ortus esset, teste PLINIO aedem Salutis pinxit, indeque Pictoris cognomen familiae intulit primus. Nec aliis quoque exemplis destituimur, quibus constat, homines ingenuos et philosophiae simul et arti pictoriae vacauisse: cuius exemplum cum ex Eunapio supra retulerimus [s], longius ab instituto nostro hoc in argumento digredi opus haud est. Diognetum itaque πρὸς τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν φιλοσοφῆσαι, vt EVNAPII [ss] phrasi vtamur, id est, *philosophiae studio, quod mentem purgat artem quoque pingendi adiecisse* nulli dubitamus. Ita vero culturae animi vbi prospectum erat, ad corpus quoque exercendum artes adhibitae, venationes, palaestrae reliquaque iuuentutis exercitia, inter Graecos pariter et Romanos vsu recepta, pugilatus, cursus, pilae lusus [t]. Addit DIO [u] apros etiam venatum iuisse, atque cum his saepe ferocissimis conflixisse, non sine admiratione omnium scribit. Eiusmodi enim exercitationibus non robur tantum corporis acquiri, sed id ad tolerantiam quoque, quam Stoica philosophia maxime commendabat, idoneum firmumque reddi, statuebat. Veritatis tamen et virtutis studium cum rebus omnibus anteponeret, facile ab his omnibus eum abduxit philosophia, quam adamare coeperat Stoica, quam animi contentionem valde augebat natu-

o) ll. cc.
p) Ad l. c. Antonini.
q) De quatuor artibus popular. c. V. §. 56. p. 88. seq.
r) L. XXXV. c. 4.
s) Sect. IV. in Prisco, Hilarium in vtroque genere excelluisse ait EVNAPIVS l. c.
ss) Ibid.
t) CAPITOLIN. c. 4.
u) loc. cit.

naturalis constantia et grauitas, quae puero adhuc inerat [v]. Duodecimum itaque ingressus annum, relictis, quibus patriciae gentis adolescentes tenebantur, voluptatibus habitum Stoici philosophi sumsit [w], et pallium indutus humi cubuit, vixque a matre eo perductus est, vt instrato pellibus lectulo accubaret [x]. Qua ratione ostendit, tolerantiam Stoicam, et austeritatem disciplinae Zenonianae illi vehementer arrisisse [y]. Et diligentiorem quidem attentioremque ad sapientiae praecepta discipulum porticum habuisse nunquam in confesso est, in cuius laudibus id potissimum ponendum, quod non tantum ad acquirendam philosophiae cognitionem omnem, quam potuit, adhibuit operam laboremque, sed praeceptoribus etiam vsus praestantissimis, cuncta, quae vel ex praeceptis eorum vel exemplis didicerat, in eum collineare scopum iussit, vt in vita optimos mores virtutemque viuam exprimeret: quod qua ratione a praeceptoribus acceperit, ipsum iam confitentem audiuimus. Quam animi non scholae vel ostentationi, sed vitae et emendationi philosophantis praestantiam iure suo laudibus extulerunt veteres [z] et recentiores [a] docti bonique omnes. Quanti vero eruditionem atque sapientiam optimis praeceptoribus ducibus haustam fecerit, nulla re magis prodidit, quam honoribus, quibus praeceptores prosecutus est. Iunium enim Rusticum et Frontonem ad Consulatus dignitatem euexisse et post mortem statuis honorasse supra ex Capitolino retulimus, qui addit: tantum honoris magistris suis detulisse, vt imagines eorum aureas in larario haberet, ac sepulchra eorum aditu, hostiis, floribus semper ornaret. Tantis vero et naturae dotibus et artium atque philosophiae ornamentis cum condecoratum haberet iuuenis optimus animum, et, vt nobilitate alios superabat, ita literarum optimarum cognitione, artiumque et scientiarum praestantia omnes anteiret, commouit praeclara virtutis in adolescente lucentis indoles Hadrianum imperatorem, vt eum acerrime diligeret, sibique iungi et a se pendere iuberet, adeo vt in gremio Hadriani educatum dicat CAPITOLINVS [b]. Cuius tanta in eum fuit gratia, vt per omnes honorum gradus eum extolleret, et honore atque publicis

v) CAPITOLINVS c. 2. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 525. SVIDAS in Marcus T. II. p. 501. Ast valuisse semper hanc naturalem indolem seueram ad amplectendam Stoicam disciplinam, Zenonis, Catonis Vticensis, aliorumque exempla demonstrant.

w) Ibid.

x) De lectulis lucubratoriis hoc intelligendum, quibus pelle instratis philosophi studebant, SVETONIVS in Aug. c. 78. SENECA ep. 72. OVIDIVS Trist. L. I. eleg. 10.

Non haec in nostris, vt quondam scribimus hortis
Nec consuete meum lectule corpus habes.

Scilicet in istis lectulis scribebant, super femore collocata charta, non vt nos in pluteis vel mensis, conf. CASAVBON. ad l. c. Sueton. Verus autem, Diogneto auctore, pro stratis grabatulum et pellem Graecanico Stoicorum instituto commendauit, vt ait ipse L. I. §. 7. De eiusmodi scimpodio Graeciensi vide etiam GELLIVM L. XIX. c. 10.

y) Duriter habitos fuisse apud Stoicos iuuenes philosophiae operam nauantes ex PERSIO constat, qui Sat. III. v. 52. seqq.

Quaeque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus insomnis quibus et detonsa iuuentus
Inuigilat, siliquis et grandi pasta polenta.

conf. CASAVBON. ad h. l.

z) CAPITOLINVS c. I. EVTROPIVS l. c. VICTOR. in M. Ant. p. m. 354. DIO l. c. SVIDAS l. c. HERODIANVS L. I. et veteres fere omnes, qui de eo scripsere.

a) Vid. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. Censur. cel. auct. p. 169.

b) c. 4.

publicis Xeniis ei deferret. Octauo enim aetatis anno in collegium Saliorum eum retulit, in quo sacerdotio praesul et vates et magister factus est; vbi vero XV aetatis anno virilem togam sumsit, ei L. Ceionii Commodi filiam desponsauit, quem sibi successorem destinauerat[c]: vrbi etiam in Latinis feriis ex eius voluntate praefectus est, in quo honore praeclarissime se gessit. Quibus artibus ita Hadriano se commendauit Marcus, vt decrescentibus principis viribus, illum collegam et successorem sibi elegisset, nisi immatura obstitisset aetas. Ast, vt de hoc sibi iuuene, in quo Romani imperii salutem vertere probe videbat, certius prospiceret. Ceionio Commodo fatis erepto Antoninum quidem Pium in adoptionem elegit, ast ea conditione, vt sibi M. Aurelium adoptaret successoremque destinaret, et hic Lucium Verum, Ceionii filium eligeret[d]. Qua imperatoris voluntate ad summum honorum et dignitatum apicem Marco Aurelio via patefacta est. Qui splendor quamuis summus esset, tantum tamen abest, vt oculos Marci Aurelii fascinauerit, quo minus onus latens cernerent, vt potius teste CAPITOLINO[e], vbi comperit, se ab Hadriano esse adoptatum, magis esset deterritus, quam laetatus: iussusque Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis recesserit, cumque ab eo domestici quaererent, cur tristis in adoptionem regiam transiret, disputaret, quae mala in se contineret imperium. Scilicet iuuenem philosophiae praeceptis accurate imbutum natura regni latere non potuit, nec is ignorare, quam fortes humeri tanti oneri ferendo pares requirantur. Verisimile quoque est metuisse philosophum iuuenem, ne imperii cura meditationi obesset, cui tamen totum se addixerat, neue imperii Romani conditio tum non admodum laeta, et curis innumeris grauis, aliquid postularet, quod philosopho indignum iudicare posset. Ab eo tempore Aurelii Antonini nomen sumsit, quod in Aureliani Antonini familiam adoptionis iure transiisset, et mox quaestor factus est. Neque tamen honores maximi philosophi animum mutauerunt, vt a pristina virtutis via quicquam recederet, cuius laudabile exemplum dedit, quod, narrante CAPITOLINO[f], adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reuerentiam, quantam priuatus exhibuit, fuitque haud secus rei suae, quam in priuata domo parcus ac diligens, pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare. Post excessum Hadriani dissolutis per Antoninum Pium sponsalibus, quae cum L. Ceionii Commodi filia inierat, filiam ille Faustinam ei destinauit, quae L. Vero desponsata erat, ast quam ducere is propter aetatis immaturitatem non poterat. Quaestoris adhuc atque consulis secum dignitatem contulit, et Caesaris appellatione donauit, aulico fastigio inuitum licet ornauit, honores ei cumulauit, quos enumerare hic omnes opus non esse putamus. Id vero non

c) SPARTIAN. in Hadr. c. 23.
d) IDEM c. 24. CAPITOL. c. 5. DIO L. LXXI.
e) cap. 6.
f) Ibid.

non negligendum, tantis ita circumſeptum Marcum Aurelium laboribus fuiſſe concatenatis, vt qui totum ſe antea philoſophiae ſtudio dederat, magna inde inſtituti ſibi cariſſimi ſentiret impedimenta. Quibus tamen non obſtantibus, cum tantis honoribus occuparetur, cum formandus ad regendum, vt ſcribit CAPITOLINVS ff, ſtatus reipublicae patris actibus intereſſet, ſtudia tamen cupidiſſime frequentauit. Nec refragatus eſt Antoninus Pius, qui cum probe intelligeret, nihil reipublicae Romanae feliciter gubernandae aptius eſſe philoſophia Stoica, et ſponte alacriter currenti calcar voce et exemplo addidit, et Apollonium Chalcidenum g, magnae famae philoſophum ex Zenonis familia Athenis arceſſi iuſſit. Cuius doctoris inſtitutione ad ſummam Stoicae doctrinae cognitionem peruenit, tanta aſſiduitate in philoſophiae ſtudium incumbens, vt licet iam in imperatoriam dignitatem eſſet aſcitus, tamen ad domum Apollonii diſcendi cauſſa veniret. Tum Fauſtinam Antonini Pii filiam vxorem duxit, in qua amplam exercendi philoſophiam Stoicam palaeſtram inuenit. Etſi enim magnis naturae dotibus erat conſpicua, animi tamen leuitate formae pulchritudinem ſuperans, cum matris veſtigia ſequeretur, maluit thorum imperatoris polluere, et indigna tanto faſtigio vita colendam ſe procis exponere, quam caſto amore maritum reuereri. In quo malo perferendo animum iniuriae tantae patientem, nec commotum ideo ita Marcus probauit, et tranquillitatem mentis in tantis coniugii fluctibus ita immotam ſeruauit, vt non deeſſent, qui negligentiam Marci accuſarent, qui ſine animaduerſione illa pertulerit, quae indecora ſibi faſtigioque Romani imperii turpia eſſe probe intellexerit h. Aſt non reſpexerunt Marci cenſores ad Stoae praecepta, quae ea omnia, quae extra nos, neque in noſtra poteſtate ſita ſunt, curanda non eſſe iubent, eo quod ad noſtram felicitatem non pertineant. Quamuis autem honoribus cumularetur Marcus, et a ſummo faſtigio parum

ff) Ibid.

g) Fuit Apollonius Chalcidenus, alii Chalcedonium vocant, ex Bithynia, DIO l. c. Nicomedienſem dicit, veterum ſuffragiis deſtitutus. Hominem fuiſſe Stoicae quidem philoſophiae cognitione praeſtantiſſimum, ſed ſcholaſticos ſequentem mores, ex eo diſce, quod narrat CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 10. cum Apollonium Chalcide (Athenis ait LVCIANVS in Demonacte T. II. p. m. 576.) acciuiſſet, et ad domum Tiberinam, in qua habitabat imperator, vocaſſet, vt ei M. Antoninum traderet, atque ille dixiſſet, „non magiſter ad diſcipulum „debet venire, ſed diſcipulus ad magiſtrum, eum riſit dicens; „facilius fuit Apollonio e „Chalcide Romam venire, quam e domo ſua in „palatium. Addit Capitolinus, imperatorem eius auaritiam, quam Demonactem quoque acute riſiſſe teſtatur LVCIANVS l. c. mercedibus notaſſe. Laudat tamen Apollonium Marcus, „quod ab eo didicerit, vt liber eſſet, fir„mumque ac certum citra fluctuationem omnem „conſilii ingeniique tenorem retineret; neque „aliud quidquam vel minimum, praeter ratio„nem ſolam intueretur, vt idem ſemper eſſet, „in doloribus acerrimis, in liberorum amiſſio„ne, in morbis diuturnis, ad haec quod in ipſo, „tanquam in exemplari viuo conſpexerit eui„denter, poſſe eundem, prout occaſiones ſe da„bant, et vehementiſſimum, et remiſſum eſſe, „ſed et quod in diſciplinis tradendis neutiquam „moroſe ſe gereret, quodque hominem viderit, „qui peritiam ſuam, et in theorematibus tra„dendis ſolertiam, bonorum ſuorum minimum „exiſtimare ſe palam faceret: quod didicerit ab „eo, et quomodo beneficia ab amicis accipere „oporteret, vt nec acceptis obnoxius fieret, „nec citra ſenſum tamen omnem tranſmitteret." Talem cum ſe Marco praeberet Apollonius, mirum non eſt, ad domum eius diſcendi cauſſa acceſſiſſe Caeſarem iam deſignatum.

h) Fuſe et eleganter Fauſtinae Marcique hiſtoriam perſequitur DE SERVIES hiſt. des femmes des empereurs T. III. p. 122. ſeqq. qui legendus.

parum abesset, tanta tamen in eo virtus valuit, vt, quam accepisset dignitatem et potestatem, ad amplificandam reipublicae felicitatem et emolumenta imperii ciuiumque salutem tantum adhiberet, sicque luculento exemplo ostenderet, quid institutio prudens et philosophiae praeceptis nixa in principe valeret: quibus artibus ita Antonino Pio commendatus est, vt nihil fere sine illo in imperio faceret, Marcus autem industriam, probitatem, fidelitatem et amorem ei luculenter probaret. Et his quoque munimentis aduersus obtrectatorum calumnias [i], qui clanculum auocare patris ab eo animum tentabant, se tegebat et custodiebat, sic vt integra Antonini Pii illi ad mortem vsque seruaretur gratia, et cum aduersa valetudine corriperetur, spesque sanitatis recuperandae omnis decollasset, vocatis ad se amicis ac praefectis successorem sibi in imperio solum Marcum Aurelium designaret, nulla L. Veri iniecta mentione, et ita se placidissime mori luculentis signis ostenderet [k]. Ita viuis erepto Pio A. V. C. IↃCCCCXIV. A. C. CLXI, a senatu imperii habenas capessere Marcus, inuitus licet, coactus est. Quem campum ingressus, cum philosophiam vbique sibi comitem haberet, aequanimitatis philosopho dignissimae exemplum infrequens et admirandum edidit, quidque in formandis animis sapientiae studium valeat, non sine omnium stupore demonstrauit. Solus enim regnare cum posset, idque sibi vni dignitatis fastigium seruare, quod ab Augusti aetate non nisi vnus tenuerat, maluit tamen generosi animi et philosophiae cura atque emendatione feliciter subacti impulsu Lucium Verum insolita prorsus ratione collegam in imperio asciscere, et vt firmum esset societatis tantae vinculum, Lucillam filiam ei despondere [l]. Quamuis autem diuersa longe a Marci animo indole Verus esset, quae philosophiae munere nunquam rite purgata in alia omnia abibat, tanta tamen fuit Marci Aurelii Antonini prudentia, tamque accurata aequi rectique custodia, vt nunquam Verus aliquid susciperet, ex quo respublica detrimentum capere posset, ut non vigili Marci cura ad rectos fines emendaretur. Quo factum est, vt *adepti imperium*, teste CAPITOLINO [m], *ita ciuiliter se ambo agerent, ut lenitatem Pii nemo desideraret, cum se Marcus totum philosophiae in imperio exercendae, daret, amoremque ciuium imperii aequitate et lenitate affectaret.* Cuius memorabile prorsus exemplum edidit imperator optimus erga Christianos. Hi ex omnibus prouinciis innumeris praesidum ac magistratuum epistolis accusabantur, et nouae superstitionis poscebantur repagula. His malorum publicorum, quibus eo tempore valde premebatur Romanum imperium, caussa inscribebatur omnis, quod iram Deorum ob neglectam in sui cultus contemtores vindictam in imperio Romano excitassent: hi grauissimorum criminum postulabantur, contra hos persecutiones infligendae petebantur. Et dubium non est,

i) Omnis obtrectationes clandestinas narrat CAPITOLINVS l. c. k) IDEM c. 7. l) Ibid. conf. SALMASIVS ad h. l. m) cap. 8.

eſt, prouinciarum praeſides a ſacerdotibus inſtigatos eo maiorem obtinendi contra Chriſtianos quod flagitabant, concepiſſe fiduciam, quo magis imperatorem philoſophiae addictiſſimum abhorrere ab eiusmodi placitis credebant, quae Stoica quoque principia, Deorum cultum confirmantia, euerterent. Verum longe aliter res cecidit, memorque Marcus quod a Diogneto didicerat, vt a ſuperſtitione cauſſas praeternaturales rebus naturalibus aſſignante ſibi caueret, Pii quoque lenitatem, et aequitatem, quam philoſophia commendabat, ſibi imitandam ratus, iniuſtis conatibus fibulam impoſuit, data ad publica Aſiae comitia, quae Epheſi tum habebantur epiſtola, qua laudata religionis Chriſtianorum conſtantia, quae immortalem illum Deum veneretur, ſtatuit, *eos nulla moleſtia afficiendos eſſe, niſi forte contra ſtatum imperii Romani aliquid moliri videantur; et ſi quis pergat cuiquam illorum negotium faceſſere ex eo, quod Chriſtianus ſit, delatum quidem crimine abſoluendum, tametſi conſtet, eum reipſa Chriſtianum eſſe, delatori autem ipſi poenam luendam eſſe.* [m]. Perueniſſe hac occaſione in manus Marci libros quosdam Chriſtianorum, quos inſpexit, eo magis veriſimile putamus, quo magis contra tam atroces accuſationes a prouinciarum rectoribus perſcriptas non inique de Chriſtiana religione iudicat, eosque vnum immortalem Deum colere ſtatuit. Nec dubitamus aſſerere, tranſtuliſſe ex ſcriptis Chriſtianorum in ſuam rem quaedam Antoninum, quae cum placitis porticus conſpirare credebat: id enim loca quaedam eius in commentariis ad ſe ipſum occurrentia valde ſuadent [n]. Ceterum mox primo imperii anno natus ei eſt Commodus, quem cum vtero gereret mater Fauſtina, portenta dira ſignificauiſſe, quale monſtrum editura eſſet imperatoris vxor, narrat LAMPRIDIVS [o], euentu triſtiſſimo rem comprobante, et ſuſpicionem eorum firmante, qui conceptum ex gladiatore quodam a Fauſtina coniecerunt. Adeo etiam in philoſophiae aruis non deſunt infelicitatis naturalis exempla, nec penes parentes prudentes, probosque ſemper eſt, ſui habere et educare ſimiles filios. Nihil enim in ſe deſiderari paſſus eſt Antoninus, vt filius, cui ſpes imperii deſtinabatur, praeclare et ſecundum ſapientiae praecepta educaretur, praeceptores enim, teſte HERODIANO [p], ei optimos adhibuit, et vt lubricam formaret filii indolem, vehementer laborauit: aſt impedire non potuit, vt non tam bono patre genitus (niſi alienus ſanguis thoro eius illatus fuerit) peſſime degeneraret, monſtrumque euaderet, quale vix vidit orbis Romanus. Eandem pruden-

m) Edictum imperatoris Apologiae ſuae adiecit IVSTINVS, ſeruauit etiam EVSEBIVS Hiſt. eccl. L. IV. c. 13. qui tamen perperam ad Antoninum Pium refert, VALES. ad l. c. Inde recentiores repetierunt, vid. FRANC. BALDVINVS ad edicta imperat. in Chriſtianos p. 87. DACIER. vit. Anton. p. m. 8. et Oxonienſis Comment. Antonini de ſe ipſo editio.

n) Vid. L. III. §. 11. L. VIII. §. 15. L. IV. §. 23. L. XI. §. 8. L. VIII. §. 10. Plura diximus ea de re in Tempe Heluet. T. III. Sect. II. p. 260. ſeqq.

o) In Commodo c. I. vbi fabula quoque narratur, qua adulterium Fauſtinae et illatus domui imperatoris ſanguis adulterinus tegebatur. Conf. DE SERVIES Hiſt. des femmes des empereurs T. III. p. 140.

p) Lib. I.

dentiam philoſopho dignam erga Verum exercuit, quem aduerſus irruptiones hoſtium imperii cum exercitu miſerat, Lucillamque filiam ei deſponſauerat. Oculis enim Antonini, cuius reuerentia latentem in Vero vitiorum ſegetem aliquantiſper repreſſerat, ſubmotus, ampliſſimumque effundendi in ſcelera quaeuis animum, nactus campum, ita turpiſſimis voluptatibus, ſe immerſit, dum interea per duces cruenta cum barbaris bella gererentur, vt ad Canuſium in grauem et fere deſperatum morbum incideret. Ex quo ereptus vbi in Syriam perrexit, in voluptatis horto, Daphne, quod ſuburbium erat Antiochiae foediſſimis voluptatibus ita infame, vt qui famae ſuae et honori conſulere vellent, id non accederent, totum ſe obſcoenis et abiectiſſimis voluptatibus immerſit, ducibus Parthicum interim bellum magnis victoriis conficientibus, quorum gloriam ſibi vindicauit princeps ineptiſſimus [q]. Quid ad haec Marcus philoſophus? Ille nihil temere, nihil inconſiderate acturus, vitia Veri, quaſi neſciens, diſſimulabat, et vt corruptum voluptatibus animum dulci remedio corrigeret, Lucillam ei filiam in matrimonium dabat, ratus ita amorem ei figi melius, et a turpibus ſcortis auocari poſſe. Eam itaque ad Verum miſit, ad praeſides prouinciarum ſcribens, ne quis filiae occurreret, indeque ciuibus incommoda exorirentur. Verus acceptam coniugem Antiochiam deduxit, eamque non meliorem, quam ipſe erat, expertus eſt, ſtrenue impudicae matris veſtigia calcantem et parentis famam vita turpi polluentem [r]. Duces vero confectis ex voto bellis, ad pacem et incolumitatem prouincias reduxerunt, qua victoria modeſte, vt philoſophum decebat, vſus eſt Antoninus, praeſertim cum communem laetitiam graues calamitates turbarent, Vero peſtilentiam ſecum ex orientis prouinciis Romam deferente, Germanis cis Rhenum ſeditionem concitantibus, et ita omnibus in Italia bellis ardentibus, quibus ſuperuenit Marcomannorum et Quadorum defectio, quae terrore totum Romanum imperium repleuit. Quibus repellendis ſacra et profana omnia mouerunt imperatores, et ad ſuperſtitionem, quod in Antonino mireris, delapſi vndique ſacerdotes, Romam arceſſiuerunt, peregrinis etiam ritibus, luſtrationibus et ſacrificiis totam vrbem repleuerunt [s]. Ambo vero hoſtibus obuiam euntes, prima contra eos pericula felici ſucceſſu fecerunt; Alpesque, inuito licet Vero, transgreſſi, ſeparatis proeliis hoſtes fuderunt, poſtea Aquileiam reuerſi ſunt. Vnde Romam cum redire cogitaſſent, Verus apoplexia correptus obiit: quem peſtilentia alii extinctum volunt, aut veneno ab vxore Lucilla, pellicem Fabiam iniquo animo ferente, exhibito [ſ]. Ita quidem collega, qui oneri magis quam honori erat imperio, Marcus liberabatur, calamitates vero publicae vehementer

 eum

q) Multis hanc infamiam Veri proſequuntur ſcriptores hiſtoriae Auguſtae, ex quibus omnia eleganter enarrauit DE SERVIES l. c. p. 179. ſeqq. qui videndus. Vbi etiam nos quaedam, quae lucem poſtulabant, ad eum in verſione Germanica adiecimus.

r) CAPITOLIN. in Marco cap. 15. in Vero c. 7. DIO L. LXXI. DE SERVIES loc. cit.

s) CAPIT. ll. cc.

ſ) IDEM in Marco c. 14. in Vero c. 9.

eum vrgebant, et angebat publicus de iis luctus. Qui tantus fuit, vt, quae tot calamitatibus insuperabilis hactenus fuerat, virtus Stoica succumberet, et communis vox populi, quae nouam Christianorum religionem accusabat, quod ob Deorum contemtum, raritatemque in templis, derisas ceremonias, occidentesque veterum ritus religionum nouarum superstitionibus eiusmodi calamitates publicae immitterentur, victoriam de aequissimo imperatore reportaret. Nam et delatoribus, quod alias nunquam fecerat, credidit, et praesidibus prouinciarum suppliciis excruciare Christianos permisit, vt populum seditionem minantem aliquo modo compesceret, et ita persecutionem illam permisit, qua eo imperante ecclesiae Christianae, maxime Gallicae, graui clade affectae sunt ſſ). Quod cum ab aequitate et lenitate Marci expectari non potuerit, occasionem dedit viris doctis quaerendi, quae caussa Antoninum permouerit, vt contra philosophiae suae, animique rationes tam tristia in Christianos statueret? Et illi quidem, qui culpandum nihil in Antonino, laudanda omnia, inueniunt, inter quos est DACIERIVS t), in praesides rectoresque prouinciarum, et tumultuantem plebem culpam fere omnem coniiciunt. Alii turpiter se dedisse, et oblitum principia, quae olim secutus est, Antoninum fuisse, non negant. Nos ab omni quidem hac in re culpa liberari non posse Marcum opinamur. Nam quod Dacierius caussam omnem in prouinciarum rectores reiicit, qui edicto Caesaris, vt illi tantum tollerentur, qui fassi fuerint, ceteri continuo liberarentur, abusi in quoscunque promiscue saeuierint, cumque imperator criminum conuictos suppliciis afficere iussisset, falsis vsi testibus publicam inter Christianos stragem ediderint, id inuitis veterum testimoniis dici rerum Christianarum circa haec tempora peritos latere non potest. Nihil vero in tota re est, quod ab Antonino cetera optimo principe expectari non potuerit, modo supponamus, quod veteres testantur, calumniatores apud imperatorem detulisse, adeo atros esse homines Christianos, omnique sana ratione carentes, vt peccaturus non sit, si eos e medio tolleret. Non denegamus vel lenitatis vel aequitatis laudem Antonino, nec faciendum esse putamus cum AMMIANO MARCELLINO u), qui superstitionem ei obiicit, cum ipse hostem se illius profiteatur, ita a Diogneto edoctus. Etsi enim, more

ſſ) Pluribus de hac persecutione historiae sacrae enarratores EVSEBIVS praesertim, H. E. L. V. c. 1. et ex recentioribus illi quoque consulendi sunt, qui historiam martyrii Christianorum excusserunt, vbi etiam H. DODWELLI sententia diss. Cyprian. XI. §. 53. examinari solet de paucitate martyrum huius persecutionis. De tempore autem huius vexationis erudite disputauit Ven. MOSHEMIVS Obs. hist. crit. L. I. c. 3. §. 10. p. 172. Synt. diss. H. E. p. 315.

t) In vita Antonini, quem tamen in Latina versione castigauit STANHOPIVS.

u) L. XXV. c. 4. vbi superstitiosum eum magis, quam sacrorum legitimum obseruatorem fuisse ait. Pluribus hanc δεισιδαιμονίαν Antonini probare satagit Cl. CHR. WOLLIVS in vita Antonini Comm. de se ipso Lips. editionis praefixa. Qui tamen in erudita diss. de ἀδεισιδαιμονίᾳ M. Antonini ad politicam haec superstitionem tantum referenda esse, contendit. Quod licet negari in totum nequeat, insedisse hanc imperatoris animo opinionem, posse se prudentem, immo debere ad aliorum ingenia ἐν τοῖς μέσοις demittere, vid. L. V. §. 36. habenda tamen simul Stoicae physiologiae, cui adhaerebat ratio, quae popularem superstitionem non tollebat, sed emendabat, vt ex Cornuti et Sallustii libellis videri potest.

more Stoico, communem patriae religionem constanter sequebatur, eosque errare putabat, qui Deos reiicerent et ab eorum cultu deficerent, Stoico tamen, id est philosophico sensu Deorum cultui adhaesit, quo diuina anima per mundum vniuersum diffusa omnesque eius partes agitans, omnibus praesens est, atque viuificat, hincque tot numina constituit, quot elementa partesque mundi sunt. Quibus ex Stoicorum latifundiis admissis non potuit non aegre ferre Antoninus, omnem Deorum cultum contumeliose, quod accusabantur, reiicere Christianos, quamuis ipse popularem superstitionem damnaret. His accessit, quod tanta persuasione de veritate theologiae Stoicae esset certus Antoninus, vt qui alia sentirent, in graui versari errore non potuerit non opinari. Ast Christianos istis familiae Zenonianae rationibus non duci, leueque illis pondus adiicere animaduertebat, et non ratiocinationum nexibus, sed fidei simplicitate et obsequio vti ad firmandam praeceptorum suorum veritatem videbat, et indignabatur, adeo esse irrationales, vt pro superstitione sua mortem oppetere, quam philosophiam sequi, mallent: vnde iis ψιλὴν παράταξιν *meram obstinationem* in morte obeunda obiicit [v]. Qua in re communi praeiudicio de Christianis ductus est philosophorum gentilium, inter quos ipse PLINIVS [x] grauis ceteroquin innocentiae eorum testis *non dubitandum* dixit, *qualecunque esset, quod dicerent, peruicaciam certe et obstinationem inflexibilem debere puniri.* Qua de calumnia, ne nimii simus, legi velimus, quae ex veterum scriptis docta manu collegerunt triumuiri in veterum lectione versatissimi IOANNES SCHILTERVS, THOMAS GATAKERVS, et IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [y]. Hanc obstinationem pro superstitione habuisse Antoninum eo minus dubium est, quo magis a rationibus, quas ille sequebatur, philosophicis deflectebat Christiana religio, neque cum illis, vt aliarum forte gentium placita, in concordiam redigi poterat. Neque alia sunt, quibus iudicium suum de Christianis in *prima epistola* inaedificauit. Ast tum negotium illis facessere prohibebat, quod apertum erat, homines innocentissimos, quibus praeter obstinationem quandam crimen vllum obiicere non poterat, nulla in re saluti imperii Romani obesse. Verum cum iam mala publica essent cumulatissima, tantumque inualescerent calamitates publicae, vt qua ratione obuiam iis eundum esset, ipse non satis perspiceret, parum autem a seditione abesset plebis furor, qui caussam tantorum malorum in imperatoris lenitatem erga Christianos, Deorum contemtores omnisque calamitatis fontes coniiciebat, ne malum malo augeretur, ad religionem, quam potissimum populus inuocabat, recurrendum ratus, non tantum sacris, etiam peregrinis, Vrbem repleuit, sed in prouinciis quoque caedi Christianos, quos obstinatione mereri mortem, nec indignos esse ob super-

v) L. XI. §. 3. x) L. X. ep. 97. y) GATAKER. ad l. c. Io. SCHILTER. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. II. §. 5. 6. p. 44. seqq. MOSHEM. ll. cc.

ſuperſtitionem ſuppliciis, credebat, paſſus eſt, idque eo magis, quod ita mortem oppetere, non ignoraret eos ſibi ducere longe optabiliſſimum. Ex quibus iam, niſi fallimur, luculenter diſpaleſcit, neque ſaeuitiam neque ſuperſtitionem Antonini hic magnopere accuſandam eſſe, ſed prudentiae falſam quandam rationem, qua mederi malo maiori admiſſo minore facileque excuſando, ſtatuit [z]. Dici enim non poteſt, in ea Antoninum haeſiſſe ſententia, qua plerique haerebant, ob Chriſtianos toleratos iram Deorum in imperium Romanum exarſiſſe, cum Stoicorum philoſophia cuncta ad ineuitabilem quandam fatorum neceſſitatem reuocet, illique ſine murmure parendum eſſe moneat, ſic vt contra philoſophiam peccaſſet ſuam Antoninus, ſi ob eam rem tolli Chriſtianos iuſſiſſet. Aſt cum neſcio quibus ſceleribus depictos ſibi Chriſtianos intueretur, quibus irritari populos credebat, facile illi fuit, ea permittere, quae ad crudelitatem exercendam magnopere auxiſſe prouinciarum praeſides et praefectos veriſimile eſt. Qua tamen in re, licet contra Stoae praecepta peccaſſe dici vix queat, adeo tamen rationis violauit dictamina, vt ſingulari nobis exemplo eſſe queat, ad quae falſa quaedam philoſophiae ſpecies peccata erroresque viros etiam cetera prudentes et ſobrios, ſed non ſatis cautos, ſeducere queat. Sed vt ex diuerticulo in viam et ad Marci philoſophi hiſtoriam redeamus, Lucillam viduam Cl. Pompeiano viro quidem nobili et virtutum gloria exſplendeſcenti, ſed infra principis tamen dignitatem conſtituto deſponſauit, et in eo quoque philoſophum, virtutis ſplendorem generis nobilitati praeferentem ſe teſtatus eſt [a]. Aſt diſplicuit impar matrimonium et matri Fauſtinae et ipſi Lucillae, quae tamen mox mutata, ad nutus obſequioſum ſe habiturum maritum ſperauit, et frena eo maiori laxauit licentia impudicitiae [b]. Nouam vero curam iniecere imperatori philoſopho Quadi, Sarmatae, Vandali, qui eo tempore hoſtiliter ſe efferebant, contra quos atrocia bella geſſit, quorum tamen hiſtoria alibi enarranda eſt. Silentio tamen praetereundum haud eſt, quod nobis de Alexandro impoſtore narrat LVCIANVS [c]: „Parauiſſe ſibi hominem vaferrimum aditum in au„lam Caeſaream, belloque cum Marcomannis et Quadis flagrante, oracu„lum diuulgauiſſe, quo iuſſerit, duos leones viuos in Danubium immitti „cum variis aromatibus ac ſacris quibusdam magnificis, et mox victori„am, pacem et decus ingens promiſiſſe. Leones autem barbaros fuſti„bus arcuiſſe, cum ea facta eſſent; aſt Caeſareanorum magnam ſtragem „viginti millium hominum conſecutam eſſe.“ Qua in re aut abfuiſſe ex caſtris Marcum dicendum eſt, cuius tamen contrarium ſuadet Luciani narratio, aut vergentem ad ſenectutem virum valde ſeuerum, ad ſuperſtitionem, quam in iuuentute deteſtatus fuerat, inclinaſſe, maxime vbi peri-

z) Alia haec mire illuſtrantia dat Cl. WOLLIVS diſſ. laudata §. 25. p. 55. ſeqq.

a) CAPITOLIN. c. 20.

b) Indignae tanto patre filiae vitam in ſecundo coniugio eleganter ex veteribus depingit DE SERVIES l. c. p. 196. ſeqq.

c) In Pſeudomante T. I. p. m. 571. ſeqq.

periculis premeretur, ſtatuendum, praeſertim cum fatorum ſeriem oraculis detegi poſſe Stoici crediderint, et ingentem ſibi auctoritatem pepererit Alexander ille impoſtor. Rebus tandem ex voto, licet non ſine ſudore et ſanguine, compoſitis, Romam Antoninus reuerſus eſt, vbi et principem laude dignum et philoſophum re talem ſe praeſtitit. Eo enim curam vertit omnem, vt hoc caput imperii incolume praeſtaret ſaluumque, et tranquillitatem etiam publicam promoueret, eo vero ſubiectos ſibi populos dirigeret, vt officiorum memores, ſaluti vniuerſi imperii proſpicerent, ſicque re ipſa viuendo, pulchre philoſopharentur. Iuſtitiae itaque exſequendae totum ſe tradidit, leges aut rogauit nouas, aut veteres emendauit, litibus diſceptandis terminos praeſcripſit, conſanguineorum vetuit matrimonia, cauit ſumtibus publicis, vias publicas diligenter curauit, antiquatas leges bonas renouauit, resque ciuitatum vel minimas curae ſuae habuit commendatas. Pauperes mortuos publicis ſumtibus iuſſit efferri; mores matronarum et iuuenum diffluentes compoſuit, ſalaria otioſis, quorum nullus in republica erat vſus, detraxit: inopes ſuis facultatibus iuuit, reorum cauſſas ſumma aequitate cognoſci curauit, et vt audirentur, mandauit. Poenas illis tantum irrogauit, quos plecti, reipublicae ſecuritatis ciuiumque exempli, legumque ſanctitatis intererat. Litium patronos admiſit, et quaecunque poſſent, ad iuuandam cauſſam afferendi veniam conceſſit [d]: Verbo cum vitam philoſophia dignam ſeruare contenderet, in id omnibus viribus connitebatur, vt et ſubiectis ſibi exemplo eſſet, et ad eandem viuendi regulam eos componeret. Tempus vero ita diligenter collocauit, vt nunquam otioſus inueniretur, ſic vt in Circenſium ſpectacula nunquam iret, quam aut legeret aliquid, aut ſcriberet, aut ad animi emendationem aliquid referret. Quibus factum eſt, vt inter principes tantum non omnes non reperiatur, qui philoſophum vita talem magis expreſſerit egeritque. Ex his vero intelligi ſine labore poteſt, tanto philoſopho imperante latiſſime extendiſſe pomoeria ſua philoſophiam, inuentosque eſſe plurimos, qui, vt tanti principis gratiam aucuparentur, philoſophiae ſua transſcripſerint nomina; fuiſſe autem multos inter eos, *homines ignaua opera philoſopha ſententia*, et imperatoris philoſophi moribus prorſus diſſimiles. Quos non ferens Antoninus barbam et pallium quidem oſtentantes, indigne tamen philoſophiae nomine viuentes, ventres pigros, et turpiſſima mendicabula ſtipendiis priuauit, ignauumque fucorum pecus ab aula arcuit: viros doctos et bonos gratia multa fouit et ſalariis auxit [e]. Qualem in imperio ſe praebuit Antoninus, talem etiam in vita priuata philoſophum ſe praeſtitit. Subciſiuas enim horas non voluptatibus, more maiorum tribuit, non otio triuit, ſed ad philoſophicas meditationes adhibuit, non tantum in aula verum etiam in caſtris, vbi horulas ſuffuratus ea conſcripſit ſapientiae praecepta, quae Stoica ei philoſophia ad

d) Diligenter haec omnia enarrat CAPITOLINVS. e) Ibid.

ad ſui emendationem ſuppeditauit. Nihil enim contemplationi deditus attento obſeruauit animo, ſiue domi, ſiue militiae verſaretur, quod non chartis inſcriberet, et ad firmandum animum et ad caſus vitae dubios inopinatosque viriliter perferendos, quaſi in horreum quoddam, reponeret, cui induſtriae libros εἰς ἑαυτὸν debemus. Sed nec modeſtia eius ſilentio praetereunda eſt, quae fructus quoque fuit philoſophiae pulcherrimus. Paſſus enim non eſt, vt ſibi templa et arae exſtruerentur, recuſauit etiam ſuperbos titulos ex bellis quaeſitos, et in fratrem, nihil eorum merentem tranſtulit, adulationem populi et ſenatus, quae in immenſum eo tempore excreuerat, contemſit, ratus virtutem propria nitere gloria ſuisque praeſidiis fultam ſibi abunde ſufficere, nec emendicatis honoribus opus habere [f]. Tantum autem abeſt, vt immenſos ſibi familiaeque ſuae theſauros cogitauerit corradere, vt potius delationes, quibus fiſcus augeretur, contemneret, et cum nouum cum Marcomannis bellum inſtaret, et exercitum ipſe vndique conquireret, ne tamen prouincialibus moleſtiam crearet, mallet in foro Traiani quaſuis res aulicas, veſtes, pocula, vaſa aurea et argentea, imagines etiam praeſtantiſſimas publica praeconis voce vendere [g], ex quibus cum pecunia bello feliciter confecto abundaret, reddito pretio multa poſtea redemit iterum, ſpectacula abrogauit, indignante quidem, et ſeueritatem philoſophicam inique ferente populo [h], ſicque magno animo munitus contra hoſtes profectus eſt, et ſub ipſis profectionis diebus filium ſeptennem Verum Caeſarem, intempeſtiua tuberis ſectione amiſit, quod vulnus adeo fortiter tulit, vt medicos quoque de artis infelici ſucceſſu lugentes ſolaretur [i]. Ita enim Stoicum decebat philoſophum, qui fato ſe ſubtrahere non poſſe credebat, et in omnibus tranquillitatem mentis ſeruare cupiebat. Quam tantam fuiſſe ait CAPITOLINVS, *vt vultum nunquam mutauerit, moerore vel gaudio, philoſophiae deditus Stoicae, quam et per optimos quoſque magiſtros acquiſiuerat, et vndique ipſe collegerat.* In hoc bello cum hoſtes in ipſo Danubii tranſitu deleuiſſet, Romani milites nimia victoriae ſpe elati dum concitatius Quados perſequuntur, ruunt in loca ſicca, montiumque clauſtris includuntur. Quos cum hoſtes pugnam detrectantes ſine ſanguine ad deditionem loci ſiccitate compulſum iri ſperarent, resque in ſummum diſcrimen eſſet perducta, effuſus ſubito imber, mira numinis prouidentia et hoſtes terruit, et Romanum exercitum ab interitu liberauit. Precibus hoc Chriſtianorum, qui in exercitu Antonini militabant, effectum eſſe, multi veterum aſſeruerunt [k], et circumlata epiſtola Antonini [l], id fatentis; legionis etiam fulminatricis nomen inde originem coepiſſe contenderunt quidam, pro cuius miraculi veri-

f) Ibid. c. 12.
g) Ibid. c. 17. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 526.
h) CAPITOLIN. c. 23.
i) c. 21. ſollicitant tamen lectionem huius loci vulgarem Caſaubonus et Salmaſius.
k) Scriptores veteres et recentiores de hac re prolixe enumerat THOM. ITTIGIVS Sel. cap. hiſtor. eccl. Sec. II. c. 6. §. 28. p. 293. quem vide.
l) Adiecta eſt editionibus Comm. de ſe ipſo Oxonienſi et Lipſienſi p. 279. a Graeculo quodam confictam eſſe recte contendit SCALIGER ad EVSEB. Chron. A. MMCLXXXIX.

veritate disputauit eleganter HERMANNVS WITSIVS [m], ast non minori diligentia et verisimilitudine suspectam narrationem reddidit DANIEL LARROQVANVS [n], qui cum aliis, qui eam rem tetigere, consulendi sunt; nobis enim prolixius illi inhaerere, cum ad nostrum institutum non pertineat, non licet. Vltra vero arma victricia hostibus intulisset Antoninus, nisi A. Cassius, dux Romanus spe potiundi imperii, vulgata Antonini morte in Syria rebellasset, qui hostis patriae iudicatus et proscriptus temeritatis poenas luit [o]. Cuius interfecti caput cum ad Antoninum perlatum esset, non elatus est ideo, et indignanti cuidam mitem imperatoris animum, et dicente: *Quid si ille vicisset?* Stoica prorsus animi magnitudine respondet: *Non sic Deos coluimus, nec sic viximus, vt ille nos vinceret:* addens, *interemtos principes omnes meruisse interimi, eo quod viam non calcassent, quam debebant.* Caput itaque Cassii etiam cum signo doloris terris mandari curauit [p], seditiosos ad sanitatem reuocauit, eisque ignouit, maxime Aegyptiis, apud quos philosophum egisse omnibus in locis studiis, templis ait CAPITOLINVS [q]. Orientis rebus pacatis Athenas delatus est, et Cereris initiatus mysteriis, vt vitae inculpatam rationem morumque innocentiam probaret. Cumque in itinere vbique ad emendationem morum eruditionis incrementa, virorumque doctorum praemia respexisset, nec in hac Musarum sede gratiam suam amoremque in literas et philosophiam desiderari passus est, academiae enim publicos doctores praefecit, salaria constituit, doctos honorauit, omnes liberalitate recreauit [r]. Romam redux, actoque triumpho Lauinium secessit, inque eo secessu philosophiae vacauit studio, in tantum dignum se imperio reputans, quantum philosophia duce vteretur: gratiae vero animique boni specimina vbique edidit luculentissima. Smyrnam incendio et terrae motu euersam restituit [s], precibus Aristidis rhetoris [ſ] commotus, vt fidem, quam ipsi vrbis ciues praestiterant, remuneraretur. Quam imperatoris clementiam statua honorarunt Smyrnaei. Eandem liberalitatem principis optimi populus haud vno exemplo expertus est. Cum autem deuiantis a parentis moribus filii animum dolens obseruasset, Crispinam ei, Brutii Praesentis, viri consularis, filiam matrimonio iunxit, fibulam ita currenti ad vitia iuueni iniecturus [ſſ].

 Interim

m) In diss. de legione fulminatrice Christianorum, ad calc. Aegyptiac. p. m. 427. seqq.

n) In diss. de legione fulminatrice adiecta parentis Aduersariis sacris p. 553. seqq. Falsitatem rei hoc maxime euincit, quod post hanc demum de Quadis victoriam Marcus concessit, vt Christiani affligerentur.

o) Vid. CAPITOLIN. c. 24. VVLCATIVS GALLICANVS in Cassio, DACIER. vit. Ant. pag. 30.

p) CAPIT. c. 25. 26. VVLCAT. c. 11.

q) c. 26.

r) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. §. 12. p. 563. c. 10. §. 4. p. 588. coll. p. 566. DIO L. LXXI. MEVRSIVS de fortuna Attica c. VIII. p. 71. seqq.

s) DIO, PHILOSTRAT. ll. cc.

ſ) Vitam celeberrimi oratoris enarrat PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 9. p. 583. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 374. Ex tempore coram Marco differere recusauit, teste EVNAPIO in Proaeresio p. 143. tantum autem eius eloquentia apud Antoninum valuit, vt lacrymas ei prouocaret, vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. TILLEMONT. hist. des empereurs T. II. p. 686. seqq. Legi hic possunt ex ARISTIDIS orationibus, quae hodie extant XX. XXI. XLI.

ſſ) Historiam feminae huius eleganter enarrat DE SERVIES hist. des femmes des Empereurs p. 207. seqq.

Interim nouam irruptionem fecere in Romanum imperium Scythae, vna cum aliis septentrionis populis: contra quos ipse cum filio mouit, commissoque proelio victor discessit [t]. Tandem morbo occupatus est grauissimo Viennae Austriae, vel, vt alii volunt, Syrmii, cuius incrementa promouisse medicos a filio inductos non inanis tum multorum suspicio fuit. Is enim adeo belluinam et perditissimam vitam viuebat, vt mori mallet optimus imperator, quem similem futurum Neroni, Caligulae, Domitiano videbat: graui tamen eum oratione amicis commendauit [u], ridensque res humanas, mortem autem contemnens [v], ad Stoicae philosophiae regulas compositus animam efflauit sexagenarius, ad quam aetatem, licet curis, studiorum assiduitate, itineribus et bellis valde vires attriuisset, perduxit eum temperantiae et tranquillitatis perpetuo habita ratio, vsusque theriacae quotidianus. Ex hac vero vitae philosophicae Marci Aurelii Antonini historia, vera eius imago facile depingi potest [w]. Fuisse enim non imperatorem tantum magnum atque optimum, sed philosophum quoque illustrem, qui et suorum temporum honores et laudes meruit [x], et sequentis aetatis admirationem retulit, interque maxima virtutis et prudentiae exempla, merito numeratus est, nemo temere dubitauerit. De virtute autem eius accurate et cum circumspectione iudicandum esse, recte quis existimauerit. Nam naturae maxime indolem quam ad grauitatem et seueritatem propendisse supra ostendimus, at quae insita quaedam beneuolentia temperata, austeritatem temperamenti mitigauit, multum ad has vitae philosophicae circumstantias attulisse, dubium non est. Illa naturae inclinatione cum ad Stoicae philosophiae amorem impelleretur, exemplisque maiorum, parentumque maximis incitaretur, nactus praeceptores inter Stoicos praecipuos, et rigidae sectae non doctrina tantum, sed et vita adhaerentes, tantum ad Stoicae vitae amorem impulsus est, vt in puero duodecenni magnorum virorum ex hac familia vita moresque relucerent. Quibus cum accederet naturalis animi bonitas, natura, educatione, exemplis ita formatus est, vt Stoicae philosophiae sapientem vere admirabilem facile agnoscas, isque merito inter illustria porticus ornamenta referatur. Laudemque omnino meretur, quod CAPITOLINVS [y] de eo tradit: *Fuisse per omnia moderatissimum, in hominibus deterrendis a malo, inuitandis ad bona, remunerandis copia, indulgentia liberandis: fecisseque ex malis bonos, ex bonis optimos.* Non confundenda tamen virtus Stoica et naturalis Antonini, cum Christiana, ex diuini spiritus gratia profecta, quacum comparata illa valde deficit, nec ab hypocriseos obiectione liberari in totum potest, negarique profecta multa ex famae cupiditate;

t) DIO, CAPITOLINVS ll. cc.
u) HERODIAN. l. c. c 4. 5.
v) CAPITOLINVS c. 28.
w) Imago Gatakerianis editionibus Comment. Antonini praeposita non Marci est, sed Commodi filii, conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. pag. 27.
x) Omnium instar erunt scriptores historiae Augustae, qui non sine magna laude eum memorant.
y) loc. cit.

ditate; nihil enim magis deprecatum esse quam auaritiae famam, nominis etiam sui ita studiosum fuisse, vt semper hominum de se iudicia perquireret, emendaretque ea, quae reprehenderentur, CAPITOLINVS refert. Nec caruit in tanta virtutum laude obtrectationibus, vitioque ei datum, *quod adulteros vxoris promouerit, patientia vsus illaudabili, quod non tam simplex esset, quam videretur, aut quam vel Pius vel Verus fuisset, quod aulicam arrogantiam confirmauerit, submouendo amicos a societate communi et conuiuiis* [z], et quae alia fuere, quae, si vera in quibusdam, et non praeter eius animi intentionem illi crimini data, hominem fuisse ostendunt, ad sapientis quidem perfecti felicitatem nondum enixum, strenue tamen viuendo ita philosophantem, vt ad eam pertingeret. Talem vero se esse in commentariis *ad se ipsum* [a] demonstrauit, in quibus non cohaerens quidem philosophiae Stoicae aedificium excitauit, at quae vitae sibi formandae variisque casibus regendae profutura passim meditatione detexerat, conscripsit, et vbicunque esset, annotauit. Eiusmodi enim meditationes, quas partim domi, partim militiae semotus paulisper a publicis curis animus produxit, in commentarios hos retulit, et prout cogitationibus se offerrent, in chartam coniecit, vnde sine dubio falluntur, qui ex tractatione quadam pleniore fuisse excerpta coniiciunt [b]. De philosophia autem M. Antonini [c] ex Stoico systemate iudicium ferendum est, nec dissolutae et inter se non cohaerentes assertiones, quae splendida multa promittunt, in se considerandae, sed ad totius aedificii Stoici συνάφειαν referendae, vt, quibus principiis suppositis, tam praeclare praeceperit Antoninus, liqueat. Quod vbi fit, clare satis innotescet, non recessisse Antoninum ab erroribus porticus, multaque pulchra videri, quae fundamento satis impio et detestando nituntur. Cuius exempla quidem hic afferre, vbi in tanta rerum copia breuitas sectanda est, impossibile, euolui tamen cum fructu possunt, quae vir summus et laude nostra superior B. IO. FRANCISCVS BVDDEVS in introductione ad philosophiam Stoicam ex mente sententiaque M. Aurelii Antonini philosophi fuse et erudite disseruit [d], quibus, si tanti vide-

z) CAPITOLINVS c. vlt.

a) πρὸς ἑαυτὸν, quod aliis idem est, ac de officiis suis, aliis institutiones vitae suae, aliis de se ipso ad se ipsum. Eleganter post Casaubonum LEIBNIZIVS in Theodicea soliloquia appellauit. Dicas etiam Commentarium philosophicum de rebus ad eum pertinentibus.

b) Hoc post Xylandrum et Barthium coniecere IONSIVS de Scr. hist. phil. L. III. c. 10. p. 262. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 16. licet hic dubitans. THOMAM GATAKERVM luculento doctoque commentario has institutiones morales Stoicas illustrasse notum est, quemadmodum ANDREAS DACIERIVS eas Gallice, I. ADOLF. HOFFMANNVS Germanice nobis dedit. De editionibus vero videndus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 25. seqq. Vtimur nos Gatakeriana G. STANHOPII opera Londini 1707. 4. edita, et Oxoniensi 1704. 8. quam recusam dedere Lipsienses 1730. 8. auctam vita Antonini a Cl. WOLLIO conscripta, et Introductione I. FR. BVDDEI in philos. moral. Anton.

c) Praeter laudatam introductionem Buddeanam legi non sine emolumento potest erudita dissertatio Cel. DAVID. KOELERI de philosophia M. Aurelii Antonini in philosophia et praxi.

d) Addi potest eius diss. de erroribus Stoicorum, quae in Analectis historiae philosophicae extat.

videbuntur, addi illa possunt, quae nos alibi ex imperatoris huius mente de philosophiae eius fundamentis et principiis luculenter disputauimus [e]. Illud recte affirmari putamus, non esse inter omnes principes, qui philosophi nomen meliori iure retulerit: licet coniiciamus, accepisse eum hanc appellationem initio non in laudem studii, quod prosequebatur, philosophici, sed vt ei affectatus philosophi habitus et professio fastigium imperatoris dedecens obiiceretur. Etsi enim philosophi nomen a Iustino iam Antonino datum esse ex EVSEBIO [f] apparet, recte tamen obseruauit FABRICIVS [g], appellationem hanc Antonino ab historicis non tribui. Quod licet negari nequeat, vix tamen persuadere nobis possumus, viro in omni vita philosophanti, vt diserte ait CAPITOLINVS, habituque Stoico incedenti, philosophi nomen non fuisse tributum. Silentii itaque historicorum non aliam caussam esse coniicimus, nisi quod conuitii ergo nomen hoc Marco additum sit, eoque eius memoriam violare nefas illi duxerint. Certe exprobratum Marco nimium philosophiae amorem fuisse, veteres non negant. Refert enim VVLCATIVS GALLICANVS [h], Cassium conuitiantem Antoninum appellasse *philosophum aniculum*, CAPITOLINVS [i] autem narrat, *fuisse populi hunc sermonem, cum sustulisset ad bellum gladiatores, quod populum sublatis voluptatibus vellet cogere ad philosophiam.* Quibus merito additur, quod supra ex PHILOSTRATO [k] retulimus, Lucium sophistam vehementer risisse imperatorem ad Sexti domum philosophiae caussa properantem, quod se pueris ad ludum literarium euntibus assimilaret. Ex quibus testimoniis luculenter patere existimamus, philosophi nomen eo tempore honorificum Antonino non fuisse, eo quod infra eius dignitatem esse iudicaretur. Quemadmodum Hadrianus quoque imperator ob similem caussam, eadem fere significatione dictus est scholasticus, quod nostro tempore barbara voce paedantam vocamus, id est hominem scholasticis vel paedagogicis moribus deformem. Verum de coniectura hac lectoris esto iudicium.

Stoici alii.

§. XV. Et hi quidem illustris nominis atque famae Stoici Sec. I. et II. post natum saluatorem ab initiis monarchiae Romanae fuerunt. Fuisse alios quoque multos et his et sequentibus temporibus, ex eo colligi potest, quod de fatis sectae Stoicae initio sectionis huius diximus. Ast hi obscuri plerique sunt, et vix nomine noti, et in catalogis Stoicorum passim obuii. Cumque secta Stoica, vt supra quoque dictum, mature euiluerit, et, qui magnopere post Antoninorum aetatem inualuit, syncretismus, Platonica et Peripatetica cum Stoicis confuderit, mirum non est, post Alexandri Seueri aetatem, qua Stoici publice Athenis et Alexandriae docebant, paucos reperiri Stoicos, qui purum atque genuinum Zenonis systema

e) Amoenit. literar. T. VIII. p. 443. et Tempe Heluet. l. c.

f) Hist. eccl. L. IV. c. 12. conf. G. HORNIVS hist. philos. L. IV. c. 6. p. 258. seqq.

g) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 21.

h) In Cassio c. 1.

i) cap. 23.

k) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557.

ſtema ſequerentur, et pleraque Stoica corrupta valde et adulterata inter diſcipulos Ammonii eſſe quaerenda. Tales fuere, vt ſuo loco dictum, Damaſcius et Theoſebius, homines Platonici, ſiue conciliatores Alexandrini; Caſaubonum enim a SVIDAE [l] confuſione, Theoſebium et Epictetum miſcente ſeductum, perperam per hunc Theoſebium intellexiſſe M. Antoninum, ex iis, quae ſupra de Theoſebio ex *vita Iſidori* dicta ſunt, manifeſtum eſt. Nec alio ſenſu admittendi, qui Simplicium inter Stoicos referunt. Addunt quidam albo Stoicorum DIONYSIVM CATONEM, diſtichorum moralium auctorem [m]. Aſt ignotus eſt veteribus hic Cato, ſine quorum calculo definire nihil licet, quamuis non ineptum ſit, quod monet Cl. STOLLIVS [n], potuiſſe ita philoſophum quendam vocari, ſed obſcurum et ignotum aliis. Sed veriſimile eſt, diſticha haec nomini Catonis eſſe ſuppoſita, quod et Auſonio et Senecae factum. Omitti vero ex philoſophiae hiſtoria poſſunt, eo quod ἐξωτερικῶς tantum philoſophantur [o].

Dionyſius Cato.

SECTIO OCTAVA.

DE SECTA EPICVREA.

§. I.

Poſt Stoicos magna quoque in imperio Romano auctoritate floruit ſecta Epicurea, non minus laetos nacta ſucceſſus diuque poſt magiſtrum durans. Id quod ſuae potiſſimum indoli et conſtitutioni debuit, vinculo amicitiae et fidei conſtricta, quod ſectae parens, Epicurus validiſſimum nexuerat, quodque internae lites et diſſidia, quae plerisque ſectis interitum attulerunt, ſoluere non potuerant. Cum enim et viuo Epicuro, et ſtatim poſt eius ex hac vita diſceſſum, tanta fuiſſet in Epicuri hortis concordia, vt SENECA [a] teſte, *apud eos quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum referretur, et omnia, quae quisquam in illo contubernio locutus eſſet, vnius ductu et auſpiciis dicta eſſent;* manſit inuiolabilis haec ſectae Epicureae in eadem placita eandemque mentem vnanimiter conſpirantis conſtantia, adeo vt nec a conditoris ſui doctrina vel latum vnguem deficeret, nec diſſidio vllo vincula contubernii ſui ſolueret, ſed, quod THEMISTIVS [b] teſtatur, ea, quae ab Epicuro conſtituta erant, non ſecus, quam Solonis leges Athenis, vel Lycurgi Lacedaemone, ſeruarentur. Qua de re, cauſſaque durantis diu ſectae Epicureae dignus eſt, qui audiatur Numenius [c], qui

Fata ſectae Epicureae.

l) In Epictetus T. I. p. 817. Is vero Damaſcium quoque Stoicum perperam facit, vt ſupra dictum.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 682. ſeqq.

n) Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCLVII. p. 579.

o) Conf. Acta philoſoph. Vol. I. p. 732.

a) Epiſt. 33.

b) Orat. IV.

c) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 5. p. 727.

qui hanc Platonicis felicitatem non obtigisse dolens, *nulla* ait, *in re vnquam Epicureos ab Epicuro dissidere visos esse, sed potius eadem omnino cum sapiente suo sentire professos, iure propterea id nomen habuisse. Quin etiam, qui longissimo deinceps interuallo consecuti Epicurei sint, eos nec ab sese mutuo, nec ab eodem Epicuro tantillum, quod quidem meminisse attineat, discessisse. Immo sceleris apud eos, vel potius impietatis, eum damnari, qui noui quippiam inuexerit, ideoque neminem prorsus id audere: sed eorum dogmata ob constantem illam omnium inter se perpetuamque concordiam in altissima quadam et tranquillissima pace, versari: esseque hanc Epicuri sectam verae cuidam reipublicae persimilem, quam ab omni seditione remotissimam mens quaedam vna communis vnaque sententia moderetur. Hancque eos disciplinam et antea secutos esse multos perlibenter, et sequi etiamnum, atque adeo, vt simillimum veri, in posterum quoque secuturos.* In tanta sectae concordia cum tenaciter adhaereret Epicuri placitis, verisimile omnino est, multos eam sectam habuisse asseclas, cum talis esset doctrina Epicuri, vt recte intellecta et tradita non ratiocinationum tantum perspicuitatem sed et humanae mentis indolem motusque voluntatis naturales sequeretur, sicque naturae suae inclinatione ad amplectendam Epicuri philosophiam homines impelleret, eosque non meteoris quibusdam superbos magis quam sapientes, Stoicorum more, faceret, sed ex animi sui voto atque desiderio felices redderet, voluptatem quidem commendando, ast talem, quae dulcissima visa amaros sapientiae fructus pia quadam fraude exhiberet. Addi his alia ratio debet non minus luculenta, quae viris etiam grauibus et circumspectis hanc philosophandi viam commendauit. Nempe ab eo tempore, quo DEI filius in his terris muneris auctoritatem miraculis confirmauerat, et a legatis eius nomine illa quoque erant edita, non destitit infernalis genius, cuius regna vehementer turbabantur, id cogitare, vt hanc Christiano nomini gloriam eriperet, sibique vindicaret. Quod cum re facere non posset, astu et fraude perfecit, et impostores armauit plurimos, qui magiae gloriam iactantes praestigiis credulum populum deceperunt misere: quales homines per omnem fere terrarum orbem eo tempore circumuagatos esse, humanoque generi in eiusmodi argumento plerumque male curioso et pueriliter credulo imposuisse, veteres innumeris testantur locis [d]. Ab his erronibus et impostoribus decipi se, facile peruidebant viri acuti et philosophiae studiis innutriti, hincque Chaldaeos, Magos, huiusque furfuris alios a se arcebant, et persuadebant principi summo, vt excedere vrbe et orbe Romano iuberentur: ast cum nouis ita insultibus turbarentur artes τȣ͂ μυριοτέχνȣ, aliter rem aggrediendam ratus ipsum philosophorum genus armauit, sectamque Pythagoreo-Platonicam, in spirituum deorumque cum hominibus commercio valde industriam instigauit, vt et doctrinam suam huic fini adaptaret, et miraculorum euentuum-

d) Hoc vel vnius Apollonii historia probat, totaque eclectica secta exemplo est.

tuumque diuinorum sibi vindicaret gloriam. Qua ratione innumeram hominum multitudinem deceptam fuisse, ea, quam supra dedimus, sectae Pythagoricae, Platonicae, Eclecticae, historia, luculentis demonstrat speciminibus[e]. Neque vero ita fascinari poterant prudentiorum oculi, vt nefandas imposturas et vana artis praecepta non perspicerent, qui ne ad vera Christi miracula lumina attollerent, commendauit iis daemonis impuri astutia philosophiam Epicuream, quae cum ab omni cum hominibus consortio Deos auocaret, et in intermundia securos et minime curiosos rerum humanarum relegaret, totam hanc Magorum, Chaldaeorum, Pythagoreorum, Platonicorum disciplinam tanquam turpissimae fraudis gymnasium aliquod detestata est, virosque acutos permouit, vt armis Epicureis instructi eam philosophiam tanquam prudentiorum religionem atque philosophiam amplexi non superstitioni tantum omni bellum indicerent, sed Christianam quoque religionem, velut in eodem luto haerentem, auersarentur, sicque oculos contra diuinae virtutis in miraculis relucentis animosque valde perstringentis radios clauderent. Qua ratione ciuitatis Christianae hostis haud parum rem suam iuuit, et nutantia ruinamque minantia regni sui fundamenta nouis firmauit repagulis. Ita enim viri magni et acutius cernere sibi visi, dum superstitionem vitabant, Epicuri sectam amplexi, reuera religionem omnem ridebant, et coelestis quoque doctrinae vehemens induebant odium, vt vel ex vno LVCIANO est apertissimum. Ita vero nunquam fere deerant sectae Epicuri asseclae, quae fautores multos nacta valde commendabatur. His accedebat ex moribus Epicureorum magna sectae commendatio. Quia enim et veritatis amorem abiectis praeiudiciis omnibus prae se ferebant, et morum suauitatem ac moderationem affectabant prorsus singularem, vitae quoque tranquillitas, quam sectabantur, philosophiae nomine potissimum digna videbatur, postremo comitas atque humanitas erga quosuis illos maxime ornabat[f], non potuit non iucundum videri Epicureorum contubernium, valdeque iuuari sectae huius rationes. Et hinc laeta illa incrementa orta sunt, quibus floruisse Epicuream sectam veteres testantur. Auctore enim LAERTIO[g] *illius scholae perpetua fere fuit successio, quae ceteris fere omnibus deficientibus sola perstitit, perpetuis vicibus discipulis succedentibus.* Publicas vero cathedras quoque Epicureos occupasse, passim veteres memorant, supra enim in Apollonii Tyanei historia narrauimus, Epicuri philosophiam Aegis publica docentis voce personasse; LVCIANO[h] vero teste, Athenis Epicurei non tantum publice docuerunt, sed stipendiis quoque aucti sunt: ipsa vero disciplina, si fides LACTANTIO[i], multo celebrior semper fuit, quam ceterorum. Ast

e) Testem habemus LVCIANI Pseudomanten, et quae supra in Peregrino de eius mente erga Christianos diximus.

f) LVCIAN. l. c. T. I. p. m. 584. g) L. X. f. 9.
h) In Eunucho T. IV. p. m. 160.
i) Inst. diu. L. III. c. 17.

Aſt non defuere quoque obtrectatores et inimici, qui atrocibus eam ſectam conuitiis et criminationibus traduxerunt. Inter quos, praeter Stoicos, iuratos Epicurei nominis hoſtes, fuere etiam Pythagorico-Platonici, qui cum philoſophiae ſyſtema eſſent amplexi, quod e diametro Epicureo repugnat, et ferre minime poſſent, rideri et ſuperſtitionis fraudisque nomine traduci totam gentis ſuae theologiam, magiam, ceremonias, cultumque diuinum, id quod Celſus Epicureus fecit in libro *de impoſtorum artibus*, armauerunt in Epicuri ſequaces non tantum ora et calamum, ſed plebem quoque, quam naſo, quo volebant, ducebant, et in Epicureos, tanquam impietatis fautores, Deorumque contemtores incitabant. Cuius memorabile exemplum eſſe poteſt Alexander ille impoſtor, homo Pythagoreus, cuius fraudes ex Apollonii ſchola prodeuntes magno acumine et feſtiua iucunditate depinxit LVCIANVS [k]. Qui cum ab Epicureis, quique eis adhaerebant, fraudis et praeſtigiarum eſſet poſtulatus, horrendum quid, teſte EODEM, contra eos edidit, dicens, „impiis et Chriſtianis impleri Pontum, qui non vererentur in ſe turpiſſime maledicere. Hinc iuſſit eos lapidibus pellere, ſi modo vellent propitium habere Deum. Edidit etiam de Epicuro oraculum, et ſciſcitanti cuipiam, quid ageret apud inferos Epicurus? plumbeis, inquit, compedibus vinctus in coeno deſidet. Modis etiam omnibus bellum illi fuit cum Epicuro ſaeuum et irreconciliabile, quem intractabilem appellabat, eo quod illa omnia ridicula et ludicra haberent eius aſſeclae, quae is mira ediderat". Eamque ob cauſſam inter vrbes Ponticas Amaſtrim imprimis habebat exoſam, eo quod acceperat, eos, qui cum Lepido Epicureo erant, eiusque ſimiles quamplurimos in ea ciuitate verſari. Ex dictis iam de fortuna Epicureae ſectae iudicium fieri poteſt, quam non niſi cum omni gentilium philoſophia exſpiraſſe veriſimile eſt. Inter Chriſtianos enim impietatis nomine tituloque adeo inuiſa fuit, vt plane ex reipublicae Chriſtianae finibus pelleretur, de quo ſuo loco plura dicemus.

Epicurei poſt C. N.

§. II. Facile ex dictis colligi poteſt, non defuiſſe ſectae Epicureae, ſucceſſionem ſuam laeta propagine extendenti, et doctrinam magiſtri in cathedra publica exponenti, viros celebres et doctiſſimos. Aſt eorum nomina nos fugiunt, nec de iis quicquam memorabile reliquerunt veteres. Quamuis enim ex hortis Epicuri etiam ſub imperatoribus non deſint viri graues et eruditi, qui philoſophiae ſuae fama vitaeque commendatione veteribus celebrati ſunt [l], qui ex catalogis Epicureorum, quos

k) In Alexandro T. I. p. m. 542. ſeqq.

l) Celſum aliquem Epicureum, eo, quocum diſputauit antiquiorem memorat ORIGENES contra Celſ. L. I. p. m. 8. additque, fuiſſe eum Neronis aetate. Porro SENECA Diodori Epicurei meminit, „qui intra paucos dies contra „decretum Epicuri finem vitae ſuae manu ſua „impoſuit, ſibique gulam praeſecuit, et beatus „plenusque bona conſcientia, reddidit ſibi teſti„monium vita excedens, laudauitque aetatis in „portu et ad ancoram actae quietem," de vit. beat. c. 19. Et alio loco, ep. 30. Baſſum Aufidium laudat impenſe, „virum optimum quaſ„ſum aetati obluctantem, cui magno ſenectus „pondere incubuerat, adeo vt corpori infirmo „et exſucco ſuccurrere amplius non poſſet, qui „tamen

quos post proletariam LEONARDI COZZANDI [m] industriam contexuere magni viri PETRVS GASSENDVS [n] et Io. ALBERTVS FABRICIVS [o], peti possunt, scriptis tamen editis, philosophiae suae monumenta non reliquerunt. Quidam etiam apud veteres Epicurei memorantur, qui nunquam extiterunt, quales sine dubio sunt Epicurei illi, quos colloquentes inducunt PLVTARCHVS, ATHENAEVS, LVCIANVS, aliique, quosque in gratiam tantum dialogorum confictos esse, valde est verisimile, licet a viuentibus aliquando philosophis nomina transsumta sint. Etsi vero mirum videri potest, in tanta celebritate, quam Epicuri schola consecuta est, vbi publici quoque doctores huius sectae placita tradidere, non inueniri, qui nomina sua mortalitati et obliuioni eripuerint, non id tamen fatum alienum ab huius scholae indole putandum est. In id enim minime incumbebat grex Epicureus, vt conditis doctrinae suae monumentis aeternitatem nominis consequeretur, quae caussa quoque est, cur oppido pauca de Epicureorum post C. N. scriptis apud veteres legantur. Rationem vero huius rei facile detegemus, si modo constitutionem scholae Epicuri recte expenderimus. Quamuis enim in scribendis philosophiae praeceptis adeo diligens esset Epicurus, vt inter πολυγράφους merito referatur, tam superstitiosa tamen fuit sectatorum veneratio eius, vt addere aliquid de suo, ab eo traditis, non auderent, nec ingenio suo vterentur ad ea illustranda, quae magister reliquerat, sed quae ille praeceperat, tam sancte ad posteros transmitterent, vt plane nihil, quod memoratu dignum esset, adiicerent, et piaculum haberetur damnandum, si quidpiam fuisset innouatum. Ita vero pura quidem et a peregrinis dogmatibus illibata mansit Epicuri doctrina, ast vel nihil de ea scriptum, cum sufficerent Epicuri eiusque discipulorum monumenta, vel si scriptum aliquid, parum id curatum vel seruatum ad posteros, cum nihil plane noui in iis afferretur. Ex quo fieri potuit, vt nominis quidem celebritate suo tempore quidam inter Epicureos inclaruerint, eorum tamen obliteraretur tandem obliuioné memoria. Non tacuisse tamen Epicureos, si alia scribenda essent Celsi Epicurei exemplum probat, de quo strictim veterum memorias repetemus.

§. III.

„tamen philosophiae suae beneficio alacer animo fuit, et in quocunque corporis habitu fortem in conspectu mortis hilarem laetumque „nec deficientem, quamuis deficeret se praestitit, „et eo animo vultuque finem suum spectauit, „quo alienum spectare nimis securi quis esse „putaret. Idque Epicureae philosophiae beneficio, secundum quam vel sensum nullum esse „mortis dicebat, vel dolorem, vel habere se in „breuitate aliquid solatii, cum nullus dolor „longus sit, qui magnus." Sed Lucilium quoque Senecae ipsum in Epicureorum numerum recipiendum esse tantum non affirmat GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. m. 74. eo quod SENECA ep. 23. ad eum scribit: „Possum vocem tibi Epicuri tui reddere." Ast nec Lucilius nec Seneca, qui saepe Epicurum suum dicit, huc pertinent, sed inter eos, qui cum Stoici essent, sobrie magis de Epicuro senserunt, multaque sane dicta receperunt et probarunt. De qua re supra.

m) De magist. antiquor. philos. L. VI. c. 2. p. 415. seqq.

n) loc. citat.

o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 808. seqq.

Celſus an Epicureus?

§. III. CELSVM Epicuri caſtra ſecutum fuiſſe ORIGENES [p], qui contra eum ſcripſit, luculenter teſtatur, qui *duos* ait *fuiſſe Celſos Epicureos, alterum antiquiorem Neronis aetate, hunc autem Hadriani et poſterioribus temporibus.* Quod ſi, antiquiorem aliquem Celſum Neronis aetate floruiſſe admittimus, idem hic iunior eſſe videtur, ad quem LVCIANVS iucundam *de Alexandro impoſtore* narrationem conſcripſit, tertium enim Celſum Epicureum veteres ignorant. Aſt hunc Lucianus amicum ſuum praeter mores Epicuri ſchola dignos ideo ſibi maxime commendatum eſſe dicit [q], quod Epicuro eſſet addictiſſimus, adeo vt praeter Celſum ſeniorem, iuniorem etiam aliquem, Epicureum fuiſſe dubitandum non ſit. Hic vero intercedunt viri docti, qui, cum ex Origenis diſputatione animaduertiſſent, vſum fuiſſe Celſum aduerſus Chriſtianos principiis non Epicureis, quibus ridere magis doctrinam ſacram, quam contrariam theologiam opponere licuiſſet, ſed Platonicis et Stoicis, in eam ingreſſi ſunt ſententiam, Origenem Celſos duos Platonicum vel Stoicum et Epicureum inter ſe confudiſſe. Ita G. HORNIVS [r] Celſum Stoicorum adſcripſit catalogo, quem ideo profundiſſimi ſomni accuſauit Io. SPENCERVS [s]. RADVLPHVS CVDWORTHVS [t] autem Platonici perſonam Celſum aſciuiſſe perſpicuum eſſe, ait, probatque hanc eius ſententiam Ven. MOSHEMIVS [u], contendens, Origenem ex duobus Celſis vnum conflauiſſe, et Epicureum Celſum cum Platonico confudiſſe. Nos, haec non ſine magna veriſimilitudine dici, fatemur. Origenis enim commentarios legenti paſſim Stoica et Platonica dogmata occurrunt. Obſeruauit enim iam ὁ πάνυ IACOBVS THOMASIVS [x], in quibusdam Celſum in caſtra Stoicorum profugiſſe, cum ipſe ORIGENES [y] id fateatur his verbis: *Quid opus eſt recenſere haec Stoicorum dogmata, adeo non irriſa Celſo, vt ea veneretur etiam, et Zenonem Ieſu ſapientiorem iudicet.* Hinc aſſertas quoque a Celſo circulationes Stoicas ſiue periodicas rerum omnium viciſſitudines exagitat [z]. Eadem prorſus ratione Platonica saepius Chriſtianis oppoſuiſſe Celſum, negari non poteſt, et ipſe ORIGENES [a] in eo reprehendit, *quod cum deprehendatur in aliis ſcriptis ſuis Epicureus, hic, quo probabilior fiat accuſatio, Epicuri placita non profitens, prae ſe ferat, ac ſi ſentiat, ineſſe in homine quiddam terrena natura praeſtantius, quod cum Deo cognationem habeat, id eſt, animam.* Alias hypotheſes Platonicas paſſim notat ORIGENES, e. c. laudata oracula [b], quae Epicurei ridebant, et his ſimilia [c]. Aſt licet haec ita ſe habeant, nondum tamen a nobis impetrare poſſu-

p) L. I. p. m. 8. eadem ratione Epicuro adſcribit p. 10. 16. et alibi paſſim.
q) T. I. p. m. 583
r) Hiſt. philoſ. L. V. c. 4. p. 271.
s) Annot. ad ORIG. contra Celſ. p. 4.
t) Syſt. intell. c. IV. §. 36. p. 654.
u) In not. ad h. l.
x) De exuſtione mundi Stoica diſſ. X. §. 15. ſeqq. p. 159. ſeqq.
y) L. V. p. m. 249.
z) L. IV. p. m 215.
a) L. I. p. m. 8.
b) L. VII. p. 342.
c) Ita Timaeum Platonis exſcripſit Celſus, vid. L. IV. p. m. 204. vbi eum velut Platonicum refutat. Ita tranſmigrationem et alia aſſeruit Celſus.

possumus, vt ex Epicureorum albo Celsum deleamus, cuius nobis rei rationes hae sunt: I. Origenis auctoritatem insuper habendam non esse putamus, qui, et prope ab eius tempore absuit, et libros eius alios quoque legit [d], et quod Epicureus alias esset, scire potuit. Nec verisimile est, Origenem, virum in philosophiae historia versatissimum, cum aduersus Christiani nominis hostem manifestum notumque scribere vellet, errasse in secta, cui ille se addixerat, definienda, et hanc ei inconstantiam tam audacter obiecisse, cum ita turpi facileque praeuidendo lapsu, totam caussam contaminasset [e]. Vix enim tanta fiducia potuisset haec scribere Origenes, quae ei obiecit, nisi certus aliunde fuisset, de secta eius: *Si dicet, nihil daemonium, deorumue ibi esse, saltem nunc fateatur suam sententiam, cum sit Epicureus, nec eadem, quae Graeci, sapiat, quippe qui nec daemonas agnoscat, nec Deos veneretur Graecanicos, et apparebit, eum frustra verbis extulisse, quae iam dixit, vt vera, quaeque inde conatur intelligere.* II. Valde receptam opinionem de Epicureismo Celsi confirmat Lucianus: quem Celso cuidam Epicureo *Alexandrum* suum inscripsisse, ex prima eius inspectione patet, finisque libelli luculenter docet. Ast hunc Celsum Luciani cum Origenis Celso eundem esse, vel ex eo recte colligunt viri doctissimi Io. SPENCERVS [f] et Io. ALB. FABRICIVS [ff], quod ad eos libros *contra magos*, quos laudat Lucianus, prouocet etiam Origenes [g], qui ei obiicit, *concedere eum pene, esse magiam, cum is forte sit, qui multis libris scripsit contra magiam.* Qua in re, licet dubitabundus loquatur Origenes, patet tamen ex prooemio libri, contra Christianos scripti, quod affert Origenes, non destitui fundamento hanc coniecturam. Refert enim Origenes [h]: *Adhortari eum, vt rationis ductum sequendo accipiamus dogmata, alioqui omnino fore, vt decipiamur, si assentiamur temere: et eos, qui sine ratione sint creduli similes esse his, qui delectentur circulatoribus, praestigiatoribusque mithriacisque et sabadiis, aut quibuscunque Hecates spectris aliorumue daemonum.* III. Haec vero genuinam Epicurei philosophi indolem sapere, nemo est, qui ignoret; nec haec proficisci potuerunt a Platonico philosopho, quod hominum genus in sacrorum publicorum et sacerdotum auctoritate confirmanda multum desudasse, vel ex vno Eunapio, vel, si mauis, Apuleii *metamorphosi* intelligi, vel Apollonii Tyanei exemplo confirmari potest. Quamuis enim γοήτας reiecerint, sacra tamen mithriaca, et Hecates mysteria hisque similia exagitasse non legimus. IV. Neque hoc omittendum, Celsum Platonicum, Origenis aetate superiorem inter varios Celsos veteribus memoratos, non reperiri, ignotumque nomen esse. Celsus

 enim

d) Sola itaque dissimulatio sectae Celsi caussa fuit, quae induxit ORIGENEM, vt L. IV. p. m. 206. dubius de auctore loquatur, et vel dissimulatorem sectae, vel in melius mutatum, vel, vt fieri potest, Epicureo cognominem dicat.

e) L. III. p. m. 136.

f) loc. cit.

ff) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.

g) L. I. p. m. 54.

h) p. m. 10.

enim Cilix, Libanii discipulus [i] hoc Celso multo iunior est. V. Quod si Platonicum fuisse Celsum supponamus, ratio dari vix potest alia, cur Stoica quoque dogmata, et talia quidem, quae Platonicis displicuere, Christianis opposuerit, quam haec: ea arripuisse hominem, quibus fortissime pungi et κατ' ἄνθρωπον debellari Christianos posse credebat, licet ad sectae suae dogmata non pertinerent: alias enim solis Platonicis inhaesisset. Ast hoc si admittimus, cur non cum Platonicis eadem, qua cum Stoicis, ratione illum egisse, et gentilia, licet non sua Christianis obiecisse, dicamus? VI. Ast obiicient contrariae sententiae assertores tot Platonica a Celso Christianis opposita, nec ab Origene negata. Ad ea vero malumus ipsius Cudworthi, quam nostris respondere verbis, ita enim vir doctissimus [k]: *Celsum quidem Epicureum suspicor fuisse, sed perspicuum tamen est, Platonici saltim personam hominem induisse. Caussam huius rei duplicem opinor esse, primo enim familia haec, quae in Pythagorae et Platonis verba iurauerat, reliquis omnibus religiosior erat, proximeque ideo ad Christianam disciplinam veritatemque diuinam accedebat* (vel accedere potius quibusdam videbatur) *hominum licet contingere posset vitio, vt, quemadmodum res optimae, deterrimae, si corrumpantur fiunt, ita melior haec philosophia in pessimam omnium commutaretur. Quamobrem etiam maiori fiducia et fortitudine, quam reliquae sectae, opes Christianorum inuadere ac debellare poterant. Deinde Platonicorum praeceptis et dogmatibus, vt vulgo intelligebantur, nulla erant aptiora et magis idonea ad multitudinem Deorum cultumque, quem tot Diis afferebant gentes, tuendum et defendendum.* Sunt in his quaedam, quae castigatius a viro magno dicta fuisse velimus, quaeque ei expressit nimius philosophiae Platonicae amor; hoc autem verum est, nullam aptiorem fuisse sectam ad Christianos oppugnandos Platonica, quae gentilibus ea continere augustius multo et pulchrius videbatur, quibus Christiana enitebat religio, quae vel sola caussa sufficere potuit, vt disputaturus contra Christianos κατ' ἄνθρωπον eius vestigia premeret Celsus. Addit his Cel. MOSHEMIVS: *Caussam, cur soli fere Platonici Christianis se opposuerint fuisse, quod haec sola fere secta, reliquis tantum non neglectis in imperio Romano regnaret.* Ast hoc ad ea tempora tantum pertinet, quae infra Celsi aetatem sunt. Sub Antoninis enim in Romano imperio non Platonicam tantum sed Peripateticam quoque, Stoicam et Epicuream philosophiam publica imperantium auctoritate floruisse, suo loco demonstrauimus. VII. Ast instabunt contrariae sententiae patroni, vero prorsus esse dissimile, hominem Epicureum, cui tantopere Platonica inuisa fuere, quique contrarium prorsus systema secutus est, Platonica dogmata adhibuisse, ad demonstrandam religionis Christianae falsitatem, quod domesticis principiis vsus melius facere

i) Vid. VALESIVS ad AMM. MARCELLIN. L. XXII. c. 9.

k) loc. cit.

facere poterat. Non negamus, haec in se vera esse, sed ne hoc quidem nobis vero dissimile facit, Celsum Epicureum Platonici et Stoici quoque interdum personam suscepisse, sed habuisse putamus Celsum rationes suas, cur has potissimum partes sequeretur. Scilicet propter populum disputabat Celsus, quem a Christiana religione auocare tentabat. Hunc finem non fuisset assecutus, si Epicureis principiis instare voluisset, quae religionis omnis contemtum prae se ferebant, et exosa erant plerisque. Eam igitur sectam simulauit, quam religione se commendare nouerat, quamque euertere paribus dogmatibus Christianam doctrinam credebat. Neque vero ita superstitioni ne frigidam suffunderet, metuebat, sed credebat, si ostendisset, Platonica Christianis esse meliora, fore, vt qui haec quoque pro inanibus nugis, vt solebant Epicurei, haberent, multo magis Christiana placita, his longe inferiora, et, vt ipse putabat, multo minus rationis dictamen sequentia contemnerent. Cui fini obtinendo qualemcunque etiam dogmatum rhapsodiam Platonico-Stoicam, qualem eum exhibuisse deprehendimus [l], sufficere sperabat. VIII. Quin et hoc addendum est, adhibuisse multa Platonica et Stoica hominem versipellem, quae sensum Epicureum apud rerum intelligentes susciperent. Cuius luculentum exemplum esse possunt periodicae illae reuolutiones, quas a Stoicis transsumsit, ast quae sensum quoque Epicureum admittere posse, huius physiologiae gnaros non latet. His itaque rationibus omnibus simul sumtis et expensis caussam hactenus grauem non videmus, cur sententia a veteribus et recentioribus viris doctis plerisque recepta deserenda sit, Celsum fuisse philosophum Epicureum, etiam vbi concedimus, eum Platonice et Stoice magis, quam Epicureorum in morem contra Christianos disputasse. Certe tamdiu ei opinioni inhaerere licebit, donec meliora et certiora nobis ea de re dabit praestantissimi MOSHEMII eruditio, qui Platonismum Celsi in noua Origenis editione, quam auidissime expectamus, demonstraturum in se recepit [ll].

§. IV. Sed vt reliqua, quae ad Celsi historiam pertinent, pertexamus, ex dictis de tempore, quo Celsus hic floruit, iudicium sine labore fieri potest. Sub Hadriano enim et post eum floruisse ORIGENES [m] diserte testatur. Cumque verisimillimum esse ostenderimus, hunc Celsum eundem esse, ad quem Alexandri impostoris historiam perscripsit Lucianus, clarum ex eo quoque, durasse eum vsque ad illius tempora, adeoque serius adhuc vixisse. Lucianum enim non, quod Suidas vult, sub Traiano et Hadriano floruisse, sed ad Commodi vsque aetatem perdurasse, ex ipsius scriptis luculenter satis demonstrari potest. In illa enim de Alexandro narratione Lucianus praestigias eius enarrat, quibus deceptus M. Aurelius Antoninus, magnam cladem a barbaris passus est, vt supra *Celsi vita.*

l) Hinc mox Stoicos, mox Platonicos deserit, mox syncretistam agit, vid. L. I. p. m. 33. Quae argumento sunt ex allatis ab eo rationibus de secta eius non tuto satis nos iudicare posse.

ll) loc. cit.

m) L. I. p. m. 8.

pra in Marci vita expoſitum: alio etiam loco [n] Aurelium Diuum appellat, ex quo ſequitur, Commodi eum tempore adhuc vixiſſe. Aſt ab imperii Traiani initiis A. C. XCVIII, ad mortem vsque M. Aurelii A. CLXXX, effluxere anni LXXXII, qui numerus ſatis euincit, Lucianum, qui ſub Commodo ſolita ingenii viuaciſſimi alacritate adhuc ſcribebat, ſub Traiano nondum viguiſſe, vt in ſequentibus dicemus. Celſus autem et Lucianus cum coaeui fuerint, recte inde infertur, nimis properare Gassendvm [o], Cavevm [p] aliosque, qui ſub Hadriano Celſum collocant, niſi iuuentutem eius ſub extrema Hadriani tempora ponamus, quod ſi ſequimur, ſeptuagenario maior fuit Celſus, cum ad eum Lucianus ſcriberet. Rectius igitur ſtatuit H. Valesivs [q], cuius partes ſequuntur Spencervs [r] et Io. Fr. Bvddevs [s] qui ſub M. Aurelio Antonino Celſum collocant, eundemque cum Celſo Luciani ἑταίρῳ faciunt. Nec his obſtant Origenis verba, fuiſſe hunc Celſum κατὰ Ἀδριανὸν, καὶ κατωτέρω. Nam haec quoque ſignificare poſſunt, *vixiſſe eum poſt Hadrianum vel extremis Hadriani annis et diu infra*, adeoque cum his temporum notationibus amice conſpirant. Quo vero animi charactere fuerit Celſus, ex Luciano diſcimus, qui veri amorem, morumque candorem et iucunditatem, et ſuperſtitionis odium in eo laudat, quod poſtremum ex Origenis quoque refutatione paſſim intelligi poteſt, ex quibus patet, eum a praeſtigiatorum artibus, qualia eſſe Ieſu miracula homo ineptiſſimus putabat, homines auocare voluiſſe; et vbi miracula Aegyptiacorum circulatorum laudat, recte notante Origene [t], id dicis tantum gratia, et ad tenebras gloriae Ieſu Chriſti offundendas, facere. Eundem vero animum fouiſſe Celſum, qualem geſſit Lucianus, ſuperba et acerba irriſione ſacra omnia, quae cum Epicureis non conſentiebant, dogmatibus irridentem, luculenter demonſtrauit Origenes [u], planumque fecit, hominem eruditionis quidem et lectionis copia non deſtitutum in λόγῳ φιλαλήθει, quem contra Iudaeos et Chriſtianos ſcripſerat, iudicii ſanioris defectum et praeiudiciorum quandam cateruam prodidiſſe, longeque a verae philoſophiae dogmatibus aberraſſe, malum quoque veritatisque minime amantem animum prodidiſſe, malitia deteſtabili contra veritatem diuinam inflammatum. Quam hominis inſaniam docta et eleganti tractatione repreſſit Origenes [x], eumque haud raro propriis armis iugulauit [y]. Verum haec ab Epicuri ſectatore expectari aliter non poterant, odiumque Epicureorum in omnem religionem poſtulabat. Scripſit librum quoque *de bene viuendi praeceptis*, et *contra magiam*, librum-

n) T. I. p. m. 571.

o) Vit. Epicuri L. II. c. 6. p. 75.

p) Hiſt. liter. Script. eccleſ. p. 57.

q) Ad Evseb. hiſt. eccl. L. VI. c. 35. et in pec. epiſtola ad Sarrauium, quam annotationibus ſuis inſeruit Spencervs L. VII. p. 85. 86.

r) loc. cit.

s) Syntagm. diſſ. theol. p. 463. Dodwell. ad Irenaeum p. 32. 500.

t) L. I. p. m. 54.

u) Conf. Spencervs ad Orig. p. 3.

x) Conſulendi de hiſtoria apologiae Origenis contra Celſum ſcriptores hiſtoriae literariae eccleſiaſticae, Cavevs, Dvpinivs, Ovdinvs, Fabricivs Bibl. Gr. Vol. V. p. 219. Syllab. Script. de V. R. C. c. I. §. 14. p. 63. Hvetivs Origen. L. III. c. 3. ſect. II. §. 5. p. 267.

y) Conf. Bvddevs l. c. p. 469. ſeqq.

librumque alium *contra Christianos*, Origeni memoratos omnes, qui vero interciderunt. Fuere alii quoque Celsi viris doctis memorati [z], ex quibus A. C. Celsum cum Epicureo nonnemo [a] confudit. Scripsisse quoque Celsum quendam historiam philosophicam, AVGVSTINVS [b] tradit, quam ad Epicureorum vnum refert IONSIVS [c], FABRICIVS [d]. A. Cornelio Celso tribuit, cuius *sexta pars libri de artibus* veteribus memoratur. Etiam GALENVS [e] Celsi meminit, quem cum nostro pro eodem habet GASSENDVS [f], nos, seniorem Celsum esse, sub Nerone viuentem, FABRICIO [g] assentimur.

§. V. Alios, qui libris scriptis ingeniique monumentis relictis nominis immortalitatem consecuti sunt, Epicureos hodie ignoramus. Sunt tamen inter viros eruditione celeberrimos apud veteres quidam, qui Epicuri gregi annumerantur, eo quod magni fecere Epicurum, et in multis eius partes secuti sunt, reuera autem eclectice philosophandi viam ingressi, nulli se proprie sectae addixere; quos quoniam nec omittere plane indictos, nec commodiore loco enarrare potuimus, huc referre maluimus, quam meritissima de philosophiae historia nomina intacta dimittere. Plinium Seniorem intelligimus, Lucianum Samosatenum et Diogenem Laërtium, quos toties in enarrandis veterum doctrinis rebusque duces habuimus. *Alii Epicurei ignoti.*

§. VI. CAII PLINII SECVNDI, qui senioris nomine a fratris filio C. Plinio Caecilio distinguitur, res praeter scriptorem *vitarum* quae SVETONIO tribuuntur, tetigit Plinius iunior, qui et educationem literariam auunculi, et finem tragicum duabus epistolis [h] enarrauit; quibus vt et locis quibusdam in historia mundi Pliniana occurrentibus adiutus MASSONIVS *Plinii vitam* exposuit, vt eos taceamus, qui scriptores classicos Latinos enumerantes, Plinii quoque res non omiserunt. Natus autem est Plinius, vir sui temporis eruditissimus atque literatissimus, Tiberio imperante in Italia. De patria eius valde disputatum est inter viros doctos: qui enim vitam eius enarrauit vetus auctor Nouiocomensem facit, quo et duarum inscriptionum, praesidio freti doctissimi Nouiocomenses ciues BENEDICTVS IOVIVS [i] et PAVLVS CIGALINVS [k] patriae suae Plinium vindicarunt, quorum sententiae calculum adiecit illustris EZECHIEL SPANHEMIVS [l]. Ast Veronae asseruit contra Cigalinum Plinium POLYCARPVS PALER- *Plinius senior.*

z) Vid. SPENCER. l. c. p. 3. IONSIVS de Script. hist. phil. L. IV. p. 332. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 323.

a) Continuator VOSSII de sectis philos. c. V. §. 2. p. 158.

b) Praef. de haeres. ad Q. V. D.

c) loc. cit.

d) l. c. p. 325. not. d.

e) De libris propriis T. IV. p. 368.

f) l. c. p. 76.

g) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.

h) L. III. ep. 5. L. VI. ep. 16.

i) In historia Nouocomensi p. 213.

k) Duabus lectionibus de patria Plinii adiectis editioni Plinii Wechelianae p. 1061. seqq.

l) In orbe Romano p. 62.

LERMVS [m] duces ſecutus Alexandrum Benedictum, Torellum Saraiſnam, Onuphrium Panuinium et Antonium Pantheam Veronenſes eruditiſſimos, quorum litem noſtram non facimus, nec tamen HARDVINO [n] credendum putamus, qui ex eo, quod Romam *vrbem noſtram* Plinius vocat, non Veronenſem, ſed Romanum facit, recte ideo notatus deſideratiſſimo CROSAEO [o]. In iuuentute equeſtribus militiis induſtrie perfunctum fuiſſe, ait *vitae eius auctor*, nepos autem ex fratre praefectum alae militaſſe, eoque tempore *de iaculatione equeſtri* ſcripſiſſe; etiam Germanico bello interfuiſſe; tradit. Sed et togatis artibus egregie ſe commendauit, quibus cum iungeret inſolitam eruditionem et lectionis copiam, elegantiſſimum ſe praebuit, ſed Neronis tempore ob metum ſaeuitiae caute ſatis doctrina ſua vſus eſt. Refert enim PLINIVS iunior [p] *dubii ſermonis octo ſcripſiſſe ſub Nerone libros vltimis annis, quum omne ſtudiorum genus paulo liberius et erectius periculoſum ſeruitus feciſſet.* Qui tamen libri dubia grammatica continuerunt, et loquendi ambiguitates enarrarunt, ſi veteribus grammaticis credendum, cum in maioribus occupari praeclara ingenia eo tempore periculoſae res aleae eſſet: adeoque ſcepticae meditationes in iis non quaerendae ſunt [q]. Quod vero ſub Nerone et Domitiano non poterat, indulſit Veſpaſiani clementia, apud quem gratioſum fuiſſe nepos refert, addens, noctibus etiam eum ſecum habuiſſe. Hinc muneribus ſplendidiſſimis auctus procurationes quoque continuas ſumma induſtria adminiſtrauit, diſtentus occupatusque non officiis tantum maximis, ſed et amicitia principum [r]. Etſi vero ſummam laudem meruit ingens et inexhauſta viri lectio, et eruditio copioſiſſima, multo tamen magis admirationi fuit induſtria ſumma et incomparabilis, qua inter fori cauſſarumque ſtrepitus, et armorum fragores, inque muneribus grauiſſimis atque maximis et in aula infinita legit, excerpſit, ſcripſit. Qua de re dignus omnino eſt, qui audiatur PLINIVS iunior, ita ad Macronem ſcribens [s]: „Miraris quod tot volumina, „multaque in his tam ſcrupuloſa homo occupatus abſoluerit? magis mi„raberis, ſi ſcieris, illum aliquandiu cauſſas actitaſſe, deceſſiſſe anno „LVI, medium tempus diſtentum impeditumque, qua officiis maximis, „qua amicitia principum, egiſſe. Sed erat acre ingenium, incredibile „ſtudium, ſumma vigilantia: Lucubrare a Vulcanalibus incipiebat, non „auſpicandi cauſſa, ſed ſtudendi, aeſtate ſtatim a nocte multa, hieme „vero ab hora ſeptima, vel cum tardiſſime hora octaua, ſaepe ſexta. „Erat ſane ſomni parciſſimi, nonnunquam etiam inter ſtudia inſtantis et „deferentis. Ante lucem ibat ad Veſpaſianum imperatorem, nam ille „quo-

m) Libris III. de vera Plinii patria Verona contra Pauli Cigalini aliorumque ſententiam, Veron. 1608. 4.

n) Chronolog. V. T. p. 212.

o) M. VEISS. LA CROZE Vindic. veter. Scriptor. p. 146. conf. ONVPH. PANVIN. Comm. ad faſt. 1351. VOSSIVS de hiſt. Lat. L. I. c. 29. p. 153.

p) L. III. ep. 5.

q) Conf. VOSSIVS l. c. Inſtit. orat. L. V. c. 7. §. 7. p. 353.

r) Vitae Plin. auctor, PLINIVS iun. ll. cc.

s) loc. cit.

„quoque noctibus vtebatur, inde ad delegatum sibi officium: reuersus „domum, quod reliquum erat tempus, studiis reddebat. Post cibum „saepe, quem interdiu leuem et facilem veterum more sumebat, aestate, si „quid otii, iacebat in sole, liber legebatur, adnotabat excerpebatque. Nihil „enim legit, quod non excerperet. Dicere enim solebat, nullum esse „librum tam malum, vt non aliqua parte prodesset. Post solem plerum„que frigida lauabatur, deinde gustabat, dormiebatque minimum. Mox quasi „alio die studebat in coenae tempus: super hanc liber legebatur, adnota„batur, et quidem cursim, ob parsimoniam temporis. Surgebat aesta„te a coena luce, hieme intra primam noctis, et tanquam aliqua lege „cogente. Haec inter medios labores vrbisque fremitum. In secessu „solum balinei tempus studiis eximebatur. Quum dico balinei, de inte„rioribus loquor: nam dum distringitur, tergiturque, audiebat aliquid, „aut dictabat. In itinere, quasi solutus ceteris curis, huic vni vacabat. „Ad latus notarius cum libro et pugillaribus, cuius manus hieme mani„cis muniebantur, vt ne coeli quidem asperitas vllum studii tempus eripe„ret: qua ex caussa Romae quoque sella vehebatur. Repeto, me corre„ptum ab eo, cur ambularem? Poteras, inquit, has horas non perdere. „Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod studiis non impertiretur. „Hac intentione tot ista volumina peregit electorumque commentarios „centum sexaginta mihi reliquit, Opistographos quidem et minutissimis „scriptos: qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipse, potu„isse se, quum procuraret in Hispania, vendere hos commentarios Lar„gio Licinio quadringentis millibus nummum, et tunc aliquanto paucio„res erant.“ Hactenus de auunculo Plinius, qui eam nobis industriam studiorumque ardorem enarrat, qualem rarissime inuenias alibi. Luculentus rei huius fides elucesceret, si extarent, adhuc libri eius [t], quos nobis idem enumerat Plinius, et in quibus historiam pariter atque dicendi artem luminibus illustrauit suis. Quibus nobis ereptis magno tamen eruditorum commodo supersunt hodie *historiae mundi libri XXXVII*, quibus historiam nobis dogmaticam naturalem exhibuit, opus arduum, difficileque, et eruditionis, lectionisque atque patientiae Plinii testimonium luculentissimum, quod Amaltheae cornu veteris doctrinae recte dixeris [u]. In quinque primis enim libris cosmographiam et geographiam, in sequentibus ad decimum vsque naturam animalium, a decimo ad decimum nonum, plantas agrorum pratorum hortorum culturam, a vigesimo ad trigesimum secundum medicinam ex animalibus et plantis, a trigesimo tertio ad finem metalla, lapides, artificesque pictores, statuarios aliosque ita

 enu-

t) Conf. Vossius l. c. Fabricius Bibl. Lat. T. I. p. 401. T. II. p. 562. seqq.

u) Editionum historiam enarrat Fabricius l. c. p. 405. inter quas post Dalechampii a Gronovio recoctam eminet Io. Harduini nitida editio. De illa vid. Io. Fabric. Hist. Bibl. suae T. VI. p. 268. de hac Cleric. Bibl. vniu. T. V. p. 7. T. XV. p. 247. T. XXI. P. I. p. 132. eam nitide recudendam exceptamus ab elegantissimi viri Io. Matth. Gesneri diligentia.

enumerat, vt ex infinita lectionis copia inexhaustos fere veteris doctrinae thesauros nobis exhibeat, et innumera pandat, quae obliuione sepulta mansissent, nisi e puluere et squalore in lucem produxisset Plinii diligentia. Variis tamen iudiciis exceptum opus immensi stupendique laboris; aliis in coelum extollentibus, aliis exiguum ei pretium statuentibus, vt ex sententiis virorum doctorum a THOMA POPE-BLOVNTIO [x] de Plinio collectis videre est. Nos inesse magno corpori naeuos magnos negandum quidem non esse putamus. Inter quos hic potissimum notari meretur, quod nec satis ad scriptorum quos secutus est fidem attenderit, hincque sexcentas fabulas nobis obtruserit, nec semper feliciter in assequendo scriptorum Graecorum, quos plerumque sequitur, sensu versatus sit. Quemadmodum vero illud amanuensium inscitiae atque negligentiae potissimum tribuendum est, qui excerpta ex auctoribus ad eum deferebant, vt ab eo in ordinem redigerentur; ita omnino venia danda est Plinio, eam in praefatione ad Vespasianum verecunde exoranti, vbi eleganter et ex vero. *Praeterea iter est, non trita auctoribus via, nec qua peregrinari animus expetat. Nemo apud nos, qui idem tentauerit, nemo apud Graecos, qui vnus omnia ea tractauerit. Magna pars, studiorum amoenitates quaerimus, quae vero tractata ab aliis dicuntur immensae subtilitatis obscuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda quae Graeci* ἐγκυκλοπαιδείας *vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta. Alia vero ita multis prodita, vt in fastidium sint adducta. Res ardua vetustis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, et naturae suae omnia. Itaque etiam non assecutis voluisse abunde pulchrum atque magnificum est.* Et paulo post: *Nec dubitamus, multa esse, quae et nos praeterierint. Homines enim sumus, et occupati officiis, succisiuisque temporibus ista curamus, id est, nocturnis.* Hac aequitate frui Plinium virum summum aequum est, nec ad nostrorum temporum lumina, quibus naturae historia post mille et sexcentos annos illustrata est, Plinianum exigendum crepusculum [z]. Multa quoque exscriptoribus imputanda [a], qui adeo immensi laboris opus lacerarunt corruperuntque, vt de vero eius sensu saepe vix coniecturis statui queat. Quae tamen omnia non obstant, quo minus aequissima conditione subscribamus iunioris Plinii iudicio, vocantis *opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quam ipsa natura*: licet nimia lectionis copia haud raro vim suppresserit iudicii. In philosophiae vero dogmatibus non vni superstitiose sectae adhaesisse Plinium, sed ex aliarum quoque sectarum placitis, vt mos inoleuerat eo tempore quo scribebat, passim quaedam in rem suam transtulisse ex historia naturali facili inductione probari potest,

x) Cens. celebr. auctor. p. 128.

y) Suppositam hanc praefationem esse Plinio contendit HARDVINVS l. c. sed nulla verisimilitudine.

z) Conf. MARVILLE melanges de literat. T. III. p. 438. edit. recent.

a) Id iam SYMMACHO obseruatum L. I. ep. 24.

eſt, quae ſine dubio cauſſa fuit, cur eum inter Epicureos non recenſuerint GASSENDVS et FABRICIVS [b]. Nam non tantum Epicureum de mundis innumerabilibus dogma, furorem vocat [c], ſed in rebus etiam magnis ad ſcepticorum arua digreditur [d]; Pythagoream quoque de harmonia et ſonitu circulorum mundi aſſidua vertigine rotatorum non improbat [e]; et hunc mundum quacunque in parte totum eſſe ſenſum, totum viſum, totum auditum, totum animae, totum animi, totum ſui, id eſt Deum, cum Stoicis dicit [f]. His vero non obſtantibus in multis Epicurum quoque ſequitur, et ignem ſummum elementum eſſe ait [g], et prouidentiam Dei irridet [h], et alia ex hortis Epicuri admittit. Id quod anſam dedit viris doctis [i], Plinium inter Epicureos connumerandi. Nos, ſi quid videmus, eadem prorſus ratione, qua alii viri magni apud Romanos vſi ſunt, Plinium in Graecorum philoſophia verſatum fuiſſe, iudicamus, vt nulli ſectae adhaerens, eas ſibi opiniones paſſim deligeret, quas tractationi ſuae maxime inſeruire, et aptas eſſe argumento ſuo iudicaret. Hinc mox Scepticus eſt, mox Epicureus, mox Stoicus, prout occaſio ferebat. Ex his vero atheiſmi obiectio enata eſt, quam notam complures [k] Plinio inuſſerunt. Cum enim varia ratione de diuinis diſſereret, et mox diuinam prouidentiam irrideret, mox naturam Deum faceret, non potuit non impietatis fieri ſuſpectus. Magis tamen Stoicos, quam Epicureos in doctrina de Deo ſequitur, ita enim vere Stoice [l]: *Mundum, et hoc, quod nomine alio coelum appellare libuit, cuius circumfluxu reguntur cuncta, numen credi par eſt, aeternum, immenſum neque genitum, neque interiturum vnquam. Sacer eſt, aeternus, immenſus, totus in toto, immo vero ipſum totum, finitus et infinito ſimilis, omnium rerum certus et ſimilis incerto, extra, intra, cuncta complexus, in ſe: idemque naturae rerum opus et rerum ipſa natura.* Eadem enim ratione, et iisdem fere verbis SENECA [m] quoque decreuit. Aſt ſi ita cum Zenone de Deo ſtatuit Plinius, cur *irridendum* pronuntiat, *agere curam rerum humanarum illud, quicquid eſt ſummum,* cur *tam triſti atque multiplici miniſterio pollui illud* non dubitat? cur Epicurea Stoicis, quadrata adaptat rotundis? Annon haec luculento teſtimonio ſunt, Plinium de certo et cohaerente ſyſtemate non cogitaſſe, et hiſtoricum magis naturalem, quam philoſophum ſe praeſtitiſſe? De Deo vero incertum haeſiſſe, vtrum haec vniuerſi compages pro Deo habenda, vel vis quaedam diuina in illa latens admittenda? Ex quibus quid de crimine illi imputato ſtatuendum ſit, liquet. Quod enim poſt

b) ll. ſupra citatis.
c) L. II. c. 5.
d) L. II. c. 7.
e) L. II. c. 3.
f) L. II. c 7.
g) L. II. c. 5.
h) L. II. c. 7.
i) Vid. ex multis SAM. PARCKERVM de Deo diſp. I. p. 63. IAC. THOMAS. praef. T. II. p. 1. REIMMANN. hiſt. ath. c. 28. p. 201. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 402. STOLLE hiſt. lit. P. II p. 533. hiſt. philoſ. mor. gent. p. 350.
k) Pleroſque nominauit REIMMANNVS l. c. add. STOLLIVS l. c. Hiſt. de la phil. payenne p. 72. Otium Vindelicum Mel. II. §. 6. p. 149. ſeqq.
l) L. II. c. 1.
m) Praef. Qq. natur.

Zwingerum vrget FABRICIVS [n], adſpergere paſſim grauiſſimas ſententias et iudicium de vanitate rerum humanarum, mortaliumque ſtultitia, ſpeciatim de perditis Romanorum per opes moribus, nec minus de mira ſapientia ac prouida arte, fidemque omnem ſuperante vi naturae, parum ad eum abſoluendum habet ponderis, cum talia ex athei quoque calamo proficiſci queant, certe Epicureus quisque ea praecipere poſſit, ipſeque Epicurus praeceperit, licet ab huius mundi cura et influxu Numen totum remouerit. Tanta vero cum ineſſet Plinio cupiditas naturae opera et miracula cognoſcendi, attulit tandem viro doctiſſimo laudabilis curioſitas fatale exitium, quod iunior PLINIVS [o] ita narrat: „Erat „Miſeni, claſſemque imperio praeſens regebat: cum nunciaretur ei, ap„parere nubem inuſitata et magnitudine et ſpecie, quam e Veſuuio exor„tam poſtea cognitum eſt. Magnum propiusque noſcendum id eruditiſ„ſimo viro viſum. Iubet Liburnicam aptari. Retinae claſſiarii imminenti „periculo exterriti, vt ſe tanto diſcrimini eriperet, orabant. Non ver„tit conſilium, ſed quod ſtudioſo animo inchoauerat, obit maximo. De„ducit quadriremes, aſcendit ipſe, non Retinae modo, ſed multis latu„rus auxilium. Properat illuc, vnde alii fugiunt, rectumque curſum „recta gubernacula in periculum tenet, adeo ſolutus metu, vt omnes il„lius mali motus, omnes figuras, vt deprehenderat oculis, dictaret, eno„taretque. Iam nauibus cinis inciderat, quo propius accederet calidior „et denſior; iam pumices etiam nigrique et ambuſti et fracti igne lapides; „iam vadum ſubitum, ruinaque montis litora obſtantia, cunctatusque „paulo an retro flecteret, mox gubernatori, vt ita faceret, monenti, „fortes inquit, fortuna iuuat: Pomponianum pete. Stabiis is erat; ibi „quanquam nondum periculo appropinquante, conſpicuo tamen, et quum „creſceret, proximo, ſarcinas contulerat in naues, certus fugae, ſi con„trarius ventus reſediſſet. Quo tunc inuectus ſecundiſſimo, trepidantem „conſolatur, hortatur, vtque timorem eius ſua ſecuritate leniret, defer„ri ſe in balineum iubet, lotus accubat, coenat, atque hilaris, aut, quod „aeque magnum hilari ſimilis. Interim e Veſuuio monte pluribus locis „latiſſimae flammae atque incendia relucebant, quorum fulgor et claritas „tenebris noctis excitabatur. Ille agreſtium trepidatione igni relictas de„ſertasque villas per ſolitudinem ardere in formidinis remedium dictitabat, „tum quieti ſe dedit, et veriſſimo quidem ſomno. Sed area, ex qua diae„ta adibatur, ita iam cinere mixtisque pumicibus oppleta ſurrexerat, vt, „ſi longior in cubiculo mora eſſet, exitus negaretur. Excitatus procedit „ſeque Pomponiano, ceterisque, qui peruigilarant, reddit. In commu„ne conſultant, an intra tecta ſubſiſtant, an in aperto vagentur. Nam „crebris vaſtisque tremoribus tecta nutabant, et quaſi emota ſedibus ſuis, „nunc

n) Bibl. Lat. T. II. p. 564.

o) L. VI. ep. 16. adſcripſimus elegantiſſimam Plinii narrationem fere totam, cum pulchram particulam hiſtoriae celeberrimi phaenomeni contineat, et inſint ei quaedam, quae characterem Plinii ſenioris egregie detegunt.

„nunc hic nunc illuc abire aut referri videbantur; ſub dio rurſus, quanquam leuium exeſorumque pumicum caſus metuebantur. Quod tamen „periculorum collatio elegit, et apud illum quidem ratio rationem, apud „alios timor timorem vicit. Ceruicalia capitibus impoſita linteis conſtringunt: id munimentum aduerſus decidentia fuit. Iam dies alibi, illic „nox omnibus noctibus nigrior denſiorque, quam tamen faces multae „variaque lumina ſoluebant. Placuit egredi in littus, et e proximo aſpicere, ecquid iam mare admitteret, quod ad huc vaſtum et aduerſum „permanebat. Ibi ſuper abiectum linteum recubans ſemel atque iterum „frigidam popoſcit hauſitque; deinde flammae, flammaeque praenuntius „odor ſulfuris alios in fugam vertunt, excitant illum. Innixus ſeruis „duobus aſſurrexit, et ſtatim concidit. Vbi dies redditus, corpus inuentum eſt integrum, illaeſum opertumque, vt fuerat indutus, habitus corporis quieſcenti quam defuncto ſimilior“ [p]. Hunc finem habuit naturae interpres et indagator ſolertiſſimus, diutius victurus, niſi curioſus nimis in naturae arcana penetrare cupiuiſſet.

§. VII. LVCIANVS pleraque, quae ad vitae ſuae hiſtoriam pertinent, dialogis ſuis paſſim immiſcuit, et imprimis partem eius in ſomnio enarrauit, pauca quoque de eo attigit SVIDAS [q], ex recentioribus vero in exponenda Luciani vita poſt GILBERTVM COGNATVM [r] deſudarunt IACOBVS ZWINGERVS [s], et IOANNES BOVRDELOTIVS [t], quam annotationibus auxit FABRICIVS [u]. Fuit natione Syrus Samoſata, vrbe ad Euphratem ſita, oriundus, et, ſi SVIDAS [v] admittendus eſt, qui ſub Traiano eum fuiſſe ait, ſub hoc tantum imperatore natus eſt, cum ad Antoninorum et Commodi tempora proprie pertineat, vt ex ſcriptis eius ſatis luculenter conſtat. Meminit enim Seueriani [x], Titiani, Vologeſi, Frontonis, virorum ſub Antoninis viuentium; ſcripſit ad Celſum pſeudomanten; narrat Peregrini finem tragicum, quem contigiſſe imperante M. Aurelio Antonino A. C. CLXVIII, ſupra euicimus. Vocat etiam, vt ſupra quoque monitum, M. Aurelium imperatorem diuum. Auidium Caſſium quoque tangit [y], et quae alia ſunt, ad Aurelii et Commodi tempora pertinentia. Quod ſi ſub Commodo adhuc vixit Lucianus, qui A. C. CXCI, interfectus eſt, vix potuit Lucianus, licet grandaeuum obiiſſe ſupponamus, naſcendo Traiani tempora attigiſſe. Ex quibus recte concluditur, errare eos, qui a Suida ſeducti ſub Traiano et Hadriano eum floruiſſe dicunt [z], longiusque a vero diſcedere *Lucianus.*

p) Refert vitae eius auctor: „Exiſtimare „quosdam a ſeruo ſuo occiſum, quem deficiens „aeſtu, vt necem ſibi maturaret, orauerit.“

q) In Lucianus T. II. p. 457. ſeqq.

r) Additum elogium Luciani editioni ab eo curatae.

s) Etiam haec vita Luciani, ſcholaſtica methodo adornata, adiecta eſt editioni operum Luciani Baſileenſi.

t) Praefixit is vitam Luciani operibus eius a ſe Pariſiis editis.

u) Bibl. Graec. Vol. III. p. 485. ſeqq.

v) loc. cit.

x) Quomodo hiſt. ſcrib. T. II. p. 343.

y) Ibid.

z) COGNATVS et ZWINGERVS ll. cc.

dere LVDOVICVM VIVEM [a], coniicientem, gratiam qua Plutarchus Chaeronenſis apud Traianum floruit, ita inuidia aduſſiſſe Lucianum, vt amare philoſophos traduceret. Si itaque non totus deſerendus eſt Suidas, ſcriptor in notationibus temporum maxime inaccuratus, ſtatuendum, extremis Traiani temporibus natum poſtea floruiſſe, et ad Commodum vsque perduraſſe [b]. Id quod Suidae verba facile admittunt, qui Lucianum fuiſſe ait ἐπὶ τῦ Καίσαρος Τραϊανῦ καὶ ἐπέκεινα. Patris nomen oc obſcuritatem ſine dubio et paupertatem ignoratur [c]. Educationem ipſe deſcripſit, ex quo patet, parum facultatum filio patrem reliquiſſe. Cum deſiiſſet in ludum ire, paulo plenius eo adoleſcente, de vitae genere eligendo pater cum amicis pro filio conſultauit. Recuſabant plerique literarum ſtudia, eo quod et labore multo, et tempore longo, et ſumtu non exiguo, et fortuna quadam opus haberent, quae apud ipſos non inuenirentur: ars autem quaedam mechanica vitae ſuſtentandae ſufficeret: cumque haberet auunculum, qui tum ſtatuarius habebatur optimus, illi in diſciplinam traditus eſt, eo quod natura ad fingendum aptus videretur. Felici haec ſuſcepta credebantur genio, quod et arti idoneus videbatur, et ipſi apud aequales laudi et oſtentationi ceſſurum exiſtimabatur, verum aliter res cecidit. Cum enim artis periculum facturo lapideam tabulam auunculus exhibuiſſet, durius eo impingente, tabula rumpebatur, cui rei indignatus ille ſcuticam quandam prope iacentem corripiens, duriſſimis plagis eum excepit et quaſi initiauit, largiſſimosque lacrimarum imbres illi prouocauit. Cum eiulatu itaque aufugiens domum properauit, vibices oſtendit, apud matrem fratris eius crudelitatem accuſauit, moeroreque oppletus graui tandem, cum nox ſuperueniſſet ſomno obdormiuit. Ea in nocte diuina ſe ſomnia habuiſſe narrat: Duas illi per ſomnium apparuiſſe mulieres, ſcribit, qui manibus eum corripientes in diuerſum traherent, et quaelibet violenter eum ſibi vindicaret. Alteram fuiſſe operariam marmoreo puluere oppletam, alteram honeſtam faciem prae ſe ferentem, veſtesque mundas indutam. Illam, ait, cum ſtatuaria eſſet, optione ipſi facta, artem hanc a maioribus exercitam valde commendaſſe, artificesque in ea arte inclytos illi collaudaſſe, et enumeraſſe honores atque nominis celebritatem, ad quam illi fuerint enixi. Hanc, Humanitatis ſtudium ſe prae ſe ferre, dixiſſe, et contemta arte populari, ex qua nec diuitiae, nec honores, nec amicitiae magnae prouenturae ſint, expoſuiſſe virtutes et praeſtantiam, qua ornatus animo, et diuina et humana omnia breui ſpatio edocendus ſit, et laudibus euehendus ſummis, et diuitiis ornandus atque honoribus augendus praecipuis. Attuliſſe etiam exempla virorum magnorum, eruditionis claritate immortale nomen conſecutorum, et imprimis dicendi gloriam ei maxime commendauiſſe. Quibus auditis

a) De verit. relig. Chriſt. L. II. p. II. 220.

b) Conf. VOSSIVS de rhetor. c. 12. p. 88. de hiſtor. Graec. L. II. c. 15. p. 232. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. III. c. 10. p. 266.

c) Iuniorem adhuc Lucianum facit HENR. DODWELLVS de Iſidoro Characeno §. 5. Geograph. minor. T. II. quod ex dictis facile diiudicari poteſt.

auditis relicta ſtatuaria tranſiiſſe ſe ad humanitatem, eo quod ſcutica ſemper in memoria haereret. Haec vere quidem obtigiſſe ſibi nobis perſuadere vult Lucianus, aſt accuratius attendenti veriſimile prorſus eſt, oratorum more haec finxiſſe Lucianum, et eleganti imagine vſum eam decertationem oſtendiſſe, quam poſt derelictam ſtatuarii officinam anceps, de eligendo vitae genere excitabat mens de futuris ſollicita. Quidquid vero illud fuerit, hoc certum, bonis, quod aiunt auibus Lucianum ex puluere lapidicinae ad Muſarum ianuas transfugiſſe. Quamuis autem paupertate valde premeretur, ea tamen magiſtra vſus ex patria Antiochiam ſeceſſit, ſtudiis, quibus imbutus fuerat in patria, leuioribus grauiora et meliora additurus [d]: naturalique eloquentiae dono fortunam in dicendis cauſſis experturus [e]. Neque tamen propitiam in eo conſilio exequendo Mineruam expertus eſt. Cum enim intelligeret, *quam improbae res*, vt ipſe ſcribit [f], *cauſſidicos neceſſario comitarentur, nimirum fraus, mendacium, temeritas, vociferatio, conflictatio aliaque infinita*, adeo ab hoc vitae genere abhorruit, vt in eo verſari amplius recuſaret, et ad philoſophiam ſe conferret, ei potiſſimum eloquentiam ſuam addicturus. Hunc finem vt obtineret, et nominis quoque aliquam ſibi celebritatem conciliaret, per varias terras atque regiones peregrinatus eloquentiae ſibi laudem peperit, iuuenisque per Hiſpaniam Galliamque in ſolennibus conuentibus inter oratores magna mercede conductos cum applauſu audientium numeratus eſt [g]. Ex Gallia in Graeciam profectus Macedoniam petiit, in Ionia quoque et Achaia uerſatus maſculum dicendi genus et virile quoddam robur excoluit, cuius aliquot hodie ſpecimina ſuperſunt [h]: Neque vero diutius ei placere potuit ſophiſtarum conditio, eo quod rhetores falſis et inanibus artibus mercedem et diuitias quaerere, non vero ſeruire virtuti, videbat [i]. Procul itaque ire iuſſa dicendi exercitatione totus philoſophiae ſe tradidit, non, quae vanis ſpeculationibus ambitionem paſceret, ſed quae mores emendaret, felicitatique humani generis inſeruiret. Probe enim perſpiciebat, parum vtilitatis afferre diſciplinas, niſi quis vitam ex iis haberet doctrinae conſentaneam, et in melius ſe emendantem. Neque ex ſolis libris hauriendam philoſophiam eſſe ſtatuit, ſed adeundam virorum proborum conuerſationem, et vtendum, tanquam gymnaſio quodam eorum conſuetudine, eruditionem autem a recto ſenſu bonisque inſtitutis abducere iſtos, qui ad ſolos libros eorumque argumenta et ſenſus reſpicerent. Neque eſſe operae pretium, ſi quis diſciplinas per-

d) Coniecturam ex LVCIANI Hercule facit COGNATVS in elogio Luciani, adoleſcentem eum in Gallia et aliis in locis, Rhetoricam publice profeſſum eſſe. Nihil vero horum in iſto dialogo dicitur, ſed id tantum, fuiſſe adoleſcentem in Gallia, vbi Druidum vnus eloquentiam ſub Herculis imagine ei commendauerit.

e) In reuiuiſc. T. III. p. m. 156.

f) Ibid.

g) Apolog. pro mercede conductis T. I. p. m. 385.

h) Herodot. T. III. p. m. 219. quomodo conſcr. hiſtor. T. II. p. m. 379.

i) Reuiuiſc. T. III. p. 156.

perdiſcat, ni ſimul et vitae rationes ad id quod eſt optimum, accommodet atque componat, ſaepe enim videri alios verbis excellentes, qui factis ipſis riſui aliorum ſe exponerent. Quas cogitationes valde confirmabat exemplis eorum philoſophorum, qui indigne philoſophiae nomine viuentes, in libidinem ferebantur, et conuitiis certabant, et ſupra modum ſe cibis potuque ingurgitabant: et a vociferationibus ad conſerendas vsque manus pergebant, et turpia quaeuis atque indecora perpetrabant [k]. Quae et alia, quae magno numero et pondere paſſim tradit, ſatis produnt, rectas ſanasque de philoſophia notiones inſediſſe Luciani animo, nec illotis, quod aiunt, manibus ad eius ſtudium eum acceſſiſſe. Id quod fauentioribus etiam Muſis facere potuit, cum eum ſe praeſtare contenderet, qui arrogantiae, impoſturae, mendacii, et faſtus oſor eſſet, veritatem autem, honeſtatem ſinceritatemque, et quaecunque amore ſunt vehementer diligeret [l]. Talis cum eſſet, ſectariae ſe philoſophiae tradere totum non potuit, et quaecunque vero maxime conformia iudicabat, ex omnibus ſectis excoluit, cuius exempla quamplurima in dialogis eius, qui ad philoſophiam eiusque hiſtoriam pertinent, occurrunt: in quibus ſale quidem amaro et ſatyrico perfundit ſaepiſſime falſos philoſophos, et Pſeudo-philoſophiam ludibrio exponit atque riſui feſtiuiſſimo excipit; haud raro tamen doctrinas quoque morales proponit vtiliſſimas, et eloquentiae melle condit dulciſſimo, ſicque rhetorem agit philoſophum, qualem ſupra in Dione, Maximo Tyrio, Themiſtio aliisque huius aetatis viris ſummis, qui dicendi artes cum philoſophiae praeceptis coniunxerunt, deprehendimus. Fateturque ipſe, *ſe, poſteaquam ad philoſophiam transgreſſus eſſet, prout neceſſarium erat, omnes omnino vitae optimae legislatores admiratum fuiſſe, tanquam qui manus ad eos feſtinantibus porrigerent, ad optimaque et vtiliſſima adhortarentur, modo quis ad has regulas vitam componere vellet* [m]. Qua in re pleriſque aliis qui ſectariam philoſophiam faſtidientes in ſyncretiſmum delapſi ſunt, philoſophatus eſt melius atque magis ſobrie, et veram quandam philoſophiam eclecticam excoluit. Hac via ſemel inita non poterat non vir ſupra modum argutus et ad ridendum quaſi factus ea ludibrio exponere, quae in ſectaria philoſophia Graecorum ipſi merito diſplicebant, et de quorum vanitate ipſe eo fortius iudicabat, qua magis mutuis inter ſe telis confoſſos ſectarios philoſophos cadere videbat. Quae occaſio fuit PHOTIO [n] et recentioribus nonnullis [o] Lucianum inter ſcepticos numerandi; aſt perperam, cum Socraticus potius dicendus ſit, cuius luculentum ipſe exem-

k) Eleganter prorſus et viuis imaginibus eloquentiam philoſophiae ſobriae iungit, et characteres verae falſaeque eruditionis et philoſophiae depingit in conuiuio T. IV. p. 366. Qui dialogus non tantum ad cognoſcendos illius temporis mores, ſed et ad mentis emendationem veramque philoſophiae hauriendam notionem ab omnibus legi meretur.

l) Reuiuiſcent. l. c.

m) Ibid. p. 366.

n) Cod. CXXVIII. p. 165. conf. epigramma vetus infra dandum.

o) Continuator VOSSII de ſectis c. V. §. 2. p. 158. c. XIII. §. 3. p. 214. c. XIV. §. 6. p. 216. HVETIVS de imbecill. intell. hum. L. I. c. 14. §. 51. p. 160. ſeqq.

exemplum exhibuit [p]. Nulli tamen magis sectae fauit, quam Epicuri, cuius partes valde commendauit. Illius enim gregis homines laudat, velut imposturae proditores acutissimos [q], Epicurum vocat virum, qui rerum naturam perspectam haberet, quique vnus, quid in his esset verum videret [r]: in eo laudandum ducit, quod quae Pythagorici, Stoici, Platonici, de spiritibus eorumque in rebus naturalibus operationibus tradunt, ille haec omnia ridicula ac ludicra duceret [s]. Epicurei porro inter tam multos insanientes vni illi sani videntur [t]; Epicuri ratas sententias librum ait esse longe pulcherrimum, qui ingens afferat commoditatum pondus iis, qui in eo legendo versentur, quique insignem ex eo quietem, tranquillitatem, libertatem accipiant, eo quod a pauoribus, a spectris ac prodigiis eos liberaret, tum spes inanes atque immodicas cupiditates adimeret, mentem sanam ac veritatem insereret, et lustraret animum non taeda quidem aut squilla, sed recta ratione atque veritate [u]. Sed et ipsum se inter Epicureos numerat, qui arma contra Alexandri praestigias ceperunt, et contra quos ille implacabile suscepit odium [x]. Celsum vero Epicureum, propter sapientiam singularem et amorem veri ac morum mansuetudinem omnium maxime vnum suspicere fatetur [y], et festiuissimam de Alexandri imposturis narrationem se composuisse dicit [z], vt Epicurum vlcisceretur, virum fere sacrum, ingenioque diuino, quique solus, quae vere sunt honesta, et nouerit et tradiderit, quique solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secum haberent consuetudinem. Ex quibus omnibus larga manu datis manifestum esse putamus, valde ad sectam Epicuream, praecipue quoad naturalem eius partem, inclinasse Lucianum, licet aliarum quoque sectarum capita non plane contemneret, nec errasse hoc sensu viros doctos, qui post veterem scholiasten eum inter Epicureae sectae addictos retulerunt [a]. Quamuis autem haec omnia ita se habeant, vt magnam inter philosophos laudem nactus suo iure videatur Lucianus, nec potuerit non animus acute videns, ingeniumque festiuum errores, lapsus et vitia philosophorum, quibus eam aetatem scatuisse, nec seuera Epicteti frons ferre potuit, salse ridere, et natiuo quodam lepore traducere, sicque iucundam aliquam malo grandi et intolerabili, medicinam afferre; improbandum tamen omnino in eo est, quod exemplis quibusdam philosophorum, circumforanea impostura incautos decipientium inductus, quicquid fere placitis suis, magnam partem ex Epicuri schola haustis non consentiebat, in eandem classem retulerit, et tantum non omnem philosophorum gentem, solo Epicuro excepto, inter impostores numerauerit, cuius exempla quamplurima occurrunt, maxime vero in *vitarum auctione*, in quo dialogo veneranda atque cana

 Grae-

p) In Hermotimo T. II. p. m. 170.
q) In Alex. T. I. p. m. 549.
r) pag. 550.
s) p. 551. t) p. 569.
u) p. 570.
x) p. 576. 581. y) p. 583. z) p. 584.
a) GASSEND. vit. Epic. L. II. c. 6. p. 76. VOSSIVS de sectis c. VI. §. 24. GVIL. CAVE Hist. liter. script. eccles. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 486.

Graeciae capita tantum non omnia acerbiſſime traduxit. Quod cum magnam ei inuidiam conflaſſet, in *piſcatore* quidem apologiam quandam pro ſe dixit, et ſe eos tantum ridendos propinaſſe faſſus eſt, *qui egregias eorum doctrinas mercede docent, et diuites admirantur, et argento inhiant, vitiisque riſum aliis mouent, circa ianuas diuitum ſe conculcantes, coenasque diuerſas appetentes, et in illis ipſis moleſte laudantes ac vltra honeſtatem ſe ingurgitantes, cuncta reprehendentes, et inter calices illepida et abſona philoſophantes.* Veros autem philoſophos, et in his maxime Demonactem eximie laudauit. Neque tamen ita omnem reprehenſionem euitaſſe cenſendus eſt. Quid enim ad ſui temporis philoſophos attinebat [b], Pythagorae aureum femur, ex fabula enatum tanquam propudioſam impoſturam traduci? Ariſtippo temulentiam exprobrari? Diogenis Cynici mores canibus, quam philoſopho digniores, depingi? Democritum et Heraclitum ex fabulis vulgi derideri? Socratem παιδεραςίας criminis ſuſpectum fieri? ideasque male intellectas nec ad eum pertinentes illi ridicule affingi? Chryſippum velut nugatorem contemtui exponi? Ariſtotelem velut inepte argutum ſubſannari? Pyrrhoni, tanquam rerum omnium ignoranti illudi? Et, quod mireris, ipſam Epicuri voluptatem reprehendi. Non ſcripſiſſe haec omnia Lucianum ex vera animi ſententia, et perſpexiſſe fabulas vulgi de philoſophis multa pulcherrime mentientis, facile pro Luciano dicenti credemus [c]; aſt indigna ea ratio, de viris bonis et aeternitati nominis traditis ea corradere, quae, vera, falſane ſint, dicuntur tamen et ridentur. Verum cum naturali ad ſatyram propenſione ferretur Lucianus, eaque eſſet ingenii vivaciſſimi amoenitas, quae τὸ γελαςὸν in actionibus hominum, et in doctrinis quoque feſtiua oratione et iucundiſſima quadam ſatyra traducere poſſet [d], non potuit non in hac ipſa ridendi arte excedere, et quaecunque aliis admiranda et pulchra videbantur, habere ridicula. Qua de re vetus epigramma [e] non inepte:

Scripſi haec Lucianus, priſci ſtultique peritus,
Stulta etenim, vulgo credita docta tamen.
Ergo nil hominum certi mens concipit vnquam,
Aſt, quod miraris, ridiculum eſt aliis.

Quam nimiam ridendi quaeuis licentiam etiam contra diuinum ſalutis humanae reſtauratorem exercuit, et Dei filium pro impoſtore quodam habuit, Chriſtianam quoque religionem indigniſſimis ſarcaſmis excepit, qua de re cum lapſus Luciani ſupra in Peregrini hiſtoria manifeſtauerimus, dicta hic nolumus repetere. Hac vero ſacra atque profana quaeuis ridendi

b) Ibid. T. III. p. 105. 108. 111. 113. 114. 115. 117. 118 120. 126. 128.

c) Prolixe id ipſe in piſcatore proſecutus eſt.

d) Ita characterem Luciani delineat PHOTIVS l. c. quocum conferendus VAVASSOR de dict. ludicra Sect. I. c. 8. opp. p. 25.

e) Apud PHOTIVM l. c. damus verſionem SCHOTTI. conf. LACT. de vera rel. c. 9. VIVES de V. R. C. L. II. p. m. 208. ſeqq.

di licentia meruit Lucianus, vt inter apertos numinis hoſtes numeraretur, quod praeeunte SVIDA [f] a multis recentioribus factum eſt [g]. Neque tamen defuere viri docti [h], qui in eam ingreſſi ſunt ſententiam, graue hoc ἔγκλημα tantum excogitaſſe ſuperſtitionem, pſeudo-philoſophiam, impoſturam, quibus grauem ille dicam ſcripſerat, et qua crabrones Lucianus in ſe irritauerat, quod opprobrium repetitum a Chriſtianis, ſanctiſſimum Saluatorem inter impoſtores ab eo referri indignantibus. Nos hic nihil affectui dandum, fauoreque vel odio duce definiendum, ſed cuncta accurate expendenda, et ſic demum de Luciani impietate pronuntiandum putamus. Et quod ad ſcommata quidem attinet, quae effudit in Chriſtianos, ea nec a malitiae nec ab ignorantiae culpa liberari poſſe ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus: certumque eſſe putamus, habuiſſe Lucianum Chriſtum pro eiusmodi ſophiſta, ſiue philoſopho, qualis Apollonius Tyaneus, Alexander, huiusque furfuris alii fuerant, et qualem forte Pythagoram ipſum fuiſſe credebat: adeoque ab hac quidem impietatis labe liber pronuntiari non poteſt. Id vero illi cum reliquis ſanctiſſimae religionis hoſtibus commune fuit, qui tamen ideo inter apertos Numinis hoſtes numerati haud ſunt, ſed transſcripti in catalogum aduerſariorum Chriſtiani nominis. Neque vero ſolam Chriſtianam religionem deridendam propinauit, ſed et alias omnes, nec meliore loco Iudaeorum ipſorumque gentilium ſacra habuit [i]. Quod eo minus mirandum, quo magis ex dialogo *de ſacrificiis* [k] conſtat, eum ideo ſacra omnia exploſiſſe, quod more Epicureo crederet, abſurda et amentia eſſe ea omnia, eo quod ſupponerent, numen ipſum rem vſque adeo humilem atque abiectam eſſe, vt humanis egeat obſequiis, vtque adulatione capiatur, ac gaudeat rurſum, vt ſtomachetur, atque iracunde ferat, ſi negligatur. Ex his enim manifeſtum eſt, Lucianum Deos rerum humanarum prorſus incurios cum Epicuro concepiſſe, adeoque theologiam Lucianeam ex Epicurea diiudicandam eſſe. Negari tamen nec hoc poteſt, ſaepe aliorum nomine loqui Lucianum et audacioribus verbis de rebus ſacris pronuntiare, effeciſſe etiam fraudes ſacrificulorum et philoſophaſtrorum, quas detegendi ſaepe occaſionem habuit, vt, quicunque inter homines vigerent, cultus diuini modos inter ingenii humani, populum decipientis tricas reponeret, ſicque in ea quoque re Epicureorum veſtigia premeret, nec fidem haberet narrationi vlli, quam non ſenſibus perceperit [l]. Ea vero quae in Philopatride contra Chriſtianos dicuntur, cum Luciani non ſint, licet nomen eius in fronte gerant, nec eam abiudicet Luciano doctiſſimus FABRICIVS [m]; quoniam aperta

 ſatis

f) loc. cit.

g) Vide quae de Luciano collegit iudicia TH. POPE-BLOVNT. Cenſ. cel. auct. p. 173.

h) ERASMVS L. XXX. ep. 5. ALCIAT. par. Iur. Lib. IV. c. 5. VOSSIVS de ſectis c. VII. §. 24. IO. PHIL. TREVNER. diſſ. de theologia Athei ſ. Luciani.

i) Recte id obſeruatum VIVI l. c.

k) T. III. p. 81.

l) Conf. REIMMANN. hiſt. atheiſm. c. XXXII. §. 3. p. 224.

m) l. c. p. 309.

ſatis temporis recentioris Luciani aetate in eo deprehenduntur veſtigia, quae erudite oſtendit V. C. Io. MATTHIAS GESNERVS [*], obiici quoque ei ad euincendam eius impietatem non poſſunt. Sed vt ad Luciani redeamus hiſtoriam, is, ſub M. Aurelio Antonino Aegypti procurationi praepoſitus, et ſtipendio inſigni auctus eſt [o]. Quidam a Chriſtianis defeciſſe, et ad ſacra gentilia transfugiſſe ſomniant [p], nullo argumento ſano nixi: nec certior fabula eſt, laceratum a canibus fuiſſe, ob eructatas in nomen Chriſti iniurias [q], quam ſine dubio atrox Chriſtianorum ſacra ſua vindicantium odium, quod plerumque horrenda mortis genera de iis, qui religionem impugnaſſent, commentum eſt, produxit. Podagrae vero, cuius laudes cecinit [r], cruciatibus vexatum fuiſſe, ipſe alicubi prodidit [s]: mortuum ex illo morbo fuiſſe, quod vitae eius auctores COGNATVS, ZWINGERVS et BOVRDELOTIVS [t] aſſerunt, incertum, nec certius octogeſimo, vel nonageſimo aetatis anno obiiſſe. Extremam tamen ſenectutem attigiſſe eum oportet, ſi Traiani tempora naſcendo attigit. Non confundendus autem eſt Lucianus, cum alio Luciano Samoſateno Chriſtiano, Arianorum partibus addicto, a quo Lucianiſtae quidam dicti ſunt [u]. Errant etiam, qui Lucianum cum Philoſtrato confundunt, illique vitam Apollonii craſſo ſatis errore tribuunt [x]. Habuiſſe eum filium cognominem ſophiſtam, ad quem ſcripſit Iulianus ὁ παραβάτης coniicit BOVRDELOTIVS [y], recte vero monuit Cl. FABRICIVS [z] tempora id non pati, cum a morte Marci Aurelii, ad annum primum Iuliani imperantis effluxerint anni CLXXX, ſic vt nepos magis vel pronepos fuerit, ſi modo vlla ratione ex ſolo nomine cognationem quandam interceſſiſſe inter vtrumque coniicere liceat.

Diogenes Laërtius.

§. VIII. Tandem nec DIOGENES LAERTIVS nobis heic loci indictus dimittendus eſt, qui quamuis philoſophum ſe non praeſtiterit, immortali tamen hiſtoriae philoſophiae Graecanicae opere, cui maximam partem debemus, quicquid de philoſophiae inter Graecos fatis nouimus, meruit, vt inter philoſophos numeraretur, cum ſine philoſophiae cognitione opus arduum et graue ſuſcipere non potuerit. Saltem ſilere eum nefas putamus, a quo toties de philoſophorum vita atque fatis loquendi copia nobis facta eſt. Fuit autem Diogenes Laërtius ſi plerosque viros doctos audimus, Laërte Ciliciae vrbe oriundus, vnde nomen hau-

n) Duabus de hoc dialogo diſſertationibus: ei etiam caſtigatiſſimam Philopatridis editionem debemus.

o) De mercede conductis T. I. p. 382.

p) Scholiaſtes vetus, quem ſequitur Vollateranus, conf. TILLEMONT. hiſt. imp. T. II. pag. 709.

q) SVIDAS l. c. quem ſecutus eſt HOFMANNVS in Lexico.

r) In Tragopodagra T. III. p. 672. in Ocyp. p. 722. ſeqq.

s) In Hercule Gallico T. I. p. 811.

t) Prius Cognatus, poſterius Bourdelotius ſtatuunt.

u) VALES. ad Theod. p. 6. FABRIC. l. c.

x) Recte ideo Guil. Philandrum notauit COGNATVS l. c. et ad Alex. T. I. pag. 585. conf. FABRIC. l. c. p. 5. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 15.

y) loc. cit.

z) Ibid. p. 488.

haufiſſe plerique ſtatuunt [a]. Paulo aliter acutiſſimus HEVMANNVS [b], qui non ipſum quidem Diogenem, maiores tamen eius Laërte oriundos putat, indeque Laërtii nomen ei haeſiſſe ſtatuit, cuius rationem in eo potiſſimum quaerit, quod articulo addito dicatur Διογένης ὁ Λαέρτιος, cuius generis cognomina a maiorum patria deſumta et ad poſteros propagata vbiuis fere in eruditi orbis occurrunt hiſtoria [c]. Additur his merito: patere ex veteribus inſcriptionibus, quod Laërtii nomen inter familiarum cognomina fuerit, vnde nulli dubitamus, eleganti huic viri praeſtantiſſimi coniecturae ſubſcribere, hacque potiſſimum ratione ducti ad Diogenem toties prouocantes ſolius Laërtii nomine vſi ſumus. Alii quidem, et in his eruditiſſimus VALESIVS [d], a patre Laërtio nomen accepiſſe putant. Aſt haec Graeci ſermonis indoli repugnant, ſecundum quem non ὁ Λαέρτιος, ſed τοῦ Λαερτίου dicendus eſſet. Nec veteribus inuſitatum [e], vt ὁ Λαέρτης dicatur, quod a patre deſumtum eſſe non poteſt. Potamum vero Atticae vicum Laërtii patriam fuiſſe, viſum eſt IAC. SPONIO [f], mirante MENAGIO [g], vnde haec hauſerit? Sed caret hoc omni prorſus fundamento, nec diſplicet coniectura FABRICII [h], qui non recte aſſecutum fuiſſe Sponium locum quendam PHOTII [i], vbi Laërtius allegatur, coniicit, et nomen appellatiuum περὶ Ποταμοῦ pro patria Diogenis eum habuiſſe putat. Nec certiora ſunt, quae de eius aetate viri docti diſputant. Vixiſſe eum ſub M. Aurelio Antonino, LIPSIO [k], VOSSIO [l], MENAGIO [m] viſum, ea potiſſimum ratione ductis, quod non omiſiſſe videatur Epicteti vitam, quem ſub Marco adhuc vixiſſe coniiciunt, niſi adhuc viuum Laërtii aetate magnum illud Stoicae familiae ornamentum extitiſſet. Aſt recte his opponimus, Stoicorum hiſtoriam, cum Graecis, poſitis ſibi his limitibus, finiuiſſe Diogenem, et omiſiſſe ideo quoque alios, quos ſine contradictione ante eum vixiſſe conſtat, e. g. praeter Cratippum Peripateticum, Senecam alioſque. Paulo aliter THOMAS REINESIVS [n], qui ſub Marco eiuſque filio Commodo eum floruiſſe contendit. Aſt is ſolo libro GALENI [o] *de theriaca ad Piſonem* ſpurio nititur, adeoque audiendus haud eſt. Sub Seueri tempora ponit doctiſſimus IONSIVS [p], qui diligens in definienda Laërtii aetate fuit, quem ſequitur ὁ πάνυ FABRICIVS [q]. Monent hi viri docti: vixiſſe eum ante tempora Iuſtiniani, quibus vixere Stephanus et Heſychius Mileſius, qui eum exſcripſere:

a) MENAG. ad Laërt. L. I. ſ. 1. IONS. de S. H. P. L. III. c. 12. p. 271. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 600.

b) Act. philoſoph. Vol. I. p. 323. ſeqq. ſuboluit id iam IONSIO l. c.

c) Vid. GRVTERVS p. 299. FABRETTVS p. 251.

d) Ad excerpt. Peireſc. p. 41.

e) STEPH. BYZ. in Laërt.

f) In itinerar. T. II. eum ſecutus eſt HARDVINVS ad Plinium T. I. p. 424.

g) loc. cit.

h) l. c. p. 602. not. g.

i) Cod. CLXI.

k) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſert. 5. p. m. 22.

l) De ſectis c. XXI. §. 2.

m) loc. cit.

n) Var. lection. L. II. c. 12. p. 224.

o) Conf. Act. philoſ. Vol. I. p. 328.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

pſere: porro cum PHOTIVS teſtetur, Sopatrum excerptorum ſuorum librum ſextum ex Diogenis Laërtii libris compilaſſe, hic vero Conſtantini M. temporibus floruerit, vt nos quoque *ſectione V.* monuimus, ſequi inde, Conſtantini M. aetate quoque ſuperiorem eſſe Laërtium. Memorare etiam eundem Plutarchum, qui ſub Traiano vixit Fauorinum, eius apud hunc imperatorem aemulum, Sabinum ſophiſtam, ſub Hadriano clarum, Sextum Empiricum eiusque diſcipulum Saturninum; adeoque ex dictis colligendum eſſe, vixiſſe Laërtium paulo poſt Galenum, aut eo iam ſene, et ita temporibus Seueri imperatoris et deinceps floruiſſe. Diligenter et acute haec dici non negamus, aſt magis indicant, quo tempore non vixerit, quam veram eius aetatem definiunt. Accuratius de Laërtii aetate diſputaturus Cel. Heumannus [r] ad eclecticae philoſophiae origines reſpicit, quas haud ita pridem obtigiſſe Laërtius narrat. Eas vero Sec. III initia non anteuertere, laborioſa doctaque induſtria contendit, et contra obiectiones Cl. HASAEI roborat, de qua controuerſia cum nos ſupra ex inſtituto egerimus, et noua luce ſententiam Heumannianam perfuderimus, nihil hic repetimus, ſed dictis inſiſtentes ex iis veriſimile putamus, Diogenem Laërtium ante ſeculum tertium poſt C. N. medium non ſcripſiſſe, adeoque Galieni forte temporibus floruiſſe, Plotino, Longino aliisque σύγχρονον. Certiora tamen, praeter coniecturas, dare non audemus. Illud certum nobis videtur, non audiendum eſſe H. DODWELLVM [s], qui ad Conſtantini M. aetatem eum reiicit. De vitae vero eius circumſtantiis nec ipſe ſcripſit quicquam, nec aliquis ex veteribus, et delituiſſet forte aeterna nocte Laërtii nomen, niſi nobis libros eius decem *de vita, dogmatibus, et apophthegmatibus clarorum philoſophorum* ſeruaſſet prouidentia, quos, *vnicum fere columen philoſophicae hiſtoriae, ſine quo rudera tantum ſupereſſent atque coementa difficulter in plerisque coniungenda* recte pronuntiat IONSIVS [t]. Hiſtoriam eius libri literariam ita diligenter enarrauit FABRICSVS [u], vt non habeamus, quod addamus, niſi quod hoc vnum monendum e re lectoris eſſe putamus, caſtigatiſſimam M. MEIBOMII editionem prelo Wetſteniano elegantiſſime curatam [x], omnes quidem reliquas accuratione longe ſuperare, vanam tamen fuiſſe bibliopolae gloriam, ne tantillam quidem occaſionem ſupereſſe, de erratis typographicis conquerendi [y]. Dicauit hanc philoſophicam hiſtoriam, quo nomine STE-

r) loc. cit.

s) De aetate Pythagorae §. 22.

t) loc. citat.

u) l. c. vbi de editionibus Ambroſii, Aldobrandini, Stephani quoque differit. Aeternum de Laërtio meritus eſt MENAGIVS, vir πολυμαθέστατος, ſed vndicunque a viris doctis adiutus.

x) Amſtelodam. 1693. 4. quam vbique adhibuimus.

y) Commodo lectoris inſeruituri breuem hic errorum typographicorum quos obſeruauimus, catalogum damus, ad hanc editionem, vt pateat, nihil eſſe in humanis ab omni parte perfectum. Pag. 70. l. 46. Com. Menag. omiſſus poſt. cap. n. 56. p. 116. l. 53 pro Chryſonis l. *Bryſonis.* p. 109. col. a. l. 17. pro Paraeo l. *Parno*, vid. FABRIC. Bibl. Lat. med. T. IV. p. 380. p. 126. in marg. pro ſ. 12. l. *ſ.* 112. p. 137. in marg. l. 46. pro 5. l. 6. p. 174. l. 6. a fin. pro vali-dali-

STEPHANVS BYZANTINVS recte eam appellat, feminae cuidam illustri et doctissimae [z], quae Platonis studiosissima fuit, quam fuisse Arriam, sub Seuero et Caracalla Platonicae philosophiae addictissimam post REINESIVM [a] coniiciunt IONSIVS [b], MENAGIVS [c], et FABRICIVS [d]. Recte vero monuit Cel. HEVMANNVS [e], male concludi ex amore philosophiae Platonicae, intelligi hic Arriam, cum eo tempore plures fuerint feminae Platonicae philosophiae deditae, vt taceamus, Galieni temporibus Arriam fuisse superiorem. Nos si coniecturis, vbi alia haberi non possunt, locus dandus est, hanc feminam Platonicam ex Plotiniano contubernio fuisse suspicamur, in quo feminas quoque Platonicam philosophiam didicisse PORPHYRIVS [f] testatur. Hoc et cum temporum notationibus congruit supra positis, et consilium scribendi Laërtianum illustrat, qui feminae ex multis sectis concordiam quandam philosophorum meditanti diuersas eorum opiniones exposuit. Nec alia forte ratio, cur in libro, quem Platonicae mulieri dicauit, Epicurum commendauerit, quam quod exosum Ammonianae et Plotinianae scholae nomen gratum ita reddere et liberare suo modo ab inuidia voluerit. Lectori tamen iudicium de ea re plenum relinquimus, nihilque pro certo definimus. Licet vero immortaliter meruisse Laërtium de philosophica historia fatendum sit, cum innumeros veterum scriptorum hodie deperditorum locos nobis seruauerit, et in horreum quasi aliquod philosophicae historiae contulerit, dolemus tamen, iudicii et attentionis non tantas fuisse in hoc conscribendae historiae philosophicae opere partes, quam laboris improbi et amplissimae voluntatis, quae si adhibuisset, nae monumentum philosophiae veteris condidisset, omni thesauro praestantius. Ast a iudicii et profundae philosophiae veteris cognitionis, artisque item criticae praesidiis cum instructus non fuerit, grauissimis naeuis atque maculis opus insigne deformatum est, lectoremque requirit et ad omnia atten-

dalidum l. *validum.* p. 183. l. 43. pro sella l. *cella.* p. 193. l. 2. pro non l. *vno.* p. 259. l. 8. a fin. pro ant. II. 13. l. *II.* 15. p. 320. l. 10. a fin. in marg. pro 48. l. 148. p. 43d. l. 7. a fin. pro mille l. *decem mille*, vid. SEXT. EMP. adu. gramm. L. I. c. 13. s. 283. FABRIC. ad h. l. p. 441. l. 11. pro Phliasiii, l. *Phliasii.* p. 478. numeri segmentorum corrupti sunt, pro 181. l. 180. et sic porro p. 488. l. 1. pro L. VII. l. *L. VIII.* Haec in Comm. MENAGII, in Tomo I. pauciora occurrunt, emendanda tamen p. 492. not. 26. l. 8. pro II. 9. l. *XX.* 9. p. 637. pro retrimenta l. *detrimenta.* p. 336. Graeca inuerso lateri imposita. In indicibus quoque emendanda: indice IV. v. daemon pro M. VII. 15. l. *VII.* 151. v. Democritus l. 2. pro borum l. *bonorum.* v. Polemo et Crates l. *Genus* pro Demus. v. Speusippus pro Socrate l. *Isocrate.* v. Stoici pro different l. *differant.* ib. pro s. 103. l. *s.* 104. In indice primo articulus saepe omissus v. g. Ἄνδρων Ἐφέσιος, vid. Act. phil. Vol. I. p. 325. Haec non eo fine notamus, vt nitoris et elegantiae laudem editioni optimae denegemus, sed vt discat lector, quam nihil sit perfectum etiam in hac re, et vt huic quoque libro sphalmata typothetarum, quae nobis absentibus irrepserunt, ignoscat.

z) L. III. s. 47. L. X. s. 29.

a) loc. citat.

b) De Script. hist. phil. L. III. c. 12. p. 277.

c) Prooem. Comm. in Laërt. et Hist. mul. philos. §. 47.

d) loc. cit. not. f.

e) l. c. p. 337.

f) In vita Plot. c. 9. p. 108. vbi quasdam nominat.

tentum, et nihil ſine artis criticae lapide admittentem, quod innumeris hactenus exemplis docuimus [g]. Toties enim veteres ſine delectu exſcribit, contraria conſarcinat, fabulas in ſophiſtarum ſcholis enatas pro veris hiſtoriis obtrudit, libris, teſtamentisque ſuppoſititiis fidit, et quadrata miſcet rotundis, ordinis inſuper ſaepe plane incurius [h], vt conſarcinatorem potius et ῥαψῳδὸν quam hiſtoricum agnoſcas. Ceterum exploratorem veteris doctrinae et ſententiarum fuiſſe philoſophicarum, opus ipſum loquitur, vtrum vero certae cuidam ſectae ſe addixerit, definiri non poteſt. Et fauiſſe quidem Epicuro, eiusque hiſtoriam paulo accuratius, quam ceterorum philoſophorum enarrauiſſe, ſeruatis etiam monumentis eius praecipuis αὐτοψία loquitur. Ex quo collegere viri magni nominis Isaacvs Casavbonvs [i], Aeg. Menagivs [k], G. I. Vossivs [l] et Io. Alb. Fabricivs [m], non ſeparandum eum eſſe a partibus Epicuri, ad quas mire propenderit. Samvel Parckervs [n] vero eum Epicureae ſectae immodice addictum pronuntiat. Qua in re eum falli recte vidit Cl. Hevmannvs [o], qui et ad rationes reſpondet, quibus inter Epicureos eum eſſe referendum viri docti contendunt. Nam nec inde ſequitur, a parte Epicuri ſtetiſſe Laërtium, quoniam eum ſuo modo defendit, illud enim Seneca quoque fecit, homo Stoicus, et de aliis quoque philoſophis praeſtitit Laërtius: nec vllo loco prodidit, ſe Epicuri ſententiam ſequi, non ſatis quoque eius ſe doctrinas aſſequi ſperare, dicit [p], et alio loco perſtringit diuinae prouidentiae hoſtes [q]. Certe ſi huic argumento vis ineſſe quaedam poteſt, eadem ratione Platonicus vel Scepticus iudicari poteſt, cum non minus Platonem extulerit [r], quam Epicurum, et Sextum Empiricum [s] laudauerit. Tutiſſimum itaque exiſtimamus, eum nulli ſectae adſcribere, ſed inter ſyncretiſtas eos referre, quorum ea aetate plena erant omnia, hoc tantum diſcrimine, vt more Senecae, ne Epicurum quidem ex philoſophiae adytis excluſerit [t]. Chriſtianum qui Laërtium fuiſſe contendunt, phraſin eccleſiaſticam ἐλεημοσύνην διδόναι [u], male ad textum Laërtianum applicant [x].

g) Conſentiunt iudicia eruditorum collecta a Th. Pope-Blovnt. Cenſ. cel. auct. p. 158. Act. philoſ. l. c. p. 349. ſeqq.

h) Maxime haec ἀταξία magno hiſt. philoſ. malo regnat in dogmatibus philoſophorum expoſitis, conf. Bayle Dict. T. I. art. Anaxag. not. C. p. 209.

i) Praef. ad Laërt. et ad L. I. ſ. 97. p. 138.

k) loc. cit.

l) De ſectis c. IV. §. 21.

m) Bibl. Graec. Vol. III. p. 601.

n) De Deo diſp. I. ſ. 15. p. 39.

o) l. c. p. 339.

p) L. X. ſ. 29.

q) L. IV. ſ. 55.

r) Fatetur id Gassendvs ad L. X. Laërt. p. 113.

s) L. IX. ſ. 116.

t) Ita et Britannus, qui Anglicae verſioni vitam Laërtii praefixit, cuius verba affert Pope-Blovnt. l. c. p. 159.

u) L. V. ſ. 17.

x) Significat enim miſericordiam praeſtare, conf. Fabric. l. c. p. 601. not. b. qui et alios Laërtios enumerat.

SECTIO

* *

SECTIO NONA.

DE SECTA SCEPTICA.

§. I.

Omnium poſtremi nos Sceptici vel Pyrrhonii vocant, exigua, ſi cum ceteris ſectis comparentur fortuna vſi. Eos enim non tantum inuidia, qua philoſophandi ratio iſta preſſa fuit, et doctorum ſuorum negligentia parum extendiſſe pomoeria ſua *tomo primo* docuimus, ſed et Romae parum inualuiſſe, cum ab Academica ſecta, elegantiori habitu ſceptice philoſophari viſa, in exilium quaſi ageretur, in ipſo huius tractationis limine oſtendimus. Breuis itaque atque curta admodum huius ſectae eſt hiſtoria, nec qui ei illuſtrandae operam adhibuerunt, poſt Ciceronis tempora inuenerunt, quod paulo memorabilius adiicerent. FOVCHERIVS [a] enim, qui primus in huius ſectae limitibus amplificandis laborem ſuum atque induſtriam poſuit, poſt Varronem et Ciceronem mox ad Auguſtinum, et ab eo ad Carteſium progreditur; illuſtriſſimus autem HVETIVS [b], qui totam fere philoſophorum veterum cohortem in ſcholam Pyrrhonis deduxit, praeter Cornelium Celſum, Fauorinum, Sextum Empiricum, Lucianum et Vranium non habet, quos Scepticis profeſſione talibus adiungat, et coactus eſt, dogmaticos quosdam ἑκοντες ἀκοντες in has partes pertrahere. Etſi vero cauſſae modo dictae per ſe ſufficere videntur, aliae tamen addi merentur, quae incrementa ſcholae Pyrrhoniae valde ſufflaminarunt, et obſtiterunt, quo minus laetiores, quam quas habuit, propagines extenderet. Inter eas vitam philoſophis haud ſatis dignam, quam in Scepticis quibusdam magni nominis deprehendimus, recte referri, Timonis et Eurylochi exempla ſuo loco expoſita ſatis probant, nec dubitandum in ſchola ea, quae ἀδιαφορίαν non logicam tantum et phyſicam, ſed moralem quoque, veram ad tranquillitatem et felicitatem viam eſſe docuit, plures inuentos eſſe, qui eidem viae inſiſterent, id quod non potuit non dogmaticos philoſophos nouis contra eos armare telis, easque illis contra Pyrrhonios obiectiones ſuppeditare, quae magnum ſectae iſti contemtum et inuidiam parerent, et ab ea amplectenda plurimos auocarent. Quis enim ſectam iſtam amplecteretur, quae decori rationem et honeſtatem inter res indifferentes habendam eſſe, quicquid etiam prudentiores et modeſtiores dicerent, exemplo ſuo confirmaret? Etſi enim honeſtius et philoſopho dignius viuere Scepticos dogmaticis clamitauerint Sextus Empiricus et ei ſimiles, illis tamen exem- *Fortuna Sectae Scepticae ſub imp. Rom.*

Kkkk 2 plis,

a) Diſſ. ſur la philoſophie des Academiciens, L. I. c. 11. p. 59. c. 12. p. 61. c. 13. p. 67. c. 14. p. 68.

b) De la foibleſſe de l'eſprit humain L. I. c. 14. p. 154. ſeqq.

plis, qualia quidem inter omnes sectas inueniebantur plurima, vsi dogmatici, praecipue Stoici, iurati Pyrrhoniorum hostes, odio et inuidia ipsam sectam vehementer cumulabant, et stultorum instar atque malorum hominum eos habebant, sicque multos ab ea secta amplectenda auocabant, quam mala fama premi, etiamsi non indecenter viuerent asseclae, videbant. Aliam porro caussam impeditorum incrementorum huius sectae illud ipsum esse putamus, quod laetissimos initio Romae successus ei comparauit, eloquentiae forensis studium. Eius enim, enata monarchia Romana, cum disceptationum forensium tantus, quantus prius, vsus non esset, mutata facies est, et in scholasticum quendam translata habitum, qui artis magis studium coloresque quaereret, quam natiuam differendi et disceptandi formam teneret. Ita vero Academica et Pyrrhonia disputandi ratio, quae Ciceronis tempore oratoribus arma subministrabat, neruo suo in foro Romano, certe in scholis rhetorum, spoliata est, et vix locum in eloquentia illa sophistica inuenit, adeoque paulo magis neglecta est. Addi his potest, fortunam dogmaticae philosophiae, in aula Romanorum imperatorum multum Pyrrhoniae philosophiae obstitisse, summisque eam imperantibus suspectam fecisse atque exosam, cum contrarias ipsi partes sequerentur, eosque tuerentur, quos Sceptici oppugnabant. Cum enim Augustus Stoicis et Peripateticis faueret, Epicureos amici in aula commendarent, Tiberius Pythagoricos diuinandi peritos amaret, sub Caio, Claudio, et Nerone exiguum philosophis omnibus pretium statueretur, Vespasiani Titique temporibus Pythagorici, Stoicique in aula florerent, Traianus et Hadrianus omnis generis philosophos colerent, Fauorinus autem in huius gratiam ab Academica differendi ratione et statuendi modo deflecteret, Antonini, praecipue Marcus, dogmaticos summo loco ponerent, et publicas ei cathedras committerent, Platonici autem in aula Seueri, Iulia fauente, inualescerent, et quae sequebantur tempora, eclecticos, id est, syncretistas Alexandrinos gignerent, qui omnes sectas quasi deuorarent, ratio inde patet luculentissima, cur tam modico successu vsa fuerit secta Pyrrhonia. Nec audiendus est HVETIVS [e], qui omnem mouit lapidem, vt demonstraret, Sextum Chaeroneum M. Aurelii praeceptorem fuisse eundem cum Sexto Empirico, eumque ita quoque Marci patrocinium philosophiae conciliasse Pyrrhoniae. Falli enim virum illustrem nimis Scepticorum partibus fauentem, supra in Sexti Chaeronensis historia demonstrauimus, et in Sexti Empirici historia mox enarranda ostendemus; neque fauisse etiam Scepticismo Marcum, vel ex Stoicae philosophiae studio, quod constanter secutus est, liquet, et verisimile haud est, eum Pyrrhoniis publice docendi facultatem non tribuisse, si eorum partibus fauisset, quod reliquis sectis apud eum contigisse ex Luciano probauimus. Eas vero cum non honoribus tantum, sed et salariis auxisset imperator, quorum vtrumque frustra in Pyrrhoniorum schola

e) l. c. p. 155.

ſchola expectabatur, mirum non eſt, valde tenuem fuiſſe eorum numerum, qui has vitae humanae ſpes atque commoda philoſophiae odio et inuidia cumulatae, artemque nihil ſciendi profeſſae poſtponerent.

§. II. Etſi autem pauci erant, qui hanc philoſophandi viam ingrederentur, inuenti tamen ſunt viri docti et acuti, licet numero exiguo, qui humani intellectus imbecillitate faſtuque philoſophiae dogmaticae inducti ſecundum Pyrrhonem philoſophari inſtituerunt. Inter quos celeberrimum aſtronomum CLAVDIVM PTOLOMAEVM refert HVETIVS [d], eo quod obſcuritatem et imbecillitatem humani intellectus accuſaſſet. Aſt non pertinere huc magnum virum, et a Pyrrhoniis diſſentire, ex libello eius *περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ de iudicandi facultate et animi principatu*, quem ISMAEL BVLIALDVS edidit [e], diſcimus. Porro AVLVM quoque CORNELIVM CELSVM in eundem cenſum refert idem vir illuſtris [f], idemque praeſtitiſſe inter Romanos pro Sceptica philoſophia aſſerit, quod Aeneſidemus Alexandriae, quem e puluere et ſqualore protraxiſſe philoſophiam Scepticam nouaque luce commentariis ſuis illuſtraſſe, ſuo loco diximus. Cuius rei licet teſtimonium Huetius adducat nullum, reſpexit tamen ſine dubio ad verba QVINTILIANI [g], qui, *ſcripſiſſe*, ait, *non parum multa Cornelium Celſum, Scepticos ſecutum non ſine cultu ac nitore.* Ex quibus recte quidem concluditur, non diſplicuiſſe Celſo, homini literatiſſimo [h] Scepticam philoſophandi viam, qua ratione autem eam excoluerit, et an tantum praeſtiterit, quantum Aeneſidemus, non liquet, poſtquam deperditi ſunt libri eius *de artibus*, ex quibus ſextus tantum hodie *de arte medica* ſupereſt [i], et dictionis nitore et obſeruationum medicarum atque chirurgicarum praeſtantia commendabilis, de quo tamen heic diſſerere locus non eſt [k], adeundique ſunt viri docti, qui hiſtoriam artis medicae enarrarunt [l]. Quod ſi Celſus ille, quem hiſtoriam philoſophicam ſcripſiſſe ſupra ex AVGVSTINO [m] retulimus, cum noſtro idem eſſe videatur, quod placet Cl. FABRICIO [n], colligi inde poſſet, eum more Romanorum plurimorum

Sceptici quidam celebriores.

d) l. c. p. 154. Hiſtoria celeberrimi mathematici alibi enarranda eſt. Conſuli autem cum fructu poſſunt praeter SVIDAM in Ptolomaeus T. III. p. 224. MEVRSIVS ad Nicomachi Man. L. II. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. IV. c. 13. p. 483. de ſcient. mathemat. c. XVII. p. 76. c. XXI. p. 94. c. XXVI. p. 109. c. XXXVII. p. 205. et qui literariam eius hiſtoriam diligenter enarrat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. ſeqq. Vixit ſub M. Aurelio Antonino maximam partem Alexandriae. Non confundendus eſt cum Ptolomaeo Cyrenaeo, Stoico, cuius meminit LAERTIVS L. IX. ſ. 110.

e) Pariſ. et Hag. Com. 1663. 4.

f) l. c. p. 154.

g) Inſt. orat. L. X. c. 1.

h) „Quid plura? cum etiam C. Celſus, mediocris vir ingenii, non ſolum de his omnibus „conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, „et ruſticae etiam et medicinae praecepta reli„querit, dignus vel illo propoſito, vt illum „ſciſſe omnia illa credamus, " QVINT. l. c. L. XII. c. 11. COLVMELLA de re ruſt. L. I. c. 1. *virum vniuerſae naturae prudentem* vocat, et L. III. c. 17. *celeberrimum aetatis noſtrae auctorem.*

i) Hiſtoriam huius libri vide apud FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 324. T. II. p. 448.

k) Vita Celſi a Io. RHODIO ſcripta, et alibi excuſa, et Celſi editioni Almeloueenianae praefixa eſt.

l) DAN. CLERIC. hiſt. medic. P. II. L. IV. ſ. II. c. 4. p. 517. ſeqq. Io. CONR. BARCHVSEN hiſt. medic. p. 265.

m) Praef. de haereſibus. n) l. c. p. 315.

rum nulli prorſus ſectae prae aliis fauiſſe, nam hunc Celſum hiſtoricorum more nihil laudaſſe vel reprehendiſſe teſtatur Auguſtinus; aſt antiquiorem hunc Celſum, qui teſte COLVMELLA [o] ſub Tiberio et Claudio vixit, eſſe, quam vt liber iſte ad eum referri queat, coniicit doctiſſimus IONSIVS [p], nec in re incerta definiri aliquid poteſt. Neque ex ipſis *de medicina* libris Scepticum agnoſcimus, licet nec methodicae ſectae nec dogmaticae per omnia addictus fuerit: ex quibus patet, de Scepticiſmo eius parum certi poſſe dici. Verum non Scepticos tantum paſſim inuentos fuiſſe, ſed habuiſſe quoque ſucceſſionem doctorum LAERTII [q] teſtimonio nouimus, quo teſte, Aeneſidemo, circa tempora Ciceronis Scepticam philoſophiam Alexandriae reformanti ſucceſſit, Zeuxippus, Zeuxippo Zeuxis, Zeuxi Antiochus Laodicenus, Antiocho Menodotus Empiricus, Menodoto Herodotus Tarſenſis, Herodoto Sextus Empiricus, Sexto Saturninus. Caute itaque accipienda ſunt verba SENECAE [r]; *Academici et veteres et minores nullum antiſtitem reliquerunt. Quis eſt qui tradat praecepta Pyrrhonis?* et vel de publica docentis voce intelligenda, vel coniiciendum, latuiſſe Scepticos tanquam ſtellas quasdam nebuloſas, nec ad iubar ſectae Stoicae comparere potuiſſe. Id quod ex hac ipſa, quam ex Diogene deſcripſimus, ſucceſſione Pyrrhonica veriſimile fit, in qua pauci ſunt, qui praeter nomen res quoque ſuas poſteritatis memoriae commendauerunt. Quod ſi Zeuxis ille, quem Zeuxippi ſucceſſorem facit Laërtius, idem Zeuxis Tarentinus eſt, qui ex ſchola Herophili medicus magna eam luce colluſtrauit [s], quod ex eo coniicit MENAGIVS [t], quod medici ad Pyrrhoniam ſectam animo propenderunt, vt Timonis, Menodoti, Sexti et Saturnini exemplis conſtat, non defuiſſe illi ſectae viros celebres ſtatuendum eſt. Sic et Menodotus Nicomedienſis ſucceſſor et diſcipulus Antiochi Laodiceni, et empiricae ſectae patrocinio et Scepticiſmi dicacitate, et in dogmaticos vehementia et iniquitate GALENO [u] notatus, nomen tulit. Eum enim Aſclepiadem inuicte confutaſſe, IDEM teſtis eſt. De Herodoto vero Tarſenſi ſupra pauca in Sexto Chaeronenſi tetigimus. SVIDAS [x] enim Philadelphienſem facit, et nos monuimus, non ſine veriſimili coniectura poſſe Herodotum Tarſenſem ab Herodoto Philadelphienſi diſtingui [y], illumque Sexti Empirici, hunc Sexti Chaeronenſis praeceptorem dici. Suidas enim, quam facile homonymos confundat, notiſſimum eſt. Patrem is habuit Areum medicum ex Aſclepiadeorum ſecta. Nec caruiſſe hunc Herodotum fama aliqua nominis ex Galeno colligi poteſt, qui eius aliquo-

o) l. c. Auguſto imperante natum eſſe coniicit CLERICVS l. c. p. 517.

p) De Scr. hiſt. phil. L. IV. p. 332.

q) L. IX. ſ. 116.

r) Qq. nat. L. VII. c. 32.

s) STRABO L. XII. p. 580. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 455.

t) Ad LAERT. L. IX. ſ. 106.

u) De natural. facult. L. I. c. 14. conf. MENAG. l. c. FABRIC. l. c. p. 335.

x) In Sextus T. III. p. 300.

y) Eundem facit HVETIVS l. c. diuerſum MENAGIVS l. c. qui vocem Philadelphienſis, intruſam in textum Suidae putat, vel Areum patrem Tarſenſem filium Philadelphienſem fuiſſe coniicit.

quoties meminit. Sunt et alii Sceptici veteribus memorati, et inter hos Cassius quidam a Galeno nominatus, et Theodas siue Theudas, Menodoti apud Antiochum condiscipulus [z], sed ignobile vtriusque nomen memoriam eorum, praeter nomen, deleuit.

§. III. Meliore fortuna vsus est SEXTVS EMPIRICVS, ex Scepticorum schola omnium confessione [a] vir doctissimus et celeberrimus, cuius tamen vitae circumstantias tantum non omnes ignoramus. Gente fuisse Afrum SVIDAS [b] tradit, quem secuti sunt recentiores quidam [c]: ast Africam non habuisse patriam ipse quodam loco [d] haud obscure prodidit. Ait enim *apud Libyae gentes multas quemque habere mulieres, legem vero in patria sua vnica vxore contentos esse iubere;* quibus verbis patriam suam a Libya satis manifeste distinguit, vnde coniicimus Suidam, qui more suo Sextos diuersos inter se confudit, Sextum Iulium Africanum vel alium quendam Sextum ex Africa oriundum cum Sexto Empirico commiscuisse [e]. Neque tamen certiora de patria sua ipse prodidit, licet prodat, se non esse Germanum, Romanum, Thebanum, Indum, Aegyptium, Sarmatam, Schytham, Persam, Thracem, Syrum, Spartanum, Getulum, Cilicem, quarum regionum moribus opponit patriae suae consuetudines. Empirici nomen, quod et operibus eius codices MSC. praefigunt, et LAERTIVS [f] tribuit, sectam medicorum, cui addictus fuit, manifestat, vnde medicis a plerisque addi solet [g], et ipse se fuisse ex horum numero memorat [h], ad *hypomnemata medica* sua prouocans [i]. Recte itaque in Empiricorum successione nomen eius comparet, quod sine graui ratione negant aliqui, methodicorum eum sectae adscribentes. Inter quos est eruditus historiae medicae conditor DANIEL CLERICVS [k], qui MARSILII CAGNATI [l] sententiam secutus, ex eo potissimum sectae Empiricae Sextum fuisse addictum negat, quod is in *institutionibus Pyrrhonicis* [m] ad quaestionem, vtrum Sceptica philosophia eadem sit cum medicina Empirica, id neget, et statuat, methodicos potius cum Scepticis affinitatem aliquam habere, quam Empiricos. Nulla igitur verisimilitudine concludi posse putat, elegisse Sextum, quem Pyrrhonium fuisse certo constet, eam medicinae sectam, quam contrariam esse philosophiae suae ipse profiteatur, fierique potuisse, vt vel sectam methodicam cum Empirica

Sextus Empiricus.

z) LAERT. et MENAG. ll. cc.

a) Vid. LAERT. L. IX. f. 116. Auctor Isagog. in hist. phil. c. 4. ex recentioribus GENT. HERVETVS praef. ad hypotyp. Pyrrh. HVETIVS l. c. p. 155. MENAG. ad l. c. LAERT. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 591. et viri docti passim.

b) In Sexto T. III. p. 300.

c) MARS. CAGNATVS var. Obs. L. III. c. 18. DACIER. vit. Plut. p. 75.

d) Instit. Pyrrh. L. III. f. 213.

e) Pyrrh. inst. L. III. f. 198. seqq. conf. IONSIVS L. III. c. 13. p. 274. FABRIC. l. c. p. 590. not. z.

f) loc. cit.

g) Auctor tabellae de sectis medicorum, apud LAMBECIVM de bibliotheca Vindobon. L. VII. p. 152.

h) Adu. Grammat. f. 260.

i) Aduers. Logicos L. II. f. 202.

k) Hist. med. P. II. L. II. c. 8. p. 378.

l) loc. cit.

m) L. I. f. 236.

pirica

pirica confuderit Laërtius, vel duo fuerint Sexti, quorum vnus methodicae medicinae et Scepticae philosophiae adhaeserit, alter Empiricae [n]. Sed frustra fluctus in simpulo mouet vir eruditissimus, cum empiricae sectae indoles Pyrrhoniam philosophiam facile admittat, et non ipse tantum se ἐμπειρικὰ ὑπομνήματα scripsisse testetur, sed et praeter Laërtium PSEVDO-GALENVS [o] eum inter empiricos referat. Quemadmodum enim Sceptici in vitae negotio, scepsin suam non sequebantur, ita ipso SEXTO teste [p], Empirici cum Scepticis consentiebant in principiis, et a se signa obscura comprehendi non posse statuebant, et signa rationalia cum Pyrrhoniis negabant. Nec recordatus est vir doctus, fuisse complures medicos empiricos, qui Pyrrhonismo fuere addictissimi. Locus vero Sexti, qui praecipue vrgetur, id prorsus non vult, sed, nisi nos omnia fallunt, contrarium probat: satis enim innuit, receptam sui temporis opinionem esse, conuenire Sceptico empiricam medicinam, eo quod Empirici Pyrrhonismo nomen dederint. Cur vero empiricam medicinam Scepticis non quadrare putauerit Sextus, alio loco [q] luculenter prodidit, monens, empiricos obscurarum caussarum demonstrationem, quam dogmatici philosophi et rationales medici iactent, negare, Scepticos autem de ea assensum sustinere. Discrimen itaque non in eo est, quod in praxi medica solebat respici, in eo enim et Empirici et Sceptici satis erant concordes, sed in modo tantum, quo demonstrationem ex caussis obscuris et latentibus reiiciebant, cum empirici illam plane tollentes aliquid definirent, Sceptici solenni ἐποχῇ sua vterentur: id quod minime impedire potuit, vt non Sceptici Empiricorum praxin sequi potuerint [r]. Valde vero ieiuna sunt, quae, vt his se extricent, viri docti confingunt. Laërtium enim duos Sextos medicos inter se confudisse, vnde probabitur? et qui Sextum hypomnemata empirica scripsisse dici potest, si huic sectae addictus non fuit. Quod enim Cagnatus regerit: dici posse, licet empiricus non fuerit, eum tamen libros empiricos exarasse methodicum, eo quod in illis commentariis placita empiricorum ad disquisitionem reuocauerit, frigidum prorsus est, et ab omni verisimilitudine alienum, nec ratione vlla probari potest. Recte itaque veterum testimoniis stamus, qui Sextum inter Empiricos numerant [s]. Alexandriae vixisse, ibique vel philosophiam docuisse, vel medicinam fecisse, ex eo verisimile putat CAGNATVS [t], quia loco quodam [u] exempla affert Alexandriae, gymnasii, scholae, quae a re ob oculos posita desumsisse credere

n) Adu. Grammat. f. 161.
o) In isagoge l. c. Alium quidem hunc Sextum empiricum esse contendit CAGNATVS l. c. quem nullo argumento ductum veterum testimoniis contradicere recte notauit FABRICIVS in prolegom. ad Sextum.
p) Adu. Logic. L. II. f. 191.
q) Adu. Logic. L. II. f. 327. 328.
r) Empiricorum secta quomodo a rationalium et methodicorum secta distinguatur, exponit CELSVS praef. de arte medica, qui hic omnino consulendus, addendique recentiores historiae medicae enarratores fere omnes. Paucis rem perspicue complexi sunt HVETIVS l. c. c. 14. p. 159. FABRICIVS ad Sextum p. 63. not. G. quos vide. Acronem Agrigentinum sectae huius principem fuisse scribit PLINIVS L. XXIX. cap. 1.
s) Conf. SALMAS. ad CAPITOLINI Anton.
t) loc. cit. u) Adu. Physic. L. II. f. 15. 95.

dere par sit. Aſt decipi Cagnatum ex alio SEXTI loco [x] eſt manifeſtiſſimum, vbi ſcribit: *felem Alexandriae ſacrificant. Horo et Thetidi blattam, quod apud nos nullus fecerit.* Et alibi [y] Alexandrinam dictionem ſuae non minus clare opponit. Recte quoque et eleganter Cel. FABRICIVS ad iſtum Sexti locum monuit, eum non ideo Alexandriam exemplum afferre, quod ibi viueret, ſed quod celeberrima eſſet, et quod Aeneſidemus, quem libenter ſequitur, docuiſſet Alexandriae, et quod praecipuae dogmaticorum, quos oppugnat, ſcholae tum temporis Alexandriae florerent. Vt taceamus, nondum ex allato de hac vrbe exemplo ſequi, eum ibi vixiſſe, cum et ad Rhodum aliaque loca prouocet, vbi eum triuiſſe tempus, nemo coniicit. Herodotum praeceptorem habuiſſe, LAERTII [z] teſtimonio, ſupra iam producto, conſtat. Valde vero miramur, CAGNATVM [a] ſcribere potuiſſe: cum de religione Sexti ex eius libris nihil intelligi poſſit, aſſequi ſe non valere, an idem fuerit, quem de reſurrectione ſcripſiſſe auctor eſt EVSEBIVS [b]. An vero vnquam legiſſe Cagnatum libros Sexti *aduerſos phyſicos* credendum eſt, in quibus tam profana ratione de Diis agit, et ita vbique gentilem ſapit, vt coecum eſſe oporteat, qui eum a Chriſtiana pietate longiſſime abfuiſſe non videat? immo vel primus inſtitutionum Pyrrhonicarum liber adeo luculentus hac in re eſt, vt ne per ſomnium quidem veriſimile fieri poſſe credamus, ſcriptorem earum de reſurrectione ſcribere et dogma ſacrum explicare potuiſſe. Accuratiori examine opus habet doctiſſimi HVETII [c] opinio, qui eam, quam SALMASIO et CASAVBONO duce ſupra aſſeruimus ſententiam, diuerſum eſſe Sextum Chaeronenſem M. Aurelii Antonini praeceptorem a Sexto Empirico, multis rationibus nixus oppugnauit, et eundem intelligi Scepticum philoſophum demonſtrare conatus eſt. Cuius rationes cum nos hoc loco expendere promiſerimus, aequum eſt, vt virum magnae doctrinae, ſed hypotheſibus ſuis haud raro nimia fiducia et amore inhaerentem, audiamus. Vrget vero ille 1. vixiſſe vtrumque eodem tempore, habuiſſe idem nomen, eandemque philoſophiae profeſſionem, eodem vſum fuiſſe praeceptore Herodoto. 2. Reiiciendam eſſe Suidae, ſcriptoris negligentis auctoritatem, qui vnum Afrum alterum Chaeronenſem vocat, viderique ſimile, ideo Libyn dici Sextum Empiricum, quod forte diu Cyrenis Libyae vixerit, quemadmodum Pomponius Romanus a longa, quam Athenis fecit, mora Atticus dictus eſt. 3. Non obſtare, quod Sexti Chaeronenſis praeceptor dicatur Philadelphienſis, Empirici Tarſenſis, fuiſſe enim et Philadelphiam et Tarſum vrbes Ciliciae vicinas, quae facile commutari inter ſe potuerint. 4. Nec multum huic ſententiae refragari Capitolini teſtimonium,

x) Inſt. Pyrrh. L. III. ſ. 221.
y) Contra Grammat. ſ. 213.
z) L. IX. ſ. 116.

a) loc. cit.
b) H. E. L. V. c. 27. HIERONYMVS de Script. eccl. c. 50.
c) loc. cit.

monium, Sextum Chaeronenſem, Iunium Ruſticum, Claudium Maximum, Cinnam Catulum Antonini praeceptores Stoicos pronuncians. Hoc enim ad poſteriores hos pertinere, non ad primum, quem Pyrrhonium fuiſſe, ex Suida conſtet. 5. Licet Sexti Empirici nomini patronymicum non addatur in inſcriptionibus, vſitatum tamen hoc veteribus eſſe, vt illa omittant. 6. Quod vero ab Antonini teſtimonio deſumitur argumentum, quod καταληπτικῶς eum a Sexto philoſophari didiciſſe, ait, nihil euincere, eo quod a Sceptico id quoque fieri potuerit, quos de vita inſtituenda regulas non minus graues praeſcripſiſſe, quam alios philoſophos, conſtet, cum in vita dogmaticos ſe praebuerint. 7. Quamuis autem in iſagoge, quae Galeno tribuitur, Sextus nominetur, nondum tamen inde ſequi, fuiſſe eum Galeno coaeuum, potuiſſe enim ad antiquiores ſe prouocare auctorem: nec certum eſſe atque euictum, recte eam introductionem Galeno tribui. Haec doctiſſimus praeſul, vere Sceptice diſputans, vt ipſe fatetur [d], ingenium, quod habuit, foecundum probat, veritatem non item. Ita enim cum eius rationibus comparatum eſt, vt ad Lydium lapidem criticae artis examinatae aſſenſum non mereantur. Et vno quidem reſponſo omnes illae ratiunculae retundi poſſunt, demonſtrando, quod infra ſuſcipiemus, Sextum Empiricum Galeno ſi non iuniorem, certe coaeuum fuiſſe, nec ante Commodum vel Seuerum vixiſſe. Hoc vno enim poſito omnia concidunt, quae magno molimine exſtruxit Huetius, cum Sextus Aurelii imperatoris praeceptor dimidio fere ſeculo antiquior ſit. Sed nec quae affert digna ſunt praeſtantiſſimi viri eruditione, et in patrocinium ſcepticiſmi, cui pia quadam ratione ad deprimendam in rebus ſacris rationem vehementer fauebat, emendicata tantum et contorta. Etſi enim vno nomine Sexti duo appellati ſunt, diuerſo tamen vixere tempore, nec homonymia probat, eundem ſemper fuiſſe, qui idem nomen gerit. Philoſophiae vero profeſſionem ſecutus eſt Chaeronenſis Stoicam, Empiricus Pyrrhonicam, adeoque falſum eſt, eidem vtrumque inſtituto inhaeſiſſe, ſupponit etiam Huetius, de quo tamen quaeritur, vtrum eiusdem ſectae vterque fuerit? Accedit, Sextum Empiricum fuiſſe profeſſione medicum, quod de Chaeronenſi nemo veterum prodidit. Suidae vero negligentiam cum agnoſcat, cur ad eum prouocat? et cur non videt vir acutiſſimus, quod palpari poteſt, tres Sextos eum confudiſſe? Nec ambitioſe de patria Sexti Empirici diſputamus, credendum ſit Suidae, nec ne, in Libya natum eſſe contendenti. Sufficit, Empiricum a nemine veterum dici Chaeronenſem, nec ei Cyrenaicam aliquam moram adſcribi. Nec meliora ſunt, quae de praeceptoribus vtriusque afferuntur. Nam vnde probabit, duas Ciliciae vrbes fuiſſe inter ſe mixtas? Quodſi vero id concedimus, vel, quod commode magis dici poteſt, Areum Tarſo, Herodotum eius filium Philadelphia fuiſſe oriundum, nihil tamen inde lucrabitur Huetii opinio, praeter illud, confudiſſe inter ſe veteres duos Sextos, et tribuiſſe Chaeronenſi,

d) p. 155.

ronensi, quod ad Empiricum pertinebat. Ast num supra omnem verisimilitudinem est, duos philosophos habuisse duos praeceptores homonymos, vicinis ex ciuitatibus oriundos vel ibi habitantes? praesertim cum ex aetate Empirici Sexto Chaeronensi dimidio seculo iunioris coniici possit, Herodotum Tarsensem, huius praeceptorem, habuisse Herodotum vel filium, vel quod malumus et ex nomine suspicamur, nepotem, qui Tarso Philadelphiam commigrarit, et cuius institutione gauisus fuerit Sextus medicus. Miramur autem, eruditissimum praesulem Capitolini verbis adeo claris et luculentis vim inferre potuisse, praesertim cum ipse Suidam, testem quem aduocat, reiecerit. Etsi vero patronymica non semper a veteribus addi, certum est, verisimile tamen non est, nunquam patriae Chaeroneae nomen Sexto Pyrrhonio fuisse additum, si is ex Boeotia fuisset oriundus, ex qua originem habuit Marci praeceptor. Nec minus contorta sunt, quae ad eludendum, quod ab Antonino petitur, testimonium afferuntur. Non enim ibi sermo est, de argumento praeceptorum philosophicorum, quae a Sexto accepit imperator, sed de demonstrandi exponendique modo, vt veritas rei oculos perstringat. Quem sensum esse verborum Antonini, certe vidisset, qua fuit Graeci sermonis peritia Huetius, nisi hypothesi inseruiuisset. Luculenter enim ait Marcus, didicisse se a Sexto *τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξεgευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων* quae Scepticismo directe opponi nemo non videt, et Pyrrhonio catalepsiam Stoicam tribui non posse palpat. Tandem quis credat, Antoninum, Stoicum acerrimum, iuratum sectae suae hostem tantis laudibus extulisse? vel illam philosophandi viam didicisse, quam vehementer exosos fuisse dogmaticos omnes constat? Quibus omnibus cum reponi queat nihil quod momentum habeat, recte fecisse eos, qui vtrumque Sextum distinxerunt, libere pronuntiamus. Ex his autem intelligi quoque potest, falsum esse FRANC. PHILELPHVM [e], qui ex Sexto Pyrrhonio Peripateticum exsculpsit. Totum enim fuisse Scepticum et de Pyrrhonia philosophia omnium maxime meritum, luculentae *institutiones Pyrrhoniae* ad oculum demonstrant: ex quibus cum prolixe satis Scepticorum philosophandi rationem *tomo primo* descripserimus, lectorem illuc remittimus. Prolixiora sunt, quae aduersus *mathematicos* [f], id est, dogmaticos *vndecim libris* disputauit, in quibus non

modo

e) L. XXVI. ep. 1. p. 178.

f) Varia fuit apud veteres vocis huius significatio. Pythagorae discipulos perfectos ita vocatos esse, Tomo primo ostendimus. Interdum pro astrologis et genethliacis vox adhibita, vt apud ipsum SEXTVM adu. math. L. V. f. 1. 2. quo sensu magi quoque mathematici dicuntur. Strictiori sensu etiam mathematici vocati sunt, qui circa quantitates rerum, magnitudines, pondera et mensuras versabantur, quo sensu hodie quoque vox in vsu est. Interdum pro humaniorum et liberalium disciplinarum orbe vox sumta est mathematicae, et *μαθήματα* dicta *ἐγκυκλοπαιδεία*, quo sensu mathematicos appellat CEBES p. 69. et hoc quidem sensu sumsisse Sextum vocem, recte obseruauit FABRICIVS, qui in limine disp. contra mathematicos de hac varia significatione vocis mathematicus, erudite disserit. His subiunxit Sextus disputationes aduersus philosophos, quas a disputationibus contra mathematicos seiunxisse, ex fine Libri VI. contra musicos est euidentissimum.

Fal-

modo Pyrrhoniae philoſophiae notitiam haud leuem, ſed et magnam omnis veteris doctrinae cognitionem et eruditionem haud proletariam oſtendit, dignus qui ab eis attente legatur, qui veteres doctrinas noſſe cupiunt, praeſertim poſtquam magna luce hos commentarios colluſtrauit celeberrimi FABRICII [g] diligentia, de literis fere omnibus, praeſertim Graecis, immortaliter merita. De aetate vero Sexti Pyrrhonii, vt aliquid adiiciamus, errare eos, ex dictis conſtat, qui ſub M. Aurelio Antonino eum ponunt. Vidit id iam CAGNATVS [h], ſed ratione infirma ductus ſuſpicatus eſt, fuiſſe eum Galeno poſteriorem, quoniam definitionem medicinae eandem, quam in libro *artis medicae* Galenus attulit, *ſcientiam ſalubrium, non ſalubrium et neutrorum.* Nec firmior SALMASII ratio ad *iſagogen* GALENI prouocantis, in qua mentio fit Sexti, eam enim ſpuriam eſſe, nemo fere negat. Sed certiora et validiora ſunt, quae ex ſucceſſione Scepticorum a LAERTIO [i] memorata attulit IONSIVS [k]. Ea enim ſucceſſio talis fuit:

Antiochus Laodicenus,
|
Menodotus Nicomedienſis, Theodas Laodicenus,
|
Herodotus Arei Tarſenſis,
|
Sextus Empiricus
|
Saturninus.

Menodotus autem et Theodas, ſiue Theudas tempore M. Aurelii Antonini inclaruerunt, vt ex GALENI libro *de hypotypoſi empirica* patet, quem, A. C. CC, aetatis LXX, Seueri VII, defunctus, Antonini philoſophi tempore anno aetatis XXXVII compoſuit, et in quo poſtremos ex Empiricis laudat Menodotum atque Theudam. Hunc Menodotum cum audiuerit Herodotus, et hunc demum Sextus, neceſſario inde ſequitur, ſerius, quam ſub Antonino philoſopho Sextum vixiſſe. Cumque hos vltimos ſui temporis empiricos memoret Galenus, recte inde concluditur, Sextum Empiricum, Galeni tempore nondum innotuiſſe, ſicque eius tempus in Sec. III initia, vel ſenectutem etiam Galeni, aetatemque Seueri imperatoris eſſe reiiciendam. Cum enim verus iſagoges Galeno tributae auctor ignotus ſit, ex eo argumentum pro definienda Sexti aetate afferri non poteſt. Alios Sextos ſupra indicauimus.

§. IV. Poſt

Fallitur itaque communis virorum doctorum ſententia, quam nos quoque in Germ. Hiſt. phil. opere T. III. p. 1337. ſecuti ſumus, quae mathematum nomine omnes omnino ſcientias etiam philoſophicas comprehendiſſe Sextum putat.

g) Nitidiſſima editione Lipſienſi 1718. fol. vid. Iourn. des Savans 1719. p. 669. Bibl. anc. et mod. T. XIV. p. 1. Act. erud. 1718. p. 337.

h) loc. cit.

i) l. c. ſ. 126.

k) De Scr. hiſt. philoſ. L. III. c. 12. p. 274 eum ſequitur FABRICIVS ll. cc.

§. IV. Post Sexti aetatem non defuerunt, qui philosophandi rationem Scepticam excolerent, mox Pyrrhoniorum, mox Academicorum nomine minus inuiso vsi. Ex illorum numero fuit Saturninus Cythenas, quem Sexti Empirici discipulum facit L A E R T I V S [l], et Theodosius Tripolites, vir eruditus et mathematicarum disciplinarum historia clarus, qui, S V I D A teste, [ll] commentarios scripsit in Theudae Laodiceni Sceptici *capitula.* Meminit Theodosii cuiusdam Bithyni, quem horologii solaris ad quodcunque clima apti inuentorem praedicat V I T R V V I V S [m], et quem cum filio non ignobile inter mathematicos sui temporis nomen consecutum esse S T R A B O [n] testatur, huncque V O S S I V S [o], cum Theodosio Tripolitano eundem fuisse, et ex Bithynia in Africam secessisse putat. Qua in opinione ducem habuit I O A N N E M P E N A M [p]. Sed merito a Vossio discessere viri κριτικώτατοι Io. I O N S I V S [q], A E G. M E N A G I V S [r] et I O. A L B. F A B R I C I V S [s], si enim paulo attentius Suidae narrationem intuemur, palam fit, fuisse inter se Theodosios hos diuersissimos. Bithynus enim, Vossio non negante, Pompeii M. tempore vixit, Tripolitanus commentarios scripsit in Theudam, qui aliquo ante Sextum, tempore, Traiani forte vel Hadriani vel Antonini Pii aetate vixit, adeoque ille Sextum aetate superare vix potuit, et duobus Seculis Bithyno est iunior. Et distinguit quidem Theodosium, capitulorum Scepticorum auctorem Suidas a Theodosio Tripolita, sed confudisse eum more suo hic omnia ex illo patet, quod eadem vtrique scripta tribuit. Monet etiam F A B R I C I V S , nunquam Theodosii meminisse, neque eius scripta euoluisse videri Ptolomaeum, licet hunc ex illis profecisse tradant Pena et Vossius, ex quo confirmamur, Theodosium post Ptolomaeum, qui Antoninorum tempore floruit, vixisse: alias enim ad eum prouocasse dubitandum non est, qui alios laudauit. Meminere vero Theodosii posterioris temporis mathematici Theo, Pappus, Proclus, et ante hos L A E R T I V S [t], ex quibus recte coniicitur, vix errare eos, qui vel cum Sexto, vel paulo post eius tempora vixisse statuunt. De modo vero eius philosophandi σκεπτικῶς, ex fragmento illo specimen cape, quod ex *capitulis* eius *Scepticis* seruauit S V I D A S [u]. Ait ibi: *Pyrrhonem non vocandum esse Scepticum: nam si quidem motus et agitatio mentis in alterutram partem comprehendi non possit. Pyrrho quo mentis habitu fuerit, nos ignoraturos esse. At si illum ignoremus, non recte vocatum iri Scepticos Pyrrhonios. Ad haec Pyrrhonem neque primum Sceptices auctorem fuisse, neque de vlla re certi quid statuisse. Quare Pyrrhonium dicendum, qui moribus illi similis fuerit.* Scilicet sectae nomen omnino refugiebant Sceptici, et antiquiora Pyrrhone nomina in

Sceptici posteriores.

patro-

l) L. IX. f. 116. *ll*) In Theodosius T. II. p. 174.
m) L. IX. c. 9. *n*) L. XII. p. 566.
o) De scient. mathem. c. XVI. §. 6. p. 58. c. XXXIII. §. 8. p. 160. *p*) Praef. ad Sphaerica Theodosii a se Paris. 1557. 4. edita.
q) De Scr. hist. phil. L. III. c. 12. p. 275.
r) Ad L A E R T. L. IX. f. 70.
s) Bibl. Graec. Vol. II. p. 91.
t) L. IX. f. 70.
u) In Pyrrhonii T. III. p. 256.

patrocinium opinionis vocabant. Hinc Homerus, Archilochus et Euripides huc aduocati, vt ex hoc Suidae loco liquet. Seculo vero tertio valde inclinaſſe res Scepticorum dubium non eſt, cum et ſecta eclectica reliquas fere omnes deprimeret, et Chriſtiani ſe Scepticiſmo vehementer opponerent, quod eius mala inter greges ſuos graſſari viderent doctores eccleſiae, qua de re conqueritur GREGORIVS NAZIANZENVS [x], et nota ſunt, quae contra Academicos diſputauit AVGVSTINVS [y]. Ex quibus veterum locis colligitur, acerrimas quidem at abſurdas et impudentes ſatis fuiſſe diſputationes Scepticorum, et intolerabiles viſas [z], telis vero piorum doctorum vbique confoſſas [a]. Cum itaque exiguis iam ante luminibus vſa eſſet [b] ſecta Sceptica, tandem prorſus euiluit, et cum incrementis philoſophiae Alexandrinae atque doctrinae Chriſtianae huic ſectae maxime aduerſis, decreuit. Cuius ſpecimen eſſe poteſt, quod Sexti ſcripta, licet bonae frugis quoad veteris doctrinae copiam et eruditionem plena, plerisque veterum intacta manſerint [c], et de doctiſſimo medico non niſi pauca extent veterum loca [d]. Occurrit quidem Iuſtiniani imperatoris tempore Vranius quidam philoſophus, AGATHIAE [e] memoratus, ex quo ſua deſcripſit SVIDAS [f], homo Syrus, non Peripateticae tantum doctrinae, ſed et Pyrrhoniae addictus, qui Conſtantinopoli oberrabat, artem profitens medicam, quique nullum prorſus Ariſtotelis dogma recte tenebat, diſputando tamen in congreſſibus inanem prae ſe typhum ferebat, et ad palatii porticus atque in tabernis librariis ſedens de Deo et diuinis cum hominibus illiteratis diſputationes exercebat. Hunc ephecticam philoſophiam imitari cupientem, iuxta Pyrrhonem et Sextum reſponſiones feciſſe, finemque ſtatuiſſe vacuitatem perturbationis in animo, exiſtimando nimirum, nihil eſſe quod comprehendi poſſet intellectu, ait AGATHIAS, qui et addit, cum Areobindo legato ad Perſarum regem Choſroëm commigraſſe, magno ab eo in honore habitum. Aſt et vita talem deſcribit et eruditione, vt vix nomen inter philoſophos tueatur, et Chriſtianum fuiſſe ex Neſtorii ſecta, et ad controuerſias Eutychianas traxiſſe praecepta Ariſtotelis de paſſibilitate et impermixtibilitate Dei (τὸ παθητὸν καὶ ἀξύγχυτον) diſputando, obſeruauit Cel. MOSHEMIVS [g], adeoque et ſuo merito, et fidei profeſſione omitti hic poteſt. Nec alia ſunt, quae his addenda eſſe iudicamus; cum hoc vero tempore cum philoſophia Graeca gentilis plane exſpirauerit, eius quoque ſub imperatoribus Romanis hiſtoriae imponimus finem.

x) Orat. XXI. in Athanaſ. p. 380.

y) Libris tribus contra Academicos, de quibus ſuo tempore dicendum. Conf. FOVCHER. ſur la philoſophie des Academiciens L. I. c. 13, p. 67. ſeqq.

z) AVGVSTIN. enchir. c. 20. de Trinit. L. XV. c. 12.

a) Vid. LACTANT. inſt. L. III. c. 5. 6. de ira Dei c. 1.

b) Vid. Ariſtocles apud EVSEB. de praep. L. XIV. c. 18.

c) Obſeruauit id MENAGIVS ad Laërt. L. IX. ſ. 116.

d) Laërtii, Suidae, Iſagoges auctoris, Agathiae, Cedreni, auctoris tab. de ſectis medicorum, Scholiaſtis Luciani et Nazianzeni loca praefixit ſuae Sexti editioni FABRIC.

e) L. II. p. 67.

f) In Vranius T. II. p. 740. hinc ſua hauſit MENAGIVS l. c. FABRICIVS l. c. HVETIVS l. c. p. 161.

g) Inſtit. hiſt. Chriſt. antiq. Sec. VI. P. II. c. 1. §. 5. p. 434.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE PHILOSOPHIA ORIENTALI.

§. I.

Historiae philosophiae orientalis necessitas et momentum.

Absoluta philosophiae gentilis Graecanicae sub imperatoribus Romanis historia ad Iudaeos iam, quod omnes hactenus fecerunt, qui philosophiae fata enarrarunt, pedem promouere liceret, nisi restarent barbaricae philosophiae reliquiae, hactenus fere nemini animaduersae, saltem iusta nunquam luce collustratae, quas nuper e tenebris reuocauit, viri magni, Io. Lavr. Moshemii [a] industria. Qui cum vidisset, veterum in ciuitate Christiana haeresium, quae rem Christiani populi sacram sub initia nascentis reipublicae sacrae valde vastarunt, origines ex Platonismo, praeuiis quibusdam veteribus doctoribus, a plerisque qui historiam ciuitatis Christianae enumerarunt [b] perperam, et inuita veritate deriuari, de veris earum originibus sollicitus, tandem eo, quo est animi acumine, et profunda in his rebus perspicacitate, vidit et detexit, fuisse circa nati Saluatoris tempora in notioribus Asiae atque Africae regionibus singulare quoddam philosophiae genus, quod diuinarum rerum cognitionem ceteris praestantiorem sibi vindicans, orientalis doctrinae a vetustissimis philosophis ad se deriuatae gloriam sibi vindicauit: exque ea secta plures cum ad Christianam religionem se contulissent, praeceptaque sua cum hac praepostere coniungere conati essent, exorta esse illa haeresium examina, quae Gnosticorum nomine superbientia, muscarum instar per omnes Asiae atque Africae ecclesias peruolitarunt, et nugis ineptissimis simplicitatem sanctissimae religionis contaminarunt, ad Iudaeos quoque et ipsos gentiles progressae domesticam vtrorumque philosophiam misere corruperunt, sententiarum monstra excogitarunt, fanaticismum late regnantem confirmarunt et auxerunt, librorum spuriorum segetes disseminarunt, pessimisque doctrinis totum commacularunt orbem. Quorum hominum historia, dici non potest, quantum lucis historiae sacrae atque philosophicae seculi post natum Saluatorem primi et secundi accendat, et quam multa perspici queant, circa quae sine ea merito in tenebris palpamus. Dolendum tantum est, non extare amplius horum hominum libros, et non nisi pauca et exigua fragmenta superesse, adeo quoque ecclesiae doctores variis caussis impeditos turbasse eorum notitiam, vt pauca hactenus de eo philosophiae genere caussis, et rationibus

a) In diss. de caussis suppositorum librorum inter Christianos Sec. I. et II. Vol. diss. histor. ecclef. p. 217. In institut. hist. Christ. antiq. Sec. I. P. II. c. I. §. 4. seqq. p. 71. seqq. et in institut. maior. Sec. I. p. 137. seqq.

b) Vid. Massvet. diss. I. in Irenaeum art. I. sect. V. §. 63. seqq. p. 93. seqq. C. Vitringa Obs. SS. L. V. c. 13. p. 162. et innumeri alii, quibus exemplum praeiuere veteres doctores Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, alii.

bus veris dici poſſint, quae non inſuperabilibus difficultatibus circumſepta omni fere diligentia ſuperiora ſint. Tentabimus tamen, vtrum tanto viro duce, viae ſemel ab eo apertae inſiſtentes, afferre aliquid valeamus, quod non nudis coniecturis, ſed veterum etiam relationibus conſonet.

Exiſtentia eius probata.

§. II. Extitiſſe eiusmodi philoſophiam circa haec, de quibus loquimur, tempora, veterum de haereſibus in oriente natis narrationes dubitare non ſinunt. Eae enim certi teſtes ſunt, ad eiusmodi philoſophiam, a vetuſtiſſimis in oriente philoſophis acceptam iſtos homines prouocauiſſe. Qua de re imprimis PORPHYRII [c] teſtimonium audiendum eſt, eo minus ſuſpecti, quo minus res eccleſiae Chriſtianae ei curae erant cordique. Ita enim ille: γεγόνασι δὲ κατ' αὐτὸν τῶν Χριστιανῶν πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι αἱρετικοὶ δὲ ἐκ τῆς παλαιᾶς φιλοσοφίας ἀνηγμένοι, οἱ περὶ τὸν Ἀδέλφιον καὶ Ἀκυλῖνον κ. τ. λ. *Erant Chriſtiani eo tempore multi, tum alii, tum haeretici ex antiqua philoſophia egreſſi, Adelphii Aquilinique ſectatores etc.* Quibus verbis clariſſime innuitur, haereticos eius temporis inter Chriſtianos, non tantum antiquae philoſophiae propaginem ſe iactauiſſe, ſed reuera inde ſemina opinionum concepiſſe ſuarum. De philoſophis enim loqui Porphyrium, ex ſequentibus manifeſtum eſt, quibus contemſiſſe eos, Platonem, Zoroaſtris autem, Zoſtriani, Nicothei, Allogenis Meſi auctoritatem crepuiſſe, et tanquam ſectam aliquam philoſophicam confutatos eſſe, ait. Orientis autem ſapientiam eos homines oſtentauiſſe, fragmentum THEODOTI Valentiniani hominis, quod CLEMENTI ALEXANDRINO ſubiungi ſolet, quodque cum FR. COMBEFISII verſione exhibuit IO. ALB. FABRICIVS [d], demonſtrat, quod Valentinianis ſomniis refertum orientalis doctrinae titulum [e] prae ſe fert. Aſt talem hoc fragmentum philoſophiam nobis exhibet, qualem in ſequentibus producemus, quaeque veteres orientis doctrinas, quantum ex iis ad iſta quidem tempora peruenit, male ſana curioſitate ad Chriſtianae religionis traduxit myſteria. Addimus locis his tertium non minus luculentum, probeque notandum, quod ab eiusmodi philoſophi calamo profectus eſt, qui philoſophiae ſuae partem non contemnendam illi doctrinae orientali debuit. EVNAPIVM [f] innuimus, Alexandrinae philoſophiae innutritum, qui poſtquam Soſipatrae a geniis quibusdam, vt ipſe vult, philoſophiam edoctae hiſtoriam enarrauerat, patrem dicit, orauiſſe peregrinos viros, ad genua aduolutum, ederent, qui-

c) In vita Plotini c. 16. p. 118. ed. Fabr.

d) Bibl. Graec. Vol. V. p. 135. Germanice idem fragmentum edidit G. ARNOLDVS haereſiolog. P. IV. p. 41. ſed cum vir doctus a veteris philoſophiae notitia plane non eſſet inſtructus, non poterat non theſauros vendere, qui carbones erant. Meliorem itaque verſionem dedit vir quidam eruditus Vlmae 1701. 4. qui nomen literis his I. G. W. E. M. praefixit. Quem fuiſſe IOANNEM GEORGIVM WACHTERVM, eccleſiaſten Memmingenſem, virum Graece doctiſſimum nos docet Cl. IAC. ERHARDVS in miſcell. de Iubilaeis p. 43.

e) Hunc enim titulum praeſcriptum habet: Ἐκ τῶν ΘΕΟΔΟΤΟΥ καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί.

f) In Aedeſio p. m. 61.

quinam essent: *οἱ δὲ μόλις καὶ βραδέως (δόξαν δὲ ἴσως οὕτω καὶ Θεῷ) παρέφηναν εἶναι τῆς Χαλδαικῆς καλουμένης σοφίας ἐκ ἀμύητοι καὶ τοῦτο δι᾽ αἰνίγματος καὶ κάτω νεύοντες. Illi cunctabundi*, ita pergit, *aegre post aliquam moram (forsan etiam, quod Deo ita visum fuerit) se Chaldaicae philosophiae, quae dicatur, initiatos esse prodiderunt, idque obscurius et demisso vultu.* Quibus verbis satis clare innuitur, fuisse eo tempore sectam quandam philosophicam, quae Chaldaicam atque Orientalem sapientiam iactauerit, eaque mysteria panderit, quae haud contemnendam partem philosophiae Alexandrinae constituebant, licet morosius refragari nolimus contendenti, pleraque in illa Sosipatrae historia fabulam redolere. Nobis enim heic loci sufficit demonstrasse, inualuisse, primis a Christo nato seculis eiusmodi philosophiae orientalis sectam, quae diuinior et augustior reliquis habita fuerit, et dogmata multa ad Alexandrinos philosophos propagauerit, ad quam prouocare potuerit Eunapius.

§. III. Vindicasse sibi hanc sectam Gnosticorum nomen, eo quod sublimiorem ceteris philosophis de Deo deque potestatibus quibusdam siue emanationibus diuinis cognitionem se habere Sectatores eius gloriati sint, doctissimus MOSHEMIVS [g] coniicit, nam, (quod ex sequentibus quoque constabit,) circa diuina eiusmodi totam eorum doctrinam fuisse versatam. Certumque se esse, ait, philosophos hos nomine *γνώσεως* non tum demum doctrinam suam insignire coepisse, postquam Christianam religionem receperant, sed iam antea honoris caussa eam ita nominasse. Tritum enim dudum fuisse inter philosophos hoc vocabulum et ad cognitionem seu contemplationem rerum aeternarum, sublimiorem et ab omni sensu et materia secretarum designandam adhibitum: atqui harum rerum notitiam eximiam hoc genus hominum sibi arrogasse. Recte haec quidem dici, nemo negauerit, qui vetustissimarum haeresium origines paulo curatius habet perspectas. Quamuis enim Gnosticorum appellationem certae tantum haereticorum sectae propriam fuisse, eamque isto nomine ab aliis haereticis se distinxisse tradant Epiphanius, Augustinus, Pseudo-Hieronymus, Auctor Praedestinati et alii, quos magno numero sequuntur recentiores [h], in veterum tamen scriptorum lectione versatum fugere non potest, Gnosticorum nomine omnes propemodum haereses complexos fuisse veteres, qui sublimiorem de Deo et diuinis scientiam iactarent, vnde et Menandrum Simonis discipulum IRENAEVS [i], et Basilidem HIERONYMVS [k], Saturninum EPIPHANIVS [l], Nicolaum quoque PHILASTRIVS [m] Gnosticorum parentem con-

Nomen Gnosticorum sibi vindicat.

g) loc. cit.
h) Vid. quos laudat THOM. ITTIGIVS de haeresiarchis aeui Apost. c. IX. p. 162. seqq.
i) L. III. c. 4.
k) Cat. Scr. eccl. c. 21. p. 87. ed. Fabr.
l) Haeres. XXVII. sect. 1. T. I. p. 102.
m) Haeres. XXXIII. p. 71. ed. Fabr. idem facit IRENAEVS L. III. c. 11. EPIPHAN. haer. XXVI. s. 1.

conſtituunt. Dubitandum quoque non eſt, profluxiſſe hoc nomen non ex Chriſtiana ſed gentili diſciplina, conſiderantibus luculenta duo loca Diui PAVLI, quorum vno [n] diſcipulum Timotheum anthitheſes τῆς ψευδωνύμȣ γνώσεως, auerſari iubet, altero illam falſo iactatam ſublimiorem ſapientiam philoſophiam deceptricem et traditiones humanas atque elementa ſiue principia mundi vocat [o], quibus verbis clare ſatis origines non in ciuitate Chriſti, ſed inter ſeculares homines exortas tangit. Etſi vero, haec ita ſe habere vix dubitandum ſit, non tamen id ita accipiendum eſt, ac ſi orientalis iſta philoſophia domeſticum hoc ſibi nomen adſciuerit. Γνώσεως nomen enim Graecum eſt et a Graecis philoſophis profectum, et in Pythagorae atque Platonis tantum ſchola ad res immateriales et intelligibiles, earumque notitiam, quam metaphyſicam dixit Ariſtoteles, translatum, vt nos alibi docuimus [p] docteque expoſuit IACOBVS THOMASIVS [q]. Ex quo colligimus, Gnoſticorum nomen orientales philoſophos tum demum ſibi vindicaſſe, cum Graeci ad orientalem philoſophiam Pythagorico-Platonicam transferrent, et ex vtraque mixtum metaphyſicae genus exſurgeret: quod non ita longo ante natum Chriſtum tempore eueniſſe, in ſequentibus dicemus. Gnoſticorum vero, id eſt haereticorum vetuſtiſſimorum placita ex hac ſecta profecta eſſe, et ſublimiorem eiusmodi de Deo et emanationibus diuinis atque earundem operibus doctrinam iactauiſſe, laudatum ſupra THEODOTI fragmentum διδασκαλίας ἀνατολικῆς luculenter euincit, et ex tota Gnoſticorum hiſtoria alibi enarranda manifeſtum eſſe putamus.

Origines ſectae Orientalis.

§. IV. Originem vnde haec ſecta ceperit, ex dictis et allatis etiam veterum locis definiendum eſt. Ex oriente enim profectam eſſe non nomen tantum, quod iactabat, oſtendit, ſed locus etiam regionesque orientis, in quibus illa γνῶσις ψευδώνυμος enata eſt, quam Chaldaeam, Perſiam, Syriam, Phoeniciam, Palaeſtinam fuiſſe, eos non latet, qui veterum rerum notitia delectantur. Ex his enim orientis regionibus ad Europaeos quosdam populos, maxime vero ad Aegyptios fuiſſe hanc philoſophiam propagatam, ex iis, quae in fine *primi tomi* de philoſophia Aegyptiaca tempore Graecorum ibi regnantium dicta ſunt, ſatis notum eſſe putamus. Maxime vero Chaldaeam et Perſiam, (quae nomina in philoſophiae hiſtoria idem dicere, et Chaldaeam philoſophiam eſſe, quae inter Perſas illo tempore floruit, ex dictis *tomo primo* de harum gentium philoſophia conſtat) patriam huius philoſophiae recte aſſignari, adducta ſupra Eunapii et Porphyrii loca probant, quorum ille Chaldaicam philoſophiam ſecretiorem initiationibus ſacram, vocat, hic ad Perſarum eos philoſophos prouocaſſe, eorumque auctoritatem, emendicatis

n) I. Tim. VI. 20.
o) Coloſſ. II. 8.
p) Hiſt. de ideis ſect. I. §. 6.
q) Orig. hiſt. phil. et eccleſ. §. 25. ſeqq. p. 21.

dicatis aliquot libris ſpuriis Zoroaſtris, Zoſtriani, Meſi aliorumque nomine ſuperbientibus venditaſſe prodit. Qua in opinione mire confirmamur conuenientia philoſophiae Zoroaſtreae cum hac orientali et Gnoſtica, cuius infra luculentum dabimus ſpecimen. Nulli itaque dubitamus aſſerere, fuiſſe eam propaginem quandam doctrinae Zoroaſtreae, at in peculiares opiniones et mira ſomnia degenerantem, adeoque inter ſectas illas referendam eſſe, quae Orientis incolas vltimis ante N. C. annis in plures opiniones diuiſerunt. Ex his vero clarum quoque eſſe putamus, errare eos, qui ex Platonis ſchola totam hanc Gnoſticorum inſaniam deriuant; cuius opinionis auctores ſunt veteres quidam eccleſiae doctores [r], qui in hos haereticos calamum ſtrinxerunt. Qui cum Platonicam potiſſimum doctrinam didiciſſent, vidiſſentque haud pauca orientalis philoſophiae capita a philoſophis Alexandriae Pythagorico-Platonicam philoſophiam tradentibus, vel ex hac Muſarum ſede per Aſiam ſe diffundentibus fuiſſe recepta, in eam inducti ſunt ſententiam, totam illam errorum foeturam ex Platonica philoſophia pullulauiſſe. Verum deceptos fuiſſe viros optimos ex dictis ſatis conſtat: qui ſi Platonicam philoſophiam cum illorum decretis, quae notiora illis erant, quam nobis, comparauiſſent, vel hos homines ipſos audiuiſſent, facile intellexiſſent, multum inter eorum placita et ſcholae Pythagorico-Platonicae doctrinam eſſe diſcriminis. In quam licet multa poſtea eſſent recepta, tantum tamen abeſt, vt Platonem ſe ſequi philoſophi illi orientales putauerint, vt potius eum faſtidioſe reiecerint, quippe qui, diuinitatis profunditatem praecipiendo non attigiſſet. Teſte enim PORPHYRIO [s] praeceperunt, *Platonem in profunditatem intelligibilis eſſentiae non penetraſſe*, PLOTINVS [ſ] autem Alexandrino contra eos acumine diſputans, eis inanem obiicit iactantiam, *ὡς αὐτοὶ μὲν τὴν νοητὴν φύσιν καταvενοηκότες ἐκείνȣ δὲ (Πλάτωνος) καὶ τῶν ἄλλων τῶν μακαρίων ἀνδρῶν μή· quaſi ipſi quidem intelligibilem naturam cognoſcendo attigerint, Plato autem reliquique beati viri minime.* Nec ad haec demonſtranda alio argumento opus eſt, quam lectione diſputationis illius a PLOTINO [ſſ] contra hos homines ſcriptae, quam *contra Gnoſticos* Porphyrius inſcripſit, in qua luculenter oſtendit: *Eos Platonem non intelligentes, numen quoddam exiſtimaſſe, in quadam quiete in ſe omnia continere, etc. Multa praeterea in Platone interpretando mentiri opinionesque eius in deterius detorquere.* Graui etiam indignatione eos corripit, *quod diuinos viros cauillentur, et conuitiis in Graecos ſua dogmata audientibus confirment, quodque popularem approbationem aucupentur, viros illos vituperando, qui a viris non mediocribus iam multis ſint ſeculis comprobati. Ridiculum porro eſſe* ait, *profiteri, ſe illis eſſe praeſtantiores, cum pleraque corruperint* [t]; cuius a Platone diſ-

r) Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, aliique.

s) loc. cit.

ſ) Ennead. II. L. IX. c. 6. p. 204.

ſſ) loc. cit.

t) loc. citat.

diſſenſus exempla affert pluſcula, quae nobis otium faciunt, ex collatione vtriusque doctrinae diſſenſum inter vtramque oſtendendi [u].

Cum phil. Pyth. Platonica coniuncta.

§. V. Haec licet ita ſe habeant, negandum tamen non eſt, acceſſiſſe quaedam ex philoſophia Pythagorico-Platonica ad hanc philoſophiam orientalem. Id enim non dogmata tantum oſtendunt varia, quae vtrique ſectae communia videntur, ſed PLOTINVS quoque iterum teſtis eſt, qui ita: ὅλως γὰρ αὐτοῖς τὰ μὲν παρὰ Πλάτωνος εἴληπται, τὰ δὲ ὅσα καινοτομοῦσιν, ἵνα ἰδίαν φιλοσοφίαν θῶνται, ταῦτα ἔξω τῆς ἀληθείας εὕρηται. *Certum enim, eos a Platone multa accepiſſe, quae vero noua adiecere, vt propriam philoſophiam conſtituerent, ea extra veritatem eſſe deprehenduntur.* Inter illa refert *dogmata de iudiciis et poenis apud inferos, fluminibus, transmigrationibus in corpora varia, item quod in mundo intelligibili multitudinem ponant, videlicet ipſum ens, et deinde intellectum et poſt haec opificem alium, ipſam ſcilicet animam ſibi ex Timaei verbis vſurpauerint.* Vidiſſe hic hominem Platonicum plus conuenientiae, quam reuera fuit, facile largimur, aſt fuiſſe tamen quaedam Pythagorico-Platonica infarta horum hominum ſyſtemati ex dictis manifeſtum eſt. Quod qua occaſione euenerit, ex iis, quae in *epilogo tomi primi* de philoſophia Aegyptiaca dicta ſunt, diſci poteſt, quae hic omnino repetenda ſunt. Scilicet cum ad iſtum, qui Alexandriae florebat, bonarum literarum mercatum, eruditionis, maxime vero philoſophiae Graecanicae per omnem terrarum orbem celeberrimae cupidi vndique conuolaſſent, et illi quoque, qui de rebus ſacris diuiniſque accuratius inſtrui cupiebant, ad hanc vrbem properarent, in qua pulcherrimam perſonare theologiam, teſte Geographo veteri [x], et AMMIANO MARCELLINO [y], conſtans fama erat, Aegyptii autem ad recipiendas omnium gentium doctrinas de Deo easque cum ſua theologia coniungendas eſſent proniſſimi, ſcholae vero Pythagorico-Platonicae ea eſſet exiſtimatio, vt ſingulari ſapientia de diuinis diſſerere crederetur, non potuere non homines Aſiatici nouandis rebus et opinionibus leuiſſimis ingeniis intenti Alexandriam deferri, vt et ipſi ſacra ibi dogmata diſcerent. Qui cum mirum doctrinarum diuiniorum chaos offenderent, quod canis Hermetis et ſimilibus nominibus turgebat, cumque accepiſſe Chaldaeos ab Aegyptiis ſapientiam ſuam Aegyptios iactantes audirent, domeſtica, ſaltem cognata valde et affinia fuiſſe inueniſſe viſi, manus dabant, et theologiam Alexandrinam ita patriis dogmatibus attemperabant, prout poterant, multa ita efformabant, vt nec Orientalia, nec Aegyptiaca, nec Pythagorico-Platonica manerent integra et incorrupta, ſed ex omnibus noua enaſcerentur placita. Et hac quidem ratione philoſophiam orientalem in Aegyptum perueniſſe, dubium non eſt. Quae cum magnifice de Deo diuiniſque ſtatue-

u) Prolixe et ſolito iudicii acumine ex Plotino hoc demonſtrauit MOSHEMIVS inſt. hiſt. Chriſt. maior. Sec. I. P. II. c. 1. §. 5. p. 5. p. 341. ſeqq.

x) p. 20. ed. Godofr.

y) L. XXI. c. vlt.

ſtatuere, et haud pauca veteribus patriisque, (quorum veros ſenſus nemo tenebat, ſed pro lubitu explicabat quilibet) affinia habere videretur, translata in illud religionum Πανδοχεῖον eſt, ex quo poſtea tantum malorum, velut ex Pandorae pyxide in orbem egreſſum. Certe non Aegyptiacam tantum et Platonicam, ſed et ipſam Iudaicam doctrinam corrupit. Ex hac enim philoſophia Alexandrina, quae ex veteri Aegyptiaca, Orientali, et Pythagorico-Platonica conflata fuit, Cabbalam Iudaeorum exortam et ſpuriam philoſophiam populo Dei obtruſam fuiſſe in *ſequenti libro* demonſtrabimus. Haec vero nos non nuda coniectura ductos aſſerere, ſed rei veritatem teſtem habere, facile ille intelliget, qui IAMBLICHVM [z], diuiniorem Aegyptiorum theologiam exponentem cum philoſophiae orientalis placitis generalioribus comparauerit. Ex Aegypto vero paulo ante reparatae ſalutis tempora Ptolomaei Phyſconis tyrannide eiecti philoſophi Alexandrini cum in Aſia reſediſſent, ſcholasque aperuiſſent, noua inde occaſio enata eſt, philoſophiam orientalem cum Platonica commiſcendi, et hanc genuinam rationem eſſe putamus, cur in philoſophia Alexandrina tot philoſophiae orientalis veſtigia deprehendantur, quae non tam Platonicis, quam ſectae iſti orientali, ſecus, quam plerumque fit, adſcribi debent. Cum vero poſt Plotinum et Porphyrium, intermortuis Gnoſticorum ſectis, intercideret philoſophia orientalis, Alexandrini recipientes, quicquid diuinum in orbe reſonabat, reliquias quoque Chaldaicae iſtius philoſophiae receperunt in tutum, vt ex MARINI [a], teſtimonio eſt maniſeſtiſſimum. Et cum hac quidem ſecta philoſophiam quoque iſtam orientalem et Chaldaicam exſpirauiſſe veriſimile eſt.

Doctrina orientalis philoſophiae de Deo.

§. VI. Fuiſſe hanc philoſophiam orientalem metaphyſicam quandam, ſiue theologiam, mediocriter ad Gnoſticorum deliria, quae illa peperit, attendenti manifeſtum eſt. Quemadmodum enim illa fere omnia in emanationum diuinarum ſerie quadam conſtituenda et ad viſibilis mundi opera applicanda verſabantur, ita dubitandum quoque non eſt, philoſophiam illam orientalem eiusdem argumenti doctrinam exhibuiſſe. Ex iis enim, quae *tomo primo* de barbarica Aſiaticarum gentium philoſophia diſſeruimus, conſtare poteſt, ſyſtema emanatiuum vtramque in ea abſoluiſſe paginam, et rerum omnium ex infinito Deitatis fonte fluentium ſeriem et progreſſum atque alterationem exhibuiſſe. In hoc igitur argumento philoſophia orientalis ſine dubio occupata fuit, et progreſſionem quandam ſiue emanationem virtutum quarundam ſubſtantialium, ex inexhauſta et latente numinis abyſſo per varios ordines, gradus, perfectiones, et eſſentiarum atque virtutum communicationes, vsque ad extremam emanationis lineam, nempe materiam eiusque corticem et ſcorias, malos genios, originemque mali phyſici et moralis explicare anniſa eſt. In hoc enim argumento et Alexandrina philoſophia, & Cabbala Iudaica, & Gno-

z) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. 3. p. 158. ſeqq. a) In vita Procli c. XXVI. p. 60.

ſticorum ſyſtemata multum deſudarunt, quae cum ſuo modo et ratione ex hac ſcaturigine pullulauerint, licet ad alia quoque doctrinarum aedificia, Platonicum ſcilicet, Iudaicum et Chriſtianum eam adplicuerint et accommodauerint; recte inde colligitur, ipſam philoſophiam orientalem talia tradidiſſe. Non prouocabimus iam ad reliquias Gnoſticorum, inter quas THEODOTI eclogae nobis luculentum locum [b] exhibent, ſed teſtem tantum volumus PLOTINVM [c], in eo quidem cum illis conſentientem, quod iuxta ſummam ſyſtematis emanatiui *illuſtrata*, *lumenque poſſidentia ſempiternum*, *deinde ad inferiora id traducant*, improbantem vero, ὅτι αὐτῷ τῷ πλήθει τὴν νοητὴν φύσιν τῇ αἰσθητῇ καὶ ἐλάττον, εἰς ὁμειότητα ἄγοντες, *quod ex ipſa multitudine intelligibilem materiam vſque ad ſenſibilis et deterioris ſimilitudinem deducant.* Quibus verbis demiurgi in hoc ſyſtemate malam quandam et a materia contaminatam naturam habentis opera, mundique productionem vna cum malo tum naturali tum morali exiſtentis tangit. Hunc enim errorem in iis ſibi maxime refutandum ſumſit. Ad ſyſtematis itaque emanatiui indolem reſpicientibus, facile coniici poteſt, quibus partibus ſyſtema hoc metaphyſicae orientalis abſolutum fuerit. Nempe ante omnia, et ante ipſos primos rerum omnium inenarrabiles fontes incomprehenſibilem et ineffabilem paternitatis ſiue deitatis abyſſum poſuerunt, quam cum nec cogitationibus aſſequi ſe poſſe ſperabant, nec profunditatem eius metiri quemquam aſſerebant, ſuper omnia diuina principia collocarunt, et quod infinita et ineffabili profunditate gauderet, abſtractionum ſuarum idolis decepti, mare quoddam fontium omnium diuinorum conſtituerunt. Hic ἄγνωστος πατὴρ THEODOTI [d]; hoc principium primo-prius, quod Alexandrinos ſtatuiſſe *ſectione quinta diximus.* Hic θεὸς εἷς πρὸ τῶν ὄντως ὄντων καὶ τῶν ὅλων ἀρχῶν πρῶτος καὶ τοῦ πρώτου Θεοῦ καὶ βασιλέως ἀκίνητος ἐν μονότητι τῆς ἑαυτοῦ ἑνότητος μένων, *Deus vnus ante principia reuera exiſtentia et ante principia vniuerſalium, prior etiam Deo primo, et rege, immobilis in ſolitudine vnitatis ſuae permanens*, quem praepoſuiſſe omnibus Hermetem mentitur IAMBLICHVS [e]; hoc lumen illud infinitum, Or haënſoph, ex quo principia Cabbaliſtarum Sephirothica effluxerunt; hoc ſilentium illud et profunditas inenarrabilis Menandri, Valentini et reliquorum Gnoſticorum; nam hos omnes eandem ſcholae orientalis diſciplinam ſuo modo recepiſſe, iſta ſatis conuincit nos conſenſio. Nec aliter veteres orientales Zoroaſtrem ſecuti, qui ante Oromasden et Arihmanium, Mithram poſuerunt, ex quo dogmate hanc philoſophiam orientalem fuiſſe exortam poſtea oſtendemus. Cum autem cum omni mundo philoſophante et a reuelatione non colluſtrato [f], ex nihilo nihil fieri haec ſecta ſtatueret, oſtendendum ei erat, qua ratione tum mundus ille inuiſibilis, tum viſibilis, affectuum ſiue paſſionum et malorum turbis repletus, emanatione qua-

b) l. c. p. 141.
c) l. c. p. 201. *d)* p. 139. *e)* loc. cit.
f) Conf. DE BEAVSOBRE hiſt. des Manich. T. II. L. V. c. 2. p. 165. ſeqq.

quadam ita eſſet exortus, vt integra tamen maneret ſummi principii perfectio. Vtrique igitur mundo ſui ordines conſtituendi erant, qui emanationis legibus diſponerentur: illique in duas claſſes diſtribuendi, quarum vna illas virtutes ſubſtantiales, quae intra diuinae perfectionis et eſſentiae naturam comprehenderentur, exhiberet, et quibus plenitudo infinita naturae diuinae abſolueretur, altera extra infiniti πληρώματος naturam progreſſa, finitas res, vsque ad ipſas naturas malas productas complecteretur. Indulſiſſe hos homines nugaces et otioſos ingenio, et mira ſibi entia imaginaria concepiſſe, ex abſtractionibus formata, dubitari non poteſt, aſt formaſſe tamen ſibi haec principia emanatiua, ex infinito Deitatis fonte progreſſa, tanquam res quaſdam vel virtutes diuinas, non diuinitatem tantum, ſed et ſubſtantiam quandam in prima omnium οὐσίᾳ radicatam habentes, quaecunque de illis narrationes hodie ſuppetunt, confirmant. Quales enim Cabbaliſticae Sephiroth ſunt, qualia item Platonica principia diuinitatis, talia iſta principia diuina in hac philoſophia orientali fuiſſe, ex concordia harum doctrinarum iure quodam concludimus. Adhibita ab illis hominibus, cum Graeco idiomate myſteria ſua pandere coepiſſent, vox αἰὼν, vnde decantatiſſimae Gnoſticorum aeones in pleromate diuinitatis poſtea perſonuerunt. Huic voci quam poteſtatem philoſophi orientales ſubiecerint, in tanto monumentorum veterum defectu et iactura accurate quidem et ſine contradictionis metu definiri non poteſt; quae cauſſa fuit, cur in tot diuerſas de eius ſignificatione opiniones pertracti ſint ſcriptores [g]. Hoc tamen certum eſſe putamus, quaecunque demum vocis origo fuerit, deſignari ea illas virtutes ſubſtantiales, quae ex Deo egreſſae et emanantes diuinam quidem naturam et eſſentiam habent, at ſuo tamen modo et peculiari quadam exiſtendi ratione a ſuo fonte diuerſam; quas αἰώνων nomine indigitarunt, quod intellectualem immortalemque et temporis ex mutatione ſucceſſiui expertem naturam haberent [h]; in qua interpretatione vocis huius ὁμοψήφους habemus viros celeberrimos Is. de Beavsobre [i] et Io. Lavr. Moshemivm [k]. Nam plus velle hanc vocem, quam nuda attributa, ex inductione exemplorum huius vocis facile demonſtrari poteſt, licet fatendum, ad angelos quoque et finitos ſpiritus paſſim hanc vocem tranſlatam fuiſſe [l]. Quod tamen factum eſſe tantum κατ' ἀναλογίαν ex eo manifeſtum eſt, quod aeones proprie intra pleromatis diuini naturam

g) Praecipuas vocabuli huius ſignificationes enarrat Io. Damascenvs de orthodoxa fide L. II. c. 1. T. I. p. 153. Ex recentioribus Iac. Basnage Hiſtor. Iud. L. III. c. 28. §. 13. p. 732. recte vidit aeonas Gnoſticorum cum Sephiris Cabbaliſtarum idem eſſe, obſeruauitque in fragmento Sanchuniathonis hanc vocem iam adhibitam eſſe, ex quo tamen nondum ſequi putamus, fuiſſe hoc nomen Phoenicium, cum coniiciatur, non ſine veriſimilitudine, hoc fragmentum ex horum philoſophorum officina prodiiſſe.

h) Rationem hanc poteſtatemque vocis αἰὼν demonſtrauimus in Tempe Heluet. T. II. Sect. I. obſ. 4. p. 66.

i) l. c. p. 574.

k) Inſtit. hiſt. Chriſt. mai. Sec. I. P. II. c. 1. p. 143. ſeqq. add. Svicer. theſ. T. I. p. 141. Petav. dogm. theol. L. III. c. 5. §. 6. ſeqq. Massvetvs et Grabivs ad Irenaeum.

l) Grabivs l. c. p. 9.

ram in ſyſtemate orientali comprehendantur. Aeones itaque, et principia ſubſtantialia ex Deo emanantia et in plenitudine diuinitatis comprehenſa, idem ſunt; et plus volunt, quam ſimplices modi diuinae naturae, adeoque non probandi ſunt viri docti, qui ſupremi numinis perfectiones, decreta et actiones ab his hominibus perſonarum habitu deſcriptas coniiciunt, et notiones quasdam atque ideas Platonicas in intellectu diuino intelligi ſtatuunt [m]. Hi enim ex eo ſatis refutantur, quod ex his aeonibus progreſſus demiurgus, mundus, homo, materia dicatur. Deos melius dixeris, ſed ita cum primo fonte connexos, vt vnam plenitudinem conſtituant; qua ferme ratione Platonem et ſequaces multos in intellectu diuino ideas, velut ȣσίας αὐτὰς καθ ἁυτὰς poſuiſſe, ſuo loco euicimus. Quod ſi quis huic explicationi obiiciat, ne ſic quidem conſtare perſpicue, quid iſtis aeonibus hi homines ſibi voluerint, transſcribenda erit culpa in ingenia illorum hominum fanatica et delira, quae perſpicuis notionibus caruerunt, et contentos nos eſſe oportet eo, quod ſciamus, principia illa diuina ſignificari iſta voce, quae ex Deitatis fonte effluxere, et tamen in eius ambitu contenta ſuam peculiarem indolem, naturam et ordinem ſeruauerunt. Cum autem, vt mundus cum ſpiritualis tum materialis ex iſta emanatione fontis infiniti exſurgeret, virtutes duorum generum requirerentur, quarum illae agendo, hae recipiendo vel quaſi patiendo, ad prorogandam latiusque extendendam emanationis virtutem concurrerent, vſi philoſophi hi ſuarum regionum methodo emblematica, ſexum maſculinum atque femininum in his aeonibus excogitarunt, ex quorum concurſu tandem mundus inuiſibilis et ſpiritualis conſtitutus eſſet.

Doctrina orientalis de mundo viſibili.

§. VII. His poſitis de viſibilis quoque mundi origine, et naturis quae in illo eſſent, deque mali, quod in illo regnaret, ortu et fine, erat ediſſerendum, quas quaeſtiones ab antiquiſſimis temporibus barbararum gentium ingenia valde excruciaſſe, ex hiſtoria philoſophiae barbaricae ſuo loco enarrata notum eſt [n]. Cui nodo vel ſoluendo vel ſecando ratio ſyſtematis emanatiui adhibita, quam totam hanc deliram philoſophiam peperiſſe ſumus perſuaſiſſimi: nempe, axioma hoc: Quo magis emanans a fonte ſuo ſecedit, eo deterioris illud fieri atque impurioris naturae, eo craſſiori ſtipari congerie, vt lumen a ſplendidiſſimo igne in longinquum proiectum infirmius fit, et tenebris magis ſemper miſcetur, donec vix luminis aliqua remaneant veſtigia. Hoc canone poſito, quem clauem quoque eſſe philoſophiae Cabbaliſticae in ſequentibus luculenter demonſtrabimus, porro ſtatuebant, aeonum vel virtutum eiusmodi ſiue vnam ſiue aliquas ex plenitudinis diuinae circulo longius progreſſas, a perfectione ſua deſciuiſſe, et ita deſtitutas diuinis perfectionibus de condendo nouo ſibi regno cogitaſſe: factumque eſſe ex iis demiurgum, qui cum ſpiritualia non haberet

m) CAMPEG. VITRINGA Obſ. SS. L. I. c. 2. p. 130. BASNAGE l. c. SOVVERAIN. Plat. devoilé c. VIII. p. 68.

n) Conf. quae ex veteribus affert MOSHEM. l. c. §. 8. p. 140.

ret pura, sed coarctata magis et in materiam coëuntia, et infinitatem atque diuinitatem amittentia, ex his mundum hunc fabricauerit, illique alias potentias substantiales, ex reliquiis pristinae originis ex se productas praefecerit. Qui demiurgus et ministri eius atque angelicum diuini pleromatis indolem et naturam amisissent, et qui ab eis conditus erat, mundus materialis crassusque factus esset, quin ex eius scoriis atque eluuie corticeque pessimae quaedam virtutes siue mali quidam daemones exorti essent, repletum fuisse hunc mundum malo physico et morali, passionibus, et turbis atque infinitis calamitatibus plenum, hincque mali originem esse deriuandam, quod in animum quoque hominis redundauerit, licet ipse meliorem quoque naturam a diuinis principiis, non vero ab istis conditoribus materiae accepisset. Ex quibus omnibus sequebatur, relucere quidem in mundo magnam primi fontis imaginem et bonitatem ex supremo oceano effluentem, ast cum nimis longe ab eo, emanationis conditione, remotus materialis factus esset, non potuisse non tot mala moralia et naturalia mundo inesse, nec potuisse supremi numinis benignitatem illis satis mederi, cum ineuitabilia prorsus sint, et emanationis necessitate eueniant.

§. VIII. Vt vero ex hac miseriarum catena hominem reuocarent, corporis odium sapienti commendabant, et a sentiendi eum facultate ad rationis vsum reuocabant, et per varios ascensionum spiritualium gradus ad Deum extollere se iubebant, vtque facilior fieret a malis istis potestatibus et fatali nascendi in hoc mundo necessitate ad primum beatitatis et perfectionis diuinae atque summae fontem reditus, contemplationes, poenitentias, purgationes, cruciatus et exercitationes philosophicas iniungebant [o], quibus a delictorum scabie et peccandi impuritate ad praestantiorem naturam animus extolleretur. Qui cum totus ita purgari non posset, varias post mortem purgationes necessarias esse, et non tantum reuolutionibus, sed cruciatibus quoque ab illuuie inhaerente, eum eluendum dicebant, donec ad supremum fontem reductus plenis beatitatis praemiis potiatur. Esse porro hanc emanationum diuinarum seriem in variis potentiarum spiritualium ordinibus conspicuam, quae quo longius recedant a fonte primo, eo deteriores fiant, et materiales magis atque concretae, sed et inde peioris et malignae indolis, indeque et morbos, et tempestates et his similia, quae mundum turbant, ab his potestatibus impuris oriri. Ast et incantationibus, quibus superiores potestates prouocentur, eas posse abigi [p], et fore tandem, vt vincente boni natura malum, et eluta quasi mundi materialis colluuie et inquinamentis, tandem res omnes ad pristinum, ex quo effluxerunt, infinitae plenitudinis circulum, redeant.

Doctrina moralis orientalium.

§. IX.

o) PLOTINVS l. c. p. 203.

p) Ibid. p. 212.

Diſcordia ſectarum ex ea ortarum.

§. IX. Fuiſſe haec primaria philoſophiae orientalis capita, in quibus pleraeque, quae ex illa egreſſae ſunt, ſectae conſpirauerint, facile ex inductione dogmatum eorum, quae in illis hodie inueniuntur, demonſtrari poſſet, niſi limites nobis poſiti obſiſterent. Certe omnium haereſium, quae Gnoſticae dicuntur, hae communes doctrinae ſunt, multa ex illis recepit Cabbaliſtica philoſophia, multa Alexandrina. Verum in applicatione ſpeciali infinitae ortae ſunt diſcordiae. Quarum duae potiſſimum cauſſae aſſignari poſſunt. Prima in humani intellectus natura recte ponitur, qui cum de rebus abſtractis et iudicandi tantum facultate definiendis cogitat, in praeceps abripitur, vbi imaginationis oeſtro, ingeniique foecunditate agitur in transuerſum. Id his hominibus euenit: qui cum imperſcrutabilia mundi ſpiritualis myſteria detegere cuperent, et de diuinis et abſtractis notionibus diſſerere auderent, imaginationis regimini more gentium orientalium ſe permittentes miſcuerunt omnia, et prout quis ingenio erat foecundior, ita noua vocabula, nouum ordinem, nouas poteſtates excogitabat, et ſyſtemati friuolo et ratione ſana deſtituto ſuppetias ferre tentabat, ita vero innumera opinionum diuerſiſſimarum monſtra introducebantur. Altera vero cauſſa ex applicatione philoſophiae orientalis ad alia ſyſtemata deriuanda eſt. Scilicet multi ex his, qui hanc philoſophandi viam latiſſime in oriente regnantem ingreſſi erant, cum religionem Chriſtianam et doctrinae pulchritudine et miraculorum gloria radios vndiquaque ſpargentem cernerent, non inuiti quidem ad eam accedebant, ſuae vero philoſophiae illam attemperabant, rati, Chriſtum eiusmodi aeona fuiſſe, nec Paracletum aliud indicare, homines vero idiotas, quales Apoſtolos et doctores Chriſtianos videbant, a literatura ſeculi imparatos, non recte intellexiſſe haec myſteria, adeoque ad perfectiorem γνῶσιν ea eſſe emendanda. Quo poſito, quo quis erat ingenioſior, eo monſtroſius ſyſtema produxit, qua in re exemplum praeiuiſſe reliquis Simonem Magum, ex hac ſecta orientali philoſophum veteres teſtantur. Inde horrenda illa doctrinarum aedificia conflata ſunt, quae haereticis tribuunt Irenaeus, Epiphanius, Philaſtrius aliique, quanquam dubitandum non ſit, nec pios doctores, huius philoſophiae imperitos, ſatis ea intellexiſſe, nec ſciuiſſe ſatis ipſos haereticos quae vellent. Qua de re cum infinita fere dici poſſint, ea nobis, quibus alia ſectanda ſunt, ad hiſtoriae ſacrae ſcriptores, et imprimis haereſiologos remittenda ſunt. Eadem fere ratione factum, cum haec philoſophia in Aegyptum perueniret, et ab Alexandrinis quoque philoſophis ex parte reciperetur, vt ſyſtemati Pythagorico-Platonico infarta valde ab orientis doctrinis deficeret: Idem etiam accidit, vbi a Iudaeis ad dogmata ſua applicata, Cabbaliſticam philoſophiam nouo iterum et peculiari habitu exornatam genuiſſet. Nec dubium eſt, alibi quoque idem eueniſſe, quod quidem, deficientibus veterum monumentis hodie definiri non poteſt. Quantacunque vero illa diſcordia fuerit, patebit tamen excol-

collatione omnium, ſublatis ſpecialibus et domeſticis, in illis, quae ſupra expoſuimus, capitibus vbique philoſophos hos conſpirauiſſe.

§. X. Ex dictis iam ſatis luculenter patere putamus, non erraſſe nos, quod philoſophiam hanc orientalem, quam Chaldaicam vocat Eunapius, quamque ad Zoroaſtrem prouocauiſſe Porphyrius teſtatur, eſſe propaginem theologiae Zoroaſtreae in oriente circa ſecula Chriſtum natum proxime antecedentia et ſequentia late diffuſae, dixerimus. Nam vt taceamus, aliam cauſſam vix poſſe afferri, cur vetuſtiſſimorum philoſophorum Chaldaeorum, et Perſarum libros ſuppoſititiis foetibus ſibi vindicauerint, vt auctor eſt PORPHYRIVS [q] ipſe Zoroaſtreae doctrinae ita comparatae ſunt, vt eandem fere nobis doctrinae efforment imaginem. Quam vt lectoris commodo, ex prolixa illa *ſuperioris tomi* tractatione hic in breuem contrahamus ſummam, vt cum data philoſophiae huius orientalis delineatione queat comparari, ecce tradidit Zoroaſtrea diſciplina, ex vno principio infinito et aeterno principiis duobus ſummis priore effluxiſſe omnia modo legeue emanationis, hancque emanationem eſſe perfectiſſimam, puram et actiuam, adeoque naturam ſummi fontis eſſe ignem intellectualem, perfectiſſimum, puriſſimum; ex eo igne emanaſſe omnia materialia atque immaterialia, ita tamen, vt duo quaſi mundi principiorum orti ſint, quorum vnus, puram lucem ſeruauerit, alter longius a fonte luminis infiniti recedens, tenebras receperit, et materialis factus ſit. Illius emanationes particulares quo fonti propiores ſint, eo puriores eſſe et diuiniores, igneas, lucidas, adeoque ſpiritus et Deos ex ſe gignere et diuerſis potentiis actiuis et paſſiuis producere, adeoque Deos igneae naturae eſſe, quae vi naturae ſuae omnia moueant. Quae vero a fonte lucis longius diſtent, ſemper magis inde tenebrarum naturam recipere, luceque, calore, et motu priuari, indeque ortam tandem emanationis lege materiam tenebraſque, et cum his malum, quod Arihmanio non Oromaſdi adſcribendum. Hinc vero et calamitatum et malorum originem deriuandam eſſe, indeque neceſſariam eſſe pugnam inter tenebras et lucem, vt perpetua agitatione materia reddita ſpiritualis, lucida et actiua, tandem in Mithram, igneum illum et puriſſimum lucis fontem redire, ſicque ſublato in terris malo felicitas exoptatiſſima hominibus reſtitui queat. Eſſe hunc philoſophicum ſenſum Zoroaſtreae theologiae demtis ſymbolis orientalibus ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus. Idem doceri poſſet de animae reditu, purgatione et felicitate futura, niſi breues eſſe vellemus. Aſt eadem veſtigia in philoſophiae orientalis delineatione deprehendimus, quam cum ex Chaldaea atque Perſia egreſſam fuiſſe veteres teſtentur, quid porro dubitabimus, eam Zoroaſtreae diſciplinae typum quendam, licet valde adulteratum mutatumque exhibuiſſe?

Philoſophia orientalis ex Zoroaſtrea.

§. XI. Quamuis autem ea, quae hactenus de philoſophiae orientalis origine atque indole diximus, lucem multam veterum haereſium, itemque ſecta-

Difficultates in hiſt. or.

q) loc. cit.

sectarum, quae cum orientis philosophis congressae sunt commixtaeque, historiae foenerantur, fatendum tamen, pauca ea esse et admodum obscura, et nondum totam eam in luce ponere apta, idque optari magis posse quam sperari. Certi enim fontes, ex quibus de horum philosophorum sententiis notitia hauriri queat, nobis desunt, et deperditi libri eorum omnes, imprimis suppositìtii illi, quos ad Zoroastrem, Zostrianum, Mesum, Allogenem referebant, quosque placita eorum continuisse nulli dubitamus. Immo si suppeterent, coniiciendum tamen est, multa nos offensuros esse obscura, non intelligenda, vocesque sine sono et mente, symbola de rebus omnem imaginem fugientibus materialia, metaphysicam symbolicam sine claue, sine interprete: quae mera nobis aenigmata polliceri, quilibet intelligit. Quo magis enim imaginationis extra orbitam vagantis somnia afferuntur, eo magis tenebrae cumulantur, et certa impeditur notitia. Dubium quoque non est, non satis intellexisse discipulos mentem magistrorum, ex orientis methodo impropria et symbolica dicendi ratione vtentium, et quae illi subtiliter et abstractionibus adhibitis dixissent, in deteriorem et physicum quendam sensum traxisse. His accedunt formulae Asiaticae, grandiloquae, ab vsu dicendi communi remotae, indeque obscurae, ratio quoque philosophandi a Graecanica, cui adsueti fuere omnes, qui de hac philosophia disseruerunt, longe distans et remota, et insueta mentibus hominum Europaeorum: transsumta multa in hoc systema ex aliis systematibus maleque applicata et consarcinata, intrusa multa, quae prorsus non cohaerent, et insuperabiles obscuritates, nisi a genuinis et domesticis separentur, pariunt, in quibus vero aliena a propriis distinguere fere impossibile: discordiae porro haereticorum ex hac orientali philosophia progressorum, et propria sibi doctrinarum aedificia extruentium, quae impediunt, quo minus, quid commune fuerit omnibus, qui singulis innouatum, intelligamus. Nec a veteribus nec a recentioribus lux multa expectari potest. Qui enim contra haereticos huius philosophiae sectatores calamum strinxerunt, cum orientalem philosophiam non intelligerent, eam ex Graecanicae philosophiae, maxime Platonicae, praeceptis explicantes falsos subinde ei attribuerunt sensus, sane parum attulerunt, quod veri speciem prae se ferat, etiamsi de fide eorum bona in referendis, odioque et inuidia non euertendis haereticorum opinionibus, non dubitemus, cuius tamen in vno alteroue dubitationis caussam satis grauem esse, norunt qui veteris ecclesiae doctorum chartas attenta et praeiudicio non occupata mentis acie euoluerunt. Parum vero auxilii a recentioribus tantum non omnibus expectandum est, qui Platonicam cum orientali philosophia confundentes, vel praeconceptis opinionibus seruientes quadrata saepe miscuere rotundis. Quare si in tantis tenebris nos quoque cespitauerimus, veniam nobis dabit lector feliciorem Oedipum requirentibus.

* *

LIBER SECVNDVS
DE
PHILOSOPHIA IVDAEORVM.

CAPVT PRIMVM
DE PHILOSOPHIA IVDAICA A TEMPORE REDITVS EX CAPTIVITATE BABYLONICA VSQVE AD EXCIDIVM HIEROSOLYMARVM.

§. I.

Philoſophia Hebraeorum poſt captiuitatem Babylonicam nulla.

Ex gentilium philoſophorum ſcholis ad Iudaicae gentis in enarrandis philoſophiae fatis progredimur cathedras, cuius initia eruditionis atque ſapientiae in *tomo primo* ita enarrauimus, vt eius hiſtoria exponeretur, quamdiu in regione ſua ſibi viuens, αὐτοκρατείᾳ peculiari gauiſa eſt. Quam perduraſſe vsque ad captiuitatem Babylonicam, qua diſperſa tota fere natio in peregrinas terras translocata eſt, et populus Hebraeus ſiue Iſraëliticus eſſe deſiit, ex ſacris oraculis [a], quae gentis huius nobis fata pandunt, notum eſt. Ex eo enim tempore, quo diuturna ſede inter Chaldaeos Perſasque detenti tandem ad patrios fumos redierunt, non Hebraeorum porro nomen illis datum eſt, ſed Iudaeorum, eo quod diſperſis decem tribubus, quae Iſraëlitarum populum conſtituebant, pauci ex iis cum tribu Iudae et Ephraimi in Palaeſtinam reducti fuerint. Hebraeorum itaque ſapientiae vt locum porro in hiſtoria philoſophiae quaeramus, cauſſa nulla eſt: cum fata decem tribuum, loca, regimen, mores, ſtudia nos plane lateant. Quicquid enim de his Iſraëlitarum poſt diſperſionem inter gentes rebus coniiciunt viri docti, incertum prorſus eſt, nec nos morari aptum, eo quod ad noſtri inſtituti limites non pertineat. Quare adeundi ſunt viri docti, qui Hebraeorum hiſtoriam expoſuerunt, Iac. Basnagivs [b] et Io. Fr. Bvddevs [c], maxime vero Hermannvs Witsivs [d], iis, qui plura de hac re noſſe cupiunt. Nos pro ſcopi noſtri ratione hoc ex infinitis, quae dici poſſent, notamus, non poſſe euinci, vel leui etiam veriſimilitudine oſtendi, tribus decem ab Aſſyriae rege in captiuitatem deportatas, quibus ſedes datae ſunt Chalach, Chabor, fluuius Gozan et vr-

a) II Reg. XVII. 6.
b) Hiſt. Iud. L. VII. c. 4. p. 62. ſeqq. ed. rec.
c) Hiſt. eccleſ. V.T. T. II. p. 523. ſeqq.
d) In δεκαφύλῳ Aegyptiacis addito.

bes Mediae, incerta hodie loca [e], peculiarem rempublicam constituisse, et seruauisse patrios mores, instituta et sapientiam, adeoque de eorum quoque placitis et doctrinis nihil posse statui. Cuius licet contrarium nobis persuaderi cupiat nugator, qui quartum ESRAE [f] librum supposuit, narrando: Decem tribus, a Salmanasare rege Assyriorum trans fluuium in alienam terram deductas, communi consilio decreuisse, se a vulgo gentium subducere, et proficisci in vlteriorem regionem humano generi nunquam habitatam, et seruare ibi consuetudines legemque, quas in patria neglexissent, per angustos itaque introitus fluminis Euphratis ingressas, miraculo cohibitis, donec transiissent, vndis confectoque longo anni vnius et dimidii itinere, in regionem Arsareth delatas esse ibique consedisse; fabulam tamen esse, ignotus locus, et affictum ab ineptiente Iudaeo miraculum satis prodit, indignaeque sunt nugae, quas prolixe refutemus, cum eas recitasse, sit refutasse [g]. Omnis enim harum coloniarum historia nos latet, dubiumque vix est, praeter paucos illos, ex fece vulgi, quos in terra sua reliquit victor, quique vel Samaritanis postea vel Iudaeis admixti sunt, et praeter eos, qui cum Iudaeis ex captiuitate redierunt, colonos hos Israëlitas inter gentes Assyriae Mediaeque dispersos eorumque ciuitatibus additos tot passos esse mutationes, monarchiis Assyriorum, Medorum et Persarum magnis reuolutionibus concussis, vt origines pristinae plane perierint, nec possint hodie detegi, adeoque de eorum quoque doctrina non dari posse tractationem [h]. Nec nos mouent ea, quae ex recutitorum gente vir eruditus MENASSE BEN ISRAEL orbi de residuis decem tribubus, earumque legibus et placitis persuadere conatus est, vsus relatione Iudaei Lusitani R. AARONIS LEVITAE, qui ANTONII MONTEZINII nomine innotuit, et ex America redux Menassi se decem tribus inuenisse, narrauit. Quam *spem Israëlis* peculiari libello [i] genti suae praedicauit Menasses, praeter narrantis fidem ad conuenientiam legum, doctrinarum et consuetudinum populorum Americanorum cum Hebraeis prouocans [k]; quem fidem inuenisse, non apud leuis tantum ingenii contribules suos, sed et apud quosdam Christianorum, merito miramur [l]. Nam et falsitatis notas omnes in fronte gerit relatio Monteziniana [m], et, quam crepat doctor Iudaeus, conuenientia inter doctrinas ritusque Americanos et Hebraeos nulla prorsus est, resque habet, ab innumeris fere annis inter gentes receptas, nec ab Hebraeis trans-

e) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. III. c. 14. p. m. 220.

f) c. XIII. 40. seq.

g) Conf. tamen WITSIVS l. c. c. 4. §. 7. pag. 343.

h) Conf. quae docte monet Io. IAC. SCHVDTIVS Memor. Iud. P. I. L. V. c. 15. p. 513.

i) Amstelod. 1650. 12.

k) p. 28. seqq.

l) Historiam controuersiae enarrant FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. I. p. 17. seqq. IO. CHR. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 125. P. II. p. 1091. I. I. SCHVDT. l. c. p. 519.

m) Demonstrauit id TH. SPIZELIVS in eleuatione relationis Montezinianae de repertis in America tribubus Israëliticis Bas. 1661. tota relatio ex fabula de fluuio Sabbathico conficta est, de qua vide NIC. FVLLERVM Miscell. L. I. c. 9. p. m. 57.

transſumtas, quales ſunt ignis ſacer a Mexicanis Peruaniſque adhibitus, dies ſeptimus cultui diuino ſacer, reliquiaeque notitiae alicuius de creatione, diluuio, ſimilibusque. Populos enim complures, Hebraeorum commercio nunquam notos ignem ſacrum aluiſſe [n], Sabbathumque aliquod ſeruauiſſe [o], veterum rerum gnaros non latet. Creationis autem et diluuii aliquam traditionem apud eas quoque gentes ſuperfuiſſe, ad quas nunquam tribus Iſraëliticas acceſſiſſe conſtat, ex iis teſtimoniis liquet, quae collegere viri docti, vt conuenientiam traditionis vniuerſalis cum reuelatis doctrinis demonſtrarent [p]. Ex quibus ſatis conſtat, hiſtoriam doctrinae harum tribuum non poſſe a nobis poſtulari.

Philoſophia Iudaica quo ſenſu dicatur?

§. II. De philoſophia vero Iudaeorum tractaturis mox in limine lector monendus eſt, ne vocis in alienum a propria ſignificatione ſenſum detortae vſu decipiatur, attendendum ad id eſſe, quod *tomo primo* de philoſophia Hebraeorum monuimus, habuiſſe quidem gentem ſacram vates diuino lumine colluſtratos, politicaeque prudentiae inſtructos viros vere magnos, oeconomos optime inſtructos, viroſque doctiſſimos, ea eruditione, quae in hac gente floruit, ornatos, non vero philoſophos eo ſenſu, quo vocem hactenus adhibuimus. Fere enim idem quoque in Iudaicae ſapientiae hiſtoria obſeruandum eſt, in qua qui philoſophos proprie dictos quaeret, oleum is perdet atque operam. Etſi enim non defuere inter Iudaeos viri, quibus ex meliore luto finxit praecordia Titan, gentis tamen conſuetudine, ingeniis moribusque effectum eſt, vt parum inter eos inueniatur, philoſophiae nomine dignum, et non res modo ipſae, circa quas verſata eſt eruditio Iudaica, neſcio quas nugas humani ingenii nulla ratione ſuffultas, nullo reuelationis teſtimonio commendabiles exhibeant, ſed modus quoque docendi traditiuus, et rationi prorſus inimicus omne examen philoſophicum reiiciat. Si itaque philoſophiae vocabulum arctis propriiſque ſignificationis verae limitibus premitur, abiici et praetermitti tota de philoſophia Iudaica tractatio poſſet, lectorque ad eos ablegari, qui religionis, morum, conſuetudinum, traditionum Iudaicarum exponere ſolent hiſtoriam [q], ad ea fere omnia redeunt, quae in philoſophiae Iudaicae enarratione exponi ſolent. Verum recedendum pauliſper eſt a ſtrictiori vocis ſenſu, nec omittenda in hiſtoria philoſophica vniuerſali Iudaicae religionis et eruditionis hiſtoria, eo quod Iudaeorum, quae in Aegypto reſedit, coloniae res arcte cohaerent cum philoſophia illius religionis, et omitti non poſſunt, niſi magnam in philoſophica

n) Conf. Io. Gottl. Bohnivs de igne gentilium ſacro in Iſraëlitarum ſacra iniurio.

o) Vid. B. I. I. Syrbii diſſ. de Sabbatho gentili, nuper in Tempe Heluetica recuſa.

p) Auctores Britanni Hiſt. vniu. Intr. p. 3. ſeq. Hiſt. de la phil. payenne T. I. p. 231. Hvet. Qq. Alnet. L. I. c. 5. p. m. 109. Demonſtrat. Euang. Prop. IV. c. 10. §. 6. p. 154. ed. rec.

q) Pertinent huc Io. a Lent. moderna theologia Iudaica, Iac. Frid. Reimmanni introduct. in hiſt. theol. Iudaicae, Io. Bened. Carpzovii Introd. in theologiam Iudaicam, Eisenmengeri Iudaiſmus detectus, I. H. Maii theologia Iudaica et his ſimiles, qui doctrinam Iudaeorum ſacram enarrarunt, de quibus infra dicendum.

phica historia lacunam intactam praetermittamus, sectae vero Iudaeorum in Palaestina obortae huc quodammodo pertinent, certe philosophicae historiae multam lucem foenerantur, et sapientiae atque stultitiae humani ingenii in hac gente historia non potest sine earum cognitione detegi. Maxime vero Cabbalistica philosophia huc referenda est, quae in Aegypto gentilibus originibus vsa, monstrum illud philosophicum, quod ex Aegyptiaca, orientali et Pythagorico-Platonica philosophia enatum est, ad Iudaeorum colonias deduxit, cuius historia adeo arcte cohaeret cum fatis eruditionis Iudaicae, vt separari neutiquam queant. Paulo itaque laxiori ambitu definiendus in hac tractatione campus ille est, quem emetiendum nobis proponimus, respiciendumque ad totam gentis recutitae eruditionem et doctrinam: quae cum sero satis Graecanicam philosophiam degustauerit, ad nostra vsque tempora historiae filum deducendum est, vt vna serie Iudaicae philosophiae, vel, si mauis, eruditionis historiam, difficulter diuellendam, lector habeat. Sic enim in sequentibus ad Saracenorum et Christianorum philosophiam inoffenso magis pede progredi licebit, suaque omnia sede locoque inueniri poterunt. Ita vero in hoc saxo voluendo versabimur, vt fata doctrinae Iudaicae a captiuitate Babylonica ad excidium Hierosolymitanum, et solutam rempublicam; tum eius historiam a captis Hierosolymis ad recentiora tempora enarremus, et placita Iudaeorum tum exoterica, tum esoterica, quantum ex iis ad philosophiam referri potest, exhibeamus et explicemus [r].

Viri sapientes inter Iudaeos post captiuitatem Babylonicam.

§. III. Redux ex captiuitate Babylonica populus Iudaicus cum resuscitandae ex cineribus atque ruderibus vrbis veniam a Persarum monarcha accepisset, et in noua foedera coiret sanctae gentis respublica, non caruit viris prudentibus et sapientia domestica inclytis, quos diuina excitauit prouidentia, vt collapsum cultum diuinum restituerent, et ad reuelationis diuinae legisque normam ad primam integritatem reuocarent, voluntatem Numinis summi reducto ex seruitute populo explicarent, prudentiaque ciuili nouam ciuitatem in diuersam a priori faciem coituram sapienter disponerent, et ita felicitatem per tot annos exulantem Iudaeorum nationi redderent. Inter hos viros magnos maxime inclaruerunt Esdras, Haggaeus, Zacharias, Malachias, et principes populi Zorobabel, Nehemias, Saalthiel aliique; quos partim reuelationis diuinae et vaticiniorum lumine illustres, partim prudentiae ciuilis perspicacia sapientissimos fuisse, nemo negabit, qui sacrae historiae non plane est imperitus: philosophorum vero eos choro intrudere non licet, quod nihil minus, quam philosophia, scientiae habitu exornata illis curae fuit. Aliud enim vatem esse aliud imperantem vel

r) Scriptores huc facientes magno numero enarrat Io. Chr. Wolfius Bibl. Hebr. P. II. L. IV. f. 12. p. 1074. seqq. Maxime huc pertinet viri summi Io. Fr. Buddei introd. ad historiam philosophiae Hebraeorum cum additionibus et illustrationibus recusa Hal. Sax. 1720. 8. Plus promittunt, quam praestant Io. Braunii exerc. II. de sapientia vet. Hebraeor. SS. select. Sect. V. p. 540. seqq.

vel magiſtratum, aliud philoſophum, facile quilibet intelligit. Sacri itaque annales illis adeundi ſunt, qui ſanctorum virorum hiſtoriam noſſe cupiunt [s]. Nec alio loco Eſdras ponendus eſt, quem eruditorum ſui temporis facile principem in gente ſua fuiſſe veterum Iudaeorum monumenta tradunt, *ſcribamque velocem in lege Moyſis* [t], id eſt, legis diuinae interpretem doctiſſimum vocant. Cuius in interpretatione diuinorum oraculorum tantam fuiſſe eruditionem Iudaei iactant, vt prophetis ſui temporis eum anteponant, et cum Moſe eum conferant, dignumque fuiſſe, perhibeant, vt lex per manum eius traderetur, niſi Moſes eum praeueniſſet [u]. Nec alia forte cauſſa eſt, cur conſeſſui illi magno, qui ſynagoga magna Iudaeis dici ſolet, quemque a ſynedrio magno diſtinguunt, praefuiſſe dicatur [x], et cur fabulis et commentis Eſdrae hiſtoriam onerent [y]. Cui quidem teſtimonio fidem denegandam eſſe omnem non putamus, nec vocandam in dubium Eſdrae eruditionem credimus, quamuis non certo ſatis fundamento niti videantur, quae pro ſynagogae magnae veritate et auctoritate Maſorae, quam Eſdra duce confeciſſe dicitur, BVXTORFIVS et aſſeclae diſputauerunt [z]: ex eo tamen criticum quidem, at non philoſophum exſculpi poſſe quilibet videt. Quare recte quidem faciunt, qui eruditis Iudaeorum Eſdram adſcribunt principem, perperam vero inſtituunt, qui auctoritatis et antiquitatis praeiudicio decepti, omnium fere ſcientiarum doctoribus anteſignanum praeferunt, et philoſophiae ei atque hiſtoriae eruditae cognitionem tribuunt ſummam. Hac enim ratione ad temporis noſtri circumſtantias veteres viri magni inepto conſilio exiguntur et comparantur [a].

§. IV. Aſt opponi his poteſt, quod *quarti libri*, qui ad ESDRAM refertur [b], Auctor narrat: Eſdram conſtituta republica, reparatoque cultu diuino, poſt emendatum Moſis librum et integritati ſuae reſtitutum canonem ſcriptorum diuinorum, cum probe agnoſceret, per exilia, caedes, fugas, captiuitatem gentis ſuae traditionem veteris doctrinae, maiorum more oretenus hactenus propagatae ſeruari non poſſe, ſicque arcanioris doctrinae myſteria tandem peritura eſſe, ad deſignandam literis philoſophiam eam arcanam, quam a traditionis oralis conſuetudine Cabbalam vocant, ſe accinxiſſe, et peculiari ad id opus diuino mandato fuiſſe excitatum. Cui vt obtemperaret, per quadraginta eum dies

Eſdras an philoſophiae Cabbaliſticae auctor?

s) Videndi praeter alios DAV. KNIBBE Hiſt. prophet. L. II. c. 6. p. 340. BVDDEVS Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 942. ex quo loco ea emendanda, quae de his viris ſanctis in hiſt. phil. Hebr. §. 16. p. 48. dixerat.

t) ESDR. VII. 6.

u) Sanhedrin. c. 2.

x) Vid. BVXTORF. Tiberiad. c. X. p. m. 93. ſeq.

y) Somnia Iudaeorum de Eſdrae eruditione exponit BASNAGIVS Hiſt. Iud. L. III. c. 5. §. 1. 2. p. 112. ſeqq.

z) Controuerſiam enarrant BVDDEVS Iſag. Hiſt. theol. L. II. c. 8. §. 3. p. 1453. ſeqq. IO. CHR. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. S. I. §. 2. p. 3. ſeqq. et plurimos alios nominant, quos vide.

a) Conf. GVNDLING. Hiſt. phil. mor. c. VII. §. 2. p. 30.

b) c. XIV. 46.

dies cum quinque ſcribis velociſſimis abſcondiſſe ſe in campo, exhauſtoque diuini luminis et ſapientiae, qui ei porrigebatur, poculo, ita repletum fuiſſe diuinorum myſteriorum abundantia, vt quinque viris dictare ea, quae ipſius animo ſuggerebantur, poſſet, illique per quadraginta dies libros ducentos et quatuor exararent. Ex his priores palam legendos proponere, ſeptuaginta poſteriores autem arcanos ſeruare dominum iuſſiſſe, quoniam iis ineſſet fons ſapientiae et ſcientiae flumen. Hos vero libros Eſdram Synedrio tradidiſſe ſanctiſſime cuſtodiendos, ſicque philoſophiam illam arcanam et ſapientiam traditiuam, cuius hiſtoriam infra *capite quarto* fuſe exponemus, ad poſteros propagatam fuiſſe. Huic narrationi tantam fidem adhibuit Io. Picvs Mirandulae comes, vt cum libros quosdam Cabbaliſticos non mediocri impenſa ſibi comparaſſet, qui Eſdrae nomen prae ſe ferebant, de magno, quo potitus eſſet theſauro gloriaretur. „Hi ſunt libri, ita ſcribit [c], ſcientiae Cabbalae, „in quibus merito Eſdras veram intellectus, id eſt ineffabilem de ſuper-„ſubſtantiali Deitate theologiam, ſapientiae fontem, hoc eſt, de intelligibili-„bus angelicisque formis exactam metaphyſicam, et ſcientiae flumen, id „eſt, de rebus naturalibus firmiſſimam philoſophiam eſſe, clara imprimis „voce pronuntiauit. Hi libri Sixtus IV. P. M. maxima cura ſtudioque „curauit, vt in publicam fidei noſtrae vtilitatem Latinis literis manda-„rentur, iamque, cum ille deceſſit, tres peruenerant ad Latinos. Hi „libri apud Hebraeos hac tempeſtate tanta religione coluntur, vt nemi-„nem liceat, niſi XL annos natum illos attingere. Hos ego libros „non mediocri impenſa cum mihi comparaſſem, ſumma diligentia, in-„defeſſis laboribus cum perlegiſſem, vidi in illis (teſtis eſt Deus) religio-„nem non tam Moſaicam, quam Chriſtianam: ibi trinitatis myſterium, ibi „verbi incarnatio, ibi Meſſiae diuinitas, ibi de peccato originali, de illius per „Chriſtum expiatione, de coeleſti Hieruſalem, de caſu daemonum, de ordi-„nibus angelorum, de purgatoriis, de inferorum poenis, eadem legi, quae „apud Paulum et Dionyſium, apud Hieronymum et Auguſtinum quoti-„die legimus". Verum quamuis haec non ſine quadam iactantia nugatores quidam iactauerint, coecum tamen omnino oportet eſſe, qui non otioſorum hominum fraudes, et laſciuientis ingenii extremam in fingendis et ſupponendis Eſdrae libris audaciam viderit, immo manibus palpauerit. Vt taceamus enim, quod infra prolixe et accurate demonſtrabimus, Cabbalam Iudaicam eos maiores ſuos, quos iactat, probare non poſſe, eſſeque Eſdrae aetate iuniorem; ipſe auctor libri, ex quo tota narratio hauſta eſt, adeo futilis et ineptus, et nulla prorſus fide dignus eſt, vt ſolius auctoris vanitate et futilitate res omnis concidat. Legentibus enim librum inſulſum et ad modum loquendi resque ipſas attendentibus manifeſtum erit, prodiiſſe librum ſuppoſititium ex officina Semi-Iudaei et Semi-

c) Apolog. p. 82. T. I. opp.

Semi-Chriſtiani, Aegyptiacae philoſophiae doctrinis innutriti [d], qui circa Seculi I. finem vel initia ſecundi vixit, orbique et eccleſiae eiusmodi foetu adulterino illuſit. Nam quod Chriſtianae religioni vel addictus fuerit, vel myſteria ſaltem eius potiora pro veris habuerit, ex variis eius locis [e] facili negotio colligi poteſt, proditque totius libri habitus, imitari voluiſſe auctorem vaticinia vel Danielis, vel Ioannis theologi, vt ſomniis ſuis Iudaeis per omnem terram diſperſis animum adderet, eisque in patrias ſedes redeundi ſpem confirmaret. Aſt fuiſſe impoſtorem, inſpiratio falſo iactata, vaticinia vana nec vnquam impleta, et imprimis veſtigia philoſophiae impuriſſimae, quae eo tempore Aegyptum et orientis regiones multas peruaſit, euidenter loquuntur, et ſuſpicionem confirmant, eo potiſſimum fine Eſdrae hunc librum impoſuiſſe hominem impudentem et audaciſſimum, vt Cabbaliſticae philoſophiae ex nugis philoſophorum Aegyptiorum, orientalium et Pythagorico-Platonicorum conflatae apud profeſſionis gentisque ſuae homines fidem et auctoritatem conciliaret. Cui coniecturae veriſimilitudinem haud exiguam conciliant veſtigia manifeſta philoſophiae partim orientalis, partim Alexandrinae, tum vigentis, quae paſſim in iſto libro occurrunt [f], quaeque, ex qua officina eo tempore, quo innumeri libri ſpurii protrudebantur, liber adulterinus prodierit, manifeſtant, recteque eos facere probant, qui impoſtoribus auctorem adſcribunt, qua de re, ne nimii ſimus, viri docti conſulendi ſunt, qui librorum apocryphorum hiſtoriam exponunt, et hunc quoque librum enarrant [ff]. Merito igitur miramur, virum magnum et acutum IVL. CAESAREM SCALIGERVM [g], Pico alias longe oculatiorem ſcribere potuiſſe: *Arcana multo plura contineri in libris Eſdrae, atque potiora, quam quiuis enarratione, eorumque librorum admirabile atque* diui-

d) Iudaicam phraſeologiam vidiſſe ſe putauit MORINVS exerc. Bibl. p. 225. ſed falſum eſſe vel vnius capitis lectio docebit.

e) Vid. c. II. 49. V. 5. VII. 28.

f) Vt exemplo res conſtet, ecce locum c. VII. comm. 12. 13. occurrentem: „Facti ſunt introitus huius ſeculi anguſti et dolentes et laborioſi, „pauci autem et mali et periculorum pleni, et „labore magnopere fulti. Nam maioris ſeculi „introitus ſpatioſi et ſecuri, et facientes immortalitatis fructum.“ Ipſa mox phraſeologia peregrina nos hoc loco monet, non Iudaica hic nobis offerri: cogitantibus autem, tum quae de mundi huius conditione, laboribus et aerumnis pleni, tum de egreſſu, et aditu ad meliora loca orientales philoſophi tradiderunt, tum, quae de duabus vitae portis Pythagorico-Platonici praeceperunt, dubium amplius non eſt, reſpexiſſe auctorem ad doctrinam eam Aegyptiacam, quae animas, poſtquam ex diuinae eſſentiae plenitudine delapſae eſſent, per laboris et miſeriae portam ingredi in hunc mundum, ſolutas vero e carcere alia porta ad vitae immortalitatem liberas dimitti docuit, qua de re videnda ſunt, quae PLOTINVS Enn. IV. L. IV. et PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 101. ſeqq. praecipiunt. Ex hac Alexandrinorum ſchola ad Iudaeos Cabbaliſtas tranſiit dogma illud, vt allatis Cabbaliſtarum teſtimoniis demonſtrauit IAC. WINDETVS de vita funct. ſtatu Sect. V. p. m. 96. ed. Lond. luculentius vero ex R. ISAACI LORIENSIS tr. Cabbaliſtico de reuolutionibus animarum Cabb. denud. T. II. P. II. p. 244. ſeqq. diſci poteſt. Conf. REVCHLIN. de arte Cabbaliſt. L. I. p. 614. Coll. Piſtor. Talia multa in hoc libro occurrunt.

ff) FABRIC. Cod. apocryph. N. T. T. I. p. 936. WOLF. Biblioth. Hebr. P. I. p. 940. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1019. G. SERPILII Perſonal. Eſrae c. VI. p. 116. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 2. §. 7. p. 30. quique hiſtoriam decem tribuum expoſuerunt.

g) Exercit. de ſubt. contra Card. CCCVIII. p. m. 999.

diuinum compendium apud se esse; inque iis libris longe praestantiores sententias contineri, quam in concionibus sordidissimi calumniatoris, atque impurissimi impostoris Emanuelis etc. Contrarium enim vir summus, qua erat eruditione et perspicacia, facile vidisset, modo antiquitatis praeiudicium abiecisset, vt supposita esse Esdrae haec omnia videre potuisset. Quod vero ad Picum attinet, virum quidem diuini ingenii et insolitae eruditionis, sed minus iudicii acumine pollentem et philosophiae Pythagorico-Cabbalisticae cuiusdam inepto plane praeiudicio occoecatum, vel falsum fuisse, vel fefellisse, dubio caret; nuspiam enim apud Iudaeos et Christianos horum LXX librorum Esdrae, quorum ipsi copiam factam esse dicit, fit mentio; id quod suspicionem quibusdam excitauit; ipsum Picum iactantius talia finxisse [h]. Alii vero [i], de optimi iuuenis candore nulli dubitantes in impostorem quendam Iudaeum culpam coniiciunt, qui insano, quo in has literas ferebatur Picus, desiderio et credulitate abusus, carbones ei pro thesauris vendiderit, eumque pecunia emunxerit. SCIPIO SGAMBATVS [k] vero Talmudis libros Picum pro Esdrae libris habuisse coniicit; cui tamen coniecturae non immerito opponit desideratissimus WOLFIVS [l]: neminem Iudaeorum Talmud vnquam ad Esdram retulisse, nec eos iuuenes ab eius studio arcere, cum ad hos Esdrae libros legendos neminem nisi quadragenarium admitti scribat Picus, nec denique in Talmude inueniri ea Christianae religionis capita, quae Esdrae libris istis contineri is dicit. Omnium itaque rectissime calculos subducunt, qui impostores quosdam, cum viderent Picum ingenti veritatem Religionis Christianae ex philosophia quadam Pythagorico-Platonico-Cabbalistica demonstrandi feruore ferri, Cabbalisticos quosdam libros interpolasse, sicque Pico Cabbalae, cuius tum obscurissima et incertissima erat notitia, amore fascinato fumos vendidisse. Eadem fere mens fuit REVCHLINO [m], qui eiusmodi libros superesse adhuc sibi persuasit, quanquam diffidisse libris a Pico redemtis videatur.

Historiae Iudaicae noua diuisio.

§. V. Post Esdrae tempora de Iudaicae gentis placitis et doctrina sollicitis tempora probe distinguenda sunt, et loca, in quibus sedem fixerunt. Ex illis enim mutationibus quae iis post captiuitatem Babylonicam obtigerunt, ingens quoque in doctrina secuta est conuersio et mutatio. Maxime vero duo momenta in Iudaicae gentis historia sunt, ad quae hic omnino attendendum est, eo quod insignem in placita Iudaica habuere influxum. Quorum vnum dissidium Samaritanorum est [n], quod ante Esdrae

h) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 942.

i) RICH. SIMON. Biblioth. choisie T. I. p. 323.

k) De archiuis V. T. p. 304.

l) loc. cit.

m) De arte Cabb L. I. p. 630. ed Pist.

n) Scriptores huc pertinentes indicat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 433 et CARPZOVIVS Crit. S. V. T. P. II. c. 4. p. 585. inter quos eminet HADR. RELANDI diss. de Samaritanis, quae P. II. differtt. miscell. extat.

Esdrae quidem tempora coepit, post eius vero aetatem in apertum erupit discidium, et internecinum in religionis quoque negotio parauit odium. Alterum Iudaeorum coloniam tangit, ab Alexandro M. in Aegyptum deductam et ab eius successoribus ita auctam, vt non minore numero et auctoritate Iudaei in Aegypto gauderent, quam in Iudaea. Vtriusque historia proprie ad Iudaicae gentis annales pertinet, et in illis quaerenda est, nobis vero eatenus tangenda, quatenus peculiaria inde dogmata enata sunt, de quibus, vt dispiciamus, tractatio nostra postulat.

§. VI. De Samaritanorum doctrina dispicientibus, occasio schismatis, quod eos a Iudaeis seiunxit, expendenda est, et historia illius populi consideranda, eo quod in religione placitisque eorum multa mutata sunt, occasione fatorum, quibus ille vsus est. Rem ab ouo, quod aiunt, orditur, scriptor sacer [o], narrans, diu ante Esdrae aetatem (ducenti effluxere ab eo tempore ad Esdram anni) cum decem tribus Israëlis in captiuitatem abduxisset Salmanasser rex Assyriorum, nouos eum colonos ex Babylone, Chuta, Hawa, Chamata, et Sepharuaiim in Samariae vicos et vrbes incolis destitutos deduxisse, vt regionem eam incolerent. Hi a Chuta postea omnes denominati Chutaeorum inuisum apud Iudaeos nomen illis pepererunt [p]. Qui cum verum Israëlis Deum colere nec possent nec vellent, immissis a Deo feris vexati ad colenda regionis numina animum adiicientes ex captiuis sacerdotem a rege Assyriae impetrarunt, qui patriam eos religionem doceret. Ast cum puro cultu illi seruire deberent, domesticam religionem dimittere nolentes in nefandum religionis doctrinaeque sacrae syncretismum delapsi sunt, et fecit vnaquaeque gens Deos suos, collocauitque in vrbibus; Babylonii constituerunt Succoth-benoth, Chutaei Nergalem, Chamatenses Asimam, Hawaei Nibhchazum et Thartakum, Sepharuaiimaei igne adoleuerunt liberos suos Adrammelecho et Anammelecho Diis suis. Qui Dii quales fuerint, satis quidem compertum non est, coniecturas tamen eruditorum legesis apud VOSSIVM [q], IVRIEVM [r], BVDDEVM [s] aliosque; haec enim ad nostros limites non pertinent, sed in historia theologiae naturalis et idololatriae speciali excutienda sunt. Illud certum est, turpissimam colendi hos Deos rationem fuisse, et legi diuinae prorsus aduersam, et sanae quoque rationi inimicam. Id quod valde exosos fecit Samaritanos apud Iudaeos, qui cum similem in sua regione idololatriam excitassent, excidii et captiuitatis poenam sibi contraxere. Non potuit itaque non apud Iudaeos ex Babylonia reduces magnum Samaritanorum oriri odium, praecipue cum resuscitan-

Samaritanorum historia.

 di

o) II REG. XVII. 24.

p) Samaritani Cuthim Iudaeis dicti per ignominiam, vt originem iis peregrinam obiicerent, vid. IOSEPHVS Antiq. Iud. L. IX. c. vlt. p. 326. BENIAM. TVDELENS itiner. p. m. 37. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 4. p. 84. De inuidia huius appellationis alibi dicendi erit occasio.

q) De idololatr. gent. L. II. c. 22.

r) Hist. dogm. et cult. P. IV. c. 2.

s) Hist. eccles. V T. T. II. p. 658. add. IO. SELDENVS de diis Syris Synt. II. c 22. et interpretes ad h. l.

di Hierofolymis templi focietatem hi appeterent, illi haereticis his denegarent. Inde enim in inimicas concertationes et magnos motus res deducta, vulnus, quod difficulter coire poterat, vehementer diduxit. Et Iudaei quidem anathemate ferire, et a fanctae gentis communione excludere Samaritanos non dubitarunt, id quod ab ipfo Efdra et Serubabele folenni ratione factum effe, Iudaei narrant, quorum de hac re narrationes ipfae confulendae funt, quae aqua et igni Cuthaeis interdixiffe Iudaeos dicunt [t]. Samaritani autem odio incenfi cum in aula apud regis amicos plurimum valerent, magna excitandi templi vrbisque reftaurandae impedimenta Iudaeis iniecerunt; hi vt par pari referrent, interceffione potentiorum apud regem Darium effecerunt, vt ex regiis reditibus fumtus in quotidiana facrificia Hierofolymis faciendos Samaritani erogare cogerentur [u]. Et haec quidem durante Perfarum monarchia contigerunt. Qua per Alexandrum M. euerfa occafionem nacti funt Samaritani res fuas amplificandi, vtendique fauore illo, quem antiqua Iudaici nominis gloria conciliabat, quoque Alexandrum M. in partes pertrahere conati funt. Narrante enim auctore Chronici Samaritani [x], cum per Samariam rex cum exercitu iter faceret, a fummo facerdote Ezechia benedictionis ritu exceptus, magna Samaritanis donaria mifit, eo quod facerdos in fomnio oblatam fibi regis imaginem dixiffet, eique victoriam ex Perfis promififfet. Huic narrationi contradicunt Iudaei, et rem fibi fuisque vindicant. Tefte enim IOSEPHO [y], cum Alexander M. vniuerfum debellaturus orbem, ipfam quoque vrbem fanctam expugnare ftatuiffet, repreffus impetus a Iaddone pontifice, qui obuiam illi proceſſerat, cuius fulgentis obtutus venerabilis adeo mouit Alexandrum, vt, cum victoriam illi fenex promififfet, diuinitus fibi oftenfam, et vrbi parceret, et honoribus et praemiis templum cumularet. Definiri quoque vix poteft, cui parti fides adhibenda fit. Samaritani enim chronici narrationem commendat admodum, quod Samaritani eo tempore ad Alexandrum M. defecerint, Iudaeis Darii partes fequentibus, Iofephus etiam ceterique Iudaeorum hiftorici parti fuae feruire plerumque foleant; leuitas autem dicti auctoris fabulis plurimis hiftoriam facram corrumpentis fidem ei adimit, vnde mirandum non eft, in diuerfas de ea re abire opiniones viros doctos [z], de quibus arbitrium nobis non fumimus. In eo tamen elaborabant Samaritani, vt meditatam diu vnionem cum Iudaeis perficerent, qua in re Sanneballati, viri magni, et in aula Darii atque Alexandri M. potentis confilio et auxilio

t) Loca Iudaeorum affert EISENMENGERVS Iudaifmi detecti P. I. c. 2. p. 118. add. WALTON. apparat. bibl. Proleg. XI. §. 4. p. 365. BASNAGE Hift. Iud. L. II. c. 5. §. 1. p. 87. feqq.

u) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XI. c. 4. p. 367.

x) De hoc chronico eiusque auctoritate confulendi Io. HENR. HOTTINGERVS Ex. Anti-Morin. p. 106. Act. erud. 1691. p. 167. BASNAGE l. c. c. 3. p. 36. FABRICIVS Cod. Pfeudepigraph. V. T. T. I. p. 878. et quos laudat.

y) l. c. L. XI. c. 8. p. 385. Iuchafin p. 14. Zemach Dauid p. 26. Kabb. R. LEVI p. 26.

z) IOSEPHVM fequitur HOTTINGERVS et BASNAGIVS l. c. ABVLPETACHVM chronici auctorem Ven. REIMMANNVS hift. theol. Iud. c. XVII. p. 535. ex inftituto quoque Iofephi narrationem in dubium vocat ANT. VAN DALE diff. fuper Arift. de LXX. Int. c. 10. p. 68.

lio vſi ſunt, ſed difficili et contrario euentu. IOSEPHI [a] enim teſtimonio diſcimus; dediſſe Sanneballatum, vt hanc inter vtrumque populum concordiam promoueret, filiam ſuam Manaſſi in matrimonium; qui cum Iaddi pontificis apud Iudaeos ſummi frater eſſet, ſperauiſſe eum, fore, vt facilius internecinum inter vtrumque populum odium tolleretur, et Menaſſe ad ſummi Pontificatus faſtigium promoto, homines hactenus religionis animorumque diſſidiis diſciſſi in vnum coaleſcerent. Sed contrarium eius rei euentum fuiſſe. Iudaeos enim indigne ferentes, Menaſſen profanum cum Chutaei hominis, Samariae praefecti filia matrimonium iniiſſe, excluſiſſe eum a ſucceſſione ſacerdotii, et vrbe pepuliſſe. Qui cum aegre id ferret, Sanneballatum ei promiſiſſe, ſe non ſacerdotium illi tantum ſeruaturum, ſed et pontificatum paraturum, et totius ſuae prouinciae principem eum facturum, aedificaturum quoque templum in monte Garizim, Hieroſolymitano haud abſimile, modo filiam retineret. Idque feciſſe etiam Sanballatum, multisque artibus effeciſſe, vt excitandi templi facultatem ab Alexandro impetraret, perſuadendo regi, multos e Iudaeis Menaſſen ſecuturos, ſicque diuiſis Iudaeorum animis, et faciliorem de eis victoriam fore, et non auſuros res contra regem nouas, quod alias conſueuiſſent, moliri. Haec et alia multa IOSEPHVS, quem more ſuo confinxiſſe multa, vt populum ſuum extolleret, deprimeret Samaritanos, legentibus eſt manifeſtiſſimum: quo et illud referendum putamus, quod alio loco [b] refert: exorta inter Iudaeos et Samaritanos Alexandriae, tempore Ptolomaei Philometoris, de vtriusque templi religione diſcordia, cum vterque populus ſuum eſſe legitimum contenderet, prouocatum eſſe ad regem et amicorum eius conſeſſum; regemque vtriusque partis rationibus pro cauſſa ſua allatis auditis, cum ex lege et pontificum ſucceſſione continua Iudaei templi Hieroſolymitani religionem et auctoritatem demonſtraſſent, decreuiſſe, Hieroſolymitanum ex ſententia Moſis eſſe conditum, Samaritanae vero cauſſae patronos ſupplicio addixiſſe. Haec enim luculenter nugantis Iudaei fabulam redolent [c]. Illud certum eſſe, recte colligitur, et auxiſſe res ſuas Samaritanos, multis cum Menaſſe ad eorum partes, quae fauore et gratia regis fruebantur, transeuntibus, et emendaſſe quoque doctrinam ſuam, vt eam ad Iudaicae religionis ſummam attemperantes haereſeos notam toties illis obiectam effugerent, ſine quo ea fortuna, quam habuerunt, vti non potuiſſent. Vnde vindicaſſe ſibi legis doctrinam in ſacra hiſtoria legimus. Neque tamen ita emolliri odium Iudaeorum potuit, qui Samaritanos velut haereticos et profanos homines execrabantur, ſibique veram religionem templique auctoritatem vindicabant, qua de re diſputaſſe in Aegypto Iudaeos cum Samaritanis, ab Alexandro M. et Ptolomaeo Lagi illuc traductis [d] ſupra paulo diximus.

a) L. XI. c. 8. p. 383. Caue vero hunc Sanneballatum cum alio, cuius mentio facta NEHEM. XIII. 28. confundas.

b) L. XIII. c. 6. p. 434.

c) Ita etiam BASNAGE l. c. L. II. c. 6. p. 113.

d) IOSEPH. L. XI. c. 8. p. 386. L. XII. c. 1. p. 388. qua occaſione id factum ſit enarrat.

mus. Tandem inuidia in rabiem verſa eſt, quae commouit Ioannem Hyrcanum, vt Samariam cum exercitu obſideret, et poſt longas moras expugnatam tandem vna cum templo ſolo aequaret [e]. Surrexit tamen Samaritanorum metropolis ex deſolationis puluere, Aulo Gabinio prouinciae praeſide Romano eam reſuſcitante, et ab Herode amplificata, et regiis operibus exornata in Auguſti honorem Sebaſte dicta eſt [f], qua fortuna Samaritanorum, praecipue ſub Herodum imperio res eorum valde auctae ſunt.

Doctrina Samaritanorum.

§. VII. Colligi ex dictis poteſt, diſſenſiſſe quidem Samaritanorum doctrinam a Iudaica religione et placitis, ita tamen comparatam fuiſſe, vt ſperare potuerint, Iudaeos ad eam acceſſuros eſſe: hoc enim niſi ſupponamus, ratio dari nulla poteſt conſiliorum a Sanballato initorum, vt ſub genero ſacrorum communium praeſule religio vtriusque populi coaleſceret. Ex his vero ſequitur abieciſſe Samaritanos priſtinam ſuperſtitionem, qua cum Deo Iſraëlis etiam idololatriae ſeruiuerunt, propiusque in iis doctrinae capitibus, quae ad Deum eiusque cultum ſpectant, ad legis ſententiam et rationis etiam praecepta acceſſiſſe. Certius aliquid ea de re ſtatuere liceret, ſi quae recentiori aetate Sichemiticae Synagogae praefectus Eleazarus ad Scaligerum miſit, fidei confeſſio [g] veteribus per omnia Samaritanis poſſet tribui. Ex ea enim conſtaret, articulos illos, in quibus a Iudaeis diſſiderunt, traditionibus quidem Iudaeorum refragari eſſeque oppoſitos, nihil tamen continere, quod ſuperſtitionis veteris reos illos agat. Verum valde timemus, vt haec omnia a Samaritanis iſtis veteribus profecta ſint, et non multa mutata ſequentibus temporibus: de quo tamen hic iudicium interponere, partium noſtrarum non eſt. Ad haec igitur doctrinae Samaritanae capita cum prouocare tuto ſatis non liceat, veterum teſtimonia de eorum placitis exquirenda ſunt, vt, quid ſani vel inſani in eorum doctrina fuerit, iudicari queat. Verum hic quoque aquam nobis haerere non diffitemur, ſi enim eorum, quorum tamen teſtimoniis omnis de Samaritana doctrina notitia conſtat, narrationes expendimus, valde probabile fit, multa dediſſe ſcriptores eos odio, quo Iudaei ducebantur, aduerſus hunc populum, internecino, multa diſſeminaſſe vanos vulgi rumores, peperiſſe quoque quorundam ſuſpicionem fanaticas ſectas, quarum capita ex Samaritanis exorta prodierunt, Simon, Doſitheus, Menander: quanquam praefracte negare nolimus, adhaeſiſſe populo quaedam ex gentilium ſcholis deſumta, vel aliunde ex erroneis hauſta fontibus, quae occaſionem dederunt Ieſu Chriſto [h] obiiciendi Samaritanis, neſcire eos, quid adorent. Certe odioſe magis, quam par erat, doctrinam eorum traductam

e) IOSEPH. L. XIII. c. 18. p. 452.

f) Loca veterum lege apud RELAND. Palaeſtin. L. III. p. 979. BASNAGE l. c. p. 99.

g) Vid. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 2. p. 22. c. 11. p. 215. c. 12. p. 298. RICH. SIMON Supplem. ad Leon. Mutinenſ. de Ceremon. Iud. P. V. c. 1. CHR. CELLARIVS de Samaritanae gentis hiſtoria diſſ. Ac. P. I. diſſ. VI. p. 108. REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. II. c. 14. p. 804. ſeqq.

h) Io. IV. 22. conf. BASNAGE l. c. c. 12. §. 1. p. 252.

ductam fuisse, ea, quae de eorum cultu diuino referunt veteres, manifestum faciunt. Narrat enim EPIPHANIVS [i], idola eos colere per ignorantiam, quia sub monte Garizim simulacra quatuor gentium sint abscondita. Sed profectam esse hanc fabulam a Iudaeorum inuidia, ex eo intelligitur, quod hi tradant, tempore R. Meir praeceptoris R. Iehudae qui Mischnam composuit, columbam in monte Garizim reconditam deprehensam esse, indeque Hebraeorum sapientes iudicasse, Samaritanos idola colere; quodque, vt haec alia ratione incrustent, ad Assyrios prouocent, a quibus Chutaei descendunt, qui in vexillis suis columbam habuerint. Hoc enim quam frigidum sit, et recutitorum magistrorum ingenio dignum, quilibet intelligit, et eleganter obseruatum a doctissimo RELANDO [k], peperisse hanc calumniam vasa sacra, belli tempore in spelunca montis Garizim abscondita, quae deinde, cum repetere vellent, inuenire non potuerint, quod factum esse ex Iosepho et Chronico manuscripto Samaritano vir eruditissimus confirmat. Ad hunc itaque montem, quem pro sacro habebant, cum obuersa facie Samaritani orarent, enata inde Iudaeis occasio, superstitionis eos reos agendi. Alia non minus friuola et nugacia, quibus illos de Deo minus recte sensisse tradunt, cum huc non pertineant, omittimus. Nec certiora putamus esse, quae EPIPHANIVS [l] eis tribuit: nec scire nec credere eos resurrectionem. Contrarium enim suadet, qui ex Samaritanorum gremio prodiit, Menander, qui ad hanc vitae immortalitatem ex resurrectione sperandam totam fere philosophiam suam reuocauit. Nec negauit alibi EPIPHANIVS [m], Dositheos, sectam Samaritanorum, resurrectionem confiteri. Nihil enim in eo dogmate est, quod non a Iudaeis modo, sed et ab orientalibus Samaritani accipere potuerint. Nec verisimilitudine caret, errorem hunc inde originem cepisse, quod Sadducaei resurrectionem negantes a Pharisaeis Chuttim, id est, haeretici, more suo vocati fuerint, sicque Samaritanis adscripta fuerit Sadducaeorum opinio. Certe eo tempore, quo Chronicon Samaritanum conscriptum est, resurrectionem eos non negasse, luculenter demonstrauit RELANDVS [n]. Pari ratione angelorum eos existentiam negasse, LEONTIVS [o] tradit. Cuius assertioni opponi posset EPIPHANIVS [p], qui in eo Sadducaeos a Samaritanis distinguit, quod illi angelos, contra quam Samaritani, repudient, nisi constaret, Epiphanium veterum sectarum doctrinas inter se saepissime confudisse. Speciemque valde habet, quod doctissimus RELANDVS [q] disputat, eos per angelos in lege Mosis, quam ex diuinis libris solam recipiebant, nihil aliud intellexisse, quam mandatum, efficaciam, virtutem, vimque Dei, id quod

i) Haeres. IX. T. I. opp. p. 25.
k) l. c. Diss. misc. P. II. p. 57.
l) loc. cit.
m) Haer. XIII. p. 30.
n) loc. cit.
o) De sectis c. 8.
p) Haer. XIV. p. 31.
q) l. c. p. 29.

quod magno conatu adſtruit aſſenſum nactus Bvddei [r], et Basnagii [s], eo quod in Pentateucho Samaritano angelus Dei dicatur, quod in Hebraeo Deo ipſi tribuitur. Nos tantorum quidem virorum auctoritati nihil derogatum volumus, fatemur tamen, nondum allata nos mouere, vt negauiſſe angelos Samaritanos credamus, licet concedamus, in paraphraſibus Samaritanis angelos explicari per virtutes Dei. Has enim virtutes diuinas non inſtar modorum vel attributorum concepiſſe ſibi Samaritanos credendum eſt, ſed inſtar virtutum realium ex Dei natura et eſſentia emanantium, vt radii ſolis, lux, calor ex ſole quidem emanant, ab eo tamen diſtinguuntur, ibique praeſentes ſunt, vbi ſolis corpus non praeſens eſt. Ita quidem angeli virtutes, vel emanationes ſunt ex Dei eſſentia, ſed ſubſtantiales, certaque ratione et eſſentiae definitione modificatae. Quae explicatio vt ſatis paraphraſibus Samaritanis conuenit, ſenſumque meliorem exhibet, quam illa, quam dedere viri laudati, ita eo maxime exemplo probatur, quo ipſe eruditiſſimus Relandus opinionem ſuam roborare aggreſſus eſt, ad Simonem Magum prouocans, qui ſe magnam Dei virtutem et nominauit ipſe, et a populo Samaritano nominari paſſus eſt. Ille enim, quod poſtea videbimus, non virtutem tantum moralem aliquam ſibi adeſſe iactauit, ſed eſſe ſe ex aeonibus illis ſiue virtutibus ſubſtantialibus ex Deo certa ratione emanantibus vnam dixit, adeoque, plus quam angelorum dignitatem ſibi vindicans, virtutem hanc diuinam certam eſſe a primo et ineffabili Deo ſeparatam ſubſtantiam innuit. Qui cum ex aeonum pleromate genitos fuiſſe archangelos, angelos, virtutes et poteſtates dixerit, vt infra trademus, eaque hominis fanatici deliria auidiſſime exceperit populus Samaritanus, nullo modo credibile eſt, eum angelos tamen negauiſſe, et contrario mox dogmati tantam adhibuiſſe fidem. Quod ſi vero ſtatuamus, intellexiſſe per angelos Samaritanos non ſpiritus libere ex nulla praeexiſtente materia productos, vt Iudaei docebant, ſed ſubſtantias ſiue virtutes ſubſtantiales ex infinita Dei eſſentia emanantes, quae volente Deo in imperſcrutabili profunditate latente, eius voluntatem et efficaciam operibus ſuis manifeſtent, et ſic eſſentiae quidem ratione cum eo cohaereant, ſed diſtent tamen ab eo, vt riuuli a fonte, recte omnia cohaerent, et ratio euidens patet, cur a Iudaeis diſſenſerint, curque Simon, Doſitheus et Menander ex hoc populo ad ſimilia ſomnia fuerint delati. Nec dubitamus aſſerere, Samaritanos hanc doctrinam ab orientalibus [t] accepiſſe, multumque confirmatos in ea eſſe, cum philoſophia orientalis inter eos quoque nouas ſectas produceret. Magno enim applauſu Simonis partes proſecutum fuiſſe populum Samaritanum, veteres vnanimi ore teſtantur. Alia, quae Samaritanis tribui ſolent dogmata,

r) Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 1046. s) l. c. p. 26.

t) Aſſyrios multa de angelis tradidiſſe, hincque inter Iudaeos et vicinas gentes eorum opiniones delatas eſſe, paſſim viris doctis obſeruatum eſt. Id quod poſt captiuitatem Babylonicam eueniſſe veriſimile: ab eo enim tempore placita orientalia omnes Aſiae regiones peragrabant.

gmata, cum philoſophiae fines excedant, hic omittimus, quaerenda apud eos, qui hiſtoriam gentis Iudaicae et Samaritanae ſpecialem enarrarunt.

§. VIII. Propius ad hiſtoriae philoſophicae limites ſpectat SIMONIS MAGI hiſtoria veteribus quidem et recentioribus decantatiſſima, verum ita obſcura et intricata, manca etiam et non ſatis cohaerens, vt citius quid diſplicere poſſit viderique reiiciendum, quam quid placeat eligendumque ſit, definire liceat: Adeo veterum narrationes incertae ſunt, quos non vbique aſſecutos fuiſſe ſenſus obſcuros hominis fanatici et in orientalium philoſophorum ſcholis educati, dubitandum non eſt: vnde iis non niſi adhibito examine fides adhibenda eſt. Pertinet vero famoſiſſimi hominis hiſtoria proprie ad ſacrae ciuitatis hiſtoriam, cuius ſucceſſus et propagationem cum imitari non poſſet, valde impedire conatus eſt hoſtis impudentiſſimus; vnde eius res a ſacrorum annalium conditoribus plerumque enarrari ſolent, qui tamen cum plerique eam hiſtoriam ſine accurata philoſophiae orientalis notitia conſiderauerint, non potuere non variis modis hallucinari, et praeſertim in explicandis Simonis dogmatibus varia ratione labi. Vnus vir in his literis ſummus IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [u] accuratiora et veriſimiliora nobis de Simone mago exhibuit, et obſcuriſſimo argumento lucem haud contemnendam attulit. Cuius veſtigia ita, pace viri optimi nobisque fauentiſſimi, legemus, vt ea tantum ſtrictim enarremus, quae ad philoſophiae orientalis ſupra paucis explicatae, hiſtoriam, resque philoſophiae Iudaicae, et Samaritanae illuſtrandas lucem aliquam afferunt, et ab eo dicta plenius exponunt, nulli dubitantes, fore neminem, qui his literis delectatur, qui non ipſam quoque praeſtantiſſimi viri de hoc argumento tractationem perluſtraturus ſit. Et I. quidem, veterum nos traditioni communi iungere nulli dubitamus, qui vnum tantum nobis Simonem magum ſiſtunt, eundem cum Simone illo, quem congreſſum fuiſſe cum Apoſtolo Petro LVCAS [x] tradit. In alia quidem abierunt viri quidam doctiſſimi, magnaque veterum rerum notitia inſtructi, qui Simonem magum Lucae memoratum a Simone, homine philoſopho Gnoſticorum parente, ex Pythagorea diſciplina fanaticiſmum fouente diſtinguunt, et deceptos fuiſſe veteres nominum ſimilitudine, vt ex binis viris vnum conflarent, putant. In quam opinionem deſcendit CAMPEGIVS VITRINGA [y], quem ſecuti ſunt veneranda & amiciſſima nobis nomina CHR. AVG. HEVMANNVS [z] et ISAACVS DE BEAVSOBRE [a] noſtris iam ſedibus ereptus. Quorum tamen coniecturis cum abunde ſatisfecerint, triumuiri celeberrimi IO. FR. BVDDEVS [b], FRID. ADOLPH. LAMPIVS [c] et IO. LAVR.

Simon Magus.

u) Hiſt. Chriſt. inſtit. mai. Sec. I. P. II. c. V. §. 12. p. 389. ſeqq.
x) Act. VIII. 9.
y) Obſeru. SS. L. V. c. 12. §. 9. p. 159.
z) In actis erudit. 1716. Apr. p. 179.
a) Diſſ. de Adamitis P. II. ſubiuncta hiſtoriae belli Huſſitici a Cel. LENFANTIO Gallico ſermone exaratae §. 1. p. 350. ſ. 35.
b) De eccleſia Apoſtolica c. V. §. 2. p. 318.
c) Proleg. Comm. in Iohan. L. I. c. 3. p. 40. ſeq.

LAVR. MOSHEMIVS [d], ad eas respondere necessarium non ducimus, sed sufficere putamus, si rationibus vndique conquisitis, nec satis cohaerentibus, vniuersalem fere antiquitatis consensum et concors in hac re testimonium opponamus; cuius certitudinem coniecturis et suspicionibus conuellere, idem est, ac omnis fidei historicae fundamenta euertere, praesertim cum quaedam sibi viri doctissimi sumant, quae negari et possunt et debent. II. Samaritanum fuisse Simonem, ex vico quodam Gitton, testatur IVSTINVS [e], cuius tamen fidem in dubium vocant viri quidam eruditi [f], IOSEPHI [g] auctoritate moti, qui Iudaei cuiusdam vaferrimi meminit ex Cypro insula oriundi, qui Felici Iudaeae procuratori nuptias Drusillae conciliauit, et Simonis nomine inter magos eius temporis innotuit. Nec diffitendum, ingeniosa esse, quae viri eruditi afferunt, ita tamen non comparata, vt Iustini antiquissimi testis, qui ipse ex Samaritanis oriundus erat, auctoritatem labefactare satis posse videantur. Cuius assertioni fidem abunde facit, quod praestigiis maxime suis non Hierosolymis vel in alia Iudaeae vrbe, sed Samariae nomen sibi celebre et sectatores plurimos comparauerit Simon magus. Id enim homini Iudaeo nunquam euenturum fuisse, Vatinianum, quo se inuicem excipiebant Iudaei et Samaritani, odium satis probat: longeque alia fuisse hominis Cyprii ad potentium fauores sibi conciliandos destinata consilia, quam Samaritani popellum venari cupientis in aprico est. III. De parentibus et educatione Simonis quaedam tradit *Recognitionum Clementis* auctor, qui tamen, cum fabulis scateat, vix audiendus est; vnde quo loco habendum sit, quod is addit, fuisse eum praecipuum inter triginta discipulos Ioannis cuiusdam hemerobaptistae, qui ludum paulo ante aperuerat, et ex quo Dositheum quoque prodiisse dicit, liquet. Magis verisimile est descendisse Simonem in Aegyptum, vt artes ibi magicas disceret. Magno enim numero tum temporis Asiaticos homines Alexandriam confluxisse, vt non artes tantum humaniores, sed philosophiam quoque diuiniorem discerent, et magicis artibus imbuerentur, alio loco ostendimus. Nec aliunde Simonis deliria deriuanda sunt, quam ex scholis Aegyptiorum, qui, vbi philosophiam orientalem, vt supra dictum, receperunt, et chaos quoddam doctrinarum παραδοξωτάτων fuerunt commenti, eiusmodi somnia progenuerunt. Maxime vero magiae artes eo tempore in scholis Aegyptiacis personuisse, ex iis, quae suo loco de his hominibus diximus, notum est. Qui quamuis γοητείαν reiicerent, Deorum tamen commercium arcanum magiae nomine iactabant, reuera praestigiis dolisque speciem mirabilium prae se ferentibus, famam sibi et auctoritatem conciliantes, et philosophiae quendam colorem quaerentes, tradendo, magiae beneficio liberari animas a malorum daemonum malitia et insidiis, et ad eleuandos eos ad superos

d) l. c. p. 390. seqq.
e) Apolog. II. p. m. 69.
f) Vid. WOLFIVS Cur. phil. ad Act. VIII. 9. et quos laudat, ITTIG. de haeres. aeui Apost. Sect. I. c. I. §. 5. p. 26. aliique.
g) Antiqq. Iud. L. XX. c. 7. p. 969.

ſuperos felicitatis gradus illam multum prodeſſe. Quam ſententiam in Platonicorum quoque in Aegypto ſcholis receptam fuiſſe, quamuis eam improbauerit Porphyrius, ſupra *ſectione quinta* tradidimus. Sane philoſophiae orientalis, in Aegypto quoque admiſſae, alumnos eiusmodi magiam exercuiſſe, vt immundos ſpiritus hominibus moleſtos pellerent PLOTINVS[h] teſtis eſt, et IRENAEVS[i] quoque innuit. Hoc itaque doctrinae genus cum in Aegypto didiciſſet Simon, reuerſus in patriam, in qua Doſitheum ei primum locum ceſſiſſe *Recognitionum Clementis* auctor tradit, ciues verbis et factis prodigioſis eo inducere ſategit, vt ſe *ἐῖναί τινὰ ἑαυτὸν μέγαν*, *magnum quendam humani generis liberatorem atque vindicem* eſſe, teſte S. LVCA[k], crederent. IV. Obtinuiſſe etiam hominem fanaticum et vaferrimum, apud populum Samaritanum, quod quaerebat, idem ſacer tradit hiſtoricus, quem acclamauiſſe ſcribit: *ὗτός ἐςιν ἡ δύναμις τȣ̃ Θεȣ̃ ἡ μεγάλη*, *hic eſt magna illa virtus Dei*[l]. Varia tum veterum, tum recentiorum de hac acclamatione, et iactata quoque ab ipſo Simone gloria, fuit opinio. Cum enim ſupremam Dei virtutem ſe diceret, in eam quidam ingreſſi ſunt ſententiam, Simonem ſe Deum ipſum eſſe manifeſtatum dixiſſe, eſſeque ſe patrem, filium et ſpiritum S. Tradunt id quidem veteres IRENAEVS, THEODORETVS aliique[m], et poſt hos recentiores multi, quibus nos quoque olim nos iunximus[n], ſed re accuratius conſiderata, deſerenda eſt haec opinio, cum veriſimillimum ſit, doctores iſtos philoſophiae orientalis, ex qua iſtae voces petitae ſunt, ignaros hanc Simoni opinionem ſine fundamento veri tribuiſſe. Hoc enim clare ſatis ex eo euincitur, quod Deum Simon ſuper omnia prorſus entia in ſublimi et recondita luce latentem poſuit, vt infra dicemus. Nec forte alia tributae Simoni iactantiae origo fuit et occaſio, quam IVSTINI[o] auctoritas, qui ſtatuam Romanos Simoni tanquam Deo poſuiſſe in amne Tiberi inter duos pontes cum inſcriptione: SIMONI SANCTO DEO tradit. Aſt falſum fuiſſe Iuſtinum, properantius ſtatuae inſcriptionem legentem, poſtea innotuit, cum ſeculo XVI. ea ipſa ſtatua in illo loco Romae effoſſa hanc inſcriptionem exhiberet: SEMONI SANCO DEO FIDIO, vnde a plerisque, qui antiquitatis praeiudicio non laborant, et doctores eccleſiaſticos homines fuiſſe, qui errare potuerunt, recordantur, ea traditio rectiſſime reiecta eſt[p]. Cauſſa enim nulla dici poteſt vel mediocriter veriſimilis, cur hominem Samaritanum inter Deos retulerunt Romani. Quaecunque enim de virtutibus eius magicis a Petro

quo-

h) Enn. II. L. IX. c. 14. p. 212.
i) Adu. haereſ. L. I. c. 23. §. 4. p. 100.
k) loc. cit.
l) Conf. IRENAEVS l. c. p. 99.
m) IRENAEVS loc. cit. THEODORET. haeret. fab. L. 1. c. 1. Tom. IV. p. 192. AVGVSTIN. de haer. c. 1. EPIPHAN. haer. XXI. et poſt hos alii multi.
n) In Germ. Hiſt. phil. opere T. IV. p. 40. licet iam tum ſuboluerimus, non valde certa eſſe teſtimonia veterum.
o) Apolog. II. p. 69. 91. quem magno numero veteres Irenaeus, Tertullianus, Theodoretus, Euſebius Cyrillus ſequuntur.
p) Vid. ANT. VAN DALE pec. tract. ad calc. libri de orac. p. 579. Ven. DEYLING. Obſ. SS. L. 1. obſ. 36. p. 140. et quos laudat ITTIG. l. c. et Sel. Cap. H. E. Sec. I. c. V. §. 13. p. 268.

quoque disiectis et de fine tragico Simonis narrantur, quem inde cepisse dicitur, quod per aërem volaturus Petri Paulique apostolorum precibus deturbatus sit, et ita proiectus, vt ex accepto vulnere moreretur, recte a viris doctis hodie exploduntur, cum nec testimonia veterum, quae pro ea narratione adducuntur, fidei debitae gradum tueantur, nec scriptores seculo tertio antiquiores hanc mortem narrent, non tacituri rem adeo illustrem, si vere contigisset; vt taceamus coniecturam virorum doctorum, suspicantium, hominis impostoris in aula Neronis viuentis et se volaturum promittentis, sed primo statim conatu decidentis [q] exemplum occasionem dedisse fabulae. Deserenda itaque ea iactantiae Simonianae, se magnam Dei virtutem esse, expositio, cum celeberrimis quibusdam viris, et conuenientior systemati Simoniano explicatio quaerenda. Ea vero non longe petenda est, sed adhibenda tantum philosophia Orientalis et Aegyptiaca, in qua educatum fuisse Simonem magum supra probauimus. Ea enim has nobis virtutes Dei magnas siue summas enarrat, quae ex infinito lucis diuinae et incorporeae oceano emanantes demittuntur ad inferiora, tanquam radii quidam infiniti luminis, vt ea diuina luce et beatitate collustrent; quas virtutes non sola attributa modosque Dei infiniti innuere, sed naturas diuinas, substantiales, perennes, ex ipsa Dei natura editas esse suo loco diximus, et has virtutes a tota fanaticorum orientalium caterua aeonas dictas esse, probauimus. Talem aeona, siue immortalem diuinamque naturam, virtutem diuinam emanationis lege in se continentem, Simon sine dubio se dixit esse, ast addidit, μεγάλην, valde magnam, Deoque, emanantium naturarum fonti, proximam; cum et aeon illa, quam ad mundi condendi opus ex pleromate diuino processisse nugatores somniarunt, cuiusque auulsione a fonte suo malorum principiorum cateruae exortae sunt, virtus Dei fuerit, cuius tamen effectus inordinatos vt in ordinem redigeret, et humanum genus a malis, quae ista principia deteriora et iniqua hominibus inferunt, liberaret, se in mundum missum esse iactauit Simon, cui ideo opus erat supra has potestates omnes se efferre. V. Ex his vero manifestum quoque est, errare eos, qui in haereticorum catalogo Simonem magum ponunt, immo haereticorum caput et parentem fuisse contendunt, quod post Irenaevm [r] veteres plerique [s] et recentiores haud pauci fecerunt [t]. Solide docteque admodum, falli eos, demonstrauit eruditissimus Moshemivs [u], dignus qui ipse legatur et expendatur. Nos instituti nostri memores, qui haeresiologiam non scribimus, hoc vnum monemus, ipsam sectam Simonis, quam philosophicam et literatam fuisse, et dictis est manifestissimum, Christo e diametro fuisse oppositam,

q) Sveton. in Ner. c. 12. conf. Beavsobre Hist. de Manicheisme T. I. L. II. c. 4. p. 203. Moshemivs l. c. p. 405. Ittig. de haeresiarch. l. c.

r) ll. cc.

s) Epiphan. l. c. Theodoret. l. c. Avgvstin. l. c.

t) Conf. quos laudat Ittig. ll. cc.

u) l. c. p. 394.

ſitam, ita vt non potuerit eius tantum doctrinae, quae ab illo tradita eſt, eſſe deprauatio [x]. Supra enim iam monuimus, illos haereticos, qui cum Chriſtianae doctrinae placitis philoſophiae orientalis deliramenta coniunxerunt, Chriſtum habuiſſe pro ea aeone, quae ex Deo emanans genitaque in humanum corpus deſcenderit, vt a malorum daemonum imperio et libidine mundum liberaret, id quod ex omnibus eorum ſyſtematibus demonſtrari poteſt. Aſt eundem ſibi locum vindicaſſe Simonem, ſupra diximus, vnde oportebat illum graues contra Chriſti nomen inimicitias ſuſcipere, eorumque ſe partibus addicere, qui bella contra Chriſtianos ſuſceperunt, et arma philoſophica contra diuinam doctrinam a ſanctiſſimo Seruatore eiusque legatis propoſitam, arripuerunt. Chriſti etiam diſcipulum eo minus ſe dicere poterat Simon, quo magis ἑϛῶτα, *ſtantem* ſe dixit, vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [y] et Clementinis [z] notum. Hac enim appellatione αἰῶνος ſignificationem exprimere voluiſſe, quae naturam immutabilem et per ſe ſubſiſtentem ſine temporis mutatione innuit, ex doctrina veterum, de aeternis naturis per ſe ſubſiſtentibus, quas fluxae materiae opponebant, conſtat. Qua appellatione aeternam durationem ſiue immortalitatem hominem veſanum ſibi vindicaſſe, ex Recognitionibus PSEVDO-CLEMENTIS [a] demonſtrauit MOSHEMIVS [b]. Quod delirum quidem omnino eſt, at cum rationibus, ſyſtematis vecordis exacte cohaeret; ſecundum quod materia nimis longe a primo rerum omnium fonte remota hincque coinquinata ſordibus, diuinarum emanationum coniugio ſpiritualis magis reddita fluxam illam conditionem amittit, tandemque reddita ſtabilis et duratura ad fontem primum redit. Id quod et Zoroaſtreae philoſophiae reliquiis ad philoſophos orientales fluxiſſe ſupra demonſtratum eſt. Nec aliud voluit Simon, quando ſe Iouem, Helenam vero ſuam Mineruam apud gentiles dixit, vt AVGVSTINVS [c] auctor eſt. Aegyptiorum enim philoſophia, quam didicerat,duce, Iupiter non ille inacceſſibilis Deitatis fons, ſed prima emanatio eſt, vt diſerte teſtatur IAMBLICHVS [d], quae cum ſupra dictis mire concordant. VI. Sed et Helenae ſcorti ſomnia cum his cohaerent, quae mire torſere viros doctos [e], vt quem locum ea in Simonis ſyſtemate habuerit, exponerent. Nam

x) Cauſſa huius opinionis eſt, quod inter ſyſtemata Gnoſticorum et Simonis magna ſit cognatio. Aſt inde inferre non licet, hoc illorum fontem fuiſſe, ſed id modo ſequitur, ex eadem ſcaturigine vtraque proueniſſe. Illi vero Chriſtianum ſyſtema ſubinterſerebant, Simon vero non item.

y) Strom. L. II. p. 383.

z) Homil. II. §. 22. p. 633.

a) L. I. c. 72. p. 509

b) l. c. p. 423. qui appoſite obſeruat, PHILONI de nom. mutat. Deum dici κατὰ ἀυτὰ ἑϛῶτα, qua voce ſignificationem nominis יהוה ſine dubio exprimere Iudaeus Pythagorizans voluit.

c) l. c. EPIPHAN. l. c. EVSEB. H. E. L. II. c. 13.

d) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

e) VITRINGA Obſ. SS. L. I. c. 2. p. 131. qui per hanc Helenam rationem rectam Simonem intellexiſſe, poëtico dicendi genere vſum putat, HENR. HOBBIVS de vltima origine Simonis Magi c. I. §. 4. aeternam materiam intelligit, animarum ſcaturiginem IS. DE BEAVSOBRE Hiſt. Manich. T. I. L. I. c. 3. p. 36. 37. T. II. L. VI. c. 3. p. 320. mentem rationalem, et

Nam ſi cuncta recte expendantur, nihil aliud voluit Simon, quam, reſediſſe diuinam quandam emanationem ſiue virtutem in corpore huius feminae, quam praeter ignota et barbara quaedam vocabula [f] ἔννοιαν nominaſſe IRENAEVS [g] teſtatur. Per hanc enim virtutem diuinam genitos fuiſſe angelos, ſiue naturas quasdam emanatiuas minores dicebat: hancque cum mundo condendo eſſet deſtinata, immaturo conſilio extra Dei pleroma egreſſam, hos genios ſine patre genuiſſe, et ab iis ad patrem redire conantem detentam, et contumeliis affectam muliebri corpori incluſam eſſe, inque eo variis migrationibus, de quibus poëtae cecinerint, iniuriisque vexatam, cum vim dominorum orbis huius effugere non potuiſſet, poſtremo in lupanar Tyrium detruſam et a Simone liberatam eſſe, et hanc Spiritum S. eſſe, et gentilium Mineruam. Ita quidem de Helena narrationes EPIPHANII [h] referunt. Qui licet abſurda atque abſona tribuiſſe Simoni videri poſſit, nihil tamen in ea narratione eſt, quod non ingenio otioſo nugantique, et in Orientalium atque Aegyptiacorum philoſophorum ſcholis educato in mentem venire potuerit. Cum enim ille, vt ſupra dictum, aeonas generis ſequioris ſtatueret, ἔννοιαν vero, ſiue mentem ex Deo primo effluxiſſe magna verborum pompa ſtatuerent philoſophi Alexandrini, facile potuit hanc ſecundam emanationem aſſerere Simon ex earum aeonum genere, quae recipiendis virtutibus diuinis deſtinatae ſunt [i], vt haberet, quam ſecum coniugio vniret, vt emanatio ſiue virtus ea actiua, quam ſe eſſe gloriatus eſt, in diuinae lucis pleromate iuncta et coniugata eſſet paſſiuae. Quia vero a mente diuina animam mundi, et ipſum mundum conditum in ſcholis Aegyptiacis audiuerat, creationis operi vel formandae materiae praefixit hanc virtutem femineam, eamque matrem fecit omnium, etiam animarum, et ſpirituum minorum, quorum cum immoderatus in materiam appetitus eſſet, detenta eſt ab iis, cum orbis rerum materialium fatalis, cui imiſſa erat propria culpa, reditum ad pleroma diuinum non admitteret, et ad propagandam materialis mundi faciem eius opera coniugiumque adhibitum. Nihil aliud enim velle, apud orientales angelorum cum feminis concubitus, eos latere non poteſt, qui ſymbolicam orientalium philoſophorum methodum non ignorant. Nec alio forte conſilio apud gentiles Helenam ſuam Mineruam dixit, quam quod conſilio eius mundus factus ſit, et ſapientia diuina in ea enituerit. Cumque ex mente diuina animam quoque mundi effluxiſſe Alexandrini ſtatuerint, patet inde, non reiiciendum eſſe Epiphanii teſtimonium, tradentis, Simonem Helenam ſuam dixiſſe Spiritum S. Multos enim veterum per Spiritum S. intellexiſſe animam mundanam, fontem animarum, alio loco obſeruaui-

et L. VII. c. 6. p. 510. lunam innuiſſe putat. Sed parum ſatisfacere virorum doctiſſimorum explicationes narrationibus veterum, accurate demonſtrauit MOSHEMIVS l. c. p. 426. qui videndus.

f) EPIPHAN. l. c.

g) loc. cit.

h) p. 56. ſeq.

i) Id eſt, feminini generis.

uauimus, et erudite demonſtrauit MOSHEMIVS [k]. VII. Cum hac igitur femina miſſum ſe teſte IRENAEO [l], ad liberandum a malarum poteſtatum principatuumque tyrannide mundum, purgandamque et emendandam rerum materialium compaginem Simon ſtatuit, ab his enim malis angelis bella et diſſidia, quorum tunc temporis plenus erat orbis terrarum, calamitatibus oppletus, excitari, et inuidia humani generis exitium afferri ſtatuebant veteres Orientales [m], Aegyptiaci aliique huius furfuris philoſophi, vt vel ex ſolo IAMBLICHO [n] diſci poteſt. Ab his liberationem ſine dubio pollicitus eſt, et, cum morbos quoque ab his daemonibus profectos curare ſe magiae ope poſſe hi orientales philoſophi, teſte PLOTINO [o] promitterent, eorum quoque depulſionem in ſua poteſtate eſſe iactauit, animamque ex hoc miſeriarum carcere ad primigeniae lucis claritatem ſe extollere poſſe dixit, nempe ſi per Ennoiam ſuam ſalutarem reditus animarum viam aperiret. Hac ratione ſi connectitur Simonis hiſtoria, quemadmodum id philoſophia, quam ſequebatur, poſtulat, nihil eſt in tota hominis veſani et delirantis fabula, quod, licet abſurdiſſimum ſit, non tamen ſua ratione conſtet, lumenque capiat, et ſectae huius philoſophicae notitiam pandat ſolito clariorem. VIII. His ſuppoſitis, et repetitis iis, quae *ſuperioris libri capite vltimo* de philoſophiae orientalis methaphyſica diximus, lux quoque accendi poteſt nouae, quam condidit Simon, religioni, vel potius philoſophiae, quo loco iterum valde commendamus laudatiſſimi MOSHEMII [p] induſtriam. Pleraque ſi veteres inter ſe comparentur, nexusque aſſertionum non recte ſemper ab iis intellectarum ex dicti ſyſtematis natura et emanationis legibus quaeratur, huc redeunt. α. Eſſe in infinita Deitatis plenitudine numen ſummum optimumque omnis eſſentiae, bonitatis et realitatis plenum, hancque plenitudinem lucem illam infinitam eſſe, quae ex Deo vndecunque radians, omnia incorporea quadam ratione repleat. Statuiſſe ita Simonem, ſi non alia ſuppeterent, ſatis euincerent philoſophiae Aegyptiacae ſpecies, Alexandrina et Cabbaliſtica: quarum illa eiusmodi lumen in excelſo in ſede puriſſima circa Deum et ex Deo ſtatuit [q], haec Or haënſoph rerum omnium et emanationum quoque diuinarum fontem agnoſcit, hocque lumen infinitum irradiare omnia docet, vt poſtea probabimus. Sed ſtatuiſſe ita quoque Simonem, *Recognitionum Clementinarum* auctor, huius philoſophiae peritiſſimus, luculenter teſtatur [r], qui *locum aliquem vltra mundum vel extra mundum eſſe* ait, *in quo neque coelum ſit, neque terra, ne vmbra horum etiam ibi tenebras operetur. Et ob hoc, cum neque*

k) Ad CVDWORTHI Syſt. int. p. 658. conf. loco ſupra cit. p. 430. Iudaeos eadem fere ratione inſanire ex Coſri P. II. c. 4. p. 80. patet; et infra pluribus dicetur.

l) l. c. p. 99.

m) Vid. EPIPHAN. haer. XXIV. p. 70.

n) l. c. Sect. III. c. 31. p. 102. ſeq.

o) loco ſupra cit. p) l. c. p. 410. ſeqq.

q) Vid. PLOTINVS Enn. VI. L. IX. c. 9. p. 769. plura de hac re in ſuperioris libri c. I. ſ. V. diximus.

r) L. II. c. 21. p. 522.

neque corpora aliqua in eo ſint, neque ex corporibus tenebrae, neceſſario eſſe lumen immenſum cui tenebrae nullae ſuccedunt, nempe incorporeum lumen et infinitum. Valde ignarum philoſophiae Zoroaſtrianae oportet eſſe, qui fontem, ex quo haec hauſta ſint, ignoret, Mithramque hoc lumen infinitum eſſe, neſciat. Quod licet a Deo, tanquam fonte, ſeparare videatur Recognitionum auctor [s], id tamen abſtractionis tantum beneficio facit, vt Deum in iſto lumine infinito reſidentem more orientali ſymbolice repraeſentet. Quemadmodum enim, quae ſolem circumfundit, lux, ab ipſo ſole reapſe et eſſentiae ſuae ratione diſtincta non eſt, ita nec haec lux infinita a ſummo et abſcondito Deo. Quae quoque ratio eſt, cur πλήρωμα Θεότητος vocauerint, non Simon modo, ſed quicunque etiam hanc philoſophandi viam ingreſſi ſunt. Etſi vero lumen hoc incorporeum dicitur, dubitandum tamen non eſt, dici hoc tantum reſpectu materiae craſſioris, cui tenebrae admixtae ſunt. Cum enim materiae conditio, vt poſtea dicemus, in tenebris et priuatione luminis conſiſtat, recte quidem de hoc lumine, quod tenebris caret, dicitur, quod incorporeum ſit: aſt quicquid tamen reale, eſſentialeque in materia eſt, ex hoc quoque lumine effluxiſſe cenſendum eſt: niſi ſtatuas materiam vel ab aeterno coëxtitiſſe lumini, vel ex nihilo prodiiſſe, quorum vtrumque Zoroaſtris aſſeclis diſplicuit. Lumen itaque hoc infinitum illud emanationum aequor eſt, ex quo lucida omnia effluxerunt: nec aliud patitur ſyſtematis emanatiui ratio. β. Ex hoc fonte infinito optimoque, neceſſe eſt, ſi mundi inuiſibilis et viſibilis generatio conſiſtere debuerit, effluxiſſe naturas diuinas, immateriales, luminoſas, deitate plenas, immutabiles, et aeternum ſubſiſtentes, eo quod in primo rerum omnium fonte radicatae ſunt. Hinc aeones illae in pleromate diuino conſtitutae, maſculini et feminini generis, id eſt, tum producendis tum recipiendis emanationum effectibus idoneae, quarum octo paria conſtituiſſe Simonem veteres tradunt. Vbi acute monet praeſtantiſſimus MOSHEMIVS [t], primum par aeonum βύθος καὶ σιγὴν, profunditatem et ſilentium ad ipſum ſummum Deum pertinere. Nihil enim aliud indigitaſſe Simon cenſendus eſt, quam ineffabilem, et omni ſilentio ſuperiorem eſſe diuinitatis profunditatem, ex qua reliquae aeones progenitae ſunt. Ex hac aeonum progenie, ceteram poteſtatum ſpiritualium, archangelorum, angelorumque cateruam Simonem deriuaſſe, recte IDEM vir eruditiſſimus colligit: illud enim et ratio ſyſtematis emanatiui poſtulat, et conſenſus reliquorum, quae ex philoſophia hac orientali congeſta ſunt, ſyſtematum probat, licet veteres, hanc philoſophiam non ſatis aſſequentes, illa taceant. Statuiſſe autem has naturas coeleſtes intra diuini pleromatis parietes habitantes id eſt in luce illa diuina verſantes complures, iisque barbara impoſuiſſe nomina EPIPHANIVS [u] tradit, quae teſtimonii loco ſunt, ex barbarica philoſophia monſtroſam hanc philoſophiam eſſe deſum-

s) EPIPHAN. l. c. p. 58. 59. t) l. c. p. 412. u) loc. cit.

deſumtam. γ. Cum autem ex harum naturarum angelicarum numero quaedam inclinatione in materiam extra plenitudinem lucis diuinae infinitae eſſent progreſſae, a fonte longius recedentes materiae ſe, inuito Deo appropinquantes, rerum materialium dominium vſurparunt, cumque magnae virtutis eſſent, animam, quae et ipſa emanationis diuinae pars eſt, arctius materia compreſſerunt, immerſamque corpori vinculis libidinum corporearum conſtrinxerunt, vnde lucis diuinae radiis magis coarctatis inductisque tenebris miſeria omnis hominibus enata eſt. δ. Extra diuini pleromatis luce diuina coruſcantis ambitum, materiam eſſe, tenebricoſam, ſordidam, maloque, priuatione, frigore, et vitioſitate repletam, eiusque poteſtatis, vt emanationes lucidas ex Deo oriundas corrumpere poſſet, Simonem ſtatuiſſe, locus ſatis luculentus Clementinorum [x] teſtatur, quo ὕλη dicitur Θεῷ σύγχρονος ἔσα καὶ ἰσοδύναμος ὡς ἐχθρὰ, προβάλλειν αὐτῷ ἡγεμόνας ἐμποδίζοντας αὐτȣ̃ τοῖς βȣλήμασιν, *materia ipſi tempore et poteſtate aequalis, proferre ei, vt quae ſit inimica, principes decretis ipſius reſiſtentes.* Magnae ſe hic difficultates oſtendunt, quas nec ipſe doctiſſimus ſyſtematis Simoniani interpres tetigit, vtrum materia abſolute Deo oppoſita Simoni placuerit nec ne? adeoque vtrum ſyſtema magorum Perſarum, an Zoroaſtris Simon ſecutus ſit? prius verba allata ſatis euidentia docere videntur, poſterius ſyſtema emanatiuum, quale in philoſophia orientali receptum et in omnibus, quae ex hac ſchola prodierunt ſectis, admiſſum fuit, poſtulat. Temerarium quoque putamus, nodum, qui ſoluendus eſt, ſecare, et fidem denegare Clementinorum auctori: nam et alii veteres [y] duo principia inter ſe diuerſa poſuiſſe Simonem teſtantur, et eiusmodi inter bonum et malum principium certamen in harum ſectarum ſcholis perſonuiſſe, vel vnius Manetis ſomnia demonſtrant. Recte quoque et ex aequo reprehendere veteres Cel. MOSHEMIVM [z] iudicamus, quod malum omne ad architectum mundi reieciſſe Simonem ſtatuant. Ita enim ſyſtematis prorſus ſui oblitum fuiſſe Simonem dicendum erat, cum non dici poſſit, vnde demiurgo illa malitia inſit, niſi inclinationem ad materiam in ſe malam ſupponamus. Vnde vero materia tenebricoſa et mala, ſi omnia ex fonte lucido emanarunt? Dicamus quod nobis videtur veriſimillimum, ſi modo coniecturas noſtras lector non dedignetur, quae in ipſius ſyſtematis emanatiui indole et natura paulo profundius conſiderata fundantur. Nempe originem cepiſſe hanc philoſophiam Simonis, ex orientali, et hanc ex Zoroaſtriana Perſarum Chaldaeorumque, ſupra probauimus. Eadem itaque ratione haec materia Simonis enata eſt emanationis lege, vt Arihmanius, Oromaſdi oppoſitus tenebrarum et malitiae plenus, ex communi fonte Mithra emanauit, ortumque

 acce-

x) Homil. XIX. §. 14. p. 754.

y) IRENAEVS L. I. c. 28. EPIPHAN. l. c. GREGOR. NAZIANZ. Or. in laudem Heron. p. 547. Zoroaſtrem hic ſecutum eſſe Simonem recte iam iudicauit IAC. THOMASIVS Sched. hiſt. §. 34. p. 22. Conf. HVET. Origen. p. 2.

z) l. c. p. 413.

accepit ſuum. Scilicet lumen immenſum illud, quod in Deo eſſe, tota fere antiquitas aſſeruit, incorporale quidem et ab his, quas in corporibus videmus, concretionibus immune orientales aſſerebant, at non eandem ſpiritualitatis notam, quam nos, diuinae naturae tribuebant, ſed tale quid ſibi concipiebant, vt lumen longe puriſſimum eſt, ſubtiliſſimum, et actiua vi ſumma praeditum, calore, motu, omnique inde bonorum origine et natura plenum. Hoſpitem in veterum doctrinarum hiſtoria oportet eſſe, qui haec pleriſque veterum placuiſſe ignorat [a]. Illi enim metaphyſicis abſtractionibus ab omni imaginationis negotio et ſimulacris remotis minus aſſueti, ſpiritualia non plane ſine corpore ſibi concipiebant [b], ſatis eſſe opinati, ſi localem quandam extenſionem, et dimenſiones corporis grauioris Deo denegaſſent, eique lucem et actiuam operationem bonique radicem tribuiſſent. Quod cum toties in *tomo primo* in veterum ſyſtematibus oſtenderimus, actum hic repetendo dicta non agemus. Lumen hoc porro ſubtiliſſimum et diuinum infinita ratione radios ſuos ſpargere aſſerebant, et veriſimile prorſus eſt, hanc concipiendi Deum inſtar ignis luminiſue rationem totam ſyſtema emanatiuum peperiſſe. Aſt ex natura lucis notum erat, oppoſitas eſſe luci priuatiua quadam ratione tenebras, easque cum mera priuatio lucis, caloris, actiuaeque virtutis ſint, non poſſe eſſe ex fonte hoc luminum omnium. Hinc quamuis omnia, quae realiter exiſtunt, vi ſyſtematis emanatiui ex vno emanauerint fonte, tenebrae tamen, et quae tenebras conſequuntur, frigus, inertia, vitae defectus, mors, et quae alia ſunt, luci bonoque oppoſita, ex hoc fonte eſſe non poterant, ſed oppoſita ratione ex priuatione luminis oriri dicebantur. Quia vero priuatio ſubiectum ſupponit, cui inducatur, ideo lumen illud immenſum, quo latius ſpargit radios, vt cuncta realitatibus, (veniam verbo deprecamur) repleat, eo minora lucis habere dicebatur ſemina, eoque magis induci tenebras, donec, quod omnium longiſſime a fonte lucis diſtat, quamuis ratione eſſentiae ſuae ſit ex Dei lumine, tamen propter infinitam emanationis diſtantiam naturam conſequatur contrariam, tenebricoſam, lumini inimicam, inertem, et refragantem bono. Et ita quidem materia, quam hanc naturam eſſe dicebant, ſecundum ſyſtema emanatiuum orta eſt, quod qui non ſatis et accurate intelligunt, nunquam dicent, qua ratione in ſyſtemate illo, quod emanaſſe cuncta ex Deo ſtatuit, materia Dei naturae oppoſita malique fomes exorta ſit. Dicent forte lectores nonnulli, nos ingenii quidem noſtri explicationes tradere, veterum vero opiniones non enarrare. Aſt hos rogamus, vt ad Zoroaſtris, vt ad Gnoſticorum, vt ad Cabbaliſtarum, vt ad Alexandrinorum philoſophorum de materiae origine opiniones paulo accuratius attendant, certi,

a) Conf. DE BEAVSOBRE Hiſt. de Manich. T. II. L. II. c. 2. §. 3. p. 172. ſeqq. qui tamen confuſione ſcriptorum Arabicorum impeditus lucem non ſatis perſpicuam rei huic attulit. Conferenda vero quae Tomo I. L. I. de philoſophia Zoroaſtris diximus.

b) Conf. quae docte monet MOSHEMIVS ad CVDWORTH. Syſt. intell. c. I. §. 26. p. 36.

certi, visuros ea, quae nos, nisi omnia nos fallunt, luculenter deteximus. Ex data hac explicatione definitio Simonis de materia lucem egregie capit. Recte enim dicitur materia illi, lumini infinito coaeua, quia lux et tenebre σύγχρονοι sunt, et vi relatiuae oppositionis simul existunt: quae oppositionis natura etiam in caussa est, cur non inimica tantum sed et ἰσοδύναμος Deo dicatur, cum quae lucis virtus est actiua, ea tenebrarum priuatiua sit, si perspicuitatis caussa notionibus Graecanicae philosophiae quibus nos magis assueti sumus, res sublimes et abstractas, sed corporeis imaginibus ab orientalibus gentibus delineatas declarare licet. Ad hanc itaque materiam, quae essentiam ex Deo, materialitatis rationem ex tenebrarum natura accepit, inclinans demiurgus, cum mundum materialem condere vellet, non potuit non tenebris, id est malo, repletum facere; haecque ad materiam tenebricosam inclinatio, eum ipsum mali a boni fonte degenerantis semina habere, innuit, vnde originis mali caussam ad demiurgum quoque Simonem retulisse diximus. Ex his vero sequitur, mundum hunc, quamuis omnia quae vere sunt et existunt, ex Deitatis oceano effluxerint, supremi tamen et optimi entis opus haud esse, cum, quae illud producit, lumine, calore, bonitate plena sint omnia; et licet illud bonitatis lucisque mare emanationum suarum ministerio vsurum mundum plenum bonitate condere voluisset, illas tamen naturas, ministerio huic destinatas, duce ex aeonibus virtute quadam diuina, fontis oblitas, naturae suae limitatae magis et imperfectioris operationem interposuisse, quae cum tenebris ex materia pellendis maloque quod a malis angelis inductum erat, tollendis non sufficeret, inde mundum miseriis, calamitatibus et malitia redundantem ortum esse [c]. Nec alio sensu, quod EPIPHANIVS [d] ei tribuit, dixit: *mundum factum a principibus et potestatibus malitiae;* nam conditores mundi, qui ex Deo orti sunt in se mali non esse potuerunt, nisi quatenus fontem luminis infinitum relinquentes naturam suam limitatam tantoque operi imparem, mundi producendi negotio interposuerunt. Nec alia ratio subesse videtur, cur ab his angelis reditum matris ad pleroma impeditum, et repletam eam esse contumelia dixerit Simon. Haec enim, si προσωπογραφίαν ex orientali methodo adhibitam dementes metaphysica magis ratione nobis concipiamus, ineptam harum naturarum mundo imperantium ad materiam inclinationem, quam Alexandrini quoque philosophi mali in materia dominantis caussam esse dicebant, innuunt, et impeditam ab iis agitationem materiae defecandae et ad quandam spiritualem et lucidam naturam reuocandae, cui illa aeon, mundi demiurgus, inhiabat, significant. Maxime vero hoc ad animas pertinere, materiae illecebris detentam et materialibus vinculis ab ipsis illis potestatibus impeditam ex eo intelligere est, quoniam animi ex hac quoque aeone orti sunt, et hac capti-

 uitate

c) Recognit. L. III. p. 528. Clement. Hom. III. p. 648. 649. XVIII. p. 744. Gnosticis id in genere tribuit PLOTINVS l. c. d) loc. citat.

uitate a primo fonte arcentur, et innato materiae desiderio et malignorum spirituum imperio vna cum toto mundo in tenebris cohibentur, ne ad lumen illud infinitum, Deum, resurgere, et felicitate intuitione illius frui queant. Quam cum Deus fons sapientiae et luminis optimus quaerat, et, vt omnia, quae ex se effluxerunt, in se reuocet, laboret, opus inde sapientia est, vt per γνῶσιν diuini luminis anima his malis erepta sursum ad primi fontis plenitudinem reducatur, sicque ignorantia, affectus, morbi, et quaecunque alia homines vexant, materiae contagia, vinculaque malorum geniorum, soluantur, et fugentur. Quem vt Simonianae, ita omnis omnino Gnosticae philosophiae finem scopumque vnicum fuisse adducta euidenter loquuntur. Et huius quidem finis obtinendi mediatorem et pararium se ipsum Simon cum Helena prostibulo venditauit, in quibus emissae ex Deo aeones illis malis potestatibus superiores, vi diuina et magica homines a corporis et animi malis liberarent. ϛ. Ex his, quae de animae humanae origine, statu, corruptione et restitutione Simon dixerit, facili coniectura colligi possunt. Et animam quidem ab ista virtute diuina, quam architectum mundi esse dixit, originem cepisse necessario sequitur, vnde originem ei diuinam adscripsisse *Recognitionum* Auctor testatur [e]. Ast corruptam et corporis sarcina grauatam dici oportebat, cum idem, quod reliqua emanationum longius a Deo remotarum genera passa sunt, fatum subierit. Corpus enim materiale, ex materiae conditione malum, et a prauis angelis opificibusque creatum asserere cogebatur, si integra sibi et constans cohaerere tota eius doctrina debebat. Quare tenebras ex corpore offundi animae clamabat, quo minus ad fontis lucidi agnitionem veramque γνῶσιν peruenire posset [f]. A quibus corporis vinculis liberari, sicque luci et felicitati suae restitui, praecipuum mysteriorum suorum finem ponebat. Quibus vero mediis vtendum sit, quibus sacris homines initiandi, quibus sacrificiis placandi praepotentes illi mundi tyranni, vt liberiorem ad supremum luminis incorporei fontem aditum permittant, quae arcanae rationes huc faciant, de his multa quidem veteres scriptores, qui de haeresibus scripserunt, tradunt, sed incerta prorsus et dubia fide, multis ad inuidiam confictis, inter quae promiscui concubitus, et humanarum carnium viscerationes sunt, quas ipse IVSTINVS MARTYR [g], in dubium vocat. Quanquam impossibile haud esse, vt qui detestabilia omnia in alienam culpam retulerunt, legemque Mosis a fabricatoribus mundi latam animas diuiniori origine gaudentes non obligare dixerunt [h], ea permitterent, quae a virtutis verae cultoribus non admittuntur, systematis huius ratio permittat; nostra quoque tempora, quae haud dissimiles furores et abominabilia mysteria produxerunt, exempla nobis exhibuerint, ad extrema impudentiae et libidinis specimina eos posse delabi, qui nescio quos ex Deo ortus et emanationes

e) L. II. §. 57. p. 521.
f) Ibid. §. 58. p. 522.
g) Apol. II. p. 70.
h) IRENAEVS L. I. c. 23. p. 99. EPIPHAN. l. c.

nes ſibi tribuunt. De quibus tamen hic dicere nihil attinet, cum ad ecclesiaſticam hiſtoriam ea magis pertinere videantur. Animarum tamen migrationem in alia corpora tanquam poenam ſtatuiſſe Simonem, TERTVLLIANVS [i] tradit, quod omnibus Gnoſticis adſcribit PLOTINVS [k]. Omnis vero labis a malo iſto mundi opere orti liberationem ſolutionem eius promittere, ſicque materiam tenebris ſolutam ad omnis realitatis et perfectionis fontem peruenturam, ex ipſo ſyſtemate ſequitur et haud obſcure Simoni tribuit IRENAEVS [l]. Ex quibus illud quoque ſequitur, reſuſcitationem corporis nullam eſſe, cum corpus in ſe malum ſit. Negaſſe autem reſurrectionem Simonem veteres teſtantur [m]. Praecipua haec ſunt, quae de homine Samaritano, philoſopho haeretico eiusque ſyſtemate diſſerere paulo fuſius, quam inſtituti limites ferre videbantur, opus eſſe iudicauimus, vt quae ſupra de philoſophia orientali diximus, ampliorem lucem capiant, et de reliquis quoque haereſibus literatis, ex hoc fonte oriundis iudicium fieri queat. In iis enim tangendis erimus in ſequentibus breuiores.

§. IX. Inter eandem Samaritanorum gentem noua doctrina turbas mouerunt DOSITHEVS et MENANDER, quorum vterque inter prima haereticorum literatorum ſiue philoſophicorum capita ab annalium Chriſtianorum conditoribus et haereſiologis numerari ſolet [n]. Quod num recte fiat, nec ne, noſtri hic non eſt diſputare [o], hoc tantum monendum, Doſitheum inter fanaticos Iudaeorum referendum eſſe, qui nouam ſectam excitauit, diuinamque ſibi auctoritatem arrogauit, nihil vero aſſeruit, quod ad hominem pertineat, Chriſti familiae ſe aggregantem, quicquid etiam de illis veterum locis ſtatuendum ſit, qui Doſitheum inter veteris eccleſiae haereticos numerant. Sed nec circumſtantiae hominis deliri, quae a veteribus memorantur, locum ei in philoſophiae hiſtoria faciunt. Qui enim Simonis magi vel praeceptorem vel diſcipulum conſtituunt, adeoque fanatici philoſophi parentem nobis eum proponunt, dignis fide teſtimoniis veterum deſtituuntur [p]. Et veriſimilius eſt, hominem auſtera vitae inſtitutione et neſcio qua gentis ſuae arrogantia delirantem ex ſeueriori illorum Iudaeorum diſciplina prodiiſſe, quos vitatis vrbibus in agro et deſerto rigidiora inſtituta ſecutos fuiſſe infra dicemus. Ea quoque, quae de illius doctrina traduntur, hominem nobis depingunt legis quidem, quod EPIPHANIVS [q] quoque teſtatur, et patriarum traditionum peritiſſimum, at minime philoſophum, ſed

Doſitheus.

i) De anima c. XXXIV. p. 180.
k) loc. cit.
l) c. XXIII. p. 100.
m) Recogn. L. II. §. 58. p. 522. EPIPH. l. c. AVGVSTIN. l. c.
n) Vid. COTELER. ad Conſtit. Apoſt. L. VI. c. 8. BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. §. 20. p. 68. ITTIG. de haereſiarchis aeui apoſt. Sect. I. c. I. p. I. conf. quos laudat MOSHEM. Inſt. hiſtor. Chriſt. maior. Sec. I. P. I. c. 5. §. 11. p. 376. ſeqq.
o) Poſterius acute tuetur MOSHEMIVS l. c.
p) Prius illi faciunt, qui a Doſitheo Simonis haereſin auſpicantur, poſterius Recognitionum Clementis auctor: neutrum valde probat.
q) Haer. XIII. p. 30.

ſed talem, qui magnam ſibi inter Iudaeos auctoritatem (Meſſiae vel noui prophetae) conciliaturus, cum ſpe ſua excideret, et factio deeſſet, ad Samaritanos defecit, eosque noua doctrina capere conatus eſt, ſed infelici fato et triſti ſucceſſu, qui et auctori ſectae mortem attulit et ſectatores disiecit, quae latius narrant EPIPHANIVS et Chronici Samaritani auctor et ex his recentiores quidam [r]. Nam quae eius dogmata recitantur, dixiſſe ſe Meſſiam a Moſe praedictum, emendaſſe, vel corrupiſſe magis Moſis libros ad ſuae inſaniae regulam; negaſſe vates ſacros V. T. fuiſſe θεοπνεύςους corpus neglexiſſe, et inedia atque cruciatibus maceraſſe, animam vero corruptibilem mundumque incorruptibilem eſſe tradidiſſe, ſpirituum exiſtentiam negaſſe, ab animatis abſtinuiſſe, a coniuge poſt partum et ſuſceptos liberos ſe cohibuiſſe, ieiunia celebraſſe aſſidua, et quae alia ſunt, quae illi et ſectatoribus tribuuntur, non tam philoſophiam quandam ſectariam, quam inſtitutum illud Iudaicum ſapiunt, quod Eſſenorum nomine [s] infra contemplabimur, licet hos ex Aegyptiacorum philoſophorum Schola aliquid hauſiſſe ibi probandum. Non immerito itaque Doſitheum hic a noſtris limitibus arcemus, non curioſi, quod recentiores diſputant, vtrum duo Doſithei fuerint, qua de re illi adeundi ſunt, qui res ſacras Iudaeorum et Chriſtianorum enarrauerunt [t].

Menander. Meliori iure MENANDER huc refertur, homo Samaritanus, Simonis magi veſtigiis inſiſtens, quod plerosque permouit, vt eius diſcipulum fuiſſe aſſererent: ea tamen quae de eo referuntur, magis doctrinae et diſciplinae Simonianae aemulum quam ſectatorem fuiſſe ſuadent [u]. Nam hic quoque impoſtor magnam ſe Dei virtutem eſſe gloriatus eſt, quam ex infinito bonitatis oceano ad liberandum humanum genus miſſam eſſe praedicauit. Eo enim pauca illa, quae de eo referunt IRENAEVS, THEODORETVS [x], EVSEBIVS [y], EPIPHANIVS [z], TERTVLLIANVS [a] aliique, redeunt: Eſſe vnum ſummum Deum, virtutemque hanc ſummam omnibus ignotam eſſe, vt vero cuncta, ex ſe educeret, ſex naturas ſibi ſimiles ex ſe generaſſe, id eſt aeonas ſiue emanationes aeternas et per ſe ſubſiſtentes produxiſſe, ex quibus diuina ἔννοια ad generandos angelos progreſſa mundi huius architectos et corporum humanorum ex materia mala fabricatores genuerit: et ab his geniis lernam illam malorum deriuandam eſſe, quibus mundus repletus hominesque immerſi ſint. A quorum tyrannide vt liberaretur mundus miſſum ſe ex aeonibus vnam, Deo licet minorem, eamque vindicem humani generis eſſe, quem Simon aliique illius temporis impoſtores ſe quoque eſſe iactabant. Liberationem iſtam et arcano quodam lauacro, et magiae ſcientia effici, ſicque liberari animos a materiae compedibus, vt ſuperatis malorum geniorum

r) MOSHEM. l. c. ITTIG. l. c. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 3. §. 7. ſeqq. p. 312. ſeqq.

s) Fuit haec quoque coniectura MOSHEMII, l. c. p. 379.

t) COTELER. l. c. T. I. p. 338. LE MOYNE Var. SS. p. 1099. ITTIG. l. c. p. 23. SERARIVS in trihaereſio L. II. c. 19.

u) L. I. c. 23.

x) Haeret. fabul. L. I. c. II. p. 193.

y) Hiſt. eccl. L. III. c. 26.

z) Haereſ. XXII. p. 61.

a) De reſurrect. c. 5.

orum illuſionibus et tyrannide, ad Deum aſcendant, et immortalitatem quandam diſciplina ſua conformem conſequantur. Quibus omnibus, ex quibus conſtabat Menandri ſyſtema, lucem vlteriorem, praeter ea, quae de Simonis doctrina fuſe diximus, affundere opus non eſt, cum a Simonianis nugis parum diſcrepent, et ex eodem fonte orta ſint, dubiumque non ſit, in ſcholis Aegyptiacis hominem delirum emotaeque mentis ea didiciſſe. Vnum illud difficultatem habet, quod Menandro tribuunt IRENAEVS [b] et TERTVLLIANVS [c], promiſiſſe hominem inſanienti ſimilem, eos, qui baptiſmo illius tincti forent, futuros eſſe immortales, et incorruptibiles, quamprimum hoc lauacro initiati fuerint, id eſt, ſublatam fore ex eo baptiſmo omnem corruptionis mortisque cauſſam modumque. In quo dogmate prout a ſcriptoribus eccleſiaſticis refertur, merito timere ſe fatetur, doctiſſimus MOSHEMIVS [d], ne veteres verba Menandri, tumida fortaſſis, more Syrorum et inflata, male acceperint, et de corporis immortalitate intellexerint, quae de animorum ille reſtitutione intelligi voluerit. Rationes, quas affert vir optimus, apud ipſum legi velimus, omnium veriſimillima ex IRENAEI [e] teſtimonio petitur, qui Gnoſticorum ſtilo *reſurrectionem eſſe agnitionem eius, quae ab illis dicitur veritatis* teſtatur [f], id quod etiam TERTVLLIANVS [g] aſſerit. Ingenioſa haec eſſe, et in obſcuro argumento veri admodum ſimilia, fatendum omnino eſt, praeſertim ſi expendatur, quod venerabilis Abbas addit: eiusmodi ſectam, quae ſuos eſſe morituros negat, diu incolumen ſtare non poſſe, et in ipſis initiis ſuis interire debere, niſi forte ex paucis conſtet hominibus deliris et a ratione auerſis; Menandri vero factionem Iuſtini M. aetate totam nondum extinctam fuiſſe. Eſt tamen, vt ingenue hoc quoque fateamur, quod mentem retrahit, quo minus ex toto calculum huic opinioni adiiciamus. Nempe ad TERTVLLIANI teſtimonium prouocat vir longe doctiſſimus: at hoc teſte ſi ſtandum, non ad animorum ex errore et ignorantia eluctantium victoriam, ſed ad corporis aeternam ſine morte durationem pertinuit Menandri dogma. Ita enim is diſerte: *Publica totius generis humani ſententia mortem naturae debitum pronunciamus. Hoc ſtipulata Dei vox, hoc ſpopondit omne, quod naſcitur, vt iam hinc non Epicuri ſtupor ſuffundatur, negantis, debitum illud ad nos pertinere, ſed haeretici magi Menandri Samaritani furor conſpuatur, dicentis, mortem ad ſuos non modo non pertinere, verum nec peruenire. In hoc ſcilicet ſe a ſuprema et arcana poteſtate legatum, vt immortales et incorruptibiles, et ſtatim reſurrectionis compotes fiant, qui baptiſma eius induerint.* Ea in ſequentibus quoque vrget, negatque magiam tantum efficere poſſe, vt vitam aetate

b) loc. cit.
c) De anima c. 50. add. EVSEB. Hiſt. eccl. L. III. c. 26.
d) l. c. p. 436.
e) L. II. c. 31. §. 3. p. 165.
f) De reſurr. c. 19.
g) De anima c. 50.

aetate renouata vitis instar repastinet, aut mortem eximat, quare eos quoque prouocat, quos Menander in Stygem suam mersit, vt perennes se sistant. Quid itaque dicendum? an relinquendi veteres, accusandique, quod disciplinam Menandri non intellexerint, et ad corpus traxerint, quod ad animum quidem pertinebat? Ita quidem vir celeberrimus, et qui eum in ea sententia antecessit RENATVS MASSVETVS [b]. Quorum doctrinae et acumini ingenii libenter assurgimus, aequitati tamen viri magni, et incertum, humanitate an eruditione maioris, confisi, paulo aliter coniicimus, ex parte quidem non tamen ex toto accusari posse, scriptores ecclesiasticos, quod non recte Menandri de hac immortalitate doctrinam retulerint. Et in eo quidem pollicem merito premimus viris laudatissimis, quod hanc resurrectionem ad animi quoque ex materiae vinculis et ignorantiae tenebris liberationem referendam esse dixerint. Hoc enim et testimonia veterum euincunt, et systema orientale et Gnosticum postulat. Sed corpus quoque simul eius beneficii capax statuendum est, nec dubitamus Menandrum spopondisse suis, fore illorum corpus eius qualitatis particeps, si baptismate suo tingatur, vt immortalitatis naturam induat. Ast his tamen non obstantibus non tam effrenem animo emotumque ab omni ratione Menandrum fuisse putamus, vt haec ita intelligeret, suos baptismate lustratos morte naturali nunquam affectum iri. Ita enim paucis suorum exemplis omnem prorsus fidem amisisset, et irrisus fuisset. Sed significationem sensumque dogmati ex Orientali philosophia hausto petendum putamus, ex eo ipso fonte, ex quo dimanauit. Supra enim verisimili, nisi fallimur, coniectura ostendimus, philosophiam orientalem ex Zoroastrianis dogmatibus id quoque recepisse, perpetuam esse inter lucem eiusque emanationes et inter tenebras materiam occupantes pugnam, emittique illas, vt pulsis tenebris, id quod in materia reale est et ex Deo effluxit, liberent, agitent, luceque perfundant et spirituali natura, sicque sublatis tenebrisque maloque omnia ad Deum in aeternam lucis diuinae abyssum redeant. Gnosticorum vero, vel haereticorum ex hac secta orientali oriundorum eandem mentem fuisse, ostendimus, nec alia ratio patet, cur se impostores illi aeonas diuinas ad hunc finem missas venditauerint. In eodem vero luto haesisse Menandrum, ex dictis manifestum esse putamus. Qui cum se humani generis liberatorem ex diuino pleromate missum diceret, non animis tantum sed corporibus quoque liberationem promisisse recte creditur, ast talem, quam experientia non refutaret et mendacii argueret, quaeque cum fanatico systemate cohaereret. Pollicitus itaque iis, qui securissimo et tutissimo sacramento, qua voce TERTVLLIANVS [i] baptismum Menandri ridet, vsi fuerint, corporis sui talem liberationem, qua a tenebrarum obsessione malorumque illuuie purgati eam naturam induere debeant, quae immortalitatis ex primo emanationum omnium fonte oriundae capax, ipsam mortem

b) Diss. I. in Irenaeum art. III. §. 107. p. 58.

i) loc. cit.

tem et omnimodam destructionem atque derelictionem non experiatur, qualem corporibus expectandam esse Simon tradidit, sed quae, separato licet ab anima corpore, hoc ad aeternum rerum omnium fontem deducat, spirituali lucidaque natura indutum. Hanc coniecturam si sequimur, cuncta sibi constant, et cum originibus nugarum Menandri consonant, pollicerique potuit homo fanaticus etiam corporis immortalitatem, licet mori id omnes sciant, eo quod immortalis, aeternaeque naturae, non in hoc mundo tenebrarum pleno, sed in diuino pleromate particeps fore asserebat. Quo in dogmate imitatum fuisse stultissimum hominem Christianam doctrinam ex sancti lauacri purgatione corporis quoque resurrectionem et glorificationem promittentem credibile est. Veteres vero doctores ecclesiastici cum horum hominum philosophiam non satis assequerentur, Menandri promissiones de vita et immortalitate in hoc mundo extra plenitudinem diuinitatis intellexerunt,quas ille de corpore intra pleroma translato intelligi, sicque a Simonianis resurrectionem negantibus distinguere se voluit. Ceterum in tanta obscurissimarum nugarum incertitudine et veterum dissensu coniecturis vti, et res ipsa quasi postulat, et aequitas veniam promittit. Quare hanc quoque coniecturam nostram lectoris relinquimus iudicio.

Disputatio Samaritanorum contra Peripateticos.

§. X. In sequentium temporum historia Samaritana licet pauca occurrant, quae ad nostrum institutum pertineant, non omittendum tamen est, quod narrat ABVLPHETACH Chronici Samaritani auctor [k], eo quod momentum aliquod in historia philosophiae habet. Refert is: Commodo imperante exortam esse disputationem inter Samaritanorum summum pontificem, Leuim, et Alexandrum Aphrodisaeum philosophum, de aeternitate mundi. Eam subministrasse occasionem imperatori, ferro, igne et cruce Samaritanos persequendi. Excitatum quoque persuasionibus medici sui Galeni, Iudaeos et Christianos odio persequentis, carnem suillam eorum mensis adiecisse, et coëgisse eos idolorum victimis pasci. Inter atheos ob hanc disputationem Alexandrum referre non dubitauit Ven. REIMMANNVS [l], qui tamen praeclare de Deo dictis ab Alexandro motus postea ab hac macula liberum pronuntiauit [m]. Verum vehementer de fide consarcinatoris Chronici Samaritani, quae saepius subleſta deprehenditur, dubitamus. Vt enim taceamus, Alexandrum mundum non dixisse Deum, quod fundamentum disputationis fuisse Cl. REIMMANNVS putat, quia et contrarium scriptum reliquit, et systema Peripateticum aliud postulat: nihil in tota narratione est, quod eam magnopere credendam suadeat. Nam nec verisimile est, Samaritanae gentis sacrificulum ea aetate valde contemtum cum magni nominis philosopho disputauisse; nec sub Commodo ille publici Alexandriae philosophi personam susti-

k) Act. erud. 1691. p. 170. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 3. p. 49.

l) Hist. theol. Iud. L. I. c. 17. §. 17. p. 552.

m) Hist. atheismi c. XXVII. §. 5. p. 190.

ſuſtinuit, ſed ſub Seuero demum muneri doctoris admotus eſt: nec Commodus vnquam de philoſophia curioſus fuiſſe legitur, fauitque vnquam philoſophis: nec veriſimile eſt, ob oppugnatum ſyſtema Peripateticum, quod ab aliis quoque ſectis factum, adeo ſaeuiuiſſe imperatorem in Samaritanos, qui longe alias ſaeuitiae cauſſas habuit. Tacent quoque ſcriptores hanc diſputationem et perſecutionem Samaritanorum; quemadmodum etiam ab omni fide, et a Galeni quoque integritate alienum eſt, incitaſſe virum optimum, et tyranno minime velificantem Commodum ad perſequendos Samaritanos, et ingerendam menſis eorum carnem ſuillam. Itaque haec fidei hominis Samaritani multis nominibus ſuſpectae relinquenda ſunt. Ab eo tempore ſemper anguſtiora fuere fata Samaritanorum, quae tamen cum ad hiſtoriam philoſophicam non pertineant, apud eos quaerenda ſunt, qui religionum hiſtoriam exponere ſuſceperunt; ex quibus de infelici popelli huius ſtatu pleraque diſci poſſunt [n].

Colonia Iudaeorum Aegyptiaca.

§. XI. Maioris momenti in philoſophiae hiſtoria res ſunt Iudaeorum in Aegypto, quas paucis enarrabimus. Magna quidem inter vtramque, Iſraëlitarum et Aegyptiorum, gentem ex priſtina ſeruitute flagrauit inuidia et haereditarium quaſi odium. Eo tamen non obſtante neceſſitas vtramque impulit, vt ad repellendos regum Aſſyriae impetus vires coniungerent, quod haud ſemel factum eſſe, ſacra gentis huius nos docet hiſtoria. Tandem, ex qua egreſſi ſunt Iſraëlis poſteri, regio eos colonos recepit. Quorum primam tranſmigrationem factam eſſe, Ariſteas tradit, cum Iudaeorum opem imploraſſet Pſammetichus aduerſus Aethiopes, qui Aegyptum bello inuaſerant. Eo enim tempore magnam Iudaeorum manum auxilio laturam Aegyptiorum regi in Aegyptum commigraſſe tradit. Suſpecta tamen eſt ſcriptoris pſeudepigraphi narratio; teſte enim HERODOTO [o] et DIODORO [p], fuere hi milites Ioniae et Cariae, qui ad ferenda Pſammeticho auxilia ex Graecia acciti ibi conſederunt. Quibus cum iungat quosdam ex Arabia Diodorus, veriſimile eſt, Ariſteam gentes vicinas inter ſe confudiſſe. Alias, quae huic narrationi repugnant, circumſtantias, cum huc non pertineant, omittimus, prolixe enarratas a IACOBO BASNAGIO [q]. Certiora itaque initia coloniae Iudaicae in Aegypto deducenda ſunt, duce ſacro hiſtorico [r], a prima Palaeſtinae et Hieroſolymarum deuaſtatione ab Aſſyriis facta, quo tempore cum praefectus regionis ab Aſſyriis Gedalias inſidiis Iſmaëlis cuiusdam eſſet interfectus, reliqui, qui in terra relicti erant incolae, refragante quidem et diſſuadente Ieremia vate, in Aegyptum metu Aſſyriorum aufugerunt, cala-

n) De ſtatu hodierno Samaritanorum videndae HVNTINGTONI epiſtolae Lond. 1704. et BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 9. p. 165. ſeqq. Epiſtolae de eo argumento ad Iobum Ludolfum ſcriptae, quas cum verſione ſua et notis edidit CHRISTOPH. CELLARIVS Cizae 1688. 8. Antiquitates eccleſ. Orientales, Lond. 1682. 12. editae, in quibus p. 118. ſeqq. duae epiſtolae de ſtatu Samaritanorum hodierno leguntur.

o) L. II. p. 154.

p) L. I. p. 48.

q) Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 7. §. 1. p. 154.

r) IEREM. XLII. 15. ſeqq. XLIII. 10. ſeqq. XLIV. 11. ſeqq.

calamitatem tamen a propheta praedictam effugere non potuerunt, sed impetum in Aegyptum faciente Nabuchodonosore, Amasinque Aegyptiorum regem praelio superante, cum Aegyptiis captiui Babylonem abducti sunt, paucique remanserunt, quorum posteri, vt est natio Iudaica foecundissima, valde aucti sunt. Nouam vero coloniae Iudaicae in Aegypto condendae occasionem dedit Alexander M. qui cum vrbem, quam excitauerat, nouam, incolis replere vellet, variarum gentium colonos eo deduxit, et in his quoque coloniam Iudaicam, quam Alexandriae constituit, iisdemque, quibus Macedones fruebantur, vti priuilegiis concessit [s]. Auxit hanc coloniam belli iure Ptolomaeus Lagi, Aegypto post Alexandri M. mortem potitus. Is enim cum Aegypto Syriam iungere, Iudaeamque ditioni, quam consecutus erat, adiicere vellet, Hierosolymam vrbem, religionis obtentu sabbathi die ingressus, vrbem ex improuiso oppressit, et editis crudelitatis speciminibus haud paucis, centum millia hominum ex Iudaeis et Samaritanis in captiuitatem in Aegyptum adduxit [t]. Quos tamen cum fideles et sacramenti obseruantes, bellicaque virtute conspicuos obseruasset, et praesidia ex illis per arces disposuit, et ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedit, et sacramento omnes sibi deuinxit, et liberalem se iis praestitit. Qua regis beneuolentia terraeque vbertate multi postea Iudaei inuitati sunt, vt sponte in Aegyptum commigrarent, qui Ptolomaei Lagidae liberalitatem atque gratiam teste IOSEPHO [u] experti sunt magnam. Assuit his quaedam Aristeas, de quorum veritate disputant viri docti [x], quae tamen cum ad nostram tractationem non pertineant, hic praetermittimus: cum liberalis regis voluntas, qua erga Iudaeos vsus est, obiectam illi ab Aristea venditionem et dura alia seruitutis mala et calamitates si non omnes, multas tamen refellat. Quicquid tamen illud est, in eo conueniunt veteres, Ptolomaei filium successorem, Ptolomaeum Philadelphum, maiori adhuc quam patrem, beneuolentia Iudaeos fuisse complexum. Is enim, quos pater in seruitutem abduxerat, liberos fecit, ex quibus plurimi locorum fertilitate illecti, cum semel Aegypto assueuissent, ibi remanserunt, magnoque numero aucti numerosos coetus confecerunt, quibus cum religionis domesticae vsum concessisset rex prudens et literarum amantissimus, ex eo tempore disciplina et eruditio Iudaica secundum legis praecepta et patrum traditiones efflorescere coepit. Id quod occasionem dedit Iudaeis Graecanica in Aegypto dialecto vsis, conficiendi celeberrimam illam versionem Graecam, quam regis iussu septuaginta duos interpretes ex Iudaea accersitos miris circumstantiis diuinae cuiusdam directionis et inspirationis conscripsisse Pseudo-Aristeas conficta quadam huius versionis historia orbi persuadere conatus est, quae tamen versionis fata, a viris doctis passim disputata et excussa cum ad

Versio LXX interpretum.

s) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XI. c. 8. p. 386.
t) IDEM L. XII. c. 1. p. 388.
u) l. c. c. 2. p. 389.
x) Vid. BASNAGE l. c. p. 157.

ad hos nostros limites non pertineant, nec hic quoque enarranda, sed alibi quaerenda sunt [y]. Sunt tamen quaedam, quae in philosophiae historia ex hoc argumento omitti non possunt nec debent. Nempe Aristea impostore auctore, Demetrii Phalerei, quem Ptolomaeus Philadelphus bibliothecae, quam post patrem ingentem extruxerat et collegerat, praefecit, consilio rex ipse ad curandam hanc versionem legis per orbem celeberrimae librorumque Iudaeis sacrorum, se impelli passus ad pontificem Eleazarem legatos misit, vt interpretes obtineret. Quam Iudaeorum narrationem tamquam veram non Iudaei tantum receperunt, sed inter Christianos quoque haud pauci; et veteres quidem ecclesiae doctores, apud quos magna erat versionis huius auctoritas et existimatio, plerique, inter recentiores vero post quosdam ecclesiae Romanae principes viros [z], ISAACVS VOSSIVS, qui peculiarem de eo argumento tractationem nobis reliquit [a]. Ad cuius tamen rationes ANTONIVS VAN DALEN [b] et HVMFREDVS HODY [c] VV. CC. ita responderunt, vt Aristeam falsitatis et suppositionis conuincerent, fabulamque a Iudaeis, qui priuata auctoritate hanc versionem in gratiam Hellenistarum susceperint, ea fini excogitatam esse ostenderent, vt Iudaeis Palaestinam inhabitantibus, quibus displicebat oraculorum domesticorum in vulgus propalatio, auctoritas nouae versionis probaretur. In hac controuersia, quae alibi excutienda est, Pseudo-Aristeae maxime obiectum est LAERTII [d] testimonium ex Hermippo narrantis, Demetrium Phalereum, eo quod Ptolomaeo Lagidi suasisset, dare regnum Ceranno, adeo Ptolomaeo Philadelpho factum esse exosum, vt mortuo patre regno potitus eum rure adseruandum tradiderit, donec certius aliquid de eo statueret: Demetrium vero vitae taedio admota aspide vitae finem fecisse: quam Demetrii historiam nos quoque *tomo primo* enarrauimus, et quas inde difficultates capiat Aristeae historia exposuimus. Nodum hunc vt solueret VOSSIVS [e] pater, versionem eo tempore factam esse coniecit, quo simul regnarunt Ptolomaeus Lagi et filius Philadelphus, quo solo demum regnante Demetrius regis iram expertus sit. Quae vt firmius demonstraret VOSSIVS [f] filius, id probare contendit, suspectum erroris esse Hermippi testimonium, eo quod tempus integrum, quo fuit in Aegypto Demetrius Phalereus, annorum fuerit XXIV, ab Olymp. CXVIII. 2. vsque ad Olymp. CCXXIV. 2. quo nempe anno mortuo Lagida solus regnare coeperit Philadelphus. Ostendimus vero suo loco in Demetrii historia, niti Vossium

y) Historiam literariam scriptorum de LXXvirali versione exponunt B. IOAN. FRICKIVS praef. edit. τῶν ό Lips. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 316. seqq. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1031. Isagog. hist. theol. c. vlt. p. 1516. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 440.

z) LE NOVRRY appar. Bibl. PP. Diss. XII. c. I. p. 234. HVET. demonstr. Eu. Prop. IV. c. 12. p. 169.

a) De LXX Interpp. eorumque chronol. Hag. Com. 1661. 4.

b) In diss. super Aristea.

c) In diss. contra hist. Aristeae Ox. 1684. 8. et de bibliorum textibus originalibus, versionibus Graecis et vulgata Latina 1705. fol.

d) L. V. s. 75.

e) De hist. Graec. L. I. c. 12. p. 73.

f) loc. cit.

ſium coniecturis ſatis leuibus, nec dignis, quibus Ariſteae hiſtoria tot momentis falſitatis et ſuppoſitionis ſuſpecta fulciatur, vnde dicta ibi hic repetenda ſunt, et conferenda quae oppoſuit HODYVS [g]. Nos hoc loco id dictis adiicimus, non videri veriſimile, quod doctiſſimus BASNAGIVS [h] coniicit, Demetrium apud Lagidem gratioſum eius conſilii regi prima inieciſſe ſemina, vt de tali verſione cogitaret, filium autem amplificandae bibliothecae patriae ſtudioſiſſimum id conſilium perfeciſſe. Nam nec teſtimoniis aliis, quam Ariſteae hominis impoſtoris, demonſtrari poteſt, Aegypti regem ipſum hanc verſionem confici iuſſiſſe, cuius falſae narrationi Ioſephus gloriae gentis ſuae velificans fidem adhibuit, huius vero fide ſteterunt veteres eccleſiae doctores: nec credibile eſt, Demetrium Phalereum philoſophum Peripateticum nationis valde contemtae, et imprimis propter philoſophiae ignorantiam paſſim traductae, legi eum honorem habuiſſe, vt tanquam inſignem ſapientiae theſaurum eam in Graecam transferri linguam regi perſuaderet, cum, quae in Moſis hiſtoria de mundi generatione et ortu traditur narratio ſyſtema Peripateticum totum euertat, et non potuerit non diſplicere Demetrio ab Ariſtotelis ore pendenti. Eſt et alia fabula, vetus quidem et paſſim recepta, quam in philoſophiae hiſtoria explodendam eſſe, *tomo primo* in Platonis hiſtoria diximus, quae vero cum errores multos grauesque, etiam in ciuitatis et doctrinae Chriſtianae hiſtoria, pepererit, hoc loco accurate excutienda et rationum configenda eſt telis. Nempe, iam ante τῶν ό verſionem librorum V. T. aliam quandam extitiſſe ſolius Pentateuchi, eamque Pythagorae, Platoni aliisque Graecorum philoſophorum lectam eſſe auctor eſt Ariſtobulus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [i] et EVSEBIVM [k], quibus fidem conciliare quidam ex Demetrii Phalerei epiſtola ad Ptolomaeum Philadelphum, quam IOSEPHVS [l] affert, ſatagunt, eo quod verſionis accuratioris concinnandae in ea mentio fiat. Quae occaſionem dedere viris doctis P. P. potiſſimum, Pythagoricam et Platonicam philoſophiam Hebraeis fontibus vindicantium, teſtimoniis permotis ſtatuendi, ea quae in Pythagorae Platonisque doctrina occurrunt, legi diuinae propiora et magis affinia, ex hac verſione ab illis philoſophis, cum ſapientiae a barbaris hauriendae cauſſa in Aegypto peregrinarentur, depromta eſſe. Immo et hoc additur, inueniri in aliorum quoque philoſophorum ante LXXviralem verſionem florentium doctrina atque ſcriptis indubitata legis Hebreae veſtigia, quae ex alio fonte ad gentiles philoſophos dimanare non potuerint: idque gentilium quoque philoſophorum Hermippi, Clearchi et Numenii confirmare teſtimonia. His rationibus inducti, viri multi doctiſſimi eiusmodi verſionem legis Graecam LXX virali

g) l. c. L. I. c. 3. p. 9.
h) l. c. §. 8. p. 164.
i) Stromat. L. I. p. m. 342.
k) Praep. euang. L. XIII. c. 12.
l) L. XII. p. 391.

virali antiquiorem fuiſſe aſſeruerunt [m]. Viderunt vero alii [n] non minori perſpicacia, fallacia et dubia eſſe, quae de hac verſione dicuntur omnia. Nos quae *tomo primo* ad euertendam hanc fabulam multorum in ſacra et philoſophica hiſtoria praeiudiciorum matrem diximus, maximeque ad Platonis hiſtoriam pertinent, otioſa non repetemus prolixitate, ſed paucis tantum hoc loco, vbi rerum ſeries id poſtulat, momenta totius rei exponemus, vt lector iudicare ipſe queat. Et I. quidem id ante omnia monemus, vt in omni hiſtoria ita maxime in ſuae gentis valde diffitendum eſſe Iudaeis, nationi ambitioſae, gloriaeque valde cupidae, omnesque gentes alias ſapientiae opinione vehementer ſpernenti, et ſibi eruditionis omnis origines fontesque vindicanti. Quae cum Ptolomaeorum temporibus in Aegypto habitans videret, maximam eſſe Graecanicae eruditionis, praecipue autem philoſophiae famam atque exiſtimationem, id quidem perſuaderi ſibi paſſa eſt, vt hanc eſſe veram ſapientiam crederet, quam Graeci tradidiſſent: aſt cum profanae genti, quam ſapientiae poſſeſſionem ſeruare indignabantur, hunc honorem inuiderent, non erubuerunt aſſerere, ex ſuis potiſſimum fontibus arua irrigaſſe ſua philoſophos gentiles primarios, Pythagoram, Platonem, Ariſtotelem, et ex ſua gente ad omnes populos ſapientiam dimanaſſe. Quae popularis Iudaeorum arrogantia, hodie in illorum ſcriptis paſſim deprehenſa [o], quas nobis fabulas in laudatorum philoſophorum hiſtoria pepererit, ſuo loco ita expoſuimus, vt hic praeterire ſine taedioſa repetitione eas liceat. Maxime vero haec gentis ſuae ambitio Ioſephum corrupit, vt, cum Graecanicae eruditionis eſſet ſtudioſiſſimus, hanc Iudaeis gloriam, quacunque occaſione poſſet, vindicaret, nec fabulis parcens, nec ſuppoſititiis foetibus. Quo praeiudicio inducti veteris eccleſiae doctores [p], viri pii ſacroque defendendi doctrinam diuinam zelo incenſi, ſed artis criticae imperiti, cum hac ratione a gentilibus philoſophis victorias inſignes reportari poſſe crederent, ſi demonſtraretur, ea, quae pulchrius rectiusque gentiles philoſophi dixerint, ab Hebraeis ſiue barbaris ad eos dimanaſſe; in eo Iudaeorum iactantiae fidem adhibuerunt, nec ſatis cauti examinarunt, vtrum vel eiusmodi doctrinarum concordia vera intercederet, vel occaſiones quibus ad gentiles Hebraica doctrina diffluere potuerit, fide dignae eſſent nec ne. Quorum auctoritas cum plurimos ita detineat, vt nihil in dubium vocandum cenſeant, quod a meritiſſimis ceteroquin eccleſiae Chriſti luminibus dictum eſt, mirum non eſt, fuiſſe viros multos longe doctiſſimos, qui in eandem ſententiam conceſſerint [q]; licet ea animi perſpicacia et acumine fuerint praediti, vt falſi-

m) Vid. poſt WALTONVM appar. bibl. proleg. IX. §. 6. p. 313. FABRICIO et WOLFIO enumeratos l. c. et Io. GEORG. ENGELBACH. diſſ. de verſione Graeca LXXvirali antiquiore Viteb. 1706. Dubius haeret REIMMANNVS hiſt. theol. Iudaicae c. VII. §. 4. p. 110.

n) Vid. HODY l. c. L. I. c. 9. p. 48. L. IV. FABRIC. l. c. FRICKIVS l. c. BVDDEVS ll. cc. ENGELBACH l. c. aliique ab his laudati.

o) Liber Coſri P. I. c. 63. p. 28. ſeq. et BVXTORFIVS ad h. l. qui plura Iudaeorum loca congeſſit.

p) CLEM. ALEX. l. c. EVSEB. praep. L. IX. c. I. CYRILLVS contra Iul. L. II. aliique, conf. SELDEN. de I. N. G. L. I. c. 2.

q) Vid. BARONIVS ad A. CCXXXI. n. 10. 11

LVD.

falſitatem huius opinionis nullo fere labore peruidiſſent, niſi antiquitatis et auctoritatis praeiudicio fuiſſent impediti. II. His praemiſſis facile eſt ad Ariſtobuli auctoritatem reſpondere: patebit enim ex iis, quae in ſequentibus de eo dicemus, eodem praeiudicio Ariſtobulum vehementer laboraſſe; vt taceamus, non deeſſe rationes viris doctis, quibus de ſcriptorum Ariſtobuli genuina veritate dubitent [r]. Nec melioris commatis ſunt, quae ex Ioſepho depromuntur; quam exigui enim ponderis teſtimonium eius hoc quidem loco ſit, ex dictis liquet, et manifeſtum eſt, confictam eſſe illam, quam affert, Demetrii Phalerei epiſtolam. Quin ſi eam pro genuina admittamus, nihil tamen in illa eſt, quod antiquiorem LXXvirali verſionem euincat. Nam quae IOSEPHVS habet verba: *σύμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀμελέστερον ἢ ἔχει σεσημάνθαι* apud Ariſteam ita leguntur: *τυγχάνει γὰρ ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ φωνῇ λεγόμενα· ἀμελέστερον δὲ καὶ οὐχ' ὡς ὑπάρχει σεσήμανται*, quae verba ad verſionem quandam trahi non poſſe, quilibet videt: neglectas enim et non dignas attentione in theſauro regio habitas fuiſſe Hebraicas ſcripturas, tantum indicant. III. Quam vero vrgent viri docti conuenientiam doctrinarum gentilium cum Hebraeis talem non eſſe, qualem iactant, ſuis locis luculenter demonſtrauimus; poteſtque ea vel hoc vno argumento refelli; tanto ſtudio arcana habuiſſe Iudaeos myſteria ſua, vt credi non poſſit, eos illa in Graecorum philoſophorum gratiam vulgaſſe [s]; fatente quoque IOSEPHO [t] ſapientiae nomine contemtam prorſus fuiſſe Iudaeorum nationem, nec tanti factam, vt ab iis philoſophiae arcana philoſophos diſcere voluiſſe perſuadere quis ſibi poſſit. Sed et IV. pauca ea, quae tanquam veſtigia Moſaicae doctrinae allegantur, aut communia rationis praecepta ſunt, aut vetuſtiſſimae traditionis a patriarchis per varias terras dimanantis reliquiae, aut longe alia dicunt, et intolerabiliorem ſenſum fundunt, quam putant viri docti hypotheſi ſuae inſeruientes [u]. Nec V. magnam rei lucem afferre putamus mediam, quam illuſtriſſimus Abrincenſium praeſul [x] excogitauit, opinionem: non totum pentateuchum, ſed partes tantum quaſdam [y] ante Alexandrum Graecae redditas fuiſſe. Quod licet ad verba Ariſtobuli prouocans HVETIVS, in iis [z] clare dici putet, tantum tamen abeſt, vt verſionem vnius vel alterius partis pentateuchi confectam ea dicant, vt potius enarrationem tantum quarundam hiſtoriae Iudaicae partium innuant. Quicquid vero dicat Ariſtobulus, indignum eſt, cui fidem tribuamus, eius teſtimonium, vt ex iis patebit, quae infra de hoc homine dicemus. Certum

LVD. CAPPELLVS Crit. S. L. IV. c. 1. HVETIVS l. c. c. 12. p. m. 166. SCIPIO SGAMBATVS de Archiu. V. T. L. III. §. 5. p. 444. VIVES ad AVG. de C. D. L. VIII. c. 11.

r) HODY l. c. L. I. c. 9. p. 49.

s) IVSTINVS L. XXXVI. c. 2. loca Ioſephi huc pertinentia vide apud HVETIVM l. c. p. 66.

t) Contra Appion. L. I. c. 4. 9.

u) Exemplum vide apud BASNAGIVM l. c. c. 4. p. 42. conf. BVDDEVS inſtit. theol. dogmat. L. II. c. 1. p. 438. Bibliotheque Germanique T. II. p. 124. VAN DALE l. c. c. 28. HODY l. c.

x) loc. cit.

y) Nempe quae hiſtoriam populi tangunt.

z) Apud EVSEB. praep. L. IX. c. 6. L. XIII, c. 12.

tum itaque putamus, oracula ſacra gentilibus lingua Graeca ante LXXviralem verſionem non innotuiſſe, idque factum eſſe indignantibus, qui in Palaeſtina, poſt haec tempora vixere Iudaeis. Qui tantopere hoc Iudaeorum Helleniſtarum conſilium deteſtati ſunt, vt, ſi fides eſt veteri Iudaeorum traditioni [a], octauo Thebeth menſis die ieiunium inſtituerint, ideo *quod in eo ſcripta eſſet lex Graece, diebus Ptolomaei regis, et tenebrae venerint ſuper mundum tribus diebus*; id eſt, per tres dies obnubilata triſtitia fuerit facies Iudaeorum, vt apposite monuit CARPZOVIVS [b]. Id quod tamen a Iudaeis Talmudicis tantum recentiori aetate conſtitutum fuiſſe viri docti coniiciunt [c], eo quod hoc ieiunium cum inſignibus Iudaeorum de hac verſione laudibus et iudiciis praeclaris non conueniat. Aſt ſimpliciori modo non negata veteris traditionis fide reſponderi poſſe putamus, nempe ſi hoc ieiunium ad Iudaeos in Palaeſtina viuentes trahatur. Inter eos enim et Iudaeos in Aegypto viuentes magnam interceſſiſſe aemulationem nemini ignotum eſt. Itaque vt Helleniſtarum in profananda lege diuina leuitatem notarent, facile fuit indicto eiusmodi ieiunio eorum conſilia et labores deteſtari. Certe diſſidia et odia inter vtrosque iſta verſione et domeſticae doctrinae propalatione valde aucta fuiſſe admodum eſt veriſimile [d].

Philoſophiae gentilis inter Iudaeos initia.

§. XII. Perueniſſe ab eo tempore et doctrinam Iudaeorum in Aegyptiorum aliarumque gentium notitiam, et philoſophiam gentilem ad Iudaeos, dubium non eſt. Cum enim Alexandriae omnium fere nationum homines habitarent, et noua imprimis philoſophiae Graecanicae, ex Aegyptiaca et Orientali corruptae facies in ſcholis Pythagorico-Platonicis compareret, quae famam ſibi ſublimioris de Deo rebusque diuinis ſapientiae acquiſiuerat, factum eſt, vt cum reliquis, qui ex omnibus fere nationibus hanc doctrinam deguſtabant, Iudaei quoque, inepta perſuaſione ſeducti, ſe apud Aegyptios eam ſapientiam inuenturos, quae ex arcana Moſis diſciplina ad eos perueniſſet, ad illam doctrinam addiſcendam, cognoſcendaque philoſophiae huius myſteria animum adiicerent [e]. Ad quam domeſticae ſapientiae corruptionem admiſſa ſymbolica Aegyptiorum methodus, quae in ſcholis quoque philoſophorum recepta fuit, aditum parauit. A tempore enim Ptolomaei Philadelphi, vel Philometoris allegoricam interpretandi ſcripturam affingendique oraculis ſacris legique diuinae ſuas et doctorum ſuorum nugas ex alienis fontibus in ſua prata deriuatas methodum inter Iudaeos obtinuiſſe, veterum teſtimoniis demonſtrari poteſt luculentis. Ariſteas enim, vel quisquis ſub eo nomine latet, refert [f], *Eleazarum pontificem, qui Ptolomaei Lagidis et Philadelphi temporibus vixit, legatis ad ſeſe ab rege miſſis Hebraicas literas Graeca lingua donan-*

a) Megillath Taaneth p. 50. ed. Baſ.

b) Ad SCHICKARDI ius reg. c. II. th. 5. p. 107.

c) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 443. et quos nominat.

d) SCALIGER ad Chronic. Euſeb. num. MDCCXXXIV.

e) Hoc vel vno Therapeutarum exemplo euinci poteſt, quam Iudaeorum ſectam inſtitutis Pythagorico-Platonicis manum dediſſe infra demonſtrabitur. Idem aliis exemplis in ſequentibus roborabitur.

f) Apud EVSEB. praep. L. VIII. c. 9. p. 370.

donandi rationem informantem, de allegorica ſententia diuinarum legum verbis incluſa diſputationem eam inſtituiſſe, quam EVSEBIVS [g] exhibet. Quibus verbis falſo quidem ſupponi regis cum Eleazaro pontifice literarum commercium, facile largimur, rem tamen ipſam in dubium vocari non poſſe, ex hoc loco eſt manifeſtum, nempe allegoricam explicandi legem rationem inter Iudaeos Aegyptios tum obtinuiſſe, cuius methodi patrocinium, ne Palaeſtinam inhabitantibus ea diſpliceret Iudaeis, impoſtor ab hoc figmento accerſiuit, ipſum Pontificem Iudaeos Aegyptios eam edocuiſſe. Addimus his, quae alio loco tradit EVSEBIVS [h]: *Ab Ariſtobuli tempore, gentem Iudaeorum vniuerſam duas in partes ſectam ac diuiſam fuiſſe. Nam multitudinem quidem ritibus illis omnibus, quomodo legum ipſarum verbis concepti erant, obſtrictam Moſen tenere iuſſiſſe. At ceteros quorum mens eſſet virtusque conſtantior, cum eo cortice liberatos eſſe, tum ad diuinorem aliquam et hominum vulgo ſuperiorem philoſophiam aſſueſcere, atque in altiorem legum ſententiam mentis oculo penetrare voluiſſe. Atqui hanc fuiſſe Iudaeorum philoſophorum nationem, cuius vitae morumque rationes infinitos etiam alienigenas admiratione compleuerint.* Quae verba probe notari merentur, quoniam verum nobis tempus deſignant, quo ſub allegoriae pallio philoſophia gentilis apud Iudaeos irrepſit. Nempe id Ptolomaei Philadelphi tempore factum eſt, quo vltimos Pythagoreos, et Platonicos etiam quosdam, in Aegypto vixiſſe, et inſtituta atque doctrinam ſuam philoſophicam propagaſſe ſuo loco demonſtrauimus. Non intelligi enim aliam ſublimiorem philoſophiam, quam quae ex ſchola Pythagorico-Platonica, (quae mature ſe Aegyptiacae et orientali iunxit, vt ſupra dictum) ad Iudaeos transiit, Therapeutarum exemplum probat, quos illam philoſophandi rationem cum patriis traditionibus legeque coniunxiſſe infra probabimus. Aſt hos intelligit Euſebius, qui *Iudaicorum philoſophorum clariſſimos Ioſephum et Philonem memoriae poſteritatis ſempiternae commendaſſe* ſcribit [i]; vterque enim hos philoſophos tetigit, vt ſuo loco dicendum, vbi etiam demonſtrabimus, eam ſocietatem philoſophicam hanc allegorice explicandi legem rationem tenuiſſe. Nec dubium eſt, inter Iudaeos hunc philoſophiae Pythagorico-Platonicae amorem, allegoriae fundamento innixum ſequentibus temporibus ad alios quoque, qui extra illam ſocietatem philoſophicam conſtituti erant, ſe extendiſſe, certe adoleuiſſe iam hanc philoſophiam Platonico-Iudaicam Philonis tempore ex eius ſcriptis, ea ipſa philoſophandi ratione turgentibus eſt manifeſtiſſimum. Addi his poſſent alia, vt euincatur, modum hunc detorquendi allegoriarum machinis legem ad placita philoſophiae alicuius arcanioris, ex adytis Pythagorico-Platonicorum in Aegypto prorepſiſſe ad Iudaeos, niſi haec ſatis lucis rei foenerarentur, eamque extra dubitationem ponerent. Ex his vero ſi cum iis comparentur, quae de philoſophiae Aegyptiacae Graecae-

 que

g) cap. 10. h) c. 10. p. 378. i) loc. cit.

que et orientalis fatis in hac regione fuis locis diximus; facili inductione colligi poteſt, arcanam hanc philoſophiam, quam Iudaei receperunt, multum a domeſtica gentis huius ſapientia deflexiſſe. Illi enim fontes, ex quibus arcanam doctrinam hauriebant Iudaei, fanatica de diuinis doctrina, maxime infauſto ſyſtemate emanatiuo abundabant: quorum latices cum in prata Iudaeorum deriuarentur, licet alia longe ſimpliciora et elegantiora exhiberet lex diuina, diſplicuit tamen ſancta doctrinae perfectiſſimae ſimplicitas et deliramenta gentilium magnum quid ſonantia atque nugae difficiles, illi praelatae ſunt. Et dubium quidem haud eſt, aliarum quoque ſectarum doctrinam, quae Alexandriae perſonabat, Iudaeos quosdam philoſophiae Graecanicae cupidos attigiſſe. Infra enim Ariſtobulum, docebimus, Peripateticae quoque philoſophiae non mediocriter fuiſſe peritum. Aſt praeualuiſſe tamen philoſophiam Platonicam, Aegyptiacae et Orientali attemperatam, dubitare nos non ſinunt exempla Philonis, Cabbaliſtarum, Therapeutarum et ſimilium, qui Platoniſmo philoſophiam ſuam arcanam allegoriarum beneficio incruſtarunt. Cuius duplex cauſſa videtur fuiſſe. Vna in Therapeutarum conſortio quaerenda eſt. Cum enim vltimi Pythagoreorum, in Italia pulſi fugatique ſuppliciis enecatis ſociis in Aegyptum aufugiſſent, vt ab inuidia populi eſſent liberiores in campeſtria et deſerta loca ſeceſſerunt, ibique priſtinis moribus et inſtitutis viuentes homines Iudaeos, ex regionis temperamento atra bile laborantes vel in ſocietatem pertraxerunt ſuam, vel quod veriſimilius eſt, neceſſitate quadam compulſos in ſolitudines ſecedere, ad aemulationem doctrinae inſtitutorumque accenderunt, vt in Therapeutarum hiſtoria infra oſtendemus. Ita vero cum inſtituto Pythagorico doctrina quoque ea Platoniſmo attemperata ad Iudaeos transiit, quae allegoriae beneficio recepta et cum patriis placitis maleſano conatu conciliata, tandem prorſus a genuina facie degenerauit, vt ſuo loco erit manifeſtum. Quae ſocietatis philoſophicae conſtitutio cum mire Iudaeis placeret, qui ſe habere, quod gentibus opponerent et praeferrent, gloriati ſunt, vt ex Philone patet, non potuit non hominum, ſublimius philoſophari, quam ceteros, viſorum exemplum aliis ex Iudaeis animum addere, vt cum ſolitarium viuendi genus amplecti nollent, philoſophiam tamen eandem ſequerentur. Quam rationem PHILONEM ad amplectendam Platonicam doctrinam allegoriis Moſaicae legi accommodatam permouiſſe, ipſe haud obſcure prodit. Altera ratio in ipſa philoſophiae Pythagorico-Platonicae indole, qualis in Aegypto viguit, quaerenda eſt. Cum enim reliquae Graecanicae ſectae a Iudaica theologia nimis diſtare crederentur, et nec Peripatetica mundi aeternitas, nec Stoica mundi anima cum placitis Moſaicis etiam allegoriarum ope ſatis conciliari poſſe videretur, ſola Pythagorico-Platonica doctrina ſaniora et digniora Moſaicis praeceptis afferre exiſtimata eſt, eo quod ſublimius de Deo diuiniſque et ſpiritualibus ſubſtantiis philoſophari putabatur. Cumque et Pythagoram et Platonem diſcipli-

ſciplinam ſuam atque ſapientiam a barbaris accepiſſe conſtans fama eſſet, intumuit ſuperbus et aemulus Iudaeorum ſibi ſolis ſapientiae origines vindicantium animus, vt Pythagorica et Platonica a Moſe et vatibus Hebraeis ad hos philoſophos defluxiſſe ſibi perſuaderent. Ita enim ratiocinatos eſſe homines ineptos Ioſephi et Philonis exempla nos dubitare non ſinunt. Aſt magnum cum eſſet inter Pythagorico-Platonica dogmata et legem Moſaicam diſcrimen, adhibita eſt regionis docendi methodus, et allegoriae beneficio in concordiam ire iuſſa ſunt praecepta longe diuerſiſſima. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis et tota Aegyptus in recipiendis et vniendis cum patria religione et cultu omnis fere orbis doctrinis ea ipſa via inceſſit, et Pythagorico-Platonici Alexandrini non dubitarunt, allegoria duce, peregrina dogmata ſuo infarcire ſyſtemati, vt ſuo loco dedimus probatum. Certe ab eo tempore mos ille inualuit, vt et legis Moſaicae praecepta Platonico habitu induerentur, et ſanctis viris, ſapientiae nomine inter Hebraeos illuſtribus, Platonicae affingerentur ſententiae. Cuius rei ſpecimina ex Philone haurire poteſt, qui mediocrem in his cognoſcendis rebus induſtriam ponere cupit. Luculentum vero exemplum auctor libri ſapientiae Salomonis exhibet, qui Platonicae philoſophiae dogmata Salomoni ſupponere, et pro veteri Hebraea ſapientia venditare non erubuit. Qua de re paulo plenius diſſeremus.

§. XIII. Eſſe librum ſapientiae ab ipſo Salomone Hebraico idiomate conſcriptum, et poſterioribus temporibus a Salomoneae diſciplinae ſtudioſo in Graecam linguam conuerſum, praeter alios quosdam, qui inter libros ſacra regula pro diuinis habitos eum referunt [k], ea, qua pollebat, eruditione probatum iuit vir illuſtris et veterum doctrinarum apprime peritus NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS [l], alia ſine dubio, vt erat philoſophiae Alexandrinae callentiſſimus daturus, niſi παραδοξοφιλία quaedam hanc ei opinionem perſuaſiſſet. Cuius rationes vt heic loci examinemus [m], eo minus opus eſt, quo magis tota hypotheſis ſua mole curruit, ſi haec vnica admoueatur machina, manifeſta in eo libro deprehendi Platoniſmi Alexandrini veſtigia. Quod cum alio loco ita demonſtrauerimus [n], vt certi ſimus, nihil eſſe, quod veritatis cupidum in hac veritate agnoſcenda remorari poſſit, rem, quantum licet, paucis tantum conficiemus. Neque vero praeſidium huic ſententiae quaerendum eſſe a ſcriptoris conditione putamus, quem Philonem alii [o], quidam non hunc, ſed ſeniorem eiusdem nominis [p], Platonicis quoque praeceptis imbutum, eſſe ſtatuunt: hos enim falli dubium non eſt, nec errant, qui

Liber ſapientiae Salomonis.

k) Vid. quos laudat I. MOLLERVS Homonymoſcop. p. 255.

l) Obſ. Hal. T. V. obſ. 13. quam obſeruationem eius eſſe ipſe faſſus eſt, Hiſt. philoſ. mor. P. I. p. 73.

m) Conf. WERENSDORF. pec. diſſ. Wit. 1702. et quos laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 974. Vol. II. p. 199.

n) Pec. diſſ. de veſtigiis philoſophiae Alexandrinae in libro ſapientiae, Miſc. Berolin. inſerta.

o) HIERONYM. praef. ad librum ſapient.

p) Vid. MOLLER l. c. KORTHOLT. de can. S.S. c. XIII. p. 278. ſeqq. B. BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. p. 76. VOSSIVS de LXX interp. p. 396.

qui auctorem anonymum esse fatentur, at talem, qui Graecanicam sui temporis eruditionem et eloquentiam didicit. Illius enim vestigia adeo luculenta auctor expressit, quibus ad mores, consuetudines et dicendi rationem in scholis rhetorum Graecorum se attemperauit, vt merito mirandum sit, potuisse hunc librum viros doctos et acutos ad Salomonem auctorem referre, et pro foetu sapientiae Hebraeae, et argumento interno et cultu externo toto coelo diuersae, venditare. Quamuis enim Salomonea praecepta haud pauca scripto huic suo auctor intersperserit, eruditionem quoque eam adhibuerit, quae in domesticis quoque gentis Iudaicae monumentis cum laude erat versata, tantum tamen abest, vt a gentilis philosophiae, sensim eo tempore inter Iudaeos inualescentis dogmatibus recipiendis suaeque tractationi inserendis abstinuerit, vt luculenta potius eius vestigia reliquerit. Cuius vt exempla aliquot ex multis, quae alibi produximus, afferamus, ecce mox in limine libri [q]; *spiritum Domini terrarum orbem replere* dicit, *et omnia continere.* Vbi caue eam diuini spiritus omnipraesentiam intelligas, quam laudauit diuinus psaltes [r]; addit enim, hunc spiritum συνέχειν τὰ πάντα, quae Platonica vox est, ab anima mundi desumta, quae per omnem mundum se diffundit, eumque rationibus substantialibus continet, tanquam formale eius vinculum. Spiritum enim S. et animam mūndi idem esse ex eo tempore inter Iudaeos quoque inualuit, quo purissimis diuinae doctrinae fontibus turbidae gentilium errorum lacunae immistae sunt [s]. Hanc vero animam cuncta constituere et continere, TIMAEVS LOCRVS [t] Pythagoram secutus docuit, a cuius sectatoribus in Aegyptum delatum dogma inter Iudaeos tandem disseminatum est, vnde PHILO [u] quoque spiritum diuinum per omnem mundum diffusum implere omnia dixit. Hinc in describendis spiritus diuini attributis, adeo manifestis Pythagorico-Platonicorum phrasibus auctor vtitur, vt ignorare prorsus, quid sit Pythagoricum, quid Platonicum, censendus sit, qui non manibus palpat, ex hac schola eas haustas esse. Dicit enim [x], esse spiritum illum sanctum, siue sapientiam illam, quae ex Deo progreditur, πνεῦμα νοερὸν, μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, εὐκίνητον, *spiritum intelligibilem, vnius generis*, vel potius *vnigenitum, et tamen per multas partes se communicantem, subtilissimum, facileque mobilem.* An haec Spiritui S. Hebraeorum magis conueniant, quam animae mundanae Pythagoricorum et Platonicorum, lectoris relinquimus iudicio, id modo addentes, non posse vllo colore pro Salomoneo dogmate vendi, sed aperte gentilem scholam olere, quod addit: Πάντων χωρεῖν πνευμάτων νοερῶν, καθαρῶν, λεπτοτάτων. Ponere enim haec verba spiritum istum sanctum, siue sapientiam

q) c. I. 7.
r) Ps. CXXXIX. 1.
s) Conf. MOSHEM. ad CVDW. Syst. int. c. IV. §. 36. p. 657. Inst. hist. Christ. mai. Sec. I. c. V. p. 430. seq.
t) Opusc. myth. GALEI p. 545.
u) De gigant. opp. p. 287.
x) c. VII. 22.

entiam essentialem fontem spirituum omnium, ex eo emanantium, et in eo subsistentium, longe clarissimum est, et spirituum quoque intellectualium, purorum, et leuissimo siue subtilissimo vehiculo amictorum doctrina, nunquam in scholis Hebraeorum, ante intrusa dogmata Pythagorico-Platonica innotuit. Quae cum ex orientali quoque philosophia hanc de spiritibus ex primis Deitatis emanationibus effluentibus assertionem auxisset et comsisset, tandem Iudaeis a simplicitate sanctiori patriae philosophiae deficientibus, hanc animam mundanam commendauit: Aliud Platonicae philosophiae specimen deprehenditur his verbis [y]: ἔκτισε Θεὸς εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τȣ̃ κόσμȣ, καὶ ȣ̓κ ἔστι ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέθρȣ, ȣ̓δὲ ᾅδȣ βασίλειον ἐπὶ τῆς γῆς, *condidit Deus, vt reuera essent omnia et salutares fecit generationes, neque est in iis venenum perniciei, nec inferni regnum in terra.* Opponi haec verba errori apud orientales recepto, et a Platonicis, vt ex PLOTINI *disputationibus contra Gnosticos* liquet, valde reiecto, inesse mundo ex naturali eius generatione et origine malum, quilibet videt. Ast hunc rationibus oppugnat auctor prorsus Platonicis, et, mundum bonum factum esse, demonstrat primo, quia mundus εἰς τὸ εἶναι propter essentialia siue intelligibilia principia conditus iisque vt reuera esset, superstructus est, secundo, quia in condendo mundo Deus rationibus vsus optimis, eum fecit bonum; tertio, quia mali et destructionis principium non in illo est, nec ᾅδης siue corruptionis locus in terra, sed extra terrae complexum eius sedes quaerenda. Vnum PLATONIS *Timaeum* [z], vel PLOTINI etiam disputationem laudatam legere oportet eum, qui haec Platonice dici, vult intelligere. In illo enim eadem res disertis verbis traditur; in his illa aduersus orientalium errores luculenter defenditur. Vtrumque antecessit TIMAEVS [a] Pythagoricus philosophus, idem dogma tradens, bonum esse, ex consilio creatoris mundum. Sed et tertium addimus locum, quo auctor ita manifesta Platonismi vestigia reliquit, vt omni contradictione euidentius sit, eum Graecanicam philosophiam fuisse secutum. Ita enim nobis Salomonem diuinae sapientiae habitu Θεοδότῳ instructum inducit loquentem [b]: αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμȣ καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, τρόπων ἀπαλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, ἐνιαυτῶν κύκλȣς, καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζώων καὶ θυμȣ̀ς θηρίων, Πνευμάτων βίας καὶ διαλογισμȣ̀ς ἀνθρώπων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν. Habes hic, lector, et voces ex intima philosophia Graecanica, maxime Platonica, desumtas, et encyclopaediae, qualis eo tempore Alexandriae obtinuit, breuem adumbrationem, et dogmata Graecanica, consistere sapientiam in earum rerum notitia, quae tum summo in Platonicorum scholis loco habebantur. In eo enim versabatur auctor praeiudicio, Grae-

y) c. I. 14.
z) pag. m. 458.
a) Opusc. myth. p. 545.
b) c. VII. 17.

Graecae philoſophiae circulum, qualis tunc obtinuit, eſſe verum ſapientiae compendium, adeoque Salomonis ſapientiam ad eandem ideam effingendam eſſe; hinc metaphyſicam ei ſiue dialecticam Platonicam circa notitiam τῶν ὄντων, id eſt idearum verſantem, logicam, ratiocinationes hominum diiudicantem, phyſicam de natura animalium et virtutibus plantarum atque radicum ſollicitam, mundi etiam ſyſtema et harmoniam explicantem; porro aſtronomiam, ſiderum curſus et poſitiones enarrantem, et chronologiam annorum periodos dimetientem tribuit. Quod ſi quis Salomoneum eſſe putet, eum rogamus, vbi τῶν ὄντων γνῶσιν, idearum ſiue intelligibilium ſcientiam in ſcholis Pythagorico-Platonicis famoſiſſimam, rex ſapientiſſimus vnquam tradiderit? eamque primo in ſapientiae diuinae indice poſuerit loco, quod tamen PLATONEM [c] et ſequaces feciſſe eſt notiſſimum. Certe non intelligibilium ſcientia, ſed timor Domini Salomoni cardo omnis ſapientiae eſt. Poſſent his adiici plura, niſi inſtituti noſtri memores breues nos hoc loco eſſe deceat, quare illa legenda ſunt, ſi tanti videbuntur, quae alibi prolixe ſatis et ex inſtituto de hac re fuimus commentati. Vnum tamen locum praeterire non poſſumus, eo quod momentum in hac noſtra tractatione aliquod habet. Ait ſcriptor ὑποβολιμαῖος de ſapientia diuina [d]: ἀτμὶς γάρ ἐϛι τῆς Θεȣ̃ δυνάμεως, καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τȣ̃ παντοκράτορος δόξης, ἀπαύγασμα γάρ ἐϛι φωτὸς ἀϊδίȣ. *Eſt ſpiratio diuinae virtutis et emanatio gloriae omnipotentis numinis, radius reſplendeſcens diuinae lucis.* Satis manifeſte hic locus prodit, conſcriptum fuiſſe hunc librum, poſtquam metaphyſica Cabbaliſtica ex orientalium et Platonicorum ſcholis inter Iudaeos caput extulit. Illa enim ex emanatione primogeniti, ex infinito diuinitatis lumine, ſiue ex Adam Kadmon per Sephiroth ex Haënſoph, cuncta deduxit. Aſt deſumta haec fuiſſe ex ſyſtemate emanatiuo philoſophiae orientalis Pythagorico-Platonicis dogmatibus attemperato infra luculenter docebimus. Hic id modo ad loci huius illuſtrationem notamus, manifeſta eſſe, gentilis huius philoſophiae, qualis in vtraque ſchola perſonuit, veſtigia. Orientales enim, vt *ſuperiori libro* demonſtratum, tradebant, ἔννοιαν ſiue ſapientiam diuinam, tanquam virtutem quandam ſubſtantialem, naturamque immutabilem et aeternam, quam αἰῶνα vocabant, ex omnipotentis numinis ſinu et pleromate diuinae lucis velut radium e ſole effluxiſſe, et huius infiniti luminis gloriam in emanationibus ex ſe productis referre, perque eam homines ad veram γνῶσιν eſſe reuocandos: Platonici autem Alexandrini ſyſtema illud aeonum ſiue emanationum intra trinitatis Platonicae cancellos reſtringentes, vt ex PLOTINO [e] patet, mentem diuinam ſiue ſapientiam ex infinito Deo, illo principio ſuperiore, tanquam radium ex ſole profluxiſſe et emanaſſe, ſuaque luce cuncta inferiora complere docebant. Qua de re PLOTINI [f], et IAMBLICHI [g] loca excutienda

c) Loca produximus in Hiſt. phil. de ideis Sect. I. §. 4. p. 35. §. 6. p. 86. p. 115. d) Ib. v. 25.

e) loc. cit. f) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487.
g) De myſt. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

enda suademus. His cum et verbis et sensu omnino concinat libri sapientiae Salomonis auctor, quis porro dubitabit, inepte ad ipsum Salomonem hunc librum referri, et prodiisse auctorem, Graecanicae eruditionis non ignarum ex schola Pythagorico-Platonica iam tum accommodatione ad orientalia placita adulterata, vel ex Cabbalistarum quoque somniis quaedam hausisse? Quae omnia exemplo iam esse possunt, qua ratione philosophia gentilis non tantum quoad methodum allegoricam, verum etiam quoad dogmata potiora in Iudaicam doctrinam irrepserit.

Aegyptiaca philosophia quomodo ad Iudaeos in Palaestinam traducta?

§. XIV. Ex dictis intelligi potest, qua ratione in Aegypto diuinioris doctrinae puritas sensim apud Iudaeos deprauari, et tritico admisceri lolia coeperint, traditioni quadam orali excogitata. Nempe postquam semel humani ingenii tricas Iudaei degustauerant, quae insignes sapientiae thesauros et arcanam quandam de Deo diuinisque rebus sapientiam pollicebantur, facile fuit venerando traditionis nomine noua et peregrina dogmata introducere, et allegoriarum machinis ex legis litera, tanquam ex cortice ea placita deducere, de quibus nec Numen sanctissimum, nec vates diuinus vnquam cogitauit. Non errant itaque, qui huius mysticae interpretationis legis, quae cuncta in arcanos detorquet sensus, origines ad ea tempora referunt, quibus allegoriae studium inter Iudaeos innotuit, et ex sacra et symbolica Aegyptiorum methodo ad hos peregrinos incolas transmigrauit. Id quod mature, et fortasse adhuc Ptolomaei Philadelphi tempore factum esse, ex supra dictis recte coniicitur, nisi fallant nos veterum narrationes. Quarum tamen quaecunque demum fides sit, illud certum est, Therapeutarum societatem eo tempore, quo eius historiam Philo conscripsit, non tantum solitam fuisse legem ita symbolice explicare, sed et constanter asseruisse, quod hunc interpretandi morem a maioribus suis acceperit: ex quo concludimus, cum ipso societatis huius ortu hunc quoque allegoriae adhibendae morem, et cum eo audaciam intrudendi in sacra dogmata peregrina placita originem sumsisse. Philonis autem aetate nouam hanc docendi rationem, quae Aegyptiorum methodum legi admouit, et philosophiam exoticam domesticis principiis immiscuit, iam magnopere floruisse, scripta eius abunde testantur. Ex Aegypto vero hanc peruersam docendi et philosophandi rationem in Palaestinam quoque translatam fuisse, IOSEPHVS [b] testis omni exceptione maior est. Quo loco cum traditionis studium eam aliquamdiu compescuisset, tandem post vrbis Hierosolymae excidium gentisque dispersionem, semper ad difficiliores nugas delabentibus Iudaeorum ingeniis, magis magisque fimbrias dilatauit, et arcanam simul illam metaphysicam isto integumento quasi munitam mire propagauit. Qua de re, cum infra de origine et progressu philosophiae Cabbalisticae acturis ex instituto differendum

b) Prooem. antiq. Iudaic. p. m. 3.

dum sit, hic nihil amplius addimus. Ex dictis vero de virorum doctorum variis de Cabbalae inter Iudaeos Aegyptiacos origine sententiis iudicium ferri potest; ex quibus IACOBVS BASNAGIVS [i], Aegyptiacam mythologiam et symbolicam docendi rationem, quae in hieroglyphicis obtinuit, fontem eius esse dixit, aliorumque assensum meruit [k]; Ven. REIMMANNVS [l] autem philosophiam potius Orphicam et Pythagoricam matrem huius pulli dicendam esse contendit. Vtrumque enim virum eruditissimum recte statuere, nec sibi inuicem eos contradicere, ex allatis facile iudicari potest; praecipue cum Basnagius de docendi modo, Reimmannus de doctrina, illa methodo propagata loquantur, quorum illum ab Aegyptiis, hanc ex Pythagoricorum schola, sed non tam Orphicis, quam Zoroastrianis siue orientalibus placitis adulteratam originem cepisse detegendae infra Cabbalisticae philosophiae origines planum facient.

Aristobulus. §. XV. Postulat a nobis hic ordo dicendi, vt, cum ad Aristobuli tempora origines introductae inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes philosophiae gentilis retulerimus, illius quoque hic historiam enarremus. Ea vero valde impedita et multis virorum doctorum disputationibus obnoxia est, ex quibus tamen, quae vero videntur propiora, paucis seligemus. Tradunt nempe veteres vixisse Aristobulum sub Aegypti regibus Ptolomaeis vel Philometore vel Euergeta II. et vnius ex illis praeceptorem fuisse. Qua de re tamen post alios maxime dubitauit V. C. HVMFREDVS HODY [m]. Fuisse autem in Aegypto Aristobulum quendam Ptolomaei praeceptorem ex epistola Iudaeorum Palaestinae ad Iudaeos in Aegypto habitantes, quae *in secundo Maccabaeorum libro* [n] legitur, apertum est. Quam quidem suppositionis suspectam esse putat Cl. Hodyus, sed nulla idonea ratione suffultus. Cum vero ex veterum testimoniis pateat, vixisse Aristobulum in Aegypto, et apud regem fuisse gratiosum, non inepte EVSEBIVS [o] iudicasse censendus est, fuisse hunc Aristobulum illum, qui Ptolomaeo Philometori librum suum inscripsit. Ast his obiiciuntur temporum notationes, quae obstare videntur, quo minus, Aristobulum sub Ptolomaeo Philometore vixisse dici queat. Nempe epistola illa scripta est anno CLXXXVIII, quo loco aeram Seleucidarum intelligi, qua Iudaei Graecorum sub imperio vsi sunt, notum est. Hanc si sequimur, annus is incidit in annum ante restitutam per Christum salutem CXXXIV. Ptolomaeus Philometor autem imperii habenas suscepit ante N. C. CLXXXI [p]. Ex his iam concludunt viri illi docti, aut alium esse Aristobulum, cuius mentio fit in illa

i) Hist. des Iuifs L. III. c. 16. p. 393.

k) BVDDEVS diss. de moderamine inculpatae tutelae adiecta nouae editioni introd. in hist. phil. Hebr. p. 521. conf. RICH. SIMON Hist. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44. seqq.

l) Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344. seqq.

m) De text. original. L. I. c. 10. qui ea in re SCALIGERI ad Euseb. dubitationibus commotus est.

n) c. I. 10. seqq.

o) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

p) Conf. PETAV. ration. temp. L. II. c. 9. p. m. 223.

illa Iudaeorum epiſtola, aut falſum eſſe, quod veteres dicunt, ſub Philometore vixiſſe Ariſtobulum, et ad recentiora eum tempora eſſe reiiciendum, eo quod a tempore illo, quo regnum ſuſcepit Philometor, ad epiſtolae illius tempus anni effluxere fere L, qua aetate Philometor iam fatis erat functus. Verum duplici ratione ad has difficultates tollendas, reſponderi poteſt. Aut enim dicendum eſt, vſum quidem fuiſſe Ptolomaeum Philometorem Ariſtobuli inſtitutione; illo vero fatis functo, honoris cauſſa eum regii praeceptoris titulum etiam ſub eius ſucceſſore retinuiſſe, et profecta iam aetate fuiſſe, cum illa epiſtola ad Iudaeos Aegypti incolas exararetur; qua ratione difficultates has tollit BASNAGIVS [q], aut cum FABRICIO [r] ſtatuendum, habuiſſe eum diſcipulum Ptolomaeum Euergetam II. qui Phyſcon a corpore obeſo dictus fuit, fratrem Ptolomaei Philometoris, eo tempore, quo regno nondum erat admotus, eo vero in ſolio regio collocato titulum regii praeceptoris fuiſſe conſecutum. Quamcunque ex his opinionem eligas, nulla erit neceſſitas ſtatuendi, quod laudati viri eruditi volunt, duos a veteribus confundi Ariſtobulos, Peripateticum et Iudaeum, et commentitiam eſſe dictam Iudaeorum epiſtolam. Veteres enim ſi audimus, legis Moſaicae explanationem conſcripſit, regique Ptolomaeo dedicauit. Ita quidem CYRILLVS [s], Chronicon paſchale [t], Anatolius apud EVSEBIVM [u], et HIERONYMVS [x]. Fuiſſe autem hunc Ptolomaeum Philometorem, dicti Chronici Paſchalis, et EVSEBII [y] atque CLEMENTIS ALEXANDRINI [z] teſtimoniis conficitur. Quae tamen tanti non videntur HODVO, vt non, ſuppoſita fuiſſe Sec. II poſt C. N. Ariſtobulo ea ſcripta, quae ſub eius nomine ambulant, iudicandum eſſe cenſeat, quo tempore libros ſupponendi morem fuiſſe frequentiſſimum annales teſtantur. Vrget vir doctus, Ioſephum tam celebrem nationis ſui hominem non omiſſurum fuiſſe, ſi eius ſcripta ante ſua tempora innotuiſſent: ſuſpecta eſſe Euſebii et Clementis teſtimonia, eo quod parum accurationis prodant in huius hominis temporibus notandis. Clementem enim, qui ſub Philometore eum vixiſſe tradit, alio loco [a] Philadelphi temporibus adſcribere; vnde coniicit laudatus criticus, eos, cum librum vidiſſent Ariſtobuli nomine Ptolomaeo inſcriptum, exſculpſiſſe inde Ptolomaeum Philometorem, cum veriſimile ſit, ſub vltimis Ptolomaeis, et forte poſt Ioſephum illum vixiſſe. Verum infirmas prorſus eſſe rationes viri celebris, et ad euertendum veterum teſtimoniorum concentum parum idoneas, quilibet videt. Quamuis enim apud Clementem Alexandrinum aut memoriae aut calami vitio, aut, quod veriſimilius ſuſpicamur, librariorum incuria pro Philometore vel Euergeta II, poſitus ſit Philadelphus,

q) Hiſt. des Iuifs L. III. c. 6. §. 5. p. 404.
r) Biblioth. Graec. Vol. II. p. 280.
s) Adu. Iulian. L. IV. p. 134.
t) Ad Olymp. CXLIV. p. 178.
u) Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 32.
x) Chron. ad Olymp. CLI.
y) Praep. l. c.
z) Stromat. L. I. p. 342.
a) l. c. L. V. p. 595.

phus, hoc tamen reliquorum fidem non euertit. Caeditque propria vineta Hodyus, qui ita concedit, vixisse tamen Aristobulum sub Ptolomaeo quodam, non vero Seculo demum post C. N. secundo, quo tempore ipse floruit Clemens, qui vix decipi potuit, vt scripta suo tempore demum enata ad antiquiora referret. Ea quoque, quae de Aristobulo tradunt veteres, qui allegoriarum ei studium tribuunt, isti aetati conuenire, ex iis, quae in antecedentibus diximus, manifestum est. Studium enim hoc allegoriarum Sec. II ita iam adultum erat inter Iudaeos, vt ex hoc vno momento antiquiora esse Aristobuli, quam Hodyus putat, tempora, iudicari par sit. Quae vero a Iosephi silentio adducitur ratio eo minus valet, quo magis a negatiuo eiusmodi argumento raro firmam duci posse conclusionem constat, et eadem illatione sequeretur, non vixisse alios viros celebres, quorum Iosephus non meminit. Quod quam infirmum sit atque frigidum, nemo non videt. Verum maxime obstabat Hodyo Aristobuli testimonium, quod confectam LXX viralem versionem Ptolomaei Philadelphi iussu et auctoritate tradit. Quod aliter remoueri non posse putabat vir doctus, quam si supposita esse, quae de Aristobulo dicuntur, omnia assereret. Secutus est eius opinionem Cel. LENFANTIVS [b]. Ast, quod pace magnorum virorum, quorum post fata merito immortalis est memoria, dicimus, admodum falluntur, et concedi omnino potest atque debet, Aristobulum illo tempore vixisse, neque tamen inde inferendum est, vera esse, quae de illius versionis auctoritate et origine regia dixit. Sufficit enim ad eleuandum eius testimonium et denegandam ei fidem, si moneatur, secutum fuisse Aristobulum, Graecanicorum in Aegypto Iudaeorum facile principem et antesignanum, communem gentis suae iactantiam, et praeiudicio nationis occupatum, sapientiam Graecam a Iudaeis deriuare voluisse, id quod de eo testatur CLEMENS ALEXANDRINVS [c]. Cui scopo vt inseruiret, legem eiusque, quam Iudaei in Aegypto moliti sunt, interpretationem, a Iudaeis ad gentes iussu et auctoritate regis Ptolomaei Philadelphi peruenisse, in scriptis disseminauit, vt ita, cum gentis suae gloriae inseruiret, tum versionem hanc priuato Iudaeorum consilio susceptam et Iudaeis Palaestinam inhabitantibus exosam tueretur, atque contribulibus suis commendaret. Ex hoc enim sole meridiano clarius est, plane nihil valere Aristobuli testimonium ad confirmandam Aristeae historiam, quamuis concedamus, eum inter Iudaeos in Aegypto sub Ptolomaeo Philometore vixisse, et pro hac fabula testimonium dixisse. Etsi vero Aristobulum ista aetate vixisse est verisimillimum, falluntur tamen sine dubio CLEMENS ALEXANDRINVS [d] et Anatolius apud EVSEBIVM [e], quorum ille sub Philadelpho ponit, hic ex LXXII interpretum numero ab Eleazaro pontifice ad regem missorum fuisse tradit. Apud Clementem enim vel

b) Biblioth. German. T. II. p. 134. seq.
c) L. I. p. 305.
d) L. V. p. 595.
e) Praep. L. VIII. c. 32.

vel calami vel librariorum errorem esse supra iam innuimus, eo quod alio loco eum sub Ptolomaeo Philometore vixisse dicat. Anatolii vero testimonium vt in tuto ponant viri quidam docti [f], duos nobis Aristobulos propinant, quorum vnus sub Ptolomaeo Philadelpho viuens, ex LXX interpretum numero fuerit, licet in Aristeae historia eo nomine non occurrat, cuius caussam esse coniiciunt, quod more temporis illius praeter Graecum nomen Hebraicum quoque gesserit, et sub eo ab Aristea fuerit enumeratus: alter is sit, quem sub Ptolomaeo Philometore ponunt veteres. Nobis vero vnius Anatolii testimonium tantum non videtur, vt inuitis veteribus, quibus duo Aristobuli in regis Aegypti aula noti ignorantur, praeter hunc, de quo agimus, alius quoque Aristobulus excudatur: quae ratio soluendi difficultates et in concordiam redigendi veterum testimonia, multos nobis errores in historia literaria veterum peperit. Quare malumus simpliciter Anatolium erroris arguere, in quem ex temporum confusione, praesertim ex versionis illius commendatione ab Aristobulo facta, exque gratia, qua in aula Ptolomaeorum gauisus est, incidere potuit, quam duos sine necessitate Aristobulos effingere [g]. Fuisse autem Aristobulum ex eorum Iudaeorum genere, quibus in Aegypto philosophia Graeca placuit, veteres testantur. Teste enim EVSEBIO [h] ad domesticam philosophiam, qua mysticam illam siue Cabbalisticam et allegoricam intelligi ex supra dictis notum est, Aristotelicae philosophiae studium adiunxit. Prius etiam ORIGENES [i], posterius CLEMENS ALEXANDRINVS [k] testatur. Quod vero HORNIVS [l] tradit, *Peripateticam eum philosophiam omnibus modis in Iudaea propagatam voluisse, tamen parum obtinuisse*, et veterum testimoniis caret, et eorum narrationibus contradicit, quae in Aegypto Aristobulum vixisse referunt: videturque seductus fuisse Hornius ab Anatolio, eumque inter interpretes ex Iudaea in Aegyptum missos retulisse: quo tamen quoque posito, verisimile esset, eum philosophiam Peripateticam in Aegypto demum didicisse. Verum illam Anatolii relationem inter fabulas referendam esse, iam monuimus. Ceterum refert ex Aristobuli opere ad regem Ptolomaeum exarato EVSEBIVS [m] versus quosdam Orphei, in quibus et Mosis et Abrahami fit mentio. Qui versus cum apud IVSTINVM M. quoque occurrant [n], at longe aliter, et multis, quae apud Eusebium occurrunt, deficientibus, recte inde coniecerunt viri docti, Iudaeum vel Christianum aliquem vetus illud carmen Orphicum interpolasse, vt suis auctoritatem apud gentiles ex Orphici carminis testimonio quaereret [o]. Ipsum vero

Tttt 3 Ari-

f) IVL. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 466. SCIPIO SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 503. I. FR. BVDDEVS Hist. phil. Ebr. §. 18. p. 72. qui tamen in H. E. V. T. T. II. p. 1117. magis ad Hodyi partes inclinat.

g) Easdem rationes sequitur WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 216.

h) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

i) Contra Cels. L. IV. p. m. 204.

k) loc. cit.

l) Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 229.

m) Praep. L. XIII. c. 5. p. 664.

n) Cohort. ad gentes et apolog. II.

o) CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 17. p. 347. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 171. Vol. II. p. 281.

Aristobulum huius fraudis auctorem fuisse coniecit V. C. ANDR. CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [p]; quam tamen coniecturam improbat Cel. FABRICIVS [q]. Eruditissimus autem MOSHEMIVS [r], „non displicere sibi eam fatetur; eo quod nec ab ingenio nationis Iudaeae „haec fraus abhorreat, quam plurima eiusmodi ausam fuisse, praesertim „in Aegypto, acceperimus, quo rebus suis apud alios populos consuleret; „nec ab instituto Aristobuli remota sit, et consilio, quod totum esse frau„dulentum et ad Aegypti regem decipiendum accommodatum res ipsa „doceat. Hoc enim sumsisse sibi eo loco probandum Aristobulum, quod „ipse vix ignorare potuerit, falsum esse, Graecos philosophos et poëtas „a Iudaeis accepisse omnia, quaecunque sana et sapientia haberent." Quas viri praestantissimi rationes verisimilem coniecturam facere omnino fatendum est, praesertim cum ex supra dictis de Aristobuli testimonio de LXXvirali versione constet, eiusmodi fraudis et mendacii non puduisse Aristobulum, vt nationis suae gloriam apud gentiles homines extolleret, vnde mutata, quam olim fouimus [s], opinione, nulli dubitamus Aristobulum inter doctos impostores probabili coniectura referre. Ceteras hominis docti circumstantias ignoramus. Nam quod apud BVXTORFIVM [t] et BARTOLOCCIVM [u] legimus, qui R. GEDALIAM [x] sequuntur, in bibliotheca Florentina et Mantuae apud fratres Benedictinos latere in membranis Aristobuli huius opus, Philonis Iudaei scripta longe superans, tam mole quam doctrina et praestantia, recte hactenus inter incertas traditiones relatum est, et eo magis est suspectum, quod Ptolomaeo Philadelpho id inscriptum esse dicitur [y]. De patria vero Aristobuli vt hoc tandem eius historiae addamus, vetus historiae ecclesiasticae EVSEBII [z] interpres, quem Ruffinum alii, alii Hieronymum faciunt, tradit fuisse ex Paneade, quae Syriae vrbs fuit [a]. Ast cum in Graecis legatur ὁ πάνυ Ἀριστόβουλος, coniecerunt inde viri docti [b], interpretem vim vocis non assecutum, ex ea vrbem confinxisse. Scaliger autem et post eum desideratissimus nobis CROSAEVS [c] ex hac versione veteri textum Graecum emendandum esse, cum is corruptionem passus sit putant. Qua de re certi quidem nihil definiri potest, cum omnia ad coniecturas redeant: aequum tamen nobis videtur, tamdiu textum Graecum sequi, quamdiu vel ex codicibus msc. vel ex aliis veterum locis Paneade ortum fuisse Aristobulum, non demonstratur. Ceterum cum in veterum scriptis alii quoque Aristobuli occurrant, hic Iudaeus ab illis distinguendus est. Fuit enim

p) De poësi Orphica p. 148.
q) loc. cit.
r) Ad l. c. CVDWORTHI.
s) In Germ. hist. phil. opere T. IV. p. 85. Ex his vero sequitur etiam Orphica carmina iam ante C. N. fuisse huic philosopho tributa, et ex eius forte disciplina mature collecta, qua de re Tom. I. L. II. plura diximus.
t) Ad Cosri p. 33.
u) Bibl. Rabb. T. I. p. 468. conf. ESCHENBACH. l. c.
x) Schalscheleth Hakkabbala p. 104.
y) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 281. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 215.
z) L. VII. c. 32.
a) Ita et BARTOLOCCIVS l. c.
b) VALES. ad h. l. WOLF. l. c. BASNAGE l. c. p. 401.
c) Entretiens sur diuers sujets.

enim inter ſcriptores rerum ab Alexandro M. geſtarum Ariſtobulus quidam [d], et Epicurus quoque eiusdem nominis fratrem habuit, vt ſuo loco dictum.

§. XVI. Ex Aegypto in Iudaeam progredimur, incolarum eius in ſapientiae et eruditionis ſtudio merita exploraturi, qui mature poſt reditum ex captiuitate Babylonica a priſtina ſimplicitate defecerunt, et poſt Esdrae, Zachariae, Malachiaeque, virorum Θεοπνέυστων tempora, quibus diuinis oraculis et ſanctiori, quae ex illis hauriebatur, doctrinae, honos ſuus habitus eſt, ad humani ingenii ſomnia digreſſi ſunt, cum hactenus puram ſeruauiſſent, quam a patribus acceperant, ſapientiam Hebraeam. Aliter quidem poſt FRANCISCVM IVNIVM [e] viſum GEORGIO HORNIO [f], qui ex eo iam tempore, quo Iudaei ab Aſſyriorum monarchis aliquoties in peregrinas terras iure belli traducti et peregrinae coloniae introductae ſunt, coepiſſe ſacram illam philoſophiam indelebilem maculam contrahere, populumque Aſſyriorum conuerſatione diuturna, praeſertim graui ſeruitutis tyrannide preſſum, paulatim patrios mores exuiſſe, et impietati nomen dediſſe ſtatuit, coniicitque, cum eo tempore apud Perſas et Medos praecipui nominis ſapientes Magi ab antiquiſſimis temporibus artes illicitas ſecretiſſima religione velaſſent, has praeter alia ab ipſis et Iudaeos hauſiſſe. Verum dici haec ſine ſolido fundamento, libros eos, qui poſt reditum populi ſcripti ſunt, eorumque hiſtoriam continent, legenti, eſt manifeſtum, in quibus nihil eſt, quod Iudaeos, commixtione tantum cum gentilibus et coniugiis ἀλλοφύλων notatos, eius corruptionis arguat, licet magnopere contendere nolimus, non haeſiſſe quasdam inter Iudaeos ceremonias, praeiudiciaque quaedam et opiniones exotericas apud paucos quosdam irrepſiſſe, ex Aſſyria in Palaeſtinam introductas. Ad has enim vulgi opiniones non pertinuiſſe magiam, ſed ſecretiſſima religione a magis velatam fuiſſe, ipſe Hornius recte innuit; ex quo intelligi non poteſt, quo modo hominibus patria et religione peregrinis ad haec myſteria aditus in Aſſyria patuerit. Nec meliora ſunt, quae viri quidam docti de Pythagorae et philoſophorum Graecorum aliorum conuerſatione cum Iudaeorum ſapientibus, praecipue Ezechiele et Daniele tradunt, ex qua ſuſpicari liceret, gentilem philoſophiam iam tum ad Iudaeos dimanaſſe. Quaecunque enim ea de re diſputata ſunt, nulla certitudine niti, et ne veriſimili quidem ratione valere, *tomo primo* luculenter, niſi fallimur, demonſtratum eſt, nec rerum intelligentes ſibi facile perſuaderi patientur, gentem obſtinatiſſimam, de qua Apollonius Molonis apud IOSEPHVM [ff] conqueſtus eſt, ὅτι μὴ παρεδέχοντο οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ἄλλαις προκατειλημένους δόξαις περὶ θεοῦ μηδὲ κοινωνεῖν ἤθελον τοῖς καθ᾽ ἑτέραν συνήθειαν βίου ζῆν προαιρουμένοις, *quod a Iudaeis non admittantur, quicunque diuerſis de Deo opinio-*

Philoſophiae fata in Iudaea.

d) VOSSIVS de hiſt. Gr. L. I. p. 55. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 210.

e) Ad Tobiae c. I.

f) Hiſt. phil. L. IV. c. 2. p. 227.

ff) Contra Apion. L. II.

opinionibus essent impliciti, nec consuetudo ineatur cum iis, qui aliam viuendi rationem essent amplexi; cum Graecis philosophis suam doctrinam communicasse eorumque ex parte recepisse placita. Sane Iudaicae historiae annales consulentibus certum esse putamus, opiniones a lege deuiantes et vel a peregrinis acceptas vel propria ingenii luxuriantis audacia et καινοφιλίᾳ excogitatas, post captiuitatem demum Babylonicam inualuisse, et humana diuinis praetulisse, sectis quoque et dogmatum diuortiis dedisse occasionem, ex quo nempe vaticinia desierunt, et lux coelestis qua hactenus per vates diuinos collustratus fuit, deserere populum ingratum coepit. Tum enim et traditionis oralis praetextu nugae doctorum difficiles et inutiles introductae, et domesticis placitis gentiles quoque errores et consuetudines peregrinae admixtae sunt. Id quod ab eo potissimum tempore accidit, quo post Alexandri M. mortem et diuisum inter amicos eius imperium, cum hi acceptorum regnorum fines bellis dilatarent magnis et cruentis, Iudaica quoque gens, quae IVSTINO [g] teste, hactenus cauerat, ne cum peregrinis commisceretur, hancque auersionem a conuersatione cum gentilibus in disciplinam religionemque conuerterat, propius cum victoribus consuescere coacta est. Cumprimis id factum esse, cum Aegypti rex Ptolomaeus Lagi, et Syriae rex Seleucus Nicanor gentem hanc bello premerent vehementi et graui, libertatique eius insidias struerent, iugum quoque haud semel collo eius imponerent, annales Iudaeorum conqueruntur [h]. Tum enim vt plerumque fieri solet, euenit, vt victores victos in consuetudines, opinionesque suas transire manumque dare peregrinis ceremoniis cogerent, saltem attemperandi domestica ad victorum placita occasionem exhiberent. Cuius testimonium auctor primi Maccabaeorum libri [i] affert, narrans, iussisse Antiochum Epiphanem, abrogatis omnibus legis diuinae ceremoniis cultuque domestico, ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα, qua voce totam cultus et diuinioris doctrinae, cui ille innititur, rationem intelligi eiusque ad gentilis theologiae modum emendationem praecipi, res ipsa docet [k]. Qua in re licet et manu et sanguine resisterent haud pauci, et mutatio legis sanctae genti in se pertinaci, at diuinis praeceptis religione vinctae persuaderi non posset, inuenti tamen sunt quidam, qui ad aucupandam victoris gratiam patrios ritus, opiniones et traditiones ita gentilibus attemperauerunt placitis, vt non potuerit non inde magna exoriri corruptio. Quod cum in Aegypto dudum iam obtinuisset, illius autem regionis imperantes Iudaicum quoque populum in Iudaea subegissent, factum inde est, vt Aegypti placita et mores, quos Iudaei ibi habitantes induerant, contribulibus quoque eorum Palaestinam inhabitantibus se commendarent, maxime vero arcana illa diuina tractandi docendique methodus sensim quoque inualesceret.

g) L. XXXVI. c. 2.

h) Legenda Maccabaeorum historia et IOSEPHVS antiq. Iudaic. L. XII. seqq.

i) c. I. 49.

k) Conf. IOSEPH. l. c. c. 7. p. 409.

fceret. Difplicuit non fine graui cauffa res ifta fenioribus populi, qui patriae legi atque inftitutis ita derogari, et euerfionem minari iftam contaminationem doctrinae domefticae pulchre peruidebant: his acceffit innatum genti erga peregrinos quosuis odium, et introducta atque in religionem verfa feparatio ab omnibus fere populis, ambitio quoque ftulta, qua fuam fapientiam adeo omnis terrarum orbis eruditioni praetulit, vt non dubitauerit [l] eam *fpicilegium et velut angulum in agro relictum a Iudaeorum fapientibus* appellare [ll]. Vt igitur glifcenti malo, quod genuiffe Aegyptiacas fynagogas querebantur, obicem ponerent, eo tempore, quo Ariftobulus et Hyrcanus inter fe de regno difceptabant, fanxere, ארור אדם שלמד בנו חכמת יוונית *maledictus efto, quisquis filium fuum fapientiam Graecanicam edocet* [m]. Occafionem legis huius ita narrant Iudaei [n]: *Cum bellaret inter fe familia Afmonaea, Hyrcanus erat intra Hierofolymas obfeffus, atque Ariftobulus, erat extra. Obfeffi indies in arcula fune demiffa nummos dimiferunt, atque ii qui extra erant, facrificia quotidiana inde coëmerunt, quae furfum ab iis intus funt retracta. Erat inter obfidentes quidam, doctrina Graeca inftructus, qui dixit: quamdiu illi liturgiam templi fic praeftant, in manus veftras non tradentur. Poftero ergo die ifti nummos demiferunt, atque hi porcum iis remiferunt. Cum a porco iam furfum tracto peruentum effet ad medium muri, vngulas muro infixit, et quaffata eft terra Ifraëlitica. Eo tempore dixerunt: maledictus fit, qui alit porcos, maledictus fit, qui filium fuum docet fapientiam Graecanicam.* Fabulam autem effe, vel ex folo narratiunculae ineptae et nugacis argumento conftare poteft, nec filuiffet, qui hanc obfidionem fufe narrat IOSEPHVS [o] rem memorabilem, fi ita contigiffet. Vnde coniicimus, eam ad ignominiam parti alteri inurendam tanquam fcomma aliquod Iudaeis inuifum, excogitatam fuiffe, vt hodie quoque fieri folet, vbi Iudaei porcorum opprobrio vexantur. Aliud etiam loquuntur ipfae Iudaeorum narrationes, quae iam inualuiffe fub Hyrcano eiusque filio Iannaeo Alexandro doctrinam Graecam, et philofophiam illam arcanam ex gentilibus fontibus hauftam tradunt. Dabimus lectori narrationem R. IEHVDAE LEVI, libri *Cofri* auctoris [p], eo quod rem admodum notabilem exponat, pauloque luculentius metaphyficae arcanae in Iudaea origines referat. Ita vero ille: „Poft hunc inter Iudaeos eminuerunt Iehuda ben Tabbai, et Simeon „ben

l) Multa hic doctiffime cumulauit B. ZELTNERVS in diff. I. de eruditis feminis ex gente Hebraea §. 16. p. 23. feqq. qui cum his conferri meretur.

ll) Conf. Act. philof. Vol. I. p. 614.

m) Paffim in Gemara Babylonica haec formula occurrit, in Menachoth f. 64. Baua Kamma f. 82. Sota f. 69. conf. WAGENSEIL. ad Sotae l. c. Otium Vindel. Melet. I. §. 4. not. l. p. 16.

n) Ex marg. add. libri Menachoth l. c. adducunt narratiunculam WAGENSEIL. l. c. p. 967. LIGHTFOOT. Hor. Hebr. ad Matth. VIII. 30. T. II. opp. p. 308. SCHVDT. memorab. Iudaic. L. VI. c. 15. §. 5. p. 260.

o) L. XIV. c. 8. p. 473.

p) P. III. p. 240. locum hunc quoque refert R. MARDOCHAI de Karaeis c. 3. p. 26. edit. Wolf.

„ben Schetach, eorumque collegae. Horum temporibus incepit secta „Karaeorum, propter quidpiam quod contigit inter sapientes et Iannaeum „regem, qui fuit e sacerdotibus (Hasmonaeorum,) et matrem habuit su„spectam, quasi ex illegitimo coniugio nata esset [q]. Hoc ei quidam e „sapientibus tacite exprobrans, dixit ad eum: Iammai rex sufficiat tibi co„rona regni, relinque coronam sacerdotii semini Aharonis. Vnde con„suluerunt ipsi socii et collegae eius, malis afficere sapientes, eos „perdere et in exilium relegare, et occidere. Quibus ille: quum sapi„entes perdiderimus, a quo discemus legem? illi regesserunt: ecce ha„betur lex scripta, qui vult, veniat et discat, neque est, quod sollicitus „sis de lege orali. Itaque assensit, et morem gessit verbis ipsorum in exi„lium relegando sapientes, inter quos etiam fuit Simeon filius Schetach, „qui fuit eius gener. Sic Rabbinorum dignitas destructa fuit ad tempus „aliquod, laborarunt que conseruare legem suo ingenio et suis ratiocina„tionibus, sed non potuerunt, donec ex Alexandria reuocatus fuit Si„meon ben Schetach, et eius discipuli, et cum eo Cabbala seu traditio „oralis pristinum suum vigorem recuperauit.“ Eadem alii quoque Iudaei Rabbanitae, quos nominat BVXTORFIVS [r], et ex Karaeis R. MARDOCHAI [s] narrarunt: adduntque dicti doctores Iudaici; dedisse hoc occasionem Karaeorum sectae, quod posterius tamen verisimile non esse ex dicendis constabit, eo quod isto tempore sectae Pharisaeorum et Sadducaeorum iam floruerint, quibus Karaeorum secta fuit opposita. Vnde hoc recte colligitur, hanc traditionem siue legem oralem, quam ex Aegypto redux restituit Simeon ben Schetach, non fuisse eam, quae in secta Pharisaeorum floruit, illam enim seruauerant Pharisaei; sed istam, quae in Aegypto inter Iudaeos culta philosophiam Alexandrinam cum allegorica legis explicatione coniunxit, et peculiari Cabbalae nomine innotuit, quam in Iudaea Simeonis illius studio restitutam fuisse, clare satis innuitur. Hoc vero admisso sequitur, iam ante illa tempora aliquam arcanae huius traditionis notitiam fuisse in Palaestina, nec alia ratio est, cur literali expositione legis non contenti qui regis partes sequebantur, expulsis traditionis et Cabbalae fautoribus, ex ingenio et ratiocinationibus suis hoc philosophiae genus imitati fuerint, quo opus illis non fuisset, si de solis doctorum traditionibus, quales Scripturarii et Sadducaei reiiciebant, hoc esset intelligendum. Neque his obstat, quod supra narrauimus; interdictum fuisse Iudaeis, quo minus filios suos in philosophia Graecanica erudirent: vt enim taceamus, multo magis hoc interdictum pro-

q) Ex loco Mardochai adducto et rationibus a TRIGLANDIO diss. de Karaeis p. 85. allatis pater, matrem Iannaei non illegitimorum natalium, sed vitii in captiuitate oblati arguisse sapientes. Ita etiam Ios. GORIONID. L. IV. c. 6. p. 272.

r) Ad l. c.

s) l. c. qui locum quoque R. Caleb ben Eliah Karaei affert valde notabilem, licet proprie ad Karaeorum origines pertineat. Ex Christianis praeter Triglandium et Wolfium ll. cc. rem hanc tetigerunt BASNAGIVS Hist. des Iuifs L. II. c. 16. §. 3. p. 410. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 16. §. 14. p. 467.

probare, quod Graecanica philosophia, inter Iudaeos recipi coeperit, cum vetandi alias eandem rem nulla fuisset caussa vel occasio; illud non omittendum, non tantum a pristina huius statuti origine exempla reperiri haud pauca, Iudaeis non inficiantibus plane contraria, sed ex quorundam etiam opinione primum istud decretum promulgatum quidem, at non aeque ab omnibus receptum; ex aliorum vero sententia, non tantam detestationem fuisse adiectam, postea vero absolute prohibita fuisse Graecanica studia in bello Titi Vespasiani decreto facto [t]. Ab his itaque temporibus praeter traditiones Rabbaniticas, in Pharisaeorum secta diligenter excultas, arcanam quoque istam et sublimiorem traditionem, quae philosophiam Aegyptiacam Hebraicae admiscuit, quamque Cabbalam dixere, floruisse, dubitandum haud est; Karaei autem vt certiora originis suae ex ipsis Rabbanitarum scriptis testimonia haberent, ad traditiones illorum haec retulisse videntur. Alexandriae enim vbi Simeon ille hanc traditionem excoluisse dicitur, longe alia eius facies fuit, quam in schola Hillelis vel Pharisaeorum aliorum. Verisimile tamen est, seruauisse haec sibi mysteria, quae latissime inter Iudaeos Aegypti incolas florebant, excitatiora quaedam in Palaestina ingenia, et plerosque patriis traditionibus circa ritus et ceremonias legis versantes occupatos ad sublimiorem illam philosophiam non attendisse, sane haec verisimilis caussa videtur fuisse, cur de hac re sileant plerique Iudaeorum magistri, tantopere Rabbaniticis ineptiis addicti, vt haec mysteria plane neglexerint, donec Sec. II restitutum est eorum studium, vt postea narrabimus. Fecit etiam commune tum metaphysicae huic arcanae, tum ritualibus praeceptis nomen traditionis incertam prioris historiam, et dubium quoque non est, odium Graecorum coëgisse Iudaeos, vt quaecunque a gentilibus accepissent, se habere negarent, vt domesticam suam sapientiam extollerent: multos etiam illud odium retraxisse, quo minus eruditioni et philosophiae Graecae operam darent. Quo tamen non obstante, illam non plane exulasse ex Iudaea exemplis constat indubitatis. Non prouocabimus iam ad R. Iochananis praeceptum [u], qui *licitum esse homini cuiuis, filiam* suam (multo magis filium, cum Iudaei feminas a literis arcere soliti fuerint) *in Graecis instituere, quia id ornamentum ei sit*, docuisse dicitur, facile enim largimur B. ZELTNERO [x], hanc concessionem a priuato factam inter priuatas quoque et a tota gente nunquam rati habitas esse reponendam; solius Iosephi exemplum contrarium docet, quem Graecam philosophiam accurate fuisse edoctum in sequentibus dicemus. Possemus etiam cum THEOD. BEZA [y] et IO. DRVSIO [z] huc aduocare חכמי מחקר *sapientes inquisitores*, eo quod studium physicum illos excoluisse tempore templi secundi stantis viris doctis visum est, qui huc etiam τὲς συζητητὰς

 τὲ

t) Conf. quae ex Iudaeorum scriptis attulere diligentissimi viri B. ZELTNERVS l. c. et IO. LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 706.

u) Quod refert R. Abhhu in Sota f. 14.

x) l. c. p. 25.

y) Ad Io. IX. 2.

z) Ad Ex. XLVI.

τῦ αἰῶνος τῦτυ D. PAVLO [a] memoratos pertinere, et illos designare putant, id quod etiam GVNDLINGIVS [b] ratum habuit. Ast illi, incertum est, an Graecanicis principiis innixi de rebus mundanis disseruerint, vox συζητητὴς autem a D. Paulo adhibita, disputatorem magis, (cuiuscunque demum generis disputationes tunc synagoga Iudaica fouerit) quam physicum innuit [c], nec contemnenda prorsus est CAMERONIS sententia, qui hoc loco theologos Iudaeorum, qui mystice et allegorice id est Cabbalistice scripturas interpretabantur intelligi coniicit [d]; eiusmodi enim Cabbalisticos doctores, inter Iudaeos tum viguisse ex dicendis constabit, eosque disquisiuisse de rerum omnium et seculi quoque huius origine et emanatione ex Deo, ex Cabbalisticae philosophiae delineatione erit manifestum; conuenit etiam haec explicatio cum loco IESAIAE [e], ad quem respexit apostolus, miraque elegantia in eo Cabbalistae dicuntur recensitores turrium, ob metaphysicas nugas alta spirantes, et sublimius reliquis philosophari visas; quam phrasin mysticam et Cabbalisticam esse recte vidit doctissimus VITRINGA [f], quamuis assensum non mereatur, dum *studium legis et traditionum Talmudicarum indicari* putat, *quo quis se a terrestribus et mundanis omnibus separet ita*, vt ἐν τοῖς ἐπυρανίοις *versari videatur.* Hoc enim non studio Talmudico vel traditionum, in rebus paruis et quisquiliis versanti tribui potest, recte vero sublimi illi philosophiae Cabbalisticae, μετέωρα sectanti tribuitur. Verum haec ὡς ἐν παρόδῳ. Tandem neque hoc sine animaduersione dimittendum est, quod in *Gemara Hierosolymitana* [g] dicitur, docuisse R. Iehudam, non permisisse doctores alia conditione Graecam linguam discere, quam ad solam legis interpretationem. Quamuis enim Graeca lingua ante et post templi euersionem, per totum Romanum imperium obtinente, ea se non carere posse in legis interpretatione fassi sint [h], falsum tamen est, ad hunc solum vsum Iudaeos Graecam linguam didicisse. Solius enim Iosephi exemplum luculentum contra hanc traditionem offert testimonium, quippe qui non tantum Graecam philosophiam et historiam didicit, sed et Graece annales gentis suae conscripsit, suoque ostendit exemplo, circa ea, quibus vixit, tempora, non obstante Synagogae interdicto Graecam eruditionem et philosophiam in Iudaea viguisse.

Iosephus.

§. XVII. IOSEPHI dum meminimus, non omittenda est viri huius in hac nostra tractatione memoria, eo quod cum patriae tum Graecae eruditionis fuit peritissimus, interque eos referendus, qui Graecae philosophiae studium cum legis interpretatione coniunxit [i], ex quo factum, vt

a) I. Cor. I. 20.
b) Hist. phil. mor. c. IV. p. 82.
c) Conf. quae attulit B. WOLFIVS Cur. philol. ad h. l. T. II. p. 310.
d) Conf. HORNIVS Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 228. et qui prolixe idem probat N. FVLLER. Misc. SS. L. III. c. 7. p. m. 358.
e) c. XXXIII. 18.
f) Ad h. l.
g) Tr. Megillah c. I. f. 9. vnde repetiit MORINVS Exerc. Bibl. L. I. p. 150.
h) Gem. Hier. tr. Midrasch Tillim f. 25. col. 3. ex quo repetit LIGHTFOOT Chron. temp. T. II. opp. p. 110.
i) Opp. p. 998. seq.

vt cum patria inſtituta cum Graecanicis comparaſſet, de philoſophia Iudaica inepta multis obtruſerit praeiudicia, quae heic quoque loci detegere, e re noſtra eſt. Vitae ſuae hiſtoriam ipſe prolixe deſcripſit, cuius brevem hic damus σύνοψιν. Natus eſt [k] patre Matthatia vel Matthia, genere ſacerdotali et regio Aſmonaeorum Hieroſolymis anno primo Caii Caligulae Caeſaris, qui fuit A. C. XXXVII. Puer cum fratre Matthia eruditioni gentis diſcendae admotus ita profecit in legis ſtudio, vt XIV annos natus a ſacerdotibus et primariis vrbis viris in publicis conuentibus quaerendo de lege exerceretur, et examine publico tentaretur. Cum autem inſatiabili eruditionis patriae flagraret deſiderio, ſectarum Iudaicarum explorandarum cupido eum inceſſit; cumque illo tempore Banuni eremita auſtero viuendi genere magnam ſapientiae ſublimioris famam eſſet indeptus, ei ſe addixit, et per triennium ſeueram illam viuendi rationem imitatus eſt. Ex eremo Hieroſolymam redux vitam ciuilem et ſimul Phariſaeorum haereſin amplexus eſt, quam cum rationibus ſuis maxime conſpirare credebat, quaeque ob doctrinam ei maxime placebat, ſcilicet quod vitae inſtituto ad Stoicos accedere iudicaret, et ſeueriorem diſciplinam ſectaretur, patriarum vero legum et rituum eſſet tenaciſſima [l]. Annos natus XXVI, Romam profectus per mimum quendam Iudaeum Neroni carum gratiam Poppeae conſecutus eſt, et amicis quibusdam conterraneis ſuis libertatem impetrauit. Reuerſus domum adeo ſeditione, tumultu, belloque repleta inuenit omnia, vt iniurias a procuratorum Romanorum licentia paſſos ciues, fruſtra a vindictae ſtudio dehortaretur, eisque, pacem vt cum Romanis colerent, niſi maturare ſibi exitium vellent, ſine laeto ſuaderet euentu. Miſſus poſtea XXX anno aetatis in Galilaeam, vt in tantis, quae terram illam occupauerant, rerum turbis et tumultibus ſaluti publicae, quantum poſſet, proſpiceret, et aemulorum inuidiam vicit, et poteſtate ea moderate ac prudenter vſus eſt, eaque prudentia ex inſidiis et periculis euaſit plurimis. Tandem in bello Veſpaſiani, cum Iotapatam tueretur, occupata arce, quamuis per aliquot dies delituiſſet, protractus viuus in victoris manus traditus eſt. Quo loco poſitus cum magno ciuilis prudentiae praeſagio [m] Veſpaſiano filioque Tito imperium praedixiſſet, in vinculis vsque ad euentum vaticinii detentus, cumque illud exitus comprobaſſet, a Veſpaſiano ſolutus catenisque ſecuri confractis [n] libertati reſtitutus eſt. Ita ſibi Muſisque ſuis redditus in Aegyptum ſeceſſit, et Alexandriae vixit, quo loco Graecam et Aegyptiacam eum philoſophiam, qualis inter contribules ſuos vigebat, didiciſſe, dubium non eſt. Ex Alexandria ad Titum profectus in obſidione Hieroſolymarum ei adfuit, et quae ibi gerebantur diligenter annotauit, Graeceque

 poſtea

k) Flauii praenomen a Fl. Veſpaſiano manumiſſionis beneficio accepit, qui eum ciuitate quoque Romana donauit.

l) l. c. p. 1023.

m) Vid. Gottfr. Olearii diſſ. de vaticinio Ioſephi, Lipſ. 1699.

n) Velut iniuſte detentus vinctusque fuiſſet.

poſtea in annales retulit, cum eam linguam quam nondum accurate tenuerat, didiciſſet. Quam elegantius doctus ad condendam gentis ſuae hiſtoriam animum appulit, et ſcripta ſua Romae confecit, conſtanti imperatorum Veſpaſiani, Titi et Domitiani fauore vſus, nequicquam obluctantibus eiusque fortunam euertere ſatagentibus obtrectatoribus. Vixiſſe vltra tertium decimum Domitiani annum ex eo patet, quod poſt antiquitates Iudaicas eo anno finitas adhuc contra Apionem ſcripſit, quo anno tamen obierit, incertum. De librorum eius hiſtoricorum argumento, ſcopo, fide, et quae alia ſunt, quae huc pertinent, differendi locus hic non eſt; adeundique viri doctiſſimi, qui plenis manibus notitiam exhibent eorum, Io. Ger. Vossius[o] et Io. Alb. Fabricius[p]. Fuiſſe virum non Hebraice tantum ſed et Graece doctiſſimum, et ſcripta eius loquuntur, et ipſe fatetur, narrans[q]: ſe praeter patriam diſciplinam, Graecae quoque eruditioni dediſſe operam, licet mos gentis ſuae ſit, peregrina contemnere. Cuius rei veſtigia in libris eius vbique fere deprehendas, in quibus praeter magnam gentis ſuae rerum notitiam, lectionem Graecorum ſcriptorum prodidit magnam atque elegantem, et Graecanicae quoque philoſophiae notitiam haud proletariam oſtendit. Quod licet laudandum ſit in viro eleganter docto et praeter eruditionis copiam a iudicii acumine et veritatis ſtudio ſuo modo commendando, fecit tamen innatum Iudaicae genti praeiudicium et ex ambitione enata perſuaſio, omnem eruditionem et ſapientiam a Iudaeis ad omnis terrae nationes defluxiſſe, eosque ſapientiae praeſtantia omnes ſuperare populos, (cuius ineptae opinionis veſtigia paſſim in *apologia contra Apionem* reliquit) vt magnis erroribus ſcripta ſua inquinaret. Hoc enim praeiudicio impeditus vir eruditus, cum Graecam eruditionem per totum Romanum imperium obtinere, et pro ſapientiae pulcherrimae fonte haberi cerneret, in id incubuit, vt quaecunque poſſet, quae apud Graecos commendabantur, ad Hebraeos referret, et non patria tantum inſtituta, mores atque diſciplinam cum Graecis componeret, ſed origines quoque veteris eruditionis Graecae gentis ſuae maioribus magna fiducia tribueret, qua ratione philoſophicae hiſtoriae fontes vehementer turbauit, et veteres quoque Chriſtianos doctores ſeduxit, vt et ipſi ſapientiae et eruditionis veteris origines inter Graecos ipſamque eorum philoſophiam ad Hebraeorum ſapientes referrent. Quod praeiudicium cum ſaepius iugulauerimus, et in ſequentibus quoque confodiemus, plura ea de re addere opus non eſt. Hoc autem monere huius loci eſt, peperiſſe hoc Ioſephi ſtudium, Graecam philoſophiam cum diſciplina Iudaica comparandi, eam opinionem, quae nobis ſectas Graecanicas inter Iudaeorum haereſes propinat, quam falſam eſſe, infra demonſtrabimus.

§. XVIII.

o) De hiſt. Graec. L. II. c. 8. p. 193.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 293.
q) Antiqq. Iud. L. XX. c. 9. p. 702.

§. XVIII. Ex narratis hactenus progressus philosophiae arcanae inter Iudaeos tum in Aegypto tum in Palaestina satis patet, et de originibus quoque eius illud constat, ante Ptolomaeorum primorum tempora eas non esse ponendas. Qua in re magnum quidem a Iudaeis opinionis diuortium faciendum est, sed non immerito. Illi enim Cabbalisticae huius philosophiae ortum ad ipsum gentis parentem Abrahamum referunt, librosque Cabbalisticos vetustissimos, Iezirah, Sohar et Bahir, ad tam venerabiles origines referre, qua sunt impudentia, non erubescunt. Et librum quidem Iezirah Abrahamo parenti eos tribuere ex libro Cosri, aliisque magistrorum Iudaeorum scriptis patet [r]: cuius tamen arrogantis et ineptae opinionis puduit alios ex hac ipsa gente paulo cordatiores et melioris frontis, vt vel plane Abrahami esse foetum negarent, aut duos sibi libros Iezirah fingerent, quorum vnum ad Abrahamum, alterum ad R. Akibham, quem hodie legimus, referrent. Quod tamen aeque falsum est, nec vlla ratione potest demonstrari. Quamuis autem tantae aetatis hunc librum non esse, vel caecus palpet, vt ad Abrahamum referri queat, non tamen eorum probanda est sententia, qui ad medium aeuum reiiciunt: ante Talmudis enim compilationem eum iam inter Iudaeos lectum esse, ipsius libri Sanhedrin [s] testimonio confirmatur, vbi dicitur: R. Chaninam et R. Hoschaiam pridie sabbathi solitos fuisse in libro Iezirah legere. Quod si R. Gedaliae [t] testimonio standum, cuius fidem plerique sequuntur, auctorem is habuit R. Akibham, quem sub Tito Vespasiano vsque ad Hadrianum vixisse, et tandem A. C. CXX misere periisse constat, et infra quoque probabitur. Nos nihil quidem in tanto veterum silentio definimus, illud tamen certum esse putamus, librum hunc valde antiquum esse, et mature ante Talmudis compilationes confectum, eam nobis philosophiam methodo allegorica et mystica referre, quae in Aegypto ex Pythagorico-Platonicorum scholis enata inter Iudaeos inualuit, et post templi euersionem velut singulare gentis mysterium arcana seruata est. Argumentum enim Pythagoricum esse, recte iudicauit Petrvs Lambecivs [u], literis enim et numeris philosophatur, quamuis dogmata in eo comprehensa non puram Pythagorae doctrinam referant, sed talem, quae a philosophia orientali admixta adulterata fuit. De libri Sohar aetate aeque incerta est opinio. Et valde quidem antiquum esse, non inepte inde colligitur, quod in eo nulla Talmudis fit mentio; ipsi tamen Iudaei paulo verecundiores non audent supra Simeonis Ben Iochai, qui discipulus fuit Akibhae, tempora attollere, qua de re Iudaeorum historici legendi sunt, qui discipulos Simeonis illum continuasse et auxisse ex praelectionibus praeceptoris dicunt, immo insignem postea temporis interpolationem passum esse librum istum fatentur. Quae sententia magnis quoque viris inter Christianos, et Iudaicarum

Philosophiae arcanae progressus inter Iudaeos.

r) c. 24. p. 301.
s) c. VII. §. 9.
t) Schalscheleth Hakkabbala p. 28.
u) Prodrom. hist. lit. p. 85.

rum rerum peritiſſimis placuit: cum e contrario Io. Morinvs, Lvd. Cappellvs aliique, qui horum partes ſequuntur, et Iacobvs quoque Basnagivs [x] librum ſuppoſitum et poſt ſeculum demum a N. C. X. effictum contendunt, qua de re infra Simeonis Iochaidis hiſtoriam enarraturi pluribus ex inſtituto dicemus, et quid nobis videatur vero ſimile explicabimus. Magis vero ſuſpectam eſſe libri Bahir aetatem, cuius auctorem R. Nechoniam Ben Kana faciunt, qui Hillelis et Schammai atque Ionathanis Ben Vſiel tempore Herode regnante vixit, infra quoque diſputabimus. Hoc vero loco id vnum monemus, quamuis libros hos in philoſophia Cabbaliſtica ſummae dignitatis et auctoritatis eandem, quae iis tribuitur, aetatem non ferre concedendum ſit, dubium tamen non eſſe, prima eorum rudimenta et quaſi ſtamina a temporibus, quae excidium Hieroſolymitanum anteceſſerunt eſſe deriuanda, ex quibus diſcipuli et ſucceſſores deinde additis multis more Iudaico eiusmodi libros procuderunt: id quod infra ſuo loco latius probabitur.

Origines ſectarum Iudaicarum.

§. XIX. Sed vt ad domeſticam philoſophiam quae in Iudaea viguit, reuertamur, ea potiſſimum in ſectis illis quaerenda eſt, quae circa nati Saluatoris tempora Iudaeos in partes pertraxerunt: quarum hiſtoria licet ab illis quoque tradatur, qui ciuitatis Chriſtianae condunt hiſtoriam [y], huc tamen proprie pertinet, eo quod domeſticam nobis doctrinam exhibeat, quam philoſophiae loco habendam eſſe, ipſi Iudaei voluerunt, qui Graecanicis ſtudiis fuerunt addicti. Origines autem harum ſectarum impeditae ſunt et obſcurae, et coniecturis magis virorum eruditorum definitae, quam certo fundamento demonſtratae. Recitabimus nos magnorum virorum coniecturas, et quod nobis videatur veriſimile modeſte indicabimus, lectoris arbitrio iudicium de tota re relinquentes. Ita vero rem ornauit, multaque eruditione expoſuit Iosephvs Scaliger [z], poſt Io. Drvsivm [a] primus de vera origine ſectarum Iudaicarum ſollicitus, velitationibusque Nicolai Serarii [b] prouocatus, quem doctiſſimi poſtea viri [c] certatim ſecuti ſunt. Reſtituto diuino iuſſu vatum Iudaico-

x) Nominabimus infra loca virorum doctorum huc pertinentia.

y) Scriptores de ſectis Iudaeorum enumerauit Wolfivs Bibl. Hebr. P. II. p. 815. quibus magno numero addi poſſunt ſcriptores antiquitatum Iudaicarum, Sigonivs, Goodwinvs, Relandvs, Lvndivs, ſcriptores Hiſt. eccleſ. Natalis Alexander, Gvil. Cave, I. Fr. Bvddevs, Io. Lavr. Moshemivs aliique; Scriptores hiſtoriae et theologiae Iudaicae, Basnagivs, Reimmannvs, Carpzovivs, ſcriptores Hiſtoriae philoſophicae, Hornivs, Bvddevs, Gvndlingivs, et commentatores in hiſtoriam euangelicam Grotivs, Lightfootvs et innumeri alii. Maxime vero conſulenda eſt Io. Drvsii, Nic. Serarii, Ios. Scaligeri de his ſectis diligentia, quorum meletemata coniunctim edidit, et adiecta diſſ. de ſecta Karaeorum vulgauit Iac. Triglandivs in Syntagmate trium ſcriptorum illuſtrium de tribus Iudaeorum ſectis, Delph. 1704. II. Vol. 4. Drvsii de Haſidaeis tractatio, Franeq. 1603. 8. et de tribus ſectis Iudaeorum, ib. 1605. 8. Scaligeri elenchus trihaereſii Serarii, ib. prima vice prodiit, qua editione nos vtimur.

z) l. c. c. 22. p. 162.

a) loc. cit.

b) In trihaereſio contra Druſium.

c) Vid. Goodwin. Moſes et Aaron L. I. c. 9. p. 167. Hottinger. ad h. l. Lvd. Cappellvs defenſ. crit. I. S. Gottfr. Schvpartvs de ſecta Karaeorum c. I. §. 13. p. 52. Bvddevs H. E. V. T. T. II. p. 1199. Bvxtorf. ad Coſri P. III. p. 192. Hottinger. theſaur. philolog. L. I. ſ. 4. p. 15. aliique.

daicorum Zachariae, Haggaei et Malachiae concitatione principumque populi Eſdrae, Nehemiae, Ioſuae, et Sealthielis cura templo cultuque diuino, qui per LXX annos, quibus Babylonica captiuitas durauit, ſiluerat, perpurgatoque a gentium contaminatione populo magna in cuſtodienda et ſeruanda lege reſtituta erat Iudaeorum contentio et ſtudium, quod ita inualuit, vt non tantum, quae legis litera praecipiebat, ad cultum diuinum rite praeſtandum, accurate multi obſeruarent, ſed et praeter ea quae ex lege facere tenebantur, ſua etiam ſponte opera praeſtarent pietatis et caritatis a lege non praeſcripta. Cui pietati ſtrictioris obſeruantiae, ſi ita loqui fas eſt, vt certiori connecterentur vinculo, iniere quidam pii viri legis et ſanctitatis ſtudio incitati συναγογὴν quandam, ſiue confraternitatem, quae peculiari inſtituto religioneque connexa in id coniurauit, vt non legis tantum accuratam colerent obſeruantiam, ſed opera alia ἐκουσιαζόμενοι τῷ νόμῳ ſua ſponte vltroque praeter debitum praeſtarent, quibus et cultus diuinus, et amor proximi, et miſericordia diligentius excoleretur, quaeque ἐπιμέτρον quaſi et auctarium legis eſſent. Eiusmodi vero opera ſupererogationis, vt vulgo loquuntur, erant, ſarta curare tecta templi maiori ex parte et in eius conſeruationem atque ornatum voluntarios ſumtus facere, ſpontaneum quoque vectigal pendere, tam ad ipſum ſanctuarium, quam ad eius muros et porticus, ſtipem quoque largiorem in eiusmodi opera pietatis erogare: porro frequentiſſime templo adeſſe, et nunquam temere per aliud, quam per templum, iurare, item conſtruere et ornare ſepulchra prophetarum, ſingulis diebus, praeter octauum vel vndecimum diem menſis Tiſri agnum in ſacrificium offerre. Ita cum piis operibus toti ſeſe dediſſent חסידים *Haſidaei*, ſancti vel pii (noſtri barbaro vocabulo *Pietiſtas* vocant [d]) appellati ſunt, quo tamen nomine non ſecta quaedam, ſed σύστημα τῶν ὁσίων, corpus quoddam deuotorumque collegium intelligendum eſt. Quod, cum premi legi diuinae addictos et tantum non opprimi ab Antiocho Epiphane videret, excitatis diuino zelo Matthatiae reliquisque ex Maccabaeorum, qui Aſmonaei profanis ſcriptoribus dicuntur, genere, viris fortiſſimis, qui ad vindicandam a tyrannide et perſecutione gentem ſe accinxerant, ſe iunxit, et pro aris focisque ſtrenue dimicauit, poſtea tamen Alcimo et Bacchidi ſe tradidit. Etſi vero ſpontanei inſtituti rationem diu ſeruabant, factum tamen eſt poſtea, cum iſte ἐκουσιασμὸς in praecepta cogi et ſcripto mandari coepiſſet, et quae initio vltro praeſtanda oblata erant, ex praeſcripto ſeruanda neceſſario conſtituta eſſent, vt de operibus his ſupererogationis, praeceptisque huc facientibus in canones ſcriptos redactis multa tunc orirentur dubia, diſputationes, velitationes, altercationesque quotidie ſuccreſcerent, magnoque numero eiusmodi con-

d) Ita LVTHERVS vertit II Maccab. XIV. 6. die Frommen, probante id SCALIGERO l. c. p. 173. conf. REIMMAN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. II. pag. 173.

conſtitutiones augerentur. Ex his cauſſis diuiſus in duas partes populus duas ſectas progenuit, quarum vna ſtricto legis mandato verbisque inhaerebat, quae poſtea Karaitica ſecta dicta eſt, altera praeceptis iſtis πατροπαραδότοις operibusque ſanctitatis et pietatis melioris et ſupererogatoriae ſtudebat, qui Haſidaei vocati ſunt, et ſe meliores atque ſanctiores ceteris demonſtrare ſatagebant. Ex his vero, cum ſe a communi viuendi more et ratione ſeparauiſſent, Phariſaei, et qui longius et auſteriori inſtituto recedebant a communi iſta viuendi regula, Eſſeni enati ſunt: literam vero legis ſequentes in duas partes ſciſſi ſunt, cum Sadoki diſcipulus Baithoſus ſiue Boethus primus de poena peccatorum et remuneratione benefactorum poſt hanc vitam dubitaſſet. Hi enim Sadducaeorum ſectam condiderunt, illi νομίμων, ſiue legisperitorum nomine, quod Karaeorum poſtea appellationem peperit, inſigniti ſunt. Haec vir ſummus, magna, vt ſolebat eruditione ornauit, et, ſi eum audimus, non incertas nobis ſectarum Iudaicarum detexit origines, quas Serarius miſere turbauerat. Quas vt teſtimoniis firmaret veterum, ad loca quaedam Esdrae [e] et Nehemiae [f] prouocat, quibus pependiſſe vectigal quosdam pios viros ad templi curam conſtat, tum ad Iosephi [g] teſtimonium, quo ſcriptor Iudaeus narrat, Alcimum pontificem murum euertere voluiſſe ſanctorum, qui vetus et ab ipſis ſanctis prophetis aedificatus eſſet, plaga vero diuinitus immiſſa mortuum concidiſſe. Maximum vero ſententiae ſuae praeſidium in Maccabaeorum quaerit hiſtoria, in cuius libro primo [h] narratur, inſurgente in Antiochi ſaeuitiam Matthatia congregaſſe ſe ad eum et ſequaces, συναγωγὴν Ἀσιδαίων ἰσχυροὺς δυνάμει ἀπὸ Ἰσραὴλ, πᾶν ἑκουσιαζόμενον τῷ νόμῳ *Aſidaeorum collegium, viros fortes et valentes in Iſraël, et quicunque ſpantaneo cultu legi eſſent addicti.* Quod Haſidaeorum nomen et alibi in hac Maccabaeorum occurrit hiſtoria [i]. Nec loca quoque deſunt viro ſummo in euangeliſtarum ſcriptis [k], quibus alludi ad hanc ſpontaneam et ſuperabundantem Haſidaeorum legis obſeruantiam et pietatem coniicit. Licet vero haec docte admodum et ſubtiliter, et, vt ſolebat, magna rei fiducia fretus diſputauerit Scaliger, et negari etiam nequeat, eleganter nec ſine veriſimilitudine ita rem omnem exponi magnisque liberari difficultatibus ſectarum Iudaicarum hiſtoriam, rationes tamen magni viri infirmae viſae ſunt viris aliis doctiſſimis [l], idque probare non valentes, quod tamen demonſtrare Scaliger inſtituit. Inter hos maxime eruditiſſimus Basnagivs [m] obiicit, corrupiſſe Scaligerum Ioſephi teſtimonium; illum enim murum hunc non a ſanctulis illis Iudaeorum, ſed a ſanctis prophetis excitatum dicere, et coacte valde trahi caedem ſexaginta

e) c. V. 2.
f) c. X. 32.
g) Antiq. L. XII. c. 17. p. 424.
h) c. VII. 13.
i) II Maccab. XIV. 6.
k) Matth. XXIII. 16. 29. Lvc. XVII. 10. Rom. V. 6. 7.
l) Vid Leydekker. de republ. Hebr. T. II. L. VIII. c. 5. p. 610.
m) Hiſt. Iud. L. II. c. 20. p. 523.

ta ſacerdotum piorum ab Alcimo perpetratam ad eiusmodi confraternitatem. Ignorare eam Iudaeorum hiſtoriam omnem, maleque huc adduci Maccabaeorum hiſtoriam, quae non de eiusmodi ſocietate eccleſiaſtica, ſed de factione quadam politica initio quidem Matthatiae partes ſequente, ſed poſtea imprudenter ſe Alcimi Bacchidisque partibus addicente intelligi debeat; nec veriſimile eſſe, tacituros fuiſſe ſcriptores rerum Iudaicarum eiusmodi ſocietatem, ſi tam diu inter Iudaeos floruiſſet: loca vero foederis noui coacte valde et praeter rem, vt cuiuis apertum, huc trahi. Fatemur nos, multum ingenii et eruditionis habere coniecturam Scaligeri, aſt ficulneis inniti rationibus, nec, vt debet, probari collegii huius pii exiſtentiam. Loca enim in Maccabaeorum hiſtoria, quibus tota hypotheſis innititur, factionem nobis deſcribere bellicam, coecus ſit, qui non ex prima inſpectione intelligit. Certiora itaque ab incertis, et veriſimilia, ab iis, quae ſe nulla probabilitate commendant, ſeparanda ſunt. Hoc vnum enim certum eſſe putamus, mature poſt vatum diuinorum exceſſum ex hac vita, cum prophetiae donum inter Iudaeos defiiſſet, extitiſſe homines, qui legis litera non contenti, varias ſibi patrum traditiones finxerint, quibus lex ad opera varia cultum maxime externum Dei, et vitam a vulgi moribus ſeparatam ſpectantia noua interpretatione tracta, nouum quoque doctrinae genus pro orali quadam lege venditum pepererit: alios vero innouationibus his reiectis ſoli legi et ἁγιογράφοις inſtitiſſe. Quibus cum peculiaria quaedam dogmata accederent, tandem notiſſimae illae Sadducaeorum, Karaitarum, Phariſaeorum et Eſſenorum ſectae exortae ſunt, quorum hiſtoria et placita iam porro nobis enarranda ſunt. Minores enim Iudaeorum ſectae ad noſtrum inſtitutum non pertinent [n].

§. XX. Sectae Sadducaeorum primae origines incertae nec ſatis exploratae ſunt [o]. Io. LIGHTFOOTVS [p] ad Eſdrae tempora eas reiicit, quibus fuiſſe homines, qui reſurrectionem et iudicium oecumenicum negarent ex MALACHIA [q] notum eſt. Ad hos, Sadducaeiſmum ante natum Antigonum Sochaeum Zadocki magiſtrum, profeſſos refert Iudaeorum traditionem [r]: *ad coronidem omnium orationum olim Iudaeos in templo dixiſſe* עד עולם *in ſeculum: cum vero irrumperent haeretici, dicerentque, non eſſe ſeculum niſi vnum, inſtitutum eſſe, vt diceretur,* מעולם עד־העולם *a ſeculo in ſeculum*, id eſt, vt gloſſa interpretatur: *ad innuendum, duplicem eſſe mundum, ad extirpandam e corde opinionem negantium reſurrectionem mortuorum.* Quo teſtimonio adductus, ad

Secta Sadducaeorum.

n) Tales fuere Herodiani, legis periti, ſcribae, in antiqq. Iudaicis enarrandi. EPIPHANIVS T. I. p. 51. ſeptem nobis ſectas exſculpit, quem ſequitur Hegeſippus apud EVSEB. H. E. L. IV. c. 22. conf. VALESIVS ad h. l. Ven. DEYLING. Obſ. SS. L III. p. 453. conf. RELAND. Antiqq. S. L. II. c. 9. §. 17. p. 253. ſeqq.

o) Scriptores de Sadducaeis exhibet WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 817. Egit de iis quoque P. BAYLE Dict. crit. T. IV. p. 114. licet ceteras ſectas omiſerit.

p) Hor. Hebr. ad Matth. III. 7. opp. T. II. pag. 273.

q) c. III. 14. 15.

r) Tr. Berachoth f. 54.

ad prophetarum tempora huius haereſeos initia referenda putat, exortamque eam coniicit ex male intellectis verbis EZECHIELIS [s] Vatis; „quae ſecundum literam intelligentes quidam et ſimul nullam reſurrectio„nem videntes, nullam exinde futuram ſomniauerint: creuiſſe vero hoc „dogma atque in ſectam ſuperbiiſſe, cum tandem ex cathedra per Anti„gonum Synedrii praeſidem de eo ita determinatum fuiſſe, fucato prae„textu pariter et audaci aſſererent diſcipuli eius Zadock et Baithus„. Vidit tamen vir doctiſſimus, infirmo hanc coniecturam niti fundamento, vnde eam deſeruit, et ortam fuiſſe eam ſectam non niſi pluribus annis poſt Zadocki obitum ſtatuit [t]. Manifeſtum vero eſt, ex ſola reſurrectionis negatione ad origines ſectae huius non poſſe concludi, cum non tantum impietas haec fere vniuerſalis omniumque locorum eſſe queat, ſed in eo quoque clariſſime a Sadducaeorum doctrina diſcrepet, quod hi praemia tamen et poenas in hac vita admittebant, quas impios illos negaſſe ex Malachia apertum eſt. Iudaeorum vero commenta, quae eiusmodi atheos (inter quos et Ariſtotelem, a Simeone Iuſto tamen circa illa tempora conuerſum et proſelytum iuſtitiae factum [u] numerant:) iam tum haereſin formaſſe dicunt, fide deſtituuntur. Nos tutius eſſe putamus, occaſiones ſectae ab ipſa origine diſtinguere, et dogmata acceſſoria a primariis ſeparare. Quibus obſeruatis, omnino veriſimile eſt, fuiſſe ab Eſdrae temporibus, vt ſupra dictum, inter Iudaeos homines, qui cum noua legis auctaria per traditiones doctorum enata improbarent, ſolam ſibi legis literam ſeruandam conſtituerent, hacque opinione ducti, licentius forte, quam par erat, de futura quoque ſpe diſputarent; nec inanis prorſus ſuſpicio eſt, impura Alexandinorum Iudaeorum dogmata, quae ſenſim in Palaeſtinam quoque irrepebant, occaſionem quandam diſputandi de eiusmodi quaeſtionibus exhibuiſſe [v]: quibus cum accederent nouae de magiſtri effato ſententiae Sadocki et Baithoſi tandem ſecta Sadducaeorum enata eſt. Rem ita Hebraeorum doctores enarrant [x]: vixit A.M. ccclↄↄↄccccLX, tribus ante natum Chriſtum ſeculis [y] Antigonus Sochaeus, Soco, oppido in Iudaeae limitibus ſito, oriundus [z], homo doctus et legis peritus [a]; is cum inanes plerorumque perſuaſiones de merito operum ſupererogatorio, et cultu Deo ex ingenio praeſtito indigna-

s) c. XXXVII.

t) Hor. Hebr. ad Act. XXIII. 8. opp. T. II. p. 737.

u) Schalſcheleth Hakkabbala p. 83. conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 865.

v) Conf. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1206.

x) Loca eorum indicauere LIGHTFOOT. l. c. et WOLFIVS l. c. p. 814. ſeqq. DRVSIVS de ſectis L. III. c. 3. p. m. 125. CARPZOV. introd. in theol. Iudaic. c. III. §. 14.

y) Conf. WOLF. l. c. p. 813. vixit cum Antigono R. Eliezer.

z) Conf. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 1018.

a) Fuiſſe hunc Antigonum Simeonis Iuſti ſucceſſorem Iudaei tradunt: id vero vel de ſucceſſione ſacerdotii vel praeſidii in Synedrio vel traditionis oralis intelligi poteſt. Plerique de ſecundi generis ſucceſſione intelligunt, vid. BAYLE l. c. not. A. p. 112. Ex Capitulis patrum vero c. I. n. 3. patet, de tertii generis ſucceſſione, doctrinali nempe intelligendum eſſe. In pontificatu enim Simeoni ſucceſſit Onias; Synedrium autem tunc nondum conſtitutum erat. Conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. II. c. 14. p. 323. c. 16. §. 6. p. 377.

indignaretur, et temporalibus promissionibus pietatem fere omnem inaedificari cerneret, veramque ita Deoque placituram sanctitatem eneruari doleret, resistendum ratus errori damnabili, discipulos docuit: *Ne sitis sicut serui, qui seruiunt magistro ea conditione, vt recipiant mercedem: sed estote tanquam serui, qui seruiunt magistro non ea conditione, vt recipiant mercedem, sitque timor Dei super vos.* Laudandam esse egregiam sententiam, quae timorem Dei non mercenarium et seruilem, sed filialem, Deoque dignum postulat, nemo non videt, qui puriora moralis doctrinae fundamenta intelligit: idque eo magis, quo magis promissiones V. T. typo felicitatis temporalis spiritualem et mysticam tegumento quasi velantes Iudaeorum eo tempore animos induxerant, vt ad mercedem temporalem quasi debitam opera sua componerent. Ast quod laudabili sensu praecepit Antigonus, eo ipso quod ad temporalia, tantum praemia respicere solerent Iudaei, a discipulis Antigoni eo tractum est, vt spes omnis futurae vitae praemiorumque aeternorum euerteretur, sicque quod reuelatione et ratione duce magister praeceperat, ad eiuranda vera reuelationis et rationis principia adhiberetur. Zadockus enim et Baithosus, qui ab ore Antigoni pependerant, falsa prorsus interpretatione dicti illius decepti, nec mercedem sperandam esse post hanc vitam docebant, nec posse esse resurrectionem mortuorum inde inferebant, rationes ita subducentes [b]: *Quid viderunt patres nostri vt dicerent: possibile est, vt operarius praestet opus suum per totum diem, et non recipiat mercedem vesperi. Verum si nossent patres nostri, quod est alius mundus et remuneratio iustorum in eo et resurrectio mortuorum, non sic dixissent.* Quod cum discipulis illi suis traderent, sicque schola haec a recepta Iudaicae ecclesiae doctrina secessum faceret, exorta inde est Sadducaeorum et Baithosaeorum secta [c]. Et haec quidem Iudaeorum magistri constanter tradunt, quibus tamen diffidunt nonnulli, et, inuidia tantum dictante hanc Sadducaeismi originem ab illis referri, statuunt [d]: nos vero nihil in hac narratione videmus, quod verisimilitudine careat, et non ita euenisse censendum sit, praecipue cum non de huius vel illius dogmatis Sadducaeorum fonte, sed de ipsis sectae originibus quaestio sit. Variant tamen in quibusdam circumstantiis magistri recutiti, vt ex illis eorum locis videre est, quae collegit LIGHTFOOTVS [e]; quo pertinet, quod quidam praetendunt [f], fuisse inter Baithosaeorum et Sadducaeorum sectam aliquam differentiam, hosque illis fuisse peiores, eo quod resurrectionem Baithosi sectatores non negauerint [g]. Alii eandem vtriusque nominis rationem sectariam fuisse contendunt, sed Zadocki magis, quam Baithosi nomen sectatores recepisse, eo quod hic spurius esset.

 Fuit

b) Pirke abhoth l. c.
c) R. NATHAN. ad l. c. abh. c. 5. apud LIGHTFOOTVM l. c. p. 737.
d) Conf. BVDDEVS l. c. p. 1205.
e) ll. cc.
f) Conf. Scriptores de hac secta laudati NIC. FVLLER. Misc. SS. L. II. c. 3. BVDDEVS l. c. p. 1208. BAYLE l. c. not. B. BASNAGE l. c. L. II. c. 15. §. 4. p. 350. alii.
g) R. GEDALIA Schalscheleth p. 48. b.

Fuit etiam inter Iudaeos non nemo [b], qui Baithoſum vnquam extitiſſe negaret, et vocem ביתוסים conflatam ex duabus vocibus בית אוסיי putaret, quibus indicaretur Eſſenorum familia. Quod vt veriſimilitudine caret, cum plerique Iudaeorum Baithoſum Zadocki condiſcipulum fuiſſe teſtentur, licet has partes ſibi ſequendas duxerit NIC. FVLLERVS [i], remque in medio relinquat clariſſimus RELANDVS [k]; ita cum Iudaeorum teſtimonio de Baithoſaeorum a Sadducaeis diſcrimine ita comparatum eſt, vt impoſſibile ſit certi quid ſtatuere; ab omni tamen veriſimilitudine non abhorret ea ſententia, quae initio promiſcuum fuiſſe vtriusque nominis ad ſectam deſignandam vſum, poſtea tamen Sadducaeorum nomen frequentius vſurpatum alterum in obliuionem induxiſſe ſtatuit. Quae coniectura ex eo confirmatur, quod de Baithoſaeis nec ſacra euangeliſtarum hiſtoria, nec Ioſephus aliquid habet, cuius cauſſa haud alia fuiſſe videtur, quam quod Sadducaeorum quoque nomine comprehenderentur. Quo vero tempore ſectam peculiarem conſtituere et in diuerſam a reliquis familiam coire coeperint Sadocki diſcipuli, definire accurate non poteſt. Confundere enim illos ſcripturarios cum Sadducaeis, longius quam iſti, progreſſis, qui mox poſt reditum ex captiuitate hanc ſectam exortam ſtatuunt, ex ſupra dictis liquet. Nec audiendi ſunt, qui duce EPIPHANIO [l], et conſentientibus Iudaeis quibusdam inuidia Sadducaeos cumulantibus, ſtatuunt, Sadockum defeciſſe ad templum montis Garizim, a Manaſſe inter Samaritanos conſtructum, et Alexandro M. regnante haereſin intuliſſe Sadducaeorum. Nouimus enim ex ſacra euangeliſtarum hiſtoria, Sadducaeos templo Hieroſolymitano non minus addictos fuiſſe, quam Phariſaeos; nec ex alio haec fabula fonte orta eſt, quam ex odio Rabbanitarum, qui cum Phariſaeis eſſent addictiſſimi, et traditionem a Sadducaeis negari aegre ferrent, ad haereticas origines ſectae huius ortum retulerunt [m]. In re itaque incerta ſi certi quid ſtatuendum, aſſumendum tempus Zadocki et Baithoſi, quos, cum diſcipuli Antigoni fuerint, ille vero Simeonem Iuſtum praeceptorem habuerit, vixiſſe oportet, Onia principatu et ſacerdotio fungente, Ptolomaeo Euergete Aegypto, Seleuco Callinico Syriae imperante, quod tempus in annum A. C. N. CCXL incidit, quam aeram ſectae huius plerique ſequuntur [n]. Poſt hanc enim aetatem in Iudaea eam valde inualuiſſe conſtat. Quod vero de huius ſectae origine LVCAS BRVGENSIS [o] habet, quamuis momentum habere

b) R. ASARIA in Meor Enaiim p. 32.

i) loc. cit.

k) In not. ad OTTONIS Hiſt. DD. Miſchn. pag. 37.

l) T. I. p. 51.

m) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380. MICRAELIVS Hiſt. eccl. L. I. ſ. 2. p. 265. CAROL. SIGONIVS de republ. Hebraeor. L. V. c. 11. p. m. 417.

n) Conf. FRID. SPANHEM. Dub. euang. P. III. p. 108.

o) Coniicit is ad Matth. III. 7. diſputaſſe collegium ſcribarum, ab Eſdra inſtitutum de campis Elyſiis aliisque doctrinis, quae futurae vitae praemia et poenas concernunt, quas inter Babylonios Graecosque primum Iudaei audiuerint, cum ex V. T. de iis parum iis conſtiterit, quod ſeruatae eſſent reuelationi N. T. Eos itaque

habere videatur in philosophica historia, omni tamen veterum testimonio destituitur, neque illi heic loci immorandum est. Quaecunque autem sit originis huius sectae ratio, illud ex annalibus Iudaeorum constat, mature eam inter Iudaeos floruisse, magnaque auctoritate gauisam esse. Quamuis enim in fundamentalibus religionis Iudaicae capitibus discessum a reliquis Sadducaei fecissent, attamen non tolerati modo sunt in ea gente, sed et ad sacra publica, immo ad sacerdotia et ipsam pontificis summi dignitatem admissi sunt [p]. Qui licet Pharisaeos saepius inimicos essent experti, qui reiici ab iis legem moralem indignabantur, factum tamen haud raro est, vt in vnam societatem coalescerent, vbi communis caussa esset tuenda, cuius exempla complura annales Iudaici referunt, et notissima habet euangelica historia. Nec his obstant graues, quibus Rabbanitae Sadducaeos onerant, calumniae, qui haereticorum instar eos traducunt: illae enim post excidium templi demum enatae sunt ex graui Pharisaeorum odio, quod Sadducaeorum partes tantum non suppressit [q]. Ante templi excidium autem vrbisque desolationem magna saepe auctoritate et potentia vsi sunt. Maximas vero apud Hyrcanum Iudaeorum principem et pontificem vires haec secta sumsit. Cum enim Pharisaei ei valde obluctarentur, eumque matris vitio indignum sacerdotio iudicantes, vt deponeret pontificium axioma, cogere vellent, vehementer illis iratus nonnullos interfecit, alios ex vrbe eiecit, et in deserta loca concedere adegit; Sadducaeorum vero partes eligens, omnibus, huius sectae dogmata vt reciperent, si R. ABRAHAM BEN DIOR [r] fides est, praecepit, Pharisaeorum vero sectam ne quis eligeret, mortis poena cauit. Post eius fata non conuenisse filio Alexandro cum Pharisaeis, ex iis constat, quae supra de fatis Cabbalisticae doctrinae in Palaestina edisseruimus, id quod regem impulit, vt et ipse Sadducaeorum se sectae addiceret [s]: moribundus tamen Alexandrae vxori persuasit, vt Pharisaeorum fauorem sibi conciliaret, quod apud plebem eos plurimum valere intelligeret [ss]. Quod consilium tanta calliditate exsecuta est femina sagax et ad rerum circumstantias attenta, vt et sibi et defuncto marito populi amorem reconciliaret [t]; ita vero Pharisaeos extollens Sadducaeorum partes depressit, nequicquam obluctantes et haud vna acie contra traditiones insurgentes [u]. Certe ab eo tempore haud semel Sadducaei succubuerunt. Quod si verum

que qui peregrina philosophia duce eiusmodi praemia et poenas admiserint, Pharisaeos dictos fuisse, qui reiecerint, Sadducaeos. Quod quam ineptum et ab omni verisimilitudine alienum sit, quilibet videt, qui vel pauca quaedam prophetarum loca de futurae vitae conditione et diuino iudicio oecumenico considerat, vt alia taceamus.

p) In caussas eius rei inquirit BASNAG Hist. Iud. L. II. c. 15. §. 3. p. 348. BAYLE l. c. not. F. p. 125. HVMFR. HODY de resurrect. corpor. p. 89. 95.

q) Fuse rem narrat IOSEPHVS antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.

r) Apud TRIGLAND. de secta Karaeorum c. 6. p. 49. conf. BASNAGE l. c. p. 351.

s) IOSEPH. l. c. c. 24.

ss) Ibid. Eleganter et erudite peculiari diss. huius reginae historiam illustrauit B. ZELTNERVS.

t) Megillath Taanith c. 4. BASNAGE l. c. p. 356. seqq.

u) Vid. REIMMANN. Hist. ath. c. II. §. 8. p. 40. ZELTNER. diss. de Alexandra p. 32. et quos nominat WOLFIVS l. c. p. 819.

rum eſt, quod Iudaeorum magiſtri narrant, exorta aliquando de traditionum neceſſitate graui publicaque diſputatione inter Phariſaeos et Sadducaeos, Traditionariorum pars victoria tanta potita eſt, vt XV die menſis Thammuz, qui Iulius nobis dicitur, ſolennem diem feſtum in eius memoriam conſtituerint: quamuis vel ſcripturarios cum Sadducaeis confuſos, vel totam narrationem valde ſuſpectam eſſe, non inuiti fateamur. Magna enim potentia Sadducaei tum in ſynedrio et inter diuites atque potentiores tum inter ſacerdotes fruebantur, quod nonnullis occaſionem dedit ſuſpicandi, Herodianos in euangelica hiſtoria memoratos Sadducaeos eſſe, eo quod Herodis partibus addicti magna apud eum gratia valerent. Quod licet veriſimile non ſit, ſacra tamen et Iudaica hiſtoria teſte, et Caiaphas et Ananus [x] eius ſucceſſor ſummi pontifices Sadducaeorum ſectae addicti fuerunt. Poſt vrbis vero et templi euerſionem valde diminutae ſunt res Sadducaeorum, magna eos inuidia premente ſecta Phariſaeorum; qui cum cathedras ſoli fere occupaſſent, Sadducaeos velut haereticos (מינים) [y] Epicureos et Samaritanos traduxerunt, id quod ſeduxit EPIPHANIVM [z] et TERTVLLIANVM [a], vt Sadducaeos et Doſitheanos inter ſe confunderent. Cuius odii tanta vis fuit, vt ad Chriſtianos transiret, et Sadducaei a Iuſtiniano imperatore tanquam athei vrbe et imperio Romano eiicerentur. Statuit enim grauiſſima ſententia [b]: *Si quidam apud eos atheos vanae nouae vocis eloquia inferre praeſumſerint, aut reſurrectionem et iudicium negare, aut facturam Dei et creaturam angelos ſubſiſtere: hos et expelli volumus loco omni, et non relinqui voci blaſphemiae, et ita a Dei ſimul lapſam notitia, praeſumentes enim, eos effari aliquid huiusmodi, vltimis ſubdantur ſuppliciis, illato errore, ex hoc Iudaeorum emendantes gentem.* Qua clade miſere afflictas fuiſſe res Sadducaeorum, facile intelligi poteſt. Erexit tamen aliquantiſper haec ſecta caput iterum circa ſeculum octauum medium, ſi fides R. DAVID GANZ [c], Anano res eorum iuuante. Certioribus tamen monumentis conſtat, Ananum hunc non Sadducaeorum ſed Karaitarum partes fuiſſe ſecutum [d], quos cum in eundem haereticorum cenſum cum Sadducaeis Rabbanitae referre ſoleant, recte inde coniicitur, inuidiae Karaeis conflandae cauſſa Ananum hunc inter Sadducaeos fuiſſe ab illis numeratum. Recentiori vero aetate nunquam emergere ſectae huius fortuna potuit, quam Rabbanitae et voce et ſcriptis perſecuti ſunt. Sed et Saracenorum perſecutionem Sadducaei experti ſunt, teſte enim GEORGIO ELMACINO [e] Chalifa Muhamed Mahadis, qui Saracenis circa finem Sec. VIII prae-

x) Act. V. 17. IOSEPH. l. c. L. XX. c. 15. p. 698.

y) Conf. GOD. SCHVPARTVS de ſecta Karaeor. c. I. §. 7. p. 9.

z) Haereſ. XII.

a) De praeſcr. adu. haeret. c. 14. conf. BVDDEVS Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 1209.

b) Nouell. 146. obſcuram eſſe minusque accuratam hanc Graeci textus verſionem recte monet Ven. REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 8. §. 20. p. 601. qui aliam ex editione Iuntina 1541. Ven. affert luculentiorem.

c) In Zemach Dauid p. 125.

d) Probabitur id infra, conf. TRIGLAND. l. c. c. IV. p. 35. BASNAGE l. c. p. 365.

e) Hiſt. Saracen. c. IV. p. 107.

praefuit, ſtudioſe quaeſiuit Zindicos, id eſt Sadducaeos eosque occidit. Quam Muhammedanorum in Sadducaeos iram lege quoque praeceptam eſſe obſeruauit SCHICKARDVS [f]. Et haec quoque cauſſa videtur, cur pauci Sadducaeorum coetus hodie inueniantur.

Doctrina Sadducaeorum.

§. XXI. Doctrina Sadducaeorum Phariſaeorum dogmatibus oppoſita haec, ſi veterum teſtimonia ſequimur, capita complexa eſt:

I. Reiiciendas eſſe leges et traditiones omnes, ſcripto non comprehenſas, adeoque δευτερώσεις, tanquam humani ingenii inuenta, non eſſe recipiendas, nec obſeruandas. Inculcaſſe Phariſaeos, ita a patribus edoctos praeter legem ſcriptam, oralem quoque, huiusque obſeruationem non minoris neceſſitatis praetextu poſtulaſſe, quam illius, in ſequentibus demonſtrabimus. In hac vero lege orali reiicienda potiſſimam Sadducaeiſmi partem conſtitiſſe, Iudaeorum teſtimonia [g] ſatis inter ſe concordia nos dubitare non ſinunt. Praetermiſſis Rabbinorum calculis ſolum adducimus IOSEPHVM [h], qui has ſectas omnes explorauit, eoque tempore vixit, quo Sadducaeiſmus maxime florebat. Is vero de eorum in hac re mente ita: *Nunc enim indicandum eſt, quod multas conſtitutiones a maioribus per manus acceptas Phariſaei tradiderint populo, quae non ſunt ſcriptae inter leges Moſaicas: et ideo Sadducaei his auctoritatem abrogant, dicentes, oportere eas tantum ſeruari, quae ſcripto continentur; atque hinc magna inter vtrosque exorta eſt controuerſia, dum ditiores ſtant a partibus Sadducaeorum, Phariſaei multitudinis vtuntur fauoribus.* Et haec quidem, quantum ſcimus, a nemine negantur. Aſt in eo plerique diſſentiunt, vtrum Sadducaei praeter legem Moſis in pentateucho comprehenſam, reliqua quoque ſcripta a ſanctis viris profecta receperint, nec ne? Veteris enim eccleſiae doctores TERTVLLIANVM [i], ORIGENEM [k], HIERONYMVM [l] aliosque ſi ſequimur, ſolos illi libros Moſis receperunt reiectis ac neglectis reliquis ἁγιογράφοις. Quam opinionem his auctoritatibus moti ſecuti quoque ſunt viri quidam magnae in rebus Iudaicis eruditionis. [m]. Re tamen paulo attentius conſiderata et abiecto PP. praeiudicio, primus dubitauit de aſſerti huius veritate IO. DRVSIVS [n], totum vero rationibus haud contemnendis reiecit SCALIGER [o], quem alii ſecuti ſunt [p]. Nec inficiamur, poſteriorem opinionem priori longe eſſe probabiliorem. Illud enim certum eſt, exortam fuiſſe Sadducaeorum

f) Taarich Perſar. p. 134.
g) Collegit ea SCHVPARTVS de ſecta Karaeorum c. I. §. 3. p. 16. 17.
h) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.
i) De praeſcript. L. I. c. 14.
k) Contra Celſ. L. I. p. m. 39.
l) In Matthaeum c. 22. conf. SERAR. trihaereſ. L. II. c. 21. p. 89.
m) TH. GOODWIN. Moſ. et Aaron L. I. c. 11. §. 5. p. m. 213. C. SIGONIVS de rep. Ebr. L. V. c. 11. p. 420. et NICOLAI ad h. l. RICH. SIMON. Hiſt. crit. V. T. L. I. c. 16. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380.
n) De Sectis L. III. c. 9. p. m. 137.
o) Elench. trihaereſ. c. 16. p. m. 111.
p) BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1208. HOTTINGER. nepos ad Goodwin. l. c. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 14. §. 6. p. 326.

rum ſectam, confecto iam et obſignato librorum ſacrorum canone, cui ſi reſtitiſſent, quodque ratum iudicauerat, et diuinum pronuntiauerat ecclesia Iudaica, tanquam humanum et ὑποβολιμαῖον reieciſſent, dubium non eſt, Iudaeos non toleraturos fuiſſe Sadducaeos, ſed anathematis potius fulmine percuſſuros et ex templo atque ſynagoga tanquam haereticos reiecturos fuiſſe. Contrarium vero teſtatur hiſtoria Iudaica; qua teſtimonium dicente nouimus, et templo adfuiſſe, et ſacris interfuiſſe, et ſacerdotiis adhibitos fuiſſe Sadducaeos: in publicis vero conuentibus Iudaeorum ſacris cum legerentur non Moſis tantum, ſed et prophetarum virorumque Θεοπνεύςων ſcripta, intelligi non poteſt, qui illis intereſſe Sadducaei potuiſſent, ſi praeter legem diuina oracula reieciſſent. Facile etiam credi poteſt, ſcripturarum ſacrarum teſtimonia non reieciſſe Sadducaeos, cum nec diuinus doctor Ieſus, nec diſcipuli eius cum Sadducaeis congreſſi hanc eis impietatem obiecerint. Immo nec Phariſaeos, nec qui ab eorum ſtant partibus Rabbanitas Sadducaeis hoc obieciſſe legimus, licet in ſcirpo ſaepe nodum ad contaminandam aduerſariorum famam quaeſiuerint. Immo contrarium facile euinci poteſt ex diſputationibus Sadducaeorum contra Phariſaeos, in quibus hi non ad legem tantum, ſed ad prophetas quoque et hagiographa prouocarunt, vt ex diſputatione R. Gamalielis, de reſurrectione mortuorum cum Sadducaeis habita [q] clare patet, qui ad ſcripta prophetarum aduerſarios reuocare non potuiſſent, ſi ea reieciſſent. Nec alia forte contrariae opinionis origo fuit, quam male intellecta Ioſephi verba, in quibus cum dicatur, Sadducaeos conſtitutionibus a maioribus per manus acceptis reiectis, ſolas eas quae ſcripto comprehenſae eſſent, ſeruandas praecepiſſe, collegerunt inde veteres DD. reieciſſe eos V. T. ſcripta praeter legem omnia: quod tamen perperam dici ex adducto loco eſt manifeſtiſſimum, in quo ſcripta lex Moſis non hagiographis vel prophetis ſed traditioni orali et δευτερώσεσι Phariſaeorum opponitur: ſic vt contraria potius opinio firmamentum ex hoc Ioſephi teſtimonio accipiat, vt recte SCALIGERO [r] obſeruatum. Nec diſſimile vero eſt, ad Sadducaeos relatum eſſe, quod Samaritanis et Doſitheanis tribuitur, cum inuidiae cauſſa Sadducaei Cuthaei et Doſitheani appellarentur, qui ratiocinandi modus argumento ab inuidia ducto vt ſemper inualuit, ita praecipue in controuerſiis cum Sadducaeis a Phariſaeis et Rabbanitis egregie adhibitus eſt. Neque vero faciunt ſatis, quae acute quidem at non veriſimiliter coniicit BASNAGIVS [s], vt difficultates tollat: recepiſſe quidem Sadducaeos ſcripta prophetica et hagiographa, tanquam a viris ſanctis profecta, ſed ſecundariam illis modo auctoritatem tribuiſſe. Nam hoc quoque veterum teſtimoniis deſtituitur, nec affert quicquam ad controuerſias inter Phariſaeos et Sadducaeos dirimendas, quae non in eo verſabantur, vtrum ſola lex Moſis diuina ſit? cetera vero et ſcripta et per manus oraliter tradita non item? ſed in eo cardinem rei vertebant, vtrum

q) Tr. Sanhedrin. c. XI. §. 2. r) loc. cit. s) l. c. p. 333.

vtrum in legibus et ritibus ecclesiae vel ad solam legem scriptam, vel ad legem quoque oralem respiciendum, lexque non scripta admittenda sit, quod Pharisaei affirmarunt, negarunt Sadducaei. Ad hanc quaestionem dirimendam non opus erat ad prophetarum et hagiographorum scripta attendere: illa enim non legem quandam ecclesiasticam, praescribebant, vel libri erant rituales, cultus diuini rationem definientes, sed vel historiae sacrae vel vaticinia, de quorum quidem veritate et Θεοπνευςία nec Sadducaei nec Pharisaei dubitabant, cum in sacro canone ab ecclesia Iudaica vniuersali consensu recepto continerentur; ad quae vero in hac controuersia prouocare non licebat, quod ventilatae controuersiae quaestionem proprie non attingerent, et leges atque ordinem sacrum in ecclesiasticis a Mose praescriptum non exhiberent. Quibus omnibus rite expensis recte fecisse viri docti censendi sunt, qui dimissa opinione priori posteriorem tanquam veriorem receperunt [t].

II. Non dari angelos vel spiritus peculiari ratione et per se subsistentes. Ita statuisse Sadducaeos ex D. LVCAE [u] testimonio patet, id quod cum toto Sadducaeorum systemate apte cohaeret; cum enim animam sine corpore existere non posse decernerent, vt postea probabimus, non potuere non et hoc asserere, non dari spiritus per se subsistentes. Aliam quidem dogmatis huius rationem affert RICHARDVS SIMONIVS [x], qui doctrinam de angelis, spiritibusque et eorum operationibus ex Babylonia in Iudaeam attulisse Iudaeos putat, de qua cum inter se disputarent, eo delapsos esse Sadducaeos coniicit, vt ipsam spirituum angelorumque operationem negarent. Verum sine fundamento haec dici, cuilibet patere existimamus, consideranti, doctrinam de angelis et spiritibus eorumque operationibus non nudius tertius inter Iudaeos post reditum ex captiuitate demum inualuisse, sed antiquissimum dogma esse, licet praefracte negare nolimus, assuisse purpurae diuinae doctrinae panniculos quosdam Chaldaicorum somniorum de angelis Iudaeorum nonnullos. Vt taceamus, si hoc verum esset, daemonologiam Iudaicam non Hebraeae sed Chaldaicae originis esse, sequi inde, recte fecisse Sadducaeos, quod relictis turbidis lacunis hoc dogma reiecerint. Qua ratione cum doctrina de angelis purior ad Christianam quoque ecclesiam ex Iudaica transierit, viderit Simonius, quo modo coetui suo, huic dogmati peculiaria placita inaedificanti, faciat satis. Nec opus est ad has coniecturas confugere, cum haec sola caussa sufficiat negatorum spirituum, quod concedere noluerint, posse spiritum sine omni corporis vestimento subsistere, vt recte quoque obseruatum Cel. GVNDLINGIO [y]. Hanc enim assertionem tueri ideo erat necesse, quod ita caussa

 afferri

t) SPANHEM. Dub. euang. P. III. pag. 112. HADR. RELAND. Antiq. SS. L. II. p. 246. BAYLE l. c. not. G. p. 116. qui contrariam sententiam prius tenuerat Cont. des pensees sur le comete p. 580.

u) Act. XXIII. 8.

x) Hist. crit. V. T. T. I. c. 7.

y) Hist. phil. mor. c. VII. p. 85.

afferri poſſet, cur nec poenarum nec praemiorum nec reſurrectionis ſpes vlla poſt hanc vitam eſſet, nempe quia anima ſubſiſtere, depoſitis corporis exuuiis non poſſet. Non negamus varias hic nectere difficultates ſcriptores, quae vero ex male intellecto hoc dogmate tantum enatae ſunt. THEOPHYLACTVS enim et EPIPHANIVS [z] tradunt, negaſſe eos Spiritum S. immo prior inde atheos fuiſſe, ſatis audacter concludit, quod omnem ſpiritum negauerint. Id quod etiam ARNOBIO [a] ſuo modo viſum eſt, cui Sadducaei ita ſpiritus negaſſe videntur, vt formas atque os Deo tribuerint. Ex recentioribus SCALIGER [b] ſenſum verborum Lucae : Sadducaeos neque angelum credere neque ſpiritum, hanc habere ſignificationem dicit, tantum abeſſe, vt angelos crediderint, vt ne ſpiritum quidem vllum credant: quam explicationem recepere quoque C. SIGONIVS, Io. NICOLAI [c] HORNBEKIVS [d] PETAVIVS [e] HARDVINVS [f] aliique. Verum nec haec fundamenti ſatis habent atque roboris. Quod enim ad Spiritum S. attinet, incertum annon in Babylonica captiuitate lumina V. T. de SS. Trinitatis myſterio toti obſcurata fuerint genti craſſiores notiones de diuinis ab illo tempore ſibi fingenti? et an ſatis orthodoxi in eo fuerint Iudaei? quod, vbi etiam concedimus, nondum tamen euinci ex verbis Lucae poteſt, eos Spiritum S. negaſſe, cum poſt angelos ſpirituum mentionem ideo hiſtoricus ſacer faciat, vt ad animae quoque hominis ſine corpore exiſtentis negationem Sadducaeos hoc dogma extendiſſe, intelligatur. Quod autem Deum fecerint ex ea cauſſa corporeum, melioribus teſtimoniis euincendum eſt, vixque credi poteſt, in Nouo Teſtamento Scriptores ſacros craſſiſſimum hunc errorem tacituros fuiſſe, ſi reuera eum errauiſſent. Figuratas vero non Sadducaeorum tantum, verum etiam plerorumque Iudaeorum de Deo locutiones nimis premendas non eſſe, notum eſt, et aequitas poſtulat. Id vero obſcurius eſt, qua ratione Sadducaei angelos negare potuerint, cum tamen pentateuchum receperint, in quo multoties apparitiones angelorum enarrantur. Varias ea de re, vt in obſcuris quaeſtionibus ſolet, opiniones et coniecturas attulere ſcriptores. Et magnus quidem GROTIVS [g] per angelos eos intellexiſſe coniicit, vitutem, efficaciam, maieſtatem vel etiam emanationem ſupremi numinis, quae vbi hominibus manifeſtatur, angelorum nomine veniat. Aſt vix concipi poteſt, qua ratione cum pentateuchi litera hanc explicationem conciliare potuerint, nec videntur Sadducaei in Samaritanorum caſtra tranſiiſſe, quos ſimilia docuiſſe ſupra oſtendimus. Aliter HARDVINVS [h], qui, vt erat in fingendis et pro veris obtrudendis coniecturis ſuis audaciſſimus, Sadducaeos in Platonis caſtris militaſſe, angelisque naturam corpoream, aethe-

z) Haereſ. XIV. p. 31. T. I. opp.
a) Adu. gentes L. III. p. 106. conf. BAYLE l. c. not. H p. 116.
b) l. c. c. 16. p. m. 128.
c) l. c. L. V. c. 11. p. 420.
d) De conuert. Iudaeis.
e) Dogm. theol. T. III. p. 3. et ad Epiph. p. 28.
f) De numis Herod. opp. ſel. p. 352.
g) Ad l. c. Actor.
h) loc. cit.

aethercam nempe et aëriam tribuiſſe, ſpiritusque eos tantum dici ob corporum ſubtilitatem, aſſeruiſſe putat. Quam Platonis doctrinam didiciſſe eos ab Herode ſtatuit, qui cum Athenienſis eſſet, eam ex Academia in Iudaeam intulerit; ob eamque rem Sadducaeos quoque dici Herodianos. Quae ingenio Harduino παραδοξοφίλῳ omnino digna ſunt, indigna vero, quibus vel mediocriter attentus aſſenſum tribuat [i]. Suo enim loco iam demonſtrauimus, Herodem regem ab Herode Attico philoſopho Platonico longiſſime differre, recte quoque rem penſitantes magnum inter Platonicum et Sadducaeum de ſpiritibus daemonibusque dogma diſcrimen deprehendent. Aliter BASNAGIVS [k] et, qui eandem ſententiam ſequitur GVNDLINGIVS [l], qui dixiſſe eos putant, angelos, de quibus Moſes, non fuiſſe ſubſtantias per ſe ſubſiſtentes, ſed ipſum Deum ea fuiſſe operatum, quae eiusmodi geniis adſcribuntur, qui nonniſi entium intelligentium phantaſmata fuerint, quae Deus hominum oculis obieciſſet, vt ſuam intelligerent voluntatem; ea vero intellecta rurſus diſparerent. Monent quoque, IVSTINVM [m] eam opinionem tribuiſſe Iudaeis, qui vix alii eſſe potuerint, quam Sadducaei. Nobis magni SCALIGERI [n] placet modeſtia, qui vbi quaeſiuiſſet: *quomodo aut qua fronte potuerint negare angelos eſſe, cum diſerte in lege expreſſum ſit nomen angeli*, fatetur *ſe hoc ignorare.* Rectius enim putamus de cauſſis veterum doctrinarum obſcuris ignorantiam nos fateri, quam incerta pro certis obtrudere, praecipue cum Sadducaeorum ſcripta non extent, vt ex iis coniici poſſit, qua ratione loca pentateuchi explicuerint. Neque vero ob hanc ignorantiam, quam veterum peperit ſilentium, negari poteſt, vel pentateucho eos fidem diuinam tribuiſſe, vel eos ſpiritus angelosque non ſuſtuliſſe. Poſſe enim ſacra oracula aliquem pro diuinis admittere, et tamen angelorum apparitiones et operationes reiicere, vel vnum Balthaſaris Bekkeri, quique in eodem luto haerent, exemplum luculenter demonſtrat.

III. Non eſſe durationem animae ſiue ſpiritus poſt hanc vitam, ſed vna mori cum corpore. Hoc quidem Sadducaeis tribuit IOSEPHVS, qui diſerte [o]: Ψυχῆς τε τὴν διαμονὴν ἀναιροῦσι, et alio loco [p] τὰς ψυχὰς συναφανίζει τοῖς σώμασι. Ex quo loco recte coniicitur, vitam animae eos in corpore quaeſiuiſſe, quo non potuere non animam facere materialem, nec alia ratio quaerenda eſt, cur mortuorum reſurrectionem negauerint. Tolle enim animae immaterialitatem, facileque erit corporis reſuſcitationem conuellere, ſi Sadducaeorum φιλοσοφούμενα ſequaris. Sublata enim διαμονῇ, tollitur, quicquid eſt ſpei futurae [q].

i) Conf. BASNAGE l. c. p. 335.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) In Dial. contra Tryphon. p. 358.
n) l. c. p. 120.
o) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.
q) Quod ſi obiicitur, poſſe Deum annihilatum corpus iterum animare, reſpondebit Sadducaeus, hoc fore nouam creationem, non reſuſcitationem.

IV. Non dari resurrectionem mortuorum. Hoc ex antecedentibus necessario sequitur, et Sadducaeis sacra historia tribuit. Qui enim resurrectionem corporis expectes, animae διαμονῇ intereunte? quemque in finem resuscitanda est caro, poenae praemiique post hanc vitam expers futura? Ex his vero ratio quoque patet, cur adeo inuisa fuerit Sadducaeis Christi doctrina [r]: sublata enim mortuorum resurrectione, speque futurae felicitatis, inane est regnum Christi, non negante D. PAVLO [s]. Huius itaque vitae felicitati regnoque temporali totam spem suam inaedificantes Sadducaei non poterant non doctrinae Seruatoris esse infensissimi.

V. Non esse fatum, sed omnia in nostra potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi auctores simus, quam infortunii, si deteriora consilia secuti fuerimus. Haec IOSEPHVS [t]: qui vero, dum voce, εἱμαρμένη, ex Graeca philosophia petita, vsus est, quae prout in systemate sectae cuiuslibet proprio adhibita est, ita singularem significationem induit, dubiam et obscuram fecit Sadducaeorum opinionem. Inde enim enata quaestio, vtrum prouidentiam diuinam Sadducaei negauerint, quam ista voce saepissime designari notum est. Tribuunt hoc Sadducaeis Rabbanitae, quorum ea de re testimonia adduxit DRVSIVS [u]. Partibus his se addixit Ven. REIMMANNVS [x], et ante eum SALDENVS [y]. Aliter tamen visum aliis, inter quos eminent VOSSIVS [z], GVNDLINGIVS [a] BASNAGIVS [b], BVDDEVS [c], magna in republica literaria nomina, qui probe viderunt, multum interesse inter Epicuri et Sadducaeorum dogma, hosque non omnem prouidentiam Dei tollere. Prouocant quidem, qui contraria tuentur, et Sadducaeos inter Epicuri ὁμοψήφους referunt, ad IOSEPHVM [d], qui de iis ita tradit: τὴν μὲν εἱμαρμένην παντάπασιν ἀναιροῦσι, καὶ τὸν Θεὸν ἔξω τοῦ δρᾶντι κακὸν ἢ ἐφορᾶν τίθενται, *fatum plane tollunt, et Deum extra mali cuiusuis patrationem vel inspectionem constituunt.* Quae clara quidem esse viris laudatis videntur, sed attente considerata non illud dicunt, quod hi volunt. Nam Iosephi testimonium [e] plus non dicit, quam hoc: negasse Sadducaeos eiusmodi prouidentiam, quae ita rebus omnibus praesit, actionesque humanas moderetur, vt ista inspectione et directione speciali siue procuratione eueniat, quicquid agit vel omittit homo. Id quod velle vocem ἐφορᾶν norunt, qui Graeca intelligunt. Ea enim non cognitionem tantum sed et directionem et influxum in voluntatem agentis innuit. Hoc negabant Sadducaei, omnemque Dei influxum in actiones humanas reiiciebant: ita vt libera prorsus esset hominis actio, isque et felicitatis et infelicitatis proprius sibi auctor

r) Act. XXIII. 8. MATTH. XXII. 23. MARC. XII. 18. LVC. XX. 27.
s) I Cor. XV.
t) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
u) De sectis L. III. c. 12. p. 145.
x) Hist. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 14. p. 592.
y) Otior. theol. p. 559.
z) De idol. gent. L. II. c. 10.
a) loc. cit. p. 84.
b) l. c. c. 14. p. 330.
c) Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1207. thes. de atheismo c. III. §. 1.
d) l. supra laud.
e) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

auctor conditorque esse possit. Nec aliter constare posse systema suum credebant, si praemiorum et poenarum in hac tantum vita habenda esset ratio. Ita vero pars quidem diuinae prouidentiae, non tamen omnis eius ratio, tollebatur. Concedebant enim dari in hac vita remunerationem boni poenamque mali: nec aliter quoque poterant statuere, nisi legis diuinae et comminationes et promissiones omnes voluissent euertere. Quibus admissis necesse erat concedere, attendere Deum ad res humanas, et bene gesta praemia sequi, male facta poenam, vt mox probabimus. Id quod facile intelligi potest ex sacra historia, vbi Sadducaei quoque accessisse Ioannem dicuntur, vt, quam ille denuntiauerat, instantem iram diuinam deuitarent, quod factum ab iis non esset, nisi curare Deum res humanas, iisque inuigilare iudicem credidissent. Verum influxum DEI in actiones humanas tollebant, suisque viribus solis relinquebant hominem felicitatis vel calamitatis suae proprium auctorem. Sadducaeos itaque male cum Epicureis, quod plerumque fit, compares; facilius cum Pelagii asseclis conciliabis, licet et hic quoque discrimen aliquod intersit.

VI. Non dari bonorum operum remunerationem aliam, nec malorum retributionem, quam quae fit in hac vita. Πρῶτον ψεῦδος hoc fuisse, ex male intellectis Antigoni verbis enatum, ex iis, quae supra narrauimus, liquet. Idque cum toto systemate accurate cohaeret: quod cum nec vitam nec resurrectionem post fata futuram concedat, aliam quoque vel iustitiae mercedem, vel scelerum poenam, nisi in hac vita admittere non potest. Recte itaque illis IOSEPHVS tribuit, ὅτι τὰς καθ᾽ ᾅδου τιμωρίας καὶ τιμὰς ἀναιροῦσι; hoc enim conditionem defunctorum talem esse innuit, qua nec poenas nec praemia recipiunt. Ex quo intelligendum est, cur D. PAVLVS [f] coram Iudaeorum concilio se de spe resurrectionis et aeterni praemii accusari clamauerit. Ideo enim futura vita vocata Hebraeis seculum mercedis, quod eius spem habebant certissimam: eam vero Sadducaei tollebant. Neque obiici potest, legis tamen obseruantiam custodiuisse Sadducaeos, sacra fecisse, ieiunia seruauisse, quae frustra suscepissent, si nulla mercedis futurae spes illorum insedisset animis. In his enim omnibus quanquam accurate versabantur Sadducaei, omnem tamen, quam inde sperabant spem mercedis huius vitae felicitate metiebantur, malisque iudicia quidem diuina denuntiabant, verum quae in hac vita essent euentura [g]. Nam omnem praemiorum et poenarum, iudiciorumque diuinorum veritatem negare non poterant, nisi vellent ipsam legem euertere, quam tamen recipiebant.

VII. Reiiciendam esse polygamiam. Sequebantur in hoc dogmate strictam legis literam Sadducaei, quam Pharisaei quaesitis ratiunculis variis misere detorquebant, laxabantque, praesertim schola Hillelis [h].

Prae-

f) Act. XXIII. 6.

g) Conf. LIGHTFOOT. ad h. l. BAYLE l. c. not. G. p. 116.

h) Conf. BASNAGE l. c. p. 358. RELAND. Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 12. p. 247.

Praeter has aſſertiones dogmaticas plura erant alia, cultum Leuiticum concernentia, quibus a Phariſaeis Sadducaei diuortium fecerunt. Cum enim omnem traditionem, quae ceremonias cultus diuini innumeris modis auxerat, reiicerent, neceſſarium erat, vt cuncta quoque improbarent, quae ingenioſa Phariſaeorum excogitauerat ſuperſtitio. Ea vero hic adducere, inſtitutum non patitur; quaerenda itaque ſunt apud eos, qui antiquitatibus Hebraeorum lucem accenderunt, ritusque et ceremonias eorum et de iis controuerſias enarrauerunt.

Vita Sadducaeorum.

§. XXII. Reſtat, vt de vita quoque Sadducaeorum aliquid adiiciamus. Coniici quidem ex dogmatum ſectae huius conditione poſſet, malam eam fuiſſe, iis nempe fulcris deſtitutam, quibus vera philoſophia moralis innititur. Verum aliter de ea pronuntiandum eſt, ſi veterum teſtimoniis ſtandum. Teſte enim IOSEPHO [i], fuit hoc hominum genus in iudicando ſeueriſſimum; vnde rigor eius ſectae et in puniendis malis acerbitas intelligitur; id quod ſyſtematis ratio exegiſſe videtur. Cum enim futurorum cruciatuum metu a ſceleribus homines retrahi non poſſe crederent, neceſſario poenarum rigore munienda erat legis cuſtodia et honeſtas publica. Quam ſeueritatem licet culpet Ioſephus et crudelitatem vocet, id tamen in homine Phariſaicam ſectam ſequente mirandum haud eſt; probat autem teſtimonio omni exceptione maiori, iuſtitiae accuratius et ſeuerius litaſſe Sadducaeos quam Phariſaeos: id quod hiſtoriam quoque Iudaicam, praecipue eam partem, quae res Hyrcani et filiorum eius, Ariſtobuli et Alexandri concernit, conſulenti luculentis patebit exemplis. Ex qua iuſtitiae obſeruatione ortum quoque eſſe videtur quod veterum multi Sadducaeorum nomen non a Sadocko, ſed a voce צדק, quae iuſtitiam ſignificat, deriuauerint, de quo etymo viri docti paſſim differunt [k]. Cumque Phariſaei indulgentia ſibi plebem conciliare ſtuderent, cauſſa inde intelligitur, cur factio oppoſita, et apud proceres rerumque dominos potens in contrarium progreſſa ſeueram ſe praeſtiterit, indeque plebi exoſa fuerit, ad quam deliniendam interdum a rigore aliquid remittere, et Phariſaeorum partibus atque ſententiae propius accedere, teſte IOSEPHO [l], cogebatur. Etſi vero vitam meliorem, quam Phariſaei homines, Sadducaei probabant, varia tamen illis obiecta ſunt. Deſcribit enim eos IOSEPHVS [m], vt barbaros, feroces, inhumanos, ſuperbos et potentiorum conſuetudinem affectantes, et inter ſe ſaepenumero digladiantes, μισανθρώπες ruſticisque moribus viuentes. Verum, dediſſe ſe hic multum partium ſtudio, Ioſephus ſatis prodidit, qui Phariſaeorum, cui ſe addixerat ſectam ſummis extollit laudibus, ſuperbiam vero, ſeditionis ſtudium, hypocriſin, falſitatem aliaque eorum vitia reticet; Sadducaeos illis opprobriis onerat, quae ipſe alibi imprudens refutat, accuſans eos, quod volu-

i) Ant. Iud. L. XX. c. 8. p. 698.
k) Vid. DRVSIVS l. c. p. 122. SPANHEM. l. c. p. 109. BAYLE l. c. p. 114. PFEIFFER. Dub. vex. p. 890.
l) l. c. L. XVIII. c. 2. p. 617.
m) De B. I. L. II. c. 12. p. 784.

voluptatibus se dedant, diuitumque gratiam aucupentur, et blanditiis opulentis se acceptos reddant. Haec enim tam feroces et inhumanos homines Sadducaeos non fuisse, satis manifeste loquuntur [n]. Verisimile tamen est, Sadducaeos homines strenuos et acutos in disputationibus cum Pharisaeis accerrime conflixisse, et ita his ἐγκλήμασι occasionem praebuisse. Quae cum Pharisaei, quique eos secuti sunt Rabbanitae innumeris conuiciis auxissent, adeo inde fama Sadducaeorum conspurcata est, vt multi quoque inter Christianos viri docti idem de Sadducaeis crederent scriberentque [o]: iique ab haud paucis cum Epicureis componerentur, et inter hostes Dei numerarentur [p]. Cuius caussae partim a calumniis Rabbanitarum, Pharisaicas partes sequentium petendae sunt, qui infensissimo in Sadducaeos animo plerumque Cuthaeos, s. Samaritanos, et haereticos eos appellant, adeo, vt Sadducaei, Cuthaei, haeretici et athei nomen idem apud istos homines sit: partim a placitis Sadducaeorum sunt deriuandae, quae conspirare cum Epicuri hortis multis recentiorum visa sunt, eo quod et Sadducaeis et Epicureis fatum negatum, vita futura reiecta, praemia et poenae post mortem sublatae, anima mortalis asserta, actiones hominum sibi suisque viribus relictae, spiritus explosi etc. Quod licet negari nequeat, obseruandum tamen, distare multum Sadducaeos ab Epicureis, cum nec Deum extra mundum relegauerint, nec curam eius circa actiones hominum omnem et scientiam sustulerint, et praemia atque poenas in hac vita admiserint, et ex alio longe fonte, quam apud Epicurum totum eorum systema dimanauerit, vt ex dictis constat. Quare nimii illi sunt, qui Sadducaeos Epicureis aggregant, et ex Epicuri hortis Sadducaeorum impietatem progerminasse statuunt [q]. Hoc enim vt demonstretur, non sufficit, dogmatum quorundam conuenientiam et harmoniam ostendere, sed requiritur etiam, vt doceatur, quomodo Epicureismus in Iudaeam irrepserit? Quod licet fieri potuisse per Iudaeos ex Aegypto in Iudaeam migrantes videri queat [r], valde tamen timemus, vt demonstrari possit, Epicuream philosophiam in Aegypto floruisse, multo minus, inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes locum inuenisse, vel ex Aegypto in Iudaeam translatam fuisse. Nec Iosephi hic respicienda est auctoritas, qui inepto gentis suae eruditos cum Graecis comparandi studio tres illas sectas Iudaicas cum tribus Graecorum sectis celebrioribus contulit, ne haberent hi, quo Iudaeis praeferrentur. Sed relinquendi Sadducaei originibus suis, qui, vt supra obseruatum, inepta praecepti Antigoni interpretatione delusi ad neganda futurae vitae praemia, et quae inde sequebantur, tollendos spiri-

n) Vid. loca eorum adducta a DRVSIO l. c. p. 152. et SCHVPARTO l. c.

o) Vid. WILLIMER. diss. de Sadducaeis, CAVE antiq. Apost. p. 118. PFEIFFER. l. c. REIMMAN. l. c. p. 594. quibus et nos olim calculum adiecimus in Otio Vind. p. 31.

p) Conf. REIMMAN. l. c. p. 592. Hist. atheismi c. II. §. 6. p. 37. seqq.

q) Vid. quos nominauimus Ot. Vind. p. 30. vbi eandem nos quoque opinionem amplexi sumus.

r) Monet hoc BVDDEVS l. c. p. 1206.

ſpiritus, animaeque immortalitatem euertendam potuere delabi, etſi nihil de Epicuri dogmatibus inaudiuerunt. Reliqua quae ad inurendam ſectae exoſae impietatis notam afferuntur infirma ſunt, et ex eo ſatis refutantur, quod Sadducaei non minus, quam Phariſaei in cultu diuino, expiandoque per ſacrificia Numine atque expectanda Meſſiae liberatione fuere ſeduli, quae in atheum cadere non poſſunt. Non negamus tamen, Sadducaeiſmum ad impietatem viam parare potuiſſe, et fouiſſe dogmata valde pernicioſa, veram quoque pietatem fulcris ſuis priuauiſſe, amorique et miſericordiae exiguum locum reliquiſſe. Ex quibus quam grauis fuerit eccleſiae Iudaicae tempore incarnati verbi, corruptio, facile intelligi poteſt [s]. Sed hoc tantum volumus, non tam malos fuiſſe Sadducaeos, quam eos depingunt Rabbanitae, infenſiſſimo animo calamum in eos odio et veneno tinctum ſtringentes. Quod vero Herodem ad ea facinora, quae eius memoriam dedecorarunt, inſtigauerint Sadducaei, facilius dicitur, quam probatur.

Scriptores de Secta Karaeorum.

§. XXIII. Cum Sadducaeis non confundenda eſt Karaeorum ſecta, cuius hiſtoria valde hactenus obſcura fuit. Suppreſſa enim in plerisque locis, vbi Iudaei hodie degunt, Rabbanitarum Vatiniano prorſus odio, cum in extremos Europae angulos ſeceſſerit, rariſſimi ſunt eius libri, quae vero Rabbini paſſim habent, imprimis R. IEHVDA LEVI, ABARBANEL, ABENESRA, R. LEVI, BEN GERSOM, R. LIPPMANN et his ſimiles, cum ſint ex aduerſariis Karaeorum, valde ſuſpecti teſtes ſunt [t]. Primus, niſi fallimur, doctiſſimus Gieſenſium poſtea theologus B. IO. GOTTOFRIDVS SCHVPARTVS accuratiora quaedam de Karaeis aliquot diſſertationibus [u] tradidit, vſus beneficio praeceptoris ſui magni Ienenſium philologi IO. ANDREAE DANZII libris quibusdam doctorum Karaiticorum, qui rariſſime in his oris noſtris conſpiciuntur, magnoque venire ſolent pretio. Quoniam tamen in multis Rabbinorum teſtimoniis ſtare coactus eſt, non potuit non tractatio illa, licet pulcherrimam orientalis philologiae eruditionem ſpiret, eſſe manca et non ſatis accurata. Vt itaque meliora et certiora nanciſceremur, diligentiae atque ſtudio praeſtantiſſimi philologi IACOBI TRIGLANDII, profeſſoris quondam theologi in Academia Lugdunenſi Batauorum debemus, qui vt erat rerum orientalium curioſiſſimus inueſtigator, de interiore ſectae Karaiticae conditione et circumſtantiis vehementer ſollicitus, ipſos Karaeos in Polonia et Lithuania adhuc commorantes per literas adiit, variisque propoſitis quaeſtionibus eorum notitiam acquirere pleniorem laborauit. Qua re effecit, vt ampliſſima reſponſione R. MARDOCHAI de origine, ſcriptis, conſtitutione et fatis ſectae Karai-

s) Conf. MOSHEM. Hiſt. eccl. Chriſt. Sec. I. c. II. §. 8. ſeqq. p. 75. ſeqq.

t) Conf. BAYLE l. c. not. D. p. 111. BASNAGE l. c. §. 22. p. 343.

u) Edidit eas Ienae 1701. 4. hoc titulo נת הקראים ſeu ſecta Karaeorum, diſſertationibus aliquot hiſtorico-philologicis ſic adumbrata, vt e codicibus mſc. vt plurimum ortus, progreſſus ac dogmata eiusdem praecipua eruta appareant.

raiticae edoctus luculentiorem dare posset de ea notitiam, et praeiudicia quoque recentiorum quorundam, maxime Io. Morini [x], qui eos reliquias esse Sadducaeorum, ab Anano sec. VIII ab erroribus Sadducaeis purgatas contenderat, feliciter iugularet. Hinc enata elegans atque docta Triglandii dissertatio de Karaeis, quam syntagmati dissertationum de trihaeresio Iudaeorum suffixit. Cui tamen cum non licuisset ipsam Karaei doctoris tractationem in vulgus edere, et ampliorem rebus Karaiticis lucem accendere, eo quod rebus humanis prius eximeretur, peruenit tandem ea in manus viri πολυμαθεστάτȣ, et de Hebraeorum historia literaria immortaliter meriti, Io. Christophori Wolfii pastoris Hamburgensis, quem nuper nobis ereptum adhuc acerbe dolemus, qui qua erat in his literis eruditione, ipsam Mardochaei tractationem Hebraice cum versione Latina vulgauit [y], notisque eruditissimis illustrauit, amplaque et docta praefatione de Karaeorum rebus scriptisque disseruit, et eorum quoque nobis catalogum exhibuit, qui de rebus Karaeorum totaque huius sectae ratione commentati sunt. In quo libro bonae frugis pleno cum eorum, quae notitiam historiae huius sectae literariam comparare possunt, plena et diligens facta sit enarratio, lectorem plura, quam quae nos in compendio strictimque pro instituti ratione dicturi sumus legere cupientem ad hos fontes ablegamus, ex quibus tantum hauriet, quantum sufficiet ad restinguendam desiderii sui sitim. Multos quoque huc pertinentes scriptores nominauit Io. Iacobvs Schvdtivs [z].

§. XXIV. Karaeorum origines vt valde inter doctos viros disputationibus et coniecturis obscuratae sunt, ita detegi non possunt, nisi sectae constitutionem a nominis ortu, occasionemque vtriusque rite inter se distinguamus. Karaitarum siue Karaeorum nomen textuarium siue scripturarium indicat [a], quatenus traditionum sectatori [b] opponitur, eumque significat, qui sine traditionis glossaeque auctoritate solam legis literam textumue sequendum pronuntiat. Ex quo nomine intelligi potest, rei ipsius origines ad ea tempora referendas esse, quibus traditiones ortae sunt, iisque alii contradixerunt. Supra enim planum fecimus, mature post vatum diuinorum discessum ex hac vita, et vaticinandi facultatem inter Iudaeos desinentem, repertos fuisse, qui legis interpetationem molirentur nouam, patrum orali, quam iactabant, traditioni adscriptam, quam accepisse Mosen vna cum lege scripta dicebant: huncque in finem adhibitam fuisse interpretationem legis allegoricam, qua, vt in Aegypto gentilis philosophia, ita in Palaestina doctorum commentationes et definitiones habitu Mosaico induebantur: non tamen defuisse quoque viros cordatos patriaeque legis studiosissimos, qui hanc domesticae sapientiae *Karaeorum secta.*

 cor-

x) Exerc. SS. L. II. ex. 7. c. 1.

y) Hamburgi 1721. 4. vid. Iournal des Savans 1715. Mars Cat. crit. Bibl. Reimmann. T. I. p. 885.

z) Memorabil. Iudaic. P. II. p. 34.

a) v. Bvxtorf. Lex. Talm. p. 2111. Schvpart. l. c. diss. I. §. 2. p. 6.

b) Cabbalistam vocant Karaei voce generaliori significatione sumta, pro quauis traditione.

corruptionem abominati traditioni huic orali, et interpretamentis legis ab humano ingenio profectis se opposuerint, legisque literam solam sequendam esse, statuerint. Ita vero Sadducaeorum familiam docuisse, et traditionem omnem reiecisse, in antecedentibus luculentis veterum suffragiis docuimus. Ex hac vero Sadducaeae familiae traditionum reiectione manifestum est, fuisse eo iam tempore homines, qui traditioni omni nuntium mittentes, Pharisaeorum partibus pro ea militantibus restiterint. Ast dubium quoque non est, displicuisse multis viris piis, legis diuinae, oraculorumque sacrorum amantibus impia Sadducaeorum dogmata, inuita lege et prophetarum scriptis repugnantibus definita, adeoque eos ad hanc sectam animum non adplicuisse, licet ceteroquin traditionibus non adhaererent, sed solam legis literam simpliciter sequerentur. In his nihil esse, quod non magna verisimilitudine se commendet, nemo temere inficias iuerit, nisi affirmare velit, vniuersam Iudaeorum nationem praeter vnam Sadducaeorum sectam collum traditionis iugo subdidisse, quod omni probabilitate caret. Ex his vero constare arbitramur, Scripturariorum partes non esse iuniores partibus traditionariorum, et vtramque factionem vno simul tempore fuisse exortam. Placuisse hanc sententiam magno SCALIGERO [c], supra quoque memorauimus, in cuius tamen ea de re opinione est aliquid, cui, quo minus ei subscribamus, ratio satis valida est. Scaliger enim non tantum mox post Babylonicam captiuitatem homines fuisse putat diuersi generis, quorum aliqui solam legis literam cultus diuini, doctrinaeque sanctioris atque vitae regulam constituerint; alii illi traditionem adiecerint, et opera supererogationis iis inaedificauerint; sed inde etiam diuersae sectae nomina emersisse, hisque Hasidaeorum, illis Karaeorum nomen haesisse; ex his vero, adiectis nouis, ex male intellecto Antigoni praecepto, dogmatibus a Sadocko et Baithoso Sadducaeorum familiam fuisse enatam statuit. Valde contemsit hanc opinionem IO. MORINVS [d], qui, Karaeos multo iuniores fuisse existimans, reiectis et emendatis Sadducaeorum erroneis placitis ex eo fuisse exortos, quod sese Talmudis cultoribus opponerent, contendit. Nec defendi satis posse Scaligeri opinionem, quatenus duas nobis distinctas nomine et familia sectas, Hasidaeorum et Karaeorum enumerat, quae ab Esdrae tempore inualuerint, supra iam concessimus. Inde vero non sequitur, si sectaria eiusmodi constitutio duarum partium vel factionum non fuit, ideo rem ipsam non fuisse. *Quis enim negare ausit, fuisse semper in ecclesia Iudaica nonnullos, qui inde ab eo tempore, quo homines, ingenio indulgentes, noua instituta obtrudere aliis coeperunt, improbandis horum conatibus fortiter restiterint, quos tam grauiter, tam aperte per Mosen damnatos esse intelligebant? Num-*

c) In elencho trihaeresii c. 22. p. 163. seq. Eum, quod miramur, secutus est LVDOV. CAPPELLVS defens. crit. S. cuius verba adducit SCHVPARTVS l. c. p. 52.

d) Exerc. bibl. L. II. exerc. 7. §. 7. 8.

Numquis porro affirmare ſuſtineat, non alios ſe traditionibus ſenſim prodeuntibus oppoſuiſſe, quam Sadducaeos, et eos homines, qui hanc doctrinae puritatem aliis erroribus, non excuſandis deturparunt? Ita egregie recteque infert Cel. WOLFIVS [e]; cum dubio careat, fuiſſe homines ſacrarum literarum ita amantes, vt nec traditionum commentis,nec impiis Sadducaeorum dogmatibus acceſſerint, quorum vtrumque refragari ſacris literis ſatis euidenter perſpiciebant. Quod vbi admittimus, vt admitti debet, niſi rationibus probabiliſſimis fidem denegemus, euincitur inde, ſtatim eo tempore, quo traditionis architecti prodierunt, enatos quoque fuiſſe ſcripturarios, et ex his demum Sadducaeos extitiſſe. Et haec quidem ſatis veriſimilia ſunt. Quando vero Karaeorum nomen originem ceperit, et ſcripturariorum partes, non traditionariis tantum, ſed Sadducaeis quoque oppoſitae in ſectam coaluerint, de eo ancipiti prorſus diſputatione hactenus diſceptatum eſt. Ipſos ſectae Karaiticae aſſeclas ſi audimus, primae eius propagines a decem tribubus per gentes diſperſis deriuandae ſunt. Ita enim Karaitae in extremis Lithuaniae partibus habitantes ad Guſtauum Peringerum Lilienblat ſcripſerunt [f], coloniam ſe eſſe iactantes Iſraëlitarum ab Aſſyriis abductorum, quae in Tartaria reſederit. Quod commentum eſſe Iudaicum facile is intelliget, qui tribuum harum fata paulo curatius conſiderauerit. Qui enim ex iis cum Iudaeis redierunt, nunquam peculiarem ſectam conſtituerunt, ſed cum Iudaeis in vnam coaluere gentem; reliqui conſumtis disiectisque genealogiarum ſchedis confuſi inter ſe, et per varias inter gentes diuerſas colonias diſtracti, deſierunt conſtituere peculiarem nationem. Vnde quo loco iſta traditio Karaeorum habenda ſit, liquet. Nec valde moramur ſucceſſionem doctorum, quam ab Eſdra deriuant, nobisque obtrudunt Karaei. Nam et Rabbanitae eadem ratione ſucceſſionem inſtituunt, non meliori fide, cum vna alteram euertat. Quae vero Rabbanitae memorant, cum Iaddo, traditionariorum capite eiusque ſequacibus obuiam quoque proceſſiſſe Alexandro M. Ananum et Caſſanatum (alii Carcaſnaeum vocant) ſcripturariorum anteſignanos, illumque edito miraculo veritatem factionis ſuae probauiſſe, Anano in ruborem dato, quod ſimilia patrare non potuiſſet, putidam nobis dementium Iudaeorum fabulam referunt, quae hoc vno momento refutatur, quod Ananus ſeculo demum octauo poſt C. N. vixit, vt poſtea docebimus, vt reliquas inſipidi commenti abſurditates taceamus. Ex quibus tamen hoc conficitur, non auſos fuiſſe omnes Iudaeos negare antiquam valde eſſe Karaeorum ſectam. Quia vero hic Ananus ſuppreſſam ferme ſcripturariorum factionem

e) l. c. praefat. p. 7.

f) Miſerat glorioſae memoriae rex Suecorum Carolus XI. Guſtauum Peringerum Lilienblat linguae S. profeſſorem Vpſalienſem, in extremas Lithuaniae partes, vt de Karaeorum conditione rebusque notitiam certiorem acquireret. Is quae comperit ad Iobum Ludolfum perſcripſit, cuius epiſtolae apographum cum ad GVIL. TENZELIVM perueniſſet, is illud edidit in Colloquiis menſtruis 1691. Iul. p. 572. Alia huc pertinentia vide apud BASNAGIVM l. c. L. II. c. 16. §. 1. p. 371. SCHVPARTVM l. c. c. I. p. 25.

nem contra grauissimos traditionariorum insultus nouis conatibus fulsit, resque eorum ita adiuuit, vt reflorescere inciperent, occasio inde enata est viris doctis statuendi, emendatis Sadducaeorum doctrinis abiectisque erroribus, sola vero seruata scripturae auctoritate ex Sadducaeis ortos fuisse Karaeos, Anano Sauloque filio eius et Carcasnaeo exemplum praeeunte, sic vt Karaei Sadducaeorum propago sint, sed emendata atque reformata. Ita quidem, post Iudaeorum Rabbanitarum magistros plurimos, quos Cl. SCHVPARTI diligentia adduxit [g], visum magnis viris, TH. GOODWINO [h], IO. DRVSIO [i], IO. BVXTORFIO [k], IO. HEN. HOTTINGERO [l], IO. BEN. CARPZOVIO [m], GVIL. CAVEO [n] aliisque. Verum recte huic quoque opinioni opponitur, non posse demonstrari, quod vnquam Karaei cum Sadducaeis immortalitatem animae et resurrectionem mortuorum, vel extremi iudicii retributionem negauerint, et emendatione opus habuerint. Iudaeorum Rabbanitarum vero testimonia eo magis fide indigna sunt, quo magis auctoritatis praeiudicio non occoecatus mox prima fronte cognoscit, inuidiam odiumque erga Karaeos hanc de iis fabulam Rabbanitis dictitasse, vt eo magis euilesceret aduersariorum fama atque existimatio. Paulo tolerabilior IO. MORINI [o] sententia est, qui in epistola ad Buxtorfium initium schismatis istius a Iudaeis assignari obseruat A. C. DCCXL, hoc est „annos post Talmudis obsignationem circiter LX. Ex historiis enim et „circumstantiis, quas omnes referant, et praesertim, quae ad illa tempo„ra proxime accedant, euidentissime demonstrari, R. Ase Talmudis com„pilationem coepisse ineunte seculo sexto, et R. Iose aliosque compleuisse „circa annum Christi DCLXXX. Cum igitur Talmud Babylonicum „magna apud Iudaeos auctoritate potiretur, passimque cresceret eius au„ctoritas, Iudam quendam Pumbedithanae scholae caput, הלכות גדולות „composuisse: quod tamen alii tribuant R. Keiarae, qui eum praecesserit, „quas decisiones ex Talmude velut libro authentico decerpserint. His „se opposuisse Anan et Saul filium eius, et Carcasnaeum, viros apud „eos celeberrimos, ferre non valentes, eandem traditionibus Talmu„dicis auctoritatem, quae S. Scripturae, tribui. Hinc in eos ceteros „tantum odium exercuisse, quale vnquam in vllam nationem aut sectam." Sequitur MORINI partes RICH. SIMONIVS [p]. Neque tamen haec quoque opinio, quae epocham nati Karaeismi ad Sec. VIII reiicit, calculum meretur; cum quod Talmudis origines iuniores quam par est, ponit, nempe tribus seculis integris serius, quam compilatum fuisse infra demonstrabimus; tum quod restaurationem sectae pressae et abiectae cum eius

g) Praeter multos a SCHVPARTO l. c. p. 39. adductos videndus LEO MVTINENSIS de ritibus et ceremoniis Iud. P. V. c. I.
h) Moses et Aaron L. I. c. 9. §. 8. p. 173.
i) De sectis L. III. c. 8. p. 135.
k) Lex. Talmud. f. 2115.
l) Thesaur. philolog. L. I. c. 1. f. 5.
m) Intr. in theol. Iud. c. III. §. 8.
n) Antiqq. Apostol. p. 422.
o) l. c. et Antiqq. eccles. orient. p. m. 366.
p) Hist. crit. V. T. c. XXXVIII. p. 161.

eius origine confundit. Recte quoque his opponitur teſtimonium R. IEHVDAE LEVI, in libro *Coſri*, quod ſupra adduximus, quod temporibus R. Iehuda Ben Tabbai et R. Schimeon Ben Schetach, cum traditionum farragines noua auctoritate confirmarentur, a traditionariis ſe ſeparauiſſe ſcripturarios innuit. Nec alios ſcribarum nomine intelligunt ſcriptores eccleſiaſtici, quam ſcripturarios. Addimus his teſtimonium libri *Iuchaſin*, quod Ananum apoſtatam factum et per domum iudicii declaratum, confirmauiſſe, non vero conſtituiſſe ſectam Karaeorum luculenter teſtatur [q]. Aptius tamen propiusque vero hanc opinionem exornauit, B. SCHVPARTVS [r], cuius de Karaeiſmi origine coniectura huc redit: „Principium quoddam fixum minus eſſe determinabile, vt ſolent omnes „fere errores, qui ex opinionibus priuatis in articulos tandem commi„grarunt fidei. Ita enim ſe rem cum Karaiſmo quoque habuiſſe, eum „nempe creuiſſe, antequam creſcere viſus, ſub carecta latuiſſe quidem, „at propagatum ſic quam feliciſſime. Hinc fruſtra annum, menſem, „diemque introducti dogmatis expectari, ſenſim enim haec omnia exorta „eſſe. Scilicet ita dementaſſe Iudaeorum animos infinitam illam traditio„num Moſaicarum vim, vt maiorem iis haberi honorem contenderent, „quam ipſis S. Scripturarum libris; citius Moſen cum omnibus prophetis „valere iuſſum, quam recedere a patrum placitis vel latum vnguem. „Quin etiam leuiter ſaltem repugnaſſe, non piaculum modo, ſed etiam „θεομαχίαν plane iudicatam fuiſſe. Hanc opinionem omnes coeco impetu „ſecutos a vero videri alienius, vt ex ſecta Sadducaeorum pateat; at iniu„rios quoque eſſe in hanc gentem, qui hos omnes traditionum oſores „Sadducaeorum erroribus addictos fuiſſe ſtatuant. Horum vero non e re „fuiſſe, vt publice ea propugnarentur, quoniam habenda temporis ratio, „quae omnibus viribus contranitebatur: quapropter neceſſitatis lege hos „muſſitaſſe tantum illa, eo vnice intentos, qui tegerentur ſtudioſiſſime, „latius interim ſerpere coepiſſe hanc doctrinam cumque die maiora ce„piſſe incrementa. Interea traditiones non ſcriptas vndique magna cura „conquiſitas fuiſſe, cautumque ſerio, vt ſymboli loco Iudaeorum eſſent „in oculis. Quare non potuiſſe celari diutius diſſenſum, obſignatum „enim Talmud reſignaſſe nouae haereſeos clauſtra, cuius oppugnatores „ſalſe inanem contribulium inſaniam irriſerint". In qua viri docti opinione laudandum eſt, agnoſci antiquitatem partis ſcripturariorum, aſt ferri non poteſt, per decem fere ſecula eam ita latere potuiſſe, vt non prius tandem in publicam ſectam et ſchiſma apertum erumperet. Fuiſſe enim plurimos, qui aperte traditionum commenta reiicerent, in antecedentibus demonſtrauimus. Et, vt verum fateamur, facilius variae virorum doctorum opiniones de origine ſectae Karaiticae reiiciuntur, et quid iure diſpliceat, oſtenditur, quam probabilior ſententia introducitur. Illud veriſimile eſſe, nemo temere inficias ibit, qui Iudaicae philoſophiae in-

q) Is in limine ſtatim hanc opinionem reiecit. Conf. SCHVPARTVS l.c.p.39. r) l.c.p. 44. ſeqq.

inter Aegyptiacos Iudaeos origines et hiſtoriam ſupra expoſitam attente conſiderauerit, primam fere occaſionem literam legis preſſius ſequendi enatam fuiſſe ex methodo allegorica inter Iudaeos introducta, quod Ptolomaeorum temporibus euenit. Haec enim cum ita legis literam deſereret, vt allegoriae beneficio peregrina dogmata Moſi affingerentur, non potuit non viris bonis et cordatis ita diſplicere, vt ſe nouae haereſi opponerent. Qui cum ſapientiae Aegyptiacae nuntium mitterent, quae eo tempore maxime fiebat, ſcripturariorum, vt veriſimile eſt, nomen a Cabbaliſtis ſiue traditionis ſublimioris patronis acceperunt. Neque vero ſola probabilitate haec ſe commendat opinio, quae ex Aegypto Karaei ſchiſmatis origines nomenque arceſſit, ſed et Maimonidis teſtimonio, viri inter Iudaeos docti et patriarum originum contribulibus ſuis peritioris confirmatur, qui animaduertit nomen hoc coepiſſe in Aegypto. Nec a veriſimilitudine recedit Cl. TRIGLANDII [s] coniectura, dicteriis Aegyptiacis nomen Karaeorum adſcribendum eſſe; ad dicteria enim Aegyptios et praecipue Alexandrinos fuiſſe propenſiſſimos exemplis ſine numero obuiis in hiſtoria; etiam optimi principis Veſpaſiani, quem κυβιοσάκτην vocare perſeuerarunt, teſte SVETONIO [ſſ]. Quamuis vero haec ex probabili tantum coniectura diſputari fatendum ſit, magnum tamen pondus haec ſententia accipit ex narratione et Karaeorum et auctoris libri *Coſri*, quae allata a Simeone Ben Schetach Alexandria reduce, Cabbala Aegyptiaca, eaque cum traditionibus patrum coniuncta in apertum prorupiſſe ſchiſma traditionariorum et ſcripturariorum diſputationes tradit. Neque valde his obeſt Ioſephi de Karaeorum ſecta ſilentium, eum enim τῶν νομίμων, id eſt legis partes ſolas ſine interpretamentis Phariſaeorum ſequentium mentionem ex odio ſectae Phariſaicae ingenito, cui erat addictiſſimus, non peculiarem feciſſe, ſed ſub inuiſo Sadducaeorum nomine eos comprehendiſſe, omnino credibile eſt. Magnopere vero hoc inde confirmatur, quod Karaeorum nomen apud Iudaeos in dicterium valde inuidioſum abiit, et in Rabbanitarum Phariſaicas partes ſequentium ſcriptis plerumque pro Epicureo, Cuthaeo ſiue Samaritano, haeretico vel atheo vſurpatur, cuius exempla plurima ex verporum ſcriptis collegere doctiſſimi Karaiticae hiſtoriae enarratores TRIGLANDIVS [t], et SCHVPARTVS [u], qui videndi. Etſi enim laudabile inſtitutum ſolam Scripturam θεοπνεύστον pro fidei vitaeque norma admittendi hoc nomen innuat, patet tamen ex his Rabbanitarum locis, pro impiae ſectae nomine hanc Karaeorum appellationem fuiſſe habitam, quod traditionum auctoritatem non minus diuinam eſſe et a Moſe profectam, quam literae legis Rabbanitae haberent perſuaſiſſimum. Quare non audiendus eſt MORINVS [x], qui Karaeos ipſos ſeſe hoc nomine ab aliis diſtinxiſſe, vt hoc ſcripturariorum nomine ſuperbirent, pronuntiat. Contrarium enim ipſos Karaeos referre, pulchre

s) De Karaeis p. 23.

ſſ) In Veſpaſ. c. 19.

t) l. c. c. II. p. 5.

u) l. c. p. 9.

x) Excert. Bibl. l. c.

chre obseruat TRIGLANDIVS [y], qui locum eorum affert, quo, *filios scripturae admonere*, legimus, *quod alii nomen et epitheton Karaim iis apposuerint, ea propter quod fidem non habeant legi nouae, quae lex oralis vocetur.* Dubium itaque non est, Karaeos quod in contumeliam iis datum erat nomen, in laudis argumentum traduxisse, cum optima iis caussa esset. Qua ratione dicteria et conuitia laudabiliorem postea significationem saepius recepisse, sectarum historiae sacrae et profanae passim loquuntur [z]. Ex his vero constare arbitramur, omnino deserendam esse Morini et sequacium sententiam, quae Talmudis compilationem et euectam nimis traditionum auctoritatem hoc schisma nomenque atque sectam Karaeorum peperisse contendit. Hoc enim si verum esset, non tradidissent Iudaei, tempore Hyrcani duas has factiones iam caput inter Iudaeos extulisse. Quo tempore cum Pharisaeorum et Sadducaeorum sectae diu iam inualuissent, dubium non est, fuisse viros bonos et cordatos, qui ab vtriusque sectae erroribus abhorrentes, scripturae solius auctoritatem secuti fuerint, et tum impuras Cabbalisticae theologiae lacunas, tum sordidas traditionum quisquilias reiecerint. Quales fuisse sectatores R. Iehudae Ben Tabbai credibile est, si vera sunt, quae de schismate inter scripturarios et traditionarios orto Iudaei referunt. Quod quidem Iosephum silere non diffitemur, ad eum tamen cur magnopere attendendum non sit, traditionariorum nempe partibus addictissimo, iam monuimus. Schammaeanam vero scholam has quoque partes secutam esse, ex historia eius infra enarranda, vix dubium esse videtur, quae caussa est cur Schammai se discipulos esse ipsi Karaei [a] venditent. Neque verisimilitudine destituitur eorum opinio, qui νομικὲς in sacra euangelistarum historia memoratas [b] ex Karaeorum numero fuisse contendunt. Quaecunque enim Karaei nominis origo fuerit, illud certum est, et ab interpretibus recte animaduersum, manifesto in verbis LVCAE νομικὲς a Scribis et Pharisaeis distingui, illosque denotari, qui legem alia ratione quam Pharisaei et Scribae solebant, sequendam esse statuerent. Pharisaei enim ob traditiones πατροπαραδότες a Saluatore maxime culpabantur, hi, quod ex legis litera iuga alia hominum conscientiis tanquam onera imponerent, reprehendebantur. Maximeque hanc νομικῶν explicationem iuuat Iudaeorum traditio, in Talmude Hierosolymitano [c] narrans: *Quadringentas et octoginta synagogas fuisse Hierosolymis, et vnicuique fuisse* בית ספר ובית תלמוד *domum libri siue scripturae, et domum Talmud siue traditionis oralis.* Ex quo recte

y) loc. cit.

z) Exemplo esse potest Cynicorum appellatio quam a scommate originem traxisse obseruat LAERT. in prooem. Eadem ratione Euangelicorum nomen Protestantibus haesisse obseruant IOVETVS Relig. du monde T. II. p. 538. TRIGLANDIVS l. c. REIMMAN. l. c. p. 463.

a) R. Mose Bethschitschi apud TRIGLAND. l. c. c. 6. p. 72. 94.

b) LVC. XI. 45. 46.

c) Megillat f. 73. conf. OLEAR. ad Matth. XII 52. p. 417.

recte colligas, separatam a traditionariis factionem constituisse scripturarios. A quibus tamen τοὺς γραμματεῖς, euangelistis memoratos malumus distinguere, quorum partes in explicanda lege, forte secundum allegoricam traditionariorum et Cabbalistarum methodum, fuisse versatas et munus magis in synagoga receptum, quam sectam quandam innuere facile viris doctis [d] largimur, qui Sopherim Synagogae huc aduocant: eo quod γραμματεῖς Pharisaeis addictos fuisse ex D. LVCA [e] constet: qui tamen alibi [f] eos ex parte Sadducaeis quoque adhaesisse, prodit. Karaeos vero huc aduocandos esse, ipsa Rabbanitarum persuadet traditio, quae audaci manu literas Karaeis supposuit, quibus Rabbanitis caedes Iesu a Karaeo imputatur, vt obseruatum IO. IAC. HVLDRICO [ff]. Nec alia forte ratio fuit Isaaco Orobio [g], cur Iesum Karaeorum partes secutum fuisse assereret, quam quod persuasissimum haberet, fuisse iam ista aetate homines inter Iudaeos, qui a traditionum studio Iudaeos auocarent. Quod si pro verisimili admittitur, νομικοὺς fuisse Karaeos [h], constat inde, ante vrbis excidium stante Republica Iudaica a dignitatibus et muneribus eos non fuisse exclusos, et viros quoque spectatae famae et honoris in his partibus fuisse repertos. Ast post vrbis templique desolationem eo magis scripturariorum partes decreuisse oportet, quo magis et talmudicum studium, traditionibus a Iehuda sancto Sec. II in literas relatis crescebat, et Cabbalistica mysteria inualescebant, vtrique vero allegorica legis et scripturarum interpretatio infanda literalis sensus iactura suppetias ferebat, et eius auctoritas augebatur. Mirum itaque non est, munitis traditionibus per Gemaram, et consarcinatis innumeris Iudaeorum commentis adeo fuisse exinanitam Karaeorum factionem, vt tanquam contemtae et exiguae partis eorum in Talmude mentio iniiciatur: praesertim cum principes viri inter Iudaeos traditionariorum se partibus plerumque adiunxerint. Resumsit tamen vires caputque iterum extulit Karaeorum secta Seculo VIII, quo R. Ananus Ben Dauid eam restituit. Valde contemtim de hoc Anano loquuntur Rabbanitae, qui eum apostatam, haereticum, superbia elatum, et censura synagogae notatum fuisse clamant, et offensum Karaitarum sectam ex Sadducaea exsculpsisse mentiuntur. Rem ita narrat R. ABR. Ben DIOR [i]: *R. Iehudai tempore extitit Ananus eiusque filius Saulus. Qui quidem Ananus patria Betzuriensis atque initio Rabbanita fuit; sed obseruarunt in eo vitium quoddam, cuius gratia in Geonaeum non fuit promotus, neque etiam coelitus pro idoneo aestimatus est, vt fieret aechmalotarcha. Vnde ira aduersus eos in corde suo incensus emisit virus suum, conatusque est seducere filios Israëlis a traditione*

d) GOODWIN. Mos. et Aaron. L. I. c. 6. p. 117. RELAND. Antiq. SS. P. II. c. 9. §. 17. p. 253. seqq.

e) V. 17. VII. 30. XIV. 3.

f) Act. XXIII. 9.

ff) Ad Toldosch Iesu p. 85. conf. WOLF. ad MARDOCHAI de Karaeis praef. p. 8. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 7. p. 417. seqq.

g) Vid. TRIGLAND. l. c. c. VI. p. 66.

h) Conf. WOLF. Cur. phil. ad ll. cc. BASNAGE l. c. p. 418. seqq.

i) Kabbal. hist. f. 66.

ditione ſapientum, quam inde a prophetis per teſtes veritatis ſufficientiſſimos oraliter propagatam tenent, declaratus ergo eſt a Senatu pro ſene rebelli, quod iudicibus non obediret. Tum ſcripſit libros et conſtituit diſcipulos ſtatuta peſſima ex corde ſuo commentus. Poſt excidium enim Hieroſolymitanum Sadducaei attenuati ſunt, donec aſſurgeret Ananus eosque corroboraret. Alia Iudaeorum loca diligenter adduxit SCHVPARTVS [k]. Aſt dictaſſe haec Rabbanitarum inuidiam et calumniandi pruriginem, ex adductis eſt manifeſtiſſimum. Longe aliter Karaei, qui impudentia Rabbanitarum mendacia fortiſſimis argumentis euerterunt et Ananum virum cordatum, pium, legis amantiſſimum, ideoque a Rabbanitis magna inuidia et perſecutionibus preſſum demonſtrauerunt, qua de re tamen, cum inſtituti limites obſtent, dicere plura heic non licet, adeundus vero TRIGLANDIVS [l], qui totam Anani huius hiſtoriam docte et eleganter expoſuit. Nos vero ex ea hoc imprimis, quod ad praeſens argumentum maximopere pertinet, conficimus, non ab eo auctore demum conditam Karaeorum ſectam, ſed depreſſae et iacentis res reſtitutas fuiſſe, id quod ipſorum Iudaeorum euincunt teſtimonia a laudatis viris doctis allata. Ab eo tempore non defuere Karaeis viri docti legisque peritiſſimi, inter quos eminuere R. Menachem, R. Saadias Gaon et alii, quorum tamen hiſtoria, cum ad philoſophiae acta non ſpectet, in hiſtoria Iudaeorum literaria quaerenda eſt [ll]. Non praetermittendus tamen R. Ioſeph, cognomento videns, qui in doctrina de cognationibus et matrimoniorum gradibus prohibitis lucem parti ſuae accendit, gradus certos prohibitos conſtituens, cum initio innumeris conſequentiis impediti vix perſonam vnam alteramque inuenirent, qua cum coniugium contrahere fas eſſe credebatur. Quo in negotio rem ad maiorem perfectionem perduxit R. Iehoſchua. De quibus legibus Karaeorum matrimonialibus, licet ad certum quoque philoſophiae moralis caput pertineant, hic tamen dicere nihil attinet, cum ad ſpecialia deſcendere non liceat, legendus tamen de iis IOANNES SELDENVS [m]. Seculo XII iterum Karaitarum diligentia eminuit. Valde enim in Rabbanitarum interpretamenta inſurrexerat R. Abu-Alpharaus Karaeus, qui in Palaeſtina vixit, et pentateuchum commentariis illuſtrauit, quem cum valde concutere traditionariorum partes videret R. ABRAHAM BEN DIOR, notum illi *librum traditionum* titulo (*Sepher Hakkabala*) notatum, oppoſuit, nec deſierunt Rabbanitae partes ſuas contra Karaeos magiſtratuum quoque implorata ope confirmare [n]. Quibus tamen non obſtantibus non potuere impedire

k) l. c. c. I. 49. conf. HOTTINGER. Hiſt. eccl. N. T. Sec. VIII. p. 543. quem cum DRVSIO de ſectis Iud. L. III. c. 8. p. 136. fidem Iudaeorum fabulis dare potuiſſe merito mireris. Plura affert TRIGLANDIVS l. c. p. 101.

l) l. c. conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 954. ſeqq. BVDDEVS Iſagog. Hiſt. theol. P. II. c. 8. p. 1652.

ll) Videndi TRIGLANDIVS, WOLFIVS, REIMMANNVS ll. cc.

m) De vxore Ebraea L. I. c. 4. p. 12. conf. MARDOCHAI l. c. p. 26. WOLF. l. c. p. 564. REIMMAN. l. c. p. 481. ſeqq.

n) Conf. BVDDEVS Hiſt. phil. Hebr. §. 30. p. 154. HOTTINGER. l. c. Sec. XII. ſect. 4. p. 245. WOLF. l. c. p. 8. BARTOLOCC. Bibl. Rabb.

pedire inuidi Rabbanitae, quo minus Karaei coetus quoque ſuos haberent, qui hodie inter Turcas, Moſcouitas et Lithuanos reperiuntur [o]: tanta vero inuidia odioque premuntur a ceteris Iudaeis, vt cane peius et angue inuiſi illis ſint, citiusque Chriſtianum vel etiam Turcam ferant, quam Karaeorum quemquam, de quo odio memorabilia ſunt, quae viri docti paſſim annotauerunt [p].

Dogmata Karaitarum.

§. XXV. Dogmata Karaiticae ſectae pleraque ad interpretationem legis pertinent, et in hiſtoria theologiae Iudaicae enarrari debent, nec huius loci ſunt et inſtituti. Reperiuntur tamen inter ea quaedam, quae ad naturalem quoque theologiam referri poſſunt, et ex quibus iudicari poteſt, quem principiorum rationis cum reuelationis praeceptis coniunctorum vſum haec ſecta adhibuerit. Intelligi quoque ſine eorum dogmatum explicatione ſectae huius conſtitutio non poteſt, quibus a reliquis Iudaeorum ſectis diſtinguitur. Potiora huc redeunt [q]:

I. Non recipienda eſt alia fidei vitaeque norma, praeter ſcripta Moſis et prophetarum, quae ſola diuina auctoritate conſtant, et ex reuelatione diuina profecta ſunt. Caput hoc eſt atque cardo totius Karaiſmi, vt ex antecedentibus liquet, quo dogmate imprimis aduerſus traditionarios pugnabant [r]. Nihil itaque admittebant, quod non hauſtum eſſet ex diuinis oraculis. Quae, vt mox dicetur, interpretatione quidem doctorum explicabant, adeoque ad ſucceſſionem quandam doctorum ſuorum doctrinalem prouocabant; qua ratione traditionem quandam recepiſſe dici poſſent, aſt longe aliam, quam quae a Phariſaeis et Rabbanitis tradebatur. Hi enim patrum ſuorum conſtitutiones legi adiiciebant, illi interpretationem tantum anteceſſorum intelligebant recipiendam, qualem et ratio et interpretandi leges iniungerent. Alia vero in lege non comprehenſa nec recipiebant, nec pretium illis vllum ponebant, ſecus ac traditionis fautoribus placuit, qui traditiones non aequare tantum ſed et praeponere literae legis non erubeſcebant [s].

II. Reiicienda itaque omnis traditio oralis, tanquam inuentum humanum, quatenus vel legis et ſcripturae literae contradicit, vel ex ea legitima conſequentia deduci non poteſt. Sequitur hoc ex priori dogmate, et fundamenta Phariſaicae et Rabbaniticae doctrinae euertit, quae legem ora-

Rabb. T. I. p. 19. Basnage l. c. L. II. c. VI. p. 436. ſeqq.

o) Conf. Tenzel. l. c. Basnage l. c. p. 438. Io. Iac. Schvdt. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 6. Wolf. not. Karaeor. l. c. alii.

p) Vid. Schvdt. comp. Hiſt. Iud. L. III. c. 13. p. 528. Memor. Iud. l. c. p. 33. Eisenmenger. Iudaiſm. detect. P. I. c. 8. p. 305. Diefenbach. Iud. conuerſ. §. 12. p. 503. Basnage p. 439.

q) Karaeorum doctrina ex libris eorum paſſim diſperſis, maxime vero ex R. Iapheti Levitae (qui Seculo XII vixit, et varia ſcripta moralia et exegetica confecit, de quibus videndus Wolfivs Bibl. Hebr. P. I. p. 671. ſeqq.) Catechiſmo ſiue explicatione decem articulorum fidei colligi poteſt, de quo libro videndus Triglandivs l. c. c. 10. 11. p. 283. qui et ipſe, vt et Schvpartvs ll. cc. ſummam doctrinae Karaiticae, ex libris eorum nobis exhibuerunt. Hos ſecuti ſunt Basnagivs, Reimm. aliique.

r) Conf. Carpzov. Introd. in theol. Iud. c. III. p. 11. Trigland. l. c. c. IX. p. 126.

s) Conf. Basnage l. c. p. 381.

oralem, Mosi cum lege scripta traditam aequali auctoritate recipiendam commendat. Hinc reiecta Karaeis tota traditionum πατροπαραδότων farrago et compilatio Talmudica. Aliter quidem MORINO [t] visum, qui Karaeos Mischnam et Talmud colere, sed iis auctoritatem supremam et diuinam non arrogare contendit, cuius opinionem secutus est RICH. SIMONIVS [u]. Sed falli eos atque fallere, luculenter probant obiectiones Karaeorum Rabbanitis factae, locaque clarissima eorum, quibus omnem traditionem oralem reiiciunt: id quod ipse MORINVS alio loco [x] agnouit et fassus est.

III. In interpretatione vero legis et dogmatum ex ea deriuatorum attendendum est ante omnia ad literam legis, tum ad regulas interpretationis, quas ratio dictitat, et consequentias inde enatas, et denique ad successionem doctrinae doctorum, quatenus cum sacris concordat literis [y]. Explicat haec assertio, qua ratione solam legis literam admiserint: ita enim explicationi legis allegoricae opponebant literalem, canonibus tantum logicis et hermeneuticis nixam, et ad sacra oracula restrictam. Et reiecisse quoque Karaeos hagiographa et prophetarum scripta LEO MVTINENSIS [z] tradit, sed reclamantibus Karaeorum monumentis, quae et commentarios nobis in libros sacros exhibent, quales R. AHARON BEN IOSEPH in Psalmos, Hiobum, et prophetas conscripsit [a], et responsiones ex his sanctorum scriptorum libris petitas ad Rabbanitarum obiectiones continent [b]. Aeque falsum quoque est, quod post SIMONIVM GVIL. CAVEVS [c] sibi persuasit, reiicere Karaeos puncta vocalia; contrarium enim ex codicibus bibliorum punctatis, quibus vtuntur, patet. Nec tamen inde sequitur, quod sequi putauit Simonius, traditioni ita eos fauisse, eo quod per Masorethas enata puncta vocalia pars sint traditionis, quod argumentum contra Karaeos valde vrget auctor libri *Cosri* [d]. Totum enim commentum de origine punctorum Masorethica reiiciebant, eo quod omni traditioni nuntium mittendum esse statuebant. Qua de re legendus est BASNAGIVS [e].

IV. Quaecunque fundamento Scripturae S. carent, vana et inutilia sunt, atque reiicienda [f].

V. Reiiciendae itaque sunt interpretationes Scripturae legisque cabbalisticae atque mysticae, et allegoricae [g].

VI. Articuli fundamentales hi sunt: quod omnis existentia materialis, videlicet orbes, et quicquid in iis est, sint creata: quod horum creator

 ipse

t) Exerc. L. II. ex. 7. c. 2. §. 1.
u) Hist. crit. V. T. L. I. c. 29. p. 163.
x) Antiq. Orient. ep. 13. p. 159. conf. SCHVPART. l. c. c. IV. p. 100. seq. WOLF. ad MARDOCH. de Karaeis p. 69. seqq.
y) Verba R. Iehuda Ben Eliezer affert IO. SELDENVS de vxore Hebraea L. I. c. 3. p. 7.
z) De ritibus et ceremon. Hebraeor. P. IV. c. I. §. 1.
a) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 121.
b) Exempla affert SCHVPARTVS l. c. p. 106.
c) Antiq. Apost. l. c.
d) P. III. §. 28. seqq. p. 198. seqq. e) l. c. p. 383.
f) R. Elias Ben Mosche apud SELDEN. de anno ciuili veterum Iudaeorum c. II. p. 10.
g) CARPZOV. l. c. c. 4. §. 2. p. 14. BVXTORF. Lex. Talmud. V. קרא p. 212. R. SIMON. Supplem. ad Leon. Mutiae P. V. c. 1. p. 140.

ipse sit increatus; quod nulla illi sit similitudo, ipseque vnicus ex omni parte. Decem articulos fidei Karaei numerant, ex quibus hi tres primarii sunt: reliqui ad veritatem legis Mosaicae, spemque Israëlis in Messia et resurrectione spectant, ad nostrum institutum non pertinentes. In eos celebratissimum commentarium scripsit R. IAPHET LEVITA, magister R. Abraham Aben Ezrae. Strictim eos illustrat TRIGLANDIVS [b], qui haec nosse cupientibus est legendus. Nos ex multis pauca tantum notamus, quae multo melius ratiocinatos fuisse, vel, si mauis, philosophatos, Karaeos, quam Rabbanitas in aprico ponunt. Asserunt veritatem erutam ex lege ope ratiocinii ex vno aliud inferentis, eo quod praeter lampada legis, lucernam quoque intellectus in manibus hominum esse dicunt: hanc vero ex illa suppleri et diiudicari debere asserunt. Deum sibi ponunt viuum, existentem, scientem, volentem, potentem, caussam operantem, a materia secretum, et simplicem, sic vt attributa illius omnia ipsa eius sint essentia, licet diuersitatem in effectis ponant. Immutabilem ita dicunt, vt omnis mutatio ac varietas fiat ex parte obiectorum, quae actionem recipiunt, et non ex parte ipsius operantis. Creationem esse asserunt, quae vel fit ex nihilo vel ex re alia, quam creationem continuatam dicunt. Materiae primae existentiam aeternam negant, eamque anteuertere Dei beneplacitum statuunt. Quae et alia ipsis Karaeorum verbis probat TRIGLANDIVS [i].

VII. Quemadmodum scientia Dei est rerum omnium, sic eius etiam prouidentia circa omnia et singula versatur [k].

VIII. Homo necessario quidem indiget influxu diuino in suis operibus, anima nihilominus manet domina suae electionis et voluntatis: dispositionem quoque habet a natura, stellis, temperamento etc. secundum quam formam et bonitatem influxus accipiat [l].

IX. Quatuor dispositiones animae sunt, mortis et vitae, sanitatis et aegritudinis. Mortua est anima improba peccatis grauioribus inquinata. Viua, quae immunis a morbo peccatorum in bonis operibus incedit; Sana, quando rerum existentiam, nexum ordinemque apprehendit: Aegra, quando stultitiam sequitur. Istae dispositiones inter se rursus sunt permixtae et sex adhuc alias pariunt constitutiones [m]. Valde antiquam esse hanc distributionem affectionum animi vel dispositionum hominis, ex noui foederis locis compluribus colligi potest [n], vbi sanitas, morbi, vita, mors ad animum eadem fere ratione transfertur.

X. Mens post mortem, si digna est, ascendet in mundum intellectualem, qui seculum vocatur futurum et paradisus, vt intellectualibus affixa viuat in aeternum. At si culpae obnoxia sit, et repulsa ab habitaculo pro-

b) l. c. c. X. p. 150. Locum R. Aharon Ben Eliahu huc pertinentem lege apud SCHVPARTVM l. c. c. IV. p. 131. add. BASNAGE l. c. pag. 400.

i) loc. cit. k) Ibid.

l) Ibidem.

m) Ibid. BASNAGE p. 402.

n) Collegit ea TRIGLANDIVS l. c. p. 157.

propter transgressiones suas dolebit viuetque in anxietate et ignominia, quae est gehenna. Animarum vero transmigratio praua est opinio [o]. Opponi hoc vltimum assertum ineptis Pharisaeorum et Rabbanitarum somniis, ex infra dicendis constabit.

XI. Vera poenitentia quemuis tollit reatum [p]. Etiam hoc Rabbanitis oppositum, qui varios tollendi reatus gradus constituunt, et peccata quaedam poenitentia deleri, quaedam die expiationis tolli, quaedam afflictionibus expiari, quaedam sola morte auferri statuunt, quibus nugis melius sapuerunt Karaei.

XII. Ieiunia strictissime et accuratissime obseruanda sunt. [q].

XIII. Vxoris sororem ducere etiam post fata nefas.

XIV. Propinquitatis ex sanguine et affinitate gradus in connubiis accurate obseruandi sunt. Nimios ea in doctrina Karaeos fuisse supra iam indicauimus, valdeque a Rabbanitis eo in argumento recedunt, id quod adeo aegre hi ferunt, vt Karaeos ideo Mamserim, i. e. spurios vocare non dubitent [r].

XV. Angelos, coelum, sidera adorare, idololatria est: ideo neque simulacra toleranda [s].

XVI. Cum tremore et reuerentia in precibus coram numine comparendum est [t].

Sunt et alia Karaeorum dogmata tum ad fidem tum ad vitam pertinentia, quae ex monumentis eorum collegerunt SCHVPARTVS, TRIGLANDIVS, BASNAGIVS [u], sed non ad rationis praecepta referuntur, sed ad legis interpretationem, e. g. de Sabbatho, de circumcisione, de festorum temporibus, de diuortio, adeoque ad nostros limites non pertinent, sed in historia theologiae Iudaicae liturgicae enarrari debent [x]. Ceterum quod ad Karaeorum hodie viuentium vitam attinet, sobriam et honestam eam esse, plerique, qui de iis retulerunt, testantur, et manuum illos labore viuere non foenore narrant: nec aliter moralis, quae inter eos viget, doctrina patitur, quae parentum et praeceptorum reuerentiam et obsequium, diligentiam in opere manuum vna cum studio legis, amorem proximi, beneficentiam, orationum ardorem, et similia postulat, de quibus Karaeorum historiae enarratores consulendi sunt. Ex quibus intelligitur, longe melius Karaeos sapere, quam Rabbanitas Pharisaico fermento infectos, licet hi illos pro maledictis et ecclesiae communione indignis habeant [y], eosque excommunicationis fulmine soleant percutere [z].

§. XXVI.

o) Ibid.

p) R. Aharon Ben Eliahu apud SCHVPART. l. c. c. IV. §. 21. p. 155.

q) SCHVPART. l. c. p. 159.

r) Vid. SCHVDT. Memorab. Iudaic. P. II. L. VI. c. 27. p. 32.

s) Quam superstitiosi ea in re sint Karaei docet TRIGLAND. l. c. p. 177.

t) Pulchra Karaiticorum magistrorum loca lege apud SCHVPARTVM l. c. p. 156.

u) ll. cc. Add. RELAND. Antiq. SS. P. II. p. 248. 368. 378. 401.

x) Philosophiae quoque operam dedisse Karaeorum nonnullos, exemplum R. Aharonis Ben Eliahu et R. Eliae Bethschizi docet, vid. MARDOCHAI l. c. p. 145. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 149.

y) Vid. ST. RITTANGEL. ad Iezirah p. 33.

z) Vid. WVLFER. ann. ad R. Zeui Theriac. c. V. §. 8. p. 318.

Secta Pharisaeorum.

§. XXVI. Tertia Iudaeorum ſecta, omnium celeberrima, Phariſaeorum fuit, cuius res veteres et recentiores plurimi attigerunt [a]. Origines eius non minus, quam reliquarum ſectarum Iudaicarum, incertae ſunt, multisque virorum doctorum coniecturis et diſputationibus expoſitae, quod mirandum valde non eſt, cum non certum quendam auctorem habuerit, qui illam condidit, vt aliis ſectis obtigiſſe nouimus, ſed tacita quadam conſenſione quorundam primo videatur enata, et traditionis veneratione roborata tandem in ſectae conſtitutionem euaſiſſe. Et Phariſaei quidem ipſi, teſtante hiſtoria ſacra [b] ipſaque eorum, quam iactabant, ſucceſſione doctorum et doctrinae, Moſis ſe ſectatores eſſe ſuperbius oſtentantes, legem, quam praecipue fouebant, oralem a maximo legislatore profectam intemerata ſerie ipſis in manus traditam fuiſſe clamabant [c]. Verum inanem hanc eſſe iactantiam, ipſius diuini viri verbis [d] euidenter demonſtratur, qui ſe omnia, quae a Deo in mandatis acceperat, retuliſſe in literas teſtatur, vt taceamus, tam putidas friuolasque fuiſſe otioſorum hominum horum traditiones, vt legis literae valde contradixerint, id quod obieciſſe impiae familiae ſanctiſſimum Seruatorem in ſacra hiſtoria [e] legimus. Reiecta itaque commentitia origine, naſcentis ſectae initia ante reditum ex captiuitate Babylonica quaerenda non ſunt. Poſt eam vero cum vixerint Haggaeus, Zacharias, Malachias prophetae, nihilque in eorum ſcriptis ſit, quod ſuſpicionem faciat, eo iam tempore hanc ſectam viguiſſe, merito eorum quoque aetate iunior fuiſſe ſtatuitur. Quamuis enim veriſimillima videatur viri cuiusdam docti magnique in interpretandis ſacris literis acuminis [f] coniectura, adumbraſſe ſymbolico vaticinio Zachariam hanc ſectam eiusque progeniem Rabbanitas et ſuſceptam Babylone collectionem talmudicam viſione epiſtolae volantis mulierisque ſedentis ſuper Epha; ex hoc tamen inferri non poteſt, iam tum floruiſſe ſectam, ſed potius, futuram adhuc fuiſſe, ita vt vaticinio praedici potuerit. Dubium itaque nullum eſt, ante obſignatum ſcriptorum Θεοπνεύστων canonem malam hanc ſectam originem non cepiſſe. Aſt non longe poſt ea tempora natales eius ponendos eſſe, ex iis liquet, quae ſupra de traditionis ſtudio mox poſt vatum diuinorum ex hac vita exceſſum inualeſcente diſſeruimus. Quamuis enim Haſidaeorum ſectam, quae Phariſaicam condidiſſe magno Scaligero viſa eſt [g], reiiciendam eſſe ſupra faſſi ſimus, concedi tamen, niſi veterum omnium narrationes reiicere velimus, debet, traditionis ſtudium quod mature inualuit, ſectam hanc progenuiſſe. Hyrcani enim, et filiorum Ariſtobuli et Alexandri tempore magna iam auctoritate inter Iudaeos fuiſſe potitam, ea quae ſupra de Hyrcani et

a) Scriptores de Phariſaeis enumerat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 816. ſeqq. addi iis poſſunt plerique, qui de ſectis Iudaeorum, de antiquitatibus eorum ſacris, et qui in euangelicam hiſtoriam commentarios ſcripſerunt.

b) MATTH. c. XXIII. 2.

c) Conf. EISENMENGER. Iudaiſm. det. P. I. p. 56. ſeqq.

d) Exod. XXIV. 3. conf. IDEM l. c. c. 8. p. 302. ſeqq. p. 342. ſeqq.

e) MATTH. c. V. VI. VII.

f) B. G. GVST. ZELTNERI in diſſ. de muliere Hebraea per tranſennam docente.

g) Elench. trihaereſ. c. XXII. pag. m. 170. conf. RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 13. p. 249.

et filiorum rebus paucis diximus, et prolixe IOSEPHVS [h] exponit, euidenter probant. Errant itaque [i], qui ad tempora magis sera natales Pharisaeorum detrudunt; ex IOSEPHO [k] enim, qui ipse sectae huic addictus fuit, constat, tempore Ionathae pontificis hanc sectam iam floruisse. Quare non audiendus est doctissimus BASNAGIVS [l], qui eo tempore sectam Pharisaeorum enatam demum fuisse coniicit. Verba enim Iosephi satis luculenter nos docent, Assamonaei huius pontificis aetate tres inter Iudaeos sectas, Pharisaeorum, Sadducaeorum, et Essenorum, iam floruisse. Id quod ex addita quoque Sadducaeorum secta intelligitur, quae non isto demum tempore exorta est, sed Antigoni Sochaei discipulis si non origines, certe incrementa et constitutionem sectariam debuit: Antigonus vero tribus fere seculis ante C. N. vixit, adeoque Sadducaei Ionathae temporibus antiquiores sunt; quos cum eodem in ordine collocet Iosephus, recte inde colligitur, loqui eum non de natalibus sectarum, sed de adolescentia vel adulta forte iam iuuentute. Ex his vero altera quoque BASNAGII [m] coniectura refellitur, cui verisimile videtur, schisma, quod Hillelis et Schammai scholae pepererunt, occasionem Pharisaismum effingendi dedisse. Ast fallitur vir doctus, qui falso sibi persuasit, Hillelem tempore Ionathae Maccabaei trecentis ante restitutam mundo salutem annis vixisse. Ex vnanimi enim et concordi Iudaeorum consensu euincitur, centum tantum annis praecessisse doctores hos celeberrimos excidium Hierosolymitanum [n]. Quorum auctoritatem et fidem cum reiiciat vir doctissimus, audiendus illi est S. HIERONYMVS [o], ad quem ipse prouocat, eiusdem scilicet opinionis auctorem, ex Schammai et Hillel ortos esse Scribas et Pharisaeos. Ille enim diserte *Schammai et Hillel non multo prius, quam Dominus nasceretur, orti sunt in Iudaea.* Ionathas autem non trecentis quidem ante N. C. centum tamen et triginta circiter annis pontificatui praefuit, adeoque eius temporibus vtriusque doctoris aetas est inferior. Rectius itaque instituit vir doctissimus viam, fassus [p] melius esse, confiteri, quod lateant verae sectae Pharisaicae origines, quam eas inutili cassoque labore quaerere: vidit enim ipse, Alexandri Iannaei tempora, quibus eam floruisse indubitatum est, Hillelis tempora superare. Nec dubitamus nos huic parti accedere, quam et alii viri docti elegerunt, rati vix certum natae sectae tempus posse definiri, eo quod non simul atque semel extitit, sed succedente tandem tempore ex traditionis amore atque venera-

h) Antiqq. Iud. L. XIII. cap. 24. pag. 463. seqq.

i) NATALIS ALEXANDER Hist. eccles. V.T. aet. mundi VI. c. I. art. 5. §. 3. p. 252.

k) l. c. c. 9. p. 442.

l) Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 2. p. 437.

m) l. c. p. 446.

n) Loca eorum diligenter adduxit Cel. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 824.

o) Ad Iesaiae c. VIII.

p) loc. cit. p. 444. Ita etiam HOTTINGER. ad Goodwin. p. 178. BVDDEVS Hist. eccl. V.T. T. II. p. 1201.

neratione exorta fuisse tandemque in iustum sectae corpus coaluisse videtur. Illud verisimile esse nemo paulo ad hanc rem attentior negabit, mature post reditum ex captiuitate, et desinentia vatum diuinorum oracula, cum canonis sacri iam facta esset obsignatio, traditionis studium inualuisse. Nam quae de Bath-Kol, Θεοπνευστίας secundariae genere his temporibus florente tradunt Iudaei, omnino suspecta sunt, satisque produnt, ea fini tantum conficta esse, vt traditioni indies increscenti et augmenta capienti diuina aliqua conciliaretur auctoritas [q]. Istis vero traditionibus cum ἑκουσιαζόμενοι legi praestare obsequium etiam supererogatorium se posse crederent, non potuit non hypocrisi, fictae pietati, superbiaeque animi sanctitatem aliquam praestantiorem sibi persuadenti porta aperiri patentissima, eneruari pietas vera, et non fucatum legis studium, opera commendari superficiaria, et internae corruptionis emendationem non poscentia, magnam tamen sanctitatis elegantioris speciem prae se ferentia, sicque via ad vitam, quam damnata propria operum iustitia, alia longe ratione lex poscebat, digitumque ad meliora aliunde acquirenda intendebat, quaeque sensim ex animis elabebatur, reddi plana quidem et facilis, et sine magna lucta ineunda, ast certissime simul in hac ἐθελοθρησκείᾳ amittenda. Ita vero saluo passionum humanarum imperio cum per traditionum obseruationem sanctitas superbiens et fucata triumpharet, debuit omnino magnam hoc institutum sectatorum sibi cateruam conciliare, cui cum meliora videntes et asserentes contradicerent, et tum legis literam solam sequendam, eiusque obseruationem κατὰ τὸ ῥητὸν tenendam esse contenderent, tandem in sectam discessum et schisma enatum est. Ex his vero non inepte coniicimus, Pharisaeorum sectam eandem prae se ferre antiquitatis notam, quam habet secta Sadducaea. Verisimile enim est, aut traditionum abusum, et separationem hominum affectata pietate turgentium occasionem dedisse Sadducaeis ineptam mercedis ex operibus supererogatoriis consequendae spem reiiciendi, et simul omnem praemiorum post hanc vitam dandorum expectationem ridendi, aut, enata ex male intellectis Antigoni praeceptis Sadducaeorum haeresi, fuisse quosdam ex legis oralis et traditionis cultoribus, qui in oppositam dogmatum rationem et contrarium systema conspirauerint, sicque in duas familias segregandi populum Iudaicum occasionem dederint. Quamcunque ex his amplectamur sententiam, verisimile est, vnam ex his sectis alterius condendae dedisse occasionem. Id quod non sine magna probabilitate nobis persuadet contraria prorsus vtriusque sectae dogmatum ratio, ex qua nullo negotio intelligitur, vnam alteri fuisse oppositam, et ansam fecisse Pharisaismo studium a Sadducaeis et communi turba hominum, legis tantum ex verborum stricta significatione obseruantium, se separandi et meliorem ex traditionibus patrum eorumque interpretatione sanctitatem in vita exprimendi. Quae coniectura valde, nisi fallimur, con-

q) Conf. B. Io. Andr. Danzii dissert. de בתקול.

confirmatur, ſectae Phariſaicae nomine. De quo quidem varias et diuerſas inter ſe doctorum opiniones eſſe, non inficiamur, tales tamen, vt pleraeque non ſatis faciant. Quidam enim a voce פרש, quae explicandi et interpretandi ſignificationem obtinet, Phariſaeos dictos fuiſſe coniiciunt, quaſi פורשים explanatores vel interpretes legis dicas. Aſt hoc etymon vel ſola Phariſaiſmi conſtitutio reſpuit, quae, tantum abeſt, vt in legis interpretatione ſola conſtiterit, vt potius legi ſcriptae aliam oralem ab ea diuerſam adiecerit. Cumque Sadducaei legis interpretationi literali prae Phariſaeis fauerint, credibile non eſt, hos id nominis obtinuiſſe, quod aduerſariis meliori iure eſſet tribuendum. Aliis Phariſaei, quaſi explicatores, dicti ſunt eo quod phylacteria, zizith, eleemoſynas, precationes, et reliqua opera ſupererogatoria latiſſimis verbis explicarent; aſt frigidum hoc eſſe, nemo non videt. Qui vero cum HIERONYMO vocem a פרץ deriuant, ipſa deriuatione nominis et literarum, aliam radicem prodentium refutantur [r]. Ingenium magis ſapit CAMPEGII VITRINGAE [s] opinio, qui a voce פרס, quae mercedem ſignificat, nomen Phariſaeorum deriuandum eſſe tuetur. Nempe coniicit vir eruditiſſimus, occaſionem ſchiſmatis inter Sadducaeos et Phariſaeos dediſſe quaeſtionem, vtrum operum poſt hanc vitam merces expectanda ſit, nec ne? Poſterius tenuiſſe diſcipulos Baithoſi et Zadocki, quibus Sadducaeorum inde nomen adhaeſerit, prius affirmaſſe Phariſaeos, nomen inde adeptos, quod mercedem expectandam eſſe ſtatuerent. Ita nempe Phariſaeum idem dicere ac mercenarium. Non deſtitui hanc nominis iſtius explicationem veri aliqua ſimilitudine, fatemur, praecipue cum in antecedentibus iam oſtenſum ſit, vtramque ſimul ſectam videri ortam, certe vnam alteri condendae dediſſe occaſionem. At ſunt, quae hic quoque aſſenſum cohibent. Nam mercedem non omnem negabant Sadducaei, ſed praemiorum in hac quidem vita expectationem dari vltro concedebant, adeoque non omnem mercedem reiiciebant: nec haec vna mercedis in futura vita expectandae ſpes Phariſaeos a Sadducaeis diſtinguebat, ſed traditionum potiſſimum admiſſio, quaeque illis inaedificabantur bona opera, vitaque a communi viuendi ratione tota ſeparata. Quare excuſſis omnibus de vocis huius originatione ſententiis in veteri illa opinione velut omnium veriſimillima acquieſcendum putamus, quae nomen hoc a פרש, ſeparauit, deriuat, quam SVIDAS [t] iam exhibuit, qui luculenter: *Φαρισαῖοι οἱ ἑρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰς τε τὸ καθαρώτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριβέστατον καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα, Phariſaei, ſi vocem interpreteris, ſeparati, quod ſe ab aliis omnibus diſtinguerent, et ſepararent, vt vitam puriſſimam et accuratiſſimam ſecundum legis praecepta agerent.* Quam nomi-

r) Dicendi enim fuiſſent פרוצים non vero פרשים.

s) Obſ. SS. L. I. p. 223. ſeqq.

t) In Φαρισαῖος T. III. p. 588.

nominis huius deriuationem grauiſſimis rationibus adducti aſſumſerunt viri multi doctiſſimi [u]. Totam enim naturam Phariſaiſmi ita eleganter exprimi quilibet videt, quae in eiusmodi ſeparatiſmo conſtitit, quo a communi hominum viuendi ratione, victu, amictu conuerſatione, legisque oralis ſtudio ſe ſeparauerunt, de qua ſeparatione in ſequentibus prolixius dicemus. Sed ſeparauiſſe ſe quidem huius familiae alumnos a communi cultu diuino non legimus; eum enim Iudaeis omnibus, quascunque etiam partes ſequerentur, communem fuiſſe conſtat; aſt vitam, ritus, ceremonias, conſuetudinesque innumeras a reliquorum Iudaeorum moribus prorſus diſſonas affectaſſe Phariſaeos, veterum concors eſt teſtimonium. Anima tamen Phariſaiſmi fuit lex oralis et traditiones patrum, quas a maioribus acceptas ad ipſum Moſen retuliſſe, et in iis augendis, explicandis ornandisque totos fuiſſe et ſacra hiſtoria et ipſe IOSEPHVS [x] teſtantur. Hic enim magnus ille canon ſectae otioſae et nugacis fuit: accepiſſe Moſen in illo quadraginta dierum ſpatio, quo in monte Sinai verſatus eſt, praeter legem ſcriptam aliam quoque ab archangelo Metatrone, eamque ſeptuaginta ſenioribus populi oretenus aperuiſſe, et vt pari ratione traditione orali vna cum lege ſcripta ad poſteros eam propagarent, praecepiſſe. Hae traditiones cum ab otioſi ingenii hominibus poſt captiuitatem Babylonicam eſſent excogitatae, et valde pernicioſis corruptae vitiorum et cupiditatum oeſtro mentis deſideriis velificarent, in tantum excreuere, vt non legis tantum ſcriptae auctoritatem ſupprimerent, ſed et illi longe praeferrentur; qua de re, qui impias plane voces Rabbanitarum, Phariſaeorum veſtigiis preſſe inſiſtentium legere cupit, apud IO. ANDR. EISENMENGERVM [y] abunde inueniet, quod horrorem incutiat. Ita vero traditionum ſtudio ſemel in throno quaſi poſito non defuiſſe cultores, cenſendum eſt, qui vt meliorem vitae ſemitam ingreſſi viderentur, impietati huic collum ſubmiſerint, hancque ſectam hypocriticam conſtituerint. Valde vero huius ſectae pomoeria dilatata ſunt, ſcholae Hillelianae ſtudiis. Quamuis enim falſum eſſe ſupra demonſtratum ſit, Hillelem fuiſſe Phariſaeorum parentem, negari tamen non poteſt, diſſenſum ſcholae Hillelianae a Schammaeana valde res Phariſaeorum auxiſſe [z]. Illa enim cum in ſtudio legis oralis et traditionum maximam induſtriam poneret, hac legi ſcriptae adhaerente, cumque maximus eſſet domus Hillel diſcipulorum numerus, dubium non eſt, Phariſaeorum familiam magna inde incrementa cepiſſe. His vero acceſſerunt artes aliae, quibus res Phariſaeorum mirum in modum promotae ſunt. Effecit enim

u) Conf. de etymo huius nominis diſputantes DRVSIVM de ſectis L. II. c. 2. 3 p. 41. ſeqq. SPANHEM. Dub. euang. P. III. p. 104. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebr. p. 421. aliosque laudatos AVG. PFEIFFERO Dub. vex. p. 889. et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p 817.

x) De B. I. L. II. c. 12. p. 758. Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. L. XVII. c. 3. p. 585.

y) Iudaiſm. detect. P. I. c. 8. p. 329. conf. HORNBECK. de Iud. conu. L. I. c. 3. p. 102. SCHVPARTVS de Karaeis p. 45. ſeqq.

z) Conf. GEIGERVS de Hillele et Schammai. Non conſtituerunt quidem duas ſectas, ſed duas domus ſiue ſcholas, verum contrariis tamen ſe factionibus addixerunt, conf. DRVSIVS c. 8. pag. 50.

enim affectata sanctitas, studiumque pietatis singulare et speciosum, vt Pharisaeorum partes apud plebem plurimum valerent, et non eius tantum applausu, sed et assensu et voluntate Pharisaei gauderent. Quod displicuit quidem reipublicae proceribus, qui aegre ferebant, Pharisaeos, audax hominum genus, quod se regibus opponere non erubuit, vt ipse notat IOSEPHVS [a], fauore plebis ad euertenda imperantium consilia abuti: ast peruicit tamen haud raro eorum pertinacia, vt nec morte, nec exilio, nec alia calamitate expugnatis cedere haberent necesse, cuius illustre exemplum Hyrcani exhibet historia, cuius filius Alexander ideo ratione status politica vsus suasit vxori, vt Pharisaeorum partibus faueret, sicque plebis sibi partes per eos adiungeret, quod magno suo commodo illam quoque fecisse, IOSEPHVS [b] narrat. Eandem tragoediam Herodi Magno quoque saepius excitarunt, de qua re Iudaicae gentis annales consulendi sunt. Hac vero ratione dura sibi ipsis haud raro fata accelerarunt, saeuientibus aliquoties in rebelles Pharisaeos imperantibus. Alexander enim rex octingentos cruci affixit, Sadducaeis, vt ex tota rei serie manifestum est, haec iis fata maturantibus [c]. Nec mitior in eos fuit Herodis ira. Ast quam vi repellere non poterant aduersae partis potentiam, plebis fauore et factione, quae tota illis adhaesit, fregerunt. Illi enim se vehementer commendauerant, partim sanctitatis affectatione minutissima quaeuis sectante, partim traditionum oralium impletione ad rigorem vsque obseruata, partim operum singulari et speciosa conditione; maxime vero indulgentia in iudicando, qua in Synedrio aliisque dicasteriis erga plebem vtebantur. Et istis quidem artibus ita sibi deuinxerunt plebis animos, vt semper ab eorum partibus staret [d]; potentes autem, qui eorum artes timebant, haud raro eorum sibi fauorem conciliare cogerentur. Mirum itaque non est, et numero et auctoritate maxime creuisse sectam Pharisaeorum, et muneribus in republica et sacerdotio admotam fuisse summis [e], et in omnibus fere negotiis publicis et priuatis plurimum valuisse. His accessit eruditionis opinio, quam iis traditionum studium comparauerat. Et haec quidem Pharisaeorum ante templi et reipublicae excidium fata fuere. Post illud collectis populi Iudaici reliquiis, cum reliquae sectae dispergerentur, vna Pharisaeorum obtinuit, et in synagogis regnauit. In quibus cum Seculo II et sequentibus traditionum compilationes colligerentur, et humani ingenii commenta corpus aliquod constitutionum Iudaicarum constituere inciperent, nouo spiritu ita haec secta animata est, vt, licet Pharisaeorum nomen audiri desineret, tota tamen

a) Antiq. Iud. L. XVII. c. 3. p. 585.
b) l. c. L. XIII. c. 23. p. 463.
c) Ibid. c. 24. p. 464. vbi quidem Sadducaei non nominantur, series vero rei ipsa prodit, eos regem instigasse. Nodum in scirpo hic quaerit P. BAYLE Dict. T. IV. art. Sadduceens p. 114. not. D.
d) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 23. p. 463. de B. I. c. 4. p. 416.
e) Et summo pontificatui saepius praefuisse et maiorem synedrii partem constituisse sacra nos docet historia, colligique imprimis ex Io. IX. 13. potest, vbi Pharisaei pro Synedrio ponuntur, eo quod maiorem eius partem constituerent, et Sadducaei illis se opponere raro auderent, conf. LIGHTFOOTVS ad h. l.

men fere Iudaeorum natio in Pharifaifmum reapfe confpiraret, et doctores Iudaici principiis Pharifaicis folis innitterentur. Vnde qui Rabbanitae poftea dicti funt, Pharifaeorum propago genuina funt cenfendi. Vixque hodie Iudaeus aliquis (fi Karaeos exceperis) deprehenditur, qui non Pharifaeum in finu atque pectore geftet, huiusque fectae dogmata apertis amplectatur brachiis, id quod doctus inter recutitos vir MENASSE BEN ISRAEL [f] ipfe eft faffus.

Dogmata Pharifaeorum.

§. XXVII. Dogmata Pharifaeorum, vt ex veterum relationibus innotuere, haec potiffimum fuere.

I. Praeter legem fcriptam dari etiam oralem, quae a Deo Mofi in monte Sinai per angelum Metatron tradita, fucceffione patrum ad pofteros orali traditione peruenerit, ei vero non minus deberi obfequium, quam legi fcriptae, immo praeferendam huic effe.

II. Vtramque legem non impleri tantum ficque iuftitiam apud Deum ifta legis exacta obferuantia acquiri poffe, fed et effe fatis virium homini, ad praeftanda opera fupererogatoria, et iuftitiam legis fuperantia, eo quod ab illa non pofcantur [g]. Anima hoc dogma totius Pharifaifmi eft, qui in eo fuperbiam animi ftulte fe efferentis aperte prodidit. Ita vero Pharifaeos docuiffe, et hoc fermento totam fere gentem fuam infeciffe, D. PAVLVS locuples teftis eft, qui contra hanc iuftitiam Pharifaicam in epiftolis ad Romanos et Galatas fortiffime difputauit. Qua de re cum nobis prolixis effe non liceat, legenda funt, quae eruditiffimi viri HERMANNVS WITSIVS [h] et IACOBVS BASNAGIVS [i] eleganter differuerunt, quae multum lucis huic Pharifaeorum dogmati conciliabunt.

III. Ad obtinendam vero et confequendam hanc iuftitiam neceffe effe, vt homo pro peccatis Deo faciat fatis, ita nempe, prout peccati conditio poftulat. Nempe id fieri vel ieiuniis, vel eleemofynis, vel lotionibus et facrificiis, vel confeffione et deprecatione peccatorum, vel luftratione poft hanc vitam. Multa de his fatisfactionis generibus atque claffibus doctores Mifchnici et Gemarici praecipiunt [k], quos recepiffe doctrinam Pharifaicam fupra monuimus.

IV. Effe vero hunc iuftitiae operibus acquirendae fontem eo magis cunctis apertum, quo magis cogitatio cordis inter peccata referri non debeat, nifi deducatur in actum. Sequitur hoc ex liberi arbitrii viribus, quas naturali hominis conditioni Pharifaei et Rabbanitae tribuunt. Qui pecca-

f) De termino vitae L. I. f. III. p. 19. pluribus hoc probat Io. IACOB. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 11. p. 35. feqq.

g) Plura ea de re iam in antecedentibus dicta funt. Conf. DRVSIVS l. c. L. II. p. m. 67.

h) Mifcell. Sacr. T. II. exerc. XXI. p. 698. feqq.

i) Hift. des Iuifs L. II. c. 18. p. 474. feqq. edit. vltimae. Parifienfis enim ea non habet, conf. BVDDEVS Inftit. theol. dogmat. L. IV. c. 4. §. 16. p. 1352. feqq.

k) Loca eorum adducunt WITSIVS loc. cit. SCHVPARTVS de Karaeis p. 155. feqq. IO. A LENT. theol. Iud. c. XIII. p. 407. feqq.

peccatum quidem originale paſſim fatentur, et neceſſitatem peccandi accuſant, quin ab vtero matris adeſſe figmentum cordis iniquum inculcant, at, vt ex toto ſyſtemate patet, peccati malitiam ita ab eo auferunt, vt, quod facere ſatis legi poſſit, in hominis viribus eſſe, audacter pronuntient [l]. Nec conſtare poteſt iuſtitia Phariſaica, niſi cogitatio animi ex peccatorum numero eximatur. Valde vero vrſiſſe hanc arbitrii liberi potentiam, et mali fomitis rationem nullam habuiſſe Phariſaeos, ex D. PAVLI diſputatione in *epiſtola ad Romanos* [m] eſt manifeſtiſſimum.

V. Eſſe non tantum Deum creatorem coeli et terrae, ſed et prouidentiam diuinam, eamque eſſe fatum. Ita quidem de Phariſaeis IOSEPHVS [n], qui cum ipſe gente Iudaeus et ſecta Phariſaeus fuerit, omnino fidem meretur et audiendus eſt. Eius vero loca vbi recte expenduntur, intelligitur, illos fatum non ſidereum vel aſtronomicum, ſed diuinum, nempe prouidentiae diuinae influxum in res atque actiones hominum intellexiſſe. Nec his obſtant, quae obiici ſolent [o], Ioſephum nimio Graecanicam philoſophiam cum domeſtica comparandi ſtudio adhibita voce εἱμαρμένη, cui nulla Hebraica exacte reſpondeat, Phariſaicum hoc dogma corrupiſſe. Facile enim largimur, non ſatis apte ex Graecorum ſcholis ad exprimenda Iudaica dogmata Ioſephum hanc vocem adhibuiſſe, cum vox ipſa, quae variae apud Graecos ſignificationis eſt, prout in ſyſtemate aliquo adhibetur, illud non ſatis exprimat, quod Iudaei de concurſu diuino circa res et actiones hominum eiusque in vires humanas influxu ſtatuunt: ſed non adulteraſſe tamen Phariſaeorum doctrinam, Dei prouidentiam ita in partes humanarum actionum vocantium, vt ſaluae tamen maneant liberi arbitrii vires, ex verbis eius ſatis manifeſtum eſſe putamus: *Fato et Deo omnia tribuunt et facere iuſta vel ſecus plerumque in hominum poteſtate eſſe putant, ſed ad ſingula adiuuare etiam fatum.* Ex his enim luculenter intelligitur, concurſum iſtum diuinae prouidentiae ad actiones hominum intelligi, de quo tres illae ſectae inter ſe diſſentiebant, quarum vna Deo nihil, hominibus omnia tribuebat, nempe Sadducaea, altera hominibus nihil relinquens cuncta ad Dei influxum referebat, nempe Eſſena, tertia medium tenens inter vtramque Deo aliquid adſcribebat, aliquid ad homines referebat nempe Phariſaica. Ipſe vero IOSEPHVS [p], ſatis alio loco prodit, hanc eius mentem fuiſſe, ſcribens: Οὐ δὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τῆς ἐπ' αὐτῆς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαν τῷ Θεῷ κρᾶσιν γένεσθαι καὶ τῷ ἐκείνης βουλευτηρίῳ, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν μετὰ ἀρετῆς ἢ κακίας, *non tamen tollunt humanae voluntatis determinationem, ſed putant eſſe temperamentum aliquod inter Dei voluntatem et voluntatem hominis vt concurrant ad bonum malumque.* Et alibi: *Bonum iuſtumque facere vel non, quoad potiorem partem in humanis viribus*

l) Conf. Io. A LENT. loc. cit. c. X. §. 16. p. 362. ſeqq.
m) cap. VII.
n) Antiq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 442. L. XVIII. c. 2. p. 617. de B. I. L. II. c. 12. p. 788.
o) Vid. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1202.
p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

bus esse. Conspirare hoc cum toto systemate Pharisaico, ex dicendis aperte constabit; ita vero errare eos [q] intelligitur, qui fatum sidereum, quod Iudaei מזל vocant, huc trahunt, quo in errore praeiuit recentioribus EPIPHANIVS [r]. Qui alium peperit apud DRVSIVM [s], ex fati siderei assertione nescio quod studium astronomicum inter Pharisaeos exsculpentem, et ABRAHAMI ZACHVTI verba huc aduocantem: *Credunt planetam iuuare; nihilominus relinquitur liberum arbitrium in manu hominum.* Nihil horum vidit Iosephus, qui sectae suae dogmata accurate didicit, sed loquitur, vt plerique Pharisaei, de concursu diuinae prouidentiae, consilii vel decreti cum actionibus voluntatis humanae: quam veram Pharisaeorum mentem fuisse, vel ex vno *pirke abboth* [t] loco abunde colligi potest. Quae in contrariam partem vrserunt Baronius et Bullus, ad ea docte respondit IACOBVS BASNAGIVS [u]. Ex his vero sequentes assertiones de liberi arbitrii cum consilio prouidentiae diuinae concursu fluunt:

VI. Habere fatum influxum in actiones hominum, resque omnes, id est, prouidentiam diuinam ad res omnes concurrere.

VII. Fieri itaque res naturales omnes earumque euentus ex influxu fati, prout eas constituit.

VIII. Nihil itaque posse hominem sine influxu et auxilio diuinae prouidentiae.

IX. Ita tamen per eam non tolli libertatem humanae voluntatis in actionibus suis, sic vt decernere bonum vel malum, idque exsequi quoque possit. Pentas haec assertionum ex allato primo dogmate naturali consequentia fluit, sicque Iosephus intelligi et a contradictione apparente liberari potest. Intelligitur etiam, qua ratione inter Sadducaeorum et Essenorum doctrinam de concursu Dei ad actiones hominum mediam sententiam Pharisaei tenuerint. Ex his vero diiudicanda quaestio est, vtrum Pharisaei Stoicorum propago fuisse censendi sint? Cuius partem affirmantem IOSEPHI [x] munit auctoritas, qui Stoicis proxime accessisse Pharisaeos primus tradidit. Iosephum secuti sunt recentiores multi [y], quorum numero et nos calculum olim adiecimus [z]. Augent affirmationis verisimilitudinem mores Pharisaeorum hypocritici, magnifici, externa specie splendentes, doctrina moralis ad rigorem excedens, et meteora sequens, quales mores Stoicos quoque expressisse suo loco demonstrauimus. Re tamen accurate expensa aliter statuendum, et negatiua amplectenda videtur, eo quod magnum inter Stoicum et Pharisaicum fatum discrimen intercedere dicta abunde demonstrent. Stoici enim, licet fatum Deum quoque interdum vocitent, re ipsa tamen immutabilem vniuersi ordi-

q) DRVSIVS l. c. L. II. c. 21. p. 112. BARONIVS ad Ann. LX. p. 600. BVLLVS Harmon. Apost. diss. II. c. 15. p. 96. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebraeor. p. 412.

r) Haeres. XVII. T. I. p. 34.

s) loc. cit.

t) c. III. n. 15.

u) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 458. seqq.

x) In vita sua p. 999.

y) Vid. BVDDEVS Hist. philos. Hebr. §. 19. p. 86. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. n. 508.

z) In Otio Vindel. Mel. I. §. 4. p. 25.

ordinem ineuitabili nexu et ſequela cauſſarum atque euentuum in ſe complicatum a parte, quae in vniuerſo eſt, agente, id eſt, a Deo diſtinguebant, huncque illi ſubiiciebant, ita quoque hominem fati legibus conſtringi ſtatuebant, vt quam ei libertatem tribuere videntur, in ſolo earum actionum conſenſu, quae euitari etiam ab inuitis nequeunt, ponant. Aſt longe alia Phariſaeis placuere, teſte ipſo Ioſepho; nam hi ita Dei voluntatem concurrere cum humanae voluntatis actionibus docebant, vt homo earum ſolus et liberrimus auctor eſſe, et bonum eligere vel non eligere poſſet; quae immani diſcrimine a Stoico dogmate diſtant. Quae vero vrgetur morum ſimilitudo infirmiſſimo argumento nititur. Eo enim admiſſo ſequeretur, omnes hypocritas, qui Curios ſimulant et Bacchanalia viuunt, eſſe Stoicorum propaginem, quod eſt abſurdiſſimum. His accedit, longe alio ex fonte profluxiſſe Phariſaicam hypocriſin, quam Stoicam. Illa enim ex inani falſaque perſuaſione, externis operibus legem impleri, et iuſtitiam acquiri poſſe, enata eſt. Haec errorem impium, animum eſſe particulam Deitatis, parentem habuit. Etſi concedamus etiam, quod tamen concedere nulla neceſſitas poſtulat, conſentire quaedam Phariſaeorum dogmata cum praeceptis Stoicorum, nondum tamen inde inferri poteſt, ex Stoa Phariſaica dogmata emanaſſe, ſed demonſtrandum prius eſt, quo canali ad Iudaeos Stoica παϱάδοξα fluxerint, id quod oſtendi non poteſt, cum Phariſaeorum ſecta aetate Zenonis partibus vix ſit inferior, nec qua ratione hae ad Iudaeos peruenerint, demonſtrari queat. Ioſephi autem auctoritas hac quidem in re nulla eſt. Is enim non Stoica dogmata ſtatuiſſe Phariſaeos ſcribit, ſed affinia iis tradidiſſe monet, nempe voluit Graecis, in quorum gratiam ſcribebat, ſectas Iudaicas inſtituta aliquali cum Graecis comparatione clariores facere: vt taceamus erroneam quoque opinionem, ſapientiam Graecam ab Hebraeis originem cepiſſe, hanc ei comparationem ſatis ineptam et falſam perſuaſiſſe. Recte itaque fecit B. BVDDEVS [a], quod, quo erat candore, priori opinioni nuntio miſſo poſteriorem elegerit, cuius laudabile exemplum ſequi non erubeſcimus.

X. Dantur bona et mala opera, quae a Deo non tantum in hac vita, ſed et in futuro ſeculo vel praemio afficiuntur vel poena [b]. Oppoſitum hoc dogma Sadducaeorum errori praemium futurae vitae neganti, ſed ita vt ratio praemiorum et poenarum ex arbitrii humani libertate oriatur, qua ſublata poenas quoque et praemia tolli credebant.

XI. Immortalem vim eſſe animis, et ſub terra poenas eſſe et praemia iis, qui virtuti aut vitio in vita addicti fuiſſent, et his aeternum carcerem propoſitum eſſe, illis vero facilem ad vitam reditum, (ταῖς δὲ ϱαςώνην τȣ̃ ἀναβιȣ̃ν.) Haec ipſa verba Ioſephi de ſpe futurae vitae apud Phariſaeos ſunt [c]. Quae licet plana videri queant et aperta, in diuerſas tamen

a) Hiſt. eccl. V.T. T. II. p. 1217. et annot. ad Hiſt. phil. Hebr. l. c.

b) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

tamen opiniones diſtraxere viros doctos. Quidam [d] enim μετεμψύχωσιν illis innui putarunt, alio IOSEPHI [e] loco nixi, quo Phariſaeorum hoc dogma ponit: Ψυχὴν δὲ πᾶσαν μὲν ἄφθαρτον, μεταβαίνειν δὲ εἰς ἕτερον σῶμα τὴν τῶν ἀγαθῶν μόνων, τὴν δὲ τῶν φαύλων ἀϊδίῳ τιμωρίᾳ κολάζεσθαι, *animum omnem eſſe incorruptum, transire vero in alterum corpus ſolum bonorum, malorum vero aeternis ſuppliciis puniri.* Alii vero [f], plus vidiſſe viros doctos, quam verba Ioſephi dicant, contendunt, putantque nihil aliud velle hiſtoricum, niſi animas bonorum redire in vitam et corpus aliud, glorioſum nempe atque melius ingredi, adeoque reſurrectionem tantum beatorum innui. Id quod ex ipſius Chriſti atque Pauli teſtimoniis confirmant, quorum vterque ſuam de reſurrectione filiorum regni ſententiam a Phariſaica non diſtinguat [g]. Difficile quoque eſt, certam, quam tuto ſequaris, definire ſententiam, eo quod vtramque explicationem admittant Ioſephi verba. Fatemur tamen priorem nobis ſuo modo videri probabiliorem. Nam 1. bonos diſerte opponit malis Ioſephus, et illis ſolis facilem ad vitam reditum eſſe, his vero aeternum carcerem deſtinatum pronuntiat. Hoc vero de reſurrectione mortuorum intellexiſſe Ioſephus non videtur, nec ita cenſuiſſe Phariſaei credi poſſunt, eo quod ex Danielis prophetia malorum pariter atque bonorum eſſe reſurrectionem didicerant, hancque veritatem confirmatam fuiſſe a Malachia nouerant. Nec opponi his poteſt, eſſe inter Iudaeos, qui, ſolis piis reſurrectionem expectandam eſſe, docuerint. Hoc enim, quamuis forte de particulari quadam Iudaeorum opinione concedi queat [h], toti tamen Phariſaeorum ſectae placere non potuit, quae contra Sadducaeos non virtutis modo poſt hanc vitam praemia, ſed peccati quoque poenas aſſeruit, id quod negata malorum reſurrectione tueri non potuiſſet. Accedit his 2. quod ex Iudaeorum ſcriptis eſt notiſſimum, transmigrationis animarum dogma inter Iudaeos fuiſſe receptum valdeque deamatum. Non prouocabimus ad Cabbaliſtarum placita [i], quae dogma peregrinum ex Orientalis et Pythagorico-Platonicae philoſophiae lacunis hauſiſſe videri poſſunt; ſed ipſos Rabbanitas teſtes volumus, quorum verba breuitatis cauſſa apud PAVLVM SLEVOGTIVM [k], IACOBVM WINDETVM [l] et HOTTINGERVM [m] nepotem legi velimus. Rabbanitae autem cum Phariſaeorum genuini diſcipuli ſint atque aſſeclae, vt ſupra oſtenſum, omnino credibile, eſt, hanc eos quoque μετεμψύχωσιν a Phariſaeis, maioribus ſuis, accepiſſe. Addimus his 3. non confundendam eſſe migrationem

d) Vid. laudati in Otio Vindel. l. c. p. 25. ſeqq. add. BASNAGE l. c. L. II. c. 19. p. 489. ſeqq. PFEIFFER. Dub. vex. p. 889. P. SLEVOGT. diſſ. Acad. P. III. diſſ. I. p. 885.

e) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

f) Vid. laudatos in Otio Vind. l. c. BVDD. l. c. p. 1203.

g) Matth. XXII. 23. Act. XXIII. 8.

h) Vid. THEOD. DASSOV. de reſurr. mort. Io. A LENT. theol. Iud. c. XVIII. §. 14. p. 639. ſeq.

i) R. ISAAC. LORIENS. pec. tr. Cabb. denud. T. II. inſerto.

k) loc. cit.

l) De vita funct. ſtatu S.V. p. m. 100.

m) Ad GOODWIN. Moſ. et Aaron L. I. c. 10. p. 180.

nem animarum ex corpore in corpus cum resurrectione corporum: vtrumque enim, licet, non satis cohaereat, placuisse Pharisaeis credere par erat, vt Sadducaeorum dogmatibus contraria opponerent. Hi enim et futuri mundi retributionem, et animae post fata διαμονὴν singularemque sine corpore existentiam negabant. Illi errori opposuerunt Pharisaei resurrectionem mortuorum, eamque ex scriptis Mosis et prophetarum confirmarunt, qua in re cum sana docerent, mirandum non est, neque Christum, neque apostolos a Pharisaeorum doctrina in eo se separauisse, quod communis et recepta tum esset totius ecclesiae Iudaicae, excepta Sadducaeorum familia, sententia. Alteri errori opposita fuit transmigratio, quam licet optimus magister censura notasse non legatur, nondum tamen inde sequitur, ex silentio euangelistarum, nunquam Christum ad eam digitum intendisse, vel omnes omnino errores ineptae familiae ex instituto refutare voluisse. Est quoque 4. aliquid in verbis Iosephi, quod hanc partem iuuet. Illum enim locum, de quo disceptant viri docti, vbi paulo attentius consideramus, patet loqui Iosephum non de resurrectione corporis, quod proprie moritur atque cadit, sed de vnione animae cum corpore, quae non moritur, et ita quoque resurgere non potest: porro non esse sermonem de statu animae in die iudicii et seculo futuro, sed de statu animarum piarum et impiarum mox post hanc vitam, vbi separatae existunt. Quibus rationibus vno fasce collectis verisimilior eorum videtur opinio, qui transmigrationem Pharisaeis tribuunt. Quae vero contra eam obiiciuntur, facile retundi possunt, quae tamen breuitatis caussa omittimus, legenda, cui prolixiora de hoc argumento placent, apud SLEVOGTIVM et BASNAGIVM [n]. Nec difficile est, scaturigines detegere, ex quibus ad Iudaeos dogma hoc peregrinum dimanauit. Metempsychosin enim non in Aegypto tantum, sed in toto quoque oriente peruulgatum et vniuersale dogma fuisse, constat. Ast his in locis diu vixere Iudaei, multumque cum his gentibus conuersati sunt. Cum itaque error Sadducaeorum, animas post mortem esse desinere, noua repagula posceret, error errori oppositus et animarum bonarum migratio asserta est [o]. Nec desunt loca N. T. quibus hunc errorem tangi viris doctis visum est: quae tamen, cum obscura sint, et aliter quoque intelligi possint, huc non adducimus. Μετεμψύχωσιν vero hic sensu Pythagoreo, non vero Stoicam μετενσωμάτωσιν intelligi quilibet videt, et loca Iudaeorum allata euincunt, secus ac visum HERMANNO AB ELSWICH [p]

XII. Esse animum non immortalem tantum, sed spiritum quoque, etiam post discessum a corpore subsistentem.

XIII. Dari etiam praeter animas spiritus alios siue angelos et bonos et malos [q].

n) ll. cc.

o) Ita certe Cabbalistae ex Aegypto orti animam ex vnius mundi corpore ad alterius mundi corpus elegantius et praestantius migrare docebant.

p) De philosophum. viris doctis temere affictis §. 3. p. 3. conf. quae diximus in Otio Vindel. l. c. p. 26.

q) Act. XXIII. 8. 9. conf. DRVSIVS l. c. c. 14. p. 65. seq. quique de sectis Iudaeorum egerunt.

XIV. Expectandam esse resurrectionem [r].

Vitam Pharisaeorum magna sanctitatis specie se commendasse, veteres vnanimiter testantur. Cum enim non legis tantum literae facere satis se posse crederent, sed et opera supererogatoria ex obseruatis patrum traditionibus et ἐθελοθρησκεία enata iactarent, non potuit non in id incumbere eorum diligentia, vt pietate vitae aliis praestare viderentur. Vitam itaque duram et austeram exprimebant, qualem requiri ab iis par erat, qui se a communi hominum viuendi ratione separare et meliora efformare animo constituissent. Hinc ingens inter Pharisaeos superbia, quae ita plebem contemsit, vt eam maledictam pronuntiarent [s], terrae filios appellarent [t], resurrectionem mortuorum illis denegarent, testimoniorum fidem reiicerent, et quae alia fuerunt intolerabilis fastus specimina passim viris doctis [u] enarrata. Patriarum traditionum, quae innumeris nugis quotidie ab otiosis hominibus augebantur, vsque ad superstitionem etiam in minimis erant obseruantissimi, decimabant omnia [x], quae possidebant, inque lotionibus et purgationibus ad insaniam vsque delirabant [y], et haec tamen ludicra et leuidensia magnam cultus diuini partem constituere sibi persuadebant, adeo, vt eiusmodi lotionibus et lustrationibus non Leuiticam modo verum etiam moralem animi puritatem apud Deum obtineri posse, sibi persuaderent [z]: adeo omnis sana ratio et philosophia hos homines reliquerat. Vigiliis ita corpus macerabant, vt vel asseri angustissimo vel spinis incumberent, ne somno grauiori corriperentur [a]. Ieiuniorum autem superstitiosam prorsus habuere curam [b], tum vt peccatorum maculas eluerent, tum vt insomniis felicioribus se pararent, tum vt consiliorum euentus prosperos adiuuarent, infaustos auerterent [c]: vnde praeter praescripta ieiunia spontanea quoque singulari voto elegerunt [d]. Orationum longarum et ampullatis verbis turgentium ad ineptias vsque erant studiosissimi [e], ita tamen, vt potissimum in synagogis [f], in templo, in conuiuiis, et in ipsis quoque plateis eas publice ostentationis caussa recitarent [g]. Quin et erogandarum eleemosynarum et porrigendae largiter stipis

r) Ibidem.
s) Io. VII. 49. Comment. h. l.
t) Pirke abhoth c. II. n. 5.
u) HOTTINGER. l. c. p. 176. LIGHTFOOT. ad Matth. V. 22. T. II. opp. p. 286. Specimen vero intolerabilis fastus Pharisaici cape ex sequenti historia: R. Iehuda Sanctus cum plebeium aliquando salutasset, poenitens in haec erupit verba: *Vae mihi, qui panem meum plebeio dedi!* Baua Bathra f. VIII. 2. conf. WAGENSEIL. Sota exc. Gem. c. III. §. 8. 2.
x) MATTH. c. XXIII. 23. conf. IO. CONR. HOTTINGER. de decimis Iudaeorum Lugd. Bat. 1713. 4. et laudati CARPZOV. ad SCHICKARDI ius reg. Hebr. p. 270. FABRICIO Bibliograph. antiq. p. 509. WOLFIO Cur. philos. ad l. c. Matth.
y) MATTH. c. XV. 2. MARC. VII. 3. subtilitates Pharisaeorum lege apud GOODWIN. l. c. L. I. c. 10. p. 185. SCALIGER. elench. trihaeres. c. VII. p. 56. in quibus adeo superstitiosi fuerunt, vt illotis manibus edentem poenam Dei certissimam et praesentem manere dixerint, vid. BVXTORF. Syn. Iud. c. XI. p. 239.
z) Conf. WITSIVS Misc. SS. T. II. ex. XXI. IO. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. p. 1187.

a) Conf. BASNAGE l. c. p. 499.
b) MATTH. c. IX. 14. LVC. c. VII. 39. XVIII. 2.
c) Loca Iudaeorum collegit LIGHTFOOT. ad l. c. T. II. opp. p. 309.
d) IDEM ad Luc. XVIII. 12. p. 552.
e) MATTH. c. VI. 5. LVC. c. V. 23.
f) Quadriuia et compita intelligi putat B. G. OLEAR. ad l. c. Matth. p. 172.
g) Conf. LIGHTFOOT. ad l. c. Matth. p. 298.

ſtipis diligentem curam habebant [h], eo quod ad conſequendam peccatorum remiſſionem et iuſtitiam coram Deo tuendam plurimum haec opera miſericordiae valere ſibi perſuaſiſſent. More tamen ſuo vbique ad famam iis conſequendam, et vt per ora virum volitarent, reſpexerunt, vnde turbarum indicio eleemoſynas eos diſtribuiſſe, prouerbiali locutione dixit Saluator [i]. Vt vero operibus ab aliis hominibus ſe ſeparabant, ita veſtimentis quoque ſe diſtinguebant. Tunicas hunc in finem geſtabant praelongas, quarum fimbrias ſiue zizith, dilatabant, vt legis diuinae obſeruantiores ceteris viderentur [k]. Cuius habitus tanta illis inerat aeſtimatio, vt hunc filium terrae, id eſt abiectum et plebeium hominem dicerent, qui non filamina geſtaret in veſte ſua, illudque tritum inter eos inualeſceret: *veſtes populi terrae ſunt conculcatio Phariſaeorum:* et qui huiusmodi veſtem communem tetigiſſet, impuritatem quandam Leuiticam ſibi contraxiſſe videretur. Quin adeo inſaniebat quorundam ſuperſtitioſa ἐθελοθρησκεία, vt ne ſanguini quidem ſuo parcerent, eumque variis ineptiis ad captandam vulgus admirationem elicerent [l]. Praecipue vero in phylacteriis dilatandis ampliandisque erant diligentiſſimi, vt ſupra alios legis diuinae obſeruantes memoresque ſeſe oſtenderent [m]. Illicitum putabant edere cum peccatoribus; immo cenſebant eſſe pollutionis ſpeciem tangi ab iisdem, eo quod immundos illos eſſe pronuntiarent: Proſelytorum vero captandorum tantam adhibebant induſtriam, vt, licet proſelytos tanquam ſcabiem Iſraëlis haberent, inuſitato tamen in iis conuertendis deſiderio flagrarent [n]. Quo in ſtudio aucupandi proſelytos et perſecutionis ſpiritus contra illos, qui ab eorum partibus non ſtabant, et lucri cupiditas ſordidiſſima crumenis magis quam animabus proſpiciens eminebat. Quamuis autem vni omnes ſectae adhaererent, in varias tamen haud raro factiones ſciſſi ſunt, quae ipſas ſe mutuo interdum anathemate feriebant. Maxime autem ad cognoſcendam inſanientis ſectae ſtultitiam ſeptem illae Phariſaeorum claſſes notandae ſunt, quos Talmudici libri [o] memorant, nempe: 1. Phariſaeus Sichemita, qui pellem Phariſaicam vel induit vel exuit lucri gratia, inſtar Sichemitarum ſe circumcidentium. 2. Phariſaeus truncatus, ita dictus, ac ſi pedibus deſtitutus eſſet, quum eos vix humo

h) MATTH. c. VI. 1. LIGHTFOOT. h. l.

i) Ita difficultas, quam interpretes mouent, facile tolli poteſt, nec ad inuſitatos ritus confugiendum, licet veſtigia quaedam adhibitarum buccinarum in eleemoſynarum diſtributione ſe inueniſſe putent viri docti, vid. B. WOLF. Cur. ex. ad h. l. p. 116. ſeqq.

k) MATTH. c. XXIII. 5. Zizith quid ſint, explicant GOODWIN. l. c. §. 29. p. 202. HOTTINGER. ad h. l. NICOLAI ad SIGON. de rep. Hebr. p. 433. et ſcriptores antiqq. Iudaicarum.

l) Vid. LIGHTFOOT. ad MATTH. c. III. 7. p. 273. vbi Phariſaeus ſanguinem eliciens vocatur. Id de flagellatione intelligit BASNAGIVS l. c. p. 499. contrarium probante BOILEAVIO de flagell. c. 2. p. m. 8. qui flagellationis in veteri foedere nullum alium vſum fuiſſe, niſi caſtigationis, probat.

m) MATTH. c. IX. 11. LVC. c. VII. 39. De Thephillin ſiue phylacteriis fuſe tractant antiquitatum Iudaicarum ſcriptores enumerati a Cel. WOLFIO Cur. phil. ad l. c. Matth. p. 323.

n) MATTH. c. XXIII. 25. LIGHTFOOT. ad h. l. CARPZOVIVS ad SCHICKARDI ius reg. p. 324. et pec. diſſ. B. DANZII de cura Iudaeorum in proſelytis faciendis, Ienae 1688. 4.

o) Loca talmudica exhibent LIGHTFOOT. ad MATTH. c. II. 7. GOODWIN. l. c. p. 205. WAGENSEIL. ad Sota c. 3. BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1852. Io. HENR. HOTTINGER. theſaur. philol. L. I. c. 1. §. 5. aliique.

mo vellet leuare, vt profundae meditationis admirationem relinqueret. 3. Pharisaeus impingens, qui oculos suos clausit, ad euitandum aspectum mulierum, ita vt crebro caput muris impingeret et cruentaret. 4. Pharisaeus quaerens crebro, quid debeam facere, et faciam illud. 5. Pharisaeus mortarius, qui pileum gestabat instar profundi mortarii, ne posset oculos attollere, nec in vllam partem flectere, sed tantum vel antrorsum coniicere vel humi configere. 6. Pharisaeus ex amore, qui morem legi gerebat virtutis amore. 7. Pharisaeus ex timore, qui legi obsequebatur formidine poenae; quorum, ille praecepta positiua, hic negatiua tantum reuerenter colebat. Ex his vero, quantum a grauitate et sanctitate diuinae legis, et a sana quoque ratione discesserint homines ineptissimi et nugiuenduli, iudicari, simul autem intelligi potest, cur singulari sanctitatis opinione apud plebem in maxima vixerint auctoritate [p]. Eiusmodi enim austeritatibus oculos oblinebant plebis ad externa tantum attendentis, vt internas sordes non perspicerent: eam autem humanitate, morum iucunditate, colloquiorum dulcedine, aliisque, quibus animi capi solent, conuersationis quotidianae virtutibus, maxime vero indulgentia in iudiciis et mitioris sententiae patrocinio sibi adeo deuinctam habebant, vt eius beneuolentiam atque studia prorsus in voluntate sua haberent [q]. Cumque et ipsi imperio, cuius iugum non sine magna indignatione patiebantur Iudaei, peregrino essent infensissimi, et ad illud excutiendum quauis occasione paratissimi, tantopere plebis studium pro Pharisaeis exarsit, vt tota ex eorum nutu penderet, et reges atque principes eorum potentiam inter plebes magnopere reformidarent [r]; eo quod nec vi nec dolo parcerent vlli, vt contrariam sibi partem queiscunque possent machinis euerterent. E contrario, vbi potentiorum et imperantium partes Pharisaei secuti sunt, ita flexerunt plebem, vt coeco studio in eorum partes rueret, quos sibi prius habuerat inimicissimos. Cuius luculentum exemplum cum nobis exhibeat historia Hyrcani, Aristobuli, Iannaei Alexandri regum, et Alexandrae reginae ad quam aliquoties iam prouocauimus, legenda omnino est IOSEPHI [s] historia, vt quem habuerit influxum haec secta in artes politicas imperantium, intelligatur. Texisse vero speciosam hanc sanctitatem horrendam impietatem et scelera grauissima, illis ignotum esse non potest, qui sermones Christi a sacris historicis in acta relatos legerunt, quibus illis abominabilem malitiam, superbiam, inuidiam, lucri cupiditatem, vindictae studium, et quae alia erant animi in pessima quaeuis grassantis furentisque scelera, obiecit [t], contra quem conflata maxime a Pharisaeis persecutio sentinam perditissimae nequitiae exhibuit, et quales homines essent, demonstrauit. Id quod praeter innatum detestabili homi-

p) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 454.

q) IDEM de B. I. L. II. c. 12. p. 788. Augebat eorum auctoritatem, quod in Synedrio maiorem numerum constituerent, vt supra obseruatum.

r) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 24. p. 463.

s) l. c. c. 24. 25. conf. ZELTNER. differt. de Alexandra regina Iudaeorum.

t) MATTH. c. XXIII. 1. seqq.

hominum generi fastum et ambitionem, quae πρωτοκαθεδρίας et laudes hominum insano furore anhelabat [u], et quae tanta erat, vt se orbis reges et humani generis magistros esse somniarent [x], et a discipulis contradictionem nullam ferrent [y], ex sordidissima ditescendi cupiditate profectum est, qua ducti dum viduarum et orphanorum curam agere simulabant, eos facultatibus spoliabant, suscipiebantque ea omnia, quae ad pessimas animi corruptissimi cupiditates alendas fouendasque facere posse credebant [z]. Neque hoc malum solum fuit, sed cum legis essent interpretes et successionem doctrinae Mosaicam ambitiose iactarent, ab eorum quoque praeceptis plebs tanquam ab oraculi effatis pependit, effecerunt detestandis legis diuinae detorsionibus, vt legis notitia, et pietas vera tantum non omnis ex gente Iudaica exularet, animi vero salutis cupidi, et veram diuinae voluntatis cognitionem anhelantes misere deciperentur, et ab ingrediendo coelorum regno excluderentur. Quibus tanquam paucis quibusdam inter lolia aristis suppressis tanta in populo Iudaico scelerum ac delictorum seges effloruit, vt non potuerint non diuina maturari iudicia, quae totam Iudaeorum rempublicam euerterent. Quam calamitatem publicam mire auxere Pharisaei seditionibus et rebellioni addictissimi, praeterea audacissimi, et consiliis in praeceps et interitum ipsum ruentibus deditissimi, cuius exempla plura exhibet historia Iudaica [a], quibus tandem effectum est, vt tota respublica a Romanorum exercitu euerteretur. Quo tamen excidio templum quidem et vrbs solo aequata et res Iudaeorum disiectae sunt, Pharisaismus autem ex gentis superbae animo, vt supra dictum, eiici non potuit. Fuere etiam foeminae, quae Pharisaismo nomen dedere, at quae eiusdem commatis quo viri, sub pietatis praetextu nefandae licentiae impuritatisque specimina edidisse leguntur, de quibus loca Talmudica consuli possunt collecta a IOANNE LIGHTFOOTO [b].

§. XXVIII. Quarta Iudaeorum secta Essenorum est, cuius historia [c], eo magis expendi meretur, quo magis singulares prorsus eius res fuerunt, et a consuetudinibus Iudaicis recesserunt, et quo magis verisimile est, ex Graeca philosophia aliquid ad hos Iudaeos peruenisse. Origines eius non minus, quam reliquarum sectarum, impeditae et incertae sunt, eo quod paula-

Sectae Essenorum origo.

u) Ibid. v. 6. seqq. conf. VITRINGA de vet. synagoga p. 191. RELAND. antiq. Hebr. p. 132. quorum prior luculentum ea de re locum ex Talmude affert p. 192. Pertinet huc titulus Rabbi, de quo vid. LIGHTFOOT. ad l. c. Matth. SELDEN. de Synedr. p. 736. aliosque laudatos WOLFIO Cur. ex. ad h. l. p. 324.

x) Vid. LIGHTFOOT. l. c.

y) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. cap. 2. pag. 617.

z) MATTH. l. c. et interpp. ad h. l.

a) Exemplo esse potest Iudae Gaulonitidis seditio, qui terrenum Dominum renuebat. Eius enim factio ex Pharisaeis potiorem partem constabat, vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616.

b) Ad Matth. III. 5. p. 271.

c) Scriptores de Essenis enumerat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 817. seqq. quibus addi possunt BASNAGIVS Hist. Iud. L. II. c. 20. seq. p. 520. seq. Ven. SAL. DEYLINGIVS diss. de Ascetis ad calc. Obseru. SS. P. III. p. 451. Io. IOACH. LANGIVS pec. diss. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1212. seqq. CLERICVS H. E. Sec. I. et II. Prol. S. 1. c. 5. HEVMANN. Act. phil. Vol. III. p. 504. et nuper Ven. MOSHEMIVS Inst. Hist. Christ. Sec. I. P. I. c. 2. §. 12. seqq. p. 78. seqq.

paulatim, quod a quibusdam priuata diligentia institutum erat, tandem communi multorum suffragio probatum et auctum sensim in publicam sectam abiit. Difficilia itaque et dubia initia, fatentibus viris doctis [d], multis coniecturis vt in his rebus solet, exposita sunt. Ipsos Essenos si audis vetustissimum sectae huius institutum fuit: teste enim IOSEPHO [e] ad primorum auctorum ac parentum suorum libros antiquissimos prouocauerunt, eosque se habere professi sunt. Ex qua iactantia patet, suas illos origines longe supra reliquarum sectarum natales posuisse. Nec defuere, qui hac in re fidem illis haberent. Ipse sane IOSEPHVS [f] valde antiquitati huius sectae fauet, quin PLINIVS [g], seculorum illis millia tribuit, et ita de iis loquitur, quasi aborigines fuisse crediderit. Ast hoc homini in rebus Iudaeorum a commercio cum gentilibus abhorrentium, coecutienti facile ignosci potest, fides autem Essenis adhibenda non est, quos dubium non est, hanc antiquitatem ideo ostentasse, vt ceteras Iudaeorum sectas hoc quoque nomine, vt in reliquis instituti sui circumstantiis, vincerent, quemadmodum Iudaeos sibi super omnes gentes alias cum ceteris, antiquitatis etiam praerogatiuam vindicasse, et ad eam omnes ritus suos etiam recentiores et a conditoribus gentis non profectos retulisse constat. Et tamen, his non obstantibus inuenti sunt inter eruditos, quidam, qui ad vetustissima Israëlitarum tempora origines Essenorum retulerunt, et Rechabitas inter Iudaeos ex Kenaeis a tempore migrationis ex Aegypto receptas pro parentibus Essenorum agnouerunt. Quam opinionem ex veteribus secuti sunt SVIDAS [h] et CEDRENVS [i], magno vero studio ornauit SERARIVS [k], vt antiquitates originesque monachatus ex hac secta eo altius repeteret, quo nomine grauissime eum castigat SCALIGER [l]. Reiiciendam autem esse hanc coniecturam facile palpabit, qui considerauerit, qui Rechabitae fuerint, et quod vitae institutum secuti? Illi enim ex Kenaeo Midianiticae gentis populo, posterisque Iethro, qui socer Mosis fuit, oriundi fuere, qui populo Israëlitico adhuc in deserto palanti associatus est, eius beneficiis atque priuilegiis fruens, ita tamen, vt distincta semper ab Israële gens fuerit. Ex hac enim Kenaeorum domo oriundus Rechabi filius Ionadabus, vir grauis atque doctus, peculiare quidem vitae institutum suis commendauit, sed tale quod ab Essenorum moribus prorsus erat diuersum. Teste enim IEREMIA [m] vate, ita constituit Ionadabus, ne vinum biberent, nec domum aedificarent, nec agrum colerent, nec vineam consererent, sed habitarent in tentoriis; nempe quod peregrini essent, quorum non erat terrae inter Israëlitas portio, sed docendo scribendoque vitam tolerarent [n]. Ast Essenos

d) Citati GOODWIN. Mos. et Aar. L. I. c. 12. §. 21. p. 237.
e) De B. I. L. II. c. 11. p. 783.
f) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.
g) Hist. nat. L. V. c. 17. conf. BASNAGE Hist. Iud. L. II. c. 20. p. 514. 658.
h) In Esseni T. I.
i) Hist. p. 198.
k) In trihaeresio L. III. c. 8.
l) In elencho trihaeresii c. 24. p. 186.
m) c. XXXV. 6. 7.
n) Diligenter docteque de Rechabitis disseruit HERMANN. WITSIVS Miscell. SS. P. II. p. m. 223. seqq.

ſenos agros coluiſſe, aliaque his contraria inſtituta ſecutos fuiſſe, Iudaeos etiam origine fuiſſe ex dicendis conſtabit. Nec veriſimiliorem ſententiam ſequitur R. ABRAHAM ZACHVTH [o], qui Nazaraeos huc aduocat; vt enim taceamus, duraſſe Naziraeorum inſtitutum per aliquod tantum tempus, diſcrimen inde apertum patet, quod templi nullam communionem Eſſeni habuerint, in quo tamen vi inſtituti ſui Naziraei erant frequentiſſimi. Doctiſſimus vero LANGIVS [p], nouam de Eſſenorum origine opinionem ingreſſus, non inter Iudaeos, ſed inter barbaros eorum natales quaerendos eſſe putat, ratus non fuiſſe Eſſenos Iudaeos, ſed philoſophos barbaros Iudaizantes. Huic vero opinioni, vt cetera non afferamus infra commode magis dicenda, teſtimonium Ioſephi et Philonis, qui diſerte Iudaeos faciunt, recte opponitur. In tanta itaque coniecturarum et diuerſitate et incertitudine tutiſſimum putamus fateri, latere veros natales ſectae fanaticae, nec poſſe eos accurate definiri, eo quod ſuccedente tantum tempore ſenſimque ex paucis vita agreſtis cultoribus fanaticam quandam vitae regulam ſibi conſtituentibus, in ſectae tandem formam adoleuerit. Illud ex IOSEPHO [q] certum eſt, temporibus Ionathae, fratris Iudae Maccabaei, Hyrcanique regis et filiorum [r] vna cum reliquis ſectis floruiſſe, nec a vero diſſentire putamus, quod eleganter et acute coniecit MOSHEMIVS [s], ante reliquas ſectas hanc exortam fuiſſe, licet forte nomen non mox cum ipſa ſocietate horum hominum enatum ſit. Illud ſcilicet neminem negaturum eſſe: ſtatum Iudaeorum miſerabilem et deploratum, quo calamitatibus publicis tantum non opprimebantur, occaſionem dare potuiſſe quibusdam, in deſerta et campeſtria loca ſecedendi, vt eo tutius laterent, hosque cum patriae religionis cultus, deficiente templi vſu, ex legibus Iudaicis ſeruari non poſſet, recedendum paululum a ceremoniis auitis ratos, tandem ad theoreticam quandam vitam eſſe delapſos: et cum ſimile inſtitutum in Aegypto floruerit, ex eius moribus recepiſſe illa, quae circumſtantiis ſuis atque ſcopo eſſent conſentanea. Ita enim maxime probabile fieri, homines in Syria natos, cum ad Aegyptios acceſſiſſent, temperamento ad fanaticiſmum inclinante, quod initio neceſſitas ſuaſerat, animi inclinatione poſtea ſeruauiſſe inſtitutum. Qua vero calamitate publica preſſis Iudaeis, quidam in campeſtria et deſerta loca diſceſſerint, de eo variae virorum doctorum coniecturae ſunt. Primus niſi fallimur DRVSIVS [t] grauem qua Hyrcanus Phariſaeos afflixit perſecutionem occaſionem ſectae huic dediſſe coniecit. Tunc enim Phariſaeorum nonnullos in deſerta loca ſeceſſiſſe et peculiarem ſectam conſtituiſſe

o) In Iuchaſin, conf. DRVSIVS l. c. SCALIGER. Elench. trihaereſ. c. 23. p. 147. GOODWIN. l. c. p. 237. BASNAGE l. c. p. 513.
p) loc. cit.
q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 442.
r) c. 24. p. 463. ſeq.
s) l. c. p. 82.
t) De Haſidaeis p. 24. ed. Trigl.

tuisse putat. At falli virum doctum sola Iosephi auctoritas euincit [u]. Alii persecutionem grauem, qua gentem Iudaicam pressit Antiochus Epiphanes, occasionem secedendi viris quibusdam piis dedisse statuunt. Hasidaeorum enim quosdam, quique ab abominationibus gentilibus, quas in mediam Hierosolymam introduxit Antiochus, se separauerant, cum non omnes bello se tyrannidi opponere auderent, secessisse in deserta, vt ab idololatria securi Deum ex legis praescripto colerent. Qui cum in solitudine sine templo, sine victima, viuerent, peculiare tandem institutum vitae sibi finxisse. Quam sententiam amplexi sunt multi viri doctissimi [x]. Cel. MOSHEMIVS [y] autem maturius paulo sectam hanc, si de re ipsa, non de nomine quaeratur, initium ortumque cepisse coniicit, et rem ita euenisse rationes inducit: „Assyriis et Babyloni„is Palaestinam populantibus Iudaeosque secum in seruitutem abducenti„bus, gentis huius haud paucos fuga sese in deserta loca Syriae et Aegy„pti recepisse, quo furorem vitarent hostium. Hos quum templo care„rent, neque ritus idcirco a Mose rogatos seruare possent, facile in eam „descendisse cogitationem, sufficere, si quis mente casta puraque Deum „colat, hominemque supremi Numinis studiosum sine victimis, aris, sa„cerdotibus et suffimentis expiari posse. Auxisse hanc opinionem soli„tudinem, et non modo coactas diuinae legis interpretationes, sed etiam „princeps nouae huius sectae dogma peperisse: contemplando, corpus„que coërcendo et castigando viam ad amicitiam Dei atque summum „perfectionis gradum sterni. Adiunxisse sese huic generi postea non„nullos Aegyptiacis aliisque superstitionibus imbutos, quibus magistris „noua plane et inusitata religionis forma quam nec Iudaicam, nec profa„nam dixeris, constitutam esse". Nihil esse in hac doctissimi viri coniectura, quod non verisimilitudine se commendet, omnino fatendum est, vnde qui, deficientibus certioribus indiciis, illi addere calculum voluerint, recte satis rationes inituros esse putamus. Quod si tamen coniecturas quoque nostras, ob instituti nostri conditionem melioribus addere licet, distinguenda paulisper certiora ab incertis esse putamus, vt quid verisimile sit, quid minus, inde coniici queat. Et 1. quidem errare eos, qui Hyrcani vel etiam Ionathanis fratris Iudae Maccabaei tempore exortos esse Essenos, statuunt, facile ex IOSEPHI [z] testimonio euinci potest, qui floruisse circa ista tempora iam tres istas sectas testatur. 2. Certum quoque ex IOSEPHI narratione [a], eius-

u) Valde eam ob rem Drusium exagitauit Serarius, cui acerbe respondit Scaliger, quorum tamen neuter veras origines huius sectae vidit.

x) RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 16. p. 252. CAVE Antiqq. Apost. procem. p. 118. BASNAGE l. c. p. 515. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1212. Hasidaeorum vero propaginem facit GROTIVS ad 1 Maccab. II. 42. nos huic olim sententiae subscripsimus, in Germ. Histor. philos. opere T. IV. p. 237. seqq. vbi etiam ad Cl. LANGII obiectiones l. c. §. 2. p. 22. respondimus. Re vero paulo attentius considerata origines sectae huius altius repetendas esse arbitramur.

y) l. c. §. 14. p. 81. seq.

z) l. c. de B. I.

a) Dabimus eam in seq. §.

eiusmodi instituta recepisse Essenos, quae ex schola Pythagorae desumta sunt: ea vero non alibi, quam vel in Aegypto, vel ab Aegyptiacis hominibus, ad quos vltimi Pythagorei peruenerunt, discere potuerunt, vt ex historia sectae Pythagoreae clarum esse putamus. 3. Ex his autem necessario sequitur, Essenos, si secta ex iusto suo habitu et constitutione sumatur, ante Pythagoreismum inter Aegyptios innotescentem et instituta sua illi genti commendantem, sua quoque instituta non potuisse accipere. Illud vero Alexandri M. et Ptolomaei Lagidis temporibus euenisse, quibus vltimi Pythagorei in Aegypto visi sunt, et Aegyptii ab iis vitam istam monasticam et coenobiticam didicerunt, suo quoque loco demonstratum est. Quibus positis 4. recte inferri putamus tertio ante C. N. Seculo nempe ab A. M. cIↄcIↄcIↄDCL ad A. M. cIↄcIↄcIↄDCCL, qui L annis Ionathae tempora antecedit, hanc sectam qua talem enatam esse, licet initia iam prius posuerit. 5. Ita vero nec ab Antiochi Epiphanis persecutione, et Hasidaeorum temporibus eius natales deriuari possunt, nec a temporibus inuasionis regum Assyriae et Babyloniae; illa enim integro seculo serius, haec tribus seculis prius euenit. 6. Medium itaque tempus inter vtramque persecutionem occasionem dedisse sectae huic condendae, ex dictis omnino fit verisimile. Qualis vero illa fuerit, licet definiri accurate non possit, putamus tamen posse coniici aliquid, quod verisimilitudine non destituatur. Nobis ita ab initio euenisse videtur: Cum incursione Assyriorum templum dirutum, vrbs Hierosolyma vastata, et religionis cultus omnis sublatus esset, caede quoque praefecti Gedaliae ab Assyriorum rege constituti exiguae Iudaeorum in Palaestina reliquiae timore replerentur, fuga popelli ab Assyriis relicti ex terra Iudaica in Aegyptum facta est [b], ibique Iudaei haeserunt diu, sine templo, sine aris focisque et sine cultu publico, adeoque priuata tantum pietate seruire Deo cogebantur. Fecisse hoc reliquias illas populi Iudaici in Aegyptum delati in solitudine, vitata hominum frequentia, cum odium Iudaeorum in idololatriam Aegypti suadet, tum Aegyptiorum horror eorum, quos damnare sacra sua nouerant. Maxime vero timor fugitiui populi in deserta Aegypti eos compulisse videtur, cum multos ex suis a Cambyse abduci in captiuitatem cernerent. Et haec prima initia fuisse monachatus Iudaici, tum in Therapeutarum, tum in Essenorum familia postea se prodentis coniicimus. Iustamque et omnino probandam coniecturam Moshemianam putamus, homines a templo, aris, victimisque raptos quasi et abstractos vitam sibi quandam atque cultum finxisse, qui austeriori exercitatione defectum victimarum quasi suppleret, et se Deo castiori vitae habitu placere posse, sine legis Leuiticae ceremoniis sibi persuaderet. Simpliciorem tamen vitae huius eremiticae conditionem et nondum sectariam fuisse, facile credimus, praesertim cum initio Ieremia vate praesente potuerint in ordinem redigi: sed succedente tempore varia accessisse ἀλλότρια nemo negauerit, qui humani ingenii indo-

 lem

b) Dictum ea de re supra §. XI.

lem inſpexerit. Id quod incrementa ſumſit haud exigua, cum allegorica methodus in Aegypto recepta medium exhiberet ἐθελοθρησκείαν hanc cum patria lege conciliandi. Maxime vero his Iudaeis μονάζουσι nouas arriſiſſe ceremonias nouaque placita, veriſimile eſt, cum Pythagorei vltimi in Aegyptum elapſi ſolitariam vitam, quam neceſſitas initio iniunxerat, exercentes, nouis inſtituti ſui ritibus, placitis, ceremoniis res ſuas illis augendi exhibuiſſent occaſionem. Cum enim viderent, hos philoſophos fanatica quadam ratione pietatem quandam excellentiorem commendare, eamque exercitationibus corporis cupiditates ſupplantantibus firmare, ſimul autem iudicarent, facile legem domeſticam et praecepta Moſis: cum peregrinis iſtis inſtitutis et placitis mediante allegoria poſſe conciliari, non potuit non eorum philoſophandi modus recipi, et, quod initio arbitrarium, et ex variorum ingeniorum iudicio, varium quoque et diuerſum fuerat atque liberum, tandem in ſectae formam coaleſcere. Cumque credibile ſit, non omnes eodem modo, in conciliando legis ſenſu cum inſtitutis ſuis quae vel ipſi elegerant, vel a Pythagoreis acceperant, ſtatuiſſe, ratio inde intelligi poteſt, cur Therapeutae ab Eſſenis in multis diſſenſerint [c]. Cum vero ab Alexandro M. et Ptolomaeo Lagide coloniae nouae et ampliores in Aegyptum deducerentur, quae libertatem religionis patriae exercendae nactae cultum Dei Iudaico more ſeruabant, videntur primi iſti eremitae, cum ab vrbium frequentia eſſent remotiores et ſe circa ea tempora moribus et placitis Pythagoreorum attemperaſſent, in priſtino inſtituto perſtitiſſe: et ita quidem Therapeutas Iudaeos in Aegypto ab initiis coloniae Iudaicae floruiſſe, et peculiarem eiusmodi ſocietatem conſtituiſſe, nobis quidem videtur veriſimillimum. Fuiſſe autem alios quoque, qui ab eorum placitis in quibusdam diſſentirent, ex allata paulo ante ratione apertum eſt, Ptolomaeus vero Philadelphus Lagidis ſucceſſor, ſoluta Iudaeorum ſeruitute cum poteſtatem iis feciſſet, domum, ſi vellent remeandi cum aliis Iudaeis, qui in Palaeſtinam remigrarunt, huius quoque generis nonnullos rediiſſe, dubium non eſt. Qui cum cultum externum ab Eſdra, Nehemia reliquisque viris piis cum templo reſtitutum contemnerent, eo quod purius ſanctiusque ſe Deum colere poſſe crederent, ineptae quoque traditionum nugae illis parum ad colendum Numen facere poſſe viderentur, ſeceſſerunt in campeſtria loca, et peculiarem ibi ſectam propagarunt, quae poſtea, vt ab enatis reliquis ſectis diſtingueretur, a ſanctiori, quam affectabat, vitae cultusque diuini ratione, Eſſena dicta eſt. Haec coniecturae quidem tantum locum atque ius tueri poſſe in tanto veterum ſilentio non diffitemur, fatebitur tamen praeiudicio non occupatus quilibet, eam ita ſe habere, vt non tantum cum temporum et circumſtantiarum fatorumque populi Iudaici rationibus conueniat, ſed et vtriusque ſectae, Eſſenorum et Therapeutarum conſuetudines pene omnes

c) Ita vero quaeſtio quoque dirimi poteſt, vtrum Therapeutae Eſſenorum genus aliquod fuerint, de qua paulo infra dicemus.

omnes luculenter explicari possint, immo difficiles quoque controuersiae quaedam virorum doctorum de hoc argumento componi. Nec destituitur haec opinio virorum doctorum calculo [d], qui ex Aegypto hanc sectam deriuandam esse agnouerunt. De ea vero cum alia IOSEPHVS [e] alia PHILO [f] tradiderint, ille Palaestinos Essenos, hic Aegyptios quoque Therapeutas enarrans, vterque audiendus, ast examinandus simul est: cum in quibusdam suspecti testes sint [g], totam etiam horum fanaticorum Iudaeorum historiam virorum eruditorum disceptationes et praeiudicatae opiniones valde reddiderint obscuram et intricatam.

§. XXIX. Hos duces itaque sed cum aliqua prouidentia, sequemur, Essenorum sectam propius consideraturi; Et nominis quidem, quod apud Iosephum Esseni, apud Philonem Essaei, apud Epiphanium Osseni scribitur, etymon adeo incertum est, vt citius equos gryphis iungere, quam doctorum virorum opiniones inter se conciliare liceat. Quidam enim חסידים per apocopen dici putant, eo quod ab Hasidaeis originem accepisse credunt: alii verbum Syriacum אסא quod sanandi, medendique significationem habet, huc aduocant, eo quod medicinam multi ex illis exercerent, et familiae quaedam eorum therapeutae a Philone dicantur: alii ab חסה deriuant, eo quod in loca deserta confugerent. SCALIGER [h] a voce חסי deriuauerat, qua pius, bonus, sanctus innuitur, sed mutata sententia postea a Chaldaica voce חשאי, quae silentium indicant, deriuare maluit. In cuius tamen coniectura, curae priores posterioribus meliores videntur, ita enim Esseni nobis a Iosepho et Philone describuntur, vt pietatis atque sanctioris vitae gradum sublimiorem conscendisse videantur, certe ab hac opinione nomen accepisse credi queant [i].

Essenorum historia.

 Fauet

d) Primus hoc obseruauit LVC. HOLSTENIVS in annot. ad Porphyr. vitam Pythag. pag. 11. quem multi alii viri docti, et in his nuper Cel. MOSHEMIVS §. 11. p. 78. l. c. secuti sunt.

e) De bello Iud. L. II. c. 11. p. 785. Antiquit. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

f) Quod omnis probus sit liber, p. 876. seqq. vbi Essenos practicos, et de vita contemplatiua p. 889. seqq. vbi theoreticos siue therapeutas describit.

g) Consentiunt in hac sua narratione Iosephus et Philo in multis, in quibusdam autem variant et dissentiunt. Cuius ratio inde deriuanda esse videtur, quia propius meliusque Essenos Palaestinae incolas Iosephus nouit, quam Philo, qui Aegyptiorum eremitarum ex Iudaeis mores propius inspicere potuit. Vnde in illorum historia Iosepho, in horum Philoni magis credendum esse videtur, vbi dissona referunt. Negare tamen non possumus, fidem doctissimorum horum ex gente Iudaea virorum non ab omni sublestae fidei suspicione esse liberam. Vterque scriptor Iudaica ambitione occupatus philosophiam Graecam omnem a sua gente ad gentiles peruenisse credebat: et hoc praeiudicio occupatus ita gentis suae res gentilibus exponere satagebat, vt quantacunque posset, harmonia inter eas et res gentilium, appareret: ratus, ita gloriosum fore Iudaeis, si quod Graeci tantopere iactarent, ipsos diu iam habuisse, demonstraretur. Non hac suspicione iniuriam fieri vtrique, Iosephi praefatio ad Antiqq. et haec ipsa Philonis de Essenis tractatio luculenter docent. Hoc animo cum ad Essenorum historiam scribendam accessissent, iusta suspicio est, eos leues quasdam circumstantias huius sectae ita ornasse, vt quam maxime gentilibus, praecipue Pythagoreis institutis, quae in Aegypto magna in veneratione erant, similes viderentur, et haberent Iudaei, quae gentilium gloriae domestica opponerent. Certe prouidos hoc lectores facere debet, vt, cum horum virorum fide standum sit, nunquam sine formidine oppositi illorum narrationes recipiant. Quae enim alii veterum de hac re habent, ex his fontibus hausta sunt.

h) Elench. trihaeres. c. 26. p. 100.

i) Conf. de huius nominis origine LEVSDEN. in philologo Hebr. mixto diss. XX. RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 16. p. 252. DRVSIVS de sectis L. IV. c. 1. p. 164. seqq. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1213.

Fauet etiam huic originationi Iudaeus vterque IOSEPHVS atque PHILO, quorum ille [k] afcetas quosdam fanctiorem vitam profeffos nobis fiftit, hic [l] a Graeco vocabulo ὁσιότης, per paronomafiam dictos effe ftatuit. Eorum vero defcriptionem hanc nobis reliquit Iofephus: „Inter tres Iu„daeorum fectas, illi qui circa fanctiorem vitam exercitationes fufcipi„unt [m], Effeni funt, qui Iudaei quidem genere funt, fed amoris mutui fu„pra reliquos ftudiofiffimi. Hi voluptates quidem, tanquam fcelus ali„quod refugiunt, in ea vero virtute quam maxime exercentur, quae „continere animum docet, ne cupiditatibus manus victas porrigat. Et „liberorum quidem generandorum cauffa nuptias non ineunt, aliorum ve„ro hominum filios teneros adhuc et ad difciplinas aptos adoptant, et pro „confanguineis reputantes fuis moribus et inftitutis conformiter educant: „licet enim coniugium et fucceffionem thori non tollant, cauent fibi ta„men a muliebri luxu, creduntque firmiter, nullam earum fidem exacte „praeftare [n]. Sed et contemtores diuitiarum funt, communio vero bo„norum atque facultatum omnium inter eos viget admiratione digniffima. „Conftitutum enim lege inter eos eft, vt ii, qui hanc fectam ingrediun„tur, facultates fuas ad communem fifcum conferant, fic vt inter omnes „neque ob paupertatem contemtum aliquis patiatur, neque ob diuitias „efferre fe fuper alios poffit, fed collatis in commune aerarium facultati„bus omnium, interque fe commixtis, vnae, tanquam fratrum, faculta„tes videantur. Oleum autem pro re abominabili et probrofa habent, fic, „vt fi quis inuitus eo vngatur, corpus detergat purgetque. Vilibus vero „veftimentis libenter vtuntur, et maxime candidis. Sed et procuratores „habent, qui eorum rerum curam gerunt, quibus omnes opus habent, et „fingulis aequalem eorum, quae neceffitas poftulat, praeftant operam. „Non autem vna eorum ciuitas eft, fed in qualibet habitant multi hic „illicue [o], qui vero aliunde adueniunt, fi fectae huic addicti funt, ita „rebus

k) De B. I. L. II. c. 12. p. 785.

l) Q. O. P. L. p. 876.

m) ὁ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν.

n) Hoc non ad fidem thori, fed ad fidem et filentium fectae et difciplinae, quam arcanam feruabant trahendum effe videtur. Miratur hanc a coniugio abftinentiam PLINIVS L. V. c. 17. „Ita per feculorum millia, incredibile dictu „gens aeterna eft, in qua nemo nafcitur. Tam „foecunda illis aliorum vitae poenitentia eft. “

o) Ita quidem IOSEPHVS: μία δὲ ȣ̓κ ἔϛιν αὐτοῖς πόλις, ἀλλ᾽ ἐν ἑκάϛῃ μετοικȣ̃σι πολλοί. Aliter vero PHILO, qui l. c. p. 876. κωμηδὸν οἰκȣ̃σι, τὰς πόλεις ἐκτρεπόμενοι, διὰ τὰς τῶν πολιτευομένων, χειροήθεις ἀνομίας, εἰδότες ἐκ τῶν συνόντων, ὡς ἀέρος φθοροποιȣ̃ νόσον ἐγγινομένην προσπελῆν ψυχαῖς ἀνίατον, „vicatim habitant, „vrbes fugiunt, propter familiaria ciuibus ea„rum vitia, gnari, non minus periculi effe ab „eorum conuictu, quam ab aëris intemperie „peftifera, propter contagium incurabile. “ In hac duorum fcriptorum contradictione, Philonis narratio veritati multo magis fimilis eft, quam Iofephi. Inftitutum enim eorum et fuftentandi fe ex agricultura ratio, a mercatura et artificiis feparata, vrbibus vix conuenit. Neque vllibi legimus, in vrbibus Palaeftinae fuiffe coenobia et collegia Effenorum, fed habitaffe eos in locis campeftribus atque vicis. Neque facile potuit totius fectae collegium in vrbibus eius temporis Iudaicis excitari. Nec tam rara effet eorum notitia, fi in vrbibus habitauiffent, nec tacuiffet eos euangelica hiftoria, nifi ita remoti fuiffent ab illis oppidis, in quibus Chriftus frequenter verfabatur, et ita cum illis congrediendi nulla illi fuiffet occafio, quam veram cauffam effe, cur Effenorum nulla in annalibus facris

„rebus eorum omnibus vtuntur, tanquam propriis, et quos prius non noue-„runt, cum iis conuerſantur, tanquam diu cum illis conſueuiſſent. Qua-„propter iter quoque facientes nihil ſecum ferunt praeter arma propter latro-„nes *p*. In quauis vrbe procurator eſt ſectae ordinisque illius, a reliquis diſtin-„ctus, qui aduenarum curam gerit veſtimentorumque, et quae alia neceſſaria „ſunt, rationem habet. Omnibus vero pueris, qui educantur a paeda-„gogo, vnus veſtitus modeſtiſſimus, vnus habitus eſt corporis: veſtes „quoque et calceamenta non mutant, niſi lacera et temporis vſu detrita, „Nihil vero mutuo inter ſe vel emunt, vel vendunt, ſed quilibet indi-„genti exhibet, id quod penes ſe eſt, refertque quod ſibi vtile atque com-„modum, quamuis etiam ſine commutatione vel retributione liceat ea „ſumere, quae quis cupiat. Singulari vero pietatis ſtudio in rebus diui-„nis maxime vtuntur, ante ortum enim ſolis nihil profanum pronuntiant, „ſed

ſacris euangeliſtarum mentio fiat, licet non minus craſſis, quam reliquae ſectae, erroribus fuiſſent addicti, dudum viris doctis obſeruatum eſt, vid. BASNAGE l. c. p. 588. 680. CAVE l. c. p. 120. et quae nos diximus in Otio Vind. Melet. I. p. 41. Quamuis autem haec veritatem Philonianae narrationis mire confirment, non tamen totus reiiciendus videtur Ioſephus, ſed conciliari poſſe cum Philone, nempe, ſi ſtatuamus, coenobium quidem Eſſenos, refectorium, locum conuentus, aerarium, procuratores, et quae alia ad ſectae formam pertinebant, habuiſſe in agro, multos etiam agri colendi cauſſa in vicis habitauiſſe; quosdam tamen in proximis oppidis, opificiorum exercendorum cauſſa conſediſſe, ſtato vero tempore cum reliqua ſectae familia in vicis agrisque conueniſſe. Regionem vero quam incoluerint, neque Ioſephus neque Philo indicant, EPIPHANIVS autem haereſ. XIX. p. 40. ex aliorum relatione tradit, ex Nabataea, Ituraea, Moabitide et Areilitide originem eos traxiſſe, quae regiones vltra vallem ſalſuginoſam ſitae ſint. PLINIVS vero l. c. refert: „Ab occidente litore (Aſphaltidis) „Eſſeni fugitant, vſque qua nocent, gens ſola „et in toto orbe praeter caeteras mira, ſine vlla „femina, omni Venere abdicata, ſine pecunia, „ſocia palmarum." Qui locus cum valde obſcurus ſit, vehementer torſit interpretes, cuius tamen ſenſus hic eſt, receſſiſſe Eſſenos circa litora maris mortui habitantes ab hoc lacu, quatenus eius exhalationes nocent, et circa ea loca conſediſſe, vbi palmarum copia eſt, id quod ab occidente maris in campis illic ſitis factum eſſe ſatis luculenter indicat. In hac enim ſolitudine palmarum multitudo inueniebatur, teſtaturque l. c. PLINIVS, „infra Eſſenos fuiſſe Engadda „oppidum (vicus praegrandis vineis quoque ce„lebris Cant. I. 14. de quo vid. RELANDVS „Palaeſt. L. III. p. 763.) ſecundum ab Hieroſo„lymis fertilitate, palmetorumque nemoribus." Ex quibus intelligitur, cur *gentem ſociam palmarum* vocauerit Eſſenos Plinius, falſique Petitum et Salmaſium, qui ita dictos fuiſſe putant, quod dactylis vixerint. Vocati vero illi campi deſertum Iudae, Iud. I. 16. in quo vixit quoque Ioannes Baptiſta. Recte itaque Eſſenos eremitas quis dixerit.

p) S. CHRYSOSTOMO in Acta Hom. 46. auctore, Eſſeni Sicarii dicti ſunt, a ſicis, quas ſub veſtibus abditas geſtarunt, quibus zeli pro patria legeque cauſſa multa mala ab iis patrata ſunt. Inde Zelotae dicti. Aſt haec prorſus repugnant narrationibus Ioſephi et Philonis, vnde mendum irrepſiſſe in hanc vocem NIC. FVLLERVS Miſc. SS. L. II. c. 3. p. 166. putat, legendumque pro *σικάριοι*, *οἱ κάριοι*, Karaei, aſt nodum ita ſecari, qui ſolui debebat, quilibet videt, adeo violenta eſt iſta emendatio. Qua opus non eſt, cum ſatis clarum ſit, confudiſſe Chryſoſtomum cum Eſſenis ſectatores Theudae et Iudae Galilaei, qui cum Caeſarem dominum reſpuerent, pro Patriae libertate et lege rebellarunt, indeque Zelotae dicti ſunt, hisque ſeditionibus innumeras turbas et calamitates excitarunt. Horum autem plerique Phariſaei erant, teſte IOSEPHO Antiq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616. Ex hac factione vero illi quoque fuerunt, qui a gladiolis minutis, quos ſicas Romani vocant, ſicarii dicti ſunt, et caedibus atque ſeditione Hieroſolymam repleuerunt, vid. IOSEPH. Antiq. Iud. L. XX. c. 7. p. 697. Non errauit itaque SVIDAS, qui in Sicarius T. III. p. 312. Phariſaeos Zelotas ſicarios vocatos eſſe tradit. Quod vero DRVSIVS contendit l. c. L. IV. c. 21. p. 212. quem ſequitur BASNAGIVS l. c. L. II. c. 21. §. 5. p. 565. feciſſe quosdam Eſſenorum cum ſicariis, id veriſimilitudine caret. Alia enim vita, agreſtis, ſimplex, et a turba hominum remota fuit Eſſenorum, quos innocenter vixiſſe Ioſephus et Philo tradunt. Accedit quod haec ſecta nunquam in templum venerit, ſicarii vero in feſtorum frequentia eiusmodi caedes in templo patrauerint, teſte IOSEPHO l. c.

„ſed patrias quasdam precatiunculas in orientem ſolem [q] recitant, vt fe-„liciter oriatur. Deinde ad propria quisque artificia, quae nouit, ab in-„ſpectore dimittitur, ſicque vsque ad quintam horam cum contentione „indeſinenterque laborant. Deinde in eodem agro conueniunt, lotique „frigida et candidis veſtibus induti, poſt hanc purgationem in propria „domo conueniunt, in quam nemini ingredi licet, qui alienae ſectae eſt „atque opinionis: et in coenaculum [r] tanquam in ſanctum aliquod tem-„plum ingreſſi, cum ſilentio et ſine ſtrepitu accumbunt, et a piſtore ſe-„cundum ordinem cuilibet panes apponuntur, coquus autem vaſculum „vnum vnius edulii adiicit. Priusquam vero cibum ſumant, ſacerdos „benedicit cibo, nec licet cuiquam aliquid ante preces et benedictionem „guſtare. Poſt prandium praefectus iterum precatur, ſicque in prandii „initio et fine precibus et gratiarum actione Deum victus datorem glori-„ficant [s]. Deinde ſacras veſtes deponunt, et ad operas ſuas vsque ad „veſperam digrediuntur. Ita vero coenant ſimiliter, accumbentibus „ſimul aduenis, ſi qui obtigerint. Neque clamor aliquis vel turba vlla in „illa domo auditur: ſed in colloquiis et ſermonibus vnus alterum excipit, „cedit-

q) *Πατρίυς δὲ τινὰς ἐις τὸν ἥλιον ἐυχὰς ὥσπερ ἱκετέυοντες ἀνατῆλαι.* Ita Ioſephus, quae ſcrupulum mouerunt viris doctis, qua ratione fieri potuerit, vt ſolem Eſſeni adorauerint, cum notum ſit, Iudaeos poſt captiuitatem Babylonicam a cultu ſiderum et ab omni idololatria vehementer abhorruiſſe. EPIPHANIVS more ſuo haereſ. XIX. p. 41. haereticos et idololatras ex his exſculpit, niſi cum PETAVIO dicamus Eſſenorum ſectam Epiphanio memoratam ab Eſſenis differre. Cum vero diuini cultus tenaciſſimos, et in ſacris puriſſimos atque caſtiſſimos Ioſephus teſtetur fuiſſe, merito ſuſpectum ſit, quod viri quidam docti ſtatuunt, eos radios ſolis tanquam diuinam quandam exhalationem fuiſſe veneratos, ideoque ad leuandum ventrem progreſſos ſtudioſe texiſſe excrementa, ne radios diuini luminis contaminarent. Quod vbi fecere, diuinae magis omnipraeſentiae, quam ſolis, rationem habuiſſe, eiusque radios pro ſymbolo quodam eius habuiſſe cenſendi ſunt, qua ratione, Pythagoras quoque praecepit: *aduerſus ſolem ne mingito.* Obſtare tamen viri docti putant verba Ioſephi, quo minus ab idololatriae crimine abſolui queant. Cui difficultati vt occurrerent alii, varias explicationes attulerunt, videndas apud BASNAGIVM, l. c. L. II. c. 20. §. 17. ſeqq. p. 539. ſeqq. Inter eas ſpecioſa eſt SAM. PETITI, qui var. lect. c. 21. pro *ἐις ἀυτὸν*, legit, *ἐις ἀυτὸ*, (Θἕον) aſt coactum hoc eſſe, verborum docet conſtructio. Nobis ſana omnia eſſe in textu Ioſephi videntur, modo vera ſignificatio praepoſitionis *ἐις* obſeruetur. Ea enim non tantum motum in locum vel ad aliquid directum indicat, ſed interdum etiam cauſſam impulſiuam, vel obiectiuam etiam, et explicanda eſt, per *propter*, cuius exempla afferunt Io. POSSELIVS in Syntaxi Graeca p. 234. et FR. VIGERVS de idiotiſmis Graecae linguae c. IX. Sect. II. §. 9. p. 471. His praeſuppoſitis nihil aliud dicunt verba Ioſephi, quam hoc: Eſſenos profanum nihil ante ſolis ortum loqui, ſed recitare precationes matutinas a maioribus acceptas, et *in* vel *propter ortum ſolis* compoſitas, quibus a Deo precantur, vt feliciter illis lux ſolis illuceat. Quae vt verbis Graecis Ioſephi accurate ſatis faciunt, ita oſtendunt, ſolem non illud fuiſſe quod adorarunt, ſed materiam propter quam orarunt. Germani noſtri, vt eſt lingua eorum Graecae valde affinis, ita accurate exprimunt: *Sie beten vor Aufgang der Sonnen ihren von den Voreltern empfangenen Morgenſeegen, auf den Aufgang der Sonnen, worinnen ſie bitten, daſs der Tag möge geſeegnet ſeyn.* Haec mentem Eſſenorum exprimere, nemo non videt, nec alia ratione ea intelligi poſſe, veneratio numinis puriſſima, quam iis tribuunt Ioſephus et Philo, permittit, qui eos tanquam purioris cultus diuini cuſtodes non laudaſſent tantopere, ſi idololatrae fuiſſent. Illud vero veriſimilitudine non caret, Eſſenos more Pythagoreorum ſolem habuiſſe pro ſymbolo diuinitatis, cum eſſent allegoriae amantiſſimi; quod vbi admittitur, reliquae obiectiones facile poſſunt repelli.

r) Ex hoc loco confirmatur coniectura ſupra poſita, Eſſenos in vicina oppida ad exercenda opificia ſua fuiſſe digreſſos, certa vero hora *ἐις ἐν χωρίον* in vno agri loco ad commune coenaculum (refectorium coenobitae hodie vocant) conuolaſſe, et ita cum Ioſepho vrbium, et cum Philone agrorum incolas poſſe dici.

s) Ex his menſae benedictionibus confirmatur explicatio ſupra data de benedictione ſolis matutina non ad ſolem ſed ad Deum directa.

„ceditque dicenti, ſic vt iis, qui extra ſunt, tantum ſilentium venerabile „aliquod myſterium videatur. Cuius cauſſa eſt moderatio in cibo et potu, „et iuſta ſobrietas, qua ad ſatietatem tantum paſcuntur. Nihil vero ſu„ſcipiunt, quod non praefectorum cura et mandato agatur. Duo tamen „iniuſſi ſuſcipiunt, auxilium et miſericordiam; tunc enim licet indigenti„bus, vbi opus habent, et digni ſunt, ex ſe auxilium ferre, victumque „conferre egentibus. Conſanguineis autem aliquid tradere, ſine procu„ratorum voluntate, fas haud eſt. Irae ſunt temperantiſſimi, impetum„que eius coërcent, fidem accurate praeſtant, pacem et colunt et ope„rantur. Quicquid dicunt magis ratum firmumque eſt, quam quod iure„iurando confirmatur; iusiurandum enim magis auerſantur, quam periu„rium, eum enim iam mendacem cenſeri credunt, cui ſine Deo fides „non adhibeatur. Veterum monumentorum ſunt ſtudioſiſſimi, maxime„que ex iis quae ad animae atque corporis vtilitatem faciunt, eligunt. Hinc „ad ſanandas affectiones morborum radices, et ſalutares herbas et pro„prietates lapidum ſcrutantur [t]. Quod ſi quis ſectam eorum ſuſcipere „ambit, non admittitur ſtatim, ſed per integrum annum extra eam con„ſtituto eadem vitae praeſcribitur, et ſimilis veſtitus ratio. Vbi per hoc „tempus continentiae ſpecimina exhibuerit, ad coenaculum admittitur, „et ſanctarum lotionum fit particeps: nondum tamen in ſectae contuber„nium ſuſcipitur, et per duos alios annos exploratur, vt conſtantiam de„monſtret. Et tum demum vbi dignus iudicatur, in ſocietatem contu„bernii recipitur. Antequam vero ad communem menſam admittitur, hor„ribili iureiurando obſtringitur, pollicitus primo quidem diuina recte co„lere, deinde iuſtitiam erga homines cuſtodire, neminique ſuo ſtudio nocere, „vel alterius impulſu; porro odio perſequi nullo non tempore improbos, „pro iuſtis autem ſemper ſtare et cum illis facere, fidem quoque praeſtare „omnibus, maxime vero imperantibus: nullum enim ſine Deo eſſe impe„rium. Quod ſi ipſe praeficiatur aliis, promittit, non ſe poteſtate in „contumeliam aliorum abuſurum, neque ſuper conſtitutos ſub ſe vel ve„ſtitu vel alio corporis cultu et ſplendore eminentiam quaeſiturum; ama„turum ſemper veritatem et mentientes reprehenſurum, manum cohibi„turum a furto, animumque ab impuro ſordidoque lucro ſeruaturum illi„batum. Sectatores ſe nihil celaturum, extraneis vero nihil reuelaturum, „etiamſi ad mortem vsque quis coëgerit. Praeterea iurant, ſectae dog„mata non aliter tradere, quam acceperunt; a latrociniis ſibi cauere, et „diligenter cuſtodire cum ſectae libros tum angelorum nomina [u]. Et „hoc

t) Haec ratio eſt, qua ducti nonnulli coniecerunt therapeutarum, id eſt, ſanantium nomen illis haeſiſſe, eo quod medicinam ſimplicium ſtudioſe colerent, immo Eſſenorum nomen inde quibusdam deriuatur. Aſt falli vtramque coniecturam ex vera vtriusque nominis origine patet. Certo tamen ſenſu inter empiricos referri poſſunt, locumque aliquem inter veteres medicos tuentur, conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. pag. 154.

u) Variae fuere eruditorum coniecturae, vnde hoc ſtatutum acceperint, et ſui ordinis praeceptis

„hoc quidem iureiurando eos, qui ad hanc sectam accedunt, obstringunt: „qui vero contra haec peccauerint, eos, ex ordine eiiciunt. Quique sic „condemnatus est, miserabili saepe fato correptus perit. Cum enim et „iurisiurandi religione et moribus ad Essenos pertineat, ne ab aliis qui- „dem victum accipere potest, sed brutorum instar radicibus victitans, „fame tandem misere perit. Hinc in extremo demum agone constituti „miserti, eum recipiunt, eo quod ad mortem vsque cruciatus pertulisse „sufficientes credant. In iudiciis vero accuratissimi sunt atque iusti, nec „ius dicunt, nisi minimum centum conuenerint, quod vero semel apud „eos definitum id immutabile est. Maximum vero post Deum cultum „legislatoris nomini exhibent x), sic vt qui illud blasphemauerit, morte „puniatur, senioribus autem et pluribus obsequi, pulchrum esse ducunt. „Ita cum decem simul consedere, nouem illorum voluntati decimus nun- „quam contradicet. Cauent vero sibi, ne in medio vel ad dexteram ex- „spuant. Sabbathi vero custodiam rigidiorem seruant omnibus Iudaeis, „nam nonsolum alimenta pridie sibi parant, ne ignem eo die incendere „opus habeant, sed ne vasa quidem transferre in alium locum, vel ven- „trem leuare audent y). Aliis vero diebus foueam in loco remotissimo „effodiunt, et quod reddidit venter, sollicite defodiunt, ne radios diui- „nos contumelia afficiant; post quam naturalem corporis leuationem se „abluunt lauanturque, non aliter, ac solent, vbi se polluerunt. Diui- „duntur autem secundum exercitationis suae tempora in quatuor classes, „tanta iuniorum prae senioribus humilitate, vt, si quis illorum hos teti- „gerit, hi se lauent haud aliter, ac si alienigena, sectaeque exsors eos „tetigisset. Diu vero viuunt, sic vt multi centenarii superuiuant, id „quod meo iudicio ex simplicitate et ordinata victus ratione deriuandum „est. Atrocia vero quaeque contemnunt, et dolores forti et prudenti „animo vincunt, mortem vero honestam et gloriosam immortalitati „praeferunt, qui eorum animus maxime in bello Romano se manifestauit, „in quo torti et equuleo cruciati, vsti fractique omnibusque tormentis „tentati non potuerunt flecti, vt vel legislatori maledicerent, vel vetitum „quid comederent, vel aliud quid paterentur fieri: sed ridentes inter do- „lores acerbissimos, et tortoribus illudentes bono animo pleni animas „reddiderunt, quas iterum accepturi essent. Eorum vero opiniones et „dogma-

ptis inseruerint Esseni? Quidam ex male intellectis verbis quibusdam Iobi hoc eos hausisse putant, sed carent verisimilitudine. Neque vero coniecturis incertis opus esse putamus, cum satis notum sit, circa ea tempora, quibus Essenorum secta in corpus aliquod coaluit, doctrinam de angelis siue daemonibus eorumque in hunc mundum potestate, custodiaque tum elementorum, tum prouinciarum, et de vi magiae in illos maxime in Oriente et Aegypto surrexisse: qua de re supra Alexandrinorum philosophorum placita enarrantes fuse egimus. Cum itaque haec gentilium placita ad Iudaeos transiissent, mirum non est, Essenos, quos vel ex Oriente vel ex Aegypto originem cepisse in antecedentibus probauimus, haec somnia de potestatibus angelorum magica vi per nomina eorum eliciendis retinuisse. Ita enim Cabbalistas quoque fecisse, in sequentibus ostendemus. Id quod vidit iam VITRINGA l. c. Respexisse vero ad Essenos Paulum Coloss. II. 18. quod vult GOODWINVS Mos. et Aaron L. I. c. 12. §. 23. p. 239. et HOTTINGERO ad h. l. placet, verosimile non est.

x) Mosen sine dubio Iosephus intelligit.

y) Id ob siccitatem eorum facile fieri poterat.

„dogmata haec ſunt: corpora quidem eſſe corruptibilia, neque durabilem „eorum materiam, animas vero immortales ſemper perdurare, congeni- „tasque ex ſubtiliſſimo aethere corporibus tanquam carceribus naturali „quadam inclinatione et illecebris incluſas eſſe. Vbi vero ex carnis vin- „culis ſe liberauerunt, tunc maximo gaudio efferuntur, quaſi extra ſe in „ſublime rapti, eo quod a diuturna ſeruitute ſe liberatos ſentiant. Et „quod ad locum earum attinet, cum Graecis [z] concordant: bonis enim „trans oceanum manſionem decernunt et regionem ſitam eſſe dicunt, ne- „que imbribus, neque nebulis neque aeſtibus moleſtam, ſed qua ex ocea- „no leni Zephyro ſemper recreentur: malis vero animabus tenebricoſos „ſinus deſtinant, in quibus ex indeſinentibus poenis gemitus reſonent [a]. „Haec igitur Eſſeni de diuinis praecipiunt, quae ineuitabilis quaſi eſca ſunt, „qua illi, qui ſemel eam guſtauerunt, detinentur. Sunt etiam inter eos, „qui futura praedicere ſuſtinent, libris ſacris, et diuerſis luſtrationibus, „et prophetarum enuntiatis a iuuentute innutriti: raro autem in vatici- „niis ſuis a ſcopo aberrant. Eſt etiam alius adhuc Eſſenorum ordo, qui „in reliquo quidem vitae inſtituto, legibus et conſuetudinibus cum cae- „teris concordat, in dogmate vero de matrimonio diſſentit. Eos enim, „qui non nubunt, maximam vitae partem reiicere putant, propter ſuc- „ceſſionem, et ſi omnes in id conſenſerint, celerrime humanum genus „eſſe deſiturum. Per triennium vero vxores obſeruant, et explorant, „vtrum conceptioni ſint idoneae; et ſic exploratas demum ducunt: „vbi ſemel vero conceperunt, non amplius cum iis coëunt, eo quod non „voluptatis ſed generandae ſobolis cauſſa coniugium ineundum eſſe „ſtatuant. Hactenus IOSEPHI narratio; qui alio loco [b] addit, Deo reliquiſſe eos omnia. Ita enim: Ἐσσηνοῖς δὲ ἐπὶ μὲν Θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ πάντα ὁ λόγος; quae verba ſatis obſcure Eſſenorum de concurſu diuino circa actiones hominum doctrinam exponunt. Lucem tamen affundit alio loco [c], vbi eos affirmare ſcribit: Πάντων τὴν εἱμαρμένην κυρίαν ἀποφαίνεσθαι, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ᾽ ἐκείνης ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾷν, *omnia in fati poteſtate eſſe, nec quicquam hominibus praeter fati decretum accidere.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, oppoſuiſſe ſe Eſſenos Sadducaeis et a prouidentiae diuinae decreto cuncta deriuaſſe. Aliam enim τῆς εἱμαρμένης ſignificationem non eſſe, cum ex his locis inter ſe collatis, tum ex reliquarum ſectarum de fato doctrina inter Iudaeos liquet. Cauſſam itaque videmus nullam, cur fluctuet BASNAGIVS [d], quid per

fatum

z) Luculenter haec de ſtatu animarum poſt mortem doctrina probat, ex Aegyptiorum theologia Graecis dogmatibus attemperata Eſſenorum theologiam fuiſſe enatam; et immiſta illi fuiſſe placita Pythagorica. Cabbaliſtae vero cum eadem tradiderint, vt ex Cabb. Pneumat. diſſ. III. c. 4. Cabb. denud. T. II. p. 248. ſeqq. patet, magnopere inde noſtrae de origine Eſſenorum coniecturae confirmantur.

a) Conſonantiam cum Graecis placitis hic pluribus notat Ioſephus, cuius tamen verba, cum huc non pertineant, omiſimus, conferendus autem eſt IAC. WINDETVS de vita functorum ſtatu ex comparatis inter ſe Hebraeorum et Graecorum ſententiis Sect. VII. pag. m. 129. ſeqq.

b) L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) L. XIII. c. 9. p. 442.

d) Hiſt. des Iuifs L. II. c. 20. §. 11. p. 529. ſeqq.

fatum intellexerint, et annon fatum sidereum respexerint, eo quod magna reuerentia cultuque solem sint prosecuti [e]. Sectarum enim oppositio, quam hoc loco Iosephus etiam in dogmate de consilio et prouidentia diuina eiusque cum actionibus hominum concursu instituit, errare nos in fati significatione apud Essenos non sinit. Quemadmodum itaque Sadducaei Pelagianismum quendam, ita Esseni praedestinatianorum opinionem secuti in extrema cucurrerunt, sicque absurdam satis hypothesin, si cum exercitationibus austeris comparetur, receperunt, qua de re digna lectu sunt, quae erudite differit BASNAGIVS [f]. Philone tamen auctore malum a Deo remouerunt; quod qua ratione, salua tamen absoluta decretorum diuinorum dispositione, fieri posse docuerint, in tanto monumentorum veterum defectu et silentio dici non potest, coniicimusque, eos consectaria doctrinae huius, absolutismum (sit voci venia) quendam introducentis, non satis perspexisse, et ita dogmata vno sub iugo non euntia copulasse; quod in hac ipsa doctrina saepe in ecclesia Christiana euenisse, eius historia testatur. Ceterum hoc quoque Essenis tribuit IOSEPHVS [g], in templum quidem donaria eos mittere, sacrificia vero non facere, eo quod sanctioribus se vti caeremoniis credant; ideoque a communi templo exclusos priuatim sacrificia facere. Aliter Philo, qui eos plane non sacrificare dicit: id quod forte de Essenis Aegyptum incolentibus intelligendum, Palaestinae incolis sacrorum curam ita habentibus. Dubium tamen occurrit, qui licuerit Essenis priuata pietate extra templum sacra offerre Deo, cum id, tanquam idololatriae species quaedam, inter Iudaeos prohibitum fuerit? Quem nodum secare quidem conatur PETRVS PETITVS [h], sed soluendus is erat; quae enim affert, probari non possunt. Nobis aut corruptissima ecclesiae Iudaicae facies accusanda videtur, qua licuit Iudaeis, quod libuit, cuius exemplum satis manifestum est, quod contra legis mandatum in templum non venerint, praesertim cum verisimile sit, prima sectae condendae occasione ita ferente et necessitate cogente, cum templum nullum esset, eos ita instituisse, postea vero cum templum profanari quotidie viderent, ab eius sacrificiis abhorruisse. Aut Iosephi in dubium vocanda fides; qui aliorum narrationibus eo magis decipi potuit, quo magis arcana, quam seruabant, disciplina, neminem ad exploranda vera eorum dogmata ritusque admittebat, qui non sectae esset addictus. Sed et hoc Iosephus addit, simplicem et honestam vitam agentes totos se agriculturae tradere, hocque vitae institutum vltra quatuor millia sequi. PHILONEM [i] si audimus, eius narratio in multis cum Iosepho concordat, quaedam habet ab eo diuersa. Narrat is, „summa religione eos Deo seruire, non mactando „victimas, sed suasmet ipsorum mentes componentes ad sanctimoniam; „hos vicatim habitare, vrbes refugere, propter familiaria ciuium vitia „eorumque contagium, quod incurabile sit: viuere partim ex agricultura, „par-

e) Ipse tamen in nostram propendet explicationem. f) l. c. p. 531. seqq.

g) loc. cit. h) Var. lection. L. IV. c. 9. i) loc. cit. p. 876. seqq.

„partim ex opificiis in pace florentibus; beneficos esse erga suos et proxi-„mos, nullam condentes pecuniam, nec parantes ampli reditus latifundia, „sed quotidianis necessitatibus quaerentes remedium. Solos paene homi-„num degere sine praediis, sine pecuniis, et propter vitae institutum di-„uites tamen haberi magis, quam ob rerum copiam, frugalitatem non „vana existimatione ducentes esse quaestum maximum. Tela, iacula, „gladios, galeas, thoraces, scuta neminem apud eos fabricare, sicut nec „arma cetera, nec machinas, aut aliud quicquam bello vtile: immo ne illa „quidem studia reperiri ibi, quibus in pace facile abutuntur homines, „negotiatores, institores, naucleros ne in somnio quidem vidisse, sub-„trahentes auaritiae materiam. Omnes liberos ministrare sibi inuicem; „dominationem damnare vt iniustam atque impiam, repugnantem iuri „naturae, quae omnes ex aequo genuit educauitque, tanquam mater „germanos fratres reuera, non solo nomine. Philosophiae partem dia-„lecticam, vt parandae virtuti non necessariam relinquere eos verborum „captatoribus: eam vero, quae naturam scrutatur, disputatoribus, vt hu-„mano captu sublimiorem, nisi quatenus de creatore mundi, et creatione „differit. In sola morali se eos exercere sub paedotribis legibus patriis, „quas non possit concipere humanus animus sine afflatu numinis [k]. Has „ediscere eos et alio tempore, sed praecipue recurrente die septimo, quem „sacratum existiment, feriarique tunc ab omnibus aliis negotiis, quoties „sacras aedes, quas synagogas vocant, adeant, pro aetatis ordine iuniores „ad seniorum pedes considere [l], et ad audiendum se componere; ibi alium „ex libro praelegere, alium quempiam vnum e peritioribus accedentem, „quae obscuriora sint, explicare: nam pleraque per symbola more vete-„rum philosophorum illis esse tradita [m]. Discere autem sanctitatem, iu-„stitiam, curam rei vel domesticae vel publicae, verorum bonorum ma-„lorumque scientiam, atque rerum indifferentium insuper, quid expeten-„dum, quid contra fugiendum; ea triplici regula examinare, amore Dei, „et virtutis et hominum: pietatis erga Deum argumenta prae se ferre plu-„rima, castitatem in tota vita perpetuam, a iureiurando et mendacio abstinen-„tiam, et quod ad Deum auctorem bona omnia, malum vero nullum referant. „Virtutem quoque sibi esse cordi, satis eos declarare; dum honores, pecunias „voluptatesque contemnant fortiter, viuereque eos continenter complexos „frugalitatem, simplicitatem, facilitatem, modestiam, legum reuerentiam, „constantiam et id genus cetera [n]. Charitatem porro eorum erga homines „indicare beneuolentiam, miram dictu aequabilitatem et omnium rerum

 „socie-

k) Cauendum tamen ne hic Graeci generis philosophos nobis fingamus, quorum habitu Essenos Philo depingit. Hoc enim faciebat in Graecorum gratiam, vt haberet, quos eorum philosophis solita gentis suae arrogantia praeponeret.

l) Iudaico more, vt infra dicetur.

m) Hoc ad origines Essenorum detegendas probe obseruandum est.

n) Valde hic nobis suspectus est Philo, attemperasse eum Essenorum mores Graecorum philosophorum speculationibus, et vitae innocentiam in philosophiae theatrum traduxisse. Non enim fuisse philosophos, sed ascetas Essenos, ex dictis manifestum est.

„societatem. Patere eorum sodalitia hominibus etiam aduenis, idem in-„stitutum seruantibus, omnibus vnum esse promtuarium, vnde vestitus „et mensa communis sumatur. Quicquid lucrentur ex quotidianis operae „mercedibus, non sibi quemque conseruare, sed in medium conferendo „cuicunque volenti fruendi potestatem facere: tum si qui valetudinarii „nequeant victum quaerere, non eos negligi, paratum habentes e publico „infirmitati subsidium, quam secure sustentent ex communi copia. Senio-„ribus iuniores reuerentiam et honorem exhibere, tanquam germanos „filios, labantem eorum aetatem fulcientes omnimodo tam consiliis, quam „ministeriis. Tales virtutis athletas eos reddidisse philosophiam absque „omnibus curiosis et ambitiosis Graecorum vocabulis, exercentem eos in „laude dignis actionibus, quibus certa perpetuaque libertas constabiliatur. „Id compertum esse in multis et variis eorum difficultatibus, sub tyrannide „potentiorum diuersis praeditorum ingeniis. Ex quibus licet alii conati „feroces bestias immanitate superare, nullam omiserint crudelitatis spe-„ciem, alii clandestinis morsibus canum maleficorum more laedendo per-„petuam reliquerint afflictionum memoriam, neminem tamen vel ex cru-„delibus illis, vel ex alteris fucatis et subdolis, valuisse modo dictos coetus „Essaeorum siue sanctorum in culpam inducere, sed omnes discessisse „victos virtute horum virorum, laudantes eos vt liberos ciues, et suo „iure viuentes etc.“ Hactenus Philo, ex cuius narratione si cum Iose-phi conferatur, patebit, singularem prorsus instituti rationem tenuisse Essenos, licet manifestum esse putemus, dedisse vtrumque in descriptione sua aliquid praeiudicio suo, sapientiam et instituta Hebraeorum diffluxisse ad gentiles, et illorum ideo mores, ad horum consuetudines, quae tum maxime fiebant, etiam ab vtroque hoc Iudaeo, efformandos esse. Haec enim vera ratio est, cur ista Essenorum collegia tanquam peculiares philo-sophorum sectas descripserint, licet fateantur ipsi, maxime Philo, totus alias Graecanicae philosophiae admiratione captus, δίχα περιεργείας ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἀθλητὰς ἀρετῆς ἀπεργάσασθαι φιλοσοφίαν. Ex his vero Iosephi et Philonis narrationibus diiudicandum iam est, vtrum Iudaei fue-rint, vel philosophi gentiles? Quaestionem prius, quantum nouimus, non disputatam primus in disceptationem adduxit, et posterius affirmauit V. C. Io. Ioachimvs Langivs [o], paternae eruditionis haeres eximius, peculiari dissertatione contendens: Essaeos non fuisse Iudaeos, seu peculiarem Iudaeorum sectam, sed philosophos barbaricos iudaizantes. Quam opinionibus docte et argute tueri, ita aggressus est, vt, ex narra-tionibus, quas exhibuimus, Iosephi, Philonisque, eos characteres eruat, quos Iudaeis conuenire non posse credit. Praemissa enim distinctione Essenorum a Rechabitis, Hasidaeis et Therapeutis [p], ex Philone monet; adduci

o) Diss. de Essaeis, quae demonstrat, Essaeos non fuisse Iudaeos seu peculiarem Iudaeorum sectam, sed philosophos barbaricos Iudaizantes, Hal. 1721.

p) De Therapeutis pec. diss. quoque egit, de qua infra.

adduci eos inter exempla gentilium philoſophorum, in barbarico ſolo frequentius occurrentium, Perſarum, Indorumque, et haec exempla etiam Syriae et Palaeſtinae non deeſſe, oſtendi. Reieciſſe eos quoque imperia dominorum et ſeruorum conditionem, et intermiſiſſe ſacrificia, quorum vtrumque legi diuinae repugnet. Porro eos matrimonium non contraxiſſe, contra conſuetudinem Iudaeorum, tantopere coniugium tanquam legem extollentium. Exhibuiſſe eos, Ioſepho teſte, ſoli diuinos honores, ius in publicis conuentibus dixiſſe, quod tamen ſine ſynedrii conſenſu Iudaeis non licuerit; ſeparauiſſe ſe a templo, nec in id veniſſe, legiſſe libros veterum, at non Iudaeorum; in ſanctificando ſabbatho reliquis Iudaeis praecelluiſſe. Addit his vir clariſſimus, nullam fieri Eſſenorum mentionem in ſacris literis, non tacitura hiſtoria euangelica, ſi Iudaei gente et religione fuiſſent. Habendos itaque pro barbaricis philoſophis, ſed talibus, qui Iudaeorum ritus et caeremonias in multis ſint imitati. Erudite haec et non ſine ingenio a docto viro diſputata ſunt, aſt inuita, niſi prorſus fallimur, veritate. Ad totam enim hanc opinionem vna machina disiiciendam ſola diſertiſſima IOSEPHI [q] atque PHILONIS [r] verba ſufficiunt: quorum ille tres ait eſſe ſectas Iudaeorum, Sadducaeorum, Phariſaeorum, Eſſenorum, hic ſatis manifeſte philoſophorum barbarorum inter Perſas et Indos exemplis opponit Palaeſtinae Syriaeque genus hominum virtutem ſectantium, cuius regionis non paruam partem gens populoſa Iudaeorum incolat. Apud eos (Iudaeos) ait, quosdam dici Eſſaeos. Vterque ita clare Iudaeos eos fuiſſe definit, vt aut caecutire nos in meridiana luce oporteat, aut videamus non niſi Iudaeorum genus, peculiare vitae inſtitutum ſectans. Nec ita comparatae ſunt phalanges viri doctiſſimi, vt non facile queant profligari, modo id obſeruetur: non negari, quod in multis a legis praeceptis et Iudaeorum conſuetudine recedentes gentiles ceremonias, ritus, placita, ex Aegypto ſine dubio ad eos translata, vel potius cum iis in Palaeſtinam allata ſuſceperint, ſectamque conſtituerint inter Iudaeos minime orthodoxam: ſed de eo tantum quaeſtionem eſſe, vtrum origine, gente, et religione, quoad dogmata palmaria, Iudaei fuerint nec ne? vtrum eos pro Iudaeis agnouerint ipſi Iudaei? vtrumque affirmant, Ioſephus et Philo, qui hos homines cognouerunt, et eorum temporibus vixerunt. Quod autem Philo barbarorum philoſophorum exemplis adiecerit Eſſaeos, adeo non infringit, quod ipſe affirmat, fuiſſe eos Iudaeos, vt potius inter viros probos, qui virtutis ſtudio veram libertatem tuiti ſunt, ideo praeſtantiſſima barbarorum philoſophorum exempla adducat, vt occaſio ipſi ſubnaſcatur velificandi ambitioni gentis ſuae, iisque longe pulchrius et praeſtantius ex domeſtico gentis ſuae apparatu praeferendi, ſicque ſanctitatem et excellentiam legis atque legislatoris, Iudaeorum, patriaeque philoſophiae ita demonſtrandi, vt facile

q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. L. XVIII. c. 2. de B. I. L. II. c. 7.

r) Quod omnis probus liber p. 876.

facile ſibi Graeci perſuadere patiantur, omnem gentium quarumcunque ſapientiam a Iudaeis ad illos dimanaſſe. Quod vero ſacrificia intermiſerint, templumque deſeruerint, hoc tantum probat, ſeparauiſſe ſe eos a communi religionis cultu et ſingulare inſtitutum fuiſſe ſecutos, recte quoque inde magna gentis huius, quae tum regnabat, euincitur corruptio: aſt Iudaeos non fuiſſe inferri ex eo non poteſt. Reſpuit etiam gentilium partes diuina et tantum non ſuperſtitioſa legislatoris Moſis veneratio etiam vitae periculo confirmata et cuſtodita. Quod ſi illi a religione, cui adhaerere dicuntur, ſeparandi ſunt, qui peculiaria ſibi dogmata formant, quot quaeſo religiones in mundo nobis efformabimus? Addit autem Philo, leges, ceremonias, inſtituta eorum niti Θεοπνευςίᾳ vel vt ipſe habet, κατακωχῇ ἐνθέῳ, quo omnis rationis regula reiicitur, lexque diuinitus inſpirata ſtatuitur norma actionum. Nec firmiora ſunt, quae ex Ioſepho pro noua hac opinione petuntur argumenta. Nam quod matrimonium quidam inter eos reiecerint, nihil probat, niſi peculiaria ſibi placita Iudaeos quosdam effinxiſſe. Annon inter Chriſtianos matrimonii inſtitutum diuinum ſanctumque creditur, et ſunt tamen aſcetarum coetus plurimi, qui a matrimonio abſtinent? num hi e Chriſtianorum numero eiiciendi? Quod ius dixerint ipſi Eſſeni, a moribus Iudaeorum non abhorret, qui in minoribus controuerſiis et delictis ex arbitrio quorundam iudicum vbique ius dicere ſolebant. Quod eo magis neceſſarium erat, apud Eſſenos, cum in vicis remotiores ab Hieroſolymitano ſynedrio habitarent, cuius iura priuata iſtius collegii iurisdictione non violabantur. Immo a veri non prorſus abit ſimilitudine, Eſſenos, qui ex Aegypto, non vero cum reliquis ex Babylone, acceſſerunt, turbulentis iſtis perſecutionum grauiſſimarum temporibus σύςημα ſuum peculiare ſibi ſeruaſſe, et pacatis tandem rebus obtinuiſſe, confirmatos etiam in ea libertate fuiſſe a Romanis. Quod templum non inuiſerint, ſeparationis quidem reos agit, non vero ex Iudaeorum excludit conſortio: nam nec Iudaei Helleniſtae templo Hieroſolymitano adhaerebant, ſed peculiare ſibi templum Alexandriae erexerant, et tamen erant Iudaei. Nec obiici poteſt, non paſſuros id fuiſſe ſacerdotes propter commoda ſua. His enim, vt pacate viuerent, Eſſaei proſpexerant, donaria ſua ad templum mittentes. His poſitis quae cura poterat eſſe animarum vel religionis ſacerdotibus, cum hypocritae eſſent lucro tantum addictiſſimi? Solis vero cultum Eſſenis obiici non poſſe, ſupra luculenter euicimus: multo magis conſuetudo Eſſenorum hymnis matutinis in ſolis ortu et ante eum Deo benedicendi tota Iudaica eſt. A libris vero ſacris Eſſenorum infirmum ducitur argumentum, eo quod ignoremus, quales illi libri fuerint. Allegoricos fuiſſe, ex Philone conſtat. Aſt ex antecedentibus notum eſt, libros Iudaeorum allegoricos complexos fuiſſe explicationem ſymbolicam legis Moſaicae, qua dogmata heterogenea et exotica legi patriae affricuere. Nec alios Eſſenorum libros fuiſſe omnino credibile; nempe tales, qui doctrinam iſtam moralem, fanati-

naticiſmi parentem, ex lege allegoriarum machinis eruerent: id quod Iudaeos prodit, non philoſophos barbaros. Quod vero ſabbathum praeter ceteros Iudaeos ſtrictiori obſeruantia coluerint, pro eorum Iudaiſmo militat, non vero eum euertit, et id probat, leuem gentis eius pietatem ad ſtrictiorem legis obſeruantiam homines hos ſeueriorem cultum vrgentes impuliſſe. Quod vero ſacri hiſtorici eius ſectae non meminerint, cauſſam ſupra indicauimus, quod ab iis locis remoti, quae Chriſtus peragrauit, nullam cum eo conſuetudinem habuerint. Quibus rationibus eneruatis concidit ſecta haec barbarica Iudaizans, fruſtraque coniicitur, Pythagoram ſua ab illis hauſiſſe. Nam et orientale atque Phoenicium Pythagorae iter incertum et ſuſpectum eſt, vt ſuo loco oſtenſum, et antiquitas ſectae, cui fauet Ioſephus, ex ſola Iudaei hominis ambitione enata, tanta non eſt, vt ad Pythagorae aetatem aſcendat. Plura facile addi poſſent, ſed dicemus ea in ſequenti §. de Therapeutis acturi, quorum inſtituta huius quoque ſectae res illuſtrant. Iudaeos itaque fuiſſe Eſſenos, cum veteribus et recentioribus ſcriptoribus tantum non omnibus, omnino ſtatuendum eſt; at miſcuiſſe ſe aſcetico huic inſtituto gentilia multa, quilibet videt, qui narrationes Ioſephi et Philonis recte inſpexit, nec ſeduci ſe ab iſtis viris patitur, vt cunctos eorum ritus et conſuetudines pro Hebraeis a maioribus acceptis habeat. Multa enim iis inſunt, quae nemo pro Moſaicis habebit, niſi eodem, quo illi ipſi, praeiudicio impeditus. Qui ſyncretiſmus Iudaica et gentilia inter ſe in vnam maſſam confundens cum in Aegypto coeperit, confirmatur inde admodum coniectura noſtra, ipſam Eſſenorum ſectam ex eadem regione primas origines accepiſſe. Maxime vero ex eo tempore, quo Pythagorica philoſophia et σύϛημα inter Aegyptios receptum et imitatione expreſſum fuit, multa inter Eſſenos admiſſa eſſe, quae a patriis legibus et ceremoniis deuiant, comparatio vtriusque euidenti nos argumento conuincit. Nam, vt pauca in lectoris gratiam hac de re addamus, et Pythagoreis ὁμακοῖον fuit atque κοινόμον, in quo ſimul conuenientes audiuere magiſtrum, cibum ceperunt, ſimulque vixerunt; et Eſſeni in diaetis atque coenaculis ſuis ſeparati a turba conuenerunt, ſimulque capientes cibum a magiſtrorum ore pependerunt. Communi conſortii vinculo tanquam fratres inter ſe nexi Pythagorei ſola inſtituti communione etiam aduenas ita diligebant, vt omnium vitae commoditatum, bonorum, menſae, conuerſationis eſſent participes: ſimili vero modo Eſſenos quoque erga ſectae ſuae addictos ſolitos fuiſſe facere, ex Ioſepho diſcimus. Vtrique ſectae facultates in commune collatae, iisque adminiſtrandis procurator praefectus. Et Pythagoreis et Eſſenis veſtitus candidus non innocentiae tantum ſignum habitus, ſed in ſocietate quoque ſolus admiſſus. Diei horarum diſtributio vtrique ſectae par fuit: nam orare ante ſolis ortum, et diuina curare, tum negotiis ſacris primum adeſſe; lauari ante prandium, bene dicere cibis, communem cibum ſimul cape-

capere, redire post prandium ad ciuilia negotia et Pythagoreum fuit et Essenum. Iuniorum par in vtraque secta reuerentia erga seniores, par silentium. Explorationis vero anni Essenorum cum Pythagoreorum δοκιμασία exacte conuenientes. Medicinae simplicium, diaeteticam et therapeuticam empirica ratione excolentis studium inter Pythagoreos et Essenos simili ratione vigens. Sectae vero ἐχεμυθία, nec cruciatibus nec morte vincibilis, et iureiurando obsignata adeo apud vtramque similis, vt ouum ouo, cum taciturnitate et silentio vtraque laudetur. Quin et Pythagoricum αὐτὸς ἔφα Essenis non ignotum fuit, cum iuniores a seniorum ore muti pependerint: nec licuerit vlli sub iurisiurandi fide a sectae placitis vel latum vnguem discedere. Et quemadmodum Pythagorei in varias classes dispescebantur, ita Essenorum quatuor classes fuisse ex Iosepho audiuimus. Nec ex alio forte fonte vtriusque dogmata dimanauerunt, esse animam ex aethere, cunctaque regi fato: ipsa porro methodus allegorica vt ab Essenis, ita a Pythagoreis adhibita. Quae breues comparationis vtriusque sectae lineae, vt vel coeco conuenientiam palpandam exhibent [s], ita certum faciunt, aut Pythagoreos ab Essenis, aut Essenos a Pythagoreis aut vtramque sectam ex communi fonte hausisse. Verum cui, ex his tribus sententiae subscribendum sit, de eo longa inter eruditos et varia est disceptatio. Post Iudaeos laudatos, quorum insolens prorsus in hac re est ambitio, veterum doctorum multi, et recentiores quoque nonnulli, inter quos eminet HVETIVS, et nuper suo modo Cl. LANGIVS [t], Pythagoram ab Essenis instituti sui rationes accepisse statuerunt. Fundamento vero omni destitui hanc opinionem, paulo attentius vtriusque sectae origines et fata consideranti erit certissimum. Ante reditum enim Iudaeorum ex captiuitate Babylonica nullam inter hanc gentem sectam fuisse, nec vltimorum vatum tempore eas in Iudaea iam viguisse, ex iis, quae in antecedentibus disputauimus, indubitatum est. Pythagorae vero aetas, maxime profectio eius in Aegyptum et orientem illa tempora superat, quascunque etiam rationes chronologicas in eius historia sequamur. Quodsi concederemus, quod tamen nunquam euinci potest, Essenos eo iam tempore floruisse, qua iter philosophicum suscepit Pythagoras, demonstrari tamen non potest Phoeniciae commorationis eius veritas, vt *tomo primo* luculentis rationibus confecimus. Verisimile quoque non est, Iudaeos, in admittendis gentilibus ad instituta, sacra, ceremonias suas difficillimos in disciplinam suam recepisse hominem gentilem, nisi veterem Iudaeorum fabulam recoquere placeat: Pythagoram factum esse proselytum. Neque vero altera quoque sententia, quae ex communi fonte vtramque sectam ritus placita et instituta similia hausisse dicit, eum fontem indicare potest, nisi philosophos quosdam barbaros nobis fingamus, in philosophica historia nunquam comparentes, nulloque veterum testimonio probandos, adeoque recipi

s) Agnouerunt eam GALEVS Court of the Gentiles P. II. c. 6. p. 147. HOTTINGER. ad GOODWIN. Mos. et Aar. L. I. c. 12. p. 225.

t) loc. cit. p. 32.

recipi quoque non poteſt. Tertiam itaque opinionem ampleċtamur, neceſſe eſt, quae ex Pythagorae ſchola eiusmodi morum, inſtituti, placitorum harmoniam ortam eſſe aſſerit. Quam veriſimilitudine non carere modo recte intelligatur, omnino fatendum eſt. Id quidem facile concedemus, primas conſortii eiusmodi ineundi occaſiones eſſe antiquiores Pythagoreorum diſciplina in Aegyptum introducta; at tum illud quoque habuiſſe iſtos ritus demonſtrari non poteſt, ſed credibile eſt, vt ſunt omnia initia ſimplicia, ſolas Iudaeorum in Aegyptum ſecedentium, et inuaſionis tempore in ſolitudinem confugientium calamitates, quae patriae religionis vſum publicum eripuerant, anſam eiusmodi συςήματος condendi dediſſe, paucisque ita coëuntibus, exiguis quoque ceremoniis eos coaluiſſe. At cum Iudaeorum in Aegypto numerus ſub Ptolomaeo Lagide creſceret, et circa iſta tempora in Aegyptum diffugerent Pythagoreorum vltimi, eorumque inſtituta, vitaque coenobitica Aegyptiis maxime arriderent, veriſimillimum eſt, Iudaeos hos in ſolitudine μονάζοντας, cum valde ſuis circumſtantiis conformes Pythagoreorum conſuetudines viderent, ſe illis ita attemperaſſe, vt credebant ſalua lege et religione patria fieri poſſe. Quibus cum accederet fanatica animi diſpoſitio, temperamentum atra bile plenum, opinio ſanctitatis vulgo melioris, audacia detorquendi in ſingulares et inauditos ſenſus allegoriarum ope patriam legem, exemplum porro aliorum Iudaeorum Aegyptiorum, philoſophiam gentilem et quidem orientalem et Pythagoricam Moſaicis legibus immiſcentium, et Cabbalam quandam inde effingentium, non potuit non ille tandem Eſſenae ſectae enaſci habitus, ea emergere facies, qualem depinximus. Quae cum poſtea ad patrias ſedes reuerteretur, ea quae a maioribus ſectaeque conditoribus acceperat, tandem lege ſacra ita confirmauit, vt Aſſamonaeorum tempore illa ſectae conſtitutio tanquam ſanctior quaedam diſciplina floruerit, quae a Ioſepho et Philone deſcripta eſt.

Therapeutae Aegyptii.

§. XXX. Duo nobis Philo enarrat Eſſenorum genera, quorum vnum practicum vitae genus ſecutum fuerit, alterum theoreticum. De illo in antecedentibus dictum, de hoc porro iam agendum, et Therapeutarum quoque ſecta deſcribenda eſt. De ea vero, dici non poteſt, quam diuerſae ſint virorum eruditiſſimorum opiniones atque coniecturae. Vt itaque non alienis plurimorum ſcriptorum ᵘ), qui vel Iudaeos, vel gentiles, vel Chriſtianos exſculpunt, oculis, ſed propriis, quid de iis iudicandum ſit, videamus, audiendus ipſe PHILO, qui ſolus de hac ſecta Aegyptiaca nobis quaedam memorauit. Ita vero ſcriptor elegans ˣ): „Quemadmodum in Palaeſtina ſecta viget Eſſaeorum practica, eo quod „vitam actiuam ducit plerisque feliciorem, ita et dantur contemplationi „de-

u) Scriptores de Eſſenis enumerant Ven. DEYLINGIVS Obſ. SS. L. III. p. 452. ITTIGIVS ſelect. cap. Hiſt. eccl. Sec. I. c. 4. §. 16. p. 240. HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. III. p. 512. FABRICIVS ad Hieronym. Cat. S. E. c. 11. Bibl. Graec. Vol. III. p. 113. et maxime in ſalutari luce euangelii c. IV. p. 55.

x) De vita contemplatiua p. 891. ſeqq. omittemus autem digreſſiones huc nihil facientes.

„dediti, qui vocantur Therapeutae Therapeutridesque. Illud hominum „genus therapeuticum ſemper in contemplatione diuinitatis proficit, nec „vnquam ſuum ordinem deſerit, tendentem ad felicitatem perfectiſſimam. „Huic vitae inſtituto qui ſe addicunt, non ex more aut rogati id faciunt, „ſed amore correpti rerum coeleſtium, et quaſi furore diuino perciti do-„nec ad contemplationem illam perfectiſſimam perueniant. Deinde prae „immortalis beataeque vitae cupiditate, quaſi iam hac mortali defuncti, „facultates ſuas relinquunt liberis aut cognatis, vltro eis poſſeſſione ceden-„do, atque etiam ſociis et amicis, ſi cognati deſint. Relictis itaque fa-„cultatibus et auocamentis omnibus fugiunt ſine reſpectu fratrum, libe-„rorum, parentum, vxorumque, et deſerunt numeroſas cognationes, „ipſam denique patriam, et ciuitates fugientes extra moenia degunt in „hortis, aut villis ſolitariis, amantes ſolitudinem non hominum odio, „ſed ad cauendos congreſſus cum diſſimilibus. Huic quidem generi „ſimiles multi in orbe ſunt [y], cum et Graeca et barbara terra hoc probi-„tatis perfectae genus recipiat, maxime vero in Aegypto frequentatur per „praefecturas ſingulas, et imprimis circa Alexandriam: ex omnibus au-„tem locis optimus quisque Therapeutarum tanquam in huius generis pa-„triam colonus mittitur, in locum quendam aptiſſimum, ſitum ad ſtagnum „Mariam in terreno colle accliui leniter, tutum ſimul et laudatum ab aëris „temperie. Securitatem enim ei praeſtant villae vicique proximi: aërem „vero temperat emiſſorium ſtagni exonerantis ſe in mare, et aurae nun-„quam non ex alto aſpirantes tenuiter, ſicut craſſiores feruntur ex ſtagno, „quibus permixtis temperamentum exiſtit ſaluberrimum. Domicilia vero „conuenarum ſunt admodum frugalia comparata contra aeſtum tantum-„modo et frigora, non contigua, vt in vrbibus, nec tamen longe remo-„ta, vt ſibi inuicem poſſint ſuccurrere contra fortuitos latronum incur-„ſus. Singuli autem habent ſacras aediculas, quas ſemnea vocant, ſiue „monaſteria, vbi ſolitarii ſanctae vitae dant operam, nec cibi potusque „quicquam eo inferunt, aliudue in vſum corporis, ſed legem tantum et „prophetarum oracula diuinitus prodita, hymnosque et quaedam alia pie-„tati ſcientiaeque promouendae idonea. Itaque perpetuam Dei habent „memoriam, vt ne in ſomnis quidem aliud eis obuerſetur, quam imagi-„nes diuinarum pulchritudinum, et ſunt in his, qui ſomniando produnt „praeclaras ſacrae philoſophiae ſententias. Quotidie bis precari ſolent, „mane ac circa veſperam, oriente ſole petentes diem vere felicem, vtque „mentes eorum coeleſti repleantur lumine: Occidente vero, vt anima „tota exonerata ſenſibus moleque rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in „ſyne-

y) Hoc non ita intelligendum, ac ſi Therapeutarum inſtitutum in omni mundo diſperſum reperiatur, quo ſenſu verba Philonis intellexit VALESIVS ad Euſeb. L. II. c. 17. aliique Act. philoſ. Vol. III. p. 521. nominati. Sed ſenſus hic tantum eſt, contemplatiuarum eiusmodi ſocietatum complures paſſim in orbe reperiri, quae vitae perfectiori inuigilent, e. g. Perſarum Magos, Indorum Gymnoſophiſtas etc. Haec vero ambitioſius verbis exornat, et affectata prolixitate auget, vt tum gentis ſuae arrogantiae, tum quaeſitae eloquentiae laudi ſatisfaceret.

„ſynedrio domeſtico. Medium vero matutini veſpertinique temporis in-„terſtitium totum meditationi attribuitur. Verſantes enim ſacra volumi-„na, dant operam philoſophiae patriae allegoriis inuigilantes, quoniam „ſub apertis verbis latere credunt ſecreta naturae coniecturis detegenda „probabilibus. Habent etiam priſcorum commentarios, quia huius ſectae „auctores multa monumenta reliquerunt de allegoriis eiusmodi, ad quo-„rum imitationem poſteri ſe accommodant. Itaque non ſolum contem-„plantur, ſed etiam cantica hymnosque in laudem Dei componunt, va-„rio metrorum carminumque genere, rythmis concinnatos in auguſtio-„rem ac religioſam ſpeciem. Per ſex ita dies ſeorſum quisque in ſuis illis „modò dictis monaſteriis philoſophantur, non progredientes foras, im-„mo ne proſpicientes quidem : Septima vero conueniunt in coetum com-„munem, et iuxta aetatis ordinem conſidunt decenti habitu, manus con-„tinentes ſub pallio, dexteram inter pectus barbamque, ſiniſtram appli-„catam lateri. Tum progreſſus in medium natu maximus et dogmatum „eius ſectae peritiſſimus, differit vultu ad grauitatem compoſito, voce „moderata, non ſine magna prudentia, ſecus quam oratores aut ſophi-„ſtae: reliqui omnes auſcultant per ſummum ſilentium, annuentes oculis „tantum aut capite. Id commune ſemneum, in quod ſeptimo quoque „die conueniunt, ſepto clauditur duplici, ſeparatis virorum et mulierum „coetibus; nam mulieres quoque ſimul auſcultant ex more, duntaxat, „quae idem inſtitutum ſectantur. Temperantiae tanquam fundamento „ceteras virtutes ſuperſtruunt. Nec cibum, nec potum quiſquam ſumit „ante ſolis occaſum, quod ſapientiae ſtudium luci conuenire iudicent, „tenebris vero curam corporis. Ideo totos dies alteri, alteri vero exi-„guam noctis partem tribuunt; nonnulli ex his vix tertio quoque die fa-„mem ſentiunt, attenti magis ad diſciplinam ſcientiarum. Nec deſunt, „qui perdurant duplum eius temporis, et vix ſexto die deguſtant cibum „neceſſarium, canticis ſolantes inediam. Septimum vero diem vt feſtum „ſacratumque honore dignantur eximio, quo poſt curam animae corpus „quoque reficiunt, ſicut iumento relaxantes laborem continuum. In „cibatu vtuntur pane ſimplici, ſal ſupplet vicem obſonii, qui delicatiores „ſunt, hyſſopum pro condimento adiiciunt. Potum e fluentis hauriunt, „contenti placare famem ſitimque; edunt itaque ne eſuriant, bibunt, „ne ſitiant, ſaturitatem cauendo vt inimicam animo pariter atque corpori. „In veſte apparet ſimplicitas ad arcendos calores et frigora, pro pelliceis „craſſa tunica in hieme, aeſtate vero exomis aut interula linea. Certis „quoque temporibus hi aſſeclae Moſis (γνώριμοι) ex inſtituto eius conui-„uia celebrant. Numeros enim imprimis obſeruando poſt ſeptem hebdo-„madas elapſas conuentus ſuos inſtaurant, venerati vim multiplicem ſe-„ptenarii. Is dies feſtus eſt maximae feſtiuitatis incidentis in numerum „quinquagenarium. Vbi vero conuenere candidati et laeti cum ſumma „grauitate ad ſignum datum a quodam ephemereuta, priusquam diſcum-

 „bant

„bant ſtantes vna ſerie ſublatis in coelum manibus atque oculis precantur, „Deo vt placeat illud conuiuium. Abſolutis precibus ſeniores diſcum- „bunt, ac mox alii pro cuiusque dignitate: honorem vero ſenectutis tri- „buunt his, qui a iuuentute ſe exercuerunt in contemplatione philoſo- „phica. Adhibentur menſae foeminae quoque, anus pleraeque, ſed vir- „gines non coactae caſtitatis, ſed ſponte continentes prae amore ſapien- „tiae. Diſcubitus ita diſtribuitur, vt ſeorſum viri dexterum latus, ſeor- „ſum foeminae ſiniſtrum teneant. In miniſterio non vtuntur mancipiis, „quandoquidem ſeruitutem cum natura pugnare autumant, ſed miniſtrant „ingenui, et ſponte quicquid opus eſt, faciunt, delectu habito ex omni „ſodalitatis huius iuuentute, vt quisque aliquod praeclarum ſpecimen edi- „dit. Hi tanquam germani filii certatim ac libenter miniſtrant, haud ſe- „cus ac parentibus publicis; diſcincti autem et promiſſis tunicis accedunt „ad miniſtrandum, vt omnis ſeruilis ſpecies ab hoc conuiuio abſit. Vi- „num per illos dies non praebetur, ſed limpidiſſima aqua, caeteris frigida, „calida vero his, qui inter ſeniores tractantur delicatius. Menſa pura eſt „a cruentis dapibus, pro cibo panis apponitur, ſal pro obſonio, et hyſſo- „pus pro condimento in delicatorum gratiam [z]. Tunc ſilentium magis „quam antea, ita vt ne mutire quidem cuiquam liceat aut reſpirare vehe- „mentius. Proponit quispiam quaeſtionem ex ſacris literis, aut ſoluit „ab alio propoſitam, nihil de ſolutione ſollicitus; nec enim captat „laudem argutiarum aut eloquentiae, hoc tantum agit, vt rem diligentius „perſpiciat, et ita immoratur doctrinae, vt et minus perſpicaces aſſe- „quantur. Totum vero auditorium attentum auſcultat, in vno eodem- „que habitu, intelligere ſe nutu vultuque ſignificans, probare vero hi- „laritate ac exporrectis frontibus, interdum et dubitare haerereque, moto „leniter capite ſummoque dexterae digito. Nec minore attentione iuniores, „qui adſtant, audiunt: enarrationes autem ſacrarum literarum conſtant ex „allegoriis. Nam hi viri totam legem exiſtimant habere animalis ſimi- „litudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero ſententiae re- „truſiores, ſub velamine verborum abditae [a]. Vbi vero praeſes viſus eſt „rem bene tractando ſatis feciſſe auditorum deſiderio, plauſus propalam „editur ab omnibus; tum ille aſſurgens hymnum in laudem Dei primus „canit, aut recens a ſe compoſitum, aut deſumtum ab aliquo veteri poë- „ta. Extant enim huius generis carmina priſca verſu trimetro et hymni „cum ſuis accentibus inter ſacra canendi ante altaria vel a ſtantibus, vel „a cho-

z) Hyſſopo vſos fuiſſe veteres inter cibos, paſſim viris doctis obſeruatum; vid. CLERIC. Hiſt. eccl. Sec. I. et II. p. 26. §. 11. BOCHART. Hierozoic. P. I. L. II. c. 30. p. 592. LEVIN. LEMNIVS de plantis ſacris c. 26. pag. m. 25. G. W. WEDELIVS differt. de Hyſſopo aliique. Imprimis obſeruandum, quod HIERONYMVS aduerſus Iouin. L. II. tradit, et nos Tomo primo iam tetigimus, Hyſſopi vſum in Aegypto inter cibos non infrequentem fuiſſe, ſacerdotesque Aegyptiorum, carne et vino abſtinentes panem cum Hyſſopo comediſſe, vt digeſtio a calida hac planta promoueretur, caputque vaporibus non repleretur. Ab Aegyptiacis ſacerdotibus et Pythagoras herbarum huiusmodi vſum didicit, et Therapeutae quoque acceperunt.

a) Fundamentum hoc philoſophiae Cabbaliſticae circa haec tempora gigni coeptae, vt poſtea dicetur.

„a choreas ducentibus moderatas variis flexibus et reflexibus. Praesulem mox „imitantur ceteri decenti ordine, omnibus intente quieteque auscultantibus, „praeterquam in fine hymni, extremaque clausula. Tunc enim vniuersi vo„cem extollunt, sine sexus discrimine [b]. Absolutis hymnis singulorum iunio„res mensam efferunt, in qua rite cibus ille sacratissimus, panis fermentatus „cum sale et hyssopo apponitur ob reuerentiam mensae dedicatae in tem„pli vestigio. Nam in ea proponi solent panes cum sale absque condi„mento alio, sed panes non fermentati sal sine mixtura. Coenam vero „sequitur sacrum peruigilium his ritibus: vbi omnes consurrexerunt, duo „chori fiunt in medio coenaculo, alter virorum, alter feminarum; cuique „suus incentor praeficitur, honore praestans et canendi peritia. Deinde can„tant hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum carminumque „generibus, nunc ore vno, nunc alternis, non sine decoris et religiosis „gestibus atque accentibus modo stantes, modo prorsum retrorsumque „gradum mouentes vt res postulat [c]. Deinde postquam vterque chorus „seorsim expleuit se his deliciis, velut amore diuino ebrii vnum chorum fa„ciunt promiscuum ad imitationem illius olim instituti in rubri sinus littore. „Horum omnium finis est vnus et idem pietas. Itaque producta vsque ad „matutinum hac comessatione honestissima, neque grauati crapula, neque „nictantes, sed excitatiores, quam cum venirent ad conuiuium verso ad au„roram vultu, totoque corpore, quam primum orientem solem aspiciunt, „felicem diem et veritatem perspicacemque mentem sibi comprecantur: „atque ita precationibus absolutis ad suum quisque semneum secedit, ad „culturam consuetae philosophiae". Hactenus Philo de Therapeutis. Ex ista vero narratione Philonis de hac secta iudicium fieri debet, vtrum gentiles philosophi fuerint, an Iudaei, an monachi Christiani. Primum placuit doctissimo LANGIO [d], qui ex Philone demonstrare conatus est, Therapeutas non fuisse Iudaeos, multo minus Christianos, sed philosophos barbaricos Iudaizantes. Iisdem vero in hac assertione demonstranda argumentis vtitur, quibus Essenos ex Iudaeorum grege eiecit. Nempe vrget, non vocari a Philone Iudaeos, tacere de iis Iosephum, qui tamen sectas Iudaeorum enumeret; coelibatum horum hominum non conuenire cum libidine Iudaeorum, nec concordare cum spe gignendi Messiam; non verisimile esse, Iudaeos relictis Hierosolymis in solitudines secessisse; fuisse autem nec Essenos Iudaeos adeoque multo minus Therapeutas; sed dici sectam inter omnes nationes reperiendam. Accurate ad has rationes respondit, remque, nisi fallimur, confecit, eruditissi-

b) Id est, Amen, vel Halleluiah concinunt, vel etiam doxologiam quandam circa stropharum finem repetitam, cuius exempla esse possunt Psalmi CXXXV. LXXXIX. 15. XXXIII. 2.3. conf. Io. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. c. 3. p. 1106.

c) Et hae quoque saltationes solennes sacraeque inter Iudaeos receptae fuere, vt ex Ex. XV. 20. Iud. XI. 34. I Sam. XXIX. 5. et aliis gentis huius monumentis notum. Eandem vero consuetudinem Pythagoreos quoque seruauisse, suo loco demonstratum est, conf. IAMBLICH. vit. Pythag. c. XXIV. n. 110. vnde facile intelligi potest, ex quo fonte ad Therapeutas hic ritus peruenerit. Conf. SPENCER. l. c. c. 4. p. 1108. seqq.

d) Pecul. diss. Hal. 1721.

tissimus HEVMANNVS [e], qui videri potest. Nos pauca monemus: diserte eos vocari a Philone γνωρίμους Μωϋσέως, quod omnino Iudaeos denotat, adscribi illis studium literarum sacrarum, legisque Mosaicae; referre ceremonias eorum ritus Leuiticos Israëlitarum; iungique tanquam sub vno genere contentos Essenos et Therapeutas, adeoque hos quoque Iudaeos Philonem facere, qui Essenos Iudaeos dixerat. An hoc de aliis, quam Iudaeis dici poterat? Viderunt id, qui in eam sententiam descenderunt, Therapeutas esse ascetas Christianos, illi enim statuunt, eos ex Iudaeis Alexandrinis ad Christi ciuitatem fuisse transgressos, Iosephum silentio praeteriisse Therapeutas, mirandum non est, solas enim Iudaeorum sectas in Iudaea vigentes enarrare sibi constituerat, incertumque, vtrum illi Therapeutarum institutum innotuerit, cum rerum Aegyptiacarum peritus non fuerit. Coelibatus ratio ex peculiari sanctitatis affectatione deducenda est, locumque habere potuit facilem apud homines victu tenui et sicco vtentibus, et atra bile magis laborantibus, quam sanguinis ebullientis copia. Nec huc spes Messiae recte trahitur, ea enim ad solam tribum Iudae, et domum Dauidis pertinebat, adeoque remorari in seruanda virginitate Iudaeos alios non potuit. In solitudinem autem quid hos homines ire coëgerit, ex supra dictis liquet, qui cum circa sectae natales templum haberent nullum, ita cultum suum DEI instituerunt, vt in communi semneo eius imitationem exprimerent, facileque templo Hierosolymitano carerent, quod Aegyptiaci Iudaei fere omnes neglexerunt. Ex quibus, cum Philo satis luculenter pro Iudaica therapeutarum origine faciat, constare putamus, frustra Therapeutas inter philosophos barbaros referri. Nec certiora sunt, quae doctissimi viri post Eusebium, Hieronymum et Nilum disputant, vt euincant, Therapeutas fuisse Christianos ascetas ex Iudaeis Alexandrinis ad fidem Christi conuersos. Quam opinionem praeter Thomam Brunonem Britannum [f] magna animi contentione et eruditione defendit celeberrimus ex Benedictinae familiae sodalitio S. Mauri monachus BERNARDVS MONTEFALCONIVS [g], cui de hoc argumento controuersia intercessit cum I. BOVHIERIO senatus Diuionensis praeside [h]. Fatemur mirari nos, virum hunc magnae eruditionis iudiciique recti, et insolitae in veterum doctrinis cognoscendis accurationis ad hanc sententiam tanto puluere excitato asserendam potuisse descendere. At exemplum hoc esse puta-

e) Act. philos. Vol. III. p. 517. seqq.

f) Christianos Iudaizantes fuisse suspicatus erat CHEMNITIVS exam. concil. Trid. P. IV. p. m. 780. incertus haeret VOSSIVS chronol. sacr. p. 165. 166.

g) Le livre de Philon de la vie contemplative traduit sur l'original Grec, avec des observations, ou l'on fait voir, que ces therapeutes, dont il parle etoient Chretiens, Paris 1709. 8.

h) Is duas epistolas contra Montefalconium scripserat elegantes et doctissimas, ad quas cum respondisset monachus Benedictinus, editae sunt vno fasce hoc titulo: Lettres pour et contre sur la fameuse question, si les solitaires appeller Therapeutes dont a parlé Philon le Iuif etoient Chretiens, Paris 1712. 8. Montefalconii partes secutus est, in dissertatione de origine et antiquitate vitae monasticae HIPPOLYTVS HELYOT praemissa historiae ordinum religiosorum, conf. LE CERF Bibliotheque des auteurs de la congregation de S. Maur, p. 382. seqq.

putamus, quid auctoritatis vel hypotheseos praeiudicium ad occoecanda etiam oculatissimorum virorum lumina valeat: praesertim cum instituti monastici antiquitas virum longe doctissimum in hac opinione detinuerit. Non examinabimus eam, cum ad sacrae et ecclesiasticae historiae limites haec quaestio pertineat, et dudum satisfecerint rationibus eius vndecunque anxie conquisitis post CAVEVM [i] aliosque BASNAGIVS [k] et maxime illustris BOVHIERIVS. Hoc vnum monemus, ita nobis describere Therapeutarum sectam Philonem, vt luculenter pateat, eam non tum demum enatam, sed valde antiquam fuisse, diuque innotuisse, antequam orbem ab erroribus liberaret propheta maximus IESVS CHRISTVS. Quod si addimus, Philonem scripsisse haec, antequam in Aegypto Christiana religio inualuit, per se corruit opinio παράδοξος. Neque ad signa hic quaedam communia respiciendum est, quae cum Christianorum ritibus, magnam partem ex Iudaismo retentis conspirant; sed ad propria naturamque et constitutionem totius sectae, quae tantum abest, vt Christiana videatur, vt tota a simplicitate primorum Christianorum recedat, habeatque innumera impura, et fidem sanctissimam profitentes dedecentia. Qui vero in hac Therapeutarum historia opiniones eas vident, quas sera demum aetas in Christianam ecclesiam inuexit, e. g. S. Coenam sub vna specie, illis de visus quidem acumine gratulandum est, orandi autem sunt, vt nos tamdiu coecutire patiantur, donec clariora in ea re nobis oriantur lumina, nunquam eiusmodi παράδοξα admissuris, quamdiu a verbis Philonis stare licet. Ea enim Iudaeos nobis sistunt, sed fanaticos heterodoxos. Quicquid enim sit, de quaestione, vtrum Therapeutae certa Essenorum familia fuerint nec ne? de qua disceptant viri docti [l], quamque Philo affirmare videtur, probabilius vero nos esse existimamus, fuisse eos ex primis Iudaeis in Aegypto exulantibus, et μονάζουσαν aliam sectam, instituto tamen Essenis non prorsus dissimilem, et fanaticismo Pythagorico valde affinem; illud certum est, legem Mosaicam allegorica Aegyptiorum methodo, et metaphysica peregrina corruptam, obiectum fuisse sectae Therapeuticae, circa quod sublimiorem illam et contemplatiuam philosophiam exercebant. Illius enim literali sensui allegoriarum arietibus loco moto, substituebant peregrina placita; liberandum esse animum a vinculis corporis duris et austeris exercitationibus, et contemplatione DEI ad summam felicitatem emergendum, sicque purum cultum Deo offerendum esse. Qua in re cum insignem horum hominum beatitatem ponat Philo, qui hanc theoreticam vitam ad inuidiam

i) Antiqq. Apostol. in Marco §. 3. p. 625.

k) l. c. c. 21. §. 14. seqq. p. 579. seqq.

l) Plerisque Essenorum speciem Therapeutas fuisse placet, quibus ducem se praebuit SCALIGER elench. trihaeres. c. 26. 27. de emend. temp. L. VI. p. 503. Alii diuersas fuisse sectas statuunt, ritibus diuersissimis distinctas, ita VALESIVS l. c. BLONDELLVS de Sibyllis L. I. c. 7. ANT. PAGI ad A. C. 62. num. 3. M. HANCKIVS de Rom. rer. Script. L. II. p. 86. et nuper MOSHEMIVS instit. hist. Christ. mai. Sec. I. P. I. c. 2. §. 13. p. 79. quibus praeiuit PHOTIVS Cod. CIV. ad horum tamen rationes respondere conatur BASNAGIVS l. c. p. 648.

diam vsque laudat, recte inde concludimus, fuisse hos Iudaeos fanaticos heterodoxos, gentilibus institutis placitisque a simplicitate patriae legis eo adductos, vt superstitionibus suis, ritibus et vita otiosa propius Deum attingere se, sanctiorique cultu ei seruire posse crederent. Id quod Therapeutarum quoque nomen indicasse videtur. Et de eo quidem diuersae virorum doctorum opiniones sunt. Et CLERICI [m] quidem coniectura audienda non est; qui a Philone tantum ita vocatos fuisse putat: contrarium enim ipsa Philonis docet narratio. Quam si consulimus, incertum iam tum fuisse patet, quid Therapeutarum nomen sibi velit. Ipse enim Philo anceps haeret, quae nomini significatio adscribenda sit. Ita enim ille: *Vocantur Therapeutae, Therapeutridesque, vel quia medicinam profitentur praestantiorem ista vulgata per oppida omnia, haec enim medetur solis corporibus; illa et animas liberat morbis grauibus; vel quia didicerunt a natura et sacris legibus colere illud ens et bono melius.* Mirum itaque non est recentiores in varias discessisse opiniones. SCALIGERO [n], et post eum NIC. FVLLERO [o] aliisque [p] a studio medico ita dictos fuisse visum est, quod medicinam quandam empiricam excolerent. Huic vero sententiae recte opponitur, quod de Therapeutis nihil tale habeat Philo, sed Essenis id adscribatur a Iosepho, qui cum Therapeutis confundi non debent. Certe Philonis ex mente peculiarem et puriorem quendam cultum diuinum, quam solet esse inter homines, sectae nomen fecisse statuendum est. Hinc sectam famulantium non inepte quis dixerit. Inscripsit quoque Philo libellum hunc περὶ Θεωρητικȣ̃ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν, quae verba sensum satis apertum non fundere quilibet videt. Quid enim ἀρεταὶ ἱκέται, vel qua ratione intelligi possunt? SANDIVS [q] pro ἱκετῶν ἀρετῶν legit ἀσκητῶν; sed recte opponitur huic emendationi legisse iam veteres Eusebium, Hieronymum, Ruffinum, Suidam, Nicephorum ἱκετῶν non vero ἀσκητῶν, licet pertinaciter negare nolimus, ante horum scriptorum tempora vocem hanc iam corruptam fuisse in textu Philonis. Aliter doctissimus HEVMANNVS, cuius literis hanc obseruationem debemus, qui ἱκετῶν et θεραπευόντων nomen idem significare putat, nempe eos, qui humiliter supplicesque Deo seruiunt, id quod loco quodam SIRACIDIS [r] munit. Quam vocis significationem iam prodidit SCALIGER [s], monens: quare ἱκέται vocarentur illi μονάζοντες, non dubitaturum, qui inter ortum solis et occasum nihil aliud quam orationi intentos fuisse ex Philone discere potuerit. Dicamus, quid et nobis olim in mentem venerit, cum msc. Codicem Philonianum, optimae notae, quem seruat bibliotheca Augustana cum editis contulissemus: in eo enim pro ἱκετῶν, legitur οἰκετῶν. Quod vbi codicis msc. auctoritate admittimus, vt facile potuit (ὁ) ex (οἱ) omit-

m) Hist. eccl. Sec. I. et II. §. 12. p. 22.

n) Elench. trihaeres. c. 26. p. m. 202.

o) Misc. S. L. I. c. 3. p. 13.

p) CAVE l. c. p. 624. LANGIVS Hist. eccl. V. T. p. 967.

q) Hist. eccles. p. 30.

r) c. XXXVI. 17.

s) l. c. c. 28. p. 224.

omitti, ſana omnia ſunt et plana, ὀικέτης enim et θεραπευτὴς ſynonyma ſunt, famulosque ſignificant. Ad de ea re iudicium lectori relinquimus. Illud vero monendus eſt, licet theoreticam tantum vitam coluerint, retuliſſe tamen eos meditationes ſuas, non ad nudam veritatum diuinarum contemplationem, ſed ad earundem quoque in animo applicationem; quare theoretici tantum dicendi ſunt, eo quod a vita ciuili plane abſtinuerint, nec admittendi, qui vel ſolos theoreticos vel ſolos practicos fuiſſe contendunt [t]. Illud enim praeter metaphyſicae, aſtronomiae quoque et poëticae facultatis cultura; hoc moralis philoſophiae ſtudium demonſtrat. Etſi vero quam philoſophiam ſecuti ſint non indicat Philo, immo credi vult, domeſticam eos patriamque coluiſſe doctrinam Graecanica longe ſuperiorem, certum tamen putamus eſſe, ex collatis Therapeutarum et Graecorum opinionibus, multa ex Aegyptiaca, multa ex Pythagorica et Platonica philoſophia ad eos perueniſſe; nec erraturos putamus eos, qui coniiciunt Cabbaliſticam quoque metaphyſicam inter eos viguiſſe. Illi enim omnia conueniunt, quae de his Philo tradit. Gentili vero huic fermento eos illeuiſſe Moſaicum fucum, et voluiſſe videri Moſaicos philoſophos, ipſe PHILO non negat [u]. Ex quo coniectura quoque noſtra de horum ſodalitiorum origine, quam ſupra expoſuimus, mire confirmatur. Cum enim templo carerent Iudaei in Aegypto exules, et per irruptiones Aſſyriorum et Babyloniorum, quas valde timebant, in ſolitudines et deſerta loca fugere eſſent compulſi, ad eiusmodi ἐθελοθρησκείαν facile delabi potuerunt, quae contemplatione et ſeparatione a vita ciuili Deo elegantius meliusque ſeruire ſe poſſe ſtatuebat. Cum autem ſucceſſu temporis allegorica methodus inter Iudaeos ex Aegyptiorum ſcholis inualeſceret, quod poſt Alexandri M. tempora factum eſſe, ſupra docuimus, et eo quoque tempore Pythagoreiſmus inter Aegyptios innoteſceret, dubium non eſt, Therapeutarum ſectam eam tum temporis conſtitutionem accepiſſe, qualem Philo depinxit. Quae quoque ratio eſt, cur Eſſenorum ſectam malimus ſororem Therapeuticae vocare, quam vel filiam vel parentem. Ea enim ratione controuerſiae doctorum facile circa hanc quaeſtionem dirimi poſſunt: id quod placuiſſe quoque S. Rev. DEYLINGIO [x] obſeruamus. Quamdiu vero Therapeutae durauerint, in tanto veterum ſilentio dici non poteſt. Credibile tamen eos, per Chriſtianam religionem mature in Aegypto propagatam, eſſe deſiiſſe [y], forte quod multi ex therapeutis, cum meliorem et ſimpliciorem Dei colendi rationem viderent, ad Chriſtiana caſtra transiuerint, cum tantis, quantis reliqui Iudaei, praeiudiciis non impedirentur. Coniecere tamen SCALIGER [z] et BASNAGIVS [a], Eſſenos Therapeutasque in haeretico Elxai, ſub Traiano emergente, ite-

Ggggg 2

t) Conf. Act. philoſ. Vol. III. p. 523. ſeqq.
u) Conf. ED. BERNARDVS apud CAVE Hiſt. liter. Script. eccleſ. Sec. II. p. 16.
x) Obſeru. SS. L. III. p. 454.
y) Conf. CAVE l. c. p. 534.
z) l. c. c. 28. p. m. 222. ſeqq.
a) l. c. c. 20. §. 27. p. 555. ſeqq.

iterum comparuisse: qua in re sequuntur EPIPHANIVM [b], improbante tamen, recte, nisi fallimur, HENR. VALESIO [c].

Sectae minores Iudaicae.

§. XXXI. Praeter maiores has Iudaeorum sectas aliae quoque minores a veteribus passim memorantur, sed quae exigui momenti, multae quoque fictae sunt et nunquam extiterunt. Qui enim Genistas, Menistas, Galilaeos, Graecienses, Baptistas, Hemerobaptistas, Masbathaeos, Samaritas, Heliogostos, Musonitas, Trogloditas, Astanitas, Puteoritas, Belitas &c. nobis enarrant IVSTINVS, EPIPHANIVS, EVSEBIVS, PHILASTRIVS, laruas eos pro sectariis vidisse, vix dubitari potest, vnde illis non immoramur. Herodianorum tamen sectae meminere annales sacri, de qua videndi, qui vel res Iudaeorum et antiquitates sacras, vel etiam sacram N. T. historiam enarrarunt [d]. Quae tamen cum ex plerorumque mente factio magis politica, quam dogmatica fuerit, huc quoque non pertinet: licet pertinaciter negare nolimus, multos ex Herodianis, Sadducaeorum dogmata fuisse secutos [e]. Mirabilis vero coniectura est HARDVINI [f] qui Herodianos in sectam quandam transformauit philosophicam, visus sibi certissimo indicio deprehendisse, fuisse Herodem Atheniensem, philosophum Platonicum, cumque is Platonica dogmata, maxime de anima, inter Iudaeos sparsisset, illa recepta a multis Sadducaeorum nomen Herodianorum genuisse. Quam paradoxam opinionem nunquam venire sibi in mentem passus fuisset criticus audacissimus, nisi cum plerisque scriptis veterum Iosephi quoque commentarios suppositos esse contendisset. Salua enim huius narratione, impossibile est, somnia Harduini tolerare, quae et eam et omnes veteres contradicentes habent. Vnde hoc vno insano viri docti asserto exploso: pleraque veterum scripta Sec. XIII fuisse supposita, quo insulsius excogitari nihil potuit, cadit etiam inepta de Herodianis sententia, recteque illa factio ex philosophiae historia eiicitur. Herodem enim Atticum, hominem Platonicum et sophistam celeberrimum inepte commisceri cum Herode Iudaeorum rege, quis quaeso non videt? Quare iis non inhaeremus: qui prolixiora cupit, ei adeundus BASNAGIVS [g].

Viri docti inter Iudaeos veteres.

§. XXXII. Fuisse in his sectis viros haud obesae naris multique acuminis, dubitari non potest, ex quo colligitur, potuisse inter Iudaeos philosophiae studia augeri, modo ei diligentem operam nauassent. Ast genius nationis patriis traditionibus non sine insania ita inhaerens, vt nihil proprium, suaque ratione duce excogitatum definire auderet, ita philosophiae

b) Haeres. XIX. p. 45.
c) Ad EVSEB. L. VI. c. 38. p. 129. res ipsa in historia ecclesiastica Christiana perquirenda.
d) Diuersissimas scriptorum de Herodianis sententias, post NIC. SERARIVM in Herode enarrarunt auctores laudati WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 818. seqq. et Cur. exeg. T. I. p. 311. quos vide.
e) Ita GROTIO ad Marc. VIII. 15. aliisque visum. Conf. KVHNIVS Pent. Qq. philolog. p. 8. ZELTNER. de Alexandra §. 25. seqq. p. 35. seqq.
f) De numis Herodiad. p. 97. et opp. select.
g) Hist. Iud. L. I. c. 3. p. 63. seqq.

ſophiae obſtitit, vt aut ἀφιλοσόφȣς aut fanaticos tantum inter eos deprehendamus. Fuit tamen inter illos vnus et alter, qui de morali doctrina mereri ſtuduit, vt ex celeberrimo enchiridio morali gentis Iudaicae, quod *capitula patrum* (פרקי אבות) vocatur, patet, de quo infra pluribus agemus. Nos praetermiſſo magno illo doctorum Iudaicorum agmine, quod hiſtoriae huius gentis literariae ſcriptores enarrant [h], elegantem philoſophiae moralis ſcriptorem Ieſchuam Ben Sirach; tum celeberrimos doctores Hillelem et Schammai enarrabimus, in Philone vero exemplum dabimus cultae inter Iudaeos Aegyptiacos philoſophiae Graecanicae.

§. XXXIII. IESCHVAE FILII SIRACH hiſtoria obſcura et incerta eſt, id ex ipſius indicio [i] de eo conſtat, fuiſſe illum Hieroſolymitanum et tempore ſummi pontificis Eleazaris vixiſſe, cuius aetas in regnum Ptolomaei Philadelphi incidit [k]. Vltimus enim pontifex, cuius in libro ſuo meminit Simeon eſt, filius Oniae, diuerſus a Simeone Iuſto, cognomento Iaddi, qui Eſdrae, Malachiae et Zachariae temporibus vixit. Huius Simeonis filii Oniae ſucceſſor autem cum fuerit Eleazarus, non ſine veriſimilitudine inde coniiciunt viri docti, vixiſſe eum ſub hoc pontifice, quem ſine dubio ceteris addidiſſet, ſi iam e vita exceſſiſſet. Debemus huic Ieſu, vel quod Graeco ore quidam malunt, Iaſoni, enchiridion morale, ſummam quandam philoſophiae moralis Iudaicae, qualis poſt vatum diuinorum exceſſum in hoc populo viguit, complexum. Eius verſionem Graecam ex Hebraeo [l] confecit nepos eius, qui XXXVIII anno ſub Ptolomaeo Euergeta in Aegyptum ſe veniſſe, ibique hunc laborem ſuſcepiſſe tradit. Quae verba cum ambigua ſatis ſint, dubios fecere viros doctos de tempore verſionis enchiridii huius moralis. Et hunc quidem annum trigeſimum octauum non imperii Ptolomaei intelligendum eſſe, ex Ptolomaei canone regum Aegypti manifeſtum eſt, nec enim vel I vel II Ptolomaeus Euergeta, alias Phyſcon dictus, tam diu regno praefuit. Aut itaque trigeſimus octauus annus a Iubilaeo gentis, aut a liberatione Iudaeorum et manumiſſione ſub Ptolomaeo Philadelpho, aut a natiuitate interpretis, aut a mora eius in Aegypto intelligendus eſt, ex quibus quid prae aliis eligamus, incerti haeremus [m]. Cum quoque non addiderit, quo Euergeta regnante in Aegyptum ſe interpres contulerit, in diuerſa quo-

Ieſus Siracides.

 que

h) Conſuli hic debent R. ABR. BEN DIOR in Sepher Hakkabala, R. ABR. ZACHVTH in Iuchaſin, R. GEDALIA in Schalſcheleth Hakkabala. Ex Chriſtianis praeter laudatos WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 806. Io. HENR. OTHONIS hiſtoria Miſchnicorum, qua opera etiam Synedrii magni Praeſides et vice-Praeſides recenſentur, Ox. 1672. 12. et cum annot. H. RELANDI Amſt. 1698. pleniora tamen ſunt quae dedit WOLFIVS l. c. p. 808. ſeqq. vbi de doctoribus Miſchnicis agit.

i) c. L. 29.

k) Id ex IOSEPHI teſtimonio Ant. Iud. L. XII. c. 2. colligitur, vbi ad hunc Eleazarum miſiſſe Ptolomaeum Philadelphum legatos narrat, vt interpretes ipſi ſubmitteret. Quae quamuis ex Pſeudo-Ariſtea hauſerit Ioſephus, dubium tamen non eſt, Ioſepho vtriusque aetatem non fuiſſe ignotam. Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 728. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 256.

l) Ita ipſe interpres in praef. id quod idiotiſmi quoque Hebraei produnt: refert etiam HIERONYMVS praef. in Prou. ſe vidiſſe hunc textum Hebraeum. Conf. HVET. demonſtr. eu. Prop. II. p. m. 253.

m) Conf. FABRIC. l. c. p. 729.

que hic abire viros doctos, necesse erat. Quidam enim Euergetam II, Ptolomaei Philometoris fratrem intelligi volunt; qui aliis nimis aetate remotus videtur, vnde Euergetam I, Ptolomaei Philadelphi successorem designari verisimilius ducunt [n]. Cui tamen coniecturae opponitur: annos Ptolomaeorum, Philadelphi et Euergetae I, quorum ille XXXVIII, hic XXV regnauit, non sufficere pro complendo numero annorum aui, filii et nepotis, et probabilius esse, Siracidem auum vixisse sub extremis Philadelphi annis, nepotem vero initio imperii Euergetae II, in Aegyptum fuisse. Hanc enim temporis summam seculum conficere, quod aptius auo et nepote tribui queat. Quas rationes secuti sunt viri magni [o] et nos facile iis quoque manus damus. Occurrit etiam in scriptis Talmudicis saepe R. Ben Sira, vel Sirach, quem cum nostro eundem esse, recte viris doctis visum est. Lectum enim esse ecclesiasticum scriptoribus Talmudicis, quamuis sensim magis magisque interpolatum, et nunc nouis sententiis adauctum, nunc aliis priuatum, ex collatis Talmudicis locis cum ecclesiastico viri docti passim ostenderunt [p]. Quae additiones cum librum elegantem et bonae frugis plenum valde corrumperent et deformarent, eo quod absurda multa, profana et indigna adiecta essent, non tantum is a Iudaeorum magistris inter libros extraneos reiectus est, quos qui legat, aeterna vita priuetur; sed addita etiam ratio, quod illusionum plenus sit, physiognomica tractet, et talia exhibeat, in quibus ratio, aut vtilitas nulla sit, sed potius iactura temporis [q]. Miramur itaque, BARTOLOCCIVM [r], SGAMBATVM [s], HVETIVM [t] vt canonicam libri huius auctoritatem pro ecclesiae suae decretis euincerent, statuisse, Iudaeos hunc Siracidis libellum inter כתובים siue hagiographa retulisse; et, quod R. D. GANZ putat, ideo eius vsum vetuisse, quod res excellentes et sublimes contineat, quarum lubrica sit et periculosa inquisitio. Aliud enim allatum testimonium Talmudicum euincit. Circumfertur quoque hodie inter Iudaeos libellus breuis, sententias quasdam secundum alphabeti seriem dispositas complexus, cuius auctorem Iudaei faciunt Ben Sira fil. Ieremiae. Hunc a Iesu Siracide diuersum esse post BARTOLOCCIVM [u], VORSTIO [x] et BVDDEO [y] visum est, rectius vero ex Iudaeis GANZIVS [z], quem Christianorum plurimi [a] secuti sunt, pro eodem habuerunt. Nam licet aliam generis parentumque seriem huic Ben Sira Iudaei tribuant, notum tamen est, quam exigua eorum in genealogiis fides sit, quam fabulis de hoc Ieremiae nepote totam decoxerunt. Vnde statuendum est, si vtriusque libelli inter se instituatur collatio,

n) BARTOLOCC. Bibl. Rabb. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 953. Intr. hist. phil. Hebr. §. 22. p. 101.

o) GROTIVS, VSSERIVS, HODY, aliique laudati FABRICIO et WOLFIO ll. cc.

p) BARTOLOCCIVS T. I. p. 680. aliique WOLFIO l. c. nominati.

q) Tr. Sanhedrin c. XI. §. 1. et Gemara ad h. l. MAIMONID. ad h. l. WOLF. l. c.

r) loc. citat.

s) Archiu. V. T. p. 475.

t) loc. cit.

u) l. c. p. 683.

x) Ad R. D. GANZ Zemach Dauid.

y) Introd. l. c. p. 103.

z) l. c. ad A. 3448. et Schalscheleth p. 19.

a) HVETIVS, FABRICIVS, SGAMBATVS, BARTOLOCCIVS, WOLFIVS ll. cc.

tio, fuiſſe librum eccleſiaſticum Siracidis materiam quaſi, quam recentioris cuiusdam ſcriptoris manus refinxit, additisque quibusdam et interpolatis, demtis etiam multis, et ſelectis quae ipſi videbantur iuxta alphabeti ſeriem diſpoſitis, ea forma, qua hodie inter Iudaeos ambulat, edidit [b]. Secutum vero fuiſſe auctorem Salomonis ethicam, ex eius cum Salomoneis comparatione indubitatum eſſe patet: addidiſſe vero ex ingenio ſuo quaedam ad puritatem veteris doctrinae moralis Hebraeorum non aſſurgentia, et degenerantem philoſophiam Iudaeorum domeſticam iam tum prodentia, attentus lector facile obſeruabit. Vnde deſerendum eſſe putamus Hvetivm, qui dictante בת קול ſiue filia vocis hunc librum conſcriptum eſſe ſtatuit. Quae enim Iudaei de hac filia vocis tradunt, ab iis ad librum vllum, ea dictante ſcriptum, nullibi referuntur.

§. XXXIV. Maxima inter Iudaeos fama ſapientiae excelluit, R. Hillel cognomento Haſſaken [c], ſiue ſenior dictus, vt a iuniore R. Hillele Hannaſi ſiue principe [d] diſtingueretur. Natus is eſt anno mundi, ſi Iudaicos calculos ſequamur, cIↄ cIↄ cIↄ Iↄc XLVIII, id eſt ante N. C. CXII [e], Babylone, parentibus pauperi quidem cenſu, ſed regio ſtemmate Dauidis oriundis [f]. Quamuis autem regio ſanguine eſſet ſatus, et naturae quoque munera acceſſiſſent haud exigua, quibus optima ei contigit indoles, adeo tamen parentum inopia premebatur, vt deficiente pecunia non haberet, vnde ſumtus in literarum ſtudia faceret, ſicque animum doctoribus poliendum traderet [g]. Poſtquam Babylone annos vixerat *Hillel ſenior.*

b) Editiones enumerat Wolfivs l. c.

c) Res celeberrimi huius doctoris Iudaei ex ſcriptis talmudicis erui debent, id quod diligenter praeſtiterunt Bartoloccivs Bibl. Rabb. T. I. p. 784. ſeqq. et ſcriptorum Miſchnicorum auctores ſupra enarrati. His addendi Wolfivs l. c. P. II. p. 824. Bvxtorfivs Lexic. Talmud. fol. 1806. Bvddevs Hiſt. eccleſ. V.T. T. II. p. 1166. Basnagivs Hiſt. Iud. L. III. c. 1. §. 6. p. 10. et maxime V. C. Gotfr. Engelhard. Geigervs in breui comment. de Hillele et Schammai antiquis ſectarum conditoribus, Altdorf. 1707. 4.

d) Decem generationibus hic a ſeniore Hillele diſtat, vt ex genealogia Hilleliana, quam exhibet R. D. Ganz in Zemach Dauid p. 116. patet. Ita enim ſe ſequuntur inuicem: Hillel Babylonius, Schimeon fil. R. Gamliel ſenior, R. Schimeon fil. eius, R. Gamliel Iafnenſis, R. Schimeon tertius, qui vltimus fuiſſe dicitur, qui Rabbi titulo vſus, R. Iehuda Hannaſi, collector Miſchnae, cognomento Rabbenu Hakkadoſch, R. Gamliel filius eius, R. Iehuda Naſi, R. Hillel Hannaſi fil. eius. Memorari vero in philoſophica hiſtoria hic Hillel iunior meretur, ob inuentum nouum annorum Cyclum Iudaicum, cum antea vel ab exitu ex Aegypto, vel a tempore Alexandri M. annos numerandi mos inoleuiſſet. Conf. Bartoloccivs T. II. p. 415. 459. Basnage Hiſt. des Iuifs L. III. c. 3. §. 15. ſeqq. p. 79. qui plura de hac temporum emendatione Iudaica dabit. Quibusdam Ellel ille fuiſſe videtur, quem in vitae fine ſacra vnda tinctum aſſerit Epiphanivs T. I. p. 128 vid. Bvddevs Introd. in phil. Hebr. p. 112. Basnage l. c. p. 85. Wolf. l. c. p. 830.

e) R. David Ganz Zemach Dauid loc. cit. initium principatus eius in annum 3728, ſeculo ante excidium templi ponit, et an. 3768 obiiſſe tradit. Aſt ante ſuſceptum principatum 80 annos vixiſſe dicitur, vnde iſtud natiuitatis tempus emergit, conf. Wolf. l. c. Ceterum monendus hic lector eſt, corrupiſſe Iudaeos rationes chronologicas, et plus duobus integris ſeculis retroceſſiſſe in computandis annis mundi, ſic vt natiuitatem Chriſti in annum 3760, euerſionem Hieroſolymarum in an. 3828, ponant. Quod quo dolo auſi ſint alibi exponendum eſt, legenda autem quae in compendio referuntur Act. erud. 1686. p. 595. ſeqq.

f) Vtrum patre vel matre regia ſtirpe oriundus fuerit Hillel, ambiguum, primum placet Geigero l. c. Alii ex tribu Beniamin eius familiam deriuant, vid. Morin. exerc. bibl. p. 265.

g) Erat enim Babylone quoque, vbi multi ex captiuitate Iudaei remanſerant, ſynagoga, cuius princeps ſiue rector caput deportationis vocabatur, et ex Dauidis ſanguine cretus eſſe debebat. Patrem Schephatiam, fratrem Hillelis Schabnam fuiſſe tradit Iuchaſin p. 55. eumque praediuitem, ſed fratrem iuuare ſuis facultatibus noluiſſe.

rat quadraginta, ibique vxorem duxerat, et filium genuerat, tandem cum tota familia paternas ſedes reliquit, et in caput Palaeſtinae, Hieroſolymas commigrauit, locataque, quibus poſſet, opera ſua, ſibi ſuisque victum quaerere ſtuduit. Eo vero tempore celeberrimi ſcholae rectores et doctores Schemaiah et Abtalion ibi docebant, legemque inuſitato applauſu explicabant. Hos cum audiendi deſiderio impatientiſſimo arderet, obſtabat tamen magna facultatum penuria, quo minus ex voto inter diſcipulos eorum ſedere poſſet, eo, quod didactro ſoluendo impar eſſet. Foris itaque per miniſtrorum gratiam legentes audiebat, maxime attendens, vt doctrinae ſummam perciperet, quamuis tempeſtatis iniuria vehementer impediretur. Quo loco non poſſumus omittere hiſtoriolam feſtiuam quam de Hillele narrant Iudaei, vt lectori genius hiſtoricorum Iudaicorum pateat. Ita vero rem narrant [b]: *Hillel ſenior ſingulis diebus operatus eſt, et operam ſuam collocauit, pro ſtatere,* (qui exaequabat dimidium didrachmae, ſiue partem octauam ſicli ſancti) *dimidium huius ſtateris dabat ianitori collegii academici; alterum dimidium pro ſua ſuorumque impendebat ſuſtentatione. Aliquando vero nullum reperit, cui ſuam potuiſſet operam locare, hinc etiam illum cuſtos academiae non intromittebat in interiora. Aſcendit itaque et ſuſpenſus ſedit in feneſtra, quae erat in medio tecti, vt ſolis radii deorſum per eam inciderent, vt ibidem audire poſſet verba Dei viuentis ex ore Schemaiae et Abtalionis. Dicunt noſtri doctores, hoc contigiſſe alicuius Schabbathi veſpera, cum ſol in menſe Decembre verſus aequatorem a circulo capricorni ſeſe inclinare coepit, ceciditque ſuper eum de coelo nix. Vbi vero aurora eſt ſuborta, dicebat Schemaiah ad Abtalionem: mi frater, domus haec adhuc quotidie fuit illuminata, ſed hodie eſt tenebricoſa; forte dies ipſe eſt nubilus ſuſtulerunt oculos, et viderunt ſimilitudinem hominis; aſcenderunt itaque, et inuenerunt ſuper illum niuium tres cubitos. Abſumſerunt niues et illum abluerunt, vnxeruntque ſimul et portarunt eum in hypocauſtum atque dixerunt: Hic dignus eſt, vt Schabbathum eius cauſſa profanetur.* Fides narratiunculae eſto penes recutitos; illud tamen dubitandum non eſt, maximo legis ſtudio Hillelem flagraſſe. Quo victis tandem atque ſuperatis quae ex paupertate obſtabant, impedimentis, tantos per quadraginta annos, quibus legi diſcendae totum ſe dederat, in patria eruditione profectus ſenſit, et tantopere ſe praeceptoribus commendauit, vt dignum cenſerent, qui principatui magni ſynedrii praefici poſſet. Cuius cauſſam Iudaeorum magiſtri hanc fuiſſe referunt [i]: diſputatum fuiſſe in ſchola Iudaeorum: an paſcha ſabbathum expellat, nec ne? illud ignoraſſe filios Betirae, rectores ſcholae Hieroſolymitanae. Aduocatum itaque Hillelem quaeſtionem acute diremiſſe, et ex ſacrificiis iugibus demonſtraſſe, paſcha expellere ſabbathum. Statim ergo conſtituiſſe eum prin-

b) Miſchath Ioma c. 3. f. 15. b.

i) Conf. BARTOLOCC. T. II. p. 786. LIGHTFOOT. Hor. Hebr. Matth. p. 373. ex Peſachim Hieroſ. f. 33. bb.

principem. Addunt his, iureiurando prius confirmauiſſe Hillelem, quod hoc per traditionem ex ore praeceptorum, Schemaiae et Abtalionis hauſerit, et ſic ob traditionis auctoritatem praefecturam ſynedrii ſibi oblatam accepiſſe. Nactus tamen collegam [k], Schammai virum acerbum et ferocem, diſputationum et altercationum latiſſimum campum ingreſſus eſt, de qua re in ſequenti §. dicemus. Vbi vero ſcholae Hieroſolymitanae praefecturam ſuſcepit, tanta mox auctoritate et communi omnium ſuffragio regnauit, vt tanquam oraculi vox ab omnibus ſuſciperetur, tantoque diſcipulorum concurſu doceret, vt eorum aliquot millia numeraret. Inter eos vero octoginta ſelectos fuiſſe, R. IEHVDA LEVI [l] tradit, e quibus triginta digni fuerint, ſuper quibus habitaret maieſtas diuina, triginta digni ad intercalandos annos, viginti intermedii; maximum omnium fuiſſe Ionathanum filium Vzielis, minimum R. Iochannam filium Saccaei. Innumera quoque ſunt quae de eruditione Hillelis Iudaei iactant, luculenta ineptae arrogantiae eorum ſpecimina. Certe R. ABRAHAM ZACHVTH [m], non erubuit ſcribere: Hillelem omnes linguas didiciſſe, etiam colloquium montium, callium et vallium, locutionemque arborum et herbarum, colloquiumque daemonum, nec non parabolas cum de botris, tum de vulpibus deſumtas. Quae licet proprio ſenſu non intellexiſſe Iudaeus, et tam inſana hyperbole vſus videatur, ſed eruditionem tantum quandam vniuerſalem Salomonea non inferiorem indicare voluerit, impudentia tamen eius ſatis manifeſta eſt, qui Salomonis hac ratione ſapientiam monſtrantis exemplo non inferiorem Hillelem fuiſſe lectoribus ſuis perſuadere voluit. Quae quamuis credibilia non videantur, facile tamen admitti poteſt. Hilleli et ingenium acre, et cognitionem tum legis et traditionum accuratam, tum doctrinam moralem adfuiſſe, et hoc nomine mereri, vt inter doctores morales Iudaeorum locum nanciſcatur eximium. Cuius ſpecimen vt habeat lector, en praecepta moralia, quae in capitulis patrum [n] Hilleli tribuuntur:

I. Eſto ex diſcipulis Aharonis, qui pacem amabat, et pacem proſequebatur, qui diligebat perſonas, et legi eos iungebat.

II. Noli te ipſum ſeparare ab eccleſia, neque tibi ipſi confidere vsque ad mortem.

III. Prius de proximo tuo nullum iudicium feras, quam accedas ad locum eius.

IV. Non proferas ea, quae ſciri non debent, tempore ſuo ſcienda erunt.

V. Noli dicere, cum mihi otium ſit, diſcam; forſan nunquam erit.

VI. Peccatum non veretur inciuilis, neque plebeius eſt pius, nec qui

k) Poſt Menachemum, qui breui tempore praefuit, vid. Iuchaſin p. 19. GANZ. l. c.

l) Coſri p. 442. Sic et Succa c. 2. p. 25. Baua Batra c. 8. p. 130. Iuchaſin p. 159.

m) Iuchaſin p. 55.

n) c. I. et II.

qui nimis verecundus eſt, diſcit, nec iracundus docet, nec mercator fit ſapiens.

VII. Qui multiplicat diuitias, multiplicat et ſibi ſollicitudines.

VIII. Qui multiplicat mulieres, multiplicat veneficia.

IX. Qui multiplicat ancillas, multiplicat fraudes.

X. Qui ſeruos multiplicat, multiplicat rapinam.

XI. Qui legem multiplicat, multiplicat vitam.

XII. Qui multiplicat conſeſſum in ſchola, is multiplicat ſapientiam.

XIII. Qui multiplicat conſilium, multiplicat ſapientiam.

XIV. Qui multiplicat iuſtitiam, multiplicat pacem.

XV. Qui acquirit bonum nomen, ſe ipſum poſſidet.

XVI. Qui comparat ſibi verba legis, comparat ſibi vitam futuram.

XVII. Tempore quo alii colligunt, diſperge, quo diſpergunt, collige.

Pleraque ex his ſatis ſana ſunt, et ex veterum Hebraeorum diſciplina profecta, et experientiam aliquam in vita humanam teſtantia, ſexta tamen ſententia Phariſaico fermento infecta ſatis de intolerabili arrogantia horum hominum teſtatur. Sed et dignam doctore tanto vitam egiſſe ſui tradunt. Narrante enim auctore libri *Coſri* [o], manifeſta fuit eius ſapientia et manſuetudo. *Nullum enim ſermonem profanum emiſit ex ore ſuo per omnes dies vitae ſuae; neminem in ſynagoga reliquit poſt ſe, nunquam in ea ſomnum cepit neque ordinarium neque extraordinarium, nunquam vel ad quatuor cubitos iuit ſine lege et precibus: nemo vnquam inuenit eum ſedentem et tacentem, ſed ſedentem et diſſerentem: nemo diſcipulis ſuis aperuit, ſed is ipſe: nihil dixit, quod non ex praeceptore ſuo audiuit, nunquam dixit, adeſt tempus abeundi e ſynagoga.* Quos placidos et humaniſſimos mores ita laudant Iudaei, vt more ſuo non erubeſcant, fabulis eos ornare [p], de quibus tamen plura hic dicere nihil attinet. Cuncta eo redeunt, ita irae et excandeſcentiae imperauiſſe Hillelem, vt nemo vnquam eum ad iram prouocare potuerit. Maximam tamen laudem famamque meruit cura ſtudioque, legem oralem traditionesque patrias propagandi, quas ſummo feruore cum tota domo, id eſt, ſchola ſua contra collegae inſultus maſcule defendit, cumque ſexcentos ordines compleuiſſet, ad ſex claſſes reuocauit [q], ſicque collectionis et digeſtorum iuris Iudaici, quae Talmud vocari ſolent, prima fundamenta poſuit. Laudandus vero meliori iure, quod codici ſacro ſuae integritati vindicando operam nauauerit [r]. Vixit inſolito exemplo annos centum et viginti, ex quibus quadraginta Babylone haeſit, quadraginta Hieroſolymis in legis ſtudium incubuit, quadraginta ſcholae et ſynedrio praefectus floruit, mortuus anno mundi cIↄ cIↄ cIↄ Iↄ cc LXVIII, ante N. C. XII. Succeſſorem in cathedra habuit filium R. Schimeonem, qui primus Rabbani titulo ſuperbiiſſe dicitur. Sunt qui Simeonem D. Lvcae [s] memoratum,

o) pag. 242.
p) Conf. Geiger. l. c. §. 20. p. 23.
q) Iuchaſin p. 56.
r) Succa f. 22. Peſachim f. 66.
s) c. II. 25.

tum, qui Saluatorem amplexibus suis excepit, eundem Hillelis filium, synedrii praesidem fuisse contendunt, aliis negantibus [t]. Illi temporum rationes vrgent, quae coincidunt. Nec moratur eos, quod hi obiiciunt, non fieri huius Simeonis mentionem in capitulis patrum: hoc enim silentium argumentum esse odii in Saluatorem, quem illustri testimonio ornauerat, contendunt. Nos hanc coniecturam non quidem fundamento prorsus nullo, at debili tamen et haud sane sufficienti niti existimamus. Ea enim quae de Simeone habet historicus sacer, praesidi synedrii non conueniunt, nec solum nomen et aetas sufficit, vt eandem personam vtrumque fuisse iudicari queat, cum dubium non sit, Simeones multos eo simul tempore vixisse. Quod vero eius mentio in *Pirke abhoth* facta non est, caussa sine dubio illa fuit, quod ante parentem, ad summam senectutem vigentem fato suo defunctus sit. Ceterum Hillelis nomen cum sit frequentissimum [u] apud Iudaeos, hic cum aliis confundendus haud est.

§. XXXV. Nactus est collegam Hillel primo quidem R. Menachem [x], et vbi hic rectoratum deposuisset [y], SCHAMMAI. Is initio ex discipulis Hillelis fuit, sed postea a praeceptore secessum fecit, et contraria dogmata defendit, et discipulos atque asseclas nactus, peculiarem factionem constituit, vnde domo Hillel et domo Schammai nihil celebrius in Iudaeorum scriptis. Quamuis enim auctoritate Schammaeum vinceret Hillel, cuius praeceptionibus parere sub mortis poena iniunctum fuit, et hinc huius schola illius discipulos numero superaret, sic vt audiendi non sint, qui maiorem fuisse numerum eorum, qui Schammai partes sequerentur, quam qui Hillelis dicunt [z]: magna tamen eius auctoritas inter illos fuit, qui solam legis literam, reiecta lege orali sequendam esse docebant; quae caussa est, cur Schammai a Karaeis inter maiores suos connumeretur [a]: quod facile admitti potest, si de re ipsa, nempe de solo legis scriptae studio et traditionum reiectione intelligatur, non vero de nomine Karaeorum, vt ex iis clarum, quae supra de Karaismi antiquitate disputauimus. Schammaeum enim acerrime contra traditiones disputauisse, iisque prorsus ex ecclesia exterminatis solam legis scriptae literam sequendam esse pronuntiauisse, supra luculento Hieronymi effato probauimus. At fuisse Schammai ex Sadducaeorum numero et familia, quae et ipsa traditiones reiecit, nullibi legitur; ex quo recte infertur, praeter Sadducaeos iam tum quoque fuisse inter doctores Iudaeorum alios, qui repudiata tradi-

Schammai.

 ditio-

t) Ex vtraque parte auctores nominat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 862.

u) Celebriores IDEM nominat l. c. p. 831.

x) Chagiga II. 2. Non confundendus est hic Menachemus cum alio, qui Essenorum familiam sectatus est, et vaticiniis inclaruit, et Herodi regiam dignitatem praesignificauit, de quo videndus IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XV. c. 13. p. 542. conf. VITRINGA Obs. SS. L. VI. c. 8. p. 348. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 851.

y) Conf. GEIGER. l. c. §. 21. p. 24.

z) Tr. Schabbath f. 3. c. 3. conf. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 6. GEIGER. l. c. p. 24. WOLF. l. c. p. 859. Nisi dicamus initio hoc euenisse vt maior esset Schammaeanorum numerus, postea vero constitutione confirmatis Hillelis partibus maximam Iudaeorum partem iis calculum adiecisse: conf. R. Moses Beschitzi apud TRIGLANDIVM de Karaeis p. 94. seq.

a) Vid. R. MARDOCHAI de Karaeis p. 97. et TRIGLANDIVS atque WOLFIVS ad h. l.

ditionum farragine, solam scripturam sequerentur, reueraque Karaei, id est, scripturarii fuerint. Hac vero occasione magnum inter Iudaeos schisma exortum est, et duae istae familiae Hillelis et Schammai inter se multis et frequentibus certaminibus commissae, quod tam funestum ecclesiae Iudaicae fuit, vt non tantum capitali odio inter se sectatores vtriusque doctoris digladiarentur, et ad mortem vsque se persequerentur; sed et tam atrox dissidium videretur, vt ieiunium eo die indixerint, quo primum lis ista orta est, nempe die IX mensis Adar [b]. Fatenturque ipsi Rabbanitae, Hillelis sequaces [c], *ex quo tempore multiplicati sint discipuli Schammaei et Hillelis, qui non instructi erant ad ministerium suum obeundum eo, quo par erat, modo, multiplicata fuisse schismata in Israël, et legem hactenus vnam, euasisse instar duarum legum.* Mentiuntur tamen traditionarii, vt caussam Hillelis iuuent, durauisse hanc dissensionem inter Iudaeos per trium annorum spatium, vsque dum per בת קול, siue vocem de coelo missam confirmaretur, secundum Hillelem pronuntiandum esse, et ex eo tempore constitutum fuisse, vt caedem mereret, qui in decreta Hillelis peccaret [d]. Puduit tamen dissensus huius doctiores quosdam inter Iudaeos, maxime MAIMONIDEM [e], vnde statuit, disputationem vtriusque factionis non tam in re ipsa, quam in modo probandi fuisse positam. Id quod tamen vix admitti ab iis potest, qui loca Gemarae ea respiciunt, in quibus de dissensionibus vtriusque familiae agitur; licet concedi facile queat, discipulos de longe pluribus inter se articulis disputauisse, quam magistros. Cuius memorabile exemplum in caussa diuortii passim viri docti afferunt [f]. Truculenti autem et ambitiosi animi fuisse Schammai, et in decisionibus suis austeritatem magis, quam benignitatem et indulgentiam persecutum, adeo certum inter Iudaeos est, vt in prouerbium abierit: Perpetuo sit homo quiuis mansuetus sicut Hillel, neutiquam vero iracundus, vt Schammai [g]. Hinc de eius iracundia narratiunculas quoque quasdam excogitarunt, eo fine sine dubio exsculptas, vt Schammaeum prae Hillele deprimerent [h]. Eandem morum acerbitatem expressisse discipulos quoque eius Iudaei referunt [i], ita vt Hillelianis non solum insidias struerent, sed et quosdam necarent, cuius tamen fides penes Iudaeorum sit magistros. Vixit autem Schammai splendide, cum opibus valde polleret, et facultatibus Hillelem longe superaret [k]. Aetate cum multo iunior fuerit Hillele, vltra eius mortem annos prorogasse videtur, ad senectutem enim venisse, R. ABR. ZACHVTH [l] testatur. De reliquis Schammai circumstantiis vitae parum nobis Iudaei scriptum reliquerunt, forte quod exosa esset eius apud

b) Megilath Taanith, apud BARTOLOCC. T. II. p. 708. et WOLF. l. c. p. 826.
c) Sanhedrin apud EVND. l. c.
d) Gemar. Hierosol. ad Berachoth f. 3. apud LIGHTFOOT. opp. posth. p. 28. EZARD. ad c. I. Auoda Sara p. 334. GEIGER. p. 33.
e) Praef. comm. ad Mischnam fol. 3.
f) Io. SELDEN. de vx. Hebr. L. III. c. 20. p. 330. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 290. GEIGER. l. c. p. 27.
g) Conf. BVXTORF. Lex. Talm. f. 2086.
h) GEIGER. l. c. p. 23. ex Maasaeh-Buch c. 14.
i) Loca eorum habes apud LIGHTFOOT. opp. T. II p. 6. conf. tr. Schabbath c. 3.
k) Loca talmudica exhibet GEIGERVS l. c. pag. 24.
l) In Iuchasin p. 67. a.

apud Rabbanitas traditionum cultores memoria. Quod si Pollio et Sammeas apud IOSEPHVM [m] idem sunt, cum Hillele et Schammai, nominibus auribus Romanorum ab historico magis accommodatis, quod doctis quibusdam viris non immerito placuit [n], ex eius testimonio constat, Schammaeum non minus, quam Hillelem, graui odio in partes Herodis insurrexisse, huncque Schammaeo, interfectis postea iudicibus omnibus, ex singulari tantum gratia pepercisse, quod nimirum, cum Hierosolyma ab Herode et Sosio oppugnaretur populo Herodem in vrbem admittendi auctor fuerit, propter peccata eos dominationem illius effugere posse negans.

§. XXXVI. Meliori iure in historia philosophica enarrari potest PHILO, ex Iudaeis Aegyptum incolentibus homo Alexandrinus [o], e nobili inter suos et sacerdotali familia natus; fratrem habuit Alexandrum Lysimachum [p], Alabarcham Alexandrinum, id est vectigalium magistrum [q], quod ex praecipuis Alexandriae muneribus fuit. Quo tempore editus sit in lucem, nullibi indicauit, ex eo tamen, quod Caio Caligula imperante iam aetate prouectus fuit, et canos habuit, recte concluditur, ante natum Dominum IESVM CHRISTVM natales habuisse [r]. Quamuis autem Iudaeus esset, ad Graecanicam tamen eruditionem, quae laetissimis incrementis Alexandriae florebat, adolescens mature adductus, et non tantum ad eloquentiae sophisticae praecepta formatus, sed philosophiae quoque Graecae mysteriis imbutus est. In vtroque autem eruditionis genere cum Plato super omnes fere philosophos inter Aegyptios laudaretur et commendaretur, eius potissimum et eloquentiam et philoso- *Philo.*

Hhhhh 3 phiam

m) Antiq. Iud. L. XV. c. 13. p. 541.

n) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 827. add. ZELTNER. diss. de Alexandra p. 36.

o) HIERONYM. Cat. Scr. eccl. c. 11. SVIDAS in Philo T. III. p. 613. PHOTIVS Cod. CV. p. 151.

p) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XVIII. c. 10.

q) Vectigalia ex iumentis in Aegyptum ex Arabia adductis cogebat Alabarcha, quae vox occurrit etiam apud CICERONEM ad Attic. L. II. ep. 6. et IVVENALEM Sat. I. v. 129. 130. vbi rectius pro Arabarcha legitur Alabarcha, vid. comm. ad h. l.

r) Philonem A. C. XL, imperante Caio Caligula iam prouectiori aetate fuisse certum est, natalis vero annus ex aliis demum locis colligi debet: habetque momentum ea quaestio in controuersia: vtrum Therapeutae fuerint Christiani, nec ne? Vestigia vero, quibus exquiri potest, quo circiter tempore Philo natus sit, haec sunt: 1. Indubitatum est, eo tempore, quo legationem pro populo suo ad imperatorem Philo obiit, iam senem fuisse. Ita enim orationem orditur: „Quousque tandem nos senes erimus pueri, „corpore quidem per aetatem cani, animo vero „propter imperitiam infantes? etc. " Ex his recte infertur, cum haec A. C. XL scripta sint, ante natum Seruatorem Philonem debuisse nasci, et minimum viginti annis prius natum fuisse, quam Seruatorem, si sexagenarius canos iam habuit. 2. Scribit porro de special. legibus L. II. p. 776. „Fuit olim tempus, quando philoso„phiae vacans, contemplationique mundi et eo„rum, quae mundo continentur fruebar, opta„tis ac beatis mentis deliciis etc. " Ex his patet, longum a iuuentute spatium tum intercessisse, qua philosophiae studia excoluerit. 3. Scripta vero de Essenis et Therapeutis, siue quod omnis probus sit liber, et de vita contemplatiua, ad quae l. c. respicit, confecit ante iter Romanum: meminit enim in priore, ciues Xanthi sua incendio comburere, quam Bruto se dedere, maluisse, tanquam rem recentis memoriae, quae inter A. V. C. DCCIX, quo Caesar interfectus est, et A. V. C. DCCXII, quo Brutus e vita excessit, accidit; vnde iterum sequitur, hos eum libros mature in iuuentute scripsisse, eamque incidere in tempora triumuiratus Romani. Quibus suppositis, et euictis, necessario sequitur, Philonem non tantum ante C. N. in lucem editum fuisse, sed et hos libros, ceu specimen philosophiae suae ante C. N. scripsisse, adeoque per Therapeutas Christianos intelligere non potuisse, cum eo tempore in Aegyptum nulla peruenerit de Christo praedicatio. Conf. BASNAGE Hist des Iuifs L. II. c. 22. p. 597. seqq. BOVHIER. l. supra c.

phiam sibi imitandam proposuit, tam felici euentu, vt apud veteres in prouerbium abierit, aut Platonem philonizare, aut Philonem platonizare [s]. Qua vero ratione id fecerit, quamque viam elegerit, ex indole eruditionis Iudaicae, maxime vero philosophiae Graecanicae inter eos receptae, iudicandum est. Supra enim docuimus, a Ptolomaeorum tempore allegoriarum vsum ex scholis Aegyptiorum et Pythagoricorum ad Iudaeos transiisse, earumque ope philosophiam quoque Pythagorico-Platonicam sensim inter hanc gentem fuisse introductam; ne vero profanis scriptoribus et philosophis honor haberetur, vel Iudaeorum ambitio minueretur, ita ad se suosque fontes philosophiam exoticam traxisse, vt legis arcanum sensum esse, a maioribus acceptum, contenderent, illum vero allegoriarum vsu explicari posse dicerent. Quo semel posito, facilis fuit occasio philosophiam gentilem legi affricandi, et exsculpendi ex ea, quaecunque noua iis placuissent. Sed et hoc supra ostendimus, ipsam quoque philosophiam Pythagorico-Platonicam integram puramque in Aegypto non mansisse, sed illata in illam esse multa ex orientali philosophia, praesertim in ea parte, quae de Deo et diuinis praecipit. Hanc philosophiam, cum ea se valde Aegyptiis commendauisset, elegit quoque Philo, eo quod melius atque elegantius ceteris sectis de Deo tradere videbatur. Domesticae itaque eruditionis non satis gnarus, parumque in lege et scriptura eruditus [t], cum simplicia et aperta nausearet, legis literam ad hanc pseudo-philosophiam detorsit, et ne Platoni honorem eum concederet, Mosi haec mysteria adscripsit, et nefanda audacia per allegorias sacra oracula tota peruertit [u]. Maxime vero, verisimile est, instituta philosophica Iudaeorum platonizantium, quae inter Essenos et Therapeutas tum vigebant, eum ad hoc studii philosophici genus impulisse, et licet solitarium vitae genus propter rationes suas priuatas excolere non posset, attamen eorum philosophandi methodum fuisse imitatum. Id quod satis euincunt ea, quae de vtraque secta in eius laudem scripsit [x], et alio loco [y] de studiorum suorum ratione differit, quae ita comparata sunt, vt Therapeutarum imitatorem facile agnoscas. Dabimus ipsa PHILONIS verba, vt interponere iudicium suum ipse lector queat. *Fuit olim tempus, quando philosophiae vacans, contemplationique mundi, et eorum, quae mundo continentur, fruebar optatis ac beatis mentis deliciis semper consectando diuina praecepta, et oracula, quibus satiari prae auiditate nimia non poteram, his tantum me oblectans, humile autem nil sapiens, gloriam,*

s) Vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. EVSEB. Hist. eccles. L. II. c. 4. p. 43. c. 18. p. 58. Praepar. Euang. L. VII. c. 12. p. 322. SVIDAS loc. cit. aliique, quorum testimonia probe notanda sunt.

t) Id post SCALIGERVM elench. trihaeres. c. 18. passim in Philone notatum est, vid. ED. BERNARDVS apud GVIL. CAVEVM Hist. liter. Script. eccl. ad A. C. 40. P. II. quod displicet FABRICIO Bibl. Graec. Vol. III. pag. 105. Quaecunque autem fuerit Hebraicae literaturae apud Philonem conditio, illud eius scripta legentibus, manifestum esse putamus, multis eum in locis satis crassam legis Mosaicae ignorantiam prodere, id quod in homine, in gentilium scholis educato euenire aliter non potuit.

u) Conf. PHOT. Cod. CV. p. 150. qui eum primam caussam fuisse illati per Origenem Christianae ecclesiae studii allegorici, conqueritur.

x) ll. cc.

y) De special. legib. p. 769.

riam, opes, voluptatesque fastidiens, et velut in sublime raptus diuino spiritu lustrabam animo solis lunaeque cursus caeterorumque orbium coelestium, interdum deflectens ab aethere ad terram mentis oculos, tanquam e specula considerabam terrestria negotia cuncta, quae nullo sermone explicari possunt facile, multum me iudicans, qui fortiter euasissem tot calamitates mortalium. Haec in sequentibus latius persequitur, et solita eloquentia se ciuilium negotiorum fluctibus immersum et iactatum, enatare non valere, attollere tamen oculos ad pristina iuuentutis studia, et vbi interdum se pura lux offerat, vel breuis tranquillitas ex tumultibus rerum ciuilium, tunc tanquam alatum tantum non per aëra volitare, aspirante aura scientiae, quae se saepe incitet, vt ad se transfugiat &c. Ex quibus luculenter patet, fanaticam istam philosophiam [z], quam inter Therapeutas cultam esse ipse nobis tradit, proram puppimque studiorum eius fuisse, quamuis instituta istorum theoreticorum imitari non licuisset. Illa ipsa tamen eruditio et eloquentia, quibus se vnice delectari ait, eum ciuilibus negotiis immersit, et a contemplatione abstraxit. Saepius enim a gente sua in maximi momenti negotiis adhibitus, legationem etiam pro ea ad imperatorem Caium Caligulam suscepit, apud quem Alexandrini per Apionem grauiter Iudaeos calumniati fuerant [a]. Etsi autem legatio irrita fuit, eam tamen scripto comprehendit, et eruditionis, ingenii, prudentiae et virtutis specimen luculentissimum in ea reddidit. Post Caligulae tamen excessum elegans apologia sub Claudio in senatu Romano lecta est, si fides EVSEBIO [b]. Cum secunda vice sub Claudio Romam venisset Philo, locutum fuisse cum apostolo Petro, eiusque amicitia gauisum fuisse, veterum nonnulli, EVSEBIVS, HIERONYMVS [c], aliique asseruerunt, quos multi ex recentioribus secuti sunt, illi praecipue, qui Therapeutarum nomine, Christianos ascetas descripsisse Philonem contendunt. Immo fuerunt, teste PHOTIO [d], qui Christianis eum sacris initiatum, ab his tandem dolore quodam atque iracundia desciuisse dicerent. Ast falli hos, facile demonstrari potest. Vt enim quaestionem non moueamus, vtrum Petrus Romae fuerit, et hoc tot veterum testimoniis concedamus, illud certum et exploratum est, ante Neronem imperantem Petrum vrbem non vidisse: sub Herode enim adhuc in Iudaea vixit, et post eius demum mortem Antiochiam secessit, diu-

z) Conf. BASNAGE l. c. p. 600. seqq.

a) Videndus ipse de hac legatione ad Caium p. 992. et IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. p. 649. Cum inter Iudaeos et Graecos Alexandriae magnae lites et seditio inde exortae essent, terni ab vtraque parte legati ad Caium imperatorem missi sunt. Apion vero Alexandrinorum legationis princeps, multa in Iudaeos iactauit crimina, interque cetera, quod Caesarem non prosequerentur debitis honoribus, eo quod nec statuis, nec iureiurando per eius nomen eum colerent. Huic vt responderet, apologiam parabat Philo, e legatis Iudaeorum potior. Sed repulsus est a Caesare, iubente illum abire, et vix per iracundiam temperante ab iniuria, ita vt conuitio eiiceretur. Addit HIERONYMVS l. c. de vita sub Caio periclitatum fuisse, quod omnino de insanientis imperatoris furore credibile est. Conf. qui plura de hac legatione dabunt TILLEMONT. Hist. imper. T. I. p. 674. seqq. BOECLER. diss. Acad. X. p. 380. seqq.

b) H. E. L. II. c. 18. subdubitat tamen FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 115.

c) ll. cc. Qui tamen non negant, rumorem vulgi se sequi.

d) loc. citat.

diuque ibi vixit, vt D. LVCAS narrat. Hoc interim tempore Philo Romae fuit, adeoque ibi innotescere diuo apostolo non potuit. Christianis vero sacris eum addictum fuisse, cum solo Eusebii testimonio constet, quem reliqui exscripserunt, nemo cautus crediderit. Aliter de eo IOSEPHVS [e] scripsit, qui totum nobis Iudaeum depingit, quique eum προεστῶτα τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας ἄνδρα τὰ πάντα ἔνδοξον, *primum et potissimum legationis Iudaicae, virum omnino clarissimum* non vocasset, si vnquam ad Christianos transiisset: eo enim tempore, quo Iosephus scribebat, Philo iam ad plures abierat. Recte quoque vrget BASNAGIVS [f], nihil, quod Christianum sapiat, reperiri in Philonis scriptis, adeo vt ne semel quidem Christianorum meminerit, quod non omisisset, si eum D. Petrus ad Christianam fidem reuocasset. Fuisse Philonem virum doctissimum, et praecipue Graecis literis, maxime vero philosophiae Graecae notitia accurate imbutum et scripta eius loquuntur, et veteres viderunt suntque fassi. EVSEBIO [g] *verbis copiosus, sententiis locuples, in diuinis scripturis explicandis altus, inque sublime se tollens, variamque et multiplicem sacri eloquii interpretationem pertexens*, dicitur. HIERONYMO *opera eius praeclara et innumerabilia* audiunt; vt aliorum de eo iudicia laudibus eum extollentia taceamus [h]. Non desunt tamen, quae in eo culpant viri docti, nempe linguae maiorum et Hebraismi prorsus ignarum, mystem potius, quam theologum, philosophum non sacerdotem esse, qui cum Alexandriae natus educatusque fuerit, scholae Platonicae doctrinam et ingenium penitus imbiberit, et mordicus retinuerit, omnia fere, obtorto licet collo, huc trahens. Hinc natam ei νοῦν ἐνθουσιαστικὸν, et mysticam philosophandi rationem, reconditas et supercoelestes speculationes, hinc Mosaica Platonicis immixta, Deique dogmata ad Academiae sensum explicata; hinc nouas et subtiles ratiunculas solerter excogitatas, vndique conquisitas, a summi legislatoris mente quam maxime alienas; Hinc ineptas ac pueriles allegorias, absurdas longiusque petitas allusiones vtramuis facere paginam, comta, arguta, detorta interpretamenta, quibus diuina eloquia totamque legis Mosaicae faciem foede inquinauerit. Ita GVIL. CAVEVS [i], cuius iudicium roborauit V. C. EDVARDVS BERNARDVS [k]. In quo licet disputari possit, an tanta fuerit in Philone Hebraicae linguae ignorantia, quantam viri docti putant [l], illud certum est, allegoriae studium, quod sacrarum literarum interpretationem valde corrupit, et mala multa Origenis industria in ecclesiam introduxit [m], defectum iudicii et eruditionem superficiariam magis, quam solidam prodere. Id quod Celsus

e) loc. citat.
f) loc. cit. p. 579.
g) loc. cit.
h) Conf. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. censur. cel. auctor. p. 102.
i) CAVE Hist. lit. Script. eccles. p. 14.
k) In epist. h. l. a Caueo inserta.
l) Ita quidem FABRICIVS l. c.
m) Haec ratio est, cur post PHOTIVM l. c. allegoriae studium in ecclesiam Christianam ex Iudaeorum consuetudine profluxisse contendat LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 149.

Celſus [n] ille iam obiecit, et Porphyrius quoque acerbe monuit [o], et res ipſa loquitur. Vnde miratur ED. BERNARDVS [p], Origenem ſequi potuiſſe, tam vanum auctorem. Aſt mirandum non eſſe putamus, cum gentis ſuae mos et praeiudicium, quod vtrique, Philoni et Origeni Alexandrinis, inſedit, malam hanc conſuetudinem pro ſummae eruditionis ſpecimine commendauerit, et vterque eidem philoſophiae generi, quod ſine allegoriis conſtare non poterat, fuerit addictiſſimus. Quamuis autem idem vir doctiſſimus, cultu philoſophiae Platone eum minorem eſſe, quam aetate, iudicet, et nihil ſe extra triuium in illo commentatore legere fateatur, dignum nihil Platonis diſcipulo videat: non inuiti tamen concedimus, Philonem Platonicum non infeliciter expreſſiſſe philoſophum, at Alexandrinum, id eſt talem, qui a genuino Platonis ſyſtemate ſubinde receſſerit, et aliena ei dogmata aſſuerit. In plerisque tamen Platonem eum ſecutum fuiſſe, non tantum quoad dicendi rationem, verum etiam quoad dogmata Academiae potiora, viderunt iam veteres, qui Philonem platonizare iudicarunt. Quare non audiendus eſt IONSIVS [q], qui magno ſtudio euincere conatus eſt, Philonem Platonicum non fuiſſe. Ad cuius rationes docte ſolideque reſpondit, et Platoniſmum Philonis demonſtrauit ὁ πάνυ IO. ALB. FABRICIVS [r]: id quod fecit quoque IOANNES CLERICVS [s], et imprimis Cel. MOSHEMIVS [t], qui accurate monuit, Philonem fuiſſe Platonicum Alexandrinum, id eſt, reformato Platoniſmo addictum. Illud enim ante omnia in hac quaeſtione de Platoniſmo Philonis notandum, philoſophiam Platonicam a prima conditoris auctorisque ſui facie in Aegypto valde degeneraſſe, et placitis alienis, maxime ex philoſophia Orientali et Aegyptiaca itemque ex ſyncretiſtarum in Aegypto ſtudio, ortis et Platonicae doctrinae illatis fuiſſe adulteratam, Philonem etiam more ciuium ſuorum vt Platonem Moſaicum diſcipulum et philoſophum eſſe oſtenderet, et ſic genti ſuae Platonicae ſapientiae gloriam vindicaret, allegoriarum ope multa detorſiſſe, ſicque aliena lumina Platonicis dogmatibus intuliſſe, ſcatere quoque iis vitiis, quae in ſyncretiſtis plerumque ſolent obſeruari, vt male cohaerentia inter ſe conſarcinet, et veros ſenſus corrumpat. Hoc de Philone negabit nemo, qui eius ſcripta cum cura euoluerit, et cum Platonicis contulerit: hocque ſenſu ſi quis inficietur, Philonem eſſe Platonicum, nempe purum et genuinum, non moroſe refragabimur [u]. Verum

n) ORIG. ad Celſ. L. IV. p. 204.

o) Adu. Chriſt. L. III. apud EVSEB. Hiſtor. eccleſ. L. VI. c. 19.

p) loc. cit.

q) De Script. hiſt. philoſ. L. III. c. 4. p. 225. quem ſecutus erat B. BVDDEVS Introd. in hiſtor. philoſ. Hebr. §. 18. p. 80. §. 32. p. 216. mentem tamen mutauit in noua editione. Ioannem van der Wayen his non accurate ſatis iungit CLERICVS epiſt. crit. VIII. p. 210.

r) In diſſ. de Platoniſmo Philonis, Lipſ. 1693. recuſa in Sylloge diſſert. p. 150. ſeqq.

s) loc. cit.

t) Ad CVDWORTHI Syſt. intell. p. 641.

u) Huc reſpexiſſe videtur PETRVS ALLIXIVS in iudicio eccleſiae Iudaicae contra vnitarios c. XXIII. p. 354. qui eum Potamonicum, ſiue eclecticum fuiſſe putat. De qua opinione quid ſentiendum ſit infra dicemus.

Verum de eo quaeſtio haud eſt, ſed de eo proprie quaeritur, vtrum Platoniſmum reformatum, qualis in Aegypto circa tempora exorientis ſalutis mundi viguit, Philo profeſſus fuerit? Quod qui negat, eum vel non intelligere oportet, quid Platonicum ſit, quid non, vel Philonis ſcripta nunquam legiſſe, adeo ſcholae huius placita vbique prodit. Quod facili quidem labore ex ipſis Philonis ſcriptis lector colligere poteſt, cum omnes ferme paginae id loquantur, vt tamen a taedioſa ſcriptoris nugis ſuis parum grati lectione liberemus lectorem, pauca dabimus Platoniſmi Philoniani ſpecimina. Nam I. Platonicum eſſe dogma de ideis, et quilibet eius philoſophiae gnarus intelligit, et Atticus Platonicus apud EVSEBIVM [x] teſtatus eſt, cardinem eius ſyſtematis in hoc dogmate verti, et a nobis peculiari tractatione [y] luculenter demonſtratum eſt. At hunc Platonicae philoſophiae apicem vbique reſpicit Philo, inque eo eſt totus, vt non Moſen tantum idearum Platonicarum nobis exhibeat ſtudioſiſſimum, ſed et ipſum Deum ſecundum ideas in condendo mundo operatum fuiſſe aſſerat. Teſtem volumus librum eius *de opificio mundi* [z], quem ſi ſequimur, Plato totam ſuam metaphyſicam ex Moſe petiuit, adeo Platonicas nugas ſancto vati vbique tribuit. In id enim more gentis ſuae vehementer propendebat Philo, vt demonſtraret, pulcherrimam illam philoſophiam, quam in Platonis ſchola regnare putabat, totam a Iudaeis et ab eorum vate ad Platonem fuiſſe deriuatam. Hinc mundus idealis et intelligibilis Deo tributus, et dogma peregrinum Moſi adſcriptum, cuius creationis hiſtoriam ineptus ad hanc commentationem philoſophus explicare conabatur. Ita enim [a]: *Deus vbi pro ſua deitate praeuidit imitamentum pulchrum non poſſe absque exemplari pulchro exiſtere, nec ſenſibile quicquam reprehenſionis expers fore, quod non archetypo intelligibilis ideae reſpondeat, poſtquam decreuit hunc ſenſibilem mundum facere, prius formauit ſimulacrum eius intelligibile, vt ad exemplar incorporei, Deoque ſimillimi corporeum abſolueret mundum, recentiorem hunc antiquioris effigiem, totidem complexurum ſenſibilium genera, quot in illo intelligibilia. Mundum autem illum, qui ex ideis conſtat, nefas eſt, loco vllo dicendo cogitandoue circumſcribere.* Pluribus haec in ſequentibus explicat, et exemplo architecti formam vrbis vel aedificii condendi prius effingentis illuſtrat. At hunc mundum intelligibilem non tantum Platonicum dogma eſſe, ſed tale quoque, quod in Alexandrinorum ſcholis comtum, auctum et reformatum eſt, ex iis, quae ſupra de Alexandrinorum Platonicorum philoſophia diximus, abunde patet. Adeo vero inſanit in hac re Philo, vnde in ſequentibus [b] probare audeat, *mundum hunc intelligibilem nihil aliud eſſe, quam verbum Dei iam mundum condentis, et hanc Moſis opinionem eſſe, non ſuam: hocque verbum in principio* ideo

x) Praep. eu. L. XV. c. 13.
y) Hiſt. phil. doctrinae de ideis ſect. I.
z) Opp. p. 1. ſeqq.
a) pag. 3.
b) pag. 5.

ideo coelum generasse, quod purissima constet essentia et destinatum sit domicilium Deorum tam non apparentium, quam sensui patentium. Quibus verbis merito horremus, hominem Iudaeum siderum et idearum deitatem cum Platonicis affirmare Mosique tribuere maluisse, quam inepta praeiudicia sua dimittere [c]. Et ne saniori sensu intellexisse videretur, ipse sollicite cauit addens [d]: *Conditorem ante omnia fecisse in mundo intelligibili incorporeum coelum, et terram inuisibilem, et aëris ideam et vacui, deinceps aquae incorpoream essentiam, itemque spiritus et lucem incorpoream, et exemplar solis intelligibile, omniumque stellarum.* Hi enim Dii non apparentes sunt, apparentium, solis, et stellarum archetypi. Eadem futilitate in sequentibus [e] procedit, et tam impie,tam absurde in hoc mundo intelligibili Mosi effingendo versatur, vt merito nauseam legentibus et impietatem detestantibus excitare aptus sit. II. Eiusdem scholae Platonicae Alexandrinae,Pythagoreismum cum Platonismo coniungentis vestigia manifesta expressit, ordinem creationis, et dierum, quibus conditae sunt res visibiles omnes, ad numerorum et proportionum rationes Pythagoricas exigens. Ita enim, rationem redditurus, cur ante condita quarto die coelestia lumina, tertio die terram ornauerit conditor: *Haec est caussa, cur terra prior germinarit, et herbam protulerit, coelum vero post sit ornatum, in numero perfecto quaternario, quem denarii omnium absolutissimi caussam fontemque non falso dicere licet. Quod enim actu est denarius, hoc quaternarius potentia esse videtur.* Id ex rationibus arithmeticis et musicis, Pythagoreos secutus explicat, et concentum perfectissimum, ex diatessaron, diapente, diapason et disdiapason exoriri ostendit, et quaternarii vim dictu cogitatuque mirandum commendat, et naturam solidi ex eo deriuat, quod ex puncto, linea, superficie et corpore constet, et potentiam ex bis duo pulcherrimam consonantiae speciem exhibentem praedicat, et quaternionem totius coeli mundique generationi dedisse initium contendit, et ob hanc quaternionis vim et dignitatem conditorem, quarta luce coelum exornasse, infert. Quod qui Pythagoricum, qui Platonicum esse negat, Nicomachum, Iamblichum hisque similes nunquam legisse censendus est. Idem de septenario numero, quo mundus conditus est, garrit, quae tamen exscribere nolumus, ne grauedinem lectori prae taedio creemus. III. Quamuis autem magnificis verbis creationis opus ad Deum referat Philo, caue tamen credas, genuinam Mosis philosophiam eum spirare, sed totus hic quoque Platonicam scholam sapit, et intolerandos errores patriis dogmatibus affricat. Nam *de mundo incorruptibili* [f] disputaturus, postquam Platonice statuerat, nec inter ea, quae sensu comprehenduntur, quicquam esse mundo absolutius, nec inter ea, quae mente percipiuntur, quicquam Deo perfectius, mundum autem

 eum,

c) Conf. de vita Mosis p. 627. CLERICVS l. c. p. 219.
d) pag. 6.
e) pag. 9.
f) pag. 939. seqq.

eum, qui ex coelo terraque conſtet, eſſe dixerat, et corruptionem eſſe vel annihilationem vel in deterius mutationem monuerat; id ex ea potiſſimum ratione impoſſibile eſſe dicit: *quia ſicut ex nihilo nihil fit, ſic nihil corruptione redigatur in nihilum.* Quae ita roborat: *Nam ex non exiſtente impoſſibile eſt quicquam fieri, et ens prorſus interire impoſſibile creditur, et vt tragicus ait: genitum nihil emoritur, ſed transpoſitum vltro citroque, formam priorem alterat, adeo ſtultum eſt ſollicitum eſſe de mundi interitu hoc quidem ſenſu.* Ex quibus recte colligit CLERICVS [g] materiam Philonem credidiſſe Deo coaeuam, ſiue ex Dei eduxerit gremio, ſiue coëxiſtentem fecerit. Quamuis enim ab Alexandrinis poſteriorum temporum, immo et ſuae aetatis quibusdam, recte in eo diſſentiat; apud Platonem genitum dici mundum, non quod habuerit generationis principium, ſed quod, ſi factus eſt, non aliter, quam dictum eſt, fieri potuerit, quandoquidem partes eius generari et mutari videmus, recteque illis opponat verba Platonis et diſſenſum Ariſtotelis ab eo, ex quibus conſtet, mundum eum non credidiſſe ratione principii aeternum, cuncta tamen non ad materiam, ſed ad mundum tantum transfert, eo quod ex ſcholis Platonicis didicerat, ex nihilo fieri nihil. IV. Non vel meliora vel ὀρθοδοξώτερα ſunt, quae in reliquis quoque Platonicae philoſophiae veſtigiis dedit [h]: *Deum quidem bona per ſe ipſum ſolum feciſſe, quippe ſibi cognata, mixtorum vero* (id eſt eorum, quibus mala admixta ſunt) *creationem propriam ei eſſe et impropriam, propriam propter admixtam ei meliorem ideam, impropriam vero propter contrariam et deteriorem*, quae nempe ex materia ortum habet: quam natura ſua bono reſiſtere, nec cogi poſſe, vt tota recta euadat a Platone didicerat. *In qua contrarietatis rerum et natiua certamina ante creationem vel formationem fuiſſe, et per eam cautum eſſe* dicit [i], *ne perpetuis laboraret diſſidiis et ſeditionibus, neue bellum pulſa pace praeualeret confuſo in mundo ordine.* Sunt et alia multa apud Philonem, Platonicam ſcholam aperte redolentia; e. g. cauſſam mundi eſſe Dei bonitatem, quae materiae eſſentiam largita eſt: fuiſſe ſolem intellectualem ante ſolem intelligibilem; obiecta ſapientiae et philoſophiae eſſe res increatas et intelligibiles, et per earum conſiderationem duci ad contemplandum regem aeternum. Mundum item per adminiſtros conditum, etc. quibus tamen, ne prolixi euadamus, inhaerere amplius non licet [k]. V. Duo tamen dogmata hic praeterire non licet, quae in manifeſta luce Platoniſmum Philonis ponunt, doctrinam de anima, et de principiis diuinis. Et de anima quidem ita praecipit: *Ineſſe homini duplicem animam, vnam ſpiritualem et rationalem ex Deo profectam, alteram irrationalem, illam ſedem habere in capite longiſſime a terra habitantem, et ad aetheris coelique nunquam interituros alligatam ambitus,*

g) loc. cit.
h) pag. 16.
i) De opif. mundi p. 6.
k) Conferendus de his FABRICIVS l. c.

tus, huic corporis nostri partem insensatissimam longeque a ratione secretam pedes ceu radices ad terram sedem applicatam fuisse [l]. *Animam nostram tripartitam esse, mentem siue rationem, iram et concupiscentiam* [m]; *harum autem sedem esse pectus atque ventrem, illius regionem caput esse* [n]. *Harum cuique appositam esse virtutem propriam, rationali prudentiam, irascibili fortitudinem, concupiscibili temperantiam* [o]. *In anima, quae est cerae similis, omnes formas contineri potentia* [p]. *Animam saepe a se ipsa moueri, emergentem e tota mole corporis, et e turba sensuum profugientem, nonnunquam etiam vestitam sensibus: Sed nudo motu tantum intelligibilia comprehendere, amictam vero sensibilia* [q]. *Animam corporis affectibus, tanquam aequore mergi* [r]. *Quatuor esse affectus animae, duos circa bonum praesens aut futurum, gaudium et concupiscentiam, duos circa malum instans aut futurum, dolorem et timorem* [s]. *Philosophum curam gerere eius, quae in se, viuit animae, neglecto mortuo corpore, non aliud spectantem, quam ne quid optimae anima patiatur a colligato sibi malo corpore* [t]. *Rationalem animam contra irrationalis ignorantiam et cupiditates bellum suscipere* [u]. *Animae mortem virtutis esse carentiam, vitamque cum vitio* [x]. *Animam sortitam vires inuincibiles, et absolutam in virtutum exercitiis assecutamque metam honestatis vltimam non se iactantius efferre* [y] *etc.* Haec vel leuem et superficiariam Platonicae philosophiae notitiam poscunt, vt ex ea intelligatur, quam recte dixerint veteres Philonem platonizare. VI. Nullibi vero magis Platonicum fermentum Philo prodidit, quam in doctrina de Deo, de quo ita praecepit, vt difficillime hominem Iudaeum, prima vero facie philosophum Platonicum Alexandrinum agnoscas. Et de immensitate quidem Dei ita loquitur, vt Platonem eum magis secutum esse, quam Mosen, quilibet intelligat. Quamuis enim interdum sobrie loqui videatur, *Deum*, fatendo [z] *implere omnia, non contentum, sed continentem qui solus vbique simul et nusquam sit, nusquam, quia ipse locum et regionem creauit vna cum corporibus, nec fas est auctorem intra vllam suam creaturam includi: Vbique autem, quia potentiis suis per terram, aquam, aërem, coelum extensis nullam mundi partem destituit, sed omnia inter se inuicem adstringit vinculis quae videri nequeunt;* quo nomine inter orthodoxos Dei confessores Philonem numerat CVDWORTHVS [a]; alibi [b] tamen diserte Deum locum facit, *eo quod omnia contineat, et a nullo prorsus contineatur, et omnibus ad eum refugium pateat, et quia solus sui capax est, se ipsum explens et*

l) Quod det. potiori insid. soleat p. 170.
m) De confus. ling. p. 322.
n) Ibid. et de legis alleg. p. 53.
o) Ibidem. p) Ibid. p. 59.
q) De Abrahamo p. 371.
r) De agricult. p. 200.
s) De migrat. Abrahami p. 421.
t) Alleg. leg. p. 74.
u) De eo quod det. ins. pot. p. 155.
x) Ibid. p. 168. De profugis p. 460.
y) De somniis p. 585.
z) De confus. linguar. p. 339.
a) Syst. intell. c. V. s. III. §. 8. p. 1013.
b) Allegor. leg. L. I. p. 48.

et continens. Ex quibus verbis, quae aliis Philonis locis illuſtrat Cel. MOSHEMIVS [c], recte infertur, Philonem more Platonicorum Deum habuiſſe pro anima mundi omnia continente. De quo ne dubitemus, en ipſa Philonis [d] verba: Θεὸς ἐγκεκόλπισαι τὰ ὅλα, καὶ διὰ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν διελήλυθε. *Deus ſinu ſuo complectitur omnia, et per omnes meat vniuerſitatis partes.* Nec hic obiici poteſt, incommode tantum loqui de abſtruſiſſimo argumento Philonem; nam non affectata tantum verborum ſublimitate eum ita de Deo loqui, ſed ita vere ſtatuiſſe, ex toto eius philoſophiae ſyſtemate recte demonſtratur. De diuinis vero principiis ita quidem ſubobſcurus et inconſtans eſt, vt quid de eius mente ſtatuendum ſit, ipſi viri docti ignorent. Quibusdam enim veterum, et inter eos EVSEBIO [e], trinitatem, quam Chriſtiana profitetur religio, aſſeruiſſe, eamque ex Iudaeorum dogmatibus et traditione, ſiue Cabbala deſumſiſſe viſus eſt, quas partes ſequuntur etiam recentiores multi magni nominis et eruditionis viri [f]. Aliis in contrariam partem eundum eſſe viſum [g], qui ea, quae de hypoſtaſibus in diuinis Philo habet, tantum de tribus perfectionibus in natura diuina intelligenda eſſe contendunt [h]. Sed et tertia ſententia media quaſi via incedit, et admiſiſſe quidem Philonem tria principia hypoſtatica in diuinis, ſed longe a Chriſtianorum trinitate diſtantia aſſerit, nempe ſubordinata et ſibi inuicem valde diſſimilia, qua ratione docuiſſe quoque ceteros, ſequioris commatis Platonicos ſuo loco oſtendimus. In quibus trinitatis Philonianae explicationibus ponderandis et examinandis eruditionem et acumen maxime probauit Ven. MOSHEMIVS [i], cuius obſeruationes eo redeunt. I. Philonem ex eorum ſcriptorum eſſe numero, qui obſcuritatem ſaepe numero conſulto conſectentur, tumque ſibi ſapientiſſimi videantur eſſe, quum ſubtilitatibus, quas nemo conſequitur, ingenia excrucient, mirandum itaque non eſſe, viros alioquin doctiſſimos mentem eius parum recte nonnunquam cepiſſe, ſententiasque ei nonnunquam tribuiſſe, a quibus, ſi obſcuriora eius dicta cum clarioribus conferantur, plane remotus ſit. Deinde duplex religionis genus eum ſtatuiſſe, populare et philoſophicum, et illud quidem putauiſſe ferendum in vulgo, et ne conſultum quidem iudicaſſe, religionem prudentum in vulgus efferre: ſed myſteria haec caute premenda et ab imperitorum oculis remouenda. Adeoque ea, quae ex vulgi opinione et theologia paſſim diſſerit, ab iis probe diſtinguenda eſſe, quae ad ſecretiorem et arcanam, quam putabat, ſapientiam et religionem pertinent [k]. Illa itaque loca expendenda eſſe, in quibus Philo

c) Ad l. c. Cudworthi.
d) loc. cit. p. 340.
e) Praep. eu. L. VII. c. 13. p. 312. L. XI. c. 15. pag. 533.
f) ALLIX. l. c. IO. VAN DER WAYEN de λόγῳ Ioannis adu. Clericum, RICH. KIDDER. demonſtr. Meſſ. P. III. c. 5. 6. p. 246. BVLLVS def. fid. Nic. Sect. l. c. 1. §. 16. CVDWORTH. l. c. p. 640. GROTIVS de V. R. C. L. V. c. 21. aliique.
g) SOVVERAIN Platoniſme devoilé c. II. p. 98. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 5. §. 9. p. 112.
h) PETAV. dogm. theol. T. II. L. I. c. 2. p. 19. CLERICVS loc. cit.
i) Ad CVDWORTH. l. c. p. 640. ſeqq.
k) De ſacrif. Caini et Abelis p. 139.

Philo popularem religionem ad ſcita virorum intelligentium reuocat, et praecepta religionis popularis ad rationes ſublimioris theologiae accommodat. 2. Ea vero loca ſi conſiderentur, certum eſſe, Philonem non tam triadem, quam quaternionem in diuinis admittere, et ſupra triadem, quam inducit, naturarum diuinarum ſummum et principem Deum collocare. Id ex loco Philonis ſatis luculento [l] probat vir doctiſſimus, in quo praeter Deum ſummum, principem ſupremum tria numerat, verbum illius ſummi principis, et potentias creatiuam et regiam: ex quo concludit fruſtra eos eſſe, qui Philonianam triadem cum Chriſtiana conſpirare aſſerunt. 3. Quod vero ad iſtas tres naturas attinet, fatendum eſſe, ita de binis poſterioribus, quas Deum et regem appellat, loqui Philonem, ac ſi pro veris ab eo perſonis habitae fuerint. Aſt haec ex vulgi opinione diſſeruiſſe, dubium nullum eſſe, patere vero ex aliis locis, vbi popularem doctrinam religione ſapientum virorum velut temperet, aut alteram ex altera interpretetur, naturas has non eſſe perſonas, ſed virtutes tantum et perfectiones diuinas, quas perſonarum habitu ſiſtat amictas. Dicere enim [m]: Deum Abrahamo τρίττας φαντασίας triplicem imaginationem, et quidem in anima ſenſitiua, cum illi tribus perſonis appareret excitaſſe; ex quo ſequatur, tres tantum fuiſſe animae notiones aut imagines, quae in parte animae ſenſitiua crearentur. Binas nempe has naturas eum vocare bonitatem et potentiam, quae perſonae a Deo diſtinctae eſſe nequeant. Id quod latius vir doctiſſimus exſequitur, et huc iſta potiſſimum Philonis verba aduocat, quibus ait [n]: *Medius eſt ille pater omnium, proprie nominatus in ſacris literis: Qui eſt: vtrumque latus claudunt antiquiſſimae et proximae eius, Qui eſt, potentiae, quarum altera opifex, altera regia vocatur: illa Deus per quem condita diſpoſitaque ſunt omnia, haec vero Dominus.* His verbis monet, tria illa nomina vnius Dei, Iehoua, Elohim, Adonai, ad tres illas relationes, quibus vnus Deus tripliciter conſideratur, referri, nempe ad naturam illam, quae per ſe ex omni aeternitate exiſtit, ad conditorem vniuerſi, denique ad regem et gubernatorem. Id vero in ſequentibus verbis clare prodi, quae hic quoque, vt lectoris commoditati inſeruiamus, integra damus: *Atque ita medius ille, vtrinque ſtipatus ſuis potentiis, perſpicaci menti nunc vnam, nunc tres imagines exhibet, vnam quando exactiſſime purgata anima, nec ſolum ceteram numerorum multitudinem, ſed et vicinum vnitati binarium ſupergreſſa, ad illam ſimplicem, ſinceram, nullius omnino indigam ideam properat, tres vero, quando nondum magnis initiata myſteriis, adhuc minoribus operatur, nec poteſt eum, Qui eſt, ſine alio, per ſe ſolum comprehendere, ſed per ipſius acta, aut conditorem, aut regem omnium. Eſt autem haec ſecundaria nauigatio non aliena tamen a pia ſententia.* Addit, his alium locum, non minus luculentum, vbi ſcribit: *Haec quicunque audiet, - - eſſe Deum,*

l) De profugis p. 465. m) De ſacrif. Cain. l. c. n) De Abrahamo p. 367.

Deum, praeesseque rebus, et hunc vnum esse, qui vere sit, et ab ipso mundum conditum credi oportere, postremo numquam non gubernari eum ab opifice suo, is beatam, felicemque vitam acturus est. 4. Quod vero λόγον multoties a Philone in partes vocatum attinet [o], vocabulorum et nominum, quibus hoc verbum Iudaeus variis in locis ornat, eam vim et potestatem esse monet, vt si ex vsu ex recepta loquendi consuetudine aestimentur, notionem personae summo licet Numine inferioris et minoris in animis pariant. Audire enim ipsi λόγον ἀρχάγγελον medium inter γεννητὸν et ἀγέννητον, qui legati diuini munere apud homines, et vicissim obsidis et conciliatoris partibus apud Deum fungatur. Quod si tamen vmbrae dissipentur, quibus dictionem suam obscurauerit Philo, vehementer metuere se, exactis his locis ad alia, quae minus figurarum habent, ne idem dicendum sit de λόγῳ, quod de binis illis potentiis dictum sit. Quod enim dicat, verbum esse imaginem Dei, referri ab eo ad mundum intelligibilem, ad cuius archetypum mundus sensibilis conditus sit. Ast hoc si verum sit, non posse λόγον esse personam, cum inter ἀρχέτυπον et ἔκτυπον debeat esse relatio, et ita intelligibilis idea omnium rerum sensibilium in isto verbo esse debeat, nec verbum esse queat genius, spiritusque huic nostro mundo similis. Patere etiam ex libello *de opificio mundi*, λόγον esse illam idearum intelligibilium seriem, quam tanquam exemplar in condendo mundo Deus intuitus est: faterique ipsum Philonem λόγον, κόσμον νοητὸν, formam speciemque mundi idem esse, quod Deus animo conclusum habuerit, priusquam constructionem eius moliretur, esseque verbum Dei ita affectum ad mundum illum intelligibilem, sicut ratiocinatio architecti affecta est, ad formam vrbis construendae, quam in animo impressit, quae distincta reapse inter se non sint. Tandem ad dictionem Philonianam prouocat vir eruditissimus, et luculento exemplo ostendit, nullum scriptorem esse, qui meteoris, quae vocant, orationis magis abundet, sine illis vero figuris considerandum et intelligendum esse monet. Hactenus vir praestantissimus, qui cum caussam hanc prolixe enarrauerit, omnino ipse audiendus erat. Nec refragamur, si quis rationibus eius manus dandas esse coniecerit: etsi enim regeri posse quaedam facile videbit, qui Philonem secum vbique conferet [p], fatendum tamen est, in tanta Iudaei huius obscuritate et improprio figuratoque dicendi genere, quod vbique sequitur Philo, difficile esse, certi atque perspicui aliquid definire. Quod si tamen pace viri magni et nostram qualemcunque sententiam, vt instituti nostri legibus pareamus, afferre liceat, quartam nos trinitatis vel quaternionis potius, vt rectissime vir doctissimus monuit, expli-

o) Disputatum de huius λόγυ Philoniani significatione est a viris doctis Io. van der Wayen, Ell. Benoist. aliisque contra Clericum, ex quo ille in comm. in Io. I. 1-18. asseruerat, Philonianis φιλοσοφουμένοις suam de λόγῳ sententiam opposuisse S. Ioannem, conf. B. Io. Frickii diss. de λόγῳ adu. Clericum, Io. Lamius V. C. de SS. Trinit. aduers. Cleric. Otium Vind. Mel. I. p. 124. et quos ibi laudauimus.

p) Maxime ea premendo, quae de λόγῳ Philo habet.

explicationem eligendam eſſe exiſtimamus; quae eo tendit: Philonem ita explicandum eſſe, vt ſtatuat: Deum quidem ſupremum omnibus principiis diuinis ſuperiorem in infinito lucis oceano demerſum eſſe, ex eo vero ad condendum et regendum regnum ſuum tres emanationes diuinas, hypoſtaticas, et ſecum quidem ratione eſſentiae vnitas, aſt ratione ſubſtantialis exiſtentiae diſtinctas a ſe, expuliſſe emanatione diuina. Hiſce vero in emanationibus principem locum tenere λόγον, ſiue intellectum diuinum, qui cum rerum omnium ideas in ſe habeat, et ad condendas res ſenſibiles ex Deo effluxerit, creator mundi dici debeat. Eſſe hanc ipſiſſimam doctrinam Cabbaliſtarum, qui ex Or haënſoph tres ſupremas ſephiras, per emanationem deriuant, et primogenitum ſiue Adam Kadmon in iis relucere regni diuini auctorem ſtatuunt, ex iis conſtabit, quae infra de arbore Cabbaliſtica latius ediſſeremus. Hanc vero principiorum emanatiuorum trinitatem vt Philoni tribuamus, his potiſſimum rationibus ducimur: I. Ratio ex his conſtat, cur quatuor in diuinis, non vero tria tantum principia Philo poſuerit, nempe vt fontem omnium rerum, quae ex Deo emanarunt, ipſorumque principiorum triadis oſtenderet. Sine hac enim obſeruatione ratio dari non poteſt, cur verbo illi diuino, et potentiae creatiuae, et poteſtati regiae, praefixerit principem ſummum. II. Reſpondet quoque haec explicatio circumſtantiis Philonis. Is in Aegypto philoſophiam Pythagorico-Platonicam didicerat, ſed talem, quae ex philoſophia Orientali reformata et emendata, vel potius adulterata erat. Huius philoſophiae ſumma cum eſſet ſyſtema emanatiuum, illud ita recepit ſchola Platonicorum Aegyptiaca, vt ex Deo primo priore, et infinito luminis aequore, tria potiſſimum principia emanaſſe ſtatueret, vt ſupra luculenter euictum. Idem recepiſſe Iudaeos quoque, nec aliud velle doctrinam Cabbaliſticam de ſephiris et homine primogenito infra demonſtrabimus. Philo itaque cum Iudaeus fuerit, et quidem ex eorum numero, qui philoſophiam gentilem ſacris doctrinis infarſerunt, cumque in Aegypto philoſophiae operam dederit illi, quae ex orientali hunc in modum attemperata fuit, cur non quaeſo, hunc Aegyptiacae ſcholae alumnum eodem plane ſenſu de diuinis ſtatuiſſe dicamus, quo tota ſchola ſtatuit? Aſt hoc ſi ſupponimus, patebit, Philonem per tria iſta principia Deo primo-priori ſubordinata non quidem peculiares, eſſentia diuerſas et ſeparatas ab eo naturas vel perſonas intellexiſſe, verum non nuda etiam attributa, nomina et perfectiones vel munera, ſed concepiſſe ſibi ſub iis tres emanationes reales virtutesque in diuina quidem natura radicatas eiusque eſſentiae, vt riui fonti vnitas, ſed peculiari tamen exiſtendi operandique modo ab eo diuerſas, quo ſenſu aeonas in Deo ſtatuiſſe Gnoſticos ſupra euicimus, et ſephiras in Deo ſtatuiſſe Cabbaliſtas infra dicemus. Qui cum et ipſi ſephiras parzuphim, perſonas, vocitent, licet iis hypoſtaticam quandam perſonalitatem ſenſu Chriſtiano non tribuant, manifeſtum inde eſt, conce-

concepiſſe ſibi Iudaeos Aegyptiacos, philoſophiam orientalem et Platonicam ſuis philoſophematis coniungentes tertium eiusmodi principiorum diuinorum genus, quod medium inter perſonas et attributa vel proprietates tenet. Id quod, inſtituta inter Philonianam et Cabbaliſticam doctrinam comparatione, oſtendi quoque poſſet Philoni placuiſſe, ſi prolixis nobis eſſe liceret. III. Haec vero ſi admittimus, argumentis quoque et rationibus virorum doctorum ſatisfieri poteſt facile, quibus illi pro perſonis, hi pro attributis principiorum Philonis diuinorum pugnant, et ſimul explicari luculenter poſſunt loca ea, quae ex Philone afferuntur. Quae enim perſonae habitu induxiſſe haec principia oſtendunt loca, manifeſte docent ſuo modo et ratione peculiarem exiſtendi modum haec principia emanantia habere, nec vt nuda attributa conſiderari poſſe. Quae vero cum Deo idem facere videntur, rationem inde ſuam accipiunt, quod ratione eſſentiae, originis, dependentiae, et vnitatis cum ſummo Deo, infinito illo rerum omnium fonte ita vniantur, vt idem dicere videantur, et reuera, vi ſyſtematis emanatiui idem ſint. Nec obſtant nobis valde loca a Cel. MOSHEMIO adducta, eo quod ex dictis facilis dari poteſt ad ea reſponſio. Pleraque enim cum ex improprio loquendi genere et allegoriis, quibus ſupra modum delectabatur Philo, ratiocinationem inſtituant, parum probant, cum vbique ſimilitudini ſe valde improprie accommodet Iudaeus philoſophus. Et primo quidem loco ſatis luculenter ex eo, quem nos dedimus, ſenſu Deum ſtipatum duabus δυνάμεσιν ἀνωτάταις, ſupremis potentiis dicit, et ita triplicem perſonarum imaginem in Abrahamo excitaſſe ſcribit. Annon hoc plus, quam nuda attributa, dicit, nempe ſupremas virtutes tales, quales aeonas dixere orientales? quae vbi apparent, tum demum perſonae habitum induunt, qualis δύναμις ἀνωτάτη Simon magus videri voluit. Eodem vero ſenſu in altero quoque loco dicitur, animam diuinae lucis ſplendore repletam tres imagines vnius ſubiecti percipere, vnam ipſius rei, duas reliquas, tanquam vmbras ab ea redditas; eo quod Deum fontem emanationis hae non aliter, quam vmbra ſolis lucem ſequantur. Sicque et tertio loco a fonte primo, Deo, qui eſt, Deus opifex, et Deus rex, tanquam peculiares virtutes emanatiuae diſtinguuntur, et recte dicitur, animam pleniſſime purgatam ab his emanatiuis virtutibus ad ipſum omnium virtutum ſubſtantialium fontem properare, eumque ſine alio per ſe ſolum comprehendere. Ita enim orientales quoque, Gnoſtici, Cabbaliſtici, et Alexandrini philoſophi omnes docuerunt. Nec alia mens Philonis in vltimo loco fuiſſe videtur, quo Deum vnum eſſe dicit, qui condidit regitque omnia, niſi, virtutes has ex Deo emanantes, per quas Deus creauit omnia et gubernat, ita animari, radicarique in Deo, ex cuius natura eſſentialiter, licet ſubordinata quadam ratione, participant, vt ipſe ſolus omnia condidiſſe regereque dicendus ſit. Λόγος autem quem locum, ſi hanc explicationem ſequamur, capiat in ſyſtemate Philoniano,

ex

ex dictis patet, et ex Adam Kadmon Cabbalistarum intelligi potest. Est enim virtus illa emanatiua Deo proxima, per quam mundum condidit et essentiis rationibusque instruxit. Qui λόγος mundus intelligibilis ideo dicitur, non quod eadem in eo sint formaliter, quae in mundo sensibili, quod absurdum inde collegit vir eruditissimus, sed quod exemplariter et radicaliter omnia contineat, quae in mundo sunt sensibili: quemadmodum architectus persona esse potest, licet in intellectu eius sit exemplar totius vrbis omniumque aedificiorum, quae conditurus est. Haec enim idearum multitudo, si Platonicos sequimur, simplicitati intellectus diuini, quem λόγον Philo vocat, nihil plane derogat. Et hae quidem nostrae coniecturae sunt, quibus si virorum magnorum, nostris luminibus longe superiorum sententiam praeferre lectori placuerit, aequissime id feremus, rati in tantis hominis obscurissimi et tela araneorum nectentis muscasque captantis tenebris nobis sufficere, si palpare liceat, ignoscendumque nobis esse, si decipiamur. Ex his vero, quae prolixe de Platonismo Philonis disputauimus, facile cognosci potest, Philonem quidem inter Platonicos omnino referendum esse, verum non inter puros et genuinos, sed tales, quales Aegyptiaca schola genuerat, studio syncretistico, natiua Platonis dogmata adulterantes. Ex eo enim ratio deriuanda est, cur interdum aliena a Platonis hypothesibus admisceat, et aliorum quoque philosophorum placita inspergat, quae se curiose explorauisse, multis locis prodidit, et elegantem eruditionem in Graecanicis literis ostendit. Reliqua quae contra Platonismum Philonis affert Ionsius, exigui sunt ponderis, et pleraque falsa: non habere enim scripta Philonis genium Platonis, et αὐτοψία refutat et iudicium veterum concors, quod Philonem πλατωνίζειν per prouerbium pronuntiauit, siue dictionis, siue rerum rationem habeamus, quas adulterauit quidem et alieniores a facie Platonica studio suo syncretistico reddidit Philo, ita tamen, vt vel mediocriter Platonismi peritus Platonicum agnoscat. Ex his vero eorum quoque opinio iudicari potest, qui Potamonicum fuisse putant. Quemadmodum enim Potamonis secta iunior est, Philonis aetate, vt supra demonstratum, nec eam vnquam habuisse asseclas legitur; ita non alio sensu Philoni tribui potest, nisi quatenus syncretismus Platonicus Philoni suo modo et ratione placuit. Nec alia ratio est, cur Platonis mentem Philo interdum peruertat, quam quod istud studium henoticum eum coëgerit, ab eius mente deflectere. Audiendos enim illos non esse, qui non intellexisse Philonem Platonis scripta, nec accurate legisse, dicunt, viri eruditio, veteribus tantopere laudata, satis euincit. Ficulneum vero est, quod ex Iosepho contra Philonis Platonismum Ionsius vrget, vocare eum Iosephum philosophiae non imperitum, non vero Platonicum. Sufficiebat enim historico contribulem ob Graecanicae philosophiae peritiam laudare, praesertim cum non tantum Platonicam calleret, sed et reliquarum sectarum placita non ignoraret.

raret. Iudaicam vero philosophiam tantum abest, vt Iosephus intellexerit, vt potius patriam eruditionem ad gentilis philosophiae modum exigat, ne suis laus philosophiae Graecae denegari posset. Quod si concedamus Ionsio, facere Iosephum ex Philone Essenum, eo quod de Therapeutis scripsit, ne sic tamen Platonismus eius euerti potest, eo quod in eodem luto haesisse Therapeutas supra ostensum est. Ex his vero larga manu datis de eruditione quoque Philonis iudicium ferendum est, qui si tantam in scriptis suis iudicii accurationem et discernendi acumen attulisset, quantam ingenii elegantissimi cumulauit copiam, omne punctum tulisse censendus esset. Verum destitutum fuisse iudicandi acie, singulae paginae scriptorum eius loquuntur: quae tamen ad cognoscendam philosophiae Platonicae faciem in Aegypto non sine fructu legi possunt, et meliorem editionem [q] merentur. Quae tantopere admiratos fuisse Romanos EVSEBIVS [r], nescio quam fidem meritus, scribit, vt digna existimarent, quae in bibliotheca publica, tanquam monumenta publica, reponerent. Displicuisse tamen ineptum allegoriarum studium viris iudicio pollentibus, non Christianorum tantum sobrie iudicantium querelae [s] testantur, quae ad eum pestis huius in ecclesiam per Origenem introductae origines referunt, sed et Celsi et Porphyrii, gentilium philosophorum, reprehensiones docent. Fecitque stulta haec explicandi ratio, vt saepe numero obscurus euaserit, nec a verisimili discedunt, qui eum non omnia satis intellexisse, quae scripsit, iudicant. Fuere Philones inter veteres plurimi, a nostro gente et fidei professione facile distinguendi: eos enarrauere IONSIVS [t] et FABRICIVS [u].

q) Historiam editionum Philonis enarrat FABRICIVS l. c. nouam diu iam expectamus a Reuerendissimo ERICO BENZELIO.

r) Hist. eccl. L. II. c. 18.

s) PHOTIVS l. c.

t) l. c. p. 228. seqq.

u) l. c. p. 118. seqq.

CAPVT

* *

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA IVDAICA AB EXCIDIO VRBIS HIEROSOLYMITANAE AD RECENTIORA VSQVE TEMPORA.

§. I.

Conditio philosophiae Iudaicae post templi euersionem.

Euersa diuinorum iudiciorum maturitate vrbe Hierosolyma disiectaque republica Iudaeorum, eruditionis gentis huius facies misere quoque conspurcata et deturpata est. Singulari enim irae diuinae, maledictionem nationi rebelli et ingratae immittentis fato euenit, vt omnia fere rationis lumina, quae hactenus luxerant, extinguerentur, vixque vmbra remaneret eius, quod ad philosophiam referri posset. Totam enim eruditionis Iudaicae, post vrbis templique deuastationem, faciem vno quasi obtutu considerantibus non occurrit aliud, vsque ad medium aeuum, nisi ex vna parte immoderatum planę et insanum traditionum πατϱοπαϱαδότων studium, ex altera Cabbalistica illa philosophia ex syncretismo Aegyptiaco enata, et pro patriis et domesticis mysteriis vendita, quae in artis quandam et systematis formam tandem emersit, et Iudaicis dogmatibus gentilia multa, Orientalia, Aegyptiaca, Pythagorica Platonica addidit. Tandem ex Oriente in Occidentem delato Iudaeorum populo, cum circa illa tempora solus Aristoteles inter Saracenos et Christianos caput extollere, et in scholis regnare coepisset, incepit Peripatetica quoque philosophia se Iudaeis commendare, ex quo tempore non defuerunt inter eos, qui philosophiam Graecam, praecipue Aristotelis colerent. Ex his vero intelligit lector, fieri non posse, vt Iudaeorum in philosophiae historia ratio habeatur, nisi omnem simul historiam eruditionis Iudaicae, quantum quidem ad hoc nostrum institutum pertinet, curioso simul oculo perlustrauerimus, vt quae ratio fuerit studii Talmudici, quae Cabbalistici, quid in eo rationi, quid auctoritatis praeiudicio datum sit, intelligamus, et quem rationis vsum natio haec fecerit, quaeque aliena domesticis immiscuerit, discamus. Ita enim tum demum veram intellectus humani, sapientiaeque et stultitiae in hac gente habebimus historiam.

Restitutio eruditionis post euersam Hierosolymam.

§. II. Euersa vrbe et republica Iudaeorum, templo, igne deleto, et a Vespasiani atque Titi exercitibus vastata Iudaea, innumeraque huius populi multitudine caede, fame, cruciatibus enecata, multis vero myriadibus in durissimam captiuitatem abductis, totam quoque eruditionis Iudaicae compaginem disiectam quasi, solutisque quibus cohaerebat vinculis dispersam et in ventos datam fuisse, et historia infelicissimae nationis

 docet,

docet, et intelligi ab iis poteſt, qui ruinas illuſtres curioſo contemplari ſolent oculo. Illud indubitata de hac gente monumenta loquuntur, ad exiguum tantum ſpicilegium rediiſſe totam eruditorum Iudaeorum cateruam, paucosque ex hac calamitate diſperſos ſe collegiſſe, qui veterem theologiam, eruditionem et ſapientiam ad poſteros propagauerint. Quae reliquiae veterum doctorum Iudaicorum, qui et ſtantis et euerſi templi fuere αὐτόπται, hic vel ideo memorandae ſunt, quod ab iis omnis eruditio Iudaica et ſapientia patrum ad poſteros poſt dirutam vrbem et euerſam rempublicam propagata, ſcholaque, quae laetiſſimis incrementis antea floruerat, paucis et tenuibus vſa progreſſibus vtcunque ſuſtentata et imminenti ruinae ſubtracta eſt. Cum autem miſerabilis totius gentis in terra ſua eſſet facies, et vix vmbra priſtinae felicitatis eſſet relicta, cunctis caede, igne, rapinis perditis et vaſtatis, plerisque vel miſerabili morte pereuntibus vel in captiuitatem morte grauiorem abductis, euaſere paucae reliquiae et ex parte in Aegyptum, in qua ab Alexandri M. aetate coloniam Iudaicam habitauiſſe, et inſignibus incrementis vſam fuiſſe ſupra diximus, ex parte in Babyloniam ſeceſſerunt, vbi multi quoque Iudaei degerunt, ex poſteris eorum, qui in bellis Aſſyriorum cum Iudaeis illuc deportati ſunt, et reduce populo redire cum reliquis noluerunt. Vtroque in loco humaniter ſatis et benigne exceptos fuiſſe profugos IOSEPHVS [a] teſtatur. Quidam tamen ex infelici populo in vaſtata Palaeſtina remanſerunt, cumque fumantis ex deſolatione Hieroſolymae conſpectum non ſine horrore refugerent, Iaſnae, quae Graecis ſcriptoribus plerumque Iamnia vel Iamnea dicitur, diſperſas collegerunt ex tanto naufragio tabulas, erexerunt ſcholam, reſtituerunt cultum diuinum, ſedemque parauerunt eruditioni domeſticae [b]. Ex quibus ruinis primus collapſam diſciplinam et doctrinam reuocauit R. Iochanan, perfecit conſilium, et ad aliquam maturitatem, quantum infelicitas temporum permittebat, perduxit, R. Gamaliel ſecundus, ab hac ſchola locoque Iaſnenſis dictus. Id

a) De B. I. L. VI. conf. BASNAGIVS Hiſt. Iudaic. L. III. c. 1. § 1. ſeqq. p. 2. ſeqq. quique alii hiſtoriam Iudaicam enarrarunt.

b) Iaſne, ſiue Iabne, יבנה, quae vrbs fuit Philiſtaeorum, illis a rege Vzia erepta II Chron. XXVI. 6. Ἰάμνεια Graecis dicitur, Iamnes Plinio. Sita erat in locis campeſtribus non longe a Ioppe, vt ex IOSEPHO Antiqq. Iud. L. XIV. c. 8. de B. I. L. I. c. 5. diſcitur: inter maritimas recenſetur, quia in tractu maritimo ſita fuit, non tamen ad ipſum littus maris. Conf. HADR. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 823. ſeqq. LIGHTFOOT. Cent. Chorograph. Matthaeo praemiſſa c. 15. opp. T. II. p. 181. Iuchaſin p. 21. ſi ſequimur ante exciſum templum, iam ibi Synedrio praefuit Gamaliel ſenior, Pauli praeceptor, et ibi famoſiſſima oratio contra haereticos congeſta eſt a Samuele paruo, qui paucis ante vrbis excidium annis obiit. Vrbe diruta, vt Synedrii ruinas colligeret in hac vrbe maxime R. Iochanan Ben Saccai Hakkadoſch elaborauit, de quo infra dicemus. Quem primum ſcholae Iaſnenſis rectorem conſtituunt ex Iudaeis R. D. GANZ in Zemach Dauid p. 39. ex Chriſtianis BVXTORFIVS in Tiberiade c. 5. p. m. 20. et LIGHTFOOTVS l. c. et in opp. poſthumis p. 87. vbi hiſtoriam ſcholae huius chronologice diſtribuit. Qui et hoc ex Iudaeorum ſcriptis obſeruat, adeo claruiſſe hunc locum prae omnibus Academiae ſedibus, excepta ſolum nouiſſima Tiberiade, vt in prouerbium abierit vinea Iaſnenſium. Dubitant tamen viri docti, vtrum hunc in locum Synedrium traductum vel in eo continuatum ſit, vt Iudaei tradunt, vt ſucceſſionem ſuam doctrinalem ſtatuminent, qua de re videndus BASNAGIVS Hiſt. Iud. L. VI. c. 5. §. 8. p. 94. Addendi ſunt, qui hiſtoriam ſcholarum Iudaicarum ſcripſere, enumerati a I. C. WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 924. ſeqq.

Id cum laetiores, quam initio ſperari poterat, ſucceſſus haberet, et, qui iſta tempeſtate vbique erant disiecti, emergere iterum et ad ſynagogam patriam colligere ſe inciperent, aucto diſcipulorum numero occaſionem dedit Tiberiade quoque ſcholam excitandi, quae celeberrima poſtea Muſarum ſedes inter Iudaeos fuit, et magnam potiſſimum famam exinde nacta eſt, quod praeter alios celebres gentis huius doctores R. Iehuda Hakkodoſch ibi docuit; et, quod Iudaei gloriantur, multas immunitates et priuilegia ab Antonino Pio illi vrbi ſcholaeque impetrauit, maxime vero Talmud Hieroſolymitanum ibi conſcriptum eſt, de qua famigeratiſſima eruditionis Iudaicae ſede videndi ſunt, qui geographiam Iudaicam expoſuere LIGHTFOOTVS [c] et RELANDVS [d], maxime vero, qui collegium Maſoretharum in ea viguiſſe contendit Io. BVXTORFIVS [e]. Hoc exemplum ſecutae ſunt, rebus pauliſper pacatis, Iudaeae vrbes aliae, fuit enim ſchola Bitterae vrbe Hieroſolymis proxima, in qua mirum quoque diſcipulorum, Muſarum operi inuigilantium, numerum fuiſſe Iudaei referunt [f]. Tum Lyddae ſiue Dioſpoli cui R. Akibha, R. Tarphon aliique praefuerunt [g]. Caeſareae quoque eiusmodi ſcholam fuiſſe, doctores Caeſarienſes paſſim in Talmude laudati euincunt, de qua itidem LIGHTFOOTVS [h] videndus, qui et Magdalenſem ſcholam memorat. Nulla tamen poſt Tiberienſem nomen magis extulit, quam Zipporienſis ſiue Sephorienſis [i], in vrbe magna Galilaeae, quae Talmudicis ſcriptoribus vehementer laudatur [k]; in eam enim ſe Tiberiade contulit R. Iehuda ſanctus, rei literariae inter Iudaeos ſtator praecipuus. Alias minores in praeſentia, inſtituti noſtri memores, tacemus [l].

Doctores Iudaei in claſſes diſtributi.

§. III. Refloreſcere ab eo tempore coepit ſapientia Iudaica, reliquis iſtis ex magna gentis clade viris doctis eo connitentibus, vt patriam diſciplinam priori nitori reſtituerent. Quem in finem cathedra docentium ſemel poſita et fundata non defuerunt ab eo tempore doctores Iudaeis, qui ſucceſſionem doctrinalem inde nobis non interruptam narrant [m]. Quae cum vno intuitu totius ſtatus literarii inter Iudaeos rationem et conditionem exhibeat, paucis hic at ὡς ἐν παρόδῳ tangenda eſt, vt quid inter Iudaeos quaerendum ſit, de hiſtoria erudita et philoſophica huius populi, curioſo facilius pateat. Solent autem Iudaeorum doctores in ſeptem omnino claſſes diſpeſci, praetermiſſis, quos a Moſe et prophetis deriuant viris

c) l. c. c. 81. p. 227.
d) l. c. p. 1037.
e) In Tiberiade ſ. commentario Maſorethico c. 5. p. 15. ſeqq.
f) LIGHTFOOT. l. c. c. 52. p. 214. RELAND. l. c. p. 409. 679.
g) LIGHTFOOT. c. 16. p. 222. Chron. temp. p. 145. T. II. opp. RELAND. p. 877.
h) l. c. c. 57. p. 214.
i) c. 76. p. 226.
k) Ibid. c. 82. p. 229. ſeq.
l) Vid. IDEM c. 96. p. 237.

m) Videndi auctor Pirke abhoth, Mos. MAIMONID. in praeſ. ad haſſakah aliique, plenius autem chronologi Iudaeorum R. ABR. B. DIOR in Cabbala, R. ZACHVTH in Iuchaſin, R. GEDALIA in Schalſcheleth Hakkabala. Nimis tamen fidendum Iudaeis non eſt, qui rationes temporum miſere turbant, vnde comparanda eſt cum illis Io. HENRICI OTTHONIS hiſtoria DD. Miſchnicorum cum HADRIANI RELANDI notis, qui viri docti errores Iudaeorum obelo critico confixerunt.

viris ſynagogae magnae, qui ad hunc locum non pertinent. Et prima quidem claſſis eos comprehendit [n], qui et ſtante et exciſo templo vixerunt, et eo magis hic memorandi ſunt, quod reliquias magnorum virorum ea claſſis continet, qui disiectas eruditionis Iudaicae tabulas vndecunque collegerunt. Inter eos maxime claruere, R. Eliezer Ben Iacob, qui diu vixit, vitamque vsque ad A. C. CXXX produxit, octoginta annos natus. Cuius egregiam ſententiam exhibent *capitula patrum* [o]: *Mundus hic ſimilis eſt veſtibulo mundi futuri, praepara te ipſum in veſtibulo, vt poſſis ingredi in triclinium.* Hunc celebritate ſuperauit R. Eliezer, filius Hyrcani affinis Simeoni ſeni et R. Gamalieli, diſcipulus R. Iochanan, ob nominis ſplendorem magnus dictus, quem tanti fecit R. Iohanan Ben Saccai, vt affirmaret, quod ſi omnes ſapientes Iſraëlis eſſent in lance ſtaterae, et Elieſer filius Hyrcani in altera, poſterior hic reliquos omnes ſit depreſſurus. Quin miraculis quoque doctrinam ſuam confirmaſſe, et a bath kol ſuffragio comprobatum fuiſſe Iudaei dicunt. Is hoc loco eo quidem nomine maxime notandus, quod Schammaeanae ſcholae addictus contra Hillelianos et traditiones, quod illi praebebant, patrocinium ſtrenue pugnauit, quamuis ne miraculis quidem partem aduerſam, vt manus daret, cogere potuerit. Quod textus ſiue literae legis ſtudium cauſſa eſt, cur Karaei ad eum tanquam ſcripturariorum vindicem et ſtatorem prouocent, et R. Mardochai Karaeus [p] totam diſputationem huius Eliezeris cum R. Gamaliele ad confundendos Rabbanitas afferat [q]. Quin et alio nomine notandus hoc loco eſt, nempe ob capitula ei tributa, quae cum verſione et notis edidit Gvil. Henricvs Vorstivs [r]. Quamuis enim a recentioribus manibus ea eſſe collecta, ipſe R. Zachvth [s] aliique viri docti recte tueantur, probabile tamen eſt, antiquas huius temporis, quo Eliezerus viuebat, allegorias, ad poſteros traductas materiam fuiſſe, ex qua libellus congeſtus eſt; qui cum maxima parte fabularis ſit, exemplum eſſe poteſt methodi allegoricae, quae inter Iudaeos viguit [t]. Porro ad hanc claſſem R. Iochanan Ben Saccai pertinet, quem primum Iaſnenſis ſcholae rectorem fuiſſe ſupra diximus, quemque reſtituiſſe ſynedrium magnum accepta a Tito imperatore poteſtate Iudaei tradunt [u]. Is CXX annis vixiſſe, et audiuiſſe Hillelem et Schammai Iudaeis dicitur, valdeque gratioſus apud Titum fuit. Specimina autem philoſophiae moralis, quam diſcipulis tradidit, *capitula patrum* [x] multa enarrant, digna quae conſiderentur, vt quo loco philoſophia moralis eo tempore inter Iudaeos fuerit, pateat. Eius diſcipulus fuit R. Iechoſchua Ben Chanania, quem apud Traiani filiam gratia fuiſſe vſum, Iudaei tradunt, et licentiam reaedificandi templi accepiſſe iactant. Hic adeo intentus

n) Vid. R. Dav. Ganz Zemach Dauid P. I. pag. 425.
o) c. IV. §. 16. p. m. 30.
p) De Karaeis p. 100.
q) Conf. Triglandivs de Karaeis p. 25.
r) Lugd. Batau. 1644. 4.
s) In Iuchaſin l. c.
t) Conf. Wolf. Bibl. Hebr. P. I. p. 173.
u) Citati not. b.
x) c. II. §. 8.

tentus legis ſtudio fuiſſe dicitur, vt nec corpori nec veſtibus abluendis vacauerit, hinc dicterium filiae Traiani fuiſſe: *Sapientia pulchra in vaſe polluto ;* cui reſpondiſſe dicitur: *Non aſſeruatur vinum in vaſculo aureo vel argenteo, ſed teſtaceo tantum* [y]. Quam tamen narratiunculam ex ingenio ſuo otioſo confinxiſſe Iudaeos, ſi alia non eſſent, ſola Iudaeorum, maxime Phariſaeorum partes ſequentium, induſtria in lauando ſatis euinceret. Fuiſſe tamen virum ſapientem, et ingenio philoſophico, ſaltem in morali doctrina non deſtitutum, ex dicto quod ei tribuunt *capitula patrum* [z], recte colligitur. Praeter hos et alii ſunt, qui ad hanc claſſem primam pertinent [a], quorum tamen notitiam dare huius loci non eſt. Merentur tamen, quae eis in *pirke abhoth* tribuuntur dicta legi expendique, eo quod ex iis conſtare poteſt, nondum ab omni ſano rationis vſu tum tantopere defeciſſe Iudaeorum doctores, quemadmodum poſtea accidit, vbi infauſtum traditionum ſtudium lumina tantum non omnia inter eos extinxit. Secunda claſſis vel aetas doctorum Iudaicorum eorum continet nomina, qui deuaſtationem templi ſeculo proxime ſequenti ſecuti ſunt, inter quos fuit R. Tarphon vel Triphon ſacerdos, qui ob diuitias largiter inter pauperes diſtributas diues dicitur, et ſectae Schammaeanae adhaeſit: quem R. Akibhae alii praeceptorem alii collegam dicunt. Qualis eius de moribus doctrina fuerit, ex his dictis [b] collige: *Dies breuis et ars longa, et operarii pigri, et merces ampla, et pater familias vrget ac inſtat. Non teneris opus perficere, neque ſic liber es, vt prorſus abſtineas ab eo: Si multam legem didiciſti, multa tibi merces dabitur, fidelis enim eſt dominus operis tui. Sed ſcito, retributionem iuſtorum eſſe demum in ſeculo iuſtorum.* Ceterum et hoc diſputatur inter eruditos, vtrum hic Tryphon idem ſit cum Iudaeo, contra quem S. IVSTINVS MARTYR diſputauit, cuius affirmatiua placuit magnis quibusdam viris [c], quos alii certatim ſecuti ſunt, eo quod non nomen tantum concordet, ſed et tempus: negatiuam olim ſibi minus probatam docte defendit HADRIANVS RELANDVS [d], nos in incerto argumento nihil ſtatui poſſe vel affirmari putamus. Sed et R. Akibha ad hanc claſſem pertinet, de quo tamen infra dicendi melior nobis locus dabitur, et R. Eliezer filius Chiſmae, ſub Traiano A. C. CXXV florens, quem in diſciplinis mathematicis, maxime vero in arithmeticis et aſtronomicis excelluiſſe Iudaei dicunt [e]. Certe ſummo amore has diſciplinas hunc Eleazarem complexum fuiſſe, ex *capitulis patrum* [f] conſtat, in quibus hoc ei dictum tribuitur: *Reuolutiones anni et geometricae ſupputationes par-*

y) Iuchaſin p. 33. Zemach Dauid l. c. HOTTINGER. Hiſt. eccl. Sec. II. S. III. p. 74.

z) c. II. §. II.

a) Videndi OTTHO, WOLFIVS, HOTTINGERVS ll. cc. vel ſi fontes mauis, R. D. GANZ, R. GEDALIA, R. ZACHVTH ll. cc.

b) c. II. §. 15. 16.

c) Eos nominatos vide apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 837.

d) Pec. diſſertatione.

e) Conf. WOLF. l. c. P. I. p. 189.

f) c. III. §. 18.

partes ſunt deliciarum ad ſapientiam. Huic ſocium iungit in his ſcientiis HOTTINGERVS [g] R. Iochanan B. Godgoda, et ex *Iuchaſin* obſeruat, gloriatos fuiſſe de vtroque Iudaeos, quod numerum inire potuerint guttarum maris. Id quod tamen more Iudaeorum prouerbialiter tantum accipiendum eſt, ſummamque arithmetices notitiam et accurationem prodit. Tacendum tamen non eſt, referre hunc Iochananum Iudaeorum quosdam ad tempora templi ſecundi excidium antecedentia, vt obſeruatum Cl. WOLFIO [h]: quamuis in temporum rationibus minime ſequendos eſſe infidos hos duces conſtet [i]. Tertia claſſis ſiue aetas doctorum Iudaicorum Tanaitarum ſiue Deuterotarum eſt, quae a Simeone Iuſto vsque ad Iehudam ſanctum, compilatorem Miſchnae extenditur. In hac claſſe nomen ſibi ante alios fecit R. Schimeon Ben Gamliel, pater R. Iehudae ſancti, cuius frequens in Miſchna fit mentio. Hunc dixiſſe referunt *capitula patrum* [k]: *Tribus rebus conſeruari mundum, veritate, iudicio et pace.* Circa eadem tempora floruit R. Meir, diſcipulus R. Akibhae, et praeceptor R. Iudae ſancti. Hunc proſelytum fuiſſe Iudaei tradunt, et ex poſteris principis cuiusdam exercitus Romani ad euertendam Hieroſolymam miſſi, qui vero ad Iudaeorum ſacra diſceſſerit. Hic quamuis ſapientia ita effulgeret, vt lumen mundi diceretur, multis tamen inter Iudaeos ſe non probauit [l]. Maxime vero notari meretur propter vxorem ſuam Beruriam, filiam R. Chananiae, quae circa A. C. CXXI floruit, et rariſſimo inter Iudaeos exemplo literis elegantiſſime tincta fuit. Patet enim ex locis Talmudicis a viris doctis [m] paſſim adductis cum aliis eruditionis Iudaicae alumnis praeceptorum lectiones eam audiuiſſe, et in Academia literis ſacris inuigilaſſe. Iudicium autem in interpretatione legis doctrinaque morali probaſſe, ex illis locis colligi poteſt, quae adduxit WAGENSEILIVS. Aſt arrogantiorem fuiſſe, et alios Iudaeorum doctores contemnentem, ſupercilio quoque haud vulgari hallucinantibus inſultantem paſſim ſcriptores Talmudici produnt: quemadmodum funeſtus quoque ipſi fuit exitus, eo quod ipſa ſibi violentas manus intulit. Quam rem ita Iudaei narrant: *Dixiſſe R. Meir ad vxorem: certus ſum me effecturum atque experturum, vt confitearis, vera eſſe, quae de mulieribus ſtatuerunt ſapientes. Iuſſiſſe nimirum et ſubornauiſſe aliquem ex diſcipulis ſuis, vt tentaret Beruriae caſtimoniam, eamque in ſtuprum illiceret; hunc et inſtando continuis illecebris per multos dies tandem, vt conſentiret in adulterium, obtinuiſſe, eique hoc perſuaſiſſe. Poſtquam vero ipſe maritus in locum diſcipuli ſubiiſſet, et cum ea congreſſus eſſet, re patefacta ſuſpendio eam vitam finiuiſſe, R. Meir autem ignominiam metuentem publicam in Babyloniam exceſſiſſe.* Plura de

g) l. c. p. 76.
h) l. c. P. II. p. 844. ex tract. eruuim c. 6.
i) Vide quae prudenter monet OTTHO l. c. praef. p. 7.
k) c. I. §. 18.
l) ZELTNER. diſſ. laudanda; WOLF. l. c. P. II. p. 850. dictum eius legitur in Pirke abhoth c. IV. §. 10.
m) ZELTNER. l. c. WOLF. l. c. P. I. p. 271.

de hac femina erudita dabit B. ZELTNERVS [n], qui ſingulari tractatione luculenta et doctiſſima non huius tantum feminae, ſed mariti quoque parentisque eius, et totius ſeculi ſecundi hiſtoriam Iudaeorum literariam illuſtrauit, dignus qui omnino ab his, qui plura cupiunt, legatur. Tandem et inter Tannaitas omnium maxime R. Iehudas Hakkadoſch eminuit, de quo infra pluribus diſſeremus. Quarta aetas ſiue claſſis doctorum Iudaicorum Amoraeorum eſt, id eſt, magiſtrorum ſententiarum, vel vt Scaliger vult, gnomologorum, alii ſophiſtas vocem interpretantur, diſceptatores alii [o]; qui fuerunt doctores illi qui in explicatione Miſchnaioth ſiue δευτερώσεων occupabantur [p]. Horum ſeptem ordines conſtituunt Iudaei, alibi enarrandos, qui durauerunt per CCL annos, vsque ad Gemaram, ex horum commentationibus congeſtam. Inter eos R. Ada Bar Ahaſa, aſtronomiae laude inclytus, cuius cyclos valde Iudaei commendant [q], itemque Seculo IV, R. Hillel Hannaſi ſupra nobis iam memoratus, vbi temporum rationes eum emendaſſe diximus, nobis heic loci notandi ſunt. Quinta claſſis Seburaeos comprehendit, ita vocatos, quod per modum סברות opinionum probabilium et diſputabilium de ſenſu Miſchnaioth diſquirerent, vnde Opiniſtae quibusdam, ALTINGIO [r] non incommode ſceptici Iudaeorum dicti ſunt, eo quod de ſenſu Miſchnaioth ambiguo argumentorum pondere diſputarent. Eorum agmen duxit Raf Ioſe, rector Academiae Soranae. Durauit tamen horum aetas per LX tantum annos, propter bellorum Perſicorum calamitates, ob quas per quinquaginta annos ſcholae Iudaeorum in Babylonia ceſſarunt: redierunt tamen illi quoque cum literis Iudaicis, et noua luce patrum traditiones colluſtrarunt, quae ratio eſt, cur eorum aetatem R. ABRAHAM BEN DIOR per CLXXXVII annos ad A. C. DCLXXXIX, extendat [s]. Seburaeos excipit ſexta claſſis doctorum Iudaicorum, qui Geonim, id eſt, excellentes dicuntur, propterea, quod in doctrina patria et domeſtica, ſtudioque traditionum prae aliis excelluerint [t]: quorum ſucceſſio ad A. C. MXXXVIII porrigitur, quo tempore diſperſis ex Oriente Iudaeis et in omnem terram maxime Africam et Hiſpaniam dilabentibus defierunt ſcholae Babylonicae. Ab iſto vero tempore, qui inter Iudaeos doctorum dignitatem tuiti ſunt, et ſeptimam claſſem conſtituunt, Rabbanitae, id eſt magiſtri dicti ſunt [u]. Quo tempore coepit haec natio ad Saracenos et Chriſtianos delata, eorumque exemplo illecta, Ariſtotelicae philoſophiae operam dare. De quibus cum in ſequentibus ſtrictim dicendum ſit, plura heic non addimus. Fuiſſe autem inter hos Iudaeorum doctores viros doctos et iudicii acumine non deſtitutos, negandum non eſt,

 at

n) Diſſ. de Beruria Iudaeorum doctiſſima femina Altdorf. 1714.

o) Vid. WOLF. l. c. P. II. cap. 4. pag. 915. HOTTINGER. l. c. S. III. p. 273.

p) Schalſcheleth Hakkabala p. 34.

q) WOLF. l. c. P. I. p. 109. HOTTINGER. pag. 131.

r) Hiſtor. acad. Iudaic.

s) Ex his emendandus BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 8. §. 2. p. 236.

t) MAIMONID. praef. Iad haſſaka.

u) R. ABR. BEN DIOR Cabb. hiſt. pag. 44. WOLF. P. II. c. 4. p. 917.

at quod natura illis non denegauerat, insanum traditionis studium eripuit, omnemque fere rationis vsum, velut lolia triticum, suppressit. Quod vbi altius sapere quidam inciperent, fermentum Cabbalisticum, et metaphysica insana ingenia excitatiora corrupit: vnde quid ex hac doctorum Iudaicorum serie, summatim tantum enarrata, historiae philosophicae promittendum sit, liquet.

Scholae Babylonicae Iudaeorum.

§. IV. Non tamen produxit hos omnes doctores sola Palaestinae regio, sed migrauit eruditionis sedes post R. Iudae sancti mortem, cum in veteri terra se tutos satis Iudaei non crederent [x], in orientem, eumque in locum, in quem ira diuina maiores abduxerat captiuos, nempe in Babyloniam, vbi remansisse ex μετοικεσία multos Iudaeos supra diximus. Caussas huius consilii enarrare, loci huius non est; id modo monemus, duos praecipuos Iudae Sancti discipulos Raf et Samuel Babylonem commigrasse, eoque magnum discipulorum numerum attraxisse. Hac itaque occasione scholae Iudaeorum Babylonicae celeberrimae enatae sunt. Et primam quidem in hac regione scholam, Sorae, vrbe ad Euphratem sita excitatam fuisse, Iudaeorum testimoniis conficitur [y], quam demum secuta est Nahardeensis, quam iam ante captiuitatem Babylonicam floruisse non nemo ex Iudaeis [z] falso sibi persuasit [a]. Soranae vero scholae primus praefuit Raf Hunna, quem secutus est Raf Chasdam, post cuius mortem R. Bar Nachmani Pumbeditham oppidum tractus Nahardeensis secessit, ibique academiam erexit Pumbedithanam, quam suo adhuc tempore se inuenisse ait R. BENIAMIN TVDELENSIS [b]. Sed et aliae paulo post scholae ibi erectae sunt, Nareschi, Machusae, et Peruz Schibbur, de quibus tamen, cum res ad nostros quidem limites non pertineat, sed in historia literaria gentis Iudaicae enarrari fusius debeat, nihil amplius dicemus; cum allata sufficiant ad intelligenda ea, quorum in sequentibus exponemus historiam.

R. Iehuda Sanctus.

§. V. Inter omnes vero Iudaeorum doctores nullus vel sapientiae domesticae commendatione vel literarum studio, vel vitae integritate, vel eruditionis in sua gente promotae industria maiorem laudem meruit, quam R. Iehuda Hakkadosch, id est sanctus dictus: quem ob doctrinae quoque excellentiam summamque inter doctores omnes auctoritatem κατ' ἐξοχὴν Ribbi, id est magistrum, et a dignitate Nasi, id est, principem Iudaei appellant [c]. Ex quo enim Synedrium Hierosolymitanum, penes cuius praesidem populi principatus ante vrbis excidium fuit, ea euersa desiisset, rectores praesidesque scholarum

x) Praeter BASNAGIVM late l. c. horum fata enarrantem in compendio videri potest HOTTINGERVS H. E. Sec. II. c. III. p. 65. 129.

y) Iuchasin p. 120.

z) R. MOSE MIKKOZI praef. libr. praecept.

a) Non itaque prima academia Iudaeorum in his terris fuit Nahardeensis, vt visum BVXTORFIO in Tiber. cap. VI. pag. 24. et BASNAGIO Hist. des Iuifs L. III. c. 4. p. 107. conf. ZELTNER. diss. de virgine Iudaea per transennam docente §. 5. p. 6.

b) Itiner. p. 81. conf. tamen CELLARII Geogr. antiq. L. III. c. 15. 16.

c) Videndi post Iudaeos supra nominatos BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. III. p. 79. IO. HENR. OTTHO hist. DD. Mischn. p. 159. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 839.

rum in Iudaea excitatarum, gentis suae regendae, quantum captiuitatis conditio permittebat, potestatem aliquam sibi vindicarunt, indeque principes populi dicti sunt [d]. Horum primus fuit R. Gamaliel secundus filius R. Schimeonis, qui in obsidione vrbis periit, qui nomen Hannasi, id est principis, teste R. DAVID GANZ [e], inde retulit, cum eo tamen de hac dignitate contendit R. Iehoschua Ben Chanania, discipulus R. Iochananis Ben Saccai [f]. Gamalielem secutus est in principatus dignitate R. Schimeon III, eius filius, qui collegam habuit R. Meir, et post hunc R. Iehuda sanctus populo captiuo praefuit. Ortum ferunt ex tribu Beniamin et posteris Hillelis, vt supra ex successione familiae Hillelianae demonstratum: patriam habuit Sephorida, quae recentiori aetate Diocaesarea dicta est, primariam et munitissimam Galilaeae vrbem [g]. Iudaeorum calculos si sequimur, natus est eodem die, quo Akibha interfectus est, quod factum esse dicunt [h] anno quinquagesimo secundo ab excidio templi, i.e. A. M. MMMDCCCLXXX, A.C. CXX, quas tamen temporum notationes difficultatibus laborare, vidit monuitque BASNAGIVS [i]. Id quod mirum esse non debet, eo quod nulla in re imparatiores, et leuiores sint Iudaei, quam in rationibus chronologicis. Tanta vero huius doctoris inter Iudaeos fuit existimatio, vt summo loco poneretur [k], et ob vitae integritatem atque puritatem sanctus diceretur sensu eminentiori: quam tantam fuisse Iudaei nugantur, vt prae verecundia et castitatis studio nunquam manum suam infra cingulum aut inferius ad pudenda demiserit. Sic et summam eius humilitatem maxime autem infinitam eruditionem summis laudibus Iudaei extollunt, eoque amentiae delabuntur, vt cum Messia eum comparent. Ita enim in Sanhedrin [l]: *Dixit Raf: Si ex viuis est Messias, est instar Rabbenu Hakkadosch; si ex mortuis, est instar Danielis viri desideriorum.* Tantopere autem doctoris huius eruditionem valuisse iactant, vt gratia apud Antoninum Pium, Marcum Antoninum et Commodum imperatores floruisse summa dicant, et more suo fabulam mendaciis ornant [m]: inter quae non postrema est, factum esse Iehudae studio Antoninum proselytum, et eius iussu compositam fuisse Mischnaioth collectionem; vt alia non minus insulsa et ingenium Iudaeorum philosophiae minime aptum prodentia hic omittamus [*]. De anno obitus eius nihil certi constat, illud vero dubio caret, Sephoride in patria obiisse [o], et

 cum

d) Qualis ea dignitas fuerit, exponit BASNAGIVS L. III. c. 2. p. 32. seqq. quem vide.
e) Zemach Dauid p. 97. seq.
f) Conf. BASNAGE l. c. L. III. c. 3. §. 2. p. 64.
g) Patria quoque dicitur S. Annae matris sanctissimae Virginis. Memorabilia quaedam de ea habet BASNAGE l. c. §. 6. p. 68. 69.
h) Iuchasin p. 32. 35.
i) l. c. §. 5. Euersio enim vrbis Beturae siue Bitter incidit in A. C. 135. eo vero Akibha confugit, captusque inter Pseudo-Messiae Bar Cochab asseclas, interfectus est.
k) Loca Iudaeorum, maxime Maimonidis, afferunt BVDDEVS intr. in phil. Hebr. p. 119. et WOLF. l. c.
l) p. 98. conf. WOLF. l. c.
m) Enarrat eas BASNAGIVS L. VIII c. 1. p. 3. ex Zemach Dauid et Schalscheleth Hakkabala.
n) Pertinet huc disputatio Antonini cum Iuda de vnione animae cum corpore eiusque momento, quam fabulam exponit IDEM, p. 7.
o) Schalscheleth p. 33. b.

cum eo gloriam ſcholarum Iudaicarum in Palaeſtina fuiſſe extinctam. Locum vero meretur inter ethicos Iudaeorum doctores propter dicta moralia multa, quae inter ſententias Ben Sirae hodie adhuc leguntur [p]. Maxime vero ob collectionem Miſchnicam immortale nomen conſecutus eſt, cuius hiſtoriam paucis et in compendio trademus.

Talmudis origines.

§. VI. Talmudis, (quo nomine ſylloge traditionum Iudaicarum venire ſolet) origines altius repetendae ſunt, vt quo loco habenda ſit iuris naturalis et diuini in hac gente compilatio, eo clarius conſtet. Mature vero traditionis amorem in populo Iudaico ſe manifeſtauiſſe, et ea ſatis loquuntur, quae ſupra de occaſione ſectarum Iudaicarum fuſe diſſeruimus, et ipſe ZACHARIAS [q] vates haud obſcure, ſi modo recte ad eius ſymbola prophetica attendimus, prodidit. Exponit enim viſum ſibi volumen quoddam volans, et modium potiſſimum a foeminis duabus in terram Sinear per aërem patentem aſportatum, mulierem item Ephae inſidentem, maſſamque plumbi eius orificio iniectam. Quae viſio prophetica innumeris quidem interpretum coniecturis vexata crucem pleriſque ob ſymboli obſcuritatem fixit, ſic vt parum ab iis expectes, quod vel textui vel euentui reſpondeat: recte tamen, niſi nos omnia fallunt, viderunt viri doctiſſimi et in ſacris literis interpretandis antiquitatibusque Iudaicis in eum finem adhibendis feliciſſime verſati G. E. EDZARDVS [r] et G. GVST. ZELTNERVS [s], reſpexiſſe prophetam ad traditiones ita inter Iudaeos inualeſcentes, vt poſt diſſeminatam in Palaeſtina impiam doctrinam tandem in Babyloniam abductus ibique fixus quaſi per collectionem Gemaricam libellus ille traditionum volans in aëre ſedem ſuam inueniſſe dicatur. Maxime vero eleganti coniectura oſtendit Zeltnerus, Helenam Adiabenorum reginam gentis Iudaicae amplificatricem et εὐεργέτιδα vna cum filiis Monobazo atque Izata, non minoribus in gentem hanc meritis conſpicuis, illarum mulierum ſymbolo praedici; eam enim cum Iudaeis familiariter et munificentiſſime ſe geſſiſſe, non talmudici ſcriptores modo tradunt, ſed IOSEPHVS [t] quoque refert additque, mulierem hanc cum filiis, religionem Phariſaico traditionum fermento infectam omni modo iam tum promouiſſe, ſicque traditionum incrementa vehementer auxiſſe, frumento quoque (per modium adumbrato) Iudaeam fame preſſam leuaſſe. Haec enim ſatis innuunt, vt reliqua omittamus, apud ipſum virum eruditiſſimum legenda, ſenſiſſe iam, ſuo tempore vatem diuinum latens venenum, eiusque per Palaeſtinam prius, mox per alias regiones diffuſi propagationem praeuidiſſe, et fixum tandem collectionis terminum atque locum definiuiſſe. Sed vt coniecturas mittamus, ad ſolas ſcripturariorum con-

p) Conf. WOLF. l. c. p. 841.
q) c. V. ſeqq.
r) In praef. verſ. et annot. ad c. I. tr. talm. Berachoth.
s) In commentatione de erudita virgine Iudaea per tranſennam docente §. 1. ſeqq.
t) Antiqq. Iudaic. L. XX. c. 2.

contra traditionarios contentiones et Sadducaeorum contra Pharisaeos pugnas, scholae item Schammaeanae contra Hillelianam impetus et lites recte prouocamus. Horum enim bellorum summa traditiones fuere, in quibus tamen traditionariorum partes plerumque vicisse, enarrata supra sectarum Iudaicarum historia testatur. Quae valde postea auctae sunt, vbi eneruatis populi Iudaici viribus, exhaustaque hominibus terra Iudaica post excidium templi vrbisque deuastationem plerique, qui traditionibus repugnauerant, vel interfecti essent vel dispersi, disiectique, solique fere Pharisaeorum asseclae, traditionumque patroni, quae factio fuit copiosior ceteris, et plerosque ex plebe complexa, relicti essent. Sadducaeorum enim et Karaeorum sectam ex illo tempore exigua fortuna tristibusque fatis vsam fuisse, et tantum non intercidisse, ex supra narratis constat. Hinc vero caussa deriuanda est, cur in scholis et academiis Iudaeorum, quas in Palaestina eos excitauisse supra diximus, traditionum studium vehementer inualuerit, et Schammaeanas partes sequentes, qualis R. Tarphon fuit, emergere caputque attollere non potuerint. Ita vero non insanus tantum traditionis amor, quem ciconiarum symbolo a vate sacro adumbratum fuisse, acute monuit B. ZELTNERVS [u], vehementer in his scholis incrementa cepit, sed et ipse traditionum numerus insanum in modum auctus est, doctoribus Iudaeorum in id studium fere omne conferentibus, vt nouis rationibus patrum praecepta illustrarent, ritus augerent, auctoritatem veteribus adderent, et ita chaos illud traditionum suis supra legem scriptam commendarent. Quod facile fieri potuit, postquam semel credulae nationi persuaserant, traditionum istarum faraginem Mosen a Deo accepisse, noluisse vero scripto eas consignare, ne contemtui in captiuitate euentura futurae essent [x]. Ita vero confirmata ineptarum quisquiliarum auctoritate, cum munus doctorum in eo potissimum versaretur, vt tantos thesauros populo explicarent, et in sacro synedrio ea iuxta illos definirent, quae diuini iuris esse credebat ecclesia Iudaica, tam confusum autem immensumque tot traditionum chaos memoria complecti vix ab homine expectari posset, et tamen sua interesse plurimum crederet superstitiosa natio, vt ad posteros tanta maiorum sapientia propagaretur: coeperunt doctores rectoresque scholarum, vt memoriam iuuarent, in chartas potiora coniicere, et quae discipuli docendi erant, scripto consignare: ea vero simul adiicere, quae noua addere iussisset ecclesia Iudaica. Qua de re maxime memorabilis est locus R. MOSE BEN MAIMON, qui

u) loc. cit.

x) Vid. loca adducta a Io. ANDR. EISENMENGERO in Iudaismo detecto P. I. p. 56. seqq. et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 665. Non tamen omnes inter Iudaeos ita insaniuerunt, vt omnes traditiones a patribus acceptas ad Mosen referrent, sed distinguunt traditionum praecepta in certa genera, et quaedam a Mose in lege scripta esse, quaedam ab eo non scripto sed ore tradita, quaedam a prophetis, scribis et Rabbinis de nouo certis quibusdam rationibus et variis temporibus accessisse, quaedam per tredecim argumentandi modos elici posse dicunt. Ex quibus locus etiam EPIPHANII haeres. XV. p. 33. de fontibus traditionum Iudaicarum intelligi potest. Conf. MAIMON. praef. ad Seder Saraim, Io. MORIN. exerc. bibl. L. I. c. 6. p. 21. seqq.

qui ita [y]: *A Mose doctore nostro, vsque ad Rabbi nostrum Sanctum, nullus exarauerat ea, quae publice docebantur ex lege orali, sed in vnaquaque generatione princeps consistorii, aut propheta seculi illius sibi scribebat commentarios traditionum, quas audiuerat a doctoribus suis, publice vero ore docebat: et ita vnusquisque sibi viritim describebat expositionem legis, et rituum eius, quemadmodum audiuerat. Quod vero attinet ad ea, quae singulis aetatibus innouabantur in iudiciis, quaeque ex traditione non habebantur, sed ex aliquo de tredecim modis; horum auctoritas erat penes consistorium magnum. Ita totum hoc vsque ad Rabbi sanctum perdurauit.* Quibus schedis priuatis cum innumerae confusiones exorirentur, medelam afferre iam R. Hillel conatus est, et traditiones in sex classes distribuit, vt supra dictum. At parum promouisse hominis huius industriam in tanta traditionum farragine, cum iusta collectio deesset, facile intelligi potest: praecipue cum priuatam tantum fidem istae schedae haberent, et legis oralis auctoritas a solo doctorum ore penderet. His vero alia quoque accedebant. Latissime se extendebat, et maiora indies incrementa sumebat Christiana religio, quae inanes hominum speculationes et intolerabilia iuga validissime proculcabat; decrescebat indies Iudaeorum numerus, qui propter seditiones et impatientem iugi animum, ad rebelliones et motus varios procliues, vehementissime a terrarum dominis summisque imperantibus premebantur, disiiciebantur, et in diuersissima atque dissita loca expellebantur, quibus circumstantiis facile fieri potuit, vt plane intercideret lex oralis. Morbo itaque huic medicinam afferre se posse ratus Iehuda Sanctus, ad instituendam aliquam schedarum passim dispersarum, quibus legem oralem maiores consignauerant, collectionem animum adiecit, et vt, ea quae memoria populi sui seniores doctoresque tenebant, adiicerentur, sicque integrum aliquod traditionum corpus existeret, allaborauit. De quo consilio iterum MAIMONIDES hunc in modum differit [z]: *Cur autem istud fecit magister noster Sanctus, neque reliquit rem, qualis antea erat? Quia vidit discipulos imminui sensim, et angustias innouari ac imminere, regnumque impietatis [a] diffundi per mundum, et magis magisque inualescere, et populum Israëliticum proiici vsque ad fines terrae; confecit syntagma, quod esset in omnium manibus, vt discere possent illud citius, neque obliuioni traderetur. Et sedit ille cunctis vitae suae diebus ipse et synedrium eius et docuerunt Mischnam plures.* Huic itaque operae per quadraginta annos Iehuda sanctus inuigilauit, et quidem, si Iudaeorum concors in eo testimonium admittimus, ab anno excidii templi CXX, vel CL, quod respondet annis N. C. CXC, vel CCXX. Hos secuti sunt in epocha Mi-

y) Praef. ad Iad Chassaka, conf. tr. Taanith c. II. f. 1. et quae ex Iudaeis afferunt Ios. VOISIN. in prooem. ad pug. fidei p. 25. WOLF. l. c. p. 671. add. R. D. GANZ Zemach Dauid ad A. 3975. ZELTNER. diss. de Beruria §. 27. p. 36. seq. WINDET. de vita functor. statu Sect. VIII. p. m. 199. seq.

z) Praef. ad Seder Saraim.

a) Ita Christianam religionem vocat, confer. EISENMENGER. l. c. p. 756.

Mischnae constituenda Christiani plerique [b]. Recentiori tamen aetate de fide Iudaeorum in ea re dubitare, nisi fallimur, coepit primus, Io. MORINVS [c], qui id sibi maxime persuasit et validis quoque rationibus euincere se posse credidit, Mischnae collectionem tribus integris seculis esse iuniorem. Scrupulos sibi iniectos hos esse dicit, non modo quod testis huius rei antiquissimus, annis octingentis sit secundum ipsos auctore Mischnaioth posterior, nulloque alio teste nitatur, quam Talmudico, sed multo magis, quam Origenes, Epiphanius, et Hieronymus nullam nec libri, nec auctoris mentionem faciant: qui tamen eius notitiam habere debuissent, si extitisset suo tempore, eo quod Mischnaioth collectio statim ab omnibus Iudaeis in Palaestina fuerit recepta. Cumque in nouellis [d] δευτερώσεως lectio a Iustiniano prohibeatur, coniicit inde vir doctus, eo demum tempore circa medium Sec. VI hanc legis repetitionem vel collectionem potius fuisse compilatam. Eadem fere sententia placuit ISAACO VOSSIO [e] statuenti, Mischnam ante Iustinianum sermone Graeco ab Aquila compilatam et annotationum loco versioni Graece ab ipso confectae fuisse additam, Iustiniani autem tempore demum Hebraice conuersam fuisse. Quam quoque tibiam inflat PAVLVS PEZRONIVS [f], qui a R. Akibha Graece conscriptam fuisse statuit. Valde tamen ieiuna et fundamento destituta sunt, quae viri docti contra constantem veterum et recentiorum sententiam obiiciunt, nec valida, vt Iudaeorum hac in re testimonia conuellere queant. Nam silentium veterum non plane sufficere, vt res aliqua extitisse negari queat, norunt, qui argumentum hoc negatiuum propius considerarunt, et tum demum vim ei inesse intellexerunt, vbi caussae probabiles vel etiam necessariae dari possunt, cur silentio rem aliquam praetermittere scriptores non debuissent, si reuera extitisset, quae in hac quidem quaestione a laudatis viris non afferuntur. Et Origeni quidem recentem compilationem non licuisse videre, facile ex temporum rationibus constare potest, cum vix triginta annis ante eius obitum istam collectionem iuris ecclesiastici Iudaeorum perfecerit R. Iehuda; quo tempore sibi suisque cancellis seruauisse Mischnam Iudaeos dubium non est, cum inuidia et diffidentia huius gentis erga Christianos satis superque nota sit, praesertim autem cum videatur vsus Mischnaioth initio doctoribus tantum et antistitibus religionis peculiaris fuisse atque reseruatus. Neque mirum est, Epiphanium a parentibus licet Iudaeis natum hanc collectionem

b) Vid. HOTTINGER. l. c. p. 72. WOLF. l. c. p. 674. seqq. et quos laudat.

c) Exerc. bibl. L. II. exerc. 6. c. 2. p. 294. seqq.

d) Nou. 146. confer. IVSTELLI et VOELLI Bibl. Iuris canon. T. II. p. 1359. Graeca haec sunt: τὴν δὲ παρ᾽ ἀυτοῖς λεγομένην δευτέρωσιν ἀπαγορεύομεν παντελῶς, ὡς ταῖς μὲν ἱεραῖς ὀυ συνειλημμένην βίβλοις ὀυδὲ ἄνωθεν παραδεδωμένην ἐκ τῶν προφητῶν, ἐξεύρεσιν δὲ οὖσαν ἀνδρῶν ἐκ μόνης λαλούντων τῆς γῆς, καὶ θεῖον ἐν ἀυτοῖς ἐχόντων ὀυδ᾽ ἕν.

e) De orac. Sibyll. c. XVI. p. 285. cui occasio inde subnata est haec suspicandi, quod in ANASTASII SINAITAE ὁδηγῷ c. VI. p. 94. legerat, Aquilae versionem vocari Hebraeis δευτέρωσιν, id est, secundam editionem.

f) Antiq. temp. defens. c. II. p. 63.

nem ignoraſſe, quamuis poſt eius origines vixerit; quam profunda enim rerum Iudaicarum ignorantia laborauerit paſſim oſtendit, ſiue nunquam accurate eas intellexerit, ſiue poſtea eas neglexerit: aſt is tamen R. Iehudam et R. Akibham potiores traditionum auctores ex mente Iudaeorum commemorauit. Hieronymum vero huius collectionis Miſchnicae mentionem feciſſe, verba eius in epiſtola ad Algaſiam [g] ſatis probant, vbi haec habet: *Quantae traditiones Phariſaeorum ſint, quas hodie vocant δευτερώσεις, et quam aniles fabulae, euoluere nequeo; neque enim libri patitur magnitudo, et pleraque tam turpia ſunt, vt erubeſcam dicere.* Quibus verbis, vt rectiſſime TRIGLANDIO [h] obſeruatum, quicquid contendat Morinus, clariſſime, de magno deuteroſεων libro, id eſt Miſchnaioth, quod idem ſonat, ſermo eſt, quod volumen euolui potuit: id quod de epiſtola ſua, vt vult Morinus, dicere Hieronymus non potuit: nec de priuata aliqua eiusmodi compilatione intelligi debet, qualem tum vel extitiſſe, vel in manus Hieronymi perueniſſe demonſtrari non poteſt. Miſchnam autem peti in nouellis ab imperatore omnino fatendum eſt, dudumque obſeruatum a viris doctis [i]; at eius lectionem in ſynagogis cum vetuerit imperator, recte inde infertur, iam ante eam aetatem diu eius vſum inualuiſſe, cum controuerſia diu iam agitata inter Iudaeos ventilaretur, vtrum licitum ſit in lingua vernacula ſcripturam legere. Quae vero Voſſius de auctore Miſchnaioth habet, omni ſpecie et colore deſtituuntur, et vel ex hac ſola nouellarum conſtitutione refutari poſſunt. Cauſſa etiam nulla veriſimilis afferri poteſt, cur Iudaei aetatem Miſchnae tribus ſeculis antiquiorem fecerint; nam auctoritatis ei conciliandae cauſſa ſi id feciſſent, ad origines longe vetuſtiores eam ſine dubio retuliſſent. Nec negligenda eſt, virorum in ſcriptorum Talmudicorum lectione verſatiſſimorum obſeruatio, puritatem dictionis Hebraicae et Chaldaicae, vetuſtiora tempora, quam quae ſeculo poſt C. N. ſexto fuerunt, manifeſte prodere. Nulli igitur dubitamus in vnanimi doctorum Iudaicorum teſtimonio acquieſcere, illique eruditorum ſententiae accedere, quae Seculo II primam Talmudis [k] collectionem, ſiue Miſchnaioth originem habuiſſe ſtatuit. Comprehenduntur autem in his δευτερώσεσιν, iura, leges, conſtitutiones eccleſiaſticae, circa cultum diuinum, ritus eius et ceremonias, quaeque ius fasque eſſe cenſebat eccleſia Iudaica, cuius ius canonicum vel pandectas iuris eccleſiaſtici non inepte quis dixerit, ſunt tamen multa quoque in hac Miſchna, quae ad interpretationem Scripturae ſacrae, ad doctrinam eccleſiae Iudaicae, et ad morum diſciplinam pertinent, et ſex omnino claſſibus [l] omnem

g) Quaeſt. X. h) De Karaeis p. 123.

i) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. 11. p. 334. et quos not. k. laudauit.

k) Conf. GVIL. WOTTON. diſſ. miſcell. de traditionibus et ritibus ſcribarum ac Phariſaeorum tempore Saluatoris noſtri, diſſ. I. Bibl. Angloiſe T. IV. P. II. p. 367. ſeqq. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 6. §. 6. ſeqq. p. 155. ſeqq. WOLF. l. c. p. 674. ſeqq. Nihil, quod miramur, probabiliter definiri poſſe putat REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 14. §. 6. p. 269.

l) De Talmudis diuiſione videndus BVXTORFIVS in recenſione operis Talmudici, et in compendio BASNAGE l. c. p. 143. WOLF. l. c. c. 3. pag. 701.

omnem fere disciplinam Iudaicam absoluunt. Ex quibus intelligi potest, quo nomine eius mentio a nobis heic fieri debuerit. Quaecunque enim de naturali et diuino iure, et de morum quoque doctrina praeceperunt Iudaeorum magistri, quaecunque philosophiae scintillae, in hac gente emicuerunt, illae in hac δευτερώσεων compilatione tanquam igniculi latentes ex cineribus erui debent, vt ex eis iudicium de placitis Iudaeorum philosophicis fieri queat. Huic enim syllogae maxima mox auctoritas succreuit, cum non ipsius tantum compilatoris nomen apud suos summo loco esset positum, maximaque Iudaeorum de eo esset opinio, sed et firmiter persuasi illi essent, comprehendere has Mischnaioth diuina illa statuta, quae ab ipso Deo accepisset Moses, isque senioribus populi orali traditione ad posteros propaganda commendauisset, quae obseruationibus suis viri Θεόπνευστοι et rectores ecclesiae venerabiles auxissent, et illustrauissent. Quam tamen auctoritatem atque venerationem eas non mereri, facile quemque docebit earum inspectio. Sunt enim non obscurae modo et multis in locis sano sensu destitutae, sed et confusae maleque cohaerentes, cum auctor earum diuersissima placita, opiniones, atque praecepta sine iudicio corraserit, nec quae ecclesiae suae mens hoc vel illo tempore fuerit, definiuerit, manca etiam et inadaequata tractatio ista sit, cum multi iuris diuini et ecclesiastici casus obtingere queant, quae in hoc corpore iuris ecclesiastici Iudaeorum non definiuntur. Id vero occasionem dedit sequentium temporum Iudaeorum magistris, ea quae in hoc corpore iuris Iudaici dicta sunt, illustrandi commentariis, supplendi, augendique, sicque diffusiori pleniorique tractatione de iure Iudaico edisserendi [m], qui commentarii in vnum fascem collecti corpus alterum Talmudis genuerunt, quod Gemara dicitur, cuius iam historiam strictim enarrabimus, vt integra lectori series studiorum Iudaicorum circa ius naturale et diuinum patescat.

§. VII. Nempe illustratione atque explicatione opus habebat collectio Mischnica, vt instituta atque canones ecclesiae Iudaicae in luce clara ponerentur. Illi itaque manum admouere conati sunt discipuli R. Iehudae sancti, vel ipso adhuc viuente, vel paulo post mortem eius. Inter eos praecipue eminuit diligentia R. Chiiam et R. Oschaiam, quibus alii R. Eliefer ben Iacob, et Mechilta ben Ismael, alii Bar Kaphra, et R. Nehemiam adiiciunt [n]. Illi commentariis conscriptis obscuris addere lucem, breuius dicta amplificare, deficientia supplere, et ita Mischnico textui suis explicationibus integriorem quendam habitum conciliare aggressi sunt. Qui commentarii in hanc collectionem recepti, parem quidem cum Mischna auctoritatem apud Iudaeos obtinuerunt, sed nominibus tamen et

Gemarae origo.

m) Clarissimum hac de re locum R. Iacob Chagis affert WOLFIVS l. c. p. 696. seqq. Ad conciliandam vero perspicuitatem Mischnae puncta vocalia addita, itemque accentus.

n) Videndi historiae literariae Iudaicae scriptores R. Zachuth, R. Dauid Ganz aliique, et ex Christianis WOLFIVS loc. cit. p. 695. 1450. BASNAGE l. c. p. 139. aliique.

et charactere diſtinguuntur. Vocantur enim תּוֹסֶפְתָּא *additamenta*, eo quod textui R. Iehudae eſſent addita; item בריתא ſiue בָּרַיּוֹת, id eſt *extrauagantes* vel *exotica*, eo quod extra primam collectionem eſſent comprehenſa, et extra Ieruſalem vel potius extra ſcholam Iehudae ſcripta, vt obſeruatum Bvxtorfio [o]. Ex quibus ſimul patet Thoſaphtha viuo adhuc Iehuda fuiſſe adiecta a diſcipulis, Baraiitha autem poſt eius demum mortem adiuncta, quae ſine dubio cauſſa eſt, cur hae explicationes Miſchnae ſaepe inter ſe diſſentiant, nec ſuffecerint ad tollendam incertitudinem iuris eccleſiaſtici Iudaeorum, quae ex huius compilationis obſcuritate et conciſa nimis breuitate aliisque ex cauſſis eius oriebatur. Hinc enati multi noui commentarii a doctoribus Iudaicis eo fine concepti, vt iura atque conſuetudines gentis ſuae accuratius definirent. Eos vero adhibito non exiguo labore collegit R. Iochanan Ben Eliezer [p], diſcipulus Ribbi, R. Iannai, R. Oſchaiae, R. Ezechia Ben Chiia aliorumque, quem praeſidem ſcholae in terra Iſraëlis conſtitutum fuiſſe A. M. MMMCM XC, R. Dauid Ganz aſſerit. Hinc collectionem hanc multi Iudaeorum ad A. C. CCLXX et ſequentes referunt, quidam recentiorem faciunt, et integro ſeculo iuniorem [q]. Ex Chriſtianis Io. Lightfootvs [r] in Sec. IV poſt C. N. reiicit, quod frequens in ea Diocletiani fiat mentio. Marshamo [s], ante ſeculum V non innotuiſſe hanc Gemaram viſum; Morino, Voſſio et Pezronio [t] ad Sec. VII vel VIII referenda videtur. Quam litem vt hic dirimamus, noſtrum non eſt, qui Gemarae hiſtoriam ὡς ἐν παρόδῳ tangimus, hoc vnum monentes, videri huic Gemarae poſtea quaedam, quae recentiorem aetatem ſapiunt, fuiſſe inſerta, ex quibus de primae eius originis aetate iudicari non licet. Solet hoc corpus commentariorum in Miſchnam vocari גְּמָרָא, quod vel perfectionem et conſummationem ſtilo biblico infert, vel diſciplinam et doctrinam ſtilo talmudico ſignificat, vnde quidam ſupplementa interpretantur, quidam commentationes indicari volunt [u]. Haec collectio cum in Palaeſtina agroque Hieroſolymitano inſtituta ſit, ſolet Gemara Hieroſolymitana vocari, quod nomen tamen alii [x] a dialecto Hieroſolymitana deriuare malunt, et, niſi fallimur, vtraque ratio recte coniungitur. In hoc Talmude Hieroſolymitano Miſchnaioth quaſi textus ſunt, explicationes et commentarii Gemaram conſtituunt, de cuius indole, argumento, auctoritate hic pluribus diſſerere ob inſtituti rationem non licet [y]. Iuuaſſe Iochananem hoc labore traditionum ſtudium, dubium non eſt: at non adeo placuit contribulibus ſuis, quam ſperauerat, aut quod non integra eſſet

o) In Lexico Talmudico v. ברת.

p) Natus eſt, ſi Iudaeorum calculos ſequimur, A. C. 184, et Palaeſtinae ſcholae octoginta annos praefuit, obiitque A. C. 279, habuit decem filios ante ſe defunctos. Conf. Wolf. l. c. p. 875.

q) Vid. quae affert ex Rabbinis Wolfivs l. c. p. 683.

r) In chorograph. Matthaeo praemiſſa c. LXXXI. opp. T. II. p. 221.

s) In canone chronico p. 159.

t) ll. cc.

u) Vid. laud. Wolfio l. c. p. 663.

x) Hvmfr. Prideavx Hiſt. Iud. V. T. T. II. P. II. p. 539. Basnage l. c. p. 141.

y) Videndi Lightfoot. opp. poſthum. p. 30. ſeqq. B. Zacharias Grapivs in idea Talmudis Hieroſolymitani Lipſ. 1695. in compendio Wolfivs l. c. p. 892. ſeqq. et Reimmannvs Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 14. §. 6. p. 269.

esset collectio ista, aut quod Iudaeis Palaestinam inhabitantibus hunc honorem ceteri inuiderent, aut, quod nobis verisimillimum videtur, quod eo tempore scholarum in Palaestina auctoritas valde decresceret, et doctissimi gentis magistri in Babyloniam commigrassent. Hi itaque vt opus tandem arduum perficerent, noua industria manus ei admouerunt, condideruntque Gemaram Babylonicam. Cuius praecipuus auctor fuit R. Asche, scholae Soranae rector [z], auxiliatrices ei manus iungente R. Abhina [a], qui etiam Auina, Rabina, Raf Ina et Rebina, exigua pronuntiationis differentia dici solet. At cum vniuersam traditionum farraginem tot commentariis doctorum Iudaicorum comprehensam colligere in animum induxissent, perficere soli illud opus non potuerunt, R. Iose autem praeses scholae Pumbedithanae tandem feliciter absoluit, vel, qui Iudaeorum dicendi mos est, obsignauit [b]. De tempore autem aeraque Gemarae Babylonicae non minus ambigua inter eruditos disceptatio est. Iudaei plerique eius absolutam perfectionem, et obsignationem in A. C. D, vel sequentes etiam aliquot annos referunt, quos plerique Christianorum sequuntur [c]. Morinus autem cum Mischnaioth et Gemarae Hierosolymitanae iuniorem epocham constituisset, quae ante Talmud Babylonicum confectae sunt, necessario recentiorem quoque huius aetatem ponere cogebatur. Hinc ducentis annis aeram Gemarae Babylonicae recentiorem esse ea, quae ipsi vulgo adsignatur, statuit. Cuius sententiae rationem hanc potissimum affert: *Omnes traditiones Iudaeorum referre, calamitates Iudaeis inflictas propter bellum Ismaëlitarum cum Persis, quibus tandem imperium Persicum funditus deletum est, caussam fuisse tam longae cessationis a studio Talmudico et dilationis annorum LXXIII, a morte R. Ase vsque ad Talmudis obsignationem. At primum et indubitatum initium maximi istius belli Ismaëlitarum cum Persis contigisse iuxta certissimas Arabum et Christianorum historias anno Hegirae XIII, qui concurrit cum A. C. DCXXXIV. Itaque mortem R. Ase vel in illum annum incidere, vel circiter anterius posteriusue. Additis igitur LXXIII annis ad DCXXXIV, colligi annum absoluti Talmudis DCCVII.* Non destitui specie hoc Morini argumentum omnino fatendum est, ipsi enim Iudaei fatentur, post R. Ase mortem sub Isdegerde persecutionem contigisse, cum is decreuisset, vt Sabbathum aboleretur. Opponunt tamen his Morini rationibus viri docti [d]: Duos praecipue Isdegerdes in historia Iudaica celebrari, alterum eorum, qui A. C. CD imperio praefuit, vt ex PROCOPIO [e] patet, alterum qui Seculo post C. N. VII fere medio et vitae suae, et imperii Persici a Muhammedanis occupati finem vidit. Posteriorem hic intelligi vult Morinus; at non spe-

 cialis

z) Videndus de eo Schalsch. Hakkab. f. 35. p. 1. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 138.
a) Iuchasin p. 75.
b) Schalscheleth l. c.
c) BVXTORF. recens. operis Talmud. p. 230. BASNAGE l. c. L. III. c. 6. §. 5. p. 149. HOTTINGER. H. E. P. I. c. 5. f. 3. p. 265. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 686. seqq. et quos hic allegat.
d) Iuchasin p. 117. b.
e) De bello Persico L. I. c. 2.

cialis huius persecutionis mentionem faciunt Gedalias et Ganzius, sed generaliter tantum loquuntur, et aliquoties Iudaeos a Persis vexatos esse testantur: id quod sub priore Isdegerde fieri potuit, vt sub posteriore, praesertim cum illum in Christianos saeuiisse testetur SOCRATES [f], quibuscum paria saepenumero fata Iudaeos habuisse historia sacra testatur. Alias rationes cur Isdegerdes prior intelligendus sit, prolixe a viris doctis [g] adductas tacemus, praesertim cum parum fidei tribuat Iudaeis Morinus, in designandis temporum circumstantiis, adeoque ad eorum de Isdegerde testimonia prouocare non possit, quae in rebus historiisque aliarum gentium misere plerumque hallucinari, satis notum est. Aliud iudicandum, vbi de rebus gentis suae disserunt, de quibus et propius rem cognoscendi, et ex traditione monumentisque suorum certiora hauriendi occasionem habuerunt. Ast cum omnes vno ore obsignationem Gemarae Babylonicae in Sec. V post C. N. finem et initia Sec. VI referant, eiusque auctorem R. Asche faciant, illum autem obiisse A. C. CDXXVII dicant, et inter eum ac R. Iose intercessisse LXXIII annos scribant, quibus calamitatibus impediti fuerint, quo minus opus perficerent, caussa nulla grauis subest, cur ob anachronismum Iudaei scriptoris fides his omnibus in caussa domestica satisque nota deneganda sit. His recte additur, ipsum Alcoranum testem esse, maturius conditam Gemaram Babylonicam obsignatumque Talmud fuisse. Multa enim in eo sunt, quae ex Talmude desumta sunt, id quod integra tractatione se demonstraturum promisit IAC. WINDETVS [h], passimque a viris doctis exemplis ostensum est [i]: quae cum Iudaeos a Muhammedanis accepisse nemo sanus dixerit, recte inde infertur, eo tempore, quo Muhammedes legem suam consarcinauit, Iudaei cuiusdam opera adiutus, Gemaram iam fuisse obsignatam, adeoque Sec. VI fine, quo illa lex Islamitica cusa est, esse antiquiorem. Accessisse tamen in sequentibus quaedam, iuniora tempora spirantia, dubitari non potest, vt in tantae molis collectionibus fieri solet: ex quibus voces peregrinae et recentiorem aetatem referentes deriuandae sunt. Et haec quidem de aetate Talmudis Babylonici strictim paucisque dixisse sufficiat, cum ex instituto rem exponere nobis non liceat. Tantam vero auctoritatem nacta est haec iuris Iudaeorum ecclesiastici sylloge, vt eam non scripturae tantum sacrae, verum etiam ipsi Mischnae anteponant, de qua insana Talmudis veneratione, cum nobis dicere plura fas non sit, consulendi sunt, qui res Iudaeorum passim enarrauerunt [k]. Parum tamen Talmudi tribuere Karaeos, supra indicauimus, quae non vltima caussa est Vatiniani, quo eos Rabbanitae prosequuntur, odii. Quemadmodum inter Christianos non defuerunt, qui igni

f) Hist. eccl. L. VII. c. 8.
g) Vid. WOLF. l. c. p. 687. seqq.
h) De vita funct. statu p. 60.
i) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 689. BASNAGE Hist. Iud. L. III. c. 6. §. 1. p. 166.
k) BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 223. seqq. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. I. c. 8. p. 329. I. IAC. SCHVDT. memorab. Iud. L. VI. c. 27. p. 35. aliique multi.

igni id addicerent, aliis nimium illud extollentibus, de quibus Talmudis satis legenda ſunt, quae BASNAGIVS [l] et WOLFIVS [m] poſt alios docte cumularunt, quorum hic quoque argumentum ſummamque, diuiſiones, editiones et alia ad hiſtoriam eius literariam facientia affert, qui ea noſſe cupientibus eſt legendus. Parum ineſſe corpori huic conſtitutionum eccleſiaſticarum gentis Iudaicae, quod philoſophiam ſpiret, omnino fatendum eſt, at cum neque Iudaeorum de rebus naturalem theologiam concernentibus opiniones queant intelligi, neque iuris diuini hiſtoria in hac gente cognoſci, niſi hae pandectae canonum eccleſiaſticorum conſulantur, patet inde, cur in philoſophiae Iudaicae hiſtoria eius mentio omitti tota a nobis non potuerit. Ordine enim tertio argumenta de matrimonio, votis, iudiciis, poenis, iureiurando maxime exponuntur, quae magnam partem iuris naturalis et diuini apud Iudaeos conſtituunt. Qui licet poſitiuas ſuae nationis et eccleſiae leges et conſtitutiones plerumque ſequantur, multa tamen ex naturali quoque iure admixta habent, ſaltem in hiſtoria iurisprudentiae naturalis et diuinae cum fructu comparari cum aliarum gentium inſtitutis poſſunt, cuius eruditum nobis ſpecimen dedit doctiſſimi SELDENI [n] induſtria. Vt taceamus ipſos ritus et ceremonias Iudaeorum in philoſophiae hiſtoria non negligendas eſſe, eo quod in hiſtoria cultuum et religionum cum aliorum populorum conſuetudinibus et inſtitutis ad Iudaica quoque reſpiciendum ſit [o]. Verum ex hoc quoque fonte haurienda philoſophiae moralis cognitio, cuius haut contemnendum compendium tractatus ille Miſchnicus continet, qui פִּרְקֵי אָבוֹת, *capitula patrum* dicitur, eo quod Tannaitarum, id eſt patrum doctorumque, quibus traditionis ſucceſſio debetur, dicta, ſententiae, et prouerbia moralia in illo libro ſententiarum comprehenduntur. Cuius libelli, in hac noſtra hiſtoria omnino memorandi, auctor eſſe dicitur, non R. Iehuda Hakkadoſch, ſed R. Nathan, in Babylonia natus, qui et hic, et poſtea Hieroſolymae pater domus iudicii fuit, vixitque A. M. MMMDCCCLXXXI, Chr. CXXI, aequalis R. Simeonis Ben Gamalielis. Duo vero exſtant, huius generis ſcripta, quae paſſim confundi videas. Vnum haec *capitula PP.* comprehendit, apophthegmata eorum exhibens; alterum *de patribus* agit, et PP. quoque V. T. res geſtas tradit. Vtrumque Nathani tribuitur, quod an recte fiat, viris doctis dubitatum eſt. Nam ſi a Nathane profectus fuiſſet, qui ante Iehudam vixit, hic illum librum ipſe collectioni Miſchnicae inſeruiſſet, et non a recentioribus demum magiſtris fuiſſet inſerendus. Addunt his: exſtare in capitulis patrum luculenta veſtigia recentiorum temporum; e. g. Praecipitur in iis [p]: filium quinque annorum ad ſcripturae, filium decem annorum ad Miſchnae lectionem, filium tredecim annorum ad praecepta, filium quindecim annorum ad Talmud eſſe

l) Hiſt. des Iuifs L. III. c. 6. §. 15. ſeqq. p. 177. ſeqq. *m*) l. c. c. 4. p. 962. ſeqq.
n) In l. N. et G. ſecundum diſciplinam Hebraeorum.

o) Vid. Io. SPENCERVS de legibus Hebraeorum ritualibus.

p) c. V. §. 21.

esse deducendum. Ex quo praecepto colligi debeat, hunc sententiarum libellum post obsignatum Talmud et introductum eius vsum demum fuisse congestum. Alia recentiorum temporum vestigia a MORINO [q] collecta, hic omittimus. Sunt tamen in eleganti libello vetustiorum quoque temporum haud exigua vestigia, inter quae imprimis dictio elegans pura, et a Sec. VII vel VIII genio longissime remota referri meretur, quae Mischnicos scriptores si non superat, saltem aequat. Tractatus quoque ille, qui *Massechet abboth* R. Nathan vocatur, commentarii instar est in *Pirke abboth*, adeoque hoc prior. Vnde coniicimus, Iudaeum aliquem, si non ipse Nathan fuit, libelli huius prima stamina ante R. Iehudae sancti tempora dedisse, syluamque aliquam dictorum a primariis doctoribus relictorum et ore gentis suae celebratorum collegisse, eam vero priuato studio passim adauctam fuisse, indeque non meruisse, vt compilationi Mischnicae a R. Iehuda insereretur. Cum autem successu temporis multa quoque sequiora accessissent, studium Talmudicum, maximeque iactatam doctrinae successionem roborantia, tandem ipsi Talmudi fuisse adiectum. Ex quibus iam quid de fide huius libelli statuendum sit, liquet, quem philosophiae moralis Iudaicae post euersum templum complecti specimina, et historiam aliquam ethicae Iudaicae exhibere, nemo negauerit, licet incertam esse successionis illius doctrinalis in illo libello datae historiam, omnino fatendum sit. Ex eo itaque infra exempla doctrinae moralis inter Iudaeos dabimus, eos secuti, qui libellum haud inutilem commentariis, editionibus, versionibus ornarunt, de quibus literaria Iudaeorum historia consulenda est [r]. Post Talmudis obsignationem plerique in illustrandis illud commentariis versati sunt, nihilque plane attulerunt, nostra attentione dignum, quare iis alibi [s] enumeratis non inhaeremus.

Fata studii Cabbalistici post excidium templi.

§. VIII. Hactenus iuris Iudaici diuinioris historiam perlustrauimus, vt qui philosophiae igniculi sub his cineribus lateant, cognoscamus; paucos tamen nos inuenisse fatendum est. Iam ad Cabbalisticam doctrinam pedem promouemus, quae et ipsa traditionis Iudaicae species fuit, sed arcana atque mystica, et alia prorsus indole naturaque diuersa, quam traditiones rituales et ecclesiasticae, gauisa. Nempe ea nobis metaphysicam Iudaicam exhibet, quae sublimius et μυστικωτέρως de Deo diuinisque rebus philosophari visa, desertis Mosaicis vestigiis, licet contrarium profiteretur, gentiles semitas secuta est. Eius contaminatae philosophiae Iudaicae origines in Aegypto fuisse enatas et cum allegorica methodo philosophemata Aegyptiaca, Orientalia et Pythagorico-Platonica introduxisse inter Iudaeos in superiori capite demonstrauimus, ostendimusque syncretisticam

q) Exerc. bibl. L. II. ex. 10. c. 1.

r) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 700. vtimur nos editione Hebraica Giessae 1705. 4. et Latina per Io. PHIL. HARTMANNVM 1708. 4. edita, de vtraque vid. WOLF. l. c.

s) IDEM Bibl. Hebr. P. I. et in compendio REIMMANN. Hist. theol. Iud. Lib. I. cap. 14. p. 305. seqq.

cam hanc metaphyſicam etiam in Palaeſtinam irrepſiſſe animosque eorum, qui ſublimius de Deo diuinisque rebus philoſophari cuperent, mirifice cepiſſe, ita vero puriores de Deo ſenſus corrupiſſe: ſuppoſititiis autem foetibus, qui mos fuit eius philoſophiae et theologiae, quam receperant, auctoritatem tricis ſuis quaeſiuiſſe, cauſſando, ab Abrahamo, Moſe, reliquisque ſanctis viris θεοπνευςίας dono conſpicuis, arcana traditione eam doctrinam ad ſe perueniſſe. Quem morem ſupponendi libros peregrinis dogmatibus ſcatentes magnis viris, cum ſeculum poſt C. N. primum et ſecundum vehementer probauiſſet, et in conſuetudinem atque familiaritatem quandam quaſi traduxiſſet, mire iſta peſſima fraude ſtudium Cabbaliſticum inter Iudaeos poſt templi vrbisque Hieroſolymae euerſionem promotum eſt. Quod cum arcanam nobis philoſophiam metaphyſicam et naturalem exhibeat, potiori quodam iure tractationem a nobis poſtulat, praecipue cum magnam cum philoſophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica connexionem fouerit, arctoque affinitatis vinculo iuncta certum quoddam philoſophiae fanaticae genus exhibuerit. Nam de Deo, de emanationibus diuinis, de angelis, de ſpiritibus, de mundorum ortu emanatiuo, de animae origine et vehiculo ſiue veſtibus, de aſcenſu eius per emanatiuos gradus ad infinitum eſſentiarum omnium oceanum ita iſta philoſophia praecepit, vt philoſophata fuiſſe Iudaeorum Cabbaliſtarum ingenia, ſed peſſimo modo, fatendum ſit. In quae humani ingenii deliria maxime poſt euerſam rempublicam prono impetu ruebat gens Iudaica, cum antea exigua fortuna vſa fanatica tantum ingenia quaedam in transuerſum egiſſent. Ita enim iudiciorum diuinorum ira in infeliciſſimam nationem exarſit, vt non publicam tantum ſalutem, pacem atque incolumitatem amitteret, ſed ſemper magis quoque in perditiſſimas errorum abominationes, et nefandas naenias tricasque otioſorum ingeniorum digrederetur, et a ſanctiori doctrina tota deflecteret. His enim et ſequentibus temporibus libros illos Cabbaliſticos debemus, quos ad miram antiquitatem mendaces Iudaei euehunt, et diu ante hanc aetatem exaratos eſſe contendunt. Inter eos ſunt *Sepher Happeliah* [t], *Sepher Hakkaneh*

t) Sepher Happeliah, i. e. *Mirabilium*, eo quod myſteria multa ab angelo tradita comprehendere dicitur a Cabbaliſtis ad R. Elkana Ben Ierucham Ben Auigedud refertur, quem cum Nechonia eundem eſſe contendunt, adeoque ante templi ſecundi deuaſtationem adhuc vixiſſe tradunt. Eius tamen Iudaeorum chronologi non meminerunt, vnde ſuſpecta valde eſt tota illa traditio. Liber nunquam editus, ſed paſſim in bibliothecis mſc. oſtenſus Cabbaliſtica exhibet ſomnia, ab angelo, vt auctor vult, ſibi reuelata, et ex academia diuina et coeleſti profecta, de quo libro Cabbaliſtico rariſſimo, videnda quae B. Wolfivs Bibl. Hebr. P. I. p. 196. ſeqq. prolixe narrat, qui et P. III. p. 126. bibliothecas nominat, vbi iſte liber mirabilium inuenitur. Ex recenſione Wolfii, qui librum ipſe vidit et inſpexit, patet, torum eſſe Cabbaliſticum, et explicationem continere arboris Sephirothicae, aliorumque principiorum Cabbaliſticorum, ad Scripturam S. translatorum, vt ex explicatione Cabbaliſtica initii Geneſeos, quam liber ille exhibet, patet. Quamuis autem nugax auctor ſe ab Elia edoctum, et in coeleſtem academiam et ad Abrahamum, Iſaacum et Iacobum introductum eſſe, mentiatur, tam impudenter tamen in ſanctiſſimum Saluatorem debacchatur, tamque indignis modis de coeleſtibus myſteriis diſſerit, vt dubium non ſit, impoſtorem quendam Iudaeum poſt templi euerſionem, cum Chriſtiana religio inualeſceret, eum librum exarauiſſe, fruſtraque ad El-Kanam ante C. N. viuentem referri.

neh [u] et *Sepher Habbahir* [x], quibus nihil illuſtrius vel praeſtantius in arcana ſua philoſophia eſſe Iudaei iactant. Aperta enim ſuppoſitionis veſtigia in illis inueniri fraudesque temporum Chriſti nati aetatem ſequentium prodere, facile probari poteſt.

R. Akibha. §. IX. Mature vero poſt templi et reipublicae Iudaicae euerſionem inter Iudaeos philoſophiae Cabbaliſticae ſtudium inualuit, fueruntque inter praeſtantiſſimos eius populi doctores, qui praeter traditionum ſtudium, hanc quoque arcanam doctrinam multa induſtria excolerent. Nemo tamen in hoc philoſophiae Iudaicae genere magis vel verſatus eſt vel inclaruit, quam celeberrimi Iudaeorum doctores, R. AKIBHA et R. Schimeon Ben Iochai. Ad illum enim liber *Iezirah*, ſiue *creationis*, ad hunc liber *Sohar*, ſiue *ſplendoris*, tanquam auctores referri ſolet, quae ſcripta in ſumma apud Iudaeos Cabbaliſtas auctoritate ſunt [y]. Vtriusque res paucis enarrabimus, et vtriusque etiam libri hiſtoriam ſtrictim exponemus, cum iſti viri ſingularia fata habuerint, libri illi autem fontes ſint, ex quibus Cabbaliſticae philoſophiae haurienda cognitio. Et R. Akibham quidem celeberrimum quoque fecit factionis pſeu-

u) Eiusdem commatis eſt Sepher Hakkanneh, id eſt *liber calami* ita dictus, quia in 49 calamos ſeu cannas liber diſtinctus eſt, in quo de praeceptis diuinis Cabbaliſticae commentationes afferuntur, cuius pars Pragae 1610. 4. edita. Ex recenſione WOLFII Bibl. Hebr. P. III. p. 127. patet, aperte ſuppoſitionem in eo prodi, et accentuationis quoque rationes Cabbaliſticas afferri.

x) Libri huius auctor dicitur R. Nechonia Ben Elkana, diſcipulus Iochananis Ben Saccai, et magiſter R. Iſmaëlis Ben Eliſa, Hillelis, Ananiae Ben Doſae et Ionathanis Ben Vſiel aequalis, vnde diſcimus, eum in annum ante natum Chriſtum circiter 40 incidere: legiturque eius dictum aliquod in capit. patrum c. III. §. 5. p. 19. Vid. poſt chronologos Iudaeos Zachutum, Gedaliam, Ganzium, OTTHO Hiſt. DD. Miſchn. p. 90. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 905. Nactus autem liber titulum הַבָּהִיר illuſtris, ſiue elucidarius Cabbaliſticus, eo, quod maxima luce profundiſſima Cabbalae myſteria colluſtret, vel illuminationem quoque eorum cognitione adiuuet. Iudaeos ſi audimus, liber hic in terra ſancta vſque ad Sec. XIII latuit, tandemque in manus Iudaeorum quorundam Europaeorum deuenit. Edita autem eſt typis pars eius Amſtelod. 1651. et Berolin. 1706. 4. Hunc librum omnium Cabbaliſticorum antiquiſſimum eſſe non Iudaeis tantum viſum, ſed Chriſtianorum quoque multis, BVXTORFIO Bibl. Rabb. pag. 41. LAMBECIO Prod. hiſt. lit. L. II. c. 16. p. 235. BVDDEO Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 29. p. 158. ed. prioris, Io. MAYERO de SS. Trinit. myſterio ex V. T. demonſtrato §. 113. p. 129. Alii autem, et in his maxime MORINVS exerc. bibl. p. 370. ex ſilentio antiquiorum ſcriptorum; praecipue autem Moſis Ben Nachman, celeberrimi Cabbaliſtae, qui Sec. XIII medio claruit Hieroſolymis, coniecerunt, iſto demum ſeculo fuiſſe conſcriptum, et vt auctoritatem haberet, R. Nechoniae ſuppoſitum. Huic ſuſpicioni opponitur citatio huius libri paſſim facta in libro Sohar, quem antiquiſſimum quoque eſſe plerique contendunt, vnde coniecit illuſtris Cabbalae denudatae collector CHRISTIANVS KNORRIVS a ROSENROTH praef. P. II. p. 8. librum Bahir in Sohar contineri, certe ea inueniri illic, quae hodie paucis paginis comprehenſa extant. At vt taceamus dubiam eſſe auctoritatem et aetatem libri Sohar, vt in ſequentibus dicetur, colligi inde eodem iure poteſt, librum Bahir ex libro Sohar eſſe excerptum. Certe Nechoniae falſo tribui inde patet, quod R. Akibhae, qui Nechoniam praeceptorem habuiſſe dicitur, vt veteris doctoris in eo fiat mentio, Targum allegetur, cum Onkeloſus iunior fuerit Nechonia, vt taceamus alia allata a MORINO l. c. p. 371. 372. inter quae phraſes manifeſte recentiores maxime ſuſpectum eum faciunt. Quare aut totus liber inter ſuppoſititios et ſpurios referendus eſt, aut agnoſcendum, manus interpolatoris eum fuiſſe paſſum, difficile vero eſt, genuina a falſis diſtinguere; quare parum ei auctoritatis tribuendum, conf. WOLF. l. c. et qui ſententiam mutauit BVDDEVS l. c. p. 142. edit. ſecundae, REIMMANN. Hiſt. lit. theol. Iud. p. 361. et ipſe MAYERVS l. c.

y) Iuchaſin p. 26. Zemach Dauid ad an. 3760. 3880. OTTHO hiſt. DD. Miſchnic. pag. 132. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 955. BAYLE quoque de eo diſſeruit Dict. T. I. art. Akiba, p. 122. ſeq.

pſeudo-Meſſiae Bar Cochbae ſtudium, quod viro cetera in doctrina gentis ſuae verſatiſſimo miſerabilem vitae exitum attulit, vnde praeter hiſtoriae literariae Iudaicae ſcriptores, de hoc doctore Iudaico illi quoque conſulendi ſunt, qui fata gentis Iudaicae paſſim enarrauerunt [z]. Vixit autem R. Akibba paulo poſt tempora euerſi templi et vrbis [a]. Matrem Iudaeo genere natam habuit, patrem ex familia Siſſerae ducis apud regem Tyriorum Iabin, habuiſſe nugatur Zemach Dauid [b]. Iuuentutem virilemque aetatem obſcuram peregit, ruſticamque ſecutus vitam ita depreſſus iacuit, vt praediuitis cuiusdam ciuis Hieroſolymitani Calba Chuua greges paſcere cogeretur. Filiae tamen heri ſui, qui parentis paſtorem deperibat, nuptiasque illi promiſerat inſtinctu ad literarum ſtudia XL annos natus adiecit animum, ea quidem felicitate et ſucceſſu exoptatiſſimo, vt inter doctiſſimos ſuae aetatis Iudaeos poſtea numeraretur: Data enim nuptiarum fide in Academiam ſeceſſit [c], ibique per duodecim annos integros haerens, tantopere in patria eruditione incrementa coepit, vt et condiſcipulos omnes anteiret, et ad docendam iuuentutem animum adiiciens duodecim millia diſcipulorum haberet. Nec potuit precibus ſponſae commoueri, vt literarum ſedem iſtam relinqueret, eo quod ita increuiſſet diſcipulorum numerus, vt eorum viginti quatuor millia (Iudaeorum narrationes damus cauto lectori) numeraret [d]. Cum itaque nec eum ſecum habendi, nec domum reuocandi ſpem virgo haberet, quam pater ob has nuptias haereditate excluſerat, mutatis veſtibus ad ſponſum delata cum eo vixit, reducemque patri ad pedes eius ob venerationem deuoluto ita reconciliauit, vt doctrina eius illuſtri famaque commotus et generum eum ſuſciperet, et magnam bonorum ſuorum partem ei cederet [e]. His praeſidiis ſuffultus doctrinae Iudaeorum tum rituali tum Cabbaliſticae inuigilauit, docendaeque iuuentuti libriſque ſcribendis totum ſe tradidit: eo euentu, vt ſumma eius eſſet apud Iudaeos Palaeſtinam incolentes exiſtimatio et auctoritas tanta, vt non erubeſcerent dicere: Deum R. Akibhae manifeſtauiſſe, quae Moſen celauerit. Vnde librorum quoque eius ſemper apud Iudaeos ſumma fuit exiſtimatio [f], adeo vt deciſiones eius et pronuntiata tanquam diuina vbique inter Iudaeos reciperentur, quod ex mille locis Talmudis conſtare poteſt. At haec ipſa auctoritas ſumma et diuina, quam Akibha apud ſuos con-

 ſecu-

z) BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 12. §. 13. ſeqq. p. 346. ſeqq. et imprimis Io. A LENT in ſched. hiſtorico-philol. de Iudaeorum pſeudo-Meſſiis p. 9.

a) Iudaei l. c. in A. M. 3760. eius natales referunt, qui eſt A. C. 1. floruit autem ſub Tito Veſpaſiano et Hadriano.

b) pag. 99.

c) Vid. quae affert Io. CHR. WAGENSEIL ad Sota p. 312.

d) Bereſchith Rabba f. 67. Zemach Dauid l. c. ſed vt mendacia palpes, en quod nugiuenduli adiiciant: omnes hos diſcipulos Akibhae inter Paſcha et Pentecoſten vno tempore obiiſſe, quod non ſatis honoris ſibi inuicem exhibuiſſent, omnesque prope Tiberiam ſepultos fuiſſe, vbi etiam Akibha poſtea terrae mandatus eſt. Conf. BASNAGE l. c.

e) Locum tr. talm. Chetubb. f. 63. p. 1. affert LIGHTFOOTVS Hor. Hebr. ad Marc. X. 17. T. II. opp. p. 449.

f) Praeter librum Iezirah adſcribitur ei commentarius allegoricus de interioribus literarum, ſiue de alphabeto.

ſecutus eſt, luculentum eſſe teſtimonium poteſt, quanta eo tempore fuerit eccleſiae Iudaicae corruptio, quam nugacia ingenia, quamque impia doctrina. Fermentum enim ſyncretiſmi Aegyptiaci, quod philoſophiam Moſaicam corrupiſſe, et heterogenea dogmata, impurasque opiniones ſacris doctrinis immiſcuiſſe, ſupra diximus, omnem quoque eruditionem Akibhae corrupit et infecit, vt ex doctrina libri *Iezirah* eſt manifeſtiſſimum. Nugas vero ſectatum fuiſſe tam celebrem doctorem et ethicae grauitatem miſere corrupiſſe, ex ſequenti narratione diſci poteſt, quam tamen non niſi exorata prius lectoris venia et ſaluo pudore ideo hic afferimus, vt in quas naenias delapſa ſit philoſophia Iudaica, quae de moribus agit, ſtatim poſt ea tempora, quibus excellentiſſimam morum doctrinam, quam Chriſtiana docebat religio, reiecerunt, luculenter pateat [g]: *Dixit R. Akibha: Ingreſſus ſum aliquando poſt R. Ioſuam in ſedis ſecretae locum, et tria ab eo didici: Didici primo quod non verſus orientem et occidentem, ſed verſus ſeptentrionem et auſtrum nos conuertere debeamus. Didici ſecundo, quod non in pedes erectum, ſed iam conſidentem ſe retegere liceat. Didici tertio, quod podex non dextera, ſed ſiniſtra manu abſtergendus ſit. Ad haec obiecit ibi Ben Haſai: Vsque adeo vero perfricuiſti frontem erga magiſtrum tuum, vt cacantem obſeruares? reſpondit ille: Legis haec arcana ſunt, ad quae diſcenda id neceſſario mihi agendum fuit.* En vero egregiam doctrinam moralem! quamuis vltima verba tantum non perſuadere videantur, quaeſiuiſſe hos venerabiles philoſophos etiam in modo exonerandi aluum myſteria Cabbaliſtica. Quamuis autem magna felicitate ad extremam ſenectutem, quam CXX annorum fuiſſe, Iudaei tradunt [h], vteretur, rebelli tamen et ſeditioſo animo, qui pleroſque Iudaeorum eo tempore, maxime in Palaeſtina, occupauerat, tragicum ſibi et miſerabilem vitae exitum parauit. Eodem enim tempore, quo ſumma inter Iudaeos in Palaeſtina auctoritate viuebat Akibha, prodiit in theatrum mundi famoſiſſimus impoſtor Bar Cochebas, qui ob mendacia fraudesque etiam *Bar Cozibha*, *filius mendacii* Iudaeis appellatur, cuius ſeditionem resque geſtas exitumque fraude ſua dignum viri docti paſſim enarrarunt [i]. Hic cum ab imperatoris Romani Hadriani poteſtate liberare contribules promiſiſſet, magnam ſeditionem excitauit, omniaque tumultu turbisque repleuit. Hunc tantus doctor, quantus Akibha fuit, qui verum Meſſiam, quem patientem forte vidit, reiecerat, pro vero gentis ſuae liberatore agnouerat, et venditauerat, imo praecurſorem et armigerum eius ſe gerebat, et conſilia peſtilentiſſimi impoſto-

g) In tr. Talm. Maſſech. Berach f. 62. col. I. ex quo repetunt CARPZOVIVS ad SCHICKARDI ius regium c. V. p. 383. not. 21. Io. A LENT l. c. p. 10. BAYLE l. c. not. F. pag. 123. REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 365.

h) ll. cc.

i) BASNAGE l. c. p. 328. ſeqq. A LENT l. c. multique alii fuſe nominati a WOLFIO Bibl. Hebr. P. I. p. 721. ſeqq. cui facile addi poſſent plures. Loca Iudaeorum collegit ANDR. EISENMENGER Iudaiſm. detect. P. II. c. 13. p. 654. ſeqq. qu Akibhae credulitatem damnarunt.

poſtoris, quacunque ratione poterat, iuuabat, et ita vindicta in Romanos et ſeditione replebat Iudaeorum animos, quos auctoritate ſua, quo vellet, ducebat, vt exercitus ducentorum millium virorum conueniret, quos tanta fortitudine fuiſſe Iudaei nugantur, vt quilibet cedrum in Libano loco mouere, et radicitus euellere potuerit. Hoc exercitu Bitteram vrbem Pſeudo-Meſſias occupauit, et latrones quoſcunque, ceteramque plebis colluuiem ad augendas partes ſuas collegit. Et primo quidem turbam temere coëuntem contemſerant Romani: at cum caede, rapinis, magnaque crudelitate in gentiles et Chriſtianos ſaeuirent, tandem copias contra eam eduxere. Nugantur hic iterum Iudaei [k], concepiſſe ſibi tum ſpem hanc animo Akibham, conuertendi vxorem ducis Romani Tinnii Rufi, eamque defuncta priore vxore ſua in matrimonium ducendi: quamuis ab inſanientis hominis ingenio arrogantiſſimo eiusmodi inſania non prorſus abhorreat. Licet autem anceps initio eſſet dimicatio Iudaeique rebelles aliquoties exiguis praeliis vincerent [l], factum tamen eſt, vt tum commeatu intercluſo, tum vrbe Bittera per tres annos et dimidium [m] arctiſſima obſidione cincta ſe dedere Iudaei cogerentur, Pſeudo-Meſſias Bar Cochebas interficeretur, tantaque ſtrages Iudaeorum a Romanis ederetur [n], vt Iudaei ipſi fateantur [o], *interfectos fuiſſe mares, foeminas et paruulos, ita vt ſanguis eorum flueret in mare magnum, quod tamen milliari diſtabat ab vrbe, et fluuiorum duorum vicinorum tertia pars ſanguis eſſet: Romani etiam per ſeptennium vindemiarent ſine ſtercoratione, eo quod fertiles ſatis eſſent ex ſanguine Iſraëlitarum.* Akibha vero cum filio Pappo viuus captus detracta pelle miſere interfectus eſt [p]. Id accidiſſe A. C. CXX Iudaei tradunt, quos tamen calculos errare monet BASNAGIVS [q], eo quod Bittera A. C. CXXXVIII demum capta ſit, ex quo ſequitur, ſerius eum natum fuiſſe, quam volunt Iudaei. Licet autem in rebellionis crimine deprehenſus Akibha, merito ſupplicio affectus ſit, et ſeduxiſſe impoſtores hos Iudaeos, ipſi viderint, tantum tamen abeſt, vt deteſtati fuerint hominis veſani conſilia, vt potius inter martyres eum numerauerint, pro fide Iſraëlis mortem obeuntes, eiusque ſepulchrum, quod Tiberiade eſſe ſibi perſuadebant, quotannis magna ſolennitate inter Paſcha et Pentecoſten inuiſere, eoque commigrare cateruatim religionis cauſſa conſueuerint [r]. Fuit autem Akibha cum inter traditionis patronos ſummo loco poſitus, tum Cabbaliſticae philoſophiae doctor ſubtiliſſimus, cui, qui ſaniora inter Iudaeos ſequuntur, librum Iezirah tribuunt, quem alios magis in mentiendo et nugando impudentes ad Abrahamum patriarcham re-

k) Vid. BVXTORFII ſynag. Iud. p. 916.

l) Fatetur GANZIVS tot homines Iudaeos interfeciſſe, quot arenae ſunt maris, Zem. Dauid p. 27. col. 1.

m) Sanhedrin f. 97. col. 2.

n) 400000 homines interfecti dicuntur in tr. Talm. Gittin f. 52. col. 2.

o) Ibid. Conf. LIGHTFOOT. chorogr. in Matth. c. 52. T. II. opp. p. 280.

p) Vid. Io. A LENT l. c. p. 15.

q) Hiſt. Iud. l. c. p. 348.

r) Conf. WOLF. l. c. p. 955.

referre, et vt Akibhae eius honoris aliquid conferuarent, duos libros Iezirah fingere, fupra iam expofuimus [s]. Nulli vero dubitamus, Akibham Cabbaliſticam philoſophiam in ipſis, vt videtur, adytis Cabbaliſtarum in Aegypto verſantium, vel ex Aegypto prodeuntium edoctum, more illius temporis valde graſſanti, ipſam philoſophiam ſuam ad Abrahamum retuliſſe, et inuenuſtum pullum venerabili gentis ſuae parenti patriarchaeque ſuppoſuiſſe, vt doctrinae impiae et ex impuris fontibus hauſtae, ſapientiae Hebraeae opinionem fidemque conciliaret. Quamuis, vt verum fateamur, ſatis manifeſtis indiciis ex hoc ipſo *libro creationis* demonſtrari queat, talem, qualem nunc legimus, nec Abrahami, nec Akibhae eſſe, licet ante perfectum corpus Talmudicum non exaratum fuiſſe, quod MORINVS [t] contendit, falſum ſit, cum eius in illo fiat mentio [u]. Vnde coniicimus, Akibham ex Cabbaliſticis fontibus Aegyptiorum Iudaeorum ſua prata irrigantem materiam quidem huius libri aliquam vel ipſum conſcripſiſſe, vel diſcipulis ſuis oretenus tradidiſſe, eosque accepta a magiſtro in literas retuliſſe, multa vero ſequentibus temporibus fuiſſe addita et mutata, donec tandem in hanc, quam habemus, formam coaluerit. Quamuis enim mire a Iudaicis doctrinis abhorreat liber hic Cabbaliſticus, et Pythagorico-Platonicis opinionibus turgeat, oſtendemus tamen infra, eo iam tempore eiusmodi nugas inter Iudaeos inualuiſſe, nec diſplicuiſſe numerorum doctrinam Pythagoricam otioſis Iudaeorum arcanam philoſophiam ſectantium ingeniis: id quod vel ſolius Philonis exemplo luculento conſtat. Quicunque vero libri huius, qualem hodie habemus, auctor ſit, illud certum eſt, in immani errore verſari eos, qui ad Abrahamum foetum adulterinum referunt, quod a Iudaeis Cabbaliſtis quidem fuiſſe aſſertum, non miramur, qui more illius temporis et philoſophiae, quam deperibant, ad magnos viros ſua placita ſcriptaque et commentationes referre ſolebant, eo quod auctoritatem illis conciliare, ſicque gentilibus honorem eripere cuperent, quod illi tantae ſapientiae auctores eſſent, et probare ita vellent, totam eruditionem a maioribus ſuis ad Pythagoram reliquosque gentilium philoſophos profluxiſſe: a viris autem doctis magni fieri inter Chriſtianos ferendum haud eſt. Eſt vero argumentum libri Cabbaliſticum, cumque numeros emanationibus Cabbaliſticis adaptet, ipſis Pythagorae numeris, vt eſt in prouerbio, obſcurius, cuius recenſionem dabit Cel. WOLFIVS [x], qui videndus. Nos hoc vnum notamus, editiones libelli exigui valde inter ſe differre, vt vel ex verſione POSTELLI, quam IO. PISTORIVS [y] exhibet et STEPH. RITTANGELII [z] patet.

§. X.

s) R. GEDALIA Schalſcheleth Hakkabala p. 28. b. Io. CHR. WAGENSEIL. ad Sota p. 985. BASNAGE l. c. p. 347.
t) Exerc. bibl. p. 373.
u) Sanhedrin c. 7. §. 9.

x) l. c. P. I. p. 23. ſeqq. BAYLE Dict. T. I. v. Abr. not. E. p. 33.
y) T. I. Script. Cabbaliſt. p. 869. ſeqq.
z) Amſtelod. 1642. 4.

§. X. Alter ex Iudaeorum doctoribus, qui Sec. II magnam nominis celebritatem in gente sua profundiori Cabbalisticae philosophiae cognitione consecutus est, fuit R. SCHIMEON BEN IOCHAI, quem inter multos alios, qui ex disciplina R. Akibhae prodierunt [a], omnium maxime Iudaei ita extollunt, vt eum principem Cabbalistarum constituant, et lumen magnum, itemque scintillam Mosis prophetae appellent [b]. Dum Akibhae discipulum Iudaei dicunt, tempus inde, quo vixit, colligi potest, si cum Iudaeis assumamus A. C. CXX Akibham excruciatum periisse. Certe magna ista calamitas, quam seditiosa sibi gens impulsore Bar Cocheba, suasore Akibha, contraxerat, in caussa fuit, vt metu Iudaeorum in speluncam confugeret, qua de re tamen ridicula sunt, quae Iudaei narrant hoc modo [c]: „Quodam tempore considebant vna R. Iehuda, R. Iose „et R. Schimeon, praesente quoque ipsis R. Iehuda filio proselytorum. „Tum exorsus R. Iehuda dicebat: quam pulchra sunt opera populi huius! „(Romanorum) exstruxerunt enim fora, exstruxerunt pontes, exstruxe-„runt thermas. Vbi R. Iose tacebat. Sed R. Schimeon filius Iochai re-„spondebat dicens: quicquid struxerunt, non nisi commodi sui caussa „struxerunt: fora nimirum, vt illic sedere queant mercatores, thermas, „vt ipsi in illis delicias habeant, et pontes, vt ex illis vectigal accipiant. „Tunc R. Iehuda filius proselytorum abiit, et ista enarrauit, ita vt inno-„tescerent Caesari, qui hanc tulit sententiam: Iehuda, qui extulit, extol-„latur; Iose, qui siluit, exulet in Cyprum, Schimeon, qui vituperauit, „occidatur. Tunc hic et filius eius sese occultabant in auditorio, et do-„mestici ipsorum quotidie ipsis afferebant placentam panis et poculum „aquae. Sed quia rigorosa erat sententia, ipse dicebat filio suo: mulie-„rum animus leuis est, forte dolore angentur, et nos manifestabunt. „Abierunt itaque et sese occultarunt in spelunca quadam: vbi continge-„bat miraculum, ipsisque creabatur arbor siliquifera, (cuius fructus κεϱά-„τια) et fons aquae. Deponebant itaque vestes, et vsque ad collum „suum sedebant in arena, totaque die studebant, tempore precum autem „induebant et operiebant se, et orabant in spelunca: deinde vestes iterum „deponebant, ne eas detererent. Sic sedebant per duodecim annos in „spelunca, donec veniret Elias adstansque ingressui speluncae diceret: „Quis indicabit filio Iochai, quod mortuus est Caesar, et irrita reddita „sen-

R. Schimeon Ben Iochai.

a) Fuere illi multi etiam Cabbalistica eruditione insignes, et inter eos R. Ismael Ben Elisa, qui circa A. C. 200 vixit, librumque imaginis siue Sepher Hatthemunah scripsisse dicitur, in quo figura literarum Hebraicarum secundum principia Cabbalistica explicatur, et passim msc. ostenditur, vid PAVL. RICCIVS de coelesti agric. PISTOR. Collect. Scr. Cabb. pag. 132. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 702. Sic et Pirke Hechaloth, i. e. capitula de templis ei tribuuntur, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 169. BVDD. Intr. in hist. phil. Hebr. §. 32. p. 196. Fatendum tamen antiquitatem eiusmodi librorum Cabbalisticorum valde suspectam esse, cum lusus verborum, voces peregrinae, consuetudines recentiores, ad quas passim respicitur, et huius commatis alia valde suadeant vel plane confictos, vel vehementer adulteratos eos fuisse. Quod hic semel monuisse sufficiat.

b) Conf. loca Iudaeorum adducta a WOLFIO l. c. p. 1134.

c) Gemar. tr. Schabba c. 2. f. 33. c. 2. KNORRIVS praef. Cabb. denud. P. II.

„ſententia eius. Exite et videte homines, quomodo colant et ſeminent.“ Ita quidem Iudaei nugantur, quos has naenias et anicularum ſomnia ideo excogitaſſe, vt fidem doctrinae Iochaidis facerent, dubium non eſt. Eiusmodi enim congreſſus diuinos morasque in ſpeluncis non gentiles tantum affectaſſe, vt ſapientiae diuinitus acceptae fidem facerent, Numae, Pythagorae aliorumque exempla docent, ſed Iudaeos quoque, ita inſtituiſſe vel ſolus libri quarti, Eſdrae ſuppoſiti auctor ſpecimen eſſe poteſt. In hac vero ſpelunca eas reuelationes Iochaidem habuiſſe Iudaei tradunt, quas aut ipſe conſcripſit, aut a diſcipulis ex ore eius exceptae et in literas relatae ſunt, de eo enim Iudaeorum magiſtri inter ſe diſſentiunt. Ex hac vero doctrina Schimeonis Cabbaliſtica conſarcinatus eſt liber *Sohar*, id eſt, *ſplendoris*, in quo ſumma totius Cabbaliſticae philoſophiae collecta more Aegyptiaco, id eſt hieroglyphico et allegorico ita proponitur, vt Oedipo ad intelligendum eum lector opus habeat. Non cumulabimus heic narrationes Iudaeorum, miraculoſum egreſſum Schimeonis ex hac ſpelunca, mirabilem docendi modum, et diuinum ex hac vita egreſſum miris fabulis exponentes, ne taedium creemus lectori, eiusmodi nugis non aſſueto; legent, qui his delectantur, eas vel in *Idra Suta* [d], vel in *praefatione* eruditiſſimi editoris *huius libri* [e]. Hoc vnum addimus, paulo poſt libri huius abſolutionem eum fatis conceſſiſſe, ſi Iudaeis fides adhibenda, et prope Tiberiadem fuiſſe ſepultum, vbi ſynagogam condiderat [f]. Notatque BARTOLOCCIVS [g], Iudaeos hodie adhuc ad hunc locum Caphar Achabara dictum, et inter Zapheth et Tiberiadem ſitum ſacra itinera religionis cauſſa ſuſcipere. Maxima vero auctoritate magnaque veneratione librum hunc Sohar inter Iudaeos vigere, certiſſimum eſt, qui non dubitant a Iochaide fuiſſe profectum, licet formam libri eiusque conſignationem quidam non ad illum totam, ſed ad diſcipulos, maxime vero R. Abbam referant. Quo tamen non obſtante aeque certum eſt, ante ſeculum poſt C. N. XIII librum hunc non innotuiſſe inter Iudaeos, qui eius poſt R. Moſen Bar Nachman et R. Aſer demum mentionem faciunt, quibus is viſus memoratusque haud eſt, vt teſtantur *Iuchaſin* [h] et *Schalſcheleth* [i]. Qui tamen *poſterior* alio loco [k] tradit: *Dicere nonnullos R. Moſen filium Nachmanis iſtum librum inueniſſe, in terra Iſraëlis et eum miſiſſe in Cataloniam, poſtquam iuiſſet in Arragoniam, et incidiſſe in manus R. Moſis de Leon: dicere etiam quosdam, quod dictus R. Moſes Leon, qui ſapiens erat et doctus, has interpretationes fecerit ex ingenio ſuo, et quod multam ex iis mercedem acciperet a ſapientibus, illis impoſuerit et nomen R. Simeonis Iochaidis atque ſodalitii eius inſcripſerit, eo quod pauper eſſet et afflictus.* Quibus ſubiungit Iudaeus: *Ego credo rem vanam eſſe, id autem verum, quod R. Simeon Iochai-*

d) Cabb. denud. T. II. praecipue §. 764. ſeqq. p. 595. ſeqq. add. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 10. p. 283.
e) T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.
f) Conf. HOTTINGER. de Cippis Hebr. p. 51.
g) Bibl. Rabb. T. IV. p. 418.
h) pag. 42. 152. i) pag. 63.
k) pag. 31. 32.

chaides et ſocietas eius verba haec et plura alia protulerint ; fiere tamen poteſt, vt ipſorum aetate literis non ſint conſignata, et in ordinem redacta ; ſed potius in quaternionibus diſperſa et ſucceſſu temporis coniuncta. Fecit haec Iudaeorum de hoc libro diſcordia, vt Chriſtiani quoque in diuerſas de eo opiniones abirent. *t*) Multi enim eius fundamenta Simeonem poſuiſſe, vſum doctrina ab anteceſſoribus accepta, diſcipulos autem ex eius ſchola prodeuntes amplificaſſe, et ex magiſtri doctrina ex ore eius excepta pleroſque tractatus iſtos, quibus liber iſte conſtat, conſarcinaſſe contendunt. Alii in contrariam prorſus partem abeuntes *u*) librum hunc Simeoni ſuppoſitum et poſt ſeculum a C. N. X demum effictum pronuntiant. Nec, vt verum fateamur, vtrique parti rationum pondera et argumenta deſunt. Qui enim antiquitatem libri in dubium vocant, potiſſimum ad ſilentium Iudaicorum ſcriptorum, etiam eorum, qui myſteria Cabbaliſtica profeſſi ſunt, prouocant, nec fieri potuiſſe contendunt, vt tantae auctoritatis tantaeque antiquitatis liber indictus praetermitteretur, ſi iam tum extitiſſet. His addunt : doctrinam illam, quam liber Sohar iſtis nominum diuinorum combinationibus et literarum permutationibus vrget, ignotam eſſe ſcriptoribus Talmudicis, nec quicquam tale in Medraſchim aliisque antiquis Iudaeorum libris commemorari, adeoque ſuſpicandum iure eſſe, quod recentioris aetatis ingenium ſapiat. Mentionem porro in eo libro fieri punctorum et nominum, quibus inſigniuntur, vt et literarum magnarum, inuerſarum et ſimilium, de quibus Talmud ſileat, quaeque recentiorum criticorum inter Iudaeos opera ſint. Deprehendi etiam in eo copiam vocum barbararum, poſt linguae Hebraeae corruptionem ex gentis huius variis migrationibus et commorationibus ortam inualeſcentium. Allegari in eo Targum, et de lingua Chaldaea vſurpari vocem, eo ſenſu aetate paraphraſium Chaldaicarum non adhibitam. Immo ipſam Chaldaicam linguam, qua liber ſcriptus eſt, prodere, perperam eum ad Iochaidem referri, eo quod illo tempore, quo Schimeon vixit, eius vſus in exarandis libris non eſſet receptus, vt Miſchnae exemplo conſtet, quae Hebraice ſcripta eſt. Tandem ad inſignem quoque fabularum ſegetem prouocant, vndecunque ex Talmude, Medraſchim aliisque ſequiorum temporum ſcriptis conſarcinatarum, et ad res recentiori aetate geſtas ibique commemoratas. Ad haec, maxime a Morino valde exaggerata, reſpondent patroni libri huius, et in his praecipue

t) Praeter alios multos vid. BARTOLOCC. l. c. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 144. PFEIFFER. opp. philol. p. 888. KNORRIVS l. c. BVDDEVS Obſ. Hal. Tom. I. obſ. XVI. §. 1. pag. 208. Io. MAYERVS de Trinit. myſt. ex V. T. demonſtrato §. 114. p. 129. REIMMANN. Intr. in hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 10. p. 369. ſeqq.

u) Io. MORINVS ex. bibl. L. II. ex. 9. c. 4. LVD. CAPPELLVS arcan. punct. reuel. p. 853. BASNAGE l. c. p. 285. FR. STRVNZIVS Hiſt. Bardeſan. p. 49. CLERICVS Bibl. vniu. T. XVII. p. 451. PRIDEAVX Hiſt. V. T. T. I. pag. 442. BVXTORF. de Abbreu. Hebr. pag. 146. 319. Bibl. Rabb. p. 314. 336. BR. WALTONVS Proleg. Bibl. III. § 52. p. m. 257. WINDET. de vita funct. ſtatu Sect. VIII. p. m. 200. TENZELIVS Exerc. ſel. P. I. p. 18. aliique.

pue illuſtris Cabbalae denudatae editor [m]: Diu occultatum fuiſſe librum hunc acroamaticum et arcanum, nec id mirum fuiſſe, quia et lex ipſa per bis mille annos intra domeſticos primorum patrum parietes fuerit occultata, donec tempore Moſis publici iuris fieret: alios etiam dari libros non minus diu latentes, qui multo temporis ſpatio paucis fuerint cogniti. Declaraſſe vero ipſum auctorem, eundem non publicatum iri, niſi circa vltima mundi tempora: ſciri etiam non poſſe, quae fuerint libri huius, ante eius impreſſionem, fata, et quibus in bibliothecis Orientalium eius latuerint exemplaria. Stili etiam ſingularitatem et conſtitutionum eius antiquitatem, et quod nec Gemarae nec vllius libri Talmudici vllibi faciat mentionem; item quod ab omnibus quorumcunque locorum Iudaeis pro claſſico receptus ſit, ſatis teſtari, illum ſcripto eo, quod dicitur מערכת האלהות multo eſſe antiquiorem. Haec Knorrius; quibus addunt alii exemplum Codicis Samaritani, ſimiliter per longum tempus deliteſcentis; nec ad Talmudicorum ſcriptorum ſilentium hic attendendum eſſe, quos alieno a Sohare, illis quippe aduerſo, animo fuiſſe, dubitandum non ſit, nec a vero videri diſſimile, doctrinam hanc acroamaticam et arcanam et ſcripta de ea conſignata in terra Iſraëlis occultata manſiſſe, et ad Babylonios translata non eſſe, praeſertim cum Scholae hae ambae, nempe Orientalis ſiue Babylonica, et Occidentalis ſiue Iſraëlitica non admodum ſibi fauerent, et ipſe quoque Iochaides Babylonios aliquoties vocet ſtolidos. Addunt porro: vocales ſemper textui fuiſſe additas, adeoque earum mentionem in Sohare, vt in Talmude, fieri potuiſſe: Chaldaiſmum vero ea aetate magis magisque inter Iudaeos inualuiſſe, nec ipſum Miſchnae ſtilum tam pure Hebraicum eſſe: voces autem peregrinas et barbaras a recentioribus libri collectoribus et amplificatoribus eſſe repetendas: methodum per fabulas allegorice interpretandas docendi Simeonis aetate iam inualuiſſe, adeoque et illum et ſcriptores Talmudicos eam ex communi fonte hauſiſſe: resque tandem recentiores a Simeonis diſcipulis eſſe deriuandas. Facile ex adductis intelliget prudens lector, difficile eſſe, de hac re certi quid ſtatuere, et diuerſa eſſe iudicia eorum, qui ſententiam interponunt ſuam, prout nempe quis vel pro Cabbalae antiquitate vel contra eam affectus eſt. Nec nos audemus, certiora definire, explicabimus tamen modeſte, quae nobis videntur vero propiora, et in incerta diſputatione pro veriſimilibus amplectenda. Et I. quidem doctrinam eam, quam celeberrimus hic liber Cabbaliſticus de Deo eiusque eſſentia, attributis et nominibus, de Meſſia, de angelis bonis et malis, de anima hominis eiusque origine et ſtatu &c. tradit, non aeuo demum medio natam eſſe, ſed circa naſcentis Seruatoris tempora iam inter Iudaeos viguiſſe, ex patriis dogmatibus et placitis Orientalibus, Aegyptiacis et Pythagorico-Platonicis conflatam ex ſupra dictis conſtat, et ſi inſtitutum pateretur, ex Philonis doctrina cum hoc libro collata facile poſſet oſtendi [n],

multo

m) l. c. p. 4.

n) Fidem eius faciemus exemplo luculento, vbi infra de macroproſopo Iochaidis diſſerendum.

multo magis autem ex placitis philoſophiae Orientalis ſupra enarratis demonſtrari; id quod lectoris induſtriae relinquendum eſt, licet infra quoque eius rei ſpecimina danda ſint, eo quod a recepto Cabbaliſtarum ſyſtemate emanatiuo liber hic non abit. II. Nec methodus quoque libri huius ab iſta aetate abhorret, qui fuit in Aegypto, quae patria huius doctrinae extitit, allegorica, aenigmatica, multisque inuoluta velis, quamque ita ad philoſophiam ſuam arcanam traduxere Iudaei, vt, quod in ſacris ſuis Aegyptii ſolebant, ipſi imitarentur, legisque et ſcripturae ſacrae hiſtorias, imagines, dicta ad delineanda vel obtegenda potius myſteria ſua Cabbaliſtica adhiberent: quam docendi rationem iam ab Ariſtobuli tempore inualuiſſe, ſupra demonſtratum eſt. Sed et hoc III. rerum harum peritis ignotum eſſe non poteſt, ſolitos fuiſſe illorum temporum Iudaeos hanc doctrinam myſticam arcanam ſeruare, librosque de ea conſcriptos occultare, et non niſi ſelectis probatisque aperire diſcipulis; qua ratione iam ante N. C. libros ſuos philoſophicos allegorice ſcriptos Therapeutas Iudaeos arcanos ſeruauiſſe ſuo loco oſtenſum eſt. IV. Quin et illud ex ſupra dictis conſtat, migrauiſſe hanc philoſophandi rationem arcanam in Palaeſtinam iam ante N. C. paſſimque obtinuiſſe, at occultatam fuiſſe, et a pauciſſimis excultam, a paucioribus intellectam. Quibus ſuppoſitis V. nihil a vero alienum nobis habere videtur, Simeonem Iochaidem hanc arcanam philoſophiam, ſiue theologiam et pneumaticam Cabbaliſticam tenuiſſe, et diſcipulis tradidiſſe, eos autem ex ore magiſtri excepta ſenſim in literas retuliſſe, adeoque ὕλην illam congeſſiſſe, ex qua liber Sohar enatus eſt; multa quoque miracula et diuinas reuelationes finxiſſe, vt auctoritatem huic doctrinae arcaniori, a communi Iudaeorum fide valde abeunti, conciliarent. VI. Credibile quoque, diu latenter haec myſteria habita, cum quod ita ipſius diſciplinae methodus poſceret, tum quod multa in ea doctrina cum placitis Iudaeorum non concordarent: VII. diuerſiſſima quoque placita, et meditationes ſuccedente tempore fuiſſe adiectas, cum a diuerſis auctoribus ſemper aliquid adderetur: hincque factum eſſe, vt multa ſequioris temporis veſtigia in eo deprehendantur. VIII. Tandem vero librum vel collectionem potius iſtam Cabbaliſticam in eam formam ſequiori tempore coaluiſſe, qua nunc habemus, et tunc quoque illa acceſſiſſe, quae non niſi a recentiori manu potuerunt adiici. Nihil in his eſt, quod non cum hiſtoria Cabbaliſticae philoſophiae conueniat, et pro doctrinae Soharicae antiquitate militet, licet formam forte libri recentiorem eſſe concedendum, et Simeonem materiam tantum dediſſe, dicendum ſit. IX. Ita vero obiectionibus quoque virorum doctorum ſatis poſſe fieri putamus. Nam quod diu liber latuerit, vel forma eius et compilatio recentior in cauſſa eſt, vel ſtudium occultandi libros arcanos. Quae quoque ratio eſſe poteſt, cur Talmudici de eo taceant, quos de his ſacris non fuiſſe ſollicitos conſtat: quamuis etiam doctrina aliena a placitis domeſticis inuiſum eum librum facere potuerit. Nec fabularis metho-

dus ex alio fonte nisi ex methodo Aegyptiaca deriuanda est: largiendum autem homines medii aeui has vetustioris seculi reliquias consarcinasse, auxisse, interpolatasque sui temporis circumstantiis attemperauisse. Quod tamen quo tempore factum sit, definiri non potest, eo quod plerumque, quae arcana habentur, origines suas valde occultent, et initio supprimantur. Ceterum non omitti hic plane debet, quod PAVL. RICCIVS [o] obseruauit, postquam Simeonem Iochaidem cum Dionysio Areopagita comparauisset: *vtrosque aequales circa excidii Hierosolymitani tempora floruisse, amborum dicta pari tenore et simili contemplandi legem more tractare rerum arcana, spiritalemque sacri eloquii tradere intelligentiam, eorundem scripta quoque aequali fere annorum spatio latitasse, et eodem quasi tempore in lucem prodiisse.* Quamuis enim maxime fallatur, statuendo aequales fuisse Simeonem et Dionysium hunc, et paria fata vtrumque habuisse, immo in eo quoque erret, quod sacram intelligentiam scripturae vterque melius quam ceteri aperiat, recte tamen vidit, esse inter vtriusque doctrinam multam similitudinem: cuius caussa ex eo intelligi potest, quod ex vno eodemque fonte vterque sua hauserit, et philosophia Aegyptiaca recentior parens pulli huius inuenusti fuerit, quo Iochaides Iudaicam Pseudo-Dionysius Christianam deformauit ecclesiam. Id quod vtriusque dogmata cum inter se, tum cum iis, quae supra de philosophia Alexandrina disseruimus, comparanti erit manifestissimum. Ex his vero iudicandum est, quousque in delineanda philosophia Iudaeorum Cabbalistica, ad hunc librum splendoris respiciendum sit? Per quod dogmata Cabbalistica ea, quae in Aegypto enata, et in Palaestinam propagata sunt, tandem ad nos peruenisse, ex supra dictis intelligitur; difficile tamen est assutos panniculos a prima textura distinguere, et genuina a spuriis discernere, et dogmati cuiuis suas origines suamque aetatem tribuere. His accedit inextricabilis libri confusio et obscuritas fere insuperabilis; quae tamen eo minus miranda, quo magis et argumentum ipsum de rebus tractat metaphysicis, abstractis, rationem fere superantibus, et imaginationis limites refugientibus; et methodus allegorica omnia illa non corporeis tantum inuoluit imaginibus, sed tantis etiam aenigmatibus obtexit, vt sphynge ad ea soluenda opus sit; et fabularis illa et inepta docendi ratio Iudaica, veri sensus latebras tenebris cingit nouis et profundissime abscondit; et liber non vnius labore, sed multorum studiis congestus compilatusque, varias et diuersas etiam inter se diuersorum temporum sententias et opiniones continet, quas in concordiam redigere et confundere in vnum systema, impossibile iudicamus. Quam obscuritatem libri nec alii viri docti [p], nec ipse Knorrius, tantopere pro libri huius auctoritate tuenda occupatus, negare potuerunt, et, vel illi soli libri, quos ex integra tractatione exhibet *Cabbalae denudatae tomus alter* satis ostendunt. Cui licet

o) De coelesti agricultura L. IV. Collect. Script. Cabbalist. PISTORII p. 125.

p) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 1140. add. BASNAGIVS l. c. p. 286.

licet doctiſſimus vir ille data *Introductione in librum Sohar*, multo labore et ingenio confecta mederi voluerit, vehementer tamen timemus, vt tenebras diſpulerit, licet ſyſtema Cabbaliſticum ſemel deprehenſum tenentes, ex eo lucis aliquid capere queant. Ex his itaque difficultates in cognoſcendis rimandisque myſteriis Cabbaliſticis quilibet intelligit, multoque labore animoque praeiudiciis non obſepto eo connitendum eſt, vt ex Cabbaliſtarum ſcriptis ſyſtema aliquod cohaerens certumque eruatur, quod lucem Cimmeriis his tenebris inferre queat. Qua lampade inſtructus ſi quis libri Sohar adyta rimatus fuerit, deprehendet tandem paulo clarius ea myſteria, quae ex Aegypto ad Iudaeos peruenerunt, et philoſophiam orientalem et Aegyptiacam, Pythagorico-Platonicis dogmatibus temperatam ad hanc quoque nationem propagauerunt. Sine hac enim face fruſtra quis librum Sohar legerit atque relegerit, memorque veteris ſententiae: qui non vult intelligi, non vult legi, abiecturus eſt librum non niſi initiatis pateſcentem. Ex his vero iudicandum quoque eſt, de quo viri quoque eruditi diſputant, vtrum antiquiſſimarum veritatum in eccleſia Iudaica conſeruatarum veſtigia in illo libro comprehendantur; vel otioſae recentiorum temporum nugae in eo exhibeantur: quorum illud ſcriptores de veritate religionis Chriſtianae paſſim, et imprimis, qui SS. Trinitatis myſterium ex Cabbaliſticis ſcriptis multa eruditione demonſtrare ſategit, IOANNES MAYERVS, itemque editor libri Soharici KNORRIVS A ROSENROTH contendunt, poſterius maxime IOANNES MORINVS vrget, qui valde hunc librum contemnit. Nobis ſi iudicandum eſt, in vtroque aſſerendo modus valde tenendus videtur, et nec aſſutae a recentioribus explanatoribus laciniae, materiae antiquiori adſcribendae imputandaeque, nec myſteria Cabbaliſtica cum puris reuelationis dogmatibus confundenda videntur. Demonſtrabimus enim infra luculenter, triada Cabbaliſticam ſiue Sephirothicam a Trinitate Chriſtianorum toto coelo differre, nec eſſe aliud, niſi emanationum diuinarum, ipſo primo Deo dignitate, natura, origine inferiorum, licet in eius vnitate eſſentiae haerentium et radicatarum ternio adeoque melius cum aeonibus Gnoſticorum, quam cum SS. Trinitate Chriſtianorum comparari. Cetera, quae hiſtoriam huius libri literariam ſpectant, dabit ea larga manu Cel. WOLFII [q] diligentia, quae non repetimus: id vnum in lectoris gratiam monentes, ex quinque editionibus Knorrianam [r] eſſe abſolutiſſimam, Amſtelodamenſem [s] compendio ſuo commendabilem.

§. XI. Poſt Iochaidis aetatem a Seculo III poſt C. N. ad Sec. X, exigua ſtudii Cabbaliſtici notitia in ſcriptis Iudaeorum chronologicis et literariis occurrit. Cuius variae cauſſae afferri poſſunt. Primariam in ipſa Cabbaliſtarum methodo arcana latere putamus. Abſcondiſſe enim hos homines myſteria ſua et non niſi initiatis tradidiſſe, iure iurando quoque

Cabbaliſticum ſtudium Sec. III, ad Sec. X fere neglectum.

q) loc. cit. r) Solisbaci 1684. fol. s) 1714. 4.

ad ſilentium ſanctiſſime ſeruandum adſtrictis ex dictis conſtat, et in ſequentibus quoque dicetur. Cum itaque pauciſſimis ea inſpiciendi data eſſet occaſio, et nonniſi precibus pretioque exorari poſſent inuidi philoſophi, vt tanta myſteria patefacerent, mirum non eſt, pauciſſimos in Cabbaliſticam philoſophiam incubuiſſe, pauciores repertos fuiſſe, quibus ſecretior philoſophiae illius conditio innotuerit. Cumque haud vno dogmate a recepta eccleſiae Iudaicae doctrina placita Cabbaliſtica abirent, omnino veriſimile eſt, eos, qui his ſacris addiſcendis operam dedere, clam id ſtudium habuiſſe, et ſcripta quoque Cabbaliſtica ſumma induſtria occultauiſſe. Nec alia forte ratio ſubeſt, cur tam pauci libri Cabbaliſtici extent, illique in bibliothecarum forulis tanquam a draconibus cuſtoditi ſeruentur. Nec, ſi etiam forte fortuna innotuiſſent, magnopere ad eos attendiſſe Iudaeos, credibile eſt. Tanta enim obſcuritate tantiſque aenigmatum tenebris obtegebantur, denſiſſimoque obuoluebantur velo, vt nec vellent magnopere eos legere, quos intelligere ſe poſſe deſperabant, et ſi vellent, ſine magiſtro non poſſent, eumque difficillime impetrarent. Acceſſit ſtudium traditionum, ex quo collectio Miſchnica et Gemarica initio in agro Hieroſolymitano, et tum in Babylonia compilata eſt. Eius enim ſtudium ita occupauerat Iudaeorum animos, vt de aliis rebus vix cogitare poſſent, ſatis ſapientiae acquiſiuiſſe ſibi viſi, ſi Talmudicam eruditionem poſſediſſent. Parum etiam Cabbaliſticae doctrinae ad Iudaeos Babylonios perueniſſe, eſt longe veriſimillimum, apud quos tamen ſedes eruditionis a Sec. III fuit, quo ſcholae Palaeſtinae pedetentim exſpirauere: quo aliter fieri non potuit, quam vt monumenta Cabbaliſtica, in ſcholis Palaeſtinae deliteſcentia, in obſcuris angulis manerent abſcondita. Immo nec temporis ſatis fuiſſe Iudaeis ad difficillima haec dogmata addiſcenda, probabile videtur, cum et ſtudium Talmudicum totam fere hominis aetatem poſceret, ex quo obſignatione Talmudis in immenſam farraginem traditiones excreuerant; et calamitates atque perſecutiones, quibus Iudaei in Oriente premebantur, et quibus tandem in omnem terram disiecti diſſipatique ſunt, omne literarum ſtudium valde deprimerent. Non mirabitur itaque Lector, nihil nos habere, quod in hac quidem hiſtoriae Iudaicae periodo de philoſophia iſta arcana afferamus. Iam ad ea fata literaria et philoſophica progrediendum eſt, quae habuit gens Iudaica, ex quo loco ſuo illa mota eſt.

Status literarius Iudaeorum Seculo X.

§. XII. Non defuiſſe Iudaeis poſt factam iuris eccleſiaſtici, ſiue Talmudis obſignationem, viros eruditos, qui hanc eruditionis partem excolerent, Iudaeorum ſcriptores literariae hiſtoriae teſtantur, et ex doctorum ſuorum ſucceſſione, quam iactant, intelligitur. At effecere tamen innumerae calamitates, quibus infelix natio tantum non exhauriebatur, vt tota fere eruditio Iudaica ſuccumberet, certe langueſcere vehementer inciperet. Fatenturque GANTZIVS [t] et ZACHVTHVS [u], eo rem

t) Zemach Dauid p. 51. u) Iuchaſin p. 119.

rem deueniſſe, vt non inuenirentur, qui muneri docendi publico poſſent praefici, et eiusmodi homines ad doctoris munus eueherenter, quos omnia alia, praeter doctrinam literasque, ornabant. Teſte enim R. GEDALIA [x] circa ea tempora quidam R. Aharon ad ſcholae rectoratum eo tantum nomine peruenit, quod diuitiis polleret, licet indignus tanto munere fuiſſet. His accedebant lites et contentiones rectorum et aechmalotarcharum, quibus res ſuas literarias ipſi peſſundauerunt. Teſtibus enim hiſtoricis Iudaeorum laudatis inter rectorem ſcholae Pumbedithanae R. Mecaſcher, et aechmalotarcham, non ſine dominationis affectatione Iudaeos regentem Dauid Ben Saccai acerba iurgia exorta ſunt, tantaque diſſenſio enata, vt vehementer res Iudaeorum affligerentur [y]. Maxima vero literae Iudaicae decrementa paſſae ſunt, ex quo Iudaei ſedibus ſuis moti, disiectique in varias regiones, ſcholas ſuas doctoresque relinquere coacti ſunt, de quibus gentis huius calamitatibus illi legendi ſunt, qui hiſtoriam Iudaicam expoſuerunt [z]. Reſumſerunt tamen vires, et pauliſper redire coepit priſtinus eruditionis honos inter Iudaeos, cum Saraceni ſumma rerum potirentur, literaeque a Chriſtianis in exilium pulſae ad Muhammedanos, priſtinae ignorantiae capiſtro ſolutos confugiſſent, et inter eos philoſophia quoque eminere iterum coepiſſet, id quod maxime ſeculo X poſt Seruatoris natales accidit. Eo enim tempore ſcholae Pumbedithana atque Sorana caput extulerunt iterum, nouique doctores illis praefecti ſunt. Valde enim vtraque prius decreuerat, narratque ZACHVTHVS [a], poſt Raf Schalum Ben Miſaël, qui Soranae ſcholae rector praefuit, adeo emarcuiſſe florem ſcholae huius, vt poſt Mar Raf Iacob Ben Netrunaei nemo inueniri potuerit, cui docendi munus ſatis feliciter poſſet commendari, coactumque fuiſſe principem captiuitatis Dauid, textorem quendam R. Iom Toph ſcholae praeficere: deliberatum quoque eſſe, annon conſultius eſſet, eam totam tollere, doctoresque reliquos atque ſtudioſos in Pumbedithanam ſcholam transferre. Tandem, ne plane deficeret, Mar Raf Nathanem electum, ſimul autem in id laborem omnem collatum eſſe, vt vir quidam doctus et celebris ſcholae huic praeficeretur, ſicque refloreſcere poſſet. Talem tandem in R. Saadia inuentum eſſe, qui tamen non ex Iudaeis Babyloniis, ſed Aegyptiacis fuerit, qui vocatus poſtea ſcholae praeeſſe, nouoque ſplendore eam illuſtrare ceperit, id quod factum eſt A. C. CMXXVII, teſte GANTZIO [b]. Ab hoc itaque Saadia noua eruditionis Iudaicae periodus exordienda eſt.

§. XIII. Dignus eſt, quem ſilentio non praetereamus R. SAADIAS GAON Ben Ioſeph Aegyptius, ex vrbe Pithum oriundus. *R. Saadias Gaon.* Ex quo enim a Dauide Ben Saccai aechmalotarcha [c] euocatus ex Aegypto ſcho-

x) Schalſcheleth Hakkabala p. 37. a.
y) Zemach Dauid l. c. Iuchaſin p. 121. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IX. c. 4. §. 2. p. 100.
z) IDEM l. c. c. 2. p. 21. ſeqq.
a) l. c. p. 119.
b) loc. cit.
c) De aechmalotarchae dignitate, iure, poteſtate videndi poſt Iuchaſin p. 122. HOTTINGERVS Hiſt. eccl. Sec. X. ſ. 4. p. 157. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 4. p. 92.

ſcholaeque Soranae praefectus fuit, eruditione ſua collapſa ſtudia valde reſtaurauit literisque aufugientibus habenas iniecit. Sed et philoſophiae nomine meruit, a peſtilentiſſimo enim errore de transmigratione animarum, qui valde Iudaeos occupauerat, contribules ſuos liberare omni vi ſategit. Non potuit tamen aetatis illius infelicitas hominis doctrinam ferre, ſed mature graues inter eum et aechmalotarcham dictum lites et contentiones obortae ſunt. Nempe cum aechmalotarchae a Saracenis, penes quos ſumma rerum tum erat, principatum pretio acquiſiuiſſent, abuti poteſtate coeperunt, et inſolentius imperitare Iudaeis auſi ſunt. Id cum Dauid quoque auderet, isque a Raf Saadia poſtularet, vt iniquioribus quibusdam poſtulatis in eius gratiam ſubſcriberet, repulſam tulit. Quod ita aegre tulit aechmalotarcha, vt quacunque ratione poſſet, Saadiam vexaret. Adiunxit enim ei Raf Ioſeph hominem tenerum annis doctrinaque exiguum, mortemque niſi deſideriis ſuis velificaretur, Saadiae minatus eſt. Qui licet diſcipulos in aechmalotarcham excitaſſet, qui pro praeceptore in illum inſurgebant, infeliciter tamen ea res ceſſit Saadiae, ita vt ad necem quaereretur, cogereturque fuga elapſus per ſeptennium ſe abſcondere, quo exilii tempore libros multos conſcripſit, de quibus mox dicemus. Tandem principi Iudaeorum reconciliatus ad muneris ſedem rediit, prouinciamque hanc ea ornauit eruditionis laude, vt poſt mortem quoque Iudaeis eſſet celebratiſſimus [d]. Duabus vero ex cauſſis attentionem in hiſtoria philoſophiae Iudaicae meretur. Nam primo ſtudium is Cabbaliſticum, quod depreſſum hactenus et neglectum iacuerat, reſuſcitauit, conſcripto in librum *Iezirah* commentario [e], libroque alio Cabbaliſtico, cui titulum fecit: *lapis philoſophorum* [f]. Deinde valde memorabilis eſt propter *Sepher Haaemunah*, ſiue *librum de fide*, Arabica lingua conſcriptum, et a R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon in Hebraicam dialectum translatum. Is compendium quidem theticum theologiae Iudaicae exhibet, at tale, quod argumentis quoque philoſophicis auctum eſt; agit enim de Dei eſſentia, attributis, creatione et prouidentia, de natura, eſſentia, et facultatibus animae, de transmigratione aliisque [g], quae ad philoſophiam quoque referri ſolent; cuius libri valde memoria in hac tractatione digni compendium cum enarrauerit HENRICVS HOTTINGERVS [h], Lectorem breuitatis cauſſa ad eum ablegamus. Solet etiam idem Saadias Gaon in philologiae ſacrae hiſtoria memorari ob *Sepher Igrun*, ſiue *librum collectionis*, ex quo patet, hunc Saadiam primum inter Iudaeos Grammaticum fuiſſe, de qua re alio loco agendum eſt

d) Videndi Iuchaſin et Zemach Dauid ll. cc. GEDALIA Schalſcheleth Hakkabala pag. 38. R. AB. BEN DIOR Sepher Cabb. ex Chriſtianis HOTTINGER. l. c. p. 136. MORINVS ex. bibl. p. 431. BASNAGE l. c. p. 101. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 932. ſeqq.

e) Mantuae 1592.

f) Caue vero tractatum Alchemiſticum hic quaeras. Liber enim eſt Cabbaliſticus, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 24. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 31. WOLF. p. 933. REIMMANN. l. c. p. 375.

g) Conf. BVDDEVS Intr. ad Hiſt. phil. Hebr. §. 30. p. 144. vbi tamen pag. 145. pro adſtruit, deſtruit legendum eſt.

h) l. c. p. 139. ſeqq.

eſt [i]; quemadmodum in aliis quoque eruditionis ſacrae partibus haud obſcura eius fuere merita, de quibus hiſtoriae Iudaeorum literariae ſcriptores [k] conſulendi ſunt.

Finis eruditionis Iudaicae in Oriente.

§. XIV. Reuocatis ita inter Iudaeos Orientales literis, noua induſtria iuuentus in ſtudia incubuit, et ita eorum increuit numerus, vt noua academia in vrbe Pherez Schibbur excitaretur, in qua nonaginta millia Iudaeorum habitauiſſe, eorum ſcriptores thraſonico more ſuo mentiuntur [l]. In hac noua Muſarum ſede circa medium Sec. XI inclaruit R. Scherira Gaon, cum filio R. Hai. Is enim Geonatu, quo nomine doctoris publici munus his temporibus ſignificabatur, functus eſt ab A. C. CMLXVII ad CMXCVII [m], ſcripſitque *reſponſionem de variis capitibus hiſtoricis ad Miſchnam, Gemaram, academias et doctores Iudaeorum pertinentibus*, quibusdam editionibus *Iuchaſin* inſertam, ex qua literaria huius gentis hiſtoria iuuari poteſt. Delatus apud Turcarum Sultanum captus, priuatusque facultatibus omnibus ſenex centenarius, e manu ſuſpenſus miſere periit, filium vero Hai ſucceſſorem habuit, qui huc eo nomine pertinet, quod praeter philologiam ſacram Cabbaliſticam quoque philoſophiam laboribus ſuis illuſtrauit, conſcripto *de nominibus diuinis* libro, et *commentario in librum Iezirah* [n]. Cum eius morte, qui A. C. MXXXVII contigit, Geonim quoque claſſis expirauit, ſimul autem Iudaeorum in Oriente felicitas occidit. Capto enim eius temporis aechmalotarcha a Calipha Saracenorum, ſcholae clauſae, doctores fugati, Iudaeique diſſipati ſicque coacti ſunt in regionibus Occidentis latibula tutiora quaerere [o]. Non tamen omnes ita ſcholas extinctas fuiſſe, ex eo colligi poteſt, quod docentes adhuc in Oriente in itineribus ſuis offenderint R. BENIAMIN TVDELENSIS et R. PETACHIAS Ratisbonenſis [p], qui virginem Iudaeam eruditam per tranſennam docentem ibi inuenit [q]. Parum tamen vel nihil plane ad rem literariam iuuandam ex iis collatum eſſe legimus. Ex Oriente itaque profugi maxime in Hiſpaniam ſe conuerterunt, in qua regione Iudaei iam a Salomonis vel Nebucadnezaris tempore maiores ſuos habitauiſſe gloriantur [r], et ibi genealogiam familiae Dauidicae, quae in Oriente in perſecutionibus illis perierat, con-

i) Vid. MORINVS l. c. p. 431. GVSTAV. PERINGER. hiſtor. linguae et eruditionis Arabum c. V. p. 193.

k) Vid. WOLF. l. c. p. 932. ſeqq.

l) Falſum id eſſe, vel ſolae perſecutiones, quae miſere Iudaeos diminuerunt, teſtes eſſe poſſunt. Calculum itaque ei addere BASNAGIVM l. c. p. 105. miramur.

m) Iuchaſin p. 125. b. WOLF. l. c. p. 1155. BASNAGE l. c. p. 109. HOTTINGER. Hiſt. eccleſ. Sec. IX. ſ. 4. p. 501. ſeqq.

n) Vid. BVXTORF. de orig. punct. voc. P. II. c. 4. p. 328. BASNAGE l. c. p. 108. WOLF. l. c. p. 343. HOTTINGER. l. c. p. 505.

o) Schalſcheleth Hakkabala p. 38.

p) Videnda vtriusque itineraria, conf. BASNAGE L. III. c. 4. p. 118. L. IX. c. 10. p. 290.

q) Peculiari diſſert. hiſtoriam huius virginis eruditae illuſtrauit B. G. GVST. ZELTNERVS, qua huius temporis hiſtoriam Iudaeorum literariam mira luce perfudit.

r) Vana haec eſſe Iudaeorum ſomnia oſtendit BASNAGE L. VII. c. 9. p. 241.

conſeruatam fuiſſe iactant [s]: certiori vero fundamento cum Herode in Hiſpania exulante eo deſcenderunt, et poſtea a Tito poſt excidium vrbis illuc miſſi ſunt, tempore vero concilii Eliberitani iam illic fuerunt, vt ex actis eius patet. Huc itaque translatae ſunt ſcholae orientales, quod qua occaſione factum ſit, apud GANTZIVM [t] et ZACHVTHVM [u] legi poteſt. Ibi cum Saraceni rebus praeeſſent, facili Calipharum fauore gauiſi ſunt. Scholas itaque nouas conſtituerunt, et doctrinam Talmudicam atque Cabbaliſticam excoluerunt, tandemque cum Ariſtotelis philoſophia inter Arabes triumpharet, ei quoque diſcendae animum applicuerunt. De quibus philoſophiae Iudaicae fatis in Occidente iam porro dicendum eſt.

Fata philoſophiae Iudaicae in Occidente.

§. XV. Poſita in Hiſpania literarum Iudaicarum ſede, quae parum apud Iudaeos iſtius loci ante iſta tempora viguerant, potiſſima doctorum cura fuit de ſtudio Talmudico, quod magna induſtria ab eo tempore proſecuti ſunt, Iudaeorum magiſtri, qui ab ea aetate Rabbanitae dicti ſunt [x]. Quos conatus adiuuit Saracenorum principum gratia. Iuſſit enim Calipha Haſchem II, R. Ioſeph, diſcipulum R. Moſche, qui ex oriente eruditionem Talmudicam in Hiſpaniam aduexerat, Talmud in Arabicam linguam conuertere, R. Nathan Ben Iechiel Ben Abraham autem, praeſes Academiae Romanae, qui A. C. MCVI obiit, primus lexicon Talmudicum, *Baal Aruch* dictum [y] eo fine congeſſit, vt contribules in addiſcendo Talmude adiuuaret. Ex eo tempore magnus commentatorum in illud numerus exortus eſt, narranturque additamenta ſiue thoſephoth Gemarae Babylonicae a R. Aſcher et R. Ioſech confecta, doctoresque Iudaici haud incelebris nominis R. Alpheth, R. Ioſeph Ben Meir, R. Abraham Ben Dior, R. Salomo Iarchi, R. Moſche Ben Maimon, R. Iacob Aſcher, R. Mardochai, R. Ieſchua Halleui, multique alii, de quorum tamen laboribus Talmudicis heic loci plura dicere inſtitutum vetat, plena autem eorum hauriri poteſt cognitio ex bibliothecis Rabbinicis a viris praeſtantiſſimis IVLIO BARTOLOCCIO et IOANNE CHRISTOPHORO WOLFIO ſumma diligentia conſcriptis, vt taceamus alios [z], qui hiſtoriam Iudaeorum literariam alibi tetigerunt. Quamuis autem in explanando illuſtrandoque Talmude maxima doctorum Iudaicorum verſaretur occupatio, non neglexere tamen philoſophiam Cabbaliſticam, cuius myſteria illuſtrare tentabant, reuera nouis nugis magis obſcurabant. Hinc magnus ab eo tempore ſcriptorum Cabbaliſticorum numerus deprehenditur, quos paſſim enumerauerunt viri docti [a]. Inter eos laudantur Maimonides, R. Abraham Ben Dior, R. Abraham

s) Conf. IDEM l. c. §. 10. p. 253. et I. IAC. SCHVDTIVS in memorabil. Iudaic. L. IV. c. 9. p. 128. ſeqq.

t) Zemach Dauid p. 52.

u) Iuchaſin p. 121. a.

x) Citati, Schalſch. Hakkab. p. 39. a.

y) Vid. WOLF. l. c. p. 921. REIMMANN. l. c. L. I. c. 14. de auctore conf. Iuchaſin p. 131. a. Schalſcheleth p. 41. b.

z) BVDDEVS, BASNAGIVS, REIMMANNVS ll. cc.

a) Io. REVCHLIN. ad art. Cabb. L. I. Script. Cabb.

ham Ben Iſaac, R. Iehuda Hachaſid, R. Aben Eſra, R. Baruch Ben Schemuel, R. Elieſer de Garmiza, R. Moſe Ben Nachman, R. Schem Tof, R. Meir, R. Bechai, R. Perez, R. Iſaac Bar Abba, R. Iahiel, R. Menachem Rekanat, R. Iacob Ben Aſcher, R. Ioſeph Ben Iakan, R. Ioſeph Gecatilia, R. Ioſeph Kamitol, R. Leui Rekanati, R. Iehuda, qui et Leo Hebraeus dicitur, R. Iſaac Loriia, R. Iacob et R. Moſe Corduero, R. Elia, R. Abraham Leui, R. Abraham Galante, R. Schelomoh Alkarez, R. Dauid Ben Aui Simri, R. Abraham Ben Elimelech, R. Iſachar Naphthali, vt recentiores Cabbaliſtas Iudaeos taceamus. Sed nec patria philoſophia et eruditione contenti, Arabumque et Chriſtianorum ex ſtupore ſe recolligentium aemulatione accenſi, cum viderent Ariſtotelem tanquam ſummum veritatis praeſidem vbique coli et extolli in coelum, manus quoque philoſophiae Peripateticae ſtudio dare collumque ſubdere iugo gentilis ſapientiae coeperunt. Indigne id tulere inter Iudaeos plurimi, qui ferre non poterant iungi equos gryphis, et quadrata miſceri rotundis: praecipue ſtudium hoc atque conatus Talmudis cultoribus diſplicuit. Timebant enim, ne Talmudica eruditio, in qua proram puppimque verti domeſticae ſapientiae cum contribulibus ſuis credebant, decreſceret, euileſceretque; rati naturam, indolemque atque conſtitutionem ſtudii Talmudici cum philoſophia Ariſtotelis male poſſe iungi redigique in concordiam, qua in re non abſurde eos conieciſſe, fatendum eſt. Prouocabant itaque ad conſtitutiones maiorum, qui maledictionem ei minati fuerant, qui filium ſuum ſapientiam Graecanicam doceret. Aſt vt nunquam illi conſtitutioni tantus honos habitus eſt, vt ab omni Graecanicae philoſophiae ſtudio Iudaei abſtinerent, id quod ex narratione hucusque deducta conſtat; ita amor philoſophiae Peripateticae inter Saracenos et Chriſtianos ſcholaſtico habitu eam induentes ſic animos occupauerat, vt a communi omnium ſenſu Iudaeorum quoque ingenia in transuerſa rapta vinci ſe a profanae eruditionis hoſtibus non paterentur. Omnem tamen mouit lapidem R. Salomo Ben Abraham Ben Adrath, vel vt, in compendio apellatur Raſchba, qui Barcinone vixit A. C. MCCLXXX [b], vt ſynagogae, cui praeerat, decreto conſtitueretur, ne quis philoſophiae operam daret. Quam conſtitutionem vniuerſam philoſophiam prohibuiſſe excepto ſolo ſtudio medico auctor eſt R. ABR. ZACHVTH [c]. Paulo aliter tamen rem narrant R. GEDALIA [d] et R. DAVID GANTZ [e], nempe interdictum tantum Iudaeis fuiſſe, ne quis ex Iudaeis ante vigeſimum quintum aetatis annum philoſophiae ſtudia attingeret. Id quod ex veneratione philoſophiae profectum fuiſſe, vt nempe ſublimitati eius conſulerent, perperam quibusdam viſum eſt, et alia lon-

Cabb. PISTORII p. 629. HOTTINGER. Bibl. orient. c. I. claſſ. 8. BVDDEVS Intr. in hiſt. phil. Hebr. l. c. p. 179. et maxime WOLFIVS in biblioth. Hebraea paſſim, REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 16. ſeqq. p. 377. ſeqq.

b) Schalſcheleth p. 58. a. WOLF. loc. citat. pag. 1033.
c) Iuchaſin p. 153.
d) l. c. p. 60.
e) Zemach Dauid p. 20.

ge ratio fuit eius interdicti: nempe animos adolescentum legis et Talmudis studio prius occupari volebant et quasi praemuniri, ne sapientia exotica domesticae detrimentum afferret, iuuentusque coeco impetu in peregrina rueret. Id itaque sub poena anathematis sancitum est. Parum tamen ad haec fulmina contribulium suorum attendebant Iudaei ceteri; immo R. Iedaiah Happenini, qui Barcinone quoque A. C. MCCXCVIII vixit, et qui librum moralem, ex veteribus Graecorum et Arabum philosophis lingua Arabica collectum [f] Iudaei, sed incerta fide tribuunt, contra Harischba apologeticum scripsit, teste *Iuchasin* [g]. Immo summa contentione ab eo tempore non in linguarum tantum notitiam, sed in mathematicarum quoque et philosophicarum disciplinarum studium incubuerunt. Vnde a Seculo XII, in omnibus fere scientiis inueniuntur viri inter Iudaeos docti et exoticae eruditionis callentissimi, quos tamen recensere omnes non nostri instituti est, sed eorum, qui singularum scientiarum historiam scribunt. Ex mathematicarum tamen disciplinarum cultoribus Hebraeis non tacendi hic sunt R. Isaac Ben Said, eo quod in construendis tabulis astronomicis Alphonsinis diligentem locauit operam [h], et R. Isaac Israëlita Toletanus, qui astronomiam et chronologiam diligenter excoluit, et surgente Seculo XIV, vixit [i]. Vt vero philosophiae studia promouerent, suisque Aristotelis, qui tum solus mundo imperabat, lectionem redderent facilem, ex Arabico, (Graecum enim plerique ignorabant) in Hebraeum sermonem scripta eius verterunt, quarum versionum historiam literariae eruditionis inter Iudaeos enarratores recensent [k], qui videndi. Facile vero intelligi potest, valde a vero Aristotelis sensu has versiones deuiasse, cum Arabicae interpretationes, vt infra in Arabum historia docebimus, melioris conditionis non fuerint: quin nec supposita a genuinis satis accurate distinxerunt, cum artis criticae essent imperiti, vt ex libro *de pomo* constare potest [l]. At non solius tantum Aristotelis libris hic honos habitus est, sed in aliorum quoque scriptis in Hebraeam dialectum transferendis elaborarunt. Qua in re magnam industriam praestitit R. Isaac Ben Chonaim, qui Sec. XIII inclinante, exemplo patris, Medici Arabis, cui Iudaei varios libros medicos, variasque versiones medicorum scriptorum Graecorum debent [m], adiuncto sibi R. Mose Ben Samuel Ben Iehuda Ben Tibbon, et Euclidis quindecim libros *elementorum*, et Aristotelis scripta, in Hebraeum, Alexandri Aphrodisaei librum *de anima* autem in Arabicum idioma transtulit [n]. Quod vt maiori licentia inter dissentientes et hos conatus improbantes contribules fieri posset, Aristotelem vel plane Iudaeum fuisse, vel saltem

f) Hebraice enim eum vertit R. Iehuda Ben Tibbon. Is autem claruit A. C. 1170. Iedaiah Happenini 1298. conf. WOLF. Bibl. Hebr. p. 404.

g) pag. 133. b.

h) Iuchasin p. 132. b. Schalschelcth p. 59. a. Zemach Dauid p. 57. a. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXV. §. 31. p. 179. 180.

i Conf. WOLF. l. c. p. 663. liber eius chronologicus et astronomicus: Fundamentum mundi, editus non est.

k) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 480. seqq. BVDDEVS Intr. in hist. phil. Hebr. §. 32. p. 201. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 219.

l) Dictum de eo Tomo I.

m) Vid. WOLF. l. c. p. 383.

n) IDEM p. 655.

ſaltem proſelytum factum eſſe et ex Salomonis ſcriptis furtim expilatis ſuam philoſophiam hauſiſſe contenderunt [o], vt ſuis locis monitum, et ex locis Rabbinorum ſatis impudenter mentientium, quae adduxit Cl. WOLFIVS [p], diſci poteſt. Certe tanta eo tempore Ariſtotelis inter Iudaeos fuit exiſtimatio, vt non principem modo philoſophorum dicerent, ſed et *ſcientiam eius perfectiſſimam ſcientiam humanam, praeter illorum, qui diuino gaudent influxu, vsque dum attingant gradum prophetiae, quo nullus ſuperior* [q], appellare non erubuerint. Vt taceamus epiſtolam Ariſtotelis, ſine dubio a Iudaeo quodam nugatore Ariſtotelis ſequaci ſuppoſitam, qua moribundus ad Alexandrum ſcribens errores ſuos reuocaſſe ridiculo commento dicitur [r]; quibus fabulis fidem adhibere potuiſſe SCIPIONEM SGAMBATVM [s] merito miratur WOLFIVS [t], qui rectiſſime pronuntiat: *Iudaeos haec omnia confinxiſſe, vt Ariſtoteles, ceu gentilis ex proprio ingenio ſapere non videretur, ipſi vero excuſatius Ariſtotelicam philoſophiam, tanquam ex ſuis copiis deriuatam poſtliminio in ſuos vſus conuerterent.* Nempe terrebat quosdam odium Graecanicae philoſophiae, quod anathematis fulmen contribulibus ſuis extorſerat; quod vt iniuſte vibraſſe oſtenderent, Ariſtotelicam philoſophiam Iudaicis originibus, ipſumque Ariſtotelem vel natalibus Iudaicis vel ſaltem religioni Iudaicae adſcribi oportebat. His quaſi munimentis contra aduerſarios vallati multam diligentiam in vertendis explicandisque Ariſtotelis ſcriptis illuſtrandisque eius philoſophiae dogmatibus praeſtiterunt. Hinc inter philoſophos Ariſtotelicos enumerat B. Io. FRANCISCVS BVDDEVS [u], R. Abraham Chiia [x], R. Abraham Bar Chasdai [y], R. Abraham Ben Iom Tof [z], R. Abraham de Balmis [a], R. Leui Ben Gersom [b], R. Elias de Candia [c], R. Antoli [d], R. Iehuda Cohen

o) Etiam de eo Tomo I. dictum. Plura dabit FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. p. 1019.

p) l. c. p. 217. quosque hic fuſe laudat.

q) MAIMONID. in ep. ad R. Aben Tibbon.

r) Schalſcheleth p. 99. Io. A LENT theol. Iud. mod. c. I. §. 5. 6. p. 6. ſeqq.

s) In archiuis V.T. p. 457. t) l. c. p. 218.

u) Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 32. p. 210. vſus indice bibliothecae Rabbinicae BARTOLOCCII.

x) Fuit Hiſpanus, aſtronomiae quoque notitia clarus, qui floruit A. C. 1105. Scripta eius mathematica et moralia recenſent BARTOLOCCIVS T. I. p. 24. et WOLFIVS l. c. P. I. p. 51. ſeqq.

y) Archi-Rabbinus Barcinonenſis, R. Dauid Kimchii aequalis inclinante Sec. XII clarus. Librum is ſuppoſitum Ariſtoteli de pomo in Hebraeum ex Arabico tranſtulit, vid. BARTOLOCC. l. c. p. 26. WOLF. p. 57. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 166. reliqua ſcripta moralia ſunt, et dialogos iucundos continent.

z) BARTOLOCCIVS l. c. p. 29. nihil tamen philoſophicum de eo notat WOLFIVS.

a) Fuit Medicus Italus circa initia Sec. XVI inclareſcens Venetiis, et ſi RICH. SIMONI in calce hiſt. crit. V. T. p. 536. credendum, in ſchola Patauina doctor. Varia Auerrois ſcripta in Hebraicam linguam tranſtulit, enarrata WOLFIO l. c. p. 70. et ſecundum principia Ariſtotelis de ſubſtantia orbis et de demonſtratione ſcripſit.

b) Per compendium רל"בג dicitur, Hiſpanus, vel vt alii volunt, Prouincialis ex oppido Bagnoli, vixit teſte Schalſcheleth p. 69. A. C. 1290. obiitque Perpiniani, A. C. 1370. teſte Iuchaſin p. 133. b. vbi tot exaraſſe ſcripta dicitur, vt numerari non poſſint. Fuit arte Medicus, philoſophia Ariſtotelicus, cuius philoſophiae amor eum ſeduxit, vt in libro: Bella domini, et mundi aeternitatem, et donum prophetiae naturale adſtrueret. Scripſit etiam opus aſtrologicum, expoſitionem in Auerroëm de logica, phyſica, de anima, in Ariſtot. de ſenſu et ſenſibili, conf. WOLFIVS l. c. p. 728. ſeqq. BARTOLOCC. l. c. p. 481. HADR. RELANDVS in vitis celebr. Rabbinorum, BVDDEVS l. c. p. 176. G. SERPILIVS vit. Script. bibl. P. II. p. 284.

c) Medicinae ſtudium excoluit, vnde nomen del Medico nactus eſt. Vixit Sec. XV, et Patauii docuit. Scripſit tres quaeſtiones de primo motore, de creatione mundi, de eſſe, eſſentia et vno, Venet. 1501. WOLF. p. 168.

d) Claruit Sec. XIII, ediditque commentarium in decem praedicamenta Ariſtotelis, WOLF. p. 202. BARTOLOCC. p. 375.

hen [e], R. Iudas Bar Mose [f], R. Ioseph Aben Caspi [g], R. Ioseph Salomoh del Medico [h], R. Ioseph Ben Schem Tof [i], R. Iacob Ben Isaac Tzahalon [k], R. Iacob Mantinus [l]. His addimus tum ex medio, tum ex recentiori aeuo R. Iacob Ben Simson Antoli [m], R. Isaac Ben Latech [n], R. Meir Alquadesch [o], R. Meir Ben Arama [p], R. Michael Cohen [q], R. Mosen Alatinum [r], R. Mose Ben Iosua Isai Ben Dauid Narbonensem [s], R. Schemuel Ben Iehuda Aben Tibbon [t], et qui seculo superiori inter Iudaeos philosophiae laude floruerunt R. Isaac Orobio [u], et R. Menasse Ben Israël [x], vt alios taceamus, qui ethicam excoluerunt, eam vero cum legis praeceptis in concordiam ire coëgerunt. Quin nec philosophicae historiae expertes esse suos Iudaei voluerunt, Graecorumque philosophorum placita illis more suo enarrarunt. Scripsit enim R. Chanania Ben Isaac *institutiones philosophorum*, in quibus collectionem praeceptorum moralium ex gentilibus philosophis exhibet, et apo-

e) Toletanus, cuius expositio sapientiae msc. in Leidensi bibliotheca asseruatur, vid. Cat. p. 286. in ea in varios libros Aristotelis aliorumque philosophorum commentatur, praecipue in Almagestum Ptolomaei, WOLF. p. 431.

f) Fuit Romanus, librumque de anima et de creatione philosophicum msc. reliquit, vid. WOLF. p. 448

g) Barcinonensis, celebris Grammaticus et philosophus Sec. XIII, qui comm. in decem praedicamenta Aristotelis, et explicationem librorum Platonis de republica scripsit, BARTOLOCC. T. III. p. 811. WOLF. p. 541. seq.

h) Cretensis, philosophus, mathematicus, et medicus magni inter Iudaeos nominis, vixit Amstelodami circa A. C. 1630. WOLF. p. 566.

i) Hispanus clarus A. C. 1420. in Aristotelem commentatus est, BARTOLOCC. T. III. p. 830. WOLF. p. 571.

k) Romanus, arte medicus, et doctor synagogae Ferrariensis A. C. 1630. WOLF. pag. 601. BARTOLOCC. T. III. p. 852.

l) Philosophus et medicus gente Hispanus, clarus A. C. 1550. interpretationem dedit scriptorum quorundam Auerrois Latinam, itemque quorundam Auicennae; et moreh nebhochim Maimonidis, vid. WOLF. p. 606. BARTOLOCC. T. III. p. 859. NIC. ANTONIVS Bibl. Hisp. nou. T. I. p. 467.

m) Hispanus, versione librorum quorundam Aristotelis, Porphyrii et Auerrois clarus, WOLF. pag. 618.

n) Et hic Hispanus fuit, et philosophiam atque mathematicam Sec. XIII scriptis illustrauit, WOLF. p. 669.

o) Etiam hic interpretibus Aristotelis Hebraeis annumerandus, WOLF. p. 744.

p) Hispanus Sec. XVI ineunte inclarescens, philosophus magni inter suos nominis. Is philosophiam ad illustrandum Iobum adhibuit, WOLF. p. 751.

q) Discipulus Auerrois, et in eum commentator, metempsychosin peculiari dialogo msc. defendisse, notat WOLF. p. 759.

r) Medicus Spoletinus, qui et quaedam Galeni Latina fecit, et Themistium in Aristotelem de coelo Latine conuertit, vid. HVET. de claris interpret. p. 224. WOLF. p. 803.

s) Floruit Sec. XV medio, dedit Qq. super Auerroëm, et ex Arabico Hebraicum fecit Abu Achmed Algazeli librum de opinione philosophorum circa prouidentiam diuinam, de aliis vid. WOLF. p. 825.

t) Granatensis Hispanus, aequalis Maimonidae Sec. XIII scripsit tractatum de meteoris, ex Aristotele compilatum, aliaque simili modo ex eius scriptis collecta, de quibus vid. WOLF. p. 1098.

u) Hispanus Sec. XVII inclarescens, diuque Iudaismum dissimulans in academia Salmanticensi philosophiae operam dedit indefessam, eo quidem successu, vt lector metaphysicae ibi constitueretur. Inde vero medicinam Hispali exercens de Iudaismo suspectus in manus inquisitorum incidit, et per tres annos captiuus detentus est; liberatus tandem Tolosam ac inde Amstelodamum se conuertit, et Iudaismum, publica circumcisione, in qua nomen Balthasaris cum Isaaci commutauit, professus est, obiitque 1687. vid. BASNAGE Hist. Iud. L. IX. c. 37. §. 12. p. 1041. LE CLERC. Bibl. vniu. T. VII. p. 248. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. WOLF. l. c. p. 646. SCHVDT. memorab. Iud. P. I. L. IV. c. 9. p. 159. 160. Lites eius de systemate Spinoziano Tomo IV. enarrabimus. Cum eo amicam collationem habuit PHILIPPVS LIMBORCHIVS de V. R. C. editam Goudae 1687. 4.

x) Hispanus, sed qui diu Amstelodami versatus, concionatoris inter suos partes sustinuit, obiitque 1659. Magna ei familiaritas cum eruditissimis sui temporis viris, Vossiis, Grotio, Barlaeo, Episcopio fuit, quos magni eius eruditionem fecisse, vel ex solo Barlaei in eum epigrammate notissimo et a multis reprehenso constat. Prolixe eius historiam literariam exponit WOLFIVS l. c. p. 778. seqq. add. BASNAGE L. IX. c. 36. §. 7. p. 998. seqq. BVDDEVS l. c. §. 33. p. 228.

apophthegmata recitat Socratis, Diogenis, Pythagorae, Platonis, Aristotelis, Hippocratis, Galeni, Porphyrii, Epicuri, Locmanni, Homeri, Solonis, Euclidis, Ptolomaei, multa quoque, fide Iudaica, traduntur ad Aristotelis et Alexandri historiam pertinentia [y]. Compendia vero physica, logica, ethica, quae in Aristotelem dedit gens Iudaea, heic loci enumerare ob instituti rationem non licet. Tantopere vero philosophia multis Iudaeorum placuit, vt haud raro in explicandis oraculis diuinis ad eam respicerent, eiusque regulas adhiberent, exegetasque sic philosophicos se praestiterunt ex Sec. XII, Iarchi, Aben Esra et R. D. Kimchi, ex Sec. XIII, R. Moses Nachmanides, R. Bechai, R. Meir, ex Sec. XIV, R. Leui Ben Gersom, ex Sec. XV, R. Samuel Sirsa, R. Mardochai Nathan, R. Schem Tof, R. Isaac Ben Aramah, ex Sec. XVI, R. Schelomoh Ben Melech, ex Sec. XVII, R. Menasse Ben Israël aliique, quorum tamen notitia alibi quaerenda est [z]. Fuit etiam, qui Aristotelicis principiis vsus, veritatem religionis Iudaicae demonstrare aggressus est, nempe auctor libri *Cosri* vel *Cusri* vt vulgo vocatur, vel vt rectius inscribitur *Hachosari*, in quo disputatio recensetur, de vera religione, cui occasionem dedisse dicitur rex Cosaraeorum, qui primo quidem cum gentili et Christiano congressus tandem Iudaeum aduocauerit, eiusque argumentis conuictus veritatem religionis Iudaicae agnouerit. Auctorem colloquii huius fuisse Iudaeum Isaac Sangari, hancque disputationem in literas retulisse lingua Cosaraeorum, tum Arabice Iehudam Leuitam, ac postea Hebraice R. Iehudam Ben Tibbon vertisse, Iudaei asserunt, quorum fide si standum in Sec. VIII hoc colloquium referendum est [a]. Valde tamen disputatio haec suspecta visa est, non Christianis tantum, sed ipsis quoque Iudaeis, inter quos sunt, qui R. Iudam Leuitam hunc dialogum ad exemplum Platonis et Ciceronis confictis in eam rem personis, descripsisse putant, quam sententiam R. Asarias [b] et ex parte R. Gantz [c] sequuntur. Certe dubiam eius dialogi fidem videri, ipsi, qui eum nobis cum commentario Mvscati et suo dedit [d], Bvxtorfio visum est. Attulere plura viri docti, ἁμαρτήματα et chronologica et historica, quae apud Morinvm [e] atque Wolfivm legi possunt. Nos hic ea tantum afferimus, quae vir has literas apprime doctus, Matthias Fridericvs Beckivs, philologus superioris seculi celeberrimus, exemplari suo, quod reculis nostris accessit, adscripsit, et rem extra dubitationem ponunt. Monet is: „verisimile non esse, Iudaeum tam doctum „et prudentem tanta temeritate ausum fuisse, de rebus minimis, regem „posita omni veneratione sciscitari, quod tamen in hoc dialogo fingitur: „esse

y) Vid. Wolf. p. 376. seqq.

z) Videndi praeter bibliothecarum Rabbinicarum scriptores, quae attulere Hottingervs Hist. eccl. Sec. XII. et seqq. et Ven. Reimmannvs Intr. in hist. theol. Iud. loc. cit. c. 8. p. 143. seqq.

a) Historiam libri vide apud Gedaliam Schalscheleth pag. 40. b. et ex instituto apud Wolfivm l. c. P. I. p. 440. seqq.

b) In Meor. Enaiim c. 45. p. 135. b.

c) Ad A. 4900.

d) Basil. 1660. 4.

e) Exerc. bibl. p. 419.

„esse manifesta quaedam regis Cosaraeorum desumta ex libro Geneseos, „pleraque autem puras putas fabulas olere, quas cordatus quilibet facile palpet, et quidam posteriorum Rabbinorum in solatium suum de regimine Iudaeorum confinxerit. Neque in rege eius aetatis tantam in artibus et „disciplinis sapientiam deprehendi, quam hic tribuitur Cosaraeo. Esse „quoque in eo libro apertas absurditates temporum rationibus aduersas, „e. g. dici *P. III. §. 65.* Rabban Iochananem filium Saccaei nihil omisisse „ex Mischna, Gemara, ritibus, Haggadoth, ex omnibus obseruationibus sapientum et scribarum, vt et verbis legis, quae non didicerit, cum „tamen Gemara longe recentior sit." Verum prudenti lectori dubium nullum superfore, fraudemque patefactum iri apertissime putamus, si modo disputationis secundae initia legerit. Vnde nulli dubitamus accedere viris doctis [f], qui eo fine conscripsisse R. Iudam Leuitam haec colloquia statuunt, vt caussam Rabbanitarum contra Christianos, gentiles, Muhammedanos et Karaeos, quos passim impetit, tueretur. Interim cum multa philosophica admixta sint, specimen esse luculentum liber ille potest philosophiae Iudaicae, medio aeuo in publicum prodeuntis, studiique Iudaeorum, quod in addiscenda philosophia Peripatetica posuerunt.

Aben Esra.

§. XVI. Exempla plurima hactenus adduximus Iudaeorum, certatim profanam eruditionem, praecipue autem philosophiam sectantium: sunt vero inter eos viri duo, ingenii magnitudine, eruditionis praestantia, et reliquo literarum ornatu nationis suae conditionem longe superantes, in quibus confluxit quasi, quicquid fuit doctrinae exegeticae, Talmudicae, Cabbalisticae et philosophicae inter Iudaeos memorabile, quorum memoria merito in historia philosophiae Iudaicae renouanda est. Sunt illi Aben Esra et Moses Maimonides R. ABRAHAM BEN MAIR, ABEN ESRA, id est filius Meir nepos Esrae, inter summos viros a suis plerumque numeratur, quibus κατ' ἐξοχὴν החכם, sapiens [g] audit. Natus fuit Toleti in Hispania. Quamuis autem summam nominis celebritatem fuerit consecutus, mirum tamen est, nec natalem nec emortualem diem eius certum a Iudaeis memorari, quorum narrationes valde de eo variant. Scriptor *Iuchasin* [h] ex nonnullorum sententia, ait, Kalahorae, siue Rhodi A. C. MCXLVIII, secundum alios A. C. MCLXVIII, vel potius MCXCIV, anno aetatis septuagesimo quinto, vndecim annis ante R. Mosis Maimonidis obitum, fatis concessisse. Alii mortem eius in annum MCLXV, GANTZIVS [i] in A. C. MCLXXIV referunt. Quicunque vero ex his annus recipiatur, errasse tamen censendus est VOSSIVS [k], SIMLERVM [l] secutus, qui obiisse A. C. MCCXVII tradit, cum LVCAM GAV-

f) Praeter Morinum BARTOLOCC. T. III. p. 61. BASNAGE Hist. Iud. L. IX. c. 1. pag. 2. BVDDEO Introd. in hist. phil. Hebr. §. 30. p. 152. WOLF. l. c.

g) Schalscheleth p. 41. a.

h) p. 131. a.

i) Zemach Dauid ad A. 4934, qui est A. C. 1174.

k) De scient. mathemat. in addendis ad c. XXXV. §. 21. p. 449.

l) In epitome GESNERI.

Gavricium [m] annum MCXLV ponentem deferendum putasset. Rectissime itaque instituunt, qui circa Seculi duodecimi medii tempora viguisse asserunt [n]. Maximam is eruditione sua apud Iudaeos famam et auctoritatem sibi parauit, ita vt non solum sapiens, sed sapiens quoque magnus et mirabilis diceretur [o], magnusque passim illis audiat. Eruditionem adeo amauit, vt eius caussa varias orbis terrarum partes peruagaretur, et in horrea quasi sua reponeret, quicquid eruditionis vbique colligere poterat. Hinc factum, vt non tantum iudicio meliori, quam contribules eius solent, vteretur, et in interpretandis sacris literis doctius meliusque incederet, sed in reliquis quoque eruditionis partibus excelleret, vnde Bartoloccio [p], excellens philosophus, astronomus, medicus, poëta, grammaticus, Cabbalista et S. scripturae famosus interpres audit. Quod celeberrimi Iudaei elogium multi inter Christianos confirmauerunt [q]. Diligentiae vero eius specimen luculentum sunt scripta exegetica, theologica, grammatica, philosophica, astrologica et mathematica, quorum recensionem dabunt Bartoloccivs [r], Relandvs [s] Wolfivs [t]. Pleraque ex philosophicis, vt et Cabbalistica nondum edita in bibliothecis latent, quae diligenter recensuit Wolfivs [u].

§. XVII. Alter, quem inter polyhistores seculi gentisque suae merito referas, est R. MOSES BEN MAIMON, vir non vndequaque tantum doctissimus et in omni literarum genere versatissimus, sed meliori quoque iudicio, quam reliqui sui populi doctores, vsus, id quod philosophiae acceptum referendum est, quam diligenter excoluit. Solet etiam per compendium literarum רמב״ם [x], et ob nominis celebritatem Moses κατ᾽ ἐξοχήν, vel Moses Aegyptius a loco commorationis appellari. Natus est Cordubae in Hispania A. M. MMMMDCCCXCI, A. C. MCXXXI, die Sabbati eademque vespera Paschatis, testibus Iudaeis [y], patre genitus Iosepho. Ingenio initio stupidiori visus, patri contemtus est, cum is literariam institutionem ipse adhibuisset. Ad R. Iosephum filium Megas autem abiit, vt eius disciplina vteretur. Immo Leone Africano [z] auctore, Ibnu Thophail, Ibnu Saig, et Auerroëm Arabas praeceptores habuit; qui cum in philosophiae cognitione excellerent, vt *sequenti tomo* ostendemus, mature quoque Maimonides eius mysteria didi-

Moses Maimonides.

m) In computu ecclesiastico p. 16.

n) Absoluit enim, vt ipse testatur, comm. in Exodum A. C. 1153. in Danielem 1159.

o) R. Ganz. l. c.

p) T. I. p. 36.

q) Vid. quae collegerunt Thom. Pope-Blovnt cens. cel. auct. p. 270. G. Serpilivs vit. Scriptor. bibl. P. IV. p. 269. Bvddevs l. c. §. 30. p. 148. seq. et laudati Wolfio P. I. pag. 86.

r) loc. cit.

s) In analectis Rabbinicis p. 59.

t) loc. cit.

u) P. III. p. 146. P. IV. p. 764.

x) Caue itaque Rambam a Mose Maimonide distinguas, quod accidit Casavbono exerc. anti-Baron. XVI. §. 16. p. m. 340. Ita ex vno Mose tres fecit Gesnervs Biblioth. p. 509.

y) Iuchasin p. 131. b.

z) De medicis et philosophis Arabibus et Hebraeis c. 28. apud Fabric. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 296.

didicit. Reuerſus in patriam communi omnium applauſu in ſynagoga perorauit, et vt ingenii opes augeret, ſcripta doctiſſimorum virorum auide legit, ſicque doctrinae atque eruditionis incrementa vidit laetiſſima. Quibus animi diuitiis factum eſt, vt quem virtute et ſcientia aſſequi non poterant, inuidia perſequerentur, quam vt euitaret, patriam deſerere coactus eſt. Varias eius rei cauſſas ſcriptores afferunt. R. GEDALIA [a] ciuium inuidiam accuſat, quae eum expulerit; LEO AFRICANVS [b] autem, Maimonidem tradit, ab Ibnu Thophail Auerroi commendatum, vt in omnibus illi rebus adeſſet, apud Auerroëm manſiſſe vsque ad tempus illud, quo gratiam principis amiſerat, et ad Iudaeos in exilium miſſus erat, tum enim Moſen aufugiſſe, timentem, ne eum prodere, de eo rogatus, ſicque amicitiae violare iura cogeretur: diſceſſiſſe itaque in Aegyptum. Auctor autem *Scheveth Iuda* [c] cauſſam profectionis Maimonidis in edictum contra Iudaeos in Africa et Oriente verſantes coniicit. Valde afflictum fuiſſe ſtatum atque conditionem Moſis ex eo colligi poteſt, quod aduerſarii ei obiecerint, conuertiſſe ſe ad Muhammedanos eorumque fidem amplexum fuiſſe, eaque de re conqueſtum fuiſſe Maimonidem, apud Sultanum Aegypto imperantem, cum id illi obiiceretur. Suſpicaturque doctiſſimus BASNAGIVS [d], veram fuiſſe apoſtaſiae huius accuſationem, eo quod non tantum ea ex cauſſa a Sultano innocens iudicatus ſit, quod coactus tale quid ſuſcepiſſet; ſed et ab Auerroë eiusmodi indifferentiſmum religionum, quem vocant, facile diſcere potuerit, eiusque principia atque veſtigia ſatis ſuſpecta paſſim reliquerit. In qua tamen ſuſpicione probanda meliores rationes merito deſideramus [e]. Quicquid tamen eius rei ſit, illud certum eſt, Maimonidem conſcenſa naui in Aegyptum properaſſe. Cairi vbi appulit, eruditionis praeſtantia, quae tandem omnibus innoteſcebat, ita ſe commendauit, vt a Sultano Aegypti Malich El Hadul in aulam reciperetur [f], isque ſanitatem ſuam tuendam illi crederet, licet priuatis ſtudiis ſe hactenus totum mancipauiſſet. Tam graui muneri praefectus totus in id incubuit, vt et ſemper auxilio hero ſuo adeſſet, et conſilium ab eo petentes non deſtitueret. Quamuis autem, quod ipſe queritur, toti fere dies ita abſumerentur, non deſtitit tamen literarum quoque inuigilare ſtudiis, iuſſuque heri ſui Auicennae ſcripta conuertit [g], libellumque *de tuenda valetudine* ad eum conſcripſit, qui in varias linguas poſtea traductus eſt [h]. Cum vero inſigni apud principem ſuum gratia floreret, medicorum Aegyptiacorum inuidiam et inſidias haud ſemel expertus eſt, quas tamen mire euitauit: narrant enim, concertaſſe aliquando cum medicis, poſtulantibus, vt artis ſpecimen faceret venenumque

a) Schalſcheleth p. 43.
b) loc. cit.
c) pag. 162.
d) Hiſt. Iud. L. IX. c. 10. p. 268.
e) Vid. Fundam. legis c.V. §. 2. 3. 6. p. 54. 58.
f) Alii Alphadel vocant. Vid. de hoc munere ipſe pec. epiſt. inter eius epiſtolas, et apud BVXTORF. inſtit. ep. Hebr. p. 379. GANTZ. Zemach Dauid p. 15. LEO AFRICANVS loc. cit. BASNAGE l. c.
g) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. pag. 865. BASNAGE l. c.
h) Latine Ven. 1514. 1521. Aug. Vindel. 1518. Germanice ibid. 1681. conf. WOLF. p. 863.

que oblatum ſine noxa hauriret. Id praeſtitiſſe Maimonidem, antidoto praemunitum, at coactos, vt et ipſi haurirent, medicos omnes veneni atrocitate fuiſſe enecatos. Alias narratiunculas Iudaeorum tantum fide dignas tacemus. Gratia vero principum, quibus ſeruiebat, nixus, nationis ſuae ſaluti diligentiſſime proſpexit, ſcholamque Alexandriae excitauit, ad quam multi diſcipuli confluxere, quos tamen perſecutio inualeſcens iterum diſſipauit. Sunt, qui ſeceſſiſſe illum in Palaeſtinam dicunt, ibique A. C. MCCV, ſeptuagenarium obiiſſe [i]: alii vero in Aegypto diem ſupremum vidiſſe tradunt [k] A. C. MCCI, et non tantum publico luctu Cairi, Alexandriae et Hieroſolymae deploratum, ſed et miraculo illuſtratum. Cum enim, ſi Iudaeis credendum [l], corpus exanime Tiberiadem deferretur, vbi ſepeliri ſe iuſſerat, magnaque caterua Iudaeorum et Aegyptiorum funus deducerent, in latronum greges inciderunt, fugaque omnes diſperſi ſunt. Latrones vero cum relictum corpus abiicere in mare tentaſſent, tam graue illud deprehenſum eſt, vt loco moueri non poſſet. Sed et publico ieiunio feriisque diem eius emortualem illuſtrem redditum, iidem tradunt. Fuiſſe Maimonidem virum longe doctiſſimum, et in omni eruditionis genere verſatiſſimum, cum commune doctorum virorum ſuffragium [m] atque elogia certatim ei a Chriſtianis tributa [n] euincunt, tum ſcriptorum eius catalogus demonſtrat. Vſus eſt linguis non ſolum Arabica, Chaldaica, Turcica, Medica, ſed et Graeca, raro inter ſuos exemplo, in qua legiſſe ſcripta Platonis, Ariſtotelis, Themiſtii, Galeni aliorumque videtur: fateturque euoluiſſe ſe multa philoſophorum ſcripta. Sed et ipſe Logicam ſcripſit, et in aliis etiam commentationibus ſuis philoſophiae notitiam mire prodidit [o]. In Talmudicis autem, quemadmodum ad miraculum erat verſatus, ita iudicium prae omnibus ſui temporis Iudaeis probauit, licet eo nomine multis diſpliceret. Mathematicarum ſcientiarum notitiam, quae eo tempore medicinae iungi ſolebat, poſſidebat egregiam, et in ſalutaris artis praeceptionibus et experientia vtebatur feliciſſima, et vſu valebat quotidiano et iudicio recto. Scriptorum vero eius indicem hic attexere extra ſcopum noſtrum eſt, legent eum, qui volent, apud BARTOLOCCIVM, WOLFIVM aliosque, qui etiam recenſionem dabunt ſyſtematis Talmudici ab eo confecti. Eſt in eo quoque tractatus *de idololatria*, qui in philoſophiae hiſtoria vtiliter adhiberi poteſt, ideoque ſubiunctus eſt a GER. IO. VOSSIO eruditiſſimae tractationi *de theologia gentilium*. Maxime vero iudicium philoſophicum probauit in tractatu, cui titulum fecit *Moreh nebhochim*, id eſt *doctor* vel *director perplexorum*, eo fine conſcripto, vt oſtenderet,

i) Schalſcheleth p. 42. b.

k) Iuchaſin l. c. LEO AFRICANVS vero fallitur, dum mortem eius Hegira 640, id eſt A. C. 1242 eueniſſe ait.

l) Iuchaſin l. c. Scheueth Iuda l. c.

m) Iudaeorum vide apud WOLF. l. c.

n) Apud POPE-BLOVNT. cenſ. celebr. auct. p. 390. et quae WOLFIVS poſtea collegit P. III. et IV. Bibl. Hebr. Multa illis addi poſſent. Cui enim non dictus, non laudatus Maimonides?

o) BARTOLOCCIVS et WOLFIVS ll. cc.

ret, qua ratione verba, phrasesque et allegoriae, quaeque alia a communi loquendi more in scriptum abeunt, intelligenda sint; qua occasione non multis tantum sacrarum paginarum locis lucem conciliat, sed et argumenta theologica et philosophica multa illustrat [p], praecipue vero in rationes legum per Mosen a Deo latarum inquirit, quo loco maxime Zabiorum superstitionem ansam dedisse Deo leges has atque constitutiones illi opponendi contendit. Quam opinionem magna eruditione atque studio a Io. Spencero [q] iterum adornatam cum *tomo primo* ex instituto examinauerimus, dicta illic, hic otiose repetere nolumus. Librum doctum Arabice ab auctore scriptum Hebraicae vertit R. Shemuel Tibbonides, ita quidem, vt de dubiis ipsum Maimonidem consuleret. Latinam versionem debemus Avgvstino Ivstiniano [r] longe rarissimam, at nec fidam satis, nec elegantem, accuratiorem diligentissimo Ioanni Bvxtorfio filio [s]. Non placuit liber Iudaeis omnibus, qui ferre non poterant, hominem eruditum et philosophantem in explicandis caussis legum rituumque Mosaicorum magis ad philosophiam et historiam, quam ad traditionem Talmudicam et Cabbalisticas rationes prouocasse. Factum inde est, vt et nouitatis et haereseos nota illi inureretur. Id quod imprimis a Gallis factum, ducem se praebente R. Schelomoh f. R. Abraham Montispessulano cum discipulis R. Iona et Dauid Ben Saul, qui flammis opus hoc adiudicabant. Magnae inde exorsae sunt inter synagogas Gallicas lites, Narbonensibus illos anathemate percutientibus, aliis et inter eos R. Ioseph Ben Alpachar, Toletanae synagogae archirabbino eos defendentibus, qui et ipsi Christianorum postea opem implorarunt, postquam annitente R. Dauid Kimchi, totus Iudaeorum, coetus Gallicus illi trigae se opposuisset. Mittendi etiam ad synagogas Cataloniae et Arragoniae Kimchium consilium ceperunt Galli, quod iter tamen is morte praeuentus absoluere non potuit. Literis tamen suis effecit, vt caussam Narbonensium Hispani tuerentur, reiectis damnatisque Monspessulanis. Qui errorem suum agnoscentes, retractarunt sententiam, et cum Narbonensis Galliae synagogis in gratiam redierunt, R. Iehuda tamen in sententia sua perstitit, nequicquam omnem lapidem mouente Kimchio, vt mitiora illi persuaderet: is enim coelum terramque miscuit, et Christianorum implorato auxilio grauem genti suae inuidiam conflauit [t]. Quamuis autem plurima egregie et sobrie magis, quam Iudaei solent, in eo libro Maimonides afferat, negari tamen non potest, quod Richardvs Simonivs [u] quoque obseruauit, nimis eum Aristotelis Arabumque premere vestigia, metaphysicam

p) E. g. agit P. I. de Deo, de creatione, de intelligentiis sphaerarum motricibus, de influxu astrorum etc. conf. Wolf. l. c. Bvddevs l. c.

q) De legibus Hebraeorum ritualibus.

r) Eius magis cura, quam labore conuersam, vid. Wolf. l. c. p. 857.

s) Basileae 1629. 4.

t) Vid. Epistolae Maimonidae et aliorum Ven. 1545. 8. et apud Bvxtorf. Instit. Epist. Hebr. p. 396. Hottinger. H. E. Sec. XII. f. 4. p. 262. Bvddevs l. c. p. 167. Basnage l. c. p. 277.

u) Hist. crit. V. T. L. III. c. 6.

ſicam quoque ſequi nimis ſubtilem, et Arabum magis placita, maximeque Auerrois, quam ſanam rationem exprimentem, vnde non potuit non ex nimio conciliandi Ariſtotelem cum ſcriptura ſacra ſtudio interdum grauiter hallucinari x). Cuius exemplum eſſe poteſt, quod albedinem lapidis Sapphiri, quam ſub pedibus Dei vidiſſe Moſes *Exodi c. XXIV, 10.* dicitur, de materia prima Ariſtotelis explicat, id quod quam ineptum ſit, quamque frigidum, ex ipſis eius verbis omnium optime iudicari poteſt. Ceterum in arcana Iudaeorum philoſophia parum exercitatum fuiſſe, illi non diffitentur, tradunt vero eum tandem deplorauiſſe, quod Cabbalam contemſerit, ideoque in ſenectute eam Hieroſolymae didiciſſe y): alii vero non ignarum eius myſteriorum fuiſſe ex eo coniiciunt, quod Bereſchith et Mercauah, Cabbaliſtice ſcripſerit z). Illud certum, magis ad Graecanicam, quam Cabbaliſticam philoſophiam Maimonidem reſpexiſſe, multosque ſuo exemplo adduxiſſe, vt idem facerent. Quo tamen conſilio parum philoſophiam adiutam fuiſſe, ex eo iudicari poteſt, quod Arabicam tantum et imprimis Auerrois philoſophandi rationem Maimonides ſecutus eſt, et ſubtilitates affectauit fundamento deſtitutas; cuius exempla aliquot luculenta dedit BASNAGIVS *.

CAPVT TERTIVM
DE PHILOSOPHIA IVDAICA.
SECTIO I.
DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM EXOTERICA.

§. I.

Enarrata philoſophiae Iudaicae parte hiſtorica, reſtat dogmatica, quae doctrinae Iudaicae, quatenus rationis principia vel ſequitur, vel ex iis cognoſci poteſt, placita proſequitur. Eam duplicem eſſe, exotericam et eſotericam, ſiue communem et apertam, atque arcanam et myſticam ex tractatione noſtra ſatis liquere putamus, idque in praeſenti monuiſſe ſufficiat. Vtriusque diſtincta prorſus conſideratione opus eſt. Differre enim dogmata Cabbaliſtica ab exotericis et communi- *Obſeruationes generales de philoſophia Iudaica.*

 bus

x) Conf. BVDDEVS l. c.
y) R. Elias Chaiim apud BVXTORF. praef. More Nebhochim. R. Iom Tof comm. in Fund. fid. c. 1.
z) Ita quidem REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 380.
* l. c. p. 278. ſeqq.

bus ecclesiae Iudaicae doctrinis, ex iis, quae de illorum origine obiter dicta sunt, intelligitur, clarius autem ex ipsorum delineatione, quam *sectione sequenti* dabimus, patescet. Exotericam autem Iudaeorum philosophiam delineaturi, ad ea respicimus, quae post templi vrbisque deuastationem inter Iudaeos recepta et in vsu fuerunt, et pro dogmatibus Iudaicae gentis atque ecclesiae habita et admissa sunt. Placita enim Iudaeorum ante reipublicae euersionem *capite huius libri primo* iam tetigimus. Quamuis autem post templi excidium, ecclesia Iudaica turbata prorsus multas mutationes passa est, certum tamen est, magnam partem doctrinae ante euersionem vrbis florentis per Tanaitas ad posteros fuisse propagatam, et ita, quae daturi sumus, ad veteres quoque Iudaeos suo modo pertinere. Verum cum traditionis de successione doctrinali, quam Iudaei a Mosis, prophetarum et Esdrae temporibus deriuant, fides valde suspecta sit, multa quoque noua vsque ad Talmudis obsignationem accesserint, quae a vetustioribus distingui non possunt, recte inde colligitur, de antiquitate dogmatum Iudaicorum, quae exponentur, non aliter iudicandum esse, nisi prout testium tempora volunt, et testimonii permittit conditio. Antequam vero placita Iudaeorum, quae in philosophica historia critico oculo perlustrari possunt, explicamus, pauca quaedam praemonenda, et obseruationes quaedam generales afferendae sunt, ex quibus de origine indole, natura fideque horum dogmatum, et quatenus in philosophiae annalibus enarrari queant, rectum fieri queat iudicium. Potiora huc redeunt:

Philosophiae Iudaicae conditio et indoles.

I. De philosophia Iudaica paulo aliter iudicandum est, quam de philosophia gentili. Haec enim, si barbarica quaedam exceperis, traditione magis, quam ratiocinatione nixa, ad principia rationis tota se conuertit, adhibitoque ratiociniorum intellectus humani nexibus et illationibus de rebus tum diuinis tum humanis disseruit, et philosophiam moralem iisdem, qua naturalem, fundamentis inaedificauit. Aliter id inter Iudaeos euenit, qui et ipsi quidem rerum humanarum atque diuinarum notitiam ad hunc vsque diem tradere non omiserunt, ast principio cognoscendi alio vsi sunt. Quamuis enim ratiocinandi legem et illationes non neglexerint, vt vel ex tredecim argumentandi modis constat; principium tamen cognoscendi primarium, ad quod in omnibus fere attenderunt, traditio fuit, et decisiones πατροπαράδοτοι, haud raro rationis principia infeliciter euertentes. Cum enim ad auctoritatis praeiudicium, quod tot modis veram philosophiam euertit, pleraque retulerint, non potuere non inter dogmata eorum multa irrepere absurda, quae lolii instar omnem rationis segetem euerterunt. Ex quibus sequitur

Theologia cum philosophia Iudaica fere coincidit.

II. Philosophiae et theologiae Iudaicae eandem fere rationem esse, et suo modo coincidere, nec posse considerari philosophiam Iudaicam, sine theologia huius gentis inque eo vno historiam illius ab huius enarratione differre, quod illa ad ista tantum dogmata attendat, quae ex ratione quo-

que

que intelligi et ad eius forum pertrahi quaſi poſſunt. Et Iudaeos quidem inter dogmata ex rationis cognoſcenda principiis, et ea, quae ex traditione diſcuntur, diſtinguere ſolere, negari non poteſt; auctor enim libri *Coſri* diſerte [a] *principia vniuerſalia, humanis mentibus inſita ſtatuta intellectualia* vocat, *eo quod naturalis ratio et intellectus ipſe, ea ceu aequa et obſeruanda ſtatuat, eſſeque ea* προγυμνάσματα *vel principia et praeparatoria ad legem diuinam, praecedentia eam natura et tempore, ſine quibus nulla humana ſocietas queat conſiſtere, adeo vt ne latrones inter ſe queant ſine illis ſubſiſtere*, pronuntiat, eas vero a legibus diuinis acroamaticis diſtinguit: qua ratione quoque R. BECHAI [b] *praecepta intellectualia* a *praeceptis traditionis* diſtinguit, et illa eſſe definit *de quibus hominis intellectus teſtatur, eaque explorat, ita, vt ſi vel maxime ſcripta non eſſent, tamen intelligens ea ſuo intellectu inueniret, vt, praeceptum de honorandis parentibus etc. praecepta vero traditione accepta ea eſſe* dicit, *quae homo in aeternum non aſſequeretur, neque intellectu ſuo inueſtigaret, ſed opus habet traditione, vt, praeceptum de clangore tubae, de tabernaculo.* Verum ſi ad praxin doctorum Iudaicorum reſpicimus, exiguum illos huic diſtinctioni pretium ſtatuere fatendum eſt, dum veritates naturales vel plane negligunt, vel traditionis ſtudio et amore ita deprimunt, vt nihil placeat, quod non traditionis luce ſit colluſtratum roboratumque. Vnde non ſine ſupercilio Iudaico pronuntiauit R. SCHEM TOF [c]: *eum, qui in rebus theologicis et diuinis ſequatur rationem et ſpeculationes ſuas, incedere ſine baculo et ſcipione, ſimilemque eſſe homini, qui ſolus iter facit per deſertum in loco obſcuro et caliginoſo, hunc enim certiſſime vadere ad ſuum exitium et in ſcrobes ac pericula multa incidere.* Sobrie quidem magis et prudenter inceſſiſſe Maimonidem, et ab eius tempore complures alios, qui philoſophiam Graecam didicerunt, fatendum eſt, quibus etiam magnam partem eorum debemus placitorum philoſophicorum, vel philoſophiae ſaltem luce colluſtratorum, quae in ſequentibus ſumus expoſituri. At grauiſſima indignatione id ſtudium ſequendi philoſophiam excepiſſe Iudaeos ceteros, ſtatuta in eos condita, qui illam didiciſſent, et perſecutio eorum, qui ſe philoſophiae ſtudiis addixerant, maxime vero excitatae ob Maimonideam philoſophandi commentandique rationem lites, in antecedentibus enarratae luculenti teſtes ſunt. Quod gentis ſuae praeiudicium etiam illos, qui ſeculi ſui moribus et ſenſu abrepti tandem philoſophiae Ariſtotelicae collum ſubdere coeperunt, ita inſedit, vt habuiſſe ſua Ariſtotelem ex traditione, ineptiſſimo commento fingerent. Nec alia mens Iudaeorum recentioris aetatis eſt, quos, ſi paucos quosdam excipias, omnem ſanae rationis vſum eiurare rectiſſime iudicauit eruditiſſimus WACHTERVS [d].

III. Quam-

a) P. II. §. 48. p. 113. ſeq. quo loco valde philoſophatur Iudaeus.

b) Comm. de lege, apud Io. A LENT theol. Iud. hod. c. I. §. 10. p. 10.

c) Praef. ad Moreh nebhochim, vid. l. c. §. 5. p. 6.

d) In Spinoziſmo in Iudaiſmo detecto p. 47.

Confusa rationis et reuelationis principia.

III. Quamuis autem distincta inter se esse rationis et reuelationis lumina Iudaei agnoscerent, noua tamen labe dogmata sua defoedarunt, dum vtriusque principia ita inter se commixta confusaque in systema redigere conati sunt, vt saepissime inter tenebras et lucem pacisci voluisse iudicandum sit. Id quod in philosophia quidem esoterica maxime euenisse ex infra dicendis constabit, sed in exoterica quoque deprehenditur, in qua traditionis, et rationis praecepta ita ineluctabili labyrintho inter se coniuncta sunt et implicata, vt exitum inuenire non liceat, nisi eo filo Ariadneo vtamur, vt quae a ratione intelligi possunt, ab iis, quae traditionis et reuelationis dictamina sequuntur, distinguamus, et ad rationes demonstrandi, quas Iudaei sequuntur, respiciamus, vt ita quid philosophicum sit in eorum doctrina, quid minus, et quae sapientiae atque stultitiae naturalis inter eos facies fuerit, inde aliquo modo cognoscatur.

Philosophia Iudaica falsa.

IV. Ex his vero Lector, nobis non monentibus, intelliget, philosophiam Iudaicam, si de modo ratiocinandi ea intelligatur, et a reuelationis principiis et praeceptis traditiones otiosae, licet innumerae, distinguantur, characteribus falsae philosophiae esse conspicuam, ideoque improbandam. Quaecunque enim philosophiae studium indignum reddunt et dedecorant, in ea inueniuntur, principiorum rationis et reuelationis confusio, obscuritas affectata et inextricabilis, principia ad enthusiasmum ducentia, praeiudicia auctoritatis et antiquitatis, quaeque alia sunt, ex his fontibus oriunda, ex quibus omnis sanioris philosophiae odium Vatinianum fluxisse, enarrata hactenus Iudaeorum testatur historia.

Pauca philosophica apud Iudaeos occurrentia.

V. Sed et hoc supra monitum, historiam Iudaeorum literariam cum philosophica arcte cohaerere, et hanc sine illa intelligi non posse: fatendum autem [e] plura in illa occurrere exegetica, liturgica, talmudica, masorethica, quam philosophica, vbi

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Et exegeticam quidem Iudaeorum theologiam cum philosophia Cabbalistica arcto cohaerere nexu fatendum est. Ea enim dogmata peregrina, a philosophis Orientalibus et Alexandrinis accepta, ita cum lege Mosaica coniunxit, vt allegoriae methodo opeque sacris doctrinis fanatica dogmata tribueret: verum tantum abest, vt ex hac exegesi philosophica sani quid ad philosophiae incrementa vel etiam exegeseos sacrae commoda enatum fuerit, vt potius vtramque maximam inde iacturam et innumera damna accepisse, sit certissimum. Cuius rei fidem qui desiderat, illi vel vnicus tractatus Cabbalisticus: *Siphra de Zeniutha* [f] adeundus est, vt intelligat, quam misere libri architectus initia Geneseos torserit, vt somnia sua fanatica diuino scriptori affricaret. Eiusdem generis esse *Medraschim*, siue commentarios biblicos Iudaeorum, *Bereschith Rabba* R. VSCHIAE

Exegesis Iudaeorum philosophica inepta.

Baal

e) Conferri cum vtilitate potest Ven. REIMMANNI hist. theol. Iud. c. XII. seqq.

f) Cabbal. denudatae T. II. p. 348. seqq.

Baal Hatturim R. Iacob Ben Ascher, quos margini Bibliorum adiecit Bvxtorfivs, inſpectio docet, recteque a viris doctis [g] obſeruatum eſt. Pertinent vero huc omnia, quae ſupra de methodo explicandi ſcripturam allegorica, inter Iudaeos Aegypti et Palaeſtinae incolas recepta diximus: ea enim ita comparata eſt, vt omnem ſanam philoſophiam eiuret, et innumeris erroribus, et abſurdiſſimis placitis portam aperiat patentiſſimam. Qua de re cum viri docti paſſim egregia multa monuerint [h], breuitatis cauſſa lectorem ad eos ablegamus. Nos ad vnam fabularum Iudaicarum collectionem quae in libro: *Zenna verennah* comprehenditur, prouocamus, quam eiusmodi allegoricam docendi methodum peperiſſe, dudum viris eruditis [i] obſeruatum eſt. Aſt tam abſurda eſſe, quae iſtarum fabularum inuolucro traduntur, vt philoſophicum ſenſum fere omnia reſpuant, ex earum conſideratione vel mediocriter attento erit manifeſtiſſimum. Ex quibus iam, quid de hac philoſophia exegetica ſtatuendum ſit, apertum eſſe exiſtimamus. Euitaſſe hanc Charybdin quosdam et in his praecipue Maimonidem, et philoſophiae alium longe vſum in interpretandis ſacris oraculis ſtatuiſſe, ex antecedentibus, notum eſt. Aſt ſimul annotatum in Scyllam eos incidiſſe, et ex altera parte peccaſſe, philoſophiam ſectariam ſacris literis violenta interpretatione inferendo. Adeo ſani fere nihil, vel pauca admodum in philoſophia a Iudaeis expectanda ſunt.

VI. Noua vero philoſophiae ſtudio inter Iudaeos inflixit vulnera, nefandus ſyncretiſmus, qui initio Aegyptiacos Iudaeos corrupit, mox in Iudaeam progreſſus ſtragem latiſſime edidit. Eius enim culpa factum eſt, vt fanaticum philoſophiae genus, quod Pythagorico-Platonici in Aegyptum aduexerant, Orientales philoſophi mire auxerant, et ornauerant, Aegyptii in peculiare ſyſtema enthuſiaſticum et delirum confuderant, Iudaeorum dogmata ſincera corrumperet, et neſcio quam rerum omnium deificationem (veniam verbo exoramus) introduceret. Quibus animi ſublimiora affectantes a ſimplicitate et puritate doctrinae Moſaicae abducti, et in periculoſiſſimas errorum ambages ſeducti ſunt. Cuius rei fidem faciet philoſophiae Cabbaliſticae hiſtoria infra enarranda. *Syncretiſmus philoſophiae Iudaicae noxius.*

VII. Porro hoc quoque addendum eſt, Iudaeorum doctores in demonſtrandis iis dogmatibus, quae ad philoſophiam referri debent, quaeque argumenta philoſophica poſtulant, nihil minus, quam philoſophos egiſſe, et neglecta rationum philoſophicarum ſerie, ad auctoritatis praeiudicium, ex inſana traditionis veneratione ortum reſpexiſſe, adeoque inter medias doctrinas philoſophicas minime philoſophice ſe geſſiſſe, et hoc *Demonſtrationes Iudaeorum non philoſophicae.*

g) Vid. Reimmann. l. c. L. I. c. 8. §. 5. pag. 145.

h) Conf. Cel. Herm. von der Hardt Hiſt. ſtud. Hebr. praemiſſa ephimerid. philolog. p. 3. ſeqq. Rich. Simon. Hiſt. crit. V. T. P. I. c. 2. Philippvs a Limborch praef. comm. in acta, aliique.

i) Videndi quos laudat Wolfivs Bibl. Hebr. P. II. p. 976. ſeqq.

hoc quoque nomine philofophiae ftudio vehementer obfuiffe. Non ignoramus quidem, virorum quorundam in Rabbinorum fcriptis verfatorum induftriam in eo fe probauiffe, vt modum ratiocinandi concludendique Iudaicum philofophica quadam ratione explicarent, de quo argumento praeter IO. IVLIVM STRVVIVM [k], vir praeftans IONAS DANIEL SCHRAMMIVS meruerunt, quorum ille *rudimenta Logicae Hebraeorum* edidit hic in *dialecticam Cabbaleorum introductionem* vulgauit. At parum inde lucri proficifci philofophiae Iudaicae, fatendum eft. Prior enim folos canones quosdam hermeneuticos enarrat, a Iudaeorum doctoribus in interpretanda fcriptura et traditione adhibitos, Mofique inepte tributos, quos nos quoque *Tomo primo* exhibuimus; qui nec accurati fatis et adaequati funt, nec logicae vfum valde magnum produnt. Pofterior autem analyfin Ariftotelis ad Cabbaliftica dogmata applicari poffe erudite oftendit, fatetur tamen, *Iudaeos plerumque carere noftris legibus τῆς παιδείας artibusque ac literis humanioribus, neque olim tantum, fed hodie quoque diras in illum imprecationes coniici, qui vel ipfe difcit, vel filios fuos docet philofophiam Graecam; adeoque, quod in his deeft, illud e noftratibus petendum, etiamfi veftigia tantum fint, quae coniungendo vtramque inter fe philofophiam ac fimilitudinem oftendendo vel differentiam, reliquerint*, id quod exemplo conatuum Henrici Mori illuftrat. Quin et idem vir doctus egregie, prorfusque in rem noftram obferuat [l]: *Duo vitia Iudaeis effe fere natiua: primum ex his effe fuperbiam, qua omnes propter gentis fuae antiquam virtutem ferantur, fibi id quoque tribuentes, quod maioribus fuis in toto orbe terrarum olim pepererit exiftimationem. Hinc victoriam fibi naturalem eos putare, ac turpe effe Iudaeo in vlla re fuccumbere. Effe deinde alterum quoque malum paupertatem, qua in exilio fuo plerique premantur, et ab excolendo ingenio fuo arceantur, ficque fcientiis et artibus ex certis principiis difputandi atque fic ad veritatem perueniendi magnam vim inferre. Nafci vero ex his duo praecipue vitia, ἀπαιδευσίαν et ἀμεθοδίαν; quoniam enim fibi falfo perfuadeant, veteres Graecam Latinamque philofophiam in omne aeuum damnaffe, malle eos fuo fenfu effe diuites, quam confulere clariorum philofophorum libros. Hinc errores varios confpici in eorum fcriptis, hinc falfa bonarum artium praecepta adeoque et regulas logicas erroneas ceterisque contrarias imperitis excidere. Cefpitare enim, et quae fint vera ad fyllogifmum requifita, ne oriatur τὸ ψεῦδος vbique negligere, inferiora fuperioribus inferre, corporea fpiritualibus, et fic peffimam faepe μετάβασιν committere. Principia quoque prima et quae ex primis orta, quaeque fit inter fententiam eiusque cauffas connexio, ignorare, multo minus cupere obferuare.* Addit his multa confufionis exempla in fcriptis Iudaeorum regnantia, et quam mali philofophi Iudaei fint, manifefte prodentia, quae veriffima effe fatebitur, quicunque horum hominum fcripta femel curiofo perluftrauit oculo.

VIII. Du-

k) c. V. §. 12. p. 108.

l) c. VI. §. 5. 6. p. 139. feqq.

VIII. Duplicis vero generis esse dogmata Iudaeorum, exoterica et esoterica, siue publica vel communia, atque arcana et acroamatica ex dictis repetendum est. Quam docendi rationem Iudaeos tenuisse nulla alia demonstratione, quam Cabbalistarum scriptis opus est, illa enim arcanam istam methodum supponunt. Vnde recte monuit illustris KNORRIVS [m], *methodum formamque libri Sobar duplicis esse generis: sicut enim Aristoteles inter dogmata sua alia vocet acroamatica, alia exoterica: ita hic alia esse scholae intimioris tradita, quae multis aenigmatibus inuoluta exercitatis saltem proponantur, praesertim de rebus sublimioribus in diuinitate aliisque partibus pneumaticis, alia autem admisceri vulgatiora.* Patebit id luculenter, si comparatio instituatur inter dogmata catechetica, thetica et Talmudica et inter dogmata Cabbalistica; illa enim vulgarem, haec arcanam doctrinam constituere, ex ea manifestum erit. Vnde vero haec arcana disciplina originem ceperit? an a Iudaeis ad gentiles, vel ab his ad illos deriuata fuerit, vt definiamus, parum quidem nostra interest, ex integra autem huius arcanae methodi historia, quam ab vltima antiquitate ab omnibus fere gentibus et barbaris et Graecis et Latinis obseruatam fuisse, suo loco semper diligenter annotauimus, facile diiudicare poterit, qui mentem habet praeiudiciis defecatam. Et Cl. SCHRAMMIVS quidem, Iudaeorum disciplinam hanc docendi rationem gentilibus exhibuisse contendit. Is, vbi viguisse duplicem hanc methodum inter Iudaeos obseruasset, monet porro, *tantum abesse, vt a gentilibus mutuati sint istam consuetudinem Iudaei, vt rectius huius in doctrinae ordines varietatis originem a Mose deriuare queant, cui primo acceptam referant Cabbalam, vel et vlterius. Nam sic opus fuisse propter populi iamiam ex Aegypto prodeuntis ac deinde diu in Arabiae desertis oberrantis diuersam conditionem, vt eo modo diuina mysteria proponerentur, quo vnicuiuis forent intellectu facillima, nempe rudiorum animis leges instillandas fuisse, quarum farraginis ingentis notitia constare perfecta debuerit. Haec si postmodum sapientum animos non satiasset, in promtu rationes fuisse, quibus quaelibet lex niteretur, has vero propalare non e re fuisse ob populi leuitatem, ad contraria sentiendum vbique pronam, tum propter gentes externas etc. hinc Mosen imitari cupientes Cabbalistas ab eo hanc methodum accepisse.* Nos, quae vir doctus hic tradit, non prolixe excutiemus, nec disputabimus, vtrum eiusmodi arcanior legem explicandi modus in populo Israëlitico obtinuerit, nec ne? de eo enim dispiciendi in sequentibus dabitur occasio, sed id tamen notandum est, non sufficere haec ad quaestionem soluendam, etiamsi concedamus, aliquam arcani disciplinam inter veteres Israëlitas obtinuisse, nec hic ex ratiunculis quibusdam et suspicionibus iudicandum, sed historia duce de ea re statuendum esse. Hanc si consulimus, non tantum in vltima antiquitate eius disciplinae vestigia inter gentes barbaras inue-

Methodus Iudaeorum duplex.

m) Praef. ad T. II. Cabb. denudatae.

inuenimus, vt *Tomo primo* luculenter ostensum, indubitatumque est, ante exitum Israëlitarum ex Aegypto hieroglyphicam methodum inter Aegyptios obtinuisse, a quibus Israëlitae, si qua eius inter illos fuit obseruatio, discere potuerunt: sed et id, de quo proprie quaeritur, ex ipsa Cabbalisticae philosophiae historia luce sua perfunditur, qua discimus, hanc arcanam et symbolicam mysteria occultandi rationem accepisse Iudaeos in Aegypto post Alexandri M. aetatem habitantes ab ipsis Aegyptiis tum patria disciplina, tum Pythagoreorum moribus, tum orientalium philosophia ad eam adductis, eamque vna cum philosophia, quam in ista regione mutuum acceperant, simul recepisse. Facile tamen concedi potest, eo promtius manus dedisse gentili consuetudini Iudaeos Alexandrinos, quo magis similem disciplinam inter maiores viguisse nouerant, et quo magis in id studium operamque conferebant suam, vt, quae alieno vitulo arauerant, ex suis agris accersiuisse, et a Mose accepisse viderentur. Quod consilium probauit, Iudaeosque in eo confirmauit necessitas rei, quae postulabat, vt doctrinae pereginae, tantopere a sancitis ab ipsa Numinis maiestate abeuntes eos celarentur, quos strictior legis obseruantia in domestica doctrina detinuisset. Ita vero et emolumentum inde sibi promittere poterant maximum, sperantes fore, vt dum laterent haec mysteria, eo maior inde illorum exsurgeret veneratio. Quam vt augerent, et sacrosanctam efficerent, silentium sub mortis et horrendi iudicii diuini metu iniunxerunt. Cuius luculentum exemplum esse potest epilogus libri Soharici [n]: *Idra Rabba*, qui totus eam arcanam methodum sacrumque silentium morte multorum obsignatum esse tradit, vt alia Cabbalistarum loca taceamus. Tantamque his anathematibus vim inesse credunt Iudaei, vt cum Knorrio atque simul eius in Cabbalisticis praeceptori filius durante eius institutione, morte esset sublatus, is hanc propalatorum mysteriorum poenam esse praefracte contenderit. Possent his addi plura, luxque accendi argumento non iniucundo ex comparatione methodi huius inter gentiles et Iudaeos, si nobis liceret esse prolixis. Ast contrahenda vela sunt, legi tamen non sine vtilitate possunt, quae erudite de hoc argumento disseruit SCHRAMMIVS [o].

Diuisio doctrinae Iudaicae in theticam et moralem.

IX. Doctrina Iudaeorum exoterica aut fidei dogmata aut morum doctrinam comprehendit. Illa et articulos fidei natura notos et ratione duce cognoscendos et ex reuelatione discendos comprehendit. Ea autem praeter legis decalogum diu certo systemate caruerunt, nec definiuit ecclesia Iudaica certam dogmatum seriem, donec circa medium aeuum Iudaici doctores de constituendo theticae theologiae compendio et designando articulorum fidei numero cogitarent. Primus, qui operi manum admouit fuit Saadias Gaon, quem Soranae academiae praefuisse Seculo X, supra diximus. Is Arabica lingua conscripsit *librum de fide (Sepher*

n) Vid. R. ISAAC LORIIA de reuol. anim. P. III. c. 49. Cabb. denud. T. II. P. II. pag. 476. o) loc. cit.

pher Haaemunah,) quem Hebraicum fecit R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon, vt ſupra dictum: cuius compendium exhibet HOTTINGERVS. Agit in iſto ſcripto auctor libro primo de creatione, quam ex ſcriptura probat et ex prouidentia rationibus confirmat; libro ſecundo ita de Deo attributisque diuinis diſſerit, vt contra Trinitatis ſimul myſterium inſurgat. Libro tertio de lege, prophetis et prophetia, de Leuitis et circumciſione aliisque ad legem ceremonialem pertinentibus diſputat. Libro quarto de cultu diuino et religione, de fine creationis et in ſpecie hominis itemque de prouidentia eiusque concurſu tractat. Libro quinto opera iuſtitiae et iniuſtitiae ſiue peccati excutit, quo loco fermentum Phariſaicum luculenter prodit. Libro ſexto de ſubſtantia naturaque animae, de morte, de ſede, operibus, praemiis, poenis animae, de vitae termino, de angelo mortis etc. diſquirit, et reuolutionem corporum in die reſurrectionis explodit. Libro ſeptimo reſurrectionem ex natura rerum, ſenſuque hominis, ex reuelatione et traditione demonſtrat. Libro octauo doctrina de vltima liberatione Iſraëlis per Meſſiam, et libro nono de praemiis bonorum et poenis malorum operum explanatur; libroque decimo dogmata quaedam moralia vitaeque regulae afferuntur. Dignus libellus eſt, qui ab exploratoribus Iudaicorum dogmatum etiam philoſophicorum penitius excutiatur, eo quod non ſcripturae tantum et traditionis fide, ſed etiam rationis momentis auctor nitatur; vnde miramur doctiſſimos viros IACOBVM BASNAGIVM et IACOBVM FRIDERICVM REIMMANNVM eius rationem in condenda doctrinae Iudaicae hiſtoria non habuiſſe [p]. Fatendum tamen, priuatam tantum auctoritatem eum libellum habuiſſe; publicam enim fidem MAIMONIDAE tantum labor meruit, qui teſte R. IS. ABARBANELE [q], primus fuit, qui incepit redigere in ordinem radices et fundamenta legis diuinae, id eſt, qui librum eccleſiae Iudaicae ſymbolicum conſtituit, licet ante eum duobus ſeculis antiquior R. Saadias ſimile quid fuerit conatus. Ex hoc Iudaeorum magiſtro fidei articulos tredecim, quos poſtea vniuerſa recepit eccleſia Iudaica, diſcere licet, quos paſſim ſcriptores repetunt [r]. Fundamenta illi articuli exhibent fidei Iudaicae, non tantum religionis reuelatae, verum etiam naturalis. Quare, vt quid ſperet duce ratione et reuelatione eccleſia Iudaica, quidue credat, et quousque rationis limites extenderit, cognoſcamus, lectoris commoditati inſeruituri, paucis monemus; articulum primum ponere pro fundamentali dogmate, exiſtentiam creatoris excelſi, quod nimirum exiſtat perfectus omni modo perfectionis, et ſit ſupra quaelibet exiſtentia atque ab eo perpetuitas eorum ſit, et ſi concipiamus, non exiſtere, ceſſatura ſit exiſtentia cuiuslibet

p) Memorauit autem eum LAVR. ODHELIVS in ſynag. bifronte p. 59. et BVDDEVS introd. in hiſtor. philoſ. Hebraeor. §. 32. p. 171.

q) De capit. fidei c. I. §. 3.

r) Nominatos vide apud REIMMANN. l. c. L. I. c. 5. §. 13. p. 63. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 867. add. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. I. §. I. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 18. p. 29.

libet entis: omnesque exiſtentiae, et quicquid extet praeter illum, neceſſario dependeat ab eius exiſtentia. Articulus alter vnitatem eius fundamentum ponit, quodque vnus ſit non tanquam ſpecies generalium, neque vnus vt ſpecies particularium, nec etiam vnus inſtar compoſiti, ſed vnus ſit vnitate, cui nulla ſimilis eſt. Tertius corporalitatem a Deo remouet, nec in eo eſſe affectiones corporum vel in ſubſtantia vel in accidente, ponit, ſed ſeparandam eſſe ab eo omnem compoſitionem et diuiſionem ſtatuit. Quartus eius aeternitatem aſſerit, qua nihil praeter eum eſt aeternum, ſi eum comparemus cum alio. Quintus poſtulat, vt ille ſolus Deus ſanctus et benedictus colatur atque adoretur, neque tale quidquam praeſtetur vlli exiſtenti praeter ipſum, ſed omnes cogitationes in eum ſolum dirigantur. Sextus prophetiam confirmat, eam ſcilicet et dari, verumque eſſe, quod prophetae dixerunt. Septimus veritatem prophetae Moſis magiſtri, tanquam fontis omnis prophetiae ſtatuminat. Octauus, legem eſſe a coelis pronuntiat, atque hoc credi poſtulat, iſtam legem, quam hodie habemus, eſſe legem traditam Moſi atque totam eſſe ex ore omnipotentis. Nonus legem hanc magiſtri Moſis non exterminatum vel extirpatum iri, nec venturam aliam legem praeter hanc, a Deo aſſerit, nec fore additamentum aut diminutionem in ſcriptura, vel explicatione ait. Decimus, Deum ſtatuit cognoſcere omnes actiones hominum, easque non negligere. Vndecimus docet, Deum retributurum eſſe bonam mercedem obſeruanti praecepta eius, et puniturum eſſe eadem violantem; retributionem autem maximam eſſe futurum ſeculum, et poenam grauiſſimam exterminium. Duodecimus, credere poſtulat Iudaeos dies Meſſiae, illumque certiſſime expectare, etiamſi cunctatus fuerit, non ſupputando tempora. Decimus tertius reſurrectionem mortuorum iniungit credendam, quae fixo ſolique Deo noto tempore certiſſime euentura ſit. Intelligi ex horum articulorum fundamentalium recenſione poteſt, praeſertim ſi explicationes et rationes additae conſiderentur, quas ex parte infra contemplabimur, auctorem eorum fuiſſe philoſophum: cuncta enim argumentis philoſophicis ornauit et roborauit. Mirandum itaque MAIMONIDEM, cuius methodus philoſophica Iudaeis multis diſplicuit, ita tredecim iſtos articulos, (Ikkarim vocat) contribulibus ſuis commendauiſſe, vt eos plerique reciperent. Fuerunt tamen quidam, qui vel inuidia duce, vel arrogantia auctore improbauerunt conatus Maimonideos, et varia in eo carpſerunt. Inter eos praecipue duorum ſe diſtinxit ab aliis ſtudium, R. Chaſdai ſeculo XIV, et R. Ioſeph Albo ſeculo XV, qui in hoc articulorum fundamentalium catalogo reprehenderunt, quod plures articulos et eſſentialia dogmata fidei omiſerit, et credenda cum agendis confuderit, ea quoque dogmata, quae fundamentum fidei tangunt, ab iis, quae minus talia ſunt, non ſatis diſtinxerit. Aliter itaque inſtituendum eſſe ratus R. CHASDAI, in *Or Iehoua*, dogmata fundamentalia, ab iis, quae hoc nomen non tuentur, ita diſcreuit, vt duas

duas articulorum fidei claſſes conſtitueret, quarum vna eos comprehendit, quae abſolute ignorari non poſſunt, quales ſunt, eſſe Deum, eſſe eum vnicum, incorporeum et ab omni corporis natura remotum; altera eos exhibet, qui ideo fundamentales ſunt, quod negato vno, totum religionis fidei ſyſtema collapſurum eſſet. Huc ſex capita refert: notitiam Dei de exiſtentibus, prouidentiam eius circa ea, potentiam eius infinitam, prophetiam, liberum arbitrium, nouiſſimum diem. Tandem eos quoque articulos fidei vocat, qui ſine haereſeos nota negari non poſſunt, quia ſunt articuli fidei, non dependentes a praeceptis ſpecialibus, et ſunt iſti octo: creatio mundi, immortalitas animae, praemium et poena, reſurrectio mortuorum, aeternitas legis; eminentia prophetiae Moſis; quod fiat ſacerdoti reſponſum per Vrim et Thummim, Meſſias: quibus coronidis loco adiicit ea dogmata, quae dependent a praeceptis particularibus; et ſunt tria, precatio et benedictio ſacerdotum, vtilitas reſipiſcentiae, principium anni et quatuor diſtinctiones eius. Ita quidem huius mentem explicat ABARBANELIVS [s], R. IOSEPH ALBO autem in libro ſuo *Ikkarim*, ad tria capita dogmata omnia reuocat, quae ſumma ſint omnium reliquorum, et ſumma genera omnium articulorum, nempe ſunt ea: exiſtentia Dei, ſub qua continetur vnitas et remotio corporeitatis. Legem eſſe a coelis, ſub qua comprehenduntur prophetia atque excellentia prophetiae Moſis magiſtri noſtri; praemium et poena, ad quam reducuntur ſcientia Dei, prouidentia, Meſſias atque viuificatio mortuorum. Videturque R. Ioſeph Albo hanc diſtinctionem ſummorum generum capitumque theologiae a doctoribus ſcholaſticis accepiſſe, quod cum paucioribus claſſibus omnia comprehendat, multis Iudaeorum placuit. Potior tamen eorum pars Maimonideo ſyſtemati adhaeſit, et hos tredecim articulos non tantum pro ſyſtemate fidei Iudaicae recepit, ſed et variis ſcriptis illuſtrauit, de quibus tamen plura in praeſentia dicere non licet [t].

X. Doctrinam moralem Iudaeorum quod concernit, ea in hac gente non tractatione ſyſtematica et acroamatica, ſed exoterica, nempe paraenetica et aſcetica methodo tradita eſt, donec tandem ad Ariſtotelis ethicam deducerentur. Et exigua quidem totius moralis philoſophiae et theologiae cultura, pretiumque haud magnum apud Iudaeos fuit, eo quod toti in traditionum Talmudisque ſtudio haererent; cuius luculentum exemplum eſt, quod in vniuerſa Talmudis compilatione ingente vna tractatio, *Pirke abhoth* dicta, moralis ſit. Ex quo vero ſtudia philoſophica inter Iudaeos in Occidente habitantes emerſere, coeperunt quoque illi maiorem diligentiam ſtudio morali impendere. Vnde a ſeculo XI et XII, multi Iudaeorum doctores reperiuntur, qui in hoc

s) l. c. c. 3. p. 5.

t) Plura videſis apud ODHEL. l. c. p. 68. ſeqq. IO. A LENT. theol. Iud. hod. c. I. §. 14. p. 18. ſeqq. CARPZOV. pec. diſſ. diſput. Acad. p. 483. ſeqq. REIMMANN. l. c. p. 68. BVDDEVM l. c. §. 32. p. 17. ſeqq. Inter recentiores articulos fidei omnium diligentiſſime illuſtrauit R. MENASSE BEN ISRAEL, cuius ſcripta huc pertinentia indicant KROMAYERVS in ſcrutinio religionum diſſ. IV. p. 76. ſeqq. REIMMANN. l. c. §. 18. p. 72.

hoc argumenti genere illuſtrando operam collocarunt ſuam. Quorum tamen recenſionem cum limites noſtri non admittant, viri eruditi Io. Henr. Hottingervs [u], Lavrentivs Odhelivs [x], I. B. Carpzovivs [y], Iac. Frid. Reimmannvs [z] adeundi ſunt, qui eorum pleniorem dabunt notitiam. Fruſtra tamen ethicam ſyſtematicam, philoſophico ordine methodoque conſcriptam quaeres; cuncta enim aſcetice, exotericeque tractarunt, licet vnus prae alio ordinis ſit obſeruantior; quo nomine R. Bechai *Chobhath Lebhabhot*, ſiue *officia cordis*, R. Maimonidae *Halechoth Daoth*, ſiue *regulae morum*, R. Iedaia Hapennini *Bechinath Olam*, ſiue *exploratio ſeculi* laudari merentur, de quibus libris bibliothecarum Hebraearum ſcriptores conſulendi ſunt. Fuerunt tamen, quibus, vti dictum, arriſit ethica Ariſtotelica, quique eam ſuis quoque popularibus commendare non deſtiterunt. Inter quos nomen tulere R. Abraham Ben Chasdai ob libros *de anima*, et ob *dialogum inter principem et Naziraeum* [a], et R. Kalonimvs, aliquot ſcriptis ethicis, vel ſcriptorum ethicorum verſionibus memorabilis [b]. Quibus addi poteſt, quod Cel. Wolfivs [c] nos docet, R. Meir Algvadesch, qui medicus regis Hiſpaniarum A. C. MCDXV fuit, Ariſtotelis libros ethicos in Hebraicum ſermonem transtuliſſe, et *ſententias Ariſtotelis* collegiſſe, in quas commentarium ſcripſit R. Ioseph Ben Schem Tof [d]. Ceterum ex iis, quae de philoſophia Iudaica in genere monuimus, iudicium fieri poteſt, etiam in hac philoſophiae parte reuelationis et rationis principia inter ſe confuſa, traditionem philoſophicis argumentis admixtam, et quadrata rotundis aptata fuiſſe, parumque attuliſſe doctrinam Iudaeorum moralem ad emendationem voluntatis. Peculiari tamen docendi genere de morali doctrina merere voluere Iudaei, operoſa et affectata officiorum enumeratione, quae DCXIII legibus ex Moſaica lege, vt ferunt, deductis comprehenderunt, diuiſeruntque in CCXLVIII affirmatiuas, et CCCLXV negatiuas. Nimis longus eſt hic catalogus, quam vt hoc loco totus exhiberi queat, legendus autem vel in *catecheſi Iudaica* [e], et in tractatu Talmudico *Maccoth* [f], maxime vero, qui commentario eum illuſtrauit R. Abraham Bar Ketani in *Kol Iehoua*, a Philippo Ferdinando [g] Latine edita: vel apud Chriſtianos Io. a Lent [h]: et Io. Henr. Maivm [i], qui theologiam Iudaicam hodiernam enarrarunt, easque etiam leges notarunt, quae inter Iudaeos antiquatae ſunt. Harum legum conſideratio luculenter demonſtrauit, recte nos Iudaeis philoſophiae moralis cognitionem veram ſolidamque denegaſſe. De quo ſi lector nondum conuictus

u) Bibl. Orient. L. I. cl. 6. p. 27.
x) l. c. p. 71.
y) Introd. in theol. Iud. c. X. §. 8. p. 80.
z) l. c. L. I. c. 10. §. 7. ſeqq. p. 184. ſeqq.

a) Conf. Wolf. l. c. P. I. p. 58.
b) Idem l. c. p. 1008.
c) pag. 744.
d) Idem p. 221. 571.
e) Q. 21.
f) c. 3. f. 23.
g) Ex Iudaeo, qui hunc librum edidit Cantabrig. 1597.
h) l. c. c. XIV. §. 3. p. 447. ſeqq.
i) Loc. XIII. §. 3. p. 192. ſeqq.

uictus fuerit, eum recordari iubemus, ex mente Iudaeorum praecepta affirmatiua, praeter tres, foeminas non obligare [k]: itemque ad consequendam salutem obseruationem impletionemque legis vnius in hora mortis sufficere, reliquarumque obsequium tantum pertinere ad gradus beatitatis augendos [l]. Id quod pestilentissimam morum corruptionem inducere, et Pharisaismum exhibere integra sua malignitate conspicuum, nemo non videt: Id tam abominabile visum est quibusdam, vt contradicere impio asserto non dubitauerint, parum licet promouentes, qua de re digna sunt, quae legantur, annotata ab ABARBANELE [m]. Quibus si addimus, ritualia et ceremonialia ab iis moralibus longe esse praelata, parumque de mentis emendatione cogitatum, asserta quoque multa sanioribus rationis et reuelationis principiis aduersa, consentient omnes, qui veram moralis doctrinae constitutionem intelligunt, faciem ethicae Iudaicae esse miserabilem et detestandam.

§. II. Sed vt paulo plenius intelligamus, quid de iis diuinioris doctrinae capitibus, quae ratione duce cognosci possunt, Iudaei statuerint, quibusue rationibus philosophicis eorum veritatem assertum iuerint, adducemus iam speciali enumeratione dogmata potiora, quae theologiam quandam naturalem Iudaeorum constituunt. Ita vero Iudaeorum magistri praecipiunt: *Conspectus philosophiae Iudaicae diuinioris.*

I. Creator, cuius nomen sit benedictum, vnicus est in vnitate, quae nullam omnino similem habet, et ille solus Deus noster fuit, est, et erit. Ita quidem primum articulum fundamentalem Iudaici symboli fidei praecipere, ex antecedentibus notum. At roborauisse Iudaeos hoc dogma naturale, rationibus quoque philosophicis ex MAIMONIDE [n] constat, qui vnitatis notiones Peripateticas huc aduocat, monendo: *eius vnitati nihil esse ex iis, quod in hoc vniuerso vnum est, quod ei respondere queat. Nam nec esse vnum specie, quippe quae multa contineat singularia, nec esse vnum corpore, id enim in partes et extrema esse diuisibile; sed ita vnum esse, vt nulla ei similis in mundo reperiatur vnitas.*

II. Existentia Dei nihil aliud est, quam ipsius essentia et veritas, et vicissim essentia eius nihil aliud est, quam ipsius existentia. Nam essentia eius non est ita comparata, vt existentia ipsi accidat: nam ita existentia foret res aduentitia, sed semper et necessario existit, nec quicquam noui vnquam in ipso exoritur, neque etiam accidens aliquod ipsi accidit. Haec MAIMONIDES [o], qui argumentum ducit philosophicum ex eo, quod essentia Dei nullum in

k) LEO MVTINENS. de cerem. et consuetud. Iudaeorum P. V. c. 4.

l) R. IOSEPH. ALBO fundam. fid. L. I. c. 31. conf. A LENT l. c. c. XIV. §. 8. p. 504.

m) Cap. fid. c. 13.

n) Iesode thora c. I. §. 4. p. 3. ed. Vorst.

o) Moreh nebhochim P. I. c. 57.

in se accidens habeat, adeoque existentiam in se necessario includat, cum aliunde ei tanquam aduentitium quoddam aduenire nequeat. Quod argumentum pro existentia Dei ex idea Dei, et necessitatis essentiae eius desumtum tanquam nouam Dei demonstrationem in scenam reuocauit Cartesius, quem non primum eius auctorem esse, ex hac Maimonidae ratiocinatione patet, quem a Christianis mutuum eam accepisse nulli dubitamus: apud scholasticos enim non infrequens eius mentio. Subtiliter in hoc argumento explanando, et rationibus philosophicis deducendo versatur R. IOSEPH ALBO [p], qui monet: *Deum solum necessario existere, alia vero entia omnia esse contingentia; et in hoc conuenire quod sint contingentia, nihil vero esse, quod conueniat cum eo, quod necessario existit, neque in alia re, ne in nomine quidem entis: fieri enim non posse, vt sint duae necessariae existentiae, nulloque modo ea concipi posse paria.* Quam demonstrationem ex natura et definitione entis necessarii postea pluribus vrget, et ita tum ex entis summi idea, tum ex serie rerum contingentium tandem in ente necessario desinente ratiocinatur. Quibus ratiociniis nostra aetate plurimum fuisse tributum a magnis viris, aliis circulum committi et quaestionem peti contendentibus, notum est, hicque memorare fusius nihil attinet.

III. Fundamentum fundamentorum, et columna sapientiae est cognoscere, esse Deum primum ens, istudque existentiam largiri cuilibet existenti. Omnia enim entia coeli et terrae, quaeque intra illa sunt, non existunt, nisi ex veritate illius existentiae. Quod si concipias, illud non existere, nulla res poterit existere; sin autem tibi imagineris, nulla existentia esse praeter illud solum, istud existet, neque desinet esse, propter illorum destructionem: omnia enim existentia necessario dependent ab illo, ipse autem Deus opus non habet illis, ne quidem vllo eorum. Ita quidem R. MOSE [q] tractationem de fundamentis legum auspicatus, omnem realitatem rerum in solius DEI existentia latere, pro fundamento primo posuit. Qua ratiocinatione misero sophismate abusum fuisse Spinozam, suo loco ostendetur. Alia argumenta, praecipue a motu desumta, qui primum motorem supponit, affert alio loco.

IV. Essentia Dei comprehendi ab hominis intellectu non potest, sed longe supra eum est posita. Deus enim definiri non potest; cum definitio composita sit ex genere proximo et differentia; Deus autem non habeat genus, sub quo comprehendatur; nihil autem cognosci potest, nisi ex definitione eius [r]. Paria Iudaei passim tradunt: maxime vero Cabbalistae, hanc absconditam diuinae essentiae profunditatem multis pro-

p) Fundament. fid. L. II. c. 10. conf. Io. A LENT l. c. c. III. §. 2. p. 72.

q) Constit. de fund. legis cap. I. §. 1. pag. 1.

R. ABRAHAM. IAGEL. Catechism. Iud. art. 1.

r) MAIMON. l. c.

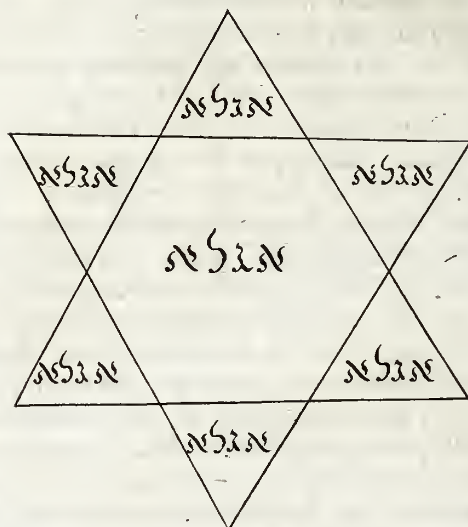
prosequuntur, vt vel ex solo libro *Tik Runo Hasohar* patet, vbi inter alia: *Tu es iste vnus extra numerum, tu es excelsius supra omnes excelsos, absconditus omnium absconditorum, nulla mens te omnino apprehendere potest, tu es, qui produxisti decem ordines siue numerationes ad illuminandum in iis mundos absconditos, qui non reuelati sunt, et mundos, qui reuelati sunt: et in iis te abscondis a filiis hominum, et tu es, qui annexus es iis, et vnis te iis: et quoniam tu es in intrinseco, quicunque te separat vnum ab alio ex istis decem, reputatur ipse, ac si separasset te ipsum* [s]. Quem locum ideo attulimus, vt quam misere corruperint Iudaei veritatem hanc: essentiam Dei infinitam oomprehendi non posse. Valde enim fallitur RITTANGELIVS, qui haec de infinitatis attributo intelligenda esse, idemque dicere putat, Deum esse caussam caussarum infinitam et incomprehensibilem. Iochaidis enim doctrina ex orientali philosophia transsumta id vult, in infinito abysso latere incomprehensibilem Dei profunditatem demersam, eamque, vt se manifestaret, in illis emanationum ordinibus ita conspicuam se fecisse, vt quicquid in quatuor mundorum classibus esset, Deum euolutum ex profunditatis suae inaccesso et incomprehensibili lumine exhibeat et manifestet, sicque in emanationibus tantum diuinis incomprehensibilis Dei essentia comprehendi queat. Quam genuinam Cabbalistarum mentem esse, infra inuictis rationibus demonstrabimus. Ex his vero de orthodoxia theologiae naturalis Iudaicae, deque philosophia eorum de Deo iudicandum.

V. Deus itaque ex attributis tantum suis et nominibus cognosci potest, quae cum eius essentia coincidunt. Fundamentum hoc est totius fere magiae Iudaicae, et Cabbalisticae, qua mira nominibus diuinis effici posse gloriantur, qua de re passim obuia sunt Iudaeorum effata [t]. Quod licet mirum videri queat, ad eiusmodi nugas Iudaeos potuisse delabi, desinet tamen mirari, qui cogitabit, emanationis systema, quod Cabbalistae, et ab iis alii quoque Iudaei receperunt, postulare, vt nominum diuinorum quasdam quoque ex Deo emanationes saltem virtutes operatrices esse, concedatur, quibus commotis emanationum inferiorum series ad superiorum voluntatem pertrahi posse sperari queat. Quod ex Orientali philosophia ad Iudaeos transiisse, ex Gnosticorum circa diuina nomina mysteriis colligi potest. Multa hic otiosa et nugarum plena somniant Iudaei, qui nomina diuina septuaginta duo numerant, eaque septies disposita interque se commutata septingenta et viginti nomina Dei exsculpunt. Inter ea maxime nomen אגלא, Agla memorabile est, eo quod eo Iudaei in Cabbala practica vtuntur, et hoc scuto Dauidis, vt vocant, incendia extingui posse

s) Locum affert STEPH. RITTANGELIVS ad librum Iezirah p. 162.

t) vid. PETR. GALATIN. L. II. c. vlt. REVCHLIN. Cabb. L. III. p. 697. seqq. Coll. Pistor. Cabbal. denud. T. I. intr. in librum Sohar c. 5. p. 178. seqq. et quae praeter alios adduxit IO. SAVBERTVS palaestr. theolog. philolog. p. 61. seqq.

ſe contendunt, ſi igni immittatur, cuius figuram in lectoris curioſi gratiam hic appingimus.

Alii aliter pingunt, et angulis vocem ט"יר inſcribunt. Eſt autem vox Agla compendium vocum אתה גבר לעולם אדני, *tu es fortis in aeternum Domine*, quibus vim iſtam mirificam, etiam ad euitanda vulnera, et ſimilia ineſſe ſtatuunt, de quo tamen cum ad noſtrum inſtitutum id non pertineat, dici plura non poſſunt, legendi tamen ſunt, quos magno numero laudat IO. ALBERTVS FABRICIVS [u]. Ex his vero de reliquis iudicandum.

VI. Maxima vero vis ineſt nomini Dei יהוה, cuius tanta veneratio eſſe debet, vt nemini illud pronunciare liceat. Multa hic dici poſſent de hoc nomine Deo mirabili, quod *Schem ham phoraſch* vocant, eo quod eſſentiam Dei clare et luculenter explicet, ſi theologiae Iudaicae placita compilanda eſſent; ſed his immorari non licet, videndi vero quos laudat FABRICIVS [x]. Nos id, inſtituti noſtri memores, notamus, tanta ſeueritate interdictum eſſe vſum huius nominis Iudaeis, vt aeternae vitae exſortem eum dicant, qui illud vel voce vel ſcriptis efferat, qua de re videndus eſt tractatus *Sanhedrin* [y]: immo, teſte *Auoda Sarah* [z] R. Chanina Ben Teuadion ob hanc culpam igni, vxorque eius morti addicti ſunt. Qua vero de cauſſa venerabili nomine vti prohibuerint Iudaei, et non niſi ſacerdoti benedictionem pronuntianti efferre licitum putauerint; vtrum ad tollendum abuſum et conſeruandam eius maie-

u) Cod. apocryph. V.T. T. II. p. 1006. T. III. pag. 143.

x) Bibliograph. antiq. c. VIII. p. 243. ſeqq.

y) c. XI. f. 90.

z) c. I. f. 18.

maiestatem, aut propter vsum magicum, aut propter ignoratam hodie et amissam pronuntiationem eo vti vetuerint, ita disceptatum est inter viros eruditos, vt nobis quidem veram caussam non liquere, sit verisimillimum. Legenda tamen quae industria HADRIANI RELANDI [a] collecta sunt scripta virorum doctorum.

VII. Dei essentia tota spiritualis est, distincta ab omni prorsus corpore, est enim infinitus, omne vero corpus est finitum, finitamque habet potentiam. Ita iterum MAIMONIDES [b], et, qui eum sequitur ALBO [c], quo simul omnem materiae infinitatem negant.

VIII. Est Deus essentia perfectissima, et quicquid a nobis pro perfecto habetur, id quoque attribuitur Deo benedicto, ad docendum, illum omnibus numeris, et gradibus esse perfectissimum, nullumque in ipso esse defectum vel priuationem, vel passionem. Hinc omnes perfectiones non tantum potentia, sed re ipsa in eo sunt [d].

IX. Attributa Dei diuiduntur in tres partes: quaedam sunt actiua, quaedam accessoria, quaedam negatiua. Actiua sunt desumta ab actionibus Deo tributis et a Deo prouenientibus per media naturalia; accessoria sunt petita ab exaltatione loquentium de eo; haec licet sint multiplicia, nullam tamen inferunt in Deo multitudinem, neque eximunt eum ab vnitate. Negatiua autem praedicantur de eo, ad negandum de ipso contrarium illorum, non ad affirmandum illa eo modo, quo nos ea intelligimus. Subtiliter haec exsequitur auctor libri *Cosri* [e], sic vt vix dubitare liceat, pressisse eum Scholasticorum vestigia, adeoque etiam ex hoc quoque argumento suspicari liceat, esse librum hunc seculo VIII, quo is scriptus dicitur, iuniorem. Multa imprimis de passionibus Deo attributis satis eleganter differit, quocum conferendus MAIMONIDES [f]. Non itaque κατὰ τὸ ῥητὸν intelligendi sunt Iudaei, de Deo indigne loqui visi. Ita enim ἀνθρωποπαθῶς loqui solent de Deo, vt oblitos fuisse summi Numinis perfectione credas. In quo allegoricae methodo ignoscendum est, eiusque phraseologia ex his thesibus philosophicis explicanda, licet fatendum quoque sit, obscuros se ita fecisse doctores Iudaicos, et plebi occasionem dedisse, venerationem supremo Numini debitam negligendi; vt taceamus, saepe has allegorias re ipsa in Dei perfectionem peccare, quamcunque etiam explicationem adhibeas [g].

X. Deus est infinitus (Ensoph Cabbalistis inde dictus, de quo in sequentibus dicetur) distinctus quam maxime a creaturis finitis, habet enim infinitam durationem existentiae tam antecedentem, quam subsequentem. Hinc attributa eius aeterna et infinita sunt, quoniam fieri non potest, vt de nouo ipsi contingant, vel ita sint in Deo, vt aliquando futura non sint [h].

 XI.

a) In dodecade exercitationum philologicarum, de vera pronuntiatione vocis Iehoua, Traiecti 1707.
b) Mor. nebh. P. I. c. 26.
c) l. c. L. II. c. 6.
d) IDEM l. c. ALBO l. c. c. 26. Cosri P. II. §. 2. p. 77.
e) pag. 77.
f) l. c. c. 46. 59. 60.
g) Conf. BASNAGE Hist. des Iuifs L. IV. c. 2. §. 3. seqq. p. 8. seqq.
h) ALBO L. II. c. 25.

XI. Est Deus etiam infinitus ratione durationis, ita vt sit primus et nouissimus, atque aeternus, non enim dependet a tempore, vt entia contingentia. Fuit itaque ante mundum, errantque illi grauissime, qui mundum Deo coaeternum statuunt. Prolixe id contra Aristotelem prosequitur MAIMONIDES [i].

XII. Omnia quae praeter Deum sunt, tempori subiiciuntur, et ideo tempus illa immutat. Hinc ipsae etiam intelligentiae separatae, etsi ex contrariis minime compositae sint, vt mutationi obnoxiae esse queant, nihilominus mutationem a tempore patiuntur. At Deus semper idem est, tam ante creationem mundi, quam post illius interitum, neque vllis mutatur temporibus [k].

XIII. Deus est essentia simplicissima, neque in eo est compositum aut accidens aliquod, sed est substantia, quae sine accidentibus subsistit. Hinc sequitur, Deum esse intellectum in actu perpetuo, nunquam in potentia, sic vt non quandoque apprehendat, quandoque non apprehendat, sed sit semper intellectus in actu. Sic consequens est, ipsum et rem, quam comprehendit, vnum idemque esse. Ita iterum MAIMONIDES [l], cuius verba quidem sanum sensum admittere non negamus, suspicamur tamen praeceptoris sui, Auerrois, principium, Deum esse intellectum agentem vniuersalem in cogitationibus Iudaei philosophi haesisse, hasque ei locutiones suggessisse. Certe incommode dicit, rem quam comprehendit, et intellectum eius vnum esse. Aliud enim res est, aliud idea rei intellectui obuersans. Verum de his alibi.

XIV. Ex eodem fundamento Deus quoque est immutabilis, non tantum quoad existentiam, sed etiam quoad voluntatem. Hinc nullae in eo proprietates corporis sunt, nec variabile quicquam, quod mutationem in eo efficere queat. Quin et passiones ab eo separandae sunt, quia efficiens passionum aliud est, quam id, quod patitur [m].

XV. Vocantur proprietates diuinae Sephiroth, id est, illuminationes, eo quod plenae sint lucis et splendoris. Ita quidem auctor *praefationis in librum Seaare Ora* [n], quem vnanimem nationis suae consensum a parte sua stantem habere putat LENTIVS. Sed fallitur vterque; attributa enim diuina manent in essentia diuina, et cum ea realissime et formaliter vnum sunt, vt ex antecedentibus constat: Sephiroth autem, sunt formae virtutesque substantiales ex Deo eiusque vnitate ita egredientes et se ad inferiora effundentes, vt salua tamen eius vnitas maneat, id quod infra, vbi ex instituto de iis dicendum, prolixe probabimus. Hoc vero loco vnum tantum Iudaei [o] celebris locum afferimus, testantis *Abrahamum vocauisse in libro Iezirah Sephiroth, quasi Saphiros, ad significandum, quemadmodum Saphirus omnes colores recipit, sic Deo omnes formas,* bene-

i) l. c. P. II. c. 15.
k) ALBO L. II. c. 19.
l) Fundam. leg. c. II. §. 15. p. 23.
m) Citati.
n) l. c. p. 94.
o) R. MOSES ad Iezirah c. I.

benedictiones, emanationesque tribui, ita tamen, vt haec omnia summam Dei benedicti vnitatem praedicent. Vnde non erraſſe cenſendus eſt doctiſſimus Iudaeorum ſcriptor R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui *decem illos Sephiroth ſeu diuinas perfectiones aliud quid eſſe*, dixit, *quam eſſentiam Dei, licet dici nequeat, eſſe illas diſtinctas creaturas; ſed tantum emanationes quasdam eſſentiae coniunctas, perinde vt radii ſolares cum ſole, flamma cum prunis ardentibus, aut, vti Plato ait, vltimum lineae punctum cum linea coniunctum eſt.* Rectiſſime enim ita Cabbaliſtarum mentem exprimi, ex dicendis conſtabit.

XVI. Deus ita omniſcius eſt, vt cognoſcat eſſentiam ſuam, quae eſt infinite perfecta, eam autem infinite perfectam cognoſcere non poteſt, niſi cognitione infinite perfecta. Ita R. ALBO [q], quae latius proſequitur MAIMONIDES [r], monens, idcirco non cognoſcere neque intelligere Deum creaturas per creaturas, vti nos apprehendimus eas, ſed per ſemet ipſum, ideo quatenus ſe ipſum intelligit, etiam cognoſcere omnia, cuiuslibet enim rei eſſentiam in ipſo fundatam eſſe. Quibus verbis diſcipulum Auerrois differere de intellectu diuino, cautus lector monendus eſt.

XVII. Deus mundi Dominus eſt, totiusque terrae, gubernans ſphaeram potentia, quae caret fine et termino, et virtute nunquam ceſſante. Subtiliter haec explicat ALBO [s]: *Quia omne agens perfectum non poteſt operari quicquam, niſi poſſit operari illud, et ſciat operari, et velit operari: dicimus Deum velle, poſſe et ſcire. Ita tamen, vt illae notiones diuerſae agentis non inferant illi compoſitionem.* Res autem impoſſibiles a potentia Dei optimi maximi ideo excludi monet MAIMONIDES [t], quia earum exiſtentia ſit falſa, nec cadant in operationem agentis.

XVIII. Deus adeo non eſt in loco, vt potius locus ſit, quia omnis locus eſt plenus gloria eius [u]. Frequens Iudaeorum conſuetudo, vt Deum מקום, locum appellitent, licet de eo locum praedicari poſſe negent, eo quod nomen loci, vt ait ALBO [x], nonniſi rei, quae impletur corpore aliquo dimenſionem habente, tribuitur, quod in ea quieſcat, et quod eam ambiat. Nempe infinitam Dei omnipraeſentiam et immenſitatem cum negatiue magis, qum poſitiue definire liceat, idea loci vero diuerſiſſima ſit, prout nempe ad aliquid refertur, hinc factum, vt Iudaei incerta vocis ſignificatione Deum locum dixerint, ad ſcripturae verba [y] prouocantes. Qua de re loca eorum adeunda ſunt, quae collecta exhibent PAVLVS SLEVOGTIVS [z], IO. PASCHIVS [a] et vir ſummus, CHRISTOPHORVS MATTHAEVS PFAFFIVS [b], qui recte

p) De creatione probl. 27.
q) L. II. c. 21.
r) Fund. leg. c. II. §. 15. p. 23.
s) l. c. c. 25.
t) Mor. nebhoch. P. III. c. 15.
u) R. ABEN ESRA praef. comm. in Eſther.
x) L. II. c. 17.
y) Exod. XXXIII. 21. Pſalm. XCI. 9.
z) Diſſ. Acad. XVI. § 15. p. 355. ſeqq. BVXTORF. Lex rabbin. f. 2000.
a) Diſſ. de Loco th. II. §. 10.
b) Diſſ. anti-Baeliana II. p. 19.

recte obſeruat Chriſtianorum quosdam Iudaeos in hac re fuiſſe ſecutos. Fatendum quoque, multos Iudaeorum iſta voce nihil aliud indicare voluiſſe, quam Deum ita omnibus adeſſe praeſentem, vt cuncta ab eo dependeant, et ab eo vi infinitae eſſentiae ſuae diuino et ſpirituali modo repleantur. At cum idea ſpatii locique ſemper extenſionem aliquam admittat, incommode et obſcure locutos fuiſſe, ſimul agnoſcendum eſt. Placet acutiſſimi POIRETI [c] pronunciatum: *Non me latet viros eruditos, nec abſurda alioqui mente praeditos, H. Morum, Hebraeorum aliquot antiquiores, alioſque ſtatuere ipſum ſpatium a Deo ſiue ab eius immenſitate non differre, qua propter etiam multa, quae ſpatio hic tribuuntur imperfecta, ab eodem remouent. Sed ſi quid veri in eorum ſententia ſiue mente ſubſit, vt ipſi contendunt, fateor id a ratione mea, in quo quidem ſum ſtatu, minime comprehendi poſſe, atque ita eorum curae relinquo ſuam de Deo ſpatioſam ideam tam pure ab omnibus imperfectionibus liberare, et tantis ornare perfectionibus, vt eadem Deo non indigna, ſed digna euadat.* Immo non negamus multos Iudaeorum Auerrois ſequaces, qui intellectum aliquem vniuerſalem, omnia animantem admiſerunt, nobis ſuſpectos eſſe, quando Deum locum dicunt. Ita enim MAIMONIDES [d]: *Sicut per formam res eſt, quod eſt, et per eandem veritas et quidditas illius ſubſiſtit: ſic Deus ſe habet ad hunc mundum, et eatenus dicitur eſſe forma vltima, et forma formarum, quatenus exiſtentia omnis formae mundanae eiusque conſeruatio vltima innititur Deo, et in ipſo ſubſiſtit, quemadmodum res formam habentes in formis ſuis ſubſiſtunt.* Eadem ſuſpicione premuntur Cabbaliſtae, qui Deum ita locum eſſe dicunt, vt mundus ſit Deus expanſus, Deus mundus contractus, eo quod Deus per emanationes ad omnia ſe eſſentialiter extendat, quod, vt alia abſurda taceamus, reuera extenſionem ſpatioſam Deo tribuit. Haec cum Iudaei tradant, quaeſtio non plane otioſa eſt, vtrum Spinoza ſyſtematis ſui occaſionem a Iudaeis, acceperit, maxime Cabbaliſticis ſcriptoribus? de qua tamen alibi dicetur.

XIX. Deus perficit omne ens, nulla vero perfectio ei aduenit extrinſecus, ſecus atque regibus, quorum perfectio extrinſecus accedit; regum enim imperium non eminet, niſi ſecundum gloriam et honorem, qui illis extrinſecus exhibetur: Apud Deum vero non ita res eſt: Deus enim gloriae dominatur; et quia rex eſt gloriae, regnum eius ab extrinſeco ſe non erigit, neque mutatione aut deſtructione ſubditorum mutationem recipit [e].

XX. Deus ab aeterno diſpoſuit totius mundi negotia, et diuina ſua ſapientia ac perſpicacia vidit omnes effectus, qui in tempore futuri eſſent [f].

XXI. Sequuntur itaque res omnes ſcientiam Dei praecedentem, quae eas prout ſunt, ordinat et diſponit, ſiue ſint exiſtentia abſtracta, ſiue exi-

c) Obi. et Reſp. ad calc. Cogitat. ration. de Deo p. 742. ed. vlt.

d) Mor. nebhoch. P. I. c. 69.

e) ALBO L. II. c. 14.

f) R. Iſaac Bar Seſat apud MENASSE BEN ISRAEL de term. vitae p. 226.

existentia singularia materiata firma, siue existentia materialia, quorum indiuidua mutantur secundum ordinem, qui nec corrumpitur, nec mutatur, ideoque penes ipsum nulla est scientiae vel multiplicatio vel innouatio, vel mutatio, dum enim substantiae suae immutabilis veritatem nouit, nouit simul omnia sua, quae inde sequuntur, opera [g].

XXII. Omnia fiunt ex decreto Dei, et tamen liberum est arbitrium et accidentia; sunt enim actiones vel diuinae, vel naturales, vel accidentales, vel electiuae seu liberae. Diuinae a caussa diuina proueniunt omni modo, nullam aliam habentes caussam praeter voluntatem diuinam. Naturales sunt a caussis mediis siue secundis, accommodatis illis, et perducentibus eas ad finem perfectionis suae, quam diu nulla reliquarum trium caussarum eas impedit. Accidentales sunt etiam a caussis secundis, sed accidentaliter, non naturaliter, vel ordinate, vel intentionaliter: nullam etiam habent praeparationem ad perfectionem, ad quam pertingant, et in qua subsistant: praeterea conditionem accipiunt a ceteris tribus partibus actionum. Electiuarum autem caussa est voluntas hominis electionem faciens. Ita auctor libri *Cosri* [h], qui subtiliter his distinctionibus insistit, vt rationem concursus praescientiae diuinae cum libertate hominis explicet.

XXIII. Quamuis Deus omnia praescientia sua noscat mala, origo tamen eorum non a Deo, sed ab hominis libero arbitrio deriuanda est [i].

XXIV. Absurdum itaque est dogma, prima principia esse duo, vnum boni, alterum mali. Nam bonum est per se in omnibus iis, quae existunt, malum vero praeter intentionem primam, neque aliter est, quam per accidens [k].

XXV. Absurda etiam sententia, quae ponit praescientiam necessitantem absolutamque; ea enim omnes motus et actiones animantium a Deo decretas ponit, nec penes hominem relinquit potestatem quicquam vel faciendi vel intermittendi. Tollitur etiam secundum illam opinionem rerum contingentia, et sequitur, quod omnia sint vel necessaria vel impossibilia, inutiles sunt omnes leges et comminationes, iniustumque esset, Deum punire hominem, eo quod ex vi decreti diuini non potuerit non facere [l].

XXVI. Fundamentum legis est, quod homo habeat absolutissimam potestatem, hoc est, quod homo per naturam, arbitrium et voluntatem suam faciat, quicquid homo facere potest, sine vlla re alia in ipso creata et innouata. Et sic voluit Deus optimus maximus, hoc est, voluntas Dei aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem suam, et vt homo habeat potestatem eius, quod vult, vel eligit, in iis, quae cadunt sub

g) Moreh nebhoch. P. III. c. 21.
h) P. V. s. 20. p. 367.
i) Moreh nebhoch. P. III. c. 20.
k) Albo L. II. c. 13.
l) Mor. nebh. c. 17. Cosri l. c.

ſub ipſius potentiam [m]. Multis haec exſequuntur Iudaei [n], qui omnibus modis in id connituntur, vt quam maximas humanae libertatis, ſiue liberi arbitrii vires extollant. Sine iis enim Phariſaica operum ſupererogatoriorum arrogantia et iuſtitia conſiſtere non poſſet. Hinc auctor *libri Coſri* [o], *liberum arbitrium* dicit *eſſe ex cenſu cauſſarum ſecundarum, et cauſſas habere catenatim dependentes a cauſſa prima, dependentia non coacta; quia poſſibili ſeu contingenti exiſtente anima conſtituta eſt inter conſilium et contrarium eius, facereque poteſt, quod vult.* Alia loca veterum et recentiorum Iudaeorum breuitatis cauſſa praetermittimus. Non negant diuinorum decretorum aeternitatem, nec ab eſſentia diuina ea ſeparant, verum ita cum libero arbitrio hominis conciliant, vt faciat homo, non quod Deus vult et decreuit, ſed quod ipſe decernit, Deus autem id decernat, quod facere velle hominem intelligit. Facile intelligi poteſt, quanta inde auxilia petat theologia Iudaica et ἐθελοθρησκεία ab inani hominum ingenio profecta, qua legi ſatisfacere ſe poſſe credebant. Id quod tamen examinare, et emolumentum inde Phariſaiſmo enaſcens oſtendere huius loci non eſt. Ex his vero ſequentia quoque intelliguntur.

XXVII. Sunt itaque non omnia decreta diuina abſoluta, ſed innumera conditionata, quae ab hominis libera voluntate dependent, quae cum iuris ſui ſit, et velle poteſt, et nolle. Contraria ſentientem Abarbanelem, cui OROBIVS [p] addi poteſt, ideo reprehendit MENASSE BEN ISRAEL [q].

XXVIII. Liberum arbitrium et praeſcientiam diuinam conciliare arduum quidem opus eſt et ſatis intricatum; nec hoc mirum, eſſentiam enim Dei homo capere non poteſt, quacum praeſcientia idem eſt: Certum tamen praeſcire Deum, quia homo facit, non vero facere hominem, quia Deus praeuidit [r].

XXIX. Non itaque praecedit gratia Dei in operibus moraliter bonis merita iuſti, nam ſic nunquam bene agendi haberet poteſtatem, ſed initia boni capit ex voluntatis ſuae viribus, vt meritum conſequatur. Prouocat MENASSE BEN ISRAEL [s] in his ad Ariſtotelem [t], eo quod cum gentis ſuae Pelagianiſmo conſpirare illum videbat. Ita enim ſtatuere neceſſe habebant, vt meritorum ſuorum opera ad iuſtitiam ſufficere oſtenderent. Id quod Iudaei vbique crepant [u].

XXX. Simulatque vero homo honeſtam aliquam actionem ſibi proponit facere, mox etiam Deus ad eam actionem concurrit, et ſua gratia hominem adiuuat [x]. Vidit, hanc doctrinam in gratiam Dei iniuriam eſſe, ISAACVS OROBIVS [y], qui cum LIMBORCHIO [z] diſputauit, vnde

m) Citati.
n) Vid. quae affert LENTIVS p. 158. ſeqq.
o) l. c. p. 68.
p) Amica coll. cum Limb. p. 83.
q) De term. vit. p. 217.
r) Ibidem.
s) De fragil. hum. p. 216.
t) Ethic L. III. c. 16.
u) Vid. tr. Suca c. 5. conf. DRVSIVS de ſectis L. II. p. m. 67. ſeqq.
x) De term. vit. p. 209.
y) loc. cit.
z) Cap. fid. c. 22. p. 105. Coſri P. V. p. 362.

vnde gratiae efficaciam agnouit, qua sequatur effectus, vt Deus vult, et qua sola fit, vt homo velit eo modo et gratiae gradu, quo ille scit hominem libere, sed infallibiliter voliturum. At paucos in eo habet consentientes ex contribulibus suis.

XXXI. Mundus creatus est, initiumque habuit, et finem quoque sortietur. Primarium hunc fidei articulum putat R. ABARBANEL [a], quam agnouisse Iudaeos quoque in Aegypto ex PHILONE constat. Nec aliter statuere poterant, si legem Mosis saluam veramque vellent. Quin et rationibus philosophicis contra mundi aeternitatem pugnauerunt, vrgentes [b]: *Mundum nouum creatum esse, quia corpus sit, corpus autem nequeat esse sine motu et quiete; et haec duo sint accidentia in eo innouata, atque sibi inuicem succedentia. Quod autem alicui accidat, id suo aduentu ipso nouum est, et quod transeat, nouum esse, si enim aeternum esset, priuationem non passurum. Quod autem non possit esse sine accidentibus, de nouo ipsi aduenientibus, illud ipsum nouum esse, quia non fuerit ante innouationes; cum ergo innouata sint noua, ipsum quoque nouum esse.* Ita quidem Iudaeorum plerique: fuerunt tamen nonnulli, qui dogma hoc reuelationis et rationis lumine nixum reiicientes, de mundi aeternitate in errores delapsi sunt. Quidam ante hunc mundum alium a Deo factum esse somniarunt, ex cuius resolutione ortus sit mundus praesens. Cabbalistae relicto systemate Mosaico, ex ipso Deo fluxisse mundorum genera quatuor, nugati sunt, vt postea dicemus. Praecipue vero Maimonidae aetate de aeternitate mundi controuersia inualuit, ex quo principia physica Aristotelis Iudaeis placuerunt. Quamuis enim materiae formationem, vt visibilis mundi ornatus existeret, concedebant, quam salua Mosis historia negare non poterant, materiam tamen fecerunt aeternam, licet ex Deo existentem. Huic errori totis viribus se opposuit MAIMONIDES, qui videndus [c]; cui Platonis in eo argumento systema prae Aristotelis arrisit. Recruduit controuersia Sec. XV, cum aeternitatem mundi defendere suscepisset R. Schemuel Sirsa, vel Sarsa, doctor Iudaeorum Hispanus, qui exspirante Sec. XV vixit: huic se magno ardore obiecit R. Isaac Kanpathon, tantaque inuidia lis ea inualuit, vt parum abesset, quin igni adiudicaretur: quod tamen factum non esse contra ZACHVTHI [d] relationem, (quam secutus quoque est REIMMANNVS [e],) recte affirmat WOLFIVS [f], ius enim vitae et necis Iudaeos in Hispania tum habuisse, demonstrari non potest.

XXXII. Mundus non creatus est ex materia praeexistente, sic vt ex nihilo producta sint omnia, nihilque ante creationem fuerit praeter Deum. Ita quidem plerorumque Iudaeorum post euersum templum tradebat doctrina.

a) De opificio Dei p. 3. seqq.
b) Cosri p. 363.
c) Mor. nebhoch. P. II. c. 14. seqq. p. 223. seqq. conf. BASNAGE Hist. Iud. L. IV. c. 6. §. 4. p. 129.
d) Iuchasin p. 134. MEN. BEN ISRAEL de creat. probl. III. p. 9. BASNAGE l. c. p. 120.
e) Intr. in hist. theol. Iud. P. I. c. 18. §. 29. pag. 612.
f) Bibl. Hebr. P. I. p. 1113.

ctrina. Non prouocabimus ad MAIMONIDEM, multis hoc dogma rationibus adſtruentem, vel ad auctorem libri *Coſri*, cuius verba ſupra adduximus, ſed ad ipſam potiſſimum traditionem eccleſiae Iudaicae reſpiciendum eſſe monemus, quam complexum eſt fidei ſymbolum, quod creationem ex nihilo inter prima fidei fundamenta ponit, vt taceamus alia a viris doctis [ff] paſſim adducta, et a viro ſummo ISAACO DE BEAVSOBRE [g] diligenter collecta. Qui tamen vt ingenio erat magno, et eruditione elegantiſſima, omnem mouit lapidem, vt oſtenderet, eccleſiam Iudaicam veterem creationem ex nihilo non docuiſſe, ſed potius antiquo dogmati adhaeſiſſe. Qua de re hic quidem diſputandi nobis locus non eſt. Fatemur tamen, tales nobis videri viri eruditiſſimi, quem cum in viuis eſſet venerati ſumus nobis amiciſſimum, et poſt cineres quoque ob inſignia in rem literariam merita colimus, rationes, vt parum idoneae ſint, ad contrarium nobis perſuadendum. Nempe nec Philo huc pertinet, quem deuiaſſe ab eccleſia Iudaica adeo notum eſſe exiſtimamus, vt merito miremur, potuiſſe virum doctiſſimum in animum inducere, vt id negaret [h]; nec

ff) Vid. LENT. l. c. p. 147. WITSIVS Mel. Leid. Ex. VIII. §. 32. p. 101. ſeqq.

g) Hiſt. de Manichée T. II. L. V. c. 3. p. 184. ſeqq.

h) Prolixior eſt materia, an Philo creationem ex nihilo crediderit, quam vt hic poſſit ex inſtituto tractari; pauca itaque annotamus, quae lucem quaeſtioni foenerari apud rerum intelligentes et a praeiudicio hypotheſeos liberos apta ſunt. Nempe I. concedendum quidem eſt, errare magnopere eos, qui Philonem inter illos numerant, qui mundi creationem ex nihilo, i. e. ex nullo praexiſtente ſubiecto aſſeruerunt. Hi enim euidenti eius loco, de opificio mundi p. 2. refutantur, vbi duas cauſſas ponit Deum et materiam, illam actiuam hanc paſſiuam, illamque hanc ornaſſe, et ita mundum condidiſſe dicit. Vnde recte et eleganter obſeruat vir doctus, errare Witſium, qui, vt contrarium euinceret, ad Philonis verba prouocat, quibus „aeternitatem ſoli intelligibili et immutabili „enti vindicat, res viſibiles et ſenſibus expoſitas „generationi et formationi atque mutationi ob„noxias eſſe" dicit. Nam hoc de viſibili tantum mundo ex fluxa materia valere, non de materiae principio, verba eius clare docent. Ex quo intelligitur, etiam verba illa: „Nihil com„mercii habet, cum eo quod non factum eſt, is „qui id non fecit," ad mundum ex quorundam opinione aeternum pertinere, non ad materiam, de qua Philo non diſputat. Et hactenus quidem omnino viro doctiſſimo aſſentimur. At in eo fallitur, quod putat Philonem Platonis ſententiae inhaeſiſſe, qui duo abſoluta principia poſuit, Deum et materiam. Quamuis enim duo haec principia licet non abſoluta ſimul non neget, quae nullus philoſophus vnquam negauit, ne Cabbaliſtis quidem exceptis, cogitandum tamen eſt, fuiſſe Philonem ex philoſophorum Alexandrinorum numero, qui de certo ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum receperunt, ſtatueruntque Deum ex ſe ſinuque ſuo materiam expuliſſe, et emanare feciſſe, vt ſupra fuſe probatum, et infra de Cabbaliſtis quoque et de Origene ſuo loco probabitur. Hanc fuiſſe mentem PHILONIS locus a Cel. viro iam adductus de creat. principis p. 728. probat, vbi ait: „Deum non entibus dediſſe eſſentiam, confuſa „digeſſiſſe in ordinem, nouas qualitates rebus „indidiſſe, ſimilia feciſſe ex diſſimilibus, e di„uerſis eadem, ex inſociabilibus et diſſitis co„haerentia et ſociabilia, ex inaequalibus aequa„lia, et quicquid delinquit deterior eſſentia „transformaſſe in melius." Quae ſenſu Platonico dicta eſſe omnino concedimus, vbi οὐκ ὄντα materia eſt fluxa, inordinata, diſſimilis, diuerſa. Aſt ita, Deum καλέσαι οὐκ ὄντα εἰς τὸ εἶναι, ait, ἐκ σκότους φῶς ἐργασάμενος, „ex tenebris lucem „producens." Quae intelligi non poſſunt, niſi ex Cabbaliſtarum in Aegypto enata doctrina teneamus, emanationes diuinas, cum longiſſime a ſummo lumine ſe remouiſſent, factas eſſe tenebras, ob priuationem luminis, per Sephiroth autem et canalem Adam Kadmon lucis radium tenebris immiſſum, ſicque mundum materialem conditum eſſe. Nec aliud vult Philo, niſi materia ex Deo emanante et longiſſime a fonte recedente tenebras ortas eſſe, at a Deo luminis immiſſione ordinatam et ornatam materiam. Melius id intelligent, qui Philonis mundum intelligibilem cum materia intelligibili Alexandrinorum philoſophorum eorumque mundo duplici ſupra delineato comparabunt. II. Miramur, potuiſſe dicere virum eruditiſſimum, Platonis ſyſtema eſſe Hebraeorum veterum doctrinam, habuiſſe enim a barbaris: adeoque non poſſe dici, Philonem platonizantem ſuae gentis dogmata reliquiſſe, neque enim probabile

nec quae porro de reliquis teſtimoniis addit momentum magnum habere nobis videntur. In hoc enim argumento et ſimilibus, non ratiunculis quibusdam, quae toti hiſtoriae dogmaticae inducere Pyrrhoniſmum et ineluctabilem incertitudinem conciliare poſſunt, ſtandum, ſed ad teſtimoniorum claritatem conſenſumque confugiendum eſt. Qui cum talis fuerit, vt in hunc fidei articulum conſpirauerit gens a traditionis ore tota dependens, cur non a maioribus accepiſſe illud dogma credamus? Quod enim duce Baſnagio excipit vir doctiſſimus, traditionis ſententiam non fuiſſe concordem et vniformen, parum roboris habet, cum hic non de priuatorum quorundam fide diſputetur, ſed de publica traditione, quam diſſenſus quorundam non tollit. Valde vero turbat quaeſtionem vir praeſtantiſſimus, quando Cabbaliſtarum placita cum exotericis Iudaeorum dogmatibus confundit, et ex his probare cupit, Iudaeos veteres materiam coëxiſtentem Deo tradidiſſe: nam nec haec mens Cabbaliſtarum fuit, qui materiam quoque ex Deo emanantem ſtatuerunt, vt infra demonſtrabitur, adeoque ſuo modo ex non-ente deduxerunt, immo ſi eorum verbis ſtandum, id quod in materia reale eſt, prorſus materiale non eſſe, ſed ſpiritualem naturam habere, et materialitatis indolem a priuatione tantum adeoque ex nihilo accepiſſe, dixerunt: nec aliud inde ſequitur, quam, hanc theſin: materiae eſſentiam ex Deo effluxiſſe, fuiſſe acroamaticam, et ab exoterico dogmate diſtinctam, adeoque hoc aliter ſtatuiſſe, quam illam, et vnum ex altero demonſtrari non poſſe. Ex quo meliori iure colligimus, creationem ex nihilo Iudaicum dogma ſemper fuiſſe, eo quod contraria ſententia ex gentiliſmo inter Iudaeos irrepſerit. Quod vero contendit Beauſobrius, Maimonidem de abſurditate aeternitatis materiae conuictum, traditionem opinioni ſuae de creatione ex nihilo conciliare voluiſſe, ideoque eam ad Abrahamum retuliſſe; doctores autem gentis ſuae de ea non fuiſſe concordes, hiſtoria Iudaica refutat, quae hoc quidem refert, fuiſſe vnum alterumque a Peripateticiſmo inualeſcente ſeductum, qui de materiae aeternitate cogitauerit, oppoſuiſſe ſe vero ceteros omnes tanto feruore tradit, vt ignis ſupplicio dignos cenſuerint, qui talia docerent. Id quod luculenter probat, traditionis, tempore Maimonidae, eam fuiſſe concordiam inter Iudaeos, vt contraria ſentientes pro haereticis habuerint, nec ad Maimonideam philoſophiam hoc ἕυρημα poſſe referri. Eſſent quidem plurima, quae de hac re, ad illuſtrandam viri optimi opinionem, poſſent afferri, ſed inſtituti limites plura nobis non permittunt dicere, alia occa-

 ſione,

bile eſſe, voluiſſe Philonem errores Graecos Moſis doctrinae praeferre. Quae nollemus excidiſſe magno viro, ſed tenacius aliquanto hypotheſi inhaerenti. Nam et ſole meridiano clarius eſt, Philonem innumeros Platonicorum Alexandrinorum errores recepiſſe, mores Iudaeorum in Aegypto ſecutum, et Platonem ſua a Iudaeis non accepiſſe, ita luculenter probauit LENFANTIVS collega Beauſobrii et amicus intimus, hoc non improbante, Bibl. Germ. T. II. p. 124. ſeq. vt vix oculis noſtris ſiſi ſimus, cum haec legeremus. Tacemus totam Moſis hiſtoriam aperte ſyſtema dualiſticum Platonis refutare. Plura addere locus non patitur.

ſione, ferente prolixius, de ea re diſputaturis. Pauca tamen in fine paginae adiiciemus [i].

XXXIII. Mundus non eſt a ſe, ſed a Deo conditus eſt in tempore [k]. Rationem auctoris libri *Coſri* ſupra adduximus, ab innouatione mundi petitam.

XXXIV. Ex lege Moſis vnica mundi creatio eſt, quae autem de rebus ante mundum conditum creatis doctores dicunt, ea allegorica ſunt, et tantum de intentione Dei interpretanda. Scilicet, ſi quosdam Iudaeorum audis, non alius tantum mundus ante hunc viſibilem a Deo conditus eſt, id quod ex eo probant, quod Moſes creationis hiſtoriam auſpicetur a libera ב, cum ſcribere potuiſſet אלוהים ברא [l]. Alii ſcriptores Talmudici [m], ſeptem res creatas eſſe antequam mundus conderetur; legem, poenitentiam, hortum Eden, gehennam, ſolium gloriae, domum ſanctuarii et nomen Meſſiae. Quamuis autem de ſenſu huius dicti varient inter ſe Iudaeorum interpretes [n], vt abſurditatem latentem euitent, patet tamen ex collatione locorum fere omnium, illud aut de obiecto primo aut de fine primo in intellectu diuino eſſe intelligenda; id quod ſatis commode exprimet R. IEHVDA LEVI [o], monens: *Conuenire id cum eo, quod philoſophi dicunt, primum in cogitatione vltimum eſſe in executione*, id quod etiam de fine creationis ſatis luculenter explicat, dignus qui de eo legatur. Quaecunque autem in dicto obſcuro admittatur ſignificatio, illud certum eſt, allegoricam ſententiam κατὰ τὸ ῥητὸν non eſſe premendam, quod praecipue in doctrina de creatione notandum eſt.

XXXV. Quodcunque Deus benedictus in mundo creauit, ad honorem ſuum ſolum creauit [p].

XXXVI.

i) Quod ad Eliezeris teſtimonium ex Capitulis illi tributis attinet, non alia eius auctoritas eſſe poteſt, quam quoad traditionem Iudaeorum exhibet, poſt confectum Talmud regnantem receptamque. Eliezeris enim ea non eſſe, ſupra obſeruauimus, conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 173. ſeqq. mirumque non eſt, vidiſſe Maimonidem ἀσύςατα in illis capitulis plurima; nam diuerſorum hominum ſententias diuerſis temporibus pronunciatas ea continere, notum eſt. Parum tamen obſtant creationi ex nihilo verba illa: Deum ex lumine veſtium ſuarum condidiſſe coelos, et hoc lumen extendiſſe, vt fierent coeli. Notum enim eſt, Talmudicorum ſcriptorum allegoricas locutiones κατὰ τὸ ῥητὸν premendas haud eſſe, nec aliud hoc velle dictum videtur, niſi Deum ex infinito lucis oceano coelos condidiſſe. Aſt illa lux etiam a Deo. Quod ſi ipſa litera ſequenda, dicendum lucem hanc ex Deo emanaſſe, quae ipſiſſima eſt Cabbaliſtarum doctrina, quibus autem tantum abeſt, vt lux haec materia ſit, vt potius totam eam ſpiritum faciant, adeoque materia ea tantum ex priuatione facta ſit. Nec alia eſt mens libri Iezirah, Sect. IX. p. 197. ed. Rittang. niſi omnia ex Deo emanantia, ex quibus mundus factus, eſſe vocem et ſpiritum Dei ſanctum. Quae licet fermento philoſophiae orientalis in Aegyptum allato infecta ſint, longe tamen abſunt ab aeternitate materiae, quam Iudaeis affingit vir celeberrimus.

k) Prolixe de hac re PHILO de opificio mundi p. 3. ſeqq.

l) Cabbaliſtarum haec ſunt ſomnia, quae mundum intelligibilem ex Deo fluentem ſupponunt, quaeque recentiores Iudaei quidam non ſatis intellexerunt, vid. LENT. l. c. p. 180. ſq.

m) Peſachim f. 54. col. 1. Nedarim f. 39. c. 2. R. ELIEZER. capit. c. 3.

n) Conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 6. §. 7. p. 122. ſeqq. IAC. WINDET. de vita funct. ſtatu Sect. I. p. m. 6.

o) Coſri p. 254.

p) Bereſchith Rabba apud LENT. l. c. p. 182. Pirke abhoth c. VI. §. 11. MAIMON. Moreh nebhochim P. II. c. 6.

XXXVI. Omnes animae olim in principio rerum omnium creaturarum creatae sunt, et centenis annis istae felices et beatae fuerunt in glorioso suo statu, antequam informarent corpus. Magno consensu hanc praeexistentiam animarum amplectuntur Iudaei, ad quos sine dubio ex gentili philosophia profluxit, licet MENASSE BEN ISRAEL [q] contendat, eam a Iudaeis ad Aegyptios et Graecos, praecipue Pythagoram et Platonem peruenisse. Id enim historia philosophica luculenter refutat, quae hoc dogma inter gentes barbaras inualuisse docet, quae nunquam cum Hebraeis consuetudinem habuerunt. Maxime vero philosophia Cabbalistica hanc animarum originem amplexa est, cum systema emanatiuum aliud non patiatur. Qua de re cum infra dicendum sit, hic nihil addimus. Videndae interim nugae R. ISAACI LORIENSIS [r], ex quibus origo dogmatis prorsus gentilis palpari potest. Locum, in quo animae ante ingressum in corpus commorantur, vocant Guph, de quo loca scriptorum Talmudicorum affert LIGHTFOOTVS [s]. Sed et hoc ab Alexandrinis philosophis transsumtum est, animas a septentrionali plaga descendere [t]. Alia Iudaeorum somnia de animabus recitat EISENMENGERVS [u], qui videndus. Immo, esse inter Iudaeos multos, qui animam per emanationem ex Dei essentia mediantibus Sephiroth deducant, ex locis a laudato viro allatis constat, quae Alexandrinas origines manifeste produnt.

XXXVII. Praeter animas dantur etiam creati spiritus, qui vel boni vel mali sunt.

XXXVIII. Angeli mali substantiae sunt corporeae, aëriae, igneae, ex duobus his elementis subtilissimis conflatae [x]. Originem haec assertio sine dubio accepit ex dictis scripturae male intellectis, quibus Deus angelos ventos et ignem flammantem fecisse dicitur. Haec verbotenus accipientes et prementes arctius, quam par erat Cabbalistae, cum vi systematis emanatiui, malos angelos tanquam scorias et cortices emanationum diuinarum considerarent, et tamen crassam iis materiae conditionem tribuere, propter operationes illis adscriptas, non possent, eiusmodi corpora aërea et ignea illis tribuerunt, et quae a philosophis Orientalibus et Alexandrinis acceperant, sua fecerunt. Quos secuti etiam Talmudici scriptores, cum haud raro literam premere solerent, vbi non debebant, neglecta ea, vbi sequenda erat, idem dogma receperunt, ex quo mira fabularum Iudaicarum commentorumque inanium seges prodiit.

XXXIX. Coelum animatum est, stellaeque rationales sunt conditae astraque praedita intellectu et voluntate. Est et hoc ex dogmatum heterogeneorum numero, quod cum reliquo fermento gentili ex Aegypto irrepsit inter Iudaeos, et dictis quibusdam sacrarum paginarum [y], quae ἀλη-

q) De creat. probl. XV. p. 61. conf. de resurrect. L. II. c. 19.
r) Cabb. denud. P. III. tr. 2. c. 1. p. 244.
s) Ad Io. IX. 2.
t) Conf. WINDET. l. c. f. V. pag. m. 95. BASNAGE l. c. c. 13. §. 1. p. 278.
u) Iudaism. detect. P. II. c. 1. p. 1.
x) Vid. MENASSE BEN ISRAEL de creat. probl. 23.
y) Ps. XIX. 1. Nehem. IX. 6. Iob. XXXVIII. 7.

ἀλληγορικῶς loquuntur, ſecundum literam acceptis, pictum ornatumque, et inſipida hypotheſi de influxu ſiderum ſuffultum. Ex Aegypto autem abſurdam doctrinam ad Iudaeos perueniſſe, ille non dubitabit, qui cogitat, et barbaram philoſophiam, maxime vero orientalem talia praecepiſſe, Aegyptiosque eadem admiſiſſe, et inter Graecos in ſchola Pythagorae, Platonis et Zenonis paria fuiſſe tradita; exque his fontibus colluuiem Alexandrinae philoſophiae confluxiſſe, ex qua ad Iudaeos tranſiit. Vt taceamus, philoſophiam Cabbaliſticam, quae ex his quoque impuris lacunis hauſit, non potuiſſe aliter ſtatuere, cum ſingulis mundis angelos praefecerit, emanationum diuinarum partes et ſimul cuſtodes, vt infra dicetur, a quibus ad reliquos Iudaeos, dictorum biblicorum interpretatione minus accurata deceptos, poſtea error digreſſus eſt. Certe apud Philonem paſſim iam hoc dogma obtinuiſſe legimus [z]. Quamuis autem MAIMONIDES [a] ipſe huic dogmati faueat, quem tamen non Platoniſmo, ſed Peripateticiſmo adhaeſiſſe conſtat, nihil tamen in eo aſſeruit, quod non cum placitis Auerrois ipſiusque Ariſtotelis concordet amiciſſime. Singulis enim ſphaeris cum intelligentiam aliquam, id eſt diuinum quendam ſpiritum praefectum eſſe dicat, aperte in Ariſtotelis caſtra transfugit, et a ſuprema intelligentia, ſummoque et primo motore imprimi ceteris motum cum Stagirita aſſerit. Fatetur autem eſſe inter gentem ſuam, qui ex hoc motu ſphaerarum ab angelis profecto oriri harmoniam ſonumque dulciſſimum credant, id quod Pythagoricum eſſe, nemo non videt. Totum vero dogma hoc ex Aegyptiaca philoſophia, ſingulis mundi partibus rectores ſpiritus praeficiente ortum eſſe recte monuit BASNAGIVS [b].

XL. Cum itaque ſtellae rationales ſint, motumque ſequantur maxime rationalem, ſequitur inde, eorum influxum regere mundum, et eorum ſitus poſitusque praedicere poſſe futura. Fatum hoc eſt aſtrologicum quod מזל *planetam* vocant, et cui plurimum Iudaei tribuunt, qui dogma hoc vel ex Babylonia vel ex Aegypto acceperunt, cum nefanda idololatria ante captiuitatem iam ad eos transmiſſum. Vix enim ratio alia dari poteſt, cur tantopere in colendo exercitu coelorum inſaniuerint veteres Iudaei. Quaecunque autem veterum Iudaeorum de aſtrorum efficacia, influxu et ſignificationibus ſententia fuerit; illud certum eſt, tanta ſuperſtitione inhaeſiſſe inepto dogmati Iudaeos poſt templi excidium, vt auſus fuerit his principiis nixus R. Abraham Auenaris, ex ſiderum poſitu et conſtellationis legibus Meſſiae indubitatum aduentum in A. C. MCDXLIV praedicere, nempe quando euenturum eſſet, vt Iupiter Saturno in cancri ſigno coniungeretur [c]. Nec mirandum magnopere, inter Iudaeos dogma hoc fuiſſe receptum, cum non tantum indoli gentis ſuperſtitioni faupenti conueniat, ſed et inter tot migrationes et deportationes inter gentes peregrinas

z) Vid. de opif. mundi pag. 5. de gigantibus pag. 285.

a) Fundam. leg. c. 3. ſ. 11. Moreh nebhochim P. II. c. 7.

b) Hiſt. Iud. L. IV. c. 9. §. 14. p. 211.

c) Vid. VOSSIVS de orig. et progr. idololatr. L. II. c. 48. p. m. 573.

grinas illud vbiuis fere receptum facile haerere et purioribus miſceri ab iis potuerit.

XLI. Primus homo androgynus creatus eſt, nempe mas et foemina [d]. Solennis inter Iudaeos traditio, quam a gentilibus quoque accepiſſe nulli dubitamus.

XLII. Articulus fidei eſt, quod Deus benedictus prouideat non tantum in vniuerſali, ſed etiam in particulari, quodque rationem habeat non modo ſpeciei humanae in genere, ſed quod ſingulos quoque homines curet in indiuiduo. Hanc prouidentiam qui negat, haereticus eſt [e]. Lites inter ſectas Iudaeorum ſtante templo, de hoc dogmate ſupra enarrauimus, et ideo Sadducaeos a Iudaeis tanquam haereticos traduci oſtendimus.

XLIII. Nulla res fit per accidens, ſed omnia fiunt ex intentione intendentis Dei [f], adeoque prouidentiae diuinae influxus et directio ne in minima quidem creatura deſideratur. Dat enim cuique materiae formam optimam et conuenientiſſimam, quam poteſt recipere, neque ſuam gratiam, ſapientiam et gubernationem ſubtrahit vlli rei, ſic vt in pulice et in muſca aeque eluceat, quam in ordine ſphaerarum, neque aliter differant res, quam ratione materiae ſuae [g]. Aliter viſum fuiſſe MAIMONIDAE [h], quidam inter Iudaeos et Chriſtianos conqueruntur, eo quod tradiderit, diuinam prouidentiam non circa animalium indiuidua, plantas, folia aliaque vilia verſari, ſed coeco ea relinquere caſui. Sed fieri ei iniuriam, ex verbis Iudaei doctoris diligenter inſpectis diſpaleſcit, quibus non de prouidentia DEI generali, ſed de ſpeciali circa hominum actiones rationales verſanti loquitur, et Ariſtotelis magis, quam ſuam ſententiam exprimit [i] Vnde magis pie in *fundamentis legis* [k] omnia ad Deum refert.

XLIV. Quicquid euenit hominibus, ſiue bonum fuerit, ſiue malum, prout in hoc mundo fieri ſolet, vbi mala mixta bonis, omnia illa operatur Deus, et nihil accidit fortuito. Malorum tamen auctor non eſt, id quod impedit, et punit, adeoque omne accidens malum obueniens homini, opus eſt in homine productum ex abſcondito vultu Dei benedicti ab eo, cum nempe Deus illi cuſtodiam ſuam ſubtrahit propter peccatum ipſius, vsque dum poenas peccato debitas ſoluerit [l].

XLV. Vitae humanae meta immobilis et immutabilis fixa haud eſt a diuina prouidentia, adeoque in hominis poteſtate ſitum eſt, diu aut breuiter viuere, prout nempe eius temperamentum, et ſeculi decurſus, et aſtro-

d) Bereſchith Rabba ſ. 8. Medraſch Tillim ad Pſalm. CXXXIX. vid. quos nominat IO. A LENT l. c. c. VI. §. 16. p. 206. RAYM. MARTINI pug. fid. p. 449. Ios. VOISSIN. ad h. l. HORNBECK. de conuinc. Iudaeis p. 335. aliique.
e) Tr. Talm. Schabb. c. 14.
f) R. DAVID KIMCHI comm. ad Pſ. CIV.
g) Coſri P. V. §. 20. p. 368. P. III. §. 17. p. 176.
h) Mor. nebhoch. P. III. c. 17.
i) Conf. BASNAGE l. c. p. 304.
k) c. I. §. 1. 2. c. II. §. 1.
l) R. LEVI BARCELON. in Cinuch ad legem 169. conf. LENT. l. c. p. 224.

aſtrorum ſitus permittunt. Prolixe de hoc aſſerto diſſerit MENASSE BEN ISRAEL [m].

XLVI. Per Dei exiſtentiam omnia exiſtunt, et ipſe quoque continuat ac conſeruat ſtatum ipſorum per influentiam [n].

XLVII. Non eſt vlla creatura, vel herba infra, quae non habeat Maſſal, id eſt ſidus influens, quod percutit illam: et indiuidua omnia generabilia habent virtutes ſuas a ſideribus vel ſtellis iis appropriatis: et licet virtutes orbium coeleſtium diffuſae ſint per omnia entia, tamen virtus vniuscuiusque ſtellae propria eſt. Prolixus in his explicandis eſt MAIMONIDES [o], qui tamen more ſuo veterem doctrinam philoſophiae Ariſtotelicae principiis adulterauit, ſingulis ſphaeris intelligentias praeficiens, ex quarum influxu res inferiores generabiles et corruptibiles regantur. Magis enim ſobrie magiſtros Iudaeorum ante illum de ea re pronuntiaſſe, ex libro *Coſri* [p] patet, cuius auctor *elementa*, ait, *ſolem, lunas, et ſtellas ceteras habere equidem operationes quasdam, veluti calefaciendi, refrigerandi, humectandi et exſiccandi, quaeque ab his dependent; neque tamen attribuendam illis eſſe ſapientiam, ſed miniſterium duntaxat, vim autem formatricem, menſuratricem, et proſeminandi, vt et omnia ea, quibus ſapientia ineſt cum intentione certa, non attribuenda eſſe niſi ſapienti et omnipotenti.*

XLVIII. Ex his ſequitur, vitam et alimenta non a pietate vel meritis hominum pendere, ſed a planeta, id eſt, fato ſidereo. Ita quidem ſcriptores Talmudici [q], quorum haec aſſertio eſt. Recentiores tamen, quos nominat IO. A LENT [r], ita haec moderantur, vt expoſitione aſtrorum, dicant, deriuari in infantem recens natum aliquam virtutem, et diſponi ordinem vitae et necis, opulentiae et paupertatis, ſed ita, vt aſtra non neceſſitent homines, nec voluntatem hominis eiusque liberum arbitrium tollant, ſed iuuent tantum, inclinent, et excitent. Quod dogma latius perſequitur MENASSE BEN ISRAEL [s], qui, et ad experientiam et impleta aſtrologorum oracula, et ad motuum coeleſtium in ſublunaria influxum, horumque ab illis dependentiam, et ad ſcripturae auctoritatem et dominatum ſiderum in Geneſeos initio declaratum prouocat. Qua in re eſſe hodiernos Iudaeos diſcipulos Phariſaeorum veterum recte monuit BASNAGIVS [t]. Sunt tamen inter eos, qui ſobrie magis hic philoſophantur, et parum ſideribus in res humanas poteſtatis tribuunt, qui tamen communi et receptae inter Iudaeos doctrinae opponi non debent, cum priuatam opinionem ſequantur. Aut itaque falſum eſt, quod contendit LENTIVS [u], reiicere Iudaeos fatum aſtrologicum, aut de abſoluta tantum neceſſitandi potentia intelligendum eſt.

XLIX.

m) De termino vitae.
n) MOSES Aegypt. Mor. nebhoch. P. II. c. 12. p. 214. coll. P. I. c. 69. p. 126.
o) P. II. c. 10. p. 206.
p) P. V. f. 77. p. 36.
q) Tr. Moëd katon f. 28. c. 1.
r) l. c. p. 236.
s) De term. vitae p. 14.
t) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 462.
u) loc. cit.

XLIX. Innumeri dantur angeli, quorum peculiaria ſunt nomina, claſſes, munera, affectiones et qualitates. Poſſet hic tota Iudaeorum de angelis doctrina afferri, ſi inſtituti limites id paterentur: licet enim pauca de iis teneat ratio, et pleraque ex traditione acceperint Iudaei, ita tamen ſcripturae dogmata admixtis Chaldaeis, Perſicis, Aegyptiacis, immo Alexandrinis quoque Pythagorico-Platonicorum placitis adulterarunt, vt ſine hiſtoriae philoſophicae adminiculo eorum opiniones peregrinae intelligi, fontesque earum perſpici nequeant. Sed prolixiora ſunt, quae de angelis nugantur, quam vt hic vno faſce comprehendi queant omnia. Paucis tamen potiora enarrabimus, quae huc redeunt: I. Angelos Dei eſſe conſiliarios in condendo mundo ſtatuunt; quae opinio ſine dubio in Aegypto inter Iudaeos primum recepta fuit ex ſchola Platonis, quem minoribus Diis conditorem permiſiſſe mundi fabricam et ornatum dixiſſe, alibi [x] notauimus. Immo ex Orientali quoque philoſophia, quae Platonicae in Aegypto attemperata fuit, hoc dogma fuiſſe Iudaeis commendatum, vix dubium erit ea legentibus, quae ſupra de philoſophiae Orientalis placitis diſſeruimus. II. Angelos quidem ſubſtantias puras et intelligentes eſſe dicunt, et quae corpoream naturam in ſcriptura innuunt, allegorice explicanda eſſe, concedunt [y]: at de origine angelorum eorumque naturae lucidae et intelligentis diſſerentes, eos ex luce diuina effluxiſſe, vt ſcintillas ex lumine aſſerunt. Id quod non Cabbaliſtis tantum placuit, quorum de angelis ſomnia infra enarrabimus, ſed et aliis Iudaeorum doctoribus, inter quos ita R. Iedaia Happenini [z]: *A ſcintilla luminis tui ab antiquitate ſcaturigo diffluit, a ſplendore tuo effunditur, inde ſeparantur caſtra intelligentiarum admirabilium, quae ſunt ſubſtantiae puriſſimae intelligentes ex ſe ipſis.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, emanationis modo originem angelorum Iudaeos ſibi concepiſſe, naturamque eorum luminoſam eſſe, ex infiniti luminis effluente eſſentia ſtatuiſſe, ſicque corporeas ſibi notiones formaſſe. Quod vt philoſophiae Orientali iterum eſt conueniens, immo cum Alexandrina quoque philoſophia concordat, ita veriſimile eſt, ex his ſcholis Iudaeos haec quoque hauſiſſe. III. Placuit etiam multis Iudaeorum magiſtris, angelis tribuere corpora ſubtiliſſima aëria et aetheria itemque ignea [a], vt ſupra dictum, ſexum quoque, et potentiam generandi [b]: quae ex iisdem putidis philoſophiae Orientalis et Aegyptiacae lacunis hauſta eſſe, quilibet videt, qui harum nugarum hiſtoriam tenet, vel Iamblichi librum *de myſteriis Aegyptiorum* legit. IV. Diligentiſſimi porro Iudaei ſunt in definiendis Angelorum ordinibus, hierarchiis, muneribus, dignitatibus, poteſtatibus et ſimilibus. Tres nempe ſupremas angelorum claſſes conſtituunt,

x) Hiſt. de ideis Sect. I. §. 6. p. 103. ſeqq.

y) R. Moses Ben Maimon. Ioſede hatthora c. II. §. 4. Mor. nebh. P. I. c. 49.

z) Intr. Bakkaſcha ſ. II.

a) Coſri P. IV. §. 3. qui tamen hoc ad certum genus angelorum reſtringit, quod ex Cabbaliſtarum pneumatica lucem accipiet.

b) Conf. Basnage Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 9. §. 5. p. 193. ſeqq.

ſtituunt, quibus ſingulis domum iudicii, id eſt, curiam quandam coeleſtem aſſignant, in quo deliberent, et ex quibus ſynedrium coeleſte congregetur [c]. In prima claſſe collocant principes faciei diuinae, Michaëlem, Gabrielem, Vrielem, Raphaelem, eo quod perpetuo coram diuina facie apparentes illam intueantur; et de his mira ſomnia narrant [d], quae allegorice intelligenda ſunt, niſi prorſus delirauiſſe eos velis. Secundae claſſi angelos ſanctitatis attribuunt, qui interdum corpora aſſumunt, inter homines apparent, mundoque ſublunari praeſunt. Hos in decem ordines diſtribuunt, heic, vbi breuitatem ſectamur, non enarrandos, videndi vero, qui paſſim haec exponunt, viri docti [e]. Tertia in claſſe angelos damni, perditionis vel mortis conſtituunt, eo quod iuſtitiam diuinam in peccatore exequantur. Illis angelis in regione ſublunari et plaga ſeptentrionali ſedem tribuunt, vt ex ELIEZERIS *capitulis* [f] patet, pluribusque Iudaeorum locis probat ANDR. EISENMENGERVS. Habere hanc quoque claſſem ſuam originem, ſi loca de malis geniis in S. paginis occurrentia excipias ex philoſophia Orientali et Alexandrina, ex collatione vtriusque eſt manifeſtiſſimum. Quaerunt hac occaſione paſſim viri docti, vtrum doctrinam de angelis Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? cuius diſceptationis hiſtoriam enarrare integram heic non licet. Nos in difficili quaeſtione diſtinguenda eius momenta eſſe arbitramur. Aliud enim eſt, vtrum dogma illud: dari angelos peculiari exiſtentia gaudentes, eſſe angelos bonos et malos, et quae his ſimilia ſunt, ex origine ſua apud Hebraeos fuerit, et an ab illis ad gentes dimanauerit: aliud, an doctrina Iudaeorum de angelis, qualem in compendio exhibuimus ex fontibus gentilis philoſophiae ſcaturierit? Prius omnes illi affirmant, qui diuinorum quorumcunque notitiam ab Hebraeis ad gentiles perueniſſe ſtatuunt. Inter quos eſt VOSSIVS [g] pater, qui per patriarchas traditionis ope ad gentiles hoc dogma transiiſſe, e. g. ad Iſmaëlitas ab Hagare, ad Ammonitas a Lotho, ad Moabitas a Bileamo &c. ſuſpicatur, id quod ea potiſſimum ratione veriſimile fieri contendit B. IO. IAC. SYRBIVS [h], quod angelorum exiſtentia a priori ex ratione non innoteſcat. Nos non id quidem praefracte negabimus, fuiſſe inter vetuſtiſſimas gentes quaedam traditionis patriarchalis veſtigia, ex quibus angelorum exiſtentiam et praecipue quorundam ex iis lapſum et malitiam diſcere potuerint. At hoc ſimul concedendum eſt, doctrinam de Deo, ceu anima mundi, quae omnem fere terrarum orbem peruagata eſt, per ſe eam opinionem potuiſſe gignere, eſſe in omnibus huius mundi partibus ſpiritus elementorum, partiumque mundanarum praeſides et rectores, prout

c) MAIMON. l. c. P. II. c. 16. et quos adducit LENT. c. 7. §. 4. p. 249.

d) Capit Eliezeris c. 4. BASNAGE loc. cit. §. 7. p. 197.

e) MAIM. conſt. fund. leg. c. 2. § 8. G. VORST. ad h. l. p. 18. LENT. l. c. c. VII. §. 6. p. 252. ſeq. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. II. c. 7. p. 374.

f) c. 3. MEN. BEN ISRAEL de creat. probl. 22. EISENMENGER. l. c.

g) De orig. idololatr. L. I. c. 6.

h) Inſtit. philoſ. primae P. II. c. 2. p. 366.

prout in hiſtoria philoſophiae barbaricae *Tomo primo* fuſe etiam de Germanis Celtisque, longiſſime ab Hebraeis remotis, oſtendimus, et *Tomo quarto* de Sinenſibus, nullo prorſus cum Hebraeis commercio vſis oſtendemus. Cumque miros naturae operum effectus viderent, et ineſſe quoque naturae rerum perniciosos euentus obſeruarent, malos dari genios, qui iſta operentur, facile colligere potuerunt. Sane quae innumera de ſpiritibus ediſſeruit philoſophia barbarica, praecipue Orientalis ita comparata ſunt, vt ex limpidis Hebraeorum fontibus, dimanare non potuerint, et potius ingeniis ſacerdotum et fanaticis et fraudulentis imputanda ſint. Et in his quoque ſcholis nugas has et inania otioſi ingenii ſomnia didiciſſe Iudaeos, nulli dubitamus. Id quod in captiuitate Babylonica factum eſſe, poſt GROTIVM paſſim viris doctis viſum eſt [i]; nobis autem ſi non omnia, certe pleraque ex Aegypto deriuanda eſſe videntur, poſtquam prophetae doctrinae purioris cuſtodes eſſe deſierant, et in ſyncretiſmum quendam gens Iudaica Aegyptum incolens ruerat. Quaecunque enim de angelis tradunt a reuelationis lumine in Scriptura S. abeuntia, ita comparata ſunt, vt pateat, ea ex philoſophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica inter ſe confuſa et commixta, id eſt, ex philoſophia Alexandrina profluxiſſe. Quod qui negat, eum vel vnius Philonis ſcripta legere oportet [k], vt pleniſſime conuincatur. Sed haec de angelorum dogmate Iudaico paucis ſufficiant. Plura curioſi lectoris ſtudio non indigna dabunt BALTHASAR BEKKERVS [l], IOANNES SAVBERTVS [m], et ANDREAS EISENMENGERVS [n], qui videndi.

L. Notitia angelorum magnam partem ſapientiae Iudaicae conſtituit, et ad hominum ſalutem adhiberi poteſt [o]. Patebit id ex iis, quae infra de Cabbaliſtarum dogmatibus de angelis dicturi ſumus. Ita vero ſtatuere oportebat Iudaeos, qui philoſophiam ſuam arcanam magnam partem ex orientali philoſophia mutuum acceperant. Cum enim illa potiorem ſapientiae partem in eo conſtitueret, vt anima a malorum angelorum poteſtate liberata ad ſuperiores emanationum diuinarum ordines deduceretur; eodem modo Iudaeis praecipiendum erat. Quae ratio quoque eſt, cur in Cabbala practica, mirabiles illos effectus magicos angelorum inuocatione produci poſſe ſtatuant. Ita enim et orientales philoſophi decernebant, et qui eos ſuo modo ſequebantur philoſophi Alexandrini.

LI. Angelorum miniſteria varia ſunt, maxime vero ſingulis populis, regionibusque angeli rectores praefecti ſunt, totus orbis terrarum ab iis regitur, illisque ex mandato Dei curae eſt. Curioſiſſimos ſe in hoc dogmate praeſtiterunt Iudaei, quorum tamen placita hic recenſere loci

 angu-

i) Diximus hac de re quaedam ſupra L. I. c. 4.

k) Hunc primum hanc de angelis doctrinam inter Iudaeos vulgaſſe non ſatis veriſimiliter conicit HVETIVS in concordia rat. et fid. L. II. c. 4. p. m. 100.

l) Mund. faſcin. L. I. c. 12. p. m. 57.

m) Palaeſt. theol. philol. p. 31.

n) Iudaiſm. detect. P. II. c. 7. p. 320.

o) Conf. BVDDEVS Hiſt. phil. Hebr. §. 45. p. 415. ſeq.

angustia non patitur. Videnda autem, quae copiose afferunt LENTIVS [p] et BASNAGIVS [q]. Quorum hic ex Philonis thesauris ita diuitias suas auxisse Iudaeos suspicatur, qua in opinione eum antecessit HVETIVS [r]. At ante Philonem iam inter Iudaeos hanc de angelorum nominibus, potestatibus et muneribus doctrinam inualuisse, ex iis, quae de Essenis supra retulimus, constat [s], dubiumque non est, Chaldaica, Persica, Aegyptiaca, et reliqua Orientalia placita domesticis quibusdam admixta materiam huic pneumatologiae Iudaicae subministrasse. Eam enim in distribuendis angelorum muneribus et praesidio fuisse curiosam satis, ex iis, quae suo loco de illis dicta sunt, liquet. Alexandrinam vero philosophiam in hoc capite explicando fuisse diligentissimam vel solus Iamblichus docet.

LII. Duo praecipue archangeli, rebellionis contra Deum capita, cum seditionem in coelesti curia excitassent, e coelo eiecti sunt. Varie eorum nomina exprimunt Iudaei. Schamchazai et Vziel paraphrastae Chaldaeo [t] vocantur. Alii vnum infernalium geniorum principem constituunt Sammaëlem [u], quem omnium diabolorum nequissimum, seductorem Euae, angelum mortis, Satanamque appellant. Angelum vero mortis ex duabus caussis nominant. Nam fuisse eum auctorem lapsus protoplastorum, mortisque duce Mose, contendunt, et mortis simul nuntium esse dicunt, cuilibet homini moribundo apparentem, oculis minacibus ac igne rutilantibus, gladio horrendo: eique appensam fellis guttam ori immittere aegroti fabulantur, ex qua mori et putrefactionem subire foetidissimam cogatur. Esse in hac fabula implicito sensu confessionem Iudaeorum, diabolum cuiuslibet morientis homicidam esse, eumque ex vita tollere, passim viris doctis [x] annotatum est: rectissime autem doctissimi *Bibliothecae Germanicae* auctores [y] monuerunt, non nimis inuidiae conflandae caussa premenda esse allegorica Iudaeorum verba, quae hoc tantum velint, mortem non esse opus Dei, sed a mala quadam natura et diabolorum principe ortam, qui inimicus sit Dei et humani generis. At cum tamen multi Iudaeorum literam ipsi arctissime sequantur, his saltem, qui magistrorum suorum mentem non assequuntur, ea obiici posse in confesso est.

LIII. Angeli lapsi et ex coelo eiecti cum filiabus hominum concubuerunt, filiosque genuerunt diabolos et gigantes. Passim haec tradunt Iudaei, praecipue R. ELIEZER [z], quibus suo modo praeiuit IOSEPHVS [a], qui, vt patres quoque aliqui, seductus fuit versione Graeca verborum Gen. VI. 2. vbi pro filiis Dei ἄγγελοι τȣ̃ Θεȣ̃ legitur. Pertinent

p) l. c. §. 25. p. 275. seqq.
q) l. c. L. IV. c. 9. §. 14. p. 211.
r) loc. cit.
s) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.
t) Ad Gen. VI. 1.
u) ELIEZER capit. c. 14. Massecheth Baua Batra f. 16.
x) EDZARD. ad c. I. Auoda Sara pag. 163. EISENMENGER. l. c. P. I. c. 18. p. 820. BVXTORF. Lex. Talm. col. 1495. I. IAC. SCHVDT. Memorab. Iud. P. II. L. VI. cap. 36. §. 12. pag. 337. seqq.
y) T. XXXII. p. 72.
z) Pirke c. 22.
a) Antiq. Iud. L. I. c. 4.

nent vero huc ea quoque, quae de angelis ἐγρηγόροις in fragmento Henochiano veteres disputarunt, quae tamen heic afferre, instituti ratio non patitur. Sufficit annotasse, et hoc quoque dogma Aegypto sine dubio deberi et Aegyptiacae philosophiae. Ea enim angelorum ex pleromate diuino delapsorum inordinatos appetitus et connubia cum materia enarrabat, quae desumta esse ex orientali philosophia ex eius delineatione et Simonis Magi quoque historia constat [b]. Huic itaque dogmati, quod in istos malos angelos eorumque in materiam nisum et inclinationem omnium fere in orbe malorum caussam coniiciebat, quodque allegorico connubii spirituum cum filiabus hominum emblemate more Orientali depingebatur, et inter Iudaeos passim huic philosophiae manum dantes recipiebatur, patrocinium in domesticis monumentis quaesitum, et huc eo facilius Mosis verba tracta sunt, quod ipsa LXXviralis versio, quae maximae erat auctoritatis in Aegypto, fauere videretur. Quod PHILONIS *de gigantibus* [c] libellum, qui totus in hoc argumento explicando occupatus est, legenti erit manifestissimum. Ex eo vero luculenter quoque patet, allegorice haec intellexisse Iudaeos Alexandrinos, philosophiae Aegyptiacae addictos. Dabimus ipsa Philonis verba, cum eleganter rem totam luce perfundant: *Hi sunt illi mali angelorum nomen vsurpantes, qui rectae rationis filias scientias et virtutes nesciunt, morti autem obnoxias hominum mortalium progenies consectantur, quae nullam habent secum natiuam pulchritudinem, sola mente visibilem, sed fucatam formam, qua sensus decipitur. Accipiunt vero non easdem omnes filias, sed alii alias selectas sibi ex innumeris. Quidam per visum, quidam per auditum, quidam per gustum et ventrem, quidam per ea, quae sub ventre sunt, quidam etiam per remotissimas occasiones intendendo suas cupiditates varias.* Quibus ex verbis luculenter intelligimus, excitando inordinatos cupiditatum in materiali corpore motus, malos istos angelos se cum hominibus coniunxisse, si Philo audiendus. Hac allegoria ad Iudaeos dogma hoc propagatum esse, ex Eliezeris, vel quisquis capitulorum illi tributorum auctor est vetus, testimonio constat. At Iudaei sequioris aetatis cum sensum philosophicum huius dogmatis non intelligerent, malos vero angelos corpore vestitos esse statuerent, κατὰ τὸ ῥητὸν traditionem accipientes, eiusmodi connubium malorum spirituum cum filiabus hominum commenti sunt, quod a Iudaeis ad Christianos quoque aliquos transiit. Eidem sine dubio origini sequens fabula adscribenda est.

LIV. Quamdiu Adam protoplastus fuit in anathemate, genuit spiritus, daemones et spectra nocturna, et Eua genuit spiritus foeminas, separati enim erant per centum et triginta annos. Et hoc tempore enatus est spiritus foeminei generis Lilith. Absurda multa de his spiritibus pronuntiarunt Iudaeorum doctores, quae collecta sunt a IO. SAVBERTO

b) Conf. BVDDEVS H. E. V. T. T. I. p. 169.

c) pag. 286.

TO [d] et ANDREA EISENMENGERO [e], quaeque hodie quoque inter Iudaeos obtinere ostendit IO. IACOBVS SCHVDTIVS [f]. Ast allegoriae cuidam natales insulsae traditionis deberi, nulli dubitamus.

LV. Licet magna angelorum potestas eorumque vsus mirabilis sit, adeo vt cum timore venerationem mereantur, nullo tamen religioso adorationis vel inuocationis cultu prosequendi sunt. Thesis haec, ex reuelata quidem Iudaeorum theologia est desumta, confirmationem autem petit ex ipsis rationis principiis, quam Iudaei passim vrgent, quorum loca luculenta adduxit IOANNES A LENT [g], qui videndus. Mireris itaque merito, potuisse eo delabi viros quosdam doctos, vt sui coetus praeiudiciis inseruituri statuerent, veterem ecclesiam Iudaicam angelorum quoque nomina inuocasse. Id enim non BARTOLOCCIVS [h] tantum ex supplicatione quadam Hebraea (Litaniam ecclesiastici scriptores vocant) ad angelos directa probare sategit, sed vir quoque doctissimus, et cetera cordatus LVDOVICVS ELLIES DVPINIVS, peculiari dissertatione, BASNAGII *historiae Iudaicae* in ea editione quam truncatam passim et mutatam ipse Dupinius Lutetiae curauerat, inserta demonstrare conatus est, veterem ecclesiam Iudaicam cultum aliquem religiosum angelis exhibuisse, excessisse vero limites tempore Christi in terris viuentis, ideoque ab apostolis Petro atque Paulo reprehensam fuisse, Rabbanitas autem ex πολυθεότητος metu in alterum extremum prolapsos omnem angelorum cultum religiosum sustulisse, quo tamen impedire non potuerint, vt non hodie quoque eius vestigia inter Iudaeos deprehendantur. Non patitur locus et institutum, rationes Dupinii examinare, praecipue cum in noua historiae Iudaicae editione id ipse praestiterit eruditissimus Basnagius. Obseruamus itaque id modo, quod propius ad scopum nostrum pertinet, et obiter tantum Basnagius tetigit, verisimilitudinis praesidium hanc opinionem inde petere, quod ad Sephiroth in precibus cogitationes dirigendas esse Cabbalistae moneant. Ast, quod infra fuse docebimus, hic paucis monendum est, nec Sephiras istas angelos esse, sed emanationes diuinas omni angelorum ordine superiores, et in vnitate essentiae diuinae radicatas; nec Iudaeos Cabbalistas ad Sephiras per se preces dirigere, sed ad primam et infinitam caussam, quae in istis emanationibus suam vim et essentiae effectus demonstrat. Vnde monuit MENASSE BEN ISRAEL [i]: *Sciendum esse, illas Sephiras, aut decem illustres luces aut numeros, quos receperunt Cabbalistae, emanasse ex prima caussa, ideoque radios diuinitatis esse, ipsamque diuinitatem iis infusam. Quoniam autem in Deo nulla mutatio sit, quando*

d) Palaestr. theol. philolog. p. 44. seq.
e) Iudaismi detecti P. II. c. 8. p. 413. seqq.
f) Memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 26. p. 7.
g) l. c. p. 279. conf. tr. Talm. Berachoth c. 9. ABARBANEL de cap. fidei c. 12. p. 40.
h) Bibl. Rabb. T. I. p. 193.
i) Qq. in Genes. LXIV. §. 2.

do misericordia alicuius moueatur, dici eum operari per Sephiram חסד *misericordiae, quando seuere iudicet, per* גבורה *rigorem. Quare cum Cabbalistae dicant cogitationes nostras in precibus conuerti debere ad talem Sephiram, velle eos ad primam caussam, quae per Sephiram illam vim suam exerceat.* Alia, quae huc afferri queant, Basnagio non memorata adducit, lucemque egregiam toti argumento foeneratur IOANNES SAVBERTVS, duabus *dissertationibus* [k] quaestionem excutiens, *vtrum angeli ex mente Iudaeorum sint adorandi?* quas Basnagius non vidit, dignaeque sunt, quae legantur, cum mira luce argumentum hoc perfundant.

LVI. Homo creatus est ad imaginem diuinam, at ita, vt, quae in Deo ratione et ordine vniuersali effectoris, productoris et creatoris eorum sunt perfectiones, inueniantur in creaturis cum discrimine suo et substantia, prout formae extant in suis subiectis, et formae eorum in accipientibus ea. Prolixe de hac re philosophatur R. ABARBANEL [l], ostendens in homine ita imaginem Dei relucere, vt et diuinae perfectiones, tanquam vmbrae in eo refulgeant, et homo repraesentet mundum paruum, rerumque omnium creatarum compendium, tum respectu facultatum, tum etiam membrorum eius: et ratione intellectus actualisque sapientiae, qua praeditus fuit, ea se ostendat. Quae omnia rationibus philosophicis subtiliter satis munit, speciminisque loco esse potest, quo modo philosophiae praesidiis in argumento theologico Iudaei doctiores philosophantesque fuerint vsi. Plura vero de hoc ipso dogmate, quod ad nostros limites non pertinet, dabit BASNAGIVS [m].

LVII. Praeceptum diuinum de matrimonio est magnum, vniuersale, praestantissimum, omnisque loci et temporis, adeoque omnes quoque homines ad id obligantur. [n].

LVIII. Caussa mortis naturalis omniumque calamitatum peccatum est protoplastorum. Elegans de eo locus in *capitulis* ELIEZERIS [o], quo miseriam mortis et calamitatum ex lapsu primorum parentum depingit. Multa hic nugantur Cabbalistae, quorum somnia exponit BASNAGIVS [p]. Cogitandum vero, eorum proponendi docendique modum esse allegoricum, vnde ad tertium comparationis tantum attendendum et systematicae emanationis rationes illis verbis aptandae sunt, si veram eorum mentem et philosophiam assequi velimus.

LIX. Ob structuram hominis impossibile est, hanc perfectionem consequi, ob materiam quae ipsum peccare facit, hinc nullus homo iustus est. Multi sunt in eo doctores Iudaici, vt corruptionem hominis a formatio-

k) Extant in palaestra theol. philol. pag. 31. seqq.

l) Comm. in leg. p. 20. conf. LENT. l. c. c. 9. p. 303.

m) Hist. Iud. L. IV. c. 13. §. 16. p. 293. seqq.

n) R. LEVI BARZELONITA in Chinuch. f. 1. BVXTORF. diss. de sponsalibus p. 8. seq.

o) c. 14. conf. MAIM. Mor. nebh. P. III. c. 17.

p) l. c. c. 14. p. 317. conf. Cabbala denud. T. II. p. 153.

mationis in vtero tempore deriuent, eamque multis rationibus adſtruant; nec negant, ex primorum hominum lapſu deformitatem hanc eſſe ortam [q]: at ex his R. PERISOL verbis patet, ad materiae inordinatos motus eos cauſſam referre; quod vt ex gentili philoſophia receptum eſt, ita cauſſam aperit, cur non obſtante peccandi neceſſitate libertati tamen hominis eiusque arbitrio vires ſufficientes ad incipiendum et cogitandum bonum tribuant. Multa paſſim Iudaei hanc in rem crepant [r], quae hic afferri non poſſunt, paſſim autem a theologiae Iudaicae ſcriptoribus collecta ſunt, eoque tendunt omnia, vt non tantum bono operi hanc peccandi inclinationem naturalem nullam inferre labem exiſtiment, ſed etiam abunde ſufficere virium ad ſuſcipienda opera bona contendant. Quod dogma a Phariſaeis acceptum caput eſt cardoque totius doctrinae moralis Iudaicae. Rationem vero philoſophicam a natura peccati deriuant, quod ſine electione libera committi poſſe negant. Ita enim MOSES Aegyptius [s]: *Homo habet abſolutiſſimam poteſtatem et per naturam, arbitrium et voluntatem ſuam facit, quicquid homo facere poteſt, ſine vlla re alia in ipſo creata et innouata. Omnia pariter animalia irrationalia voluntate mouentur ſua, et ſic voluit Deus optimus maximus, hoc eſt, voluntas eius aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem ſuam, et vt homo habeat poteſtatem eius, quod vult vel eligit, in iis, quae cadunt ſub illius potentiam.* Rationem vero philoſophicam hanc adducit R. MENASSE BEN ISRAEL [t]: *Etenim videmus nonnulla ſine intellectu agere, vt lapidem deorſum cadentem, aliaque id genus, quibus iudicium haud eſt. Nonnullis ſcientia naturalis eſt, ſed determinata ad vnam ſolam rem, neque libera, vt mutis animantibus. Etenim ouis lupum ſentiens, ſcit fugiendum ſibi, ſed hoc fit naturali intellectu, et non libere; quia naturae inſtinctu id neceſſario faciunt. Atqui huiusmodi iudicium omnibus animalibus eſt, ſed homini iudicium liberum eſt, quia per intellectum iudicat neceſſario alia ſibi vitanda, alia ſequenda; adeo vt iudicium hoc in ſingulis actionibus non a natura, ſed a ratione proficiſcatur, quae cum libera ſit, velle et nolle, agere et non agere poſſit. Cum igitur hominum actiones ſint contingentes, neque iudicium vni adſtrictum ſit, ſequitur ei eſſe liberum arbitrium.* Plura huius generis paſſim ingeminat philoſophus Iudaeus, qui in hoc fidei ſuae fundamento demonſtrando diligentem et acutun ſe praeſtitit. Sed haec attuliſſe ſufficiat, vt ſpecimen ſint philoſophiae Iudaicae. De re ipſa iudicare noſtri inſtituti locique haud eſt.

LX. Accipiunt praemium opera bona, iuſtitiam itaque ex illis conſequi licet. Hunc quoque articulum inter fundamentales retulit R. IAGEL [u], huc enim tendit totus Phariſaimus.

LXI.

q) Conf. LENT. l. c. p. 358. ſeqq.
r) Vid. MAIM. l. c. MEN. BEN ISR. de term. vitae p. 198.
s) loc. cit.
t) Concil. in Ex. q. 6. p. 108. conf. BASNAGE l. c. c. 15. §. 13. p. 539.
u) Catech. Iud. q 11. ex recentioribus OROBIVS amica collat. cum Limborch. p. 57.

LXI. Eiusmodi opus bonum eſt fides, quae donum eſt quod Deus mentibus noſtris indidit, quo mediante credimus omnia illa, quae nobis per prophetas ſeruos ſuos dixit. Et haec quoque verba ſunt *Catechiſmi Iudaici*, quae vero lucem accipiunt, ex verbis R. SAADIAE GAON [x], qui, *fidem*, dicit *eſſe*, *cum cor qualitatem rei alicuius cognitae apprehendit*, *quam cognitionem excipit intellectus*, *eamque bene comprehenſam cordi ſtudioſe imprimit*, *vt ſic homo rem obiectam credat*, *ſibique in vſum commodum reſeruet*. Similia MAIMONIDES [y] praecipit. Ex his vero intelligitur, fidem hanc mere eſſe philoſophicam, nempe aſſenſum religionis dogmatibus datum, propter rationes mouentes et aſſenſum imperantes: quare formalem rei conceptionem ad fidem requirit MAIMONIDES [z].

LXII. Ad opera iuſtitiam conſequentia et reconciliationem cum Deo efficientia pertinent, ieiunia, oratio, poenitentia, lachrymae, calamitates et afflictiones, maxime vero exilium tot annorum, tandemque mors ipſa. Multis haec inculcant Iudaei, quorum loca adduxere LENTIVS [a] et EISENMENGERVS [b]. Et haec quidem ad noſtrum ſcopum non pertinent: at ideo tamen hic tanguntur, vt ea cum inſtitutis gentilium, maxime philoſophorum Alexandrinorum, comparari, et origines doctrinae moralis tam foedae et ineptae, atque a ſacrorum oraculorum praeceptis regulisque tantopere deuiantis intelligi poſſint. Ieiunia enim, orationes, exercitia auſtera, et ſimilia eos quoque ad purgandum animum et cum Deo vniendum commendauiſſe, ſupra dictum, oſtenſumque ſuo loco, philoſophiae Orientalis alumnos ſimilia poſtulauiſſe. Hi autem plerorumque errorum inter Iudaeos regnantium parentes ſunt.

LXIII. Omnia opera virtutis gradus ſuos habent [c].

LXIV. Leges Moſis omnes aeternae ſunt, et immutabiles. Ita MAIMONIDES [d], qui tamen contradicentem nactus eſt R. IOSEPH ALBO [e], qui prolixe oſtendit, *in legem cadere poſſe mutationem*, *non quidem ratione dantis*, *attamen ratione accipientis; dantem enim praeſcribere quidem normam*, *ſimilem quolibet tempore*, *tam pro incipientibus*, *quam pro aſſuefactis*, *quae tamen debeat mutari iuxta diſpoſitionis variationem in recipientibus*. En exemplum philoſophiae Iudaicae de iure naturali et diuino.

LXV. Anima hominis eſt ſpiritus immortalis, ſubſtantia cogitans et libera. Prolixe in hoc aſſerto ex ratione et reuelatione demonſtrando, et rationibus philoſophicis muniendo verſatus eſt R. MENASSE BEN ISRAEL [f], qui in id maxime incubuit, vt immortalitatem animae ex connexione cum reliquis fidei articulis ex natura ſpirituali et cogitante,

 ex

x) Seph. Aemunah f. 4. c. 3.
y) Mor. nebhoch. P. I. c. 50.
z) Ibid.
a) l. c. c. 13. p. 416.
b) Iudaiſm. detect. P. II. p. 281. P. I. p. 33. 504. P. II. p. 274. 711.
c) R. MACHIR in Abkat Rochel R. I. L. I. p. 4.
d) De fundam. legis c. IX. §. 1. p. 119.
e) De artic. fund. L. III. c. 13. conf. VORSTIVS ad l. c. Maim.
f) De reſurrectione mortuorum.

ex libertate animae, ex commotionibus et deſideriis voluntatis, ex iuſtitia Dei etc. probaret. Qua in demonſtratione veſtigia preſſit, R. Albo, R. Aben Ben Tibbon aliorumque, maxime autem auctoris libri *Coſri*, qui hoc loco philoſophum non inconcinnum ſe praeſtat, demonſtrans [g] exiſtentiam animae ex motu, naturamque eius ſpiritualem ita exponens, vt eſſe eam dicat ſubſtantiam abſtractam, proxime accedentem ad ſubſtantiam angelorum et habitantem in corpore tanquam rex, vel imperator, non localiter, coniungentem vero ſe corpori cum ſpiritu caloris naturalis, qui nequeat eſſe ſine loco, et colligatur cum corde ſicut flamma. Conſtituens porro tres facultates animae, vegetatiuam, ſenſitiuam et rationalem, easque ex operationibus et effectibus probans; formam quoque hominis vocans שלימות, perfectionem, qua eſſentia hominis illud fit, quod eſſe debet, quae eſt Ariſtotelis ἐντελέχεια, eam vero duplicem eſſe aſſerens, vnam, quae eſt ipſa anima operationum ſuarum principium, alteram, quae operationes comprehendit ex principio hoc oriundas: hincque animam definiens: *perfectionem corporis naturalis organici, vitalitate vel anima vitali praediti in potentia;* ex his vero animae operationes deducens. Ex quibus patet, pſychologiam Iudaeorum medii aeui fuiſſe totam Peripateticam. Eundem fere in modum paſſim diſſerit de anima MAIMONIDES [h], eiusque immortalitatem ex eo probat, quod res ſcibiles a corpore ſeparatas intelligat. Ait enim in *fundamentis legis: anima cuiuslibet carnis eſt forma eius, quam dedit ei Deus, intellectus vero inſuper exiſtens in anima hominis eſt forma hominis perfecti cum ſuo intellectu, qui cognoſcit et intelligit obiecta non habentia materiam. Haec forma animae non eſt compoſita ex elementis, vt reſoluatur in illa, neque eſt ex potentia ſenſitiua animae; ſed a Domino e coelis eſt, ideoque ſoluta cum corpore anima ſenſitiua, haec forma non exterminatur, quia illa anima opus non habet, ſed intelligit atque cognoſcit res ſcibiles a corpore ſeparatas atque intelligit creatorem omnium, ac ſtabilis eſt atque permanet in ſecula ſeculorum.* Haec Maimonides, quem tamen Auerrois diſcipulum fuiſſe recordandum eſt, cuius ſchola poſt Ariſtotelem intellectum agentem extra ab intellectu vniuerſali immitti homini, et reuera vnum tantum eſſe ſtatuit. Ex his enim verba Maimonidis lucem capient. Caueat vero ſibi lector, ne ex hoc ſpecimine Iudaeorum de anima philoſophantium de tota gente iudicet. Hi enim non domeſticis principiis vſi ſunt, ſed peregrinis ab Ariſtotele acceptis, cuius veſtigia preſſerunt. Iudaeorum vero his temporibus antiquiorum ſcripta conſulentibus, et cum Cabbaliſticis placitis, de quibus infra, comparantibus, mira opinionum monſtra comparebunt, quae magna diligentia collegit EISENMENGERVS [i], ex quibus diſcimus, philoſophiam Aegyptiacam et Orientalem pſychologiam quoque Iudaicam adulterauiſſe.

Docent

g) P. V. §. 11. pag. 339. ſeqq. P. II. §. 26. p. 101. ſeq.

h) De fundam. legis c. IV. §. 14. p. 45.

i) l. c. P. II. c. 1. p. 1. ſeqq.

Docent enim animas gentilium ortas esse ex extremis viribus Kelifoth, id est corticum, quo nomine malos genios intelligunt, animas vero Israëlitarum originem accepisse ex sanctitate emanationis Dei benedicti, quo dogmate more suo arroganti omnesque gentes despicienti se proximas ex Deo emanationes esse, gentes vltimas impuritatum materialium plenas garriunt. Animarum porro sedem esse vel bonarum vel malarum; eas autem ex Deo emanauisse [k], easque ante corpora praeextitisse [l], dicunt, et quae alia sunt philosophiae Aegyptiacae propudiosa γεννήματα. Animas vero quinque generum esse statuunt, et in Nephesch, Ruach, Neschama, Chaia et Iechida diuidunt, quae quidem Iudaei Peripatetici facultatum distinctioni Aristotelicae applicant, longe autem aliter magisque ad philosophiae orientalis et Alexandrinae normam explicant Cabbalistae, et qui eos sequuntur. Qui, ne nugarum finis sit, in Sabbatho, nouam et super additam ingredi Iudaeos animam dicunt, vt ceteras ineptias praetermittamus, quae recte displicuere MENASSE BEN ISRAEL [m], qui allegoria adhibita suos iuuare conatur.

LXVI. Anima post mortem superstes non protinus coelestia subit gaudia, sed per annum oberrat in hoc mundo, maxime circa suum versatur cadauer, et a daemonibus in aëre versantibus multa patitur, et in hoc purgatorio eluitur a maculis. Ita de statu animae post mortem Iudaei non philosophantur, sed insaniunt; et quidem non fabularum tantum magistri, sed ii quoque, qui sobrie magis philosophari cupiunt, qualis est MENASSE BEN ISRAEL [n]. Duodecim vero mensium spatium definiunt, intra quod purgari hunc in modum versarique animam in hoc mundo, maxime vero circa sepulchrum et cadauer suum, veteris hospitii memorem dicunt. Traditque LEO MVTINENSIS [o], filios parentibus orbatos indies mane et vesperi in synagoga parentum gratia preces recitare, quae dicantur Kaddisch, inque eo pietatis officio pergere et ferme totos esse per vndecim menses. Plura ea de re dabunt LENTIVS, BASNAGIVS, SAVBERTVS et WINDETVS [p], qui obseruat, gehennam superiorem hanc mansionem dici. In hac mansione elui et purgari animas multi Iudaeorum tradunt. Ita enim R. IOSEPHO ALBO [q]: *Supplicium hoc, de quo meminimus, siue ad corpus ipsum, siue ad animam simul cum corpore, siue ad animam solam pertigerit, pro vniuscuiusque statu ac conditione diuersum variumque est. Fieri enim nequit, vt is, in quo partim bona partim mala existunt, maximis istis cruciatibus aeternum torqueatur; peracto enim certo tempore supplicium illud cessabit, nempe cum nequam ista consuetudo peccandi abstersa penitus et perpetua obli-*

 uione

k) Conf. MAIMON. l. c. c. 4. §. 15. pag. 46. et VORSTIVS ad h. l.

l) Tr. Ialkuth Chadasch f. 154. c. 4. apud EISENMENGER. l. c. p. 18.

m) In Nischmath Chaiim f. 53. c. 2.

n) De resurrect. mort. L. II. c. 6. p. 171.

o) De cerem. et consuet. Iud. P. V. c. 9.

p) LENT. c. XVII. §. 9. p. 594. BASNAGE l. c. L. V. c. 16. §. 5. p. 306. SAVBERTVS palaestra theol. phil. diss. I. p. 7. IAC. WINDET. de vita funct. statu f. VIII. p. 189.

q) De fundam. L. IV. c. 24. WINDETVS pag. 191.

uione abolita fuerit; ac iuxta doctorum nostrorum b. m. sententiam, tempus illud duodecim mensium erit. Ast distinguere alios inter hanc animae e corpore discedentis et per annum per aërem vagantis statum et inter purgandae conditionem in purgatorio, locus quidam libri *Emek Hammelech* [r] probat, in quo colloquium narratur doctoris Iudaei cum eiusmodi anima habitum. In eo enim inter alia traditur: Animam hanc, R. Chaiim submisso a R. Isaac Loriia, vt, eam ex foemina, quam obsederat, adiuratione expelleret, quaerentique, cur viginti et quinque iam annos נע ונד, *na venad*, profuga et vagabunda (ita enim poenam hanc appellant) oberret, cum secundum Rabbinorum effata, duodecim tantum mensium spatio infernalium cruciatuum duratio sit, respondisse: eum non recte intelligere mentem doctorum, quae ea sit, exantlatis poenis extra infernum, tum demum sequi cruciatus infernales, et per duodecim menses tormentis gehennae emaculari purgarique animam, vt ita eluta impuritate et labe recte praeparata Paradisum ingredi queat. Nec dubitamus nos, hanc moram duodecim mensium ab isto vago & incerto statu distinguere omnes eos, qui transmigrationem dari animarum statuunt, vt in sequentibus dicetur. Nam non possunt esse in purgatorio vel inferno, qui poenae loco varia corpora subeunt. Quaecunque autem sententia Iudaeorum vera fuerit, in qua in partes eos ire, et diuersa sentire eo facilius est, quo magis ad ineptias otiosorum hominum omnia redeunt; illud extra controuersiam positum esse existimamus, accepisse has quoque sarcinas Iudaeos ex gentili philosophia, maxime Orientali et Aegyptiaca, quae modo haud absimili corpora transmigrationibus, poenitentiis, cruciatibus emaculari eluique statuebat, vt supra probatum.

LXVII. Datur post mortem purgatorium. Solennis etiam haec inter Iudaeos doctrina est, quam peculiari tractatione euincere et pro purgatorio Romanae ecclesiae adstruendo asserere conatus est IOSEPHVS VOISINIVS [s]. Tantae vero capacitatis ad vniuersos pertinentis hunc infernum esse Iudaei volunt, vt omnes ferme homines etiam sanctos piosque ei addicant, eo tamen discrimine, vt leuioribus maculis notati tanquam transeant, alii vero duorum vel plurium mensium, quidam grauissime polluti duodecim mensium moram facere cogantur. Qua de re Iudaeorum fabulas desideranti faciet satis ANDREAE EISENMENGERI [t] industria. Accepisse hoc purgatorium Iudaeos a philosophis Alexandrinis non dubitabit, qui Orientalium, Aegyptiorum, et Platonicorum de statu animarum post mortem placita cum Iudaicis contulerit. Dignumque obseruatione, eandem iam annuam moram iisdem fere verbis a Platone definitam esse, qui in vltimo Socratis colloquio [u] inter alia: *οἱ δ᾽ ἂν ἰάσιμα μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, τούτους ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν*

r) fol. 16. apud EISENMENGER. P. II. c. 1. pag. 45.

s) Secutus est eum BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. III. p. 250. seqq.

t) l. c. P. II. c. 6. p. 336. seqq. p. 353. seqq.

u) Is est dialogus Phaedo.

τὸν τάρταρον ἀνάγκη· ἐμπεσόντας δὲ αὐτὲς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένες ἐκβάλλει τὸ κῦμα, *qui licet ſanabilia magna tamen flagitia admiſiſſe videantur, illos in tartarum incidere neceſſe eſt; incidentes autem atque annum illic commoratos eiicit fluctus etc.* Sed ſequentia quoque legenda ſunt, et cum Talmudicorum ſcriptorum nugis comparanda, quae origines inepti dogmatis ſatis manifeſte oſtendunt. Quod vero addit Windetus; nullam prorſus purgatorii mentionem fieri in ſcriptis Iudaicis Gemara antiquioribus: nihil ea de re habere Targumim, nihil Philonem, nihil Ioſephum, nihil Miſchnam: locum autem *Soharis* libri, in quo luculenta purgatorii mentio fiat, prodere, quod ſerius ſcriptus ſit liber: purgatorium autem ex Platonis ſchola per Origenem Chriſtiano orbi obtruſum, tum demum, vbi a Chriſtianis receptum eſſet, ad Iudaeos veniſſe etc. id examine aliquo opus habet, nec nude admitti poteſt. Et illud quidem neminem hiſtoriae philoſophicae et eccleſiaſticae vel mediocriter peritum latere poteſt, ex orientali philoſophia ex Aegyptiorum dogmatibus et placitis Pythagoricis Alexandriae potiſſimum aedificatum fuiſſe purgatorium, quod ad Chriſtianos per Origenem traductum fuiſſe rectiſſime contendit vir doctus. At ſerius et poſt Miſchnicos ſcriptores demum inter Iudaeos inualuiſſe, credibile non eſt, et philoſophiae Cabbaliſticae antiquitas, quae mature in Aegyptum eius dogmata enata eſſe docet, aliud euincit. Haec enim cum purgatorium hoc neceſſario ſtatuere debuiſſet, quod non alia ratio eſſet, ea, quae a Deo emanarunt, et a prima origine recedentia materiae ſordibus ſe inquinauerunt, per priſtinos ordines gradusque reducendi in Deum fontem ſuum, in ipſa ſua natiuitate cum reliquis erroribus hunc quoque eccleſiae Iudaicae commendare debuit. Nec ignotum fuiſſe hunc ad Deum per has purgationes in aëre maxime faciendas reditum PHILONI [x], facile perſuadebitur ea legenti, quae de ſignificatione ſcalarum a Iacobo in ſomnio viſarum is affert, et cum Alexandrina philoſophia amice conſpirant. Quicquid autem Philoni placuiſſe videatur, illud certum eſt, nihil afferre librum *Sohar*, quod non cum tota Cabbaliſtica philoſophia concordet. Et hunc quoque fontem fuiſſe omnino ſtatuendum eſt, ex quo ad Iudaeos dogma peregrinum emanauerit. Inde vero ratio quoque dari poteſt, cur apud Iudaeos purgatorii huius non fiat mentio ante ſcriptores Gemaricos. Nempe ſupra iam oſtenſum, myſteria Cabbaliſtica arcana fuiſſe ſeruata et paucis tradita, donec tandem eius dogmata inter Iudaeos paulo frequentius circa medii aeui tempora increbeſcerent. Cum autem inter ea etiam purgatorium hoc fuerit, mirum non eſt, ex arcanis doctrinis inter exoterica et vulgaria dogmata id paulo ſerius fuiſſe receptum, adeoque antiquiores ſcriptores de illo ſiluiſſe. Immo nulli dubitamus, quin ſequioribus temporibus incomtum dogma iſtis demum narratiunculis exornatum, iſtisque fabulis auctum ſit, quas hodie Iudaei tradunt. Quamcunque autem aetatem originis purgatorii Iudaici ſtatua-

x) pag. 585.

ſtatuamus, illud dubitatione caret, ex Alexandrinis lacunis, luxuriantia Iudaeorum ingenia illud hauſiſſe, ſuisque propinauiſſe.

LXVIII. Migrant animae, vagatae poſt mortem per aërem, in alia corpora. Gentilem originem habere μετεμψυχώσεως dogma ignotum eſt nemini: obtinuiſſe vero inter Phariſaeos ſtante adhuc templo ſecundo, ex ſupra dictis conſtat. Cum itaque Phariſaeorum partes Iudaei poſt templi vrbisque euerſionem plerumque ſequerentur, haec quoque animarum migratio ab iis tanto applauſu recepta eſt, vt R. MENASSE BEN ISRAEL teſtetur [y], neminem inter ſuam gentem huic dogmati contradixiſſe: praeter R. Saadiam Gaon et R. Salomonem Ben Addereth, cui addit [z] R. Ioſeph Albo. Qui dum ad librum *Sohar* itemque ad Pythagoram, Platonem et Virgilium prouocat, prodit ipſe, ex qua officina ad Iudaeos illud transmigrauerit. Cui origini gentili vt colorem addat Iudaicum, Abrahamum patriarcham fingit Aegyptiis illud dogma primum tradidiſſe. Quo tacite concedit, quod veriſſimum eſſe putamus, etiam hanc peregrinam doctrinam Iudaeos ab Aegyptiis accepiſſe, quamquam fieri potuit, vt eius quoque ſemina ex captiuitate Babylonica reportauerint. Vocant vero hanc transmigrationem Iudaei *Gilgul Hanneſchamoth, reuolutionem animarum*, vt a reuolutione corporum verſus Palaeſtinam, quam in reſurrectione mortuorum futuram eſſe ineptiunt, diſtinguant: eique non in corpora tantum hominum, ſed in omnia quoque corpora bruta, animata et inanimata locum faciunt: iuſtorum tamen animis tres tantum migrationes aſſignant, de quibus placitis conferenda, quae diligenter viri docti a WOLFIO [a] laudati, maxime vero BASNAGIVS [b], LENTIVS [c], SLEVOGTIVS [d], et EISENMENGERVS [e] commentati ſunt, quorum primus etiam de reuolutione animarum per embryonatum et reuolutionem propriam [f] agit, de qua infra inter Cabbaliſtica dogmata dicendum eſt. Nec hic omittendum, eandem, quam olim iactarunt Pythagoras et Apollonius, facultatem ſibi vindicaſſe Sec. XII, R. Iſaac Ben Harrauad, dignoſcendi, quae anima migrationem iam paſſa ſit, quae non [g]. Fatetur tamen LEO MVTINENSIS [h], non omnes Iudaeos huic dogmati aſſentiri, ſed problematice de eo diſputari.

LXIX. Reſurrectio mortuorum non tantum eſt fundamentum fidei ex reuelatione et traditione certiſſimum, ſed ex ratione quoque demonſtrari poteſt. Prius ex catecheſi Iudaica patet, articuliſque fundamentalibus ſupra expoſitis, tantaeque neceſſitatis inter Iudaeos reſurrectionis dogma eſſe

y) Niſchmath Chaiim f. 152. c. 2.
z) De reſurrect. mort. c. 18. p. 216.
a) Bibl. Hebr. P. I. p. 389. not. a.
b) Hiſt. Iud. L. V. c. 17. §. 7. ſeqq. p. 309. ſeqq.
c) l. c. c. XVII. §. 15. p. 605.
d) De transmigrat. anim. Iud. Diſſ. Academ. P. I. p. 885.
e) l. c. P. II. c. 1. p. 25. ſeqq.
f) Prius *Ibbur* vocant, et animae defuncti immiſſionem in corpus infantis notat, poſterius *Gilgul* appellant, qua anima in alium hominem anima iam praeditum migrat. Vid. EISENMENGER. l. c. p. 87. quod intolerabilius eſt transmigratione animarum gentili.
g) Vid. BAYLE Dict. T. II. art. Harrauad. pag. 697.
h) De cerem. et conſuet. Iud. P. V. c. 11.

esse creditur, vt Israëlitarum albo expunctum illum velint, qui illud negare vel in dubium vocare audeat. Hinc Sadducaeos inter haereticos numerant, et cum Epicuri sequacibus ipsisque atheis in vnam classem coniiciunt [i]. Posterius dubium quidem visum est ABARBANELI [k], qui, *notum esse*, contendit, *articulum de resurrectione mortuorum non apprehendi per rationem, siquidem iuxta principia naturalia intellectualis demonstratio eam neget, sicque dici nequeat, hominem per modum rationis credere resurrectionem mortuorum.* At qui acutius ratiocinantur, nec rationis deesse argumentationes huic veritati demonstrandae statuunt. Hinc ita argumentatus R. Gebhia Ben Pesissa: *Si illud, quod non fuit, existit, quanto magis id restituetur, quod aliquando fuit.* Confugiunt etiam scriptores Talmudici [l] ad similitudinem a figulo, vitro, rege palatium exstruente, mure, limace petitum. R. MENASSE BEN ISRAEL [m] autem, vt contribules suos philosophico acumine vicit, ita non inepte ratiocinatus est: *Cum quis secum cogitat, Deum esse auctorem dominumque naturae, ac proinde eum pro arbitrio suo posse naturam intendere, extendere, contrahere ac mutare; facile is etiam credet, quod Deus aliquem sine cibo viuum conseruare, et mortuum in vitam reuocare possit.*

LXX. Surget idem corpus, quod cecidit, docente id non scriptura tantum, sed et ratione [n]. Argumenta ex ratione petita, quibus Iudaei euincunt, idem numero corpus resurrecturum, inde potissimum petunt, quod non noua creatio sit, sed resurrectio, quae nouum exemplar demortui non admittat, quodque iustitia diuina postulet, vt idem corpus vel puniatur vel praemio afficiatur, quod peccauit vel bona opera produxit. Maxime vero ita ratiocinatur R. Saadias Gaon [o]: *Corporis humani natura vel casu extincti elementa non mutari, neque misceri aliis corporibus seu vniuersalibus elementis: sed signata ac distincta manere ad vniendum se et componendum rursus idem numero corpus; corpora vero humana de nouis partibus elementaribus semper fieri. Illas autem partes seruari eo fine, vt in resurrectione mortuorum idem corpus constituant; et quamuis separatae longeque a se mutuo seiunctae sint, nihilominus tamen potentia diuina facile coniungi ac copulari iterum posse.* Quae ratiocinatio an non principium quaestionis petat, et an recte concludat? hic loci non est disquirere, sed lectoris permittenda iudicio. Plura dabit R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui hoc dogma peculiari tractatione ex ratio-

i) MOSCHE DE TRANA beth Aelohim f. 105. cap. 4.
k) De cap. fidei c. 21. p. 103.
l) Tr. Sanhedrin c. 1. f. 91.
m) De resurrect. mort. L. I. c. 4. p. 26.
n) Prolixe hunc fidei Iudaicae articulum enarrauit ED. POCOCKIVS ad portam Mosis c. VI. p. 86. seqq. qui cum his conferendus.
o) Apud M. BEN ISRAEL l. c. L. II. c. 15. pag. 201.
p) loc. cit.

ratione et traditione aſſertum iuit. Reliqua Iudaeorum in hoc articulo commenta de reſurrectionis tempore, modo, materia, ex qua homo reſuſcitandus, nempe oſſiculo Luz, et quae alia quaerere et curioſe diſputare ſolent, cum naturalem theologiam non tangant, ſed pars ſint traditionis Iudaicae, hic enarrari non poſſunt, videndus tamen poſt LENTIVM [q] et BASNAGIVM [r], qui diligentiſſimus fuit in opinionibus Iudaeorum dogmaticis colligendis ANDREAS EISENMENGERVS [s]. Pertinet ad has nugas etiam Gilgul ſiue reuolutio corporum, qua Iudaeorum corpora extra terrae ſanctae regionem collapſa per minutiſſimos terrae meatus vſque ad iſtum locum voluenda ſint. Quam ineptiſſimam opinionem ex allegoricis explicationibus dictorum quorundam propheticorum ortam eſſe, vt multa abſurda alia, non ſine veriſimilitudine ſuſpicamur.

LXXI. Erit aliquando iudicium vniuerſale oecumenicum, quo praemia ſequentur aeterna opera iuſta, punientur mala in aeternum. Etiam hoc dogma Sadducaeiſmo oppoſitum eſt, vt ex iis patet, quae *capite huius libri primo* diximus. Tria vero iudicia diuina Iudaei ſtatuunt, ne vllum dogma a commentorum paleis purum maneat; primum, quod ſingulis annis in primo die menſis Tiſri, qui September nobis eſt, a Deo peragitur; ſecundum, quod diſcedente ex corpore anima inſtituitur, tertium, quod vniuerſale in extremitate dierum futurum eſt. Quae fabulis mire ornant vel potius deturpant, quibus ſaniorem ſenſum tribuere ſatagit R. MENASSE BEN ISRAEL [t], qui videndus. Totam enim theologiam Iudaeorum allegoricae methodi vitio miſere foedatam eſſe, cum metaphorae audaciores ſecundum literam acciperentur, multis exemplis ex parte iam adductis conſtat.

LXXII. Erit aeterna vita in paradiſo, et corpus quoque cumulabit voluptatibus. Tota haec quoque Iudaeorum doctrina allegorica eſt, et imaginibus a corporis voluptatibus et iucunditate petitis repleta. Quod methodum Orientalem, in ſacris quoque paginis adhibitam non ignorantibus mirum non videbitur. Hinc tot terrenorum gaudiorum cumuli aeternae vitae adſcripti, quibus ſcatent Talmudicorum ſcriptorum libri, quorum loca paſſim adduxere LIGHTFOOTVS [u] et WINDETVS [x]. Nec alia via inceſſerunt Cabbaliſtae, qui vt omnem ſuam philoſophiam fecere ſymbolicam et emblematicam, ita de futurae quoque vitae gaudiis quae ex emanationum in fontes ſuos, fontemque fontium, Deum, reditu oriri dicunt, terrenis ſymbolis et imaginibus philoſophemata ſua ornarunt. Factum inde eſt, vt craſſiori ſub aëre natis inter Iudaeos inſulſiſſimae, ſi litera prematur, fabulae de vitae aeternae felicitate et gaudiis commendarentur et reciperentur, cunctaque ad carnis voluptates referrentur. Quas naenias magna patientia et induſtria collegit ANDREAS EISEN-

q) l. c. c. XVIII. p. 608.
r) l. c. L. V. c. 20. p. 356.
s) l. c. P. II. c. 16. p. 890. ſeqq.
t) l. c. L. II. c. 20. p. 230.
u) Ad Euangeliſtarum loca paſſim.
x) l. c. ſ. VII. p. m. 131. ſeqq.

EISENMENGERVS [y]. Non tamen putandum est, tam obeso omnes Iudaeos fuisse ingenio, vt haec κατὰ τὸ ῥητὸν euentura sibi persuaderent, et non philosophia duce vsi, digniora Deo et humana mente sibi conciperent. Ipsi sane Talmudici scriptores [z] fatentur, *seculum futurum* (haec vox solennis de vita aeterna) *non ita se habere, vt seculum praesens, nec in eo esse esum, nec potum, nec liberorum procreationem, nec venditionem, nec emtionem, nec inuidiam, nec odium, nec contentionem, sed iustos sedere coronas in capitibus gerentes, et voluptatem capere e splendore maiestatis diuinae.* Passim eundem in modum decernunt Rabbini, quorum loca adduxere WINDETVS [a] et LENTIVS [b]. Turbatos tamen fuisse limpidos traditionis diuinioris fontes lacunis gentilis philosophiae, maxime Alexandrinae, locus quidam libri *Cosri* [c] prodit, vbi scriptor ait: *Spiritualem illam facultatem, quae ex consortio prophetae alicuius oriatur, conferre Israëlitis illustrem dignitatem et splendorem in retributione vitae aeternae, nihil enim quaeri ab eo, nisi vt anima eius fiat diuina, a sensibus suis abstrahatur, et videat mundum illum superiorem, aspectuque lucis eius angelicae, et auditu sermonis diuini, fruatur. Talem enim animam tutam esse a morte, quando organa eius corporea deficiant.* Quae verba si cum similibus PLOTINI passim, maxime in fine *Enneadum* occurrentibus comparentur, patebit illico, ex vno fonte vtraque fuisse hausta. Multi vero Iudaei Graece philosophantes et vel Platonis vel Aristotelis placita sequentes hanc opinionem receperunt, in hac vita iam eiusmodi contemplatiuam beatitatem et cognitionem diuiniorem dari et in ea paradisum inferiorem consistere dicunt. Qua de re satis Peripatetice philosophantem videsis MAIMONIDEM [d]. Hic paradisus sapientiae, ille animarum est, in suprema sphaera collocatus. Multa vero ex Graecanica theologia ad Iudaeos peruenisse in doctrina de vita aeterna, fuse ostendit ex comparatis inter se Hebraeorum et Graecorum sententiis IACOBVS WINDETVS [e], ad quem, ne nimii simus, lectorem ablegamus.

LXXIII. Detinebuntur in inferno infideles in aeternum, Iudaei vero ad tempus. Mira de inferno quoque, quem duplicem statuunt inferiorem et superiorem, comminiscuntur Iudaei, quae ex allegoricis veterum disputationibus iuxta literae significationem sumtis exorta esse, ex iis disci potest fabulis, quas collegit EISENMENGERVS [f]. Fatendum vero etiam hic est, tum imagines et similitudines, tum placita quoque multa Iudaeorum de inferno ex Aegyptiaca et Graecanica philosophia profluxisse, quod instituta sententiarum vtriusque gentis comparatione quo-

 que

y) l. c. P. II. c. 5. p. 295. seqq. conf. WINDETVS l. c.
z) Tr. Berachoth c. 2. f. 17.
a) l. c. p. 145.
b) p. 672. seqq.
c) P. I. f. 103. p. 63.
d) De fundamentis legis c. IV. §. 18. p. 49.
e) l. c. p. 174. seqq. conf. BASNAGIVS Hist. Iud. L. V. c. 19. p. 354.
f) P. II. c. 6. p. 323. seqq.

que demonſtrauit WINDETVS [g], qui haec latius perſequendi otium nobis fecit. Prolixe hac occaſione diſquirit BASNAGIVS [h], vtrum dogma de inferno Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? qua ſimul Windeti aliquot opiniones examinat, tandemque concludit, neutram gentem ab altera illud accepiſſe, ſed ſuo potius ingenio debere, cum iuſtitia diuina, quae tot ſcelera hominum, in hac vita non vlciſcatur, poſtulet, vt aeternis poſt hanc vitam poenis locus ſit: multa quoque poëtas vete-reſque theologos allegoria vſos confinxiſſe, et traditionem veterum ornaſſe. Concedi id facile viro eruditiſſimo poteſt, praecipue cum apud Hebraeos veteres ad rationis dictamen reuelationis fides acceſſerit. At de hoc quaeſtio in praeſentia non eſt; ſed de eo quaeritur, vtrum doctrinam illam de inferno allegoricam, qua veterem ſententiam de poenis impiorum aeternis Iudaei auxerunt et ornarunt, a gentilibus acceperint, vel hi, ab illis? In qua quaeſtione prius omnino affirmandum eſſe ipſa Iudaeorum hiſtoria non ſine magno labore ab ipſo Baſnagio explicata, pleniſſime teſtatur. Eam enim ſi conſulimus, conuincimur illico, Iudaeos ex regionum, quas incolebant indole atque moribus ad allegoricas explicationes proniſſimos, patriam domeſticamque de inferno poenisque impiorum poſt hanc vitam doctrinam illis metaphoris fabularumque commentis quaſi veſtiuiſſe, et iam forte inter Babylonios, certe in Aegypto habitantes ita ornauiſſe atque comſiſſe, vt inclinationibus ſuis et ingenio ad terrenas imagines coeleſtia et aeterna lubenter reuocanti facerent ſatis. Veriſimile tamen eſt, antiquis iſtis temporibus, ſi non omnes, certe pleroſque arcanum ſenſum intellexiſſe et recepiſſe. PHILO [i] ſane eo vsque progreſſus eſt, vt *infernum locum impiorum* dicat *eſſe locum voluptatum, concupiſcentiarum et facinorum, in quem anima iniuſta impiaque fugata a ſe ipſa longiſſime recedat, et aptius infernum dici contendat, quam illum fabuloſum apud inferos; reuera enim infernum nihil aliud eſſe, quam vitam miſeri, ſcelerati, execrandique hominis.* Sed vt ſuccedente tempore Iudaeis craſſiora indies obtigere ingenia, ita tandem quod ἀλληγορικῶς dictum erat, κατὰ τὸ ῥητὸν intellectum et a ſtupida gente pro certo admiſſum eſt. Quod domeſticum eſſe Iudaeis et a maioribus traditionis fide acceptum, quis ſibi perſuadeat? Plura, quae hic dici poſſent, praecipue ad rationes Baſnagii reſpondentia, locus hic non capit. Ceterum Iudaeis non eandem, quam infidelibus moram tribuunt. Illis enim, ſi longiſſima, duodecim menſium moram aſſignant, qua anima et corpore in cinerem redactis precibus electorum in vitam et ad paradiſum reuocentur: adeoque purgatorium ab inferno Iudaeorum diſtinguendum non eſt. Impiorum autem, haereticorum, proditorum, Epicureorum, atheorum, et reſurrectionem negantium animas aeternum torqueri aſſerunt [k]. Quamuis itaque poſt mortem poeniten-

g) l. c. ſ. IX. p. 204. ſeqq.
h) l. c. c. 18. p. 317.
i) pag. 432.
k) Conf. LENT. c. vlt. p. 693. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 6. p. 555.

nitentiae locum non esse dicant, purgationem tamen hanc exustione quasi fieri dicunt, quo nomine a purgatorio, quod ecclesiae Romanae placuit, distinguendum est, quae passim confundi videas. Sunt tamen inter Iudaeos doctores, qui poenarum infernalium aeternitatem agnoscunt, quorum loca adduxit LENTIVS [l]. Haud raro enim Iudaeorum placita inter se dissentire, ex conspectu hoc dogmatum Iudaicorum intelligi satis potest.

LXXIV. Non interibit mundus totus, quoad substantiam. Prolixe de hoc dogmate contra Graecos quosdam philosophos disputauit PHILO *de incorruptibilitate mundi:* eandem opinionem secutus est Maimonides aliique, qui loca scripturae, quae contrarium innuunt, metaphorice explicanda esse contendunt [m].

§. III. Et haec quidem potiora Iudaeorum de diuinis placita sunt, quae vel ratione duce cognosci possunt, vel ex rationis principiis ab iis demonstrata sunt, vel ob alias rationes, praecipue autem propter origines suas ex gentili philosophia momentum aliquod in historia philosophica habent. Philosophati autem sunt quoque de aliis rebus, de naturalibus, de metaphysicis et similibus, at in his mere Aristotelem secuti sunt, prout eius philosophiam ab Arabibus didicerant, vnde qualis earum facies, quae philosophandi ratio fuerit, ex historia philosophiae Peripateticae satis in antecedentibus enarrata, et ex historia philosophiae Saracenicae exponendae adhuc, disci potest. Exemplum vero desiderantibus vel liber *Cosri* legendus est, vel scripta Maimonidea: in vtroque enim multa φιλοσοφέμενα Peripatetica occurrunt. E. g. philosophatur ille [n] de caussis et caussatis, eorumque effectibus in natura, de operatione secundum intentionem primam, concatenationem et dependentiam; de caussa libera, naturali et accidentali, de aeternitate mundi, de natura rerum, de caussis Physicis leprae in creaturis animatis et inanimatis, de animae humanae facultatibus et vsu, deque mille aliis ex Peripatetica et scholastica philosophia haustis. Hic vero, vt supra iam in eius vita dictum, in *doctore* suo *perplexorum* philosophiam Auerroisticam vbique spargit, cuius plurima in antecedentibus specimina exhibuimus. Is alio quoque loco, quo vix quaeras, nempe in *Halechoth Iosede Hatthora* siue *constitutionibus de fundamentis legis* Peripatetica dogmata physica et metaphysica pluscula disseminauit, quorum ecce syllogen, vt philosophiae Iudaico-Peripateticae extet specimen [o].

Placita Peripatetica Iudaeorum.

 I. Deus

l) l. c. §. 18. p. 692.

m) Conf. BASNAGE l. c. c. 20. §. 22. p. 377.

n) P. V. f. 19. p. 367. 368. P. I. f. 66. p. 28. §. 72. p. 36. P. II. f. 60. p. 125. P. III. f. 5. p. 158. f. 11. p. 168.

o) Versionem, quam dedit GVIL. VORSTIVS, valde deformem esse et ineptam, dudum viris doctis obseruatum est. Adhibuimus autem emendationes, quas exemplari suo, quod recudis nostris accessit, olim adscripsit in margine MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, grande in his literis Kaufbyrae, quae genuit, et Augustae, quae aluit et doctorem habuit, decus.

I. Deus eſt ſupremus primusque motor orbium.

II. Omnia, quae creauit Deus in orbe ſuo in tres diſpeſcuntur claſſes. Quaedam enim creaturae ſunt compoſitae ex materia et forma, eaeque perpetuo generantur et corrumpuntur; aliae ſunt compoſitae ex materia et forma, ſed non mutantur de corpore in corpus, et de forma in formam, ſicut priores, ſed forma earum perpetuo infixa eſt materiae, neque eſt materia aut forma earum ſimilis reliquarum materiae ac formis, vt ſunt orbes et in iis ſtellae. Quaedam etiam habent formam absque vlla materia, videlicet angeli, quia non ſunt corpora, ſed formae diſtinctae a ſe inuicem.

III. Nouem coelorum orbes ſunt, orbis lunae, Mercurii, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni reliquarum ſtellarum, et qui ſupremus cingit omnes et reuoluitur ſingulis diebus ab oriente in occidentem.

IV. Orbes ſunt puri et immaculati inſtar cryſtalli aut ſapphiri, idcirco apparent ſtellae orbis octaui infra orbem primum.

V. Vnusquisque orbis ex octo orbibus, in quibus ſunt ſtellae, diuiditur in plures orbes, vnus ſuper alium, vt inuolucra in caepa. Ex illis quidam circumeunt ab occidente in orientem; alii vero circumaguntur ab oriente in occidentem, vt ſphaera nona rediens ab oriente verſus occidentem, neque eſt inter illos locus vacuus.

VI. Nulli orbes ſunt leues neque graues, nec eſt illis color vllus, coeruleus enim color tantum prouenit ex phaſi viſus, propter altitudinem aëris.

VII. Omnes ſphaerae ambientes mundum ſunt rotundae inſtar globi, et terra pendet in medio. Sunt autem nonnullae ſtellae orbibus minoribus infixae et hi orbes non cingunt terram, ſed orbis paruus non circumiens infixus eſt orbi magno ambienti.

VIII. Numerus omnium orbium ambientium mundum eſt octodenarius, non cingentium eſt octonarius.

IX. Orbis nonus in duodecim ſigna diuiditur.

X. Iſtae duodecim figurae non reſponderunt ſibi inuicem iuxta rationem diuiſionum, niſi tempore diluuii, hoc autem tempore nonnihil dimotae ſunt.

XI. Omnes ſtellae conſpicuae vel ſunt ex ſtellis minoribus, quibus terra maior eſt, vel ex ſtellis maioribus, quarum vnaquaeque maior eſt terra, aliquot partibus: terra vero eſt maior luna ferme quadrageſies; atque ſol maior eſt terra quaſi centies et ſeptuageſies. Nulla vero ſtella maior eſt ſole, ſtellaque nulla minor eſt Mercurio, qui eſt in orbe ſecundo.

XII. Omnes ſtellae atque orbes praediti ſunt anima, notitia atque ſapientia, atque vitam agunt permanentque, et cognoſcunt eum, cuius dicto factus eſt mundus.

XIII. Con-

XIII. Condidit Deus infra orbem lunae materiam quandam, quae non eſt, vti materia orbium, et creauit in iſta materia formas, non ſimiles formae orbium. Haec elementa ignem, aërem, aquam, terram conſtituunt.

XIV. Ignis lunae proximus eſt, hunc ſequitur aër, aqua, terrae, ſunt enim vnum ſuperius alio et vnumquodque ambit inferius omni parte.

XV. Quatuor iſta corpora non habent animam, neque cognoſcunt; ſed ſunt tanquam corpora mortua, ſed ſeruant tamen ſuum ordinem.

XVI. Ex his elementis omnia corpora ſunt compoſita.

XVII. Omnia corpora infra expanſum praeter haec quatuor elementa compoſita ſunt ex materia et forma.

XVIII. Motus ignis et aëris eſt aſcenſus ex centro terrae ad coelum; aquae et terrae, verſus centrum.

XIX. Natura ignis calida eſt et ſicca, ac eſt leuior iſtis omnibus; aër autem calidus et humidus; aqua frigida et humida, terra frigida et ſicca et eſt grauior iſtis omnibus.

XX. In quolibet corpore ex iſtis quatuor compoſito inuenitur frigidum et calidum, humidum ac ſiccum coniunctim, ſed in quibusdam corporibus praedominatur ignis, in aliis aër, et ſic porro.

XXI. Quicquid ex elementis compoſitum eſt, tandem diſſoluitur, et ex vno in aliud tranſit, donec in elementum ſuum redeat.

XXII. Quatuor iſta elementa perpetuo inuicem permutantur, quolibet die ac hora, ſecundum partes ſuas, non iuxta totum corpus.

XXIII. Nunquam conſpicitur materia ſine forma, aut forma ſine materia; vtriusque tamen diſtinctio fit intellectu, qui ſolus formam concipit et comprehendit.

XXIV. Anima cuiuslibet carnis eſt forma eius, quam Deus ei dedit.

XXV. Intellectus exiſtens in anima hominis eſt forma hominis perfecti, cum ſuo intellectu.

Ex his omnibus facile intelligitur Peripateticus, et quidem Auerrois diſcipulus. Ex his vero de ceteris φιλοσοφȣμένοις Iudaeorum eſto iudicium.

§. IV. Philoſophiae moralis facies inter Iudaeos qualis fuerit, antequam Ariſtotelem ſequi et de virtutibus iuxta eius praecepta cum decalogo confuſa diſſerere coeperunt, ſupra dictum eſt. Nempe aut plane nihil inuenitur, aut exiguae tantum ſcintillae hanc noctem diſtinguunt, quae paſſim in ſcriptis Talmudicis veluti tenues igniculi deliteſcunt. Vnus libellus *Pirke abhoth*, qui Tanaitarum ſententias comprehendit, moralem doctrinam exhibet: ex quo vt lector habeat aliquod moralis quoque doctrinae ſpecimen, doctorum celeberrimorum effata quaedam afferemus, quae ex rationis principiis cognoſci poſſunt: quae enim reuela- *Philoſophia moralis Iudaeorum.*

uelatione et traditione nituntur, ad hanc noſtram tractationem non pertinent. Non vero compendium aliquod ſyſtematicum moralis philoſophiae expectandum eſt, ſed dicta tantum paraenetica, ex quibus de moralibus Iudaeorum principiis et regulis iudicandum. Nam a ſynagogae magnae temporibus vsque ad Talmudis obſignationem ſententias doctorum Iudaicorum in iſto libello comprehendi, ex eo diſci poteſt, quod ſupra de illo expoſuimus [p]. Illuſtriora vero doctorum horum apophthegmata haec ſunt:

I. Ne ſitis ſicut ſerui, qui ſeruiunt domino ea conditione, vt mercedem accipiant, ſed eſtote ſicut ſerui, qui ſeruiunt domino ſuo ſine ſpe mercedis, ſitque timor Dei ſemper ante oculos veſtros. Pulcherrimam ſententiam hanc Antigoni Sochaei occaſionem Sadducaeiſmo dediſſe, ſupra prolixe enarrauimus, monentes, ad praeiudicia gentis ſuae, temporalia operum praemia tantum affectantis, remouenda eum reſpexiſſe: vix enim amorem illum purum, ſui ipſius in ſeruiendo Deo rationem prorſus non habentem, qui nonnullis recentiori tempore placuit, in animo habuiſſe, credibile eſt.

II. Qui nati ſunt, morientur, qui mortui ſunt, reuiuiſcent, qui reuiuiſcent, iudicabuntur. Scient omnes, quod Deus eſt formator et creator: ipſe eſt, qui animaduertit omnia, ipſe iudex eſt, ipſe teſtis eſt, ipſe eſt, qui accuſat in iudicio. Ipſe eſt, qui in futurum iudicabit. Benedictus ſit ipſe, quoniam non eſt coram ipſo prauitas, neque obliuio, neque acceptio perſonarum, neque acceptatio muneris, omnia enim ſua ſunt. Noueris inſuper, quod omnia iuxta ſubductam rationem tranſigentur. Neque ſecurum te faciat malus genius tuus, quaſi ſepulchrum futurum ſit refugium tuum. Te quidem nolente formatus es, te vel nolente viues, te vel nolente morieris. Tandemque futurum eſt, vt ſtes coram iudicio, redditurus rationem coram rege omnium regum, qui eſt Deus ſanctus benedictus. Ita R. Eleazar Kapernaita [q].

III. Tria haec diligenter conſidera, et nunquam incides in manus transgreſſionis: Quod nempe ſupra te ſit oculus omnia videns, auris omnia audiens, et quod omnia ac ſingula tua opera in libro ſint ſcripta: Ribbi, id eſt, R. Iehuda Hakkadoſch [r].

IV. Tria haec diligenter conſidera, et non incides in manus transgreſſionis: vnde veneris? quonam tendas? coram quonam ratio tibi ſit reddenda? Vnde veniſti? ex gutta foetida. Quo tendis? ad terram, tineam et vermes. Cui reddes rationem? regi regum Deo ſancto benedicto. R. Akabia Ben Mahaliel [s], cum Akibha non confundendus, quod tantum non accidit Otthoni [t].

V. Omnes

p) Collegit Iac. Phil. Hartmannvs loca parallela capitulorum PP. in ſcriptis Talmudicis obuia, eaque ad illa in Latina quam dedit verſione Gieſſae 1708. 4. notauit, quae ſpecimen eſſe poſſunt philoſophiae moralis Talmudicae.

q) c. IV. §. 22. p. 32.

r) c. II. §. 1. p. 8.

s) c. III. §. 1. p. 17.

t) Hiſt. doct. Miſchn. p. 72. ſq. quem errorem etiam errauit Vorstivs in Zemach Dauid p. 82. conf. Relandvs ad h. l.

V. Omnes actiones tuae fiant in nomine Dei et ad gloriam Dei. R. Iose [u].

VI. Da Deo de suo, quoniam tu, et quaecunque habes, illius sunt. Dictum R. Eliezer Ben Iehuda [x], quem ob largissimam stipem in pauperes erogatam clarissimum fuisse tradit *Iuchasin* [y]: ex quo intelligitur, sententiam hanc proprie de operibus misericordiae large atque hilariter praestandis esse accipiendam.

VII. Vbi non est timor Dei, ibi non est sapientia, vbi non est scientia, ibi non est prudentia. R. Eleazar Ben Azaria [z].

VIII. Via bona est, oculus bonus, socius bonus, vicinus bonus, qui praeuidet futurum, et cor bonum. Discipuli R. Iochananis. Videtur in toto hoc §. auctor imitatus fuisse dicta sapientum Graeciae [a].

IX. Resipisce diem vnam ante mortem tuam. R. Eliezer [b], qui poenitentiae nullam faciendam esse moram, eo quod dies mortis incerta, ita eleganter per prouerbium monuit.

X. Noctu euigilans, et solus deambulans aut iter faciens, et conuertens cor suum ad cogitationes futiles, hic ream facit animam suam. R. Hanina Ben Hachinai [c]. Ita et *Ioma* [d]: *Peccati cogitationes grauiores sunt ipso peccato.*

XI. Cuiuscunque sapientia maior est operibus eius, illius sapientia non est solida. Cuius metus de peccato praecedit sapientiam eius, illius sapientia manet stabilis. Sapientiam hoc loco pro eruditione sumit apophthegmatis auctor R. Hanina Ben Dosa [e], et voluntatis rectitudinem ante intellectus perfectionem requirit.

XII. Qui discit eo fine, vt alios doceat, in eius manum sufficienter traditur et ad discendum et ad docendum. Qui vero ea conditione discit, vt faciat, in eius manum affatim traditur, quod discat, doceat, custodiat et faciat. R. Ismael [f].

XIII. Sapiens is est, qui discit a quouis homine. R. Schimeon Ben Zoma [g], qui stante et euerso templo vixit, et propter egregias conciones fuit celeberrimus, hunc viuum in Paradisum translatum fuisse, Iudaei iactant [h].

XIV. Septem res sunt in sapiente: non loquitur coram eo, qui est maior sapientia et auctoritate: non intercedit sermonibus socii sui: non respondet praecipitanter et inconsiderate: interrogat rite, et respondet apposite: de primo dicit primum, et de vltimo vltimum: de eo quod non audiuit, dicit, hoc non audiui, et confitetur veritatem [i].

XV. Lex

u) c. II. §. 12. p. 14.
x) c. III. §. 7. p. 20.
y) p. 51. Conf. Wolf. Bibl. Hebr. P. II. p. 812.
z) c. III. §. 17. p. 24.
a) c. II. §. 9. p. 12.
b) Ibid. §. 10. p. 13.
c) c. III. §. 4. p. 18.
d) f. 29. a.
e) c. III. §. 9. p. 20.
f) c. IV. §. 5. p. 27.
g) c. IV. §. 1. p. 25.
h) Vid. Reland. ad Otth. Hist. Mischn. p. 133. Wolf. Bibl. Hebr. P. II. p. 863.
i) c. V. §. 7. p. 35.

XV. Lex (id eſt eruditio et philoſophia Iudaica) quadraginta et octo rebus acquiritur : diſcendo, auſcultatione auris, diſpoſitione et elocutione labiorum, attentione animi, intelligentia cordis, terrore, timore, manſuetudine, laetitia, frequentatione et conuerſatione ſapientum, repetitione accurata cum ſociis, diſputationibus condiſcipulorum, ſedulitate, lectione biblica, ſtudio Talmudico, imminutione negotiorum, diminutione ſomni, voluptatum, luſus, viae terrae (id eſt conſuetudinis et praeiudiciorum plebis) longanimitate, hilaritate cordis, fidem adhibendo ſapientibus, patientia in afflictionibus, modico ſomno, modica negotiatione, modica locutione, modico riſu, modica conuerſatione hominum. Agnoſcendo locum ſuum, gaudendo in portione ſua, faciendo ſepem verbis ſuis, nihil boni adſcribendo ſibi ipſi, ex Dei amore dato Deum amando, diligendo homines, ſectando iuſtitiam, amando correptiones, diligendo aequitates, vitando honores, non efferendo ſe ob doctrinam ſuam, non nimium gaudendo ob inſtitutionem ſuam, ferendo aequale iugum cum ſociis ſuis, iudicando ſocium ſuum ad lancem innocentiae, reducendo eum ad veritatem, hortando ad pacem, doctrinam ſuam ſolide confirmando, quaerendo et reſpondendo, audiendo et proficiendo, diſcendo ea conditione, vt doceat, diſcendo ea conditione, vt faciat, praeceptoris ſui ſapientiam laudando, et rectificando lectiones eius, dicendo rem quamuis ſub nomine auctoris ſui [k].

XVI. Qui diſcit a ſocio ſuo caput vnum, vel lectionem vnam, aut verſum vnum, vel tantum literam vnam, tenetur illi deferre honorem [l].

XVII. Eſto cautus in doctrina, nam error in doctrina habetur pro ſuperbia. R. Iehuda [m].

XVIII. Qui elato animo eſt in docendo, is ſtultus, impius et amens merito eſt dicendus. R. Iſmael Ben Ioſe [n].

XIX. Verecundus non bene diſcit, et iracundus non bene docet, et nullus, qui negotiatur multum, euadit ſapiens. R. Hillel [o], quem Schammaiam collegam hoc dicto impetere voluiſſe, ex iis quae de moribus placidis Hillelis et iracundis Schammai ſupra narrata ſunt, colligi poteſt. Et tamen illi ſequens apophthegma tribuitur :

XX. Fac legem tuam fixam, loquere parum et fac multum, et eſto excipiens quemuis vultu placido [p].

XXI. Pulchra eſt doctrina legis cum artificio aliquo adiuncto: labor enim vtriusque obliuiſci facit peccati. Nititur ſententia haec R. Gamalielis filii Iehudae ſancti [q] conſuetudine doctorum Iudaicorum, qui, vt gratis docere poſſent, praeter legis docendae munus opificium etiam exercuerunt. Ita R. Ioſe cerdo fuit, R. Iochanan ſutor, &c. Iniunctum itaque in tr. *Berachoth* [r], vt quisque filium ſuum doceat opificium. Plura dabunt

k) c. VI. §. 5. 6. p. 44. 45.
l) Ibid. §. 3. p. 43.
m) c. IV. §. 13. p. 29.
n) Ibid. §. 7. p. 28.
o) c. II. §. 5. p. 10.
p) c. I. §. 15. p. 7.
q) c. II. §. 2. p. 8.
r) f. 63. b.

bunt LIGHTFOOTVS [s], et quos laudat WOLFIVS [t]. Exemplum sacrum esto D. Paulus sub Gamaliele studiis operam nauans, et tamen σκηνοποιός.

XXII. Ne cupias gloriam ampliorem eruditione tua [u].

XXIII. Nihil homini inuenitur melius silentio. Silentium enim est sepes sapientiae. R. Schimeon Ben Gamliel et R. Akibha [x].

XXIV. Cautus sis in verbis tuis, ne alii ex iis fallere discant. R. Schimeon Ben Schetach [y].

XXV. Tribus rebus conseruatur mundus, veritate, iudicio et pace. R. Schimeon Ben Gamliel [z].

XXVI. Risus et leuitas capitis assuefaciunt hominem ad scortationem. R. Akibha [a].

XXVII. Is est fortis, qui vincit concupiscentiam suam; is est diues, qui gaudet de portione sua. Is est honore dignus, qui honorat alios. R. Schimeon Ben Soma [b].

XXVIII. Qui impudenti est facie, ad gehennam, qui vero modestus est et verecundus, ad paradisum. R. Iehuda Ben Thema [c]. Verecundia autem ita aliis describitur [d]; quid est verecundia? ne facias in occulto, cuius te pudeat in propatulo.

XXIX. Elonga te a vicino malo, neque associa te cum impio, neque despera de vindicta. R. Nithai Arbelita [e].

XXX. Ne multiplices sermones cum muliere, etiam cum vxore tua, multo minus cum vxore proximi tui. Omni enim tempore quo homo multiplicat colloquium cum muliere, accersit malum sibimet ipsi, et impeditur a studio legis, tandemque descendit in gehennam. R. Iose Ben Iochanan [f]. Valde contemsit foeminas et eruditione atque eruditorum consortio indignas censuit fastus doctorum Iudaicorum, cuius exempla pluscula, historiam literariam foeminarum Iudaicarum illustrantia dabit B. ZELTNERI [g] industria. Adeo vero insaniunt, vt de Iudaeis idiotis in Talmude [h] dicatur: esse eos abominationem, et eorum vxores insecta, et filias bestias.

XXXI. Cauete ab iis, qui in potestate sunt constituti, non enim adiungunt se hominibus, nisi propriae necessitatis caussa. Amicos se simulant, quamdiu vtilitatem inde percipiunt, sed non assistunt homini tempore calamitatis eius. R. Gamaliel tertius [i].

XXXII. Ne iudices proximum tuum, donec pertigeris ad locum ipsius, et iudica quemuis ad lancem innocentiae. R. Hillel et R. Iehoschua Ben Perachia [k].

s) Ad Marc. VI. 3.

t) Cur. philolog. ad Act. XVIII. 3. p. 1273. BVXTORF. Lex. Talm. v. אומנות column. 120. ZELTNER. diss. de Priscilla §. 21. TRIGLANDIVS de Karaeis p. 165.

u) c. VI. §. 4. p. 43.

x) §. 17. p. 7. c. III. §. 13. p. 22.

y) c. I. §. 11. p. 5.

z) c. I. §. 18. p. 8.

a) c. III. §. 13. p. 23.

b) c. IV. §. 1. p. 25.

c) c. V. §. 20. p. 42.

d) Tr. Mischar Happeninim c. 31.

e) c. I. §. 7. p. 4.

f) c. I. §. 5. p. 2.

g) Disp. de Alexandra, et de Beruria.

h) Tr. Pesachim f. 49. col. 2. conf. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. I. c. 16. p. 720.

i) c. II. §. 6. p. 9.

k) c. I. §. 6. p. 3.

XXXIII. Ne ſpecta cantharum, ſed id quod in eo eſt, nam ſaepe cantharus nouus repletus eſt vino veteri, interdum cantharus vetus eſt, in quo nec nouum vinum eſt. R. Iehuda ſanctus [l], quem ita iugulaſſe praeiudicium ab externo vultu et habitu deſumtum, facile intelligitur. Ex hoc apophthegmate enata videtur fabula, de filia imperatoris, Iehudam ob habitum ſordidum deridente, quam ſupra exploſimus.

XXXIV. Eſto humilis erga quemuis hominem, nam qui quaerit extendere nomen ſuum, perdit illud. R. Meir et R. Hillel [m].

XXXV. Odi principatum vel magiſterium, neque familiaris ſis principatui. Dictum hoc eſſe in Hillelem principem ſynagogae, quocum lites fouebat Schemaia, ſententiae huius auctor [n], ex hiſtoria vtriusque ſupra enarrata coniici non ſine viriſimilitudine poteſt.

XXXVI. Noli te ipſum facere actorem iudiciorum, vel cauſſarum forenſium. R. Iehuda Ben Tabbai [o].

XXXVII. Sit gloria amici tui aeque chara ac tua. R. Eliezer [p].

XXXVIII. Multiplicans diuitias, multiplicat curas; multiplicans mulieres, multiplicat veneficia; multiplicans ancillas, multiplicat ſcorta; multiplicans ſeruos, multiplicat fures; multiplicans legem, multiplicat vitam. Ribbi [q]. Sugillat oſtentationem ſuae gentis magna familia ſe efferentis, ſimulque Phariſaicum faſtum prodit, qui de mulieribus, ancillis, ſeruis nihil boni ſperabat, quod eſſent filii terrae. Nam probiſſimam etiam mulierem ſuperſtitioni, in maleficia deſinenti, addictam eſſe, pronunciant ſuperbi magiſtri [r].

* *

SECTIO II.

DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM ESOTERICA, SIVE CABBALISTICA.

§. I.

Philoſophiae Cabbaliſticae nomen et ſcriptores.

Conſiderata philoſophia Iudaeorum exoterica, ad eſotericam atque arcanam ſiue myſticam tractatio noſtra conuertitur, quam obſcuram intricatamque eſſe, ex iis, quae de eius hiſtoria, docendi modo, librisque diximus, intelligi ſine labore poteſt, adeoque attentione opus habet, vt, quid placuerit obſcuriſſimis philoſophis e latebris ſuis prouocatis, deprehendi tandem queat. Vocatur haec philoſophia Cabbaliſtica, quod nomen a voce Hebraea קבל, *Kibbel* [s], *accipere*, vel

l) c. IV. §. 20. p. 31.
m) ibid. c. I. §. 13. p. 6.
n) Ib. §. 10. p. 13.
o) Ib. §. 8. p. 4.
p) c. II. §. 10. p. 13.
q) §. 7. p. 11.
r) Tr. Kidduſch. in fine.
s) BVXTORF. Lex. Rabb. v. קבל p. 1453.

vel *recipere*, originem accepit, et neque in scriptura S. neque apud scriptores ecclesiasticos occurrit, vt iam IOANNI REVCHLINO [b] notatum, qui quoque obseruauit, Ioannem Picum Mirandulanum primum fuisse, qui voce Latina Cabbala, Romanis auribus hactenus inaudita, vsus fuerit. Immo nec inter Iudaeos vltimam antiquitatem nomen hoc קבלה tueri posse, ex eo recte demonstratur, quod in antiquissimis Hebraeorum scriptis non occurrat, et tantum in libris Talmudicis Rabbinicisque, Iudaeorum, qui Chaldaismi vestigia plurima habent, reperiatur. Quod mirandum non esse videtur, cum initio arcanissime habitam hanc philosophiam, et tantum in Palaestina inter paucos eius discipulos sacerrimo silentio quasi obsignatam et custoditam fuisse, ex antecedentibus constet. Ipsa vox קבלה, Kabbala, diuersas significationes apud Iudaeos habet. Nam nunc traditionem oralem, quam a Mose virisque sanctis se accepisse iactant, illa voce innuunt [c], nunc de scriptis propheticis totaque ecclesiae Iudaicae doctrina intelligunt; nunc arcana dogmata quaeuis, maxime vero magica, illo nomine appellant, strictissima tamen significatione doctrinam hanc mysticam et philosophiam occultam ea voce comprehendunt. Non desunt quidem, qui Cabbalae mentionem a PLINIO [d] iam factam esse contendant, eo quod de magia differens scribat, si quorundam codicum lectionem sequamur: *est et alia magices factio a Mose et Iamne et Iochabele Iudaeis pendens*, vbi hominem Romanum nomen Hebraeum non recte cepisse, et ex Cabbala Iochabele efformasse suspicantur. Ast falli istam coniecturam inde certissima ratione euincitur, quia omnes scriptores, Plinio aetate vel pares vel suppares, hoc nomen ignorant, nec ostendi caussa potest, cur soli Plinio nomen ceteris omnibus ignotum innotuerit. Et quamuis immerito BOCHARTVS [e], eundem locum ita afferens, vapulet IOANNI HARDVINO [f], qui in omnibus libris non Iochabele, sed Iotape legi contendit, cum contrarium editio Frobeniana [ff], cuius lectionem in margine quoque expressit IACOBVS DALECHAMPIVS [g], testetur, dubitandum tamen non est, nomen Hebraeum Romanis auribus insuetum vel ab ipso Plinio corrupte expressum, vel ab exscriptoribus, qui nobilissimum opus misere truncarunt deprauaruntque, vitiatum fuisse, nec probabilitate caret Bocharti coniectura, Iochabedem Mosis matrem Plinium in animo habuisse, eamque in hominem magum conuertisse, qua ratione etiam Wechelianae editionis margo lectionem hanc exprimit. Vnde sine verisimilitudine coniicit IONAS DANIEL SCHRAMMIVS V. C. [h] esse verbum Arabica forma in futuro tempore ex Coniug.

 Paël

b) De arte Cabb. L. I. p. 629. coll. Pistor.

c) Vid. Lexicographi passim, R. NATHAN in Aruch pag. 155. BVXTORF. l. c. pag. 1453. HOTTINGER. thesaur. philol. L. I. c. 3. f. 5. p. 434. Io. MORIN. exerc. bibl. L. II. ex. 9. p. 362. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. I. p. 1192. aliique.

d) Hist. natur. L. XXX. c. 1.

e) Hierozoic. L. II. c. 53. p. 645.

f) Ad h. l. T. IV. p. 727.

ff) Obseruauit hoc REIMMANNVS Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 338. edidit hanc editionem Frobenius 1530.

g) In editione Wecheliana Fr. 1608. 8.

h) Introd. in dialect. Cabbaleor. c. I. §. 10. pag. 14.

Paël expreſſum יקבלה *Iokkabela*, ſic vt Plinius Cabbalae, Arabica locutione expreſſae notitiam habuiſſe videatur. Hoc enim ſine teſte dicitur, nec oſtendi poteſt vel leuiſſima veriſimilitudinis vmbra, Cabbalae nomen inter Arabes tum notum fuiſſe. Alii in noui foederis libris veſtigia nominis huius ſe deprehendiſſe ſibi viſi ſunt, eo quod vocem ἀποδοχὴ eodem plane ſenſu, quem vox קבלה fundit, adhibeat D. PAVLVS [i] apoſtolus. Aſt hi quoque a recepto vocis apud Graecos paſſim occurrentis [k] vſu et ſignificatione ſine vlla ratione diſcedunt, adeoque audiendi non ſunt. Certum enim et indubitatum eſt, vocem hanc longe ſerius innotuiſſe, et inter Chriſtianos ante Pici tempora non auditam fuiſſe. Mirandum itaque magnopere non eſt, inuentum fuiſſe eo tempore, qui ſomniaret, Cabbalam fuiſſe hominem quendam perfidum et diabolicum, qui multa contra Chriſtianos ſcripſerit, et ſequaces habeat dictos Cabbaliſtas, vt ipſe IO. PICVS MIRANDVLANVS [l] narrat, cui ſimiles alios addunt HOTTINGERVS [ll] et IOANNES LEVSDENIVS [m]. Nam in notioribus Iudaicae hiſtoriae partibus, quam ſunt Cabbaliſticae, tales ſoloeciſmos literarios paſſim admiſſos eſſe, viris doctis de hoc lapſus genere curioſis notatum eſt [n]. Nominis vero huius rationem eam nunc ſequimur, qua non traditio oralis in genere, ſed ſpecialis illa indigitatur, quae venerabili traditiuae philoſophiae nomine, arcanas Iudaeorum opiniones metaphyſicas, phyſicas et pneumaticas nobis exhibet. Eius vero hiſtoriam resque qui expoſuerint inter Iudaeos, dogmata qui explicuerint in gente recutita, ex antecedentibus repetendum eſt. Chriſtianorum vero diligentiam enarrauit, ſcriptorumque de Cabbala indicem alphabeticum nobis exhibuit, deſideratiſſimus WOLFIVS [o], qui alio loco ſupplementa [p] quoque ad hanc hiſtoriae literariae partem dedit: quibus adiungendus eſt IOANNES ALBERTVS FABRICIVS [q]. Quod ſtudium enumerandi ſcriptores de Cabbala, praeſtitere quoque IO. REVCHLINVS [r], THEODORVS HACKSPANIVS [s] et IAC. FRIEDERICVS REIMMANNVS [ſ]. Inter hos vero Cabbaliſticos ſcriptores Chriſtianos primum omnino locum et attentionem peculiarem meretur Mirandulae comes, Ioannes Picus, cuius vitae hiſtoriam eius ex fratre nepos IO. FRANCISCVS PICVS conſcripſit, ſuisque et patruelis ſcriptis [ſſ] praefixit, ex quo illius compendium expreſſit IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [t]. Doctiſſimo huic iuueni, quem ob rariſſimam et inuſitatam prorſus illius iuuenilis aetatis eruditionem, Phoenicem eruditorum vocatum eſſe, conſtat, prima ſtudii

i) I Tim. I. 15.
k) Vid. APOLLON. ep. 2. 12. et OLEAR. ad h. l. p. 385. SEXT. EMPIR. L. VII. ſ. 401. et FABRIC. ad h. l. DIOG. LAERT. L. VII. ſ. 35. et MENAG. ad h. l.
l) In Apolog. p. 116.
ll) loc. cit.
m) In philologo Hebraeo diſſ. XXVI. §. 7.
n) Vid. Ven. MICH. LILIENTHAL. de ſoloeciſmo liter. §. 19. ſel. hiſt. et liter. p. 356.
o) l. c. L. VII. c. 3. §. 12. p. 1243. ſeqq.
p) S. IV. p. 734. ſeqq.
q) Bibliograph. antiquar. c. VIII. p. 244.
r) De arte Cabb. L. I. p. 629.
s) De Cabbala.
ſ) l. c. L. I. c. 15. p. 456.
ſſ) Baſileae 1601. fol. editis.
t) Intr. in hiſt. philoſ. Hebr. §. 34. p. 224 ſeqq.

ſtudii Cabbaliſtici initia debemus. Is enim ex libris quibusdam Cabbaliſticis, quos magno aere redemerat, vt ſupra narratum, ſingularem quandam philoſophiam Cabbaliſticam, Chaldaeam, Orphicam, Trimegiſticam, Pythagoricam, ſibi conflauit, et affixas Romae CM theſes ex veteri theologia et philoſophia conſarcinatas omnibus omnium locorum eruditis ventilandas propoſuit, quorum ſummam diſcent, qui operibus Picorum rarius occurrentibus deſtituuntur, a Io. Francisco Bvddeo [u]. Legi tamen eo nomine merentur, vt ex quo fonte ineptum, quod tot viros doctos faſcinauit auctoritatis praeiudicium et veneratio Cabbalae fluxerit, intelligatur: patebit enim ex hac prima eius inter Chriſtianos origine, eruditiſſimum quidem, at nec ſatis cautum nec iudicio tantopere, quam ingenii viribus inſtructum iuuenem inepta et male cohaerente commixtione doctrinarum Iudaicarum, Chriſtianarum et gentilium miſerum chaos orbi philoſophico obtruſiſſe. In quo tamen, licet peccaſſe cenſendus ſit, excuſationem meretur, eo quod coetui Romanae eccleſiae addictus, traditionem ſuo tempore extolli magnifice, et ſcripturae aequiparari audiuerat, et neſcio quae dogmata arcana ad poſteros propagata fuiſſe crediderat. Praeiudicio enim illo occupatus, libros iſtos Cabbaliſticos, quos ipſi pro genuinis vendiderant, licet ſpurii fuerint, eſſe foetus Eſdrae, cum veteris eccleſiae Iudaicae doctrinam eos continere ſibi perſuadebat, tum, quod multa dogmata, quibus fauebat eccleſia Romana in iis deprehendiſſet, veros fontes traditionis tantopere depredicatae ſibi detexiſſe, eaque in ſcriptis Cabbaliſticis ſe inueniſſe arbitrabatur, quae Chriſtiani de SS. Trinitate, de nomine Ieſu, et filio Dei, de eius vnione perſonali, incarnatione, redemtione, paſſione, morte, et reſurrectione, veteris teſtamenti ſublatione, baptiſmo, purgatorio aliiſque dogmatibus, quae in eccleſia tum perſonabant, hactenus docuerant. Haec cum Chriſtianae religioni magno cedere emolumento viderentur, et res obſcura et hactenus ignorata, neſcio quos theſauros promitteret, factum eſt, vt magno impetu in Cabbalae venerationem viri multi docti ruerent, qui Picum ſibi ducem elegerant. Cuius tamen induſtria tantum abeſt, vt omnibus placuerit, vt non tantum defendere theſes ſuas Romae prohibitus ſit, ſed tredecim quoque haereſeos ſtigmate notarentur; quarum orthodoxiam peculiari apologia conſcripta defendere, conſenſumque earum cum dogmatibus Romanae eccleſiae demonſtrare ſategit. Nec depoſuit hoc praeiudicium in aliis quoque ſcriptis ſuis Picus, ſed errorem errore auxit, et Cabbalam ſuam, eo nomine haut dignam et a Cabbaliſtarum Iudaicorum mente longe abeuntem, cum Platonicis et Ariſtotelicis opinionibus nefando ſyncretiſmo conciliauit, cuius ſpecimina ſi lubet, in *opere* eius *Heptaplo* videas. Pici veſtigia preſſit Ioannes Reuchlinus, elegantiorum literarum inter Germanos reſtaurator praecipuus, cuius vitae meritorumque hiſtoriam *Tomo quarto* accurate delineabimus. Is cum ſe Pythagoricae potiſſimum philo-

u) l. c. p. 230. ſeqq.

philoſophiae addixiſſet, quam ab Hebraeis deriuatam fuiſſe cum veteris eccleſiae doctoribus multis credebat, ad fontes eius ſe peruenturum eſſe ſperans, ſi veterum Hebraeorum ſapientiam, qua arcanam eius partem, rimaretur, Cabbaliſticam philoſophiam ſibi excolendam eſſe ſtatuit, ſiue ita Pythagorica dogmata illuſtraturus, ſiue reuera Cabbaliſtica ſtudia gentilis eruditionis apparatu commendaturus, vt non nemini viſum [v]. Illud certum, duobus libris, tum *de arte Cabbaliſtica*, tum *de verbo mirifico*, Cabbaliſtica eum placita illuſtrare ſtuduiſſe, parum vero ad Pythagorica dogmata et aenigmata ſoluenda lucis attuliſſe. Quicunque vero eius ſcopus fuerit, de quo alio loco [w] diſpiciemus, illud indubitatum, conſtituiſſe ſibi virum cetera ſummum et de Germania noſtra immortaliter meritum, ſed φιλόλογον μᾶλλον ἢ φιλόσοφον vt Plotini de Longino iudicio vtamur, Pſeudo-philoſophiam quamdam ſyncretiſticam ex Iudaicis, Graecis, et Chriſtianis principiis conflatam, et neutrius partis ſententiam atque mentem recte explicantem, Cabbalae etiam literali magis eiusque ſymbolis, quam reali et philoſophicae inhaeſiſſe. A quibus duumuiris mos poſtea ad noſtra fere tempora inter eruditos inoleuit, vt qui de Cabbala tractaturi eſſent, Cabbaliſticis tantum ſymbolis, quae in literarum nominumque varia combinatione, transmutatione vſuque conſtant, vterentur ad explicanda ea Chriſtianorum dogmata, quae ab Hebraeis ad gentiles philoſophos maxime Pythagoram et Platonem, et ab his ad Chriſtianos dimanaſſe credebant. De quo philoſophorum genere cum *Tomo quarto* ex inſtituto dicendum ſit, hic nihil amplius addimus; notantes tantummodo, iudicium in hoc philoſophiae genere tantopere neceſſarium, illos quoque in Reuchlino deſideraſſe [x], qui ob ſtudium Cabbaliſticum eum in pretio habendum eſſe ſtatuunt [y]. Poſt Reuchlinum *de Cabbalae* ſtudio meruit Paulus Riccius Ex-Iudaeus, qui Papiae docuit, et ſanitati Maximiliani I. praefectus fuit, de cuius vita, meritisque legenda ſunt, quae poſt MELCHIOREM ADAMI [z] viri literatiſſimi, P. BAYLE [a], PAVLVS COLOMESIVS [b], IACOBVS BASNAGIVS [c] et I. C. WOLFIVS [d] collegerunt. Inter illius *opuſcula varia* enim reperitur etiam *Iſagoge in Cabbaliſtarum eruditionem*, quod breue eſt compendium R. GECATILIAE *Schaare orah*, id eſt, *portae lucis*, quod etiam in Piſtoriana ſcriptorum Cabbaliſticorum collectione legitur, et a Cl. SCHRAMMIO *introductioni in dialecticam Cabbaleorum* eſt adiectum. Eadem etiam veſtigia preſſit in libro *de coeleſti agricultura*, in quo contra atheos infideles, Iudaeosque diſputat, multaque ex Cabbala, qualem Picus et Reuchlinus formauerant, adducit. Eadem porro Sec. XVI via inceſſit Archange-

v) STOLL. Intr. in hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 82. pag. 391.

w) T. IV. inter philoſophos Pythagorico-Platonico-Cabbaliſticos.

x) Vid. illuſtris SECKENDORFIVS Hiſt. Lutheran. p. 251.

y) BVDDEVS l. c. §. 35. p. 251. ſeq. 254.

z) Vir. Medic. p. 9.

a) Dict. T. IV. art. Riccius p. 54.

b) In Italia Orient. p. 17. ſeqq.

c) Hiſtor. Iudaic. P. IX. p. 858.

d) Bibl. Hebr. P. I. p. 966.

angelus de Burgonouo Franciſcano ſodalitio adſcriptus, qui et Picum et Cabbalam peculiari libro defendit, et *Cabbaliſtarum ſelectiora obſcuraque dogmata a Ioanne Pico ex eorum commentationibus pridem excerpta, et nunc primum luculentiſſimis interpretationibus illuſtrata* [e], edidit, vel potius, obſeruante CARPZOVIO [f] ex Reuchlini libro *de arte Cabbaliſtica* deſcripſit. Hos aliosque ſcriptores Cabbaliſticos collegit et ſyllogen eorum dedit IOANNES PISTORIVS Nidanus, M. D. hoc titulo: *Artis Cabbaliſticae, hoc eſt reconditae theologiae et philoſophiae ſcriptorum tomus I*, [g] quem tamen ſecundus ſecutus haud eſt [h], ſine dubio, quod emtores hae merces non reperirent. Seculo XVII plures inuenti ſunt, qui Cabbaliſticam philoſophiam excoluiſſe ſibi viſi ſunt, et certum ſapientiae theoſophicae genus, quod Cabbalae nomine honorarunt, fuere commenti. Quales praeter Paracelſum et Henricum Cornelium Agrippam Sec. XVI philoſophos, fuit IVLIVS SPERBERVS, philoſophus theoſophicus vel fanaticus potius, de cuius vita ſcriptisque et philoſophandi genere *Tomo quarto* ex inſtituto diſſeremus. Is *precationes Cabbaliſticas*, tractatum *de pretioſiſſimo theſauro Cabbalae*, hisque ſimiles dedit, caue tamen Cabbalam Iudaeorum ibi explicatam credas, cum allegoricas tantum explicationes ſomniorum ſuorum theoſophicorum iſto nomine obtrudat, vt ſuo loco oſtendetur. Potiori iure huc pertinet STEPHANVS RITTANGELIVS, qui librum *Iezirah*, cum R. ABRAHAM BEN DIOR, ſuisque commentariis edidit [i], vt ſupra dictum. Neglectum tamen plerisque Cabbalae ſtudium iacuit, cum ob incertitudinem et obſcuritatem non intelligeretur, donec vir illuſtris CHRISTIANVS KNORRIVS A ROSENROTH Duci Palatino Solisbaci a conſiliis ſecretioribus et cancellarius ducatus, qui praeter chemiae ſtudium Cabbaliſticam quoque eruditionem Hebraeasque literas magno ſtudio proſequebatur, clariorem ei lucem accenderet, poſtquam exhortationibus Helmontii patris, qui intimo amicitiae vinculo ei iungebatur, et hanc quoque philoſophiam deperibat, eſſet excitatus, et ad conſilia hunc in finem capta exſequenda pecunia quoque adiutus; quod occaſionem dedit Moſi Germano [k], Helmontio Cabbalae denudatae editionem adſcribendi, in quo tamen falſus eſt. Ipſe enim Knorrius hanc nobis in Cimmeriis his tenebris facem praetulit. Is cum praeter aulae et iuſtitiae negotia, quibus maxima fide et vigili cura praeerat [l], et chemicae et Hebraicae, Rabbinicae

e) Venet. 1569. 8.

f) Introd. in theol. Iud. c. VI. p. 21.

g) Baſil. 1581. fol. Comprehenduntur autem hoc Tomo R. IOSEPH CASTILIENSIS ſiue GECATILIAE porta lucis, LEONIS HEBRAEI de amore dialogi tres, Io. REVCHLINI de arte Cabbaliſtica, et de verbo mirifico, ARCH. BVRGONOVENSIS interpretatio in ſelectiora Cabbaliſtarum dogmata et liber Iezirah.

h) Errat igitur MORHOFIVS, qui Polyhiſt. T. I. L. I. c. 10. p. 99. aliquot volumina ſcriptorum Cabbaliſticorum Piſtorio tribuit, confer. REIMMANN. Cat. crit. bibl. theolog. p. 871. ſeqq.

i) Amſtelodami 1675. 8.

k) Apud Cl. WACHTERVM in Spinoziſmo in Iudaiſmo detecto p. 75.

l) Videnda de eius vita narratio CHRISTIANI THEOPHILI VNGERI in nouis literariis Lipſienſibus Latinis 1718. p. 191. ſeqq.

nicae atque Cabbalisticae eruditioni se totum tradidisset, Henrici Mori exemplo, qui circa eadem tempora Cabbalisticam philosophiam Pythagorico habitu indutam in scenam producere tentabat, vt *Tomo quarto* narrabitur, excitatus, et ab Helmontio, vt dictum, consilio adiutus Cabbalistarum scripta longe rarissima et a Iudaeis sollicita cura abscondita, aere suo pretioque magno redemit, nactusque Iudaeum quendam in his literis versatissimum, et Cabbalistica mysteria apprime doctum, ex his libris, maxime vero R. Isaaci Loriiae et R. Abrahami Cohen Irirae scriptis ipsisque libris *Sohar*, *Iezirah*, aliisque supra enarratis arcanam Iudaeorum philosophiam accurate didicit. Neque sibi tantum hanc lucem acquisiuisse contentus, potiores scriptores Cabbalisticos, scriptaque lumen aliquod obscurissimae disciplinae conciliantia collegit, suisque commentationibus aucta duobus voluminibus edidit hoc titulo: *Kabbala denudata, seu doctrina Hebraeorum transcendentalis et metaphysica atque theologica, opus antiquissimae philosophiae barbaricae variis speciminibus refertissimum* [m]. Non patitur loci huius angustia, vt operis rari atque commemoratione dignissimi recensionem, historiam, fata, laudes et obtrectationes, hic adiiciamus. Restinguent tamen sitim omnem, qui haec nosse cupiunt ex iis, quae beatae memoriae viri longe doctissimi et celeberrimi IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [n], et IO. CHRISTOPHORVS WOLFIVS [o] attulerunt. Verbo tantum notamus, comprehendi parte prima: *Apparatum Cabbalisticum*, *Lexicon* scilicet *Cabbalisticum*, *Clauem ad Cabbalam antiquam ex libro Pardes*, *librum Schaare Orah*, *i. e. portam lucis R. Gecatiliae; R. Iizhak R. Loriae Cabbalam recentiorem; indicem plurimarum materiarum in ipso libro Sohar propositarum, compendium libri Cabbalistico-Chymici, Aesch mezareph dicti, de lapide philosophico;* parte secunda praeter alia *tabulas duas synopticas Kabbalisticas; cum explicationibus H. Mori; tractatum primum libri Druschim, seu introductionem metaphysicam ad Kabbalam, auctore R. Vizchak Loria, vna cum H. Mori quaestionibus et considerationibus; atque epistolas aliaque H. Mori ad Cabbalam pertinentia;* itemque R. *Mosis Corduero tractatus de anima et compendium libri Emek Hammelech.* Parte tertia et quarta exhibentur R. *Abraham Cohen Irirae porta coelorum*, qui liber omnium instar dux eligendus est, in cognoscendis mysteriis Cabbalistarum, ob ordinem et perspicuitatem, tum *tabulae siue arbores Kabbalisticae, et quinque compendia Kabbalistica, typis aeneis expressa.* Alter operis tomus, *librum Sohar restitutum* exhibet, et parte prima *synopsin* tradit *dogmatum vulgatiorum totius libri Sohar, sub certos titulos digestam;* altera *Introductionem* habet *in dogmata profundiora Libri Sohar;* tertia *libros Sobaricos Siphra de Zeniutha*, qui est fundamentalis totius libri Sohar, deinde *Idra Rabba, et commentarium in istum librum a R. Chaiim Vital confectum; aliosque tractatus et com-*

m) Solisbaci 1677. 4. II. Vol.
n) Introd. in hist. philos. Hebraeorum l. c. p. 280.
o) Bibl. Hebr. P. II. p. 1233. seqq.

commentarios Sobaricos; quarta: *Pneumaticam Kabbalisticam ex libro Beth Elohim R. Abraham Cohen Irirae, et Loriensis libro de reuolutione animarum* comprehendit. Quo tamen ipso non omnes libri *Sohar* tractatus nobis dedit, quos integriori editione publicos esse post haec edita demum iussit Knorrius [p]. Insigniter eum meruisse de philosophiae Cabbalisticae historia inde intelligi potest, quod primus nobis et libros arcanos Cabbalistarum detexit, et vt erat horum mysteriorum intelligentissimus, improbo labore obscuris accendere lucem sategit, et si verum fatendum, primus fuit, qui in Cabbalae philosophicae recessus arcanos et adyta nos introduxit, cum nihil certi antea de ea constaret, et plerumque cum Cabbala exegetica et literali confunderetur. Ad hunc itaque fontem recurrendum esse, in delineando Cabbalisticae philosophiae systemate, quaecunque etiam illustris collectoris de Cabbala mens fuerit, ob quam multis laudatur, pluribus vero vapulat [q], ex sequentibus luculenter constabit. Praeter Knorrium, vt modo dictum, Henricus Morus, philosophus Britannus acutissimus, et Cabbalae philosophicae lucem scriptis suis accendit, et de sensu systematis Cabbalistici cum Knorrio amice disceptauit, et cum theologo Herbornensi SAMVELE ANDREAE [r], de Cabbala contentionis serram reciprocauit, de quibus tamen lucubrationibus *Tomo quarto* plura enarranda sunt. Horum vestigiis insistere et profundiores Cabbalistarum sensus rimari sategit vir πολυμαθέςατος IOANNES GEORGIVS WACHTERVS, qui cum controuersiam cum R. Mose Germano, qui inter Christianos Petri Speethi nomen habuerat, de vero sensu systematis Cabbalistici fouisset, edidit tandem lingua Germanica: *Spinozismum in Iudaismo, id est, mundum per Cabbalam Iudaeorum hodiernam deificatum, et in Mose Germano detectum et refutatum.* Quo tamen in libro cum se perperam intellexisse quaedam Cabbalistarum crederet, edidit postea: *Elucidarium Cabbalisticum, siue reconditae Hebraeorum philosophiae breuem et succinctam recensionem* [s]. In vtroque libro magna eruditione auctor in eo versatur, vt consensum systematis Cabbalistici cum Spinozistico demonstret, eo tamen discrimine, vt, cum in priore libro Cabbalistas atheismi reos peregisset, altero et illos et Spinozam ab ea macula absolueret, de qua re infra dicendum. Multa etiam emendat, quae vir summus I. FR. BVDDEVS [ss] de Cabbalistico systemate dixerat. Possent his addi scriptores plures, si historia literaria nobis scribenda esset, sed instituti ratio prohibet contentos, eos adduxisse, ad quos in sequentibus saepius prouocandum est. Commendanda tamen hic etiam ὡς ἐν παρόδῳ celeberrimorum virorum IACOBI BASNAGII et IOANNIS

Aaa aaa 2 MAYE-

p) Solisbaci 1684. fol.

q) Vid. WOLF. l. c.

r) Scripsit is examen generale Cabbalae philosophicae H. Mori 1670. 4. Herbornae.

s) Romae, vel potius Rostochii, vt vult Wolfius, vel Berolini, vt coniicit Reimmannus, 1706. 8.

ss) Obs. Hal. T. I. obs. 1. et in Intr. in hist. phil. Hebraeorum.

MAYERI diligentia, quorum ille in *historiae Iudaicae* opere [t] prolixe de Cabbala egit, eamque historica et dogmatica ratione illustrauit; hic dissertationem dedit *de mysterio SS. trinitatis ex solius V. T. libris demonstrato atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum, praesertim Cabbalistarum rarissimis monumentis illustrato* [u], qua lux multa doctrinae sephirothicae accenditur. His aliisque praesidiis munitus si quis animo ab auctoritatis praeiudicio libero ad cognoscendam philosophiam Cabbalisticam accesserit, et ad origines eius paulo curatius attendat, protrahere is e latebris poterit obscurissimos philosophos. Quod ita praestare tentabimus, vt primo quidem in eo laborem, quantum fieri potest, ponamus omnem, vt veras Cabbalisticae philosophiae origines et progressum detegamus, deinde, naturam indolemque eius exponamus; tum eius diuisionem partesque excutiamus; et tunc demum vera eius principia exploremus, nexumque totius systematis Cabbalistici detegamus: quo in apricum prolato facile erit, singula vel potiora saltem Cabbalistarum dogmata exponere, hisque omnibus iudicium interponere sanum et a partium studio alienum reique conueniens.

Origines philosophiae Cabbalisticae.

§. II. Origines veras philosophiae Cabbalisticae detegere res est magni fereque desperati laboris, adeo intricata, obscura et incerta hic sunt omnia, id quod plerumque euenire solet, vbi dogmata tacite irrepunt, et pedetentim adolescunt atque in certam formam systematisque habitum succrescunt. Nec ex virorum doctorum de hac Cabbalae disceptationibus lux magna sperari potest, quae tantopere inter se dissentiunt et sibi inuicem contradicunt, vt citius inter lucem et tenebras pacisci, quam has opiniones omnes conciliare inter se liceat. Quae sententiarum varietas maxime ex diuerso notionis, quam de Cabbala sibi finxere scriptores, ambitu et significationis vel extensione vel restrictione, cum laude vel vituperio coniuncta orta est [x]; prout enim quis Cabbalae definitionem, saepe non ex rei natura et indole, sed ex praeiudicio formatam pro fundamento posuit, ita etiam de Cabbalae origine iudicauit, quo fieri non potuit, vt non multi errores irreperent, verique eius natales misere obscurarentur. Sed vt cuncta ordine lectoris oculis subiiciamus, et proprio eum iudicio vti iubeamus, paulo distinctius omnia enarranda sunt. Et I. quidem quod ad Iudaeos attinet, illi more suo in definiendis Cabbalae originibus prorsus insaniunt, eas ab Adamo, Abrahamo, Mose et Esdra deriuantes, de quibus nugis supra iam aliquid dictum, quod hic non repetimus [y]. Non omittendum tamen hoc loco est, quod de lapsu et transgressione Adami Cabbalistae garriunt, quorum solennis assertio est: *trans-*

Iudaeorum de origine Cabbalae somnia.

t) Hist. Iud. L. III. c. 10. seqq. p. 270. seqq. L. IV. c. 7. 8. p. 128. seqq.
u) Harderouici 1712.
x) Conferendus WOLFIVS l. c. P. II. L. VII. c. I. §. 4. p. 1194. seqq.
y) Conf. BAYLE Dict. T I. art. Adam not. D. p. 72. BASNAGE l. c. L. III. c. 10. p. 270. maxime vero EISENMENGERVS Iud. detect. P. I. c. 8. p. 312. seqq.

transgressio Adae fuit truncatio Malcuth, quo axiomate innuunt, Adamum, separatione a circulo emanationum in regno diuino facta amisisse et influxum sephirarum superiorum et sapientiam Cabbalisticam, de qua assertione videndus ANGELVS DE BVRGONOVO [z], qui tamen influxum sephirarum in Malcuth, quae earum est infima, et in quam emanationes omnes ex mente Cabbalistarum desinunt, et quasi in centro comprehenduntur, cum influxu in Adamum confudit. Intelligi vero obscura sententia non potest sine notitia sephirarum, earumque fontis primogeniti hominis, quem Adam Kadmon vocant, quique summa et prima emanatio ex infinito diuinae lucis oceano est, ex quo tanquam ex radice sua reliqua principia luminosa, saephiraeque scaturiuerunt, et qui vltimam inter decem luminis sui radios fontesque sephiram habet Malcuth, siue regnum, compendium omnium emanationum, quod ita in hominis actiones influit, vt totus ab eo dependeat, et eo influxu ab vno mundo in alium vsque ad primum rerum omnium fontem perducatur, non necessitante tamen emanationis ordine. His suppositis, quibus in sequentibus lucem clariorem accendemus [a], ita de transgressione Adae et amissione luminis Cabbalistici atque separatione a regno diuino praecipiunt, vt dicant, probe intellexisse Adamum, sephirarum superiorem triada, coronam, intelligentiam et sapientiam latere in primo isto Adamo, siue Messia, et in eo quoque radicari septem emanationes posteriores, adeoque per hanc emanationis seriem, qua lux diuina et infinita in regnum Dei propagetur, in Malcuth, id est regno Dei Messiam esse moderatorem vniuersi, eo quod omnia per eum tanquam principiatum primum (veniam hic et in sequentibus dabit lector beneuolus vocibus barbaris, sine quibus vix intelligi obscuri philosophi possunt) existant, et ex diuinitatis mari effluxerint. Id vero noluisse agnoscere faterique, eo quod putaret, praestantiae suae aduersum esse, nec posse se ad imaginem Dei conditum esse, Deumque perfecte referre, nisi etiam independentiae et libertatis gereret imaginem, sicque sperauisse, se, sine mediatore illo, siue emanatione prima, ad Deum fontem fontium redire, foedusque operum inire posse: separauisse itaque se a ceteris plantis arboris sephirothicae, atque regnum DEI ab emanationum istarum serie maximo suo et posteritatis suae malo auulsisse. Sanando itaque et ab errore reuocando Adamo Deum constituisse legem hortensem et subornatum fuisse tentatorem serpentiformem, sicque transgressionem procuratam, vt in arbore pusilla intelligeret, quod crimen in arborem sephirothicam, primogenitum Dei siue Messiam commisisset. Tunc vero demum amisso emanationis lumine intellexisse Adamum, quantae felicitatis iacturam fecerit, sicque vere mortuum fuisse, extincta opinione et arrogantia, qua prius

 ductus

z) In selectioribus Cabbalist. dogmatibus p. m. 19. seqq. ed. Venet. Accuratiora vero dat Cel. WACHTERVS in elucidario Cabbalistico c. I. § 1. seqq. p. 15. seqq.

a) Videndum interim Lexicon Cabbalisticum v. אדם קדמון Cabb. denud. T. I. p. 30.

ductus erat, et de quaerenda emanationis via in Messia et se Dei regno adiungendo iterum cogitasse. Quae interpretatio celeberrimi axiomatis Cabbalistici cum systemate emanatiuo accurate cohaeret, et in philosophia quoque Orientali vestigia sua monstrat, in qua vna emanationum extra pleroma progressa et a diuina plenitudine separata materiaeque se iungens animae malorum omnium occasionem dedit. Nec alia sunt, quae philosophia Alexandrina praecepit, caussam lapsus animorum exponens, vt ex illis intelligi potest, quae in delineatione systematis Alexandrini de anima supra dicta sunt. Vnde quantum errent illi, qui nescio quae mysteria Christianorum hic abscondi putant, et quam impura haec omnia sint, quilibet intelligit, fictasque Cabbalisticae eruditionis in Adamo origines manu quasi palpat. Vnde vero miraculosam Cabbalisticae sapientiae doctrinam Adamus praeter istum emanationis sephirothicae influxum acceperit, miras porro nobis fabulas et commenta Iudaei referunt, non contenti luminosam emanationum diuinarum notitiam et influxum Adamo tribuere, sed stulta quoque opinione persuasi, ista notitia emanationum diuinarum eiusque seriei et concatenationis pendentisque ab eo influxus mira eum potuisse praestare, quam scientiam Cabbalam practicam magicamque dici infra docebimus. Cui mendacio vt colorem quaerant, tradunt [b] Adamo adhuc in voluptatis horto versanti Angelum Rasiel librum de coelo attulisse, in quo res mirabiles summaeque efficaciae de mundo superiore fuerint comprehensae, eumque septuaginta duabus classibus sexcentisque et septuaginta libris sapientiam coelestem exhibuisse. Hunc librum vbi accepisset Adamus, angelos superiores ad discenda haec mysteria ad eum descendisse, Adamum autem id prohibitum arcana haec solum percepisse. Lapso vero protoplaste euolasse librum hunc mirificum; post eius preces, lachrymas et poenitentiam tamen restituisse Deum librum per angelum Raphaëlem, et sic ab Adamo ad Sethum et ad posteros fuisse propagatum et ad nostra vsque tempora seruatum. Quae omnia esse putidas fabulas nugantium et περίεργα sectantium Iudaeorum non melius intelligi potest, quam ex ipsius libri inspectione, quem diu arcanissimum seruauerunt Iudaei, licet scriptus in quorundam Christianorum manus peruenisset [c], donec R. ISAAC BEN ABRAHAM currentis seculi initio typis eum vulgaret [d], parum gratiae apud contribules meritus, qui librum fisco addici flammisque exuri optarunt [e]. Ex eius enim argumento [f] patet, non philosophiam Cabbalisticam in eo tradi, sed Cabbalam practicam siue magicam, exponique nomina angelorum et spirituum variorum, ac doceri, quomodo tam boni quam mali sint

b) Liber Sohar, par. Bereschith. col. 171. EISENMENGER. l. c. c. 8 p. 376. P. II. c. 13. p. 676. vbi testimonia Cabbalistarum collecta habes.

c) Habuit eum Daniel Schwenterus, ex cuius narratione eum descripsit BVXTORFIVS Bibl. Rabbin. p. 184 Eo etiam vsus est IAC. GAFFARELLVS ad curiositates suas inauditas. Add. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 33.

d) Amstelod. 1701. 4.

e) Teste WOLFIO Bibl. Hebr. P. I. p. 112.

f) Conf. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 351.

ſint conciliandi, quomodo cum ſole et luna loquendum, quomodo morbi procreandi et curandi, ciuitates euertendae, terrae motus excitandi, vires herbarum, gemmarum, piſcium, auium, quadrupedum, lignorum, florum, pernoſcendae; doceri etiam artem vaticinandi et ex aſtris praedicendi etc. Et has tamen quisquilias impoſtoribus, quam angelo auctore digniores ad Adamum referre, ſicque origines Cabbaliſticas cum mundi exordio coaeuas ponere non erubeſcunt bipedum nequiſſimi et impudentiſſimi, veneranda canitie exſurgentis mundi et protoplaſtae ſapientia ad palliandam abominabilem impietatem ſuam abutentes: quos fucum facere potuiſſe REVCHLINO [g] merito mireris. Sed audiendi porro patienter ſunt nugiuenduli, qui tradunt, conſeruatam quidem eruditionem Cabbaliſticam arcana traditione inter Adami poſteros, multiplicato vero genere humano, et inualeſcente impietatis imperio negligenter habitam et tantum non prorſus amiſſam fuiſſe. Vt igitur tantos ſapientiae coeleſtis theſauros e puluere, quo ſqualebant, produceret, et obliuioni eriperet, ſicque ſaluti hominum proſpiceret, Abrahamum patriarcham omnem lapidem mouiſſe, diuinaque reuelatione adiutum tandem philoſophiam Cabbaliſticam reſtituiſſe, et vt poſteris tantam ſapientiam conſeruaret integram, myſteria haec in librum retuliſſe, et ſcripto conſignauiſſe, hincque exortum librum *Iezirah* [h]. De quo cum ſupra iam dixerimus, monentes Pythagoricam numerorum doctrinam tam aperte in eo ad placita Cabbaliſtarum transferri, vt manifeſtum ſit, eum confictum fuiſſe a ſciolo quodam, ſiue ipſo Akibha, ſiue eo poſteriore et iuniore, vt nugas Cabbaliſticas, ex Alexandrinis ſcholis enatas ab Abrahamo deſcendiſſe, non ſine gloria gentis ſuae Iudaei crederent, nihil dictis adiicimus. Huius porro patriarchae poſteros negligentius habuiſſe myſteria Cabbaliſtica conqueruntur, eaque in peregrinatione moraque Aegypti fere fuiſſe oblitos aſſerunt, ideo vero Deum praeter legem ſcriptam, traditiuam quoque et oralem Moſi manifeſtaſſe, et ab eo ſenioribus populi, vt arcanam cuſtodirent hanc philoſophiam metaphyſicam, fuiſſe traditam [i]. Ita pleroſque Iudaeos de traditionibus ritualibus reliquisque commentis legi aſſutis gloriari, ex ſupra dictis notum eſt. Ex quo patet, aut confudiſſe Iudaeos eorumque ſequaces traditionem oralem cum Cabbaliſtica doctrina, vel, quod magis veriſimile, placita peregrina inter ſe clanculum recepta et legi allegorica interpretatione obtruſa venerabili traditionis nomine texiſſe, et quae populares ſui de traditionibus gloriabantur, ad haec myſteria retuliſſe, vt et auctoritatem illis apud ſuos atque venerationem conciliarent, et tantae ſapientiae origines ad maiores ſuos referrent, gentilibusque philoſophis eriperent. Quaecunque vero ratio eius rei fuerit, illud certum eſt, Iudaeos Cabbaliſtas Moſen inter praecipuos huius ſapientiae doctores et anteceſſores ſuos numerare, eique potiſſimum reſtitutorum myſte-

g) De arte Cabbaliſt. L. I. p. 622. ed. Piſtor. h) Conf. FABRIC. Cod. pſeudepigraph. V. T. p. 381.
i) Conf. Io. PICVS apolog. p. 81. 116.

myſteriorum Cabbaliſticorum gloriam tribuere. Quo praeiudicio occupati non erubuerunt, libellum quendam Cabbaliſticum, cui titulus: *Maian Chochma*, i. e. *fons ſapientiae*, qui de nomine tetragrammato eiusque myſteriis agit, ad Moſen referre, mentirique: angelum Michaël eum doctori huic Hebraeo tradidiſſe, et Moſen reuelaſſe eum, vt ſapientes redderet poſteros, quamquam tam immemor fuit mendax impoſtor commenti ſui, vt in ipſo contextu paraphraſin Ionathanis allegaret, quem Iudaei ipſi in aetatem Seruatore IESV paulo ſuperiorem tantum collocant [k]. Hac enim ratione impudentiam prodere apud gentem ſtolidam et in his rebus et ſimilibus ad veriſimilitudinem prorſus non attendentem, ſolenne eſt. Et haec quidem tertia ab Adamo Cabbaliſticae ſapientiae ex mente Iudaeorum periodus eſt. Quartam ab Eſdra repetunt, cauſſati, amiſſa arcana ſapientia magnis iſtis calamitatibus, quas Iudaica gens in captiuitate Babylonica perpeſſa eſt, Eſdram cum vatibus diuinis Haggaeo, et Zacharia, eam non ſine peculiari reuelatione diuina reſtituiſſe, et conſignatam libris ſancte cuſtodiendam viris ſynagogae magnae, oretenusque ad poſteros propagandam commiſiſſe. De quo commento, cum *capite huius libri primo* ſatis dictum iam ſit, nihil addimus. Ita vero reſtituta haec myſteria propagata fuiſſe contendunt, at Sadducaeorum et ſcripturariorum contentionibus, praecipue vbi ſe potentioribus iunxiſſent, eorumque partes ſecuti fuiſſent, iterum tantum non interitum paſſa fuiſſe, fugatis disiectisque omnibus traditionis tum vulgatae ſiue ritualis, tum arcanae, ſiue Cabbaliſticae cultoribus, donec redux ex Aegypto, vbi incolumis illa viguerit, R. Schimeon Ben Schetach eam reſtituerit populo gloriam, traditionemque hanc arcanam poſtliminio reduxerit. Qua de re tum R. IEHVDAE LEVI [l] tum R. MARDOCHAI [ll] Karaei narrationes ſupra adduximus, qui tamen ſcopo ſuo inſeruientes haec de ſola traditione rituali intelligunt, quos non audiendos nec Cabbalam philoſophicam excludendam eſſe, et Aegyptiaca, vbi haec viguit, Schimeonis mora, ex quo loco illam attulit, et alia, poſtea dicenda, manifeſtum faciunt [m]. Ab eo tempore, quibus quintam Cabbaliſticae philoſophiae periodum conſtituere ex mente Iudaeorum licet, paſſim iſta doctrina, ſi hos audis, viguit. Supra enim iam narrauimus, tradere Iudaeos R. Elkanam filium Ierucham, quem ante C. N. vixiſſe volunt, in libris *Sepher Happeliah* et *Sepher Hakkaneh*, filiumque eius R. Nahoniam adhuc ſtante templo haec myſteria tradidiſſe et conſeruaſſe; euerſo vero templo R. Akibhan et R. Iſmael Ben Eliſcha, aliosque doctrinam hanc eſotericam in gente ſua propagauiſſe, Seculo III vero exſurgente R. Schimeonem Ben Iochai et diſcipulos librum *Sohar* celeberrimum conſcripſiſſe, ſicque aliquod

k) Hiſtoriam libelli quatuor plagulas non excedentis exponunt BVDDEVS Introd. in phil. Hebraeor. p. 424. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 874. Prodiit aliquoties, etiam in collectione eiusmodi ſcriptorum, cui titulus: *Cedri Libani*.

l) Coſri P. III. §. 65. p. 238.

ll) De Karaeis c. 6. p. 12.

m) Recte hoc quoque monuit Ven. REIMMANNVS l. c. p. 356.

aliquod Cabbalisticae philosophiae systema reliquisse, et ab eo tempore propagatam arcano studio fuisse traditionem hanc philosophicam eo modo, vt capite primo fuse exposuimus. Et haec quidem Iudaeorum de Cabbalae origine, fatisque historia est, quos tantopere ineptire, et nugas nugis cumulare nemo mirabitur, qui indolem gentis huius recte cognouerit. Ea enim cum ambitione turgeret, et inani opinione vetustissimae de sapientiae possessione gloriae tumeret, illud praeiudicium, vt aliquoties iam monitum, patentibus portis excepit, descendisse omnem per totum terrarum orbem sapientiam ab Adamo, Abrahamo aliisque, quos in maiorum suorum numerum referebant, et hoc demum ex fonte ad gentes, quicquid eruditionis, luminis et sapientiae esset, fuisse propagatum. Quo semel posito, cum Cabbalistica dogmata inter sua recepissent, gloriamque inuentae et productae huius sapientiae gentilibus inuiderent, non potuerunt non ab Adamo, Abrahamo et Mose eam deriuare. Quibus accedebat, quod hac ratione inuisa alias plerisque Iudaeis placita peregrina illis possent iucundiori titulo et venerabiliore nomine commendari. Ex his vero, quid de hac Iudaeorum opinione iudicandum sit, nobis non monentibus quilibet intelligit, qui praeiudicium auctoritatis et antiquitatis exuit, et diuinam reuelationem viris inter Hebraeos sanctis traditam a Cabbalisticis somniis distinguere nouit. Illa enim quae *primo tomo* de philosophia Hebraeorum diximus animo reputanti, simplicemque et ab omni artificio philosophico remotam, quamuis egregiam et saluberrimam patriarcharum eruditionem illuminatione diuina et reuelatione magis, quam ingenii commentis nixam, cum artificioso et ex imaginationis luxuriantis exorbitationibus enato Cabbalisticae philosophiae systemate et speculationibus comparanti, erit manifestissimum, non potuisse obscuras gerras et difficiles nugas a viris sanctis proficisci, sed genuisse hanc opinionem fraudem et ambitionem Iudaeorum, quae, vt gentiles philosophos ineptientis animi naeniis superaret, talia commenta est, quae a viris sanctis profecta esse dixit, et vt mendacio fidem faceret, venerandis nominibus foetus alienigenos miro ausu supposuit. Multum autem ad auctoritatem Cabbalae inter Iudaeos conciliandam attulisse censendum est nomen non metaphysicae tantum arcanae, sed etiam traditionibus πατροπαραδότοις tributum; vtrumque enim doctrinae genus Cabbalae nomine designari, supra diximus. Traditionum enim cum summa esset apud Iudaeos veneratio, easque ab antiquissimis maioribus suis, maxime vero a Mose ad se deriuatas esse contenderent, factum est aut casu, aut Cabbalistarum studio, vt philosophia haec μυστικώτερος pars esse illius traditionis crederetur, et Iudaei in Aegypto habitantes, quos inuisos habebant Palaestinae incolae, eo quod eorum communionem cum gentilibus auersarentur, nomine isto contribulibus suis merces has suas commendarent atque venderent, quod consilium non sine felici successu fuisse executum R. Schi-

R. Schimeonem Ben Schetach, ex dictis repetendum eſt. Certe niſi hac obſeruatione vtamur, et ea indicis ducisque inſtar vtamur, in hiſtoria traditionis Iudaicae nunquam ex labyrintho, quo ea comprehenditur et inuoluitur, emergemus, ſed paſſim offendemus, vt Pico, REVCHLINO [n] aliisque accidit. II. Ad id vero non attendentes viri multi inter Chriſtianos doctiſſimi, cum miros ſibi pro Chriſtiana religione adſtruenda theſauros promitterent ex Cabbala depromendos eruendosque, Iudaicis iſtis commentis ſeducti ſunt, vt diuinas eam origines habuiſſe, et a viris ſanctis ad poſteros propagatam inque libris Iezirah, Sohar et ſimilibus ab iis traditam fuiſſe ſibi perſuaderent. Fuerunt in ea opinione plerique Cabbaliſticae philoſophiae inter Chriſtianos cultores paulo antiquiores, Io. Picus, IoannesReuchlinus, ArchangelusBurgonouenſis, Paulus Riccius, Stephanus Rittangelius, Athanaſius Kircherus, Guilielmus Poſtellus, Iulius Sperberus, et ex recentioris aetatis philoſophis Henricus Morus et Chriſtianus Knorrius, quorum vltimus vt reliquos omnes laboris induſtria et patientia in perſpiciendis Cabbaliſtarum myſteriis et calcanda via, tot ſcrupis, ſalebris, voraginibus praecipitiis impedita, tantoque coeno referta, vt plerique ineuitabili territi faſtidio, eam deſeruerint, ſuperauit; ita illam ſe philoſophiam indagauiſſe ſibi perſuaſit, quae ipſius etiam Chriſti et Apoſtolorum tempore viguerit, et e cuius ſcaturigine, quicquid fere eſt ſacrorum oraculorum, fluxiſſe videatur [o]. Seductos fuiſſe viros hos cetera eruditiſſimos, nec mala in eo animi intentione ſcopoque ductos praeiudicio illo, quod a Iudaeis ad veteris eccleſiae doctores pleroſque tranſiit: eruditionem et ſapientiam omnem ab Hebraeis ad gentes reliquas perueniſſe; itemque a perſuaſione, ea quae in Cabbaliſticis dogmatibus Chriſtianis myſteriis traduntur affinia, e. c. de trinitate ſephirarum, de Meſſia primogenito conditore et moderatore regni diuini, de reditu animae lapſae eo mediatore ad Deum, et ſimilibus, eadem nobis prorſus exhibere, dubium non eſt: at ex hac origine et natalibus huius falſitas facile detegi poteſt. Ineptum enim eſſe praeiudicium primum, eum latere non poteſt, qui origines philoſophiae, *Tomo primo* latiſſime enarratas probe ponderauerit; oſtendimus enim iam ſupra, ambitionem Iudaeorum illud totum genuiſſe, Philonem autem, Ioſephum alioſque, qui praeter domeſticam eruditionem Graecae literaturae ſe addixerunt, in eo propagando diligentiam adhibuiſſe ſummam, vt gentis ſuae gloriae velificarent: his vero ducibus ſeductos veteris eccleſiae antiſtites eo magis incautos in haec retia lapſos eſſe, quo magis e re Chriſtianae ciuitatis eſſe crederent, veritates inter gentes ſparſas, vel tales potius tantum viſas ab Hebraeis ad eas perueniſſe, et iure poſtliminii Chriſtianis Hebraeorum ſucceſſoribus vindicari poſſe. Ortum vero ſine dubio pernicioſus error, qui multos alios poſtea genuit, habuit ex Aegypto, quo loco

n) De arte Cabbaliſt. L. I. p. m. 629. o) Conf. LAVR. ODHELIVS in ſynagoga bifronte p. 38.

loco gentilia placita inter Iudaeos irrepſiſſe, et ex more regionis illius ſyncretiſtico habitu ſe illis commendauiſſe, ſupra *capite huius libri primo* non ſine magna veriſimilitudine demonſtrauimus. Cum enim ambitioſa natio moribus Graecorum, qui Aegypto potiti erant, et incolarum regionis illius, qui mirum ſibi patriarum, Graecarum et Orientalium doctrinarum Chaos formauerant, manus dediſſet, nec ſine inuidia hanc illis gloriam tribuere potuit, quod ab illis ea accepiſſet, nec ſine periculo concedere debuit, eo quod non ignoraret, legem Moſen a Deo immediata reuelatione accepiſſe. Non alia itaque via erat elabendi, quam vt ad ipſum Moſen, et eo antiquiores maiores ſuos noua, quae receperant, commenta referrent; et cum immane quantum vtraque praecepta inter ſe diſtare vidiſſent, allegoriarum methodo, per totam Aegyptum recepta inter ſe conciliare auderent, ſicque peregrina dogmata a Moſe et maioribus ſuis orta eſſe, ſtatuerent. Ita enim ſe rem habere, ex illis euinci poteſt, quae ſupra de fatis eruditionis Iudaicae in Aegypto veterum teſtimoniis nixi narrauimus. Nec haec ab indole gentis ſuperbae aliasque deſpicientis et faſtidientis aliena ſunt, eoque magis ſe commendare illi potuerunt, quo magis res eorum et exiſtimationem inter Aegypti incolas iuuare apta erant. Haec nationis ſuae praeiudicia cum ſequerentur Iudaei Graece doctiſſimi Ioſephus et Philo, illique a patribus eccleſiae legerentur, qui Graecanicam ſapientiam, praecipue Platonicam magni faciebant, non potuit non ad Chriſtianos quoque ineptum praeiudicium prorepere, idque eo magis, quo certius ita gentiles philoſophos confundi poſſe ſperabant, ſi haec ſpolia Aegypti ſibi vindicaſſent, et quae ab iis ſaniora docerentur, ab Hebraeis ad eos perueniſſe oſtenderent. Id quod apologias veterum doctorum Chriſtianorum legenti erit certiſſimum, ſuoque loco *Tomo tertio* a nobis prolixe demonſtrabitur. Horum veſtigia cum recentiori aetate premerent viri multi eruditiſſimi, nimio PP. amore et veneratione ducti, eadem in deuia delapſi ſunt, et diuina putauerunt Cabbaliſtarum dogmata, eo quod diuinioris originis illa eſſe Iudaei traderent. At falli eos, falſitas alterius, quod deteximus, praeiudicii euincit; nam ſi dogmata Cabbaliſtica in toto ſuo complexu et connexione ſyſtematica intelligantur ſumanturque, quo habitu ea infra producemus, apparebit, immane inter Chriſtiana myſteria et Cabbaliſtica dogmata eſſe diſcrimen, fallique eos, qui a Iudaeis vel Hebraeis potius haec profecta eſſe ſtatuunt. Quod vt ex delineatione ſyſtematis Cabbaliſtici luculenter patebit, ſic vt ſuperſedere hoc loco eius demonſtratione queamus, ita alterius praeiudicii fontes facile exſtinguuntur et demonſtrari poteſt, gentiles philoſophos nihil ab Hebraeis accepiſſe, quod in ſua arua deriuaſſent, modo ad veram quaeſtionis ſignificationem attendatur, dimittaturque antiquitatis et auctoritatis, quod pleroſque occupauit, praeiudicium p. III. Adeo

haec

p) Eſſe plurimos, qui veritatem Chriſtianae religionis demonſtrandam ſuſceperunt, qui comparatis gentilium et Iudaeorum doctrinis harmoniam inter vtrasque eſſe oſtendere conati ſint,

haec clara atque manifesta sunt, vt hodie pauci inueniantur, qui has partes in totum sequantur. Cum vero talia quoque inter Cabbalistica dogmata inueniantur, quae cum doctrina in sacris oraculis V. et N. T. com-

sint, Steuchi Eugubini, Mutii Pansae, Guil. Postelli, Petr. Dan. Huetii, Edmundi Dickinsoni, Theophili Galei, aliorumque exempla, a τῷ πάνυ FABRICIO in syllabo scriptorum de V. R. C. enarrata ostendunt, et notissimum inter eruditos est. Ast falli eos in plerisque, non tantum dogmatum, si interior eorum nexus et sensus respiciatur, dissensus testatur, vt a multis, et a nobis quoque contra auctorem Historiae philosophiae gentilis in Otio Vindelic. Mel. II. est demonstratum, verum etiam ipsius opinionis falsitas, quae accepisse gentiles multa ab Hebraeis statuit, euincit. Recte vero ad euoluendam quaestionem de eius sensu statuendum est. Non enim de eo quaeritur, an non ab antiquissimis Hebraeorum patriarchis quaedam traditiones vniuersales per migrationes et colonias gentium ad has peruenerint: nec de illo quaeritur, vtrum inter religionem veterum Israëlitarum et barbararum Graecarumque nationum quaedam ostendi vel exsculpi queat similitudo? vtrumque enim lubentes concedimus, laudamusque virorum doctissimorum eruditionem et studium, quod valde se ingeniosum in his demonstrandis praestitit. At haec quaestionem non dirimunt, quae in eo proprie versatur: vtrum veteres Hebraei, et qui ab iis prodierunt, Israëlitae, ita cum gentibus barbaris et Graecis consueuerint, et conuersati fuerint, vt ab illis ad has religio, placita, ritus et ceremoniae non potuerint non fluere, et dimanasse ex circumstantiis historicis sit verisimillimum? Qua ratione si quaestio formetur, neminem eam affirmaturum esse, certo persuasi sumus, qui praeiudiciis exutis ad rationes historicas paulo liberius attenderit. Has enim si consulimus, nullo argumento satis valido ea connexio inter gentes barbaras Graecasque et Hebraeam atque Israëliticam demonstrari potest. Quamuis enim inter eos habitasse veteres Hebraeos et Israëlitas negari nequeat, scimus tamen, tantopere vtriusque mores a se inuicem abhorruisse, vt nullo modo credi queat, gentes vnius alteriusue Hebraei viri mores, placita, religionem, ab iis, quae a patribus acceperant diuersissima, in gratiam peregrini hominis recepisse, et domesticis patriisque opinionibus nuntium misisse. Valde vero se infirmitas huius opinionis ex eo prodit, quod philosophiam aliquam Hebraeorum veterum supponit, qua negata, totum illius fundamentum corruit. At ficulneis eam niti rationibus, tam luculenter in historia Hebraeorum philosophica demonstrauimus, vt ea repetere loco hoc alieno superfluum putemus. Valde vero manifestant huius praeiudicii hyperaspistae, se ad temporum rationes non satis attendisse; eo quod non cogitant, Theut, Osirim, Hermetem Trismegistum, Zoroastrem Chaldaeum, hisque similes, quos sua ab Hebraeis accepisse volunt, esse Mosis, immo Abrahami temporibus antiquiores, adeoque ea, quae introduxerunt, dogmata accipere ab illis non potuisse. Quod si concedamus, fuisse ex Hebraeis quosdam his philosophiae barbaricae conditoribus coaeuos, demonstrandum tamen prius huius opinionis patronis est, qua ratione viri hi sancti populis superstitioni deditissimis, et sine iudicio paternos mores et statuta sequentibus contraria persuadere, eoque perducere sacerdotes quoque potuerint, vt inter dogmata sua arcana, quae emolumento suo prorsus erant dicata, illas quoque virorum sanctorum doctrinas reciperent, quae superstitionem prorsus euertebant. Quod qui probare suscipit, eum vetustissimarum gentium arcanas res, caussas, fines perspicere, et ex certis monumentis haurire oportet, quod quam impossibile sit, veteris historiae peritos haut latet. Vehementer autem miramur, eo potuisse delabi viros doctos, vt ab Israëlitis pluscula hausisse Aegyptios, et inter dogmata sua recepisse statuerent. Sacra enim historia duce nouimus, valde abhorruisse ab Israëlis posteris Aegyptios, eosque tanquam seruos alienigenas vehementer contemsisse, habitasse illos ea propter in regione separata, et ita instituisse rationes suas, vt nulla cum Aegyptiis connexione familiari vterentur. An ab his Aegyptios in mysteriorum suorum circulos recepisse quicquam, vel leui vmbra est verisimile? At si hoc quoque concedamus, tantopere Aegyptiorum et aliarum gentium barbararum religio Israëliticae est dissimilis, vt contrarium statuendi rationem aliam vix afferre necesse sit. Pleraeque enim gentes aut systema dualisticum sequebantur, et duo principia aequalia bonum et malum asserebant, aut vbi rationibus philosophicis religio plebis emendata erat, systema emanatiuum recipiebant, et Deum animae instar vel formalis vel emanantis per omnes mundi partes se diffundere statuebant, huicque fundamento idololatriam fere omnem inaedificabant: ex quo etiam verus sensus placitorum eorum iudicandus est. An vero has religiones istis principiis innixas ab Hebraeis fluxisse vel recepisse ab iis saniora vel mediocriter attento credibile esse potest? Fatemur esse quaedam inter has gentes, quae affinia Hebraeorum dogmatibus videntur, at aut exiguae vmbrae sunt eaeque valde corruptae traditionis alicuius a primis hominibus disseminatae, aut dictamina rationis, aut externis tantum verbis similitudinem effingunt, interna significatione vero longe aliud dicunt. Quibus omnibus inter se collatis recte pronuntiari potest, minime demonstrari vel verisimili etiam ratione euinci posse, sapientiam inter gentes dispersam ex Hebraeorum fonti-

comprehenſa conuenire viris eruditis viſa ſunt, licet fateantur, impura, erronea, quin impia multa paſſim inter ea reperiri, admixtaque eſſe purae ſegeti lolia plurima; hinc enata aliis diſtinctio inter Cabbalam antiquam et puram et inter Cabbalam recentiorem atque impuram, itemque inter dogmata ſana et reuelationi conformia, atque inepta, peregrina et ex falſa philoſophia immixta. Qua adhibita viſum eſt, viris quibusdam eruditiſſimis, continuiſſe ab vltima Hebraeae gentis origine Cabbalam doctrinas ſublimiores de Deo eiusque attributis, perſona, Meſſiae regno et ſimilibus, eamque doctrinam methodo arcana atque eſoterica inter Iſraëlitas fuiſſe traditione propagatam; Iudaeos autem, ex quo gentilium populorum conuerſatione vſi fuerint, ex deamata philoſophia eorum multa aliena, impura et Moſis diſcipulos non decentia immiſcuiſſe, ex quibus aurum veteris traditionis, tanquam e ſcoriis ſit eligendum. Haec mens eſt STEPHANI RITTANGELII [q], IO. BENEDICTI CARPZOVII [r], SALOMONIS GLASSII [s], maxime vero, qui pro hac opinione operoſe eruditeque decertauit IOANNIS FRANCISCI BVDDEI [t], qui huic quoque fundamento quasdam locorum in oraculis ſacris explicationes inaedificauit, et cum erroris ob eam aſſertionem poſtularetur, diſtinctis aliquot poſitionibus hanc opinionem illuſtrauit [u]. Potiora huc redeunt, vt oſtendat; Habuiſſe Iudaeos veteres notitiam rerum diuinarum humanarumque, quam a maioribus traditione orali acceptam et ad poſteros propagatam Cabbalam appellauerint, quaeque nobis philoſophia audiat. Fuiſſe vero hanc philoſophiam Iudaicam iam tempore Chriſti valde corruptam, licet comprehenderit paſſim veſtigia veritatis diuinae, quae ex ſola verbi diuini regula iudicanda perquirendaque ſint. Eſſe porro poſſibile, ſcriptores ſacros noui foederis in ſcriptis ſuis ad certas hypotheſes philoſophiae Iudaicae reſpexiſſe, eiusque

 phra-

fontibus deriuatam fuiſſe. Quod praeiudicium recte reiecerunt exploſeruntque viri cordati, vid. BVRNETIVS Archaeol. philoſ. c. 7. p. 362. WACHTER. Spinoziſm. Iudaic. P. II. p. 221. ſeqq. Nec meliora eſſe, quae de Pythagorae Platonisque placitis ab Hebraeis acceptis paſſim traduntur, ſuo loco Tomo primo luculenter confecimus. His vero demonſtratis corruit omnis, quae pro Cabbalae origine Hebraea affertur argumentatio, quae hoc ſolo praeiudicio nititur, eoque magis incautis ſe commendat, quod magna eſt inter philoſophiam Orientalem, Graecanicam et Aegyptiacam atque inter Cabbaliſticam conuenientia atque concordia, viſumque ideo REVCHLINO de arte Cabb. L. II. p. 642. Pythagoram a Iudaeis edoctum ſimilia Cabbaliſtarum doctrinae praecepiſſe, et IACOBO WINDETO de vita funct. ſtatu ſ. V. pag. m. 94. Pythagoram ab Eſſenis inſtitutum fuiſſe, quos Pythagorae aetate nondum extitiſſe conſtat. Verum cum haec ita ſe habeant, nec Aegyptii a Iudaeis ſua accepiſſe dici queant, inter Alexandrina vero et Cabbaliſtica dogmata magna ſit conuenientia, ſequitur inde Iudaeos ab iis, inter quos habitabant, hanc philoſophiam accepiſſe. Quod enim Cl. WACHTERVS monet, in Elucid. Cabbal. c. III. §. 6. p. 30. differentiam inter ſcholam Aegyptiacam et Hebraicam hanc eſſe, quod philoſophi Aegyptii philoſophiam ordiantur a re viliſſima materia, menti, Deo coaeua, Hebraei vero negent, quicquam vile a ſe exiſtere poſſe, quodque illi creationem per formationem materiae a mente ſuperueniente et opifice factam, hi vero per emanationem a Deo luce infinita explicent; ad veterem tantum philoſophiam Aegypti, non vero ad Alexandrinam, ex qua Cabbala formata eſt, quaeque emanationis ſyſtema recepit, pertinet.

q) Ad librum Iezirah p. 27.

r) Introd. in theol. Iud. c. 6. p. 30.

s) Philolog. S. L. II. Tr. II. ſ. 3. art. 7. conf. WOLF. l. c. P. II. p. 1197.

t) Introd. in hiſt. phil. Hebr. §. 43. p. 392. ſeqq.

u) Diſſ. de moderam. inculp. tutelae §. 10. p. 510. libri cit.

phraseologiam in quibusdam, quae puriori doctrinae non aduersarentur, adhibuisse in vsus suos. Euenisse tamen ex admixtis tot paleis et innumeris nugis tricisque humani ingenii, vt in veteri ecclesia philosophia haec Iudaica mater euaderet plurimarum haeresium, maxime Gnosticae et Valentinianae. Ab eo tempore praeter eruditionem Talmudicam Cabbalisticam quoque inter Iudaeos viguisse, et ne oralis traditio periret, scriptis fuisse consignatam, semper vero magis atque magis inuentis humani ingenii auctam adulteratamque et infinitis tenebris plus quam Cimmeriis inuolutam obscuratamque. Licere vero dogmata quaedam, quae saniorem sensum admittunt, modo qui legibus interpretationis non repugnet, tolerabiliori quoque explicare significatione, et ita vestigiis veteris traditionis detectis, veritates euangelicas inde probare. Quod postremum inter exoptatissimos Cabbalae vsus quoque retulit KNORRIVS [x], et de applicatione dogmatum Cabbalisticorum ad scripta N. T. disseruit; qui et ipse orationem dominicam ex sephirotica doctrina illustrari posse contendit, in quo sequentem habuit B. BVDDEVM [y], quem cum Cel. WERENSDORFIVS [z] eo nomine notauisset, peculiari scripto defendit, IO. IACOBVS SYRBIVS [a] νῦν ἐν ἁγίοις. Verum ne sic quoque Cabbalam quandam puram atque orthodoxam admitti posse, viris aliis eruditis visum est: qui concessere quidem, dari Cabbalam quandam V. T. at contenderunt intelligendam esse tantum interpretationem sensus mystici et typici V. T. doctrinamque in ipsa sacra scriptura comprehensam, adeoque sacrorum dogmatum illustrationem ex alia doctrina Iudaeorum Cabbalistica peti non posse. Quo nomine reiecerunt quoque explicationem orationis dominicae sephirothicam WERENSDORFIVS [b], OLEARIVS [c], SCHMIDIVS [d] magni nominis et eruditionis theologi. Nobis de hac Cabbala exegetica, quae hoc nomine perspicuitatis caussa a philosophica distingui potest, disputare non licet, cum ad praesens institutum non pertineat; monemus tamen, non dubitandum quidem esse, multa veterum Cabbalistarum placitis fuisse adiecta sequiorum temporum εὑρήματα, multa aucta et immutata, difficile vero, si non plane impossibile esse, de iis statuere et impura a puris, genuina ab adulterinis distinguere, cum omnes libri Cabbalistici, quotquot supersunt, ita corrupti sint, si hanc distinctionem sequi velimus, nec liceat e. g. in libro Sohar ea separare, quae recentiores addiderint ab illis, quae vetustissima traditio suggesserit, nisi supponere velimus, nihil pro puro habendum esse, quod non cum Christianis mysteriis concordet, quam argumentandi rationem vitiosam esse et laborare circulo, quilibet videt. Nec diffitemur, non videri

x) Praef. ad R. IRIRAE portam coelor. P. I. Cabb. denud.

y) Obs. Hal. Lat. T. I. obs. I.

z) Diss. de Osiandrismo in Pietismo renato, et in Demonstratione solida, Buddeum suspicionem de Cabbala non sustulisse, quae vernaculo sermone prodiit Viteb. 1709. 8.

a) In refutatione accusationum iniustarum contra Buddeum, quae edita lingua Germanica Ienae 1709. 8.

b) In Vindiciis orat. dominicae.

c) Obs. in Matth. XXIV. p. 218. seqq.

d) In Orat. dominica historice et dogmatice proposita.

videri probabile, eiusmodi dogmata, quae ad fundamentum fidei salutisque pertinent, in V. T. tot inuolucris fuisse operta et plerorumque oculis sublata et abscondita, vt non nisi intimae admissionis discipulis fuerint reuelata: id quod tamen admittere necesse habent, qui puriora N. T. mysteria in vetustissima Cabbala tradita esse suspicantur, eo quod in confesso sit, totam disciplinam Cabbalisticam semper fuisse arcanam et esotericam. Quod vero, nostro iudicio, huic opinioni omnem prorsus fidem detrahit, in eo potissimum versatur: nempe dogmatum illorum, quae pro purioris Cabbalae λειψάνοις venditantur, et quae conspirare cum sacra diuinarum paginarum traditione videntur, ea est conditio, vt longe aliud dicant, quam sacra Christianorum mysteria, et tantam puritatem doctrinae non habeant, quantam viri docti contendunt, si, quod omnino notandum, ea illis significatio, ea mens tribuatur, quam totum systema Cabbalisticum et principiorum atque conclusionum inter se nexus postulat, sine qua cautione nunquam de vero sensu Cabbalisticorum dogmatum erimus certi. Posset hoc exemplis luculentissimis illustrari ostendique, Cabbalistarum Messiam, primogenitum et creatorem rerum a Christianorum Seruatore Christo vnigenito patris immenso discrimine differre, illumque ex mente Cabbalistarum hoc longe esse inferiorem, Deoque ipso posteriorem, trinitatem sephirothicam a Trinitate Christianorum toto coelo distare, et principiorum triada, summo primoqu Deo inferiorum exhibere, et quae alia sunt huius commatis, quorum in sequentibus mentio adhuc est facienda. His merito addimus perire omnem illam iactatam puritatem Cabbalae alicuius vetustioris, si comparatio instituatur inter ea dogmata, quae purioris traditionis reliquiae viris doctis videntur, et inter placita philosophiae Orientalis et Alexandrinae: ex ea enim quod certi sumus, tantopere vtrorumque elucescet consensus, vt desinat quilibet eorum puritatem depraedicare. Parum itaque et hisce originibus Cabbalisticae philosophiae tribuendum est. IV. Cautius incendentes alii, non negant, obtinuisse in V. T. praeter legem scriptam sacrasque paginas explicationem quandam oralem pleniorem et luculentiorem mysteriorum et oeconomiarum diuinarum, qua diuersa ratio ordoque, quem diuina gratia in distribuendis mediis gratiae secundum certas oeconomias seruauit, quique in lege ceremoniali et vaticiniis virorum Θεοπνεύστων paulo obscurius et aliquantulum aenigmatice propositus est, explicatus clarius, sensus ceremoniarum legis propter gentes ex methodo arcana absconditus fidelibus expositus, et ad Messiae regnum applicatus, sicque mysteria maxima regni Dei inter Iudaeos orali traditione, cum reuelatione scripta, cuius explicationem et illustrationem illa exhibuerit, propagata fuerint. Quam sententiam praeter PETRVM CVNAEVM [e] aliosque multos [f] suam fecit felicissimus scripturae interpres CAMPEGIVS VITRINGA [ff], et ex Britannorum gente

e) De republ. Hebr. L. VIII. c. 8. qui tamen magis in allegorica explicatione dogmatum hanc Cabbalam constitisse putat, et prophetis tantum propriam fuisse dicit.

f) Vid. quos laudat WOLFIVS l. c. p. 1198.

ff) Obs. SS. L. I. p. 133. ed. Ien.

gente V. C. PETRVS ALLIXIVS [g], quorum ille hanc Cabbalam clauem illam cognitionis eſſe contendit, quam Phariſaeis plebi eam inuidentibus Chriſtus apud D. LVCAM [h] tribuit. Rationes, ad quas prouocant viri eruditiſſimi hae potiſſimum ſunt: Nihil obſtare, quo minus exiſtimemus, ſemper fuiſſe in gente Iudaea viros ſanctos diuinorumque myſteriorum callentiſſimos, qui typos et ceremonias et vaticinia prophetarum aenigmatibus quaſi inuoluta, in vſum ſimpliciorum explicarent, eruerentque, et ſic clariorem myſteriorum regni Dei ſenſum aperirent, cum hac quoque ratione in eccleſia Chriſtiana myſteriorum diuinorum explicatio obtineat. Cognoſci id ex vatum diuinorum prophetiis, quorum poſteriores prioribus in doctrina de oeconomia gratiae in nouo foedere lucem clariorem accenderint: nec credibile eſſe, doctores Iudaicos hac explicandi legis et vaticiniorum ſenſum ſtudium laboremque poſt vates diuinos abieciſſe, et non illuſtrationibus, applicationibus, collationibus lucem obſcuris accendere tentauiſſe. Id eo magis nobis perſuaderi debere, quod Iudaei ſine hoc labore et explicatione ſenſum ceremoniarum et vaticiniorum futuram regni Meſſiae oeconomiam ſub imaginibus V. T. ſymbolica ratione adumbrantium intelligere et ad Meſſiam reparandamque per eum ſalutem applicare nunquam potuiſſent. Nec abhorrere id a totius Orientis moribus, vt doctrinae arcaniores et ſublimiores, earumque explicationes luculentiores non ſcripto, ſed ore traderentur, a qua conſuetudine Iudaeos quoque non alienos fuiſſe, vel ipſum Talmud demonſtrare, in quo non pauca in veteri eccleſia Iudaica recepta legantur, quae in ſacras literas relata non ſint. Quin in argumentationibus a Chriſto et apoſtolis contra Iudaeos prolatis, quibus ad typos obſcuriores et vaticiniorum ſenſus magis latentes paſſim prouocant, et eorum ſignificationem luculentiorem recludunt, aperte deprehendi, eiusmodi explicationi orali de myſteriis regni DEI locum fuiſſe; ſi enim non obtinuiſſet, eas vel tanta fiducia Iudaeis non obiecturos vel vſum aliquem largiorem ſperaturos fuiſſe: at ſic ex conceſſis eos diſputare et afferre cognita principia licet ſcriptis non comprehenſa: ideoque Phariſaeos et Scribas non auſos fuiſſe aduerſus quaſdam locorum V. T. interpretationes a Chriſto eiusque diſcipulis allatas inſurgere. Conuenire quoque ſapientiae diuinae hanc traditionem ſiue Cabbalam doctrinalem, cui placuerit gradatim myſteria regni ſui pandere; eam enim ante Moſen et patria narratione et reuelatione ἀμέσως facta patriarchis myſteria haec reuelauiſſe, ſub Moſe ceremoniis legis inuoluiſſe, hisque clauem addidiſſe explicationem clariorem oralem; in vltimis vero N. T. diebus clare omnia et plenarie in ſcriptis Apoſtolorum fuiſſe reuelata, ſic vt traditione eiusmodi orali opus non ſit. Non diſputabimus hoc loco, vtrum veriſimiliter ſatis iſta tradantur, et eiusmodi Cabbala oralis inter Iudaeos viguerit nec ne? alium enim locum haec requirunt, et heic quidem facile concedi poſſunt omnia; parum tamen ad

g) In iudicio eccleſ. Iud. contra Vnitarios c. II. ſeqq. h) c. XI. 52.

ad praesentem quaestionem faciunt; concedunt enim viri laudati, Cabbalam Iudaeorum philosophicam, qualis ex libris Cabbalisticis nobis innotuit, et in vetustissimis libris Cabbalisticis, *Iezirah*, *Bahir*, *Sohar* continetur, ab ista traditione orali longe differre, quamuis suspicentur, quasdam pristinae veritatis scintillas sub his cineribus latere, at et paucas eas esse, et difficulter detegendas, candide recteque fatentur, probeque perspiciunt reliqua esse gentilium somniorum farraginem, totque dumetis et vepretis hunc hortum plane deformatum esse, vt pauca, quae hinc inde latent, lilia detegere nemo facile queat, praecipue quod ea, quae saniora videri possint, ex absurdo et detestabili syncretismo, cum principiis dogmatibusque gentilibus, quem passa sunt, sensum longe alium et deteriorem acceperint, et mutare vultus orthodoxos in deformem philosophiae fanaticae faciem coacta sint. Non errare itaque eos, qui Cabbalae philosophicae origines in gentilibus scholis quaerant, et natales adolescentiamque in iis temporibus inuestigent, quibus simplicitatem Mosaicae sapientiae legisque patriae fastidientes Iudaei, gentilis μωρολογίας desiderio capti sint, coeperintque impuras gentilium philosophorum lacunas in limpidos Israëlis fontes deriuare, et noua inde sibi eruditionis vel philosophiae flumina deriuare. Quae vt plerorumque hodie virorum doctorum sententiam exprimunt, ita recte dici prouideque, ex dicendis constabit [i]. V. Etsi autem in eo consentiunt, gentili philosophiae, tanquam parenti hunc pullum deberi, de vero tamen fonte ex quo deriuanda sit philosophia Cabbalistica valde inter se dissentiunt. Quidam, et inter eos praecipue eruditissimus WACHTERVS [k] barbaricam philosophiam pro fonte Cabbalae habent; contendit enim vir laudatus, esse Cabbalam opus Rabbinorum recentium post dispersionem inter gentes ex veteri philosophia barbarica compilatum, et centonis instar congestum, id quod peculiari libro: *de natura*, *indole*, *antiquitate et origine Cabbalae*, demonstraturum se promisit, quem adhuc expectamus. Alio tamen loco [l], Cabbalam ex Pythagoricorum atque Platonicorum et Orphei quoque dogmatibus deriuat: vnde coniicimus, virum praestantissimum philosophiae barbaricae nomine intelligere philosophiam Alexandrinam, quae nomen Chaldaicae, Hermeticae, Orphicae sibi vindicauit, et dogmata pluscula ex orientali philosophia accepta suo, quod a Pythagora et Platone accepit, systemati attemperauit. Eandem quoque sententiam sequuntur B. IO. IACOBVS SYRBIVS [ll] et Cel. REIMMANNVS [m]. Esse hanc opinionem verisimillimam ex dicendis abunde constabit: at incommode haec philosophia barbarica vetus dicitur, et Orphica, a qua multis modis recessit, nec alio sensu ita vocari potest, nisi quatenus philosophia Alexandrina ex Orientali

i) Conf. quos laudat WOLFIVS l. c.
k) Spinozism. in Iudaismo P. II. p. 220.
l) pag. 69.
ll) Instit. phil. primae P. II. c. 2. p. 379. seqq.
m) Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 341.

tali et Aegyptiaca veteri multa accepit, et hoc nomine Chaldaicam, Zoroastream, Hermeticam sapientiam crepuit. Vetustissimae enim illae gentes, vt suo loco demonstratum, et ab ipso celeberrimo viro notatum [n], systema dualisticum sequebantur, et materiam Deo adiungebant coaeuam, Cabbalistae relicta hac absurditate cuncta emanationis lege, etiam materia non excepta, ex Deo deriuabant; edocti ita ab iis, qui Zoroastris emendationem veteris systematis Magici miris commentis adulterauerant, et cum placitis Pythagorico-Platonicis, euerso genuino eorum sensu, coniunxerant. Paulo aliter RICHARDVS SIMONIVS [o], qui Chaldaeos somniorum istorum auctores esse pronuntiat, ea potissimum ratione ductus, quod Pythagoras atque Plato ex iisdem fontibus hauserint, eorum vero scripta valde hac in parte cum Cabbalistis conueniant, figmentorum allegoricorum plena, et ingeniosis de numeris et literis alphabeti subtilitatibus referta. Eadem alio loco [p] repetit, et exegesin Cabbalisticam a Platonicis et Pythagoreis deriuat. Fallitur autem Simonius, falsa persuasione seductus, Pythagoram sua ex Chaldaicis accepisse, et libris suppositiis fidem incaute adhibens, quibus recentiorum Platonicorum nugae Chaldaicis originibus tribuuntur. Addi his merito potest, nimis antiquam facere hanc opinionem philosophiam Cabbalisticam, nec videri verisimile, in captiuitate Babylonica, viuentibus adhuc et populum doctrina regentibus prophetis immediate a Deo inspiratis, eum ad gentilia ista placita deflexisse, praecipue cum eo nomine a vatibus diuinis non reprehensi legantur, odium quoque et auersatio Iudaeorum erga gentes peregrinas summa fuerit: nec credi etiam queat, Chaldaeos Persasque arcana sua dogmata tantopere custodita Iudaeis, inuiso hominum generi, tradidisse. Quibus si addatur: Chaldaica dogmata, qualia suo loco delineauimus, esse systemati emanatiuo contraria, quod tamen sequitur Cabbala philosophica, parum praesidii in ista opinione esse facile intelligi potest. Iuniorem itaque alii Cabbalae originem faciunt, et ab iis temporibus deriuant, quibus in Aegypto, deserta Mosaicae doctrinae simplicitate, gens Iudaea coeperit sitire lacunas eruditionis Graecanicae, et moribus victorum et imperantium se accommodans, patriam disciplinam illius regionis doctrinae, in qua habitauit, attemperauerit. Idque in Aegypto maxime factum esse contendunt, qua in regione methodum allegoricam hieroglyphicam et arcanam occasionem dare potuisse suspicantur. Qua in sententia mire se confirmatos sentiunt, quod inter Cabbalam Iudaeorum philosophicam et philosophiam Platonicam atque Pythagoricam, qualis Ptolomaeorum sub imperio in Aegypto caput extulit, magnam videant conuenientiam, nec ipsi Moro, Knorrioque [q] aliisque negatam, qui pro diuina Cabbalae origine certant, eo quod Pythagoram et Platonem sua ab Hebraeis accepisse, et proprii ingenii commentis demum corrupisse sibi, licet falso, persuadeant.

n) Elucidar. Cabbalist. c. III. §. 6. p. 30.

o) Hist. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44.

p) L. III. c. 6. p. 17.

q) Vid. Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 78. seq. p. 182. seq.

deant. Aegyptiacae itaque philosophiae prolem Cabbalisticam esse statuunt. Quam opinionem eleganter ornauit vir celeberrimus, VALENTINVS ERNESTVS LOESCHERVS [r], qui vbi de Iudaeis Hellenistis dixisset, haec addit: *Inter hos Aegyptii excellebant, dispersorum sane principes: hi, eorumque imitatione ducti reliqui, adamare coeperunt Graecam philosophiam maxime Pythagoricam et Platonicam ad eiusque genium theologiam suam et SS. literarum interpretationem applicarunt, vt relicta simplici et puriori doctrina, noua inauditaque mysteria, quae Platonem sapiebant, in iisdem quaererent, et sicubi id non feliciter satis cederet, tradita maiorum suorum vel augebant vel inuertebant, vel male applicabant: quae vera est origo Cabbalae, quam realem vocant, traditionem a Mose vsque acceptam mentientes. Sane Aegyptiis Iudaeis eius natales debentur, a quibus partim ad Palaestinae incolas, partim ad primos Christianorum haereticos peruenit.* Maximam partem vere haec dici et verisimiliter ex dicendis constabit. Eandem sententiam secuti sunt IO. MICHAEL LANGIVS, [s] IACOBVS BASNAGIVS [ſ], quin ipse quoque CAMPEGIVS VITRINGA [ſſ]: quibus addi possunt omnes, qui concordiam philosophiae Platonico-Pythagoricae cum Cabbalistica confessi sunt. Tandem illustris MOSHEMIVS [t], rectissime obseruans: *Ex ipsis noui foederis tabulis apparere, arcanam Iudaeorum scientiam, quam Cabbalam nominant, omnesque eius partes iam tum in hoc populo valde fuisse adamatas, neque rudes fuisse dogmatum Graecorum, verum a temporibus Alexandri M. multa ex iis adsciuisse, immo in ipsam religionem transtulisse; ex Chaldaeorum quoque, inter quos diu vixerint, ex Aegyptiorum, Syrorum aliorumque finitimorum populorum institutis et opinionibus haud pauca fuisse ad eos deriuata, quae maiores eorum nesciuerint;* addit his: *Hebraeorum disciplinam, quam Cabbalam vocant, valde affinem esse disciplinae Orientali, circa initia ciuitatis Christianae emergenti, aut potius hanc ipsam disciplinam esse ad religionis Iudaicae indolem accommodatam, et veritatis parte quadam temperatam. Viderique sibi Iudaeos ex Chaldaea et Babylone redeuntes hanc philosophandi formam vna cum aliis Orientalium populorum fabulis secum asportasse, atque ita sensim instruxisse, et limasse, ne nimis a lege Mosis abhorrere videretur.* Quae prorsus egregia et proxime vero dici ex sequentibus patebit, quamuis fatendum sit, non videri verisimile, Iudaeos ex Chaldaea et Babylonica captiuitate hanc philosophiam attulisse, cum nec in sacrorum, qui tum et post reditum viuebant, vatum scriptis vestigium vllum appareat, viros hos diuinos nascenti malo se opposuisse, et impuritatem hanc gentilem in puriora dogmata illatam, conspurcatamque ecclesiae DEI faciem reprehendisse, quod non

r) Comm. de caussis linguae Hebraeae p. 74.

s) Diss. de charactere primaeuo bibliorum Hebraicorum p. 66.

ſ) Hist. Iud. L. III. c. 19.

ſſ) De Synagoga veteri L. III. P. I. cap. 5 pag. 675.

t) Hist. Christ. inst. mai. Sec. II. c. I. §. 13. pag. 148.

non omissuri fuissent, si iam tum ista corruptio doctrinae patriae inualuisset: nec philosophiae istius orientalis aetas ad ista tempora referri posse videatur, quam ex Zoroastrea veteris systematis Magici emendatione, quae vix antecessit tempora captiuitatis Iudaeorum, exortam fuisse, eamque nouis φιλοσοφȣμένοις mutasse et auxisse, ex dictis *libro superiore* constat. Et hae quidem potiores virorum doctissimorum de originibus philosophiae Cabbalisticae coniecturae sunt; de quarum pondere et verisimilitudine ita iudicabunt plerique, prout de Cabbala sibi notionem fingunt, aut bene, maleue erga illam affecti sunt. VI. Nos in tanto virorum eruditione et iudicii acumine illustrium dissensu arbitri nobis partes, recularum et supellectilis nostrae memores, non sumimus: licebit tamen scopo nostro obsequi, et quod institutum nostrum poscit, luculenter explicare, quae vero propiora et tantum non certa esse nobis videantur, licet ingenue fateamur, eam esse quaestionis huius difficultatem et obscuritatem, vt sine omni oppositi formidine nihil omni exceptione maius definiri queat, sufficereque putemus, si verisimilitudinis gradus ita instruamus, vt magna se probabilitate detectae origines commendare queant. Aliter enim haec sacra non constant, nec in inuestigatione originum obscurarum, quae coniectando tantum detegi possunt, certissima et nullis dubiis exposita dari possunt. Non vero hic solis coniecturis indulgendem, sed historiae Iudaicae filum sequendum esse existimamus, sine quo facile in impedito itinere, in quo opinionum varietas et diuortia multos nobis labyrinthos construxerunt, errare, et exitum non inuenire quis potest. Hoc vero duce instructi notamus α. methodum arcanam inter omnes fere gentes, et Graecas et barbaras, maxime vero, quae Orientis regiones inhabitarunt, receptam apud Hebraeos quoque, et ab his traductam ad posteros eorum Iudaeos, in vsu fuisse. Non ignotum id esse potest illis, qui historiam philosophicam a mundi incunabulis ad Christi nati tempora deductam attento perlustrauerunt oculo. Cum vero inter Orientis nationes gens Iudaica non ignobilem locum occupauerit, merito inde concludi potest, disciplinam arcani apud eos quoque inualuisse. Id quod ipsum Cabbalae nomen innuit, quod eiusmodi secretam mysteriorum arcanorum traditionem oralem et receptionem innuit, et doctrinae in vulgus sparsae omnibusque praedicatae opponitur. Multa notatu digna de hac disciplina arcani inter Iudaeos attulit, caussasque eius non sine ingenio enarrauit praestantissimus WACHTERVS [n], qui legendus est, at non sine examine, ab illis, qui haec accuratius nosse cupiunt. Nos supplementi loco hic notamus, multa eaque luculenta loca in scriptoribus Iudaeorum deprehendi, ex quibus demonstrari queat, eiusmodi disciplinam arcani inter Iudaeos obtinuisse. Collegit ea remque docte confecit IONAS DANIEL SCHRAM-

n) Elucidar. Cabbalist. c. II. p. 19. seqq.

SCHRAMMIVS [v], quocum conferendus CARPZOVIVS [w]. Nos breuitatis cauſſa praetermiſſis teſtimoniis Talmudicis, inter quae locus Miſchnicus in tr. *Chagiga* [x] notatu dignus eſt, ad vnum Cabbaliſtici ſcriptoris Iochaidis, vel diſcipuli alicuius ex eius ſchola prouocamus, qui in *Idra Rabba* [y], qui eſt ex tractatibus Sohariciis ita: *R. Schimeon exorſus dixit: Qui ambulat vt circumforaneus, reuelat ſecretum; ſed fidelis ſpiritu operit verbum: Ambulans vt circumforaneus: hoc dictum quaeſtionem meretur, quia dicitur circumforaneus, quare ambulans, vir circumforaneus dicendus erat, quid eſt ambulans? Verum enim vero in illo, qui non eſt ſedatus in ſpiritu ſuo, nec verax, verbum quod audiuit, huc illuc mouetur, ſicut ſpina in aqua, donec illuc foras expellat. Quamobrem? quia ſpiritus eius non eſt ſtabilis.* Haec dictis ſcripturae porro roborat, et tum ſubiicit: *Nec enim mundus in ſtabilitate manet, niſi per ſecretum, et ſi circa negotia mundana opus eſt ſecreto, quanto magis in negotiis ſecretorum ſecretiſſimorum et conſideratione ſenis dierum, quae ne quidem tradita ſunt angelis.* Tumque hoc epiphonemate claudit: *coelis non dicam, vt auſcultent; terrae non dicam, vt audiat; certe enim nos columnae mundorum ſumus.* Haec Schimeon Iochaides, quem iureiurando ad hoc ſilentium obligaſſe diſcipulos in antecedentibus dicitur. Nec obiiciat hic quis, librum hunc Sobaricum ſubleſtae eſſe fidei, nec ad antiqua Iudaeorum tempora veteresque conſuetudines pertinere. Hoc enim, etiamſi de forma libri forte concedendum ſit, eius tamen materiam antiquam ſatis eſſe, et ad eam de quibus loquimur aetatem pertinere, ex ſupra dictis conſtat: at conceſſa etiam libri nouitate nihil ille affert, quod non indubitatis veterum teſtimoniis ſciamus, apud Iudaeos ante vrbis deuaſtationem et ſtante adhuc templo ſecundo obtinuiſſe. Id IOSEPHVM [z] legenti dubium eſſe non poteſt, qui non tantum in Iudaicae hiſtoriae initio ad id prouocat, ſed et inter Eſſenos obtinuiſſe ſacerrimum ſilentium, eiusque neglectum poena diuinitus immiſſa vindicatum fuiſſe tradit, id quod Porphyrius quoque apud EVSEBIVM [a] confirmat. Nec dubitamus, inter Iſraëlitas quoque eiusmodi diſciplinam arcani obtinuiſſe, cum ratio alias myſticarum explicationum, ceremoniarum et rituum a Deo praeſcriptarum, quas in epiſtola ad Hebraeos affert ſcriptor θεόπνευστος, quasque notas inter Iudaeos fuiſſe ipſa argumentandi ratio a diuino auctore adhi-

v) Diſſ. de myſteriis Iudaeorum philoſophicis, et in introd. in dialect. Cabb. c. II.

w) Introd. in theol. Iud. c. VI. §. 8.

x) c. 2. Dabimus notabilem locum integrum ex verſione CHRISTIANI LVDOVICI, qui hunc tr. cum comm. BARTENORAE Latinum dedit, diſſ. II. „Non ediſſerunt de nuditatibus „(i. e. coniunctione maritali et conſanguinitatis „gradibus) eum tribus, neque de opere Bere„ſchith (de creatione ſiue rebus phyſicis) cum „duobus neque de Mercauah (ſcientiis ſublimio„ribus et Cabbaliſticis Ezechielis ſymbolis ad„umbratis) coram vno." Quod RAMBAM explicat de rebus phyſicis et metaphyſicis, BARTENORA poſterius recte de nominibus diuinis angelisque, i. e. doctrina Cabbaliſtica de iſtis.

y) §. 16. Cabb. denud. T. II. p. 389. 390.

z) Prooem. hiſt. Iud. p. 2.

a) Praepar. L. IX. c. 3.

bita euincit, ratio dari nulla queat. Vt taceamus methodum ſymbolicam et emblematicam ab ipſo Seruatore facto auditorum diſcrimine vſurpatam [b]. β. Quamuis autem dubitandum non ſit, arcanam hanc methodum inter Iudaeos mature obtinuiſſe, impoſſibile tamen eſt, tum de eius vero modo, tum de dogmatibus, quae illa tegebantur et ſelectis auditoribus tradebantur, diſſerere, et certi quid tradere, quamuis certiſſimum ſit, nihil ea dogmata comprehendiſſe, quod reuelatae in ſacris literis doctrinae vllo modo eſſet contrarium, nec alia potuiſſe exhibere myſteria ad ſalutem neceſſaria, quam quae publicis ſcriptis eſſent conſignata. Non ſine veriſimilitudine tamen coniici poteſt, exhibuiſſe hanc ſecretiorem docendi methodum luculentiorem explicationem myſteriorum foederis gratiae, occultius ob σκληροκαρδίαν gentis terrenae tantum felicitati inhiantis propoſitorum, et tum ceremoniarum velo obductorum, tum vaticiniorum emblematibus et aenigmatibus expreſſorum, eaque illis, queis de meliore luto finxit praecordia Titan fuiſſe luce clariore explicata, ſicque arcanas rationes regni diuini demonſtratas, quas in nouo foedere luculentiſſimis nobis commentariis explicuit diuinus ſpiritus: nec dubitamus hoc cum celeberrimis quibusdam theologis Cabbalam vocare, eo quod traditionem doctrinalem communicatam cum Iudaeis orali docendi modo exhibuerit. γ. Hanc vero Cabbalam, id eſt traditionem doctrinalem puram quidem legique ſcriptae conformem ſeruatam fuiſſe, quamdiu vates diuini doctrinae cuſtodes fuerint, dubium non eſt; aſt ceſſante prophetiae dono cum ingenio humano patentior aperiretur campus maiori licentia in propriorum commentorum campos exſpatiandi, valde eam fuiſſe corruptam, et in otioſas et deliras operis ſupererogatorii quaeſtiones et aſſertiones degeneraſſe, ea, quae ſupra de traditionum non ſcriptarum inter Iudaeos origine diximus, luculenter probant. Quae etſi humanae inuentioni debebantur, magnam tamen auctoritatem traditionis titulo nomineque nactae ſunt, eo quod huius nominis et docendi modi diu iam recepti, nunc vero ſurrogatis tricis humanis corrupti magna a longo tempore fuiſſet exiſtimatio. Et ita quidem Cabbalae, ſiue traditionis, quae doctrinas haud vulgares tradit, venerationem in genere ortam eſſe, minime dubitandum eſt. Quamuis autem haec Cabbala alius prorſus naturae indolisque fuerit, ſiue antiquam illam doctrinalem, ſiue poſt hanc ortam illam ritualem intelligas, quam Cabbala philoſophica, de cuius originibus in praeſentia diſpicimus, non negligenda tamen eſt haec obſeruatio, eo quod occaſionem oſtendat, quomodo, ſemel recepta inter Iudaeos hoc docendi modo ſecretiori et traditiuo facile fuerit, ſub venerabili nomine, peregrina dogmata Moſi veterique eccleſiae Iſraëliticae ſupponere. δ. Sed vt propius ad rem ipſam,

b) Conf. Cel. PFAFFIVS primit. Tubing. p. 149. ſcriptoresque de diſciplina arcani laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 176. et bibliograph. antiq. p. 622. conf. Cabb. denud. T. II. praefat. p. 19.

ipsam, dimissa occasione, accedamus, illud de origine Cabbalisticae philosophiae tanquam indubitatum supponimus, inter Iudaeos Palaestinae incolas eam non esse quaerendam. Quaecunque enim de traditionibus in Iudaea obtinentibus ante constitutam Essenorum sectam veteres referunt, ea omnia ad legis explicationes, ceremonias, iura, statuta et constitutiones sapientum inter Iudaeos pertinent, vt ex supra prolixe enarratis est manifestissimum. Quae si memoria recolimus, patebit Cabbalae philosophicae vestigia tum primum in Palaestina apparuisse, cum Essenorum secta Syrorum et Aegyptiorum mores imitata et ab his dogmata et instituta mutuans sectam quandam philosophicam constituisset. Inter eos enim et arcanam methodum, et dogmata quaedam philosophica sublimiora, a lege aliena obtinuisse, ex Iosephi et Philonis testimoniis constat, quorum hic [c] diserte *philosophari eos* ait *de Dei existentia et generatione mundi et in morali argumento se exercere domesticis vsos principiis, quae sine peculiari numinis afflatu non queant percipi; discere vero eos haec mysteria ex ore senioris alicuius obscuriora explicantis*, τὰ γὰρ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει παρ᾽ αὐτοῖς φιλοσοφεῖσθαι, *pleraque enim methodo antiquissima sub symbolis et allegoriis ab eis philosophice expendi.* Quae si cum illis comparentur, quae de theoreticis siue Therapeutis disputat, et consulantur ea, quae supra de sectae Essenae origine disseruimus, luculenter patebit, Cabbalam hanc philosophicam siue arcanam doctrinam, inter Essenos certo modo obtinuisse. Et haec quidem antiquissima et prima eius vestigia inter Iudaeos Palaestinae incolas sunt, si historiam ducem sequamur; qua narrante non nisi Hyrcani regis et filiorum eius tempore fugatis et dispersis Pharisaeis traditionariis, et Simeone Schetachide Alexandriam delato, reuersoque rebusque Pharisaeorum mutatis, per illum ex Aegypto nouum traditionis genus ceteris Iudaeis innotuit. Ab Essenis enim illud discere non licebat, qui neminem extraneum ad haec mysteria admittebant. Ex his vero, quae rerum Iudaicarum series et annales confirmant, manifestum esse putamus, falli eos, qui ex Chaldaea atque Babylonia Iudaeos Cabbalam illam philosophicam attulisse coniiciunt. Hoc enim si ita euenisset, non demum ab Essenis ea in Palaestinam fuisset introducta, nec Schetachides eam ex Aegypto attulisset. ε. At hae ipsae Cabbalae philosophicae inter Iudaeae incolas origines ad veram nos eius patriam deducunt, quae non alia esse potuit, quam Aegyptus, quam Essenae quoque familiae instituti sui initia formamque suppeditasse, supra fecimus verisimile. Hic vero paucis ea repetenda sunt, quae *capite huius libri primo* de rebus Iudaeorum in Aegypto habitantium philosophicis diximus. Nempe in illa regione Iudaeos a Cambysis et postea Alexandri M. tempore consedisse, et sub Ptolomaeo Lagide et Philadelpho deductis coloniis nationem eam se ibi dilatauisse, mori-

c) Quod omnis probus sit liber p. 877.

moribus etiam Aegyptiorum Graecorumque se attemperauisse, et vt seculi sui indolem, et inualescentem eruditionis theologicae consuetudinem imitarentur, duce praecipue Aristobulo allegoricam legem explicandi illique aliena dogmata affricandi methodum introduxisse, eo loco adductis veterum testimoniis probauimus. Non erramus itaque, si Aegyptum patriam fuisse Cabbalae philosophicae dicamus, et ab eo tempore eius origines repetamus, quo ope allegoricae methodi, in his terris a cana vetustate vsque receptae, philosophia Aegyptiaca inter Iudaeos recipi et venerabili traditionis nomine, quod patriorum dogmatum communicationem et reuelationem oralem hactenus indicauerat, coli coepit, quod Ptolomaeorum tempore factum esse ex supra enarratis constat. 5. Philosophia Aegyptiaca vero qualis eo tempore fuerit, accurate, nisi fallimur, in *fine Tomi primi* docuimus, quae hic omnino repetenda sunt. Nempe, totam fere periisse veterem theologiam et philosophiam Hermeticam, incursionibus tot populorum vastata regione et sub peregrinos dominos ire iussa, ad quorum nutus et rationes sacerdotes se composuerint, facile ea mutantes, quae cerae instar ope hieroglyphicae methodi omnes figuras admittebant, eo loco ostendimus. Id factum quoque esse, cum Cambyses cum exercitu Aegyptum depopularetur, tumque remansisse Persicae doctrinae reliquias aliquas verisimile est. Monuimus porro post deuictos Persas superatamque Aegyptum Alexandrum M. excitata regni sede Alexandriae, omnium terrarum colonos eo attraxisse, sicque omnium fere religionum cultum et dogmata inualescere in Aegypto coepisse: maxime vero Graecanicam philosophiam et eruditionem in victoris gratiam valde fuisse Aegyptiis acceptam, hocque philosophiae et theologiae excolendae studium sub Ptolomaeo Lagide et Philadelpho mira incrementa cepisse; tumque praeter Peripateticam philosophiam regibus gratam Pythagorico-Platonicam eo magis se Aegyptiis, populo superstitioni et religionibus vehementer dedito, commendauisse, quo magis tum ab Hermete et Aegyptiis acceptam esse, tum accuratiori modo de diuinis disserere eius asseclae gloriabantur. Neque tamen Pythagorae et Platonis placita integra seruauisse Aegyptios, sed cum miro impetu in quendam religionum syncretismum ruerent, philosophi autem Orientales, qui caput attollere coeperant, frequenter Alexandriam adirent, eo quod celeberrima Musarum sedes esset, Alexandrini quoque philosophi aliquandiu in Asia consedissent, factum esse, vt quae Pythagorae et Platonis disciplina dicebatur, magnam mutationem pateretur. Et in naturalibus quidem propius presisse eorum vestigia constat. At in diuinis siue theologicis longe ab eorum placitis Alexandrinos philosophos recessisse, luculentis exemplis confecimus [d]. Nempe reiecto systemate dualistico, emanatiuum ex philosophia Orientali recipiebant, hincque emanationum diuinarum varios ordines, genera

d) Conferendus IAMBLICHVS de mysteriis Aegyptiorum, ex quo facies integra recentioris theologiae Aegyptiacae patebit.

genera atque claſſes, vsque ad res viſibiles et materiam conſtituebant; adeoque pleraque, quae Orientalis philoſophia de Deo et virtutibus diuinis ſubſtantialibus praeceperat, recipiebant. Cui theologiae eo magis manus dabant, quo magis ſyncretiſmo, quem mire Aegyptii fouebant, portam aperiebat patentiſſimum, hocque cum doctrina ſua de Deo omnia religionum genera certo modo poterant in vnum confundi, vt Iudaicae atque Chriſtianae exemplum in haereticis quibusdam luculenter demonſtrat. Ita quidem deſertis Platonis aſſertis, multa ex Orientalibus Zoroaſtreae theologiae reliquiis aſſumta, ea vero docendi modo Pythagorico-Platonico adaptata, et cum eius philoſophiae praeceptis in concordiam ire mira confuſione iuſſa ſunt, donec Ammonius et ſequaces, certos ſyſtematis limites conſtituerent, et ad Platonicos vultus paulo propius reformarent. Quae omnia cum ſuo loco, quantum veterum in his rebus negligentia et obſcuritas patiebatur, rationibus et teſtimoniis roborauerimus, plura his addere opus haud eſt. §. Iudaeos vero huic philoſophandi generi in Aegypto locum feciſſe, *capite huius libri primo* ex inſtituto oſtendimus, diſcique vel ex vno Therapeutarum et Philonis exemplo poteſt. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis illud theologiae Pythagorico-Platonicae temperamentum, quod Orientalis philoſophia offerebat, et ſyncretiſmum omnium religionum permittebat, aptum erat, illi ſe formae attemperare, quam de Deo diuiniſque exhibebat doctrina Moſaica, et allegoricae methodi, Aegyptiacis philoſophis ſolennis, machinis cuncta ex voto torqueri poterant. Cuius exemplum luculentiſſimum cum ſcripta Philonis exhibeant, lector ad ea dimittendus eſt, vt inde rei huius veritatem diſcat confirmatam. Quoniam autem ſuperbia gentis magno ſupercilio alios populos contemnentis eiusmodi ſyncretiſmum natura ſua non admittere videbatur, ad artes Aegyptiacis ſacerdotibus et philoſophis ſolennes illi ex Iudaeis confugiebant, qui in ſcholis philoſophorum Pythagorico-Platonicorum erant educati: nempe cum tota Aegyptiorum natio nihil ſacrum et diuinum haberet, quod non hieroglyphico, vel potius, qui ex illo enatus erat allegorico et ſymbolico modo eſſet traditum, haec docendi methodus ab Ariſtobulo aliiſque, maxime vero a Therapeutarum familiae conditoribus in hunc vſum adhibitus eſt, qua facile poſtea fuit quadrata miſcere rotundis, et quod Aegyptii toties in vniendis peregrinis religionibus et placitis cum ſuis fecerunt, dogmata in infinitum diſtantia inter ſe conciliare, vel corrumpere potius domeſtica atque adulterare, ſicque Moſaicae doctrinae ſenſus eos affingere, quos ſuggerebat philoſophia Aegyptiaca. Et vt eo promtius recens philoſophiae genus absque nouitatis inuidia reciperetur, traditionis nomine, quod venerabile inter Iudaeos fuit, vt ſupra dictum, abortus hic philoſophicus pictus ornatusque, ſicque veneratio Moſaicae traditioni debita nouae philoſophiae conciliata eſt. Id Therapeutarum exemplo luculenter com-

comprobari poteſt, quos praecipue hanc Cabbaliſticam philoſophiam recepiſſe atque excoluiſſe ex Philone conſtat [e]. Ait enim ille: *ἐντυγχάνοντες τοῖς ἱερωτάτοις γράμμασιν φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν, ἀλληγοροῦντες, ἐπιδὴ σύμβολα τὰ τῆς ῥητῆς ἑρμηνείας νομίζουσι φύσεως ἀποκεκρυμμένης ἐν ὑπονοίαις δηλουμένης· ἔστι δὲ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν οἳ τῆς αἱρέσεως ἀρχηγέται γενόμενοι πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς καθάπερ τισὶν ἀρχετύποις χρώμενοι μιμοῦνται τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον.* Quae verba non ſatis commode expreſſit interpres Latinus Gelenius, adeoque Graeca ipſa inſpicienda ſunt, quae manifeſte docent, eam philoſophiam fanaticam, quam iſta ſecta recepit, allegoricis explicationibus ad patrias traditiones fuiſſe pertractam. Quod paulo infra magis luculenter Philo prodit referens, ſtatuere hos viros: *Totam legem habere animalis ſimilitudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero ſententiae retruſiores ſub velamine verborum abditae, in quibus rationalis anima egregie ſe ipſam contempletur tanquam in ſpeculo, ſub his ipſis verbis miram ſententiarum pulchritudinem conſpiciens, et explicans e figurarum inuolucris, atque ita penitiorem intellectum in lucem producens duntaxat apud eos, qui per occaſionem admoniti ſciunt obſcura ex apertis colligere.* Et hanc quidem veram originem Cabbaliſticae philoſophiae fuiſſe allatae rationes ſatis euincunt, quae comparatione dogmatum philoſophiae Orientalis, Aegyptiacae et Cabbaliſticae, quam infra inſtituemus, mire poſſunt confirmari oſtendique, quam arcte haec tria philoſophiae ſublimioris ſiue theologiae genera cohaereant concordentque. η. Ita vero facile quoque inter ſe conciliari poſſunt virorum doctorum de Cabbalae originibus ſententiae. Nam nec illi plane reiiciendi ſunt, qui philoſophiam barbaricam huc aduocant, cum non aliam intelligant, quam quae Zoroaſtris, Hermetis, Orphei, Pythagorae et ſimilium doctrinam mentita Alexandriae enata fuit. Aſt de ea quoque intelligendi ſunt, qui philoſophiam Platonico-Pythagoricam parentem philoſophiae Cabbaliſticae ſtatuunt: non enim genuina illa ſed ſyncretiſtica et ab Orientali multum adulterata huc referenda eſt, quam diſtinctionis cauſſa Alexandrinam diximus, et poſtea in Aegypto in Ammonii Plotinique ſchola in certam ſyſtematis formam coaluit, et a Iamblicho Aegyptiacae philoſophiae nomine commendata eſt. Rectiſſime vero inſtituit Cel. Moshemius, qui philoſophiam Orientalem huc adducit; ea enim theologiae Alexandrinae potiora dogmata ſubminiſtrauit, quae in Cabbalae ſyſtema fluxere: at attemperata placitis Pythagorico-Platonicis, cuius luculenta veſtigia in Cabbala deprehenduntur, intelligenda eſt, qualem ipſe quoque Philo eſt ſecutus. ϑ. Ex Aegypto hanc philoſophiam Iudaicam in Palaeſtinam partim per Eſſenos, partim per Simeonem Schetachidem perueniſſe, allata ſupra veterum teſtimonia nos dubitare non ſinunt, nec iis, quae abunde ſatis dicta ſunt, aliquid adiiciendum eſt, niſi hoc vnum, ipſos traditiona-

e) pag. 893.

tionarios, dum a Simeone hoc introductam inter Iudaeos traditionem arcaniorem, plerisque ignotam ſtatuunt, innuere, hoc non de traditione rituali, ſed philoſophica intelligendum eſſe, eo quod traditionis alterius et vulgaris notitia diu iam in Iudaea viguerit, nec ex Aegypto aduehi potuerit, vbi eam hac quidem ratione obtinuiſſe non legimus. ι. Poſt templi euerſionem vero vrbisque et Iudaeae regionis deſolationem cum multi Iudaei in Aegyptum ad fratres ſuos Helleniſtas confugiſſent, et pacatis pauliſper rebus in patriam terram rediiſſent, ſedes autem eruditionis Iudaicae in Aegypto eſſet, ex qua viri docti in nouas ſcholas in Palaeſtina erectas conceſſerunt, mirum non eſt, inter earum moderatores inuentos fuiſſe, qui arcanam hanc philoſophiam mordicitus tenerent, quales Akibham et Iochaidem fuiſſe ſupra oſtendimus. Quo magis autem reuelationis ſcriptae auctoritatem ſuppreſſit traditionis veneratio, eo magis arcanae quoque traditionis myſteria exculta ſunt; hoc tantum diſcrimine, vt, cum illa omnibus pateret, haec pauciſſimis tantum ſelectisque diſcipulis patefierent, ex quo fonte cauſſam ſupra deriuauimus, cur vetuſtiſſimorum Cabbaliſtarum in hiſtoria Iudaeorum literaria tam manca ſit notitia. Nam hoc poſtulabat et arcani diſciplina, et doctrinae a Moſaicis valde abeuntes, quas aperire ἀμυήτοις periculoſum videbatur. κ. Tandem hoc quoque notandum eſt, irrepſiſſe in philoſophiam Cabbaliſticam praeter Orientalia et Aegyptiaca atque Pythagorico - Platonica placita, etiam Peripatetica quaedam. Mature id factum eſſe, et adhuc ſtante templo, viſum eſt viro ſummo HENRICO MORO f), qui in *epiſtola ad Knorrium* ita de ha re: *Sunt qui contendunt, etiam ab Antiochi temporibus philoſophorum ſcholis et certe Ariſtotelis praeter ceteros Iudaeam corruptam fuiſſe. Quo minus mirari debemus, Ionathanem F. Vriel ſectam Ariſtotelicam ſapere in ſua paraphraſi in viſionem Ezechielis, qui tamen multis annis vixit ante vrbis excidium. Nam rotas ille coelos Ariſtotelicos eſſe euincit, et in illius opinionis gratiam; et ecce vna rota in terra; interpretatur dicam, an peruertit ad hunc modum: ſphaera vna poſita erat ſub altitudine coeli. Quod ipſe* MAIMONIDES ff) *etiam notauit. Vides quam mature corrupta ſit Cabbala philoſophica apud Iudaeos etiam aliquot annis ante Chriſtum natum; immo multis, ſi calculum ineas ab Antiocho. Quam quidem ob cauſſam ſerio conſiderandum eſt, annon certiora veteris philoſophiae Iudaicae veſtigia inuenienda ſint apud Pythagoreos, quam apud ipſos Iudaeos, cum Pythagoras edoctus ſit arcana philoſophiae Cabbaliſticae quadringentis aut quingentis annis ante modo memoratam corruptionem.* Addit eius rei exemplum in ſequentibus ex libro *Iezirah*, omnium antiquiſſimo inter Iudaeos habito, *in quo praeter nugas aſtrologicas hypotheſis Ariſtotelica ſupponatur. Nam non ſolum orbium*

f) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 181. ſeqq.

ff) Mor. nebhoch. L. III. c. 4.

um signorumque coelestium ibi fieri mentionem, sed dici etiam [g] *vocari intelligentiam perpetuam eo quod ducat motum solis et lunae iuxta constitutionem eorum, vtrumque in orbe sibi conueniente; ad quae R. Abraham Ben Dior; ducit solem et lunam illa intelligentia et reliquas stellas et figuras, vnumquodque in orbe suo, et impertit omnibus creaturis iuxta dispositionem eorum ad signa coelestia et figuras coelestes.* Monet porro Morus: *In Tykkunin Zohar plane asseri hypothesin Aristotelicam, affirmando mundum fabricae, mundum esse sphaerarum seu orbium coelestium et omnia, quae in eo sunt, vsque ad centrum terrae: denique in Emeck Hammelech haec ocurrere: infimum circuli et sphaerae huius splendoris est Asiah spiritualis et corporea, in cuius medio iam nos subsistimus, nempe in terra, quae vocatur* תבל *i. e. terra habitabilis. Haec certe manifesta esse indicia, Iudaeos physicae suae Cabbalae partem quidem potissimam iam tum perdidisse, et in illius locum hypothesin Aristotelicam assumsisse, sphaerasque decem Aristotelicas suas Sephiroth Asiahticas esse, ratos ad eam mensuram reliquas excogitasse.* Hactenus Morus, in cuius tamen verbis accurationem merito desideres. Nam vbi etiam concedimus, hanc esse mentem locorum istorum Cabbalisticorum, quam illis tribuit, et ea Aristotelicas hypotheses inferre, nihil tamen inde sequitur, quam aut libros hos a manu audaci interpolationem alienorum dogmatum passos aut plane recentiori aetate confictos esse. Immo si ab iis auctoribus scriptos esse concedimus, quibus Iudaei tribuunt, nec adulterina dogmata irrepsisse statuimus, nihil aliud inde euincitur, quam post natum Seruatorem Sec. I vel II Aristotelica quaedam inter Cabbalistica irrepsisse. At sine necessitate supponit vir acutissimus hypothesin de orbibus coelestibus in quorum supremo summa caussa resideat, esse mere Aristotelicam. Nam Pythagoricam esse, et ab Aristotele a Pythagora aliisque mathematicis antiquioribus mutuum acceptam discere potuisset ex Anonymi vita Pythagorae apud PHOTIVM [h], qui ea de re luculentus est. Nec haec Pythagoricis et Cabbalisticis placitis repugnant, quae emanationes sephirothicas radios suos emittere non tantum in mundum Aziluthicum sed et Asiahticum atque visibilem, adeoque orbes coelestes animare statuebant: id quod in Alexandrinis Platonicorum scholis quoque personasse vel ex solo Plotino disci potest. Neque tamen praefracte negauerimus, Aristotelica quaedam inter Cabbalistica mature, et forte iam in Aegypto irrepsisse. Syncretismus enim scholae illius ex qua Cabbalistica philosophia prodiit, nec Aristotelem contemsit, sed cum eo quoque foedus iniit, vt suo loco dictum. Recentiori tamen aetate, post Sec. XI, ex quo nempe Aristotelica philosophia a Saracenis ad Iudaeos commigrauit, id potissimum factum esse, nemo temere negabit, qui recentiorum Cabba-

g) f. 13. p. 144.

h) Cod. CCLIX. ex quo repetiit KVSTERVS ad calc. vitae Pythag. p. 56. seqq. Obseruauit iam hic anonymus auctor harmoniam Pythagorae, Platonis et Aristotelis in hac re p. 60.

Cabbaliſtarum ſcripta legerit, nec negauit id KNORRIVS, qui ita de ea re diſſerit [i]: *Poſtquam Saracenorum tempore Ariſtotelis philoſophia Arabica lingua tradi coepta eſt, Iudaeorum quidam eiusdem linguae periti, et inter eos quam maxime R. Moſes Maimonides haec amplexi ſunt ſtudia etc. ab eo tempore multi alii occidentales, praeſertim, qui ſublimitate Cabbaliſtica neglecta ſolius Talmudis ſtudiis fuere contenti, Peripatetica dogmata ſcriptis ſuis hinc inde immiſcuerunt, quod poſtremis hiſce temporibus Germani quidam, etiam Cabbalam tradituri ſunt auſi, inter quos potiſſimum eſt auctor libri Schepha tal Maimonidae amore deceptus, ſed a genuinis Cabbaliſtis Orientalibus nequaquam in hoc puncto receptus.* Et huic quidem rationi innixus Cl. IONAS DANIEL SCHRAMMIVS, *introductionem ſuam in dialecticam Cabbaleorum methodo Peripateticorum potiſſimum conformatam* conſcripſit, et IOANNES IVSTVS LOSIVS [k] ſingulari diſſertatione *conſenſum Kabbaliſticorum cum philoſophia Academica et Peripatetica dogmatum per capita quinque* oſtendere conatus eſt. In qua comparatione vero viros hos doctos non ſemper ad verum ſenſum nexumque ſyſtematis Cabbaliſtici attendiſſe, adeoque alienam mentem Cabbaliſtis affinxiſſe, fatendum eſt. λ. Quin et hoc coronidis loco his obſeruationibus de originibus philoſophiae Cabbaliſticae addendum eſt: Recentiores philoſophiae Cabbaliſticae ſectatores cultoresque haud raro illatis dogmatibus et explicationibus heterogeneis, et ex genuinis fontibus non petitis doctrinam Cabbaliſticam adulteraſſe, et prout quis ſyncretiſmo fauebat, ita conſenſum doctrinae Cabbaliſticae cum his illisue opinionibus vidiſſe, atque multa ſpuria intruſiſſe, id quod Iudaei paſſim ipſi conqueruntur, qua de re R. Meir Ben Gabbai teſtimonium adducit B. ABR. HINCKELMANNVS [l]: qui eo nomine Loriam accuſat, cui addere potuiſſet R. Abraham Cohen Iriram, qui paſſim ad Platonem, Plotinum, Parmenidem, Dionyſium Areopagitam prouocat. At hi ſcriptores Cabbaliſtici in eo non errauerunt, quod ex Alexandrinorum philoſophorum ſcholis domeſticam hanc philoſophiam illuſtrarunt. Quamuis enim aliquot ſeculis poſt conceptam natamque philoſophiam Cabbaliſticam Ammonii Plotinique ſchola ſyncretiſticam Alexandrinorum philoſophiam reformauit et in certum ſyſtema redegit, quod Platonem paulo melius referret, ad quem conatum eam praeter diſſenſiones philoſophorum Alexandrinorum vt ſupra dictum, haereticorum ex philoſophia Orientali et Aegyptiaca progreſſorum diſputationes, aliaque multa ſuo loco enarrata coegerunt: ex communi tamen fonte et Cabbaliſticae et Plotinianae ſcholae ſyſtemata hauſta ſunt, eo tantum diſcrimine vt emanationum diuinarum ordinem numerumque haec aliter exponeret, quam illa, et Platonis haec triadem illa Orientalium et forte Pythagoricorum quoque decadem eligerent.

 §. III.

i) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. I. pag. 1207. k) Gieſſae 1706.

l) In detect. fundam. Boehmiani p. 28. conf. SCHRAMM. l. c. p. 24. ſeq.

Obseruationes de natura et indole philosophiae Cabbalisticae.

§. III. Constituta origine philosophiae Cabbalisticae verisimili, iam de natura et indole eius paulo facilior erit disquisitio, eo quod multum lucis antecedentia huic argumento accendunt. Ex circumstantiis enim huius philosophiae, quas historia nobis suggerit, pleraque colligenda iudicioque accurate et sine praeiudiciis interposito definienda. Sequemur vero ordinem in aliis hactenus adhibitum, et obseruationibus quibusdam generalioribus potiora strictim complectemur. Et

I. Quidem ante omnia monendus est lector, nobis hic sermonem de Cabbala pura, quam nonnulli constituunt, et philosophiam aliquam, vel theologiam potius arcaniorem Iudaeorum veterum orthodoxam fuisse dicunt, non esse. Quamuis enim supra iam concesserimus, non abhorrere a verisimilitudine, sensum clariorem et luculentiorem explicationem ceremoniarum legis, et vaticiniorum de regno Messiae eiusque circumstantiis orali traditione fuisse inter Iudaeos reclusam propagatamque, et tanquam stellam vsque ad ortum solis in N. T. luxisse; tantum tamen abest, vt eius dogmata, quorum postea pleniorem notitiam in nouo foedere Spiritus S. fecit, in Cabbala philosophica, de qua agimus, contineantur, vt praeter aliquam externam speciem et similitudinem ex translatis ad peregrina placita mysteriis veteris ecclesiae Iudaicae oriundam nihil sit, quod conuenientiam aliquam euincat. Non ignoramus quidem contrarium multa eruditione demonstrare voluisse viros quosdam eruditissimos, qui contenderunt, latere in Cabbala philosophica vestigia mysterii SS. Trinitatis, filii Dei capitis regni diuini et creatoris, lapsus peccati, et quae his sunt similia; nec negamus attulisse eos quaedam magnam speciem referentia. Ast euenisse illis, quod in comparatis quoque gentilium philosophorum systematibus cum fide Christiana toties euenit, vt veros sensus dogmatum Cabbalisticorum, quos ex tota systematis connexione habent, negligerent, et ex externa verborum similitudine perperam conuenientiam aliquam colligerent, sequens systematis Cabbalistici delineatio luculenter docebit, et in sequentibus etiam exemplis aliquot illustrabitur. Vnum vero in praesentia totam hanc obseruationem clarissima luce perfundet: nempe, primum illius systematis fundamentum hoc esse: ex nihilo nihil fit, adeoque cuncta ex Deo emanarunt. Quo principio semel posito impossibile est, Cabbalam aliquam puram ostendere, cuncti enim Cabbalistarum libri huic vni fundamento superstructi huc omnia referunt. Ex hoc vero de reliquis iudicium interponere facile quis potest. Hoc principio ex gentili philosophia admisso et supposito, necessario euenire debuit, vt quicquid ex veteri traditione Iudaeorum dogmatica retentum esset, in corruptos detorqueretur sensus, et sic vetus illa puraque Cabbala tota periret, nec hodie inuestigari queat. Agnouit id candideque fassus est MAIMONIDES [ll], qui luculenter: *Scito multas egregias sententias, quae in gente nostra olim fuerunt, de veritate istarum rerum, partim longinquitate temporis, partim*

ll) Moreh nebhoch. P. I. c. 71.

partim infidelium et ſtultorum populorum in nos dominatione partim etiam, quod non cuiuis, ſicut expoſuimus, conceſſa erant myſteria, periiſſe, et in obliuionem deueniſſe. Nihil enim permiſſum erat literis mandare, niſi ea, quae in ſacros libros digeſta et relata erant. Quibus in verbis, quamuis rationes allatae minimam tantum cauſſam deperditorum veterum myſteriorum indicent, illud tamen recte vidit Maimonides, veterem ſapientiam Iudaicam in iſtis myſteriis Cabbaliſticis hodie reperiri non poſſe. Agnouit id. B. BVDDEVS [m], et, quo erat candore, faſſus eſt: *Propter easdem, quas Maimonides attulit rationes non tantum forte quaedam antiqua Kabbalae capita periiſſe, ſed alia corrupta et deprauata et cum gentilis philoſophiae erroribus permixta fuiſſe.* Qui tamen quando addit: *Non ſequi inde, omnia periiſſe, aut omnia fuiſſe corrupta, ſed fieri id omnino potuiſſe, vt plurima verae et genuinae Kabbalae ſubſint veſtigia, non attendit* δελέυων τῇ ὑποθέσει, petere ſe principium, quando ad diſcernenda pura ab impuris nos attendere ad ſcripturae ſacrae et rectae rationis ductum, non neglectis traditionis legibus, et tum quod verum deprehenſum fuerit retinere iubet; ita enim non dignoſcetur, quid ex domeſticis principiis Cabbala ſtatuendum eſſe poſcat, ſed quid iuxta normam rectam iuſtum et admittendum nos iudicamus: qua ratione facile omnis mundi philoſophia in ſanos ſenſus poteſt transferri. Rectius viri cordati [n] ſcapham nominantes, totam Cabbalam philoſophicam non quoad dogmata tantum adiecta et ſuppoſita, ſed quoad totum ſyſtematis habitum et connexionem impuram eſſe, et philoſophiam gentilem referre, ſtatuerunt: hoc enim danda in ſequentibus eius delineatio faciet clariſſimum. Vnde vehementer Cabbalae ſtudioſis commendamus, praeſtantiſſimi WOLFII [o] obſeruationem: *Dogmata Cabbaliſtica obſcuritatis puluere ita quaſi eſſe obtecta, vt et perſpicere ea perquam difficile ſit, et ampla de genuino verborum ſenſu diſputandi materies naſcatur, vel ſaltim dubitari ſemper poſſit, num, quem ſenſum nobis, doctrina Chriſti illuſtratis, verba aperte referre videntur, eodem ab iſtorum ſcriptoribus prolata fuerint?* Addimus; vt iuſta ſubnaſcatur ſuſpicio, Cabbaliſtas concluſiones ſuas cum principiis connexas voluiſſe, adeoque illas alio quam haec patiuntur, ſenſu, a Chriſtiano valde diuerſo, eſſe intelligendas.

II. Cabbaliſticam itaque philoſophiam explicaturis non ad huius vel illius ſcriptoris explicationem attendendum eſt; factum enim ſaepe numero, vt certis hypotheſibus inſtructi occupatique viri docti ad obſcuriſſimarum doctrinarum Cabbaliſticarum interpretationem accedentes, ea affinxerint Cabbaliſtis, de quibus nunquam cogitarunt. Exemplo erunt ea,

m) Introd. in hiſt. phil. Hebr. §. 46. p. 446. ſeq. conf. BVRNETIVS Archaeol. philoſoph. L. I. c. 7. p. 372.

n) BVRNET. l. c. WACHTER. Spin. in Iud. P. I. p. 22. 69. Elucid. Cabb. praef. p. 6. LOESCHER. l. c. Morus et Knorrius ipſi, vid. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 79. Ven. REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 430. WOLF. l. c. p. 1206. BASNAGE Hiſt. Iud. L. III. cap. 16. aliique.

o) l. c. p. 1242.

ea, quae de sephirarum explicatione infra sumus allaturi, quas alii dogma esse de Deo et attributis diuinis, alii de regno Messiano, alii de creatione mundi, alii de astronomia, alii de arithmetica, alii de dialectica exigua verisimilitudine contenderunt. Id quod mirandum minime est, cum id saepe numero eueniat, vt doctrinis obscuris allegoriarum symbolorumque velo obductis diuersissimae significationes tribuantur earumque explicationes dentur variae immensa inter se distantia differentes, vt vel solae mythologiae Graecae vel hieroglyphicorum symbolorum explicationes comprobant, vt alia taceamus. Abiiciendum itaque in hac ardua de mente dogmatum Cabbalisticorum quaestione euoluenda et feliciter definienda omne auctoritatis et hypotheseos praeiudicium, et ante omnia de primis et adaequatis Cabbalistarum principiis dispiciendum, quibus non ex vana et in ingenio enata hypothesi, sed ex ipsis Cabbalistarum scriptis locisque classicis definitis ea conclusionum series et sensus inde dependens constituendus, qui totum systema rationalis interpretationis legibus conformiter recludit.

III. Quamuis autem hac interpretationis lege adhibita nihil aequius sit, quam sperare, vt in veros sensus Cabbalistarum penetrare possimus; in ipsa tamen laboris huius executione innumerae se difficultates monstrant, quae vix superari possunt. Ita enim allegoriarum et symbolorum ineptissimorum velo se absconderunt Cabbalistae veteres, barbararum gentium mores secuti, et disciplinam arcani seruantes, vt eorum mentem peruestigaturus syluam densissimam nulla semita patentem, tenebrisque horridam vepretisque et dumetis inaccessam sibi merito videatur fuisse ingressus, adeo perplexa, incerta, et tenebricosa sunt omnia et peregrinis atque inusitatis aenigmatibus referta. At his dare sensum clarum, obscuris accendere lucem, symbola insolita et absurda rationali interpretatione delineare, aenigmata inaudita soluere, et iis quae a dementibus dicta videntur, sensum tamen tribuere non philosophicum modo sed et verum, saltem verisimilem, explicatio philosophiae Cabbalisticae postulat. Quod quam arduum opus sit atque difficillimum, non melius lector cognoscet, quam si ipse rei periculum faciat, et, tentaminis gratia librorum Soharicorum *Siphra de Zeniutha* et *Idra Rabba* imagines sibi sumat explicandas, dicturus quid disciplinae Iochaidae alumni intelligi velint per regem microprosopon et macroprosopon, eiusque cranium, barbam, crinem, nasum, per reges septem Edomiticos, per draconem eiusque caput, tergum, caudam, linguam et similia, quibus imaginibus emanationum diuinarum seriem obscurauit ineptissimus philosophus et vt tenebras tenebris augeret, eas insuper nominum et literarum permutationibus ex Cabbala verbali obtexit. Certe fatebitur post inutilia et frustranea tentamina, se labyrinthum ingressum, ex quo inuenire exitum non liceat. Certe aeque facile ex iis lapidem philosophorum, aut insularum Americanarum situm, aut alia quaecunque exsculpet foecundius ingenium, quam systema

aliquod

aliquod metaphyſicum. Et his quidem nugis libri Cabbaliſtici ſcatent, et haec aenigmata in fronte prae ſe ferunt. Exemplum, Lector, cape ex R. Cohen Irirae porta lucis, eique, quem editor praefixit titulo p.

IV. Facile ex his colligent lectores prudentes ac ad abſurda et a ſenſu fere omni remota ſymbola et imagines Cabbaliſtarum itemque ad dogmata ὑπερφυσικὰ et ad nubes vsque tranſcendentia attenti, Cabbaliſticos ſcriptores ipſos ſaepe non ſatis ea intellexiſſe, quae ſcripſerunt. Quam ſuſpicionem magnopere confirmat, quod res metaphyſicas ſenſuumque imagines refugientes, quas abſtractione mentali non niſi acutiſſimi comprehendunt, eiusmodi ſymbolis corporeis veſtierint, quae non nexum modo cum iſtis propoſitionibus metaphyſicis habent nullum, ſed eas etiam ineptiſſime exprimunt, et ita obſcurant, vt quid velint, non intelligas. E. g. Quae connexio roris ſeu humiditatis cerebri macroproſopi cum ſephirarum ſiue fontium ſecundariorum atque emanationum diuinarum altera vel tertia: quid ſtatui androgyneitatis cum emanationum in inferiora combinatione? quae conuenientia caudae draconis in capite, et capitis poſt humeros translati, et in tergo vxoris microproſopicae, cum circulo ſiue mutuo influxu emanationum ſuperiorum in pleromate diuino in regnum diuinum, quod extra pleroma in mundis inferioribus emanatiua continent? Lectorem prudentem et attentum iudicem poſtulamus, vt definiat, an ſeipſos ſatis intellexiſſe Iochaideae diſciplinae alumnos credendum ſit? Partim confirmant hanc coniecturam inepta ad ratiocinandum Iudaeorum ingenia, quae laxatis ſemel imaginationis, quam aeſtuantem habent, et viuidiſſimam Orientis incolae, habenis, Phaëtontis extra orbitam vagantis inſtar ſusque deque vertuntur. Hos in orbem reuocare homines et ſyſtema vbique cohaerens ex eorum tricis nugisque deducere, nobis quidem videtur impoſſibile, et nec expectandum, nec poſtulandum, vt tenebrae hae omnes diſpellantur. Mirandum itaque non eſt, viros acutiſſimos, et horum myſteriorum notitiae acquirendae plurimum temporis impendentes de inuincibili obſcuritate et difficultatibus inſuperabilibus Cabbalae fuiſſe queſtos. Et ante Cabbalam quidem denudatam, cum pleraque adhuc ſepulta quaſi laterent in ſpeluncis Cabbaliſticorum ſcriptorum vi-

p) En illum, Cabbal. denud. T. I. P. III. Liber Schaar Haſſchamaim, ſeu porta coelorum, in quo dogmata Cabbaliſtica de Aen-Soph, Adam Kadmon, Zimzum, Aziluth, Briah, Iezirah, Aſiah, Nomine tetragrammato, reuolutionibus alphabethicis, Auuir Kadmon, Perſonis Attik, Arich, Abba vel Imma, Seir Anpin, et vxore eius de lumine cranii, oculorum, aurium, narium, oris in Adam Kadmon, de partibus animae, Nepheſch, Ruach, Neſchamah, Chaiah, Iechidah, literis tetragrammati quaternario, denario, ſephiris, numeris, menſuris, pulchris veſtimentis, confractione et lapſu vaſorum, natura vaſorum, radiorum lucis ambientis et internae, de differentiis localibus, eoque, quod dicitur ſupra, infra, ante, retro, dextrum et ſiniſtrum, longum, latum, profundum in Sephiris, de deſcenſu animae in corpus, de Sephiris Akudicis, Nekudicis, Berudicis, de reſtitutione vaſorum, de conceptione, generatione, infantia, adoleſcentia, et vſu rationis τȣ̃ Seir-Anpin, de Bilance, de ſuperintectione vel inuolutione perſonarum intra ſe inuicem, crinibusque capitis et barbae philoſophice proponuntur, et explicantur, et cum philoſophia Platonica conferuntur. En ſyluam Cabbaliſticam, in qua Oedipus aliquis ſe exerceat.

viros doctos eam rem passim moleste tulisse, non magnopere stupemus. Ex quibus vir de Hebraica literatura immortaliter meritus IOANNES BVXTORFIVS [q] filius eleganter monuit: *In librorum Cabbalisticorum explicatione, qualis liber Iezirah, Hebraeos ipsos inter se non conuenire, sed in diuersa ire, insuper fructum labori non respondere. Cabbalisticam enim hanc doctrinam abyssum esse imperscrutabilem, labyrinthum inextricabilem, nec introitum ostendentem, nec exitum, fructum eius nullum.* Post editam Cabbalam denudatam vero accensa quidem lux maior tenebris, et clauis aliqua data aenigmatibus insolubilibus, maxime ex Irirae et Loriiae scriptis, attamen non desierunt de obscuritate ineluctabili conqueri viri magni et in perscrutandis veterum systematibus magno acumine gauisi. Inter quos THOMAS BVRNETIVS [r], *Cabbalistas* dixit *cum ratione insanire omnes: sed esse morbum animi Orientalibus communem, cum allegoriis insanire, et Iudaeis proprium, cum sua Cabbala.* Similia fassi sunt viri docti magnaeque in his rebus perspicaciae I. G. WACHTERVS [s], FR. BVDDEVS [ʃ], N. H. GVNDLINGIVS [ʃʃ], I. CONR. SCHRAMMIVS [t], IO. IAC. SYRBIVS [u] et IAC. BASNAGIVS [v], qui post laboriosum Cabbalisticorum mysteriorum examen, profunditatem tantam se inuenisse fatetur, vt superare et ad fundum penetrare nequiuerit. Cuius rei caussas, et molestiam nullo fructu et euentu laeto pensatam eleganter et ex vero depingit vir eruditissimus, quantusque labor incassus deuorandus sit, luculenter explicat, dignus omnino, qui ipse audiatur.

V. Auget porro ineluctabilem obscuritatem stilus scriptorum Cabbalisticorum dicendique ratio breuis, concisa, abrupta, et multoties hiulca nec satis cohaerens, cuius caussa praeter indolem orientalium ingeniorum, ob feruidiorem conditionem in praeceps quasi ruentium et cum vi quadam festinantium, studium fuit se suasque opiniones occultandi, et sub his carectis eo tutius latendi. Qui homines cum omni diligentia adhibita in id fuerint connisi, ne possent intelligi, num philosophorum nomen mereantur, vel legi velint, lector ipse cogitet [w].

VI. Fluit porro ex dictis, in cassum laborare, quicunque systema vbique cohaerens ex Cabbalistarum scriptis eruere, et assertiones omnes necessario inter se nexu coniungere laborant. Nam fuisse apud Iudaeos exiguum rationalis philosophiae vsum ex supra dictis notum est, idque imprimis ad antiquiora tempora pertinet. Exigua itaque ratiocinandi artis notitia illis instructis, mirum non est, si in Cabbalistarum scriptis multa inueniantur ἀσύςατα, in quibus conciliandis magis frustra laborabis, quam in

q) Ad Cosri P. IV. §. 27. p. 318. seq.
r) l. c. p. 372.
s) Elucid. Cabb. c. III. §. 1. p. 26.
ʃ) l. c. §. 35. p. 293.
ʃʃ) Hist. philos. mor. c. VII. p. 96.
t) l. c. c. I. §. 9. p. 12.
u) Instit. phil. prim. P. II. c. 2. §. 3. p. 367.
v) l. c. L. III. c. 14. §. 10. p. 363.
w) Legendum sobrium iudicium MORHOFII Polyhist. T. II. L. II. P. I. c. 9. §. 2. p. 311.

in Aethiope dealbando. Et hunc quidem philosophiae defectum in tota Iudaeorum eruditione supra deprehendimus, speciali vero aliqua ratione ad Cabbalisticam doctrinam pertinet. Ea enim, vt nomen docet, non ratiocinatione innititur, sed traditione, quam a maioribus acceptam sine examine posteris Cabbalistae tradiderunt, non passi, vt acceptorum mysteriorum examen aliquod adhiberetur. Cui consilio magnum iecerunt fundamentum, asserendo, Cabbalam esse diuinae originis, et a summo Numine Mosi traditam humani iudicii tribunal et examen refugere; quo non potuit non auctoritatis praeiudicium, sanorum principiorum locum occupare, cum tanta Mosis inter Iudaeos fuerit veneratio, vt iis, quae ab illo profecta fuisse dicebantur, sine anathematis fulmine contradicere nemo auderet. Quod cum sensu quodam eminentiore Cabbalisticis dogmatibus tribueretur, mirum non est, de nexu assertionum earumque ex principiis suis demonstratione Cabbalisticae philosophiae doctores pariter atque discipulos sollicitos non fuisse, hosque contentos esse debuisse, si obscurissimarum imaginum aliquis recluderetur sensus et cum tremore atque veneratione ad haec adyta admitterentur. Cuius exemplum luculentum extat in *Idra Rabba* [x], vbi refertur, socios Iochaidis quaestionem quidem mouisse, ast hunc respondisse: *Arcanum arcanorum est, quod homines nec scire, nec comprehendere, nec scientiam suam de illo vel mussitare possunt.* Caussam huius rei et traditionis indoles et αὐτὸς ἔφα ex scholis Pythagoricis ad Iudaeos delatum aperit, quae ratiocinationem non admittunt, nec systematicam aliquam philosophiam constitui patiuntur [y]. Accedit allegoriarum abusus, eo insaniae prouectus, vt absurda et non cohaerentia multa inferat. Quod ipse agnouit HENR. MORVS [z], qui in hac philosophia Cabbalistica multa nec cohaerentia satis, nec a contradictione libera animaduertit, et consequentias multas conclusionesque falsas detexit. Eandem de Cabbalistarum philosophia queremoniam instituerunt BVRNETIVS [a] et BVDDEVS [b]. Id quod displicuit quidem Cl. WACHTERO [c], reprehendenti in B. Buddeo, *quod existimauerit, operam lusurum, qui nexum aut iustum aliquod systema desiderauerit a gente, quae, quid systema sit, nesciat. Hoc enim si verum sit, Cabbalam non magis philosophiam esse, quam sunt vngae beccesylenae, aut somnia et incertae fabulae fragmenta etc.* At non tantum esse in vtrumque virum celeberrimum dissensum, facile intelliget, qui considerauerit, non esse de eo quaestionem, an philosophiae Cabbalisticae systema aliquod exstrui, et positis primis Cabbalistarum principiis conclusiones potiores ex iis queant deriuari, hoc enim nec negauit Buddeus, qui philosophiam Cabbalisticam ipse delineauit, nec impossibile esse, ex sequenti systematis Cabbalistici

 adum-

x) Sect. II. Cabb. denud. T. II. p. 390.

y) Conf. Acta philos. Vol. I. p. 614.

z) Qq. in librum Druschim Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 62.

a) Archaeolog. philos. L. I. c. 7. p. 366.

b) Hist. philos. Hebr. p. 445.

c) Elucid. Cabbalist. c. III. §. 13. p. 38. ad ea respondit BVDDEVS in noua editione Hist. phil. Hebr.

adumbratione patebit: ſed id velle viros doctos, qui Iudaeos hoc nomine accuſant, non habuiſſe auctores Cabbaliſticos ſyſtematis nexum in animo, cum ſomnia ſua traderent, nec ita ad principia ſua attendiſſe, vt concluſiones cum iis recta neceſſariaque conſecutione cohaereant, quod alias in quouis ſyſtemate philoſophico requiritur. Id quod verum eſſe, ſequentia luculenter docebunt, praecipue ſi ad veteres Cabbaliſtas, quorum auctoritate praecipue ſtandum eſt, reſpiciamus. Recentiores enim Cabbaliſtas quosdam methodum ſyntheticam ex mathematicorum atque Peripateticorum philoſophorum inſtitutione edoctos certiora nobis dediſſe, facemque praetuliſſe, in nexum eum, quem dogmata Cabbaliſtica inter ſe ex principiis ſuis habere debent, penetrandi, negari non poteſt, et Irirae atque Loriiae exemplum probat. De his vero ſermo in praeſentia non eſt, ſed de veteribus librorum *Iezirah*, *Sohar*, *Bahir* et ſimilium ſcriptoribus, in quibus ſyſtema aliquod detegere, oculos requirit plus quam lynceos. Agnouit id alio loco [d] vir clariſſimus, faſſus nationem hanc ſingulari aliquo iudicio coeleſti ad ratiocinationes eſſe ineptiſſimam, et ad monſtra delapſam eſſe, vbi ad eas ſe accinxerit. Alia quidem ratione Cl. SCHRAMMIVS [e] principia dialectica et ordinem logicum Ariſtotelis in Cabbaliſtarum diſſertationibus ſe inueniſſe viſus eſt. Verum ea non reperiſſe in illis, ſed intuliſſe, plusque luminis logici vidiſſe, quam alii vident, ſeductum quoque fuiſſe ineptiſſimo praeiudicio [f]: *Non omne illud Peripateticorum ſectae tanquam origini ſuae deberi, quod forte ſtatutis illius principiis congruum eſt, ſed ipſum huius auctorem conſuluiſſe Hebraeos, itinere ad illos inſtituto, vel ſaltem, dum magnam doctrinae ſuae partem ex oriente acceperit beneque ordinauerit, vbi magiſtrum Platonem eſſet ſecutus;* palpabunt, qui viri cetera docti tractationem cum Cabbaliſticis ſcriptoribus comparandi laborem non ſubterfugient.

VII. Nouam vero ea, quae obſeruauimus, ſuſpicionem excitant: cum enim ex eo tempore, quo philoſophia Ariſtotelica inter Iudaeos obtinere coepit, etiam apud ſcriptores Cabbaliſticos melior ordo et pulchrior quaedam ſyſtematis facies inueniatur, valde timendum eſt, ne Iudaei hi Peripatetice philoſophantes, cum defectum ordinis et ratiocinationis philoſophicae inter maiores ſuos viderent, puderetque eos, in tantorum myſteriorum iactatione illos parum ſolidi cohaerentisque attuliſſe, medicinam allaturi ea adiecerint de ſuis, de quibus veteres non cogitarunt, ſaltem eas concluſiones ex principiis deduxerint, quas anteceſſores eorum ignorauerunt. Dudum id viris doctis [ff] animaduerſum ordinem methodumque a ſcriptoribus Cabbaliſticis tum demum fuiſſe adhibitam, vbi Pythagorae, Platonis, Plotini aliorumque gentilium philoſophorum libros legiſſent: Quo nomine Iriram quoque notauit H. MORVS [g], quod de ſephiroth ita

d) Spinoziſm. in Iudaiſmo P. II. c. 17. p. 223.

e) In libro ſupra laudato.

f) l. c. p. 18.

ff) Vid. LANGIVS diſſ. de charact. primaeuo biblior. Hebraic. p. 66.

g) Conſid. ad tr. I. libr. Druſchim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 53.

ita ratiocinetur, ac ſi ſphaerae eſſent Ariſtotelicae, poenaeque orbes Ariſtotelicos cum intelligentiis ſuis pro antiquae Cabbalae myſteriis reponere videatur. Id quod non negat KNORRIVS [b], ſed tantum reſpondet, *duorum eſſe generum Iudaeorum magiſtros, aeui quoque periodis et locorum varietate nec non ſtudiorum gradibus ſatis inuicem diſcretos. Nam qui vaſtationi vrbis fuerint propiores, quique in terra ſancta ſuas habuerint ſcholas, et ad Cabbaliſticorum dogmatum culmen aſcendant, puriores eſſe, et a pollutionis Graecanicae philoſophiae ſuſpicione liberiores; poſtquam autem Saracenorum tempore Ariſtotelis philoſophia Arabica lingua tradi coepta ſit, Cabbaliſtas quosdam Maimonidem in exotericis ita inſtituentem ſecutos, auſos eſſe ita Cabbaliſtica dogmata tradere.* Quibus in verbis datam obſeruationem ipſe mire confirmat, fallitur vero in eo, quod putat Cabbaliſtas veteres a pollutione Graecanicae philoſophiae prorſus eſſe immunes, cuius contrarium ex dicendis conſtabit, recteque ad haec monuit MORVS [i], magnum ſibi ſcrupulum iniici etiam de iis, qui vrbis vaſtationi ſunt propiores, et in terra ſancta ſuas ſcholas habuerint. Verum cum ſupra iam quaedam allata ſint, huc pertinentia, pluribus afferendis hic ſuperſedemus.

VIII. Adiuuiſſe vero interpolationes Cabbaliſticorum ſcriptorum ipſiusque philoſophiae ab iis traditae fata gentis Iudaicae, dubitandum vix eſſe videtur. Haec enim cum miris mutationibus, migrationibus et translocationibus Iudaeos fuiſſe expoſitos doceant, vt ſupra prolixe narratum, recte inde colligitur, non potuiſſe euenire aliter, quam vt inter nouas gentes, et noua ſtudia noua quoque placita irreperent, quae veteribus addita in vnum corpus coaluerint. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis allegoriae difficillimae, quicquid lubebat, affingere permitterent, et facile eſſet, quadrata miſcere rotundis. Id quod libris Iezirah et Sohar accidiſſe, ſupra, vbi de iis actum, luculenter demonſtrauimus, nec ipſe negauit KNORRIVS [k].

IX. His omnibus iam rationibus ſubductis fatendum eſt, in hiſtoria Cabbaliſticae philoſophiae certitudinem, quae ex omni parte ſatisfaciat, ſperari non poſſe et contentos nos eſſe debere, ſi ſubducto quod veteres Cabbaliſtae obduxerunt, allegoriarum denſiſſimo velo, eos inter Iudaeos philoſophos interpretes ſequamur, qui faciem paulo luculentiorem arcanae philoſophiae ſuae nobis depingunt, et quos veriſimili ratione ſperare poſſumus, non inepte anteceſſorum ſuorum mentem explicuiſſe, et ita calculos ſubduxiſſe, vt a veteribus tradita cum iis conſpirare videantur. Ex quo intelligitur, etiam ex hac hiſtoriae philoſophicae parte Pyrrhoniſmum ſobrium ſuisque limitibus circumſcriptum non eiiciendum, nec aliter de Cabbaliſtica philoſophia diſſerendum eſſe, quam veriſimilitudinis leges patiuntur. Ex his vero patet, quid de illa cautela ſtatuendum ſit, quam in aures nobis toties inſuſurrant, qui Cabbalam aliquam pu-

b) In amica reſponſione l. c. p. 73. i) pag. 101. 181. k) Praef. T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.

puram venantur, nempe diffitendum esse Cabbalistis recentioribus, eo quod noua, peregrina et adulterina multa veteribus immiscuerint. Quod quamuis pertinaciter negandum non esse, ex hactenus dictis pateat, semper tamen difficultas restat, qua ratione pura ab impuris, domestica ab alienis, genuina a suppositītiis discernere liceat, cum veteres scriptores Cabbalistici tantis se tenebris inuoluerint, vt non nisi a sequioris aetatis interpretibus lux aliqua speranda sit. Frustra huc rationem, frustra reuelationem quis aduocauerit, vt ea purae Cabbalae vestigia reliquiaeque dici queant, quae cum hac norma conueniunt. Hoc enim modo duplici ratione ratiocinandi leges violantur. Nam qui ita instituunt, eam primo hypothesin, quam tanquam purius aliquod dogma Cabbalisticum ex scriptis Cabbalisticis demonstrare satagunt, supponunt, et tum demum ad Cabbalae dogmata applicant, sicque quaestionem ratiocinii sui, praemissis vitioso argumentandi genere immiscent, et ex conclusione medium terminum demonstrationis suae deriuant: Deinde eum etiam sensum Cabbalisticis dogmatibus tribuunt, quem tota systematis, certe principiorum admissorum, ratio non patitur. Id quod in controuersiis cum Iudaeis, in quibus veritatem religionis Christianae ex Cabbalisticis scriptis viri quidam docti demonstrare satagerunt, saepe se manifestauit, Iudaeis clamantibus, ea Christianos Cabbalistis affingere, de quibus tamen disceptetur, quaeque illos statuisse ipsi negent atque pernegent. Vt taceamus, quod obiiciunt alii [l], nondum euictum esse, omne illud veteribus Cabbalistis ignotum fuisse, quod Irira, Loriia hisque similes recentiores illis tribuunt, et a placitis illis purioribus, quae animo praeconcipiunt suo, viri eruditi dissentiunt. Patebit enim ex iis, quae mox dicemus, potiora et quae fundamentum rei concernunt, ita ab iis disputari asserique, vt verisimile sit ipsos Cabbalae conditores, eorumque sectatores hunc in sensum praecepisse, licet concedi queat, plura postea accessisse, quae vetustissimis philosophis Cabbalistis indicta fuerunt, eo quod conuenienter eorum principiis asseri posse viderentur.

X. Nempe quamuis inter tot salebras inoffenso pede incedere vix liceat, illud tamen iter omnium minime impeditum videtur, quod ita recentiorum Cabbalistarum, qui magis philosophice et sine velo de his mysteriis disputarunt, explicationes sequitur, vt non tantum veterum scriptorum Cabbalisticorum cogitata cum iis comparet, et, quid sine coactione, et sua quasi sponte cum iis conueniat, et hac ratione inter se consentiat, et cohaerentis alicuius systematis rationem habeat, dispiciat: sed potissimum quoque ad fontes, ex quibus philosophia Cabbalistica hausta est, quosque in doctrina Orientalium et Aegyptiacorum philosophorum inueniri supra demonstrauimus, attendat, et id propius vero Cabbalistis veteribus tribui statuat, quod ex iis fluxisse res ipsa clamat. Hanc enim procedendi in inquirendis dogmatibus Cabbalisticis rationem omnium maxime rationalem et verisimilem esse, facile ex eo intelligi potest, quod

l) Wachter. Eluc. Cabb. c. III. §. 5. p. 28.

quod ex origine rerum de eius indole iudicandi via eſt proniſſima, et ab ipſa quaſi natura commendata. Hanc ſi ſequimur, deprehendemus in multis concordiam omni expectatione maiorem talemque, quae nos plane conuincat, recte id Cabbaliſtis veteribus tribui, quod tam luculenter origines ſuas prodit. Vnde vehementer miramur, pleroſque, qui de Cabbaliſticae philoſophiae placitis fuere ſolliciti, maluiſſe coniecturas ſuas ſequi, quam huic viae inſiſtere. Et Henricus Morus quidem ſaepiſſime ad Pythagoricam Aegyptiorum philoſophiam prouocauit, et harmoniam inter eam et Cabbaliſticam veterem demonſtrare conatus eſt, eo quod crederet, Iudaicam philoſophiam in hac ipſa gente fere obliteratam et corruptam ad Pythagoram in eius itinere Orientali perueniſſe, priusquam corruptionem ſequentibus temporibus demum inualeſcentem fuiſſet paſſa, hincque arborem quoque ſephiroticam iuxta praecepta Pythagorica explicuit et delineauit. At ignorabat vir cetera ſummus eam philoſophiae Pythagoricae indolem, qualem in Aegypto acceperat, cum Orientalis philoſophiae beneficio eſſet reformata, et quoad diuina in aliam prorſus formam tranſmutata; multa quoque, vt ipſe Platonicae philoſophiae erat addictiſſimus, ex ingenio finxit, et tum Pythagoreo, tum Cabbaliſtico ſyſtemati intulit, ſicque vtrumque corrupit. Vnde quae de Cabbala ille praecepit, non ſine grano ſalis legenda probeque ad veteres fontes examinanda ſunt [l]. Alia ratione hanc quoque viam calcauit eruditiſſimus BASNAGIVS [m], qui non ſine multo labore id egit, vt origines Cabbaliſticorum dogmatum ex philoſophia Aegyptiaca oſtenderet. At in eo offendit, quod eam ſibi Aegyptiacam philoſophiam ducem elegit; quam veterem ſuo loco vocauimus, eo quod antiquiſſimis temporibus in Aegypto obtinuiſſet. Hanc cum hieroglyphicis figuris atque ſymbolis praecepiſſe obſeruaſſet, et hac etiam methodo Cabbaliſtas vti vidiſſet, ex illa hos ſua depromſiſſe iudicauit. Qua in re magnopere falſus eſt. Suo enim loco euidentibus veterum teſtimoniis demonſtratum eſt, philoſophiam illam Aegyptiacam veterem eo tempore, quo Cabbaliſtica philoſophia inter Iudaeos enata eſt, iam intercidiſſe, et a ſacerdotibus ſua dogmata ope hieroglyphicae methodi ad victorum mentem aliasque circumſtantias immutantibus, longe alia fuiſſe tradita. Mirum itaque non eſt, parum veriſimilitudinis iis ineſſe, quae de hac re diſputat. Aliter itaque res inſtituenda, eaque philoſophia diuinior ſiue theologia exploranda eſt, quae poſt Alexandri M. tempora regnantibus Ptolomaeis in Aegypto obtinuit, quae qualis fuerit in *fine primi Tomi* luculenter deſcripſimus. Eam ex orientalium, qui tunc emergebant, philoſophorum ſomniis et ex placitis Pythagorico-Platonicis fuiſſe conſarcinatam, haecque ex illis, maxime de rebus diuinis praecipiendo emendata, relicto, quod Plato ſequebatur, ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum recepiſſe, inque conſtituendis variis emanationum diuinarum virtutumque ſubſtantialium ex

l) Conf. WACHTER. Spinoz. in Iud. P. II. p. 237. ſeqq. m) Hiſt. Iud. L. III. c. 19. p. 509. ſeqq.

ex Deo progreſſarum ordinibus et claſſibus vsque ad animam, immo vsque ad ipſam materiam malosque ſpiritus, et definiendo rerum, quae per has claſſes emanarunt, ad Deum reditu occupatam fuiſſe, illic prolixe docuimus, monentes philoſophos Platonicos ſequioris aetatis duce Ammonio et Plotino eam philoſophiam reformaſſe et in formam certiorem concluſiſſe, quae a Platone paulo minus deuiaret. Hanc philoſophiam Aegyptiacam ex Orientali potiſſimum enatam excoluiſſe Iudaeos ſupra ſatis luculentis rationibus confecimus. At Cabbaliſticam inde enatam eſſe, ipſa comparatio plane docebit. Vt itaque in obſcuro et difficili argumento lectorem manu quaſi eo ducamus, vt ipſe iudicium interponere queat, exhibebimus σχηματισμὸν eorum dogmatum, quae praecepit philoſophia Orientalis, Alexandrina et Cabbaliſtica, ex quo parallelismus cuilibet intuenti erit euidentiſſimus. Ita vero praecepit philoſophia

Parallelismus Philoſophiae Aegyptiacae, Orientalis et Cabbaliſticae.

Aegyptiaca ſiue Alexandrina.	*Orientalis.*	*Cabbaliſtica.*
I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia quae ſunt, ex vno principio effluxerunt.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia emanarunt ex Mithra infinito lucis Oceano.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque ex vno ſunt omnia, infinita luce ſiue Or Haenſoph.
II. Hoc vnum principium eſt Deus Deorum, Deus vnus prior etiam primo Deo et rege, qui in ſolitudine ſuae vnitatis permanet, qui eſt fons omnium et radix intelligibilium idearum.	II. Principium rerum omnium ſupremum optimumque ſuper omnia principia in infinito ſilentio quietum reſidet, fonsque eſt omnium principiorum emanantium.	II. Principium rerum omnium, quod eſt ſuper omnia, eſt ſenior ſeniorum, occultus occultorum, ex quo ſunt efformationes omnium regum, i. e. ſephirarum emanantium.
III. Ab hoc vno Deus per ſe ſufficiens ſe ipſe emittendo radios ſuos explicuit (ἐξέλαμψε) hinc eſt principium et Deus Deorum.	III. Ex hoc vno principio, quod immenſum lucis aequor eſt, alia omnia principia bona, lucida ſunt, duxque et origo reliquarum virtutum diuinarum inde ortus eſt.	III. Hic occultus cum lucis eſſet nimietas expandit ante ſe velum quoddam, in quo ſculpſit formas regum, id eſt, produxit Adam Kadmon principiatum primum.
IV. Haec principia ſunt ſuper omnia, et antiquisſima, quae Aegyptiaca philoſophia ſupra Deos aetherios et empyreos et coeleſtes conſtituit.	IV. Ad hoc principium et per hoc ad Deum omnibus principiis priorem cunctae virtutes ſubſtantiales pertinent, quibus ille prior et ſuperior eſt.	IV. Rex primus reſpectu regum filiorum Iſraël id eſt principiatorum ex ſe emanantium prior eſt.
V. Hunc excipit alius Deus, Emeth, qui eſt mens ſe ipſam intelligens, et	V. Principium ſecundum lucis primigeniae naturam habet, ni-	V. In productione veli illius, hominis primogeniti eiusque conforma-

alia

alia intelligibilia ad ſe conuertens.	hilque ineſt tenebrarum.	tione innotuit occultus occultorum, et ſedet ſub throno ſcintillarum, i. e. luce plenus eſt emanante.
VI. Hic eſt poſt vnum illud quod intelligit et intelligitur, et ſolo ſilentio colitur.	VI. Eſt vero poſt primum illum Deum in abyſſo ſilentii latentem.	VI. Ita ſenior ſeniorum, occultus occultorum in illo principio in membra compoſitus, id eſt, expreſſa eius natura eſt.
VII. Hoc principium prima illius vnius effigies eſt, et Eicton appellatur.	VII. Hoc principium virtus prima, maxima et ſumma poſt Deum eſt, Deique effigies.	VII. Adam Kadmon primogenitus Dei, et principiatum primum eſt, eius imago.
VIII. Praeter hos opifex eſt mens, qui et veritatis cuſtos et ſapientiæ, et quatenus ad generationem ſapienter deſcendit et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, dicitur Amun, quatenus vero perficit omnia cum veritate, dicitur Ptha, quatenus beneficus eſt, dicitur Oſiris, aliasque denominationes propter alias poteſtates habet.	VIII. Poſt hoc principium in pleromate diuino aliud eſt, quod rerum condendarum curam poſtea ſuſcepit, et cum eo ſunt aeones aliae ex eo fonte progreſſae, veritatem, ſapientiam, poteſtatem diuinam comprehendentes.	VIII. Eſt ex hoc principio ſub Or Haenſoph trias principiorum, ſephirarum ſuperiorum trinitas, corona, ſapientia, prudentia, quibus Adam Kadmon inferiorum cauſſa creator et moderator factus eſt, et ex his ſephirae reliquae ſeptem.
IX. Sub hoc principio ſunt alii quoque principatus ſuper elementa tota in generatione poſita.	IX. Hoc principium ſiue aeon angelos et archangelos condidit, qui rebus generabilibus praeficerentur.	IX. Ex vaſis emanationum diuinarum per Adam Kadmon ſingulis mundorum generibus dati ſunt angeli illis praefecti.
X. Hae poteſtates ſiue virtutes (δυνάμεις) ſunt octo, quatuor maſculae, quatuor foemininae. Hae ad ſolem pertinent.	X. Virtutes ſubſtantiales ſiue aeones praeter ſummum Deum et primam virtutem octo ſunt, maſculini et foeminini generis.	X. Emanationum ex Deo per Adam Kadmon decem ſunt, nempe decem ſephirae, quarum reliquae ſunt maſculae, infima vxor Adam Kadmon ſiue macroproſopi foemina.
XI. Infra hunc alius principatus eſt, ſuper na-	XI. Aeon demiurgus extra pleroma progreſſus	XI. Ex fonte primogenito, qui ex infinito lucis dituram

turam omnem in generatione verſantem, qui Lunae aſſignatur.	alios minores ſpiritus materiae praefecit, in ſublunaribus habitantes.	uinae oceano effluxit, flumina minora, et ex his in mundos inferiores miniſtri fluxerunt.
XII. Diuiditur coelum vel in partes duas vel quatuor, vel duodecim, et ſic porro, et his duces praefecti ſunt vel plures vel pauciores, his vero vnus praeficitur, qui omnes regit.	XII. Angeli orbis conditores duce matre ſua Ennoia mundi partibus praefecti ſunt illisque imperant.	XII. Pandalphon ſpiritus mundi eſt, cum angelis ſuis mundo Aſiahtico imperans.
XIII. Ita ſecundum theologiam Aegyptiorum doctrina de principiis deſuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit et deſinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorſus omnis indeterminata in ſe natura definitur et continetur aliquo certo termino, hoc eſt a ſuprema illa vniente omnia cauſſa.	XIII. Cuncta ex ſuperna virtute, ignota et latente emanarunt, et a primis ad infima ſe emanatio haec extendit.	XIII. Emanarunt cuncta a prima et ſuprema luce infinita, vsque ad extrema, nempe cortices i. e. malos angelos.
XIV. Materiam, quae ex ſe eſſe non potuit, Deus ex eſſentialitate (i. e. ex ſe ipſo) produxit (παρήγαγεν) diuidendo materialitatem ab eſſentialitate.	XIV. Materia ex ſe eſſe non poteſt, adeoque ex infinito illo lucis diuinae et inacceſſae oceano effluxiſſe cenſenda eſt.	XIV. Quicquid materiale eſt, non habet eſſentiam ex ſe, adeoque ad mundum condendum ab eſſentialitate radios infinitum lumen retraxit, ſicque ex priuatione tenebricoſa materia extitit, ex qua mundus materialis conditus.
XV. Hanc materiam Deus Demiurgus animatam accepit et ex ea ſimplices incorruptibilesque ſphaeras fabricauit, ipſiusque quod erat poſtremum ad corpora generabilia et corruptibilia transtulit.	XV. Materiam acceperunt angeli conditores exque ea coelum et quae ſub ſphaeris ſunt fabricarunt.	XV. Ad mundos hos condendos radius infiniti luminis emanauit, nempe Adam Kadmon per quem conditus luceque repletus mundus et confracta vaſa.
XVI. Materia, quia ex	XVI. Materia mala qui-	XVI. Nihil itaque ma-

Deo

Deo opifice patreque omnium facta, habet perfectionem ſuſcipiendi Deitatem, quia ſuperiora diffundunt lumen ad inferiora.

XVII. Nihil terrenum eſſe poteſt, quod expers ſit diuinae communicationis, hinc ipſa quoque terra diuinam quandam portionem inde ſuſcepit.

XVIII. Materia propter conditionem viliſſimam et in momenta mutabilem comparari cum aeterna Dei eſſentia immutabilique natura intelligibilium non poteſt, adeoque non-ens eſt.

XIX. Anima ex Deo orta eſt, nempe ex intellectu diuino, adeoque vi emanationis pars eſt diuinae eſſentiae.

XX. Anima veſtimenta accepit in inferiorem mundum et regiones ſublunares delapſa, quibus induitur.

XXI. Liberanda eſt anima exercitiis philoſophicis et reducenda ad fontem, ex quo deſcendit.

XXII. Fiet hoc per varios gradus et purgationes et reuolutiones aſcendendo ex vna mundi regione ad aliam, vsque redeat anima ad Deum, originem ſuam.

Hactenus Alexandrina philoſophia.

dem, ſed poteſt aeon eam recipere et in ea apparere, vt lucem diuinam et felicitatem reſtituat.

XVII. Eiusmodi virtus ſubſtantialis in terra ad liberandos homines apparuit.

XVIII. Materia tenebricoſa, frigida, malorum plena a Dei eſſentia prorſus defecit, ſicque malorum ſylua facta eſt.

XIX. Anima ex Deo emanauit et diuinae eſt originis.

XX. Anima deſcendens corpori a malis angelis condito immiſſa eſt, hinc ab iis miſere vexatur.

XXI. Liberanda eſt anima variis exercitiis, poenitentiis, moleſtiis, magia, vt ad Deum reducatur.

XXII. Animae vinculis ſolutae ad Deum per migrationes varias iterum aſcendunt.

Hactenus Orientalis philoſophia.

teriale in ſe, cuncta ſpiritualia Deoque plena ſunt, malum vero ex priuatione lucis.

XVII. Adam Kadmon igitur in materia ornanda ſe manifeſtauit, adeoque in mundo etiam Aſiahtico lux eſt.

XVIII. Quo magis emanationes a fonte primoprimo remotae ſunt, eo magis fiunt tenebricoſae, materia itaque retractis diuini luminis radiis per priuationem frigida et tenebricoſa, facta non-ens eſt.

XIX. Anima hominis ex intellectu diuino prodit.

XX. Animae vehicula ſua habent, quorum vnum alterum veſtit, quaeque deſcendens in hortum Eden et inferiora accipit.

XXI. Animae per exercitia et meditationem legis ab vno mundo in alium ſicque ad ſummum fontem eleuari poſſunt.

XXII. Poſt mortem anima Nepheſch migrat in mundo viſibili, Ruach abit in hortum Eden, Neſchama in hortum ſuperiorem, et ad Deum redit.

Hactenus Cabbaliſtica philoſophia.

Haec ſummorum tantum capitum comparatio eſt, quam vel ipſis Iamblichi [n], veterumque de placitis haereticorum ex Orientali philoſophia progreſſorum ſcriptorum [o] et librorum Cabbaliſticorum [p] verbis, vel ex aſſertionibus ſuo loco, cum de Alexandrina et Orientali philoſophia ageremus, euidenter demonſtratis attulimus, ex qua coecum palpare poſſe credimus, ex vno fonte tria haec genera philoſophiae ſublimioris vel metaphyſicae fluxiſſe. Dubiumque nullum eſt, potiora ab Orientalibus profecta Pythagorico-Platonicis occaſionem dediſſe ita ſtatuendi, ex vtroque dein fonte Cabbaliſtas ſua hauſiſſe, et ad patria dogmata paulo diligentius inflexiſſe. Ex his vero abunde quoque patet, recte nos conſtituiſſe fontem Cabbaliſticae philoſophiae, Aegyptiacam, quae cum ſyſtema emanationis ab Orientalibus acceperit, clauem hanc nobis exhibet, qua adyta Cabbaliſtarum non infeliciter reſerari poſſunt. Cuncta enim, ſi in ſummam contrahantur vnam, eo redeunt; cum ex nihilo exiſtat nihil, omnia ex Deo, etiam materiam, quoad eſſentialitatem ſuam emanare, materialitatem vero priuationem ſiue non-ens eſſe. Omnia itaque hunc fontem et originem agnoſcere, nempe Deum omnibus principiis ſuperiorem et in infinita lucis abyſſo latentem; ex eo vero per principium aliquod primarium, quod omnibus emanatiuis fons mediatus conſtitutus ſit, primum quidem certa principia vel virtutes ſubſtantiales diuinas emanaſſe, quibus infinita et incomprehenſibilis lux diuina ad inferiora demittatur; ex his vero fontibus ſpiritualibus lucis diuinae mundos diuerſos pro gradibus emanationum propius vel longius a primo fonte diſtantium conſtitutos eſſe, et in his formandis vnam illarum virtutum ſubſtantialium diuinarum, (quas aeonas, voce ex Orientali philoſophia ſumta commode dixeris) et, vt plerique inter Orientales, et omnes Alexandrini atque Cabbaliſtae volunt, primam Deoque proximam reliquis emanatiuis praefici fontem, eumque Dei filium, atque imaginem eſſe: prodire quoque ex emanationibus intra diuini luminis plenitudinem adhuc, comprehenſis alios minores ſpiritus extra hoc πλήρωμα, eorumque varias claſſes, munera varia, naturamque magis minusue bonam ſpiritualemque eſſe, prout fonti emanationum vel propiores vel ab eo remotiores magisque craſſi et materiae affines ſint. Eſſe porro emanationes diuinae plenitudinis expreſſas imagines diuinae veritatis, ſapientiae, prudentiae, gloriae, potentiae; maxime vero triadem ſuperiorem ceu illi fonti fontium propiorem conſiderandam: et definiri poſſe atque concludi denario numero earum aeonum poteſtatem; eſſe quoque eas vel actiua vel paſſiua potentia praeditas, et ideo maſculini atque foeminini generis figura repraeſentari. Harum vero emanationum, operationum atque vim in regno Dei tum ſupracoele-

n) Conſulenda hic delineatio philoſophiae Alexandrinae ſuperiori libro data, pleraque heic ipſis IAMBLICHI verbis de myſter. Aegypt. ſ. VIII. c. 2. p. 158. Plotini, Porphyriique expreſſimus.

o) Conferenda hic ſyſtemata Simonis Magi et Menandri ſupra delineata, et quae de philoſ. Orient. in antecedente libro diximus.

p) Maxime ex libro Soharico Siphra de Zeniutha.

coelesti, quod est spirituum, tum sublunari, quod est creaturarum materialium se monstrare, et ita cuncta disponere, vt plena sint manifestantis se Deitatis, idque lucis similitudine omnium optime posse adumbrari comprehendique. Constituique posse certos orbes, gradusque, quibus euolutiones emanationum diuinarum se manifestent; et huc etiam animae originem aduocandam esse, quae ex Deo effluxerit, et per certas reuolutiones exutis vestimentis, quae in descensu acceperat, a materiae angelorumque malorum persecutione liberanda, et ad fontem suum reducenda sit. Haec communia illa dogmata sunt, in quibus consensisse Orientales, Alexandrinos et Cabbalisticos philosophos ex delineatis eorum systematibus et danda infra horum adumbratione luculenter constat. Quae recedere a Platonismi genuina et ab auctore suo efformata facie quilibet rerum peritus facile deteget; ex quo euinci sine labore potest, Orientalem philosophiam primam foetus huius inuenusti matrem fuisse. Quin ex iis, quae Iamblichum potissimum κατὰ πόδα secuti de Aegyptiaca theologia diximus, liquere putamus, laxius Alexandrinos philosophatos fuisse de diuinis magisque a Platone recessisse, quam postea factum, vbi hoc systema emanatiuum Ammonius et Plotinus reformauerunt, et trinitate principiorum summorum ex veteri philosophia seruata et partim ad Christianorum placita imitanda, partim ad Platonicam trinitatem exprimendam translata, reliquas aeonas abiecerunt, et in eo orientalibus philosophis, et haereticis ex iis prodeuntibus se opposuerunt, vt ex PLOTINI disputatione *contra Gnosticos* est manifestum. Non vero dogmata tantum sed et symbola illa peregrina et prorsus absona tum inter Orientales tum inter Alexandrinos Platonicos recepta fuisse, instituta comparatio facile euincet, habebitque, qui rei difficultate non deterretur, luculentissimum exemplum in Dracone Cabbalistarum in Soharico tractatu, *Siphra de Zeniutha* delineato, si cum animali monstroso, quod Orpheo affinxerunt Platonici Alexandrini comparetur, quale *Tomo primo* ex Proclo descripsimus; vel si Oracula Zoroastris cum Cabbalistarum symbolis conferantur. Vtrosque vero haec symbola ab Orientalibus et Aegyptiacis philosophis accepisse, nemo ignorat, quem philosophiae barbaricae notitia non latet. Ex his vero manifestum esse putamus, errare eos magnopere, qui Platonicam philosophiam, nulla addita restrictione parentem Cabbalisticae fuisse contendunt; nam et Alexandrina philosophia, praecipue ante Ammonii et Plotini reformationem, quam tamen sequentes philosophi mox immutauerunt iterum, vt suo loco dictum, et Cabbalistica multum ab ea discedit, eo quod plurima, quoad diuinas res ab Orientalibus accepisset. At nec illi tamen rem acu tangunt, qui prorsus exulare a Cabbalisticis placitis philosophiam Alexandrinam Pythagorico-Platonicam volunt. Hanc enim, vbi semel reformata esset, et ex Orientali nouos vultus accepisset, Iudaeis sua comminiscendi et dogmatibus domesticis adaptandi occasionem fecisse, origo philosophiae Cabbalisticae satis luculenter do-

cet, et dogmata euincunt, quae ex hac ſchola tantum prodierunt. Quod qui negat, eum vel Soharicos tractatus, vel librum *Iezirah* nunquam legiſſe oportet, in quibus clara Pythagorico-Platonicorum placitorum deprehenduntur veſtigia. Nullo vero euidentiori argumento id euinci poteſt, quam ex parallelismo inter Philonem et Cabbaliſtas inſtituto. Philonem enim in Aegypto philoſophiae Pythagorico-Platonicae ſe addixiſſe, paucos hodie eſſe credimus, qui negauerint. Aſt ſi ea comparentur, quae ſupra de Philonis philoſophia *libri huius capite primo* diſſeruimus, patebit, Cabbaliſticam ei philoſophiam ſimili modo, vt Pythagorico-Platonicam placuiſſe. Poſſet id inſtituta comparatione luculenter prolixeque oſtendi, ſi locus tantam prolixitatem pateretur. Dabimus tamen rationem rei ſpecimenque vnum et alterum, quoniam luculentiſſimum exemplum Philo eſt, et Pythagoreos Platonicosque multa ex Orientali philoſophia ſibi per ſyncretiſmum in Aegypto inualeſcentem vindicaſſe, et horum veſtigia ſecutos fuiſſe Iudaeos in Aegypto philoſophantes. Non allegabimus vero allegorias legis, non ſtudium et venerationem Therapeutarum hanc philoſophiam excolentium et ſimilia, quae ſuo loco legi poſſunt, ſed dogmata adducemus duo apud Cabbaliſtas longe celeberrima, doctrinam ſephirothicam et de Adam Kadmon ſiue homine primo, quae ita Philo expreſſit, vt plane appareat, Cabbaliſticam, Orientalem et Platonicam philoſophiam in Philone conſpirauiſſe. Hunc vero ſupra, vbi de trinitate Philonis diſputauimus, praepoſuiſſe trinis principiis in diuinitate Deum ſummum in profunditate ſua latentem, oſtendimus, huicque ſubordinauiſſe tria principia ſumma et diuina, eaque tanquam virtutes ſubſtantiales ex Deo emanantes ſibi concepiſſe, demonſtrauimus. At his alia quoque ſubiunxit eiusmodi principia emanatiua, non rem tantum, ſed et nomina a Cabbaliſtis mutuatus: Rem ipſam vt cum arbore Cabbaliſtarum ſephirothica comparari queat, exhibebimus ex ſchemate ſcriptoris veteris Graeci, ex quo illud attulit magnum Germaniae Graecarumque in ea literarum ornamentum DAVID HOESCHELIVS q) noſter, quod haec eſt:

τὸ ὄντως ὂν

Θεὸς	δύναμις,	κύριος
ἀγαθοτὴς		ἐξȣσία ἢ ἀρχὴ
ποιητικὴ		βασιλικὴ
ἐυεργέτης		ἀρχικὴ
χαρεςικὴ		κολαςικὴ
δωριτικὴ		κολαςήριος
κοσμοποιητικὴ καὶ		νομοθετικὴ
προσνοητικὴ		προςακτικὴ
ἵλεος		ἀπαγορευτική.

Quo

q) In annot. ad PHIL. de nom. mutat. p. 1048.

Quo in ſchemate vnius virtutis ſubſtantialis diuerſa nomina ſunt [r], vt apud Cabbaliſtas quoque in arbore ſephirothica euenit. Cuius nomina infra peculiari ſchemate delineanda, ſi cum hoc ſchematiſmo Philoniano comparentur, patebit ſephiroth Cabbaliſticas Philoni non fuiſſe ignotas, at nec aeonas Orientalium eum latuiſſe, immo, ſi dicendum, quod res eſt, ex hoc fonte vtrosque hauſiſſe, Moſisque doctrinae de attributis diuinis corruptae et adulteratae applicuiſſe. Nam et Cabbaliſtae, virtutes emanatiuas ponunt, ἐξουσίαν, coronam, quam et κύριον, Eieh dicunt; et ſapientiam, quam θεὸν Iah vocant, et prudentiam, quae Iehoua vocatur, porro δύναμιν quam Gebhurah vocant, allegant, et ἀρχικὴν, quae Gedolah ſiue magnitudo imperii dicitur, et ſic porro, quae omnia tandem in regno Dei, et potentia legislatoria ſe exſerunt. Verum ne haec noſtro tantum ingenio foecundiori forte in hac concordia inter Cabbaliſtas et Philonem videnda, deberi, cauſſetur quisquam, en luculentum ipſius PHILONIS [s] locum, qui totum ſyſtema et Orientale et Cabbaliſticum continet, ſed Graece inſpiciendus eſt, cum interpres, qui hoc philoſophiae genus non intellexit, vim verborum veramque ſignificationem non fuerit aſſecutus. Ita vero philoſophus Iudaicus: *τὸ γὰρ ὂν ᾗ ὄν ἐστιν οὐχὶ τῶν πρός τι, αὐτὸ γὰρ ἑαυτοῦ πλῆρες, καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανόν· καὶ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως καὶ μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ παντὸς, ἐν ὁμοίῳ· ἄτρεπτον γὰρ καὶ ἀμετάβλητον, χρῆζον ἑτέρου τὸ παράπαν οὐδενός· ὥστε αὐτοῦ μὲν εἶναι τὰ πάντα, μηδενὸς δὲ κυρίως αὐτό·* ΤΩΝ ΔΕ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ἋΣ ΕΚΤΕΙΝΕΝ ΕΙΣ ΓΕΝΕΣΙΝ *ἐπ' εὐεργεσίᾳ τοῦ συσταθέντος, ἐνίας συμβέβηκε λέγεσθαι ὡσανεὶ πρός τι τὴν βασιλικὴν, τὴν εὐεργετικὴν βασιλεὺς γὰρ τινος, καὶ εὐεργέτης τινός· ἑτέρου πάντως βασιλευομένου καὶ εὐεργετουμένου· τούτων συγγενής ἐστι καὶ ἡ ποιητικὴ δύναμις, ἡ καλουμένη Θεός· διὰ γὰρ ταύτης τῆς δυνάμεως ἔθηκε τὰ πάντα ὁ γεννήσας, καὶ τεχνιτεύσας πατήρ· - - μεγίστη δὲ δωρεὰ τὸ, αὐτοῦ λαχεῖν ἀρχιτέκτονος, οὗ καὶ συμπᾶς ὁ κόσμος ἔλαχε. Ens enim, quatenus ens eſt, non habet relationem ad aliquid; ſe ipſo enim plenum eſt, et ſibi ſoli plane ſufficiens, ſibique ſemper ſimile eſt, tum ante mundi generationem, et poſt genitum hoc vniuerſum. Stabile enim et immutabile eſt, nec vllius omnino rei indiget, ſic vt ex eo quidem ſint omnia, ipſum vero proprie nullius ſit. Ex illis vero VIRTVTIBVS, QVAS EXTENDIT ad generationem propter vtilitatem eius, quod totum conſtituit, quasdam accidit dici poſſe relatiuas, e. g. regiam virtutem et benignitatem. Rex enim ad aliquem refertur, et benefactor ſimiliter, cum alius ſit, cui imperatur, et cui beneficia exhibentur. Eiusdem naturae et indolis eſt etiam virtus effectrix, quae Deus vocatur. Per hanc enim virtutem conſtituit omnia pater, cum ea gignere et artificioſe producere vellet. Maximum vero munus eſt, eum architectum nanciſci, quem vniuerſus mundus nactus eſt.* Habes hic, lector, veriſſimum ſyſtematis ſephirothi-

r) Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 134. s) loc. cit.

rothici ſenſum et explicationem, illud enim, ex infinito lumine diuino ſibique in ſolitudine et occulto ſufficienti extendiſſe ſe virtutes diuinas propter generationem rerum, easque ad mundos emanatiuos relationem habere, operante per eas principiato primo, filio Dei conditore mundi rerumque omnium architecto, ſtatuit, vt ex ſequentibus diſpaleſcet. Alio vero loco ſ) primum illum hominem Cabbaliſtarum luculenter exprimit, de homine ad imaginem Dei ex terra facto diſſerens, ita tamen, vt ad Platonicas nugas ſimul eum referat. Ait enim: Δίπτα ἀνθρώπων γένη, ὁ μὲν γὰρ ἐστιν οὐράνιος ἄνθρωπος, ὁ δὲ γήϊος· ὁ μὲν οὖν οὐράνιος, ἅτε κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ γεγονὼς, φθαρτῆς καὶ συνόλως γεώδους οὐσίας ἀμέτοχος· ὁ δὲ γήϊος ἐκ σποράδος ὕλης, ἣν χοῦν κέκληκεν, ἐπάγη· διὸ τὸν μὲν οὐράνιον φησὶν οὐ πεπλάσθαι, κατ᾽ εἰκόνα δὲ τετυπῶσθαι· τὸ δὲ γήϊον πλάσμα ἀλόγου γέννημα εἶναι τοῦ τεχνίτου. *Duplex hominum genus: alter coeleſtis homo eſt, alter terrenus. Et coeleſtis quidem homo ille eſt, qui ſecundum imaginem diuinam factus eſt, expers corruptibilis et ex toto terrenae eſſentiae. Terrenus autem e ſeminali materia, quam humum vocant, eductus eſt. Propterea de coeleſti homine dicit eum non fictum, ſed ad imaginem efformatum fuiſſe. Figmentum enim terrenum irrationalis artificis* ſſ) *progenies eſt.* Quibus verbis quamuis de homine intelligibili loquatur, patet tamen ex loco priore, virtutem illam architectonicam, quae ſecundum Dei effigiem ex eo producta eſt et emanauit intelligi, cuius homines fiunt participes, adeoque idem principium ſubinnui, quod Adam Kadmon, primum ſuperioremque hominem Cabbaliſtae vocant, et ab eo, qui eſt in Malcuth, ſiue regno diuino diſtinguunt, qui nempe hominem inferiorem comprehendit, qui ſuperiorem vi emanationis influentis nanciſcitur t). Poſſent his addi plura, et parallelismus hic in doctrina de anima, deque angelis oſtendi, niſi vela tandem eſſent contrahenda, et redeundum in viam, a qua digreſſi ſumus. Sufficiunt quoque dicta, vt oſtendant, Cabbaliſtica dogmata iam naſcentis Chriſti tempore in Aegypto perſonuiſſe, et ex ſcholis Pythagorico-Platonicorum ad Orientalem philoſophiam reformatis Moſaicis illis accommodatis prodiiſſe, adeoque philoſophiam hanc Aegyptiacam, quodque in illa confirmatum eſt, emanationis ſyſtema veram clauem eſſe myſteriorum Cabbaliſticorum.

XI. Monendi vero ſunt Cabbalae arcana rimaturi, ſermonem non eſſe de Cabbala practica, ſed de theoretica; et in hac quidem non de artificiali et exegetica, ſed de philoſophica et metaphyſica, quae ſola ad hiſtoriam philoſophicam pertinet. Quid vero diſcriminis intercedat, in ſequentibus docebimus. Vt vero hoc addamus monitum, facit lapſus multorum, qui ante editam Cabbalam denudatam, Cabbalam artificialem et exegeticam, quae literalis et ſymbolica tantum eſt, arcani ſenſus

ſ) De allegor. leg. L. I. p. 46.

ſſ) Haec non ex Moſaica, nec ex Platonica, ſed ex Orientali philoſophia eſſe, haereticorum, qui Gnoſtici dicuntur, ſomnia de demiurgo docent.

t) Conf. Lexic. Cabbal. v. Adam Kadmon, p. 28. ſeqq.

ſenſus ſcripturarum ſacrarum, cum philoſophica et reali confuderunt, vt ex Pici, Reuchlini, Hackſpanii aliorumque ſcriptis patet, in quibus Cabbala illa exegetica vtramque facit paginam. Vix vero ediderat Cabbalam denudatam Knorrius, cum videret BVRNETIVS [u], *Cabbalam illam verbalem, ad puerorum ſtudia et delicias pertinere, et iſta anagrammata ſciolis et ſemidoctis permittenda eſſe, nec in cenſum vnquam venire ſanae literaturae aut ſapientiae, aequumque eſſe, hanc partem tanquam inutile membrum aut maleſanum amputare a cetero corpore.*

XII. Ex his vero omnibus in genere de philoſophia Cabbaliſtica conſideratis a praeiudiciis liberati facile intelligunt, pſeudo-philoſophiae characteres in ea vbique deprehendi. Siue enim modum docendi vanum et ineptum, occultum et abſurdis atque inanibus imaginibus turbatum, ſiue ſyſtema emanatiuum, ordinesque emanationum conſtitutos ex meris ingenii otioſi ingeniis, ſiue notiones obſcuras, confuſas vagasque, immo nihili, ſiue conſequentiarum nexum miſerandum, calcemque ſine arena, ſiue praeiudicia auctoritatis et traditionis, ſine vlla rationis demonſtratione admiſſa, ſiue enthuſiaſmum impium et deiſmum, ad quem ſyſtema Cabbaliſticum ducit, conſideremus, nullibi eos ſapientiae characteres deprehendemus, quibus a nugis ingenii ſtolidi et imaginationis magis, quam iudicii imperium experti vera philoſophia diſtinguitur, et dignoſcitur. Quibus ſi adiicimus ſuperſtitionem deteſtabilem, ad quam confirmandam Cabbaliſtae hac metaphyſica in Cabbala ſua practica vtuntur, nemo, ſperamus, erit, qui durius nos, quam par eſt, de philoſophia, Cabbaliſtica pronuntiaſſe, conqueretur.

§. IV. Progreſſuris vero ad ipſius Cabbaliſtici ſyſtematis contemplationem prius Cabbalae diuiſio probe cognoſcenda eſt, ne, quod magnis viris accidiſſe iam monuimus, nobis quoque accidat, vt quae vno nomine gaudent, inter ſe vero diuerſiſſima ſunt, confundantur. Occaſionem vero comminiſcendi diuerſa Cabbalae genera dedit nugax Iudaeorum ingenium, praecipue in regionibus Orientalibus, in quibus imaginationis nimio ardore exagitatae furore accenſum, expulſa iudicandi vi ad ſymbola ſignificantiora, licet rei minus conuenientia delapſum eſt. Haec enim conſectantes Iudaei huncque corticem magis, quam nucleum doctrinae Cabbaliſticae ſectantes, miram nobis diſciplinam literalem Cabbaliſticam dederunt, et tricis naeniisque puerorum magis ludentium diligentia, quam virorum attentione dignis Cabbalam repleuerunt Quas cum ſymbolorum loco adhibuiſſent, ad ſignificanda arcaniore modo myſteria ſua, inſuperabilibus obſcuritatibus repleuerunt, quicquid lucis in Cabbala in ſe ſatis tenebrarum complexa ſupererat. Quae niſi probe diſcernas, non tantum Dauus manebis in explicanda diſciplina Cabbaliſtica, ſed miris etiam modis con-

Diuiſio Cabbalae.

u) l. c. p. 364.

confunderis, id quod Sec. XVI, viris doctis, qui de Cabbala solliciti fuerunt, accidisse, aliquoties monuimus. Diuidi autem solet Cabbala Iudaeorum in theoreticam et practicam. Illam עיונית hanc מעשית appellant [v]. Theoretica nomen sortita est ab obiecto, quia circa res speculatione et meditatione assequendas occupatur: estque scientia explicandi scripturam sacram secundum traditionem arcanam, et hac methodo dogmata sublimiora de Deo spiritibusque atque mundis deriuandi, et mysticam quandam metaphysicam, physicam et pneumaticam exhibendi. Cabbala vero practica arcanam scientiam promittit, artificiosa applicatione nominum diuinorum, dictorumque scripturae S. vel singularum quoque vocum certo ordine, combinatione et commutatione adhibitarum, res efficere naturae modum cursumque superantes, morbos abigere, adiurare et expellere spiritus malignos, incendia restinguere, ictus armorum sine vulnere excipere, et quae alia sunt mirifica [w], quae istius ope se efficere posse iactat gens superstitiosa et impia: quam recte ideo notauit HENRICVS CORNELIVS AGRIPPA [x], horum tamen, si quosdam audis, artifex strenuus [y]. Ex hac vero Cabbalae practicae descriptione patet, tantum abesse, vt disciplinam quandam philosophicam exhibeat, vt potius nefandam superstitionem horrendo nominis diuini abusu detestandam, magiamque aliquam philosophiae nomine prorsus indignam promittat, licet quibusdam fundamentis ex Cabbala philosophica petitis, quae infra suo loco explicabuntur, nitatur. Hanc vero ita Iudaei suspiciunt, et non tantum licitam, sed pro summo quoque sapientiae thesauro commendandam esse iudicant, vt plures, praecipue recentiori tempore inueniantur, qui Cabbalae practicae se dedant, quam qui philosophicae, de quo ardenti Iudaeorum nostri temporis studio quod Cabbalae practicae impendunt, digna sunt lectu, quae congessit diligentissimi SCHVDTII [z] curiositas. Ad eam vero insaniam ineptum de Cabbala practica iudicium Iudaeos coëgit, vt non vereantur asserere, viros sanctos in gente Israëlitica Abrahamum, Mosen [a] aliosque, maxime vero Salomonem hanc magiam Cabbalisticam exercuisse, et secretis scriptionibus posteritati commendauisse, nec admissum fuisse ad synedrium magnum quemquam, horum mysteriorum expertem [b]. De qua Iudaeorum impietate impudentissima collecta plura videsis apud EISENMENGERVM et SCHVDTIVM. Nec alio ex fonte hausta sunt, quae de libris magicis, qui hodie sub Salomonis nomine ambulant et incautis venduntur, solent tradi, quales sunt Clauicula Salomonis, Historia Asmodaei, et his similes nugis impiis et puerilibus pleni

v) R. ELIAS LEVITA in Thisbi lit. ק.

w) Vid. Io. IAC. SCHVDT. Memorab. Iudaic. P. II. L. VI. c. 31. seqq. p. 190. seqq.

x) De vanit. scient. c. 47. p. 49.

y) Multo labore se eam scrutatum esse ipse fatetur c. 48.

z) l. c. §. 15. p. 196.

a) Etiam Adamum, vt ex iis liquet, quae de libro Rasiel in praecedentibus dicta sunt.

b) Conf. RAYM. MARTINI pug. fid. P. III. dist. 3. c. 22. p. 933. EISENMENGER. Iud. detect. P. I. c. 8. p. 438. seqq. SCHVDT, loc. cit. pag. 191.

pleni [c], quorum librorum catalogum congessit doctissimus WOLFIVS [d]. Nihil vero in hac Cabbala practica magis solenne atque celebre, vel ad efficienda miracula magis efficax, quam nomen Dei adorandum יהוה, quod Schem hamphorasch, id est, nomen expositum vocant, quo detestando abusu ad res naturae viis et operibus longe maiores et miracula praestanda adhibere solent, nugati, maiores suos, maxime vero sanctissimos viros in populo Israëlitico, res stupendas et omni fide maiores eo nomine effecisse, seque non minora efficere posse, quibus tamen enarrandis hic inhaerere, cum ad nostrum institutum non pertineant, nolumus, dabunt tamen insulsas impiasque fabulas Iudaeorum legere non fastidientibus multa laudati viri EISENMENGERVS et SCHVDTIVS [e]. His nominibus diuinis miris inter se combinationibus commutatis chartam, membranulas et similia signant, et amuleta certi generis miraeque, quod iactant, efficaciae construunt, quale supra in clypeo siue scuto Dauidico descripsimus. Vocant haec amuleta קמיעות, siue kamea, et triplici forma in trianguli speciem complicatas chartulas collo pectorique appendunt, eaque summo loco habent [f]: adiurationes vero spirituum, febrium medicationes, fascinorum solutiones, et his similia ea praestare, nugiuenduli gloriantur, quae quam inepta, quam impia, quam aliena ab omni iudicio philosophico, vel mediocriter ingenio sanus iudicioque recto paulisper vtens intelligit, dudumque ineptiae stultissimae gentis viris doctis explosae sunt. Quam tamen sanctissimum Seruatorem calumniari, quod ista ratione vsuque Cabbalae practicae miracula sua ediderit, merito indignantur omnes [ff]. Probe id intellexerunt viri quidam prudentiores inter ipsos Iudaeos, qui ineptum et insanum hoc contribulium suorum studium damnauerunt. Inter quos imprimis MAIMONIDES [g] audiendus est, qui de hac re ita differit: *Posteaquam autem fatui et mali quidam homines ea, quae de supra dictis nominibus attulimus, inuenerunt, ansam inde plura mendacia componendi arripuerunt, literas aliquas pro lubitu in dictionem vnam colligentes, ac hominibus persuadentes, illam hoc vel illo modo dictam aut scriptam, talem vel talem habere operationem atque effectum. Mendaciis his ita ab isto hominum genere confictis coeperant illa in certos libros referri, qui cum ad manus bonorum alioqui, sed nimis credulorum virorum, qui solidum non habebant iudicium, inter verum et falsum discernendi, peruenissent, et ab illis inter* κειμήλια *sua adseruati et absconditi fuissent, simplices posteri illos inuenientes, fidem eis tanquam veris adhibuerunt, et pro talibus receperunt, iuxta illud, quod Salomo ait:*

c) EISENMENGER. l. c. p. 350. P. II. c. 8. p. 440. BARTHOLINVS de libris bibl. c. XIX. p. 64. FABRIC. Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 103. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 1047.

d) Ibid. P. II. p. 1216.

e) Vid. EISENMENGER. l. c. P. I. c. 3. p. 354. SCHVDT. l. c. §. 16. p. 198. BVDDEVS loc. cit. §. 38. p. 331.

f) SCHVDT. l. c. WOLF. l. c. P. II. p. 1377.

ff) EISENMENGER. l. c. p. 154. SCHVDT. l. c. p. 195. WAGENSEIL. tela ign. Sat. p. 25. 32.

g) Moreh nebhoch. P. I. c. 62.

ait: Stultus credit omni verbo. Alia Iudaeorum loca a Io. WVLFERO [h] adducta tacemus. Narratque CHRISTOPHORVS ARNOLDVS [i], Iudaeum quendam celebris nominis non tantum haec coram ſe improbaſſe, ſed addidiſſe quoque, patrem ſuum, cum mortis oppetendae tempus inſtaret, inter cetera vitae honeſtioris monita, id quoque filiis ſuis accuratiſſime commendauiſſe, vt ab iſtiusmodi artibus et ſtudiis per omnem vitam ſedulo ſibi cauerent. Eadem viri cordati inter Chriſtianos paſſim [k] inculcant, qui vero pretium aliquod Cabbalae practicae ſtatuere videntur, ſi alias ſapiunt, vt REVCHLINO [l] accidit, veram indolem eius non perſpexiſſe credendi ſunt. Certe exempla triſtia, quae male eueniſſe has artes magicas eiusmodi περιεργίας ſectantibus docent [ll], luculentum argumentum exhibent, quam inanibus ſomniis illae nitantur. Nec rationes meliores ſunt, et omnino fanaticis et inſipidis Iudaeorum ingeniis dignae, quas pro incruſtanda illicita hac arte afferunt: eſſe nomina effluxus ex obiectis ſuis habereque ideo intimam cum iis connexionem; praefectumque eſſe ſingulis rebus angelum rectorem, qui eiusmodi incantationibus adiurari mouerique queat, vt ad voluntatem Cabbaliſtae euocantis adiurantisque ſe flectat [m]. Quam ineptam opinionem ex Aegyptiaca philoſophia habere originem, et ab eius ſectatoribus paulo ſanioribus fuiſſe reiectam, ex iis patet, quae *praecedente libro* de ſtudio magiae inter Alexandrinos philoſophos diſſeruimus. Certe ad abominationes gentiles inter Iudaeos graſſantes hanc Cabbalam practicam pertinere, nobis non monentibus quilibet, qui ratione recte vtitur, intelligit. Cabbala theoretica porro in literalem ſiue artificialem, quam aliqui ſymbolicam quoque, licet minus accurate, vocant [n], et in inartificialem ſiue philoſophicam diſpeſcitur. Eſt vero Cabbala literalis, arcana et artificialis atque ſymbolica explicatio ſcripturae ſacrae, quam a patribus ſuis ſe accepiſſe Iudaei gloriantur, qua certo artificio commutatis transpoſitisque literis, ſyllabis et vocibus ſenſus verborum alius et arcanus eruitur. In tres vero claſſes hanc Cabbalam, ſiue exegeſin myſticam et traditiuam oraculorum ſacrorum diſpeſcunt, in Gematriam, Notarikon et Temurah, quas paſſim viri docti [o] explicuerunt, cum hae nugae multo notiores olim fuerint, quam Cabbala philoſophica. Eſt vero Gematria ſpecies conſiderationis textuum ſacrorum mathematicae, qua literae, voces, ſyllabae, commata, vel contextus inte-

h) In theriac. Iud. not. p. 65.

i) Append. ad WAGENSEIL. Sota p. 1199.

k) Vid. quos nominant WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1219. SCHVDT. l. c. P. II. L. V. c. 35. pag. 211.

l) De verbo mirifico L. II. c. 12. pag. 924. Coll. Piſt.

ll) Exemplum luculentum eſt incendium Francofurtanum in vico Iudaeorum per eiusmodi Baal Schemoth ſiue adiuratorem, R. Naphthali 1711 exortum, qui cum totius nationis ſuae pudore et indignatione prodidit, quam fruſtranea et falſa ſint haec miracula omnia. Rem prolixe narrat SCHVDT. l. c. c. 6. p. 70.

m) Vid. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 7. p. 376. BASNAGE l. c. p. 388.

n) BVDDEVS Obſ. Hal. T. 1. obſ. 1. §. 6. intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 38. p. 321. ſed philoſophica quoque tota ſymbolica eſt, eique hoc nomine literalis vel artificialis opponi accurate non poteſt.

o) Plura dabunt TH. HACKSPAN. Miſcell. S. p. 290. et in compendio GLASSIVS philolog. S. L. II. P. I. tr. 2. ſ. 3. art. 7. p. m. 430. alios laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 1210. ſeq.

integri ex certo numerorum ordine expenduntur et cum aliis comparantur, quam variis modis Iudaei inſtituunt; maxime vſitatus tamen ille eſt, ſi literae, quae ſigna quoque numerorum apud Iudaeos conſtituunt, ita diſponuntur, vt ex numerandi ordine vocis vel textus alicuius, inferatur altera vox vel alius textus, numero illi ſimilis, hincque concludatur, hanc illius ſignificationem arcanam eſſe. Hanc Gematriae ſpeciem canon ille roborat, ſi in textibus vel vocibus duabus inter ſe collatis idem literarum exſurgit numerus, myſticus ibi ſenſus eſt. E. g. literae textus Gen. XLIX. 10. יבא שילה eundem numerum conſtituunt, quem vox משיח conficit, nempe CCCLVIII, adeoque inde concluditur, per Schiloh Meſſiam eſſe intelligendum [p]. Pertinet huc alia quoque Gematriae ſpecies, quam צורית vocant, ſiue Cabbalam figuratiuam, nempe quando myſticae redduntur cauſſae, cur quaedam in textu Hebraeo literae maiuſculo ſcribantur charactere, reliquasque quantitate ſuperent. Cuius luſus ingenii ſpecimina in ipſos Iudaeos eleganter retorta exhibet IO. IAC. SCHVDTIVS, ad quem lectorem remittimus, cum ad noſtros limites res non pertineat, ſed prolixius in hiſtoria exegeſeos ſacrae delineanda ſit, cuius breuem vero et perſpicuam explicationem praeter multos alios dabit SALOMO GLASSIVS ὁ μακαρίτης [q]. Secunda Cabbalae exegeticae ſpecies eſt Notarikon, cuius duo potiſſimum modi ſunt; vnus, quando ex initialibus ſeu finalibus aliquot vocum ſeu integri commatis literis vna vox colligitur, alter, quando ex vnius vocis ſingulis literis ſingulae voces, quarum illae literae ſunt initiales, colliguntur. Prius Raſcho Tebhoth, poſterius Sophe-Theboth vocant, cuius exempla dabunt GLASSIVS, HACKSPANIVS [r] aliique. Tertia ſpecies Temurah dicitur, id eſt permutatio, fitque, vel per ſimplicem literarum earundem transpoſitionem, vel per alphabethariam permutationem ſeu reuolutionem. Prius Albam vocant, et purus putus anagrammatiſmus eſt; poſterius Atbaſch appellant, ſicque literarum permutandarum ſeriem ordinant ex modo priore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

ex modo poſteriore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ ל

Facile ex nominibus, quibus hae ſpecies Cabbaliſticae inſigniuntur, ſuſpicari quis poteſt, falſa eſſe, quae de antiquitate Cabbalae huius artificialis Iudaei nugantur. Gematriae enim nomen a Graeca voce geometria formatum eſt, quia ſecundum proportionem mathematicam literae numerantur. Notarikon, fatente R. ELIA LEVITA [s] nomen habet a notariis Romanorum ſiue ταχυγράφοις, qui vnius literae notatione integras

 deno-

p) l. c. P. I. L. V. c. II. §. 49. p. 427. ſeqq.
q) loc. citat.
r) ll. cc.
s) In Thisbi lit. נ.

denotare voces ſolebant, vel compendia literarum alia adhibebant. A quibus ſiglis nomen hoc deductum eſſe agnouit etiam R. NATHAN [ſſ]. Sed res ipſa quoque veterum temporum genio plane aduerſa et inaudita, indigna quoque auctoritate ſcripturae ſacrae eſt, et ingruentem ſequioris aeui barbariem prodit, qua ſepultis quaſi et latentibus melioribus in eiusmodi tricis occupabantur otioſa hominum ingenia; nec inepta eſt coniectura HVETII [t], ſuſpicantis, has nugas Iudaeos recentes accepiſſe a Graeculis eſurientibus. Quod enim a veriſimilitudine non abhorrere videtur BASNAGIO [u], Cabbalam hermeneuticam a literarum compendiis a DANIELE [x] vate narratis originem cepiſſe, frigidum admodum eſt, magisque probabile a gentilibus et Chriſtianis, in anagrammatiſmis et acroſtichis, deperdito elegantiae literariae ſenſu meliore acumen ingenii demonſtrantibus Iudaeos haec crepundia didiciſſe. Inter gentiles enim Graecos grammaticos mature coepiſſe in eiusmodi minutiis ineptire ex GELLIO [y] conſtat, et Leonidae Iſopſepha docent, hoc eſt, verſus Homeri, qui collecto literarum ſingularum, quibus conſtant, valore, eundem numerum replent. In huiusmodi enim verſibus, quorum priores literis conſtarent eiusdem numeri ac valoris, atque poſteriores, Leonidas ille laudem quaeſiuit, ex quibus aliqui in Anthologia extant. Vixit autem Leonidas hic poëta Alexandrinus imperante Marco. Ex Chriſtianis autem in ſimili argutiarum genere panegyricum in Conſtantinum M. luſit Porphyrius Optatianus. Paſſimque exempla horum artificiorum extant apud ſcriptores Graecos eccleſiaſticos, recteque huc etiam veterum ἀβράξας et μείθρας referuntur. Vt taceamus Lycophronis anagrammata, aliaque quae ſatis euincunt, inter Graecos has ineptias primum, vt leuiori ſunt ingenio, ortum habuiſſe. Alia praecipue de ſiglis notisque vocum integrarum literis initialibus expreſſis dabit BASNAGIVS [z], ea in re prolixus, qui conſuli poteſt. Ex his vero intelligi ſine labore poteſt, originem Cabbalae artificialis prorſus eſſe gentilem, nec ante templi vrbisque vaſtationem quaerendam, quamuis non audeamus cum REIMMANNO [a] initia eius in Sec. III reiicere. Ex his vero de exigua quoque vtilitate huius Cabbalae conſtat, quae euertendae magis, quam eruendae menti ſacrorum ſcriptorum inſeruit. Niſi in hunc eam vſum adhiberi quis velit, vt eiusmodi artificio Iudaeos ipſos oppugnet, et veritatem Chriſtianam ita κατ' ἄνθρωπον defendat, vel ex his interpretamentis de illorum opinionibus ſtatuere velit, quem vſum eleganter oſtendit THEODORVS HACKSPANIVS [b]. Potiſſimus vero vſus ſe monſtrat in addiſcenda Cabbala reali, quam nemo intelliget, niſi hanc explicandi vel torquendi potius ſacras paginas methodum intelligat, eo quod myſteria philoſophica Cabba-

ſſ) In Aruch h. v. conf. HVET. demonſtr. eu. Prop. IX. c. II. p. m. 453.
t) De vita ſua p. m. 60.
u) Hiſt. Iud. L. III. c. 23. p. 613.
x) Cap. V. 5.
y) L. XIV. c. 6.
z) l. c. p. 614. ſeqq.
a) Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344.
b) In diſſ. de Cabbala Miſcell. SS. pag. 341. ſeqq.

Cabbalistae, eiusmodi lusibus tanquam symbolis quibusdam absconderunt. Cuius exemplum libri etiam antiquissimi Cabbalistarum Iezirah et Bahir [c] exhibent, ex quibus, quam puerilia et inania hi homines excogitauerint, luculentis speciminibus videre est. In quibus, quam parum salis insit, vel vno exemplo docere patietur Lector beneuolus. In *libro occultationis* [d], qui est tractatus Soharicus: Sex primae voces, quibus legem auspicatus est diuinus scriptor, sunt sex numerationes microprosopi, et sex membra eius, sic vt legendum sit pro בראשית in principio ברא שית creauit sex: tredecim vero voces versiculi sequentes tredecim formae sunt, dignitatis dignissimae, siue barbae macroprosopi. Vix risum tenebit lector, has ineptias legens, nisi indignetur, ab impuris apellis maiestatem scripturae sacrae ita vilipendi. Plura addere et taedet et piget, dabit tamen alia citatus liber *Siphra de Zeniutha*, et qui magna patientia insanientium Iudaeorum praecipue Cabbalistarum nugas collegit IACOBVS BASNAGIVS [e]. Haec vero sufficere putamus, vt clare cognoscatur, reiiciendam plane ex philosophicis terris et in exilium pellendam esse Cabbalam artificialem, artem nugacissimam, pueris quam viris philosophantibus digniorem. Aliam prorsus indolem habet Cabbala realis siue philosophica, quae est doctrina metaphysica sublimior et symbolica de Deo, spiritibus, mundo, eius origine, initio et fine, de anima et similibus secundum traditionem a maioribus acceptam. Eam in duas partes dispescere solent, quas ab initiis Geneseos libri et visionis Ezechielis Bereschith et Mercauah appellant. Quod ita interpretantur illi ex Iudaeis, qui Graecanico more philosophantur, et in his praecipue MAIMONIDES [f], vt prius physicam posterius metaphysicam siue theologiam innuere dicant, eo quod in libro Geneseos creationis historia, in prophetia vero Ezechielis apparentis diuinitatis visio enarretur. Aliter tamen alii, praecipue ex Christianis. Quidam [g], apud veteres Maaseh Bereschith continuisse putant ea, quae de Dei essentia, voluntate et operibus thetica et morali ratione reuelata fuerint: Maaseh mercauah vero mysteria typorum legis ceremonialis et forensis comprehendisse, exque priori, degenerante theologia Iudaica, Talmudicam, ex posteriori Cabbalisticam exortam esse. Aliis inter quos Cl. WACHTERVS [h], Cabbala Bereschith est ipsa Cabbala contemplatiua, siue rerum diuinarum et humanarum caussarumque, quibus hae res continentur, vberrima scientia, qua vna nos cum ceteras res, tum quod est difficillimum, conatur docere, vt Deum et nosmet ipsos lumine naturali nosceremus, atque vt ex hac cognitione Dei et nostri et ceterarum rerum adiumenta et auxilia peteremus, vitae bene beateque instituendae. Cabbala Mercauah autem

est

c) Haec vero esse signa interpolationis ex supra dictis intelligitur.

d) Cab. denud. T. II. p. 349. seqq.

e) l. c. L. III. c. 11. p. 301. seqq.

f) Constit. de fundam. legis c. II. §. 16. p. 24. c. III. §. 16. 17. p. 48. 49. et GVIL. VORSTIVS ad h. l. conf. Moreh nebhoch. P. II. c. 39.

g) I. B. CARPZOV. introd. in theolog. Iud. c. VI. p. 20. REIMMANN. l. c. c. 15. p. 380. n. 1.

h) Elucid. Cabbal. c. IV. §. 24. p. 67.

eſt ipſa Cabbala practica, theurgica et magica, cuius partes ſunt innumerae, quam qui nouit, dicitur admirandis pollere virtutibus. Docet autem praecipue myſteria nominum diuinorum, quorum inuocatione eduntur miracula, nomina et virtutes angelorum daemonumque, communicationem ſpirituum, verba mirifica, ſignaturas rerum, punctationem, ſcrutinium animorum, interpretationes ſomniorum, aſtrologiam, futurorum praedictionem, alchymiam, medicinam etc. Verum valde timemus, vt haec Cabbaliſtarum menti per omnia ſint conformia, vt enim Maimonidae teſtimonium, longe aliter hanc doctrinam explicantis ſileamus, quam explicationem veriſimillimam eſſe BASNAGIVS [i], iudicat, docente *Lexico Cabbaliſtico* [k], quod in *Cabbala denudata* extat, Mercauah doctrinas ſephirothicas comprehendit, quae ad Cabbalam practicam non ſpectant. Rectius itaque Bereſchith Cabbaliſtica dogmata de emanationibus ſuperioribus in Adam Kadmon et ſephiris comprehenſis, Mercauah de inferioribus vsque ad mundum Aſiahticum et materialem, et cortices ſiue malos ſpiritus pertingentibus comprehendere videtur: quamquam probabile eſt, ipſos Iudaeos in explicanda hac Cabbalae theoreticae diuiſione non ſemper concordare. Quidam ſcientiam de nominibus diuinis huc etiam aduocant, de quorum virtute et inſigni efficacia ad res miras perpetrandas Cabbaliſtae innumera garriunt. Maxime vero de nomine Iehoua plena ſunt Cabbaliſtarum ſcripta, vt vel ex ſolis libris *Iezirah* et *Sohar* cognoſci poteſt. Non vero patitur inſtituti noſtri ratio, vt in iis explicandis ſimus prolixi, vnde lectorem harum rerum curioſum vel ad *Lexicon Cabbaliſticum* [l], quod Cabbalae denudatae inſertum eſt, vel, qui clariora deſiderat, ad BASNAGIVM [m] ablegamus; apud quos adorandi nominis myſteria explicantur: in illo etiam de aliis nominibus diuinis, v.g. de nomine Aelohim et Alla, de nomine Zebaoth, de nomine Ael Aelion, de nomine Aeiaeh, de nomine Adonai, de nomine Iah, de nomine El Schaddai Cabbaliſtica explicatio affertur. Vt vero ſpecimen habeat lector, ſubtilitatis Cabbaliſticae, noſque ἀσύμβολοι ab hoc quoque dogmatum Cabbaliſticorum genere non diſcedamus, en paucis explicationem Cabbaliſtarum philoſophicam nominis diuini Iehoua [n]. „Nomen ſcilicet tetragrammaton eſt quintum, quo velut columna ſuperiores inferioreſque ſephiroth fulciuntur et cum eo vniuntur, ab imo „ad ſummum aſcendendo, et ab eo influxum accipiunt, a ſummo ad „imum deſcendendo. Et hoc nomen ſe habet vt arboris truncus, cui „alia ſancta nomina omnia ſupra et infra et circumcirca, vt frondes et ramos „inſerta comperimus. Eſt enim radix et fundamentum omnium diuino„rum nominum, quae ipſi implicantur, vnde omnes ſephiroth ſupernae „per illud ordinantur, omneſque gradus mundi excellentes ſecundum „ſpe-

i) l. c. c. 10. §. 12. p. 289.

k) Cabbal. denud. T. I. P. I. pag. 553. voc. מרכבה.

l) Illud enim librum Pardes comprehendit, qui de nominibus diuinis agit.

m) l. c. c. 13. p. 324. ſeq.

n) Lex. Cabb. v. יהוה p. 382. ſeqq.

„ſpeciem ſuam et omnia vehicula tam ſumma, quam ima ab eo repraeſentantur. Immo et literae et puncta ab hoc nomine dependent, et „quicquid cogitatur et dicitur, in eo conſiſtit. Prima eius litera eſt punctum intellectuale et formale, quod nulla creatura intelligit, quia abſconditum eſt, ab oculis viuentium, ita vt homini non liceat meditari „ſuper eo, cum credendum tantum ſit, quamuis non intelligatur, nec „comprehendi queat vera ipſius eſſentia °). Haec litera refertur ad ſephiram ſecundam, quae dicitur Chochmah, ſiue ſapientia. Kether enim, „ſiue corona non adumbratur, niſi in apice tantum literae Iod, quantum „inuoluit myſterium Aenſoph. Duo enim nomina repraeſentat et apex „quidem illius ad ſuperna reſpiciens refert lucem illam magnam, primitiuam, profundam, exiſtentiam primitiuam in ipſa natura veritatis eius, „quae vocatur א"ריך et איך גבור—, et אין ob nimiam deliteſcentiam, qua „latet omnia entia tam ſumma, quam ima, quorum nullum de eo quicquam valet intelligere : vocatur vero אריך quod habet ſignificationem „exiſtentiae, et denotat rem quae conſiſtit in ipſeitate veritatis ſuae, quaſi, „qui ſolus ſit, qui ſciat exiſtentiam ſuam. Et quia nomen א"ריך in profundo, vt principium exiſtendi eſt miſericordia magna, quae ſubiugat „omnes auctores, hinc vocatur אר—. Ex iſtius apicis myſterio prodit „litera Iod, quae vocatur Chochmah, arbitrium illimitatum, quae eſt „ſephira ſecunda. Litera ſecunda tetragrammati ה" ad Binah refertur, „quae eſt faſciculus nouem ſephirarum, immo decem, quia connectit tres „ſupernas cum ſex ſequentibus, immo et decimam Malchuth, quando illa „vnitur cum Ieſod. Nomen huic appropriatum eſt tetragrammaton cum „punctis Aelohim, quia Gebhurah, quae vocatur Aelohim, prouenit ex „Binah, et hoc nomen denotat miſericordiam et iudicium, et ab ea proueniunt poteſtates iudicii. Litera tertia ו" denotat ſex illas ſephiras, quae „tres ſupremas ſequuntur, eſtque myſterium vnionis omnium ſephirarum ſuperiorum et inferiorum, et aſcendit vsque ad Kether, id eſt ſupremam, deſcenditque vsque ad Malchuth, ſiue infimam, omnesque „eidem adhaerent, quaedam infra, quaedam ſupra, quaedam ad dexteram, quaedam ad ſiniſtram, ipſa autem vocatur linea media. Hinc „habet nomina Ael in Cheſed, Aelohim in Gebhurah, Iedid in Tiphereth, Iedud Zebaoth in Nezach, Aelohim Zebaoth in Hod, et Aelohi „in Ieſod. Ex his vero aliae quoque nominum diuinorum combinationes „oriuntur &c. Litera quarta eſt ה" vltimum ad Malchuth pertinens, „quae eſt Dominium et Schechina et ſapientia poſterior et Adonai. Hoc „nomen eſt perfectae vnitatis myſterium et lapis Iſraëlis varias delicias et „bona ad eum deferens, et illa habitat ſemper inter Iſraëlitas etiam in exilio eorum Exod. XXV, 8. ſupra hanc autem in fine octo ſephirarum eſt „lapis alius pretioſior margaritis, qui ambit ſeptem ſephiras intra ſe locatas, et propterea vocatur lapis Schoeraeth Eſth. I, 6. Ex his omnibus „ſequi-

°) En ſpecimen philoſophantis.

„ſequitur, ſi pronuntiatur tetragrammaton, aſſumi ore omnia nomina „ſancta, totumque mundum cum plenitudine ſua, vnde intelligitur my„ſterium praecepti illius Exod. XX, 7. non aſſumes nomen tetragramma„ton Dei tui in vanum, quia creatura nulla digna eſt, illum lingua ſuſti„nere, quo portantur omnes exercitus ſupra et infra. Cum itaque homo „effert tetragrammaton, linguaeque ſuae motu literas eiusdem motitat, „hoc ipſo commouet mundos in celſiſſimis, omnesque angelorum exer„citus in ſupernis gradum ſiſtunt, et admiratione atque triſtitia ob eum „hominem capiuntur. Reliqua nomina diuina veſtes quaſi regiae ſunt, „non partes regis eſſentiales, ſed inſtrumenta ſaltem et habitus pro indu„mento et defenſione eiusdem. Parciturus itaque mundo et miſerturus „induit Cheſed, Gen. XXI, 33. Cum iraſcitur mundanis ob peccata „eorum, tunc producit inſtrumenta indignationis ſuae, inque horum „vexillo eſt nomen Aelohim, Pſ. LXVIII. &c." Habes hic, lector, breue compendium eorum, quae in libro *Pardes* fuſe et confuſe, vt ſolent Cabbaliſtae, atque obſcuriſſime de nomine tetragrammato dicuntur, ex quibus, quantum per denſum ſatis velum perſpici poteſt, cognoſcitur, nomina diuina Cabbaliſtas ita cum doctrina ſephirothica coniunxiſſe, vt ex eorum figura ſonoque, quae neceſſario vinculo connexa ſint, atque inter ſe coniugata, emanationum diuinarum ſeriem fere omnem pendere, et eius pronuntiatione moueri poſſe credant. Quae quoque ratio eſt, cur nomini huic, naturam diuinam pleniſſime euoluenti miraculoſos effectus tribuant. Aſt quam frigida, quam puerilia ſint omnia, quamque inepta ex figura literarum ה, ו, ה, י, ratiocinia, quam deteſtabilis ſcripturae S. abuſus inde fluat, ex hoc loco abunde liquere putamus. Cuncta vero, ſi ſymbola vocum literarumque tollantur, ad ſyſtema emanatiuum pertinere, virtutumque ſubſtantialium ex Deo emanantium, et alias virtutes iterum ex ſe progenerantium operationes deſcribere, ex ipſo ſyſtemate ſephirothico conſtabit. Eiusmodi vero cognomina Deo tribuunt plurima, quae in tabula exhibet liber laudatus [p]. Sed et artificiali Cabbalae ſua res eſt cum nominibus diuinis, quorum exempla, ne longiores ſimus, videnda apud BASNAGIVM [q]. Tandem ad Cabbalam realem et inartificialem quoque a quibusdam referuntur literae coeleſtes ſiue alphabethum ſidereum, quod nouo ſomnii genere in ſcenam produxit IACOBVS GAFFARELLVS, orbi literato *inauditas curioſitates* deſideranti perſuaſurus, plerorumque Cabbaliſtarum, praecipue auctorum libri *Sohár* et *Iezirah* hanc hypotheſin eſſe, quod eius fide repetiit THOMAS BANGIVS [r]. Chriſtianos autem quos ὁμοψήφους allegauerit Gaffarellus, malumus apud ipſum legi [s], quam lectorem his nugis longius, quam par eſt, detinere. Quamuis autem inter Cabbaliſtas notum dogma

p) pag. 419.

q) L. III. c. 13. §. 14. p. 337. ſeq.

r) In coelo Orientis Ex. I. p. 96. II. p. 173.

s) Vid. in compendio BVDDEVS Intr. in hiſt. phil. Hebraeor. §. 45. p. 409. ſeqq.

dogma sit, coelum stellasque et intelligere et loqui, et libri instar esse, ex quo a peritis siderum inspectoribus futura disci queant, nihil tamen illud commune habet cum somniis Gaffarelli, quae huc tendunt: stellas certo ordine a Deo esse dispositas, quanquam mira primo intuitu in iis confusio appareat. Hoc vero ordine literas alphabethi Hebraici eas constituere, at, quamuis stellae octauae sphaerae fixae sint, non tamen easdem literas semper conficere, sed plerasque earum pro diuerso planetarum aspectu literas variare: maxime vero respiciendum esse ad stellas verticales, eas enim, quae alicui regno impendent, euentus eidem futuros praedicere. Distinguendas etiam stellas pro ratione coeli partium, orientis, occidentis, meridiei, septentrionis. Haec et similia multa tradit, nugasque has a Cabbalistis se didicisse, non adductis tamen eorum verbis, locisque allegatis, iactat. Verum vt de insulsa inficetaque hypothesi nihil dicamus, quam ridendam explodendamque lectoris iudicio permittimus, illud falsum est, Cabbalistas, licet cetera magnos somniorum nugacium patronos, talia protulisse. Vnde coniecit B. BVDDEVS t), ab Arabibus ea inuenta ad Iudaeos quosdam recentiores peruenisse, et ab iis pro Cabbalisticis placitis venditata esse: quae coniectura quoque BASNAGIO u) placuit. Quamuis autem ab Arabum ingenio ea non abhorreant, euincendum tamen prius est, eos coelestes siderum imagines in literas commutasse. Ipse tamen Gaffarellus inauditarum harum curiositatum inuentor detectorque primus non est, si vera sunt, quae ipse tradit, Iudaeum quendam R. ELCHA BEN DAVID librum *de lectura per stellas* scripsisse, qui Cremonae in incendio a flammis deuoratus sit, sique KIRCHERO x) fides, qui refert, Iudaeum quendam ABIVDA librum *de characteribus coelestibus* elaborauisse. Fatemur, tamen, et Gaffarelli et Kircheri nobis fidem in hac re tantam non videri, vt nugacissimam hypothesin Iudaeis tribuere audeamus. Quicunque autem eius auctor fuit, certe indigna est, quae in philosophiae historia locum habeat, quamuis in Pythagorea historia suo loco commenta his non valde dissimilia occurrerint. Nihil enim habet, quod vel mediocriter philosophiam sapiat, nihil, quod ad systema Cabbalisticum pertineat, quare recte a viris doctis tota ea fabula ad aniles naenias reiecta est y). Eundem enim in censum recte refertur, in quem Cabbalam artificialem retulimus, qua ipsa adhuc deterior est, cum ne literas quidem veras, sed mera imaginationis exorbitantis somnia et imagines vanas sequatur. Sed de his nugis satis. Grauiora iam consideranda et cardines philosophiae Cabbalisticae exponendi sunt.

 §. V.

t) loc. cit.

u) l. c. L. III. c. 26. §. 9. p. 687. seqq.

x) In Oedipo Aegypt. T. II. p. 109. confer. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 13. FABRIC. Cod. pseudepigr. V. T. Vol. II. p. 2.

y) RICH. SIMON. Bibl. crit. T. II. cap. 15. BANGIVS l. c. Obs. Hal. T. IV. obs. 12. §. 8.

Fundamenta systematis Cabbalistici.

§. V. Cabbalae philosophicae doctrinam descripturis de vero eius fundamento primisque principiis, quibus ea innititur, et ex quibus, rite cum iis connexis coaptatisque conclusionibus, clarius aliquod systema erui sistique potest, ante omnia dispiciendum est. Hoc enim filo Ariadneo nisi istum labyrinthum ingrediamur, nunquam inueniemus exitum verum optatumque. At quam arduum et difficile opus hoc sit, quam impedita et aspera via, quam obscurissimae, quibus incedendum est, semitae, et quam insuperabilia se obiiciant impedimenta, ex iis, quae supra in obseruationibus generalioribus de Cabbala diximus, abunde constat. Satisque id probant exempla virorum doctissimorum, qui Cabbalisticum systema explicare aggressi passim hallucinati sunt, certe sui magis ingenii ἑυρήματα, quam Cabbalistarum placita nobis propinauerunt. Non prouocabimus ad eos viros eruditos, qui ante Cabbalae denudatae editionem arduo operi manum admouerunt, eorum enim neminem haec mysteria feliciter satis inspexisse, constat: sed ad peritiores atque exercitatiores in hac parte historiae philosophicae prouocamus, Henricum Morum, Helmontiumque parentem, quorum de Cabbalistico systemate cogitationes in *Cabbala denudata* complexus est illustris KNORRIUS [z]. Qui duo viri, cum primi fuerint, qui Cabbalisticae philosophiae systema ex confusione Iudaeorum in ordinem redigere et ex tenebris in lucem pertrahere conati sunt, omnino attentionem merentur. Ne vero mysteria Cabbalistica perspecturi confundantur, quando vident contraria duo systemata tribuisse Cabbalistis viros hos valde acutos, enarrabimus heic loci paucis, vtriusque opinionem de systemate Cabbalistico, et quid iure in vtraque desiderandum sit, candide exponemus, vt his remotis, quae offendere possent, eo felicius et itinere minus impedito progredi in systemate Cabbalistico detegendo valeamus. Ita vero MORUS in *fundamentis philosophiae siue Cabbalae Aëtopaedomelissaeae*, summa capita Cabbalistica ordinat.

I. Ex nihilo nihil potest creari.

II. Ac proinde nec materia potest creari.

III. Neque vero ob vilitatem naturae suae a se existere potest, eo quod nulla res vilis a se existere potest.

IV. Nulla igitur est materia in rerum natura.

V. Quicquid vero est, spiritus est.

VI. Spiritus autem hic increatus est, et aeternus, intellectualis, sensibilis, vitalis, per se mouens, infinitus amplitudine et a se necessario existens.

VII. Proinde spiritus hic reuera est essentia diuina.

VIII. Nec vlla essentia praeter diuinam a se existere potest.

IX. Cum vero nulla omnino sit essentia praeter hanc in rerum vniuersitate, et manifestum sit, aliquam ex essentia hac vnica, actu diuidi, palam est, essentiam diuinam diuidi posse.

X. Cum

z) T. I. P. II. p. 293. 308. seqq.

X. Cum vero essentia diuina sit, singulae particulae infinitae sunt, et in orbes infinitae virtutis et amplitudinis possunt extendi expandiue.

XI. Et vero cum singulae arenulae lapidumue granula particulaeque aëris, aetheris, sint partes huius diuinae essentiae, aeque manifestum est, quod in minutissimas has partes possint contrahi et constringi.

XII. Ex contractis partibus constat mundus, qui vocatur, materialis, cum reuera spiritualis sit, constans vtique ex diuisis spiritibus, particulisue diuinae essentiae, in monadas punctaque physica contractis et constipatis.

XIII. Contractio haec est status somni seu soporis, diuinis his particulis, expansio vero status euigilationis.

XIV. Euigilationis vero gradus sunt varii, videlicet in vitam vegetatiuam, sensitiuam, rationalem, et in Neschamam, Chaiah, et Iachidah; immo tandem euigilatio fit et expansio in infinitum fere amplitudinis et virtutis orbem, adeo vt haec diuina particula spiritusue particularis mundum sibi fabricare possit ex terra, aqua, aëre, coelo, ceterisque partibus consistentem.

XV. Ac proinde particularis hic spiritus e puluisculo, puta marmoris, fieri potest planta, e planta brutum, e bruto homo, ex homine angelus, ex angelo denique nouae terrae coelique creator DEVS.

XVI. Idem dici potest de singulis diuinae essentiae particulis, quas necesse est aut actu separatas esse, aut separabiles, nempe omnes aut esse, aut esse posse Deos terrarum coelorumque creatores. Hactenus Morus, qui haec postea in scholiis latius exponit. Alterum systema Io. BAPTISTAE HELMONTII est, quem auctorem esse *dialogi Cabbalistici* ex fide Cl. WACHTERI [a] scimus, quod hunc in modum praecipit.

I. Creator in se constituit spiritualem naturam, idque semper, et ab aeterno generauit, spiritusque ex se exhalauit, ab eo re ipsa separatos.

II. Horum spirituum aliqui ob caussam aliquam e statu cognoscendi et penetrandi seu mouendi descenderunt in statum impenetrationis, et sic in centra et profunditates suas migrarunt.

III. Hae monades inertes variis modis coaluerunt.

IV. Ex his spiritibus ita inter se coalitis orta est materia, tenebricosa, mortua et impenetrabilis.

V. Materialis itaque mundus est reuera spiritualis, nempe substantia talis, quae in coecitate et quiete illa, atque priuatione prioris felicitatis aliquando spiritus fuit, et adhuc radicaliter et fundamentaliter talis est, dum constat ex spiritibus lapsis, obdormientibus et torpentibus.

VI. Adeoque materia, qua talis, seu priuatiue considerata, non existit ex se positiue, sed priuatiue, vt vmbra, quies etc.

a) Spinozism. in Iudaism. detect. P. II. pag. 237.

VII. Haec abyſſus ſpirituum mortuorum vel torpentium tandem euigilat, reditque in ſtatum liberiorem et ſolutiorem.

VIII. Deus itaque creator eſt materiae, at mediate, non vero immediate.

IX. Creatura ex eadem ratione Deo eſt ratione temporis coëterna, ſed non ratione ordinis naturae; vt radii ſolis a ſole dependent, ſed cum eo coëxiſtunt.

X. Creat itaque Deus per neceſſitatem intrinſecam, nempe ratione naturae ſpiritualis, ſpiritus ex ſe exaeſtuans; ſed in mediata creatione, quae eſt tranſiens ad extra, qua ex materia ex ſpiritibus torpentibus coalita creat v. g. alia coelum, alia terram, alia ſidera, agit libere.

XI. Sequitur inde, materiam, qua talem, non eſſe ſpiritum, ſed potius ſubſtantiae ſaltem ſpiritualis extrinſecam et accidentalem quandam modificationem, a qua quam longiſſime diſtet Deus intelligentiſſimus et omnium maxime motor.

XII. Deus itaque materialis dici nequit, ob infinitam eſſentiae ſuae intelligentis et mouentis ſe et alia omnia eſſentiam atque naturam.

XIII. Parum itaque ἀκριβῶς dicitur, materiam factam ex nihilo, eo quod abſurdum eſt, ab ente ſumme perfecto, ſumme intelligente, ſumme libero, motum per ſe habente in ſummo gradu, ſumme penetrante, ſumme immutabili, ſumme poſitiuo, ſumme viuo, produci immediate ens ſumme imperfectum, omni ſcientia, intellectu et cognitione in ſummo gradu carens, ſumme neceſſarium, coactum, et ad leges motus paſſiui in ſummo gradu obligatum, adeoque omni omnino libertate et volitione deſtitutum, omni beatitate priuatum, adeoque ſumme mortuum et torpidum, et nihil eorum habens, quae in cauſſa continentur, cum tamen cauſſa nihil poſſit producere ſibi plane diſſimile.

XIV. Creatio itaque materiae facta eſt, ſpiritibus in ſtatum torporis et mortis deſcendentibus, et in monadas phyſicas atque atomos degenerantibus.

XV. Eſt vero ſpiritus idem quidem quod eſſentia diuina, ſed identitate generica vel ſpecifica, non numerica.

XVI. Eſt itaque ſyſtema ſeparatorum mundus a Deo ſeparatus.

XVII. Eſſentia vero diuina non admittit diuiſionem propter vnitatem.

XVIII. Spiritus in ſe conſideratus, quoad nos indefinitus eſt, eiusque amplitudo et extenſio tanta, quantam admittit gradus cognitionis et vnionis eius.

XIX. Non ergo conſtringitur ipſa diuina eſſentia, ſed illud quod ei analogum fuit, ſpiritus nempe creatus. Haec conſtrictio poteſt vocari ſomnus et torpor et mors.

XX. Euigilatio, quae a Cabbaliſtis vocatur ſecretio ſcintillarum, tot habet gradus aſcenſus, quot ſtatui poſſunt deſcenſus, quorum tamen ſummus eſt, vnio cum Deo, licet non vnitas, et vis creandi, non primaria,

maria, id eſt, producere ſpiritus, ſed ſecundaria, quae eſt formare vehicula, &c. quae eidem communicari queat.

Et haec quidem Helmontius, qui tamen academice et tentaminis gratia ſe tantum proponere dicit. Patet vero ex vtroque ſchemate, emanationis modum viros hos doctos, praecipue quoad materiam, excogitatis ſuppoſitisque nouis principiis oſtendere, et ex eo Cabbaliſtarum dogmata explicare voluiſſe. Quod recte quidem factum fuiſſe, ex ſequentibus conſtabit: at hypotheſibus precario aſſumtis tentandum non erat. Mirum itaque non eſt, non pauca in iis philoſophumenis diſplicuiſſe viris eruditis aliis, praecipue, qui in hac eruditionis parte acutius vidit reliquis, Cel. WACHTERO [b], qui Mori ſyſtema examini ſubiecit. Recte is obſeruat theſin nonam, poſſe eſſentiam Dei diuidi, prorſus repugnare menti Cabbaliſtarum, qui cum tota Iudaeorum caterua vehementer inſiſtant doctrinae de vnitate Dei, quae τὸ multum in Deo reſpuit. Vnde Moſes Germanus negauit Helmontio, Deum vnum et multa eſſe. Poterat id diſcere Morus ex R. COHEN IRIRAE *porta coelorum*, qui diſerte [c]: *Cauſſa prima, Deus nempe benedictus, eſt vnus et ſingularis, incommunicabilis pluribus. Nam quia natura et eſſentia Dei ſunt ipſa diuinitas ſingularis, manifeſtum eſt, quod non extendatur ad alia, nec aliis ſit communis: quia alias eſſet hic, et alius ab hoc, adeoque non hic; vno verbo: indiuiduum et vniuerſale, eſſentia idem et eſſentia communis, indiuiſibilis et diuiſibilis. Et concluditur, quod eſſentia et natura Dei ſit incommunicabilis, ſed in indiuidualitate eſſentiam habens; vnde patet et demonſtratum eſt, quod non tantum non detur, niſi vnum ſingulare, indiuiduum, et identitatem eſſentiae habens, benedictus nimirum, qui cauſſatus non eſt, ſed cauſſa prima; ſed et repugnet, illum eſſe ſingularem in ſe, et indiuiduum, et ſimul communem alii vel pluribus.* Ita vero cadit etiam theſis decima, vndecima et duodecima, quae Cabbaliſtarum mentem non exprimunt. Illi enim, vt vir laudatus alio loco [d] recte obſeruat, conſiderant mundos non vt Deum, ſed vt naturae diuinae neceſſarium et immanentem effectum, hinc R. Lorienſis expreſſe dixit, mundum ideo conditum eſſe, vt poſſet Deus perfectus fieri in facultatibus ſuis et nominibus magnificentiae, vt Iehoua et Adonai, vel vt alii addunt, vt poſſet ſe ipſo frui, ſeque ipſum inuerſo quaſi oculo intueri. Cum vero neceſſe ſit, cauſſam alicuius rei, immanentem et emanantem cum illa ſingulariſſime vnum eſſe, quomodo omnes concipiunt, rem et modum rei a parte rei non diſtingui: hinc porro addunt Cabbaliſtae mundum eſſe opus ſubſtantiae diuinae infinitae, attributa ſua infinita varie modificantis, et ad varias ſephiras, emanationes, effluxus, virtutes, formas et naturas finitas determinantis, ſecundum intellectum infinitum. Sed ne quis mundum cum ipſo Deo benedicto in ſecula confundat, ſubiungunt, ſubſtantiam diuinam eſſe natura priorem affectionibus

b) l. c. p. 234. ſeqq.
c) Cabb. denud. P. III. p. 7.
d) Elucid. Cabbal. c. III. §. 7. p. 30. ſeq.

bus ſuis, adeoque etiam mundo Deum, ſed eſſe mundum manifeſtationem et reuelationem Dei in ſe occulti. Negantes autem mundum eſſe Deum de Deo in ſe ſpectato, quatenus ſpectatur vt En-Soph, ſeu occultus et ſe ſolo contentus, intelligi volunt. Si quis autem mundum velit vocare Deum, quatenus Deus ab intellectu humano conſideratur vt Adam-Kadmon, id eſt, quatenus reſpicitur non vt abſconditus, ſed per emanationes et effluxus a ſummis ad ima euolutus et explicatus, eatenus non repugnant, vniuerſum aliqua ratione poſſe dici Deum, ſed manifeſtatum. Rectiſſime haec vrget vir praeſtantiſſimus, quia ſyſtema Cabbaliſticum non diuidit eſſentiam DEI in multa, et vni multa ineſſe contendit, quod contra articulum fundamentalem primum et praecipuum eccleſiae Iudaicae pugnat, ſed tantum per modum emanationum et communicationis eſſentiae rerum omnium origines explicat, quod ſyſtema Mori prorſus euertit, qui Stoicam hypotheſin Cabbaliſtis affinxit, ea autem principia poſuit, quibus latiſſimum aequor, quod tangit Cabbaliſtica philoſophia, exhauriri non poteſt. Longe vero magis recedit a Cabbaliſtis Helmontianum ſyſtema, quod multitudinem in vnitate Dei alia, quam Morus, nec feliciore ratione ponit. Ita enim vnum in eſſentia Dei Cabbaliſtae ponunt, vt non queat ſeparatione ſpirituum torpentium in partes diuidi: quam ſeparationem nec nouit Cabbala, nec indicat ſyſtema ſeparatorum. Vt taceamus animae originem ex hac Helmontii explicatione non poſſe ſecundum Cabbaliſticorum doctorum mentem oſtendi. Anima enim non ex ſtatu euigilationis eſt, et ex torpente monade euoluta et excitata ad ſtatum ſenſitiuum, rationalem, ſpiritualem et diuinum eleuatur, quod Cabbaliſtis Helmontius affingit, ſed ex ſuperiore Horto Eden per mundos deſcendit, et veſtimenta in deſcenſu ſenſitiua et vitalia demum accipit. His itaque exemplis virorum acutiſſimorum, qui non ſatis feliciter in hac arena deſudarunt, moniti, abſtinebimus ab omni hypotheſi precario aſſumta, et ad emanationis leges, quas ſecutos fuiſſe Cabbaliſtas ſupra probauimus, attendentes, ea eligemus, quae cum veteres Cabbalae doctores obſcurius, tum recentiores huius philoſophiae interpretes paulo clarius tradiderunt, ſperantes fore, vt vbi hi tres fontes conſpirauerint, veriſimili ratione vera mens Cabbaliſtarum queat detegi. Maxime vero ex recentioribus commendari merentur R. IIZCHAK LORIIA et R. ABRAHAM COHEN IRIRA, quorum prior ſcripſit *librum Druſchim*, qui introductionem exhibet metaphyſicam ad Cabbalam, ad quem ſcripſit HENRICVS MORVS *conſiderationes de quaeſtionibus*, in quibus dubia haud leuia contra ſyſtema hoc metaphyſicum in ſcenam produxit: poſterior autem in libro *Schaar Haſſchamaim*, i. e. *porta coelorum*, Hiſpanice, tum Hebraice ſcripto et poſtea in Latinum ſermonem tranſlato tractationem de Cabbaliſticis dogmatibus metaphyſicam dedit, ſolito clariorem, et concinniori ordine decurrentem, in qua auctor Platonicis haud raro argumentis et illuſtrationibus vtitur. Vtrumque librum debe-

debemus ſtudio illuſtris KNORRII, qui eos partem haud ignobilem collectionis ſuae Cabbaliſticae [e] eſſe voluit. Eidem debemus etiam commentarium R. CHAIIM VITAL in librum Soharicum *Siphra de Zeniutha* [f], ſed multo obſcuriorem, quem is demum recte intelliget, qui Irirae commentationem metaphyſicam probe expenderit.

Syſtematis Cabbaliſtici delineatio generalis.

§. VI. Iſtis vero fontibus conſultis his potiſſimum fulcris innititur ſyſtema metaphyſicae Cabbaliſticae:

I. Ex nihilo nihil fit, i. e. oriri aliquid ex nihilo non poteſt. Caput atque cardo hic eſt totius philoſophiae Cabbaliſticae omnisque ſyſtematis emanatiui, quod ideo ex eſſentia diuina emanaſſe cuncta ſtatuit, quia impoſſibile ducit ex non-ente vllo modo fieri ens, ex nihilo aliquid. Luculenter id ſupponit IRIRA [ff], ſtatuens: *Non tantum produxiſſe Deum omnia entia, et quicquid in iis continetur, in cauſſato hoc primo, i. e. Adam Kadmon, ſed et modo quam perfectiſſimo produxiſſe, nimirum emanando, et non creando, per modum cauſſatorum, non formatorum, et, vno verbo, eminenter formalia et intellectualia.* Non ignota quidem apud Cabbaliſtas vox creationis, at longe alio ſenſu, quam in ſcholis Chriſtianorum perſonat, in quibus productionem rei finitae ex non-ente vel nihilo per virtutem cauſſae infinitae, et neceſſario per ſe ſubſiſtentis innuit, hoc enim ſenſu inter Cabbaliſtas creationis vox nunquam audita eſt. Sed creatio Cabbaliſtico ſenſu eſt emiſſio et expanſio diuini luminis in tempore facta, vt mundi exiſterent. De qua luculentus locus LORIIAE [g], qui ita de creatione pronuntiat: *Ab illo tempore, quo coepit expanſio et emiſſio iſta horum luminum, mundorumque dictorum, dependet exiſtentia creationis, notio ſcilicet omnium creatorum, ſeſe inuicem ordine ſubſequentium, vsque ad hoc ipſum momentum. Quoniam igitur ordine quodam opus fuit expanſioni et emiſſioni huic, tempore ſibi ordine ſuccedenti, non ſane poſſibile fuit, vt vel citius fieret vel tardius creatio mundi huius: quilibet enim mundus creatus eſt, poſt creationem mundi ſibi ſuperioris, et mundi ſinguli creati ſunt atque extenſi et demiſſi, et procedunt alius ſub alio, temporibus diuerſis, et a ſe inuicem diſcrepantibus, donec ordo tangeret creationem mundi huius: atque tunc iſte creatus eſt, tempore ſibi debito creatis prius mundis ſuperioribus.* Similia paſſim apud Cabbaliſtas occurrunt, quorum loca exhibentur in *lexico Cabbaliſtico* quod videndum [h]. Non mirandum vero, Cabbaliſtas, alia in eccleſia ſua doceri, vt ſupra demonſtratum, videntes ad hunc lapidem offendiſſe, multo minus cum Cel. BEAVSOBRIO [i] ex hoc Cabbaliſtarum

e) Loriiae liber T. II. P. I. p. 28. Irirae T. I. P. III. p. 1. ſeqq. extat.

f) T. II. P. II. tr. 4. p. 3. ſeqq.

ff) Diſſ. IV. c. 1. p. 76.

g) Tr. I. Druſchim c. I. p. 30.

h) Voce בריאה p. 208. voce ניצוצות p. 571. conf. BVRNET. Archaeol. phil. L. I. c. 7. p. 366. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 7. p. 132. 150. ſeqq. Praeiuit PHILO, quod mundus ſit incorr. p. 939.

i) Hiſt. Manich. P. II. L. V. c. 3. p. 195.

ſtarum dogmate concludendum, totam eccleſiam Iudaicam ita de creatione decreuiſſe. Aperte enim πρῶτον hoc καὶ κύριον δόγμα Cabbaliſtarum prodit, philoſophiam Cabbaliſticam non ex gremio veteris doctrinae Iſraëliticae, ſed ex ſinu gentilis philoſophiae prodiiſſe, quam in vniuerſum ita praecepiſſe, et ex non-ente etiam a cauſſa infinite potente et per ſe ſubſiſtente nihil poſſe produci, docuiſſe, adeoque vel duo principia coaeterna, Deum et materiam ſtatuiſſe, vel vnam omnino rerum omnium ſubſtantiam duabus partibus immanentibus, agente et patiente, Deo ſc. et materia conſtantem aſſeruiſſe, vel per emanationem ex Dei gremio cuncta effluxiſſe, contendiſſe, ex luculenta, quam hactenus dedimus, ſyſtematum metaphyſicorum et phyſicorum omnium philoſophiae gentilis delineatione patet, recteque a viris doctis affirmatum demonſtratumque eſt [k]. Cauſſa vero, quae inprimis Cabbaliſtas adduxiſſe videtur, vt hoc axioma in ſe veriſſimum ſenſu illimitato reciperent, haec potiſſimum eſt, quod inter ens et non-ens diſtantiam infinitam et contradictoriam eſſe viderent, et τὸ *ex*, ad cauſſam materialem referrent, quam in ſpiritibus quidem exulare dicunt, verum ad materiam pertinentem in Deo locum non habere putant, eo quod materiae contradictoria eſſet natura reſpectu Dei, quam nempe in priuatione ſola ſtatuunt, orientales philoſophos ſecuti: vnde non eſſe reuera in mundo materiam, aſſerunt, vt poſtea oſtendemus. Confudiſſe vero homines hos abſtractas ideas cum ſenſibilibus conceptibus, miſcentes cauſſam materialem cum materia, adeoque circulum commiſiſſe vitioſum, ex dictis liquet; quemadmodum veram mentem eccleſiae ſuae, ex nihilo condidiſſe Deum omnia, non ſatis aſſecuti τὸ *ex* male pro particula cauſſae materialis acceperunt, rati non-ens vel nihilum fuiſſe cauſſam materialem, ex qua Deus omnia condiderit. Quod falſum omnino et abſurdum eſt, eo quod ens et non-ens ſimul exiſtere, et in ordine cauſſarum reperiri inuoluit. Quam tamen abſurditatem creationis ex nihilo patroni recte reiiciunt. Vnde concidunt ſimul rationes omnes, quas pro Cabbaliſtis contra creationem ex nihilo affert HELMONTIVS [l] pater, eo quod ſupponunt, τὸ *ex*, ſolam cauſſam materialem innuere, ſicque nihil inter cauſſas referri et priuationem meram enti neceſſario adiungi. At nec eccleſia Iudaica vetus, nec quae eam ſecuta eſt Chriſtiana vnquam ſomniauit, priuationem eſſe cauſſam effectus poſitiui, quemadmodum, qui aſſerit cum D. Paulo: Deum ex tenebris produxiſſe lucem, nunquam tenebras cauſſam dicet eſſe materialem, ex qua Deus lucem produxerit et formauerit. Quin et haec ratio Cabbaliſtis id principium commendauiſſe videtur, quod metuerent, ne aeternitati Dei iniuria fieret, niſi ita ſtatuerent. Ita enim ratiocinati videntur: ſi ex nihilo fieri poſſit aliquid, poſſibile eſſe, vt aliquando Deus non fuerit, ſed ex nihilo demum ortus ſit atque extiterit. Verum hac

quoque

k) BVRNET. l. c. p. 373. et qui ex inſtituto argumentum hoc excuſſit BEAVSOBRIVS l. c. c. 2. p. 163. ſeqq. et qui multo luculentius id demonſtrauit Cel. MOSHEMIVS pec. diſſ. CVDWORTHI Syſt. intellectuali inſerta.

l) loc. citat.

quoque ratione creationis ex nihilo ſenſum non percepiſſe dicendi ſunt, quae tantum abeſt, vt res omnes ſine cauſſa efficiente infinita ab aeterno neceſſario exiſtente ortas eſſe dicat, vt potius neceſſitatem entis infiniti cauſſaeque efficientis infinita potentia inſtructae euincat, et efficaci ratione ita Dei exiſtentia ex hoc ipſo principio, abſoluto ſenſu ſumto: ex nihilo nihil fit, demonſtretur. Quod ſi verum ſenſum creationis ex nihilo maleſani doctores cogitaſſent, ſi ad ea dogmata de Deo attendiſſent, quae ſacra oracula de infinita Dei potentia afferunt, parcius iſta ſtatuiſſent, et facilius impium emanationis ſyſtema, quod Deiſmum inuoluit, euitaſſent. Id enim vult dogma glorificandae ſummi Numinis maieſtati conuenientiſſimum: ex nihilo creaſſe Deum omnipotentem omnia: produxiſſe ens hoc infinitum, et neceſſario ex ſe exiſtens, perfectiſſimum nullisque impotentiae limitibus circumſcriptum omnia, ex nulla praeexiſtente materia, adeoque ante illud et cum illo nihil fuiſſe, cum omnia crearet, ſed ex liberae voluntatis et infinitae potentiae diſpoſitione, ſine cauſſa materiali extitiſſe omnia. Quod nec contradictionem, nec impoſſibilitatem vllam inuoluit, cum omnino ad entis abſolute infiniti naturam pertineat, vt a nulla cauſſa materiali infinita eius potentia et, quod idem eſt, eſſentia limitetur, hoc enim demum contradictionem inuolueret: cum e contrario hac ratione ens hoc ſummum et infinitum vera et ſola cauſſa ſit non exiſtentiae tantum neceſſariae, qualem in emanatione Cabbaliſtae fingunt, ſed et contingentis, qualis in rebus ex nihilo creatis obſeruamus. Quod an non magis et rationi et pietati conueniens ſit, quam Deum non cauſſam tantum efficientem, ſed et materialem rerum omnium facere, quod Cabbaliſtae faciunt, quicquid etiam de materiae notione priuatiua garriant, vt incautos decipiant, quilibet iudicare poterit, qui cauſſarum ſeriem intelligit. At hoc fundamento ficulneo innititur totum ſyſtema Cabbaliſticum; hac cynoſura praeeunte ab eccleſiae ſuae doctrina patriaque traditione ſeceſſum fecerunt; hoc paranympho gentili philoſophiae connubium promiſerunt; hoc ſuaſore mundum in Deum expanſum, Deum in mundum contractum nefanda impietate conuerterunt. Quid itaque de toto ſyſtemate pio prudentique iudici ſtatuendum ſit, ex his colligi poteſt. Plura deſideranti affatim de hac re dabunt BASNAGIVS [m], MORVS [n] et WACHTERVS [o], viri acutiſſimi, vt alios taceamus, qui pro veritate creationis ex nihilo pugnarunt. Ipſe IRIRA [p], licet totus ſyſtemati emanatiuo inhaerens, fatetur, *vt aliquid exiſtat ex nihilo, requiri vim infinitam et actum, qui non reperitur niſi in cauſſa prima, eo ipſo, quod eſt aliena a finitate.* Quod ſine dubio ex Chriſtianorum ſcholis habuit, Cabbaliſtae enim veteres ideo emanationum ſeriem receperunt, quod ne ab infinito quidem lumine aliter, quam emanatione ex ſe aliquod produci crederent.

 II. Non

m) loc. cit.
n) l. c. T. I. Cabb. denud. P. II. p. 295.
o) Spinoz. in Iud. P. II. p. 224. ſeqq.
p) l. c. diſſ. II. c. 3. p. 47.

II. Non datur itaque ſubſtantia, quae ex nihilo prodiit, vel ex non-ente creata eſt.

III. Hinc materia quoque ex nihilo prodire non potuit, ſed ex alio originem cepit. Probat id IRIRA [q] ex abſurditate proceſſus in infinitum ita: *Deſcenſus perfectionis a ſummo gradu ad imum, et a maximo ad minimum, non poteſt eſſe in infinitum, ſed perueniendum tandem ad id, quod omnium maxime priuatum eſt perfectione, quod eſt materia prima, quae aliena et priuata eſt ab omni perfectione et forma, et vsque adeo vicina atque propinqua nihilo et priuationi, vt ab hac non differat per id, quod habet, quia nihil habet omnino, ſed per id, quod poſſit obtinere et recipere, quae eſt abſoluta eſſentialitas entium, id eſt formarum naturalium et compoſitorum.* Miſcuiſſe his in verbis Iriram notiones et axiomata Peripatetica Cabbaliſticis, rei huius periti facile deprehendent: at aſſumit tamen et rationibus ab Ariſtotele mutuum acceptis probat, materiam non eſſe ſolam priuationem, ſed ſubiectum ex quo, et emanationem infimam, ideo neceſſaria conſequentia aſſerendam, quod emanationes ex ſummo ente non poſſint in infinitum protrahi vel in merum abire non-ens.

IV. Materia propter vilem naturam ſuam originem a ſe habere non poteſt. Ratio eſt, quia ipſa materia forma caret, adeoque materia a non-ente vel a nihilo potius, vno tantum gradu differt, proximaque eſt nihilo, vt monet IRIRA [r].

V. Hinc vero ſequitur, non eſſe materiam proprie dictam in rerum natura. Ratio philoſophica theſis huius quae inter κυρίας δόξας Cabbaliſticae philoſophiae pertinet, haec eſt [s]: *Intentio cauſſae efficientis eſt, ſibi ſimile reddere opus ſuum, et quanto gradu ſimile eſſe poteſt opus cauſſae ſuae, in tantum etiam decet illud produci. Vnde cum cauſſa prima ſit ſubſtantia incorporea et intellectualis, conuenit vt etiam producat ſubſtantiam incorpoream et intellectualem potius, quam materialem et corpoream, quia illa ſimilior eſt ipſi quam haec.* Valde id vrſit HELMONTIVS [t], monens, ſi materiam qua talem, Deus creaſſe ſtatuatur, poni ita actiuam cauſſam produxiſſe paſſiuum effectum, vitam, mortem etc. verbo, effectum ſibi prorſus diſſimilem et contrarium, quod contra ordinem cauſſarum et effectuum ſit. Quas rationes in hanc vnam concludere poſſumus, ex ente non poſſe prouenire non-ens: adeoque id quod materiae nomen habet, debere habere entitatis aliquid, nec meram priuationem eſſe poſſe. Ex quo ſequitur, cuncta quae ſunt, reuera eſſe ſpiritum, nec poſſe eſſe materiam, quae in ſe mera ſit priuatio. Magna vero ſe hic premi difficultate Cabbaliſtae qui philoſophari et ratiocinari didicerunt, vident, eo quod palpant, ſpiritum hunc modificatum, quem materiam vocari dicunt, ex priuatione ita factum, habere in ſe compo-

q) l. c. c. 4. p. 48.
r) Ibid. p. 49.
s) l. c. p. 57.
t) Loco ſupra laudato.

compoſitionem partium, at compoſita ex ente vno ſimpliciſſimoque emanare non poſſe. Cui difficultati vt occurrat IRIRA [u], *cauſſatum*, dicit, *quod a natura ſimpliciſſima progrediatur, habere entitatem, non vero vnitatem vel ſimplicitatem, ſed eſſe quodammodo plura. Cum enim vnum ſit, quod cauſſae ſuae eſt inferius, neceſſario debere eſſe multum, vt ex numerorum natura conſtat. Et quia compoſitum ſit ex conceptu, qui aliquid habet de cauſſa eius, et ex conceptu quo diſſimile eſt cauſſae ſuae, hinc apparere, quod non ſit ſimplex, vt illa, ſed compoſitum ex vnitate cuiusuis partis ſuae, et ex natura cuiusuis vniuerſali et ex omnibus ſimul ſumtis atque toto.* Quod totum argumentum Pythagoricum eſt, quae ſchola ex vnitate et duitate numeros resque omnes productas eſſe dicebat; quam philoſophandi rationem veteribus Iudaeis placuiſſe, qui principia Cabbaliſticae philoſophiae didicerunt, ex Philone conſtat. Verum ludere nos Cabbaliſtas, metaphyſicas notiones phyſicis immiſcentes et ex compoſito quodam in abſtracto, vel potius multo, compoſitum aliquod in concreto effingentes, facile deprehendet, qui haec paulo altius rimatus fuerit.

VI. Ex his porro fluit, omnia, quaecunque ſunt, eſſe ſpiritum.

VII. Spiritus hic increatus eſt, aeternus, intellectualis, ſenſibilis, vitalis, per ſe mouens, infinitus amplitudine, et a ſe neceſſario exiſtens.

VIII. Ac proinde hic ſpiritus eſt Enſoph, Deus infinitus. Rationibus has duas aſſertiones roborat IRIRA [x] philoſophicis, demonſtrans, hunc ſpiritum eſſe perfectum, ſimplicem, independentem, a corporis natura remotum, infinitum, optimumque, adeoque Enſoph ſiue Deum benedictum in ſecula, cauſſam cauſſarum et eſſentiarum omnium.

IX. Cuncta itaque oportet ex hoc ſpiritu infinito emanare atque fluere. Hactenus principia negatiua Cabbaliſtae poſuerunt, quae recte quoque ſecuti ſunt Morus et Helmontius; qui vero primum iam principium poſitiuum explicaturi pro emanatiuo ſyſtemate Stoicum elegerunt, vel Eleaticum, falſoque tribuerunt Cabbaliſtis. Eorum enim philoſophiae prora puppisque, et principium verum atque primum eſt: omnia ex Deo emanaſſe. Nempe negata rerum productione ex nihilo et vno Eleatico atque Stoico, duo tantum originis earum modi reſtant, vt nempe res omnes aut ex praeexiſtente materia formatae dicantur, aut emanaſſe ex eſſentia Dei aſſerantur; prior enim cauſſam materialem extra Deum ponit, poſterior in ipſo Deo. At priorem eſſe abſurdiſſimum, et primo articulo fundamentali eccleſiae ſuae, vnitati Dei aduerſum, probe intelligebant, reſtabat itaque poſterior, cum creationem ex nihilo, id eſt, nulla praeexiſtente cauſſa materiali pro impoſſibili haberent, vt dicerent, cuncta ex Deo emanaſſe. Quod vt ab Orientalibus acceperunt, qui id a Zoroaſtre didicerunt, vetus ſyſtema dualiſticum Magorum ita emendante et reformante, ita vbique in libris Cabbaliſticis crepant. Qua de re ne patientia lecto-

u) §. 7. p. 75.

x) c. 4. p. 11. c. 6. p. 18. c. 8. p. 25. c. 9. p. 29.

lectoris abutamur, loca LORIIAE [y] et IRIRAE [z] apud ipsos legi volumus. Dabimus tantum locum Soharicum [a], vt constet, non recentiores tantum Cabbalistas hoc systema emanatiuum excogitauisse, sed veteres idem quoque supposuisse. Ita vero allegoricus liber: *Traditum est, antequam senior seniorum occultus occultorum institueret efformationes regis, et diademata diadematum, principium et finis non fuit. Sculpsit ergo et proportiones instituit in se, et expandit ante se velum quoddam, et in eo sculpsit, et certa proportione distribuit reges, et formas eorum, et non subsistiterunt.* Non afferemus in praesentia, vbi alia agenda sunt, obscurissimi loci interpretationem, euolutae allegoriae velo, videri enim facile ea potest in paraphrasi quam adiecit *Cabbalae denudatae* auctor, sed id tantum monemus, aut nullum prorsus sensum verbis his inesse, aut intelligendam esse productionem sephirarum siue principiorum ex occulto occultorum emanantium per emanatiuum aliquod principium primum, quod primum principiatum recte vocites, constitutum, quod symbolo veli ex Deo occulto facti adumbrat. Eo enim fine ista efformatio facta est, vt Deus in occulto latens, per emanationes suas appareret, et conspiciendum se praeberet. Ait enim auctor in sequentibus: *Senior seniorum occultus occultorum, in membra compositus et praeparatus est, quasi diceretur inuentus est, et non inuentus est, non enim plane comprehendi potuit, sed formatus quidem est, nec tamen innotuit alicui, quoniam est senior seniorum, sed in conformatione sua innotuit, vt quidam senex senum, decrepitus ex decrepitis, occultus occultorum, et in signis suis innotuit, et non innotuit: canus habitus et aspectus apertura faciei cuiusdam, sedet super throno scintillarum, vt subigat illas etc.* Ex quibus verbis paulo curatius attento manifestum esse potest, macroprosopon, siue principiatum primum quod fontis instar reliquis omnibus est, ideo emanasse, vt Deus in aeterno latens conspicuus fieret, sicque mundus esset per emanationem Deus manifestatus. Hoc enim sine emanatione concipi non potest. Sed haec cuncta ex sequentibus lucem accipient. Et haec caussa est, cur R. NAPHTHALI HIRTZ in *explicatione libri Sohar* [b], Deum locum mundi vocitet, qua in re contribules plerosque habet consentientes, vt supra dictum.

X. Ex hoc vero rerum omnium fonte spirituali constituto, necessario est, omnia effluxisse, adeoque in eo quoque consistere.

XI. Est itaque mundus effectus Dei immanens, in quo essentia diuina attributa et proprietates suas variis modis gradibusque explicuit et modificauit. Hoc luminis infiniti symbolo Cabbalistae exprimunt, quod retraxit radios, vt possent finita existere, inque iis per Adam Kadmon mundos figurauit. Ita enim laudatus commentator Soharicus [c]: *Principium emanati-*

y) Tr. I. libr. Druschim c. 20. p. 30. c. 3. p. 39. 40.
z) l. c. diss. V. c. 9. p. 101. seqq. p. 108. seqq.

a) Idra Rabba Sect. II. Cabb. denud. T. II. P. I. p. 390. seqq.
b) Sect. I. §. 30. p. 159.
c) loc. cit.

natiuum omnium collegit vestigium in puncta minuta, et ex centum punctis facta est litera vna, in illis enim omnibus vita est, consistuntque e luce substantiae eius. Quibus clariorem lucem affundit LORIIA [d], cuius verba, cum rerum omnium ortum emanatiuum satis luculenter explicent, hic integra legenda dedimus. Ait enim: *Scito quod antequam emanarent emanantia, et creata essent creata, lux suprema extensa fuerit plenissime, et impleuerit omne vbi, adeo vt nullus daretur locus vacuus in notione lucis, nullumque spatium inane, sed omnia essent plena luce illa infiniti hoc modo extensa, cui sub omni notione sua finis non erat, eo quod nihil esset, nisi extensa illa lux, quae vna quadam et simplici aequalitate vbique sibi erat similis, atque ista vocabatur Or Haënsoph, lux infiniti. Cum autem in mentem veniret extenso huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere emanantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum suarum actiuarum et nominum atque cognominum suorum, quae erat caussa impulsiua creandi mundi, tum compressa quadantenus lux ista a puncto quodam medio ad latera circumcirca recessit, atque sic relictus est locus quidem vacuus, dictus spatium inane, aequidistans a puncto illo exacte in medio eius constituto.* Quam manifestationem emanantis Dei infra schematismo explicabimus. Ex his discimus, caussam finitatis et modificationis esse, distantiam a caussa prima: quo longius enim a primo fonte emanans distat, eo maiorem oportet esse imperfectionem. Perfectionem enim emanationibus propter infinitatem summa caussa tribuere non poterat, sed sufficiebat infudisse essentiam finitam, quo ipso quodammodo permanebant defectuosa, et infinitate illa carentia, quam intra se habet: sic vt diminutior caussati gradus ex eo proueniat, quod caussa eius non absolute in illud extendatur. Pluribus haec luculenter explicat IRIRA [e], dignus qui legatur. His itaque suppositis porro necessario ex legibus systematis emanatiui sequitur:

XII. Quo propius emanans est infinito fonti primoprimo, eo maius est et diuinius; et e contrario.

XIII. Quo magis longiusque a fonte hoc summo primoue distat emanatio, eo magis deficit diuina virtus atque natura [f].

XIV. Vt vero emanationes ex occulto latenteque infiniti luminis diuini fonte prodirent, apparerentque modificationes diuinarum potestatum et proprietatum, primum aliquem fontem principiatumque ex se emanare fecit, per quod et ex quo omnes reliquae emanationes consisterent; et hic Adam Kadmon est, id est homo primus, siue Dei primogenitus. Hic ille fons est primarius, ex quo emanarunt, tanquam ex principiato primo omnia, quod sub veli imagine ab occulto occultorum expanso Iochaidis schola adumbrauit; de quo in sequentibus plura dicemus. Obscure de hoc homine primo, quem a Mose intelligi volunt narrante: Deum condidisse

d) l. c. p. 32.

e) Diss. V. c. 7. 8. p. 96. seqq. c. 12. p. 107. LORIIA l. c. c. 2. p. 38.

f) Hoc ex systemate mundorum Cabbalisticorum infra explicando lucem accipiet.

didiſſe hominem ad imaginem ſuam, veteres Cabbaliſtae differunt, variisque eum ſymbolis abſcondunt [g], de quibus poſtea dicetur. Clarius tamen hanc cauſſam inſtrumentalem infiniti Dei primariam in condendis mundis expandendisque emanationibus ſuis depingunt LORIIA [h] et IRIRA [i], quorum hic tredecim argumentis fortiſſimis euincere conatus eſt: *Quod a principio primo immediate emanauerit principiatum vnum tantum et perfectum.* Accepiſſe hoc quoque Cabbaliſtas ex ſchola Alexandrina Platonicorum ad Orientalium philoſophiam reformatorum, doctrina illorum de λόγῳ menteue diuina, ceterarum rerum omnium fonte, luculenter demonſtrat.

XV. Primogenitus hic Dei filius in emanationibus ſuis ſe Deum praecipuis modis manifeſtauit, decemque fontes luminoſos ex ſinu ſuo expulit, qui vocantur ſephiroth [k]. Ex inſtituto hanc aſſertionem infra explicabimus.

XVI. Per has ſephiras ſiue fontes lucidos ex primogenito homine prodierunt res omnes coeleſtes et in emanatione immanentes; ſpirituales productaeque ſine praecedente materia; angelicae, et creatae in ſubſtantia et ſubiecto, et materiales, quae dependent a materia in eſſe, ſubſiſtere, poſſe, et operari. Inde oriuntur quatuor mundi Aziluth, Briah, Iezirah et Aſiah, id eſt, emanationis, creationis, formationis et fabricationis [l]. Senſum aſſerti luculentius infra euoluemus, et qua ratione legibus ſyſtematis emanatiui quatuor hi mundi Cabbaliſtici conſtent, explicabimus. Hoc autem loco id monendum, cuilibet horum mundorum ſuum peculiare ſyſtema ſephirothicum tribui, ex Adam Kadmon ſiue principiato primo prodiens, quas emanationum diſtributiones per hos mundos per radios lucis ex primi hominis cranio, oculis, auribus, naſo, ore etc. prodeuntes ſymbolica ratione praefigurant; et ita e. g. ſephirothicas emanationes mundi Aſiahtici ſiue materialis ex pectore deriuant. De quibus nugis videndus LORIIA [m].

XVII. Ex his porro ſequitur, quicquid exiſtit, non exiſtere ex ſe ipſo, nec ex nihilo ortum eſſe, ſed ex Deo mediante principiato primo ſiue fonte emanatiuo, qui eſt primogenitus Dei, effluxiſſe ex infinito lucis diuinae oceano. Haec formalis ratio ſyſtematis emanatiui eſt, quod omnia ex latente occultaque Deitate mediante principio aliquo primo, quod ante omnia ex Deo effluxit, deriuat, qua ratione Zoroaſter ex Mithra Oromaſden, Simon Magus philoſophiae orientalis alumnus ex Deo abſcondito virtutem ſiue aeonem maximam liberatorem mundi, Alexandrini philoſophi mentem diuinam ſiue λόγον deriuauere, et ex hoc demum principio reliquis omnibus origines ſuas tribuerunt. Nam hi

g) Idra Rabba Sect. II. §. 31. Cabbal. denud. T. II. p. 391.

h) l. c. p. 36.

i) l. c. diſſ. II. p. 31. ſeqq.

k) Citati p. 35. 41. 73.

l) LORIIA l. c. p. 44. IRIRA l. c. diſſ. V. c. 7. p. 97. diſſ. VI. c. 16. p. 134. Lexic Cabbaliſt. v. Aziluth. p. 146. Et Cabbaliſtae tantum non omnes.

m) pag. 43.

hi omnes cum Cabbaliſtis, in his duobus fulcris totius ſyſtematis emanatiui conſpirabant, emanauiſſe lucida, realia, ſubſtantialia omnia ex Deo, eum vero, cum ob eſſentiae profunditatem in abyſſo deitatis occultus latuiſſet, ex ſe genuiſſe, vel expuliſſe generationis vel emanationis modo principium aliud diuinum ſibi proximum, per quod ſe manifeſtauerit, rebusque omnibus eſſentiam et exiſtentiam ex ſe largitus fuerit. Vidit id, vt in philoſophorum Graecorum ſcriptis raro inter ſuos exemplo erat verſatiſſimus, IRIRA [n], qui recte obſeruauit, Plotinum eandem doctrinam defendiſſe, demonſtrando, neceſſario exiſtere aliquid quod ſit ſupra omnia, et eſſe aliquid quod ſit infra omnia, nempe corpus, et quod inter duo extrema ſit medium aliquod, quod duo haec extrema vniat. Nam quod Alexandrinis philoſophis σειρὰν catenamue illam conſtituit, quae a mente diuina dependet, et per varios emanantium ordines et ſeriem vsque ad corpora pertingit, et ſumma imis coniungit, id Cabbaliſtis primigenius ille Dei filius, homo primus eſt, et quae ab illo dependet ſephirarum catena per quatuor mundorum ordines, vsque ad materialem mundum ſe extendens. De qua re cum ſuo loco luculenta Plotini verba adduxerimus, totumque horum philoſophorum ſyſtema explicuerimus, hic nihil mouemus, lectoris arbitrio relinquentes ea, quae ibi dicta ſunt, cum Cabbaliſtico ſyſtemate comparare, quod ſine nouo lumine in argumento in ſe obſcuro non fiet. Qui ſi ſimilitudinem PLOTINI [o] ea de re adhibitam, cum ea, quam R. NAPHTHALI HIRTZ [p] attulit, contulerit, videbit non ſine delectatione, ouum ouo non eſſe ſimilius, quam Alexandrinorum et Cabbaliſticorum philoſophorum de emanationibus ex primo principiato meditationes.

XVIII. Eſt itaque mundus a Deo diſtinctus, vt effectus a cauſſa ſua, verum non vt tranſiens, ſed vt immanens: ex quo patet, propter emanationem mundi ex Deo, eum eſſe Deum manifeſtatum, ſiue eſſe eum euolutionem et expanſionem Dei in ſua eſſentia occulti, et in eo, velut regno ſuo patefacti et viſibilis. Dedimus hac de re verba Soharica paulo ſupra; et neceſſario haec ex antecedentibus conſequuntur. Vi enim ſyſtematis emanatiui, non eſt quidem emanatiuum formaliter idem cum eo, ex quo emanauit, cum ratione ordinis naturaeque principium prius ſit principiato, et ita in ordine cauſſalitatis omnino ab effectu ſuo, licet in eſſentia immanente, diſtinguatur: quo ſenſu etiam recte dicitur, Cabbaliſtas Deum et mundum, creatorem et creaturas inuicem diſtinxiſſe. Aſt cum ex vno eodemque fonte fluxerint omnia, et eadem eſſentia gaudeant, per ſeriem emanationum communicata, licet varie modificata et limitata, patet tamen quo fundamento Cabbaliſtae accuſari queant, quod

n) l. c. diſſ. II. c. 2. p. 41.
p) Cabb. denud. T. II. p. 257.
o) Ennead. VI. L. V. p. 660. ſeqq.

quod vnitatis diuinae immemores essentiae diuinae multa radicaliter immo essentialiter quoque inesse, et finita ex infinito fonte effluere dixerint. Quaecunque autem in eo Cabbalistarum vel culpa vel innocentia sit, de quo hoc loco non disputabimus, illud certum, et, ne dogmata diuersissima inter se confundamus, probe notandum est, mundum Cabbalistarum esse necessarium et immanentem effectum DEI, ab essentia eius tantum ratione manifestationis distinctum separatumque, quemadmodum radii solis ex eius lumine emanantes in eo a sole distinguuntur, quod lucis expansio sunt, licet a lumine illius quoad essentiam non distent. Sunt itaque sephirae, aeones, ideae, effluxus, emanationes, formae, et quaecunque alia philosophorum hac de re vocabula occurrunt, Deo quidem fonte suo posteriores natura et ordine, et hoc quidem sensu mundus, qui per eas ex Deo emanauit, non est Deus, sed ex Deo, sicque systema Cabbalisticum a Stoico differt. Verum hoc tantum de Deo En-Soph, id est, de principio omnium primo-primo in occulto latente intelligendum est, non vero de Adam Kadmon siue Deo in principiatorum serie et euolutione se ad inferiora extendente et manifestante, sic vt hac significatione mundus Deus dici queat, non Stoico vel Eleatico sensu, sed Pythagorico-Platonico. Vnde licet Irira aliquoties ad Eleaticorum vnum prouocauerit, id tamen non eo sensu intelligendum, quo ex mente Xenophanis, Zenonis, et Melissi accipiendum esse *Tomo primo* demonstrauimus, sed eo, quo PLATO in *Parmenide* systema idealisticum Parmenidi tribuit, eiusque vnum explicuit.

Et haec quidem vera fundamenta sunt, quibus innititur totum systema Cabbalisticum. Quae verbis quidem ex Graecorum et Christianorum philosophorum scholis, quibus vsi sunt Loriia et Irira petitis ob perspicuitatem describenda erant, reuera autem, et quoad rem ipsam, in omnibus libris Cabbalisticis, si allegoriarum velum reuoluas, inueniuntur. Ex quibus in summam contractis, recte pronunciauisse de Cabbala dicendus est perspicacissimus BVRNETIVS [q]: *Cabbalam realem tractare potissimum de rerum originatione et gradationibus, siue de modo productionis a summo ente, aut profluxu rerum a prima caussa, et earundem rerum gradibus et descensu a summis ad ima, atque haec per suos mundos et sephiroth, et personas, et portas, per sua lumina et radios et vasa et receptacula et cortices aliosque modos extulisse.* Ex hac generali systematis Cabbalistici adumbratione autem specialia quoque et primaria dogmata explicanda sunt, quae iam propius intuenda, vt constet, qua ratione ex infinito omnis realitatis fonte rerum omnium origines naturamque Cabbalistae deduxerint. Singula vero capita peculiari aedificio metaphysico constant, quibus singulis rite perspectis, non difficile erit lectori, integrum sibi Cabbalisticum systema describere. Dabimus itaque in sequentibus systematicam enarrationem dogma-

q) Archaeolog. philos. c. 7. p. 373.

dogmatum Cabbaliſticorum de Adam Kadmon, de decem Sephiroth, de quatuor mundis, de angelis et ſpiritibus, de animae origine, deſcenſu et reditu, quibus adiiciemus in fine pauca de quinquaginta portis prudentiae et triginta duobus ſemitis ſapientiae. Sunt praeter haec alia multa apud Cabbaliſtas, ſed adeo obſcura et allegoriarum Cabbalaeque artificialis ineptiis deformata, vt nec patientia lectoris, nec noſtro otio in iis extricandis abutendum eſſe putemus. Certe qui iſtis deliciis capitur, et quae dicentur recte tenuerit, ſuo poſtea Marte in haec adyta poterit penetrare.

§. VII. Primum et praecipuum ſyſtematis Cabbaliſtici dogma eſt de Adam Kadmon, homine primo, filioque Dei, id eſt principiato primo, quod fontem reliquorum emanatiuorum conſtituit, quodque primum et immediatum poſt Deum excelſum principium eſt, quod ex infinito illo lucis diuinae aequore emanauit, et ex ſinu Deitatis ſcaturiuit, vt eius miniſterio et operatione mundus emanatiuus, ſpiritualis, aetherius et materialis, ſiue Aziluthicus, Briahticus, Iezirahticus et Aſiahticus ſecundum emanationis leges conderentur. Hunc fontem ideo a Deo conſtitutum eſſe Cabbaliſtae dicunt, vt, cum ipſe in occulto occultorum lateret, in his emanationibus euolutis explicatisque manifeſtaretur. Vt vero ſecundum conſuetudinem Orientalem hoc principiatum primum multis ſymbolis et allegoriis abſconderunt obſcuriſſimi philoſophi, et mox literarum nominumque diuinorum figuris, mox veli, mox draconis &c. imagine adumbrarunt, ita imprimis filii, hominisue figura depinxerunt, ex cuius partibus omnibus diuinae lucis radii rutilant, et e. g. ex oculis, barba, ore, labiis, capiteque toto, pectore, brachiis, pedibus, membrisque omnibus effluunt fontes luminoſi, luce diuina pleni et in circulum in ſe agitati motique [r]. Hos fontes lucidos, per quos in mundos emanantes influit lux diuina in primogenito homine comprehenſa, variis iterum imaginibus exprimunt Cabbaliſtae, et perſonas nobis ex iis effingunt, quae vero non creaturae ſunt, ſed notiones et radii infiniti, qui per varios gradus ita a ſummo fonte deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem entium omnium [s]. Hi itaque fontes lucidi, ſiue lumina, mundique enſophici perſonae creaturae Adam Kadmon, id eſt, hominis primi vocantur, eo quod ab eo immediate, et tanquam radii eradiantes ex vno centro proficiſcuntur, quod R. NAPHTHALI HIRTZ [ſ] ſchematiſmo radiorum ex centro oblique emicantium non ineleganter depinxit, et phraſibus ad metaphyſicam ſcholaſticam magis adaptatis delineauit IRIRA [ſſ]. Hinc mundum enſophicum, id eſt hominem primogenitum cauſſatumque primum et immediatum ex caligine id eſt ex occulto latenteque Deo progreſſum ſub ſimilitudine hominis et fa-

Dogma de Adam Kadmon.

 culta-

r) Vid. Fig. XII Cabb. denud. T. I. P. III. pag. 233.

s) Conf. IRIRA l. c. diſſ. IV. c. II. pag. 88. WACHTER. Spinoz. in Iud. P. I. p. 91.

ſ) Cabb. denud. T. II. p. 257.

ſſ) loc. cit.

cultatum partiumque animae et corporis adumbrant, et de eius membris, quin et genere et familia, patre, matre, vxore et ſimilibus differunt, vt ex arboribus Cabbaliſticis, quas Cabbala denudata exhibet, videre eſt, quibus lucem LORIIAE [t] et IRIRAE [u] diſputationes accendunt. Cuncta vero ſepoſito velo ſymbolico ad has aſſertiones poſſunt reuocari [x]:

I. Priusquam emanarent emanantia et creata eſſent creata, lux ſuprema extenſa fuit pleniſſime, et impleuit omne vbi.

II. Nullus itaque dabatur locus vacuus, in notione lucis, nullumque ſpatium inane, ſed omnia erant plena luce illa infiniti hoc modo extenſa, cui ſub omni notione ſua finis haud erat, eo quod nihil eſſet, niſi extenſa illa lux, quae vna quadam et ſimplici aequalitate vbique ſibi erat ſimilis, atque iſta vocabatur Or Haënſoph, Lux infiniti. Hic eſt fons ille fontium, et radix radicum, quam non Cabbaliſtae ſolum, verum omnes quoque Orientales philoſophi ex Zoroaſtrea philoſophia prodeuntes, et Alexandrini philoſophi praeſuppoſuerunt, quamque Philo quoque, vt ſupra memoratum, agnouit. Hunc Deum primo priorem, quo nomine eum appellat Iamblichus, ab aeterno in infinitate lucis ſuae abſconditum latuiſſe ſtatuebant, donec per emanationes ex occulto prodiret, hinc occultus occultorum, et ſenior ſeniorum in libro *Sohar* paſſim dicitur. Multa de hoc lumine abſcondito habet liber *Iezirah* et commentatores eius, quibus ideo in mundo enſophico ſuprema et proxima emanatio, corona, ſplendorque vnitatis maxime aequalis dicitur האין לא non-ens, eo quod omnem entitatem, vnitatem, numerum, incomprehenſibilitatem ſublimitate hyperphyſica ſupergrediatur, et omnem notionem intellectus humani propter naturam fontis ſui ſuperet. Eadem ex ratione caliginem quoque vocant Enſoph, non ratione naturae ſuae, quam totam lucem dicunt, ſed ratione comprehenſionis humanae, quia emanatiuis omnibus in tenebris vel abſcondito potius incognitus manet. Cum his velimus comparari quae de hac Dei ſupremi vel fontis potius fontium diuinorum notione ſupra in delineatione philoſophiae Orientalis et Alexandrinae diximus, vt communes natales eo luculentius pateant. Quod vero lucis ſymbolo Deum iſtum deſcripſerunt, vel potius, lucem quandam veram at intelligibilem et ſpiritualem rerum omnium fontem fuiſſe dixerunt, id ex Oriente quoque eos accepiſſe dubium non eſt, cuius populos tantum non omnes ſub hac imagine naturam diuinam deſcripſiſſe, hiſtoria philoſophiae barbaricae teſtatur. Haec lux omnia replens, et ad omnia, modo tamen non corporali, extenſa, πλήρωμα illud conſtituit, in quo aeonas Orientales, ſephiras Cabbaliſtae, principia mentis idearumque diuinarum et animae ὑπερκοσμίȣ Alexandrini Platonici conſtituebant.

III. Prae

t) l. c. tr. I. libri Druſch. p. 43.
u) l. c. diſſ. V. c. 13. p. 124. c. 14. p. 129.
x) Damus in plerisque verba LORIIAE l. c. c. 2. p. 32. ſeqq. et IRIRAE l. c. c. 12. p. 105. ex quibus locis repetiuerunt quoque WACHTERVS l. c. p. 82. ſeqq. et BVDDEVS l. c. §. 43. p. 383. ſeqq.

III. Prae nimietate ſplendoris vehementiſſime coruſcantis non poterat produci mundus, vel oriri aliud quid.

IV. Cum autem in mentem veniret extenſo huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere animantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum ſuarum actiuarum, et nominum atque cognominum ſuorum, quae erat cauſſa impulſiua creandi mundi, tum compreſſa quadantenus lux iſta, a puncto quodam medio ad latera receſſit, atque ſic relictus eſt locus quidam vacuus, dictus ſpatium inane, aequidiſtans a puncto illo, exacte in medio eius conſtituto.

V. Compreſſio autem illa vndiquaque ſibi aequalis fuit circa dictum centrum, per omne ſpatium, adeo vt locus ille vacuus exacte eſſet circularis ſub perfectiſſima aequalitate, nec concipi hic poſſit vlla quadratura vel anguloſitas, ſed contractio illa facta ſit circulariter.

VI. Deſcripſit itaque et formauit ſic lux terminos limitesque ac menſuras omnibus rebus, eſtque hic locus generalis rerum omnium, qui myſtice vocantur vacuum infiniti, in quo continetur lux ab hoc ibidem relicta deſtinata ac praeparata pro omnibus cauſſatis futuris [y].

VII. Nempe quoniam lucis tantum radii eſſent compreſſi retractique ad latera, erat adhuc eſſentiae diuinae aliquid in ſpatio tenebricoſo.

VIII. Hac itaque contractione infiniti locus factus eſt cauſſatis producendis.

IX. Ex retractione iſta producta eſt ita ſubſtantia luce carens, id eſt ſpiritualis et expanſa.

X. In hoc ſpatium luce carens, lux infiniti retracta puncta vel veſtigia impreſſit, quae eſſent vaſa futurorum mundorum. Symbolice in his loqui Cabbaliſtas ex lucis imagine patet, quamuis veriſimile ſit, materiam aliquam ſubtiliſſimam, actiuam, infinite expanſam eos cogitaſſe, ſed eam materiae craſſiori oppoſitam, ſpiritum dixiſſe. Niſi enim hoc ſupponamus, ratio dari non poteſt, quomodo retractis ad latera diuinae lucis radiis remanſerit in medio ſubiectum aliquod, ſiue vas, tenebricoſum, ſine lumine, quod tamen ſubſtantiae diuinae eſſet particula. Quamuis enim IRIRA moneat, *non putandum eſſe, vaſa illa et ſubiecta recipientia (quae ſpeculi inſtar radios lucis recipiunt) eſſe materialia, vt formas, ſed ſpiritualia et naturas determinatas, quae exiſtentiam actu ſuſcipiant, quae quodammodo ab ipſis erat ſeparata*, hoc tamen de ſubiectis materialibus Peripateticorum tantum intelligendum eſt, vnde extenſi notionem in hoc argumento Cabbaliſtae non refugiunt, Deumque, in Adam Kadmon et in ſephirarum ſuperiorum triade locum vocant [z]. Nec

 aliud

y) IRIRA l. c. p. 106.

z) Vid. Lex. Cabb. v. מקום p. 548.

aliud patitur ſyſtema Cabbaliſticum, quod ab omni materialitatis notione purgari non poteſt, niſi illud plane velis euertere. Hanc contractionem Cabbaliſtae vocant Zimzum [a].

XI. Erant itaque haec vaſa deſtinata ad recipiendam lucem et potentiam infiniti, quam ex luce concaui ſui a ſummis partibus deorſum vergentem in ſpatium erat demiſſura. Philoſophice haec explicat IRIRA [b], quod Enſoph reſtrinxerit atque limitauerit potentiam ſuam operandi, atque vim ſuam ad diſpoſitionem potentiae producti naturamque dependentis.

XII. Quia vero in ſpatio hoc tenebricoſo, ſi ex omni parte retractae lucis infiniti (Enſoph) radii in haec vaſa fuiſſent immiſſa, omnia luce infinita fuiſſent repleta, ſicque cuncta iterum infinita luce conſtitiſſent, nec fuiſſet diſcrimen inter finitum et infinitum, ideo vſa eſt lux infiniti ad immittendos radios in vas hoc tenebricoſum, linea quadam e luce concaui ſui, a ſummis partibus deorſum vergente, illamque demiſit et deriuauit in ſpatium dictum, vt certum lucis modum acciperet.

XIII. Haec linea inſtar canalis erat, per quem exundationes lucis infinitae et ſupremae in mundos, in hoc ſpatio producendo defluerent.

XIV. Summum autem initium iſtius lineae deductum erat ex ipſo infinito, hoc ipſum proxime attingens, finis vero pergebat deorſum intra ſpatium illud inane, et hac mediante emanatione produxit, creauit, formauit atque fecit omnes mundos.

XV. Quamuis autem lineae iſtius ſummum initium proxime attingant lucem infiniti in partibus concaui eius ſupremis, finis tamen eius non protrahitur ad tantam profunditatem, vt ipſam quoque lucem infiniti ſubter mundis gyratam attingat, illique adhaereſcat; alias enim non haberet finem, vel ſuperius et inferius, ſummum et imum.

XVI. Lux autem haec demiſſa per hunc canalem, non ſtatim via recta pergit deorſum, ſed ſenſim illuc deriuatur, adeo, vt datis primis curſus rectilinei initiis, mox deflectat ad figuram circularem, orbemque illico conſtituat circumcirca tenuem, qui circulus tamen luci infinitae in circuitu ſuo non vſquequaque adhaereſcat, ne iſte circulus cum luce infinita confunderetur et res in priorem ſtatum recideret. Vnde circulus iſte propinquus quidem erit concauo infiniti, non tamen adhaerebit eidem vllo nexu, adeoque emanatio infiniti tantum ſub tenuitate lineae procedit, qua via lumen illud immanans circulo iſti infunditur: alias enim, ſi lumen illud iſtis circulis vndiquaque affiueret, emanantia aeque atque

a) Ibid. v. צמצם p. 665.

b) pag. 107.

atque ipſum ſcaturiens infinita eſſent, terminoque et menſura atque finibus carerent.

XVII. Ideo circulorum horum denarius conſtitutus eſt numerus, quoniam menſura ipſis modulusque et terminus competit.

XVIII. Iſte circulus, propinquior infinito, coronae nomine indigitatur, et tum linea haec vlterius protenſa paululumque promanans alterum circulum intra primi concauum conſtituit, qui vocatur ſapientia, et ſic porro protenſa deorſum alios circulos continuata ſua extenſione per vices circumgyrata vsque ad circulum decimum conſtituit, qui regnum appellatur.

XIX. Et hac quidem ratione decem ſephiroth, fontesque luminum ex iſta lucis diuinae linea in gyrum effluunt, a ſupremo circulo ad infimum, repetita ſimili emanatione per omnes mundos. Quilibet enim mundus ſephiras decem ſpeciales habet, et quaelibet ſephira ſpecialis cuiuscunque mundi compoſita eſt ex decem ſpecialioribus et ſic in infinitum [c]: omnes autem habent figuram circulorum homocentricorum, et ſe habent ad inſtar ſphaerularum caepariarum, ſibi inuicem incluſarum.

XX. Illa linea a ſummo illo culmine deorſum protenſa, a qua procedunt omnes circuli ſupra dicti, ſimul etiam via recta deorſum pergit ab excelſiſſimo ſummi illius concaui epiſtomio, vsque ad debitam circulorum depreſſionem, idque per medios illos circulos omnes et forma quidem hominis, ſtaturae debitae verſus coelum erecti, in quo numerari queant CCXLVIII membra dextro ſiniſtroque et medio ſitu diſpoſita.

XXI. Haec figura vocatur Adam, id eſt homo, eſt enim macrocoſmus, continens omnia cauſſae primae cauſſata, et ſicut Adam inferior accipit omnia ab omnibus, ita ſuperior omnia dat omnibus; ſicut ille eſt terminus lucis deſcendentis, ita hic aſcendentis etc. [d] Adam Kadmon vero vocatur, quia primigenius Dei filius, prima creatura, id eſt prima emanatio eſt, cauſſatumque primum ex infinita luce emanans.

Haec celebris illa de primogenito homine, ſiue Adam Kadmon doctrina eſt, quae haud ignobile Cabbaliſticae philoſophiae caput conſtituit, et qua rite intellecta reliqua lucem clariorem accipiunt. Ex hoc enim primo emanationum finitarum fonte per omnes mundos facta eſt diuinae lucis ad eſſentiam rerum conſtituendam communicatio: in eo decem ſephiroth fundantur et comprehenduntur, et ex hac ſimilitudine intelligi poteſt, qua ratione emanationis negotium factum eſſe Cabbaliſtae velint. Vt vero lector imaginibus hiscemodi non aſſuetus, facilius ea, quae Loriiae potiſ-

c) Vid. Fig. XII T. I. P. III. Cabb. denud. pag. 253.

d) Multis haec exſequitur Irira diſſ. VI. c. 4. p. 109.

potiſſimum verbis attulimus, intelligat, en figuram Loriianam de Adam Kadmon in concauo lucis infinitae et decem ſephiris ex eo ſcaturientibus:

Ceterum variis nominibus hoc principiatum primum emanationum diuinarum Cabbaliſtae inſigniunt. Non enim filium modo Dei primogenitum vocant, ſed creaturam quoque, hominem, regem, &c. Quae nomina cum ſymbolica tantum ſint, caue hominem perſonamue ex nihilo vel ex incondita materia factam intelligas. Nihil aliud enim eſt, quam cauſſatum primum proximumque cauſſae cauſſarum, quod ideo ex ſinu ſuo infinitum lumen expulit, vt cum occultiſſimum et abſconditum lateret, proprietates ſuas in condendis mundis communicandisque eſſentiae ſuae perfectionibus emanatiuo ordine oſtenderet et manifeſtaret. Fons itaque hic Adam Kadmon eſt diuinitatis, ex quo emanationes luminoſae, quae ad conſtituendum mundum Aziluthicum, Briahticum, Iezirahticum et Aſiahticum neceſſariae erant effluxerunt. Creatura vero dicitur, quia ex Deo ortum accepit; creationem ex nihilo enim Cabbala ignorat.

Quod

Quod vero de eius cranio, oculis, naſo, ore, barba eiusque pilis, pectore, manibus, pedibusque et ſcintillis ex his partibus emicantibus operoſe nugantur, ſymbola ſunt fonticulos fontium, et circulos circulorum ſephirothicorum ſatis craſſa imagine adumbrantium, eosque per varios mundorum gradus deducentium. Recte enim notauit Irira[e]: *Lumina et perſonas non per ſe eſſe creaturas, ſed notiones* (emanatiuas) *infiniti radiosque, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc illamue operationem per hanc vel illam ſephiram modumque.* Quod enim de ſephiris hic dicitur, eo magis de Adam Kadmon valet, quo magis is ſephirarum fons eſt. Ex his vero iudicandum eſt, vtrum Cabbaliſtae per hunc hominem ſuperiorem, filiumque Dei, hominemue primum ſecundam ſacro ſanctae Trinitatis perſonam, filium Dei vnigenitum intelligant? Quam quaeſtionem omnes illi affirmant, qui myſteria Chriſtianae religionis in Cabbala deprehendiſſe, vidiſſeque veſtigia veteris dogmatis credunt. Satis enim inter ſe concordare putant, eo quod Adam Kadmon ex luce infinita Deitatis emanauit, et πρωτότοκος τῆς κτήσεως primogenitus, creator etiam moderatorque rerum omnium et mediator inter infinitum Deum in inacceſſo lumine habitantem et regnum eius hominesque in eo verſantes vocetur. Placuit hoc poſt veteres Picum, Reuchlinum, Angelum Burgonouenſem aliosque Henrico Moro[f] et Ioanni Francisco Bvddeo[g]. Rectius tamen alii[h] confundi inter ſe longe diuerſa monent. Filius enim Dei ſecunda SS. Trinitatis perſona intra En-ſoph eſt, Adam Kadmon autem eſt infra illud infinitum et ab eo vt cauſſatum a ſua cauſſa, principiatum a principio differt. Nec reuera Adam Kadmon infinitum principium eſt, cum initium et finem et modificationem habeat, et radius tantum infiniti luminis ſit, quamuis interdum En-ſoph vt ſuprema quoque ſephira Kether, vocetur, id enim nomen tantum propter originem ſuam emanatiuam infinito lumini proximam et connexam habet. Ex quibus patet, longe differre filium Dei vnigenitum Chriſtianorum, verum Deum lucis infinitae radium infinitum et χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως, ab Adam Kadmon Cabbaliſtarum. Nec vtriusque munus concordat. Adam Kadmon enim non virtute propria creat, ſed miniſter Dei in occulto latentis eius perfectiones emanantes ad inferiora tantum propagat, et ſic ordine retrogrado animam per mundorum reuolutiones ad ſuprema ducit, quod longe alio ordine modoque de filio Dei mediatore praedicat Chriſtiana religio. Ex quibus diiudicanda ſunt, quae de vnione diui-

nae

e) l. c. diſſ. III. c. 9. §. 7. p. 73.

f) Qq. in libr. Druſchim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 63.

g) Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 43. p. 393.

h) Wachter. Elucid. Cabbal. c. III. §. 11. pag. 35.

nae et humanae naturae in perſona primogeniti Cabbaliſtica obſeruauit Cl. WACHTERVS [i]: *Diuinam filii naturam in antemundanis vocare Cabbaliſtas eam, quae cum Patre et Spiritu S. vnum Enſoph conſtituit, humanam vero eandem, quatenus rebus creandis condeſcendit, et in deminoratione emiſſa eſt, et quatenus a diuinitatis fonte ſecundum aliquam ſui partem longe profluxit, vt poſſit incorporari et incarnari, et in illa et cum illa reliquae creaturae.* Haec enim a Chriſtianis dogmatibus longiſſime diſtare, vel ſola τῦ Adam Kadmon incorporatio prodit, quae non diuinae naturae cum humana vnionem perſonalem, ſed emanationum ex Adam Kadmon profluentium et ad mundum Aſiahticum pertingentium materialitatem, et luminis ab Adam Kadmon accepti priuationem innuit. Vnde melius faciunt, qui eiusmodi comparatione abſtinent, cum tota ſyſtematis emanatiui indoles adorando SS. Trinitatis myſterio applicari minime queat. Certiori vero comparatione Adam Kadmon Cabbaliſtarum cum λόγῳ philoſophorum Alexandrinorum conciliatur. Nam pleraque accurate conueniunt, λόγος enim Platonicorum horum prima et proxima emanatio ex Deo eſt, et in ſe habet ideas et emanationes omnes, eo quoque mediante et eſſentiam largiente non mundus tantum ὑπερκόσμιος (Aziluthicum et Briahticum Cabbaliſtae dicunt) ſed et ἐγκόσμιος, ſiue Iezirahticus et Aſiahticus Cabbaliſtarum conſtitit, ab eo tota emanationum per hos mundos catena dependet, et hoc nomine non demiurgus tantum, ſed et mediator eſt, vt haec omnia ex fuſe ſupra delineata horum philoſophorum doctrina de principiis diuinis pluribus pateſcet. Id quod luculentum argumentum eſt, non Iudaeos tantum in anteceſſorum horum hominum ſcholis philoſophiam hanc diuiniorem didiciſſe, ſed et Cabbaliſtica et Alexandrina dogmata ex communi philoſophiae Orientalis fonte fuiſſe hauſta. Cum vero hic λόγος hominem quoque intelligibilem conſtituat, ratio hinc patet, cur hominem ad imaginem Dei conditum apud Geneſeos ſcriptorem ſacrum, ab homine inferiori Philo loco ſupra adducto diſtinxerit, et quod eius Adam ſuperior et Adam Kadmon Cabbaliſtarum vnus idemque ſit. Hi enim eadem prorſus ratione verba loci iſtius ſacri explicant et ad Adam Kadmon transferunt. Quae ad confirmandas origines philoſophiae Cabbaliſticae ſupra poſitas omnino notanda ſunt.

Dogma de Sephiris.

§. VIII. Alterum, quod praecipuum in philoſophia Cabbaliſtica locum occupat, eſt dogma de ſephiris decem, quod arcte cum doctrina de Adam Kadmon cohaeret, vt ex antecedentibus intelligitur. Quamuis autem ex iis, quae de emanationibus principiati primi ex fonte fontium fluentibus adduximus, non difficile ſit veram Cabbaliſtarum mentem de ſephiris perſpicere, fecere tamen innumerae virorum doctorum diſſenſiones de vera earum ſignificatione totam hanc tractationem obſcuram et difficillimam. Facilius enim gryphis iungentur equi, et quadrata aptabuntur

i) loc. cit.

Fig. I. ad pag. 1003.

Arbor SEPHIROTHICA

Ensoph I *Infinitum*

Ehieh Keter *Corona*

Canalis

Canalis

III

Iehova Binah *prudentia*

Daath *Scientia*

non est Sephira sed sedes utriusq. Sephiræ

II

Chochmah *Sapientia* Iah

Canalis

Canalis

Aelohim IV

Gebhurah *robur*

VI

Tiphereth *pulchritudo*

El

Gedolah *magnitudo* V

dicitur etiã Hesed *misericordia.*

Canalis

Canalis

Schaddai IX

Haizadik

VIII Hod *Gloria*

Aelohim Zebaoth

Iesod *fundamentum*

Nezach *Victoria* VII

Iehovah Zebaoth

X

Adonai Malcuth *Regnum* Schechinah

buntur rotundis, quam diuersissimae de sephirarum sensu et significatione opiniones inter se conciliabuntur. Priusquam vero vel scriptorum coniecturas enarremus, vel soluere aenigma hoc tentemus, danda prius est arboris sephirothicae delineatio, qualem Cabbalistae nobis exhibent, quae haec est, vt in figura adiecta descripsimus. Produnt vero et ipsa figura, *Fig. I.* et nomina huius arboris, qua appellatione apud ipsos Cabbalistas gaudet, latere aenigmata metaphysica et philosophica sub his vmbris, quae vt sunt obscurissima, ita innumeris virorum doctissimorum coniecturis sunt exposita [k]. Et ne de nominis quidem vera significatione eruditi consentiunt, sed varias eius explicationes afferunt. Plerique sephiras ex notione verbi ספר, numerauit, dictas esse contendunt, et per numerationes explicant, statuentes sephiras Cabbalistarum idem esse ac numeros Pythagorae, siue intelligibilia et ideas Platonis. Id demonstrare sategit IRIRA [l], qui hoc nominis etymon probat, ad Platonicos prouocans, *iuxta quos sicut infinitum est ante ens primum, quod necessario est multiplex et compositum, ita numerus, qui est in ente hoc primo, sit ante omnia entia reliqua, quae sint ideae diuinae, exemplaria et caussae omnium entium. Et supra numerum hunc, qui consistit in entibus numeratis vel numerabilibus, necesse sit dari numerum, qui per se subsistat absolutissime, et qui caussa sit, quod ens primum distribuatur in entia, id est species et ideas, ita vt per numerum illum, qui est essentialis enti primo, eueniat, vt ens hoc non subsistat gradu quodam certo, sed ab illo vno descendant multa distributa in genera et species distinctas qualitatibus et numero.* Accipit haec opinio praesidium ex origine philosophiae Cabbalisticae, quam in scholis Platonicorum Alexandrinorum Iudaeos didicisse, supra verisimile esse demonstrauimus, Philonis quoque multa de numeris in Deo garrientis exemplum rem probare videtur. Re tamen paulo curatius pensitata ad veritatem non prorsus collineare videtur. Quamuis enim numeri Pythagorae idem forte significauerint, quod sephirae Cabbalistarum, nempe formas certas ex Deo, monade, oriundas atque progredientes, et ad denarium vsque quoque ordinati fuerint, non tamen in ipsis numeris, quae symbola tantum philosophica fuerunt, sed in formis, virtutibusque substantialibus ex Deo emanantibus principia haec posuerunt Pythagorici; adeoque Cabbalistae non ad numerandi rationes et proportiones attendere potuerunt. Vt taceamus, non tam numeros, quam aeonas Orientalium vtrisque occasionem dedisse de emanationibus diuinis ita statuendi, et suis principiis atque philosophumenis sectae suae applicandi. Paulo aliter HENRICVS MORVS [m], Pythagoricae Philosophiae amator, qui credit, *sephiroth siue numerationes omnino significare, nihilque esse aliud, quam numeralia quaedam repositoria maximorum*

k) Conf. quae recenset WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. p. 1221.

l) l. c. diss. V. c. 5. p. 149. seqq.

m) Epist. ad Knorr. Cabb. denud. T. I. P. II. pag. 53.

morum mysteriorum antiquae Cabbalae decadem non excedentia, manuumque decem digitis, super quos res numerari solent, respondentia, denariumque Pythagoricum hinc originem suam traxisse. Varias vero notiones siue nomina ad singulos numeros relata fuisse. Qua in coniectura facile quidem admitti potest, occasionem ex scholis Pythagoreorum et Platonicorum in Aegypto versantium Iudaeos nactos fuisse, doctrinam de sephiris siue emanationibus, aeonibus, formis, virtutibus intra denarium concludendi, et iis varia nomina imponendi: at nomen inde accepisse verisimile non est, cum praeter denarii ordinem nihil ex numerationibus sephirae magnopere habeant, quod ad ipsarum indolem naturamque pertineat, licet cum numerorum generatione et progressione comparari, eorumque symbolis et imagine adumbrari queant. Alii ad naturam sephirarum propius respicientes, a luce et splendore, vnde etiam sapphirus gemma nobilis nomen habet, etymon vocis deriuant [n], et per *splendores*, vel *radios* vertunt, quam explicationem vocis doctrina sephirothica commendat, quae has sephiras ex luce infiniti, ceu radios ex sole emanasse statuit. Quidam sephiras, a sphaeris dictas fuisse volunt, qua in opinione Loriiam fuisse suspicatur H. MORVS [o], sephiras enim emanationis modum circulari motu prosequi statuit, vt allatum supra schema emanationum ex Adam Kadmon ostendit. Cl. WACHTERVS [p] spiritus fontanos (Kwell Geister,) vocat, ad rem magis, quam nomen respiciens, et ita virtutes spirituales et substantiales emanatiuas innui statuens. Nos inutilem hanc et incertam de sephirarum nomine disputationem putamus, cum vera nominis origo nos lateat, nihilque adduci queat praeter coniecturas: proxime tamen vero eorum suspicio est, qui a splendoribus radiisque lucis nomen deriuant, eo quod hoc etymon rem ipsam eadem similitudine repraesentat, qua Cabbalistae vtuntur, nempe lucis eradiantis symbolo. Quaecunque vero nominis huius origo est, illud certum est, et ex sequentibus constabit, Cabbalistas sephiras tanquam fontes quosdam lucis diuinae emanantis et ad inferiora se mediante Adam Kadmon effundentis considerauisse, vnde nos quidem fontium luminosorum nomen reliquis praeferimus, eo quod rationem satis apertam rei ipsius exponit, sephirasque fontes illos esse innuit, qui per fontem fontium, hominem primogenitum ex infinito lucis diuinae aequore effluentes, ordine emanatiuo ad inferiora radios diuinae lucis demittunt, et ita essentiam cum illis vitamque communicant. Porro in figura quoque sephirothicae arboris delineanda eruditi non consentiunt. Plerique eam figuram adhibent, quam supra expressimus. Quidam, vt symbola obscurissima Soharica a Loriia explicata repraesentarent, schema sphaericum, ex multis sphaerulis constans exhibuerunt [q], quod tamen non intelligent, qui non

n) Bahir p. 6. IRIRA l. c. et quos nominat WOLF. l. c.

o) loc. citat.

p) Spinoz. in Iud. passim. Vsus est etiam hac voce Iacobus Boehmius.

q) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 7. ex qua repetiit BVDDEVS l. c. §. 40. p. 346.

Fig. II ad pag. 1005.

Schematismus ADAM KADMON, et decem Sephirarum sub imagine principis.

Schönemann sc. Lips.

non Lorianas explicationes allegoriarum omnes probe tenent, eo quod ſubtiliſſimi ingenii homo circulos circulorum ſemper in ſe magis ſcaturientes ſibi concepit, et ita combinationes emanationum per innumeras formas in omnibus mundis exprimere voluit. Alias figuras longe ſublimiores et obſcuriores exhibet *Cabbala denudata* [r], quae ipſa ab iis conſulenda eſt, qui his aenigmatibus delectantur. Aliter Cel. CAMPEGIVS VITRINGA [s], qui operoſe et docte in eo verſatus eſt, vt diſpoſitionem ordinemque ſephirarum ex imagine hominis ſtantis accinctique exponat. vid. *Fig. II.* Quod admitti omnino poteſt, at non aliter, niſi quatenus hominem primogenitum innuit, in quo illae ſephirae reſident: ea enim imagine Adam Kadmon delineari, in antecedentibus ex Loriia monuimus. Facile vero in his diſſenſus ferri poteſt, eo quod a cuiuslibet imaginatione eiusmodi ſchematiſmi dependent, resque tandem ad idem punctum reuocari queat: At in rei ipſius explicatione tantopere diſſentire eruditos, hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo, non poteſt non eſſe moleſtiſſimum. Et Iudaeos quidem in eo conuenire, quod ſephirae ad eſſentiam, attributa et emanationes Dei pertineant, Cabbaliſtarum libri omnibus paginis loquuntur. Inter quos R. MOSES, ita ad librum *Iezirah* [t] commentatur: *Abraham pater noſter vocauit ſephiroth, quaſi ſaphiros, ad ſignificandum, quemadmodum ſaphirus omnes colores recipit, ſic Deo omnes formas, benedictiones, emanationesque tribui; ita tamen, vt haec omnia ſummam Dei benedicti vnitatem praedicent.* Nec his obſtant, quae recentiori aetate veriſſime ex mente Cabbaliſtarum pronuntiauit R. MENASSE BEN ISRAEL [u]: *Dici ſephiroth diuinas perfectiones, aliud quid eſſe, quam eſſentiam Dei, neque etiam dici poſſe, eſſe diſtinctas creaturas; ſed tantum emanationes quasdam eſſentiae coniunctas, perinde vt radii ſolares cum ſole, flammas cum prunis ardentibus.* Ea enim manifeſte docent, ſephiroth in vnitate eſſentiae diuinae radicari, adeoque ſuo modo vnum cum illa eſſe, certe ad affectiones eſſentiae diuinae tanquam cauſſata eſſentialia ad cauſſam ſuam referri. Quod equidem miratur doctiſſimus VITRINGA [x], qui cum monuiſſet: ſecundum recentiorem Cabbalam per ſephiras intelligenda videri inſigniora Dei, perfectiſſimi entis attributa, quae demonſtrantur in productione et regimine mundi atque eccleſiae, haec addit: *Sed ita ſi habeat, an ſephiroth rem continebunt tam arcanam, ſacroſanctam, et remotam a ſenſibus vulgi? quis enim ignorat mortalium, qui rationem ſuam non prorſus negligit, in Deo mundi et eccleſiae rectore ineſſe attributa ſcientiae, ſapientiae, magnificentiae, ſeueritatis, et quae hic recenſentur alia. Verum equidem eſt, Cabbaliſtas ſingula horum nominum per notiones reconditas et obſcuras exponere, illa varie ab inuicem diuidere et combinare, et reſpectum vnius ad aliud per circulos et lineamenta operoſe* Fig. II.

 in

r) T. I. P. III.
s) Obſeru. SS. L. I. c. 10. p. 120.
t) c. 1. Ita comment. h. l. omnes.
u) De creat. probl. 27.
x) loc. cit.

in variis figuris demonstrare. Sed talia sunt, quae ad mysticam hanc doctrinam suam explicandam afferunt, quae, fateor, me, paucis quibusdam generalibus exceptis, prorsus non potuisse capere. Sed deposuisset admirationem hanc vir cetera acutissimus, si paulo altius et attentius mysteria Cabbalistica fuisset rimatus; ita enim perspexisset, non in nudis attributis formalibus essentiae diuinae ponere Cabbalistas sephiras, sed in emanantibus, et certum systema metaphysicum atque physicum, naturis virtutibusque atque formis diuinis nixum constituentibus, quae euolutionem latentis essentiae diuinae per innumeros gradus, formas, ideas virtutes, emanationes, vsque ad materialem mundum ita nobis exhibent, vt a communi vulgarique Iudaeorum theologia innumeris in locis abeant, adeoque non vt nuda attributa et relationes eorum ad regnum mundi sephiras considerandas esse, sed vt aeones, virtutesque substantiales ex essentia Dei progressas et in eo radicatas, quarum effluxu mundi conditi sunt, regnumque naturae longe alio modo producitur, quam theologia exoterica tradit. Hoc si teneamus, quod et concedit Vitringa BVRNETIO [y] obseruanti: *Antiquam Cabbalam praecipue circa id versatam esse, quomodo res omnes ex primo ente profluxerint per emanationem, et per refluxum quasi in Deum retrahi possint;* et fatetur, *verissimum hoc esse, si de Cabbala loquamur philosophica, vt inter Iudaeos iam circa aetatem Pauli excoli coepit illa scientia, et inter Christianos a Gnosticis, et hodieque traditur, in libris Cabbalisticis;* abiiciamus autem praeiudicium, quod virum eruditum fascinauit: Kabbalam aliquam a sanctis et prophetis primorum temporum excultam et conseruatam esse, et sephiroth qua forma nunc pingi solent, vere fuisse Cabbalae illius compendium aliquod; cum certissimum sit, non ex veteri philosophia Hebraea, sed ex Orientali hanc doctrinam sephirothicam originem cepisse: his, inquam praesuppositis, ratio haud obscura patet, cur latentes significatus et mysteria quaesiuerint Cabbalistae, nec in sola symbolica significatione, verum in doctrina arcaniore illa esse quaerenda. Id quod facile potuisset vir doctissimus intelligere, si vel *Cabbalam denudatam* vel librum *Iezirah* legisset, qui totus ista philosophia arcana nititur. Non diffitendum tamen, ita obscura, confusa, nec satis cohaerentia, et allegoriae insuper peregrinae et insolentis tenebris abscondita esse pleraque, quae veteres Cabbalistae de sephiroth differunt, vt in cohaerens aliquod systema cogi, et clarus omnibus sensus tribui nequeat, nisi quosdam, qui in scholis Christianorum philosophari didicerunt, interpretes adhibeamus. Inter Christianos plerique in eo quidem concordant, pertinere sephiras ad considerationem et explicationem diuinae naturae. At obstitit multis, quo minus in veram earum significationem penetrarent, opinio, superesse in Cabbalisticis scriptis vestigia veteris sapientiae Hebraicae, in veteri oeconomia gratiae latenter et symbolice propositae et in N. T. clarius et remoto velo traditae; adeoque sephiras adorandi mysterii SS. Trinitatis, filiique Dei in condendo regno

y) loc. cit.

regno Meſſiano ſe manifeſtantis complecti explicationem, et hoc ex fundamento perſonas, attributa, nomina gloriamque et oeconomiam Dei, in regno ſuo ſe manifeſtantis oſtendere. Fuiſſe hanc Pici, Ricii, Reuchlini, Burgonouenſis aliorumque Sec. XVI, et Mori, Knorrii atque Buddei Sec. XVII viuentium ſententiam ſupra innuimus. Nemo vero eam vel ornauit elegantius vel magna ſcriptorum Cabbaliſticorum lectione fulciuit diligentius, quam vir clariſſimus IOANNES MEYERVS, peculiari eaque prolixa diſſertatione [z] ſatagens, vt *myſterium Trinitatis ex ſolius V. T. libris demonſtraret, atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum praeſertim Cabbaliſtarum rariſſimis monumentis illuſtraret.* Is ſatis confidenter ſuppoſito: *Ridiculum ſane eſſe, a Platone eiusque diſcipulis haec manaſſe, quum omnia probata ſint et demonſtrata ex ſacris literis, adeo, vt Plato aliique ethnici philoſophi haec didiciſſe cenſendi ſint a Iudaeis*, multis ſententiam ſuam probare conatur, et ita in eo negotio verſatur, vt primo quidem ſatis feliciter et non ſine ingenio ex veteris teſtamenti oraculis adorandum myſterium demonſtret, tum Cabbaliſtarum teſtimonia adducat, quibus conficitur, Deut. VI, 4. Cabbaliſtas agnoſcere, vnitatem in Trinitate prodi, quamuis de Trinitate hac ſephirarum trium ſuperiorum in arbore Cabbaliſtica diſſentiant: in locis quoque Gen. I, 26. III, 22. et ſimilibus pluralitatem in vnitate admittere, eam vero ad ſephirarum ſuperiorum Trinitatem reſtringere; tres porro has ſephiras creatores mundi, ſub variis ſymbolis et imaginibus, conſtituere, mediamque inter tres mediatorem facere, tres quoque has ſephiras inter ſe diſtinguere, licet nomen eſſentiamque diuinam ſingulis tribuant: nec obſtare, monet, ſephiras ſeptem inferiores, eo quod menſurae, modi, attributa vocentur, et ſic a ſuperioribus tribus, quae intellectuales et ſpirituales dicantur, ſoleant diſtingui: haec vero trias vnum ſit, et ſephira ſecunda ſapientia appelletur filius; foedusque inter tres illas interceſſiſſe ſtatuatur. Haec omnia adductis locis Cabbaliſtarum plurimis vir doctiſſimus roborat, et ex veteri eccleſiae Iudaicae traditione profluxiſſe contendit, eumque in finem pro antiquitate librorum Cabbaliſticorum *Iezirah*, *Habbahir* et *Sohar* contra Morinum diſputat, et ita eruditionem lectionemque in Iudaeorum ſcriptis cumulat, vt non ſine moleſtia argumentorum pondera ſub ea latentia perſpici queant. Aliorum, quae huc pertinent ſcriptorum Chriſtianorum cogitationes, a BASNAGIO [a] adductas, breuitatis cauſſa tacemus. Alii vero in longe alia abeunt, et inter perſonas Trinitatis Chriſtianae atque ſephiras Cabbaliſticas magnum intercedere diſcrimen ſtatuunt, quae ſi in concordiam redigantur, neceſſe eſſe contendunt, vt vel Chriſtiani vel Cabbaliſtici ſyſtematis verus et genuinus ſenſus euertatur, et quadrata miſceantur rotundis. Id quod erudite monuere poſt SOVVERAINIVM [b] et C. GVIL. VORSTIVM [c] ſuis placitis velificantes,

BAS-

z) Harderouici 1712. 4.
a) Hiſt. Iud. L. III. c. 14. §. 9. p. 349. ſeqq.
b) Platoniſme devoilé P. I. c. 8. p. 88.
c) Append. ad bilibr. verit. §. 71. p. 366.

BASNAGIVS [d], BVRNETIVS [e] et nuper Cel. HEVMANNVS [f], qui eleganter et ex vero iudicat, eiusmodi coactis interpretamentis et conciliationibus dogma Sacrosanctae Trinitatis magis profanari, quam illustrari, quamuis scopus virorum doctorum in se culpandus non sit. Nec diffitemur, probe pensitato systemate Cabbalistico, ingens nobis discrimen intercedere videri inter Trinitatem Christianam et Cabbalisticam, siue triada sephirothicam. Nam quamuis verissimum sit, tribui a Cabbalistis sephiris istis superioribus diuinam originem, naturam, emanationem, et ab inferioribus ordine et dignitate eas distingui, creationem quoque illis adscribi, et quae his sunt similia, quibus addi potest, quod Cl. Mayerus praetermisit, vocari eas personas, longe aliud tamen haec volunt, quam quod personae SS. Trinitatis innuunt, et impossibile est, has cum systemate Cabbalistico conciliare, nisi id prorsus velimus euertere. Nam si tribus istis sephiris Christianus sensus personarum in diuinitate esset tribuendus, ponendae essent illae in ipso Ensoph, siue infinita Dei essentia, vt sint tres personae in eadem natura diuina, aeterna et infinita, eiusdem essentiae, sic vt dici posset: Cether est Ensoph, Chochma est Ensoph, Binah est Ensoph, vt dicimus praeeunte scriptura sacra, pater est Deus infinitus, filius est Deus infinitus, Spiritus S. est Deus infinitus. Ast hac ratione totum systema Cabbalisticum euertitur, et veri eius sensus misere corrumpuntur, totusque nexus soluitur. Quem si ponamus integrum, Ensoph, siue infinita Dei natura omnibus eius emanationibus est prior et superior, sine fine, a se ipso, caussaque caussarum et caussatorum, fonsque fontium; sephirae autem, etiam superiores, eo sunt posteriores, finitae, ab eo ortae et emanantes, et caussata atque principiata, et ne sic quidem immediate ab illo infinito, sed mediante homine primogenito ex Deo progressae. Eaedem ex supremo fonte Adam Kadmon ex infinito et latente Deitatis infinitae oceano scaturiente exortae tanquam fontes emanatiui ad varios mundos eorumque constitutionem ad inferiora descendunt: adeoque essentiam diuinam emanatione explicatam euolutamque quasi modificant, et vel intellectum diuinum, vel operationes diuinas, vel effectum diuinum siue regnum Dei manifestant. Nec hae solae emanationes diuinae sunt, sed etiam septem sephirae posteriores omnesque eodem nomine, origine, effectuque gaudent, licet ratione ordinis et modi in promanando ex infinito Deitatis aequore a superioribus differant. Habet quoque quaelibet sephira in se decem alias sephiras et sic in infinitum, et influunt omnes non in condendum tantum mundum creatum, factumque, sed in formatum quoque et emanatiuum. Haec conformia esse non Cabbalistarum tantum verbis, sed et systemati, in sequentibus luculenter demonstranda euincent. Iam vero huc vel mediocriter iudicandi

d) l. c. §. 24. p. 370. seq.

e) l. c. p. 365.

f) Act. phil. Vol. I. p. 241. conf. WACHTER. elucidar. Cabbalist. c. III. §. 10. p. 34. seqq.

candi peritum, et facrorum myfteriorum fanctiffimae fidei noftrae non plane ignarum iudicem aduocamus, vtrum fephira corona pater, fapientia filius, intelligentia Spiritus S. fit, cum fint tres illae fephirae cauffata cauffae infinitae? et annon Trinitas Cabbaliftica fit Deo infinito minor et inferior, nempe trias emanatiuorum principiorum ex effentia Dei progrefforum, quae non aliter in effentia diuina funt, nifi propter fontem et originem, quem habuerunt, et quemadmodum cauffata funt in fua cauffa? Quae fi myfterio SS. Trinitatis applicarentur, euerterent adorandum myfterium, et nobis Trinitatem quandam Philonianam, Platonico-Alexandrinam, Cabbalifticam impuram et heterodoxam propinarent. His recte penfitatis non dubitamus Lectorem cautum feftinatas iftas conciliationes reiecturum, et manibus palpaturum effe, quam parum roboris iis rationibus et teftimoniis infit, quibus pro hac concordia viri docti militant. Cuncta enim fpeciofo tantum appellationum nominumque fimilitudinem mentientium fuco decipiunt, nec aliter explicari debent, quam patitur fyftematis Cabbaliftici cohaerentia, nimiumque feftinarunt viri eruditi ad hanc concordiam, cum viderent fephiras has et nominibus diuinis infigniri, et nomen Enfoph illis tribui, et tales operationes atque proprietates adfcribi, quae SS. Trinitatis perfonis tribuuntur. Felicius cum Trinitate Platonicorum Alexandrinorum haec Trinitas Cabbaliftica conciliari poteft, cum ex eodem fonte vtraque haufta fit. Quod licet ridiculum videatur Cl. Meyero, eo quod ex facris literis fe iftam concordiam demonftraffe putauit, optandum tamen effet, vt ipfe eandem in perfcrutandis Cabbalifticae philofophiae originibus, et affinitate cum Platonifmo Alexandrino diligentiam adhibuiffet, quam in confarcinandis Cabbaliftarum effatis erudite pofuit. Ita enim fine dubio abftinuiffet a rifu loco rationum afferendo, vidiffetque non fufficere, vt verba quaedam et dicta in alienos fenfus obtorto collo rapta in fuam rem vertantur, fed requiri, vt cuncta ex legibus fyftematis fui, et fenfu eius neceffario explicentur; ficque fruftra effe iactatam concordiam, qua nec indiget ecclefia, nec honorem laudesque dogmatibus fuis conciliare poteft, quia non ex limpidis Ifraëlis fontibus, fed ex turbidis philofophiae gentilis lacunis Trinitas Cabbaliftarum haufta eft. Quae omnia cum neglexerit vir doctiffimus, externa verborum Cabbalifticorum fpecie et blandiente fpe confirmandorum contra Iudaeorum impietatem dogmatum et myfteriorum Chriftianorum deceptus, mirum non eft, ea illum vidiffe, quae alii videre non poffunt, et eo vsque fuiffe progreffum, vt Philonem aequalia Chriftianis de facra Triade tradidiffe, fuasque allegoricas expofitiones partim ex facro codice, partim ex traditione patrum mutuatum fuiffe, in tanta noftrae aetatis luce in hiftoria philofophica afferere aufus fuerit. Quamuis autem, inepte Trinitatem Chriftianam et Cabbalifticam inter fe conciliari, fit euidentiffimum, non abludit tamen a verifimilitudine, Iudaeos, cum eiusmodi Trini-

Trinitatem principiatorum in ſcholis Alexandrinis didiciſſent, ex domeſtica vero traditione hauſiſſent, eſſe in Deitate tres perſonas quam veritatem vel ex vno legis loco, quem frontibus manibusque praeligabant, diſcere poterant, eo magis promtiusque illas impuras opiniones recepiſſe, quo magis domeſticae patriaeque traditioni affines, et tantum habitu magis philoſophico adornatas comtasque credebant, vel etiam a patribus ſuis ad gentes dimanaſſe inepte gloriabantur. Inter exoterica enim V. T. dogmata hoc quoque de SS. Trinitate fuiſſe, loca quaedam ſacrorum oraculorum ſatis euincunt. Eorum vero lumina poſt reditum e captiuitate Babylonica valde fuiſſe obſcurata, iisque has nugas gentiles ſucceſſiſſe, non eſt quod dubitemus. Sed de his diſputandi hic locus non eſt. Poteſt tamen Trinitas haec Cabbaliſtica, non obſtante magno, quod demonſtrauimus, diſcrimine, commode ad refellendos Iudaeos adhiberi. Cum enim Cabbaliſtae applicando dicta V. T. ad triadem ſuam ſephirothicam pluralitatem in vnitate et ex vnitate in diuinis admittant, ſufficit ita Iudaeos κατ᾽ ἄνθρωπον conuinci, inique eos Chriſtianis abſurditatem et impietatem obiicere, cum ipſi non tres tantum, ſed decem perſonas, lumina, fonteſque diuinorum ſtatuant. Vt vero in excutiendis virorum eruditorum opinionibus de ſenſu et ſignificatione ſephirarum pergamus, audienda quoque eſt praeſtantiſſimi VITRINGAE [g] explicatio, qui ea, qua ſolebat, elegantia eruditionis demonſtrare conatus eſt, latere in iis myſterium incarnationis filii DEI abſconditum et ſymbolice delineatum, idque vnum ex veſtigiis illis Cabbalae purioris eſſe, quae corrupta et deprauata in Cabbala philoſophica Iudaeorum inueniantur. Nempe, ſephirarum monet, ordinem ſub imagine principis Orientalis, eo ſchemate, quod ſupra Fig. II. exhibuimus, concipiendum eſſe. Hunc vero principem, ſanctiſſimum Seruatorem noſtrum ita Ezech. I, 27. et Apoc. I, 13. adumbratum exhibere. Vbique enim in ſacris literis haec ſephirarum nomina Domino huic dominantium et aeternitatis patri paciſque principi tribui: coronam *Apoc. VI, 2. XIX, 11. 12.*, et ſuper eam Enſoph *Luc. I, 33.* ſapientiam et intelligentiam *Ieſ. XI, 1. Col. II, 33.* magnitudinem, magnificentiam et ſeueritatem *Pſ. CXLV, 3. 4. Ieſ. XI, 2. Apoc. V, 12.* gloriam, tanquam cingulum regnique ſymbolum *Ieſ. XX, 21. Iob. XII, 18. Ierem. XIII, 11.* Victoriam et maieſtatem *1 Chron. XXIX, 11. Apoc. XIX, 16.* quam Meſſias de infernali dracone, non negantibus Cabbaliſtis reportauerit, fundamentum vero eſſe incarnationis myſterium, quia haec ſephira membrum foederis a Cabbaliſtis dicatur, et incarnatio fundamentum ſit habitantis in carne Dei *Col. II, 9.* regnum tandem humanam eſſe naturam diuinae arctiſſime vnitam, in qua habitet Schechina ſiue gloria Dei, et regnum amplificet *Io. I, 14.* Haec doctiſſimus et modeſtiſſimus theologus, qui eam tamen explicationem tantum pro probabili venditat, monet tamen, ad recentiorum Cabbaliſtarum effata non attendendum magnopere eſſe, eo quod a vetu-

g) Obſ. SS. L. I. obſ. 10. 11.

vetustissima Cabbala valde recesserint. Laudanda in his est et pietas et eruditio Vitringae, fatendumque magis verisimiliter haec disputari, quam ea, quae de Trinitate solent afferri: eo quod haec comparatio ad primogenitum potissimum pertineat, in quo residere sephirarum decadem ex allata supra explicatione systematis Cabbalistici liquet. Nec a vero prorsus abhorrent, quae de distributione ordineque sephirarum dixit vir laudatus, eo quod ipsi Cabbalistae ita sephiras sub imagine hominis cuiusdam distribuere et collocare in sedibus suis soleant; quamuis nullum Adam Kadmon membrum sit, quod non totum sephirarum syrma post se trahat. At si ipsam rem consideremus, non alio argumento opus est, quam ipsius Vitringae confessione fatentis, in Cabbala philosophica aliud quid has sephiras significare. Inter hominem primogenitum Cabbalistarum atque Vnigenitum Christianorum, et inter illius incorporationem et huius incarnationem ingens discrimen intercedere, supra iam indicauimus. Nec iuuant multum Vitringae expositionem, non ex impura, sed ex pura Cabbala haec explicanda esse. Nam vbi hanc puram Cabbalam inueniemus? vbi quaerenda est clauis eius? Dicit Vitringa, non in Cabbalistarum scriptis ex gentili philosophia corruptis, sed ex Scriptura S. veteris traditionis Israeliticae interprete. At opponimus his; vnde probabitur ea quae in S. Scriptura N. T. habentur, fuisse arcano modo tradita et propagata, et symbolica methodo ad posteros translata? adeoque, fuisse eiusmodi Cabbalam puram siue doctrinam arcanam orthodoxam Scripturae V. T. contradistinctam? Hoc enim praesupponitur, quod tamen adhuc in quaestione versatur. Illud sane neminem in Cabbalistarum scriptis versatum negaturum confidimus, systema emanationis, quod proram puppimque Cabbalisticae philosophiae constituit, hanc explicationem non admittere; saniorem vero et orthodoxam explicationem illi magis effingunt, quam eruunt, qui argumentis vndecunque conquisitis sine necessitate pro V. R. C. militant, et accommodationes suas, pias quidem et eruditas, sed rei non apte conuenientes, nobis pro veris Cabbalistarum φιλοσοφεμένοις venditant. Nobis itaque ne haec quidem coniectura placet, quanquam placuit aliis [h], eo quod fundamento certo destituatur, merumque sapiat praeconceptae hypothesis praeiudicium. Ex his vero intelligi potest, quid de eorum opinione statuendum sit, qui sephiras regni Messiani adumbrationem esse dicunt. Eadem enim ratione statque caditque, qua Vitringina opinio, nec veri quid habet, praeter aliquam nominum accommodationem, et doctrinae Messianae ad dogmata Cabbalistica translationem symbolicam. Aliter hanc explicationem sephirothicae doctrinae ornauit Cel. HEVMANNVS [i], qui coniecit, eam quidem sapere delineationem regni Messiani, at corpoream, terrenam et praeiudiciis Iudaeorum, regnum sibi huius vitae gloriosum et beatum spondentium prorsus respondentem. Id prodere putat sephiram vltimam, Malchuth, i. e. regnum, quae clauis

 sit

h) Relationes innocuae 1712. p. 360.

i) Act. philos. Vol. I. p. 241.

ſit ad intelligendas reliquas, et in qua ſuprema coronae maieſtas ſtipata reliquis attributis reſideat: id quod ex *Prou. III, 19. 20. II, 6. Pſ. CXLV, 1. 1 Chron. XXX, 11.* probat. Verum, vt pace viri celeberrimi dicamus, tangunt haec corticem tantum explicationis arboris ſephirothicae, non nucleum; quem ſi reſpicias, difficile erit, totum doctrinae ſephirothicae ſyſtema huic regno Meſſiae terreno ita aptare, vt dici queat, quid ſit Enſoph a ſephiris diſtinctum, quid emanantium ternio in Adam Kadmon rutilans, quae ſephirarum in mundos emanatiuos, intelligibiles et materiales influentia, quae τȣ Adam Kadmon connexio cum rebus emanatiuis et materialibus, qui reuolutionum ordines, et quae alia ſunt, quae manifeſte produnt phyſica et metaphyſica dogmata de originibus et gradatione rerum ſub his imaginibus comprehendi: quamuis omnino largiendum ſit viro praeſtantiſſimo, nomina ſephirarum ex locis ſcripturae allegatis eſſe petita: non enim hic de nominibus, ſed de doctrina, quam illa ſignificant, et ſymbolica ratione depingunt, quaeſtio eſt. Reliquae virorum eruditorum de ſephiris opiniones vt magis a veriſimilitudine recedunt, ita paucis enarrari poſſunt. Et HVETII [k] quidem coniectura, intelligi decem angelos ſpiritusque Deo propiores et reliquis angelis miniſterii ſuperiores, vel eo nomine falſitatem prodit, quod ſephirae ab eſſentia diuina non ſeparentur, vt angeli, ſed fontes ſint cum primo fonte fontium arcte cohaerentes, id eſt, ex primogenito emanantes, quod non poteſt de angelis accurate, ſaluo ſyſtemate Cabbaliſtico, dici. Vt taceamus, Cabbaliſtas angelos mundis non creandis et formandis producendisque, ſed regendis miniſtrandoque operi diuino a primogenito producto praefici, quod cum ſephiris conſtare nequit. Vnde hanc ſephirarum explicationem iam ex Iudaeorum Cabbaliſtis reiecit R. MEIR BEN GABBAI [l], et ex Chriſtianis ABR. HINCKELMANNVS [m] et IO. MEYERVS [n], Viri clariſſimi. Permouit ſine dubio rei obſcuritas nullum certum ſenſum promittere viſa, vt putarent nonnulli [o], nihil reale ſephiris ſubeſſe, ſed eſſe tantum quaedam receptacula vel repoſitoria articulorum theologiae Iudaicae, id eſt, certa ſchemata, ſub quibus dogmata ſublimiora lateant. Non vero cogitarunt, qui ita ſentiunt, de his dogmatibus in his receptaculis concluſis nobis quaeſtionem eſſe, nec de ſolo numerandi ordine et diſpoſitione eos ſollicitos eſſe, qui de ſephirarum ſignificatione quaeſtionem inſtituunt. Ex quibus etiam Cl. SCHRAMMII [p] de ſephirarum ſcopo ſententia diiudicari poteſt. Is enim decem ſephiroth repraeſentare putat decem categorias Ariſtotelis, eſſeque ſephiram ſummam coronam, ſubſtantiam ſiue ens ſummum, ſapientiam et prudentiam, virtutes politicas, vel ſpiritus mentisque operationes earumque modos, principia et ſedes; magnitudinem, quantitatem, potentiam, qualitatem et quae ex quali-

k) Qq. Alnet. L. II. c. 4.

l) Abhodath Hakkodaeſch c. I. §. 21.

m) Detect. fund. Bohem. p. 35.

n) l. c. §. 32. p. 41.

o) Io. IVST. LOSIVS biga differt. diff. II. p. 28 MORVS Conf. lib. I Druſch.

p) Introd. in Cabb. Dialect. c. III. p. 42. ſeqq.

qualitate fluunt actionem et passionem; pulchritudinem habitum et dispositionem, aeternitatem temporum differentiam et τὸ quando; gloriam famam et nomen, laudes et conuitia, fundamentum iustitiam, regnum vero societatum maiorum minorumque imaginem exhibere, et sic omnibus definitionibus locum aliquem assignatum esse in hac arbore praedicamentali. At, si ita licebit in omnes partes sephiras formare et traducere, facile erit ex iis quaecunque somniaueris, effingere. Ad res physicas vero earumque origines, gradationesque exponendas sephiras pertinere, coniicit BVRNETIVS [q], quod reiiciendum quidem non est, at operationes sephirarum cum earum natura et essentia confundit; adeoque non adaequatam sephirarum notionem subministrat. Alii sphaeras coelestes et systema aliquod astronomicum cogitant [r], quam opinionem iam Loriiae tribuisse Morum supra diximus. Cadit vero haec explicatio hoc solo argumento, quod sephirae ante conditos mundos in systemate Cabbalistico ponantur, et illae conditores sphaerarum mundi intelligibilis et sensibilis sint: neque ob motum eorum circularem sphaerae inde exsculpi possint. Roberti vero Fluddi, Iulii Sperberi aliorumque huius furfuris philosophorum theosophicorum somnia, qui nescio quem influxum siderum corporumque coelestium in inferiora innui putant, vix recensione digna sunt, quemadmodum illi quoque explodendi sunt, qui chemiae mysteria, lapidisque philosophorum et Χρυσοποιητικῆς aenigmata vel medicinae vniuersalis tincturaeque solaris praeparationem condi coniiciunt. Ideam vero politiae secularis felicis, recteque ordinatae et mutuo influxu attributorum moralium et politicorum nixae et adiutae sephiris affingit ingeniosissimus HERMANNVS VON DER HARDT [s], a qua opinione Heumanni coniectura parum differt. Quin et ipse Pythagoras eiusque denarius, mysteriaque numerorum hic in partes vocantur, et nihil fere est, quod denarii rationem vllo modo recipit, quod non sephirarum decadi accommodetur, vt ex I. C. STEBII *coelo sephirothico* disci potest. His tenebris Cimmeriis, tot diuersissimarum opinionum schismate mirum in modum auctis, mirum non est, desperauisse viros haud obesae naris, et in scrutanda veteri philosophia alias acute videntes de vero systematis sephirarum sensu explorando, et inductos fuisse, vt crederent, data opera suspensos tenere Cabbalistas lectores suos coruosque eludere hiantes. Graui oratione hoc conquestus est peritissimus veterum doctrinarum interpres THOMAS BVRNETIVS [t], qui inter alia ita disserit: *Deus bone, quae strues rerum et verborum? sine calce et arena, sine nexu, sine ordine, sine cognatione. Locutiones tralatitiae, peregrinae, obortae. Expositiones promittunt, afferunt aenigmata, aut vaga somnia, et dum se profitentur interpretes, coecis ambagibus argumentum confundunt. Quid aliud*

q) l. c. p. 365.

r) Vid. laudati WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. §. 7. pag. 1225. seqq. DETLEV CLVVER. Obseruat. rerum vtiliss. in mundo, A. 1706 p. 165.

s) Conf. Relat. innoc. l. c. p. 359.

t) loc. citat.

aliud hoc eſt, quam ludibrio habere mentem humanam, et pro veritate ſolida rerum vmbras aut nuda figmenta proponere? Durior haec ſententia non immerito viris aliis doctis paulo altius myſteria Cabbaliſtica conſiderantibus viſa eſt [w], eo quod credibile non ſit, data opera Cabbaliſtas omnes lectores ſuos inanibus et ſine mente ſonis ludere voluiſſe: fatentur tamen [x]: *rem omnem maiori laborare obſcuritate, quam vt lucem hic videre, certo poſſit quis confidere, cum antiquiores illi Cabbaliſtae, quorum ſcripta aetatem tulerunt, paſſim nebulas hic offundant, nec ſibi ſemper conſtent, recentiores vero eorum veſtigia vt plurimum deſerant, et in omnia alia flectant.* Non negamus, haec potiori ex parte vera eſſe, eſſeque in Cabbaliſtarum ſcriptis et δυσνόητα et ἀσύςατα plurima, quae ſoluere velle omnia, et tenebras diſpellere totas, idem eſſet, ac laterem lauare et dealbare aethiopem. Ita enim non potuit non euenire, poſtquam ineptum inſanumque allegoriarum ſtudium nulli rei minus, quam dogmatibus metaphyſicis aptum, Iudaeos coëgit multa effingere, quae ſenſum vel nullum, vel vagum et incertum, vel contrarium quoque ſyſtemati ſuo habent, et ſi tegumenta denſiſſima tollantur, nihil quod ad rhombum magnopere faciat, exhibent, ſaepe vero in tam obſcuro argumento ſoluendisque aenigmatibus diſſentiunt. Faſſus id eſt candide LORIIA [y], quo tamen perſpicaciorem horum myſteriorum interpretem gens Iudaica non habuit, monens: *Eum, qui perluſtraturus ſit verba Simeonis Iochaidae in libro Sohar et Tikkunim, nec non librum Bahir, ibidem multa inuenturum capitula admodum diſcrepantia, quorum aliqua in hanc, alia in alteram ſententiam* (de ſephiris) *inclinent; Cabbaliſtas autem poſteriores imprimis occupatos eſſe circa euolutionem huius quaeſtionis, nec tamen ad ſcopum peruenire, quaeſtionem enim arduam eſſe et difficilem.* Neque tamen ob deſperatam hanc argumenti iſtius obſcuritatem animum prorſus abiiciendum eſſe putamus, in inueſtiganda vera ſignificatione ſyſtematis ſephirothici. Quamuis enim ſperandum non ſit, vt omnes tenebrae queant diſpelli, multaque obſcuriſſimis ineptisque philoſophis relinquenda ſint, poteſt tamen detectum ſupra ſyſtema Cabbaliſticum generale et ſpeciale de Adam Kadmon clauis eſſe, qua adyta haec reſerari poſſunt, modo ad eſſentialia, dimiſſis nugis Cabbalae literalis et artificialis, quibus illa teguntur, reſpiciamus, et ad nexum ſyſtematis emanatiui attendamus; reliqua enim et minutiora et difficiliora, qualia plurima ſunt, tuto ignorare et ineptienti popello Cabbaliſtarum relinquere licet. Tentabimus itaque, ducibus Cabbaliſtis ſupra iam delectis, vtrum emergere ex his tenebris queamus. En vera dogmata Sephirothica inuolucris remotis:

I. Sephi-

w) BVDDEVS Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 40. p. 360. WOLF. l. c.

x) IDEM l. c.

y) Tr. I. Druſch. c. 2. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 31. conf. BASNAGE l. c. L. III. c. 14. pag. 341.

I. Sephirae sunt entia media, quae repraesentant caussam primam, in se occultam plane, quae ab illa immediate emanarunt, et illius virtute produxerunt et gubernant omnia reliqua. Definitionem heic damus Irirae [z], qui ex tenebris philosophumena gentis suae protraxit in lucem, eo quod non clara tantum est, sed verisimillima quoque; tota enim cum systemate emanatiuo arctissime cohaeret. Vocantur autem entia media, eo quod inter fontem emanationis infinitum et mundos emanatiuos, inter creatorem et creaturas sensu Cabbalistico ita dictas, media sunt, quibus Deus essentialitatem (sit venia verbo barbaro in explicatione philosophiae barbaricae) suam infinitam explicuit, et in mundis euolutam et manifestatam ostendit, vnde ex vtroque participant, nempe ex Deo ratione essentiae, et ex mundis, ratione finitatis. Eadem fere ratione Platonici Alexandrini de ideis loquuntur, qui eundem locum in systemate diuino apud eos tuentur, quem sephirae apud Cabbalistas occupant. Errauit itaque Morus, qui nudas aridasque numerationes esse putauit; errant illi, qui nescio quas relationes vel physicas, vel metaphysicas, vel logicas, vel arithmeticas, vel astronomicas, vel ethicas, ex sephiris exsculpunt. Vi enim systematis emanatiui, sunt emanatiuae virtutes attributorum et perfectionum diuinarum, vt sunt solis radii, calorque, et similia [a].

II. Istae itaque sephirae non sunt a se ipso, sed productae sunt ab vno primo simplici, manifestantes eius bonitatem infinitam, specula veritatis eius, et analogia essentiae eius celsissimae: ideae sapientiae eius, et repraesentationes voluntatis eius: receptaculum potentiae eius, instrumentum operationis eius, &c. prolixe haec prosequitur Irira [b], et plerorumque nominum sephirothicorum explicationes affert luculentas, et omnino legendas, eo quod lucem clarissimam tenebris affundant. Praecipua inter haec nomina merentur notari sequentia: genera generalissima, quae in sinu suo comprehendunt omnia, et extra se edunt, prouidentiae extensae ab vno extremo ad alterum, et cura sua omnia dirigentes ad commodum et emolumentum suum: caussae secundae, per quas prima omnia operatur, conseruat et gubernat: radii diuinitatis eius, per quos omnia illustrantur et manifestantur: formae, ideae, et species, per quas omnia producuntur: animae et potentiae, per quas omnibus datur essentia, vita et motus, loca incorporea, quae intra se comprehendunt omnia, monades supernae, ad quas reducuntur omnia multa et per illas ad vnum simplex &c.

III. Quamuis autem Deus est infinitus, non sunt tamen sephirae idem cum Deo infinito, sed ab eo distinctae finitate sua [c]. Probe id obseruandum, et ex systematis emanatiui nexu deducendum est. Nempe cum omnia ex Deo emanare debuerint, eo quod ex nihilo nihil fit, nec, si Deus

z) Port. coelor. diss. VII. c. 4. p. 147. p. 345. seqq. b) Ibidem.
a) Agnouit id Basnagivs l. c. c. 14. §. 5. c) Idem diss. III. c. 7. p. 71.

Deus neceſſitate naturali ex eſſentia ſua infinita entia quoque infinita in tempore infinito produxiſſet, aliquod extra immenſitatem eius fuiſſet, ſed omnia in ſe immotus comprehendiſſet, ſicque mundi nunquam extitiſſent, radiis eius infinitis omnia luce infinita complentibus; hinc neceſſarium fuit, vt lux infiniti radios ſuos ad producenda finita, et limitandam infinitatem ſuam, retraheret, et ſic ſpatium aliquod luce carens remaneret, in quod eſſentialitatis ſuae veſtigia imprimeret, vt ſcilicet illud vas eſſet, quod radios emicantis in ſephiris lucis diuinae reciperet. Hac retractione non potuere non ſpatia illa ſine luce relicta fieri finita, vas vero finitum non niſi finitam lucis portionem recipere potuit. Id quod et veteres et recentiores Cabbaliſtae, de Zimzum prolixe garrientes agnoſcunt. Eſt itaque haec operatio emanationum actus Dei voluntarius et finitus, iuxta quem produxit et creauit entia finita, temporibus finitis, et locis determinatis, et ad illa et in illa ita extenditur, vt non tantum eminentia quadam illis ſit ſuperior, ſed etiam per potentiam infinitam poſſet, ſi vellet, producere entia alia praeſtantiora et maiora in ſpatiis et locis aptioribus, latioribusue et longioribus, quae intra immenſitatem et amplitudinem ſuam perfectiſſime continet. Intelligi hoc luculenter poteſt, ex ſchemate primogeniti decem circulis luminoſis per modum canalis in ſpatium tenebroſum defluentis; omnes enim illi circuli vaſe aliquo luce vacuo circumdati, adeoque finiti ſunt. Hoc vero ſemel euicto, vt non poteſt non ſequi ſaluo ſyſtemate emanatiuo, quo emanatiuum a fonte ſuo finitate diſtat neceſſario, omnes eorum rationes ſimul euertuntur, qui trinitatis Chriſtianae veſtigia in ſephiris ſuperioribus ſe deprehendiſſe ſibi viſi ſunt. Nam quamuis ſephiris eſſentiam diuinam Cabbaliſtae tribuant, immo ſuperioribus, maxime vero coronae, quae ſephira ſumma eſt, nomen Enſoph, ſiue infiniti adiiciunt, id tamen non eo ſit ſenſu, ac ſi cum Enſoph, ſiue eſſentia D E I infinita vnum idemque adeoque infinita eſſet, ita enim totus emanationis ordo euerteretur, et cauſſa cum cauſſato principium cum principiato confunderetur, vel plura aſſererentur infinita, quae omnia vt in ſe abſurda ſunt, ita menti Cabbaliſtarum repugnant. Sed apponitur Enſoph Coronae ideo, quia proxima infinito haec emanatio eſt, adeoque plurimum ex radiis lucis infiniti participat, quod cum et Sapientiae et Intelligentiae eueniat, quae propiores ſunt fonti ſuo, ideo ſeptem inferioribus praeferri a Cabbaliſticis philoſophis ſolent. Quae quam remota ſint a Chriſtiana Trinitate, quilibet palpat. Nec obiici hic quicquam poteſt, niſi hoc: recentiores Cabbaliſtas ita demum peruertiſſe veterum Cabbaliſtarum mentem. Hoc vero prius demonſtrandum erat, cum veteres Cabbaliſtae commode ita queant explicari, immo hoc neceſſario inuoluant, ſtatum inanitatis ſupponentes. Id vt teſtimonio Soharico probemus, en verba tr. *Idra Rabba* [d]: *Antequam ſenior ſeniorum, occultus occultorum inſtitueret efformationes regis* (Adam Kad-

d) Cabb. denud. T. II. p. 389.

Kadmon) *et diademata diadematum* (id eſt, varia inuolucra, quibus circumdaretur luminum nimietas) *principium et finis non fuit*, (i. e. omnia erant infinita) *ſculpſit ergo* (i. e. ſpatium euacuauit) *et proportiones* (luminis emanaturi) *inſtituit in ſe, et expandit ante ſe velum quoddam* (Adam Kadmon) *et in eo ſculpſit et certa proportione diſtribuit reges et formas* (ſephiras) *eorum.* Vides, lector, certa tantum modificatione luminis infiniti, finitas illas ſephiras fuiſſe productas. Hinc R. SCHABTAI [e] *lumen ſuperiorum ſephirarum* non infinitum, ſed tantum *magnum valde* dicit, *ita vt impoſſibile ſit creatis frui lumine earum, et hanc ob cauſſam neceſſe fuiſſe, in ramos ſe diffundere, in caput, medium et finem, qui ſunt ſeptem numerationes.* Quo longius itaque ſephirae ab infinito lumine abſunt, eo magis lux irradians decreſcit, et finitas augetur. Alia in re manifeſta tacemus.

IV. Hoc vero non obſtante ipſae ſephiroth, perſonae et lumina per ſe non ſunt creaturae, ſed notiones et radii infiniti, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vniuerſalis omnium vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc vel illam operationem, per hanc vel illam ſephiram vel modum [f]. Probe id obſeruandum eſt, ne emanationis ſyſtema euertatur. Sunt enim ſephirae emanationes et inſtrumenta Dei, ſed quae ſemper ex centro ſuo proſiliunt et promanant, adeoque ratione τȣ͂ eſſe ſui ab eius natura dependent. Sunt itaque non inſtrumenta vt e. g. malleus eſt inſtrumentum fabri, quod eius naturam non ingreditur, ſed ſeparari poteſt ab eo; ſed ſunt inſtrumenta eſſentialia in diuina natura radicata, et ex ea prodeuntia, vt v. c. radii ſolis ex eo prodeuntes inſtrumenta ſunt caloris cum ſolis natura arcte connexa. Prolixe id proſequitur R. SCHABTAI [g] qui videndus.

V. Sephirae hae, qui ſunt lucidi fontes radiique diuinae lucis, ſitae ſunt in primo cauſſato et emanatiuo ex Deo primogenito ſiue Adam Kadmon, qui viuificat et illuminat ſephiras emanantes, et per illas operatur in inferiora. Rectiſſime id monet IRIRA [h] prouocans ad R. MOSCHE CORDVERO [i], vnitatem illam infiniti non immediate adeſſe ſephiris illis Aziluthicis, ſed illis, quae ſunt in Adam Kadmon, qui eſt principiatum illud primum et ſummum, et cogitatio vel idea ſuprema conceptusque ſyſtematis Enſophici et radix atque ſcaturigo luminum ſupernorum, quae ad inſtar animae dat mundo emanationes. Quamuis nec cum decem ſephiris ipſius Adam Kadmon proxime vniatur En-ſoph ſeu cauſſa omnium cauſſarum, ſed per reſtrictionem illam ſaepe dictam, qua retraxit gloriam et excellentiam ſuam, et per canalem illum ſuppoſitum,

e) Ad libr. Iezirah p. 67.
f) Ibid. diſſ. IV. c. 7. p. 73.
g) loc. cit.
h) c. 3. p. 82.
i) Pardes Rimmonim tr. 4. p. 23. 24.

tum, quem ex mente Loriiae ſupra p.1000. expreſſimus. Ex hoc enim ſchemate clarum eſt, ſephiras ex Adam Kadmon prodire et circulari modo moueri, ſicque fieri emanationem radiorum lucis diuinae ad inferiora.

VI. Cauſſa itaque prima actu eminenti exſerit potentiam et proprietatem ſuam mediantibus cauſſis ſecundis et inſtrumentis, ita vt ſit cauſſa perfectiſſima tam mediorum iſtorum, quam eorum, quae ab iis producta ſunt [k]. Neceſſario id ex antecedentibus et ex natura ſyſtematis emanatiui ſequitur, in quo cauſſa primoprima, fonsque fontium operatur etiam in infima, ſed non immediate, verum mediate. Hinc Adam Kadmon mediator inter Enſoph et Sephiroth, et his mediantibus inter ſuprema et infima eſt.

VII. Monades illae ſeu ſephirae et lumina modique diuini quodammodo ſunt cauſſa prima, et quodammodo non: et ab illa quidem emanarunt, ſed vt a ſcaturigine ſua non ſeparentur, et ita per ſe ſubſiſtant, et extendantur ad omnia entia inferiora ſeparata, et diuiſa ab iis, quae propterea non tantum non ſunt perfecta et formalia, ſed et minus magisue talia, nec vnita niſi mediantibus his ſephiris cum cauſſa prima, quae per iſtas manifeſtatur et cognoſcitur [l]. Ex his ratio patet, cur ſephirae perſonae dicantur Cabbaliſtis ſiue פרצופים, eo quod per ſe ſubſiſtant, licet modi ſint et notiones diuinae eſſentiae, vbi ratione graduum vna alteram ſuperueſtit, et in ea continetur. Sunt enim parzuphim lumina inuicem colligata ſibique inuicem inſerta, et ſeſe ſuperueſtientia: nempe pro gradibus mundorum, quibus ſingulis eſt ſyſtema ſephirothicum, quorum vnum aliud ſuperueſtit et circumdat [m]. Hinc mox decem mox duodecim, mox ſex, mox quinque perſonae numerantur; ex quo diſci poteſt, quam longe perſonae Cabbaliſticae a perſonis SS. Trinitatis diſtent. Perſonalitas enim Cabbaliſtica certa tantum modificatio et relatio luminum diuinorum eſt per ſe quidem ſubſiſtentium, ſed a cauſſa prima pendentium.

VIII. Sunt itaque ſephirae diuinitas determinata et ſe habent ad omnia entia reliqua, tanquam centrum ad circumferentiam, et radii vel lineae a centro ad circumferentiam, vel contra, ductae [n]. Idem praecipit, quem ſupra laudauimus R. SCHABTAI [o] et Cabbaliſtae alii, et luculenter intelligi poteſt ex figura Adam Kadmon ſupra poſita; in ea enim lucis radii circulariter effluunt et vaſis ſuis ab infinito lumine ſeparantur, et modificantur atque menſurantur.

IX. Continentur in Adam Kadmon ſiue principiato primo non tantum omnes perſonae et ſephirae duorum mundorum diuinorum Enſophici et Aziluthici, ſed et Briahtici, Iezirahtici et Aſiahtici ſeu inferiorum, ita vt per-

k) IRIRA l. c.

l) Ib. c. II. p. 88.

m) Conf. Lex. Cabbaliſt. v. פרצפין Cabbal. denud. T. I. p. 649.

n) Ibidem.

o) loc. citat.

perfectiones illae, quae in caussa prima tantum cognoscuntur negatiue, in illud effluant specialius, sintque ibi formaliter, tanquam monades determinatae pro omnibus numeris et entibus stabilibus [p]. Ratio in natura emanationum sita est, sine qua nihil inferiorum consistere potest. Ex quibus sequitur, etiam in mundo Asiahtico siue materiali omniumque infimo caussas esse sephiras ex principiato primo emanantes, eo tantum discrimine, vt gradu quarto vel quinto a fonte primo differant, adeoque limitata magis et attenuata luce constantes influant, ex quo influxu materia oritur. Ex his vero recte conficitur, qui mundum creationis et factionis ex nihilo productum esse volunt, eo quod emanatiuis opponatur, magnopere errare, et Christianas notiones cum Cabbalisticis confundere.

X. Vt est natura mundorum in quos influunt sephirae, ita etiam se habet natura emanationis earum [q].

XI. Primogenitus homo radios lucis diuinae in mundos demittens, gignit inde lumina decem siue sephirarum denarium [r]. Ratio, cur denarium numerum in definiendis sephiris Cabbalistae elegerint, sine dubio a numeri denarii perfectione deriuanda est, quam non Pythagoreis tantum placuisse, sed inter Orientales quoque fuisse commendatam constat. Eadem enim ratione, qua ex triade et heptade decadis mysteria deriuarunt Pythagorei, etiam Cabbalistae instituunt. Qui enim a computandi modo secundum decem digitos numeri huius rationem deriuant, non audiendi videntur, eo quod falso supponunt, aridas numerationes sephiras esse.

XII. Quamuis autem sephirae sint mensurae perfectissimae, attamen pro diuersitate analogiae suae magis vel minus lucidae sunt [s]. Id vero salua earum perfectione, quatenus nempe id sunt formaliter, quod in caussa infinita est caussaliter, sicque et ipsae caussae fiunt sequentis sephirae formalis. Et hoc illud vult, quod supra diximus, superuestire personam sephirothicam alteram et inferiorem superiorem, id est intrare et pertransire, vel in illa consistere: nempe superiorem cum inferiore vniri, eamque informare et illuminare, vt perficiat per semet ipsam. Haec quoque caussa est, cur tot sephiras sephirarum faciant Cabbalistae, et quamlibet sephiram sephirarum denarium in se habere dicant, et sic in infinitum; nempe vt modificationum innumerarum rationes eo magis explanarent. Vt vero variae earum sunt perfectiones, modique diuersi, ita nomina quoque illis ex scriptura S. desumta eos dedisse, dubium non est, prout nempe mundus est, in quem influunt. Exemplum explicationis huiusmodi luculentum dabit IRIRA [t] monens: *Mundum Aziluth, siue emanatiuum, in quo lucent decem sephiroth, quando consideretur cum respectu ad Ensoph, nomen habere coronae, quia haec ab illo accipit omnem essentiam, potentiam et operationem. Quatenus autem deinde intelligat et concludat, vocari sapientiam, sed quatenus respectum habeat* ad

p) IRIRA l. c. c. 14. p. 89.
q) Prolixe id explicat IRIRA diss. V. p. 95.
r) Ibid. c. 8. p. 100. seqq.
s) Ibid.
t) Diss. VIII. c. 19. p. 189. seqq.

ad inferiora, et ad ista se exporrigat, vocari intelligentiam: quae illis sese applicet per excellentiam proprietatis et naturae suae, et hanc esse gratiam et benignitatem. Sed quando iuxta dispositionem recipientium determinetur atque limitetur, esse ius strictum, siue Gebhurah; porro quatenus coniungatur actiuum cum passiuo, Chesed cum Gebhurah, vel actum cum potentia, vocari Tiphereth. Et quatenus benignitas omnibus influxum largiatur, vocari Nezech, victoriam: Quando autem quibusdam det aliquam partem debitam, videlicet praemium et poenam inferioribus, quae sint composita e duobus contrariis, vt quae habeant liberum arbitrium, vocari Hod, gloriam. Sed Iesod appellari, quatenus det omnia omnibus; et tandem regnum esse compagem omnium perfectionum emanantium, in qua omnes concurrunt et consistunt. Ita Irira sephiras mundi Aziluthici explicat, in qua quidem explicatione non diffitemur dubium esse, vtrum Irira proprias cogitationes, an placita veterum secutus sit; certe quae de caussis ad sephiras applicatis dicit, valde metaphysicam scholasticam redolent. Quaecunque vero caussa sit, illud verisimile est, nomina sephirarum modum et affectiones cuiuslibet sephirae per omnes mundorum gradationes indicare, quibus res omnes perfectionem habent.

XIII. Ita vero sephirae, fontesque hi luminum sibi inuicem subordinantur, vt, quo propinquior sephira est luci infiniti, eo excellentior quoque sit et perfectior. Quaelibet enim spatio quodam distinguitur, quo ab infinito lumine distat, donec materialem mundum inueniamus, qui est punctum medium circulorum et ipsius quoque spatii locique vacui, adeoque et remotissimum ab infinito, remotione κατ' ἐξοχὴν sic dicenda prae omnibus mundis reliquis: vnde et corporeus est et materia-
Fig. III. lis perfecta corporeitate. Ita LORIIA [u]; cuius mentem Schema adiectum illustrat.

XIV. Istae Sephirae sunt productae ab vno primo simplici, manifestantes bonitatem eius infinitam. Hinc varia earum nomina, quae supra ex parte recensuimus, quae cum MEVRSII *denario Pythagorico* merentur comparari, ex quo libro discemus, nomina singulorum numerorum valde similia esse sephirarum nominibus.

XV. Quot ex se radios luminis emittit Adam Kadmon, tot sephirarum systemata denariique exsurgunt [x]. E. g. Vnumquodque de quinque luminibus mundi Ensophici componitur ex decem sephiris duplicibus, nempe partim ambientibus et externis, partim circumdatis [y].

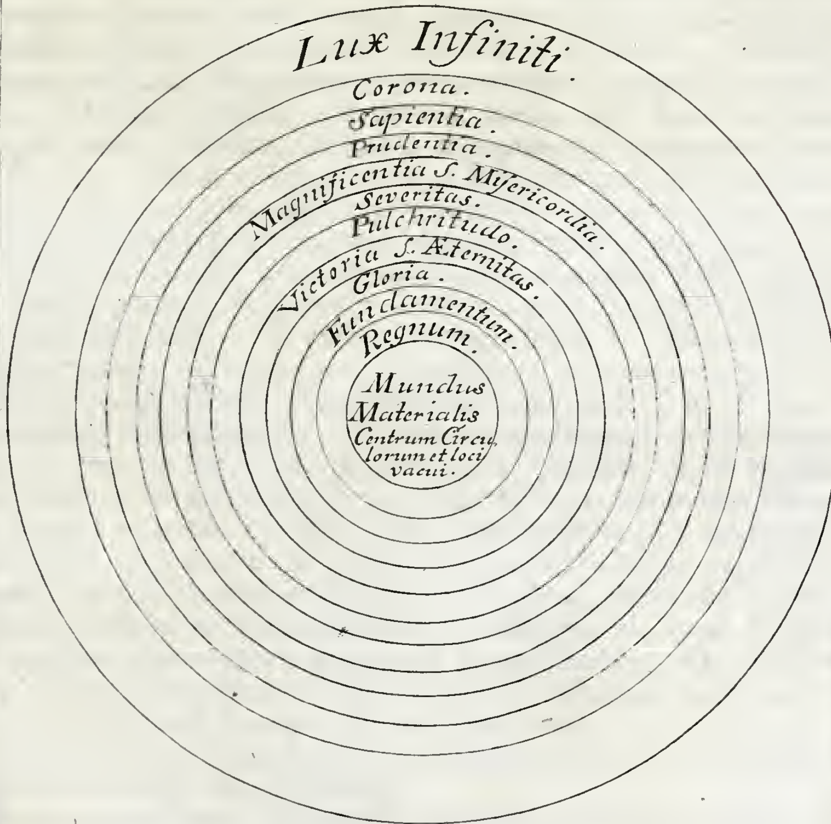
XVI. Habet quoque sephira quaelibet vas suum, קלים, ex retractione lucis ortum, et recipiendis lucis radiis destinatum.

XVII. Fit vero ea emanatio radiorum, vel in notione rectilinea, vel in circulari. Prolixius id exsequitur LORIIA [z], ostendens, prius ema-

u) l. c. p. 37. conf. IRIRA l. c. p. 120.
x) IRIRA diss. VIII. p. 159.
y) LORIIA l. c. c. 2. p. 37.
z) loc. cit.

Fig. III. ad pag. 1020.

Schema decem Sephirarum ex lumine infiniti Scaturientium earumqve ordinis inter se.

emanare decem ſephiras notionis circularis, et quidem initio vaſa decem conſtantia partibus exterioribus et interioribus: quibus veſtiantur decem ſephiroth, praeter quae decem alia lumina inueniantur ambientia; deinde pari modo emanare decem ſephiras forma rectilinea hominis inſtar, quae excellentiores ſint circularibus &c.

XVIII. Prout ex membro primi hominis lumina haec emanant, ita etiam relationem habent, et conſideranda ſunt. Prolixi in hoc ſchemate explicando, radiisque ex omnibus partibus primogeniti promicantibus illuſtrandis ſunt Cabbaliſtae, quorum tamen nugae difficiles in hunc locum non poſſunt omnes transferri. Res ipſa huc potiſſimum redit: Depingunt Adamum illum primaeuum ſub imagine hominis erecti, et quidem capite lucem infiniti, pedibus vero mundum materialem attingentis. Huic homini membra CCXLVIII tribuunt, quae ſecundum ſephiras decem ordinant, ita vt Cether cranium, Chochma et Binah, cum ſede ſua Daath, tres cerebri ſpecies, Cheſed, Gebhurah et Tiphereth brachia duo et corpus; Nezach, Hod et Ieſod pedes duos membrumque genitale, Malchuth vero vxorem Adam Kadmon conſtituat. Sephiras vero omnes in perſonas transmutant, et in ſcenam quaſi producunt, hinc prima vocatur Arich Anpin, id eſt macroproſopos; ſecunda, Abba, pater, tertia, Imma, mater, reliquae ſex vnam perſonam effingunt Seir Anpin, microproſopon dictam, cuius vxor eſt ſephira vltima [a]. Secundum difficilem hanc allegoriam myſterium emanationum, mundorumque conſtitutorum per compreſſionem et immiſſionem radiorum lucis in vaſa ſua in libris Soharicis deſcriptum eſt. Harum coniunctionem deſcenſumque vnius in alteram, et ſimilia multis deſcribunt Cabbaliſtae, et ex crinibus quoque capitis et barbae Arich Anpin, Seir Anpin, et vxore eius lumina dicunt emicare obiectiua et intelligibilia, quae reflectuntur, tenduntque ab imo ſurſum, prodeuntia per foramina innumera dictorum capitum et barbarum, ſuntque obiecta ſelectiſſima et ſingularia, admodum limitata, vt naturae inferiores per illa cognoſcant et intelligant id, quod de ipſorum ſcaturigine occulta alias non poterant comprehendere. Qua claui ab IRIRA [b] ſuppeditata referari poſſunt aenigmata Soharica, quanquam et ſic quoque multa ineſſe δυσνόητα καὶ ἄδηλα fateamur.

XIX. Sephirae cuiuslibet mundi tam in genere, quam in ſpecie ſumtae continentur literis tetragrammati [c].

XX. Ex harum itaque ſephirarum multiplici combinatione inter ſe coniugatarum influxu vaſa luce impleta, mundique producti ſunt.

Haec potiora Cabbaliſtarum placita de ſephiris ſunt, quibus innumera obſcuriſſima nullaque induſtria clare detegenda aſſuunt, et Cabbalae literalis applicatione, nominumque diuinorum impoſitione varia et multarum imaginum cumulatione ita confundunt, vt faſſi ſint viri in his my-

 ſteriis

a) Vid. LORIIA l. c. c. 5. p. 48. et Tabula Sephirothica eius T. I. Cabb. denud. P. II. p. 7. et qui philoſophice de hac re differit IRIRA diff. VIII. c. 20. p. 189. ſeqq.

b) pag. 191. ſeqq.

c) LORIIA p. 49. IRIRA p. 143. 150.

ſteriis perſpiciendis acutiſſimi [d], ſibi non omnia conſtare, euidensque ſit, ipſos Cabbaliſtas non omnia intellexiſſe. Multum vero auxit quoque tenebras ſuperſtitioſa numeri ternarii, quaternionis et ſeptenarii obſeruatio. Adducta tamen et poſt ſindona protracta ſyſtemati Cabbaliſtico accurate conueniunt, et cum philoſophia emanatiua tota amice conſpirant. Ex quibus diſcimus, eſſe ſephiras, radios lucis diuinae per cauſſatum primum emicantes, et emanationes, quibus in quolibet ſyſtemate mundano omnia formantur, producuntur, gubernantur, eum in finem, vt regnum Dei, id eſt explicatio et euolutio Dei occulti, manifeſtetur, oſtendaturque, in omnium entium ordinibus Dei lumen, attributa, perfectiones, gloriamque, ipſamque Dei eſſentiam ſe manifeſtare [e]. Ideo enim regnum ſephirarum vltima eſt, quae Deum ita manifeſtatum exponit. Ex quibus recte colligimus ſaluo ſyſtemate Cabbaliſtico non de regno gratiae, ſed naturae eam eſſe intelligendam; quo obſeruato cadunt omnia, quae pro demonſtranda oeconomia gratiae ex Cabbaliſtarum ſcriptis viri docti afferunt [f].

Dogma de mundis.

§. VIII. Tertium, quod prae ceteris momentum in philoſophia Cabbaliſtica habet dogma, vel aenigma potius, mundi ſunt quatuor, de quibus obſcura et intricata multa Cabbaliſtae garriunt. Indignatur hoc BVRNETIVS [g] faſſus quidem *inferiores Cabbaliſtarum mundos nos agnoſcere, ſuperiores autem*, monens, *vltra omnem oculorum aut mentis aciem elatos in vacuis ſpatiis et regionibus ſupermundanis abſcondi: neque enim aut ſua luce eos patere, aut mutuatitio lumine commentatorum, tam auctores enim, quam interpretes, rerum vmbris deceptos errores ſuos nouo fuco obducere.* Id quod ex fraudulento ſcopo methodi allegoricae confirmat, apte pronuntians: *eos, qui latibula quaerunt, ſemper ſibi ſuſpectos eſſe de ineptiis vel impoſturis.* Diſplicuit Burnetii confeſſio B. BVDDEO [h], eo quod mundorum ſuperiorum notionem ſatis claram dari poſſe conſideret; negandumque non eſt, videri Burnetium non ſatis ad nexum ſyſtematis Cabbaliſtici attentum fuiſſe, ſed difficultate et obſcuritate allegoriarum abſterritum, a profundiore meditatione ſyſtematis Cabbaliſtici abſtinuiſſe; cum ſequentia doctura ſint, dari poſſe huius quoque dogmatis delineationem aliquam cohaerentem, et intelligibilem. At hoc tamen non obſtante, multa in eo eſſe intricata, obſcura, δυσνόητα, maleque cohaerentia, is demum experietur, qui his gryphis ſoluendis operam impenderit ſuam. Nos itaque ne in tenebroſo itinere a recta ſemita deuiemus, ſequemur duces ſemel non ſine fructu delectos, et potiſſimum ad ipſam ſyſtematis emanatiui indolem et naturam, tanquam ad cynoſuram reſpiciemus. Conſtituuntur vero a Cabbaliſtis mundi quatuor, nempe mundus Aziluth, ſiue emanationis, mun-

d) Vid. WACHTER. elucid. Cabb. p. 65.
e) Obſeruauit hoc etiam BASNAGIVS l. c. pag. 339.
f) Conf. WACHTER. l. c. c. I. p. 16.
g) l. c. p. 368.
h) l. c. §. 42. p. 377.

mundus Briah, siue creationis, mundus Iezirah, siue formationis, et mundus Asiah, siue fabricationis. His praefigunt Ensoph, quem mundum infiniti quidem vocant, et illi quatuor mundos istos, emanationis leges secuti, ita subordinant, vt superior inferioris radix atque fons sit, et ex ensophico Aziluthicus, ex Aziluthico Briahticus, ex Briahtico Iezirahticus, ex Iezirahtico Asiahticus oriatur, et tum ordine retrogrado inferior mundus superiorem superuestiat, de quo dogmate quatuor mundorum Cabbalistarum scripta plena sunt omnia [i]. Pertinet enim hoc dogma ad doctrinas fundamentales philosophiae Cabbalisticae, quae non tantum de caussa efficienti et instrumentali siue media emanationum, sed de effectu quoque nempe quatuor istis mundis, qui ex Deo emanarunt differit. Est autem mundus Aziluth emanatiuum primum, ex infiniti luce mediante Adam Kadmon eiusque irradiationibus profectum, in quo perfectiones mundorum reliquorum subordinatorum negatis eorum imperfectionibus continentur, quique citra mutationem et variationem vel defectum caussae suae infinitae emanauit, reliquisque mundis fons communicatarum perfectionum ex caussa infinita est. Vocatur autem Aziluthicus mundus, eo quod non tantum ex nulla praecedente materia (id est, ex nullo subiecto externo, non tamen ex nihilo) productus est, reliquisque est sublimior, sed etiam vnitus et connexus principio suo, a quo emanando dependet cum omnibus attributis suis. Vnde IRIRA [k], adhibitis terminis scholasticis τὸ Aziluth ita explicat: *quod sit actus sublimior, perfectior et purior, et magis alienus a motu, quam creatio, quia emanat immanendo communione et sine separatione, et si respiciatur caussatum, Aziluth etiam maiorem similitudinem cum caussa sua prae se ferat, dum ipsa istud est formaliter, quod caussa est caussaliter et eminenter, et nulla differentia sit inter emanatum et emanatorem, nisi quae est inter caussam et caussatum, vsque adeo, vt quasi vnum sint, quamuis analogice habeat naturam multi et finiti.* Ex his mundus Briahticus intelligi potest, qui ideo nomen hoc accepit, quod creatus sit sine praecedente materia et substantia, ex mundo aziluthico scaturiens. Continet itaque illas substantias spirituales, quae non immediate ex infinito profluxerunt, adeoque perfectiones minores et quasi limitatas habent, quamuis ex materia externa et accedente non sint orta, sed ex ipsa mundi Aziluthici essentia profecta: quae ratio est, cur creatus hic mundus dicatur [l]. Mundus Iezirah est mundus formatiuus illarum substantiarum spiritualium, quae quidem creatae sunt ex nihilo, id est, sine praecedente subiecto et substantia, adeoque ex mundo tantum Briahtico ortae sunt, sed tamen creatae sunt in substantia et subiecto, cui destinantur, et quod informant. Lucem his accendent verba IRIRAE [m], monentis, *angelos* (horum enim est mundus

i) Vid. Lexic. Cabbal. v. Aziluth. pag. 146. IRIRA port. coelor. diss. V. c. 13. p. 124. seqq. R. MOSES CORDVERO de Palat. 24. c. 10. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 100. R. IZH. LORIIA tr. I. libri Druschim l. c. p. 44. R. NAPHTH. HIRTZ Vall. reg. Cabb. den. T. II. P. I. p. 259.

k) l. c. p. 97.

l) Ibid.

m) pag. 98.

dus Iezirahticus) *esse quidem substantias intelligentes et incorporeas, sed locatas super et in corpora firmamenti summi, et supra et in corpora coelestia, ignea, et aërea, vt illa viuificent et moueant: vel, vt loquuntur Cabbalistae, spiritus vtentes corporibus, quae vocant lampades ignis, quibus inuestiantur.* Id quod ex doctrina Iudaeorum de angelis lucem capit, quam supra exposuimus; ea enim nos docet [n], tribuere Iudaeos angelis corpora siderea; eosque omnibus elementis praesides et incolas dare. Id quod tamen de corpore tantum inuestiente, non de natura Iezirahtica et spirituali intelligendum est, nec spiritus Briahtici longe perfectiores cum Iezirahticis confundendi sunt. Hinc τὸ יצירה, scholae notionibus vsus IRIRA [o] definit *impressionem formae per se subsistentis in substantiam corpoream, quae ab illa non est plane aliena, sed per eius influxum producta.* Mundus Asiahticus autem materialis et visibilis mundus est, continetque substantias, quae omnino dependent a materia in esse, subsistere, posse, et operari, suntque compositae, et formae earum sunt partes vniuersi, quae per se esse non possunt, sed immersae sunt materiae extensae quantitatiue, adeoque diuisibiles, et subiectae motui perpetuo, multitudini, generationi, corruptioni etc. vt iterum habet IRIRA [p]. Et haec quidem satis clara sunt nec difficilia intellectu. At in ea obscuritas haut leuis versatur, quo ordine, origine, forma, et subordinatione in systemate hoc mundano Cabbalistae eos constituerint et quomodo emanationem, creationem, formationem et fabricationem inter se distinxerint. Quidam enim viri docti [q], qui diligenter Cabbalisticam philosophiam inspexerunt, primum tantum mundum, nempe emanatiuum a Cabbalistis ex infinito, siue mundo Ensophico deriuari contendunt, reliquos tres creatos esse ex nihilo secundum Cabbalistas volunt. Cui opinioni contradicunt alii [r], magnopere repugnantes, statuentesque, euertere hanc explicationem totum systema Cabbalisticum, quod, cum, quantumcunque etiam sit, emanatiuum tantum sit, creationem ex nihilo, id est ex non-ente plane respuat, adeoque omnes hos quatuor mundos ex legibus emanationis secundum quas emanatiuum prius posterioris caussa et fons est, exponendos esse, nec esse eos aliud, nisi Deum in essentialitate sua manifestatum et euolutum; siue, vt apte describit auctor *annotationum ad* LORIIAE *tractatum de reuolutionibus animarum* [s]: *Esse nihil aliud, quam quatuor repraesentatas diuinitatis classes, lumine semper magis magisque diminuto.* Nec nos quoque moram facimus, huic sententiae, tanquam menti Cabbalistarum magis conformi accedendi. Vt vero ipsum systema hoc mundanum intelligat lector, iudiciumque interponere suum possit,

n) Conf. ANDR. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. II. c. 7. p. 373.
o) Ibidem.
p) loc. citat.
q) BVDDEVS l. c. p. 375. BASNAGE Hist. Iud. L. III. c. 8. §. 9. seqq. p. 170. seqq.
r) WACHTER. Spinoz. in Iud. P. II. p. 229. Io. IAC. SYRBIVS Inst. phil. prim. P. II. c. 2. §. 3. p. 367. seqq.
s) Cabb. denud. T. II. P. III. p. 245.

sit, en more hactenus seruato potiores assertiones huc pertinentes, quibus illud nititur:

I. Res omnes superius in coelis, et inferius in terra, non sunt a se ipsis, vel ex non-ente; sed emanarunt a loco quodam superiore. Ita R. MOSES CORDVERO [t], qui ideo cauere lectorem suum monet, ne ignominiosum quid dicat de vlla creatura. Omnia enim, quaecunque sunt visibilia et inuisibilia, secundum Cabbalistas ex infinito lucis diuinae supremae oceano effluxerunt. Nec aliter statuere potest philosophia Cabbalistica, eo quod pro indubitato ponit, id quod essentiam aliquam habet, et non mera priuatio est, ex non-ente, quod eius contradictorium est, non posse oriri, ex quo sequitur, nihil posse, sensu vero et accurato, creari, id est ex nihilo produci, nisi priuationem. Quo semel admisso necessarium est, omnia quae reuera sunt, ex Deo orta esse et effluxisse, eiusque manifestationem et explicationem essentiae eius prae se ferre. Vidit id rectissimeque monuit BVRNETIVS [u]: *Cabbalistas hanc sibi concepisse animo ideam, primum ens, siue Ensoph in se continere omnia, et eandem semper esse entitatis quantitatem in vniuerso, siue sit in statu creato, siue increato. Cum sit in statu increato siue antemundano, Deum esse omnia simpliciter: cum autem sit mundus, non augeri quidem entitatis gradus aut mensuras, sed Deum sese explicare et euoluere, per emanationes et effluxus a summis ad ima, quibus constituantur diuersae rerum creatarum formae et ordines. Ideoque saepe Cabbalistas verba facere de vacuis, et de vasis et vasculis, quasi ad recipiendos hos effluxus; et de radiis effluentibus, et de canalibus, quibus decurrant et propagentur: denique cum Deus retrahat hos radios et resorbeat, perire mundum externum, atque omnia fieri iterum Deum.* Subscribunt verbis Burnetii Cl. WACHTERVS [x], et ipse B. BVDDEVS [y]. Hoc vero posito creatio ex nihilo concidit, palamque est, eam Cabbalistis perperam ex nimio conciliandi Cabbalisticam philosophiam cum Christiana studio tribui.

II. Id, ex quo omnia effluxerunt, est Ensoph, siue ens summum, Numen infinitum caussaque prima, quae immediate produxit Adam Kadmon, id est, illud, quod in ipso dicitur homo primus, qui est intellectus occultus et cogitatio diuina: et ab isto subsequenter lumina superna prodierunt, quae sese exserunt in quinque decades sephirothicas, ita quidem, vt ad productionem mundorum inferiorum extendatur ipsa illa essentia, quae et in mundum emanationis extenditur, eosque non tantum produxerit, sed et conseruet et gubernet [z]. Tota haec assertio ex hypothesi de Adam Kadmon supra explicata facile intelligitur.

III. Quic-

t) De Palat. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 100.

u) loc. cit.

x) l. c. P. I. p. 21. Elucid. Cabbal. c. III. §. 4. p. 27.

y) l. c. §. 44. p. 394. seqq.

z) IRIRA diss. III. c. 9. §. 2. p. 72.

III. Quicquid eſt, vel eſt, ex aliquo, et materia quadam, vel ex nihilo, id eſt, non praeexiſtente ſubſtantia et materia. Hoc a cauſſa prima eſt ſine praecedente aliquo ſubiecto, ſed ex potentia et operatione cauſſae primae [a]: illud vero creatur in ſubſtantia et ſubiecto. Ita quidem IRIRA [b] philoſophatur ad demonſtrandam mundorum inferiorum בי"ע productionem et diſcrepantiam a ſuperioribus. Recte vero intelligendus eſt, ne aliena ei tribuatur opinio, dum ſe Chriſtianorum locutionibus accommodat. Creatio enim ex nihilo non ad eſſentiale pertinet, quod ex potentia et operatione primae cauſſae neceſſario oritur, vt ipſe Irira prolixe demonſtrauit, ſed ad modificationem, qua eſſentia illa effluens diſtinguitur a cauſſa ſua, quaeque in materia ſeſe manifeſtat. Haec autem modificatio conſtat in diminutione luminis ex luce infiniti emanantis, et in vaſa tenebroſa atque vacua influentis: quae lux cum ſine modificatione, limitatione et retractione ſiue reſtrictione ex Deo non potuerit emanare, ne omnia infinita luce plena, et mundus enſophicus fierent, qui ſolus omni prorſus caret priuatione; omnino diminui, et a vaſis circumſcribi, et ita radii lucis condenſari debuerunt, vt tandem extrema vltimaque emanatio in materiam per iſtam priuationem degeneraret. Quae priuatio cum non in eſſentia lucis infiniti fuerit, ſed ex retractione radiorum, et limitatione luminis orta ſit, ideo creata dicitur, quia ex non-ente eſt. Id quod radiis lucis in longinquum emanantibus declarant Cabbaliſtae, qui quo longius a lumine proiiciuntur, eo infirmiores fiunt, eo magis ad tenebras accedunt; ſic vt ex ſola priuatione lucis producantur, et ex nihilo exiſtant. Quam originem materiae Cabbaliſtae ſine dubio didicerunt a philoſophis Orientalibus, quos ex ſchola Zoroaſtriana, vetus ſyſtema Magicum ita reformante talia de ortu materiae, et tenebrarum, ipſiusque mali didiciſſe, *ſuperiori libro* demonſtrauimus.

IV. Materia non habet entitatem, ſed oritur ex priuatione perfectionis, ex ente ſupremo emanantis. Notio haec materiae oritur ex natura emanationis. Quo remotius enim emanatum ab emanatore eſt receditque longius, eo magis imperfectum eſſe oportet. Et haec ſacra anchora eſt, ad quam Cabbaliſtae confugiunt, materiae originem deſcripturi [c]. Cum enim materiam ob conditionem ſuam nimis vilem et imperfectam, ex Deo deriuare non audeant, neceſſario formalem rationem eius in priuatione ponere debuerunt, quae cum ens verum non ſit, ex Deo orta eſſe non poſſit, quamuis ſubiectum illud, in quod iſta priuatio inducitur, ex Deo effluxerit. Non itaque negant Cabbaliſtae materialitatem omnem, ſed eam tantum ex numero eſſentiarum eximunt, et in condenſatione radiorum lucis, vel luce ita attenuata ponunt, vt nihil remaneat, niſi materia quaedam tenebricoſa, carboque diuinae ſubſtantiae, in quo vix vlla ſcin-

a) Id vero non tantum ratione cauſſae efficientis, ſed etiam formalis intelligendum eſſe, leges emanationis iubent, qua fons emanans et cauſſa et forma emanationis eſt.

b) pag. 97.

c) Vid. LORIIA l. c. p. 37. CORDVERO l. c. p. 102. conf. WACHTER. l. c. P. II. p. 231.

ſcintilla apparet. Eſt itaque materia, ſi ſubiectum materiatum reſpicias, Deus, retractis lucis radiis ſubiectum aliquod opacum relinquens, vel Deus obſcuratus, ſi vero priuationem illi ſubiecto inductam conſideres, non-ens, ſiue priuatio: quo reſpectu gentilibus philoſophis per materiam aliquod poſitiuum, licet imperfectiſſimum ens, deſignantibus Cabbaliſtae hanc theſin opponunt: non eſſe in rerum natura materiam, ſed omnia eſſe ſpiritum, id eſt, materiam, qua talem ad entia realia et poſitiua non pertinere. Cuncta enim, quae realiter exiſtunt, ex prima cauſſa effluunt, adeoque ſpiritus ſunt, ſed accedente limitatione et circumſcriptione ita imperfecti et coarctati, vt inde materia exiſtat, mundusque materialis ex emanatione conſtare poſſit [d], quamuis ex Deo materia qua talis, non ſit, quia non-ens ex ente ſummo ob nimiam et infinitam diſtantiam effluere nequeat. Adſcribemus in argumento non leuis momenti, quodque omnibus philoſophorum opinionibus de materia, quae ex Deo eam deriuant, lucem affundit, luculenta verba R. MOSIS CORDVERO [e]: *Nihil eſt in mundo, cui non affluat e ſupernis influentia et lux quaedam, quamuis illa differat pro diuerſitate deſcenſus a poſterioribus, ſeu Malchuth, quae ſunt anteriora reſpectu caeterorum graduum inferiorum. Sic ergo haec incraſſeſcunt, et manifeſtiora atque quaſi corporea fiunt, de gradu in gradum, prout congruit materiae illi turbidae, ita vt nihil penitus inueniatur in hoc mundo, in quo non ſit aliquid ſpirituale et vitale, ſecundum proportionem corporeitatis et materialitatis ſuae, et pro gradu diſtantiae ſuae a fonte et latomia rerum omnium. Et quando craſſa iſta materia ſic eleuatur, vt propinqua fiat tenuiori ſuae materiae, tum allucet ipſi lux aliqua materiae eleuatioris. Quemadmodum ſi magna quaedam lucerna accenſa ſit in media baſilica, illa certe ob baſilicae magnitudinem non illuſtrabit omnes angulos baſilicae, niſi modico quodam lumine, ita vt alter alterum ibi videre nequeat: qui vero accedet ad lucernam, maiore atque copioſiore lumine colluſtrabitur, ita vt ſi propius ad vaſculum eius acceſſerit, caligare incipiant oculi eius nimio perſtricti fulgore. Ita et hic ſe res habet.* Quae philoſophi Iudaici verba ſupra dicta mire illuſtrant, ipſa vero lucem ex illis accipiunt, quae ſuperiori libro de materia intelligibili et ſenſibili ex Alexandrinorum philoſophorum mente diſſeruimus. Nam et hi et illi ex communi fonte philoſophiae Orientalis hanc ὑλη λογίαν didicerunt. Hinc ſequitur:

V. Quo propius aliquid eſt fonti ſupremo, eo perfectius quoque eſt, quo magis autem diſtat, eo magis imperfectione limitatur, et attenuatur, eo magis fit materiale [f]. Ratio haec eſt, cur mundus Aſiahticus ſiue materialis ſit omnium infimus, eo quod a mundo enſophico omnium longiſſime diſtat, et ita radii ex illo emicantes ſunt maxime condenſati,

 lux-

d) Quam craſſi paralogiſmi et abſurditates hic lateant oſtendit MORVS ad libr. Druſchim c. 2. §. 4. p. 65.

e) loc. citat.

f) Citati.

luxque ita attenuata, vt prae imperfectione tenebrarum, id eſt, materialitatis, percipi nequeat, quamquam aliquid lucis contineat.

VI. Cum itaque ante mundos conditos omnia infinita luce fuiſſent repleta, retraxit lux illa infinita radios ſuos, et coarctauit ſe, vt poſſint mundi exiſtere, ſicque reliquit ſubſtantiam aliquam ſpatiumque luce carens, in quod radios immittens mundos poſtea condidit.

VII. Nempe vt ſupra dictum, expulit infiniti lux e ſinu ſuo radium aliquem magnum, nempe hominem primogenitum, eumque motu illo rectilineo et circulari ita illi ſubſtantiae luce carenti immiſit, vt per emicantia ex eo lumina ſiue ſephirae mundi conderentur.

VIII. Quo propiores autem hae emanationes et radii diuinitus immiſſi in ſpatium illud luce carens ſunt fonti luminum ſupremo, eo purior et perfectior fit mundus.

IX. Mundus itaque puriſſimus et perfectiſſimus eſt Aziluthicus, ſiue emanatiuus, eo quod puriſſimae luci diuinae in mundo enſophico eſt proximus, et nullam limitationem vel diminutionem luminis patitur, ſed emanauit citra mutationem, variationem et defectum cauſſae ſuae infinitae. [g].

X. Hunc excipit mundus Briahticus, cuius lux illabens coarctatur magis et ſuo modo limitatur, adeoque minus pura eſt atque magis attenuata, magisque finita. Nempe ad decreſcentem lucis perfectionem eiusque diminutionem increſcentem cuncta redeunt, emanationibus in progreſſu ſemper infirmioribus et imperfectioribus. Recte itaque dixit illuſtris KNORRIVS [h]: *creationis hunc ſenſum eſſe: Talem eſſe rei eſſentiam, vt manifeſtior ſit quam Aziluth, incraſſeſcendo quaſi; hanc autem incraſſationem rei fieri non poſſe, niſi per amotionem et ſeparationem a tenuitate et ſubtiliſſima ſpiritualitate.*

XI. Eodem modo magis perfectio lucis decreſcit in mundo Iezirahtico, quae magis adhuc a fonte omnium primo diſtat, et maiorem patitur lucis coarctationem. Ratio haec eſt, cur angelos, quibus hunc mundum tribuunt Cabbaliſtae, corpora habere aetheria, ignea, et ſimilia dicant, vt ſupra iam notatum.

XII. Vltimus vero mundus eſt Aſiahticus ſiue materialis, in quo, cum a fonte luminum ſupremo omnium longiſſime diſtet, neceſſario lucis radii ita comprimuntur coarctanturque, vt incraſſeſcant, et hic mundus inde fiat materialis atque corporeus. Hinc formae eius materiae impreſſae ſunt, vt Scholaſtico more loquitur Irira, Peripateticum cothurnum Cabbaliſtico pedi applicans, id eſt, entia ſpiritualia materiae ita immerſa ſunt, vt ſola materia percipiatur.

XIII. Operatur autem emanans ille radius diuinae lucis ex vno mundo et per eum in alterum, ſubordinato motu, ita vt mundus anterior, cum poſteriori lumen hoc communicet, et cauſſans ſemper perfectioris melio-

g) IRIRA l. c.

h) In amica reſponſ. Cabb. denud. T. I. P. II. pag. 84.

meliorisque naturae ſit, quam cauſſatum. Magnum in hac operatione influxus luminis diuini mediata et ſubordinata myſterium Cabbaliſtae quaerunt, et rem in ſe iam difficilem merisque conceptibus mentalibus et abſtractionibus obſcuram ineptis ſymbolis ſuis et ſephirarum ſuperiorum et inferiorum, quin et mundorum ſuperiorum et inferiorum combinatione magis adhuc obſcurant et reddunt impeditiſſimam. Cuncta vero eo reducuntur: ſephiras ſuperiores coniungentes ſe cum inferioribus, (quam coniunctionem per ſimilitudinem mariti et vxoris coëuntis adumbrant) concurrere ex mundo ſuperiore ad mundum inferiorem eiusque ſephiras, ſicque v. g. ſephiras Aziluthicas, Binah et Malchuth, ſcilicet marito et vxore coniugatis, viribus ſuis creare mundum Briah, ſingulis ſephiris illis ad huius mundi ſephiras, v. g. Cether ad Cether etc. concurrentibus. Cui explicationi ex IRIRA [i] hauſtae luculentam addimus commentationem R. MOSIS CORDVÈRO [k], interprete KNORRIO [l], eo quod myſterium hoc Cabbaliſticum mira luce perfundat. Ita vero ille: „Res „productorum mundorum ita ſe habet: Quod ſephiroth quoad ſubſtan„tiam ſuam cum primae ſint, quam proximae ſint cauſſae cauſſarum, „ſintque emanatio tenuis, quae occulta fuit in ſcaturigine ſua; cum ve„ro beneplacuiſſet ei, manifeſtata eſt, vnde vnita ſunt cum radice ſua „vnitate perfectiſſima. Iſtae ergo inſigniuntur nomine Aziluth. Poſt „puram hanc ſanctamque emanationem placuit benedicto, ſecundam crea„re eſſentiam reſpectu Aziluth, quae eſt Briah, quae dicitur thronus glo„riae, eſtque veſtis decadis Aziluthicae ſephirarum: ipſae autem ramoſi„tates emanantes ex decem ſephiroth atque reſplendeſcentes intra thro„num hunc, deinde ſephiroth Briahticae vocantur, nempe ſunt ipſae de„cem ſephiroth Aziluthicae, Briahticae autem vocantur quod protendan„tur vsque ad Briah. Poſt hunc mundum formauit Deus mundum Iezi„rah, ſiue decem turmas angelorum, quae inſigniuntur nomine Metatro„nis, quoniam Metatron angelus princeps faciei ipſarum eſt praefectus, in„fluentiam ſuam atque vitam cunctis diſtribuens. Rami autem protenſi a de„cem gradibus Briahticis etiam in hoc refulgent atque veſtiuntur, decemque „eius gradus veſtimenti vicem illis praeſtant, vocanturque ſephirae Iezirah„ticae. Poſt iſtum mundum fecit Aſiahticum, id eſt omnes res factas ab initio „puncti factionis, vsque ad punctum abyſſi, in quo comprehenduntur Kippoth „ſeu cortices maligni: in quibus quicquid eſt, eſt virtute rerum ſancta„rum, quae ideo huc deſcendunt, vt deprimantur et humilientur. Sub„ſtantia Briah itaque eſt thronus, et Iezirah ſunt angeli, Aſiah autem cor„tex eſt, et quicquid ſub iſto eſt in coelis et planetarum gyris, lux autem „extenſa a ſummitate mundorum vsque ad punctum vltimum, ſplendo„rem dat, qui protenſus in Briah, ſephiras Briahticas, in Iezirah Iezirah„ticas &c. efficit, ſic vt eaedem ſephirae ſint, quarum virtus in ſingulis „mundis exiſtat, ita vt per intermedias veſtiantur, et ita e. g. decem

Ooo ooo 3 „Aſiah-

i) l. c. c. 9. p. 72. k) Sect. 16. Pardes c. 1. f. 92. l) l. c. p. 85.

„Aſiahticae non exiſtant, niſi per tres gradus ſuperiores emanationis, „creationis et formationis, nec decem Iezirahtici niſi per duos gradus „emanationis et creationis, nec decem Briahticae, niſi per gradus ema„nationis". Hactenus Corduero: quae ſi in ſummam contrahantur, id volunt: mundos illos conſtitui modificatione lucis diuinae per gradus mundorum protenſa et communicata a perfectiſſimo ad imperfectiſſimum et materialem.

XIV. In omni mundo quatuor ſunt elementa pro natura et indole cuiusuis mundi intelligenda. Quatuor elementa ſuperiora ſunt haec: Gedulah elementum aquae, Gebhurah, elementum ignis: Tiphereth elementum aëris, Malchuth elementa terrae. Iſta vnita ſunt in vnitatem veriſſimam atque firmiſſimam. Atque per haec elementa ſuperiora emanata tenuiora extiterunt, quatuor elementa ſequentia ſuccedentia de gradu in gradum, a cauſſa ad cauſſatum; et gradus iſti in ſingulis mundorum gradibus inueniuntur [m]. Idem hoc vult, quod antecedentia innuunt, nempe quatuor elementa emanatiua, per gradus mundorum ſemper facta eſſe imperfectiora, donec tandem in mundo materiali, quatuor elementa, aquam, ignem, aërem, et terram conſtituerent.

Hae potiores aſſertiones Cabbaliſticae philoſophiae, de quatuor mundis ſunt, quae ex natura ſyſtematis emanatiui facile iam poſſunt intelligi. Qui ſi comparentur cum diis intelligibilibus *νοητοῖς νοεροῖς* et reliqua incolarum coeleſtium caterua, quam finxit Alexandrina philoſophia, ſique conferantur cum archangelis, angelis, daemonibusque orientalium harmonia horum dogmatum ex vno fonte hauſtorum mira iucunditate patebit. Ex his vero ſole meridiano clarius eſt, coſmogoniam Cabbaliſticam a Chriſtiana, immo a Moſaica toto coelo eſſe diuerſam, et in contractione radiorum lucis infinitae, eiusque expanſione et per gradus quatuor demiſſione limitata ad inferiora per varias modificationes conſiſtere, adeoque ſupponere; omnia entia, qua talia ex Deo effluxiſſe. Ita vero etiam hoc dogma accurate cum reliquis ſyſtematis Cabbaliſtici partibus cohaeret. Quae vero de modis influentis in inferiores mundos lucis diuinae, per ſephirarum combinationem Cabbaliſtae garriunt, de iis eo minus ſollicitos nos eſſe oportet, quo certius eſt, homines corruptae imaginationis morbo laborantes deliriisque aſſuetos talia nobis ſubinde prodidiſſe, quorum ipſi claram notitiam non habuere, et quae luce donare velle eſt in arena vel littore maris arare et ſeminare.

Pneumatologia Cabbaliſtica.

§. IX. Non relinquit hos mundos philoſophia Cabbaliſtica vacuos, ſed incolas iis addit ſpiritus pro mundi cuiuslibet conditione naturam propriam nactos. Et in Aziluthico quidem mundo non ſpiritus, ſed emanationes diuinas collocant, quae quales ſint, ex doctrina de ſephiris ſupra expoſita declarataque intelligi poteſt. Id vnum hic monendum eſt, quam-

m) CORDVERO de Palat. 24. c. 10. Cabbal. denud. l. c. p. 100. confer. WACHTER. l. c. P. II. p. 229.

quamuis emanationes hae cum vnitate Dei arctiſſime cohaereant, et ideo vnum cum ea ſint, attamen per mundum hunc Aziluthicum ab Enſophico diſtinctum a Deo in occulto latente quaſi ſeparari, vt cauſſata prima a cauſſa ſua, adeoque primum manifeſtati Dei gradum eſſe, radiosque diuinae lucis protenſos ad inferiora. Id quod ab Orientalibus didicerunt, qui eodem prorſus modo aeonas cum ſephiris amice conſpirantes in pleromate diuino poſuerunt, et ex earum progreſſione extra pleroma reliquos ſpirituum ordines deriuauerunt. Ita enim apud Cabbaliſtas quoque incolae mundi Aziluthici, id eſt emanationes diuinae fontes ſunt reliquorum mundorum, eorumque habitatorum. Et hinc mundo Briahtico thronos, mundo Iezirahtico angelos, mundo Aſiahtico Klippoth, id eſt cortices, ſcoriasque emanationum, ſpiritus malignos atque materiales tribuunt. De his quatuor claſſibus ſpirituum multa enarrant Cabbaliſtae, quaſi exercitus coeleſtes luſtraſſent exploraſſentque. Quae ſi excutiantur omnia, aut ſomnia ſunt nugantis ingenii, aut Orientalis philoſophiae, domeſticis dogmatibus admixtis adulteratisque deliria [n]. Dabimus tamen potiora, ex ipſo Cabbaliſtarum ore, ita praecipientium:

I. Deus infinitus, qui ſcaturigo eſt lucis infinitae, mareque occultum et inexhauſtum, ex ſe prodire iuſſit fontem, deinde fecit quaſi vas magnum, inſtar maris quod tertium eſt, a ſcaturigine, et hoc vas diuiſit in ſeptem alueos fluminum, qualia ſunt vaſa oblonga, ita vt ex fonte in mare, et ex hoc in ſeptem flumina effluat. Ita ſcaturigo et fons, et mare, et ſeptem flumina efficiunt decem. Sub hac ſimilitudine concipere licet generationem emanationum in mundo Aziluthico. Nempe cauſſa cauſſarum fecit decem ſephiras, coronamque fecit ſcaturiginem, ibi enim nullus eſt finis ſcaturiendi lucem, et propterea vocauit hanc, ſicut ſe ipſum infinitum, namque et haec habet nullam ſimilitudinem vel figuram, et ibi nullum eſt vas, quo comprehendi queat. Deinde conſtruxit vaſculum, et hoc implet ex illa ſcaturigine et vocatur fons ſcaturiens ſapientiam; porro fecit vas magnum, ſiue mare, indiditque nomen Binah, i. e. intelligentia. Ex his vero eduxit flumina ſeptem, nempe reliquas ſephiras. Ita Iochaides vel qui ex eius diſciplina prodierunt ſoharici auctores, ex quibus patet, emanationes diuinas conſiderandas eſſe in mundo Aziluthico, non vt attributa et perfectiones immanentes, ſed prodeuntes, eſſeque haec cauſſata prima non creaturas quidem vel ſpiritus, quales ſunt angeli, at ſua tamen ſubſiſtendi vi propria ex Deo pendente frui, adeoque poſſe conſiderari vt entia peculiaria diuina, per ſe exiſtentia, licet in eo radicata, nempe eodem modo, quo ideas in intellectu diuino ponunt philoſophi Alexandrini, aeonasque Orientales. Quo reſpectu cum inſtar perſonarum ad ſequentes mundos ſe habeant, Parzuphin a Cabbaliſtis dicuntur.

II. Pro

n) Pneumaticam Cabbaliſticam expoſuit peculiari tractatione R. COHEN IRIRA tit. domus Dei, quae extat Cabbal. denud. T. II. P. III. tr. I. p. 188. ibi mox in limine adducitur locus ex Soharico tractatu Raia Mehimna P. III. f. 42. ex quo potiores has theſes excerpſimus.

II. Pro his vasis, i. e. emanationibus diuinis fecit ministros, thronum nempe quatuor fulcris et sex gradibus constantem, quae itidem sunt decem; nempe spiritus Briahticos decem: quia conditus est mundus verbis decem [o].

III. Thronum autem instruxit certis turmis, quae ministrarent ei, suntque angeli (mundi Iezirahtici spiritus et incolae) nempe Chaioth spiritus viuentes *Ezech. I.* Ophanim, rotae, ibid. Arelim seu praeualidi, leonini *Ies. XXXIII*, 7. Chasmalim siue fulgores *Ez. I.* Seraphim, flagrantes spiritus *Ies. VI*, *3.* Malachim, angeli, Aelohim, Dii, Bene Aelohim, filii Dei *Gen. VI*, 2. Cherubim et Ischim, viri. Horum princeps est Metatron [p].

IV. Istis iterum fecit ministros Sammaëlem et omnes turmas eius, quae sunt quasi nubes, vt insideant eis *Ies. XIX*, *I.* cum descensuri sint in terram, suntque quasi equi eorum. Hi sunt spiritus mundi materialis, maligni regnoque Dei oppositi, vocanturque Catariel, Adam Belial, Duces Esau, Aganiel, Vsiel, Ogiel, Thomiel, Theumiel, Samiel et Lilith. Ex hac spirituum subordinatione apparet, spiritus hos materiales et malignos pro numero sephirarum corticibus his siue nubibus circumdatarum distribui. Id quod in *supplementis Soharisticis* siue *Tikkunim* [q] ita explicatur: *Sicut datur regnum sanctum, ita datur regnum iniquum, vbi est Sammaël praeputiatus et vxor eius, nempe praeputium, serpens et mulier adultera. Et opponitur coronae summae Cathariel &c. isti cortices sunt paries intermedius inter Israëlitas et patrem eorum, qui in coelis est, quibus ille inuoluitur.* Multa de his angelis impuris Cabbalistae pariter et Talmudistae garriunt; quae IRIRA luculenter exponit, hic, vbi breuitatem sectamur, non exscribendus. Addi his debent, quae ex libris Iudaeorum de malis spiritibus collegit ANDREAS EISENMENGERVS [r].

V. Hi decem spiritus mali vocantur Klippoth, id est cortices emanationum per quatuor mundos scaturientium, quae si istis corticibus vestiantur, tunc artis periti eos adiurare et impedire consilia eorum possunt, per reuolutiones tetragrammati [s]. Hoc verum fundamentum est totius Cabbalae practicae, siue magiae Iudaicae, de qua supra dicta hic repetenda sunt.

VI. Cum sanctus ille, qui est Seir Anpin, siue microprosopus, et sex extremitates, nec non regnum siue Schechina interdum vestiuntur istis corticibus modo dicto, mediantibus gradibus mundorum duorum creationis et formationis, id eo fine tantum fit, vt humilient frangantque et subigant illos, quamuis illis quoque vtantur ceu exactoribus saeuis atque lictoribus, vt iisdem corripiant plectantque impios peccatores.

VII. Tan-

o) Ibid. §. 13. p. 191.

p) §. 14. p. 191. conf. ANGEL. BVRGONOV. comm. in Cabb. dogm. p. 738. ed. Pist. qui tamen nouem tantum classes perperam constituit, vt hierarchiis nouem Dionysianis faueret. Conf. SYRBIVS inst. phil. pr. P. II. c. 2. p. 375.

q) Suppl. 18. f. 36.

r) Iudaism. detect. P. II. cap. VII. pag. 370. seqq.

s) IRIRA l. c. p. 195.

VII. Tandem futurum eſt, vt ſanctus benedictus abiiciat cortices illos a ſe [t]. Recte id intelligendum eſt. Non enim hic aſſertionis iſtius ſenſus eſt, ſpiritus malignos totos iri reiectum, ſed tantum corticum naturam abiiciendam eſſe, quae cum extremitas emanationum in mundo Aſiahtico ſit, eos malos reddidit et quaſi feces ſcoriasque mundi iſtius. Ipſa autem eſſentia eorum ſpiritualis eſt, et pars emanationum diuinarum, adeoque ſuo tempore in magna reuolutione vniuerſi, quando retrahet in ſe Deus radios emanantes, abiectis et peſſundatis corticibus redibunt quoque in inexhauſtum Deitatis oceanum. Ita ſtatuiſſe Iudaeos, mirum eſſe non debet, nam nec aliud patitur ſyſtema emanatiuum, regreſſusque rerum omnium, ipſiusque materiae, exuſta vel abiecta materialitate, in fontem primum, nec aliud didicerunt in ſcholis Orientalium et Alexandrinorum philoſophorum: et ita ad illos ipſorum magiſtros a Zoroaſtre dogma hoc tranſmiſſum eſt, quem ſubacto Arihmanio et expugnato, cuncta per Oromaſden in Mithram reductum iri ſtatuiſſe, *Tomo primo* demonſtrauimus. Pone pro Mithra Enſoph, pro Oromaſde Adam Kadmon, pro Arihmanio Klippoth, et confer de vtrisque philoſophemata Zoroaſtriana et Cabbaliſtica, et manu palpabis, vnde Iudaei haec hauſerint. Prolixe vero horum decem ſpirituum malignorum naturam, operaque deſcribit IRIRA [u] plenus nugarum Rabbinicarum: cuius vt habeamus ſpecimen, en a Lilith quae eſt vxor Catharielis, et opponitur Malchuth vxori Seir Anpin ſiue microproſopi, multos prouenire ait [x] turmas daemonum, et lemurum, et malignorum ſpirituum, qui forma humana appareant, nocteque media diei expiationis corticem iſtum inuitum venire cogi, vi operationum a ſenibus ſapientibus inſtitutarum, aduolantem cum centum et triginta vno heroibus volantibus in aëre, quorum facies ſcintillas ignis de ſe euomat. Eiusmodi affaniis Iudaeorum ſcripta pleraque turgent.

VIII. Iſtorum corticum deſiderium vnicum eſt, vt aſſimilentur ſephiris ſuperioribus emanatiuis [y]. Nititur hoc origine corticum eorumque reditu in Deum fontem ſuum. Etiam hoc ex philoſophia orientali deſumtum eſt, ex qua Gnoſtici acceperunt, qui eiusmodi affectationem angelorum malorum ex Ennoia progreſſorum, et pleroma diuinum imitantium aſſeruerunt.

IX. Maligni hi ſpiritus pugnant contra regnum DEI et ex Lilith gignuntur peregrinae et malae poteſtates, quae cum virtutibus diuinis luctantur, et inimicum gerunt contra eos animum, diuiduntur que in duos exercitus, quorum vnum aduerſus Seir Anpin ducit Samaël, alterum aduerſus Malchuth ducit Lilith [z]. Multa

t) Ibid. §. 8. p. 195.
u) c. II. ſeqq. p. 210. ſeqq.
x) p. 289. ſeq.
z) c. III. §. 4. p. 211.
y) Ibid. p. 197.

ta hic garriunt Cabbaliſtae in exponendo bello malignorum ſpirituum contra bonos et ipſas emanationes diuinas, quae aperte ſcholam Orientalem ſapiunt. Ea vero cum ſacra Moſis hiſtoria coniungunt, et ſeductionem Euae ad mundos quoque intelligibiles miris et ineptis allegoriis transferunt, hosque ſpiritus peregrinos ex Lilith progreſſos, ſe Deo, ſpiritibusque bonis purisque, et Iſraëlitis opponere dicunt. Quod vero et Samaëlem et Lilith contra regnum DEI duces educunt, eius ratio inde petenda eſt, quia Tiphereth, quae eſt prima ſephirarum inferiorum in Malchuth, quae eſt vltima, influit, et in eo ſe reliquae ſephirae manifeſtant, tanquam in vxore Seir Anpin, quos duos duces ſanctorum illi aggrediuntur.

X. Cortices et ſpiritus immundi in ordine rerum incorporearum ſunt cortices vltimi, vlteriore velamento carentes, ita vt nudi incedant absque veſte. Ratio, quam IRIRA [a] quoque adducit, ex ſyſtemate emanatiuo naturali conſequentia fluit, nempe: Omnes mundi a ſummo vsque ad imum ita conſtituti ſunt, vt alter alterum inuoluat, ita vt ſupremus actiuus tantum ſit, et nihil patiatur; imus autem paſſiuus, et nihil agat: intermedii autem partim actiui ſint, partim paſſiui, eo ipſo tamen actiuiores, quo propiores ſupremo, et paſſiuiores, quo propiores imo. Hinc illi cortices materiales ſunt.

XI. Cum autem homo aliquando veſtiri queat duplici veſte, quarum vnam adipiſcitur per opera ſua, vt illorum beneficio eleuari poſſit, vsque ad mundum angelicum, alteram autem per ſpeculationem obiectorum verorum atque diuinorum vsque ad mundum Briahticum; immo vsque ad mundum Aziluthicum et Enſophicum; ipſi autem cortices ſemper manere cogantur in mundo hoc infimo ſiue Aſiahtico, nudi atque veſte priuati: ideo inuident homini, eique inſidias ſtruunt, et ſeducere meditantur, vt perdat veſtes ſupernas, et infernas atque corporeas in morte. Et hinc ortum eſt peccatum Adami [b].

XII. Hi ſpiritus maligni corpora habent ex aëre denſo, adeoque nec intellectu vtuntur defaecato, et lumen diuinum deſcendens obſuſcant. Subtilis hic eſt IRIRA [c] in comparandis Platonicorum et Cabbaliſtarum placitis de angelis malis, quae omnino merentur legi, eo quod clare indicant, ex communi fonte vtrosque hauſiſſe. Obſeruandum tamen iuxta ſyſtema Cabbaliſticum omnes angelos habere veſtem aliquam materialem, ob diſtantiam ab Enſoph, et hanc veſtem eſſe naturam ſequentis mundi: at quo ſubtilioris naturae mundus ille eſt, qui illos veſtit, eo quoque ſubtilius illud vehiculum ſiue veſtis eſt. Hinc IRIRA [d], eundem fere in modum, vt Alexandrini philoſophi, de εἰδόλῳ animae, philoſophatus, coelum ſummum, quod Araroth dicitur, et puritate atque perſpicuitate cryſtallo ſimile eſt, habitaculum angelorum et manſionem animarum purarum

a) c. 4. p. 212.
b) Ibidem.
c) Diſſ. III. c. I.
d) pag. 215.

rarum dicit esse, et vestimentum esse eorum incolarum tenue atque pellucidum, quo inibi vestiantur. Dissentiunt tamen Iudaei de natura spirituum malorum, quas vero contentiones enarrare, huius loci non est.

XIII. Angeli quidam referuntur ad sanctum illum qui benedictus sit! qui est Seir-Anpin, nempe gradus Tiphereth, quasi complectatur sex sephiras inferiores; alii autem referuntur ad Malchuth, regnum sanctum, quae est vxor τȢ Seir-Anpin. Illud per ו, hoc per ה nominis tetragrammati indicatur.

XIV. His duobus exercitibus praefecti sunt principes duo, Metatron et Sandalphon; et duo isti duces sunt duo Cherubim, qui super arca foederis domini locati erant, alter mas et alter femina, vt totus exercitus [e]; Id non materialiter accipiendum est, sed ita, vt in systemate sephirothico est mas et foemina, nempe influens et recipiens, illuminans et illuminatum, actiuum et passiuum est.

XV. Metatron est princeps faciei Dei, Sandalphon spiritus mundi: ille Chaioth praefectus est, hic Ophanim: ille mundo Iezirahtico praeest, hic Asiahtico imperat. Chaioth siue animalia locum habent in mundo Iezirah, proxime ad thronum gloriae, id est, mundum Briah: Ophanim siue rotae immediatae praefectae sunt gubernationi mundi Asiahtici. Suntque animalia quidem et rotae vnum idemque ratione essentiae et numeri, sed differunt ratione applicationis et operationis. Illi insigniuntur nomine יהוה hi nomine ארני Multa de his angelis duobus principibus disputant Iudaei, sed in explicatione varie differunt. Irira [f] vt Platonica et Aristotelica in concordiam cum Cabbalisticis cogere haud raro tentauit, ita Metatronem cum Psyche prima et vniuersali subsistente per se, Sandalphonem autem, cum vita quae est in corpore primo comparat, et rotas etiam ab orbibus coelestibus vocatas putat, sicque intelligentias motrices in philosophiam Cabbalisticam infarcit. Melius clariusque ita distinguuntur inter se, non negante Irira, vt Metatron ad Deum eiusque ministerium respiciat, vnde etiam a Talmudistis dicitur princeps faciei, Sandalphon ad mundum materialem eiusque gubernationem referatur, vnde Rabbinis vocatur spiritus mundi: Ex his vero intelligi potest, qualis spiritus sit Sandalphon, nempe non orbis quidam coelestis, vt volunt Maimonides, R. Schem Tobh, et Iudaeorum philosophi alii in philosophia ducem Aristotelem secuti, sed princeps angelorum, quibus commissa est gubernatio mundi materialis. Quae enim de quinta essentia Aristotelis somniat Irira, nec attentionem, nec fidem merentur, et ex studio eius conciliandi Platonica et Peripatetica cum Cabbalisticis deriuanda sunt. Propius ex Cabbalistarum mente auctor *Lexici Cabbalistici* [g] Sandalphonem dicit esse *sandalium τȢ Tiphereth, quando Malchuth induta est calceo Metatrone.* Quamuis enim haec more Cabbalistico admodum aenigmatica sint, ex adductis tamen sensus eorum erui potest, qui hic est: Quemadmo-

e) c. 4. p. 223. f) pag. 227. g) T. I. Cabb. denud. P. I. p. 605.

admodum Tiphereth, ſiue caput ſephirarum inferiorum, quod eſt Seir Anpin, angelos mundi Iezirahtici ſibi miniſtrantes habet, eorumque principem Metatronem, ita eius vxor Malchut, ſiue ſephira vltima regnum DEI, eiusque Schechina, id eſt gloria in regno eius manifeſtata et apparens, habet angelos miniſtros in mundo Aſiahtico operationem edentes, in quo mundo ſe regnum DEI oſtendit viſibile. His angelis cum praefectus ſit Sandalphon, qui ſub Metatrone eſt, neceſſario vocandus is erat, ſandalium Tiphereth, id eſt ſubordinatus miniſter ſephirae huius, cum regnum DEI per Metatronem miniſtrum eius defenſum, confirmatumque τȣ Tiphereth influxu frueretur. Recte itaque et Knorrius et Morus Sandalphonem ſpiritum mundi vocarunt; hic vero praeter rem principium ſuum hylarchicum intruſit. Non enim eſt Sandalphon ſpiritus mundi informans, ſed aſſiſtens. Pariter de Metatrone multa Iudaei garriunt, *ſuperiori ſectione* ex parte iam enarrata. Etiam quidam Chriſtianorum angelum foederis et mediatorem hic ſe inueniſſe ſomniant, facile vero ex loco et munere, quod hic angelus ex mente Cabbaliſtarum tuetur, refutari poſſunt. Ipſi vero Iudaei non omnes de Metatrone idem ſentiunt, de qua tamen re aliisque huc pertinentibus, cum prolixiora ſint, quam quae hic locum capiant, viri docti adeundi ſunt, qui paſſim nugas Iudaeorum de angelis enarrauerunt [b]. Qui etiam pluribus exponunt, quibus creaturis in mundo materiali angelos Aſiahticos praefectos Iudaei velint: de quo imprimis notabilem locum ex tr. *Berith menucha* affert EISENMENGERVS [i]. Vnde vero haec ſomnia Cabbaliſtae acceperint, quibusque ex fontibus hauſerint, obſcurum eſſe non poteſt, ad origines philoſophiae Cabbaliſticae attendentibus. Chaldaicam enim, Perſicam Sabaeam, Aegyptiacam, praecipue vero Alexandrinam theologiam, et quae ex his ſcaturiginibus orta eſt mataeologiam Gnoſticam cum Cabbaliſtica doctrina de angelis concordare amice, inſtituta comparatio oſtendit luculenter, et nos circa potiora haec dogmata animaduertimus. Quamuis autem viri quidam eruditi [k] coniiciant, ab Hebraeis ad gentes barbaras hanc doctrinam dimanaſſe, et accepiſſe a natione ſancta, quicquid de angelis eorumque natura et officio prodidere memoriae, orientales philoſophos, attamen aut egregie falluntur, et ſine veteris hiſtoriae teſtimonio id affirmant, aut ad quaeſtionis ſtatum non recte attendunt. Quae non in eo verſatur, vtrum nouerint gentes barbarae ab Hebraeis edoctae, eſſe angelos, diſtingui eos in bonos et malos, eſſeque vtrorumque varias operationes et munera varia. Tale enim quiddam tenui et obſcura traditione ad eas perferri potuiſſe, non magnopere refragabimur, vt ſupra iam obſeruatum; ſed quaeſtio de eo potiſſimum agitur, vtrum philoſophia Cabbaliſti-

b) Conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 9. §. 9. ſeqq. p. 203. ſeqq. I. IAC. CRAMER. theolog. Iſraëlis P. II. p. 103. ſeq. G. ELIEZER EDZARDI not. ad c. I. Berachoth p. 229. ſeqq. BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1191. et inprimis ANDR. EISENMENGER. Iudaiſmi detecti P. II. c. VII. p. 375. 393. 396.

i) l. c. p. 379.

k) BVDDEVS l. c. p. 420. SYRBIVS Inſtit. philoſ. primae eclect. P. II. c. 2. p. 381.

balistica doctrinam suam de angelis ex patriis fontibus hauserit, an ex lacunis philosophiae gentilis? Quod posterius omnino affirmandum est, nisi contra solem loqui velimus. Vt enim Cabbalistica dogmata de angelorum ex Deo emanatione satis absurda quin et impia sunt, ita miramur, potuisse eo delabi viros doctos, vt has ineptas et diuina sapientia indignas gerras difficilesque nugas pro reliquiis philosophiae sanctioris habere potuerint? Cum manifestum sit, Zoroastriana φιλοσοφέμενα inter Orientales multis ineptiis aucta, mutata et deformata et in Aegyptum delata Iudaeis occasionem dedisse, similia comminiscendi, et cum domesticis placitis commiscendi. Ex hoc enim fonte philosophiae Orientalis non ad Iudaeos tantum, sed ad Platonicos Alexandrinos quoque ista doctrina peruenit, qui haud pauca Cabbalisticis dogmatibus affinia praecipiunt, de quibus Plato nunquam cogitauit. Vnde recte obseruatum Porphyrio, placita haec de angelis, archangelis, et similibus, esse doctrinam barbaricam, nam ab Orientalibus philosophis eam Aegyptii, et ab his Platonici, didicerunt. Quod longe maiori verisimilitudine dici potest, quam si a Iudaeis Iamblichum et sequaces haec somnia accepisse dicamus. Philosophia enim Orientalis illa, qualis paulo ante natum Seruatorem florere coepit, in hac doctrina multis declaranda potissimum versata est, a cuius philosophematis ideo diligenter sibi cauendum esse monuit D. PAVLVS [l]. Quem itaque supra instituimus parallelismum inter philosophiam Orientalem, Alexandrinam et Cabbalisticam, si memoria recolimus, apparebit facile, si praeiudicia abiiciamus, ex communi fonte hanc quoque de angelis doctrinam profluxisse.

XVI. Spiritus aërii, qui vocantur daemones, medium occupant locum inter summum et imum, corpusque habent patibile vt homo, sed incorruptibile, vt coelestia, vnde vitam habent perennem et sempiternam. Ratione animae autem multis quoque passionibus subiecti sunt, at quae magis animam eorum concernunt, quam corpus, suntque eae magis temperatae et ordinatae, quam humanae, propter facultatem suam intellectualem, cui magis illi spiritus subiecti sunt. Prolixe de eo quoque differit IRIRA [m], sed Platonica multa Cabbalisticis more suo immiscet: id vero omnino cum systemate Cabbalistico conuenit, spiritus in elementis partibusque mundi versantes iisque praefectos maiori gaudere animi perfectione, quam homines, ob corpus subtilius. His spiritibus aëriis tribuitur ministerium animae in descensu praestitum. Alia subtiliora habet Irira, sed quae Platonicis magis recentioribus, quam Cabbalistis debentur.

XVII. Quamuis omnes angeli sint immortales, haec tamen inter illos occurrit differentia, quod naturae coelestes omnino sint incorruptibiles, sed quae corpus aliquod habent vel terrestre vel aqueum vel aërium quae-

 dam

l) Col. II. 8. Ita conciliari possunt, qui hoc loco Paulum loqui contendunt, de philosophia Platonica, cum illis, qui Cabbalisticam intelligunt. Vtraque sententia vera est, sed respectu habito ad philosophiam Orientalem, ad quam manifeste alludit et somnia de angelis, de mediatore, de pleromate etc. refutat et emendat Apostolus. m) pag. 237.

dam ſui perdant, quae etiam reſarcire teneantur. Spiritus autem vltimi generis magis craſſi terreſtresque nempe cortices immundi, opus habent odoribus craſſis et vaporibus humidis; e.g. ex carnis et ſanguinis odoribus aſcendentibus. Hinc illi aëris infimi incolae ſpiritus ſuperbi et iracundi, auctores ſunt arrogantiae et furoris, ſeductoresque hominum, qui et ipſi inter ſe flagrant igne diſſidiorum atque belli, et homines ad talia incitant, iisdemque variis modis illudunt ⁿ. Eadem ratione de ἀντιθέοις Iamblichus, et de malis angelis, mundi tyrannis Gnoſtici aliaeque ſcholae orientalis propagines praeceperunt. Quae iterum argumento ſunt, Cabbaliſtas ſua ex his turbidis lacunis hauſiſſe et in arua ſua deriuauiſſe.

Pſychologia Cabbaliſtica.

§. X. Angelis comitem Cabbaliſtae in metaphyſica ſua iungunt animam humanam, de qua non minus, quam in reliquis dogmatibus μετεωρίζοντες philoſophantur. Cumque caput hoc pneumatologiae in ſe tam difficile ſit, vt viris ſummis occaſio extiterit, in multa paradoxa et a veritate aliena delabendi; Iudaeorum autem philoſophi nec iudicio ſatis inſtructi, nec iis artibus praeparati fuerint, quibus felicem in philoſophando ſucceſſum ſibi promittere licet, parum in pſychologia ab ipſis expectandum eſt, quod ſatisfaciat; praecipue cum enthuſiaſmus, quem tota philoſophia emanatiua reſpicit, et deiſmus, ad quem ducit Cabbaliſticum ſyſtema, omnia ſana corruperit; et quae pauca erant meliora, ineptum allegoriae ſtudium prorſus deprauauerit. Non enim ſe ipſos explorauerunt, non ad animae operationes et functiones attenderunt, ſed admiſſis ſemel peregrinis placitis, domeſtica iis aſſuentes in meras nugas totam doctrinam de anima redegerunt Cabbaliſtae. Quorum de anima philoſophumena in Cabbala denudata omnium accuratiſſime enarrantur, et IRIRAE ᵒ, MOSIS CORDVERO ᵖ atque ISAACI LORIIAE ᵠ ſcripta exhibentur. Quae priusquam enumeremus, monendus eſt lector, non conuenire inter ſe Cabbaliſtas de grauiſſimo hoc argumento, maleque cohaerere eorum de anima placita, quod non aliter euenire potuit, eo quod de argumento in ſe obſcuro et ambiguo, et cum reliquo ſyſtemate non ſatis connexo, ſecundum abſurdiſſimam methodum ſuam allegoricam praecipere ſint conati. Quem defectum cum ſupplere et emendare voluerint Cabbaliſtae quidam recentiores, qui in ſcholis Chriſtianorum philoſophiam Graecanicam didicerunt, accidit, vt Ariſtotelica et Platonica Cabbaliſticis ſupponerent, et arcanae philoſophiae ſuae myſteria ex his interpretibus minus aptis explicarent. Et tamen hi duces ſequendi ſunt, nam, quae veteres ſcriptores Cabbaliſtici habent, inuincibili obſcuritate laborant. Sequemur itaque viam ſemel ingreſſam, et horum ducum fide ita progrediemur, vt ſimul ad nexum totius ſyſtematis attendamus, cum veriſimile ſit,

n) Ibid. p. 239.

o) In porta coelor. diſſ. VI. c. 12. pag. 121. agitur de partibus animae humanae; et Tomo II. P. III. p. 188. extat eiusdem Pneumatica Cabbaliſtica.

p) In app. ad librum Sohar T. I. P. II. p. 100. exhibetur eius liber de anima.

q) Eius tr. de reuolut. animarum ibidem T. II. P. III. p. 243. legitur. Ex horum triumuirorum ſcriptis lux obſcurae apud reliquos Cabbaliſtas tractationi de anima accendi poteſt.

ſit, ita intelligi voluiſſe Cabbaliſtas, prout ſyſtematis deamati poſtulat ratio. Ita vero de anima praecipiunt:

I. Anima eſt ſubſtantia incorporea, rationalis, quae cum ſit producta ab intellectu diuino, iſtius etiam naturam in ſe habet.

II. Et quia applicatur ad corpus inclinante natura et voluntate eius, in illud infundit vitam ſecundum ſimilitudinem ſuam.

III. Ita ex ſe et ex corpore congruis qualitatibus diſpoſito membrisque et vaſis debitis praeparato conſtituit viuens et compoſitum vnum, quod vocatur viuum rationale, et hoc tanquam inſtrumento eſſentiali naturalique ſibi adhaerente haec anima rationalis vtitur, praedita intellectu, cuius, per influxum et operationem propriam, ipſa eſt cauſſa. Φιλοσοφέμενον hoc IRIRAE [r] eſt, qui ſyſtema influxus Cabbaliſtis tribuit. Rectene an ſecus, dici vix poteſt, nihil enim clari de ardua quaeſtione, quomodo anima operetur in corpus, Cabbaliſtae praecipiunt, immo ne de ea cogitaſſe quidem videntur [s]. Nec tamen inepte hac in re egiſſe Irira videtur, ſyſtema enim influxus omnium optime reſpondet ſyſtemati Cabbaliſtico, in quo influxus primae cauſſae, vsque ad vltimum effectum, id eſt materiam pertingit, et communi ſpiritualia materialibus iungit vinculo. Quod ſi quis tamen harmoniam inter mundos ſpirituales et materialem inſtitutam, circa animam et corpus quoque Cabbaliſtis tribuere velit, non refragabimur, nihil enim habemus, quod de certa eorum hac in re mente dicere poſſimus.

IV. Eſt itaque in homine vitalitas appropriata corpori naturali et inſtrumentali, in quo vita tantum eſt in potentia, quae tamen propter illud et per illud ſubſiſtit et operatur, vocaturque vegetatiua et ſenſitiua et apud Cabbaliſtas Nepheſch. Ita hanc animae partem alii quoque praeter IRIRAM [t] Cabbaliſtarum interpretes deſcribunt. Auctori enim *lexici Cabbaliſtici* [u] Nepheſch eſt pſyche anima vegetatiua, pars animae plaſtica, ſeu infima concupiſcibilis; quae etiam alibi [x] repetuntur, et Nepheſch ſpiritus dicitur vitalis, non quatenus plane corporeus, ſed inſitus ille atque primitiuus et ſeminalis, quem recentiores archeum vocant, cum quo philoſophorum correſpondet anima vegetatiua, ſeu plaſtica et Platonicorum τὸ ἐπιθυμητικὸν ſeu concupiſcibile. Cauendum autem eſt, ne hanc animam vegetatiuam faciamus ex mente Cabbaliſtarum materialem, pars enim eſt infima emanationis diuinae in hominem deſcendentis, adeoque non natura, ſed gradu et perfectione a reliquis partibus melioribus et ſubtilioribus differt.

V. Anima ipſa in corpus extenſa, per ſe ſubſiſtens, ſiue potentia quae aſſequitur ſapientiam idearum et ſenſibilium, et in homine ratiocinatur,

r) Port. coelor. diſſ. VI. c. 12. p. 121.

s) Dicunt quidem habitare animam ſuperiorem in inferiore, adeoque huius vinculo cum ſuperiori connecti; ſed hoc nihil ad rhombum facit, nec modum operationis mutuae explicat. Recentiores vero Cabbaliſtae aperte Platonem et Ariſtotelem ſequuntur.

t) loc. cit.

u) pag. 589.

x) Annot. ad LORIIAE tr. de reuol. anim. P. I. c. 1. §. 7. p. 247.

natur, vtens corpore tanquam inſtrumento, vocatur Ruach. Ita iterum Peripateticis notionibus vſus Cabbaliſticas voces explicat IRIRA [y], qui alio loco [z], hanc animam tertium eſſe dicit inter intellectum et inter formas materiales in ſe incorpoream, in corpus tamen extenſam, in ſe indiuiſibilem, diuiſibilem tamen quoad operationem et ſubiectam materiam: in ſe motum habentem, et primo motam, et ita quidem, vt ipſa cauſſa ſit omnis motus aliorum. Etiam hic Peripatetica more ſuo immiſcet IRIRA, vnde eum reliquit KNORRIVS [a], qui per Ruach animam ſenſitiuam et τὸ θυμικὸν Platonicorum intelligi pronuntiat. Nobis veteres Cabbaliſtas conſiderantibus Ruach idem videtur eſſe, quod recentiores philoſophi intellectum impurum, animamque cum corpore et in corpus agentem appellant.

VI. Porro in homine etiam datur intellectus ſpecialis communicatus ab intellectu generali et diuino, qui vno momento intelligit omnia ſimul et ſemper, et hic dicitur Neſchamah, intellectus animae eſſentialis infuſus in eam ab intellectu diuino [b]. Sapere et haec ſcholam Peripateticam, intellectum paſſiuum ab actiuo ab extra communicato diſtinguentem, facile ex comparatione praeceptionum Peripateticarum intelligi poteſt. In *Pneumatica Cabbaliſtica* [c] cum poſuiſſet Irira animam naturam mediam, quae ita vnitur cum ſupernis, vt tamen non negligat infera, ſed ad vtraque feratur, ſicque ad intellectum abſtractum eleuatur, et tamen facultatibus ſuis inferioribus deſcendat in materiam et ad formas corporeas, diſtinguere videtur Neſchamah et Chaiah tantum ratione obiecti circa quod verſatur. Rectius nobis KNORRIVS [d] pronuntiaſſe videtur, qui Neſchamah reſpondere dicit animae rationali ſeu potius intellectuali, et Platonicorum τῷ λογικῷ et νῷ, quanquam ſine dubio in eo errat, quod Chriſtum *Io. VI, 53.* diſtinguentem inter carnem, ſanguinem et vitam, ad harum trium animarum diſtinctionem reſpicere putat [e].

VII. Praeterea in homine datur vnio intellectus iſtius communicati cum generali et diuino, a quo ille formatus eſt, perque hanc intelligit, ſicut et ipſe, perfectiſſime omnia intelligibilia ſumma et ima. Et haec vocatur Chaiah [f]. Eam Knorrius definit vitalitatem quandam ſublimiorem ab extra homini ſuperuenientem, nec intrinſecus tantum eam penetrantem, ſed et extrinſecus eum ambientem: et intellectum a Deo illuminatum eſſe putat, de quo Chriſtus *Io. VI, 54.* rectene an ſecus? hoc loco non diſputamus. Conuenientiori huc ratione aduocari poſſet intellectus in Deo, ideas omnes percipiens Mallebranchii, vel νȣ̃ς Platonicorum: optimum autem eſt, ab omni comparatione abſtinere.

VIII. Tan-

y) loc. citat.
z) Pneumat. Cabb. diſſ. III. c. 4. §. 6. p. 240.
a) Ad Loriiam l. c.
b) Ibid. diſſ. VI. p. 121.
c) loc. citat.
d) loc. cit.
e) Reiectus ideo BVDDEO l. c. §. 44. p. 430.
f) IRIRA l. c.

VIII. Tandem etiam gradu quinto et vltimo in se habet vnitatem illam, qua similis est caussae suae primae, quae est vnum simplicissimum, cum qua vnita est, sicut punctum lineae, vel radii cum centro circuli, nempe cum principio et fine generalissimo, omnibus entibus intimo. Et haec Iechidah vocatur, qua vnione fit similis caussae suae primae, et cum illa cohaeret, et connectitur, vt haec sit illius caput, cor vel centrum, a quo dependeat, et ad quod reducat, quicquid ipsa est, et quicquid continet atque operatur. Hunc intellectum abstractum, ait IRIRA [g], quasi per se conuerti ad caussam primam se superiorem, neglectis penitus inferioribus. Quando autem dicit [h]: intellectum suprema caussa immobili esse posteriorem, sed immobilem tamen et essentia stabilem et permanentem; at non vnum verum multiplicem, quia natura eius consistat ex intellectione et obiectis intelligendi diuersis: animam autem adhuc magis multiplicem esse, quia ipsa natura eius admittat compositionem numericam; apertis verbis in Platonicorum recentiorum castra transit. Qui, licet intimo consanguinitatis nexu Cabbalistas attingant, iisdem parentibus nati, non videntur tamen veteres Cabbalistae tam subtiliter philosophati fuisse, sed Iechida pro ea tantum facultate habuisse, quae ascendere ad Ensoph eique iungi potest. Has enim quinque animas pro conditione quinque mundorum Ensophici, Aziluthici, Briahtici, Iezirahtici et Asiahtici esse dispositas, ex comparatione vtriusque dogmatis clarissime liquet.

IX. Vt mundi illustrantur quinque gradibus lucis et animae supernae, id est Adam Kadmon, pro ratione et natura cuiuslibet mundi, ita et in homine inferiore, qui est typus superioris, hos quinque gradus reperiri necesse est [i]. Multa hic congeri possent ex scriptis Cabbalistarum de quinque istis animae τȣ Adam Kadmon gradibus per lumina cranii, oculorum, aurium, nasi et oris Adami primi emicantibus, et eadem se subordinatione, vt in humana anima ostendentibus, si liceret patientia lectoris istis difficilibus nugis abuti. Qui ergo eiusmodi speculationibus delectatur, Loriianas et Iririanas disceptationes ipse adeat. Hoc vnum notandum est, emanationes animae humanae per quinque gradus istos mundanos fieri, vt et reliquas omnes, mediante Adam Kadmon, quo obseruato, non difficile erit reliqua, abiectis allegoriis ineptis, intelligere et systemati emanatiuo applicare.

X. Vna anima vestit alteram, eiusque est quasi vehiculum. Nephesch est vehiculum Ruach, sicut Ruach est vehiculum Neschamah. Emanatio autem omnium trium est a sephiris superioribus, quae sunt radices omnium radicum. Differunt autem emanatione sua: quia Neschamah emanat ex Binah, Ruach ex Tiphereth, et Nephesch ex Malchuth. Hinc Ruach

g) ll. cc.
h) Pneumat. Cabb. diss. III. c. 4. p. 240.
i) IRIRA port. coelor. l. c.

Ruach eſt thronus et habitaculum τȣ Ruach, et Ruach habitaculum Neſchamae [k]. Haec doctrina Soharica eſt, de ordine emanationum animae, quo ſemper deterior veſtit meliorem, inferior eſt thronus et vehiculum ſuperioris. Et haec quidem intelligi ex ordine ſyſtematis emanatiui poſſunt. At quae porro CORDVERO [l] addit, qua ratione ſephirae ad conſtituendas iſtas animae emanationes concurrant, ea plena ſunt nugis inutilibus, quorum ſenſus, ſi quis modo verus ſubeſt, hic eſſe debet, quo nobiliorem gradum pars animae tuetur, eo nobiliorem ſephiram concurrere; quemadmodum autem ſephirae mutuo inter ſe influxu concurrant, ita etiam eſſe mutuam inter has partes animae influentiam, vt vna ab altera ſuſtentetur, nutriatur, perficiatur, omnes autem ex ſupremi fontis emanatione participent. Haec clauis eſſe debet ad otioſa ſomnia Soharica intelligenda; niſi haec omnia exiguo tuo damno, lector, ignorare malis.

XI. Ex hac emanationum ſerie conficitur, conſtare omnem animam denario [m]. Nempe veſtigia ſephirothicae decadis intelligit, in anima latentia; ait enim: *Impoſſibile eſſe, vllam operationem e ſummis deriuari, nec tamen complecti totam decadem, tunc enim appareret ſeparatio.* At diſtinguit tamen inter emanationem animae, quae ex Malchuth, et quae ex parte Metatronis ſiue ſerui atque miniſtri prouenit. In illa enim ob inſeparabile decadis ſephirothicae vinculum latere omnes ſephiras in Malchuth connexas, ait; in animis autem ex Metatrone prouenientibus illam decadem non apparere vllatenus et ratione tantum ad eſſe concludi, cum in illis Malchuth appareat. Multa hic obſcuriſſime philoſophatur CORDVERO [n], eo potiſſimum fine, vt oſtendat, quae emanatio in anima excitanda ſit, vt ad gradum ſuperiorem aſcendat: et virtutis ſupernae influxu et illuminatione induatur. Nam hunc enthuſiaſmum tota reſpicit pſychologia Cabbaliſtica. Non habuiſſe autem hos philoſophos notiones claras et diſtinctas ex confuſa tractatione facile poſſet oſtendi, niſi lector ipſe palparet, et feſtinandum eſſet, vt ex his tandem dumetis emergamus.

XII. Anima conſiſtit etiam ex quatuor elementis ſuperioribus, ſicut et corpus ex quatuor elementis conſiſtit; nempe ex aqua, ex parte Cheſed, ex igni, ex parte Gebhurah, ex aëre ex parte Tiphereth, ex terra tenuiſſima ex Malchuth [o]. Haec apparitio quatuor illorum elementorum in anima magis viget, quam decem ſephirarum, donec reſpectus illi quatuor magis magisque in illis illuſtrentur, prae reliquis e decade. Ratio huius aſſerti eſt, quia in ſephiris, quatuor elementa ſpiritualia refulgent, vt in §. *antecedente* dictum.

XIII. Influxus hic emanationis in animam manifeſtat ſe ex Binah in mundo Briahtico, ex Tiphereth in mundo Iezirahtico, ex Malchuth in mundo

k) IRIRA l. c. c. 13. p. 124. CORDVERO l. c. p. 100. T. I. Cabb. denud. P. II.
l) l. c. p. 101. ſeqq.
m) CORDVERO Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 107.
n) loc. cit.
o) Ibid. p. 109.

mundo Asiahtico. Idem dicunt, expressis, qui influxum hunc ministerio suo dirigunt, angelis ministris, nempe ita manifestare se hunc influxum in throno, Metatrone et Sandalphone [p].

XIV. Quaelibet itaque anima oritur ex radice sua et e superis descendit, ita vero, vt vna alteram vestiat. Ita Neschamah prouenit ex parte lucis manifestatae atque vestitae et protensae cum substantia Sephirarum in Briah; Ruach autem est ex luce vestita in Iezirah, et Nephesch ex luce vestita Asiah [q].

XV. Praeter has tres animae partes descendit ad hominem et superne demittitur a Sancto. Figura quaedam ad typum hominis configurata, et in illa in congressu procreatur. Est haec anima ex petra sancta excisa, siue particula illa diuina extra in hominem adueniens. Ante hanc imaginem descendentem hominem non procreari CORDVERO [r] statuit, aitque imaginem illam parari, antequam exeat in mundum. Haec est anima Chaiah, quae in concubitu homini aduenit. Hac nullum quidem hominem carere ait, verum Israëlitis hanc imaginem sanctam esse ait, illisque e loco sancto aduenire, cum aliis, qui cultum habent alienum, imago haec descendat e speciebus illis malignis atque latere impuritatis. Ita superbiam gentis suae prodit, se solam animam ex Deo, reliquas gentes ex malis daemonibus accepisse, stultissime ostentantis [s]. At et sibi contradicit, et in absurda delabitur. Dixerat enim in antecedentibus, Chaiah esse hominem illum, ad cuius typum Deus hominem primum condidit. Aut itaque Klippoth et maligni genii imago Dei sunt, quod impium est, aut totum humanum genus, ad eius imaginem conditum ex Deo locoque sancto Chaiah accepit, nec soli Israëlitae hoc priuilegio gaudent. Reliqua quae affert, omnia manifeste Platonicam scholam eiusque εἴδωλον animae loquuntur, ad notiones Iudaicas translatum, quae satis produnt, hanc psychologiam Cabbalistas in Aegypto didicisse. Simili vero rem illustrat luculento, quod in re satis obscura in lectoris gratiam hic apponemus: Sic se, dicit, habere constitutionem animae, sicut cum aurifex formaturus est fusile quoddam pro arbitrio suo fusurusque argentum in hunc finem; tum sane antequam figuram debitam operi suo conciliet, necesse esse, vt prius locum aliquem effiguret, in quo efformetur figura illa, argento in hunc finem destinato impressa. Animas vero spirituales esse, postquam igitur beneficio concubitus directionem suam adepta sit influentia istis partibus debita, tum notionem quandam quartam hic requiri, iuxta quam istae concrescant, in figuram hominis, quae configuretur in aëre horti: typum autem atque modulum illum aëreum, in quo effigurentur figurae istarum partium in formam hominis vocari Zelem, id est imaginem.

 XVI. Nul-

p) Ibid. pag. 114.
q) Ibidem.
r) pag. 123.
s) Vid. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. II. c. I. p. 1. seqq.

XVI. Nulla est animae existentia ante generationem superiorem [t]: post istam autem generationem nuda nihilominus est, nec vestitur, nisi postquam descenderit in hortum Eden inferiorem, vbi vestis ei datur pura ex aëre horti Eden. Atque sic gradus singuli eleuandi aliquando tunc descendunt, atque vestiuntur. Valde hanc de vestimento animae doctrinam obscurauere auctores Soharici allegoriis suis, quas explicat CORDVERO [u], qui Pharisaicam Iudaeorum opinionis meriti superbiam luculenter describit. Ait enim: *Postquam anima hoc in mundo operam dat operibus legis, tum digna fit veste pulchra, quae vocatur tunica magistrorum, estque vestimentum legis et praeceptorum, quibus operam dat in hoc mundo. Hac igitur veste ascendere meretur, vt videat faciem Domini exercituum, regemque et patrem suum. Antequam enim hunc in mundum veniat, nuda est, et ex hoc mundo egressa progredi ad regem nequit, nisi vestita vestibus legis et praeceptorum. Vestis enim aërea Paradisi simplex admodum est, et alba tantum omni decore vacua: debebat autem esse byssina et purpurea, quae sunt vestes decoris, nimirum spirituales ex praeceptis constantes, quae sunt tenuia et spiritualia, vt ita in illis admoueri posset altari per sacerdotem magnum* [x]. Tolle allegoriam, et habebis Pelagianismum Pharisaicum inter Cabbalistas quoque triumphantem, quamuis ex stercore gentili prorepentem.

XVII. Quia inferiora sunt habitaculum superiorum, vt dictum, ideo superiores inferioribus adhaerere desiderant. Nam quemadmodum caussatum desiderat ascendere ad caussam suam, sic etiam caussa desiderat, vt caussatum prope ad ipsam accedat. Et in hoc consistit connexio mundorum. Quod si enim caussa ascendere, et caussatum descendere studeret, nihil in mundo subsisteret. Hoc ex systemate emanatiuo necessario sequitur [y]: omnes enim emanationum gradus a supremo ad infima explicantur, et omnia inter se vniuntur. Hinc est concatenatio emanationum ex mundo Aziluthico in Briahticum, ex hoc in Iezirahticum, et ex eo in Asiahticum, et vice versa.

XVIII. Sic etiam anima habet concatenationes caussae et caussati et corpus vehiculum eius ei est simile in omnibus partibus eius, quae sunt CCXLVIII membra et CCCLXV venae, quae omnes concatenationem cum influxu sephirarum habent. Miram hic nobis anatomiam corporis metaphysicam et Cabbalisticam vendit CORDVERO [z], quae luculentissimo exemplo esse potest, ad quas pueriles nugas otiosa Cabbalistarum ingenia excurrerint; et quam parum sani, vel lucidi in eorum cerebro fuerit, sed quod totam eorum philosophiam manu quasi duxerit imaginationis delirium. Rem ipsam malumus legi in compilatione Knorriana, quam hoc loco lectorem morari.

XIX. Spi-

t) Et tamen praeexistentiam animarum in Adamo creatarum ponunt. Verum haud insolens, Cabbalistas suorum dogmatum obliuisci, sibique contradicere.

u) l. c. c. 5. p. 129. vbi verba Soharica affert.

x) Conf. Cel. WACHTERVS Spinozism. Iud. P. II. p. 239.

y) Ibid. c. 8. p. 139. seq.

z) Ibid.

XIX. Spiritus vitalis non ex ſuperiori altiorique emanauit loco, ſed natus eſt in ipſo corpore e ſubtili quadam materia, in quantum nimirum illa attenuari poteſt. In hoc vitali ſpiritu reſidet Nepheſch, et in Nepheſch Ruach, et in Ruach Neſchamah [a].

XX. Quodlibet opus intentione opus habet, et quo maior eſt intentio hominis, eo maior fit ſpiritualitas eius. Cum igitur quis copulatur cum ſocia ſua perfecta intentione ad vnionem ſponſi cum ſponſa directa, qua mediante in ſe deriuare poſſit animam aliquam de ſanctitate, tunc ſane deſtinatur ſemini eius anima quaedam de animabus ſanctis, praeſertim ſi praemiſerit preces debitas, vbi intentio duplicatur. Ex illo enim opere tunc corpus aliquod prodit et gutta idonea pro anima ſancta. Deſiderata itaque haec intentio eſt gutta illa, quam eleuat angelus ille praefectus huic negotio. Multa hic cumulat CORDVERO [b] acumine recutiti philoſophi digna, quae maxime huc ſpectant, per intentionem ſanctam et cupiditatem eo fine coëundi, vt anima pura prodeat, immitti cum ſemine ſanctam animam. Ex quo patet, intellexiſſe Cabbaliſtas myſterium illud conciliandi inter ſe problemata toto coelo diuerſa de animae origine per traducem et per creationem. Hoc enim ſuppoſito poteſt homo gignere animam, licet ſuperne immittatur [c]. Ex eadem ratione eluceſcere putat, quare licitum ſit coire cum grauida et lactante, quod nempe ſi ad generationem corpoream non conducat talis concubitus, ad ſpiritualem tamen conducat, quoniam ob bonam intentionem talium coniugum vniuntur ſponſus et ſponſa in diuinitate, ſicut per cetera opera. En vero acumina Cabbaliſtica!

XXI. Spiritus vitalis ille in homine permanet, etiam ſomni tempore, cum ab homine aufertur Nepheſch eius, vt rationem reddat, coram creatore ſuo. Atque tum ſpiritus ille vitalis interea oeconomiam conſeruat humanam [d].

XXII. Anima iuſtorum eſt ſupra mundum Iezirahticum, adeoque angeli inferioris gradus cauſſata ſunt, et ipſa poſita eſt ſupra omnes angelorum manſiones, et delectatur ſplendore ſuperno deliciisque ſummis, nempe luce Domini benedicti, quae omnes mundos illuſtrat. E contrario vero angeli aliquid hauriunt influentiae a iuſtis [e]. Adeo ſuperbia tumet gens Iudaica, vt animam ſuam ſuper angelos ponat, et ſedem in mundo Briahtico, immo Aziluthico figat: eo quod ex primo emanationum ordine nempe Aziluthicis exciſam eam putat. Quam Iudaeorum inſaniam Rabbinorum teſtimoniis probat EISENMENGERVS [f], exemplo vero ſuo illuſtrat recutitus apoſtata R. MOSES GERMANVS [g]. Hanc

 vero

a) Ibid. p. 142.
b) pag. 143.
c) Ita enim in Sohar referente CORDVERO l. c. p. 144. traditur, hominem amore flagrantem erga coniugem ſuam immittere in ipſam radium quendam de ſpiritu ſuo, et ſpiritum illum perſiſtere in corpore eius et incruſtari, et hac gutta ſpirituali animam ſuperne demiſſam veſtiri.
d) Ibid. pag. 145.
e) Ibid. p. 102.
f) l. c. p. 9. 10.
g) Apud WACHTER. Spinoz. Iud. P. I. p. 73.

vero dignitatem tantum animae vindicant: corpus enim siue vehiculum angeli praestantius esse corpore humano non negant.

XXIII. Quamuis sint quidam, qui sunt domini arcanorum legis, id est, qui in lege diuina eiusque mysteriis student, quique arcanis decisionum, expositionum allegoricarum, atque iudicialium traditionum et ceremoniarum secundum sensum literalem inuigilant: non digni tamen illi sunt tali animae excellentia, nisi pertingant ad mysteria sephirothica, quae sunt arcanum diuinitatis, atque isti vocantur Domini metrorum, animamque accipiunt ex Malchuth, non ex Metatrone [h]. Prodit se hic fanaticismus philosophiae Cabbalisticae, quae in contemplatione intelligibilium, id est emanationum summam dignitatem quaerit atque felicitatem [i].

XXIV. Post mortem non mox redeunt partes animae humanae ad scaturigines suas; sed mansio Nephesch est in sepulchro, et mansio Ruach in horto inferiore, Neschamah autem mansio in horto superiore, in quo viuit in fasciculo viuentium [k]. Multa hic ineptiunt Iudaei, vt ex dictis sectione supra et ex EISENMENGERO [l] videri potest. Vestem autem Nephesch vadere, dicunt, et circumuolitare in mundo, in Sabbatho autem et singulis neomeniis vadere et aduniri τῷ Ruach in horto terreno, qui est inter cortinam pretiosam, vt ab illo discat atque cognoscat, quae deinde circumuolitans manifestet in mundo. Ita disciplina praecepit Iochaidis, quem nugatores reliqui sequuntur. Alia huius generis dabit CORDVERO [m].

XXV. Redit tamen quaelibet anima post mortem tandem ad scaturiginem suam atque radicem, sed non ad superiorem eamque ex qua emanarunt, nempe mundum Aziluthicum, sed eam, qua vestiuntur; vestis autem Aziluth est Briah, et Briae Iezirah, et Iezirae Asiah. Vnde necessario Neschamah Aziluthica vestem aliquam habere debet, quae est Neschamah Briahtica [n]. Multa hac de re edisserunt libri Soharici eorumque additamenta siue *Tykkunim*: quae omnia eo redeunt: cum nulla anima superior sit, quae non ab inferiore certa quasi forma modificetur et contineatur, ideo non posse reditum ad superiora fieri alio loco, quam vbi haec modificatio facta est.

XXVI. Praeter has tres partes adhuc duae aliae dantur, qui sunt angeli illi comitantes hominem in custodiam eius: hi emanarunt cum emanatione animae eius, vnus a dexteris, et alter a sinistris. Si dignum se praebet, isti custodiunt ipsum: sin minus, accusant ipsum. Illud figmentum bonum et malum est [o]. Vetus opinio, ex Aegypto forte profecta, certe barbaricae philosophiae adscribenda, quae omnem fere terrarum orbem postea peragrauit, vt erudite demonstrauit COTELERIVS [p].

XXVII.

h) Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. I. c. pag. 106.

i) Etiam hoc ab Orientalibus et Alexandrinis didicerunt.

k) Ibid. c. 2. p. 110. seqq.

l) l. c. p. 20. c. 5. p. 318. seqq.

m) Ibid. pag. 112.

n) Ib. p. 112.

o) Ib. p. 120.

p) Ad HERMAE past. L. I. m. VI. pag. 871. ed. Fabric.

XXVII. Quemadmodum gradum anima consequitur, prout operam legi dat in hoc mundo, ita anima coram facie Dei ex corpore discedens comparere non potest, nisi vestita sit vestibus legis et praeceptorum [q].

XXVIII. Vt Zelem, sicut supra dictum, ante conformationem hominis aduenit, ita abscedit ante mortem die trigesima, et contemplatur locum suum [r].

XXIX. In Adamo omnes iam praeextiterunt animae, quas simul in eo creauit Deus. Multa de hac quoque praeexistentia tradunt Cabbalistae, maxime LORIIA [s], qui tamen de animabus tantum Israëlitarum est intelligendus, vt ex testimoniis Rabbinicis ab EISENMENGERO [t] collectis disci potest.

XXX. Adam Belial, id est cortices, maliue daemones dominati sunt in Adamum sanctum, quae erant animae Adami protoplastae, easque superinduerunt et occultarunt intra se ipsos, suo commodo, vt quoniam in homine est aliquid ex Schechinah, ipsi vitam inde acciperent, et nutrimentum; hinc manibus pedibusque contendunt, vt ad peccandum alliciant hominem, quo anima eius ipsis subiiciatur, et intra ipsos abscedat, ipsique hac ratione vitam, alimenta et tranquillitatem sortiantur.

XXXI. Impossibile tamen est, animam Israëliticam cum sancta sit, etiamsi peccauerit, et subter cortices abscesserit, penitus expelli, cum ne minima quidem scintilla sanctitatis dispelli queat. Opera itaque danda est homini, vt extrahat animam ex corticibus, ad quod preces tempore copulae maritalis et prolificationis, tum opera iustitiae requiruntur, quae hominem ab isto malo separant, sed non plene, id enim in die mortis demum fiet; tunc enim putrescit malum intra terrae puluerem, tolliturque ab eo et discedit [u].

XXXII. Quaedam animae veniunt in mundum per mysterium embryonatus, quaedam per mysterium reuolutionis, prius Ibbur, posterius Gilgul vocatur; omnes autem ideo in mundum veniunt, vt restituant separentque bonum a malo.

XXXIII. Reuolutio, quae Gilgul dicitur, est, cum infans quidam de vtero matris prodit, in corpus illud subintrat anima quaedam, eademque tolerare cogitur omnes illos dolores atque miserias, quaecunque superuenerint eidem corpori, ex quo prodiit in auram mundanam, vsque ad mortem eius. Ita vt penes illam non sit abhinc exire, vsque ad diem mortis. Huius μετεμψυχώσεως explicationem superiori sectione iam dedimus. Cuncta vero ordine systematico, complexus est LORIIA [x].

XXXIV. Embryonatus siue Ibbur est, si anima quaedam in hunc mundum venit, in hominem iam in hunc mundum natum, atque adultum; tunc enim iste homo similis fit foeminae praegnanti, quae embryonem

q) Ibid. pag. 129.

r) Ibid. p. 125.

s) LORIIA de reuol. anim. c. II. p. 252. seqq. R. MEN. BEN ISRAEL Nischmath Chaiim f. 70. column. 2.

t) l. c. c. I. p. II.

u) LORIIA l. c.

x) l. c. c. V. §. I. p. 263. seqq.

nem in vtero gerit. Id non poteſt fieri, niſi alter ille iam annos natus fuerit tredecim et vltra, quia ex eo tempore vir reputatur, qui obligatur obſeruare praecepta : tunc ergo eidem aduenit anima altera, vt eundem adiuuet et iuſtum reddat [y]. Fundamentum inſanientis hypotheſis ſtolidi philoſophi quaerunt in loco *Deut. III, 26.* Cabbaliſtice expoſito.

XXXV. Duplex autem eſt embryonatus: primo, cum anima illa, quae de nouo impraegnat hominem iſtum, ipſa hoc caſu indiget, quia ipſi deeſt aliquod praeceptum, quod non obſeruauit in reuolutione praeterita: deinde quando ideo in hominem venit, vt opituletur ei, eumque iuſtificet et gubernet, ipſa vero embryo facta nullum patitur defectum. In priori caſu extenditur per totum corpus hominis et omnes perfert dolores : in poſteriori vero nullas miſerias tolerat, vnde nec tempus habet definitum, quo egredi debeat, ſed quo melior euadit homo, eo arctius fortiusque cum eo vnitur. Hac ratione animas parentum liberos ingredi Rabbini delirant [z].

XXXVI. Reuolutionum variae dantur cauſſae, e. g. vel ad vitium exuendum et reſarciendum, vel ad praeceptum antea vel neglectum vel occaſione implendi deſtitutum obſeruandum et perficiendum, vel ad iuuandos alios, vel vt accipiant meritam vxorem, quam in priore reuolutione non acceperant.

XXXVII. Poſſibile eſt vt reuoluantur ſimul duae vel tres ſcintillae in corpore vno, quod tamen fieri nequit, niſi hae reuolutae omnes ſint de vna radice animae, et de DCXIII ſcintillis illius radicis. Plures autem animas quam quatuor in vno corpore reperire impoſſibile. Multa huius generis ineptit Apella inſaniens [a], quae ſomniis febricitantium ſimiliora ſunt, quam φιλοσοφȣμένοις virorum prudentium.

XXXVIII. Ordo reuolutionis pergit ab imo ad ſummum, ex vno gradu ad alterum, et a mundo Aſiahtico ad Iezirahticum, et ſic porro vsque ad ſingularitatem emanatiuam. Vilius enim praecedit, et quo quis euadit iuſtior, eo eleuatur altius. Tenetur autem homo perficere atque reſtituere omnes ſpecies, nempe animam ex mundo factiuo, ſpiritum ex formatiuo, mentem ex creatiuo : qui tres hos gradus perfecit, non amplius peccabit. Iſtae igitur tres ſpecies debent reuolui, donec reſtituantur, et ſi prima reuolutione non reſtaurantur ter redeundum eſt. Id probat Loriia [b] ex *Iob. XXXIII, 29.* Lucem haec capiunt ex iis, quae *ſectione antecedente* iam de hac migratione et reuolutione diximus, qua purgari credunt animas, ſemperque magis extrahi corticibus iſtis malignis, quibus per peccatum protoplaſtorum erant implicatae, donec purae aſcendere ad radices ſuas queant. Ex quo paralleliſmus philoſophiae Orientalis et Alexandrinae cum Cabbaliſtica cognoſci poteſt, quae eundem in modum praeceperunt.

XXXIX.

y) Citati Eisenmenger. l. c. p. 81. ſeqq.
z) Conf. Eisenmenger. l. c. p. 88. ſeqq.
a) pag. 265. ſeqq.
b) c. VI. p. 269.

XXXIX. Impio autem, in quem dominium habet ignis gehennae, ita vt intret in eum, ibique absumantur delicta eius, melius est in gehenna pati, quam venire in reuolutiones plures, quoniam singulis vicibus cumularet peccata super transgressiones priores. Hinc statim post trinam reuolutionem gehennae committitur [c].

XL. Pro iustis vero discipulisque sapientum elegit Benedictus potius multas reuolutiones prae poena infernali, quantusque est numerus transgressionum, tantus reuolutionum eorumque temporis diuturnitas: qua etiam plura opera iusta acquirunt et iustiores euadunt.

§. XI. Verum maturandus tandem exitus ex hoc labyrintho, emergendumque ex dumetis philosophiae Cabbalisticae. Pauca itaque de quinquaginta portis prudentiae, et triginta duabus semitis sapientiae dictis subiungimus. Hae enim portae atque semitae inter Cabbalistas valde commendantur. Originem sine dubio acceperunt ab auctore libri *Iezirah*, qui in semitas XXXII totam introductionem suam in doctrinam sephirothicam distribuit. Dabimus paucis recensionem mysterii, vt videat lector, quam sapientiam gens Iudaea Abrahamo patriarchae tribuerit. *Semitae sapientiae et portae prudentiae.*

Sem. I. Vocatur intelligentia admirabilis, vel abscondita; siue corona summa, est enim lumen dans intelligere primordialitatem sine principio et est gloria prima, nulla creaturarum valet assequi essentiam eius.

Sem. II. Est intelligentia illuminans, quae est corona creationis et splendor vnitatis maxime aequalis, quae super omne caput est exaltata.

Sem. III. Vocatur intelligentia sanctificans; et illa est basis et fundamentum sapientiae primordialis, quae vocatur artifex fidei.

Sem. IV. Vocatur intelligentia metalis seu receptacularis, quod in eam tanquam metam ex superioribus intelligentiis delatae, ab ea emanant omnes virtutes spirituales, qua emanant vna ab altera virtute emanatiui primordialis coronae.

Sem. V. Vocatur intelligentia radicatiua, quod illa est ipsa vnitas maxime aequalis, quae coadunat se cum Binah, siue intelligentia, quae emanat e penetralibus sapientiae primordialis.

Sem. VI. Vocatur intelligentia influentiae mediantis, quod in eo multiplicantur influxus emanationum.

Sem. VII. Vocatur intelligentia recondita, quod illa est splendor refulgens in omnes virtutes intellectuales, quae oculis intellectus et fidei contemplatione perspiciuntur.

Sem. VIII. Vocatur intelligentia absoluta seu perfecta, quod illa est apparatus primordialitatis, quae non habet radicem, cui inhaereat, nisi in penetralibus magnificentiae, quae emanant de propria sui ipsius subsistentia.

Sem. IX. Vocatur intelligentia munda, quod mundat sephiras et probat et emendat exscissionem imaginis earum.

c) pag. 271.

Sem. X.

Sem. X. Vocatur intelligentia resplendens, quod illa exaltata eſt ſuper omne caput, et ſedet in throno Binah, et illuminat fulgorem omnium luminarium.

Sem. XI. Vocatur intelligentia fulgida, quod illa eſt ipſa cortina, quae ordinata eſt iuxta ordinem diſpoſitionis.

Sem. XII. Vocatur intelligentia claritatis, quod illa eſt ſpecies magnificentiae, et locus, de quo oritur viſio videntium in apparitione.

Sem. XIII. Vocatur intelligentia inducens vnitatem, quod illa eſt ipſa ſubſtantia gloriae, et perficit veritatem ſingulorum ſpiritualium.

Sem. XIV. Vocatur intelligentia illuminans, quod eſt Chaſmal, qui eſt inſtitutor arcanorum et fundamentorum ſanctitatis et apparatus eorum.

Sem. XV. Vocatur intelligentia conſtituens, quod conſtituit creationem in caligine munda.

Sem. XVI. Vocatur intelligentia triumphalis vel aeterna, quod illa eſt voluptas gloriae, infra quam nulla alia gloria eſt, et vocatur paradiſus voluptatis, qui paratur piis.

Sem. XVII. Vocatur intelligentia diſpoſitiua, quae aptat piis fidelitatem, vt per eam induantur ſpiritu ſancto.

Sem. XVIII. Vocatur domus influentiae, quod ſcrutantes ex ea trahunt arcanos et abditos ſenſus.

Sem. XIX. Vocatur intelligentia omnium actiuitatum ſpiritualium, propter affluentiam, quae diffunditur in eam de benedictione altiſſima et gloria excelſa.

Sem. XX. Vocatur intelligentia voluntatis, quod illa eſt apparatus omnium et ſingulorum creatorum.

Sem. XXI. Vocatur intelligentia complacentiae quaeſiti, quod illa accipit influentiam diuinam, vt influat de benedictione eius in omnia et ſingula exiſtentia.

Sem. XXII. Vocatur intelligentia fidelis, quod in ea augentur virtutes ſpirituales, vt prope adſint omnibus habitantibus ſub vmbra eius.

Sem. XXIII. Vocatur intelligentia ſtabilita, quod illa eſt virtus conſiſtentiae omnibus numerationibus.

Sem. XXIV. Vocatur intelligentia imaginatiua, quod illa dat ſimilitudinem omnibus ſimilitudinibus, quae iuxta ſimilitudines ſuas in decoribus ſibi conuenientibus creatae ſunt.

Sem. XXV. Vocatur intelligentia tentatoria ſeu probatoria, quod illa eſt tentatio primaria, qua tentat creator omnes pios.

Sem. XXVI. Vocatur intelligentia renouans, quod Deus ſanctus renouat per illam omnia noua in creatione mundi.

Sem. XXVII. Vocatur intelligentia concitatiua, eo quod de ea eſt creatus intellectus omnium creatorum ſub orbe ſupremo, et concitatio ſiue motus eorum.

Sem. XXVIII. Vocatur intelligentia naturalis, quod per illam consummata et perfecta est natura omnis existentis sub orbe solis in perfectione.

Sem. XXIX. Vocatur intelligentia corporalis, quod illa format omne corpus quod corporatur sub apparatu omnium orbium, et incrementum eorum.

Sem. XXX. Vocatur intelligentia collectiua, quod colligunt ex ea astrologi iudicio stellarum et signorum coelestium speculationes suas.

Sem. XXXI. Vocatur intelligentia perpetua, quod ducit motum solis et lunae iuxta constitutionem eorum in orbe sibi conueniente.

Sem. XXXII. Vocatur intelligentia adminicularis, eo quod dirigit seu concurrit ad omnes operationes septem planetarum et ad partes eorum.

Haec illa sapientia est, quae introductionis loco libro *Iezirah* praefixa est. Quam constare totam notionibus abstractis, vagis, et incertis ex ipsis definitionibus patet; vnde mirandum non est, Cabbalistas in harum semitarum explicatione inter se valde dissentire. Illud tamen dubitandum non esse videtur, exhibere nobis has semitas certas classes, ordinesque metaphysicos, quibus consideratio sephirarum institui potest, et quibus affectiones, modi, gradus et combinationes sephirarum tum inter se, tum ratione mundorum, quibus influxum praebent, commensurari et considerari possunt, et intellectus hominis instrui potest, vt in his semitis ad cognitionem summae caussae perueniat. Huc enim omnes commentatorum meditationes collineant, praecipue R. ABRAHAM BEN DIOR, qui tamen et ipse commentario eget, et luce, et cuius tenebras RITTANGELIVS nondum discussit. Vterque commentator etiam aliena Cabbalisticis immiscuit, et ראב״ד quidem Peripatetica, Rittangelius Christiana. Merentur vero hae semitae cum Pythagoricis numerorum contemplationibus eorumque nominibus comparari: ex eo enim intelligi potest, vnde has delicias metaphysicas Cabbalistae acceperint. Idem de quinquaginta portis prudentiae iudicandum esse videtur. Portas enim apud Iudaeos significare introductiones, distributiones et capitula, linguae Hebraeae peritos non latet, vt obseruauerunt ED. POCOCKIVS [d], et IO. BVXTORFIVS [e]. Quomodo vero has portas Cabbalistae distinxerint, de eo variant interpretes. Et REVCHLINVS [f] quidem earum catalogum dedit, quem B. BVDDEVS [g] repetiit; sed valde timemus, vt menti et systemati Cabbalistarum sit conformis, et non profectus sit ex Reuchlini ingenio. Aliter doctissimus BASNAGIVS [h], qui eas diuidit in quinque portas portarum, hasque singulas in portas decem, primamque agere putat de materia prima, de chao, de vacuo, de elementis, de aquis supracoelestibus; secundam de mineralibus, floribus, succis,

 mari-

d) Praef. ad Maim. port. Mosis.

e) Bibl. Rabb. p. 422. Eandem opinionem tuentur BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 14. §. 17. p. 358. et BVDDEVS Introd. in hist. phil. Hebr. §. 43. p. 382. seqq.

f) De arte Cabb. L. III. p. 693. seqq. Coll. Pistor.

g) loc. cit.

h) l. c. §. 18. p. 360.

maribus, lacubus, fluminibus, plantis, seminibus, reptilibus, auibus etc. tertiam de creatione hominis, eius sensibus, anima et facultatibus eius, de homine angelico, coelesti et diuino etc. quartam de planetis, firmamento, primo mobili et coelo empyreo; quintam de nouem angelorum ordinibus; vltimam vero non esse apertam, cum Moses tantum per quadraginta et nouem transierit [i]. Sed haec quoque recentiorum ingenio, Peripateticam physicam secuto debentur, et vel hoc nomine improbanda sunt, quod physicas nobis classes, non vero metaphysicas exhibent; cum tamen tota philosophia Cabbalistica metaphysica sit [k]. Quaecunque vero earum significatio sit, illud dubio caret, semitas has portasque maiorem prudentiam atque sapientiam non promittere, quam repositoria Lullii, et vtrumque hoc distributionis genus in eundem censum referendum esse. Per has itaque portas et semitas tandem ex hoc labyrintho philosophiae Cabbalisticae, spinarum pertaesi et spectra, lemuresque horrescentes propere aufugimus.

Iudicia eruditorum varia de vsu pretioque Cabbalae ponendo.

§. XII. Antequam vero philosophiae Iudaicae, maxime Cabbalisticae, considerationem relinquimus, quaedam etiam de dignitate vsuque Cabbalae dicenda sunt, lectorque instruendus est, vt inter tot virorum doctorum de ea re concertationes tantumque dissensum ipse iudicare, et quid philosophiae incrementis inde promittendum sit, vel quid detrimenti inde acceperit, quaque ratione difficilis haec metaphysica in vsum quendam conuerti queat, discat. Audiemus vero viros doctos sententiam dicentes, et iudicium modeste interponemus. Et inter Iudaeos quidem philosophiae Cabbalisticae tantam existimationem esse, vt eam vulgo inuideant, ideoque non arcanissimam tantum seruent, sed et symbolis obscurissimis tegant, statuentes neminem ad summam felicitatem peruenire eiusque supremo gradu potiri posse, licet in legis studio literali sit perfectissimus, nisi etiam mysticam hanc doctrinam teneat, in antecedentibus luculentis eorum testimoniis confecimus. Tantaque est apud ipsos huius artis veneratio, vt eam vulgatam graues et atroces poenas sequi statuant, et sic poenam illustrem Knorrium luisse dixerint [l]. Fatendum tamen, dari inter Iudaeos quosdam, qui futilitatem studii Cabbalistici agnouerint et reiecerint, quos dum refutat R. NAPHTHALI HIRTZ [m], non diffitetur, esse inter contribules suos, qui improbent, inquiri in sensus legis arcaniores, obtrudique hominibus dogmata sublimiora captuque difficillima, quibus melioris et facilioris philosophiae studium impediatur, praecipue cum facile in Deum peccari sicque periculum contrahi queat maximum. Immo R. Mardochaeum Concors contra artem Cabbalisticam et in specie contra doctrinam sephirothicam scri-

i) Conf. ANG. BVRGONOV. de Cabb. dogmat. p. 854. Coll. Pist.

k) Conf. MORHOF. Polyhist. T. I. c. 7. p. 396.

l) Vid. ipse KNORRIVS praefat. ad Tom. II. Cabb. denud. p. 19.

m) In praef. ad vallem regiam, conf. WOLF. Biblioth. Hebr. P. II. L. VII. c. 3. §. 1. p. 1230.

ſcripſiſſe, at prohibitum a ſuis fuiſſe, ne hanc commentationem ederet, referunt IVLIVS BARTOLOCCIVS [n], et I. C. WOLFIVS [o]. Inter Chriſtianos vero de Cabbalae dignitate, praeſtantia et vſu in opiniones diſceſſum eſt toto coelo inter ſe diſtantes. Et mature quidem poſt reſtauratas literas elegantiores fuiſſe viros doctos, qui de diuina origine Cabbalae perſuaſi, latere in ea pleraque Chriſtianae religionis myſteria, exque illa contra Iudaeos et infideles alios pulchre poſſe demonſtrari, crediderint, ſupra Io. Pici Miranduli, Io. Reuchlini, Archangeli Burgonouenſis, Pauli Ricii aliorumque exemplis probauimus. Sed et hoc ſupra monuimus, inuentos eſſe alios, qui non quidem negauerint, eſſe in Cabbaliſtica philoſophia impura, falſa, impia multa non ex limpidis Iſraëlis fontibus, ſed ex lacunis gentilis philoſophiae hauſta; aſt inueniri tamen ſub allegoriis ſymboliſque philoſophiae Cabbaliſticae, a recentioribus eius interpretibus in peruerſos et heterodoxos ſenſus raptis veſtigia priſtinae veritatis per traditionem ad Chriſtianos ab Iſraëlitis et Iudaeis, arcana methodo illam ſeruantibus translatae, et praecipue rudera luculenta myſteriorum de SS. Trinitate, de Meſſia eiusque incarnatione, de mediatore inter Deum et regnum eius, et de varia oeconomia gratiae et ob eam cauſſam reſpexiſſe ipſum ſanctiſſimum orbis redemtorem et diſcipulos eius in ſermonibus ſcriptiſque ſuis ad hanc Cabbalam puriorem. Ex quo hunc praecipue Cabbalae purioris vſum demonſtrant, vt ex ea arcani quidam et latentes ſenſus Scripturae S. queant reſerari producique in apricum. Cuius luculenta ſpecimina cum ex opinione virorum doctiſſimorum Campegii Vitringae et Ioannis Meyeri ſupra iam attulerimus, his nihil addimus, niſi quod moneamus, virum de omni eruditione, maxime vero de ſacris literis immortaliter meritum B. Io. FRANCISCVM BVDDEVM [p], qui huic opinioni tenacius adhaeſerat, eam poſtea non quidem deſeruiſſe, verum ita tamen limitibus arcte concluſiſſe, vt tantum non totam abieciſſe videri poſſit, certe ab iis, qui hac ratione ſtatuendum eſſe putant, longe receſſerit, et circumſpectione longe maiori hunc Cabbalae vſum commendauerit. Alios qui Chriſtiana dogmata ex Cabbala vel demonſtrari vel confirmari poſſe credunt, a Cel. WOLFIO [q] enumeratos tacemus. Nec defuit diligentia quorundam, qui Iudaeos hac ratione ad veram fidem reuocare conati ſunt, quod interdum feliciter ceſſiſſe, exempla Iudaeorum hac ratione conuerſorum probant [r]. Alii tamen longe aliter de Cabbala ſtatuunt, et obſcuritate inſuperabili, confuſione, et ἀταξίᾳ in ſcriptis Cabbaliſticis regnante commoti, omnem eam pro otioſis nugis ingeniorum muſcas captantium et cum laruis lemuribusque colluctantium habent, verbaque caſſa et ſine mente ſonos, affanias pueriles,

 notio-

n) Bibl. Rabb. T. IV. p. 56.

o) Bibl. Hebr. P. I. p. 798.

p) Vid. diſſert. de moderamine inculpatae tutelae, quae recuſa eſt ad calcem nouae editionis Introd. in hiſtor. phil. Hebr. conf. quae habet WOLFIVS l. c. §. 5. p. 1237. ſeqq.

q) l. c. conf. B. MARTIN. DIEFENBACH in Iudaeo conuertendo §. 18. p. 93.

r) Conf. Io. WVLFER. in not. ad Theriac. Iud. p. 66. WOLF. l. c. p. 1240.

notiones vel nihili, vel vagas, allegoricae methodi beneficio vendi ſicque pro theſauris carbones exhiberi a Cabbaliſtis conqueruntur. Hoc fuiſſe de Cabbala iudicium BVRNETII [s] ex verbis eius ſupra adductis conſtat: quamuis fateatur tandem, λείψανα quaedam veteris phyſicae et metaphyſicae Hebraicae ibi latere: eo quod hypotheſibus ſuis, quas Moſi affinxit vir doctus, quaedam affinia in iis eſſe videret. Fuiſſe vero in hac quoque ſententia Souuerainium, Vorſtium, Loeſcherum aliosque de origine Cabbalae gentili perſuaſos, ex ſupra dictis conſtat [t]. Alii inueniri quidem poſſe et detegi ſyſtema aliquod et ſignificationem quandam atque doctrinam ſymbolorum et allegoriarum Cabbaliſticarum concedunt, at nihil eſſe in ea, quod vel ſacrae reuelationi vel rationi ſanae conueniat, cunctaque erroribus magnis ex turbidis gentilium fontibus oriundis et ad enthuſiaſmum ducentibus plena, totumque ſyſtema impium et abſurdum eſſe ſtatuunt, iisque indignantur, qui ex Cabbala ſacra dogmata et ſcripturam S. illuſtrari explicarique poſſe contendunt, eo quod putent, dignitati et auctoritati ſacrarum paginarum ita valde derogari. Id quod illi potiſſimum vrſerunt, qui improbauerunt [u], quod B. BVDDEVS orationem dominicam ex Cabbaliſticis dogmatibus illuſtrare conatus eſſet. Hi omnes magna vi pertendunt, parum vtilitatis afferre philoſophiam Cabbaliſticam ad explicanda oracula ſacra, et confirmandam religionem Chriſtianam, eo quod neceſſario vel mens Cabbaliſtarum vel ſcripturae ſacrae peruertenda ſit [x], miſcendaque quadrata rotundis, ſi id negotii ſuſcipiatur, quod hoc modo feliciter ſuccedere nunquam poſſit. Longius proceſſerunt alii, qui in ſyſtemate Cabbaliſtico latere ſemina impietatis, et atheiſmum prodi, aſſeruerunt. Quo reſpexit imprimis HENRICVS MORVS [y], qui hanc impietatis ſuſpicionem methodo geometrica roborare conatus eſt. Eundem ſcopum habuiſſe initio Cl. WACHTERVM [z], ex eius diſputationibus contra Petrum Speeth ſiue Moſen Germanum patet. Nec alia mens Ven. REIMMANNO [a], cui hoc nomine philoſophia Cabbaliſtica vehementer diſplicet. Hinc diſputatio orta de Spinoziſmo in Cabbaliſtica philoſophia detecto, deque Atheiſmo Cabbaliſtarum, quem tamen negare et pro Cabbaliſtis apologiam ſcribere conatus eſt R. MOSES GERMANVS [b], quemadmodum ab hac infamia liberos Cabbaliſtas pronuntiauit B. IO. IACOBVS SYRBIVS [c], et B. I. FR. BVDDEVS [d]. Qui tamen poſtremus ita poſtea ſuam opinionem mutauit [e], vt

s) Archaeol. philoſ. L. I. c. 7. p. 363.

t) Conf. laudatos WOLFIO l. c. p. 1242.

u) GOTTL. WERENSDORFIVS et Io. ANDR. SCHMIDIVS peculiaribus diſſertationibus. Add. Ven. LOESCHER. praenot. theol. p. 230. EHREGOTT DANIEL COLBERG. Chriſtianiſm. Platon. Hermet. P. II. c. 14. p. 649. ſeqq.

x) Prius feciſſe Morum, poſterius Knorrium, iudicat BVDDEVS l. c. §. 35. p. 255. et in Iſag. in hiſtor. theol. lit. p. 137.

y) In fundamentis philoſophiae aëtopaedomeliſſeae.

z) In Spinoziſmo Iudaico.

a) Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 23. p. 604. ſeq. §. 34. p. 627. ſeqq.

b) Libelli titulum habes apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1235. conf. WACHTER. loc. cit. P. I. p. 49. FABRIC. Syllab. ſcript. de V. R. C. c. 13. p. 361. De infelici hoc patriae noſtrae alumno multa notatu digna dabunt WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 813. et M. DIEFENBACH in Iudaeo conuerſo p. 128. ſeqq.

c) In diſſ. de orig. atheiſmi p. 22.

d) In diſſ. de Spinoziſmo ante Spinozam Anal. H. P. p. 346.

e) Theſ. de ath. et ſuperſtit. c. I. §. 6. p. 12. Intr. l. c. p. 338.

vt concederet, recentiores Cabbalistas omnino Spinozismi suspectos esse, eo quod systema emanatiuum recta via ad atheismum ducat, quamuis contra Wachterum tueatur, differre inter se systema Spinozisticum et Cabbalisticum: alter tamen pronuntiandum esse de Cabbala veteri atque puriori eamque ab hac culpa prorsus liberandam esse. Fluctuat autem BASNAGIVS [f], et alio quidem loco operose demonstrare contendit Spinozam systema Cabbalisticum in ordinem redegisse, et suam philosophiam ab his praeceptoribus didicisse, noluisse autem ambitione ductum fateri, per quos profecerit, nec Iudaeos inuidiam, quam sibi conflauit, cum eo, fatendo quod scrinia Cabbalistarum expilauerit, participare voluisse: alio vero loco [g] emanationis systema a Spinozistico distinguit, cum prius ob emanationem, quae diuinae essentiae modificationem certam innuit hanc ei notam inussisset. Aliter tamen pro Cabbalistis et Spinoza mutata sententia sua pronuntiauit Cel. WACHTERVS [h]. Is enim non negauit quidem, inter Spinozam et Cabbalistas intercedere concordiam, sed hanc potissimum cum Cabbalistis hypothesin de rerum omnium ortu ex Deo adornauisse ex ordine philosophandi, ex definitione Dei, ex supposito infinito rerum omnium principio, ex negata creatione materiae, eiusque existentia sublata, ex admissa spiritualitate rerum omnium, et euicta inde entitate ad solum Deum referenda, ex admisso aliquo principiato primo; ex asserta rerum omnium vita, ex mundo praedicato infinito; ex duplici respectu intellectus diuini interno et externo, ex essentia mentis humanae ex Deo deriuata, aliisque philosophiae Spinozisticae partibus cum Cabbalistica conuenientibus probat, et in vno hoc recessisse a Cabbalistis putat, quod non decem, sed duo tantum attributa posuerit in Deo, et inanes imaginationis nugas de vacuis, vasis, vasculis, canalibus, radiis, punctis, aeonibus, spiritibus eorumque membris, coniugiis et his similibus abiecerit: negat autem Spinozam Deum et naturam confundere, eo quod distinguat inter naturam naturantem et naturatam, et eos oppugnet, qui naturam Dei ad essentiam rerum creatarum spectare dicant: tota quoque eius philosophia hoc praecipue fundamento nitatur: quod Deus et natura nequaquam vnum idemque sint, neget etiam, Deum esse effectuum naturalium caussam immediatam. Quibus omnibus postquam de vsu Cabbalae eiusque tolerantia in Academiis quaedam monuisset, finem tractationi suae imponit, contendens, eos praecipitanter nimis de Cabbala iudicare, qui eandem atheismum docere perhibent, adeoque neque Spinozam eius culpae reum agi posse. Valde displicuit celeberrimi viri conatus non BVDDEO [i] tantum τῷ μακαρίτῃ, sed aliis quoque [k], qui vel magnum inter

f) l. c. L. IV. c. 7. p. 128. seq.
g) c. 8. p. 158 seqq.
h) In elucidario Cabbalistico c. IV. p. 39.
i) ll. cc.
k) Vid. IAC. STAHLKOPFII diss. de Benedicto de Spinoza atheismi conuicto, contra auctorem praefationis in illius opera posthuma, G Arnoldum et I. G. Wachterum, Gryph. 1707. PAVL. BERGER. in Cabbal. Iud. Chr. detecto p. 42. DIEFENBACH. l. c. Relat. innoc. 1709. p. 417. DETL. CLVVER. annot. histor. de rebus vtilissimis p. 213. seqq.

inter Spinozam et Cabbaliſtas intercedere diſcrimen contenderunt, vel vtrasque partes recte impietatis accuſari aſſeruerunt: de qua tamen re, cum infra de Spinoza tractaturis adhuc quaedam dicenda ſint, hic nihil adiicimus: ſed hoc tantum notamus, quod ipſe vir acutiſſimus, cum ea legeret, quae de hac controuerſia in Germanico opere H. P. diſſeruimus, annotauit, et per manus communis amici ad nos transmiſit. Monet nempe, *iniuriam fieri Cabbaliſtis, ſi iis obiiciatur Atheiſmus. Nullam enim doctrinam de Deo et creatione ex Deo vocari poſſe Atheiſmum, quacunque etiam ratione ſe habeat, quia alias eſſet oppoſitum in appoſito: talem vero eſſe doctrinam Cabbaliſticam, quae tantum abſit, vt Atheiſmum foueat, vt potius deiſmus ſit, quia ex Deo, principioque primo omnia explicat. Eam vero doctrinam atheam eſſe, quae mundum ſine Deo ortum ſtatuit, aut res naturales, excluſo Deo, exponit. Neutrum hoc facere vel Cabbaliſtas vel Spinozam. Rectiſſime itaque ex ſua opinione eos facere, qui haec philoſophemata pro hypotheſi habent, qua origines rerum luculentius exponere voluerint.* Id quod ideo hic monendum erat, quod neſcio quo iure haec Cabbaliſtarum et Spinozae defenſio virum eruditiſſimum fecerit ſuſpectum.

Praemonenda quaedam de Cabbalae pretio, vitandisque praeiudiciis circa eam.

§. XIII. Difficile eſt in tam ancipiti argumento, rationibus ex vtraque parte haud leuibus a viris doctis adductis in medium, de Cabbalae dignitate, praeſtantia et vſu certam ſententiam ſtatuere; praeſertim cum tota haec diſputatio lectorem requirat ab omni prorſus partium ſtudio et ab omni praeiudicata opinione liberum, attentum quoque in ſublimi philoſophiae genere ad nexum principiorum et concluſionum, et nec obſcurorum atque ſymbolicorum dogmatum veneratione, vt plerumque fieri ſolet, nec antiquitatis nimia opinione faſcinatum. Qui veri fontes ſunt, cur philoſophia Cabbaliſtica non obſtantibus obſcuritate eius ſumma, ineptiis methodi ſymbolicae, et exiguo fructu, qui ex ea redundat, tot viros inuenerit doctos, qui hederam ei ſuſpenderunt, et pro eius praeſtantia verba fecerunt. Quosdam enim antiquitatis ſeduxit veneratio, eo quod noſſent, Hebraeos fuiſſe inter gentes antiquiſſimas, et diuinam ſapientiam ex peculiari reuelationis dono poſſediſſe, habitaſſe quoque diu inter gentes; ex eo enim concludentes, philoſophiam ab iis ad gentes dimanauiſſe, crediderunt Cabbalam priſcae ſapientiae Hebraeae opus eſſe; vnde factum, cum vidiſſent magnam intercedere inter philoſophiam Cabbaliſticam, et Pythagorico-Platonicam ſimilitudinem, vt iudicarent, hanc ab illa profluxiſſe Pythagoramque et Platonem in itineribus ſuis inter barbaros hanc philoſophiam accepiſſe ab Hebraeis. Alii palparunt quidem, erronea Cabbaliſtarum dogmata difficilesque nugas hominum otioſorum, cum ſimplicitate et puritate philoſophiae Hebraicae vetuſtiſſimae non conuenire, illique prorſus indignas eſſe: cum autem praeconceptam de Cabbalae diuina origine ab Hebraeis opinionem dimittere nollent, diſtinctionem inter Cabbalam puram et impuram excogitarunt. In quo praeiudicio, licet nullibi eam

eam Cabbalam puram oſtendere potuerint, confirmati tamen ſunt, cum intelligerent, in oeconomia foederis diuini Moſaica, neceſſario obtinere debuiſſe oralem quandam explicationem luculentiorem myſteriorum gratiae, in typis legis et vaticiniis occultius reuelatorum. Quam cum pro veteri illa Cabbala haberent, ea, quae ex religione Chriſtiana et ſacrarum paginarum N. T. reuelatione didicerant myſteria, non tantum ad Iudaeos retulerunt, ſed has eſſe quoque reliquias Cabbalae veteris atque purioris contenderunt, eaque, quae apud Cabbaliſtas de tribus ſephiris ſuperioribus, de origine, generatione, officio, naturaque media τȣ Adam Kadmon et ſimilibus inuenere, ad illa myſteria, inuito licet ſyſtematis Cabbaliſtici ſenſu nexuque, transtulerunt; quae vero in concordiam redigi non poterant, ea impura eſſe, et a ſequioribus Cabbaliſtis in falſos ſenſus deprauata aſſeruerunt, ſicque veram ſyſtematis Cabbaliſtici mentem euerterunt. Qui tamen licet in vero ſenſu myſteriorum Cabbaliſticorum definiendo aberrauerint, veniam tamen merentur, eo quod veritati ſacrae non obfuerunt; in eo ſolo peccantes, quod comtiorem melioremque, quam natura ſua habet, faciem philoſophiae Cabbaliſticae exhibuerint. Longe grauius vero lapſi ſunt alii, qui ſymbolorum obſcuriſſimorum profunditate tenebrisque plus quam Cimmeriis decepti, myſteria nullibi propalanda ſacroque ſilentio tegenda latere ſibi perſuaderi a Iudaeis paſſi ſunt. Hi cum neſcio quam ſapientiam coeleſtem et ſublimiorem creparent, et ſe theoſophiae cuiusdam arcanae alumnos eſſe iactarent, myſteriaque multa et artes diuinas, etiam circa arcana phyſica ſibi reuelatas eſſe mentirentur, facile in eam ingreſſi ſunt ſententiam, ſimilia in Cabbala latere; hoc igitur praeiudicio, tanquam face, praeeunte, ad rimandas Cabbalae allegorias accedentes, cum haud eſſet difficile, ex obſcuriſſimis ſymbolis, quaecunque vellent effingere, vel potius multis verbis nihil dicere, ſua ſomnia Cabbalae ſuppoſuerunt, et in ea patrocinium ineptiarum ſuarum quaeſiuerunt, qua mente Cabbaliſticam philoſophiam iactauiſſe Fluddum, Sperberum hisque ſimiles, ſupra monuimus. Nec id magnopere mirandum eſt, intellectu humano de obſcuris et haud facile intelligendis plerumque magnificentius iudicante:

Semper enim ſtolidi magis admirantur amantque
Inuerſis quae ſub verbis latitantia cernunt.

Quae cum ita eſſe exemplis adductis conuincamur, omnino attentio ſumma in diiudicando ſyſtemate Cabbaliſtico adhibenda, cauendumque eſt, ne de argumento obſcuro totque tegumentis allegoriarum ineptiſſimarum abſcondito, aliquem nobis ſenſum fingamus clariorem, eumque deinde regulae inſtar in explicandis hypotheſibus Cabbaliſticis adhibeamus, et inferamus magis, quam eruamus ex ſcriptis Cabbaliſticis, quaecunque optamus, vt in iis inuenire queamus, licet totius ſyſtematis harmonia et conne-

connexio repugnet. A quo lapſu ſi ſibi cauiſſent viri doctiſſimi, qui pro Cabbalae antiquitate et puritate pugnauerunt, et inter eam et recentiorem atque impuram diſtinxerunt, non contendiſſent pro conuenientia eorum dogmatum, quae nunquam Cabbala agnouit, ſed libere fuiſſent faſſi, longe alia philoſophiam Cabbaliſticam tradere, quam ſacram Chriſtianorum doctrinam, et nec Pythagoram atque Platonem a Iudaeis, ſed hos potius ſuo modo ab illis, vel potius ab eorum ſectatoribus reformatis haec opinionum portenta accepiſſe, nec admittere poſſe totam Cabbaliſticam philoſophiam ſecundum principia ſua vera et natales ſuos conſideratam eas doctrinas, quas agnouiſſe quidem veterem eccleſiam Iudaicam negare non licet, at Cabbaliſtas docuiſſe, ipſa eorum dogmata eorumque ſenſus verus atque genuinus reclamant. Et hac ratione neque ex tribus ſephiris ſuperioribus Trinitatis myſterium Meyerus, neque ex Adam Kadmon filium Dei mediatorem Vitringa, neque ex ſephirarum combinatione orationem dominicam Buddeus, neque ex mundo Briahtico creationem ex nihilo Baſnagius et alii alia exſculpſiſſent, veramque ſyſtematis Cabbaliſtici mentem peruertiſſent. Ceterum pro expellendo nimio de Cabbalae antiquitate et auctoritate praeiudicio ipſa Cabbaliſtica methodus antidotum exhibet efficaciſſimum. Obſcuritas enim inextricabilis, allegoriae difficillimae, affectatae literarum, nominum et notionum relatiuarum argutiae, et quae alia puerilia in cortice exteriori exhibet Cabbala philoſophica, iuſtam apud rectos rei aeſtimatores ſuſpicionem excitant, parum ſapientiae verae ſolidaeque ſub iſtis crepundiis latere; nec multum felicitati humanae mentis promouendae afferre philoſophiam eam, quae a pauciſſimis intelligi poteſt et vult. Veritas enim et ſapientia nudae ſunt, nec vllius hominis complexus refugiunt. Quae omnia fundamenti loco poſita, recte animum praeparant, ad ferendam iuſtam de Cabbaliſtica philoſophia ſententiam.

Iudicium de Cabbala.

§. XIV. His praemiſſis de Cabbalae pretio vſuque ſequentia notanda eſſe putamus: I. Scripta Cabbaliſtica antiquiora, qualia ſunt Soharica, Iezirah, Bahir et ſimilia, tanta caligine denſaque nocte repleta, tantaque confuſione ſcripta eſſe, vt aeque facile ſit, album et nigrum, quadrata et rotunda ex illis exſculpere, et eadem veriſimilitudine dogmata ſibi e diametro aduerſa effingere. Quin et corticem illum, ſub quo latet nucleus philoſophiae Cabbaliſticae tam durum eſſe, vt ferri aciem quaſi refugiat, id eſt, allegorias ſymbolaque horum librorum adeo incondita, inepta, nullumque ſaepe ſanum ſenſum fundentia eſſe, vt ne de eorum quidem literali ſenſu certus lector eſſe queat. Ex quo ſequitur, etiam in hac philoſophicae hiſtoriae parte ad ſobrium et moderatum Pyrrhoniſmum confugiendum eſſe, fatendumque, notitiam philoſophiae Cabbaliſticae, ſi ex iſtis ſcriptis antiquioribus haurienda ſit, exiguis arctiſque circumſcribi limitibus. Haec vt in ſe iuſta ſunt, ita medium inter eos tenent, qui ex vtraque parte de Cabbala iudicant, animumque praeparant, ne ſecus, quam par

par eſt, in ferenda, de hac philoſophia ſententia, agat et hallucinetur. His enim ſuppoſitis non negatur, abſurdiſſimas et vix intelligibiles eſſe Cabbaliſtarum allegorias; at cum homines tamen fuerint ratione gaudentes, quos data opera inſanire, multisque verbis nihil dicere voluiſſe veriſimile non eſt, recte inde coniicitur, concepiſſe eos ſibi quosdam ſenſus melius cohaerentes, et certam aliquam doctrinae formam comprehendentes. Qui vt deprehendantur, non proprii ingenii cogitationes et inuenta pro interpretandi norma adhibenda ſunt, quibus loqui coguntur Cabbaliſtae, quicquid voluerimus, ſed nexus atque cohaerentia totius ſyſtematis conſideranda, origines philoſophiae Cabbaliſticae conſiderandae fontesque veri, ex quibus illa hauſta eſt, expendendi, ſicque concluſiones cum ſuis principiis coniungendae, vt ex his demum mens Cabbaliſtarum obſcura patere queat. Hac cautione muniti ſi ad interpretes Cabbaliſtas recentiores, qui abiecta methodo allegorica, ſecundum conſuetudinem philoſophiae Graecanicae philoſophari et Cabbaliſtica myſteria rimari coeperunt, accedamus, ſperare poſſumus, fore, vt veriſimili ratione in mentem veram obſcurorum librorum penetrare queamus. Vbi tamen aſſenſus prudenter cohibendus, nihilque pro Cabbaliſtico admittendum eſt, niſi quod examinatum diu, ita ſe nobis probet, vt cum amuſſi dicta conſpiret: ſemper etiam cum metu quodam oppoſiti progrediendum, ne nimia fiducia ſecuri, et praecipitanter iudicantes hallucinemur. Hanc nobis legem poſuimus, hac via in delineanda philoſophia Cabbaliſtica nos inceſſimus, quam nos iterato ſtudio deuoratis mille moleſtiis emenſos fuiſſe nondum poenitet. Ex hac vero prudentia logica moderationem quandam moralem oriri oportet, in hac hiſtoriae philoſophicae parte omnino commendandam. Cum enim illius tam inſuperabilis difficultas et obſcuritas ſit, aegre ferendum non eſt, ſi viri alii docti a noſtra ſententia et interpretatione diſſentiant, et ſe alia vidiſſe credant; multo magis in tam obſcuro et ambiguo argumento inuidia eiicienda abſtinendumque eſt a conſequentiis odium quoddam diſſentientibus conflantibus, ſed tolerantia in omni hiſtoriae philoſophicae ſtudio tantopere commendanda, ſeruanda eſt. Quod ſi obſeruauiſſent viri quidam eruditi, qui acrius, quam par erat, iudicium ſuum de dogmatum Cabbaliſticorum interpretatione interpoſuerunt, abſtinuiſſent a quibusdam, quae parum placitura ſunt poſteritati ſine inuidia et aemulatione iudicanti. II. Non refugiendi ſunt Cabbaliſtae recentiores, ſed pro interpretibus, cautione modo dicta obſeruata adhibendi, ducesque eligendi, qui in obſcuro itinere viam praeparent. Parum quidem illis placent, qui in eorum ſcriptis nihil reperiunt, quod cum Cabbala, quam animo praeconcipiunt ſuo, puriore conſpiret, hinc eos corrupiſſe veterum myſteria ſenſusque heterodoxos et gentiles illis affinxiſſe clamant. At viros optimos eruditiſſimosque rogamus, vnde ſciant, Cabbaliſtas recentiores veterem doctrinam corrupiſſe? et non tantum nouis commentis auxiſſe, quod equidem facile largimur, ſed ipſum

quoque ſyſtema adulteraſſe ? et e. g. pro ſacri foederis typo, quem in veteri Cabbala quaerunt, ſyſtema emanatiuum introduxiſſe ? Veteres enim libros Cabbaliſticos ſine duce non intelligi poſſe, ea, qua ſunt modeſtia, ipſi fatentur, aut itaque prorſus de dogmatibus philoſophiae Cabbaliſticae tacendum, aut hi, qui haberi poſſunt, interpretes eo vsque audiendi, quo vſque malae fidei accuſari non poſſunt. Hoc vero vt fieri queat, veram Cabbaliſticae doctrinae faciem noſſe nos aliunde oportet, ad cuius comparationem de corruptione Cabbaliſtarum recentiorum iudicandum eſt. Cum autem illam latere viri docti fateantur, ſole meridiano clarius patet, paralogiſmum hic admitti, et aut incertum per aeque incertum probari, aut committi circulum vitioſum, quae hypotheſin pro demonſtratione obtrudit. Legibus itaque hiſtoriae et interpretationis quoque conueniens eſt, eos tamdiu audire teſtes et interpretes, quamdiu veriſimile eſt, et potuiſſe et voluiſſe eos veritatem profiteri, et quamdiu conſtat, dediſſe illos interpretationes tales, quae quoad ſummam rei et potiora dogmata cum orginibus, natura, indole, connexione parallelismo et ſimilibus Cabbalae philoſophicae conſpirant, ſenſumque ſcriptis Cabbaliſticis talem tribuunt, qui ad illa recte intelligenda omnia ſufficit. Attamen et hic cautela adhibenda eſt, ne pro certiſſima et indubitata veterum Cabbaliſtarum mente hanc interpretationem venditemus, ſed pro tali habeamus, quae veriſimili ratione illis tribui poſſit, licet poſſibile ſit, vt in his illisue dogmatibus aliam opinionem, quam quae illis a recentioribus tribuitur, habuerint. III. Magnopere vero iuuare hanc disquiſitionem poſſunt, et ad iuſtum Cabbalae pretium ſtatuendum plurimum conferunt detectae ſupra origines philoſophiae Cabbaliſticae. Eam enim in Aegypto enatam parentes habuiſſe philoſophiam Aegyptiacam ſiue Alexandrinam ad philoſophiae Orientalis placita in theologicis dogmatibus reformatam [l], et ab hac et ſyſtema emanatiuum et varios emanationum ordines, et mundi varia ſchemata et quae ſunt alia accepiſſe, ſupra veriſimillima ratione euicimus. Rationi vero conueniens eſt, ita obſcura φιλοσοφέμενα explicare, prout natales et origines eorum poſtulant, indolesque ſyſtematis eius iubet, quod illis dedit naſcendi initia. Recte itaque emanatiuam philoſophiam Cabbaliſtis tribui, et ſecundum eius leges hos explicandos eſſe, quilibet videt, qui ratione vtitur. Prodiderunt id ipſi viri docti, qui harmoniam philoſophiae Pythagoricae, vel potius Alexandrinae, id eſt, Platonicae reformatae, cum Cabbaliſtica faſſi ſunt, at putauerunt, illam ex hac ortam eſſe. In quo poſteriori licet eos falli norint, qui hoc praeiudicium a nobis ſuo loco inuictis rationibus iugulatum eſſe recordantur, prius tamen ſatis prodit, qua ratione, ſecundum has origines de Cabbala iudicandum ſit, quamuis non niſi cum certo moderamine ſenſuque reſtricto philoſophia Pythagorea

l) Eam tamen ab Ammonii ſchola propius ad Platonis mentem iterum emendatam fuiſſe et ſupra monuimus, et emanationum ordines apud Cabbaliſtas decem, apud Ammonii ſectatores tres tantum docent.

gorea mater Cabbalisticae dici queat. Hanc vero originem aperte produnt recentiorum Cabbalistarum explicationes, ex quo recte concluditur, eos quoad potiora dogmata, quae supra retulimus, recte veterum mentem exposuisse, praecipue cum totum systema, ex legibus emanationis accurate satis cohaereat. IV. His iam demonstratis, exigua attentione opus est, vt intelligamus frustra laborare omnes, quotquot in Cabbalistica philosophia purius quid, et cum sacris mysteriis in oraculis diuinis manifestatis conueniens inueniri asserunt. Quamuis enim haud inuiti concedamus, verba quaedam et loquendi formulas in ea deprehendi, quae typum illum oeconomiae gratiae referunt, qui in veteri testamento patribus reuelatus fuisse recte statuitur, nihil tamen hoc euincit aliud, quam nefandos philosophastros, fastidientes diuinae reuelationis mysteria, et aptius, quod credebant, atque elegantius ad gentilis mataeologiae normam philosophari cupientes, ingenii fanatici somnia sapientiae domesticae supposuisse, et vt fraus lateret suos, gentiles autem crederent, tantos sapientiae thesauros ad eos ex gente sua peruenisse, formulas sacras inter suos receptas impio systemati adaptasse. Id quod inductione facta facile demonstrari posset, nisi ex praecedentibus satis iam posset intelligi colligique. Cum enim e. g. de Trinitate in diuinis quaedam audiuissent, ex eo trinitatem quandam Cabbalisticam exsculpserunt, cum filium Dei esse creatorem rerum omnium didicissent, Adam Kadmon inde efformatus est: cum hunc mediatorem inter Deum et homines constitutum nouissent, primo principiato suo hoc officium mediatorium, in emanationibus diuinis distribuendis datum est: cum regnum diuinum in oeconomia gratiae manifestatum esse ex ore patrum percepissent, regnum inde Cabbalisticum, in quo Dei essentia se visibilem et palpabilem exhibet exstruxerunt: cum animam ad Dei imaginem conditam legissent, nouam inde animam ex essentia Dei sculptam et fabricatam tanquam emanationem quandam homini tribuerunt: cum ex nihilo condidisse Deum omnia a patribus traditum accepissent, paradoxa inde creatio Cabbalistica formata et emanationi vox alienae significationis tributa est: cum angelos quosdam defecisse legerent, inde angelis corticibus natura mala adscripta est, ex emanationis remotiori a fonte suo disiunctione orta: cum lapsum protoplastum esse, vniuersalis traditio affirmaret, auulsionem hominis ab emanationum serie, et implicationem corticum ad eum lapsum significandum excogitauerunt. Verbo cum lucem esse Deum in scripturis inuenirent, phrasi allegorica ad impuras notiones suas de lumine infinito se vsque ad materialitatem ex essentia sua producendam extendente abusi sunt. Haec et alia tantum abest, vt nobis, puriora dogmata in Cabbalistica philosophia latere, persuadeant, vt potius nefanda consilia eorum, qui domestica sapientia ita abusi sunt ad palliandos errores gentiles, faciant manifestissima. Qui itaque hic aurum ex scoriis seligere satagunt, laudando quidem conatu pietatem produnt, prudentiam

vero non item; dum incautiores externis verbis decepti rerum quandam atque dogmatum concordiam perperam cogitant, et eadem ratione hallucinantur, quo illi labuntur, qui harmoniam nobis Platonicam vel Stoicam cum Chriſto cudunt externo verborum ſplendore decepti. Neque vero huius rei culpa in ſolos recentiores Cabbaliſtas referenda eſt, ſed veteres quoque in eodem luto haeſerunt. Quod qui negant, eos rogamus, vt doctrinam Soharicam de tribus ſupremis principiis ex Deitate profluentibus, ſiue tribus ſephiris ſuperioribus cogitent, expendantque ſimilitudinem, quam Iochaideae diſciplinae alumnus quidam in tr. *Raia Mehimna* [m] attulit; eamque cum ſacroſancto dogmate de Trinitate Chriſtianorum comparent: ex ea enim luce meridiana clarius intelligent, ea tria principia nec cum infinito Deo coëxiſtere, ſed ratione originis eo eſſe inferiora, nec aequali inter ſe gradu conſtare, ſed inaequalitatis rationem tenere; et ad inferiora ita emanare, vt in omnibus mundorum ordinibus, etiam in materiali eorum eſſentia deprehendatur. Quod qui pro Chriſtiano et orthodoxo habet, is nae, quid Chriſtiana religio doceat, neſcit; qui corruptum ac deprauatum a recentioribus Cabbaliſtis eſſe clamat, ſyſtema Cabbaliſticum ſe non intelligere, prodit. V. Poſito vero ſyſtemate Cabbaliſtico tali, quale non ſine veriſimilibus rationibus Iudaeis tribuimus, haud difficile eſt, de eo pronuntiare, quid ſtatuendum ſit. Nempe et matris et ſororis, (philoſophiam Orientalem et Alexandrinam intelligimus) faciem accurate refert, et cum ex iisdem fontibus hauſta ſit, idem quoque de ea iudicandum eſt. Nempe eſſe philoſophiam quandam fanaticam, ex iudicii accuratioris defectu et imaginationis extra orbitam vagantis imperio ortam, et enthuſiaſmum quendam nefandum habuiſſe pro ſcopo. Prius enim ex inepta hypotheſi, Deum tanquam lucem quandam extenſam non modo ſe explicuiſſe, ſed in tot, quoque emanationum partes ſe diſſecuiſſe, vt materialis tandem eius eſſentia fieret, vel potius, ſi hos philoſophos audias, cuncta, ne materia quidem in ſe excepta, diuina natura ſpirituali conſtare liquet, et genealogiae ineptiſſimae ſephirarum mundorumque fundamento alio nullo niſi imaginariis quibusdam notionibus nixae probant: poſterius tota conſtitutio philoſophiae huius demonſtrat, quae ſuppoſito principio: cuncta ex Deo fluxiſſe, eſſeque radios explicantis ſe Dei; cuncta quoque iterum in eſſentiam Dei reuocat, reducitque; id quod enthuſiaſmi omnis cardo eſt. Ita enim Cabbaliſtae docent: omnes res, ne quidem materia excepta ex Deo effluxiſſe, eſſe animam particulam ex eſſentia Dei excerptam, exciſamque; Deum radios eſſentialitatis ſuae vſque ad materialitatem extendere, eamque illius facere participem; cuncta itaque, et praecipue animam per varias gradationes, ordinesque atque reuolutiones ad hunc fontem fontium infinitum eſſe reducenda, et in eo felicitatem hominis ſummam conſiſtere. Haec cum ſyſtemate Orientali et Alexandrino diligenter confe-

renda

m) Cabb. denud. T. I. P. IV. p. 189.

renda sunt, scopusque eorum considerandus est, quo facto, nisi toti fallimur, luce meridiana clarius constabit, enthusiasmum proram puppimque esse, vt Orientalis et Alexandrinae, ita Cabbalisticae quoque philosophiae. Nec aliud systema emanatiuum patitur, quod, vt omnia ex Dei natura atque essentia deriuat, ita cuncta quoque in eam reducit, maxime vero homini eum philosophiae finem commendat, vt in hunc fontem suum regredi et absorberi tandem ab eo, ex quo effluxit, queat: quae vera anima enthusiasmi philosophici et theologici est. VI. Ex his vero quaestio etiam de Atheismo philosophiae Cabbalisticae decidenda est, quae tantopere viros doctos in partes ire coëgit. In qua vt λογομαχίαν euitemus, quae saepius ancipitem et incertam in hoc argumento concertationem fecit, praemonendum est, de atheismo philosophico disputaturos, aut de directo aut de indirecto loqui. Directus atheismus eorum est, qui aut Deum esse diserte negant, aut aliud praeter ens summum Deum constituunt, aut sine Deo rerum omnium origines definiunt explicantque, Deum dicis gratia tantum afferentes: indirectus atheismus autem eorum est, qui quidem et Deum summam esse caussam, et accepisse ab eo originem omnia referunt, eam vero Dei naturam, illumque rerum omnium ortum ponunt, quibus necessario essentia Dei euertitur, eaque Deo natura, ea attributa adscribuntur, quae ipsam Dei notionem tollunt. Et prius quidem apertam impietatem prae se ferre, dubio non caret. De posteriori vero diuersa ratione pronunciandum esse putamus. Quidam enim ita de Deo instituunt praecipiuntque, vt licet cuncta ex eo deriuent, per eum tamen non aliam naturam, quam hoc vniuersum varia ratione modificatum intelligant, quae impietatis species praecipue Spinozae solet tribui, rectene an secus? hic loci non disputamus, id vero facile concessuros esse omnes cordatos speramus, tales philosophos impietatis valde esse suspectos. Quidam cautius instituentes Dei naturam, quantum pote ab omni imperfectione liberant, et distinctionem quoque inter eum et effectus suos extrinsecos ponunt; at ita tamen de rerum omnium origine differunt, vt naturam diuinam in partes discerpant, et dum omnia ad hunc fontem reuocant, deismum quendam introducant, qui implicite naturam Dei euertit, quamuis nec hanc impietatem intendant, nec forte hanc consequentiarum seriem agnoscant fateanturque. His, vt debent, praesuppositis, ne praecipitanter agamus in ardua quaestione, doctrina Cabbalistarum tota probe consideranda est. Quod vbi agimus dispalescit primo, vt Iudaeos omnes, ita etiam Cabbalistas ab omni non atheismo modo, sed pantheismo quoque vehementer abhorrere, omnemque in eo locare operam, vt Deum ab omnibus, quae ex eo dependent, distinguant, et vnitatem Dei in tuto collocent. Non prouocabimus ad exotericam Iudaeorum doctrinam et articulos gentis huius fundamentales, sed ipsos Cabbalistas testes volumus, qui sollicite cauent, ne Ensoph cum reliquis emanatiuis confundatur. Id vel ex vno

τῷ Adam Kadmon ſchemate intelligi poteſt, in quo vaſa illa luce vacua ideo excogitarunt, vt hac quaſi ſepe infinita lux deitatis ab omnibus emanatiuis finitis diſtingueretur: hinc res quidem omnes a ſuprema vnitate dependere, et cum ea connecti aſſerunt, ſed diſtinctas ſimul a Deo eſſe fatentur. Prolixe id demonſtrare conatus eſt Irira [n], euincens: *quod cauſſata, quae emanant a cauſſa prima, non aſcendant ad copiam infinitam, quodque neceſſe ſit, eſſe vnum, quod ſit ſummum et perfectiſſimum inter omnia contingentia: quod infinitas ſit attributum ſolius cauſſae primae: quod cauſſa prima non agat ex abſoluta neceſſitate et natura, ſed ex conſilio intellectus ſui et arbitrio voluntatis et electionis ſuae: quod magna ſit differentia inter bonum perfectiſſimum infinitum ſiue emanatorem, et inter emanationes, luminaque enſophica et monadica, et differant ea, vt formans et formatum, perficiens et perfectum, cauſſans et cauſſatum: quod cauſſa prima omnibus cauſſatis ſuis manifeſtauerit eſſentiam et naturam ſuam, ſed non ipſam, quatenus talem, ſed ita, vt ſe ipſam reſtrinxerit, et quaſi multiplicauerit, atque illa produxerit finita et multiplicata. Quod Deus ſeſe applicuerit ad cauſſata ſua futura, non ſecundum eſſentiam ſuam, quae incomprehenſibilis eſt, ſed ſecundum illum conceptum determinatum et definitum, quem de immenſitate et amplitudine eius iſta poſſint ſupportare, quique ſecundum exiguitatem intellectus noſtri ab ipſo admodum diuerſus et diſtinctus eſt, licet ſemper maneat radix quaſi aliqua cauſſatorum finitorum, multiplicium, mobiliumque remanens in ſimplicitate infiniti, cauſſaque eorum immobilis, quamuis coniungatur cum natura multiplici et mutabili.* Talia paſſim et Irira inculcat, et ceteri quoque monent, quae luculentum argumentum ſunt, procul abſuiſſe mentem Cabbaliſtarum ab eo atheiſmi genere, quod omnia eſſe vnam numero ſubſtantiam facit. Quamuis enim cuncta ex Deo emanaſſe ſtatuant, tantam tamen differentiam inter fontem et emanatiuum ponunt, quanta eſt inter infinitum et finitum, emanationes quoque non vt actus Dei immanentes, ſed vt prodeuntes et tranſeuntes conſiderant. Et hac quidem atheiſmi notione ab eius culpa omnino liberandi ſunt. Aſt cum quaeritur, annon indirecte eiusmodi dogmata affirmauerint, quae viam ad atheiſmum ſternant, eiusque indolis ſint, vt naturam Dei euertant, fatemur Cabbaliſtas, ſi non manifeſtae impietatis, certe imprudentis impiaeque negligentiae accuſandos eſſe, quod ea admiſerint, quae multis modis in Deum peccant. Non fieri in eo Cabbaliſtis iniuriam, intelligent, qui conſiderauerint: poſuiſſe eos *ſecundo* pro indubitato principio axioma illud ſenſu abſoluto ſineque vlla reſtrictione aſſertum: ex nihilo nihil fit, et hinc, *tertio* Deum pro ſubiecto, ex quo omnia, tanquam ex fonte, profluxerint, habuiſſe, omnemque entitatis rationem non radicaliter tantum, efficienter et dependenter, ſed et eſſentialiter (ſi ita loqui licet) ad eum retuliſſe, adeoque *quarto* ita

n) Diſſ. II. c. 4. ſeqq. p. 48. ſeqq. V. c. 3. p. 93. c. 9. p. 101. c. 10. p. 104.

to ita rerum omnium ſubſtantias, cum vnitate Dei connectere, vt tantum ratione finitatis, dependentiae, et modificationis, non vero ratione eſſentiae ab eo differant; naturam Dei, *quinto*, in extenſa quadam notione poſuiſſe, et ex eius modificatione, retractione, et ſeparatione partium finitarum a toto infinito, rerum omnium eſſentias et origines deriuauiſſe, hincque, *ſexto*, ipſam materiam ex condenſatis et compreſſis diuinae lucis radiis deriuauiſſe, quamuis voce materiae luſerint, et notionem mentis priuatiuam ad palliandum errorem nobis obtruſerint; et ita cum omnibus aliis emanatiui ſyſtematis generibus, recte accuſari poſſe, quod extenſionem in Deo poſuerint: ob eam quoque rationem *ſeptimo*, mundum Deum expanſum et manifeſtatum, etiam in creaturis atque ſubſtantiis materialibus dixiſſe; diſtinctionem vero, *octauo*, inter cauſſam et cauſſatum non in differentia eſſentiali ſed metaphyſica, et in ſolis conceptibus intellectus verſanti poſuiſſe, et ſic reuera Deum a creaturis eſſentiali quadam ratione non ſatis diſtinxiſſe, hincque, *nono*, inepte quoque, licet ſyſtemati ſuo conuenienter, rerum omnium refluxum in eſſentiam Dei, per modum compreſſionis et retractionis emanationum aſſeruiſſe. Eſſe haec omnia Cabbaliſtarum dogmata genuina, in antecedentibus inuictis rationibus demonſtrauimus: at impietati ſtratam haec aperire viam, quis eſt, qui negare audeat? Nam cum emanatio πρῶτον ψεῦδος ſit, quod Cabbaliſtas ad hos errores omnes ſeduxit, eo quod deſerta ſimplicitate religionis patriae negarent ex nihilo, etiam per operationem cauſſae infinitae, nihil fieri poſſe, manifeſtum eſt, eos de Dei eſſentia notionem ſibi formaſſe extenſam, ſine qua totum ſyſtema Cabbaliſticum nec conſiſtere, nec intelligi poteſt, quomodo communicata eſſentia ſua, Deus ita ſe limitauerit, vel vt Cabbaliſtice loquamur, radios ſuos retraxerit, vt tandem materiae quoque eſſentialitas ex ea oriri, et per hanc retractionem et limitationem ei materialitas induci potuerit? Quam abſurditatem recte notauit acutiſſimus MORVS [o], monendo: *Cum Or Haënſoph naturae ſit neceſſariae ac immutabilis, qui fieri poſſit, vt retrahat ſe ipſum a puncto vllo, quo adeo vaſtam relinquat concauitatem, in qua mundis creandis ſit locus? Quaſi natura Dei craſſa eſſet, ac corporea, nec mundi, vbi ipſe ſit, eſſe poſſint: praeterea diſcerptibilitatem, ſiue ſeparationem vnius partis ab altera, corporis proprietatem eſſe, non ſpiritus. Cumque Deus vbique ſit ſibi ſimilis, ſi poſſit disiungere eſſentiam ſuam a tali puncto, poſſe profecto a quouis puncto, atque ſic fiſſuram facere per totam ſuam eſſentiam, atque ſic diuidere ſe ipſum in duas partes: quod etiam demonſtrationi eſſet, contra infinitatem eius. Poſtremo vacuum illud, quod imaginentur, poſtquam Deus ſe a puncto quodam retraxerit, non eſſe meram non-entitatem, ſed ſubſtantiam incorpoream et neceſſario exiſtentem, et tamen*

o) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 65.

tamen distinctam a Deo, quod sit impossibile. Nec distinctio inter Deum et creaturam, inter emanans et emanatum sufficit, vt haec substantia sua et natura differre ostendant, cum in modo tantum, nempe in limitatione eius ea tota quaeratur, omnia vero vnam tantum constituant substantiam, licet alio, quam Spinoza, magis philosophice ineptiens, asseruit modo, nempe non affectione quadam, sed emanatione, vt radii solis, quamuis ex sole emanent, et in notione atque idea intellectus nostri a sole distingui queant clarissime, tamen cum sole vnam eandemque substantiam constituunt. Non ignoramus, nec negamus quoque, veniam hic poscere philosophos Cabbalistas, eo quod nec consequentiarum harum absurditates viderint, nec accurate philosophari in ea re potuerint, cum metaphysicis meditationibus non satis assueti, et imaginationis simulacris, more Orientalium seducti, corporeos quosdam sibi, de rerum originationibus conceptus formauerint: nec inuiti concedimus viris doctis, eis ideo exoso atheorum nomine parcendum esse. Interim tamen cum de dignitate, praestantia et pretio philosophiae Cabbalisticae sententia dicenda sit, haec quoque non reticenda sunt, sed ficus ficus appellanda et scapha scapha. Aequitas vero hoc quoque loco postulat, vt apologiam pro Cabbalistica philosophia audiamus, pro qua ita perorauit vir prorsus in his literis egregius, et quod vehementer dolemus, nimis mature melioribus eruditionis partibus ereptus B. Io. IACOBVS SYRBIVS [p], quem primum fere nobis historiae philosophicae, maxime dogmaticae accuratioris amorem studiumque instillasse, grati recordamur. Monet is: falsum esse, quod Cabbalistae vnam tantum substantiam posuerint, cum principiatum primum substantiam quidem dixerint, at differre a substantia caussae primae agnouerint: per emanationem eos non intelligere diuisionem essentiae participatae, sed, vt loquitur IRIRA [q], constitutionem de non esse in esse, adeoque notionem istam alio longe sensu, quam alias fieri solet, accipiendam esse, cum alias emanans coëxistere illi, ex quo emanat, dicatur. Nec omnes res emanasse, sed aliquas tantum, reliquas fabrefactas et formatas tantum dici, vt ex definitionibus mundorum appareat. Hinc etiam de Deo ita eos philosophari, vt eum finem suum obtinere, ideoque existere posse sine rebus creatis, has autem mero nudoque arbitrio suo produxisse fateantur. Reseruare quoque Deo illos independentiam, infinitatem et simplicitatem, perfectionem, vim agendi infinitam, immutabilitatem, creaturas vero finitas multiplices et compositas, potentiales, mutabiles esse contendere. Retractionem autem allegorice et aenigmatice intelligendam esse. Dici haec erudite et acute facile aequus lector fatebitur, an vero vir doctissimus ita caussam Cabbalistarum perorauerit, vt ab omni suspicione erroris liberandi sint, merito dubitamus. Nam principiatum primum substantia sua a caussa prima differre facilius dicitur quam probatur, et totum systema τῦ Adam Kadmon euertit, qui eadem ratione cum caussa prima connectitur, vt cum caussatis suis inferioribus, quae ex natura diuina, eo mediante, participant. Emanationis autem notionem

p) Diss. cit. p. 22. seqq.

q) Diss. V. c. 9. §. 2.

nem veram ſecutos fuiſſe Cabbaliſtas, Irirae verba non negant, ſed adſtruunt. Quemadmodum enim in emanatione emanatiuum ab emanationis fonte progreſſum in eum ſtatum prodit, in quo prius non fuit, id eſt, in eum qui fuit non-ens, ita neceſſario prius in τὸ eſſe fontis ſui latuit, alias ex nihilo extitiſſet, quod primo Cabbaliſtarum principio eſt aduerſum; ſicque ſubſtantiam fontis ſui retinet. Id quod non negat IRIRA [r], ſed operoſe adſtruit. Quod vero inter mundum emanatiuum et creatiuum diſcrimen poſuerint, et vtrumque inter ſe diſtinxerint, certum quidem eſt, at non euincit, mundum Briahticum ex non ente creatum eſſe: id enim non admittit primum Cabbaliſtici ſyſtematis principium. Supra quoque luculenter oſtendimus, hanc creationem ex non praeexiſtente materia non de ſubſtantia, ſed de modificationibus emanationis, et lucis diuinae in progreſſu mundorum attenuatae magis et limitatae intelligendum eſſe, quae priuatio omnino ex non-ente extitit, at nihil minus, quam creationem ſubſtantiae ex nihilo inuoluit. Nullus enim mundus eſt, ne materiali quidem excepto, qui non ex Deo emanauerit, eius radiis a ſupremis ad infima deſcendentibus, vt ſupra demonſtratum. Quamuis itaque mundi variis modis pro gradatione emanationum a Deo differant, eſſentiale tamen in mundo non ex Deo tantum eſt, ſed ipſe Deus, in mundis explicatus. Id quod luculenter indicauit IRIRA [s], qui ita philoſophatur: *Deus cum omnibus cauſſatis ſit eminentior, ita retraxit ſeſe in ſe, vt cum nullo eorum conueniat, et per hanc retractionem* (id eſt limitationem infinitatis ſuae) *ab omnibus videtur ſeparatus: ſed quia etiam applicatur ad omnia tanquam cauſſa, quoad eſſentiam, potentiam et operationem eorum, ſimul tamen etiam eſt omnia in omnibus, vt, quia ipſe lux eſt, quae illa implet, ipſis plane ſit intimus.* Eadem alibi quoque repetit, et imprimis hoc vrget, quod rem totam extra diſputationem ponit: *Enſoph tam intra ſe, quam qui foras in emanationem ſe exſerit, eſſe vnum, et ſubſtantiam vnam, cum hac tamen diſtinctione, quod Sephirae in Enſoph ſint per modum vnius et ſingularis, cauſſantis et eminentis, atque independentis et infiniti, in Aziluth modo quodam formali, plurali et determinato.* Haec non Irirae tantum metaphyſica eſt, ſed veterum quoque Cabbaliſtarum, qui, quamdiu ſyſtemati emanatiuo adhaerere creduntur, tamdiu ab his erroribus liberari non poſſunt. Quae vero adiicit vir eruditus, haec ſomnia Loriiae, Irirae et recentiorum veteribus Cabbaliſtis tribui non poſſe, reuera nihil dicunt: non enim alios habemus Cabbaliſtas, quam qui huic ſyſtemati adhaerent. Quodſi ergo Cabbaliſtae athei dicendi non ſunt, quod voce ſtricte ſumta facile largimur, agnoſcendus tamen Deiſmus eorum ab iſta impietate prope remotus, eo quod totam Dei definitionem euertit. Ex dictis vero quaeſtio quoque illa lucem accipit, vtrum Spinoza Cabbaliſtarum placitis inſiſtens, eorum in caſtra tranſierit, nec ne? Nos totam quaeſtionem curioſam magis, quam neceſſariam eſſe putamus, parumque noſtra intereſſe, vnde errores ſuos Spinoza habuerit? Quod ſi tamen aliquid de ea dicendum, non eius roboris

 nobis

r) l. c. c. 12. p. 108. c. 3. p. 94.

s) loc. citat.

nobis videntur esse Cl. Wachteri rationes, licet copiose adductae, vt eadem incessisse via Spinozam, qua Cabbalistae, existimemus. Caussam praecipuam eam esse putamus, quod Spinozae systema emanatiuum non placuerit, sed is immanente Dei modificatione mundum extitisse statuerit. Quod satis manifeste prodidit, mundum diuinae naturae necessarium effectum esse asserens, cuius contrarium Iriram pronuntiantem supra audiuimus. Quando autem vir doctus contendit, principiatum primum Spinozam designasse per absolutam naturam, per quam Deum omnia, produxisse dicit, in eo, nisi prorsus coecutimus, fallitur. Ait enim de hac natura Spinoza [t]: *Omnia quae ex absoluta natura alicuius attributi Dei sequuntur, semper et infinita existere debuerunt, siue, per idem attributum aeterna et infinita sunt.* Hoc vero totum systema Cabbalisticum euertit, cuius cardo in eo vertitur, quod Deus radios suae lucis infinitae retraxerit, vt possint existere mundi, id est, quod infinitati suae limites induxerit, sicque substantiam ex se emanantem fecerit finitam, vnde omnia praeter Ensoph finita sunt, licet propter propinquitatem emanationis Adam Kadmon eiusque sephirae in Aziluth consideratae, nomen Ensoph gerant, non quod ipsae infinitae sint, sed quod proximum gradum ab infinito tueantur. Sed vno eoque luculento argumento differentia inter systema Cabbalisticum et Spinozisticum ostendi potest, licet eo ipso loco Spinoza ad antiquorum Hebraeorum consensum prouocet [u]: nempe *Deum rerum omnium caussam immanentem, non vero transeuntem* se agnoscere fatetur Spinoza. At Deum esse caussam rerum non immanentem, sed emanantem, sicque Deum manifestatum explicatumque a Deo occulto distinguendum esse Cabbalistae vbique ingeminant, sicque ipsi immane inter suum et Spinozisticum systema discrimen statuunt.

Vsus Cabbalae. §. XV. Ex his vero, quae de praestantia pretioque Cabbalae philosophicae fuse disseruimus, iam de vsu quoque eius iudicare quis facile poterit. Eum enim exiguum esse in confirmanda veritate religionis Christianae, ex dictis manifestum esse putamus. Quamuis enim κατ' ἄνθρωπον contra Iudaeos eo nomine adhiberi queat, vt ostendatur, nec trinitatem, nec filium Dei creatorem et mediatorem, nec alia dogmata, quae Christiana religio habet, adeo Cabbalistis displicuisse, vt non hanc arcanam philosophiam suam ad horum dogmatum typum distribuerent et attemperarent, adeoque iure nos credere, ea dogmata, quae gens Iudaica tam foede corrupit, ex quo in scholis gentilium philosophari coepit, olim inter Israëlis posteros nota atque tradita fuisse: cauendum tamen magnopere est, ne Cabbalam aliquam puram exsculpamus, quam, vbi Iudaei negauerint, nullibi inuenire possimus, nisi in mente illorum, qui ea, quae demonstranda sibi sumserunt, pro rationibus demonstrationis vitioso concludendi modo afferunt. Meliorem vero vsum habet philosophia Cabbalistica in historia philosophica, in qua meliorem et iucundiorem par-

t) Prop. XXI. Eth.

u) Ep. XXI. ad Oldenburg.

partem hiſtoriae philoſophiae Iudaicae conſtituit, et non contemnendum fructum promittit. Eleganti enim exemplo humani ingenii deliria, relicto ſemel rationis et reuelationis ductu, ob oculos ponit, et enthuſiaſmum philoſophicum, quae deteſtanda animorum peſtis eſſe ſolet, viuis depingit coloribus. Maxime vero nobilis pars eſt hiſtoriae philoſophiae Orientalis et Alexandrinae, quae cum circa Saluatoris in carne apparentis tempora magnam Orientis et Aegypti partem fuiſſet peruagata, etiam in eccleſiam Iudaicam et Chriſtianam irrepſit. Vnde prodeuntes ex hac ſchola tum Iudaei, tum Chriſtiani quidam, receptis dogmatibus his tribus philoſophiae generibus communibus, nouas haereſes condiderunt. Cuius luculentum exemplum Gnoſtica deliria, maxime vero Valentiniana ſomnia eſſe poſſunt, de quibus noſtro tempore inter G. Hooperum [v], Renatum Massvetum [x] et I. Fr. Bvddevm [y] diſputatum eſt, illis earum origines ad Platonicam, hoc ad Cabbaliſticam philoſophiam referentibus. Qui ſi paulo attentius ad origines harum haereſium reſpexiſſent, vidiſſent, quod tandem B. Bvddevs [z] candide faſſus eſt, philoſophiam Orientalem a Platonicis Alexandrinis intra limina ſua receptam, nouumque, quod ex hac cuſum eſt, theologiae genus verum fontem horum omnium fuiſſe, nec mirum eſſe, ſi ſyſtema Orientale, Alexandrinum, Cabbaliſticum, et Valentinianum in multis conueniat, cum in eo conſpirauerint hae ſectae omnes: eſſe non tantum in Deitatis ſinu certum emanationum numerum, ſed ex hoc quoque pleromate progreſſos eſſe alios emanationis ordines ad condendum mundum. Hoc aeones Orientalium et Valentinianorum volunt, hoc ſephirae Cabbaliſtarum, hoc trina principia Alexandrinorum in diuinis et reliqua Deorum daemonumque caterua innuunt. Quae vero Maſſuetus obiicit, qui recentiorem Cabbalam eſſe putat, quam vt referri ad illa tempora queat, quo mundum erroribus repleuit Gnoſtica mataeologia, ea ex ſupra dictis facile refelli poſſunt, vbi ad obiectiones Morini, quas ſuas fecit doctus ille coenobita, accurate reſpondimus, et veros natales Cabbalae philoſophicae deteximus. Verum de his in hiſtoria philoſophiae Chriſtianorum veterum dicendi locus erit commodior. Quae itaque hiſtoriae philoſophicae vtilitas in genere eſt, ea etiam hiſtoriae philoſophiae Cabbaliſticae adſcribenda, praecipue vbi accurate tradita fuerit, cum ob ingentem, quam fouet obſcuritatem et difficultatem, pauci ſint, qui lucem his tenebris foenerare laborant, ſicque praeiudicia diſpellere ſatis pernicioſos errores gignentia conantur. Quod cum pro virium modulo nos praeſtitiſſe ſperemus, tractationi de philoſophia Iudaica, et ſimul Tomo ſecundo philoſophicae hiſtoriae iam imponimus

F I N E M.

v) In coniecturis de Valentinianorum haereſi ex Aegyptiaca theologia Lond. 1711.

x) Diſſ. I. in Irenaeum §. 21. p. 20.

y) Pec. diſſ. de Valentin. haereſi ad calc. intr. in hiſt. phil. Hebraeorum.

z) Conf. noua editio p. 619. et Iſagoge p. 138.

SVPPLE-

* *

SVPPLEMENTA
ET
EMENDATIONES NONNVLLAE
AD
TOMVM PRIMVM
ET SECVNDVM
HISTORIAE CRITICAE
PHILOSOPHIAE.

Habes his, *Lector beneuole*, leue aliquod ſpicilegium, collectum cum plagulas impreſſas relegendo luſtraremus. Cum enim in iis quaedam typothetarum erroribus perperam impreſſa obſeruaremus, quod ignotae manus ductus in exemplari, cuius nitidius deſcribendi copia noſtro loco nobis amanuenſe carentibus defuit, interdum minus aſſecuti eſſent, quae lectorem morari poſſe videbantur, ea in his paginis ſuſtulimus: neglectis tamen leuioribus, quae cum in ſenſus mox occurrant, facile Lector ipſe corriget. Dabitur in his humanitatis venia, praeſertim cum vltimam manum editioni libri magnae molis, nimia locorum intercapedine ab ea diſiuncti imponere ipſi non potuerimus. Deinde ea adiungere placuit, quae dum moram liber edendus faciebat, interim obſeruauimus, ex quibus lux quaedam poſſit dictis affulgere, vel clarius et luculentius nonnihil exprimi, quod obſcure dictum eſſet. Virorum quoque quorundam doctorum obſeruationes interim a nobis cognitas ad examen reuocauimus, pauca quaedam autem emendauimus, plura, vt candorem decet in verum inquirentis additturi, ſi quae monenda videantur, nobiſcum communicaſſet virorum doctorum humanitas. Vt enim in tam longo itinere ſine errore et hallucinatione progredi ſupra humanam conditionem eſt, ita locum dare meliora monentibus nunquam ſubterfugimus.

Praef. pag. 2. l. 27. poſt, *annotationum* add. *caterua et obſeruationum.*

Pag. 3. l. 23. pro *qui* lege *quae.*

Pag. 5. l. 3. pro *ſtudium* l. *ſtudio*, et l. ſeq. pro *ſtudio*, *ſtudium.*

l. 24. poſt Cicerone add. (*) et in fine pag. *Tuſc. Qq. l. V. 3.* conf. *infra p. 1009.* vbi de ea re ex inſtituto.

Pag. 18. l. 28. pro *veriſimilitudines* l. *veriſimilitudinis.*

Pag. 19.

Pag. 19. ad fin. §. 13. add. Hic vero id quoque cauendum, ne, quod in ſtudio philoſophiae ſectariae toties factum eſt, et hodie quoque interdum fieri videmus, ſyſtema ſectae vel praeceptoris pro veriſſimo et vna veritatis regula habentes, putemus, omnem philoſophorum orbem etiam vetuſtiſſimum, in eandem opinionem conſenſiſſe, quam ſecta iſta, eiusque conditor definiuit. Hoc enim vbi fit, omnia confundi, incerta pro certis obtrudi, ſuppoſititia pro genuinis haberi, veteribus nouos ſenſus affingi, et hoc pacto miſerabile chaos philoſophica hiſtoria indignum condi neceſſe eſt. Nec, ſi quoque cuncta erudite ornentur, aliud inde enaſcetur, niſi vt intelligamus, quid optemus vt veteres noſtrae ſectae vel opinionis cauſſa docuerint. Quod a philoſophica hiſtoria merito arcendum, quae ea tantum enarrat, quae facto examine ſecundum fidei hiſtoricae leges veriſimilia ſunt, philoſophos tradidiſſe, ſiue veritati conſentanea ſint, ſiue errores foueant. Valde contra hanc cautelam, turpiter neglectam peccauerunt, qui theologiae naturalis hiſtoriam ſcripſerunt: hi enim cum rectiores de Deo ſenſus ſibi merito concepiſſent, vel ex ſecta et opinione ſua aſſumſiſſent veterum philoſophorum, barbarorum Graecorumque mentem miſere euerterunt, et vbique ſana, pulchra, commendanda viderunt, illis indignati, qui craſſos inter eos errores detexerunt, ſtatueruntque cum D. Paulo, eos in ſapientia ſua inſaniuiſſe. Qui ſi hoc vnum cogitauiſſent: omnem veteris theologiae naturalis orthodoxiam euerti, hoc principio ſenſu abſoluto ab omnibus admiſſo, ex nihilo nihil fit, indeque eos vel materiam ex Deo deriuauiſſe, vel Deo coaeuam ſtatuiſſe, ab ineptiente iſta interpretatione philoſophiae veteris abſtinuiſſent.

Pag. 20. l. 26. ſeqq. haec ad annotationes rectius poſito (*) referri poſſunt.

Pag. 22. l. 23. poſt verbum, *Platonicorum*, add. illa ex Orientis et Aegypti diſciplina in ſua arua deriuantium.

Pag. 24. l. 29. pro *dum* l. *cum*, p. 27. l. 32. pro *ratio* l. *rationem*, p. 32. l. 7. pro *quae* l. *qui*.

Pag. 33 not. o. add. Dedimus ſpecimen codicis egregii cum verſione *capitis primi* Germanica, variantibus lectionibus et annotationibus in *Collectan. criticis ad hiſtoriam L. Germ. ſpectantibus Vol. VI. P. XXII. p. 171. ſeq.* vbi plura de pretio huic collectioni ſtatuendo.

Pag. 43. l. 16. pro *ſecundi* l. *ſecundae*, p. 45. l. 16. pro *recipientium* l. *reiicientium*, p. 46. l. 9. pro *Antidiluuiana* l. *antediluuiana*, p. 47. l. 24. pro *quos* l. *quas*, p. 49. l. 8. poſt, *fuiſſe*, add. *aſſerit*, p. 61. l. 9. pro *poſteris* l. *poſteros*. p. 69. l. 35. pro *exornatum* l. *exornato*. p. 73. l. 1. pro *et* l. *ex*.

Pag. 59. not. d. fin. add. Cel. WEIDLERI *hiſtor. aſtronomiae c. II. §. 4. p. 16. 17.*

Pag. 81. l. 20. poſt *quo*, add. *tempore* p. 82. l. 13. 14. pro *deceptum* l. *ſeductum ineptoque praeiudicio faſcinatum.*

Pag. 92. l. 40. pro *ſolae* l. *ſolo.*

Pag. 95. l. 35. pro LIBANVS, l. LIRANVS.

Pag. 101. l. 11. ad not. Illuſtrari haec ex iis poſſunt, quae de aſtronomia Iobi habet WEIDLERVS *hiſt. aſtronomiae c. II. §. 13. p. 24.* ea vero luculenter probant, praeter vulgarem quandam ſiderum notitiam nullam artis huius cognitionem habuiſſe Iobum.

Pag. 103. not. ff. poſt 504. pon. *addatur praeter chronologos*, ib. not. k. pro *credibile* l. *credibiles*, p. 107. l. 10. pro *qui* l. *quae*, p. 108. not. l. pro *libros* l. *libris*, p. 112. l. 32. pro πατροπαραδοία, l. πατροπαραδότα, p. 115. l. 35. 36. pro *iactabant auerruncabant* l. *iactabat auerruncabat*, p. 128. l. 19. pro *puncto*, pon. *comma.*

Pag. 130. l. 6. pro *quo*, l. *qua.* l. 10. poſt VITRVVIO add. not. *l. IX. c. 4.* vbi eius hypotheſes aſtronomicas exponit.

Ib. l. 21. add. not. Diſtinguendum eſſe Beroſum hiſtoricum ab aſtronomo contendit RICCIOLVS *almageſt. p. 195.* quem alii ſequuntur, eo quod HERODOTVS in *Euterpe p. 68.* Graecos polum, gnomonem, partesque diei duodecim a Babyloniis didiciſſe ſcribat, quod ad nouam Beroſi gnomonicam reſpicere putant: Beroſum hiſtoricum autem Alexandro M. fuiſſe contemporaneum conſtet. Aſt niſi fallimur, viri docti perperam ſupponunt, Graecos ante Beroſi tempora nihil aſtronomiae a Chaldaeis didiciſſe; cum contrarium indubitatis veterum teſtimoniis conſtet.

Ib. §. 20. add. not. conferri cum loco hoc Sexti poteſt, DIODORVS SICVLVS *l. II. c. 8.* addique Cel. WEIDLERVS *hiſt. aſtronom. c. III. §. 14. p. 40. ſeqq.*

Pag. 143. l. 23. pro *affere* l. *afferre.*

Pag. 148. l. 36. poſt *conſedit*, add. not. conferri hic omnino debet viri elegantiſſimi ingenii THEOPH. SIGFR. BAYERI nimis mature hiſtoriae orientalis literaturae morte erepti *hiſtoria regni Graecorum Bactriani §. 6. ſeqq.*

Pag. 171. l. 7. pro *quo* l. *qua*, p. 173. l. 3. pro *apte* l. *ante.*

Pag. 179. l. 9. poſt, *eos*, add. *philoſophorum.*

Ib. ad finem §. XII. add. not. (*) Ex dictis de viri cuiusdam docti ex Benedictinorum ſodalitio inter Gallos ſententia iudicandum eſt, qui nuper ſupreſſo nomine edidit, *explicationem diuerſorum monumentorum ſingularium, quae ad religionem vetuſtiſſimorum populorum pertinent, Paris 1739. 4.* lingua Gallica, quemque libri *de religione veterum Gallorum* auctorem, IACOBVM MARTINVM eſſe, conſtat, et facile lectori ex iis, quae contra Maffeium diſputat, ſubolebit. Is cum minime ſibi placere omnia, quae de Mithra cultuque Mithriaco dixerunt celeberrimi viri, Philippus de la Turre, et Scipio Maffeius, fateretur, antri cultusque Mithriaci nouam ipſe dare explicationem conſtituit, ſupponens, Mithriaca ſacra, qualia ad Romanos perlata ſunt, non tota eſſe Perſica, ſed a piratis Phrygibus ad ſuae religionis normam attemperata, nec totam

Mithrae

Mithrae religionem exhibere aliud, nisi imaginem solis eclipsin patientis et ab eo conflictu victoriam reportantis, congratulantibus reliquis stellarum planetarumque constellationibus, quae hunc hostem vinci gaudeant. Ceremonias Mithriacas autem ex Iudaismo et Christianismo esse desumtas. Quibus innixus vir doctissimus dicam viris celeberrimis satis grauem scribit, qui aliam explicationem sequuntur, et imprimis Porphyrium insectatur, quod rerum vniuersi caussam Mithram significare, scripserit. Nos in viro docto variae eruditionis copiam suspicimus, potuisse autem nonnullis eum patrum coniecturis et explicationibus fidere, et licet nosset, eos omnia ad partes suas rapere, quae Christianis fauere credebant, siue vera essent, siue falsa, eorum tamen interpretationes sequi, et his fulcris vere ficulneis nouam istam interpretationem Mithrae inaedificare, merito miramur. Non examinabimus totam dissertationem; facient id, qui sibi constitutum habent, veteres ritus explicare: praeterire tamen hoc loco non possumus ea, quae nostrae, quam de Mithra dedimus, explicationi obstare videntur. Et I. quidem diligenter monemus, P P. ineptos prorsus in hoc argumento iudices esse, eo quod arcanos veterum gentilium cultus et religiones satis explorare nec potuerint, nec voluerint, cum ita sibi proposuissent, omnem gentilium religionem exponere, vt constaret, aut Hebraeis surreptam esse, aut innumeris absurdis constare; id quod in PP. lectione versato notissimum esse putamus, nec negari posse confidimus, nisi ab eo, qui coeca veneratione viros pietate magis et doctrina, quam iudicii acumine et accuratione claros prosequitur. II. Romanos quoque aeque ineptos esse iudices Orientalium religionis, nemo inficias iuerit, qui cogitauerit, eos ad patria placita, illius ceremonias plerumque retulisse, hincque innumera aliter exposuisse, quam Orientalium mens fuit. Quae obseruationes quam plurimis exemplis facile probandae vbi supponuntur, vt negari a veterum rerum perito non possunt, ita vno ictu omnem viri doctissimi explicationem euertunt. Ea enim tota nititur testimonio Luctatii, scholiastis Statii, qui ad STATII *Thebaid. l. I.* sub finem cultum Mithriacum ita delineat: *Persae in speläeis coli solem primi inuenisse dicuntur, et hic sol proprio nomine vocatur Mithras, quique eclipsin patitur, ideoque intra antrum colitur. Est enim in spelaeo Persico habitu, leonis vultu cum tiara, vtrisque manibus bouis cornua comprimens, quae interpretatio ad lunam dicitur: nam indignata sequi fratrem occurrit illi et lucem subtexit: sol enim lunam minorem sua potentia et humiliorem docens, taurum insidens cornibus torquet.* Non excipiemus, quod facere poteramus, contra hunc testem, eum et Latinum esse, et aetate adeo a veteri ista religione remotum, vt eius interpretatio ex ingenio nata potius, quam Persarum relationibus accepta videri queat. Concedemus potius, eam explicationem apud Romanos mysteriorum Persicorum ignaros obtigisse, velut facilem et obscurissimo dogmati leuem

leuem ſignificationem et popularem ſenſum affingentem. Hoc enim facile perſuaderi nobis patiemur, modo certiora, quam attulit eius rei teſtimonia vir eruditiſſimus coaceruauerit. Aſt veram eſſe, et Perſarum menti conformem, eo minus nos conuincit diſſertatio eius, quo magis ipſe ſuppeditauit, ex quo ea confutari queat. Ipſe enim *p.* 242. obſeruat, Mithram a ſole ſaepius diſtingui, ad inſcriptionem apud GRVTERVM prouocans:

D. I. M. ET SOLI SOCIO

id eſt, *Deo inuicto Mithrae et ſoli ſocio.* Addere potuiſſet, Mithram in eo ipſo monumento, quod aere expreſſum eſt, a ſole diſtingui, vnde recte explicuit adiectam inſcriptionem:

DEO SOLI ET INVICTO MITHRAE.

Quod ſi Mithras a ſole diſtinguendus eſt, qua ratione ſolis eclipſin patiens dici poteſt, quo tamen ſenſu eſſe haec omnia intelligenda magna confidentia ſtatuit? Et annon haec ipſa nos eo deducunt, vt dicamus, Mithram aut plane diuerſum eſſe a ſole, aut hunc eius tantum imaginem. Viderit itaque vir doctiſſimus, qua ratione ſoli eclipſin patienti, et in hac ſola, quod vult, relatione conſiderato et Mithra vocato eam nominis ſignificationem tribuere queat, vt innuat Dominum, protectorem, patrem. Aut qua ratione ſol in hoc ſtatu eclipſeos dici poſſit mediator inter bonum et malum, ex vtriusque influxu participans, eumque cum inferioribus communicans. Haec enim aut nullum aut incommodum ſenſum, ſtante hac explicatione admittunt. Neque reliqua meliorem fidem inueniunt, quae afferuntur. Et facile quidem concedimus, Porphyrium in explicando cultu Mithriaco falſum fuiſſe, licet comprehendere nequeamus, quomodo conſentiant, quae Cl. auctor habet vno loco: Porphyrium hanc explicationem ideo excogitaſſe, vt Chriſtianos eo melius refelleret, cum alia non haberet, quae illis opponeret; et altero, eum a Gnoſticis hanc explicationem didiciſſe, at deprehendiſſe, ſe ab iis deceptum eſſe; prius enim cum poſteriore conſtare non poteſt. Quaecunque autem eſſe poteſt Porphyrii auctoritas, certum tamen eſt, non ad ipſum modo ſolem velut ſimulacrum et habitationem aeterni et diuini ignis, ſed ad hunc ipſum imprimis veteres Mithram retuliſſe, vt in ipſa tractatione luculenter demonſtrauimus. Quamuis itaque ſol Mithrae ſymbolo nonnunquam veniat, aſcendendum tamen altius, et diuinus ille ignis fons aeternus omnis emanationis cogitandus eſt, quem ignis ſymbolo Perſarum philoſophi (de his enim ſermo eſt, non vero de religione plebis) adorabant. Et hinc ſine dubio Mithras ex petra prognatus fingitur, eo quod prouocatus ex ſilice ignis ſymbolum eſt ignis diuini ſiue Mithrae, qui ex ſe emanare facit omnia. Prorſus autem ἀπροσδιόνυσον eſt, Mithram ad mediatoris dignitatem ex homine euectum eſſe; hoc enim doctrinae Perſicae repugnat, quae Mithram Oromaſdi et Arihmanio praeponit praeficitque, vt ſuo loco

loco demonſtratum. Nec ideo *μεσίτης* dicitur a Plutarcho, quod mediatorem agat, ſed quod medius ſit inter lucem et tenebras, ita vt vtrumque ex eo principium effluxerit. Ex quibus conſtare putamus, viri praeſtantiſſimi explicationem neque cum vulgari Perſarum religione neque cum philoſophica conſpirare. Illa enim Mithrae nomen ſoli quidem interdum tribuit, ſed vt ſummo et diuino ſideri, influxum vi animae diuinae inhabitantis largienti. Haec Mithram primum aeterni diuinique entis fontem eſſe, ex quo actiuum et paſſiuum principium, illud ſpirituale, hoc materiale, lucis nimirum et tenebrarum effluxit, ſtatuit. Reliqua Mithriaca facile accommodari huic explicationi poſſunt, ſi emanationis ſyſtema adhibeatur, nec opus eſt ad eclipſin ſolis refugere. Quam tamen maiori veriſimilitudine expoſuiſſet auctor, ſi ad pugnam inter Oromaſden et Arihmanium, lege emanationis ex Mithra factam prouocauiſſet, illo tandem hunc vincente, et cunctis in lucidum illum fontem primaeuum redeuntibus. Ceterum vtrum verum ſit quod auctor p. 278. aſſerit, Zoroaſtrem eſſe fundatorem religionis Magorum, nec Mithriacum cultum ab eo proficiſci potuiſſe, eo quod teſte Iuſtino, is natus ſit ex locis Iſaiae et Danielis male intellectis, hi vero prophetae multis ſeculis priores ſint Zoroaſtre, Lectori, ea quae ex veteribus copioſe de Zoroaſtris aetate attulimus, expendenti diiudicanda relinquimus. Indubitatum ſane eſt, Magorum religionem Zoroaſtre eſſe antiquiorem, hunc autem Mithrae cultum non inueniſſe, ſed rationibus philoſophicis incruſtatum ſuo ſyſtemati applicuiſſe: quemadmodum nec Mithriaca religio ex Ieſaiae vel Danielis locis male intellectis proficiſci potuit, cum in ſe vetuſtior ſit, et ad initia monarchiae videatur referenda eſſe. Danielis vaticinia autem Perſis ante Zoroaſtris tempora innoteſcere non potuerunt, quem aetate illi ſupparem fuiſſe, rationes temporum et teſtimonia Arabum demonſtrant. Facile haec omnia auctor vidiſſet, et quam exigua Iuſtini in hoc argumento auctoritas fidesque ſit, intellexiſſet, ſi vel vnius Pocockii vel Hydei libros inſpexiſſet, accuratiorem Zoroaſtris hiſtoriam inde hauſturus.

Pag. 180. l. 11. pro *eum* l. *enim.* p. 181. l. 13. pro *abſolute* l. *abſoluto.*

Pag. 184. poſt l. 20. add. Videtur autem vero admodum ſimile, Zoroaſtrem ſeruato ſuoque ſyſtemati adaptato ſiderum cultu *ἀςρολάτρας*, quorum tum inter Perſas plena erant omnia, conciliare ſibi voluiſſe, vt eo facilius nouam religionis emendationem reciperent. Ita enim aſtutiſſimum impoſtorem religionem *κρατȢσαν* per omnia fere callide ſuis placitis attemperauiſſe, ex comparatione inſtitutorum veterum et Zoroaſtreorum eſt manifeſtum.

Ib. l. 32. pro *haec* l. *hae.* p. 188. l. 39. pro *Oſello*, l. *Pſello.*

Pag. 189. ad §. 16. add. not. Pluſcula ſunt quae de Perſarum praeceptis moralibus tradit liber Sad-der, ea autem cur hoc loco afferre neglexerimus, ex auctoritate libri recentiori demum conſcripti, et ad vetuſtiſſimi temporis doctrinam probandam minime idonei intelligitur. Pleraque

 etiam

etiam generalibus naturae praeceptis conſtant, quaedam aperte Muhammediſmum ſapiunt.

Pag. 191. l. penult. pro *quam* l. *quem*, p. 193. l. 7. poſt *vernacula* pon. *meruerit*, l. 15. pro *Bituma*, l. *Biruma.*

Ib. l. 34. poſt *Samanaeorum* add. (*) et in not. Bactrianorum Samanaeos non alios fuiſſe, niſi ſacerdotes ſectae Zoroaſtris, ex nomine eorum Schaman, quod *gemere* ſignificat, Magorumque modum precandi ſuſpiriis plenum innuit, ſuſpicatur TH. SIGFR. BAYERVS, *hiſt. Bactr. regni §. 6.*

Ib. not. g. pro POSTER. l. POTTER.

Pag. 202. not. n. add. Eandem ſententiam ſuam nuper fecit, et ad Tartarorum Lamam ingenioſa coniectura applicuit Cel. MOSHEMIVS, *hiſt. eccleſ. Tart. c. III. §. 6. p. 137.*

Pag. 212. in fine §. VIII. add. not. Non obliuiſcendum vero in Indorum hiſtoria, eos, praecipue Bactrianos, hisque finitimos populos poſt Graecorum, duce Alexandro M. aduentum, eiusque ſub ſucceſſorum imperio literas et philoſophiam Graecam quoque recepiſſe, et quicquid elegantiae literariae et philoſophicae habuerunt, ex his fontibus hauſiſſe. Id quo minus prolixe probemus, otium nobis fecit eruditiſſimi BAYERI diligentia, *l. c. §. 48. ſeqq.* qui doctiſſimis rationibus id confecit.

Pag. 213. l. 13. del. *et deſertae.*

Pag. 215. l. 27. poſt, *ſanctiſſimus vir*, add. *diſſeminauit.*

Pag. 220. l. 7. poſt, *ſcrinia*, add. *non.* p. 224. l. 18. pro *redeant* l. *redeunt.*

Pag. 226. in fine §. VIII. add. Qua de re cum in hiſtoria philoſophiae Saracenicae dicendum ſit, reliqua, quae heic moneri poſſent, ad eum locum reiicimus.

Pag. 262. lin. 29. add. in not. HERODOT. *l. II. p. 66.* DIODOR. *Biblioth. l. I. p. 61.*

Pag. 269. l. 28. pro *hanc* l. *hunc.*

Pag. 273. *not. g.* add. Videndus DIOD. SIC. *l. I. p. 63.* LAERT. *l. I. ſ. 11.* HERODOT. *l. II. p. 56.* et quos alios laudant MENAGIVS *ad l. c.* Laërt. atque REIMMANNVS *antiq. liter. Aegypt. §. 16. p. 27. 28.*

Pag. 274. not h. add. TATIAN. *orat. ad Graec. p. 141.* CLEM. ALEX. *Strom. l. I. p. 306.* PORPHYR. *vit. Pythag. n. 8. p. 8.* IAMBLICH. *vit. Pyth. c. 29. p. 134.*

Ib. not. n. add. Alexander Polyhiſt. apud EVSEB. *praep. l. IX. c. 17.*

Pag. 275. ad l. 8. add. not. Ex quo intelligi poteſt, valde improprie loqui STRABONEM *l. XVII. p. 1135.* ſcribentem: οἱ ἱερεῖς καὶ φιλοσοφίαν ἤσκουν καὶ ἀστρονομίαν, *ſacerdotes in philoſophia et aſtronomia ſe diligenter exercebant.* Hoc enim ſi admittendum pro vero, non ſenſu Graecanico intelligendum eſt, ſed Aegyptiaco, quo quicquid vulgo inuidebant ſacerdotes, philoſophia vocabatur. Veriſimile tamen, ſub Graecorum imperio Aegyptios etiam aſtronomiam philoſophicam diſcere coepiſ-

coepisse, secus ac vult Strabo, qui Graecos astronomiam ab Aegyptiis accepisse, eorum iactantia deceptus contendit. Plato enim et Eudoxus astronomicam eruditionem non tam Aegyptiis, quam Pythagoreis suoque ingenio debuerunt, quamuis contrarium visum sit Iamblicho et Alexandrinae sectae philosophis aliis ex antiquitate Aegypti suo conditori gloriam quaerentibus. Siderum tamen motus quosdam obseruauisse Aegyptios non negamus, ad quas obseruationes prouocat ARISTOTELES *de coelo l. II. c. 12.* sed cuius eae generis fuerint, ex dictis iudicandum est.

Ib. not. s. add. *p. 73.*

Ib. l. 29. add. not. Multis probari posset, musicam Aegyptiorum fuisse popularem non philosophicam, si id ageremus. Quaecunque enim apud veteres de ea re occurrunt, id modo euincunt, ad laetitiae publicae vsum Aegyptios musicam adhibuisse. Id de sacris publici gaudii caussa institutis tradit IVLIVS POLLVX *l. IV. c. II. p. 193.* et de viris atque foeminis in Aegypto nauigantibus ad sacra Dianae in vrbe Bubasti celebranda, HERODOTVS *l. II. p. 49.* Sistrorum quoque, siue crepitaculorum aeneorum vsus, quem ab Aegyptiis ad Abyssinos transiisse notat IOBVS LVDOLFVS *hist. Aethiop. P. II. p. 380.* testis est, non tam ad harmoniae rationes, quam ad sonum et concentum eos respexisse. Scilicet ipse Osiris, si verum est, quod DIODORVS *l. c.* habet, musicorum agmen circumduxit, ad cicurandos feros vulgi Aegyptiaci animos. Haec ad philosophiam inter Aegyptios faciunt plane nihil.

Pag. 277. not. k. add. Prouocat quidem Borrichius ad locum quendam Eusebii ex veteri scriptore narrantis, Democritum in Aegypto auri argentique atque lapidum naturam examinasse, et de ea re librum scripsisse, cui narrationi fidem adhibet Ven. REIMMANNVS *l. c. p. 82.* sed deceptum esse Eusebium a libro Democrito supposito, suo loco monebimus, nec ex hac quoque libri illius inscriptione chemica peritia exsculpi potest.

Pag. 290. l. 17. pro κρατοῦντι l. κρατοῦση, p. 295. in marg. pro *de Deo* l. *de anima*, p. 299. l. 35. pro *frusta* l. *frustra*, p. 305. post finem capitis add. not. Curiose et erudite de philosophia Aegyptiorum per omnes eius partes, quales encyclopaedia Graecanica exhibet, dispexit, licet criticum examen non adhibuerit cel. REIMMANNVS, in *antiquitat. literar. Aegypti §. 12. seqq. p. 20. seqq.* non autem in ea tractatione deprehendimus, ex quo illa, quae de philosophia Aegyptiorum disputauimus, insigniter augeri queant. Nam is ipse recte Caussinum et Kircherum exagitat, qui dialecticam et metaphysicam Aegyptiacam nobis vendiderunt. Vtramque enim disciplinam Graecam originem agnoscere, ex dicendis constabit. Apposite quoque verba affert MORHOFII *polyhist. lit. T. II. l. II. c. 9. p. 176.* monentis *Aegyptiorum principia physica in obscuro latere, quoniam nullos habeamus libros,*

vel paucissimos, qui aliquid eius rei tangant, cum haec mysteria solis sibi seruarint sacerdotes aeterna fide celanda, nec nisi literis aenigmaticis quicquam eius prodiderint. Vnde reiectis dogmatibus physicis ex Pseudo-Hermetis libris a viris doctis Franc. Patricio et Io. Pico Mirandulano haustis ea tantum capita physica repetit, quae attulit LAERTIVS *l. I s. 11.* nosque prolixe explicuimus. Ethicae porro Aegyptiacae laudes, ab oraculo decantatas, quas ex Porphyrio repetit EVSEBIVS *de praep. l. IX. c. 10.* frustra iactari, nec tam pulchra hedera dignum ab iis vinum vendi recte obseruat, id quod dogmata illa moralia, quae ex recentioribus nonnullis scriptoribus collegit, satis ostendunt: quae nos quoque tetigimus. Quae vero de legibus ab Iside latis librisque Hermeticis, de politico regimine, deque sacerdotum officio principes consilio suo iuuandi pro ciuili Aegyptiorum philosophia vel inuenta ad colendam terram facientia, pro oeconomica eorum scientia asserenda adducuntur, ad rem nihil facere, quilibet videt, qui, quid philosophia sit, et qua ratione vel a prudentia practica vel legislatoria empirica differat, intelligit.

Pag. 306. l. 35. pro *Athiopas* l. *Aethiopas*, p. 309. l. 38. pro *Agyptios* l. *Aegyptios.*

Pag. 308. not. nn. add. Sunt quidem apud Iulium Firmicum et Macrobium quaedam Aegyptiaca de motu Mercurii et Veneris, de cyclo Sothico, de periodo solari, de magnitudine orbium coelestium, et similia, diligenter collecta a Cel. WEIDLERO *hist. astronom. c. 4.* sed ea recentiora, si non omnia, pleraque tamen videntur, et tum demum exculta ab Aegyptiis, cum Graecanicis disciplinis enutrirentur.

Pag. 311. ad fin. §. 5. add. not. Alia quae mores Aethiopum concernunt, sed institutionem magis et consuetudinem, quam philosophiam moralem spirant, lege apud DIODORVM *l. III. p. 145. seqq.*

Ib. not. a. add. CICERO *Tusc. Qq. l. V. c. 3.* VITRVVIVS *Architect. l. VI. c. 10.* VIRGILIVS *Aeneid. l. I. v. 741.* Quid veteribus columnae Atlantis fuerint, vide apud ARISTOT. *de coelo. l II. c. 1.*

Pag. 312. l. 11. pro *Alante* l. *Atlante.*

P. 313. not. a. Accurate multaque eruditione de Celtarum nomine, quod plerique scriptores confundunt disseruit, hosque populos potiorem Europae partem occupasse demonstrauit, vir praestantissimae eruditionis SIMON PELLOVTIERIVS, quem honoris et amicitiae caussa nominamus. Cuius *historiae Celtarum tomus primus* demum prodiit, cum nostra iam typis edita essent. Quem librum reconditae eruditionis et vastae lectionis plenum lectorem hoc loco consulere iubemus, multam inde lucem argumento huic promittentes, quam ex altero tractationis elegantissimae tomo, qui doctrinam Celtarum enarrabit, longe maiorem speramus.

Pag. 314. not. f. add. Eleganter docteque id probauit eruditissimus PELLOVTIERIVS, *l. c. l. II. c. 10. p. 380.* seqq. qui recte quoque obseruat contem-

contemtum literarum et notitiae legendi ſcribendique cauſſam eſſe, tum inopiae monumentorum veterum, quae de Celtis poſſint conſuli, tum culturae poëſeos, eo quod carminibus res geſtas comprehendere, quam annalibus deſcribere maluerint.

Pag. 316. not. t. add. *hiſt. Celt. l. II. c. 11. p. 406. ſeqq.* vbi luculenta veterum de hac re teſtimonia afferuntur.

Ib. not. z. Druidum et appellationem et inſtitutum ex Hibernia deriuandum eſſe contendit Io. Tolandvs, inter cuius *opera Anglico idiomate Londini cIↄIↄccXXVI* edita, ſunt tres epiſtolae ſpecimen maioris, quod moliebatur, operis, *de hiſtoria Druidum.* Obſeruat is inter alia, Drui eſſe vocem Hibernicam, vel corrupte Droi et Draoi, quae quercum indicat: hodie quoque apud Hibernos Drue magum eſſe, Druidheacht, magiam, Slatnan Druidheacht virgulam magicam: id quod innuit, inter Druidas magiam ſummum locum tenuiſſe. Confirmat hoc appellatio hodienum inter Sueuos noſtros obuia, qua ſagam, *eine Drutte* vocant.

Pag. 318. l. 1. ſine diſcrimine ſcribunt plerique, Druidarum et Druidum. Obſeruatum autem Tolando *l. c.* melius Druis dici, quam Druida, ex Hibernico Drui enim, pluralem formari Druidhe, vnde Latinorum Druis, et plurali numero Druides ortum, Druidas autem foeminas hoc inſtitutum ſequentes accuratius ſignificare. Druidae tamen terminationem maſculino genere adhibet Caeſar aliique, et ille quidem et Druides vocat, et Druidas.

Pag. 320. l. 27. poſt, *indicauiſſe*, add. not. Probe id obſeruandum, ne Druides cum Bardis confundantur, qui multis modis inter ſe differunt. Soli enim ſacrorum praeſides erant Druides, proprie ita vocati, Bardi in publico cultu cantum tantum curabant, et quae Druides ſanxerant, carminibus comprehendebant. Conf. Tolandvs *l. c.*

Pag. 321. l. 36. pro *philoſophatum* l. *philoſophati.*

Pag. 324. l. 24. ad not. De Britannorum Bardis obſeruationes attentione et examine dignas affert Tolandus, qui hos Celtarum poëtas in tres claſſes diuiſos fuiſſe monet, Priuardh, Poswardh, et Aruisvarhd, deque eorum carminibus, officio, auctoritate varia affert, apud ipſum legenda, cum ad philoſophiae hiſtoriam proprie non pertineant. Teſtes tamen in re tantae antiquitatis fide dignos merito deſideramus. Abundauiſſe olim hoc hominum genere Hiberniam, et hodie quoque quosdam ſupereſſe, Tolandus tradit. De hymnis vero Bardorum apud Celtas Germanosque eleganter diſſerit Cl. Pellovtier. *l. c. l. II. c. 9. p. 349. ſeqq.*

Pag. 329. l. 35. ad verba: *numina adhaeſiſſe*, add. not. Luculenter id hiſtoria Auguſtae noſtrae vetuſtiſſima probat, qua tradente nouimus Deos Romanorum cum armis gentis vetera Numina eieciſſe, et in hac colonia receptos fuiſſe, qua de re erudite diſſerentem videſis magnum Velservm noſtrum, *rer. Auguſtan. l. I.*

Pag. 342. l. 16. pro *qui* l. *quae.*

Pag. 343. not. b. Digna imprimis, quae heic consulatur Cel. MAFFEII tract. *de gente Hetrusca* patrio sermone edita *c. 17. 18. 19.*

Ib. not. f. add. CICERO *de diuin. l. I.* SENECA *Qq. nat. l. II. c. 32.* FESTVS *l. VI.*

Pag. 344. ad l. 24. Obiiciat hic aliquis: fragmentum hoc Hetruscum apertissima suppositionis indicia prae se ferre, verbis ex sacro codice desumtis. Non negamus hoc, et impostorem quendam Hetruscam hypothesin ita comsisse, vel plane haec omnia supposuisse omnino suspicamur. Ast innuit tamen hoc fragmentum, licet confictum, de periodica rerum origine vetustissimam Italiae gentem fuisse locutam, alias simile quid tribui illi non potuisset. Illam vero hypothesin longe aliud sonare, quam Mosaicam, et Stoicos sensus fundere, adeoque impudenter ab impostore quodam cum Mosaicis confusa esse, cum illustri Moshemio statuimus.

Ib. l. penult. pro *consequatur* l. *consequitur.*

Pag. 346. l. 5. post *sunt* pro *puncto*, pon. *comma.*

Ib. l. 10. add. not. Iuuat hanc coniecturam, quod apud Etruscos Mithras quoque cultus esse videatur. Asseruerunt id non contemnendis rationibus, licet explicatione inter se diuersi, illustria Italiae literatae hodie ornamenta, SCIP. MAFFEIVS, *l. c.* et praestantissimus GORIVS in *museo Etrusco.* Mithram autem summum Deorum regem esse, a quo et ex quo omnes Dii Deaeque participent, ex supra dictis constat. Ex quo verisimili coniectura suspicamur, Mithram apud eos, qui vulgi religionem φιλοσοφικοτέρως considerarunt, vniuersum, ex quo fluxerunt omnia, designasse. Ceterum illustris Maffeius quoque, dum scientiarum inter Etruscos cultarum vestigia explorat, physicam eorum eruditionem probare contendit, iis tamen rationibus, quae, si quid videmus, philosophiam aliquam naturalem non euincunt. Disciplinae enim, quas ab Etruscis didicit Romana iuuentus, non ad res naturales cognoscendas, sed ad religionem sine dubio pertinuerunt. Diodori verba autem, physicam iis doctrinam tribuentia quid sibi velint, ex supra dictis patet. Nempe ista rerum naturalium cognitio signa et euentus ostentorum et meteororum naturalium explicabat, quod nihil facit ad philosophiam. Fulmen vero terra erumpere, quod Etruscis tribuit PLINIVS *l. II. c. 52.* simplici obseruatione didicere, cum ad fulmina ostenti caussa diligentissime attenderent. Inde vero nostri temporis philosophia, quae phaenomenon hoc non modo notauit, sed rationibus philosophicis quoque explicuit, illis tribui nequit. Pythagoram autem Etruscum, quod vir summus contendit, fuisse, facilius dicitur, quam contra ea, quae ex veteribus infra de eius patria collecta exhibemus, probatur.

Pag. 349. l. 20. pro *qui* l. *quae*, p. 355. l. 23. pro *exarsum* l. *exardescentem*, l. 31. pro *Traianos* l. *Troianos.*

Pag. 362. l. 29. add. not. non distincte quidem tradit Pseudo-Origenes, metempsychosin a Pythagora peruenisse ad Getas, ast cum a Pythagora philo-

philoſophiam eos accepiſſe dicat, ea autem, quae exoterica fuit, hoc dogma velut cardinem comprehenderit, recte hoc ex teſtimonio Origenis concluditur.

Pag. 365. l. 13. add. not. Colonias ab Aegyptiis et Phoenicibus in Graeciam deductas veteres inquilinas, quos Pelaſgorum nomine nobis narrat vetuſtiſſima Graeciae hiſtoria, expuliſſe, et per omnes fere terras diſperſiſſe, veteres multis locis teſtantur, quae accurate enumerauit doctiſſimi PELLOVTIERII diligentia; qui recte quoque obſeruauit, nouos colonos ex Phoeniciis, Aegyptiis Scythisque conſtitiſſe, *hiſt. Celt. l. I. c. 9. p. 67.* Is autem veteres Pelaſgos Thraces fuiſſe, ingenioſa coniectura contendit, cui veriſimilitudinem potiſſimum conciliat, quod Scytharum et Pelaſgorum religio in multis conueniat; cultus Deorum ſimplex ſine templo, vt ex oraculo Dodonaeo patet, quod ex quercu editum; reiecta idola, ſacrificia oblata ſola inuocatione numinis, non admiſſa ſingularia Deorum nomina; feſti dies, ſolennitates et myſteria Pelaſgis cum Thracibus communia, qualia ſunt Deorum Cabirorum, feſta Cotydica et Bendidia &c. Ex quibus, quid de religione veterum Pelaſgorum ante Aegyptiorum et Phoenicum aduentum in Graeciam ſtatuendum ſit, iudicari poteſt. Cum autem Thraces Scythaeque theogonias cudere conſueuerint, quales et Aegyptii et Phoenices deamabant, hinc fontes fabularis theologiae Graecae detegi facile poſſunt.

Pag. 377. l. 18. pro *origiae*, l. *magiae.*

Pag. 378. not. t. add. verba ipſa epigrammatis haec ſunt:

Ὅσποτε καὶ τελετὰς μυςηρίδας εὕρετο Βάκχȣ
Καὶ ςίχον ἡρώῳ ζευκτὸν ἔτευξε ποδί.

Qui olim etiam ſacriſicia arcana inuenit Bacchi,
Et carmen heroo iunctum fecit pede.

Haec vero ſignificare quoque poſſunt, heroici carminis maieſtatem eum primum ad myſteria Bacchi decantanda adhibuiſſe.

Pag. 381. l. 32. pro *obducta* l. *obductum*, p. 398. l. 32. pro *igneam* l. *igneum.* p. 400. not. o. add. Alii ſphaerae inuentionem Nauſicaae Alcinoi filiae tribuunt, conf. Cl. WEIDLERVS *hiſt. aſtronomiae c. 1. §. 8. p. 7.* p. 406. l. 29. pro *tridentemque* l. *ſtridentemque*, p. 412. l. 38. pro *vnum* l. *vnam.*

Pag. 419 l. 17. pro *narrantur* l. *narratur*, p. 422. l. 32. pro *quos* l. *quas*, p. 420. l. 19. pro *quosdam* l. *quibusdam.*

Pag. 427. ad vocem θεὸν αὐτόν pon. not. Vrgent Homeri defenſores, vocare eum Iouem ὕπατον καὶ πρῶτον Θεῶν, et ἄριςον Odyſſ. ξ. v. 158. et ρ. v. 155. Iliad. τ. v. 258. Odyſſ. τ. v. 303. facere infinitis modis Diis reliquis ſuperiorem, Iliad θ. v. 20. et legislatorem, Iliad. α. v. 281. prouocant etiam ad

ad teſtimonia PLVTARCHI in *Qq. Plat.* et PROCLVM in *Tim. Plat. l. II. p. 96.*

Pag. 428. l. 10. poſt *drachmis*, add. *contemſiſſe.*

Ib. l. 38. pro *poëtiae*, l. *poëticae*, p. 430. l. 30. pro *cogantur* l. *coguntur*, p. 451. l. 31. pro *haec*, l. *hae.* 459. not. 9. col. 2. l. 1. pro *pactus* l. *nactus*, p. 462. not. g. l. 4. pro *quae* l. *quod.*

Pag. 477. not. add. Imprimis autem de ſiderali ſcientia Thaletis conſulendus WEIDLERVS *c. V. §. 5. p. 69. ſeqq.*

Pag. 480. l. 24. pro *ſectabimur*, l. *ſciſcitabimur.*

Pag. 492. ad finem §. 17. add. not. Docte de placitis Anaximenis aſtronomicis diſſerit cel. WEIDLERVS *hiſt. aſtron. c. V. §. 8. 9.* quo loco tamen miramur, virum eruditiſſimum et acutum ad epiſtolas philoſophorum prouocauiſſe. Auctoritas enim eorum, qui eas adducunt inter veteres, tanta non eſt, vt ideo fidem inueniant, cum aetatis, quam mentiuntur, teſtimonia nulla habeant, et qui illas allegant poſt C. N. fere omnes ſcripſerint. Ratio autem ſatis apparet cur confictae ſint, nempe vt ſophiſtae haberent argumentum, in quo eloquentiam demonſtrarent. Id ſcribendi ratio adeo manifeſte euincit, vt alio argumento opus haud ſit.

Pag. 496. l. vlt. pro *maius* l. *magis*, p. 506. l. 23. pro *facit*, l. *faciunt*, p. 541. l. 35. pro *fuere* l. *fecere*, p. 552. l. 26. pro *reditus* l. *rediens*, l. 27. pro *quod* l. *quam*, p. 573. l. 8. dele *initio*, p. 580. l. 6. pro *quos* l. *quas*, l. 23. pro *iucundum* l. *iucundam.*

Ib. l. 35. add. not. Ex hac theſi clariſſimum eſſe putamus, Cebetem argumentum Pythagoricum ſcholae Socraticae principiis adaptaſſe: haec enim Pythagorea non eſt, patebitque ex dicendis ſuo loco, Pythagoram muſicam, dialecticam, arithmeticam, aſtronomiam inter neceſſarias philoſophiae praeparationes retuliſſe. Socrates autem eorum, quae ad vitae felicitatem animique emendationem vſum habere nullum credebat, rationem quoque habendam haud eſſe ſtatuit. Quod ſatis euincit, non Pythagoreo philoſopho, nec Stoico eandem tibiam inflanti, ſed Socratico Pythagorica dogmata Socraticis placitis attemperanti hanc tabulam deberi. Et haec quoque cauſſa eſſe videtur, cur expurgatricium virtutum choro theoreticae in ea excludantur, nec ad intellectus perfectionem, vt ſolebant Pythagorae aſſeclae, ſed ad voluntatis integritatem et virtutis acquiſitionem referantur.

Pag. 596. l. 22. poſt, *differt*, add. *licet*, p. 601. l. 1. pro *ſola* l. *ſoli*, p. 607. l. 22. poſt, *fuerit*, add. *ſtudium*, p. 613. l. 21. pro *quos* l. *quae*, p. 614. l. 6. pro *de* l. *te*, p. 618. l. 26. pro *ipſae* l. *ipſe*, p. 646. not. q. l. 5. pro OLEARIO l. OLEARIVS, p. 654. l. 33. pro *a verſu* l. *a verſus ratione et ſtructura*, p. 656. l. 19. poſt, *inter ſe*, add. *dialogos*, p. 659. l. 35. poſt *Pythagoreos* del. *acceſſit*, p. 661. l. 27. pro *vulgus*, l. *vulgum.*

Pag. 663. not. p. add. Platonem multa aſſeruiſſe, quae ipſe nec intellexit nec credidit, pulchre obſeruat IO. BAPT. CRISPVS *de Plat. caute leg. diſtr. I. p. 22.* qui, vbi copia rariſſimi libri datur, meretur legi.

Pag. 665.

Pag. 665. not. u. poſt, *caute legendo*, add. *diſtr. I. libr. III. p. 65.* et paſſim: in eo enim ſcriptor ſubtiliſſimus totus eſt, et ex propriis principiis Platonem refellat.

Pag. 668. not. e. l. 2. pro *ſylloge* l. *ſyllogae.*

Pag. 669. l. 35. add. not. Valde hanc philoſophiae diſtributionem iuuat locus AVGVSTINI *de C. D. l. VIII. c. 4.* qui videndus. Mirum vero eſt, quod EVSEBIO communi PP. praeiudicio faſcinato viſum eſt, ab Hebraeis talem philoſophiae diuiſionem Platonem accepiſſe; ait enim, *praep. l. XI. c. 1. Ac primum quidem, cum tres in partes a Platone vniuerſae philoſophiae ratio diuidatur, in naturalem, moralem et logicam, deinde naturalis in ſenſilium contemplationem et ſpirituum intelligentiam, apud Hebraeos quoque tripartitum illud doctrinae genus reperias, quod nimirum antequam Plato naſceretur, affinia prorſus atque ſimilia diſputarint.* Quod quam miſerum ſit et ineptum, ex Hebraeorum philoſophia ſuo loco accurate explicata, clariſſime intelligitur. Rectius *l. c. c. 2.* ad Atticum prouocat EVSEBIVS monentem, *Platonem tripartitam hanc philoſophiae diſtributionem ſequentem coniunxiſſe partes omnes philoſophiae in vnum velut corpus, diſperſas prius, ceu membra Protei.* Hoc enim, quod quidem perperam in laudibus eius ponunt Platonici, luculenter ſyncretiſmum Platonis diuerſa ſyſtemata conſarcinantem probat.

Pag. 672. l. 4. pro *expurgantur* l. *expurgentur.*

Pag. 676. ad. not. h. Adiiciendus his ſcriptoribus THEOPHILVS GALEVS, qui in *philoſophia generali l. III. c. 4.* de Platonis metaphyſica ſiue theologia eiusque deriuatione et ſacris fontibus egit. Cum his tantum non omnibus comparandae diſputationes CRISPI *de Platone caute legendo* velut σοφὸν φάρμακον, ne decipiamur.

Pag. 683. l. 12. pro *contrahet*, l. *contrahat*, ib. l. 25. pro *atomiſtico*, l. *atomiſtici*, p. 687. l. 26. pro αυϩ l. ἀυτȣ͂, p. 891. l. penult. pro *eum* l. *cum.*

Pag. 694. l. 9. poſt, *adſcribuntur*, add. not. Diligenter in hac quaeſtione, vtrum mens Platonis a primo Deo, quoad ſubſtantiam, differat, diſquirit, eamque affirmando docte probat CRISPVS, *l. c. diſtrib. I. L. II. p. 35.* qui cum noſtris meretur conferri. Nos locis Platonis adductis adiicimus eum, qui extat in *epiſtola ad Hermiam, Eraſtum et Coriſcum T. III. p. 323. ed. Steph.*

Pag. 697. l. 26. poſt *perſonat* add. not. Inter ea vero maxime notari meretur Didymi definitio apud EVSEBIVM *praep. L. XI. c. 23. Eorum quae pro naturae ſuae ratione ſenſibus vſurpantur, certa quaedam in quouis genere ac definito exemplaria, quas ideas vocabat, Plato conſtituit. Et quemadmodum vnius ſigilli expreſſae complures formae, ita prorſus ex vnaquaque idea vim naturarum ingentem exiſtere; ideam porro ſempiternam quandam eſſentiam eſſe vult, quae rebus ſingulis cauſſa principiumque ſit, vt qualis ipſa eſt, tales eſſe poſſint.*

Pag. 704. l. penult. add. not. His addi tertia ſententia poteſt, eorum, qui Platonem tres ὑποςάσεις poſuiſſe, ſed inter ſe eſſentiae dignitate et ordine valde diſcrepantes, ſtatuit.

Pag. 705. l. 28. poſt *ſurripuiſſent*, add. not. Legendus quoque hoc loco CRISPVS *l. c. p. 37.* qui ſobria multa monet.

Poſt *pergebat* add. not. Pſychologiam Platonicam omnium fuſiſſime examinauit IO. BAPT. CRISPVS, cuius tota *de Platone caute legendo* tractatio eo tendit, vt Platonicas de anima ſententias examinaret. His vero (vt ob ſummam libri raritatem paucis eas enarremus) totam pſychologiam Platonicam aſſertionibus comprehendit: animam noſtram eſſe ſine origine primam; a mente quadam pendere; animas ſimul omnes eſſe productas, et quidem ante corpus, et in coelo, finitoque numero, ſtellis pari. Animam tanquam in coelo ipſa deliquerit, mundum ſublunarem ſpeluncae loco ſubire, eidemque totum hoc, quod animando, corpus viuum reddit, in carcerem cedere. Animam vel ipſum corpus eſſe, vel corpore aliquo nunquam carere, id eſt, gaudere vehiculo; eſſe immortalem; rationalium brutorumque animas ſpecie nequaquam differre videri; animalium generationem efficientis et materiae ratione, fabuloſam, falſam, impoſſibilem ab eo aſſeri; rationalem animam formam non eſſe informantem; animam ſolam eſſe hominem; foeminae generationem adulterinam et praeter naturam aſſeri; animas migrare, recurrere in corpora, reſurgere. Quae omnia, dum erronea eſſe in Platonis ſyſtemate demonſtrat, impedito licet et obſcuro dicendi genere, verum docta explicatione illuſtrat, in eo potiſſimum laudandus, quod ipſum magis Platonem, quam Platonicos recentiores conſuluerit, et quot Plato ἀσύςατα et abſurda admiſerit, clariſſima demonſtratione patefecerit; graui obiurgatione in eos inuectus, qui maleſanam concordiam inter Platonem et Chriſtum meditati ſunt. Inter quos imprimis Steuchum Eugubinum merito ſugillat, et opponi quoque debet THEOPH. GALEO in *philoſophia generali L. III. c. 2. ſ. 10.* ſtudioſe quidem Platonis pſychologiam tradenti, ſed inepto conciliationis inter Platonem et Moſen ſtudio, omnia ſubuertenti et quadrata rotundis miſcenti.

Pag. 711. l. 36. pro *quos* l. *quas.*

Pag. 713. l. 14. pro *qui* l. *quae.*

Ib. not. n. add. Eleganter vero hanc animarum a Deo dependentiam mediatam ex rationibus Platonicis exponit CRISPVS *l. c. p. 11.*

Pag. 716. l. 21. pro *qua* l. *quo*, l. 36. pro *delati* l. *delatae.*

Pag. 717. not. z. poſt, *caute leg.* add. *diſtr. III. l. I. p. 453.*

Pag. 718. l. 29. poſt *reducat*, add. not. Maxime hoc loco notandus eſt paralogiſmus Platonis, qui eodem ratiocinio, quo Deum eſſe concludebat, nempe, quod cauſſa motus ſit, animae quoque immortalitatem euincebat, non attendens, ita eam Deum fieri, et independentem. Plus itaque demonſtrat in *Phaedone* et *Phaedro* quam demonſtrandum erat, quo nomi-

nomine fortiter eum iugulat Crispvs *l. c. distr. I. l. I. p. 13. qui* obscurae rationis Platonis: animam se ipsam mouere, lucem paulo clariorem accendit. Qui et *p. 15.* seqq. exponit, cur Plato animum esse dixerit numerum se ipsum mouentem, et, quam turpiter se dederit, ostendit.

Pag. 734. l. 9. pro *cui* l. *qui*, p. 735. not. a. col. 2. l. 13. pro *historico* l. *historicum*, p. 738. l. 19. pro κρατοῦντι l. κρατέσῃ, p. 739. l. 6. pro *subolfacere* l. *perspicere*.

Ib. l. 27. add. not. Eleganter de hac animae definitione differens, Io. Bapt. Crispvs *l. c. p. 15.* ipsos demonstrat, Platonicos fateri, numerorum rationem esse ignotam; quinque enim eius constitutis speciebus, sc. diuino, siue vniformi, qui Deo competat, substantiali et immobili, qualis mens sit; animarum, qui se moueat, naturali, qui rebus naturalibus insit, et mathematico, qui reliquorum imago sit: recurrere eos ad Xenocratis definitionem, secundum quam anima sit substantia secundum numerum vna ex substantiis multis conflata, se ipsum mouens. Ita vero poëticis eos magis quam philosophicis verbis vti, et dicere ea, quae ipsi nesciant, nec definire possint, cum hi numeri aeque illis ignoti sint ac alii. Addit ex vero: *Tandem si hos velut Proteos vi coactos ita coërcueris, vt vna simplexque sibi reddatur forma, et in ea consistant, et, quis sit ille numerus interrogentur, substantiam esse, tanquam a veritate coacti, respondebunt. Quorsum itaque tot numeris, tot harmoniis miseros remorari mortales?* Habes, Lector, egregium exemplum notionum terminorumque vagorum et nihil clari certique significantium, quibus abundat vetus et recentior philosophia.

Pag. 749. l. 18. pro *potioria* l. *potiora*, p. 756. l. 6. pro *inuidiam* l. *inuidia*, p. 761. l. 2. post, *homines*, add. *se*.

Pag. 772. l. 30. post, *sustinendis*, add. *libros*, p. 780. l. 1. pro *quo* l. *qua*, p. 800. l. 7. post, *qua* add. *libri*.

Pag. 804. l. 2. add. not. Prolixe *contemtum veterum* quem demonstrauit Aristoteles exposuit pec. diss. Paganinvs Gavdentivs, in opusculo *de Pythagorea animarum transmigratione*. In ea, vt solent omnia Gaudentii, rarius occurrente, valde ob contemtam summorum virorum gloriam succenset Aristoteli, recteque obseruat, propriae gloriae immodicum amorem sic Aristotelem coëgisse se gerere; putauisse scilicet, pessundatis antiquis, se vnum placiturum, seque iura per scholas philosophorum daturum. Hinc in sequentibus more quidem suo, quo effudit magis obseruationes, quam cum cura scripsit, demonstrat, in plerisque male accusari veteres ab Aristotele, idque per exempla eundo ostendit. Recte quoque *c. 22. p. 139.* concludit: *Hunc Aristotelis morem fuisse, vt in omnibus prorsus controuersiis arbitrum censoremque ageret, etiam in iis, quae non nouerat.*

Pag. 822. l. 37. pro *habent* l. *habet*, p. 824. l. 15. pro *cuius* l. *Alexandri*, p. 838. l. 32. pro *quae* l. *quas*.

Pag. 845. l. vlt. pro *Lyceo*, l. *Lycei*, p. 856. l. 13. ad vocem memorata, add. not. CLEM. ALEXANDRIN. *l. I. Strom. p. 302.* p. 859. not. n. pro *voluptatem* l. *voluntatem*, p. 861. l. 7. pro *qui* l. *quia*, l. 19. pro *vide*, l. *vid.* p. 862. l. 5. pro *is* l. *Themistocles.*

Ib. not. s. Ius ciuitatis Atheniensis pro temporum diuersitate distinguendum est. Ciuis enim initio erat qui alterutro ex parente Atheniensis esset. Aucto vero incolarum numero ex Solonis lege, ii tantum pro veris ciuibus habiti sunt, qui ambobus parentibus Atheniensibus nati essent. Abrogata tamen lex Solonis est, donec Pericles auctoritate sua vsus eam iterum populo persuaderet, de quo videsis PLVTARCHVM in *Pericle*, qui tollendae eum legis auctorem iterum Atheniensibus fuisse ait, quia liberos omnes legitimos amiserat. Reuocata tamen est ab Aristophane rhetore in praetura Euclidis post eiectos tyrannos. Tantum vero huic iuri et dignitati tribuerunt, vt iureiurando pater teneretur profiteri, liberos legitime susceptos esse.

Pag. 863. n. z. l. 1. pro *Ati*, lege *Anti*, pag. 865. l. 19. post dicteriis, pon. *et*, pag. 871. lin. 15. pro *natus* leg. *natum*, lin. 16. pro *praecipuae* leg. *praecipue*, p. 874. l. 19 pro *quo* l. *qua*, p. 897. l. 17. pro *asturare* l. *aestuare.*

Pag. 903. l. 3. a fin. del. *absurdum*, p. 922. l. 34. pro *euertendis* l. *euertentis*, p. 935. l. 23. pro *quo* l. *quod*, p. 949. l. 3. pro *qualitates formasque* l. *qualitate formaque*, l. vlt. pro *quae* l. *qui* p. 950. l. 3. pro *facto* l. *facta*, p. 957. nota. *a* ad l. 4. a fine referenda. p. 973. l. 20. pro *auiae* l. *aliae*, not. z. l. 5. pro *totam* l. *totum*, p. 974. l. 10. del. *conficta.*

Pag. 977. l. 11. pro *noua* l. *nouo.*

Pag. 981. not. k. add. Plura dabit WEIDLERVS *histor. astron. c. VI. §. 18. p. 149.*

Pag. 991. l. 20. pro *densissimo* l. *densissimae.*

Pag. 1004. l. 9. del. *in*, l. 14. pro *tetractis* l. *tetracty.* p. 1008. not. *d.* pon. l. 7. post *putant.*

Pag. 1026. l. 15. pro *decet* l. *tradit*, p. 1037. l. 3. pro *amari* l. *a mari.*

Pag. 1054. not. (kk) add. Operosus more suo in hac adstruenda concordia inter tetractyn Pythagorae et nomen tetragrammaton Hebraeorum est THEOPH. GALEVS *phil. gener. l. II. c. 3. §. 2. p. 172.* Qui tamen, dum obseruat, Pythagoreis tetractyn dici omnibus rebus inesse, facile palpare potuisset, longe aliud eam velle, quam quod ille putat.

Pag. 1055. l. 26. pro *precatus* l. *precatum*, p. 1056. l. 7. pro *quem* l. *quam*, p. 1058. l. vlt. ad not. Valde sibi hac inuentione placuit Pythagoras et tota eius schola. Obseruatum autem recentioribus nonnullis, et imprimis inter Italos ZARINO *in dubiis de inuent. Pyth. P. II. instit. c. 3. f. 75.* ex Germanis PRINZIO *in hist. music. p. 55.* atque Cl. MATTHESONIO *orchestr. P. I. p. 301. P. II. p. 308. seqq.* verum consonantiarum

situm

situm non deprehendisse Pythagoram: quorum tamen rationes heic afferre institutum vetat.

Pag. 1059. l. 32. pro *qui* l. *quae*, p. 1068. l. 4. pro *incerte* l. *incertae*, p. 1078. l. 9. post *obseruauimus*, add. Sequitur ex his, p. 1081. l. 9. del. *quoque*, p. 1082. l. 9. pro *quartum* l. *quartam*, p. 1086. l. 8. pro *praecedere*, l. *procedere*, p. 1094. l. 6. pro *quae* l. *quo*.

Ib. ad fin. §. add. not. Pythagoream animarum transmigrationem peculiari quoque dissertatione explicuit PAGANINVS GAVDENTIVS, quae cum aliis eius generis prodiit *Pisis 1641. 4.* In ea more quidem suo scopis dissolutis argumentum hoc ventilat, multa tamen affert, sobrie dicta, et imprimis ad huius dogmatis historiam facientia.

Pag. 1096. l. 13. pro *interdixit* l. *interdixerit*, p. 1098. l. 17. post *mysteriis*, add. *non*, p. 1102. l. 33. del. *tantum*, p. 1107. l. 34. pro *quae* l. *quod*, p. 1113. l. 6. pro *illud* l. *illum*, p. 1130. l. 15. post *vero*, add. *non*, p. 1137. l. 19. del. *ex*.

Pag. 1139. in fine n. VIII. add. not. Eandem sententiam amplexi ex huius scholae praeceptis sunt Nicetas apud CIC. *Q. q. Acad. l. IV. c. 39.* Plato, Heraclides Ponticus et Ecphantus: tum Seleucus Erythraeus apud PLVTARCH. *de plac. phil. l. III. c. 17.*

Pag. 1140. not. v. Conferendus omnino WEIDLERVS *hist. astronom. c. V. §. 19. p. 93. seqq.*

Pag. 1142. l. 11. pro *conuenire* l. *conuenirent*, p. 1173. l. 35. pro *mechanicam* l. *mechanicas*, p. 1191. not. m. l. 4. leg. quae est, certa dispositione, et secundum ordinem constitutum aliquid distribuere; hinc νομή, partitio vel distributio certa serie suscepta; νομεὺς Platoni, qui ex aequo distribuit, et voces, ἀστρόνομος, γεώνομος, similesque.

Pag. 1197. l. 30. pro *censendum* l. *censenda*, p. 1199. l. 23. pro *qui* l. *quae*, p. 1210. l. 28. pro *quos* l. *quas*.

Pag. 1223. l. 4. add. Nititur hoc axioma ratione diuina, quae homini ex igne mundano participanti inest. Ipse enim animus ita pars Dei Heraclitei est, et potest suo modo atque intelligit, quicquid ille valet et cognoscit.

Pag. 1243. l. 28. post *profluxit* add. *colluuies*, p. 1250. l. 30. pro *secuti*, l. *secutae*, p. 1264. l. 27. pro *incisus* l. *inuisus*, p. 1287. l. 9. pro *Epicurae* l. *Epicuri*, p. 1292. l. 9. pro *multitudinis* l. *multitudines*, p. 1308. l. 17. post *quantitate*, add. *in*, p. 1314. l. 17. post *certae leges*, add. a natura datae insitaeque animo. p. 1318. l. 19. pro, *ne ii voluerunt*, l. *nec ii voluerunt*, p. 1321. l. 23. pro *idiotorum* l. *idiotarum*.

Pag. 1350. not. h. add. Legendus hic quoque et comparandus de hac Graecae philosophiae in Asia fortuna sub Alexandro B. TH. SIGFR. BAYERVS in erud. tr. *de regno Bactriano §. 48.*

Pag. 1351. not. l. col. 1. l. 2. pro *digladiarent*, l. *digladiarentur*, p. 1355. l. 3. pro *digressos* l. *digressas*.

* *

SVPPLEMENTA ET EMENDATIONES
AD
TOMI II. P. I. LIBRVM I.

Pag. 8. l. 32. pro *Ariſtonileo* l. Ariſtoni Ceo, p. 13. l. 23. pro *facite*, l. facit, l. 33. pro *calcare* l. calcari, p. 18. not. a. col. 2. l. 18. pro *dicamus* l. dicemus, p. 33. l. 3. pro *fuit* l. fecit, p. 49. l. 30. pro *collocare* l. collocari.

Pag. 57. l. 31. pro *liberalitate caecidit* l. libertate cecidit.

Pag. 59. l. 3. pro *Stoica*, *ſenſa*, l. Stoico ſenſu, p. 60. l. 19. poſt *loco*, add. nihil, l. 36. pro *iis* l. is, p. 68. l. 10. pro *ea* l. et, p. 71. l. 26. pro *qui* l. quae, p. 72. l. 24. pro *quid* l. qui.

Pag. 34. not. r. add. *Hiſtoire de IV. Cicerons*, *a la Haye 1715.* conf. *act. erud. 1715.*

Pag. 39. not. z. add. De Ciceronis exilio comparandus, qui illud accurate digeſſit excuſſitque MORABINVS pec. differt. lingua Gallica, Pariſiis 1725. edita. conf. *Iourn. des Sauans 1725. Mai art. 10.*

Pag. 46. not. i. add. Ciceronis philoſophiam qui laudaret inuentus eſt nonnemo in Academia Lugdunenſium eruditorum, cuius de hoc argumento diſſertationem exhibet ARCHIMBAVD *recueil de pieces fugitiues T. III. art. 5.*

Pag. 76. l. penult. pro *decentem* l. decoram, p. 85. l. 3. pro *eam* l. eum, p. 87. l. 31. pro *animo* l. animi, p. 90. l. 33. del. *Philippus*, p. 96. l. 6. pro *locum* l. locus, p. 98. l. 28. pro *Liuiae* l. Liuia.

Pag. 102. l. 36. pro *timidos* l. timidas, p. 104. l. 21. pro *parebat* l. parabat, p. 116. l. 20. pro *obitat* l. obibat, p. 120. l. 15. pro *quos* l. qui, p. 121. l. 22. pro *vrbis* l. orbis, l. 35. pro *quod* l. quo, p. 124. l. 14. pro *redimitam* l. redimitum, l. 30. pro *verum* l. veram, p. 137. l. 19. pro *vnam* l. vnum, p. 138. l. 21. pro *quo* l. queis, l. 38. pro *Philoſtrates* l. Philoſtratus, p. 140. not. r. col. 1. l. 2. pro *ſupçonner* l. ſubçonnez, p. 142. l. 16. pro *tribuntur* l. tribuuntur, p. 143. l. 10. pro *eadem* l. eodem.

Pag. 145. l. 3. poſt *miranda*, add. not. Nec obiici poſſunt imagines teleſticae, ad quarum mirandos effectus ſuo adhuc tempore editos prouocare Cedrenum, Anaſtaſium, aliosque ſupra *p. 136. not. k.* obſeruauimus. Quamuis enim praefracte negare nolimus, eiusmodi talismanes et amuleta vel effinxiſſe Apollonium, vel illi tamen apud Graecos tributa eſſe, plurimumque virtutis illis plebem adſcripſiſſe: quorum illud profeſſio magica Apollonii ſuadet, hoc Graecorum teſtimonia innuunt: notum tamen eſt, et ex hiſtoria eclecticorum infra danda conſtabit, hos homines impoſtores talia ſaepe numero conflaſſe, et imperitae plebi ac ſuperſtitioſo cuique ita impoſuiſſe. Qualia

lia vt auctoritatem acciperent, Appollonio auctore ea fabrefacta eos dixisse, et ex hoc genere imagines Byzantinas et Antiochenas fuisse est verisimillimum, Scriptorum autem adductorum, hominum Graeca fide celebrium, testimonium non sufficit ad probandam earum vim magicam, qui quam anili superstitioni plebeculae fabulas saepe ratas habuerint, haud vno exemplo demonstrauerunt. Valde iuuat hanc coniecturam obseruatio eruditissimi MOSHEMII in dis. *de imag. telest. Apollonii bibl. Brem. Class III. fasc. I. m. I.* nihil legi apud scriptores coaeuos, quod Apollonius huiusmodi imagines Byzantii conflauerit, tacere ipsum Philostratum et Hieroclem, non praetermissuros, si suo tempore extitissent, nec esse narrationes de iis seculo V. vel VI. antiquiores, primosque earum auctores esse Malalam, conditorem chronici Alexandrini. Haec enim satis euincunt, non Graecae modo fidei, sed et Aegyptiacae, id est, philosophorum Alexandrinorum totam fabulam deberi.

Pag. 146. l. 25. pro *ventura* l. venturae, p. 149. l. 4. pro *qui* l. quo, p. 150. l. 8. pro *simulacra* l. simulacro, p. 152. l. 26. pro *erubit* l. erubuit, p. 154. l. 32. pro *vsibiles* l. visibiles, p. 158. l. 17. pro *interdistinctam* l. indistinctam, p. 162. l. 33. pro *secuta* l. secula.

Pag. 184. not h. add. Meruit quoque de Galeni historia Cl. ACKERVS, qui GALENI libro *de affectuum cognitione* eius vitam praefixit.

Pag. 191. l. 38. pro *occupatam* l. occupatum, p. 192. l. 23. pro *quibus* l. apud quos.

Pag. 192. l. 27. add. not. conferendus qui eius rei specimina non sine indignatione affert EVNAPIVS in *vita Aedesii* p. 77. et quae infra in Aedesii historia dicentur.

Pag. 200. l. 34. pro *passas* l. passos, p. 204. l. 9. pro *quam* l. quem, p. 210. l. 21. pro *quae* l. qui.

Pag. 238. l. 32. pro *secauit* l. secuit, p. 233. l. 28. pro *visi* l. visos.

Pag. 216. not. k. add. Iungi possunt ea quae de Longino attulerunt doctissimi viri ZACHARIAS PEARCE et ANTONIVS FRANC. GORIVS, quibus elegantes libelli *de sublimi* editiones debemus.

Pag. 244. l. 7. pro *que* l. quae, p. 247. l. 34. pro *cicuratum* l. cicuratam, p. 254. l. 7. pro *indicisse* l. incidisse, p. 280. l. 15. pro *aedificantur* l. ludificantur. p. 296. l. 12. post *maxima*, del. que, p. 299. l. 15. post *accessisse* add. aduersus.

Pag. 301. not. u. add. Dudum ista scripseramus cum tandem dissertatione PAGANINI GAVDENTII laudata potiremur. In illa eundem quidem se praestat Gaudentius, qualis in aliis scriptis suis deprehenditur, nempe ab argumento quod tractandum sibi sumit, ad locos quosdam communes desiliens, et a scopo mire deflectens, ignorata vera ratione sectae eclecticae: at de ipso tamen argumento pleraque veterum testi-

teſtimonia collegit, qui memorabilia ſunt, in haud paucis quoque candidum et accuratum ſe monſtrat, quare ex hac tractatione rarius occurrente, multa in vſus transferri, et illis, quae nos de Iuliani philoſophia diximus, lucem accendere eaque confirmare poſſunt. Allatis enim veterum verbis probat c. 1. Maximum primum philoſophia imbuiſſe Iulianum eique propenſionem erga gentiliſmum indidiſſe, quanquam a rudimentis pueritiae primis inclinatior eſſet erga numinum cultum. Tum c. 2. obſeruat, Iulianum Athenis etiam palliatum philoſophiam didiciſſe, negat autem Chriſtianos, niſi priuatos, praeceptores habuiſſe et imprimis Syrianum ſub Conſtantio docuiſſe Athenis coniicit, quod falſum eſſe, vel ex ſola diſcipuli, Procli, aetate intelligere potuiſſet Gaudentius, cum ſerius Syrianus vixerit. C. 4. Eloquentiam porro cum philoſophia coniunctam fuiſſe a Iuliano obſeruat, eamque illi profuiſſe, ad obtinendum imperium. C. 5 et 6. Autem ſeueritatis philoſophicae Iuliani ſpecimina enumerat, eiectos curia eunuchos, tonſores, cocos, barbam nutritam, neglecta oſcula, nomen domini reiectum, miſſos ſaltatores et mimos, contemtum Circum et Circenſes ludos, ideoque Gallis acceptum fuiſſe; immo huic ſeueritati adſcribendam C. 7. putat mordaciſſimam ſatyram in Caeſares, in qua tamen candorem interdum agnoſcit. Hanc autem morum ſeueritatem quando c. 8. probat Iulianum a Mardonio genere Scytha et eunucho, qui eius moribus formandis praefectus erat, didiciſſe, oblitus eſt Gaudentius, ſe eam antea ex philoſophiae gentilis ſtudio deriuauiſſe. C. 9. Philoſophos in ſcenam producit, qui ad Iulianum confluxerunt, aſſumtum ad imperium, Priſcum nempe, Maximum, Chryſanthium, qui venire recuſauit. C. 10. vero cum obſeruauiſſet, Themiſtium floruiſſe temporibus Iuliani, miratur eum in huius imperatoris hiſtoria non memorari, ſuſpicaturque, aut ignotum eum fuiſſe imperatori, aut neglectum, tum quod Conſtantio acceptus fuiſſet, tum quod Peripatetice philoſopharetur. Aſt falli Gaudentium vel ex vnius SVIDAE *T. II. p. 171. v. Themiſtius*, relatione conſtat, qui Iulianum praefectura vrbis CPtanae ornaſſe Themiſtium ſcribit, et ex epiſtolis Iuliani ad Themiſtium diſci poteſt, qua de re infra in Themiſtio. C. 11. ſcripta philoſophica Iuliani, ſatis ieiune enarrat Gaudentius, deque modo eius philoſophandi in ſilentio noctis et in caſtris c. 12. deque eius amore philoſophiae c. 13. et auiditate librorum c. 14. teſtimonia quaedam ex ſcriptis Iuliani affert. Maxime autem c. 15. recte demonſtrat, philoſophiam Platonicam Iulianum fuiſſe ſectatum: aſt eius valde tum temporis immutatae vultum ignorabat Gaudentius, vnde veram rationem dicere non poterat, cur eo tempore Stoici et Peripatetici languere coeperint, eo quod ſyncretiſmum Alexandrinorum Platonicorum ignorarent. Quem tamen palpare potuiſſet ex iis, quae ipſe c. 16. affert, quibus conſtat, Iulianum ſe ipſum vocaſſe Platonis et Ariſtotelis ſtudioſum, et neque Stoicos neque Peripateticos ex toto contemſiſſe. Errauit quoque in eo quod Iambli-

Iamblichos duos inter se confuderit, recte autem eleganterque notauit, ea etiam de caussa vacauisse Platonicis Iulianum, quia haec philosophia faceret ad genios, ad sacrificia, ad aruspicinam, auguralem, quorum omnium fuerit ille studiosissimus. Reliqua quae more suo differit Gaudentius eo redeunt, videri philosophiae studium impulisse Iulianum, vt ediceret, ne quis ex numero Christianorum sophistam ageret, et iuuentutem doceret, eo quod sophistas non solum verborum, sed etiam morum magistros se esse velle, et ad se philosophiam de administrandis rebus publicis pertinere, crediderit contendere. Admisisse Iulianum animarum transmigrationem, opinatum, sibi animam Alexandri M. obtigisse. Chaldaeorum nullam in comitatu suo rationem habuisse, quod solis Platonicis se credidisset, et tamen contra vaticinia eorum fuisse profectum: magicas eum artes excoluisse, quamuis id taceant scriptores gentiles, adfuisse illi genium quendam, eique apparuisse, inque mortis articulo philosophice disputauisse. Quae omnia cum ex historia Iuliani philosophica a nobis enarrata lucem foenerentur, prolixe hic afferre opus haud est.

Pag. 316. l. 12. pro *fiducian* l. fiduciam, l. 29. pro *alis* l. aliis, p. 317. l. 4. pro *Syrius* l. Syrus.

Pag. 326. not. col. 2. lin. vlt. pro *existimaret* l. existimarent.

Pag. 330. l. 14. pro *nescius* l. nescias.

Pag. 335. l. 34. pro *obrepisse* l. obrepsisse.

Pag. 339. l. 7. pro *laco* l. loco.

Pag. 342. l. 27. pro *quum* l. quem.

Pag. 352. l. 25. pro *ornatam* l. ornatum.

Pag. 374. l. 1. pro *ac* l. a. l. 26. pro *maiorum* l. malorum.

Pag. 351. not. t. add. de Theonis eruditione siderali conferendus quoque Cel. WEIDLERVS *hist. astron. c. VII. s. 4. §. 22. p. 188. seqq.*

Pag. 383. l. 18. pro *praeuisionem* l. praecisionum. l. 25. pro *deflecterit*, l. deflexerit.

Pag. 390. l. 34. pro *diuersae* l. diuersa.

Pag. 442. l. 11. pro nomen l. *nomine*, p. 465. l. 25. del. *atque Saracenicam.*

Pag. 468. not. n. add. Cl. WEIDLERVS *hist. astronom. c. VI. §. 19. p. 151.*

Ib. l. 19. ad voc. PROCLVS add. not. in *hypotypos. astronomica p. 353.* ib. post SIMPLICIVS add. not. *l. II. de coelo comm. 46.*

Pag. 494. not. d. lin. vlt. pro vitae l. *vita.*

Pag. 498. l. 28. pro facile l. *facili*, ib. not. d. l. 5. pro Cynuleum l. *Cynulcum.*

Pag. 500. not. u. pro Tom. VI. l. *Tom. III. p. 260.*

Pag. 501. not. x. lin. vlt. pro Cappunicis l. *Cappucinis.*

Pag. 503. l. vlt. pro conſtat l. *conſtet*, p. 504. l. 10. pro conſtat l. *conſtant*, p. 533. l. 30. pro Chriſtianos l. *Stoicos*, p. 546. l. 27. pro vitae l. *vita*, p. 549. l. 13. pro obiecto l. *abiecto*, p. 552. l. 19. pro teſtimonio l. *teſtimonia*, p. 558. not. x. pro quas l. *quos*.

Pag. 569. l. 13. pro praedicabam l. *praedicebam*. ib.

Pag. 571. l. 18. poſt, imperatori add. *notum*, l. 25. pro qui l. *cui*, p. 577. not. c. pro STEPHANO l. STEPHANVS.

Pag. 618. l. 14. poſt amore, add. *digna*, ib. l. 3. a fin. pro qua, l. *quo*, p. 624. l. 31. pro FABRICSVS l. FABRICIVS, p. 627. l. 22. pro ἕκοντες, ἄκοντες l. *ἕκοντας, ἄκοντας*.

Pag. 629. not. d. add. Cel. WEIDLERVS *hiſtor. aſtronom. c. VII. ſect. II. §. 13. p. 176. ſqq.*

Pag. 631. l. 18. pro Schytam l. *Scytham*.

Pag. 633. l. 23. ad vocem, HVETII add. not. Eidem nuper ſententiae ſubſcripſit WEIDLERVS *l. c. §. 14. p. 184.*

Pag. 642. l. 36. pro Chaldaeam l. *Chaldaicam*.

Pag. 649. l. 5. pro angelicum l. *angeli, cum.* Reliqua ad Tom. III. calcem dabimus.

Ceterum diuerſam a tomo primo orthographiae rationem non deberi auctoris conſilio, Lectorem ſcire velimus.

I. INDEX

I. INDEX
PERSONARVM ET NOMINVM.

Demo-

Hiero-

Soſige-

* *

II. INDEX
RERVM ET MATERIARVM.

A.

B.

Bath-

futura

D.

F.

G.

H.

I.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

X.

Z.

FINIS TOMI II.

